

સંસ્કૃત-ગુજરાતી
શબ્દાદર્શ
 મહાન શબ્દકોષ

સંસ્કૃત ટુ ગુજરાતી
 જનરલ ડીક્શનરી
 ભાગ ૧ લો.

કર્તા,
 શાસ્ત્રી ગિરિભાઈકર મયારાઈકર મહેતા,
 અમદાવાદ.

સંસ્કૃત-ગુજરાતી

શબ્દાદર્શ

મહાન શબ્દકોષ.

સંસ્કૃત ડુ ગુજરાતી જનરલ ડીક્શનરી.

ભાગ. ૧ લો.

સર્વથા વ્યવહર્તવ્યં કૃતો લવચનીયતા ॥

યથા સ્ત્રીણાં તથા વાચાં સાધુત્વે દુર્જનો જનઃ ॥૧॥

ભવ્યભૂતિ.

કર્તા,

શાસ્ત્રી ગિરિભશંકર મયાશંકર મહેતા.

સ્થાન: અમદાવાદ.

[કોપીરાઈટ માટે સર્વ હક કર્તાને સ્વાધીન.]

સંવત ૧૯૮૧.

પ્રત ૭૫૦.

સને ૧૯૨૬

કિંમત રૂ. ૧૦. શ્રી કૈલાસનાગર સુરિ જ્ઞાન મંદિર
જેન આરાધના કેન્દ્ર, કાં
લા. ક.

(ગોરડેજી અસમ.)

ખાસ સૂચના:-

પ્રથમ ભાગનું શુદ્ધિપત્ર પ્ર-
થમ ભાગમાંજ આપી દેવું એવોજ
વિચાર હતો, પણ કેટલાક આક-
સ્તિક કારણોથી પહેાંચી શકાયું
નથી તેથી શુદ્ધિપત્ર લગભગ તૈયાર
હોવા છતાં બીજા ભાગમાં બીજા
ભાગના શુદ્ધિપત્ર સાથેજ આપવા-
માં આવશે.

ધી નિર્મળ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં ત્રિવેદી શિવપ્રસાદ
બદલુભાઈએ જાળ્યો-પીરમશરોહ-અમદાવાદ.

वालव्रह्मचारी

प्रातःस्मरणीय-जगत्पूज्य-विशुद्ध चारित्र चूडामणि-तीर्थोद्धारक
तपोगच्छालङ्कार पूज्यपाद-विद्वद्गर्ग-श्री-श्री-श्री

दीक्षा सं. १९७९ अषाढ शुक्ल ११.

जन्म सं. १९३० पौष शुक्ल ११.

गणितपद सं. १९६१ मार्गशीर्ष शुक्ल ५.

पन्थासपद सं. १९६२ कार्तिक वद ११.

श्रीमान् आचार्यमहाराजश्री विजयनीतिसूरीश्वरजीः॥

सूरिपद सं. १९७६ मार्गशीर्ष शुक्ल ५.

!! સાદર સમર્પણ !!

બાલબ્રહ્મચારી, શુદ્ધ ચારિત્ર્યશાલી, સકલગુણગણાલંકૃત,
તીર્થોદ્ધારક, વિદ્યા-જ્ઞાન-પ્રચારક આચાર્ય મહારાજ
શ્રી વિજયનીતિસૂરીશ્વરજી !

આપના

માનુષોત્તર

અનેક શુભ ગુણોથી

આકર્ષાઈ, આવા અતિ

મહાન્ સાર્વજનીન પરિશ્રમને

આપ જેવા શુદ્ધદૃઢથી સરલસ્વભાવી

દિવ્યાત્માના હસ્તકમળમાં સમર્પીને જ

સર્વાંશે સફળ થયેલો સમજી,

સર્વોપયોગી અને સર્વશ્રેષ્ઠ આ

‘શમ્ભાદર્શી’ શબ્દકોષ,

આપના પવિત્ર

કરકમળમાં

સાદર

સમર્પું

છું.

સમર્પક,

‘શમ્ભાદર્શી’ કર્તા,

ભવદીપ શાસ્ત્રી,

ગિરિનાથકંઠ મયાશંકરના યથાર્હ.

સાંકેતિક શબ્દોની સૂચી.

- પુ०-પુલ્લિંગ-નરજાતિ.
 સ્ત્રી०-સ્ત્રીલિંગ-ત્રીજાતિ.
 ન०-નપુંસકલિંગ નાન્યતરજાતિ.
 ત્રિ०-ત્રિલિંગ-નર-ત્રી-નાન્યતર-એ ત્રણે જાતિ.
 દ્વિ० કે દ્વિવ०-દ્વિવચન.
 વ० કે વહુ० બહુવચન.
 મ્વા०-૦વાદિગણ-પહેલા ગણનો ધાતુ.
 અદા०-અદાદિગણ-બીજા ગણનો ધાતુ.
 જુહો०-જુહોત્યાદિગણ-ત્રીજા ગણનો ધાતુ.
 દિવા०-દિવાદિગણ-ચોથા ગણનો ધાતુ.
 સ્વા०-સ્વાદિગણ-પાંચમા ગણનો ધાતુ.
 તુદા०-તુદાદિગણ-છઠ્ઠા ગણનો ધાતુ.
 ષ્ઠા०-૨ધાદિગણ-સાતમા ગણનો ધાતુ.
 તના०-તનાદિગણ-આઠમા ગણનો ધાતુ.
 ક્યા०-ક્યાદિગણ-નવમા ગણનો ધાતુ.
 ચુઃ કે ચુરા०-ચુરાદિગણ-દશમા ગણનો ધાતુ.
 સો० કે સોત્ર०-સોત્ર ધાતુ-સૂત્રપાઠ ધાતુ.
 પ.-પરમપદી.
 આ०-આત્મને પદી.
 ઉ० કે ઉમ०-ઉભયપદી.
 મ० કે મક०-નકર્મક.
 અ० કે અક०-આકર્મક.
 દ્વિક०-દ્વિકર્મક.
 અવ્ય०-અવ્યય.
 અવ્યયી०-અવ્યયીભાવ સમાસકારી બનેલ અવ્યય.

૫

ૐ તત્ સત્ સ્વરૂપ નિવેદન

આજે ગુર્જર સાક્ષર પ્રજાને અરજી નિવેદન કરતાં આનંદ થાય છે. અતિ મહાન પરિશ્રમે અને અનેકાનેક સંકટ પરંપરાઓમાંથી પસાર થઇને પણ આ ખરે સંસ્કૃત-ગુજરાતી ‘શબ્દાદર્શ’ મહાકોષનો આ પ્રથમ વિભાગ ગુજરાતના વિદ્વાન વર્ગ સમક્ષ આજે રજુ કરવામાં આવે છે. અતિ અદ્ય સમયમાં આજ પ્રમાણે આ મહાકોષનો દ્વિતીય વિભાગ આપવામાં આવશે, જે ત્રેસમાં જઈ પણ ચૂક્યો છે. સંસ્કૃત સાહિત્યનું વિશાળ ક્ષેત્ર જેવું હૃદયંગમ અને રસપૂર્ણ છે તેવું જ હરવગાહ-દુષ્પ્રવેશ પણ છે જ. તે મહાન ક્ષેત્રમાં આવાં આવાં સાહિત્યોની જો સહાય હોય છે તે જરૂર સાધારણપ્રયાસે પણ તે ક્ષેત્રની મુંઢર સપાટીપરથી મનગમતાં મોઢાં ફળ પણ હરકોઈ મનુષ્ય મેળવી શકે છે. લોકમાં કહેવત પણ છે કે, રાજા-મહારાજાઓ સુદાં કોષ-ધનભંડારના ઉપયોગદ્વારાજ પોતાના વિવિધ રાજ્યદારી ક્ષેત્રોમાંથી નવનવાં ફળો પ્રાપ્ત કરી શકે છે અને તેજ પ્રમાણે વિદ્વાન રાજાઓ-મહારાજાઓ પણ કોષ-શબ્દભંડોળના અતુલ ઉપયોગદ્વારાજ વિવિધ સાહિત્યક્ષેત્રોમાંથી નવનવાં દિવ્ય રસાનુભવ-ફળો જરૂર ઉપાર્જન કરે છે. જેમ કોઈ દિવ્યમૃતરસાકર્ષક દોરડાં વગેરેનો અભાવ ધરાવનાર મહાગંભીર રસકૂપ- (જળનો કે અમૃતનો કુવો), ઉપર ટળવળતા રસાકાંક્ષી-તૃષાતુર માનવને ઘણું ઘણું તલપાવે છે-અતિશય વૃથા ફાંફાં મરાવે છે તેમ, શૃંગારાદિ દિવ્યરસામૃતથી પરિપૂર્ણ છતાં આવાં આવાં કોષાદિ પગથીયાં કે સીડી વગેરેથી રહિત અથવા આવાં આવાં કોષાદિ રસાકર્ષક દોરડાં વગેરેનો અભાવ ધરાવનાર સંસ્કૃત સાહિત્યરસનો મહાગંભીર મુંઢર કૂપ, ઉપર ઉપર ટળટળતા રસાકાંક્ષી રસિક માનવ-ગણને ઘણુંજ તલપાવે છે-તેમાંના સર્વાંગ સ્વાદિષ્ટ રસાનુભવ માટે ઘણાં ઘણાં ફાંફાં મરાવે છે. સંસ્કૃત સાહિત્યના અનેક અભ્યાસીઓ આવિષે સંપૂર્ણ અનુભવી હોય છે. જો કે, અભ્યાસદ્વારા સંસ્કૃત જેવી આજકાલ કિલ્લટ ગણાતી ભાષા ઉપર પણ પોતાનો ઘણુંજ આશ્ચર્યજનક કાબુ ધરાવનારા જે વિદ્વાનો આજ-કાલના સંસ્કૃતભાષાના મૃતપ્રાયસ્થિતિના કાળમાં પણ ઘણું ઘણું સ્થળે મળી શકે છે, તેઓને પણ સ્વાનુભવથી સિદ્ધજ હોય છે કે કોઈ કોઈ પ્રસંગે સંસ્કૃત ભાષાના અતિગંભીર વિષયો, આવા કોષ વગેરે સહાયકોની અનિર્વાર્ય સહાયતા લેવા જરૂર અનિચ્છાએ પણ ફરજ પાડે છે. સર્વજ્ઞ પરમાત્મદેવ વિના કોઈપણ સંસ્કૃતનો યાં ગણાતો વિદ્વાન પણ એમ કહેવાને હીમત કરી શકે તેમ નથી જ કે, અમે સર્વાંશે સંસ્કૃતના સર્વવિષયોમાં પૂર જોસથી અમારો બુદ્ધિમ્નવાહ અરુપક્ષિત પણે ફેલાવી શકીએ છીએ ! સંસ્કૃતના વિષમાતિાવષમ મહાકૂટ વિષયો એવં એવે સ્થળે મોટા મોટા વિદ્વાનોને પણ આકાશ સામે દૃષ્ટિપાત કરવાની-

વીલે મોઢે માથાં ખણવાની કુરજ પાડેજ છે. અરે! અનિચ્છાએ પણ ‘જુઓ જુઓ કોષ’ એવું આપેક્ષિક વાક્ય અકસ્માત બોલાવી દે છે. જણાવવાની રજા એજ લઈ છું કે, સંસ્કૃતના પ્રત્યેક અભ્યાસીને આવા મહાકોષો અનેકવાર આશીર્વાદરૂપ બને છે. અભ્યાસ કરવા-કરાવવાના ઘણા પ્રસંગે આવા મહાકોષો માર્ગદર્શક લોભીયાનું કામ જરૂર કરેજ છે; અને આવા પ્રસંગોને સ્વાનુભવમાં ઘણા અભ્યાસીઓ કે અભ્યાસકા લેતા હોવાથી સમાજમાં સર્વને સાધારણ પ્રમાણમાં પણ અનુકુળતા મળી શકે એવા આશયથી આ કોષરચનાનો પ્રયત્ન આરંભવામાં આવેલો.

જે કે ‘સંસ્કૃત શબ્દની સામે અર્થ’ તરીકે સંસ્કૃત પર્યાય’ એવી રચના શૈલીવાળા ‘શબ્દ કલ્પદ્રુમ’ ‘શબ્દસ્તોમ મહાનિધિ’ ‘વાચસ્પત્ય’ વગેરે ઘણા સંસ્કૃત શબ્દકોષો કલકત્તા વગેરે સ્થળેથી આજકાળ મળી શકે છે પણ તેઓને સંસ્કૃતમાં સાધારણ ડીક ગણાતા અભ્યાસીઓ અને તેવા અભ્યાસીઓ પણ જે ગર્વશ્રીમંત હોય તોજ છૂટથી ઉપયોગમાં લઈ શકે છે. કેમકે તે તે શબ્દકોષોની ક્રીમંત સામાન્ય જનસમાજ ખર્ચી શકે એ ઓછું સંભવે છે. કદાચ કોઈ શ્રીમંત તેવી મોંઘી ક્રીમંતે પણ તે કોષોનો સંગ્રહ કરે છતાં માતૃભાષા આપણી ગુજરાતી હોવાથી કોઈ કોઈ સ્થળેથી સ્પષ્ટાર્થ મેળવવામાં સાધારણ જ્ઞાનવાળાને મુશ્કેલી નડેજ છે. આવા આવા અનેક વિચારો ક્યારે પછી આ મહાકોષ લખવાને આરંભ કરેલો. જે કે લગભગ ૩૦ વર્ષ પહેલાં ભાવનગરમાંથી એક મહાશયે સંસ્કૃત ગુજરાતી નામે ‘શબ્દચિંતામણિ’ શબ્દકોષ પ્રકટ કરેલો પણ તે આજકાલ ૫૦ કે ૬૦ રૂપીઆ આપતાં પણ મળવો અશક્ય થઈ પડ્યો છે અને આખરે સંસ્કૃત ભાષામાં સંસ્કૃત-ગુજરાતી શબ્દકોષની મોટી ખોટ તેની તેજ સ્થિતિમાં જણાઈ. બીજી તરફ જ્યારે જોઈએ છીએ ત્યારે અંગ્રેજી વગેરેનું માતૃભાષામાં અર્થજ્ઞાન આપનાર અનેક શબ્દકોષો-ડીક્ષનરીઓ અનાયાસે આજે મળી શકે છે, પણ સંસ્કૃત-ગુજરાતી ડીક્ષનરી એક પણ અત્યારે નથી. આવાં આવાં અનેક કારણોને લક્ષ્યમાં લઈ આ કોષરચનાનો પ્રયાસ મેં આરંભેલો અને આજે તે પ્રયાસને સફળ કરવા ગુર્જર પ્રબંધરણે ‘શબ્દાદર્શ’ મહાકોષનો પ્રથમ ભાગ ધરું છું.

આ મહાકોષનું ‘શબ્દાદર્શ’ એ નામ ખરેખર સત્ય છે. ‘શબ્દોનો આદર્શ-દર્પણ’ એ અર્થ પ્રમાણેજ લગભગ ઘણા ખરા શબ્દો આ મહાકોષમાંથી મળી શકે છે. કોષરચનાની પદ્ધતિ જે પ્રમાણે હોવી જોઈએ તે પ્રમાણેજ જાળવી છે. પ્રથમ શબ્દનિર્દેશ, તે પછી નર-નારી-નાન્યતર-એમાંની કોઈપણ-જે હોય તે ન્તતિનો નિર્દેશ અને તે પછી જે શબ્દના જેટલા અર્થો થતા હોય તે સર્વ ગ્રંથો કરી અર્થનિર્દેશ આપવામાં આવેલ છે. ઉપરાંત સંસ્કૃત ભાષામાં લગભગ જેટલા ધા-તુઓ-ક્રિયાપદો ખાસ ગણાય છે તે સર્વ તેના તેના ગણનિર્દેશ સાથે તથા નં

ધાતુ સકર્મક, અકર્મક, સેટ કે અનિદ્ હોય તે પણ સર્વાંશપૂર્ણતાયે આપવામાં આવેલ છે. કોઈ કોઈ ખાસ નામધાતુ-શબ્દમાંથી બનતા ધાતુઓ, સૌત્ર ધાતુઓ, પૃથગ્ ગણાતા કણ્ઠવાદિ ધાતુઓ અને ધાતુઓમાંથી બનતા ઉપયોગી ધાતુઓ પણ ચુંદી ચુંદીને આપવામાં આવ્યા છે. વળી આ કોષમાં ખાસ વિશેષતા એ છે કે, હેમચન્દ્રાચાર્યના હૈમકોષ-અભિધાન ચિંતામણિના સર્વ શબ્દો કે જેઓ અત્યંત પ્રચલિત છે તેઓનો પણ સંપૂર્ણ અર્થનિર્દેશ સાથે સંગ્રહ કરી લીધો છે અને વિશેષમાં આયુર્વેદ-વૈદ્યક, જ્યોતિષ તથા વેદને લગતા શબ્દો પણ ખાસ આપવામાં આવ્યા છે.

કોષસંકલનામાં મુખ્ય ઉપયોગ ‘શબ્દકલ્પદ્રુમ’ શબ્દસ્તોત્ર મહાનિધિ વાચસ્પત્ય બૃહદભિમાન ‘હેમચન્દ્રાચાર્યકૃત હૈમકોષ અભિધાન ચિંતામણિ’ ‘અમર-કોષ’ શાલિગ્રમૌષધ-શબ્દસાગર-આયુર્વેદીય ઔષધિકોષ’-આ છ કોષોનો કરવામાં આવેલ છે અને ગૌણ ઉપયોગમાં ‘શબ્દ ચિંતામણિ’ તથા બીજા કેટલાક ઉપયોગી કોષો પણ લીધા છે. બન્ને ભાગો મળી એકંદરે લગભગ એક લાખ શબ્દોનો આ મહાકોષમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે; અને છપાઇ-કાગળો-બાઈન્ડીંગ-વગેરેમાં પણ પુરતી યોગ્યતા બળવી છે. આ મહાકોષમાં જે જે સ્થળે સાંકેતિક શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે તેઓના વિશેષ સ્પષ્ટ જ્ઞાનમાટે ‘સાંકેતિક શબ્દોની સૂચી’ આપવામાં આવી છે અને ખેસના અક્ષરયોજકોની અક્ષરયોજનામાં જે જે અશુદ્ધિઓ જોવામાં આવી છે તથા મુદ્રસંશોધકના જે જે દષ્ટિદોષો દષ્ટિએ પડ્યા છે તે સર્વનું શુદ્ધિપત્ર પણ આપેલું છે.

આ મહાકોષના મહાન કાર્યમાં રા. રા. કૃપાશંકર જયરામ ભટ્ટ, જેઓ અમદાવાદમાં તથા આખા ગુજરાતમાં સુપ્રસિદ્ધ ગણાતા ‘સસ્તુસાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય’માં એક અનુભવી મેનેજર તરીકે સંતોષકારક કામ કરી ચૂક્યા છે અને જેઓ સંપૂર્ણ અનુભવી હોઈ સંસ્કૃત ભાષામાં ઘણાજ રસ લેનારા છે તેમણે કેવળ નિઃસ્વાર્થ બુદ્ધિથી પ્રથમ ભાગનું મુદ્રસંશોધનનું કાર્ય ઉપાધી લઈ શુદ્ધિપત્રનું કાર્ય પણ લક્ષ્યપૂર્વક કરી આપ્યું છે. તે બદલ તેમનો પૂર્ણ આભાર માનવામાં આવે છે. આવું મહાન કાર્ય મોટા પરિશ્રમે અને અત્યારે પ્રથમ ભાગના સ્વરૂપે પણ સમાજસમક્ષ જે હું સમર્પી રહ્યો છું તેમાં મારી માન્યતા પ્રમાણે તો ‘ઈશ્વર સંકેત’ એજ મુખ્ય કારણ છે; અસ્તુ.

ગુજરાતની સાક્ષર પ્રજા આ પરિશ્રમની કદર કરે અને યાવચ્ચંદ્રદિવાકર આ મહાન પુસ્તક ગુજરાતની દિવ્યભૂમિને પ્રતિદિન વિશેષરૂપે ઉપયોગમાં આવે એજ સર્વેશ્વર સર્વાન્મા પ્રત્યે સ્થવિનય પ્રાર્થના.

લેખક:—વિદ્વાનોના જાણી, ‘શબ્દાદશ’ ક્તાં.

શાસ્ત્રી ગિરિભાઈકર મયાશંકર મહેતા.

જાહેર ખબર.

બીજે ભાગ તૈયાર થાય ત્યાંસુધીમાં હજી પણ ગ્રાહક થનારને અગાઉથી ગ્રાહક થનાર સમજી, બન્ને ભાગનો આ સંપૂર્ણ, શબ્દકોષ રૂ. ૧૫)ની કીંમતે આપવામાં આવશે, પાછળથી રૂ. ૨૦)જ રહેશે, પોસ્ટેજ અલગ. અગાઉથી ગ્રાહક થનારને પ્રથમ ભાગ આપી કીંમતના અર્ધા નાણાં રૂ. ૭૫) અત્યારે વસુલ કરવામાં આવશે.

બુકસેલરોને મહાન લાભ.

આ શબ્દકોષ મળવાનાં સ્થળ:-

કર્તા પાસેથી

શાસ્ત્રી ગિરિભાઈકર મયાસાંકર મહેતા
માંડવીની પોળ-અમદાવાદ.

અથવા

શાસ્ત્રી કેલ્યાણજી લાલજી.

ડે. લીકાંટા-રાધાકૃષ્ણ મંદીર, અમદાવાદ.

અથવા

વૈદ વલ્લભરામ ડી. સરાવાળા

ડે. લીકાંટા-ગુજરાત દવાખાના,

અમદાવાદ.

तत् सत्

शब्दादर्श (महाकोष.)

भाग १ लो.

अ.

अ स्वशोभानो प्रथम स्वर.

अ पु० विष्णु.

अ अन्य० संभोधनार्थे, अभाव, निषेध, व्यर्थ, अनुकंपा तथा निरस्कार्ये-अन्यथ.

अक्षणित्र त्रि० ऋणमुक्त-करण विनाश.

अंश चु० उ० स० सेट् भाग-द्विस्त्रो पाठवो.

अंश पु० भाग, भाग करवा योग्य, अवयव, अंश भाग, विभक्त्य अंश, राशिनो त्रीसभो भाग.

अंशक न० दिवस.

अंशक त्रि० शांति, दायद (भिन्नतना लागीदार पुत्रादि), राशिनो त्रीसभो भाग, दिवस.

अंशकूट न० गणना जो अंशो उपरतो.

शिखराकार भांसपिण्ड-कोट-भूट.

अंशभाज त्रि० अंशक त्रि० लुओ.

अंशाल त्रि० गणवान, भागने शब्द करनार.

अंशसर्वाण न० लीलावती नामना गणित-ग्रंथमां कहेली समष्टिसाधन अंश क्रिया.

अंशहर त्रि० भाग लेनार.

अंशावतरण न० देवादिना अंशयी आवि-र्भाव-भनुष्यादिरे अवतरनुं ते.

अंशिन त्रि० भाग करनार, जेना भाग थड शके ते.

अंशु पु० किरण, कान्ति, वेग, सुतरनो सूक्ष्मांश.

अंशुक न० वस्त्र, सूक्ष्म वस्त्र, छतरीय वस्त्र, धोणु वस्त्र.

अंशुधर पु० सूर्य, आकडानुं जाड, वेगने धारण करनार.

अंशुधर त्रि० किरणोने धारण करनार.

अंशुपट्ट न० पारीक सुतरयी वस्त्रुं वस्त्र.

अंशुपति पु० सूर्य, आकडानुं जाड, किरणो-वाणो हरकोष्ठ-यंत्रादि.

अंशुमत् पु० सूर्य, आकडानुं जाड, असम-जसुनो पुत्र अने द्वितीयनो पिता सूर्य-वंशी अंशक राज.

अंशुमत् त्रि० किरणोवाणो हरकोष्ठ पदार्थ.

अंशुमती स्त्री० ते नामनी अंशक वनस्पति (साक्षपान).

अंशुमत्फला स्त्री० कृष्ण.

अंशुमाला स्त्री० किरणो सभुदाय.

अंशुमालिन त्रि० किरणोवाणो पदार्थभाज.

अंशुमालिन पु० सूर्य, आकडानुं जाड, पान रनी संख्या.

અંશુલ

૨

અકર્માન્વિત

અંશુલ પું આણકય મુનિ, મુનિમાત્ર.
 અંશુલ ત્રિં કિરણેને ગ્રહણ કરનાર.
 અંશુલસ્ત પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 અંશ્વાદિ પું સ્વરવિશેષને માટે પાણિનીય
 ગણપાઠમાં કહેલો શબ્દસમૂહ.
 અંસ્ ચું ૩૦ સં સેટ વિભાગ કરવો, છૂટા
 પાડવું, વિખેરી નાખવું.
 અંસ પું અંશ શબ્દ જુઓ, રકંધ-ખંભો.
 અંસકૂટ પું અંશકૂટ જુઓ.
 અંસપ્ર નં રકંધપ્રદેશને દાંડી શકે તેવું
 એક પ્રકારનું બપ્તર.
 અંસમાર પું રકંધઉપર ધારણ કરેલો ભાગ.
 અંસલ ત્રિં બળવાન.
 અંસ્ય ત્રિં રકંધમાં થયેલું, વિભાગ કરવા
 યોગ્ય.
 અંહ ભ્વાં આં સં સેટ જવું, પ્રકાશવું.
 અંહ ચું ૩૦ સં સેટ જવું, પ્રકાશવું.
 અંહતિ સ્ત્રીં દાન, રોગ, ત્યાગ.
 અંહતી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 અંહસ્ નં પાપ.
 અંહિતિ સ્ત્રીં દાન.
 અંહુ ત્રિં પાપ કરનાર-પાપસીલ.
 અંહુર ત્રિં ગતિધુક્તા.
 અંહિ પું પગ, વૃક્ષાદિનું મૂળ, ચારની એખ્યા.
 અંહિપ પું વૃક્ષમાત્ર.
 અંહિસ્કંધ પું પગની એડી, ધુંડી.
 અક ભ્વાં ૫૦ સં સેટ પાંકા જવું.
 અક નં દુઃખ, પાપ.
 અકચ પું કેવું ગ્રહ.
 અકચ ત્રિં કેશરહિત (દાસના રોગવાળું).
 અકહમ નં જ, ક, હ, મ, ઇત્યાદિ ક્રમે
 પહેલા ક્રોધથી જેમાં અક્ષરો હોય છે તેવું
 એક ચક્ર.
 અકત ત્રિં સ્વચ્છતા નહિ કરનાર.
 અકતતા સ્ત્રીં સ્વચ્છતા કરનારપણું.
 અકતત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અકચદ્વ નં જ, ક, ય, હ, ઇત્યાદિ ક્રમે
 જેમાં અક્ષરો હોય છે તેવું એક ચક્ર. આ
 તથા પૂર્વોક્ત ચક્રવિશે હૃદયમાત્ર અંધમાં
 કહેવામાં આવ્યું છે.
 અકચ્ય ત્રિં ન કહેવા યોગ્ય.
 અકનિષ્ઠ ત્રિં કનિષ્ઠ સિવાયનું-ઉત્તમ તથા
 મધ્યમ.
 અકનિષ્ઠ પું શુદ્ધ.
 અકનિષ્ઠગ પું શુદ્ધ.
 અકનિષ્ઠપ ત્રિં ઉત્તમ-મધ્યમ પાલક.
 અકનિષ્ઠપ પું કોઈ એક શુદ્ધસંપ્રદાયી નેતા.
 અકંપિત ત્રિં કંપનરહિત, અડગ નિશ્ચય-
 વાળું, ન ડગે તેવું.
 અકંપિત પું શુદ્ધભેદ.
 અકર ત્રિં હાથ વિનાનું, નિવૃત્તિપરામણ્ય.
 અકરણ નં ન કરવું, નિવૃત્તિ, દેહ-જન્મમાદિ
 રહિત-પરમાત્મા, નિવૃત્તિધર્મ-સંન્યાસ.
 અકરણિ સ્ત્રીં નિંદાત્મક શાપ, 'તેવું કરવું.
 તેના કરતાં નજી કરવું' એવું નિંદાકથન.
 અકરા સ્ત્રીં આખ્યાનનું વૃક્ષ.
 અકરણ ત્રિં નિર્દય.
 અકર્કશ ત્રિં ક્રોધ, ક્રોધરતા વિનાનું.
 અકર્ણ પું સર્પ.
 અકર્ણ ત્રિં કણોન્દ્રિયરહિત-મહેર.
 અકર્સન ત્રિં વામન-દીંગણું-નીચું.
 અકર્તવ્ય ત્રિં નહિ કરવા યોગ્ય, નિષિદ્ધ
 પદાર્થ, ક્રિયાશન્ય ચૈતન્ય.
 અકર્તૃ ત્રિં નહિ કરનાર, કર્તાસિદ્ધ, ક્રિયા-
 શન્ય-પરમતત્ત્વ.
 અકર્મક ત્રિં વ્યાકરણમાંનાં વ્યકર્મક ક્રિયા-
 પદો, કર્મશન્ય.
 અકર્મણ્ય ત્રિં કર્મ માટે અયોગ્ય.
 અકર્મન નં ન કરવા લાયક કામ.
 અકર્મન ત્રિં કર્મરહિતપણું, કાર્ય માટે
 અસમર્થ, કાર્યશન્ય.
 અકર્માન્વિત ત્રિં દુષ્ટકર્મવાળું.

अकल

३

अकृतित्व

अकल त्रि० अवयवशून्य, अवयवरहित.
 अकलपु० जेने अवयवो नथी ते-परमात्मा.
 अकल्क त्रि० मण वजरेथी रहित, निर्मण,
 दंल विनानुं.
 अकलकन न० दंलरहित.
 अकल्का स्त्री० ज्योत्स्ना.
 अकल्पित त्रि० रवाभाषिक, अनावडी नहि ते.
 अकल्प्य न० सत्य.
 अकल्प्य त्रि० रोमी.
 अकल्पसंघ त्रि० सत्य प्रतिज्ञावाणु.
 अकल्याण न० अशुल, अभंजण.
 अकथा त्रि० अवर्णनीय.
 अकस्मात् अव्य० ऐकदम, अद्यानक.
 अकाण्ड त्रि० अनवसर-अयोग्य समयनुं,
 हुंडु वृक्ष वगेरे.
 अकाम त्रि० धृच्छाशून्य, निष्काम.
 अकाम पु० धृच्छा नहि ते.
 अकामतस् अव्य० अनिच्छाथी, नहि
 धृच्छाथी.
 अकाय त्रि० देहरहित.
 अकाय पु० राहु, परमात्मा.
 अकार त्रि० क्षियारहित.
 अकार पु० स्वरमाहेनो प्रथमाक्षर-अ.
 अकारण न० कारण नहि ते.
 अकारण त्रि० कारणरहित, निष्प्रयोजन.
 अकारणगुणोत्पन्न पु० न्यायमते शुद्धि, मुभ,
 दुःख, धृच्छा, द्वेष, मत्त, धर्म, अधर्म,
 भावना, शब्द-अे दश.
 अकारिन् त्रि० नहि करनार.
 अकार्पण्य त्रि० कृपणुतारहित, दीनता विनानुं.
 अकार्य त्रि० कार्यरहित, कार्यशून्य.
 अकार्य्य न० दुष्ट कर्म.
 अकाल त्रि० काणुं नहि ते, काणुं न हे य ते.
 अकाल पु० अयोग्य काण, प्रलय.
 अकालज त्रि० अकाणे उत्पन्न थयेन.
 अकालजलबोदय पु० अकाणे मेधनो उदय.

अकालमेवोदय पु० उपरतो अर्थ.
 अकिञ्चन त्रि० निर्धन, दरिद्र.
 अकिञ्चनता स्त्री० निर्धनता, दरिद्रता, भ्रंश-
 सना अंगभूत-परिमलत्याग.
 अकिञ्चनत्व न० दरिद्रपणुं, कंघं नहि होवा-
 पणुं, निर्धनता.
 अकिञ्चिज्ज्ञ त्रि० कंघपणु नहि ज्ञानुनार,
 अज्ञ, गानशून्य.
 अकिञ्चित्कर त्रि० कंघ पणु नहि करनार,
 क्षियारून्य, निष्प्रयोजन.
 अकिञ्चिष त्रि० पापनो अलाव, पापरहित,
 निष्पाप.
 अकीर्ति स्त्री० अपकीर्ति.
 अकीर्तिकर त्रि० अपकीर्ति करनार.
 अकुंठ त्रि० अस्मयित, कर्मदुशण.
 अकुतोभय त्रि० कोष्ठ तरङ्गथी लय विनानुं,
 सर्व प्रकारे निर्लभ्य.
 अकुप्य न० सुवर्ण, रपुं.
 अकुमार त्रि० कुमारवरथा व्यतीत करनार,
 तरणु.
 अकुल त्रि० नीय कुणनुं, कुणहीन.
 अकुलीन त्रि० हलका कुणनुं.
 अकुशल त्रि० अभंजण युक्त, अभंजण, हो-
 शाभार नहि ते.
 अकूपार पु० मोटा कायमो, समुद्र, द्वर सुधी
 जनार सूर्य, पर्वत.
 अकूर्च पु० शुद्ध.
 अकूवार पु० अकूपार शुभो.
 अकृत त्रि० नहि करेन, विरुद्ध करेन.
 अकृत न० निवृत्ति.
 अकृतज्ञ त्रि० कृतघ्नी.
 अकृतज्ञता स्त्री० कृतघ्नीपणुं.
 अकृतज्ञत्व न० कृतघ्नीपणुं.
 अकृतिता स्त्री० अकृतार्थता, अयोग्यता.
 अकृतित्व न० अकृतार्थपणुं, अयोग्यपणुं.

અકૃતિન

૪

અક્ષકૂટ

અકૃતિન ત્રિં કાર્ય માટે અસમર્થ, ક્રિયા-
કુશલ નહિ તે.
અકૃત્ય નં ચોરી વગેરે દુષ્ટ કાર્ય.
અકૃત્ય ત્રિં જોતે માટે કોઈ કૃત્ય ન હોય
તે, કર્મરહિત.
અકૃત્રિમ ત્રિં સ્વાભાવસિદ્ધ, સ્વાભાવિક,
ખનાવડી નહિ તે.
અકૃત્વા અવ્યં નહિ કરીને.
અકૃપ ત્રિં નિર્દય.
અકૃપણ ત્રિં કૃપણ નહિ તે, ધણું.
અકૃશ ત્રિં દુર્બળ નહિ તે, સ્થૂલ.
અકૃષ્ટપચ્ચ ત્રિં હળ વગેરેથી નહિ ખેડેલી
જમીનમાં પાકતું ધાન્ય સામો વગેરે.
અકૃષ્ણ પું નિષ્કલંક મંદ.
અકૃષ્ણ ત્રિં ઘોળું, શુદ્ધ.
અકૃષ્ણકર્મન ત્રિં શુદ્ધ કર્મ કરનાર,
પુણ્યશીલ.
અકેતુ પું અગ્નિ.
અકેતુ ત્રિં ધન્યરહિત, ચિન્હરહિત.
અકેશ ત્રિં કેશ વિનાનું, અદ્ય કેશવાળું,
ખરાળ કેશવાળું.
અકૈતલ નં કપટ નહિ તે, નિષ્કપટી, કપટ-
રહિત.
અકોટ પું સોપારીનું કક્ષ.
અકોષિદ ત્રિં અપણિત, અગ્નિ, મૂર્ખ.
અકૌટિલ્ય નં સરળતા.
અકૌશલ ત્રિં અકુશલથી થયેલ.
અકૌશલ નં માંદગી, મંદવાડ, નહિ
હૈંશીઆરી.
અક્ષા સ્ત્રીં માતા, જનની.
અક્ષ ત્રિં જોતે અંજન કર્યું હોય તે, માપ-
સર, વ્યાપેલું, ગીચ, ખરડાયેલું.
અક્ષ પું રાત્રિ, રાત્રિયુક્ત અધકાર.
અક્ષ નં ખખતર.
અક્ષ ત્રિં રિયર.
અક્ષ ત્રિં કર્મરહિત, પગવિનાનું, ગતિશૂન્ય.

અક્ષવ્યાદ ત્રિં માંસ લક્ષણ નહિ કરનાર.
અક્ષાંત ત્રિં નહિ ગયેલું, નહિ ઓળંગેલું.
અક્ષાંતા સ્ત્રીં રીંગણી, ભોંરીંગણી.
અક્ષતુ ત્રિં યસરહિત, સંકલ્પરહિત.
અક્ષતુ પું પરમાત્મા.
અક્ષિય ત્રિં ક્રિયાશૂન્ય, ક્રિયારહિત.
અક્ષિયા સ્ત્રીં ક્રિયા નહિ તે.
અક્ષૂર ત્રિં કૂર ન હોય તે, સરલ.
અક્ષૂર પું અક્ષૂર નામનો યાદવ.
અક્ષોધ પું ક્રોધનો અભાવ.
અક્ષોધ ત્રિં ક્રોધરહિત, ક્રોધ વિનાનું.
અક્ષમ પું શ્રમનો અભાવ.
અક્ષમ ત્રિં નહિ થાકેલું.
અક્ષાંત ત્રિં થાકેલું નહિ તે.
અક્ષિકા સ્ત્રીં ગળીનું ઝાડ.
અક્ષિલ નં વિના પ્રવાસે થઈ શકે તેવું
કર્મ વગેરે.
અક્ષિલ ત્રિં નહિ થાકેલું, દુઃખ નહિ પામેલું.
અક્ષિલકર્મન ત્રિં અનાયાસે કામ કરનાર.
અક્ષેશ પું ક્ષેશનો અભાવ.
અક્ષેશ ત્રિં ક્ષેશ વગરનું.
અક્ષ સ્વાં ક્ષાં વ સં સેદ્ વ્યાપ્ત થવું,
એકત્ર થવું.
અક્ષિકા સ્ત્રીં ગળી.
અક્ષ નં ધન્દ્રિય, નેત્ર, મોરચુચુ, સંચળ,
સમુદ્રનું મીઠું, પાસો, ૧૬ માસનું માપ,
ચંચળ પૈડું, ચક્રનું મધ્યમંડળ.
અક્ષ પું જ્યોતિઃશાસ્ત્રમાં કહેલ રાશિચક્રનો
એક અવયવ, સિદ્ધાન્તશિરોમણિ ગણિ-
તાધ્યાયમાં કહેલ વિષુવદેખાના બન્ને પડખે
હરકોઈ સ્થાનનું દૂરપણું, બહેડાં, આત્મા,
કદાક્ષ, સપ, જન્માંધ, ગરક, રાવણનો
એક પુત્ર, વિવાદમાં વિશેષ જાણેલ અર્થ.
અક્ષક ત્રિં પાસા વગેરેની ક્રિયા કરનાર,
વ્યાપક.
અક્ષક પું બહેડાનું ઝાડ.
અક્ષકૂટ પું આખની ઠીંકી.

અક્ષકીકા

૬

અક્ષરજનની

અક્ષકીકા સ્ત્રીં જુગાર.

અક્ષક્ષેત્ર નં જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં કહેલાં અક્ષના સાધન માટે ક્ષેત્રરૂપે કલ્પેલાં આદ્યક્ષેત્ર.

અક્ષજ નં ઇન્દ્રિયોના પદાર્થ સાથેના સંયંધથી થનારૂં પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન, જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં કહેલાં પૂર્વોક્ત આદ્ય ક્ષેત્ર.

અક્ષણિક ત્રિં સ્થિર, નિશ્ચળ.

અક્ષણ્વત્ ત્રિં નેત્રવાળું.

અક્ષત પું નં જીવ, ચોખ્ખા.

અક્ષત ત્રિં નહિ ચીરાયકું, ક્ષય ન પામે તેવું, ઉત્કૃષ્ટ.

અક્ષત નં હરકોઈ ધાન્ય, ક્ષયનો અભાવ.

અક્ષતા સ્ત્રીં કાકડાશીંગી.

અક્ષવર્શક પું વિવાદનો નિર્ણય કરનાર ન્યાયાધીશ, જુગારી.

અક્ષદશ પું ઉપરના અર્થ.

અક્ષદેવિન્ ત્રિં પાસા ખેલનાર જુગારી.

અક્ષદૂ ત્રિં જુગારી.

અક્ષદૂત નં જુગારું.

અક્ષદૂતાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાંહેનો એક શબ્દસમૂહ.

અક્ષધર પું વિષ્ણુ, શાખોટ દક્ષ, પૈકું.

અક્ષધર ત્રિં પાસાને ધારણ કરનાર.

અક્ષધુર સ્ત્રીં પૈકાનો અગ્રભાગ, પૈકાનો ભાર.

અક્ષધુરા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

અક્ષધૂર્ત ત્રિં પાસા ખેલવામાં આગ્રાહ, જુગારી.

અક્ષધૂર્તિલ પું ખગદ.

અક્ષન્ નં નેત્ર.

અક્ષપટલ નં નેત્રનું પડક-નેત્રનો એક રોગ.

અક્ષપટલ પું અક્ષદર્શક-ધર્માધ્યક્ષ.

અક્ષપરિ અગ્યં પાસાની રમતમાં થયેલો પરાજય.

અક્ષપાટક પું વ્યવહારનો નિર્ણય-ધર્માધ્યક્ષ.

અક્ષપાદ પું ન્યાયમુત્તના કર્તા ગૌતમ મુનિ.

અક્ષપોઢા સ્ત્રીં નેત્રની પીડા, ઇન્દ્રિયની પીડા.

અક્ષમ ત્રિં અસમર્થ, ક્ષમારહિત.

અક્ષમતા સ્ત્રીં અસમર્થતા, અક્ષમા, અસ-દિગ્બુતા.

અક્ષમત્ત્વ નં ઉપરના અર્થ.

અક્ષમા સ્ત્રીં ઇર્ષ્યા.

અક્ષમાલા સ્ત્રીં રૂદ્રાક્ષમાળા, સ્થટિકમાળા,

નક્ષત્રમંડળના અસંકારરૂપ અર્ધધતી,

અથવા ક્ષ મુધીના અક્ષરોની પંક્તિ.

અક્ષય ત્રિં ક્ષય વિનાનું-અવિનાશી.

અક્ષય પું પરમાત્મા. સંન્યાસી, દરિદ્રી.

અક્ષયતા સ્ત્રીં અક્ષયપણું.

અક્ષયત્ત્વ નં ક્ષયરહિતપણું.

અક્ષયતુતોયા સ્ત્રીં વૈશાખ શુદ્ધ ત્રીજ-અખાત્રીજ.

અક્ષયા સ્ત્રીં અક્ષય પુણ્યના સાધનરૂપ કાષ્ઠ તિથિ.

અક્ષય્ય નં ક્ષયને માટે અશક્ય.

અક્ષય્યોદ્ક નં શ્રાદ્ધમાં પિંડદાન પછી આપવા યોગ્ય મધ અને તલથી મિશ્ર એવું જળ.

અક્ષર નં પરબ્રહ્મ-કૃતરથ ચૈતન્ય, અકારાદિ વર્ણ, જળ, મોક્ષ.

અક્ષર ત્રિં ક્રિયાશક્તિ, સ્થિર, નાશધર્મરહિત.

અક્ષર પું જીવ, પરમાત્મા.

અક્ષરચક્ષુ ત્રિં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

અક્ષરચણ ત્રિં લેખનકળા ઉપર આશ્રયિક્ષ અભ્યાસનાર.

અક્ષરચુક્ષુ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અક્ષરચ્છન્દસ્ નં અક્ષરોની સંખ્યાથી કરેલી કવિતા.

અક્ષરચ્છન્દસ્ ત્રિં નિશ્ચળ અભિપ્રાયવાળું, દૃઢ નિશ્ચયવાળું.

અક્ષરચ્છન્દસ્ પું પરમેશ્વર.

અક્ષરજનની સ્ત્રીં કલ્પ.

અક્ષરજોષક

૬

અક્ષેષ

અક્ષરજોષક ત્રિં અક્ષરો લખીને તે ઉપર આશ્રવિકા કરનાર, લહીઓ.

અક્ષરતુલિકા સ્ત્રીં કવચ.

અક્ષરન્યાસ પું લીપી, પત્રિકા, અક્ષરોનું લખાણ.

અક્ષરજીવિક ત્રિં અક્ષરો લખીને જીવનાર-લહીઓ.

અક્ષરજીવિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અક્ષરજીવિની સ્ત્રીં અક્ષરો લખીને આશ્રવિકા ચલાવનાર સ્ત્રી.

અક્ષરમુક્ત ત્રિં શાસ્ત્રવેદો, અક્ષરોનોગ્નજુકાર.

અક્ષરમુક્ત પું અક્ષરોનો આઘાક્ષર અ

અક્ષરવિન્યાસ પું અક્ષરન્યાસ જુઓ.

અક્ષરશાસ્ત્ર અવ્યં અક્ષરે અક્ષર.

અક્ષરસંસ્થાન નં લીપી.

અક્ષરાક્ષ નં લીપી લખવાનાં સાધન.

અક્ષરાજ પું જુગદું રમનાર જુગારી.

અક્ષરી સ્ત્રીં વર્ષાશુભ-ચોમાસું.

અક્ષવતી સ્ત્રીં જુગદું.

અક્ષવાદ પું જુગારખાનું, પાસા મૂકવાનું પાટીયું, મક્કનો અખાડો.

અક્ષવિદ્ ત્રિં જુગારની વિદ્યાને જાણનાર, વ્યવહારને જાણનાર.

અક્ષવિદ્યા સ્ત્રીં જુગારવિદ્યા, પાસા ખેલવાની કળા.

અક્ષવૃક્ત નં રાશિચક્રેષુ વૃત્તક્ષેત્ર.

અક્ષવૃક્ત પું જુગદું રમવામાં આસક્ત.

અક્ષશૌર્ય પું પાસા ખેલવામાં કુશળ, મહાન જુગારી.

અક્ષસૂત્ર નં જપમાળાનું સૂત્ર-દોરો, યજ્ઞ-સૂત્ર, જનોઈ.

અક્ષાંશ પું અક્ષનો અંશ.

અક્ષામકીલક નં રથનાં પૈડાંની ધરીના આગળના ભાગમાં નાખેલો ખીલો-ખડેલ.

અક્ષાનહ નં પૈડાં સાથે બાંધેલું લાકડું.

અક્ષાનહ પું કૈલ.

અક્ષાનહ ત્રિં ક્ષમારહિત.

અક્ષાન્તિ સ્ત્રીં ઈર્ષ્યા.

અક્ષારલલ્લણ નં બનાવટી નહીં એવું મીઠું, સૈંધવ, ગાયતું દૂધ, ગાયતું ઘી, ધાન્ય, મગ, તલ, જવ, સમુદ્રનું મીઠું.

અક્ષાવપન નં પાસા નાંખવાનું પાટીયું.

અક્ષાવલી સ્ત્રીં જપમાળા, રૂદ્રાક્ષમાળા.

અક્ષાવાપ ત્રિં જુગારી, જુગારીનો વડો.

અક્ષિ નં નેત્ર.

અક્ષિક પું તે નામનું એક વૃક્ષ.

અક્ષિકૂટક નં નેત્રગોઝક, આંખની કીકી.

અક્ષિગત ત્રિં દૃષ્ટિના વિષયમાં આવેલ.

અક્ષિગત પું શત્રુ.

અક્ષિતર નં જળી.

અક્ષિપદ્મન નં આંખની પાંપણ.

અક્ષિમ્ભ સ્ત્રીં આંખનો વિષય.

અક્ષિમેવજ નં આંખના રોશને દૂર કરનાર તે નામની વનરપતિ.

અક્ષિમ્ભવ નં ભ્રમર તથા નેત્ર.

અક્ષિવ પું સમુદ્રનું મીઠું, સરગવાનું વૃક્ષ.

અક્ષિવિકૃણિત નં કટાક્ષ બતાવવો તે, કટાક્ષપાત.

અક્ષીક પું એક વૃક્ષ-રક્તનદ્ધ જુઓ.

અક્ષીવ નં સમુદ્રનું મીઠું.

અક્ષીવ ત્રિં પાગલ નહિ તે.

અક્ષીવ પું સરગવો.

અક્ષુ નં શીઘ્ર, સત્વર, ઘુરત.

અક્ષુણ્ય ત્રિં નહિ મારેલું નહિ હારેલું, નહિ ભાંગેલ, કાયમનું નહિ તે.

અક્ષુધ્ય ત્રિં જેના વડે જીમ્મ ન લાગે તે દ્રવ્ય.

અક્ષુઘ્ધ ત્રિં ક્ષોભ નહિ પામેલ.

અક્ષેષ નં ખરાબ ખેતર, જેમાં ધાન્ય નીપળે નહિ તેવું ખેતર, ઉપદેશ માટે અગોચર શિષ્ય, અપાત્ર.

અક્ષેત્રવિદ્

૭

અગતિક

અક્ષેત્રવિદ્ ત્રિન્શરીરતત્વને યથાસ્થિત નહિ
જાણનાર.

અક્ષેત્રવિદ્ પુનઃ દેહને આત્માતરીકે માન-
નાર જીવ.

અક્ષેત્રિન્ ત્રિન્ ક્ષેત્ર-ખેતર અથવા સ્ત્રી-તેનો
જે સ્વામી ન હોય તે.

અક્ષેત્ર નમ્ અમંગળ, અકલ્યાણ, અશુભ.

અક્ષોટ પુનઃ અખોડનું ઝાડ, પહાડી પીલુવૃક્ષ.

અક્ષોટક પુનઃ ઉપરનો અર્થ.

અક્ષોઢ પુનઃ ઉપરનો અર્થ.

અક્ષોઢક પુનઃ અક્ષોટ શબ્દનો અર્થ.

અક્ષોમ પુનઃ ક્ષોભ ન થવો તે.

અક્ષોમ્ય ત્રિન્ ભમાવવાને અશક્ય, અડમ.

અક્ષોમ્ય પુનઃ તે નામનો એક ઋષિ.

અક્ષોમ્યકવચ નમ્ તંત્રશાસ્ત્રમાં કહેલું એક
શાબ્દિક ખપ્પર.

અક્ષૌરિત્ર નમ્ જે નક્ષત્રમાં હળમત નિષે-
ધેલી છે તે નક્ષત્ર.

અક્ષૌહિણી સ્ત્રીન્ ઇન્દ્રિયોનું સંશયાત્મક જ્ઞાન,
અથવા ૨૧૮૭૦, ૨૪, ૨૧૮૭૦ હાથીઓ,
૬૫૬૧૦ ૨૪માં જોડેલા સિવાયના થોડા
અને ૧૦૮૩૫૦ પામદલનું એકેત્ર સૈન્ય.

અક્ષ્ણ ત્રિન્ વ્યાપક.

અક્ષ્ણ નમ્ અખંડ કાળ.

અક્ષદ્ પુનઃ ચારોળીનું વૃક્ષ.

અક્ષદ્ સ્ત્રીન્ કુષ્ટ વ્યવહાર, નહારી આદિ
અશક્ત.

અક્ષણ્ડ ત્રિન્ સંપૂર્ણ, સમગ્ર.

અક્ષણ્ડ પુનઃ નમ્ ટુકડો નહિ તે.

અક્ષણ્ડન પુનઃ પરમાત્મા.

અક્ષણ્ડન ત્રિન્ પરિપૂર્ણ.

અક્ષણ્ડિત ત્રિન્ સંપૂર્ણ, ખંડિત ન હોય તે.

અક્ષણ્ડિતર્તુ પુનઃ પુષ્પ વગેરેની સર્વ સંપ-
ત્તિથી યુક્ત એવો ઋતુકાળ.

અક્ષર્વ ત્રિન્ નીચું નહિ તે, મોડું.

અક્ષલીકાર પુનઃ આખળનું અન્યથાકરણ.

અક્ષાત પુનઃ નમ્ દેવોએ ખોદેલ, મનુષ્ય વ-
ગેરેએ ખોદેલ.

અક્ષાત ત્રિન્ નહિ ખોદેલું.

અક્ષાષ ત્રિન્ ખાવાને અયોગ્ય, જોમાંસ આદિ
અભક્ષ્ય.

અક્ષિદ્ર ત્રિન્ ખેદ વિનાનું.

અક્ષિદ્ર ત્રિન્ ખેદ નહિ પામેલ, નહિ કંટાળેલ.

અક્ષિલ ત્રિન્ સમગ્ર, ખાડી નહિ તે, નહિ
ખેડેલ.

અક્ષેટિક પુનઃ વૃક્ષ માત્ર.

અક્ષેદ્ પુનઃ ખેદનો અભાવ.

અક્ષેદિન્ ત્રિન્ ખેદરહિત.

અક્ષેદિત્વ નમ્ વાણીના પાંત્રીસ ગુણોમાં-
હેનો એક ગુણ જેનાથી બોલનારને તથા
સાંભળનારને કંટાળો ન આવે તે.

અક્ષ્યાત ત્રિન્ અપ્રસિદ્ધ, નહિ કહેલ.

અક્ષ્યાતિ સ્ત્રીન્ ખરાય પ્રસિદ્ધ.

અક્ષ્યાતિ ત્રિન્ જેની પ્રસિદ્ધિ ન હોય તે.

અગ્ મ્વાં ૫૦ સં સેદ્ જવું.

અગ્ મ્વાં ૫૦ સં સેદ્ વક્રગતિ કરવી,
આડા અવળા જવું.

અગ પુનઃ વૃક્ષ, પર્વત, સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અગ ત્રિન્ ઝમત નહિ કરતજ, શકાદિ.

અગચ્છ પુનઃ વૃક્ષ.

અગજ નમ્ શિક્ષાશીલ.

અગજ ત્રિન્ પર્વતમાં ઉત્પન્ન થયેલી દ્રાવ
પણુ વસ્તુ.

અગગનીય ત્રિન્ અગણિત, ગણવાને અશક્ય.

અગણિત ત્રિન્ અગણિત, ન ગણી શકાય
તેવું, નહિ ગણેલ.

અગણ્ય ત્રિન્ ગણવાને અશક્ય, અસંખ્ય,
પુરુષ.

અગતિ સ્ત્રીન્ ઉપાયનો અભાવ, ઝમનનો
અભાવ.

અગતિ ત્રિન્ ગતિશત્ત્વ, ઉપાયશત્ત્વ.

અગતિક ત્રિન્ ઉપરના અર્થ.

અગદ

૮

અગ્નાવિહગુ

અગદ પું ઔપધ, દવા.
 અગદ ત્રિં રોગરહિત, નહિ કહેનાર.
 અગદ કળ્પાદિં પં સં અં સેટનીરોગી ચતું.
 અગદ્ધકાર પું વૈદ્ય.
 અગમ પું વૃક્ષ.
 અગમ ત્રિં નહિ જનાર.
 અગમ્ય ત્રિં જવાને માટે અયોગ્ય, મેળવવા
 માટે અયોગ્ય, ન સમભય તેવું.
 અગમ્યા સ્ત્રીં નહિ ગમન કરવા યોગ્ય સ્ત્રી.
 અગર ત્રિં ઝેરને દૂર કરનાર દ્રવ્ય.
 અગરી સ્ત્રીં ઉદરના ઝેરને દૂર કરનાર એક
 વનસ્પતિ-કુકડવેલાં.
 અગરુ નં પું અમરચંદન.
 અગર્વ પું ગર્વનો અભાવ.
 અગર્વ ત્રિં ગર્વ વિનાનું.
 અગર્હિત ત્રિં અનિદ, શુદ્ધ.
 અગસ્તિ પું અગસ્ત્ય મુનિ, અગથીઆનું વૃક્ષ.
 અગસ્તિદ્રુ પું અગથીઆનું વૃક્ષ.
 અગસ્ત્ય પું અગસ્ત્ય નામના મુનિ.
 અગસ્ત્યગીતા સ્ત્રીં અગસ્ત્ય મુનિએ ગા-
 થેલી વિદ્યા.(મહાભારતના શાંતિપર્વમાં છે.)
 અગસ્ત્યચાર પું દક્ષિણ દિશામાં નક્ષત્રરૂપે
 રહેલા અગસ્ત્યની ગતિ.
 અગસ્ત્યસંહિતા સ્ત્રીં અગસ્ત્ય મુનિએ
 રચેલી સંહિતા, રામચંદ્ર-વિષ્ણુ-વામન
 વગેરેની પૂજા કેવી રીતે કરવી તે સમજા-
 વનાર શાસ્ત્ર.
 અગસ્ત્યોદય પું અગસ્ત્ય નક્ષત્રનો ઉદય.
 અગાત્મજા સ્ત્રીં હિમાલયની પુત્રી પાર્વતી.
 અગાધ નં ઊંડ.
 અગાધ ત્રિં અતિ ગંભીર, અતિ ઉંડું, ન
 સમભય તેવું.
 અગાધજલ પું ધણું ઉંડા પાણીવાળો ધરો.
 અગાધજલ નં ધણું ઉંડું પાણી.
 અગાધતા સ્ત્રીં અતિ ગંભીરપણું.
 અગાધત્વ નં ઉપરનો શબ્દાર્થ.

અગાર નં ધર.
 અગ્નિ પું નં સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 અગિર પું સ્વર્ગ, અગ્નિ, સૂર્ય, રાક્ષસ, આ-
 કાશનું ઝાડ, ચિત્રક વૃક્ષ.
 અગિરૌકસ્ પું દેવ.
 અગુ પું રાહ.
 અગુ ત્રિં જ્યાં કિરણો ન હોય તે, જેની
 પસે ગાય-બળદ ન હોય તે.
 અગુણ પું ગુણનો વિરોધી-દોષ, ગુણનો
 અભાવ.
 અગુણ ત્રિં ગુણરહિત.
 અગુણતા સ્ત્રીં દોષપણું, ગુણરહિતપણું.
 અગુણત્વ નં ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અગુણવાદિન ત્રિં દોષો કહેનાર, અગુણ
 ખોલનાર.
 અગુણ ત્રિ-જે ગુણ ન હોય તે, પ્રકટ, ખુલ્લું.
 અગુરુ નં જેનાથી મોટું કે ભારે ન હોય
 તે, અગુરુ ચંદન, લઘુ અક્ષર, તે નામનું
 એક વૃક્ષ.
 અગુરુ ત્રિં ગુરુભિન્ન, જેનો કોઈ ગુરુ ન
 હોય તે.
 અગુરુશિશાપા સ્ત્રીં એક જાતનું વૃક્ષ.
 અગૂઢ ત્રિં જાનું નહિ તે, નહિ છૂપાયેલું.
 અગૂઢગંધ નં હીંગ.
 અગૂઢગંધ ત્રિં જેનો ગંધ ગુપ્ત ન રહી શકે
 તેવું હરકોઈ દ્રવ્ય.
 અઘ્રમીત ત્રિં નહિ ગ્રહણ કરેલું.
 અઘોચર ત્રિં વિપપમાં ન આવે તેવું, ધન્દિ-
 યોથી અગ્રાણ.
 અઘૌકસ્ પું શરભપશુ-આઠ પગવાળો એક
 મુગ, સિંહ, પક્ષી.
 અઘૌકસ્ ત્રિં પર્વતમાં વસનાર.
 અઘ્નામસ્તુ પું દિવં એક હવિષના દેવ અગ્નિ
 તથા વાયુ.
 અઘ્નાવિહગુ પું દિવં એક હવિષના બોક્તા દેવ
 અગ્નિ તથા વિષ્ણુ.

અમ્નાયો

૧

અમ્નિદ્વંધ

અમ્નાયો સ્ત્રીં અમ્નિની સ્ત્રી સ્વાહા.
 અમ્નિ અમ્નિ, તે નામથી પ્રસિદ્ધ એવું
 એક પ્રકારનું તેજ, અમ્નિદેવ, ચિત્રાનું ઝાડ.
 અમ્નિક પું અમ્નિની પેઢે પ્રકાશનારો આ-
 ગીઓ કાડો, પતંગીયું.
 અમ્નિકળ પું અમ્નિમાંથી ખરેલો કણીઓ-
 તણખો.
 અમ્નિકર્મન નં હોમ, અમ્નિહોત્રાદિ કર્મ,
 અમ્નિના સંબંધનું કર્મ.
 અમ્નિકલા સ્ત્રીં અમ્નિના ઝીણા તણખા,
 અમ્નિદેવના દશ પ્રકારના અવયવ-તે ના-
 મના દશ દેવ.
 અમ્નિકારિકા સ્ત્રીં જેનાથી અમ્નિ ધારણ
 કરાય છે તેવી વૈદિક મંત્રકડી.
 અમ્નિકાર્ય નં અમ્નિક્રિયા, અમ્નિ સળગા-
 વેલો તે.
 અમ્નિકામુ નં અગરનું લાકડું.
 અમ્નિકુકુડ પું બળતા અમ્નિથી વ્યાપેલી
 ધાસની ગંજી.
 અમ્નિકુણ્ડ નં અમ્નિ સ્થાપવાનો કુંડ.
 અમ્નિકુમાર પું કાર્તિકસ્વામી, અમ્નિના પુત્ર,
 વૈદિકપ્રસિદ્ધ એક રસ ઔષધ.
 અમ્નિકેતુ પું ધુમાડો.
 અમ્નિકોળ પું જેના અધિષ્ઠાયક અમ્નિદેવ
 છે તે પૂર્વ-દક્ષિણની વચ્ચેની દિશા.
 અમ્નિકીઢા સ્ત્રીં અમ્નિને લગતી રમત, આ-
 તસખાજી, દાડ ફેડવો.
 અમ્નિગર્મ પું તે નામનું એક વૃક્ષ, સૂર્યકાન્ત
 મણિ-આગીયો કાચ.
 અમ્નિગર્મા સ્ત્રીં ખીજડીનું ઝાડ, મોટી
 માલકાંકડી.
 અમ્નિગૃહ નં અમ્નિશાળા, ન્યાં શ્રીત-રમાર્ત
 અમ્નિ રહે છે તે સ્થળ.
 અમ્નિગ્રન્થ પું અમ્નિમાં હોમ વગેરેનું પ્રતિ-
 પાદન કરનાર શાસ્ત્રગ્રંથ.

૨

અમ્નિઘૃત નં બઠરામિને પ્રદીપ્ત કરનારું વૈદિક
 શાસ્ત્રમાં રહેલું વૈદિક વિધિથી તૈયાર
 કરેલું ઘી.
 અમ્નિચયન નં અગ્ન્યાધાન, અગ્ન્યાધાન
 કરવાનો વૈદિક મંત્ર.
 અમ્નિચિત્ર ત્રિં મંત્રપૂર્વક અમ્નિસ્થાપન કર-
 નાર અમ્નિહોત્રી, અગ્ન્યાધાન.
 અમ્નિચિત્યા સ્ત્રીં અમ્નિચયન-અગ્ન્યાધાન.
 અમ્નિચિત્વત્ર ત્રિં અગ્ન્યાધાનયુક્ત યજ્ઞો
 વગેરે.
 અમ્નિજ પું તે નામનું વૃક્ષ, કાર્તિક સ્વામી.
 અમ્નિજ નં સોનું.
 અમ્નિજ ત્રિં અમ્નિથી ઉત્પન્ન થનાર પદાર્થ.
 અમ્નિજન્મન પું કાર્તિક સ્વામી.
 અમ્નિજન્મન નં સોનું.
 અમ્નિજન્મન ત્રિં અમ્નિથી પેદા થનારી વસ્તુ
 માત્ર.
 અમ્નિજાત ત્રિં અમ્નિથી ઉત્પન્ન થયેલ.
 અમ્નિજાર પું તે નામનું વૃક્ષ, એક જા-
 તનું ઔષધ.
 અમ્નિજાલ પું ઉપરના અર્ધ.
 અમ્નિજિહ્વ પું દેવ, વિષ્ણુનું વરાહસ્વરૂપ.
 અમ્નિજિહ્વા સ્ત્રીં અમ્નિની ઝાળ, લાંગલી
 વૃક્ષ, કલિહારી વૃક્ષ.
 અમ્નિજ્વાલા સ્ત્રીં અમ્નિની શિખા-ઝાળ,
 ગજાપીપર.
 અમ્નિતપ્ ત્રિં અમ્નિ પાસે તપ કરનાર,
 અમ્નિ તપાવનાર.
 અમ્નિતેજસ્ ત્રિં અમ્નિ સમાન તેજસ્વી
 પદાર્થ માત્ર.
 અમ્નિતેજસ્ નં અમ્નિનું તેજ.
 અમ્નિત્રય નં ગાદપાય, દક્ષિણામ્નિ અને
 આહવનીય નામના ત્રણ વૈદિક અમ્નિ.
 અમ્નિદ ત્રિં ઘર વગેરેમાં અમ્નિ નાખનાર,
 આગ લગાડનાર, છ આતતાથી માંનો એક.
 અમ્નિદ્વંધ ત્રિં અમ્નિથી બનેલું.

અગ્નિદમનો

૧૦

અગ્નિમુલ્લો

અગ્નિદમનો સ્ત્રીઃ અરણિતું ઝાડ.
 અગ્નિદાતૃ ત્રિઃ આગ લગાડનાર, અગ્નિ-
 સંસ્કાર કરનાર.
 અગ્નિદીપન ત્રિઃ જ્વરાગ્નિને પ્રદીપ્ત કરનાર
 પદાર્થ માત્ર.
 અગ્નિદીપ નઃ ક્રોધ એક ઔષધ.
 અગ્નિદીપ્ત ત્રિઃ અગ્નિથી બળેલું.
 અગ્નિદીપ્તા સ્ત્રીઃ જેના સેવનથી જ્વરાગ્નિ
 પ્રદીપ્ત થાય છે તે વનસ્પતિ.
 અગ્નિદૂત પુઃ એક જાતનો વર.
 અગ્નિદેવ પુઃ અગ્નિ.
 અગ્નિદેવા સ્ત્રીઃ જેના દેવ અગ્નિ છે તે
 કૃતિકા નક્ષત્ર.
 અગ્નિધ્ પુઃ મંત્રપૂર્વક અગ્નિનું સ્થાપન
 કરનાર.
 અગ્નિધાન નઃ અગ્નિહોત્રીનું ધર,
 અગ્નિશાળા.
 અગ્નિનક્ષત્ર નઃ કૃતિકા નક્ષત્ર.
 અગ્નિનયન નઃ વેદવિધિથી અગ્નિને લઈ
 જવે તે, અગ્નિનો સંસ્કાર, અગ્નિરૂપ નેત્ર.
 અગ્નિનિર્વાસ પુઃ અગ્નિજાર વૃક્ષ.
 અગ્નિનેત્ર પુઃ દેવ માત્ર.
 અગ્નિનેત્ર નઃ અગ્નિરૂપ નેત્ર.
 અગ્નિનિવૃત્ત ત્રિઃ અગ્નિથી પકાવેલ-સંધેલ.
 અગ્નિપદ નઃ અગ્નિ સ્થાપવાનું સ્થળ,
 અગ્નિબોધક શબ્દ.
 અગ્નિપરિક્રિયા સ્ત્રીઃ અગ્નિસેવા, હોમ
 વગેરે અગ્નિસેવા.
 અગ્નિપર્વત પુઃ જ્વાળામુખી પર્વત.
 અગ્નિપુચ્છ પુઃ નઃ અગ્નિસ્થાપનના સ્થા-
 નથી પાછળનો ભાગ.
 અગ્નિપુરાણ નઃ વેદવ્યાસે રમેશ્વર અદ્યાર
 પુરાણો પૈકી આદ્યમું અગ્નિએ કહેલું
 પુરાણ.
 અગ્નિપ્રણયન નઃ અગ્નિનો મંત્રપૂર્વક
 સંસ્કાર.

અગ્નિપ્રસ્ફંદન નઃ વિધિપ્રમાણે અગ્નિ-
 હોમ આદિ અગ્નિકાર્ય ન કરવું તે.
 અગ્નિપ્રસ્તાર પુઃ અગ્નિનો પત્થર-ચક્રમક.
 અગ્નિવાહુ પુઃ ધુમાડો.
 અગ્નિમ નઃ સોનું, કૃતિકા નક્ષત્ર.
 અગ્નિમત્રિઃ અગ્નિતુલ્ય પ્રકાશિત પદાર્થમાત્ર.
 અગ્નિમુ નઃ સોનું.
 અગ્નિમૂ પુઃ કાર્તિકસ્વામી.
 અગ્નિમૂ ત્રિઃ અગ્નિથી ઉત્પન્ન થનાર પ-
 દાર્થ માત્ર.
 અગ્નિમૂતિ પુઃ જેન તીર્થંકર મહાવીર સ્વા-
 મીના શિષ્ય-શીળ જલુધર.
 અગ્નિમૂતિ સ્ત્રીઃ રાખ, સોનું.
 અગ્નિમૂતિ ત્રિઃ અગ્નિથી ઉત્પન્ન થયેલ વસ્તુ.
 અગ્નિમ્રાજસ્ ત્રિઃ અગ્નિસમાન કાંતિવાળું.
 અગ્નિમણિ પુઃ સૂર્યકાંતમાણ, આગીશ્વે
 કાચ, ચક્રમક.
 અગ્નિમત્ પુઃ અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ.
 અગ્નિમત્ ત્રિઃ અગ્નિવાળું.
 અગ્નિમય્ પુઃ અગ્નિવાધાન મારે બે અરણિ-
 કાષ્ટનું ધપાણ કરી અગ્નિ સંપાદન કરનાર
 યાજ્ઞિક, અગ્નિમંથનના સાધનભૂત મંત્ર.
 અગ્નિમય્ નઃ અરણિતું લાકડું.
 અગ્નિમય પુઃ અરણિતું ઝાડ, અગ્નિમંથનમાં
 ઉપયોગી મંત્ર.
 અગ્નિમંથન ત્રિઃ અરણિકાષ્ટ, અગ્નિમંથન
 કરનાર યાજ્ઞિક, અગ્નિમંથનમાં સાધન-
 ભૂત મંત્ર વગેરે.
 અગ્નિમાંંચ નઃ જ્વરાગ્નિની મંદતા, અ-
 ગ્નિનું મંદપણું.
 અગ્નિમાહત્તિ પુઃ અગરવસ્તુનિ.
 અગ્નિમુલ્લ પુઃ દેવમાત્ર, અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ,
 બ્રાહ્મણમાત્ર, બીડામાંનું વૃક્ષ.
 અગ્નિમુલ્લ નઃ જ્વરાગ્નિ તેજ કરનાર વેલક
 શાસ્ત્રમાં કહેલ એક વૃણું.
 અગ્નિમુલ્લો સ્ત્રીઃ બીડામાંનું વૃક્ષ, માયત્રી
 મંત્ર, અગ્નિશાળા.

અગ્નિરક્ષણ

૨૨

અગ્નિસત્ત્વ

અગ્નિરક્ષણ નં અગ્નિનું રક્ષણ, અગ્નિની રક્ષા કરનારો જન, અગ્નિહોત્ર, અગ્નિ-હોત્રનું ધર, અગ્ન્યાધાન.

અગ્નિરજસ્ પું ઇન્દ્રમેષ કીડો, પતંગીયું. અગ્નિરજસ્ નં અગ્નિનું વીર્ય, સોનું.

અગ્નિરહસ્ય નં અગ્નિની જેમાં ઉપાસના દર્શાવી છે તે રાત્ર.

અગ્નિરહિત ત્રિં અગ્નિવિનાનું, શ્રૌત-સ્મર્ત અગ્નિથી રહિત.

અગ્નિરહા જીં માંસાદત્તી નામની એક વનસ્પતિ.

અગ્નિરૂપ ત્રિં અગ્નિસમાન સ્વરૂપવાળું.

અગ્નિરૂપ નં અગ્નિદેવનું સ્વરૂપ-વર્ણ.

અગ્નિરેતસ નં અગ્નિનું વીર્ય, સુવર્ણ.

અગ્નિલોક પું અગ્નિથી અધિકૃત-આશ્રિત લોક, અગ્નિનો લોક.

અગ્નિવત્ર ત્રિં અગ્નિવાળું.

અગ્નિવત્ પું અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ.

અગ્નિવત્ર અન્યં અગ્નિતુલ્ય.

અગ્નિવધૂ જીં સ્વાહા-દક્ષાની કન્યા.

અગ્નિવર્ચસ્ ત્રિં અગ્નિ સમાન તેજવાળું.

અગ્નિવર્ચસ્ નં અગ્નિનું તેજ.

અગ્નિવર્દ્ધક ત્રિં જહરાગ્નિને પ્રદીપ કરનાર ઔષધ, પથ્ય આહાર.

અગ્નિવર્દ્ધન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અગ્નિવર્ણ ત્રિં અગ્નિસમાન રૂપવાળું.

અગ્નિવર્ણ પું અગ્નિનું રૂપ.

અગ્નિવલ્લભ પું સાગનું ઝાડ.

અગ્નિવલ્લભ ત્રિં જેને અગ્નિ પ્રિય હોય તે.

અગ્નિવાસસ્ નં અગ્નિ જેનું તેજસ્વી વસ્ત્ર.

અગ્નિવાસસ્ ત્રિં અગ્નિ જેનું વસ્ત્ર ધારણ કરનાર.

અગ્નિવાહ પું બકરો, ધૂમાડો.

અગ્નિવાહ ત્રિં અગ્નિને ધારણ કરનાર.

અગ્નિવાહન નં બકરો.

અગ્નિવિદ્ પું અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ, અગ્નિની ઉપાસનાદર્શક રાત્રને જાણનાર.

અગ્નિવિદુ પું અગ્નિનો તણખો.

અગ્નિવીજ નં અગ્નિવીર્ય, સુવર્ણ.

અગ્નિવીર્ય નં ઉપરના અર્થ.

અગ્નિશરણ નં અગ્નિશાલા, અગ્નિ-હોત્રનું ધર.

અગ્નિશર્મન ત્રિં તીવ્રકોપવાળું.

અગ્નિશર્મન પું તે નામે એક ઋષિ.

અગ્નિશાલા જીં અગ્નિશરણ સંબંધનો અર્થ.

અગ્નિશિશ્વ પું કેસરનું વૃક્ષ, કસુંબાનું વૃક્ષ.

અગ્નિશિશ્વ નં સોનું, કસુંબાનું રસ.

અગ્નિશિશ્વ ત્રિં અગ્નિતુલ્ય શિખાવાળું.

અગ્નિશિશ્વા જીં અગ્નિની શિખા-ઝાળ.

અગ્નિશુભ્રવા જીં વિધિપૂર્વક અગ્નિસેવા હોમ વગેરે.

અગ્નિશેઝર પું અગ્નિશિશ્વ પું ત્રિં સંબંધનો અર્થ.

અગ્નિષ્ઠુત પું તે નામનો યજ્ઞ.

અગ્નિષ્ઠુત્ પું એક જાતનો યજ્ઞ.

અગ્નિષ્ઠોમ પું તે નામનો યજ્ઞ.

અગ્નિષ્ઠોમસામન્ન નં અગ્નિષ્ઠોમ યજ્ઞની સમાપ્તિસમયે ચલાતો સામવેદનો મંત્રભાગ.

અગ્નિઠ પું અગ્નિ ઉપર રહી શકે તેવું લોખંડી પાત્ર.

અગ્નિઠ ત્રિં અગ્નિમાં રહેનાર.

અગ્નિસંસ્કાર પું અગ્નિવડે વિધિપૂર્વક કરેલો દાહ, મરેલાને કરેલો અગ્નિદાહ.

અગ્નિસંકાશ ત્રિં અગ્નિતુલ્ય, અગ્નિસમાન તેજસ્વી.

અગ્નિસન્દીપન ત્રિં જહરાગ્નિ તેજ કરે તેવું ઔષધ વગેરે.

અગ્નિસંભવ પું જંગલી કસુંબ વૃક્ષ.

અગ્નિસંભવ નં સોનું.

અગ્નિસંઝવ ત્રિં અગ્નિથી પેડા થયેલું.

અગ્નિસત્ત્વ પું વાયુ.

અગ્નિસહાય

૧૨

અગ્રજન્મન

અગ્નિસહાય પું વાયુ, ધૂમાડો, જંગલી કબૂતર.
 અગ્નિસાક્ષિક નં અગ્નિની સાક્ષીએ કરેલું કર્મ.
 અગ્નિસાર નં પું રસાંજન, અગ્નિનો સાર.
 અગ્નિસિંહનંદન પું અગ્નિસિંહ નામના રાખ્ખનો પુત્ર હતો.
 અગ્નિસ્તંભ પું અગ્નિની દાહશક્તિનું રોકાણ, અગ્નિની દાહશક્તિને અટકાવનાર મંત્ર, તેનું એક ઔષધ.
 અગ્નિસ્તંભન નં અગ્નિનું સ્તંભન-રોકાણ.
 અગ્નિષ્વાત પું વં વં તે નામના પિતૃઓ જેઓ મરીયાના પુત્ર છે.
 અગ્નિહુત પું જેણે અગ્નિહોમ કરેલો છે તે અગ્નિહોત્રી.
 અગ્નિહોત્ર નં મંત્રપૂર્વક અગ્નિ સ્થાપન કરીને વિધિથી કરવામાં આવતો અગ્નિહોમ, હવિષ.
 અગ્નિહોત્ર પું અગ્નિ.
 અગ્નિહોત્રહવતી સ્ત્રીં જેના ઉચ્ચારણપૂર્વક હોમ કરાય છે તે મંત્રકરી.
 અગ્નિહોત્રહુત પું અગ્નિહોત્રી.
 અગ્નિહોત્રિન પું અગ્નિહોત્રી.
 અગ્નીચ પું અગ્નિપ્રદીપ કરવો તે, અગ્ન્યાધાન કરનાર.
 અગ્નીઘ્ર પું અગ્ન્યાધાન કરનાર ઋત્વિજ, હોમ વગેરે અગ્નિકૃત્ય.
 અગ્નીઘ્રા સ્ત્રીં હોમ વગેરે અગ્નિકાર્ય.
 અગ્નીન્દ્ર પું દ્વિં વં એક હવિષના ભોક્તા તે નામના બે દેવ.
 અગ્નીન્ધન ત્રિં જેનાવડે અગ્નિ પ્રદીપ કરાય છે તે મંત્ર વગેરે.
 અગ્નીન્ધન નં અગ્નિકૃત્ય.
 અગ્નીય ત્રિં અગ્નિની સમીપનું સ્થાન વગેરે.
 અગ્નીયરુણ પું દ્વિં એક હવિષના ભોક્તા તે નામના બે દેવ.

અગ્નીષોમ પું દ્વિં એક હવિષના ભોક્તા તે નામના બે દેવ.
 અગ્નીષોમપ્રણયન નં તે બે દેવોના મંત્રકાર.
 અગ્નીષોમપ્રણયની સ્ત્રીં જેનાવડે અગ્નિ તથા સોમ નામના બે દેવ મંત્રકાર પામે છે તે ઋચા, એક યજુપાત્ર.
 અગ્નીષોમીય ત્રિં અગ્નિ તથા સોમ જેના દેવ છે તેનું હવિષ વગેરે.
 અગ્ન્યગાર નં અગ્નિહોત્રગૃહ, અગ્નિશાળા.
 અગ્ન્યભાષ પું અગ્નિનો અભાવ.
 અગ્ન્યસ્થ નં તોપ, અંદુક વગેરે.
 અગ્ન્યાધાન નં વેદમંત્રપૂર્વક અગ્નિનું સ્થાપન, અગ્નિહોત્ર યાગ.
 અગ્ન્યાધેય પું અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ.
 અગ્ન્યાલય પું અગ્નિશાળા, અગ્નિકુંડ, સ્થંડિલ.
 અગ્ન્યાહિત પું અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ.
 અગ્ન્યુત્પાત પું દિવ્ય અગ્નિએ કરેલો ઉત્પાત (અનિષ્ટસૂચક ઉપદ્રવ.)
 અગ્ન્યુદ્ધાર પું અરણિ કાશ્થી મથીને અગ્નિ ઉત્પન્ન કરવો તે.
 અગ્ન્યુપસ્થાન નં અગ્નિનું ઉપાસન દર્શાવનાર મંત્ર, અગ્નિનું ઉપાસન.
 અઘ્ર નં ઉપલો ભાગ, બાકીનો ભાગ, આત્મજન, પૂર્વભાગ, ઉત્કર્ષ, સપ્તદ.
 અઘ્ર ત્રિં મુખ્ય, અધિક, પહેલું.
 અઘ્રકર પું હાથનો અઘ્રભાગ.
 અઘ્રકાય પું શરીરનો અઘ્રભાગ.
 અઘ્રગ ત્રિં આગળ જનાર.
 અઘ્રગણ્ય ત્રિં મુખ્ય.
 અઘ્રગામિન ત્રિં આગળ જનાર.
 અઘ્રજ પું મોટો ભાઈ, બ્રાહ્મણ.
 અઘ્રજ ત્રિં આગળ ઉત્પન્ન થયેલ.
 અઘ્રાજંઘા સ્ત્રીં અંધેનો અઘ્રભાગ.
 અઘ્રજન્મન પું મોટો ભાઈ, બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મ.
 અઘ્રજન્મન ત્રિં પ્રથમ જન્મેલું.

અગ્રજાત

૧૩

અગ્રાયણીય

અગ્રજાત પુ. મોટો ભાગ, આભણ.
 અગ્રજાત ત્રિ. આગળ બે-મેટું.
 અગ્રજાતક પુ. ત્રિ. અગ્રજાત પુ. ત્રિ.
 ભુઓ.
 અગ્રજાતિ પુ. આભણ.
 અગ્રજિહ્વા સ્ત્રી. જીભનો આગળનો ભાગ.
 અગ્રજ્યા સ્ત્રી. ધનુષી દોરીનો અગ્રભાગ.
 અગ્રણી ત્રિ. મુખ્ય, પ્રભુ, શ્રેષ્ઠ.
 અગ્રણી પુ. અગ્નિ.
 અગ્રતસ્ અચ્ય. આગળથી, પ્રથમથી.
 અગ્રતઃસર ત્રિ. આગળ ચાલનાર, મુખ્ય.
 અગ્રદાનિન્ પુ. પ્રેતને ઉદ્દેશી અપાતું દાન
 ગ્રહણ કરનાર આભણ.
 અગ્રદાનીય પુ. પ્રથમ દાન આપવાને યોગ્ય.
 અગ્રનસ્ પુ. નખનો અગ્રભાગ.
 અગ્રનાસિકા સ્ત્રી. નાસિકાનો અગ્રભાગ.
 અગ્રન્યિક પુ. સંસારબંધનથી મુક્ત,
 આત્મવેત્તા.
 અગ્રન્યિક ત્રિ. ગાંઠવિનાનું.
 અગ્રપર્ણી સ્ત્રી. તે નામનું વૃક્ષ-કવચખીજ.
 અગ્રપૂજા સ્ત્રી. પહેલી પૂજા, મુખ્ય પૂજા.
 અગ્રફલ ન. ફળ નાખવાથી ઉગનાર વૃક્ષ.
 અગ્રવીજ ન. ખીજ નાખવાથી ઉગનાર વૃક્ષ.
 અગ્રમાગ પુ. પ્રથમ ભાગ, શેષ ભાગ,
 બાકીનો ભાગ.
 અગ્રમુજ ત્રિ. સૌની પ્રથમ ખાનાર, પેટમર.
 અગ્રમ્ પુ. મોટો ભાઈ, આભણ.
 અગ્રમ્ ત્રિ. પ્રથમ ઉત્પન્ન થયેલ.
 અગ્રમહિવી સ્ત્રી. મુખ્ય સ્ત્રી, પટરાણી.
 અગ્રમાંસ ન. મુખ્યત્વે કરીને ભક્ષ્ય એવું
 (હૃદયનું) માંસ.
 અગ્રમાસ પુ. તે નામનો રોગ.
 અગ્રચણ ન. એક જાતનો પક્ષ, અગ્નિહોત્રો
 સિવાયના મનુષ્યે કરવાયોગ્ય નવાન શ્રાદ્ધ.
 અગ્રયાન ન. આગળ ચાલનાર સૈન્ય.
 અગ્રયાન ત્રિ. આગળ ચાલનાર દરકોઈ.

અગ્રયાચિન્ ત્રિ. આગળ જનાર, શ્રેષ્ઠ.
 અગ્રયોચિન્ પુ. સૈન્યને મોખરે રહી યુદ્ધ
 કરનાર.
 અગ્રહોહિતા સ્ત્રી. તે નામનું એક શાક.
 અગ્રવીજ પુ. જે વાવવાથી ઝાડ ઉગે છે
 તે ઝાડની કવચ.
 અગ્રસંધાની સ્ત્રી. પ્રાણીવર્ગનાં શુક્રાશુભ-
 સૂચક ચમદેવની નોંધપોથી.
 અગ્રસંધ્યા સ્ત્રી. સંધ્યાકાળની પહેલાંનો
 સમય, પ્રાંતઃસંધ્યા.
 અગ્રસર ત્રિ. આગળ ચાલનાર.
 અગ્રસાર પુ. વાંસ.
 અગ્રસારા સ્ત્રી. શરદિત શિખાવાળી
 માંજર.
 અગ્રહ પુ. પરિગ્રહનો અભાવ.
 અગ્રહ ત્રિ. પરિગ્રહરહિત સંન્યાસી વગેરે,
 ચાનશ્ચ.
 અગ્રહણીય ત્રિ. ગ્રહણ કરવાને અયોગ્ય.
 અગ્રહર ત્રિ. પ્રથમ આપવા યોગ્ય વસ્તુ.
 અગ્રહર પુ. ભાગનો અગ્ર.
 અગ્રહર ત્રિ. પ્રથમ લેનાર.
 અગ્રહસ્ત પુ. હાથનો અગ્રભાગ.
 અગ્રહાયણ પુ. માગશર મહોનો.
 અગ્રહાયણેષ્ટિ સ્ત્રી. વર્ષની પ્રાથમિક
 ઇષ્ટિ-યાગ.
 અગ્રહાર પુ. ખેતરમાં ઉત્પન્ન થયેલ ધાન્ય-
 માંથી આભણનિમિત્તે રાખેલું ધાન્ય, ગુર-
 કુળમાંથી આવેલ અભ્યારીને આપવા
 યોગ્ય ખેતરવગેરે, તે નામનું કોઈ એક ગામ.
 અગ્રહાર ત્રિ. પ્રથમ લેનાર.
 અગ્રહારક ત્રિ. પ્રથમ લેનાર.
 અગ્રાંશ પુ. પહેલો ભાગ, મુખ્ય ભાગ.
 અગ્રાક્ષિ ન. કટાક્ષ.
 અગ્રાણીક ન. આગળ ચાલતું સૈન્ય.
 અગ્રાયણીય ન. ઔદાગમ્યપ્રસિદ્ધ તે નામનો
 એક પ્રવાહ.

અગ્રાચલેહિત

૨૪

અઘુણ

અગ્રાચલેહિત નં આદ્ય વચ્ચેમાં દેવાદિને

અર્પણ કર્યા પહેલાં એકું કરેલ અગ્રાદિ.

અગ્રાસ્ત્ર નં આદ્યાદિમાં અર્ધ્યપ્રદાનાદિ

પહેલાં ગોઠવેલું જાણણ મોટેનું આસન.

અગ્રાજ્ઞા ત્રિં મહણ કરવાને અર્થાય.

અગ્રિમ પું મોટો ભાઈ.

અગ્રિમ ત્રિં શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.

અગ્રિમા સ્ત્રીં એકે જાતનું ફળ.

અગ્રિય પું મોટો ભાઈ.

અગ્રિય ત્રિં પ્રધાન, મુખ્ય.

અગ્રીય પું મોટો ભાઈ.

અગ્રીય ત્રિં શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.

અમુ સ્ત્રીં નદી, આંગણી.

અમ્ સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

અગ્રેણ ત્રિં આશ્રય કરનાર.

અગ્રેણ ત્રિં ઉપરનો શબ્દાર્થ.

અગ્રેય ત્રિં આગળ જનાર.

અગ્રેવિધિષુ પું પુનર્જન કરનાર.

અગ્રેવિધિષુ સ્ત્રીં મોટી જહેન કુંવારી હોય

છતાં પરણનારી નાની જહેન.

અગ્રેવિધિષૂર્પતિ પું મોટી જહેન કુંવારી

હોવા છતાં પરણનારી જે નાની જહેન

તેનો થતિ.

અગ્રેષા સ્ત્રીં આગળ રહી રક્ષણ કરનાર.

અગ્રેષુ ત્રિં આગળ રહી પવિત્ર કરનાર.

અગ્રેષણ નં વનનો અગ્રભાગ.

અગ્રેસર ત્રિં આગળ ચાલનાર.

અગ્રેસરિક ત્રિં આગળ થનાર સેવક.

અગ્રોપહરંચોય ત્રિં પ્રથમ આપવા યોગ્ય

દ્રવ્યાદિ.

અઘ્ય પું મોટો ભાઈ.

અઘ્ય ત્રિં શ્રેષ્ઠ.

અઘ્ સ્વાં જાં સકં સેટ્ જવું.

અઘ્ લું જમં અકં સેટ્ પાપ કરવું.

અઘ નં પાપ, વ્યસન, દુઃખ.

અઘ પું તે નામનો દૈત્ય.

અઘ ત્રિં પાપ કરનાર.

અઘકૃત્ ત્રિં પાપ કરનાર, સનત પાપ

કરવાના સ્વભાવવાળું.

અઘણા સ્ત્રીં ધ્યાનનો અભાવ.

અઘન ત્રિં ધાટું નહિ તે, શિથિલતાયુક્ત.

અઘનાશક ત્રિં પાપનો નાશ કરનાર.

અઘનાશક પું અધામુરનો નાશ કરનાર

શ્રીકૃષ્ણ.

અઘનાશન પું ઉપરનો શબ્દાર્થ.

અઘમોજિન્ ત્રિં દેવ, પિતૃ કે અતિથિના

નિમિત્ત વિના કેવળ સ્વાર્થે સંધનાર.

અઘમય ત્રિં પાપમય.

અઘમર્વણ નં ઉત્પન્ન થયેલા પાપનો નાશ

કરવા માટે જપવામાં આવતો મંત્ર.

અઘર્મ પું ધામનો અભાવ.

અઘર્મ ત્રિં ધામવિનાનું.

અઘર્મધામન્ પું મંત્ર, કપૂર.

અઘમાર ત્રિં પાપનો નાશ કરનાર.

અઘરુદ્ ત્રિં પાપ જેનાથી ફરે છે તે,

પાપનો નાશ કરનાર મંત્ર વગેરે.

અઘલ ત્રિં પાપને દૂર કરનાર.

અઘલત્ ત્રિં પાપવળું.

અઘલિષ પું સર્પ.

અઘશંસ પું ચોર, દુઃખનો સૂચક.

અઘશંસિન્ ત્રિં દુઃખનો સૂચક, દુઃખની

ઈચ્છા કરનાર.

અઘાયુ ત્રિં પાપાયરણની ઈચ્છાવાળું,

ખીજને દુઃખ આપવાની ઈચ્છાવાળું,

હિંસામાં આસક્ત રહેનાર.

અઘાયુસ્ત ત્રિં પાપી આયુષવાળું, સર્વ

અવસ્થામાં પાપ કરનાર.

અઘારિન્ ત્રિં દુઃખયુક્ત, દુઃખી.

અઘાસુર પું તે નામનો અસુર રાક્ષસ.

અઘાહ પું દુઃખયુક્ત દિવસ, સૂતકવાળો

દિવસ, પાપી દિવસ.

અઘુણ ત્રિં નિર્દય.

અવૃણા

૧૫

અંકુશધારિન

અવૃણા છીં દયાનો અભાવ.
 અઘોર ત્રિં ભયંકર નહિ તે, સૌમ્ય,
 અતિભયાનક.
 અઘોર પું રદ્ધેવની એકમૂર્તિ.
 અઘોરા છીં ભાઈરવા મહિનાની અંધારી
 ચૌદશ.
 અઘોષ પું અગ્રેષ પ્રયત્નવાળો અક્ષર.
 અઘોષ ત્રિં શબ્દરહિત.
 અઘોષવત્ ત્રિં અગ્રેષ પ્રયત્નવાળું.
 અઘોસ્ અવ્યં સંખેનાર્થક અવ્યય.
 અઘન્ય પું પ્રત્યક્ષ.
 અઘ્ન્યા છીં ગાય.
 અઘ્રેય ત્રિં સુધવાને અસકય, દુર્ગંધી
 પદાર્થ.
 અઘ્રેય નં મદિરા.
 અંકુ તું ૩૦ સકં સેટ સંખ્યા કરવી,
 ગણવું, ચિન્હલુકા કરવું.
 અંક પું ચિન્હ, કલંક.
 અંક નં દશ્ય કાવ્યનું એક રૂપક.
 અંક પું પર્વત, સમીપ, યુદ્ધનો અશ-
 કાર, શરીર, અપરાધ, રથાન, વિચિત્ર
 યુદ્ધ, પરસ્પર સંબંધવિનાનું નિશાન,
 ખોળો, નવની સંખ્યા, આંકડો.
 અંકતંત્ર નં ગણિત શાસ્ત્ર.
 અંકતિ પું વાયુ, પ્રભા, અગ્નિ, અગ્નિહોત્રી.
 અંકતિ ત્રિં જનાર.
 અંકધારણ નં નીશાની ધારણ કરવી તે,
 તપાવેલી મુદ્રા વગેરેથી વૈષ્ણવચિન્હનું
 ધારણ.
 અંકન નં આંકવાનું સાધન, આંકણી,
 માત્ર ચિન્હ કરવું તે.
 અંકના છીં ઉપરના અર્થ.
 અંકનીય ત્રિં આંકવા યોગ્ય, ચિન્હ
 કરવા યોગ્ય, આંકડા કરવા લાયક,
 ગણવા યોગ્ય.
 અંકપાદવ્રત નં તે નામનું એક વ્રત.

અંકપાલિ છીં ખોળાનો છેડો, પાવમાતા,
 આલિંગન.
 અંકપાલિકા છીં આલિંગન
 અંકપાલી છીં અંકપાલિ ભુઓ, એક
 પ્રકારનું સુગંધી દ્રવ્ય.
 અંકપાશ પું લીલાવતી નામના ગ્રંથમાં
 કહેલ એક વગેરે સંખ્યાબોધક ભેદ.
 અંકપૂરણ નં ગુણકાર, આંકડાઓને
 ગુણવા તે.
 અંકવંધ પું ચોતરફ આંકડા બાંધવા તે,
 કોડબંધ.
 અંકલોહય પું એક જાતનું વૃક્ષ.
 અંકલોપ પું બાદબાકી.
 અંકલિષ્ટા છીં ગણિતવિદ્યા.
 અંકસ્ નં ચિન્હ, શરીર.
 અંકસ નં ચિન્હલુકા.
 અંકાંક નં પાણી.
 અંકિત ત્રિં નીશાનીવાળું કરેલું.
 અંકિન્ ત્રિં ખોળામાં રાખીને વગાડવા
 યોગ્ય વાદિત્ર-નરથાં વગેરે.
 અંકિની છીં આંકડાઓનો સમુદાય,
 ચિન્હનો સમૂહ.
 અંકી છીં એક જાતનું નાનું નગારું.
 અંકુટ પું કુંચી.
 અંકુર પું નં અંકર, નાનો છેડ, પાણી,
 લોહી, ફેવાડું, કળી.
 અંકુરક પું પશુ વગેરેને રહેવાનું સ્થળ.
 અંકુરિત ત્રિં અંકુર રૂપે ઉત્પન્ન થયેલું,
 જેનો અંકુર કૂટયો હોય તે.
 અંકુશ પું નંહાથીને ચલાવવામાં ઉપયોગી
 લોખંડી હાથીઆર-અંકુશ, પ્રતિબંધ.
 અંકુશમ્હ પું હાથીનો માવત.
 અંકુશદુર્જર પું અંકુશથી પણ વશમાં
 ન રહે તેવો હાથી.
 અંકુશધારિન પું હાથીનો માવત.

અંકુશમુદ્રા

૨૬

અંગરક્ત

અંકુશમુદ્રા સ્ત્રી તંત્રશાસ્ત્રમાં કહેલી
અંકુશાકારે કરવાની આંગળીઓની મુદ્રા.
અંકુશી સ્ત્રી તે નામની જૈનશાસનની
રક્ષિકા દેવી.
અંકુશી સ્ત્રી ઉપરનો શબ્દાર્થ.
અંકૂર પું અંકુર શબ્દનો અર્થ બુઓ.
અંકૂષ પું નં હાથીને વશ રાખવાનું
હથીઆર.
અંકોટ પું તે નામનું એક વૃક્ષ.
અંકોઠ પું એક વૃક્ષ
અંકોલ પું અંકોટ વૃક્ષ.
અંકોલક પું અંકોટ વૃક્ષ.
અંકોલિકા સ્ત્રી આશિંગન ક્રિયા.
અંકોલસાર પું અંકોટ વૃક્ષમાંથી ઉત્પન્ન
થનારું ઝેર.
અંકોલિકા અંકોટ વૃક્ષ.
અંક્ય પું ખોળામાં રાખી વગાડવા યોગ્ય
વાદિત-નરધુ.
અંક્ય ત્રિં ગણતરી કરવા યોગ્ય.
અંગ્ ચું ઉમં સકં સેટ નીશાનીવાળું કરતું.
અંગ અવ્યં સંબોધનાર્થે.
અંગ નં મન, શરીરનો અવયવ, શરીર,
વેદનાં છ અંગોમાંહેનું કોષ, અમુખ્ય
ઉપાય.
અંગ પું તે નામનો એક દેશ.
અંગ ત્રિં અંગવાળું.
અંગકર્મન નં મર્દનાદિ શરીરસંસ્કાર.
અંગમદ્દ પું શરીરનું ઝકાણ બળું, શરીર-
વેદના.
અંગજ પું પુત્ર, રોગ, કામદેવ.
અંગજ નં લોહી, રૂંવાટું.
અંગજ ત્રિં શરીરથી ઉત્પન્ન થયેલ પદાર્થ.
અંગજન્મન ત્રિં ઉપરનો શબ્દાર્થ.
અંગજા સ્ત્રી પુત્રી.
અંગઝર પું ક્ષયરોગ.

અંગળ નં આંગળું, ચોરો, રથ વગેરે
વાહન.
અંગત નં ઉપરના અર્થ.
અંગતિ પું વાહન, પ્રહ્મા, અગ્નિ, અગ્નિહોત્રી.
અંગતો સ્ત્રી વાહન
અંગદ નં આગુઅંધ.
અંગદ પું વાલીપુત્ર-વાનર.
અંગદ ત્રિં અંગ-શરીરનું દાન કરનાર.
અંગદા સ્ત્રી દક્ષિણ દિશાના હાથીની સ્ત્રી.
અંગના સ્ત્રી સુંદર અંગવાળી સ્ત્રી, હરકોષ
સ્ત્રી, દક્ષિણ દિશાના હાથીની સ્ત્રી.
અંગનામિય પું આસોપાલવનું વૃક્ષ,
દક્ષિણ દિશાનો હાથી.
અંગનામિય ત્રિં સ્ત્રીને પ્રિય પદાર્થ માત્ર.
અંગદનિર્યુદ્ધ પું બાળુબંધનો અગ્રભાગ.
અંગન્યાસ પું હૃદયાદિ અંગપ્રદેશોમાં
મંત્રાદિનું સ્થાપન, તાત્રિક ન્યાસ
અંગપાલક ત્રિં શરીરનું રક્ષણ કરનાર.
અંગપાલિ સ્ત્રી આશિંગન.
અંગપાલિકા સ્ત્રી ધાવ માતા.
અંગપ્રાયશ્ચિત નં દેહની શુદ્ધિ માટે કર-
વામાં આવતું શારીરિક પ્રાયશ્ચિત.
અંગમૂ પું પુત્ર, કામદેવ.
અંગમૂ ત્રિં જ્યેષ્ઠ અંગન્યાસ કર્યો હોય તે,
શરીરથી ઉત્પન્ન થનાર.
અંગમંત્ર પું તંત્રશાસ્ત્રોક્તા કોષ મંત્ર.
અંગમર્દ પું શરીરનું મર્દન, શરીર ચાંપ-
નાર-સેવક.
અંગમર્દ ત્રિં શરીરનું મર્દન કરનાર.
અંગમર્દક પું શરીર ચાંપનાર-સેવક.
અંગમર્દક ત્રિં શરીરનું મર્દન કરનાર.
અંગમર્દિન ત્રિં ઉપરનો શબ્દાર્થ.
અંગમયજ પું કર્મમાત્રના અંગરૂપ યજ્ઞ,
અંગયાગ.
અંગરક્ત નં એક બળનું વૃક્ષ.
અંગરક્ત ત્રિં ત્રણ અંગવાળું.

અંગરક્ષણ

૧૭

અંગારપર્ણ

અંગરક્ષણ નં શરીરનું રક્ષણ.
 અંગરક્ષણ ત્રિં અંગરક્ષણનું સાધનમાત્ર.
 અંગરક્ષણી સ્ત્રીં બંડી, અંગરખુ, પહે-
 રણ વગેરે.
 અંગરક્ષિણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 અંગરાગ પું શરીરે ચોપડવાનું વિલેપન.
 અંગરાજ પું અંગ દેશનો રાજા, કર્ણુ.
 અંગરાજ પું ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અંગરુદ્ધ પું વાળ.
 અંગલેપ પું શરીરે અંદન વગેરેનું લેપન,
 વિલેપન કરવાનો પદાર્થ.
 અંગલોહય પું એક જાતનું ધાતુ.
 અંગઘ નં સુઘાતનું કળ.
 અંગઘિકલ ત્રિં શરીરની વ્યાકુળતાવાળું,
 ખોડખાંપણવાળું.
 અંગઘિકૃતિ પું વાળનો રોગ, ફેશફે.
 અંગઘિકૃતિ સ્ત્રીં શરીરમાંનો વિકાર.
 અંગઘિક્ષેપ પું શરીરને ચલાવતું, નૃત્ય.
 અંગઘિચા સ્ત્રીં જ્ઞાનનું સાધન વ્યાકરણ-
 શાસ્ત્ર વગેરે વિદ્યા, જ્યોતિષનું અંગ
 એવું એક શાસ્ત્ર, શરીરવિદ્યા.
 અંગઘિધિ પું મીમાંસાપ્રસિદ્ધ અંગની
 વિધિ.
 અંગઘૈકૃત નં હૃદયનો ભાવ જણાવનારી
 ચેષ્ટા, શરીરનો વિકાર.
 અંગઘૈગુણ્ય નં મુખ્યત્વે કરીને ઉપકારક
 એવું જે કર્મ તેમાં કોઈ પ્રકારની ન્યૂનતા
 કરતો તે.
 અંગશુદ્ધિ સ્ત્રીં સ્નાનાદિ દેહસંસ્કારનું
 સાધન, દેહશુદ્ધિ.
 અંગસ્ નં પક્ષી.
 અંગસંસ્કાર પું શરીરશોધન વગેરે સંસ્કાર-
 નું કારણ સ્નાનાદિ.
 અંગસંસ્કારક ત્રિં શરીરશોધન વગેરે સં-
 સ્કાર કરનાર.
 અંગસંસ્ક્રિયા સ્ત્રીં અંગસંસ્કાર શબ્દનો અર્થ.

અંગસ્પર્શ પું શરીરનો સ્પર્શ, શરીરની
 બીજાઓથી સ્પર્શ કરી શકાય તેવી
 યોગ્યતા.
 અંગહાર પું શારીરિક અવયવોના હાવ-
 ખાવપૂર્વક નૃત્ય, શરીરનું હરણ.
 અંગહાનિ સ્ત્રીં અંગની હાનિ, ખોડ.
 અંગહાર પું અંગવિલાસ, નાચ.
 અંગહારિ પું નૃત્ય કરવાનું સ્થળ, રંગ-
 ભૂમિ.
 અંગહીન ત્રિં સાધનભૂત દ્રવ્ય તથા કાળ
 વગેરેથી રહિત કર્મ, ખોડવાળું.
 અંગહીન પું કામદેવ.
 અંગાગિભાવ પું ગૌણ-મુખ્યભાવ, ઉપ-
 કાર્ય-ઉપકારકભાવ.
 અંગાધિપ પું અંગદેશનો રાજા, કર્ણુ.
 અંગાધીશ પું અંગદેશનો રાજા, કર્ણુ;
 જ્યોતિષશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ જ્ઞાનનો સ્વામી.
 અંગાધીશ્વર પું ઉપરનો અર્થ.
 અંગાર પું અંગારો, કોલસો, મંગળ ગ્રહ.
 અંગાર નં લાલ રંગ.
 અંગાર ત્રિં લાલ રંગવાળું.
 અંગારક પું નં અંગાર પું નં જુઓ,
 ભાંગરાનું ઝાડ.
 અંગારક નં વૈદ્યકશાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ તે
 નામનું તેલ.
 અંગારકમણિ પું પરવાળું.
 અંગારકારિન ત્રિં કોલસો ખાડનાર.
 અંગારકુલક પું એક જાતનું ઔષધ,
 (હિતાવધી).
 અંગારતૈલ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક તેલ.
 અંગારધાની સ્ત્રીં સગડી.
 અંગારધાનિકા સ્ત્રીં સગડી.
 અંગારપરિપાચિત નં કોલસાથી રાધેલું,
 પકવ માંસ.
 અંગારપર્ણ નં તે નામનું એક વન.
 અંગારપર્ણ પું તે વનનો સ્વામી ચિત્ર-
 રથ મંધવ.

અંગારપાત્રો

૧૮

અંત્રો

અંગારપાત્રો સ્ત્રીં સગડી.
 અંગારપુષ્પ પું ધંગીળીયાંનું ઝાડ.
 અંગારમંજરી સ્ત્રીં લાલ કરંજનું વૃક્ષ.
 અંગારમંજી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અંગારચલ્લરી સ્ત્રીં નીચેનો અર્થ.
 અંગારચલ્લી સ્ત્રીં ચણેડીનું ઝાડ, કરંજવૃક્ષ
 અંગારચલ્લિકા સ્ત્રીં ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અંગારધેણુ પું એકજાતનો વાંસ.
 અંગારશકટી સ્ત્રીં સગડી.
 અંગારાશ્વક્ષેપણ નં ચીપીયો.
 અંગારિ સ્ત્રીં સગડી.
 અંગારિકા સ્ત્રીં ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અંગારિન્ ત્રિં અંગારાવાળું.
 અંગારિણી સ્ત્રીં સગડી.
 અંગારિત પું ખાખરાની કળી.
 અંગારિત ત્રિં લગભગ ખળી ગયેલું
 કાષ્ટ વગેરે.
 અંગારીય ત્રિં જેમાંથી અંગારા પડી
 શકે તેવાં કાષ્ટ વગેરે.
 અંગિકા સ્ત્રીં બંડી, અંગરખ.
 અગ્નિ ત્રિં અવયવવાળું, શરીરવાળું,
 પ્રાણીમાત્ર, પ્રધાન-મુખ્ય.
 અગિરસ્ પું તે નામનો મુનિ.
 અગિરસ્વત્ પું વાયુ.
 અંગીકરણ નં સ્વીકારવું તે.
 અંગીકાર પું સ્વીકાર.
 અંગીકૃત ત્રિં સ્વીકારેલું.
 અંગુ પું હાથ.
 અંગુરિ સ્ત્રીં આંગળી.
 અંગુરી સ્ત્રીં આંગળી.
 અંગુરીય નં વીંટી.
 અંગુરીયક નં અંગુડી, વીંટી.
 અંગુલ પું આંગળી, વાત્સ્યાયન મુનિ.
 અંગુલિ સ્ત્રીંઆંગળી, એક જાતનું વૃક્ષ,
 હાથોની સૂંઢનો અગ્રભાગ.

અંગુલિતોરણ નં ચંદન વગેરેથી લગાડમાં
 કરેલું અર્ધચંદ્રાકાર તિલક.
 અંગુલિત્ર નં ધનુષ ખેંચતી વેળા આંગળી-
 ઓ ધસાય નહિ તે માટે બાંધેલું ચાંમડું.
 અંગુલિત્રાણ નં ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અંગુલિમુલ્લ નં આંગળીનો અગ્રભાગ.
 અંગુલિમુદ્રા સ્ત્રીં નામ કોતરેલી આંગળી-
 ની વીંટી.
 અંગુલિમુત્રિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અંગુલિમોટન નં જે આંગળીઓથી
 ચપટી વગાડવી તે.
 અંગુલિષદ્ધા સ્ત્રીં આંગળીઓ ઉપર લેપ
 કરવાની રાખડી-પોટીસ.
 અંગુલિસંજ્ઞા સ્ત્રીં આંગળીથી સંકેત બજાવ-
 વનો તે, આંગળીથી કરેલી સંજ્ઞા.
 અંગુલિસંદેશ પું આંગળીના શબ્દથી
 સંજ્ઞા કરવી તે.
 અંગુલિસ્ફોટન નં જે આંગળીથી ચપટી
 વગાડવી તે.
 અંગુલી સ્ત્રીં આંગળી.
 અંગુલીક નં વીંટી.
 અંગુલીપશ્ચક નં પાંચ આંગળીઓ.
 અંગુલીય નં આંગળીનો અર્ધાકાર-વીંટી
 અંગુલીયક નં ઉપરનો અર્થ.
 અંગુલીસંભૂત નં નામ.
 અંગુલીસંભૂત ત્રિં આંગળીઓમાં થયેલી
 વસ્તુમાત્ર.
 અંગુલ્યાદિ પું પાણીનીય વ્યાકરણમાં
 કહેલો શબ્દગણ.
 અંગુષ્ઠ પું અંગુઠો.
 અંગુષ્ઠમાત્ર ત્રિં અંગુઠા જેવડું. (માપમાં)
 અંગૂષ પું બાણ, નોખીયું.
 અંબસ્ નં પાપ.
 અંબારિ પું કાંતિમાન.
 અંબિ પું પગ, વૃક્ષનું મૂળ.
 અંબિ પું ઉપરનો અર્થ.

અંધિનામક

૧૯

અવિરાંશુ

અંધિનામક પુ. જાડનું મૂળ.
 અંધિપ પુ. વૃક્ષ.
 અંધિપર્ણી સ્ત્રી. જેને મૂળથી માંડી પાંદડા હોય છે તેવું એક વૃક્ષ.
 અંધિપર્ણિકા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 અંધિષલ્લિ સ્ત્રી. જેને મૂળથી આરંભી વેલાઓ હોય છે તેવું એક વૃક્ષ.
 અંધિષલ્લિકા સ્ત્રી. ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અચ્ મ્વાં. ઉ. સક. સેટ્ અસ્પષ્ટ કહેવું, જવું.
 અચ્ (અન્ચ) મ્વાં. પ. સક. સેટ્ જવું, પૂગ કરવી.
 અચ્ મ્વાં. ઉ. સક. સેટ્ જવું પુજવું.
 અચક્ષુસ્ ત્રિ. મંદનેત્રવાળું, નેત્રવિનાનું, આંધળું.
 અચક્ષુસ્ નં. નેત્રનો અભાવ.
 અચંડ ત્રિ. ઉગ્ર નહિ તે.
 અચંડી સ્ત્રી. સુશીલ ગાય, શાંત સ્ત્રી.
 અચનુર ત્રિ. ચારની સામ્યા રહિત, જે ચતુર-હોંશીઆર ન હોય તે.
 અચંચલ ત્રિ. જે અચળ ન હોય તે.
 અચપલ ત્રિ. અપક્વતાવિનાનું, રિથર, ચકનધર્મરહિત.
 અચર ત્રિ. સ્થાયર, રિથર, જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં કહેલી રિથર રાશિ-ટુપભ, સિંહ, વૃશ્ચિક તથા કુંભ.
 અચરમ ત્રિ. પ્રથમ-મધ્યમ અવસ્થાવાળું, પહેલું-મધ્યમ.
 અચલ પુ. ખીણો, પર્વત, શિવ; આત્મા.
 અચલ નં. પરબ્રહ્મ.
 અચલ ત્રિ. ચકનધર્મરહિત.
 અચલકન્યા સ્ત્રી. પાર્વતી.
 અચલકીલ પુ. વિષ્ણુ પર્વત તરીકે પ્રસિદ્ધ મંદરાચલ પર્વતે પર્વત.
 અચલકીલા સ્ત્રી. પૃથ્વી.
 અચલજ ત્રિ. પર્વતમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

અચલજા સ્ત્રી. પાર્વતી.
 અચલત્વિષ્ પુ. કોયલ.
 અચલત્વિષ્ સ્ત્રી. અચળ કાંતિ.
 અચલત્વિષ્ ત્રિ. અચળ કાંતિવાળું.
 અચલપતિ પુ. પર્વતરાજ હિમાલય.
 અચલગ્રાત્ પુ. છેલ્લા જૈન તીર્થંકર મહાવીર સ્વામીના શિષ્ય નવમા ગણધર.
 અચલરાજ પુ. હિમાલય પર્વત.
 અચલા સ્ત્રી. પૃથ્વી.
 અચાપલ નં. રિથરતા-રિથરપણું.
 અચાપલ ત્રિ. રિથરતારહિત.
 અચાપલ્ય નં. રિથરપણું.
 અચાપલ્ય ત્રિ. રિથરતાશૂન્ય.
 અચિક્ષ્ણ ત્રિ. ચિક્ષુ નહિ તે, રક્ષ.
 અચિત્ત ત્રિ. ચિત્તરહિત-ચેતનાશૂન્ય.
 અચિત્ત ત્રિ. ચિંતાવિનાનું.
 અચિંતનીય ત્રિ. વિચારમાં ન આવે તેવું, અતર્ક્ય.
 અચિંતિત ત્રિ. અણુધાર્યું, ઓચિંતું.
 અચિત્ય ત્રિ. તર્ક કરવાને અશક્ય, વિચારમાં ન આવે તેવું.
 અચિર નં. અલ્પ કાળ.
 અચિર ત્રિ. અલ્પકાળ રહે તેવી કાષ્ઠ વસ્તુ.
 અચિરત્વિષ્ સ્ત્રી. પીંજળી.
 અચિરત્વિષ્ ત્રિ. થોડા સમયમાટે કાંતિવાળું.
 અચિરશુતિ સ્ત્રી. પીંજળી, થોડો સમય રહેનારી કાંતિ.
 અચિરશુતિ ત્રિ. થોડો સમય કાંતિવાળું.
 અચિરપ્રભા સ્ત્રી. અચિરશુતિ સ્ત્રી. જુઓ.
 અચિરભાસ્ સ્ત્રી. અચિરશુતિ સ્ત્રી. જુઓ.
 અચિરરોચિસ્ સ્ત્રી. પીંજળી.
 અચિરરોચિસ્ નં. અલ્પ તેજ.
 અચિરરોચિસ્ ત્રિ. અલ્પ તેજવાળું.
 અચિરસ્ય અલ્પ અતિ અલ્પ કાળ.
 અચિરાંશુ સ્ત્રી. પીંજળી.
 અચિરાંશુ નં. અલ્પ સમય રહેનારું કિરણ.

અચિરાંશુ

૨૦

અઅકથ

અચિરાંશુ ત્રિં અશ્વ કાળ રહેનાર
 કિરણોવાળું.
 અચિરા ભીં સોળમા દૈન તીર્થકર શા-
 ન્તિનાથની માતા.
 અચિરાત્ અવ્ય. શીઘ્ર, સત્વર, જલદી.
 અચિરામા ભીં પીળળી.
 અચિરેણ અવ્ય. અચિરાત્ ભુઓ.
 અચિષ્ટુ ત્રિં ગમનશીલ.
 અચિષ્ણુ ત્રિં ગતિ કરવાના સ્વભાવવાળું.
 અચેતન ત્રિં ચેતના-દ્વાનરહિત, અગ્નાની,
 જડ, ભાનવિનાનું.
 અચેતસ્ ત્રિં ચેતનાશન્ય, જડ, વિશેષ
 જ્ઞાનરહિત, ચિત્તવિનાનું; સૂનથી રહિત.
 અચેષ્ટ ત્રિં ચેષ્ટારહિત.
 અચેષ્ટતા ભીં ચેષ્ટારહિતપણું.
 અચેષ્ટત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 અવૈતન્ય ત્રિં ચેતનારહિત.
 અવૈતન્ય નં ચૈતન્યનો અભાવ.
 અચ્છ અવ્ય. સન્મુખ, સામે.
 અચ્છ પું સ્ફટિકમણિ, રીંછ.
 અચ્છ ત્રિં સ્વચ્છ, નિર્મળ.
 અચ્છંદન્ ત્રિં વેદાધ્યયનરહિત, ગદ્યા-
 ત્મક ગ્રંથ, અભિપ્રાયશન્ય. જેને જનોઇ
 ન આપી હોય તેનું બાળક, શ્દ્ર વગેરે.
 અચ્છમહ્લ પું રીંછ.
 અચ્છા ભીં ત્રિણનું અચ્છાદન.
 અચ્છાવાક પું હોતાનો સરકારી સોમ-
 યાગનો એક ક્રતિજ.
 અચ્છાવાકસામન નં અચ્છાવાક ક્રતિવ-
 જે ગાવાનો સામવેદનો અમુક ભાગ.
 અચ્છાવાકીય નં અચ્છાવાક ક્રતિજનું
 કર્મ, અચ્છાવાક ક્રતિજનપણું.
 અચ્છિદ્ર ત્રિં પ્રમાદ વગેરેથી સ્ખલનારહિત,
 સતત ચાલનારું, છિદ્રવિનાનું.
 અચ્છિદ્રાવધારણ નં કરેલાં કર્મનું સાંગ
 અવધારણ-કરેલું અમુક કર્મ પરિપૂર્ણ

થાવ એવો અભિલાપ.
 અચ્છિન્ન ત્રિં ખંડનરહિત અખંડ, છેદન
 બેદનરહિત, કપાયલું ન હોય તે.
 અચ્છિન્નપત્ર પું એક જાતનું વૃક્ષ, અખંડ
 પાંદડાવાળું હરકોઇ વૃક્ષ.
 અચ્છિન્નપર્ણ પું ઉપરનો અર્થ.
 અચ્છેદિસ ત્રિં છેદવાને અયોગ્ય, કાપવા
 લાયક નહિ તે.
 અચ્છેષ ત્રિં છેદનમાટે અયોગ્ય.
 અચ્છેષ પું આત્મા.
 અચ્છોદ્વ નં હિમાલયના પ્રદેશમાં આવેલું
 એક સરોવર.
 અચ્યુત પું પરમેશ્વર, ઇશ્વરાવતાર શ્રીકૃષ્ણ,
 નારાયણ, બાર સર્ગનું કોઈ કાવ્ય.
 અચ્યુત ત્રિં ચક્ષુન ધર્મરહિત-અપ્રદ્ય, સ્થિર,
 ક્ષરણશન્ય.
 અચ્યુતાગ્રજ પું શ્રીકૃષ્ણના મોટા ભાઈ
 બળદેવ, ઈન્દ્ર.
 અચ્યુતાઙ્ગજ પું શ્રીકૃષ્ણનો પુત્ર પ્રદ્યુમ્ન,
 કામદેવ.
 અચ્યુતાત્મજ પું ઉપરનો અર્થ.
 અચ્યુતાવાસ પું પીપળાનું વૃક્ષ.
 અચ્યુતિ ભીં ક્ષરણનો અભાવ.
 અચ્યુતિ ત્રિં શરણશન્ય.
 અજ્ સ્વા. પ. સક સદ્ જનું, ફેંકનું.
 અજ્ ચુ. ડ અક. સદ્ પ્રકારનું.
 અજ પું ઇશ્વર, જીવ, અત્મા, વિષ્ણુ, મહેશ,
 ચંદ્ર, કામદેવ, સુવર્ણમાલિક ધાતુ, સ્વ-
 રાજનો પુત્ર-અજ, તે નામનો એક
 ક્રપિ, મેષ રાશિ, અગીઆર રુદ્રમાંના
 પહેલા રુદ્ર, બકરો.
 અજ ત્રિં જન્મરહિત.
 અજકર્ણ પું તે નામનું એક વૃક્ષ, મરીયાનું
 ગાડ, મરચી, બકરાનો કાન.
 અજકર્ણક પું ઉપરના અર્થ.
 અજકવ પું નં શંકરનું ધનુષ, એક
 જાતનું ગાડ.

અજકા

૨૧

અજર

અજકા સ્ત્રીં બકરીના ગળાંના સ્તનાકાર
 માંસપિંડ, બકરીની લોહી.
 અજકાચ નં યશસ્વર્ધી એક પાત્ર, શંકર-
 રત્નું ધનુષ.
 અજકાચ પું તે નામનો એક રોગ.
 અજક્ષીર નં બકરીનું દૂધ.
 અજગ નં શંકરનું ધનુષ.
 અજગ પું વિષ્ણુ, અગ્નિ.
 અજગંધા સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ-અબ્જભેદા.
 અજગંધિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અજગંધિની સ્ત્રીં મરડાશીંગ.
 અજગર પું મોટો સાપ, અજગર.
 અજગવ પું શંકરનું ધનુષ.
 અજગાચ પું ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અજઘન્ય ત્રિં અધમ નહિ તે, શ્રેષ્ઠ.
 અજજીવિક ત્રિં બકરાં ઉપર આશ્રવિકા
 ચલાવનાર, રચારી-ભરવાડ.
 અજટા સ્ત્રીં ભોંય આંખળી.
 અજઙ ત્રિં જડ-સૂર્ય નહિ તે.
 અજઙા સ્ત્રીં એક જાતનું વૃક્ષ.
 અજઘ્યા સ્ત્રીં બકરાંનો સમૂહ, સોતેરી
 જુદાં નામનું કુલજાડ,
 અજદ્વંદી સ્ત્રીં જેના કાષ્ઠથી યશદંડ કર-
 વામાં આવે છે તે અક્ષદંડી નામનું વૃક્ષ.
 અજદેવતા સ્ત્રીં બકરાંનો અધિષ્ઠાયક
 દેવ-અગ્નિ.
 અજનક ત્રિં નહિ ઉત્પન્ન કરનાર, નહિ
 કરનાર.
 અજનનિ સ્ત્રીં જન્મનો અભાવ, ધિક્કાર-
 પાત્ર જન્મભાવ.
 અજનની અન્યં માતાનો અભાવ.
 અજનામક પું માક્ષિક ધાતુ.
 અજન્મન ત્રિં જન્મરહિત.
 અજન્ય નં પૃથ્વીકંપ વગેરે દેવી ઉત્પાત.
 અજન્ય ત્રિં ઉત્પત્તિને અપોગ્ય.
 અજપ પું અસ્પષ્ટ બોલનાર, અરાગ્ય ભણનાર.

અજપ ત્રિં બકરાંનું રક્ષણ કરનાર.
 અજપનિ પું ઉત્તમ બકરો, મેષ રાશીનો
 સ્વામી મંગળ પ્રદ.
 અજપતિ ત્રિં બકરાં પાળનાર.
 અજપય પું બકરાં ચાલી શકે તેવો માર્ગ,
 વિદ્યાતાએ નિર્માણ કરેલો માર્ગ, આકા-
 શમાંનો માર્ગાકાર દેખાવ-છાયાપથ.
 અજપથ્ય ત્રિં ગીચ સ્તવાવાળું, આકાશ
 માંના છાયાપથસરખું.
 અજપદ ત્રિં તે નામના એક દ્રવ દેવ.
 અજપા સ્ત્રીં એક જાતનો અક્ષરજાપ,
 હંસમંત્ર.
 અજપાદ પું તે નામના દ્રવ દેવ,
 પૂર્વાભાદ્રપદ નક્ષત્ર.
 અજપાદ પું ઉપરનો શબ્દાર્થ.
 અજપાલ ત્રિં બકરાં પાળનાર.
 અજવંધુ પું બકરાંના જેવી મંદ શુદ્ધિવાળો.
 અજમલ પું એક જાતનું જાડ-જે બકરાંનો
 અત્યંતગ્રિય હોય છે.
 અજમાર પું બકરાં મારી જીવનાર, કસાઇ,
 જ્યાં બકરાંને મુખ્યત્વે કરી મારવામાં
 આવે છે તે દેશ.
 અજમીઠ પું તે નામનો દેશ-હાલનું
 અજમેર.
 અજમુલ પું દક્ષ પ્રમાપતિ.
 અજમોદા સ્ત્રીં અજભેદા.
 અજમોદિકા સ્ત્રીં અજભેદા.
 અજમ પું દેડકો, સૂર્ય, આકાશનું જાડ.
 અજમ ત્રિં જે અવસ્થામાં દાંત ન આ-
 વ્યા હોય તે અવસ્થા, દાંતવિનાનું.
 અજય પું અગ્નિ, જ્યાંનો અભાવ, તે
 નામનો એક નદ.
 અજય ત્રિં જ્યવિનાનું.
 અજયા સ્ત્રીં ભાંગ.
 અજય્ય ત્રિં છતવાને અશક્ય.
 અજર નં પરશ્વત.

અંજર

૨૨

અંજિત

અંજર પુઁ દેવ, એક જાતનું વૃક્ષ.
 અંજર ત્રિઁ વૃક્ષાવસ્થારહિત.
 અંજરા સ્ત્રીઁ એક જાતની કુંવાર, ગરૌડી,
 આશ્વિનુન્નતિ.
 અંજર્ય નઁ મિત્રતા.
 અંજલંબન નઁ સૌવીર દેશમાં ઉત્પન્ન
 થયેલું આંબળુ.
 અંજલોમન પુઁ એક જાતનું ઝાડ.
 અંજલોમન નઁ બકરાનું રૂંવાટું.
 અંજલ પુઁ વેગનો અભાવ.
 અંજલ ત્રિઁ વેગરહિત.
 અંજલમ ત્રિઁ વેગરહિત.
 અંજલસ્તિ પુઁ તે નામનો એક ઋષિ.
 અંજલાહ પુઁ ન્યાં બકરાંઓને બળદની પેઠે
 કામમાં લેવાય છે તે દેશ.
 અંજલીથિ સ્ત્રીઁ આકાશમાંનો માર્ગાકાર
 દેખાવ-છાયાપથ-ન્યાંથી આરંભી અંગ-
 રચના સ્થાનસુધી પિતૃયાન માર્ગ છે.
 અંજઙ્મી સ્ત્રીઁ મરડાશીંગ.
 અંજસ્તુદ નઁ તે નામનું એક નગર.
 અંજલ નઁ નિરંતર હમેશ.
 અંજલ ત્રિઁ નિત્યસ્થાથી વસ્તુ.
 અંજલસ્વાર્થા સ્ત્રીઁ તે નામની એક લક્ષ-
 ણુન્નતિ.
 અંજલહિલ્લ પુઁ પોતાનું સિંગ-જાતિ નહિ
 છોડનાર શબ્દ-નિયતસિંગ નામ.
 અંજહા સ્ત્રીઁ તે નામનું એક વૃક્ષ.
 અંજા સ્ત્રીઁ બકરી, માયા, તે નામની એક
 ઔષધિ.
 અંજાગર પુઁ ભાંગેરો-જેનાથી નિદ્રા નથી
 આવતી.
 અંજાગર ત્રિઁ વદનનું નહિ તે.
 અંજાજિ સ્ત્રીઁ છરાંનું વૃક્ષ.
 અંજાજી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 અંજાજીવ પુઁ બકરાં પાણી પીથી જીવનાર,

બકરાં ઉપર આશ્વિનિ યજ્ઞાવનાર
 ભરવાડ-રખારી.
 અંજાત ત્રિઁ નહિ જન્મેલ.
 અંજાતકકુદ પુઁ નાની ચયનો વાછરડો.
 અંજાતદન્ત ત્રિઁ જેને દાંત ન આવ્યા હોય
 તે, જેમાં દાંત ન આવ્યા હોય તે
 અવસ્થા વગેરે.
 અંજાતપક્ષ ત્રિઁ જેને પાંખો ન આવી
 હોય તેનું પક્ષી.
 અંજાતશત્રુ ત્રિઁ જેનો શત્રુ ઉત્પન્ન થયો
 ન હોય તે.
 અંજાતશત્રુ પુઁ યુધિષ્ઠિર રાજા.
 અંજાતારિ પુઁ યુધિષ્ઠિર.
 અંજાતારિ ત્રિઁ જેનો વૃક્ષ ન થયો હોય તે.
 અંજાતિ સ્ત્રીઁ અનુરૂપાતિ, ન્યાયસાસ્ત્રોક્ત
 જાતિનો અભાવ.
 અંજાતિ ત્રિઁ જાતિસ્થ-નિત્ય.
 અંજાતૌલ્વલિ પુઁ તે નામનો એક મુનિ.
 અંજાદની સ્ત્રીઁ તે નામનું એક વૃક્ષ-ધમાસો.
 અંજાદિ પુઁ પાણીનીય વ્યાકરણમાં કહેલો
 એક શબ્દસમૂહ.
 અંજાનિ પુઁ સ્ત્રીરહિત.
 અંજામિક ત્રિઁ બકરાં ઉપર આશ્વિનિ
 યજ્ઞાવનાર, ભરવાડ-રખારી.
 અંજાનેય પુઁ ઉત્તમ ધોડો.
 અંજાનેય ત્રિઁ નિર્ભય.
 અંજાન્ત્રી સ્ત્રીઁ એક જાતની વનસ્પતિ.
 અંજાપક્ષ નઁ બકરીની લીંડીઓના રસમાં,
 મૂત્રમાં, દૂધમાં, તથા દહીંમાં સિદ્ધ કરેલું ધી.
 અંજાપાલક ત્રિઁ બકરાં પાળનાર, બકરાં
 ઉપર જીવનાર ભરવાડ-રખારી.
 અંજપ્રિયા સ્ત્રીઁ ચણી ખેરનું ઝાડ.
 અંજિ ત્રિઁ ગમનશીલ, પાતદન.
 અંજી સ્ત્રીઁ ગતી, ગમન, ફેંકવું.
 અંજિત પુઁ અંજિતનાથ નામના બીજ
 જેને તીર્થંકર, શિવ, વિષ્ણુ, બ્રહ્મા.

અજિત

૨૩

અજ્ઞ

અજિત પું નવમા જૈન તીર્થંકર સુવિધિ-
નાથનો સેવક યક્ષ.

અજિત ત્રિં નદિ છતાયેલ, પરાળ્ય
નહિ પામેલ.

અજિતનાથ પું અજિત પું બુદ્ધો.

અજિત નં ચાંમકું.

અજિતપત્રા સ્ત્રીં ચામાચીડીયું.

અજિતપત્રિકા સ્ત્રીં ચામાચીડીયું.

અજિતપત્રી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

રુજિતફલા સ્ત્રીં જેનું ફળ ચામડાની ધમ-
ણના આકારનું હોય છે તે એક વૃક્ષ.

અજિતવલા સ્ત્રીં ખીળ જૈન તીર્થંકરની
ભક્ત દેવી.

અજિતયોનિ પું મૃગ, હરણ.

અઝિર નં આંગણું, ચૌટો.

અઝિર પું તે નામનો એક ઋષિ.

અઝિર ત્રિં ઉતાવળી ગતિવાળું.

અઝિરા સ્ત્રીં વેગવાળી નદી.

અઝિરાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાં
કહેલો એક શબ્દસમૂહ.

અઝિહ્વ ત્રિં સરળ-સીધું.

અઝિહ્વગ પું બાણ.

અઝિહ્વગ ત્રિં સીધું જનાર.

અઝિહ્વ પું દેડકો.

અઝિહ્વ ત્રિં અભવિનાનું.

અઝીકવ પું શંકરનું ધનુષ.

અઝીગર્ત પું સર્પ, તે નામનો એક મુનિ.

અઝીર્ણ નં અછર્ણ-અપચો.

અઝીર્ણ ત્રિં અછર્ણ નહિ તે અટક.

અઝીવ ત્રિં અવવિનાનું, મરેલું.

અઝીવનિ સ્ત્રીં પિંછારપાત્ર અવનનો
અભાવ, નિહિત અવન.

અઝુગુપ્સિત ત્રિં અનિહિત.

અઝુર ત્રિં વેગવાળું, બળવાન.

અઝેતવ્ય ત્રિં છતાય નહિ એનું.

અઝેય ત્રિં છતાવાને અશક્ય, વેલકમાં ધ-
સિદ્ધ એવું તે નામનું ધી.

અઝૈકપાદ પું અગીઆર રૂઢમાંના
ચોથા રૂઢ.

અઝૈકપાદ પું ઉપરનો શબ્દાર્થ.

અઝ્જુકા સ્ત્રીં વેશ્યા. (આ શબ્દ નાટક-
માંજ વપરાય છે.)

અઝ્જુકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અઝ્જટા સ્ત્રીં ભોય આંખળી.

અઝ્જલ નં ઢાલ.

અઙ્ગ ત્રિં જ્ઞાનશૂન્ય, ચૈતન્યશૂન્ય, વિદ્યેષ-
જ્ઞાનરહિત, મૂર્ખ, અચેતન, જડ, અવ્યક્ત.

અઙ્ગતા સ્ત્રીં અજ્ઞાનીપણું, મૂર્ખાઈ.

અઙ્ગત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અઙ્ગાત ત્રિં અભાવનું, નહિ બાણેલું,
ઓળખાણવિનાનું.

અઙ્ગાન ત્રિં અજ્ઞાની.

અઙ્ગાન નં જ્ઞાનનો અભાવ-અજ્ઞાન.

અઙ્ગાનતા સ્ત્રીં અજ્ઞાનપણું.

અઙ્ગાનત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અઙ્ગાનિન ત્રિં અજ્ઞાની.

અઙ્ગેય ત્રિં બાણવાને અશક્ય.

અઙ્ગમન સ્ત્રીં ગાય.

અઙ્ગેષ્ટવૃત્તિ ત્રિં પોતે મોટો હોવા છતાં
મોટા તરીકે નહિ વર્તનાર.

અઙ્ગતિ પું નં વાયુ.

અઙ્ગતિ ત્રિં ગમન કરનાર. જનાર.

અઙ્ગલ પું વસ્ત્રનો છેડો, છેડાનો ભાગ.

અઙ્ગિત ત્રિં પૂજેલું, સંક્રાચાયેલું. ગયેલું,
ગુથેલું, વખાણેલું.

અઙ્ગિતમ્ભુ સ્ત્રીં પૂજેલી અથવા વાંકી
કરેલી ભ્રમરવાળી સ્ત્રી, સુંદર સ્ત્રી.

અઙ્ગિતમ્ભુ સ્ત્રીં વાંકી કરેલી અથવા પૂજેલી
ભ્રમર.

અઙ્ગ્ રૂઢાં પરઁ સકઁ વેટ મિથ કરવું,
જવું, રપણ કરવું.

અક્ષન

૨૪

અટ્ટાલ

અક્ષન પુઠ તે નામે દિશાનો એક હાથી.
અક્ષન નઃ આંજણુ, કાંજળ, સૌત્રીર દેશનું
રસાંજન, લેપનું, મિશ્ર કરવું, સ્પષ્ટ કરવું,
મલિનપણું.

અક્ષનકેશી સ્ત્રીઃ કેશને અત્યંત કાળા
કરનાર એક સુગંધી દ્રવ્ય.

અક્ષનશલાકા સ્ત્રીઃ આંજણુ આંજવાની
સળી.

અક્ષના સ્ત્રીઃ ઉત્તર દિશાના હાથીની સ્ત્રી,
સિંહણ, હનુમાનની માતા વાનરી.

અક્ષનાગિરિ પુઠ તે નામનો એક પર્વત-
નીલગિરિ.

અક્ષનાદ્રિ પુઠ ઉપરનો અર્થ.

અક્ષનાધિકા સ્ત્રીઃ એક જાતની ગરેળા-
આંજણી.

અક્ષનાવત્ પુઠ કાલાંજન વૃક્ષ.

અક્ષનાવતી સ્ત્રીઃ ઇશાન કોણુના દિગ્ગ-
જની સ્ત્રી.

અક્ષનિકા સ્ત્રીઃ એક જાતની ગરેળા, પ્ર-
તીક નામના દિગ્ગજની સ્ત્રી.

અક્ષની સ્ત્રીઃ કેશર વગેરેના લેપનવાળી
સ્ત્રી, કંકનું ઝાડ, કાલાંજન વૃક્ષ, હનુ-
માનની માતા.

અક્ષલિ પુઠ જોડેલો હાથ, કુડવજેટલું
માપ, તેટલા માપનું દ્રવ્ય.

અક્ષલિકા સ્ત્રીઃ નાની ઉદરડી.

અક્ષલિકારક ત્રિઃ હાથ જોડનાર.

અક્ષલિકારિકા સ્ત્રીઃ હાથ જોડવા તે,
લગ્નમણી વનસ્પતિ.

અક્ષ નઃ વેગ, બળ, યોગ્યતા.

અક્ષ ત્રિઃ સરળ, સીધું.

અક્ષા અવ્યઃ સત્વર, શીઘ્ર, તુરત, વ્યા-
જળી, અનાયાસે.

અક્ષિ પુઠ તિલક વગેરે ચિન્હ.

અક્ષિષ્ઠ પુઠ સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અક્ષિણુ પુઠ સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અક્ષી સ્ત્રીઃ દળવાનું યંત્ર, ધંદી, મંગળ.
અક્ષીર પુઠ તે નામનું એક વૃક્ષ.

અટ્ ન્વાઃ પરઃ સકઃ સેટ્ જનું, ભટકવું.

અટન નઃ જનું, ભટકવું.

અટનિ સ્ત્રીઃ જ્યાં દોરી ચડાવવામાં આવે
છે તે ધનુષનો અથ્ર ભાગ.

અટની સ્ત્રીઃ ઉપરનો અર્થ.

અટરુષ પુઠ અરકુસાનું વૃક્ષ.

અટરુષ પુઠ ઉપરનો અર્થ.

અટવિ સ્ત્રીઃ જંગલ, વન.

અટવી સ્ત્રીઃ ઉપરનો અર્થ.

અટા સ્ત્રીઃ ભટકવું.

અટાટ્યા સ્ત્રીઃ ભટકવું, રખડવું, વ્યર્થ
આથડવું.

અટ્ટ ન્વાઃ આત્મઃ સકઃ છેટ્ ઓળંગવું,
વધ કરવો, મારવું.

અટ્ટ તુઃ ડમઃ સકઃ સેટ્ અનાદર કરવો,
તિરસ્કારવું.

અટ્ટ પુઠ મહેકનો સૌથી ઉપરનો ભાગ,
અટારી, રેશમી વસ્ત્ર, મહેક.

અટ્ટ ત્રિઃ અત્યંત ઉંચું.

અટ્ટ નઃ અનાજ, સૂકાયેલું.

અટ્ટટ્ટ અવ્યઃ અત્યંત ઉંચું.

અટ્ટન નઃ ચક્રના આકારનું એક હથિયાર,
અનાદર.

અટ્ટશૂલ ત્રિઃ અનાજ વેચનાર.

અટ્ટસ્થલી સ્ત્રીઃ જ્યાં પુષ્કળ મહેલો આ-
વેલા હોય તેવું સ્થળ, ડ્રાઈ દેશ.

અટ્ટહાસ પુઠ ખડખડ હસવું, મોટેથી હસવું.

અટ્ટહાસક પુઠ મોગરાનું ઝાડ.

અટ્ટહાસિન ત્રિઃ મોટેથી હસનાર.

અટ્ટહાસિન પુઠ શંકર.

અટ્ટાટ્ટ પુઠ ધણું ઉંચું, સર્વોત્કૃષ્ટ, અત્યંત
અનાદર.

અટ્ટાલ પુઠ મહેકનો સૌથી ઉપરનો ભાગ,
અટારી, ઝરખો.

अट्टालक

२५

अतद्गुण

अट्टालक पु० उपरनो अर्थ.
 अट्टालिका स्त्री० छोटा वगैरेथी पनावेवो
 राजमहेव.
 अट्टालिकाकार पु० राजमहेव पनावनार,
 छडीयो.
 अट्टा स्त्री० पर्यटन, रभउवुं, लटकुं.
 अट् भ्वा० पर० सक० सेट् लुं.
 अट् भ्वा० आत्म० सक० सेट् लुं.
 अट् भ्वा० पर० सक० सेट् विधम करवो.
 अट् स्वा० पर० अक० सेट् व्याप्त थवुं.
 अट् भ्वा० पर० सक० सेट् सामे जेउवुं,
 समाधान करवुं.
 अट्टन न० दास.
 अण् भ्वा० पर० अक० सेट् शब्द करवो.
 अण् दिवा० आत्म० अक० सेट् लुं.
 अणक त्रि० अधम, निदित.
 अणव्य त्रि० यीनक वगैरे धान्य ज्यो नी-
 पछ शके तेषु जेत.
 अणि पु० स्त्री० रथ वगैरेनां पैडांता अथ-
 भागमां रहवो पनीसो. सोछ वगैरेनी
 अण्नी.
 अणिमन् पु० सूक्ष्मपणुं, सूक्ष्म भाप, ते
 नामनुं ऐक औश्वर्य, सर्व प्रकारनां
 औश्वर्य.
 अणिष्ठ त्रि० अतिसूक्ष्म.
 अणीमाण्डव्य पु० ते नामनो ऐक ऋषि.
 अणीयस् त्रि० अति सूक्ष्म.
 अणु पु० ऐक गतनुं पनाज-कांग.
 अणु त्रि० क्षुद्र, सूक्ष्म भापवाणुं द्रव्य, लेश.
 अणुक त्रि० उपरनो अर्थ.
 अणुता स्त्री० सूक्ष्मपणुं.
 अणुत्व न० उपरनो अर्थ.
 अणुधर्म पु० सूक्ष्मधर्म.
 अणुभा स्त्री० पीन्णी.
 अणुमात्र त्रि० अल्प परिमाण-भाप.
 अणुरेणु स्त्री० सूक्ष्म रज.

अणुरेवती स्त्री० ते नामनुं ऐक वृक्ष.
 अणुवीक्षण न० सूक्ष्मदर्शक यंत्र, सूक्ष्म
 पदार्थनुं दर्शन.
 अणुव्रीहि पु० सूक्ष्म धान्य.
 अण्ड न० पुरुषनो अवयव-वृषणु, पेणियो,
 पक्षीनुं छिं, वीर्य, पारो, कस्तुरी.
 अण्डक पु० वृषणु, पेणियो.
 अण्डकटाह न० अक्षांशजोवक-अक्षांश.
 अण्डकोटरपुष्पी स्त्री० ते नामनी ऐक
 वनस्पति.
 अण्डकोश पु० वृषणु.
 अण्डकोष पु० उपरनो अर्थ.
 अण्डकोषक पु० वृषणु.
 अण्डज पु० पक्षी, सर्प, माछुं, कायंडो.
 अण्डज त्रि० छोडामांथी उत्पन्न थनार.
 अण्डजा स्त्री० कस्तुरी.
 अण्डजात पु० अंडज शब्दनो अर्थ.
 अण्डाकार त्रि० छोडाना आकारनुं.
 अण्डाकृति त्रि० उपरनो अर्थ.
 अण्डालु पु० माछुं.
 अण्डीर पु० विशेष सामर्थ्यवाणो पुरुष,
 समर्थ.
 अण्वी स्त्री० आंगणी.
 अत् भ्वा० पर० सक० सेट् आंधवुं.
 अत् भ्वा० पर० सक० सेट् आंधवुं.
 अत् भ्वा० पर० सक० सेट् प्राप्त करवुं,
 सतत लुं.
 अत् अव्य० आश्चर्य, अहलुत.
 अतएव अव्य० ऐटवाज माटे, अथीज.
 अतक पु० मुसांर.
 अतट पु० अश्मो, पर्वत वगैरेनो उंचो
 भाग, पृथ्वीनो नीचो भाग.
 अतथ्य त्रि० असत्य.
 अतथोचित त्रि० तेवा प्रकारनो अयोग्य.
 अतद्गुण पु० साहित्यदर्पणुं नामना ग्रं-
 थमां कहेवो ऐक अलंकार.

અતદ્ગુણસંવિજ્ઞાન

૨૬

અતિગર્વ

અતદ્ગુણસંવિજ્ઞાન પુ. વ્યાકરણશાસ્ત્રી-
ઓએ માનેલો ખુબીદિ સમાસનો બેદ.

અતતુ ત્રિ. મોટું.

અતન્ન ત્રિ. કારણરહિત, વિવક્ષાર્થન્ય.

અતન્ન ત્રિ. નિદ્રારહિત, આળસરહિત.

અતન્નિત ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અતપ ત્રિ. તપાવિનાતું, ઠંડું.

અતમ ત્રિ. નહિ તપેલું.

અતમતનુ ત્રિ. જેનું શરીર મત વગેરેથી
નથી તપેલું તે, તપાવેલી મુદ્રાથી જેણે
શરીરદિ ઉપર ચિદ્ર નથી કર્યું તે.

અતમતનૂ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અતર્ક ત્રિ. તર્કહીન.

અતર્ક પુ. તર્કનો અભાવ.

અતર્કિત ત્રિ. એથિતું, અણુધાક્ષ.

અતર્કિત અન્ય. ઉપરનો અર્થ.

અતલ ત્રિ. તળીયાવિનાતું.

અતલ ન. સાત પાતાલમાંહેનું પહેલું
પાતાલ, અપ્રતિષ્ઠિત.

અતલસ્પર્શ ત્રિ. અત્યંત ગંભીર, ઘણું ઉંડું.

અતલસ્પૃશ્ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અતસ્ અન્ય. એથી, અહીંથી એટલા-
માટે, એમાટે.

અતસ ન. શણનું વસ્ત્ર.

અતસ પુ. વાયુ, આત્મા.

અતસી છી. અળસી, શણનું ઝાડ.

અતિ અન્ય. પૂર્વ, ઉત્કર્ષ, ઓળંગવું,
અત્યંત.

અતિકથ ત્રિ. કહેવાને અયોગ્ય, શ્રદ્ધાકર-
વાને અયોગ્ય, નહિ માનવા લાયક,
નાશ પામેલ, ખોવાઈ ગયેલ.

અતિકથા છી. અતિઉત્કટ વર્ણન, અર્થ
ભાષણ.

અતિકંદક પુ. તે નામનું એક વૃક્ષ.

અતિકર્ષણ ત્રિ. અત્યંત તાપદાયક,
અત્યંત આકર્ષણ, ઘણું ખેંચતું તે.

અતિકશ ત્રિ. ચાણક વગેરેના મારને પણ
નહિ ગણનાર ધોડા વગેરે.

અતિકાય પુ. તે નામે રાવણનો એક પુત્ર.

અતિકાય ત્રિ. પ્રચંડ શરીરવાળું.

અતિકુત્સિત ત્રિ. અતિનિદ્ર.

અતિકુલવ ત્રિ. અત્યંત વાળવાળું.

અતિકુલ્લ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અતિકુચ્છૂ ન. આર દિવસનું પ્રાથશ્ચિતરૂપ
એક મત, અત્યંત કષ્ટ.

અતિકુચ્છૂ ત્રિ. અત્યંત કષ્ટવાળું, કિલ્લ.

અતિકૂત ત્રિ. મર્યાદા ઉપર કરેલું, અત્યંત
કરેલું.

અતિકૃતિ છી. મર્યાદા ઓળંગીને કરતું
તે, તે નામનું એક વૃત્ત-છંદ.

અતિકૃશ ત્રિ. અત્યંત દુઃખનું.

અતિકેશર પુ. એક જાતનું વૃક્ષ.

અતિમ પુ. ન. ઓળંગવું.

અતિક્રમ ત્રિ. ક્રમને ઓળંગનાર.

અતિક્રમણ ન. ઓળંગવું તે.

અતિક્રમિન ત્રિ. ઓળંગનાર.

અતિક્રમિક ત્રિ. ક્રમ ઓળંગનાર,

અતિક્રાંત ત્રિ. ઓળંગેલું.

અતિક્રાંતિ છી. ઓળંગવું તે.

અતિકુદ્ધ પુ. તંત્રશાસ્ત્રમાં કહેલો એક મંત્ર.

અતિકુદ્ધ ત્રિ. અત્યંત ક્રોધે ભરાયેલું.

અતિકૂર પુ. વક્તવ્યને પામેલ મંગળ-
શને વગેરે ગ્રહ, તંત્ર શાસ્ત્રોક્ત એક મંત્ર.

અતિકૂર ત્રિ. અત્યંત કૂર.

અતિગંઢ ન. બ્યોતિય શાસ્ત્રમાં કહેયો
એક યોગ, મોટું યુમકું.

અતિગંઢ ત્રિ. મોટા યુમકાંવાળું.

અતિગન્ધ ત્રિ. અત્યંત ગંધવાળું.

અતિગન્ધ પુ. અત્યંત વૃક્ષ.

અતિગન્ધાલુ પુ. તે નામની એક લતા-વેલ.

અતિગર્વ પુ. અત્યંત ગર્વ.

અતિર્ગાધિત

૨૭

અતિવ્ર

અતિર્ગાધિત ત્રિં અત્યંત ગર્વવાળું, ધણું
અભિમાની.
અતિર્ગાહિત ત્રિં અતિર્નિદ્ય.
અતિર્ગથ ત્રિં અત્યંત મૂર્ખ, અવર્ણનીય.
અતિર્ગહર ત્રિં દુઃખથી પ્રવેશ થઈ શકે
એવું, દુર્ભેદ, અતિગદત, અથડે.
અતિર્ગુણ પું વિનય વગેરે અત્યંત ગુણ.
અતિર્ગુણ ત્રિં ગુણહીન, અત્યંત ગુણવાન.
અતિર્ગુત્ર ત્રિં અત્યંત છાનું.
અતિર્ગુરુ પું અતિપૂજ્ય એવા ગુરુ.
અતિર્ગુરુ ત્રિં અત્યંત મોટું, અત્યંત વજન-
વાળું કોમ્પ દ્રવ્ય.
અતિર્ગુહા સ્ત્રીં પીઠવણુ નામની વનસ્પતિ.
અતિર્ગ્રહ ત્રિં નેત્ર વગેરે પાંચ ગાનેન્દ્રિય,
વાણી વગેરે પાંચ કર્મેન્દ્રિય, અત્યંત દુર્ભેદ.
અતિર્ગ્રહ પું સર્વથા સાફે જ્ઞાન.
અતિર્ગ્રી સ્ત્રીં દુઃખમિત્ર નહિ એવી
એક સુખની અવસ્થા.
અતિર્ચર ત્રિં ઓળંગનાર.
અતિર્ચરા સ્ત્રીં કમળિની, સ્થલપદ્મિની.
અતિર્ચાર પું ઓળંગીને જવું તે, પોતા-
પોતાના ભોગકાળને ઓળંગી મંગળ
વગેરે ગ્રહોનું બીજી રાશિમાં જવું તે.
અતિર્ચારિન ત્રિં પૂર્વોક્ત અતિચારવાળો
ગ્રહ, ઓળંગીને જનાર, અતિશય જનાર.
અતિર્ચ્છત્ર ત્રિં છત્રરહિત.
અતિર્ચ્છત્ર પું તે નામનું સ્થત્ર ઉપર થનાર
ધાસ, જળમાં થનાર એક ધાસ.
અતિર્ચ્છત્રક પું તે જાતનું ઝડ.
અતિર્ચ્છત્રા સ્ત્રીં તે નામનું એક શાક.
અતિર્ચ્છન્દસ્ ત્રિં વેદોક્ત કર્મરહિત, અ-
ભિપ્રાયને ઓળંગનાર.
અતિર્ચ્છન્દસ્ નં છંદનું ઉરજ્ઞપન કરીને
મુકેલો અક્ષ-વિન્યાસ.
અતિર્જગતિ પું નં જગતને ઓળંગનાર,
જગતની બહાર રહેત.

અતિર્જગતી સ્ત્રીં તેર અક્ષરના એક ચર-
ણવાળો તે નામનો છંદ, જગતને
ઓળંગનાર સ્ત્રી.
અતિર્જથ ત્રિં અત્યંત વેગવાળું.
અતિર્જથ પું અત્યંત વેગ.
અતિર્જાગર પું અત્યંત જાગનાર તે નામનું
એક પદ્મી-નીકળદ.
અતિર્જાગર ત્રિં અત્યંત જાગનાર.
અતિર્હીન નં પક્ષીઓની અત્યંત લાંબી
મતિ, અત્યંત ઉંચે સુધી ઉડવું તે.
અતિર્તમામ્ અવ્યં અત્યંત.
અતિર્તારામ્ અવ્યં અત્યંત.
અતિર્તાર પું અત્યંત મોટો શબ્દ.
અતિર્તાર ત્રિં મોટી વગેરેનું શુદ્ધવાળું,
અત્યંત મોટા શબ્દવાળું.
અતિર્તીક્ષ્ણ પું સરગવાનું ઝાડ.
અતિર્તીક્ષ્ણ ત્રિં અત્યંત તીક્ષ્ણ, અતિઉગ્ર.
અતિર્તીવ્ર ત્રિં અત્યંત તીક્ષ્ણ, અતિઉગ્ર.
અતિર્તીવ્રા સ્ત્રીં ગંડૂર્વા.
અતિર્તેજસ્ક ત્રિં અત્યંત તેજસ્વી,
તેજરહિત.
અતિર્થિ પું અતિથિ, પરાણો, અભ્યાગત,
મેમાન, રામચંદ્રનો પૌત્ર-કુશનો પુત્ર.
અતિર્થિપૂજન નં અતિર્થિપૂજન-સ્તકાર.
અતિર્થિપૂજા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
અતિર્થિસત્કાર પું અતિર્થિપૂજન.
અતિર્દાત્રી સ્ત્રીં અત્યંત દાન કરનારી.
અતિર્દાતૃ પું નં અત્યંત દાન કરનાર.
અતિર્દાન નં ધણું દાન.
અતિર્દાહ પું ધણો દાહ, અત્યંત બળવાન.
અતિર્દિષ્ટ ત્રિં અતિદેશનો વિષય, મીમાં-
સામાં કહેલો અતિદેશવિષય.
અતિર્દીપ્ય પું રાતું ચિત્રક રક્ત.
અતિર્દુસહ ત્રિં અત્યંત દુઃખથી સારક
થઈ શકે તેવું.
અતિર્દૂર ત્રિં અત્યંત દૂર.

અતિદેશ

૨૮

અતિમાત્ર

અતિદેશ પું સર્વ દેવોમાં શ્રેષ્ઠ રૂપ દેવ.
અતિદેશ પું અન્યસ્થલેષ્ઠ લઠ જવાયેક
સર્વ ધર્મસમુદાય, મીમાંસામાં દર્શાવેલો
અતિદેશ.

અતિધન્વન પું મોટા ધનુષવાળો થોડો.
અતિધન્વન ત્રિં મારવાડ દેશને ઓળંગનાર.
અતિધૃતિ સ્ત્રીં ઓગણીસ અક્ષરના એક
ચરણવાળો છંદ.

અતિધૃતિ ત્રિં ધૈર્ય અથવા મંત્રોપાને
ઓળંગનાર.

અતિનિર્હારિન પું સુગંધ.

અતિનુ નં વદાણુમાંથી ઉતરેલ.

અતિનૌ પું સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અતિનિગ્ર અઘ્યં નિદ્રાને અશોચ્ય સમય.

અતિનિગ્ર ત્રિં નિદ્રારહિત, લાંબી નિદ્રાવાળું.

અતિપતન નં ઓળંગવું તે.

અતિપત્તિ સ્ત્રીં ઓળંગવું, અનુત્પત્તિ,
અસિદ્ધિ.

અતિપત્તિ ત્રિં પાચદશ સેનાને ઓળંગી
ગયેલ.

અતિપત્ર પું તે નામનું એક વૃક્ષ-હરિતકંદ.

અતિપથ પું અતિસુંદર માર્ગ, સારો માર્ગ.

અતિપથિન પું ઉપરનો અર્થ.

અતિપદ ત્રિં ચરણને ઓળંગેલ, માયત્રી
અથવા જગતી છંદ.

અતિપત્ર ત્રિં ઓળંગેલ.

અતિપરોક્ષ ત્રિં પ્રત્યક્ષ, પ્રત્યક્ષનો વિપય
કોઈ દ્રવ્ય વગેરે.

અતિપાત પું ઉત્સંધન, ઓળંગવું તે.

અતિપાતક ત્રિં પાપને ઓળંગનાર-
પુણ્યશાળી.

અતિપાતક નં અતિમહાત પાપ.

અતિપ્રગે અઘ્યં અત્યંત પ્રાતઃકાળ, પરાંદ.

અતિપ્રમાણ ત્રિં પ્રમાણ-માપને ઓળંગેલ.

અતિપ્રમાણ નં અત્યંત મોટું પાપ

અતિપ્રવૃદ્ધ ત્રિં અત્યંત પ્રમાણ ઉપરાંત
વધેલું.

અતિપ્રશ્ન પું મર્યાદા ઓળંગીને કરેલો પ્ર-
શ્ન, સારો ઉત્તર આપ્યા છતાં ફરી
પ્રશ્ન કરેલો.

અતિપ્રમત્તિ સ્ત્રીં અત્યંત આસક્તિ.

અતિપ્રસંગ ત્રિં પ્રસંગને ઓળંગનાર.

અતિપ્રસંગ પું અત્યંત આસક્તિનો વિષય
કોઈ પદાર્થ, અત્યંત આસક્તિ.

અતિપ્રસિદ્ધ ત્રિં અત્યંત પ્રસિદ્ધ, સારી
રીતે શણગારેલ.

અતિપ્રૌઢ પું નં અત્યંત પ્રૌઢ-પીઠ-ગંભીર.

અતિપ્રૌઢા સ્ત્રીં જેનો વિવાહકાળ વ્યતીત
થયેલો હોય તેવી અત્યંત મોટી થઈ
ગયેલી સ્ત્રી.

અતિચલ ત્રિં અત્યંત અળવાન.

અતિચલ નં અત્યંત બળ.

અતિચલા સ્ત્રીં તે નામની એક ઔષધિ,
વિશ્વામિત્રે રામને આપેલી એક
અશ્વિદ્યા.

અતિચાલ ત્રિં અત્યંત નાનું યાળક.

અતિચાલા સ્ત્રીં એ વર્ણની યાળકી.

અતિચક્ષુર્ચય પું સ્ત્રીનો સંગ કરનાર,
બ્રહ્મચર્યનો ત્યાગ કરનાર.

અતિચક્ષુર્ચય નં ધાણું બ્રહ્મચર્ય.

અતિભાર પું અત્યંત ભાર-ભારવ, વેગ.

અતિભારગ પું ગધેડો, ખચ્ચર.

અતિમી સ્ત્રીં વલ્લભવાળા, અત્યંત બીક.

અતિમૂર્મિ સ્ત્રીં મર્યાદાઉપરાંત, અધિકતા.

અતિમોજન નં હૃદ ઉપરાંત ખાવું,
ધાણું ખાવું તે.

અતિમંગલ્ય ત્રિં અત્યંત માંગલીક.

અતિમંગલ્ય પું બીલીનું વૃક્ષ.

અતિમર્યાદ અઘ્યં મર્યાદાનું ઉત્સંધન.

અતિમર્યાદ ત્રિં મર્યાદા ઓળંગનાર,
નિર્મર્યાદ.

અતિમાત્ર ત્રિં અતિશય, અત્યંત, પ્રમાણને
ઓળંગનાર, મોટા પ્રમાણવાળું.

અતિમાત્રશસ્ત્ર

૨૯

અતિવક્ત્ર

અતિમાત્રશસ્ત્ર ધવ્યં ધણું ધણું, અત્યંત અત્યંત.

અતિમાન ત્રિં પ્રમાણથી અધિક.

અતિમાન પું અત્યંત અભિમાની.

અતિમાનુષ ત્રિં મનુષ્યને અગોચ્ય દિવ્ય ક્ષે, ૩૫ વગેરે.

અતિમાય ત્રિં અત્યંત માયા-કપટવાળું, માયારહિત.

અતિમિત્ર નં પરમ મિત્ર, અત્યંત બાંધવ.

અતિમુક્ત પું માધવી લતા, તાડનું ઝાડ.

અતિમુક્ત ત્રિં અત્યંત મુક્ત, વિદેહ કેવલ્યને પામેલ, નિર્વાણમુક્તિને પહોંચેલ.

અતિમુક્તક પું નિર્વાણમુક્તિવાળું, અત્યંત મુક્ત.

અતિમુક્તક પું એક જાતનું વૃક્ષ, તાડનું ઝાડ.

અતિમુક્તિ સ્ત્રીં અત્યંત મુક્તિ, તત્ત્વજ્ઞાન પછી પ્રાપ્ત થતું વિદેહકૈવલ્ય, વેદમાં દર્શાવેલો શરીરત્યાગ.

અતિમૃત્યુ પું મોક્ષ.

અતિમૈથુન નં અત્યંત મૈથુન, પોતાની શક્તિ ઉપરાંત સ્ત્રીસંગ.

અતિમોદ ત્રિં અત્યંત દર્પવાળું.

અતિમોદા સ્ત્રીં નવમસ્તિકા લતા.

અતિરક્ત પું અત્યંત લાલ રંગ.

અતિરક્ત ત્રિં અત્યંત લાલ રંગવાળું, અતિરોહવાળું.

અતિરથ પું અક્ષયની જોડે એકલો યુદ્ધ કરનાર લક્ષ્મણ.

અતિરથ ત્રિં રથનું ઉત્સંધન કરનાર, રથવિનાનું.

અતિરક્ષા સ્ત્રીં આસન નામની વનરપતિ.

અતિરાજ ત્રિં રાજનું ઉત્સંધન કરનાર.

અતિરાજન પું પૂજ્ય રાજા.

અતિરાજ પું એક રાત્રિથી થઈ શકે તેવો એક યત્ર.

અતિરિ નં મનનું ઉત્સંધન કરનાર, મનર-

હિત કુળ વગેરે.

અતિરિક્ત ત્રિં અત્યંત શ્રેષ્ઠ, બુદ્ધ, કન્ય, પાલી.

અતિરિક્ત નં અત્યંત, અધિકતા.

અતિરુચ્ ત્રિં કાંતિને યોગંગનાર.

અતિરુચ્ પું સ્ત્રીઓનો સાથળનો પ્રદેશ, ઢીંચણ.

અતિરુચ્ સ્ત્રીં અત્યંત કાંતિવાળી સ્ત્રી.

અતિરુક્ષ ત્રિં અત્યંત રક્ષ, રોહણ, અતિશય રોહણ.

અતિરુક્ષ પું અત્યંત રક્ષ એવું કાંગ-કેદાર વગેરે ધાન્ય.

અતિરૂપ પું ૩૫રહિત પરમેશ્વર.

અતિરૂપ નં સુંદર ૩૫.

અતિરૂપ ત્રિં ધોળું વગેરે ૩૫રહિત, વાયુ વગેરે પદાર્થ, અત્યંત ૩૫વાળું.

અતિરેક પું અત્યંત, બેદ, પ્રધાનપણું, અધિકતા.

અતિરોગ પું ક્ષય રોગ.

અતિરોમ ત્રિં અત્યંત રોગવાળું.

અતિરોધાન નં પ્રકાશ, ખુલ્લું, વ્યવધાનનો અભાવ, પ્રકટ.

અતિરોમશ પું જંગલી બકરો, મોટો વાંદરો.

અતિરોમશ ત્રિં અત્યંત ફવાટાંવાળું.

અતિરોહિત ત્રિં પ્રકાશિત, ૨૫પટ, ખુલ્લું,

અતિલુબ્ધ ત્રિં અત્યંત લોભી.

અતિલોભ પું અત્યંત લોભ.

અતિલોમશ ત્રિં અત્યંત ફવાટાંવાળું.

અતિલોમશ પું જંગલી બકરો, મોટો વાંદરો.

અતિલોમશા સ્ત્રીં નીલચન્દ્રા જુઓ.

અતિષ્કૃત ત્રિં વાચાળ, બહુ બોલકું, અતિ મહાન વક્તા.

અતિષ્કૃત ત્રિં અત્યંત વાંકું.

અતિષ્કૃત પું મંગળ વગેરે પાંચ ગ્રહ.

અતિવચસ્

૩૦

અતિશય

અતિવચસ્ ત્રિં કાળકૃત અવસ્થાને ઓળંગનાર, વૃદ્ધ, પક્ષીને ઓળંગનાર.

અતિવર્ણાશ્રમિન્ પું આશ્રમવાદિ વર્ણથી તથા અશ્રમવાદિ આશ્રમથી જિન આત્મજ્ઞાની.

અતિવર્તન નં અતિરેક શબ્દનો અર્થ.

અતિવર્તન ત્રિં જીવનના ઉપાયનો ત્યાગ કરનાર.

અતિવર્તિન્ ત્રિં અતિશયવાળું, આગળ ચાલનાર.

અતિવર્તુલ્લ ત્રિં અત્યંત ઓળાકારવાળું.

અતિવર્તુલ્લ પું વટાણા.

અતિવાદ પું અત્યંત બોલવું, કંઠાર વાક્ય, અપ્રિય વાક્ય.

અતિવાદિન્ ત્રિં બધા કરતાં અત્યંત બોલનાર, સર્વના મતનું ખંડન કરી પોતાના મતને સ્થાપનાર.

અતિવાહ પું એક શરીરનો ત્યાગ કરી બીજા શરીરમાં જીવને લઈ જવો તે.

અતિવાહક પું એક શરીરનો ત્યાગ કરી બીજા શરીરમાં જીવને લઈ જનાર, તે નામની એક દેવભક્તિ.

અતિવાહિક ત્રિં નારકી જીવ, અતિવાહમાં જીવની સાથે જનાર સૂક્ષ્મશરીર.

અતિવાહિત ત્રિં ઓળંગેલ.

અતિવાહ્ય ત્રિં અતિવાહને યોગ્ય કાળ વગેરે, ઓળંગવા યોગ્ય.

અતિચિક્રક ત્રિં અત્યંત ભયંકર, અત્યંત વિષટ.

અતિચિક્રક પું દુષ્ટ હાથી.

અતિચિષ ત્રિં ઝેરનું ઉત્સંધન કરનાર, અત્યંત ઝેરી.

અતિચિષા સ્ત્રીં અતિવ્રજની વેશ, અતિવ્રજની કળી.

અતિચિસ્રધ્ધનચોઢા સ્ત્રીં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયિકા.

અતિવૃત્ત ત્રિં અત્યંત, ઓળંગેલ.

અતિવૃત્તિ સ્ત્રીં ઓળંગવું.

અતિવૃત્તિ ત્રિં આજીવિકાનો ત્યાગ કરનાર.

અતિવૃદ્ધ ત્રિં અત્યંત વૃદ્ધ, અત્યંત વધેલું, ઘણું વૃદ્ધ.

અતિવૃદ્ધ પું તંત્રશાસ્ત્રમાં કહેલો એક મંત્ર.

અતિવૃદ્ધા સ્ત્રીં ધાસ વગેરે ન ચાલી શકે તેવી શાય, અત્યંત ધરડી.

અતિવૃદ્ધિ સ્ત્રીં અત્યંત વરસાદ, ધાન્યનો નાશ કરનાર ઉપદ્રવ.

અતિવેધ પું અત્યંત સંયંધ

અતિવેગ પું અત્યંત વેગ.

અતિવેગિત ત્રિં અત્યંત વેગવાળું.

અતિવેલ ત્રિં અત્યંત, હદ ઉપરાંત, સમુદ્ર વગેરેના કાંઠાને ઓળંગનાર.

અતિવેલ અવ્યં અત્યંત.

અતિવોહુ ત્રિં અત્યંત વહન કરનાર, અત્યંત પહોંચાડનાર.

અતિવ્યયન નં અત્યંત દુઃખ દેવું.

અતિવ્યથા સ્ત્રીં અત્યંત પીડા.

અતિવ્યય પું અત્યંત અર્થ, હદ ઉપરાંત અર્થ.

અતિવ્યાપ્તિ સ્ત્રીં લક્ષણનું અવસ્થાને પણ લાગુ થવું તે.

અતિશક્કરી સ્ત્રીં પંદર અક્ષરના ચરણ-વાળો એક હંદ.

અતિશક્તિ સ્ત્રીં અત્યંત શક્તિ, અત્યંત સામર્થ્ય, અત્યંત બળ, અધિક વીર્ય.

અતિશક્તિ ત્રિં સામર્થ્યનું ઉત્સંધન કરનાર, અત્યંત બળવાન.

અતિશક્તિ અવ્યં શક્તિનું ઉત્સંધન.

અતિશક્તિતા ત્રિં અત્યંત પરાક્રમ.

અતિશક્તિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અતિશક્તિમાજૂ ત્રિં અત્યંત શક્તિવાળું, અત્યંત સમર્થ.

અતિશય પું અધિકતા, અતિરેક, ઘણું.

અતિશય

૩૧

અતીક્ષ્ણ

અતિશય ત્રિ० અતિશયવાળું, હાથનું ઉલ્લંઘન કરનાર, દારૂ, વ્યાપાર.

અતિશયન નં અતિશય શબ્દનો અર્થ.

અતિશયન ત્રિ० શયનનું ઉલ્લંઘન કરનાર.

અતિશયિત ત્રિ० અધિક, ઓળંગેલું.

અતિશયિન્ ત્રિ० અતિશયયુક્ત.

અતિશયોક્તિ સ્ત્રી० અલંકાર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ, એક અલંકાર, અતિશય ઓત્તરું.

અતિશસ્ત્ર ત્રિ० અત્યંત વખણાયેલ, અતિ ઉત્તમ.

અતિશાયન નં અધિકપણું, પ્રકર્ષ,

અતિશીત ત્રિ० ઠંડું, અત્યંત શીતલ-સ્પર્શવાળું.

અતિશીત નં અત્યંત શીતલ સ્પર્શ.

અતિશેષ પુ० અતિ અલ્પ બાકી રહેલ.

અતિશોભન ત્રિ० અત્યંત શોભાવાળું, ધણું ભાઈ.

અતિશ્વ ત્રિ० બળમાં કુતરા કરતાં અધિક ભુંડ-કુક્કર વગેરે.

અતિશ્વન્ પુ० અતિ સુંદર કુતરા.

અતિઘ્ઠા ત્રિ० સર્વાતીત, સર્વોત્કૃષ્ટ, સર્વોત્તમ.

અતિસન્ધ ત્રિ० સંધાનરહિત, હઠવિનાનું. મર્મોદાનું ઉલ્લંઘન કરનાર.

અતિસંઘય પુ० અત્યંત સંગ્રહ, મોટો સંધરો.

અતિસંધાન નં અસત્ય, ઠગબાણ, કપટ, ઠગાણ.

અતિસંઘેય ત્રિ० દુઃખેકરી સંધાયતે, કષ્ટથી જોનો સંયોગ થાય તે.

અતિસન્ધ્યા સ્ત્રી० સંધ્યાકાળનો નજદીક કાળ.

અતિસર ત્રિ० પોતાની ગતિ ઓળંગી જનાર, અમેસર, આગળ જનાર.

અતિસર્ગ પુ० દાન, 'ધૃષ્ટિ' પ્રમાણે કર' એમ સલાહ આપવી તે.

અતિસર્ગ ત્રિ० સ્ફુટિને ઓળંગનાર, નિત્ય, મુક્ત.

અતિસર્જન નં દાન, વધ, મારવું તે, ઠગાણ, અતિશય દાન.

અતિસર્વ ત્રિ० સર્વાતીત, સર્વને ઓળંગનાર, સર્વોધિક.

અતિસંસ્કૃત ત્રિ० અત્યંત સંસ્કારી.

અતિસાંતપન નં તે નામનું એક વ્રત.

આતસામ્ય નં અત્યંત સમાનપણું.

અતિસામ્યા સ્ત્રી० જેડીમધ.

અતિસાયમ્ અવ્ય. સાયંકાળનો સમીપ કાળ.

અતિસાર પુ० ઝાડનો રોગ, અતિસાર રોગ.

અતિસારકિન્ ત્રિ० અતિસાર રોગવાળું.

અતિસારિન્ ત્રિ० અતિસાર રોગવાળું.

અતિસૂચ્ય ત્રિ० ત્યાગ કરવા યોગ્ય, સરજવા યોગ્ય.

અતિસૂટ ત્રિ० આપેલ, પ્રેરેલ, સરજેલ,

અતિસૌરભ પુ० અત્યંત સુગંધવાળો આંખો.

અતિસૌરભ ત્રિ० અત્યંત સુગંધવાળું.

અતિસૌહિત્ય નં અત્યંત તૃપ્તિ.

અતિસ્તુતિ સ્ત્રી० ગુણ ન હોવા છતાં ગુણે ભાની લઈ કોઈની સ્તુતિ કરવી તે.

અતિસ્થિર ત્રિ० અત્યંત સ્થિર.

અતિસ્નિગ્ધમધુરત્વ નં જૈન તીર્થંકરોની વાણીના ૩૫ ગુણોમાંહેનો ૨૦ મો ગુણ.

અતિસ્પર્શ ત્રિ० ય, ર, લ, કે વ-એ ચાર-વર્ણ, સ્વર, દાનહીન, કૃપણ, ભોક્ષી...

અતિસ્પર્શ પુ० અત્યંત સ્પર્શ.

અતિસ્ફિર ત્રિ० અત્યંત સ્ફૂર્તિવાળું, અત્યંત વૃદ્ધ.

અતિહસિત નં અત્યંત હસવું, અડબડ હસવું.

અતિહસિત નામવાતુ. હાથવડે ફેંકવું, હાથી-વડે જવું.

અતિહાસ પુ० અત્યંત હસવું, મોટેથી હસવું.

અતીક્ષ્ણ નં તીક્ષ્ણનો અસાવ.

અતીક્ષ્ણ

૩૨

અત્યંતીન

અતીક્ષ્ણ ત્રિં તીક્ષ્ણ નહિ તે, કામળ.
અતીત ત્રિં પીતેલ, ગયેલ, ભૂતકાળ, સમાપ્ત,
ઓળંગેલ.

અતોતનોક ત્રિં વહાણુમાંથી ઉતરેલ.

અતોન્ન પું વિપ્લુ.

અતોન્ન ત્રિં ઈંડ કરતાં અધિક ગુણવાન.

અતોન્નિય ત્રિં ઈંદ્રિયોથી અચાલ, અપ્રત્યક્ષ,
પરશ્ચક્ષ વગેરે.

અતીષ અવ્યં અત્યંત, ઘણુંજ, બહુજ.

અતીસાર પું અતિસાર રોગ.

અતુંગ ત્રિં મોટું નહિ તે.

અતુલ પું તિલક વૃક્ષ.

અતુલ ત્રિં પરાક્રમ વગેરેમાં જેની તુલના
ન થઈ શકે તે.

અતુલ્ય ત્રિં. અસમાન, તુલ્ય નહિ તે.

અતુષ ત્રિં ફેતરાંવિનાનું ધાન્ય વગેરે.

અતુષ્ટિકર ત્રિં અસંતોષકારક, સંતોષ નહિ
કરનાર.

અતુહિનરશ્મિ પું સૂર્ય, આકાશનું આડ.

અતુહિનરશ્મિ ત્રિં ઉચ્ચ ફિરણવાળું.

અતુતુજિ પું અદાતા.

અતૂત ત્રિં અંહિસિત, નહિ મારેલ.

અતૃણાદ ત્રિં ધાસ નહિ ખાનાર, માત્ર
દૂધથીજ પોષવા યોગ્ય ગાયનો નાનો
વાછડો વગેરે.

અતૃવિલ પું નાશ-ચૂરો કરવાને અયોગ્ય,
પર્વત.

અતૃપ્ત ત્રિં તૃપ્ત નહિ થયેલ.

અતૃપ્તિ ત્રિં લોભી, તૃપ્તિરહિત, અસંતોષી.

અતૃપ્તિ સ્ત્રીં તૃપ્તિનો અભાવ.

અતેજસ્ નં અધિકાર, છાયા, તેજનો
અભાવ.

અતેજસ્ ત્રિં તેજરહિત.

અતેજસ્થિન્ ત્રિં તેજવિનાનું.

અત્ક પું શરીરનો અવયવ.

અત્ક ત્રિં સુસાધર

અત્તવે અવ્યં ખાવાને, લક્ષણ કરવાને.

અત્તા સ્ત્રીં માતા, મા.

અત્તિ સ્ત્રીં માતા, મોટી બહેન, સ્ત્રીની
સાધુ.

અત્તિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

અત્તુ ત્રિં ખાનાર.

અત્તુ પું પરમેશ્વર.

અત્ત નં યુદ્ધ.

અત્તુ ત્રિં સુસાધર.

અત્તુ પું વાધુ, સતત ચાલનાર.

અત્ય ત્રિં વેગથી ચાલનાર ઘોડો વગેરે.

અત્ય પું ઘોરો.

અત્યમિદ્યોમ પું તે નામનો એક યત.

અત્યંકુશ પું અંકુશને નહિ ગણનાર હાથી.

અત્યંગુલ ત્રિં આંગળીના પ્રમાણથી અધિક.

અત્યંજનીય ત્રિં ત્યાગ કરવાને અયોગ્ય.

અત્યંધ્ર ત્રિં માર્ગને ઓળંગી ગયેલો
સુસાધર વગેરે.

અત્યંધ્રન્ પું સારો માર્ગ.

અત્યંત નં અત્યંત, અતિશય.

અત્યંત ત્રિં નાશ વિનાનું, છેડા વિનાનું.

અત્યંત અવ્ય. નાશરહિત, અમાપ.

અત્યંતકોપન ત્રિં ઘણું ક્રોધી.

અત્યંતગામિન્ ત્રિં બહુ જનાર, ઘણું
ચાલનાર.

અત્યંતનિવૃત્તિ સ્ત્રીં મોક્ષાવસ્થા, અત્યંત
શાંતિ, દુઃખનો અત્યંત અભાવ.

અત્યંતસંયોગ પું ધણેજ સંજોગ, સતત
સંજોગ, વ્યાપ્તિ.

અત્યંતસુકુમાર પું કાંગનું વૃક્ષ.

અત્યંતામાય પું ન્યાયશાસ્ત્રમાં કહેલો તે
નામનો અમાય, સતતચત્યતા.

અત્યંતિક ત્રિં અતિશય જનાર, સમીપ
રહેલ, દૂર રહેલ.

અત્યંતિક નં અત્યંત પાસે, દૂર.

અત્યંતીન ત્રિં અતિશય ગમન કરનાર.

અત્યમ્લ

૨૨

અત્યાસ

અત્યમ્લ પું આંગલીનું ઝાડ.
 અત્યમ્લ ત્રિં ધણીજ ખાટી કેઈ વસ્તુ.
 અત્યમ્લા સ્ત્રીં જંગલી બીજોરાનું ઝાડ.
 અત્યમ્લવર્ણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અત્યય પું ઉદ્ધવ, નારા, દોષ, કષ્ટ, દુઃખ,
 અભાવ, અપરાધ.
 અત્યય ત્રિં વિશ્વબંને નહિ સદન કરનાર.
 અત્યર્થ ત્રિં અતિસયવાયું.
 અત્યર્થ નં અતિશય.
 અત્યર્થ અવ્યં પદાર્થ-વસ્તુનો અભાવ.
 અત્યર્થ ત્રિં અતિ અર્થ, ધણીજ થોડું,
 બહુ સૂક્ષ્મ.
 અત્યશન નં હદ ઉપરાંત ખાનું.
 અત્યષ્ટિ સ્ત્રીં સત્તર અક્ષરના ચરણવાળો
 એક છંદ.
 અત્યાકાર પું તિરકાર, મોટો, આકાર,
 મોટું શરીર.
 અત્યાકાર ત્રિં મોટા શરીરવાળું.
 અત્યાગ પું ત્યાગનો અભાવ, ત્યાગ નહિ
 કરવો તે.
 અત્યાગિન ત્રિં ત્યાગી નહિ તે, કર્મનાં
 ફળની આશા રાખી કર્મ કરનાર.
 અત્યાચાર પું અતિ ઉત્કટ આચાર, અ-
 યોગ્ય આચરણ.
 અત્યાચાર અવ્યં આચારનું ઉદ્ધવન.
 અત્યાજ્ય ત્રિં નહિ ત્યાગ કરવા યોગ્ય.
 અત્યાદાન ત્રિં અતિશય અહણું કરવું,
 અત્યંત લેવું.
 અત્યાધાન નં ઓળંગવું, હરકોઈ સંબંધ,
 ઉપર સ્થાપવું, મોટાને મૂકી અન્યાધાન
 કરવું.
 અત્યાધાન અવ્યં અન્યાધાનનો ત્યાગ
 કરવો.
 અત્યાય ત્રિં લાભનો ત્યાગ કરનાર.
 અત્યાય પું ઓળંગવું, અતિશય લાભ.
 અત્યાયુ નં યસું એક પાત્ર.

અત્યારૂઢિ સ્ત્રીં અત્યંત ઉંચે ચઢવું, ધણીજ
 પચાતિ, અત્યંત પ્રસિદ્ધિ.
 અત્યાલ પું લાલ ચિત્રકવૃક્ષ.
 અત્યાશ ત્રિં આશાને ઓળંગી જનાર.
 અત્યાશ સ્ત્રીં અત્યંત આશા, પૂર્ણ ન
 થાય તેવી તૃષ્ણા.
 અત્યાશ્રમ ત્રિં સર્વ આશ્રમનો ત્યાગ કરી
 પાંચમા આશ્રમમાં જનાર સંન્યાસી.
 અત્યાશ્રમ પું ઉત્તમ આશ્રમ-સંન્યાસ.
 અત્યાહાર પું ધણીજ આહાર.
 અત્યાહારિન ત્રિં ધણીજ આહાર કરનાર.
 અત્યાહિત નં અત્યંત લય, પ્રાણચંકટ,
 અનર્થ.
 અત્યુક્તિ સ્ત્રીં જેમ આવે તેમ બોલવું,
 અસંબદ્ધ બકવું, નિર્ચુણ કે મૂર્ખ માણ-
 સની પણ ચુલ્લવાન તરીકે રજૂતિ કરવી.
 અત્યુક્થા સ્ત્રીં આર અક્ષરના ચરણવાળો
 એક છંદ.
 અત્યુચ્છિન્ન ત્રિં અત્યંત ઉંચું, અતિ
 ઉન્નત.
 અત્યુત્કટ ત્રિં અતિ દુઃખ.
 અત્યુત્કૃષ્ટ ત્રિં ધણું ઉત્કૃષ્ટ, સર્વોત્તમ.
 અત્યુમશા અવ્યં એક પ્રકારનો અનુકરણ-
 શબ્દ, હિંસા કરવી.
 અત્યૂહ પું એક વ્યતનું પક્ષી, અતિશય તર્ક.
 અત્યૂહ અવ્યં તર્ક વિતર્કનો અભાવ.
 અત્યૂહા સ્ત્રીં ગળી, કાળી નગોડ.
 અઞ્ચ અવ્યં અહીં; આમાં, એમાં.
 અઞ્ચ ત્રિં જેનું કોઈનાથી રક્ષણ ન થઈ
 શકે તે.
 અઞ્ચપ ત્રિં નિર્લજ્જ, શરમવિનાનું.
 અઞ્ચપા સ્ત્રીં શરમનો અભાવ.
 અઞ્ચમચત્ ત્રિં પૂન્ય.
 અઞ્ચસ્ત ત્રિં ત્રાસરહિત, નિર્ભય.
 અઞ્ચાસ પું ત્રાસનો અભાવ.
 અઞ્ચાસ ત્રિં ત્રાસવિનાનું.

અત્રિ

૩૪

અદમ્ય

અત્રિ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 અત્રિજાત પું ચન્દ્રમા.
 અત્રિદગ્ધ પું ચન્દ્રમા.
 અત્રિન્ પું અત્રિ ઋષિ.
 અત્રિનેત્રજ પું ચન્દ્ર.
 અત્રિનેત્રપ્રમુત પું ચન્દ્ર.
 અત્રિનેત્રમુ પું ચન્દ્ર.
 અત્રિપુત્ર પું ચન્દ્રમા.
 અત્રિમારદ્વાજિકા સ્ત્રીં અત્રિ અને ભાર-
 દાજ મુનિના વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ સ્ત્રી-
 પુરુષનું યુગલ.
 અત્રિસંહિતા સ્ત્રીં વર્ણાશ્રમનો આચાર
 સમગતવનાઈ અત્રિમુનિએ રચેલું એક
 ધર્મશાસ્ત્ર.
 અત્વરા સ્ત્રીં ઉતાવળ નહિ તે.
 અત્સહક પું વતનું એક પાત્ર-ચમસ.
 અય અવ્યં આરંભ, સંશય, પછી, પ્રશ્ન,
 વિકલ્પ, પ્રકરણ, સમુચ્ચય, પક્ષાન્તર,
 મંગલ, સમગ્ર.
 અયકિમ્ અવ્યં સામા માણસે કહેલું પો-
 તાને કશુંલ છે એમ દર્શાવવા માટે વપરાતું
 અવ્યય-સ્વીકાર, હા, એમજ.
 અયર્થેણ પું શિષ્ય.
 અયર્થેણિ પું અર્થર્થ વેદોક્ત કર્મને જાણનાર
 બ્રાહ્મણ, પુરોહિત.
 અયર્થેન્ પું તે નામનો એક મુનિ, વેદ-
 માહેનો ચોથો વેદ.
 અયર્થેચિદ્ પું અર્થર્થવેદને જાણનાર.
 અયર્થેવેદ પું ચોથો વેદ.
 અયર્થશિક્ષા સ્ત્રીં અર્થર્થવેદનું તે નામનું
 એક ઉપનિષદ-અધ્યાત્મગ્રંથ.
 અયર્થશિરસ નં તે નામનું અર્થર્થવેદનું ઉપ-
 નિષદ-અધ્યાત્મગ્રંથ.
 અયર્થાદ્ધિરસ પું અર્થર્થન અને અંગિરા
 મુનિએ જોયેલો વેદમંત્ર.
 અયર્થાધિપ પું યુધ યદ્.

અયર્થો સ્ત્રીં અહિંસા.
 અયથા અવ્યં પક્ષાન્તર, અથવા.
 અથો અવ્યં અથ જુઓ.
 અદ્ સ્વાં પરં સકં સેટ્ અન્દતિ પાંખનું.
 અદ્ અદાં પં સકં આનેટ્ પાનું.
 અદંટ્ પું જેની દાદો ભાંગી ગયેલી હોય
 તેવો સર્પ.
 અદંટ્ ત્રિં દાદવિનાનું.
 અદક્ષ ત્રિં દક્ષ-હોંશી ખાર નદિ તે, અચતુર.
 અદક્ષિણ ત્રિં હોંશીઆરીવાળું, પ્રતિદૂલના-
 વાળું, દક્ષિણારહિત યત્ત વગેરે, ઠાણું અંગ.
 અદગ્ધ ત્રિં શાસ્ત્રવિધિથી અત્રિમંત્રકાર નદિ
 પામેલું, નદિ બળેલું.
 અદંડ્ય ત્રિં દંડને અયોગ્ય, શિક્ષાપાત્ર નહિ તે.
 અદત્ત નં ઉત્તમ નહિ તે.
 અદત્ત ત્રિં નહિ આપેલ.
 અદત્તા સ્ત્રીં પરણવા માટે નહિ આપેલી સ્ત્રી.
 અદત્તાદાયિન્ ત્રિં નહિ આપેલું લેનાર.
 અદત્તાદાન નં નહિ આપેલું લેવું તે.
 અદત્ત ત્રિં ખાવા યોગ્ય ભક્ષણ કરવા લાયક.
 અદત્તચ્ચ ત્રિં અમુક પ્રત્યે જનાર, આને
 પ્રાપ્ત થનાર.
 અદન નં ખાવું, ખોરાક.
 અદન્ત પું આદિત્ય દેવમાહેનો પૂવા દેવ,
 અકારાંત શબ્દ.
 અદન્ત ત્રિં જેને દાંત ઉઝા ન હોય તે,
 દાંતવિનાનું.
 અદન્તક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અદનીય ત્રિં ખાવા લાયક.
 અદઠ્ય ત્રિં નહિ મારેલ.
 અદઠ્યાયુ પું અહિંસાયુક્ત.
 અદ્ભ ત્રિં હિંસામાટે અયોગ્ય, નહિ
 મારવા લાયક.
 અદ્ભ ત્રિં પુષ્કળ, ઘણું.
 અદમ્ય ત્રિં નહિ નાથવા યોગ્ય એક
 પાનું વાછરડું વગેરે.

અદર્શન

૩૬

અગ્નિ

અદર્શન નં દર્શનનો અભાવ, હોપ, વિનાશ.
 અદર્શન ત્રિં દર્શનવિનાનું, દષ્ટિવિનાનું.
 અદલ પું પાંદડાવિનાનું એક વૃક્ષ. પાંદડાં વિનાનું હરકેષ્ઠ વૃક્ષ.
 અદલ ત્રિં અખંડ.
 અદલા સ્ત્રીં એક જાનની કુંવાર.
 અદમ્ ત્રિં આગળ નહિ રહીને પરાક્ષમાં જાણેલું, અમુક, આ, એ.
 અદાત્ ત્રિં નહિ આપનાર, અદાના.
 અદાન ત્રિં દાનશત્રુ.
 અદાન પું મદવિનાનો દાથી.
 અદાન્ત ત્રિં ઇન્દ્રિયનિગ્રહ નહિ કરનાર, ઉદ્ધત.
 અદાખ્ય ત્રિં હિંસા કરવાને અયોગ્ય. નહિ મારવા લાયક.
 અદાય ત્રિં વારસાને માટે નાશાયક.
 અદાયાદ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અદાયિક ત્રિં જેનો કામ વારસ ન હોય તેવું થના વગેરે.
 અદાશ ત્રિં શાસ્ત્રોક્ત વિધિથી અગ્નિ-સંસ્કારને અયોગ્ય પતિત વગેરે.
 અદાશ પું પરમાત્મા.
 અદિતિ સ્ત્રીં પૃથ્વી, વાણી, દેવોની માતા.
 અદિતિ ત્રિં અખંડ.
 અદિતિ પું પુત્રવંશુ નક્ષત્ર, સર્વનાશક મૃત્યુ, પરમેશ્વર.
 અદિતિજ પું દેવ.
 અદિતિનંદન પું દેવ.
 અદીન ત્રિં દીન નહિ તે, કાપર નહિ તે.
 અદુષ્ટ ત્રિં દોષરહિત.
 અદૂર નં દૂર નહિ તે, પાસે.
 અદૂષિત ત્રિં દોષરહિત.
 અદશ ત્રિં આંધળું, અજ્ઞાનદિયરહિત.
 અદશ્ય પું પરમેશ્વર.
 અદશ્ય ત્રિં દશ્યરહિત, દેખાવાને અયોગ્ય.

અદષ્ટ નં નરીખ, ભાગ્ય, પ્રારબ્ધકર્મ.
 અદષ્ટ ત્રિં નહિ જોયેલ, દૈવિ ભય વગેરે.
 અદષ્ટપૂર્વ ત્રિં પૂર્વે કદિ નહિ જોયેલ.
 અદષ્ટવત્ ત્રિં ભાગ્યવાન, ભાગ્યશાળી.
 અદષ્ટિ ત્રિં દષ્ટિવિનાનું, આંધળું.
 અદષ્ટિ સ્ત્રીં દૂરદષ્ટિ, ક્રોધવાળી વક દષ્ટિ, દર્શનનો અભાવ.
 અદુષ્ટિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અદેય ત્રિં ન આપવા લાયક, દાન દેવાને અયોગ્ય.
 અદેયદાન નં ન આપવા લાયક દાન.
 અદેયત્ર ત્રિં દેવોને પ્રસન્ન નહિ કરનાર અન્ન વગેરે.
 અદેવમાતૃક પું ન્યાં નદી વગેરેથીજ અત્ર પાકતું હોય વરસાદની જરૂર ન હોય તેવો દેશ.
 અદેવયુ ત્રિં દેવોને નહિ પહોંચનાર નહિ-પ્રાપ્ત થનાર.
 અદેશ પું નિર્દિષ્ટ દેશ, અયોગ્ય દેશ, ન્યાં દાનાદિ વ્યર્થ થાય તેવો પ્રદેશ.
 અદૈષ નં વૈશ્વદેવિક શ્રાદ્ધરહિત-નિત્ય શ્રાદ્ધ.
 અદૈષ ત્રિં ભાગ્યહીન, દુર્ભાગ્યવાળું.
 અદોષ પું દોષનો અભાવ.
 અદોષ ત્રિં દોષવગરનું.
 અદ્ગ નં પુરોડાશ, થી.
 અદ્વા અવ્યં ખરેખર, સાચું, સાક્ષાત્કાર, સખ, નક્ષી, અતિસય.
 અદ્ભુત પું અલંકાર શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામે એક રસ, ખેરનું ઝાડ.
 અદ્ભુત નં અકરમાત થનાર ઉત્પાત વગેરે, આશ્ચર્ય.
 અદ્ભુત ત્રિં અદ્ભુતરસવાળું, આશ્ચર્યકારક.
 અદ્ભુતસાર પું ખેરનો સાર, ખેરી શુંદર.
 અદ્ભુતસ્થન પું મહાદેવ, આશ્ચર્યકારકશબ્દ.
 અદ્ભુતસ્થન ત્રિં આશ્ચર્યકારક શબ્દવાળું.
 અગ્નિ પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

અક્ષર

૩૬

અત્રિતીય

અક્ષર ત્રિં ખાદિધર્મ, ખાખ કરનારૂં.
 અચ અચ્યં આગ્ને.
 અચત્તન ત્રિં આજનું.
 અચત્ત્વ નં આગ્ને, વર્તમાનપણું.
 અચશ્વીન ત્રિં આજકાલ હોનાર-થનાર.
 અચશ્વીના સ્ત્રીં આજકાલ પ્રસવ પામનારી,
 વીધાવાની તૈયારીપર આવેલી.
 અચાપિ અચ્યં હજી પણ, હજીમુધી.
 અચાવધિ અચ્યં આજમુધી.
 અદ્રવ પું દ્રવનો અભાવ.
 અદ્રવ ત્રિં દ્રવ્યન્ય.
 અદ્રવ્ય નં નહિ વખાણવા લાયક દ્રવ્ય,
 અયોગ્ય પદાર્થ.
 અદ્રિ પું પર્વત, પથર, વૃક્ષ, સૂર્ય, મેઘ,
 એક પ્રકારનું પરિમાણ-માપ.
 અદ્રિકર્ણી સ્ત્રીં તે નામની એક વનસ્પતિ.
 અદ્રિકીલ પું વિષ્ણુના પર્વત.
 અદ્રીકીલા સ્ત્રીં પૃથ્વી.
 અદ્રિજ ત્રિં પર્વતમાં ઉત્પન્ન થયેલ પદાર્થ
 માત્ર.
 અદ્રિજ પું શિલાજાત, ગેર.
 અદ્રિજા સ્ત્રીં પાર્વતી, તે નામની એક
 વનસ્પતિ.
 અદ્રિતનયા સ્ત્રીં પાર્વતી.
 અદ્રિદ્વિષ્ પું ઈંદ્ર.
 અદ્રિદુર્ગ પું સોમલતા.
 અદ્રિદ્રોણિ સ્ત્રીં પર્વતમાંથી નીકળનારી
 નદી.
 અદ્રિનન્દિની સ્ત્રીં પાર્વતી.
 અદ્રિપતિ પું હિમાલય.
 અદ્રિબર્હેન્ પું અત્યંત કઠિન.
 અદ્રિકુવ્ર પું ઉપરનો અર્થ.
 અદ્રિભિદ્ પું ઇંદ્ર.
 અદ્રિમ્ સ્ત્રીં પાર્વતી, તે નામની વનસ્પતિ.
 અદ્રિમ્ ત્રિં પર્વતમાં થનાર.
 અદ્રિમાનુ પું મેઘના જળને માપનાર.

અદ્રિરાજ પું હિમાલય.
 અદ્રિરાજ પું હિમાલય.
 અદ્રિકૃગ્મ નં પર્વતનું શિખર.
 અદ્રિપુત પું સોમલતા.
 અદ્રિસંહત પું સોમલતા.
 અદ્રિસંહત ત્રિં પર્વતના જેવું અત્યંત
 કઠિન.
 અદ્રિસાર પું લોહું.
 અદ્રિસાર ત્રિં અતિકઠિન.
 અદ્રિસારમય ત્રિં અત્યંત કઠિન.
 અદ્રીશ પું હિમાલય, શંકર.
 અદ્રુહવન્ ત્રિં દ્રોહ નહિ કરનાર.
 અદ્રોષ ત્રિં દ્રોહરહિત.
 અદ્રોષ પું દ્રોહનો અભાવ.
 અદ્રોષાષિત ત્રિં અદ્રોહનું રક્ષણ કરનાર.
 અદ્રોહ પું દ્રોહનો અભાવ.
 અદ્રોહિન્ ત્રિં દ્રોહ નહિ કરનાર.
 અદ્ર્ય નં ક્રિત્યનો અભાવ, જે નહિ, અબેદ.
 અદ્ર્ય પું આત્મવેત્તા, જહા અને આત્માની
 એકતા જાણનાર, એક જોઈ.
 અદ્ર્યવાદિન પું અદ્વૈતવાદી વેદાન્તી,
 સર્વ વસ્તુને જ્ઞાનાત્મક સ્વીકારનાર જોઈ.
 અદ્ર્યસ્ ત્રિં ક્રિત્યરહિત, જેપણથી
 રહિત.
 અદ્ર્યાનન્દ પું અજ્ઞાન આનંદ, અદ્વૈત
 આનંદ.
 અદ્ર્યાચિન ત્રિં દેવયાન તથા પિતૃયાનરૂપ
 જે માર્ગથી રહિત.
 અદ્ર્યુ ત્રિં જે પ્રકારરૂપ કપટથી રહિત,
 અંદર અને બહાર એક સ્વરૂપ.
 અદ્વાર નં નિર્દિત દાર, પ્રવેશને માટે
 અયોગ્ય એવું યુગ દાર.
 અદ્વાર ત્રિં દાર વિનાનું, પ્રવેશને માટે અયોગ્ય,
 દુઃખથી પ્રવેશ થઈ શકે એવું.
 અત્રિતીય ત્રિં પરબ્રહ્મ, ખીન્નરહિત, એકલું,
 ઉપાય વિનાનું અગમ્ય.

અદ્વિવેણ્ય

૩૭

અધર્માત્મન

અદ્વિવેણ્ય ત્રિં પ્રિયરવરૂપ.
 અદ્વેષ પું દેવનો આભાવ.
 અદ્વેષ ત્રિં દેવરહિત.
 અદ્વેષસ્ ત્રિં દેવનો આશ્રય નહિ તે, દેવ
 નહિ કરનાર.
 અદ્વૈત ત્રિં બેદરહિત.
 અદ્વૈત નં અબેદ, પરબ્રહ્મ.
 અદ્વૈત પું વિષ્ણુ.
 અદ્વૈતવાદિન પું વેદાંતી.
 અદ્વૈતસિદ્ધિ પું જેમાં જગત અને બ્રહ્મના
 અબેદનું વર્ણન છે તે વેદાંતનું એક પ્રક-
 રણ.
 અદ્વૈતસિદ્ધિ સ્ત્રીં અદ્વૈતની સિદ્ધિ.
 અધ અવ્યં અથ શબ્દનો અર્થ.
 અધઃકાય પું શરીરનો નીચલો ભાગ.
 અધાકાર પું આધું કરવું, તિરસ્કાર, નીચે
 કરવું.
 અધઃક્ષિપ્ત ત્રિં નીચે ફેંકેલું, નીચે મૂકેલું.
 અધઃપતિત ત્રિં નીચે પડેલું.
 અધઃપુણી સ્ત્રીં તે નામનું એક વૃક્ષ.
 અધઃશય્યા સ્ત્રીં પૃથ્વીપર શય્યા, બોંય
 પથારી.
 અધઃસ્થ ત્રિં નીચે રહેનાર.
 અધન ત્રિં ધનરહિત, નિર્ધન.
 અધમ ત્રિં નિંદિત, હલકું, નીચ.
 અધમતા સ્ત્રીં નીચતા.
 અધમત્વ નં નીચપણું.
 અધમમૃતક પું ભાર ઉંચડીને આગવિકા
 ચલાવનાર-મનુર.
 અધર્મણ ત્રિં દેવાદાર, કરજદાર.
 અધર્મણિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અધમા સ્ત્રીં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયિકા.
 અધમાંગ નં પગ.
 અધમાર્ગ નં નાભિની નીચેનો ભાગ.
 અધર પું નં સ્ત્રીનો મુલ્લ ભાગ-ચોનિ.
 અધર પું નીચલો હોડ, હોડ.

અધર ત્રિં તળીયું, નીચેનું, હલકું, નીચ,
 તુચ્છ.
 અધરતસ્ ભવ્યં નીચે, તળીયે.
 અધરસ્તાત્ અવ્યં ઉપરનો અર્થ.
 અધરમધુ નં અધરોછનો રસ.
 અધરસ્તાત્ અવ્યં નીચે, તળીયે.
 અધરા સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.
 અધરાચ્ ત્રિં દક્ષિણ દિશામાં જનાર.
 અધરાચી સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશામાં જનાર
 સ્ત્રી, દક્ષિણ દિશા.
 અધરાચીન ત્રિં નીચેના પ્રદેશમાં થનાર.
 અધરાચ્ય ત્રિં દક્ષિણ દિશામાં થનાર,
 નીચેની દિશામાં થનાર.
 અધરાત્ અવ્યં નીચે, તળીયે, દક્ષિણ
 દિશામાં.
 અધરામૃત નં હોડનું અમૃત.
 અધરીકૃત ત્રિં તુચ્છકારી કાઢેલ, હલકું
 કરેલ, ધિક્કારેલ.
 અધરીણ ત્રિં નીચે થનાર.
 અધરેણ અવ્યં પાસેની દક્ષિણ દિશા,
 પાસેની દક્ષિણ દેશ, નીચ દેશ, નીચે,
 તળીયે.
 અધરેણુસ્ અવ્યં આવતી કાલે.
 અધરોત્તર નં ઓછાવધતું, ઉંચું નીચું.
 અધર્મ ત્રિં ધર્મરહિત, અધર્મી.
 અધર્મ પું ધર્મનો આભાવ, અધર્મ, પાપ.
 અધર્મ નં પરબ્રહ્મ.
 અધર્મચારિન ત્રિં ધર્મ નહિ કરનાર,
 પાપ કરનાર.
 અધર્મતા સ્ત્રીં અધર્મપણું.
 અધર્મત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 અધર્મન ત્રિં ધર્મહીન, જેના પુણ્યનો ક્ષય
 થયો હોય તે.
 અધર્મમય ત્રિં તદન અધર્મી, પુંકળ
 પાપવાળું.
 અધર્માત્મન ત્રિં પાપી

અધર્માસ્તિકાય

૩૮

અધિકામ

અધર્માસ્તિકાય પુઁ જૈનમતપ્રસિદ્ધ પાંચ
અસ્તિકાયોમાંનો એક પદાર્થ.
અર્ધમિનુ ત્રિઁ અર્ધર્મી પાપી.
અર્ધમિષ્ટ ત્રિઁ અત્યંત અધર્મી, અતિશય
પાપી.
અધર્મ્ય ત્રિઁ ધર્મમાંટે દિનકરક નહિ તે,
પાપના હિતનું.
અધવા સ્ત્રીઁ વિધવા સ્ત્રી,
અધશ્વર પુઁ ચેર.
અધશ્વર ત્રિઁ નીચે જનાર, નીચે ફરનાર-
ચાલનાર.
અધશ્ચૌર પુઁ પાંકું પાડી ચેરી કરનાર.
અધરિશરન્ ત્રિઁ નીચા મરતકવાળું.
અધઃક્ષિત ત્રિઁ નીચે ફેંકેલ
અધમ્ અવ્યઁ નીચે, પાતાલ.
અધસ્તન ત્રિઁ નીચે થનાર-હોનાર.
અધસ્તમામ્ અવ્યઁ અતિશય નીચે.
અધસ્તરામ્ અવ્યઁ અત્યંત નીચે.
અધસ્તાત્ અવ્યઁ નીચે, તળાએ.
અધસ્પદ નઁ નીચું પગલું.
અધામાર્ગવ પુઁ અધેડા નામની વનરપતિ.
અધાર્મિક ત્રિઁ અધર્મી.
અધિ અવ્યઁ અધિકાર, અધ્યય, સ્વપાળું,
ઉપર, અધિક, અતિશય.
અધિ પુઁ મનની પીડા.
અધિક નઁ યોગ્ય પ્રમાણથી વધારે.
અધિક ત્રિઁ મુખ્ય, વધારે, અસાધારણ.
અધિકતમ ધણામાંથી એક, ઉત્કૃષ્ટ, અત્યંત
ઉત્કૃષ્ટ-અધિક.
અધિકતર બેમાંથી એક ઉત્કૃષ્ટ, અત્યંત
ઉત્કૃષ્ટ-અધિક.
અધિકતા સ્ત્રીઁ અધિકપણું.
અધિકત્વ નઁ અધિકપણું.
અધિકમાસ પુઁ મળમાસ. પુરુષોત્તમ
મહિનો.
અધિકરણ નઁ દ્રવ્ય આત્મનું વ્યાપકરણ.

પ્રસિદ્ધ તે નામનું એક કારક, મીમાંસા-
પ્રસિદ્ધ એક ન્યાય, એકાન્વયવાળા પદાર્થ-
નો બેધક સમાન વિક્રિતવાળો શબ્દ,
હક્ક, અધિકાર.
અધિકરણમંહપ પુઁ ન્યાયમંદિર, કચેરી,
કોર્ટ.
અધિકરણવિચાલ પુઁ એક દ્રવ્યને જૂદી
અવસ્થામાં મૂકી ભિન્ન સંખ્યામાં કરવું તે.
અધિકરણિક પુઁ ન્યાયાધીશ.
અધિકરદ્ધિ ત્રિઁ અત્યંત સંપત્તિવાળું.
અધિકર્મ અવ્યઁ કર્મમાં, કર્મ ઉપર.
અધિકર્મન નઁ અધિક કર્મ.
અધિકર્મેન્ ત્રિઁ અધિક કર્મવાળું.
અધિકર્મકર ત્રિઁ અધિક કામ કરનાર,
નોકર વગેરે.
અધિકર્મકૃત્ ત્રિઁ ઉપરનો અર્થ.
અધિકર્મકૃત ત્રિઁ સેવક વગેરે.
અધિકાર્મિક પુઁ પેપારીઓ પાસેથી દાણ
લેવાના કામમાં રોકેલો અધિકારી, જકાત
વસુલ કરનાર.
અધિકાંગ ત્રિઁ અધિક અંગવાળું.
અધિકાંગ નઁ બાજરધારી યોદ્ધાએ
હુદય ઉપર બાંધેલો એક પટ્ટો, અધિક
અંગ
અધિકાર પુઁ આરંભ, હક, હોદ્દા, માલીકી,
પ્રકરણ, સંબંધ.
અધિકારવિધિ પુઁ મીમાંસામાં કહેલ એક
વિધિ, પોતપોતાના કર્મમાં વિનિયોગ.
અધિકારિતા સ્ત્રીઁ અધિકારીપણું.
અધિકારિત્વ નઁ ઉપરનો અર્થ.
અધિકારિન્ ત્રિઁ રવાના, કર્મફળનો ભોક્તા,
હોદ્દાર, હકદાર, અધિકારી.
અધિકાર્યથચન નઁ સ્તુતિ કે નિંદાસ્પ
શબ્દવાળું અર્થવાદવચન.
અધિકામ પુઁ અત્યંત અભિગ્રાપ.
અધિકામ ત્રિઁ અત્યંત અભિગ્રાપવાળું.

अधिकाम

३९

अधियांग

अधिकाम अव्य० अलिङ्गायमां, अलिङ्गा-
यने लीधे.

अधिकृच्छ्र पु० ते नामनुं ओक भदिनानुं
प्रत.

अधिकृच्छ्र न० अत्यंत कष्ट.

अधिकृच्छ्र त्रि० अत्यंत कष्टवाणुं.

अधिकृत पु० आवक वपक वगेरे तपास-
नार अध्यक्षा, जेने असुक्त अधिकार
सोपेसो होय ते, हरकोष्ठ काम उपर
नीमेव, होदाहार.

अधिकृति स्त्री० अधिकार.

अधिक्रम पु० यद्धुं.

अधिक्रमण न० यद्धुं.

अधिक्षित् पु० योतरक्षी क्षय-विनाश.

अधिक्षित् त्रि० यारेआशुयी क्षयवाणुं.

अधिक्षित् त्रि० स्थापेक्षुं, निदेक्षुं, धिक्कारेक्षुं,
इडेक्षुं, प्रेरेक्षुं, तिरस्करेक्षुं.

अधिक्षेप पु० तिरस्कार, स्थापन, प्रेरणा.

अधिगत त्रि० मेगवेक्ष, गल्लेक्ष.

अधिगम पु० मेगवतुं, गल्लतुं, स्वीकार.

अधिगव अव्य० गाय-अगदमां के गाय-
अगद उपर.

अधिगुण त्रि० अधिक गुणवान.

अधिगुण पु० अधिक गुण.

अधिगुण अव्य० शुद्धो विधे, शुद्धोमां.

अधिगुणन० जेमां दोरी यथावेक्षी होय
तेतुं धनुष.

अधिजिह्व पु० सर्प.

अधिजिह्विका स्त्री० उपच्छ्रवा-पच्छल.

अधिज्य न० जेने दोरी यथावेक्षी होय तेतुं
धनुष.

अधिज्योतिष अव्य० सूर्य-तारा वगेरे
न्योतिमां.

अधित्यका स्त्री० पर्वतनी उपक्षी लूमि.

अधिदंत पु० दांत उपर उगेसो दांत.

अधिदंत अव्य० दांतमां, दांतविधे.

अधिदेव पु० सर्वदेवाधिदेव-परमेश्वर.

अधिदेव अव्य० देवमां, देव विधे.

अधिदेवता स्त्री० अधिधायक देव.

अधिदैवत न० उपरनो अर्थ.

अधिदैवत अव्य० दैवतविधे, देवविधे.

अधिनाथ पु० अधीश्वर.

अधिनाथ पु० गंध.

अधिप पु० प्रभु, धंश्वर, स्वामी.

अधिपति पु० उपरनो अर्थ.

अधिपतिता स्त्री० प्रभुपत्न्युं, स्वामीपत्न्युं,
धंश्वरपत्न्युं.

अधिपतित्व न० उपरनो अर्थ.

अधिपा त्रि० अधिक पालक-रक्षक.

अधिपुरुष पु० परमेश्वर.

अधिपुरुष अव्य० परमेश्वरविधे.

अधिपुरुष पु० परमेश्वर.

अधिपुरुष अव्य० परमेश्वरविधे.

अधिप्रज त्रि० अहु प्रजवाणुं.

अधिप्रजा स्त्री० अहु प्रज.

अधिभू पु० प्रभु, स्वामी,

अधिभूत अव्य० पांय महाभूतोविधे, प्राणि-
मात्रविधे.

अधिभोजन न० अत्यंत भोजन.

अधिमन्थ पु० अरक्षितुं लाकडुं वगेरे
भंथन करवानुं साधन.

अधिमांस न० वैद्यकमां दशावेक्षो ओक
रोग.

अधिमांसक पु० दांतनो ओक रोग.

अधिमात्र त्रि० अधिक प्रमाणवाणुं.

अधिमास पु० अधिक मास, मगमास,
पुत्रप्रेतम भदिनो.

अधियज्ञ पु० परमेश्वर, अधिक अंगवायो
कोष्ठ यज्ञ.

अधियज्ञ अव्य० यज्ञविधे.

अधियोग पु० न्योतिष शास्त्रमां कडेले
ओक यात्रिक शुभयोग-कोष्ठ रथणे यज्ञ

અધિયોગ

૪૦

અધિમાન

આવતું હોય ત્યારે લેવામાં આવેલો યોગ.
 અધિયોગ પુઠ મહાન યોદ્ધો.
 અધિયોગ અવ્યઠ યોદ્ધાવિષે.
 અધિરથ અતિરથ, કણ્ઠનો પિતા.
 અધિરાજ પુઠ મોટો રાજા.
 અધિરાજ ત્રિઠ અધિક શોભાવાળું.
 અધિરાજ પુઠ મહાન રાજા.
 અધિરાજ્ય નઠ સામ્રાજ્ય, મોટું રાજ્ય.
 અધિરાજ્યમાજ પુઠ મહારાજા.
 અધિરાટ્ટ નઠ રાજ્ય.
 અધિરાટ્ટ અવ્યઠ રાજ્યવિષે.
 અધિરુક્મ ત્રિઠ જેને સુચરુના અન્નકાર
 મળ્યા હોય તે.
 અધિરુદ્ધ ત્રિઠ ઉપર ચઢેલું, અત્યંત
 વધેલું.
 અધિરોપિત ત્રિઠ અત્યંત આરોપિત.
 અધિરોહ પુઠ ઉપર ચઢેલું, અત્યંત વધેલું.
 અધિરોહણ નઠ ઉપરનો અર્થ.
 અધિરોહણી સ્ત્રીઠ નીસરણી.
 અધિરોહિણી સ્ત્રીઠ નીસરણી.
 અધિરોહિન ત્રિઠ ઉપર ચઢનાર.
 અધિલોક અવ્યઠ લોકમાં, લોકવિષે.
 અધિષ્ઠુ ત્રિઠ પક્ષપાતથી બોલનાર.
 અધિષ્ઠન નઠ પક્ષપાતથી કહેલું, અધિક
 વચન.
 અધિષ્ઠ ત્રિઠ ઉપર સ્થાપેલું-મુકેલું-પહેરેલું
 વસ્ત્ર.
 અધિવાક પુઠ પક્ષપાતનું વચન.
 અધિવાસ પુઠ રહેઠાણ, વાસ, સુગંધ.
 અધિવાસન નઠ યત કરવાના પ્રથમ
 દિવસે કરવામાં આવતું પૂજન વગેરે
 કર્મ, જેનાથી સુગંધ યુક્ત કરવામાં
 આવે તે દ્રવ્ય.
 અધિવાસિત ત્રિઠ સુગંધ યુક્તકરેત્ર.
 અધિવાસિન ત્રિઠ રહેનાર, સુગંધવાળું.
 અધિવાહન નઠ ઉપર લઈ જવું, રથ વગેરે
 વાહન.

અધિવાહન અવ્યઠ વાહનવિષે.
 અધિવિકતૈ નઠ અત્યંત કાપવું.
 અધિવિષ અવ્યઠ વિશ્વાવિષે.
 અધિવિન્ના સ્ત્રીઠ જેના ઉપર બીજી શોભ
 લાવવામાં આવી હોય તેવી પ્રથમ સ્ત્રી,
 પરસ્પૃત સ્ત્રી.
 અધિવેનુ પુઠ એક સ્ત્રી ઉપર બીજી પર-
 ભુનાર.
 અધિવેદ પુઠ એક સ્ત્રી ઉપર બીજી સ્ત્રી
 કરવી તે.
 અધિવેદ અવ્યઠ વેદમાં, વેદવિષે.
 અધિવેદન નઠ એક સ્ત્રી ઉપર બીજી
 સ્ત્રી કરવી તે.
 અધિવેદનીયા સ્ત્રીઠ જે સ્ત્રી ઉપર
 બીજી પરભુવી તે યોગ્યજી હોય તેવી
 કોઈ સ્ત્રી.
 અધિવેદ્યા સ્ત્રીઠ ઉપરનો અર્થ.
 અધિવ્રણ નઠ પકાવવું, રસોઈ કરવી.
 અધિવ્રણ પુઠ રસોઈ, પાક—રાંધવું.
 અધિવ્રણ નઠ રસોઈ કરવી, રાંધવું.
 અધિવ્રણી સ્ત્રીઠ જેના ઉપર રાંધવામાં
 આવે તે સગડી-ચૂથો.
 અધિવ્રણીય ત્રિઠ પકાવવા-રાંધવા યોગ્ય
 વસ્તુ.
 અધિવ્રણિય અવ્યઠ પકાવવા યોગ્ય.
 અધિશ્ચી ત્રિઠ અધિક લક્ષ્મીવાળું, અત્યંત
 શોભાવાળું.
 અધિશ્રવણ નઠ સોમલતનો રસ કાઢવાનું સાધ-
 ન કોઈ પાત્ર વગેરે, રત્નન.
 અધિશ્રવણ ત્રિઠ સોમરસ કાઢવાનું સાધન.
 અધિમાન ત્રિઠ અધ્યક્ષ, નિયમિત કાર્ય
 વગેરેની તપાસ રાખનાર, નિયંત્રતા, પરમેશ્વર,
 ઇન્દ્રિયોના અધિષ્ઠાયક દેવ.
 અધિમાન નઠ કોઈપણ કાર્ય બરાબર થાય
 તે માટે દેખરેખ રાખનાર રહેલું, વેદાન્ત-
 શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આરોપાધિકરણ, આધાર,

અધિષ્ઠિત

૪૧

અધોમુચન

શહેર, આશ્રય, રથ વગેરેનું પૈડું, પ્રભાવ,
નિયંતાપણું, પાસે રહેલું.
અધિષ્ઠિત ત્રિં રહેલું, પાસે યોગેલું.
અધિહરિ અવ્યં હરિમાં હરિવિશે-વિખણમાં.
અધિકાર પું અધિકાર શબ્દ બુઝો.
અધીત નં અધ્યયન, ભણવું.
અધીત ત્રિં ભણેલ, અધ્યયન કરેલ.
અધીતિ સ્ત્રીં અધ્યયન, ભણવું.
અધીતિન્ ત્રિં જોખે અધ્યયન કર્યું
હોય તે.
અધીત ત્રિં સ્વાધીત, તાળે.
અધીયાન ત્રિં અધ્યયન કરતું, ભણતું.
અધીર ત્રિં ધૈર્યવિનાનું, ચંચળ, કાયર,
રોગ વગેરેથી વ્યાકુળ મનવાળું.
અધીરતા સ્ત્રીં ધૈર્યરહિતપણું, ચંચળતા,
કાયરતા.
અધીરત્વ નં ઉપરના અર્થ.
અધીરા સ્ત્રીં વીજળી, એક નાચિકા.
અધીવાસ પું શરીરને ચોતરફથી ઢાંકનાર
વસ્ત્ર-ઝળેલો.
અધીશ ત્રિં મહાન રાજા, ચક્રવર્તી, સ્વા-
મી, પ્રભુ.
અધીશ્વર ત્રિં રાજા, પ્રભુ, સ્વામી.
અધીષ્ટ ત્રિં સત્કારપૂર્વક યોગ્યપણું.
અધીષ્ટ નં સત્કારપૂર્વક નીમવું-યોજવું.
અધુત ત્રિં નહિ કંપેલ.
અધુના અવ્યં હમણાં, હવે, હાલ.
અધુનાતન ત્રિં હમણાં થનાર, આધુનિક,
હાલનું.
અધુર ત્રિં ભારવિનાનું, ચિતારહિત, નિશ્ચિત.
અધૂમક પું ધુમાડાવિનાનો યજ્ઞનો અગ્નિ.
અધૂત ત્રિં નહિ ધારણ કરેલ.
અધૂત પું કોઈનાથી નહિ ધારણ કરાયેલ
પરમેશ્વર.
અધૂતિ સ્ત્રીં ધૈર્યનો અભાવ, ધારણનો
અભાવ.

અધૂષ્ટ ત્રિં લગ્નશીલ, શરમાળ, નહિ
પરાભવ પામેલ, નહિ મારેલ.
અધૂષ્ય ત્રિં પરાભવ કરવાને અશક્ય,
લાગ્યાળું, શરમાળ.
અધૂષ્યા સ્ત્રીં જેમાંની ઉતરી ન શકાય
તેથી નહિ.
અધેનુ સ્ત્રીં દોહનશન્ય ગાય.
અધેય ત્રિં ધારણ ન થઈ શકે તેવું, ધારણ
કરવાને અયોગ્ય.
અધૈર્ય નં ધૈર્યનો અભાવ.
અધોઅક્ષ ત્રિં નીચે વ્યાપક.
અધોઽશુક નં પહેરવાનું વસ્ત્ર.
અધોઽક્ષય પું વિષ્ણુ.
અધોગતિ સ્ત્રીં નરકાદિ ગતિ.
અધોગતિ ત્રિં નરક વગેરેમાં જનાર.
અધોગમિન્ ત્રિં નીચે જનાર, નરકાદિ
ગતિએ જનાર.
અધોઘંટા સ્ત્રીં અધેડો નામની વનરપતિ.
અધોજાનુ નં દીચણનો નીચેનો ભાગ.
અધોજિહ્વિકા સ્ત્રીં ઇભની નીચે
આવેલી-પડેલ.
અધોશાહ નં લાકડાંના પારણાનું નીચેનું
લાકડું.
અધોદિશ સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.
અધોદષ્ટિ ત્રિં નીચી દષ્ટિવાળું, યોગ-
વ્યાસ સમયે નસિકાના અગ્ર ભાગ-
નેજ માત્ર જોનાર.
અધોદષ્ટિ સ્ત્રીં નીચી નગર.
અધોઽઘસ અવ્યં પાસેનો નીચલો પ્રદેશ.
અધોપહાસ પું સ્ત્રીઓના ગુણ ભાગ-
સંબંધી હાંસી.
અધોબંધન નં નીચેનું બંધન.
અધોમક્ત નં ભાતના જોજન પડી
પીવામાં આવતું જગ.
અધોભાગ પું નીચેનો ભાગ.
અધોમુચન નં નીચેનું-જગત, પાનાડ.

અધોર્મન

૪૨

અધ્યાવાહનિક

અધોર્મન નં ગુહા.

અધોમુલ્લ ત્રિં નીચા મુખવાળું, મૂલ,
અધોધોષા, કૃતિકા, વિશાખા, ભરણી, મધા,
પૂર્વાભાદ્રપદા, પૂર્વાશ્વિની-એ નક્ષત્રો.

અધોમુલ્લા ક્ષીં તે નામનું એક વૃક્ષ.

અધોમુલ્લી ક્ષીં એ નામનું એક વૃક્ષ.

અધોધેષ નં નીચેનું યંત્ર.

અધોરામ પું નીચલા ભાગનો ધોળો
વર્ણ-રંગ.

અધોલોક પું નીચેનો લોક-પાતાલ.

અધોવદન નં નીચું મુખ.

અધોવદન ત્રિં નીચા મુખવાળું.

અધોવર્ષસ્ ત્રિં નીચે જનારા તેજવાળું.

અધોવાયુ પું અગ્નિવાયુ-ગુહામાંથી નીક-
ળતો વાયુ.

અધ્યક્ષ ત્રિં રાગ ઉપર છત્ર ધારણ
કરવા વગેરે માટે નીમાયણું, વ્યાપક, પ્રત્યક્ષ-
ગ્નિવાળું.

અધ્યક્ષ નં પ્રત્યક્ષગ્નિ.

અધ્યક્ષ પું નિયંતા, અધિક્ષાતા, એક વૃક્ષ.

અધ્યક્ષર અવ્યં અક્ષરમાં, અક્ષરવિષે.

અધ્યગ્નિ અવ્યં અગ્નિમાં, અગ્નિવિષે,
અગ્નિપાસે.

અધ્યન્ ત્રિં મેળવનાર.

અધ્યળ્લા ક્ષીં ભોમ આંબલી.

અધ્યધિક્ષેપ પું અત્યંત તિરસ્કાર, અતિ-
સપ નિંદા.અધ્યધીન ત્રિં અત્યંત પરતંત્ર, ગર્ભમાં-
થીજ દાસત્વ પામેલ.

અધ્યય પું અધ્યયન, રમરણ.

અધ્યયન નં ભણવું, ગુરુના મુખના ઉચ્ચારને
અનુસરતો ઉચ્ચાર.અધ્યર્દ્ધ ત્રિં અર્ધા ભાગવાળું, જેનો અર્ધો
ભાગ થક શકે તેવી વસ્તુ.

અધ્યવસાય પું નિશ્ચય, ઉત્સાહ.

અધ્યવસાયિત ત્રિં જેને નિશ્ચય અથવા
ઉત્સાહ થતો હોય તે.અધ્યવસાયિન ત્રિં નિશ્ચયવાળું, ઉત્સાહ-
વાળું.

અધ્યવહનન નં ઉપરા ઉપરી ખાંડનું.

અધ્યગ્નન નં ધાણું ખાવું, અગ્નિ હોય
છતાં ખાવું.અધ્યસ્ત ત્રિં આરોપિત, અવસ્તુમાં
વસ્તુબુદ્ધિ કરાયેલ.અધ્યાત્મક અવ્યં આત્માવિષે, દેહવિષે,
શ્વદ્ધિવિષે.અધ્યાત્મદર્શ ત્રિં આત્મવેત્તા, વિષયોના
ત્યાગપૂર્વક કેવળ આત્મદર્શન કરનાર.અધ્યાત્મયોગ પું મનને વિષયોથી વાળી
લઈ કેવળ આત્મામાં એકાગ્ર કરવું તે.અધ્યાત્મરામાયણ નં વાલ્મીકીએ રચેલો
તે નામનો એક ગ્રંથ.અધ્યાત્મશાસ્ત્ર નં આત્માનું સ્વરૂપ સમ-
જાવનારું શાસ્ત્ર.અધ્યાપક પું અધ્યયન કરાવનાર, ભણા-
વનાર.

અધ્યાપન નં ભણાવવું.

અધ્યાપિત ત્રિં ભણાવેલ.

અધ્યાપ્ય ત્રિં ભણાવવા યોગ્ય.

અધ્યાય પું ભણવું, વેદાદિશાસ્ત્રના એક
અર્થવાળા વિષયની સમાપ્તિ બતાવનાર
વિશ્રામસ્થાન-ભાગ, વિરામદર્શક શબ્દ.અધ્યાહુદ ત્રિં દખાયણું, ઉપર ચઢેલું,
અધિક, વધારે.અધ્યારોપ પું દોરડી વગેરેમાં સર્પવગેરેનું
મિથ્યાગ્નિ, અત્યંત આરોપ.અધ્યારોપણ નં અતિશય આરોપ, ધાન્ય-
વગેરેનું વાવવું.અધ્યાવાપ પું ધાન્યની વાવણી, વાવવાના
આધારરૂપ ક્ષેત્ર-ખેતર.

અધ્યાવાહનિક નં પીયરથી સાસરે જતી

અધ્યાસ

૪૩

અન્

વેળા સ્ત્રીને તેના પિતા વગેરે પાસેથી
મળેલું ધન.
અધ્યાસ પું મિત્રાગ્રાન, ઉપર એસેલું,
અંદર રહેલું.
અધ્યાસન નં નિવાસ, રહેલાણ.
અધ્યાસન અલ્લં આસન ઉપર.
અધ્યાસિત ત્રિં એસેલું, રહેલું.
અધ્યાહરણ નં નીચેને શબ્દ જુઓ.
અધ્યાહાર પું ઉપરથી કોઇ શબ્દ વગેરેને
લેવો, અધ્યાહાર, તર્ક, કલ્પના, અપૂર્વ
ઉત્પ્રેક્ષા કરવી.
અધ્યાહાર્ય ત્રિં અધ્યાહાર કરવા યોગ્ય.
અધ્યુષિત ત્રિં રહેલ-વસેલ સ્થાન વગેરે.
અધ્યુષ્ઠ ત્રિં સાડાતણ.
અધ્યુષ્ટ ત્રિં ઉટગાદી, જેમાં ઉટ જોડયો
હોય તેવી ગાદી વગેરે.
અધ્યુદ્ધ ત્રિં અવલંબિત, અત્યંત વધેલું,
સમૃદ્ધિવાળું.
અધ્યુદ્ધા સ્ત્રીં જેના ઉપર બીજી સ્ત્રી પર-
ણી લાવવામાં આવી હોય તેવી સ્ત્રી.
અધ્યુદ્ધની સ્ત્રીં મોટા આઉ-આડણવાળી
ગાય.
અધ્યેતવ્ય ત્રિં ભણવા યોગ્ય.
અધ્યેષણ નં સત્કારપૂર્વક આચાર્ય વગે-
રેની પ્રેરણા, સામાન્ય પ્રેરણા.
અધ્યેષણા સ્ત્રીં અધિક પ્રાર્થના, યાચના.
અગ્નિ ત્રિં નહિ ધારણ કરેલ, પરાભવ
કરવાને અસમ્ય.
અગ્નિઘ્ન ત્રિં નહિ ધારણ કરેલું ગમન,
નિરધાર ગતિ.
અગ્નિજ ત્રિં નહિ ધારણ કરેલને અથવા
પરાભવ ન કરી શકાય તેવાને ઉત્પન્ન
કરનાર.
અઘ્રુષ્ઠ ત્રિં અનિશ્ચિત ચંચળ, અસ્થિર,
નાશવંત.

અઘ્રુષ્ઠ પું લોહી નિકારથી ઉત્પન્ન થનાર
સોળનો એક રોગ.
અઘ્વગ પું મુસારર, સૂર્ય, ઉટ, ખચ્ચર.
અઘ્વગ ત્રિં માર્ગે જનાર.
અઘ્વગત ત્રિં મુસારર, વટેમાર્ગ.
અઘ્વગમોગ્ય પું તે નામનું એક વૃક્ષ.
અઘ્વગા સ્ત્રીં ગંગા.
અઘ્વજ ત્રિં માર્ગમાં ઉત્પન્ન પયેલ.
અઘ્વજા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.
અઘ્વન પું માર્ગ, આકાશ, કાળ, દિવસક,
અવયવ.
અઘ્વનનીન ત્રિં મુસારર, માર્ગે ગમન
કરી શકે તે.
અઘ્વન્ય ત્રિં મુસારર, ઝડપથી ગમન કરી
શકનાર, ઉતાવળી ચાલવાળું.
અઘ્વપતિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
અઘ્વપતિ ત્રિં માર્ગનું રક્ષણ કરનાર.
અઘ્વર પું યજ્ઞ, આકાશ, આઠ વસુમાનો
બીજો વસુ.
અઘ્વર ત્રિં વાંકું નહિ તે-સીધું, સાવધાન.
અઘ્વરકર્મન નં યજ્ઞરૂપ કર્મ.
અઘ્વરમીમાંસા સ્ત્રીં જૈમિનિ મુનિએ
રચેલું ધર્મમીમાંસા નામનું શાસ્ત્ર.
અઘ્વરથ પું માર્ગે જવામાં ઉપયોગી રથ,
રસ્તો જાણનાર દૂત.
અઘ્વર્યુ પું યજ્ઞવેદને જાણનારો હોમ કર-
નાર ઋત્વિજ.
અઘ્વશમ્ય પું અધેડો નામની વનરપતિ.
અઘ્વશમન ત્રિં નાશરહિત, અવિનાશી.
અઘ્વાતિ પું મુસારર, વટેમાર્ગ.
અઘ્વાંત નં અંધારાનો અભાવ.
અઘ્વાંતશાત્રવ પું તે નામનું એક વૃક્ષ,
માર્ગના સીમાડા ઉપરનો શત્રુ.
અઘ્વાયન નં માર્ગે જવું તે, યાત્રા, પ્રયાણ.
અન્ અદાં પરં અકઠં સેટ્ ઇયવું.
અન્ દિવાં આત્મં અકઠં સેટ્ ઇયવું.

અન

૪૪

અનધિકાર

અન પુઠ વાવયું, છવાડયું, પ્રાણુ.
 અનંશ ત્રિઃ વારસો લેવાને જેનો અધિકાર
 ન હોય તે, જેનો ભાગ ન થઈ શકે તે.
 અનંશુમત્કલા સ્ત્રીઃ કેળવું ઝાડ.
 અનક ત્રિઃ અધમ, નીચ, નિંદ્ય.
 અનક્ષ ત્રિઃ આંધળું, અક્ષુ ઇન્દ્રિયરહિત.
 અનક્ષ ત્રિઃ આંધળું, નેત્રવિનાનું ઇન્દ્રિય
 રહિત, પેડાવિનાનું.
 અનક્ષર નઃ નિંદાવચન, ગાળ, દુષ્ટવચન.
 અનક્ષર ત્રિઃ અક્ષરશતરહિત-મૂર્ખ.
 અનક્ષિ પુઠ મંદ નેત્ર, ખરાબ આંખ.
 અનગાર ત્રિઃ ધરવિનાનું, એં યાસી,
 મુનિવગેરે.
 અનમ્ર ત્રિઃ ન.શું નહિ તે, દિશંબર નહિ તે,
 પહેરેલાં વસ્ત્રવાળું,
 અનમ્નિ પુઠ અમિહોત્રી નહિ તેવા મૃદસ્થ,
 સં-યાસી, અમિત્રી ભિન્ન-મૃદુ, તે નામનો
 એક યત.
 અનમ્નિત્રા પુઠ અમિત્રું રક્ષણ નહિ કરનાર.
 અનમ્નિદગ્ધ ત્રિઃ અમિત્રી નહિ બળેલ,
 અમિત્રંકારરહિત.
 અનઘ ત્રિઃ પાપરહિત, દુઃખરહિત, વ્યસ-
 નવિનાનું, નિર્દોષ, નિર્મળ, સ્વચ્છ.
 અનઘ પુઠ વિષ્ણુ.
 અનઙ્ગ ત્રિઃ અંગરહિત, ઉપકરણ-સરસામાન-
 વિનાનું.
 અનઙ્ગ નઃ આકાશ, મન.
 અનઙ્ગ પુઠ કામદેવ.
 અનઙ્ગક જઠ ચિત્ર.
 અનઙ્ગક્રીડા સ્ત્રીઃ કામક્રીડા, તે નામનું
 એક માત્રાવૃત્ત-જાંદ.
 અનંગલેષ પુઠ કામને પ્રેક્ષ કરનાર-જાણુ-
 વનાર લેખ.
 અનંગસૌંદર્ય પુઠ જેમાં લઘુ-ચુરૂ મૂકવામાં
 આવે છે તેવા એક દંડક ઝાંદ.
 અનંગાસુહૃત પુઠ શંકર.

અનચ્છ ત્રિઃ અપ્રસન્ન, મેલું, ડહોળાયલું.
 અનંજન નઃ કેળના સંગ્રાધથીરહિત. આ-
 કાશ, પરપ્રભ.
 અનંજન પુઠ દોષરહિત નારાયણ.
 અનંજન ત્રિઃ નિર્દોષ, કાળગાવિનાનું.
 અનહુહ પુઠ ખેલ, બળદ.
 અનહુહી સ્ત્રીઃ ગાય.
 અનહુઙ્ગિહા સ્ત્રીઃ અનંતમૂળ નામની
 વનસ્પતિ.
 અનહવાહી સ્ત્રીઃ ગાય.
 અનળ પુઠ સ્થૂલ ધાન્ય.
 અનળ ત્રિઃ અભૂરહિત-સ્થૂલ.
 અનતિક્રમ નઃ અતિક્રમ-ઉત્ત્રંધનનો અ-
 ભાવ.
 અનતિક્રમણીય ત્રિઃ ઉત્ત્રંધન કરવાને
 અયોગ્ય.
 અનતિદ્ભુત સર્પનું ઉત્ત્રંધન કરી નહિ
 થયેલ યથાર્થભૂત.
 અનતિપ્રશ્ન્ય ત્રિઃ અ-યંત પ્રશ્ન કરવાને માટે
 અયોગ્ય એવી કાઠ વસ્તુ.
 અનતિરિક્ત ત્રિઃ અધિક.
 અનતિવિઠંબિતા સ્ત્રીઃ અતિવિશંબનો
 અભાવ, વાણીનો એક શુણ.
 અનઢ્ઢા ત્રિઃ નહિ બંધાયેલ.
 અનઢ્ઢા અવ્યઃ અનિશ્ચય.
 અનઢ્ઢાપુરુષ પુઠ જેને પોતાના કાર્યમાં
 નિશ્ચય ન હોય તે, દેવમિત્રકાર્ય નહિ
 કરનારો.
 અનઘ ત્રિઃ અલક્ષ એવી કાઠ વસ્તુ.
 અનઘ પુઠ ધોળા સરસવ.
 અનઘતન ત્રિઃ આળે-એવીસ કલાકની
 અંદર નહિ થનાર.
 અનઘતન પુઠ વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક કાળ-
 લક્ષતન કાળ.
 અનધિકાર ત્રિઃ અધિકાર વિનાનું.
 અનધિકાર પુઠ અધિકરનો અભાવ.

અનધિકારચર્ચા

૪૬

અનન્દ

અનધિકારચર્ચા સ્ત્રીં જેનો જેમાં અધિકાર નથી તેની તે વિષયમાં ચિંતા.

અનધિકારિનિ ત્રિં જે અધિકારી ન હોય તે.

અનધિકૃત ત્રિં અધિકાર નહિ પામેલ.

અનધિગત ત્રિં નહિ ગયેલ, નહિ મેળવેલ, નહિ બાણેલ.

અનધિગમ પું ગતિનો અભાવ. પ્રાપ્તિનો અભાવ, જ્ઞાનનો અભાવ.

અનધિષ્ઠિત ત્રિં નહિ રહેલ, નહિ વસેલ.

અનધીન ત્રિં સ્વાધીન, સ્વતંત્ર, પરાધીન નહિ તે.

અનધ્યક્ષ નં પ્રત્યક્ષ નહિ તે, અધ્યક્ષ-રહિત.

અનધ્યાય પું અધ્યયનનો અભાવ, જેમાં અધ્યયન કરવું નિષેધેલું છે તેવો કાળ.

અનન નં જીવન, અમન-ગતિ.

અનનુગત ત્રિં નહિ અનુસરેલ, પાછળ નહિ ગયેલ, સ્વાધીન, સ્વતંત્ર.

અનનુગમ પું પાછળ નહિ જવું, નહિ અનુસરવું તે.

અનન્ત પું વિષ્ણુ, બ્રહ્માદિ. મેઘ, ચૌદમા જૈન તીર્થંકર, તે નામનો એક નાગ, તે નામનું એક વૃક્ષ.

અનન્ત નં આકાશ, અમ્રક, પરશ્વત્ત.

અનન્ત ત્રિં હેડા પિનાનું, અવધિપિનાનું, સમગ્ર.

અનન્તચતુર્દશી સ્ત્રીં અનંત ચૌદશ-ભાદરવા શુદ્ધ ચૌદશ.

અનન્તજિત્ પું વાસુદેવ, ચૌદમા જૈન તીર્થંકર.

અનન્તતીર્થકૃત્ પું તે નામના ચૌદમા જૈન તીર્થંકર.

અનન્તતીર્થકૃત્ ત્રિં અનંત તીર્થો કરનાર

અનન્તતૃતીયા સ્ત્રીં ભાદરવો-વૈશાખ-માગશર-એ મહિનાની ત્રીજ.

અનન્તદષ્ટિ પું પરમેશ્વર, હિંદ.

અનન્તદેવ પું કૃષ્ણનાગ, શેષશાયી નારાયણદેવ.

અનન્તમૂલ પું જેને ધણું મૂળાયાં હોય છે એવું તે નામનું એક વૃક્ષ.

અનન્તર ત્રિં વ્યવધાનરહિત, અંતરપિનાનું, તુરતનું, પાછળનું, પાસેનું.

અનન્તરજ પું મોટો અને નાનો ભાઈ, ક્રમપૂર્વક પરજીવી સ્ત્રીમાં જન્મેલ પુત્ર.

અનન્તરજા સ્ત્રીં મોટી અને નાની બહેન, ક્રમે કરી પરજીવી સ્ત્રીમાં જન્મેલી.

અનન્તરય પું દૂર નહિ કરવું તે, અપરિભાગ.

અનન્તરાય ત્રિં વિવિધ.

અનન્તરાશિ પું બીજ ગણિતમાં કહેલો એક રાશિ.

અનન્તરૂપ ત્રિં અનન્ત રૂપવાળું.

અનન્તરૂપ પું પરમેશ્વર, વિષ્ણુ.

અનન્તર્ગમિત્ પું પવિત્રાં મારેતો દર્ભ.

અનન્તવિજય પું તે નામનો યુધિષ્ઠિરનો શત્રુ.

અનન્તવીર્ય પું ભવિષ્યકાળમાં થનાર તે નામના ત્રેવીસમા જૈન તીર્થંકર.

અનન્તવ્રત નં અનંતચૌદશનું વ્રત-ભાદરવા શુદ્ધ ચૌદશનું વ્રત.

અનન્તશક્તિ પું પરમેશ્વર.

અનન્તશક્તિ ત્રિં અનંત શક્તિવાળું.

અનન્તશીર્ષ પું વાસુકી નાગ, પરમેશ્વર.

અનન્તશીર્ષા સ્ત્રીં વાસુકી નાગની સ્ત્રી.

અનન્તા સ્ત્રીં અનંતમૂળ, પાર્વતી, પૃથ્વી, ધમાસો, દ્રોણ, હરડો, આમળા,

ગંગા, પીપર, અગ્નિમંથ નામનું વૃક્ષ, અગ્નિશિખા નામનું વૃક્ષ, સ્યામ કતા, કાળી દ્રોણ, ધોળા દ્રોણ, ઉપલસરી.

અનન્ત્ય નં હિરણ્યગર્ભનું સ્થાન.

અનન્દ ત્રિં આનંદ નહિ આપનાર.

અનન્ન

૪૬

અનભિચ્યક્ત

અનન્ન નં ખાવાને અયોગ્ય, અભક્ષ્ય.
અનન્ય ત્રિં એકલું, એકજ, બીજું નહિ
તે, એકલું.

અનન્યગતિક ત્રિં બીજા ઉપાય વિનાનું,
માત્ર એકજ ગતિવાળું.

અનન્યજ પું કામદેવ.

અનન્યતા સ્ત્રીઃ એકપણું, એકજપણું,
એકાપણું.

અનન્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અનન્યદેવ પું પરમેશ્વર, વિષ્ણુ.

અનન્યપૂર્વા સ્ત્રીં બીજાએ નહિ ભોગવેલી
સ્ત્રી-પૃથ્વી વગેરે.

અનન્યભાજ પું બીજાને નહિ ભજનાર,
એકનેજ સેવનાર.

અનન્યવૃત્તિ ત્રિં જેની મનોવૃત્તિ બીજે
નથી હોતી તે, એકતાન ચિત્તવાળું,
માત્ર એકજ આર્થવિકાવાળું.

અનન્યસાધારણ ત્રિં જે અન્યના ધર્મની
પુણના ન કરે તે, બીજામાં ન મળે તે.

અનન્વય ત્રિં અન્વયરહિત-અસંબંધ.

અનન્વય પું તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

અનપ ત્રિં અપ જળવાળું, નાનું ખાખો-
ચીયું વગેરે.

અનપકર્મનં બીજાનો અપકાર ન કરવો તે,
બીજા પાસેથી લીધેલું કરજ અદા કરવું
તે, પાછું ન લેવું તે.

અનપકરણ નં ઉપરનો અર્થ.

અનપક્રિયા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અનપચ્યુત ત્રિં વિનાશ રહિત.

અનપત્ય ત્રિં સંતાનરહિત, છોડાવિનાનું.

અનપત્યક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અનપત્રપ ત્રિં જેને બીજાને લીધે શરમ
નથી તે, નિર્જાજ.

અનપત્રંશ પું અપત્રંશ નહિ તે, વ્યાકર-
ણથી સિદ્ધ કરેલો સંસ્કારી શબ્દ.

અનપરાધ પું અપરાધ નહિ તે.

અનપરાધ ત્રિં અપરાધરહિત-નિરપરાધી.
અનપરાધિન ત્રિં નિરપરાધી.

અનપાકર્મનં નં કરજ વગેરે અદા ન
કરવું તે.

અનપાયિન ત્રિં નિશ્ચળ, સ્થિર.

અનપાવૃત ત્રિં પુનરાવૃત્તિરહિત ફરીથી
નહિ આવનાર

અનપિહિત ત્રિં આવરણથી રહિત-નહિ
હોંડેલ.

અનપેક્ષ ત્રિં અપેક્ષારહિત, દરકારવિનાનું,
અનુકરણરહિત.

અનપેક્ષા સ્ત્રીં દરકાર નહિ તે, જરૂર
નહિ તે.

અનપેત ત્રિં બહાર નહિ ગયેલ, અનુસ-
રેલ, યુક્ત, સહિત.

અનસ ત્રિં પ્રાપ્ત નહિ તે.

અનપ્નસ્ ત્રિં રૂપરહિત, કર્મહીન, કર્મ-
બ્રહ્મ.

અનપા પું તે નામનો એક યોગ.

અનમિજ્ઞ ત્રિં જ્ઞાનરહિત, અગ્નપ્રયું.

અનમિષેય ત્રિં નહિ કહેવાલાયક, કહેવાને
અયોગ્ય.

અનમિચ્ચ પું પરાભવ-પરાજયનો અભાવ.

અનમિચ્ચનીય નં પરાજય કરવાને અ-
યોગ્ય, જેનો પરાજય ન થઈ શકે તે.

અનમિભૂત ત્રિં પરાભવ નહિ પામેલ,
નહિ હારેલ.

અનમિમત ત્રિં અસંમત, નહિ માનેલ.

અનમિમ્નાતવર્ણ ત્રિં દેદાપ્યમાન, પ્રકા-
શમાન.

અનમિલાષ પું અભિલાષ—ઈચ્છાનો
અભાવ.

અનમિલાષ ત્રિં અભિલાષવિનાનું

અનમિચ્ચક્ત ત્રિં રપષ્ટ નહિ તે-અ-
રપષ્ટ, અરકુટ.

અનભિશસ્ત

૬૭

અનવધાન

અનભિશસ્ત ત્રિં અનિંદ્ય, નિંદાપાત્ર નહિ તે.

અનભિશસ્ત્ય ત્રિં નિંદાને અયોગ્ય, વખાણવા લાયક.

અનભિસંહિત ત્રિં કળને ઉદ્દેશી નહિ કરેલ, કલાકાંક્ષાવિના કરેલ.

અનભિહિત ત્રિં નહિ કહેલ.

અનભીષ્ટ ત્રિં અપ્રિય, નહિ ધારેલ.

અનભ્યાવૃત્તિ સ્ત્રીં અભ્યાસનો અભાવ.

અનભ્યાસમિત્ય ત્રિં દૂરથી ત્યાગ કરવા થોડા.

અનમ પું બ્રાહ્મણ.

અનમસ્ય ત્રિં નમસ્કાર કરવાને અયોગ્ય.

અનમિતમ્પચ ત્રિં લોભી નહિ તે.

અનમિત્ર ત્રિં શત્રુવિનાનું.

અનમિત્ર પું તે નામનો એક રાગ.

અનમીષ ત્રિં રોગરહિત.

અનંવર ત્રિં વસ્ત્રરહિત-નાયું, દિગંબર.

અનય પું અશુભ દૈવ, અભાગ્ય, એક પ્રકારનો ભુગાર, અનીતિ, ખરાબ કામ, આપત્તિ, દુઃખ.

અનય ત્રિં ન્યાયવિનાનું, નીતિભ્રષ્ટ, દુષ્ટ.

અનરણ્ય પું તે નામનો સૂર્યવંશી એક રાગ.

અનર્કામ્યુદિત પું સૂર્યનો જેમાં થોડો ઉદય થયો હોય તે કાળ.

અનર્ગલ ત્રિં બંધનરહિત, નિર્ભયાદ, ઉદ્ધત, સ્વતંત્ર, છૂટું.

અનર્થ ત્રિં અમૂલ્ય.

અનર્થરાઘવ નં મુરારિમિત્ર નામના કવિએ રચેલું તે નામનું એક નાટક.

અનર્થ ત્રિં જેનાથી વધારે ખીબું કાઢ પૂણ્ય નથી તે, અત્યંત પૂણ્ય.

અનર્થ પું અનિષ્ટ, અધર્મ, અર્થનો અભાવ, સર્વકામનાપૂર્ણ, ધન્ય.

અનર્થ ત્રિં અર્થરહિત, નિર્અર્થક.

અનર્થક નં અસંબદ્ધ વાક્ય, બકવાદ.

અનર્થક ત્રિં વ્યર્થ.

અનર્થલુપ્ત ત્રિં દુષ્ટ અર્થથી નહિ નાશ પામેલ.

અનર્થાન્તર નં અભેદ, એકાર્થ.

અનર્થ ત્રિં શિથિલ નહિ તે.

અનર્થન પું શત્રુ નહિ તે.

અનર્થન ત્રિં શત્રુરહિત.

અનર્થિશ્ ત્રિં લોકમાં વગેરે સેવા માટે ગાડું લઇને વનમાં પ્રવેશ કરનાર, જ્યાં થોડા સ્થાને જવાને અશક્ત.

અનર્શરાતિ ત્રિં જે પાપી ન હોય તેને દાન આપનાર.

અનર્હ ત્રિં અયોગ્ય.

અનલ પું અગ્નિ, દેહમાં રહેલી પિત્ત-ધાતુ, આદિ વસુઓમાંનો પાંચમો વસુ, કૃતિકા નક્ષત્ર, ચિત્રાનું વૃક્ષ, જિવામાંનું વૃક્ષ, તે નામના પિતૃદેવ, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર.

અનલદીપન ત્રિં જઠરાગ્નિને પ્રદીપ કરનાર કોઈ ઔષધદ્રવ્ય વગેરે.

અનલમ્પ્રમા સ્ત્રીં અગ્નિની કાંતિ, તે નામની એક લતા-વેલ.

અનલમિયા સ્ત્રીં અગ્નિની સ્ત્રી-દક્ષકન્યા સ્વાહા.

અનલમ્ અવ્યં પૂર્ણ નહિ તે, ખસ નહિ તે-અપૂર્ણ.

અનલિ પું તે નામનું એક વૃક્ષ.

અનલપ ત્રિં ધણુ, પુષ્કળ.

અનલકાશ પું અવકાશ-જગ્યાનો અભાવ.

અનલકાશ ત્રિં અવકાશ વગરનું, જગ્યા વગરનું.

અનલગીત ત્રિં અનિંદ્ય.

અનલગ્રહ ત્રિં પ્રતિબંધરહિત, વરસાદનો અટકાવ નહિ તે.

અનલથ ત્રિં અનિંદ્ય, નિર્દોષ.

અનલધાન નં મનની એકાગ્રતાનો અભાવ,

અનવધાનતા

૪૮

અનાકાર

સાધવાની નહિ હોવી તે, પ્રમાદ.
 અનવધાનતા સ્ત્રીં પ્રમાદ.
 અનવધાનત્વ નં પ્રમાદ.
 અનવપુર્ણ ત્રિં સંયંધવિનાનું, સંયોગ-
 સ્પર્શરહિત.
 અનવન્નવ ત્રિં અપવાદરહિત, નિંદાશૂન્ય.
 અનવજ્ઞ ત્રિં ભંશરહિત.
 અનવમ ત્રિં ન્યૂનતારહિત-શ્રેષ્ઠ.
 અનવર ત્રિં અધમ નહિ તે, શ્રેષ્ઠ.
 અનવરત ત્રિં નિરંતર, નિત્ય, વિશ્રામર-
 હિત, સતત.
 અનવરતમ્ અવ્યં ઉપરના અર્થ.
 અનવરાદ્ધેય ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ, શ્રેષ્ઠ.
 અનવલંબ ત્રિં આલંબનરહિત, નિરાધાર,
 નિરાશ્રિત.
 અનવલોભન નં તે નામનો એક ગર્ભ-
 સંસ્કાર.
 અનવલ્લ ત્રિં પૃથ્વ્ય ભોજન નહિ કરનાર.
 અનવલ્લર પું યોગ્ય સમયનો અભાવ.
 અનવલ્લર ત્રિં યોગ્ય સમય વિનાનું.
 અનવલ્લિત ત્રિં અનિશ્ચિત, અસમાપ્ત.
 અનવલ્લિતા સ્ત્રીં તે નામનો એક જંદ.
 અનવલ્લકર ત્રિં નિર્માળ, મેઘવિનાનું.
 અનવલ્લય ત્રિં અવસ્થાવિનાનું.
 અનવલ્લયા સ્ત્રીં અવસ્થાનો અભાવ, તર્ક-
 શાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક દોષ.
 અનવલ્લયાન પું વાયુ.
 અનવલ્લયાન નં ઉભા નહિ રહેલું તે.
 અનવલ્લયા ત્રિં સંયગ્ન-અસ્થિર.
 અનવલ્લયિત ત્રિં સંયગ્ન, અસ્થિર, વ્ય-
 લિચારવાળું.
 અનવલ્લયિતિ સ્ત્રીં ઉભા નહિ રહેલું તે,
 સ્થિર નહિ રહેલું તે.
 અનવલ્લયર ત્રિં વાંકું નહિ તે, સીધું, સરળ.
 અનવલ્લ ત્રિં અપ્રાપ્ત, નહિ મેળવેલ.
 અનવલ્લય ત્રિં અવંપરહિત.

અનવેક્ષક ત્રિં ચારે બાજુની તપાસ નહિ
 રાખનાર, સાઈ નરતું નહિ બેનાર.
 અનવેક્ષા સ્ત્રીં ખેદરકારી.
 અનજ્ઞન નં ખેરાક નહિ લેવો તે, ઉપ-
 વાસ, ભોજનની નિવૃત્તિ કરવાઈ એક વ્રત.
 અનજ્ઞન ત્રિં ભોજનનો ત્યાગ કરનાર.
 અનશ્વર ત્રિં નાશવંત નહિ તે, સ્થાયી,
 નિત્ય.
 અનસ્ સ્ત્રીં ગાતા, મા.
 અનસ્ નં ગાધું, ભાત, ચોખા.
 અનસૂય ત્રિં અસૂયાવિનાનું-ખીમના
 શુભો ઉપર દોષારોપ નહિ કરનાર.
 અનસૂયક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 અનસૂયા સ્ત્રીં ખીમના શુભો ઉપર દોષા-
 રોપ નહિ કરવો તે, અસૂયાનો અભાવ.
 અનસૂયુ ત્રિં અનસૂય શબ્દનો અર્થ.
 અનસ્તમિત ત્રિં અસ્ત નહિ પામેલ.
 અનસ્થિ ત્રિં હાડકાવિનાનું.
 અનસ્થિ પું હાડકાં વિનાનો અવયવ,
 સાંખ્યશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામનું એક તત્વ,
 ધૃત્વરત્ની માયા.
 અનસ્વત્ ત્રિં શાકાંથી યુક્ત, ગાડાં સાથે
 બેડાએલ.
 અનહંકાર ત્રિં અહંકારવિનાનું-નિરહં-
 કારી.
 અનહંકાર પું અહંકારનો અભાવ.
 અનહંકારિન ત્રિં જોને અહંકાર ન
 હોય તે.
 અનહંકૃત ત્રિં અહંકારવિનાનું.
 અનહંકૃતિ સ્ત્રીં અહંકારનો અભાવ.
 અનહંકૃતિ ત્રિં અહંકારરહિત.
 અનહંવાદિન ત્રિં ગર્વરહિત, નિર્ભિમાની.
 અનાકાર ત્રિં આકારવિનાનું, અવયવ-
 રહિત આકાશ વગેરે.
 અનાકાર પું ધૃત્વર.

અનાકાલ

૪૨

અનાધૃષ્ય

અનાકાલ પું જે સમયે અનાજ ન પાક્યું હોય તે સમય, દુકાળ.

અનાકુલ ત્રિં આકુળ-વ્યથ નહિ તે, એકાગ્ર, સ્થિર, અસંકીર્ણ વાચ્ય.

અનાકૃત નં નહિ અટકાવેલ.

અનાક્રાન્ત આક્રાન્ત નહિ તે, નહિ દયાપાત્રું.

અનાક્રાન્તા સ્ત્રીં કંટકારી વૃક્ષ, ભોંય-રીંગણી.

અનાક્ષરિત નં જેનો અપકાર ન કર્યો હોય તે.

અનાગ ત્રિં અધર્મરહિત, પાપરહિત.

અનાગત ત્રિં નહિ આવેલ, ભવિષ્યમાં થનાર, ભાવી.

અનાગતવિધાનૃ ત્રિં ભાવિ દુઃખને દૂર કરવાના ઉપાય કરનાર.

અનાગતાવાચ પું ભાવી શારીરિક વગેરે દુઃખ.

અનાગતાર્તાષ્ટા સ્ત્રીં જેનો અટકાવ થીલ-કુલ આગ્યોજ ન હોય તેવી સ્ત્રી, સ્ત્રી-ધર્મશન્ય કન્યા.

અનાગન્ધિત ત્રિં નહિ સુગંધ.

અનાગમ પું આવક નહિ તે, આવેલ નહિ તે, હાજર નહિ તે.

અનાગસ્ ત્રિં નિરપરાધી, પાપરહિત.

અનાચાર પું દુષ્ટ આચાર, આચારનો અભાવ, ખરાબ આચરણ.

અનાજ્ઞાત ત્રિં નહિ જાણેલ, નહિ જાણ્યેલ.

અનાઢ્ય ત્રિં તવંશર નહિ તે, ગરીબ.

અનાતપ પું ઉગ્રતાનો અભાવ, તાપ નહિ તે, ઠાંધા.

અનાતુર ત્રિં આતુર નહિ તે, નીરોગી, સ્વસ્થ.

અનાત્મક ત્રિં આત્માને નહિ માનનારો.

દાણિક વિજ્ઞાન મત, સ્થિરસ્વરૂપરહિત જગત.

અનાત્મજ ત્રિં આત્માના સ્વરૂપને નહિ જાણનાર.

અનાત્મન્ પું આત્મા નહિ તે, શરીર વગેરે જડ વસ્તુ.

અનાત્મવત્ ત્રિં જેણે ધનિદ્રથોને છતી ન હોય તે.

અનાત્મ્ય નં શરીરવિનાનું.

અનાથ ત્રિં અનાથ, ધણીવિનાનું.

અનાદર પું તિરસ્કાર, અપમાન, સન્માનનો અભાવ.

અનાદર ત્રિં તિરસ્કારપાત્ર.

અનાદિ ત્રિં આદિરહિત.

અનાદિ પું પરમેશ્વર, હિરણ્યગર્ભ.

અનાદિતા સ્ત્રીં અનાદિપણું.

અનાદિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અનાદિમત્ નં આદિવિનાનું, કાર્યસિદ્ધાન્તનું.

અનાદિષ્ટ ત્રિં વિશેષરૂપે નહિ ઉપદેશેલ-નહિ કહેલ.

અનાદીનવ ત્રિં નિર્દોષ.

અનાદૃત ત્રિં તિરસ્કાર પામેલું.

અનાદૃત નં તિરસ્કાર.

અનાદેય નં ધર્મશાસ્ત્રમાં નિષેધેલી નહિ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય વસ્તુ.

અનાદેશ પું ઉપદેશનો અભાવ, આજ્ઞાનો અભાવ.

અનાથ ત્રિં નહિ લક્ષણ કરવા યોગ્ય અલક્ષ્ય, અનાદિ.

અનાધાર ત્રિં આધારરહિત, નિરાધાર, ન્યાયશાસ્ત્રના મતમાં હરકોઈ નિત્ય દ્રવ્ય.

અનાધૃષ્ ત્રિં પરાભવ-તિરસ્કાર નહિ પામેલ.

અનાધૃષ્ટ ત્રિં પરાભવ નહિ પામેલ, અપરાજીત.

અનાધૃષ્ય ત્રિં પરાભવ કરવાને લાયક નહિ તે, છતી ન શકાય તેવું.

અનાનુદ

૫૦

અનાનુદ

અનાનુદ ત્રિં અનુલ્લ દાતા, દાન કરવામાં
એકું.

અનાપન્ન ત્રિં નહિ પ્રાપ્ત થયેલ, નહિ
મેળવેલ.

અનાપ્ત ત્રિં અપાંધુ, નહિ પ્રાપ્ત થયેલ.

અનાભયિન્ ત્રિં અત્યંત નહિ બીધેલ,
અત્યંત નિર્ભય.

અનામ્ ત્રિં સ્તુતિ ન કરનાર, સન્મુખ
નહિ થયેલ.

અનામક નં હરસનો રોગ.

અનામક પુ. પુરુષોત્તમ મહિનો, મળમાસ.

અનામક ત્રિં નામવચરનું.

અનામન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અનામન્ પુ. મળમાસ, પુરુષોત્તમ મહિનો.

અનામન્ નં હરસનો રોગ.

અનામય પુ. રોગનો અભાવ, આરોગ્ય.

અનામય ત્રિં તીરોગી.

અનામયિન્નુ ત્રિં વ્યથા નહિ ઉપગવનાર.

અનામા સ્ત્રીં અનામિકા આંગળી-વચલી
અને છેલ્લી આંગળીની વચ્ચે રહેલી
આંગળી.

અનામિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અનામૃણ ત્રિં અહિંસક, હિંસા નહિ
કરનાર.

અનાયત્ત ત્રિં અસ્વાધીન, અવશ, પરવશ.

અનાયન નં એકાંત.

અનાયાસ ત્રિં પ્રયત્નવિનાનું.

અનાયાસ પુ. પ્રયત્નનો અભાવ, અલ્પ
પ્રયત્ન, સહેલાઈ.

અનાયાસકૃત નં અલ્પ પ્રયત્નથી કરેલ.

અનાયુગ્ય નં આયુષને હિતકારક નહિ
એવું અતિભોજન વગેરે.

અનારત્ત નં સંતત, અવિચ્છિન્ન, નિરંતર,
કાયમ.

અનારત્ત ત્રિં કાયમનું, નિત્યનું.

અનારઙ્ગ ત્રિં નહિ આરંભેલ.

અનારમ્ય અવ્યં નહિ આરંભીને.

અનારમ્ય ત્રિં આરંભ નહિ કરવા યોગ્ય.

અનારમ્યાધીત ત્રિં કંઈ પણ નહિ
આરંભીને લક્ષેલ.

અનારંભ પુ. આરંભનો અભાવ, શરૂઆત
નહિ તે.

અનારોગ્ય નં આરોગ્યનો અભાવ.

અનારોગ્ય ત્રિં આરોગ્યનું સાધન નહિ તે.

અનાર્જય પુ. રોગ.

અનાર્જય ત્રિં સરળતાવિનાનું, કુટીલ, વક.

અનાર્જય અવ્યં સરળતાનો અભાવ.

અનાર્ત્તવ ત્રિં જેનો ઋતુકાળ પ્રાપ્ત થયો
નથી તેવું પુષ્પ વગેરે.

અનાર્ત્તવા સ્ત્રીં જે કદી રજસ્વલા નથી
થઈ તેની સ્ત્રી.

અનાર્થ પુ. આર્થ ન હોય તે, નહિ ચાલેલ,
નહિ મળેલ, આર્થોએ નહિ આશ્રય
કરેલ દેશ.

અનાર્થક નં અગરનું લાકડું.

અનાર્થજ ત્રિં અનાર્થ દેશમાં ઉત્પન્ન
થયેલ.

અનાર્થજ નં અગરનું લાકડું.

અનાર્થતા સ્ત્રીં અનાર્થપણું.

અનાર્થત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અનાર્થતિક્ત પુ. કરીઆનું.

અનાર્ષ ત્રિં અવેદિક, વેડમાં નહિ કહેલ,
ઋષિઓએ નહિ જોયેલ.

અનાલંબી સ્ત્રીં શિવની પીણા.

અનાલોચિત ત્રિં નહિ તપાસેલ, નહિ
વિચારેલ.

અનાલોહિત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અનાચિલ ત્રિં સ્વચ્છ, નિર્મળ, હોળી
નહિ તે.

અનાચિદ્ધ ત્રિં નહિ વીંધાયેલ, અદુઃખિત.

અનાવૃત્ત ત્રિં નહિ ઢંકાયેલ, ખુલ્લું.

અનાવૃત્ત ત્રિં ફરીથી નહિ મળેલ, પહેલાં
મળેલ.

અનાવૃત્તિ

૫૨

અનિમાન

અનાવૃત્તિ સ્ત્રીં અભ્યાસનો અભાવ,
આગમનનો અભાવ. નહિ આવવું તે.
અનાવૃત્તિ સ્ત્રીં ૭ ઈતિઓમાંની બીજી
ઈતિ, વરસાદ બીજકુલ ન થવો તે.
અનાશક પું યથેચ્છ ભોજન, નાશવંત
નહિ તે.
અનાશકાયન નં આત્મજ્ઞાનનું સાધન,
એક પ્રકારનું બ્રહ્મચર્ય.
અનાશસ્ત્રિં નહિ વખણાયેલ,
અનાશિન ત્રિં નાશવંત નહિ તે, નાશ-
રહિત, આત્મા, ઈશ્વર.
અનાશુ ત્રિં વિનાશરહિત, અવ્યાપ્ત.
અનાશ્ય ત્રિં નાશને અયોગ્ય.
અનાશ્રમિન્ ત્રિં ગૃહસ્થાશ્રમ વગેરે આશ્રમ-
વિનાનું.
અનાશ્રય ત્રિં આશ્રયરહિત, નિરાધાર.
અનાશ્વસ્ ત્રિં ભોગરહિત.
અનાશ્વાસ પું અનાસ્થા, અપિશ્વાસ.
અનાસ્ ત્રિં મુખવિનાનું, મુખના વ્યાપા-
રથી રહિત.
અનાસ્તિક ત્રિં નાસ્તિકારહિત, નાસ્તિકનાનું,
નકરું.
અનાસ્થ ત્રિં આસ્થાવિનાનું, શ્રદ્ધાહીન,
આદરશન્ય, બેદરકાર.
અનાસ્થા સ્ત્રીં આસ્થાનો અભાવ, અશ્રદ્ધા,
અનાદર, બેદરકારી.
અનાસ્થાન નં એક સ્થળે ન રહી શકે
તેવું જળ વગેરે, સભાવિનાનું.
અનાસ્તાવ ત્રિં કલેશવિનાનું.
અનાહ પું સંત્રહણીનો રોગ.
અનાહત નં નહી કાઠેલું તથા નહી પહે-
રેલું નવું વસ્ત્ર, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અને
હૃદયપ્રદેશમાં આવેલું તે નામનું એક ચક્ર.
અનાહત ત્રિં જેને આધાત નથી પહોંચેલો
તેવી હરકોઈ વસ્તુ.
અનાહતા સ્ત્રીં પરા, પશ્યન્તી, મધ્યમા

અને વૈષ્ણવી નામની વાણીની ઈતિઓ-
માંની મધ્યમા વાણીવૃત્તિ.

અનાહાર પું આહારનો અભાવ, ઉપવાસ,
અનશન.

અનાહાર્ય ત્રિં અકૃત્રિમ, સ્વાભાવિક.
અનાહિતાગ્નિ પું જેણે વિધિપ્રમાણે અગ્નિ-
હોત્ર ન લીધું હોય તેવો કાંઈ દિગ્ગ.

અનાહત ત્રિં નહિ બોલાવેલ.

અનિકેત પું જેનો નિયત નિવાસ નથી
તેવો સંન્યાસી.

અનિકેતન પું ઉપરનો અર્થ.

અનિષ્ઠુ નં શેરડી જેવો એક ખતનો
કાસડો-તે નામનું એક ધાસ.

અનિગીર્ણ ત્રિં નહી ગળેલ, નહિ છુપાવેલ.

અનિચ્છા સ્ત્રીં ઇચ્છાનો અભાવ.

અનિચ્છુ ત્રિં ઇચ્છાવિનાનું.

અનિત્ય ત્રિં નિત્ય નહિ તે, નાશવંત, ઉત્પ-
તિવાળી હરકોઈ વસ્તુ, અસ્થિર, અચ્ચ-
વસ્થિત.

અનિત્યતા સ્ત્રીં અનિત્યપણું.

અનિત્યસ્થ નં અનિત્યપણું.

અનિદ્રા સ્ત્રીં નિદ્રાવિનાનું, ઉંઘણસી નહિ
તે, આળસુ નહિ તે.

અનિદ્રા સ્ત્રીં નિદ્રાનો અભાવ.

અનિન્દિત ત્રિં નહિ નિંદાયલું, નિંદારહિત.

અનિન્દ્ર ત્રિં ઇન્દ્રની ઉપાસના નહિ કરનાર.

અનિન્દ્ય ત્રિં નહિ નિંદવા યોગ્ય.

અનિપુણ ત્રિં હોંશીઆર નહિ તે, અકુશલ.

અનિવદ્ધ ત્રિં નહિ બંધાયેલ, નહિ પરા-
ધીન, નહિ મુશ્કેલ.

અનિવાદ્ય ત્રિં પીડાવિનાનું, દુઃખવિનાનું.

અનિમૃત ત્રિં ચંચળ, અસ્થિર.

અનિમૃદ્ધ ત્રિં અપ્રાપ્તિ, અદુઃખિત.

અનિમક પું દેડો, કોયલ, ભમરો, અજનાની
અંદરનો કેસરો, મહુકાનું ઝડ.

અનિમાન ત્રિં અમાપ, માપવિનાનું.

અનિમિત્ત

૫૨

અનિર્દેશમાન

અનિમિત્ત નં કારણુનો અભાવ. કારણુશૂન્ય.

અનિમિષ્ઠ્રિં નિશ્ચય દર્શન.

અનિમિષ્ઠ્રિં આંખના પલ્લકારવિનાનું,
ક્રિયાશૂન્ય.

અનિમિષ્ઠ્રિં દેવ, માણસું.

અનિમિષ્ઠ્રિં પું યુદ્ધરૂપિનિ.

અનિમેષ પું દેવ, માણસું.

અનિમેષ ટ્રિં અનિમિષ્ઠ્રિં લુઓ.

અનિમેષાચાર્ય પું દેવ, યુદ્ધરૂપિનિ.

અનિયત ટ્રિં નિયમે કરી એક સ્વરૂપ
નહિ તે, અનિયત, અસ્થાયી, બંધનરહિત.

અનિયત્રિત ટ્રિં અનિયમિત, ઉચ્છૃંખલ.

અનિયમ પું નિયમનો અભાવ.

અનિર ટ્રિં પ્રેરણા કરવાને અશક્ત, અત-
રહિત.

અનિર નં દારિદ્ર્ય.

અનિરા સ્ત્રીં જેનાથી અન્ન પાકતું નથી તે
અતિચૂષ્ટિ-અનાવૃષ્ટિ વગેરે.અનિરાકરણ નં નિરાકરણનો અભાવ,
સમાધાની નહિ તે.અનિરાકૃત ટ્રિં નહિ નિરાકરણ કરેલ.
નહિ અટકાવેલ, નહિ નિરસકાર કરેલ.

અનિરુક્ત ટ્રિં વિશેષસ્વરૂપે નિર્વચનરહિત.

અનિરુદ્ધ નં પશુ વગેરેને બાંધવાની દોરી.

અનિરુદ્ધ પું પ્રધુમ્નનો પુત્ર-ઉપાનો પતિ,
વિષ્ણુ, ચિત્તનો અધિક્ષતા દેવ.અનિરુદ્ધ ટ્રિં કોઈનાથી પણ નહિ અટ-
કાવેલ.અનિરુદ્ધપથ ટ્રિં જેનો માર્ગ કોઈએ
રોક્યો ન હોય તે.

અનિરુદ્ધપથ નં આકાશ.

અનિરુદ્ધમાધિની સ્ત્રીં બાણાસુરની પુત્રી
ઉષા.

અનિર્જાત ટ્રિં અનિશ્ચિત, નહિ પ્રાપ્ત થયેલ.

અનિર્ણય પું નિશ્ચયનો અભાવ-અનિશ્ચય.

અનિર્દેશ ટ્રિં જેને દશ દિવસ ન થયા
હોય તે.

અનિર્દેશાદ ટ્રિં ઉપરનો અર્થ.

અનિર્દેશ્ય ટ્રિં જેનો નિર્દેશ ન થઈ શકે તે.

અનિર્દેશ્ય નં પરબ્રહ્મ-પરમાત્મા.

અનિર્ધારિત ટ્રિં અનિશ્ચિત.

અનિર્ભર ટ્રિં ધોડું, જરાક.

અનિર્મલ ટ્રિં સ્વચ્છ નહિ, મલિન.

અનિર્મલ્યા સ્ત્રીં તે નામની એક ઔપધિ.

અનિર્વચનીય પું જેનું સ્વરૂપ અચુક પ્ર-
કારનું છે એમ ન કહી શકાય તે પરમાત્મા.

અનિર્વચનીય નં જ્ઞાન, અજ્ઞાન

અનિર્વચનીયસર્વસ્વ નં શ્રી હપકવિએ
સ્વેચ્છાબંધન બંધખાઈ નામનો એક ગ્રંથ.

અનિર્વાહ પું નિર્વાહનો અભાવ.

અનિર્વિષ્ણ ટ્રિં નહિ કંટાળેલ, નહિ એક
પામેલ, અદુઃખી.

અનિર્વૃત્તિ સ્ત્રીં દન્દિપર્યા.

અનિર્વૃત્તિ ટ્રિં દરિદ્ર મનુષ્ય વગેરે.

અનિર્વેદ પું વૈરાગ્યનો અભાવ, અસંતોષ.

અનિલ પું વાયુ, જૈનમતમાં માનેલા દશ
ભવનપતિ દેવોમાંના છઠ્ઠા ભવનપતિ
દેવ, ભૂતકાળના એક જેન તીર્થંકર.

અનિલમ્લક પું બહેરાનું આંક.

અનિલસત્ત્વ પું અગ્નિ.

અનિલાન્તક પું વાયુરોગનો નાશ કરનાર
તે નામની એક ઔપધિ.

અનિલામય પું વાયુરોગ.

અનિલી સ્ત્રીં સ્વાતી નક્ષત્ર.

અનિર્લોચિત ટ્રિં નહિ વિચારેલ, નહિ
વિવેચેલ.

અનિર્લોચિત ટ્રિં નહિ વિચારેલ.

અનિર્વૃત્તિ ટ્રિં પાછું નહિ ફરનાર, યુદ્ધ
વગેરેમાં પાછું નહિ હસનાર.

અનિર્દેશમાન ટ્રિં સતત ગમન કરનાર.

अनिश

५३

अनुकूला

अनिश त्रि० नित्य, निरन्तर, सदाकाय
होना, रात्रि सिवायतुं.

अनिशम् अव्य० हमेश, निरन्तर, सदा.

अनिशस्त त्रि० अनिश्चित.

अनिश्चिन् त्रि० निश्चिन् नहि ते.

अनिष्ट त्रि० अप्रिय, दुःख, पाप, भेद,
अपकार, जेनुं पूजन वगेरे न कथुं
होय तेवा देव वगेरे.

अनिष्टनुष्टयी त्रि० दुष्टशुद्धिवाणुं.

अनिष्टा स्त्री० ते नामनी ऐक वनस्पति.

अनिष्टिन् त्रि० जेणे पद अथवा देवपूजन
न कथुं होय ते.

अनिष्ट त्रि० निष्ठाविनातुं.

अनिष्टा स्त्री० निष्ठानो अभाव.

अनिष्ठात त्रि० अकुशल, अग्राणु, अ-
पंडित, अप्रवीण.

अनिष्पन्न त्रि० नहि उत्पन्न यथेष्ट,
असंपूर्ण.

अनिष्पन्न न० जेने छेडे आंधेकुं पीछुं
न नीकवेकुं होय तेवा आणुथी वीधनुं
वगेरे.

अनीक पु० न० सैन्य, युद्ध, सुख.

अनीकस्थ त्रि० युद्धमां शब्द सैन्य वगेरे.

अनीकिनी स्त्री० सेनानो समुदाय, सेना.

अनीच त्रि० नीच नहि ते, नीचुं नहि ते.

अनीचिदर्शिन पु० ते नामनो ऐक शुद्ध.

अनीति स्त्री० नीति नहि ते, अनीति.

अनीश त्रि० धृष्टिसिवायतुं, अस्वतंत्र,
धृष्टिविनातुं.

अनीश पु० सर्वनो नियंता धृष्टि, विपक्ष.

अनीशा स्त्री० दीनता, दीनपणुं.

अनीश्वर त्रि० अनीश त्रि० ज्यो.

अनीह त्रि० स्पृहावगरनुं, निस्पृह, भेदकार,
निश्चेष्ट.

अनीहा स्त्री० स्पृहानो अभाव, भेदकर.

अनु अव्य० अध्ययन, क्रांतिपणुं काम करतुं.

समीपपणुं, पाछण, हीनपणुं, सरतुं,
साथिपणुं, पारवार, सम्मुखपणुं.

अनुक त्रि० कामी.

अनुकम् अव्य० तर्कवितर्क.

अनुकम्पक त्रि० दयाणु.

अनुकम्पन न० दया.

अनुकम्पा स्त्री० दया, अगार यातवुं ते.

अनुकम्प्य त्रि० वेगनाणुं, दया करवा योग्य,
दयापात्र.

अनुकरण न० नकल करवी ते.

अनुकर्ष पु० स्थानी नीचे पैडां उपर आवेकुं
लाडकुं.

अनुकर्ष न० आकर्षण.

अनुकर्षण पु० न० उपरनो अर्थ.

अनुकल्प पु० गौण कल्प, गौण आचार,
प्रतिनिधि, गौणकल्पतुं प्रतिपादन कर-
नार अर्थ.

अनुकाम त्रि० अत्यंत कामी.

अनुकाम पु० योग्य अभिवादा.

अनुकाम अव्य० धृष्टानुसार, यथेष्ट.

अनुकामीन् त्रि० यथेष्ट गमन करनार,
नीति-अनीति जेया विना धृष्टानुसार
वर्तनार.

अनुकार पु० नकल करवी ते.

अनुकारिन् त्रि० नकल करनार.

अनुकार्य त्रि० नकल करवा योग्य, पाछण
करवा लायक.

अनुकाल अव्य० समयने योग्य, वयन
प्रमाणे.

अनुकीर्तन न० कहेतुं.

अनुकूल पु० पतिभेद.

अनुकूल त्रि० अनुक्रम, सदनार, सदाय,
घोतानो पक्षपात करनार.

अनुकूलता स्त्री० अनुकूलपणुं.

अनुकूलत्व न० उपरनो अर्थ.

अनुकूला स्त्री० दंती वृक्ष.

અનુકૃતિ

૫૪

અનુજન્મન.

અનુકૃતિ સ્ત્રીં અનુકરણ, નકલ કરવી તે.
અનુકૃષ્ટ ત્રિં ખેતેલું, ખેડેલું.

અનુક ત્રિં નહિ કહેલ, નહિ પ્રેરેલ, નહિ
થોળેલ.

અનુકથ ત્રિં જેનું સ્તોત્ર ન હોય તે,
સ્તુતિરહિત.

અનુક્રમ ત્રિં ક્રમને નહિ ઓળંગેલ.

અનુક્રમ અવ્યં ક્રમને નહિ ઓળંગીને.

અનુક્રમણિકા સ્ત્રીં પ્રથમાંના વિષયનું
સાંકળીયું.

અનુકી પું તે નામનો એક યજ્ઞ.

અનુકોશ પું ધ્યા.

અનુકોશ ત્રિં એક કોશ માર્ગને વડી
મથેલ-પ્રાપ્ત થયેલ.

અનુક્ષણ અવ્યં ક્ષણે ક્ષણે, પ્રતિક્ષણે.

અનુક્ષણ ત્રિં નિત્યનું, નિરંતરનું.

અનુગ ત્રિં પાછળ જનાર, સહચર, અનુ-
દૂત સેવક.

અનુગંગ અવ્યં ગંગા ઉપર, ગંગામાં.

અનુગત ત્રિં પાછળ મથેલ, અનુસરેલ,
સાથે મથેલ, અનુદૂત થયેલ.

અનુગતિ સ્ત્રીં પાછળ મથન, અનુસરણ.

અનુગમ પું પાછળ જવું, અનુસરવું,
સહાય થવું, સામાન્ય ધર્મ વડે સર્વ
વિશેષ રૂપેનું પ્રહણ.

અનુગમન નં પાછળ જવું, અનુસરવું.

અનુગમ નં અળદની બાંધાઈ જેટલી લં
બાંધવાળું ગાંડું વગેરે.

અનુગમોત ત્રિં ગાય-અળદની પાછળ
જનાર મોવાળ વગેરે.

અનુગાદિન ત્રિં અનુવાદક, ભાષાંતર કર્તા.

અનુગામિન ત્રિં પાછળ જનાર, અનુસ-
રનાર, સહચર.

અનુગુણ ત્રિં અનુકૂલ, અનુસરેલ. યોગ્ય,
યોગ્ય ઉપકરણ, સમાન ગુણવાળું, ગુણમાં
અસંગ.

અનુગુણ અવ્યં ગુણોને નહિ ઓળંગીને,
ગુણપ્રમાણે, ગુણમાં.

અનુગુણા સ્ત્રીં તાર પાંધેલી વીણા.

અનુગુમ ત્રિં દોકેલ, રહેણું કરેલ.

અનુગૃહીત ત્રિં જેના ઉપર અનુગ્રહ-કૃપા
કરેલ હોય તે.

અનુગ્ર ત્રિં ઉગ્ર નહિ તે, શાંત સ્વભાવનું,
અસમર્થ, અનુદત.

અનુગ્રહ પું કૃપા, મહેત્વની, અનુકૂલતા.

અનુગ્રહ ત્રિં સુધ્ વગેરે ગ્રહને અનુસરેલ.

અનુગ્રાહિન ત્રિં અનુગ્રહવાળું, કૃપાવાળું,
મહેત્વવાની કરનારું.

અનુગ્રાહ્ય ત્રિં અનુગ્રહ કરવા યોગ્ય, કૃપા
કરવા યોગ્ય.

અનુચર ત્રિં સહચર, પાછળ જનાર, દાસ,
સેવક.

અનુચરી સ્ત્રીં સહચરી, દાસી, સેવકી,
દાસપુત્રી.

અનુચારક ત્રિં અનુસરનાર, સેવક.

અનુચિત ત્રિં અયોગ્ય, અપરિચિત.

અનુચિતન નં સ્મરણ કરવું, ચિંતવવું,
સતત ચિંતન કરવું.

અનુચિતા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અનુચ્ચ ત્રિં ઉંચું નહિ તે, ન્યોતિષમાં
કહેલ ગ્રહોનું નીચરથાન.

અનુચ્છિષ્ટ નં એકું નહિ તે.

અનુજ નં તે નામે સુગંધી દ્રવ્ય.

અનુજ ત્રિં પાછળ જન્મેલ.

અનુજ પું નાનોભાઈ.

અનુજન્મન પું નાનો ભાઈ.

અનુજા સ્ત્રીં નાની ગહેન.

અનુજાત પાછળ જન્મેલ.

અનુજાત પું નાનો ભાઈ.

અનુજાવર ત્રિં અત્યંત નાનું.

અનુજીવિન ત્રિં સેવક, આશ્રિત.

અનુજન્મન ત્રિં પાછળ જન્મેલ.

અનુજીવ્ય

૫૨

અનુદિન

અનુજીવ્ય ત્રિં આશ્રય કરવા યોગ્ય,
સેવવા યોગ્ય.

અનુજ્ઞા સ્ત્રીં રત્ન, પરવાનગી.

અનુજ્ઞાપક ત્રિં પરવાનગી આપનાર.

અનુજ્ઞાત ત્રિં જેને પરવાનગી આપી
હોય તે.

અનુજ્યેષ્ઠ ત્રિં મોટાને અનુસરેલ.

અનુજ્યેષ્ઠ અવ્યં મોટાને નહિ આજાંગીને.

અનુતર નં નદી ઉતરવા માટે અપાતો કર.

અનુતર્પ નં મદિરા પીવાનું પાત્ર, મદિરા,
મદિરાપાન, ઇચ્છા, તૃષ્ણા, તરસ, પી-
વાની ઇચ્છા.

અનુતર્પણ નં ઉપરના અર્થ.

અનુતાપ પું પશ્ચાત્તાપ.

અનુતાપિન ત્રિં પશ્ચાત્તાપ કરનાર.

અનુતિલ ત્રિં તલને અનુસરેલ-વાવેલ
ખેતર વગેરે.

અનુતિલ અવ્યં તલમાં, તલ વિધે.

અનુત્વલન નં દાંડી વડે ધાસના અથવા-
ગને ફટકો તે.

અનુત્ક ત્રિં ઉત્કંઠિત નહિ તે, સ્વસ્થ.

અનુત્કર્ષ ત્રિં ઉત્કર્ષ રહિત.

અનુત્કર્ષ પું ઉત્કર્ષનો અભાવ.

અનુત્ત ત્રિં નહિ ભીંજાયેલ, નહિ પ્રેરેલ.

અનુત્તમ ત્રિં ઉત્તમ નહિ તે.

અનુત્તમ નં અતિ ઉત્કૃષ્ટ.

અનુત્તર ત્રિં અત્યંત શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય, ઉત્તમ
નહિ તે, અધમ, સ્થિર, સંયધવિનાનું
બોલનાર.

અનુત્તરા સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.

અનુત્તરોપપાતિકદશા સ્ત્રીં જૈન કાદ-
શાંગીનું નવમું અંગ.

અનુત્તાન ત્રિં ચતુ નહિ તે, નીચા
મુખવાળું.

અનુત્તરઙ્ગ ત્રિં જેમાં તરંગ-મોજાં ઉછ-

ગનાં નહોય તેનું પાણી વગેરે, અચંચળ,
સ્થિર.

અનુત્પત્તિ સ્ત્રીં ઉત્પત્તિ નહિ તે.

અનુત્પત્તિક ત્રિં ઉત્પત્તિવિનાનું.

અનુત્પન્ન ત્રિં ઉત્પન્ન નહિ થયેલ.

અનુત્પાદ પું ઉત્પત્તિનો અભાવ. ઉત્પત્તિ-
રહિત.

અનુત્સાદ પું ઉચ્છેદનો અભાવ.

અનુત્સાદ ત્રિં ઉચ્છેદવિનાનું.

અનુત્સાહ પું ઉત્સાહનો અભાવ, ઉત્સાહ-
વગરનું.

અનુત્સિક ત્રિં ગર્વિષ્ટ નહિ તે, નિર-
ભિમાની.

અનુત્સુક ત્રિં ઉત્કંઠિત નહિ તે, ઉત્કંઠા-
વિનાનું.

અનુત્સૂત્ર ત્રિં સૂત્રને અનુસરતું, સૂત્રવિરુદ્ધ
નહિ તે.

અનુત્સેક પું ગર્વનો અભાવ.

અનુત્સેકિન ત્રિં ગર્વવિનાનું.

અનુદ ત્રિં પ્રેરક નહિ તે, સમાન રૂપે
આપનાર.

અનુદક નં જેમાં જળ આપવામાં આવતું
નથી તેનું એક શ્રાદ્ધ.

અનુદક ત્રિં પાણીવિનાનું.

અનુદગ્ર ત્રિં ઉગ્ર નહિ તે, ક્રામળ, તીક્ષ્ણ
નહિ તે, અતિઉન્નત.

અનુદર ત્રિં નાના પેટવાળું. કૃશોદર.

અનુદર્શન નં અનુચિંતન-ચિંતવન.

અનુદાત્ત પું અનુદાત્ત સ્વર, જે સ્વરનું
નીચેથી ઉચ્ચારણ ન થાય તે.

અનુદાર નં અત્યંત ઉદાર નહિ તે,
મોટું નહિ તે, અત્યંત દાતા-ઉદાર

અનુદાર પું સ્ત્રીને અનુસરનાર પુરુષ.

અનુદિત ત્રિં ઉદય નહિ પામેલ, નહિ
કહેલ.

અનુદિન અવ્યં દરોજ, હમેશ.

અનુદિવસ

૫૬

અનુપદ

અનુદિવસ અવ્યં ઉપરનો અર્થ.
અનુદષ્ટિ સ્ત્રીં યોગ્ય દષ્ટિ, અનુદૂલ દષ્ટિ.
અનુદષ્ટિ ત્રિં અનુદૂલદષ્ટિવાળું.
અનુદેશ પું ક્રમ પ્રમાણે ઉચ્ચાર, ઉપદેશ.
અનુદેશ પું ઉદેશ નહિ તે.
અનુદ્યત ત્રિં ઉદ્યત નહિ તે, વિનયવાળું.
અનુદ્ધરણ નં ઉદ્ધાર નહિ તે.
અનુદ્ધાર પું ઉદ્ધારનો અભાવ.
અનુદ્યુત ત્રિં નહિ ઉત્થાપેલ, નહિ અદ્ધાર કાઢેલ.
અનુદ્યુટ ત્રિં અપ્રગલ્ભ, મૃદુ, ક્રામળ.
અનુષમ ત્રિં નિર્ઘર્મી.
અનુષમ પું ઉચ્ચમનો અભાવ.
અનુષૂત નં ક્ષરી જુશાર ખેલવો તે.
અનુષોગ પું ઉષોગનો અભાવ.
અનુષોગ ત્રિં ઉષોગરહિત.
અનુષ્ટુત ત્રિં પાછળ ગયેલ, પાછળ પડેલ.
અનુષ્ટુત નં માત્રાના અનુષ્ટોત્રને બોલતાં જે સમય લાગે તેટલા સમયવાળો એક તાલ.
અનુઘ્રાહ ત્રિં જેનો વિવાહ ન થયો હોય તે.
અનુઘ્રાહ પું વિવાહનો અભાવ.
અનુઘ્રિગ્ન ત્રિં ઉદ્ગ્રિગ્ન નહિ તે, નહિ કંટાળેલ.
અનુઘ્રેગ પું ઉદ્ગ્રેગનો અભાવ.
અનુઘ્રેગ ત્રિં ઉદ્ગ્રેગવિનાનું.
અનુઘાવન નં પાછળ જવું-દોડવું, અનુ-રંધાન, તત્ત્વના નિશ્ચયને અનુસરવું.
અનુઘ્યા સ્ત્રીં શુભ ચિંતન અનુગ્રહ, આ-સક્તિ, મહેરજાની.
અનુઘ્યાન નં પ્રતિક્ષણ ચિંતન.
અનુઘ્યાય ત્રિં શુભ ચિંતન કરનાર, ચિં-તવન કરનાર.
અનુઘ્યેય ત્રિં અનુગ્રહ-મહેરજાની કરવા યોગ્ય, જેનું શુભ ચિંતન કરવામાં આવતું હોય તે.

અનુનય પું વિનય, પ્રણામ, પ્રાર્થના, વીનયણી, સાંત્વન.
અનુનયિન ત્રિં વિનયવાળું, પ્રણામ-પ્રાર્થના વીનયણી કરનાર.
અનુનાદ પું પડ્યો, અનુરૂપ શબ્દ. એક સરખો શબ્દ.
અનુનાદિન ત્રિં પડ્યો કરનાર, એક સર-ખો શબ્દ કરનાર.
અનુનાયિકા સ્ત્રીં નાયિકાને અનુસરનારી સ્ત્રી-દાસી-સખી.
અનુનાશ પું પાછળ મરાણું.
અનુનાસિક પું મુખ અને નાસિકાથી ઉચ્ચારાતો વર્ણ-અક્ષર.
અનુનીત ત્રિં પ્રાર્થના કરેલ, શાંત પાડેલ, મનાવેલ.
અનુનેય ત્રિં પ્રાર્થનાને યોગ્ય, શાંત પા-ડવા યોગ્ય, મનાવા યોગ્ય.
અનુપકાર પું ઉપકાર નહિ તે, અપકાર.
અનુપકારિન ત્રિં ઉપકાર નહિ કરનાર, અપકાર કરનાર.
અનુપક્ષિત ત્રિં ક્ષીણ નહિ તે, અનુ-પક્ષીણ.
અનુપઠિતન નં શુરમુખના પાઠ પ્રમાણે પાઠ કરવો તે.
અનુપઠિત ત્રિં શુરના મુખથી જે પ્રમાણે લખાયું હોય તે પ્રમાણે લખેલ.
અનુપઠિતિન ત્રિં શુરે જે પ્રમાણે લખાવ્યું હોય તે પ્રમાણે લખનાર.
અનુપતન નં પાછળ પડવું; અનુદૂલ પડવું, અનુસરવું પડવું.
અનુપતિ અવ્યં પતિની સમીપ, પતિની પાસે.
અનુપથ પું અનુદૂલ માર્ગ.
અનુપથ અવ્યં માર્ગસમીપ, માર્ગમાં.
અનુપદ નં અનુદૂલ પદ, યોગ્ય સ્થાન.
અનુપદ અવ્યં પદની પાછળ, પગલે પગલે.

અનુપદ્

૫૭

અનુપૃષ્ઠ

અનુપદ્ નં દરેરોજ.મેળવવા થોડ્ય અન્ન વગેરે.

અનુપદિક ત્રિં પાછળ ગયેલ.

અનુપદિન્ ત્રિં પાછળ પડી શોધ કરનાર.

અનુપદિષ્ટ ત્રિં નહિ ઉપદેશેલ.

અનુપદીના લોં જોડા, પગરખાં.

અનુપદિ ત્રિં નિષ્કપટ, સરળ વ્યવહાર-વાળું.

અનુપનીત પું જેને જનોઈ ન આપી હોય તેવો ગાળક.

અનુપનીત ત્રિં પાસે નહિ લઈ જવાયેલ.

અનુપન્યાસ પું નહિ કહેવું તે.

અનુપપત્તિ લીં યુક્તિનો અભાવ, અસંગતિ.

અનુપપન્ન ત્રિં યુક્તિરહિત, અસંગત, અંધ ખેસતું નહિ તે, અપદિત.

અનુપવાચ ત્રિં પ્રતિબંધરહિત.

અનુપમ ત્રિં ઉપમારહિત, અતુલ, અતિ ઉત્કૃષ્ટ.

અનુપમા લીં ઉપમાનો અભાવ, કુમુદ નામના દિગ્ગજની સ્ત્રી, સુપ્રતીક નામના દિગ્ગજની સ્ત્રી.

અનુપમેય ત્રિં જેને ઉપમા ન આપી શકાય તે, ખીન સમાન નહિ તે.

અનુપયુક્ત ત્રિં ઉપયોગી નહિ તે, અથોગ્ય.

અનુપયોગ પું ઉપયોગનો અભાવ, અનુ-કૂલતાનો અભાવ.

અનુપયોગ ત્રિં ઉપયોગી નહિ તે.

અનુપરત ત્રિં અશાંત, વિષયો ઉપરની પ્રીતિ જેણે છોડી નથી તે.

અનુપરતિ લીં અશાંતિ, વિષયાભિલાષથી નિવૃત્તિનો અભાવ.

અનુપલક્ષિત ત્રિં વિશેષ કરી નહિ જાણેલ, નહિ જાણાયેલ, એથિતું, અકસ્માત.

અનુપલઘ્નિ લીં અપ્રાપ્તિ, લાભનો અભાવ, પ્રત્યક્ષ આદિનો અભાવ.

અનુપચીત પું જેને જનોઈ ન દીધી હોય તેવો ગાળક.

અનુપદામ પું શાંતિનો અભાવ, નિવૃત્તિનો અભાવ.

અનુપસંહાર પું ઉપસંહારનો અભાવ.

અનુપસંહારિન્ પું ન્યાયમતમાં કહેલ એક હુકમ હેતુ.

અનુપસંહારિન્ ત્રિં ઉપસંહાર નહિ કરનાર.

અનુપસેચન નં દહિં વગેરે વ્યંજનરહિત અન્ન.

અનુપસ્કૃત ત્રિં જેના ઉપર પાક વગેરે સંસ્કાર કર્યા ન હોય તે, અવિકૃત.

અનુપસ્થાન નં ઉપસ્થાન-સ્મરણનો અભાવ.

અનુપસ્થાન ત્રિં સ્મૃતિશૂન્ય.

અનુપસ્થાપ્ય ત્રિં સ્મરણને અપોગ્ય, નહિ સંભારવા થોડ્ય.

અનુપસ્થિતિ લીં સ્મરણનો અભાવ.

અનુપહત ત્રિં ઉપધાતરહિત.

અનુપહત નં કીનારીવાળું નહિ વાપરેલું નવું વસ્ત્ર.

અનુપાકૃત ત્રિં યત્નમાં કરવામાં આવતા ઉપાકરણ સંસ્કારથી રહિત.

અનુપાત પું પાટી ગણિતમાં કહેલ ત્રિ-શિક્ષી યુક્ત સંખ્યાપાત, પાછળ પડવું.

અનુપાત અવ્યં નમાવીને.

અનુપાતક નં અલક્ષ્ય વગેરે મહાપાપના જેવું એક પાપ.

અનુપાતકિન્ ત્રિં અલક્ષ્ય વગેરે મહા-પાપના જેવું પાપ કરનાર.

અનુપાતિન્ ત્રિં પાછળ જનાર, અનુસરનાર.

અનુપાન નં ઔપધતી પાછળ અથવા સાથે જે પીવામાં આવે તે-મધ-ગોળ વગેરે.

અનુપાન અવ્યં જળની પાસે.

અનુપાવૃત્ત ત્રિં પાણું નહિ ફરેલ.

અનુપુષ્પ પું તે નામનું એક ઝાડ-કાસડો.

અનુપૂર્વ ત્રિં ક્રમ પ્રમાણેનું, પાછળ જનાર.

અનુપૃષ્ઠ ત્રિં વાંસામાં આંધવાનો પાશ વગેરે.

અનુપેત

૫૮

અનુમાત્

અનુપેત ત્રિં પાસે નહિ ગયેલ.

અનુમ ત્રિં નહિ વાવેલ.

અનુપ્રવાન નં અક્ષરોના ઉચ્ચારણમાં થતો પ્રય ન.

અનુપ્રયચન નં શુદ્ધપથી જે પ્રમાણે ઉચ્ચાર થયો હોય તે પ્રમાણે ઉચ્ચાર.

અનુપ્રયચનાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાં કહેલો એક શબ્દમૂલ.

અનુપ્રવેશ પું નીચેનો શબ્દ બુઝો.

અનુપ્રવેશન નં પાછળ પ્રવેશ, અનુકૂલ પ્રવેશ, યોગ્ય પ્રવેશ.

અનુપ્રાસ પું તે નામનો એક શબ્દલંકાર.

અનુપ્લવ પું સહાય, અનુચર, દાસ.

અનુવન્ધ પું આંધવું, ઇચ્છાપૂર્વક એક પ્રકારના દોષનો અભ્યાસ, વારંવાર અભિનિવેશ, કોઈપણ શાસ્ત્રના આરંભમાં કહેવાતા અધિકારી, વિષય, સંબંધ તથા પ્રયોજન; મુખ્યને અનુસરનાર અપ્રધાન, કોઈપણ એક સંબંધ, વાત-પિત-વગેરે દોષોનું અપ્રધાનપણું, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ઇતિસંસ્ક વર્ણ, કળના સાધનરૂપ એવા અનુકાનનો વારંવાર અભ્યાસ, અંધન, આરંભ, અનુસરવું, સતત સંબંધ, અવિચિત્રપણું, પાછળથી થનાર શુભ અશુભ, પાછળ સંબંધ.

અનુવંધિન્ ત્રિં સહચર, પાછળથી ગયેલ, અનુસરેલ, વ્યાપક.

અનુવંધી સ્ત્રીં હેડકીનો રોગ, તૃપ્ત્યુ, તરસ.

અનુવન્ધ્ય ત્રિં વધતે માટે આધવાયોગ્ય ગાય-ખજાદ વગેરે,

અનુવોધ પું પ્રથમ ચોપડેલા ચંદન વગેરેના ગંધને વધારે કરવા માટે ફરી મદન કરવું વગેરે, પછીનો બોધ-જ્ઞાન.

અનુઘ્રાહણ નં ગ્રાહણ નામના મંત્રો સિવાયનો જે વેદવિભાગ તેના જેવો ક્રોધ અંધ.

અનુઘ્રાહણિન્ ત્રિં અનુઘ્રાહણ અંધને બાણનાર અથવા બાણનાર.

અનુભવ પું અનુભવ, સ્મરણભિન્ન જ્ઞાન.

અનુભાષ પું ખજનો-સેના વગેરેથી ઉત્પન્ન થનાર રાગનું એક તેજ, પ્રતાપ, અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રસન્યંજક ભાવ, સામર્થ્ય, તેજ, માહાત્મ્ય.

અનુભાવિન્ ત્રિં સાક્ષાત્કાર વગેરે કરનાર, પાછળ ઉત્પન્ન થનાર નાનો ભાઈ વગેરે.

અનુભાવણનં સહભાષણ, સાથે બોલવું તે.

અનુભૂ સ્ત્રીં અનુભવરૂપ એવું એક પ્રકારનું જ્ઞાન.

અનુભૂતાશ્ચિન્મૃતિ સ્ત્રીં ભાવના નામનો એક સંસ્કાર-જ્ઞેનાથી કંઈ બૂલાવું નથી.

અનુમ્ત ત્રિં અનુભવેલ, પાછળ જન્મેલ.

અનુમૃતિ સ્ત્રીં અનુભવ.

અનુમૃતિપ્રકાશ પું ઉપનિષદોના તાત્પર્યને સમજાવનાર માધવાચાર્યે રચેલું એક પ્રકરણ.

અનુમત ત્રિં અનુમોદન અપાયેલ, સંમતિ અપાયેલ, માનેલ.

અનુમતકર્મકારિન્ ત્રિં સંમતિ-અનુમતિ પ્રમાણે કામ કરનાર.

અનુમતિ સ્ત્રીં અનુજ્ઞા, સંમતિ, અનુમોદન, રગ, એક કળા જેમાં ઓછી હોય તેવા ચંદ્રવાળી શુદ્ધ ચોદશથી યુક્ત પૂનેમ.

અનુમન્તુ ત્રિં અનુમોદન આપનાર અનુજ્ઞા-પરવાનગી આપનાર.

અનુમંત્રણ નં મંત્રોચ્ચાર પછી મંત્રપૂર્વક સંસ્કાર વગેરે કરવો તે, યજ્ઞ વગેરેમાં મંત્રોચ્ચારપૂર્વક કરવામાં આવતો એક સંસ્કાર.

અનુમરણ નં પાછળ મરવું.

અનુમા સ્ત્રીં એક જાતનું જ્ઞાન.

અનુમાત્ ત્રિં અનુમાન કરનાર.

અનુમાન

૫૧

અનુરોધ

અનુમાન નં અનુમાન, વ્યાખ્યાના જ્ઞાનથી
વ્યાપકનો નિશ્ચય.

અનુમાનચિન્તામણિપું ગંગેશ ઉપાધ્યાયે
કરેશે ન્યાયશાસ્ત્રના અનુમાનતત્ત્વને
સમજાવનાર એક ગ્રંથ.

અનુમાનદીધિતિ સ્ત્રીં રઘુનાથ શિરોમણિ
નામના વિદ્વાને કરેલી અનુમાન ચિંતા-
મણી ગ્રંથની વ્યાખ્યા-ટીકા.

અનુમાનોક્તિ સ્ત્રીં તર્ક.

અનુમાર્ગ અવ્યં માર્ગમાં, માર્ગની પાછળ.

અનુમાષ અવ્યં આડમાં.

અનુમાસ અવ્યં દરેક મહિને.

અનુમિત ત્રિં અનુમાન કરેલ.

અનુમિતિ સ્ત્રીં અનુમાન.

અનુમિત્તા સ્ત્રીં અનુમાન કરવાની ઈચ્છા.

અનુમૃત ત્રિં પાછળ મરણ પામેલ.

અનુમેય ત્રિં અનુમાન કરવા યોગ્ય.

અનુમોદ પું નં અનુમોદન, તે કયું તે
મારે કળૂક છે એવી ઈચ્છા દર્શાવતી તે.

અનુમોદન નં ઉપરનો અર્થ.

અનુમોદિત ત્રિં અનુમોદન કરાયેલ.

અનુગય અવ્યં જરમાં.

અનુયાજ પું તે નામનો એક યજ.

અનુયાત ત્રિં પાછળ ગયેલ, સાથે ગયેલ.

અનુયાત્ર અવ્યં યાત્રામાં, યાત્રા પછી.

અનુયાત્રિક ત્રિં પાછળ જનાર, અનુચર,
સેવક.

અનુયાયિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અનુયુક્ત ત્રિં જાણવા ઇચ્છેલ પદાર્થ,
પૂછેલ.

અનુયુગ અવ્યં યુગમાં.

અનુયૂપ અવ્યં યૂપમાં, યજ્ઞસ્તંભમાં.

અનુયોક્ત ત્રિં પ્રશ્ન કરનાર, પગાર લઈ
ભણાવનાર.

અનુયોગ પું પ્રશ્ન.

અનુયોગકૃત્ પું આચાર્ય.

અનુયોગકૃત્ ત્રિં પ્રશ્ન કરનાર.

અનુયોગિન ત્રિં પ્રશ્ન કરનાર.

અનુયોજન નં પ્રશ્ન, પૂછવું.

અનુયોજ્ય ત્રિં પ્રશ્ન કરવા યોગ્ય, જેણે
આજ્ઞાપૂર્વક પ્રશ્ન કર્યો હોય તે, આજ્ઞા
કરનાર, દાસ વગેરે.

અનુરક્ત ત્રિં અનુરાગવાળું, સ્નેહી થયેલ,
લાલ રંગને પામેલ.

અનુરક્તિ સ્ત્રીં અનુરાગ, સ્નેહ.

અનુરક્ક ત્રિં સ્નેહવાળું કરનાર.

અનુરક્તન ત્રિં સ્નેહવાળું કરનાર.

અનુરક્તિન નં સ્નેહવાળું કરવું તે.

અનુરક્તિત ત્રિં સ્નેહયુક્ત કરેલ, પ્રસન્ન
કરેલ.

અનુરણન નં પડથો, થંદરી વગેરેનો
રણુકારો.

અનુરત ત્રિં અનુરાગી થયેલ, પ્રીતિ
પામેલ.

અનુરતિ સ્ત્રીં અનુરાગ, પ્રીતિ.

અનુરસ ત્રિં માધુષ આદિ રસને અનુ-
સરેલ.

અનુરહસ ત્રિં એકાંત પ્રદેશને અનુસરેલ.

અનુરાગ પું અત્યંત પ્રીતિ, સ્નેહ.

અનુરાગ ત્રિં રાતું થયેલ.

અનુરાગિન ત્રિં સ્નેહવાળું.

અનુરાષ ત્રિં રાત્રિને અનુસરેલ.

અનુરાષ અવ્યં રાત્રિમાં, દરેક રાત્રિએ.

અનુરાધા સ્ત્રીં તે નામનું એક નક્ષત્ર.

અનુરુદ્ધ ત્રિં રોકેલ, દરકાર નહિ કરેલ.

અનુરુધ્ ત્રિં રોકનાર, અટકાવનાર, દરકાર
નહિ કરનાર.

અનુરૂપ ત્રિં સમાન રૂપવાળું, યોગ્ય-
તાવાળું.

અનુરૂપ અવ્યં યોગ્ય, સરખું.

અનુરોધ પું અટકાવવું તે.

अनुरोधिन

६०

अनुवेद्य

अनुरोधिन त्रि० दशरु नडि करनार,
अनुसरनार.

अनुलाप पु० वारवार भोजनं ते.

अनुलापिन त्रि० वारवार भोजनार.

अनुलिप्त त्रि० योपडेय, दीपेय, परडेय.

अनुलेप पु० यंदन वगेरेनुं मर्दन, लेपननां
साधन यंदन वगेरे.

अनुलेपक त्रि० लेपन करनार.

अनुलेपन न० अनुलेप शब्द लुओ.

अनुलेपित त्रि० लेपन करेय, योपडेय.

अनुलेपिन त्रि० लेपन करनार.

अनुलोम पु० कम प्रभाणे.

अनुलोम त्रि० योअताने पाभेय, कमने
पाभेय.

अनुलोमज पु० ली०-जा परखेदी क्षत्रिय
वगेरे गतिनी स्त्रीओमां आक्षाय वगेरे
उच्य वरुना पुत्रपथी उत्पन्न थयेय.

अनुलोमजन्मन पु० ली० उपरतो अर्थ.

अनुवंश अव्य० वंशमां.

अनुवक्त त्रि० सुश्रुपथी श्रवणु करी ते
प्रमाणे भोजनार.

अनुवक्त त्रि० अत्यंत वांङ्.

अनुवचन न० योअ्य वचन.

अनुवत्सर पु० योअ्य वर्ष.

अनुवर्ष न० उपरतो अर्थ.

अनुवर्त्तन न० पाछण ननुं, अनुसरनुं.

अनुवर्त्तिन त्रि० पाछण ननार, अनुसर-
नार.

अनुवृत्ति ली० अनुसरनुं.

अनुवाक पु० गानरुधिन ऐयी ऋग्वेदनी
कडी, ऋग्वेद तथा यजुर्वेदनी समूह,
'शस्त्र' ऐया नामथी असिद्ध ऐयो वेदनी
ऐक भाग.

अनुवाक्या ली० ऋग्वेदनी ऐक मंत्रकडी.

अनुवाच् पु० अध्यापक.

अनुवाचन न० अध्यापन, आज्ञावनुं.

अनुवाचनीय त्रि० अध्यापक.

अनुवात पु० शिष्य वगेरेना देशदी. सु३
वगेरेना देशतः ननार वायु.

अनुवाद पु० वारवार भोजनं, सिद्ध उपदेश,
पुनरुक्ति, लापान्त.

अनुवादक त्रि० अनुवाद करनार, लापान्त-
तरदार.

अनुवाद्य त्रि० अनुवाद करवा योअ्य.

अनुवादिन त्रि० अनुवाद करनार.

अनुवार अव्य० वारवार.

अनुवासन न० धूप वगेरेथी सुगंधी करनुं,
वैद्यकमां कहेय तेय वगेरेथी अस्तिकर्म.

अनुवासनीय त्रि० सुगंधदार करवा योअ्य,
सुगंधवाणुं करवामां कारणुश्य.

अनुवासित त्रि० सुगंधवाणुं करेय,
अस्तिकर्मथी चिकित्सा करेय.

अनुवास्य त्रि० सुगंधवाणुं करवा योअ्य,
अस्तिकर्मथी चिकित्सा करवा योअ्य.

अनुविधायिन त्रि० पाछण करनार,
अनुमोदन अपायेय.

अनुविद्ध त्रि० मिश्र थयेय.

अनुविन्ध्य पु० ते नामतो अवन्ती देशतो
राज्य.

अनुवृत्त त्रि० पाछण वर्तनार, पाछण
थनार, अनुसरयेय.

अनुवृत्ति ली० अनुसरनुं, सेवनुं, अन्यथ,
समन्वय.

अनुवेद्य पु० संसर्ग, संश्रय.

अनुवेळ अव्य० दरेक समये, क्षण क्षण.

अनुवेळित न० सुश्रुत नामना वैद्यक
ग्रंथमां कहेय त्रय उपरनुं लेपन-
अंधन.

अनुवेश पु० मोटाने पडतो मुडी नानानो
विवाद थाय ते.

अनुवेश्य त्रि० पाठोशीनी पासेना धरमां
रहेनार.

અનુચ્ચ

૬૨

અનુષ્ઠ

અનુચ્ચ ત્રિં પાછળ ગમેલ, અનુસરેલ.
 અનુચ્ચાર્યજ્ઞાન નં મંત્ર વગેરેના યોગ્ય
 અર્થનું પ્રકાશક વ્યાખ્યાન.
 અનુચ્ચાહાર પું અનુવાદ, સાથે કહેવું તે.
 અનુવ્રજન નં પાછળ જવું, અનુસરવું.
 અનુવ્રજ્યા સ્ત્રીં અનુસરવારૂપે સેવા,
 અનુવ્રત ત્રિં અનુકૂલ કર્મવાળું.
 અનુશતિકાવિ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાં
 કહેલ શબ્દસમૂહ.
 અનુશય પું પશ્ચાત્તાપ, અત્યંત દ્રેષ, પૂર્વનું
 વેર.
 અનુશયાન ત્રિં પશ્ચાત્તાપ કરનાર.
 અનુશયાની સ્ત્રીં એક પ્રકારની પારકી
 નાણિકા.
 અનુશયિતવ્ય ત્રિં પસ્તાવો કરવા યોગ્ય.
 અનુશયિન પું કર્મનો ક્ષય થાય ત્યાંસુધી
 ચન્દ્રલોકમાં રહી કર્મ કંઈક બાકી રહે
 ત્યારે પશ્ચાત્તાપયુક્ત થઈ પૃથ્વીલોકમાં
 જન્મ લેવા તૈયાર થયેલ જીવ.
 અનુશયિન ત્રિં પશ્ચાત્તાપવાળું.
 અનુશયી સ્ત્રીં તેનામનો પગનો એક રોગ.
 અનુશર પું રાક્ષસ.
 અનુશાસક ત્રિં શિખામણ આપનાર, ખરૂં
 જણાવનાર.
 અનુશાસન નં જણાવવું, ખરૂં જણાવવું,
 કર્તવ્યનો ઉપદેશ, પ્રતિપાદન.
 અનુશાસિત્ ત્રિં કર્તવ્યનો ઉપદેશ આપ-
 નાર, ખરૂં જણાવનાર.
 અનુશાસિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અનુશાસિત સ્ત્રીં અનુશાસન શબ્દનો અર્થ.
 અનુશાસ્ત્ર ત્રિં અનુશાસક શબ્દ જુઓ.
 અનુશિષ્ટ ત્રિં જેને કર્તવ્યનો ઉપદેશ આ-
 પેલો હોય તે, દંડેલ.
 અનુશીત અવ્યં તાલમાં, ઠંડીમાં.
 અનુશીલન નં સતત અભ્યાસ, પ્રતિક્ષણ
 આચરણ.

અનુશોક પું પાછળથી શોક, પશ્ચાત્તાપ.
 અનુશોચક ત્રિં પાછળથી શોક કરનાર,
 પસ્તાવો કરનાર.
 અનુશોચન નં અનુશોક શબ્દનો અર્થ.
 અનુશોચન સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અનુશોચનીય ત્રિં પાછળથી શોક કરવા
 યોગ્ય.
 અનુશોચિત નં અનુશોચન શબ્દનો અર્થ.
 અનુશોચ ત્રિં જેણે શોક કરવાનો આરંભ
 કર્યો હોય તે.
 અનુશ્લોક નં મહાવ્રતમાં ગાવા યોગ્ય
 એક સામ.
 અનુષક્ત ત્રિં લાગેલું, ચોરેલું, વળગેલું.
 અનુષક્તિ પું દયા, પ્રસંગ, બેઠાવું, વળગવું.
 અનુષક્તિન્ ત્રિં વળગ્યું રહેનાર, વળગનાર,
 ચોરનાર.
 અનુષન્ અવ્યં અનુક્રમ.
 અનુષિન્ ત્રિં સતત છાંદેલ, પાછળથી
 સીંચેલ.
 અનુષેચન નં વારંવાર સીંચવું, પાછળથી
 સીંચવું.
 અનુષ્ટુતિ સ્ત્રીં અનુક્રમે સ્તુતિ.
 અનુષ્ટુભ્ગર્મા સ્ત્રીં જેમાં પહેલું ચરણ
 પાંચ અક્ષરનું અને બાકીનાં ત્રણ ચરણ
 આઠ આઠ અક્ષરનાં હોય છે તે એક છંદ.
 અનુષ્ઠ અવ્યં કર્મજોના સમુદાયમાં.
 અનુષ્ટુભ્ સ્ત્રીં સરસ્વતી, તે નામનો એક
 છંદ.
 અનુષ્ઠ ત્રિં અનુક્રમે રેથર કરનાર.
 અનુષ્ઠાત્ ત્રિં વિધાન કરનાર, વિધિથી
 શાસ્ત્રોક્ત કર્મ કરનાર.
 અનુષ્ઠાન નં શાસ્ત્રોક્ત કર્મ વિધિથી
 કરવું તે.
 અનુષ્ઠિત ત્રિં વિધિપૂર્વક કરેલું શાસ્ત્રો-
 ક્ત કર્મ.
 અનુષ્ઠ અવ્યં સમગ્ર, સારી રીતે.

અનુષ્ટેય

૬૨

અનૂબંધ્ય

અનુષ્ટેય ત્રિં કરવા યોગ્ય.

અનુષ્ઠન નં કમળ.

અનુષ્ઠન ત્રિં ઉતું નહિ તે, ગરમ નહિ તે, આગમ્ય.

અનુષ્ઠન પું શીતલ સ્પર્શ.

અનુષ્ઠનુ પું ચંદ્રમા.

અનુષ્ઠનવલ્લિકા સ્ત્રીં કાળી ક્રોમડ.

અનુસંવત્સર અવ્યં વર્ષમાં, દરેક વર્ષે.

અનુસંવરણ નં અનુક્રમે છુપાવવું.

અનુસંહિત ત્રિં જેતું અનુસંધાન કરવામાં આવ્યું હોય તે, સાધેલ, તકિલ.

અનુસંહિત અવ્યં સંહિતામાં.

અનુસંતતિ સ્ત્રીં અખંડ ધારા.

અનુસંધાન નં શોધવું, વિચારવું.

અનુસંધેય ત્રિં શોધવા યોગ્ય, વિચારવા યોગ્ય.

અનુસર ત્રિં અનુચર, સાથે જતાર.

અનુસરણ નં પાછળ જવું, અનુસરવું, નકલ કરવી.

અનુસક્ત અવ્યં યત્નમાં કરવામાં આવતા સ્નાન પક્કી, સ્નાનમાં.

અનુસાય અવ્યં સાયકાળે.

અનુસાર પું અનુસરવું.

અનુસારણા સ્ત્રીં પાછળ હોડવું, દૂર કરવું, ખસેડવું, અનુસરવું.

અનુસારિન્ ત્રં અનુસરનાર, પાછળ જનાર.

અનુસૂયા સ્ત્રીં શકુંતલાની એક સખી.

અનુસૂતિ સ્ત્રીં અનુસરવું.

અનુસૃષ્ટિ સ્ત્રીં પાછળથી સરજવું, હાજર જવાળી સ્ત્રી.

અનુસેવિન્ ત્રિં સતત સેવા કરનાર.

અનુસ્તરણ ત્રિં ચામડાનું આરોહન વગેરે.

અનુસ્તરણી સ્ત્રીં વૈતરણી નદીમાંથી ઉતરવારી ગાય.

અનુસ્મૃતિ સ્ત્રીં યોગ્ય ચિંતન.

અનુસ્યૂત ત્રિં શુધાયેલ, પરાંવાયેલ, નિવના સંબંધવાળું.

અનુસમાહાર પું અનુસંધાન.

અનુસ્વાર પું અતુસ્વાર.

અનુહરણ નં દેશની ભાષા-ચેષ્ટા વગેરેથી નકલ કરવી, ચાળા પાડવા, સાદસ્ય ધર્મ પ્રકટ કરવો.

અનુહાર પું નકલ કરવી, પાછળથી હરવું, ઉપમા.

અનુહારક નં ઉપરનો અર્થ.

અનુહાર્ય ત્રિં નકલ કરવા યોગ્ય.

અનુદ્રુત ત્રિં હરેલ, નકલ હરેલ.

અનુહોડ અવ્યં હોડીમાં, ચોરના ચિન્હમાં.

અનૂક પું નં ગયેલો જન્મ, સુશીલ, પીડનું એક હાડકું.

અનૂકાશ પું નીચેના દેહ વગેરેનો પ્રકાશ.

અનૂચાન પું • અંગસહિત વેદનો અભ્યાસ કરનાર, વેદના અર્થનું પ્રવચન કરવામાં સમર્થ, ચિત્તથી, સચિત્ત.

અનૂચ ત્રિં ઉતું નહિ તે.

અનૂચ્ય ત્રિં પાછળથી કરવા યોગ્ય.

અનૂદ ત્રિં નહિ પરણેલ.

અનૂતિ સ્ત્રીં ગતિનો અભાવ.

અનૂદિત ત્રિં જેતું ભાષાંતર કરેલ હોય તે.

અનૂદ્ય અવ્યં અનુવાદ કરીને.

અનૂચ ત્રિં અનુવાદ કરવા યોગ્ય.

અનૂન ત્રિં પરિપૂર્ણ, સમગ્ર, એમણું નહિ તે.

અનૂનક ત્રિં પૂર્ણ, અખંડ.

અનૂપ ત્રિં જસપ્રાય સ્થાન, જળમય.

અનૂપ પું કચ્છ દેશ.

અનૂપજ નં જળમય પ્રદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ, આદુ.

અનૂપદેશ પું જસપ્રાય દેશ,

અનૂપ્ય ત્રિં જળચર પ્રદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

અનૂબન્ધ્ય ત્રિં વધેને માટે આંધવા યોગ્ય, યત્નસંપન્નથી થયું.

અનૂયાજ

૬૩

અનોકહ

અનૂયાજ પુઁ તે નામનો એક યજ્ઞ.
 અનૂર ત્રિઁ સાયજવિનાનું.
 અનૂર પુઁ સૂર્યનો સારથી-વિનતાનો મોટો
 પુત્ર અર્ણવ.
 અનૂરસારથિ પુઁ સૂર્ય.
 અનૂરાચ ત્રિઁ આરાધન કરવા યોગ્ય, સંવ-
 વવા યોગ્ય.
 અનૂચ પુઁ જેને ઋચા ભણાવવામાં આવી
 નથી તે, જનોઈ નહિ દોષેય બાળક.
 અનૂજુ ત્રિઁ સરળ નહિ તે, વાંકું, શક,
 કુટિલ.
 અનૂળ ત્રિઁ કરજ વિનાનું, કરજદાર નહિ તે.
 અનૂળિન્ ત્રિઁ ઉપરનો અર્થ.
 અનૂત નઁ અસત્ય.
 અનૂતક ત્રિઁ અસત્ય બોલવામાં જે આસ-
 કા હોય તે, જૂઠું.
 અનૂતવાદિન્ ત્રિઁ અસત્યવાદી.
 અનૂતુ પુઁ પોતપોતાને યોગ્ય વર્ષા વગેરે
 ઋતુ સિવાયનો કાળ, સ્ત્રીના રજોદર્શન
 સિવાયનો કાળ.
 અનૂંસ ત્રિઁ હિંસક નહિ તે, દયાળુ.
 અનેક ત્રિઁ એક નહિ તે-અનેક, અપ્રધાન,
 અકેરણ, અપ્રથમ.
 અનેકજ પુઁ પક્ષી.
 અનેકજાતિધૈચિશ્ય નઁ જૈનમતે તીર્થ-
 કરેનાં ૩૫ વાળીનાં શુભોભાદિનો ૩૦
 મો શુભ.
 અનેકતા સ્ત્રીઁ અનેકપણું.
 અનેકત્વ નઁ ઉપરનો અર્થ.
 અનેકધા અવ્યઁ બહુ પ્રકારે, અનેક પ્રકારે.
 અનેકય પુઁ હાથી.
 અનેકમૃતિ પુઁ પરમેશ્વર.
 અનેકરૂપ ત્રિઁ અનેક રૂપ-રંગવાળું વસ્ત્ર
 વગેરે.
 અનેકલેખન પુઁ પરમેશ્વર, જનક.

અનેકવર્ણમસીકરણ નઁ બીજા શબ્દોમાં
 કહેલું એક બીજા.
 અનેકવિધ ત્રિઁ અનેક પ્રકારનું.
 અનેકશમ્ અવ્યઁ અનેકવાર, ઘણીવાર.
 અનેકાચ ત્રિઁ એકાચ નહિ તે, અન્ય હેઠ-
 વવાળું.
 અનેકાન્ત ત્રિઁ અનિશ્ચિત, અનિશ્ચિત
 રૂપવાળું.
 અનેકાન્તવાદ પુઁ જૈનવાદ.
 અનેકાન્તવાદિન્ પુઁ જૈન.
 અનેકાર્થ ત્રિઁ અનેક અર્થ વાળો શબ્દ
 વગેરે, અનેક પ્રયોજનવાળું.
 અનેકાશ્રિતગુણ પુઁ વેશિકિત મતે અનેકના
 આશ્રયવાળા અમુક શુભો.
 અનેજાત નઁ સર્વસ્થલે એક સ્વરૂપ-પરબ્રહ્મ.
 અનેકમૂક ત્રિઁ બહેઈ અને મુંચું, જડ,
 શક, આંધળું.
 અનેચ ત્રિઁ વખાણવા લાયક, શ્રેષ્ઠ, પ્રધાન.
 અનેનસ્ ત્રિઁ દુઃખ-પાપ વગેરેથી
 રહિત.
 અનેઘા પુઁ વખાણવા યોગ્ય.
 અનેહસ્ત પુઁ કાળ, સમય.
 અનેકાઘ્ય નઁ એકાગ્રતાનો અભાવ.
 અનેકાઘ્ય ત્રિઁ એકાગ્રતારહિત.
 અનેકાન્ત પુઁ અનેકાન્ત શબ્દ જુઓ.
 અનેકાન્તિક પુઁ અનેકાન્ત શબ્દ જુઓ.
 અનેકાન્તિક ત્રિઁ રૂપરહિત, નિશ્ચિત.
 અનેક્ય નઁ એકતાનો અભાવ.
 અનેતિહા ત્રિઁ પ્રમાણુઅન્ય.
 અનેપુણ નઁ નિપુણતાનો અભાવ, હેાશી-
 આરી નહિ તે.
 અનેપુણ્ય નઁ ઉપરનો અર્થ.
 અનેશ્વર્ય ત્રિઁ ઐશ્વર્યરહિત.
 અનેશ્વર્ય નઁ અનીશ્વરપણું, અસામર્થ્ય.
 અનો અવ્યઁ અભાવ નહિ.
 અનોકહ પુઁ વક્ષ, ઝાડ.

અનોડન

૬૪

અન્તચર

અનાદન ત્રિં અન્નના ત્યાગવાળું વૃન વગેરે.

અનાદકૃ ત્રિં ઝંકારતો ઉચ્ચાર કર્યા વિના કરેલ, નહિ સ્વીકારેલ.

અનન્ન ત્રિં ૩૦ સકં સેટ્ ૨૫૪ કરવું.

અનન્ન મ્વાં ૩૦ સકં સેટ્ ૦૪૫.

અનન્ન રુવાં ૫૦ સકં સેટ્ પ્રકાશવું, એકકું કરવું, ૨૫૪ કરવું.

અન્ત પું નાશ, હદ, નિશ્ચય, છેડો, બાકીનો અવયવ.

અન્ત પું નં બાકી.

અન્ત નં ૨૫૩૫, ૨૫૩૫૫.

અન્ત ત્રિં પાસેનું, સુંદર.

અન્તઃકરણ નં અન્તઃકરણ-મન, શુદ્ધિ ચિત્ત.

અન્તઃકુટિલ પું શંખ.

અન્તઃકુટિલ ત્રિં કુટિલ અન્તઃકરણવાળું.

અન્તઃક્રમિ ત્રિં અંદર કીડવાળું ફળ વગેરે.

અન્તઃકોટરપુષ્પી સ્ત્રીં તે નામની એક વનસ્પતિ.

અન્તઃપદ્મી સ્ત્રીં સુશુભ્ણા નામની નાડી વચ્ચે રહેલો માર્ગ.

અન્તઃપશુ પું પરાઈ, સાધકાલ.

અન્તઃપાત પું વચ્ચે પડવું, અંદર પડવું.

અન્તઃપાતિન્ ત્રિં વચ્ચે પડનાર, અંદર પડનાર.

અન્તપાત્ય પું વચ્ચે પાડવાનો આધર-પ્રદેશ.

અન્તઃપુર નં રાજની સ્ત્રીઓને રહેવાનું સ્થાન, જનનાખાનું.

અન્તઃપુરચર ત્રિં રાજની રાણીવાસમાં જનાર, જનનાખાનામાં કરનાર નાંજર વગેરે.

અન્તઃપુરસહાય પું જનનાખાનામાં સાથે કરનાર વિદૂષક વગેરે.

અન્તઃપુરાધ્યક્ષ પું જનનાખાનાનો અધિકારી.

અન્તઃપુરિક ત્રિં અન્તઃપુરનો અધ્યક્ષ નાંજર વગેરે.

અન્તઃપુષ્પ નં પાર વર્ષ પછી અંદરના ભાગમાં થયેલ સ્ત્રીરજ.

અન્તઃપ્રકૃતિ સ્ત્રીં રાજની પાસે રહેનાર પ્રધાન વગેરે.

અન્તઃપ્રજ્ઞ ત્રિં આત્મધ્યાન કરવામાં તત્પર રહેનાર.

અન્તઃપ્રવિષ્ટ નં અન્તઃકરણ.

અન્તઃપ્રવિષ્ટ ત્રિં અંદર દાખલ થયેલ.

અન્તઃશરીર નં વેદાન્તમતપ્રસિદ્ધ સૂક્ષ્મ શરીર.

અન્તઃશલ્ય નં મનને દુઃખદાયક.

અન્તઃસંજ્ઞ ત્રિં જેને અંદરના ભાગમાં અપ્રકાશ્ય સંજ્ઞા રહેલી હોય છે તે વૃક્ષ વગેરે.

અન્તઃસત્ત્વા સ્ત્રીં ગર્ભિણી સ્ત્રી.

અન્તઃમુચ્ચ ત્રિં આત્માનુસંધાન કરવામાં જેને સુખ હોય તે.

અન્તઃસ્વેદ પું મદ્દ કરતો હાથી.

અન્તક પું યમદેવ, પરમેશ્વર.

અન્તક ત્રિં વિનાશ કરનાર હરકોઇ.

અન્તકર ત્રિં નાશકારક.

અન્તકરણ ત્રિં નાશકારક.

અન્તકરણ નં નાશ પમાડવું તે.

અન્તકર્મન નં નાશ કરવો તે.

અન્તકારિન્ ત્રિં નાશ કરનાર.

અન્તકાલ પું મૃત્યુકાળ.

અન્તકૃત ત્રિં નાશ કરનાર.

અન્તકૃદશા સ્ત્રીં જેને દાદશાંગીમાહેનું ૮ મું અંગ-ચૂત.

અન્તગ ત્રિં કાર્યના અંતને પહોંચનાર, સંપૂર્ણ કાર્ય કરનાર, પાર પહોંચનાર.

અન્તચર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અન્તરત્મ

૬૬

અન્તરેય

અન્તરત્મ અવ્યં અંતે, છંદ, છંદરે.

અન્તપાલ પું દારપાળ.

અન્તમ ત્રિં અત્યંત પાસે.

અંતર અવ્યં વચ્ચે, અંદર, ચિત્ત, મન, પ્રાપ્ત, સ્વીકાર.

અંતર નં અવકાશ, અવધિ, પરહેરવાનું વસ્ત્ર, અદશ્ય ધનું, બેદ, પરસ્પર વિલક્ષણત્વ વિશેષ-અંતર તદ્વાવત, તેને માટે, છિદ્ર, પોતાનું, આદ કરવું, સિવાય, પાદાર, અવધાન, વચ્ચે, સમાન.

અન્તર ત્રિં પાસે, પાસેનું.

અન્તરગ્નિ પું જડરાગ્નિ.

અન્તરંગ ત્રિં અત્યંત પ્રિય, સમીપમાં રહીને ઉપકાર કરનાર, વ્યાકરણશાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ તે નામનું શાસ્ત્ર-સૂત્ર.

અન્તરચક્ર નં તંત્રશાસ્ત્રમાં દર્શાવેલ શરીરની અંદર રહેલ સુષુપ્ત્ય નાડીની વચ્ચે આવેલાં કમળ જેવી આકૃતિવાળાં મૂલાધાર વગેરે છ ચક્ર.

અન્તરજ્ઞ ત્રિં વિશેષ જ્ઞાનનાર.

અન્તરણ નં વ્યવધાનવાળું કરવું.

અન્તરતમ ત્રિં અત્યંત પોતાનું, અત્યંત સરખું, મળતું.

અન્તરતમ્ અવ્યં મધ્યે, વચ્ચે.

અન્તરદશ પું આંતરિક દૃષ્ટિવાળો, પરમાત્માનું ધ્યાન કરનાર.

અન્તરદેશ પું મધ્યદેશ, વચ્ચેનો પ્રદેશ.

અન્તરપુરુષ પું અન્તર્યામી, પરમેશ્વર.

અન્તરપૂરુષ પું ઉપરનો અર્થ.

અન્તરપૂજા છીં તંત્રશાસ્ત્રમાં કહેલી મનકલ્પિત ઉપચારોવડે કરેલી પૂજા, માનસિક પૂજા.

અન્તરપ્રભવ પું જૂદી જાતની માતા અને જૂદી જાતના પિતાથી ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર.

અન્તરય ત્રિં દેહની અંદર ચિત્તમાં રહેનાર.

અન્તરય પું વચ્ચે જનું, વ્યવધાન

અન્તરશાયિન પું ચિત્તની અંદર રહેલ જીવ.

અન્તરસ્થ પું ઉપરનો અર્થ.

અન્તરા અવ્યં પાસે, મધ્યે, વિના, સિવાય, બેના મધ્યમાં, ત્યાગ કરવો, નજદીક.

અન્તરાત્મન પું જીવાત્મા.

અન્તરાપત્યા છીં અર્થિણી સ્ત્રી.

અન્તરાય ત્રિં વ્યવધાન કરનાર, અંતર નાખનાર, વિદ્વ.

અન્તરારામ પું આત્મામાં રમણ કરનાર.

અન્તરાલ નં મધ્યે, વચ્ચે.

અન્તરાલ ત્રિં વર્ણમંકર, અંદરનું, વચ્ચેનું.

અન્તરાલક નં મધ્યનું, અંદરનું, વચ્ચેનું.

અન્તરાલદિશ છીં બે દિશા વચ્ચેની દિશા-ખૂણો.

અન્તરાવેદિ છીં મધ્યની વેદિકા, વચ્ચેની વેદી.

અન્તરાવેદી છીં ઉપરનો અર્થ.

અન્તરિક્ષ નં આકાશ.

અન્તરિક્ષમા ત્રિં આકાશપ્રદેશને પૂર્ણ કરનાર-વ્યાપ્ત કરનાર.

અન્તરિક્ષમુત્ત ત્રિં આકાશપ્રદેશમાં ધરનાર.

અન્તરિક્ષસદ્ ત્રિં આકાશચારી, આકાશમાં ગતિ કરનાર.

અન્તરિક્ષસદ્મન ત્રિં આકાશમાં ધનવાળું.

અન્તરિક્ષ્ય ત્રિં આકાશમાં થનાર-હોનાર.

અન્તરિત ત્રિં અંદર રહેલ, વચ્ચે રહેલ, વ્યવધાન કરેલ, દોકેલ, નિરસ્કારેલ, દૂર કરેલ, ખસેડેલ.

અન્તરિન્નિવ્રય નં અન્તઃકરણ.

અન્તરીક્ષ નં આકાશ.

અન્તરીક્ષજલ નં આકાશમાંથી પડતું પાણી.

અન્તરીપ પું કંઈ એક દ્વીપ-ખેટ.

અન્તરીય નં નાભિથી નીચેના ભાગમાં પરહેરવાનું વસ્ત્ર ધોતીયું.

અંતરે

૬૬

અંતર્યાગિ

અંતરે અવ્યં મધ્યે, વચ્ચે.
 અંતરેજ અવ્યં વિના, સિવાય, મધ્યે,
 વચ્ચે.
 અંતર્ગદ્ધુ ત્રિં નિરર્થક, નકામું.
 અંતર્ગત ત્રિં અંતઃકરણમાં રહેલ, શરીરમાં
 રહેલ, વચ્ચે-અંદર રહેલ.
 અંતર્ગર્મ ત્રિં અંદરના ગર્ભમાં રહેલ.
 અંતર્ગર્મ અવ્યં ગર્ભમાં.
 અંતર્ગર્ભિન ત્રિં અંદર ગર્ભવાળું.
 અંતર્ગૃહ નં કાશીમાં રહેલું તે નામનું
 એક સ્થાન, અંદરનું ઘર.
 અંતર્ગૃહ અવ્યં ઘરમાં, ઘરની વચ્ચે.
 અંતર્ઘ્ણ પું ઘરના આરણ્યથી અંદરના
 ભાગમાં આગળ જતાં વચ્ચેનો પ્રદેશ.
 અંતર્જ ત્રિં અંદર ઉત્પન્ન થનાર.
 અંતર્જઠર અવ્યં જઠરમાં, જઠરની અંદર.
 અંતર્જઠર નં જઠરની અંદરનો કોકો.
 અંતર્જાત ત્રિં શરીરની અંદર ઉત્પન્ન
 થયેલ.
 અંતર્જાતિ અવ્યં એ દી ચણી વચ્ચે.
 અંતર્જ્યોતિસ્ ત્રિં અંદરનું જ્યોતિ,
 ચૈતન્ય.
 અંતર્જ્વલન પું જઠરાગ્નિ.
 અંતર્જ્વલન નં રોગ વગેરેના કારણથી
 શરીરની અંદર થયેલો દાહ, અંદર
 બળવું.
 અંતર્દાહન નં મધ્યખીજ.
 અંતર્દેશા છીં જ્યોતિષમાં કહેલી મહા-
 દશાની આંતર્યત દશા, આંતર્દેશા.
 અંતર્દેશાહ અવ્યં દશ દિવસની અંદર.
 અંતર્દહન નં અંતર્જ્વલન શબ્દ જુઓ.
 અંતર્દાહ પું શરીરની અંદરનો સંતાપ.
 અંતર્દુષ્ટ ત્રિં દુષ્ટ અંતઃકરણવાળું.
 અંતર્દ્વાર નં ઘરની અંદર રહેલું ધુમકાર,
 ખડકી.

અંતર્દ્વા છીં આંતર્યાન, તિરોધાન, અદસ્ય
 થવું, છૂપાઈ જવું.
 અંતર્દ્વાતિ નં તિરોધાન-દસ્ય પદાર્થનું
 અદસ્ય થવું, મુનિ વગેરેના શરીરનો
 ત્યાગ.
 અંતર્દ્વિ પું આરંભાદન-ઠાંકણ, વ્યવધાન,
 આંતર્યાન-અદસ્ય થવું.
 અંતર્નગર નં નગરમધ્યે, નગરમાં, અંદર
 રહેલું નગર-આંતરપુર. જનાતખાનું.
 અંતર્ભાવ પું મધ્યપ્રવેશ, સમુદાયની વચ્ચે
 પડવું, એક પ્રકારની ચિત્તશક્તિ.
 અંતર્ભાવના છીં અંદરની ભાવના, કોઈ
 પ્રકારની ચેષ્ટારહિત ચિંતન.
 અંતર્ભાવિત ત્રિં વચ્ચે દાખલ દરેલ, સમુ-
 દાયની અંદર પેસાડેલ.
 અંતર્ભૂત ત્રિં મધ્યે રહેલ, વચ્ચે રહેલ,
 અંદરનું.
 અંતર્મનસ્ ત્રિં જેનું મન અંદર રહેલ
 છે તે, બાકુળ ચિત્તવાળું, એકાગ્ર
 મનવાળું.
 અંતર્મુલ ત્રિં કેવળ પરમાત્મામાંજ દાખલ
 થયેલું મન વગેરે, અંદર મુખવાળું.
 અંતર્મુલ નં વૈદ્યકના સુશ્રુત ગ્રંથમાં
 દર્શાવેલ વાદકાપ કરવાનું એક શસ્ત્ર.
 અંતર્મુલ અવ્યં મુખની વચ્ચે, મુખમાં.
 અંતર્માતૃકા છીં તંત્રશાસ્ત્રમાં કહેલાં
 છ ચક્રોની અંદર આવતા અક્ષર વગેરે
 અક્ષરો.
 અંતર્માતૃકાન્યાસ પું તંત્રશાસ્ત્રોક્ત છ
 ચક્રોમાં અક્ષરોદિ અક્ષરોનું સ્થાપન.
 અંતર્મૃત ત્રિં અંદર-ગર્ભાશયમાં મરણ
 પામેલ.
 અંતર્ય ત્રિં મધ્યે થનાર, વચ્ચે હોનાર.
 અંતર્યમન નં આંતરિક નિગ્રહ-સંયમ.
 અંતર્યાગિ પું માનસિક યજ્ઞ, યજ્ઞ, હોમ
 વગેરે.

અન્તર્યામ

૬૭

અન્તિ

અન્તર્યામ પું એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર.
 અન્તર્યામિન્ પું પરમેશ્વર.
 અન્તર્યામિન્ ત્રિં આંતરીક સર્વ વિપયને
 જાણનાર.
 અન્તર્યામિશ્રાદ્ધન નં ઇશ્વરના રચપને
 જાણનાર શ્રાદ્ધજ્ઞાન-મંત્ર સિવાયનો
 વેદવિભાગ.
 અન્તર્યોમ નં અંદર રહેલા વાળ, ઢાંકવા
 થોડા વાળ.
 અન્તર્વેદિક ત્રિં રાગઓના જ્ઞાનાત્મા-
 નામાં નીમેલો અધિકારી-નાંજર વગેરે.
 અન્તર્વેળ અવ્યં વનમાં, વનની અંદર.
 અન્તર્વત્ની સ્ત્રીં ગર્ભિણી સ્ત્રી.
 અન્તર્વમિ પું જેમાં ખરાબ ઓડકાર
 આવે છે તે અજીર્ણનો એક રોગ.
 અન્તર્વતિન્ ત્રિં મધ્યમાં રહેલ, વચ્ચે
 રહેલ.
 અન્તર્યા ત્રિં પુત્ર-પણ-વગેરે.
 અન્તર્યાણિ ત્રિં અનેક પ્રકારનાં શાસ્ત્ર-
 વાક્યોને જાણનાર પણ્ડિત.
 અન્તર્વાયત્ ત્રિં પુત્રાદિવાળું.
 અન્તર્વાણ્પ ત્રિં અંદર રહેલા આંસુવાળું,
 ખુશ્તી રીતે નહિ રેતું.
 અન્તર્વાણ્પ નં અંદર રહેલું આંસુ.
 અન્તર્વિગાહ પું અંદર પ્રવેશ, મધ્યે
 પ્રવેશ, અંદર દાખલ થવું.
 અન્તર્વિગાહન નં ઉપરનો અર્થ.
 અન્તર્વેગ પું અંદરનો વેગ.
 અન્તર્વેદિ પું પ્રજ્ઞાવર્ત દેશ પ્રયાગથી
 હરિદ્વાર સુધીનો ગંગા-ચમુનાની વચ્ચે
 આવેલો પ્રદેશ.
 અન્તર્વેદિ અવ્યં વેદીમાં, વેદિકાની અંદર.
 અન્તર્વેદો સ્ત્રીં અંતર્વેદ સ્ત્રીં શબ્દનો અર્થ.
 અન્તર્વેદિક ત્રિં અંતઃપુરનું રક્ષણ કરવા
 માટે નીમેલ અધિકારી-નાંજર વગેરે.
 અન્તર્વેદિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અન્તર્હત્ય અવ્યં વચ્ચે મારીને.
 અન્તર્હસિ ત્રિં જાનું હસનાર.
 અન્તર્હસિ પું યુગ્મ હાસ્ય, છાના છાના
 હસવું, અંદર હસવું.
 અન્તર્હિત ત્રિં યુગ્મ, છૂપાયેલ, ઢાંકાયેલ,
 અદૃશ્ય થયેલ.
 અન્તર્વત્ ત્રિં નાશવાળું, પરિચ્છેદ-માપ-
 વાળું.
 અન્તર્વાસિન્ ત્રિં યુગ્મની પાસે રહેનાર-
 શિષ્ય-વિદ્યાર્થી.
 અન્તર્વેલા સ્ત્રીં શેપસીમા-ખાકીની અવધિ,
 વિનાશકાળ.
 અન્તર્શય્યા સ્ત્રીં મરણને મારે જૂમિશય્યા,
 મરણશય્યા, સ્મશાન.
 અન્તર્સદ્ ત્રિં પાસે રહેનાર, શિષ્ય, વિદ્યાર્થી
 વગેરે.
 અન્તર્સલિલ નં જૂમિની અંદર રહેલું
 જળ.
 અન્તર્સલિલ અવ્યં પાણીમાં, પાણીની
 અંદર.
 અન્તર્સલિલા સ્ત્રીં સરસ્વતી નદી.
 અન્તર્સ્તાપ પું માનસિક તાપ, શરીરની
 અંદરનો તાપ-દાહ.
 અન્તર્સ્થા ત્રિં અંદર હોનાર.
 અન્તર્સ્થા પું ય, ર, લ, વ, એ અક્ષર.
 અન્તર્તાદિ ત્રિં આદિ અને અંત.
 અન્તર્તાનલ પું પ્રલયકાળનો અગ્નિ, અત્યે-
 શ્ટિકર્મના અગ્રણ્ય અગ્નિ.
 અન્તાર પું પશુપાલક.
 અન્તાર્વાશયિન્ ત્રિં ગામને છેડે રહેનાર
 આંડાલ વગેરે.
 અન્તાર્વાસાયિન્ પું હળમ, ધાંચળે,
 વાળાંદ.
 અન્તિ સ્ત્રીં મોટી બહેન. (આ શબ્દ
 નાટકોમાંજ વપરાય છે.)
 અન્તિ અવ્યં પાસે, સમીપ, નજીક.

અન્ટિક

૬૦

અન્ય

અન્ટિક ત્રિં પાસેનું, સમીપનું, છેડાપાડી
ન્યાપેલું.

અન્ટિકતમ ત્રિં અત્યંત પાસેનું.

અન્ટિકતા સ્ત્રીં પાસેપણું.

અન્ટિકત્વ નં પાસેપણું.

અન્ટિકા સ્ત્રીં અન્ટિ ત્રિં શબ્દનો અર્થ,
તે નામની એક ઔપધિ.

અન્ટિકાશ્રય પું પાસે રહેલ અવલંબન,
આધારનું સ્થાન.

અન્ટિકસ અવ્યં પાસે, નજદીક.

અન્ટિમ ત્રિં છેવટે થનાર-હોનાર, છેલ્લું.

અન્ટિવામ ત્રિં પાસે રહેલા ધનવાળું.

અન્ટેક્સત પું પાસે રહેનાર, શિષ્ય-વિ-
દ્યાર્થી વગેરે.

અન્ટેવાસિન પું ઉપરનો અર્થ.

અન્ટેસ્થા પું અન્ટસ્થાં શબ્દ ભુઓ.

અન્ટોદાસ નં અન્ટે ઉદાસ રવરવાળું.
કાષ્ટ પદ.

અન્ટ્ય ત્રિં અતિ થનાર, છેલ્લું, આંડાલ,
ખેચ્છ, વૈશેષિક દર્શનમાં કહેલો તે
નામનો એક પદાર્થ.

અન્ટ્ય નં એક દળર લાખ કરોડ.

અન્ટ્ય પું ખેચ્છ, આંડાલ.

અન્ટ્યકર્મન નં છેલ્લું કર્મ, અન્ટ્યેષ્ટિ
ક્રિયા-મરેલાની દાહાદિ-ક્રિયા.

અન્ટ્યજ પું શદ, આંડાલ, ધોળી વગેરે
સાત ભતિ.

અન્ટ્યજ ત્રિં છેલ્લું જન્મેત.

અન્ટ્યજન્મન પું સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અન્ટ્યજાતિ પું સ્ત્રીં આંડાલ, શદ વગેરે.

અન્ટ્યબ નં મીનરાશિ, રેવતી નક્ષત્ર.

અન્ટ્યયોનિ પું સ્ત્રીં શદ, આંડાલ વગેરે.

અન્ટ્યવર્ણ પું શદ, પદ અથવા વાક્યની
છેલ્લે આવેલો અક્ષર.

અન્ટ્યા સ્ત્રીં નાગરમોથ.

અન્ટ્યાનુપ્રાસ પું તે નામનો એક શબ્દ-
લંકાર.

અન્ટ્યાવસાયિન પું સિદ્ધમતિની સ્ત્રીમાં
આંડાલથી ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર.

અન્ટ્યાશ્રમ પું છેલ્લો આશ્રમ, સંન્યાસ.

અન્ટ્યાશ્રમિન પું સંન્યાસી.

અન્ટ્યાહુતિ સ્ત્રીં અગ્નિહોત્રી ત્યારે મરણ
પામે છે ત્યારે તેની ઉત્તરક્રિયાવખતે
દેહસંસ્કાર કરનાર એક ભતનો યશ.

અન્ટ્યૂતિ સ્ત્રીં પાસે રહેલનું રક્ષણ.

અન્ટ્યેષ્ટિ સ્ત્રીં અગ્નિહોત્રી કે નહિ અર્જન-
હોત્રીના મરણસમયે તેના દેહસંસ્કાર
માટે કરવામાં આવતી ઈષ્ટિ.

અન્ય નં આંતરડું.

અન્યકૂજ પું આંતરડાનો શબ્દ, આંતરડામાં
થતું શળ.

અન્યપાચક નં આંતરડામાં રહેલા દોપતે
પકાવનારી એક ઔપધિ.

અન્યમાંસ નં આંતરડામાં રહેલું માંસ,
વૈષ્ણવમાં કહેલું એક ભતનું પક્ષમાંસ.

અન્યવૃદ્ધિ પું સુચુતમાં દર્શાવેલો તે ના-
મનો એક રોગ જેમાં આંતરડા વધે છે.

અન્દિકા સ્ત્રીં મોટી બહેન. (આ શબ્દ
નાટકીય ભાષામાં વપરાય છે.)

અન્દુ સ્ત્રીં નીચેના અર્થ.

અન્દુક પું બેડી, સાંકળ, સ્ત્રીના પમનો
એક અલંકાર.

અન્દુ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અન્દુહ પું અન્દુક ભુઓ.

અન્દોલ તુરા. ડમ સક. સદ્ ધીંચકવું.

અન્દ્ તુરા ડમ. અક. સદ્ દષ્ટિવિધાત-
આંધળા થવું.

અન્ય ત્રિં આંધળું, વિવેકજ્ઞાનરહિત.

અન્ય પું બ્યોતિપશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ શશિ, સર્વત્ર
સમદષ્ટિ થયેલો સંન્યાસી.

અન્ય

૬૨

અન્નમય

અન્ય નં આધાર, વેદાન્તમતપ્રસિદ્ધ
અજ્ઞાન, પાણી,

અન્યક પું તે નામનો એક દેવ. એક
મુનિ, એક યાદવ.

અન્યકરિપુ પું મહાદેવ, સૂર્ય, ચંદ્ર,
અગ્નિ.

અન્યકર્તૃ પું તે નામનો એક પર્વત.

અન્યકર્તૃત્રિય ત્રિં આધિકર્તૃ નામના
પર્વતમાં થનાર.

અન્યકાર પું નં આધાર, વેદાન્તમત
પ્રસિદ્ધ અજ્ઞાન.

અન્યકારમય ત્રિં આત્મન આધારવાળું.

અન્યકારિ પું મહાદેવ, શંકર.

અન્યકાસુદૃત્ પું ઉપરનો અર્થ.

અન્યકૂપ પું આધારીઓ કૃત્રો, તે નામનું
એક નરક.

અન્યકૂરણ નં આધિયું કરવામાં સાધન,
આધિયું કરી નામનું તે.

અન્યતમસ નં આત્મન આધાર, ધોર
આધિકાર, તે નામનું એક નરક.

અન્યતા સ્ત્રીં આધિગાપાણું.

અન્યતામિત્ર નં ધણુંજ આધાર, તે
નામનું એક નરક.

અન્યત્વ નં આધિગાપાણું.

અન્યપૂતના સ્ત્રીં સુશ્રુતમાં દર્શાવેલ તે
નામનો એક આળસ્ય.

અન્યમૂષિકા સ્ત્રીં તે નામનું એક પુદ્ગલ-
નેતું સેવન કરવાથી આધિગો દેખતો
થાય છે.

અન્યમ્ભવિણુ ત્રિં આધિયું થનાર.

અન્યમ્ભાવુક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અન્યસ નં અન્ન, રાધિત્રા ચોખ્ખા.

અન્યાર્દિ પું એક જાતનું માંસકું.

અન્યતામસ નં ગાદ આધિકાર.

અન્યતામસા સ્ત્રીં ગાદ આધિકારવાળી
રાત્રિ.

અન્યકર્તૃન પું ગાદ આધિકારવાળો વાયુનો
સાતનો વક્રવ.

અન્ધિકા સ્ત્રીં જુગાર, રાઈ.

અન્ધુ પું કૃત્રો, પુરુષનું ચિન્હ-લિંગ.

અન્ધુલ પું શિરીષટ્ક-સરસાનું જાડ.

અન્ધ પું તે નામનો એક દેશ, તે નામનો
એક વર્ણચંકર, એક જાતનો શિકાર.

અન્ન નં અન્ન, ખોરાક, રાધિત્રા ચોખ્ખા
વગેરે, હરકાઈ ભક્ત્ય પદાર્થ.

અન્નકિટ્ટુ નં અન્નનો એક જાતનો મેલ.

અન્નકોવ પું વેદાન્તમતપ્રસિદ્ધ તે નામનો
કેવ.

અન્નકોઠ પું અનાજ રાખવાનું રથાન-
કોઠાર.

અન્નકોઠક પું વિષ્ણુ, સૂર્ય.

અન્નજ ત્રિં અનાજથી ઉત્પન્ન થનાર.

અન્નદ ત્રિં આત્મનું દાન કરનાર, અન્નદાતા.

અન્નદા સ્ત્રીં અન્નપૂર્ણા દેવી.

અન્નદાતૃ ત્રિં અનાજનું દાન કરનાર.

અન્નદાન નં અનાજનું દાન.

અન્નદાસ પું માત્ર અન્ન મેળવી દાસ
થયેલ, અન્નનો દાસ.

અન્નદોષ પું અનાજનું દાન વગેરે ભેગાથી
લાગેલું પાપ, અનાજથી થયેલી ધાતુઓમાં
વિપત્તિ.

અન્નપાક પું અનાજ રાંધવું-પચવું-
પકવું.

અન્નપાત નં હરકાઈ ભક્ત્ય પદાર્થનું ભક્ષણ
કરવું તે.

અન્નપૂર્ણા સ્ત્રીં તે નામની એક દેવી.

અન્નપૂર્ણેશ્વરી સ્ત્રીં અન્નપૂર્ણા દેવી, એક
જાતની ભૈરવી દેવી.

અન્નપ્રાશન નં છઠ્ઠે કે આઠમે મહિને આ-
ળકે પ્રથમ અન્ન ભોજન કરાવવું તે.

અન્નમત્ર ત્રિં અન્નનો માટે ભક્ત-દાસ.

અન્નમય પું સ્થૂલ શરીર, જેમાં આત્મ પુષ્કળ
હોય તેવા કાંઈ મન.

અન્નમયકોષ

૬૦

અન્યમનસ

અન્નમયકોષ પુ. સ્થૂત શરીર.
 અન્નમલ પુ. અન્નકિદ શબ્દ જુઓ.
 અન્નરસ પુ. આન્નનો રસ-સારાંશ અથવા
 રસાદ.
 અન્નવિકાર પુ. આન્નનો વિકાર-લોહી
 વગેરે સાત ધાતુઓ.
 અન્નાદ ત્રિ. આન્ન ભક્ષણ કરનાર.
 અન્નાદિન્ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
 અન્નાદ્ય ન. આન્નરૂપ ભદ્ય.
 અન્નાદ્ય ત્રિ. આન્ન વગેરે.
 અન્નાયુક્ત ત્રિ. આન્ન ઉપર જીવનાર.
 અન્નાવૃદ્ધ ત્રિ. અન્ન વધેક-આન્નને વધારનાર.
 અન્નાશન ન. અન્નપ્રાશન શબ્દ જુઓ.
 અન્ય ત્રિ. બિન્ન, જુદું, બીજું, સદશ-
 સમાન.
 અન્યકારક ત્રિ. બીજું કરનાર.
 અન્યચિત્ત ન. પોતાના વિષયને પ્રહણ
 કરવામાં અસમર્થ એવું ચિત્ત.
 અન્યચિત્ત ત્રિ. બીજે સ્થળે ગયેલા મનવાળું.
 અન્યત્ અવ્ય. અન્ય શબ્દ જુઓ.
 અન્યતમ ત્રિ. ધણામાંથી નહીં કરેલ અમુક
 એક.
 અન્યતર ત્રિ. બેમાંથી નહીં કરેલ અમુક.
 અન્યતરેષુન્ અવ્ય. બેમાંથી એક દિવસે.
 અન્યતસ્ અવ્ય. બીજી તરફ, બીજે સ્થળે.
 અન્યતસ્ત્ય ત્રિ. બીજાના પક્ષમાં થનાર, શત્રુ.
 અન્યત્કારક ત્રિ. બીજું કરનાર.
 અન્યત્ર અવ્ય. બીજે સ્થળે, બીજે.
 અન્યયા અવ્ય. બીજા પ્રકારે, કારણવિના,
 અભાવ.
 અન્યયાકારમ્ અવ્ય. બીજા પ્રકારે કરીને,
 બીજા રૂપે કરીને.
 અન્યયાત્યાતિ સ્ત્રી. જેનું જે ધર્મરૂપે
 જ્ઞાન યોગ્ય હોય તેથી જુદા ધર્મરૂપે જ્ઞાન
 કરવું તે, વિરુદ્ધ જ્ઞાન.
 અન્યયાન્થ ન. અન્યપ્રાપ્ત્યું.

અન્યથાદુષપત્તિ સ્ત્રી. પોતાના અભાવમાં
 અર્થભવ, અર્થાપત્તિ પ્રમાણ.
 અન્યથાભાવ પુ. બીજે રૂપે થવું તે.
 અન્યથાભૂત ત્રિ. બીજા રૂપે થયેલ
 અન્યથાવૃત્તિ સ્ત્રી. ચિત્ત વગેરેની બીજા
 પ્રકારે વૃત્તિ-પરિણામ, બીજા રૂપે રિચિતિ.
 અન્યથાસિદ્ધ ત્રિ. બીજા પ્રકારે સિદ્ધ થયેલ
 કાંઈ પદાર્થ.
 અન્યથાસિદ્ધિ સ્ત્રી. બીજા પ્રકારે સિદ્ધિ.
 અન્યદર્થ પુ. બીજો અર્થ, જુદો અર્થ.
 અન્યદા અવ્ય. બીજા સમયે.
 અન્યદાશા સ્ત્રી. બીજી ઇચ્છા, બીજાની
 આશા.
 અન્યદાશિન્ સ્ત્રી. બીજો આશીર્વાદ,
 બીજાનો આશીર્વાદ.
 અન્યદાસ્થા સ્ત્રી. બીજામાં આસ્થા, બીજાની
 આસ્થા.
 અન્યદાસ્થિત ત્રિ. બીજાના સ્વરૂપમાં આ-
 સ્થા કરી રહેલ.
 અન્યદીય ત્રિ. બીજા સંબંધી, બીજાનું.
 અન્યદુત્સુક ત્રિ. બીજા વિષયની ઉકેલ-
 વાળું.
 અન્નવૃત્તિ સ્ત્રી. બીજું રક્ષણ, બીજાનું
 રક્ષણ.
 અન્યદ્રાગ પુ. બીજા વિષય ઉપરનો રાગ-પ્રેમ.
 અન્યપુષ્ટ પુ. કાયક.
 અન્યપૂર્વા સ્ત્રી. પ્રથમના પતિના મરણ
 પછી જેણે બીજો પતિ કરેલો હોય છે
 એવી કાંઈ સ્ત્રી.
 અન્વભાવ પુ. બીજા રૂપે થવું તે, મનનું
 બીજા રૂપે થવું તે.
 અન્યભૂત પુ. કાયક.
 અન્યભૂત પુ. કાયક.
 અન્યભૂત ત્રિ. જેનું બીજાએ પોષણ કર્યું
 હોય તે.
 અન્વમનસ ત્રિ. જેનું મન બીજામાં હોય તે.

અન્યમનસ્ક

૭૧

અન્વયાય

અન્યમનસ્ક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અન્યમાતૃજ પું બીજી માતાથી ઉત્પન્ન થયેલ-ઓરમાન ભાઇ.
 અન્યમાનસ ત્રિં બીજામાં મનવાળું.
 અન્યલિङ્ગ પું પોતાના વિશેષ્યની જ્ઞાતિને અનુસરનારી જ્ઞાતિવાળો શબ્દ.
 અન્યલિङ્ગક પું ઉપરનો અર્થ.
 અન્યવર્ણ પું પોતાથી વિખતીય વર્ણવાળો.
 અન્યવર્ણિત ત્રિં બીજાએ વધારેલ-પોષેલ.
 અન્યવર્ણિત પું ક્રેયલ.
 અન્યવાદિન્ ત્રિં પોતે જે પ્રતિજ્ઞા કરી હોય તેથી વિરુદ્ધ રીતે વાદ કરનાર-પ્રતિવાદી.
 અન્યવિવર્ણિત પું ક્રેયલ.
 અન્યવિવર્ણિત ત્રિં જેને બીજાએ ઉછેરેલ હોય તે.
 અન્યવ્રત ત્રિં પોતાને ન જાતે તેનું જૂઠું કર્મ કરનાર.
 અન્યશાસ્ત્ર પું પોતાની વેદશાખાનો ત્યાગ કરી બીજી વેદશાખા ભણનાર.
 અન્યશાસ્ત્રક પું ઉપરનો અર્થ.
 અન્યસાધારણ ત્રિં બીજા સમાન.
 અન્યાદૃશ ત્રિં બીજા સમાન.
 અન્યાદૃશ્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અન્યાદૃશ ત્રિં બીજા સરખું.
 અન્યાય પું વિચારનો અભાવ, સંગતિનો અભાવ, અપ્રોગ્યતા, ન્યાય નહિ તે.
 અન્યાય ત્રિં વિચારશૂન્ય, અપંગત, ન્યાય-રહિત, અપ્રોગ્ય.
 અન્યાયિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અન્યાય્ય ત્રિં ન્યાયયુક્ત નહિ તે, અનુચિત.
 અન્યાર્થ પું ભિન્ન અર્થ, જૂઠો અર્થ.
 અન્યાર્થ ત્રિં ભિન્ન અર્થવાળું.
 અન્યૂન ત્રિં ઓછું નહિ તે, હલકું નહિ તે, વ્યાપ્યથી ભિન્ન.
 અન્યૂનાધિક ત્રિં ઓછું નહિ તેમ વધારે નહિ.
 અન્યૂનાતિરિક્ત નહિ ન્યૂન નહિ અધિક-સમાન.

અન્યેષુષ્ક ત્રિં બીજે દિવસે થનાર.
 અન્યેષુસ્ અવ્યં બીજે દિવસે.
 અન્યોમોઢા સ્ત્રીં પરનાયિકા-પારણી સ્ત્રી.
 અન્યોદ્દર્ય પું ઓરમાન ભાઇ.
 અન્યોન્ય ત્રિં પરસ્પર.
 અન્યોન્યાધ્યાસ પું વેદાન્તમતપ્રસિદ્ધ પર-સ્પર ઉપર તાદાત્મ્યનો આરોપ.
 અન્યોન્યામાષ પું એક બીજામાં એક બીજાનો અભાવ-ભેદ.
 અન્યોન્યાશ્રય ત્રિં એક બીજાના આશ્ર-યવાળું.
 અન્યોન્યાશ્રય પું ન્યાયમતે એક તર્ક.
 અન્વક્ષ પ્રત્યક્ષ, પગલે પગલે, અનુસરેલ.
 અન્વક્ષ ત્રિં અવ્યં આંખની પાસે.
 અન્વગ્માષ પું પાછળ જનારપણું, અનુ-સરણું.
 અન્વચ્ ત્રિં પાછળ જનાર, અનુસરનાર.
 અન્વચ્ નં પગલે પગલે.
 અન્વન ત્રિં પાછળ જનાર.
 અન્વય પું સંતતિ, વંશ, અનુસરવું તે, શ્રુતિ, અનુકૂલતા, કાર્યમાં કારણનું અનુ-સરણું, કારણની કાર્યમાં રિયતિ, સંબંધ, તે હોય ત્યાં તેનું હોવાપણું એ અન્વય, પ્રત્યક્ષ.
 અન્વય ત્રિં અનુસરેલ.
 અન્વયબોધ પું શબ્દજ્ઞાનથી ઉત્પન્ન થનાર શાબ્દબોધરૂપ એક જાતનો અનુભવ.
 અન્વયિન ત્રિં શાબ્દબોધમાં ઉપયોગી સંબંધવાળું, અનુસરેલ, વંશવાળું, ન્યાય-મતે અન્વયવ્યાપ્તિરૂપ હેતુ.
 અન્વયર્થ ત્રિં અર્થને અનુસરેલ વ્યુત્પત્તિ-વાળો શબ્દ, બંધ ખેસતા અર્થવાળું.
 અન્વયસર્ગ પું 'ઇચ્છા પ્રમાણે કર' એ પ્રમાણે અનુજ્ઞા આપવી તે.
 અન્વયાય પું વંશ સંતાન.

અન્વયવ્યતિરેકિન્

૭૨

અન્વેષિત્

અન્વયવ્યતિરેકિન્ ત્રિં સાધ્યસાધક હેતુ

-જેમ અગ્ર સાધવામાં ધૂમ અન્વય-

વ્યાપ્તિ તથા વ્યતિરેકવ્યાપ્તિવાળો હેતુ.

અન્વયવ્યાપ્તિ સ્ત્રીં જ્યાં ધૂમ હોય ત્યાં

અગ્નિ હોય એવા સ્વરૂપવાળી વ્યાપ્તિ.

અન્વયાગત ત્રિં વંશપરંપરાથી ઉતરી આવેલ.

અન્વવેક્ષા સ્ત્રીં અપેક્ષા, અનુસરેલ.

અન્વવૃક્ષા સ્ત્રીં એક પ્રકારનો શ્રાદ્ધકાળ.

અન્વવૃમદિશ અવ્યં વાયુકેણુ.

અન્વહ અવ્યં દિવસે દિવસે-દરરોજ.

અન્વાહ્યાન નં તાત્પર્યનો નિશ્ચય કરવા માટેનું વ્યાખ્યાન, તાત્પર્યનું પ્રતિપાદન.

અન્વાચય પું ઉદ્દેશ્યની સિદ્ધિકારા અનુ દેશ્યની સિદ્ધિ માટે કરેલો ઉપદેશ. જેમ-

ભિક્ષા માટે જા અને ગાયનો તપાસ કર.

અન્વાજે અવ્યં દુર્મલમાં જળનું સ્થાપન.

અન્વાદેશ પું કોઈ કાર્ય કરવાને ગ્રહણ

કરેલાનું ફરી બીજું કાર્ય કરવા માટે

ગ્રહણ કરવું તે, કહેલાનું ફરી કથન,

અનુવાદ.

અન્વાધાન નં સ્થાપેશ અગ્નિમાં બે કે

ત્રણ સમિધોનું સ્થાપન.

અન્વાધિ સ્ત્રીં સતતની માનસિક પીડા.

અન્વાધેય નં વિરાહ પછી પિતા વગેરે-

એ સ્ત્રીઓને આપેલું ધન.

અવનયતન અવ્યં ધરમાં.

અન્વાયસ ત્રિં અનુસરેલ.

અન્વન્નન્ધ ત્રિં જેનો સ્પર્શ કર્યો હોય તે,

પાછળના ભાગમાં સ્પર્શ કરાયેલ, પાછળ

લાગેલ.

અન્વારમ્ય ત્રિં સાથે સ્પર્શ કરવા યોગ્ય.

અન્વારમ પું સ્પર્શ.

અન્વારુદ્ધ ત્રિં ઉપર ચડેલ, પાછળ ચડેલ.

અન્વારોહણ નં પાછળ ચડવું, મરેલા

પતિની પાછળ કે સાથે સતી થતા માટે

ઓનું ચિતારોહણ.

અન્વાર્લમ પું સ્પર્શ.

અન્વાસન નં પાસે બેસી સેવા કરવી તે.

અન્વાસિત ત્રિં પાસે બેસી સેવા કરાયેલ.

અન્વાહાર્ય નં કાત્યાયન મુનએ કહેલ.

ન દીમુખ શ્રદ્ધ, દરેક મહિને.

અન્વાહાર્યક નં અમાવાસ્યાને દિવસે ક-

રવા યોગ્ય શ્રદ્ધ, દક્ષિણા.

અન્વાહાર્યપચન પું દક્ષિણાગ્નિ-ઋગ્વેદના

વિધિથી સ્થાપેલો અગ્નિ.

અન્વાહિત ત્રિં સ્થાપેલ, નાખેલ.

અન્વિચ્છા સ્ત્રીં શેધવું, ખોળવું.

અન્વિત ત્રિં અનુસરેલ, યુક્ત, સાથે જો-

ડાયેલ, શબ્દ બેઠામાં વિશેષ્યપણાને પામેલ.

અન્વિષ્ટ ત્રિં શોધેલ, ખોળેલ, જેનું અનુ-

સંધાન કરવામાં આવ્યું હોય તે.

અન્વિતિ ત્રિં નમસ્કારથી અનુકૂલતાને

પામેલ.

અન્વીક્ષણ નં તપાસ, શોધ, અર્થની

પર્યાલોચના-મનન.

અન્વીક્ષા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અન્વીત ત્રિં અન્વિત શબ્દ જુઓ.

અન્વીપ ત્રિં જળવાણું સ્થાન.

અન્વૃચ અવ્યં ઋગ્વામાં-ઋગ્વેદની મંત્ર-

કડીમાં.

અન્વેશ પું શોધવું, ખોળવું, અનુસંધાન,

તપાસ.

અન્વેષણ નં ઉપરનો અર્થ.

અન્વેષણા સ્ત્રીં તત્વાનુસંધાન, તર્કવગેરેથી

જાણેલા પદાર્થની શોધ-માટે યુક્તિ વગેરે

થી સમર્થન, તપાસ.

અન્વેષિત ત્રિં અન્વિષ્ટ શબ્દ જુઓ.

અન્વેષિન્ ત્રિં શોધ કરનાર, તપાસ કરનાર.

અન્વેષ્ટવ્ય ત્રિં શોધ કરવા યોગ્ય, અનુસં-

ધાન કરવા યોગ્ય.

અન્વેષ્ટ ત્રિં અન્વેષિન્ શબ્દનો અર્થ.

અન્વેષિત્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અપ્ સ્ત્રીં પાણી.

અપ અવ્યં વિયોગ, વિકાર, વિપરીત, નિ-
દર્શન, આનન્દ, ત્યાગ, ચોરીથી અટકાવવું.

અપકરણ નં ખરાબ કામ, ખરાબ કરવું.

અપકર્મન નં દુષ્ટ આચરણ, કરજ અદા
કરવું તે.

અપકર્તૃ ત્રિં અપકાર કરનાર.

અપકર્ષે પું ચોખ્ખ ધર્મની અપેક્ષાએ હો-
નતા, પડતી, પોતાના કર્તવ્યકાળથી
પૂર્વકાળમાં કરવું, ખેંચવું.

અપકર્ષક ત્રિં હોનતા કરનાર, પડતી કરે-
નાર, ખેંચનાર, આકર્ષણ કરનાર.

અપકર્ષણ ત્રિં હરણ કરનાર.

અપકર્ષણ નં આકર્ષણ.

અપકામ ત્રિં જેની ઇચ્છાઓ દૂર થઈ
હોય તે.

અપકામ અવ્યં ઇચ્છાનો નાશ.

અપકાર પું અપકાર, દ્રોહ, કોઈનું અનિષ્ટ
થાવ એવું ચિંતન.

અપકારક ત્રિં અપકાર કરનાર, દ્રોહી,
કોઈનું અનિષ્ટ ચિંતયનાર.

અપકારમિદ્ સ્ત્રીં દેવયુક્ત, વાણી, તિર-
સ્કારવાક્ય.

અપકારિન ત્રિં અપકારક શબ્દ જુઓ.

અપકીર્તિ સ્ત્રીં અપકીર્તિ.

અપકૃત ત્રિં જેવું અનિષ્ટ અથવા દ્રોહ
કર્થો હોય તે.

અપકૃતિ સ્ત્રીં અપકાર શબ્દનો અર્થ.

અપકૃત્ય નં નીચ કામ, દુષ્ટ આચરણ,
અપકાર.

અપકૃત્યા સ્ત્રીં અપકાર, દ્રોહ.

અપકૃષ્ટ ત્રિં અધમ, હીન, પોતાના કા-
ળથી પૂર્વકાળે કરેલ, પછીના સૂત્રમાંથી
પૂર્વના સૂત્રમાં ખેંચેલ, આકર્ષેલ.

અપકૃષ્ટતા સ્ત્રીં નીચતા, અધમતા.

અપક્તિ સ્ત્રીં પાકનો અભાવ, નહિ પ-
યવું તે.

અપકમ પું ખસવું, વ્યાસુકી ખસવું
હોય તે સ્થાન.

અપકમ ત્રિં કમવિનાનું.

અપકમ અવ્યં કમનો નાશ.

અપકમણ નં ખસવું, નાસી જવું.

અપકમિન્ ત્રિં ખસી જનાર, નાસી
જનાર.

અપક્રિયા સ્ત્રીં દ્રોહ, અપકાર.

અપક્રોશ પું નિંદવું.

અપક્રોશન નં નિંદા કરવી.

અપક્ર્ષ ત્રિં પરિણામ નહિ પામેલ, નહિ
પાકેલ, કાચું.

અપક્ર્વતા સ્ત્રીં અપક્રવપણું, કચાશ.

અપક્ર્વત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અપક્ષ ત્રિં પક્ષવિનાનું, પાંખોવિનાનું,
સહાયરહિત.

અપક્ષપાત પું પક્ષપાત નહિ તે.

અપક્ષપાતિન્ ત્રિં પક્ષપાત વિનાનું,
પક્ષપાત નહિ કરનાર-અર્થવાદી.

અપક્ષેષણ નં નીચે નાખવું, નીચે પાડવું,
ફેંકવું.

અપમંડ પું અત્યંત ખાળક.

અપમ ત્રિં ખસી જનાર, નાસી જનાર.

અપમત ત્રિં ખસી અથેલ, નાસી અથેલ.

અપમમ પું ખસવું, નાસી જવું.

અપમર પું નિંદા કરવી.

અપમા સ્ત્રીં નદી.

અપગારમ્ અવ્યં ઉગામીને.

અપગોરમ્ અવ્યં ઉગામીને.

અપગોહ પું છુપાવવું, અદૃશ્ય થવું.

અપઘન પું શરીર, હાથ વગેરે શરીરના
અવયવ.

અપઘન ત્રિં મેઘના આવરણરહિત, વાદળ
વિનાનું.

અપઘાત પું ખરાબરીતે મારવું, દુષ્ટ હેતુ-
વાળું મરણ.

અપઘાતક

૭૪

અપત્યશત્રુ

અપઘાતક પુ. ઘાત કરનાર, વિનાશક,
નાશ કરનાર.

અપઘાતિનુ ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

અપઘ પુ. પકાવવાને અશક્ત.

અપઘય પુ. હાનિ, અપહરણ, વ્યય.

અપઘરિત ન. હલકું આચરણ, દુષ્ટ
આચરણ.

અપઘાયિત ત્રિ. પૂજ્ય.

અપઘાર પુ. અહિત આચરણ, અપઘ્ય
સેવન, અપકાર, અપઘ્ય, વિપરીતપણું
વગેરેના કારણદોષ, વિનાશ, કર્મના
દોષથી પ્રાપ્ત થનારો દોષ, ખરાબ
કામ.

અપઘારિનુ ત્રિ. દુષ્ટ આચરણ કરવાના
સ્વભાવવાળું, અભિચારી.

અપઘિકીર્ણા સ્ત્રી. અપકાર કરવાની
ઇચ્છા.

અપઘિકીર્ણુ ત્રિ. અપકાર કરવા ઇચ્છનાર.

અપઘિત ત્રિ. હાનિકારક, વ્યયકારક, અપ-
હરણ કરનાર.

અપઘિત ત્રિ. આનંદથી પૂજ્ય, હીન,
વ્યય-કરેલ, અપહરણ કરેલ, ક્ષીણ,
કૃશ.

અપઘિતિ સ્ત્રી. પૂળ, હીનતા, વ્યય,
અપક્ષય.

અપઘી સ્ત્રી. તે નામનો એક રોગ.

અપઘીયમાન ત્રિ. ક્ષીણ થતું, ક્ષય પામતું,
નાશ પામતું.

અપઘાય પુ. હરકોઇ દેવ.

અપઘાય ત્રિ. કાંતિરહિત, નિસ્તેજ.

અપઘાય્યા સ્ત્રી. ખરાબ ડાયા.

અપઘય પુ. અપસરણ, ખસવું, નીકળવું,
ઝરવું.

અપઘ્યુત ત્રિ. ક્ષીણ થયેલ, ક્ષણ પામેલ,
નષ્ટપ્રાય, ઝરી ગયેલ.

અપઘર્ગુરાણ ત્રિ. આચ્છાદન વગેરે
મૂકવાના સ્વભાવવાળું.

અપઘીકૃત ત્રિ. પચાત્મકતાને નહિ પામેલ
સૂક્ષ્મ જૂત.

અપઘય પુ. પરાજય.

અપઘાન્તર ત્રિ. વચમાં પડેલા વિનાનું-
પુણું, પાસેનું, લગભગ નજીક.

અપઘી સ્ત્રી. કનાત, વસ્ત્રો પડેલા.

અપઘીક ત્રિ. પડેલાના અંતર વિનાનું,
પડેલાવિનાનું, ટીકાના જાનવગરનું.

અપઘીક્ષેપ પુ. પડેલાનું ખસેડવું.

અપઘુ ત્રિ. રોગી, સામું નહિ તે, ચતુર
નહિ તે, કાર્ય કરવામાં અસમર્થ, મંદ.

અપઘુતા સ્ત્રી. રોગીપણું, અચતુરપણું,
મંદતા.

અપઘુત્વ ન. ઉપરનો અર્થ.

અપઘિહત ત્રિ. પડિત નહિ તે, મૂર્ખ.

અપઘ્ય ત્રિ. ધર્મશાસ્ત્રમાં જેને વેચવાની
મનાઈ કરેલી છે તે કોઇ પદાર્થ.

અપઘત્રક પુ. તે નામનો એક વાતરોગ.

અપઘર્વણ ન. રોગ વગેરેમાં કરવામાં
આવતો ઉપવાસ, તપ્તિનો અભાવ.

અપઘર્વણ ત્રિ. તપ્તિરહિત.

અપઘાનક પુ. તે નામનો એક વાતરોગ.

અપઘિકા સ્ત્રી. પતિરહિત સ્ત્રી.

અપઘની સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.

અપઘનીક પુ. સ્ત્રીરહિત, જેની સ્ત્રી મરણ
પામી હોય તેનો પુરુષ.

અપઘ્ય ન. પુત્ર-પુત્રીરૂપ સંતાન, છોડવું.

અપઘ્યદ ત્રિ. જેના આશ્રયથી છોડરાં
યાય છે તેવો કોઇ મંત્ર વગેરે.

અપઘ્યદા સ્ત્રી. જેના સેવનથી ગર્ભ રહે
છે તેવી કોઇ ઔષધિ કે વિદ્યા.

અપઘ્યપથ પુ. સ્ત્રીઓનો શુભભાગ-યોગિ.

અપઘ્યશત્રુ સ્ત્રી. કાચડી.

અપત્યસાચ્

૩૬

અપમ

અપત્યસાચ્ પું સ્ત્રીઃ સંતાનવાણું, છોક-
રાંવાણું.
અપત્ર પું કેરડાનું ઝાડ, અંકુર, જેનાં પાંદડાં
ખરી પડ્યાં હોય તેવું વૃક્ષ, પાંખ ખરી
પડી હોય તેવું પક્ષી.
અપત્રપ ત્રિં નિર્લક્ષ્ય, શરમવિનાનું.
અપત્રપા સ્ત્રીં લજ્જા, શરમ.
અપત્રપિપણુ ત્રિં સ્વભાવથી, શરમાળ.
અપથ ત્રિં જેમાં સારો રસ્તો ન હોય તેવું
ગામ વગેરે.
અપથ નં ખરાય રસ્તો.
અપથ અવ્ય ભાગેનાં અભાવ.
અપથિન પું ખરાય રસ્તો.
અપથ્ય નં પ્રકૃતિ ખરાડે તેવો આહાર-
વિકાર, અહિત આચાર.
અપદ્ ત્રિં ન જણાય તેવું, પગવિનાનું,
પાદરહિત, ચરણરહિત.
અપદ્ નં ખરાય સ્થાન, હલકું સ્થાન.
અપદાન નં અતિ શુદ્ધ આચરણ.
અપદાન્તર ત્રિં વ્યવધાન-અંતરવિનાનું.
અપદિશ અવ્યં એ દિશાનો મધ્ય ભાગ.
અપદિષ્ઠ ત્રિં કહેલ, યોગેલ, જોડેલ.
અપદ્વી સ્ત્રીં પગવિનાની, પાદ-ચરણવિનાની.
અપદેવતા સ્ત્રીં ખરાય દેવ.
અપદેશ પું લક્ષ્ય, સ્વરૂપનું આચ્છાદન,
છળ, ખડાનું, નિર્માત, સ્થાન, ખરાય
દેશ, અયોગ્ય સ્થાન, ઉપદેશ.
અપદેશ્ય ત્રિં છળથી કહેવા યોગ્ય, અયો-
ગ્ય સ્થાનમાં થનાર.
અપદ્રવ્ય નં ખરાય દ્રવ્ય, હલકો પદાર્થ.
અપદ્માર નં ખરાય દાર.
અપદ્યા સ્ત્રીં અટકાવવું, રોકવું.
અપદ્યાન નં દુષ્ટ ખ્યાન, અનિષ્ટ ચિંતન,
વિપરીત ચિંતવન.
અપદ્ધંસ પું નાશ, યોગ્ય સ્થાન ઉપરથી
પડવું, પદભ્રષ્ટ થવું.

અપદ્ધંસજ પું જૂદી જૂદી જાતનાં સ્ત્રી-
પુરુષથી ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર.
અપદ્ધંસજા સ્ત્રીં જૂદી જૂદી જાતનાં
સ્ત્રી-પુરુષથી ઉત્પન્ન થયેલ સ્ત્રી.
અપદ્ધંસિન ત્રિં નાશ કરનાર.
અપદ્ધવસ્ત ત્રિં નિંદિત. તમથેલ, ભુકો
કરેલ, ચૂર્ણ કરેલ.
અપદ્ધવાન્ત નં ભાગેલા કાંસાના જેવો ખ-
રાય શબ્દ.
અપનય પું દૂર કરવું, ખીજે સ્થાને લઈ
જવું, અનીતિ, નિંદિત નીતિ, દુષ્ટ નીતિ,
અપકાર.
અપનયન નં દૂર કરવું, ખસેડવું, ખંડન,
અપકારનું સાધન.
અપનયન ત્રિં નેતરહિત.
અપનસ ત્રિં નાક વિનાનું નકરું.
અપનીત ત્રિં દૂર કરેલ, ખસેડેલ, ખંડિત.
અપનુત્તિ સ્ત્રીં દૂર કરવું, ખસેડવું, ખંડન.
અપનુદ્ધ ત્રિં દૂર કરનાર, ખંડન કરનાર,
શોધક-કરજ વગેરે અદા કરનાર.
અપનોદન ત્રિં દૂર કરનાર.
અપનોદન નં દૂર કરવું, ખસેડવું, ખંડન.
અપન્ન ત્રિં નહિ પડેલ.
અપપાઠ પું ખરાય પાઠ, ખોટો પાઠ-જે
જે રીતે હોય તે રીતે નહિ ભણવું તે.
અપપાત્ર ત્રિં ચાંડાલ વગેરે.
અપપાત્રિત ત્રિં ચાંડાલ વગેરે.
અપપર્હિસ્ ત્રિં દર્ભના હોમ વગરનું.
અપપ્રય ત્રિં નિર્ભય.
અપમર્તુ પું ખરાય ધણી-શેઠ.
અપમો ત્રિં નિર્ભય.
અપમૃતિ સ્ત્રીં ખરાય સમૃદ્ધિ.
અપમ્મંશ પું ઝરવું, તીથે પડવું, અપવ્યંશ
શબ્દ-અપશબ્દ.
અપમ ત્રિં ખરાયજો ભણેલ, પ્રિદાન્ત-
શિરોમણિ ગ્રંથમાં કહેલ કાનિષ્ઠ.

અપમડ્યા

૭૬

અપરાહુ

અપમડ્યા ક્ષોં ક્રાંતિવ્રત નામની રેખા.
અપમજ્જલ નં ક્રાંતિવ્રત.

અપમદ્દે પું ગીડદી.

અપમાન પું અપમાન, અનાદર.

અપમાનિત ત્રિં જેનું અપમાન કરેલ હોય તે.

અપમાર્ગ પું ખરાબ રસ્તો.

અપમાર્જન નં વાળી-ઝાડી સાફ કરવું,
સંશોધન.

અપમિત ત્રિં અપમાનિત શબ્દ બુઝા.

અપમિત્યક નં કરજ, દેવું.

અપમુલ્લ નં આડું મુખ.

અપમુલ્લ ત્રિં આડા મુખવાળું.

અપમુર્સ ત્રિં માથા વિનાનું ધડ.

અપમૃત્યુ પું દુષ્ટ મરણ, ખરાબ મોત.

અપમૃષિત નં સહન કરેલું વાક્ય.

અપયશસ્ અપયશ, અકીર્તિ.

અપયશસ્ ત્રિં કીર્તિવિનાનું.

અપયશસ્કર ત્રિં અપયશ કરનાર, અકી-
ર્તિના કારણરૂપ.

અપયાન નં પલાયન કરી જવું, નાસી જવું.

અપર નં હાથીનો પાછલો ભાગ.

અપર ત્રિં શત્રુ બીજું, પાછળ રહેવું, પ-
શ્ચિનનું, હલકું, અધમ, સમુદાયવાળાનો
શેષભાગ.

અપરક્ત ત્રિં જેનો લાલ રંગ દૂર થયો
હોય તે, વિરક્ત, સ્નેહશૂન્ય.

અપરજ પું તે નામના એક રૂદ્ર દેવ.

અપરતિ ક્ષીં અવિરતિ, અવિરામ, વિરા-
મનો અભાવ.

અપરત્ર અવ્યં બીજા દેશમાં કે કાળમાં.

અપરત્વ નં વેશેષિકમતે એક ચુલ્.

અપરવક્ષિણ અવ્યં પશ્ચિમ અને દક્ષિણ
દિશાનો મધ્યભાગ-નૈઋત ખૂણો.

અપયશ પું કુબુલપશ્ચ-અધારીયું, બે પક્ષ-
માંથી સંકુલ.

અપરરાત્ર પું રાત્રિનો શેષભાગ-પાછલી
રાત.

અપરશ પું અપયશ, અકીર્તિ.

અપરશક્ત્ર નં તે નામનું એક માત્રાવ્રત છંદ.

અપરવૈરાગ્ય નં પાતંજલ યોગશાસ્ત્રમાં
કહેલ એક વૈરાગ્ય.

અપરસ્પર ત્રિં ક્રિયાવાળું, સતત ચાલુ.

અપરસ્પર નં હરકોઈ ક્રિયાનું સતત
ચાલુપણું.

અપરહૈમન ત્રિં હૈમ-ત ઋતુના શેષકાળમાં
થનાર.

અપરા ક્ષીં ગર્ભની ચારે બાજુ વપેટાયલી
ચામડી-ઝોર, પશ્ચિમ દિશા, તે નામની
એક વિદ્યા.

અપરાગ પું વિરાગ-સ્નેહ નહિ તે-અપ્રીતિ.

અપરાગ્નિ પું ગાહપત્ય તથા દક્ષિણાગ્નિ
નામના બે અગ્નિ.

અપરાહુ નં જેમાં વ્યંજ્ય વસ્તુ ચુલ્કરૂપ
હોય તેવું કોષ કાવ્ય.

અપરાહુમુલ ત્રિં પાણું નહિ કરેલ, નિવૃત્તિ
નહિ પામેલ.

અપરાહુ ત્રિં ઉપરનો અર્ધ.

અપરાક્ષિત ત્રિં પરાજય નહિ પામેલ.

અપરાક્ષિત પું શિવ, વિબલ, તે નામનો
એક મુનિ.

અપરાક્ષિતા ક્ષીં ધ્રોબડ, તે નામની વન-
સ્પતિ, અસન વૃક્ષ, ઇશાન દિશા, તે
નામનો એક છંદ, દુર્ગા દેવી, વિભ્યા-
દશમ, તે નામની એક યોગિની.

અપરાહુ ત્રિં અપરાધી, પોતાને યોગ્ય કાર્ય
નહિ કરનાર, રુખડના પામેલ.

અપરાહુ નં અપરાધ.

અપરાહુષત્ક પું લક્ષ્યથી ચૂકેલા બાણ-
વાળો ધતુર્ધારી.

અપરાહુ ત્રિં અપરાધ કરનાર, પોતાને
યોગ્ય કાર્ય નહિ કરનાર.

અપરાદ્દેપુ

૭૭

અપરિવૃત

અપરાદ્દેપુ પુ. અપરાદ્દૃષ્ટક શબ્દ બુઝો.
અપરાધ પુ. અપરાધ, શિક્ષાએય કામ કરવું તે, અપરાધ.

અપરાધ્ય ત્રિ. અપરાધ પામેલ.

અપરાધિન ત્રિ. અપરાધ કરનાર.

અપરાન્ત પુ. પશ્ચિમ દિશાનો છેડો, પશ્ચિમ દિશાને છેડે આવેલો દેશ.

અપરાકે પુ. કોઈ એક સ્મૃતિસંગ્રહ.

અપરાદ્દે પુ. પરાધ નહિ તે.

અપરાવર્તિન ત્રિ. પાછું નહિ ફરેલ, નિવૃત્તિ નહિ પામેલ.

અપરાહ્ણ પુ. દિવસનો આછોનો ભાગ, અપાર પછીનો ભાગ.

અપરાહ્ણક ત્રિ. દિવસના પાછળના ભાગમાં થનાર.

અપરાહ્ણતન ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અપરાહ્ણતન ત્રિ. અપરાહ્ણક શબ્દ બુઝો.

અપરિકલિત ત્રિ. અબળપયું, નહિ જોયેલું, નહિ સાંભળેલ.

અપરિક્રમ ત્રિ. ઉલોચી નહિ તે, ક્રમને નહિ પામેલ, પરિપાટીશન્ય.

અપરિક્રમ પુ. ચોતરફ નહિ ધ્રુમવું-નહિ જવું તે.

અપરિક્લિષ્ટ ત્રિ. વિના પ્રયાસે સાધી શકાય તે, જેમાં પરિશ્રમ ન પડે તે.

અપરિગત ત્રિ. નહિ જાણેલ, નહિ પ્રાપ્ત થયેલ.

અપરિગૃહીત ત્રિ. નહિ સ્વીકારેલ, નહિ ગ્રહણ કરેલ, નહિ જાણેલ.

અપરિગ્રહ પુ. પરિગ્રહનો અભાવ, પતંગ-સિના યોગદર્શનમાં કહેલ એક યમ-સંયમ.

અપરિગ્રહ ત્રિ. પરિગ્રહરહિત-સંયારી વગેરે.

અપરિચય પુ. પરિચયનો અભાવ.

અપરિચિત ત્રિ. જેનો પરિચય ન થયો હોય તે, પ્રથમથી અબળપયું.

અપરિચ્છદ્ય ત્રિ. હલકાં વસ્ત્ર વગેરે ઉપકરણવાળો-દરિદ્ર.

અપરિચ્છન્ન ત્રિ. સફાઈ વિનાયું, સાફચૂક નહિ તે.

અપરિચ્છિન્ન ત્રિ. અમાપ, નિઃસીમ, અપર્યાપ્ત.

અપરિચ્છિન્ન ન. પરબ્રહ્મ.

અપરિચ્છેદ પુ. માપનો અભાવ

અપરિચ્છેદ્ય ત્રિ. અમાપ, અમુક પ્રમાણથી રહિત.

અપરિજ્ઞાન ન. તત્ત્વવિવેકનો અભાવ-અજ્ઞાન.

અપરિજ્ઞાન ત્રિ. અજ્ઞાની.

અપરિણત ત્રિ. અપરિપક્વ, જેનું જે પરિણામ થવું જોઈએ તે પરિણામને નહિ પામેલ.

અપરિણય પુ. વિવાહનો અભાવ.

અપરિણીત ત્રિ. વિવાહ સંસ્કારને નહિ પામેલ, કુંવાર.

અપરિતોષ પુ. સંતોષ નહિ તે-અસંતોષ.

અપરિપક્વ ત્રિ. અપરિણત શબ્દ બુઝો.

અપરિમાણ ન. પરિમાણ-અમુક માપ નહિ તે.

અપરિમાણ ત્રિ. માપરહિત.

અપરિમિત ત્રિ. જેનું માપ ન થઈ શકે તે-અમાપ.

અપરિમેય ત્રિ. માપવાને અયોગ્ય, અમુક પ્રમાણ કાઢવાને અયોગ્ય.

અપરિમ્લ્લાન પુ. તે નામનું એક વૃક્ષ.

અપરિમ્લ્લાન ત્રિ. નહિ કરમાયેલ.

અપરિચિષ્ટ ત્રિ. નહિ વીંટાયેલ, અવ્યાપ્ત, નહિ પીરસેલ.

અપરિવૃત ત્રિ. નહિ ઢંકાયેલ, ચોતરફ નહિ વીંટાયેલ, વાઢ વગેરેથી નહિ વીંટાયવું એતર વગેરે.

અપરિશેષ

૭૮

અપવર્ગ

અપરિશેષ પું બાકી નહિ તે.
 અપરિશેષ ત્રિં બાકીરહિત.
 અપરિષ્કાર પું સદાધ નહિ તે.
 અપરિષ્કાર ત્રિં સદાધ વગરનું, સાદું
 નહિ તે.
 અપરિષ્કૃત ત્રિં નહિ શણુગારેલ, અનિ-
 મળ અસ્વચ્છ.
 અપરિષ્ટિ સ્ત્રીં પૂર્ણ.
 અપરિસમાપ્તિ ત્રિં સમપ્તિરહિત.
 અપરિસમાપ્તિ સ્ત્રીં સમાપ્તિ નહિ તે.
 અપરિસર પું વિસ્તારનો અભાવ, પ્રચારનો
 અભાવ.
 અપરિસર ત્રિં વિસ્તારરહિત, પ્રચાર-
 રહિત.
 અપરિહરણીય ત્રિં ત્યાગ કરવાને અશક્ય,
 નહિ તજવા યોગ્ય.
 અપરિહાર્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અપરીક્ષિત ત્રિં પરીક્ષા નહિ કરેલ.
 અપરોત ત્રિં ચોતરફ નહિ વ્યાપ્ત, પાસે
 નહિ ગયેલ, અપર્યાપ્ત.
 અપરુષ્ ત્રિં કોંધરહિત થયેલ.
 અપરુષ્ ત્રિં આશ્ચર્ય કે આનંદકારક
 રૂપવાળું.
 અપરુષ્ નં આશ્ચર્યકારકરૂપ, આનંદ-
 નકરૂપ.
 અપરુષ્ નં ખરાબ-ખેડોળ રૂપ.
 અપરુષ્ ત્રિં ખરાબ રૂપવાળું.
 અપરેયુષ્ અવ્યં બીજે દિવસે.
 અપરોક્ષ અવ્યં પ્રત્યક્ષ, વિષય તથા
 ઈન્દ્રિયના સંબંધથી થનારું જ્ઞાન.
 અપરોક્ષ ત્રિં જે પ્રત્યક્ષ હોય તે.
 અપરોક્ષાનુભૂતિ સ્ત્રીં પ્રત્યક્ષરૂપ જ્ઞાન.
 અપરોક્ષાનુભૂતિ પું તે નામનું એક વેદાન્ત-
 પ્રકરણ.
 અપરોઘ પું નહિ અટકાયત.
 અપર્ણ ત્રિં પાંડડવિનાનું.

અપર્ણા સ્ત્રીં પાર્વતી.
 અપર્તુ ત્રિં વચ્ચે આદિ ઋતુ જેમાંથી
 ગયેલી છે તે.
 અપર્તુ સ્ત્રીં જેનો રજસ્વલાધર્મ દૂર થયો
 છે તે સ્ત્રી.
 અપર્યત ત્રિં છેડાવિનાનું, નિઃસીમ.
 અપર્યાપ્ત ત્રિં અસમર્થ, અસંપૂર્ણ, પોતાનું
 કાર્ય કરવામાં અસમર્થ.
 અપર્યાપ્તિ સ્ત્રીં અસામર્થ્ય, માપ નહિ તે.
 અપર્યાપ્તિ ત્રિં અસમર્થ, અમાપ.
 અપર્યાય પું ક્રમ નહિ તે.
 અપર્યાય ત્રિં ક્રમરહિત.
 અપર્યુચિત ત્રિં નવું, તાજું, વાસી નહિ તે.
 અપર્વક ત્રિં ગાંઠવિનાનું, તુટક નહિ તે.
 અપર્વદણ્ડ પું એક જાતનો કાંસડો.
 અપર્વન્ ત્રિં ગાંઠવિનાનું, તુટક નહિ તે.
 અપલ નં ખીલો, ખાલે ખાંધવાની દોરી
 વગેરે.
 અપલ ત્રિં માંસરહિત, માંસવિનાનું.
 અપલપન નં તીચેનો શબ્દ લુઓ.
 અપલાપ પું જેવું હોય તેવું નહિ કહેવું
 તે, છૂપાવવું, રહેલ.
 અપલાધિકા સ્ત્રીં અતિશય તૃષ્ણા.
 અપલાધિન્ ત્રિં પોતાને ન મળી શકે
 તેના પદાર્થોની અતિશય તૃષ્ણાવાળું.
 અપલાયુક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અપલ્યૂલન નં સ્નાન-માર્જન-ક્ષાર વગે-
 રેથી સાદું નહિ કરવું તે.
 અપવત્ ત્રિં કર્મયુક્ત.
 અપવન નં ખરાબ વન-અગીચો, બનાવરી
 વન-ઉપવન.
 અપવરક નં ધરની અંદરનું વાસશુદ્ધ-
 ચોરડો.
 અપવરણ નં આવરણ નહિ તે, ઢાંકણ
 નહિ તે, આવરણ દૂર કરવું તે.
 અપવર્ગ પું મોક્ષ, ફલપ્રાપ્તિ, સમાપ્તિ.

અપવર્જન

૭૯

અપચ્છિદ્ધ

અપવર્જન નં દાન, મોક્ષ, ત્યાગ.
 અપવર્જિત ત્રિં ત્યાગ કરેલ, આપેલ,
 ત્યજેલ.
 અપવર્તનું પું પરિવર્તન, વક્ર કરવું, ગણિત-
 શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ વિભાજન, અપહરણ.
 અપવર્તન નં ઉપરનો અર્થ.
 અપવાદ પું ક્ષિદ્ધ, અપકીર્તિ, મિથ્યાવાદ,
 નિંદિતવાદ, અપવાદ-વિશેષ શાસ્ત્ર,
 વિશ્વાસ, પ્રણય, આદેશ, નિરાસન.
 અપવાદક ત્રિં અપવાદ કરનાર, અપ-
 કીર્તિ કરનાર.
 અપવાદિન ત્રિં અપવાદ કરનાર.
 અપવારણ ત્રિં વ્યવધાન કરનાર, ઢાંકનાર.
 અપવારણ નં વ્યવધાન.
 અપવારિત ત્રિં ઢાંકેલ, વ્યવધાનવાળું
 કરેલ.
 અપવારિત નં ઢાંકણ, વ્યવધાન, અપ્ર-
 કાશ.
 અપવારિતક નં અપ્રકાશ, અપ્રકટ.
 અપવાદક પું પત્થર.
 અપવાદ્ય અવ્યં ઢાંકીને, છુપાવીને, આડી
 વાત નાખીને.
 અપવાસ પું ખસવું.
 અપવાહ પું એક સ્થાનેથી ખસેલી બીજી
 સ્થાને લઈ જવું.
 અપવાહન નં પરદેશમાં રહેલ માણસોને
 પોતાના દેશમાં પહોંચાડવાં તે.
 અપવાહ્ય ત્રિં દૂર કરવા યોગ્ય.
 અપવિદ્ય ત્રિં વિદ્યારહિત.
 અપવિત્ર ત્રિં અપવિત્ર—જે પવિત્ર ન
 હોય તે.
 અપવિત્રતા સ્ત્રીં અપવિત્રપણું.
 અપવિત્રત્વ નં અપવિત્રપણું.
 અપવિદ્ધ પું મનુષ્યે કહેલ આર પ્રકારના
 પુત્રોમાંહેનો એક પુત્ર.
 અપવિદ્ધ ત્રિં તજેલ, તિરસ્કારેલ, ફેંકેલ.

અપવિદ્ધપુત્ર પું માતૃપિતાએ અથવા તે
 બેમાંના એકે ત્યજેલ જે પુત્રને ગ્રહણ
 કરવામાં આવે તે પુત્ર.
 અપવિદ્યા સ્ત્રીં વેદાંતપ્રસિદ્ધ અવિદ્યા,
 હલકી વિદ્યા.
 અપવિવા સ્ત્રીં ઝેર વિનાનું તે નામનું એક
 ધાસ.
 અપવૃત્ત ત્રિં સમાપ્ત.
 અપવેદ પું અયોગ્ય સ્થાને વીંધવું તે.
 અપવ્યય ત્રિં અવિનાશી.
 અપવ્યય પું અયોગ્ય ખર્ચ.
 અપવ્યયમાન ત્રિં અયો ય ખર્ચ કરનાર,
 અપલાપ કરનાર.
 અપવ્રત નં હલકું વ્રત.
 અપવ્રત ત્રિં શાસ્ત્રોક્ત કર્મ જેનાં ગયાં
 હોય તે.
 અપશક્ત ત્રિં નિઃશક, શંકારહિત.
 અપશદ્ધ ત્રિં નીચ.
 અપશબ્દ પું અપભ્રંશ શબ્દ, અપશબ્દ,
 જેનું જે પ્રમાણે ઉચ્ચારણ થતું બોધ્યે
 તે પ્રમાણે નહિ ઉચ્ચારેલ શબ્દ.
 અપશબ્દ્ય ત્રિં પશુવૃદ્ધિનો નાશ કરનાર.
 અપશુ ત્રિં જેની ખસે પશુ ન હોય તે.
 અપશુ પું ગાય તથા ઘોડા સિવાયનું પશુ.
 અપશુચ્ ત્રિં જેનો શોક ગયો હોય તે.
 અપશુચ્ પું સર્વદા શોક રહિત-આત્મા.
 અપશોક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અપશોક પું આત્મા, આસોપાલવનું
 ગાડ.
 અપશ્ચિમ ત્રિં આગળનું, પ્રથમ, મુખ્ય,
 શેષ-આડીવિનાનું.
 અપશ્ય ત્રિં નહિ જોનાર.
 અપશ્ય પું ઉપાશ્રય, પાસેનો આશ્રય.
 અપશી ત્રિં શોભા વગેરેથી રહિત, લક્ષ્મી-
 રહિત.
 અપચ્છિદ્ધ ત્રિં શ્લેષ-સંસર્ગરહિત, વિશેષી.

અવહ

૮૦

અપહસ્ત

અપહુ ત્રિં દૂર ખસી જઈને ઉમું રહેનાર.

અપહુ નં અંકુશનો અપહાગ.

અપહુમ પું ઉપરનો અર્થ.

અપહુ અવ્યં નિર્દોષ, સારં, વિપરીત.

અપહુ ત્રિં પ્રતિકૂલ, વિરૂદ્ધ.

અપહુ પું કાળ, સમય.

અપહુર ત્રિં પ્રતિકૂલ, વિપરીત.

અપહુલ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અપહુ નં કર્મ, કામ.

અપહુ ત્રિં કર્મવાળું, કામવાળું. પ્રાપ્ત થયેલ.

અપહુ ત્રિં અપહા, નીચ, મનુષ્યે કહેલ વસ્તુનું.

અપહુ અવ્યં તર્જની અંત, વર્ષની આખર.

અપહુ પું નાસી જવું, ખસી જવું, પ્રતિ-ગ્રહ, વેચવું વગેરે.

અપહુ નં નાસી જવું, ખસી જવું.

અપહુજન નં ત્યાગ, દાન, છોડી દેવું.

અપહુ ઉપરના અર્થ.

અપહુ પું ગુપ્ત ચર-છૂપી પોલિસ.

અપહુ પું નાસી જવું, ખસી જવું.

અપહુ પું ગુપ્ત ચર.

અપહુ નં નાસી જવું, ખસી જવું, પાછળ જવું.

અપહુ ત્રિં અપહવ્યપણાને પામેલ, જમણી તરફ થયેલ.

અપહુ અવ્યં તર્જની અને અંગુલી વચ્ચેના સ્થાનરૂપ પિતૃતીર્થ.

અપહુ નં શરીરનો જમણો ભાગ, તર્જની અને અંગુલી વચ્ચેના સ્થાનરૂપ પિતૃતીર્થ.

અપહુ ત્રિં પ્રતિકૂલ, વિરૂદ્ધ.

અપહુ પું દૂર કરવું, બહાર કરવું, ખસેડવું.

અપહુ નં ઉપરનો અર્થ.

અપહુ ત્રિં દૂર કરેલ, ખસેડેલ, બહાર કરેલ.

અપહુ પું સ્વીકારેલ સિદ્ધાન્તથી સ્ખલિત થવારૂપ એક દોષ.

અપહુ પું શહેર અથવા ગામ વગેરેના દરવાજા પાસે પથથીઆંતરીકે કરેલો માટીનો ચડ-ઉતાર ઢાળ.

અપહુ પું પૈર્જાં સિવાયનો રથનો કોઈ અવયવ.

અપહુ ત્રિં મરેલાને ઉદ્દેશીને નવાયેલ.

અપહુ પું જીવં સ્નાનસંસ્કાર માટે રાખેલું મુઠું. પું જીવં

અપહુ નં સ્નાન કરતાં આખી રહેલું પાણી.

અપહુ ત્રિં ગૂઢ ચારરહિત, છૂપા ખાત-મીઠાર વિનાનું.

અપહુ જીવં પતંગવિના ભાખ્યાના નવા નિકક સિવાયની વિદ્યા.

અપહુ પું તે નામનો એક રોગ-ફેફસા-વાદ.

અપહુ ત્રિં ફેફસાના રોગવાળું, વાદના રોગવાળું-વાયવ.

અપહુ ત્રિં સાફ કર્મ કરનાર.

અપહુ ત્રિં કર્મની ઈચ્છા રાખનાર.

અપહુ ત્રિં નાશ કરનાર.

અપહુ ત્રિં નાશ પામેલ, હણાયેલ, હણેલ.

અપહુ જીવં નાશ કરેલો, હણેલ.

અપહુ ત્રિં અપહરણ કરનાર-હરનાર.

અપહુ નં ચોરી, ખસાકારે છીનવી લેવું, ઝુટવી લેવું

અપહુ ત્રિં હરણ કરવા યોગ્ય, છીનવવા યોગ્ય, ઝુટવી લેવા યોગ્ય દૂર કરવા યોગ્ય, ખસેડવા યોગ્ય.

અપહુ ત્રિં અપહરણ કરનાર, ઝુટવી લેનાર, છીનવી લેનાર.

અપહુ પું હાથવડે ગળું પકડીને કહાડી મૂકવા તૈયાર થયેલ.

અપહસ્ત

૮૧

અપાહ્તકથ

અપહસ્ત ત્રિં હાથવડે ગળું પકડીને કહાડી મૂકેય.
 અપહસ્તિત ત્રિં હાથવડે ગળું પકડીને કહાડી મૂકેય.
 અપહાર પું ચોરી, અપહરણ, ખસેડવું, અપચય, હાનિ, છૂપાવવું.
 અપહારક ત્રિં ચોરી કરનાર, ખસેડનાર, છૂપાવનાર, એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે ખેંચી જનાર.
 અપહારિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અપહાસ પું કારણ વિના હાસ્ય.
 અપન્દ્ય પું વસ્તુ હોય છતાં તે નથી એમ કહેવું, છાનું રાખવું, પ્રેમ.
 અપન્દ્યુત ત્રિં છૂપાવેલ, ખસેડેલ એક ઠેકાણેથી બીજે સ્થાને લઈ જવાયેલ.
 અપન્દ્યુતિ સ્ત્રીં છૂપાવવું, તે નામનો એક અર્થાત્કાર.
 અપન્દ્યુવાન ત્રિં ચોરી કરનાર, દૂર કરનાર, ખસેડનાર, છૂપાવનાર.
 અપન્દ્યમાન ત્રિં ચોરી કરાવું, બીજે ઠેકાણે લઈ જવાવું, ખસેડાવું.
 અપદ્વિષમાણ ત્રિં ચોરી કરાવું, હરણ કરાવું, ખેંચાવું.
 અપાંક્ષય પું આંખ.
 અપાંજ્યોતિસ્ નં વીજળી.
 અપાંનપાત્ પું તે નામનો એક યશીય દેવ.
 અપાંનપ્ત્રિય ત્રિં અપાંનપાત્ જોનો અધિ-ધાયક દેવ છે તેવું હવિષ વગેરે.
 અપાંનપ્ત્રીય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અપાંનાય પું સમુદ્ર.
 અપાંનિધિ પું સમુદ્ર, વિપ્લુ.
 અપાંપતિ પું વરણ દેવ, સમુદ્ર.
 અપાંપાયસ્ નં આન.
 અપાંપિત નં આગ્નિ.
 અપાંપુરીષ નં રેતી.
 અપાંયોનિ પું સમુદ્ર.

અપાંશુલા સ્ત્રીં પતિવ્રતા સ્ત્રી.
 અપાંસુલા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અપાંસદન નં આકાશ.
 અપાંસવસ્થ પું આકાશ.
 અપાંસયિસ્ નં શ્વેત-કર્ણન્દ્રિય.
 અપાંસમુદ્ર પું મન.
 અપાક પું પાકનો અભાવ, ખાધેલા અન્ન વગેરેનું પાચન નહિ થવું તે, અપચાથી થનાર રોગ,
 અપાક ત્રિં પાકું નહિ તે, કાચું, સૂખું નહિ તે-કાણું.
 અપાકજ ત્રિં પાકથી નહિ થનાર.
 અપાકરણ નં નિરાકરણ, ખસેડવું, દૂર કરવું, દેવું અદા કરવું.
 અપાકરિણુ ત્રિં દૂર કરવાના સ્વભાવવાળું, ખસેડવાના સ્વભાવવાળું.
 અપાકર્તોન્ અવ્યં દૂર કરવા યોગ્ય.
 અપાકર્મ્મેન નં દૂર કરવું, કરજ વગેરે અદા કરવું, નિરાકરણ.
 અપાકશાક પું આફુ.
 અપાફિન ત્રિં પાકશન્ય, પાકરહિત.
 અપાકૃત ત્રિં અટકાવેલ, દૂર કરેલ, ખસેડેલ.
 અપાકૃતિ સ્ત્રીં દૂર કરવું, અટકાવવું, ખસેડવું.
 અપાકૃત્ય અવ્યં દૂર કરીને, અટકાવીને, ખસેડીને.
 અપાક્રિયા સ્ત્રીં દૂર કરવું, ખસેડવું.
 અપાકૃતાત્ અવ્યં દક્ષિણ દિશામાંથી, પશ્ચિમ દિશામાંથી.
 અપાક્ષ નં ઇન્દ્રિયના સંબંધથી થનાર પ્રત્યક્ષ.
 અપાક્ષ ત્રિં પ્રત્યક્ષનો વિષય.
 અપાહ્તકથ ત્રિં સંજ્ઞાનો સાથે એક પાંક્તિમાં જોજનને માટે અયોગ્ય.
 અપાહ્તકથ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અપાઙ્ગ

૮૨

અપાશ્રય

અપાઙ્ગ પુઁ નેત્રનો છેડો, તિવ્રક.
 અપાંગ ત્રિં અંગહીન, અંગરહિત.
 અપાંગક પુઁ નેત્રનો છેડો.
 અપાંગક ત્રિં અંગહીન.
 અપાંગદર્શન નં કટાક્ષ.
 અપાંગનેત્ર નં લાંબું નેત્ર.
 અપાચ્ ત્રિં ખસી જનાર, અપ્રકાશ, અ-
 પ્રકટ.
 અપાચી સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા, પશ્ચિમ દિશા.
 અપાચીન ત્રિં દક્ષિણ દિશામાં થનાર,
 અપ્રકાશમાન.
 અપાચ્ય ત્રિં દક્ષિણ દિશામાં થનાર.
 અપાટ્ય ત્રિં રોગી, માંદું.
 અપાટ્ય નં રોગ, માંદગી.
 અપાણિગ્રહણ નં વિવાહનો અભાવ.
 અપાસ ત્રિં પ્રાપ્ત થયેલ.
 અપાત્ર નં પાત્ર નહિ તે, કુપાત્ર, વિદ્યા
 વગેરેથી હીન અનાયાર.
 અપાત્રીકરણ નં નીચ પાસેથી દાન વગેરે
 લેવાથી લાગેલ પાપ, જેનો પ્રતિગ્રહ
 કરવાથી પાપ લાગે તેવા નિર્દિત ધન
 વગેરેનો પ્રતિગ્રહ.
 અપાદ્ ત્રિં પમ વિનાનું.
 અપાદાન નં વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ અપાદાન
 કારક.
 અપાન પુઁ મળ-ભૂતને નીચે વહી જનારો
 શુભ પ્રદેશમાં રહેલો વાયુ.
 અપાન પુઁ અપાન વાયુની ક્રિયા, બહાર
 ગયેલી પ્રાણવૃત્તિનું અંદર પ્રવેશન, શુભ
 સ્થાન-શુદ્ધા.
 અપાનયન નં સુખ અને નાકેથી બહાર
 નીકળતા પ્રાણવાયુને તેજ માર્ગે અંદર
 આકર્ષવા તે, મળ-ભૂતને નીચેના માર્ગે
 લઇ જવું તે.
 અપાન્તરતમસ્ પુઁ વેદના અર્થનો પ્રકાશક
 એક દેવપુત્ર.

અપાપ ત્રિં પાપી નહિ તે, નિપાપ.
 અપાપિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અપામાર્ગ પુઁ અધાડો.
 અપામાર્ગશારતૈલ નં વૈત્રકપ્રસિદ્ધ તે
 નામનું અધાડાનું એક તેલ.
 અપામાર્ગતૈલ નં અધાડાનું તેલ-જેનાથી
 કૃમિનો નાશ થાય છે.
 અપાય પુઁ વિયોગજનક ક્રિયા, નાશ,
 વિયોગ, ખસી જવું.
 અપાયિન્ ત્રિં વિયોગજનક ક્રિયાવાળું,
 વિયોગી, નાશવંત.
 અપાર ત્રિં પારવિનાનું, દુઃખથી ઉતરી
 શકાય તેવું, લાંબી મર્યાદા-દદવાળું,
 અગાધ-ઉંડું, સીમાવિનાનું અધિક. ન
 ઉતરી શકાય એવું.
 અપાર્ણ ત્રિં સમીપનું, પાસેનું.
 અપાર્ણ નં સમીપ, પાસે.
 અપાર્થ ત્રિં નિર્થક, વ્યર્થ, નિષ્પ્રયોજન,
 નકામું.
 અપાર્થક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 અપાર્થકરણ નં દાવા વગેરેમાં ખોટી ફસીલ.
 અપાલ ત્રિં પાત્રકરહિત, રક્તકવિનાનું.
 અપાલા સ્ત્રીં બ્રહ્મવાદિની-અત્રિ ઋષિની
 પુત્રી.
 અપાલમ્બ પુઁ ગાડાનો પાછળનો ભાગ.
 અપાવર્તન નં પૃથ્વી વગેરેપર આબોઠવું,
 પડીને લોઠવું, દૂર કરવું, ખસેડવું,
 નિરાકરણ.
 અપાવૃત ત્રિં નહિ ઢાંકેલ, ઉધાડેલ, ઢાંકણ
 દૂર કરેલ, ઢાંકેલ, સ્વતંત્ર.
 અપાવૃત્તિ સ્ત્રીં ઢાંકણ દૂર કરવું, ઉધાડવું.
 અપાવૃત્ત ત્રિં અંતરવાળું થયેલ, પાછું
 રેલ, નિવૃત્તિ પામેલ.
 અપાવૃત્તિ સ્ત્રીં પાછા ફરવું, નિવૃત્તિ.
 અપાશ્રય પુઁ મધ્ય, આંગણને ઢાંકનાર
 અંદરનો વગેરે.

અપાશ્રય

૮૩

અપુનરાવૃત્તિ

અપાશ્રય ત્રિં આશ્રયરહિત.

અપાઘ્ર ત્રિં અપાશ્રિયત.

અપાસદ્ગ પું ભાથો.

અપાસન નં મારતું, વધ, ઉંચે ફેંકતું,
દૂર કરતું.

અપાસિત ત્રિં ખસેડેલ, દૂર કરેલ.

અપાસૃત ત્રિં દૂર થયેલ, નાસી ગયેલ.

અપાસ્ત ત્રિં ફેંકેલ, દૂર કરેલ, ખસેડેલ.

અપાસ્ય અવ્યં ફેંકીને, દૂર કરીને.

અપિ અવ્યં અશક્યકરણમાટે ઉચ્ચમરૂપ
અને શક્તિનો ઉત્કર્ષ પ્રકટ કરવા માટે
અત્યુક્તિરૂપ સંભાવના, સંદેહ, નિંદા,
પ્રશ્ન, સમુચ્ચય, અસ્પષ્ટ પદાર્થ, ઇચ્છા
પ્રમાણે કર એમ અનુગ્રા, નિશ્ચય, શરી,
પણ.

અપિકલ્પ અવ્યં કાખના પ્રદેશમાં.

અપિકલ્પ્ય નં પ્રવર્ણવિદ્યા નામનું રહસ્ય.

અપિકર્ણ નં સમીપ, પ.સે.

અપિકર્ણ ત્રિં સમીપનું, પાસેનું.

અપિગીર્ણ ત્રિં કહેલ, વણવેલ, રત્નિ કરેલ.

અપિગ્રાહ્ય ત્રિં પ્રતિગ્રહ કરવા યોગ્ય.

અપિચ અવ્યં વળી, તેમજ.

અપિચ્છિલ ત્રિં ચીકટું નહિ તે, ગાઠ,
કાઠવિનાનું, મેલવગરનું.

અપિજ ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.

અપિજ પું જેઠ મહિનો.

અપિત્ત સ્ત્રીં પાણીવિનાની નદી.

અપિત્ત અવ્યં જો, પણ, તોપણ.

અપિત્ત ત્રિં પિતાવિનાનું.

અપિત્તક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અપિત્ત્વ નં ભાગ.

અપિત્તિવન્ ત્રિં ભાગવાળું.

અપિધાન નં આન્નજાદન, ઢોકણ.

અપિધિ પું વૃષ્ટિપર્યન્ત આપેલ.

અપિન્દ્ર ત્રિં પહેરેલ.

અપિપ્રાણ ત્રિં સર્વદા ચેષ્ટા કરતું.

અપિવ્રત ત્રિં ભાગીદારોએ નહિ વેચી

લીધેલું મિત્ર ધન, જાતજ, મિત્ર ભોજન.

અપિશર્વર ત્રિં પ્રદોષકાળ, રાત્રિનો

આરંભસમય.

અપિશલ પું તે નામનો એક મુનિ.

અપિશુન ત્રિં આગિયું નહિ તે.

અપિહિત ત્રિં ઢોકેલ.

અપીચ્ય ત્રિં અતિચુંદર, અંતર્હિત થયેલ,
ચુલ.

અપીઝ ત્રિં પ્રેરક-પ્રેરણા કરનાર.

અપીડન નં પીડા નહિ કરવી તે.

અપીત ત્રિં વિલય પામેલ, પીણું નહિ તે,
નહિ પીધેલ.

અપીત નં વિલય, ખસી જવું.

અપીતિ સ્ત્રીં વિલય, પ્રલય, ખસી જવું,
સંગ્રામ, યુદ્ધ.અપીનસ પું તે નામનો એક રોગ—
સંગેખમ.

અપીવ્ય ત્રિં અતિ ચુંદર.

અપુંસ્ પું નપુંસક.

અપુંસ્કા સ્ત્રીં પતિવિનાની સ્ત્રી.

અપુચ્છ ત્રિં પૂછણવિનાનું.

અપુચ્છા સ્ત્રીં શીશમનું ઝાડ.

અપુણ્ય ત્રિં પાપી, અધર્મી.

અપુણ્ય નં પાપ, અધર્મ,

અપુણ્યકૃત ત્રિં પુણ્ય નહિ કરનાર, પાપી.

અપુત્ર પું સ્ત્રીં પુત્રરહિત, જેનો પુત્ર
મરણ પામેલ હોય તે.

અપુત્રક પું ઉપરનો અર્થ.

અપુત્રકા સ્ત્રીં પુત્ર વિનાની.

અપુત્રા સ્ત્રીં પુત્ર વિનાની.

અપુનર્ અવ્યં શરીરી નહિ, એક વાર.

અપુનરાવૃત્તિ સ્ત્રીં નિર્વાણ, મુક્તિ-મેક્ષ.

અપુનરાવૃત્તિ ત્રિં ફરી નહિ આવનાર.

અપુનરાવૃત્તિ અવ્યં પુનરાવૃત્તિ-ફરી
આવવાનો અભાવ.

અપુનર્મવ

૮૪

અપેક્ષ્ય

અપુનર્મવ પુઁ મોક્ષ, પુનર્જન્મના હેતુરપ
નહિ એવું તત્ત્વજ્ઞાન, પુનર્જન્મનો અભાવ,
પ્રશમન, નિરાશય.

અપુનર્મવ ત્રિં પુનર્જન્મરહિત, મુક્ત.

અપુરાણ ત્રિં અનું નહિ તે-નવું.

અપુષ્ટ ત્રિં જેનું થોપણ ન કયું હોય તે,
પુષ્ટ નહિ તે.

અપુષ્ટતા સ્ત્રીં અપુષ્ટપાણું.

અપુષ્ટત્વ નંઉપરનો અર્થ.

અપુષ્પ અવ્યં પુષ્પનો અભાવ.

અપુષ્પફલદ પું પુષ્પ વિના પણ ફળ આ-
પનાર ફણસ-ઉંચશે વગેરે.

અપુષ્પફલદ ત્રિં કારણ વિના ફળ આપનાર
કોઈ કર્તા.

અપૂજક ત્રિં પૂજા નહિ કરનાર.

અપૂજા સ્ત્રીં પૂજાનો અભાવ, આદરનો
અભાવ, સંમાનનો અભાવ, ખરાબ પૂજા,
અવિધિએ પૂજા.

અપૂજિત ત્રિં નહિ પૂજેલ, આદર નહિ
પામેલ-આપેલ, અપમાન પામેલ.

અપૂત ત્રિં અશુચિ-અપવિત્ર, સંસ્કારહીન
શ્રાદ્ધ.

અપૂપ પું લોટમાંથી બનાવેલ પુડો, માલ-
પુડો, પુરોડાશ.

અપૂપમય ત્રિં જેમાં પુડા પુષ્ટાગ હોય તેનું
કોઈ પર્વ અથવા યજ્ઞ વગેરે.

અપૂપ્ય ત્રિં જેમાંથી પૂડા બની શકે તે થડ
કે જ્ય વગેરેનો લોટ.

અપૂપાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાં કહેલ
એક શબ્દસમૂહ.

અપૂપાષ્ટકા સ્ત્રીં પોપમહિનાની વડ આહમ
અથવા તે દિવસે કરેલું શ્રાદ્ધ.

અપૂરણી સ્ત્રીં શીમળાનું ઝાડ.

અપૂર્ણ નં પૂર્ણનો અભાવ.

અપૂર્ણ ત્રિં પૂર્ણ નહિ તે ઊંચું-ગોચું.

અપૂર્ણકાલ ત્રિં જેનું જે કાળે પૂરણ થયું
જોધએ તે કાળને નહિ પામેલ.

અપૂર્વ ત્રિં પૂર્વ નહિ જોયેલ, અગમ્ય,
આશ્ચર્યકારક, હેતુરન્ય, પૂર્વકળ વગેરેથી
ભિન્ન, નૂતન, નવું.

અપૂર્વ પું પરબ્રહ્મ, પરમાત્મા.

અપૂર્વ નં પુણ્ય કે પાપ,

અપૂર્વતા સ્ત્રીં અપૂર્વપણું, બીજા પ્રમાણથી
અગમ્યપણું, તાત્પર્યનો નિશ્ચય કરવામાં
એક હેતુ.

અપૂર્વત્વ નં અપૂર્વપણું.

અપૂર્વપતિ સ્ત્રીં કુવારી કન્યા.

અપૂર્વવાદ પું અંગેશ નામના ઉપાધ્યાયે
કરેલો એક ગ્રંથ.

અપૂર્વવિધિ પું પ્રમાણાન્તરથી અપ્રાપ્તમાં
વિધાન.

અપૂર્વ્ય ત્રિં પૂર્વને અણોગ્ય.

અપૃક્ત પું એક વર્ણ-અક્ષર.

અપૃક્ત ત્રિં અસંગઠ-સંબંધવિનાનું.

અપૃથક્ અવ્યં ભૂદું નહિ તે-સાથે, એકફું.

અપેક્ષક ત્રિં આશા રાખનાર, દરકાર રા-
ખનાર, વાટ-રાહ જોનાર.

અપેક્ષણીય ત્રિં આશા રાખવા યોગ્ય,
દરકાર કરવા યોગ્ય, વાટ-રાહ જોવા યોગ્ય.

અપેક્ષા સ્ત્રીં આકાંક્ષા, ઇચ્છા, પ્રયોજક-
પાણું, અનુસરવું, રખેલો, દરકાર.

અપેક્ષાલુદ્ધિ સ્ત્રીં 'આ એક, આ એક'
એમ અનેકમાં એકમણના વિધવવાળી
લુદ્ધિ.

અપેક્ષાલુદ્ધિજ ત્રિં ન્યાયમતે એથી આરંભી
પર્યં સંધીની સંખ્યા.

અપેક્ષિત ત્રિં આકાંક્ષા કરેલ, ઇચ્છેલ,
ચાહેલ, દરકાર કરેલ.

અપેક્ષિત ત્રિં અપેક્ષાવાળું. દરકારવાળું,
ઇચ્છાવાળું, ચાહેનાવાળું.

અપેક્ષ્ય ત્રિં અપેક્ષણીય શબ્દ ભુઓ.

અપેક્ષ્ય

૮૨

અપ્રકાશિત

અપેક્ષ્ય અવ્યં અનુસરીને, ધર્મિજ્ઞને, ચાહીને,
દરકાર રાખીને.
અપેત ત્રિં ખસેલ, દૂર થયેલ, નાસી ગયેલ.
અપેતરાક્ષસી સ્ત્રીં તુલમી.
અપેય ત્રિં નહિ પીવા યોગ્ય.
અપેશલ ત્રિં મંદતાવાળું, અદક્ષ-અચતુર.
અપેહિકટા સ્ત્રીં જેમાં 'હે કટ ! તું દૂર થા'
એમ કહેવામાં આવે તે ક્રિયા.
અપેશુન ત્રિં ચાહીયું નહિ તે.
અપેશુન નં ચાહી-ચુગલી નહિ કરવી તે.
અપેશુન્ય નં ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
અપોગણ્ડ ત્રિં વિકળ અંગવાળું, અત્યંત
ખીકણું, વીર નહિ તે, ત્રણ કરચલીવાળો
શરીરનો મધ્યભાગ, પાંચ વર્ષનું બાળક.
અપોદ ત્રિં તળેલ, ફેંકી દીધેલ.
અપોદક ત્રિં જેમાં પાણી પ્રવેશ કરી શકે
નહિ તે, જળને ખેંચી કાઢે તેવું ઝેર
વગેરે.
અપોદિકા સ્ત્રીં તે નામની વનરપતિ.
અપોખિત્રય ત્રિં અપોનાતા નામનો દેવ
જેનો અધિષ્ઠાયક છે તેવું હવિષ વગેરે.
અપોનપ્ત્રીય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
અપોમય ત્રિં જળમય.
અપોહ પું ત્યાગ, વિપરીત તર્ક.
અપોહન નં ઉપરનો અર્થ.
અપોહનીય ત્રિં બીજાએ કરેલા તર્કના
નિરાસપૂર્વક તર્ક કરવા યોગ્ય.
અપોહ્ય ત્રિં ત્યાગ કરવા યોગ્ય, દૂર કરવા
યોગ્ય, ખસેડવા યોગ્ય.
અપોહ્ય અવ્યં તછને, દૂર કરીને, ખસેડીને.
અપૌરુષ ત્રિં પુરુષાર્થરહિત, પરાક્રમ વિનાનું.
અપૌરુષ નં પુરુષાર્થનો અભાવ, પરાક્રમ
નહિ તે.
અપૂચર ત્રિં જળમાં રહેનાર પ્રાણી, જલચર
જંતુ વગેરે.
અપ્તમ્ નં યતકર્મ.

અપ્તુ નં શરીર, સૂક્ષ્મ રૂપવાળો સોમ રમ.
અપ્તુર પું દંદ્ર, અગ્નિ.
અપ્તુર્ય નં જળનું પ્રેરકપણું.
અપ્તોર્યામ પું અગ્નિગેશમ વચ્ચના અંગરૂપ
એક યત.
અપ્ત્ય નં સંતાન-છોકરું, દેહના કર્મમાં
રહેલ.
અપ્ન નં પાણી.
અપ્ન-સ્થ ત્રિં કર્મમાં અધિકૃત, કામમાં
અધિકારયુક્ત કરેલ.
અપ્નરાજ પું કર્મેની પ્રેરક.
અપ્નવાન પું ભૂગ્ર વંશનો એક ઋષિ, બાહુ-
ભુગ્ન.
અપ્નસ્ નં કર્મ.
અપ્નસ્વત્ ત્રિં કર્મયુક્ત, કામવાળું.
અપ્પતિ પું વરણ દેવ, સમુદ્ર.
અપ્પિત્ત પું અગ્નિ.
અપ્ય ત્રિં જળમાં સંસ્કારી કરેલ, જળ-
સંખંધી, કર્મ કરવામાં સારું, પ્રાપ્ત કરવા
યોગ્ય.
અપ્યય પું દૂર જતું, ખસતું, નાશ, વિલય,
પ્રલય.
અપ્રકટ ત્રિં પ્રકાશિત નહિ તે, ગુપ્ત.
અપ્રકમ્પ ત્રિં કંપે ડગે નહિ તેવું.
અપ્રકમ્પ પું કંપે નહિ તે.
અપ્રકમ્પ નં ચલનનો અભાવ.
અપ્રકર્ષ પું હલકાર.
અપ્રકર્ષ ત્રિં પ્રકર્ષવિનાનું, ઉત્કૃષ્ટ નહિ
તે-નીચ.
અપ્રકાણ્ડ પું થડ વિનાનું કોઈ વૃક્ષ.
અપ્રકાણ્ડ ત્રિં પુષ્કળ નહિ તે-થોડું.
અપ્રકાશ પું પ્રકાશનો અભાવ, છૂપાવતું.
અપ્રકાશ ત્રિં પ્રકાશવિનાનું, ગુપ્ત.
અપ્રકાશિત ત્રિં નહિ પ્રકાશિત, પ્રકટ
નહિ કરેલ, ગુપ્ત રાખેલ.

અપ્રકાશ્ય

૮૬

અપ્રતિબલ્લ

અપ્રકાશ્ય ત્રિં પ્રકાશ કરવાને અયોગ્ય,
ગુપ્ત રાખવા લાયક, અત્યંત ગુપ્ત રાખવા
લાયક, બન્ધનું નક્ષત્ર વગેરે.

અપ્રકૃત ત્રિં નહિ આરંભેલ, ચાલુ નહિ
તે, અપ્રથમ, ભય વગેરેથી સ્વભાવગ્રાપ્ત.

અપ્રકોર્ણપ્રસ્તુતત્વ નં અસંગદ, અતિ-
વિસ્તારથી સંહિતપણું, જેનતીર્થેકરની વા-
ણીનો ૧૭ મો ગુણ.

અપ્રકૃતિ સ્ત્રીં પ્રકૃતિથી ભિન્ન સાંખ્ય-
પ્રસિદ્ધ પુરુષ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પ્રત્યય
વગેરે શબ્દ, મીમાંસાપ્રસિદ્ધ પ્રકૃતિભિન્ન
વિકૃતિ.

અપ્રકૃતિ ત્રિં સ્વભાવશૂન્ય.

અપ્રકૃતિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અપ્રકૃતિસ્થ ત્રિં રોગ કે ભય વગેરેને લીધે
સ્વભાવથી ગ્રાપ્ત થયેલ.

અપ્રકૃષ્ટ ત્રિં હલકું, નીચ, અધમ.

અપ્રકૃષ્ટ પું કામડો.

અપ્રકલ્પ ત્રિં જે થોડા હોય તેથી સંહિત,
અયોગ્ય, તૈયાર નહિ કરેલ.

અપ્રક્ષિત ત્રિં અતિશય ક્ષયરહિત, અક્ષય.

અપ્રસ્તર ત્રિં તીક્ષ્ણ નહિ તે, મૃદુ-કોમળ.

અપ્રગુણ ત્રિં વ્યાકુળ, અનુકૂલ ગુણવાળું
નહિ તે, તૈયાર નહિ તે.

અપ્રચેતસ્ નં અજ્ઞાન.

અપ્રજ ત્રિં પ્રગ્ન-સંતાનવિનાનું, વાંઝીયું.

અપ્રજાતા સ્ત્રીં જેણે કદી ગર્ભ ધારણ કર્યો
ન હોય તેવી વાંઝણી સ્ત્રી.

અપ્રણીત ત્રિં વેદવિધિથી સંસ્કાર નહિ
કરેલ, અગ્નિ વગેરે નહિ કરેલ.

અપ્રતર્ક્ય ત્રિં તર્ક કરવાને અશક્ય, અનુ-
માનથી બાણવાને અશક્ય.

અપ્રતા ત્રિં અતિ વિસ્તારું.

અપ્રતિ ત્રિં અતિ ઉત્કૃષ્ટ, પ્રતિદ્વિરહિત.

અપ્રતિકર ત્રિં વિપરીત કરનાર, વિશ્વાસ-
પાત્ર, વિશેષરહિત.

અપ્રતિકર પું વિલેપનો અભાવ.

અપ્રતિકાર પું ઉપાયનો અભાવ.

અપ્રતિકાર ત્રિં ઉપાયશૂન્ય, ઉપાય કર-
વાને અશક્ય.

અપ્રતિકાર અવ્યં ઉપાયનો અભાવ.

અપ્રતીકાર પું ત્રિં અપ્રતિકાર પું ત્રિં
ભુગ્નો.

અપ્રતીકાર અવ્યં ઉપાયનો અભાવ.

અપ્રતિકર્મેન ત્રિં પ્રતિકાર કરવાને અશ-
ક્ય, અનુલ કર્મવાળું.

અપ્રતિક્રિય ત્રિં ઉપાયશૂન્ય, ઉપાયરહિત,
ઉપાય કરવાને અશક્ય.

અપ્રતિક્રિયા સ્ત્રીં ઉપાયનો અભાવ.

અપ્રતિગ્રાહ્ય ત્રિં પ્રતિગ્રહ કરવાને અશો-
ભ્ય સાનું વગેરે દ્રવ્ય અથવા શ્વર વગેરેનું
ધન વગેરે.

અપ્રતિગ્રાહ્ય પું જેની પાસેથી પ્રતિગ્રહ
ન કરાય તે-ચાંડાલાદિ.

અપ્રતિષ્ઠ ત્રિં પ્રતિષ્ઠાત-પ્રતિષ્ઠાધરહિત,
અસ્પષ્ટિત.

અપ્રતિઘ્ન ત્રિં જેની સામે કોઈ સ્પર્ધા
ન કરી શકે તે, સહચરરહિત, એકલું.

અપ્રતિપક્ષ ત્રિં જેનો કોઈ શત્રુ-વિરુદ્ધ
પક્ષ ન હોય તે, અસદૃશ-અનુલ.

અપ્રતિપત્તિ સ્ત્રીં 'આમળ કરવું' એવો
નિશ્ચય નહિ તે, નિશ્ચયનો અભાવ, અ-
સ્વીકાર, ગ્રહણ નહિ કરવું તે, સ્ફૂર્તિનો
અભાવ.

અપ્રતિપત્તિ ત્રિં નિશ્ચયવિનાનું, સ્વીકાર
નહિ કરનાર, સ્ફૂર્તિ વગરનું.

અપ્રતિપદ્ ત્રિં વિકળ, અજ્ઞાની.

અપ્રતિપક્ષ ત્રિં નહિ બાણેલ, નહિ
સ્વીકારેલ.

અપ્રતિબદ્ધ ત્રિં નહિ બંધાયેલ, નહિ અટ-
કેલ, ઉદામ-મૂર્ખ, સ્વતંત્ર.

અપ્રતિબલ્લ ત્રિં અત્યંત ખળવાન, વિરુદ્ધ
પક્ષવિનાનું.

અપ્રતિન

૮૭

અપ્રધૂલ્ય

અપ્રતિભ ત્રિં પ્રતિભાવિનાનું, પ્રગટન
નહિ તે, ગભરાયેલ, શરમાયેલ, અધૂરું,
સ્ફૂર્તિવિનાનું.

અપ્રતિભા સ્ત્રીં પ્રતિભાનો અભાવ, સ્ફૂ-
ર્તિનો અભાવ, એકે નિગ્રહસ્થાન, પ્રગ-
ટતાનો અભાવ.

અપ્રતિમ ત્રિં અતુલ, જેની કોઈ ખરે-
ખરી ન કરી શકે તે.

અપ્રતિયોગિન ત્રિં અનુપમ, અભાવના
સંબંધવાળું નહિ તે.

અપ્રતિરથ પું જેની સામે કોઈ સમેાવ-
ડીયો લડનાર નથી તેવો થોદો.

અપ્રતિરથ નં યાત્રા-કોઈ સ્થળે પ્રયાણ-
સમયે મંગલ માટે લણ્ણતું એક સામગ્રાન.

અપ્રતિરથ ત્રિં જેમાં 'તારે ભોગવતું
નહિ' એવો વિરુદ્ધ શબ્દ નથી તેવો
ભોગ-વૈભવ.

અપ્રતિરૂપ ત્રિં અમદશ-અતુલ.

અપ્રતિરૂપકથા સ્ત્રીં ઉત્તર વાક્યરહિત
વાણી.

અપ્રતિવીર્ય ત્રિં જેનું પરાક્રમ બીજાઓ
રોકી શક્યા ન હોય તે.

અપ્રતિષિદ્ધ ત્રિં નહિ નિષેધેલ.

અપ્રતિષ્કુત ત્રિં સામે શબ્દ નહિ થયેલ,
સામે નહિ ગયેલ.

અપ્રતિષ્ઠ નં બીજાના આધાર વિના
કેવળ પોતાના ધામમાં જ સ્થિતિ કરી
રહેલ પરબ્રહ્મ.

અપ્રતિષ્ઠ ત્રિં પ્રતિષ્ઠા વિનાનું, આશ્રય-
રહિત, નિષ્કળ, પ્રશંસાશૂન્ય.

અપ્રતિષ્ઠા સ્ત્રીં પ્રતિષ્ઠાનો અભાવ, પ્રશં-
સાનો અભાવ.

અપ્રતિષ્ઠિત ત્રિં પ્રતિષ્ઠા નહિ પામેલ,
પ્રશંસા નહિ પામેલ.

અપ્રતિષ્ઠિત પું વિખણું.

અપ્રતિસંખ્ય ત્રિં જેની સંખ્યા ન મળી
શકે તેવી વસ્તુ.

અપ્રતિસંખ્યા સ્ત્રીં વિશેષ અધિકનો અભાવ.
અપ્રતિસંખ્યાનિરોધ પું બૌદ્ધકલ્પિત
અધિકપૂર્વકે ભાવવિનાશ.

અપ્રતિશ્રુત ત્રિં નહિ સ્વીકારેલ, પ્રતિષ્ઠા
નહિ કરેલ.

અપ્રતિહત ત્રિં બીજાઓથી પરાભવ નહિ
પામેલ, નહિ રોકેલ.

અપ્રતીક નં પરબ્રહ્મ.

અપ્રતીક ત્રિં સંપૂર્ણ.

અપ્રતીક્ષ ત્રિં બીજાની અપેક્ષાએ કાળ નહિ
ચુમાવનાર, બીજાની અપેક્ષાએ ઉતાવ-
ળથી કરનાર.

અપ્રતીક્ષા સ્ત્રીં બીજાની અપેક્ષાએ કાળ
નહિ ચુમાવવો, બીજાની અપેક્ષાએ ઉતા-
વળથી કરવું.

અપ્રતીત ત્રિં નહિ જાણેલ, નહિ સામે
ગયેલ, નહિ નાસી ગયેલ.

અપ્રતીતિ સ્ત્રીં જ્ઞાનનો અભાવ.

અપ્રતીત્ત ત્રિં સામે નહિ આપેલ.

અપ્રતીપ ત્રિં વિરુદ્ધ નહિ તે, અનુકૂળ.

અપ્રતુલ નં અનિર્વૃત્તિ-ઉત્કૃષ્ટ પરિમા-
ણનો અભાવ.

અપ્રતુલ ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ તુલ્યારહિત, ધનાહિની
પ્રકૃષ્ટ તુલ્યારહિત.

અપ્રત્યક્ષ ત્રિં પ્રત્યક્ષ નહિ તે, અતીન્દ્રિય.

અપ્રત્યય પું અવિશ્વાસ, જ્ઞાનનો અભાવ.

અપ્રત્યય ત્રિં વિશ્વાસરહિત, જ્ઞાનશૂન્ય.

અપ્રત્યાલ્લેય ત્રિં ત્યાગ ખંડન-કરવાને
અશક્ત.

અપ્રધાન નં મુખ્ય નહિ તે, ગૌણ, મુખ્ય
કર્મનું અંગ.

અપ્રધાન ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ નહિ તે, અમુખ્ય.

અપ્રધૂલ્ય ત્રિં ઓળંગવાને અશક્ત, પરા-
ભવ-તિરસ્કાર કરવાને અશક્ત.

અપ્રપન્ન

૮૮

અપ્રસૂત

અપ્રપન્ન ત્રિં પ્રાપ્ત નહિ થયેલ, નહિ આવેલ,
નહિ ગળેલ.

અપ્રજલ ત્રિં અત્યંત બળવાન નહિ તે,
હીન-ઓછા બળવાળું.

અપ્રભાવ પું પ્રભાવનો અભાવ.

અપ્રભાવ ત્રિં પ્રભાવશૂન્ય.

અપ્રમત્ત ત્રિં પ્રમદી નહિ તે, સાવધાન,
દાર વગેરેથી પ્રમદી નહિ થયેલ.

અપ્રમત્ત પું વિષ્ણુ.

અપ્રમય ત્રિં અપ્રમેય, પ્રમાણુતીત, જેનું
પ્રમાણ ન થઈ શકે તે.

અપ્રમાણ નં પ્રમાણનાથી ભિન્ન બ્રમ વગે-
રેને ઉત્પન્ન કરનાર વાક્ય વગેરે, પ્રમા-
ણનો અભાવ.

અપ્રમાદ પું પ્રમાદનો અભાવ.

અપ્રમાદ ત્રિં પ્રમાદશૂન્ય.

અપ્રમાદિન્ ત્રિં પ્રમાદ વિનાનું, સાવધાન.

અપ્રમાયુક્ત ત્રિં અપરિચ્છેદક, પરિચ્છેદક
નહિ તે.

અપ્રમિત ત્રિં અમાપ, નહિ પ્રાપ્ત થયેલ,
નહિ મેળવેલ.

અપ્રમીય ત્રિં અપ્રમેય, પ્રમાણુતીત, પ્ર-
માણ કરવાને અયોગ્ય.

અપ્રમૂર ત્રિં અમૂર્છિત, મૂર્છાવાળું નહિ તે.

અપ્રમૃષ્ટ ત્રિં નહિ સહેન કરેલ, નહિ ક્ષમા
કરેલ, નહિ લૂછેલ, નહિ ગળેલ, અપૂષ્ટ.

અપ્રમૃષ્ય ત્રિં આધ કરવાને અશક્ય.

અપ્રમેય ત્રિં અમાપ, અમુક આ પ્રમાણે
છે એમ નિશ્ચય કરવાને અશક્ય, ગણ-
વાને અશક્ય.

અપ્રમેય નં પરબલ, તિરસ્કાર-પરાભવ
કરવાને અશક્ય.

અપ્રયત્ન પું પ્રયત્નનો અભાવ.

અપ્રયત્ન ત્રિં પ્રયત્નરહિત, પ્રયાસશૂન્ય.

અપ્રયુત ત્રિં અમિશ્રપ્રણાથી મુક્ત, અમિ-
શ્રપ્રણાથી મુક્ત.

અપ્રયોગ પું પ્રયોગનો અભાવ.

અપ્રયુત્વન્ ત્રિં મિશ્ર થયેલ.

અપ્રલમ્બ નં વિદ્યંબનો અભાવ, શીઘ્ર,
સત્વર.

અપ્રલમ્બ ત્રિં શીઘ્રતાવાળું, ઉતાવળાળું.

અપ્રવર્તિન્ ત્રિં પ્રવૃત્તિશીલ નહિ તે, સંતન,
અવિચ્છિન્ન.

અપ્રવૃણ ત્રિં પ્રવીણ નહિ તે.

અપ્રવૃત ત્રિં ઉત્પન્ન નહિ થયેલ, પાસે
નહિ ગયેલ.

અપ્રવૃતા સ્ત્રીં આકામિતા સ્ત્રી, જેને છોકરું
ન થયું હોય તેવી સ્ત્રી.

અપ્રવૃત્ત ત્રિં પ્રવૃત્તિવાળું નહિ તે, નિવૃત્તિ-
વાળું.

અપ્રવૃત્તિ સ્ત્રીં પ્રવૃત્તિ નહિ તે, નિવૃત્તિ.

અપ્રવેદ ત્રિં દુર્લભ.

અપ્રશસ્ત ત્રિં નહિ વખણાયેલ, હલકું,
દુષ્ટ, અધમ, નિન્દિત.

અપ્રસક્ત ત્રિં આગ્રહ વિનાનું, અસંગઢ,
પ્રમંગલવગરનું.

અપ્રસક્તિ સ્ત્રીં આગ્રહ નહિ તે, અપ્રાપ્તિ,
અપ્રસંગ, અસંગઢ.

અપ્રસક્તિ ત્રિં અપ્રસક્ત શબ્દ બુઝો.

અપ્રસન્ન પું અસંગઢ, અસંગતિ.

અપ્રસન્ન ત્રિં અસંગઢ, અસંગત.

અપ્રસન્ન ત્રિં પ્રસન્નતારહિત, અસ્યન્ધ,
ચિત્તની પ્રસન્નતાવગરનું સ્ફૂર્તિહીન,
અસંતુષ્ટ.

અપ્રસાદ્ય ત્રિં પ્રસન્ન કરવાને અશક્ય-
તીવ્ર ડોપવાળું.

અપ્રસાદ્ય ત્રિં દુઃખ વગેરેથી પરાભવ નહિ
કરાતું. આત્મનિષ્ઠ, યોગી.

અપ્રસિદ્ધ ત્રિં નહિ ઉત્પન્ન થયેલ, નહિ
પ્રસિદ્ધિ પામેલ, નહિ સિદ્ધ થયેલ.

અપ્રસૂત ત્રિં વાંઝીયું.

અપ્રસૂત ત્રિં વિસ્તારશૂન્ય, નહિ ફેલાયેલ.

અપ્રસ્તુત

૮૯

અપ્તરાયમાળા

અપ્રસ્તુત ત્રિં ઉત્પન્ન નહિ થયેલ, કાર્ય સાધવામાં નહિ તત્પર થયેલ, નહિ આરંભેલ, નહિ સ્તુતિ કરેલ.

અપ્રસ્તુતપ્રદોષા સ્ત્રીં તે નામનો એક અર્થાવકાર.

અપ્રહત ત્રિં નહિ ખોદેલ ખેતર વગેરે.

અપ્રહત નં એકાદ વખતે ઘેરેલું નવું કીનારીવાળું બીજકુલ નહિ પહેરેલું શ્વેત વસ્ત્ર.

અપ્રદન ત્રિં કાર્યનો નાશ નહિ કરનાર. કાર્યનો અનુગ્રાહક.

અપ્રાકૃત ત્રિં પ્રકૃતિના કાર્યથી ભિન્ન ધૃતિરી લીલા વગેરે, સ્વભાવના સંબંધવાળું નહિ તે-અસામાન્ય મનુષ્ય વગેરે.

અપ્રાપ્ત ત્રિં શ્રેષ્ઠ નહિ તે, અધમ.

અપ્રાચીન ત્રિં નવું, નવીન.

અપ્રાણ ત્રિં પ્રાણરહિત, મુકદ્દું વગેરે.

અપ્રાણ પું સર્વથા પ્રાણશૂન્ય ધૃશ્વર.

અપ્રાણિન્ ત્રિં પ્રાણી નહિ તે.

અપ્રાપ્ત ત્રિં પ્રમાણાન્તરથી નહિ જાણેલ, નહિ પ્રાપ્ત થયેલ, નહિ આવેલ.

અપ્રાપ્તકાલ ત્રિં જેનો સમય પ્રાપ્ત ન થયો હોય તે, વાદીનો એક દોષ.

અપ્રાપ્તપ્રાપ્ત પું પ્રમાણાન્તરથી નહિ જાણેલાને જાણવનાર મીમાંસાપ્રસિદ્ધ શબ્દ, જેને પસોટવાની અવરથા પ્રાપ્ત નથી થઈ તેવો વાછરડો.

અપ્રાપ્તવ્યવહાર ત્રિં વ્યવહારયોગ્ય સમય જેનો પ્રાપ્ત ન થયો હોય તે.

અપ્રાપ્તા સ્ત્રીં જેનો વિવાહસમય પ્રાપ્ત થયો નથી તેવી કુંવારી કન્યા.

અપ્રાપ્તિ ત્રિં લાભશૂન્ય.

અપ્રાપ્તિ સ્ત્રીં પ્રાપ્તિ નહિ તે, અલાભ, અસંભવ.

અપ્રાપ્ય ત્રિં નહિ પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, હુકમ.

અપ્રામાણિક ત્રિં પ્રમાણુથી અસિદ્ધ, પ્રમાણુને નહિ જાણનાર.

અપ્રામાણ્ય નં અપ્રમાણુપણું, યથાર્થ બોધકતાનો અભાવ.

અપ્રામિ ત્રિં અહિસિત, હિંસા નહિ કરેલ.

અપ્રાયુ ત્રિં અગંતા-નહિ જનાર.

અપ્રાયુસ્ ત્રિં જેનું આયુષ લાંબુ ન હોય તે, મતાયુષ નહિ તે.

અપ્રિય નં પ્રિય નહિ તે, સ્વભાવથીજ દ્રેષપાત્ર દુઃખ, દુઃખસાધન વચન વગેરે.

અપ્રિયકર ત્રિં પ્રિય નહિ કરનાર.

અપ્રિયવદ્ ત્રિં અપ્રિય બોલનાર, કડવાં વાક્ય બોલનાર, કંટાળો ઉપગમે તેવું બોલનાર.

અપ્રિયવચસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અપ્રિયવાદિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અપ્રિયા સ્ત્રીં એક જાતનું માણસું, વહાલી નહિ તે.

અપ્રીત ત્રિં અસંતુષ્ટ.

અપ્રીતિ સ્ત્રીં અસંતોષ, દુઃખ, કંટાળો.

અપ્રીતિકર ત્રિં પ્રીતિ નહિ કરનાર, અસંતોષ ઉપજાવનાર, કંટાળો ઉપજાવનાર.

અપ્રેતરાક્ષસી સ્ત્રીં તુલસી.

અપ્રેમન પું પ્રેમ નહિ તે-દ્રેષ.

અપ્રૌઢ ત્રિં પ્રૌઢ નહિ તે, ટૂંક નહિ તે, ઝાલું નહિ તે.

અઞ્ચ ત્રિં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય.

અઞ્સ ત્રિં પાણીનો વિશેષ ગુણ રસ, રૂપ.

અપ્તરાપતિ પું ધન્દ.

અપ્તરાસ્ સ્ત્રીં વં વં અપ્તરાઓ, સમુદ્રમાંથી નીકળેલી સ્વર્ગની વેશ્યાઓ.

અપ્તરાસ્તીર્થ નં તે નામનું એક તીર્થ.

અપ્તરા સ્ત્રીં દિવ્ય રૂપવાળી સ્વર્ગની વેશ્યા

અપ્તરાપતિ પું ધન્દ.

અપ્તરાયમાળા સ્ત્રીં દેહની સુંદરતા વગેરેય અપ્તરા સરખી કાંઈ સ્ત્રી.

અપ્તવ

૧૦

અવાધિત

અપ્તવ પુ. જળના રસથી રહિત-સમુદ્ર.
 અપ્તવ્ય પુ. જળમાં થનાર.
 અપ્તસ્ ત્રિ. ૩૫, ૩૫વાળું.
 અપ્તા ત્રિ. જળ આપનાર.
 અપ્તુ ત્રિ. ૩૫રહિત, ખરાબ ૩૫વાળું-અમુર વગેરે.
 અપ્તુક્ષિત ત્રિ. અંતરિક્ષમાં વસનાર દેવવર્ગ.
 અપ્તુચર ત્રિ. જળચર, જળજંતુ.
 અપ્તુજ ત્રિ. જળમાં ઉત્પન્ન થયેલ, અંતરિક્ષમાં ઉપત્ત થયેલ.
 અપ્તુજા ત્રિ. ઉપરના અર્થ.
 અપ્તુજા પુ. ધોડો, નેતર.
 અપ્તુજિત ત્રિ. અંતરિક્ષમાં રહેલા અપ્તુ-રોને છતનાર.
 અપ્તુમત્ ત્રિ. જળના સંબંધવાળું, યથેષ્ટ જળ મેળવનાર.
 અપ્તુયોગ પુ. જળમાં યોગ-સંબંધ.
 અપ્તુયોગિ ત્રિ. જળમાં થનાર.
 અપ્તુયોગિ પુ. ધોડો.
 અપ્તુષદ્ ત્રિ. જળમાં રહેલ અગ્નિ.
 અપ્તુષોમ પુ. જળથી ભરેલ એક યજ્ઞપાત્ર.
 અપ્તુસંક્ષિત પુ. અંતરિક્ષ.
 અફલ ત્રિ. વાંઝીયું, ફળ વિનાનું વૃક્ષ, ધર્મનાં શ્લેષ સુખ વગેરેથી રહિત, નિઃફળ, પ્રયોજનરહિત.
 અફલ પુ. ઈન્દ્ર, તે નામનું એક ઝાડ, બકરો.
 અફલા સ્ત્રી. એક જાતની કુંવાર, ભોંય આંખળી.
 અફલાકાંક્ષિન્ ત્રિ. કર્મના ફળની આ-કાંક્ષા ન રાખનાર.
 અફલિત ત્રિ. નહિ ફળેલ, વાંઝીયું વૃક્ષ વગેરે.
 અફલુ ત્રિ. નિઃસાર નહિ તે, સારવાળું.
 અફુલ્લ ત્રિ. પ્રકુપ્ત નહિ તે, નહિ ખીલેલું, કળીવાળું.

અફેન ત્રિ. શીણવિનાનું.
 અફેન ન. અશીણ.
 અઘ્ મ્વા. આત્મ. રાક. સેટ્ શાપ્ત કરવો.
 અઘ્ ત્રિ. અર્થમદ્, અન્યપરહિત, પરસ્પર વિરુદ્ધ વાક્ય, નહિ બંધાયેલ, મુક્ત.
 અઘ્ઘક ત્રિ. ઉપરના અર્થ.
 અઘ્ઘમુલ ત્રિ. નહિ બંધાયેલા મુખવાળું, અગ્રિય બોલનાર.
 અઘ્ઘ પુ. વધ-નાશનો અભાવ.
 અઘ્ઘા સ્ત્રી. લીલાવતીમાં કહેલ ત્રિકાણ વગેરે ક્ષેત્રમાં લાંબો બન્ને બાજુમાં રહેલો ભાગ.
 અઘ્ઘા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 અઘ્ઘ્ય ત્રિ. નાશ પમાડવાને અયોગ્ય, નહિ હિંસા કરવા યોગ્ય, ન મારવા યોગ્ય, અયોગ્ય વાક્ય.
 અઘ્ઘ્યક ન. તે નામનું એક જાતનું ક-રજ સેતું તે.
 અઘ્ઘ્યક પુ. તે નામે એક ઋષિ.
 અઘ્ઘ્યુર ત્રિ. ઉંચું-નીચું નહિ તે, સાઈ નહિ તે, અચુંદ્ર, કંટાળો ઉપજાવે એવું.
 અઘ્ઘ્ય ત્રિ. સફળ, વાંઝીયું નહિ તે.
 અઘ્ઘ્ય પુ. ફળ સમયે ફળવાળું વૃક્ષ.
 અઘ્ઘલ ન. બળનો અભાવ.
 અઘ્ઘલ ત્રિ. બળહીન, દુર્બળ.
 અઘ્ઘલ પુ. તે નામે એક ઝાડ.
 અઘ્ઘા સ્ત્રી. સ્ત્રી.
 અઘ્ઘલિમન પુ. રોગ વગેરેને લીધે શરીરની કૃશતા.
 અઘ્ઘ પુ. બાધાનો અભાવ, પીડા નહિ તે, પ્રતિબંધ-અટકાયત નહિ તે.
 અઘ્ઘ ત્રિ. બાધાવિનાનું, પીડારહિત.
 અઘ્ઘક ત્રિ. બાધકરહિત, અનુકૂલ, બાધરહિત.
 અઘ્ઘિત ત્રિ. બાધિત નહિ તે, યથાર્થ.

અવાધ્ય

૨૧

અધિશયન

અવાધ્ય ત્રિં બાધાને અપોઽય, નહિ અટ-
કાવવા યોઽય.

અવાલ ત્રિં બાળક નહિ તે, પૂર્ણ, તરણ.

અવાંધય ત્રિં બાંધવવિનાનું.

અવિન્ધન પું વડવાનલ, વાડવાણિ.

અવુદ્ધ ત્રિં બોધનો આશ્રય નહિ તે, બો-
ધનો અવિયય.

અવુદ્ધિ સ્ત્રીં જ્ઞાનનો અભાવ, જેનું જે
રૂપે જ્ઞાન હોવું જોઈએ તેવા જ્ઞાનનો
અભાવ.

અવુદ્ધિપૂર્વક ત્રિં યથાર્થ બુદ્ધિપૂર્વક નહિ
તે, જ્ઞાનપૂર્વક.

અવુધ પું કાશી નહિ તે, મૂર્ખ, અ-
લ્પજ્ઞાતી.

અવુધ્ય ત્રિં બાણવાને અશક્ય.

અવુજ નં મૂળશત્રુ, મૂળરહિત-અંતરિક્ષ.

અવોધ પું બોધનો અભાવ, અજ્ઞાન.

અવોધ ત્રિં બોધરહિત-અજ્ઞાની.

અવોધગમ્ય ત્રિં જ્ઞાનવડે બાણવાને અશક્ય.

અવોધ્ય ત્રિં બાણવાને અશક્ય.

અઞ્જ ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.

અઞ્જ નં કમળ, કરોડની સંખ્યા, પાણીમાં
ઉત્પન્ન થયેલ હરકોઈ પદાર્થ.

અઞ્જ પું નં શંખ.

અઞ્જ પું તે નામનું એક ઝાડ, ચંદ્ર, ધ-
નવંતરિ, કપૂર.

અઞ્જકર્ણિકા સ્ત્રીં કમળની વચ્ચે રહેલ
કમળનો એક અવયવ-કર્ણી.

અઞ્જજ પું અહ્મા, ન્યોતિપત્રસિદ્ધ તે
નામનો એક યોગ.

અઞ્જવાંચવ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અઞ્જભોગ પું શંખના અવયવ સરખા
અવયવવળું શંખલું, કમળકંદ.

અઞ્જયોનિ પું અહ્મા.

અઞ્જવાહન પું શંકર.

અઞ્જવાહના સ્ત્રીં લક્ષ્મી દેવી.

અઞ્જસ્ નં રૂપ.

અઞ્જસ્થિત પું અહ્મા.

અઞ્જહસ્ત પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અઞ્જા ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર હર-
કોઈ પદાર્થ.

અઞ્જિનો સ્ત્રીં કમળનો સમૂહ, કમળનો
વેલો.

અઞ્જિનીપતિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અન્દ પું મેઘ, તે નામનો એક પર્વત,
મેઘ, વર્ષ, સાલ.

અન્દપ પું વર્ષનો પતિ કોઈ ગ્રહ, મેઘનો
રાજા ઈન્દ્ર.

અન્દપતિ પું ઉપરનો અર્થ.

અન્દસાર પું મેઘનો સાર-તત્વ-કપૂર.

અન્દવાહન પું ઈન્દ્ર.

અન્દિમાન ત્રિં જળ આપનાર મેઘ વગેરે.

અન્દુર્ગ પું ચોતરફ પાણીથી વીંટાયેલ
કિડનો.

અઞ્ઞૈવત પું પાણી જેનો અધિષ્ઠાયક દેવ
છે એનો કોઈ મંત્ર.

અઞ્ઞૈવત નં પાણી જેનો અધિષ્ઠાયક દેવ
છે એનું પૂર્વાપાદા નક્ષત્ર.

અઞ્ઞિ પું સમુદ્ર, સરોવર.

અઞ્ઞિકક પું સમુદ્રનું શીણ.

અઞ્ઞિજ પું ચંદ્ર, શંખ, અઞ્ઞિની કે-
માર દેવ.

અઞ્ઞિજા સ્ત્રીં લક્ષ્મી દેવી.

અઞ્ઞિહીપા સ્ત્રીં પૃથ્વી.

અઞ્ઞિનગરી સ્ત્રીં સમુદ્રની પાસે આ-
વેલી નગરી-દ્વારકા.

અઞ્ઞિનવનોતક પું ચંદ્ર, કપૂર.

અઞ્ઞિકેન પું સમુદ્રનું શીણ.

અઞ્ઞિમણ્ડુકી સ્ત્રીં જેમાં મોતી પડે છે
તે સમુદ્રની છીપ.

અઞ્ઞિશય પું વિષ્ણુ, નારાયણ.

અઞ્ઞિશયન પું ઉપરનો અર્થ.

અધ્યયનિ

૧૨

અમય

અધ્યયનિ પુઁ વડવાનસ, વડવાશિ.
 અધ્મક્ષ ત્રિં પાણીનોજ માત્ર આહાર
 કરનાર.
 અધ્મક્ષ પુઁ એક બદતનો સર્પ.
 અન્ન નં મેઘ, નાગરમેઘ, અબ્રક ધાતુ,
 આકાશ.
 અન્નલિહ પુઁ અત્યંત ઉંચું. અતિશય
 ઉંચું પર્વતનું શિખર વગેરે.
 અબ્રક પુઁ અબ્રક ધાતુ.
 અબ્રકુષ ત્રિં અત્યંત ઉંચું.
 અબ્રકુષ પુઁ વાયુ.
 અબ્રપુષ્પ નં પાણી.
 અબ્રપુષ્પ પુઁ નેતરનું આંડ.
 અબ્રમાતઙ્ગ પુઁ ઇન્દ્રનો ઐરાવત હાથી.
 અબ્રમુ લીં ઐરાવત હાથીની સ્ત્રી-પૂર્વ
 દિશાની હાથળી.
 અબ્રમુવહ્નમ પુઁ ઐરાવત હાથી.
 અબ્રરોહમ્ પુઁ વૈદ્ય મણિ.
 અબ્રોત્ય પુઁ વીજળીનો અગ્નિ.
 અબ્રોત્ય નં વદન.
 અબ્રિ લીં લાકડાની કોદાળી.
 અબ્રિય ત્રિં મેઘમાં થનાર.
 અબ્રહચર્ય ત્રિં અહચર્યવિનાનું.
 અબ્રહચર્ય નં અહચર્યનો અભાવ.
 અબ્રહ્મણ્ય નં બ્રાહ્મણ કર્મને અયોગ્ય
 હિંસાદિ કર્મ, હિંસાદિવિપયક વચન.
 અબ્રાક્ષણ પુઁ બ્રાહ્મણ નહિ તે, નીચ બ્રાહ્મણ.
 અબ્રકુત નં કંઈ કહેવાને અટકાવનાર
 થુંકસહિત પાણીનો કોમળો.
 અબ્લિઙ્ગ ત્રિં જાગૃપ અર્થનો પ્રકાશક
 કોષ મંત્ર-સૂક્તા વગેરે.
 અમક ત્રિં ભક્ત નહિ તે, અસેવક, વિભાગ
 નહિ કરેલ, જૂઠું નહિ કરેલ.
 અમક્તિ લીં ભક્તિનો અભાવ.
 અમક્તિ ત્રિં ભક્તિરહિત.

અમક્ષણ નં ભક્ષણનો અભાવ, ભક્ષણની
 નિવૃત્તિ.
 અમક્ષ્ય ત્રિં ભક્ષણ કરવાને અયોગ્ય.
 અમગ્ર ત્રિં નહિ ભાગેલ.
 અમઙ્ગ પુઁ ભંગનો અભાવ, નહિ નાસવું તે,
 તે નામનો એક સજ્જાલકાર.
 અમઙ્ગ ત્રિં ભંગરહિત
 અમઙ્ગુર ત્રિં ભાંગી ન બચ તેવું, સ્થિર.
 અમગ્ર નં દુઃખ, અમંગલ, અકલ્યાણ.
 અમગ્ર ત્રિં દુઃખ-અમંગલ-અકલ્યાણનું
 સાધન અથવા આશ્રય.
 અમય નં ભયનો અભાવ, સુંગંધી-
 વાળો-ખસ, રક્ષણ.
 અમય પુઁ પરમાત્મા, આત્મનિષ્ઠ પુરુષ,
 ન્યોતિપ્રસિદ્ધ એક યોગ, કરીશ મા
 એમ કહી ઉચો કરેલો પહોળો હાથ.
 અમય ત્રિં ભયરહિત, સર્વ પ્રકારના પરિ-
 ગ્રહથી રહિત.
 અમયકૃત ત્રિં ભયંદર નહિ તે, સૌમ્ય.
 અમયક્કર ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 અમયજાત પુઁ તે નામનો એક મુનિ.
 અમયદિગ્દિશ પુઁ નિર્ભયતાને માટે વળા-
 ડાતું રણસંગ્રામનું એક નગારું.
 અમયદ ત્રિં અમય આપનાર, રક્ષણ
 કરનાર.
 અમયદક્ષિણા લીં રક્ષણ પામેલાએ ર-
 ક્ષણ કરનારાને અપાતી દક્ષિણા, અ-
 ભયદાન.
 અમયમુદ્રા લીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા.
 અમયવાચ્ લીં અભયદાન માટે 'કરીશ
 મા' એમ કહેવાતી વાણી.
 અમયા લીં હરડે, દુર્ગા દેવી.
 અમયાચ પુઁ વૈદ્યકશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અમયાદિ
 મોદક-લાડું.
 અમય પુઁ જન્મનો અભાવ, વિનાશ, મોક્ષ,
 શિવ નહિ તે.

અમઘ્ય

૧૩

અભિગામિન્

અમઘ્ય ત્રિં દુષ્ટ ભાગ્યવાળું.
 અમઘ્ય નં અમંગલ, દુષ્ટ ભાગ્ય
 અભાગ પું ભાગ નહિ તે.
 અભાગ ત્રિં જેનો ભાગ ન હોય તે.
 અભાગિન્ ત્રિં ભાગનો અધિકારી નહિ તે,
 અભાગીયું.
 અભાગ્ય નં દુષ્ટ ભાગ્ય.
 અભાગ્ય ત્રિં દુષ્ટ ભાગ્યવાળું.
 અભાજન નં આધાર નહિ તે, અપાત્ર.
 અભાર્ય પું સ્ત્રી વિનાનો, નૈષ્ઠિક શ્રમ-
 ચારી વગેરે.
 અભાવ પું હોવાપણું નહિ તે, મરણ,
 અસત્તા, મીમાંસક વગેરેએ કહેલું એક
 પ્રમાણ.
 અભાવ ત્રિં અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રતિ
 વગેરે સ્થાયી ભાવરહિત, સ્નેહરૂપ ભા-
 વથી રહિત, મિથ્યાભૂત પદાર્થ.
 અભાવનીય ત્રિં ચિતવવાને અશક્ય, ઉ-
 ત્પન્ન કરવાને અશક્ય.
 અમાવસંપત્તિ સ્ત્રીં મિથ્યાભૂતની સંપત્તિ,
 મિથ્યાભૂત પદાર્થના જ્ઞાનમાં અધ્યાસ-
 એટલે છીપમાં જેમ રૂપાંતી શુદ્ધિ.
 અમાવળ નં ભાવણ નહિ તે, મૌન.
 અભિ અઘ્યં તરફ, પાસે, કોઈ પ્રકાર પા-
 મેલાનું દ્યોતન, સંમુખપણું, વારંવાર,
 લક્ષણ, ચોતરફ, ધર્ષણ, પૂન, અલં-
 તના અર્થમાં, ઇચ્છા, મધુર્ચા, અભિ-
 રૂપ, આહારમાં કે સ્વાધ્યાયમાં વપરાય છે.
 અધિક ત્રિં કામુક, કામની અભિલાષા-
 વાળું.
 અધિકાંક્ષા સ્ત્રીં અભિલાષ, ઇચ્છા.
 અધિકાંક્ષિત ત્રિં ઇચ્છેલ.
 અધિકાંક્ષિન્ ત્રિં અભિલાષા-ઇચ્છાવાળું.
 અધિકામ ત્રિં અભિલાષ કરતું, ઇચ્છા
 કરતું.
 અધિકામ પું અભિલાષ, ઇચ્છા.

અધિકમ પું આરંભ, શરૂઆત, ચઢતું તે,
 યુદ્ધ મારે શત્રુ સામે પ્રયાણ, આરં-
 ભેલ, યુદ્ધ.
 અધિકૃત્વન્ ત્રિં સંમુખપણે કરનાર.
 અધિકૃત ત્રિં સંપત્તિ, તૈયાર કરેલ, અભિ-
 પ્રકાશિત.
 અધિકૃતુ પું બળવાન.
 અધિક્રાન્તિ સ્ત્રીં અધિકમ શબ્દ જુઓ.
 અધિક્રાન્તિન્ ત્રિં આરંભ કરનાર.
 અધિક્રામમ્ અઘ્યં દખારીને, આરંભ ક-
 રીને, સન્મુખ જઈને.
 અધિક્રોશ પું ગાળો ભાંડવી તે, નિન્દા.
 અધિક્રોશક ત્રિં નિન્દા કરનાર, ગાળો
 ભાંડનાર અપવાદ મૂકનાર.
 અધિક્ષત્તુ ત્રિં હિંસા કરનાર.
 અધિક્ષદ ત્રિં હિંસા કરનાર.
 અધિક્ષ્યા સ્ત્રીં નામ, શોભા, કીર્તિ, ચો-
 તરફ પ્રસિદ્ધિ, માહાત્મ્ય, ચોતરફ જનાર,
 પ્રસિદ્ધ.
 અધિક્ષ્યાત્તુ ત્રિં કથા કહેનાર, કહેનાર,
 સામે જનાર, સામે જોનાર.
 અધિગત ત્રિં અનુકૂલપણે પ્રાપ્ત થયેલ,
 સેવેલ, સામે ગયેલ, પાસે ગયેલ.
 અધિગન્તઘ્ય ત્રિં સામે જવા યોગ્ય, સે-
 વવા યોગ્ય, પાસે જવા યોગ્ય.
 અધિગન્તુ ત્રિં યુદ્ધ મારે સામે જનાર,
 અનુકૂલપણે જનાર, પાસે જનાર.
 અધિગમ પું સામે જવું, અનુકૂલપણે
 જવું, પાસે જવું.
 અધિગમન નં ઉગરના અર્થ.
 અધિગમ્ય ત્રિં સામે જવાને શક્ય, પાસે
 જવાને શક્ય.
 અધિગમ્ય અઘ્યં સામે જઈને, પાસે
 જઈને.
 અધિગર પું ચોતરફથી સ્તુતિ.
 અધિગામિન્ ત્રિં અધિગન્તુ શબ્દ જુઓ.

અભિગત

૧૪

અભિતરામ

અભિગીત ત્રિં અનુકૂલતા માટે સ્તુતિ કરેલ, સામેથી ગયેલ, પાસે ગયેલ.
 અભિગુતિ સ્ત્રીં ચોતરફથી રક્ષણ.
 અભિગૂર્ણ ત્રિં કહેલ, સામે ઉગામેલ.
 અભિગૂર્ત ત્રિં કહેલ.
 અભિગૂર્તિ સ્ત્રીં સતત સંકલ્પ.
 અભિગૃહીતપાણિ ત્રિં અનુકૂલતા માટે જેણે બે હાથ બેઠયા હોય તે.
 અભિગોષ્ટ ત્રિં ચોતરફથી રક્ષા કરનાર.
 અભિગ્રસ્ત ત્રિં દુઃખાયેલ, ચોતરફથી ઘેરાયેલ, કાળીયો કરેલ.
 અભિગ્રહ પું લૂંટ, હરણ, ચઢાઈ, સામે ઉઘમ કરવો, ગૌરવ, યુદ્ધ.
 અભિગ્રહણ નં ઉપરના અર્થ.
 અભિચર્વણ નં પરસ્પર સંયોગથી ધસારો, મર્દન.
 અભિઘાત પું મૂળમાંથી નાશ કરવો, મારવું, એક બાતનો સંયોગ, પીડા કરવી.
 અભિઘાત ત્રિં અભિઘાતવાળું.
 અભિઘાતક ત્રિં શત્રુ, અભિધાન નામનો સંયોગ કરનાર, મૂળમાંથી નાશ કરનાર.
 અભિઘાતિ પું શત્રુ.
 અભિઘાતિન ત્રિં અભિઘાતક શબ્દ જુઓ.
 અભિઘાર પું અગ્નિમાં ચોતરફથી ઘી વગેરે નાખવું, ઘી વગેરેનો એક સંસ્કાર.
 અભિઘારણ નં ઉપરના અર્થ.
 અભિચક્ષણ ત્રિં ચોતરફથી વિચક્ષણ, સર્વ કામમાં કુશળ.
 અભિચર ત્રિં નોકર, સેવક.
 અભિચરણ નં શત્રુને મારવા માટે કરેલ રથેનવાગ વગેરે આભિચારિક પ્રયોગ.
 અભિચરણીય ત્રિં જેની સામે આભિચારિક પ્રયોગ કરવો જોઈએ તેવો શત્રુ વગેરે.
 અભિચાર પું શત્રુના વધ માટે કરવામાં આવતો કોઈ પ્રયોગ.

અભિચારકલ્પ પું અથર્વવેદની અંદર આવતો એક ગ્રંથ.
 અભિચારિન ત્રિં શત્રુના વધ માટે મંત્ર-તંત્રાદિ પ્રયોગ કરનાર.
 અભિચૈચ અવ્યં શિશુપાત્ર સામે.
 અભિચ્છાય ત્રિં છાયાને પામેલ, છાયા-સન્મુખ પ્રાપ્ત થયેલ.
 અભિચ્છાય અવ્યં છાયા સામે, છાયા વરદ.
 અભિજન પું કુળ, કુટુંબ, જન્મભૂમિ, પોતાના બાપદાદાઓ જ્યાં વસ્યા હોય તે સ્થાન, કીર્તિ, કુળમાં શ્રેષ્ઠ.
 અભિજાત ત્રિં કુળવાન, પંડિત, શ્રેષ્ઠ, મનોહર.
 અભિજાતિ સ્ત્રીં ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન થવું તે.
 અભિજિત ત્રિં સામે થઈને શત્રુઓને જીતનાર, સર્વતરફથી જયવું સાધના.
 અભિજિત પું નં તે નામનો એક યત્ર, દિવસનું આદ્યું મુહૂર્ત, તે નામનું એક નક્ષત્ર, અતિરાત્ર નામનો યાગ વગેરે.
 અભિજિત પું મધ્યરાત્રિનું મુહૂર્ત.
 અભિજિતિ સ્ત્રીં સર્વ તરફથી વિજય.
 અભિજ્ઞ ત્રિં ગણું, પંડિત, જ્ઞાતા-જ્ઞાણનાર ચેતન.
 અભિજ્ઞા સ્ત્રીં પ્રથમ ઉત્પન્ન થયેલું જ્ઞાન, સંસ્કારની સાથે ઇન્દ્રિયના સંબંધથી ઉત્પન્ન થનાર પ્રાયશ્ચિદ્ધાંશ જ્ઞાન.
 અભિજ્ઞાત ત્રિં જાણેલ, જાણખેલ.
 અભિજ્ઞાન નં ચિન્હ, નિશાની, તે આ છે એવા પ્રકારનું જ્ઞાન.
 અભિજ્ઞાનશકુન્તલા સ્ત્રીં કવિ કાલીદાસે કરેલું તે નામનું એક નાટક.
 અભિજ્ઞુ ત્રિં સન્મુખ સ્થાપેલા દીવજુવાળું.
 અભિતરામ અવ્યં અતિશય સન્મુખ-પણું, અનિશય સામે.

અમિતમ્

૧૬

અમિતવોદ્ધિદ્

અમિતસ્ અવ્યં સામે, પાસે, સમગ્રપણું,
ખત્રે તરફ, સત્પર.

અમિતાપ પું અત્યંત સંતોષ.

અમિતાન્ન પું અત્યંત લાઝ રંગ.

અમિતાન્ન ત્રિં અત્યંત લાઝ રંગવાળું.

અમિતૈમુખ ત્રિં ચારે તરફ મુખવાળું,
ચોતરફ.

અમિદર્શન નં સન્મુખ દર્શન.

અમિદ્રા સ્ત્રીં નાસ્તી જવું, ચિંતન, સ્મરણ.

અમિદિપ્તુ ત્રિં પરાભવ કરવાની છ-
છાવાળું.

અમિદ્રવ પું વેગથી જવું.

અમિદ્રવણ નં વેગથી જવું.

અચિદ્રુદ્ ત્રિં દ્રોહ કરનાર, અપકાર
કરનાર.

અમિદ્રોહ પું ગાળ, નિંદા, અનિષ્ટ ચિં-
તન, અપકાર.

અમિધર્ષણ નં પીડવું, નીચોવવું, ઠેકવું,
ભૂત વગેરેનો આવેશ, વળગાડ.

અમિધર્ષણ પું રક્ષાસ.

અમિધા સ્ત્રીં કહેવું, શબ્દમાં રહેલી અર્થ-
બોધમાં કારણરૂપ એક શક્તિ, શબ્દમાં
રહેલી ભાવના, નામ, સંસાર.

અમિધાન નં કહેવું, નામ, નિષ્કંટ, કાષ.

અમિધાની સ્ત્રીં દોરી.

અમિધામૂલા સ્ત્રીં અલંકારશાસ્ત્રીઓએ
માનેલી તે નામની એક શક્તિ-વ્યંજના.

અમિધાચક ત્રિં વાચક શબ્દ, તે તે
શબ્દનો ઉચ્ચાર કરનાર.

અમિધાચિન્ ત્રિં કહેનાર, શબ્દનો પ્ર-
યોગ કરનાર.

અમિધાચક ત્રિં વેગથી સામે જનાર.

અમિધિત્સા સ્ત્રીં કહેવાની છછા, વિવક્ષા.

અમિધિપ્તુ ત્રિં અમિદિપ્તુ શબ્દ જુઓ.

અમિધૃણુ ત્રિં અત્યંત તિરસ્કાર કરનાર.

અમિધેય ત્રિં કહેવાયોગ્ય.

અમિધેય પું વાચ્યાર્થ-સંકેતવાળો શબ્દાર્થ.

અમિધ્યા સ્ત્રીં પારકું ધન હરી લેવાની
છછા, પ્રહણ કરવાની છછા, વિષયપ્રા-
ર્થના, ચિંતન.

અમિધ્યાતવ્ય ત્રિં સતતચિંતન કરવાયોગ્ય.

અમિધ્યાન નં અમિધ્યા શબ્દ જુઓ,
સતતચિંતન.

અમિનદ્ધ ત્રિં સર્વ તરફથી બંધાયેલ.

અમિનન્દ પું સંતોષ, આનંદ, પ્રશંસા,
અદર મુખ.

અમિનન્દ ત્રિં સંતોષ ઉપગમનાર, પ્રોત્સા-
હનપૂર્વક પ્રેરણા કરનાર, વખાણ કરનાર.

અમિનન્દન નં સંતોષ, સંતોષભાટે વખાણ.

અમિનન્દન ત્રિં સંતોષ ઉપગમનાર, પ્રોત્સા-
હન ભાટે પ્રેરણા કરનાર, પ્રશંસા કરનાર.

અમિનન્દન પું તે નામે ચોથા જૈન-તીર્થંકર.

અમિનન્દનીય ત્રિં પ્રશંસા કરવા યોગ્ય,
પ્રોત્સાહનપૂર્વક પ્રેરણા કરવા યોગ્ય.

અમિનન્દા સ્ત્રીં છછા, ઉમેદ.

અમિનન્દિત ત્રિં પ્રશંસા કરેલ, અનુમો-
દનપૂર્વક ઉત્સાહિત કરેલ.

અમિનન્દિત ત્રિં સંતોષી, અનુમોદનપૂ-
ર્વક ઉત્સાહ આપનાર.

અમિનન્દ્ય ત્રિં પ્રશંસા કરવા યોગ્ય.

અમિનન્દ્ય અવ્યં વખાણીને, પ્રશંસા કરીને.

અમિનન્ન ત્રિં સામે નમેલ, પાસે નમેલ.

અમિનય પું મનમાં રહેલા અભિપ્રાયને
જણાવનાર એક વગેરે, હાલભાવ, રૂપક
વગેરે દસ્ય કાવ્ય.

અમિનય પું અતુકૃતતાને માટે સ્તુતિ.

અમિનય ત્રિં નવું.

અમિનયતામરસ નં તે નામે ગાર અક્ષરના
ચરણનો એક છંદ, નવું-તાજું કમળ.

અમિનવોદ્ધિદ્ પું અંકુર.

અમિનવોદ્ધિદ્ પું અંકુર.

અભિનહન

૧૬

અભિપ્રજ્ઞા

અભિનહન નં ચોતરફથી આંધવું, મજા-
ખૂત આંધવું.

અભિનિધન ત્રિં વિનાશોન્મુખ, નાશની
તૈયારી પર આવેલું.

અભિનિધન અવ્યં નાશ અથવા અંત-
સમાપ્તિની સામે.

અભિનિધાન નં સન્મુખ સ્થાપન, સામે
સ્થાપવું.

અભિનિર્મુક્ત ત્રિં સામંકળે નિદ્રાને લીધે
તે સમયનું કામ જેણે છોડ્યું હોય તે.

અભિનિર્ધ્યાન નં યુદ્ધ મારે નીકળવું તે.

અભિનિર્વૃત્ત ત્રિં ઉત્પન્ન થયેલ, નીપજેલ.

અભિનિર્વૃત્તિ છોં ઉત્પન્ન થવું, ઉપજવું,
નીપજવું.

અભિનિર્વર્ત પું ચોતરફથી નિવૃત્તિ.

અભિનિર્વર્ત અવ્યં ફરી ફરી-વારંવાર
નિવૃત્તિ પામીને.

અભિનિર્વર્તન નં ચોતરફથી નિવૃત્તિ.

અભિનિર્વિષ્ટ ત્રિં અભિનિવેશવાળું, આગ્રહ-
વાળું, ચિન્તાથી વ્યગ્ર.

અભિનિવેશ પું આગ્રહ, એકપ્રકારનું આદાન,
યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક કલેશ, આત્મક્રિત.

અભિનિવેશિન્ ત્રિં આગ્રહવાળું, અનુ-
રાગ-સ્નેહવાળું.

અભિનિષ્કારિન્ ત્રિં સમગ્ર રીતે સંપૂ-
ર્ણ કરનાર.

અભિનિષ્ક્રમ પું સામે નીકળવું, પાસે
નીકળવું.

અભિનિષ્ક્રમણ નં ઉપરના અર્થ.

અભિનિષ્ક્રાન્ત ત્રિં સામે નીકળેલ, પાસે
નીકળેલ, બહાર નીકળેલ.

અભિનિષ્ઠાન પું વિસર્ગ, અક્ષર.

અભિનિષ્ઠાન પું શબ્દ.

અભિનિષ્પત્તન નં સામે નીકળવું, બહાર
પડવું.

અભિનિષ્પત્તિ છીં સંપત્તિ, સિદ્ધિ, ઉત્પત્તિ

અભિનિષ્પન્ન ત્રિં સંપન્ન, સિદ્ધ, ઉત્પન્ન
થયેલ.

અભિનોત ત્રિં ન્યાયવાળું, યુક્ત, સુશો-
ભિત, શણગારેલ, પૂજેલ કોષી, સામે
પહોંચાડેલ, સામે લઈ જવાયેલ.

અભિનીતિ છીં પ્રિયવાક્ય વગેરેથી યુક્ત
યુક્તિ, સામે લઈ જવું-પહોંચાડવું, રૂપ
વગેરેનું દેહ વગેરેથી અનુકરણ.

અભિનીતિ અવ્યં નીતિસન્મુખપણું.

અભિનેતવ્ય ત્રિં શરીરની ચેષ્ટા વગેરેથી
અનુકરણ કરવા યોગ્ય, ભજવવા યોગ્ય,
સામે પ્રાપ્ત કરવા-લઈ જવા યોગ્ય.

અભિનેતવ્ય નં આવશ્યક અભિનય-શ-
રીરની ચેષ્ટા વગેરે.

અભિનેતૃ ત્રિં નાટકમાં પાડ ભજવનાર
એકટર વગેરે.

અભિનેય ત્રિં શરીરની ચેષ્ટા વગેરેથી
અનુકરણ કરવા યોગ્ય, ભજવવા યોગ્ય,
સામે પ્રાપ્ત કરવા-લઈ જવા યોગ્ય.

અભિન્ન ત્રિં એકતા પામેલ નહિ, ચીરાયેલ,
નહિ ભેદેલ-શહેલ, નહિ ફાટેલ.

અભિન્નપુટ પું નવું કુંપળ.

અભિન્યાસ પું વૈદકના સુશ્રુત ગ્રંથમાં
કહેલો એક જાતનો તાવ.

અભિપત્તિ છીં નિષ્પત્તિ, સિદ્ધિ.

અભિપન્ન ત્રિં અપરાધવાળું, આપત્તિમાં
આવેલ, સ્વીકારેલ, સામે ગયેલ.

અભિપિત્ત્વ નં સામે પડવું, આવવાનો
સમય, ઇચ્છવાની પ્રાપ્તિ, ચોતરફથી પ્રાપ્તિ,
સામે જવા યોગ્ય, સામે પડવા યોગ્ય.
સામે પ્રાપ્ત થયેલો સમય.

અભિપુષ્પ પું ચોતરફ ફૂલવાળું ઝાડ.

અભિપૂરણ નં અભ્યાસને લીધે ચોતરફથી
પૂરવું-ભરવું.

અભિપ્રજ્ઞા છીં સતત ચિંતન.

અભિપ્રણયન

૧૭

અભિમન્યુ

અભિપ્રણયન નં વેદવિધિથી અગ્નિ વગેરેનો સંસ્કાર.

અભિપ્રણીત ત્રિં સર્વ તરફથી વેદવિધિથી સંસ્કારી કરેલ અગ્નિ વગેરે.

અભિપ્રમુર સ્ત્રીં જુહા નામનું યજ્ઞમાત્ર.

અભિપ્રવર્તન નં સર્વ તરફથી પ્રવૃત્તિ, સર્વ તરફથી પ્રવૃત્તિ સંપાદન કરતી તે.

અભિપ્રાતર અવ્યં અત્યંત પ્રાતઃકાળ-ભોટું પરાશીયું.

અભિપ્રાપ્તિ સ્ત્રીં સન્મુખ પ્રાપ્તિ.

અભિપ્રાય પું આશય, સામે જનાર, વિપક્ષ.

અભિપ્રી ત્રિં સર્વ તરફથી તૃપ્ત કરનાર.

અભિપ્રેત ત્રિં ઇચ્છેલ.

અભિપ્રેત્ય અવ્યં ઉદ્દેશીને.

અભિપ્રેક્ષુ ત્રિં મેળવવા ઇચ્છનાર, પ્રાપ્ત થવા ઇચ્છનાર.

અભિપ્રોક્ષણ નં સર્વ તરફ છાંટવું-એક જાતનો સંસ્કાર.

અભિપ્લવ પું તે નામનો એક આદિત્ય, એક યજ્ઞ, ઉપદ્રવ, ચોતરફ ફેરવું.

અભિપ્લુત ત્રિં સર્વ તરફ વ્યાપેલ, ચોતરફ છાંટેલ, ચોતરફ ફેરેલ.

અભિમઙ્ગ ત્રિં ભંગનું કારણ, ભાંગી પડવાના સ્વભાવવાળું.

અભિમઙ્ગ પું સર્વ તરફથી ભંગ, ચોતરફથી અપમાન.

અભિમથ પું પરાજય, તિરસ્કાર, અનાદર, રોગ વગેરેથી શરીરના અવયવોનું જડ થવું.

અભિમથન નં ઉપરના અર્થ, રોગ વગેરેથી શાનનો રોધ.

અભિમવિત્ત ત્રિં તિરસ્કાર કરનાર, પરાજય કરનાર, જડત્વ કરનાર, અનાદર કરનાર.

અભિમા સ્ત્રીં અભિમવ શબ્દ જુઓ.

અભિમાર ત્રિં અત્યંત ભારવાળું, અતિ-શય ભારે.

અભિમાવક ત્રિં તિરસ્કાર કરનાર, પરાજય કરનાર, જડપણું કરનાર.

અભિમાવિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અભિમાવુક ત્રિં અભિમવિત્ત શબ્દ જુઓ.

અભિમાવણ નં સામે કહેવું.

અભિમાષિન્ ત્રિં સામે કહેનાર, ભાષણ કરનાર.

અભિમૂ ત્રિં અભિમાવક શબ્દ જુઓ.

અભિમૂત ત્રિં શું કરવું એના જ્ઞાનથી શન્ય, પરાભવ પામેલ, તિરસ્કાર પામેલ, હારેલ, જડ થયેલ.

અભિમૂતિ સ્ત્રીં પરાભવ, અપમાન,

અભિમૂતિ ત્રિં અભિમાવક શબ્દ જુઓ.

અભિમૂય નં સર્વ તરફથી થવું.

અભિમૂય અવ્યં તિરસ્કાર કરીને.

અભિમૂવન્ ત્રિં અભિમાવક શબ્દ જુઓ.

અભિમત ત્રિં અભિમાનના વિષયરૂપ થયેલ, માનેલ, સ્વીકારેલ, ઇચ્છેલ.

અભિમતિ સ્ત્રીં અભિમાન, મિથ્યા જ્ઞાન, આદર, સન્માન, ઇચ્છા.

અભિમનસ્ ત્રિં કર્તવ્યમાંતર મનવાળું.

અભિમન્તવ્ય ત્રિં જાણવા યોગ્ય, માનવા યોગ્ય, અભિમાનથી વિષયરૂપ કરવા યોગ્ય.

અભિમન્તુ ત્રિં અભિમાની, સન્માન કરનાર, આદર આપનાર.

અભિમન્તોસ્ અવ્યં અભિમાનથી વિષયરૂપ કરવાનો.

અભિમન્ત્ર નં મીમાંસામાં કહેલ મંત્રપૂર્વક કરવામાં આવતો એક સંસ્કાર.

અભિમંત્રણ નં નોતરવું, તેડવું, મસલત ચલાવવી, મંત્રપૂર્વક સંસ્કાર કરવો.

અભિમંત્ર્ય અવ્યં નોતરીને, તેડીને, મસલત ચલાવીને, મંત્રપૂર્વક સંસ્કાર કરીને.

અભિમન્થ પું એક જાતનો આંખનો રોગ, અત્યંત મંથન કરવું, વલોવવું.

અભિમન્થુ પું તે નામનો અત્યંતનો એક પ્રકાર.

અભિમર

૧૮

અભિયોક્ત

અભિમર પું યુદ્ધ, હાથ, વધ, નાશ, ખેંધન,
પેતાનું સૈન્ય, ધનની આશાથી પ્રાણુની
દરકાર રાખ્યા વિના હાથી કે પાળા સામે
લડ્યા તૈયાર થવું.

અભિમર્દ પું ચૂર્ણ કરવું, પીકવું, પીસવું,
ચોળવું, યુદ્ધ, હાર.

અભિમર્દ ત્રિં મર્દન કરનાર.

અભિમર્દન નં અભિમર્દ પું જીઓ.

અભિમર્શ પું સ્પર્શ, પરાભવ.

અભિમર્શક ત્રિં સ્પર્શ કરનાર, પરાભવ
કરનાર.

અભિમર્શન નં અભિમર્શ શબ્દ જીઓ.

અભિમર્ષ પું અભિમર્શ શબ્દ જીઓ.

અભિમર્ષક ત્રિં અભિમર્શક શબ્દ જીઓ.

અભિમર્ષણ નં અભિમર્ષ શબ્દ જીઓ.

અભિમાતિ સ્ત્રીં મારનાર, ધાત કરનાર.

અભિમાતિ પું શત્રુ.

અભિમાતિન્ પું શત્રુ.

અભિમાતિવાહ ત્રિં શત્રુને છતનાર.

અભિમાતિવાહ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અભિમાન પું અભિમાન, મિથ્યા ગર્વ,
પ્રણય-રનેહ, હિંસા, ગર્વ, સ્વસ્પર્શન,
મિથ્યાતાન, શૃંગાર રસની એક અવસ્થા,
વૈરનો અદ્વેષો લેવો તે.

અભિમાનિત ત્રિં અભિમાની, ગર્વિષ્ઠ.

અભિમાનિત નં સુરત-મૈથુન-કામક્રીડા.

અભિમાનિતા સ્ત્રીં અભિમાનીપણું.

અભિમાનિત્વ નં અભિમાનીપણું.

અભિમાનિન્ ત્રિં ગર્વિષ્ઠ, અભિમાની,
પ્રણુપકાપ વગેરેથીયુક્ત, મિથ્યાતાનયુક્ત.

અભિમાનિન્ પું સૌત્ય નામના મનુષ્યો
એક પુત્ર.

અભિમાનુક ત્રિં અભિમાનશીલ.

અભિમાય ત્રિં શું કરવું એમાં મૂઠ થયેલ.

અભિમિહ્ય ત્રિં જેની સામે મળ-મૂતનો
ત્યાગ કરાય તે.

અભિમેહ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અભિમુખ ત્રિં સન્મુખ થયેલ, સામે થયેલ,
તત્પર થયેલ.

અભિમુખ અવ્યં મુખ સામે,

અભિમુખતા સ્ત્રીં સન્મુખપણું.

અભિમુખત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અભિમુખીકરણ નં વ્યાકરણમાં કહેલ
સંબોધન.

અભિમુખીભાવ પું સામે યત્ન, સન્મુખ થવું,
કાર્યની અનુકૂળતા, તે તે ક્રિયામાં ઉદ્યમ.

અભિમુષ્ટ ત્રિં સ્પર્શ કરેલ, પરાભવ કરેલ,
મળેલ, મિશ્ર થયેલ, સાદ કરેલ.

અભિમેથક ત્રિં સર્વની પ્રાપ્તિનું સાધન
કાષ્ટ વાક્ય.

અભિમ્લાત ત્રિં સર્વ તરફથી કરમાયેલ.

અભિયાચન નં સન્મુખ પ્રાર્થના, સામે
મંગણી.

અભિયાતિ પું શત્રુ.

અભિયાતિ સ્ત્રીં યુદ્ધ માટે સામે જવું.

અભિયાતિન્ ત્રિં શત્રુ.

અભિયાત્ પું શત્રુ.

અભિયાન્ ત્રિં સામે જનાર.

અભિયાયિન્ ત્રિં સામે જનાર.

અભિયુક્ત ત્રિં વિદ્વાન, બીજાઓએ રોકેલ,
ધેરેલ, વ્યવહારવિષયમાં આસક્ત, પ્રતિવાદી,
સામે ચડાઈ કરેલ, આત્યંત વૃદ્ધ એવો
હિતૈષી.

અભિયુક્તા સ્ત્રીં અશકિત, ઉદ્યમ, તહેામત,
શુન્હા વગેરેનું કામ ચલાવવું, વિદ્વતા.

અભિયુગ્ધન્ ત્રિં અભિયોક્તા-યોજનાર.

અભિયુગ્ધન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અભિયુજ્ ત્રિં અભિયોક્તા.

અભિયોક્તવ્ય ત્રિં નિષેધ કરવા યોગ્ય,
પ્રતિવાદી, સામે યોજવા યોગ્ય.

અભિયોક્ત ત્રિં વ્યવહારમાં અપરાધની
યોજના કરનાર વાદી-કર્ષાદી, યુદ્ધ માટે
ચડાઈ કરનાર.

અભિયોગ

૧૧

અભિવિધિ

અભિયોગ પુઠ્ઠ દરીઆદ, યુદ્ધ માટે ચઢાઈ,
સોગંદ, ઉઘોગ, આગ્રહ, અપકાર કર-
વાની ઇચ્છાથી રોકવું.

અભિયોગિન્ ત્રિઠ્ઠ દરીઆદ કરનાર, યુદ્ધ
માટે ચઢાઈ કરનાર. આગ્રહવાળું, અભિ-
નિવેશવાળું, યોજના કરનાર.

અભિયોજન નઠ્ઠ અત્યંત યોજવું, યોજનાને
દઠ્ઠ કરવા માટે દરી યોજવું.

અભિરક્ષણ નઠ્ઠ સર્વ તરફથી રક્ષણ.

અભિરક્ષા સ્ત્રીઠ્ઠ ઉપરનો અર્થ.

અભિરક્ષિત ત્રિઠ્ઠ સર્વ તરફથી રક્ષેલ.

અભિરક્ષિતૃ ત્રિઠ્ઠ સર્વ તરફથી રક્ષા કરનાર.

અભિરત ત્રિઠ્ઠ અત્યંત આસક્ત.

અભિરતિ સ્ત્રીઠ્ઠ અત્યંત આસક્તિ.

અભિરમ્ય ત્રિઠ્ઠ મનોરમ, સુંદર.

અભિરાજ ત્રિઠ્ઠ અધિક તેજસ્વી, અધીશ્વર.

અભિરાદ્ય ત્રિઠ્ઠ સેવેલ.

અભિરામ ત્રિઠ્ઠ સુંદર, પ્રિય, મનોહર,

અભિરુચિ સ્ત્રીઠ્ઠ અત્યંત રુચિ, પ્રીતિ.

અભિરૂપ પુઠ્ઠ શિવ, વિષ્ણુ, કામદેવ, પદ્મિન,

ચન્દ્ર.

અભિરૂપ ત્રિઠ્ઠ મનોહર, સુંદર, અનુરૂપ.

અભિલક્ષ્ય ત્રિઠ્ઠ હિદેશ્ય.

અભિલક્ષ્ય અવ્યઠ્ઠ લક્ષ્યની સામે લક્ષ્ય
કરીને.

અભિલંઘન નઠ્ઠ ઉત્ત્રંધન, ઝોળંગવું તે.

અભિલંઘનીય ત્રિઠ્ઠ ઉત્ત્રંધન કરવા યોગ્ય,
ઝોળંગવા યોગ્ય.

અભિલક્ષણીય ત્રિઠ્ઠ ઇચ્છવાયોગ્ય.

અભિલપિત ત્રિઠ્ઠ ઇચ્છેલ.

અભિલપિત નઠ્ઠ અભિલાષ, ઇચ્છા.

અભિલપિતવ્ય ત્રિઠ્ઠ ઇચ્છવાયોગ્ય.

અભિલાપ પુઠ્ઠ યોગ્ય, કહેવું, વાતચીત.

અભિલાવ પુઠ્ઠ કાપવું.

અભિલાષ પુઠ્ઠ ઇચ્છા, લોભ.

અભિલાષક ત્રિઠ્ઠ ઇચ્છા કરનાર, અભિ-
લાષ કરનાર.

અભિલાષિન્ ત્રિઠ્ઠ અભિલાષ-ઇચ્છા કર-
વાના સ્વભાવવાળું.

અભિલાષુક ત્રિઠ્ઠ ઉપરનો અર્થ.

અભિલાસ પુઠ્ઠ ઇચ્છા, લોભ.

અભિવદન નઠ્ઠ અનુદૂલતા માટે કહેવું,
સામે કહેવું.

અભિવદન અવ્યઠ્ઠ મુખની સામે.

અભિવન્દન નઠ્ઠ સર્વ તરફથી નમસ્કાર
કરવો, સામે પ્રણામ.

અભિવયસ્ ત્રિઠ્ઠ શ્રેષ્ઠ વયવાળું, મોટી
ઉંમરનું.

અભિવર્તિન્ ત્રિઠ્ઠ સામે વર્તનાર, સામે
રહેનાર.

અભિવર્ષક ત્રિઠ્ઠ ચોતરફ વૃદ્ધિ કરનાર,

અભિવર્ષણ નઠ્ઠ ચોતરફ વૃદ્ધિ-સર્વ તરફ
વરસવું.

અભિવર્ષિન્ ત્રિઠ્ઠ અભિવર્ષક શબ્દ ભુજો.

અભિવાત્ ત્રિઠ્ઠ અનુચર, નોકર.

અભિવાદ પુઠ્ઠ વંદન, નમસ્કાર, પ્રણામ.

અભિવાદક ત્રિઠ્ઠ વંદન કરનાર, નમસ્કાર
કરનાર, પ્રણામ કરનાર.

અભિવાદન નઠ્ઠ પોતાનું નામ યોક્ષીને
નમવું-વંદન કરવું.

અભિવાદ્ય ત્રિઠ્ઠ વંદન કરવાયોગ્ય, નમવા-
યોગ્ય.

અભિવાદ્ય અવ્યઠ્ઠ વંદન કરીને, નમીને.

અભિવાન્ય ત્રિઠ્ઠ સારી રીતે ભાગ કરવાયોગ્ય.

અભિવાસસ્ અવ્યઠ્ઠ પહેરેલા વસ્ત્રનો ઉપ-
રનો ભાગ.

અભિવાદ્ય ત્રિઠ્ઠ વહેવાયોગ્ય, લઈ જવાયોગ્ય,
ઉચ્ચકવા યોગ્ય.

અભિવાદ્ય નઠ્ઠ વહન, લઈ જવું, ઉચ્ચકવું.

અભિવિધિ પુઠ્ઠ વ્યાપ્તિ, અવધિસહિતમાં
કાર્યાન્યય.

અભિચિનીત

૧૦૦

અભિષદ્ધ

અભિચિનીત ત્રિં વિનયવાળું, કેળવાયેલ.
અભિચિમાન પું પરમાત્મા.

અભિવૃત્તિ સ્ત્રીં સામે જવું.

અભિવૃદ્ધિ સ્ત્રીં સર્વ તરફથી વૃદ્ધિ.

અભિવ્યક્ત ત્રિં અભિવ્યક્તિવાળું, પ્રકટ,
૨૫૯.

અભિવ્યક્તિ સ્ત્રીં સુક્રમરૂપે રહેલાનો પ્ર-
કાશ. કારણતો કાર્યરૂપે આવિર્ભાવ, ૨૫૭
૨૫૩૫.

અભિવ્યક્તક ત્રિં પ્રકાશક, આલંકારિક-
પ્રસિદ્ધ વ્યંગના વૃત્તિથી પ્રકટ કરનાર.

અભિવ્યાપક ત્રિં ચોતરફ વ્યાપ્ત થનાર,
વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ તે નામે એક આધાર.

અભિવ્યાપ્તિ સ્ત્રીં સર્વતરફથી વ્યાપ્તિ, ફેલાવ.

અભિવ્યાપ્ય ત્રિં સર્વ તરફ વ્યાપ્ત થવા
યોગ્ય, ફેલાવના યોગ્ય.

અભિવ્યાપ્ય અવ્યં ચોતરફ ફેલાઈને.

અભિવ્યાહાર પું સાઈ કહેવું, સારી રીતે
કહેવું-બોલવું.

અભિચ્છલ્લ પું સામે જવું.

અભિશંસન નં સમક્ષ ગાળો ભાંડવી-ક-
ઠોર વચન કહેવાં, મિથ્યાપવાદ, સામે કહેવું.

અભિશંસિન્ ત્રિં સમક્ષ ગાળો ભાંડનાર,
કઠોર વચન કહેનાર, મિથ્યાપવાદ-ખોટો
આરોપ મૂકનાર, સામે કહેનાર.

અભિશોક ત્રિં સર્વતરફથી શંકા રાખનાર.

અભિશંકા સ્ત્રીં શંકા, સંશય, સંદેહ, ભ્રમ,
ભ્રાંતિ.

અભિશંકિત ત્રિં શંકાવાળું, સંદેહ.
ભ્રમવાળું.

અભિશપ્ન નં શાપ, મજા, નિંદા, મિ-
થ્યાપવાદ.

અભિશપ્ત ત્રિં શાપ આપેલ, ગાળો ભાં-
ડેલ, ખોટો આરોપ મૂકેલ.

અભિશદ્ધિત ત્રિં સમક્ષ બોલાવેલ, સ-
મક્ષ કહેલ.

અભિશાસ્ ત્રિં સામે કઠોર વચન કહેનાર,
મિથ્યાપવાદ મૂકનાર, સામે કહેનાર.

અભિશસ્ત ત્રિં જેના ઉપર ખોટો આળ
મૂકવામાં આવ્યો હોય તે, હિંસા કરેલ,
મારી નાખેલ, કાપી નાખેલ, દબાવેલ.

અભિશસ્ત નં ગાળો ભાંડવી, અપવાદ ક-
હેવો, તહોમત મૂકવું, હિંસા કરવી, શાપ,
આપવો.

અભિશસ્તક ત્રિં શાપને લીધે આવેલો
તાવ વગેરે.

અભિશસ્તિ સ્ત્રીં શાપ, અપવાદ-તહોમત,
હિંસા, હિંસાતુ કારણ, પ્રાર્થના.

અભિશસ્ત્ય ત્રિં હિંસાને યોગ્ય, ઠાર ક-
રવા યોગ્ય, ગાળો ભાંડવા યોગ્ય.

અભિશાપ પું જુદું તહોમત મૂકવું તે,
આરોપેલા દોષો કહેવા તે, ગાળો ભાંડ-
વી તે, શાપ આપવો તે.

અભિશિરોષ્ત્ર ત્રિં જેનું મૂળ ઉપર હોય
છે તથા શાખા નીચે હોય છે તેવી કાષ્ઠ
ઓપધિ.

અભિશોક પું કાઠને ઉદ્દેશીને કરેલો શોક.

અભિશોચન નં ઉપરનો અર્થ.

અભિશ્રવ પું સર્વ તરફથી સાંભળવું.

અભિશ્રાવ પું ઉપરનો અર્થ.

અભિશ્રૈત્ય ત્રિં શુદ્ધ ચારિત્ર્યવાળું.

અભિષદ્ધ પું પરાક્ત, ગાળો ભાંડવી, નિંદા,
સોગદ, વ્યસન-દુઃખ, આસક્તિ, ભૂત
વગેરેનો આવેશ વળખાડ.

અભિષવ પું યતના અંગરૂપ રનાન, પી-
લવું, પીસવું, નીચોવવું; દારૂ ખનાવવો
વગેરે વ્યાપાર, સોમજતા પીવી, સોમ-
જતા ફૂટવી-ખાંડવી, રનાન, યત.

અભિષવ નં કાંછ.

અભિષવણ નં અભિષવ પું જુઓ.

અભિષદ્ધ ત્રિં સહન કરવાને શક્ય.

અભિષદ્ધ અવ્યં બદલાત્કર કરીને.

અમિષાચ્

૬૦૧

અમિસાય

અમિષાચ્ ત્રિં સન્મુખ સારી રીતે પાં-
ધવાને સમર્થ, અમિમાતૃક શબ્દ જુઓ.
અમિષાહ ત્રિં શત્રુને છતનાર, સહનશીલ.
અમિષિક્ત ત્રિં જેનો અભિષેક કરવામાં
આવ્યો હોય તે, ન્હાયેલ.
અમિષુત ત્રિં પીસેલ, નીચોવેલ, જેનો
રસ કાઢવામાં આવ્યો હોય તેની સોમ-
લતા વગેરે.
અમિષુત નં કાંછ.
અમિષેક પું શાંતિને માટે વિધિપૂર્વક
સિંચન, યજ્ઞ વગેરેમાં અધિકારને માટે
સ્નાન, સાધ કરવું, સ્નાન.
અમિષેક પું યસાદિકર્મને અંતે શાંતિને
માટે સ્નાન, પ્રતિષ્ઠા વગેરેમાં દેવ વગેરેને
સ્નાન કરાવવું તે, જળ, પાણી.
અમિષેકૃ ત્રિં અભિષેક કરનાર.
અમિષેક્ય ત્રિં અભિષેકને માટે યોગ્ય.
અમિષેચન નં અમિષેક શબ્દ જુઓ,
અભિષેક દ્રવ્ય.
અમિષેચન ત્રિં અભિષેકદ્રવ્ય, મંત્ર વગેરે.
અમિષેચનીય ત્રિં અભિષેક માટે યોગ્ય,
અભિષેકનું દ્રવ્ય વગેરે.
અમિષેચન નં શત્રુ સામે યુદ્ધ માટે સેના-
સાથે પ્રવાણ.
અમિષ્ટન પું સિંહનાદ.
અમિષ્ટિ ત્રિં સન્મુખ યજ્ઞન કરવા યોગ્ય
અભિષાપ.
અમિષ્ટુત ત્રિં સ્તુતિ કરાયેલ, વર્ણન-વ-
ખાણ કરાયેલ.
અમિષ્યન્દ પું અતિશય વધારો, ઝરવું,
ટપકવું, અધિક.
અમિષ્યન્દનગર નં શાખાનગર-પહ્લ.
અમિષ્યન્દરમણ નં રતિસ્નાન.
અમિષ્યન્દિન્ ત્રિં ઝરનાર, ટપકનાર.
અમિષ્યન્દ પું ઉત્કટ સ્નેહ, આત્મા સિ-
વાયના પદાર્થોમાં અહંબુદ્ધિ.

અમિષ્યન્દિન્ ત્રિં ઉત્કટ સ્નેહવાળું,
અનાત્મામાં અહંબુદ્ધિવાળું.
અમિસંરબ્ધ ત્રિં ક્રોધાયમાન થયેલ.
અમિસંવૃત્તિ સ્ત્રીં વ્યવહાર, ઉત્પત્તિ, સિદ્ધિ.
અમિસંશ્રય પું સર્વ તરફથી આશ્રય.
અમિસંસાર અવ્યં સંસાર સન્મુખ-સં-
સાર સામે.
અમિસંહિત ત્રિં કળ ઉદ્દેશીને કરેલ,
શ્લોકેશના વિષયક.
અમિસંતાપ પું અભિશાપ, ચોતરફથી
સંતાપ, યુદ્ધ.
અમિસન્ધક ત્રિં પારકા યુજી નહિ સહન
કરી આક્ષેપ કરનાર.
અમિસન્ધા સ્ત્રીં કળનો ઉદ્દેશ, અભિસંધિ,
ઠગવું.
અમિસન્ધાન નં સામાને ઠગવું તે, અ-
ભિસંધિ, કળનો ઉદ્દેશ.
અમિસન્ધાય પું અભિસંધિ, કળનો ઉદ્દેશ.
અમિસન્ધાય અવ્યં કળને ઉદ્દેશીને.
અમિસન્ધિ પું કળ વગેરેનો ઉદ્દેશ.
અમિસન્ધિત ત્રિં જે વિષે અભિસંધિ-
કળનો ઉદ્દેશ રાખવામાં આવ્યો હોય તે.
અમિસંપત્તિ સ્ત્રીં ચોતરફની સંપત્તિ-અ-
ત્યંત સંપત્તિ.
અમિસંપદ્ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
અમિસંપાત પું યુદ્ધ, પડવું, અભિશાપ.
અમિસંબન્ધ પું ચોતરફથી સંબંધ, સર્વ
તરફનો સંબંધ.
અમિસર ત્રિં સહાય, અનુચર, નોકર.
અમિસરણ નં સામે જવું, નાયક-નાયિ-
કામાંથી કાઢ એકનું સ્નેહથી સંકેત-
સ્થાને જવું.
અમિસર્જ્જન નં દાન, વધ, ત્યાગ.
અમિસાય અવ્યં સાયંકાળે-લગભગ
સાયંકાળે.

અભિસાર

૧૦૨

અમીશુ

અભિસાર પુઠ્ઠ પુદ્ધ, સહાય, સાધન, સ્ત્રી
કે પુરુષનું મંત્રોગ માટે નિર્જન સંકેત-
સ્થાનમાં જવું, અનુચર, સેવક.

અભિસારિકા સ્ત્રીઃ કામાધીન થઇ વાર
સામે જનારી કોઇ સ્ત્રી.

અભિસારિન્ ત્રિઃ સામે જનાર, અનુચર,
સેવક.

અભિસારિણી સ્ત્રીઃ સામે જનારી, સેવિકા,
તે નામનો એક વૈદિક છંદ.

અભિસૃષ્ટ ત્રિઃ આપેલ, છોડેલ, તજેલ.

અભિસ્યન્દ પુઠ્ઠ અભિષ્યન્દ શબ્દ જુઓ.

અભિસ્યન્દિન્ ત્રિઃ અભિષ્યન્દિન્ શબ્દ
જુઓ.

અભિસ્વર્નઃ ચેતરક સ્વરવાળું કોઇ સ્તોત્ર.

અભિસ્વર પુઠ્ઠ સામે પ્રેરણા કરવી.

અભિહત ત્રિઃ અભિધાત સંયોગવાળું, મા-
રેલ, ઘુણેલ.

અભિહરણ નઃ સામે લાવવું, વિલાડ વગે-
રેમાં પહેરામણી આપવી.

અભિહવ પુઠ્ઠ સામે યોલાવવું, સર્વ તરફ હોમ.

અભિહસ્ય ત્રિઃ હસવા યોગ્ય, મસ્કરી કરવા
યોગ્ય.

અભિહસ્ય અચ્ચઃ હસીને, મસ્કરી કરીને.

અભિહાર પુઠ્ઠ અપકાર કરવાની ઇચ્છાથી
સામે જઇને દયાવવું, પ્રત્યક્ષ ચોરી, અ-
ભિયોગ, કવચ-ગખતર વગેરે ધારણ કરવું,
ભેટવું, મળવું, લેવું, ઉપાડવું, ઉચકવું.

અભિહિત ત્રિઃ અભિધા નામની શબ્દ
વૃત્તિથી બાણેલ, કહેલ.

અભિહિતાન્વય પુઠ્ઠ સમીપ સ્થાપેલા શ-
બ્દોના અર્થોના અભિધા નામની શબ્દ-
શક્તિથી પરસ્પર સંબંધ.

અભિહૃતિ સ્ત્રીઃ સામે યોલાવવું.

અભિહર ત્રિઃ કુટિલનાથી ગમત કરનાર
વાંકું ચાલનાર, આડું આવળું ચાલનાર.

અભિહર પુઠ્ઠ એકાંતમાં જવા યોગ્ય પ્ર-
દેશ વગેરે.

અભિહવન્ ત્રિઃ સામે રહીને વાંકું કરનાર.

અભિહૃતિ સ્ત્રીઃ કુટિલ સ્વભાવ.

અમી ત્રિઃ ભયરહિત, નિર્ભય.

અમીક ત્રિઃ ઉપરના અર્થ.

અમીક ત્રિઃ કામી, કામ-વિષયભોગની
ઇચ્છાવાળું, ફૂર, ઉત્સુક, સમે ગયેલ,
સમીપ, પાસે.

અમીક્ષ્ણ ત્રિઃ સનન, અવિચ્છિન, અત્યંત.

અમીક્ષ્ણ નઃ વારંવાર.

અમીત ત્રિઃ સામે ગયેલ, ભયરહિત, નિર્ભય.

અમીતિ સ્ત્રીઃ ભયનો અભાવ, નિર્ભયતા
માટે અપાતી અમયમુદ્રા, સામે જવું,
સમીપ, પાસે.

અમીત્રિ ત્રિઃ ભયરહિત, નિર્ભય.

અમીપત્ ત્રિઃ સામે જનાર.

અમીપ્તિત ત્રિઃ અભીષ્ટ, ઇચ્છેલ, પ્રિય.

અમીપ્તુ ત્રિઃ અભિલાષવાળું, ઇચ્છાવાળું.

અમીમ ત્રિઃ ભયંકર નહિ તે—સૌમ્ય.

અમીમાન પુઠ્ઠ અભિમાન, ગર્વ.

અમીર પુઠ્ઠ ગોવાળ, ભરવાડ.

અમીહ સ્ત્રીઃ શતમૂલી વનસ્પતિ.

અમીહ ત્રિઃ બીકળ નહિ તે, પુદ્ધ વગેરેમાં
ઉત્સાહી.

અમીરુણ નઃ સામે.

અમીરુવત્રી સ્ત્રીઃ શતમૂલી નામની વનસ્પતિ.

અમીરુ સ્ત્રીઃ ઉપરનો અર્થ.

અમીલ નઃ કષ્ટ, દુઃખ, ભયંકર.

અમીલ ત્રિઃ દુઃખી, ભયંકરનાવાળું.

અમીલાપ પુઠ્ઠ વાતચીત, સામે કહેવું તે.

અમીલુ ત્રિઃ અમીહ શબ્દ જુઓ.

અમીવર્ગ પુઠ્ઠ સામેનો સંઘ.

અમીવર્ત્ત પુઠ્ઠ બ્રહ્મસામ નામનો સામવેદનો
એક ભાગ, વર્ષ.

અમીશુ સ્ત્રીઃ આંગળી.

અમીશુ

૧૦૩

અમ્યનુજ્ઞાન

અમીશુ પું આદુ-સુત્ર, ધોડાની લગામ, કિરણ, આંગળી.

અમીશુમત પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અમીષદ્ગ પું અમિષદ્ગ શબ્દ જુઓ.

અમીષુ પું કિરણ, ધોડાની લગામ, કામ-દેવ, અભિલાષ, રતેદ.

અમીષ્ટ ત્રિં ઇષ્ટેષ, પ્રિય, સુંદર, મનગમતું.

અમીષ્ટા સ્ત્રીં રેણુકા નામે ગંધદ્રવ્ય.

અમુક્ ત્રિં નહિ ખ.ધેડ, નહિ ભોગવેલ, નહિ ખાનાર.

અમુકમૂલ નં જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રની છેલ્લી બે ધડી, મૂલ નક્ષત્રની પહેલી બે ધડી.

અમુજ્ ત્રિં નહિ ખાનાર.

અમૃત ત્રિં નહિ થયેલ, મિથ્યારૂપ, અવિ-દ્યમાન-નહિ હયાત.

અમૃતતદ્ભાવ પું જે કોઈ પદાર્થ જે રૂપે પહેલાં ન થયો હોય તે રૂપે તેનો આ-વિભાવ-પ્રકટપણું.

અમૃતાભિનિવેશ પું અસત્ય વસ્તુમાં સત્યપણું અભિમાન.

અમૃતિ સ્ત્રીં ન થવું, સંપત્તિનો અભાવ.

અમૃતિ ત્રિં સંપત્તિરહિત.

અમૃમન પું પુષ્કળ નહિ તે, થોડું.

અમૃમિ સ્ત્રીં અસ્થાન, અવિષય, ખરાબ ભૂમિ-સ્થાન-ગંધા.

અમૃમિ ત્રિં ભૂમિઅન્ય-સ્થાનરહિત.

અમૃમિજ ત્રિં પૃથ્વીથી ઉત્પન્ન નહિ થ-યેલ, આકાશથી ઉત્પન્ન થયેલ-ગળ વગેરે, ખરાબ ભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયેલ કાન્ય વગેરે.

અમૃયિષ્ઠ ત્રિં પુષ્કળ નહિ તે, થોડું.

અમૃયિત ત્રિં નહિ શણગારેલ.

અમૃત ત્રિં નહિ પોષેલ, નહિ ધારણ ક-રેલ, જેને પગાર નથી મળેલ તે.

અમૃશ ત્રિં મન્દ, થોડું, લગાર.

અમેદ પું બેદનો અભાવ-એકતા.

અમેષ ત્રિં બેદવાને-ચીરવાને-તોડવાને અશક્ત.

અમેષ નં હીરો.

અમોકઙ્ય ત્રિં અભદ્ય, નહિ ભોગવવા યોગ્ય.

અમોક્ત ત્રિં નહિ ખાનાર, નહિ ભોગવનાર.

અમોગ પું ભોગનો અભાવ.

અમોગ ત્રિં ભોગરહિત.

અમોગ્ય ત્રિં નહિ ભોગવવા યોગ્ય.

અમોજન નં ભોજનનો અભાવ, ઉપવાસ.

અમોજન ત્રિં ભોજનરહિત-ઉપવાસી.

અમોજનીય સ્ત્રીં અભદ્ય.

અમોજ્ય ત્રિં અભદ્ય.

અમોજ્યાન્ન ત્રિં જેનું અન્ન ભોજન કરવા યોગ્ય ન હોય તે.

અમોજ્યાન્ન નં નહિ ભોજન કરવા યોગ્ય અન્ન.

અમૌમ નં પૃથ્વીમાં નહિ થનાર-ગળ વગેરે.

અમ્યક્ત ત્રિં જેણે તેલ વગેરેનું મર્દન કર્યું હોય તે, ચોતરફ ખરડાયેલ.

અમ્યગ્ર ત્રિં પાસે, નજદીક.

અમ્યદ્ગ પું તેલ વગેરેનું મર્દન.

અમ્યદ્ગ પું તલનો ખોળ.

અમ્યજ્ઞન નં તેલ વગેરેનું મર્દન, આંખ-માં કાળજી વગેરે આંજવું તે, કાળજી-સુરમો, મર્દન વગેરે કરવું તે.

અમ્યજ્ઞનીય ત્રિં લેપન કરવા યોગ્ય ચર્દન વગેરે, મર્દન કરવા યોગ્ય તેલ-ધી વગેરે.

અમ્યધિક ત્રિં અતિ ઉત્કૃષ્ટ, અત્યંત શ્રેષ્ઠ.

અમ્યદ્ય અવ્યં માર્ગની સામે.

અમ્યદ્ગ પું ખોળ.

અમ્યનુજ્ઞા સ્ત્રીં અનુસાર, આમ કર એમ પ્રેરણા.

અમ્યનુજ્ઞાત ત્રિં અનુસાર અપાયેલ, આમ કર એમ પ્રેરણા કરેલ.

અમ્યનુજ્ઞાન નં અમ્યનુજ્ઞા શબ્દ જુઓ.

અભ્યવૃત્ત

૧૦૪

અભ્યાધાતિન

અભ્યવૃત્ત ત્રિં સામે કહેલ, પ્રકારેલ.
 અભ્યવૃત્ત નં વચ્ચે, મધ્યે, અંદર અં-
 દરનું સ્થાન, બેની વચ્ચે, અંતઃકરણ.
 અભ્યવૃત્તારામ ત્રિં આત્મારામ-આત્મ-
 વેતા યોગી.
 અભ્યવૃત્ત નં ચોતરફ જતું, સામે જતું,
 રંગ, કુપદ્ય.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં રોગી, પીડાયેલ.
 અભ્યવૃત્ત અવ્યં શત્રુ સામે.
 અભ્યવૃત્તીય પું સામર્થ્યથી શત્રુની સામે
 જનાર વીર.
 અભ્યવૃત્તીય પું ઉપરનો અર્થ.
 અભ્યવૃત્ત પું અભ્યવૃત્તીય શબ્દ જુઓ.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં રોગવાળું, રોગથી ઘેરાયેલ.
 અભ્યવૃત્ત પું અસ્ત પામતું, દૂર થતું.
 અભ્યવૃત્ત નં ચોતરફ પૂજન, સામે પૂજન.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં સર્વ પ્રકારે પૂજવા યોગ્ય.
 અભ્યવૃત્ત અવ્યં સામે પૂજને.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં સમીપનું, પાસેનું.
 અભ્યવૃત્ત નં સંમુખ પ્રાર્થના, સામે
 માગણી.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અભ્યવૃત્તીય ત્રિં સામે પ્રાર્થના કરવા
 યોગ્ય, સંમુખ યાચના કરવા યોગ્ય.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં સામે પ્રાર્થના કરેલ, માગેલ.
 અભ્યવૃત્ત નં માગણી.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં પ્રાર્થના કરવા યોગ્ય, મા-
 ગવા યોગ્ય.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં અત્યંત પીડાયેલ, અતિ-
 શય દુઃખી થયેલ.
 અભ્યવૃત્ત નં પૂજ, સંમુખ પૂજન.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અભ્યવૃત્તીય ત્રિં પૂજ્ય, પૂજવા યોગ્ય.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં પૂજ્ય, ઉચિત, યોગ્ય.
 અભ્યવૃત્ત નં ખેંચી કાઢતું તે.
 અભ્યવૃત્ત પું શત્રુનું દબાણ, નિર્મળ

કરવા માટે શત્રુઓથી કરાતો પ્રહાર,
 મારતું, પ્રહાર, પહોંચતું, પ્રપાત.
 અભ્યવૃત્તન નં ઉપરનો અર્થ.
 અભ્યવૃત્ત નં ભોજન.
 અભ્યવૃત્ત પું ભોજન.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં ભોજન કરવા યોગ્ય-
 ખાવા યોગ્ય.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં આધેશ.
 અભ્યવૃત્ત નં સામે રહીને ખસતું-દૂર થતું.
 અભ્યવૃત્ત નં અભ્યાસ, વારંવાર એક ક્રિયા
 કરવી, ફરી ફરી આવર્તન.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં અભ્યાસ કરવા યોગ્ય.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં અત્યંત અસુખ કરનાર,
 અતિશય અદેખાઈ કરનાર, સન્માર્ગે
 ચાલનારા યુક્તિ ઉપર દોષારોપ કરનાર.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં અસુખ, પારકાના યુક્તિ
 ઉપર દોષારોપ.
 અભ્યવૃત્ત ત્રિં વારંવાર અભ્યાસ કરેલ,
 ફરી ફરી આવર્તન કરેલ.
 અભ્યવૃત્ત અવ્યં અભ્યાસ કરીને, ફરી ફરી
 આવર્તન કરીને.
 અભ્યાધાતિ નં મિથ્યાભિયોગ-વ્યર્થ
 નાકાસી.
 અભ્યાધાતિ ત્રિં ધન્ય.
 અભ્યાધાતિ નં મિથ્યાભિયોગ-ખોટી
 નાકાસી, ખોટું તહેમન.
 અભ્યાધાતિ પું અતિથિ.
 અભ્યાધાતિ ત્રિં સામે આવેલ.
 અભ્યાધાતિ પું હુક, સમીપ, વિરોધ, સામે
 ઉઠતું, સામે પ્રહાર, સામે જતું.
 અભ્યાધાતિ નં સામે આવતું, સામે ઉઠતું.
 અભ્યાધાતિ પું ધરનાં પુત્ર વગેરેનું
 પેપણ કરવામાં મશગુલ-તેમાં વ્યાકુળ.
 અભ્યાધાતિ પું સામે પ્રહાર કરવો, માર-
 વાતો ઉપદેશ, ચોરીનો ઉપદેશ.
 અભ્યાધાતિ ત્રિં હિંસા કરવાના સ્વભા-
 વવાળું.

અભ્યાચાર

૧૦૬

અભ્યુદાનયન

અભ્યાચાર પું સન્મુખ આચરણુ, સામું વર્તન.

અભ્યાજ્ઞાય પું યોગજ્ઞાણુ, પ્રથમ જાણેલાનું તેજ સ્વરૂપે જ્ઞાન.

અભ્યાતાન પું અત્યંત સંતતિ.

અભ્યાત્ત પું સર્વવ્યાપક પરમેશ્વર.

અભ્યાત્ત ત્રિં સામે ગ્રહણ કરેલ.

અભ્યાદાન નં સામે ગ્રહણ કરવું, આરંભ.

અભ્યાધાન નં મંત્ર વગેરેથી અગ્નિનું સ્થાપન.

અભ્યાન્ત પું અભ્યમિત શબ્દ જુઓ.

અભ્યાપત્તિ સ્ત્રીં સામે આવવું.

અભ્યાપાત પું આપત્તિ.

અભ્યામર્દ પું રણ, યુદ્ધ, પીડવું.

અભ્યાવસેમ્ય ત્રિં ચોતરફથી નિયમમાં રાખવા યોગ્ય, વશ રાખવા યોગ્ય.

અભ્યારંભ પું પ્રથમ આરંભ.

અભ્યારૂઢ ત્રિં અત્યંત ચઢેલ, વધેલ.

અભ્યારોહ પું સામે ચઢવું, વધવું, એક મંત્રગાપ.

અભ્યારોહણીય ત્રિં સામે ચઢવા યોગ્ય, વધવા યોગ્ય.

અભ્યારોહ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અભ્યાવર્તે ત્રિં વારંવાર આવૃત્તિ કરવું, વારંવાર આવર્તન કરવા યોગ્ય.

અભ્યાવર્તે પું અત્યંત આવૃત્તિ-અતિશય અભ્યાસ.

અભ્યાવર્તિન ત્રિં નિરંતર વર્તમાન-હયાત.

અભ્યાવર્તિન પું વેદપ્રસિદ્ધ ચયમાન રાજાનો એક પુત્ર.

અભ્યાવૃત્ત પું સામે આણેલું હોમ કરતાં બાકી રહેલું દ્રવ્ય.

અભ્યાવૃત્ત ત્રિં બારંવાર અભ્યાસ કરેલ.

અભ્યાવૃત્તિ સ્ત્રીં વારંવાર અભ્યાસ.

અભ્યાશ પું સમીપ, પાસે, જલદી.

અભ્યાસ પું સમીપ, પાસે, વારંવાર કરવું-અભ્યાસ, ગ્રંથનું તાત્પર્ય જણાવનાર

વારંવાર કથનરૂપ લિંગલેદ, મનને એક આધારમાં સ્થાપવું તે, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ધાતુનું મેવઢાવવું તે.

અભ્યાસયોગ પું નિરંતર એક વિષયનું ધ્યાન કરવાથી થયેલ સમાધિ-ચિત્તની એકાગ્રતા.

અભ્યાસાદન નં શસ્ત્ર વગેરેથી શત્રુને નિર્જીવ કરવો, શત્રુની સામે જવું, સમીપ સ્થાપવું.

અભ્યાહાર પું અભિહાર શબ્દ જુઓ, સમક્ષ હરવું-લઇ લેવું, સામે આપવું.

અભ્યાહિત ત્રિં મંત્ર વગેરેથી સામે સ્થાપેલો વિધિપૂર્વક સંસ્કાર પમાડેલો અગ્નિ.

અભ્યુક્ત ત્રિં સમક્ષ કહેલ, પ્રકાશિત.

અભ્યુક્ષણ નં ઉધે હાથે છાંટવું, સીંચવું, છાંટવું.

અભ્યુક્ષિત ત્રિં અભ્યુક્ષણ કરેલ, સીંચેલ, છાંટેલ.

અભ્યુક્ષ્ય ત્રિં અભ્યુક્ષણ કરવા યોગ્ય, છાંટવા યોગ્ય.

અભ્યુચય પું વૃદ્ધિ, લક્ષ્મી.

અભ્યુત્થાન નં માન આપવા માટે સામે ઉભા થવું, માન આપવા સામા જવું.

અભ્યુત્થાયિન ત્રિં અભ્યુત્થાન કરનાર, ઉઠનાર-જનાર.

અભ્યુત્થિત ત્રિં માન આપવા માટે સામે ઉઠેલ, ગયેલ, ઉઠેલ કરેલ, સામે ઉઠેલ.

અભ્યુત્થેય ત્રિં ઉભા થઇ વંદન કરવા યોગ્ય.

અભ્યુત્પત્તન નં સામે ઉડવું, સામે ફટી આવવું.

અભ્યુદય પું વૃદ્ધિ, ચઢતી, આગાદી, આશા રાખેલ ચૌલ વગેરે સંસ્કાર, ઇચ્છિત લાભ, વૃદ્ધિ નિમિત્તે શ્રાદ્ધ.

અભ્યુદયાર્થક નં અભ્યુદય માટેનું.

અભ્યુદાનયન નં અગ્નિની સામે આણવું.

અમ્યુદાહરણ

૧૦૬

અન્નમાતંગ

અમ્યુદાહરણ નં સામે કહેતું, સામે ઉચે ફેંકતું.

અમ્યુદિત ત્રિં અમ્યુદય પામેલ, ઉદય પામેલ, પ્રકાશેલ.

અમ્યુદિત પું સુધેદયકાળે નિદ્રાને લીધે પ્રાતઃકૃત્ય જોણે કર્યું નથી તેવો અત્યચારી.

અમ્યુદીરિત ત્રિં સામે કહેલ, કહેલ.

અમ્યુદીરિત નં સામે કહેતું, કહેતું.

અમ્યુદગમ પું ઉદ્ભવ શબ્દ જુઓ.

અમ્યુદગમન નં ઉપરનો અર્થ.

અમ્યુચત ત્રિં તૈયાર થયેલ, ભાગ્યાવિના આણેલ ફળ વગેરે.

અમ્યુચત ત્રિં ભાગ્યાવિના આપેલ, ભાગીને આપેલ, સામે ઉચે તોળી ધારણ કરેલ.

અમ્યુઘ્રત ત્રિં સામે ઉન્નત, અત્યંત ઉચું.

અમ્યુપગત ત્રિં સ્વીકારેલ, સમીપ આવેલ. અનુમાન કરેલ, નક્કી કરેલ.

અમ્યુપગમ પું સ્વીકાર, સમીપ ગમન, પ્રતિજ્ઞા.

અમ્યુપપત્તિ સ્ત્રીં અનિષ્ટ નિવારણપૂર્વક ઇષ્ટ સંપાદનરૂપ અનુગ્રહ, સાન્તવન મહેરબાની.

અમ્યુપપન્નમ અવ્યં અનુગ્રહ કરવાને, સાન્તવન કરવાને, મહેરબાની કરવાને.

અમ્યુપપત્ર ત્રિં અનુગ્રહ પામેલ, મહેરબાની પામેલ.

અમ્યુપાય પું સ્વીકાર, અધિક ઉપાય.

અમ્યુપાયન નં ભેટ.

અમ્યુપેત ત્રિં સામે પાસે ગયેલ, સ્વીકારેલ, સ્વીકારનાર.

અમ્યુપેત્ય ત્રિં સામે પાસે જવા યોગ્ય, સ્વીકારવા યોગ્ય.

અમ્યુપેત્ય અવ્યં સામે પાસે જઈને, સ્વીકારીને.

અમ્યુપેત્યા સ્ત્રીં સેવા, આકરી.

અમ્યુપેત્યાશુશ્રૂષા સ્ત્રીં કબૂલ કરીને પછી સેવા નહિ કરવી તે, એક વ્યતિનો વિવાદ.

અમ્યુષ પું રોટલી, અમિથી લગાર દાઝેલ અત.

અમ્યુષિત ત્રિં સામે રહેલ, સામે પ્રાપ્ત થયેલ સેવક વગેરે.

અમ્યુષીય ત્રિં રોટલી માટે યોગ્ય ઘઉં વગેરે.

અમ્યુષ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અમ્યુષ પું અમ્યુષ શબ્દ જુઓ.

અમ્યુષીય ત્રિં અમ્યુષીય શબ્દ જુઓ.

અમ્યુષ્ય ત્રિં અમ્યુષ્ય શબ્દ જુઓ.

અમ્યુહ પું પોતાની શુદ્ધિથી કલ્પેલ તર્ક.

અમ્યુહનીય ત્રિં પોતાની શુદ્ધિથી તર્ક કરવા યોગ્ય.

અમ્યુહ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અમ્યોષ પું અમ્યુષ શબ્દ જુઓ.

અમ્યોષ પું અમ્યુષ શબ્દ જુઓ.

અમ્ મ્વાં પરં સકં સેટ્ જનું.

અન્ન નં મેધ, મોધ, આકાશ.

અન્ન પું તે નામનો એક ઋષિ.

અન્ન્ય પું સ્ત્રીં અન્ન ઋષિનું સંતાન.

અન્નક પું નં અપરંખ.

અન્નલિહ પું વાસુ.

અન્નલિહ ત્રિં આકાશમાં પહોંચતું, અત્યંત ઉચું.

અન્નકવ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અન્નજ ત્રિં મેધમાં ઉત્પત્ત થયેલ.

અન્નજા ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અન્નનાગ પું ઐરાવત હાથી.

અન્નપથ પું વિમાનકારા આકાશમાર્ગ.

અન્નપિશાચ પું રાહુ ગ્રહ.

અન્નપિશાચક પું રાહુ ગ્રહ.

અન્નપુષ્પ નં પાણી.

અન્નપુષ્પ પું નેતરનું જાડ.

અન્નમ પું બ્રાહ્મિના અભાવ, મિથ્યા જ્ઞાન નહિ તે

અન્નમ ત્રિં બ્રાંતિરહિત.

અન્નમાતંગ પું ઐરાવત.

અમ્રમાંસી

૧૦૭

અમનસ્

અમ્રમાંસી સ્ત્રી૦૭ટામાંસી નામની વનસ્પતિ.
 અમ્રમાલા સ્ત્રી૦ મેધનો સમૂહ.
 અમ્રમુ સ્ત્રી૦ ઐરાવત હાથીની સ્ત્રી.
 અમ્રમુપ્રિય પુ૦ ઐરાવત હાથી.
 અમ્રમુવલ્લભ પુ૦ ઉપરનો અર્થ.
 અમ્રરોહ પુ૦ વૈદ્ય૦ મણિ.
 અમ્રલિપ્ત ત્રિ૦ મેધથી છવાયેલ આકાશ વગેરે.
 અમ્રલિપ્તી સ્ત્રી૦ મેધથી છવાયેલ આકાશ,
 થોડી નાગરમોથથી ખરડાયેલી કોષ સ્ત્રી.
 અમ્રવર્ષ પુ૦ મેધથી સિંચાતું, મેધની વૃદ્ધિ,
 વરસાદ.
 અમ્રવાટિકા સ્ત્રી૦ તે નામનું એક ઝાડ.
 અમ્રાજ ત્રિ૦ પ્રકાશમાન નહિ તે.
 અમ્રાજ પુ૦ તે નામનો એક ઋષિ.
 અમ્રાત્ પુ૦ સ્ત્રી૦ ભાષવિગરનું.
 અમ્રાતૃક પુ૦ સ્ત્રી૦ ભાષવિનાનું.
 અમ્રાતૃવ્ય ત્રિ૦ શત્રુરહિત.
 અમ્રાન્ત ત્રિ૦ ભ્રાંતિ વગરનું-યથાર્થ જ્ઞાન-
 વાળું, ભ્રમભુરહિત-સ્થિત.
 અમ્રાન્તિ સ્ત્રી૦ ભ્રાંતિનો અભાવ, મિથ્યા
 જ્ઞાન નહિ તે, ભ્રમભુ નહિ તે.
 અમ્રાન્તિ ત્રિ૦ ભ્રાંતિરહિત, ભ્રમભુરહિત-
 સ્થિત.
 અમ્રાવકાશ પુ૦ કેવળ આકાશરૂપ અવ-
 કાશ-જગ્યા.
 અમ્રાવકાશિન ત્રિ૦ ખીંગા કોષ પણ
 આવરણથી રહિત-કેવળ આકાશરૂપ અ-
 વકાશવાળું.
 અમ્રિ સ્ત્રી૦ વહાણમાંથી કચરો કાઢવાનો
 લાકડાનો કોદાળો; કોદાળો.
 અમ્રી સ્ત્રી૦ ઉપરના અર્થ.
 અમ્રિત ત્રિ૦ જેમાં વાદળો થયા હોય તેવું
 આકાશ વગેરે.
 અમ્રિય ત્રિ૦ મેધમાં ઉત્પન્ન થનાર, મોથમાં
 ઉત્પન્ન થનાર, આકાશમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 અમ્રેષ પુ૦ ન્યાયયુક્ત, ઉચિત-યોગ્ય.

અમ્રેષ ત્રિ૦ યજનરહિત-સ્થિત.
 અમ્રોત્થ ન૦ વન.
 અમ્રોત્થ ન૦ વળ.
 અમ્રુવ ત્રિ૦ મોટું.
 અમ્ તુરા૦ ડમવ૦ ઇક૦ સેટ રોગી થવું.
 અમ્ મ્વા૦ પર૦ સેટ જવું, ભોજન કરવું.
 ઇક૦ શબ્દ કરવો ઇક૦
 અમ પુ૦ રોગ, પ્રાણ, સેવક.
 અમ ન૦ અપકવ-કાયું કળ વગેરે, બળ.
 અમ્ અવ્ય૦ થોડું, શીઘ્રતા-ઉતાવળ.
 અમઙ્ગલ ન૦ અમંગલ, અકલ્યાણ.
 અમઙ્ગલ પુ૦ એરંડાનું ઝાડ.
 અમઙ્ગલ ત્રિ૦ અમાંગલિક, કુશલતા વગરનું.
 અમઙ્ગલ્ય ત્રિ૦ અમંગલનું સાધન-અમાંગલિક.
 અમઙ્ગ પુ૦ એરંડાનું ઝાડ.
 અમઙ્ગ ત્રિ૦ અધકારરહિત, જેમાં ઓ-
 સામણ ન હોય તેવું ભોજન વગેરે.
 અમત પુ૦ મૃત્યુ, કાળ, રોગ, ધૂળ, રજ.
 અમત ત્રિ૦ અમૃત, નહિ માનેત્ર, નહિ જાણેત્ર.
 અમતિ પુ૦ ચંદ્ર, કાળ, કપૂર.
 અમતિ સ્ત્રી૦ ખરાબ શુદ્ધિ, અજ્ઞાન, રૂપ.
 અમતિ ત્રિ૦ જ્ઞાનરહિત, અજ્ઞાની, દુષ્ટ.
 અમતીલન ત્રિ૦ ખરાબ શુદ્ધિવાળું.
 અમત્ર ન૦ ખાવાનું વાસણ, બળ.
 અમત્ર પુ૦ શત્રુઓનો પરાભવ-પરાજય
 કરનાર.
 અમત્ર ત્રિ૦ ગમનશીલ, જવાના સ્વભાવવાળું,
 યુદ્ધ વગેરેમાં જવામાં કુશળ.
 અમત્ર ત્રિ૦ માદક દ્રવ્ય વગેરેથી જેને ચિત્ત-
 ભ્રમ થયેલ નથી તે, મત્ર નહિ તે, સાવ-
 ધાન, અપ્રમાદી.
 અમત્સર પુ૦ અન્યના શુભમંત્રથી દેવનો
 અભાવ, મત્સરનો અભાવ.
 અમત્સર ત્રિ૦ મત્સરવિનાનું, દેવશન્ય.
 અમનસ્ ત્રિ૦ જેનું મન કાર્ય કરવામાં સ-
 મર્થ નથી તે, મનોવ્રતિરહિત, યોગી, પર-

અમનસ્

૧૦૮

અમરાલય

માત્રા, ખીજામાં મનવાણું, મનને વશ નહિ રાખનાર, સ્તેહશન્ય.
અમનસ્ પું તે નામનો એક યોગશ્રંથ.
અમનિ સ્ત્રીં માર્ગ, રસ્તો.
અમનુષ્ય પું ખરાબ મનુષ્ય, મનુષ્ય સિત્ર ગંધર્વ વગેરે.
અમનોગત ત્રિં મનથી નહિ ચિંતવેલ- નહિ ધારેલ, મનમાં નહિ રાખેલ.
અમનોનીત ત્રિં મનમાં નહિ આણેલ, મનથી નહિ ગ્રહણ કરેલ.
અમનોયોગ પું મનની સાવધાની નહિ તે, તત્ત્વનો નિશ્ચય કરનારી મનોવૃત્તિથી રહિત.
અમનોદર ત્રિં મનોદર નહિ તે, હુંદર નહિ તે.
અમન્તુ ત્રિં નહિ બાંધનાર, નહિ અપરાધી.
અમન્ત્ર ત્રિં મંત્રરહિત કર્મ વગેરે, વેદ- પાઠશન્ય, વેદમંત્રના અનાધિકારી શૂદ્ર વગેરે.
અમન્દ ત્રિં મંદ નહિ તે, કુશળ, ચતુર, ઉત્કૃષ્ટ.
અમન્દ પું વૃક્ષ.
અમન્દતા સ્ત્રીં અમંદપણું.
અમન્દત્વ નં અમંદતા.
અમમ ત્રિં પર-હાકરાં વગેરેમાં મમતાવિ- નાનું-નિર્મમ.
અમમ પું ભવિષ્યકાળના આરમા જૈન તીર્થંકર.
અમમતા સ્ત્રીં મમતારહિતપણું.
અમમત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
અમમાલી સ્ત્રીં અમાવાસ્યા તિથિ.
અમર પું મૃત્યુહીન-દેવ, અમરસિંહ નામનો કાપકાર, એક જાતનું ઝાડ, પારો, હાડકાનો સમૂહ, તે નામનો મરુદ્દગણ, તે નામનો નક્ષત્રસમૂહ.
અમર ત્રિં મૃત્યુરહિત.

અમરકોષ પું અમરસિંહે કરેલો ત્રણ કાંડનો એક કોષ.
અમરજ પું દેવપુત્ર, એક જાતનો ખેર.
અમરણીય ત્રિં અમર-મૃત્યુ પામવાને અયોગ્ય.
અમરણીયતા સ્ત્રીં અમરપણું.
અમરણીયત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
અમરતા સ્ત્રીં અમરપણું.
અમરત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
અમરદારુ પું નં દેવદાર વૃક્ષ.
અમરદ્વિજ પું પૂજારી બ્રાહ્મણ.
અમરપતિ પું દેવોનો રાજા ઇન્દ્ર.
અમરપુષ્પક પું કંદ્યવૃક્ષ, કાસડો.
અમરપુષ્પિકા સ્ત્રીં અવાકપુષ્પો શબ્દ બુદ્ધો.
અમરપુષ્પી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
અમરપ્રભુ પું વિષ્ણુ, ઇન્દ્ર.
અમરમર્ત્ય પું ઉપરનો અર્થ.
અમરરત્ન નં સ્થંદિક મણિ.
અમરરાજ પું ઇન્દ્ર.
અમરલોક પું સ્વર્ગ.
અમરલોક ત્રિં સ્વર્ગને પામેલ કાર્મિકધાર્મિક.
અમરવહ્લરી સ્ત્રીં અમરવેલ.
અમરવહ્લી સ્ત્રીં અમરવેલ.
અમરલતા સ્ત્રીં અમરવેલ.
અમરસરિત્ સ્ત્રીં ગંગા.
અમરા સ્ત્રીં ગંગો, દ્રોણક, વારણી વૃક્ષ, એક જાતની કુંવાર, ઘોરનું ઝાડ, ગર્ભની ચોતરફ વીંટાયેલી ઝોર, કુંડીનો નાળ, ઇન્દ્રની અમરાવતી નગરી.
અમરાક્ષના સ્ત્રીં દેવાંગના-અધ્ધરા.
અમરાત્રિ પું મેરૂ પર્વત.
અમરાધિષ પું ઇન્દ્ર.
અમરાધીશ પું ઇન્દ્ર.
અમરાધીશ્વર પું ઇન્દ્ર.
અમરાપગા સ્ત્રીં ગંગા.
અમરાલય પું સ્વર્ગ.

अमरावती

१०९

अमितौजस्

अमरावती स्त्री० धन्वनी नगरी.
 अमरिष्णु त्रि० मरुधुधर्मरहित.
 अमरी स्त्री० देवती स्त्री.
 अमरु पु० 'अमरशतक' नामना अर्थने
 अनावतार ते नामने ऐक कवि.
 अमरेश पु० धन्व.
 अमरेश्वर पु० धन्व.
 अमरै त्रि० मरुधुधर्मरहित.
 अमर्य त्रि० उपरने अर्थ.
 अमर्य पु० देव.
 अमर्यभुवन स्वर्ग.
 अमर्मवेचिता स्त्री० वाष्पिनी उप गुणो-
 भाहेतो ऐक गुण.
 अमर्याद त्रि० मर्यादा विनातुं, सीमारहित,
 सन्मानरहित.
 अमर्यादा स्त्री० मर्यादानो अभाव, सीमा-
 हानो अभाव सन्मान नहि ते.
 अमर्ष पु० क्षमानो अभाव, कोप, क्रोध.
 अमर्षण त्रि० क्षमा नहि करनार, सहन
 नहि करनार, क्रोधी.
 अमर्षण न० क्रोध.
 अमर्षित त्रि० कोपे लारायेन, गुस्से थपेल.
 अमर्षिन् त्रि० क्रोधी.
 अमल न० सातवानुं आड, अजरअ.
 अमल त्रि० मेघविनातुं, निर्मल, स्वच्छ,
 निर्दोष.
 अमला स्त्री० लक्ष्मी, भांग आंगणी, हुंटीनुं
 नाण.
 अमलात्मन् पु० रागद्वेषादिरहित योगी.
 अमलिन त्रि० अमल शब्द लुप्तो.
 अमस पु० क्षण, रोग, निर्मोघ.
 अमसृण त्रि० भीडणुं नहि ते, रक्ष-लुप्त.
 अमा अव्य० साथे, पाले, घर, आ लोकभां.
 अमा स्त्री० चंद्रनी सोणमी कणा, चंद्रनी
 पंढरमी कणा, अभावास्या तिथि.
 अमा पु० आत्मा.

अमा त्रि० अमाप, मापरहित.
 अमांस त्रि० मांस वगरनुं, दुर्गण.
 अमातः अव्य० आ लोकभां.
 अमात्य पु० मंत्री, प्रधान, दिवान.
 अमात्य पु० कर्मप्रधान.
 अमात्र पु० परमात्मा.
 अमात्र त्रि० अमाप-आकाश वगेरे.
 अमात्तन त्रि० मानरहित, आदर वगरनुं.
 अमानना स्त्री० आदर सत्कारनो अभाव,
 अपमान.
 अमानस्य न० दुःख.
 अमानिता स्त्री० निरक्षिमातीपाणुं.
 अमानित्व न० उपरने अर्थ.
 अमानिन् त्रि० निरक्षिमाती.
 अमान्य त्रि० नहि मानवा योग्य.
 अमाप त्रि० माप वगरनुं.
 अमामासी स्त्री० अभावास्या तिथि.
 अमाय त्रि० कपट विनातुं, माप वगरनुं-
 अमाप.
 अमाय न० मया-अविद्यार्थी रहित परेष्वक्ष.
 अमायिक त्रि० मायारहित-निष्कपटी.
 अमार्जित त्रि० साधे सुद्ध नहि करेव.
 अमावसी स्त्री० अभावास्या तिथि.
 अमावसु पु० ते नामने ऐक ऋषि.
 अमावस्यक त्रि० अभावास्या तिथिअे थनार.
 अमावस्या स्त्री० अभावास्या तिथि.
 अमावासी स्त्री० उपरने अर्थ.
 अमावास्यक त्रि० अमावस्यक शब्द लुप्तो.
 अमावास्या स्त्री० अमास तिथि.
 अमित त्रि० अमाप, नहि लणुल.
 अमितविक्रम पु० अमाप पराक्रमवाणो-
 विष्णु.
 अमितविक्रम त्रि० अत्यंत शरीर.
 अमिताशन पु० परमेश्वर, विष्णु.
 अमितौजस् त्रि० अत्यंत अणवान, भडा
 तेजस्वी.

અમિત્ર

૧૧૦

અમૃત

અમિત્ર પુ. શત્રુ.

અમિત્રસહ ત્રિ. શત્રુને સહન કરનાર,
શત્રુને છતનાર ખળસાન.

અમિત્રસાહ ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

અમિત્રયા અવ્ય. મિથ્યા-જૂઠું નહિ તે, સત્ય.

અમિત્ર ત્રિ. રોગી.

અમિત્ર ત્રિ. હિંસા કરવાને અયોગ્ય.

અમિત્ર ત્રિ. મિત્ર-સેનભેગ નહિ તે;

અમિત્રિત ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અમિત્રીકૃત ત્રિ. સેનભેગ નહિ કરેલ,
જૂઠું કરેલ.અમિષ ન. ધૌકિક સુખ, કપટ-ખદાનું
નહિ તે.અમિષ ત્રિ. છળ વિનાનું, ખદાના વગરનું,
નિષ્કપટ.

અમીત ત્રિ. હિંસા નહિ કરેલ.

અમીષ પુ. રોગ.

અમીષ ન. દુઃખ, પાપ.

અમીષચાત્ન ત્રિ. રોગનો નાશ કરનાર.

અમીષા સ્ત્રી. રોગ વગેરેની પીડા.

અમુક ત્રિ. અમુક, આ.

અમુક ત્રિ. મુક્ત નહિ તે, બંધાયેલ, નહિ
મૂકેલ, નહિ છોડેલ.

અમુક ન. એક જાતની ઘૂરી-હાથઘૂરી.

અમુક્તિ સ્ત્રી. મુક્તિ નહિ તે, બંધન.

અમુલ્ય ત્રિ. અપ્રધાન, ગૌણ, મુખ્ય નહિ તે.

અમુગ્ધ ત્રિ. મોહ નહિ પામેલ, મુઝ-
ભોળું નહિ તે, મૂર્ખ નહિ તે, ચતુર,
સુંદર નહિ તે.

અમુતત્ત્વ અવ્ય. આમાં, આહીંથી, પરલોકથી.

અમુત્ર અવ્ય. આમાં, પરલોકમાં.

અમુત્રત્ત્વ ત્રિ. પરલોકનું, પરલોક સંબંધી.

અમુત્રસૂચ ન. પરલોક થવું.

અમુથા અવ્ય. આ પ્રકારે.

અમુદોવત્ત અવ્ય. આની પેઠે, આના જેવું

અમુદ્યત્ત્વ ત્રિ. આ પ્રત્યે શ્વેલ, આને
પામેલ, આને પૂજનાર.

અમુદ્યત્ત્વ ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

અમુમુયત્ત્વ ત્રિ. અમુત્ત્વ શબ્દ જુઓ.

અમુમુયત્ત્વ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અમુવત્ત અવ્ય. અમુદોવત્ત જુઓ.

અમુષ્યકુલ ન. પ્રસિદ્ધ કુળ.

અમુષ્યપુત્ર પુ. કુળવાન, ખાનદાન.

અમુઘ્યાયણ પુ. પ્રખ્યાત કુળમાં ઉપન્ન
થયેલ સંતાન, આનું સંતાન.

અમુદક્ષ ત્રિ. આના જેવું.

અમુદક્ષ ત્રિ. આના જેવું.

અમુદશ. ત્રિ. આના જેવું.

અમૂર સ્ત્રી. મૂર્છાનો અભાવ.

અમૂર ત્રિ. મૂર્છારહિત, મોહરહિત, અમૂહ.

અમૂર્ત ત્રિ. મૂર્તિમાનરહિત, અવયવરહિત,
અપ્રત્યક્ષ આકાશ વગેરે.અમૂર્તયુગ પુ. વૈશેષિક પ્રસિદ્ધ અમૂર્ત-
આકાશ વગેરેનો કોઈ યુગ.

અમૂર્તિ ત્રિ. અવયવરહિત આકાશ વગેરે,

અમૂર્તિ પુ. વિષ્ણુ, પરમાત્મા.

અમૂર્તિમત્ત ત્રિ. અવયવશૂન્ય આકાશ વગેરે.

અમૂર્તિમત્ત પુ. વિષ્ણુ.

અમૂલ ત્રિ. મૂળરહિત, આદિકારણ વગરનું,
મૂળીયાં વગરનું.

અમૂલક ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

અમૂલા સ્ત્રી. અમિશિખા વૃક્ષ.

અમૂલ્ય ત્રિ. જેની કીંમત ન થાય તે.

અમૂક્ત ત્રિ. નહિ શોધેલ. નહિ સાર કરેલ,
નહિ હિંસા કરેલ.

અમૂળાલ ન. વીરણમૂળ-મુગધીવાળો-ખસ.

અમૃત ત્રિ. મરણ નહિ પામેલ, શ્વેલ,
અજરામરપણું આપનાર.અમૃત ન. અમૃત, પાણી, ઘી, પારો, યજ્ઞ
કરતાં બાકી રહેલું દ્રવ્ય, નહિ માગેલી
વસ્તુ, અન્ન, દૂધ, સોનું, આવાનો કોઈ

અમૃત

૧૧૧

અમૃતાદ્ય

પદાર્થ સ્વાદિષ્ટ દ્રવ્ય, જેનાથી સ્વાદ લાગી શકાય તે દ્રવ્ય, ચુંદર, જેર, વજનાગ, મોક્ષ, અમૃત જેવું, પરબ્રહ્મ.

અમૃત પુઠ્ઠ વિષ્ણુ, ધન્વંતરિ, હરકેશ દેવ, વારાહકેશ, જંગલી મગ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક યોગ.

અમૃતગતિ સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.

અમૃતગર્ભ પુઠ્ઠ ૭૫, બ્રહ્મ.

અમૃતજટા સ્ત્રીં જટામાંથી નામની વનસ્પતિ.

અમૃતતત્ત્વ નં મોક્ષ, મહાકલ્પસુધી રહેનાર પાણી.

અમૃતતરક્ષિણી સ્ત્રીં જ્યોત્સ્ના, ચાંદની.

અમૃતતા સ્ત્રીં અમરપણું, મોક્ષ.

અમૃતતિલકા સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.

અમૃતત્ત્વ નં અમરપણું, મોક્ષ.

અમૃતવીધિતિ પુઠ્ઠ ચંદ્ર, કપૂર.

અમૃતચુતિ પુઠ્ઠ ચંદ્ર, કપૂર.

અમૃતધારા સ્ત્રીં અમૃતની ધાર, તે નામનો એક છંદ.

અમૃતનાદ પુઠ્ઠ તે નામનો એક ઉપનિષદગ્રંથ.

અમૃતનાલિકા સ્ત્રીં એક જાતનો પાક, ફાઈ એક પકવાન.

અમૃતપ પુઠ્ઠ વિષ્ણુ, દેવ.

અમૃતપ ત્રિં અમૃત જેવા પદાર્થો પીનાર.

અમૃતપક્ષ પુઠ્ઠ અગ્નિ, એક જાતનું આજ પક્ષી.

અમૃતફલ નં એક જાતનું ફળ.

અમૃતફલ પુઠ્ઠ એક જાતનું જાડ પારાયત વૃક્ષ, પટોડ.

અમૃતફલા સ્ત્રીં જોય આંખળી, દ્રાક્ષ.

અમૃતમહાતકી સ્ત્રીં તે નામનું ભીલામાંનું એક ઘી.

અમૃતમુજ પુઠ્ઠ દેવ.

અમૃતમુજ ત્રિં યદ કરી આક્રી રહેલા અન્નનું ભોજન કરનાર, નહિ માગેલા અન્નનું ભોજન કરનાર.

અમૃતયોગ પુઠ્ઠ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક યોગ.

અમૃતરસ પુઠ્ઠ અમૃતરસ, અમૃતનો રસ, પરમાત્મા.

અમૃતરસા સ્ત્રીં એક જાતની દ્રાક્ષ, એક જાતનું પકવાન.

અમૃતલતા સ્ત્રીં ગળો, અમરવેલ.

અમૃતવપુસ પુઠ્ઠ ચંદ્ર, વિષ્ણુ.

અમૃતવર્ષ પુઠ્ઠ અમૃતનો વરસાદ.

અમૃતવહ્ની સ્ત્રીં ગળો.

અમૃતવાક ત્રિં અમૃત તુલ્ય વચનવાળું- મીઠા જોણું.

અમૃતસંભવા સ્ત્રીં ગળો.

અમૃતસંયાવ નં એક જાતનું પકવાન.

અમૃતસાર પુઠ્ઠ ઘી.

અમૃતસારજ પુઠ્ઠ ગોળ.

અમૃતસૂ પુઠ્ઠ ચંદ્ર.

અમૃતસૂ સ્ત્રીં દેવોની માતા.

અમૃતસોદર પુઠ્ઠ ધન્વંતરિ ઉચ્ચૈશ્વના ધોડો, હરકેશ ધોડો.

અમૃતસ્રવ પુઠ્ઠ અમૃતનું ઝરણું.

અમૃતસ્રવા સ્ત્રીં રૂદ્રની લતા.

અમૃતાંશુ પુઠ્ઠ ચંદ્ર.

અમૃતાંશુદ્રવ પુઠ્ઠ વિષ્ણુ.

અમૃતાંશુદ્રવ ત્રિં ચંદ્રથી ઉત્પન્ન થનાર.

અમૃતાન્ધસ્ પુઠ્ઠ દેવ.

અમૃતા સ્ત્રીં ગળો, ઈંદરવરણી, માલકાંક-ણીનો વેલો, અતિવિખની કળી, રાતું નસોતર, ધ્રોખડ, જોય આંખળી, હરડે, તુલસી, પીપર, મોરી હરડે, દારૂ, સૂર્યનું ફાઈ એક કિરણ.

અમૃતાફલ નં પટોડ.

અમૃતાયમાન ત્રિં અમૃતજેવું.

અમૃતાશ પુઠ્ઠ વિષ્ણુ, દેવ.

અમૃતાશન પુઠ્ઠ દેવ.

અમૃતાશ્મ પુઠ્ઠ એક જાતનો પાથર.

અમૃતાષ્ટક

૧૧૨

અમ્બુજ

અમૃતાષ્ટક પુનઃ ગણો વગેરે આઠ વસ્તુઓ.

જેમાં આવે છે તેનું એક ઔષધ.

અમૃતાસન્ન નં એક જાતનું મોરચુથુ.

અમૃતાહરણ પુનઃ ગણ.

અમૃતાદ્ધ નં અમૃતકલ શબ્દ જુઓ.

અમૃતેશ્ય પુનઃ જગશાંયો વિષ્ણુ-નરાયણ.

અમૃતોત્પન્ન નં એક જાતનું મોરચુથુ,

આપરીયું.

અમૃતોત્પન્ના સ્ત્રીં મધમાખી.

અમૃતોદ્ભવ નં અમૃતોત્પન્ન શબ્દ જુઓ.

અમૃતોદ્ભવ પુનઃ બીલીનું ઝાડ.

અમૃત્યુ પુનઃ મૃત્યુનો અભાવ, વિષ્ણુ.

અમૃત્યુ ત્રિં મૃત્યુરહિત, અમર.

અમૃત્ર ત્રિં કોમ્પનાથી પશુ હિંસા કરવાને

અશક્ય.

અમૃષા અલ્પં મિથ્યા નહિ તે, સત્ય.

અમેઘસ્ ત્રિં ધારણાશન્ય સુદ્ધિવાળું, મૂર્ખ.

અમેઘ્ય ત્રિં અપવિત્ર.

અમેઘ્ય નં વિદ્યા.

અમેઘ્યતા સ્ત્રીં અપવિત્રપણું.

અમેઘ્યત્વ નં અપવિત્રપણું.

અમેજિ ત્રિં અમાપ.

અમોઘ ત્રિં સફલ, વ્યર્થ નહિ તે.

અમોઘ પુનઃ વિષ્ણુ, તે નામનો એક નદ.

અમોઘા સ્ત્રીં પટેલ, હરડે, વાવડીંગ.

અમોચિત ત્રિં નહિ છોડેલ, નહિ તજેલ.

અમોત નં નહિ કપાયલી કીનારીવાળું.

વસ્ત્રયુગલ.

અમ્બુ નં મ્બાં પરં સકં સેટ્ જનું.

અમ્બક નં નેત્ર.

અમ્બક પુનઃ પિતા.

અમ્બર નં શબ્દનો આશ્રય આકાશ, વસ્ત્ર,

અંબર નામનું દ્રવ્ય. અમરખ ધાતુ.

અમ્બરિષ પુનઃ જુનવાનું પાત્ર-કદાચું.

અમ્બરિષ પુનઃ વિષ્ણુ, શિવ, સૂર્ય, આગક,

આકાશનું ઝાડ, તે નામનું એક તરક,

પશ્ચાત્તઃપ, તે નામનો એક સૂર્યવંશી રાજા.

અમ્બરીષ પુનઃ નં અમ્બરિષ પુનઃ નં જુઓ.

અમ્બરીષ પુનઃ અમ્બરિષ પુનઃ શબ્દ જુઓ.

અમ્બરૌકસ્ પુનઃ દેવ.

અમ્બર કળ્હવાદિ અસંકાર ધારણ કરવા.

અમ્બષ્ટ પુનઃ આત્મણુથી વાણીઆણીમાં ઉત્પન્ન

થયેલ વલ્ચસંકર, તે નામનો એક દેશ,

હાથીનો માવત.

અમ્બષ્ટકી સ્ત્રીં એક જાતની વેલ.

અમ્બષ્ટા સ્ત્રીં એક જાતની વેલ, જૂઠું.

અમ્બષ્ટકા સ્ત્રીં આઠી લતા.

અમ્બા સ્ત્રીં માતા, દુર્ગા દેવી, અંબજાસતા

તે નામની કાશી રાજાની એક કન્યા.

અમ્બાહા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અમ્બાલા સ્ત્રીં માતા, દુર્ગા દેવી.

અમ્બાલિકા સ્ત્રીં માતા, પાણ્ડુ રાજાની

માતા-કાશી રાજાની કન્યા.

અમ્બિકા સ્ત્રીં માતા, દુર્ગા દેવી, ધૃતરાષ્ટ્રની

માતા-કાશીરાજાની વચલી કન્યા.

અમ્બિકાપતિ પુનઃ શિવ.

અમ્બિકેય પુનઃ ગણપતિ, ધૃતરાષ્ટ્ર રાજા.

અમ્બિકેયક પુનઃ ઉપરના અર્થ.

અમ્બુ નં પાણી, તે નામની એક ઔષધિ.

અમ્બુકણ પુનઃ જળકણ, પાણીનો છાંટો.

અમ્બુકણા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અમ્બુકણ્ટક પુનઃ એક જાતનું માછલું, શીંગડું.

અમ્બુકિરાત પુનઃ એક જાતનું માછલું.

અમ્બુકૂર્મ પુનઃ શિશુમાર નામનું એક જળ-

ચર પ્રાણી.

અમ્બુકેશર પુનઃ એક જાતનું ઝાડ.

અમ્બુકોશ પુનઃ એક જાતનું માછલું.

અમ્બુચર ત્રિં જળચર પ્રાણી.

અમ્બુચામર નં શેવાળ.

અમ્બુચારિત્ર ત્રિં જળચર પ્રાણી.

અમ્બુજ નં કમળ.

અમ્બુજ પુનઃ ચંદ્ર, કપૂર, તે નામનું એક ઝાડ.

અમ્બુજ

૧૧૩

અમ્બુજ

અમ્બુજ પું નં શંખ, વળ.
 અમ્બુજ ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર હર-
 કોષ પદાર્થ.
 અમ્બુજન્મન નં કમળ.
 અમ્બુજન્મન પું નં સારસ પક્ષી, શંખ.
 અમ્બુજાસન ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 અમ્બુજાસન પું ખલ્લા.
 અમ્બુજાસના સ્ત્રીં લક્ષ્મી દેવી.
 અમ્બુતાલ પું શેવાળ.
 અમ્બુદ પું મેધ, મોથ.
 અમ્બુદ ત્રિં પાણી આપનાર હરકોષ.
 અમ્બુધર પું મેધ, મોથ.
 અમ્બુધિ પું સમુદ્ર, પાણીનો આધાર-ઘડો.
 વગેરે, ચારની સંખ્યાવાળું, ચારની સંખ્યા.
 અમ્બુધિપ્રસવા સ્ત્રીં એક જાતની કુંવાર-
 ઘીકુંવાર.
 અમ્બુધિપ્રસવા સ્ત્રીં ઘી કુંવાર.
 અમ્બુનિધિ પું સમુદ્ર.
 અમ્બુપ પું વરણ દેવ, સમુદ્ર.
 અમ્બુપ ત્રિં પાણી પીનાર.
 અમ્બુપત્રા સ્ત્રીં એક જાતનું લસણ.
 અમ્બુપત્રી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અમ્બુપ્રસાદ પું એક જાતનું આડ-નિર્મળા.
 અમ્બુપ્રસાદન નં નિર્મળા વૃક્ષનું શ્વ.
 અમ્બુમૃત પું મેધ, સમુદ્ર, મોથ.
 અમ્બુમૃત ત્રિં જળનો ધારણ કરનાર.
 અમ્બુમત ત્રિં ધણા જળવાળો દેશ વગેરે.
 અમ્બુમતી સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
 અમ્બુમાત્રજ પું એક જાતની છીપ.
 અમ્બુમુચ પું મેધ, મોથ.
 અમ્બુર પું બારણાની તીમેનું લાકડું-ઉંચરો.
 અમ્બુરાશિ પું સમુદ્ર.
 અમ્બુરુહ નં કમળ, સારસ પક્ષી.
 અમ્બુરુહ નં કમળ.
 અમ્બુરુહા સ્ત્રીં સ્થલ પક્ષીની-જમીન ઉપર
 થનાર કમળનો વેલો.

અમ્બુરુહિણી સ્ત્રીં કમળનો સમુદ્ર, કમ-
 ળનો વેલો.
 અમ્બુરોહિન નં કમળ, સારસ પક્ષી.
 અમ્બુવાલી સ્ત્રીં આદ્રી નક્ષત્રના પહેલા
 પાદમાં આવેલા સૂર્યવંશતની જમીન.
 અમ્બુવાસિન ત્રિં પાટલા વૃક્ષ, જળમાં
 રહેનાર.
 અમ્બુવાસિની સ્ત્રીં પાટલા વૃક્ષ.
 અમ્બુવાસી સ્ત્રીં પાટલા વૃક્ષ.
 અમ્બુવાહ પું મેધ, મોથ.
 અમ્બુવાહિન પું મેધ, મોથ.
 અમ્બુવાહિન ત્રિં જળ વહેનાર.
 અમ્બુવાહિની સ્ત્રીં વહાણમાંથી પાણી કાઢ-
 વાનું લાકડાનું એક પાત્ર; પાણી લઈ
 જનારી સ્ત્રી.
 અમ્બુવિહાર પું પાણીમાં તરવું વગેરે
 જળક્રીડા.
 અમ્બુવિચ્છવા સ્ત્રીં એક જાતની કુંવાર.
 અમ્બુવેતસ પું પાણીમાં થનાર નેતર.
 અમ્બુશિરીષિકા સ્ત્રીં પાણીમાં થનાર
 જાસુદ.
 અમ્બુસર્પિણી સ્ત્રીં જળો.
 અમ્બુસેવની સ્ત્રીં અમ્બુવાહિની સમુદ્ર ભુમ્બો.
 અમ્બુકૃત નં યુક કો તેવું બોલવું.
 અમ્બલ પું ખાટો રસ.
 અમ્બલ ત્રિં ખાટું.
 અમ્બુઆં આં અકળ સેદ શબ્દ કરવો.
 અમ્બસ નં પાણી, દેવ, પિતૃલોક, મનુષ્ય,
 અસુર, તે નામની એક ઔષધિ, બધી-
 તિથિપ્રસિદ્ધ લક્ષ્મી બોધું સ્થાન, આ-
 ખ્યાતિભક્તિ તુષ્ટિ.
 અમ્બઃ (અમ્બસા) સાર નં મોતી.
 અમ્બઃ (અમ્બ) સ્ત્રીં પું ધુમાડો.
 અમ્બ (અમ્બસ્થ) સ્થ ત્રિં પાણીમાં રહેનાર.
 અમ્બસાંનિધિ પું સમુદ્ર.
 અમ્બુજ પું મોટું, અર્થકર શબ્દ કરનાર.

અમ્મોજ

૧૬૪

અમ્લસાર

અમ્મોજ નં કમળ.
 અમ્મોજ પું ચંદ્ર, કપૂર, સારસ પક્ષી.
 અમ્મોજ પું નં શંખ.
 અમ્મોજ ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 અમ્મોજલ્પનંદ નં કમળનો સમૂહ.
 અમ્મોજન્મન પું બ્રહ્મા.
 અમ્મોજન્મજનિ પું બ્રહ્મા.
 અમ્મોજયોનિ પું બ્રહ્મા.
 અમ્મોજલ્પનંદ પું કમળનો સમૂહ.
 અમ્મોજિની સ્ત્રીં કમળનો સમૂહ, કમળનો વેલો.
 અમ્મોદ પું મેઘ, મોઘ.
 અમ્મોદ ત્રિં પાણી આપનાર.
 અમ્મોધર પું મેઘ, સમુદ્ર, મોઘ.
 અમ્મોધિ પું સમુદ્ર.
 અમ્મોધિવલ્લભ પું પ્રવાહ-પરવાળું.
 અમ્મોનિધિ પું સમુદ્ર.
 અમ્મોરાશિ પું સમુદ્ર.
 અમ્મોરુદ્ર નં કમળ, સારસ પક્ષી.
 અમ્મોરુદ્ર નં ઉપરના અર્થ.
 અમ્મોરુદ્ર ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર, પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 અમ્મય ત્રિં પાણીમય, પાણીનો વિકાર, ધણ પાણીવાળું કોઈ રથળ વગેરે.
 અમ્મ પું આંખાનું ઝાડ.
 અમ્મ નં આંખાનું ફળ કે પાંદડું.
 અમ્મત પું આંખાનું ઝાડ.
 અમ્મતક પું ઉપરનો અર્થ.
 અમ્લા પું ખાટો રસ.
 અમ્લ નં ઝાણ.
 અમ્લ ત્રિં ખાટું.
 અમ્લક પું એક જાતનું ઝાડ-વૃક્ષ.
 અમ્લકાળંદ નં લૂણીની ભાણ.
 અમ્લકેશર પું બીજોરું.
 અમ્લચૂડ પું ખાટું શાક.
 અમ્લજમ્બીર પું બીજોરાનું ઝાડ.

અમ્લતા સ્ત્રીં ખટાઈ.
 અમ્લત્વ નં ખટાઈ.
 અમ્લનાયક પું અમ્લ વેતસ.
 અમ્લનિશા સ્ત્રીં શરીરક-શરી કચૂરો.
 અમ્લપદ્મફલ નં બીજોરું-નારંગી-અમ્લ-વેતસ-આંખલી અને બીજી એ પાંચ ફળ.
 અમ્લપત્ર પું અમ્લત્વ વૃક્ષ.
 અમ્લપત્રી સ્ત્રીં એક જાતનો ખાટો પાન-વાળો વેલો.
 અમ્લપનસ પું ખાટું ફળનું ઝાડ.
 અમ્લપિત્ત નં એક જાતનો રોગ.
 અમ્લપૂર નં એક જાતનું ઝાડ-આંખલી.
 અમ્લફલ પું આંખાનું ઝાડ.
 અમ્લફલ નં આંખલીનું ઝાડ.
 અમ્લવન્ધ્યા સ્ત્રીં ખાટું કોઈ એક કંદ.
 અમ્લમેદન પું અમ્લવેતસ.
 અમ્લરસ પું ખાટો રસ.
 અમ્લરુદ્રા સ્ત્રીં માળવા દેશમાં થનારી નાગરવેલ.
 અમ્લલોણિકા સ્ત્રીં ખાટી લૂણી.
 અમ્લલોણી સ્ત્રીં ખાટી લૂણી.
 અમ્લલોણિકા સ્ત્રીં ઉપર બુદ્ધો.
 અમ્લલતી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો-લૂણી.
 અમ્લલર્ગ પું ખાટો રસ જેમાં મુખ્ય હોય તેવા પદાર્થોનો સમુદાય.
 અમ્લલહરી સ્ત્રીં એક જાતનું કંદ.
 અમ્લલાર્દિકા સ્ત્રીં એક જાતની નાગરવેલ.
 અમ્લલાસ્ત્રૂક પું તે નામનું એક શાક.
 અમ્લલ્લોજ નં આંખલી.
 અમ્લલ્લુષ્ટ પું આંખલી.
 અમ્લલેતસ પું અમ્લવેતસ નામની એક વનસ્પતિ.
 અમ્લશાક પું ખાટું શાક.
 અમ્લશાક નં આંખલી.
 અમ્લસાર પું લીંબુનું ઝાડ.
 અમ્લસાર નં કાંચ.

અમ્લહરિદ્રા

૧૧૫

અયનાંશ

અમ્લહરિદ્રા સ્ત્રીં આંખા હળદર.
 અમ્લા સ્ત્રીં આંખલી.
 અમ્લાકુશ પું ખાટો સરકો.
 અમ્લાતક પું અમ્લવેતસ.
 અમ્લાદન પું એક ભતનું ઝાડ.
 અમ્લાન પું તે નામનું એક ઝાડ
 અમ્લાન ત્રિં નહિ કરમાયેલ.
 અમ્લાન નં કમળ.
 અમ્લાનિ સ્ત્રીં નહિ કરમાવું તે.
 અમ્લાનિ ત્રિં કરમાય નહિ તેવું.
 અમ્લાનિની સ્ત્રીં કમળનો વેલો.
 અમ્લિકા સ્ત્રીં આંખલી, ખટો ઓડકાર.
 અમ્લિકાવટક પું ખાટું ઘડું.
 અમ્લી સ્ત્રીં ખટાધવાળું એક ભતનું ઝાડ,
 આંખલી.
 અમ્લીકા સ્ત્રીં આંખલી.
 અમ્લોટક પું અમ્લતક વૃક્ષ.
 અમ્લોદગાર પું ખાટો ઓડકાર.
 અમ્લોની સ્ત્રીં અમ્લવૃત્તી શબ્દ જુઓ.
 અય્ મ્વાં આં સકં સેદ્ જવું.
 અય પું પૂર્વ જન્મનું શુભ કર્મ, શુભ દૈવ,
 વિધાન, પાસો, પાસોનો ભાગ, સોઝાંઓને
 જ્યાં યોગ્ય કોઈ રચણ.
 અય ત્રિં જનાર.
 અય:પાન નં તે નામનું એક નરક.
 અય:શૂલ નં તીવ્ર ઉપતાપ, ભોધનું શસ્ત્ર-
 ત્રિશૂલ.
 અયક્ષ્મ ત્રિં નીરાગી, રોગરહિત, ઉપદ્રવનું
 સાધન નહિ તે.
 અયજ્ઞ ત્રિં જેણે યત્ન ન કર્યો હોય તે.
 અયજ્ઞિય ત્રિં યત્ન કર્મમાં આપવાને અ-
 યોગ્ય અર્થ વગેરે.
 અયજ્યુ ત્રિં યત્ન નહિ કરનાર, યત્નનો નાશ
 કરનાર.
 અયજ્યન્ ત્રિં જેણે યત્ન ન કર્યો હોય તે.

અયત ત્રિં જેણે ઇન્દ્રિયોને વશ ન કરી હોય
 તે, જેણે પ્રયત્ન-મહેનત ન કરેલ હોય તે.
 અયતિન ત્રિં ઇન્દ્રિયનિગ્રહ નહિ કરનાર,
 પ્રયત્ન નહિ કરનાર.
 અયત્ન પું યત્નનો અભાવ, મહેનત નહિ તે.
 અયત્ન ત્રિં યત્ન જેણે ન કરેલ હોય તે.
 અયત્નવત્ ત્રિં યત્નશૂન્ય, પ્રયત્નરહિત.
 અયત્નવત્ અવ્યં યત્નશૂન્ય જેવું.
 અયથ ત્રિં અયોગ્ય, અપત્ન.
 અયથા અવ્યં જેનો જે વિધિ કરવો યોગ્ય
 હોય તે પ્રમાણે ન કરવું તે, અયોગ્ય
 કરવું, ખોટું.
 અયથાતથ ત્રિંયથાર્થ નહિ તે, બરોબર
 નહિ તે, અયોગ્ય.
 અયથાર્થ ત્રિં યથાર્થ નહિ તે, મિથ્યા-
 ખોટું.
 અયથાવત્ અવ્યં યોગ્ય નહિ તે, યથા
 યોગ્ય નહિ તે.
 અયથેષ્ટ અવ્યં ઇચ્છા પ્રમાણે નહિ તે,
 ઇચ્છા પૂરતું નહિ તે.
 અયથેષ્ટ ત્રિં અતિ અલ્પ.
 અયન નં જવું, ચંદ્ર તથા સૂર્યની ગતિ.
 અયનકાલ પું ચંદ્ર તથા સૂર્યની ઉત્તર
 અને દક્ષિણમાં ગતિનો સમય.
 અયનચલન નં ચંદ્ર તથા સૂર્યની ગતિનો
 ફેરફાર.
 અયનજ પું રાક્ષીઓના પોતપોતાના રથા-
 નમાંથી ચાલવાવડે થયેલ માસ વગેરે.
 અયનભાગ પું અયનાંશ શબ્દ જુઓ.
 અયનમાસ પું અયનાંશના અનુસારે દિન-
 માન વગેરે યજુત્ત માંટે કર્તવ્ય માસ.
 અયનસંક્રમ પું અયનાંશના અનુસારે
 ત્રહોનો રાશિઓમાં સંચાર.
 અયનસંક્રાન્તિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અયન્નિવ્રત ત્રિં બંધનરહિત, સ્વતંત્ર.
 અયનાંશ પું ત્રહોની ગતિનો અંશ-ભાગ.

અયનાંશજ

૧૧૬

અયુગપત્

અયનાંશજ પું અયનાંશથી થયેલ માસ.
 અયવ પું વિદ્યાનો કોડો, જવ વિનાનું
 કોઈ કર્મ વગેરે, શત્રુ, કૃષ્ણ પક્ષ-અંધા-
 રીયું.
 અયવસ્ પું અપવત્રીયું.
 અયશસ્ નં અપયશ.
 અયશસ્કર ત્રિં અપયશકારક.
 અયશસ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અયશસ્થિન્ ત્રિં અપયશવાળું.
 અયશ્ચૂર્ણ નં લોદાની ભૂકીથી તૈયાર
 કરેલું કોઈ ઔષધ.
 અયસ્ નં લોદું, લોદાનું કોઈ શસ્ત્ર, જવું.
 અયસ્ પુ અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.
 અયસ્કંત પું નં લોદાનું પીવાનું પાત્ર.
 અયસ્કર્ણી સ્ત્રીં લોદા જેવા કદળ કાન-
 વાળી કોઈ સ્ત્રી.
 અયસ્કાન્ત પું લોદયુગલ, એક જાતનો
 પથર, એક જાતની ઘણચિકિત્સા.
 અયસ્કામ ત્રિં લોદું ધરનાર.
 અયસ્કાર પું લવાર.
 અયત્કુમ્મ પું લોદાનો ઘડો.
 અયસ્કુશા સ્ત્રીં લોદાની કોશ.
 અયસ્કૃતિ સ્ત્રીં એક જાતની ચિકિત્સા.
 અયસ્થૂળ પું લોદાનો થાંભલો.
 અયસ્થૂળ ત્રિં લોદાની ઝૂંસરીવાળો રથ
 વગેરે.
 અયસ્પાત્ર નં લોદાનું પાત્ર.
 અયસ્મય ત્રિં લોદાનો વિકાર, લોદામય.
 અયસ્મયાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાં
 કહેલ એક શબ્દસમૂહ.
 અયાચક ત્રિં યાચનારહિત, યાચના નહિ
 કરનાર.
 અયાચિત નં અયાચિત વૃત્તિ-નહિ મા-
 ગવું તે.
 અયાચિત ત્રિં નહિ માગેલ, જેની પાસે
 ન મગાય તે.

અયાચિત પું તે નામનો એક મુનિ.
 અયાચિત્ ત્રિં નહિ માગનાર.
 અયાજ્ય ત્રિં યત કરવાને અયોગ્ય.
 અયાજ્યયાજન નં યત કરાવવાને અયોગ્ય
 પાસે યત કરાવવો તે.
 અયાજ્યસંયાજ્ય નં ઉપરનો અર્થ.
 અયાતયામ પું વાસીનહિ તે-તાનું, જેના
 ઉપર અમુક સમય પીયો ન હોય તે,
 દોષરહિત.
 અયાતુ પું રાક્ષસ નહિ તે, અહિંસક.
 અયાયાતય્ય નં મિથ્યાત્વ, અસત્યપણું,
 અપયથાર્થપણું.
 અયાન નં સ્વાભાવિક રીતે અચળ, ગ-
 તિનો અભાવ.
 અયાનય પું ભુગારમાં પાસાઓને લઇ
 જવાનું કોઈ સ્થાન.
 અયાનયીન પું પાસો.
 અયાશુ ત્રિં રાક્ષસની એક જાત.
 અયાસ્ય ત્રિં અપાવવાને અશક્ય, યુદ્ધાદિ
 સાધનો દ્વારા વશ કરવાને અશક્ય શત્રુ,
 પ્રાણુ વાયુ.
 અયાસ્ય પું તે નામનો એક ઋષિ.
 અયિ અચ્ચં પ્રશ્નમાં, અનુનયમાં, સંબોધ-
 નમાં અતે રોહમાં વપરાય છે.
 અયુક્છદ પું સાતપુડાનું ઝાડ.
 અયુક્ત ત્રિં યોતાના કર્તવ્યમાં સાવધાન
 નહિ તે, અયોગ્ય, આપત્તિમાં પડેલ, નહિ
 જોડાયેલ, બહિર્મુખ, મુક્તિ શન્ય. યુક્તિ
 વગરનું.
 અયુક્તિ સ્ત્રીં યુક્તિ નહિ તે.
 અયુક્તિ ત્રિં યુક્તિ વગરનું, યોજનારહિત.
 અયુગ નં બેકીનું નહિ-એકીનું, વિપત્ર, જો-
 ડકું નહિ તે.
 અયુગ ત્રિં ઝૂંસરી વગરનું, બાંગી મથેલી
 ઝૂંસરીવાળો રથ વગેરે.
 અયુગપત્ અચ્ચં એકી સાથે નહિ, અનુક્રમે.

અયુગલ

૧૧૭

અર

અયુગલ નં એકીનું નહિ-એકીનું, બેડકું
નહિ તે.

અયુગ્ સ્ત્રીં કાકરંધ્યા સ્ત્રી,

અયુગ્મ નં અયુગલ શબ્દ બુઝો.

અયુગ્મનેત્ર પું મહાદેવ.

અયુગ્મચ્છદ પું સાતપુડાનું ઝાડ.

અયુગ્મપત્ર પું ઉપરનો અર્થ.

અયુગ્મવાળા પું કામદેવ.

અયુગ્મવાહ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અયુગ્મશર પું કામદેવ.

અયુજ્ ત્રિં અયુગલ શબ્દ બુઝો.

અયુત ત્રિં નહિ બેડાયેલ, સંબંધ નહિ
પામેલ, દશ હજારની સંખ્યાવાળું.

અયુત નં દશ હજારની સંખ્યા.

અયુતનાયિન પું તેનામે પુરવંશી એક રાજા.

અયુતશસ્ અવ્યં દશ દશ હજાર.

અયુતસિદ્ધિ ત્રિં કાર્યદ્રવ્ય-ધંડો વગેરે,
વૈશેષિક મતે દ્રવ્યશ્રિત શુભ, કર્મ.

અયુતસિદ્ધિ સ્ત્રીં પૃથ્વલાવે અસિદ્ધિ.

અયુતાજિત પું યદુવંશી એક રાજા.

અયુદ્ધ નં યુદ્ધ નહિ તે.

અયુદ્ધ ત્રિં યુદ્ધરહિત, યુદ્ધવગરનું.

અયુષ ત્રિં અસંમિશ્ર, સેળભેળ નહિ તે.

અયુષન પું વૃદ્ધ.

અયૂની સ્ત્રીં વૃદ્ધ સ્ત્રી.

અયૂષ્ય ત્રિં લીંચડો-જંગીર વગેરે વૃક્ષ.

અયે અવ્યં ક્રોધમાં, ક્રોધમાં, ખેડમાં, ગભ-
રાટમાં, સ્મરણમાં, અતે શુદ્ધિના અભા-
વમાં વપરાય છે.

અયોગ પું યોગનો અભાવ, ન્યેતિપત્ર-
સિદ્ધ અરાગ્ય યોગ, ત્રિયોગ, કૂટ-ખોડું,
તે નામનો એક રોગ.

અયોગશ પું શદ્દ પુરુષથી વૈશ્યસ્ત્રીમાં ઉ-
ત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર.

અયોગવાદ પું અનુસ્તાર, વિસર્ગ, જિજ્ઞા-
મૂલીય તથા ઉપધ્માનીય અક્ષર.

અયોગુહ પું લોહનો યોગો.

અયોગુલ પું લોહનો યોગો.

અયોગૂ પું લગાર.

અયોગ્ય ત્રિં યોગ્ય નહિ તે, અયોગ્ય.

અયોગ્યતા સ્ત્રીં અયોગ્યપણું.

અયોગ્યત્વ નં અયોગ્યપણું.

અયોડ્ય નં મુસળ-સાંભેલું.

અયોચન પું હથેડો, ઘણું.

અયોજાલ નં લોહાની ભળ.

અયોદ્ધત્ ત્રિં લોખંડી પૈડાના પાટાવાળા
રથ વગેરે.

અયોદત્ ત્રિં લોહનાજેવા કંઠલુ દાંતવાળું.

અયોધ્ય ત્રિં જેની સાંભે યુદ્ધ ન થઇ શકેતે.

અયોધ્યા સ્ત્રીં અયોધ્યા નગરી.

અયોધ્યાકાળન્દ નં રામાયણનો એક કાંડ.

અયોનિ સ્ત્રીં યોનિ સિવાયનું કોઈ રથાન.

અયોનિ ત્રિં અજન્ય નિત્ય.

અયોનિક ત્રિં જેની યોનિ કહેવામાં ન
આવી હોય તે.

અયોનિજ ત્રિં યોનિથી ઉત્પન્ન નહિ થનાર.

અયોમય ત્રિં લોહનો વિકાર-અસ્ત્ર-શસ્ત્ર
વગેરે.

અયોમલ નં લોહનો મેલ-કીટું.

અયોમુલ ત્રિં લોહના અગ્રભાગવાળું હજી
વગેરે, લોહના જેવા કંઠલુ મોઢાવાળું
કેમ પક્ષી વગેરે.

અયોમુલ પું તે નામનો એક અસુર.

અયોમુલ્લીય ત્રિં લોહના જેવા અગ્રભા-
ગવાળામાં હોનાર.

અયોરસ પું લોહનો મેલ.

અયોહૃદય ત્રિં લોહના જેવા કંઠલુ હૃદય-
વાળું, નિર્દય.

અયમન ત્રિં જનાર, જવાનું સાધન.

અર પું પૈડાનો આરો, ખૂણો, શેવાળ, પાપડ.

અર ત્રિં ઉતાવળાણું.

અર નં ઉતાવળ, ઉતાવળાણું.

अरक

११८

अरण्यवासिन

अरक पु० अर पु० शब्द लुप्तो.
 अरक्षन् त्रि० राक्षस जेतुं पीडा करतार-
 दुःख हेतार नहि ते.
 अरक्षित त्रि० नहि रक्षा करेव.
 अरग्वध पु० ते नामनुं ऐक अर-गर-
 भायो.
 अरघट्ट पु० मोटे। दूधो, दूधामाथी गण
 दाहयानुं ऐक यंत्र.
 अरघट्टक पु० उपरनो अर्थ.
 अरङ्कत त्रि० शोभावनार, शल्यगारनार.
 अरङ्कत त्रि० शोभावेध, शल्यभारेध.
 अरङ्कति स्त्री० अलंकार, धरेणुं.
 अरङ्गम पु० परिपूर्ण गति, संपूर्ण गमन.
 अरजत् त्रि० रत्नेशुलुरक्षित, रत्न-धूण
 वगरनुं.
 अरजत् स्त्री० रत्नरत्ना नहि थयेत्री स्त्री.
 अरजत्क त्रि० रत्नेशुलुरक्षित, रत्न वगरनुं.
 अरज्जु न० दंडभानुं-ज्येध.
 अरदु पु० अरदुसो नामनी वनस्पति.
 अरद्व पु० पृथुअवस नामना ऐक राजनो
 ते नामनो ऐक भंत्री.
 अरदुक् पु० अरदुसामां थनार.
 अरण त्रि० युद्ध वगरनुं, शत्रु, नहि रमतुं-
 नहि क्षीय करनुं दुःखी.
 अरण पु० सूय, अरलिनुं जाड, अग्निमंथन
 करवानुं ते नामनुं ऐक लाडकुं.
 अरणिक पु० अग्निमंथननुं साधन जाड-
 अरलि.
 अरणी स्त्री० अग्निमंथन काष्ठ.
 अरणीकेतु पु० उपरनो अर्थ.
 अरणीसुत पु० शुद्धेव.
 अरण्य पु० न० जंगल, वन.
 अरण्य पु० कायङ्गनुं जाड.
 अरण्यकदली स्त्री० जंगली देव.
 अरण्यकाण्ड न० रामायणनुं ऐक जाड भाग.

अरण्यकार्पासी स्त्री० जंगली कपास.
 अरण्यकुलन्धिका स्त्री० जंगली क्षण्ठी.
 अरण्यकुम्भ पु० जंगली कुम्भो.
 अरण्यगज पु० जंगली हाथी-छेले हा-
 टेसो हाथी.
 अरण्यगान न० आमवेदनी अंदर आवेध
 जंगलमां गावानुं ऐक गान.
 अरण्यघोली स्त्री० ऐक गतनी जंगली
 बाध.
 अरण्यचटक पु० जंगली चकरो.
 अरण्यचन्द्रिका स्त्री० जंगलमां आदनी-
 निम्न अलंकार.
 अरण्यचर त्रि० वनयर, जंगली.
 अरण्यज त्रि० वनमां उत्पन्न थनार.
 अरण्यजार्द्रक न० जंगली आदु.
 अरण्यजार्द्रिका स्त्री० जंगली आदु.
 अरण्यजीर पु० जंगली छई.
 अरण्यजीव त्रि० जंगलमां क्षण वगेरे उ-
 पर उपनार.
 अरण्यधर्म पु० वानप्रस्थ धर्म.
 अरण्यधान्य न० जंगली धान्य-अनाज.
 अरण्यपति पु० इन्द्रेव, पारधी-शिकारी वगेरे.
 अरण्यभव त्रि० जंगलमां थनार
 अरण्यभक्षिका स्त्री० डांस.
 अरण्यमार्जार पु० जंगली भिलाडा.
 अरण्यमुद्ग पु० जंगली भग.
 अरण्ययान न० अयोग्य समये वनमां जनुं.
 अरण्यरक्षक पु० जंगलनो रक्षेवाण.
 अरण्यराशि पु० न्योतिषप्रसिद्ध सिंह
 वगेरे राशि.
 अरण्यरुद्धित न० जंगलमां रडनुं, निम्न
 जेतुं काष्ठ कर्म.
 अरण्यवायस पु० जंगली कागडो.
 अरण्यवास पु० वनवास, जंगलमां रहेनुं.
 अरण्यवासिन त्रि० जंगलमां रहेनार.

અરણ્યવાસિની

૧૧૯

અરવિન્દાક્ષ

અરણ્યવાસિની સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો,
જંગલમાં રહેતારી સ્ત્રી.

અરણ્યવાસ્તુક પું વનવાસ્તુક-વનસ્પતિ.

અરણ્યશાલિ પું જંગલી ડાંગર, જંગલી ઘોખા.

અરણ્યશૂકર પું જંગલી હુકર.

અરણ્યશૂરણ પું જંગલી સુરણ.

અરણ્યશ્વન પું વર, નહાર.

અરણ્યશ્વટો સ્ત્રીં જેઠ શુદ્ધ ૭૬.

અરણ્યાધ્યક્ષ પું જંગલનો રખેવાળ.

અરણ્યાનાંપતિ રૂદ્રદેવ.

અરણ્યાની સ્ત્રીં મોટું જંગલ.

અરણ્યેચર ત્રિં વનચર, જંગલી.

અરણ્યેતિલક પું એક જાતના જંગલી તલ.

અરણ્યેડ્ઠ્ઠ્ય ત્રિં માત્ર વનમાં ભણવા થોગ્ય, મંત્રથી સંસ્કારયુક્ત કરેલ પુરો-
હાસ વગેરે.

અરણ્યેડ્ઠ્ઠ્ય પું માત્ર વનમાં ભણવા થો-
ગ્ય મંત્ર.

અરણ્યૌકમ્ પું જંગલમાં રહેતાર મુનિ
વગેરે, વાનપ્રસ્થ.

અરત પું સ્નેહશન્ય, વિરક્ત.

અરંતત્રપ પું કુતરો.

અરતત્રપ પું નિર્જાજ, બેશરમ.

અરતિ પું ક્રોધ, સ્નેહનો અભાવ, આનંદ
નહિ તે, ઉદ્વેગ, ઇચ્છિત વસ્તુના વિયોગથી
મનની વ્યાકુળતા, અસંતોષ.

અરતિ સ્ત્રીં કામને લીધે થયેલ નાયકની એક
જાતની દશા.

અરતિ ત્રિં સ્નેહશન્ય, વિરક્ત.

અરત્નિ પું કનિષ્ઠિકા આંગળી પહોળી હોય
તેવે બાંધેલી મૂંઝવાળો હાથ, કાળીથી
મંડી કનિષ્ઠિકા આંગળી સુધીનું માપ,
કાળી, હાથ.

અરત્નિ ત્રિં અરતિ જેટલા માપવાળું.

અરથિ પું સારથિ નહિ તે.

અરદ્ધ ત્રિં જેને દાંત ન હોય હોય તેવું
બાળક, જેના દાંત પડી ગયા હોય તેવું વૃક્ષ.

અરદ્ધ ત્રિં શત્રુઓથી હિંસા કરવાને અશ-
ક્ય, સમૃદ્ધિવાળું.

અરન્તુક નં કુશ્મેત્રની અંદર આવેલ સ-
મંતપત્રક તીર્થના સીમાદાર એક સ્થાન.

અરન્ધન નં રાંધવું નહિ તે.

અરન્ધ્ર ત્રિં છિદ્ર વગરનું, ધટ.

અરપમ્ ત્રિં પાપ વગરનું.

અરમ્ અન્યં અલમ્ જુઓ, શીઘ્રતા,
ઉતાવળ, અત્યંત.

અરમ ત્રિં અધમ, નીચ.

અરમતિ સ્ત્રીં પર્યાપ્ત-સંપૂર્ણતાવાળી શુદ્ધિ,
ક્રાંતિ.

અરમ્ય ત્રિં સુંદર નહિ તે.

અરર ત્રિં કમાડ, બારણું, ઢાંકવું, વાંસનો
ખોટો.

અરર પું તે નામનો એક ઋષિ.

અરરિ પું નં કમાડ, બારણું.

અરરિન્દ નં પાણી.

અરરિવલ્ ત્રિં દાન નહિ આપનાર-
અદાતા.

અરરુ પું શત્રુ, હથીઆર.

અરરુ ત્રિં ગતિ કરવાના-જવાના સ્વભા-
વવાળું.

અરરુલ્ પું ઉપદ્રવ કરવાને આવેલ શત્રુ.

અરરે અન્યં નીચ પ્રાંતે અતિવ્યવ્રતાથી
કરેલ સંબોધન.

અરરુ પું તે નામનું એક ગ્રાડ.

અરરુક પું એક જાતનું ગ્રાડ.

અરરુ પું શબ્દનો અભાવ-ચુપકી.

અરરુ ત્રિં નિઃશબ્દ-ચુપકીવાળું.

અરવિન્દ નં કમળ, સારસપક્ષી, કાળું
કમળ, રાતું કમળ, તાંબુ.

અરવિન્દનામ પું વિખલું.

અરવિન્દાક્ષ ત્રિં કમળ સરખાં નેત્રવાળું.

અરચિન્દાક્ષ

૧૨૦

અરિમેજય

અરચિન્દાક્ષ પું વિખ્યુ.

અરચિન્દિની સ્ત્રીં કમળવાળો દેશ, કમળનો વેલો, કમળોનો સમૂહ.

અરશ્મન્ ત્રિં લગામની દોરીથી રહિત રથ વગેરે.

અરસ પું રસનો અભાવ, સ્વાદ નહિ તે, હલકો રસ.

અરસ ત્રિં રસવગરનું, સ્વાદરહિત, નિઃસાર, સાર વગરનું.

અરસિક ત્રિં રસિક નહિ તે, રસને નહિ ભણનાર.

અરસિકતા સ્ત્રીં રસિકપણું નહિ તે.

અરસિકત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અરહિત ત્રિં રહિત નહિ તે-સહિત.

અરાગ પું રાગ-રોહનો અભાવ, રંજન નહિ તે.

અરાગ ત્રિં રાગરહિત, રોહશત્ય, વિરક્ત.

અરાગિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અરાજક ત્રિં રાજા વગરનો દેશ વગેરે.

અરાજન્ય પું ક્ષત્રિય નહિ તે.

અરાજિન્ ત્રિં જેનો માલીક રાજા નથી તે, કાંતિરહિત, નિસ્તેજ.

અરાજીવ પું સુશાર.

અરાજીવ ત્રિં કમળ વગરનું પાણી વગેરે.

અરાતિ પું શત્રુ, ન્યાતિપ્રસિદ્ધ છઠું સ્થાન, છની સંખ્યા.

અરાતિ ત્રિં સામે જવાના સ્વભાવવાળું.

અરાતિ સ્ત્રીં દાન નહિ દેવું તે.

અરાતીયુ ત્રિં શત્રુના જેવું આચરણ કરનાર, શત્રુની પેઠે વર્તનાર.

અરાતીચન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અરાઘસ્ ત્રિં ધનરહિત, નિર્ધન.

અરાઘ ત્રિં નિર્ધન, યજ્ઞ વગેરેમાં દાન નહિ આપનાર.

અરાઘ્ય ત્રિં શત્રુમાટે હિતકારક.

અરાહ પું સરખવાનો રસ, ગંડો હાથી.

અરાહ ત્રિં વાંકું.

અરાહા સ્ત્રીં વેસ્યા સ્ત્રી.

અરાવન્ ત્રિં અદાતા-દાન નહિ દેનાર.

અરિ પું શત્રુ, રથનું અંગ, પૈડું, એક ભતનો ખેર, કામધોષાદિ ૭ શત્રુઓ, છની સંખ્યા ન્યાતિપ્રસિદ્ધ છઠું સ્થાન, પરમેશ્વર.

અરિ ત્રિં પ્રેરણા કરનાર.

અરિકથમાજ્ ત્રિં પિતા વગેરેની મિત્રકતનો અધિકારી.

અરિગૂર્ણ પું શત્રુનો વધ કરવા માટે તૈયાર થયેલ.

અરિગૂર્ણ પું ઉપરનો અર્થ.

અરિતા સ્ત્રીં શત્રુતા, શત્રુપદ.

અરિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અરિત્વ પું નાવિક, ખસારી.

અરિત્ર નં વહાણને અસાધવા માટે હલેસાં મારવાનું લાકડું.

અરિદાન્ત પું યદુવંશનો તે નામે એક ક્ષત્રિય.

અરિધાયસ્ ત્રિં ધનધરે ધારણ કરવા યોગ્ય.

અરિનન્દન ત્રિં શત્રુઓને આનંદ ઉપભવનાર-વ્યસની-પ્રમાદી.

અરિન્દમ ત્રિં શત્રુઓને હમનાર-પીડનાર.

અરિપુર નં શત્રુઓનું નગર.

અરિપ્ર ત્રિં પાપરહિત-નિષ્પાપ.

અરિમર્દ પું તે નામનું એક ઝાડ.

અરિમર્દ ત્રિં શત્રુઓનું મર્દન કરનાર. શત્રુઓને સંતાપ ઉપભવનાર.

અરિમર્દન પું તે નામનો એક યદુવંશી ક્ષત્રિય.

અરિમર્દન ત્રિં શત્રુઓનું મર્દન કરનાર.

અરિમિત્ર નં શત્રુઓનો મિત્ર.

અરિમેજય પું તે નામનો એક યદુવંશી ક્ષત્રિય.

અરિમેદ

૧૨૧

અરુણપ્રિય

અરિમેદ પું એક જાનનું ઝાડ, એક જાતનો ખેર, એક જાતનો ફીડો.

અરિહા સ્ત્રીં તે નામનો એક માત્રાવૃત્ત છંદ.

અરિષ પું તે નામનો એક રોગ.

અરિષઢક જં વિવાહ વગેરેમાં ત્યાગ કરવા યોગ્ય એક યોગ.

અરિષદ્વર્ગ પું કામ-ક્રોધ, લોભ-મોહ-મદ-મત્સર નામના છ શત્રુઓ.

અરિષણ્ય ત્રિં અહિંસક.

અરિષ્ટ પું લસણ, લીંબડો, લંકાની પાસે આવેલો એક પર્વત, કાગડો, કંકપક્ષી, અરીઠાનું ઝાડ, તે નામનો એક રાક્ષસ, દારૂ, બલિરામનો પુત્ર એક દૈત્ય.

અરિષ્ટ નં અશુભ, હાણ, સુવાવડીને રહેવાનું ઘર, અશુભ સૂચક ઉત્પાત, અનિષ્ટ સ્થાનમાં રહેલ સૂર્ય વગેરે ગ્રહ, મરણચિન્હ, શુભ, શુભદાયક કર્મ, અહિંસા, શુભ દૈવ, સુખેથી રહેવું.

અરિષ્ટ ત્રિં અવિનાશી.

અરિષ્ટક પું લીંબડાનું ઝાડ, લસણ, અરિઠાનું ઝાડ.

અરિષ્ટગાતુ પું અહિંસિત ગમન.

અરિષ્ટતાતિ પું સુખનું સાધન.

અરિષ્ટદુષ્ટી ત્રિં મરણસૂચક ચિન્હોથી દુષ્ટ શુદ્ધિવાળું-વિનાશકાળે વિપરીત શુદ્ધિવાળું.

અરિષ્ટનેમિ પું કશ્યપથી વિનતામાં ઉત્પન્ન થયેલ એક પુત્ર, આવીસમા જૈન તીર્થંકર.

અરિષ્ટા સ્ત્રીં કડુ, તે નામની કશ્યપની એક સ્ત્રી.

અરિષ્ટિ સ્ત્રીં અહિંસા.

અરિષ્ટુત ત્રિં પ્રેરણા કરનારાઓથી સ્તુતિ કરાયેલ.

અરિષ્ટવન પું વિષ્ણુ.

અરિષ્ટ ત્રિં શત્રુનો નાશ કરવા માટે ઉભો રહેનાર.

અરિસ્તુત ત્રિં શત્રુઓથી સ્તુતિ કરાયેલ.

અરિહ ત્રિં શત્રુઓનો નાશ કરનાર.

અરિહણ પું તે નામનો એક રાજા.

અરોઢ ત્રિં નહિ સ્વાદ લીધેલ, નહિ આપેલ.

અરીહણ પું તે નામનો એક રાજા.

અરીહણીય ત્રિં અરીહણ રાજાની પાસેનો દેશ વગેરે.

અરીહણાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.

અરુવિકા સ્ત્રીં તે નામનો એક રાજા.

અરુણ ત્રિં રોગરહિત, નીરાશી.

અરુચિ સ્ત્રીં રૂચિ નહિ તે, અપ્રતોષ.

અરુચિ ત્રિં રૂચિ વગરનું.

અરુચિ પું એક જાતનો રોગ.

અરુજ ત્રિં નીરાશી.

અરુજ પું તે નામનું એક ઝાડ, તે નામનો એક રાક્ષસ.

અરુજ ત્રિં નીરાશી, રોગ ન થાય તેવું ક્રોધ સાધન.

અરુણ પું સૂર્ય, સૂર્યનો સારથિ, ગોળ, સંધ્યાનો રંગ, નિઃશબ્દ, તે નામનો એક રાક્ષસ, એક જાતનો કોદ, પુત્રાગ-વૃક્ષ, ખુલ્લો નહિ એવો રંગ, કાળાશયી મિશ્ર લાલ રંગ, તે નામનો એક દેશ, આકાશનું ઝાડ.

અરુણ નં કંકુ, કેસર, સિંદૂર.

અરુણકમલ નં લાલ કમળ.

અરુણતા સ્ત્રીં રતાશ.

અરુણત્વ નં રતાશ, લાલાશ.

અરુણદૂર્વા સ્ત્રીં રાતી ક્રોધાડ.

અરુણપ્રિય પું લાલ રંગનું ફૂલ જેને પ્રિય છે તે સૂર્ય.

અરુણપ્રિય ત્રિં લાલ રંગવાળું જેને પ્રિય હોય તે.

અરુણપ્રિયા સ્ત્રીં સૂર્યની સ્ત્રી-સંજ્ઞા અને છાયા.

અરુણપ્રસ્તુ

૧૨૨

અરોગિન્

અરુણપ્રસ્તુ ત્રિં લાલ રવરપરાયું.
 અરુણમાર્ગા સ્ત્રીં અરુણપ્રિયા શબ્દ જુઓ.
 અરુણલોચન પું કથ્યતર પક્ષી.
 અરુણલોચન ત્રિં લાલ નેત્રવાળું.
 અરુણસારથિ પું સૂર્ય.
 અરુણા સ્ત્રીં અનિવખતી કળી, નસોતર,
 મજ્જા, ઇંદરવરણી, ચણોડી.
 અરુણાત્મજ પું જટાયુપક્ષી, સૂર્યનો પુત્ર
 શનિ, સાવણિમનુ કર્ણ, સુશ્રીવ, યમ,
 અરુણાત્મજ પું દ્વિં અગ્નિની કુમાર.
 અરુણાત્મજા સ્ત્રીં યમુના, તપતી.
 અરુણાતુજ પું ગરુડ.
 અરુણાવરજ પું ગરુડ.
 અરુણિત ત્રિં લાલ કરેલ, લાલ થયેલ.
 અરુણિમન્ પું રતાશ, લાલાશ.
 અરુણીકૃત ત્રિં લાલ કરેલ.
 અરુણોદક નં તે નામનું એક સરોવર,
 લાલ પાણી.
 અરુણોદકા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
 અરુણોદય પું અશ્વિનો ઉદય, પ્રાતઃકાળ.
 અરુણોદયચિહ્ના સ્ત્રીં પ્રાતઃકાળે દશમથી
 યુક્ત થયેલી એકાદશી.
 અરુણોદયસપ્તમી સ્ત્રીં માધ શુદ્ધિ સાતમ.
 અરુણોપલ પદ્મરાગ મણિ-માણિક.
 અરુદિત ત્રિં નહિ રહેલ.
 અરુદ્ધ ત્રિં નહિ રોકાયેલ, નહિ રૂંધેલ.
 અરુન્નુદ ત્રિં મર્મસ્થાનને પીડાકારક.
 અરુન્ધતી સ્ત્રીં વસિષ્ઠ ઋષિની સ્ત્રી, નહિ
 રોકાનારી સ્ત્રી.
 અરુન્ધતીજાનિ પું વસિષ્ઠ.
 અરુન્ધતીદર્શનન્યાય પું અરુન્ધતીના દે-
 ખાવા જેવો ન્યાય-એટલે પહેલાં મોટું
 દેખાઈ નાનું દેખાવા રૂપ ન્યાય.
 અરુન્ધતીનાથ પું વસિષ્ઠ.
 અરુન્ધતીપતિ પું વસિષ્ઠ.
 અરુષ્ ત્રિં ક્રોધ વગરનું.

અરુષ્ સ્ત્રીં ક્રોધનો અજ્ઞાન, ઉપકાળ-
 પરાદીયું.
 અરુષ્ ત્રિં ક્રોધવગરનું, હિંસાવગરનું, પ્રકા-
 શમાન, ગમનશીલ થોડો વજેર.
 અરુષી સ્ત્રીં ગમનશીલ થોડી સારી ચાલની
 થોડી.
 અરુષ્ક પું ભીલામાનું ઝાડ.
 અરુષ્કર પું ભીલામું.
 અરુષ્કર ત્રિં મણુ કરનાર, ધાતુ પાડનાર.
 અરુષ્ પું સૂર્ય, રાતો ખેર.
 અરુષ્ નં મર્મસ્થાન, નેત્ર.
 અરુષ્ પું નં મણુ, ધાતુ.
 અરુહા સ્ત્રીં ભોંય આંખળી.
 અરુક્ષ ત્રિં લૂપું નહિતે, સિન્ધ, ચિત્કંઠું.
 અરુક્ષિત ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 અરુક્ષ્ણ ત્રિં અરુક્ષ શબ્દ જુઓ.
 અરુપ ત્રિં રૂપરહિત.
 અરુપ નં સાંખ્યમાં કહેલ પ્રધાન, બલ,
 ખરાળ રૂપ.
 અરુપહાર્ય ત્રિં રૂપથી વશ ન કરી શ-
 કાય તેવું.
 અરુષ્ પું એક જાતનો માપ, સૂર્ય.
 અરે અવ્યં ક્રોધથી ભોલાવવામાં, નીચને
 ભોલાવવામાં, અપકારમાં, અસૂયામાં વપ-
 રાય છે.
 અરેપસ્ ત્રિં નિષ્પાપ, નિર્મળ.
 અરેડરે અવ્યં અરે જુઓ.
 અરોક ત્રિં હિંસ વગરનું, કાંતિ વિનાનું-
 નિરનેજ.
 અરોગ પું રોગ નહિ તે, આરોગ્ય.
 અરોગ ત્રિં નીરોગી.
 અરોગણ ત્રિં નીરોગી.
 અરોગતા સ્ત્રીં નીરોગીપણું, આરોગ્ય.
 અરોગત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 અરોગિન્ ત્રિં નીરોગી.

અરોચક

૧૨૩

અર્કસોદર

અરોચક પું બેને લીધે કોઈ પદાર્થ ઉપર
શ્રેય થતી નથી તેવો એક રોગ.

અરોચક ત્રિં શ્રેય નહિ ઉપભવનાર.

અરોદન નં રડતું નહિ તે.

અરોદન ત્રિં નહિ રોતવ, રૂદન નહિ કરનાર.

અરોધન નં રોકાણ નહિ તે, આવાણું
નહિ તે, ગતિરોધક વ્યાપાર.

અરોધન ત્રિં રોકાણ અટકાયત વગરનું.

અરોધ્ય ત્રિં રોકવાને અશક્ય.

અરોપણ નં રોપવાનો અભાવ, નહિ રો-
પવું તે.

અરોપણ ત્રિં રોપણરહિત.

અરોષ પું રોષ નહિ તે.

અરોષ ત્રિં રોષવગરનું.

અરોષણ નં ક્રોધનો અભાવ.

અરોષણ ત્રિં ક્રોધરહિત.

અરૌદ્ર ત્રિં ભયકર નહિ તે, સૌમ્ય આ-
કૃતિવાળું, રાજ-દ્રેષ વગરનું.

અરૌદ્ર પું વિશુ.

અર્ક પું ડમં સકં સેટ તપતું, વખાણું.

અર્ક પું સૂર્ય, ઇન્દ્ર, તાંબુ, રક્તિક, પંડિત,
આંકડો, અરગ, મોટો ભાઈ, રવિવાર,
સાતમી તિથિ, ઉત્તરાશ્વિની નક્ષત્ર, આ-
રની સંખ્યા.

અર્ક ત્રિં પૂજવા યોગ્ય.

અર્કકલા સ્ત્રીં સૂર્યની કળા.

અર્કકાન્તા સ્ત્રીં સૂર્યની સ્ત્રી-તંત્રા અને
છાયા.

અર્કક્ષેત્ર નં સિંહ સંશિ.

અર્કચન્દન નં રાતું ચંદન-રતાંજળી.

અર્કજ પું યમ, સુગ્રીવ, કર્ણ, શનિ.

અર્કજ પું દિવં અશ્વિનીકુમાર.

અર્કજા સ્ત્રીં યમુના, તપતી.

અર્કદુગ્ધ નં આંકડાનું છીર.

અર્કતનય પું શનિ, યમ.

અર્કતનયા સ્ત્રીં યમુના.

અર્કનયન પું વિરાટ પુરુષ, પરમાત્મા,
પરમેશ્વર.

અર્કનયન ત્રિં જેની સામે ન જોઈ શકાય
તેણે નેત્રવાળું.

અર્કનન્દન પું યમ, શનિ.

અર્કનામન પું લાલ આંકડાનું માંસ.

અર્કપત્ર પું આંકડાનું ઝાડ.

અર્કપત્ર નં આંકડાનું પાન.

અર્કપત્રા સ્ત્રીં સુનંદા, ચર્કમૂલા.

અર્કપર્ણ પું આંકડાનું ઝાડ, મંદારવૃક્ષ.

અર્કપર્ણ નં આંકડાનું પાન.

અર્કપાદક પું લીંગડાનું ઝાડ, આંકડાનું ઝાડ.

અર્કપુષ્પિકા સ્ત્રીં તે નામનું એક ઝાડ.

અર્કપુષ્પી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

અર્કપ્રિયા સ્ત્રીં જવાસો, સૂર્યની સ્ત્રી સંતા
અને છાયા.

અર્કવંધુ પું ગૌતમ યુદ્ધ, કમળ.

અર્કવાંધવ પું ઉપરના અર્થ.

અર્કમ નં સિંહરાશિ, ઉત્તરાશ્વિની નક્ષત્ર.

અર્કમત્ત ત્રિં સૂર્યનો ભક્ત.

અર્કમત્તા સ્ત્રીં એક જાતનો વેરો.

અર્કમૂલ નં આંકડાનું મૂળીયું.

અર્કમૂલા સ્ત્રીં અર્કપત્રી જુઓ !

અર્કરેતોજ પું અર્કજ શબ્દ જુઓ.

અર્કલપ પું તે નામનો એક ઋષિ.

અર્કવલ્લભ પું અપોરીઆનું ઝાડ, કમળ.

અર્કવિવાહ પું કોઈને ત્રીજવાર લગ્ન
કરવાં હોય ત્યારે પ્રથમ આંકડાના ઝાડને
કન્યારૂપે કળી તેની સાથે કરેલો વિવાહ.

અર્કવેષ પું તાલસપત્રનું ઝાડ.

અર્કવ્રત નં માથે શુદ્ધ સાતમને દિવસે
કરવાનું સૂર્યની આરાધના માટેનું વ્રત,
રાખનો કર લેવાનો એક પ્રકાર.

અર્કસુત્ર પું અર્કજ શબ્દ જુઓ.

અર્કસૂત્ર સ્ત્રીં યમુના, તપતી.

અર્કસોદર પું અશવત્ત હાથી.

अर्कसोदर

१२४

अर्णव

अर्कसोदर त्रि० सूर्यभेदं.
 अर्कहित त्रि० सूर्यना दितनुं.
 अर्कहिता स्त्री० ऐक गतनो वेक्षो.
 अर्काश्मन् पु० सूर्यकान्त मणि, लाल
 मणि-भाण्ड.
 अर्काहव पु० आंकडानुं आड.
 अर्किन त्रि० पूजनमां साधनश्च भववाणुं,
 पूजनवाणुं.
 अर्केन्दुसंगम पु० अभवास्या तिथि.
 अर्कोपल पु० सूर्यकान्त मणि, लाल मणि-
 भाण्ड.
 अर्क्य त्रि० पूज्या योग्य.
 अर्गल न० आगणीओ, तरंग, भोजुं, कमाड.
 अर्गल त्रि० अटकावनार, रोकनार.
 अर्गला स्त्री० आगणीओ, यंडीपाईना आ-
 रंभमां भीजुं रेतोत्र, नानो आगणीओ.
 अर्गलिका स्त्री० आगणीओ.
 अर्गवध पु० अरभणो.
 अर्घ् भ्वा० पर० सक० सेट् किमत करवी.
 अर्घ पु० किमत, मूद्य, पूजनो सामान.
 अर्घदान न० अर्घप्रदान, पूजा-संस्कार.
 अर्घांश पु० महादेव.
 अर्घ्य त्रि० पूज्य.
 अर्घ्य न० पूजनी सामग्री, जरकडाइना त-
 पोवनमां थनार मध.
 अर्घ् भ्वा० उभ० सक० सेट् पूज्य करवी.
 अर्घ् चु० उभ० सक० सेट् पूज्य करवी.
 अर्चक त्रि० पूज्य करनार.
 अर्चत्रि त्रि० पूज्या योग्य.
 अर्चव्य त्रि० पूज्या योग्य.
 अर्चन न० पूजन.
 अर्चना स्त्री० पूजा.
 अर्चनीय त्रि० पूज्या योग्य.
 अर्चा स्त्री० प्रतिभा, पूजा.
 अर्चि स्त्री० अग्नि वगैरेनी शिष्या.
 अर्चित त्रि० पूज्य.

अर्चित पु० विष्णु.
 अर्चिगन् त्रि० कंतिमान.
 अर्चिरादिमार्ग पु० देवधान मार्ग, उत्तर-
 मार्ग.
 अर्चिवत् त्रि० कंतिमान.
 अर्चिष्मत् पु० सूर्य, अग्नि, के.छ उपदेव,
 विष्णु.
 अर्चिष्मत् त्रि० तेजस्वी, कंतिवाणुं.
 अर्चिष्मती स्त्री० अग्निनी नगरी.
 अर्चिष्मन् न० अग्नि वगैरेनी शिष्या, कंति, तेज.
 अर्चिस् पु० मेर पक्षी, अग्नि.
 अर्च्य त्रि० पूज्या योग्य.
 अर्ज् भ्वा० पर० सक० सेट् भेजवुं, सं-
 पादन करवुं.
 अर्ज् चु० उभ० सक० सेट् संस्कारवाणुं
 करवुं.
 अर्ज्जक पु० ऐक गतनुं आड.
 अर्ज्जक त्रि० भेजवनार, संपादन करनार.
 अर्ज्जन न० भेजवुं, संपादन करवुं, ऐक
 गतनो व्यापार.
 अर्ज्जुन पु० साधनुं आड, वयसो पांडव-
 अर्जुन, हैडयोनी राग कान्ठीय, कर-
 वीर वृक्ष, मेर पक्षी, घस, घोणा रंग,
 आंगण्णी नामनो नेत्रनो रोग, ऐक मा-
 तानो ऐक छोकरो, छन्द.
 अर्जुन त्रि० घोणा रंगवाणुं.
 अर्जुनध्वज पु० न० हनुमान.
 अर्जुनपाकी स्त्री० घोणा पाकवाणो ऐक वेक्षो.
 अर्जुनी स्त्री० छिवा, आहुदा नामनी नदी, गाय,
 कुटुली स्त्री.
 अर्जुनोपम पु० ऐक गतनुं आड.
 अर्ण पु० अक्षर वगैरे अक्षर.
 अर्ण न० पाणी.
 अर्ण त्रि० गमनशील, गति करवाना स्व-
 भाववाणुं.
 अर्णव पु० समुद्र, जल आपनार, सूर्य, छन्द.

અર્ણવ

૧૨૫

અર્થમાત્રા

અર્ણવ ત્રિં પાણીવાળું.
 અર્ણવજ ત્રિં સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
 અર્ણવજ પું સમુદ્રશીલ.
 અર્ણવમન્દિર પું વશ્લુ દેવ.
 અર્ણવોદ્ભવ પું ચન્દ્ર, તે નામનું એક ગ્રહ.
 અર્ણવોદ્ભવ નં અમૃત.
 અર્ણવોદ્ભવા સ્ત્રીં લક્ષ્મી દેવી.
 અર્ણસ્ નં પાણી.
 અર્ણસ્ પું સમુદ્ર.
 અર્ણસ્ ત્રિં પાણીવાળું.
 અર્ણસ્વત્ પું સમુદ્ર.
 અર્ણસ્વત્ ત્રિં પાણીવાળું.
 અર્ણોદ પું મેઘ, મોઘ.
 અર્ણોદ ત્રિં પાણી આપનાર.
 અર્ણોભવ પું શંખ.
 અર્તગલ પું એક જાતની વનસ્પતિ-કાળી
 ઝીઝેરી.
 અર્તન નં નિન્દા.
 અર્તિ સ્ત્રીં પીડા.
 અર્તિકા સ્ત્રીં મોટી બહેન, (નાટકમાં).
 અર્તુક ત્રિં સ્પર્ક્ષ કરનાર.
 અર્થ ત્રિં આં કિંત્વં સદ્ ભાગ્યું, યાચ્યું,
 સમ્+સમર્થન કરવું, પ્રતિ+વિરૂદ્ધ આર-
 રણ કરવું.
 અર્થ પું શબ્દનો અર્થ, ભાવ, ધન, ઇષ્ટ-
 પ્રયોજન, નિમિત્ત, શબ્દાદિ વિષય, જા-
 ન્યુવા યોગ્ય વસ્તુ, વસ્તુનો સ્વભાવ, અભિ-
 ભાષ, પ્રાર્થના, માગણી, વિષ્ણુ, રૂઝ,
 પરિણામ.
 અર્થકર ત્રિં અર્થકર, ધનકારક, હેતુકારક.
 અર્થકરી સ્ત્રીં દંડનીતિ વગેરે વિદ્યા.
 અર્થકૃત્ત્વ નં ધનસંબંધી કષ્ટ પૈસાની મુશ્કેલી.
 અર્થકૃત ત્રિં અર્થકર શબ્દ જુઓ.
 અર્થક્રમ પું પ્રયોજનને લીધે ક્રમનિર્ણય.
 અર્થગત ત્રિં અર્થને પ્રાપ્ત થયેલ, અર્થરહિત.
 અર્થગત પું અધિકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક દોષ.

અર્થગૌરવ નં અલ્પ શબ્દમાં પણ આ-
 થની ગંભીરતા.
 અર્થજ્ઞ ત્રિં અર્થનાશક.
 અર્થચિન્તન નં અર્થ સંબંધી ચિંતા, ધન-
 સંબંધી અથવા હરકોઈ વિષયસંબંધી
 ચિંતા.
 અર્થચિન્તા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અર્થજ્ઞાત નં અર્થ-પદાર્થનો સમૂહ.
 અર્થજ્ઞાત ત્રિં જેની પાસે ધન ચયું હોય
 છે તે, ધનવાન.
 અર્થજ્ઞ ત્રિં પ્રયોજનને જાણનાર, હરકોઈ
 વિષયનું જ્ઞાન ધરાવનાર.
 અર્થતત્ત્વ અગ્ર્ય અર્થાત્, અર્થથી, અર્થા-
 નુસારે, વસ્તુસ્વભાવથી.
 અર્થદ ત્રિં ધન આપનાર.
 અર્થદ પું પૈસા આપીને ભણનાર શિષ્ય,
 કુમેર.
 અર્થદૂષણ નં ધનનો ગેરઉપયોગ રૂપ દોષ.
 અર્થન નં યાચના, પ્રાર્થના, માગણી.
 અર્થના સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 અર્થપતિ પું રાજા, કુમેર.
 અર્થપ્રકૃતિ સ્ત્રીં પ્રયોજનનો હેતુ, નાટકના
 અંગરૂપ પાંચ પ્રકારની અર્થપ્રકૃતિ.
 અર્થપ્રયોગ પું ધનનો ઉપયોગ, ધન વધા-
 રવા માટેનો વ્યાપાર.
 અર્થપ્રાપ્ત સ્ત્રીં અર્થ ઉપરથી પ્રાપ્ત થયેલ.
 અર્થપ્રાપ્તિ સ્ત્રીં ધનની પ્રાપ્તિ.
 અર્થવજ્ર ત્રિં શબ્દાદિ વિષયોથી બંધાયેલ
 જીવ વગેરે.
 અર્થવન્ધ પું શબ્દાદિ વિષયોનું બંધન, ધન-
 સંબંધી બંધન.
 અર્થભાવના સ્ત્રીં મીમાંસાપ્રસિદ્ધ બે પ્રકા-
 રની ભાવનામાંહેતી એક ભાવના.
 અર્થમર્યાદા સ્ત્રીં કારણમર્યાદા.
 અર્થમાત્ર નં નિશ્ચિત અર્થ-અર્થજ.
 અર્થમાત્રા સ્ત્રીં થોડું ધન, પુષ્કળ ધન.

અર્થવત્

૧૨૬

અર્થોપમા

અર્થવત્ ત્રિં અર્થવાળું, સાર્થક, પ્રયોજન-
વાળું, ફળવાળું, ધનવાળું.

અર્થવત્ અવ્યં અર્થસદૃશ, અર્થતુલ્ય ક્રિયા,
અર્થાશ્રય.

અર્થવાદ પું પ્રશંસા કરવા યોગ્ય ગુણનો
વાચક શબ્દ, નિંદા કરવા યોગ્ય ગુણનો
વાચક શબ્દ, વખાણવા યોગ્ય ગુણોનું
કથન, નિંદા કરવા યોગ્ય ગુણોનું કથન.

અર્થવિજ્ઞાન નં જુદાના આઠ ગુણોમાનો
એક ગુણ.

અર્થવિત્ ત્રિં અર્થ જાણનાર, કાર્ય જાણનાર.

અર્થવિપ્રકર્ષ પું પૂર્વ પૂર્વની અપેક્ષાએ
ઉત્તર ઉત્તરનું વિરોધથી અર્થજ્ઞાન.

અર્થવૃદ્ધિ સ્ત્રીં ધનની વૃદ્ધિ.

અર્થવ્યય પું ધનનો વ્યય.

અર્થવ્યયજ્ઞ ત્રિં ધનનો વ્યય કરી જાણનાર.

અર્થવ્યપાશ્રય પું પ્રયોજનનો સંબંધ,
અર્થનો આશ્રય.

અર્થવ્યપાશ્રય ત્રિં પ્રયોજનવાળું, અ-
ર્થના આશ્રયવાળું.

અર્થશાસ્ત્ર નં નીતિશાસ્ત્ર, અભિચાર કર્મનું
પ્રતિપાદન કરનાર એક શાસ્ત્ર.

અર્થશૌચ નં ધન ઉપાર્જન કરવામાં શુદ્ધિ,
ધન મેળવવામાં અન્યાયનો ત્યાગ કરવો તે.

અર્થસંગ્રહ પું ધનનો સંગ્રહ, ધન એકઠું
કરવું તે.

અર્થસંસ્થાન નં ધન ઉપાર્જન કરવાનું
સાધન, અર્થની રિશ્તિ.

અર્થસંચય પું ધનનો સંધરો, ધનનો સમૂહ.

અર્થસમાજ પું અનેક પ્રકારના અર્થોનો
સમુદાય, કારણોનો સમૂહ, ધનનો સમૂહ.

અર્થસમાહાર પું ધનનો સંગ્રહ, ધનનો સમૂહ.

અર્થસંબન્ધ પું અર્થનો સંબંધ, ધનનો
સંબંધ.

અર્થસિદ્ધ પું અર્થાત્ સિદ્ધ, અન્ય અ-
ળથી જાણી શકાય તેવો પદાર્થ.

અર્થસિદ્ધ ત્રિં જેનું પ્રયોજન સિદ્ધ થયું
હોય તે, જેને ધન પ્રાપ્ત થયું હોય તે.

અર્થસિદ્ધક પું નગોડનું ઝાડ.

અર્થસિદ્ધિ સ્ત્રીં ધનની સિદ્ધિ, અર્થની સિદ્ધિ.

અર્થહર ત્રિં પારકું ધન હરી લેનાર ચોર
વગેરે.

અર્થહીન ત્રિં અર્થરહિત-નિરર્થક, ધન વ-
ગરનું, દરિદ્ર.

અર્થાગમ પું ધનની આવક, અર્થની પ્રાપ્તિ,
ધન ઉપાર્જન કરવામાં વ્યાપાર-સાધન.

અર્થાધિકાર પું ધન ઉપરનો અધિકાર.

અર્થાન્તર નં બીજો અર્થ, ન્યાયમતે ઉ-
દ્દેશ્યની સિદ્ધિ માટે પ્રયોગ કરેલું વાક્ય,
બીજું કારણ.

અર્થાન્તરન્યાસ પું તે નામનો એક અ-
ર્થસંકાર.

અર્થાપત્તિ સ્ત્રીં શીમાંસકોએ માનેલું એક
પ્રમાણ.

અર્થાર્થિન ત્રિં ધનની ઇચ્છાવાળું, ધન
માગનાર, મતલબી.

અર્થિક પું રાજાઓનાં વખાણ કરનાર
ભાટ-ચારણ.

અર્થિત ત્રિં યાચેલ, માગેલ, માગવાનો પદાર્થ.

અર્થિતા સ્ત્રીં યાચના, માગણી, કામના,
ઇચ્છા, વાચકપાત્રું.

અર્થિત્વ નં માગણુપાત્રું, વાચકપાત્રું.

અર્થિન ત્રિં અર્થવાળું, વાચક, માગણુ,
સેવક, જેનું ધન પૌતાની પાસે ન હોય
તેવો ધનનો માલીક, કામ કાઢી લેવાની
ઇચ્છાવાળું, મતલબી.

અર્થિસાત્ અવ્યં વાચકને સ્વાધીન કરેલ.

અર્થે અવ્યં માટે, વારંતે, સાર, અસારકને
સારક કરીને.

અર્થેકૃત્ય અવ્યં ઉપરના અર્થ.

અર્થેકૃત્વા અવ્યં અર્થે જુઓ.

અર્થોપમા સ્ત્રીં તે નામનો એક ઉપમાસંકાર.

અર્થાપદ્ધેપક

૧૨૭

અર્ધપારાશત

અર્થાપદ્ધેપક ત્રિં વિષ્ણુલક વગેરે નાટકનાં
પાંચ અંગ.
અર્થાષ્ટમન પું ધનની ગરમી-પેસાનાં મદ.
અર્થે ત્રિં સાર્થક, સમયોચિત, ન્યાયપ્રમા,
માગવા યોગ્ય, અર્થનું સાધન.
અર્થે પું પાંડિત.
અર્થે નં શિક્ષાગ્રન્થ.
અર્ધે મ્વાં સકં સેટ્ ઉમં સક સેટ્ પી-
ડયું, દુઃખ દેયું: અતિ+અત્યંત પીડયું.
નિસ્+અત્યંત પીડયું. નિર+અત્યંત પીડયું.
વિ+વિશેષ પીડયું.
અર્ધે મ્વાં અકં પરં સેટ્ માગયું, જયું.
અર્ધે ચુરાં ઉમં સકં સેટ્ નાશ કરવો.
અર્ધે મ્વાં ઉમં સકં સેટ્ પીડયું, દુઃખ
દેયું, અતિ+અત્યંત પીડયું, નિસ્+અત્યંત
પીડયું, નિર+અત્યંત પીડયું, વિ+વિશેષ
પીડયું.
અર્ધે નં જયું, દુઃખ દેયું, નાશ કરવો,
માગયું.
અર્ધનાં સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
અર્ધનિ પું રોગ, પામના, અગ્નિ.
અર્ધિત ત્રિં પીડેલ, દુઃખ દીધેલ. ગયેલ,
માગેલ, નાશ કરેલ.
અર્ધિત નં એક જનનો રોગ.
અર્ધિતિ ત્રિં આંખ-કાન-દાંત વગેરેમાં
જેને રોગ થયો હોય તે.
અર્ધ પું વૃદ્ધિ, વધારો, વધુ, ભાગ, ખંડ,
અવયવ.
અર્ધ નં સરખો ભાગ, અર્ધ ભાગ.
અર્ધે ત્રિં અરધું, ખંડિત, અડધીયું.
અર્ધકૃત ત્રિં અર્ધું કરેલ, અર્ધપૂર્ણ કરેલ.
અર્ધકૌંડલિક ત્રિં અર્ધકુલ નામના
માપને યોગ્ય.
અર્ધસ્વાર નં અરધીપાલી, અરધી આંગડી.
અર્ધસ્વારી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

અર્ધગંગા સ્ત્રીં કાવેરી નદી.
અર્ધગર્મ પું સૂર્યનું એક જાતનું કિરણ.
અર્ધગુચ્છ પું ચોરીય સેરનો કોષ હાર.
અર્ધગુજ્જા સ્ત્રીં અરધી ચણેડી.
અર્ધચંદ્ર પું ચંદ્રનો અર્ધ ભાગ, ચંદ્રના
અર્ધ ભાગ જેના અ કારનો નખસત, એક
જાતનું જાણુ, કોઈને હાંકી કાઢના માટે
તેને ગળે અર્ધચંદ્રાકારે હાથ મૂકવો તે.
અર્ધચન્દ્રક પું મોરના પીછા ઉપરનો
અર્ધ ચંદ્રના જેવો આકાર.
અર્ધચન્દ્રા સ્ત્રીં કાળું નસોતર.
અર્ધચન્દ્રાકૃતિ સ્ત્રીં કોઈને કાઢી મૂકવા
માટે તેને ગળે અર્ધચંદ્રાકાર હાથ મૂ-
કવો તે.
અર્ધચોલક નં કાંચળી-ચોળી-પોચક.
અર્ધચન્દ્રિકા સ્ત્રીં એક જાતનો વેશ.
અર્ધજરતીય પું તે નામનો એક ન્યાય.
અર્ધજાન્હવી સ્ત્રીં કાવેરી નદી.
અર્ધતિક્ત પું બરાબર કડવો નહિ એવો
નેપાલી લીંચડો.
અર્ધદિન નં અર્ધો દિવસ.
અર્ધદેવ ત્રિં દેવની સમીપ રહેલ.
અર્ધદ્રૌણિક ત્રિં અર્ધાં દ્રોણને યોગ્ય.
અર્ધચાર નં વાઠ-કાપ કરવાનું વૈચક-
પ્રસિદ્ધ એક શસ્ત્ર.
અર્ધનારાયણ નં ગંગાના પ્રવાહસુધી
ચાર હાથનું નારાયણના નિવાસસ્થાન.
અર્ધનારીશ્વર પું શિવની એક મૂર્તિ.
અર્ધનાથ નં અર્ધું વહાણ.
અર્ધનિશા સ્ત્રીં અર્ધી રાત.
અર્ધપણ પું અર્ધો પણ, બે કોડી,
અર્ધપથ પું અર્ધો માર્ગ.
અર્ધપાશ્ચાલિક પું અર્ધાં પંચાલ દેશમાં
થનાર.
અર્ધપાદિક ત્રિં અર્ધો પગ કાપવા યોગ્ય.
અર્ધપારાશત પું તેતર પક્ષી.

અર્ધપુહાયિત

૬૨૮

અર્ધ

અર્ધપુહાયિત નં યોડાની એક જાનની ગતિ.
 અર્ધપ્રત્યિક ત્રિં અર્ધા પ્રસ્થ પ્રમાણને
 યોગ્ય.
 અર્ધપ્રહર પું અર્ધો પ્રહર.
 અર્ધમાગ પું અર્ધો ભાગ.
 અર્ધમાજ્ ત્રિં અર્ધો ભાગ લેનાર.
 અર્ધમ્રમ નં તે નામનો એક શબ્દાલંકાર
 અર્ધમાગધ પું બાર સેરનો કોઇ હાર.
 અર્ધમાગવક પું ઉપરનો અર્ધ.
 અર્ધમાગ્રક નં અર્ધો માત્રાવાળો અક્ષર,
 બ્યંજન.
 અર્ધમાત્રા છીં અર્ધો માત્રા, પ્રત્યય વાળી,
 પ્રત્યય દેવી.
 અર્ધમાસ પું અર્ધો મહિનો, પખવાડીયું.
 અર્ધમામ પું અર્ધો પ્રહર.
 અર્ધરથ પું અર્ધો રથી યોદ્ધો.
 અર્ધરાત્ર પું અર્ધો રાત્રિ.
 અર્ધચર્ચ પું નં ઋચાનો અર્ધો ભાગ.
 અર્ધચાર્વિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દસમૂહ.
 અર્ધલક્ષ્મીહરિ પું લક્ષ્મીનારાયણ નામની
 વિષ્ણુની એક મૂર્તિ.
 અર્ધવિસર્ગ પું અર્ધો વિસર્ગની આકૃતિનો
 -ચિહ્ન મૂલ્ય તથા ઉપખ્યાનીય અક્ષર.
 અર્ધવિસર્જનોય પું ઉપરના અર્ધ.
 અર્ધવીક્ષણ નં કટાક્ષી જોતું.
 અર્ધવૈનાશિક પું બૌદ્ધ.
 અર્ધવૈશસ નં અર્ધો નાશ.
 અર્ધરાત નં પચાસની સંખ્યા, પચાસની
 સંખ્યાવાળું.
 અર્ધશન નં અર્ધું ભોજન.
 અર્ધશકર પું એક જાતનું માછલી.
 અર્ધશ્લોક પું અર્ધો શ્લોક.
 અર્ધમસ ત્રિં અર્ધો જોટલો કોઇ પદાર્થ,
 લગભગ અર્ધો કોઇ પદાર્થ.
 અર્ધસીરિન્ ત્રિં હળથી ખેડેલ ધાન્યાદિ

ડાળના અર્ધ ભાગવાળું, એક જાતનો
 વર્ણુમેકર.
 અર્ધહાર પું ચોસક સે વાળો કોઈ હાર.
 અર્ધોશ પું અર્ધો ભાગ,
 અર્ધોદ્ધ પું અર્ધાનો અર્ધો ભાગ.
 અર્ધોશન નં અર્ધું ભોજન.
 અર્ધોસન નં અર્ધું આસન, સ્તોત્રપૂર્વક
 દાન, અર્પિદા.
 અર્ધિક ત્રિં અર્ધો ભાગને યોગ્ય, એક
 જાતનો વર્ણુમેકર.
 અર્ધિન્ ત્રિં અર્ધું લેવાને યોગ્ય.
 અર્ધુક ત્રિં સંપતિવાળું, શુદ્ધ પામવાના
 સ્વભાવવાળું.
 અર્ધેન્દુ પું અર્ધચન્દ્ર શબ્દ જુઓ.
 અર્ધેન્દુમૌલિ પું શિવ.
 અર્ધોક્ત નં અર્ધું કહેવું-બોલવું.
 અર્ધોક્ત ત્રિં અર્ધું કહેલ-બોલેલ.
 અર્ધોદક નં શરીરના અર્ધ ભાગમાં
 વ્યાપેલ જળ.
 અર્ધોદય પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
 અર્ધોદયાસન નં એક પ્રકારનું આસન.
 અર્ધોદિત ત્રિં અર્ધ ઉદય પામેલ, અર્ધું
 ઉગેલ.
 અર્ધોલક નં સાથળનો અર્ધ ભાગ ઢંકાય
 તેનું પહેરવાનું વસ્ત્ર.
 અર્ધર્થ ત્રિં અર્ધ સંગ્રહી, અર્ધમાં થનાર.
 અર્પણ નં આપવું, મૂકવું, સ્થાપવું, નાંખવું.
 અર્પણીય ત્રિં અર્પણ કરવા યોગ્ય,
 અર્પિત ત્રિં અર્પણ કરેલ, મૂકેલ, સ્થાપેલ,
 નાખેલ.
 અર્પિસ પું હૃદય આગળનું માંસ,
 અર્પિતવ્ય ત્રિં અર્પણ કરવા યોગ્ય.
 અર્વ્ય ત્રિં અર્પણ કરવા યોગ્ય, મૂકવા
 યોગ્ય, સ્થાપવા યોગ્ય, નાખવા યોગ્ય.
 અર્ધે સ્વાં પરં સકં સેટ હિંસા કરવી,
 મારી નાંખવું.

અર્ચુદ્

૨૨૯

અર્હ

અર્ચુદ્ પુઁ એક જાતનો રોગ, દશ કરોડની
સંખ્યા, દશ કરોડની સંખ્યાવાળું, તેના-
મનો એક પર્વત, આણુ. તેનામનો એક
અસુર, એક જાતનો સર્પ, મેધ, ગર્ભનો
એક માંસપિંડ.

અર્ચુદ્ પુઁ સર્વવ્યાપક પરમેશ્વર.

અર્મ પુઁ યાજક, ઘોડું, અર્ધપ.

અર્મક ત્રિઁ મૂર્ખ, કૃષ, દુર્બળ, ઘોડું,
સદસ-સમાન.

અર્મક પુઁ યાજક.

અર્મગ પુ યાજક.

અર્મ્મ નઁ પુઁ આંખનો એક જાતનો રોગ,
જરા યોગ્ય પ્રદેશ.

અર્મ્મક પુઁ જંગલી ખરાબ રથાન, શ્મશાન
વગેરે,

અર્મ્મેજ નઁ દ્રોણ-એક જાતનું માપ, એક
અણુ.

અર્મ્મેન્ નઁ એક જાતનો આંખનો રોગ.

અર્ચ્ય પુઁ સ્વામી, વૈશ્ય.

અર્ચ્ય ત્રિઁ શ્રેષ્ઠ, પૂજ્ય.

અર્ચ્યમન પુઁ સૂર્ય, ઉત્તરાષાઢ્યની નક્ષત્ર,
આકાશનું ઝાક, ખાર આદિત્યમાંનો એક
આક્રિત્ય.

અર્ચ્યમિક પુઁ દયાપાત્ર અર્ચમદત્ત નામનો
માણસ.

અર્ચ્યમ્ય પુઁ સૂર્ય, આકાશનું ઝાક.

અર્ચ્યા સ્ત્રીઁ સ્વામી સ્ત્રી, વૈશ્ય જાતિની સ્ત્રી.

અર્ચ્યાણી સ્ત્રીઁ ઉપરના અર્થ.

અર્ચ્યાં સ્ત્રીઁ સ્વામીની પત્ની, વૈશ્યની પત્ની.

અર્ચ્ અર્ચ બુદ્ધિ.

અર્વેન પુઁ ઘોડો, ઇન્દ્ર, એકર્ણપરિમાણ.

અર્વેન ત્રિઁ ગતિ કરવાના સ્વભાવવાળું.

અર્વેતી સ્ત્રીઁ ઘોડી, કુટુંબી. સ્ત્રી.

અર્વેરી સ્ત્રીઁ ગમન કરવાના સ્વભાવવાળી સ્ત્રી.

અર્વાક ત્રિઁ સમીપનું. પાસેનું.

અર્વાકાલ ત્રિઁ પછીનો કાળ. મધ્યકાળ.

અર્વાકકાલિક ત્રિઁ પછીના કાળે થનાર,
મધ્ય કાળે થનાર.

અર્વાકસ્રોતસ્ પુઁ ઇન્દ્રિયાસક્ત.

અર્વાગ્વસુ પુઁ મેધ.

અર્વાગ્વિલ પુઁ અમસ નામનું એક
યજમાન.

અર્વાર્ચ અર્ચ્યઁ પછીના કાળે, મધ્યકાળે.

અર્વાર્ચ ત્રિઁ પછીના કાળનું, મધ્યકાળનું.

અર્વાર્ચીન ત્રિઁ પછીના કાળે થનાર, મધ્ય-
કાળે થનાર, નવું.

અર્વાર્ચીનતા સ્ત્રીઁ અર્વાર્ચીનપણું, નવીન-
પણું.

અર્વાર્ચીનત્વ નઁ ઉપરના અર્થ.

અર્વાર્ષત્ ત્રિઁ અર્વાર્ચીન, નવું.

અર્વ્યુક પુઁ દક્ષિણના જંગલી દેશનો એક
રાજા.

અર્શ ત્રિઁ પાપી, ખરાબ.

અર્શ નઁ હરસનો રોગ.

અર્શઆદિ પુઁ પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દસમૂહ.

અર્શસ્ નઁ હરસનો રોગ.

અર્શસ ત્રિઁ હરસનો રોગવાળું.

અર્શસ્તાન ત્રિઁ આધક, હિંસક.

અર્શસ્તાન પુઁ તે નામનો એક અસુર, અગ્નિ.

અર્શિન્ ત્રિઁ હરસનો રોગવાળું.

અર્શોઘ્ન પુઁ સૂરણ, ભીલામું.

અર્શોઘ્ન ત્રિઁ હરસનો રોગ દૂર કરનાર.

અર્શોઘ્ની સ્ત્રીઁ તાલમુલી નામની વનસ્પતિ.

અર્શોઘ્નિત પુઁ ભીલામું.

અર્શોઘ્નિત ત્રિઁ હરસ રોગને હિતકારક.

અર્શોઘ્નિત ત્રિઁ હરસ રોગને અહિતકારક.

અર્વેજ નઁ ગમન, જવું.

અર્વેણી સ્ત્રીઁ ગમનનું સાધન.

અર્સસ્ નઁ હરસનો રોગ.

અર્હુ મ્વાઁ પરઁ સકઁ સેટ્ યોગ્ય થવું.

અર્હુ મ્વાઁ ઉમઁ સકઁ સેટ્ પૂજવું.

अई

१३०

अलङ्घोविक

अई पु० धम्बर, धन्व विष्णु.

अई त्रि० पूज्य, योग्य.

अई पु० पूजन, पूज्य, गति, गमन,
योग्यपणुं, मूल्य, किंमत.

अईण न० उपरना अर्थ.

अईणा स्त्री० पूज, गति, योग्यता.

अईणीय त्रि० पूज्य, योग्य, पुज्यसाधन
द्रव्य.

अईत त्रि० पूज्य, योग्य.

अईत पु० जैन देव-तीर्थंकर.

अईन्त पु० उपरनो अर्थ.

अईन्त त्रि० पूज्य, योग्य,

अईन्ती स्त्री० पूज्यता, योग्यता.

अईा स्त्री० पूज.

अईत त्रि० पूज्य.

अईा त्रि० पूज्य, योग्य, प्राप्त यवाने योग्य.

अल् भ्वा० उम० सक० षेट्ठ० शलुगारतुं.

पूज्यं यवुं, यस यवुं.

अल न० वी०जीने आंकडे, हरताल.

अलक पु० वांङ्कीया केश, भाषाना केश,

शरीरे लेपेक्षुं केशरनुं विक्षेपन.

अलक पु० छडकयो कृतरो.

अलकनंदा स्त्री० गंगा नदी, कन्या.

अलकप्रभा स्त्री० कुभेरनी नगरी.

अलकप्रिय पु० अक गतनुं अक.

अलका स्त्री० कन्या, कुभेरनी नगरी.

अलकाधिप पु० कुभेर.

अलकाधिपति पु० कुभेर.

अलकेश्वर पु० कुभेर.

अलक्त पु० लाभनो रस-अलतो, लाभ.

अलक्तक पु० उपरना अर्थ.

अलक्तारत्त पु० लाभनो रस, अलतो.

अलक्षण न० लक्ष्य नहि ते, साइ लक्ष्य
नहि पणुं भराय लक्ष्य.अलक्षित त्रि० नहि ज्ञेय, नहि चिन्ह
करेन, लक्ष्यभां नहि लीधेव.

अलक्ष्मी स्त्री० लक्ष्मीनो अभाव, हरिद्रता.

अलक्ष्य त्रि० नहि ज्ञेय, योग्य, दुःअर्थी
ज्ञेय, योग्य, लक्ष्यार्थी नहि ज्ञेय
तेतुं, निर्याज-महाना वगरनुं.

अलगई पु० पाणीनो साध.

अलगईा स्त्री० पाणीनो अक नतनो साध.

अलगई पु० पाणीनो साध.

अलग त्रि० नहि लागेन, नहि वगगेन.

अलग न० न्योतिप्रसिद्ध भराय लभ.

अलगु त्रि० लघु वर्ष नहि पणुं शत्रु वर्ष,
लघुता वगरनुं, गौरवपणुं, दीर्घ.

अलङ्करण न० अशंकार, धरेल.

अलङ्करिणु त्रि० शलुगारनार, शलुगार-
वाना स्वभावपणुं.

अलङ्कृत त्रि० शोभावनार, शलुगारनार.

अलङ्कर्मण त्रि० कार्यं करवाभां समर्थ.

अलङ्कार पु० धरेलुं, शलुगार, साहित्य-
शास्त्रेना ग्रंथ, अनुप्रास वगेरे शब्दा-
लंकार, उपमा वगेरे शब्दाधालंकार.अलङ्कुमारि त्रि० कुमारीनुं लरलु पोषलु
करवा भाटे पूरतुं धन वगेरे.

अलङ्कृत त्रि० शलुगारेन.

अलङ्कृति स्त्री० अशंकार, धरेलुं, अशंकरनुं
साधन, अशंकार, शास्त्रोक्त उपमा वगेरे
अशंकार.

अलङ्क्रिया स्त्री० शलुगारतुं ते.

अलङ्कामिन् त्रि० जवामां समर्थ, शत्रु
प्रत्ये नतार.

अलङ्घनीय त्रि० नहि ज्ञेयगवा योग्य.

अलङ्घ्य त्रि० उपरनो अर्थ.

अलङ्गी स्त्री० साधनो अक रोग.

अलङ्ग त्रि० लाभ वगरनुं, जेशरम.

अलङ्गा स्त्री० लाभ-शरम नहि ते.

अलङ्गुर पु० भाटीनुं पाणी लरवानुं मोडुं
वासलु.अलङ्गीविक त्रि० आशुविकपूरतुं धन
वगेरे.

અલંકૃત

૧૩૧

અલિંગન

અલંકૃત ત્રિં આવાપૂરતું માંસ વગેરે.
 અલંતિ પું ગીતીમાતૃકા-સા રી ગ મ પ ધ
 વગેરે.
 અલંતમામ્ અવ્યં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 અલંતરામ્ અવ્યં અત્યંત પૂર્ણ, યસ,
 ધણુંજ.
 અલંધન ત્રિં પૂરતા ધનવાળું, સમૃદ્ધિમાન.
 અલંધૂમ પું ધૂમાડાનો સમૂહ.
 અલંધ્ય ત્રિં નહિ પ્રાપ્ત થયેલ, નહિ મેળવેલ.
 અલંધ્ય ત્રિં પ્રાપ્ત કરવાને અશક્ય, ન મે-
 ળવી શકાય તેવું.
 અલમ્ અવ્યં પૂરતું, યસ, ભૂપણ, અલંકાર,
 સામર્થ્યમાં, શક્તિમાં, પૂર્ણતામાં, પુષ્કળ-
 તામાં, અટકાવવામાં, નિષેધમાં, નિરર્થક-
 પણામાં, હોવું એવા અર્થમાં, નિશ્ચયમાં
 વપરાય છે.
 અલમ્પણ પું ખરાબ પથુ.
 અલમ્પુરુષીણ પું યુદ્ધ વગેરેમાં સમર્થ
 પુરુષ.
 અલમ્બુદ્ધિ સ્ત્રીં મિથ્યા બુદ્ધિ, પરિપૂર્ણ
 બુદ્ધિ.
 અલમ્બુષ પું વસ્ત્ર, ઉકારી, રાવણનો મંત્રી
 પ્રહરત નામનો રાક્ષસ, ધટાટકચે મારેલો
 અલંબુષ રાક્ષસ.
 અલમ્બુષા સ્ત્રીં તે નામની એક આપ્તરા,
 મુડેરી, રીસામણીનો વેલો, ખીમને નહિ
 પેસવા દેવા માટે કરેલી પાણીની રેખા.
 અલમ્બૂષ્ણ ત્રિં સમર્થ.
 અલય પું નાશ નહિ તે, ઉત્પત્તિ.
 અલય ત્રિં ઉભું નહિ રહેતાર, ભમતાર,
 નાશ વગરનું.
 અલર્ક પું ઘેલો આંકડો, હડકાયો કુતરો.
 એક જાતનો કીડો.
 અલપસ્ નં પાપ નહિ તે, પુણ્ય.
 અલવાલ નં ઝાડની ચોખાણુ કરેલો

પાણી રહેવાનો ક્યારો.
 અલસ ત્રિં આળસ, ક્રિયા કરવામાં મંદ.
 અલસ પું એક જાતનો પગનો રોગ, એક
 જાતનું ઝાડ, તે નામનો એક મુનિ.
 અલસક પું તે નામનો એક રોગ.
 અલસક ત્રિં આળસ.
 અલસતા ત્રિં આળસપણું.
 અલસત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 અલસા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
 અલસેક્ષણ ત્રિં આળસુ નેત્રવાળું.
 અલાત પું નં ઉંઘારીયું, અંગારો, કાચલો.
 અલાતૃણ ત્રિં અત્યંત દુઃખ દેતાર-પીડા
 કરતાર.
 અલાલુ સ્ત્રીં તુંબડી, તુંબડું.
 અલાલુમય ત્રિં તુંબડાનું ખનાવેલ પાત્ર
 વગેરે.
 અલાલુ સ્ત્રીં તુંબડી.
 અલાલુકટ નં તુંબડાની રજ.
 અલાભ પું લાભ નહિ તે, લાભનો અભાવ.
 અલાભ ત્રિં લાભ વગરનું.
 અલાલ્ય ત્રિં જવાના સ્વભાવવાળું, સામે
 જતાર શત્રુ વગેરે.
 અલાર નં કમાડ, બારણું.
 અલાસ પું જાલનો એક રોગ,
 અલિ પું ભમરો વીંછી, કાગડો, કાચલ,
 વૃથિકે રાશિ, દારૂ.
 અલિક નં લવાટ, કપાળ.
 અલિકુલ નં ભમરાનું ટોળું.
 અલિકુલસંકુલ પું એક જાતનું ઝાડ.
 અલિકુલસંકુલ ત્રિં ભમરાના સમૂહથી
 વ્યાપ્ત.
 અલિંગદ્વે પું એક જાતનો સપ્ત,
 અલિગુ પું તે નામનો એક અધિ.
 અલિંગ ત્રિં શિંગવગરનું, ચિન્હ વગરનું.
 અલિંગિન ત્રિં ખનાવેલી વેલને નહિ ધારણ
 કરતાર અલંગારી વગેરે.

અલિજિહ્વા

૬૩૨

અલૌકિકસન્નિકર્ષ

અલિજિહ્વા સ્ત્રીં જીભના મૂળ ભાગમાં રહેલી પડ્મજા.

અલિજિહ્વિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અલિજ્જર પું પાણી ભરવાનું માટીનું મોંદું વાસણ.

અલિવૃત્ત્યાં સ્ત્રીં એક જાતની ધ્રોણ.

અલિન્ પું વીંછી, ભમરો.

અલિન ત્રિં પુરતું, બસ, તપવડે અર્થાત્ વૃદ્ધિ પામેલ.

અલિન્દ પું એટલો, બારણાંની બહારનો બાગ, તે નામનો એક દેશ, અલિન્દ દેશમાં રહેનાર, અલિન્દ દેશનો રાજા.

અલિન્દી સ્ત્રીં એટલી, અલિન્દ દેશની સ્ત્રી.

અલિપક પું કોયલ, ભમરો, કુતરો.

અલિપ્રતિકા સ્ત્રીં તે નામની એક લતા.

અલિપર્ણી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

અલિપિજ્ઞ ત્રિં લિપિને નહિ જાણનાર.

અલિપ્રિય નં રાતું કમળ, પાટલાદક્ષ.

અલિપ્રિય ત્રિં ભમરોને પ્રિય હરકોઈ વસ્તુ.

અલિપ્રિયા સ્ત્રીં પાડલનું ઝાડ.

અલિમક પું દેડકો, કોયલ, ભમરો, મહુડાનું ઝાડ, પદ્મ કેસર.

અલિમોદા સ્ત્રીં મણીઆરીનું ઝાડ.

અલિમ્પક પું અલિમક શબ્દ જુઓ.

અલિઢ પું એક જાતનું પક્ષી.

અલિઘલ્લમ ત્રિં ભમરોને પ્રિય.

અલિવાહિની સ્ત્રીં કોકણ દેશમાં પ્રસિદ્ધ એક ઝાડ.

અલિચિરાય પું ભમરોનો શબ્દ.

અલિચિરત નં ઉપરનો અર્થ.

અલીક નં અપ્રિય, ખેડું, જૂડું, લલાટ, કપાળ.

અલીક ત્રિં જૂડું બોલનાર, અપ્રિય બોલનાર.

અલીકતા સ્ત્રીં જૂઠાણું, અસાચપણું.

અલીકત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અલીકમત્સ્ય પું એક જાતનો પાક.

અલુ સ્ત્રીં નાની લોટી, ડરસલી.

અલુક્સમાસ પું જેમાં વિભક્તિ ઉડતી નથી તેનો સમાસ.

અલુઘ ત્રિં નિર્લોભી, લોભ વગરનું.

અલુષ્ઠ ત્રિં લૂચું નહિ તે, ચીકણું.

અલેપક ત્રિં નિર્લેપ, કાંઈના સંબંધ વગરનું, લેપ નહિ કરનાર.

અલેપક પું પરમાત્મા.

અલે અવ્યં પિશાચી ભાષામાં સંબોધન.

અલેલે અવ્યં પૈશાચી ભાષામાં વપરાતું સંબોધનાર્થે અવ્યય.

અલોક પું આપણાથી અદૃશ્ય પાતાલ વગેરે, જ્યાં કેવળ આકાશ જ છે તેનો કોઈ પ્રદેશ.

અલોક ત્રિં અદૃશ્ય એવી હરકોઈ વસ્તુ, લોકરહિત નિર્જન પ્રદેશ, જેણે પુણ્ય ન કર્યું હોય તે, નહિ જોનાર.

અલોક નં લોકશત્રુત્ય એકાંત.

અલોક અવ્યં લોકનો અભાવ.

અલોકન નં અદૃશ્યપણું, નહિ જોવું તે.

અલોકનીય ત્રિં નહિ જોવા યોગ્ય, અદૃશ્ય.

અલોકા સ્ત્રીં દૃષ્ટકા.

અલોક્ય ત્રિં સ્વર્ગ વગેરે લોકનું અસાધન.

અલોમ પું લોભ નહિ તે, લોભનો અભાવ.

અલોમ ત્રિં લોભ વગરનું.

અલોમિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અલોલ ત્રિં અચંચળ, અચળ નહિ તે, તૂટણુવગરનું.

અલોલુપ ત્રિં લોભરહિત, નિર્લોભી.

અલોહ પું તે નામનો એક ઋષિ.

અલોહિત નં લાલ નહિ તે, લાલ કમળ.

અલૌકિક ત્રિં લોકમાં નહિ જાણેલ.

અલૌકિક નં પ્રત્યક્ષ.

અલૌકિકસન્નિકર્ષ પું લોકમાં નહિ જાણેલ સંબંધ.

અલપ ત્રિ० ક્ષુદ્ર, થોડું, સૂક્ષ્મ, મરણને થોડ્ય.

અલપક ત્રિ० ઉપરના અર્થ.

અલપક પુ० જવાસો.

અલપકેશી સ્ત્રી० એક જાતનું વૃક્ષ.

અલપગન્ધ નં રાત્રું પોયણું.

અલપગન્ધ ત્રિ० થોડા ગંધવાળું.

અલપગન્ધિ ત્રિ० ઉપરનો અર્થ.

અલપજ્ઞ ત્રિ० થોડું જાણનાર.

અલપતનુ ત્રિ० નીચું, ડીંગણું, કુખીજ, થોડાં હાડકાંવાળું.

અલપતા સ્ત્રી० થોડાપણું.

અલપત્ત્વ નં જરાપણું.

અલપપત્ર પુ० એક જાતની પુલસી, નાનાં કે થોડાં પાંદડાંવાળું હરફેદ ખાડ.

અલપપદ્મ નં રાત્રું કમળ.

અલપપ્રમાણ પુ० એક જાતનું ખાડ-તરશુ-ચનો વેલો.

અલપપ્રમાણ ત્રિ० થોડા પ્રમાણવાળું.

અલપપ્રમાણક ત્રિ० ઉપરનો અર્થ.

અલપપ્રાણ પુ० અલપપ્રાણ અક્ષર.

અલપપ્રાણ ત્રિ० થોડાપ્રાણવાળું, અલપ જા-ળવાળું.

અલપભાષિન ત્રિ० થોડું બોલનાર.

અલપમારિષ પુ० એક જાતનું શાક.

અલપમૂર્તિ સ્ત્રી० નાની મૂર્તિ.

અલપમેઘસ્ ત્રિ० થોડી બુદ્ધિવાળું.

અલપમ્પચ ત્રિ० કૃપણ, લોભી, જેમાં થોડી રસોદ થઈ શકે તેવું પાત્ર વગેરે.

અલપવયસ્ ત્રિ० નાની વયનું.

અલપવાદિન ત્રિ० થોડું બોલનાર, થોડા બોલું.

અલપવિષ ત્રિ० થોડી વિષવાળું.

અલપશક્તિ ત્રિ० થોડી શક્તિવાળું.

અલપશમી સ્ત્રી० નાની ખીજડી, નાની ખીજડીના આકારનું કેઈ ખાડ.

અલપશસ્ અલ્પ થોડું, જરા.

અલપસરસ્ નં નાનું જરાશય.

અલપકાંક્ષિન ત્રિ० થોડી આકાંક્ષાવાળું.

અલ્પાયુસ્ પુ० યકરું.

અલ્પાયુસ્ નં થોડું આયુષ.

અલ્પાયુસ્ ત્રિ० થોડા આયુષવાળું.

અલ્પાયુષ્ક ત્રિ० ઉપરનો અર્થ.

અલ્પાલ્પ ત્રિ० થોડામાં થોડું, ઘણુંજ થોડું.

અલ્પાહાર પુ० થોડા આહાર.

અલ્પાહાર ત્રિ० થોડા આહારવાળું.

અલ્પિકા સ્ત્રી० જંગલી મગ, થોડી માત્રા.

અલ્પિત ત્રિ० થોડું કરેલ.

અલ્પિષ્ઠ ત્રિ० અતિશય અલ્પ-થોડું.

અલ્પીયસ્ ત્રિ० ઉપરનો અર્થ.

અલ્પીકૃત ત્રિ० થોડું કરેલ.

અલ્પીભૂત ત્રિ० થોડું થયેલ.

અલ્પોન ત્રિ० થોડું ઓછું.

અલ્પ પુ० પરમેશ્વર.

અલ્પા સ્ત્રી० માતા, સર્વે પરમાત્મદેવતા.

અવ્ ભ્વાં પરં સકં સેટ્ અંખવું, તૃષ્ણુ

રાખવી, જરૂં, તૃપ્ત થવું, રક્ષણ કરવું,

માગવું, શોભવું, સાંભળવું, વ્યાપ્ત થવું,

ભેટવું, પ્રાર્થના કરવી, ઇચ્છવું, પ્રવેશ કરવો,

હોવું, વધવું, પકડવું, મારવું, સંમર્થ

થવું, જાણવું, કરવું, ઇચ્છા ઉત્પન્ન કરવી.

અવ અવ્યં નિશ્ચયમાં, વ્યાપ્ત થવામાં, અ-

નાદરમાં, અસમગ્રપણામાં, આલંબનમાં,

શુદ્ધિમાં, તિરસ્કારમાં, નિયોગમાં અને

નીચાણમાં જપરાય છે.

અવકટ ત્રિ० નીચેનું, ઉપરનો શબ્દ બુઝો.

અવકટક ત્રિ० ઉપરનો અર્થ.

અવકમ્પિત ત્રિ० કંપેલ, ચાલેલ.

અવકમ્પિત પુ० જૈન તીર્થંકર મહાવીર સ્વા-

મીના આદમા ગણધર.

અવકર પુ० પુનઃ, ઉકરડો.

અવકર્ષણ નં અળથી ખેંચવું, એક ટેકા-

ણેથી બીજા ટેકાણે અળથી ખેંચી જવું.

અવકાશ

૧૨૪

અવગદિત

અવકલિત ત્રિં બેચેલ, બાણેલ, મહાલ
કરેલ.

અવકાશ છોં શેવાળ.

અવકાશ પું વખત, સમય, સ્થાન, જગ્યા.

અવકીર્ણ ત્રિં વ્યાપ, વ્યાપેલ, ચૂર્ણ કરેલ,
ધીખી નાખેલ, અહસ્યર્થ પ્રતનો ભંગ.

અવકીર્ણતા છીં પ્રતભંગપણું.

અવકીર્ણત્વ નં પ્રતભંગપણું.

અવકીર્ણન ત્રિં જેણે પ્રતનો ભંગ કર્યો
હોય છે તે અહસ્યારી વગેરે.

અવકીર્ણવ્રત નં પ્રતભંગ કરનાર અહસ્ય-
ચારી વગેરે માટે પ્રાયશ્ચિત.

અવકુંચન નં મંડેઆઇ જવું, તે નામનો
એક રોગ.

અવકુટાર ત્રિં અત્યંત નીચું વગેરે, અવ
શબ્દ જુઓ.

અવકુટાર નં વિપરીતપણું.

અવકુટ ત્રિં દૂર કરેલ, ખસેડેલ, અહિકાર
કરેલ, તાણેલ, ખેંચેલ.

અવકુટ પું ધરમાંથી પુળે કાઢનાર ચાકર.

અવકુટ્ય ત્રિં ખેંચવા થોડા, દૂર કરવા થોડા.

અવકુટ્ય અવ્યં ખેંચીને, દૂર કરીને,
ખસેડીને.

અવકૂલસિ છીં મંભાવના, નિશ્ચય.

અવકેશિન્ ત્રિં નિષ્કળ, વાંઝીયું, થોડા
કેશવાળું.

અવકોકિલ ત્રિં કાપલ, જેને ઉદેશી અ-
વાજ કર્યો હોય તે.

અવકલ્પ્ય ત્રિં કહેવાને પ્રયોગ્ય, નિષિદ્ધ
વાક્ય, મિથ્યાભૂત.

અવક્ત્ર ત્રિં મોઢા વિનાનું યુમકું વગેરે.

અવક્ત્ર ત્રિં વાંકું નહિ તે, સરળ, સીધું.

અવક્ષિન્ ખેંચનાર, આકર્ષણ કરનાર,
ખેડનાર.

અવક્ષન્દ ત્રિં નીચેથી રડવાના સ્વભાવવાળું.

અવક્ષન્દ પું નીચેથી રડવું.

અવક્ષન્દન નં ઉપરનો અર્થ.

અવક્ષમ પું નીચી ગતિ, ઉતરવું.

અવક્ષય પું મૃત્યુ, ક્ષિપ્ત, ભાડું, મહે-
સુલ, કર.

અવક્ષાન્તિ છીં નીચે જવું, ઉતરવું.

અવક્ષુદ્ર ત્રિં જેને ઉદેશી ખૂસ પાડી હોય તે.

અવક્ષિન્ન ત્રિં જળવગેરેથી અત્યંત ભીનું,
સીંચેલ.

અવક્ષ્લેદ પું રસોઇ થયા પછી તે સીંચે
તે, જળ વગેરેથી ભીનું.

અવક્ષય પું ચઢતી પછીની વિનાશોન્મુખ
અવસ્થા, ક્ષય.

અવક્ષયણ નં ચઢતી પછીની વિનાશોન્મુખ
અવસ્થાનું સાધન.

અવક્ષિત ત્રિં તિરસ્કારેલ, નીચે ફેંકેલ,
ખરાબ રીતે ફેંકેલ.

અવક્ષીણ ત્રિં ચઢતી પછી વિનાશોન્મુખ
પદાર્થ.

અવક્ષીણ નં અવક્ષય શબ્દ જુઓ.

અવક્ષુત ત્રિં જેના ઉપર છીંક કરાયેલી
હોય તે.

અવક્ષેપ પું તિરસ્કાર, નીચે ફેંકવું.

અવક્ષેપણ નં ઉપરનો અર્થ.

અવક્ષેપણી છીં તે નામની એક ઔષધિ.

અવક્ષાત નં ઉઘે ખાડો.

અવક્ષાદ પું નિહિત ખાલ પદાર્થ.

અવગગન નં અપમાન, અવગણ, તિરસ્કાર,
પરાભવ.

અવગગિત ત્રિં અવગણ કરેલ, તિરસ્કારેલ
નિદેહ, પરાભવ પામેલ-પમાડેલ.

અવગગ્ન પું કમણું ઉપર થયેલો એક રોગ.

અવગત ત્રિં નીચે ગયેલ, બાણેલ.

અવગતિ છીં જ્ઞાન, નિશ્ચયાત્મક જ્ઞાન.

અવગથ ત્રિં પ્રાતઃકાળમાં નહાયેલ.

અવગદિત ત્રિં લોકાપવાદવાળું, નિદેહ.

અવગમ

૧૩૮

અવચાય

અવગમ પુ. જ્ઞાન, નિશ્ચયાત્મક જ્ઞાન,
બળવું.

અવગતલ્લય ત્રિ. નીચે જવાયે.અ, બળવા
યો.અ.

અવગાદ ત્રિ. ગાઢ, ઘટ, ધાટું, અંદર
દાખલ થયેલ, રૂપેલ.

અવગાદ પુ. વડાણમાંથી પાણી કાઢવાનું
પાત્ર.

અવગાહ પુ. સ્નાન, અંદર પ્રવેશ, જ્ઞાનથી
વિયોગીકરણ, સ્નાન કરવાનું સ્થાન.

અવગાહન ન. ઉપરના અર્થ.

અવગાહ ત્રિ. સ્નાન કરવા યોગ્ય, અંદર
પ્રવેશયોગ્ય,

અવગાહ અવ્ય. સ્નાન કરીને, અંદર પ્રવેશ
કરીને.

અવગીત ત્રિ. લોકાપવાદ પામેલ, નિદેલ,
દુષ્ટ, નીચ, વારંવાર જ્ઞેયેલ.

અવગીત ન. નિન્દા, લોકાપવાદ.

અવગુણ પુ. અવગુણ, દોષ.

અવગુણન ન. વસ્ત્ર વગેરેથી મેં ઢાંકવું,
લાજ કાઢવી, છુપાવે એવો, છુપાવો,
છુપાવો નાખવો.

અવગુણનમુદ્રા સ્ત્રી. તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
એક મુદ્રા.

અવગુણિકા સ્ત્રી. મેં ઢાંકવાની સાડી,
છુરખો, પડદો.

અવગુણિત ત્રિ. મેં ઢાંકેલ, છુરખો નાખેલ,
ઢાંકેલ, ચૂર્ણ કરેલ.

અવગુમ્ફિત ત્રિ. ગુથેલ.

અવગૂર્વ્ય અવ્ય. મારવા માટે લાકડી
ઉગામીને.

અવગૃહ્ય ન. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પ્રગૃહ્ય સંગ્રા-
વાળું પદ.

અવગીરણ ન. મારવા માટે અસ્ત્ર વગેરે
ઉગામવું તે.

અવગોરણ ન. મારવા માટે લાકડી વગેરેનું
ઉગામવું.

અવગ્રહ પુ. વરસાદનો અટકાવ. નિશ્ચય,
શિક્ષા, નડતર, અટકાવ, હાથીઓનો સમૂહ.

અવગ્રાહ પુ. ઉપરના અર્થ, શાપ.

અવગ્રહણ ન. અટકાવ, રોકાણ, અનાદર,
જ્ઞાન.

અવગટ્ટ પુ. પૃથ્વીની અંદર ખિદ, ખાંડું,
અનાજ દળવાની બંડી, ચક્કવડું.

અવગટ્ટન ન. ઉપરના અર્થ.

અવગટ્ટના સ્ત્રી. ભવષ્ટા શબ્દનો અર્થ.

અવગટ્ટિત ત્રિ. અસાવેલ.

અવગર્વણ ન. નીચે રાખીને ધસવું, સર્વ
તરફથી ધમ્મણું.

અવગર્ષિત ત્રિ. ધસેલ.

અવગાત પુ. ખાંડવું, અનાજ વગેરેનાં
ફેતરાં કાઢવા માટેનો વ્યાપાર, ઝાટકવું,
મારવું.

અવગાતક ત્રિ. નીચેનો શબ્દ જુઓ.

અવગાતિન ત્રિ. ખાંડનાર, ઝાટકનાર
મારનાર.

અવગુહ ત્રિ. ઢંદેરે પીટીને બાહર કરેલ.

અવગુર્ણન ન. ચોતરફ ભસવું, ફેરવું.

અવગોટિત ત્રિ. ચોતરફ પીટેલ, સર્વતરફથી
ધેરાયેલ.

અવગોષણ ન. ઢંદેરે પીટીને બાહર કરવું,
સાદ પડાવી બાહર કરવું.

અવગોષણા સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ.

અવગ્રાણ ન. સુધવું.

અવગ્રક્ષણ ત્રિ. નિહિત આખ્યાન કરનાર.

અવગ્રન ન. નિન્દા, વચનનો અભાવ.

અવગ્રનીય ત્રિ. નહિ કહેવા લાયક, અનિષ્ટ.

અવગ્રય પુ. પુષ્પફળ વગેરે ચૂંટવાં-પીણવાં.

અવગ્રસ્કર પુ. વચનમાં નહિ રહેનાર.

અવગ્રાય પુ. હાથથી પુષ્પ-ફળ વગેરે લેવાં-
પીણવાં તે.

અવચારણ

૧૩૬

અવતારણ

અવચારણ નં પ્રચાર, સુશ્રુતમાં કહેલ એક ક્ષારપાકવિધિ.

અવચૂડ પું ધાનની નીચે બાધેલું વસ્ત્ર-
રહેલું.

અવચૂર્ણન નં સુશ્રુતમાં કહેલ એક વસ્ત્ર,
પીસવું, ભુક્કો કરવો.

અવચૂર્ણિત ત્રિંચૂરો કરેલ, પીસેલ, ભુક્કો
કરેલ.

અવચૂલ પું અવચૂડ શબ્દ બુદ્ધો.

અવચૂલ નં ચામર, ચમરી.

અવચૂલક નં ઉપરના અર્થ.

અવચ્છિન્ન ત્રિં છેદેલ, કાપેલ, ઉપાધિ વ-
ગેરેથી વિશેષિત.

અવચ્છિન્નવાદ પું વેદાંતિમતપ્રસિદ્ધ એક
મતભેદ.

અવચ્છુરિત ત્રિં મિશ્ર કરેલ.

અવચ્છુરિત નં અટકાસ, મોટેથી હસવું.

અવચ્છુરિતક નં ઉપરના અર્થ.

અવચ્છેદ પું છેદવું, કાપવું, સીમા-હદ
બાંધવી, વિશેષ કરવું, નિશ્ચય, અમુક
પ્રમાણમાં કરવું, વ્યાપ્તિ, એક ભાગ.

અવચ્છેદક ત્રિં છેદનાર, કાપનાર, કા-
મુક પ્રમાણમાં કરનાર, સીમા-હદ બાંધ-
નાર, નિશ્ચય કરનાર, વ્યાપક.

અવચ્છેદકત્વનિરુક્તિ સ્ત્રીં તે નામનો
એક ગ્રંથ.

અવચ્છેદ્ય ત્રિં છેદવાયોગ્ય, કાપવા યોગ્ય,
નાક્કી કરવા યોગ્ય, વિશેષણ આપવા
યોગ્ય, બૂઠું પાડવા યોગ્ય.

અવચ્છેદન નં છેદવું, કાપવું, બૂઠું કરવું.

અવચ્છેદાવચ્છેદ પું વ્યાપકપણું.

અવજય પું પરાજય, હારી જવું તે.

અવજ્ઞા સ્ત્રીં અનાદર, અપમાન, તિરસ્કાર.

અવજ્ઞાત ત્રિં અપમાન કરેલ, અનાદર
પામેલ-પમાડેલ, તિરસ્કારેલ.

અવજ્ઞાન નં અવજ્ઞા શબ્દ બુદ્ધો,

અવજ્ઞેય ત્રિં અનાદર કરવા યોગ્ય, અપમાન
કરવા લાયક, તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય.

અવટ પું ખડો, કુવો, શરીરમાં રહેલો
ખાણવાળો ભાગ, ધન્દમળ ઉપર જી-
નાર, તે નામનું એક નરક.

અવટિ સ્ત્રીં ખાડો, કુવો.

અવટી સ્ત્રીં ખાડો, કુવો.

અવટોટ ત્રિં નમેલા નાકવાળું, ચીથું

અવટુ પું ખાડો, કુવો, એક જાનનું ઝાડ,
ડોકની પાછળનો ભાગ, શરીરમાં ખાણ-
વાળો ભાગ.

અવટુ સ્ત્રીં ડોકનો ઉત્તત-ઉપસેવો ભાગ.

અવટુજ પું મસ્તકના પાછળના કેશ.

અવટોદા સ્ત્રીં તે નામની ભરતખંડની
એક નદી.

અવઢક પું ખમર.

અવઢક પું ખમર.

અવઢીન નં પક્ષીની એક પ્રકારની ગતિ.

અવત પું કુવો વગેરે ખાડો.

અવતંત્ર પું નં કાનનું ધરણું, મસ્તકનું
એક ધરણું.

અવતંસિત ત્રિં કાનનું ધરણું જેણે પહેલું
હોય તે, મસ્તક ઉપર ધરણુંવાળું.

અવતમ્ભસ નં ફેલાયેલું અંધારું.

અવતરણ નં ઉતરવું, અન્યથે પ્રકટ થવું,
અવતાર, અવતરવું, નદી વગેરે ઉપર બાં-
ધેલાં પગથીયાં, ધાટ.

અવતરણિકા સ્ત્રીં ગ્રંથના પ્રસ્તાવ માટે
પ્રથમ ઉપોદ્દ્યાતરૂપ સંગતિ, પરિપાટી.

અવતરણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

અવતાન પું સંતાન, નીચા મુખવાળું, વે-
લાનો તાંતણો.

અવતાર પું નદી વગેરે ઉપર બાંધેલાં પગ-
થીયાં, ધાટ, અવતરવું, પ્રકટ થવું,
ઉતારો, તરણુઓ.

અવતારણ નં ભૂત વગેરેનું આવેશપૂર્વક

અવતારણી

૧૩૭

અવધૂત

પ્રકટ થવું, ઉતારવું, અંથ વગેરેની પ્રસ્તાવના, પૂજા.
 અવતારણી સ્ત્રી અંથ વગેરેની પ્રસ્તાવના.
 અવતારિત ત્રિં ઉતારેલ.
 અવતીર્ણ ત્રિં પ્રવેશ કરેલ, અવતરેલ, ઉતરેલ.
 અવતોક્તા સ્ત્રી જેનો વર્ણ સ્ત્રી ગયો હોય તેવી સ્ત્રી.
 અવત્ત ત્રિં ખંડિત.
 અવત્તિન્ ત્રિં જેનું ખંડન કર્યું હોય તે.
 અવત્સાર પું તે નામનો એક ઋષિ.
 અવદંશ પું મધ્યપાન વગેરેનો ઉત્સાહ બનત કરે તેવું એક ચાટણુ.
 અવદત્ત ત્રિં આપી દીધેલ, પુરૂં કરેલ.
 અવદરણ નં ચીરાઈ જવું, ચીરાવું.
 અવદાચ પું ઉનાળો, શ્રીષ્ઠ ઋતુ.
 અવદાત પું શ્વેત ઉન્નમ્યણ રંગ, પીળો રંગ.
 અવદાત ત્રિં અત્યંત શુદ્ધ, સુંદર, ઘોળું, પીળું, ઉન્નમ્યણ.
 અવદાતક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અવદાન નં ખંડન, પરાક્રમ, ઓળંગવું, શુદ્ધ કરવું, તોડવું.
 અવદાન નં સુગંધીવાળો-ખસ.
 અવદારક ત્રિં ચીરી નાખનાર, ફાડી નાખનાર.
 અવદારક પું કુહાડી.
 અવદારણ નં ચીરવું, ફાડવું, કુહાડી.
 અવદારિત ત્રિં ચીરી નાખેલ, ફાડી નાખેલ, ભેલાગ કરેલ.
 અવદાહ પું તાવ વગેરેના કારણથી થનાર દાહ.
 અવદાહ નં સુગંધી વાળો-ખસ.
 અવદાહેષ્ટ નં ઉપરનો અર્થ.
 અવદાહેષ્ટકાપથ નં સુગંધી વાળો-ખસ.
 અવદીર્ણ ત્રિં ચીરાઈ ગયેલ, ચીરેલ, ફાડેલ, વિભાગ કરેલ.
 અવદોહ પું દૂધ, દોહવું.

અવચ નં પાપ, અનિષ્ટ.
 અવચ ત્રિં અધમ, નીચ, પાપી, નિંદ્ય, દોષ, કહેવાને અયોગ્ય.
 અવચોતન નં પ્રકાશ કરવું, પ્રકટ કરવું.
 અવદ્રંક પું બખર.
 અવધાતવ્ય નં ધ્યાન આપવું તે, કાળજી રાખવી.
 અવધાતવ્ય ત્રિં ધ્યાન આપવા યોગ્ય, કાળજી રાખવા યોગ્ય.
 અવધાન નં ધ્યાન આપવું, કાળજી રાખવી.
 અવધાર પું નિશ્ચય.
 અવધારણ નં અમુક પ્રમાણમાં માપવું, નિશ્ચય કરવો, નિશ્ચય.
 અવધારણીય ત્રિં નિશ્ચય કરવા યોગ્ય.
 અવધારિત ત્રિં નિશ્ચય કરેલ, ધારેલ.
 અવધાર્ય ત્રિં નિશ્ચય કરવા યોગ્ય.
 અવધાર્ય અવ્યં નિશ્ચય કરીને.
 અવધાનન નં પાછળ દોડવું, સાફ કરવું, પકડવું.
 અવધાવનીય ત્રિં પાછળ દોડવા યોગ્ય, પકડવા યોગ્ય.
 અવધિ પું સીમા, હદ, કાળ, વખત, મનો આગ્રહ, અપાદાન, ખાડો.
 અવધિતા સ્ત્રી અવધિપાળું.
 અવધિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 અવધિમત્ ત્રિં સીમાવાળું, હદવાળું, મર્યાદાવાળું.
 અવધીયમાન ત્રિં મનથી ધ્યાન અપાવું.
 અવધીર જુરાં ઉમઠ સકઠ સેદ્ અવસા કરતો, તિરસ્કાર કરવો.
 અવધીરણ નં અવસા, તિરસ્કાર.
 અવધીરણા સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.
 અવધીરિત ત્રિં અવસા કરેલ, તિરસ્કારેલ.
 અવધૂત ત્રિં કપેલ, હાલેલ, પરાભવ પામેલ, તિરસ્કાર પામેલ.
 અવધૂત નં તે નામે એક ઉપનિષદ.

અવધૂતગીતા

૧૩૮

અવધ્ય

અવધૂતગીતા સ્ત્રીં રકંદપુરાણમાં કોષ
 અવધૂતના ઉપદેશનો એક ભાગ.
 અવધૂતન નં હસાવવું, કંપાવવું, એક પ્ર-
 કારની ચિકિત્સા.
 અવધૂતન નં અવતૂર્ણન શબ્દ જુઓ.
 અવધૂત ત્રિં નિશ્ચય કરેલ, સ્થાપેલ, ધા-
 રણ કરેલ.
 અવધૂત ત્રિં પરાભવ કરવા યોગ્ય, તિર-
 સ્કાર કરવા યોગ્ય, નિશ્ચયપૂર્વક ધારણ
 કરી રાખવા યોગ્ય.
 અવધૂત અવ્યં પરાભવ કરીને, તિરસ્કાર
 કરીને.
 અવધેય ત્રિં મૂકવા યોગ્ય, સ્થાપવા યોગ્ય,
 ધ્યાન આપવા યોગ્ય, શ્રદ્ધા કરવા યોગ્ય,
 જાણવા યોગ્ય.
 અવધેય નં અવધાન, ધ્યાન આપવું.
 અવધ્ય ત્રિં વધ કરવાને અયોગ્ય.
 અવધ ત્રિં અહિંસક.
 અવધ્વંસ પું પરિત્યાગ, ચૂર્ણ કરેલ,
 નિંદા, નાશ.
 અવધ્વસ્ત ત્રિં નાશ પામેલ, નિંદેલ, ત્યાગ
 કરેલ, ચૂર્ણ કરેલ.
 અવન નં પ્રસન્ન કરવું, રક્ષણ કરવું, પ્રીતિ.
 અવનત ત્રિં નીચું થયેલ, નમેલ.
 અવનતિ સ્ત્રીં વિનય, નીચે નમવું, પ્રણામ.
 અવનદ્વ ત્રિં જડેલ, રોપેલ, વીટેલ, બાંધેલ,
 ખોડેલ.
 અવનદ્વ નં મુદંગ વગેરે વાદિત.
 અવનદ્વ ત્રિં અતિશય નમેલ, અત્યંત નીચું.
 અવનય પું નીચે પાડવું, નમાવવું,
 અવનયન નં નીચે સ્થાપવું, નમાવવું.
 અવનાટ પું નીચા નાકવાળું, ચીણું.
 અવનામ પું અવનતિ શબ્દ જુઓ.
 અવનાય પું નીચે લઈ જવું, નીચે આણવું.
 અવનાયક ત્રિં નીચે લઈ જનાર, નીચે
 આણનાર.

અવનાહ પું બાંધવું, બંધન.
 અવનિ સ્ત્રીં પૃથ્વી, આંગળી, નદી.
 અવનિક્ત ત્રિં ધોયેલ, પખાયેલ, શુદ્ધ ક-
 રેલ, શોધેલ.
 અવનિનાથ પું રાગ.
 અવનિનાયક પું રાગ.
 અવનિપતિ પું રાગ.
 અવનિપાલ પું રાગ.
 અવનિરુદ્ધ પું ઝાડ.
 અવનિષ્ઠિવન નં યુંકડું.
 અવનિસ્વામિન પું રાગ.
 અવની સ્ત્રીં પૃથ્વી, આંગળી, નદી.
 અવનીનાથ પું રાગ.
 અવનીનાયક પું રાગ.
 અવનીપતિ પું રાગ.
 અવનીપાલ પું રાગ.
 અવનીરુદ્ધ પું ઝાડ.
 અવનીશ પું રાગ.
 અવનીશ્વર પું રાગ.
 અવનીસ્વામિન પું રાગ.
 અવનેજન નં ધોવું, પખાળવું, શ્રાદ્ધમાં
 પિંડદાન માટે પાથરેલા દહને પાણીથી
 ઘાંટવાર એક સંસ્કાર.
 અવન્તિ પું માળવો દેશ, માળવા દેશનો રાગ.
 અવન્તિ સ્ત્રીં અવંતી-ઉજ્જયિની નગરી.
 અવન્તિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અવન્તિપુર નં ઉજ્જયિની નગરી.
 અવન્તિવ્રજ પું ઉજ્જયિની નગરીનો
 બ્રાહ્મણ.
 અવન્તિસો પું કાંજિક.
 અવન્તી સ્ત્રીં ઉજ્જયિની નગરી.
 અવન્તીપુર નં ઉજ્જયિની નગરી.
 અવન્તીવ્રજ પું ઉજ્જયિની નગરીનો
 બ્રાહ્મણ.
 અવન્તિસોમ પું કાંજિક.
 અવન્ધ્ય ત્રિં નહિ વાંઝીધું, સફળ.

અવપતન

૧૩૧

અવમાર્જન

અવપતન નં નીચે પડવું, ઉતરવું.
 અવપાત્ર ત્રિં મિશ્ર થયેલ, સાથે પાકેલ,
 નીચે પડેલ ઉતરેલ,
 અવપાક પું હલકો પાક, હલકું પાકેલ.
 અવપાત પું નીચે પડવું, પાડવું, ખાડો,
 હાથીને પકડવાનો ઢાંઘ ખાડો.
 અવપાતન નં નીચે પાડવું.
 અપપાત્ર ત્રિં જેવું વાસણ બોળનમાટે
 અયોગ્ય છે તે મોચ-પતિત વગેરે.
 અવપાત્રિત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અવપાદ પું નીચે પડવું.
 અવપાશિત ત્રિં પાસલાથી બાંધેલ.
 અવપીડ ત્રિં ચોતરફ પીડા કરનાર.
 અવપીડ પું એક પ્રકારની ચિકિત્સા.
 અવપીડન નં પીડવું, દાખવું, પીસવું, મચ-
 ળવું, પીડવાનો દોષ.
 અવપીડના સ્ત્રીં પીડવું, પીસવું, મચળવું.
 અવપ્લુત ત્રિં બીનું થયેલ, ઉતરેલ.
 અવવન્ધ પું એક ગતનો નેત્ર રોજ-પડળ,
 ચોતરફથી બાંધવું.
 અવવાધા સ્ત્રીં ચોતરફથી પીડા, પ્રતિબંધ.
 અવવાહુક પું એક ગતનો વાહુરોજ.
 અવવુચ ત્રિં બાણેલ, બાણનાર.
 અવવોષ પું જ્ઞાન, બાણવું, બચવું.
 અવવોષક પું સૂર્ય.
 અવવોષક ત્રિં રાત્રીએ વગેરેને જગાડનાર
 સ્તુતિપાઠક વગેરે, જાણવાનાર, જોધ
 આપનાર.
 અવવોધન નં જાણાવવું, જગાડવું, જોધ
 આપવો.
 અવમર્જિત ત્રિં શેકેલ, ખાંદેલ, છુંજેલ.
 અવમાષળ નં કહેવું.
 અવમાસ પું જ્ઞાન, પ્રકાશ, મિથ્યાજ્ઞાન.
 અવમાસક ત્રિં પ્રકાશક.
 અવમાસિત ત્રિં પ્રકાશેલ.
 અવમૃથ પું મુખ્ય યજ્ઞની સમાપ્તિસમયે

કરવામાં આવતું યજ્ઞના અંતરૂપ આકારનું
 કર્મ, યજ્ઞની સમાપ્તિસમયે કરવામાં આ-
 વતું સ્નાન.
 અવમટ ત્રિં ચીણું.
 અવમ ત્રિં રક્ષણ કરનાર, પાપી, નિંદિત.
 અવમ પું એક પિતૃગણ.
 અવમ નં પાપ, દિવસનો ક્ષય.
 અવમત ત્રિં અવસા કરેલ, તિરસ્કારેલ.
 અવમતાકુકુશ પું અંકુશને નહિ માંડનારો
 હાથી.
 અવવતિ સ્ત્રીં અવસા, અવગણના, અના-
 દર, તિરસ્કાર.
 અવમતિ પું ધણી, માલિક.
 અવમતિયિ સ્ત્રીં ક્ષય તિયિ, દિનક્ષય.
 અવમવિન નં દિનક્ષય-દિવસનો ક્ષય.
 અવમન્તવ્ય ત્રિં અવસા કરવા યોગ્ય,
 નહિ ગણકારવા યોગ્ય, અનાદર કરવા
 યોગ્ય, તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય.
 અવમન્તુ પું તેનામનો એક રોગ.
 અવમન્થ ત્રિં મંથન કરનાર, મથોનાખનાર.
 અવમર્દ પું પીડવું, કુપ્પાદેવું, રાત્રીનું એક
 અંગ.
 અવમર્થ પું આલેખના શબ્દ જુઓ, નાટ-
 કનો એક સંખ્યાંશ.
 અવમાન પું અવસા, અનાદર, તિરસ્કાર.
 અવમાનન નં અપમાન.
 અવમાનના સ્ત્રીં અપમાન કરવું.
 અવમાનનીય ત્રિં અપમાન કરવા યોગ્ય.
 અવમાનિત ત્રિં અપમાન કરેલ, અનાદર
 કરેલ.
 અવમાનિન ત્રિં અપમાન કરનાર, અપમાન
 કરાવું.
 અવમાન્ય ત્રિં અવમાનનીય શબ્દ જુઓ.
 અવમાન્ય અવ્યં અપમાન કરીને.
 અવમાર્જન નં ધોવું, સાફ કરવું, ધોવાનું
 સાધન જળ વગેરે.

અવમૂત્રયત

૧૪૦

અવરોપિત

અવમૂત્રયત ત્રિં મૂતરતું, પેસાળ કરતું.
 અવમૂત્રેન ત્રિં નીચા મરતકવાળું.
 અવમૂત્રેણાય ત્રિં નીચે મરતકે સૂનાર.
 અવમૂત્રેશાયિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અવમોચન નં ખંધનરહિત કરવું, છોડવું.
 અવમોટન નં મરડવું, મરડી નાખવું.
 અવયજન નં દૂર કરવાનું-ખસેડવાનું સાધન.
 અવયવ પું દ્રવ્યનું આરંભક દ્રવ્ય, દેહ,
 શરીર, હાથ પગ વગેરે, સમુદાયનો એક
 ભાગ, ઉપકરણ.
 અવયચિન્ ત્રિં અવયવવાળું.
 અવયાજ્ ત્રિં હલકો યત કરનાર.
 અવયાત્ ત્રિં જૂઠું કરનાર.
 અવયાન નં અવગતિ શબ્દ શુભો.
 અવયુન ત્રિં શુદ્ધિવગરનું.
 અવર કણ્ઠાદિં પરં સકં સેટ્ પૂળ કરવી.
 અવર ત્રિં હેલું, અધમ, પાછળ થનાર,
 અત્યંત શ્રેષ્ઠ.
 અવર પું પાછળનો દેશ અથવા કાળ.
 અવર નં હાથીની જાંઘનો પાછળનો ભાગ.
 અવરજ પું નાનો ભાષ, શ્વર.
 અવરજ ત્રિં પાછળથી ઉત્પન્ન થયેલ.
 અવરજા સ્ત્રીં નાની બહેન, શ્વર જાતિની સ્ત્રી.
 અવરત ત્રિં વિરામ પામેલ, વિશ્રાંતિ પા-
 મેલ, અટકેલ.
 અવરતસ્ અન્યં પક્ષી, પાછળથી, પાછળ.
 અવરતિ સ્ત્રીં વિરામ, નિવૃત્તિ.
 અવરવર્ગ પું શ્વર.
 અવરવર્ણક પું શ્વર.
 અવરવર્ણજ ત્રિં શ્વર.
 અવરવ્રત પું સૂર્ય, આકાશનું આક.
 અવરવ્રત નં હલકું વ્રત.
 અવરવ્રત ત્રિં હલકો વ્રતવાળું.
 અવરઘૌલ પું અસ્તાચળ પર્વત.
 અવરસ્તાત્ અન્યં પાછળ, પક્ષીયી.

અવરહસ નં અત્યંત એકાંત, અત્યંત
 નિર્જન.
 અવરા સ્ત્રીં દુર્ગા.
 અવરાજ્ નં ખીખે ભાગ, દેહનો પાછ-
 ળનો ભાગ.
 અવરાદ્યર્થ ત્રિં આકીના ભાગમાં થનાર,
 ન્થત.
 અવરીણ ત્રિં તિરસ્કારેલ.
 અવરીયન્ ત્રિં અત્યંત અભ્ય.
 અવરુગ્ણ ત્રિં ભાંગેલ, ટૂટેલ, રોગી.
 અવરુદ્ધ ત્રિં રોકાયેલ, રોકેલ, ખીખેઓથી
 નહિ જાણેલ, ગુપ્ત.
 અવરુદ્ધા સ્ત્રીં રાજના અંતઃપુરમાં રહેલ સ્ત્રી.
 અવરુદ્ધિ સ્ત્રીં રોકવું, રોકાણ, અટકાયત.
 અવરુદ્ધ ત્રિં ઉતરેલ, ઉંચા રથાન ઉપરથી
 નીચે આવેલ, ઉમેડી નાખેલ વૃક્ષ વગેરે.
 અવરોચક પું ભોજન વગેરેપર અશ્ચિ
 ઉપજાવનાર એક રોગ.
 અવરોચ પું રોકવું, રોકાણ, રાજના અંતઃ-
 પુરની સ્ત્રી, રાણી, રાજનું અંતઃપુર.
 અવરોધ ત્રિં પૂરખેલ, રોકાયેલ, પ્રતિખં-
 ધમાં રહેલ.
 અવરોધક ત્રિં રોકનાર, અટકાવનાર, કાં-
 કનાર, ઘેરો ધાલનાર.
 અવરોધન નં રોકવું, અટકાવવું, ઘેરવું,
 ઠાંકવું.
 અવરોધાયન નં અંતઃપુર-જનાતખાનું.
 અવરોધિક પું અંતઃપુરનો રક્ષક-નાજર
 વગેરે.
 અવરોધિકા સ્ત્રીં રાજના અંતઃપુરમાં ર-
 હેનાર સ્ત્રી.
 અવરોધિન્ ત્રિં અવરોધક શબ્દ શુભો.
 અવરોષણ નં ઉપાડી નાખવું, ઉમેડી નાખવું.
 અવરોપિત ત્રિં ઉપાડી નાખેલ, ઉમેડી
 નાખેલ.

અવરોહ

૧૪૧

અદલોકિત

અવરોહ પુ. ઉતરવું, ઉપરના સ્થાનમાંથી નીચે આવવું, આવનાર.

અવરોહ પુ. ગંગો વગેરેનો વેલો, ચંદ્ર વગેરેનો લોક, સ્વર્ગ.

અવરોહણ ન. ઉતરવું, નીચે આવવું-અવતરવું.

અવરોહશાસ્ત્રિન પુ. વડનું ઝાડ.

અવરોહિકા સ્ત્રી. આસંધનો વેલો.

અવરોહિણી સ્ત્રી. ન્યેતિપ્રસિદ્ધ એક દેશ.

અવરોહિત પુ. થોડો લાલ રંગ.

અવરોહિતવત્ત્રિં. થોડા લાલ રંગવાળું.

અવરોહિન્ન પુ. ઉતરનાર, અવતરનાર.

અવરોહિન્ન પુ. વડનું ઝાડ.

અવરોહિશાસ્ત્ર પુ. વડનું ઝાડ.

અવર્ગ પુ. અક્ષર વગેરે સ્વરો.

અવર્ગ ત્રિ. વર્ગરહિત.

અવર્ણ પુ. અસ્વર, અપવાદ-લોકનિંદા, નિંદા.

અવર્તન ન. વર્તનનો અભાવ, સ્થિતિ નહિ તે.

અવર્તન ત્રિ. આશ્ચર્યિકા વગરનું, વર્તનરહિત.

અવર્લમાન ત્રિ. નહિ વર્તતું, નહિ રહેલ, નહિ હયાત, ભૂત અને ભવિષ્યકાળનો પદાર્થ.

અવર્લમાન ત્રિ. વૃદ્ધિ નહિ પામતું, ક્ષીણ થતું, નહિ વધતું.

અવર્લ્લન ન. વૃદ્ધિનો અભાવ, વરસાદ નહિ તે.

અવર્લ્લન ત્રિ. વૃદ્ધિ વગરનું, વરસાદ વગરનું.

અવલક્ષ પુ. ધોળો રંગ.

અવલક્ષ ત્રિ. ધોળા રંગવાળું, ધોળું.

અવલગ્ર પુ. શરીરનો મધ્ય ભાગ.

અવલગ્ર ત્રિ. વળગેલ, સંબંધ પામેલ.

અવલસિકા સ્ત્રી. ધો.

અવલમ્બ પુ. આશ્રય, આધાર, ખીમ કોઈ પદાર્થનો આશ્રય, ટેકા લેવાનું સાધન લાકડી વગેરે.

અવલમ્બન ન. ઉપરના અર્થ.

અવલમ્બિત ત્રિ. આશ્રિત, આશ્રય લીધેલ, આધાર લીધેલ, લટકેલ, ઉતરેલ.

અવલમ્બિત ન. ઉતાવળ, શીઘ્ર-જલદી.

અવલમ્બિત ત્રિ. ઉતાવળું, ઝડપદાર.

અવલમ્બિન્ન ત્રિ. આલંબન કરનાર, આશ્રય કરનાર, ઉતરનાર, ઉંચે સ્થાનેથી નીચે સ્થાને પડનાર.

અવલિપ્ત ત્રિ. ગર્વિષ્ઠ, લીપેલ, ખરડેલ.

અવલિપ્તતા સ્ત્રી. ગર્વિષ્ઠપણું.

અવલિપ્તત્વ ન. ઉપરનો અર્થ.

અવલીઢ ત્રિ. ખાધેલ, ચાટેલ, જીભના અગ્રભાગથી ચામેલ, વ્યાપેલ.

અવલોલા સ્ત્રી. પ્રયાસ નહિ તે, સહેલ, અનાદર.

અવલુચ્ચન ન. છેલ્લું, કાપવું, ચુંટવું, ઉખેડી નાખવું, દૂર કરવું, ખસેડવું, ફેલવગેરે નહિ ખાંધવા.

અવલુચ્ચિત ત્રિ. છેદેલ, કાપેલ, ચુંટેલ, દૂર કરેલ, ખસેડેલ, ઉખેડી નાખેલ, નહિ ખાંધેલ.

અવલુચ્ચન ન. લોટવું, આજોટવું.

અવલુચ્ચિત ત્રિ. લોટેલ, આજોટેલ.

અવલુપ્ત ત્રિ. નાશ પામેલ, લોપ પામેલ.

અવલૂન ત્રિ. છેદેલ, કાપેલ.

અવલેપ પુ. અવભેદન શબ્દ જુઓ.

અવલેપ પુ. ગર્વ, લીપવું, ચોપડવું, શોભાવવું, સંબંધ.

અવલેપન ન. લીપવું, ખરડવું, ચોપડવું, સંબંધ, ગર્વ, ચંદન વગેરે.

અવલેહ પુ. જીભના અગ્રભાગથી ચાખવું, ચાટવું, ચાટણુ ઔપધ.

અવલેહન ન. ચાટવું, ચાખવું.

અવલેહ્ય ત્રિ. ચાટવા યોગ્ય, ચાખવા યોગ્ય.

અવલોક પુ. જોવું.

અવલોકન ન. જોવું, અનુસંધાન, નેત્ર

અવલોકિત ત્રિ. જોયેલ.

અવલોકિત

૧૪૨

અવસર્પિન

અવલોકિત નં જોવું.
 અવલોકિત પું કોઈ બૌદ્ધ.
 અવલોકિન ત્રિં જોનાર.
 અવલોપ પું ખંડન, નાશ, લોપ, ઉડી જવું.
 અવલોપ પું અનુકૂળ.
 અવલ્ગુજ પું એક જાતનો વેલો.
 અવલ્ગુજ ત્રિં ખરાબથી ઉત્પન્ન થયેલ.
 અવલ્લેખ નં સંપૂર્ણ વરસવું.
 અવલાદ પું નિંદા, વિશ્વાસ, અવશા, અ-
 પમાન, તિરસ્કાર, આશ્રય, આધાર.
 અવશા ત્રિં વશ નહિ તે, અસ્વાધીન, પર-
 વશ, પરાધીન.
 અવશક્રિયક ત્રિં વસ્તુ વગેરેથી પીઠ-દો-
 ચણુ-સાથળ બાંધીને બેઠેલ.
 અવશસ્ત્ર ત્રિં અવવાદ શબ્દ જુઓ.
 અવશાતન નં નાશ કરવો, છિન્ન ભિન્ન
 કરી નાખવું.
 અવશિરસ્ત્ર ત્રિં નીચા મસ્તકવાળું.
 અવશિષ્ટ ત્રિં અધિક, વધારે, બાકી રહેલ.
 અવશીકૃત ત્રિં વશ નહિ કરેલ.
 અવશીભૂત ત્રિં વશ નહિ થયેલ, અસ્વાધીન.
 અવશીર્ષ ત્રિં નીચા માથાવાળું, ઉંધા
 મસ્તકવાળું.
 અવશીર્ષક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 અવશેષ પું નં બાકી, સમાપ્તિ, બાકી રહેલ.
 અવશેષ પું અર્થાત સુકાવું.
 અવશ્ય ત્રિં અસ્વાધીન, વશ નહિ રહે-
 નાર, ફર્યાન.
 અવશ્યકરણ નં અવશ્ય કરવું, નિયત કરવું.
 અવશ્યપુત્ર પું વશ ન થાય તેવો પુત્ર.
 અવશ્યમ્ અવ્યં નિશ્ચય, નક્કી, જેનું નિ-
 વારણ અશક્ય હોય તે.
 અવશ્યય પું હીમ, ઝાકળ.
 અવશ્યા સ્ત્રીં હીમ, વશ ન રહે તેવી સ્ત્રી.
 અવશ્યાય પું હિમ.
 અવશ્યણ નં ચૂલા ઉપરથી ઉતારીને મૂકવું.

અવશ્કયણી સ્ત્રીં લાંબા કાળથી વીઆ-
 યેલી માય.
 અવશ્કથ ત્રિં નજીકનું, પાસેનું, દબાયેલ,
 આશ્રમ કરેલ, અટકાવેલ, રોકેલ, બાંધેલ.
 અવશ્મય અવ્યં આલંબન લઇને, આધાર
 લઇને, ટેકા લઇને.
 અવશ્મય પું પ્રારંભ, અનમતા, અક્કડ-
 પણું, આલંબન, આશ્રય, સુવર્ણ, ટેકો,
 સ્તંભ.
 અવશ્મન નં આલંબન, આધાર, પ્રારંભ.
 અવશ્વણ પું બોજન કરવું, ખાવું.
 અવસ્ અવ્યં અવર શબ્દ જુઓ, પાછળ.
 અવસ્ નં રક્ષણ, યશ, અન્ન, ધન.
 અવસ્ત પું રાજ, સૂર્ય, આકાશનું ઝાંડ,
 એક પ્રકારનું લાતું.
 અવસત્ત ત્રિં લાગેલ, વળગેલ, આસક્ત.
 અવસત્ત નં સંસર્ગ.
 અવસત્તિકા સ્ત્રીં ખાટલો, પલંગ, તે
 નામનું એક આસન.
 અવસત્તીન નં પક્ષીની નીચે આવવા-
 રૂપ ગતિ.
 અવસથ પું ધર, સ્થાન, ગામ, છાત્રાલય-
 વિદ્યાર્થીગૃહ, મઠ.
 અવસથ્ય પું ઉપરના અર્થ.
 અવસન્ન ત્રિં ખેદ પામેલ, વિનાશમાં ત-
 ત્પર, પોતાનું કાર્ય કરવામાં અસમર્થ.
 અવસર પું પ્રસ્તાવ, પ્રસંગ, સમય, વખત,
 જિજ્ઞાસા દૂર કરવા માટે અવશ્ય બોલવા
 યોગ્ય, એક પ્રકારની સંમતિ, વર્ષ, કોઈક
 મંત્ર, વરસવું, અવકાશ.
 અવસરાલય પું અર્ધરાત્રિ.
 અવસર્ગ પું પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવું,
 છૂટ, સ્વતંત્રતા.
 અવસર્વે પું ગૂઢ ચાર, છૂપી પેલીસ.
 અવસર્પિન ત્રિં નીચે જનાર.

અવસ્તર્પિણી

૧૪૩

અવસ્થાન

અવસ્તર્પિણી સ્ત્રી૦ દશ કરોડ સાગરોપમ
પ્રમાણુનો એક કલ્પકાળ.

અવસાન્ય ત્રિ૦ જન્મણું.

અવસાદ પુ૦ નાશ, ખેદ, પોતાનું કાર્ય
કરવામાં અસમર્થતાથી ક્ષીણતા.

અવસાદક ત્રિ૦ ખેદકારક, વિનાશકારક,
કાર્ય કરવામાં અસમર્થતાણું સંપાદન કરનાર.

અવસાદન ન૦ નાશ પમાડવો, કાર્યમાં
અસમર્થતાણું સંપાદન કરવું, વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ
એક ચિકિત્સા.

અવસ્થાન ન૦ વિરામ, સમાપ્તિ, અન્ત છેડો,
સમાપ્ત કરવું, મૃત્યુ, સ્થાન.

અવસ્થામ ન૦ જન્મલ વગેરેમાં અને અંત્ય
કર્મમાં ગાવા યોગ્ય સામવેદનો એક ભાગ.

અવસ્થાય પુ૦ સમાપ્તિ, શેષ, આપી, નિશ્ચય.

અવસ્થાય અવ્ય૦ સમાપ્ત કરીને, નિશ્ચય કરીને.

અવસ્થાયક ત્રિ૦ નિશ્ચયકારક, સમાપ્તિ
કરનાર.

અવસ્થિત ત્રિ૦ ઊંટલ, પાણી વગેરેમાં અ-
ભોજેલ, ન્હાયેલ.

અવસ્થિત ત્રિ૦ સમાપ્ત કરેલ, સમૃદ્ધ, ભણેલ,
પરિપક્વ, નિશ્ચય કરેલ, સંબંધ પામેલ.

અવસ્થિત ન૦ મર્દન કરેલ ક્ષાન્ત્ય.

અવસ્થુષ્ટ ત્રિ૦ આપેલ, તળેલ, નીકળેલ.

અવસ્થે અવ્ય૦ રક્ષણ કરવાને.

અવસ્થેક પુ૦ ચોતરફ ઊંટવું, એક પ્રકારનો
નેત્રઅસ્તિરોગ.

અવસ્થેકિમ પુ૦ એક બળતું વડું.

અવસ્થેચન ન૦ ચોતરફ ઊંટવું, તે નામનો
એક બળતો રોગ.

અવસ્થેય ત્રિ૦ નિર્ણય કરવા યોગ્ય, સમાપ્ત
કરવા યોગ્ય.

અવસ્થકંદન પુ૦ સૈન્યનો પડાવ, હાવણી,
ઉત્તરવું, હુમલો કરવો.

અવસ્થકંદ ન૦ સર્વાંગે પ્રવેશ કરવો, ઉત્તરવું,
હુમલો કરવો.

અવસ્કર પુ૦ વિદ્યા વગેરે મળ, લિંગ વગેરે
ગુણ ભાગ.

અવસ્કરક ત્રિ૦ વિદ્યા વગેરે મળમાં હોનાર,
લિંગ વગેરે ગુણભાગમાં હોનાર.

અવસ્કવ ત્રિ૦ હિંસક.

અવસ્તરણ ન૦ વિસ્તાર.

અવસ્તાત્ અવ્ય૦ છેવટે, આખરે, છેલ્લો
સમય વગેરે.

અવસ્તાર પુ૦ પડદો, પાથરણ.

અવસ્તુ ન૦ ખરાબ પદાર્થ, વસ્તુનો અભાવ.

અવસ્થા સ્ત્રી૦ સમય વગેરેથી કરાયેલી શ-
રીર વગેરેની દશા, ઉભા રહેવું, સ્થિતિ,
હાલત.

અવસ્થાચતુષ્ટય ન૦ આત્મ-કૌમાર-યુવા-
વૃદ્ધ-એ ચાર અવસ્થા.

અવસ્થાપન ન૦ સ્થાપવું, મૂકવું.

અવસ્થાપિત ત્રિ૦ સ્થાપેલ, મૂકેલ.

અવસ્થાપ્ય ત્રિ૦ સ્થાપવા યોગ્ય, મૂકવા
યોગ્ય.

અવસ્થાપ્ય અવ્ય૦ સ્થાપીને, મૂકીને.

અવસ્થાયિન ત્રિ૦ સ્થિતિ કરનાર, ઉભું
રહેનાર.

અવસ્થિત ત્રિ૦ રહેલ, સ્થિતિ કરેલ,
ઉભેલ.

અવસ્થિતિ સ્ત્રી૦ રહેવું, સ્થિતિ, ઉભા રહેવું.

અવસ્થ્યન્દન ન૦ ઝરવું, ટપકવું, ખરવું.

અવસ્થ્યન્દનીય ત્રિ૦ ક્ષરણ-ઝરણમાં થનાર-
હોનાર.

અવસ્થ્યુ ત્રિ૦ રક્ષણની ઇચ્છાવાળું.

અવસ્થંસન ન૦ નીચે પડવું, ઝરવું, ખરવું.

અવસ્થંસિત ત્રિ૦ ચીરાઈ ગયેલ, નીચે પડેલ,
ઝરેલ, ખરેલ.

અવસ્થસ ત્રિ૦ ઝરવાના-ખરવાના સ્વભા-
વવાળું, ખડિત.

અવસ્થત્ ત્રિ૦ રક્ષણયુક્ત.

અવસ્થાન પુ૦ ભોજન કરવું, ખાવું.

અવહ

૧૪૪

અવન્ધ

અવહ ત્રિં નદી વગેરેના પ્રવહવગરનો
 દેશ, ત્રીજા સ્કંધમાં રહેલો એક વાણ.
 અવહત ત્રિં થોડો થોડો પ્રહાર કરી ફાતરા
 વગરનું કરેલ.
 અવહતિ સ્ત્રીં થોડો થોડો પ્રહાર કરી
 ફાતરાં દૂર કર્યાં તે.
 અવહનન નં થોડો થોડો પ્રહાર કરી
 ફાતરાં દૂર કર્યાં તે, ફેફસું.
 અવહરણ નં એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને
 લઈ જવું, યુદ્ધ સ્થાનમાંથી સૈન્યને જાવ-
 લીમાં લઈ જવું.
 અવહસ્ત પું હાથનો પાછળનો લાગ.
 અવહાર પું ચોર, ઝૂડ, નોતરેલ આહાણુ
 વગરે પાસેથી દ્રવ્ય લઈ લેવું, એક સ્થાનેથી
 બીજે સ્થાને લઈ જવું, યુદ્ધસ્થાનમાંથી
 સૈન્યને જાવણીમાં લઈ જવું, વિરામ, નિરૂત્તિ.
 અવહારક પું ઝૂડ.
 અવહારક ત્રિં એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને
 લઈ જનાર, અટકાવનાર, સૈન્ય વગેરેને
 યુદ્ધમાંથી અટકાવનાર.
 અવહાર્ય ત્રિં એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને
 લઈ જવા યોગ્ય અવસ્થા આપવા યોગ્ય,
 સમાપ્ત કરવા યોગ્ય.
 અવહાલિકા સ્ત્રીં બાંધેલી વાડ, ભીંત.
 અવહાસ પું મશકની, હાંસી, થોડું હસવું.
 અવહાસ્ય ત્રિં મશકરી કરવા યોગ્ય.
 અવહિત ત્રિં સાવધાન.
 અવહિત્યા સ્ત્રીં હૃદયમાં રહેલો લાવ, એક
 જાતનો વ્યભિચારી લાવ.
 અવહૂત ત્રિં લઈ લીધેલ, હરેલ, દડેલ.
 અવહેલ નં અનાદર.
 અવહેલન નં અનાદર.
 અવહેલા સ્ત્રીં અનાદર.
 અવહેલિત ત્રિં અનાદર કરેલ, અવમા
 કરેલ.
 અવહ્વર ત્રિં કુટિલ, વાંકું.

અવાક્પુષ્પી સ્ત્રીં શતપુષ્પી-સુવા.
 અવાક્શિરસ્ ત્રિં નીચા મસ્તકવાળું.
 અવાક્શુભિ ત્રિં ભોબડું, કાંઠું,
 અવાકિન ત્રિં મુંગું.
 અવાકિન પું પરમાત્મા.
 અવાક્ષ ત્રિં ચોતરફ રક્ષણ કરનાર.
 અવાય ત્રિં નમેશ મુખવાળું.
 અવાહ્મુખ ત્રિં નીચા મુખવાળું.
 અવાહ્મનસગોચર પું નં નિર્મુખ બ્રહ્મ,
 પરમાત્મા.
 અવાચ્ ત્રિં નીચે મોઢે મચેલ, નીચેનો-
 પછીનો દેશ-કાળ, વાક્યરહિત, મુંગું,
 સ્તુતિરહિત.
 અવાચ્ નં નિર્મુખ બ્રહ્મ.
 અવાચ્ અવ્યં નીચે, હેઠળ.
 અવાચી સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.
 અવાચીન ત્રિં દક્ષિણ દિશામાં હોનાર-
 થનાર.
 અવાચ્ય ત્રિં નીચા-પછીના દેશ-કાળ-વગે-
 રેમાં થનાર.
 અવાચ્ય ત્રિં જેને ઉદ્દેશી કહેવામાં આવે
 તેથી જુદું, ખોલવાને અયોગ્ય, નહિ કહેવા
 યોગ્ય, નિંદવા યોગ્ય.
 અવાચ્ય નં દુષ્ટ વચન, નિંદા.
 અવાત ત્રિં વાયુરહિત પ્રદેશ વગેરે, બીજા-
 ચોથી નહિ જવાયેલ.
 અવાચિત ત્રિં નમેલ.
 અવાચ્યદેશ પું સ્ત્રીઓનો મુલ્લ લાગ.
 અવાદિન ત્રિં અવિરોધી, નહિ ખોલવાના
 સ્વભાવવાળું.
 અવાધ ત્રિં આધા વગરનું, નિર્ગર્ભ-સ્વતંત્ર.
 અવાધ્ય ત્રિં આધાને અયોગ્ય.
 અવાન ત્રિં સુકાયેલું ફળ વગેરે.
 અવાન્તર ત્રિં અંદરનું, પેટાનું, મુખ્યમાં
 આવી જતું અંગ વગેરે, પ્રસંગે આવેલ.
 અવનચ્ ત્રિં નીચા મોંવાળું.

અવાન્તરુદિશ્

૨૪૬

અવિક્ષિપ્ત

અવાન્તરુદિશ્ સ્ત્રીં એ દિશાની વચ્ચેની
દિશા-ખુણા

અવાન્તરામ્ અવ્યં સર્વની વચ્ચે પડતું,
મધ્યનું.

અવાપિત ત્રિં નહિ વાવેલ, નહિ મુડેલ.

અવાપિતધાન્ય ત્રિં નહિ રોપેલું ધાન્ય.

અવાપ્ત ત્રિં પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ, પ્રાપ્ત
થયેલ.

અવાપ્તવ્ય ત્રિં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, મેળ-
વવા યોગ્ય.

અવાપ્તિ સ્ત્રીં પ્રાપ્ત કરતું, મેળવતું.

અવાપ્ય ત્રિં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય મેળવવા-
યોગ્ય, આરોપ કરવા યોગ્ય, નહિ
કાપવા યોગ્ય.

અવાપ્ય અવ્યં પ્રાપ્ત કરીને, મેળવીને.

અવામ નં ડાહ્યું નહિ-જમણું.

અવામ ત્રિં અનુકૂળ, ખરાબ, બેકોળ.

અવાય પું અવયવ.

અવાર નં નદી વગેરેનો કાંઠો, નદી વગે-
રેનો પાસેનો કાંઠો-સામેનો કાંઠો.

અવારણ નં નહિ રોકતું, નહિ અટકાવતું.

અવારણીય ત્રિં નહિ રોકવા યોગ્ય, નહિ
અટકાવવા યોગ્ય.

અવારપાર પું સમુદ્ર.

અવારપારીય ત્રિં પાર જનાર.

અવારિકા સ્ત્રીં ધાણા.

અવારિત ત્રિં નહિ નિષેધેલ, નહિ અટ-
કાવેલ.

અવારીય ત્રિં નદી નગેરેને કાંઠે જનાર-
સામે પાર જનાર.

અવાર્ય ત્રિં નહિ રોકવા યોગ્ય, નહિ
અટકાવવા યોગ્ય.

અવાવટ પું સગ્ગતીય સ્ત્રીમાં ખીખા ખા-
પથી પેદા થયેલ પુત્ર.

અવાવન્ ત્રિં દૂર કરનાર, ખસેડનાર.

અવાવરી સ્ત્રીં દૂર કરનારી-ખસેડનારી સ્ત્રી.

અવાસસ્ ત્રિં વસ્ત્રવગરનું, નાનું, કોષ બૌદ્ધ.

અવાસિન્ ત્રિં નહિ વસનાર, નહિ રહેનાર.

અવાસ્તવ નં સત્ય નહિ તે, અસત્ય.

અવાઘ ત્રિં વહન કરવાને અશક્ય, ન
ઉચ્ચકાય એવું.

અવિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, બકરો, ઘેટો,
પર્વત, ઉંદર, વાધુ.

અવિ સ્ત્રીં સાજ, શરમ, અટકાવવાળી સ્ત્રી.

અવિક પું અવિ શબ્દ જુઓ.

અવિકટ પું બકરાનો કે ઘેટાનો સમુદાય.

અવિકટ ત્રિં ઉત્ર નહિ તે, સૌમ્ય.

અવિકટોરણ પું રાગને કરરૂપે અપાતો
બકરો.

અવિકત્યન નં વખાણુ નહિ તે, લડાઈ
નહિ તે.

અવિકત્યન ત્રિં શ્વાધા-વખાણુ વગરનું,
લડાઈ વગરનું.

અવિકલ ત્રિં વ્યાકુળ નહિ તે, વિકળ
નહિ તે, અવિસંવાદિન્ શબ્દ જુઓ.

અવિકાર પું વિકાર નહિ તે.

અવિકાર ત્રિં વિકારશત્રુ, વિકારરહિત.

અવિકારિન્ ત્રિં વિકારજનક ન હોય તે.

અવિકાર્ય ત્રિં વિકાર નહિ પામવા યોગ્ય.

અવિક્રુત ત્રિં વિકાર નહિ પામેલ, પરિ-
ભ્રામીયુરહિત.

અવિકૃતિ સ્ત્રીં વિકાર નહિ તે, સાંખ્યમાં
કહેલી મૂળ પ્રકૃતિ.

અવિકૃતિ ત્રિં વિકારશત્રુ, વિકારરહિત.

અવિક્રિય ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અવિક્રીત ત્રિં નહિ વેચેલ.

અવિક્રેય ત્રિં નહિ વેચવા યોગ્ય.

અવિક્ષત ત્રિં નહિ નાશ પામેલ, બોમ
વગેરેથી નહિ દૂષિત થયેલ.

અવિક્ષિત ત્રિં વિશેષે કરી ક્ષયરહિત.

અવિક્ષિપ ત્રિં ફેંકવાને અસમર્થ.

અવિક્ષિત ત્રિં નહિ ફેંકેલ.

અવિગંધા

૧૪૬

અવિવ્રેષ

અવિગંધા સ્ત્રી૦ મેંદાશીંગી.
 અવિગંધિકા સ્ત્રી૦ ઉપરનો અર્થ.
 અવિગંધિત ત્રિ૦ અનિદિત, નહિ નિદેહ.
 અવિગીત ત્રિ૦ ઉપરના અર્થ.
 અવિગ્ર ત્રિ૦ નહિ કંટાળેલ, ઉદ્દેગ નહિ પામેલ.
 અવિગ્ર પુ૦ તેનામનું એક ઝડ-કરમદાનું ઝડ.
 અવિગ્રહ ત્રિ૦ વિશેષરૂપે નહિ જાણેલ,
 શરીરરહિત, લઢાઈ વગરનું.
 અવિગ્રહ પુ૦ વ્યાકરણમાં કહેલ નિત્ય સ-
 માસ, પરમાત્મા, દેવ.
 અવિગ્ર ન૦ વિદ્યનો અભાવ.
 અવિગ્ર અન્ય૦ વિદ્યનો અભાવ.
 અવિગ્ર ત્રિ૦ વિદ્યવગરનું, નિર્વિદ્ય.
 અવિચક્ષણ ત્રિ૦ વિચક્ષણ નહિ તે, હેંશી-
 આર નહિ તે, મંદ, મૂર્ખ.
 અવિચાર પુ૦ વિચારનો અભાવ.
 અવિચાર ત્રિ૦ વિચારવગરનું, બકરાં-ધેટાને
 ચારવા ચોગ્ય પ્રદેશ વગેરે, દૂતવાળું.
 અવિચારિત ત્રિ૦ નહિ વિચારેલ.
 અવિચાલ્ય ત્રિ૦ નહિ ચલાવી શકાય તેવું,
 બીજી રીતે નહિ કરવા ચોગ્ય, સ્થિર,
 એકરૂપ.
 અવિચેતન ત્રિ૦ વિશેષે કરી ચેતનારહિત,
 વિશેષ જ્ઞાનરહિત, સંજ્ઞારહિત, જ્ઞાનવગ-
 રનું, નાશ પામેલા ચૈતન્યવાળું.
 અવિચ્છિન્ન ત્રિ૦ તુટક નહિ તે, ધારાળું.
 અવિચ્છેદ પુ૦ તુટકપણનો અભાવ, એકધાર.
 અવિચ્છેદ ત્રિ૦ તુટક નહિ તે, એકધાર-
 વાળું.
 અવિજાતીય ત્રિ૦ એક જાતનું.
 અવિજ્ઞ ત્રિ૦ ડાહ્યું નહિ તે, મૂર્ખ.
 અવિજ્ઞાત ત્રિ૦ વિશેષે કરી નહિ જાણેલ.
 અવિજ્ઞાત ત્રિ૦ વિશેષે કરી નહિ જાણુનર.
 અવિજ્ઞાત પુ૦ પરમાત્મા.
 અવિજ્ઞેય ત્રિ૦ નહિ જાણવા ચોગ્ય, નહિ
 જાણી શકાય તેવું.

અવિજ્ઞેય પુ૦ પરમાત્મા.
 અવિહીન ન૦ પક્ષીઓની સામેની ગતિ.
 અહિત ત્રિ૦ રક્ષણ કરેલ, પાળેલ.
 અહિતય ન૦ સત્યતા.
 અહિતય ત્રિ૦ સત્યતાવાળું, સાચું.
 અહિતકર્મ ત્રિ૦ તર્ક કરવાને અશક્ય,
 તર્કથી ન જાણી શકાય તેવું.
 અહિતારિણી સ્ત્રી૦ અવિનાશિની.
 અહિતારિન્ ત્રિ૦ અવિનાશી.
 અહિત ત્રિ૦ રક્ષણ કરનાર.
 અહિત ત્રિ૦ અવિપ્રયાત, અપ્રસિદ્ધ, ધન-
 વગરનું, નિર્ધન.
 અહિતિ સ્ત્રી૦ લાભનો અભાવ, જ્ઞાનનો
 અભાવ.
 અહિતિ ત્રિ૦ લાભ વગરનું, જ્ઞાન વગરનું.
 અહિતિ અન્ય૦ લાભનો અભાવ, જ્ઞાનનો
 અભાવ.
 અહિત્યજ પુ૦ પારો.
 અહિત્યુર ત્રિ૦ વિયુક્ત નહિ તે, એકત્ર થયેલ.
 અહિત્યા સ્ત્રી૦ ભુઈ.
 અહિદાહિન ત્રિ૦ દાહક નહિ તે, સંતાપ
 નહિ ઉપજવનાર.
 અહિદિત ત્રિ૦ નહિ જાણેલ, અજ્ઞપણું.
 અહિદિત પુ૦ પરમાત્મા.
 અહિદિત ત્રિ૦ નહિ જાણેલ, અજ્ઞપણું.
 અહિદુગ્ધ ન૦ બકરાં કે ઘેટાંનું દૂધ.
 અહિદૂર ન૦ નજીક, પાસે.
 અહિદૂર ત્રિ૦ નજીકનું, પાસેનું.
 અહિદૂસ ન૦ ઘેટાંનું કે બકરાંનું દૂધ.
 અહિદ્વર્કર્ણી સ્ત્રી૦ ભાંગેરા વનસ્પતિ.
 અહિદ્વર્કર્ણી સ્ત્રી૦ તે નામનો એક વેસો.
 અહિથ ત્રિ૦ અજ્ઞાતી, અજાણ.
 અહિથમાન ત્રિ૦ હયાત નહિ તે.
 અહિથા સ્ત્રી૦ વિદ્યાનો અભાવ, અજ્ઞાન, માયા.
 અહિવ્રેષ પુ૦ દેષનો અભાવ, પ્રીતિ, રનેહ.
 અહિવ્રેષ ત્રિ૦ દેષ વગરનું, પ્રેમાળ, રનેહાળ.

અવિધવા

૧૪૭

અચિરતિ

અવિધવા સ્ત્રીં પતિરાણી સ્ત્રી.
 અવિધા સ્ત્રીં પ્રકરહિત.
 અવિધાન નં વિધાનનો અભાવ, આ
 પ્રમાણે કરવું એવા કન વગેરેનો અભાવ.
 અવિધાન ત્રિં વિધાનરહિત, વિધિરહિત.
 અવિધિ પું વિધિનો અભાવ.
 અવિધિ ત્રિં વિધિરહિત.
 અવિન પું અધ્યયું નામનો પ્રતિવજ.
 અવિનય પું વિનયનો અભાવ.
 અવિનય ત્રિં વિનયવગરનું.
 અવિનમ્બર ત્રિં અવિનાશી, લાંબાકાળ
 સુધી રહેનાર.
 અવિનમ્બર પું દુરસ્થ-પરમાત્મા.
 અવિનાભાવ પું આપકવિના રિથતિ
 નહિ તે, હરકોઇ સંબંધ.
 અવિનાભાવિન્ ત્રિં વ્યાપ્ય.
 અવિનામૂત ત્રિં વ્યાપ્ત, હરકોઇ સંબંધ.
 અવિનાશિન્ ત્રિં અવિનાશી, નિત્ય.
 અવિનીત ત્રિં વિનયવગરનું, ઉદ્ધત, ખરાબ
 કામ કરવામાં આસક્ત, અશિક્ષિત.
 અવિનીતા સ્ત્રીં કુલટા સ્ત્રી.
 અવિનીય ત્રિં કપટવચ્ચરનું.
 અવિનેય ત્રિં વશ થઈ શકે તેવો ઘોડો
 વગેરે.
 અવિન્ધ્ય પું તે નામનો એક રાક્ષસ.
 અવિપટ પું ઘેટાં-ખકરાનો સમુદાય.
 અવિપદ્ સ્ત્રીં વિપત્તિનો અભાવ.
 અવિપદ્ધિત્ ત્રિં અવિદ્ધાન, વિચારસ્થન્ય,
 અવિવેચી.
 અવિપાક પું ફળરૂપે નહિ પરિણામ પા-
 મેલ ધર્મ-અધર્મ વગેરે, પાકનો અભાવ,
 અગ્નિમાંથી થનારો તે નામનો રોગ.
 અવિપાલ પું ઘેટાં-ખકરાનો પાલક.
 અવિપુલ ત્રિં ઘોડું, કુદ, લગાર.
 અવિપ્રકૃષ્ટ ત્રિં સમીપ, પાસે.

અવિપ્રિય પું ઘેટાં-ખકરાને પ્રિય એવું
 એક ભત્રું ધાત.
 અવિપ્રિય નં અપકાર નહિ તે, અનુ-
 દૂરપણું.
 અવિપ્રિય ત્રિં અપકારરહિત.
 અવિપ્રિયા સ્ત્રીં તે નામનો એક વેશે.
 અવિપ્રુત ત્રિં નાશ નહિ પામેલ.
 અવિફલ ત્રિં નિષ્ફળ નહિ તે-સફળ.
 અવિફુલ્લ ત્રિં પ્રપુષ્પ નહિ તે.
 અવિમક્ત ત્રિં મિશ્ર, વિભાજરહિત, જૂડું
 નહિ તે, જૂડું નહિ થયેલ, સર્વમાં પરા-
 વાયેલ, નિર્મલિપ્તરૂપે પોતાનામાં રહેલ.
 અવિમાજ્ય ત્રિં વિભાગને અયોગ્ય.
 અવિમાગ પું ભાગનો અભાવ.
 અવિમાગ ત્રિં અવિમક્ત સ્પર્શ જુઓ.
 અવિમાચિત્ ત્રિં અમળ્યું, નહિ ઓળ-
 ખેલ, નહિ જાણેલ, નહિ ચિંતેલ, નહિ
 જાણવેલ.
 અવિમાચિત્ ત્રિં વિશેષસ્વરૂપમાં નહિ કહેલ.
 અવિમરીત્ત નં ઘેટાંનું દૂધ.
 અવિમુક્ત ત્રિં નહિ છોડેલ, નહિ મુક્ત.
 અવિમુક્ત નં કાશી ક્ષેત્ર, મરતક અને
 દાહની વચ્ચેનો ભાગ.
 અવિમુક્ત ત્રિં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 અવિયોગ પું વિયોગનો અભાવ-સંયોગ.
 અવિયોગ ત્રિં વિયોગી નહિ તે, સંયોગી.
 અવિયોગવ્રત નં માગશર શુદ્ધ ત્રીજને
 દિવસે સ્ત્રીઓએ કરવાનું એક વ્રત.
 અચિરક્ત ત્રિં વિરક્ત નહિ તે-રાગી.
 અચિરણ નં વિનાશનો અભાવ.
 અચિરત ત્રિં વિરામ રહિત, સતતનું, કા-
 યંથી નિવૃત્તિ નહિ પામેલ.
 અચિરત નં વિરામનો અભાવ-નિરંતરપણું.
 અચિરત કિયાવિં વિરામ પામ્યા વિના.
 અચિરતિ સ્ત્રીં નિવૃત્તિ નહિ તે, કામ્યપણું
 વિષયમાં રિથરચિત્તપણું, વિરામનો અભાવ.

અવિરતિ

૧૪૮

અવિશ્રામ

અવિરતિ ત્રિં વિરામરહિત
 અવિરલ ત્રિં ઘડ, ઘાડું, છુડું નહિ તે.
 અવિરામ પું વિરામનો અભાવ, નિરંતરપણું.
 અવિરામ ત્રિં વિરામ વગરનું, નિરંતરનું.
 અવિરુદ્ધ ત્રિં વિરુદ્ધ નહિ તે, વિરોધ
 વગરનું, એક ઠેકાણે સાથે રહેનાર, નહિ
 અટકેલ, નહિ રોકેલ.
 અવિરોધ પું વિરોધનો અભાવ, એક
 ઠેકાણે રહેવું, એકમાં સમાવેશ, વિવાદનો
 અભાવ.
 અવિરોધ ત્રિં વિરોધ વગરનું.
 અવિલ ત્રિં ખડા વગરનું, છિદ્ર રહિત.
 અવિલક્ષણ ત્રિં એક સરખા રૂપવાળું,
 ભેદ પાડનાર ધર્મથી રહિત.
 અવિલક્ષ્ય ત્રિં બહાના વગરનું, નિષ્કપટ,
 ઉદ્દેશ્યરહિત, બાહ્યના લક્ષ્ય વગરનું, ઉ-
 પાયરહિત.
 અવિલમ્બ પું વિલંબનો અભાવ, ઉતાવળ.
 અવિલમ્બન નં શીઘ્ર, સત્વર.
 અવિલમ્બ ત્રિં વિલંબ વગરનું, ઉતાવળીયું.
 અવિલમ્બિત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અવિલમ્બિત નં શીઘ્ર, સત્વર.
 અવિલા સ્ત્રીં ઘેરી.
 અવિલાસ પું વિલાસનો અભાવ, અપ્રકાશ.
 અવિલાસ ત્રિં વિલાસવગરનું, પ્રકાશવગરનું.
 અવિવક્ષિત ત્રિં કહેવાને નહિ ઇચ્છેલ,
 તાત્પર્યના અવિષયરૂપ.
 અવિચર ત્રિં છિદ્રવગરનું, ઘાડું.
 અવિવાચ્ય ત્રિં તે નામનો એક યશ.
 અવિવાદ પું વિવાદનો અભાવ, વિરુદ્ધ વાદ
 નહિ તે, એક મતપણું, અન્યવહાર, વિ-
 રોધનો અભાવ.
 અવિવાદ ત્રિં વિરુદ્ધ વાદરહિત એકમત-
 વાળું,
 અવિવાદિન ત્રિં વિવાદ નહિ કરનાર.

અવિવાહિત ત્રિં જેનો વિવાહસંસ્કાર ન
 થયો હોય તે, નહિ પરણેલ.
 અવિવાહિન ત્રિં નહિ પરણેલ.
 અવિવાહ્ય ત્રિં વિવાદને અપોગ્ય
 અવિવિત્ત ત્રિં એક થયેલ, વિવેકશૂન્ય,
 અન્યોન્ય એક રૂપરૂપ થયેલ.
 અવિવેક પું વિવેક નહિ તે, મિથ્યાજ્ઞાન.
 અવિવેક ત્રિં વિવેકવગરનું.
 અવિવેકતા સ્ત્રીં અવિવેક.
 અવિવેકત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 અવિવેકિન ત્રિં અવિવેકી, વિવેકવગરનું.
 અવિવેકિતા સ્ત્રીં અવિવેકીપણું
 અવિવેકિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 અવિવેચક ત્રિં કાર્ય-અકાર્યના વિવેક
 વગરનું.
 અવિવેચકતા સ્ત્રીં કાર્ય-અકાર્યના વિવેકી
 પણ્યનો અભાવ.
 અવિવેચકત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 અવિવેચના સ્ત્રીં વિવેકનો અભાવ.
 અવિવેન ત્રિં ઇચ્છા કરવાના સ્વભાવવાળું,
 પ્રતિજ્ઞાશીલ.
 અવિશંકા ત્રિં વિશેષ શંકારહિત.
 અવિશંકા સ્ત્રીં વિશેષ શંકાનો અભાવ.
 વિશંકિત ત્રિં વિશેષ કરી શંકારહિત.
 જેને શંકા ઉત્પન્ન નથી થઈ તે.
 અવિશસ્તુ ત્રિં યશ્વપશુની હિંસા કરવામાં
 અકુશળ. યશ્વપશુને કાપનાર.
 અવિશુદ્ધ ત્રિં શુદ્ધ નહિ તે, દોષવાળું.
 અવિશુદ્ધિ સ્ત્રીં શુદ્ધિ નહિ તે-દોષ.
 અવિશેષ પું વિશેષ ભેદક ધર્મનો અભાવ,
 અભેદ, એકતા.
 અવિશેષજ્ઞ ત્રિં વિશેષ નહિ જાણનાર.
 અવિશેષિત ત્રિં વિશેષ ધર્મવાળું નહિ તે.
 અવિશ્રાન્ત ત્રિં વિરામરહિત, સતતનું, કલેશ
 નહિ પામેલું.
 અવિશ્રામ પું વિશ્રામનો અભાવ.

અવિશ્વસનીય

૧૪૨

અવૃષ્ટિ

અવિશ્વસનીય ત્રિં વિશ્વાસ કરવાને અ-
યોગ્ય.

અવિશ્વસ્ત ત્રિં વિશ્વાસયોગ્યતારહિત.

અવિશ્વાસ પું વિશ્વાસનો અભાવ, વિ-
શ્વાસનો અનાધાર, વિશ્વાસને અયોગ્ય
પદાર્થ.

અવિશ્વાસા સ્ત્રીં લાંબા કાળથી વીધાયેલી
ગાય.

અવિશ્વાસિન પું વિશ્વાસ નહિ કરનાર.

અવિશ્લિષ્ટ ત્રિં ત્રિયોગ નહિ પામેલ, સ-
માગમ નહિ પામેલ.

અવિષ પું સમુદ્ર, રાગ.

અવિષ ત્રિં ઝેર વગરનું, રક્ષણ કરનાર.

અવિષક્ત ત્રિં નહિ લાગેલ, નહિ વળગેલ.

અવિષમ ત્રિં વિષમ નહિ તે, સુગમ,
સારી રીતે ગ્રહણ કરી શકાય તે.

અવિષય પું વિષયનો અભાવ, પ્રતિપાદન
કરવાને અયોગ્ય.

અવિષય ત્રિં વિષયશૂન્ય, વિષયરહિત.

અવિષદ્ય ત્રિં સહન કરવાને અશક્ય, બી-
જાએ પરાભવ નહિ કરવા યોગ્ય, માપવાને
અશક્ય.

અવિષા સ્ત્રીં નદી.

અવિષી સ્ત્રીં નદી.

અવિષ્મ્મ પું આલંબન-આધારનો અભાવ.

અવિષ્મ્મ ત્રિં આલંબન-આધારવગરનું.

અવિષ્ત ત્રિં અતિશય રક્ષા કરનાર.

અવિઘ્ના સ્ત્રીં ગમન કરવાની ધૃતિ.

અવિસ્ નં રક્ષણ, ગતિ-જનું તે.

અવિસંવાદ પું પ્રમાણને અનુસરવું, યથાર્થ
વિધયનું.

અવિતંવાદિન ત્રિં પ્રમાણને અનુસરનાર,
યથાર્થ વિધયવાળું, સફળ પદાર્થ.

અવિસોદ નં ઘેટાં-બકરાનું દૂધ.

અવિસોદ ત્રિં સહન નહિ કરેલ.

અવિસ્થલ નં મહાભારતમાં કહેલ એક
ગામ.

અવિસ્પષ્ટ નં વિશેષ કરી સ્પષ્ટ નહિ તે.

અવિસ્મરણ નં ભૂતવું નહિ તે, સ્મરણ.

અવિસ્મરણ ત્રિં નહિ ભૂલનાર, સ્મૃતિવાળું.

અવિસ્મૃત ત્રિં નહિ ભૂલાયેલ, સ્મરણમાં
આવેલ.

અવિહર્ષત ત્રિં નહિ ધ્રુવેલ, અનિષ્ટ.

અવિહિત ત્રિં શાસ્ત્રે નિષેધ, નહિ કરેલ.

અવિક્લત ત્રિં હિંસા કરવાને અયોગ્ય.

અવિહ્વલ ત્રિં અવ્યાકુળ, સ્વસ્થ.

અવી સ્ત્રીં અટકાવવાળી સ્ત્રી.

અવીકાશ પું પ્રકાશનો અભાવ.

અવીકાશ ત્રિં પ્રકાશરહિત.

અવોક્ષણ નં દર્શનનો અભાવ-ન જોવું તે.

અવોક્ષણ ત્રિં નહિ જોનાર, નહિ તપા-
સનાર.

અવીક્ષિત ત્રિં નહિ જોયેલ, નહિ તપાસેલ.

અવીક્ષિત નં નહિ જોવું, નહિ તપાસવું.

અવીચિ પું તે નામનું એક નરક.

અવીચિ ત્રિં તરંગ-મોર્ચા વગરનું.

અવીચિમત્ નં તે નામે એક નરક.

અવીજ ત્રિં બીજ-બી વગરનું જળ વગેરે,
કારણશૂન્ય, બીજ નહિ સ્થાપન કરનાર.

અવીજ પું નિર્બીજ એવો મનોનિગ્રહ.

અવીજ નં વીર્યહીન, નપુંસક, ન ઉગે
એવું ખરાબ બી.

અવીત નં એક પ્રકારનું અનુમાન.

અવોર ત્રિં પુત્રાદિરહિત, પરાક્રમી નહિ તે.

અવીરા સ્ત્રીં પતિ-પુત્ર વગરની સ્ત્રી.

અવૃક ત્રિં આવરણ કરનારરહિત.

અવૃત્તિ સ્ત્રીં આશ્ચર્યિકાનો અભાવ, અવિ-
ધમાન, હયાત નહિ તે.

અવૃત્તિ ત્રિં આશ્ચર્યિકારહિત.

અવૃદ્ધિક નં વ્યાજવગરનું મૂળ ધન.

અવૃધ ત્રિં વૃદ્ધિરહિત, નહિ વધારનાર.

અવૃષ્ટિ સ્ત્રીં વરસાદનો અભાવ.

અવૃષ્ટિ પું વ્રાજવિનાનો મેધ.

અવૃત્ત

૧૫૦

અવ્યક્ત

અવૃત્ત ત્રિં મોટું નહિ તે, નાનું.
 અવેશક ત્રિં જોનાર, તપાસનાર, આવક
 મળક તપાસનાર અધિકારી.
 અવેક્ષણ નં જોતું, તપાસતું, આન રાખતું.
 અવેક્ષમાણ ત્રિં જોતું, તપાસતું.
 અવેક્ષણીય ત્રિં જોવા યોગ્ય, તપાસવા યોગ્ય
 અવેક્ષા સ્ત્રીં અવેક્ષણ શબ્દ જુઓ.
 અવેક્ષિત ત્રિં જોવેલ, તપ સેલ.
 અવેક્ષિતૃ ત્રિં જોનાર, તપાસનાર.
 અવેક્ષ્ય ત્રિં જોવા યોગ્ય, તપાસવા યોગ્ય.
 અવેક્ષ્ય અન્યં જોઈને, તપાસીને.
 અવેદનાજ્ઞ ત્રિં વેદના નહિ જાણનાર.
 અવેદિ સ્ત્રીં જ્ઞાનનો અભાવ.
 અવેદિ ત્રિં સાફ કરેલી પૃથ્વી વગરનું.
 અવેષ ત્રિં નહિ જાણવા યોગ્ય, નહિ જોળ-
 વણ યોગ્ય.
 અવેષ પું ગાયનો વાછરડો.
 અવેષા સ્ત્રીં નહિ પરણવા યોગ્ય સ્ત્રી.
 અવેલ ત્રિં સીમારહિત, મર્યાદારહિત, સ-
 મયરહિત.
 અવેલા સ્ત્રીં ખરાબ વખત, ચૂર્ણ કરેલી
 સોપારી.
 અવેષ્ટ ત્રિં નાશ કરેલ.
 અવેષ્ત ત્રિં વિધિથી નહિ પ્રાપ્ત થયેલ,
 વિધિવગરનું, નિપિદ.
 અવૈષ્ણવ્ય નં પતિરહિતપણાનો અભાવ,
 રંગપો નહિ તે.
 અવૈમત્ય નં એકમતપણું.
 અવૈમત્ય ત્રિં એકમતવાળું.
 અવૈચાત્ય ત્રિં ધૃષ્ટતાનો અભાવ, લગભગ-
 યુક્તપણું.
 અવૈમાત્યા ત્રિં લગભગવાળું, શરમાળ.
 અવૈર નં વૈર નહિ તે.
 અવૈર ત્રિં વૈર વિનાનું.
 અવૈરાગ્ય નં વૈરાગ્ય નહિ તે.
 અવૈરાગ્ય ત્રિં વૈરાગ્ય વગરનું.

અવૈલક્ષણ્ય નં વિલક્ષણતાનો અભાવ,
 જૂઠા ધર્મપણું નહિ તે.
 અવૈલક્ષણ્ય ત્રિં વિલક્ષણતા વગરનું,
 ભેદ વગરનું.
 અર્ચાક્ષણ નં આડે હાથે જાંટવું.
 અર્ચોહ પું ભીજવવું, પડાળવું.
 અર્ચોદ ત્રિં ભીજવેલ, પડાળેલ.
 અર્ચોધ પું મોધ-જાનનો અભાવ, અજ્ઞાન.
 અર્ચોધ ત્રિં અજ્ઞાતી.
 અર્ચોદેષ અન્યં દેવોની નીચેનો દેશ વગેરે.
 અર્ચાષ પું ગરમ અન્ન.
 અર્ચોષીય ત્રિં ગરમ અન્નને હિતકારક
 વસ્તુ વગેરે.
 અર્ચોષ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અરુદ પું વર્ષ.
 અરુદ પું વર્ષનો સ્વામી.
 અરુદપતિ પું ઉપરનો અર્થ.
 અરુદ ત્રિં બકરાં-ઘેટાંમાં થનાર જીન વગેરે.
 અરુદ્યક પું વિજી, કામદેવ, શંકર, સાં-
 ખ્યમતે પ્રધાન, વેદાંતમતે અજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ
 શરીર, સુખુષ્ણિ અવસ્થા.
 અરુદ્યક નં નિરાકાર-શબ્દ.
 અરુદ્યક ત્રિં અરુપષ્ટ એવી હરકોઈ વસ્તુ.
 અરુદ્યકમૂલપ્રમથ પું સંસારરૂપ વૃક્ષ.
 અરુદ્યકરાગ પું લગાર લાલ રંગ.
 અરુદ્યકરાગ ત્રિં લગાર લાલ રંગવાળું.
 અરુદ્યકલિજ્ઞ નં સાંખ્યમતે મહત્ત્વ વગેરે.
 અરુદ્યકલિજ્ઞ ત્રિં અરુપષ્ટ ચિદ્વિવાળો
 રોગ વગેરે.
 અરુદ્યકલિજ્ઞ પું સંન્યાસી.
 અરુદ્યમ ત્રિં વ્યથ નહિ તે,
 અરુદ્યજ્ઞ ત્રિં વિકલ અંગવાળું નહિ તે-
 ખોડખાપણું વગરનું.
 અરુદ્યજ્ઞા સ્ત્રીં શકશિખી નામની વનસ્પતિ.
 અરુદ્યજ્ઞા સ્ત્રીં સંપૂર્ણ અંગવાળી સ્ત્રી.
 અરુદ્યજ્ઞ નં વ્યંજ્યાલકારરહિત કાવ્ય.

અવ્યજ્ઞન

૧૬૧

અવ્યાકૃત

અવ્યજ્ઞન પું શીંગડાં વગરનું પશુ.
 અવ્યજ્ઞન ત્રિં સુંદર લક્ષણરહિત, ચિદ્ધિ
 વગરનું.
 અવ્યજ્ઞા સ્ત્રીં શકશિખી નામની વનરપતિ.
 અવ્યતિકર પું સંસર્ગ-સંબંધનો અભાવ.
 અવ્યતિકર ત્રિં સંસર્ગ-સંબંધરહિત.
 અવ્યતિકર્ણી ત્રિં અસંકીર્ણ-છૂટું છવાયું.
 અવ્યથ પું સર્પ.
 અવ્યથ ત્રિં વ્યથા-ખીડા વગરનું.
 અવ્યથય ધ્રું ઘેડો.
 અવ્યથા સ્ત્રીં વ્યથાનો અભાવ, દરડે, સુંક.
 અવ્યથિ ત્રિં વ્યથાવગરનું, કલેશ નહિ
 પામેલ.
 અવ્યથિન્ ત્રિં વ્યથાવગરનું, નિર્ભય.
 અવ્યથિષ પું સૂર્ય, સમુદ્ર.
 અવ્યથિષી સ્ત્રીં પૃથ્વી, રોત્રિ.
 અવ્યથ્ય ત્રિં વ્યથા વગરનું.
 અવ્યપદેશ્ય ત્રિં કહેવાને અશક્ય.
 અવ્યપદેશ્ય નં ન્યાયમતે નિર્વિકલ્પક જ્ઞાન,
 પરબ્રહ્મ.
 અવ્યપેક્ષ ત્રિં વિશેષે કરી અપેક્ષા વગરનું.
 અવ્યપેક્ષા સ્ત્રીં વિશેષે કરી અપેક્ષાનો
 અભાવ.
 અવ્યભિચરિત ત્રિં વ્યભિચાર શૂન્ય હેતુ
 વગેરે, અગ્રાધિત.
 અવ્યભિચાર પું વ્યભિચારનો અભાવ.
 અવ્યભિચારિન્ ત્રિં ક્રોધ પશુ પ્રતિકૂલ
 હેતુ વડે નિવારવાને અશક્ય, અગ્રાધિત
 વિષય, વ્યભિચારવગરનું.
 અવ્યય પું નં સર્વ વિલક્ષિતમાં તથા
 સર્વ વ્યયનમાં એક રૂપવાળો શબ્દ.
 અવ્યય પું શિવ, વિબળ.
 અવ્યય ત્રિં વિકારશૂન્ય, પ્રવાહરૂપે સર્વદા
 રહેલ, અવિનાશી ધ્વજ આપનાર.
 અવ્યય નં પરબ્રહ્મ.
 અવ્યયાત્મન્ ત્રિં અવિનાશી સ્વભાવવાળું.

અવ્યયીભાવ પું વ્યાકરણસિદ્ધ એક સમાસ.
 અવ્યય ત્રિં વ્યય નહિ તે, સજ્જ, સાર્થક.
 અવ્યલીક ત્રિં પ્રિય, સત્ય.
 અવ્યવધાન નં વ્યવધાનનો અભાવ, સ-
 મીપપણું.
 અવ્યવધાન ત્રિં વ્યવધાન વગરનું.
 અવ્યવસાય પું નિશ્ચયનો અભાવ, ઉદ્વ-
 મનો અભાવ.
 અવ્યવસાયવત્ ત્રિં વ્યવસાયરહિત, અ-
 નુગમી, નિશ્ચયરહિત.
 અવ્યવસાયિન્ ત્રિં નિશ્ચયવગરનું, ઉદ્વમ
 વગરનું.
 અવ્યવસ્ય ત્રિં વ્યવસ્થા વગરનું, ગિચ્છિતિ
 રહિત, મર્યાદા વગરનું, ચંચળ, અવિહિત,
 અનિયમિત.
 અવ્યવસ્યા સ્ત્રીં નિયમનો અભાવ, સાસ્ત્રા-
 દિથી વિરુદ્ધ વ્યવસ્થા, અવિધિ, વ્યવસ્થા
 નહિ તે.
 અવ્યવસ્થિત ત્રિં સાસ્ત્રાદિની મર્યાદારહિત,
 અનિયત, ચંચળ.
 અવ્યવહરણીય ત્રિં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 અવ્યવહાર્ય ત્રિં વ્યવહાર નહિ સંભવ
 હોયક.
 અવ્યવહિત ત્રિં વ્યવધાન વગરનું, સંસ્કાર
 સંબંધવાળું.
 અવ્યવહત ત્રિં જોની સાથે વ્યવહાર નથી
 કર્યો તે, ભોગ વગેરેથી અદ્વિષિત.
 અવ્યસન નં વ્યસનનો અભાવ.
 અવ્યસન ત્રિં વ્યસનવગરનું.
 અવ્યસનિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અવ્યસ્ત ત્રિં અવિશિષ્ટ, છૂટું નહિ થયેલ,
 બૂટું નહિ થયેલ, એકત્ર થયેલ.
 અવ્યાકુલ ત્રિં વ્યાકુળ નહિ તે, સ્વસ્થ.
 અવ્યાકૃત ત્રિં વેદાંત મતે-પ્રકટ નહિ
 થયેલ બીજા રૂપ અને જગતનું કારણ
 અજ્ઞાન, સાંપ્રત્યાદિમતે પ્રધાન.

અઢ્યાહ્યા

૬૫૨

અશનાયા

અઢ્યાહ્યા સ્ત્રીં વ્યાખ્યાનો અભાવ.
 અઢ્યાજ્ઞ પું નં છળનો અભાવ, કપટ
 નહિ તે.
 અઢ્યાજ્ઞ ત્રિં છળ વગરનું, નિષ્કપટ.
 અઢ્યાપક ત્રિં વ્યાપક નહિ તે, પરિચિન્ન.
 અઢ્યાપાર પું વ્યાપારનો અભાવ.
 અઢ્યાપાર ત્રિં વ્યાપાર વગરનું.
 અઢ્યાપિતા સ્ત્રીં અઢ્યાપીપણું.
 અઢ્યાપિત્વ નં અઢ્યાપીપણું.
 અઢ્યાપિન્ ત્રિં અઢ્યાપક, વ્યાપક નહિ
 તે, પરિચિન્ન.
 અઢ્યાપ્ત ત્રિં વ્યાપ્ત નહિ તે, અમુક પ્ર-
 માણથી પરિચિન્ન.
 અઢ્યાપ્તિ સ્ત્રીં વ્યાપ્તિનો અભાવ.
 અઢ્યાપ્ય ત્રિં વ્યાપ્તિયુક્ત નહિ તે, વ્યાપ્તિ
 શન્ય, વ્યાપ્તિરહિત.
 અઢ્યાપ્યવૃત્તિ ત્રિં પોતાના અધિકરણમાં
 અમુક અંશમાં અથવા અમુક કાળમાં
 નહિ રહેલ પદાર્થ.
 અઢ્યાયામ પું પરિશ્રમનો અભાવ, કસરત
 નહિ તે, વિશેષે કરી વિસ્તારનો અભાવ.
 અઢ્યાયામ ત્રિં પરિશ્રમરહિત, કસરત
 નહિ કરનાર, વિશેષે કરી વિસ્તારરહિત.
 અઢ્યાવર્તક ત્રિં ખીન્ન તરફથી નહિ
 અટકાવનાર.
 અઢ્યાવર્તન નં ખીન્ન તરફથી નહિ અ-
 ટકાવવું તે.
 અઢ્યાવર્તન ત્રિં વ્યાવૃત્તિરહિત.
 અઢ્યાહત ત્રિં વ્યાધાતરહિત, નહિ અટકેલ
 અઢ્યાહત નં સત્ય વાક્ય.
 અઢ્યાહતત્વ નં વ્યાધાતનો અભાવ, વા-
 ણીનો એક ગુણ.
 અઢ્યાહત ત્રિં નહિ અટકેલ, વ્યાધાતશન્ય.
 અઢ્યુચ્છિસિ સ્ત્રીં વાણીના ગુણોમાંનો એક
 ગુણ.
 અઢ્યુત્પન્ન ત્રિં અવયવે અવયવના અર્થ.

અનપૂર્વકે શબ્દોના અવયવાર્થને નહિ
 જાણનાર
 અઢ્યુત્થિતિ સ્ત્રીં ઉત્થાનનો અભાવ, નહિ
 ઉઠવું તે, વાણીનો એક ગુણ.
 અઢ્યણ ત્રિં વણુરહિત, ક્ષન-ધા વગરનું.
 અઢ્યણ નં તે નામનો એક નેવરોગ.
 અઢ્યત્ત ત્રિં શાસ્ત્રોક્ત નિયમ વગરનું.
 અઢ્યત્ય ત્રિં મતને હિતકારક નહિ તે.
 અશ સ્વાદિં આં સકં સેટુ એકત્ર થવું,
 વ્યાપવું.
 અશ ક્ષ્વાદિં પરં સકં સેટુ ભોજન ક-
 રવું, ખાવું.
 અશકુન પું અપશુકન, અનિષ્ટસૂચક દુષ્ટ
 નિમિત્ત.
 અશક્ત ત્રિં અસમર્થ, કાષ્ટપણ કામમાં
 અસમર્થ.
 અશક્તા સ્ત્રીં અસમર્થપણું.
 અશક્તત્વ નં અસમર્થપણું.
 અશક્તિ સ્ત્રીં સામર્થ્યનો અભાવ, અ-
 શકતપણું.
 અશકુંભી સ્ત્રીં પાણી ઉપર થતું એક
 જાતનું ધાસ.
 અશક્ય ત્રિં ન બની શકે તેવું, અસાધ્ય.
 અશંક ત્રિં શંકા વગરનું, નિર્ભય.
 અશંકા સ્ત્રીં શંકા-સંશય નહિ તે, ત્રા-
 સનો અભાવ.
 અશંકિત ત્રિં નિર્ભય, સંદેહરહિત.
 અશનુ પું અન્નમાં, કપૂર, શનુ નહિ તે-
 મિત્ર.
 અશનુ ત્રિં શનુવગરનું.
 અશન નં પું એક જાતનું ઝાડ, વ્યાપવું,
 ભોજન કરવું, અન્ન, ખોરાક.
 અશનપર્ણી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.
 અશના સ્ત્રીં ભોજનની ઇચ્છા-ભૂખ.
 અશનાયા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અશનાયિત

૧૬૩

અશીતિ

અશનાયિત ત્રિં ભોજનની ઇચ્છાવાળું,
ભૂખ્યું.
અશનાયિત નં ભોજનની ઇચ્છા-ભૂખ.
અશનાયુક ત્રિં ભોજનની ઇચ્છાવાળું-
ભૂખ્યું.
અશનિ પું મેઘમાં ઉત્પન્ન થતું તેજ,
ઈન્દ્ર, ઇન્દ્રનું વજ્ર, અગ્નિ, વીજળી,
વીજળીનો અગ્નિ.
અશબ્દ ત્રિં શબ્દહીન, શબ્દરહિત.
અશબ્દ નં પરબ્રહ્મ.
અશરીર ત્રિં શરીરવગરનું.
અશરીર પું પરમેશ્વર.
અશરીરત્વ નં શરીરના સંબંધથી રહિ-
તપણું-ભોક્ષ.
અશરીરતા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
અશરીરિન્ ત્રિં શરીરધારી નહિ તે.
અશર્મ્મન નં સુખ નહિ-દુઃખ.
અશર્મ્મન ત્રિં સુખ વગરનું-દુઃખી.
અશાસ્ત્ર ત્રિં શાખાવગરનું.
અશાસ્ત્રા સ્ત્રીં શાખાનો અભાવ, એક
બાતનું ધાસ.
અશાન્ત ત્રિં શાંત નહિ તે.
અશાન્તિ સ્ત્રીં શાંતિનો અભાવ.
અશાન્તિ ત્રિં શાંતિવગરનું.
અશાશ્વત ત્રિં અનિત્ય, અસ્થિર.
અશાસન નં શાસનનો અભાવ.
અશાસન ત્રિં શાસનશત્રુ.
અશાસ્ત્ર નં નાસ્તિક વગેરેનાં શાસ્ત્ર.
અશાસ્ત્રીય ત્રિં શાસ્ત્રોક્ત નહિ તે, શાસ્ત્ર-
વિરુદ્ધ.
અશાસ્ત્ર્ય ત્રિં શાસન કરવાને અશક્ય
જેને શિખામણુ ન આપી શકાય તે.
અશિક્ષિત ત્રિં નહિ શીખેલ, નહિ કેળ-
વાયેલ.
અશિત ત્રિં ખાધેલ, ખાધેને તૃપ્ત થયેલ.
અશિત નં ખાતું.

અશિષ પું ચોર, દેવમુક્ત્ય ચર.
અશિથિલ ત્રિં શિથિલ નહિ તે, દબ.
અશિપદ ત્રિં સ્વીપદ નામના પગના રો-
ગવગરનું.
અશિમદ ત્રિં અહિંસક.
અશિર નં હીરો.
અશિર પું રાક્ષસ, અગ્નિ, સૂર્ય, વાયુ.
અશિરસ્ પું મસ્તક વિનાનું ધક.
અશિરસ્ ત્રિં મસ્તક વગરનું, અગ્રભા-
ગરહિત.
અશિરસ્સ્નાન નં મસ્તક પલાખ્યાવિનાનું
સ્નાન.
અશિરા સ્ત્રીં હરકોઇ સ્ત્રી.
અશિષ નં અમંગળ.
અશિષ ત્રિં મંગલિક નહિ તે, ઉમ, અ-
મંગળસૂચક.
અશિષી સ્ત્રીં રાક્ષસણી.
અશિશિષા સ્ત્રીં ભોજનની ઇચ્છા.
અશિશુ ત્રિં શિશુ-ખાળક નહિ તે, નવ
વર્ષની વયનું.
અશિશ્વિકા સ્ત્રીં છોકરાં વિનાની સ્ત્રી.
અશિશ્વી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
અશિષ્ટ ત્રિં નહિ ઉપદેશક, નહિ શાસન
કરેલ, અસાધુ, દુષ્ટ, નાસ્તિક, બલિચારી.
અશિષ્ટ ત્રિં અત્યંત ભોજન કરનાર.
અશિષ્ટ પું અગ્નિ.
અશીત નં શીતળ નહિ તે, ગરમરુપર્ય.
અશીત ત્રિં હિમની ખાધા વગરનું, ગ-
રમ, ઉતું.
અશીતકર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાક.
અશીતકિરણ પું ઉપરના અર્થ.
અશિતઙ્ગવીન ત્રિં જેમાં પ્રથમ ગાયો
વગેરે ચરી હોય તેવું ખેતર વગેરે.
અશીતમ પું અત્યંત ખાનાર-અગ્નિ.
અશીતિ સ્ત્રીં એંશીની સંખ્યા-એંશીની
સંખ્યાવાળું.

અશતિક

૧૫૪

અશ્ત

અશીતિક ત્રિં એંશીની સંખ્યાથી મપાયેલ.
અશીર્ષિક ત્રિં મરતકવગરનું, અગ્રભાગ-
રહિત.

અશીલ નં દુષ્ટ સ્વભાવ.

અશીલ ત્રિં શીત્રવગરનું, વ્યભિચારી.

અશુષ્ ક્ષીં શોકનો અભાવ.

અશુષ્ ત્રિં શોક વગરનું.

અશુચિ ત્રિં શૌચરહિત, અપવિત્ર, કાળું,
સ્થામ.

અશુચિ પું કાળો રંગ.

અશુચિતા ક્ષીં અપવિત્રપણું.

અશુચિત્વ નં ઉપર જુઓ.

અશુદ્ધ ત્રિં શુદ્ધ નહિ તે, અપવિત્ર, દુષ્ટ,
દોષવાળું.

અશુદ્ધિ ક્ષીં શુદ્ધિનો અભાવ-અપવિત્રતા.

અશુદ્ધિ ત્રિં શુદ્ધિ વગરનું, અપવિત્ર.

અશુભ નં અમંગળ, પાપ.

અશુભ ત્રિં અમાંગલિક, અમંગલસૂચક,
અપવિત્ર.

અશુભ્ર પું ધોળો રંગ નહિ તે-કાળો રંગ.

અશુભ્ર ત્રિં ધોળું નહિ તે-સ્થામ.

અશુશ્ર્વા ક્ષીં સેવા કરવાની ઇચ્છાનો
અભાવ.

અશુષ્ ત્રિં નહિ સુકાનાર.

અશૂન્ય ત્રિં ખાલી નહિ તે, ભરેલું, પૂર્ણ.

અશૂન્યશયન નં તે નામનું એક વ્રત-આ-
વજુ વદિ ત્રીજે કરવાનું હોય છે તે.

અશૂન્યશયનવ્રત નં ઉપરનો અર્થ.

અશૂત ત્રિં અપકવ, કાચું.

અશેષ ત્રિં સુખ કરનાર.

અશેષ ત્રિં શેષરહિત, બધું, સમગ્ર.

અશેષ નં શેષ નહિ તે, બાકી નહિ તે.

અશોક પું શોકનો અભાવ, આસોપાસવ,
ખેલસરી, વિખજી.

અશોક નં પારો.

અશોક ત્રિં શોક વગરનું.

અશોકતીર્થ નં કાશીક્ષેત્રની અંદર આવેલ
એક તીર્થ.

અશોકવિરાગ્ર નં તે નામનું એક વ્રત.

અશોકપૂર્ણિમા ક્ષીં ફાગણ શુદ્ધ પુર્ણિમા
સુધી ૬૨ પુર્ણિમે કરવાનું વ્રત.

અશોકરોહિણી ક્ષીં કટુકા નામની વન-
સ્પતિ-કટુ.

અશોકવદ્ધી ક્ષીં ચૈત્ર મહિનાની બન્ને
પખવાડીઆની છક.

અશોકા ક્ષીં કટુકા નામની વનસ્પતિ,
ચૈત્ર શુદ્ધ ૬, જૈન શાસનની એક દેવી.

અશોકારિ પું કદંબનું ઝાડ.

અશોકાષ્ટમી ક્ષીં ચૈત્ર શુદ્ધિ આઠમ.

અશોષ્ પું શોકનો અભાવ.

અશોચ્ય ત્રિં શોકને માટે અયોગ્ય, નહિ
શોક કરવા લાયક.

અશોધન નં શોધનનો અભાવ, નહિ
શોધનું તે.

અશોધન ત્રિં શોધન વગરનું, મલિન.

અશોધિત ત્રિં નહિ શોધિત, નહિ સાફ
કરેલ.

અશોભન ત્રિં સાફ નહિ તે, ખરાબ.

અશોભન નં મંડનનો અભાવ.

અશોખ્ય ત્રિં સુકવવાને અશક્ય.

અશૌચ નં અપવિત્રતા, સ્પર્શ, એક પ્રકારનો
અધર્મ.

અશૌચસંકર પું જન્મસૂતક અને મૃત્યુ
સૂતકની વચ્ચે ફરી પ્રાપ્ત થયેલ જન્મ-
મૃત્યુસૂતક.

અશૌચાન્ત પું સૂતકનો અંત, અપવિત્ર-
તાનો અંત.

અશૌચ્ય નં અશૌચ શબ્દ જુઓ.

અશૌચ્ય ત્રિં અશુચિમાં થનાર-હોનાર.

અશૌચ્ય નં શૌચનો અભાવ, અપરાધમ.

અશૌચ્ય ત્રિં શૌચ વગરનું, પરાક્રમરહિત.

અશ્ન ત્રિં વ્યાપ્ત થવાના સ્વભાવવાળું, બો-
જન કરવાના સ્વભાવવાળું.

અશ્ર

૧૬૨

અશ્રિ

અશ્ર પું તે નામનો એક અસુર, મેધ.
 અશ્રીતપિચતા સ્ત્રીં ખાઓ-પીઓ એમ
 જે ક્રિયામાં કહેવામાં આવે છે તે ક્રિયા.
 અશ્મ પું પર્વત, મેધ.
 અશ્મક પું તે નામનો એક ઋષિ, દક્ષિણ
 દેશમાંનો એક દેશ.
 અશ્મકવલી સ્ત્રીં જંગલી કુળનું ઝાડ.
 અશ્મકુટ્ટ પું એક જાતનો વાનપ્રસ્થ.
 અશ્મકુટ્ટક પું ઉપરનો અર્થ.
 અશ્મકેતુ સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ-પથરનો
 પથ્થ શાદી નાખનાર ઝાડ.
 અશ્મગંધા સ્ત્રીં આશંધ.
 અશ્મગર્ભ પું મરકત મણિ-પાનાં.
 અશ્મગર્ભજ પું મરકત મણિ.
 અશ્મગુહ પું પથરનો ગોળો.
 અશ્મઘ્ન પું અશ્મકેતુ શબ્દ જુઓ.
 અશ્મજ નં પથરથી ઉત્પન્ન થયેલ-શિવા-
 છત, લોહું.
 અશ્મજતુ નં શિલાછત.
 અશ્મજતુક નં શિલાછત.
 અશ્મજાતિ સ્ત્રીં મરકત મણિ-પાનાં.
 અશ્મહારણ પું ટાંકણું.
 અશ્મદિષુ ત્રિં પથરમય, આયુધવાળું.
 અશ્મન પું પથર, મેધ, પર્વત.
 અશ્મન ત્રિં પું વ્યાપક.
 અશ્મન્ત પું અશુભ ક્ષેત્ર, ચુલ, ભટ્ટી.
 અશ્મન્તક પું નં ચૂલ, એક જાતનું ધાસ,
 દીવાનું ઝાડન.
 અશ્મન્તક પું એક જાતનું ઝાડ.
 અશ્મમ્મય ત્રિં પથરમય.
 અશ્મપુણ્ય નં શિલાછત.
 અશ્મમાલ નં લોહાની ખાડણી-દસ્તો.
 અશ્મભિદ્ પું પથરનો ભેદનાર ઝાડ.
 અશ્મભેદ પું ઉપરનો અર્થ.
 અશ્મભેદક પું ઉપરનો અર્થ.
 અશ્મયોનિ પું મરકત મણિ-પાનાં.

અશ્મર ત્રિં પથરમંથરી.
 અશ્મરથ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 અશ્મરી સ્ત્રીં મૂતકૃત્-પથરીનો રોગ.
 અશ્મરીઘ્ન પું પથરીનો નાશ કરનાર-વ-
 રણ વૃક્ષ.
 અશ્મરીહર પું દેવધાન્ય.
 અશ્મવત્ ત્રિં જેમાં પથર ધણા હોય તે
 દેશ વગેરે.
 અશ્મસાર પું નં લોહું.
 અશ્મસાર ત્રિં પથર જેવું કંઠણ.
 અશ્મહન્યમ્ન નં લોહાનું જનાવેલું હથિઆર.
 અશ્માદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાં પ્રસિદ્ધ
 શબ્દગણ.
 અશ્માર્મ નં પથરીનો રોગ.
 અશ્મીર પું નં પથરીનો રોગ.
 અશ્મોત્થ નં શિલાછત.
 અશ્ર નં નેત્ર જળ-આંસુ
 અશ્રજ્ઞ ત્રિં શ્રદ્ધાવગરનું.
 અશ્રદ્ધાન નં શ્રદ્ધા નહિ કરતું, નહિ
 માનતું.
 અશ્રદ્ધા સ્ત્રીં શ્રદ્ધાનો અભાવ.
 અશ્રદ્ધેય ત્રિં શ્રદ્ધા કરવાને અયોગ્ય,
 વિશ્વાસ નહિ રાખવા લાયક.
 અશ્રપ પું રાક્ષસ.
 અશ્રમ પું શ્રમનો અભાવ.
 અશ્રમ ત્રિં શ્રમ વગરનું.
 અશ્રવણ નં શ્રવણનો અભાવ.
 અશ્રવણ ત્રિં શ્રવણરહિત, શ્રવણેન્દ્રિયરહિત.
 અશ્રવણ પું સર્પ.
 અશ્રાદ્ધભોજિન ત્રિં શ્રાદ્ધભોજન નહિ
 કરનાર.
 અશ્રાદ્ધિન ત્રિં શ્રાદ્ધ અને પંચપ્રસાદરહિત.
 અશ્રાન્ત ત્રિં નહિ થકેલ, શ્રમવગરનું.
 અશ્રાન્ત નં હમેશ, નિરાંતર, વિશ્રાંતિ
 નહિ તે.
 અશ્રિ સ્ત્રીં ધર વગેરેનો ખૂણો.

અગ્રી

૧૮૬

અશ્વચિકિત્સક

અગ્રી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અગ્રી ત્રિં શોભા વગરનું, લક્ષ્મી વગરનું.

અગ્રીક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અગ્રીર ત્રિં ખરાય લક્ષ્મીવાળું, ખરાય શોભાવાળું.

અગ્રીર નં અમંગળ.

અશ્વ નં નેત્રજળ, આંસુ.

અશ્વત ત્રિં નહિ સાંભળેલ, શાસ્ત્રજ્ઞાનમ્હિત-રૂપ.

અશ્વુતિ સ્ત્રીં નહિ સાંભળવું તે.

અશ્વુતિ ત્રિં નહિ સાંભળનાર.

અશ્વુપાત પું આંસુ સારવાં-રડવું.

અશ્વુમુખ ત્રિં નેત્રજળથી ભરેલ મુખવાળું.

અશ્વુશાલિન ત્રિં આંસુવાળું.

અશ્વેયસ્ ત્રિં અત્યંત હીણું-હલકું.

અશ્વેષ્ઠ ત્રિં શ્રેષ્ઠ નહિ તે, હલકું.

અશ્વૌત ત્રિં વેદોક્તવિરૂદ્ધ, ધર્મશાસ્ત્રવિરૂદ્ધ.

અશ્લાઘ ત્રિં વખાણવગરનું, ગવરેહિત, વિનીત.

અશ્લાઘનીય ત્રિં નહિ વખાણવા યોગ્ય.

અશ્લાઘા સ્ત્રીં વખાણુનો અભાવ, પેતાનો ગર્વ નહિ કરવો તે.

અશ્લાઘ્ય ત્રિં નહિ વખાણવા યોગ્ય.

અશ્લિષ્ટ ત્રિં અસંગત, સંબંધવગરનું, શ્લેષ-વગરનું કાવ્ય વગેરે.

અશ્લીક ત્રિં લક્ષ્મીવિરૂદ્ધ, લક્ષ્મીનો નાશ કરનાર.

અશ્લીલ નં શરમારે તેવું વાક્ય, ગ્રામ્ય ભાષા, કાવ્યનો એક દોષ, નિંદાઃપંજક વાક્ય.

અશ્લીલ ત્રિં શોભાવગરનું.

અશ્લેષ ત્રિં સંબંધવગરનું.

અશ્લેષ નં શ્લેષ વગરનું કાવ્ય.

અશ્લેષા સ્ત્રીં સત્યાવીર નક્ષત્રોમાંનું નવમું નક્ષત્ર.

અશ્લેષાજ ત્રિં અશ્લેષા નક્ષત્રમાં જન્મેલ.

અશ્લેષાજ પું કેતુ ગ્રહ.

અશ્લેષાજાત ત્રિં અશ્લેષા નક્ષત્રમાં જન્મેલ.

અશ્લેષામય પું કેતુ ગ્રહ.

અશ્લેષામૃ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અશ્લેષાશાંતિ સ્ત્રીં અશ્લેષા નક્ષત્રમાં જન્મનિમિત્તે શાંતિ.

અશ્વ પું ઘોડો, એક જાતની પુરુષજાતિ, એક પ્રકારનો અગ્નિ, વ્યાપક, ચક્રવર્તી એક ક્ષત્રિય.

અશ્વક પું ખરાય ઘોડો, જેનો સ્વામી જાણુવામાં નથી તેવો ઘોડો.

અશ્વક ત્રિં ઘોડાથી વિચરનાર, ઘોડા જેવું.

અશ્વકન્દા સ્ત્રીં આસંધ.

અશ્વકન્દિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અશ્વકર્મ પું નીચેના અર્થ.

અશ્વકર્મક પું એક જાતનું ઝાડ, ઘોડાનો કાન.

અશ્વકિની સ્ત્રીં અશ્વિની નક્ષત્ર.

અશ્વકન્દ પું દેવોનો એક સેનાપતિ.

અશ્વસ્રરજ પું ખચ્ચર જાતનો ઘોડો.

અશ્વસુર પું એક ગંધ દ્રવ્ય, અપરા-ગિતા વનસ્પતિ.

અશ્વસુરા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.

અશ્વસુરી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.

અશ્વગંધા સ્ત્રીં આસંધ.

અશ્વગંધાતૈલ નં આસંધનું તેલ.

અશ્વગોયુગ નં બે ઘોડા.

અશ્વગોષ્ઠ નં ઘોડાર, તખેલો.

અશ્વગ્રીવ પું તે નામનો એક દાનવ, વિષ્ણુનો એક અવતાર.

અશ્વઘ્ર પું કરેણું.

અશ્વચક્ર નં ઘોડાઓનો સમૂહ, રાજાની જયયાત્રામાં કહેલ એક ચક્ર.

અશ્વચક્ર પું કુળુના પુત્રે મારેલ સંજાર દૈત્યનો એક સેનાપતિ.

અશ્વચિકિત્સક પું ઘોડાનો વૈદ.

અશ્વચિકિત્સા

૬૫૭

અશ્વલક્ષણ

અશ્વચિકિત્સા સ્ત્રીં ઘોડાના રોગને દૂર કરવાનો ઉપાય.
 અશ્વચ્છિત્ત નં ઘોડાનું ચેદિત, શુભાશુભ-સુચક એક પ્રકારનું શકુન.
 અશ્વતર પું ગધેડાથી ઘોડીમાં ઉત્પન્ન થયેલ ઘોડાની એક જાતિ-અચ્ચર.
 અશ્વતર પું સર્પની એક જાત, ગંધર્વની એક જાત.
 અશ્વત્થ પું પીપળાનું ઝાડ, પીપરનું ઝાડ, સંસાર વૃક્ષ, પીપળાને ફળવાનો કાળ.
 અશ્વત્થ નં અશ્વિની નક્ષત્ર.
 અશ્વત્થક પું પીપળાનું ઝાડ.
 અશ્વત્થક નં પીપળા જે સમયે ફળે છે તે સમયે આપવાનું કરજ.
 અશ્વત્થકુળ પું પીપળાનો પાક-ફળ વગેરે.
 અશ્વત્થમેદ પું એક જાતનું ઝાડ.
 અશ્વત્થા સ્ત્રીં આસો સુદ પુનેમ.
 અશ્વત્થામન પું દ્રોણાચાર્યનો પુત્ર-અશ્વત્થામા, પાંડવસૈન્યમાંનો એક હાથી.
 અશ્વત્થિક ત્રિં પીપળાનાં પાટીયાં ઉપર ફરનાર.
 અશ્વત્થિકા સ્ત્રીં નાનો જંગલી પીપળો.
 અશ્વત્થી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અશ્વદંદ્રા સ્ત્રીં ગોખરનું ઝાડ.
 અશ્વનાય પું ઘોડાનો પાલક.
 અશ્વન્ત પું અશુભ ક્ષેત્ર, મડકું, ચૂલો.
 અશ્વપ પું ઘોડાનો પાલક.
 અશ્વપતિ પું ઘોડાનો પાલક, તે નામનો એક રાજા.
 અશ્વપત્યાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણ-પ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.
 અશ્વપર્ણ ત્રિં ઘોડાના ગમનથી યુક્ત-રથ વગેરે, વ્યાપક ગતિવાળું.
 અશ્વપર્ણ પું મેધ.
 અશ્વપાદ ત્રિં ઘોડાના જેવા પગવાળું.
 અશ્વપાલ પું ઘોડાનો પાલક.

અશ્વપાલક પું ઉપરનો અર્થ.
 અશ્વપુચ્છી સ્ત્રીં જંગલી અડધનું ઝાડ.
 અશ્વપેજ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 અશ્વપેશસ્ ત્રિં ઘોડામાં નિરૂપણ કરવા યોગ્ય.
 અશ્વસ્રવ પું ઘોડો અને ઘોડી.
 અશ્વસ્રાલ પું કાસડો.
 અશ્વસ્રાહુ પું યદુવંશી એક ક્ષત્રિય.
 અશ્વમા સ્ત્રીં પીળળી.
 અશ્વમહિષિકા સ્ત્રીં ઘોડો અને પાડા વચ્ચેનું વૈર.
 અશ્વમાર પું કણ્ઠેરનું ઝાડ.
 અશ્વમારક પું ઉપરનો અર્થ.
 અશ્વમુખ પું એક જાતનો કિન્નર-ગંધર્વ.
 અશ્વમેધ પું તે નામનો એક મઘ.
 અશ્વમેધ પું તે નામનો એક રાજર્ષિ.
 અશ્વમેધિક નં મહાભારતનું ચૌદમું પર્વ.
 અશ્વમેધિક પું અશ્વમેધનું પશુ.
 અશ્વમેધીય પું અશ્વમેધનું પશુ.
 અશ્વયા સ્ત્રીં ઘોડાની ઇચ્છા.
 અશ્વયુ ત્રિં ઘોડાને ઇચ્છનાર, ઘોડાથી યુક્ત.
 અશ્વયુજ સ્ત્રીં અશ્વિની નક્ષત્ર.
 અશ્વયુજ પું આસો મહિનો.
 અશ્વયુજ ત્રિં અશ્વિની નક્ષત્રમાં જન્મેલ, ઘોડારથી યુક્ત, ઘોડાને યોજનાર.
 અશ્વયુજ પું આશ્વિન માસ.
 અશ્વરક્ષ પું ઘોડાનો પાલક-આસદાર.
 અશ્વરક્ષક પું ઉપરનો અર્થ.
 અશ્વરત્ન નં ઉચ્ચૈશ્રવા ઘોડો.
 અશ્વરથ પું ઘોડાથી જોડેલ રથ.
 અશ્વરાજ પું ઉચ્ચૈશ્રવા ઘોડો.
 અશ્વરોધક પું કરેણનું ઝાડ.
 અશ્વરોહ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વલ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 અશ્વલક્ષણ નં ઘોડાનું લક્ષણ.

અશ્વલલિત

૧૫૮

અશ્વિની

અશ્વલલિત નં તે નામનું એક દૃત્ત-છંદ.
 અશ્વલલાલી છીં એક જાતનો સર્પ.
 અશ્વલોમ પું એક જાતનો સર્પ.
 અશ્વવજ્ર પું એક જાતનો દેવ-અંધર્વ.
 અશ્વવહ્નિ પું ઘોડો અને ઘોડી.
 અશ્વવત્ત્રિં ઘોડાવાળું.
 અશ્વવત્ અવ્યં ઘોડા જેવું, ઘોડાને યોગ્ય.
 અશ્વવહ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વવાર પું ઘોડાને રોકનાર-સ્વાર.
 અશ્વવારક પું ઉપરનો અર્થ.
 અશ્વવારણ પું રોક જનાવર.
 અશ્વવાહ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વવિક્રયિન્ ત્રિં ઘોડો વેચી આજી-
 વિકા ચલાવનાર.
 અશ્વવિદ્ પું નળ રાજ.
 અશ્વવિદ્ ત્રિં ઘોડાને મેળવનાર.
 અશ્વવૈદ્ય પું ઘોડાનો વૈદ્ય.
 અશ્વશંકુ પું ઘોડો બાંધવાનો ખીલો, દ-
 નુનો એક પુત્ર.
 અશ્વશાલા છીં ઘોડાનો તમેલો, ઘોડાને
 રહેવાનું સ્થાન.
 અશ્વશાસ્ત્ર નં ઘોડાનાં લક્ષણ વગેરે જણાવ-
 નાઈ શાસ્ત્ર.
 અશ્વશિરસ્ નં ઘોડાનું મસ્તક.
 અશ્વશિરસ્ પું તે નામનો એક રાક્ષસ.
 અશ્વચૂગાલિકા છીં ઘોડો અને શિયાળ
 વચ્ચેનું વૈર.
 અશ્વચન્દ્રા છીં ઘોડાથી હર્ષ પામનારી સ્ત્રી.
 અશ્વચદ્ગવ નં છ ઘોડા.
 અશ્વસનિ ત્રિં ઘોડાનું દાન કરનાર.
 અશ્વસા ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 અશ્વસાદ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વસાદિન્ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વસેન પું તે નામનો એક રાજ-જૈન
 તીર્થંકર પાર્શ્વનાથના પિતા, તક્ષકનો પુત્ર
 એક નાગ.

અશ્વસેનનૃપમન્દન પું સનતકુમાર, જૈન
 તીર્થંકર પાર્શ્વનાથ.
 અશ્વસ્તન ત્રિં માત્ર આગે થનાર.
 અશ્વસ્તનિક ત્રિં માત્ર આગે આસે
 તેટલા થનારો સંગ્રહ કરનાર મુદ્રસ્થ.
 અશ્વસ્તોમીય નં ઘોડાની સ્તુતિવાળું એક
 મુકત.
 અશ્વસ્થાન નં અશ્વશાળા.
 અશ્વહનુ પું તે નામનો એક દાનવ.
 અશ્વહન્તુ પું કરેણું ઝાડ.
 અશ્વહન્તુ ત્રિં ઘોડાનો નાશ કરનાર.
 અશ્વહય પું ઘોડાથી જનાર.
 અશ્વાહુદય નં ઘોડાના મનનો ભાવ,
 ઘોડાના માનસિક ભાવને જણાવનારી વિદ્યા.
 અશ્વા છીં ઘોડી.
 અશ્વાક્ષ પું સરસવનું ઝાડ.
 અશ્વાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દસમૂહ.
 અશ્વામય ત્રિં ઘોડાંપ થનારો માલીક.
 અશ્વાયુર્વેદ પું ઘોડાના આયુષને જણાવ-
 નાઈ શાસ્ત્ર.
 અશ્વારિ પું પાડો.
 અશ્વારુદ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વારોહ પું ઘોડેસ્વાર, ઘોડા ઉપર ચઢનાર.
 અશ્વારોહા છીં આરંધ.
 અશ્વારોહિન્ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વાવતાનક પું તે નામનો એક ઋષિ.
 અશ્વાવરોહક પું આસંધનું ઝાડ, ઘોડે-
 સ્વાર.
 અશ્વાવરોહિન્ પું ઘોડેસ્વાર.
 અશ્વિકન ત્રિં ઘોડા ઉપર બેઠેલ.
 અશ્વિન્ પું દિવં અશ્વિનીકુમાર-સ્વર્ગના
 વૈદ્ય.
 અશ્વિન્ ત્રિં ઘોડાથી યુક્ત.
 અશ્વિની છીં સત્યાવીસ પ્રકારે વહેંચાયેલ
 રાશિચક્રનો પહેલો ભાગ, અશ્વિનીનક્ષત્ર.

અશ્વિનીકુમાર

૧૬૬

અષ્ટમજ્જલવૃત

ધોડાનારૂપને ધારણ કરનારી ત્વષ્ટાની
પુત્રી-સૂર્યની સ્ત્રી.
અશ્વિનીકુમાર પું આશ્વિનીકુમાર-સ્વર્ગ
વૈદ્ય.
અશ્વિની પું આશ્વિન માસ.
અશ્વિનીપુત્ર પું દ્વિં આશ્વિનીકુમાર.
અશ્વિનીસુત પું દ્વિં આશ્વિનીકુમાર.
અશ્વીય નં ધોડાનો સમૂહ.
અશ્વીય ત્રિં ધોડાના હિતનું.
અશ્વોરસ નં મુખ્ય દોડો.
અષ્ મ્વાં ઉમં સેટ દીપતું અકં યતું,
બ્રહ્મ કરતું સં
અષ્ઢક્ષીણ ત્રિં ગ્રીમ્ બાણસના કાને નહિ
સાંભળેલ માત્ર બે માણસેજ સાંભળેલ
ખાનગી મસલત વગેરે.
અષાઢ પું અષાઢ મહિનો, બ્રહ્મચારીએ
ધારણ કરવાનો દંડ.
અષાઢક પું ઉપરનો અર્થ.
અષાઢા સ્ત્રીં તે નામનું વીસમું અને એક-
વીસમું નક્ષત્ર.
અષ્ટક નં આઠ અધ્યાયનું પાણિનીય અ-
ષ્ટાધ્યાયી સૂત્ર, આઠ અધ્યાયનો ઋગ્વે-
દનો એક ભાગ, આઠની સંખ્યા, અષ્ટમું.
અષ્ટક ત્રિં આઠની સંખ્યાથી મપાયેલ.
અષ્ટકર્ણ પું બ્રહ્મદેવ.
અષ્ટકર્મન પું રામ.
અષ્ટકા સ્ત્રીં પોપ-માઘ-ફાગણમહિનાની
વડ સાતમ-આઠમ અને નોમ, તે દિવ-
સોમાં કરાતું એક કર્મ, આઠમ, એક વ્રાદ.
અષ્ટકાંગ પું નયપીડ.
અષ્ટકિક ત્રિં અષ્ટકાથી યુક્ત.
અષ્ટકિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
અષ્ટકૃત્વસ્ત્ર અવ્યં આઠવાર.
અષ્ટકોણ ત્રિં આઠ ખૂણવાળું ક્ષેત્ર, તંત્ર-
શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મંત્ર, એક ગતનો કુંડ.
અષ્ટકય ત્રિં આઠથી ખરીદેલ.

અષ્ટગતિક પું ૨૦૫.
અષ્ટગવ નં આઠ ગાય.
અષ્ટગુણ ત્રિં આઠગણું.
અષ્ટગૃહીત ત્રિં આઠવાર ગ્રહણ કરેલ.
અષ્ટચત્વારિંશત્ર સ્ત્રીં અડતાલીસ.
અષ્ટતય ત્રિં આઠ અવયવવાળું.
અષ્ટતારિણી સ્ત્રીં આઠ તારીણી દેરીઓ.
અષ્ટત્રિક નં ચોવીસ, ચોવીસની સંખ્યાવાળું.
અષ્ટત્વ નં આઠની સંખ્યા.
અષ્ટદંડ પું તે નામનો એક દાનવ.
અષ્ટદલ નં આઠ પાંખડીવાળું કમળ.
અષ્ટદિશ સ્ત્રીં બહું આઠ દિશાઓ.
અષ્ટદિક્કરિણી સ્ત્રીં બહું આઠ દિશાઓની
હાથણીઓ.
અષ્ટદિક્કપાલ પું આઠ દિક્કપાલો.
અષ્ટદિગ્ગજ પું આઠ દિશાઓના હાથીઓ.
અષ્ટદ્રવ્ય નં હોમનાં સાધન આઠ દ્રવ્યો.
અષ્ટદ્યા અવ્યં આઠ પ્રકારે.
અષ્ટદ્યાનુ પું બહું સોતું વગેરે આઠ ધાતુઓ.
અષ્ટન પું બહું આઠની સંખ્યા.
અષ્ટપદિકા સ્ત્રીં તે નામનો એક વેલો.
અષ્ટપદી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
અષ્ટપલ નં આઠ તોલા માપનું.
અષ્ટપાદ પું શરભ પશુ, કરોળાઓ.
અષ્ટપાદ પું ઉપરનો અર્થ.
અષ્ટપુષ્પી સ્ત્રીં આઠ ફૂલ.
અષ્ટમુજા સ્ત્રીં આઠ ભુમવાળી મહાસર-
સ્વતી દેવી.
અષ્ટમ ત્રિં આઠમું.
અષ્ટમકાલિક ત્રિં દર ચોથે દિવસે રાત્રે
ભોજન કરનાર એક વાનપ્રસ્થ.
અષ્ટમજ્જલ નં આઠ માંગલિક દ્રવ્ય.
અષ્ટમજ્જલ ત્રિં મોઢું-છાતી-ખરી-કેશ-
પૂછડાં-વગેરે આઠ જોનાં મંગળ હોય તે.
અષ્ટમજ્જલવૃત્ર નં આઠ માંગલિક દ્રવ્યોથી
તૈયાર કરેલું વૈવકથસિદ્ધ એક ઘી,

અષ્ટમભાવ

૧૬૦

અષ્ટિ

અષ્ટમભાવ પુ. જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ જન્મ-
લક્ષમુધીનું આદ્યુ સ્થાન, આરભાવોમાંનો
આઠમો ભાવ.

અષ્ટમાન નં. આઠ મુકીનું કોઈ એક માપ.
કુડવ.

અષ્ટમિકા સ્ત્રી. ચાર તોલાનું એક માપ.

અષ્ટમી સ્ત્રી. આઠમ, આઠમી, તે નામનો
એક વેસો.

અષ્ટમુષ્ટિ પુ. આઠ મુકીનું એક માપ.

અષ્ટમૂર્તિ પુ. મહાદેવ.

અષ્ટમૂર્તિધર પુ. મહાદેવ.

અષ્ટરત્નિ ત્રિ. બંધ કરેલ મુકિવાળા આઠ
હાથ માપવાળું.

અષ્ટલોહક નં. વં. સોનું વગેરે આઠ ઘાતુઓ.

અષ્ટવર્ગ પુ. જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક ચક્ર.

અષ્ટવિધ ત્રિ. આઠ પ્રકારનું.

અષ્ટઅવળ પુ. અઘડેવ.

અષ્ટઅવસ્ પુ. અઘા.

અષ્ટાકપાલ ત્રિ. માટીની આઠ ઠીકરીઓ.

ઉપર સંસ્કારયુક્ત કરેલ પુરોડાશ વગેરે.

અષ્ટાક્ષર ત્રિ. આઠ અક્ષરવાળું ચરણ વગેરે.

અષ્ટાક્ષ પુ. યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આઠ અંગ-
વાળો એક યોગ.

અષ્ટાક્ષધૂપ પુ. તે નામનો તાવનો નાશ
કરનાર એક ધૂપ.

અષ્ટાક્ષમૈથુન નં. આઠ પ્રકારનાં મૈથુન.

અષ્ટાક્ષયોગ પુ. આઠ અંગવાળો યોગ.

અષ્ટાક્ષાર્ચ્ય પુ. આઠ પ્રકારનો પૂજાસામાન.

અષ્ટાક્ષાલેહિકા સ્ત્રી. વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક
અવલેહ.

અષ્ટાષ્ટત્વારિશત્ સ્ત્રી. અડતાલીસ.

અષ્ટાદશ ત્રિ. અઠારની સંખ્યા પૂર-
નાર-અઠારમું.

અષ્ટાદશધાન્ય નં. વં. અઠાર પ્રકારનાં
ધાન્ય.

અષ્ટાદશન ત્રિ. અઠાર.

અષ્ટાદશપરિશિષ્ટા સ્ત્રી. વં. અઠાર
પરિશિષ્ટ વિદ્યાઓ.

અષ્ટાદશપુરાણ નં. વં. અઠાર પુરાણ.

અષ્ટાદશમુજા સ્ત્રી. મહાલક્ષ્મી દેવી,

અષ્ટાદશવિદ્યા સ્ત્રી. વં. અઠાર વિદ્યાઓ.

અષ્ટાદશચિવાદપદ નં. વં. અઠાર
વિવાહસ્થાનો.

અષ્ટાદશસ્મૃતિકારિત્ પુ. વં. અઠાર
સ્મૃતિકારો.

અષ્ટાદશાક્ષ નં. પુ. વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક
પાત્રન.

અષ્ટાદશોપચાર પુ. વં. તંત્રપ્રસિદ્ધ
આસનાદિ અઠાર ઉપચારો.

અષ્ટાદશોપપુરાણ નં. વં. અઠાર ઉપ-
પુરાણો.

અષ્ટાદશાઘિક પુ. વં. અઠાર શબ્દ-
શાસ્ત્રપ્રવર્તકો.

અષ્ટાપદ પુ. નં. સોગઠાઆથ રમવાનું
પાટીયું, સોનું.

અષ્ટાપદ પુ. શરભ પશુ, કરાળીઓ, કરમ,
ખીસો, કૈલાસ પર્વત.

અષ્ટાપદી સ્ત્રી. ચન્દ્રમણી જુઓ.

અષ્ટાપદપત્ર નં. સોનાનો વરક.

અષ્ટાપોષ ત્રિ. આઠથી ગુણુવાયોગ્ય.

અષ્ટાવિશતિ સ્ત્રી. અઠાવીસ.

અષ્ટાવિશતિતત્ત્વ નં. અઠાવીસ સ્થાનોમાં
તત્ત્વ જણાવનારો એક સ્મૃતિ નિબંધ-ગ્રંથ.

અષ્ટાર ત્રિ. આઠ ખૂણાવાળું.

અષ્ટારચક્રવત્ પુ. આઠ ખૂણાવાળા ચક્રને
ધારણ કરનાર એક જૈન તીર્થંકર.

અષ્ટાલ પુ. ઘોડાનો એક દેશ.

અષ્ટાવક્ર પુ. તે નામનો એક ઋષિ.

અષ્ટાવક્રોચ નં. અષ્ટાવક્રને ઉદ્દેશી કરેલો
એક ગ્રંથ.

અષ્ટિ સ્ત્રી. ખી, સોળ અક્ષરના ચરણવાળો
એક છંદ, વ્યાપ્તિ, ભોગસાધન શરીર.

અર્થશા

૧૬૧

અસંકલ્પત્વ

અર્થશા સ્ત્રીં ચાલુકે, લાકડી, રથનાં પેડાં-
નો એક અવયવ.

અઘ્નીલા સ્ત્રીં વાયુથી થનારો એક રોગ,
ચૂનાઘાત રોગ, જોળાકાર કાંકરો.

અઘ્નીવત્ત પું દીંચલુ અને સાધળનું સંધિ-
સ્થાન.

અઘ્નીવત્ત ત્રિં નહિ થુકવું.

અસ્ ભ્વાં ઉખં સેદ્ પ્રકાશવું, દીપવું,
અકં પ્રહણુ કરવું, જવું. સં

અસ્ અદાં અકં પરં સેદ્ થવું, હોવું.

અસ્ દિવાં પરં સં સેદ્ ફેંકવું. પરા+
દૂર કરવું, પરિ+ ફેરવીને સ્થાપવું, પ્ર+
દૂર સુધી ફેંકવું, અનુ+ પ્ર+ અનુકૂલપણે
એક સ્વરૂપે દાખલ કરવું, પ્રતિ+ સામે
ફેંકવું, વિ+ વિશેષસ્વરૂપે સારી રીતે જા-
ણવા માટે દાખલ કરવું, વિ+ વિન અપર્યાપ્ત
કરવું, સમ્+સંલેપ કરવો-ટુંકાવવું.

અસંયત ત્રિં બંધનરહિત.

અસંયુક્ત ત્રિં સંયોગી નહિ તે-વિયોગી,
નહિ જોડાયેલ, બીજાં દ્રવ્યસાથે મિશ્ર
નહિ તે.

અસંયુત ત્રિં નહિ જોડાયેલ, અમિશ્ર.

અસંયોગ પું સંયોગ નહિ તે, વિયોગ.

અસંલગ્ન ત્રિં વળગેલ નહિ તે, જૂદું પડેલ,
સંબંધ વગરનું.

અસંવૃત ત્રિં નહિ ઢંકાયેલ.

અસંવૃત નં તે નામનું એક નરક.

અસંશય પું સંશય નહિ તે, ખરેખર.

અસંશય ત્રિં સંશયરહિત, સદેહ વગરનું.

અસંશય ત્રિં સંશયરહિત, સદેહ વગરનું.

અસંશય ત્રિં સંશયરહિત, સદેહ વગરનું.

અસંશય ત્રિં સંશયરહિત, સદેહ વગરનું.

અસંશય ત્રિં સંશયરહિત, સદેહ વગરનું.

અસંશય ત્રિં સંશયરહિત, સદેહ વગરનું.

અસંસર્ગીય પું પરસ્પર સંબંધના અભા-
વનો આગ્રહ.

અસંસૃજ્ય ત્રિં સંસર્ગરહિત, અમિશ્ર, જૂદું.

અસંસ્કૃત ત્રિં સંસ્કાર નહિ પામેલ, નહિ
સુધરેલ, ગર્ભાધાનાદિસંસ્કારરહિત, પ્રાકૃત.

અસંસ્કૃત પું અપશબ્દ, ખરાબ શબ્દ.

અસંસ્કૃતધાત્વ્ય નં અપશબ્દ, ખરાબ શબ્દ.

અસંસ્તુત ત્રિં પરિચયવગરનું નહિ વખાણેલ.

અસંસ્થાન નં ન ઉભા રહેવું તે.

અસંસ્થિત ત્રિં પરલોક તરફ નહિ ચાલેલ,
સારી રીતે સ્થિર નહિ તે, ચંચળ.

અસંહત ત્રિં સમુદાયને નહિ પામેલ, એ-
કત્ર નહિ થયેલ, નહિ વળગેલ, જૂદું.

અસંહત પું સાંખ્યમતસિદ્ધ પુરુષ.

અસંકૃત અલ્લબં વારંવાર.

અસંકૃત ત્રિં આસક્તિરહિત, દેશાભિલાષ-
રહિત.

અસંકથ ત્રિં સાધળવગરનું.

અસંકથ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અસંકથ પું શત્રુ.

અસંગોત્ર ત્રિં સંગોત્રી નહિ તે, લિન્ડ
ગોત્રનું.

અસંકલ્પ પું સંકલ્પનો અભાવ.

અસંકલ્પ ત્રિં સંકલ્પવગરનું.

અસંકલ્પિત ત્રિં નહિ સંકલ્પ કરેલ.

અસંકલ્પક ત્રિં સ્થિરશુદ્ધિવાળું.

અસંકુલ ત્રિં પરસ્પર વિરૂદ્ધ ન હોય
તે, ગામ વગેરેનો રસ્તો.

અસંકુલ પું વિસ્તીર્ણ માર્ગ.

અસંક્રાન્તમાસ પું અધિક માસ, મળમાસ.

અસંક્ષેપ પું સંક્ષેપનો અભાવ-વિસ્તાર.

અસંક્ષેપ ત્રિં સંક્ષેપ વગરનું, વિસ્તીર્ણ,
વિસ્તારવાળું.

અસંકલ્પ્ય ત્રિં સંખ્યા વગરનું, અસંખ્ય.

અસંકલ્પ્યતા સ્ત્રીં અસંખ્યપણું.

અસંકલ્પ્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અસંકુલ્યાત

૧૬૨

અસંકુલ્યાત

અસંકુલ્યાત ત્રિં અસંખ્ય, પુષ્કળ સંખ્યાવાળું.

અસંકુલ્યેય ત્રિં જેની સંખ્યા ન થઈ શકે તે, અસંખ્ય.

અસંકુલ્યેય પું વિષય.

અસંજ પું સંગરહિત પુરુષ જવાબા, સંગનો અભાવ. સંબંધનો અભાવ, પ્રતિબંધનો અભાવ.

અસંજ ત્રિં સંગવગરનું, પ્રતિબંધ વગરનું, સંબંધરહિત.

અસંજ્ઞ ત્રિં સંગન નહિ તે, અયુક્ત, યુક્તિરહિત, સંબંધરહિત, સંગતિવગરનું.

અસંજ્ઞિતી છીં સંગતિનો અભાવ, સંબંધનો અભાવ, અસંબંધ.

અસંજ્ઞિતિ પું તે નામનો એક અલંકાર.

અસંજ્ઞિતિ ત્રિં સંગતિવગરનું, સંબંધવગરનું.

અસંજ્ઞમ પું સંગનો અભાવ, મેળાપ નહિ તે.

અસંજ્ઞમ ત્રિં સંગવગરનું, મેળાપ વગરનું.

અસંજ્ઞિન ત્રિં સંગવગરનું, સંબંધરહિત.

અસંચ્છાત્ર નં નારિકશાસ્ત્ર.

અસંજ્ઞન પું સંજ્ઞન નહિ તે-ફુર્જન.

અસંજ ત્રિં સંચારરહિત, નામરહિત, ધસારા વગરનું.

અસંજ્ઞા છીં સંચારનો અભાવ, નામનો અભાવ.

અસત ત્રિં સત નહિ તે, સાઈ નહિ તે, ખરાબ, નિષ્ફળ, હયાત નહિ તે, દુષ્ટ, અશ્રદ્ધાથી કરેલ કર્મ વગેરે, અસ્પષ્ટ, મૂર્ખ.

અસત પું ધન્ડ.

અસતી છીં કુદટા-વ્યભિચારિણી સ્ત્રી.

અસતીસુત પું વ્યભિચારિણીનો છોકરો.

અસત્કર્મન નં ખરાબ કામ.

અસત્કર્મન ત્રિં ખરાબ કામવાળું.

અસત્કાર પું સત્કાર-માન નહિ તે, અપમાન.

અસત્કૃત ત્રિં નહિ પૂજાયેલ, સન્માન નહિ પામેલ, અપમાન પામેલ.

અસત્કૃયાતિ છીં સત્કૃત્યનું જ્ઞાન.

અસત્તા છીં ન હોવાપણું, દુષ્ટતા, અસ્પષ્ટપણું, નિષ્ફળતા.

અસત્ત્વ નં ઉપરના અર્થ, દ્રવ્યનો અભાવ, સાધ્યરૂપ ક્રિયા, પ્રકૃતિના ગુણથી વિન્ન, રંગેગુણ, તમેગુણ.

અસત્ત્વ ત્રિં જંતુરહિત, પ્રાણીરહિત, નામમ વગેરે ગુણવાળું.

અસત્ત્વ પું શાસ્ત્રાદિ નિષિદ્ધ કાર્ય વગેરે, દુષ્ટ માર્ગ.

અસત્પરિગ્રહ પું દુષ્ટ પક્ષનો આશ્રય લેશે તે.

અસત્પરિગ્રહ પું ખરાબ વસ્તુનું દાન લેવું તે, નીચ માણસ પાસેથી દાન લેવું તે.

અસત્ય નં સત્ય નહિ તે, જૂઠું, ખોટું.

અસત્ય ત્રિં સત્ય નહિ એવી કોઈ વસ્તુ વગેરે. અસત્યભાષિન ત્રિં જૂઠું બોલનાર.

અસત્યસંધ ત્રિં જૂઠી પ્રતિજ્ઞાવાળું, દયા-ખોર, કપરી, નીચ.

અસત્યસંનિમ ત્રિં જૂઠા જેવું.

અસદૃશ્યેતુ ત્રિં નિષિદ્ધ શાસ્ત્ર ભણનાર.

અસદાગમ પું નારિક વગેરેનું શાસ્ત્ર, દુષ્ટ દ્રવ્યનો લાભ, ખરાબ આવક.

અસદાચાર પું ખરાબ આચાર, દુષ્ટ આચરણ.

અસદાચાર ત્રિં ખરાબ આચારવાળું, દુરાચારી.

અસદાચારિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અસદશ ત્રિં અથોગ્ય, સરખું-સમાન નહિ તે.

અસદગ્રહ પું ખોટા આગ્રહ, મિથ્યા વસ્તુમાં આગ્રહ, મિથ્યાજ્ઞાન.

અસદેતુ પું દુષ્ટ હેતુ, ન્યાયપ્રસિદ્ધ દોષવાળો હેતુ.

અસદ્માત્ર પું નહિ હોવાપણું, દુષ્ટ અભિપ્રાય.

અસદ્માત્ર ત્રિં દુષ્ટ અભિપ્રાયવાળું.

અસદ્વૃત્તિ

૧૬૩

અસમવાચિન

અસદ્વૃત્તિ ક્ષીં અરામ વૃત્તિ, દુષ્ટ આચાર.
 અસદ્વૃત્તિ ત્રિં અરામ વૃત્તિવાળું, દુષ્ટ
 આચારવાળું.
 અસદ્વ્યવહાર પું દુષ્ટ વ્યવહાર.
 અસદ્વ્યવહાર ત્રિં દુષ્ટ વ્યવહારવાળું.
 અસન પું અસન વૃક્ષ-આસન.
 અસન નં ફેંકવું.
 અસન ત્રિં આસનાના સ્વભાવવાળું.
 અસનપર્ણી ક્ષીં એક બાનનું ઝાડ.
 અસનિ ત્રિં ફેંકનાર.
 અસનિક ત્રિં ફેંકનારની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 અસન્તતિ ક્ષીં સંતતિનો અભાવ, વંશનો
 વિચ્છેદ, ધારાનો વિચ્છેદ.
 અસન્તતિ ત્રિં સંતતિ-છોડના વગરનું, વં-
 શવગરનું, ધારારહિત.
 અસન્તાન પું વિસ્તારનો અભાવ, વં-
 શનો અભાવ.
 અસન્તાન ત્રિં વિસ્તારરહિત, વંશરહિત,
 સંતાન-છોડનારહિત.
 અસન્તાપ પું સંતાપનો અભાવ.
 અસન્તાપ ત્રિં સંતાપવગરનું.
 અસન્તોષ ત્રિં સંતોષનો અભાવ, તૃપ્તિનો
 અભાવ.
 અસન્તોષ ત્રિં સંતોષવગરનું, આપત
 શાવસાવાળું.
 અસન્દિગ્ધ ત્રિં સંદેહનો અભાવ, સંદેહ-
 રહિત, સંશયવગરનું.
 અસન્દિત ત્રિં અંધારરહિત, નહિ રોકાયેલ,
 નહિ અટકેલ.
 અસન્દિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 અસન્ધિ પું વ્યાકરણમાં કહેલ સંધિભાવનો
 અભાવ, સુલેહ નહિ તે.
 અસન્ધિ ત્રિં સંધિરહિત, સુલેહવગરનું.
 અસન્નદ ત્રિં ગર્વિષ્ઠ, પોતાને પાંડિતમાન-
 નાર, તૈયાર નહિ તે.

અસન્નિકર્વ પું પાસે નહિ તે, દૂર.
 અસન્નિકર્વ ત્રિં પાસેનું નહિ તે, દૂરનું.
 અસન્નિધિ પું સમીપવાળું નહિ તે, દૂરપણું.
 અસન્નિધિ ત્રિં નહિ પાસેનું, દૂરનું.
 અસન્નિહિત ત્રિં ઉપરના અર્થ, સાક્ષીરતે
 નહિ સ્થાપેલ.
 અસન્માન નં અમર્યાદા, અનાદર.
 અસપત્ન ત્રિં શત્રુ નહિ તે, મિત્ર, સહુ.
 વગરનું.
 અસપિણ્ડ ત્રિં સપિંડ નહિ તે, સાત પે-
 દીની બહારનું.
 અસમ્ય ત્રિં સભામાં નહિ ઉપયોગી,
 ખર્ચ, નીચ.
 અસમ ત્રિં સમાન નહિ તે, અતુલ્ય, એ-
 કીનું, વિષમ, વિભેદ, કળ્લેડ.
 અસમ પું તે નામનો એક ખીદ.
 અસમક્ષ નં સમક્ષ નહિ તે, અપ્રત્યક્ષ.
 અસમક્ષ ત્રિં અપ્રત્યક્ષના વિષયવાળું.
 અસમગ્ર ત્રિં સમર્થ નહિ તે, અર્થપૂર્ણ.
 અસમજસ નં પરાપર નહિ તે, અસંગત,
 અયોગ્ય.
 અસમજસ પું સૂર્યવંશી એક ક્ષત્રિય.
 અસમદ ત્રિં કષ્ટ વગરનું, વિરોધશૂન્ય.
 અસમન ત્રિં બૂદ્ધિ વર્ણનું.
 અસમનેત્ર પું મહાદેવ.
 અસમય પું દુષ્ટ કાળ, અયોગ્ય કાળ.
 અસમર્થ ત્રિં અશક્ત, દુર્બળ.
 અસમર્થ પું વ્યાકરણશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અર્થ-
 ખત અર્થવાળો સમાસ.
 અસમર્થસમાસ પું ઉપરનો અર્થ.
 અસમલોચન પું મહાદેવ.
 અસમવાણ પું કામદેવ.
 અસમવાચિકારણ નં ન્યાયમતપ્રસિદ્ધ
 એક કારણ.
 અસમવાચિન ત્રિં સંબંધરહિત, નહિ
 મળેલ, ન્યાયમતે સમવાચ્યમંધરહિત,
 અસમવાચિકારણ.

અસમવૃત્ત

-૧૬૪

અસમ્ભવ્ય

અસમવૃત્ત નં છંદઃશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ વિષય વૃત્ત.

અસમવૃત્ત ત્રિં અનુપમચરિત્રવાળું.

અસમય ત્રિં અ-યામ.

અસમસાયક પું કામદેવ.

અસમસ્ત ત્રિં સમગ્ર નહિ તે, સંક્ષિપ્ત

નહિ તે, વ્યાકરણમાં કહેલ સમાસરહિત,

જૂદું જૂદું.

અસમસ્ત નં વ્યાકરણની રીતે સમાસ નહિ

પામેલ વિગ્રહવાક્ય.

અસમાપ્તિ ત્રિં અતુલ્ય, અનુપમ.

અસમાધિ પું સમાધાનનો અભાવ, ચિ-

ત્રાતી એકાગ્રતાનો અભાવ.

અસમાન ત્રિં અતુલ્ય, અનુપમ, સમાન નહિ

તે, વિખટીય.

અસમાનર્થાનકર્મન પું એક પ્રકારની રા-

ગ્યએની સુલેહ.

અસમાપન નં સંપૂર્તિનો અભાવ, સમા-

પ્તિનો અભાવ.

અસમાપન ત્રિં સંપૂર્તિરહિત, સમાપ્તિ

વગરનું.

અસમાપિત ત્રિં સમાપ્ત નહિ કરેલ.

અસમાપ્ત ત્રિં સમાપ્ત નહિ તે, અસંપૂર્ણ,

સમાપ્તિ વગરનું, સારી રીતે નહિ પ્રાપ્ત

કરેલ.

અસમાપ્તિ સ્ત્રીં સમાપ્તિનો અભાવ, સારી

રીતે નહિ પ્રાપ્તિ.

અસમાપ્તિ ત્રિં સમાપ્તિ વગરનું, સારી રીતે

નહિ પ્રાપ્ત કરેલ.

અસમાવર્ત પું અલગચારી.

અસમાવર્તક પું અલગચારી.

અસમાવૃત્ત પું અલગચારી.

અસમાવૃત્તક પું અલગચારી.

અસમાદ્યાર પું મેલાપ નહિ તે, અસમુદાય,

સારી રીતે નહિ લાવવું.

અસમાદ્યાર ત્રિં મેલાપ વગરનું, સમુદાય-

રહિત, સારી રીતે નહિ આણેલ.

અસમાહિત ત્રિં સમાધિ વગરનું, ચિત્રની

એક ગ્રંથ વગરનું, સારી રીતે નહિ રચાયેલ.

અસમીક્ષ્યકારિન્ ત્રિં વગર વિચાર્યું ક-

રનાર, મૂર્ખ.

અસમૃદ્ધિ સ્ત્રીં સમૃદ્ધિનો અભાવ.

અસમૃદ્ધિ ત્રિં સમૃદ્ધિ વગરનું.

અસમ્પત્તિ સ્ત્રીં સંપત્તિનો અભાવ.

અસમ્પત્તિ ત્રિં સંપત્તિ વગરનું.

અસમ્પન્ન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અસમ્પર્ક પું સંબંધનો અભાવ.

અસમ્પર્ક ત્રિં સંબંધવગરનું.

અસમ્પૂર્ણ ત્રિં સંપૂર્ણ નહિ તે, અસમાપ્ત.

અસમ્પૂર્ણ ત્રિં સંબંધ વગરનું, નહિ જો-

ગાયેલ.

અસમ્પ્રજ્ઞાત પું રોય-રાન-રાતાના ભેદ

વગરની નિર્વિકલ્પક સમાધિ

અસમ્પ્રજ્ઞાત ત્રિં સારી રીતે નહિ જાણેલ.

અસમ્પ્રતિ અલ્પં અથોગ્યકાળ, હમણું

નહિ તે.

અસમ્બદ્ધ નં અર્થ ન સમજાય તેવું વાક્ય.

અસમ્બદ્ધ ત્રિં સંબંધ વગરનું, અસંગત.

અસમ્બદ્ધપ્રભાષ પું સંબંધવગરનું બોલવું

તે, પ્રયોજન વગરનું કહેવું તે.

અસમ્બન્ધ પું સંબંધનો અભાવ, પરસ્પર

અ-વયનો અભાવ.

અસમ્બન્ધ ત્રિં સંબંધવગરનું.

અસમ્બાધ ત્રિં પરસ્પર સંબંધથી પીડા-

રહિત, છૂટું છવાયું, પ્રતિબંધરહિત, હર-

કત વગરનું.

અસમ્બાધા સ્ત્રીં ચૌદ અક્ષરના ચરણવાળો

એક છંદ.

અસમ્ભવ પું સંભવનો અભાવ, સમાવેશ-

નો અભાવ, નહિ હોવું તે.

અસમ્ભવવત્ ત્રિં નહિ સંભવતી વસ્તુ

વગેરે.

અસમ્ભવ્ય ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અસમ્ભાવના

૧૬૬

અસાધારણ

અસમ્ભાવના સ્ત્રીં સંભાવનાનો અભાવ.
 અસમ્ભાવનીય ત્રિં નહિ માનવા યેઝ્ય
 વરતુ વગેરે.
 અસમ્ભૂત ત્રિં નહિ થયેલ, નહિ ઉપન્ન
 થયેલ.
 અસમ્ભૂતિ સ્ત્રીં સંભવનો અભાવ, અ-
 સંભવ.
 અસમ્ભૂત ત્રિં યત્ન-વિના સિદ્ધ, સારી રીતે
 નહિ પોષેલ.
 અસમ્ભેદ પું મેળાપ-સંસર્ગ નહિ તે, અભેદ.
 અસમ્ભેદ ત્રિં મેળાપવગરનું, સંસર્ગ-ર-
 હિત, અભિન્ન.
 અસમ્ભોગ પું સંભોગનો અભાવ, ભોગ-
 વરો નહિ તે.
 અસમ્ભોગ ત્રિં સંભોગવગરનું, ભોગવટા
 વગરનું.
 અસમ્ભ્રમ પું સારીરીતે ભ્રાંતિનો અભાવ,
 ગભરાટ નહિ તે.
 અસમ્ભ્રમ ત્રિં સારીરીતે ભ્રાંતિવગરનું, ગ-
 ભરાટવગરનું.
 અસમ્મત ત્રિં સંમતિવગરનું. અનુમોદન
 નહિ તે.
 અસમ્મત પું શત્રુ.
 અસમ્મતિ સ્ત્રીં સંમતિનો અભાવ.
 અસમ્મતિ ત્રિં સંમતિવગરનું.
 અસમ્માન નં સન્માનનો અભાવ, અપમાન.
 અસમ્માન ત્રિં સન્માન વગરનું, અપ-
 માનવાળું.
 અસમ્મિત ત્રિં અપરિમિત-અમાપ.
 અસમ્મુગ્ધ ત્રિં જોણે સંદેહ નથી કર્યો તે,
 પડિતાદના અભિમાનવગરનું.
 અસમ્મૂઢ ત્રિં અત્યંત મૂઢ નહિ તે, સ્થિર
 નિશ્ચયવાળું, બ્રાન્તિરહિત.
 અસમ્મૃદ્ધ ત્રિં સાદુસુધ નહિ કરેલ, પર-
 સ્પર સંઘર્ષજીરહિત, આધાવગરનું.
 અસમ્મોહ પું મોહનો અભાવ, બ્રાંતિનો

અભાવ, પ્રમાણ યથાર્થ જ્ઞાન.
 અસમ્મોહ ત્રિં મોહરહિત, બ્રાંતિરહિત,
 સ્થિરજીવિવાળું.
 અસમ્યક્ ત્રિં સાચું નહિ તે, અયોગ્ય,
 અયુક્ત.
 અસહ પું એક જાતનું ઝાડ.
 અસહ નં અસ્ત્ર ફેંકવામાં ઉપયોગી ફાઈ
 મંત્ર, લોહું.
 અસર્વજ્ઞ ત્રિં સજ્જતીય નહિ તે, વિજ્ઞતીય.
 અસચ્ચત્ ત્રિં ગમનશીલ નહિ તે.
 અસચ્ચુત્ ત્રિં અપ્રતિબદ્ધ.
 અસત્ત્વ ત્રિં પોતાના વ્યાપારમાં જામત.
 અસદ્ ત્રિં નહિ સહન કરનાર.
 અસહન પું શત્રુ.
 અસહન નં ક્ષમાનો અભાવ.
 અસહન ત્રિં નહિ સહન કરનાર, ક્ષમા
 વગરનું.
 અસહાય ત્રિં સહાયવગરનું, સહાયરહિત,
 સંગરહિત.
 અસહિષ્ણુ ત્રિં સહનશીલ નહિ તે.
 અસહ્ય ત્રિં સહન કરવાને અશક્ય.
 અસાક્ષાત્ અવ્યં પરોક્ષ, પ્રત્યક્ષ નહિ તે,
 ઇન્દ્રિયનું અવિષય.
 અસાક્ષાત્કાર પું પ્રત્યક્ષ નહિ તે, પ-
 રોક્ષ જ્ઞાન.
 અસાક્ષાત્કાર ત્રિં પ્રત્યક્ષનો અવિષય,
 પ્રત્યક્ષરહિત.
 અસાક્ષિક ત્રિં સાક્ષીવગરનું, અધિક્ષત્સ-
 રહિત.
 અસાક્ષિન ત્રિં સાક્ષી નહિ તે.
 અસાધન નં સાધનનો અભાવ, ફારણ
 નહિ તે.
 અસાધન ત્રિં સાધનરહિત, ફારણરહિત.
 અસાધારણ ત્રિં સામાન્યધર્મવાળું નહિ
 તે, અસાધારણ, અનુલ.

અસાધારણનૈકાન્તિક

૧૬૬

અસિદ્ધિ

અસાધારણનૈકાન્તિક પુ. ન્યાયપ્રસિદ્ધ
એક હેતુભાસ.

અસાધુ ત્રિ. સાઈ નહિ તે, અરાગ, દુરા-
ચારી, દુષ્ટ.

અસાધ્વી સ્ત્રી. દુષ્ટ સ્ત્રી, દુરાચારિણી.

અસાધ્ય ત્રિ. સાધવાને અશક્ય રોગ-
શત્રુ વગેરે

અસાન્તાપિક સંતાપને માટે અસમર્થ.

અસામ્ર ત્રિ. ધાંડું નહિ તે, વિરત.

અસામઅસ્ય ન. અરાગ નહિ તે, અ-
યોગ્યપણું.

અસામઅસ્ય ત્રિ. અયોગ્ય, નહિ અંધ-
ખેસતું, અધટિત.

અસામર્થ્ય ન. અસમર્થપણું.

અસામર્થિક ત્રિ. જેનો સમય પ્રાપ્ત ન
થયો હોય તે, સમયવગરનું, કવેળાનું.

અસામાન્ય ત્રિ. અસામાન્ય, અનુપમ,
અનુલ્ય.

અસામ્ય ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

અસામ્પ્રતમ્ અવ્ય. અયોગ્ય.

અસાર પુ. એરડાનું ઝાડ, સાર નહિ તે-
નુરુણા.

અસાર ન. અગર ચંદન.

અસાર ત્રિ. સારવગરનું.

અસાવધાન ત્રિ. સાવધાન નહિ તે, પ્રમાદી.

અસાહાય્ય ન. સહાયનો અભાવ, મદદ
નહિ તે.

અસાહાય્ય ત્રિ. સહાય વગરનું, મદદ વગરનું.

અસિ અવ્ય. તું.

અસિ સ્ત્રી. કાશીની જમણી ખાલુમાં આ-
વેલી તે નામની એક નદી.

અસિ પુ. તરવાર, આસ.

અસિ ત્રિ. ફેંદેલ.

અસિક ન. હેઠા અને હડપચીની વચ્ચેનો
ભાગ.

અસિક્રિકા સ્ત્રી. જનનખાતામાં રહેનારી

તરણ દાસી, તે નામની એક નદી, રાત્રિ,
એક જાતની કન્યા.

અસિક્રી સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ.

અસિગણ્ડ પુ. ગાલમચુરીયું.

અસિજીવિન ત્રિ. તરવાર ઉપર જીવનાર.

અસિત પુ. કાળો રંગ, કૃષ્ણપક્ષ, દેવલ
ઋષિ, શનિ.

અસિત ત્રિ. કાળું.

અસિતકાર્દિસ પુ. અગ્નિ.

અસિતગિરિ પુ. તેનામનો એક પર્વત-
નીચગિરિ.

અસિતગ્રીવ પુ. અગ્નિ.

અસિતનગ પુ. નીચગિરિ પર્વત.

અસિતફલ પુ. તે નામનું એક ઝાડ.

અસિતમૃગ પુ. કાળો મૃગ.

અસિતા સ્ત્રી. જનનખાતામાં રહેનારી શુ-
વાનદાસી, મળી, તે નામની એક અપ્સરા,
યમુના નદી.

અસિતાનન પુ. કાળા મોઢાનો વાંદરો.

અસિતાન્નશેખર પુ. તેનામનો એક ઔદ્ધ.

અસિતામ્બુજ ન. કાળું કમળ.

અસિતાકિસ પુ. અગ્નિ.

અસિતાલશેખર પુ. તેનામનો એક ઔદ્ધ.

અસિતાલુ પુ. એક જાતનું આલુ.

અસિતાશ્મન પુ. ઇન્દ્રનીચ મણિ-લીલમ.

અસિત ત્રિ. ફેંકનાર.

અસિતોત્પલ ન. કાળું કમળ.

અસિતોપલ પુ. ઇન્દ્રનીચમણિ-લીલમ.

અસિદંષ્ટ પુ. મગરમગ્ગ.

અસિદંષ્ટક પુ. મગરમગ્ગ.

અસિદ્ધ ત્રિ. અપકવ, કાચું, નહિ સિદ્ધ
થયેલ, અનુમાનથી નહિ મેળવેલ, સિદ્ધિ
વગરનું, તૈયાર થયેલ.

અસિદ્ધ પુ. ન્યાયમને દોષોથી દુષ્ટ હેતુ.

અસિદ્ધિ સ્ત્રી. નહિ સિદ્ધિ, નહિ ઉત્પત્તિ,

અસિધારા

૧૬૭

અસુક્ષ્મ

યોગ પ્રસિદ્ધ-શિક્ષિતો અભાવ, ન્યાયમતે
 હેતુદોષ.
 અસિધારા સ્ત્રીં તરવારની ધાર.
 અસિધારાવ્રત નં તરવારની ધાર જેનું
 દુષ્કર વ્રત.
 અસિધાવ પું તરવારને સાફ કરનાર.
 અસિધાવક પું ઉપરનો અર્થ.
 અસિધેનુ સ્ત્રીં છરી.
 અસિધેનુકા સ્ત્રીં છરી.
 અસિપત્ર પું શેઠડીનું ઝાડ, યુદ્ધ નામનું
 એક ઝાડ, એ ધારીતરવાર.
 અસિપત્ર નં તરવારનું મ્યાન, તે નામનું
 એક નરક.
 અસિપત્રક પું શેઠડીનું ઝાડ, એ ધારી
 તરવાર.
 અસિપત્રવન નં તે નામનું એક નરક.
 અસિપત્રવ્રત નં અપમેધયશ્રમાં કરવાનું
 એક વ્રત.
 અસિપુન્છ પું શિશુમાર નામનું જળજલું.
 અસિપુન્છક પું ઉપરનો અર્થ.
 અસિપુત્રિકા સ્ત્રીં છરી.
 અસિપુત્રી સ્ત્રીં છરી.
 અસિમેદ પું એક જાતનો ખેર.
 અસિર ત્રિં ફેંકનાર.
 અસિકોમન પું તે નામનો એક દાનવ.
 અસિહત્ય ત્રિં તરવારથી મારવા શ્રોત્ર.
 અસિહેતિ પું તરવારથી લુદ્ધ કરનાર.
 અસુ પું ચિત્ત, તાપ, બુદ્ધિ.
 અસુ પું વં પાંચે વાયુ, પ્રાણ.
 અસુ કણ્ડવાદિ સંતાપ કરવો.
 અસુકર ત્રિં સહેલાઈથી ન થઈ શકે તે,
 દુષ્કર.
 અસુક્ષ્ણ નં અવગ્ના, અનાદર.
 અસુખ નં દુઃખ.
 અસુખ ત્રિં દુઃખી.
 અસુસ્વાવહ ત્રિં સુખ ઉપગમવાર નહિ તે.

અસુચિન ત્રિં દુઃખી.
 અસુગમ ત્રિં સુગમ નહિ તે, દુર્ગમ,
 દુર્ભોધ.
 અસુતુષ ત્રિં તે નામનો એક યમદૂત.
 અસુધારણ નં પ્રાણુધારણુ ઇવન.
 અસુન્દર ત્રિં સુંદર નહિ તે, કડ્ડયું.
 અસુન્વ ત્રિં સોમ રસ નહિ કાઢનાર.
 અસુભૂત ત્રિં પ્રાણી.
 અસુમત ત્રિં પ્રાણી.
 અસુર પું સૂર્ય દેવ, આકાશનું ઝાડ, રાહુ,
 કાંસુ, મેષ.
 અસુરક્ષ ત્રિં સુખેથી રક્ષણકરવાને અશક્ય.
 અસુરરાજ પું પ્રજ્ઞાદત્તો પૌત્ર-અસિરામ,
 હરકેઇ અસુરોનો રાજા.
 અસુરરિપુ પું વિષ્ણુ.
 અસુરસા સ્ત્રીં એક જાતની તુલસી.
 અસુરહન ત્રિં અસુરોનો નાશ કરનાર.
 અસુરા સ્ત્રીં રાત્રિ.
 અસુરાચાર્ય પું શુકાચાર્ય.
 અસુરાચિ પું વિષ્ણુ.
 અસુરાચર્ય પું શુકાચાર્ય.
 અસુરાધિપ પું અસુરરાજ જુઓ.
 અસુરાધ્યક્ષ પું ઉપર જુઓ.
 અસુરાદ્ય નં કાંસુ.
 અસુરી સ્ત્રીં રાધ, અસુર જાતિની સ્ત્રી.
 અસુર્ય ત્રિં અસુરોના દિતનું.
 અસુષ્ણિ ત્રિં સોમ રસ નહિ કાઢનાર.
 અસુલભ ત્રિં દુર્લભ.
 અસુસુ પું ગાય.
 અસુસ્થ ત્રિં દુઃખે રહેનાર, રોગાદિકથી
 ઘેરાયેલ, અશાંત.
 અસુહૃદ પું શત્રુ.
 અસુ સ્ત્રીં વાંઝણી સ્ત્રી.
 અસુક્ષ્ણ નં અનાદર, અવગ્ના, અપમાન.
 અસુર્ણન નં ઉપરનો અર્થ.
 અસુક્ષ્મ ત્રિં સક્ષ્મ નહિ તે, સ્પૂલ.

અસુત

૧૬૮

અસુત્ય

અસુત ત્રિં નહિ જણેલ, નહિ ઉત્પન્ન કરેલ.

અસુચક ત્રિં ખીમના શુભોમાં દોષારોપ કરવાના સ્વભાવવાળું.

અસુચન નં ખીમના શુભોમાં દોષારોપ કરવો.

અસુચા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અસુયુ ત્રિં ખીમના શુભોમાં દોષારોપ કરનાર.

અસુર ત્રિં સ્તોત્રરહિત.

અસુર્ત ત્રિં નહિ પ્રેરેલ.

અસુર્યમ્પદયા સ્ત્રીં સુધને પણ નહિ જોનારી રાણી વગેરે.

અસુહર પું શરીરમાં રહેલી રસ ધાતુ.

અસુકૂપ પું રાક્ષસ.

અસુગધરા સ્ત્રીં લેહીને ધારણ કરી રાખનારી-ચામડી.

અસુગધારા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, લેહીની ધાર.

અસુગ્રહા સ્ત્રીં લેહી જેમાં વહે છે તે નાડી.

અસુગ્વિમોક્ષણ નં શરીરમાંથી બગડેલું કે વધેલું લેહી બહાર કાઢવું તે.

અસુજ નં લેહી, મંગળ ગ્રહ, કંકુ, કેસર, તે નામનો એક યોગ.

અસુપાટો સ્ત્રીં લેહીની ધાર.

અસુષ્ટ ત્રિં નહિ સરજેલ, નહિ પેદા કરેલ, નહિ તજેલ.

અસેચનક ત્રિં અત્યંત પ્રિયદર્શન, જેના દર્શનથી મન તૃપ્ત ન થાય તે, છાંટયા વગરનું.

અસેચનક નં નહિ છાંટવું તે.

અસેવન નં સેવા નહિ કરવી તે.

અસેવન ત્રિં સેવાવગરનું.

અસેવા સ્ત્રીં સેવાનો અભાવ.

અસેવિત ત્રિં નહિ સેવેલ.

અસેવ્ય ત્રિં સેવાને અયોગ્ય, નહિ સેવવા લાયક.

અસૌ અવ્યં આ, પેલું.

અસૌકૃત્ય અવ્યં આ-પેલું કરીને.

અસૌન્દર્ય નં સૌન્દર્યનો અભાવ.

અસૌન્દર્ય ત્રિં સુંદરતારહિત-ખેડાળ, કદૂપું.

અસૌમ્ય ત્રિં સૌમ્ય નહિ-તે, ઘોર.

અસૌમ્યસ્વર ત્રિં કાગડા જેવા મંદ સ્વર-વાળું, કઠોર સ્વરવાળું.

અસૌષ્ઠવ નં સારાપણનો અભાવ, સુંદરતાનો અભાવ.

અસૌષ્ઠવ ત્રિં સાફ નહિ તે, ખરાબ, અસુંદર.

અસ્કન્ન ત્રિં નહિ ઝરેલ, નહિ ટપકેલ.

અસ્કંભન ત્રિં અટકાયત વગરનું, પ્રતિબંધરહિત.

અસ્કંભન નં રોકાણ નહિ તે, પ્રતિબંધો અભાવ.

અસ્કુધોયુ ત્રિં અવિચિન્ન, હસ્ત નહિ તે, લાંબું.

અસ્થલિત ત્રિં સ્ખલના નહિ પામેલ, પોતાના કર્તવ્યથી નહિ બ્રહ્મ થયેલ, અપ્રમાદી.

અસ્ત પું અસ્તાયત્ર પર્વત.

અસ્ત ત્રિં ફેંકેલ, સમાપ્ત થયેલ, અસ્તપામેલ, આથમેલ.

અસ્ત નં આથમવું, અંત, હેડો નહિ, દેખાવું, બ્યોતિષપ્રસિદ્ધ લગ્નથી સાતમું રથાન.

અસ્તક પું નિર્વાણમોક્ષ.

અસ્તગ ત્રિં અસ્ત થયેલ, આથમેલ અદસ્ય થયેલ, આથમનાર.

અસ્તગત ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અસ્તગમન નં અસ્ત થવું, આથમવું, અદસ્ય થવું.

અસ્તગિરિ પું અસ્તાયત્ર પર્વત.

અસ્તગ્ધ ત્રિં સ્તગ્ધ નહિ તે.

અસ્તગ્ધતા સ્ત્રીં અસ્તગ્ધપાણું.

અસ્તગ્ધત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

અસ્તમ્ અવ્યં નાશ, અદર્શન, આથમવું.

અસ્તમતો

૧૬૨

અક્ષીક

અસ્તમતી સ્ત્રીં તે નામનું એક ઝાડ-સા-
લવણુ.

અસ્તમન નં આથમનું, અદર્શન.

અસ્તમય પું પ્રતય, નાશ, સૂર્ય વગેરેનું
અદર્શન.

અસ્તમિત ત્રિં આથમેલ, અદસ્પ થયેલ.

અસ્તરણ નં નહિ પાથરવું.

અસ્તાગ પું ગત ઉત્સર્પિણીમાં ૧૫ મા
જૈન તીર્થકર.

અસ્તાઘ ત્રિં અતિ ગંભીર, ધાયુંજ ઉંડું.

અસ્તાચ્છલ પું અસ્તાચ્છ પર્વત.

અસ્તાગ્રિ પું ઉપરનો અર્થ.

અસ્તાચ્છલંબન નં આથમનું.

અસ્તાચ્છલંબિન ત્રિં આથમનાર.

અસ્તિ અવ્યં સ્થિતિ, હયાતી, સ્થિત, હયાત.

અસ્તિકાય પું જૈનમતપ્રસિદ્ધ વિદ્યા-
માનતાસ્વરૂપ એક પદાર્થ.

અસ્તિક્ષીરા સ્ત્રીં ખડુ દૂધરાળી ગાય.

અસ્તિત્વ નં હયાતી, વિદ્યમાનતા, હોવા-
પણું.

અસ્તિમત ત્રિં ધનવાન.

અસ્તિનાસ્તિમવાદ પું જૈનમતપ્રસિદ્ધ
સ્પષ્ટાદિ.

અસ્તુ અવ્યં અનુગામાં, પીડામાં, તિરસ્કારમાં,
અસૂયામાં, પ્રક્ર્પમાં, અંગીકારમાં, પ્રશં-
સામાં, લક્ષણમાં અને અસૂયાપૂર્વક અં-
ગીકારમાં વપરાય છે.

અસ્તેન ત્રિં ચોર નહિ તે.

અસ્તેય નં ચોરી નહિ તે.

અસ્તોમ ત્રિં નિરર્થક શબ્દરહિત.

અસ્ત્ય નં ધર.

અસ્ત્યાન નં નિંદા, તર્જના, તિરસ્કાર.

અસ્ત્યાન ત્રિં નિંદારહિત, તર્જનારહિત.

અસ્ત્ર નં ફેંકવાનું હથિયાર, ધનુષ, તર-
વાર વગેરે હથિયાર.

અસ્ત્રકણ્ટક પું આણુ.

અસ્ત્રકાર ત્રિં હથિયાર બનાવનાર.

અસ્ત્રકારક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અસ્ત્રકારિન ત્રિં અસ્ત્રકાર જુઓ.

અસ્ત્રગ્રામ પું હથિયારોનો સમૂહ.

અસ્ત્રચિકિત્સક પું વાઢકાપ કરનાર વૈદ્ય-
ઓપરેશન કરનાર.

અસ્ત્રચિકિત્સા સ્ત્રીં વાઢકાપીયું વૈદ્ય-ઓ-
પરેશન.

અસ્ત્રજિત્ પું એક ભતનું ઝાડ.

અસ્ત્રજીવ પું સીપાઈ, થોદો.

અસ્ત્રજીવિન પું ઉપરનો અર્થ.

અસ્ત્રધારક ત્રિં હથિયાર ધારણ કરનાર.

અસ્ત્રધારિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અસ્ત્રમન્ત્ર પું હથિયાર વાપરવામાં ઉપયોગી
મંત્ર, તંત્રપ્રસિદ્ધ 'ફદ્' એ મંત્ર.

અસ્ત્રમાર્જક પું શસ્ત્રો તોડણ કરનાર.

અસ્ત્રમાર્જક પું ઉપરનો અર્થ.

અસ્ત્રયુદ્ધ નં અસ્ત્રોવડે યુદ્ધ.

અસ્ત્રવિદ્ ત્રિં હથિયાર વાપરી જાણનાર.

અસ્ત્રવિદ્યા સ્ત્રીં હથિયાર કેવી રીતે વાપરવું
તે જાણવાનાર વિદ્યા, અસ્ત્રશાસ્ત્ર.

અસ્ત્રવેદ પું અસ્ત્રો કેવી રીતે વાપરવાં તે
જાણવાનાર શાસ્ત્ર.

અસ્ત્રશાસ્ત્ર નં ઉપરનો અર્થ.

અસ્ત્રસાયક પું નારાય નામનું લોખંડી
અસ્ત્ર, હરકોઈ લોખંડી આણુ.

અસ્ત્રહીન ત્રિં અસ્ત્રો વિનાનું, શસ્ત્રોના
વ્યાપારવખરનું વાણીનુંજ યુદ્ધ વગેરે.

અસ્ત્રાગાર નં હથિયારો રાખવાનું ઘર-
આયુધશાળા.

અસ્ત્રાઘાત પું હથિયારવડે પ્રહાર.

અસ્ત્રાહત ત્રિં હથિયારથી મારેલ, હથિ-
યારથી ધાયલ થયેલ.

અસ્ત્રિન ત્રિં ધનુર્ધારિ, હથિયાર ધારણ
કરનાર.

અસ્ત્રીક ત્રિં સ્ત્રીવગરનું.

અસ્થાંગ

૧૭૦

અસ્પર્શી

અસ્થાંગ ત્રિં ધણું ઉડું.
 અસ્થાષ ત્રિં ધણું ઉડું.
 અસ્થાન નં હલકું સ્થાન, અયોગ્ય સ્થાન.
 અસ્થાને અગ્યં અયોગ્ય.
 અસ્થાય નં ધણું ઉડું.
 અસ્થાયિન ત્રિં સ્થાયી નહિ તે, ચંચળ.
 અસ્થાયર નં ધણું ઉડું.
 અસ્થાયર ત્રિં સ્થાયર નહિ તે, જંગમ.
 અસ્થિ નં હાડકું.
 અસ્થિક નં હાડકું.
 અસ્થિકુણ્ડ નં હાડકાંથી બનેલ નરકનો કુંડ.
 અસ્થિકૃત પું મેદ ધાતુ-ચરખી.
 અસ્થિચ્છલિત નં તે નામનું એક રોગ-
 નિહાન.
 અસ્થિજ પું અસ્થિ ધાતુથી ઉત્પન્ન થનાર
 મળ્લ ધાતુ.
 અસ્થિતિ સ્ત્રીં સ્થિતિનો અભાવ, અસ્થિરતા,
 નિર્મયદિપણું.
 અસ્થિતિ ત્રિં સ્થિરતાવગરનું, ચંચળ,
 નિર્મયદિ.
 અસ્થિતુણ્ડ પું પક્ષી.
 અસ્થિધમ્વન પું શિવ-મહાદેવ.
 અસ્થિપત્તર પું હાડપિત્તર.
 અસ્થિપ્રક્ષેપ પું મરેણાનાં હાડકાં ગંગાગળ
 વગેરેમાં વિધિપૂર્વક નાંખવાં તે.
 અસ્થિમજ્જ પું હાડકાં ખાનારું એક પક્ષી,
 કુતરો.
 અસ્થિમજ્જ પું હાડકાંનું ભાંગનું.
 અસ્થિમુજ પું અસ્થિમજ્જ જુઓ.
 અસ્થિમત્ત ત્રિં હાડકાંવાળું હરકોઈ પ્રાણી.
 અસ્થિમય ત્રિં હાડકાંનું બનાવેલ હથિઆર
 વગેરે.
 અસ્થિમાલા સ્ત્રીં હાડકાંની માળા, હાડ-
 કાંની પંક્તિ.
 અસ્થિમાલિન પું શિવ-મહાદેવ.
 અસ્થિયુજ પું એક જાતનું જાડ.

અસ્થિર ત્રિં સ્થિર નહિ તે, ચંચળ.
 અસ્થિરતા ત્રિં અસ્થિરપણું.
 અસ્થિરસ્થ નં અસ્થિરપણું.
 અસ્થિરમતિ ત્રિં અસ્થિર સુદ્ધિવાળું.
 અસ્થિરવિમૂતિ સ્ત્રીં અસ્થિર ઐશ્વર્ય.
 અસ્થિવિગ્રહ પું શિવનો અનુચર ભુંગરીટ.
 અસ્થિવિગ્રહ ત્રિં ગળી જઈને કેવળ હાડ-
 કારૂપ થયેલા શરીરવાળું.
 અસ્થિગુંથલા સ્ત્રીં એક જાતનું જાડ.
 અસ્થિદોષ ત્રિં માત્ર હાડકાં બાકી રહેલ-
 આતિ દુર્બળ.
 અસ્થિસંહાર પું તે નામનું એક જાડ.
 અસ્થિસંહારી સ્ત્રીં એક જાતનું જાડ.
 અસ્થિસંહારિકા સ્ત્રીં એક જાતનું જાડ.
 અસ્થિસંચય પું ગંગાજળમાં નાંખવા મોટું
 મરેણાનાં હાડકાંનો સંગ્રહ.
 અસ્થિસંચયન નં ઉપરનો અર્થ.
 અસ્થિસંભવ પું હાડકાંમાંથી ઉત્પન્ન થનાર
 મળ્લ ધાતુ.
 અસ્થિસાર પું ઉપરનો અર્થ.
 અસ્થિસાર ત્રિં લોહી અને માંસરહિત
 દેહવાળું.
 અસ્થિસ્નેહ પું અસ્થિસંભવ જુઓ.
 અસ્થિસ્નેહસંજ્ઞક પું શરીર મળ્લ ધાતુ.
 અસ્થુરિ પું ઘણા ઘોડાઓથી બેઠેલ રથ.
 અસ્થૈર્ય નં સ્થિરતાનો અભાવ, ચંચળતા.
 અસ્થૈર્ય ત્રિં સ્થિરતાવગરનું, ચંચળ.
 અસ્નાયિર ત્રિં નસોવગરનું, સ્થૂંડશરીર
 વગરનું.
 અસ્તિગ્ધવાહ નં એક જાતનું દેવદાર વૃક્ષ.
 અસ્નેહ પું સ્નેહનો અભાવ, તેજનો અભાવ.
 અસ્નેહ ત્રિં સ્નેહ વગરનું, તેજ વગરનું.
 અસ્પન્દન નં હાડકું ચાલવું નહિ તે, કેઈ
 જાતની ક્રિયાનો અભાવ.
 અસ્પન્દન ત્રિં કેઈ જાતની ક્રિયાવગરનું.
 અસ્પર્શ પું સ્પર્શનો અભાવ, નહિ અડકવું તે.

અસ્પર્શ

૧૭૧

અસ્વજ્ઞ

અસ્પર્શ ત્રિં સ્પર્શરહિત.
 અસ્પર્શન નં સ્પર્શનો અભાવ.
 અસ્પર્શનીય ત્રિં નહિ સ્પર્શ કરવા યોગ્ય.
 અસ્પર્શયોગ પું જેમાં કોઈ વિષયનો ભાસ
 હોતો નથી તે નિર્વિકલ્પક જ્ઞાન.
 અસ્પૃષ્ટ ત્રિં સ્પૃષ્ટ નહિ તે.
 અસ્પૃષ્ય ત્રિં સ્પર્શ કરવાને અયોગ્ય.
 અસ્પૃહ ત્રિં સ્પૃહાવગરનું, નિઃસ્પૃહ.
 અસ્પૃહા ત્રિં સ્પૃહાનો અભાવ.
 અસ્ફુટ ત્રિં સ્ફુટ નહિ તે, અસ્પૃષ્ટ.
 અસ્ફુટવાન્ ચોખ્ખું-સ્પષ્ટ નહિ જોલનાર.
 અસ્મદ્ ત્રિં હું, પ્રત્યગાત્મા, દેહાભિમાની જીવ.
 અસ્મન્ અન્નં અમારામાં, અમારાવિષે.
 અસ્મદીય ત્રિં અમારું, અમારા સંબંધી.
 અસ્મણન્ ત્રિં અમારી સામેનું.
 અસ્મદ્વિધ ત્રિં અમારા જેવું.
 અસ્મજ્ઞ પું સુષો.
 અસ્મયુ ત્રિં પોતે અમને ઇચ્છનાર.
 અસ્મરણ નં સ્મરણનો અભાવ.
 અસ્મરણીય ત્રિં સ્મરણ કરવાને અયોગ્ય,
 નહિ સંભારવા લાયક.
 અસ્માક ત્રિં અમારું, અમારા સંબંધી.
 અસ્મિ અન્નં હું.
 અસ્મિતા સ્ત્રીં હું એ પ્રમાણે અથવા મારું
 એ પ્રમાણેનું અભિમાન.
 અસ્મૃતિ સ્ત્રીં સ્મરણનો અભાવ.
 અસ્વચામીય નં 'અસ્વ, વામા' એવા શબ્દ
 જેમાં આવે છે એવું એક સૂત્ર.
 અસ્વહૃત્ય પું તરવારથી નહિ હણવાયોગ્ય.
 અસ્વદેતિ પું જેને તરવારનું સાધન નથી
 તે યોદ્ધો.
 અસ્પૃષ્ઠ ત્રિં જેણે તરવાર ઉગામી હોય તે.
 અજ પું ખુણો, કેસ-માથાના વાળ.
 અજ નં આંસુ, લોહી.
 અજકંઠ પું ગાળુ.
 અજઞદિન પું એક જાનનો ખેર.

અજ્ઞ નં માંસ.
 અજ્ઞ પું રાક્ષસ, મૂલ નક્ષત્ર.
 અજ્ઞપત્રક પું ભીંડાનું ઝાડ.
 અજ્ઞપા પું રાક્ષસ, મૂલ નક્ષત્ર.
 અજ્ઞપા સ્ત્રીં જળો.
 અજ્ઞફલા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ-સહસ્રકી
 વૃક્ષ.
 અજ્ઞફલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 અજ્ઞમાતૃકા સ્ત્રીં શરીરમાંની રમ ધાતુ.
 અજ્ઞરોધિની સ્ત્રીં રીસામણનો વેલો.
 અજ્ઞવત ત્રિં નહિ ઝરતું, નહિ ટપકતું,
 નહિ આવતું.
 અજ્ઞવિન્દચ્છદા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.
 અજ્ઞાર્જક પું ધોળી તુવરી, શરીરમાંની
 રસધાતુ.
 અજ્ઞાર્જક ત્રિં લોહી ઉપન કરનાર અસ્ત્રો
 પદાર્થ.
 અજિ સ્ત્રીં ખુણો.
 અજિધ્ ત્રિં નહિ ઝરનાર, નહિ આવનાર,
 નહિ ટપકનાર.
 અજુ નં આંસુ.
 અજેમન ત્રિં વખાણવા યોગ્ય, ક્ષયરહિત.
 અજ્ય ત્રિં વિધિ, મોતાનું ચક્રિતેન્નપાશકું.
 અજ્યક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 અજ્યઠ્ઠ ત્રિં સ્વચ્છ-નિર્મળ નહિ તે.
 અજ્યઠ્ઠન્દ ત્રિં સ્વચ્છ નહિ તે, અ-
 સ્વતંત્ર, પરાધીન.
 અજ્યજ્ઞાતિ ત્રિં મોતાની જાતનું નહિ
 તે, પરજાતિનું, વિખતીય.
 અજ્યતંત્ર ત્રિં સ્વાધીન નહિ તે, સ્વતંત્ર
 નહિ તે, પરાધીન.
 અજ્યન્ત નં મૂલ, ભટ્ટી.
 અજ્યન્ત ત્રિં અરાજ પરિણામવાળું.
 અજ્યન્ત પું મરણ.
 અજ્યગ્ર પું દેવ.
 અજ્યગ્ર ત્રિં નિદ્રારહિત.

અસ્વર પું મંદ સ્વર, ખરાખ સ્વર.

અસ્વર પું સ્વરવર્ણરહિત-અંગન, ઉદાત્ત વગેરે સ્વર વગરનું લૌકિક ઉચ્ચારણ.

અસ્વર ત્રિં મંદ સ્વરવાળું, ખરાખ સ્વરવાળું.

અસ્વરૂપ ત્રિં સમાન સ્વભાવરહિત.

અસ્વર્ગ્ય ત્રિં સ્વર્ગનું અસાધન, સ્વર્ગને માટે અહિતકારી.

અસ્વશ્લાઘામ્યનિશ્ચિતા સ્ત્રીં તે નામનો વાણીનો એક ગુણ.

અસ્વસ્થ ત્રિં પોતાના મૂળ સ્વભાવમાં સ્થિતિ નહિ કરનાર, રોગવગેરેથી ઘેરાયેલ, સ્વસ્થ નહિ તે.

અસ્વાચ્છંદ્ય નં સ્વચ્છંદપણું નહિ તે-પરાધીનતા.

અસ્વાચ્છંદ્ય ત્રિં સ્વચ્છંદ નહિ તે, પરાધીન.

અસ્વાતંત્ર્ય નં સ્વતંત્રતા નહિ તે-પરાધીનતા.

અસ્વાતંત્ર્ય ત્રિં સ્વતંત્ર નહિ તે, પરાધીન.

અસ્વાદુ ત્રિં સ્વાદિષ્ટ નહિ તે, સ્વાદ વગરનું.

અસ્વાદુકણ્ઠક પું ગોખરનું ઝાડ.

અસ્વાધ્યાય ત્રિં વેદાધ્યયનરહિત.

અસ્વાધ્યાય પું અધ્યયનને માટે નિષેધેલ કાળ-અષ્ટમી-વગેરે.

અસ્વાધ્યાય નં નહિ અધ્યયન કરવા જે અનાસ્તિકશાસ્ત્ર વગેરે.

અસ્વામિક ત્રિં સ્વામી વગરનું, જેનો કાઈ ધણી નથી તે ખમતો વગેરે.

અસ્વામિકૃત ત્રિં ન ધણીએ કરેલ વેચાણ વગેરે.

અસ્વામિન્ ત્રિં સ્વામી વગરનું.

અસ્વામિવિક્રય પું ન ધણીએ કરેલ વેચાણ વગેરે, તે વિપયનો એક વ્યવહાર.

અસ્વામ્ય નં સ્વામીત્વનો અભાવ, પોતાના પણીનો અભાવ.

અસ્વામ્ય ત્રિં પોતાની માલીકીનું નહિ તે.

અસ્વાવેશ ત્રિં પોતાના સ્થાનમાં અથવા પોતાના સ્વભાવમાં નહિ રહેલ.

અસ્વાસ્થ્ય નં સ્વસ્થપણીનો અભાવ, રોગ વગેરેથી બેચેની.

અસ્વાસ્થ્ય ત્રિં સ્વસ્થપણીથી રહિત, રોગ વગેરેથી બેચેન.

અસ્વીકાર પું સ્વીકારનો અભાવ.

અસ્વીકાર ત્રિં સ્વીકારવગરનું.

અસ્વીકૃત ત્રિં નહિ સ્વીકારેલ, નહિ ગ્રહણ કરેલ.

અસ્વૈરિન્ ત્રિં સ્વાધીન નહિ તે, પરાધીન, અસ્વતંત્ર.

અંદ્ર ધ્વાં આં સં સેટ્ જનું.

ઐહ ચું ઉમં ઇકં સેટ્ દીપવું, પ્રકાશવું.

અહ સ્વાદિં પ્રં સં હેટ્ વ્યાપવું.

અહ અવ્યં પ્રશંસામાં, નિદામાં, નિરસ્કારમાં, વિયોગમાં, શિક્ષા કરવી એના અર્થમાં, આચારનો અતિશય એવા અર્થમાં અને પૂજવું એવા અર્થમાં વપરાય છે.

અહ્યુ ત્રિં અભિમાની, ગર્વિષ્ઠ.

અહધ્યસ્ ત્રિં ‘હું ઐષ્ઠ હું’ એવા પ્રકારના નિર્ણય પ્રયોજનવાળું.

અહઃકર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

અહસ્કર પું ઉપરના અર્થ.

અહપતિ પું અહઃકર જુઓ.

અહર્પતિ પું અહઃકર જુઓ.

અહઃશેષ પું દિવસનો અંત, સાયંકાળ.

અહરશેષ પું ઉપરનો અર્થ.

અહઃકાર પું અહંકાર, અભિમાન, ગર્વ.

અહઃકારવત્ ત્રિં અહંકારવાળું, અભિમાની, ગર્વિષ્ઠ.

અહઃકારિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

અહકૃત ત્રિં જેણે અહંકાર કર્યો હોય તે, જેણે ગર્વ કર્યો હોય તે.

અહકૃતિ સ્ત્રીં અહઃકાર જુઓ.

અહત

૧૭૩

અહિસા

અહત નં એકાદ વખત ધોમેલું નવું ધોળું
કિનારીવાળું વસ્ત્ર.

અહત ત્રિં નહિ હણેલ, ભોગથી નહિ
નાશ પમાડેલ.

અહતિ સ્ત્રીં હણ્યું નહિ તે, વિનાશનો
અભાવ.

અહન નં દિવસ, વિધણ, દિવસનો અભિ-
માની દેવ, રાત્રિ.

અહનનીય ત્રિં નહિ હણ્યા યોગ્ય, નહિ
નાશ કર્યા યોગ્ય.

અહના સ્ત્રીં ગિયા, પરીડ.

અહન્તા સ્ત્રીં હુંપણ, હુંપદ, મમતા.

અહમ્ અવ્યં અહંકાર, ગર્વ, હું.

અહમહમિકા સ્ત્રીં પરપર અહંકાર, હું
પહેલો બહુ એમ પરપર કહેવું તે.

અહમ્પૂર્વિકા સ્ત્રીં હું પહેલો-હું પહેલો
એમ હાડવેયા વગેરેનું ઉત્સાહ ભરેલું વચન.

અહમ્પત્યય પું હું હું-આ મારું છે-એવા
પ્રકારનું જ્ઞાન.

અહમ્મત્ર ત્રિં અહંશ્રેયસુ જુઓ.

અહમ્મતિ સ્ત્રીં અવિદ્યા, અજ્ઞાન.

અહર ત્રિં નહિ હરણ કરનાર.

અહર પું અણિતમાં કહેલ શુદ્ધ રાશિ, તે
નામનો એક અસુર.

અહરણીય ત્રિં નહિ હરણ કર્યા યોગ્ય.

અહરાવિ પું પ્રભાત, પ્રાતઃકાળ.

અહર્મણ પું દિવસોનો સમુદાય.

અહર્જર પું વર્ષ.

અહર્દિવ નં દરરોજ, હમેશ.

અહર્દિવ ત્રિં દરરોજનું, હમેશનું.

અહર્નાથ પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ.

અહર્નિશ નં રાત્રિદિવસ.

અહર્પતિ પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ.

અહર્બાંધવ પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ.

અહર્મર્જિ સ્ત્રીં કામ એક ઇષ્ટિકા.

અહર્મર્ણિ પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ.

અહર્મુલ્લ નં પ્રભાત, પ્રાતઃકાળ.

અહર્લોક પું કાંઈ એક ઇષ્ટિકા.

અહર્વિદ્ પું એક દિવસમાં સાખ્ય અભિ-
પ્રેમ વચને જાણનાર.

અહલ્ય ત્રિં હળથી નહિ ખેડ્યા યોગ્ય
ખેતર વગેરે.

અહલ્ય પું તે નામનો એક દેશ.

અહલ્યા સ્ત્રીં ગૌતમ કપિની સ્ત્રી, તે
નામની એક અપ્સરા.

અહલ્યાજાર પું ઇન્દ્ર.

અહલ્યાનન્દન પું અહલ્યાનો પુત્ર સ્થના-
નંદ કપિ.

અહલ્યાહર પું ગૌતમના આશ્રમમાં આવેલ
તે નામનું એક તીર્થ.

અહલ્લિક પું પ્રેત.

અહસ્કર પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ.

અહસ્ત ત્રિં હાથ વગરનું પ્રાણી.

અહસ્પતિ પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ.

અહહ અવ્યં સંગોધનમાં, આશ્રયમાં ખે-
દમાં, કલેશમાં અને પ્રકર્ષમાં વપરાય છે.

અહહા અવ્યં ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

અહાર્ય પું પર્વત.

અહાર્ય ત્રિં હરણ કરવાને અશક્ય, બેદ-
વાને-તોડવાને અશક્ય.

અહિ પું સૂર્ય, સૂર્ય, રાહુ, મુસાશર, વૃત્રા-
સુર, ખજા, દુષ્ટ, દમ, અપ્લેપા નક્ષત્ર,
સીમું.

અહિ ત્રિં હણનાર, વ્યાપ થનાર, વ્યાપક,
વ્યાપેલ.

અહિ નં પાણી.

અહિ સ્ત્રીં દિવં આકાશ અને પૃથ્વી.

અહિ સ્ત્રીં પૃથ્વી, ગાય.

અહિસ ત્રિં હિંસા નહિ કરનાર, હિંસારહિત.

અહિસક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અહિસા સ્ત્રીં મન વચન કે કાયાથી પ્રાણીને
પીડા નહિ કરવી તે, પ્રાણીપીડાથી દૂર

અહિંસાન

૧૭૪

અહિંસ્ય

રહેવું તે, અશાસ્ત્રીય ગ્રાણી પીડાનો અભાવ.
અહિંસાન ત્રિં દિસાશીલ નહિ તે.

અહિંચ ત્રિં અહિંસક, દિસાશીલ નહિ તે.

અહિંચ પું એક જાતનું જાડ.

અહિક પું ધ્રુવ નક્ષત્ર.

અહિકા સ્ત્રીં શીમળાનું જાડ.

અહિકાન્ત પું વાયુ.

અહિકોશ પું સર્પની કાંચળી.

અહિક્ષેત્ર પું પૂર્વમાં આવેલો એક દેશ.

અહિગણ પું સર્પોનો સમૂહ.

અહિચ્છત્ર પું મેઢા શીંગનું જાડ, તે નામનો
એક દેશ.

અહિચ્છત્રા સ્ત્રીં તે નામનું એક શહેર.

અહિજિત પું કૃષ્ણ, ઇન્દ્ર

અહિજિહ્વા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.

અહિજ્ઞકા સ્ત્રીં એક જાતનો કીડો.

અહિત પું શત્રુ.

અહિત ત્રિં હિતકારી નહિ તે, અપથ્ય
કુપથ્ય.

અહિતુળ્લિક પું મદારી, સર્પ પકડનાર,
સર્પ સાથે ખેલનાર.

અહિદ્વિષ્ પું ગરડ, મોર, નોળીયો, ઇન્દ્ર,
વિષ્ણુ.

અહિદ્વિષ પું ઉપરના અર્થ.

અહિનકુલતા સ્ત્રીં નીચેનો અર્થ.

અહિનકુલિકા સ્ત્રીં સર્પ અને નોળીયા
વચ્ચે સ્વભાવસિદ્ધ વૈર.

અહિનાથ પું વાસુકિ નાગ.

અહિનિર્મોક પું સર્પની કાંચળી.

અહિનિર્લયણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

અહિપતાક પુ. એક જાતનો સર્પ.

અહિપતિ પું વાસુકિ નાગ.

અહિપુત્રક પું એક જાતની હોડી.

અહિપૂતન નં એક જાતનો કુદ્ર રોગ,

અહિકેન પું ગરીબ, સર્પની સાથ

અહિવુધ્ન પું એક રૂદ્રદેવ, ઉત્તરાભાદ્રપદ
નક્ષત્ર, એક જાતનું મુહૂર્ત.

અહિવુધ્ન પું તે નામે એક રૂદ્ર.

અહિવુધ્નદેવતા સ્ત્રીં ઉત્તરાભાદ્રપદ નક્ષત્ર.

અહિમય નં રાગઓને પોતાના પક્ષથી
ઉત્પન્ન થયેલ ભય, સર્પનો ભય.

અહિમયદા સ્ત્રીં ભોંધ આંખળી.

અહિમાનુ પું વાયુ.

અહિમુજ્જ પું ગરડ, મોર, નોળીયું.

અહિમુત્ર પું મદાદેવ.

અહિમ પું ઉષ્ણ સ્પર્શ.

અહિમ ત્રિં ઉષ્ણ સ્પર્શવાળું.

અહિમકર પું નીચેનો રાખ્દ જુઓ.

અહિમધુતિ પું સૂર્ય, આકડાનું જાડ.

અહિમન્યુ ત્રિં સર્પના જેવું કોપી, હણવા-
ના સ્વભાવવાળું, વિનાશક.

અહિમન્યુ પું સર્પનો ક્રોધ.

અહિમર્દની સ્ત્રીં તે નામનો એક વેલો.

અહિમરોચિસ્ પું સૂર્ય, આકડાનું જાડ.

અહિમાય ત્રિં પૃથ્વીસુર વગેરે.

અહિમાર પું એક જાતનું જાડ, ગરડ,
મોર, ઇન્દ્ર.

અહિમેવ પું એક જાતનું જાડ.

અહિમેવક પું ઉપરનો અર્થ.

અહિરિપુ પું ગરડ, મોર, નોળીયો, કૃષ્ણ,
ઇન્દ્ર.

અહિર્વુધ્ન પું અહિવુધ્ન જુઓ.

અહિર્વુધ્નદેવતા સ્ત્રીં ઉત્તરાભાદ્રપદ નક્ષત્ર.

અહિલતા સ્ત્રીં નાગરવેદ.

અહિચિદ્વિષ્ પું અહિરિપુ જુઓ.

અહિવુધ્ન પું અહિવુધ્ન જુઓ,

અહિશુદ્ધ ત્રિં વ્યાપક, બળવાળું.

અહિસકથ ત્રિં સર્પ જેવી કાંચી સાથ-
બવાળું.

અહિસકથ પું તે નામનો એક દેશ.

અહિહન્ય નં પૃથ્વીસુરવધ.

અહિહત્યા

૧૭૫

અહલા

અહિહત્યા સ્ત્રીં સર્પની હત્યા, સર્પને મારી નાખવો તે.

અહિહન પું ગરુડ, ઈન્દ્ર, મોર.

અહીન પું દિવસોના સમુદાયથી સાધ્ય દિ-રાત્ર વગેરે યાગ, સર્પોનો રાગ વાચુકિ.

અહીન ત્રિં એણું નહિ તે, હીણું નહિ તે.

અહીનગુ પું તે નામનો સૂર્યવંશી રાગ.

અહીનવાદિન ત્રિં હીન નહિ એવો ધર્મ-શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ વાદી.

અહીમતી સ્ત્રીં તે નામતી એક નદી.

અહીર પું રજારી, ભસ્વાડ, આચરની ગત.

અહીરણાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.

અહીરણિ પું એ મોઢાવાળો સર્પ.

અહીશુભ પું શત્રુ.

અહુ ત્રિં વ્યાપક.

અહુત ત્રિં નહિ હોમેલ.

અહુત પું ધર્મનું સાધન છતાં હોમરહિત એવો વેદપાઠ.

અહૂત ત્રિં નહિ બોધાવેલ.

અહૂણન ત્રિં ક્રોધી નહિ તે-અક્રોધી.

અદે અન્વં નિંદામાં, તિરસ્કારમાં, વિયોગમાં વપરાય છે.

અદેહ ત્રિં અવસ્થાશून્ય, અપમાનરહિત.

અદેહમાન ત્રિં આદર સન્કાર પામતું, અવસારરહિત.

અદેતુ પું હેતુનોચ બાવ કારણનો અભાવ.

અદેતુ ત્રિં હેતુશून્ય, કારણુવગરનું.

અદેરુ પું શતભૂલી નામની વનસ્પતિ.

અદેતુક ત્રિં હેતુથી નહિ પ્રાપ્ત થયેલ, કારણુ વિનાનું.

અદો અન્વં શોકમાં, ધિક્કાર એવા અર્થમાં, ખેદમાં, દયામાં, સંમોહનમાં, આશ્ચર્યમાં, પ્રશંસામાં, વિતર્કમાં અને અમૂલ્યમાં વપરાય છે.

અદોરચન્તર નં દિવસે ગાવાયોગ્ય સામ-વેદનો એક ભાગ.

અદોરાત્ર પું દિવસ અને રાત.

અદોરૂપ નં દિવસરૂપ.

અદોલત અન્વં ખેદમાં, સંમોહનમાં અને અનુકંપામાં વપરાય છે.

અન્હાય અન્વં એકદમ, જલદી, તુરત.

અદ્યર્ષુ ત્રિં શત્રુ સામે જનાર.

અદ્ય ત્રિં નિર્લજ્જ, ખેશરમ.

અદ્યાણ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અહિ પું કવિ.

અહુત ત્રિં અકુટિલ, સરળ, નિષ્કપટી.

અહીક પું દિગંધરી સાધુ.

અહીક ત્રિં નિર્લજ્જ, શરમવગરનું.

અહલ ત્રિં વિહવળ નહિ તે.

અહલા સ્ત્રીં ભીત્રામું.

આ.

આ સ્વરો પૈકી બીજો દીર્ઘસ્વર.
 આ પું વાક્યમાં, સ્મરણમાં, અનુકંપામાં
 સમુચ્ચયમાં, અંગીકારમાં, થોડું એવા
 અર્થમાં, ક્રિયાપદના યોગમાં, સીમામાં
 તથા વ્યાપ્તિમાં વપરાય છે.
 આ પું શિવ, બ્રહ્મા.
 આ અવ્યં ક્રાપદર્શક અન્યથ.
 આ: અવ્યં ઉપરનો અર્થ.
 આકન પું તેનામનો એક સપિ.
 આકમ્પ પું લગાર કંપ.
 આકમ્પન નં ઉપરનો અર્થ.
 આકમ્પન ત્રિં લગાર કંપેત્ર, લગાર
 કંપવાના સ્વભાવવાળું, લગાર કંપાવનાર.
 આકમ્પન નં લગાર કંપાવતું-હવાવતું.
 આકમ્પિત નં ઉપરનો અર્થ.
 આકમ્પિત ત્રિં લગાર કંપેત્ર, લગાર
 કંપાવેત્ર.
 આકત્ય નં અસ્વચ્છકારીપણું.
 આકમ્પ ત્રિં લગાર કંપવાના સ્વભાવવાળું.
 આકર પું સમૂહ, ખાણ, રત્ન વગેરેની
 ઉત્પત્તિનું સ્થાન, શ્રેષ્ઠ.
 આકરજ ત્રિં ખાણમાં પેદા થનાર.
 આકરિક ત્રિં સોના વગેરેની ખાણ ઉપર
 રાગએ નીમેત્ર અધિકારી વગેરે.
 આકરિન ત્રિં ઉત્તમ ખાણમાં પેદા થનાર.
 આકર્ણ અવ્યં કાનસુધી
 આકર્ણન નં સાંભળવું.
 આકર્ણ પું પાસો, પાસો ખેંચવાનું પાટીયું,
 ભુગાર, ઈન્દ્રિય, ધનુર્ધારીનો ધનુર્ધનો અ-
 બ્યાસ, ખેંચવું, તાણવું, કસોટીનો પત્થર,
 અંકુશના આકારનો લાકડાનો આંકડો.
 આકર્ણ ત્રિં ખેંચનાર, તાણનાર.
 આકર્ષક ત્રિં ખેંચનાર, તાણનાર, ખેંચ-
 વામાં નીમેત્ર.

આકર્ષક પું લોહ ચુંબક.
 આકર્ષણ નં ખેંચવું, તાણવું.
 આકર્ષણી સ્ત્રીં ફક્ત વગેરે ઉતારવાની એક
 જાતની આંકડી, એક જાતની મુદ્રા.
 આકર્ણાદિ ત્રિં પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દસમૂહ,
 આકર્ષિક ત્રિં પાસો વગેરે લઈ ફરનાર,
 ભુગારી વગેરે.
 આકર્ષિન ત્રિં ખેંચનાર, ફરસુધી જનાર
 ગંધ.
 આકલન નં આકાંક્ષા, પ્રહણ કરવું, પકડવું,
 મંથન કરવો, ગણવું, અનુસંધાન કરવું,
 સાંભળવું.
 આકલિત ત્રિં અનુસરેત્ર, ગુણેત્ર, પ્રહણ
 કરેત્ર, ગણેત્ર, સાંભળેત્ર.
 આકલ્પ પું વેશરચના, આશ્રુપાણ.
 આકલ્પ અવ્યં કલ્પસુધી.
 આકલ્પક પું મોહ, લપ, યુદ્ધ, અંધારૂં,
 ઉતકંઠા.
 આકલ્પ પું કસોટી કરવાનો પત્થર.
 આકલ્પક ત્રિં કસોટી કરવામાં નીમેત્ર,
 કસ કરનાર.
 આકલ્પિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 આકલ્પિક ત્રિં અકરમાન થનાર-હોનાર.
 આકાંક્ષત ત્રિં આકાંક્ષા કરતું, ઇચ્છતું,
 ચાહતું.
 આકાંક્ષણીય ત્રિં આકાંક્ષા કરવા યોગ્ય,
 ઇચ્છવા યોગ્ય.
 આકાંક્ષા સ્ત્રીં અભિલાષ, ઇચ્છા, ચાહના.
 આકાંક્ષિત ત્રિં ઇચ્છેલ, ચાહેલ.
 આકાંક્ષિન ત્રિં આકાંક્ષા કરનાર, ઇચ્છ-
 નાર, ચાહનાર.
 આકાય પું એકઠો કરાનો અગ્નિ, નિવાસ,
 રહેઠાણ.

આકાર

૧૭૭

આકુલીમૂત

આકાર પુ. આકાર, આકૃતિ, મૂર્તિ, હૃદય-
ના અભિપ્રાયને જણાવનારી દેહચેષ્ટા,
લક્ષણ, ચેષ્ટા, ઇસારા.
આકારશુભિ સ્ત્રી. હૃદયમાં રહેલા ભાવને
શુભ રાખવો તે.
આકારગોપન ન. ઉપરનો અર્થ.
આકારણ ન. ખોલાવવું.
આકારણા સ્ત્રી. ખોલાવવું.
આકારવત્ત્રિ. આકારવાળું.
આકારિત્રિ. ખોલાવેલ.
આકાલ અવ્ય. કાળસુધી, કાળપર્યંત.
આકાલિક ત્રિ. સમયે-અયોગ્ય સમયે
ઉત્પન્ન થયેલી કોઈ વસ્તુ, એકદમ વિનાશ
પામનાર, પૂર્વદિવસે જ સમયે ઉત્પત્તિ હોય
પછીજ દિવસે તેજ સમયસુધી વ્યાપકકાળ.
આકાલિકપ્રલય પુ. તે નામે એક પ્રલય.
આકાલિકી સ્ત્રી. વીજળી.
આકાશ પુ. ન. આકાશ, પોલાણ.
આકાશકલ્પ પુ. પરબ્રહ્મ.
આકાશગ ત્રિ. આકાશમાં ગતિ કરનાર.
આકાશગજ્ઞા સ્ત્રી. આકાશગંગા.
આકાશગા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
આકાશજનની સ્ત્રી. કિલ્લા વગેરેમાં રા-
ખેલી નાની પ્હારી.
આકાશદીપ પુ. જ્યારે સૂર્ય તુલા સંક્રાં-
તિમાં હોય ત્યારે સાયંકાળે ઉચ્ચ સ્થાને
રખાતો દીવો.
આકાશપ્રવીપ પુ. ઉપરનો અર્થ.
આકાશમાયિત ન. આકાશવાણી.
આકાશમણ્ડલ ન. આકાશમંડલ.
આકાશમય પુ. આકાશમય-આત્મા.
આકાશમાંસી સ્ત્રી. નાની જટામાંસી
વનસ્પતિ.
આકાશમૂલો સ્ત્રી. જેનાં મૂળ અદ્ધર હોય
છે તેવી એક વનસ્પતિ.
આકાશયાન ન. વિમાન.

આકાશરશ્મિન પુ. દેવરીનો પેહેરેગીર.
આકાશચચન ન. આકાશવાણી, નાટકમાં
પડાની અંદર ખોલાતું વાક્ય.
આકાશવત્ત્રિ. આકાશમાં ગતિ કરનાર.
આકાશવરમેન ન. આકાશરૂપ માર્ગ.
આકાશવલી સ્ત્રી. અમરવેલ.
આકાશવાણી સ્ત્રી. આકાશવાણી.
આકાશસલિલ ન. આકાશમાંથી પડેલ
પાણી.
આકાશસ્ફટિક પુ. વરસાદનો કરો.
આકાશાસ્તિકાય પુ. જનમતસિદ્ધ જીવ-
લિન આવરણના અભાવરૂપ એક પદાર્થ.
આકાશીય ત્રિ. આકાશનું, આકાશસંબંધી.
આકાશો અવ્ય. નાટકમાં આકાશ સામે
જોઈ ખોલાતું વાક્ય.
આકિચ્ચન્ય ન. દરિદ્રતા.
આકિવન્તિ પુ. તે નામનો એક દેહ, એ
દેશમાં રહેનાર.
આકિદન્તીય ત્રિ. પુ. આકિદંતિ દેશમાં
હથિઆર ઉપર જીવનાર સંઘ.
આકીર્ણ ત્રિ. વ્યાપ, વિખેરેલ, છૂટું છૂટું
નાખેલ.
આકીમ્ અવ્ય. ત્યાગ, વિતર્ક.
આકુચ્ચન ન. સંકોચ, સંકોચાવું.
આકુચ્ચિત ત્રિ. સંકોચેલ, સંકોચાયેલ, લ-
ગાર વળેલ.
આકુલ ત્રિ. આકુળ, વ્યથ.
આકુલતા સ્ત્રી. આકુળપણું, વ્યથપણું.
આકુલત્વ ન. ઉપરના અર્થ.
આકુલકુલ ત્રિ. આકુળનો પ્રકાર, વ્ય-
થનો પ્રકાર, અત્યંત આકુળ-વ્યથ.
આકુલિ પુ. આકુળપણું, વ્યથપણું.
આકુલિત ત્રિ. વ્યાકુળ થયેલ, વ્યથ થયેલ.
આકુલીકૃત ત્રિ. વ્યાકુળ કરેલ, વ્યથ કરેલ.
આકુલીમૂત ત્રિ. વ્યાકુળ થયેલ, વ્યથ
થયેલ.

આકૃષિત

૧૭૮

આક્ષીચ

આકૃષિત ત્રિં લગાર સંક્રાયાયેલ.
 આકૃત નં આશય, અભિપ્રાય.
 આકૃતિ સ્ત્રીં અભિપ્રાય.
 આકૃતિ સ્ત્રીં આકાર, આકૃતિ, બહારની
 ચેષ્ટા, શરીર, આકર-મૂળ મંથ વગેરે.
 આકૃતિગણ પું આકારપ્રસિદ્ધ શબ્દસમૂહ.
 આકૃતિચ્છદ્રા સ્ત્રીં એક જાતનો વેશો.
 આકૃષ્ટ ત્રિં આકર્ષણેલ, ખેંચાયેલ, આક-
 ર્ષેલ, ખેંચેલ.
 આકૃષ્ટિ સ્ત્રીં ખેંચવું, તાણવું.
 આકે અવ્યં પાસે, દૂર.
 આકેકરા સ્ત્રીં એક પ્રકારની દષ્ટિ.
 આકેનિપ ત્રિં પાસે પડનાર.
 આકોકેર પું મકરશિશ.
 આકૌશલ નં અકુશળતા, હોંશીઆરી
 નહિ તે.
 આક્રન્દ પું ખૂમ પાડી રડવું, બોલાવવું,
 શબ્દ, મિત્ર, ભાઈ, દારણુ યુદ્ધ, દુઃખી-
 આનું રડવાનું સ્થાન.
 આક્રન્દન નં ખૂમ પાડી રડવું, બોલાવવું.
 આક્રન્દિક ત્રિં દુઃખીઆરાંના રડવાના
 સ્થાને દોડી જનાર.
 આક્રન્દિત નં ખૂમ પાડી રડવું, પેકે
 પોકે રડવું.
 આક્રન્દિન ત્રિં ખૂમ પાડી રડનાર, પોકે
 મૂકીને રડનાર, રડવાપૂર્વક બોલનાર.
 આક્રન્દે અવ્યં યુદ્ધ.
 આક્રમ પું બળપૂર્વક ઉલ્લંઘન, પરલોક-
 પ્રાપ્તિનું સાધન વિદ્યાકર્મ વગેરે, જેણે
 આક્રમણ કર્યું હોય તે, પરાભવ પામેલ,
 વ્યાપ્ત, આગ્રહ, ચઢાઈ, પરાભવ, અન.
 આક્રમણ નં બળપૂર્વક ઓળંગવું, ચઢાઈ
 કરવી, પરાભવ.
 આક્રાન્ત ત્રિં પરાભવ પામેલ, હારેલ,
 પોતાની ઉપરની ગતિથી વ્યાપ્ત.
 આક્રાન્તિ સ્ત્રીં આક્રમણ ભુલ્યો.

આક્રોહ પું ક્રોડ કરવાનું સ્થાન બગીચો
 વગેરે.
 આક્રોહ ત્રિં ક્રોડ કરવાના સ્વભાવવાળું,
 રમતીઆળ.
 આક્રોહા સ્ત્રીં ક્રોડ, રમત.
 આક્રોહિન ત્રિં ક્રોડ કરનાર, રમતીઆળ.
 આકુષ્ટ ત્રિં જેણે ખૂમ પાડી હોય તે, શ-
 બ્દ કરેલ, બોલાવેલ, નિંદેલ.
 આકુષ્ટ નં કઠોર ભ.પણુ, કઠોર વાક્ય.
 આક્રોશ પું વિરુદ્ધ વિચાર કરવો, શાપ,
 ગાળ, નિંદા, અપવાદ.
 આક્રોશક ત્રિં વિરુદ્ધ વિચાર કરનાર,
 શાપ આપનાર, ગાળો ભાંડનાર, નિંદા
 કરનાર.
 આક્રોશન નં આક્રોશ ભુલ્યો.
 આક્રોષ્ટ ત્રિં આક્રોશક ભુલ્યો.
 આક્ષી અવ્યં વિકાર.
 આક્ષેદ પું બીંખવું, બીંચું થવું.
 આક્ષધૃતિક નં ભુગારની રમતથી થયેલ
 વૈર વગેરે.
 આક્ષપાદિક પું વ્યવહારાધ્યક્ષ, ન્યાયાધીશ,
 ભુગારનો અધ્યક્ષ.
 આક્ષપાદ ત્રિં ગૌતમનું, ગૌતમસંબધી,
 ગૌતમે રચેલું એક શાસ્ત્ર વગેરે.
 આક્ષાર પું દ્રવણ, દોષારૂપ, તહોમત.
 આક્ષારણ નં ઉપરના અર્થ.
 આક્ષારિત ત્રિં દોષારોપ પામેલ, ખૂડું
 તહોમત પામેલ.
 આક્ષિક ત્રિં પાસા ખેલનાર, પાસાથી
 જીતનાર, પાસાથી જીતેલ.
 આક્ષિત ત્રિં પાણું ફરવું.
 આક્ષિત ત્રિં આક્ષેપ કરેલ, ખૂંટવી લીધેલ,
 આકર્ષેલ, ખેંચેલ.
 આક્ષીચ પું સરગવાનું ઝાડ.
 આક્ષીચ ત્રિં લગારમદમત થયેલ, સારી
 રીતે પ્રમાદ પામેલ.

આક્ષર

૬૭૧

આહ્યાયિકા

આક્ષેપ પું નિંદા, તિરસ્કાર, અપવાદ, આ-
કર્ષણ, દંપકો, થાપણ મૂકવી, તે નામનો
એક અર્થાલંકાર, તિરસ્કારયુક્ત વચન.
આક્ષેપક ત્રિં નિંદા કરનાર, તિરસ્કાર કર-
નાર, ખેંચનાર.
આક્ષેપક પું એક ભતનો વાયુનો રોગ,
શિકારી.
આક્ષેપણ નં આક્ષેપ ભુઓ.
આક્ષેપિન ત્રિં ખેંચનાર, નિંદા કરનાર,
તિરસ્કાર કરનાર, સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચાર
કર્તા પછી ખેંચનાર.
આક્ષેપ્યજ્ઞ ત્રિં ક્ષેત્રને નહિ ભણનાર.
આક્ષોટ પું અપરોટનું ઝાડ.
આક્ષોટ પું ઉપરનો અર્થ.
આક્ષોવન નં શિકાર, મૃગયા.
આક્ષ પું કોદાળો, પાવડો.
આક્ષકી સ્ત્રીં કોદાળી.
આક્ષણ્ડલ પું ઈન્દ્ર.
આક્ષણ્ડિ ત્રિં ભેદનાર, ટુકડા કરનાર.
આક્ષન પું કોદાળી.
આક્ષનિક પું ચોર, ભુંડ, હુકર, ઉંદર.
આક્ષનિક ત્રિં ખોદનાર.
આક્ષનિકવક પું કોદાળી, ચોર, ભુંડ,
હુકર, ઉંદર,
આક્ષનિકવક ત્રિં ખોદનાર.
આક્ષર પું કોદાળી.
આક્ષરેષ્ટ ત્રિં કોદાળીમાં રહેલ.
આક્ષાત નં કુદરતી તળાવ.
આક્ષાન પું ચોતરફ ખોદવું.
આહુ પું ઉંદર, ચોર, ભુંડ, હુકર, કૃપણ-
લોભી, દેવતાડ વૃક્ષ.
આહુકર્ણપણિકા સ્ત્રીં ઉંદરકાની નામની
વનરપતિ.
આહુકર્ણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
આહુગ પું ગણપતિ.
આહુપણિકા સ્ત્રીં ઉંદરકાની.

આહુપર્ણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
આહુપાષાણ પું એક ભતનો પત્થર.
આહુમુજ પું ખીલાડો.
આહુમુજ પું ખીલાડો.
આહુકરોષ નં ઉંદરની લીંડી.
આહુલાહન પું ગણપતિ.
આહુરથ પું ગણપતિ.
આહુવિષદા સ્ત્રીં ઉંદરના ઝેરને દૂર કર-
નાર દેવતાડ વૃક્ષ.
આહુત્કર પું ઉંદરે કરેલો કચરો.
આહુત્થ ત્રિં ઉંદરથી ઉત્પન્ન થનાર,
આહુત્થ નં ઉંદરોનું સંખ્યાબંધ પેદા થવું.
આહુત્થાન નં ઉપરનો અર્થ.
આહુટ પું મૃગયા-શિકાર.
આહુટક પું ઉપરનો અર્થ.
આહુટશીર્ષક નં એક ભતની ખાંધેલી
ભૂમિ-સુરંગ.
આહુટિક પું મૃગયામાં કુશળ, શિકારી,
કુતરો.
આહુટિક ત્રિં મૃગયામાં કુશળ.
આહુટ પું અપરોટનું ઝાડ.
આહ્યા સ્ત્રીં નામ, સંજ્ઞા.
આહ્યાત ત્રિં કહેલ, ગહેર કરેલ, પ્રસિદ્ધ,
વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ ધાતુ-ક્રિયાપદ, ક્રિયાપદ
જોડે આંતરે હોય તે.
આહ્યાતિ સ્ત્રીં કહેવું, ખોલવું.
આહ્યાતૃ ત્રિં કહેનાર, ઉપદેશ આપનાર.
આહ્યાન નં કહેવું, ખોલવું, પૂર્વનું વૃત્તાંત
કહેવું, સામે કહેવું, ભેદક ધર્મ.
આહ્યાનક નં પૂર્વનું વૃત્તાંત કહેવું.
આહ્યાનકી સ્ત્રીં તે નામનો એક જંદ.
આહ્યાયક ત્રિં ખીળાએ કહેવું ખીળે
કહેનાર દૂત વગેરે.
આહ્યાયિકા સ્ત્રીં કવિના વંશ વગેરેનું
કથન, કોઈ પ્રકારની કથા, પ્રાપ્ત થયેલા
અર્થને સમજાવનારી કથા.

આસ્થાયિન

૧૮૦

આગ્રાવૈજ્ઞવ

આસ્થાયિન ત્રિં કહેનાર, જાણનાર દૂત વગેરે.

આસ્થેય ત્રિં કહેવા યોગ્ય, ખોલવા યોગ્ય.

આગત ત્રિં આવેલ, પાસે પ્રાપ્ત થયેલ, પ્રાપ્ત થયેલ.

આગત નં આવવું.

આગતિ સ્ત્રીં આવવું, પ્રાપ્ત થવું.

આગત્ય અવ્યં આવીને.

આગન્તવ્ય ત્રિં આવવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય.

આગન્તવ્ય નં અવશ્ય આવવું તે.

આગન્તુ પું અતિથિ.

આગન્તુ ત્રિં આવવાના સ્વભાવવાળું.

આગન્તુક પું અતિથિ, અચાનક આવેલ માણસ.

આગન્તુજ ત્રિં હઠથી પ્રાપ્ત થયેલ રોગ વગેરે.

આગમ પું આવવું, પ્રાપ્ત થવું, ઉત્પત્તિ, સામ વગેરે ઉપાય, વેચાણની લેવડ, લખેલ દસ્તાવેજ, હરકોઇ શાસ્ત્ર, પુરાવામાં આવવા લાયક લેખ, ખત, વેદ, મંત્ર, શબ્દથી થનાર બોધ, શબ્દપ્રમાણ, બાકરણપ્રસિદ્ધ આગમ, સ્કંધ, અધ્યાય.

આગમ પું નં તંત્રશાસ્ત્ર, આવક.

આગમન નં આવવું, પ્રાપ્ત થવું, ઉત્પન્ન થવું.

આગમણ ત્રિં આવકવાળું.

આગમજ્ઞ ત્રિં શાસ્ત્રજ્ઞ, જ્ઞાનજ્ઞ, જ્ઞાના અભ્યાસથી પકવ જ્ઞાનવાળું.

આગમવેત્ ત્રિં આગમ જાણનાર, શાસ્ત્ર જાણનાર.

આગમવેદિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આગમવેદિન પું શંકરાચાર્યના પરમગુરુ ગૌડપાદાચાર્ય.

આગ્રાપાયિન ત્રિં ઉત્પત્તિ અને વિનાશના સ્વભાવવાળું.

આગ્રાપર્ત્ત સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.

આગમિક ત્રિં આગમ-શાસ્ત્રથી પ્રાપ્ત થયેલ.

આગમિત ત્રિં ભણાયેલ, જાણેલ, જાણેલ, પમાડેલ.

આગમિન ત્રિં આવનાર.

આગમ્ય અવ્યં આવીને.

આગર પું અમાસ તિથિ.

આગવીન ત્રિં ગાય પાછી સોંપ્યા સુધી કામ કરનાર.

આગસ્ નં અપરાધ, પાપ, દંડ, શિક્ષા.

આગસ્તી સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.

આગસ્તીય ત્રિં અગસ્ત્યને દિતકારક.

આગસ્થ ત્રિં અગસ્ત્યમંથી, દક્ષિણ દિશાનો ભાગ.

આગાધ ત્રિં અત્યંત ઉંડું, દુઃખથી પ્રાપ્ત થઈ શકે તે.

આગાન્તુ પું અતિથિ.

આગામક ત્રિં ભવિષ્ય વસ્તુ જાણનાર.

આગામિન ત્રિં આવનાર, ભવિષ્યકાળની જ્ઞાતિ.

આગામુક ત્રિં આવવાના સ્વભાવવાળું.

આગાર નં ધર.

આગારમોચિકા સ્ત્રીં ખેડોરી.

આગારવાહ પું ધર ખાળવું.

આગારધૂમ પું ધરનો ધૂમાડો.

આગુર સ્ત્રીં પ્રતિજ્ઞા.

આગુરણ નં ઉદયમ.

આગૂ સ્ત્રીં પ્રતિજ્ઞા.

આગૂરણ નં ઉદયમ.

આગૂર્ણ ત્રિં ઉદયમી, તૈયાર થયેલ.

આગૂર્ણ નં ઉદયમ.

આગૂત્તિન ત્રિં જેણે ઉદયમ કર્યો હોય તે.

આગ્રાપૌષ્ણ ત્રિં અગ્નિ અને પૃથ્વી જેના દેવ હોય તે હવિષ વગેરે.

આગ્રાવૈજ્ઞવ ત્રિં અગ્નિ અને વિષ્ણુ જેના દેવ હોય તે હવિષ વગેરે.

આગ્નિક

૧૮૧

આવાત

આગ્નિક ત્રિં અગ્નિસંબંધી.
 આગ્નિવાત્તેય ત્રિં અગ્નિદત્તની પાસેનો
 પ્રદેશ વગેરે.
 આગ્નિધ્ર નં અગ્નિહોમનું સ્થાન.
 આગ્નિપદ ત્રિં અગ્નિને સ્થાને અપાતો
 કોઇ પદાર્થ વગેરે.
 આગ્નિમાહત ત્રિં અગ્નિ અને મહત જેના
 દેવ હોય તે હવિષ વગેરે.
 આગ્નિચારણ ત્રિં અગ્નિ અને વરણ જેના
 દેવ હોય તે હવિષ વગેરે.
 આગ્નિવૈશ્ય પું અગ્નિવૈશ્ય ઋષિનો પુત્ર.
 આગ્નિશર્મિ પું અગ્નિશર્માનો પુત્ર.
 આગ્નિષ્ટોમિક પું અગ્નિષ્ટોમ યજ્ઞને બાળુ-
 નાર, અગ્નિષ્ટોમ યજ્ઞનું પ્રતિપાદન કર-
 નાર મંથને બાળુનાર.
 આગ્નિષ્ટોમિકી સ્ત્રીં અગ્નિષ્ટોમ યજ્ઞની
 દક્ષિણા.
 આગ્નીધ્ર નં યજ્ઞમાનનું સ્થાન, અગ્નિહોત્રી
 બ્રાહ્મણ, અગ્નિહોત્રી યજ્ઞમાન, અગ્નિનું
 સ્થાન.
 આગ્નીધ્રીય ત્રિં આગ્નીધ્રસંબંધી.
 આગ્નીધ્રયા સ્ત્રીં અગ્નિહોત્રની શાળા.
 આગ્નૈન્દ્ર ત્રિં અગ્નિ અને ઈન્દ્ર જેના
 દેવ હોય તે હવિષ વગેરે.
 આગ્નેષ ત્રિં અગ્નિ સંબંધી, અગ્નિનું હ-
 વિષ વગેરે, અગ્નિ દીપક ઔષધ વગેરે,
 અગ્નિમાં હોનાર-થનાર.
 આગ્નેય નં કૃતિકા નક્ષત્ર, સોનું, લોહી,
 લાખ વગેરે દ્રવ્ય, અગ્નિએ જ્ઞેયેષ સા-
 મવેદનો એક ભાગ, સ્નાન, રાત્રનું એક
 ચરિત્ર, જહરાગ્નિને પ્રદીપ કરનાર એક
 ઔષધ, ઘી, એક પ્રકારનું અસ્ત્ર, અગ્નિ-
 પુરાણ.
 આગ્નેય પું કાર્તિક સ્વામી, અગ્નિ પર્વત,
 તે નામનો એક દેશ, અગ્નિની ઉપાસ-
 નાનો મંત્ર, અગ્નિનો પુત્ર, આગ્નીઓ

કીડા, અગરથ સુનિ, સ્નાહા દેવતાનો
 સ્થાલીપાક.
 આગ્નેયી સ્ત્રીં અગ્નિની એક ધારણા,
 અગ્નિ ખૂણો, અગ્નિની સ્ત્રી સ્નાહા, પ-
 ડે તે તિથિ.
 આગ્ન્યાધાનિકી સ્ત્રીં યજ્ઞની દક્ષિણા.
 આગ્નમૌજનિક પું જેને નિયત પ્રથમ
 ભોજન આપવામાં આવે છે તે એક
 બ્રાહ્મણ.
 આગ્નયણ ત્રિં નવા અન્નના આવવા નિ-
 મિતે અગ્નિહોત્રીએ કરવાનો એક યજ્ઞ.
 આગ્રહ પું આગ્રહ, આવેશ, આસક્તિ,
 આક્રમણ, અનુચલ, મહણ કરવું.
 આગ્રહાયણ પું આંદ્ર માર્ગશીર્ષ માસ.
 આગ્રહાયણક નં માર્ગશીર્ષની પૂતેમને
 દિવસે આપવાનું કરજ.
 આગ્રહાયણિક નં ઉપરનો અર્થ.
 આગ્રહાયણિક પું માર્ગશીર્ષ માસ.
 આગ્રહાયણી સ્ત્રીં માર્ગશીર્ષની પૂતેમ-
 આગ્રહારિક પું જેને અગ્રભાગ હવેશમાં
 આપવામાં આવે તે એક બ્રાહ્મણ.
 આગ્રાયણ પું અગ્ર નામના ઋષિનો મોત્ર-
 પુત્ર, નવા ધાન્યના આવવા નિમિત્તે કર-
 વામાં આવતી ઇષ્ટિ.
 આઘટ્ટક પું રાતો અઘાડો.
 આઘટ્ટના સ્ત્રીં ચલાવવું, હલાવવું.
 આઘટ્ટિત ત્રિં ચલાવેલ, હલાવેલ.
 આઘમર્વણ નં પાપનો નાશ કરવા માટેનું
 સૂકત.
 આઘર્ષ પું મર્દન, ઘર્ષણ.
 આઘ નં ઉપરના અર્થ.
 આઘાટ પું અઘાડો.
 આઘાટ ત્રિં આઘાત પહોંચાડનાર.
 આઘાટિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 આઘાત પું વધ, મારવું, ઠોકવું, માર મા-
 રવો, વધનું સ્થાન.

આઘાતન

૧૮૨

આચાર

આઘાતન નં ઉપરના અર્થ.

આચાર પું ધી, સ્થાપેલા અગ્નિના વાયુ-
ખુણ્ણથી માંડી અગ્નિખુણ્ણ સુધી અને
નૈઋત્યખુણ્ણથી માંડી ઇશાનખુણ્ણ સુધી
અવિચ્છિન્ન ધારાએ ધી છાંટવું.

આઘૂર્જિત ત્રિં ચાલેલ, હાલેલ, શ્રાંતિમાં પડેલ.

આઘૂર્ણિ પું સૂર્ય.

આઘોષણ નં દંડેશ પીટાવી, બહેર કરવું.

આઘોષણા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

આઘ્રાણ ત્રિં સુધેલ, તૃપ્તિ પામેલ.

આઘ્રાણ નં મંધ મહણ કરવો, તૃપ્ત થવું.

આઘ્રાત ત્રિં સુધેલ, તૃપ્તિ પામેલ, નહિ
સ્પર્શ કરેલ.

આઘ્રેય ત્રિં સુધવાયોગ્ય.

આઠ્ઠ અવ્યં થોડું એવા અર્થમાં, કિંપાપદ-
દના યોગમાં, મર્યાદામાં, સીમા-હદ એવા
અર્થમાં અને અભિવિધિમાં વપરાય છે.

આઠ્ઠશાયન ત્રિં અંકુશથી કરેલ વગેરે.

આઠ્ઠશિક ત્રિં અંકુશના પ્રહારને યોગ્ય.

આઠ્ઠ નં કોમળ અંગ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
અંગાધિકારનું કાર્ય.

આઠ્ઠ પું અંગદેશનો રાગ.

આઠ્ઠ ત્રિં અંગદેશમાં થનાર-હોનાર.

આઠ્ઠક ત્રિં ઉપરનો અર્થ, અનેક અંગ-
દેશના ક્ષત્રિયોની સેવા કરનાર, અંગ-
દેશની સેવા કરનાર.

આઠ્ઠવિચ ત્રિં વ્યાકરણ વગેરે અંગવિધા
બળનાર.

આઠ્ઠવિચ પું વ્યાકરણ વગેરે અંગવિધાના
વ્યાખ્યાનરૂપ મંથ.

આઠ્ઠવિચ ત્રિં અંગવિધામાં થનાર-હોનાર.

આઠ્ઠાર નં અંગારાનો સમૂહ.

આઠ્ઠિક ત્રિં અંગના હાવભાવ વગેરે,
સ્ત્રીઓના હાવભાવ.

આઠ્ઠિરસ પું અંગિરા ઋષિનો પુત્ર.

આઠ્ઠિરસેશ્વર પું કાશીક્ષેત્રમાં આગિરસે

પ્રતિષ્ઠા કરેલ એક શિવલિંગ.

આઠ્ઠુરિક પું આંગળીના આકારનો કોઇ
પદાર્થ.

આઠ્ઠુલિક પું ઉપરનો અર્થ.

આઠ્ઠુષ પું સ્તોત્ર, સ્તુતિ.

આઠ્ઠુય ત્રિં અંગદેશમાં થનાર-હોનાર
વગેરે.

આઠ્ઠકે અવ્યં કામના, અભિલાષા.

આઠ્ઠક્ષાણ ત્રિં કહેતું, આખ્યાન કરતું.

આઠ્ઠતુર અવ્યં ચારસુધી.

આઠ્ઠશ્લુસ્ ત્રિં આખ્યાન કરનાર, કહેનાર.

આઠ્ઠતુર્ય ત્રિં ચતુરાધીનો અભાવ.

આઠ્ઠમ પું નીચેનો શબ્દ બુઝો.

આઠ્ઠમન નં પાણી વગેરે પીતું, આચમન
કરવું, આચમનનું સાધન દેવ પૂજનનો
ઉપચાર.

આઠ્ઠમનક નં આચમન લેવાનું પાણી.

આઠ્ઠમનીય ત્રિં આચમન માટે આપવા
યોગ્ય જળ વગેરે.

આઠ્ઠમનીયક નં ઉપરનો અર્થ.

આઠ્ઠમ્ય અવ્યં આચમન કરીને.

આઠ્ઠય પું દૂર રહેલ પુષ્પ વગેરે વીણવાં.

આઠ્ઠયક ત્રિં દૂર રહેલ પુષ્પ વગેરેના વી-
ણવામાં નીમેલ.

આઠ્ઠરણ નં આચાર.

આઠ્ઠરણ ત્રિં રથ અથવા ગાડું વગેરે.

આઠ્ઠરણીય ત્રિં આચરણ કરવા યોગ્ય.

આઠ્ઠરિત ત્રિં આચરેલ, કરેલ.

આઠ્ઠરિત નં આચાર.

આઠ્ઠર્ય નં અનુષ્ઠાન કરવા યોગ્ય દેશ.

આઠ્ઠર્ય ત્રિં અદ્ભુત, આશ્ચર્યકારક.

આઠ્ઠાન્ત ત્રિં આચમન કરનાર, જેનું આ-
ચમન કર્યું હોય તે પાણી વગેરે.

આઠ્ઠામ પું આચમન, ભક્ષણ કરવા યોગ્ય
પદાર્થ, ભાતનું ઓસામણ.

આઠ્ઠાર પું આચરણ.

આચારદોષ

૧૮૩

આજક

આચારદોષ પું રાગચોની અથવા ઘોડા
વગેરેની આરતિ ઉતારવાનો દોષ.

આચારવત્ત્રિં આચારવાણું,
આચારવર્જિતત્રિં શાસ્ત્રોક્ત આચારવગરનું.
આચારવેત્ત્રિં આચાર જાણનાર.
આચારવેદિત્રિં ઉપરનો અર્થ.
આચારવેદી સ્ત્રીં પુણ્યભૂમિ.

આચારાક્ષ નં જૈન દર્શનમાં ખાર અંગ-
માંનું એક અંગ.

આચારિન ત્રિં શાસ્ત્રોક્ત આચાર પાળનાર.
આચારી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
આચાર્ય પું આચાર્ય, ગુરુ, અધ્યાપક,
શિક્ષક, પૂજ્ય.

આચાર્યક નં આચાર્યનું કર્મ.
આચાર્યતા સ્ત્રીં આચાર્યપણું.
આચાર્યત્વ નં આચાર્યપણું.

આચાર્યભોગીન ત્રિં આચાર્યના ભોગ
માટે પૂરતું દ્રવ્ય વગેરે.

આચાર્યમિત્ર પું અતિશય પૂજ્ય.

આચાર્યા સ્ત્રીં મંત્રવ્યાખ્યા કરનારી સ્ત્રી.
આચાર્યાની સ્ત્રીં આચાર્યની સ્ત્રી.
આચિર્યાસા સ્ત્રીં કહેવાની ઈચ્છા.
આચિર્યાસુ ત્રિં કહેવા ઇચ્છનાર.
આચિત ત્રિં વ્યામ, ગુંથેલ, બે હળર
પલનું એક માપ.

આચિત નં દશ હારનું એક માપ.

આચિત ત્રિં ઢાંકેલ, સંગ્રહ કરેલ.

આચિતાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દસમૂહ.

આચૂષણ નં ચૂસવું, ચૂસવાનું સાધન.

આચ્છદ ત્રિં જોનાવડે ઢંકાય તે વસ્ત્ર વગેરે.

આચ્છદ પું ઉપરનો અર્થ.

આચ્છન્ન ત્રિં ઢાંકેલ, ઢંકાયેલ, છવાયેલ,
વ્યામ.

આચ્છાક પું ઝડ.

આચ્છાદ પું જોનાવડે ઢંકાય તે-ઢાંકણું
વગેરે.

આચ્છાદન નં ઢાંકવાનું સાધન, ઢાંકણું.

આચ્છાદનીય ત્રિં ઢાંકવા યોગ્ય.

આચ્છાદિત ત્રિં ઢાંકેલ.

આચ્છાદિન ત્રિં ઢાંકનાર.

આચ્છાદ્ય અવ્યં ઢાંકીને.

આચ્છિન્ન ત્રિં ખસાટકારે મદણ કરેલ,
ઝુંટવી લીધેલ, સારી રીતે છેદેલ-કાપેલ.

આચ્છુક પું વૃક્ષ, ઝડ.

આચ્છુરિત નં ખડખડ હસવું, નખનો
માર, નખ ઉપર નખ રાખી વગાડવું.

આચ્છુરિતક નં ઉપરનો અર્થ.

આચ્છેદ પું ચોતરફથી કાપવું, લગાર કા-
પવું, ખસાટકારે મદણ કરવું, ઝુંટવી લેવું.

આચ્છેદન ઉપરનો અર્થ.

આચ્છોટન નં આંગળીઓવતી ચપટી
વગાડવી.

આચ્છોટિત ત્રિં મરડીને કરેલા શબ્દ-
વાળી આંગળી વગેરે.

આચ્છોદન નં મુગયા-શિકાર.

આચ્યુતદત્તિ પું અચ્યુત દત્તનો પુત્ર-
કોઈ આયુધશીવી.

આચ્યુતદત્તીય ત્રિં એકત્ર થયેલ કોઈ
આયુધશીવી.

આચ્યુતન્તિ પું અચ્યુતન્તનો પુત્ર કોઈ
આયુધશીવી.

આચ્યુતન્તીય ત્રિં એકત્ર થયેલ કોઈ
આયુધશીવી.

આચ્યુતિક ત્રિં અચ્યુતનો વિદ્યાર્થી.

આંછ મ્વાં પં સં સેટ લાંચું કરવું,
લાંબો વિસ્તાર કરવો.

આજ નં ઘી.

આજ ત્રિં બકરાનું માંસ વગેરે.

આજ પું વિશેષ.

આજક નં બકરાનો સમૂહ.

આજકરોળ

૧૮૪

આજીવિકા

આજકરોળ ત્રિં આજકરોળી નામની
નદીની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

આજકરોળી સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
આજકાર પું મહાદેવનો પૈડીથો.

આજગર નં સર્પરૂપ નહુપ રાજને ઉદેશી
કરેસો મંથ-મહાભારતના વનપર્વમાં તે
નામનું એક પેટાપર્વ.

આજગવ નં મહાદેવનું ધનુષ, મહાદેવના
ધનુષ જેવું દૃઢ ધનુષ.

આજધેનવિ પું સ્ત્રીં બકરીરૂપ ગાયવાળા
કોઈ મુનિનો પુત્ર અને પુત્રી.

આજનન અવ્યં પ્રખ્યાત જન્મ.

આજનન અવ્યં જન્મપર્યંત-જન્મસુધી.

આજન્મ અવ્યં જન્મસુધી.

આજન્મન અવ્યં ઉપરનો અર્થ.

આજન્મસુરમિષત્ર પું તે નામે એક ગ્રહ.

આજમાર્ચ્ય પું અજમારનો પુત્ર.

આજમીઠ પું અજમીઠ-અજમેરમાં થનાર
હોનાર-અજમેરનો રાજા, તે નામનો એક
યાદવ રાજા.

આજમીઠક ત્રિં અજમેરમાં થનાર-હોનાર.

આજયન નં યુદ્ધ.

આજરસ અવ્યં વૃદ્ધાવસ્થા પર્યંત.

આજરસ ત્રિં જેને વૃદ્ધપણું પ્રાપ્ત થયું
હોય તે.

આજવસ્તેય પું અજવસ્તિ નામના ઋ-
ષિનો પુત્ર.

આજવાહ ત્રિં અજવાહ નામના દેશમાં
થનાર-હોનાર.

આજાતશત્રવ પું યુધિષ્ઠિર રાજનો પુત્ર,
શત્રુહિત એવા કોઈ રાજનો પુત્ર-મદ્ર-
સેન રાજા.

આજાતિ સ્ત્રીં જન્મ.

આજાથ પું અનંદ નામના મુનિનો પુત્ર.

આજાત અવ્યં સૃષ્ટિકાળપર્યંત.

આજાન પું ઉત્પત્તિ, જન્મ.

આજાનજ ત્રિં સૃષ્ટિકાળથી આરંભી ઉ-
ત્પન્ન થયેલ.

આજાનદેવ પું સૃષ્ટિકાળથી આરંભી દેવ-
પણુને પામેલ કોઈ દેવ.

આજાનિ ત્રિં જનક ઉત્પન્ન કરનાર, પા-
છળ જન્મેલ.

આજાનિક્ય નં જન્મથી આરંભી સિદ્ધ
એવા કોઈ પદાર્થપણું.

આજાનેય પું ઉત્તમ ધોડો.

આજાયન પું અજદેવનો પુત્ર, અજ ના-
મના રાજનો પુત્ર.

આજિ સ્ત્રીં રણુભૂમિ, યુદ્ધ, સંગ્રામ, મર્યાદા,

આજિ પું ક્ષણ, માર્ગ, આક્ષેપ.

આજિનીય ત્રિં આમડાની સમીપનો પ્રદેશ
વગેરે.

આજિરિ ત્રિં આંગણાની પાસેનો પ્રદેશ
વગેરે.

આજિરેય ત્રિં આંગણામાં થનાર-હોનાર.

આજિહીર્ષી સ્ત્રીં હરણ કરવાની ઇચ્છા.

આજિહીર્ષુ ત્રિં હરણ કરવા ઇચ્છનાર.

આજી સ્ત્રીં મર્યાદા.

આજીકૂળ નં તે નામનો એક દેશ.

આજીકૂળિક ત્રિં આજીકૂળ દેશનો માર્ગ-
ન્યાય-વિહાર-મનુષ્ય-હાથી વગેરે.

આજીગર્તિ પું આજગર્તનો પુત્ર.

આજીવ પું આજીવિકા માટેનો ઉપાય,
આજીવિકાના ઉપાય રૂપ કોઈ દ્રવ્ય વગેરે,
આજીવિકા માટે કોઈનો આશ્રય લેતો તે,
આજીવિકા.

આજીવ ત્રિં આજીવિકા ચલાવનાર.

આજીવન અવ્યં જીવતાં સુધી.

આજીવન નં આજીવિકાનો ઉપાય, આ-
જીવિકા.

આજીવિક ત્રિં આજીવિકા ચલાવનાર.

આજીવિકા સ્ત્રીં ગુજરાન માટેનો વ્યાપાર,
ગુજરાન.

આજીવ્ય

૧૮૬

આદિ

આજીવ્ય ત્રિં આજીવિકાનો ઉપાય, આ-
 જીવિકા માટે જેનો આશ્રય કર્યો હોય છે તે.
 આજીવ્ય પું આજીવિકા ન્યાં ચાલે તે દેશ.
 આજુ ત્રિં પચાર લીધા વિના કામ કરનાર.
 આજુ લીં વિદિ.
 આજ્ઞા ત્રિં આજ્ઞા કરેલ.
 આજ્ઞાસિ લીં આજ્ઞા, હુકમ.
 આજ્ઞા લીં ઉપરના અર્થ.
 આજ્ઞાકર ત્રિં હુકમ ઉઠાવનાર સેવક વગેરે.
 આજ્ઞાકારિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 આજ્ઞાકૃત ત્રિં આજ્ઞાકર જુઓ.
 આજ્ઞાવક નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક એક
 જે ભ્રમરની વચ્ચે આવેલ છે.
 આજ્ઞાત ત્રિં સારી રીતે જાણેલ-જોળેલ.
 આજ્ઞાતીર્થ નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક તીર્થ.
 આજ્ઞાન નં આજ્ઞા કરવી.
 આજ્ઞાનુગ ત્રિં હુકમ પ્રમાણે ચાલનાર.
 આજ્ઞાનુગત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 આજ્ઞાનુગામિન્ ત્રિં આજ્ઞાનુગ જુઓ.
 આજ્ઞાનુયાયિન્ ત્રિં ઉપર પ્રમાણે.
 આજ્ઞાનુવર્તિન્ ત્રિં આજ્ઞાનુગ જુઓ.
 આજ્ઞાનુસારિક ત્રિં ઉપર પ્રમાણે.
 આજ્ઞાવક ત્રિં હુકમ કરનાર.
 આજ્ઞાપત્ર નં હુકમનામું, આજ્ઞાવાળો કાગળ.
 આજ્ઞાપન નં હુકમ કરવો તે.
 આજ્ઞામજ્જ પું હુકમનો અનાદર.
 આજ્ઞાવહ ત્રિં આજ્ઞાનુગ જુઓ.
 આજ્ઞાસમ્પાદિન્ ત્રિં ઉપર પ્રમાણે.
 આજ્ય નં ઘી, ઓગળેલું, ઘી, તેજ વગેરે
 યજ્ઞક્રિયાનું સાધન, શ્રીવાસચંદન.
 આજ્યદોહ નં સામવેદીઓનું એક સૂક્ત.
 આજ્યય પું તે નામના પિતૃદેવ.
 આજ્યય ત્રિં ઘી પીનાર.
 આજ્યમાગ પું ઘીનો એક ભાગ.
 આજ્યમુજ્જ પું અમિ દેવ.
 આજ્યવારિ પું સાત સમુદ્રમાંનો એક સમુદ્ર.

આજ્ઞન નં ચોતરફ લેપવું-ખરડવું.
 આજ્ઞન ત્રિં આંજલ્યસંબંધી.
 આજ્ઞન પું હનુમાન.
 આજ્ઞનિક્ય ત્રિં આંજલ્યનું સાધન.
 આજ્ઞનેય પું હનુમાન.
 આજ્ઞલિક્ય નં જે હાથ જોડવા.
 આજ્ઞિનેય પું એક જાતનો કપડો.
 આજ્ઞિહિષા લીં આવવાની ઈચ્છા.
 આટરૂષ પું અરડુસો.
 આટરૂષક પું અરડુસો.
 આટવિક ત્રિં અરણ્યમાં વિચરનાર, જં-
 ગલમાં ફરનાર, જંગલી, એક પ્રકારનું
 સેન્ય.
 આટલી લીં દક્ષિણ દિશામાં આવેલી ધ-
 વનનગરી.
 આટિ પું એક જાતનું પક્ષી, એક જાતનું
 માછલું.
 આટિક ત્રિં જવા માટે પ્રવૃત થયેલ.
 આટિક્ય નં ઉપરનો અર્થ.
 આટિકી લીં ધરની બહાર ફરી શકે તેવી
 જેને સ્તન ઉમેલા નથી તેવી સ્ત્રી.
 આટીકન નં વાછરડાંનું પ્રથમ અવસ્થ ગમન.
 આટીકનક નં ઉપરનો અર્થ.
 આટીકર પું બળદ.
 આટીમુજ્જ નં વેલકપ્રસિદ્ધ વાલકાપ કર-
 વાનું એક શસ્ત્ર.
 આટોપ પું ગર્વ, બલિમાન, ગુસ્સો, આ-
 ડંબર, ઉપરનો ડોળ, વાયુને લીધે પેટમાં
 થતો એક પ્રકારનો શબ્દ.
 આટમ્બર પું હર્ષ, ગર્વ, વાદિત્વનો શબ્દ,
 આરંભ, ડોળ, ભભકો, આંખનું ફેંકવું,
 મેલની ગળંના, ગુસ્સો, ક્રુપ, આરંભ,
 ચોળવું, જોડવું.
 આટમ્બરિન્ ત્રિં અભિમાની, ગર્વિષ્ઠ, ડોળી.
 આઠારક પું તે નામનો એક ઋષિ.
 આઠિ પું એક જાતનું પક્ષી, તે નામનું
 એક માછલું.

આદિકા

૧૮૬

આતપ

આદિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

આદુ પું સમુદ્રમાં તરવાનો ત્રાપો-નાનો મછવો.

આદક પું એક હળરને ચોવીસ મુકીનું એક માપ ચાર, પ્રસ્થ બરાબરનું એક વજન, બસો છપ્પન પળ બરાબર સોના વગેરેનું માપ.

આદક પું તુવેર.

આદકજમ્બુ પું મોટા બંધુવાળો કાઠ દેશ.

આદકિક ત્રિં એક આદક બરાબર રાં-ધનાર.

આદકી સ્ત્રીં તુવેર.

આદકીન ત્રિં આદકિક જુઓ.

આદચ ત્રિં યુક્ત, સહિત, સંપત્તિવાળું, ધનવાન, શુદ્ધ.

આદચકુલીન ત્રિં ધનવાન કુળમાં ઉત્પન્ન થનાર.

આદચક્કરણ નં જે ધનવાન ન હોય તેને ધનવાન કરવું.

આદચચર ત્રિં જે પ્રથમ ધનવાન હતું તે.

આદચતમ ત્રિં અતિશય ધનવાન.

આદચતર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આદચપદિ અવ્યં આદ્યપદ જેમાં હથિ-આર છે તેવું યુદ્ધ.

આદચમ્ભવન નં ધનવાન થવાનું સાધન.

આદચમ્ભવિષ્ણુ ત્રિં જે પૂર્વે ધનવાન ન હોય ધનવાન થયેલ હોય તે.

આદચમ્ભાવુક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આદચવાત પું જેનાથી સાથળ જડકાઇ ગય છે તે ઉચ્ચતમ નામનો વાતરોગ.

આજક ત્રિં અધમ, નીચ, નિહિત.

આજક નં એક પ્રકારનું મૈથુન.

આજવ નં આજુવ-આજુપણું.

આજવીન ત્રિં જેમાં સરસવ વગેરે આજુ ધન્ય ઉત્પન્ન થાય છે તેવું ખેતર વગેરે.

આજિ પું સ્ત્રીં રથના પૈડાની આગળ રહેલો ખીસો, કાટી, સીમા, મપાંદા, હદ.

આજીચેય પું અણીય ઋષિનો પુત્ર.

આજડ ત્રિં ઇંડામાંથી થનાર-પક્ષી વગેરે.

આજડ પું હિરણ્યગર્ભ, પુરુષનો વૃષણ-પેશીયો.

આજડ ત્રિં ઇંડાનો સમૂહ, વૃષણવાળું.

આજડજ પું ઇંડામાંથી ઉત્પન્ન થનાર પક્ષી-સર્પ વગેરે.

આજડજ નં ઇંડામાંથી ઉત્પન્ન થનારનું શરીર.

આજડાયન ત્રિં ઇંડામાંથી બનેલ.

આજડીર પું વૃષણ બેને હોય તે.

આજડીવત પું તે નામનો એક રાજા.

આજડીવતાયનિ ત્રિં આંડીવન રાગને કહેલ.

આત અવ્યં પક્ષી.

આત પું આકાર.

આત ત્રિં સતત અચેત-દેહાચેત.

આતક ત્રિં નિરંતર જનાર.

આતક પું એક ગતનો સર્પ.

આતક પું રોગ, સંતાપ, મેદિહ, નગારાનો શબ્દ.

આતચન નં વેગ, ઉપદ્રવ, પ્રાપ્ત કરવું, દૂષ વગેરેમાં ખાટો પદાર્થ નાખી વિકૃતિ કરવી તે, નાખવું, પ્રવાહી પદાર્થ નાખી કાણ દ્રવ્યનું ચૂર્ણ કરવું, ગાળેલા સોના વગેરેમાં ખીળ પદાર્થ નાખી તેને આરવું તે, દહીં બનાવવાનું સાધન.

આતત ત્રિં વિસ્તાર પામેલ.

આતતાયિન ત્રિં શસ્ત્ર ઉગામી મારી નાખવા તૈયાર થયેલ.

આતન પું નજરનો દેહાવ.

આતનિ ત્રિં વિસ્તારનાર-દેહાવનાર.

આતપ ત્રિં તપાવનાર.

આતપ પું ઉદ્ધવોત, પ્રકાશ, તડકો, આદિ હિરણ્યવાળું-રોદ, ગરમી, તાપ.

આતપત્ર

૧૮૭

આતુળ

આતપત્ર નં છત્રી, છત્ર.
 આતપત્રક નં ઉપરનો અર્થ.
 આતપવત્ર ત્રિં તાપવાળું, ગરમીવાળું,
 પ્રકાશવાળું, તડકાવાળું.
 આતપવર્ણ નં વૃદ્ધિજન્ય-વરઆદનું પાણી.
 આતપવારણ નં છત્રી, છત્ર.
 આતપાત્યથ પું સૂર્યના તાપનું દૂર થવું તે.
 આતપાભાવ પું તાપનો અભાવ, તડકાનો
 અભાવ-છાયા-છાંયડો.
 આતપીય ત્રિં તડકાની સમીપનો પ્રદેશ
 વગેરે.
 આતપોદક નં ઝાંઝવાનું જળ.
 આતમામ્ અવ્યં અતિશય સન્મુખપણું,
 અત્યંત ચેતરફ થવું.
 આતર પું નદી વગેરે તરવા માટે આપાતું
 ભાડું-કર.
 આતર્વણ નં તૃપ્તિ, પ્રેમ ઉપગમવો, ખુશ
 કરવું, માંગલિક લીપણું કરવું તે.
 આતર્વણ ત્રિં તૃપ્તિ કરનાર, ખુશકારક.
 આતલ્ય પું હિંસા કરવી.
 આતલ્ય પું તે નામનો એક રાજા.
 આતલ્ય ત્રિં હિંસા કરનાર.
 આત્તા જીં દિશા.
 આતાન પું સન્મુખ વિસ્તાર, લાંબો વિસ્તાર.
 આતાન ત્રિં વિસ્તારવા યોગ્ય કરાવું.
 આતાનક ત્રિં વિસ્તારનાર.
 આતાપિ પું તે નામનો એક અસુર.
 આતાપિન પું એક જાતનું પક્ષી-સમળી.
 આતાપિન્ પું ઉપરનો અર્થ.
 આતાર પું હેડીથી તરવા માટે આપવાનું
 ભાડું.
 આતાલી અવ્યં વિદ્યુત્તને આકૃત્ય-આકૃત
 કરી દેવું.
 આતાલીકૃત્ય અવ્યં વિદ્યુત્તને આકૃત્ય-
 આકૃત કરી દહનિ.
 આતિ પું એક જાતનું પક્ષી.

આતિથિગ્થ પું તે નામનો દિવેદાસ રાજા-
 નો પુત્ર.
 આતિથેય નં અતિથિના નિમિત્તનું લોજન
 વગેરે.
 આતિથેય ત્રિં અતિથિનો આદરસત્કાર
 કરવામાં કુશળ.
 આતિથ્ય નં અતિથિસત્કાર.
 આતિથ્ય પું અતિથિ.
 આતિદેશિક ત્રિં અતિદેશથી પ્રાપ્ત થયેલ.
 આતિયાચિક ત્રિં અતિયાત્રામાં નિયુક્ત-
 એક જાતનો દેવજળ.
 આતિરેક્ય નં અધિક, વૃદ્ધિ, પોતાના
 માપથી વધારે.
 આતિચાદિક ત્રિં આતિયાચિક જુઓ,
 આતિશય્ય નં અતિશય.
 આતિશ્વાયન ત્રિં ચાકરની પાસેનો પ્રદેશ
 વગેરે.
 આતિષ્ઠ નં ઉત્કર્ષ.
 આતુ પું નદી વગેરે તરવાનો ત્રાપો-નાનો
 મછવો.
 આતુષ્ પું સૂર્યનો અસ્તકાળ-સાંધકાળ.
 આતુજિ ત્રિં હિંસક, બળ મદલું કરનાર.
 આતુર ત્રિં કાર્યમાં અસમર્થ, પીડા પામેલ,
 રોગી.
 આતુરતા જીં આતુરપણું.
 આતુરત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 આતુરસંન્યાસ પું એક પ્રકારનો સંન્યાસ.
 આતુરોપક્રમણીય પું રોગીને ઉદ્દેશી રા-
 ચનું નિવારણ કરવા માટે આરંભવા
 યોગ્ય, સુશ્રુત ગ્રંથમાં તે નામનો એક
 અધ્યાય.
 આતુરોપદ્રવ્ય પું રોગીનો ઉપદ્રવ.
 આતુર્ય નં આતુરપણું, ફળનાશક એક
 જાતનો.
 આતુજ ત્રિં હિંસા કરેલ, હાર મારેલ, હેદેલ,
 ક. પેલ.

આતુવ્ય નં એક જાતનું ૧૧.
 આતોષ નં વીણા વગેરે વાદ્ય.
 આત્ર ત્રિં મહણ કરેલ.
 આત્રગંધ ત્રિં ચતુવડે પરાભવ પામેલ,
 મહણ કરેલ ગંધવાળું.
 આત્રમર્ચ ત્રિં જેનો ગર્વ ઉતારી નાખ્યો
 હોય તે, શત્રુથી પરાભવ પામેલ.
 આત્મકર્મન ત્રિં પોતાનું કર્તવ્ય.
 આત્મકામ ત્રિં કેવળ આત્માની ઇચ્છા-
 વાળું, માત્ર આત્મજ્ઞાનની ઇચ્છાવાળું.
 આત્મકામેય ત્રિં આત્માની ઇચ્છાસંબંધી.
 આત્મકૃત ત્રિં પોતે કરેલ.
 આત્મશુભ ત્રિં પોતાની શક્તિથીજ રક્ષણ
 કરેલ-કરાવેલ.
 આત્મશુભા સ્ત્રીં જેને અડકવાથી ખરજ
 આવે છે તે એક વેલો.
 આત્મશાહિન ત્રિં પોતાને માટેજ મહણ
 કરનાર, એકલપેટું, સ્વાર્થી, પેટભર.
 આત્મશાસ્ત્ર પું આપધાત.
 આત્મશાસ્ત્રિન ત્રિં આપધાત કરનાર.
 આત્મશોષ પું કાગડો, કુકડો.
 આત્મજ પું કામદેવ, પુત્ર.
 આત્મજન્મન પું પુત્ર, દીકરો, સંતાન.
 આત્મજન્મન નં આત્માની પુત્રરૂપે ઉત્પત્તિ.
 આત્મજા સ્ત્રીં પુત્રી, બુદ્ધિ.
 આત્મજાતા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 આત્મજ્ઞાન નં યથાર્થરૂપે આત્માનું જ્ઞાન.
 આત્મજ્ઞત્વ નં આત્માનું યથાર્થ સ્વરૂપ,
 આત્મારૂપ પરમ પદાર્થ.
 આત્મજ્ઞા સ્ત્રીં આત્માપણ.
 આત્મજ્ઞ નં આત્માપણ.
 આત્મજ્ઞુષિ ત્રિં માત્ર આત્મજ્ઞાનથી સંતોષ
 પામનાર આત્મવેતા-અભિજ્ઞાની.
 આત્મજ્ઞુષિ સ્ત્રીં આત્માનો સંતોષ, પોતાનો
 સંતોષ.
 આત્મજ્ઞાગિન ત્રિં આપધાત કરનાર.

આત્મવર્ણ પું દર્પણ, આરસી, આત્માનું
 દર્શન, આત્મસાક્ષાત્કાર.
 આત્મવર્ણન નં આત્મસાક્ષાત્કાર, આત્મ-
 સાક્ષાત્કાર કરવાનું સાધન-શ્રવણ મનન
 અને નિદિધ્યાસન વગેરે, પ્રાણીમાત્રમાં
 આત્મારૂપે દૃષ્ટિ કરવી તે.
 આત્મવર્ણિન ત્રિં આત્મસાક્ષાત્કાર કરનાર.
 આત્મવ્રોહિન ત્રિં આપધાત કરનાર.
 આત્મધ્યાન નં આત્માનું ધ્યાન, આ-
 ત્મચિંતન.
 આત્મન પું પોતાનું સ્વરૂપ, પ્રથમ શરીર,
 મન, બુદ્ધિ, સ્પર્શ, અગ્નિ, વાયુ, છવ,
 પરબ્રહ્મ, ચિત્રક વૃક્ષ, આકાશનું જાડ.
 આત્મનિહ ત્રિં કેવળ આત્મામાં રિયતિ
 કરનાર, મુમુક્ષુ.
 આત્મનીન ત્રિં આત્માના હિતનું.
 આત્મનીન પું પુત્ર, સાથો, વિદ્વંસક.
 આત્મનીન ત્રિં પ્રાણુધારક, બળવાન.
 આત્મનેપદ નં વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક સંતા.
 આત્મનેપદિન પું આત્મનેપદસંતક ધાતુ.
 આત્મનેભાષા સ્ત્રીં આત્મનેપદ.
 આત્મમ્બત્ ત્રિં આત્માવાળું, પ્રથમવાળું.
 ઉદાર મનનું.
 આત્મપુરાણ નં તે નામનો એક ગ્રંથ.
 આત્મપ્રકાશ પું આત્માનો પ્રકાશ.
 આત્મપ્રભ પું પરમાત્મા.
 આત્મપ્રભ ત્રિં સ્વયં પ્રકાશમાન.
 આત્મપ્રભ પું પુત્ર, કામદેવ.
 આત્મપ્રભવા સ્ત્રીં પુત્રી, બુદ્ધિ.
 આત્મપ્રભા સ્ત્રીં સ્વયં પ્રકાશ.
 આત્મપ્રવાદ જૈનમતે ચૌદપૂર્વમાનું એક પૂર્વ.
 આત્મવશ્ચુ પું આત્માનો બંધુ, પોતાનો
 મિત્ર, માસીનો પુત્ર, ફાઇનો પુત્ર, મા-
 માનો પુત્ર.
 આત્મમથ પું પુત્ર, કામદેવ.
 આત્મમથા સ્ત્રીં પુત્રી, બુદ્ધિ.

આત્મમ્

૧૮૯

આત્મસમ્ભવ

આત્મમ્ પું પુત્ર, કામદેવ, ધંધર, શિવ,
વિષ્ણુ, આદિ ઇવ-હિરણ્યગર્ભ.

આત્મમ્ સ્ત્રીં પુત્રી, શુદ્ધિ.

આત્મમ્ભૂત ત્રિં પોતાથી ઉત્પન્ન થયેલ.

આત્મમ્ભૂત પું પુત્ર, કામદેવ, પોતાનો થયેલ
સેવક, આત્મરૂપે થનાર દેહ વગેરે.

આત્મમ્ભૂતા સ્ત્રીં પુત્રી, શુદ્ધિ.

આત્મમ્ભૂય નં આત્મરૂપ, બ્રહ્મરૂપ.

આત્મમ્ભૂય ત્રિં આત્મસ્વરૂપને પામેલ.

આત્મમાનિન ત્રિં પોતાને શ્રેષ્ઠ તરીકે
માનનાર-ગર્વિષ્ઠ, પ્રાણીમાત્રમાં આત્માને
જેનાર.

આત્મમૃતિ પું ભાઈ.

આત્મમૃતિ સ્ત્રીં વેદાન્તીમતે આત્માનું સ્વ-
રૂપ, ન્યાયમતે કર્તૃત્વ વગેરે.

આત્મમૂલ નં ગંગા.

આત્મમૂલી સ્ત્રીં દુરાશલા નામની સ્ત્રી-
ધમાસો.

આત્મમ્મરિ ત્રિં માત્ર પોતાનું પેટ ભ-
રનાર, એકલપેટું, પેટભરૂં.

આત્મયાજિન ત્રિં બ્રહ્મનિષ્ઠ કર્મયોગી,
પ્રાણીમાત્રને આત્માસ્વરૂપે જેનાર.

આત્મયોગિ પું બ્રહ્મા, શિવ, વિષ્ણુ, કા-
મદેવ.

આત્મયોગિ સ્ત્રીં વિષ્ણુ.

આત્મરક્ષા સ્ત્રીં ઇંદ્રવરુણાનું ઝાડ, શા-
લોકાત વિઘ્નકર્તાઓથી આત્માનું રક્ષણ.

આત્મરામ પું આત્મજ્ઞાનમાત્રથી તૃપ્ત રહે-
નાર યોગીન્દ્ર.

આત્મસ્થામ પું આત્મસ્વરૂપપ્રાપ્તિ, આ-
ત્માનો લાભ, પોતાનો લાભ.

આત્મલોક પું સ્વપ્રકાશ આત્મા.

આત્મલોચન નં દાદી, પોતાનો વાળ.

આત્મવત્ ત્રિં જેનું ચિત્ત પોતાને વશ
હેય તે, નિર્વિકાર ચિત્તવાળું.

આત્મવત્ નં આત્મપ્રકાશક શાસ્ત્ર.

આત્મવત્ અવ્યં પોતાના તુલ્ય ક્રિયા, પો-
તાની પેડે, આત્માની પેડે.

આત્મવશ ત્રિં પોતાને વશ, આત્માને
સ્વાધીન.

આત્મવશ્ય ત્રિં જેનું મન પોતાને વશ
થયું હેય તે.

આત્મવિક્રય પું પોતાના શરીરનું વેચાણ.

આત્મવિદ્ ત્રિં આત્મસ્વરૂપને જાણનાર-
ગાની, પોતાના પક્ષને જાણનાર, પોતાને
જાણનાર.

આત્મવિદ્યા સ્ત્રીં આત્માના યથાર્થ સ્વરૂ-
પને જાણાવનારી વિદ્યા, ઉપનિષદરૂપ બ્ર-
હ્મવિદ્યા, તે વિદ્યાનું સાધન શાસ્ત્ર.

આત્મવીર ત્રિં વિશેષ બળવાન.

આત્મવીર પું સાળો, પુત્ર, નિદ્રાધક.

આત્મવૃત્તિ સ્ત્રીં પોતાની વૃત્તિ-આશ્ચર્યિકા,
ધધી.

આત્મવૃત્તિ ત્રિં પોતાનામાં વર્તનાર-હેનાર.

આત્મશક્તિ સ્ત્રીં પોતાની શક્તિ, આત્માની
શક્તિ-માયા.

આત્મશય્યા સ્ત્રીં શતાવરી નામની વન-
સ્પતિ-શતાવર.

આત્મશુદ્ધિ સ્ત્રીં દેહ અથવા મનની શુદ્ધિ,
પોતાની શુદ્ધિ.

આત્મશ્લાઘા સ્ત્રીં પોતાનાં વખાણ.

આત્મસંયમ પું માનસિક સંયમ, મનને
વશ રાખવું તે.

આત્મસમુદ્રવ પું પુત્ર, કામદેવ, બ્રહ્મા,
વિષ્ણુ, મહેશ, પરમાત્મા.

આત્મસમુદ્રવ ત્રિં મનથી ઉત્પન્ન થનાર
સુખ વગેરે, પરમાત્માથી ઉત્પન્ન થયેલ
આકાશ વગેરે.

આત્મસમુદ્રવા સ્ત્રીં પુત્રી, શુદ્ધિ.

આત્મસમ્ભવ પું આત્મસમુદ્રવ પું જીઓ.

આત્મસમ્ભવ ત્રિં આત્મસમુદ્રવ ત્રિં જીઓ.

આત્મસમ્ભવા સ્ત્રીં પુત્રી, શુદ્ધિ.

આત્મસાક્ષિન

૧૧૦

આયર્ષણિક

આત્મસાક્ષિન ત્રિં વેદાંતાદિમતસિદ્ધિ શુ-
દ્ધિવૃત્તિનું પ્રકાશક ચેતન્ય.

આત્મસાક્ષી અવ્યં સંપૂર્ણ રીતે પોતાને
સ્વાધીન.

આત્મસાક્ષી ત્રિં સંપૂર્ણ રીતે પોતાને
સ્વાધીન કરેલ.

આત્મસિદ્ધિ ત્રિં સ્વયંસિદ્ધ, વિના યત્ન
સિદ્ધ થયેલ.

આત્મસિદ્ધિ સ્ત્રીં આત્મારૂપ સિદ્ધિ-મોક્ષ.

આત્મસુખ ત્રિં આત્માના લાભરૂપ સુખને
પામેલ.

આત્મસુખ નં આત્માના લાભરૂપ સુખ-
પરમાર્થ.

આત્મસ્થ ત્રિં આત્માના જ્ઞાન માટે યત્ન
કરનાર, મનોવૃત્તિ પદાર્થ.

આત્મહત્યા સ્ત્રીં આપઘાત.

આત્મહન ત્રિં આત્માના મર્યાદા જ્ઞાનથી
રહિત, આપઘાત કરનાર.

આત્માધીન પું પુત્ર, સાળો, વિદ્યુષક.

આત્માધીન ત્રિં પોતાને સ્વાધીન, બળવાન.

આત્માનુરૂપ ત્રિં પોતાને યોગ્ય, પોતા
જેવું.

આત્માપહારક ત્રિં આત્માના મર્યાદા
સ્વરૂપને ઢાંચી દેનાર.

આત્માપહારિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આત્મારામ પું જ્ઞાનમાટે યત્ન કરતો યોગી,
એક પ્રકારનો યોગીન્દ્ર.

આત્માલમ્બ પું હૃદયસ્પર્શ.

આત્માશિન પું પોતાના કૃતજનું જ લક્ષણ
કરનાર-માણસ.

આત્માશિન ત્રિં પોતાનું જ લક્ષણ કરનાર.

આત્માશ્રય પું તે નામનો એક તર્કદોષ,
પોતાનો આશ્રય.

આત્માશ્રય ત્રિં પોતાનો આશ્રય કરી
રહેલ, મનનો આશ્રિત.

આત્મીય ત્રિં આત્માસંબંધી. પોતાનું.

આત્મેશ્વર ત્રિં મનના વિકારને રોકનાર,
મનને વશ રાખનાર.

આત્મોત્પત્તિ સ્ત્રીં આત્માને પોતાની ઉ-
પાધિરૂપ અનંકરણની વૃત્તિના કર્મથી
અપૂર્વ દેહનો સંયોગ.

આત્મોદય પું પોતાનો ઉદય.

આત્મોદ્ભવ પું પુત્ર, કામદેવ.

આત્મોદ્ભવ ત્રિં મનમાં ઉત્પન્ન થનાર
શોક વગેરે, પોતાથી ઉત્પન્ન થનાર.

આત્મોદ્ભવા સ્ત્રીં પુત્રી, શુદ્ધિ, માપપણી
વૃક્ષ.

આત્મોપજીવિન ત્રિં પોતાની શરીરમહે-
નત ઉપર જીવનાર મજૂર વગેરે.

આત્મોપમ પું પુત્ર.

આત્મોપમ ત્રિં પોતાના જેવું, પોતાની પેઠે.

આત્મોપમ્ય નં પોતાના જેવું, પોતાની પેઠે.

આત્યંતિક ત્રિં અતિશય થયેલ, અત્યંત
હોનાર.

આત્યંતિકદુઃસ્થનિવૃત્તિ સ્ત્રીં મોક્ષ.

આત્યંતિકપ્રલય પું ચાર પ્રલયમાનો
એક પ્રલય.

આત્યંતિકી સ્ત્રીં અત્યંત હોનારી.

આત્યર્થિક ત્રિં નાશના કારણવાળું કર્મ
વગેરે.

આત્રેય પું અત્રિ મુનિનો પુત્ર.

આત્રેયિકા સ્ત્રીં અટકાવવાળી ચોથે દિવસે
ન્દાયેલી સ્ત્રી.

આત્રેયી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, તે નામની
એક નદી.

આયર્ષણ પું અથર્વવેદને બાળનાર બ્રાહ્મણ,
અથર્વવેદને બાળનાર અથવા બાળનાર,
અથર્વવેદીનો ધર્મ અથવા આશ્રાય, અથર્-
વવેદના કદમને બાળનાર પુરોહિત.

આયર્ષણ નં અથર્વવેદનો સમૂહ, અથર્વ-
વેદમાં કહેલ કર્મ.

આયર્ષણિક ત્રિં અથર્વવેદ બાળનાર
બ્રાહ્મણ.

આદર્શ

૧૯૧

આદિત્યપુરાણ

આદર્શ પુ. દશવું, કરડવું, દાંત.
 આદર્શ નં દંશરમાન-દંશનું સ્થાન.
 આદત્ત ત્રિં ગ્રહણ કરેલ, લીધેલ.
 આદવાન ત્રિં ગ્રહણ કરતું, લેતું.
 આદિ ત્રિં ગ્રહણ કરનાર, લેનાર.
 આદધાન ત્રિં ધારણ કરતું.
 આદર પુ. સત્કાર, સન્માન, આરંભ, આ-
 સક્તિ, પ્રયત્ન.
 આદરણીય ત્રિં સન્માન કરવા યોગ્ય
 સ્વીકારવા યોગ્ય
 આદર્ત્તવ્ય ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 આદર્શ ત્રિં આદર કરવા યોગ્ય.
 આદર્શ પુ. દર્પણ, આરસી, ટીકા, નમુનો,
 દેશની એક સીમા.
 આદર્શક ત્રિં દેશની અમુક સીમામાં
 થનાર-હોનાર.
 આદર્શમણ્ડલ પુ. એક જાતનો સર્પ.
 આદહન નં દાહ, બાળવું, હિંસા કરવી,
 નિંદવું, નિંદા કરવી.
 આદાન ત્રિં ગ્રહણ કરનાર, લેનાર.
 આદાદિક પુ. બ્યાકરણપ્રસિદ્ધ અદાદિ-
 ગણનો ધાતુ.
 આદાન નં ગ્રહણ કરતું, લેતું.
 આદાની સ્ત્રીં હસ્તિધોષા નામની એક
 વનસ્પતિ.
 આદાય અવ્યં ગ્રહણ કરીને, લઈને.
 આદાય નં ગ્રહણ કરતું, લેતું.
 આદાયચર ત્રિં ગ્રહણ કરીને વિચરનાર.
 આદાયિન ત્રિં ગ્રહણ કરનાર, લેનાર.
 આદાર પુ. આદર જીઓ.
 આદારિચિન્મી સ્ત્રીં એક જાતનો વેશો.
 આદિ પુ. પ્રથમ, પહેલાં હોતું, કારણ,
 સમીપપણું, પ્રકાર, અવયવ.
 આદિ ત્રિં પ્રથમનું, પહેલાંનું, પ્રથમ થનાર-
 હોનાર.
 આદિકર ત્રિં પહેલાં કરનાર, પહેલાં

હોવાનું કરનાર.
 આદિકર્તૃ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 આદિકર્તૃ પુ. ઈશ્વર.
 આદિકર્મન નં પહેલું કર્મ, પ્રથમ આ-
 રંભાતું કર્મ.
 આદિકર્મન ત્રિં પ્રથમ કર્મ કરનાર, પહેલું
 કર્મ કરનાર.
 આદિકવિ પુ. હિરણ્ય ગર્ભ-ચત્રદેવ, વા-
 સ્મિકા મુનિ.
 આદિકારણ નં પરમેશ્વર, સાંપ્યમતે
 પ્રધાન-પ્રકૃતિ, ન્યાયમતે ઇશ્વર, પરમાણુ.
 આદિકાવ્ય નં વાસ્મિકીય રામાયણ.
 આદિકેશવ પુ. કાશીમાં રહેલી કેશવની
 એક મૂર્તિ.
 આદિગદાધર પુ. કાશીમાં રહેલી વિષ્ણુની
 એક મૂર્તિ.
 આદિજિન પુ. જૈન પ્રથમ તીર્થંકર ઋષ-
 ભદેવ.
 આદિત્ત્વ અવ્યં આદિ, પ્રથમ, પહેલેથી,
 પ્રથમથી.
 આદિતાલ પુ. મંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક તાલ.
 આદિતેય પુ. હરકોષ દેવ, સૂર્ય.
 આદિત્ય પુ. દેવ, સૂર્ય, આર આદિત્ય,
 સૂર્યમંડળના અધિષ્ઠાતા હિરણ્યગર્ભ,
 આકાશનું ઝાડ.
 આદિત્ય પુ. આદિત્યનો પુત્ર.
 આદિત્યકેતુ પુ. તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો
 એક પુત્ર, અરણ્ય.
 આદિત્યકેશવ પુ. કાશીમાં રહેલ કેશ-
 વની મૂર્તિ.
 આદિત્યપત્ર નં આકાશ ઝાડનું પાંદડું.
 આદિત્યપર્ણિની સ્ત્રીં તે નામની એક
 ઔષધી.
 આદિત્યપુરાણ નં તે નામનું એક ઉપ-
 પુરાણ.

આદિત્યપુણિકા

૧૧૨

આદેશન

આદિત્યપુણિકા સ્ત્રીં લાલ કૃતવાળું આ-
કાનું કાક.
આદિત્યમકા સ્ત્રીં તે નામની એક
ઓષધી.
આદિત્યવ્રત વં સૂર્યની ઉપાસના માટેનું
એક વ્રત.
આદિત્યવ્રતિક ત્રિં સૂર્યના વ્રત માટે
બ્રહ્મચારી.
આદિત્યસ્તુત્વ પું સુગ્રીવ, કણ્વ, યમ, શનૈશ્વર.
આદિત્યા સ્ત્રીં મહાત્મ્ય કરવાની ઇચ્છા,
ભેવાની ઇચ્છા.
આદિત્ય ત્રિં મહાત્મ્ય કરવા ઇચ્છનાર,
ભેવાને ઇચ્છનાર.
આદિદેવ પું નારાયણ, શિવ, પરમાત્મા.
આદિદેવ પું હિરણ્યકશિપુ નામનો દેવ.
આદિમ ત્રિં લક્ષક, લક્ષણ કરનાર, ખાનાર.
આદિનવ પું આદીનવ જુઓ.
આદિપર્વત નં મહાભારતનું પહેલું પર્વ.
આદિપુરાણ નં ચાર લાખ શ્લોકની
સંખ્યાવાળું તે નામનું એક પુરાણ.
આદિપુરુષ પું આદિત્ય-હિરણ્યમર્ભ,
નારાયણ.
આદિપૂરુષ પું ઉપરના અર્થ.
આદિમવ પું હિરણ્યમર્ભ, નિષ્ણ.
આદિમવ ત્રિં પહેલાં થનાર-હોનાર.
આદિમ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
આદિમત્ ત્રિં આદિવાળું, કરણયુક્ત,
આદિ સીમાવાળું.
આદિરાજ પું પૃથુ રાજા.
આદિચરણ પું વિષ્ણુનો એક અવતાર-
વરાહ અવતાર.
આદિવિદ્ય પું આદિ વિદ્યાન-સંખ્યા-
અર્થ કપિલ મુનિ.
આદિશક્તિ સ્ત્રીં પરમેશ્વરની માયાદૃષ્ટ
શક્તિ, દેવીની એક મૂર્તિ.
આદિશરીર નં આલ-લિંગશરીર, અવિ-

ધા નામનું સૂક્ષ્મશરીર.
આદિશ્વ અવ્યં ઉપદેશ કરીને, કહીને,
આજ્ઞા કરીને.
આદિષ્ટ નં આજ્ઞા, ઉપદેશ.
આદિષ્ટ ત્રિં ઉપદેશ, આજ્ઞા કરેલ,
ઉચ્છિષ્ટ, શિખામણ આપેલ.
આદિષ્ટિ ત્રિં આજ્ઞા કરનાર.
આદિષ્ટિ પું બ્રહ્મચારી.
આદિસર્ગ પું આદ્ય સૃષ્ટિ, પહેલી સૃષ્ટિ.
આદીનવ પું દોષ, ક્લેશ, દુઃખ.
આદીનવ ત્રિં દુઃખથી જે વશ થઈ શકે
તે, ક્લેશ પામેલ.
આદીપક ત્રિં પારકા ઘરમાં આગ લગાડ-
નાર, ઉદ્દીપન કરનાર.
આદીપન નં ચિત્રાકાર એક ભેપન, ઉદ્દીપન
કરવું, સતેજ કરવું.
આદીપિત ત્રિં દીપાવેલ, પ્રકટ કરેલ,
સતેજ કરેલ.
આદુરિ ત્રિં ચીરી નાખનાર, ફાડી નાખનાર.
આદત ત્રિં આદર કરેલ, સન્માન કરેલ,
પૂજેલ.
આદત્ય ત્રિં આદર કરવા યોગ્ય, માન
આપવા યોગ્ય, પૂજવા યોગ્ય.
આદત્ય અવ્યં માન આપીને, આદર
કરીને, પૂજીને.
આદૃષ્ટ સ્ત્રીં તણ વિભાગમાં સંકાયેલી દૃષ્ટિ.
આદેય ત્રિં મહાત્મ્ય કરવા યોગ્ય, ભેવા લાયક.
આદેવક ત્રિં જુગાર ખેલનાર, જુગારી.
આદેષન નં જુગાર ખેલવાનું પાટીયું, જુગાર
ખેલવો, જુગટું, જુગારનું સાધન.
આદેશ પું ઉપદેશ આજ્ઞા, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
આદેશ, ઉપદેશ, આજ્ઞા કરેલ, કહેલ.
આદેશક ત્રિં આજ્ઞા કરનાર, ઉપદેશ
કરનાર.
આદેશન નં આદેશ જુઓ, આજ્ઞા કરવી,
ઉપદેશ કરવો.

આદેશન

૧૯૩

આધિભોગ

આદેશન ત્રિં આજ્ઞા કરનાર, ઉપદેશ કરનાર.

આદેશન પું જોશી.

આદેશ્ય ત્રિં ઉપદેશ આપવા યોગ્ય, આજ્ઞા કરવા યોગ્ય, કહેવા યોગ્ય.

આદેષ્ટ ત્રિં આજ્ઞા કરનાર, ઉપદેશ કરનાર.

આદેષ્ટ પું યજ્ઞમાન.

આચ ત્રિં પ્રથમ હોનાર-થનાર, મુખ્ય, શ્રેષ્ઠ, ખાવા યોગ્ય.

આચ નં એક પ્રકારનું પ્રેતશ્રાદ્ધ, ધાન્ય, અનાજ.

આચક ત્રિં વાસ્તીકિ મુનિ, ધર્મા, હિરણ્યગર્ભ.

આચમાષક પું માસો, પાંચ ચરોડીનું માપ.

આચમીજ નં મૂળ કારણ, આદિ કારણ, ધર્મ, પ્રકૃતિ, પ્રધાન.

આચા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, પ્રથમ હોનારી-થનારી તિથિ વગેરે.

આચાકાલી સ્ત્રીં નિર્વાણતંત્રમાં કહેલ મૂલપ્રકૃતિ.

આચાદિ પું કાત્યાયન વાર્તિકપ્રસિદ્ધ એક શાંદસમૂહ.

આચુદાત્ત ત્રિં જોતો આદિ સ્વર ઉદાત્ત હોય તેવો પ્રત્યય વગેરે.

આચૂત ત્રિં પેટભરે, એકલપેટું, છતરાની ધ્વજા વગરનું.

આચોપાન્ત પું પ્રથમથી છેવટસુધી.

આચમન નં થાપણ, અનામત મૂકવું, ધરણે મૂકવું.

આચમણ્ય ત્રં કરજ સેવું તે.

આચર્મિક ત્રિં અધર્મશીલ, અધર્મી, દેવ-વશાત અધર્મ કરનાર.

આચર્ચ પું તિરસ્કાર, અપમાન, બલાત્કારે પીડા કરવી તે.

આચર્વણ નં ઉપરના અર્થ.

આચર્વિત ત્રિં અપમાન કરેલ, તિરસ્કારેલ,

બલાત્કારે દુઃખ દીધેલ.

આચર્ય ત્રિં અપમાનને યોગ્ય, તિરસ્કાર-પાત્ર, બલાત્કારે પીડવા યોગ્ય, દુર્બળ.

આચર્ય નં દુર્બળતા.

આધાન નં સંસ્કારપૂર્વક અગ્નિ વગેરેનું સ્થાપન, ગર્ભાધાન.

આધાનિક નં ગર્ભાધાન સંસ્કાર.

આધાય ભગ્યં સ્થાપીતે, ગર્ભાધાન કરીને.

આધાય પું આધાન ભુજો.

આધાયક ત્રિં સ્થાપનાર, ગર્ભાધાન કરનાર.

આધાર પું આધાર, આશ્રય, આકરણપ્રસિદ્ધ અધિકરણ કારક, બંધન, આડનો કમારો, તંત્રપ્રસિદ્ધ આધ્યત્મકાધાર.

આધારતા સ્ત્રીં આધારપણું.

આધારત્વ નં આધારપણું.

આધારશક્તિ સ્ત્રીં પરમેશ્વરની શક્તિ-માયા, પ્રકૃતિ, તંત્રપ્રસિદ્ધ પર દેવતા, પીઠપૂજનીય એક દેવ.

આધારાધેયમાય પું તે નામે એક સંબંધ.

આધાર્મિક ત્રિં અધાર્મિક.

આધિ પું માનસિક પીડા, સ્થાપવું, મૂકવું. થાપણ મૂકવી.

આધિકરણિક પું ન્યાયાધીશ.

આધિક્ય નં અધિકતા.

આધિજ્ઞ ત્રિં માનસિક પીડાને ભણનાર, મનની પીડાનો અનુભવ કરનાર.

આધિદૈવિક ત્રિં દેવાધિકારે પ્રવૃત્ત શાસ્ત્ર, વાત-પિત વગેરેને લીધે થનાર દુઃખ.

આધિપત્ય નં અધિપતિપણું, સ્વામીત્વ, પ્રભુપાલન વગેરે રાજનું કર્મ.

આધિવચ્ચ પું બહુ પ્રભુના રક્ષણ માટેની ચિંતાશ્પ બંધન.

આધિભોગ પું થાપણ મૂકેલા દ્રવ્યનો ભોગવટો, માનસિક પીડાના અનુભવશ્પ ભોગવટો.

આધિભૌતિક

૧૧૪

આનંદુદ્ધક

આધિભૌતિક ત્રિં વાધ-સર્પ વગેરેને લીધે થનારું દુઃખ.

આધિમન્યવ પું તાવને લીધે સંતાપ, તાવની ગરમી.

આચરણ પું ધૃતરાષ્ટ્રના સારથિનો પુત્ર કલ્યુ.

આચરાજ્ય નં આધિપત્ય જુઓ.

આધિવેદનિક ત્રિં એક વિવાહ ઉપર બીજો વિવાહ કરતી વેળા પતિએ પ્રથમની સ્ત્રીને આપેલું ધન વગેરે.

આધિસ્તેન પું શુભ સંભવા યોગ્ય મનની પીડાને બહારકારે ભોગવનાર.

આધીકરણ નં ચાપણ મૂકવી.

આધીકૃત ત્રિં ચાપણ મૂકેલ દ્રવ્ય વગેરે.

આધુત ત્રિં ધૂણાવેશ, કંપાવેશ, હલાવેશ.

આધુનિક ત્રિં અર્વાચીન, હાલનું, હમણાનું.

આધૂત ત્રિં આધુત જુઓ.

આધૃષ્ટિ સ્ત્રીં પરાભવ, નિરસ્કાર કરવો, બહારકારે શિક્ષા કરતી.

આધેય ત્રિં ઉત્પન્ન કરવા યોગ્ય, સ્થાપન કરવા યોગ્ય, આધાર આપવા યોગ્ય, આશ્રય આપવા યોગ્ય, ચાપણ મૂકવા યોગ્ય.

આધોરણ પું હાથીનો માવત.

આધ્માત ત્રિં શબ્દ કરેલ, બોલેલ, બોલેલ, ધમેલ, આકરાના રોગવાળું, અહંકાર વગેરેથી ઉદ્ભવ.

આધ્માત નં આકરો, શબ્દ, શબ્દ, દાહ.

આધ્માન પું આકરો.

આધ્માન નં અમિતા સંયોગથી ઉત્પન્ન થનાર એક શબ્દ, ધમનું.

આધ્માની સ્ત્રીં મલિકા નામનું એક સુગંધી દ્રવ્ય.

આધ્માપન નં શબ્દ ઉત્પન્ન કરવો, ધમનું.

આધ્યક્ષ્ય નં અધ્યક્ષપણું, પ્રત્યક્ષપણું, અધિષ્ઠાનારનું.

આધ્યા સ્ત્રીં ચિંતા, ઉદ્વેગપૂર્ણ સ્મરણ.

આધ્યાત્મિક ત્રિં અધ્યાત્મસંબંધી, શૈક્ષક-મોહ-તાવ વગેરે દુઃખ.

આધ્યાન નં આધ્યા જુઓ.

આધ્યાપક પું અધ્યાપક, ભણાવનાર.

આધ્યાયિક પું વેદ ભણેલ.

આધ્યાત્મિક ત્રિં વેદાંતિમને અધ્યાસથી કલ્પેલ પદાર્થ-જેમ છીપ વગેરેમાં રૂપ વગેરેની કલ્પના.

આધ્યુપભોગ પું આધિભોગ જુઓ.

આદ્ય પું આધાર.

આધ્વનિક ત્રિં માર્ગમાં કુશળ-રસ્તાનો ભેતીયો.

આધ્વરાયણ પું યજ્ઞવેતાનો ગોત્રપુત્ર.

આધ્વરિક પું યજ્ઞવ્યાખ્યાનનો અંધ.

આધ્વરિક ત્રિં યજ્ઞને ભણનાર, યજ્ઞનું પ્રતિપાદન કરનારો અંધને ભણનાર.

આધ્વર્યવ ત્રિં અધ્વર્યુસંબંધી કર્મ વગેરે.

આન પું પ્રાણુપ્રાણુને નાસિકાથી બહાર કાઢવો-શ્વાસ મૂકવો.

આનક પું હાલ, મુદંગ-નરધું, શબ્દ કરતો મેધ.

આનક ત્રિં ઉત્સાહ આપનાર.

આનકદુન્દુભિ પું કૃષ્ણી પિતા વસુદેવ.

આનકદુન્દુભિ સ્ત્રીં મોદું નગારું.

આનકદુન્દુભી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

આનકસ્થલક ત્રિં આનકસ્થલી દેશની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

આનકસ્થલી સ્ત્રીં કોઇ એક દેશ.

આનકાયનિ ત્રિં હાલની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

આનક્ય પું તે નામનો એક મુનિ

આનંદુદ્ધ નં બળદનું, બળદસંબંધી, તે નામનું એક તીર્થ.

આનંદુદ્ધક ત્રિં બળદે કરેલ આણ વગેરે.

આનંદુલ

૧૧૨

આનંત

આનંદુલ પુઁ આનંદુલ નામના મુનિનો ગોત્ર
પુત્ર.

આનંત ત્રિં નમેષ, પ્રથામ કરેલ, નીચા
મુખવાળું, વિનયથી નમ્ર.

આનંતજ પુઁ જૈનમતે આનંતકથ્ય નામના
દેવસોકમાં ઉત્પન્ન થયેલ દેવ.

આનંતિ સ્ત્રીં સંતોષ, નમન, નમ્ર ભાવ,
નમ્રતા, નીચા થવું.

આનંતિકર ત્રિં પારિતોષિક, નમન કરનાર.

આનંદ નં આનંદથી મહેલ નરધું વગેરે
વાદિત.

આનંદ ત્રિં સુધેવ, વ્યામ, આંધિલ, કેશા-
લંકાર વગેરે.

આનંદ નં મુખ.

આનંદર્થ નં અંતરરહિતપણું, અવ્યવધાન.

આનંદશ્ય નં અનંતપણું, અનંત, સીમા-
રહિત, અનંદ, સીમાઅન્યતા, નાશરહિત-
પણું, શાશ્વત પ્રતિષ્ઠા.

આનંદ પુઁ દર્પ, સુખ, દુઃખનો અભાવ,
પરબ્રહ્મ, પરમાત્મા.

આનંદ ત્રિં આનંદશાળું, આનંદી.

આનંદ નં દાર.

આનંદક ત્રિં આનંદકારક.

આનંદકામન નં કશી ક્ષેત્ર.

આનંદજ ત્રિં આનંદથી ઉત્પન્ન થનાર.

આનંદધુ પુઁ અનંદ, સુખ.

આનંદવ ત્રિં આનંદ આપનાર.

આનંદવત પુઁ મેદન-લિંગ-પુરુષચિહ્ન.

આનંદન નં જતી આવતી વેળા મિત્ર
વગેરેને કુશલ પ્રશ્ન કરશે તે, મિત્ર વગેરે-
રેને તાત્કાલિક ભેટવું તે, આનંદ ઉપ-
ભવેલો, સુખ ઉપજાવવું.

આનંદપટ પુઁ તાપ પરણેલી સ્ત્રીનું વસ્ત્ર.

આનંદપૂર્ણ પુઁ પરમાત્મા.

આનંદપૂર્ણ ત્રિં આનંદથી પૂર્ણ, આત્મંત
આનંદવાળું.

આનંદપ્રચુર ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આનંદપ્રમથ પુઁ વીર્ય, પારો, જૂતાદિ
પ્રપંચ.

આનંદમુજ ત્રિં આનંદ ભોગવનાર.

આનંદમુજ પુઁ સુખમિ અવસ્થામાં આનંદ
ભોગવનાર જીવ.

આનંદમૈરથ પુઁ તેનામની સિંચની એક
મૂર્તિ.

આનંદમય પુઁ આનંદસ્વરૂપ પરમાત્મા.

આનંદમયકોષ પુઁ વેદાંતપ્રસિદ્ધ પાંચ
કોષોમાંનો એક કોષ, અવિદ્યારૂપ
કારણશરીર.

આનંદમયી સ્ત્રીં દુર્ગાદેવીની એક મૂર્તિ.

આનંદસંમથ પુઁ બ્રહ્માનંદનો પ્રકાશ-બ્ર-
હ્માનંદનું સ્ફુરણ.

આનંદસંમથ ત્રિં જૂત આદિ પ્રપંચ.

આનંદા સ્ત્રીં ભાંગ.

આનંદાર્ણવ પુઁ બ્રહ્માનંદ-આત્માનંદ.

આનંદિ પુઁ દર્પ, કૌતુક.

આનંદિન ત્રિં આનંદી થયેલ, હર્ષવાળું,
સુખી.

આનંદિન ત્રિં આનંદવાળું, આનંદી,
આનંદકારક.

આનંદી સ્ત્રીં એક જાતનું વૃક્ષ.

આનંદન નં નમવું, સારી રીતે નમવું,
નમ્રતાજનક વ્યાપાર.

આનંદિત ત્રિં અનુકૂલ કરેલ, નમાવેલ.

આનંદ્ય ત્રિં નમાવવા યોગ્ય.

આનંદ્ય અવ્યં નમસ્કાર કરીને.

આનંદ પુઁ આજીવું, શાવડું, જનોમનો સં-
સ્કાર કરવો.

આનંદન નં ઉપરના અર્થ.

આનંત પુઁ નૃત્યશાળા, સુદ, નાચવું, નાચ,
તે નામનો એક દેશ.

આનંત પુઁ તેનામનો મૂર્ધવંશી એક રાજા,
તે નામનો ચંદ્રવંશી એક રાજા, આનંત

આનર્ત

૧૯૬

આનુપૂર્વ્ય

દેશનો માણસ, આનર્ત દેશનો રાજા.
આનર્ત નં પાણી.

આનર્ત ત્રિં નૃત્ય કરનાર, નાચનાર.

આનર્તક ત્રિં નૃત્ય કરનાર, નાચનાર,

આનર્તદેશમાં થનાર-હોનાર.

આનર્તપુર નં દ્વારકા નગરી.

આનર્તીય ત્રિં આનર્ત દેશમાં થનાર-
હોનાર.

આનર્ત્યક્ય નં નિરર્થકપણું, અનર્થકપણું.

આનવ ત્રિં પ્રાણીમંથ્રી બળ વગેરે.

આનવ્ય નં નર મંથ્રી બે મળ.

આનસ ત્રિં ગાડામંથ્રી, પિતૃમંથ્રી.

આનાથ્ય નં સ્વામીશ્વર્યતા-અનાથપણું.

આનામ્ય ત્રિં નમસ્કાર કરવા યોગ્ય.

આનાથ પું માછલાં પકડવાની જાળ.

આનાચિન્ ત્રિં આણુનાર, લઇ જનાર,
મથ્લીમાર.

આનામ્ય પું યજ્ઞપ્રસિદ્ધ એક દક્ષિણાગ્નિ.

આનાહ પું બંધ, લંબાધ, જેમાં આડો અને
પેસાળ બન્ને બંધ થઇ જાય તેવો એક
રોગ-આપ્તરો.

આનાહિક પું આપ્તરના રોગને શાંત પા-
ડવા યોગ્ય ઉપચાર.

આનિચેય ત્રિં ચોતરફથી સંચય કરવા
યોગ્ય.

આનિરુદ્ધ પું અનિરુદ્ધનો પુત્ર.

આનિર્હત પું તે નામનો એક દેવ.

આનિલ ત્રિં વાયુ સંબંધી, વાયુ જેનો દેવ
હોય તેવું હવિષ વગેરે.

આનિલિ પું વાયુપુત્ર બીમસેન, હનુમાન.

આનિલી છીં સ્વાતી નક્ષત્ર.

આનીત ત્રિં આણેલ, લાવેલ.

આનીતિ છીં આણવું, લાવવું.

આનીલ પું કચાર કાળો એવો રંગ, થેડો
કાળો એવો ઘોડો.

આનીલ ત્રિં કચાર કાણું.

આનીલી છીં થોડી કાળી એવી ઘોડી.

આનુ ત્રિં પ્રાણી.

આનુકલ્પિક ત્રિં અનુકરણને જાણનાર,
અનુકરણબોધક ગ્રંથને જાણનાર.

આનુકૂલિક ત્રિં અનુકૂળ રણે વર્તનાર.

આનુકૂલ્ય નં અનુકૂળપણું.

આનુગમ્ય ત્રિં મંગાની પાછળ-હોનાર
થનાર.

આનુગતિક ત્રિં અનુસરવાથી થયેલ સંતોષ
વગેરે.

આનુગત્ય નં અનુસરવારૂપ આચરણ, અ-
નુસરવાપણું.

આનુગાદિક ત્રિં પાછળથી કરેનાર.

આનુગુણિક ત્રિં અનુકૂળ જાણનાર, યુથોને
અનુસરવું જાણનાર.

આનુગુણ્ય નં અનુકૂલતાકારણું આચરણ,
અનુકૂલપણું.

આનુગ્રામિક ત્રિં ગામની પાછળ-હોનાર
થનાર.

આનુચારક ત્રિં અનુચરના ધર્મવાળું
આચરણ-અનુચરની ફરજ.

આનુતિ પું છીં આનુત નામના મુનિનું
સંતાન.

આનુતિલ્ય ત્રિં તક્ષતી પાછળ થનાર-
હોનાર.

આનુદૃષ્ટિનેય પું અનુદૃષ્ટિમાં થનાર-હોનાર.

આનુનાદ્ય ત્રિં વિનાશની પાછળ થનાર-
હોનાર.

આનુનાસિક્ય નં અનુનાસિકનો ધર્મ,
અનુનાસિકપણું.

આનુપચ્ય ત્રિં માર્ગની પાછળ થનાર-
હોનાર.

આનુપદિક ત્રિં પગલે પગલે દોડનાર.

આનુપચ ત્રિં પગલે પગલે થનાર-હોનાર.

આનુપૂર્વ્ય છીં પરિપાટી, પરંપરા, ક્રમ.

આનુપૂર્વ્ય નં ઉપરના અર્થ.

આનુમાનિક

૧૯૭

આન્તરતમ્ય

આનુમાનિક ત્રિ० અનુમાનથી પ્રાપ્ત થયેલ, યુક્તિસિદ્ધ, અનુમાનથી જાણેલ, અનુમાનયુક્ત.

આનુમાલ્ય ત્રિ० અડદની પાછળ હોનાર-થનાર.

આનુવ્ય ત્રિ० જવની પાછળ હોનાર-થનાર.

આનુશ્લેષ ત્રિ० ૫૫-ઓસામણની પાછળ થનાર-હોનાર.

આનુરક્તિ સ્ત્રી० અનુરાગ, રેતેલ, અનુસરણ.

આનુરાદિતિ પુ० તે નામનો કેઈ મુનિ.

આનુરોદિતિ પુ० ઉપરનો અર્થ.

આનુલેપિક ત્રિ० વિલેપન પાછળનું કર્મ.

આનુલોમિક ત્રિ० અનુકૂલ આચરણવાળું.

આનુલોમ્ય ન० અનુક્રમ, અનુક્રમપણું.

આનુવંશ્ય ત્રિ० વાંસના ઝાડની પાછળ થનાર.

આનુવિધિસ્તા સ્ત્રી० ઉપકારની સામે ઉપકાર કરવાની ઇચ્છા નહિ તે.

આનુવંશ્ય ત્રિ० પાડોસીની પાસેના ઘરમાં રહેનાર.

આનુશાતિક ત્રિ० અનુશતિકમંધી.

આનુશાસનિક ત્રિ० શીખામણનાં નીતિ-વાક્ય વગેરે.

આનુશાસનિક ન० તે નામનું મહાભારતનું એક પર્વ.

આનુશ્ચિક ત્રિ० સ્વર્ગાદિકના સાધનરૂપ વેદોના કર્મસમૂહ.

આનુષ્ઠિક ત્રિ० પ્રમંથવશાત્ પ્રાપ્ત થયેલ, સહેજે આવી મળેલ.

આનુષ્ઠ અવ્ય० આનુષ્ઠૈં જુઓ.

આનુષ્ઠ ત્રિ० અનુષ્ઠ નામના દેશમાં થનાર-હોનાર.

આનુષ્ઠુમ ત્રિ० અનુષ્ઠુપ્ છંદનો મંત્ર વગેરે, અનુષ્ઠુપ્ છંદમંધી.

આનુષ્ઠુમ ન० આનુષ્ઠુમ નામનો છંદ.

આનુસાલ્ય ત્રિ० સામંકાળની પાછળ થનાર-હોનાર

આનુસીર્ય ત્રિ० હળના માર્ગની પાછળ હોનાર-થનાર.

આનુસીર્ય ત્રિ० હળની પાછળ થનાર.

આનુસ્ય ત્રિ० અત્રિ ઋષિની પત્ની અનુ-સ્યાએ આપેલ.

આનુસ્તિનેય ત્રિ० અનુસરણની પાછળ થનાર.

આનુસ્થિનેય ત્રિ० સ્થિતિની પાછળ થનાર-હોનાર.

આનુહારતિ ત્રિ० અનુહરણ કરનારમાં હોનાર-થનાર.

આનૂપ ત્રિ० અનૂપ દેશમાં હોનાર-થનાર, જળથી અનુસરાયલા દેશમાં થનાર.

આનૃત ત્રિ० નિરંતર જૂઠાણું કરનાર.

આનૃણ્ય ન० કરજરહિતપણું, કરજ અડા કરવું.

આનૃસંતિ પુ० દયાળુનો પુત્ર.

આનૃસંસીય ત્રિ० દયાળુના મંતાનમાં હોનાર-થનાર.

આનૃસંસ્ય ન० દયા, દયાળુપણું, અનુકંપા, કારુણ્ય.

આનૃસંસ્ય ત્રિ० દયાવાળું, દયાળુ.

આનેતૃ ત્રિ० આણનાર, લાવનાર.

આનેય ત્રિ० આણવા યોગ્ય, લાવવા યોગ્ય.

આનેય પુ० યજ્ઞમેંધી દક્ષિણાગ્નિ.

આનિપુજ ન० નિપુણતાનો અભાવ, નહિ હોશીઆરી.

આનૈશ્વર્ય ન० ઐશ્વર્યનો અભાવ, સાંખ્ય વગેરેના મને જુદોનો એક ધર્મ.

આન્ત ત્રિ० પીડાયેલ, પીડા પામેલ, પીડેલ.

આન્તર ત્રિ० આંખ્યંતર, આંતરીક, અંતરનું.

આન્તરતમ્ય ન० અત્યંત સાદૃશ્ય, અત્યંત સરખાપણું.

આન્તરાચારિક

૧૯૮

અપતિક

આન્તરાચારિક ત્રિં અંતઃપુરના અધિ-
કારીનું કર્મ વગેરે.

આન્તરમ્પજ્ઞ પું આન્તર દૈતવિરનાર-
સ્વપ્રત્યક્ષિ.

આન્તરાલ ત્રિં દેહની અંદર આત્માની
સ્થિતિ ગણનાર.

આન્તરિક્ષ ત્રિં આકાશમાં થનાર ઉત્પાત
વગેરે, આકાશમાં હોનાર જળ.

આન્તરીક્ષ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આન્તરીપક ત્રિં અંતરીપ દેશમાં હોનાર-
થનાર.

આન્તર્ગણિક ત્રિં ગણની અંદર હોનાર,
સમુદાયમાં હોનાર.

આન્તર્ગૈહિક ત્રિં ધરની અંદર હોનાર-
થનાર.

આન્તર્ય નં અંતર્વર્તીપણું, અંદર હોવા
પણું.

આન્તર્વૈદિક ત્રિં આન્તર્ગૈહિક જુઓ.

આન્તિકા સ્ત્રીં મોટી બહેન.

આન્ત્ર નં વાયુને વહેનારી એક નાડી,
આંતરડું.

આન્ત્ર ત્રિં આંતરડાંસંબંધી.

આન્ત્રિક ત્રિં આંતરડાંસંબંધી.

આન્ત્રોલ્લુ વું ૩૦ સં સેટ ડોલાવવું વારં-
વાર ચક્રાવનું.

આન્ત્રોલ્લક ત્રિં ડોલાવનાર, વારંવાર ચક્રા-
વનાર.

આન્ત્રોલ્લન નં ડોલાવવું, વારંવાર ચક્રાવવું.

આન્ત્રોલ્લિત ત્રિં ડોલાવેલ, વારંવાર
ચક્રાવેલ

આન્ત્રાસિક ત્રિં રસોઈ કરનાર, રસોઈઓ.

આન્ત્રીગવ નં સામવેદનું એક સૂક્ત.

આન્ત્ર્ય ત્રિં અંધપો, અંધળાપણું.

આન્ત્ર પું તે નામનો એક દેશ. તે દેશમાં
રહેનાર, તે દેશનો રાજા.

આન્ત્ર ત્રિં અન્ન મેળવનાર.

આમ્યતરેય પું અન્નપરનો પુત્ર.

આમ્યમામ્ય નં અન્નપના, ખીન રવર-
પણું.

આમ્યયિક ત્રિં ઉત્તમકૃતમાં જન્મેલ.

આમ્યટક્ય નં અન્નટકા જુઓ.

આમ્વાહિક ત્રિં પ્રતિનિતિ સામ્ય પાક-
રસોઈ વગેરે.

આમ્વીક્ષિકી સ્ત્રીં દંતીતિ, તર્કવિદ્યા,
ગૌતમે રમેલી આત્મવિદ્યા.

આમ્વીપિક ત્રિં અનુકૂળ.

આપ્ વું ૩૦ સં સેટ મેળવવું, પ્રાપ્ત.

આપ્ સ્વાદિં ૫૦ સં સેટ મેળવવું, પ્રાપ્ત
કરવું. પ્રત્યક્ષપ્રાપ્ત પ્રાપ્ત કરવું, સમ્પર્ક-
પૂર્ણ કરવું, અવનમેળવવું, પરિપૂર્ણ

થવું, સમર્થ થવું, અનુપ્રત્ત પાછળથી
મેળવવું, પ્રાપ્ત થવું.

આપ પું આઠ વસુઓમાં ચોથો વસુ.

આપ નં જળનો સમુદાય, આકાશ.

આપક ત્રિં મેળવનાર.

આપકર ત્રિં ઉકરડામાં પેદા થયેલ.

આપક ત્રિં લગાર પાકેલ.

આપક્ષિતિ પું અપક્ષિતનો પુત્ર.

આપગા સ્ત્રીં નદી.

આપમેય પું ગંગાનદીનો પુત્ર બ્રીહમ પિ-
તામહ.

આપશિક ત્રિં આપક્ષિતનો નાશ કરનાર.

આપટવ નં પટુપ્રત્યક્ષ.

આપણ પું દુકાન, હાટ, બજાર, વેચના-અ-
રીદનાનો વ્યવહાર.

આપણિક ત્રિં બજારમાંથી આવેલ રાખનો
કર વગેરે, દુકાનદારનું કર્મ.

આપણિક પું દુકાનદાર, વણિક, વેપારી

આપતન નં આવવું, પ્રાપ્ત થવું, જ્ઞાન,
દૈવસાધ પાડવું.

આપતિ પું વાયુ.

આપનિક પું બાજ પક્ષી.

આપતિક

૧૯૨

આપાચિન

આપતિક ત્રિં દેવાધીન.
 આપતિત ત્રિં આવેશ, હઠથી આવેશ.
 દેવયોગે આવી પડેશ.
 આપત્કલ્પ પું આપતિકાગતો વિધિ.
 આપત્કાલ પું આપતિનો સમય.
 આપત્કાલિક ત્રિં આપતિના સમયે
 હોનાર-થનાર.
 આપત્તિ સ્ત્રીં આપતિ, આપદા, આદત,
 પ્રાપ્તિ, અર્થ વગેરેની સિદ્ધિ, અનિષ્ટ-
 પ્રસંગ.
 આપત્ય પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ અપત્યાધિકાર-
 રમાં કરેલ પ્રત્યય.
 આપત્યાત ત્રિં આપતિને પામેલ.
 આપત્યિ પું સામેના માર્ગસંમંધી.
 આપદ સ્ત્રીં આપતિ, આદત.
 આપદકાલ પું આદતે કરેલ દુષ્ટ કાળ.
 આપદા સ્ત્રીં આપતિ, દુઃખ.
 આપદેશ પું વશણ દેવ.
 આપદર્શ પું આદતના અમયનો ધર્મ.
 આપદર્શ નં મહાભારતના શાંતિપર્વનું
 એક પેટાપર્વ.
 આપન નં મરી, તીખાં, મેળવવું, પામવું.
 આપનિક પું ઇન્દ્રનીચ મણિ, કિરાત-શીલ.
 આપનેશ ત્રિં ચોતરફથી ખસેડવા યોગ્ય,
 ચારે તરફથી દૂર કરવા યોગ્ય.
 આપજ ત્રિં આપતિથી ઘેરાયેલ, પ્રાપ્ત થ-
 યેલ, શરણે આવેલ.
 આપજસત્ત્વા સ્ત્રીં ગર્ભિણી સ્ત્રી.
 આપમિત્યક ત્રિં કંઈ પણ બદલામાં
 આવી ખરીદ કરેલ, સાટામાં લીધેલ.
 આપયા સ્ત્રીં પાણીના પૂરને વહેતી કેદ
 નદી, હરકોઈ નદી.
 આપચિત્ત ત્રિં પ્રાપ્ત કરાવનાર, પહોંચાડનાર.
 આપરાધવ્ય નં અપરાધકર્તાપણું, અપ-
 રાધીપણું.
 આપરાદ્ધનિક ત્રિં દિવસના પાછલા ભા-

ગમાં હોનાર-થનાર, દિવસના પાછલા ભા-
 ગમાં વ્યાપ્ત હોનાર.
 આપતુક પું તે નામનો કાઈ વૈદિક કલ્પઅર્થ.
 આપચ પું વસિષ્ઠ મુનિ, પરમપુરુષ-નારાયણ.
 આપસુ નં પાણી.
 આપસ્તમ્બ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 આપસ્તમ્બીય ત્રિં આપસ્તંબ ઋષિસંમંધી.
 આપસ્તમ્બેય પું આપસ્તંબઋષિની પુ-
 ત્રીનો પુત્ર.
 આપસ્તમ્બિની સ્ત્રીં તે નામની એક લતા.
 આપાક પું કુંભારનો નીમાડો, થોડો પાક,
 સારો પાક, પુટપાક.
 આપાક્ય નં આંખના ખૂણામાં આંજવાનું
 આંજણ.
 આપાળ પું વેચવા ખરીદવાનો વ્યાપાર.
 આપાત પું ઉપગ્રહ દૃષ્ટિ, વિચાર્યા વિના
 બળવું, અચાનક આવવું, તત્કાળ, ચાલુ
 કાળ, ઉપક્રમ-આરંભ.
 આપાતતત્ અચ્ચં કારણ વિના, અકસ્માત,
 ઉપરથી.
 આપાતલિકા સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.
 આપાત્ય ત્રિં પોતેજ આક્રમણ કરવા આ-
 વનાર, પોતાની મેળે ધસી આવનાર,
 કર્તવ્યનું અપતન.
 આપાત્ય ત્રિં ચોતરફથી ધસારો કરવા યોગ્ય
 પ્રદેશ વગેરે.
 આપાત્ય અચ્ચં ચોતરફથી પાડી નાખીને.
 આપાદ પું ફળનો લાભ, આવવું.
 આપાદ અચ્ચં પગસૂતી.
 આપાદન નં આપતિના વિષયરૂપ કરવું,
 સંપાદન કરવું, મેળવવું.
 આપાન નં એકઠા થઈ દારૂ પીવાનું સ્થાન,
 એકઠા થઈ દારૂ પીવો, દારૂ વગેરેને પાણી
 પીવાનો હવાડો.
 આપાનક નં દારૂ પીવો, મદિરા પાનની ગોઠી.
 આપાચિન ત્રિં દારૂ પીનાર.

આપાતિ

૨૦૦

આત્મચ્ચન

આપાતિ પુ. માયાની જૂ.
 આપિ પુ. ધન વગેરે પડેંચાડનાર, આપ
 બંધુ.
 અપિજર પુ. લગાર પીંગળો રમ.
 આપિજર ન. સોનું.
 આપિજર ત્રિ. લગાર પીંગળું.
 અપિજર ન. આપિજર મુનિએ રચેલું
 શાસ્ત્ર.
 આપિજર પુ. વ્યકરણશાસ્ત્રી એક મુનિ.
 અપિજર જી. આપિજર મુનિની પુત્રી.
 આપો ત્રિ. પુષ્ટ, ઝાડું, વૃદ્ધિવાળું.
 આપોડ પુ. શિખ.માલ્ય, મુકટ.
 આપોડ ત્રિ. પીડ કરનાર.
 આપોડ જી. સારીરીતે પીડવું, દુઃખ દેવું,
 દાનવું, નીચોવવું.
 આપોડિત ત્રિ. સારી રીતે પીડેલ, દા-
 એલ, નીચોવેલ. ચોળેલ.
 આપોત ન. માક્ષિક ધાતુ.
 આપોત પુ. લગાર પીંગળો રમ.
 આપોત ત્રિ. લગાર પીંગળું, જે લગાર પીંગળું
 હોય તે પાણી વગેરે.
 આપોત ન. ગાય વગેરેનું આહિ-આહાણુ.
 આપોત પુ. કૂવો.
 આપૂપિક ત્રિ. પૂડા બનાવનાર-સંધનાર,
 પૂડા ખાવાનું સાધન ગોળ વગેરે, પૂડા
 વેચનાર, પૂડા ખાવાના સ્વભાવવાળું.
 આપૂપિક ન. પુડાનો સમૂહ.
 આપૂપ્ય ત્રિ. પુડા બનાવનારનું સાધન લોટ
 વગેરે.
 આપૂર પુ. પાણી વગેરેનો પ્રવાહ, સારી
 રીતે પૂરવું, લગાર પૂરવું, અભિવ્યાપિ.
 આપૂરણ ન. સારીરીતે પૂરવું-ભરવું.
 આપૂરણ ત્રિ. સારીરીતે પૂરનાર, ભરનાર,
 પૂર્ણ કરનાર.
 આપૂરણ પુ. એક જાતનો સર્પ.
 આપૂરિત ત્રિ. પૂરેલ, ભરેલ, અભિવ્યાપિ.

આપૂર્તિ જી. લગાર પૂરવું, થોડું ભરવું.
 સારીરીતે પૂરવું ભરવું.
 આપૂર્થમાણ ત્રિ. સારી રીતે પૂરાવું, ભ-
 રાવું, ચોતરફ વ્યાપેલ-ફેલાયેલ.
 આપૂર્થ ન. એક જાતની ધાતુ-કલ્પ.
 આપૂર્થ ત્રિ. સંસર્ગવાળું, સંપર્કવાળું.
 આપૂર્થ જી. પૂરવું, વાનગી, ગિનાસા,
 જાણવાની ઇચ્છા, જીવનવિષયનો શુભ
 પ્રશ્ન, આનંદ ઉપજાવવો.
 આપૂર્થય ત્રિ. જાણવાને ઇચ્છવા યોગ્ય,
 પૂરવા યોગ્ય.
 આપૂર્થય અન્ય. પૂછીને જાણવા ઇચ્છીને.
 આપેક્ષિક ત્રિ. અપેક્ષાથી પ્રાપ્ત થયેલ.
 આપોક્લિમ ન. જ્યોતિષમાં કહેલ જન્મ-
 લભાવધિ ત્રીજું હર્ષ તપસું અને ખારસું
 સ્થાન.
 આપોમય ત્રિ. પાણીનો વિકાર, જળથી
 ભરપૂર, જળમય.
 આપોમૃતિ પુ. સ્વારોચિષ મનુષ્યે એક
 પુત્ર, સમર્થિઓમાંનો એક ઋષિ.
 આપોડશાન ન. અપોસણ કર્મ.
 આપ ત્રિ. પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ, જાણેલ,
 વિશ્વાસ પામેલ, યથાર્થ જ્ઞાનવાળું,
 શુકિતયુક્ત, કુશળ, સંપૂર્ણ બંધુ, સં-
 બંધ પામેલ.
 આપકામ ત્રિ. જીવાત્મા અને પરમાત્માની
 એકતા જાણનાર.
 આપકામ પુ. પરમાત્મા, નૈયાયિકમતસિદ્ધ
 ઇશ્વર.
 આપકારિત્વ ત્રિ. યોગ્ય કરનાર, વિશ્વાસ
 આગાહારક નોકર વગેરે.
 આપગર્ભ જી. ગર્ભિણી સ્ત્રી.
 આપગર્ભ ત્રિ. જેને ગર્ભ આવી ગયો
 હોય તે.
 આપચ્ચન ન. વેદ, વેદમુલક ધર્મશાસ્ત્ર વગેરે.
 આપચ્ચન ત્રિ. યોગ્ય વાણીવાળા ઋષિ-
 મુનિ વગેરે.

આત્મવાક્ય

૨૦૨

આવજ્ઞ

આત્મવાક્ય નં વેદ, વેદમૂલક ધર્મશાસ્ત્ર વગેરે.

આત્મવાક્ય ત્રિં યોગ્ય વાણીવાળા ઋષિ-મુનિ વગેરે.

આત્મવાચ્છ્રીં વેદ, વેદમૂલક ધર્મશાસ્ત્ર-ઘટિદાસ-પુરાણ વગેરે.

આત્મવાચ્છ્રીં યોગ્ય વાણીવાળા ઋષિ-મુનિ વગેરે.

આત્મશ્રુતિ શ્રીં વેદ, ધર્મશાસ્ત્ર વગેરે.

આત્મા શ્રીં જટા.

આત્મિ શ્રીં સંયોગ, સંપ્રાપ્તિ; મેળવવું, સ્ત્રી-સંયોગ, સંબંધ, લાભ, સમાપ્તિ, સંપત્તિ, ઉત્તર કાળ.

આત્મોક્તિ શ્રીં શાસ્ત્ર, આગમ, સિદ્ધાન્ત.

આપ્ત્ય ત્રિં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, મેળવવા યોગ્ય, લાભયોગ્ય.

આપ્તવાન પું તે નામનો એક ઋષિ.

આપ્ય ત્રિં પાણીસંબંધી.

આપ્ય ત્રિં મેળવવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, પાળવા યોગ્ય.

આપ્ય પું આશુપ મન્યંતરકાળનો કોઈ દેવ, ઋષ.

આપ્ચાન નં પ્રીતિ, વૃદ્ધિ, પુષ્ટિ

આપ્ચાન ત્રિં પ્રસન્ન થયેલ, વધેલ, પુષ્ટ થયેલ.

આપ્યાયન નં દીક્ષણીય એક મંત્રસંસ્કાર, વૃદ્ધિ, પુષ્ટિ, પ્રીતિ, તર્પણ, વધવું, પુષ્ટ થવું, ખુશ કરવું.

આપ્યાયન ત્રિં વધનાર, પુષ્ટ થનાર, પ્રસન્ન થનાર, તર્પણ કરનાર.

આપ્યાયિત ત્રિં આનંદ પામેલ, ખુશ કરેલ, વૃદ્ધ કરેલ, પુષ્ટ કરેલ, વધારેલ, પુષ્ટ કરેલ.

આમચ્છન્ન નં જતી આવતી વેળા બંધુઓનો અન્યોન્યને કુશલપ્રશ્ન, આનંદ મેળવવો.

આમચ્છન્ન ત્રિં અત્યંત ગુપ્ત, લગાર ગુપ્ત, થોડું જાનું.

આપ્રપદ અવ્યં પગના અગ્ર ભાગસુધી.

આપ્રપદીન ત્રિં પગના અગ્ર ભાગસુધી પહોંચતું વસ્ત્ર વગેરે.

આપ્રવળ ત્રિં થોડું નમ્ર, લગાર પીગળતું.

આપ્રી શ્રીં પ્રયાગ યાત્રા.

આપ્રીત ત્રિં સારી રીતે પ્રસન્ન થયેલ, થોડું પ્રસન્ન થયેલ.

આપ્રીત નં સારી રીતે પ્રસન્ન થવું.

આપ્રોતપ પું વિખણ.

આપ્લવ પું સ્નાન, પાણીનું ચોતરફ ઉછળવું.

આપ્લવન નં ઉપરના અર્થ

આપ્લવવ્રતિન પું સ્નાતક શુદ્ધરથ.

આપ્લાવ પું આપ્લવ જુઓ.

આપ્લાવિત ત્રિં ન્હાયેલ, જળ વગેરેના પ્રવાહથી વ્યાપ્ત.

આપ્લાવ્ય ત્રિં સ્નાન કરનાર, જળ વગેરેથી વ્યાપ્ત થવા યોગ્ય.

આપ્લાવ્ય નં કર્તવ્ય સ્નાન.

આપ્લુત ત્રિં સ્નાન કરેલ, ન્હાયેલ, બીકું થયેલ.

આપ્લુત પું સ્નાતક શુદ્ધરથ.

આપ્લુત નં સ્નાન.

આપ્લુતવ્રતિન પું સ્નાતક શુદ્ધરથ.

આપ્લુત્ય અવ્યં સ્નાન કરીને, દૂદીને, ઉછળાને.

આપ્લુષ્ટ ત્રિં થોડું બાળેલ-બળેલ સારી રીતે બાળેલ, બળેલ.

આપ્લ પું વાયુ.

આપ્લન પું વાયુ.

આફક નં અપ્રીય.

આવજ્ઞ નં મજબૂત બંધન, પ્રેમ, સ્નેહ, ભૂષણ, અત્રંકાર, જોતર.

આવચ્છ ત્રિં બંધાયેલ, વ્યાપેલ, અત્યંત
રોકાયેલ-પ્રેરાયેલ.

આવચ્છ પું મળખૂત બંધન, પ્રેમ, જોતર.

આવચ્છન નં ઉપરના અર્થ.

આચર્ય પું ઉપાડું, ઉખાડી નાંખું, હિંસા
કરવી, હાર કરવું.

આચર્ય નં ઉપરના અર્થ.

આચર્ય ત્રિં ઉખાડવાથી યુક્ત.

આચર્ય સ્ત્રીં પંકતી, સમૂહ.

આચાર્ય પું પીડા, દુઃખ.

આચાર્ય સ્ત્રીં પીડા, તણ પ્રકારના તાપ-
રૂપ ક્લેશ.

આચાર્ય પું વૌધવાનું ઝોઝર.

આચર્ય ત્રિં મૂર્ખ.

આચર્ય ત્રિં અસ્વચ્છ, મેલું, ભેદક.

આચર્યકમ્પ પું એક જાતની વનસ્પતિ.

આચર્ય પું જાતની (નાટકની ભાષામાં)

આચર્ય ત્રિં મેધસંબંધી, મેધમાં હોનાર-
થનાર.

આચર્ય પું ઉત્તમ માહાત્મ્યવાળો દેવ.

આચર્યન નં નિરૂપણ.

આચર્યજાત પું અભયજાતનો પુત્ર.

આચર્યજાત્ય પું અભયજાતનો પુત્ર.

આચર્ય નં અલંકાર, ધરેલું, સારી રીતે
પોષણ.

આચર્ય ત્રિં પૂરેલ, ભરેલ, શણગારેલ.

આચર્યમ્ નં સારી રીતે ભરણ, પોષણ,
ગર્ભ વગેરેનું પોષણ.

આચર્ય સ્ત્રીં કાંતિ, શોભા, દીપ્તિ, ઉપમાન,
વધૂલ નામની વનસ્પતિ.

આચર્ય સ્ત્રીં પ્રતિજિજ્ઞા.

આચર્ય નં પરસ્પર વાતચીત, આલાપ,
સંબોધન.

આચર્ય ત્રિં વાતચીત કરવા યોગ્ય, સં-
બોધન આપવા યોગ્ય, કહેવા યોગ્ય.

આચર્ય પું પ્રતિજિજ્ઞા, દુષ્ટ હેતુ વગેરે,

તુલ્ય પ્રકાર, ગ્રંથના અભિપ્રાયના વર્ણન-
રૂપ અમુક એક વ્યાખ્યાનનો અંશ.

આચર્ય ત્રિં સારી રીતે પ્રકાશમાન.

આચર્ય ત્રિં સારી રીતે પ્રકાશમાન.

આચર્ય પું તે નામના ચોસક ગણદેવ,
તે નામના બાર ગણદેવ.

આચર્ય ત્રિં શત્રુનાં મારણ-ઉત્થા-
ટન અથવા વશીકરણના સાધન મંત્ર
વગેરે અથવા તેવા કોઈ પ્રયોગો.

આચર્ય ત્રિં વંશપરંપરાથી ઉતરી આ-
વેલ, વંશસંબંધી.

આચર્ય નં કુશીનતા, પંડિતાઈ,
સુંદરતા.

આચર્ય ત્રિં અભિજિત નક્ષત્રમાં જ-
ન્મેલ.

આચર્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આચર્ય સ્ત્રીં નામ, કહેવું, બોલવું, એક
જાતની શબ્દવૃત્તિ.

આચર્ય નં શબ્દ.

આચર્યનીયક નં કહેવા યોગ્યપણું.

આચર્યવિક ત્રિં તે નામનાં સૂક્ત-સામ
વગેરે.

આચર્ય ત્રિં અભિમાનથી ઉત્પન્ન
થયેલ.

આચર્ય નં સન્મુખપણું.

આચર્ય નં સૌન્દર્ય.

આચર્ય નં સૌન્દર્ય.

આચર્ય ત્રિં અભિષેકથી ઉત્પન્ન
થયેલ.

આચર્ય ત્રિં રાજ્યાભિષેકનું સાધન
દ્રવ્ય વગેરે.

આચર્ય ત્રિં ભેટ, ભેટમાં મૂકવા
યોગ્ય કોઈ દ્રવ્ય.

આચર્ય નં અભીક સ્પર્શને જોયેલ સા-
મવેદનો એક ભાગ.

આચર્ય નં વારંવારપણું, સતતપણું.

આમીર

૨૦૩

આમયાચિતા

આમીર પુ. ગોવાળ, ભરવાડ, આધરની
ખત, તે નામનો એક દેશ, તે દેશમાં
રહેનાર, તે દેશનો રાજા.

આમીર ન. તે નામનો એક છંદ.

આમીરપલ્લિ સ્ત્રી. નમાં માત્ર ભરવાડ
રહેતા હોય તેવું નાનું જામ, ભરવાડનો નેસ.

આમીરપલ્લિકા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.

આમીરપહો સ્ત્રી. આમીરપલ્લિ ભુઓ.

આમીરી સ્ત્રી. ગોવાળણ, ભરવાડણ, આ-
યરાણી.

આમીલ ન. કષ્ટ, દુઃખ, ભયાનક.

આમીલ ત્રિ. કષ્ટવાળું, દુઃખી, ભયભીત.

આમીશય ન. તે નામનો સામવેદનો એક
ભાગ.

આમુ ત્રિ. વિશુ, વ્યાપક,

આમુમ ત્રિ. સંક્રાંતિવેદ, વાકું વ્યેવ,
થાકું વાકું.

આમૃતિ સ્ત્રી. વ્યાપ્તિ.

આમેરી સ્ત્રી. તે નામની એક રાજણી.

આમોગ પુ. પરિપૂર્ણતા, વિસ્તાર, ભોગ-
વવું, ભોગવદો, યતન, સારીરીતે સુખ
વગેરેનો અનુભવ, વશણુ છત્ર.

આમોમય ત્રિ. પરિપૂર્ણ.

આમોગિ ત્રિ. વિષયભોગ કરનાર.

આમોગિન ત્રિ. પરિપૂર્ણ.

આમ્યન્તર ત્રિ. અંદરનું, વચ્ચેનું.

આમ્યવહારિક ત્રિ. ભોજનયોગ્ય અન્ન
વગેરે.

આમ્યાનારિક ત્રિ. કુકુંબના ભરણુયોગ્ય-
ણમાં મશયુલ.

આમ્યાદાયિક ન. પિતામાતાના કૃષ્ણત-
રશ્થી આવેશ એક સ્ત્રીધન.

આમ્યાસિક ત્રિ. અમ્યાસથી પ્રાપ્ત થયેલ
દહ સંસ્કાર વગેરે, પાસે રહેલ.

આમ્યુદયિક ન. ઇતિનિમિત્તે શ્રાદ્ધ.

આમ્નિક ત્રિ. લાકડાની કોદાળથી ખેદનાર.

આમ્ય ત્રિ. આકાશમાં હોનાર-ચનાર.

આમ્ અવ્યં. અંબીકારમાં, સ્વીકારમાં નિ-
શ્ચમાં, જ્ઞાનમાં, સ્મરણમાં તથા પ્રતિવ-
ચનમાં વપરાય છે.

આમ પુ. લગાર પકવ, અસિદ્ધ, પાકરહિત,
રોગ, અછણુનો કોષ્ટ રોગ.

આમ ત્રિ. કામું, અપકવ.

આમકુંજ પુ. કાચો ધડો.

આમગન્ધિ ત્રિ. કાચા માંસ વગેરે જેવા
ગંધવાળું.

આમજ્વર પુ. અપકવ તાવ, નવો તાવ,
કાચો તાવ.

આમણ્ડ પુ. એરંડાનું ઝાડ.

આમનસ્ય ન. દુઃખ.

આમન્ત્ર પુ. એરંડાનું ઝાડ, આમન્ત્રણ ભુઓ.

આમન્ત્રણ ન. અભિનંદન, સંબોધન, એ-
લાવવું, તેડવું.

આમન્ત્રણા સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ.

આમન્વિત ત્રિ. અનાવસ્યક કર્મમાં યો-
ગ્ય, નિમત્તેશ, નોતરેશ. યોગ્યાવેશ.

આમન્વિત ન. વ્યાકરણમાં સંબોધનાર્થે
પ્રથમા વિભક્તિ.

આમન્ડ્ય અવ્યં. આમંત્રણ કરીને, સંબો-
ધીને, યોગ્યાવીને, તેડીને.

આમન્ડ્ય ત્રિ. આમંત્રણ કરવા યોગ્ય, યો-
લાવવા યોગ્ય, તેડવા યોગ્ય, યોગ્યાવા યોગ્ય.

આમન્દ પુ. વાસુદેવ.

આમન્દા સ્ત્રી. એક પ્રકારનો ખાદ્યો.

આમન્દ પુ. થોડો ગંભીર એવો શબ્દ.

આમન્દ ત્રિ. થોડો ગંભીર શબ્દવાળું.

આમપાક પુ. વેદકપ્રસિદ્ધ સોમના રોગ
વગેરેના અંશરૂપ અપકવને પકવવું તે.

આમપાત્ર ન. કાચું એવું માટીનું વાસણ.

આમય પુ. રોગ.

અમય ન. કોદનો રોગ.

આમયાચિતા સ્ત્રી. રોગીપણું.

આમયાચિત્વ

૨૦૪

આમુષ્યપુત્રિકા

આમયાચિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

આમયાચિન્ન ત્રિં રોગી.

આમરક નં એક જાતનો રોગ-લોહીનો ઝાડો.

આમરણાન્તિક ત્રિં મરણકાળપર્યંત આપી રહેનાર.

આમર્ષ પું બક્ષાત્કારે મર્દન કરવું-દયાવતું.

આમર્દન નં ઉપરનો અર્થ.

આમર્દિન્ન ત્રિં બક્ષાત્કારે મર્દન કરનાર-દયાવાનર.

આમર્શ પું સારી રીતે સ્પર્શ કરવો.

આમર્શન નં ઉપરનો અર્થ.

આમર્ષ પું ક્રોધ, ક્રોધ, નહિ સહન કરવું તે, સારી રીતે વિચાર કરવો.

આમલ પું આમળાનું ઝાડ.

આમલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

આમલક પું આમળાનું ઝાડ.

આમલક નં આમળું.

આમલકી સ્ત્રીં આમળાનું ઝાડ.

આમલાત પું એક જાતનો વાણનો રોગ.

આમભ્રાજ્ઞ નં કાયા અનાજથી કરવાનું એક પ્રકારનું શ્રાદ્ધ.

આમહીય ત્રિં આવશ્યમાં સાધન કોઈ મંત્ર.

આમહીયચ નં તે નામનો સામવેદનો એક ભાગ.

આમાતિસાર પું અશ્વર્યથી થયેલો ઝાડોનો એક રોગ.

આમાતીસાર પું ઉપરનો અર્થ.

આમાત્ય પું પ્રધાન, અમાત્ય, મંત્રી.

આમાનસ્ય નં દુઃખ.

આમાન્ન નં કાચું અન્ન.

આમાવાસ્ય ત્રિં અમાસને દિવસે હોનાર-થનાર.

આમાવાસ્યક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આમાશય પું શરીરમાં રહેલ અધેસા અપકવ અનાજનું સ્થાન

આમિક્ષા સ્ત્રીં તપાવેલા પકવ દૂધમાં દહીં નાખવાથી થતો પદાર્થ.

આમિક્ષીય નં ઉપરના પદાર્થ માટેનું દહીં.

આમિક્ષ્ય નં ઉપરનો અર્થ.

આમિતૌજિ પું અમિતૌજનો પુત્ર.

આમિત્ર ત્રિં અમિત્ર-શત્રુસંગંધી.

આમિત્રિ પું અમિત્રનો પુત્ર.

આમિત્રાયણ પું અમિત્રનો યુવાપત્ય.

આમિત્રાયણિ પું અમિત્રના યુવાપત્યનો પુત્ર.

આમિત્રીય ત્રિં અમિત્રમાં થનાર-હોનાર.

આમિત્ર ત્રિં મિત્ર થયેલ, મળેલ.

આમિશ્લ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આમિષ નં માંસ, દરકોઈ ભોજ્ય વસ્તુ, લાંચ, રજત, સુંદર રૂપ વગેરે, લોભ, લોભ કરવા યોગ્ય વિષય, પાંદડું, જં-થીર રજ.

આમિષપ્રિય પું કંકપક્ષી.

આમિષપ્રિય ત્રિં માંસ જેને પ્રિય હોય તે.

આમિષમુજ્ઞ ત્રિં માંસ ખાનાર.

આમિષાશિન્ન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આમિષી સ્ત્રીં જટામાંસી નામની વનરપતિ.

આમિષ્ય ત્રિં જટામાંસીની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

આમીક્ષા સ્ત્રીં આમિક્ષા જુઓ.

આમુક્ત ત્રિં પહેરેલ, ધારણ કરેલ.

આમુક્તિ સ્ત્રીં પહેરવું, મર્યાદા.

આમુક્તિ અવ્યં મુક્તિસુખી.

આમુસ્ત્ર નં નાટકનું એક અંગ.

આમુષ પું એક જાતનો વાંસ.

આમુર ત્રિં હિસક.

આમુષ્મિક ત્રિં પરલોકમાં હોનાર-થનાર.

આમુષ્યકુલક નં ઉત્તમકુળપણું.

આમુષ્યકુલિકા સ્ત્રીં આમુષ્યપુત્રિકા જુઓ.

આમુષ્યકુલીન ત્રિં ઉત્તમકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

આમુષ્યપુત્રિકા સ્ત્રીં કુળવાનપુત્રપણું.

આમુષ્યાયણ

૨૦૬

આય

આમુષ્યાયણ ત્રિં પ્રખ્યાત વંશમાં ઉત્પન્ન થતાર.

આમુલ અવ્યં મૂળ સુધી.

આમૃષ્ટ ત્રિં અડેલ, સાર કરેલ, શોધેલ, મર્દન કરેલ, તિરસ્કાર કરેલ.

આમોક પું પહેરવું.

આમોચન નં પહેરવું.

આમોદ પું અત્યંત હર્ષ, અતિ દૂર જનાર સુગંધ, ઉત્તમ સ્ત્રીના મુખના આસ વગેરેની ગંધ.

આમોદન નં ઉપરના અર્થ.

આમોદન ત્રિં હર્ષ ઉત્પન્ન કરવો, સુગંધ પ્રાપ્ત કરવી.

આમોદિત ત્રિં હર્ષપ્રમાદેલ, સુગંધયુક્ત કરેલ.

આમોદિન ત્રિં મુખને વાસિત કરનાર કપૂર વગેરે, સુગંધવાળું, હર્ષવાળું.

આમોષ ત્રિં ચોરી કરનાર, ચોર.

આમોષ નં ચોરવું, હરણ કરવું.

આમ્નાત ત્રિં સારી રીતે અભ્યાસ કરેલ, સારી રીતે ભણાયેલ, કહેલ.

આમ્નાત નં સારી રીતે અભ્યાસ, કહેવું.

આમ્નાતિન ત્રિં સારી રીતે અભ્યાસ કરનાર, સારી રીતે ભણેલ.

આમ્નાન નં વેદ વગેરેનો પાઠ, વેદ વગેરેનો અભ્યાસ.

આમ્નાય પું સારી રીતે અભ્યાસ, સારી રીતે પાઠ, વેદ, શાસ્ત્ર.

આમ્મરોષપુત્રક પું અંજરીપ રાજાના પુત્રનો વિષય વગેરે.

આમ્મૃષ્ટ પું અંજીતો પુત્ર.

આમ્મિકેય પું રાજા ધૃતરાષ્ટ્ર, કાર્તિક સ્વામી.

આમ્મિક પું માહત્તું.

આમ્મિ ત્રિં પાળીથી ઉત્પન્ન થયેલ.

આમ્મ પું આંખાનું ઝાડ.

આમ્મ નં આંખાનું ઝાડ-કેરી.

આમ્મગન્ધક પું એક જાતનું શાક.

આમ્મગુન પું તે નામનો એક ઋષિ.

આમ્મગુનાયનિ પું આમ્મગુપ્તનો પુત્ર.

આમ્મગુપ્તિ પું આમ્મગુપ્તનો પુત્ર.

આમ્મનિશા સ્ત્રીં આંખાહળદર.

આમ્મપેશી સ્ત્રીં સુકાયેલ કેરી-આંખચું.

આમ્મમય ત્રિં આંખાનો વિકાર, આંખાનો અવયવ.

આમ્મરસ પું કેરીનો રસ.

આમ્મરસાકૃતિ સ્ત્રીં એક જાતનું પીણું.

આમ્મવળ નં આંખાનું વન.

આમ્માત પું એક જાતનું ઝાડ.

આમ્માત નં આમ્માત વૃક્ષનું ફળ.

આમ્માતક પું એક જાતનું ઝાડ.

આમ્માતક નં આમ્માતક વૃક્ષનું ફળ.

આમ્માતકેશ્વર પું તે નામનું એક સિદ્ધ-સ્થાન.

આમ્માવતી સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.

આમ્માવર્ત પું આંખાના રસ વડે બનાવાતો એક પદાર્થ, આમ્માતક વૃક્ષ.

આમ્માવર્ત નં આમ્માતક વૃક્ષનું ફળ.

આમ્મિમનુ પું ખટાઈ, ખટાશ.

આમ્મેદિત ત્રિં વારંવાર બોલાયેલ, અંગની પેઠે એકનો એક શબ્દ વારંવાર બોલવો તે.

આમ્મ નં ખટાશ, ખટાઈ.

આમ્મલ ત્રિં ખાટા રસવાળું.

આમ્મલેતસ પું તે નામનું એક ઝાડ, આંખલીનું ઝાડ.

આમ્મલા સ્ત્રીં આંખલી, ખાટો રસ, ખાટો ઝાડકાર.

આમ્મલિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

આમ્મલી સ્ત્રીં આંખલી.

આય પું ક્ષણ, પ્રાપ્તિ, ધનની આવક, જનાન ખાનાનું રક્ષણ કરનાર.

આયઃશૂલિક

૨૦૬

આયુક

આયઃશૂલિક ત્રિં તીક્ષ્ણ ઉપાયથી ધન
મેળવવા ઇચ્છનાર.

આયજિ ત્રિં સન્મુખ રહી યત્ન કરનાર.

આયજ્યુ ત્રિં સન્મુખ રહી યત્ન કરવા ઇ-
ચ્છનાર.

આયત્ ત્રિં આવવું.

આયત્ ત્રિં લાંબુ, લાંબાઘવાળું, આકર્ષક,
ખેચેલ, દૂર સુધી ખેચેલ, નિયમિત,
અધાયેલ

આયતચ્છદા સ્ત્રીં કેળ.

આયતન નં દેવ વગેરેને વંદન કરવાનું
સ્થાન, આશ્રય, ઘર, વિશ્રામસ્થાન,
યત્નનું સ્થાન.

આયતસ્તુ ત્રિં નિયમિત સ્તુતિ કરનાર.

આયત્તાક્ષી સ્ત્રીં ક્ષિણ નેત્રવાળી કેમ્લ સ્ત્રી.

આયતિ સ્ત્રીં ઉત્તરકાળ, લવિષ્યકાળ, પ-
રિણામ, પ્રભાવ, કાશ તથા દંડનું તેજ,
શ્વ આપતો કાળ, લાંબાઈ, સંયમ, પ-
હેંઆડનું, સંયમ, કર્મ.

આયતિમત્ ત્રિં લાંબું.

આયતી સ્ત્રીં આયતિ જુઓ.

આયતીગચ અચ્ચં ગાયેનો આવનાનો કાળ.

આયતીસમ અચ્ચં વર્ષ આવવાનો સમય.

આયત્ત ત્રિં અધીન, વશ થયેલ, જેણે
યત્ન કર્યો હોય તે.

આયત્તિ સ્ત્રીં રનેલ, વશ થયેલાપણું, જિ-
તેન્દ્રિયપણું, સામર્થ્ય, સીમા, હદ, શયન,
પ્રભાવ, આવવું, ઉપાય.

આયચાતદ્ય નં અયોગ્યપણું, જેનું જે
શ્વ યોગ્ય ન હોય તે શ્વ.

આયચાપૂર્વ્ય નં પૂર્વને નહિ અનુસરવાપણું.

આયન નં સારી રીતે આવવું.

આયન ત્રિં પ્રહોની દક્ષિણ-ઉત્તર ગતિશ્વ
અયનસંબંધી.

આયમન નં લાંબાઈ, નિયમન, આંધવું,
સંક્રાંચકાને ખેંચીને લાંબું કરવું.

આયહક પું ઉત્કંઠા.

આયસ ત્રિં લોહનું, લોહામય.

આયસ નં વેદું.

આયસમય ત્રિં લોહાનો વિકાર.

આયસી સ્ત્રીં લોહાનું અખતર, શરીરના
રક્તણુ મારેની લોહાની જગ્યા.

આયસીય ત્રિં લોહાની સમીપનો પ્રદેશ
વગેરે.

આયસ્કાર પું લુહાર.

આયસ્ત ત્રિં ફેંકેલ, કંઠેશ પામેલ, થાકેલ,
અયડાયેલ, તીક્ષ્ણ કરેલ, આયાસ-પ્રયાસ-
સવાળું.

આયસ્થાન નં આવકનું સ્થાન, લાભનું
સ્થાન, રાગ તરફથી જગત અથવા
દાણુ જ્યાં લેવાતાં હોય તે સ્થળ.

આયસ્થૂજ પું અયસ્થૂજનો પુત્ર.

આયસ્થ અચ્ચં પ્રયાસ કરીને, ધમ્બોજ
યત્ન કરીને.

આયાત ત્રિં આવેલ.

આયાતિ પું નલુપ રાગનો એક પુત્ર.

આયાતિ સ્ત્રીં આવવું.

આયાન નં આવવું, સ્વભાવ.

આયામ પું લાંબાઈ, નિયમન વશ રા-
ખવું તે.

આયામ અચ્ચં એક પ્રહરમુખી.

આયાસ પું અતિયત્ન, પ્રયાસ.

આયાસક ત્રિં પ્રયાસવાળું, મહેનતુ, ઉ-
દ્યોગી, પ્રયાસ કરનાર.

આયાસિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આયિન્ ત્રિં લાભવાળું, જનાર,

આયુ પું નલુપ રાગનો પિતા.

આયુ નં આયુષ.

આયુ ત્રિં જવાના સ્વભાવવાળું.

આયુક્ત ત્રિં સારી રીતે જોડેલ, બોજેલ,
થોડું જોડેલ.

આયુક્ત નં સારી રીતે થોજવું-જોડવું.

આયુક્તિન

૨૦૭

આરણ

આયુક્તિન ત્રિં સારી રીતે યોજનાર જ્ઞે-
નનાર.

આયુધ નં હથિઆર,

આયુધર્મિણી સ્ત્રીં જ્યંતી નામની
વનસ્પતિ.

આયુધન્યાસ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક
પ્રકારનો ન્યાસ.

આયુધાગાર નં હથિઆર રાખવાનું સ્થળ.

આયુધાગારિક ત્રિં હથિઆર રાખવાના
સ્થળ ઉપરનો અધિકારી.

આયુધાજીવ ત્રિં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

આયુધિક ત્રિં શસ્ત્ર ઉપર જીવનાર યોદ્ધો.

જાયુધિન ત્રિં હથિઆર ધારણ કરનાર.

આયુધીય ત્રિં આયુધિક જુઓ.

આયુર્દાય પું આયુષ આપવું.

આયુર્દેવ્ય ત્રિં ઔષધ, દવા, ઘી,

આયુર્યોગ પું આયુષને જીવવાનાર જ્યોતિષ-
પ્રસિદ્ધ યોગ.

આયુર્વૃદ્ધિ સ્ત્રીં આયુષનો વધારો.

આયુર્વેદ પું વૈદ્યક શાસ્ત્ર.

આયુર્વેદમય પું ધનવંતરિ.

આયુર્વેદિક ત્રિં વૈદ્ય, વૈદ્યકશાસ્ત્ર જાણુ-
નાર, વૈદ્યકશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર.

આયુર્વેદિન ત્રિં વૈદ્ય.

આયુષજ્ઞ ત્રિં આયુષ સાથેનો સંબંધ.

આયુષ્ક ત્રિં શ્રેષ્ઠ આયુષવાળું.

આયુષ્કર આયુષ્કૃત જુઓ.

આયુષ્કામ ત્રિં આયુષની ઇચ્છા રાખનાર.

આયુષ્કૃત ત્રિં આયુષ વધારનાર રસ-
રસાયણ વગેરે.

આયુષોમ પું એક જાતનો યત્ર.

આયુષ્મત્ ત્રિં લાંબી આયુષવાળું.

આયુષ્મત્ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.

આયુષ્ય ત્રિં આયુષ વધારનાર.

આયુષ્યસૂક નં તે નામનું એક વૈદિક
સૂક.

આયુષ્ નં આયુષ, આવરદા.

આયોગ પું ચંદન-પુષ્પ વગેરેની ભેટ ધ-
રવી તે, હરકોઇ વ્યાપાર-ઉદ્યોગ, સારી
રીતે સંબંધ.

આયોગવ પું વાણીમણમાં શરૂથી ઉત્પન્ન
થયેલ પુરૂષ.

આયોગવી સ્ત્રીં વાણીમણમાં શરૂથી ઉત્પન્ન
થયેલી સ્ત્રી.

આયોજન નં ઉદ્યોગ, ઉદ્યમ, આહરણ,-
હરણ કરવું.

આયોજિત ત્રિં હરણ કરેલ, સારી રીતે
સંપાદન કરેલ, જોડેલ.

આયોદ પું ધૌમ્ય મુનિ.

આયોધન નં યુદ્ધસ્થાન, રણક્ષેત્ર, લડવું,
લડાઈ.

આર પું મંગળ ગ્રહ, શનિ ગ્રહ, અશુભ અને
ખાટા ફળવાળું કોઈ જાડ, ગમન, દૂર.

આર નં છેડાનો ભાગ, એક જાતનું
લોહું, પિતળ.

આરકૂટ પું નં પિતળનું ધરણું, પિતળ.

આરક્ત ત્રિં થોડું લાલ, સારી રીતે
સ્નેહવાળું.

આરક્ત નં અનુરાગ, સ્નેહ.

આરક્ત પું થોડો લાલ રંગ.

આરક્ષ પું હાથીના ગંડસ્થળની નીચેનો
ભાગ, હાથીના માથાનું આમડું, સૈન્ય,
લશ્કર, રક્ષા, રક્ષણ.

આરક્ષ ત્રિં રક્ષણ કરનાર.

આરક્ષા સ્ત્રીં રક્ષા, રક્ષણ.

આરગ્ગ્વણ પું ગરમણો.

આરટ ત્રિં સારી રીતે શબ્દ કરનાર, જ્ઞેસથી
શબ્દ કરનાર.

આરટ પું નટ.

આરટ્ટ પું અરબસ્તાન-અરબીયા દેશ.

આરટ્ટજ પું અરબસ્તાની થોડો.

આરણ પું જૈનમતે તે નામનો એક દેવ-
લોક.

આરણજ

૨૦૮

આરાધનીય

આરણજ પુઁ આરણ્ય દેવલોકમાં જન્મેલ દેવ.
આરણિ પુઁ પાણીનું પોતાની મેળે ભરવું,
ભ્રમણ ચક્રી.

આરણ્ય પુઁ શુક્રદેવ, અરણી કાષ્ઠ, અરણી-
સંબંધી એક યંત્ર.

આરણ્ય ત્રિઁ જંગલી, જંગલમાં હોનાર-
થનાર.

આરણ્યક ત્રિઁ ઉપરના અર્થ.

આરણ્યકુકુટ પુઁ જંગલી કુકુટો.

આરણ્યગાન નઁ જંગલમાં ગાવા યોગ્ય
સામવેદનો એક ભાગ.

આરણ્યપશુ પુઁ ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સાત
પ્રકારનાં જંગલી પશુ.

આરણ્યમુદ્ર પુઁ જંગલી મય.

આરણ્યમુદ્રા સ્ત્રીઁ મુદ્રાપણી નામની
વનસ્પતિ.

આરણ્યરાશિ પુઁ સિંહરાશિ, મેષરાશિ,
વૃષભરાશિ, મકરરાશિનો પ્રથમ અર્ધ ભાગ.

આરણ્ય ત્રિઁ ઉપરામ પ મેલ, નિવૃત્તિ પામેલ,
વિરક્ત.

આરણિ સ્ત્રીઁ ઉપરતિ, નિવૃત્તિ.

આરણ્ય પુઁ એક ધોડાવાળી કે એક બળદ-
વાળી ગાડી-એક્રેક.

આરણ્ય ત્રિઁ સારી રીતે સિદ્ધ થયેલ.

આરણ્યનિ પુઁ સારી રીતે સિદ્ધ થયેલાનો
પુત્ર.

આરણાલ નઁ કાંજીક.

આરણાલક નઁ કાંજીક.

આરણ્ય ત્રિઁ આરંભ કરેલ, આરંભેલ,
શરૂ કરેલ.

આરણ્ય નઁ આરંભ, શરૂઆત.

આરભટ્ટી સ્ત્રીઁ નાટ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક
રચના.

આરમ્ય અવ્યઁ આરંભીને, શરૂ કરીને.

આરમ્ય ત્રિઁ આરંભ કરવા યોગ્ય.

આરમણ નઁ આરામ, વિશ્રામ.

આરમ્ભણ નઁ આરંભણ.

આરમ્ભ પુઁ ઉદ્યમ, ત્વરા, ઉતાવળ,
પ્રારંભ, શરૂઆત, પ્રથમ કૃતિ, પ્રસ્તાવના,
વધ, નાશ, મરણ, અભિમાન,

આરમ્ભક ત્રિઁ આરંભ કરનાર, શરૂ
કરનાર.

આરમ્ભણ નઁ આરમ્ભ જીવો.

આરમ્ભણીય ત્રિઁ આરંભ કરવા યોગ્ય,
આરંભ કરવાને શક્ય.

આરમ્ભવાદ પુઁ વૈશેષિક વગેરે દર્શનકા-
રોએ માનેલ 'પરમાત્મ્યોદ્ધીજ જગતની
ઉત્પત્તિ છે' એવા સિદ્ધાંતરૂપ વાદ, મોટો
અવાજ.

આરવી સ્ત્રીઁ અરણી ભાષા.

આરસ્ય નઁ તીરસપણું.

આરા સ્ત્રીઁ મોચીની આર, એક વાતનું
સોખંડી અસ્ત્ર, ચાણક, આર, પરાણી,
લાકડી.

આરાગ્ર્ય નઁ આરનો અગ્ર ભાગ, અર્ધ ચં-
દ્રાકાર બાણ વગેરેનો અગ્ર ભાગ.

આરાગ્રક ત્રિઁ આરાગ્રી દેશમાં થનાર-
હોનાર.

આરાગ્રી સ્ત્રીઁ તે નામનો એક દેશ.

આરાત્ત અવ્યઁ દૂર, પાસે.

આરાતિ પુઁ શત્રુ, દુશ્મન.

આરાતીય ત્રિઁ પાસેનું, દૂરનું, પાસે થ-
યેલ, દૂર થયેલ, પાસેથી આવેલ, દૂરથી
આવેલ.

આરાત્રિક નઁ આરતિ.

આરાધક ત્રિઁ આરાધના કરનાર, સેવા
કરનાર, સાધના કરનાર, સિદ્ધ કરનાર.

આરાધન નઁ પાક, સિદ્ધિ, સાધન, પ્રાપ્તિ,
સંતોષ ઉપજાવવો, સેવવું, સેવાનું સાધન.

આરાધના સ્ત્રીઁ સેવા.

આરાધનીય ત્રિઁ સેવા કરવા યોગ્ય, આ-
રાધના કરવા યોગ્ય.

આરાધ્ય

૨૦૯

આરોપક

આરાધ્ય પુઁ આરાધના કરનાર, સેવા કરનાર.

આરાધ્ય નઁ આરાધના કર્તાપણું, સેવા કરનારપણું.

આરાધયિત્રિ આરાધના કરનાર, સેવા કરનાર.

આરાધિત્રિ આરાધના કરેલ, સેવેલ, મંત્રેલેલ.

આરામ પુઁ કૃત્રિમ વન, બાગ, બગીચો.

આરામશીતલા સ્ત્રીઁ સુગંધી પાંદડાંવાળું એક જાતનું ઝાડ.

આરામિકત્રિ બાગવાન, માણી.

આરાલ ત્રિઁ જરા વાંકું.

આરાલિક ત્રિઁ રસોઇઓ, કુટિલ આચારવાળું-દુરાચારી.

આરાલિત ત્રિઁ જરા વાંકું કરેલ.

આરાવ પુઁ મોટો શબ્દ, મોટો અવાજ.

આરાવિત્રિ મોટેથી અવાજ કરનાર.

આરિત્રિક ત્રિઁ વદાણના સુકાનમાં થનાર-હોનાર.

આરિન્દમિક ત્રિઁ શત્રુને દમન કરનારમાં થનાર-હોનાર.

આરિષ્ટમીય ત્રિઁ અહિંસકની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

આરીહણક ત્રિઁ શત્રુનો ઘાત કરનારાએ કરેલ.

આરુ પુઁ એક જાતનું ઝાડ, કરચ્છો, બુંડ, કુફર.

આરુજ ત્રિઁ સારી રીતે પીડા કરનાર, સામે રહી દણનાર.

આરુજ પુઁ રાવણના પક્ષનો એક રાક્ષસ.

આરુણક ત્રિઁ અરણ્ય નામના દેશમાં હોનાર-થનાર.

આરુણિ પુઁ ઉદ્ધાલક ગૌતમ મુનિ, વૈશંપાયનનો એક શિષ્ય, સામવેદનું એક બ્રાહ્મણ, આયોદ્ય ધૌમ્યમુનિનો એક શિષ્ય,

અરણ્ય મુનિનો પુત્ર, અરણ્યસંપંધી, સંપંધી પુત્ર, સંપંધીના સારથિ અરણ્યનો પુત્ર.

આરુણિન પુઁ વહુઁ વૈશંપાયનના શિષ્યે કહેલ વેદ વગેરેનું અધ્યયન કરનાર.

આરુણેય પુઁ ઉદ્ધાલક મુનિનો પુત્ર સ્વેતકેતુ.

આરુત નઁ આરાવ બુઓ.

આરુત ત્રિઁ આરાવિત્રિ બુઓ.

આરુદ્ધ ત્રિઁ રોકેલ, અટકાવેલ, ધેરેલ.

આરુદ્ધુ ત્રિઁ ચઢવા ઇચ્છનાર.

આરુષી સ્ત્રીઁ મનુ રાજની કન્યા-જે વ્યવન-રૂપિની સ્ત્રી હતી.

આરુષીય ત્રિઁ પ્રણીની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

આરુહ ત્રિઁ ચઢનાર.

આરુ પુઁ પિંગળો રંગ.

આરુ ત્રિઁ પિંગળા રંગવાળું.

આરુક નઁ હિમાલયમાં થતી એક ઔષધી.

આરુદ ત્રિઁ ચઢેલ, ઉત્પન્ન થયેલ, ઉગેલ, ચઢનાર.

આરુદ નઁ ચઢવું, ઉગવું.

આરુદિ સ્ત્રીઁ ઉપરના અર્થ.

આરેક પુઁ સમેટવું, મંકેડાવું, વધારે, વધિ.

આરેચિત ત્રિઁ લગાર મંકેડાયેલ-મીંચાયેલ.

આરેચત પુઁ ગરમાણાનું ઝાડ.

આરેચત નઁ ગરમાણો.

આરોગ્ય નઁ નીરોગીપણું.

આરોગ્યવ્રત નઁ માત્ર મંદિનાની આજવાળી સાતમથી માંડી દરેક આજવાળી સાતમે કરવાનું એક વર્ષ સુધીનું એક વન.

આરોગ્યશાલા સ્ત્રીઁ દવાખાનું, હોસ્પિટલ.

આરોગ્યસ્નાન નઁ રોગ દૂર થવા પડી કરવાનું વિધિપૂર્વક સ્નાન.

આરોદ્ધ ત્રિઁ ચઢનાર.

આરોધન નઁ રોકવું, ધેરવું.

આરોધન ત્રિઁ રોકનાર, ધેરનાર.

આરોપ પુઁ મિથ્યાસાન, વસ્તુને બીજા વસ્તુ તરીકે બેલી, કાઠના ઉપર આજ ચઢાવવું તે.

આરોપક પુઁ ઝાડ વગેરે વાવનાર.

આરોપણ

૨૧૦

આર્ચવ

આરોપણ નં આરોપ જુઓ, ચઢાવવું,
રોપવું.

આરોપિત ત્રિં ચઢાવેલ, મૂકેલ, રોપેલ.

આરોપિતવિશેષતા સ્ત્રીં એક જાતનો
વાણીનો મુલુ.

આરોપણીય ત્રિં આરોપને યોગ્ય, ચઢા-
વવાને યોગ્ય.

આરોપ્ય ત્રિં ઉપરના અર્થ, મિથ્યાજ્ઞાનનું
વિષય.

આરોહ પું ચઢવું, ચઢાઈ કરવી, ઉઠે જવું,
અંકુરાનું ડુટવું, હાથી-ઘોડા વગેરે ઉપર

સ્વાર થવું, લંબાઈ, ઉંચાઈ, નિર્ભય-કુલો.

આરોહક ત્રિં ચઢનાર, સ્વાર થનાર.

આરોહણ નં ચઢવું, સ્વાર થવું, ઉઠવું.

આરોહણીય ત્રિં ચઢવા યોગ્ય, ચઢવાનું
સાધન.

આરોહણત્ ત્રિં શ્રેષ્ઠ નિર્ભયવાળું.

આરોહિણી સ્ત્રીં એક જાતની ગ્રહોત્તી ન-
ક્ષત્રદશા.

આરોહિન્ ત્રિં ચઢનાર, સ્વાર થનાર.

આર્કલૂપ પું અર્કલૂપ નામના ઋષિનો પુત્ર.

આર્કલૂપાયણ પું અર્કલૂપ ઋષિનો
યુવાપત્ય.

આર્કલૂષિ પું અર્કલૂપ ઋષિનો પુત્ર.

આર્કાયણ ત્રિં સૂર્યવંશી.

આર્કાયણિ ત્રિં સૂર્યવંશીના સમાપનો
પ્રદેશ વગેરે.

આર્કિ પું સૂર્યનો પુત્ર-યમ, શનિ, વૈવસ્વત
મનુ, સુગ્રીવ, કર્ણ.

આર્ક્ષ ત્રિં નક્ષત્રસંબંધી.

આર્ક્ષોદ પું ઋક્ષોદ નામના પર્વતમાં વં-
શપરંપરાથી રહેતો કોઈ બ્રાહ્મણ.

આર્ક્ષ્ય ત્રિં નક્ષત્રમાં થનાર-હોનાર.

આર્ક્ષ્યાયણી સ્ત્રીં નક્ષત્રમાં થનારી.

આર્ગયણ ત્રિં ઋગ્યજુરના વ્યાખ્યાનનો ગ્રંથ
અથવા તે ગ્રંથમાં થનાર-હોનાર.

આર્ગયણ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આર્ગલ નં આગળીયો.

આર્ગલી સ્ત્રીં આગળીયો.

આર્ગવધ પું ગરમાળો.

આર્ધા સ્ત્રીં પીળા રંગની એક જાતની મ-
ધમાખી.

આર્ધ્ય નં આર્ધા નામની મધમાખીએ
ખનાવેલું મધ.

આર્ચ ત્રિં પૂજારાણું.

આર્ચમિત્ર પું ૪૦ ઋચાશ નામના વેશ-
પાત્રનના એક શિષ્યે કહેલા વેદને લખનાર.

આર્ચાયણ ત્રિં ઋચામાં હોનાર સામ વગેરે.

આર્ચિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

આર્ચીક પું ઋચીક નામનો પર્વત.

આર્ચીક ત્રિં ઋચીક પર્વતમાં હોનાર-
થનાર.

આર્જવ નં સરળતા, ખીજવને નહિ છેલ-
સ્વાપણું.

આર્જવ ત્રિં સરળ, સીધું.

આર્જિક ત્રિં ઋજીક નામના દેશસંબંધી.

આર્જુનાયન પું અર્જુનનો ગોત્રાપત્ય.

આર્જુનાયનક પું અર્જુનના ગોત્રાપત્યનો
દેશ.

આર્જુનાયક ત્રિં અર્જુનવ દેશમાં થનાર-
હોનાર.

આર્જુનિ પું અર્જુનનો પુત્ર-અભિમન્યુ.

આર્જુનેય પું કૌતસ ઋષિ.

આર્ત ત્રિં પીડા પામેલ, દુઃખી થયેલ,
અસ્વસ્થ, વિનાશી.

આર્તગલ પું એક જાતનું ઝાડ.

આર્તપણિ પું ઋતપણું રાગનો પુત્ર સુ-
દાસ રાજા.

આર્તભાગ પું ઋતભાગ ઋષિનો ગોત્રાપત્ય.

આર્તવ ત્રિં ઋતુમાં હોનાર-થનાર પુષ્પ
વગેરે, ઋતુસંબંધી, સ્ત્રીના ઋતુકાળ-
સંબંધી, સ્ત્રીના અટકાવસંબંધી.

આર્ત્તવ

૨૨૨

આર્યમહુ

આર્ત્તવ નં સ્ત્રીનો અટકાવ.
 આર્ત્તવી સ્ત્રીં ધોડી.
 આર્ત્તિ સ્ત્રીં પીડા, માનસિક વ્યથા, વિનાશ.
 આર્ત્તિ સ્ત્રીં ગતિ કરનારી, ગમન કરનારી.
 આર્ત્તની સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 આર્ત્તિજ ત્રિં ઋત્વિજસંબંધી.
 આર્ત્તિર્જનીન પું ઋત્વિજના કર્મને જે
 યોગ્ય હોય તે-અર્ચમાન.
 આર્ત્તિર્જ્ય નં ઋત્વિજપણું, ઋત્વિજનું
 કર્મ.
 આર્થ ત્રિં અર્થથી પ્રાપ્ત થયેલ, વાક્યાર્થ-
 મર્યાદાથી પ્રાપ્ત થયેલ, અર્થસંબંધી.
 આર્થિક ત્રિં અર્થને મેલણ કરનાર, ધનને
 મેલણ કરનાર, અર્થથી પ્રાપ્ત થયેલ, વા-
 ક્યાર્થમર્યાદાથી પ્રાપ્ત થયેલ.
 આર્થી સ્ત્રીં અલંકારશાસ્ત્રસિદ્ધ વાક્યાર્થ-
 થથી પ્રાપ્ત થયેલી વ્યંજના લક્ષણા.
 આર્હ ત્રિં સારી રીતે પીડા કરનાર,
 આર્હકંસિક ત્રિં કેસ નામના અર્ધમાપથી
 ખરીદેલ.
 આર્હપ્રસ્થિક ત્રિં અર્ધા પ્રસ્થથી ખરીદેલ.
 આર્હધાતુક નં પાણિનિય વ્યાકરણપ્ર-
 સિદ્ધ એક સંતા.
 આર્હપુર નં સહેરનો અર્ધભાગ.
 આર્હરાત્રિક ત્રિં અર્ધા રાત્રીએ હોનાર-
 થનાર.
 આર્હવાહનિક ત્રિં અર્ધવાહનથી જવનાર.
 આર્હિક પું એક જાતનો વર્ણસંકર.
 આર્હિક પું ખેતરમાં નીપજેલા અર્ધા
 ધાન્યને પગાર બદલ કર્મ કોઇની ખેતી
 કરનાર ખેડૂત.
 આર્હિકી સ્ત્રીં એક જાતની વર્ણસંકર
 ક-યા.
 આર્હ ત્રિં ભીનું, લીધું, રસવાળું, જગવાળું,
 નરમ, કઠણુ નહિ તે.
 આર્હ નં આર્ધા નક્ષત્ર.

આર્હક નં આદુ.
 આર્હતા સ્ત્રીં ભીનાશ.
 આર્હત્વ નં ભીનાપણું.
 આર્હપટિન પું શત્રુના નાશ માટેનું એક
 અભિચારિક કર્મ.
 આર્હપદી સ્ત્રીં ભીના પગવાળી સ્ત્રી.
 આર્હમાષા સ્ત્રીં જંગલી આડનું ઝાડ.
 આર્હમ્ અઘ્યં ભીનાશ, રસવાળાપણું.
 આર્હશાક નં આદુ.
 આર્હવૃક્ષ પું રસવાળું ઝાડ.
 આર્હવૃક્ષીય ત્રિં રસવાળા વૃક્ષસમીપનો
 પ્રદેશ વગેરે.
 આર્હી સ્ત્રીં તે નામનું એક નક્ષત્ર.
 આર્હાલુચ્ચક પું કેટુ મેલ,
 આર્હિકા સ્ત્રીં આદુ.
 આર્મ્થ પું તે નામનો સામવેદનો એક ભાગ.
 આર્ય પું રવામી, યુર, સુહૃદ-મિત્ર, સ-
 સરો.
 આર્ય ત્રિં શ્રેષ્ઠકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ, પૂજ્ય,
 શ્રેષ્ઠ, માન્ય, ઉદાર ચરિત્રવાળું, શાન્ત
 મનવાળું.
 આર્યક પું પિતાનો પિતા-દાદો, હરકોઈ
 માન્ય પુરુષ.
 આર્યક ત્રિં આર્ય ત્રિં જુઓ.
 આર્યકા સ્ત્રીં માન્ય એવી કોઇ સ્ત્રી,
 શ્રેષ્ઠ સ્ત્રી.
 આર્યગૃહ્ય ત્રિં આર્યપણું, કુલ્યાન, માન્ય.
 આર્યદેશ પું આર્યવર્ત દેશ-હિંદુસ્તાન.
 આર્યધર્મ પું સદાચાર, આર્યવેદનો ધર્મ.
 આર્યપથ પ્રં સદાચાર, આર્યનો માર્ગ.
 આર્યપુત્ર પું ભથરિ, રવામી, પતિ, મા-
 ન્યનો પુત્ર.
 આર્યપ્રાય પું આર્યવર્ત દેશ.
 આર્યમહુ પું જ્યેષ્ઠિતપર્યંચકાર તે નામનો
 એક વિદ્વાન.

આર્ચ્યમાર્ગ

૨૧૨

આલમ્બિ

આર્ચ્યમાર્ગ પુઠ્ઠ આર્ચ્યપથ ભુઓ.
 આર્ચ્યમિશ્ર પુઠ્ઠ ઔરવવાળો, માન્ય, માનવંત.
 આર્ચ્યવૃત્ત નઠ્ઠ સદાચાર.
 આર્ચ્યવૃત્ત ત્રિઠ્ઠ સદાચારી.
 આર્ચ્યવેશ પુઠ્ઠ સાધુઓનો વેશ, સજ્જ-
 નેનો વેશ.
 આર્ચ્યવેશ ત્રિઠ્ઠ સજ્જનના જેવા વેશવાળું.
 આર્ચ્યવ્રત નઠ્ઠ આર્ચ્યનું વ્રત, આર્ચ્યનું ક-
 ત્વ્ય, આર્ચ્યનો નિયમ.
 આર્ચ્યશ્વેત ત્રિઠ્ઠ સદાચારી.
 આર્ચ્યહલમ્ અવ્યઠ્ઠ બલાત્કાર, જોરભુલમી.
 આર્ચ્યા સ્ત્રીઠ્ઠ પાર્વતીદેવી, સાસુ, શ્રેષ્ઠ સ્ત્રી,
 તે નામનો એક છંદ.
 આર્ચ્યાંગીજી સ્ત્રીઠ્ઠ તે નામનો એક છંદ.
 આર્ચ્યાવર્ત્ત પુઠ્ઠ આર્ચ્યાવર્ત્ત દેશ.
 આર્ચ્યાવિલાસ પુઠ્ઠ તે નામનું એક પ્રાકૃત
 કાવ્ય.
 આર્ચ્યાવિલાસ પુઠ્ઠ દુર્ગા દેવીનો વિલાસ.
 આર્ચ્યિકા સ્ત્રીઠ્ઠ આર્ચ્યિકા ભુઓ.
 આર્ષ ત્રિઠ્ઠ ઋષિસંબંધી, ઋષિનું.
 આર્ષ પુઠ્ઠ વેદ.
 આર્ષ ત્રિઠ્ઠ વૈદિક, વેદસંબંધી.
 આર્ષ પુઠ્ઠ તે નામનો એક વિવાહ.
 આર્ષધર્મ પુઠ્ઠ મનુ વગેરે ઋષિઓએ કહેલો
 ધર્મ, આર્ષ વિવાહ.
 આર્ષમ ત્રિઠ્ઠ બળદસંબંધી.
 આર્ષમ નઠ્ઠ ઋષમદેવનું ચરિત્ર.
 આર્ષમિ પુઠ્ઠ ઋષભદેવનો પુત્ર એક ચક્ર-
 વર્તી રાજા.
 આર્ષમી સ્ત્રીઠ્ઠ કવચ નામની વનસ્પતિ.
 આર્ષમ્ય પુઠ્ઠ બળદની યોગ્યતાએ પહોંચેલો
 વાહડો.
 આર્ષિક્ય નઠ્ઠ ઋષિઓનો ધર્મ.
 આર્ષિષેણ પુઠ્ઠ ઋષિષેષુ ઋષિનું ગોત્રસંતાન.
 આર્ષેય નઠ્ઠ ઋષિગણરૂપ એક પ્રવર.
 આર્ષેય પુઠ્ઠ મંત્રદશા દરકારી ઋષિ.

આર્ષિષેણ પુઠ્ઠ તે નામનો ચંદ્રવંશી એક રાજા.
 આર્ષિષેણાશ્રમ પુઠ્ઠ તે નામનું એક તીર્થ.
 આર્હત ત્રિઠ્ઠ જૈનસંબંધી, જૈન.
 આર્હત નઠ્ઠ જૈન મન.
 આર્હન્તી સ્ત્રીઠ્ઠ યોગ્યતા.
 આર્હન્ત્ય નઠ્ઠ યોગ્યતા.
 આર્હાયણ પુઠ્ઠ અર્હન્ નામના ઋષિનું ગો-
 ત્રસંતાન.
 આર્હાય પુઠ્ઠ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ અર્હાધિકારમાં
 કહેલો પ્રલય.
 આલ નઠ્ઠ હડતાલ, હરતાલ.
 આલ ત્રિઠ્ઠ પુષ્કળ, વણું, શ્રેષ્ઠ.
 આલશિ ત્રિઠ્ઠ જ્ઞાતા, બાણનાર, બાણી બનાર.
 આલક્ષિત ત્રિઠ્ઠ સારી રીતે બાણેશ, ચિહ્ન
 ઉપરથી બાણેશ.
 આલક્ષ્ય ત્રિઠ્ઠ સારી રીતે બાણવા યોગ્ય,
 લક્ષણ ઉપરથી બાણવા યોગ્ય.
 આલક્ષ્ય અવ્યઠ્ઠ સારી રીતે બાણીને.
 આલગર્દ પુઠ્ઠ પાણીનો સાપ.
 આલજિ ત્રિઠ્ઠ કહેનાર.
 આલબ્ધ ત્રિઠ્ઠ સંસર્ગવાળું, મિશ્ર, મંયુક્ત,
 જોડાયેલ, સ્પર્શ કરેલ, હિસા કરેલ, દાર
 મારેલ.
 આલબ્ધિ સ્ત્રીઠ્ઠ સ્પર્શ, હિસા.
 આલમન નઠ્ઠ હિસા, સ્પર્શ, મર્દન.
 આલમનીય ત્રિઠ્ઠ સ્પર્શ કરવા યોગ્ય, હિસા
 કરવા યોગ્ય, મર્દન કરવા યોગ્ય.
 આલમ્ય ત્રિઠ્ઠ ઉપરના અર્થ.
 આલમ્ય અવ્યઠ્ઠ સ્પર્શ કરીને, હિસા કરીને.
 આલમ્બ પુઠ્ઠ તે નામનો વૈશંપાયનનો એક
 શિષ્ય.
 આલમ્બ પુઠ્ઠ આશ્રય કરવા યોગ્ય, આધાર,
 ટેકો, આશ્રય, નીચે લટકવું તે.
 આલમ્બન નઠ્ઠ ઉપરના અર્થ.
 આલમ્બિ પુઠ્ઠ વૈશંપાયનના શિષ્ય આશંબ
 ઋષિનો પુત્ર.

આલમ્બિત

૨૬૩

આલીનક

આલમ્બિત ત્રિં ધારણ કરી રાખેલ, પ-
કડી રાખેલ.

આલમ્બિન્ ત્રિં આશ્રયવાળું, આધાર-
વાળું, લટકતું.

આલમ્બ પું સ્પર્શ, હિંસા.

આલમ્બન નં ઉપરના અર્થ.

આલમ્બ્ય ત્રિં સ્પર્શ કરવા યોગ્ય, હિંસા
કરવા યોગ્ય.

આલય પું ધર, આધાર, સંશ્લેષ.

આલય અવ્યં લયસુધી.

આલયવિજ્ઞાન નં ઔદ્યોતપ્રસિદ્ધ એક
વિજ્ઞાન.

આલર્ક નં હડકાયા કુતરાનું ઝેર.

આલવણ્ય નં ખારાશનો અભાવ.

આલવાલ નં આડની આસપાસ ફરેલો
ક્યારો.

આલસ ત્રિં આળસુ.

આલસ્ય નં આળસ.

આલાત નં પ્રદીપ્ત અંગારો, ઉંઘાડીયું.

આલાન નં હાથીને બાંધવાનો સ્તંભ-ખીલો,

હાથીને બાંધવાનું દોરકું, હરકોઈ બંધન.

આલાનિક ત્રિં હાથીને બાંધવાનું સાધન
કોઈ લાકડું વગેરે.

આલાપ પું સ્વરસાધન અક્ષર-સા-રી-ગ-
મ-પ-ધ-ની-સા-વગેરે. વાતચીત, બો-
લવું, કહેવું.

આલાપન નં વાતચીત, બોલવું, કહેવું,
સ્વસ્તિવાચન.

આલાપ્ય ત્રિં કહેવા યોગ્ય, બોલવા યોગ્ય.

આલાવુ સ્ત્રીં તુંબડી.

આલાવૂ સ્ત્રીં તુંબડી.

આલાવર્ત નં વસ્ત્રથી બનાવેલો પંખો.

આલાસ્ય પું મગર મચ્છ.

આલાસ્ય નં સારી રીતે જુથ.

આલિ પું વીંછી, શમરો.

આલિ ત્રિં શુદ્ધ અંતઃકરણવાળું, નિર્ધર્ક.
આલિ સ્ત્રીં રેખા, પાળ, સેતુ-પૂલ, હાર,
પંકિત.

આલિગવ્ય પું આલિગુ મુનિનો પુત્ર.

આલિગવ્યાયતી સ્ત્રીં આલિગુ મુનિની પુત્રી.

આલિઙ્ગન નં ભેટવું.

આલિઙ્ગિત ત્રિં ભેટ.

આલિઙ્ગિન્ ત્રિં ભેટનાર.

આલિઙ્ગ્ય ત્રિં આલિંગન કરવા યોગ્ય
પતિ વગેરે.

આલિઙ્ગ્ય પું એક જાતનો મૃદંગ-નરધું.

આલિઙ્ગ્ય અવ્યં ભેડીને.

આલિઙ્ગ્યાયન પું તે નામનું એક શહેર.

આલિઙ્ગર પું માટીનું મોટું એક વાસણ.

આલિન્ પું વીંછી.

આલિન્દ પું ઓટલો એક જાતની વેદિકા.

આલિન્દક પું ઉપરનો અર્થ.

આલિપ ત્રિં લોપનાર, લેપન કરનાર.

આલિપ ત્રિં લોપેલ, ચોપડેલ.

આલિમ્પન નં લીપવું, ચોપડવું.

આલી સ્ત્રીં સખી, બહેનપણી, સોજતણ,
વીંછણ, ભમરી, પંકિત, શ્રેણી, હાર,
રેખા, પાળ.

આલીદ નં સુદમાં કરવામાં આવતું એક
આસન-વીરાસન.

આલીદ ત્રિં ચાખેલ, ઘોષેલ, થયેલ,
ચાહેલ.

આલીદક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આલીદક નં વાહરણની એક જાતની
કોડા.

આલીન ત્રિં ભેટ, મિથ થયેલ, એકડું
થયેલ.

આલીન નં ભેટવું, આલિંગન, એક જાતની
ધાતુ-કલાઈ.

આલીનક નં કલઈ.

आलु

२१४

आवपन

आलु पु० धुप०.

आलु स्त्री० नाणयांवाणुं जणपात्र आरी.

आलु न० ऐक जगतनुं कंठ-पटाका.

आलुक पु० शेषनाग, कासालु शब्द जुओ.

आलुक न० ऐक जगतनुं कंठ-पटाका.

आलुकी स्त्री० ऐक जगतनुं रताणु.

आलुखन न० डिमेडी नाभयुं, वाण वगेरे
सुंटी काट्वा ते, केश वगेरेनुं जणधनर-
हितपणुं.

आलुधित त्रि० डिमेडी नाभेय, सुंटी
कटिष, नहि पाधेय केश वगेरे.

आलुण्टन न० सुंटी लेवुं, जेरे जुवमथी
हरी लेवुं.

आलुण्ठन न० खोटवुं, आणोटवुं.

आलुल त्रि० छडुं थयेय, यंयण, ययण,
नहि पाधयेय.

आलू पु० आलु न० जुओ.

आलूक न० आलुक न० जुओ.

आलून त्रि० थोडुं कापेय, सारी रीते कापेय.

आलेख पु० सारी रीते लपवुं, आणपवुं,
सीतरवुं, लेपपत्र-पत्र-दस्तावेज.

आलेखक त्रि० नीयेने शब्द जुओ.

आलेखन त्रि० लपनार, सीतरनार.

आलेखन न० आलेख जुओ, आचार्य.

आलेख्य त्रि० सीतरया योग्य चित्र वगेरे,
लपया योग्य.

आलेख्य न० चित्र, लपणु.

आलेख्यशेष त्रि० भरणु पावेय.

आलेप पु० लीपवुं, चोपडवुं, लेप,

आलेपन न० डिपरना अर्थ, लीपातुं चो-
पडातुं.

आलोक पु० स्वयं वगेरेनो प्रकाश, दर्शन,
जेवुं, हेपवुं.

आलोकन न० दर्शन, जेवुं, हेपवुं.

आलोकनीय त्रि० दर्शन करवा योग्य,
जेवा योग्य.

आलोकनीयता स्त्री० जेवा योग्यपणुं.

आलोकित त्रि० जेयेय, दर्शन करेय.

आलोकिन त्रि० जेनार. दर्शन करनार.

आलोक्य त्रि० जेवासायक.

आलोक्य अव्य० जेधने.

आलोचक त्रि० आलोचयना करनार, जेनार.

आलोचन न० विशेषधर्म वगेरे पूर्वक
विवेचन करवुं, जेवुं.

आलोचन अव्य० नेत्रसुधी.

आलोचना स्त्री० दर्शन, जेवुं.

आलोचित त्रि० जेयेय, विचारय, निश्चय
करेय.

आलोच्य त्रि० आलोचयना करवा योग्य,
जेवा योग्य, विचारवा योग्य.

आलोच्य अव्य० आलोचयना करीने, जेधने,
विचारीने.

आलोडन न० पक्षेववुं, मथवुं, मथी ना-
भवुं, मर्दन करवुं.

आलोडित त्रि० पक्षेवेय, मथेय, मथी ना-
भेय, मर्दन करेय, मथुं करेय.

आलोल त्रि० जरा यंयण, थोडुं अस्थिर.

आलोलित त्रि० थोडुं यंयण करेय.

आलोही अव्य० हिंसा.

आलोहायन त्रि० बोढायां नहि होनार-
थनार.

आवक त्रि० रक्षणु करनार.

आवटव पु० अवटकपितुं जात्रसंतान.

आवटवा स्त्री० अवटकपितुं जात्रसंतान स्त्री.

आवनतीय त्रि० नभेक्षानी पासोना प्रदेश
वगेरे.

आवनेय पु० संजण अह.

आवन्त्य पु० अवन्ती देशनेो राज.

आवन्त्य त्रि० अवन्ती देशसेयधी, अव-
न्तीमां होनार-थनार, अवन्तीमां रहेनार.

आवपन न० अनाज सभयानुं ऐक जगतनुं
पात्र, वायवुं, मुंन.

આવપન

૨૨૫

આવસતિ

આવપન ત્રિં વાવવાનું સાધન, મુંઠવાનું સાધન.

આવપનિષ્કિરા સ્ત્રીં જે ક્રિયામાં 'તું વાવ, કાદ' એમ કહેવામાં આવે તે ક્રિયા.

આવય પું આવયું, તે નામનો એક દેશ.

આવય ત્રિં આવનાર, આવય દેશમાં હોનાર-થનાર.

આવરક ત્રિં ઢાંકનાર, ઢાંકવાનું વસ્ત્ર વગેરે.

આવરક નં ઝોરડો, રમ.

આવરણ નં ઢાંક, ઢાંકણ, વેદાંતિમતે અગ્નિ, વીંટવું, ઢાંકવું.

આવરણશક્તિ સ્ત્રીં વેદાંતિમતે ચૈતન્યને ઢાંકી દેનારી એક શક્તિ.

આવરસમક નં વર્ષના આવ સમયમાં આવવાનું કરજ.

આવર્જિત ત્રિં આપેલ, ત્યાગ કરેલ, નીચું કરેલ, નમાવેલ.

આવર્ત પું સંશય. સંસાર, ચિંતા, પાણીનું પોતાની મેળે ચક્રચક્ર કરવું, ધુમરી, તે નામનું ઘોડાનું એક ચિન્હ, મણિ, આવર્તન, મેધનો એક અધિપતિ.

આવર્ત નં માણિક ધાતુ, ફરી ફરી ચલાવવું, અથડાવું, ધાતુને એઝાળવી.

આવર્ત ત્રિં પાણું શરતું.

આવર્તક પું તે નામનો મેધનો એક અધિપતિ, ફંચાંનું ઘોડાનું એક ચિન્હ.

આવર્તક ત્રિં વારંવાર અથડાવનાર, ગાળનાર, આવર્તન કરનાર, ફરી ફરી અભ્યાસ કરનાર.

આવર્તકી સ્ત્રીં એક જાતની વ્રતા.

આવર્તન નં સૂર્યની પશ્ચિમ દિશામાં રહેલી છાયાનો પૂર્વદિશામાં જવાનો સમય-મધ્યાહ્નકાળ, વસોવડું, મથવું, વારંવાર બણવું, ધાતુનું ગાળવું, ગુણવું, વીંટવું, ગોળ ચક્ર કરવું.

આવર્તન પું વિષ્ણુ, જંખૂ દ્રીપનો એક ઉપદ્રીપ.

આવર્તની સ્ત્રીં કડછી, ધાતુને જેમાં મૂકી ગાળવામાં આવે છે તે મૂકા-કુસડી.

આવર્તનોય ત્રિં ગાળવા યોગ્ય ધાતુ વગેરે, વસોવડા યોગ્ય, મથવા યોગ્ય, ગુણવા યોગ્ય, વારંવાર પાઠ કરવા યોગ્ય.

આવર્તમણિ પું એક જાતનો મણિ.

આવર્તિક ત્રિં ગોળાકારે જતા ધૂમાડાનું સાધન ધૂપ વગેરે.

આવર્તિત ત્રિં આવર્તન કરેલ, ગાળેલ ધાતુ વગેરે, ગુણેલ, ફરી ફરી અભ્યાસ કરેલ, જેમાં ધુમરી પકેલી હોય તેવું પાણી વગેરે.

આવર્તિન ત્રિં ધુમરીવાળું, ગોળ ચક્ર કરનાર, આવર્તક ભુઓ, વસોવનાર, મથનાર.

આવર્તિની સ્ત્રીં મેંદાશીંગી.

આવર્તિત ત્રિં ઉપાડી નાખેલ, ઉપાડી નાખેલ.

આવર્તિત નં હિંસા.

આવર્તિ સ્ત્રીં શ્રેણી, પકિત, પરંપરા.

આવર્તિત ત્રિં થોડું ચાલેલ, સારી રીતે ચાલેલ.

આવર્તિ સ્ત્રીં આવર્તિ ભુઓ.

આવર્તિ નં નિર્મળતા.

આવર્તિ પું અવર્તિ દેશનો રાજ અથવા માણસ.

આવર્તિ નં જરૂર, અવશ્યતા, નિયતપણું.

આવર્તિ ત્રિં જરૂરનું, નિયતનું, નિત્યકર્તવ્ય, નિરવકાશ.

આવર્તિતા સ્ત્રીં જરૂરીઆત.

આવર્તિત્વ નં જરૂરીઆત.

આવર્તિપુત્રક નં પુત્રનું વશ નહિ રહેવાપણું.

આવર્તિ સ્ત્રીં મધ્યરાત્રિ-અર્ધરાત્રિ.

આવસથ

૨૨૬

આવિસ્

આવસથ નં નીચેના અર્થ.

આવસથ પું રહેવાનું સ્થાન, ઘર, વિશ્રાપ-
સ્થાન, ગામ, યજ્ઞના અગ્નિ રાખવાનું સ્થળ,
એક જ્ઞાનનું વ્રત, આપી છંદમાં રમેલો
એક કોપ.

આવસથિક ત્રિં ઘરમાં રહેનાર, ગૃહસ્થ.

આવસથય પું ધર્મસંબંધી લૌકિક અગ્નિ,
અગ્નિયાધાન કર્મના અંગરૂપ અગ્નિ, યજ્ઞના
પાંચ અગ્નિઓમાંનો એક અગ્નિ.

આવસાન ત્રિં ગામને સીમાડે રહેનાર,
ગામની હદ ઉપર રહેનાર.

આવસાનિક ત્રિં અંતે હોનાર, શેષકાળે
થનાર-હોનાર.

આવસિત નં પાકેલું ધાન્ય, મસળી ફાતરાં
દૂર કર્યા પછી એક બાજુ ઢગલો કરેલું
ધાન્ય.

આવસ્યિક ત્રિં કાળને લીધે થયેલી અવ-
સ્થામાં થનાર-હોનાર.

આવહ પું પૃથ્વી ઉપરનો વાયુ.

આવહ ત્રિં વહેનાર, લઘ જનાર, પહોં-
ચાડનાર, પમાડનાર.

આવહમાન ત્રિં કમથી આવેલ.

આવાઘા સ્ત્રીં પીડા, દુઃખ.

આવાપ પું ક્યારો, અનાજ વગેરે રાખ-
વાનું એક જ્ઞાનનું પાત્ર, વાવવું, શત્રુવિષે
વિચાર કરવો, પારકા દેશવિષે વિચાર
કરવો, આક્ષેપ, ફેંકવું, ઉરાડવું, મોકલવું,
મિશ્ર કરવું, વાવવા યોગ્ય, ફેંકવા યોગ્ય,
વચ્ચ, કડું, નીચી ઉંચી જમીન, પ્રવાન હોમ

આવાપક પું કડું વગેરે અવકાર.

આવાપક ત્રિં વાવનાર.

આવાપન નં વણુવાની સાળ, કેશ વગેરેનું
સારી રીતે મુંડન.

આવાપિક નં વાવવામાં સાડું.

આવારિ નં દુકાન, હાટ, ખગર.

આવારિ ત્રિં સારી રીતે જળવાયું.

આવાલ નં ક્યારો, સંચાર.

આવાલ્ય નં બાધ્યાવસ્થાપર્વન.

આવાસ પું રહેવાનું ઘર વગેરે, સારી રીતે
વાસ, રહેવું તે.

આવાહન નં દેવો વગેરેનું આર્પણ-ભો-
લાવવું, દેવોને નિમંત્રણ.

આવાહની સ્ત્રીં દેવોને ભોવાવવા મારેની
એક જાતની મુદ્રા.

આવિક નં કામગી.

આવિક ત્રિં બકરાં-ધેણેસંબંધી.

આવિકસૌત્રિક નં બકરાંના વાળથી
ખનાવેલ.

આવિક્ય નં બકરાંના કામગાસંબંધીપણું.

આવિગ્ર ત્રિં કંટાળેલ, ઉદ્વેગ પામેલ.

આવિગ્ર પું એક જાતનું ઝાડ.

આવિજ્ઞાન્ય નં અવિજ્ઞાન.

આવિવૃર્ચ્ય નં પાસે, સમીપ.

આવિઙ્ગ ત્રિં મારેલ, ઠોકેલ, વીંધેલ, છેદેલ,
ફેંકેલ.

આવિઙ્ગકર્ણી સ્ત્રીં પાઠા શબ્દ બુદ્ધિ.

આવિધ પું લાકડું વગેરે વીંધવાનું સાધન-
સારડી.

આવિર્ભાવ પું પ્રકાશ, ખુલ્લું, પ્રકટપણું.

આવિર્ભૂત ત્રિં પ્રકટ થયેલ, પ્રકાશમાં આ-
વેલ, ખુલ્લું થયેલ.

આવિલ ત્રિં મેલું મલીન.

આવિલ્કરણ નં પ્રકટ કરવું, ખુલ્લું કરવું.

આવિલ્કરણી સ્ત્રીં પ્રકાશનું સાધન.

આવિલ્કર્તૃ ત્રિં પ્રકટ કરનાર, ખુલ્લું
કરનાર.

આવિલ્કાર પું પ્રકટ કરવું, ખુલ્લું કરવું,
પ્રકટ કરવાનું સાધન.

આવિલ્કૃત ત્રિં પ્રકટ કરેલ, ખુલ્લું કરેલ.

આવિષ્ટ ત્રિં પેસેલ, દાખલ થયેલ, ભૂત
વગેરેથી ઘેરાયેલ, આવેલવાળું, કોઈ વિ-
ચારમાં ગુંથાયેલ, વ્યાપ્ત.

આવિસ્ અવ્યં પ્રકટપણું, ખુલ્લું.

આવિસ્તરારમ્

૨૧૭

આવ્રજ્ઞન

આવિસ્તરારમ્ અવ્યં અતિશય પ્રકાશ, અ-
ત્યંત પ્રકાશ, ઘણુંજ પ્રકટ.

આવી સ્ત્રીં રજસ્વલા સ્ત્રી, ગર્ભિણી સ્ત્રી.
આવીત ત્રિં ચોતરથી વણેલ, પસેવેલ,
ઉચું ફેંકીને ધારણ કરેલ, ઉછાળીને પકડેલ.

આવીત નં ઉચું ફેંકીને ધારણ કરવું.
આવીતિન્ પું જેણે જમણે હાથ ખહાર
કરી જમણી ખાંધ ઉપર જનોઈ ધારણ
કરી હોય તે.

આવીરજ્ઞર્ણ પું એક પ્રકારનું ચૂર્ણ—અખીય.
આવુક પું પિતા, આપ. [નાટકભાષામાં]
આવૃત્ત સ્ત્રીં આવર્તન, ભ્રમાવતું, ફેરવતું,
ફરી ફરી ચલાવવું, ફરી ફરી એક જાત-
નીજ ક્રિયા કરવી, પરિપાટી, અતુકમ,
સંસ્કાર, મૌનપણું.

આવૃત્ત ત્રિં આવર્તન કરાવું, ભ્રમાવાવું,
ફેરવાવું, ફરી ફરી ચલાવાવું છં
આવૃત્ત ત્રિં કરેલા આવરણનાણું, અપ્રકટ
કરેલું, ઢાંકેલું, એક જાતનો વર્ણસંકર.

આવૃત્તિ સ્ત્રીં આવરણ શબ્દ જુઓ.
આવૃત્ત ત્રિં ફરી ફરી અભ્યાસ કરેલ, આ-
વૃત્તિ પામવું, પાછું શરૂ.

આવૃત્તિ સ્ત્રીં ફરી ફરી અભ્યાસ, પારંવાર
એક જાતની ક્રિયા કરવી, સામા આવવું,
પાછા ફરવું.

આવૃત્તિદીપક નં તે નામનો એક અ-
ર્થાલંકાર.

આવૃષ્ટિ સ્ત્રીં સારી રીતે વરસવું, સારો
વરસાદ.

આવેગ પું ઉત્કંઠા ઉત્પન્ન કરનાર અને ઉ-
તાવળવાળો માનસિક વેગ, એક જાતનો
વ્યભિચારી ભાવ.

આવેગી સ્ત્રીં એક જાતનું વૃક્ષ.

આવેદક ત્રિં વિનતિ કરનાર, જણાવનાર,
ધર્મશાસ્ત્રોક્ત વ્યવહાર ઉત્થાપનાર, વાદી.

આવેદન નં વિનતિ કરવી, જણાવવું, વ્ય-

વહારનું ઉત્થાપન, વ્યવહારને ઉત્થાપનાર,
ભાષાપત્ર—અરજ.

આવેદનોય ત્રિં જણાવવા યોગ્ય, વિનતિ
કરવા યોગ્ય, વ્યવહાર, કરજ વગેરે ન
આપવું તે.

આવેદિત ત્રિં જણાવેલ, વિનતિ કરેલ,
નિવેદન કરેલ પદાર્થ.

આવેદિન્ ત્રિં આવેદક શબ્દ જુઓ.

આવેષ ત્રિં આવેદનોય શબ્દ જુઓ.

આવેષ્ય ત્રિં વીધવા યોગ્ય, સારવા યોગ્ય
મોતી—મણિ વગેરે.

આવેશ પું તે નામનો એક અર્થાલંકાર, ક્રોધ,
આગ્રહ, આસક્તિ, પાછળ પ્રવેશ, વળ-
ગાડ, ચઢનો ભય, ભૂત વગેરેના વળગાડથી
થયેલો ક્રોધ રોગ.

આવેશન નં શિક્ષપશાળા—કારીગીરી કરવાનું
સ્થળ, ભૂત વગેરેના વળગાડથી થયેલો
ક્રોધ રોગ, સૂર્ય તથા ચંદ્રની આસપાસ
થતું મંડળ, ધર-મકાન.

આવેશિક ત્રિં અતિથિ, ખાંધવ વગેરે,
અસાધારણ.

આવેશિત ત્રિં દાખલ કરેલ, પ્રવેશ કરા-
વેલ, પેસાડેલ.

આવેષ્ટક પું આવરણકારક, ઢાંકનાર.

આવેષ્ટન નં આવરણ, આવરણનું સાધન,
જેના વડે ઢાંકી શકાય તે ક્રોધ પદાર્થ.

આવોધન નં જ્ઞાન, શુદ્ધિ.

આવિદક ત્રિં પ્રત્યેક વર્ષે થનાર શ્રાદ્ધ
વગેરે પિતૃકૃત્ય, વાર્ષિક.

આવ્ય ત્રિં બકરાંસંબધી દૂધ-વાળ વગેરે.

આવ્યાધ પું સારી રીતે પીડવું—દુઃખ દેવું.

આવ્યાધિન્ ત્રિં સારી રીતે પીડનાર—
દુઃખ દેનાર.

આવ્યાધિની સ્ત્રીં ચોર લોકોની સેના, હુ-
દાશ્ચર્યોની ટોળી.

આવ્રજ્ઞન નં સગાર કાપવું, કાપવા યોગ્ય

દક્ષપ્રદેશ, જેમાંથી યજ્ઞસ્તંભ કપાય તે
દક્ષના હુંડમાં છેદનપ્રદેશ.

આવ્રસ્ક પું લગાર કાપવું.

આશીઢક પું નિર્જનજ દેશ.

આશ પું ભોજન, પ્રાતઃકાળનું કે સાયંકા-
ળનું ભોજન, તે તે વસ્તુનું ભક્ષણ કરનાર.

આશંસન નં નહિ મળેલને મેળવવાની
ધૃષ્ટિ, ધૃષ્ટિત વિષયની આશા.

આશંસા સ્ત્રીં નહિ મળેલને મેળવવાની
ધૃષ્ટિ, ધૃષ્ટિત વિષયની આશા, આકાંક્ષા.

આશંસિત નં ઉપરના અર્થ.

આશંસિત ત્રિં કહેલ, ધૃષ્ટિ કરેલ, ધ-
ષ્ટેલ, અભ્યાસેલ.

આશંસિતૃ ત્રિં ભાવી શુભની ધૃષ્ટિવાળું,
ધૃષ્ટિ કરનાર.

આશંસિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આશંસુ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આશક ત્રિં ભક્ષણ કરનાર, ભોગવનાર,
ભોગયુક્ત, ભોગસંપાદક.

આશક્ત ત્રિં સારી રીતે શક્તિવાળું, અ-
ત્યંત શક્તિયુક્ત.

આશંકનીય ત્રિં શંકા કરવા યોગ્ય, અ-
નિષ્ટરૂપે ચિંતવવા યોગ્ય.

આશંકા સ્ત્રીં ભય, ત્રાસ, અનિષ્ટરૂપે ચિંતન,
સારી રીતે શંકા, સંદેહ.

આશંકિત નં ભય, સંદેહ, અનિષ્ટરૂપે ચિ-
તન, શંકા.

આશંકિત ત્રિં ભય પામેલ, અનિષ્ટ રૂપે
ચિંતવેલ, સંદેહયુક્ત, શંકા કરેલ.

અશંકિન્ ત્રિં આશંકાયુક્ત, શંકાવાળું,
સંદેહવાળું.

આશંકિની સ્ત્રીં શંકાવાળી, સંદેહવાળી.

આશંક્ય ત્રિં સંદેહ કરવા યોગ્ય, અનિ-
ષ્ટરૂપે ચિંતવવા યોગ્ય, શંકા કરવા યોગ્ય.

આશંક્ય અવ્યં શંકા કરીને, સંદેહ કરીને,
અનિષ્ટરૂપે ચિંતીને.

આશન પું અશનવૃક્ષ-તે નામનું એક ઝાડ.
આશન ત્રિં ભોજન કરાવનાર, વજ્ર ઉપર
છપનાર.

આશન પું સ્ત્રીં વજ્ર.

આશય પું અભિપ્રાય, આધાર, વૈભવ,
ફલુસનું ઝાડ. સ્થાન, વાસનારૂપ સંસ્કાર,
આશયવાળું, ચિત્ત, મન, શયન-પથારી,
કઠાર, બૌદ્ધમતે આલયવિમાનરૂપ વિમાન-
સંતાન, આશ્રય, પશુઓને પકડવાનો
ખાડો, હરકાષ ખાડો.

આશયાશ પું અગ્નિ.

આશર પું અગ્નિ, રાક્ષસ.

આશય નં શીઘ્રતા, ઉતાવળ.

આશસ્ ત્રિં કહેનાર, સ્તુતિ કરનાર.

આશસ્ નં કહેવું, સ્તુતિ.

આશસન નં કથન, કહેવું, 'આશંસા'
શબ્દનો અર્થ.

આશસ્ત ત્રિં સ્તુતિ કરાયેલ.

આશા સ્ત્રીં દિશા, તીવ્ર આકાંક્ષા, તૃષ્ણા,
નહિ મળેલ પદાર્થને મેળવવાની ધૃષ્ટિ.

આશાઢ પું આપાઢ મહિનો, ખાખરાનો
દંડ-લાકડી, મલયાચલ પર્વત.

આશાઢક પું ઉપરના અર્થ.

આશાઢા સ્ત્રીં આપાઢા નક્ષત્ર, અભ્યા-
સીએ ધારણ કરવા યોગ્ય ખાખરાનો દંડ.

આશાઢ પું આશાઢ શબ્દ જુઓ.

આશાઢક પું ઉપરનો અર્થ.

આશાઢા સ્ત્રીં આશાઢા શબ્દ જુઓ.

આશાઢી સ્ત્રીં આપાઢ મહિનાની પૂતેમ.

આશાઢામન્ નં આશારૂપ ખંધનસાધન-
દોરડું, આશારૂપ સાંકળ.

આશાપાલ પું ઇન્દ્ર વગેરે દિક્ષપાલ.

આશાપુર નં તે નામનું એક નગર જ્યાં
ઉત્તમ યુગળ થાય છે.

આશાપુરસંભવ નં એક જાતનો યુગળ.

આશાશ્લોક

૨૧૯

આશ્વ

આશાશ્લોક પુન મકંટભજ, તૃષ્ણારૂપ
અંધ, દિશાઓનો અંધ, આશ્વાસન, આ-
શારૂપ અંધન.

આશાશ્લોક ત્રિં આશાને ધારણ કરનાર.
આશાશ્લોક પુન તે નામનો એક રાજા, આ-
કાશનો એક પુત્ર.

આશાશ્લોક ત્રિં ઇચ્છવા યોગ્ય, આશા કરવા
યોગ્ય, આશંસા કરવા યોગ્ય.

આશિત ત્રિં સારી રીતે આધેસ અન્ન વગેરે,
ભોજનવડે તૃપ્ત થયેલ.

આશિત નં સારી રીતે ભક્ષણ-ભોજન.

આશિતક્ષીન ત્રિં જે સ્થળે ધાસ વગેરે
ખાવાથી ગાયો તૃપ્ત થાય છે તેવું પુષ્કળ
ધાસ વગેરેવાળું સ્થળ.

આશિતંભવ ત્રિં જેને ખાવાથી પ્રાણીઓ
તૃપ્ત થાય છે તે અન્ન વગેરે.

આશિતંભવ નં ભોજનવડે તૃપ્ત થતું તે.

આશિત ત્રિં તૃપ્તિથી ભક્ષણ કરનાર-ભો-
જન કરનાર.

આશિન્ ત્રિં ભક્ષણ કરનાર, ભોજન કરનાર.

આશિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આશિમન્ પુન શીઘ્રતા, ઉતાવળ.

આશિર ત્રિં પકાવાતું દૂધ વગેરે.

આશિર ત્રિં પકાવવા યોગ્ય દૂધ વગેરે.

આશિષિક ત્રિં આશીર્વાદમાં આસક્ત.

આશિષ્ટ ત્રિં આશીર્વાદ અપાયેલ.

આશિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત શીઘ્ર-ઉતાવળ.

આશિસ્ સ્ત્રીં આશીર્વાદ, ઇષ્ટ અર્થને પ્રકટ
કરવો, પ્રાર્થના.

આશી સ્ત્રીં સર્પની દાઢ, આશીર્વાદ, તે
નામની ઔષધિ.

આશીચસ્ ત્રિં અત્યંત શીઘ્ર.

આશીર્ત ત્રિં પકવ દૂધ વગેરે.

આશીર્વત્ ત્રિં આશીર્વાદયુક્ત.

આશીર્વાદ પુન આશીર્વાદ, ઇષ્ટ અર્થને
પ્રકટ કરવો તે.

આશીવિષ પુન સર્પ.

આશુ ત્રિં શીઘ્ર, તે નામનું એક ધાન્ય.

આશુ નં લાલ રંગની ડાંગેર.

આશુ નં ક્રિયાવિશેષણ તરીકે.

આશુકારિન્ ત્રિં શીઘ્ર કરનાર, એકદમ
કરનાર.

આશુક્રિયા સ્ત્રીં શીઘ્ર કરતું, જલદી કરતું.

આશુક્રત્ ત્રિં આશુકારિન્ શબ્દ જુઓ.

આશુગ પુન વાયુ, સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

આશુગામિન્ ત્રિં શીઘ્ર જનાર, જલદી
જનાર, સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

આશુઙ્ગ ત્રિં જલદી જનાર.

આશુતોષ પુન શંકર.

આશુતોષ ત્રિં જલદી પ્રસન્ન થનાર.

આશુપત્રી સ્ત્રીં તે નામથી એક લતા.

આશુમત્ ત્રિં શીઘ્રતાવાળું, ઉતાવળીયું.

આશુગ્રીહિ પુન એક વર્ણ પાકતું તે નામનું
એક ધાન્ય.

આશુશુક્ષણિ પુન અગ્નિ, વાયુ.

આશુષાણ ત્રિં સારી રીતે સુકાતું.

આશુદેવસ્ ત્રિં શીઘ્ર શબ્દ કરતું, એકદમ
શબ્દ કરતું.

આશુ ત્રિં શીઘ્ર, સત્વર.

આશોકુટિન્ પુન તે નામનો એક પવન.

આશોકેય ત્રિં અશોક-આસોપાલવની પા-
સેનો પ્રદેશ વગેરે.

આશોકેય પુન અશોકા નામની ડાઢ
સ્ત્રીનો પુત્ર.

આશૌચ નં સૂતક, અશૌચ શબ્દ જુઓ.

આશ્વર્ય નં અદ્ભુત, વિસ્મય રસ.

આશ્વર્ય ત્રિં આશ્ચર્યકારક.

આશ્વોતન ત્રિં સારી રીતે ઝરવાના સ્વભા-
વવાળું.

આશ્વોતન નં સારી રીતે ઝરવું.

આશ્વયોતન ત્રિં આશ્વોતન ત્રિં જુઓ.

આશ્મ પુન પથરનો વિહાર.

આદ્યમક પું સાત્વ દેશમાં આવેલું તે નામનું
એક ગામ.

આદ્યમકિ ત્રિં આદ્યમક ગામમાં થનાર.

આદ્યમન પું પત્થરનો વિકાર.

આદ્યમન્ય ત્રિં પત્થરની પાસે રહેલ પ્રદેશ
વગેરે.

આદ્યમભારક ત્રિં પત્થરના ભારને લઈ
જનાર-ઉચ્ચકનાર.

આદ્યમરથ પું અશ્વમરથ મુનિનો વંશજ.

આદ્યમરથ્ય પું અશ્વમરથ મુનિનો પુત્ર.

આદ્યમરિક પું પત્થરનો રાગ.

આદ્યમાયન પું અશ્વમ નામના ઋષિનો
વંશજ.

આદ્યમક ત્રિં ભારરૂપ પત્થરને લઈ જ-
જનાર-ઉચ્ચકનાર.

આદ્યમેય પું અશ્વમ નામના ઋષિનું સં-
તાન-છોકરું.

આદ્યાન ત્રિં ધૃત થયેલ-સૂકાયેલ.

આદ્ય નં નેત્રનું પાણી-આંસુ.

આદ્યપ પું મૂલ નક્ષત્ર.

આદ્યપણ નં પકાવવું, રાંધવું.

આદ્યમ પું નં શાસ્ત્રોક્ત બ્રહ્મચર્યાદિ ધર્મ-
આશ્રમ, મુનિઓનું રહેઠાણ, મઠ, તપો-
વન, પરમેશ્વર.

આદ્યમગુરુ પું બ્રહ્મચર્યા આદિ સર્વ આ-
શ્રમેનો નિયાંતા-રાજા.

આદ્યમધર્મ પું બ્રહ્મચર્યા વગેરે આશ્રમમાં
આચરતો ધર્મ.

આદ્યમપદ નં મુનિઓ વગેરેનું વિશ્રામ-
સ્થાન-તપોવન વગેરે.

આદ્યમવાસ પું મુનિઓ વગેરેનાં તપોવન
વગેરે રહેઠાણ, મહાભારત ગ્રંથનું તે ના-
મનું એક પર્વ.

આદ્યમવાસિક નં મહાભારતનું તે નામનું
એક પર્વ.

આદ્યમસદ ત્રિં આશ્રમ-તપોવન વગેરેમાં

રહેનાર વાનપ્રસ્થ વગેરે.

આદ્યમસ્થાન નં આશ્રમપદ શબ્દ જુઓ.

આદ્યમિક ત્રિં આશ્રમવાળું.

આદ્યમિન ત્રિં આશ્રમમુક્ત.

આદ્યય નં આશ્રય કરવા યોગ્ય, આધાર,
ઘર, વિષય, કોઈ એક ગુણ, અવલંબન,
આશ્રય કરવો.

આદ્યયણ નં સેવન, અવલંબન.

આદ્યયણ ત્રિં આશ્રયકર્તા.

આદ્યયણીય ત્રિં આશ્રય કરવા યોગ્ય,
અવલંબન કરવા યોગ્ય.

આદ્યયવત્ ત્રિં આશ્રયવાળો-અવલંબન-
વાળો પદાર્થ.

આદ્યયાશ પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ગ્રહ, કૃતિકા
નક્ષત્ર.

આદ્યયાશ ત્રિં આશ્રયનો નાશ કરનાર.

આદ્યયાસિદ્ધ પું ન્યાયશાસ્ત્રમાં કહેલો
એક હેતુવાલાસ.

આદ્યયાસિદ્ધિ સ્ત્રીં ન્યાયમતે તે નામનો
એક દોષ.

આદ્યયિન ત્રિં આશ્રયકારક-આશ્રિત.

આદ્યવ ત્રિં વાક્ય સાંભળી તુરત તે પ્ર-
ભાણે કરનાર, અંગીકાર, સ્વીકાર, ક્ષેપ.

આદ્યાવણ ત્રિં સંભળાવવું, સ્વીકારાવવું.

આદ્યિ સ્ત્રીં સારો ખૂણો.

આદ્યિત ત્રિં આશ્રય પામેલ, આશરા-
વાળું, શરણાગત, આધેય.

આદ્યિતતા સ્ત્રીં આશ્રિતપણું.

આદ્યિતત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

આદ્યિત્વ અવ્યં આશ્રય કરીને, અવલંબીને.

આદ્યિન્ ત્રિં નેત્રના જળવાળું, આંસુવાળું.

આદ્યુત સ્ત્રીં અંગીકાર-સ્વીકાર.

આદ્યુત ત્રિં અંગીકાર કરનાર.

આદ્યુત ત્રિં સ્વીકારેલ, સાંભળેલ.

આદ્યુતિ સ્ત્રીં અંગીકાર-સ્વીકાર, શ્રવણ-
સાંભળવું તે.

આર્ચેય

૨૨૧

આપ્ત્વેય

આપ્ત્વેય ત્રિં આશ્રય કરવા યોગ્ય.

આપ્ત્વિષ્ટ ત્રિં આશ્રિયન કરાયેલ, સંબંધ પામેલ.

આપ્ત્વેષ પું એક ભાગમાં સંબંધ, આશ્રિયન.

આપ્ત્વેષા સ્ત્રીં તે નામનું એક નક્ષત્ર

આપ્ત્વ નં ધોડાએનો સમૂહ, ધોડાપણું અથવા ધોડાનું કર્મ.

આપ્ત્વ ત્રિં ધોડાએ લઈ જવા યોગ્ય, ધોડાસંબંધી.

આપ્ત્વતરાશ્ચિ પું તે નામનો એક મુનિ.

આપ્ત્વત્થ નં પીપળાનું ફળ.

આપ્ત્વત્થ ત્રિં પીપળાસંબંધી

આપ્ત્વત્થી સ્ત્રીં પીપળાની ડાળી અથવા સમિધ, અશ્વિની નક્ષત્રવાળી રાત્રિ.

આપ્ત્વત્થિક પું અશ્વત્થ શબ્દ ભુઓ, આશ્વિન મહિનો.

આપ્ત્વપત્ત ત્રિં અશ્વપતિસંબંધી.

આપ્ત્વપત્ત ત્રિં જલદી પ્રાપ્ત થનાર.

આપ્ત્વપાલિક પું અશ્વપાલી નામની સ્ત્રીનું ઠોકરું.

આપ્ત્વપેજિન્ ત્રિં વહુવં અશ્વપેજ ઋષિએ કહેલ વેદાદિસામને ભણનાર.

આપ્ત્વવાલ ત્રિં અશ્વવાલા નામની ઔષધિસંબંધી.

આપ્ત્વમારિક ત્રિં ધોડાએ વહન કરવા યોગ્ય અથવા ધોડારૂપ ભારને વહેનાર લકષ્મી જનાર-ઉચ્ચકનાર.

આપ્ત્વમેધિક ત્રિં અશ્વમેધ યજ્ઞનાં સાધન દ્રવ્ય વગેરે, અશ્વમેધને ઉદ્દેશી કરેલો ગ્રંથ વગેરે.

આપ્ત્વમેધિક નં મહાભારતનું તે નામનું એક પર્વ.

આપ્ત્વયુજ પું આશ્વિન માસ.

આપ્ત્વયુજક ત્રિં આશ્વિન માસની પૂને-મને દિવસે વાવેલા અડદ.

આપ્ત્વયુજી સ્ત્રીં આશ્વિન માસની પૂનેમ. આપ્ત્વરથ ત્રિં ધોડાએ લઈ જવા યોગ્ય રથસંબંધી.

આપ્ત્વલક્ષણિક ત્રિં ધોડાનાં લક્ષણને ભણનાર, ધોડાના લક્ષણસંબંધી શાસ્ત્રને ભણનાર.

આપ્ત્વલાયન પું એક મુનિ.

આપ્ત્વાયન પું સ્ત્રીં અશ્વ ઋષિનું વંશજ.

આપ્ત્વાવતાન પું સ્ત્રીં અશ્વાવતાન નામના ઋષિનું સંતાન.

આપ્ત્વાસ પું નિર્વૃત્તિ-શાંતિ, આશ્રયદાન, લય પામેલાના લયને દૂર કરવા મારેલો વ્યાપાર, સાંત્વન, આશ્વાસન.

આપ્ત્વાસક ત્રિં આશ્વાસન કરનાર, સાંત્વન કરનાર.

આપ્ત્વાસન નં સાંત્વન, આશ્વાસનકરક.

આપ્ત્વાસિન્ ત્રિં પાછી આશાવાળું, પ્રત્યાશાયુક્ત.

આપ્ત્વાસ્ય ત્રિં સાંત્વન કરવા યોગ્ય ક્ષતિ પાડવા યોગ્ય.

આપ્ત્વાસ્ય અન્યં શાંત પાડીને, સાંત્વન કરીને.

આપ્ત્વિક ત્રિં ભારરૂપ ધોડાને લઈ જનાર વહી જનાર.

આપ્ત્વિન પું આશ્વિન માસ, યજ્ઞસંબંધી કપાલ.

આપ્ત્વિન ત્રિં અશ્વિની નક્ષત્રમાં થયેલ, અશ્વિનીકુમાર જેના દેવ હોય તે.

આપ્ત્વિની સ્ત્રીં અશ્વિની નક્ષત્રથી યુક્ત પૂનેમ.

આપ્ત્વિનેય પું અશ્વિનીનો પુત્ર-અશ્વિનીકુમાર, નકુલ, સહદેવ, ધોડાનો એક દિવસનો માર્ગ.

આપ્ત્વીન પું ધોડાનો એક દિવસનો માર્ગ.

આપ્ત્વેય ત્રિં અશ્વા જેની દેવતા હોય તે, અશ્વામાં થનાર.

આષાઢ

૨૨૨

આસના

આષાઢ પુઃ આષાઢ શબ્દ જુઓ.

આષાઢક પુઃ ઉપર પ્રમાણે.

આષાઢમ્ભવ પુઃ મંગળ મ્ભ.

આષાઢમ્ભવ ત્રિઃ આષાઢ મહિનામાં ઉત્પન્ન થનાર.

આષાઢા સ્ત્રીઃ તે નામનું એક નક્ષત્ર.

આષાઢાજાત પુઃ મંગલ મ્ભ.

આષાઢામ્ભવ ત્રિઃ આષાઢાનક્ષત્રમાં થનાર.

આષાઢામ્ભવ પુઃ મંગલ મ્ભ.

આષાઢામ્ પુઃ મંગલ મ્ભ.

આષાઢિ સ્ત્રી સારી રીતે સહન કરવું.

આષાઢી સ્ત્રીઃ આષાઢ મહિનાની પૂનેમ, યરાત્રમંધી એક ઇષ્ટિકા.

આષાઢીય ત્રિઃ આષાઢા નક્ષત્રમાં થનાર, આષાઢ મહિનાસંબંધી.

આષ્ટમ પુઃ આષ્ટમો ભાગ.

આષ્ટન પુઃ નઃ આકાશ.

આષ્ટ નઃ આકાશ.

આસ્ બદાઃ અત્મઃ અકઃ સેટ્ એસવું, અધિ સાથે-ચડવું, અનુ-પાસે એસવું-સેવવું, અભિ-સન્મુખસ્થિતિ-પાસેપણું, ઉદ્-ઉદાસીનતા-આણુ કરેલા કામથી વિરામ પામવો, પરિ-ઉપ પ્રકૃષ્ટ ઉપાસન, સમ્-ઉપ-સારી રીતે ઉપાસન, પરિ-એતરક્થ સ્થિતિ, સમ્-સારી રીતે સ્થિતિ, એસવું.

આસ્ અવ્યઃ સ્મરણુ, આક્ષેપ, કોપ, સંતાપ, પીડા, ગર્વપૂર્વકે ગાજવું, એદ.

આસ પુઃ આસન, સ્થિતિ, એસવું, એસવાનું સ્થાન, ધનુષ.

આસક્ત ક્રિયાવિઃ આસકિતવાળું.

આસક્ત નઃ નિત્ય, સતત.

આસક્ત ત્રિઃ સારી રીતે સંબંધ પામેલ.

આસક્તિ સ્ત્રીઃ ખીળ વિષયનો ત્યાગ કરી કેવળ એકજ વિષયનું આલંબન-આસકિત.

આસક્ત પુઃ અભિનિવેશ, પ્રાપ્ત થયેલી

અથવા પાસે રહેલી નાશ પામતી વસ્તુની રક્ષા કરવાની ઇચ્છા, ભોગાભિલાષ, કર્તાપણાનું અભિમાન, ખીળ વિષયનો ત્યાગ કરી ચિત્તને કેવળ એક વિષયમાં દાખલ કરવું.

આસક્ત્ય નઃ સંગતિનો અભાવ, અસંબંધ.

આસક્તિ ત્રિઃ આસકિતવાળું, અભિનિવેશવાળું, એકતાન.

આસક્તિની સ્ત્રીઃ વાયુનો સમૂહ-વાવાઝોડું.

આસક્તિમ પુઃ સુશ્રુતમાં કહેલ કાન વિધવાના અંગરૂપ કાન ખાંધવાની કોઈ આકૃતિ.

આસક્તન નઃ આસંગ, સારી રીતે સંબંધ, યોગવું, જોડવું.

આસક્તિ ત્રિઃ યોગ્ય, જોડેલ.

આસક્તિ સ્ત્રીઃ નિકટનો સંબંધ, પ્રાપ્તિ, ન્યાયમતે પ્રત્યક્ષજનક સંનિકષ્, શાબ્દ-બોધનું કારણ, શાબ્દબોધમાં ઉપયોગી ઉપસ્થિતિ.

આસદન નઃ પ્રાપ્તિ, નિકટનો સંબંધ.

આસન નઃ સ્થિતિ, પોતાના સ્થાનમાં સ્થિતિ કરવારૂપ રાજાઓના જ ગુણોમાંનો એક ગુણ, વિભિંગીયુ રાજાનો પોતાના પ્રયાણને દૂર કરનાર વ્યાપાર, એસવાના આધારરૂપ કામળી વગેરે કોઈ આસન, દેવપૂજના અંગરૂપ કોઈ ઉપચાર, દેહની સ્થિરતામાં સાધન યોગના અંગરૂપ આસન, હાથીની ખાંધનો પ્રદેશ, સુરક્ષિત એવું મુકવાનું સાધન.

આસન પુઃ જીવકવૃક્ષ, આસનનું ઝાડ.

આસનબન્ધ આસન માટે બંધ-હાથ-પગ વગેરેનો અન્યોન્ય સાથે બંધ.

આસનમેષ્ટ પુઃ તંત્રશાસ્ત્રોક્ત કોઈ મંત્ર, દેવોને આસન આપતી વેળા બોલાતો મંત્ર.

આસના સ્ત્રીઃ એસવું, સ્થિતિ.

આસનાદિ

૨૨૩

આસુ ર

આસનાદિ પુન મંત્રમાં કહેલ પૂજના અં-
ગમાં આસન વગેરે ઉપચારોનો સમુદાય.
આસનો સ્ત્રીં વિપણી-દુકાન, મર્યાદા, સ્થિતિ.
આસન્દ પુન વાસુદેવ
આસન્દી સ્ત્રીં એસવા યોગ્ય આસનમંત્ર,
ખાટસી-નાનો કોથ, સભા વચ્ચેની વેદિકા,
એસવા યોગ્ય નાની બાજદ, ખુરશી.
આસન્દીવાન પુન તે નામનું કોઈ ગામ.
આસન્ન ત્રિં પાસેનું, પાસે રહેલ, સમીપનું,
સારી રીતે રહેલ, સામ્યદોષમાં સાધન-
રૂપ એવી આસન્નિવાળું વામ્ય, મરવાને
ધરતીનાર.
આસન્નકાલ પુન ચતુકાળ.
આસન્ન્ય પુન મુખમાં થનાર, મુખના અંદ-
રના ભાગમાં રહેલ મુખ્ય પ્રાણ.
આસન્નત્ર ત્રિં મુખવાળું.
આસન્નમંત્ર પુન તે નામનો સગરરાજનો પુત્ર-
સુધર્વંશી એક ક્ષત્રિય.
આસન્નવાદ ત્રિં સાંકડું સ્થાન, ગીડીવાળું.
પરપર સંધર્ષણથી કિલ્લ એવું કોઈ
સ્થાન.
આસવ પુન આસવ-પકવ ઔષધ તથા
જળથી તૈયાર થયેલ મધ, દારૂ.
આસવદ્રુ પુન તાડીનું ઝાડ.
આસવનોય ત્રિં સ્નાન કરવા-કરાવા
યોગ્ય, પીસીને કાઢવા યોગ્ય.
આસા સ્ત્રીં પાસે.
આસાદન નં સમીપ રાખવું, પહોંચવું,
સ્થાપવું, નજદીક કરવું, મર્દન.
આસાદિત ત્રિં પાસે કરેલ, પહોંચેલ, પ્રાપ્ત
થયેલ, યોજેલ, જોડેલ, સમીપ રાખેલ,
સંપાદન કરેલ, કામઢીડામાં તત્પર.
આસાદ્ય ત્રિં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, સમીપ
કરવા યોગ્ય, નાશ પમાડવા યોગ્ય.
આસાદ્ય અન્યં પ્રાપ્ત કરીને.
આસાર પુન ધારાશ્પે પડવું, વેગથી વૃદ્ધિ,
ફેલાવ, સંન્યતી ચોતરફ વ્યાપ્તિ, સુહૃદ્મળ,

ખાર રાજમંડળમાંનો એક રાજ, તે ના-
મનો એક દેવક છંદ.
આસાન્ય ત્રિં પીસીને કાઢવા યોગ્ય દારૂ
વગેરે.
આસિક પુન તરવારથી પુદ્ધ કરનાર.
આસિકા સ્ત્રીં અનુક્રમે એસવું, વારાફરતી
એસવું.
આસિક્ત ત્રિં લગાર છાટેલ, સારી રીતે
છાટેલ-સોંચેલ.
આસિત નં એસવું.
આસિત પુન અસિત નામના મુનિનું
સંતાન.
આસિધાર નં તરવારની ધારજેવું કોઈ વ્રત.
આસિદ્ધ ત્રિં રાજાની આરાધી વાદીએ
જેને અટકાવ્યો હોય તેવો પ્રતિવાદી.
આસિનાસિ પુન આસિનાસ મુનિનું સંતાન.
આસિનાસિ સ્ત્રીં આસિનાસ મુનિનું સંતાન.
આસિનાસાયન પુન આસિનાસ મુનિનો
પૌત્ર.
આસિવન્ધકાયન પુન અસિવન્ધકનો પૌત્ર.
આસિવન્ધકિ અસિવન્ધકનું સંતાન.
આસીન ત્રિં એસેલ, એઠેલ.
આસીનપ્રચ્છાચિત નં એસીને નિદ્રાને
લીધે ડોલવું-ઝોકાં ખાવાં.
આસુત ત્રિં સ્નાન કરેલ, પીસેલ, પીલેલ.
આસુતિ સ્ત્રીં સોમલતા વગેરેનું પીસવું.
સ્નાન, પીલવું, દારૂ બનાવવો, પ્રસવ-
જાણવું.
આસુતિમત ત્રિં મદિરા વેચનાર, સોમરસ
કાઢનાર યાત્રિક, પ્રસવનાર-જાણનાર.
આસુતીબલ પુન દારૂ વેચનાર, સોમલતાને
પીસનાર યાત્રિક.
આસુતીય ત્રિં જેણે પીલવાનું કયું હોય
તેસંબધી.
આસુતીબલ પુન આસુતીબલ શબ્દ શુભો.
આસુર ત્રિં અસુરસંબધી, અસુરના જેવા
આચારવાળું.

આસુર

૨૬૬

આસ્તીક

આસુર પુઠ અસુર.

આસુર નઠ ધિડવણ, અસુરપણું.

આસુરસ્થ નઠ અયાસિકનું ધન-પદ નહિ
કરનારાઓનું ધન.

આસુરાચણ પુઠ આસુરિનું યુવાપત્ય. આસુ-
રાચણી સ્ત્રી.

આસુરિ પુઠ અસુર-સાંખ્યયોગના આચાર્ય
કપિલ મુનિનો કોષ શિષ્ય.

આસુરિવાસિન પુઠ આસુરિ મુનિનો શિષ્ય-
શુક્લ યજુર્વેદના સંપ્રદાયનો પ્રવર્તક
કોષ ઋષિ.

આસુરી સ્ત્રી રાધ.

આસેક પુઠ લગાર છાંટવું, સારી પેઠે
સીંચવું-છાંટવું.

આસેક્ય પુઠ વૈદ્યકશાસ્ત્રમાં કહેલ એક
બળતો નપુંસક.

આસેચન નઠ સારી રીતે છાંટવું-સીંચવું,
છાંટવાનું સાધન કોષ પાત્ર.

આસેચન ત્રિઠ જેના દર્શનમાં આનંદને
લીધે મન તૃપ્ત ન થાય તેવો કોષ પદાર્થ.

આસેચનક ત્રિઠ ઉપરનો અર્થ.

આસેદિવસ્ ત્રિઠ પાસે આવેલ, પહોંચેલ,
પ્રાપ્ત થયેલ, આસેદુષી સ્ત્રી.

આસેદ્ધ ત્રિઠ રાજની આઠાથી પ્રતિવાદીની
ગતિ વગેરેને રોકનાર વાદી.

આસેધ પુઠ વ્યવહારમાં રાજની આઠાથી
પ્રતિવાદીની ગતિ વગેરેનો અટકાવ કરવો.

આસેચન નઠ સતત સેવન, વારંવાર સેવા.

આસેવા સ્ત્રી વારંવાર સારી રીતે સેવા.

આસેચિત ત્રિઠ સારી રીતે સેવેલ, વારં-
વાર સેવેલ.

આસેચિત નઠ આસેવા શબ્દ ભુજો.

આસેચિતિન ત્રિઠ વારંવાર સેવનાર, સતત
સેવનાર, સારી રીતે સેવનાર.

આસ્કન્દ પુઠ કૂદવું, આક્રમણ કરવું, દબા-
વવું, તિરસ્કાર, સૂઝવું, તે નામની ધો-

ડાની એક ગતિ,

આસ્કંદન નઠ યુદ્ધ, તિરસ્કાર, આક્રમણ
ધોડાની એક ગતિ.

આસ્કંદિત નઠ તે નામની ધોડાની એક
ગતિ.

આસ્કંદિતક નઠ ઉપરનો અર્થ.

આસ્કંદિત ત્રિઠ આસ્કંદનવાળું.

આસ્ક ત્રિઠ આક્રમણ કરનાર.

આસ્ત ત્રિઠ સારી રીતે ફેંકેલ.

આસ્તર પુઠ હાથીને ઓઢાડવાની મૂલ,
પાથરવા યોગ્ય સાદરી વગેરે, અતિશય
વિસ્તાર.

આસ્તરણ નઠ પાથરવામાં આવતી સાદરી
વગેરે, વિસ્તાર.

આસ્તરણ ત્રિઠ આસ્તરણમાં જે અપાય
અથવા તેમાં જે કરાય તે.

આસ્તરણિક ત્રિઠ પાથરવાનું સાધન વસ્ત્ર
વગેરે.

આસ્તરણી સ્ત્રી પાથરવાની શેત્રંગ, ચટાઈ,
આસ્તરણીય ત્રિઠ પાથરવાસંબંધી.

આસ્તાયન હયાત એવો કોષ પાસેનો
પ્રદેશ વગેરે.

આસ્તાર પુઠ વિસ્તાર, વિસ્તાર કરવાયોગ્ય.

આસ્તારપંક્તિ સ્ત્રી તે નામનો એક વૈદિક
છંદ.

આસ્તાવ પુઠ યજ્ઞમાં સ્તુતિ કરનારાઓનો
સ્તવનપ્રદેશ, સારી સ્તુતિ.

આસ્તિક ત્રિઠ પરલોક છે એમ માનનાર
આસ્તિક.

આસ્તિક પુઠ તે નામનો એક મુનિ.

આસ્તિકાર્થદ પુઠ જનમેજય રાજ.

આસ્તિક્ય નઠ આસ્તિકપણું, પરલોકને
માનવાપણું.

આસ્તીક પુઠ જરતકારનો પુત્ર-તે નામનો
એક મુનિ.

આસ્તીકજનની

૨૨૬

આસ્યહાત્ય

આસ્તીકજનની સ્ત્રીં મનસાદેવી-વાસુકિની
ખહેન-જરતકાર મુનિની પત્ની.

આસ્તોર્ણ ત્રિં વિસ્તીર્ણુ, દેલાયેલ, પાથરેલ.

આસ્તૃત ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આસ્તેય ત્રિં હવાત એવા કોઇ પદાર્થમાં
થનાર.

આસ્ત્ર ત્રિં અસ્ત્રસંબંધી.

આસ્થા સ્ત્રીં આશ્રયન, અપેક્ષા, શ્રદ્ધા,
સ્થિતિ, યતન, આદર, સભા.

આસ્થાન નં સભા, વિશ્રામસ્થાન, આસ્થા,
શ્રદ્ધા.

આસ્થાની સ્ત્રીં સભા.

આસ્થાપન નં સારી રીતે સ્થાપવું, સુશ્રુ-
તમાં કહેલ એક અસ્તિકર્મ.

આસ્થાપિત ત્રિં સારી રીતે સ્થાપેલ.

આસ્થાચિકા સ્ત્રીં આસ્થાન, સ્થિતિ.

આસ્થાવક ત્રિં સ્થિતિ કરનાર.

આસ્થિત ત્રિં સ્થિતિ, સ્થિતિ પામેલ, ચ-
ઢેલ, આશ્રય કરેલ.

આસ્થિતિ સ્ત્રીં કરેલી સ્થિતિ, તાત્પર્યથી
પર્તન.

આસ્થેય ત્રિં અવલંબન કરવા યોગ્ય,
આશ્રય કરવા યોગ્ય.

આસ્નાત ત્રિં જોણે સ્નાન કર્યું હોય તે.

આસ્નાન નં ધોવાવડે કરેલી શુદ્ધિ.

આસ્નેય ત્રિં મુખમાં થનાર.

આસ્પદ નં પ્રતિષ્ઠા, પદ, સ્થાન, કૃત્ય,
પ્રભુત્વ, અવલંબન, વિપય, સ્થિતિ, યો-
ગિયમાં કહેલ દશમું સ્થાન.

આસ્પન્દન નં લગાર કંપવું, લગાર ચા-
લવું.

આસ્પાત્ર નં મુખરૂપ પાત્ર.

આસ્ફાલ પું ચાલવું, હાથીના કાનનું
ચાલવું.

આસ્ફાલન નં ઠોકવું, મારવું, ચાલવું,
આટોપ-આડંબર પ્રાગલ્ભ્ય, બડાઇ.

આસ્ફાલિત ત્રિં ઠોકેલ, મારેલ, અથડા-
યેલ, ચાલેલ.

આસ્ફુજિત પું શુક્રાચાર્ય.

આસ્ફોટ પું આકડાનું ઝાડ, શરવીરોનો
ખાડુ શબ્દ-ખાડુ ઠોકવાથી થયેલો શબ્દ,
મંથર્પણથી થનાર શબ્દ.

આસ્ફોટક પું પર્વતમાં થનાર એક ઝન-
તનું પીલુટક.

આસ્ફોટક ત્રિં ખાડુશબ્દ કરનાર.

આસ્ફોટન નં પ્રકાશ-પ્રકટ કરવું, ખાડુ
વગેરેનો શબ્દ કરવો, સૂપડાં વગેરેથી ધાન્ય
વગેરે ઝાટકવું.

આસ્ફોટની સ્ત્રીં એક જાતનું વીંધવાનું
અસ્ત્ર-સાધ્ડી.

આસ્ફોટા સ્ત્રીં નવભાક્ષતી લતા.

આસ્ફોટિત નં ખાડુ વગેરેનો શબ્દ, પ્રકા-
શનું, પ્રકટ કરવું.

આસ્ફોટિત ત્રિં ફેડી નાખેલ, ચીરી
નાખેલ, પ્રકટ કરેલ.

આસ્ફોત પું આકડાનું ઝાડ, કાવિદાર વૃક્ષ,
ખાખરાનું ઝાડ.

આસ્ફોતક પું આકડાનું ઝાડ.

આસ્ફોતા સ્ત્રીં તેનામની એક ઔષધિ,
એક જાતની લતા.

આસ્માક ત્રિં અમાફું, અમારાસંબંધી.

આસ્માકીન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

આસ્ય નં મુખ, મુખનો મધ્ય ભાગ.

આસ્ય ત્રિં મુખમાં થનાર.

આસ્યન્દન નં લગાર ઝરવું-ટપકવું.

આસ્યન્ધય ત્રિં મુખના અમૃતનો સ્વાદ
લેનાર, મુખચુંબન કરનાર.

આસ્યપત્ર નં કમળ.

આસ્યલાક્ષ્ણ પું ભુંડ, ડુક્કર, સુવર.

આસ્યલોમન નં પુરુષના મુખ ઉપર થ-
યેલા વાળ-દાઢી.

આસ્યહાત્ય ત્રિં તરવારથી નહિ મારનાર.

૨૬

આસ્ત્યા

૨૨૬

આહારપાક

આસ્ત્યા સ્ત્રીં સ્થિતિ, અતિરહિતપશ્યું.
 આસ્ત્યાસત્ત્વ પું મુખની લાળ.
 આસ્ત્ર નં લોહી.
 આસ્ત્રપ પું રાક્ષસ, મૂલ નક્ષત્ર.
 આસ્ત્રત્ર પું કલેશ, જૈન મન પ્રસિદ્ધ એક પદાર્થ.
 આસ્ત્રાવ પું ધાવ, સારી રીતે ઝરવું-ટપ-કવું, મોઢાની લાળ.
 આસ્ત્રાવ ત્રિં સારી રીતે ઝરનાર.
 આસ્ત્રાવિન ત્રિં મદ વગેરેને ઝરવાના સ્વ-ભાવવાળું, ઝરનાર.
 આસ્ત્રિન ત્રિં લોહીવાળું.
 આસ્ત્રવનિત ત્રિં શબ્દ થયેલ.
 આસ્ત્રાદ પું મધુર વગેરે રસ, શૃંગાર વગેરે રસ, રસનો અનુભવ.
 આસ્ત્રાદક ત્રિં સ્વાદ લેનાર, રસાદિનો અનુભવ કરનાર.
 આસ્ત્રાદિત ત્રિં જેનો સ્વાદ લીધો હોય તે પદાર્થ, લક્ષણ કરેલ પદાર્થ.
 આસ્ત્રાદ્ય ત્રિં સ્વાદ લેવા યોગ્ય પદાર્થ.
 આસ્ત્રાદ્ય અવ્યં સ્વાદ લઈને, લક્ષણ કરીને.
 આસ્ત્રાન્ત ત્રિં શબ્દ કરેલ, શબ્દવાળું થયેલ.
 આહ અવ્યં [ક્રિયાપદ સરખું દેખાતું અવ્યય.] કહ્યું, બોલ્યો.
 આહક પું વૈદ્યકમાં કહેલો તે નામનો એક તાવ, નાસાબર.
 આહકજ્વર પું ઉપરનો અર્થ.
 આહત ત્રિં મારેલ, અથડાયેલ, આઘાતને પ્રાપ્ત થયેલ, મર્દન કરેલ, મદ વગેરેથી ઘેરાયેલ, અભ્યાસ કરેલ, અમુક સંખ્યાથી શુણેલ.
 આહત પું ઢક્કા-તે નામનું વાદિત્ર-નગારું.
 આહત નં એકાદ વખત ધોયેલ નવું કિનારીવાળું નાદિ પહેરેલું ધોતું વસ્ત્ર, જૂનું વસ્ત્ર.

આહતલક્ષણ પું ગુણોવડે પ્રસિદ્ધ.
 આહતિ સ્ત્રીં શબ્દનો હેતુ એક સંયોગ, આઘાત, મારતું, ઠોકતું, ચુણતું, મર્દન કરતું.
 આહનન નં ઉપરનો શબ્દ જુઓ, મારવાનું સાધન લાકડી વગેરે.
 આહનસ્ ત્રિં મારવા યોગ્ય, પીસવા-પીસવા યોગ્ય, નીચોવવા યોગ્ય.
 આહર ત્રિં લાવનાર, સંચય-સંગ્રહ કરનાર.
 આહરકરટા સ્ત્રીં કટ નામની હલકી બનિવાળા પ્રત્યે 'હે કટ! તું અમુક લાવ' એમ જે ક્રિયામાં કહેવાય તે ક્રિયા.
 આહરચ્છેટા સ્ત્રીં જેમાં 'હે ચાકર! તું અમુક લાવ' એમ કહેવામાં આવે તે ક્રિયા.
 આહરણ નં એક સ્થાનથી બીજો સ્થાને લઈ જવું તે, આણવું, લઈ જવું, આ-યોજન કરવું, આણતો-લઈ જવાતો પદાર્થ, વિવાહ વગેરેમાં મૂકવામાં આવતો પદાર્થ.
 આહરણીય ત્રિં યોજવા યોગ્ય, આણવા-લાવવા યોગ્ય, મૂકવા યોગ્ય.
 આહરનિવપા સ્ત્રીં જેમાં 'તું લાવ, નાખ' એમ કહેવામાં આવે છે તે ક્રિયા.
 આહરનિષ્કિરા સ્ત્રીં જેમાં 'તું લાવ, શુદ્ધ કર' એમ કહેવામાં આવે છે તે ક્રિયા.
 આહર્મ ત્રિં મેળવનાર, સંપાદન કરનાર, યોજનાર, આણનાર, લાવનાર, કરનાર.
 આહવ પું શુદ્ધ, ધન.
 આહવન નં ધન, ચોતરથી હવન-હોમનું.
 આહવનોય પું તે નામનો એક અગ્નિ.
 આહવનીય ત્રિં સારી રીતે હોમ કરવા યોગ્ય હવિષ વગેરે.
 આહાર પું આણવું, લાવવું, બોજન, સંવદાદિ વિષયનું જ્ઞાન.
 આહારપાક પું ખાધેલા પદાર્થનું રસાદિરૂપે પરિણામ ગણાય.

આહારશુદ્ધિ

૨૨૭

આહાર

આહારશુદ્ધિ સ્ત્રીં ભક્ષ્ય વગેરે પદાર્થની શુદ્ધિ, આહારના હોયનું નિવારણ કરવા માટે શુદ્ધિ, દુષ્ટ આહારથી ઉત્પન્ન થનાર હોય દૂર કરવા માટે પ્રાયશ્ચિત્ત, શબ્દાદિ વિષયના જ્ઞાનની શુદ્ધિ.

આહારસંભવ પું આધેસો આહાર પચ્ચ વાથી શરીરમાં ઉત્પન્ન થનાર રસ ધાતુ.

આહાર્ય ત્રિં આણ્યા-લાવવા યોગ્ય, વ્યામ થવા યોગ્ય, કૃત્રિમ-ખનાવટી, લૌકિક, આરોપ કરવા યોગ્ય.

આહાર્ય પું આરોપ કરવા યોગ્યનું જ્ઞાન, અભિનય-નટાદિએ પોતાનો પાદ ભજવવો.

આહાર્યશોભા સ્ત્રીં કૃત્રિમ શોભા.

આહાવ પું હવાડો, ક્ષુદ્ર જલાશય, લુંદ, બોલાવવું, અગ્નિ, અમુક મંત્રથી આહવાન કરવું, આર્જીનના સાધનારૂપ કોઈ મંત્ર.

આહિસાયન પું અહિસ નામના મુનિનો પૌત્ર.

આહિસિ પું સ્ત્રીં અહિસ નામના મુનિનું સંતાન.

આહિક પું કેવુ પ્રહ, પાણિનિ મુનિ.

આહિક્ષત્ર ત્રિં અહિક્ષત્ર નામના દેશમાં થનાર.

આહિણિક પું એક ગતનો વર્ણસંકર.

આહિત ત્રિં મૂકેલ, સ્થાપેલ, અર્પણ કરેલ, કરેલ, આધાન સંસ્કાર કરેલ.

આહિતલક્ષણ ત્રિં શુણે વગેરેથી પ્રસિદ્ધ, જેના પર ચિન્હ કરવામાં આવ્યું હોય તે.

આહિતાગ્નિ પું અગ્નિહોત્રી.

આહિતાગ્નિગણ પું પાણિનીય વ્યાકરણમાં કહેલ એક શબ્દસમૂહ.

આહિતિ સ્ત્રીં સ્થાપન, આધાન-મંત્રથી અગ્નિ વગેરેનો સંસ્કાર, આહુતિ.

આહિનુણિક ત્રિં સર્પને પકડનાર-મદારી.

આહિમત ત્રિં સર્પવાળા પ્રદેશની પાસે હોનાર.

આહુક પું મહુવંશનો એક ક્ષત્રિય-વસુદેવ.

આહુકિત્ર પું મહુવંશનો ક્ષત્રિય.

આહુત નં ગૃહસ્થે કરવા યોગ્ય પાંચ પન્ન શોભાનો મનુષ્યયજ્ઞ, મૂળ યજ્ઞ.

આહુત ત્રિં જેને ઉદેશી હોમ કરવામાં આવ્યો હોય તે દેવાદિ.

આહુતિ સ્ત્રીં આહુતિ, દેવને ઉદેશી મંત્ર-પૂર્વક અગ્નિમાં દાવિ નાખવું તે.

આહુત્ય નં કાશ્મીર વગેરેમાં [તરવટ] એ પ્રમાણે પ્રસિદ્ધ એવું કાઈ જાણ.

આહુષ ત્રિં આર્જીન કરવા યોગ્ય, બોલાવવા યોગ્ય.

આહૂ ત્રિં બોલાવનાર, બોલાવવું.

આહૂત ત્રિં બોલાવેલ.

આહૂત નં બોલાવવું, નામથી કરાયેલાં અવહારવાળું જગત, પ્રજાપચર્યન્ત.

આહૂતપ્રપલાયિન ત્રિં અવહારમાં હીન એવો એક વાદી.

આહૂતસંપ્રય પું નામથી અવહાર કરાતાં જગતનો જેમાં લય થાય છે તે-મોક્ષ.

આહૂતિ સ્ત્રીં આર્જીન-બોલાવવું.

આહૂય અવ્યં બોલાવીને.

આહૂત ત્રિં આણેલ.

આહૂતિ સ્ત્રીં આણવું, લાવવું.

આહૂત્ય અવ્યં આણીને, લાવીને.

આહૂલ્ય નં એક ક્ષુપ વનસ્પતિ.

આહૈય ત્રિં સર્પસંબંધી-જેર ચામડું વગેરે.

આહો અવ્યં પ્રશ્ન, વિકલ્પ, વિચાર.

આહોપુલ્લિકા સ્ત્રીં બહાહરી.

આહોસ્વિત્ અવ્યં વિકલ્પ, સંશયાર્થે, પ્રશ્ન.

આહ નં દિવસોનો સમુદાય.

આહ ત્રિં દિવસમાં થનાર-થવેલ વગેરે.

આહિક ત્રિં દિવસમાં હોનાર, દિવસસાધ્ય.

આહિક નં દિવસનું ભોજન, પ્રકરણસ-

મૂલ, એક ગ્રંથભાગ.

આહ્વાદ પું દર્પ, આવંદ.

આહ્વાદન

૨૨૮

શ્લોકમેહ

આહ્વાદન નં આનંદ સંપાદન કરવો-
લેવો તે.

આહ્વાદન ત્રિં આનંદબંધક, આનંદનું
સાધન, આનંદ સંપાદન કરનાર.

આહ્વાદિત ત્રિં જેણે આનંદ કર્યો હોય
તે, જેને આનંદ ઉત્પન્ન થયો હોય તે.

આહ્લાદિન ત્રિં આનંદયુક્ત, આનંદકારક.

આહ ત્રિં આહ્વાન કરક-બોલાવનાર.

આહ્વાય પું નામ, સંજ્ઞા.

આહ્વયન નં નામાદેશનું સાધન કોઈ શબ્દ.

આહ્વયન ત્રિં બોલાવનાર.

આહ્વયિતવ્ય ત્રિં બોલાવવા યોગ્ય.

આહર ત્રિં કુટિલ, વક્ર, ઉશનીર દેશમાં
ઉત્પન્ન થયેલ.

આહા ક્ષીં બોલાવવું, નામ, સંજ્ઞા.

આહ્વાન નં બોલાવવું, નામ, સંજ્ઞા, બો-
લાવવાનું સાધન-રાજકીય પત્ર, રાત્રનું
બોલાવવું.

આહ્વાયક ત્રિં બોલાવનાર.

આહ્વારક ત્રિં કુટિલ, વક્ર.

આહ્વૃતિ ક્ષીં કુટિલતા, વક્રતા.

આહ્વૃતિ પું તે નામનો એક રાગ.

૩.

૩ સ્વરોમાં ત્રીજો હ્રસ્વ સ્વર.

૩ પું કામદેવ, ભેદ, રાષવચન, નિરાકરણ,
અયુકતપા-દયા, રોગ, વિસ્મય, નિન્દા.

૩ અવ્યં સંબોધનાર્થે અવ્યય.

૩ મ્વાં પરં સકં સેટ્ ૦૪૫ું.

૩ અદાં આં સં અનિટ્ ભણવું.

આ ધાતુ અધિ સાથે હોય છે.

૩ અદાં પરં સકં અનિટ્ સ્મરણ કરવું.

[આ ધાતુ અધિ ઉપસર્ગ સાથેજ વપ-
રાય છે.]

૩ રેજ પું મ્લેચ્છગતિ. અંગ્રેજ.

૩ કટ પું વાંસનો અંકુર.

૩ કજ પું સાદડી બનાવવામાં ઉપયોગી ધાત.

૩ કટિક ત્રિં સાદડી બનાવવામાં ઉપ-
યોગી ધાત ન્યાં પાકતું હોય તેની પાસે
આવેલ દેશ વગેરે.

૩ ક્ષાલ પું ન્યોતિપશાસ્ત્ર તસિક એક
રાજયોગ.

૩ ક્ષુ પું શેરડી, શેરડીનું ઝાડ, ઇચ્છા.

૩ ક્ષુક પું શેરડીનું ઝાડ, શેરડી જેવા
સ્વાદવાળું એક વૃક્ષ.

૩ ક્ષુકાળ પું શેરડીનો સાંઠો, કાસડાનું
ઝાડ, મુંજ ધાત.

૩ ક્ષુકીય પું શેરડીવાળા દેશમાં થનાર.

૩ ક્ષુકુટક પું શેરડી કાપનાર- ગોળ
બનાવનાર ખેડુત.

૩ ક્ષુગન્ધ પું ક્ષુદ ગોખર.

૩ ક્ષુગન્ધા ક્ષીં કાસડો, ધોળી વિદારી.

૩ ક્ષુગન્ધિકા ક્ષીં ભોંયકોહળું.

૩ ક્ષુજ ત્રિં શેરડીમાંથી થનાર ગોળ વગેરે.

૩ ક્ષુતુલ્યા ક્ષીં જુવાર ધાન્ય, કાસડો ધાત.

૩ ક્ષુદળ પું શેરડીનો સાંઠો.

૩ ક્ષુદર્ભા ક્ષીં એક ભતની વનસ્પતિ.

૩ ક્ષુદા ક્ષીં તે નામની એક નદી.

૩ ક્ષુનેત્ર નં શેરડીના સાંઠાની ગાંઠ, શેર-
ડીની આંખ.

૩ ક્ષુપત્ર પું જુવાર ધાન્ય.

૩ ક્ષુપાક પું ગોળ વગેરે.

૩ ક્ષુપ પું કાસડાનું ઝાડ.

૩ ક્ષુવાલિકા ક્ષીં કાસડો.

૩ ક્ષુમખિતી ક્ષીં શેરડી ચૂસનારી કોઈ ક્ષીં.

૩ ક્ષુમતી ક્ષીં તે નામની એક નદી.

૩ ક્ષુમૂલ પું વાંસનું ઝાડ.

૩ ક્ષુમૂલ નં શેરડીનું મૂળીયું, શેરડીની
એક ગાંઠ.

૩ ક્ષુમેહ પું વૈષકના સુશ્રુત ગ્રંથમાં કહેલ
તે નામનો પ્રમેહરોગ.

શ્રુત્યન્ત્ર નં શેરડી પીણવાનું યંત્ર-ચીચોડો.

શ્રુત્યોનિ પું એક જાતની શેરડી.

શ્રુત્ પું તે નામનું એક વૃક્ષ, ગોખર, શેરડી, કાસડો.

શ્રુત્તરક પું તે નામનું એક વૃક્ષ, કાસડો, ઝાડો કાસડો.

શ્રુત્તરસ પું કાસડો, શેરડીનો રસ

શ્રુત્તરસકાથ પું શેરડીના રસનો ઉકાળો-ગોળ.

શ્રુત્તરસોદ પું ઇશુસમુદ્ર-શેરડીના રસનો સમુદ્ર.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં વિદારી નામની વેત્ર.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં તે નામનું એક વૃક્ષ, કાસડો.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં એક જાતની શેરડી, શેરડીની વાડી, જેમાં શેરડી પાકતી હોય તેવું ખેતર.

શ્રુત્તરસી પું શેરડીનો વિકાર-ગોળ વગેરે.

શ્રુત્તરસી પું ભદ્રમુંજ નામનું ધાસ.

શ્રુત્તરસી પું એક જાતનો કાસડો.

શ્રુત્તરસી નં શેરડી થવા યોગ્ય ખેતર.

શ્રુત્તરસી નં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુત્તરસી પું તે નામનો એક સમુદ્ર.

શ્રુત્તરસી પું શેરડીના રસનો ઉકાળો ગોળ વગેરે.

શ્રુત્તરસી પું કડવું તુંબકું, સૂર્યવંશનો પ-હેલો રાજા.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં કડવી તુંબકી.

શ્રુત્તરસી પું કાસડો.

શ્રુત્તરસી પું કાસડો.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં કાસડો.

શ્રુત્તરસી પું પરં સકં સેદ્ જવું.

શ્રુત્તરસી પું પરં સકં સેદ્ જવું.

શ્રુત્તરસી પું પરં સક સેદ્ જવું.

શ્રુત્તરસી પું ચાલવું, કંપવું, ચેદિત, જંગમ-હાલવું-ચાલવું.

શ્રુત્તરસી ત્રિં અદ્ભુત-આશ્ચર્યકારક.

શ્રુત્તરસી નં ઇગિત, ચેદિત, ચાલવું, હાલવું, જાન.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુત્તરસી પું ઇગિત-ચાલવું-જાન.

શ્રુત્તરસી પું ઉપરનો અર્થ.

શ્રુત્તરસી નં હાલવું, ચાલવું, હલવના અ-ભિપ્રાયને જણાવનારી સ્ત્રી.

શ્રુત્તરસી ત્રિં ચાલેલ, હાલેલ.

શ્રુત્તરસી પું રોગ.

શ્રુત્તરસી પું ઇગિત-ચાલવું-જાન, જ્યોતિષમતી નામનું એક વૃક્ષ.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુત્તરસી પું ઇગિત-ચાલવું-જાન.

શ્રુત્તરસી પું અંગેજ, ઇંગ્લેન્ડમાં ઉત્પન્ન થયેલ મનુષ્ય.

શ્રુત્તરસી પું તે નામનું એક ઝાડ.

શ્રુત્તરસી ત્રિં ઇચ્છાવાળું.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં ઇચ્છા, અભિલાષ.

શ્રુત્તરસી ત્રિં ઇચ્છાપૂર્વક કરેલ.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં ઇચ્છા ઉપરાંત ઇચ્છાપૂર્વક ચલાવી દીધેલું વ્યાજ.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં પિતા વગેરેના ધના-દિની ભોગવૃણાનો ત્યાગ.

શ્રુત્તરસી ત્રિં ઇચ્છાવાળું, ધનાદિની વૃણાવાળું.

શ્રુત્તરસી સ્ત્રીં ધનાદિની વૃણાવાળી કામુકા સ્ત્રી,

શ્રુત્તરસી પું કુબેર.

શ્રુત્તરસી ત્રિં ઇચ્છાવાળું.

શ્રુત્તરસી ત્રિં ઇચ્છા કરવાના સ્વભાવવાળું.

શ્રુત્તરસી પું એક જાતનું ઝાડ.

શ્રુત્તરસી પું તે નામનું એક વૃક્ષ.

શ્રુત્તરસી પું શ્રુત્તરપતિ, શ્રુત્તરપતિ જેનો દેવ

छे ते पुण्य नक्षत्र, सुर, परमेश्वर,
विष्णु.

इज्य त्रि० पूज्या योग्य हरकोश.

इज्या स्त्री० यज्ञ, दान, पूजा, संगम, प्र-
तिभा, कृद्धिनी स्त्री.

इज्याशील पु० हमेशां यज्ञ करवाना स्व-
साधवाणो.

इज्याक पु० ते नामनुं ऐक जतनुं भाज्युं,
पाणीतो धींछी.

इद् भ्वा० पर० सक० सैद् ज्युं.

इट्सुन म० शाष्माभय सादरी.

इट्चर पु० आप्तो, सांड.

इड् स्त्री० हविष, पृथ्वी, अन्न, वर्षाकृत,
प्रयाज नामनो वाग.

इडा स्त्री० गाव, वाणी, पृथ्वी, शरीरभां
रहेली ऐक नाडी, हविष्याज, ते नामनी
ऐक देवी, दुर्गा देवी.

इडाचिका स्त्री० हंसनी स्त्री-हंसनी, ऐक
जतनी लभरी.

इडिका स्त्री० पृथ्वी.

इडिक पु० जगदी अक्षरी.

इडिका स्त्री० जगदी अक्षरी.

इट्चर पु० अण्ड, आप्तो.

इडीय त्रि० अन्ननी समीपनो कोर्ष देश-
प्रदेश वगेरे.

इण् [इ] अदा० पर० सक० अनिट् ज्युं,
अति साधे ओगंग्युं. अत्रि-यितन
कर्युं, भोग्युं, ग्राह्युं. अनु-अनुसर्युं.
अन्तर-अन्तर ज्युं, अप-अप्युं, इर.
थ्युं, अपि-प्राप्त थ्युं. अभि-संभुज् ज्युं.
अभि-उप-संभुज् ज्युं. अव-ग्राह्युं.
अनुअवसंतत संभंध. वि-अव-व्यवधान.
सम्-अव सारी रीते संभंध. ऐकशपण्युं,
आ-आप्युं. अभि-आ-सामे आप्युं.
उप-आ-समीप आप्युं. उद्-आ-उग्युं.
प्रति-आ-सामे आप्युं. उद्-उग्ये ज्युं.

उग्युं. सम्-उद्-सारी रीते उग्युं उव-
समीप आप्युं, प्राप्त थ्युं, इर-इग्म. निर-
नीक्युं. परा-प्रेतभावने पाम्युं, नासी
ज्युं. परि-व्याप्युं. अनु-परि परिपारीथी
अनुस्युं. आ-परि-संभुज्पण्युं व्याप्युं.
वि-परि-विपरीतपण्युं प्राप्त थ्युं. प्र-परलोके
ज्युं, उत्कृष्ट ज्युं. अग्नि-प्र-अग्निवाप.
प्रति-सामा ज्युं, दान, विष्वाति, वि-
श्वास. सम्-प्रति-सारी रीते दान, निश्चय,
सारी रीते विश्वास. वि-ज्युं, इर थ्युं.
सम् संगम, भेगाप, अभि-सम्-संभुज्
सारी रीते ज्युं.

इण्ड पु० न० तपेली वगेरे पडडवानी
सांडसी.

इत् त्रि० गमनशील-जवाना स्वसाधवाणुं,
व्याकरणप्रसिद्ध छत्सुंछक वल्युं-अक्षर.

इत् अव्य० पडी, निश्चय, नडी, ऐ प्र-
भाण्ये, ऐ रीते.

इत् त्रि० गयेज.

इत् न० गति, दान.

इतर त्रि० नीथ, पामर, भीणुं.

इतरतः अव्य० नीथी, पामरथी, भीमथी.

इतरथा अव्य० अन्य प्रकारे, भीम प्रकारे.

इतरविशेष पु० भीम इतरतां तदावत.

इतरेतर त्रि० आन्योन्य शब्द लुओ.

इतरेतरयोग पु० अत्येकना प्रधानपण्ये स-
र्वनो अन्योन्य, परस्पर संभंध.

इतरेतराश्रय पु० अन्योन्याश्रय लुओ.

इतरेतस् अव्य० भीमो दिवसे.

इतश्चेतश्च अव्य० अनियत दिशाभागमां,
आमतेम.

इतस्तत् अव्य० अनियत स्थानमां, आ-
मतेम.

इतस् अव्य० अलीथी, आथी, आमां.

इति अव्य० छेत्, प्रकाशन, दृष्टान्त, प्रकार,
अनुकष, अमाभि, प्रकण, स्वप्न, आमां.

प्य विपक्षानो नियम, मत, प्रत्यक्ष निश्चय,
व्यवस्था, परामर्श-परिषद्, भाष, ओ प्र-
भाषे, प्रकर्ष, आरंभ.

इति स्त्री० गति, गान.

इति पु० ते नामने ओक ऋषि.

इतिक्रि० गतिवाणुं.

इतिकथ त्रि० अर्थशून्य वाक्य ओलनार,
नहि मानता योग्य वचन ओलनार.

इतिकथा स्त्री० अर्थशून्य वाक्य.

इतिकर्तव्य त्रि० ओ प्रभु ओ करवा योग्य,
परिपाटीधी करवा योग्य.

इतिवृत्त न० ओ प्रभाषे अनेव, इतिहास,
पुराण वगेरे.

इतिश पु० ते नामने ओक ऋषि.

इतिह अव्य० उपदेश, परंपराधी सांलनेव-
नलेव.

इतिहास पु० इतिहास, महाभारत वगेरे
ग्रंथ, पूर्व अनेव, पौराणिकमतप्रसिद्ध
ऐतिह्य प्रभाष.

इतिहासपुराण न० इतिहासने जलुवनार्
पुराण, अथर्ववेदने ओक भाग, इतिहास
अने पुराण.

इत्कट पु० ते नामनु ओक आ-अड.

इत्किला स्त्री० गोरायन नामने सुगंधी
पदार्थ.

इत्थम् अव्य० ओ प्रकारे, ओ प्रभाषे.

इत्थङ्कारम् अव्य० उपरने अर्थ.

इत्थम्भाव पु० कोष्ठ प्रकारनी प्राप्ति, कोष्ठ
प्रकारने पामनुं.

इत्थम्भावम् अव्य० ओ प्रकारे ओ प्रभाषे.

इत्थम्भूत त्रि० कोष्ठ प्रकारने पामेव.

इत्थम्भूतलक्षण न० कोष्ठ प्रकारने पामे-
वानुं चिन्ह.

इत्थशाल पु० ज्योतिषप्रसिद्ध ते नामने
ओक योग.

इत्थशालिन् त्रि० उपरना योगवाणे कोष्ठ अह.

इत्था अव्य० इत्थम् शब्द जुओ, सत्य,
आ प्रकार.

इत्थ त्रि० गमन करवा योग्य, जवा योग्य.

इत्थक पु० प्रतीकार, दारपाण.

इत्था स्त्री० गति, गमन.

इत्थन् त्रि० गमन करनार, जनार.

इत्थर त्रि० मुसाकर, नीय, दूर कर्मवाणुं.

इत्थर पु० नपुंसक.

इत्थरी स्त्री० गमन करनारी स्त्री, व्यक्ति-
आशिणी स्त्री.

इद् अव्य० इत् शब्द जुओ.

इद् भ्वा० पर० सक० सेट् ऐश्वर्य-प्रभु-
तावाणुं धनुं.

इदंयुग न० आ युग.

इदङ्कार्य त्रि० आ प्रभाषे कार्यवाणुं.

इदङ्कार्या स्त्री० ते नामनी ओक वनस्पति-
धमासे.

इदन्तन त्रि० आ कोणे यनार, हमणुं
यनार.

इदन्ता स्त्री० आपणुं-आंगणी वगेरेधी
दर्शनयोग्यता.

इदन्त्व न० उपरने अर्थ.

इदन्त्र पु० परमात्मा.

इदम् त्रि० आ, दरथ पदार्थ, छुडिमां
आवेव ते.

इदा अव्य० आ कोणे, हमणुं.

इदानीम् अव्य० हमणुं, आ कोणे.

इदावत्सर पु० पांच वर्षनी अंदरनु ओक वर्ष.

इदुवत्सर पु० उपरने अर्थ.

इद्ध न० ताप, दीप्ति, कांति, आश्चर्य.

इद्ध त्रि० प्रदीप्त, तेजस्वी, जनेव, सरनेव.

इद्धत्व न० प्रदीप्तपणुं, तेजस्वीपणुं, अस्म-
सित शक्तिवाणुपणुं.

इद्धा अव्य० प्रकटपणुं, प्रकाशपणुं.

इधम न० लाकडुं.

इधम पु० यन् संजधी समिधि.

इधमजिह

२३२

इन्द्रक

इधमजिह पु० अग्नि.
 इधमवाह पु० ते नामनो अेक ऋषि.
 इन् तन्ना० पर० सक० सेट्ठ० ऋषुं.
 इन पु० सूर्य, प्रभु, स्वामी, शेर, ते ना-
 मनो कोष्ठ अेक राजा.
 इनश् वैदिक, भ्वादि, पर० सक० ऋषुं.
 इनानी स्त्री० ते नामनुं अेक ऋषि.
 इन्धिहा स्त्री० ज्योतिषप्रसिद्ध कोष्ठ पदार्थ.
 इन्दम्बर न० काणुं कमण.
 इन्दि स्त्री० लक्ष्मी देवी.
 इन्दिन्दिर पु० लभरी.
 इन्दिरा स्त्री० लक्ष्मी देवी.
 इन्दिरामन्दिर न० विष्णु, राजलक्ष्मीनुं
 धर.
 इन्दिरालय पु० न० कमण, काणुं कमण.
 इन्दिरावर न० श्याम कमण.
 इन्दिवर न० काणुं कमण, हरकोष्ठ कमण.
 इन्दी स्त्री० लक्ष्मी देवी.
 इन्दीवर न० इन्दिवर णुओ.
 इन्दीवरिणी स्त्री० कमणनो समुदाय, कम-
 णना समुदायवाणो वेले.
 इन्दीवरी स्त्री० ते नामनी अेक वनस्पति-
 सतभूषी.
 इन्दीवार पु० काणुं कमण.
 इन्दु पु० अन्द्र, भृगशीर नक्षत्र, अेक
 संप्रवाणो कोष्ठ पदार्थ, कपूर.
 इन्दुक पु० ते नामनुं अेक वक्ष.
 इन्दुकश स्त्री० अन्द्रनुं राशिभंजणमां २-
 लेख भंजण.
 इन्दुकमल न० घोणुं कमण.
 इन्दुकला स्त्री० अंरना सोणमा लागनो
 अेक लाभ, अन्द्रनी कणा.
 इन्दुकलिका स्त्री० केवडो, अन्द्रनी कणा.
 इन्दुकान्त पु० अन्द्रकान्त भण्डि.
 इन्दुकान्ता स्त्री० रात्रि, केवडो, अंरनी स्त्री.
 इन्दुक्षय पु० अंरनो क्षय, अभावारया.

इन्दुज पु० पुष्य अक्ष.
 इन्दुजनक पु० अग्नि ऋषि, समुद्र.
 इन्दुजा स्त्री० नर्मदा नदी.
 इन्दुपुत्र पु० पुष्य अक्ष.
 इन्दुपुष्पिका स्त्री० नंदगली वृक्ष-विपत्रांगला.
 इन्दुभ न० भृगशीर नक्षत्र, कर्क राशि.
 इन्दुभा स्त्री० अंरविकासी कमण-पोषणी,
 अंरनी कांति.
 इन्दुभूत पु० शिव.
 इन्दुमणि पु० अन्द्रकान्त भण्डि, मोती.
 इन्दुमण्डल न० अंरणिण, अंरमंजण.
 इन्दुमती स्त्री० पूतेम, अण राजनी स्त्री-
 धन्वमती.
 इन्दुमौलि पु० शिव.
 इन्दुरत्न न० मोती.
 इन्दुरेखा स्त्री० नीयेनो शब्द णुओ.
 इन्दुलेखा स्त्री० अन्द्रनी कणा, सोम लता,
 गणो.
 इन्दुलोहक न० ३पुं.
 इन्दुलोक पु० अन्द्रलोहक.
 इन्दुलौह न० ३पुं.
 इन्दुलौहक न० दोहुं. दोष्पंड.
 इन्दुवदना स्त्री० यौह अक्षरना यरलुवाणो
 ते नामनो अेक छंद.
 इन्दुवल्ली स्त्री० सोम लता.
 इन्दुवार पु० ज्योतिषप्रसिद्ध ते नामनो
 अेक योग, सोमवार.
 इन्दुव्रत न० आन्द्रायणु व्रत.
 इन्दुवोखर पु० शिव.
 इन्दूर पु० छंदर.
 इन्द्र पु० परमेश्वर, आर सूर्यमानो अेक
 सूर्य, कुट्टण वृक्ष, रात्रि, ज्येष्ठा नक्षत्र,
 छवीसमेनो योग, देवोनो राज, अन्त-
 रात्मा, अैश्वर्य.
 इन्द्र त्रि० अैश्वर्यवाणुं.
 इन्द्रक न० सलागृह, धंरनुं मुष्ण.

હન્દ્રકર્મન

૨૩૩

હન્દ્રપ્રમત્તિ

હન્દ્રકર્મન પુઁ વિષ્ણુ.
 હન્દ્રકાલ પુઁ મંદરાચલ પર્વત.
 હન્દ્રકીલ નઁ ઇન્દ્રની ધન.
 હન્દ્રકુઝર પુઁ ઇન્દ્રનો હાથી ઐરાવત.
 હન્દ્રકૂટ પુઁ તે નામનો એક પર્વત.
 હન્દ્રકૂટ નઁ વરસાદના પાણીથી પાકેલ કોઈ ધાન્ય.
 હન્દ્રકોષ પુઁ માંચડો, ખાટલો.
 હન્દ્રગજ પુઁ ઐરાવત હાથી.
 હન્દ્રગિરિ પુઁ મહેન્દ્ર પર્વત.
 હન્દ્રગુરુ પુઁ બૃહસ્પતિ.
 હન્દ્રગોષ પુઁ ચૌમાસામાં ઉત્પન્ન થનાર તે નામનો એક કીડો.
 હન્દ્રઘોષ પુઁ ઇન્દ્ર.
 હન્દ્રચન્દન નઁ હરિચંદન, ઘોળું ચંદન.
 હન્દ્રચાપ પુઁ ઇન્દ્રનું ધનુષ, ચૌમાસામાં આકાશમાં દેખાતું ઇન્દ્રધનુષ.
 હન્દ્રચિમિટી સ્ત્રીઁ તે નામની એક લતા વેદ.
 હન્દ્રચ્છન્દસ્ નઁ એક હગ્ગર ગુચ્છાવાળો કોઈ હાર.
 હન્દ્રજનન નઁ આત્મા ને દેહસાથેનો એક સંબંધ.
 હન્દ્રજનનીય નઁ આત્માને દેહસાથેના સંબંધ વિશે કરેલો કોઈ મંથ.
 હન્દ્રજાલ નઁ મંત્ર કે ઔષધ વગેરેથી બૂદા સ્વરૂપમાં રહેલી વસ્તુને બૂદા સ્વરૂપમાં ખનાવવી તે, એક જાતની માયા, ઇન્દ્રગ્નય.
 હન્દ્રજાલિક ત્રિઁ ઇન્દ્ર જાળ કરનાર.
 હન્દ્રજિત્ પુઁ દિતિના વંશનો એક અસુર, રાવણનો પુત્ર મેઘનાદ.
 હન્દ્રજિમ્નિજયિન્ પુઁ નીચેનો અર્થ.
 હન્દ્રજિન્નૃ પુઁ રામનો નાનો ભાઈ લક્ષ્મણ.
 હન્દ્રતાપન પુઁ તે નામનો એક અસુર, રાવણનો પુત્ર મેઘનાદ.
 હન્દ્રતૂલ નઁ આકાશમાં વાયુએ ઉરાડેલ રેનો તાંતણો.

હન્દ્રતૂલક નઁ ઉપરનો અર્થ.
 હન્દ્રત્રીયા સ્ત્રીઁ ગંધમાદન પર્વતની પાસે આવેલો એક નદી.
 હન્દ્રદમન પુઁ આણસુરનો એક પુત્ર.
 હન્દ્રદારુ પુઁ દેવદારનું ઝાડ.
 હન્દ્રદ્યુમ્ન પુઁ તે નામનો એક ઋષિ, આસુરનો અવતાર કોઈ એક રાજા, તે નામનો એક રાજા.
 હન્દ્રદ્યુ પુઁ અર્જુન વૃક્ષ, દેવદારનું ઝાડ, કુટળ વૃક્ષ-ઇંદરજનનું ઝાડ.
 હન્દ્રદ્યુમ્ન પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 હન્દ્રધનુસ નઁ હન્દ્રચાપ શબ્દ જુઓ.
 હન્દ્રધ્વજ પુઁ પોતાના રાજ્યમાં વરસાદ થાય અને અનાજ વગેરે પાકે તે માટે ઇન્દ્રને પ્રસન્ન કરવા સારૂ બાદરવા શુદિ ૧૨ ને દિવસે રાજાઓએ કરવામાં આવતી ધન.
 હન્દ્રનક્ષત્ર નઁ પૂર્વાશ્વિનુની કે ઉત્તરાશ્વિનુની નક્ષત્ર.
 હન્દ્રનેત્ર નઁ ઇન્દ્રનું નેત્ર, હગ્ગરની સંખ્યા.
 હન્દ્રનીલ પુઁ ઇન્દ્રનીલ મણિ-પાનાં.
 હન્દ્રનીલક પુઁ મરકત મણિ.
 હન્દ્રપત્ની સ્ત્રીઁ ઇન્દ્રાણી, ઇન્દ્રનું પરતન કરનારી ઇંદ્રી વગેરે ત્રણ દેવીઓ.
 હન્દ્રપર્ણી સ્ત્રીઁ તે નામની ઔષધિ.
 હન્દ્રપર્વત પુઁ મહેન્દ્ર પર્વત, સ્વામ રંગનો કોઈ પર્વત.
 હન્દ્રપુત્ર પુઁ હંદ્રસુત શબ્દ જુઓ.
 હન્દ્રપુત્રા સ્ત્રીઁ અદિતિ.
 હન્દ્રપુષ્પિકા સ્ત્રીઁ ગંગાલી વૃક્ષ કોઈ એક ઝાડ.
 હન્દ્રપુષ્પી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 હન્દ્રપુરોહિત પુઁ બૃહસ્પતિ.
 હન્દ્રપૂજ્ય પુઁ બૃહસ્પતિ.
 હન્દ્રપ્રમત્તિ પુઁ ચૈત્ર ઋષિનો એક શિષ્ય ઋષિ.

ઇન્દ્રપ્રસ્થ

૨૩૪

ઇન્દ્રાવરજ

ઇન્દ્રપ્રસ્થ નં ઇન્દ્રપ્રસ્થ નગર-હાલનું દિક્ષી.

ઇન્દ્રપ્રહરણ નં ઇન્દ્રનું હથિઆર વજ્ર.

ઇન્દ્રભૂતિ પું જૈન તીર્થંકર મહાવીર સ્વા-
મીના પ્રથમ જન્મધર.

ઇન્દ્રમેષજ નં સુંદ.

ઇન્દ્રમલ્લ પું ચોમાસાની શરૂઆતમાં ઇન્દ્રને પ્રસન્ન કરવા માટે કરાતો એક યજ્ઞ.

ઇન્દ્રમહ પું ઇન્દ્રને પ્રસન્ન કરવા માટે કરાતો ઉત્સવ.

ઇન્દ્રમહકામુક પું કૂતરો.

ઇન્દ્રમાર્ગ પું તે નામનું એક તીર્થ.

ઇન્દ્રચૂડ પું નં અંદરજવ.

ઇન્દ્રલાજી સ્ત્રીં તે નામની એક ઔષધિ.

ઇન્દ્રલુપ્ત નં વાળનો નાશ કરનાર એક રોગ-ટાલ.

ઇન્દ્રલુપ્ત નં ઉપરનો અર્થ.

ઇન્દ્રલોક પું ઇન્દ્રનો લોક.

ઇન્દ્રવંશા સ્ત્રીં આર અક્ષરના ચરણવાળો એક છંદ.

ઇન્દ્રવજ્રા સ્ત્રીં અગ્નિઆર અક્ષરના ચરણ-
વાળો એક છંદ.

ઇન્દ્રવહ્ની સ્ત્રીં પારિગતતા, કલ્પવૃક્ષની
વેલ, ઇંદરવરણનો વેલો.

ઇન્દ્રવસ્તિ પું જાંઘનો મધ્ય ભાગ.

ઇન્દ્રવારુણિકા સ્ત્રીં ઇંદરવરણનો વેલો.

ઇન્દ્રવારુણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ઇન્દ્રવીજ નં અંદરજવ.

ઇન્દ્રવૃક્ષ પું દેવદારનું ઝાડ.

ઇન્દ્રવૃક્ષા સ્ત્રીં વાતપિતૃથી ઉત્પન્ન થનારો
એક ક્ષુદ્ર રોગ.

ઇન્દ્રવ્રત નં પ્રગનું પાલન કરવામાં રા-
ગનું એક વ્રત.

ઇન્દ્રશાસ્ત્ર પું વૃત્તાસુર.

ઇન્દ્રશલભ પું ઇન્દ્રગોપ શબ્દ જુઓ.

ઇન્દ્રસારથિ પું ઇન્દ્રનો સારથિ માતલિ.

ઇન્દ્રસ્તાવણિ પું ચૌદમે મનુ.

ઇન્દ્રસુત પું ઇન્દ્રનો પુત્ર-અર્થ, અર્જુન,
વલી, અર્જુન વૃક્ષ.

ઇન્દ્રસુરસ પું સિન્ધુવાર-નગોડનું ઝાડ,

ઇન્દ્રસુરિસ પું ઉપરનો અર્થ.

ઇન્દ્રસુરા સ્ત્રીં ઇંદરવરણનો વેલો.

ઇન્દ્રસૂક્ત નં ઋગ્વેદની અંદર આવતું એક
સૂક્ત-મંત્રવિભાગ.

ઇન્દ્રસેન પું તે નામનો એક રાજા.

ઇન્દ્રસેના સ્ત્રીં ઇન્દ્રની સેના, તે નામની
કોઇ એક સ્ત્રી.

ઇન્દ્રસેનાની પું કાર્તિકસ્વામી.

ઇન્દ્રસ્તુત પું ઇન્દ્રની જેમાં સ્તુતિ આવે
તે ઉકથ નામનો એક યજ્ઞ.

ઇન્દ્રસ્તોમ પું અતિરાત્ર યજ્ઞના અંગરૂપ
એક યજ્ઞ.

ઇન્દ્રહ સ્ત્રીં ઇન્દ્રનું આદાન કરવામાં સા-
ધનરૂપ એક ઋચા.

ઇન્દ્રહ પું તે નામનો એક મુનિ.

ઇન્દ્રા સ્ત્રીં ઇન્દ્રાણી, ઇંદરવરણનો વેલો, તે
નામનું એક વૃક્ષ.

ઇન્દ્રામિ પું દિવચં ઇન્દ્ર અને અમિ.

ઇન્દ્રામિ પું વીજળી.

ઇન્દ્રામિધૂમ પું હિમ.

ઇન્દ્રાણિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

ઇન્દ્રાણી સ્ત્રીં ઇન્દ્રની સ્ત્રી, દુર્ગા દેવીની એક
શક્તિ, મોટી નગોડનું ઝાડ, તે નામનો
એક રતિબંધ, એલચી, તે નામનું એક
વૃક્ષ.

ઇન્દ્રાદશ પું ઇન્દ્રગોપ શબ્દ જુઓ.

ઇન્દ્રાનુજ પું વામન, વિષ્ણુ, નારાયણ.

ઇન્દ્રામ પું કુરવંશના મૃતરાષ્ટ્ર રાજાનો એક
પુત્ર.

ઇન્દ્રાયુધ નં ઇન્દ્રનું હથિઆર વજ્ર, મેધ-
ધનુષ.

ઇન્દ્રારિ પું અસુર.

ઇન્દ્રાલિશ પું ઇન્દ્રગોપ શબ્દ જુઓ.

ઇન્દ્રાવરજ પું ઇન્દ્રાનુજ શબ્દ જુઓ.

કન્દ્રાવસાન

૨૩૬

ઈમ્બા

હન્દ્રાવસાન પું આરવાડ દેશ.
 હન્દ્રાશન પું ભાંગ, ચરેડીનું ઝાડ.
 હન્દ્રાસન પું તે નામનું એક ઝાડ.
 હન્દ્રાસન નં ઇન્દ્રનું આસન.
 હન્દ્રિય નં હાથ-પગ-નાક-કાન વગેરે
 ઇન્દ્રિય, વીર્ય.
 હન્દ્રિયગોચર પું શબ્દાદિ વિષય-ઇન્દ્રિ-
 યોના વિષય.
 હન્દ્રિયગ્રામ પું ઇન્દ્રિયોનો સમુદાય.
 હન્દ્રિયજ ત્રિં ઇન્દ્રિયના સંબંધથી ઉત્પન્ન
 થનાર જ્ઞાન વગેરે.
 હન્દ્રિયજાત પું ઉપરનો અર્થ.
 હન્દ્રિયજ્ઞાન નં ઇન્દ્રિયોદ્વારા થયેલું જ્ઞાન-
 પ્રત્યક્ષ.
 હન્દ્રિયનિગ્રહ પું ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ-
 સંયમ.
 હન્દ્રિયવધ પું ઇન્દ્રિયોનો વધ-પોતપોતાના
 કામમાં શક્તિનો નાશ.
 હન્દ્રિયવોધન નં દાહ.
 હન્દ્રિયચત્ત ત્રિં ઇન્દ્રિયોને વશ રાખનાર,
 સારી ઇન્દ્રિયોવાળું, વીર્યવાન.
 હન્દ્રિયચત્ત અવ્યં ઇન્દ્રિયોની પેઠે.
 હન્દ્રિયવૃત્તિ સ્ત્રીં ઇન્દ્રિયોનો શબ્દાદિ
 વિષયોમાં વ્યાપાર.
 હન્દ્રિયસંયોગ પું ઇન્દ્રિયોનો પોતપોતાના
 વિષયોમાં વ્યાપાર.
 હન્દ્રિયસન્નિકર્ષ પું ઇન્દ્રિયોનો પોતપો-
 તાના વિષયોસાથે સંબંધ.
 હન્દ્રિયસ્થાપ પું સુખતિ અવસ્થા, નિદ્રા-
 વસ્થા.
 હન્દ્રિયાત્મન પું ઇન્દ્રિય, ઇન્દ્રિયોનું સ્વરૂપ.
 હન્દ્રિયાદિ પું સાંખ્યમતપ્રસિદ્ધ-ઇન્દ્રિયોનું
 કારણ અહંકાર.
 હન્દ્રિયાધિહાતુ પું ઇન્દ્રિયોનો અધિકાતા
 દેવ.
 હન્દ્રિયાયતન નં શરીર-સૂક્ષ્મશરીર, આત્મા.

હન્દ્રિયારામ ત્રિં ઇન્દ્રિયોના વિષય-
 ભોગમાં આસક્ત.
 હન્દ્રિયાર્થ પું હન્દ્રિયગોચર શબ્દ ભુવો.
 હન્દ્રિયાચિન્ત્રિં ઇન્દ્રિયોને વશ રાખ-
 નાર, સારી ઇન્દ્રિયવાળું.
 હન્દ્રિયેશ પું શુભ.
 હન્દ્રેચ્ચ બૃહસ્પતિ.
 હન્દ્રેશ્વર પું જુનાસુરને મારવાથી લાગેલી
 અભહત્યા દૂર કરવા માટે ઇન્દ્રે મહેન્દ્ર
 પર્વત ઉપર સ્થાપેલ મહાદેવ.
 હન્દ્ર કથાં આત્મં અકં સેટ્ પ્રકાશવું
 દીપવું.
 હન્ધ પું લાકડું, કાંતિવાળું, તે નામનો
 એક ઋષિ, પરમાત્મા.
 હન્ધન નં લાકડું, સળગાવવું, બાળવું.
 હન્ધન્વત્ત ત્રિં લાકડાંવાળું, ઇન્ધણાં-વ્ય-
 ળતલુવાળું.
 હન્ધ્ સ્વાં પરં સકં સેટ્ બુવું.
 હન્ધકા સ્ત્રીં મૃગશિર નક્ષત્ર ઉપર રહેલ
 તે નામનો એક તારો.
 હમ પું હાથી.
 હમકળા સ્ત્રીં તે નામની એક ઔષધિ-
 ગળ્પીપર.
 હમકેશર પું નાગકેસર.
 હમગન્ધા સ્ત્રીં તે નામનું એક સ્થાવર
 ઝેર-નાગદંતી નામની વનરપતિ.
 હમદન્તા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 હમનિમીલિકા સ્ત્રીં ભાંગ, ચતુરાષ્ટ્ર.
 હમપાલ પું હાથીનો માવત.
 હમપાલક પું હાથીનો માવત.
 હમપોટા સ્ત્રીં હાથીનાં લક્ષણવાળી હાથણી.
 હમખર પું હાથીઓનો સમુદાય.
 હમમાચલ પું સિંહ.
 હમયા સ્ત્રીં તે નામનું એક ઝાડ.
 હમયુક્તિ સ્ત્રીં જુવાન હાથણી.
 હમવા સ્ત્રીં તે નામનું એક ઝાડ.

इभाख्य

२३६

इलावृत

इभाख्य पु० नागदेसर.
 इभानन पु० गणुपति.
 इभामित्र पु० सिंह.
 इभारि पु० सिंह.
 इभोषणा स्त्री० गणपीपर.
 इभ्य त्रि० धनवान, राग, हाथीना भावत.
 इभ्यका स्त्री० धनवान स्त्री.
 इभ्यिका स्त्री० उपरनो अर्थ.
 इभ्यतिल्विल त्रि० हाथी वगेरेशी युक्त धनवान.
 इभ्या स्त्री० हाथेली, सक्षकी वृक्ष.
 इमथा अव्य० हमणाना जेवुं, आधुनिकना जेवुं.
 इयभु त्रि० यजन करवा धर्मनार.
 इयत् त्रि० आटका परिभाषुवाणुं, आटकुं.
 इवतका स्त्री० मिंस जेवा थोडा प्रमाण-वाणुं-थोडुं.
 इयत्ता स्त्री० सीमा, परिमाण, संपत्ति.
 इयस् त्रि० जनार.
 इयस् न० जमन.
 इर कण्डवादि, उभय० धर्म्या करवी.
 इरज् कण्डवादि पर० धर्म्या करवी.
 इरण न० क्षारभूमि-जारी जमीन.
 इरम्भद पु० वज्रनो अग्नि, मेघनुं तेज,
 वाडवानस, वाडवाग्नि.
 इरस् कण्डवादि पर० धर्म्या करवी.
 इरा स्त्री० पृथ्वी, वाणी, महिरा-दाइ, जग,
 अन्न.
 इराक्षीर पु० क्षीरसमुद्र.
 इराचर न० परसादना करा.
 इराचर त्रि० भूचर, जलचर.
 इराज पु० कामदेव.
 इराम्बर न० परसादना करा.
 इरावत् पु० समुद्र, अर्जुननो ते नामनो
 ऐक पुत्र.
 इरावती स्त्री० ते नामनी ऐक नदी, ते
 नामनुं ऐक जाड.

इरिकावन न० जेभां पाणी पुष्कण होय
 तेवुं काष्ठ वन.
 इरिण न० जारी जमीन, निराधार, धन्य.
 इरिन त्रि० प्रेरणा करनार, धर्म्या करनार.
 इरिमेद पु० ते नामनुं ऐक औषध-ऐक
 जतनो जेर.
 इरिविल्ला स्त्री० भरतकभां यनाई ऐक
 जतवुं मणु.
 इरिविल्लिका स्त्री० उपरनो अर्थ.
 इरिवेल्लिका स्त्री० इरिविल्ला जुओ.
 इरेश पु० वरजु देव, गृहस्पति, राग, विष्णु.
 इरगल न० कमाडनो आगणीओ.
 इरगला स्त्री० उपरनो अर्थ.
 इरगलीय पु० जेभांथी कमाडनो आगणीओ
 जनी शके तेवुं वृक्ष.
 इर्य त्रि० प्रेरणा करनार.
 इर्या स्त्री० डाकडी.
 इर्या त्रि० हिंसा करनार.
 इर्याशुक्तिका स्त्री० इर्याशुक्तिका जुओ.
 इर्याल पु० इर्या जुओ.
 इर्याशुक्तिका स्त्री० पाकाने पोतानी मेणे
 शरी गयेसी डाकडी.
 इर्यालशुक्तिका स्त्री० उपरनो अर्थ.
 इल् तुरा० पर० सेट् शयन करवुं, अक०,
 जवुं, ईकवुं, सक०
 इल् तुरा० उभ० सक० सेट् ईकवुं.
 इल् त्रि० स्वप्रशील-डिंधलुसी.
 इलविला स्त्री० पुलस्त्य मुनिनी पत्नी-कु-
 जेरनी माता.
 इला स्त्री० पृथ्वी, गाय, वाणी, जलुदीपना
 नव भांडांनो ऐक भांड, वैवस्वत मनुनी
 कन्या-भुधनी पत्नी.
 इला कण्डवादि प० अक० सेट् विलास करवा,
 जेववुं.
 इलावृत न० नव भांडांनो जलुदीपनो
 ऐक भांड.

હલિકા સ્ત્રીં પૃથ્વી.

હલિની સ્ત્રીં સંપ્રવંશના મેધાનિધિ રાગની કન્યા.

હલી સ્ત્રીં કટાર, તરવાર.

હલીવિશ પું તે નામનો એક અસુર.

હલીશ પું એક જાતનું માછલું.

હલ્લ પું એક જાતનું પક્ષી.

હલ્લિશ પું એક જાતનું માછલું.

હલ્લકા સ્ત્રીં વહું મૃગશીર નક્ષત્ર ઉપર આવેલા પાંચ તારા.

હલ્લલ પું એક જાતનું માછલું, તે નામનો એક અસુર.

હલ્લલા સ્ત્રીં વહું હલ્લકા જુઓ.

હલ્ મ્વાં પરં સકં સેટ્ વ્યાપ્ત થવું, પ્રેમ ઉપજાવવો, ખુશ કરવું. દન્વતિ.

હલ્ અવ્યં પેઠે, જેમ, જાણે, ઉત્પ્રેક્ષા, થોડું, ઉપમા, વાક્યાલંકાર, છોતકપણું, નિશ્ચયાર્થ.

હશીકા સ્ત્રીં હશીકા શબ્દ જુઓ.

હષ્ દિવાં પરં સકં સેટ્ જવું, ખરાવું, અનુ-સાથે શોધવું, ખોળવું. પ્રત્સાથે-પ્રેરણા કરવી, મોકલવું. પરિ-સત્કારપૂર્વક યોજના કરવી, અનુ-શોધવું, ખોળવું. પ્રતિ-પ્રતિગ્રહ કરવો. પરિ-શોધવું. અભિ-સારી રીતે ઇચ્છવું.

હષ્ તુદાં પરં સકં સેટ્-વેટ્ ઇચ્છવું.

હષ્ ક્યાં પરં અકં સેટ્ વારંવાર.

હષ્ મ્વાં ઉમં સકં સેટ્ જવું. અનુ-અનુસરવું.

હષ્ ત્રિં ઇચ્છાવાળું, ઇચ્છા કરાવું, ઇચ્છા કરવા યોગ્ય.

હષ્ સ્ત્રીં અત્ર, યાત્રા-પ્રયાણ.

હષ પું આશ્વિન માસ, મોકલવું.

હષ નં અત્ર.

હષણિ સ્ત્રીં મોકલવું.

હષવ્ય ત્રિં આણનું સદય, આણ ફેંકવામાં કુશળ.

હષિ ત્રિં ઇચ્છાવાળું.

હષિકા સ્ત્રીં હષીકા શબ્દ જુઓ.

હષિર ત્રિં ગમનશીલ, ચલનશીલ-જવા આવવાના સ્વભાવવાળું.

હષિર પું અષિ.

હષીકા સ્ત્રીં હાથીના સહુનો ગોળો, કા-સડો, તૂલિકા જુઓ.

હપુ પું સ્ત્રીં આણ, પાંચની સંખ્યાવાળું, સામવેદમાં કહેલો એક યજ્ઞ.

હપુક પું આણનો પ્રકાર.

હપુકામશમી સ્ત્રીં તે નામની એક નગરી.

હપુકાર પું આણ અનાવનાર કારીગર.

હપુકૃત્ પું ઉપરનો અર્થ.

હપુકૃત ત્રિં આણની પેઠે ઉતાવળે જનાર તથા સીધું જનાર તરીકે કરેલ.

હપુધ્ કળ્હવાદિ પરં અકં સેટ્ આણ ધારણ કરવું.

હપુધર પું આણને ધારણ કરનાર.

હપુધિ પું સ્ત્રીં આણ રાખવાનો ભાથો.

હપુપ પું તે નામનો એક અસુર.

હપુપુક્ત પું નં આણનો અથભાગ.

હપુપુક્ત સ્ત્રીં તે નામનું એક ઝાડ.

હપુપુષ્પા સ્ત્રીં તે નામની એક વનસ્પતિ.

હપુમત્ પું ઉત્તમ આણાવળી-મેટો આણાવળી.

હપુમાત્ર નં આણના જેટલા માપવાળો ઝગ્ગેદીઓનો કુંડ, આણના માપ જેટલા માપવાળું, આણની ગતિસુધીનું માપ, આણને ફેંકવાનું માપ.

હપુવિશેષ પું આણ ફેંકવા યોગ્ય પ્રદેશ-દોડસો હાથ જેટલો પ્રદેશ.

હષેત્વક પું યજુર્વેદનો પહેલો અધ્યાય.

હષ્કર્તૃ ત્રિં નિષ્કર્તૃ શબ્દ જુઓ.

હષ્કૃતિ સ્ત્રીં જનની, માતા.

હષ્ ત્રિં ઇચ્છેલ, પ્રિય, યજ્ઞેલ, પૃજેલ, કરેલ, ઇચ્છાથી કહેલ.

इष्ट पु० એરંડાનું ઝાડ, વિષ્ણુ.
 इष्ट न० તે નામનો એક સંસ્કાર, ધર્મકાર્ય,
 શ્રૌતકર્મ, ઇટ.
 इष्टकचित त्रि० ઇટાથી વ્યાપ્ત.
 इष्टकर्मन् न० લીલાવતી નામના ગણિત-
 ગ્રંથમાં કહેલ એક ગણિત.
 इष्टका त्री० ઇટ, વાસ્તુયાગ.
 इष्टकावयन न० ઇટકાથી અગ્નિનું ચયન.
 इष्टकापथ न० વીરણ મૂળ.
 इष्टकापथ पु० ઇટાથી બનાવેલ માર્ગ.
 इष्टकाव त्रि० ઇટાવાળું.
 इष्टकावत् त्रि० ઇટા બધાં પાસે હોય તેવા
 પ્રદેશ વગેરે.
 इष्टगन्ध पु० સુગંધી ગંધ.
 इष्टगन्ध त्रि० સુગંધી દ્રવ્ય.
 इष्टगन्ध न० રેતી.
 इष्टतम त्रि० અત્યંત પ્રિય, અતિશય અ-
 બીષ્ટ, બેમાંથી અત્યંત ઇચ્છેલ.
 इष्टदेव पु० પૂજ્ય દેવ, મંત્ર-તંત્રાદિથી ઉ-
 પાસેલ-વશ કરેલ દેવ.
 इष्टदेवता त्री० ઉપરના અર્થ.
 इष्टनि त्रि० યજ્ઞન-પૂજન કરવા યોગ્ય, ઇ-
 ચ્છવા યોગ્ય.
 इष्टप्रयोग पु० વ્યાકરણમાં કહેલ સંસ્કારના
 અનુસારે કરેલ પ્રયોગ.
 इष्टवत् त्रि० યજ્ઞન કરનાર-પૂજન કરનાર,
 ઇચ્છાવાળું, ઇષ્ટ કર્મ કરનાર. ઇષ્ટિ વ-
 ગેરે કરનાર.
 इष्टवत् त्रि० વ્રત કરવાના સ્વભાવવાળું, ઇષ્ટ
 કર્મનું સાધન અન્ન વગેરે.
 इष्टसाधन न० ઇચ્છેલું સાધન, પ્રિય સાધન.
 इष्टसाधनता त्री० ઇષ્ટ સાધનપણું.
 इष्टसाधनत्व न० ઇષ્ટ સાધનપણું, પ્રિય
 સાધનપણું.
 इष्टा त्री० વહાલી સ્ત્રી. ખીજડીનું ઝાડ.
 इष्टाकृत त्रि० ઇષ્ટ કરેલ, વહાલું કરેલ.

इष्टादि पु० પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
 શબ્દસમૂહ.
 इष्टापत्ति त्री० ઇચ્છેલાની પ્રાપ્તિ, ઇચ્છેલી
 આપત્તિ.
 इष्टार्त्त न० અગ્નિહોત્ર વગેરે યજ્ઞ કર્મ
 તથા વાવ-કૂવા-તળાવ-વગેરે બંધાવવાં
 અને દેવ મંદિર-બાગ-બગીચા-અન્ન-
 દાન વગેરે કરવું તે.
 इष्टार्थोयुक्त त्रि० ઇષ્ટ અર્થ માટે તૈયાર
 થયેલ, ઉત્ક્રાંતિ, ઇચ્છેલું મેળવવાં માટે
 ઉતાવળ કરનાર.
 इष्टाश्व त्रि० જેને ઘોડો પ્રિય હોય તે.
 इष्टाश्व पु० તે નામનો એક રાજા.
 इष्टि त्री० કોઈ એક યાગ-યજ્ઞ.
 इष्टिका त्री० ઇકાષ્ટ શબ્દ બુદ્ધિ.
 इष्टिकापथिक न० તે નામનું એક ઘાસ.
 इष्टिकृत त्रि० ઇષ્ટિ-યાગ કરનાર.
 इष्टिन् त्रि० જેણે યજ્ઞ કર્યો હોય તે.
 इष्टिपच पु० કૃપણ, લોભી, દૈત્ય, રાક્ષસ.
 इष्टिपशु पु० યજ્ઞમંથની પશુ.
 इष्टिमुष् त्रि० દૈત્ય, રાક્ષસ.
 इष्टियायज्जक पु० કામ્ય-મને અમુક જગ
 મળે એવી ઇચ્છાથી-ચત્ર કરનાર.
 इष्टीकृत त्रि० ઇચ્છેલારૂપ કરેલ.
 इष्टीकृत न० તે નામનો એક યજ્ઞ.
 इष्टु त्री० ઇચ્છા.
 इष्टवयन न० એક જાતનું યજ્ઞાચરણ.
 इष्म पु० કામદેવ, વસન્તકાળ.
 इष्य पु० વસન્ત ઋતુ.
 इष्व पु० આચાર્ય, ગુરુ.
 इष्वग्र न० બાણનો અગ્રભાગ.
 इष्वनीक न० બાણનો અવયવ.
 इष्वनीकीय त्रि० બાણના અવયવમાં થનાર.
 इष्वसन पु० ધનુષ.
 इष्वास पु० નં ધનુષ.
 इष्वास पु० બાણ ફેંકનાર-બાણાવળી.

इम्

२३९

ईज्

इम् अव्य० संताप, कोप, दुःखनो अनुभव.
इह अव्य० आ समये, आ दिशाभां, आ
प्रदेशभां, अही.

इहकाल पु० पतमान काण.

इहतन त्रि० आ समये-आ दिशाभां-आ
प्रदेशभां होनार, अही थनार.

इहत्य त्रि० आ समये आ-दिशाभां-आ
प्रदेशभां थयेन्न, अही थयेन्न.

इहत्यक् त्रि० उपरनो अर्थ. इहत्यका स्त्री.

इहद्वितीया स्त्री० अहीनी पीण, अहीनी
पीण.

इहपञ्चमी स्त्री० अहीनी पांयम, अहीनी
पांयमी.

इहल पु० ते नामनो ओक देश-ओददेश.

इहलोक पु० आ लोक.

इहामुत्र अव्य० आ लोकभां अने परलोकभां.

इहामुत्रफलभोगविराम पु० आ लोक अने
परलोकना विषयभोगथी विरमवुं ते.

ई.

ई दीर्घ छकार, स्वरेभां ओथो.

ई अव्य० विषाद-जेद, दुःखनी लावना, कोध,
अनुकोपा-दया, प्रत्यक्ष, समीप, संभो-
धनना अर्थभां.

ई पु० कामदेव.

ई स्त्री० लक्ष्मी देवी.

ई अदा० उभ० अनिट् जवुं, व्यापवुं, निंदा,
भोगन करवुं, सक० गर्भभेदण-गर्भधा-
रण करवो. अक०

ई अदा० आत्म० द्विक० अनिट् यायवुं,
भागवुं.

ई दिवा० आत्म० सक० अनिट् जवुं.

ईश् भ्वा० आत्म० सक० सेट् जेवुं, वि-
चारवुं. अधि+विवेचन करवुं, अनुमनितन

करवुं, अप+आकांक्षा-छच्छा करवी, अ-
नुसरवुं, अनुधिनो निपभकरवो. वि+अप+
विशेषे करीने अपेक्षा-इरकार करवी. अव+
आपथी जेवुं, अनु+अव+विचारवुं, अ-
नुसंधान करवुं, अभि+अव+भोगन माटे
जेवुं, परि+अव+योतरक्ष जेवुं, प्रति+
अव+विचारपूर्वक जेवुं. सम्+अव+सारी
रीते जेवुं. आ+सारी रीते जेवुं. उद्+
उद्ये जेवुं. उप+अमुक पदार्थ त्याग क-
रवा योग्य छे जेवा गानपूर्वक त्याग
करवो. सम्+उप+सारी रीते उपेक्षा क-
रवी. निम्+निम्+संपूर्ण रीते जेवुं. परि+
तत्त्वानुसंधान करवुं, परीक्षा करवी. प्र+अ-
त्यंत जेवुं. अभि+प्र+साभे जेवुं. उत्+
प्र+उपेक्षा-कल्पना-संभावना करवी.
सम्+प्र+सारी रीते जेवुं. अभि+सम्+प्र+
साभे रहीने सारी रीते जेवुं. प्रति+अ-
नुसरवुं, इरकार करवी, राह जेवी, पूग
करवी. सम्+प्रति+सारी रीते राह जेवी.
वि+विशेषे करी जेवुं. अनु+वि+संतत-
अविच्छिन्न-ओकी टसे जेवुं, पाछु जेवुं.
अभि+वि+साभे जेवुं. उद्+वि+उद्ये जेवुं.
सम्+उद्+वि+योतरक्ष उद्ये जेवुं. प्रति+
वि+साभे जेवुं. सम्+वि+सारी रीते जेवुं.
सम्+सारी रीते जेवुं. प्र+सम्+सारी रीते
अत्यंत जेवुं.

ईक्षण न० दर्शन, जेवुं, नेत्र.

ईक्षणिक त्रि० शुभाशुभ क्षण कहीने ते
उपर आशुविका यलावनार सामुद्रिक शास्त्री.

ईक्षणीय त्रि० जेवालायक.

ईक्षति पु० दर्शन, जेवुं.

ईक्षा स्त्री० जेवुं, विचारवुं.

ईक्षेण्य त्रि० जेवा योग्य.

ईश् भ्वा० पर० सक० सेट् जवुं. ईक्षति ।

ईग् भ्वा० पर० सक० सेट् जवुं. ईगति ।

ईज् भ्वा० आत्म० सक० सेट् जवुं, निंदा
करवी. ईजते ।

ईज

२४०

ईश

ईज् भ्वा० आत्म० सक० सेट् ङवुं, निदा क-
रवी. ईजते ।

ईजाण त्रि० यश करनार, यजमान.

ईद् अदा० आत्म० सक० सेट् स्तुति करवी.

ईद् चुरा० पर० सक० सेट् स्तुति करवी.

ईडा स्त्री० स्तुति, वभाष्य.

ईडित त्रि० स्तुति करेव, जेनां वभाष्य
कथां होय ते.

ईडेन्य त्रि० स्तुति करवा योज्य, पूजवा
योज्य.

ईणमत् त्रि० सनाथ, भाथे प्रभु-स्वामी-वाणुं.

ईत् भ्वा० पर० सक० सेट् आंधवुं.

ईति पु० डिम्भ शब्द लुओ, भेतीने डाध
गतनेो उपद्रव.

ईति त्रि० उत्पन्न करेव, पेदा करेव.

ईदक्ष त्रि० आधुं, आवा प्रहारनुं.

ईदश् त्रि० उपरना अर्थ.

ईदश त्रि० ईदक्ष शब्द लुओ.

ईप्ता स्त्री० प्राप्त करवानी-भेजववानी ध्वछा,
सामान्य ध्वछा.

ईप्सित त्रि० ध्वछेव, भेजववा ध्वछेव.

ईप्सु त्रि० ध्वछनार, भेजववा ध्वछनार.

ईम् अक्ष० अक्ष शब्द लुओ.

ईमत् त्रि० गतिवाणुं.

ईय त्रि० व्याप्त थवा योज्य.

ईयिवस् त्रि० अयेव.

ईद् भ्वा० चुरा० उभ० पर० सक० सेट्
ङवुं, प्रेरणा करवी. उद्+ङिमे ईंङवुं.
अभि+उद्+सम्भुण उच्चार करवो. सम्+
उद्+सारी रीते उच्चार करवो, जेणवुं.
प्र+प्रेरणा करवी. सम्+ सारी रीते प्रे-
रणा करवी.

ईद् अदा० आत्म० सक० सेट् प्रेरणा करवी,
ङवुं.

ईरण न० प्रेरणा करवी, ङवुं.

ईरणा स्त्री० उपरना अर्थ.

ईरामा स्त्री० ते नामनी ऐक नदी.

ईरिका स्त्री० ऐक गतनुं आ.

ईरिण न० भारी जमीन.

ईरित त्रि० प्रेरणा करेव, ईंकेव, कंयेव,
गयेव, कहेव.

ईरिन त्रि० प्रेरणा करनार.

ईर्ष्य भ्वा० पर० सक० सेट् धर्ष्या करवी.

ईर्त्सु त्रि० वृद्धि पाभवाने-वधवाने ध्वछनार.

ईर्म न० प्रभु, धाव.

ईर्म त्रि० प्रेरणा करेव.

ईर्या स्त्री० धर्ष्या, भिक्षु-संन्यासीओनुं
आचरव.

ईर्यापथ पु० ध्यान-मौन वगैरेष संन्या-
सीना गानसाधन उपाय.

ईवार पु० स्त्री० काकरी.

ईर्षा स्त्री० अक्षमा, अदेभाध.

ईर्षालु त्रि० अदेभाध करनार, अक्षमा
करनार.

ईर्ष्य भ्वा० पर० सक० सेट् धर्ष्या करवी.

ईर्ष्यक त्रि० धर्ष्या करनार.

ईर्ष्यक पु० ऐक गतनेो नपुंसक.

ईर्ष्या स्त्री० धर्ष्या, अक्षमा, अदेभाध.

ईर्ष्यालु त्रि० धर्ष्यावाणुं, अदेभुं.

ईर्ष्यु त्रि० उपरना अर्थ.

ईला स्त्री० पृथ्वी, वाणी, गाय.

ईलि स्त्री० कटारी.

ईलिका स्त्री० नानी गदाकार लाकडी.

ईलित त्रि० स्तुति करावेव, वभाष्येव.

ईलिन पु० अंद्रवंशनेो राज.

ईली स्त्री० कटारी.

ईवत् त्रि० गतिवाणुं.

ईश् अदा० आत्म० सक० सेट् अश्वयवाणा
धवुं.

ईश त्रि० धर्मर, समर्थ.

ईश पु० धर्मर, परमेश्वर, महादेव, अ-
जीआरनी सभ्या, आर्द्रा नक्षत्र.

ઈશકોણ

૨૪૧

ઈંદિત

ઈશકોણ પું ઇશાન ખૂણો.
 ઈશદિક્ સ્ત્રીં ઇશાન ખૂણો.
 ઈશન નં ઐશ્વર્ય.
 ઈશનગરી સ્ત્રીં કાશી.
 ઈશપુરી સ્ત્રીં કાશી.
 ઈશબલ નં પાશુપતપ્રસિદ્ધ બીજો પાશ.
 ઈશસલ્લ પું કુબેર.
 ઈશા સ્ત્રીં ઐશ્વર્ય, ઐશ્વર્યાળી કાંઈ સ્ત્રી,
 દુર્ગા-પાર્વતી દેવી.
 ઈશાદણ્ડ પું હળોનો દાંડો.
 ઈશાદન્ત પું મોટા દાંતવાળો હાથી, હાથીનો
 મોટો દાંત, હાથીદાંત.
 ઈશાન ત્રિં ઐશ્વર્યશીલ.
 ઈશાન પું શ્રદ્ધાની એક મૂર્તિ, આદ્રા નક્ષત્ર,
 અગ્નીઆરતી સંખ્યા, શિવની એક મૂર્તિ.
 ઈશાનાદિપદ્મમૂર્તિ સ્ત્રીં ચતુર્વં મહાદેવની
 ઇશાન વગેરે પાંચ મૂર્તિઓ.
 ઈશાની સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, બીજડાનું ઝાડ.
 ઈશાવાસ્ય પું તે નામે એક ઉપનિષદ.
 ઈશિત્તુ ત્રિં ઇશ્વર, નિયમન કરનાર.
 ઈશિતલ્લ ત્રિં અધીન, જેના ઉપર સત્તા
 ચલાવવામાં આવે તે.
 ઈશિતલ્લ નં ઐશ્વર્ય.
 ઈશિતા સ્ત્રીં અણિમા વગેરે આઠ ઐશ્વ-
 ર્યમાંનું એક ઐશ્વર્ય.
 ઈશિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 ઈશિન્ ત્રિં ઇશ્વર-નિયંતા, પ્રભુ, પતિ.
 ઈશ્વર ત્રિં ધનવાન, સમર્થ.
 ઈશ્વર પું મહાદેવ, કામદેવ, યોગશાસ્ત્રપ્ર-
 સિદ્ધ નિર્દેષ પુરુષ, ચૈતન્યાત્મા, પરમેશ્વર,
 અગ્નીઆરતું વર્ષ.
 ઈશ્વરતા સ્ત્રીં ઇશ્વરપણું.
 ઈશ્વરત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 ઈશ્વરવિમૂર્તિ સ્ત્રીં ઇશ્વરના અંશાવતાર,
 રાજા.
 ઈશ્વરસાક્ષિન્ પું વેદાંતિમતપ્રસિદ્ધ માયા-
 યુક્ત ચૈતન્ય, ઇશ્વરરૂપ સાક્ષી.

ઈશ્વરા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી ઐશ્વર્યાળી સ્ત્રી.
 ઈશ્વરી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, તે નામની એક વેલ,
 એક જાતની કાકડી, તે નામનું એક વૃક્ષ,
 ઐશ્વર્યાળી સ્ત્રી.
 ઈષ્ તુલાં વરં સકં સેટ્ વીણું.
 ઈષ્ સ્વાદિં આત્મં સકં સેટ્ આપણું,
 જોણું, સરકણું, ખસણું, હિંસા કરવી, મારણું.
 ઈષ પું ઉત્તમ નામના મનુરાજનો એક પુત્ર.
 ઈષજ્જલ નં થોડું પાણી.
 ઈષત્ અલ્પં થોડું, લગાર.
 ઈષત્કર નં લેશ, થોડું, અલ્પ, લગાર.
 ઈષત્કર ત્રિં થોડા પ્રયાસથી સિદ્ધ થઈ
 શકે તે.
 ઈષત્પાણ્ડુ પું થોડો ઘોળો રંગ, ભુખ્ખર રંગ.
 ઈષત્પાણ્ડુ ત્રિં ભુખ્ખર.
 ઈષદુષ્ણ ત્રિં લગાર ગરમ, થોડું તપેલ.
 ઈષત્રક્ત પું થોડો લાલ રંગ.
 ઈષત્રક્ત ત્રિં થોડું લાલ.
 ઈષા સ્ત્રીં ઇસ, ગાડું-રથ વગેરેનો એક
 અવયવ, હળ અને ખૂંસરીની વચ્ચે રહેલું
 લાકડું.
 ઈષાદન્ત પું હાથીનો લાંબો દાંત.
 ઈષાદન્ત ત્રિં મોટા-લાંબા દાંતવાળું.
 ઈષિકા સ્ત્રીં હાથીના નેત્રોનો ગોળો, આસની
 સળી, તે નામનું એક હથિયાર, ચીતારાની
 પીછી, એક જાતનું ધાસ.
 ઈષિર પું અસિ.
 ઈષીકા સ્ત્રીં ઈષિકા ભુઓ.
 ઈષ્મ પું કામદેવ, વસંત ઋતુ.
 ઈહ્ સ્વાં આત્મં અકં સેટ્ ચેષ્ટા કરતી.
 ઈહમાન ત્રિં ચેષ્ટા કરતું, ઇચ્છા કરતું.
 ઈહા સ્ત્રીં ચેષ્ટા, ઉદ્વેગ, વાંછા, ઇચ્છા.
 ઈહામૃગ પું તે નામનું એક પશુ, જનાવડી
 મૃગ-હરણ, અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક
 નાટક.
 ઈહાવૃક્ષ પું ઉપરનો શાદ ભુઓ.
 ઈહિત ત્રિં ચેષ્ટા કરેલ, ઇચ્છેલ, તાકેલ.
 ઈહિત નં ઉદ્વેગ, ચરિત્ર, ચેષ્ટા, ઇચ્છા.

૩.

૩ સ્વરોમાં પાંચમો.

૩ મ્વાં અકં આત્મં અનિદ્ શબ્દ કરવો.

૩ અવ્યં સંમેધનાથે, કોપવચનમાં, અનુ-
કંપા-દયામાં, નિશ્ચયમાં, અંગીકાર-સ્વી-
કારમાં, પ્રશ્નમાં-વપરાતો એક અવ્યય.

૩ પું મહાદેવ, સ્વરોમાં પાંચમો સ્વર.

૩ નં ચંદ્રનું મંડળ.

૩ મ્વાં આં અં અનિદ્ શબ્દ થવો.

૩કાનહ પું પીળો કે લાલ અથવા કાળો
કે લાલ થોડો.

૩કાર પું સ્વરમાંનો પાંચમો સ્વર, મહાદેવ.

૩ક્ત ત્રિં કહેલ, જેને કહેવામાં આવ્યું હોય
તે, શબ્દશક્તિથી જાણેલ.

૩ક્ત નં કહેવું, એક અક્ષરના ચરણવાળો
તે નામનો એક છંદ.

૩ક્તિ સ્ત્રીં કહેવું, શબ્દની શક્તિ.

૩કથ નં નહિ ગાયેલ મંત્રથી સાધ્ય-
સ્તોત્ર, તે નામનો એક યજ્ઞ, ઉચ્ચસાધન-
પ્રાણ.

૩કથપત્ર પું યજ્ઞ.

૩કથપાત્ર પું યજ્ઞમાન-યજ્ઞ કરનાર.

૩કથમૃત પું તે નામનો એક ઋષિ.

૩કથઘર્જન પું સ્તોત્રોદ્ધારા વૃદ્ધિ પમાડવા
યોગ્ય દેવ-છંદ.

૩કથવાહસ્ પું ઉચ્ચધારી બ્રાહ્મણ.

૩કથચંસિન્ પું ઉચ્ચની સ્તુતિ કરનાર
ઋતિવજ્ઞ.

૩કથશસ્ પું ઉપરનો અર્થ.

૩કથશુષ્મ ત્રિં સ્તોત્રાદિ વાક્ય.

૩કથા સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.

૩કથાદિ પું પાણિનીય બ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દસમૂહ.

૩કથાપદ નં ઉચ્ચસાધન એક સ્તોત્ર.

૩કથાત્રી ત્રિં ૩કથવાહસ્ શબ્દ જુઓ.

૩કથાશસ્ત્ર નં ઉચ્ચ નામની ઋષિ અને
શસ્ત્રી.

૩કથિન્ પું ઉચ્ચની સ્તુતિ કરનાર હોતા
વગેરે.

૩કથય ત્રિં ઉચ્ચથી સ્તુતિ કરવા યોગ્ય
દેવ વગેરે, કોઈ એક યજ્ઞ.

૩ક્ષ મ્વાં સકં પરં સેટ્ સિચવું, છાંટવું.
અભિ+ઉદ્ધા હાથે છાંટવું. અવ+આડે હાથે
છાંટવું. આ+ચોતરફ છાંટવું, લગભગ છાં-
ટવું. ઉદ્+ઉપરના ભાગ ઉપરથી છાંટવું-
ઉચ્ચથી છાંટવું. ઉપ+સમીપ છાંટવું. નિષ્+
મંપૂર્ણ રીતે છાંટવું. પરિ+વીરવાના આ-
કારે ચોતરફ છાંટવું. પ્ર+ચક્ષુ હાથે છાં-
ટવું. સમ્+પ્ર+સારી રીતે છાંટવું. વિ+
વિશેષે કરી છાંટવું. અભિ+વિ+સામે વિ-
શેષે કરી છાંટવું. સમ્+સારી રીતે છાંટવું.

૩ક્ષ ત્રિં છાંટનાર, છાંટેલ.

૩ક્ષણ નં છાંટવું.

૩ક્ષતર પું જેને માડાં વગેરેમાં જોડી શ-
કાય તેવી અવસ્થા નથી પ્રાપ્ત થયેલ તેવો
બળદ.

૩ક્ષત્ર પું બળદ, તે નામની એક ઔષધિ.

૩ક્ષન્ ત્રિં છાંટનાર.

૩ક્ષવશ ત્રિં તે નામનો એક યજ્ઞમાન,
બળદને સ્વાધીન.

૩ક્ષિત ત્રિં છાંટેલ.

૩ક્ષિત્ પું બળદ.

૩ક્ષન્ ત્રિં છાંટનાર.

૩ક્ષ મ્વાં પરં સકં સેટ્ જવું.

૩ક્ષ મ્વાં પરં સકં સેટ્ જવું. ડંકલિત.

૩ક્ષર્વલ પું જેમાં પુષ્કળ પાંદડાં આવે
છે તેવું એક જાતનું ઘાસ.

उखल

२४३

उचताल

उखल पु० उपरतो अर्थ.

उखा स्त्री० रांधवानुं पात्र-हांडवी-तपेदी.
उख्य त्रि० हांडवी वगेरेमां सरकारी करैव-
रांधेव.उगण त्रि० जेणे हथीआर उगाम्यां होय
तेवा समुहायवाणुं.उग्र पु० महादेव, वायुनुं स्वर्ष धारणु क-
रनार शिव, सरजवानुं वृक्ष, डेरव देश,
ज्योतिषप्रसिद्ध पांथ कर नक्षत्र, वरुण-
संकर, वायु, ते नामनो अेक असुर.

उग्र न० वज्रनाग जेर.

उग्र त्रि० उत्कट, उग्र, उत्कृष्ट, तीक्ष्ण वी-
र्यवाणुं.

उग्रक त्रि० शरवीर.

उग्रक पु० ते नामनो अेक जतनो नाग.

उग्रकर्मन् त्रि० हिंसक पशु वगेरे, प्राणी-
ज्योनी हिंसा करनार. कर.उग्रकाण्ड पु० ते नामनुं अेक वृक्ष-कारे-
वानुं आउ.उग्रगन्ध पु० यषो, कायकण, लसणु, अ-
र्जक वृक्ष.

उग्रगन्ध न० हींग.

उग्रगन्धा स्त्री० यवानी, वज्र, अजभोद.

उग्रचण्डा स्त्री० ते नामनी अेक देवी, डोर्ल
अेक दुर्गावराणु.उग्रता स्त्री० उग्रपाणुं, अलंकारशास्त्रप्र-
सिद्ध अेक व्यक्तियारी गुणु.

उग्रतारा स्त्री० ताराश्च अेक देवी.

उग्रत्व न० उग्रपाणुं.

उग्रधन्वन् पु० शिव.

उग्रधन्वन् त्रि० शत्रुज्योती असख धनुषवाणुं.

उग्रनासिक त्रि० लांजा नाकवाणुं.

उग्रपुत्र पु० शरवशमां उत्पन्न यथेव, का-
तिकस्यामी, गंभीर ज्ञाशाय.उग्रम्पश्य त्रि० कर दृष्टिवाणुं-वाध वगेरे
प्राणी.

उग्रव्यग्र पु० ते नामनो अेक असुर.

उग्रशेखरा स्त्री० गंगा नदी.

उग्रध्वज पु० रामहर्षणु नामनो स्त पु-
राणी, धृतराष्ट्रनो अेक पुत्र.उग्रसेन पु० धृतराष्ट्रनो अेक पुत्र, कुशवंशी
अेक राजा, यदुवंशी अेक राजा.

उग्रसेनज पु० उग्रसेननो पुत्र-कंस.

उग्रा स्त्री० अजभोद.

उग्रादेव पु० ते नामनो अेक राजर्षि.

उग्रायुध पु० ते नामनो पुशवंशनो अेक
राजा, धृतराष्ट्रनो अेक पुत्र.

उग्रेश शिव.

उङ्कुण पु० मायनावागनो डोडा-जू, भांडक.

उच् दिवा० पर० सक० सेट् अेकत्र थनुं.

उचथ न० श्लेष्म.

उचध्य त्रि० स्तुति करवा योज्य.

उचध्य पु० ते नामनो अेक राजा.

उचित त्रि० योज्य, साध, परिमित.

उचितमन् पु० योज्यता.

उच्च त्रि० उन्नत, उंचुं, राशियकमांनी
कोष्ठ राशि.

उच्चकैम् अव्य० उंचपणुं, उंचुं.

उच्चभुम् त्रि० उंचे अक्षवी दीधेक्षा नेत्र-
वाणुं, उभाडी नाभेक्षा नेत्राणुं.उच्चटा स्त्री० अेक जतनुं वसणु, यलोडी,
यूडासा, लांय आणगी, नामरभोय.उच्चण्ड त्रि० अत्यंत उग्र, अत्यंत कोपी,
उतावणुं, प्रभर-तीक्ष्ण स्पर्शवाणुं.

उच्चण्ड पु० प्रभर-तीक्ष्ण स्पर्श.

उच्चतम त्रि० अत्यंत उंचाभां उंचुं.

उच्चतर त्रि० अत्यंत उंचुं.

उच्चतर पु० नाणीअेरनुं आउ, उंचुं ताडनुं
आउ.

उच्चता स्त्री० उंचपणुं.

उच्चताल न० उंचेथी हाथ नाणी
आपवी ते, उंचुं ताडनुं आउ.

ઉચ્ચત્વ

૨૪૪

ઉચ્છિદ્ધ

ઉચ્ચત્વ નં ઉંચપણું.

ઉચ્ચદેવ પું વાસુદેવ-ત્રિપુલ.

ઉચ્ચન્દ્ર પું રાત્રિનો બાકીનો ભાગ.

ઉચ્ચય પું પુષ્પ વગેરે વીણવાં, સ્ત્રીના ધાધ-
રાની ગાંઠ, મોટો સમુદાય, હાથે વીણેલો
નીવાર-સામો.

ઉચ્ચલ નં મન.

ઉચ્ચલ ત્રિં ચંચળ સ્વભાવવાળું.

ઉચ્ચલિત ત્રિં ચાલવાને તૈયાર થયેલ.

ઉચ્ચલલાટા સ્ત્રીં ઉંચા લલાટવાળી-ફુલ્લ-
ક્ષણ સ્ત્રી.

ઉચ્ચનીચ ત્રિં ઉંચુંનીચું.

ઉચ્ચા અવ્યં ઉચ્ચૈસ્ શબ્દ જુઓ.

ઉચ્ચા સ્ત્રીં ઉંચી સ્ત્રી.

ઉચ્ચાટ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.

ઉચ્ચાટન નં ઉપેડી નાંખવું, પોતાના સ્થાન
ઉપરથી બ્રષ્ટ કરવું, અભિચાર કર્મ, તંત્ર-
શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ઉચ્ચાટન કર્મ.ઉચ્ચાર પું ઉચ્ચારણ, વિષ્ટા, શબ્દ વગેરેનો
જૂદી જૂદી રાશિ તથા નક્ષત્રોમાં સંચાર.ઉચ્ચારણ નં ઉચ્ચાર, શબ્દ વગેરેનું ઉ-
ચ્ચારણ.ઉચ્ચારિત ત્રિં વિષ્ટાનો જેણે ત્યાગ કર્યો
છે તે, જેનું ઉચ્ચારણ થયું છે તેવો કોઈ
અક્ષર વગેરે.ઉચ્ચાર્ણ ત્રિં ઉચ્ચારણ કરવા યોગ્ય અક્ષર
વગેરે.

ઉચ્ચાર્યમાણ ત્રિં ઉચ્ચાર કરાવું.

ઉચ્ચાવચ ત્રિં ઉંચું નીચું-નાનું મોટું-અ-
નેક પ્રકારનું.ઉચ્ચિદ્ગટ પું એક જાતનું માછલું, કોષી
પુરુષ.

ઉચ્ચિદ્ગટ પું ઝેરમાં થનાર એક કીટો.

ઉચ્ચૃદ્ધ પું ધનની ઉપર રહેલો વસ્ત્રનો
ટુકડો.

ઉચ્ચૂલ પું ઉપરનો અર્થ.

ઉચ્ચૈઃશિરસ્ ત્રિં ઉન્નત-ઉંચા મસ્તકવાળું,
અત્યંત મોટું.

ઉચ્ચૈઃશ્રવસ્ ત્રિં ઉંચા કાનવાળું.

ઉચ્ચૈઃશ્રવસ્ પું તે નામનો ધોળારંગનો સાત
મોઢાવાળો ઈન્દ્રનો ઘોડો.ઉચ્ચૈર્ઘૃષ્ટ નં સર્વ કોષ સાંભળી શકે તેવી
ઘોષણા-ઢંઢેરો.ઉચ્ચૈર્ષોષ પું સર્વ કોષ સાંભળી શકે તેવો
શબ્દ, રૂદ્રની એક મૂર્તિ.ઉચ્ચૈસ્ અવ્યં ઉંચાં, ઉન્નત, ઉંચું,
મોટું, ઉંચેના પ્રદેશમાં થયેલ.ઉચ્ચૈસ્તમ ત્રિં અતિ ઉન્નત-ઉંચું ક્ષત
વગેરે.

ઉચ્ચૈસ્તમામ્ અવ્યં અતિશય ઉંચાં.

ઉચ્ચૈસ્તર ત્રિં અત્યંત ઉંચું.

ઉચ્ચૈસ્તરામ્ અવ્યં અત્યંત ઉંચાં.

ઉચ્ચૈઃકારમ્ અવ્યં ઉંચેથી અપ્રિય કહેલું તે,

ઉચ્ચૈઃકૃત્વા અવ્યં ઉપરનો અર્થ.

ઉચ્ચૈઃકૃત્ય અવ્યં ઉપરનો અર્થ.

ઉચ્છ તું ૫૦ સં સેટ્ સમાપ્ત કરવું, ઓ-
ળંગવું.ઉચ્છન્ન ત્રિં લગભગ નાશ પામેલ-ઢંકાઇ
ગયેલ.ઉચ્છલ ત્રિં આધારવિના ચોતરફ ફેલેલ-
ઉછળેલ.

ઉચ્છલ નં ચોતરફ ઉછળવું-ફૂદવું.

ઉચ્છલત્ ત્રિં ઉછળવું, ફૂદવું.

ઉચ્છલન નં ઉછળવું, ઉછળો, ફૂદકો.

ઉચ્છાદન નં આચ્છાદન-ઢાંકણ, સુગંધી
દ્રવ્ય વગેરે દ્વારા શરીર સાફ કરવું તે.ઉચ્છાદ્ય ત્રિં શાસ્ત્રને ઓળંગેલ, શાસ્ત્ર-
વિરૂદ્ધ અધર્મકૃત્ય વગેરે.ઉચ્છાસન ત્રિં શાસન-આસાને ઓળંગ-
નાર-આસાનંગ કરનાર.ઉચ્છિદ્ધ ત્રિં ઉંચી ટોચવાળું, ઉંચી શિ-
ખાવાળું.

उच्छिख

२४६

उच्छ्वसित

उच्छिख पु० उंथी ज्वालावालो अग्नि,
तक्षक नागना कुलभां उत्पन्न थयेसो कोर्छ
नाग.

उच्छिद्धन न० नाकना वायुथी अंदर
रहेसो छे अंदर काढवो-अणयो काढवो.

उच्छित्ति स्त्री० भूजभांथी उभेडी नाभनुं,
अत्यंत भईन करवुं.

उच्छिन्न त्रि० भूजभांथी नाश पमाउव,
भीरी नाभेव.

उच्छिलीन्ध्र न० छत्रिका गुथो, कागडानी
ठोपी-वनरपति.

उच्छिलीन्ध्र त्रि० उगेली कागडानी ठोपीवाणुं.

उच्छिरस् त्रि० उन्नत, माहात्म्य वगेरेथी
उंथा भस्तकवाणुं, भलिमावाणुं.

उच्छिष्ट त्रि० ओहुं, जमतां पाकी रहेव,
तजेव, शौयादि कयां विना जेखे अन्न
आधुं होय ते.

उच्छिष्ट न० भय.

उच्छिष्टगणेश पु० तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध ओक
गणपति.

उच्छिष्टचाण्डालिनी स्त्री० तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध
ओक देवी.

उच्छिष्टभोजन पु० नित्य पांय यम कयां
पछी भोजन करना, देवने अन्नादि अपर्ण
कयां पछी जमनार.

उच्छिष्टभोजिन त्रि० भोजनना जमतां
पाकी रहेहुं ओहुं आनार.

उच्छिष्टमोदन न० भीख.

उच्छिष्ट्य त्रि० पाकी राखवा योग्य अन्न
वगेरे.

उच्छीर्षक न० ओशीकुं, भस्तकप्रदेश.

उच्छीर्षक त्रि० उंथा भस्तकवाणुं, उंथी
शिआवाणुं धान्य वगेरे.

उच्छुष्क त्रि० उंथा प्रदेश उपरथी सुकाव
गयेव, उंथेथी सुकायेव.

उच्छून त्रि० उन्नत, सोअ गयेव, दूलीगयेव.

उच्छून न० होइसो.

उच्छुक्कल त्रि० अंधनविनानुं, नियंतारहित,
प्रतिअंधरहित, उद्धत.

उच्छेत् त्रि० भूजभांथी उभेडी नाभनार,
नाश करना.

उच्छेद पु० भूजभांथी उभेडनुं, नाश पमा-
उनुं, नाश.

उच्छेदकर त्रि० भूजभांथी उभेडी नाभनार.

उच्छेष त्रि० भूजभांथी उभेडी नाभवा-
योग्य, नाश पमाउवा योग्य.

उच्छेषण न० उच्छिष्ट, जमतां पाकी र-
हेव-ओहुं.

उच्छेष्य त्रि० पाकी राखवा योग्य.

उच्छोषण त्रि० संताप उपजवनार, अ-
त्यंत सुकपी नाभनार.

उच्छोषण न० अत्यंत सुकावुं, सारी रति
सुकाव जनुं.

उच्छोषुक त्रि० उंथेथी शोष पायेव-सु-
कायेव, अत्यंत सुकायेव.

उच्छूय पु० उन्नतपाणुं, लीलावतीप्रसिद्ध
उच्च्य द्रव्यांक.

उच्छूयण न० उन्नतपाणुं, उंथाछ.

उच्छूयण त्रि० उत्कृष्ट.

उच्छूय पु० उंथाछ.

उच्छूषण न० उंथेथी संभलावणुं.

उच्छूत त्रि० उन्नत, उंथुं, उंथा प्रदेशने
पायेव, उत्पन्न थयेव, आवेव, वयेव,
त्यजेव.

उच्छ्रुति स्त्री० उंथाछ, उत्कृष्ट, उच्च्य मंज्या.

उच्छूय त्रि० उंथुं.

उच्छ्वसन न० श्वास लेवो, उसकुं लेवुं.

उच्छ्वसित त्रि० विकास पायेव, भीजेव,
जुवेव, रघुरेव

उच्छ्वसित न० प्राण.

उच्छ्वसित त्रि० उच्छ्वास पायेव, आश्वास-
धुमा.

ઉચ્છ્રવાસ પુઠ સંદરનો શ્વાસ, કોઈ આખ્યા-
યિકાનો ભાગ, પ્રાણવાયુનું લાંબી ગતિએ
બહાર જવું, આસ્વાસ.

ઉચ્છ્રવાસિન ત્રિં ઉંચા સ્વાસવાળું, લાંબા
નિશાસાવાળું.

ઉચ્છ્ર તુદાં પરં સકં સેટ્ વીણુનું, ઉચ્છતિ ।

ઉચ્છ્ર તુદાં પરં સકં સેટ્ આંધુનું, સમાપ્ત
કરવું, વિરામ પામવો. ઉચ્છતિ ।

ઉચ્ચયની સ્ત્રીં ઉચ્ચેણુ નગરી.

ઉચ્ચયન્ત પુઠ રૈવત પર્વત-હાથનો ગિર-
નાર.

ઉચ્ચયિની સ્ત્રીં વિક્રમાદિત્યની રાજધાની
નગરી-ઉચ્ચેણુ,

ઉચ્ચાનક પુઠ મારવાડમાં ઉત્તંક મુનિના
આશ્રમ પાસેનો એક પ્રદેશ.

ઉચ્ચાસન નં વધ, મારવું, મારી નાંખવું,
દાર કરવું.

ઉચ્ચિષ્ત ત્રિં સુંધનાર.

ઉચ્ચિતિ સ્ત્રીં ઉત્કૃષ્ટ જય, વિજય સ્થિતિ-
યુક્ત મંત્રકરણક આદુતિ.

ઉચ્ચિહાન ત્રિં ઉંચે જનાર.

ઉચ્ચીચિન્ ત્રિં ભગભગ નાશની અણીએ
આવ્યા પછી ફરી જીવનાર.

ઉચ્ચૃમ્મ પુઠ વિકાસ, ખીલવું, ધૂટવું-પ્રક-
કટ થવું, બગાડવું આવું.

ઉચ્ચૃમ્મ ત્રિં વિકસેલ, ખીલેલું, બગા-
ડાવાળું-બગાડવું ખાનાર.

ઉચ્ચૃમ્મણ નં ઉચ્ચૃમ્મ શબ્દ જુઓ.

ઉચ્ચૃમ્મા સ્ત્રીં ઉપર પ્રમાણે.

ઉચ્ચૃમ્મિત ત્રિં વિકાસ પામેલ, ખીલેલ
બગાડવું ખાધેલ.

ઉચ્ચૃમ્મિત નં ચેષ્ટા, બગાડવું.

ઉચ્ચૈષ પુઠ ઉચ્ચિતિ શબ્દ જુઓ.

ઉચ્ચૈષ ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ.

ઉચ્ચૈષિન્ ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ પામનાર, જય પા-
મનાર.

ઉચ્ચય નં ચદાવેલી દોરીવાળું ધતુપ.

ઉચ્ચલ ત્રિં ઉચ્ચવળ, પ્રદીપ, સ્વચ્છ,
વિકાસ પામેલ.

ઉચ્ચલ નં સોનું.

ઉચ્ચલ પુઠ શૃંગાર રસ.

ઉચ્ચલતા સ્ત્રીં ઉચ્ચવળપાણું.

ઉચ્ચલત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

ઉચ્ચલદત્ત પુઠ ઉણાદિશ્તિનો કર્તા કોઈ
વિદ્વાન.

ઉચ્ચલદત્તીય પુઠ ઉચ્ચલદત્તે કરેલો
અર્થ.

ઉચ્ચલદત્તીયા સ્ત્રીં ઉચ્ચલદત્તે કરેલી
ઉણાદિશ્તિ.

ઉચ્ચલન નં અત્યંત દીપવું-પ્રકાશવું,
સ્વચ્છતા.

ઉચ્ચલિત ત્રિં બળેલ, સળગેલ.

ઉચ્ચ તુદાં પરં સકં સેટ્ ત્યાગ કરવો,
તજવું. પ્રત્યક્ષત ત્યાગ કરવો.

ઉચ્ચ પુઠ ત્યાગ.

ઉચ્ચ ત્રિં ત્યાગ કરનાર.

ઉચ્ચતા સ્ત્રીં ત્યાગીપણું.

ઉચ્ચત્વ નં ઉપર જુઓ.

ઉચ્ચિત ત્રિં ત્યાગેલ, છાડેલ.

ઉચ્ચ તુદાં પં સં સેટ્ વીણુનું.

ઉચ્ચ પુઠ વીણુનું, નિર્વાધ સ્થાનોમાં મા-
ર્ગમાં કે ખેતરોમાં જે સ્થળે નહિ ધણી-
યાવું અત્ર વગેરે પડ્યું હોય તેમાંથી કણે
કણે વીણી લાવવું તે.

ઉચ્ચ નં દુકાન ખેતર વગેરેમાં વેચતાં પડી
ગયેલા નહિ ધણીઆતા અન્નને કણે કણે
વીણી લાવવું તે.

ઉચ્ચન નં વીણવું.

ઉચ્ચશિલ નં ઉચ્ચ નં જુઓ.

ઉચ્ચશીલ નં ઉચ્ચ નં જુઓ.

ઉચ્ચ નં થાસ, પાંદડું.

ઉત્તજ

૨૬૭

ઉત્કર્ષ

ઉત્તજ પુ. નં ધસ કે પાંદડાંથી ખનાવેલી
જુંપડી.

ઉટ્ટે મ્વા. પર. સક. સેટ્ટુ. જુ.નું.

ઉટ્ટ સૌત્રવાતુ પર. અક. સેટ્ટ મંદતિ-
એકદા થયું.

ઉટ્ટુ સ્ત્રી. નં નક્ષત્ર, પાણી.

ઉટ્ટુચક નં નક્ષત્રમંડળ, તારાઓની સ-
મુદાય.

ઉટ્ટુપ પુ. નાનું વહાણ-ત્રાપો, ચંદ્ર.

ઉટ્ટુપતિ પુ. ચંદ્ર, વરુણ દેવ.

ઉટ્ટુપથ પુ. આકાશ.

ઉટ્ટુમ્બર પુ. યજ્ઞના અંગરૂપ એક ઝાડ,
ઉંખરાનું ઝાડ, તાણી.

ઉટ્ટુમ્બર નં એક જાતનો ફેલ.

ઉટ્ટુમ્બરપર્ણી સ્ત્રી. એક જાતનું ઝાડ-દંતી વૃક્ષ.

ઉટ્ટુરાજ પુ. ચંદ્ર.

ઉટ્ટુરાજ પુ. ચંદ્ર.

ઉટ્ટુ સ્ત્રી. વક્ષત્ર, પાણી.

ઉટ્ટુલોમન પુ. તે નામનો એક ઋષિ.

ઉટ્ટુપ પુ. ઉટ્ટુપ શબ્દ જુઓ.

ઉટ્ટુપતિ પુ. ઉટ્ટુપતિ શબ્દ જુઓ.

ઉટ્ટુયન નં પક્ષીઓની ઉંચે ગતિ, ઉડવું.

ઉટ્ટુમર ત્રિ. એક.

ઉટ્ટુમર પુ. એક તંત્ર શાસ્ત્ર.

ઉટ્ટુની નં ઉંચે ઉડવારૂપ પક્ષીઓની એક
ગતિ-ઉડવું.

ઉટ્ટીયમાન ત્રિ. ઉડવું.

ઉટ્ટીશ પુ. મહાદેવ, એક તંત્ર શાસ્ત્ર.

ઉટ્ટ પુ. તે નામનો એક દેશ.

ઉટ્ટ પુ. પાણી, ઓનાઇ ચુલાળ.

ઉળક ત્રિ. ખસેડનાર, દૂર કરનાર.

ઉળાદિ પુ. શાકટાયને કહેલ એક પ્રત્યય-
સમુદાય.

ઉળક પુ. શરીરમાં રહેલો એક મધાશય.

ઉત્ત અવ્ય. પ્રશ્નમાં, વિતર્કમાં, મંશયમાં,
અર્થાત અર્થમાં અને ઉંચે એવા અ-

ર્થમાં વપરાય છે.

ઉત્ત ત્રિ. ઉદય પામેલ.

ઉત્ત અવ્ય. વિકલ્પમાં, સમુચ્ચયમાં, વિન-
કમાં પ્રશ્નમાં અને અર્થાત એવા અ-
ર્થમાં વપરાય છે.

ઉત્ત ત્રિ. પરાવેશ, વણેલ, ચુંથેલ.

ઉત્તક પુ. તે નામનો એક મુનિ.

ઉત્તકુમેષ પુ. ઉત્તક મુનિને માટે ઇશ્વરે
પ્રેરેલો મેષ.

ઉત્તચ્ય પુ. તે નામનો એક ઋષિ.

ઉત્તચ્યાનુજ પુ. જૂદરૂપતિ.

ઉત્તચ્યાનુજન્મન પુ. જૂદરૂપતિ.

ઉત્તચ્યાવરજ પુ. જૂદરૂપતિ.

ઉતાહો અવ્ય. વિકલ્પમાં, પ્રશ્નમાં તથા
વિચારમાં વપરાય છે.

ઉતાહોસ્થિત અવ્ય. ઉપરના અર્થ.

ઉત્ક ત્રિ. ઉંચા મનવાળું, ઉત્કંઠિત, બી-
જમાં મનવાળું.

ઉત્કચ ત્રિ. કેશરહિત, ઉંચા કેશવાળું.

ઉત્કટ પુ. રાત્રી સેલડી, ખાણ, તજ, જેનું
ગંડરથળ ફાટ્યું હોય તેવો હાથી.

ઉત્કટ નં ગુહત્વજ્ઞ-દાક્ષિણી-તજ.

ઉત્કટ ત્રિ. અવિરૂદ્ધ વિષયવાળું, તીવ્ર,
વિગમ-કિલ્લ.

ઉત્કટા સ્ત્રી. એક જાતનો વેલો.

ઉત્કળ પુ. એક રતિઅંધ.

ઉત્કળ ત્રિ. ઉંચી ડોકવાળું.

ઉત્કળતા સ્ત્રી. ઉત્સુકતા, ચિન્તા.

ઉત્કળિત ત્રિ. ઉત્કંઠાવાળું.

ઉત્કળિતા સ્ત્રી. તે નામની એક નાવિકા.

ઉત્કતા સ્ત્રી. ઉત્સુકતા, ગજપીપર.

ઉત્કંઠર ત્રિ. ઉંચી ડોકવાળું.

ઉત્કંઠ્ય પુ. વિષયાભિલાષ વગેરેથી ઉત્પન્ન
થયેલી કંપારી-ધૂળ.

ઉત્કંપ ત્રિ. કંપવું, ધ્રુજવું, કંપાવનાર,
ધ્રુજાવનાર.

ઉત્કમ્પન

૨૪૮

ઉત્કૃષ્ટતા

ઉત્કમ્પન નં ઉત્કમ્પ શબ્દ જુઓ.
 ઉત્કમ્પિન ત્રિં કંપારીવાળું, ધૂળારીવાળું.
 ઉત્કમ્પિન ત્રિં કંપાવે તેવું, ધૂળાવે તેવું.
 ઉત્કર પું અનાગ વગેરેનો દગલો કરવો,
 ફેલાવવું, પહોળું કરવું, ધાસ દૂર કરવું,
 હાથ પગ વગેરે ફેંકવા-પછાડવા, સમૂહ,
 ઉરાડાતી ધૂળ વગેરે, ધૂળ, વગેરે નાખ-
 વાના આધારરૂપ ખાડો વગેરે.
 ઉત્કરાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દસમૂહ.
 ઉત્કરીય ત્રિં ઉત્કરની સમીપ રહેલ પ્રદેશ
 વગેરે.
 ઉત્કર્ણ ત્રિં ઉંચા કરેલા કાનવાળું.
 ઉત્કર્તન નં કાપવું, ઉખેડી નાખવું, ઉ-
 ખેડીને કાપવું.
 ઉત્કર્ષ પું શ્રેષ્ઠતા, ચઢતી, અતિશય, જે
 કાળે જે કરવાનું હોય તેને ખીજે કાળે
 કરવાપાણું, ઉપાડીને ખેંચી કાઢવું.
 ઉત્કર્ષ ત્રિં ઉત્કર્ષના નિમિત્તરૂપ, ઉત્કર્ષ-
 ચઢતીવાળું.
 ઉત્કર્ષક ત્રિં ઉત્કર્ષ પ્રાપ્ત કરી આપનાર,
 ઉપાડીને ખેંચી કાઢનાર.
 ઉત્કર્ષણ નં ઉત્કર્ષ શબ્દ જુઓ, ઉખે-
 ડીને ખેંચી કાઢવું.
 ઉત્કર્ષિત ત્રિં ઉત્કર્ષને પામેલ.
 ઉત્કર્ષિન ત્રિં ઉત્કર્ષવાળું, ઉંચે કરી ખેં-
 ચનાર.
 ઉત્કલ પું તે નામનો એક દેશ, શિકારી,
 બાર ઉંચકનાર, ધુવનો તે નામનો એક
 પુત્ર, તે નામનો એક બ્રાહ્મણ.
 ઉત્કલ ત્રિં બાર વહેનાર.
 ઉત્કલિકા સ્ત્રીં ઉત્કંઠા, કામ વગેરેથી
 ઉત્પન્ન થયેલું સ્મરણ, તરંગ-સમુદ્ર વગે-
 રેનું મોજું, કળી, કીડા-સ્મરત.
 ઉત્કલિકાપ્રાય નં એક પ્રકારનું ગદ્ય.
 ઉત્કલિત ત્રિં ચુથેલ, યુક્ત.

ઉત્કલ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 ઉત્કલણ નં ખેંચવું, ખેડવું.
 ઉત્કા સ્ત્રીં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ નાયિકા.
 ઉત્કાકા સ્ત્રીં દરેક વર્ષે વીઆતી ગાય.
 ઉત્કાકુદ્ ત્રિં ઉંચા તાળવાવાળું.
 ઉત્કાર પું ધાન્ય વગેરે નાખવું, ઉપણવું,
 દગલો કરવો.
 ઉત્કારા સ્ત્રીં ઉત્કાકા શબ્દ જુઓ.
 ઉત્કારિકા સ્ત્રીં વૈદ્યકના સુશ્રુત ગ્રંથમાં
 કહેલ એક જ્ઞાતનું પાત્ર.
 ઉત્કાસ પું તે નામનો એક ઋષિ, એક
 જ્ઞાતનો રોગ.
 ઉત્કાસિકા સ્ત્રીં તે નામનો એક રોગ.
 ઉત્કાસન નં અંદર રહેલા કંઈને ઉપરના
 ભાગમાંથી બહાર કાઢવો-ખળખો કાઢવો.
 ઉત્કિર ત્રિં ઉંચે ફેંકનાર, ઉરાડનાર.
 ઉત્કીર્ણ ત્રિં કાતરેલ, વીધેલ, ઉંચે ફેંકેલ,
 લખેલ.
 ઉત્કીર્તન નં દેવના નામ વગેરેનું ઉંચેથી
 કહેવું.
 ઉત્કીર્તિત ત્રિં ઉંચેથી કહેલ.
 ઉત્કુટ નં ચત્તા સૂવું.
 ઉત્કુણ પું તે નામનો કેશનો કીડો, માંકડ.
 ઉત્કૂટ પું છત્ર.
 ઉત્કૂલ ત્રિં કાંઠાને ઓળંગી ગયેલ, કાંઠે
 પ્રાપ્ત થયેલ.
 ઉત્કૂલિત ત્રિં કાંઠે પહોંચાડેલ.
 ઉત્કૃત્તિ સ્ત્રીં હવીસ અક્ષરના ચરણવાળો
 છંદ.
 ઉત્કૃત્ય ત્રિં કાપવા યોગ્ય.
 ઉત્કૃત્ય અવ્યં કાપીને.
 ઉત્કૃષ્ટ ત્રિં વખાણવા યોગ્ય, ઉત્તમ, ઉ-
 ત્કર્ષવાળું, ખેંચેલ, ખેડેલ ખેતર વગેરે.
 ઉત્કૃષ્ટતમ ત્રિં અતિશય ઉત્કૃષ્ટ.
 ઉત્કૃષ્ટતર ત્રિં અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ.
 ઉત્કૃષ્ટતા સ્ત્રીં ઉત્કૃષ્ટપણું.

ઉત્કૃષ્ટત્વ

૨૪૨

ઉત્તમશાસ્ત્રીય

ઉત્કૃષ્ટત્વ નં ઉત્કૃષ્ટપણું.
 ઉત્કૃષ્ટભૂમિ પું ઉત્તમ પૃથ્વીવાળો દેશ.
 ઉત્કોચ પું ધાંચ, રૂપવત.
 ઉત્કોચક પું ધાંચ લેનાર, ધૌમ્ય ઋષિના
 આશ્રમ પાસે આવેલ એક તીર્થ.
 ઉત્કોચા સ્ત્રીં ધાંચ, રૂપવત.
 ઉત્ક્રમ પું વ્યુત્ક્રમ-વિપરીત ક્રમ, ઉચે
 ગતિ, ઓળંગવું.
 ઉત્ક્રમણ નં ખસવું, નીકળવું, ઉચે જવું,
 ઓળંગવું.
 ઉત્ક્રમણીય ત્રિં ઓળંગવા યોગ્ય, ઉત્ક-
 મણ્યમંધી.
 ઉત્ક્રાન્ત ત્રિં ઓળંગેલ, એક દેહમાંથી
 બીજા દેહમાં ગયેલ, ખસેલ, દૂર થયેલ,
 મરણ પામેલ.
 ઉત્ક્રાન્તિ સ્ત્રીં દેહમાંથી નીકળી જવું,
 ખસી જવું, દૂર થવું, ઉચે જવું, મરવું.
 ઉત્કોશ પું કુરરી પક્ષી-ડીટાડું.
 ઉત્કોશ ત્રિં ઉચ્ચસ્થરે આકંઠ કરનાર-
 ખરાડા પાડનાર.
 ઉત્કોશીય ત્રિં ઉચ્ચસ્થરે આકંઠ કરના-
 રની પાસે રહેલ.
 ઉત્કેચિન ત્રિં ઉપરથી બીનું કરનાર.
 ઉત્કેશ પું ઉપર જનાર વાયુથી થયેલું
 દુઃખ-તે નામનો એક રોગ.
 ઉત્કેશક ત્રિં દુઃખ દેનાર, કષ્ટ આપનાર.
 ઉત્કેશક નં એક જાતનો કોડો.
 ઉત્કેશન નં ઉપર જનાર વાયુથી થયેલ
 દુઃખ, તે નામનો એક રોગ.
 ઉત્ક્રિષ્ઠ ત્રિં ઉચે ફેંકેલ.
 ઉત્ક્રિષ્ઠ પું ધંતુરો.
 ઉત્ક્રિષ્ઠિકા સ્ત્રીં ધંતુરાના આકારનું એક
 કણબૂપણ.
 ઉત્ક્રેષ પું ઉચે ફેંકવું.
 ઉત્ક્રેષ ત્રિં ઉચે ફેંકનાર.
 ઉત્ક્રેષક ત્રિં ઉપરનો અર્થ, લુગડાં વ-

ગેરે ઝુંટવીને ચોરી કરનાર.
 ઉત્ક્રેષણ નં ઉચે ફેંકવું, અનાજ પીસ-
 વાનું એક લાકડું, પંખો, ઉચે જવું.
 ઉત્ક્રચિત ત્રિં ઉચે જડેલ, યુથેલ, રચેલ.
 ઉત્ક્રલા સ્ત્રીં તે નામનું એક સુગંધી દ્રવ્ય.
 ઉત્ક્રાત ત્રિં ઉખેડી નાખેલ, મૂળમાંથી
 ખોદેલ.
 ઉત્ક્રાત નં ખણવું, ખોદવું.
 ઉત્ક્રાતકેલિ પું બળદ વગેરે પોતાનાં
 શીંગડાંથી મારી ઉખેડતાં કીડા કરે છે તે.
 ઉત્ક્રાય અવ્યં ઉખેડીને.
 ઉત્ક્રેદ પું છેદવું, કાપવું.
 ઉત્ત ત્રિં બીની કોષ વસ્તુ વગેરે,
 ઉત્તંસ પું કાનનું કોઈ ધરણું, મસ્તકનો
 અલંકાર-મુકુટ.
 ઉત્તટ ત્રિં કાંઠાને ઓળંગનાર.
 ઉત્તમ ત્રિં અત્યંત તપેલ, સંતાપ પામેલ,
 નહાએલ.
 ઉત્તમ નં અત્યંત તાપ, સંતાપ, સુકાયેલું
 માંસ.
 ઉત્તવ્ય ત્રિં ઉચે સ્તબ્ધ થયેલ, અત્યંત
 સ્તબ્ધ થયેલ, ઉચે ઉભેલ.
 ઉત્તમિત ત્રિં ઉચું કરેલ.
 ઉત્તમ ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ, શ્રેષ્ઠ, છેલ્લું.
 ઉત્તમ પું વિજય, ઉત્તાનપાદ રાગનો પુત્ર
 દ્રુપનો સાવકો ભાઈ, ત્રિયવ્રત રાગનો
 એક પુત્ર.
 ઉત્તમતા સ્ત્રીં ઉત્તમપણું.
 ઉત્તમત્વ નં ઉત્તમપણું.
 ઉત્તમફલિ સ્ત્રીં દૂધેલીનું ઝાડ.
 ઉત્તમર્ણ પું દેવાદાર, કરજદાર.
 ઉત્તમર્ણક પું ઉપરનો અર્થ.
 ઉત્તમશાસ્ત્ર પું ઉત્તમ મોટી કે સાંખી
 શાખાવાળું ઝાડ.
 ઉત્તમશાસ્ત્રીય ત્રિં મોટી શાખાવાળા વૃ-
 ક્ષાની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

ઉત્તમશ્લોક

૨૫૦

ઉત્તરદિગીશ

ઉત્તમશ્લોક પુઁ ઉત્તમ કાવ્ય
 ઉત્તમશ્લોક ત્રિઁ પવિત્ર કીર્તિવાળું.
 ઉત્તમસંગ્રહ પુઁ સારો સંગ્રહ.
 ઉત્તમસ્ ત્રિઁ અંધકારને ઓળંગી જનાર,
 અંધારાની પેલી પાર નીકળનાર.
 ઉત્તમસાહસ પુઁ ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેવામાં
 આવેલો એક દંડ-સભ.
 ઉત્તમસાહસ નઁ ધણું મોટું સાહસ, પ્રા-
 હ્મીની હિંસા વગેરેપ બળથી કરેલું કાર્ય
 કર્મ.
 ઉત્તમસ્ત્રીસંગ્રહણ નઁ પારકી સ્ત્રીસાથે મૈથુન
 કરવા માટે કરેલ છેલ્લો વ્યાપાર-છેલ્લામાં
 છેલ્લું કર્મ.
 ઉત્તમા સ્ત્રીઁ અતિ સંદર સ્ત્રી.
 ઉત્તમાઙ્ગ નઁ મસ્તક.
 ઉત્તમામ્ અવ્યઁ અતિશય ઉત્કર્ષ.
 ઉત્તમામ્ભસ્ નઁ સાંખ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ નવ
 પ્રકારની તુષ્ટિમાંની એક તુષ્ટિ.
 ઉત્તમાવ્ય ત્રિઁ ઉત્તમરૂપ કરેલ.
 ઉત્તમારણી સ્ત્રીઁ હિન્દીવરી શબ્દ જુઓ.
 ઉત્તમૌજસ્ ત્રિઁ આત્યંત તેજસ્વી.
 ઉત્તમૌજસ્ પુઁદશમા મન્યંતરનો અધિપતિ
 મનુનો એક પુત્ર, મુધામન્યુ રાજાનો ભાઈ
 તે નામનો એક રાજા.
 ઉત્તમ્ભ પુઁ અટકવું, પ્રવૃત્તિમાંથી નિવૃત્ત
 થવું, પકડવું-આધાર લેવો.
 ઉત્તમ્ભન નઁ અવલંબન, પકડવું, આધાર
 લેવો, આશ્રય.
 ઉત્તર નઁ તે નામનો એક વ્યવહાર, દેવ
 ભાંગનાર વાક્ય, પૂછેલાનો જવાબ, ૧૨-
 ૨૧-૨૬મું નક્ષત્ર, ન્યાયનો એક અવયવ,
 સામે કહેવું, ઉતરવું, ઓળંગવું, પૂછ્યા
 વિના કહેવું.
 ઉત્તર પુઁ ઉત્તર દિશાની સમાપનો દેશ-
 કાળ, ઉપરનો ભાગ, ડાબો ભાગ, વિષ્ણુ,
 શિવ, રાજાનો પુત્ર.

ઉત્તર ત્રિઁ ઉપર રહેનાર, મુખ્ય, અધિક.
 ઉત્તરકાળ નઁ વાસ્ત્વિક રામાયણનું
 સાતમું કાંડ.
 ઉત્તરકાલ પુઁ અવિષ્કાળ.
 ઉત્તરકુરુ પુઁ નવ ખંડવાળા જંગ્મહીનો
 એક ખંડ.
 ઉત્તરકોશલા સ્ત્રીઁ અયોધ્યા નગરી.
 ઉત્તરક્રિયા સ્ત્રીઁ ઉત્તરકાળનું કર્તવ્ય, મરણ
 પછીની ક્રિયા, મરેલા પાછળ કરવાની ક્રિયા,
 વાર્ષિક પિતૃકૃત્ય.
 ઉત્તરઙ્ગ નઁ બારણાની ઉપર રહેલું લાકડું.
 ઉત્તરઙ્ગ ત્રિઁ ઉછળતા તરંગોવાળું, ઓતરંગ.
 ઉત્તરચ્છદ પુઁ શય્યા ઉપર ઓછાડવાનો
 ઓછાડ.
 ઉત્તરજ્યોતિષ પુઁ પશ્ચિમાં રહેલો એક દેશ.
 ઉત્તરણ નઁ ઉતરવું.
 ઉત્તરત્ ત્રિઁ ઉતરવું.
 ઉત્તરતન્ત્ર નઁ વૈદ્યકના સુશ્રુત ગ્રંથનો એક
 પેટા ગ્રંથ.
 ઉત્તરતમ્ અવ્યઁ ઉત્તર દિશા, ઉત્તરદિશાથી
 ઉત્તરદિશામાં.
 ઉત્તરતસ્ત્ય ત્રિઁ ઉત્તરદિશામાં થનાર.
 ઉત્તરતાર નઁ ઉત્તરતીર.
 ઉત્તરત્ર અવ્યઁ ઉત્તર દિશામાં.
 ઉત્તરત્રસ્ત્ય ત્રિઁ ઉત્તર દિશામાં થનાર.
 ઉત્તરત્રાયક ત્રિઁ પ્રત્યુત્તર આપનાર, પ્ર-
 ત્યુત્તર આપી પોતાનું નિર્દોષપણું કહેનાર.
 ઉત્તરદિકાલ પુઁ જ્યોતિષમાં કહેલ રવિ-
 વારને દિવસે ઉત્તર દિશામાં રહેલ કાળયક.
 ઉત્તરદિકાલ પુઁ કુબેર.
 ઉત્તરદિકાશ પુઁ જ્યોતિષમાં કહેલ ગુરુ-
 વારે ઉત્તર દિશામાં રહેલ પાશયક.
 ઉત્તરદિકશૂલ ત્રિઁ ઉત્તરાશ્વિનુની નક્ષત્રે
 શુધવાર.
 ઉત્તરદિગીશ પુઁ ઉત્તર દિશાનો સ્વામી
 કુબેર.

ઉત્તરવિગ્ધાર

૨૫૧

ઉત્તરાર્ક

ઉત્તરવિગ્ધાર નં ૧-૨-૨૩-૨૪-૨૫-

૨૬-૨૭ સું નક્ષત્ર.

ઉત્તરવિગ્ધલિન પું શુક્ર તથા ચંદ્ર ગ્રહ.

ઉત્તરપક્ષ પુંસિદ્ધાંત પક્ષ, ઉત્તર વિકલ્પ,
કૃત્તિકા પક્ષ.

ઉત્તરપટ પું ઉત્તરીય વસ્ત્ર, ઓઝાડ.

ઉત્તરપથ પું ઉત્તર દિશાનો માર્ગ, અવ્ય-
વહિત-અંતર વગરનો માર્ગ, દેવયાનમાર્ગ.ઉત્તરપશ્ચિમ ત્રિં ઉત્તર દેશમાં હોનાર
મુસાફર.ઉત્તરપદ નં સમાસના છેલ્લા અવયવરૂપ
પદ, પ્રત્યુત્તરરૂપ પદ, સમાસયોગ્ય પદ.ઉત્તરપદિક ત્રિં ઉત્તરપદનું અધ્યયન
કરનાર અથવા ઉત્તરપદને જાણનાર.ઉત્તરપશ્ચિમ પું નૈર્ઋત ખૂણા સંબંધી-
પ્રદેશ.

ઉત્તરપશ્ચિમ ત્રિં નૈર્ઋત ખૂણામાં રહેનાર.

ઉત્તરપશ્ચિમા સ્ત્રીં નૈર્ઋત ખૂણો.

ઉત્તરપાદ પું ચાર પાદવાળા વ્યવહારનો
ખીળો પાદ.

ઉત્તરપુરસ્તાત્ અવ્યં દર્શાન ખૂણો.

ઉત્તરપૂર્વ ત્રિં અત્તાનતાને લીધે ઉત્તર
દિશાને પૂર્વ દિશા માનનાર.ઉત્તરપૂર્વા સ્ત્રીં દર્શાન ખૂણો, ઉત્તર દિશાને
પૂર્વ દિશા માનનારી કોઈ સ્ત્રી.ઉત્તરપલ્લુનો સ્ત્રીં તે નામનું આરમું
નક્ષત્ર.

ઉત્તરપાલ્લુની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ઉત્તરમાદ્રપદ નં તે નામનું છવીસમું
નક્ષત્ર.

ઉત્તરમાદ્રપદા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ઉત્તરમાનસ નં તે નામનું એક તીર્થ,
ગયામાં ઉત્તર દિશામાં આવેલું એક તીર્થ.ઉત્તરમીસાંસા સ્ત્રીં વેદવ્યાસે રચેલ શારી-
રક સૂત્ર નામનો ગ્રંથ.

ઉત્તરરામચરિત નં ભવભૂતિએ રચેલું

એક નાટક.

ઉત્તરવયસ નં વૃદ્ધાવસ્થા.

ઉત્તરવયસ નં વૃદ્ધાવસ્થા.

ઉત્તરવસ્તિ પું વૈદ્યના સુશ્રુત ગ્રંથમાં કહેલ
ચિકિત્સાના અંગરૂપ એક યંત્ર.

ઉત્તરવાદિન ત્રિં ગતિવાદી.

ઉત્તરવેદિ સ્ત્રીં કુરુક્ષેત્રની અંદર આવેલ સ-
મંતપંચક નામનું એક તીર્થ.ઉત્તરશલકુટ પું ઉત્તરશાલક નામના
ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

ઉત્તરશલકુટા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થવાળી સ્ત્રી.

ઉત્તરસકચ્ચન નં સાચળનો ઉત્તર ભાગ.

ઉત્તરસાક્ષિન ત્રિં એક જાતનો સાક્ષી.

ઉત્તરસાધક ત્રિં સહાય કરનાર.

ઉત્તરા અવ્યં ઉત્તર દિશા, ઉત્તર કાળ,
ઉત્તર દેશ.ઉત્તરા સ્ત્રીં ઉત્તર દિશા, વિરાટ રાજાની
કન્યા, મરેલા પાછળ કરાતી ક્રિયા.ઉત્તરાત્ અવ્યં ઉત્તર દિશા, ઉત્તર પ્રદેશ,
ઉત્તર કાળ.

ઉત્તરાત્તાત્ અવ્યં ઉપરના અર્થ.

ઉત્તરાધર ત્રિં ઉચું નીચું-નાનું મોટું-
હલકું-ભારે.ઉત્તરાધિકાર પું વારસામાં મિલકત વગેરે
લેવામાં અનુક્રમે હરકોઈનો હક.ઉત્તરાધિકારિન ત્રિં પાછળનો વારસ,
ઉત્તરાપથ પું ઉત્તર દિશામાં રહેલો માર્ગ,

ઉત્તર દિશામાં આવેલ કોઈ દેશ.

ઉત્તરાપરા સ્ત્રીં વામવ્ય ખૂણો.

ઉત્તરામાસ પું પ્રત્યુત્તર જેવો જાણનો
પ્રત્યુત્તર-પરાત્ર પ્રત્યુત્તર.

ઉત્તરામ્ અવ્યં અતિશય ઉત્કર્ષ.

ઉત્તરાયણ નં સૂર્ય વગેરે ગ્રહોનું ઉત્તર
દિશામાં ગમન.ઉત્તરાર્ક પું કાશીમાં ઉત્તર દિશામાં આવેલ
સૂર્યકુંડ પાસેની સૂર્યની એક મૂર્તિ.

ઉત્તરાર્ધ

૨૬૨

ઉત્તેજન

ઉત્તરાર્ધ પું શરીરનો આગળનો અર્ધો
 ભાગ, હરકોઈનો બાકીનો અર્ધો ભાગ.
 ઉત્તરાશા સ્ત્રીં ઉતર દિશા.
 ઉત્તરાશાઢા સ્ત્રીં ઉતરાશાઢા નક્ષત્ર.
 ઉત્તરાશ્મક ત્રિં ઉતર દિશામાં પ્રસિદ્ધ એક જાતના પથ્થરની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.
 ઉત્તરાશ્મન પું ઉતર દિશામાં પ્રસિદ્ધ એક જાતનો પથ્થર.
 ઉત્તરાષાઢા સ્ત્રીં તે નામનું એક વીસમું નક્ષત્ર.
 ઉત્તરાસઙ્ગ પું ઉત્તરીય વસ્ત્ર, ઉત્તર દિશામાં આસક્તિ.
 ઉત્તરાસદ્ પું ઉતર દિશામાં ભાગ લેવા યોગ્ય યત્નસંબંધી એક જાતનો દેવ.
 ઉત્તરાદ્ધ પું પછીનો દિવસ.
 ઉત્તરાહિ અવ્યં ઉત્તરાવ જુઓ.
 ઉત્તરિક ત્રિં ઉતરવા યોગ્ય નદ વગેરે.
 ઉત્તરિકા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
 ઉત્તરીય નં શરીરના ઉપરના ભાગમાં પહેરવા યોગ્ય વસ્ત્ર.
 ઉત્તરેણ અવ્યં સમીપની ઉતર દિશા, સમીપનો ઉતર દેશ, સમીપનો ઉતર કાળ.
 ઉત્તરેણુસ્ અવ્યં પછીના દિવસે.
 ઉત્તરોત્તર ત્રિં પછી પછીનું.
 ઉત્તરોષ્ઠ પું ઉપરનો હોડ.
 ઉત્તરોષ્ઠ પું ઉપરનો હોડ.
 ઉત્તર્જન નં ઉચેથી તળના-નિરસ્કાર.
 ઉત્તલિત ત્રિં ઉચે ફેંકેલ, ઉચું કરેલ, ઉપાડેલ.
 ઉત્તાન ત્રિં ચતું રહેલ, ઉપર મુખ કરીને રહેલ.
 ઉત્તાનક પું ઉચ્ચઢા શબ્દ જુઓ.
 ઉત્તાનપત્રક પું રાતો એરડો.
 ઉત્તાનપાદ પું ધ્રુવનો પિતા-તે નામનો એક રાગ.

ઉત્તાનપાદ ત્રિં ઉંચા ચતા પગવાળું.
 ઉત્તાનપાદક પું ઉત્તાનપાદ પું જુઓ.
 ઉત્તાનપાદક પું ઉત્તાનપાદ રાગનો પુત્ર-ધ્રુવ.
 ઉત્તાનશય ત્રિં ચતું સુતાર-નાનું બાળક વગેરે.
 ઉત્તાનશીવન ત્રિં ઘણું જ નાનું બાળક, ચતું રહેલ.
 ઉત્તાપ પું ઉષ્ણતા, ગરમી, સંતાપ.
 ઉત્તાર પું ઓકતું, ઓળંગવું, પાર લઈ જવું.
 ઉત્તાર ત્રિં અતિ ઉચો શબ્દ વગેરે.
 ઉત્તારક ત્રિં ઉતારનાર-પાર પહોંચાડનાર
 ઉત્તારણ નં ઉતારવું-પાર પહોંચાડવું.
 ઉત્તારણ પું વિષજી.
 ઉત્તારણ ત્રિં ઉત્તારક શબ્દ જુઓ.
 ઉત્તારિન ત્રિં અપક્વ.
 ઉત્તાર્ય ત્રિં ઓકવા યોગ્ય, ઓળંગવા યોગ્ય, પાર લઈ જવા યોગ્ય.
 ઉત્તાર્ય અવ્યં ઓકીને, ઓળંગીને, પાર લઈ જઈને.
 ઉત્તાલ ત્રિં પ્રતિક્રિત, લેકામાં પ્રતિક્રિયા પામેલ.
 ઉત્તિષ્ઠ ત્રિં ઉડતું.
 ઉત્તિષ્ઠદોમ પું જેમાં બેસા બેસા હોમ કરવાનો ન હોય તેવા કોઈ યત.
 ઉત્તિષ્ઠમાન ત્રિં શક્તિ પામતું, ઉડતું, ઉભા થતું.
 ઉત્તીર્ણ ત્રિં મુક્ત, છૂટું થયેલ, પાર પહોંચેલ, નદી વગેરે તરી ગયેલ, ઉતરેલ.
 ઉત્તુક ત્રિં અતિ ઉન્નત-અત્યંત ઉંચું.
 ઉત્તુક્ષ્ણતા સ્ત્રીં ઉંચાઈ.
 ઉત્તુક્ષ્ણ નં ઉંચાઈ,
 ઉત્તુષ ત્રિં ઉખડી ગયેલા ફેતરાવાળું-શેકેલ શાળ વગેરે.
 ઉત્તેજન નં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

उत्तेजना

२५३

उत्पथ

उत्तेजना स्त्री० प्रेरणा, व्यग्रता करनी, उद्दीपन करवुं, तेज करवुं, तीक्ष्ण करवुं.
 उत्तेजित त्रि० प्रेरित, उद्दीप्त करेज-तेज करेज, तीक्ष्ण करेज.
 उत्तेजित न० प्रेरणा, उद्दीपन-तेज करवुं, तीक्ष्ण करवुं, ते नामनी धोडानी अंक गति.
 उत्तेरित न० ते नामनी धोडानी अंक गति.
 उत्तेरित पु० धोडा.
 उत्तोरण त्रि० जेना दरवाज उंचा होय तेवुं कंध नगर वगेरे, उंचा तोरणवाणुं.
 उत्तोरण पु० न० उंचुं तोरण.
 उत्तोलन न० उंचे कंध जधने तोणवुं, जेणवुं.
 उत्तोलित त्रि० उंचे करेज, उंचे ईंकेज, उपाडेज, उंचुं करीने तोजेज, जेजेज.
 उत्सृक्त त्रि० उंचे ईंकेज, उंचुं करेज, त्याग करेज-तजेज.
 उत्सास पु० अतिशय लय, धबधब त्रास.
 उत्थ त्रि० उंचुं गयेज, उडेज, उत्पन्न थयेज.
 उत्थान न० उंचे जवुं, उडेवुं, उद्यम करेज, उत्पन्न थवुं, उत्साह, पुष्टार्थ, हर्ष, आनंद, रण, युद्ध, राजन्यसिताश्च तंत्र, आंगणुं, सैत्य-हेवालय, उद्य, हलकुं, जगवुं.
 उत्थानैकादशी स्त्री० देव उदी अगीआरश, कार्तिक शुद्धि अगीआरश.
 उत्थापन न० उंचुं करवुं, उठाउवुं, सखाववुं, जगाउवुं, जोडवुं.
 उत्थाप्य त्रि० उंचुं करवा योज्य, उठाउवा योज्य, सखाववा योज्य, जगाउवा योज्य, जोडवा योज्य.
 उत्थाप्य अव्य० उंचुं करीने, उठाडीने, सखावीने, जगाडीने, जोडने.
 उत्थित त्रि० उंचुं थयेज, उडेज, वृद्धि पाभेज, तैयार थयेज, याजेज, जगेज, उ-

त्पन्न थयेज, उद्योगी थयेज.
 उत्थिताङ्गुलि पु० पडोणा करेज आंगणा वाणा दयेणा.
 उत्थिति स्त्री० उडेवुं, उठा थवुं वृद्धि पाभवुं.
 उत्पचनिपचा स्त्री० जेभां 'तु' रांध-सारी रीते रांध' जेम कहेवाभां आवे ते क्रिया.
 उत्पचिष्णु त्रि० रांधवाना स्वभाववाणुं, उपर रदीने पाकवाना स्वभाववाणुं घास-धान्य वगेरे.
 उत्पट पु० वृक्ष वगेरेनी छात्र झाडीने नीक-जेवो रस-मुंद वगेरे.
 उत्पत पु० पडी.
 उत्पत त्रि० उडवाना स्वभाववाणुं-उडनार.
 उत्पतन न० उंचे जवुं, उंचे ईंकेज, उडवुं.
 उत्पतनिपता स्त्री० 'तु' उंचे ज नीचे ज' जेम जेभां कहेवाभां आवे ते क्रिया.
 उत्पताक त्रि० उंचा करेजी पताकावाणुं नगर वगेरे.
 उत्पतित त्रि० उंचे गयेज, उंचे ईंकेज, वृहेज.
 उत्पतितृ त्रि० उंचे जनार, उडनार.
 उत्पतिष्णु त्रि० उंचे जवाना-वृधवाना स्वभाववाणुं.
 उत्पत्ति स्त्री० उंचे जवुं, भीमांसाप्रसिद्ध विधिवार्थ, उत्पन्न थवुं ते.
 उत्पत्तिक्रम पु० जगतने उत्पत्तिक्रम.
 उत्पत्तिमत् त्रि० उत्पत्तिवाणुं.
 उत्पत्तिवाक्य न० भीमांसाप्रसिद्ध कर्मना स्वप्नने जणुवनार विधिवार्थ.
 उत्पत्तिविधि पु० उपरना अर्थ.
 उत्पत्तिव्युत्क्रम पु० उत्पत्तिना क्रमथी विपरीत क्रम.
 उत्पत्य अव्य० उंचे जधने, वृदीने.
 उत्पत्य त्रि० जन्मथीज गांडुं.
 उत्पथ पु० मार्गने जेणगनार, मर्यादा तोडनार, न्याय मार्गना त्याग करना.

ઉત્પન્ન

૨૬૪

ઉત્પુચ્છ

ઉત્પન્ન ત્રિં ઉત્પન્ન થયેલ.

ઉત્પલ નં કાળું કમળ, ચંદ્રવિકાશી કમળ વગેરે.

ઉત્પલ ત્રિં માંસરહિત.

ઉત્પલગન્ધિક નં કાળા કમળ જેવી ગં-ધવાળું ગોશીર્ષ ચંદન-ગોરોચના.

ઉત્પલપત્ર નં કપાળે કાઢવામાં આવતી પીયળ, સ્ત્રીઓના રતનવગેરે ઉપર નખ-ક્ષત, કમળની પાંખડી.

ઉત્પલપત્રક નં કમળની પાંખડીના આ-કારનું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ વાદ-કાપનું એક હથીઆર.

ઉત્પલમેઘક પું વૈદ્યકના સુશ્રુત ગ્રંથમાં કહેલ કર્ણબંધનની એક આકૃતિ.

ઉત્પલશારિવા સ્ત્રીં તે નામનો એક વેલો.

ઉત્પલસારિવા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ઉત્પલષટ્ક નં તે નામનું એક ઔષધ.

ઉત્પલાવતી સ્ત્રીં તે નામની એક આસરા.

ઉત્પલિની સ્ત્રીં કાળાં કમળનો વેલો, કાળાં કમળનો સમૂહ.

ઉત્પલી સ્ત્રીં તુલ્સીપૈટી જુઓ.

ઉત્પલન નં યરનાં પાત્રોનો એક જાતનો સંસ્કાર, ઘી હોમવું, દાન્ય વગેરેને હ-વામાં ઉરાડી ફાંતરાં કાઢવાં.

ઉત્પલય ત્રિં ઉંચે જોનાર, ઉંચા મુખ-વાળું, ઉંચી દૃષ્ટિવાળું.

ઉત્પાટ પું મૂળમાંથી ઉખેડી નાંખવું, મૂ-ળમાંથી નાશ કરવો.

ઉત્પાટન નં મૂળમાંથી ઉખેડી નાંખવું, એક પ્રકારની ત્રણવેદના.

ઉત્પાટક પું મૂળમાંથી ઉખેડી નાખનાર, તે નામનો એક રોગ.

ઉત્પાદિકા સ્ત્રીં મૂળમાંથી ઉખેડી નાખ-નારી સ્ત્રી, ઝાડની નીરસ ઝાડ.

ઉત્પાદિત ત્રિં મૂળમાંથી ઉખેડી નાખેલ.

ઉત્પાત પું ઉંચે જવું, ફૂલવું, અકસ્માત

પૃથ્વીકંપ વગેરે દેવી ઉત્પાત, તે નામનો એક રોગ.

ઉત્પાતક ત્રિં ઉત્પાતજનક, ઉત્પાત ઉત્પન્ન કરનાર, ઉંચે જવાના-ફૂલવાના સ્વભા-વવાળું.

ઉત્પાદ પું ઉત્પત્તિ.

ઉત્પાદ ત્રિં ઉંચા કરેલા પગવાળું.

ઉત્પાદક પું પિતા, આઠ પગવાળું શરલ નામનું એક પશુ.

ઉત્પાદક ત્રિં ઉત્પન્ન કરનાર.

ઉત્પાદન નં ઉત્પન્ન કરવું તે.

ઉત્પાદશય પું ખાળક, દીટોડો પક્ષી.

ઉત્પાદશયન પું દીટોડો પક્ષી.

ઉત્પાદિકા સ્ત્રીં ઉત્પન્ન કરનાર સ્ત્રી, એક જાતનો વેલો.

ઉત્પાદિત ત્રિં ઉત્પન્ન કરેલ.

ઉત્પાદિન ત્રિં ઉત્પત્તિવાળું, ઉત્પન્ન કર-નાર.

ઉત્પાઘ ત્રિં ઉત્પન્ન કરવા યોગ્ય.

ઉત્પાઘ અવ્યં ઉત્પન્ન કરીને.

ઉત્પાલી સ્ત્રીં આરોગ્ય.

ઉત્પાઘ પું ઉત્પન્ન શબ્દ જુઓ.

ઉત્પિચ્છ ત્રિં અત્યંત આકુળ-વ્યાકુળ, ખગલખાટવાળું.

ઉત્પિચ ત્રિં ઉંચું કરીને પીનાર, ઉપાડીને પીનાર.

ઉત્પિષ્ટ ત્રિં ઉપરથી પીએલ, મથી નાખેલ, ઈની નાખેલ.

ઉત્પીઢ ત્રિં સંઘર્ષજીથી પીડા કરનાર, બાધા ઉપભવનાર.

ઉત્પીઢ ત્રિં મથી નાંખનાર, મથન, પીડન.

ઉત્પીઢન નં ઉપરના અર્થ.

ઉત્પીઢયત્ ત્રિં પીડા કરતું, દુઃખ દેતું.

ઉત્પીઢા સ્ત્રીં અત્યંત પીડા-દુઃખ.

ઉત્પુચ્છ નામવાતુ પૂછકું ઉંચું કરવું-ઉઠાવવું.

उत्पुच्छ

२५५

उत्सारक

उत्पुच्छ त्रि० पूछुं उंचुं करनार-उ-
छाणनार.

उत्पुट त्रि० प्रकुट्ट, संकोचायेव नहि ते.

उत्पुटक पु० ते नामनो ऐक रोग.

उत्पुत त्रि० उत्पवन नामना संस्कारथी
संस्कारयुक्त करेव यत्पात्र वगेरे.

उत्पेय त्रि० उपाडीने पीवा योज्य.

उत्प्रभ त्रि० अहार नीकलेली कांतिवाणुं.

उत्प्रभ पु० अग्नि.

उत्प्राशन न० उपाडीने भातुं, उपर धध
जधने भातुं.

उत्प्राप्त पु० उपदास-भस्करि.

उत्प्रेक्षण न० उद्दृष्टावन, चिह्न वगेरे उप-
रथी द्राघ पदार्थने तपासवो ते, उंचे गेवुं.

उत्प्रेक्षा स्त्री० उद्दृष्टावन, ते नामनो ऐक
अर्थावधार.

उत्प्रेक्षित त्रि० उंचे जेनार.

उत्प्लवन न० उंचे दूधतुं, उपर तरतुं, नहि
दूधतुं.

उत्प्लवा स्त्री० नौका-नानी छोडी.

उत्फाल पु० छलंग, दूदका, उपर देवातुं.

उत्फुल्ल त्रि० विकसेल, प्रकुल्ल थयेव, दालेल,
दुलेल, यतुं.

उत्फुल्ल न० स्त्रीजोनी शुभ धन्दिथ-योजि.

उत्स पु० पर्वत वगेरेमांथी जस्ता पाणीने
पडवातुं स्थान, पाणीनो प्रवाह.

उत्सकथ त्रि० उंची साथजोवाणुं.

उत्सङ्ग पु० मध्यभाग, जोजो, उपरनो भाग,
संन्यासी, उपरथी संसर्ग.

उत्सङ्गादि पु० पाणिनीय व्याकरणमां कहेल
ऐक शब्दसमूह.

उत्सङ्गिन् त्रि० उंचे-उपर संसर्गवाणुं.

उत्सङ्गित त्रि० संसर्गयुक्त करेल.

उत्सङ्गन न० उपरथी योजतुं, उंचे देकतुं.

उत्सत्ति स्त्री० उच्छेद, उमेडी नाभेव, नाश.

उत्सधि पु० जणना प्रवाहवाणो दूवो वगेरे.

उत्सन्न त्रि० उच्छेद पाभेव, मूणमांथी
उमेडी गयेव, नाश पाभेव.

उत्सर्ग पु० सामान्य विधान, सामान्य शास्त्र,
अपानवायुनो व्यापार, त्याग, दान, वार्षिक
वेदपाठनी समाप्ति.

उत्सर्गिन् त्रि० उत्सर्गवाणुं, त्यागवाणुं,
दानवाणुं-दानी.

उत्सर्जन न० दान, त्याग, छ भडीने कर-
वानी वैदिक शोकनी ऐक क्रिया.

उत्सर्पण न० छोडीने आगज जतुं, ओण-
गतुं, भसतुं.

उत्सर्पिन् त्रि० उडवाना स्वभाववाणुं, ओ-
णजनार, भसनार.

उत्सर्पिणी स्त्री० अतिशय, ऐक गतनी
काजगति, उंचे जवाना स्वभाववाणी.

उत्सर्ख्या स्त्री० ऋतुमती छोड गलधारणुने
योज्य अवस्था पाभेवी गाय.

उत्सव पु० आनंदजनक व्यापार, विवाद
वगेरे उत्सव.

उत्सवसंकेत पु० मैथुनादि भाटे स्नेह-
पूर्वक अन्यान्यनो द्राघ ऐकान्त स्थणे
भगवानो स्त्रीपुरुषनो संकेत.

उत्सवसंकेत पु० बहु० पश्चिममां आवेव
ते नामनी ऐक अनुप्यजति.

उत्सादन न० भसेडी नाभतुं, उछाणी
नाभतुं, नाश करवो.

उत्सादनीय त्रि० भसेडवा योज्य, उमेडी
नाभवा योज्य, नाश पमाडवा योज्य.

उत्सादि पु० पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध ऐक
शब्दसमूह.

उत्सादित त्रि० भसेडेल, उमेडी नाभेव,
नाश पमाडेल.

उत्सारक पु० दारपाव.

उत्सारक त्रि० भसेडनार, दूर करनार.

उत्सारण

२५३

उदकीर्ण

उत्सारण न० भसेयुं, दूर करवुं, स्थाना-
न्तर करवुं.

उत्सारित त्रि० दूर करेय, भसेडेय, यत्रा-
वेय.

उत्साह पु० उत्साह, उद्यम, अभ्यवसाय,
निश्चय, कर्तव्य कामां अतिस्थिर प्रयत्न,
राज्यभोगो अथ गुण, साहित्यप्रसिद्धि
स्थापि लाय.

उत्साहक त्रि० उत्साहवाणुं.

उत्साहन न० उत्साह उत्पन्न करवो.

उत्साहवत् त्रि० उत्साहवाणुं.

उत्साहवर्द्धन न० उत्साहको वधारे.

उत्साहवर्द्धन पु० वीर रस.

उत्साहशक्ति स्त्री० राज्यभोगा पराक्रमं
कारण अथ ज्ञानं यण, उत्साहशक्ति.

उत्साहिन् त्रि० उत्साहवाणुं.

उत्सिक्त त्रि० वधारे, अतिशय, वृद्धिपुञ्ज,
वृद्धि, गर्विष्ठ.

उत्सिक्तमान त्रि० वृद्धि प्राप्तुं, वधत्तुं.

उत्सुक त्रि० उत्कंठावाणुं, धृष्टित वस्तु
भेद्यमाने भाटे काणक्षेपने नहि सङ्ग
करनार.

उत्सुकता स्त्री० उत्सुकपणुं

उत्सुकत्व न० उपरतो अर्थ.

उत्सृज त्रि० निक्षिप्तने भोगांगी गयेय,
सूत्रविश्ल, शास्त्रावाविश्ल.

उत्सृज पु० सायंकाण.

उत्सृज्य अव्य० छोडीने, त्याग करीने

उत्सृज्य त्रि० त्याग करवा येय.

उत्सृष्ट त्रि० छोडेय. त्याग करेय, आपेय.

उत्सृष्ट पु० अहो.

उत्सेक पु० गर्व, अलिमान, वधारे, अहो
कादीने छांटवुं.

उत्सेकिन त्रि० अत्यंत धणुं, गर्विष्ठ, य-
क्ष्तीवाणुं.

उत्सेचन न० आधारने भोगांगीने दृढवुं.

उत्सेध पु० शरीर, उन्नति, यक्ष्ती.

उत्सेध त्रि० उभुं.

उत्स्वन पु० उभो शब्द.

उत्स्वन त्रि० उभो शब्दवाणुं.

उत्स्वप्न त्रि० स्वप्नमां ज्ञेयेना पदार्थो
स्पष्ट वाणीथी व्यवहार करनार.

उद् अव्य० प्रकाशमां, विभागमां, बालमां,
उभे भेदा अर्थमां, उत्कर्षमां, प्रयत्नतामां,
आश्चर्यमां, शक्तिमां, सुभ्यपणुमां,
अधनमां, अभावमां, मोक्षमां अने पर-
अहो भेदा अर्थमां वपराय छे.

उद न० पाणी.

उदक न० पाणी, पाणीथी जनी शक्ति तेनुं
तर्पणुं.

उदककृच्छ्र पु० ते नामनुं अथ व्रत.

उदकक्रिया स्त्री० जणथी शास्त्रोक्त क्रिया
करवी-तर्पणुं करवुं.

उदकचर त्रि० जलसर प्राणी.

उदकचारिन् त्रि० जलसर.

उदकपरीक्षा स्त्री० विवाद वजरेमां सोगंड
आवा ते.

उदकम् अव्य० बीजं, बीजवतुं, पलाणुं.

उदककृत्य अव्य० बीजनीने, पलाणीने.

उदककृत्वा अव्य० उपरतो अर्थ.

उदकमेह पु० अथ जलतो प्रमेहको रोग.

उदकाल त्रि० पाणीवाणुं.

उदकिल त्रि० पाणीवाणुं.

उदकवत् त्रि० उपरतो अर्थ.

उदकशुद्ध त्रि० न्हायेय, पाणीना स्पृशंथी
शुद्ध थयेय.

उदकवट्पल न० आयुर्वेद प्रसिद्ध ते नामनुं
अथ धी.

उदकान्त पु० पाणी सुधी.

उदकीय नामधातु पोताने भाटे पाणी
धृष्टवुं.

उदकीर्ण पु० मोहं करंय वक्ष.

उदकीर्य

२५७

उदपात्र

उदकीर्य पु० उपरतो अर्थ.
 उदकुम्भ पु० पाणीनो धडा.
 उदकेचर त्रि० माछकां वगेरे जलचर.
 उदकोदर न० जलोदर रोग.
 उदक्त त्रि० कृता वगेरेमांथी अहार काटेन
 जण वगेरे.
 उदकप्रवण त्रि० अनुक्रमे दक्षिण तरङ्ग
 उत्तर तरङ्ग नीसुं, उत्तर मार्गनी गतिमां
 करणुप.
 उदक्य त्रि० पाणीने योग्य जगेर वगेरे,
 अपवित्र.
 उदक्या स्त्री० ऋतुमती-रजस्वाला स्त्री.
 उदगत्रि पु० हिमालय पर्वत.
 उदगयन न० उत्तरायण-माघमासशी ७
 महिना.
 उदग्दश न० उत्तर तरङ्ग छेडावाणुं वस्त्र.
 उदग्भूम त्रि० उत्कृष्ट भूमिवाणो देश वगेरे.
 उदग्र त्रि० उंचुं, उन्नत, वृद्धि पामेव,
 उद्धत.
 उदग्रदत्त त्रि० उंचा हांतवाणुं.
 उदग्राभ पु० मेघ.
 उदग्राभ त्रि० महातेजस्वी.
 उदङ् अन्य० उत्तर दिशा-देश-काण.
 उदङ्ग पु० आमडांनुं धी वगेरेनुं पात्र, सांडसी,
 भीपीथो, ते नामनो अेक ऋषि.
 उदङ्मुख त्रि० उत्तर तरङ्ग मुखवाणुं.
 उदचमस पु० अमस नामना यज्ञपात्र जेनुं
 पाणी राखवाणुं अेक पात्र.
 उदच् त्रि० उपर गयेव, उत्तर तरङ्गनो
 प्रदेश वगेरे, पट्टी, उत्तर काण.
 उदच् अन्य० उत्तर दिशा, उत्तर देश, उत्तर
 काण.
 उदज पु० पशुप्रेरक्षु, पशुने हांकुं.
 उदजिन त्रि० आमडा वगरनुं, आमडानो
 त्याग करना.
 उदज्ञ पु० ते नामनो अेक ऋषि.

उदञ्च त्रि० उदच् शब्द जुओ.
 उदञ्चन न० हांकणुं, उंचे ईंकुं, उंचे जनुं.
 उदञ्चन त्रि० उंचे ईंकनार, उंचे जनार.
 उदञ्जित त्रि० पूजेव, उंचे गयेव, उंचे
 ईकेव.
 उदञ्जु त्रि० उंचे जवाना स्वभाववाणुं.
 उदण्ड त्रि० प्रचंड, उग्र.
 उदण्डपाल पु० माछां, साप.
 उदघा स्त्री० अेक जतनी डीडी.
 उदधान पु० मेघ, धडा.
 उदधि पु० समुद्र, मेघ, धडा.
 उदधिक्रम त्रि० अघासी वगेरे.
 उदधिक्रा त्रि० समुद्रने ओगंगी जनार-
 वडी जनार.
 उदधितनय पु० चंद्र.
 उदधितनया स्त्री० लक्ष्मी देवी.
 उदधिमल पु० समुद्रनुं शीशु-समर शीशु.
 उदधिमेलला स्त्री० पृथ्वी, पृथ्वीनो गोत्रो.
 उदधिसुत पु० चंद्र.
 उदधिसुता स्त्री० लक्ष्मी देवी.
 उदन् न० पाणी.
 उदन्त त्रि० रसोष्ठमांथी परवारैव.
 उदन्त पु० वार्ता, वृत्तांत, कुशलता वगेरेनुं
 कथन.
 उदन्तक पु० उपरतो अर्थ.
 उदन्तिका स्त्री० तृप्ति.
 उदन्त्य नामवातु अति तृप्त्यापूर्वक ज-
 णनी धर्या करवी.
 उदन्त्य त्रि० पाणीसंभंधी.
 उदन्त्या स्त्री० अतिशय तृप्ता-तरस, पाणी
 पीयानी धर्या.
 उदन्त्यु त्रि० पाणी पीयानी धर्यावाणुं.
 उदन्वत् पु० समुद्र.
 उदन्वत् त्रि० पाणीवाणुं.
 उदप् सौत्रधातु आधात-अथधातुं, डोडकुं.
 उदपात्र न० पाणीथी भरैलुं पात्र.

ઉદ્વાન

૨૫૮

ઉદ્દસન

ઉદ્વાન નં દોર વગેરેને પાણી પીવાનો હવાડો.

ઉદ્વેશ પું પાણી નાખી જે વટાય પી-સાય તે.

ઉદ્દમાન પું એક જાતનું માપ.

ઉદ્વ્ય પું નરો, કાયદો, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ રાશિના ઉદ્વચ્ચ લક્ષ, પૂર્વદિશામાં આવેલો ઉદ્વાચ્ચ પર્વત, પ્રથમ દર્શન-યોગ્ય થવું, શુદ્ધિ, ચઢતી, ઉત્પત્તિ, ઉમવું, સૂર્યાદિનો ઉદ્વ્ય.

ઉદ્વ્યગામિની સ્ત્રીં સૂર્યોદયને અનુસરનારી તિથિ.

ઉદ્વ્યગિરિ પું સૂર્યને ઉદ્વ્ય પામવાને રથાને પર્વત જેવો પૃથ્વીનો ઢોળો, ઉદ્વાચ્ચ, પૂર્વાચ્ચ.

ઉદ્વ્યન નં ઉદ્વ્ય પામવો તે.

ઉદ્વ્યન પું અગત્ય મુનિ, અવંતીનો એક રાગ વત્સરાજ, કુસુમાંજલિ મંથનો કરનાર.

ઉદ્વ્યનીય પું અતિરાત્ર નામનો યાગ-ચર.

ઉદ્વ્યનીયા સ્ત્રીં સમાપ્તિ નિમિત્તે કરવામાં આવતી એક ઇષ્ટિ-યાગ.

ઉદ્વ્યવેલા સ્ત્રીં સૂર્યોદય કાળ, અરુણોદય કાળ, ઉત્પત્તિ-ચઢતીનો સમય.

ઉદ્વાન્તર નં ગ્રહોના ઉદ્વચ્ચાન માટેનો એક સંસ્કાર.

ઉદ્વાસ્તસૂત્ર નં જ્યોતિષશાસ્ત્રીઓએ અમુક સ્થળે આપેલું એક સૂત્ર-તાંત્રણો.

ઉદ્વચિન્ન ત્રિં ઉદ્વચાળું, ચઢતીવાળું.

ઉદર નં પું ઉદર, પેટ, મધ્યભાગ.

ઉદર ત્રિં અદ્ય, થોડું.

ઉદરગ્રન્થિ પું શુભરોગ-અરોગનો રોગ.

ઉદરગ્રાણ નં કમરખંધ, કમરપટ્ટો.

ઉદરથિ પું સમુદ્ર.

ઉદરપિશાચ પું સર્વનું અન્ન ખાનાર, સર્વલક્ષક.

ઉદરપૂરમ્ અઘ્યં પૂરવું પેટ ભરીને.

ઉદરમ્ભરિ ત્રિં પેટભર, એકલપેટું.

ઉદરરોગ પું પેટનો કોઇ રોગ.

ઉદરવત્ ત્રિં મોટા પેટવાળું, શંદાવાળું.

ઉદરવ્યાધિ પું પેટનો રોગ.

ઉદરશય ત્રિં પેટમાં રહેનાર, ગર્ભાશયમાં રહેનાર.

ઉદરશાણ્ડિત્ય પું તે નામનો એક ઋષિ.

ઉદરાધમાન નં પેટનો એક રોગ-આક્રેશ.

ઉદરામય પું પેટનો રોગ-મંથ્રહણી રોગ.

ઉદરાવર્ત પું નાભિ, કુટી.

ઉદરિણી સ્ત્રીં ગર્ભિણી સ્ત્રી.

ઉદરિન્ન ત્રિં મોટા પેટવાળું.

ઉદરિલ ત્રિં મોટા પેટવાળું, શંદાળું.

ઉદર્ક પું ઉત્તરકાળ, પરિણામ, ભાવી ફળવાળું શુભાશુભ કર્મ.

ઉદર્ચિસ્ પું ઉંચી જ્વાળાવાળો અગ્નિ, કામ-દેવ, શિવ.

ઉદર્ચિસ્ પું નં ઉંચી જ્વાળા.

ઉદર્ચિસ્ ત્રિં ઉંચી જ્વાળાવાળું.

ઉદર્હ પું એક જાતનો રોગ.

ઉદર્ય ત્રિં પેટમાં થનાર.

ઉદલાઘનિક ત્રિં શાક વગેરે.

ઉદ્વસિત નં ધર.

ઉદ્વાપ પું માત્ર જળથી શ્રાદ્ધ કરનાર, તર્પણ કરનાર.

ઉદ્વાસ પું વ્રતને માટે જળમાં વાસ.

ઉદ્વાહ પું મેધ.

ઉદ્વાહ ત્રિં પાણી લઈ જનાર.

ઉદ્વાહક પું મેધ.

ઉદ્વાહક ત્રિં પાણી લઈ જનાર.

ઉદ્દશરાઘ પાણીથી ભરેલું સરાવડું-કોડીયું.

ઉદ્દશુદ્ધિ સ્ત્રીં પાણીને શુદ્ધિ.

ઉદ્દશુ ત્રિં આંખમાં આવેલા આંસુવાળું.

ઉદ્દશ્વિન્ન નં હાશ.

ઉદ્દસન નં ખસેડવું, ઉંચે ફેંકવું, દૂર કરવું, રદ કરવું.

ઉદ્દેશ્યાન

૨૫૨

ઉદુત્ય

ઉદ્દેશ્યાન નં પાણીનું સ્થાન, પાણીથી ભી-
જવેલું સ્થાન.

ઉદ્દહરણ પું થશે.

ઉદ્દહાર ત્રિં પાણી લઇ જનાર.

ઉદ્દહાર પું પાણી લઈ જવું.

ઉદાજ પું પથુએને હાંકનાર, પથુને હાંકવું.

ઉદાત્ત પું ઉચ્ચ સ્થરે ઉચ્ચારેલ સ્વર, ઉ-
દાત્ત સ્વરવાળું, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ નાયક,
દાન, એક વાદિત્ર, એક અશ્વકાર.

ઉદાત્ત ત્રિં મોટું, સમર્થ, દાતા.

ઉદાત્તરાષ્વ નં તે નામનું એક નાટક.

ઉદાન પું બિધ્યગતિવાળો વાયુ-આડકાર
કરાવે છે તે વાયુ.

ઉદાપુ પું જરાસંધનો પૌત્ર એક ક્ષત્રિય.

ઉદાર ત્રિં દાતા, મોટું, સરળ, ચતુર,
ગંભીર, કુશળ, અસાધારણ.

ઉદારચેતસ્ ત્રિં ઉદાર મનવાળું, મોટા
મનવાળું.

ઉદારતા સ્ત્રીં ઉદારપણું.

ઉદારત્વ નં ઉદારપણું.

ઉદારથિ ત્રિં ઉચે આવનાર.

ઉદારથી ત્રિં ઉદાર બુદ્ધિવાળું, ઉત્કૃષ્ટ
બુદ્ધિવાળું.

ઉદારધી પું વિષય.

ઉદારધી સ્ત્રીં ઉદાર-ઉત્કૃષ્ટ એવી બુદ્ધિ.

ઉદાવત્સર પું ઉત્તર શબ્દ જુઓ.

ઉદાવર્ત પું એક જાતનો રોગ.

ઉદાવર્તી સ્ત્રીં એક જાતનો યોનિરોગ.

ઉદાવસુ પું નિમિત્તસનો એક રાજા.

ઉદાસ પું ઉચે ફેંકવું, ખસેડવું, દૂર ક-
રવું, ઉપેક્ષા-દરકાર નહિ કરવી.

ઉદાસીન ત્રિં મધ્યસ્થ, તટસ્થ, એક રાજા,
ઉપેક્ષા કરનાર.

ઉદાસ્થિત પું દ્વારપાળ, અનુચર, ગૂંઘ્યાર,
છૂપી પોલીસ, અધ્યક્ષ.

ઉદાહરણ નં દર્શાવ, દાખલો, કહેવું,

એક જાતનું વાક્ય.

ઉદાહાર પું ઉપરના અર્થ.

ઉદાહત ત્રિં દાખલા તરીકે ચૂકેલ, દર્શાવ
આપેલ, કહેલ.

ઉદિત ત્રિં સમૃદ્ધિ પામેલ, કહેલ, ઉઠેલ,
ઉદય પામેલ, ઉગેલ, સંપૂર્ણ ઉદય પા-
મેલ, વૃદ્ધિ પામેલ.

ઉદિત નં કહેવું, રાશિના ઉદયસ્પ લગ્ન,
ઉદયને પામેલી રાશિ, તે નામનું એક
સુગંધી દ્રવ્ય.

ઉદિતોદિત પું શાસ્ત્ર.

ઉદિતિ સ્ત્રીં ઉદય પામવો, ઉગવું.

ઉદીક્ષણ નં ઉચે જોવું, કલ્પના કરવી,
વીચાર કરવો.

ઉદીક્ષ્ય અવ્યં ઉચે જોઈને, કલ્પના કરીને,
વિચાર કરીને.

ઉદીક્ષ્ય ત્રિં ઉચે જોવા યોગ્ય, વિચાર
કરવા યોગ્ય.

ઉદીચી સ્ત્રીં ઉત્તર દિશા.

ઉદીચીન ત્રિં ઉત્તર દિશામાં થનાર, ઉત્તર
દિશા-દેશ-કાળમાં થનાર.

ઉદીચ્ય ત્રિં ઉત્તર દિશા-દેશ-કાળમાં થ-
નાર, કર્મની સમાપ્તિ વેળા કરવાનું કર્મ.

ઉદીચ્ય નં સુગંધી વાળો-ખસ.

ઉદીચ્યવૃત્તિ સ્ત્રીં તે નામનો એક વૈના-
લીય છંદ.

ઉદીપ ત્રિં ગયેલા જળવાળો દેશ પગેરે.

ઉદીરણ નં ઉચ્ચારણ, કથન, પ્રેરણા.

ઉદીરણા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ઉદીરિત ત્રિં ઉચ્ચારેલ, કહેલ, વધેલ,
પ્રેરણા કરેલ.

ઉદીરિત નં ઉદીરણ શબ્દ જુઓ.

ઉદીર્ણ ત્રિં ઉદય પામેલ, મોટું, વૃદ્ધિ પા-
મેલ, વધેલ.

ઉદીર્ણ પું વિષય.

ઉદુત્ય નં સૂર્યોપસ્થાન મારેલો મંત્ર.

ઉદુમ્બર

૨૬૦

ઉદ્ઘટ્ટના

ઉદુમ્બર પુઁ ઉંખરાનું ઝાડ, સાઞ્વદેશનો એક ભાગ.

ઉદુમ્બર નઁ દેહલી-ડેલું, નપુંસક, એક જાતનો ફાદ, તાંબુ.

ઉદુમ્બરકુમિ પુઁ ઉંખરાનો કીડો.

ઉદુમ્બરદલા સ્ત્રીઁ દંતી વૃક્ષ-એક ઝાડ.

ઉદુમ્બરપર્ણી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.

ઉદુમ્બરમશક પુઁ મોટો મચ્છર.

ઉદુમ્બરાવતી સ્ત્રીઁ તે નામની એક નદી.

ઉદુમ્બલ પુઁ ઉદુમ્બર પુઁ શબ્દ જુઓ.

ઉદુમ્બલ ત્રિઁ અત્યંત ખળવાન, વિશાળ ખળવાળું.

ઉદુમ્બલ નઁ ખાંડણીઓ, ગુગળ.

ઉદુમ્બલ પુઁ શરીરનો ફાદ સાંધો.

ઉદ્દ ત્રિઁ વહન કરેલ, ધારણ કરેલ, પર-લેલ, સ્થૂલ-મોટું.

ઉદ્દા સ્ત્રીઁ પાંણેલી સ્ત્રી.

ઉદ્દચ્ સ્ત્રીઁ ઉત્કૃષ્ટ ઋત્યા, ઉદય.

ઉદ્દેજય ત્રિઁ ઉદ્દેગકારક, કંટાળો આપનાર.

ઉદ્દોદન પુઁ માત્ર જળમાં રાંધેલા ચોખા.

ઉદ્દત ત્રિઁ ઉદય પામેલ, ઉત્પન્ન થયેલ, ઉંચે ગયેલ, ઓઢેલ.

ઉદ્દતશૂઙ્ગ પુઁ જ્ઞેને શીંગડાં નીકળવાની અવસ્થા પ્રાપ્ત થયેલી હોય તેજુ પશુ.

ઉદ્દતિ સ્ત્રીઁ ઉદય, ઉંચે જવું, ઉત્પન્ન થવું.

ઉદ્દંધિ ત્રિઁ ઉત્કૃષ્ટ ગંધવાળું, ઉત્કટ ગંધવાળું.

ઉદ્દમ પુઁ ઉદય, ઉંચે ગમન, ઉત્પત્તિ, ઉત્પત્તિ.

ઉદ્દમન નઁ ઉપરનો અર્થ.

ઉદ્દતા સ્ત્રીઁ તે નામનો એક જંદ.

ઉદ્દમનીય નઁ ધોયેલાં બે વસ્ત્ર.

ઉદ્દમનીય ત્રિઁ ઉંચે જવા યોગ્ય.

ઉદ્દાદ નઁ અત્યંત, અતિશય.

ઉદ્દાદ ત્રિઁ અતિશયવાળું.

ઉદ્દાનૃ પુઁ સામવેદનું ગાન કરનાર સોળ

ઋત્યિજ્ઞેમાનો એક ઋત્યિજ્ઞ.

ઉદ્દાર પુઁ ઓઢવું, બહાર કાઢવું, ઓઢકાર.

ઉદ્દારશોધન પુઁ કાળી છરી.

ઉદ્દારિન્ ત્રિઁ ઓઢનાર, બહાર કાઢનાર, ઓઢકાર ખાનાર.

ઉદ્દારિણ નઁ ઉદ્દાર શબ્દ જુઓ.

ઉદ્દીત નઁ ઉંચે ગાન.

ઉદ્દીત ત્રિઁ ઉંચેથી ગાયેલ.

ઉદ્દીતિ સ્ત્રીઁ ઉંચે ગાવું, તે નામનું એક માત્રા વૃત્ત છંદ.

ઉદ્દીય પુઁ સામગાનનો એક અવયવ-સામવેદનો એક ભાગ.

ઉદ્દોર્ણ ત્રિઁ ઓઢેલ, બહાર કાઢેલ.

ઉદ્દર્શ ત્રિઁ ઉંચું કરેલ, ઉગામેલ.

ઉદ્દગ્રથિત ત્રિઁ ઉંચું કરી યુથેલ, યુથેલ.

ઉદ્દગ્રન્થ ત્રિઁ છૂટું, અંધનથી મુક્ત થયેલ.

ઉદ્દગ્રન્થ પુઁ મકતું, છોડવું.

ઉદ્દગ્રમણ નઁ ઉંચું કરીને પકડવું, લેવું, ઉંચું લઈ જઈને આપવું.

ઉદ્દગ્રહણ નઁ ઉપરના અર્થ.

ઉદ્દગ્રામ પુઁ ઉંચું કરીને ગ્રહણ કરવું, લેવું, પકડવું, ઉંચે લઈ જઈને આપવું.

ઉદ્દગ્રાહ પુઁ ઉપરનો અર્થ, એક જાતનો વાદ.

ઉદ્દગ્રાહનિકા સ્ત્રીઁ નીચેનો શબ્દ જુઓ.

ઉદ્દગ્રાહિણી સ્ત્રીઁ પાશ, પાસલો.

ઉદ્દગ્રાહિત ત્રિઁ સ્થાપેલ, મૂકેલ, બહાર કાઢેલ, ગ્રહણ કરાવેલ, ખાત્રી કરાવેલ, વિશ્વાસ પમાડેલ.

ઉદ્દગ્રાહિન્ ત્રિઁ ગ્રહણ કરનાર, ઉંચે લઈ જઈને આપનાર.

ઉદ્દય પુઁ હસ્તપુટ, અગ્નિ, શરીરમાનો વાયુ, પ્રશંસા, પ્રશંસાપાત્ર.

ઉદ્દયટ્ટન નઁ ઉદ્દયર્થણપૂર્વક ચલાવવું-હલાવવું.

ઉદ્દયટ્ટના સ્ત્રીઁ ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ધવન

૨૬૧

ઉદ્દશતમ્

ઉદ્ધવન પુઠ્ઠ લાકડા ઉર લાકડું મૂકી
કપાય છે તેમાં નીચેનું લાકડું.

ઉદ્ધવર્ષણ પુઠ્ઠ ધસવું, ખંજોરવું, ખણવું.

ઉદ્ધવર્ષણ નઠ ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ધવસ નઠ માંસ.

ઉદ્ધવાટ્ટ પુઠ્ઠ પોલીસ ચોકીનું મકાન, ચો-
કીદાર.

ઉદ્ધવાટક પુઠ્ઠ નઠ કુવામાંથી પાણી ખેંચ-
વાનું યંત્ર.

ઉદ્ધવાટક ત્રિઠ્ઠ ઉધાડનાર.

ઉદ્ધવાટન નઠ ઉધાડવું, ઉધાડવાનું સાધન-
કુંચી.

ઉદ્ધવાટિત ત્રિઠ્ઠ ઉધાડેલ, ખુલ્લું કરેલ.

ઉદ્ધવાટિતજ ત્રિઠ્ઠ વિદ્યાન, પંડિત, જ્ઞાની.

ઉદ્ધવાટિની જીઠ કુંચી.

ઉદ્ધવાત પુઠ્ઠ ઠોકર ખાવી, પ્રતિધાત, આ-
રંભ, ઉંચું, મુદ્દગર, ઉપોદ્ધાત.

ઉદ્ધવાતિન ત્રિઠ્ઠ જેમાં ઠોકર લાગે તેવી
જમીન વગેરે.

ઉદ્ધુષિત ત્રિઠ્ઠ શબ્દ કરેલ, આંધેલ.

ઉદ્ધુષિત નઠ પ્રકટ કરેલા અભિપ્રાયવાળું
વાક્ય.

ઉદ્ધોષ પુઠ્ઠ ઉચે શબ્દ કરવો, મોટો અ-
વાજ કરવો.

ઉદ્ધુ તુઠ્ઠ ૫૦ સઠ છેદ ત્યાગ કરવો,
તજવું.

ઉદ્દશ પુઠ્ઠ જી, એક જાતનો કીડો, મંકડ.

ઉદ્દશ ત્રિઠ્ઠ પ્રયંડ, ઉગ્ર દંડવાળું.

ઉદ્દશ પુઠ્ઠ ઉન્નત દંડ.

ઉદ્દશપાલ પુઠ્ઠ એક જાતનો માટો સાપ,
એક જાતનું માછલું.

ઉદ્દશુર ત્રિઠ્ઠ ઉન્નત, ઉંચા દાંતવાળું,
મોટા દાંતવાળું.

ઉદ્દાત નઠ અંધન, આંધવું, લમ, વડવાનલ,
ઉદ્દમ.

ઉદ્દાન નઠ અંધન.

ઉદ્દાન પુઠ્ઠ ઉદ્દમ, ચૂસો, વાડવાગિન, મધ્ય,
લાંબું.

ઉદ્દાન્ત ત્રિઠ્ઠ અત્યંત દમેલ, વશ રાખેલ.

ઉદ્દામ ત્રિઠ્ઠ અંધનરહિત, સ્વતંત્ર, અતિ ઉમ,
ગંભીર.

ઉદ્દામ પુઠ્ઠ વરણ દેવ, એક દંડક છંદ.

ઉદ્દાલ પુઠ્ઠ એક જાતનું ઝાડ, જંગલી કોરી.

ઉદ્દાલક પુઠ્ઠ જંગલી કોદરી, તે નામનો
એક ઋષિ.

ઉદ્દાલકપુષ્પમંજિકા જીઠ એક રમત.

ઉદ્દાલકવ્રત નઠ તે નામનું એક વ્રત.

ઉદ્દાલકાયન પુઠ્ઠ ઉદ્દાલકનો ગોત્રાપત્ય
એક ઋષિ-સ્વેતકેતુ.

ઉદ્દાલવત્ પુઠ્ઠ ઉદ્દાલક ઋષિ.

ઉદ્દાસ પુઠ્ઠ અત્યંત પીડવું, દુઃખ દેવું.

ઉદ્દાસવત્ ત્રિઠ્ઠ અત્યંત પીડાવાળું.

ઉદ્દાસિન ત્રિઠ્ઠ અત્યંત પીડાવાળું.

ઉદ્દિત ત્રિઠ્ઠ અંધાયેલ, આંધેલ.

ઉદ્દિષ્ટ ત્રિઠ્ઠ ઉપદેશેલ, ઈચ્છેલ, જતાવેલ.

ઉદ્દિષ્ટ નઠ છંદ:શાસ્ત્રમાં અમુક છંદનો પ્ર-
સ્તાર જાણવા માટેનો એક ઉપાય.

ઉદ્દોષક ત્રિઠ્ઠ પ્રકસક, દીપાવનાર, પ્રકટ
કરનાર, ઉત્તેજિત કરનાર.

ઉદ્દોષન નઠ પ્રકાશમાં લાવવું, ઉત્તેજન.

ઉદ્દોષ ત્રિઠ્ઠ પ્રકાશવાળું, પ્રદીપ, તેજસ્વી.

ઉદ્દોષ પુઠ્ઠ યુગળ.

ઉદ્દોષ ત્રિઠ્ઠ વાણીથી ઉદ્દોષ થયેલ.

ઉદ્દેશ ત્રિઠ્ઠ ઉદ્દેશ, ગર્વિષ્ટ.

ઉદ્દેશ પુઠ્ઠ દાખલો, દષ્ટાન્ત, સ્થાન, અનુ-
સંધાન, મતલબ, શોધવું, ખોળવું, અભિલાષ,
ઉપદેશ, સંક્ષેપ, ઉત્કૃષ્ટ દેશ.

ઉદ્દેશક ત્રિઠ્ઠ પૂજા વગેરેને માટે દેવાલયમાં
વાવેલું ઝાડ વગેરે.

ઉદ્દેશક પુઠ્ઠ ઉપદેશ આપનાર, ઉદાહરણનું
વાક્ય, પ્રશ્ન કરનાર, પૂછનાર.

ઉદ્દેશનમ્ અઘ્યઠ મંક્ષેપમાં, ટુંકામાં.

ઉદ્દય

૨૬૨

ઉદ્દનન

ઉદ્દેશ્ય ત્રિં અનુસંધાન કરવા યોગ્ય, અનુ-
વાદ કરવા યોગ્ય.

ઉદ્દેશ્યાસિદ્ધિ સ્ત્રીં અનુમાનનો એક દોષ.

ઉદ્દેહિકા સ્ત્રીં એક જાતનો કીડો.

ઉદ્યોત પું વિશેષ પ્રકાશ, કિરણાવલી અં-
થનું તે નામનું વ્યાખ્યાન, કાવ્યપ્રદીપ
અંથનું તે નામનું વ્યાખ્યાન, મહાભાષ્ય-
પ્રદીપનું તે નામનું વ્યાખ્યાન

ઉદ્યોત ત્રિં વિશેષે કરી પ્રકાશક.

ઉદ્ગ્રાવ પું પલાયન, નાસી જવું.

ઉદ્ગ્રાવ ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ ગતિવાળું.

ઉદ્ગ્રુત ત્રિં નાસી ગયેલ.

ઉદ્ગ્રત પું રાગનો મદ્ય.

ઉદ્ગ્રત ત્રિં ઉદ્ગત, અવિનશી, વાક્ય વગેરેમાં
ચંચળ, અડાધખોર, ઉંચે ગયેલ, ઉછળેલ.

ઉદ્ગ્રતત્વ નં ઉદ્ગતાઈ, ચંચળતા.

ઉદ્ગ્રતમનસ્ક ત્રિં ઉદ્ગત મનવાળું.

ઉદ્ગ્રતમનસ્કત્વ નં અભિમાન, ગર્વ.

ઉદ્ગ્રતા સ્ત્રીં ઉદ્ગત સ્ત્રી, વિનયરહિત સ્ત્રી,
ચંચળ સ્ત્રી.

ઉદ્ગ્રતિ સ્ત્રીં ઉંચે ગતિ, ઉન્નતિ, ચઢતી.

ઉદ્ગ્રમ ત્રિં જેણે શબ્દ કર્યો હોય તે,
ધમનાર.

ઉદ્ગ્રમચૂડા સ્ત્રીં જેમાં 'હે ચૂડા તું ધમ'
એમ કહેવામાં આવે તે કિયા.

ઉદ્ગ્રય ત્રિં ઉંચું કરીને પીનાર.

ઉદ્ગ્રણ નં મૂકવું, છોડવું, ઓકવું, બહાર
કાઢવું, કરજ અદા કરવું, મૂળમાંથી ઉ-
ખેડી નાંખવું, ઉતારવું, ઉડાડવું, ઉપાડીને
લઈ જવું, પીરસવું.

ઉદ્ગ્રણ નં એકિલ બહાર કાઢેલ અન્ન
વગેરે.

ઉદ્ગ્રણીય ત્રિં મૂળમાંથી ઉખેડી નાંખવા
યોગ્ય, ઉડાડવા યોગ્ય, બહાર કાઢવા યોગ્ય,
ઉતારવા યોગ્ય, લઈ જવા યોગ્ય.

ઉદ્ગ્રત્તજ્ય ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ગ્રાવસૂજા સ્ત્રીં જેમાં 'તું ઉંચે લઇજ
મૂડી દે' એમ કહેવામાં આવે તે કિયા.

ઉદ્ગ્રતું ત્રિં ઉદ્ગાર કરનાર, મૂળમાંથી ઉખેડી
નાંખનાર, તારનાર

ઉદ્ગ્રર્ષ પું ઘણોજ હર્ષ, અત્યંત આનંદ.

ઉદ્ગ્રર્ષ ત્રિં જેને ઘણોજ હર્ષ ઉત્પન્ન
થયો હોય તે.

ઉદ્ગ્રર્ષણ નં હર્ષયુક્ત કરવું, અતિ ઉ-
ત્સાહ પમાડવો.

ઉદ્ગ્રર્ષિન ત્રિં અત્યંત હર્ષકારક.

ઉદ્ગ્રર્ષિણી સ્ત્રીં વર્ણતત્ત્વકા છંદ.

ઉદ્ગ્રવ પું યત્નો અગ્નિ, ઉત્સવ, કૃણુનો
સ્નેહી તે નામનો એક યાદવ.

ઉદ્ગ્રવહૂત નં તે નામનું એક કાવ્ય.

ઉદ્ગ્રવસન્દેશ પું તે નામનું એક કાવ્ય.

ઉદ્ગ્રસ્ત ત્રિં ઉંચા કરેલા હાથવાળું.

ઉદ્ગ્રાન નં ચૂસો, સગડી.

ઉદ્ગ્રાન ત્રિં એકિલ, બહાર કાઢેલ, ઉંચે
ગયેલ.

ઉદ્ગ્રાન્ત પું મદ વગરનો હાથી.

ઉદ્ગ્રાન્ત ત્રિં એકિલ, બહાર કાઢેલ.

ઉદ્ગ્રાર પું મુક્તિ, કરજ અદા કરવું,
ઉદ્ગાર કરવો, ત્યાગ કરવો, ઉત્કર્ષ, ઉંચે
ધારણ કરવું.

ઉદ્ગ્રાર નં ચુસો.

ઉદ્ગ્રારક ત્રિં ઉદ્ગાર કરનાર, ઉખેડી ના-
ખનાર, તારનાર.

ઉદ્ગ્રારણ નં ઉડાડવું, ઉદ્ગાર કરવો, ઉંચે
ધારણ કરવું.

ઉદ્ગ્રારા સ્ત્રીં ગળો.

ઉદ્ગ્રિ ત્રિં ઉંચે ધારણ કરનાર.

ઉદ્ગ્રુર ત્રિં ઝુંસરી વગરનું, ભાર વગરનું,
દદ, મજબૂત, ઉંચું.

ઉદ્ગ્રૂત ત્રિં કંપેલ, હાલેલ, ધ્રુજેલ. ઉડેલ.

ઉદ્ગ્રૂનન નં કંપાવવું, હલાવવું. ઉંચે
ફેંકવું.

ઉદ્ગૂપન

૨૬૩

ઉદ્યત

ઉદ્ગૂપન નં અમુક દ્રવ્યથી ઉંચે તપાવતું,
ઉંચે તપાવામાં સાધનરૂપ કોઈ દ્રવ્ય.

ઉદ્ગૂલન નં ધૂળની પેઠે મર્દન કરતું, રસો-
ધમાં ઉપયોગી મસાલા.

ઉદ્ગૂષ્ણ નં શેમાંચ, રૂવાં ખડાં ઘર્ષ જવાં તે.
ઉદ્ગૂત ત્રિં ઉંચે ફેંકેલ, ઉંચે ધારણ કરેલ,
ભાગવીને છોડી દીધેલ, બૂદ્ધ કરેલ,
ઉખેડી નાખેલ, ઉદ્ધાર કરેલ.

ઉદ્ગૂતપાણિ ત્રિં ઉતરીય વસ્ત્રમાંથી બહાર
કાઢેલા હાથવાળું.

ઉદ્ગૂતિ સ્ત્રીં ઉંચે ફેંકતું, ઉંચે ધારણ કરતું,
બહાર કાઢતું, ઉદ્ધાર કરવો.

ઉદ્ગૂમાન નં ચૂલો.

ઉદ્ગૂય પું તે નામનો એક નદ,

ઉદ્ગૂબન્ધક પું એક જાતનો વર્ણસંકર.

ઉદ્ગૂબન્ધ પું ઉંચે ખાંધતું, ગળે ફાંસો
ખાવો, ફાંસીએ ચઢાવતું.

ઉદ્ગૂબન્ધન નં ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ગૂવાહુ ત્રિં ઉંચા કરેલા હાથવાળું.

ઉદ્ગૂવુદ્ધ ત્રિં વિકસેલ, પ્રકુલ થયેલ, બોધ
પામેલ, જામત થયેલ.

ઉદ્ગૂવુદ્ધ પું ન્યાય વગેરેના મતે જાણેલી
વસ્તુના સંબંધીના જ્ઞાન વગેરેથી જેનું ઉ-
દ્દીપન કરવામાં આવ્યું છે તે એક સંસ્કાર.

ઉદ્ગૂવોધ પું લેણ બોધ, ન્યાયાદિમતે સ્મૃતિ
ઉત્પન્ન કરવા માટે સંસ્કારનું ઉદ્દીપન.

ઉદ્ગૂવોધક ત્રિં ઉદ્દીપન કરનાર, બોધ
આપનાર, જામત કરનાર.

ઉદ્ગૂવોધક પું સૂચ.

ઉદ્ગૂમટ પું અનાજ ઝાટકવાનું સુપડું,
કાચળો, શ્રેષ્ઠ આશય, મહાશય, શ્રેષ્ઠ,
અંધની બહારનો લોકપ્રસિદ્ધ જેનો વક્તા
જાણ્યો નથી તેવો શ્લોક.

ઉદ્ગૂમટ ત્રિં મોટી ઇચ્છાવાળું, ઉદાર, શ્રેષ્ઠ,
ટૂંક પામેલ, મહાશય, મોટા મનનું,
મહાત્મા.

ઉદ્ગૂવ પું ઉત્પત્તિ, વિપણ્ણ, ઉત્પાદક.

ઉદ્ગૂાવન નં કલ્પના, ઉપનન કરતું, તર્ક
કરવો, માનવું, ચિંતન.

ઉદ્ગૂાવિત ત્રિં માનેલ, કલ્પેલ, ચિંતવેલ.

ઉદ્ગૂાસ પું ઉદ્ગૂષ્ટ ક્રાંતિ-પ્રકાશ, શોભા.

ઉદ્ગૂાસવત ત્રિં પ્રકાશમાન, ક્રાંતિમાન.

ઉદ્ગૂાસિત ત્રિં દીપેલ, પ્રકાશેલ.

ઉદ્ગૂાસિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ગૂાસિની સ્ત્રીં પ્રકાશતી, શોભતી,
દીપતી સ્ત્રી.

ઉદ્ગૂિજ્જ પું પૃથ્વીને ફાડીને પેદા થનાર
વૃક્ષ-લતા વગેરે.

ઉદ્ગૂિવ પું તે નામનો એક યજ્ઞ, વૃક્ષ-
ધાસ-લતા વગેરે પાંચ પ્રકારનાં સ્થાવર.

ઉદ્ગૂિવ પું વૃક્ષ વગેરે પાંચ પ્રકારનાં સ્થાવર.

ઉદ્ગૂિવ ત્રિં ઉદ્ભેદક, ભેદનાર, ફાડનાર.

ઉદ્ગૂિન્ન ત્રિં ઉત્પન્ન થયેલ, પ્રકટ થયેલ,
ફાડી નાખેલ, ચીરી નાખેલ.

ઉદ્ગૂમૃત ત્રિં ઉત્પન્ન થયેલ, ન્યાયમતે પ્ર-
ત્યક્ષયોગ્ય.

ઉદ્ગૂમૃતરૂપ ત્રિં નેત્રના વિષયરૂપ.

ઉદ્ગૂમૃતિ સ્ત્રીં ઉત્પત્તિ, ઉત્તમ વિશ્રુતિ,
ઉંચાઈ, આબાદી.

ઉદ્ગૂમેલ પું શેમાંચ, રૂવાં ઉભાં ઘર્ષ જવાં
તે, ભેદીને-ફાડીને ઉત્પત્તિ, પ્રકાશ, મે-
લાપ-સંગમ-સમાગમ.

ઉદ્ગૂમેદન નં ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ગૂમ્મ પું ઉદ્ગે, ચોતરફ ભમતું, પ્રાંતિ.

ઉદ્ગૂમ્મણ નં ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ગૂમ્માન્ત નં ભમાવતું તે, હાથ ઉંચા
કરી તરવાર ફેરવી તે.

ઉદ્ગૂમ્માન્ત ત્રિં પ્રાંતિવાળું, ઉંચે ભમાવનાર,
ફેરવનાર, ઉંચે ભમાવેલ-ભમેલ.

ઉચ ત્રિં કહેવા યોગ્ય, કથન, ઉદય પામતું.

ઉચત્ ત્રિં ઉંચે જતું, ઉગામતું, ઉગતું.

ઉચત ત્રિં ઉચમવાળું, જેણે ઉચમ કર્યો
હોય તે, તૈયાર થયેલ, ઉગામેલ.

ઉચત

૨૬૫

ઉદ્દાન્ત

ઉચત નં ઉચમ, ઉદ્યોગ.

ઉચત પું પ્રાંથનો પરિચ્છેદ.

ઉચતિ સ્ત્રીં ઉચમ, ઉદ્યોગ.

ઉચતી સ્ત્રીં વૈદિક એક સ્તુતિપ્રકાર.

ઉચમ પું પ્રયાસ, પ્રયત્ન, ઉચમ, ઉદ્યોગ,
ઉંચુ કરવું, ઉગામવું.

ઉચમન નં ઉચું ફેંકવું, ઉંચું કરવું, ઉ-
ગામવું.

ઉચમિત ત્રિં ઉંચું કરેલ, ઉગામેલ.

ઉચાન પું નં આગ, બગીચો, વાડી.

ઉચાનપાલ ત્રિં માળી, આગવાન, બગી-
ચાનું રક્ષણ કરનાર.

ઉચાનપાલક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઉચાપન પું નં ધત વગેરેની સમાપ્તિ,
ધતપ્રતિષ્ઠા, ઉજવવું, ઉજમણું.

ઉચામ પું ઉંચે આંધવાનું સાધન, દોરડી
વગેરે.

ઉચાચ પું ઉપરથી મિશ્ર કરવું, મિશ્રણ.

ઉચાસ પું ઉચમ, ઉદ્યોગ, ક્રોધ એક દેવ.

ઉચુક્ત ત્રિં ઉચમી, તૈયાર, સંજ્ઞ.

ઉચોગ પું ઉચમ, પ્રયત્ન, પ્રયાસ, મહા-
ભારતનું ઉદ્યોગ પર્વ.

ઉચોગપર્વન નં મહાભારતનું ઉદ્યોગપર્વ.

ઉચોગિન્ ત્રિં ઉચમી, મહેનતુ, પ્રયત્ન
કરનાર.

ઉચોજક ત્રિં પ્રવર્તક, પ્રેરક, યોજના
કરનાર.

ઉચોત પું પ્રકાશ, તેજ.

ઉચ્ચ પું પાણીનો ખીલાડો,

ઉચ્ચ પું ગગનચારી એક નગર, ગંધર્વ
નગર.

ઉચ્ચ પું ઉપરના અર્થ.

ઉચ્ચ પું રથનો ખીસો, તામ્રચૂડ પક્ષી.

ઉચ્ચારક પું એક જાતનો સર્પ.

ઉચ્ચિત ત્રિં અતિશય, અધિક, ઘણું, સ્ફુટ,
પ્રકટ.

ઉચ્ચેક પું બુદ્ધિ, અતિશય, વધારો, ઉપક્રમ,
અરંભ.

ઉચ્ચેકા સ્ત્રીં એક જાતનો લીંબડો.

ઉચ્ચેશીય નં સામવેદનો એક ભાગ.

ઉચ્ચત્ ત્રિં ઉત્કૃષ્ટ, ઉત્તમ.

ઉચ્ચત્સર પું પાંચ પ્રકારનાં વર્ષમાંનું વર્ષ.

ઉચ્ચન્ધન નં ઉંચે આંધવું.

ઉચ્ચપન નં દાન, ઉંચે તોળવું, જોખવું,
ઉમેડી નાખવું.

ઉચ્ચમન નં ઓકવું, બહાર કાઢવું.

ઉચ્ચયસ્ પું ધાન્ય પકાવનાર વાડ.

ઉચ્ચયસ્ ત્રિં વૃક્ષ, ધરતું.

ઉચ્ચર્ત પું અતિશય અધિક, ચોળવું-
અમુક ક્રોધ ચૂણીથી શરીર ઉપર રહેલ
મેલ વગેરેને દૂર કરવો તે.

ઉચ્ચર્તન નં શરીરને સાફ કરનાર પદાર્થ,
શરીરને સાફ કરનારા પદાર્થોથી શરીર
સાફ કરવું તે, લેપવું, ઘસવું, ચોળવું,
ઉંચે ઢૂંઢવું, લોટવું, આજોટવું.

ઉચ્ચર્તનીય ત્રિં શરીરને સાફ કરવાનું
દ્રવ્ય.

ઉચ્ચર્તન નં અંદર ઢસવું, વધારવું.

ઉચ્ચર્તન ત્રિં વધારનાર.

ઉચ્ચર્તણ નં મૂળમાંથી ઉમેડી નાખવું, ઉંચે
ધારણ કરવું.

ઉચ્ચર્હિત ત્રિં મૂળમાંથી ઉમેડી નાખેલ,
ઉંચે ખેતેલ.

ઉચ્ચહ પું વિવાહ, પુત્ર, દીકરો.

ઉચ્ચહન નં વહેવું, ઉંચકવું, ધારણ કરવું
ઉંચે લઇ જવું, વિવાહ.

ઉચ્ચહા સ્ત્રીં કન્યા, પુત્રી.

ઉચ્ચાદન નં ઉંચેથી જણાવવું, ઉંચેથી
વગાડવું.

ઉચ્ચાન પું ઉચ્ચરી, બહાર કાઢવું, ઓકવું.

ઉચ્ચાન ત્રિં ઓકેલ, બહાર કાઢેલ.

ઉચ્ચાન્ત ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઉદ્ઘાન્ટ

૨૬૨

અન્દુરકર્ણી

ઉદ્ઘાન્ટ પું મહરહિત હાથી.

ઉદ્ઘાપ પું મૂળમાંથી ઉખેડવું, ઉંચે ધારણ કરવું, મુંડન.

ઉદ્ઘાય પું શાંત થવું, ફરી જવું, હોલાઈ જવું.

ઉદ્ઘાસ પું પોતાનું સ્થાન છોડીને અસ્ત પામવું.

ઉદ્ઘાસન નં મારવું, મારી નાખવું, છોડવું, રળ આપવી, એક સ્થાનથી બીજે સ્થાને લઈ જવું, એક સંસ્કાર.

ઉદ્ઘાસવત્ર ત્રિં પોતાનું સ્થાન છોડીને અસ્ત પામનાર.

ઉદ્ઘાસિત્ર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ઉદ્ઘાસ્ય અવ્યં છોડીને, તછોને, રળ આપીને, એક સ્થાનથી બીજે સ્થાને લઈ જઈને

ઉદ્ઘાસ્ય ત્રિં ઉંચુ કરવા યોગ્ય, ઉંચે ધારણ કરવા યોગ્ય.

ઉદ્ઘાહ પું વિવાહ, લગ્ન.

ઉદ્ઘાહન નં વિવાહ કરવો, લગ્ન કરવા, ઉંચે લઈ જવું, ઉંચડી જવું, એક સ્થાનથી બીજે સ્થાને લઈ જવું.

ઉદ્ઘાહન નં ઉંચે ધારણ કરી રાખવાનું સાધના, વિવાહ, જેમાં બે વખત ખેડવું પડે તેવું ખેતર.

ઉદ્ઘાહની સ્ત્રીં કોડી.

ઉદ્ઘાહિક ત્રિં વિવાહમાં સાધન મંત્ર વગેરે.

ઉદ્ઘાહિત ત્રિં પરણેલ.

ઉદ્ઘાહિની સ્ત્રીં દોરડી.

ઉદ્ઘાહુ ત્રિં ઉંચા કરેલા હાથવાળું.

ઉદ્ઘાહુક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ઉદ્ઘ્રિત્ર ત્રિં ઉદ્ઘેગવાળું, કંટાળેલ, વ્યાકુળ મનવાળું, ખળભળી ઉઠેલ, ગભરાયેલ.

ઉદ્ઘ્રિવર્દન નં ઉદ્ધાર કરવો.

ઉદ્ઘ્રીક્ષણ નં ઉંચે જોવું, નેત્ર, આંખ.

ઉદ્ઘ્રીત ત્રિં વિશેષે કરી ઉંચે ગયેલ, યો-

તરથી ઉભરાયેલ.

ઉદ્ઘ્રુત્ર ત્રિં દુરાચારી, દુષ્ટ આચરણવાળું, ઉંચે ફેકેલ, ભોગવીને છોડી દીધેલ, અધિક, ધણું, ગભરાયેલ.

ઉદ્ઘ્રેગ પું વ્યાકુળ ચિત્તપણું, વિરહથી ઉત્પન્ન થનાર દુઃખનું ઉપર આવવું, કંટાળો, લય, ત્રાસ.

ઉદ્ઘ્રેગ નં એક ભતનું શળ.

ઉદ્ઘ્રેગ ત્રિં વેગવાળું, વેગવગરનું, નિશ્ચળ.

ઉદ્ઘ્રેજક ત્રિં ઉદ્ઘેગ પમાડનાર,

ઉદ્ઘ્રેજન નં ઉદ્ઘેગ શબ્દ જુઓ.

ઉદ્ઘ્રેજનીય ત્રિં ઉદ્ઘેગ પમાડવા લાયક.

ઉદ્ઘ્રેજિત ત્રિં ઉદ્ઘેગ પામેલ, કંટાળેલ.

ઉદ્ઘ્રેદિ ત્રિં ઉંચી વેદિકાવાળું, ઉંચી ઓટલીવાળું.

ઉદ્ઘ્રેપ પું અત્યંત કંપ-ધૂળરી.

ઉદ્ઘ્રેપ ત્રિં અત્યંત કંપેલ-ધૂળેલ.

ઉદ્ઘ્રેલ ત્રિં વેળાને ઓળંગી ગયેલ, મથોદાને વડી ગયેલ.

ઉદ્ઘ્રેહન નં વીંટવું, હાથ-પગ ખાંધવા, બેટવું, આલિંગન.

ઉદ્ઘ્રેહન ત્રિં જેનાં અંધન ધૂટી ગયાં હોય તે, જેણે અંધન છોડી નાખ્યું હોય તે.

ઉદ્ઘ્રોટ્ટ ત્રિં પરણનાર.

ઉદ્ઘ્રસ્ નં ઝઘસ્ જુઓ.

ઉદ્ઘ્રસ્ કયાદિં પરં અકં સેટ્ વીણવું.

ઉદ્ઘ્રસ્ જું ઉમં સકં સેટ્ વીણવું, ઉંચે ફેંકવું.

અન્દ્ સ્વાં પરં સકં સેટ્ બીજવવું, પલાળવું.

અન્દ્દર પું ઉંદર.

અન્દુર પું ઉંદર.

અન્દુરકર્ણી સ્ત્રીં ઉંદરકાની નામની વનસ્પતિ.

અન્દુરુ પું ઉંદર.

અન્દુરુકર્ણી સ્ત્રીં અન્દુરકર્ણી ગુંચા.

અન્વર

૨૬૬

અન્મત્તપ્રલપિત

અન્વર પુ. ઉદર.

અન્વર પુ. ઉદર.

અન્ન ત્રિ. ભીનું કરેલ, પલાળેલ, દયાળુ.

અન્નત ત્રિ. ઉચું, મોટું.

અન્નત ન. દિવસનું માપ ગણવામાં સાધન
૩૫ એક ઉપાય.

અન્નતકાલ પુ. છાયા ઉપરથી વખત ગ-
ણવાનું સાધન એક ક્રિયા.

અન્નતચેતસ્ ત્રિ. મોટા મનવાળું.

અન્નતતા સ્ત્રી. ઉંચાઈ, મોટાઈ.

અન્નતત્વ ન. ઉંચાઈ, મોટાઈ.

અન્નતનાભિ ત્રિ. ઉંચી નાભિવાળું.

અન્નતા સ્ત્રી. ઉંચાઈ, મોટાઈ, ઉંચી-મોટી સ્ત્રી.

અન્નતાનત ન. ઉંચું નીચું સ્થાન વગેરે.

અન્નતિ સ્ત્રી. વૃદ્ધિ, ઉદય, ચક્રતી.

અન્નતીશ પુ. ૧૩૩.

અન્નદ્વ ત્રિ. ઉંચે આંધેલ, ઉત્કટ, ઉચ્ચ.

અન્નમન ન. ઉન્નતિ, ઉંચું કરવું, સુશ્રુતમાં
કહેલ, એક યંત્રકર્મ, ઉંચાઈ, ઉંચાપણું.

અન્નમિત ત્રિ. ઉન્નત, ઉંચું કરેલ.

અન્નત્ર ત્રિ. ઉન્નત, ઉંચે નમેલ.

અન્નય પુ. ઉંચે લેવું, કૃપા વગેરેમાંથી પાણી
ખેંચવું.

અન્નયન ન. વિતર્ક, ઉંચે લેવું, એક ગ-
તનું પાત્ર.

અન્નયન ત્રિ. ઉંચાં કરેલ નેત્રવાળું.

અન્નસ ત્રિ. ઉંચી નાસિકાવાળું.

અન્નાદ પુ. ઉંચો શબ્દ.

અન્નામ પુ. સૂર્યવંશી તે નામનો એક રાજા.

અન્નાભિ ત્રિ. ઉંચી નાભિવાળું, દુટાળું.

અન્નાભિ પુ. મોટો દુટો.

અન્નાય પુ. ઉંચે લઈ જવું, વિતર્ક, ઉચ્ચથ.

અન્નાયક ત્રિ. ઉંચે લઈ જનાર, વિભાગ
કરનાર.

અન્નાહ પુ. ઉંચું કરીને આંધવું.

અન્નાહ ન. કાંચ.

અન્નિદ્ર ત્રિ. વિક્સેલ, પ્રયુક્ત, નિદ્રારહિત,
બાથૂત.

અન્નિદ્રતા સ્ત્રી. નિદ્રારહિતપણું, વિક્સરપણું.

અન્નિદ્રત્વ ન. ઉપરના અર્થ.

અન્નીત ત્રિ. ઉંચે લઈ જવાયેલ, વિતર્ક
કરેલ.

અન્નેતૃ ત્રિ. ઉંચે લઈ જનાર, કલ્પના ક-
રનાર.

અન્નેતૃ પુ. તે નામનો એક ઋત્વિજ.

અન્નેત્ર ત્રિ. ઉન્નેતૃના ઋત્વિજસંબંધી.

અન્નેય ત્રિ. ઉંચે લઈ જવા યોગ્ય, ક-
લ્પના કરવા યોગ્ય, તર્ક કરવા યોગ્ય.

અન્નૃ તુલા. ૫૦ સં. સેટ પૂર્ણ કરવું.

અન્મજ્જક ત્રિ. જળ વગેરે ઉપર તરનાર.

અન્મજ્જક પુ. કંઠ સુધી જળમાં રહી તપ
કરનાર તાપસ.

અન્મજ્જન ન. તરવું.

અન્મળલ ન. દિવસ-રાત્રિના વધારા-ઘ-
ટાણાનું એક સાધન.

અન્મળલ ત્રિ. ઉંચે મંડળવાળું.

અન્મળલકર્ણ પુ. છાયા ઉપરથી દિવસ
ગણવા માટે ઉંચે મંડળમાં રહેલ સૂર્યનું
છાયાકર્ણું.

અન્મળલનૃ પુ. ઉન્મલ્લશંકુ.

અન્મળલશંકુ પુ. ઉપરનો અર્થ.

અન્મત્ત પુ. ધંતુરો, મુચકુંદ વૃક્ષ.

અન્મત્ત ત્રિ. ગાંડું, પાગલ, ગ્રહ કે ભૂતના
વળગાડવાળું, ઉદ્ધત, અત્યંત મદો-મત.

અન્મત્તક પુ. એક જાતનો તાપસ.

અન્મત્તક ત્રિ. અન્મત્ત ત્રિ. શબ્દ જુઓ.

અન્મત્તગજ્ઞ અવ્ય. તે નામનો એક દેશ.

અન્મત્તગીત ત્રિ. ગાંડા માણસે ગાયેલ,
પાગલ માણસનો અકવદ.

અન્મત્તતા સ્ત્રી. ગાંડાઈ, ગાંડપણ.

અન્મત્તત્વ ન. ઉપરનો અર્થ.

અન્મત્તપ્રલપિત ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

અન્મથન

૨૬૭

અન્મોચન

અન્મથન નં મથી નાખવું, ચોળી નાખવું
મદન કરવું, મારી નાખવું, સુશ્રુત-
પ્રસિદ્ધ એક યંત્રકર્મ.

અન્મથન ત્રિં મથી નાખનાર, ચોળી
નાખનાર, મારી નાખનાર.

અન્મથિત ત્રિં મથી નાખેલ, ચોળી નાખેલ,
ધસી નાખેલ.

અન્મદ ત્રિં મદવાળું, જેને મદ થયો હોય
તે, મદ ઉત્પન્ન કરે તેવું.

અન્મદન ત્રિં જેને કામ ઉત્પન્ન થયો
હોય તે.

અન્મદિવ્ય ત્રિં ઉન્માદી સ્વભાવવાળું,
ગાંડું,

અન્મનસ્ ત્રિં ઉત્કંઠાવાળું, બીજે સ્થળે
મનવાળું, ઉચ્ચમનવાળું.

અન્મનસ્ક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

અન્મની સ્ત્રીં યોગીઓની એક અવસ્થા.

અન્મન્ય પું વધ, નાશ, મારી નાખવું,
મથી નાખવું, પીસી નાખવું.

અન્મથન નં ઉંચા દંડ વગેરેથી હલાવવું,
વલોવવાનું સાધન-સ્વૈયો.

અન્મર્હન નં ચોળવું, ધસવું, વાણને વ્ય-
વસ્થિત કરવા માટેનો સુશ્રુતપ્રસિદ્ધ એક
વ્યાપાર, મદન કરવાનું સાધન.

અન્મા સ્ત્રીં ઉંચું માપ.

અન્માથ પું માંસ ચૂકીને સિંહ વગેરેને
આંધવા માટે મૂકેલું એક દુદ્ધયંત્ર,
કાંસલો, હલાવીને ઉકાડવું, મારી નાખવું.

અન્માદ પું એક જાતનો રોગ, ગાંડપણ,
સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક વ્યભિચારી ભાવ.

અન્માદ ત્રિં ગાંડું, પામણ.

અન્માદક ત્રિં ગાંડું જનારી મૂકનાર
ધંતુરો વગેરે.

અન્માદન પું તે નામનું કામદેવનું એક
આણ.

અન્માદન ત્રિં ગાંડું જનારી મૂકનાર.

અન્માદયત ત્રિં ગાંડું, પામણ.

અન્માદિન ત્રિં અન્મત શબ્દ જુઓ

અન્માન નં તોડાં, કાટલાં, ઉંચું પ્રમાણ,
માપવું, બેખવું.

અન્માન પું દ્રોણ જેટલું એક માપ.

અન્માર્ગ ત્રિં માર્ગને ઓળંગનાર, અવળે
માર્ગે જનાર.

અન્માર્ગ પું વિશ્દ માર્ગ, અવળો માર્ગ.

અન્મિતિ ત્રિં ઉંચા પ્રમાણવાળું.

અન્મિષ ત્રિં વિકસ્વર, પ્રધુલ, કંઈક પ્ર-
કાશવાળું.

અન્મિષિત ત્રિં વિકસેલ. ખીસેલ, પ્રધુલ
થયેલ, કંઈક પ્રકાશેલ.

અન્મીલ પું વિકાસ, આંખ ઉઘાડવી.

અન્મીલન નં ઉપરના અર્થ.

અન્મીલિત ત્રિં વિકસેલ, પ્રકાશેલ, ઉઘા-
ડેલ, ઉઘડેલ નેત્ર વગેરે.

અન્મુક્ત ત્રિં અંધનરહિત, મુક્ત, છૂટું.

અન્મુલ ત્રિં ઉંચા મુખવાળું, ઉલ્લોગી,
તૈયાર, તત્પર.

અન્મુદ ત્રિં ઉઘડેલ, વિકસેલ, પ્રધુલ.

અન્મૂલ નામવાતુ મૂળમાંથી ઉખેડી નાખવું.

અન્મૂલન નં ઉપરનો અર્થ.

અન્મૂલિત ત્રિં મૂળમાંથી ઉખેડી નાખેલ.

અન્મૂજાવમૂજા સ્ત્રીં જેમાં 'તું સાફ કર
વાળી નાખ' એમ કહેવામાં આવે તે ક્રિયા.

અન્મૂર્ય ત્રિં હાથ ઉંચો કરીને સ્પર્શ
કરવા યોગ્ય, ઉપરથી અડકવા યોગ્ય.

અન્મૂર્ય અવ્યં ઉપરથી સ્પર્શ કરીને,
હાથ ઉંચો કરી અડકીને.

અન્મોચ ત્રિં માપવા યોગ્ય, બેખવા યોગ્ય,
તોળવા યોગ્ય.

અન્મોષ પું નેત્ર વગેરેનું ઉઘાડવું, કંઈક
પ્રકાશ.

અન્મોષન નં ઉપરના અર્થ.

અન્મોચન નં છોડવું, છોડી મૂકવું, અંધનથી
છૂટા કરવું.

૩૫

રૂઢ

ઉપકૃત

ઉપ અવ્યં અધિકનાં અર્થમાં, હીનમાં, પાસે, સમીપ, સામીપ્ય, સમાનતામાં, હ-માત શુભના સ્થાપનમાં, વ્યાપ્તિમાં, પૂર્ણમાં, શક્તિમાં, આરંભમાં, દાનમાં, દોષ કહેવામાં, અધ્યયનમાં, અંત-છેડા એવા અર્થમાં અને નિદર્શન એવા અર્થમાં.

ઉપક પું તે નામનો એક અપિ.

ઉપકણ્ઠ ત્રિં પાસે, નજીક, કંઠની પાસે, ગામ વગેરેની પાસે.

ઉપકણ્ઠનં શ્રોડાઓની એક પ્રકારની ગતિ.

ઉપકણ્ઠ અવ્યં કંઠનું સમીપપણું.

ઉપકનિષ્ઠિકા સ્ત્રીં ટચલી આંગળાની પાસેની આંગળી.

ઉપકન્યા સ્ત્રીં કન્યાની સખી વગેરે.

ઉપકરણ નં ઉપકરણ, હરકોઈ મુખ્ય કામનું સાધન, રાત્રચીણું, રાત્ર વગેરેનાં છત્ર-ચામર વગેરે.

ઉપકરણ ત્રિં ધન્દ્રિયોને અનુસરનાર.

ઉપકરણ અવ્યં ધન્દ્રિયોમાં, ધન્દ્રિયોનું સમીપપણું.

ઉપકર્ણ અવ્યં કાનમાં, કાનનું સમીપપણું.

ઉપકર્તૃ ત્રિં ઉપકાર કરનાર, અનુકૂલતા કરનાર,

ઉપકલાપ અવ્યં સમુદાયમાં, સમુદાયનું સમીપપણું, મોર વગેરેના પીછામાં, મોર વગેરેના પીછાનું સમીપપણું.

ઉપકલ્પ ત્રિં આચારને પ્રાપ્ત થયેલ.

ઉપકલ્પન નં સંપાદન, પ્રાપ્ત કરવું તે, આયોજન, જોડવું તે.

ઉપકલ્પના સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ઉપકાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.

ઉપકાર પું ઉપકાર.

ઉપકારક ત્રિં ઉપકાર કરનાર, હરકોઈ કારણ.

ઉપકારિકા સ્ત્રીં રાજમહેલ, કપડાનું ઘર-તંબુ.

ઉપકારિન્ ત્રિં ઉપકાર કરનાર.

ઉપકારી સ્ત્રીં ઉપકારિકા બુદ્ધો.

ઉપકાર્ય ત્રિં ઉપકાર કરવા યોગ્ય, ઉપચારથી વ્યાપ્ત.

ઉપકાર્ય સ્ત્રીં રાજમહેલ, રાગને રહેલા માટે બાધેલા તંબુ-રાવટી.

ઉપકિરણ નં વ્યાપ્તિ, ફેલાવું, ચોતરફ નાખવું, વેરવું.

ઉપકિરણ અવ્યં ફિરણનું સમીપપણું, ફિરણમાં.

ઉપકીચક પું વિરોધ રાગના સાળા કીચકના નાના ભાઈઓનું એક સૈન્ય.

ઉપકુચ્ચિ સ્ત્રીં કાળી છરી.

ઉપકુચ્ચિકા સ્ત્રીં કીણી એલચી, કાળીછરી, મોરથુધ.

ઉપકુમ્ભ અવ્યં ઘડાની પાસે.

ઉપકુર્વાણ પું અલ્પચારી.

ઉપકુર્વાણ ત્રિં ઉપકાર કરનાર, ઉપકાર કરવાના સ્વભાવવાળું.

ઉપકુલ્ય ત્રિં નાના પ્રવાહની પાસે ગયેલ-રહેલ.

ઉપકુલ્ય અવ્યં નાના પ્રવાહની પાસે.

ઉપકુલ્યા સ્ત્રીં પીપર.

ઉપકુશ પું મોહનો એક રાગ.

ઉપકુશ ત્રિં દર્ભની પાસે ગયેલ-રહેલ.

ઉપકુશ અવ્યં દર્ભની પાસે, દર્ભમાં.

ઉપકૂષ ત્રિં કુવાની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

ઉપકૂષ અવ્યં કુવાની પાસે, કુવામાં

ઉપકૂષજલાશય પું કુવાની પાસેનું જ-લાશય-હવાડો.

ઉપકૂલ ત્રિં કાંડે ગયેલ-રહેલ.

ઉપકૂલ અવ્યં કાંડાની પાસે, કાંડા ઉપર.

ઉપકૃત ત્રિં જેના ઉપર ઉપકાર કર્યો હોય તે.

उपकृत

२६२

उपगामिन

उपकृत न० उपकार.

उपकृतिन त्रि० उपकार करना.

उपकृष्ण त्रि० कृष्णनी पासे गयेक्ष-रहेक्ष.

उपकृष्ण अव्य० कृष्णनी पासे, कृष्णभां.

उपकृष्ट त्रि० निश्चय, मूडेक्ष, रथापेक्ष उप-
भोग करवा भाटे समर्थ.

उपकोसल पु० ते नामनो ऐके ऋषि.

उपकन्तु त्रि० आरंभ करना.

उपक्रम पु० उपायना ज्ञानपूर्वके आरंभ,
प्रथम आरंभ, साम-दान वगेरे उपाय.
आरंभ करानुं, चिकित्सा.उपक्रमण न० आरंभ, आरंभनुं साधन,
काष्ठ ग्रंथनी भूमिका.उपक्रमणिका स्त्री० ग्रंथमांना विषयोना
ग्रंथना आरंभमां प्रथम निर्देश.उपक्रमणीय त्रि० आरंभ करवा योग्य,
चिकित्साना अंगरूप ऐवुं ऐके लक्ष्य,
चिकित्साना केवी रीते आरंभ करवा ते
जलुवनारो ऐके ग्रंथ.

उपक्रान्त त्रि० आरंभेक्ष, विस्तृत.

उपक्रिया स्त्री० उपकार.

उपक्रोश पु० निन्दा.

उपक्रोश त्रि० लगभग ऐके कोस गयेक्ष.

उपक्रोश अव्य० ऐके कोसनी पासे.

उपक्रोशन न० निन्दा.

उपक्रोष्ट त्रि० निन्दा करना.

उपक्रोष्ट पु० गर्धो.

उपकलेश पु० भद्र, अलिमान, गर्व वगेरे.

उपकण पु० वीजुनो शम्भ.

उपकण पु० उपरतो अर्थ.

उपक्षय पु० नाश, हानि, क्षीयना.

उपक्षय त्रि० क्षय पामेक्ष, क्षीयु थयेक्ष, नाश
पामेक्ष.उपक्षय अव्य० क्षयनी पासे, रहेहायुनी
पासे.

उपक्षिन त्रि० समीपमां रहेनार.

उपक्षीण त्रि० क्षीयु थयेक्ष, पोतानुं काम
करवामां असमर्थ थयेक्ष, हानि पामेक्ष.उपक्षेप पु० आक्षेप, तिरस्कार, समीप,
पासे, थापण.उपक्षेपण न० श्रद्धना अन्नने प्राप्तायुने
धेर रांधवा आपवुं ते, सोपवुं, थापण
मूकवी.

उपक्षेपणधर्म पु० उपरता अर्थ.

उपखात त्रि० भात-भाद्य-भाडीने अनु-
सरेश-भातनी पासेनुं.उपखात अव्य० भात-भाद्य-भाडीनी
पासे-भां.उपग त्रि० पासे जनार, अनुसरनार, पासे
रहेनार.

उपगण त्रि० समुदायने प्राप्त थयेक्ष.

उपगत त्रि० स्वीकारेश, पासे गयेक्ष, पासे
रहेक्ष, जलेश, प्राप्त करेश, प्राप्त थयेक्ष.

उपगत न० प्राप्ति, पहुँच, रसीद, स्वीकार.

उपगति स्त्री० प्राप्ति, पहुँच, रसीद, स्वीकार.

उपगत्य अव्य० पासे जघने.

उपगन्तु त्रि० प्राप्त करना, समीप जनार,
स्वीकारनार, जलुनार.उपगम पु० समीप जवुं, पासे जवुं, स्वी-
कार, ज्ञान.

उपगमन न० उपरता अर्थ.

उपगम्य अव्य० पासे जघने, समीप जघने.

उपगम्य त्रि० पासे जवा योग्य, समीप जवा
योग्य.

उपगहन पु० ते नामनो ऐके ऋषि.

उपगा पु० यज्ञमां गान करना ऐके ऋत्विज.

उपगा स्त्री० गान.

उपगान् पु० यज्ञमां उद्गातानी पामे गान
करनार ऐके ऋत्विज.

उपगान् त्रि० समीपमां गान करना.

उपगामिन् त्रि० समीप जनार, स्वीकारनार,
जलुनार.

ઉપગિર

૨૭૦

ઉપચારછલ

ઉપગિર અવ્યં પર્વતની પાસે, પર્વત ઉપર.

ઉપગિર પું પર્વતની પાસેનો ઉત્તરદિશામાં કોઇ એક દેશ.

ઉપગિરિ અવ્યં ઉપગિર શબ્દ જુઓ.

ઉપગીતિ છીં તે નામનું માત્રાત્ત છંદ.

ઉપગુ ત્રિં કિરણ અથવા ગાય વગેરેને જેણે પ્રાપ્ત કરેલ હોય તે, ગોવાળ વગેરે.

ઉપગુ અવ્યં ગાયની પાસે.

ઉપગુધ ત્રિં સમીપમાં રહી રોકનાર, ગોંધી રાખનાર.

ઉપગુરુ પું ગુરૂની પેઠે ઉપદેશ વગેરે કરનાર.

ઉપગુરુ અવ્યં ગુરૂની પાસે; ગુરૂમાં-વિષે.

ઉપગૂઢ નં આલિંગન, ભેટવું તે.

ઉપગૂઢ ત્રિં આલિંગન કરેલ, ભેટેલ.

ઉપગૂઢક ત્રિં આલિંગનની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

ઉપગૂઢન નં આલિંગન, ભેટવું તે.

ઉપગોહ્ય ત્રિં આલિંગન કરવા યોગ્ય, ભેટવા યોગ્ય, ગ્રહણ કરવા યોગ્ય.

ઉપગોહ્ય નં આલિંગન કરવું, ભેટવું.

ઉપગૌર ત્રિં ગૌર વર્ણને પ્રાપ્ત થયેલ.

ઉપગ્રહ પું કેદ પકડવું, બંધીખાને નાંખવું, ઉપયોગ, અનુકૂળતા, ગ્રહણ, સ્વીકાર, રાહ કેલુ વગેરે.

ઉપગ્રહ ત્રિં કેદ પકડાયેલ કેદી વગેરે.

ઉપગ્રહણ નં પાસે રહીને ગ્રહણ, સ્વીકાર.

ઉપગ્રાહ પું ધરવું, મૂકવું, ભેટ ધરવી. ઉપહાર, ભેટ.

ઉપગ્રાહ ત્રિં ભેટ તરીકે આપવા યોગ્ય.

ઉપગ્રાહ્ય ત્રિં સમીપમાં ગ્રહણ કરાવવાને રાખના યોગ્ય.

ઉપગ્રાહ્ય નં ઉપહાર-ભેટ.

ઉપચાત પું નાશ પમાડવું, કર્મ માટે અયોગ્યતા સંપાદન કરતી, અપકાર, છન્દિયોનું પોતપોતાના કાર્ય કરવામાં અસમર્થપણું, રોગ, પાપનો સમૂહ, એક

બાતનો હોમ.

ઉપચાતક ત્રિં નાશ કરનાર, પીડા કરનાર.

ઉપચાતિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઉપચ પું પાસેનો આશ્રય.

ઉપચ ત્રિં પાછળથી ઉત્પન્ન થયેલ, પાસે થયેલ.

ઉપચક્ર પું ચક્રવાકના જેવું એક પક્ષી.

ઉપચક્ર અવ્યં પૈડાંની પાસે, પૈડાં ઉપર.

ઉપચક્ષુસ્ નં ઉપનેત્ર-ચરમાં.

ઉપચતુર ત્રિં ચારની સંખ્યાની પાસે રહેનાર.

ઉપચતુર અવ્યં ચારની પાસે, ચતુર કે ગણા માણુચની પાસે.

ઉપચય પું વૃદ્ધિ, ચઢતી, ઉત્તતિ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ લગ્નસ્થાનથી છડું વગેરે સ્થાન.

ઉપચરિત ત્રિં ઉપાસેલ, સેવેલ, ઉપચારથી જાણેલ, લક્ષણથી જાણેલ.

ઉપચર્મ અવ્યં ચામડાની પાસે, ચામડામાં.

ઉપચર્મન ત્રિં ચામડાને પ્રાપ્ત થયેલ, ચામડાની પાસે રહેલ.

ઉપચર્ય ત્રિં સેવવા યોગ્ય, ચિકિત્સા કરવા યોગ્ય.

ઉપચર્ય નં સેવા, ચિકિત્સા.

ઉપચર્યા છીં ઉપરના અર્થ.

ઉપચાકુ ત્રિં સામે ધા કરનાર-મારનાર, પ્રસન્ન થયેલ.

ઉપચાયિન ત્રિં વૃદ્ધિકારક.

ઉપચામ્ય પું યજ્ઞમાં ઇંટી વગેરેથી બનાવેલું અગ્નિ ધારણ માટેનું એક સ્થળ.

ઉપચાર પું ચિકિત્સા, સેવા, વ્યવહાર, લાંચ, ખોટું ખોટું પણ મીઠું બોલી સંતોષ ઉપજાવવો તે, ધર્મચરણ, પૂજનનું સાધન દ્રવ્ય.

ઉપચારછલ નં વાદીએ કહેલા વાક્યને તેના તાત્પર્યથી જૂઠા અર્થમાં કહેવાને ખોટો ઉત્તર આપવારૂપ એક દૂષણ.

ઉપચાર્ય

૨૭૧

ઉપતાક

ઉપચાર્ય ત્રિં સેવા કરવા યોગ્ય, ચિકિત્સા કરવા યોગ્ય.

ઉપચાર્ય નં સેવા, ચિકિત્સા.

ઉપચિત ત્રિં શરીરમાં સેવને વગેરે આવે છે તે.

ઉપચિત ત્રિં સમૃદ્ધ, લેપેષ, ખરડેશ, સાવધ થયેશ, એક્ટું કરેશ.

ઉપચિતિ સ્ત્રીં વૃદ્ધિ, સમૃદ્ધિ, ઉન્નતિ, અદ્ભુતી.

ઉપચિત્ર નં તે નામનો એક છંદ.

ઉપચિત્ર પું ધૃતશાસ્ત્રનો એક પુત્ર.

ઉપચિત્રા સ્ત્રીં ઉદરકાની ઝાડ, સ્વાતિ નક્ષત્ર, હસ્ત નક્ષત્ર, દંતીવૃક્ષ, તે નામનો એક છંદ.

ઉપચેય ત્રિં અંકુશ વગેરેથી નમાવાને વીણવા યોગ્ય કુલ વગેરે.

ઉપચ્છન્દન નં શાંત પાડીને પ્રાર્થના કરવી, ફેસલાવવું, સમીપમાં મંત્રણા કરવી.

ઉપચ્યવ પું ધરમાંથી નીકળવું.

ઉપજન પું સ્ત્રી અને પુરુષના સંયોગથી ઉત્પન્ન થનાર દેહ, ઉત્પત્તિ.

ઉપજવ્ય ત્રિં ફાડવા યોગ્ય, અંદર અંદર ફાટફૂટ કરવા લાયક.

ઉપજરસ અવ્યં વૃક્ષાવસ્થાનું સમીપપણું.

ઉપજલા સ્ત્રીં યસુના નદીની પાસે આવેલી એક નદી.

ઉપજલ્પન ત્રિં ઉપદેશક, ઉપદેશ આપનાર.

ઉપજાતિ સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.

ઉપજાનુ અવ્યં દીંચણની પાસે.

ઉપજાપ પું ભેદ, ફેડવું, શાટફૂટ કરવી તે, ધીમે સ્વરે જપ.

ઉપજાપક ત્રિં ભેદ પડાવનાર, ફેડનાર, શાટફૂટ કરનાર.

ઉપજાપસહ ત્રિં ભેદ પાડવા યોગ્ય, ફાટફૂટ પાડવા યોગ્ય.

ઉપજિહ્વા સ્ત્રીં એક જાતની કાગડી, પડ-

છલ, તે નામનો એક રોગ, એક કાકો.

ઉપજિહ્વિકા સ્ત્રીં ઉપના અર્થ.

ઉપજીક ત્રિં પાસે રહી જીવનાર, સેવક.

ઉપજીવ ત્રિં જીવનને પ્રાપ્ત થયેલ.

ઉપજીવક ત્રિં પારકા ઉપર જીવનાર, પોતાના જીવન તરીકે બીજાનો આશ્રય લેનાર.

ઉપજીવન નં આજીવિકા, યુજ્જ્ઞાન, યુજ્જ્ઞાન ચલાવવા માટે કોઈનો આશ્રય.

ઉપજીવનીય ત્રિં આજીવિકા માટે આશ્રય કરવા યોગ્ય.

ઉપજીવિકા સ્ત્રીં જીવનના ઉપાયરૂપ વૃત્તિ.

ઉપજીવિન્ ત્રિં આશ્રિત, કોઈનો આશ્રય લઈ જીવનાર.

ઉપજીવ્ય ત્રિં આશ્રય, આધાર, આજીવિકા માટે આશ્રય કરવા યોગ્ય.

ઉપજોષ પું પ્રીતિ, સેવન.

ઉપજોષમ્ અવ્યં પ્રીતિ, કત્યાણ, જેવાં કર્મ તેવા ભોગ, ભોન-ચુપકી.

ઉપજ્ઞ નં પ્રથમ જ્ઞાન.

ઉપજ્ઞા સ્ત્રીં કોઈના ઉપદેશ વિના પોતાની મેળે પ્રથમ જાણવામાં આવે તે, પ્રથમ જ્ઞાન.

ઉપજ્ઞાત ત્રિં કોઈના ઉપદેશ વિના પોતાની મેળે પ્રથમ જાણેલ.

ઉપજ્યોતિષ નં જ્યોતિષશાસ્ત્રને અનુસરનાર ગણિત વગેરે શાસ્ત્ર.

ઉપદૌકન નં ઉપહાર, ભેટ, ધરવું, મૂકવું, ભેટ મૂકવાનું દ્રવ્ય.

ઉપતન્ત્ર નં તે નામનું એક તંત્ર શાસ્ત્ર.

ઉપતત્ત ત્રિં તપેશ, સંતાપ, પામેશ.

ઉપતત્ત પું સંતાપ.

ઉપતપ્ત ત્રિં સંતાપ ઉપગમનાર, રોગ વગેરે.

ઉપતાપ પું ઉતાવળ, સંતાપ, અશુભ, પીડવું, દુઃખ દેવું.

ઉપતાપક ત્રિં સંતાપ ઉપગમનાર.

ઉપતાપન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
ઉપતાપન નં સંતાપ ઉપજાવેલ.
ઉપતાપિન ત્રિં સંતાપ પામેલ, રોગી.
ઉપતારક ત્રિં તારનાર.
ઉપતિગ્ય નં પુષ્ય નક્ષત્રની સમીપ આ-
 વેલ પુનર્વસુ નક્ષત્ર, આશ્વેષા નક્ષત્ર.
ઉપતીર અવ્યં કાંઠાની પાસે.
ઉપતૈલ ત્રિં જેણે તેણનું મર્દન કર્યું હોય
 તે, તેણ ચોપડેલ.
ઉપત્યકા સ્ત્રીં પર્વતની પાસેની ભૂમિ-
 તથેડી.
ઉપદંશ પું મધ્યપાનમાં પ્રીતિ ઉપજાવનાર
 એક ભક્ત્ય દ્રવ્ય, દશબું, કરડબું, ભક્ત્ય
 દ્રવ્યનું કોઈ સાધન, એક જાતનું ઝાડ,
 શુભેન્દ્રિયનો એક રોગ આંદી-ગરમી.
ઉપદર્શક પું દારપાળ.
ઉપદર્શક ત્રિં ખતાવનાર, દેખાડનાર, પાસે
 રહીને જોનાર-સાક્ષી.
ઉપદશ ત્રિં દશની સંખ્યાની પાસે ર-
 હેલ નવ અને અગીઆરની સંખ્યા.
ઉપદા સ્ત્રીં લાંચ, ભેટ, ભેટ અથવા લાંચ
 આપવાનું દ્રવ્ય.
ઉપદા ત્રિં ભેટ અથવા લાંચ આપનાર.
ઉપદાન નં ભેટ, લાંચ.
ઉપદાનક નં ઉપરના અર્થ.
ઉપદાનવી સ્ત્રીં તે નામની દાનવકન્યા.
ઉપદિશ અવ્યં દિશામાં, જે દિશાનું સ-
 મીપપણું.
ઉપદિશ સ્ત્રીં જે દિશાની વચ્ચેનો ખૂણો.
ઉપદિશ અવ્યં દિશામાં જે દિશાનું સ-
 મીપપણું.
ઉપદિશ પું શિશુપાલનો ભાઈ વસુદેવનો
 ભાણેજ એક રાજા.
ઉપદિશા સ્ત્રીં જે દિશાની વચ્ચેનો ખૂણો.
ઉપદિશ્ય અવ્યં ઉપદેશ કરીને.

ઉપદિશ્ય ત્રિં જે દિશાની વચ્ચે ખૂણામાં
 થનાર.
ઉપદિષ્ટ ત્રિં જેને ઉપદેશ કર્યો હોય તે,
 ઉપદેશથી જણાવેલ.
ઉપદિકા સ્ત્રીં નીચેનો અર્થ.
ઉપદી સ્ત્રીં વંદા નામનો છાંડ, એક કીડો.
ઉપદીક્ષિન પું યજ્ઞમાં જેણે દીક્ષા લીધી
 હોય તેની પાસે રહેલ.
ઉપદશ ત્રિં ઉપર રહીને જોનાર-સાક્ષી-
 મુર્ચ ચંદ્ર વગેરે.
ઉપદષદ્ અવ્યં પત્થરની પાસે.
ઉપદષદ્ અવ્યં ઉપરનો અર્થ.
ઉપદેવ પું તે નામનો દેવક રાખનો એક
 પુત્ર, દેવ જેવા સામર્થ્યવાળા પિશાચ વ-
 ગેરે દેવ.
ઉપદેવતા સ્ત્રીં પિશાચ વગેરે દેવ.
ઉપદેવી સ્ત્રીં તે નામની વસુદેવની એક
 પત્ની, વિદ્યાધર વગેરેની સ્ત્રી, પિશાચ
 વગેરેની સ્ત્રી.
ઉપદેશ પું ઉપદેશ, શીખામણ. હિત ક-
 હેવું, પ્રવર્તક વાક્ય, તે નામની એક દીક્ષા.
ઉપદેશક ત્રિં ઉપદેશ કરનાર.
ઉપદેશસાહસી સ્ત્રીં તે નામે વેદાંતગ્રંથ.
ઉપદેશિન ત્રિં ઉપદેશ કરનાર.
ઉપદેશ્ય ત્રિં ઉપદેશ કરવા યોગ્ય, શિખા-
 મણુ આપવા યોગ્ય.
ઉપદેષ્ટ પું કર્મની ઉપદેશ આપનાર ગુરુ,
 આચાર્ય.
ઉપદેષ્ટ ત્રિં ઉપદેશ આપનાર.
ઉપદેહ પું ગંડમાળ-સોળ વગેરેથી શરી-
 રની વૃદ્ધિ ટુસવું.
ઉપદેહિકા સ્ત્રીં તે નામનો એક કીડો.
ઉપદોહ પું દોહવાનું પાત્ર.
ઉપદ્રવ પું ઉત્પાત, રોગારંભક વિકાર.
ઉપદ્રવ ત્રિં જોનાર, ઉપર રહીને જોનાર
 સાક્ષી.

ઉપદ્રુત

૨૭૩

ઉપનિધાતુ

ઉપદ્રુત ત્રિં ઉપદ્રવ પામેલ.
 ઉપધર્મ પું અપ્રધાન ધર્મ, નીચ ધર્મ.
 ઉપધા સ્ત્રીં સ્થાપતું, મૂકતું, પરીક્ષા કરવી,
 છળ, કપટ, ઉપાય, ઉપાન્ત્ય અક્ષર.
 ઉપધાતુ પું સુવર્ણ-માણિક્ય વગેરે સાત
 ધાતુ, સરીરમાં રસ વગેરે સાત ધાતુઓ-
 માંથી થનાર ધાવણ વગેરે ઉપધાતુ.
 ઉપધાન નં ઓશીકું, પ્રણય, સ્નેહ, વિશેષ,
 એક પ્રકારનું વ્રત, ઝેર.
 ઉપધાન પું ઉપધાનસાધન મંત્ર.
 ઉપધાનીય નં ઓશીકું.
 ઉપધાનીય ત્રિં સમીપમાં રાખવા યોગ્ય.
 ઉપધાભૂત ત્રિં રાગ વગેરેનો એક પ્ર-
 કારનો કર.
 ઉપધાયિન ત્રિં મસ્તક નીચે ઓશીકાં
 તરીકે કંઈક મૂકનાર.
 ઉપધારણ નં ધારણ કરતું, સારી રીતે
 ચિંતન કરતું, ઉપર રહેલી વસ્તુનું અંકુશ
 વગેરેથી આકર્ષણ.
 ઉપધારણા સ્ત્રીં મનને એક વિષયમાં
 સ્થાપવારૂપ યોગના અંગ તરીકેનો એક
 વ્યાપાર.
 ઉપધાવન નં પાસે જતું, પાસે ચિંતવતું
 ઉપધિ પું જૂઠા સ્વરૂપમાં રહેલી વસ્તુને
 જૂઠા સ્વરૂપમાં પ્રકાશવી, છળ, કપટ.
 ઉપધૂપિત પું મૃત્યુ.
 ઉપધૂપિત ત્રિં સંતાપયુક્ત-સંતાપવાળું.
 ઉપધૂમિત ત્રિં ધુમાડાવાળું થયેલ.
 ઉપધૂમિતા સ્ત્રીં જહાર ગામ જવામાં
 નિષેધેથી સૂર્યને જવા યોગ્ય એક દિશા.
 ઉપધૂતિ સ્ત્રીં ધારણ કરતું, કિરણ.
 ઉપધેય ત્રિં મૂકવા યોગ્ય, સ્થાપવા યોગ્ય.
 ઉપધ્માન પું હેઠ.
 ઉપધ્માનીય પું તે નામનો એક અક્ષર.
 ઉપધ્વસ્ત ત્રિં નાશ પામેલ, મિથ્ર થયેલ.
 ઉપનક્ષત્ર નં સત્યાવીર નક્ષત્રોની પાછળ

જનારા રાશિમંડળમાં રહેલા તારાઓ.
 ઉપનલ્લ નં વૈદકપ્રસિદ્ધ એક મુદ્ર રોગ.
 ઉપનત ત્રિં નમેલ, નમ્ર, પાસે ગયેલ,
 પ્રાપ્ત થયેલ, સમીપ રહેલ.
 ઉપનતિ સ્ત્રીં નમન, સમીપ જતું, પ્રાપ્ત
 થતું.
 ઉપનદ્ અવ્યં નદીની પાસે.
 ઉપનદિ અવ્યં ઉપરનો અર્થ.
 ઉપનન્દ પું યોકુલના અધિપતિ નન્દનો
 ભાઇ.
 ઉપનન્દક ત્રિં આનંદજનક, આનંદ ઉ-
 પજનનાર.
 ઉપનન્દક પું ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 ઉપનય પું ધર્મશાસ્ત્રોક્ત એક સંસ્કાર,
 પાસે લઇ જતું, જનોઇ આપવી તે.
 ઉપનયન નં ધર્મશાસ્ત્રોક્ત એક સંસ્કાર,
 જનોઇ લેવી તે, જનોઇ માટે સમીપ
 લઇ જતું.
 ઉપનહન નં બંધન, બંધનનું સાધન વસ્ત્ર
 વગેરે.
 ઉપનાગરિકા સ્ત્રીં તે નામે અસંસ્કાર.
 ઉપનામુક ત્રિં નમવાના સ્વભાવવાળું.
 ઉપનાય પું ધર્મશાસ્ત્રોક્ત એક સંસ્કાર,
 જનોઇ લેવી તે, પાસે લઇ જતું.
 ઉપનાયક પું નાયકના જેવો ઉપપતિ,
 નાયકને એક પ્રકારની સહાય.
 ઉપનાયન નં ઉપનાય શબ્દ બુઝા.
 ઉપનાહ પું વીણાના તાર બાંધવાનું સ્થાન,
 વ્રણ વગેરેને શાંત પાડવા માટે એક
 લેખ.
 ઉપનાહન નં લેખ વગેરે બાંધવો તે.
 ઉપનિક્ષેપ પું ધાપણ, રૂપ અને સંખ્યા
 બતાવીને રક્ષણ માટે બીજાના હાથમાં
 સોંપેલી ડોઢ વસ્તુ, રક્ષણ માટે બીજાને
 સોંપવું.
 ઉપનિધાતુ ત્રિં ધાપણ તરીકે બીજાની

उपनिधान

२७४

उपपाद्य

पासे पोतानी वस्तु भूकनार, स्थापनार,
पासे राप्पनार.

उपनिधान न० थापणु तरीके भूकनुं,
स्थापणुं, पासे राप्पणुं.

उपनिधायक त्रि० उपनिधातृ शब्द लुओ.

उपनिधि पु० ३५ अने संप्रिया गतावीने
रक्षणु माटे पोतानुं धन वगेरे भीजने
सोपणुं ते, ओ रीते भूकानुं कंधं द्रव्य,
थापणु.

उपनिपात पु० समीप आवणुं, ढंथी
आवणुं, अकस्मात आवणुं.

उपनिपातिन् त्रि० समीप आवनार, ढंथी
आवनार, अकस्मात आवनार.

उपनिबंधन न० संपादन करणुं साधन,
शुधणुं, पाधणुं.

उपनिमंत्रण न० पासे जघने निमंत्रण
करणुं-नोतरणुं.

उपनिषपन न० यज्ञादिमां अग्नि प्रलयन
कर्मना अंगरूप ओके व्यापार.

उपनिवेशित त्रि० वसापेक्ष, भास रहैकाणु
इपे स्थापेक्ष, भेसाडेक्ष.

उपनिषद् स्त्री० अक्षविद्यानुं प्रतिपादन
करनार वेदना भरतकश्य वेदान्त, वेदनुं
अतिम ध्येय, रहस्य.

उपनिषादिन् त्रि० समीप रहैनार, पासे
रहैनार.

उपनिष्कर न० मोटे राजमार्ग.

उपनिष्क्रमण न० राजमार्ग.

उपनिहित त्रि० थापणु तरीके भूकन
द्रव्य, स्थापेक्ष, पासे राप्पेक्ष.

उपनीत त्रि० जेने उपयन संस्कार क्यो
छोय ते, जनोष्ठ दृष्टेक्ष, नखेक्ष, पासे
क्ष भवापेक्ष, समीप स्थापेक्ष.

उपनेतृ पु० उपनयन करनार गुरु, जनोष्ठ
आपनार गुरु.

उपनेतृ त्रि० पासे क्ष जनार, समीप

आवनार, आपनार.

उपनेत्र न० यस्मा.

उपन्यास पु० वाक्यनो आरंभ, वाक्यनो
प्रयोग, विचार, विस्वागृथी भीजनी
पासे पोतानुं द्रव्य भूकनुं, थापणु भूकनी.

उपपत्ति पु० स्त्रीना पतिनी पासे पतिनी
नजरे पतिनी समेतिथी व्यवहार
करनार.

उपपत्ति स्त्री० युक्ति, संगति, डेटु, करणु,
उपाय, प्राप्ति, सिद्धि.

उपपद् न० समीपमां उच्चारतो आरंभमां
भूकतो शब्द, नाम पछी उच्चारतो
शर्मा-वर्मा वगेरे शब्द, व्याकरणुमां प्र-
त्यय वगेरे करनार सूत्रमां सातमी चि-
लकितवाणुं पद.

उपपन्न त्रि० युक्तिवाणुं, संगत, धटणुं,
प्राप्त ध्येय, उत्पन्न ध्येय.

उपपात पु० ढंथी आवणुं, इजतत्परना,
नाश.

उपपातक न० पापना जेणुं पणु कंधं
ओधुं ओवुं पाप.

उपपातिन् त्रि० ढंथी आवनार, अकस्मात
प्राप्त थनार.

उपपाद् पु० उपपत्ति शब्द लुओ.

उपपाद त्रि० पगनी पासे गयेक्ष-रहैक्ष.

उपपादक त्रि० युक्तिवाणुं, संगत, धटणुं,
युक्त.

उपपादन न० युक्तिथी समर्थन करणुं,
सारी रीते प्रतिपादन करणुं, प्राप्तियुक्त
करणुं.

उपपादित त्रि० युक्तिथी समर्थन करेक्ष,
सारी रीते प्रतिपादन करेक्ष.

उपपाद्य त्रि० युक्तिथी समर्थन करवा
योग्य.

उपपाद्य अव्य० युक्तियुक्त करीने, प्रति-
पादन करीने.

उपपाप

२७५

उपमन्यनी

उपपाप न० उपपातक शब्द लुओ.

उपपुर न० समीपमां रहेलु नगर, शाप्पा-
नगर-पडे.

उपपुराण न० व्यासे श्येनां अदार पुराणे
जेवां भीष्म पुराण.

उपपुष्पिका स्त्री० अशाभुं.

उपपृच्छ त्रि० उपर समीपपक्षे मध्यं ध पाभेज.

उपपौर त्रि० शाप्पानगर-परमां थनार.

उपपौर्णमास अव्य० पुनमनी पासे, पूतम
लगलग.

उपपौर्णमासि अव्य० उपरना अर्थ.

उपप्रदान न० दांय आपरी, मंघि-सदा-
दने माटे जमीन वगेरे आपरी, कोला-
ववा-दलयाववा माटे कंई द्रव्य आपवुं,
समीपदान.

उपप्रलोभन न० दलयाववुं, कोलाववुं.

उपप्लव पु० आकाशमांथी अंगारा वगेरे
पडवा इप उपद्रव, उत्पात, उत्पातसूयक
वायु वगेरे, लय, भरडी, राजविध्वन,
धेरवुं, शेकवुं, विपत्ति, दुःख, समीपमां
तरवुं, तरवुं, वीटवुं, समीप जवुं, औद-
मतप्रसिद्ध विकल्प, राडु ग्रह, विम.

उपप्लवनीय त्रि० पासे रही तरवा योग्य.

उपप्लव्य त्रि० पासे तरवा योग्य, समीप
ज्या योग्य, उपप्लव पामवा योग्य.

उपप्लव्य न० विराट नगरनी पासे आवेलुं
ऐक नगर.

उपप्लुत त्रि० उपद्रवयुक्त, विम-लय वगेरे
पाभेज.

उपप्लव्य पु० अंधनती दहना माटे तेती
पासे भीष्म वस्तुनुं आंधवुं, पद्मासन जेवुं
द्राष्टिक आसन, अमुक संख्याथी संभं-
धनुं प्रतिपादन.

उपवर्ह पु० ओशीकुं, पासे रही दुःख हेवुं,
पीडवुं.

उपवर्हण न० उपरना अर्थ.

उपवर्हणीय त्रि० पासे रही दुःख देवा
योग्य-पीडवा योग्य.

उपवह त्रि० अडु संख्यानी पासे रहेनार.

उपवाधा स्त्री० सारी रीते पीडवुं, दुःख हेवुं.

उपवाहु पु० आहुनी समीपनुं द्राष्टि अंग.

उपवाहु अव्य० आहुनी समीप-पासे.

उपव्य पु० समीप प्राप्त थयेव शब्द, सो-
भासिपव शब्द.

उपव्वि पु० सांख्यदाने योग्य शब्द.

उपव्विदमत् त्रि० सांख्यदाने योग्य शब्दवाणुं.

उपव्वङ्ग पु० पुद्ग वगेरेमांथी नासी जवुं,
सारी रीते लांगवुं, जे लांग इपे जवुं.

उपभुक्त त्रि० जेतो उपभोग कथो होय ते
वस्तु, भोजवेज.

उपभुक्ति स्त्री० उपभोग, भोजववुं ते.

उपभूषण न० धंटी, आभर वगेरे.

उपभून् स्त्री० यत् संख्याथी ऐक पात्र-सुवा.

उपभोग पु० विषयसेवनथी उत्पन्न थनुं
ऐक प्रकारनुं सुख, भोजववुं ते.

उपभोगिन् त्रि० उपभोगवाणुं.

उपभोग्य त्रि० उपभोग करवा योग्य, भोज-
ववा योग्य द्राष्ट वस्तु.

उपभोजिन् त्रि० उपभोग करनार, भोज-
वनार.

उपभोज्य त्रि० भोजववा द्राष्ट.

उपम त्रि० उपभोग, पासे, समीप, पासनुं,
समीपनुं.

उपमद्गु पु० ते नामने यदुवंशी क्षत्रिय.

उपमंत्रण न० आमन्त्रण, कर्तव्य माटे
प्रार्थनापूर्वक प्रेरणा, भुशामती.

उपमन्त्रिन् त्रि० आमन्त्रण करनार, भुशा-
मतीयुं.

उपमन्थन पु० मथनार, मंथन करनार,
रथयो.

उपमन्थनी स्त्री० अग्नि मथवानुं सांख्य
द्रव्य.

ઉપમન્યુ

૨૭૬

ઉપયોગિન

ઉપમન્યુ પુ० તે નામનો એક ઋષિ.
ઉપમર્દ પુ० મર્દન કરવું, મારી નાંખવું, પૂર્વ
 ધર્મીનો વિનાશ કરી બીજે ધર્મી ઉત્પન્ન
 કરવો, પીડવું, ધાન્ય વગેરેનાં ફેતરાં કાઢવાં.
ઉપમર્દન ન० ઉપરના અર્થ.
ઉપમર્દકારક ત્રિ० મર્દન કરનાર, મારી
 નાંખનાર, પીડનાર.
ઉપમા સ્ત્રી० સમાનતા, તે નામનો એક
 અર્થાલંકાર, ઉપમાન-જેના વડે ઉપમા
 અપાય તે.
ઉપમાત્ સ્ત્રી० થાંભલી, વાછરડાને બાંધવાનો
 ખીલો.
ઉપમાતિ સ્ત્રી० ઉપમા શબ્દ બુઝો.
ઉપમાતૃ સ્ત્રી० આંબળાંનું ઝાડ, માતાતુલ્ય
 માતાની બહેન વગેરે.
ઉપમાતૃ ત્રિ० ઉપમા આપનાર, ઉપમાન
 કરનાર.
ઉપમાદ ત્રિ० હર્ષજનક.
ઉપમાન ન० સાદસ્થાન, જેનાવડે સાદસ્થ
 હોય તે.
ઉપમાનચિન્તામણિ પુ० તે નામનો એક
 ગ્રંથ.
ઉપમારણ ન० વરુણપ્રધાસ નામના યજ્ઞમાં
 યજ્ઞસમાપ્તિસમયના સ્નાનના જળ સ-
 મીપ જળને તે જળમાં હવિષ નાંખવું તે.
ઉપમાલક્ષ્ણ પુ० તે નામનો એક અર્થા-
 લંકાર.
ઉપમાસ્ય ન० દરેક મહિને થનાર પિતૃ-
 ઓનું શ્રાદ્ધ.
ઉપમિત ત્રિ० પાસે ખોડેલ, સમીપ નાખેલ,
 પાસે મૂકનાર, સમીપમાં સ્થાપન કરનાર.
 ઉપમા આપનાર, થાંભલી.
ઉપમિત ત્રિ० ઉપમેય, જેને ઉપમા અપાય તે.
ઉપમિતિ સ્ત્રી० ઉપમા, ઉપમાલંકાર, સ-
 માનતા.
ઉપમેત પુ० સાગનું ઝાડ.

ઉપમેય ત્રિ० જેને ઉપમા અપાય તે.
ઉપમેયોપમા સ્ત્રી० તે નામનો એક અર્થા-
 લંકાર.
ઉપયજ્ પુ० તે નામનો એક યજ્ઞ.
ઉપયન્તૃ પુ० વિવાહનાર-વરરાજા.
ઉપયન્તૃ ત્રિ० નિયમમાં રાખનાર, સંયમ
 કરનાર.
ઉપયન્ત્ર ન० તે નામે વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક યંત્ર.
ઉપયમ પુ० વિવાહ, સંયમ, વશ રાખવું.
ઉપયમન ન० ઉપરના અર્થ, અશ્વિનું નીચે
 સ્થાપન, બંધનસાધન દર્ભ વગેરે.
ઉપયમની સ્ત્રી० અશ્વિસ્થાપનમાં અંગૂઠ
 રેતી વગેરે.
ઉપયઘ્ ત્રિ० સોળ ઋત્વિજોમાંનો એક
 ઋત્વિજ.
ઉપયાચક ત્રિ० પાસે આવી વાચના કરનાર.
ઉપયાચન ન० પાસે જળને માગવું.
ઉપયાચિત ન० પોતાના પ્રચ્છિન્નની
 સિદ્ધિ માટે દેવ વગેરે પાસે માનતા મા-
 નવી, પાસે જળને માગવું.
ઉપયાચિતક ન० ઉપરના અર્થ.
ઉપયાજ પુ० તે નામનો એક યજ્ઞ, તે ના-
 મનો એક ઋષિ.
ઉપયાત ત્રિ० સમીપ આવેલ, પાસે ગયેલ.
ઉપયાન ન० પાસે જવું.
ઉપયામ પુ० યજ્ઞનું એક પાત્ર, તે પાત્રનો
 દેવ, વિવાહ.
ઉપયામવત ત્રિ० જેનો વિવાહ થયો હોય તે.
ઉપયુક્ત ત્રિ० યોગ્ય, ન્યાયયુક્ત, રચેલ,
 ભોગવેલ, વાપરેલ, ઉપયોગ કરેલ.
ઉપયોગ પુ० ઉપયોગ, આચરણ, ભોજન,
 ઇષ્ટસિદ્ધિસાધન વ્યાપાર, અનુકૂલતા.
ઉપયોગિતા સ્ત્રી० ઉપયોગીપણું.
ઉપયોગિત્વ ન० ઉપરનો અર્થ.
ઉપયોગિન ત્રિ० ઉપયોગ જેનો હોય તે,
 ઉપયોગી.

उपयोषम्

२७७

उपलक्ष्य

उपयोषम् आनंद.

उपर त्रि० वावेक्ष, स्थापेक्ष, विराम पामवानो
डोर्ध आधार, विराम पामेक्ष, पत्थर.

उपरक्त पु० राहुग्रस्त संध के सूर्य.

उपरक्त त्रि० व्यसनीमां आसक्त, रंग-
वाना पदार्थी रंगेक्ष, उपाधिनी समी-
पताथी उपाधिना शुलुवाणाइपे जलु-
येक्ष.उपरक्ष पु० समीपमां रक्षी रक्षा करनार-
अंगरक्षक-भोडीगाई.उपरक्षण न० पासे रक्षी रक्षलु करवुं, प-
हेरे भरयो, थोकी करवी.

उपरक्षक त्रि० रंजन करनार, रंगनार.

उपरक्ष्य त्रि० रंजन करवा योग्य, रंगवा
योग्य.उपरत त्रि० विराम पामेक्ष, निवृत्ति पामेक्ष,
उपरतियुक्त.

उपरतस्पृह त्रि० छम्भारहित, निःस्पृह.

उपरताति स्त्री० युद्ध, संग्राम, आकाश.

उपरति स्त्री० विराम, निवृत्ति, भरलु, छि-
द्रिणेने विषयोतरक्षथी पाछी वाणवी
ते, लुद्धि.

उपरत्न न० भल्लु जेवा देभाता काय वजेरे.

उपरम पु० विषयो उपरनुं वैराग्य, निवृत्ति.

उपरम न० उवरति शब्द लुओ.

उपरष पु० न्यां सोमव्रतानो रस काढवानो
होय छे ते भाडाना आकारनो ओक प्रदेश.

उपरस पु० गंधक वजेरे.

उपराग पु० पासे रक्षीने पोताना शुलु
भीजमां स्थापवा, वासनाइप ओक संस्कार,
सूर्य-संधनुं ग्रहलु, विशेषलुइपे संध,
निंदा, ग्रहकक्षोक्ष, व्यसन, दुष्ट नीति,
मिथ्यासंधथी संध पामेक्ष ओक
विशेषलु.

उपराज अव्य० राजनी पासे.

उपराज त्रि० राजगुह्य.

उपराध्य त्रि० उपसेवक.

उपराम पु० विराम, भरलु, निवृत्ति, संन्यास.

उपराम अव्य० रामनी पासे.

उपराव पु० पासे उन्वारेक्ष शब्द,

उपरि अव्य० उपर, उये.

उपरिचर त्रि० उपर विचरनार पक्षी
वजेरे.

उपरिचर पु० ते नामनो ओक राज.

उपरितन त्रि० उपर-उये थनार-होनार.

उपरिमर्त्य अव्य० भनुष्य उपर.

उपरिमेखल पु० ते नामनो ओक भ्रमि.

उपरिवृहती स्त्री० ते नामे ओक वैदिक छंद.

उपरिष्टात् अव्य० उपर, उये.

उपरिसद् पु० ते नामनो ओक देव.

उपरिसद् त्रि० उपर रहेनार, उये रहेनार.

उपरिसध न० उपर भेसवुं, आकाशमां
भेसवुं.उपरीतक पु० शृंगारविषयक ओक आसन-
पंध.उपरुद्ध त्रि० इधेक्ष, रेडिक्, धेरेक्ष, अटकावेक्ष,
भून वजेरेना वेजवाणुं.

उपरूपक न० ओक म्मतनुं नाटक.

उपरोध पु० आवरलु, ढांकलु, प्रतिपंध,
अटकावत, अनुसरवुं.उपरोधक त्रि० उपरोध करनार, अटका-
वनार, रेकनार, ढांकनार, धेरनार, प्रति-
पंध करनार, अनुसरनार.

उपरोधक न० रहेवानुं धर.

उपरोधन न० उपरोध शब्द लुओ.

उपर्युपरि अव्य० उपर उपर.

उपल पु पत्थर, रेती, रत्न, मेध.

उपलक्षक त्रि० लक्षलु करनार, कल्पना
करनार, ओणभनार, जलुनार.उपलक्षण न० लक्षलुथी स्व तथा अन्यनो
आधेक्ष शब्द, तेवा शब्दनुं मान.

उपलक्ष्य पु० आश्रय.

उपलधिप्रिय

२७८

उपवैश

उपलधिप्रिय पु० ऐक ज्ञानो मृग.
 उपलब्ध त्रि० भेजवेत्त, ज्ञानेत्त.
 उपलब्धार्थी स्त्री० हितोपदेश वगेरै कथा.
 उपलब्धि स्त्री० भेजवतुं, ज्ञानुतुं, प्रत्यक्ष
 वगेरै ज्ञान.
 उपलब्ध त्रि० भेजवनार, ज्ञानार.
 उपलब्ध पु० ज्ञानो आश्रय आत्मा.
 उपलभेदिन पु० पत्थरने पत्थु तोड़ी नाभ-
 नार-वृक्ष.
 उपलभ्य त्रि० भेजववा योग्य, ज्ञानुवा
 योग्य.
 उपलम्भ पु० ज्ञान, ज्ञान, प्राप्ति. भेजवतुं,
 ज्ञानुतुं.
 उपलम्भ्य त्रि० उत्तम प्रकारे भेजववा
 योग्य, उत्तम प्रकारे ज्ञानुवा योग्य.
 उपला स्त्री० साकर.
 उपलिङ्ग न० अनिष्टजनक लूटप वगेरै
 उपलक्ष.
 उपलेप पु० छात्र वगेरैथी क्षीपतुं, सर्व
 धन्त्रियोनो विनाश करवा.
 उपलेपन न० छात्र वगेरैथी क्षीपतुं.
 उपलक्ष त्रि० पासे रङ्गीने जोखनार, समीप
 रङ्गीने जेनार, तपासनार.
 उपलक्ष पु० अस्त्र नामनो ऋत्विज, सहरय.
 उपलक्ष पु० वंशदेशनी पासेनो देश.
 उपलक्ष पु० वंशना जाड जेथुं पिशासावनुं
 जाड.
 उपवन न० ज.ग. जमीनो.
 उपवन अव्य० वननी पासे, वनमां.
 उपवर्णन न० सारी रीते वर्णन-वर्णन
 उपवर्तन न० देश, पालीवाणुं रथण.
 उपवर्ष पु० ते नामनो ऐक ऋषि.
 उपवर्ह पु० ओशीकुं.
 उपवर्हण न० ओशीकुं.
 उपवल्लिका स्त्री० अभरवेत्त.
 उपवल्ह पु० प्राधान्य, उत्कर्ष.

उपवसथ पु० गाम, यज्ञो पूर्ण दिवस.
 उपवस्त न० उपवास.
 उपवस्ति स्त्री० आश्रय, आधार, टेका.
 उपवाक पु० परस्पर आलाप-वातशीत, ज्ञान.
 उपवाकी स्त्री० धरज.
 उपवाक्य पु० अग्नि, यिज्ञानुं जाड.
 उपवाच्य त्रि० स्तुति करावेत्त, स्तुति पा-
 भेत्त, वप्युवायेत्त, प्रशाम करवा योग्य.
 उपवाद पु० निंदा.
 उपवादिन त्रि० निंदा करनार.
 उपवास पु० भोजननो अभाव-उपवास.
 उपवासक त्रि० अनाहार करनार, उप-
 वास करनार.
 उपवासक न० कोष्ठ ऐक प्रत.
 उपवासन न० उपसेवन-पासे रङ्गी सेवा
 करी.
 उपवासिन त्रि० उपवास करनार.
 उपवाहन न० पासे लक्ष जेथुं, समीप आणुतुं.
 उपवाह्य पु० राजने भेसवानो हाथी.
 उपविद् स्त्री० प्राप्ति, भेजवतुं, ज्ञान.
 उपविद् त्रि० प्राप्त करनार, भेजवनार, ज्ञान-
 नार.
 उपविन्दु पु० ते नामनो ऐक राज.
 उपविष पु० आंङ्कानुं दूध वगेरै पांय प्र-
 धारनं उपविष-जेर.
 उपविष न० कृत्रिम विष-अनावरी जेर.
 उपविषा स्त्री० अतिविषनी कणी.
 उपविष्ट त्रि० भेडेल.
 उपवीणि नामवातु पीला लहने गातुं.
 उपवीत न० जेनोई, यज्ञसूत्र, जमलो हाथ
 अहार रहे तेम हाथा पकला उपर धा-
 रणु करेत्त वस्त्र.
 उपवृंहित त्रि० धवेत्त, धणुं करेत्त.
 उपवेणा स्त्री० ते नामनी ऐक नदी.
 उपवेद पु० वेदना जेवां आणुवेद वगेरै.
 उपवेश पु० भेसवुं, अनावरी वेश.

उपवेशन

२७२

उपसंवाद

उपवेशन न० भेषवुं, भूकवुं, स्थापवुं.
 उपवेशि पु० यत्पुर्वेक संप्रदायपरतर्क श्रेयक
 ऋषि.
 उपवेशिन् त्रि० भेषनार.
 उपवेश पु० अंगारा लांगवानुं वाकडुं.
 उपवैणव न० त्रयु संध्याकाग.
 उपव्याख्यात न० अमुकनुं अमुक शग-
 अमुक भाषाभ्य-अमुक उप.सत वगेरे
 कहेवुं ते.
 उपव्याघ्र पु० वाधना जेवुं पशु-चित्तो.
 उपव्याघ्र अव्य० वाधनी पास.
 उपव्युपस अव्य० लगभग गयेस उपाकाग,
 परेदीयुं, लगभग गयेस उपाकागनुं समीप.
 उपशम पु० छिद्रयेनो निग्रह, तृष्णानो
 नाश, रोग अथवा उपद्रवनी शांति, निवृत्ति.
 उपशमन न० उपरना अर्थ, निवारण,
 अटकाववुं, रोकवुं, शांत पाडवुं.
 उपशमनीय त्रि० निवारण करवा योग्य,
 शांत पाडवा योग्य, अटकाववा योग्य,
 रोकवा योग्य.
 उपशय पु० समीप सुवुं, पासं सुवुं, सु-
 भावह उपयोग, हाथ.
 उपशय अव्य० हाथनी पास, हाथमां.
 उपशरद अव्य० शरद ऋतुनी पास, श-
 रद ऋतुमां.
 उपशल्य न० गामनो अंत-भागेण-पाधर,
 छेडानो लाग.
 उपशान्ति स्त्री० उपशम शब्द लुओ.
 उपशाय पु० रात्रे पहेंशे भरनारा सिपा-
 छओनुं अनुक्रमे सुवुं.
 उपशायिन् त्रि० पासं सुनार.
 उपशिक्षण न० नीयेनो शब्द लुओ.
 उपशिक्षा स्त्री० सारी रीते शिक्षण, सारी
 रीते शिक्षामण.
 उपशिक्षन न० सुंधवुं, सुंधाडवानो प्रयोग.
 उपशिक्ष्य पु० शिक्षनो शिक्ष.

उपशुन अव्य० कुतरो, कुतरानी पास.
 उपशोभा स्त्री० आरौपित शोभा.
 उपशोषण न० सुकववुं.
 उपशोषण त्रि० सुकवनार.
 उपश्रुत पु० यन.
 उपश्रुत त्रि० अंगीकारेन, स्वीकारेन,
 प्रतिज्ञा करेन.
 उपश्रुति स्त्री० पासं शांलवणुं.
 उपश्रुति अव्य० काननी पासं, कानमां.
 उपश्लेष पु० आक्षिप्तन, भेटवुं ते.
 उपश्लेषण न० उपरनो अर्थ.
 उपश्लोकि नामधातु उभ० सक० सेट्ट
 श्लोकावडे स्तुति करवी.
 उपशृम्भ पु० थांललो, आधार, टेका.
 उपशृम्भक पु० आडंयर, अधिकता.
 उपशृम्भक न० थांलली.
 उपश्रुत त्रि० समीपमां स्तुति करावुं.
 उपसंक्रम पु० भूकडुं, स्थापवुं, हाथव
 करवुं.
 उपसंक्रमण न० उपरना अर्थ.
 उपसंग्रह पु० यरलुपपशं करीने वंदन
 करवुं, उपकरण, रायरसीधुं, सारी रीते
 संग्रह करवो.
 उपसंग्रहण न० उपरना अर्थ.
 उपसंग्राह्य त्रि० यरलुपपशं करी वंदन
 करवा योग्य, सारीरीते संग्रह करवा योग्य.
 उपसंयम पु० उपसंहार, सारी रीते संयम
 राखवो, अंधन.
 उपसंयमन न० सारी रीते संयम पाणवो,
 सारी रीते आंधवुं, सारी रीते आंधवानुं
 साधन.
 उपसंयुक्त त्रि० समीपमां संयोग पात्रेन.
 उपसंयोग पु० समीप संयोग.
 उपसंरोह पु० समीपमां यदवुं.
 उपसंवाद पु० प्रतिज्ञापूर्वक कहेवुं, पण
 करीने कहेवुं.

ઉપસંખ્યાન

૨૮૦

ઉપસંક

ઉપસંખ્યાન નં પહેરવાનું વસ્ત્ર.
ઉપસંહાર પું સમાપ્તિ, સંપ્રદ, સારી રીતે
 હરવું, બધું લેવું, સંપૂર્ણ સંબંધ.
ઉપસંહારિન ત્રિં સમાપ્તિ કરનાર, સારી
 રીતે હરણ કરનાર, સંપૂર્ણ સંબંધથી
 વ્યાપ્ત.
ઉપસંખ્યાન નં સૂત્રમાં નહિ કહેલ અર્થને
 વાર્તિક વગેરેથી કહેવો, ગણવું, ગણતરી
 કરવી.
ઉપસત્તિ સ્ત્રીં નજદીકનો સંબંધ, અનુસરવું,
 સંબંધ, સેવા.
ઉપસત્તૃ ત્રિં નજદીક રહેલ, અનુસરેલ,
 સેવક.
ઉપસદ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ, તે નામની
 દષ્ટિ, ગાદીપલ વગેરે ત્રણ અગ્નિ સિવા-
 થનો અગ્નિ.
ઉપસદ્ પું તે નામનો એક યજ્ઞ.
ઉપસદન નં સેવા, પાસે રહી સેવવું, પા-
 છળ જાહેને પ્રાપ્ત કરવું.
ઉપસદન અવ્યં ધરની પાસે, ધરમાં.
ઉપસદી સ્ત્રીં સંતતિ-ધારા.
ઉપસદ્ય ત્રિં સેવવાયોગ્ય, સમીપમાં પ્રાપ્ત
 કરવા યોગ્ય.
ઉપસદ્ય અવ્યં સેવીને, સમીપમાં પ્રાપ્ત
 કરીને, પાસે જાહેને.
ઉપસદ્ન ત્રિં સમીપ રહેલ, સેવક, સેવના
 યોગ્ય.
ઉપસદ્વત નં તે નામનું એક વત.
ઉપસન્ન ત્રિં સમીપ રહેલ, પાસે રહેલ,
 નજદીકનું, સેવક, પાસે આવેલ.
ઉપસમાધાન નં હમલો કરનો, સમિધ
 નાખીને સળગાવવું.
ઉપસમિધ અવ્યં સમિધપાસે.
ઉપસમિધ અવ્યં ઉપરનો અર્થ.
ઉપસમ્પત્તિ સ્ત્રીં નવીનરૂપે સંપત્તિ.
ઉપસમ્પન્ન ત્રિં પ્રાપ્ત થયેલ, મેળવેલ,

મરણ પામેલ.
ઉપસમ્પાવા સ્ત્રીં શાંત પાડવું, સાંત્વન
 કરવું.
ઉપસર પું ગર્ભગ્રહણ કરવા મટે પશુ-
 એમાં નારીગતિનું પુરૂષગતિ પાસે જવું,
 નિરાંતર જવું.
ઉપસરણ નં ઉપરના અર્થ, સમીપ જવું,
 પાસે જવું.
ઉપસર્ગ પું રોગવિકાર, ઉપદ્રવ, શુભ-અ-
 શુભસૂચક દેવતાઈ ઉત્પાત, વ્યાકરણ-
 પ્રસિદ્ધ ઉપસર્ગ.
ઉપસર્જન નં દેવતાઈ વગેરે ઉપદ્રવ, ગૌણ
 વિશેષણ, વાળાનું-સાફ કરવાનું સાધન-
 પૂં જણી કે સાવરણી, વ્યાકરણમાં સમાસ
 કરનાર સૂત્રમાં પહેલી વિભક્તિથી વ્યતા-
 વેલું પદ, વિગ્રહમાં નિયત વિભક્તિવાળો
 કોઈ શબ્દ.
ઉપસર્વક ત્રિં ઉપાસક, પાસે જનાર.
ઉપસર્પણ નં સમીપ જવું, પાસે જવું.
ઉપસર્પિન ત્રિં સમીપ જનાર, પાસે જનાર.
ઉપસદ્યા સ્ત્રીં ગર્ભગ્રહણને યોગ્ય એવી
 ઋતુમતી ગાય.
ઉપસાર્ય ત્રિં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય.
ઉપસિ અવ્યં સમીપનું સ્થાન.
ઉપસીર અવ્યં હળની પાસે, હળમાં.
ઉપસુન્દ પું તે નામનો એક દૈત્ય.
ઉપસૂર્યક નં ચંદ્ર-સૂર્યની આસપાસ થતું
 મંડળ.
ઉપસૃષ્ટ નં મૈથુન, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ ઉપસર્ગ.
ઉપસૃષ્ટ ત્રિં વિસર્જન કરેલ, રળ આવેલ,
 છોડી દીધેલ, ઉપદ્રવ પામેલ, વ્યાપેલ,
 કામી.
ઉપસૃષ્ટ પું ગ્રહણથી ધેરમેલ ચંદ્ર કે સૂર્ય.
ઉપસેક પું પાણી વગેરે જાંડીને નરમ
 કરવું.

उपसेवन

२८१

उपस्थिता

उपसेवन न० सींयनुं, छांटनुं, सींयवानुं-
छांटवानुं साधन.

उपसेवन त्रि० सींयनार, छांटनार.

उपसेवक त्रि० उपलोग वगेरेथी सेववामां
आसकत, लोग लोगववामां भवेत्त, पासे
रहीने सेवा करनार.

उपसेवन न० उपलोगभेता प्रसंग, पासे
रही सेवा करवी.

उपसेवा स्त्री० उपरना अर्थ.

उपसेविन् त्रि० उपसेवक शब्द लुओ.

उपसोम पु० सोमनाभेता यत्त करनार.

उपसोम अव्य० अंरनी पासे, सोमलतानी
पासे.

उपस्कर पु० हिसा करवी, उँदर, कडां-कुं-
उल वगेरेनो समुदाय, भसावो, धरने साक्ष
करनार सावरणि वगेरे.

उपस्कर त्रि० विकार पामेत्त, अध्याहारथी
कडेनार.

उपस्करण न० हिसा करवी, अलंकार,
समुदाय, विकार, वाक्याध्याहार, हिसानुं
साधन, अलंकार वगेरेनुं साधन.

उपस्कार पु० अलंकार, समुदाय, विकार,
वाक्याध्याहार.

उपस्कीर्ण त्रि० हिसा करेल.

उपस्कीर्णि स्त्री० हिसा करवी.

उपस्कृत त्रि० शलुगारेत्त, ऐककुं करेल,
संस्कारी करेल, विकार पामेत्त, अध्या-
हार करेल.

उपष्टम्भ पु० थालवो, टेको, आधार, आ-
लंजन, स्थिति.

उपष्टम्भक त्रि० टेको आपनार, आलंजन
आपनार, अधिकता करनार.

उपस्तम्भ पु० उपष्टम्भ शब्द लुओ.

उपस्तम्भ न० उपरनो शब्द लुओ.

उपस्तरण न० पाथरलु, भीछानुं, जमी-
नने सपाट अथवा सीधी करवी.

उपस्ति पु० आऽ.

उपस्तिर त्रि० पाथरनुं, पाथरवा योग्य.

उपस्तुत त्रि० समीपमां स्तुति करयेत्त.

उपस्तुति स्त्री० समीपमां स्तुति, वभाषु.

उपस्त्री स्त्री० उपपत्नी, रप्तात स्त्री.

उपस्थ पु० न० स्त्री-पुरुषनी शुद्ध छन्दिय,
जोगो, मध्य भाग, स्थिति.

उपस्थ त्रि० समीपमां रहेत्त.

उपस्थपत्र पु० पीपणानुं आऽ.

उपस्थ्यात् त्रि० उपासन करनार, सेवनार,
समीपमां नमेत्त, कडेले समये पासे आवेत्त.

उपस्थ्यात् पु० ते नामेता ऐक कतिव.

उपस्थान न० पासे रहीने स्थिति करवी,
अनुसंधान, स्मरण, समीप जनुं, समी-
पमां सेवनुं.

उपस्थानीय त्रि० उपासन करनार, सेव-
नार, उपासना करवा योग्य, सेवा करवा
योग्य.

उपस्थापक त्रि० स्मरण करानार, पासे
स्थिति करानार.

उपस्थापन न० समीपमां स्थापनुं, स्मरण
करावनुं.

उपस्थापनीय त्रि० समीपमां स्थापवा यो-
ग्य, स्मरण कराववा योग्य.

उपस्थावर अव्य० स्थावरनी पासे.

उपस्थावरा स्त्री० पुरुषभेत्त यशना अंगरूप
ऐक देवता.

उपस्थित त्रि० समीपमां रहेत्त, पासे आ-
वेत्त, प्राप्त थयेत्त, वेदमां नहि वापरेल.
अनार्थ, स्मरणमां आवेत्त, स्मरण क-
रेत्त, सेवेत्त.

उपस्थित न० सेवन, पासे रहेनुं, समीप
आवनुं.

उपस्थिता स्त्री० दश अक्षरना अरलुवाजो
ऐक छंद.

उपस्थिति

२८२

उपाख्यान

उपस्थिति स्त्री० समीपमां सेवतुं, पासे नभतुं, स्मरणु.

उपस्थूण अव्य० थांलकी उपर, थांलकीनी पासे.

उपस्थूण त्रि० धरना थांलकीनी पासे ग-थेल-रहेल.

उपस्थेय त्रि० पासे रही सेववा येऽय, स्तुति करवा येऽय.

उपस्नेह पु० वैद्यकप्रसिद्ध क्लेदन.

उपस्पर्श पु० स्पर्श, स्नान, वेदोक्त मंत्र-पूर्वक पाणी वगैरेथी मुचनो स्पर्श करवो.

उपस्पर्शन न० उपरना अर्थ.

उपस्रवण न० अश्वनी निवृत्ति, टपकतुं नहि ते.

उपस्वत्व न० मावीकीनी जमीन वगैरेमांथी उपरन थयेल धान्य वगैरे द्रव्य.

उपस्वावत पु० सत्रागत रागनो ऐक पुत्र.

उपस्वेद पु० अग्नि वगैरे तापनी पासे र-हेवाथी थयेली गरमी, उपताप शब्द श्रुओ.

उपहत त्रि० तिरस्कार पाभेल, दूषित थयेल, नाश पमाउल, उत्पातथी घेरायेल, अ-शुद्ध थयेल, पराभव पाभेल.

उपहति स्त्री० उपधात, विनाश, सामे प्रहार.

उपहन्तु त्रि० हलुनार, नाश करनार.

उपहन्तृ त्रि० उपरना अर्थ.

उपहरण न० पीरसतुं, भेट आपवो.

उपहर्तृ त्रि० पीरसनार, भेट आपनार.

उपहव पु० आर्धान-भोलावतुं ते.

उपहव्य पु० ते नामनो ऐक यश.

उपहसित न० उपहासक-भस्करी, निंदा-सूयक हारय.

उपहसित त्रि० भस्करी करयेल, हारयथी नेनी निंदा सूयथी होय ते.

उपहस्त पु० प्रतिग्रह-दान लेतुं.

उपहस्ति नामधातु उभ० सक० सेट् हा-थथी लेतुं.

उपहस्तिका स्त्री० पान-सोपारी वगैरे रही शके तेथी वस्त्र वगैरेनी अनावेदी कथणी.

उपहार पु० भेट, भूकतुं, भेट धरथी, भेट धरवानुं द्रव्य, हारनी पासेनुं द्रव्य.

उपहार अव्य० हारनी पासे.

उपहालक पु० हलनो आगलनो लाग.

उपहास पु० भस्करी, निंदासूयक हारय, ह्मो.

उपहास्य त्रि० हसवा येऽय, भस्करी करवा येऽय, भस्करीथी निंदा येऽय.

उपहित त्रि० भूकेल, स्थापेल, अपाणु क-रेल, समीप राभेल, आरापणु करेल.

उपहृत त्रि० भोलावेल.

उपहृति स्त्री० भोलावतुं.

उपहृत त्रि० भूकेल, धरेल, भेट इपे आपेल.

उपहोम पु० दश दश देवतावाणो-दश आ-हुतिवाणो-दश-दक्षिणवाणो ऐक होम.

उपहर न० ऐकांत, जमीननो प्रदेश, पा-सेनुं स्थान, जवा येऽय, छेडनो लाग.

उपहर पु० रथ.

उपहान न० भोलावतुं, मंत्राभ्यारपूर्वक भोलावतुं.

उपांशु अव्य० निर्जन, ऐकांत, मौन, शुभ.

उपांशु पु० मंत्र वगैरेनो ऐक जपप्रकार.

उपांशुयाज पु० ते नामनो ऐक यश.

उपाक पु० परस्पर समीप गयेल, पासे.

उपाकरण न० ऐक स्तोत्रप्रैष, यज्ञना प-शुनो ऐक संस्कार, आरंभ.

उपाकर्म न० ते नामतुं ऐक कर्म.

उपाकृत त्रि० यज्ञमां हलुवा भाटे संस्कार-सुकत करेल पशु, आरंभेल.

उपाकृत न० उपाकरण शब्द श्रुओ.

उपाक्ष अव्य० नेत्रनी पासे.

उपाख्या स्त्री० प्रत्यक्ष, शब्द वगैरेथी कथन.

उपाख्यान न० पूर्वकाणना वृत्तांतनुं कथन, विशेष कथन.

उपाख्यानक

२८३

उपाख्यम्

उपाख्यानक न० पूर्वकाणना वृत्तांतनुं प्रति-
पादन करनार कोछि अर्थ, कहेवुं.

उपागत त्रि० पोतानी भेजे आवेक्ष, पासे
आवेक्ष.

उपागति स्त्री० पासे आववुं.

उपागम पु० स्वीकार, समीप जवुं.

उपाग्रहण न० संस्कारपूर्वक वेदना प्रारंभ.

उपाग्रहायण अव्य० भागशरनी पूनेभ
लगभग.

उपाग्रहायणि अव्य० उपरनेो अर्थ.

उपाङ्ग न० प्रधान-मुष्य अंगने उपयोगी,
वेदांगसमान कोछि शास्त्र, शरीरने उप-
योगी अत्यंग.

उपाङ्ग पु० तिलक.

उपाजिन त्रि० आमडानी पासे गयेक्ष-र-
हेक्ष, आमडाने प्राप्त करनार, रथापवुं.

उपाजिन अव्य० आमडानी पासे.

उपाजे अव्य० दुर्गजने जण आपवुं-दुर्गजमां
जण रथापवुं.

उपाजेकृत्य अव्य० दुर्गजमां जण रथापीने.

उपाजेकृत्वा अव्य० उपरनेो अर्थ.

उपाङ्गन न० लीपवुं, भरवुं, आंगवाने
आधार हाथ वगेरे,

उपात्त त्रि० ग्रहण करेक्ष, प्राप्त करेक्ष.

उपात्त पु० अंदर रहेक्ष भववाणे हाथी.

उपात्यय पु० लौकिक अने शास्त्रीय आ-
चारने ओणंगवे, उद्देशन करवुं, नाश.

उपादान न० ग्रहण करवुं, छिद्रियेने पोत
पोताना विपयो तरुथी पाछी वाणवी,
कार्ययुक्त कारण.

उपादानलक्षणा स्त्री० अणुहतरवार्थलक्षणा.

उपादिक पु० ते नामने कोछि छीडे.

उपादिका स्त्री० ऐक नतनुं शाक.

उपादेय त्रि० ग्रहण करवा योग्य, उपादान
कारणमां संबंध पामेक्ष, विधेयपणुं
वगेरेथी उद्देश.

उपाधि पु० कपट, विशेषण, कुटुंबमां
व्यापृत, उपनाम, धर्मचिंता, न्यायमत-
सिद्ध ऐक पदार्थ.

उपाधेय त्रि० दायल करवा योग्य, आरो-
पण करवा योग्य, विशेष्य.

उपाध्याय पु० विद्यागुरु, अध्यापक.

उपाध्याया स्त्री० नीयेने शब्द अनुओ.

उपाध्यायानी स्त्री० उपाध्यायानी पत्नी.

उपाध्यायी स्त्री० उपरनेो अर्थ.

उपानम् त्रि० गाडा जेवुं, पितासमान
काका वगेरे.

उपानह स्त्री० भोजरी, जेडा.

उपानुधाक्य न० ऐक प्रकारनुं वैदिक
वाक्य.

उपान्त पु० नगदिक, पासे.

उपान्त अव्य० अंतनी पासे-लगभग छेडे.

उपान्तिक न० अत्यंत पासे-नगदिक.

उपान्तिक त्रि० अत्यंत पासेनुं.

उपान्तिम त्रि० छेडानी पासेनुं.

उपान्तिम अव्य० छेडानी पासे.

उपान्त्य त्रि० छेडानी पासे रहेक्ष

उपाप्ति स्त्री० प्राप्ति.

उपाभूत स्त्री० उपाहरण शब्द अनुओ.

उपाय पु० पासे जवुं, पासे जवानुं साधन,
राज्यमाना साम-दान वगेरे उपाय, उप-
क्रम-आरंभ, उपाय.

उपायन न० नेट, नेट धरवी, नेट भूकवा
योग्य पदार्थ, समीप जवुं, पासे जवुं.

उपायिन त्रि० उपायवाणुं, साधनयुक्त,
पासे जनार.

उपायु त्रि० पासे जनार.

उपार पु० समीप आवेक्ष.

उपारण पु० पासे जधने जेमां आनंद
नथी ते स्थान.

उपारत त्रि० पाछुं करेक्ष.

उपारम्भ पु० प्रारंभ.

उपाज्जक

२८४

उपेन्द्रवज्रा

उपाज्जक त्रि० उपाज्जन करनार, भेणवनार.

उपाज्जन न० भेणववुं, संपादन करवुं.

उपाज्जित त्रि० भेणवेव, संपादन करेव.

उपालब्ध त्रि० तिरस्कार पूर्वक निवेद, ४५३. अपायेव.

उपालभ्य त्रि० ४५३. आपवा योग्य.

उपालभ्य अव्य० ४५३. आपीने.

उपालम्भ पु० निंदापूर्वक तिरस्कार, ४५३.

उपालम्भन न० उपरना अर्थ.

उपालम्भ्य त्रि० हिंसा करवा योग्य.

उपावर्त्तन न० पाछा आववुं, पृथ्वी पर आणोववुं.

उपावृत्त त्रि० थाक उतारवा माटे जमीन उपर बोटेव घोडा वगेरे, पाछु आवेव.

उपावृत्त स्त्री० आवृत्ति, निवृत्ति.

उपावृत्ति स्त्री० उपरना अर्थ.

उपाश्रम पु० आश्रम समान पाशुपत वगेरे दीक्षा.

उपाश्रम अव्य० आश्रमती पास.

उपाश्रय पु० आश्रय, जैन साधुओंने रहे-वानुं स्थण.

उपाश्रय त्रि० आश्रय करनार, आश्रय करवा योग्य.

उपाश्रित त्रि० जेनो आश्रय कर्पो होय ते, जेणे आश्रय लीघो होय ते.

उपासक त्रि० सेवक, उपासना करनार, श्रद्ध.

उपासक पु० जैनमते चार अंगभांतुं ऐक.

उपासङ्ग पु० साथी, समीपमां आसकित.

उपासन न० पाछु केकवानुं शिपवा माटे आण्णो अभ्यास, चिंतन, मनन, सेवन, समीप भेसवुं.

उपासना स्त्री० उपरना अर्थ.

उपासा स्त्री० उपासन शब्द शुभो.

उपासादित त्रि० प्राप्त करेव, भेणवेव, संपादन करेव.

उपासादित न० प्राप्ति, भेणववुं, संपादन करवुं.

उपासादितित त्रि० जेणे भेणवुं होय ते.

उपासित त्रि० जेनुं उपासन कर्तुं होय ते देव वगेरे, सेवेव, मनन करेव, चिंतवेव.

उपासित त्रि० उपासना करनार.

उपासित स्त्री० उपासना शुभो.

उपास्य न० अश्वनुं उपकरण-साथी वगेरे.

उपास्य त्रि० सेववा योग्य, चिंतववा योग्य, मनन करवा योग्य.

उपास्य अव्य० सेवीने, चिंतवीने.

उपाहित त्रि० आरोपेव, स्थगोव, भूकेव.

उपाहित पु० उल्लेखात वगेरे अश्विना उपातश्च उपद्रव.

उपेक्ष पु० अक्षरतो ऐक साध-गादिनीना पुत्र.

उपेक्षक त्रि० उपेक्षा करनार योगी वगेरे, केरिती दरकार नहि करनार, उपेक्षा करनार.

उपेक्षण न० त्याग, उदासीनता, मध्यस्थता, राज्ञोना सात उपायमांनि ऐक.

उपेक्षणीय त्रि० त्याग करवा योग्य, उपाय माटे नहि विचारवा योग्य, दरकार नहि करवा योग्य.

उपेक्षा स्त्री० त्याग, उदासीनता, दरकार नहि ते, असुक ग्रहण करवा योग्य नथी जेवा प्रकारनुं ऐक ज्ञान, चिंतने शुद्ध करवा माटे योगशास्त्रमां कहेली चार लावनाओंसांनि ऐक.

उपेत त्रि० पासो गयेव, प्राप्त थयेव, पासो आण्णुव, उपनयन संस्कार पायेव, गर्भाधान माटे स्त्रीपासो गयेव.

उपेन्द्र पु० विष्णु.

उपेन्द्रवज्रा स्त्री० अगीचार अक्षरना य-रणुवाणे ऐक छंद.

ઉપેય

૨૮૫

ઉમાસુત

ઉપેય ત્રિં ઉપાયથી માધ્ય, પ્રાપ્ત કરવા
યોગ્ય, પાસે જવા યોગ્ય.

ઉપેયિવસ્ ત્રિં પાસે ગયેલ, સમીપ ગયેલ.

ઉપેયુષી સ્ત્રીં સમીપ ગયેલી સ્ત્રી.

ઉપોદ ત્રિં બરાબર જોડવાયેલ, વ્યૂહરચના-
માં જોડવાયેલ સૈન્ય, પાસે, સમીપ,
પરણેલ.

ઉપોદ નં વ્યૂહ.

ઉપોત ત્રિં પરોવેલ.

ઉપોતી સ્ત્રીં પૂતિકા શબ્દ જુઓ.

ઉપોત્તમ ત્રિં છેલ્લાની પાસેનું પહેલું.

ઉપોદક ત્રિં પાણીની પાસે રહેલ.

ઉપોદક અવ્યં પાણીની પાસે.

ઉપોદકી સ્ત્રીં પૂતિકા શબ્દ જુઓ.

ઉપોદિકા સ્ત્રીં પૂતિકા શબ્દ જુઓ.

ઉપોદીકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ઉપોદ્ગ્રહ પું માન.

ઉપોદ્ઘાત પું અંશાદિની આલોચનારૂપ
સંગતિ, પ્રારંભ.

ઉપોદ્દેલન નં ઉદ્દીપન, ઉત્તેજન.

ઉપોષણ નં ઉપવાસ.

ઉપોષિત ત્રિં ઉપવાસ કરનાર.

ઉપોષિત નં ઉપવાસ.

ઉપોષ્ય ત્રિં ઉપવાસ કરીને જાળવા યોગ્ય
દિવસ વગેરે.

ઉપોષ્ય અવ્યં ઉપવાસ કરીને.

ઉપ્ત ત્રિં વાવેલ, જેમાં અનાજ વગેરે વાવ્યું
હોય તે ખેતર.

ઉપ્તકૃષ્ઠ ત્રિં પ્રથમ વાવીને પછીથી ખેડેલ.

ઉપ્તિ સ્ત્રીં વાવ્યું.

ઉપ્તિમ ત્રિં વાવવાથી થયેલ.

ઉપ્ય ત્રિં વાવવા યોગ્ય.

ઉબ્જ તુદાં પરં અકં સેટ્ સરળ-સીધું
કરવું. નિઃચત્તાને ઉંધું કરવું.

ઉબ્જક ત્રિં સરળતાવાળું.

ઉમ્ તું ૫૦ સં સેટ્ પૂર્ણ કરવું.

ઉમ ત્રિં દિવં બે, બેપણથી યુક્ત.

ઉમક ત્રિં દિવં ઉપરના અર્થ.

ઉમય ત્રિં બે અવયવવાળું, બેપણથી યુક્ત.

ઉમયચર ત્રિં પૃથ્વી અને આકાશમાં વિ-
ચરનાર પક્ષી વગેરે.

ઉમયચર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ઉમયતોદન્ત ત્રિં ઉપર-નીચે બન્ને તરફ
દાંતવાળું મનુષ્ય વગેરે.

ઉમયતોદન્ત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ઉમયતોમુખ ત્રિં બન્ને તરફ મુખવાળું
ધર વગેરે.

ઉમયતમ્ અવ્યં બન્નેતરફથી, બે તરફથી.

ઉમયત્ર અવ્યં બન્નેમાં, બેમાં.

ઉમયથા અવ્યં બન્ને પ્રકારે, બે પ્રકારે.

ઉમયયુસ્ અવ્યં બન્ને દિવસે, બે દિવસે.

ઉમયવિધ ત્રિં બન્ને પ્રકારવાળું.

ઉમયવેતન પું બન્ને તરફનો પગાર ખા-
નાર જનસુત.

ઉમયાદન્તિ અવ્યં જે યુદ્ધમાં બે દાંત હ-
થિઆર તરીકે હોય તે યુદ્ધ.

ઉમયેયુસ્ અવ્યં બન્ને દિવસે, બે દિવસે.

ઉમ્ અવ્યં રૈષમાં, સ્વીકારમાં તથા પ્ર-
શ્નમાં વપરાય છે.

ઉમા સ્ત્રીં પાર્વતી, દુર્ગા દેવી, હળદર, અ-
ળસી, કાર્તિક, કાંતિ, શાંતિ.

ઉમાકટ પું અળસીની કે હળદરની રજ.

ઉમાગુરુ પું હિમાલય.

ઉમાચતુર્થી સ્ત્રીં પાર્વતીનો જન્મદિવસ-
જેઠ શુદ્ધ ચોથ.

ઉમાચર પું મહાદેવ.

ઉમાતનય પું કાર્તિક સ્વામી, ગણપતિ.

ઉમાધવ પું મહાદેવ.

ઉમાપતિ પું મહાદેવ.

ઉમાચન નં શોણિતપુર નગર.

ઉમાસહાય પું મહાદેવ.

ઉમાસુત પું કાર્તિકસ્વામી, ગણપતિ.

उमेश

२८६

उरुचक्षस्

उमेश पु० शिव.

उम्बर पु० आरण्यां उपरनुं धाकडुं, उपरो,
ते नामनो केष गंधर्व.

उम्बी स्त्री० जव-धडं वजरेनो पोंक.

उम्बुर पु० उम्बर शब्द जुओ.

उम्भ तु० प० स० सेट् पूर्युं करवुं.

उम्म त्रि० पूर्युं करनार.

उम्य न० जेमां अणसी पाडे ते जेतार.

उम्लोच्चा स्त्री० ते नामनी ऐक अप्सरा.

उर भ्वा० प० स० सेट् जवुं.

उर पु० अकरो, धेटो.

उरःस्रजिका स्त्री० मोतीनो हार

उरग पु० सर्प, आश्लेषा नक्षत्र, सीसुं.

उरगभक्ष पु० गड्ड, मोर.

उरगभूषण पु० मढादेव.

उरगराज पु० सर्पनो राज वासुकि, मोटो
सर्प, शेष नाग.

उरगस्थान न० पाताण.

उरगारि पु० गड्ड, मोर.

उरगाशन पु० गड्ड, मोर.

उरङ्ग पु० सर्प.

उरङ्गम पु० सर्प.

उरण पु० अकरो, धेटो, दाहरनो नाश
करनाई जाड.

उरणाक्ष पु० दाहरनो नाश करनाई जाड.

उरणाक्षक पु० उपरनो अर्थ.

उरणाख्य पु० उपरनो अर्थ.

उरणाख्यक पु० उरणाक्ष जुओ.

उरभ्र पु० अकरो, धेटो, दाहरनो नाश कर-
नाई जाड.

उरभ्रसारिका स्त्री० ऐक डीडो.

उरभ्रा स्त्री० अकरी, धेटो.

उररी अव्य० अंगीकार, स्वीकार, विस्तार.

उररीकार पु० स्वीकार, अंगीकार.

उररीकृत त्रि० स्वीकारेक्ष.

उररीकृत्य अव्य० स्वीकारीने.

उरल त्रि० गतिवाणुं.

उरल्य त्रि० गतिवाणानी पासोनो प्रहेश
पगेर.

उरश पु० ते नामनो ऐक मुनि.

उरश्छद पु० कवय, अप्तर.

उरस् कण्डूदि प० अक० सेट् अणवाणा धनुं.

उरस् न० छाती.

उरस त्रि० श्रेष्ठ छातीवाणुं.

उरसिज पु० स्तन.

उरसिजात पु० स्तन.

उरसिरुह पु० स्तन.

उरसिल त्रि० श्रेष्ठ छातीवाणुं.

उरस्कट पु० पाण्डेनुं अणवुं.

उरस्तस् अव्य० पुत्र, छातीमार्थी, छाती
उपरथी.

उरस्त्र न० छातीनुं रक्षायु करनार अप्तर.

उरस्त्राण न० उपरनो अर्थ.

उरस्य पु० छातीना ऐक भागमां रवेक्ष, पुत्र.

उरस्वत् त्रि० श्रेष्ठ छातीवाणुं.

उरिमन् न० विद्यागता, पुष्कगता.

उरी अव्य० उररी जुओ.

उरीकार पु० स्वीकार, विस्तार.

उरीकृत त्रि० स्वीकारेक्ष.

उरीकृत्य अव्य० स्वीकारीने.

उरु त्रि० विशाण, मोटुं, धाणुं, विस्तीर्ण,
धाणुं.

उरुकाल पु० दाओ समय, ऐक वेला.

उरुकालक पु० ऐक नतनो वेला.

उरुकम पु० विष्णुनो वामन अवतार, अ-
धम देव.उरुगाय पु० परमेश्वर, वासुदेव, विस्तीर्ण
गति, अणु गान.

उरुचक्षस् त्रि० मोटा दर्शनवाणुं.

उरुचक्षस् पु० सूर्य, आकाशनुं जाड.

उहज्जन्

२८७

उर्वीश

उहज्जन् त्रि० धणी पृथ्वीवाणुं.
 उहज्जयस् त्रि० विज्ञान वेशवाणुं.
 उहज्जि त्रि० धणी गतिवाणुं.
 उहण्ड पु० ऐकं ज्ञातनो असुर.
 उहता स्त्री० विज्ञानता, पुष्कणता, ल'याध.
 उहत्थ न० उपरना अर्थ.
 उहविल त्रि० मोटा छिद्रवाणुं पात्र पगेरे,
 उहविली स्त्री० थाणी.
 उहज्ज पु० पुष्कण पाणी उत्पन्न करने.
 उहरी अव्य० उररी जुओ.
 उहलोक न० आकाश.
 उहलोक पु० श्रेष्ठ लोक.
 उहवु पु० ऐकं ज्ञातनुं जाड-अेरंडो.
 उहवुक पु० उपरनो अर्थ.
 उहवुक पु० दाव अेरंडो.
 उहव्यचस् पु० राक्षस.
 उहव्यचस् त्रि० अतिव्यापक.
 उहवा त्रि० अत्यंत हाता.
 उहव्य कण्डवादि पर० स० सेट् रक्षणु
 करवुं.
 उहव्या स्त्री० रक्षणुनी ध्विछा.
 उहव्यु त्रि० रक्षणुनी ध्विछावाणुं.
 उरुची स्त्री० अतिव्यापक स्त्री.
 उरूरी अव्य० उररी जुओ.
 उरूवुक पु० अेरंडानुं जाड.
 उरूवुक पु० अेरंडानुं जाड.
 उरूव्यचस् पु० राक्षस.
 उरूव्यचस् त्रि० व्यापक.
 उरूणस् त्रि० दांया नाकवाणुं.
 उरोज पु० स्तन.
 उरोभूषण न० छातीनो अलंकार हार.
 उरोभूषण त्रि० छातीनो शोभावनार.
 उरोवृहती स्त्री० ते नामनो वैदिक छंद.
 उरोहस्त न० ऐकं ज्ञातनुं आहुयुद्ध.
 उज् भ्वा० जु० उ० अक० सेट् ज्यवुं.
 उर्जित त्रि० वधेय, प्रख्यात.

उर्जनाभ पु० ते नामनो झीडो-करेणायो.
 उर्णा स्त्री० जिन, कपाणमां धनाई ईवाटांभय
 यिन्ह.
 उर्दू भ्वा० आत्म० सेट् रभवुं अक० आ-
 पवुं, स्वाद लेवो. स०
 उर्द्र पु० पाणीनो गिलाडो.
 उर्दू भ्वा० प० स० सेट् हिंसा करी.
 उर्ध्व पु० पृथ्वी उपर विचरनार कोर्छि पितृ
 देव, कोर्छि ऐकं ऋषि.
 उर्वच् त्रि० अतिव्यापक.
 उर्वट पु० वाछरेडो.
 उर्वन पु० न० अधिकताते प्राप्त थयेव.
 उर्वर त्रि० अधिक, धणुं.
 उर्वरा स्त्री० पृथ्वी, ते नामनी ऐकं अप्सरा.
 उर्वरासा त्रि० पृथ्वीनो विभाव करने.
 उर्वरित त्रि० अधिकतायुक्त.
 उर्वरी स्त्री० अधिकताते प्राप्त थयेव स्त्री.
 उर्वर्य त्रि० पृथ्वीमां धनार.
 उर्वर्य पु० इंदेव.
 उर्वशी स्त्री० ऐकं अप्सरा, ऐकं नदी.
 उर्वशीतीर्थ न० महाभारतमां दंडेल तीर्थ.
 उर्वशीपति पु० नीयेनो अर्थ.
 उर्वशीरमण पु० अ-द्रव'शनो पुश्तरा राजा.
 उर्वशीवल्लभ पु० उपरनो अर्थ.
 उर्वार पु० काकडी.
 उर्वारक पु० काकडी.
 उर्विया स्त्री० नीयेनो शब्द जुओ.
 उर्वी स्त्री० मोटी-दांया स्त्री, पृथ्वी, नदी.
 उर्वीधर पु० पर्वत.
 उर्वीधव पु० राजा.
 उर्वीनाथ पु० राजा.
 उर्वीभूत पु० पर्वत, राजा.
 उर्वीरुह पु० जाड.
 उर्वीश पु० राजा.

उर्ध्वश्वर

२८८

उल्लासिन

उर्ध्वश्वर पु० राज्ञ.
 उर्ध्वा स्त्री० मोटाई, भङ्गत्व.
 उल्ल सौत्र० पर० सक० सेट् आणवुं.
 उल्ल पु० ऐकं ज्ञतनो भृग.
 उल्लङ् भ्रा० चु० उभ० सक० सेट् ङ्ये
 ईकवुं.
 उल्लङ्ग पु० ते नामनो ऐकं राज्ञ.
 उल्लङ्ग पु० कोष्ठ ऐकं राज्ञ.
 उल्लप पु० न० डाणीओ अने पाँडजाना स-
 मुदायवाणो वेसो.
 उल्लप न० ऐकं ज्ञतनुं कामग धास.
 उल्लपिन् पु० शिशुभार ग्रह.
 उल्लप्य पु० ऐकं इष्टेव.
 उल्लिन्द पु० ते नामनो ऐकं देश.
 उल्लु त्रि० मोडुं, विशाल, विवाह वगेरेमां
 स्त्रीओऐ उच्चारातो ऐकं शब्द.
 उल्लुप पु० न० नीयेनो अर्थ.
 उल्लुप पु० ऐकं ज्ञतनुं कामग धास.
 उल्लुपिन् पु० शिशुभार भत्य.
 उल्लुलि पु० वृद्धिसूचक शब्द.
 उल्लूक न० ऐकं ज्ञतनुं धास.
 उल्लूक पु० ध्रुव, छन्द, ते नामनो दुर्ध-
 धनो ऐकं ज्ञसुस, ऐकं ज्ञतनुं धास,
 ऐकं देश.
 उल्लूकयातु पु० ते नामनो ऐकं असुर.
 उल्लूकी स्त्री० तात्रानी पुत्री शुकीनी कन्या.
 उल्लूखल न० आङ्गुलीयो.
 उल्लूखल पु० युगल.
 उल्लूखलक पु० आङ्गुलीओ.
 उल्लूखलसुत पु० सोमवतानो रस.
 उल्लूखलिक त्रि० आङ्गुलीओ जेनुं साधन
 होय ते.
 उल्लूत पु० अजगर.
 उल्लूपिन् पु० शिशुभार ग्रह, भत्यविशेष.
 उल्लूपी स्त्री० ते नामनी ऐकं नागकन्या.
 उल्लूख त्रि० मोटा शब्दवाणुं.

उल्लू त्रि० मोटा प्रकारवाणुं.
 उल्ला स्त्री० आकाशमांथी पडतुं उगाडीयुं.
 उल्लाचक्र न० इष्टयः भद्रप्रसिद्ध ऐकं यक्ष.
 उल्लाजिह्व पु० ते नामनो ऐकं असुर.
 उल्लामुख पु० ऐकं ज्ञतनो प्रेत.
 उल्लामुखी स्त्री० ऐकं ज्ञतनुं प्राणी.
 उल्लूषी स्त्री० उल्ला शब्द लुओ.
 उल्लव न० गर्भनी आसपास वीटायली ओण.
 उल्लवण त्रि० छिद्र, छिद्र, प्रकाशयुक्त,
 तेजस्वी, नीयुं, ङ्युं.
 उल्लुक न० ज्ञतनो अंगारा.
 उल्लुक पु० ते नामनो ऐकं यादव.
 उल्लुक्य त्रि० ज्ञतनो अंगाराथी साध्य.
 उल्लय पु० उल्लप शब्द लुओ.
 उल्लंघन न० ओणभवुं, ङ्ये ज्ञवा वगे-
 रेथी वरी जवुं.
 उल्लल त्रि० धृष्टा रोगवाणुं, ङ्ये याक्षेव.
 उल्ललित त्रि० ङ्ये याक्षेव, हृष्टावेव,
 कं पावेव.
 उल्लसन न० उल्लास-हर्षजनक व्यापार,
 रोमांच,
 उल्लसनक न० रोमांच.
 उल्लसित त्रि० स्फुरेव, हर्षपावेव, उद्धत.
 उल्लाघ त्रि० रोगथी मुक्त थयेव, दृष्ट,
 होशीआर, यतुर, पवित्र.
 उल्लाघ पु० मरी.
 उल्लाप पु० काकुवाक्य-वक्ष्यन, शोक अ-
 थवा रोग वगेरेथी विकृतस्वरवाणुं वाक्य,
 दुष्टवाक्य, सूचना करपी.
 उल्लापन न० विवरण वगेरे करीने व्याख्यान
 करवुं.
 उल्लापिक त्रि० सूचना करनार.
 उल्लास पु० प्रकाश, हर्ष, आनंद, कोष्ठ
 ग्रंथनो अमुक भाग, प्रारंभ.
 उल्लासिन् त्रि० उल्लासवाणुं, कतिमान,
 हर्षवाणुं.

उल्लिखित

२८९

उषा

उल्लिखित त्रि० कोतरेख, उपर लभेख, छेलेख,
पातणुं करेख, यिनेख, कर्त्तव्यरूपे करेखा
उल्लेखवाणो पदार्थ.
उल्लुञ्जन न० कापी नाभनुं, भूणभांथी
उभेरी नाभनुं.
उल्लुण्ठन न० पोतानो अलिप्राय शुभ
राभी भूहो लाव प्रकट करेवो.
उल्लुण्ठा स्त्री० उपरनो अर्थ.
उल्लु त्रि० उभेरी नाभनार, कापी नाभनार.
उल्लेख पु० 'अभुक्त करवुं' छे ऐभ संक-
ल्पित अर्थनुं प्रतिपादन करनार शब्दो-
च्चार, ते नामनो ऐक साहित्यालंकार,
धर्षण, कोतरवुं, लभनुं.
उल्लेखन न० ओकवुं, पोहवुं, यिन्ह करवुं,
उपरनो शब्द जुओ.
उल्लोच पु० यंदरेवो.
उल्लोप्य न० लौकिके मायन.
उल्लोल पु० मोटा तरंग, मोटुं मोलुं.
उल्लोल त्रि० अति यंयण.
उल्लव पु० ओण, गल.
उल्लवण त्रि० उल्लवण शब्द जुओ.
उल्ल त्रि० धृच्छा करतुं.
उल्लत् त्रि० उपरनो अर्थ.
उल्लती स्त्री० अभंगण वाणी.
उल्लनस् पु० शुक्राचार्य.
उल्लनस्तोम पु० ऐक यत्.
उल्लाना स्त्री० ऐक जेतनी पडाडी औषधि.
उल्लिज् पु० अग्नि, बी, अन्न, शुद्धि.
उल्लिज् त्रि० धृच्छा करतुं.
उल्लिज त्रि० शुद्धिमान.
उल्ली स्त्री० कोष्ठ प्रकारनी धृच्छा.
उल्लिनर पु० यादव वंशनो ऐक क्षत्रिय, ते
नामनो ऐक देश.
उल्लीर पु० न० सुगंधीवाणो-अभ.
उल्लीरक पु० न० उपरनो अर्थ.
उल्लीरबीज पु० उत्तर दिशाभां आवेवो ने

नामनो ऐक पर्वत.
उल्लीरादि न० आयुर्वेदप्रसिद्ध पायन.
उल्लीरिक् त्रि० सुगंधीवाणो-अभ संवेचनार.
उल्लीरी स्त्री० नानो कासो.
उल्लोम्य त्रि० धृच्छा करवा योग्य.
उष् भ्वा० प० स० सेट् आणवुं, वध करेवो.
उष् भ्वा० प० स० सेट् आणवुं, वध करेवो.
अभि+यो+तरङ्गधी आणवुं, अवन्तीये ताप
करीने आणवुं, उद्+अलं+त आणवुं, उप+
समीपभां आणवुं, प्रति+साभे आणवुं.
उषस् कृदादि प० स० सेट् प्रजात यवुं.
उष त्रि० आणनार, त्रल्लु संध्याकाले कापी.
उष न० ऐक जेतनुं लवण.
उष पु० शुक्रण, द्विष, प्रजात.
उषद्गु पु० ३६ देव.
उषण न० भरी, पीपरीभूण, सुंद.
उषणा स्त्री० पीपर.
उषती स्त्री० अभंगण वाणी.
उषत् पु० यदुवंशी ऐक राज्ञ, शब्द.
उषद्गु पु० यदुवंशी ऐक राज्ञ.
उषद्गु पु० यदुवंशी ऐक राज्ञ.
उषण पु० अग्नि, सूर्य, चित्रक वृक्ष, आं-
डानुं आं.
उषर्बुध त्रि० अग्निहोत्रना, समये जगेल.
उषर्बुध पु० अग्नि, चित्रक वृक्ष.
उषस् न० प्रजात, परोद, आल्ल सुहृत्.
उषस् स्त्री० त्रल्ल संध्या, प्रजातनो अधि-
ष्टायक देव.
उषसी स्त्री० सायंसंध्या.
उषस्ति पु० ते नामनो ऐक ऋषि.
उषस्य त्रि० प्रजात जेनी देवता होय ते
पशु वजरे.
उषा स्त्री० त्रल्ल संध्या, ऐक प्रकारनो समय,
रात्रि, क्षारभूमि, माय, हांडवी, थाणी,
यायुरावनी पुत्री-ओपा.
उषा अज्ज० प्रातःकाल.

ઉષાકલ

૨૧૦

ઉષ્મક

ઉષાકલ પું કુકડો.

ઉષાતન ત્રિં પ્રાતઃકાળમાં થનાર.

ઉષાનાથ પું નીચેનો શબ્દ બુધો.

ઉષાપતિ પું કૃષ્ણનો પૌત્ર અનિરૂદ્ધ.

ઉષારમણ પું ઉપરનો અર્થ.

ઉષિત ત્રિં વાસી, રહેલ, બળેલ, ઓલ, ટપકેલ.

ઉષિત નં વાસ, રહેકાણુ.

ઉષિતજ્ઞવીન ત્રિં બ્યાં ગાયો રહી હોય તેવો પ્રદેશ વગેરે.

ઉષીર પું નં સુગંધીવાળો-ખસ.

ઉષેશ પું અનિરૂદ્ધ.

ઉષ્ટ પું બળદ-આંખલો.

ઉષ્ટ પું ઉટ.

ઉષ્ટકર્ણિક પું દક્ષિણમાં આવેલો એક યવનદેશ.

ઉષ્ટકાણ્ડી સ્ત્રીં એક જાતનું ફલ.

ઉષ્ટમોઘ નં ઉટને રહેવાનું સ્થળ.

ઉષ્ટમીષ પું ભગંદર રોગ.

ઉષ્ટધૂસરપુચ્છિકા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

ઉષ્ટધૂસરપુચ્છી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ઉષ્ટપાદિકા સ્ત્રીં એક જાતનો જમીન ઉપર પથરાતો વેલો.

ઉષ્ટશિરોધર નં એક જાતનો ભગંદર રોગ.

ઉષ્ટસ્થાન નં ઉટને રહેવાનું સ્થાન.

ઉષ્ટાસિકા સ્ત્રીં ઉટના જેવું આસન.

ઉષ્ટિકા સ્ત્રીં દારનું માટીનું એક વાસણ, ઉટડી.

ઉષ્ટી સ્ત્રીં ઉટડી.

ઉષ્ણ પું ગ્રીષ્મ ઋતુ, તાપ, હુંગળી, તે નામનું એક નરક, ગરમ સ્પર્શ.

ઉષ્ણ ત્રિં ગરમ કોઈ પદાર્થ, આગસુ નહિ તે, દક્ષ.

ઉષ્ણક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઉષ્ણક પું તાપ.

ઉષ્ણકર પું સૂર્ય.

ઉષ્ણકર ત્રિં ગરમ કરનાર.

ઉષ્ણકાલ પું ગ્રીષ્મ ઋતુ.

ઉષ્ણકિરણ પું સૂર્ય.

ઉષ્ણગ પું ગ્રીષ્મ કાળ.

ઉષ્ણગમ પું ગ્રીષ્મ કાળ.

ઉષ્ણગુ પું સૂર્ય.

ઉષ્ણંકરણ નં ગરમ કરવાનું સાધન.

ઉષ્ણતા સ્ત્રીં ગરમી, તાપ.

ઉષ્ણત્વ નં ગરમી, તાપ.

ઉષ્ણદીધિતિ પું સૂર્ય.

ઉષ્ણનદી સ્ત્રીં વેતરણી નદી.

ઉષ્ણરશ્મિ પું સૂર્ય.

ઉષ્ણવારણ નં છત્ર-છત્રી.

ઉષ્ણવીર્ય પું શિશુપાળ નામનું જલજંતુ.

ઉષ્ણવીર્ય ત્રિં ઉગ્રવીર્યવાળું, ઉગ્રપરાક્રમી.

ઉષ્ણા સ્ત્રીં ક્ષય રોગ, સંતાપ, પિત્ત.

ઉષ્ણાંશુ પું સૂર્ય.

ઉષ્ણાગમ પું ઉનાળો.

ઉષ્ણાભિગમ પું ઉનાળો.

ઉષ્ણાલુ ત્રિં ગરમી સહન નહિ કરનાર.

ઉષ્ણાસહ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ઉષ્ણાસહ પું હેમન્ત ઋતુ.

ઉષ્ણિકા સ્ત્રીં રાખડી, દક્ષ-ચતુર સ્ત્રી.

ઉષ્ણિજ્ઞ ત્રિં ગરમ સ્પર્શવાળું.

ઉષ્ણિહ્ સ્ત્રીં સાત અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.

ઉષ્ણીગજ્ઞ નં ભૂચતુંગ નામના પર્વત પાસેનું એક તીર્થ.

ઉષ્ણીષ પું નં પાધરી, સુકુટ.

ઉષ્ણીચિન્ ત્રિં પાધરી અથવા સુકુટ ધારણ કરનાર.

ઉષ્ણીચિન્ પું મહાદેવ.

ઉષ્ણોદક નં ગરમ પાણી.

ઉષ્ણોપગમ પું ગ્રીષ્મ ઋતુ.

ઉષ્મ પું ધામ, તાપ, ગરમી, ગ્રીષ્મ ઋતુ.

ઉષ્મક પું ઉપરના અર્થ.

ઉષ્મન

૨૯૧

ઝરરીકાર

ઉષ્મન ત્રિં ગરમી, તાપ, ગ્રીષ્મ ઝરતું,
શ-પ-સ-હ-અક્ષરો.

ઉષ્મપ પું તે નામનો એક પિતૃગણ,

ઉષ્મપ ત્રિં ગરમીનું પાન કરનાર કાષ
તપસવી.

ઉષ્માગમ પું ઉનાળો.

ઉષ્માય નામધાતુ ગરમી બહાર કાઢવી.

ઉષ્મ પું કિરણ, બળદ, દેવ, સૂર્ય.

ઉષ્મ પું દ્વિવં અશ્વિનીકુમાર.

સન્ના સ્ત્રીં સુગંધી લતા, પૃથ્વી.

ઉશ્ત્રી સ્ત્રીં જનાર, ગમન કરનાર.

ઉશ્ત્રિક પું ધરડો બળદ.

ઉશ્ત્રિકા સ્ત્રીં ધરડી ગાય.

ઉશ્ત્રિય પું ધરડો બળદ.

ઉશ્ત્રિયા સ્ત્રીં ધરડી ગાય.

ઉહ મ્વાં પરં સકં સેદ્ પીડલું, ડૂબ દેવું.

ઉહે અવ્યં સંબોધનમાં અને નકકી-નિશ્ચય
એવા અર્થમાં વપરાય છે.

ઉહહ અવ્યં સંબોધનાર્થે.

ઉહાન પું તે નામે દેશ.

ઉહ સ્ત્રીં ખેદસૂચક શબ્દ.

ઉહ ત્રિં વહન કરનાર, ઉચકનાર, લઇ
જનાર.

ઉહમાન ત્રિં વહન કરાતું, ઉચકાતું,
લઇ જવાતું.

ઉહર પું બળદ.

ઝ.

ઝ સ્વરોમાં છઠ્ઠા દીર્ઘ સ્વર.

ઝ અવ્યં સંબોધનમાં, વાક્યના આરંભમાં,
દયામાં, રક્ષામાં વપરાય છે.

ઝ પું મહાદેવ, ચંદ્ર, દીર્ઘસ્વર-જીકાર.

ઝ ત્રિં ખાલક, રક્ષક.

ઝઢ ત્રિં પરણેલ.

ઝઢકકઢ પું જેણે બાજતર ધારણ કયું

હોય તે.

ઝઢવન ત્રિં પરણેલ.

ઝઢા સ્ત્રીં પરણેલી સ્ત્રી.

ઝઢિ સ્ત્રીં વહન કરતું, ધારણ કરતું,
લઈ જતું, વિવાહ.

ઝત ત્રિં સીવેલ, વણેલ, યુથેલ, પરાવેલ,
રક્ષણ કરેલ.

ઝતિ સ્ત્રીં રક્ષણ, રક્ષણ કરનાર, સીવતું,
વણવું, યુથવું, ક્ષરવું, ઝરવું, ટપકવું,
ખરવું, લીલા, પુરાણોનાં લક્ષણમધ્યે કર્મ-
વાસના રૂપ તે નામનું એક લક્ષણ.

ઝઘન નં આઉ, બાવલું, અડાણ.

ઝઘર નં ઉપરના અર્થ.

ઝઘસ નં આઉ, અડાણ, આઉલું.

ઝઘસ્ય નં દુધ.

ઝઘસ્વતી સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ અડાણવાળી, શ્રેષ્ઠ
આઉવાળી.

ઝન ત્રિં ઝં સં સેદ્ ત્યાગ કરેલો.

ઝન ત્રિં ઝોલું, અસંપૂર્ણ.

ઝનચત્વારિંશ ત્રિં ઝોગણુચાલીસ.

ઝનઘિંશ ત્રિં ઝોગણુચીસ.

ઝનપચ્ચાંશ ત્રિં ઝોગણુપચાસ

ઝનઘિંશ ત્રિં ઝોગણુચીસ.

ઝનવિશતિ સ્ત્રીં ઝોગણીસ.

ઝઘઘ્ય ન. થોડું જીર્ણ ધાસ વગેરે, તેવા
ધાસવાળું સ્થાન.

ઝઘઘ્યમોહ પું આંતરડાનું પ્રચ્છાદન
સ્થાન.

ઝમ અવ્યં રોષમાં, પ્રજ્ઞમાં, નિંદામાં અને
સ્પર્ધામાં.

ઝમ નં તે નામનું એક નગર.

ઝમ ત્રિં રક્ષણ કરનાર.

ઝમ્ મ્વાં અં સં સેદ્ વણવું, યુથવું,
સીવવું.

ઝરરી અવ્યં સ્વીકાર, વિસ્તાર.

ઝરરીકાર પું અંગીકાર, સ્વીકાર, વિસ્તાર.

ऊररीकृत्य

२९२

ऊर्ध्वकर्मन्

ऊररीकृत्य अव्य० स्वीकारिने, विस्तारिने.
 ऊररीकृत त्रि० स्वीकारेक्ष, विस्तारेक्ष.
 ऊरव्य पु० वैश्य.
 ऊरव्य त्रि० साधणभां थनार.
 ऊरव्या स्त्री० वैश्य स्त्री.
 ऊरी अव्य० स्वीकार, विस्तार.
 ऊरीकृत त्रि० स्वीकारेक्ष.
 ऊरीकृत्य अव्य० स्वीकारिने.
 उर पु० साधण.
 ऊरग्राह पु० जेभां साधण जडग्राह जाय
 छे ते रोग.
 ऊरज पु० वैश्य.
 ऊरज त्रि० साधणभां थनार.
 ऊरजा स्त्री० वैश्य गतिनी स्त्री.
 ऊरवन्न त्रि० साधण सुधीनी भाव वगेरे.
 ऊरव्यस त्रि० उपरना अर्थ.
 ऊरपर्वन् पु० दीयल.
 ऊहरी अव्य० स्वीकार, अंगीकार.
 ऊहरीकार पु० स्वीकार, विस्तार.
 ऊहरीकृत त्रि० स्वीकारेक्ष, विस्तारेक्ष.
 ऊहरीकृत्य अव्य० स्वीकारिने, विस्तारिने.
 ऊहस्तम्भ पु० उहग्राह शब्द लुओ.
 ऊहस्तम्भा स्त्री० डेणनुं जाड.
 ऊर्ज्जुं तु० म्वा० सक० सेट् अण रथापवुं,
 लववुं.
 ऊर्ज्जुं स्त्री० अण, अन्ननो अत्यंत सार-
 रस, पाणी.
 ऊर्ज्जुं न० अन्न.
 ऊर्ज्जुं पु० कतिंक महिनो, उत्साह, अण,
 लवन.
 ऊर्ज्जुं न० अण-पाणी.
 ऊर्ज्जुं त्रि० अणवान.
 ऊर्ज्जुयोजि पु० ते नामनो ऐक ऋषि.
 ऊर्ज्जुव्य पु० ते नामनो ऐक राज.
 ऊर्ज्जस् न० अण, ऐक प्रकारनो अन्नरस.
 ऊर्ज्जस्थन् त्रि० अणवान.

ऊर्ज्जस्त्वल् त्रि० अणवान.
 ऊर्ज्जस्विन् त्रि० अणवान.
 ऊर्जा स्त्री० अण, उत्साह, अन्नना रसनो
 विकार, वृद्धि.
 ऊर्जावत् त्रि० अणवान, वृद्धिवाणुं.
 ऊर्ज्जित त्रि० अणवाणुं, वृद्धिवाणुं, वधा-
 रेक्ष, वधेक्ष.
 ऊर्जित न० अण, सामर्थ्य, उत्साह, वृद्धि.
 ऊर्ण न० गिननुं अनावेलुं वस्त्र.
 ऊर्णनाभ पु० करोणीयो.
 ऊर्णनाभि पु० भांडकुं.
 ऊर्णवद्स् त्रि० गिनना वस्त्र जेवुं अ-
 त्यंत कोमल.
 ऊर्णवामि पु० करोणीयो.
 ऊर्णा स्त्री० गिन.
 ऊर्णामय त्रि० गिननुं सुतर वगेरे.
 ऊर्णायु त्रि० गिनवाणुं.
 ऊर्णावन त्रि० गिनवाणुं.
 ऊर्णास्तुक त्रि० गिनवाणुं.
 ऊर्णु अदा० उभ० सक० सेट् ढांकुं. अप+
 जेनुं ढांकलु भसेडी क्षीधुं होय तेवाणुं,
 अभिन्नामे ढांकुं, आन्तारी रीते ढांकुं,
 प्रन्त्यंत ढांकुं, विन्ढांकलु हर करी
 भुल्लु करुं.
 ऊर्ह उर्ह लुओ.
 ऊर्ह त्रि० क्षीडयुक्त, रमतीआण.
 ऊर्हर न० शरवीर, राक्षस.
 ऊर्ध्व त्रि० उंच्यु, उपर, उपरनुं, उभाडी
 नाभेक्ष, नहि भेटेक्ष.
 ऊर्ध्वक पु० ऐक गतनो मृदंग-नरकुं.
 ऊर्ध्वकच त्रि० उभेडी नाभेक्ष केशवाणुं.
 ऊर्ध्वकण्ठ त्रि० उंच्यी डोकावाणुं.
 ऊर्ध्वकण्ठी स्त्री० महाशतावरी नामनो वेलो.
 ऊर्ध्वकर्मन् न० उपरना स्थाननी प्राप्ति
 माटेनुं कर्म.
 ऊर्ध्वकर्मन् त्रि० उंच्यी अथवा उपरना स्था-

ઊર્ધ્વકાય

૨૧૩

ઊર્ધ્વાચન

નની પ્રાપ્તિ માટેનું કર્મ કરનાર.
 ઊર્ધ્વકાય પું નં શરીરનો ઉપરનો ભાગ.
 ઊર્ધ્વકેતુ ત્રિં ઉંચી ધનવાળું.
 ઊર્ધ્વકેતુ પું જનકવંશી એક રાજા.
 ઊર્ધ્વકેશ પું ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેલ દર્શનમય
 શાસ્ત્ર.
 ઊર્ધ્વકેશ ત્રિં ઉભા કેશવાળું.
 ઊર્ધ્વક્રિય ત્રિં ઉપરના સ્થાન માટેની
 ક્રિયા કરનાર.
 ઊર્ધ્વક્રિયા સ્ત્રીં ઉપરના લોક-સ્થાન
 માટેની ક્રિયા.
 ઊર્ધ્વગ ત્રિં ઉપર ગયેલ-રહેલ, ઉપરનું
 ધાર્મિક, ઉંચે ગતિવાળું, ઉભું થનાર.
 ઊર્ધ્વગ પું પરમેશ્વર, તે નામનો એક રાજા.
 ઊર્ધ્વગતિ સ્ત્રીં ઉંચે ગતિ, ઉપર જવું.
 ઊર્ધ્વગુરુ નં ઉપર આકાશમાં રહેલ હરિ-
 શ્વરનું નગર, ત્રિપુરાસુરીનું નગર.
 ઊર્ધ્વચરણ પું ઉંચે પગ રાખનાર તપસ્વી.
 ઊર્ધ્વજાનુ ત્રિં ઉંચા દીયણવાળું.
 ઊર્ધ્વજાનુક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઊર્ધ્વજ્ઞ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઊર્ધ્વજ્ઞ ત્રિં ઊર્ધ્વજાનુ બુદ્ધિ.
 ઊર્ધ્વથા અવ્યં ઉંચા પ્રકારે, ઉંચું, ઉપર.
 ઊર્ધ્વદંટકેશ પું મહાદેવ.
 ઊર્ધ્વદષ્ટિ સ્ત્રીં ઉંચે દષ્ટિ, ઉપર નજર.
 ઊર્ધ્વદષ્ટિ ત્રિં ઉંચે દષ્ટિવાળું, ઉપર જોનાર.
 ઊર્ધ્વદેવ પું પરમેશ્વર, વિષ્ણુ.
 ઊર્ધ્વદેહ પું મરણ પછી પ્રાપ્ત થનાર
 દેહ-શરીર.
 ઊર્ધ્વનમસ્ પું આકાશમધ્યે વર્તતો વાયુ.
 ઊર્ધ્વન્દમ ત્રિં ઉપર રહેનાર, ઉપર હોનાર.
 ઊર્ધ્વપાત્ર નં યજ્ઞપાત્ર.
 ઊર્ધ્વપાદ ત્રિં ઉંચા પગવાળું.
 ઊર્ધ્વપાદ પું શરમ બુદ્ધિ.
 ઊર્ધ્વપુણ્ડ્ર પું ઉભું તિલક.
 ઊર્ધ્વપૃષ્ઠિ પું એક જાતનું પશુ.

ઊર્ધ્વવહિસ્ પું તે નામનો એક પિતૃગણ.
 ઊર્ધ્વબાહુ પું ઉંચો કરેલ બાહુ.
 ઊર્ધ્વબાહુ ત્રિં ઉંચા બાહુવાળું.
 ઊર્ધ્વબુધ્ન પું તે નામનું એક યજ્ઞપાત્ર.
 ઊર્ધ્વભાગ પું ઉપરનો ભાગ.
 ઊર્ધ્વમાજ્ ત્રિં ઉપર રહેનાર.
 ઊર્ધ્વમાજ્ પું તે નામનો એક અગ્નિ.
 ઊર્ધ્વમ્ અવ્યં ઉપર, ઉંચે.
 ઊર્ધ્વમન્યિન્ પું નૈષ્ઠિક શસ્ત્રચારી.
 ઊર્ધ્વમાન નં તોલું, કાટલું, ઉંચાઈ મા-
 પવાનું માપ.
 ઊર્ધ્વમુખ ત્રિં ઉંચા મુખવાળું.
 ઊર્ધ્વમૂલ ત્રિં ઉંચે મુળવાળું, ઉપરવાળું,
 સંસાર.
 ઊર્ધ્વરેતસ્ પું મહાદેવ, સનકાદિ મુનિ,
 કેઈ તપસ્વી, ભીષ્મ.
 ઊર્ધ્વરોમન્ પું ઉભાં શ્વાતાંવાળો યમદૂત,
 કુશદ્રીપનો એક સીમાપર્વત.
 ઊર્ધ્વરોમન્ ત્રિં ઉભાં થયેલાં શ્વાંવાળું.
 ઊર્ધ્વલિઙ્ગ પું મહાદેવ.
 ઊર્ધ્વલોક પું સ્વર્ગ.
 ઊર્ધ્વલાત પું ઉપરનો વાયુ, ઉપર ચઢી
 ગયેલ વાયુ.
 ઊર્ધ્વલૂત ત્રિં ઉપરના ભાગમાં વીંટેલ.
 ઊર્ધ્વલૂહતી સ્ત્રીં તે નામનો એક વૈદિક છંદ.
 ઊર્ધ્વશાવિન્ ત્રિં ચતુ સ્નાન.
 ઊર્ધ્વશાયિન્ પું મહાદેવ.
 ઊર્ધ્વશોષમ્ અવ્યં ઉભા ઉભા સુકાનું.
 ઊર્ધ્વસાનુ પું નં ઉપરનું શિખર.
 ઊર્ધ્વસ્થ ત્રિં ઉંચે રહેલ.
 ઊર્ધ્વસ્થિતિ સ્ત્રીં ઉપર સ્થિતિ, ઉપરનું
 સ્થાન, થોડાની પીઠનો ભાગ.
 ઊર્ધ્વસ્થિતિ ત્રિં ઉપર સ્થિતિવાળું.
 ઊર્ધ્વઓતસ્ પું ઊર્ધ્વરેતસ યોગી.
 ઊર્ધ્વાચન પું પદ્મશ્રદ્ધીપનું એક પક્ષી.
 ઊર્ધ્વાચન નં ઉપરનું સ્થાન, ઉપરની ગતિ-
 ગમન.

ઝઘ્ઘામ્નાય

૨૧૪

ઝઘ્

ઝઘ્ઘામ્નાય પુઁ એક તંત્રશાસ્ત્ર.
 ઝઘ્ઘાવર્ત પુઁ ઘોડાની પીઠનો ભાગ,
 દક્ષિણવર્ત.
 ઝઘ્ઘાસિત પુઁ કારેલાનો વેલો.
 ઝઘ્ઘાસિત ત્રિઁ ઉપર બેઠેલ.
 ઝઘ્ઘેહ પુઁ ઉપરની ચેષ્ટા.
 ઝઘ્ઘેહા સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 ઝમિ પુઁ સ્ત્રીઁ તરંગ, મોલું, પ્રકાશ, વેગ,
 કરચલી, પીડા, ઉત્કંઠા, ભૂખ વગેરે છ
 દેહ-મન-પ્રાણના ધર્મ.
 ઝમિ સ્ત્રીઁ ઘોડાની ગતિ.
 ઝમ્મિકા સ્ત્રીઁ વીટી, તરંગ, મોલું,
 કરચલી, ઉત્કંઠા. ભરતો શબ્દ.
 ઝમ્મિન્ ત્રિઁ તરંગવાળું, મોળવાળું.
 ઝમ્મિન્ પુઁ સમુદ્ર.
 ઝમ્મિમત્ ત્રિઁ વાંકું, તરંગવાળું, મોળવાળું.
 ઝમ્મિમાલિન્ પુઁ સમુદ્ર.
 ઝમ્મિલા સ્ત્રીઁ લક્ષમણની સ્ત્રી.
 ઝમ્મ્ય ત્રિઁ તરંગ-મોળમાં થનાર.
 ઝમ્મ્ય પુઁ એક રૂદ્ર દેવ.
 ઝમ્મ્યા સ્ત્રીઁ રાત્રિ.
 ઝમ્મ્યાદિ પુઁ પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દસમૂહ.
 ઝર્વ પુઁ તે નામનો એક ઋષિ, વડવાનગ,
 સમુદ્ર.
 ઝર્વ ત્રિઁ મોટું, વિસ્તૃત, વિશાળ.
 ઝર્વજ્ઞ નઁ છત્રી.
 ઝર્વરા સ્ત્રીઁ સર્વ ધાન્યસંપન્ન ભૂમિ.
 ઝર્વશી સ્ત્રીઁ તે નામની એક અપ્સરા.
 ઝર્વેષ્ટીવ નઁ બે સાથળ અને દીંચણની
 બે ઢાંકણી.
 ઝર્વેષ્ટી સ્ત્રીઁ ઊર્વશી અપ્સરા.
 ઝર્વી સ્ત્રીઁ સાથળનું મધ્ય સ્થાન.
 ઝર્વેજ્ઞ નઁ કાગડાની ટોપી - જે ચોમાસામાં
 ઉકરડા વગેરેમાં થાય છે.
 ઝર્વ્ય પુઁ રૂદ્રદેવ.

ઝર્વા સ્ત્રી એક ભેતનું ઝાડ.
 ઝલુપિન્ પુઁ એક ભતનું જલજનું, એક
 ભતનું માછલું.
 ઝલૂક પુઁ ધુવડ.
 ઝલૂકી સ્ત્રી ધુવડ-માદા.
 ઝષ્ મ્વાઁ પરઁ સકઁ સેટ્ પીડાવું, દુઃખી થવું.
 ઝષ પુઁ ક્ષાર, કાનનું છિદ્ર, ચંદન પર્વત.
 ઝષ નઁ વીર્ય, પ્રભાત.
 ઝષક નઁ પરીઢીયું.
 ઝષળ નઁ ભરી, પીપરીમળ, સુંદ.
 ઝષળ પુઁ ચિત્રક.
 ઝષળા સ્ત્રીઁ પીપર, ચવક.
 ઝષર ત્રિઁ ક્ષાર માટીવાળો દેશ વગેરે.
 ઝષરજ નઁ એક ભતનું મીઠું.
 ઝષવત્ ત્રિઁ ક્ષારવાળું સ્થાન વગેરે.
 ઝષા સ્ત્રી બાણાસુરની પુત્રી એભા.
 ઝમ્મ પુઁ ગરમ સ્પર્શ, ઉનાળો.
 ઝમ્મ ત્રિઁ ગરમ, ગરમીવાળું.
 ઝમ્મળ ત્રિઁ ઉપરના અર્થ.
 ઝમ્મળ્ય ત્રિઁ ગરમીનું નિવારણ કરવા યોગ્ય.
 ઝમ્મન્ પુઁ શ્રીષ્ઠ, તેજસ્વી દ્રવ્યનો સૂક્ષ્મ
 અવયવ
 ઝમ્મવત્ ત્રિઁ ગરમ, ગરમીવાળું.
 ઝઘ્ મ્વાઁ આઁ સઁ સેટ્ તકઁ કરવો.
 અતિ+એક પ્રદેશમાં રહેલને તેથી વિપરીત
 પ્રદેશમાં પ્રેરણા કરવી, અધિ+અંજનું,
 અપ+દૂર કરવું, અપ+વિ+નિવારણ કરવું,
 અભિ+હાંકવું, હટ+ઉચે ખેંચવું, પ્રતિ+હટ+
 દેંકવું, વિ+હટ+છેવટે વધારવું, ઉપ+નીચે
 પ્રવેશ કરાવવો, નિર્+ગઢાર કાઢીને
 મહણ કરવું, ભુદ્ કરવું, પરિ+ચોતરફથી
 ખાડો પૂરવો, પ્ર+ખીમ દેશમાં ઘર્ષ જવું,
 પ્રતિ+ ઉપર સ્થાપવું, વિ+વિપરીત પ્રેરણા
 કરવી પ્રતિ+વિ+પ્રતિરૂપ વ્યૂહ રચના
 કરવી, સમ્+ એકડા થવું, સારી રીતે
 પહોંચાડવું, ઉપ+સમ્+સમીપમાં સંકેતવાવું,
 પરિ+સમ્+ચોતરફથી સાધ કરવું,

ઋહ

૨૯૫

ઋઘા

ઋહ પું તર્ક-વિતર્ક, પરીક્ષા કરવી.
 ઋહગાન નં સામગાનતો એક ગ્રંથ.
 ઋહગીતિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ઋહન નં તર્ક.
 ઋહનીય ત્રિં ડહા જુઓ.
 ઋહા સ્ત્રીં ઋહ શબ્દ જુઓ, અધ્યાહાર.
 ઋહિની સ્ત્રીં એકત્ર થયેલ.
 ઋહા ત્રિં તર્ક કરવા યોગ્ય, કદવના કરવા
 યોગ્ય, અધ્યાહાર કરવા યોગ્ય.
 ઋહગાન નં ઋહગાન શબ્દ જુઓ.

ઋ.

ઋ રવરોમાં સાતમો રવર.
 ઋ શ્વાં પરં સઠ્ સેદ્ જવું.
 ઋ જુહોત્યોં પરં સં અનિદ્ જવું,
 પ્રાપ્ત થવું.
 ઋ સ્વાં પરં સં અનિદ્ હિંસા કરવી.
 ઋ અવ્યં સંભોધનમાં, નિદામાં, વાક્યમાં,
 પરિહાસમાં તથા વાક્યવિકારમાં વપ-
 રાય છે.
 ઋ સ્ત્રીં દેવાની માતા.
 ઋક્ષ્ઠ્ અવ્યં ઋઘા ઋઘા પ્રત્યે.
 ઋક્ષ ત્રિં છેદેલ, કાપેલ.
 ઋક્ષ નં ધન, સુવર્ણ, સ્મૃતિપ્રસિદ્ધ
 મિલ્કતરૂપ ધન-વારસો.
 ઋક્ષગ્રહણ નં વારસો લેવો.
 ઋક્ષગ્રાહ ત્રિં મિલ્કત ગ્રહણ કરનાર-
 વારસ.
 ઋક્ષગ્રાહિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઋક્ષિન્ ત્રિં મિલ્કતનો વારસ,
 ઋક્ષ્ સ્વાં વં સં સેદ્ વધ કરવો.
 ઋક્ષ પું રીઝ, તે નામનું એક ઝાડ, ભી-
 લાસું, તે નામનો એક પર્વત, તે નામનો
 કોઇ રાજા, અરિહનો પુત્ર.
 ઋક્ષ નં નક્ષત્ર, તારા, મેષ વગેરે શશિ.

ઋક્ષગન્ધા સ્ત્રીં જંગલી વૃક્ષ, મહાસ્વેતા
 નામની વનસ્પતિ, ક્ષીરદારી નામની
 વનસ્પતિ.
 ઋક્ષગન્ધિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ઋક્ષગિરિ પું તે નામનો એક પર્વત.
 ઋક્ષચક્ર નં નક્ષત્રમંડળ.
 ઋક્ષનાથ પું ચંદ્ર, જાંબવાન.
 ઋક્ષર પું ક્ષત્રિજ, કોટો.
 ઋક્ષર નં પાણીની ધાર.
 ઋક્ષરા સ્ત્રીં પાણીની ધાર.
 ઋક્ષરાજ પું ચંદ્ર, રીંછનો રાજા જાંબુવાન.
 ઋક્ષલા સ્ત્રીં ધુટીની નીચેની નાડી.
 ઋક્ષવત્ પું નર્મદાના કાંઠા ઉપર આવેલો
 એક પર્વત.
 ઋક્ષવન્ત નં શંખરાસુરનું તે નામનું એક
 નગર.
 ઋક્ષા સ્ત્રીં ઉત્તર દિશા.
 ઋક્ષીક ત્રિં રીંછના જેવું હિંસક.
 ઋક્ષેશ પું ઋક્ષનાથ શબ્દ જુઓ.
 ઋક્ષેષ્ટિ સ્ત્રીં અમુકકોઇ નક્ષત્રમાં કરેલ યજ્ઞ.
 ઋક્ષોદ પું તે નામનો એક પર્વત.
 ઋક્ષસંહિતા સ્ત્રીં ઋગ્વેદસંહિતા.
 ઋક્ષસમ નં સામવેદનો એક બ્રામ.
 ઋક્ષસામ નં ઋગ્વેદ અને સામવેદ.
 ઋગયન નં ઋગ્વેદનો એક પારાયણગ્રંથ.
 ઋગયનાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણ પ્ર-
 સિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.
 ઋગાવાન નં ઋઘાઓનું સંહિતારૂપે ગુથવું.
 ઋગાથા સ્ત્રીં લૌકિક ગીતિવેદ.
 ઋગમત્ ત્રિં સ્મૃતિ કરનાર, પૂજ્ય-પૂજનીય.
 ઋગિમન ત્રિં સ્મૃતિ કરનાર.
 ઋગિવિધાન નં ઋગ્વેદથી કોઇ કર્મનું
 વિધાન.
 ઋગ્વેદ પું તે નામનો એક વેદ.
 ઋગ્વેદવિદ્ પું ઋગ્વેદ જાણનાર.
 ઋઘા સ્ત્રીં હિંસા.

ઋચ્ તુદાં પરં સકં સેટ્ સ્તુતિ કરવી.
 ઋચ્ જીં ઋગ્વેદના મંત્રની કડી-ઋગ્વે-
 દનો મંત્ર, સ્તુતિ, પૂજા.
 ઋચસ્ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર.
 ઋચસે અવ્યં સ્તુતિ કરવાને.
 ઋચીક પું તે નામનો એક સૂર્ય, જમ-
 દક્ષિણે પિતા ભૃગુવંશનો એક ઋષિ.
 ઋચીષ નં લોટ રાંધવાનું પાત્ર.
 ઋચીષમ પું અમુક સ્તુતિસમાન, કાંતિ-
 સમાન.
 ઋચેયુ પું તે નામનો એક રાગ.
 ઋચ્ચ તુદાં પરં સેટ્ મોહ પામવો અને
 કંડલુ થવું અકં જવું સકં.
 ઋચ્છરા જીં વેશ્યા.
 ઋચ્ ધ્વાં જાં સં સેટ્ જવું, મેળવવું.
 બળવાન કરવું, સ્થિર કરવું, અકં
 ઋચ્ ધ્વાં જાં સં સેટ્ શેકવું, ભુંજવું.
 ઋજિપ્ય ત્રિં સીધું જનાર, સરળ જનાર.
 ઋજિમન્ પું સરળતા, અકુટિલતા.
 ઋજિધ્વન્ પું તે નામનો એક રાગ.
 ઋજોક પું ધન્ન, ધુમાડો.
 ઋજીક નં સાધન.
 ઋજીતિ પું સીધું જનાર, સરળગામી.
 ઋજીષ નં લોટ રાંધવાનું પાત્ર, તે નામનું
 એક નરક, નીરસ સોમલતાનું ચૂર્ણ.
 ઋજીષ પું ગયેલા સારવાળી સોમલતા,
 રસ કાઢેલ સોમલતા.
 ઋજુ ત્રિં અત્યંત ગુણવાળું, સરળ, સીધું,
 અનુકૂલ, કલ્યાણ, સાદું, સુંદર.
 ઋજુકાય પું કસ્યપ મુનિ.
 ઋજુકાય ત્રિં સરળ-સીધાં શરીરવાળું.
 ઋજુગ પું પાણી.
 ઋજુગ ત્રિં સીધું જનાર, સરળ વ્યવહારવાળું.
 ઋજુતા જીં સરળતા, સીધાઈ.
 ઋજુત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 ઋજુરોહિત નં ઉત્પાતસૂચક એવું સરળ

ઈન્દ્રધનુષ, સરળ ઈન્દ્રધનુષ.
 ઋજુસર્પ પું એક જાતનો સર્પ.
 ઋજુક પું તે નામનો એક દેશ.
 ઋજુકરણ નં સીધું કરવું, સરળ કરવું,
 સીધું જવાનું સાધન.
 ઋજુકૃત ત્રિં સીધું કરેલ.
 ઋજુચત્ ત્રિં સીધું જનાર, ઋજુકાળે
 ગમન કરનાર.
 ઋઞ પું નાયક, નેતા.
 ઋઞ ત્રિં સીધું જનાર, સરળતાથી જનાર.
 ઋઞ્વી જીં સરળ સ્ત્રી, ગ્રહોની એક પ્રકા-
 રની ગતિ.
 ઋઞ્જસાન પું મેઘ.
 ઋઞ્ તનાં વમં સં સેટ્ જવું.
 ઋઞ ત્રિં જનાર.
 ઋઞ પું નં અવશ્ય આપવા યોગ્ય કરજ.
 ઋઞકર્તૃ ત્રિં દેવાદાર.
 ઋઞકાતિ ત્રિં જેની સ્તુતિ અવશ્ય શક-
 દાથી હોય તે.
 ઋઞજય પું તે નામનો એક રાગ.
 ઋઞચિત્ પું યજમાન.
 ઋઞદાત્ ત્રિં કરજ આપનાર.
 ઋઞદાસ પું કરજથી છોડાવી કરેલા દાસ.
 ઋઞમત્કુળ પું સાક્ષી, જામીન.
 ઋઞમાર્ગણ પું ઉપરના અર્થ.
 ઋઞમુક્તિ જીં કરજમાંથી મુક્ત થવું.
 કરજ અદા કરવું.
 ઋઞમોક્ષ પું ઉપરનો અર્થ.
 ઋઞમોચન નં કાશીમાં રહેલું એક તીર્થ.
 ઋઞલેહ્ય નં કરજનું લેખ-પત્ર-ખત.
 ઋઞવત્ ત્રિં દેવાદાર.
 ઋઞશોધન નં હેવું અદા કરવું.
 ઋઞપાદાન નં ધર્મશાસ્ત્રોક્ત અદાર વિવાદ-
 માંનો એક વ્યવહાર.
 ઋઞપાવન્ ત્રિં કરજદાર, દેવાદાર.
 ઋઞાન્તક પું મંગળ ગ્રહ

ઋણાપકરણ

૨૧૭

ઋતુપાત્ર

ઋણાપકરણ નં દેવું અદા કરવું.
 ઋણાપનયન નં ઉપરનો અર્થ.
 ઋણાપાકરણ નં દેવું અદા કરવું.
 ઋણાપનોદન નં દેવું અદા કરવું.
 ઋણિક ત્રિં ઠરજ્ઞદાર, દેવાદાર.
 ઋણિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઋણિર્નિષક્રમ નં તંત્રશાસ્ત્રોક્ત એક ચક્ર.
 ઋણોદ્ગ્રાહણ નં દેવાદારે લીધેલ દેવું
 લેવું તે.
 ઋત્ સૌત્રં સં સેટ જવું, નિંદા કરવી.
 ઋત નં બ્રાહ્મણની એક આજીવિકા, મોક્ષ,
 જળ, કર્મનું ફળ, અતિપ્રિય વાક્ય, માનસિક
 વગેરે સત્ય.
 ઋત ત્રિં દીપ, તેજસ્વી, પૂજાયેલ.
 ઋત પું યજ્ઞ, સૂર્ય, આદિત્ય, એક દેવ.
 ઋતપતિ પું યજ્ઞપતિ.
 ઋતમ્ અવ્યં પરબ્રહ્મ, સત્ય.
 ઋત ત્રિં સાયું.
 ઋતજિત્ પું તે નામનો એક યક્ષ.
 ઋતજિત્ ત્રિં યજ્ઞને જીતનાર.
 ઋતધુન્ન ત્રિં સત્ય વડે પ્રકાશમાન,
 સત્ય યજ્ઞવાળું.
 ઋતધામન્ પું વિષ્ણુ, તે નામનો એક
 દેવ, તે નામનો એક રાજા.
 ઋતધામન્ ત્રિં અવિનાશી સ્થાનવાળું.
 ઋતધ્વજ પું તે નામનો એક બ્રહ્મર્ષિ, શિવ.
 ઋતનિ પું સૂર્ય.
 ઋતની પું સૂર્ય.
 ઋતપતિ પું યજ્ઞપતિ.
 ઋતપર્ણ પું સૂર્યવંશી એક રાજા.
 ઋતપેય પું તે નામનો એક યજ્ઞ.
 ઋતપેશસ્ પું જળસ્વરૂપ વરૂણ દેવ.
 ઋતપ્તુ પું યજ્ઞસંબંધી હવિષનું ભોજન
 કરનાર દેવ, સત્યસ્વરૂપ દેવ.
 ઋતમ્ અવ્યં સત્ય.
 ઋતમ્બર પું સત્યપાત્રક પરમેશ્વર.

ઋતમ્બરા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી,
 વિષયાસિ રહિત એવી સમાધિસ્થ એક પ્રજા.
 ઋતવત્ ત્રિં સત્યવાળું.
 ઋતવ્ય ત્રિં જેની અધિષ્ઠાત્ર ઋતુ છે
 એવી ઇષ્ટકા વગેરે.
 ઋતવ્રત પું શાકદીપમાં રહેલ ભગવાનનો
 એક ઉપાસક.
 ઋતસદ્ પું અગ્નિ.
 ઋતસદન નં યજ્ઞ માટે બેસવાનું સ્થાન.
 ઋતસાપ્ ત્રિં યજ્ઞને પ્રાપ્ત કરાવી આપનાર.
 ઋતસ્પતિ પું યજ્ઞપતિ.
 ઋતાવત્ ત્રિં યજ્ઞવાળું.
 ઋતાવૃધ્ ત્રિં યજ્ઞને વધારનાર.
 ઋતાવાહ ત્રિં સત્યને સહન કરનાર,
 અસત્યમાં ક્રોધાયમાન થયેલ.
 ઋતિ સ્ત્રીં ગતિ, ગમન, સ્પર્ધા, નિંદા,
 માર્ગ, મંજળ.
 ઋતિ પું પુરુષમેધ યજ્ઞનો કોષ દેવ, શત્રુ.
 ઋતિક્કર ત્રિં પીડા કરનાર.
 ઋતીય્ નામવાતુ ઝમઃ અકં સેટ સત્ય
 ઇચ્છવું.
 ઋતીયા સ્ત્રીં ભુગુપ્તા, નિંદા.
 ઋતીષદ્ ત્રિં પીડા સહન કરનાર, શત્રુને
 સહન કરનાર.
 ઋતુ પું શિશિર વગેરે ઋતુ, સ્ત્રીઓનો
 ગર્ભધારણમાં સમર્થ એવો કાળ, દીપ્તિ,
 ક્રાંતિ, મહિનો.
 ઋતુકાલ પું શિશિર વગેરે ઋતુનો કાળ,
 સ્ત્રીઓનો ગર્ભધારણુચોગ્ય કાળ.
 ઋતુગ્રહ પું તે નામનો એક યાગ.
 ઋતુથા અવ્યં કાળે કાળે.
 ઋતુનાથ પું વસન્તકાળ.
 ઋતુપતિ પું વસન્તકાળ.
 ઋતુપર્યય પું ઋતુઓનું અનુક્રમે ગમન.
 ઋતુપા પું ઇન્દ્ર, ઋતુયાજ દેવ.
 ઋતુપાત્ર નં એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર.

ઋતુપ્રાપ્ત

૨૧૮

અફ

ઋતુપ્રાપ્ત ત્રિં રૂળને મહણ કરવા યોગ્ય
કાળ જેણે પ્રાપ્ત કર્યો હોય તે.

ઋતુબલ પું શિશિર વગેરે ઋતુમાં જેઓનું
બળ હોય છે તે સૂર્ય વગેરે પ્રહ.

ઋતુમત્ ત્રિં ઉત્તમ ઋતુનાં રૂળ-પુષ્પને
બોગવનાર.

ઋતુમતી સ્ત્રીં સ્ત્રીધર્મને પ્રાપ્ત થયેલી સ્ત્રી,
અટકાવવાળી સ્ત્રી

ઋતુમયી સ્ત્રીં ઋતુપ્રધાન એક ચિતિ.

ઋતુમુખ નં પ્રતિપદ-પડવો.

ઋતુરાજ પું વસંત ઋતુ.

ઋતુલિલ્લ નં ઋતુઓનું ચિન્હ.

ઋતુવૃત્તિ પું વર્ષ.

ઋતુવૃત્તિ સ્ત્રીં ઋતુઓનો ધર્મ.

ઋતુશ્ચ અવ્યં ઋતુએ ઋતુએ.

ઋતુઘ્ના ત્રિં વસંત વગેરે ઋતુમાં રિચતિ
કરનાર.

ઋતુસંહાર પું કાલીદાસકૃત એક કાવ્ય.

ઋતુસંધિ પું અમાસ, પુનેમ.

ઋતુસેવ્ય ત્રિં ઋતુમાં સેવન કરવા યોગ્ય.

ઋતુસ્તોમ પું તે નામનો એક યાગ.

ઋતુસ્થલા સ્ત્રીં તે નામની એક અપ્સરા.

ઋતુસ્યા ત્રિં ઋતુમાં રિચતિ કરનાર.

ઋતુસ્નાતા સ્ત્રીં ઋતુકાળે યોથે દિવસે
હાથેલી સ્ત્રી.

ઋતુસ્નાન નં રજસ્વલા સ્ત્રીએ યોથે દિવસે
કરવાનું સ્નાન.

ઋતુહરીતકી સ્ત્રીં ઋતુઓમાં ભૂંડાં ભૂંડાં
અનુપાન સેવવા યોગ્ય હરડે.

ઋતે અવ્યં વિના, સિવાય.

ઋતેકર્મ અવ્યં કર્મ વિના, કર્મ સિવાય.

ઋતેજા ત્રિં યજ્ઞનિમિત્તે ઉત્પન્ન થયેલ.

ઋતેયુ પું વરણનો ઋત્વિજ એક ઋષિ,
પુરુષવંશી એક રાજા.

ઋતેરક્ષસ્ પું યજ્ઞ.

ઋતોક્તિ સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ ગુઓ.

ઋતોષ નં સત્ય કહેવું, સત્ય કથન.

ઋતક્ તુદાં પં સં સેટ્ હાર મારવું.

ઋત્વિજ્ પું ઋત્વિજ-યાજ્ઞક, યાજ્ઞકગોર,
પોતાને કરવા યોગ્ય વૈદિક કર્મ કરનાર.

ઋત્વિય ત્રિં જેનો ઋતુકાળ પ્રાપ્ત થયો
હોય તે, તે તે ઋતુકાળમાં થનાર, તે તે
ઋતુકાળમાં કરવા યોગ્ય.

ઋત્વિયાવત્ ત્રિં પ્રજ્ઞેત્પાદન કર્મવાળું,
પ્રજ્ઞેત્પાદનમાં કરવા યોગ્ય કર્મવાળું.

ઋત્વ્ય ત્રિં ઋત્વિય શબ્દ જુઓ.

ઋત્વદર ત્રિં મુદુ-કોમળ-નરમ પેટવાળું.

ઋત્વપા ત્રિં પીડવામાં આવી પડનાર, ગમનમાં
આવી પડનાર, દૂર પડનાર.

ઋત્વૃષ્ઠ ત્રિં મર્મસ્થાનમાં પીડવા માટે
વીધનાર, ગમનવેધી, શબ્દવેધી, દૂરવેધી.

ઋદ્ધ નં સિદ્ધાન્ત, વૃદ્ધિ, પાડેલું મર્દન
કરેલું ધાન્ય.

ઋદ્ધિ ત્રિં સમૃદ્ધિવાળું, સંપત્તિવાળું.

ઋદ્ધ પું વિષ્ણુ.

ઋદ્ધિ સ્ત્રીં વૃદ્ધિ, સમૃદ્ધિ, સંપત્તિ, સિદ્ધિ,
પાર્વતી, લક્ષ્મી, કોષ્ઠ એક દેવ, કોષ્ઠ
ઔષધિ.

ઋદ્ધ દિવાં સ્વાદિં પરં અકં સેટ્ વધવું,
સમૃદ્ધિમાન થવું, અધિ+અધિક વધવું, આ+
સમૃદ્ધિવાળા થવું. ઉપ+પાસે જવું, વિ+
સમૃદ્ધિનો-વૃદ્ધિનો નાશ થવો, સમ્+સમૃ-
દ્ધિની અધિકતા થવી, અત્યંત સમૃદ્ધિ થવી.

ઋધક્ અવ્યં સત્થ, વિયોગ, શીઘ્રતા,
સમીપપણું, લઘુતા, હલકાઈ.

ઋધક્ ત્રિં સમૃદ્ધિવાળું, વૃદ્ધિ પમાડનાર.

ઋધજ્ અવ્યં ઋધક્ જુઓ.

ઋધજ્ ત્રિં ઋધક્ ત્રિં જુઓ.

ઋધત્ ત્રિં વૃદ્ધિ પામવું, વધવું.

ઋધનક્ તુદાં મુવાં પરં સં સેટ્ હિંસા
કરવી.

ઋધ્ તુદાં પરં સં દાન કરવું, આપવું,

ઋષીસ

૨૯૯

ઋષિપ્રોક્તા

હિંસા કરવી, નિંદા કરવી, યુદ્ધ કરવું,
સકળ વખાણ કરવાં અકળ

ઋષીસ નમ પૃથ્વી, અગ્નિ.

ઋમુ પુન દેવ, દેવોને પણ પૂજવા યોગ્ય
દેવ, તે નામનો એક દેવગણ, ત્રિવર્ણ
બહારની એક જાતિ, સુધન્વાનો પુત્ર
એક દેવ.

ઋમુ ત્રિં અત્યંત પ્રકાશમાન-અતિશય
તેજસ્વી.

ઋમુશ્ચ પુન સ્વર્ગ, વજ્ર, ઇન્દ્ર, ઋભુ ના-
મના દેવ.

ઋમુશ્ચન પુન ઋભુ નામથી પ્રસિદ્ધ દેવ.

ઋમુશ્ચિન પુન ઇન્દ્ર.

ઋમુશ્ચોન્ ત્રિં ઇન્દ્ર જેવા આચારવાળું.

ઋમુમત્ ત્રિં ઋભુદેવ જેના અધિષ્ઠાયક
હોય તે.

ઋમ્ પુન દેવ.

ઋમ્વ ત્રિં મોટું, વિશાળ.

ઋમ્વત્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઋમ્વન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ઋમ્વસ ત્રિં અતિ વૃદ્ધ, અત્યંત વધેલ.

ઋમ્ફ તુન પન સન સેદ્ વધ કરવો.

ઋશ્ સૌત્રન પર સન સેદ્ હિંસા કરવી, જવું.

ઋશ્ય ત્રિં હિંસા કરવા યોગ્ય.

ઋશ્ય પુન મૃગ.

ઋશ્ય નમ હિંસા.

ઋશ્યદ પુન કૂવો.

ઋશ્યપાદ્ ત્રિં મૃગ જેવા પગવાળું.

ઋશ્યા છીં મૃગલી.

ઋશ્યાદિ પુન પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દસમૂહ.

ઋષ્ તુદાં પરં સકળ સેદ્ જવું, નાશ
કરવો, અભિન્સામે જવું નિઃપરિસમ્પન્ન
જવું.

ઋષદ્ગુ પુન યદુવંશી એક રાજ.

ઋષમ પુન એક જાતની ઔષધિ, તે નામનો

એક મુનિ, જૈન પહેલા તીર્થંકર, બળદ,
તે નામનો એક છંદ, કાનનું છિદ્ર, તે
નામનો એક પર્વત, એક જાતનો સ્વર,
વિષ્ણુનો એક અવતાર, રાગનું કર્તવ્ય,
યજુરનો પુત્ર એક રાજ, કુંભીર નામના
જળજંતુનું પૂછકું.

ઋષમકૂટ પુન હેમકૂટ પર્વત.

ઋષમકેતન પુન મહાદેવ, પહેલા જૈન
તીર્થંકર.

ઋષમગજવિલસિત નમ તેનામનો એક છંદ.

ઋષમતર પુન ભાર ઉપાડવામાં મંદ શક્તિ-
વાળો બળદ.

ઋષમતરી છીં ભાર ઉપાડવામાં મંદ
શક્તિવાળી બળદની જાત.

ઋષમદ્રોપ પુન નમ એક દ્રોપ-ધૃતદ્રોપ.

ઋષમધ્વજ પુન મહાદેવ, પહેલા જૈન તીર્થંકર.

ઋષમ્મી છીં પુરુષાકાર સ્ત્રી, ગાય, વિધવા
સ્ત્રી, એક જાતની વનસ્પતિ.

ઋષિ પુન જ્ઞાનવટે સંસારપાર જનાર વસિષ્ઠ
વગેરે ઋષિ, શાસ્ત્રકાર-આચાર્ય, વેદ,
દર્શન, રાન.

ઋષિક પુન ઋષિનો ઔરસ પુત્ર.

ઋષિકુલ્ય ત્રિં ઋષિસમુદાયના હિતનું,
ઋષિસમુદાયને યોગ્ય.

ઋષિકુલ્યા છીં ઋષિઓએ બનાવેલી તે
નામની નદી, માનસ સરોવરની પાસે
ઋષિઓએ બનાવેલું એક સરોવર.

ઋષિકૃત્ ત્રિં સર્વદેશ.

ઋષિગિરિ પુન તે નામનો એક પર્વત.

ઋષિજાઙ્ગલિકી છીં તે નામનું એક વૃક્ષ-
ઋક્ષગંધા.

ઋષિતર્પણ નમ ઋષિઓને ઉદ્દેશી કરેલું
તર્પણ.

ઋષિપદ્મમી છીં ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમ.

ઋષિપ્રોક્તા છીં તે નામની એક ઔષધિ-
માપપર્ણા.

ઋષિવંધુ

૩૦૦

હ

ઋષિવંધુ પું ઋષિવંશમાં જન્મેલ નીચ
ઋષિ, શરભ નામનો એક ઋષિ.

ઋષિમત્ર ત્રિં ઋષિઓવાળું.

ઋષિમનસ્ ત્રિં સર્વ વિષયને જોનાર
મનવાળું.

ઋષિયજ્ઞ પું ઋષિઓને ઉદ્દેશી કરેલો યજ્ઞ,
નિત્ય વેદાધ્યયનરૂપ બ્રહ્મયજ્ઞ.

ઋષિલોક પું સત્યલોકની પાસેનો ઋષિ-
ઓએ ભોગવવા યોગ્ય એક લોક.

ઋષિશ્રાદ્ધ નં ઋષિઓનું કર્તવ્ય શ્રાદ્ધ.

ઋષિસાહુ ત્રિં દષ્ટાઓનો પરાભવ કરનાર.

ઋષિષાળ પું ઋષિઓએ સંભળત.

ઋષિષેણ પું તે નામનો એક રાજા.

ઋષિષ્ટુત ત્રિં ઋષિઓએ સ્તુતિ કરેલ.

ઋષિસ્તોમ પું તે નામનો એક યાગ.

ઋષિસ્વર પું ઋષિઓએ સ્તુતિ કરવા યોગ્ય.

ઋષિસર્ગ પું ઋષિઓએ કરેલી જગત્સૃષ્ટિ.

ઋષી સ્ત્રીં ઋષિપત્ની.

ઋષીક પું ઋષિપત્નીમાં જન્મેલ-ઋષિનો
ઔરસ પુત્ર.

ઋષીષત્ર ત્રિં ઋષિઓએ સ્તુતિ કરેલ.

ઋષીષહ ત્રિં ઋષિઓને વહન કરનાર.

ઋષુ પું સૂર્યનું કિરણ, મંત્રદષ્ટા ઋષિ.

ઋષુ ત્રિં જનાર, મોટું, બળવાન, બાલુનાર.

ઋષ્ટિ સ્ત્રીં એ તરફ ધારવાળી તરવાર,
હરકોઈ તરવાર, આયુધ-હથિઆર, હિંસા,

અનિષ્ટ ઉત્પન્ન કરવું તે, દીપ્તિ, કાંતિ.

ઋષિષેણ પું તે નામનો એક રાજા.

ઋષ્ય ત્રિં એક જાતનો મૃગ.

ઋષ્યકેતન પું અનિરૂદ્ધ.

ઋષ્યકેતુ પું અનિરૂદ્ધ.

ઋષ્યગતા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ-ઋષ્યપ્રોક્તા
જુઓ.

ઋષ્યગંધા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

ઋષ્યજિહ્વા નં એક જાતનો મહાન કોદનો
રોગ.

ઋષ્યપ્રોક્તા સ્ત્રીં શતાવરી, અતિખવા,
શકશિંબી.

ઋષ્યમૂક પું તે નામનો એક પર્વત.

ઋષ્યશૂક પું તે નામનો એક ઋષિ.

ઋષ્યાદિ પું વૈદિક મંત્રનું અવશ્ય બાલુવા
યોગ્ય ઋષિપંચક.

ઋષ્યાદિન્યાસ પું તંત્રપ્રસિદ્ધ ઋષ્યાદિ
ન્યાસ.

ઋષ્ય ત્રિં મોટું.

ઋષ્યા સ્ત્રીં ઋષ્ટિ શબ્દ જુઓ.

ઋહત્ર ત્રિં નાના-ટુંકા શરીરવાળું વગેરે.

ઋ.

ઋ સ્વરોપેકી આઠમો દીર્ઘસ્વર ઋકાર.

ઋ ક્યાદિં પરં સકં સેટ્ જયું.

ઋ અવ્યં વાક્યના આરંભમાં, રક્ષામાં
નિંદામાં અને લયમાં વપરાય છે.

ઋ સ્ત્રીં દેવોની માતા, દાનવોની માતા,
સ્મૃતિ, ગતી.

ઋ નં છાતી

ઋ પું ભેરવ, દાનવ.

ૠ.

ૠ સ્વરોપેકી નવમો સ્વર.

ૠ અવ્યં દેવોની માતા, પૃથ્વી, પર્વત.

ૡ.

ૡ સ્વરોપેકી દશમો દીર્ઘ ઘૃકાર.

ૡ અવ્યં દેવોની સ્ત્રી-દેવી, દૈત્ય સ્ત્રી,
દાનવોની માતા.

ૡ સ્ત્રીં કામધેનુની માતા

ૡ પું મહાદેવ.

૫.

૫ સ્વરોપેષી અગીઆરમો સ્વર.
 ૫ અવ્યં સ્મૃતિમાં, અસૂયામાં, અનુકેપામાં,
 સંબોધનમાં અને બોલવામાં વપરાય છે.
 ૫ પું વિષ્ણુ.
 ૫ક ત્રિં એકની સંખ્યાવાળું, એક, કેવળ,
 ફક્ત, મુખ્ય, બીજું, સાત, અદ્વિતીય,
 સમાન, અદ્ય, થોડું.
 ૫ક પું સર્વદા એકસ્વરૂપ પરમેશ્વર.
 ૫કક ત્રિં એકહું, અસહાય, સહાય વગરનું.
 ૫કકપાલ ત્રિં માટીની એક હીકરી ઉપર
 સંસ્કારયુક્ત કરેલ પુરોડાશ વગેરે.
 ૫કકર ત્રિં માત્ર એક કરનાર, એકની
 સંખ્યાવાળું, એક હાથવાળું.
 ૫લકર પું એક હાથ.
 ૫કકાર્ય ત્રિં સમાન કાર્ય કરનાર.
 ૫કકાર્ય નં એક કાર્ય.
 ૫કકાલ પું એક કાળ.
 ૫કકાલિક ત્રિં એક કાળમાં થનાર.
 ૫કકાલીન ત્રિં એક કાળમાં થનાર.
 ૫કકુળલ પું બળદેવ, કુબેર.
 ૫કકુલ નં એક જાતનો કોઈનો રોગ.
 ૫કગમ્ય પું એક સ્વરૂપે પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય
 પરમાત્મા.
 ૫કગમ્ય ત્રિં એકજાએ પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય.
 ૫કગુરુ પું એક ગુરુ પાસે ભણનાર-
 સહાધ્યાયી.
 ૫કગ્રામ પું એક ગામ.
 ૫કગ્રામ ત્રિં એક ગામમાં રહેનાર.
 ૫કગ્રામીણ ત્રિં એક ગામનું.
 ૫કગ્રામીય ત્રિં એક ગામનું.
 ૫કચક્ર નં હરિગુહ.
 ૫કચક્ર પું સૂર્યનો રથ.
 ૫કચક્ર ત્રિં એક પૈડાવાળું, એક રાજના
 ચિહ્નવાળું.

૫કચક્રા સ્ત્રીં તે નામનું એક નગર.
 ૫કચત્વારિંશત્ સ્ત્રીં એકતાલીસ.
 ૫કચર ત્રિં એકહું વિચરનાર.
 ૫કચરણ પું એક પગવાળું એક જાતનું
 મનુષ્ય, એક પગવાળો મનુષ્યવાળો દેશ.
 ૫કચર્યા સ્ત્રીં એકલા વિચરવું-૧૨વું.
 ૫કચારિન્ ત્રિં એકહું વિચરનાર-૧૨નાર.
 ૫કચિત્ત નં એક ચિત્ત.
 ૫કચિત્ત ત્રિં એક ચિત્તવાળું.
 ૫કચ્છાચ ત્રિં એક છાયાવાળું.
 ૫કચ્છાયા સ્ત્રીં દેવાદારની સમાનતા.
 ૫કજ ત્રિં એકથી ઉત્પન્ન થયેલ ભાઈ-
 બહેન વગેરે, અસહાયપણથી થયેલ.
 ૫કજટા સ્ત્રીં તે નામની એક દેવી.
 ૫કજન્મન પું રાજ.
 ૫કજન્મન પું સ્ત્રીં શુદ્ધગતિ.
 ૫કજાત ત્રિં એક જ શબ્દ જુઓ.
 ૫કજાતિ પું સ્ત્રીં શુદ્ધગતિ.
 ૫કજાતિ પું એક જાતનો કોડો.
 ૫કજાતિ ત્રિં સમાન જાતવાળું, સમાન
 ધર્મવાળું.
 ૫કજાતીય ત્રિં એક જાતનું,
 ૫કજાતીય ત્રિં સમાન પ્રકારનું.
 ૫કજીવવાદ પું 'જીવ એક જ છે'
 એવો વાદ.
 ૫કતય ત્રિં એક અવયવવાળું.
 ૫કતર ત્રિં અત્યંત એક.
 ૫કતસ્ અવ્યં એકથી, એક થકી.
 ૫કતા સ્ત્રીં એકપણું.
 ૫કતાન ત્રિં એકમાં જ ચિત્તશક્તિવાળું,
 એક વિષયમાં આસક્ત મનવાળું, એક-
 રૂપ વિસ્તારવાળું, એકતાને પામેલ
 કોઈ સ્વર.
 ૫કતાનક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ૫લતાલ પું એક ક્ષય, વિચ્છેદરહિત
 નૃત્ય-વાદ્ય-ગીત વગેરે, એક જાતનું
 વાદ્ય.

एकताल

३०२

एकपाद

एकताल त्रि० ऐक ताक्षवाणुं.
 एकतीर्थिन त्रि० समान आश्रमवाणुं, ऐक
 आश्रमवाणुं.
 एकतोदत्त त्रि० ऐक पालु हांतवाणुं पशु
 वगेरे.
 एकत्र अव्य० ऐकडुं, ऐक हेकाणु.
 एकत्रिक पु० ते नामनो ऐक याग.
 एकत्व न० ऐकपणुं.
 एकत्वादिविवक्षान्याय पु० नैमिनीकृत
 न्यायशास्त्र.
 एकदंष्ट्र पु० गणुपति.
 एकदन्त पु० गणुपति.
 एकदण्डिन पु० डेवण हंड धारणु करनार
 ऐक सन्यासी.
 एकदा अव्य० ऐक समये.
 एकदिश त्रि० ऐक दिशावाणुं, समान
 दिशाभां रहेनार.
 एकदश त्रि० ऐक आंभवाणुं-काणुं.
 एकदश पु० सर्वने ऐक स्वर्पे जेनार
 तत्वज्ञानी, शिव, कागडो.
 एकदृष्टि स्त्री० ऐक ऐवी दृष्टि, अभेद-
 दर्शन, डेवण ऐक विषयनुं ज दर्शन.
 एकदृष्टि त्रि० ऐक नेत्रवाणुं-काणुं, ऐक
 विषयने ज जेनार, सर्वने ऐक स्वर्पे
 जेनार.
 एकदृष्टि पु० कागडो.
 एकदेव पु० भुज्य देव-परमेश्वर.
 एकदेवत त्रि० ऐक देवतावाणुं असिडोत्र
 वगेरे कर्म.
 एकदेवता स्त्री० ऐक देव, परमेश्वर.
 एकदेवत्व त्रि० श्रेष्ठ देववाणुं, ऐक देव-
 वाणुं.
 एकदेश पु० ऐक देश, अवयव, भाग.
 एकदेश त्रि० ऐक देशवाणुं, ऐक देशनुं.
 एकदेशविभावितन्याय पु० ऐक तर्क.
 एकदेह पु० शुद्ध मल, वंशरूप जात्र,
 पति-पत्नी.

एकदेह न० ऐक शरीर.
 एकदेवत त्रि० एकदेवत शब्द णुओ.
 एकदेवत्व त्रि० एकदेवत्व शब्द णुओ.
 एकघृ पु० डेवण ऐक परमात्माभां रमणु
 करनार-ज्ञानी.
 एकघन न० डेवण घन, ऐक कणश, भुज्यघन.
 एकघन त्रि० डेवण घनवाणुं, ऐक कण-
 शभां रहेल जण वगेरे, नडि वहेंयेल
 घनवाणुं, मिश्र घनवाणुं.
 एकधर्मन त्रि० ऐक धर्मवाणुं, समान
 धर्मवाणुं.
 एकधर्मिन त्रि० उपरना अर्थ.
 एकधा अव्य० ऐक रीति, ऐक प्रकारे.
 एकधुर त्रि० ऐक जुंसरी वहन करनार,
 ऐक लार वहन करनार.
 एकधुरा स्त्री० ऐक जुंसरी, ऐक लार.
 एकधुरावह त्रि० एकधुर णुओ.
 एकधुरीण त्रि० ऐक जुंसरी वहेनार, ऐक
 लार वहेनार.
 एकनक्षत्र न० ऐक तारात्मक कोष्ठ नक्षत्र,
 ऐक नक्षत्र.
 एकनट पु० भुज्य नट, ऐक नट.
 एकपक्ष पु० सहाय, ऐक पक्ष.
 एकपति पु० ऐक स्वामी.
 एकपतिक त्रि० ऐक स्वामीवाणुं.
 एकपतिका स्त्री० ऐक स्वामीवाणी स्त्री,
 पतिव्रता.
 एकपत्नी स्त्री० शास्त्र, पतिव्रता स्त्री.
 एकपत्रिका स्त्री० सुगंधी पानवाणुं आड,
 गंधपत्रा वृक्ष.
 एकपद न० ऐक पदने उच्चारणयोग्य
 काणवाणो समय, ऐक स्थान, ऐक शब्द,
 ऐक कोठावाणुं स्थान.
 एकपद पु० ते नामनो ऐक देश, ऐक
 देवजति, ऐक जलतो भूय, ऐक प्रका-
 रतो रतिअंध.

પ્રકપદ

૩૦૩

પ્રકમતિ

પ્રકપદ ત્રિં એક પગવાળું, એકપદવાચ્ય.

પ્રકપદિ અવ્યં જેમાં કેવળ પગ સાધન હોય છે તેવું યુદ્ધ.

પ્રકપદી સ્ત્રીં માર્ગ, રસ્તો, એક પગવાળી સ્ત્રી, એક પાદવાળી ઝઝ્યા, એક જાતની મગસી.

પ્રકપરિ અવ્યં એકથી વિપરીત થયેલ.

પ્રકપર્ણ ત્રિં એક પાંદડાવાળું વૃક્ષ વગેરે.

પ્રકપર્ણી સ્ત્રીં હિમાલયની ત્રણ પુત્રીઓમાંની એક વચેટ.

પ્રકપર્ણિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

પ્રકપર્વતક પું તે નામનો એક પર્વત.

પ્રકપલાશ પું એક પાંદડાવાળું ઝાડ.

પ્રકપલાશીય ત્રિં એક પાંદડાવાળો ઝાડમાં થનાર, તેવા ઝાડસંબંધી.

પ્રકપાટલા સ્ત્રીં હિમાલયની ત્રણ પુત્રીઓમાંની એક છેલ્લી.

પ્રકપાતિન્ ત્રિં એકવપણે ગતિ કરવાના સ્વભાવવાળું.

પ્રકપાતિન્ નં એક પ્રકારનો દિવસવિશેષ.

પ્રકપાતિની સ્ત્રીં તે નામની એક ઝઝ્યા.

પ્રકપાદ ત્રિં એક પગવાળું.

પ્રકપાદ પું વિષ્ણુ, શિવ.

પ્રકપાદ પું એક પગ, પરમેશ્વર, તે નામનો એક અસુર.

પ્રકપાદ ત્રિં માત્ર એક પગવાળું, એક ચરણવાળું, માત્ર એક પગનો આધાર લેનાર.

પ્રકપાદિકા સ્ત્રીં માત્ર જેમાં એક પગ આધારરૂપે હોય છે તેવી સ્થિતિ, પક્ષીઓનું એક પ્રકારનું ઉભવું.

પ્રકપિઙ્ગ પું કુખેર.

પ્રકપિઙ્ગલ પું કુખેર.

પ્રકપિઙ્ગ ત્રિં શ્રાદ્ધમાં જેને ઉદ્દેશી સમાન પિંડ આપવામાં આવે તે-સંપિંડ-સજોત્રી.

પ્રકપુરુષ પું પુરુષોત્તમ પરમેશ્વર, પ્રધાન-મુખ્ય પુરુષ.

પ્રકપુરુષ ત્રિં એક પુરુષવાળું.

પ્રકપુષ્કર પું એક જાતનું વાદિય-કોહલું.

પ્રકપુષ્કલ પું ઉપરનો અર્થ.

પ્રકપુષ્પા સ્ત્રીં માત્ર એક ફુલવાળું એક ઝાડ.

પ્રકપ્રસ્થ પું એક શેર, એક શિખર.

પ્રકપ્રસ્થ પું એક શિખરવાળો પર્વત.

પ્રકફલા સ્ત્રીં માત્ર એક ફળવાળી એક ઔષધિ.

પ્રકફલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

પ્રકમક્ત નં જેમાં એક વખત ભોજન કરવાનું હોય છે તેવું એક મત.

પ્રકમક્ત ત્રિં એક વખત ભોજન કરનાર.

પ્રકમક્તવ્રત નં એક વખત જમવાનું મત.

પ્રકમક્તિ સ્ત્રીં અત્યંત ભક્તિ, એકજ વિષયની ભક્તિ.

પ્રકમક્ત ત્રિં અત્યંત ભક્ત, એક વિષયનીજ ભક્તિ કરનાર.

પ્રકમક્તીનય પું એક પ્રકારનો ન્યાય.

પ્રકમાર્ચ પું એક સ્ત્રીવાળો પુરુષ.

પ્રકમાર્ચ ત્રિં એકથી ભરણુપોષણ કરવા યોગ્ય.

પ્રકમાર્ચા સ્ત્રીં એકનીજ સ્ત્રી, પતિવ્રતા.

પ્રકમાવ પું અનન્યવિષય રાગ, એક સ્વભાવ, એક આશય, એક અભિપ્રાય, અભેદ.

પ્રકમાવ ત્રિં એક વિષયના રાગવાળું, એક સ્વભાવનું, એક આશયનું, એક અભિપ્રાયનું, અભિન્ન.

પ્રકમૂત ત્રિં એક ન હોય અને એક થયેલ, એકમાં થયેલ, એકમાં આસક્ત.

પ્રકમૂમ પું નં એક માળવાળો મહેલ-ઘર વગેરે.

પ્રકમતિ સ્ત્રીં એક શુદ્ધિ.

પકમતિ

૩૦૪

પકર્વિશસ્તોમ

પકમતિ ત્રિં એક વિપયની શુદ્ધિવાળું.
 પકમુખ ત્રિં જેમાં એક મુખ્ય હોય છે, તે
 એક આરણ્યાવાળો મંડપ વગેરે.
 પકમુખ નં એક મુખ, એક દાર.
 પકમૂલ ત્રિં એક મૂળવાળું.
 પકમૂલ નં એક મૂળ, એક કારણ.
 પકમૂલા સ્ત્રીં એક મૂળીયાંવાળી એક
 વનસ્પતિ.
 પકયદિકા સ્ત્રીં એક સેરવાળો દાર.
 પકયોનિ સ્ત્રીં એક ઉત્પત્તિસ્થાન.
 પકયોનિ ત્રિં એક જાતનું, એક-સમાન
 ઉત્પત્તિસ્થાનવાળું.
 પકરજ પું ભાંગેરા.
 પકરસ પું એક રસ, એક એવો રાગ,
 એક અભિપ્રાય.
 પકરસ નં એક રસવાળું નાટક.
 પકરસ ત્રિં એક રસવાળું, એક અભિ-
 પ્રાયવાળું.
 પકરાજ પું ચક્રવર્તી રાજા, શ્રેષ્ઠ રાજા.
 પકરાજ પું ઉપરના અર્થ.
 પકરાત્ર નં એક રાત્રિદિવસ.
 પકરાત્રિક ત્રિં એક દિવસ ભોજન-
 નિર્વાહપૂરતું.
 પકરાશિ પું એક રાશિ, એક દગલો.
 પકરિક્ષિત્ત ત્રિં એક પિતાનું ધન લેનાર-
 વારસ, નહિ વેચેલ ધનવાળું, મિશ્ર
 ધનવાળું.
 પકરૂપ ત્રિં સમાન રૂપવાળું.
 પકરૂપ નં એક રૂપ, સમાન રૂપ.
 પકરૂપતા સ્ત્રીં એક રૂપવાળું, સમાનરૂપ
 વાળાવાળું.
 પકરૂપત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 પકરૂપ્ય ત્રિં એકથી આવેલ.
 પકરૂપ્ય નં કેવળ રૂપ.
 પકરૂપ્ય ત્રિં કેવળ રૂપવાળું.
 પકર્ચ પું નં એક ઋચા.

પકર્ચ નં એક ઋચાવાળું, સૂક્ત.
 પકર્ચ પું એક ઋચાથી સ્તુતિ કરવા યોગ્ય
 કેાષ દેવ.
 પકલ ત્રિં એકલું, સહાય વગરનું, અવયવ
 નહિત, એકપણાનો આશ્રય.
 પકલવ્ય પું સિદ્ધરાજા હિરણ્યધનુષને
 તે નામનો એક પુત્ર.
 પકલિજ્ઞ નં સિદ્ધિનું સાધન એક ક્ષેત્ર.
 પકલિજ્ઞ પું નિયત લિંગવાળો શબ્દ, કુબેર.
 પકલ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 પકલવ્ય પું તે નામનો એક અસુર.
 પકલવ્ય નં એક મુખવાળું રક્ષાક્ષનું શળ.
 પકલવ્ય નં બાકરણપ્રસિદ્ધ એક વચન.
 પકલત્ અવ્યં એકના જેવું, એક વચનના
 જેવું, એકના જેવી ક્રિયાવાળું.
 પકલદુભાવ પું એકના જેવું થવું.
 પકલર્ણ ત્રિં એક વર્ણવાળું, એકસ્વરૂપ,
 એક જાતિનું, એક શુદ્ધ વગેરે રૂપ.
 પકલર્ણસમીકરણ નં બીજગણિતમાં
 કહેલ એક બીજ.
 પકલર્ણી સ્ત્રીં કરતાલના જેવું એક વાદિત્ર.
 પકલર્ણ ત્રિં એક વર્ષનું.
 પકલર્ણિક ત્રિં એક વર્ષનું.
 પકલર્ણિકા સ્ત્રીં એક વર્ષની ગાય.
 પકલર્ણ ત્રિં એક વસ્ત્રવાળું, એક જાતનાં
 વસ્ત્રવાળું.
 પકલર્ણ નં એક વસ્ત્ર.
 પકલર્ણ્ય નં એક અર્થવાળું વાક્ય,
 સમાન રૂપવાળું વાક્ય.
 પકલર્ણ પું ડિડિમ નામનું વાદિત્ર, વેદ-
 તિઓએ માનેલો એક વાદ.
 પકલર્ણ સ્ત્રીં એકવીસ, એકવીસની
 સંખ્યાવાળું.
 પકલર્ણ સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 પકલર્ણસ્તોમ પું એકવીસ મંત્રની એક
 સ્તુતિ.

પ્રકરિય

૩૦૫

પ્રકાશર

પ્રકરિય ત્રિં એક પ્રકારનું.
 પ્રકરિલોચન ત્રિં એક આખવાળું-કાણું.
 પ્રકરિલોચન પું તે નામનો એક દેશ.
 પ્રકવીર પું શ્રેષ્ઠ વીર, મહાવીર, તે નામનું
 એક વૃક્ષ.
 પ્રકવીરાકલ્પ પું તે નામનું એક તંત્રશાસ્ત્ર.
 પ્રકવૃક્ષ પું ચાર કોસની અંદર જ્યાં
 એકજ વૃક્ષ હોય તેને કોષ પ્રદેશ,
 એકજ વૃક્ષ.
 પ્રકવૃત્ત સ્ત્રીં એક વખત ગણવું, એક વખત
 આશ્રિત, એક પ્રકારે વર્તવું, સ્વર્ગલોક.
 પ્રકવૃન્દ પું તે નામનો એક રોગ.
 પ્રકવૃન્દ નં એક સમુદાય.
 પ્રકવૃષ પું એક બળદ.
 પ્રકવૃષ ત્રિં એક બળદથી જોડેલ ગાડું
 વગેરે.
 પ્રકવેણી સ્ત્રીં એક થયેલ વેણી-ચોટલો-
 નહિ યુગવાયી એકરૂપ થયેલી વેણી.
 પ્રકવેણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 પ્રકશત નં એકસો એક અધિક એવી
 સોની સંખ્યા.
 પ્રકશતક ત્રિં એક સો જેટલું.
 પ્રકશતક નં એક સોની સંખ્યા.
 પ્રકશતઘા અવ્યં એક સો પ્રકારે.
 પ્રકશતશ્ચ અવ્યં એક સો એક સો.
 પ્રકશફ ત્રિં એક ખરીવાળું.
 પ્રકશાસ્ત્ર ત્રિં એક શાખાવાળું.
 પ્રકશાસ્ત્રક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 પ્રકશાસ્ત્રીય ત્રિં એકશાખામાં થનાર-
 હોનાર, એક શાખાનું.
 પ્રકશાલા સ્ત્રીં એક શાળા.
 પ્રકશાલિક ત્રિં એક શાળા જેવું.
 પ્રકશિતિપાદ પું એક કાળા પગનો એક
 જાતનો ઘોડો.
 પ્રકશુદ્ધ પું એક જાતની ઔષધિ.
 પ્રકશુદ્ધ પું વિષ્ણુ, તે નામનો એક પિ-

તગણુ. એક શિખરવાળો પર્વત, એક
 શીંગડાળું પથુ.
 પ્રકશુદ્ધ સ્ત્રીં શુક્રદેવ રાજની રાણી, એક
 શીંગડાવાળી પથુ જાતિ.
 પ્રકશેષ પું એક મૂળીયાવાળું વૃક્ષ.
 પ્રકશેષ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પાંચ વૃત્તિ-
 માંની એક.
 પ્રકશેષ પું એકાંત.
 પ્રકશેષ ત્રિં અતિશયવાળું.
 પ્રકશ્રુતિ સ્ત્રીં એક સ્વરનું સંભળાવું તે,
 એક વેદવાક્ય.
 પ્રકશ્રુતિ ત્રિં જેમાં એક સ્વર સંભળાય
 તે, એક કાનવાળું.
 પ્રકષ્ટ ત્રિં એકસડની સંખ્યાને પૂર્ણ
 કરનાર.
 પ્રકષ્ટિ સ્ત્રીં એકસડ.
 પ્રકષ્ટિક ત્રિં એકસડની સંખ્યાવાળું.
 પ્રકસમ ત્રિં એક સભાવાળું, એક સમુ-
 દાયવાળું.
 પ્રકસર્ગ પું એકાગ્ર, એકતાન, માત્ર
 એકમાં આસક્તમનવાળું, એક એવી સૃષ્ટિ.
 પ્રકસ્રવ પું ડમર નામનું વાદિત્ર-ઝાકું.
 પ્રકસ્થ ત્રિં એકમાં રહેનાર, એક ઠેકાણે
 રહેનાર, એકત્ર રહેનાર, એકઠું રહેનાર.
 પ્રકસ્થિત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 પ્રકતંત્ર નં તે નામનું એક સરોવર.
 પ્રકહાયન ત્રિં એક વર્ષમાં ઉત્પન્ન થયેલ,
 એક વર્ષનું.
 પ્રકહાયના સ્ત્રીં એક વર્ષની.
 પ્રકહાયની સ્ત્રીં એક વર્ષની ગાય વગેરે
 પ્રકા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, એક એવી સ્ત્રી.
 પ્રકાકિન ત્રિં અસહાય, એકઠું, સળ-
 તીયસહચરહિત.
 પ્રકાક્ષ પું કાગડો.
 પ્રકાક્ષ ત્રિં એક આખવાળું-કાણું.
 પ્રકાક્ષર નં એક અક્ષર, એક સ્વરવળો
 ઝંકાર

एकाक्षर

૩૦૬

एकायन

एकाक्षर त्रि० એક અક્ષરવાળું.
 एकाकार न० એક-અસહાય એવું ધર,
 જેમાં બીજો ન વસતો હોય તેવું ધર.
 एकाकारीय त्रि० મુનિ વગેરે.
 एकाग्र त्रि० એક વિષયમાં ચિત્તવૃત્તિવાળું,
 વિશેષરહિત જ્ઞાનવાળું.
 एकाग्रता स्त्री० એકાગ્રતા.
 एकाग्रत्व न० ઉપરનો અર્થ.
 एकाग्र्य त्रि० એકતાન, એક આલંબન-
 વાળું, એકતોજ આશ્રય કરનાર.
 एकाङ्ग पु० યુગ પ્રહ.
 एकाङ्ग न० ચંદન, એક અંગ.
 एकाङ्ग पु० સ્ત્રીની સાથે એક અંગવાળો-
 પતિ.
 एकाङ्गी स्त्री० પતિની સાથે એક અંગવાળી સ્ત્રી.
 एकाण्ड पु० એક વૃષણવાળો એક જાતનો
 ઘોડો.
 एकात्मन् पु० એક એવો આત્મા.
 एकात्मन् त्रि० એક સ્વરૂપવાળું, એક
 સ્વભાવવાળું.
 एकादश त्रि० અગીઆરની સંખ્યા પૂરનાર-
 અગીઆરમું.
 एकादशक न० અગીઆર.
 एकादशक पु० અગીઆરની સંખ્યાનો
 સમુદાય.
 एकादशन् त्रि० અગીઆર, અગીઆરની
 સંખ્યાવાળું.
 एकादशम त्रि० અગીઆરમું.
 एकादशद्वार न० અગીઆર દ્વિદ્રવાળું-
 શરીર.
 एकादशाह पु० અગીઆર દિવસનો-
 સમુદાય.
 एकादशाह न० મરણ પછી અગીઆરમે
 દિવસે કરવાનું શ્રાદ્ધ.
 एकादशाहोत्त त्रि० અગીઆરમે દિવસે
 થયેલ.

एकादशिन त्रि० અગીઆરની સંખ્યાના
 માપવાળું.
 एकादशी स्त्री० અગીઆરશ.
 एकादशराशिक न० લીલાવતીમાં કહેલ
 અગીઆર રાશિઓને ઉદરની એક ગણતરી.
 एकादि त्रि० એક જેના આરંભમાં હોય તે.
 एकादेश पु० વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એને સ્થાને
 થનાર એક આદેશ, એક એવો આદેશ-
 હુકમ.
 एकाद्विंशति स्त्री० ઓગણીસ, ઓગ-
 ણીસની સંખ્યાવાળું.
 एकाधिक त्रि० જેમાં એક અધિક હોય તે.
 एकान्विंशति स्त्री० ઓગણીસ.
 एकानंश स्त्री० દુર્ગા દેવી, યોગકન્યા.
 एकानुदिष्ट त्रि० એકાદેશથી આપેલું શ્રાદ્ધ.
 एकान्त त्रि० અત્યંત અતિશય, અત્યંત
 એવું દ્રવ્ય, અતિશય એવું દ્રવ્ય, એકાંત,
 નિર્જન, એક સ્વભાવવાળું, એકરૂપતાને
 પામેલ.
 एकान्तस् अव्य० એકાંત, નિર્જન.
 एकान्तत्यागवाद पु० જૈનોએ માનેલો
 સ્યાદાદ.
 एकान्तदुष्पमा स्त्री० એક કાલપ્રમાણ.
 एकान्तर त्रि० એક અંતરવાળું, એક વ્ય-
 વધાનવાળું.
 एकान्तर न० એકાંતરે ભોજનવાળું એક વ્રત.
 एकान्तर पु० એક દિવસને અંતરે આવતો
 તાવ.
 एकान्तसुषमा स्त्री० એક કાલ પ્રમાણ.
 एकान्तिन् त्रि० અતિશયવાળું, ભગવવાનનો
 અનન્યભક્ત.
 एकान्न त्रि० જેમાં એક વખત ભોજન
 કરવાનું હોય છે તેવું વ્રત વગેરે.
 एकान्न न० માત્ર એકે ભક્ષણ કરવા
 યોગ્ય અન્ન.
 एकायन त्रि० ખીન વિષયથી પાછા ફરેલ

मनवाणुं, ऐक आधारवाणुं, ऐक आ-
श्रयवाणुं, मान ऐकथी गमन करवा
योग्य, जेने ऐक आश्रय होय ते.
एकायन न० ऐक स्थान.
एकायनगत त्रि० ऐकअथ, ऐक स्थानभां
रहेल.
एकार्थ पु० ऐक प्रयोजन, ऐक अर्थ,
ऐक पदार्थ.
एकार्थ त्रि० ऐक प्रयोजनवाणुं, ऐक
अर्थवाणुं, ऐक पदार्थवाणुं.
एकावली स्त्री० ऐक सेरवाणो हार, ते
नामने ऐक अलंकार.
एकाव्द त्रि० ऐक वर्षनुं.
एकाव्दा स्त्री० ऐक वर्षनी गाय.
एकाशीतिपद न० वास्तुपूर्ण माटे कर-
वानुं ऐक भंडण.
एकाश्रय त्रि० ऐक आश्रयवाणुं, ऐक
आधारवाणुं, भीष्म गतिवशरनुं.
एकाश्रय पु० ऐक आश्रय, ऐक आधार.
एकाश्रितगुण पु० ऐक पदार्थभां रहेल
धर्म.
एकाष्टका स्त्री० छ-ढाणी, भाष यदि आ-
हम, ते द्विसे करवानुं आह.
एकाष्टी स्त्री० कपास.
एकाष्टी स्त्री० कपास.
एकाष्टील पु० ऐक गतनुं आड-अडवृक्ष.
एकाष्टीला स्त्री० ऐक वनरपति-पाद.
एकाह पु० ऐक द्विसे, अग्निशोम पजोरे यश.
एकाहगम पु० ऐक द्विसे जवा योग्य देश.
एकाहार पु० ऐक द्विसे ऐक वप्यत
भोजन.
एकीकरण न० ऐक करवुं.
एकीकृत त्रि० ऐक करेल.
एकीकृत्य अव्य० ऐक करीने.
एकीभाव पु० ऐक थवुं.
एकीभूत त्रि० ऐक थयेत.

एकीभूय अव्य० ऐक थधने.
एकीय त्रि० ऐक पक्षनुं, ऐकसंभंधी.
एकेक्षण पु० कागडो, शुक्रार्थ.
एकेक्षण त्रि० ऐक आश्रयवाणुं-काणुं.
एकैक त्रि० ऐक ऐक.
एकैकशस् अव्य० ऐक ऐक-प्रत्येक.
एकैकश्य न० ऐक ऐक, प्रत्येक, ऐक
ऐकपणुं.
एकैविका स्त्री० ते नामनुं ऐक जाड.
एकोक्ति स्त्री० भन्ने पदार्थना विषयनी
ऐक शक्ति.
एकोत्तर त्रि० ऐक ऐक अधिक.
एकोदक पु० सातमी पेढीथी आरंभी
योदमी पेढी सुधी गोजन.
एकोदका स्त्री० उपरना अर्थवाणी स्त्री.
एकोदर पु० सजो भाई.
एकोदर न० ऐक छिदर-पेट.
एकोदरा स्त्री० सगी अहेन.
एकोद्दिष्ट न० ते नामनुं ऐक आह.
एकोनचत्वारिंशत् स्त्री० ओगणुयाणीस,
ओगणुयाणीसनी संध्यावाणुं.
एकोशिका स्त्री० ते नामे ऐक जाड.
यकौष पु० ऐक समुदाय, अविच्छिन्न
प्रवाह.
यज् भ्वा० आ० अ० सेट् कं'पवुं, झूजवुं,
अप+असवुं, इर थवुं, उद+उडि जवुं,
प्र+असत याववुं.
यज् भ्वा० पर० अ० सेट् दीपवुं, प्रकाशवुं.
यजत्क त्रि० जेनुं माथुं कं'पवुं होय ते.
यजथु पु० कं'प, कं'पारी, झूज.
यजन न० उपरना अर्थ.
यजय त्रि० कं'पावनार, झूजवनार.
यजि त्रि० वायुना रोगथी घेरायेल.
यज्य त्रि० सारी रीते यजवा योग्य, सारी
रीते पूजवा लायक.
यट् भ्वा० आ० अ० सेट् शहता करवी.

પહ

૩૦૮

પરણહા

પહ પું બકરો, ઘેટો.

પહ ત્રિં બહેરું.

પહક પું જંગલી બકરો, મોટા શીંગડા-
વાળો બકરો, બકરો જેવું એક પશુ,
હરકોબ બકરો, ઘેટો.

પહકા સ્ત્રીં બકરી, ઘેટી.

પહગજ પું દાદરનો નાશ કરનાર એક
ઝાડ.

પહમૂક ત્રિં બહેરું.

પહો સ્ત્રીં બકરી, ઘેટી.

પહુક નં પું અંદર રથાપેલ હાડકાંવાળું,
અંદર નાખેલ કંદણુ દ્રવ્યવાળી સ્ત્રી.

પહૂક નં ઉપરના અર્થ.

પહોક નં પહુક જુઓ.

પણ પું કાળો મૃગ.

પણક પું ઉપર જુઓ.

પણકુળક નં કાળામૃગનું બચ્ચું.

પણતિલક પું ચંદ્ર.

પજમૃત્ પું ચંદ્ર.

પણસ્વકુળક પું મૃગનું બચ્ચું.

પણશાષ પું ઉપરનો અર્થ.

પણશાવક પું મૃગનું બચ્ચું.

પણી સ્ત્રીં કાળી મૃગલી.

પણીપચન પું ત્યાં કાળી મૃગલીને પણ
રાંધી ખાવામાં આવે છે તે દેશ.પણીપચનીય ત્રિં ઉપર કહેલા દેશમાં
થનાર-હોનાર.પણીપદ ત્રિં કાળી મૃગલીના પગ જેવા
પગવાળું.

પત પું કાબરચિત્રો રંગ.

પત ત્રિં કાબરચિત્રું, કાબરું.

પતવ પું રંગબેરંગી ઘોડો, હરકોબ ઘોડો.

પતદ્ ત્રિં આ (પાસે રહેલ.)

પતત્ર અવ્યં આ, આથી, આમાં.

પતસ્ અવ્યં ઉપરના અર્થ.

પતવીય ત્રિં આસંખથી.

પતન પું નિઃશ્વાસ, નિસાસો.

પતન્મય ત્રિં આમય, આરવરૂપ.

પતન્માત્ર ત્રિં આટલા માપનું, આટલું.

પતર્હિ અવ્યં આ કાળે, આ સમયે.

પતશ પું બાહ્યણ, ઘોડો.

પતશસ ત્રિં ઉપર જુઓ.

પતાદશ ત્રિં એવું.

પતાદક્ષ ત્રિં એવું.

પતાદશ ત્રિં એવું.

પતાવત્ ત્રિં આટલું.

પદિધિપુપતિ પું અપ્રેદિધિપુપતિ જુઓ.

પધ્ ભ્વાં આં અં તેટ્ વધવું.

પધ પું લાકડું.

પધત્ પું પુરૂષ, અગ્નિ.

પધત્ સ્ત્રીં વૃદ્ધિ, વધવું.

પધત્ ત્રિં વૃદ્ધિવાળું.

પધસ્ નં લાકડું.

પધા સ્ત્રીં સમૃદ્ધિ.

પધિત ત્રિં વૃદ્ધિ પામેલ, વધેલ, વધારેલ.

પનસ્ નં અપરાધ, પાપ.

પનસ્ય ત્રિં અપરાધથી કરેલ, પાપથી કરેલ.

પનસ્વત્ ત્રિં અપરાધી, પાપી.

પનસ્વિન્ ત્રિં ઉપર જુઓ.

પમ ત્રિં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય.

પમન્ નં જવાનો માર્ગ, ઉભા રહેવાનું
રથાન, ગમન-જવું.

પરક પું કૌરવ્ય વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ સર્પ.

પરકા સ્ત્રીં ગાંઠ વિનાનું એક જાતનું
ધાસ-ચીથો.

પરકુ પું એક જાતનું માછલું.

પરણ પું એરડો.

પરણ નં એરડાનું ફળ.

પરણપત્રિકા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ-દં-
તીવૃક્ષ.

પરણફલા સ્ત્રીં તે નામનું એક ઝાડ.

પરણહા સ્ત્રીં પીપર.

પહ

૩૦૯

પહીડ

પહ ધિં જનાર.
 પર્વાહ પું મીભકું, એક જાતની કાકડી.
 પર્વારુક પું ઉપરના અર્થ.
 પલક પું બકરી, ઘેરી.
 પલકા સ્ત્રીં બકરી, ઘેરી.
 પલક પું એક જાતનું માછલું.
 પલવાલુ નં એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.
 પલવાલુક નં ઉપર જુઓ.
 પલવિલ પું કુબેર.
 પલા સ્ત્રીં એકચી.
 પલા કણ્ડવાદિ પં અં સદ્ વિકાસ કરવો.
 પલાક પું તે નામનો એક ઋષિ.
 પલાદિગુટિકા સ્ત્રીં ગોળીના આકારમાં
 તે નામનું એક ઔષધ.
 પલાપત્ર પું એક જાતનો નાગ.
 પલાપર્ણી સ્ત્રીં તે નામની એક વનસ્પતિ.
 પલાપુર નં તે નામનું એક શહેર.
 પલાવાલુ નં એલાલુ જુઓ.
 પલાવાલુક નં એલાલુક જુઓ.
 પલ્લીકા સ્ત્રીં ઝીણી એકચી.
 પલુક નં કોઈ એક સુગંધી દ્રવ્ય.
 પલ્લવાલુક નં ઉપરનો અર્થ.
 પવ અવ્યં સમાનતામાં, નિશ્ચયાર્થમાં, વા-
 ક્ય શોભાવવામાં, દૂતને પ્રેરણામાં, નિય-
 મન કરવામાં, તિરસ્કારમાં, એ પ્રમાણે
 એવા અર્થમાં તથા થોડું એવા અર્થમાં
 વપરાય છે.
 પવ ત્રિં જનાર, જવાનું સાધન.
 પવ પું થોડો.
 પવ નં જવાનું સાધન.
 પવ ત્રિં એ પ્રમાણે કરાતા પ્રકારવાળું.
 પવય પું ગમન, જવું.
 પવમ્ અવ્યં એ રીતે, એ પ્રમાણે, પ્રકાર,
 સમાનતા, નિર્દેશ, નિશ્ચય, સ્વીકાર, સમુ-

ચયના અર્થમાં, સમ-વ્યર્થમાં, પરકૃતિમાં
 તથા પ્રશ્નમાં વપરાય છે.

પવયા ત્રિં રક્ષણ કરનાર.
 પવયામરુત પું તે નામનો એક ઋષિ.
 પવયાવન પું રક્ષક-વિષજી.
 પવાર પું કોઈ એક સોમ.
 પવાવદ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 પવ્ મ્વાં આં સકં સેટ્ જવું. પરિત્તશો-
 ધવું, ખોળવું.
 પવ્ સ્ત્રીં જવું.
 પવ્ ત્રિં ઇચ્છા કરનાર.
 પવણ પું લોખંડી ખાણ, વણ શેડવાનું
 એક હથિયાર વણમાં વાઢકાપ કરવી તે.
 પવણા સ્ત્રીં ઇચ્છા.
 પવણિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 પવણી સ્ત્રીં તોલ કરવાનું યંત્ર-કાંટો.
 પવણીય ત્રિં ઇચ્છવા યોગ્ય, જવા યોગ્ય.
 પવા સ્ત્રીં ઇચ્છા.
 પવાવીર પું ન્યાં ત્યાંથી પ્રતિગ્રહ કરનાર
 નીચ બ્રાહ્મણ.
 પવાવીરા સ્ત્રીં ન્યાં ત્યાંથી પ્રતિગ્રહ કર-
 નારી નિહિત બ્રાહ્મણમતિ.
 પવિન્ ત્રિં ઇચ્છા કરનાર.
 પવિણી સ્ત્રીં ઇચ્છા કરનારી સ્ત્રી.
 પવૃવ્ય ત્રિં ઇચ્છવા યોગ્ય.
 પવિ સ્ત્રીં સામે યજન-પૂજન, સામે ઇચ્છા.
 પવ્ય ત્રિં ઇચ્છવા યોગ્ય, એણે કર્મ-
 સાધ્ય, ગમન કરવા યોગ્ય, જવા યોગ્ય.
 પવ્ય નં વૈષ્ણવપ્રસિદ્ધ એક શત્યકર્મ.
 પહ ત્રિં સારી ચેષ્ટાવાળું, કોઈ પામેલ.
 પહિ ત્રિં સારી ચેષ્ટાવાળું.
 પહીડ નં 'આવ હું સ્તુતિ કર' એમ જે
 કર્મમાં કહેવામાં આવે તે કર્મ.

એ

૩૧૦

પેશુક

એ.

એ સ્વરપૈકી બારમે સ્વર.

એ અવ્યં બોલાવવામાં, સ્મરણમાં, આમ-ત્રણમાં વપરાય છે.

એ પું મદાન ઇશ્વર, પરમેશ્વર.

એક ત્રિં એક.

એકધ્ય નં એક પ્રકારે.

એકધ્યમ અવ્યં ઉપરનો અર્થ.

એકપત્ય નં ચક્રવર્તીપણું.

એકપત્ય ત્રિં એક પતિમાં થનાર-હોનાર.

એકપદિક ત્રિં એક પગલે-એકે સ્થાનમાં અથવા એક વિભક્ત્યન્ત પદમાં થનાર-હોનાર.

એકપદિક નં સમાસરૂપ વાક્ય.

એકપથ નં સમાસ વગેરે રૂપે થવું, સમાસ-રૂપે થવું.

એકભાવ્ય નં એક સ્વભાવપણું.

એકમત્ય નં એક મતવાળાપણું, સમાન-સંમતિ.

એકરાજ્ય નં ચક્રવર્તીપણું.

એકલવ્ય પું એકલૂ ઋષિનું ગોત્રજ સંતાન.

એકલ્લ પું નં એકલવ્યના વિદ્યાર્થીઓ.

એકલગ્ની સ્ત્રીં એકલૂ ઋષિની ગોત્રજ સ્ત્રી.

એકશતિક ત્રિં એક સો દ્રવ્યનો સ્વામી.

એકશ્રુત્ય નં આશ્વલાયન શ્રૌતસૂત્રમાં કહેલ એક સ્વર.

એકસ્થર્ય નં ઉપરનો અર્થ.

એકાગારિક ત્રિં ચોર.

એકાગ્ર ત્રિં એકાગ્ર ચિત્તવાણું.

એકાગ્ર્ય નં ચિત્તની એકાગ્રતા, મનનું બીજામાં અનાસક્તપણું.

એકાત્મ્ય નં એક્ય, એકતા, એકસ્વરૂપ-પણું, અભેદ, આત્માનું એકપણું.

એકાત્મ્યવાદ પું આત્મા એક છે એવી માન્યતા.

એકાત્મ્યવાદિન ત્રિં આત્મા એક છે એમ માનનાર.

એકાદશિન ત્રિં અગીઆરના સમુદાયથી સાધ્ય ૧૧.

એકાધિકરણ્ય નં એકાધિકરણ વૃત્તિરૂપ સામાનાધિકરણ્ય, સમાન વિભક્તિવાળાં પદના સ્વોપસ્થાપ્ય અર્થની અભેદભોધતા.

એકાન્તિક ત્રિં અવસ્થ થનાર-હોનાર, સ્વપ્રતાપ્યે વ્યાપક.

એકાન્તિક ત્રિં અધ્યયનમાં પ્રવૃત્તિ કરનારા-એની પરીક્ષાસમયે વિપરીત ઉચ્ચારણરૂપ એક બૂલ પડી હોય તે કુપાઠક-વિદ્યાર્થી.

એકાયન પું એક નામના ઋષિનું ગોત્ર-સંતાન-પુત્ર.

એકાયના સ્ત્રીં એક નામના ઋષિનું ગોત્ર-સંતાન-પુત્રી.

એકાર્થ્ય નં એકાર્થોભાવ, એક પ્રયોજન.

એકાદિક ત્રિં એક દિવસમાં સાધ્ય થય વગેરે, એક દિવસમાં વ્યાપી જનાર તાવ વગેરે, એક દિવસ માટે રાખેલ દાસ, એક દિવસ માટે રાખેલ અધ્યાપક, એક દિવસમાં થનાર ઉત્સવ વગેરે.

એકાદિકજ્વર પું એક દિવસમાં વ્યાપેલ તાવ.

એકાદી સ્ત્રીંએક દિવસમાં સાધ્ય થતી દક્ષિણ.

એકીય ત્રિં એકસંબંધી, એકમાં થનાર-હોનાર.

એક્ય નં એકતા, અભેદ, એકાર્થોભાવ.

એક્ષવ ત્રિં શેલડીનો વિકાર-ગોળ-સાકર.

એક્ષવ નં શેલડીનો દારૂ.

એક્ષવી સ્ત્રીં કાસકાના મૂળીયાંસંબંધી.

એશુક ત્રિં શેલડી માટે દીક એવું ખેતર વગેરે, ભારરૂપ શેલડીને વહી જનાર, શેલડીને ઉપાડી લઇ જનાર, શેલડીની જમીનમાં થનાર-હોનાર.

પેશુમારિક

૩૧૧

પેન્થાયન

પેશુમારિક ત્રિં શેલડીના ભારને વહેનાર,
શેલડીનો ભાર લઇ જનાર.

પેશ્વાક પું સૂર્યવંશી રાજા, ઇશ્વાકુ જેનો
રાજા હોય તે દેશ.

પેશ્વદ નં ઈંગોરીઆનું ફળ, ઇંગોરીયું.

પેશ્ચિક ત્રિં ઈન્છાથી કરેલ, ઇન્છાપૂર્વક
કરેલ.

પેડ પું જેમાં 'ઇડા' એવો શબ્દ આવતો
હોય તેવો અધ્યાય અથવા અનુવાક.

પેડ પું ઇડાનો પુત્ર તે નામનો એક રાજા.

પેડ ત્રિં બકરા-ઘેટાં સંબંધી.

પેડવિડ પું ઇડવિડાનો પુત્ર-કુમેર.

પેડિવિડ પું સૂર્યવંશી એક ક્ષત્રિય.

પેટુક નં પટુક બુઓ.

પેળ ત્રિં કાળા મૃગસંબંધી.

પેળિક ત્રિં મૃગને હણનાર.

પેળીપચન ત્રિં એણીપચન દેશમાં થનાર-
હોનાર.

પેળેય ત્રિં કાળા મૃગસંબંધી.

પેળેય પું એક જાતનો રતિબંધ.

પેતર ત્રિં ઇતર નામના ઋષિની પાસે
થનાર-હોનાર.

પેતરેય નં ઋષેદનું એક બ્રાહ્મણ, તે
નામનું એક ઉપનિષદ, વેદની એક શાખા.

પેતરેય પું ઇતર નામના ઋષિનો પુત્ર.

પેતરેયિન ત્રિં ઐતરેય વેદશાખાનું અધ્ય-
યન કરનાર.

પેતરેયી સ્ત્રીં ઇતર ઋષિની પુત્રી.

પેતિકાયન પું ઇતિક ઋષિનું ગોત્રસંતાન.

પેતિશાયન પું ઇતિશ્વ ઋષિનું ગોત્રસંતાન.

પેતિહાસિક ત્રિં ઇતિહાસમાંથી આવેલ,
ઇતિહાસથી પ્રાપ્ત થયેલ-જાણેલ, ઇતિ-
હાસ જાણનાર, ઇતિહાસ જાણનાર.

પેતિહ નં પરંપરાથી પ્રાપ્ત થયેલ ઉપદેશ.

પેન્દ્યુચીન ત્રિં આ યુગમાં સાફ.

પેનસ નં પાપ.

પેન્દવ નં મૃગશીર નક્ષત્ર, આન્દ્રાયણ ત્રત.

પેન્દવ પું આન્દ્ર માસ.

પેન્દવ ત્રિં ચંદ્રસંબંધી, ચંદ્ર જેનો દેવ
હોય તે-હવિષ્ વગેરે.

પેન્દવી સ્ત્રીં સોમરાણ.

પેન્દ્ર ત્રિં ઇન્દ્રસંબંધી, ઇન્દ્ર જેનો દેવ
હોય તે-હવિષ્ વગેરે.

પેન્દ્ર પું ઇન્દ્રનો પુત્ર-જયંત, અર્જુન,
વાલી, બાર વર્ષમાંનું એક વર્ષ.

પેન્દ્ર નં જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર, જંગલી આદુ.

પેન્દ્રજાલિક ત્રિં ઇન્દ્રગણ વિદ્યા જાણુ-
નાર, માયાવી. મદારી.

પેન્દ્રધુમ્ન નં ઇન્દ્રધુમ્ન રાજાને ઉદ્દેશી
કરેલું આખ્યાન.

પેન્દ્રમદિક ત્રિં ઇન્દ્રનો ઉત્સવ જેનું કારણ
અથવા ફળ હોય તે.

પેન્દ્રભુમિક ત્રિં મસ્તકેટાલના રોગવાળો.

પેન્દ્રવાયથ ત્રિં જેના દેવ ઇન્દ્ર તથા વાયુ
હોય તેનું હવિષ્ વગેરે.

પેન્દ્રશર્મિ પું ઇન્દ્રશર્માનો છોકરો.

પેન્દ્રહથ પું ઐન્દ્રહથનો વિદ્યાર્થી.

પેન્દ્રામ ત્રિં જેના દેવ ઇન્દ્ર તથા અગ્નિ
હોય તેનું હવિષ્ વગેરે.

પેન્દ્રાપૌષ્ણ ત્રિં જેના દેવ ઇન્દ્ર તથા પૃથ્વા
હોય છે તેનું હવિષ્ વગેરે.

પેન્દ્રાચળ પું ઇન્દ્રનો પુત્ર.

પેન્દ્રાચળક ત્રિં આન્દ્રાયણ કરેલ વગેરે.

પેન્દ્રિ પું ઇન્દ્રનો પુત્ર જયંત, અર્જુન,
વાલી, કામડો.

પેન્દ્રિય ત્રિં ઇન્દ્રિયથી પ્રકાશ કરવા યોગ્ય,
ઇન્દ્રિયસંબંધી.

પેન્દ્રિયક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

પેન્દ્રી સ્ત્રીં ઇન્દ્રાણી, જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર, પૂર્વ
દિશા, અવકાશી, ઇન્દ્રવરણી, નાની એકચી.

પેન્થાયન પું ઇન્દ્ર ઋષિનું ગોત્રસંતાન.

વેન્ય ત્રિં સ્થાંમાં થનાર-હોનાર, સ્થામિમાં
થનાર-હોનાર.

વેમ ત્રિં હાથીસંબંધી.

વેમાવત પું તે નામનો એક ઋષિ.

વેમી સ્ત્રીં હસ્તિથોપ નામનો વેસો.

વેર ત્રિં અન્નમાં થનાર-હોનાર, પૃથ્વીમાં
થનાર-હોનાર, જળમાં થનાર-હોનાર.

વેર નં બ્રહ્મલોકમાં આવેલું એક સરોવર.

વેરકય ત્રિં એરકા નામના ધાસમાં થનાર
હોનાર.

વેરાવળ પું ઇન્દ્રનો હાથી ઐરાવત.

વેરાવત પું ઉપરનો અર્થ, નારંગીનું ઝાડ,
નકુચનું વૃક્ષ.

વેરાવત ત્રિં સમુદ્રમાં થનાર-હોનાર

વેરાવત નં લાંબુ અને સીધું શત્રુનું
ધનુષ, મારવાડનો અસુક ભાગ.

વેરાવતક ત્રિં મારવાડ દેશમાં થનાર-
હોનાર.

વેરાવતી સ્ત્રીં ઐરાવત હાથીની સ્ત્રી-
હાથણી, પીળળી, વટપત્રી નામનું ઝાડ,
પાંચાક્ષ દેશમાં આવેલી એક નદી.

વેરિણ નં એક જાતનું મીઠું.

વેરેય પું મંગળ ગ્રહ.

વેરેય ત્રિં અન્ન વગેરે.

વેરેય નં અનાજમાંથી થનાર દારૂ.

વેર્ય નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક નેત્રાન્ન.

વેલ પું શુધનો પુત્ર પુરુષ રાખ, મંગળગ્રહ.

વેલ નં અન્નનો સમૂહ.

વેલ ત્રિં પૃથ્વીમાંથી થનાર અન્ન વગેરે.

વેલવાલુક નં એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.

વેલવિલ પું તે નામનો એક રાજા, કુખેર.

વેલાક પું ઐસાક્યનો વિદ્યાર્થી.

વેલિક પું તે નામનો એક રાજા.

વેલેય પું મંગળ ગ્રહ.

વેલેય નં તે નામનું એક સુગંધી દ્રવ્ય.

વેશ ત્રિં મહાદેવસંબંધી, ઇશસંબંધી.

વેશાની સ્ત્રીં ઇશાન કોણ.

વેશી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.

વેશ્વર ત્રિં એશ જીઓ.

વેશ્વરી સ્ત્રીં હંશ્વરસંબંધી.

વેશ્વર્ય નં પ્રભુત્વ, હકકર્તૃત્વ, હંશ્વરધર્મ,
આણિમા વગેરે આઠ મહાસિદ્ધિ.

વેશ્વર્યકર્મન ત્રિં હંશ્વરસંબંધી કર્મવાળું.

વેષમસ્ અવ્યં ચાતુ વર્ષ.

વેષમસ્તન ત્રિં ચાતુ વર્ષમાં થનાર-હોનાર.

વેષમસ્ત્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

વેષીક નં રૂપીકા શબ્દ જીઓ.

વેષુકારિ પું ઇષુકારનો છાકરો.

વેષુકારિમક્ત પું ઐષુકારિના વિષયનો દેશ.

વેષુકાર્યાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણ-
પ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.

વેષ્ટિક પું જેમાં ઇષ્ટિનું વ્યાખ્યાન હોય
તેવો ગ્રંથ, અન્તર્વેદિકામાં થનાર કોઈ
કર્મ, ઇષ્ટિસાધન સમર્થ.

વેહલૌકિક ત્રિં આ લોકમાં થનાર-
હોનાર.

વેહિક ત્રિં આ લોકમાં થનાર-હોનાર,
આ લોકમાં જણાયેલ.

ઓ.

ઓ સ્વરપેકો તેરમો સ્વર.

ઓ અવ્યં સંબોધનમાં, બોલાવવામાં, સમ-
રણમાં અને અનુકલ્પનમાં વપરાય છે.

ઓ પું બ્રહ્મા.

ઓક પું પક્ષી, શદ્ર, આશ્રય, સમુદાય.

ઓકળ પું કેશનો ટીકો-જૂ, માંકડ.

ઓકળિ પું ઉપરનો અર્થ.

ઓકસ્ નં ઘર, હરકોઈ આશ્રય, નિવાસ.

ઓકિવસ્ ત્રિં એકવ થયેલ.

ઓકુલ પું ઘડનો પોક.

ઓકોદનો

૩૧૩

ઓમન

ઓકોદની છીં ઓકળ શબ્દ જુઓ.
 ઓકકળી છીં ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
 ઓક્ય ત્રિં આશ્રયને માટે દિતકારી.
 ઓચ્છ્ ભ્વાં પં સં સેટ શોભાવતું, અટ-
 કાવતું. સુકાવું, સમર્થ થવું અકં
 ઓગળ ત્રિં અવગણના કરવા યોગ્ય, હલકા
 તરીકે ગણવા યોગ્ય,
 ઓગીયસ્ ત્રિં અત્યંત ઓજસ્વી.
 ઓઘ પું સમૂહ પાણીનો વેગ, ઉતાવળું
 વૃલ વગેરે, આધ્યાત્મિક એક તુષ્ટિ, પર-
 પરા, ઉપદેશ.
 ઓઘરથ પું ઓધવાન રાતનો પુત્ર.
 ઓઘવત્ ત્રિં પાણીના વેગ વગેરેથી યુક્ત.
 ઓઘવત્ પું તે નામનો એક રાગ.
 ઓઘવતી છીં ઓધવાન રાતની કન્યા.
 ઓઠ્ઠાર પું ઓઠ્ઠાર-પ્રણવર્મન, કાશીમાં
 આવેલ એક શિવલિંગ.
 ઓઠ્ઠારા છીં બુદ્ધની એક શક્તિ-દેવી.
 ઓઠ્ઠારેશ્વર પું કાશીમાં આવેલું એક
 શિવલિંગ.
 ઓઝ્ ચું ડમ્ અકં સેટ જળવાન થવું.
 ઓઝ પું પાર રાશિઓમાંની વિષમ એકીની
 રાશિ, એકીતું, વિખેડ.
 ઓઝસ્ નં દીપ્તિ, કાંતિ, પ્રાણજન, સામ-
 થ્ય, વિષમરાશિ, રાત્ર વગેરેમાં કુશળતા,
 ધાતુતેજ, જાનેન્દ્રિયયોનું સમર્થપણ,
 તે નામનો કાવ્યનો એક શુભ.
 ઓઝસાકૃત ત્રિં પ્રાણજનથી-સામર્થ્યથી
 કરેલ.
 ઓઝસીન નં કાંતિમાન દિવસ.
 ઓઝસ્ય નં ઉપરનો અર્થ.
 ઓઝસ્વત્ ત્રિં જળવાન, તેજસ્વી.
 ઓઝસ્વિતર ત્રિં અત્યંત જળવાન, અ-
 ત્યંત તેજસ્વી.
 ઓઝસ્વિતમ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ઓઝસ્વિતા છીં જળવાનપણું, તેજસ્વીપણું.

ઓઝસ્વિત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 ઓઝસ્વિન્ ત્રિં જળવાન, તેજસ્વી.
 ઓઝિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત જળવાન, અત્યંત
 તેજસ્વી.
 ઓઝીયસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ઓઝમ્ પું વેગ.
 ઓઝમ્ ત્રિં પ્રેરણા કરનાર.
 ઓઢવ પું પાંચ સ્વરવાળો કોઈ રાગ.
 ઓઢિકા છીં નીવાર નામનું તુલ્યધાન્ય-
 સામો.
 ઓઢી છીં ઉપરનો અર્થ.
 ઓઢુ નં જસુદતું કૂલ.
 ઓઢુ પું ઉલ્લેખ દેશ.
 ઓઢુપુણ્ય પું જસુદતું ઝાડ.
 ઓઢાઢ્યા છીં જસુદતું ઝાડ.
 ઓળ્ ભ્વાં પં સં સેટ દૂર કરવું, ખસેડવું.
 ઓળિ ત્રિં દૂર કરનાર, ખસેડનાર.
 ઓત ત્રિં પરીવાયેલ, વસ્ત્રનો લાંબો તાંતણો.
 ઓતુ પું છીં બિલાડો, બિલાડી.
 ઓદતી છીં પ્રભાત, પરાઠ.
 ઓદન પું મેધ, રંધિલા યોખા, ભાત.
 ઓદનપાકી છીં તે નામની એક વન-
 સ્પતિ, એક જાતની ઔષધિ.
 ઓદનાહવા છીં એક વનસ્પતિ.
 ઓદનાહ્યા છીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 ઓદનિકા છીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 ઓદની છીં બલા શબ્દ જુઓ.
 ઓદનીય ત્રિં ભાતનું સાધન.
 ઓદન્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઓઘ્ પું ભીંભવું, ભીનું થવું.
 ઓઘન્ ત્રિં ઔષધિ.
 ઓમ્ અવ્યં પ્રણવર્મન, આરંભમાં, સ્વીકારમાં,
 અનુમતિમાં, અપાકરણમાં, અસ્વીકારમાં,
 મંગળમાં, શુભમાં, જેવ જાણમાં તથા
 પરમેશ્વર એવા અર્થમાં વપરાય છે.
 ઓમન પું રક્ષણ કરવું, રક્ષણ.

ઓમન્વત

૩૧૪

ઓષ

ઓમન્વત્ ત્રિં રક્ષણ કરનાર.
 ઓમાત્ર ત્રિં રક્ષણ કરી અથાવનાર.
 ઓમ્ય ત્રિં રક્ષણ માટે હિતનું.
 ઓમ્યાવત્ ત્રિં રક્ષણ માટેના હિતવાળું.
 ઓલ પું સૂરણ.
 ઓલ ત્રિં બીનું.
 ઓલજ્ઞ મ્વાં પં સં સદ્ ઉમે ફેંકવું.
 ઓલણ્ડુ તું મ્વાં ઉમં પરં સં સદ્
 ફેંકવું, નિદા કરવી.
 ઓલ્લ પું સૂરણ.
 ઓષ પું દાહ, પાક.
 ઓષ નં શીઘ્ર, જલદી.
 ઓષણ પું દાહક રસ-તીખો રસ.
 ઓષણી સ્ત્રીં એક જાતનું શાક.
 ઓષધિ સ્ત્રીં અન્ન વગેરે ઔષધિ, દેવોની
 પત્ની.
 ઓષધિગર્ભ પું ચન્દ્ર, કપૂર.
 ઓષધિજ ત્રિં ઔષધિઓથી ઉત્પન્ન
 થયેલ-ઔષધ.
 ઓષધિજ પું અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.
 ઓષધિપતિ પું ચન્દ્ર, કપૂર, સોમલતા.
 ઓષધિપ્રસ્થ પું હિમાલયની રાજધાની.
 ઓષધી સ્ત્રીં ઓષધિ જીવો.
 ઓષધીપતિ પું ચન્દ્ર, કપૂર.
 ઓષધીશ પું ચન્દ્ર, કપૂર.
 ઓષમ્ જ્યં વારંવાર પકવીને, વારંવાર
 ખાળીને.
 ઓષિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત દાહક.
 ઓષ્ટાચિન્ન ત્રિં જેના વડે દાહ થાય તે
 વાળું.
 ઓષ્ઠ પું હોઠ.
 ઓષ્ઠક ત્રિં હોઠના સંસ્કારમાં આસક્ત.
 ઓષ્ઠકોપ પું તે નામનો એક મુખરોગ.
 ઓષ્ઠજાહ નં હોઠનું મૂળ.
 ઓષ્ઠપુષ્પ પું હોઠ જેવા ફૂલવાળું, અંધક
 વૃક્ષ-અપેરીયાનું ઝાડ.

ઓષ્ઠરોમ પું હોઠનો રોમ.
 ઓષ્ઠી સ્ત્રીં ગીલોડાનું ઝાડ.
 ઓષ્ઠોપમફલા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્ધ.
 ઓષ્ઠય ત્રિં હોઠમાં થનાર-હોનાર-બિવર્ણ
 અને પવર્ગ.
 ઓષ્ણ પું લગાર ગરમ.
 ઓહ પું સારી રીતે વહેવું-ઉંચકવું-લઈ જવું.
 ઓહ ત્રિં વહેનાર, ઉંચકનાર, લઈ જનાર.
 ઓહમ્લન પું બહુપ્રલયી યુક્ત.
 ઓહસ્ ત્રિં વહનનું સાધન સ્તોત્ર વગેરે.

ઔ.

ઔ સ્વરો પૈશી ચૌદમો સ્વર.
 ઔ જ્યં બોલાવવામાં, સંબોધનમાં, વિ-
 રોધમાં અને નિર્ણયમાં વપરાય છે.
 ઔ પું અનન્ત-રોપનાગ, શબ્દ.
 ઔ સ્ત્રીં પૃથ્વી.
 ઔઘ્ય પું ઔઘ્યનો વિદ્યાર્થી.
 ઔઘ્યક ત્રિં ઔઘ્ય નામના સામવેદના
 ભાગને લાલુનાર અથવા જાલુનાર.
 ઔઘ્ય નં ઔઘ્યકોનો ધર્મ અથવા
 આત્મા.
 ઔક્ષ નં બળદોનો સમૂહ.
 ઔક્ષ ત્રિં બળદસંખ્યા.
 ઔક્ષક નં બળદોનો સમૂહ.
 ઔક્ષણ પું બળદનું સંતાન-છોકરું.
 ઔક્ષીય ત્રિં ઉખ નામના ઋષિએ કહેલ
 પ્રાણજ્ઞાનને લાલુનાર.
 ઔક્ષ્ય ત્રિં હાંડલીમાં અથવા તપેલીમાં
 રંધેલ અન્ન વગેરે.
 ઔક્ષ્યા સ્ત્રીં તે નામની એક નગરી.
 ઔક્ષ્યેયક ત્રિં ઔક્ષ્યા નગરીમાં ઉત્પન્ન
 થયેલ વગેરે.
 ઔષ પું પાણીનો સમુદાય, પાણીનું પૂર.

ઔચધ્ય

૩૧૫

ઔદકિ

ઔચધ્ય પું દીર્ઘતમસ નામનો ઋષિ.
ઔચિતી સ્ત્રીં યોગ્યતા.
ઔચિત્ય નં યુક્તપણું, યોગ્યતા.
ઔજસિક ત્રિં શરીર, તેજસ્વી.
ઔજસ્ય નં ઓજ, તેજ, ખળ.
ઔજ્જયનક ત્રિં ઉજ્જયિની નગરીમાં થયેલ વગેરે.
ઔજ્જિહાનિ પું સ્ત્રીં ઉજ્જિન નામના કોઇનું છોકરું.
ઔઢ ત્રિં ભીનું.
ઔઢવ પું તે નામનો એક રાજ.
ઔઢવિ ત્રિં ઔઢર રાજનો અભ્યાસ કરનાર.
ઔઢુપ ત્રિં ચંદ્રથી બનેલ-તૈયાર થયેલ, વહાણથી બનેલ-તૈયાર થયેલ, ચંદ્ર અથવા વહાણની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.
ઔઢુપિક ત્રિં વહાણથી તારનાર, વહાણથી લઇ જનાર.
ઔઢુમ્બર ત્રિં ઉત્તરમાંથી ખસાવેલ પાત્ર વગેરે, ઉત્તરનો વિકાર.
ઔઢુમ્બર પું એક જાતનો તપસ્વી, એક જાતનો મહાન ક્રોધ, તે નામનો એક યમ.
ઔઢુલોમિ પું સ્ત્રીં ઉઢુલોમનનું સંતાન.
ઔઢુ પું ઓઢુદેશનો રાજા અથવા તે દેશમાં રહેનાર.
ઔતધ્ય પું ઔચધ્ય યુગ્મો.
ઔત્કણ્ઠ્ય નં ઉત્કંઠા, આપુરતા.
ઔત્કર્ષ્ય નં ઉત્કર્ષ, ઉન્નતિ, ચઢતી.
ઔત્કેષ પું ઉત્કેષનો પુત્ર.
ઔત્તમ ત્રિં ઉત્તમે કરેલ-ખનાવેલ, ઉત્તમની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
ઔત્તમિ પું તે નામનો એક મનુ.
ઔત્તર ત્રિં ઉત્તરનાર.
ઔત્તરપથિક ત્રિં ઉત્તરમાર્ગે જનાર, અગિરાદિ માર્ગે જનાર, તે માર્ગથી આણેલ.

ઔત્તરપથિક ત્રિં ઉત્તરમાર્ગે જનાર, અગિરાદિ માર્ગે જનાર.
ઔત્તરપદિક ત્રિં ઉત્તર પદને ગ્રહણ કરનાર.
ઔત્તરવેદિક ત્રિં ઉત્તર વેદિકામાં થનાર-હોનાર.
ઔત્તરાધર્મ્ય નં ઉચ્ચતીચલાવે સ્થિતિ.
ઔત્તરાહ ત્રિં ઉત્તરકાળ વગેરેમાં થનાર હોનાર.
ઔત્તરેય ત્રિં વિરાટ રાજની પુત્રી ઉત્તરાનો પુત્ર પરીક્ષિત રાજા.
ઔત્તાનપાદ પું ઉત્તાનપાદ રાજનો પુત્ર-ધ્રુવ.
ઔત્તાનપાદિ પું ઉપરનો અર્થ.
ઔત્પત્તિક પું નિલનો સંબંધ.
ઔત્પાત ત્રિં ઉત્પાતોને જણાવનાર ગ્રંથ-વ્યાખ્યાન અથવા તેમાં થનાર-હોનાર.
ઔત્પાતિક ત્રિં ઉત્પાતમાં થનાર-હોનાર.
ઔત્પાદ ત્રિં ઉત્પત્તિને જણાવનાર, ઉત્પત્તિ જણાવનાર ગ્રંથને જણાવનાર, તે ગ્રંથમાં થનાર-હોનાર.
ઔત્પુટ ત્રિં ઉત્પુટે કરેલ-ખનાવેલ, ઉત્પુટની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.
ઔત્પુટિક ત્રિં ઉત્પુટ-મુક્તી રીતે લઇ જનાર.
ઔત્પુતિક ત્રિં ઉત્પવન નામના વૈદિક સંસ્કારથી યુક્તપણે લઈ જનાર.
ઔત્સ ત્રિં પર્યવનાં ગ્રજામાં થનાર-હોનાર.
ઔત્સક્લિક ત્રિં મોળામાં લઈ જનાર.
ઔત્સંગિક ત્રિં સામાન્ય વિધિને યોગ્ય.
ઔત્સાયન પું ઉત્સ ઋષિનો પુત્ર.
ઔત્સુક્ય નં ઉત્કંઠા.
ઔદક ત્રિં પાણીથી ભરેલો ઘડો લઈ જનાર, પાણીસંબંધી, પાણીમાં થનાર હોનાર.
ઔદકિ પું સ્ત્રીં ઉદક નામના ઋષિનું છોકરું.

ઔદકીય

૩૨૬

ઔપગવ

ઔદકીય પું ઉપરનો અર્થ.
 ઔદક્ષિ પું સ્ત્રીં ઉદંક ઋપિતું સંતાન.
 ઔદક્ષીય પું ઉપરનો અર્થ.
 ઔદજ્ઞાયનિ પું સ્ત્રીં ઉદંતુ ઋપિતું છોકરું.
 ઔદજ્ઞન ત્રિં ઉદંચનમંધી.
 ઔદજ્ઞવિ પું ઉદંચુ નામના ઋપિનો પુત્ર.
 ઔદજ્ઞિ પું ઉદંચનો પુત્ર.
 ઔદનિક ત્રિં રસોષ કરનાર.
 ઔદન્ય પું તે નામનો એક ઋપિ.
 ઔદપાન ત્રિં રાગએ લેવા યોગ્ય કર
 વગેરે, ઉદપાન નામના ગામમાં થનાર-
 હોનાર, પાણીના હવાડામાં થનાર-હોનાર.
 ઔદમૃજ્ઞિ પુ ઉદભૂજનો પુત્ર.
 ઔદમેધીય ત્રિં ઉદમેધસંધી.
 ઔદમેયિ પું ઉદમેયનો પુત્ર.
 ઔદયિક ત્રિં લગ્નકાળે થનાર-હોનાર.
 ઔદરિક ત્રિં પેટભરું, એકકરપેટું.
 ઔદર્ય ત્રિં પેટમાં હોનાર, અંદર દાખલ
 થયેલ.
 ઔદલ પું તે નામનો એક ઋપિ.
 ઔદવાપિ પું ઉદવાપનો પુત્ર.
 ઔદવાહિ પું ઉદવાહનો પુત્ર.
 ઔદશ્વિત ત્રિં છાશમાં સંસ્કારયુક્ત
 કરેલ ભક્ષ્ય દ્રવ્ય-વડાં વગેરે,
 ઔદશ્વિત્ક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઔદસ્યાન ત્રિં પાણીના સ્થાનમાં થનાર-
 હોનાર.
 ઔદાર્ય નં ઉદારતા, વાક્યના અર્થની
 સંપત્તિ, વાણીનો એક ગુણ.
 ઔદાસીન્ય નં ઉદાસીનતા, મધ્યસ્થતા,
 તટસ્થપણું, રહિતપણું, રાગનિવૃત્તિ.
 ઔદાસ્ય નં વૈરાગ્ય, રાગશન્યતા, મનો-
 યોગનો વિરહ.
 ઔદુમ્બરક પું ઉંખરાના વિષયનો દેશ.
 ઔદુમ્બરક નં ઉંખરાનો સમૂહ.
 ઔદુમ્બરાયણ પું ઉદુંખર ઋપિનો પુત્ર.

ઔદગાત્ર નં ઉદગાતા ઋતિજના ધર્મનું,
 ઉંચે ગાવારૂપ કર્મ, ઉંચેથી ગાવાપણું.
 ઔદગાહમાન પું ઉદગાહમાનનો છોકરો.
 ઔદગ્રમણ ત્રિં ઉંચે ગ્રહણ કરવાનું સાધન.
 ઔદગ્રહણ નં ઉપરનો અર્થ.
 ઔદ્ગણક ત્રિં ઉદ્ગણની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 ઔદાલક નં રાજકાના કીડાઓએ એકઠું
 કરેલ મધ.
 ઔદાલકિ પું ઉદાલક ઋપિનો પુત્ર
 ગૌતમ ઋપિ,
 ઔદ્વત્ય નં ઉદ્વતાઇ, અવિનયીપણું.
 ઔદ્ધારિક ત્રિં વિભાગકાળે ઉદાર માટે
 અપાતું એક દ્રવ્ય.
 ઔદ્મારિ પું ઉદ્માર ઋપિનો પુત્ર.
 ઔદ્મિજ્ઞ નં એક જાતનું મીઠું, જમીન
 કાડી પોતાની મેળે નીકળનાર પાણી.
 ઔદ્મિદ નં ઉપરનો અર્થ.
 ઔદ્મિથ નં વૃક્ષ વગેરેની ઉત્પત્તિ.
 ઔદ્યાવ ત્રિં ઉદ્યાવના વ્યાખ્યાનરૂપ ગ્રંથ,
 તે ગ્રંથમાં હોનાર.
 ઔદ્વાહિક ત્રિં વિવાહકાળે મેળવેલું અથવા
 અપાતું.
 ઔદ્વેષ ત્રિં કંપને વીધે થયેલ.
 ઔદ્યસ ત્રિં અડાણુમંધી, આઉસંધી.
 ઔન્નેય્ર નં ઉન્નેતા નામના ઋતિજનું
 કર્મ, ઉંચે લગ્ન જનારાનું કર્મ, ઉન્ને-
 તાપણું.
 ઔપકર્ણિક ત્રિં કાનની પાસે લગભગ
 હોનાર-થનાર.
 ઔપકલાપ્ય ત્રિં કલાપની પાસે હોનાર-
 થનાર.
 ઔપકાયન પું ઉપકંતું ગોત્રાપત્ય.
 ઔપકાર્ય સ્ત્રીં છાપડું, મંડપ.
 ઔપગવ પું ગોવાળનો છોકરો, ગોવાળના
 ગેરનો પુત્ર.

ઔપગવક

૩૨૭

ઔપસંક્રમણ

ઔપગવક ત્રિં ઔપગવસંબંધી અથવા
તેથી આવેલ.

ઔપગવક નં ઔપગવેનો સમૂહ.

ઔપગવક ત્રિં ઔપગવની ભક્તિવાળું.

ઔપગવિ પું બૃહસ્પતિનો પુત્ર, બૃહસ્પતિનો
વિદ્યાર્થી ઉદ્ભવ.

ઔપગ્રસ્તિક પું થયેલના સમયમાં વ્યાપ્ત
થયેલ ચંદ્ર કે સૂર્ય.

ઔપચન્ધનિ પું તે નામનો એક ઋષિ.

ઔપચારિક પું સમજાવવાના અથવા
સેવવાના કારણનું.

ઔપચ્છન્દસિક નં તે નામનો એક
છંદ-પુષ્પિતાશ્રા.

ઔપચ્છન્દસિક ત્રિં અતુલપણાથી
કરેલ.

ઔપજાનુક ત્રિં લગભગ દીંચણ સુધી
થનાર.

ઔપતસ્વિનિ પું ઉપતરિવત્તનો પુત્ર રામ
નામનો એક ઋષિ.

ઔપદેશિક ત્રિં ઉપદેશ આપી જીવનાર,
ઉપદેશક વૃત્તિ કરનાર.

ઔપદેશિક ત્રિં ઉપદેશથી મેળવેલ.

ઔપદ્રવિક પું ઉપદ્રવેનો ઉદ્દેશી કરેલો
શ્રેય-સુશ્રુતનો એક અધ્યાય.

ઔપદ્રવ્ય પું પુરુષમેધ થતો કોઈ દેવ.

ઔપદ્રમ્ય પું હલકો ધર્મ, નીચ ધર્મ,

ઔપદેનવ પું તે નામનો એક ઋષિ.

ઔપદેય નં રથનું ચૈકું.

ઔપનાયનિક ત્રિં ઉપનયન સંસ્કાર-
બનોધનો વિધિ, ઉપનયન સંસ્કારનું સાધન.

ઔપનાસિક ત્રિં નાકની પાસે હોનાર-
થનાર.

ઔપનિધિક નં થાપણ માટે મૂકેલું દ્રવ્ય.

ઔપનિષત્ક ત્રિં ઉપનિષદમાં કહેલા
ઉપદેશથી જીવનાર.

ઔપનિષદ પું માત્ર ઉપનિષદોથી જાણવા

યોગ્ય પરમાત્મા.

ઔપનીશ્વિક ત્રિં નીવસમીપ હોનાર.

ઔપપદ્ય ત્રિં બાહ્ય-અંગસંબંધી.

ઔપપત્તિક ત્રિં યુક્તિથી કરેલ, યુક્ત.

ઔપપાતિક ત્રિં ગોવધ વગેરે ઉપપાતકથી
મિશ્ર.

ઔપવાહવિ પું ઉપબાહનો પુત્ર.

ઔપસૃત ત્રિં પાત્રથી એકઠું કરેલ દ્રવિષ
વગેરે.

ઔપમન્યવ પું ઉપમન્યુનો પુત્ર કોઈ ઋષિ.

ઔપમિક ત્રિં ઉપમાથી બતાવેલ.

ઔપમ્ય નં ઉપમા, સાદૃશ્ય.

ઔપયજ ત્રિં ઉપયજ નામના યાગ સંબંધી.

ઔપયિક ત્રિં ઉપાયથી મેળવેલ, યુક્ત,
ન્યાયથી આવેલ વસ્તુ.

ઔપયિક પું ઉપાય.

ઔપયોગિક ત્રિં ઉપયોગના કારણવાળું.

ઔપરિષ્ઠ ત્રિં ઉપર થનાર-હોનાર.

ઔપરોધિક ત્રિં ઉપરોધના કારણવાળું.

ઔપરોધિક પું પીણનો દંડ.

ઔપલ ત્રિં આવકના સ્થાનથી આવેલ,
પથરસંબંધી.

ઔપવસથિક ત્રિં ઉપવસથ નામના
ગામમાં અથવા યાગના પૂર્વ દિવસે કરવા
યોગ્ય કર્મ વગેરે.

ઔપવસ્ત નં ઉપવાસ.

ઔપવશ્ચ નં ઉપવશ્ચ, ઉપવાસ.

ઔપવાસ ત્રિં ઉપવાસ વ્રતમાં અપાતું દ્રવ્ય.

ઔપવાસિક ત્રિં ઉપવાસ કરવામાં સમર્થ.

ઔપવાસ્ય નં ઉપવાસ.

ઔપવાશ્ચ પું રથ વગેરે ઉપવાહન.

ઔપવિન્દવિ પું ઉપવિન્દુનો પુત્ર.

ઔપવેશિક ત્રિં ઉપવેશથી જીવનાર.

ઔપશ્લેષિક ત્રિં એક ભાગમાં સંબંધ
પામેલ કોઈ આધાર.

ઔપસંક્રમણ ત્રિં ઉપસંક્રમણમાં આપવા
યોગ્ય.

ઔપસદ્

૩૧૮

ઔલૂક

ઔપસદ્ પું ડપસત્ શબ્દ જેમાં આવે છે તેવો સ્વાધ્યાય અથવા અનુવાક.
 ઔપસર્ગિક ત્રિં ઉપસર્ગ કરવામાં સમર્થ, સન્નિપાત રોગ, દૈવી અનિષ્ટમુલક કુષ્ઠ પ્રહ વગેરે, ઉપસર્ગસંબંધી.
 ઔપસ્થાન ત્રિં પાસે રહી ઉપાસના કરનાર ઉપાસક.
 ઔપસ્થાનિક ત્રિં સેવા કરી આજીવીકા ચલાવનાર.
 ઔપસ્થ્ય નં સ્ત્રી કે પુરૂષના લિંગના વ્યાપારથી પ્રાપ્ત થનારૂં વૈષયિક સુખ.
 ઔપહારિક ત્રિં ઉપહારને માટે દ્રવ્ય, ભેટ મૂકવાને માટે કોઈ વસ્તુ.
 ઔપાધિક ત્રિં ઉપાધિથી કરેલ.
 ઔપાધિક પું ઉપાધિ.
 ઔપાધ્યાયક ત્રિં ઉપાધ્યાયથી પ્રાપ્ત થયેલ.
 ઔપાનહ્ય પું જોડાનું સાધન મુંઝ ધાસ.
 ઔપાનહ્ય નં જોડાનું સાધન ચામડું.
 ઔપાવિ પું ઉપાવ ઋષિનો પુત્ર.
 ઔપાલજ ત્રિં ગૃહ અગ્નિમાં કરવાનું સા-યંકાળે તથા પ્રાતઃકાળે હોમકર્મ.
 ઔપોદિતિ પું ઉપોદિત ઋષિનો પુત્ર.
 ઔમ ત્રિં અળસીનો વિકાર.
 ઔમાક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઔમાયન ત્રિં અળસીનિમિત્તે સંયોગ અથવા ઉત્પાત.
 ઔમીન નં જેમાં અળસી પેદા થાય તેવું ખેતર વગેરે.
 ઔરગ નં આશ્લેષા નક્ષત્ર.
 ઔરગ ત્રિં સર્પનું, સર્પસંબંધી.
 ઔરઘ્ર નં ઘેટાં કે બકરાના વાળનો કામળો, ઘેટાં કે બકરાંસંબંધી.
 ઔરઘ્ર પું તે નામનો એક ઋષિ.
 ઔરઘ્રક નં ઘેટાં કે બકરાનો સમૂહ.
 ઔરઘ્રિક ત્રિં ઘેટાં કે બકરાને વેચી જીવનાર.

ઔરલૂ નં ઔરઘ્ર નં જુઓ.
 ઔરલૂ પું ઔરઘ્ર પું જુઓ.
 ઔરલૂક નં ઔરઘ્રક જુઓ,
 ઔરલૂક ત્રિં ઔરઘ્રિક જુઓ.
 ઔરસ પું પોતાની સગતીય સ્ત્રીમાં પો-તાથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર.
 ઔરસિક નં વક્ષસ્થળ, છાતી.
 ઔરસ્ય નં છાતીમાં થનાર-હોનાર.
 ઔર્ણ ત્રિં જીનનો વિકાર-કામળો વગેરે.
 ઔર્ણક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ઔર્ણાચત પું તે નામનો એક ઋષિ.
 ઔર્ણાચત્ય પું ઉપરનો અર્થ.
 ઔર્ણિક ત્રિં જીન નિમિત્તે સંયોગ અથવા ઉત્પાત.
 ઔર્ધ્વકાલિક ત્રિં ઔર્ધ્વકાળે-ઉપરના કાળે થનાર-હોનાર.
 ઔર્ધ્વદેહ ત્રિં પારલૌકિક દેહસંબંધી.
 ઔર્ધ્વદૈહિક ત્રિં પરલોકસ્થ દેહને પ્રાપ્ત થનારી શાસ્ત્રોક્ત ક્રિયા વગેરે.
 ઔર્ધ્વન્દમિક ત્રિં ઉપર હોનાર-થનાર.
 ઔર્ધ્વજ્ઞોતસિક ત્રિં શિવભક્ત-શૈવ.
 ઔર્વ પું ઊર્વ ઋષિનો પુત્ર, ભગુવંશનો એક ઋષિ, વાડવાગ્નિ.
 ઔર્વ નં એક ગતનું મીઠું, મહાભારતમાં આવતું ઔર્વ ઋષિનું આખ્યાન.
 ઔર્વ ત્રિં પૃથ્વીમાં થનાર-હોનાર.
 ઔર્વશ પું 'ઔર્વશી' એવો શબ્દ જેમાં આવે છે તેવો સ્વાધ્યાય કે અનુવાક.
 ઔર્વશ ત્રિં ઊર્વશીસંબંધી.
 ઔર્વશ્ય પું અમરત્ય મુનિ, ઊર્વશીથી ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષના છ પુત્રો.
 ઔલપિ પું ઉલપનો પુત્ર.
 ઔલપિન પું બં ઉલપે કહેલા વેદનું અધ્યયન કરનાર.
 ઔલન નં અવલંબન.
 ઔલૂક નં ધુવડોનો સમૂહ.

ઔલૂક્ય

૩૨૯

ક

ઔલૂક્ય પું ઉલૂક ઋષિનો પુત્ર-કણ્ણદ મુનિ.
 ઔલૂક્ય નં કણ્ણદ મુનિનું દર્શન, વૈશેષિક.
 ઔલૂક્ય ત્રિં કણ્ણદમતાનુસારી.
 ઔલૂચલ ત્રિં ખાંડણીઆમાં ખાંડેલ, ખાંડણીઆમાં થનાર શબ્દ વગેરે.
 ઔલેષક નં એક જાતનું ગાન.
 ઔશનસ નં શુક્રાચાર્યે રચેલું એક પુરાણ, શુક્રાચાર્યે રચેલું ધર્મશાસ્ત્ર, શુક્રાચાર્યે ભેષેલા સામવેદનો એક ભાગ.
 ઔશિજ્ પું ઇચ્છાવાળું, તે નામનો એક ઋષિ.
 ઔશીનર પું ઉશીનરનો પુત્ર-શિખિ વગેરે.
 ઔશીર પું ચામરનો હાથો.
 ઔશીર નં શયા, આસન, ચામર, ચામરનો હાથો, સુગંધીવાળો-ખસ.
 ઔષણ નં તીખો રસ.
 ઔષણશીળ્લો સ્ત્રીં સુંડ.
 ઔષદસ્ત્રિ પું ઔષદશ્વ રાગનો પુત્ર.
 ઔષધ નં એસડ, દવા, ઔષધીથી પેદા થનાર અન્ન વગેરે.
 ઔષધિ સ્ત્રીં સારી ઔષધિ.
 ઔષધો સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ઔષર નં એક જાતનું મીઠું.
 ઔષરક નં ઉપરનો અર્થ.
 ઔષસ નં પ્રભાતમાં હોનાર-થનાર.
 ઔષસ્ત નં તે નામનો એક બ્રાહ્મણ-ગ્રંથનો ભાગ.
 ઔષસ્ત્ય નં ઉપરનો અર્થ.
 ઔષત્તિક ત્રિં ઔષસ જુઓ.
 ઔષિક ત્રિં ઔષસ જુઓ.
 ઔષ્ટ્ર નં ઉટનું દૂધ વગેરે.
 ઔષ્ટ્રક નં ઉટોનો સમુદાય, ઉટોનો વિકાર, ઉટસંબંધી.
 ઔષ્ટ્રથ નં ઉટના રથસંબંધી.
 ઔષ્ટ્રાયણ પું ઉષ્ટ્રનું મંતાન.

ઔષ્ટ્રાયણક ત્રિં ઉષ્ટ્રટી સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.
 ઔષ્ટ્રિક ત્રિં ઉટમાં હોનાર-થનાર.
 ઔષ્ટ નં એક જાતનું પાત.
 ઔષ્ટચ ત્રિં હોડમાં થનાર-હોનાર, ઔષ્ટ-સ્થાની વર્ણ.
 ઔષ્ણિજ નં ઉષ્ણિજ્ જુઓ.
 ઔષ્ણિહ ત્રિં ઉષ્ણિહ જંદમાં હોનાર-થનાર, ઉષ્ણિહ જંદસંબંધી.
 ઔષ્ણિહ પું ઉષ્ણિહ જંદથી સ્તુતિ કરવા યોગ્ય-સૂર્ય.
 ઔષ્ણીક ત્રિં પાધડી ધારણ કરનાર.
 ઔષ્ણીક પું જ્યાં બધા પાધડી પહેરે છે તેનો કોઈ દેશ અથવા તે દેશનો રાજા.
 ઔષ્ણ્ય નં ગરમ સ્પર્શ, ઉષ્ણતા, ગરમી.
 ઔષ્મ્ય નં ઉપરનો અર્થ.

અં.

અં અતુસ્વાર.
 અં નં પરબ્રહ્મ.

અઃ

અઃ વિસર્ગ.
 અઃ પું મહાદેવ.

ક.

ક વ્યંજનોપેક્ષી પહેલો વ્યંજન.
 ક પું બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, કામદેવ, અગ્નિ, વાયુ, યમ, સૂર્ય, આત્મા, દક્ષ પ્રજાપતિ, રાજા, કામગ્રંથિ, મોર, પક્ષી, ચિત્ત, શરીર, કાળ, મેઘ, પ્રકાશ, માથાના વાળ.

ક

૩૨૦

કકુમા

ક ત્રિં સર્વ નામ-સમગ્ર.

ક નં મસ્તક, પાણી, મુખ.

કંચ ત્રિં મુખવાળું, મુખી.

કંયુ ત્રિં ઉપરના અર્ધ.

કંચ ત્રિં કંચ ભુઓ.

કંચુલ નં એક પ્રકારનો ગ્રહયોગ.

કંશ પું નં પીવાનું પાત્ર.

કંસ પું કાંસુ, સોનું અને રૂપ વગેરેથી
બનાવેલ એક પાત્ર, યોગાકાર એક ચત્ર-
પાત્ર, કૃષ્ણનો શત્રુ કંસ નામનો એક
રાજા.

કંસ પું નં આઠક શબ્દ ભુઓ.

કંસક નં કાંસુ.

કંસકાર પું એક વર્ણસંકરભૂતિ-કંસારો.

કંસકૃષ્ પું કૃષ્ણ.

કંસજ નં કાંસુ.

કંસજિત્ પું કૃષ્ણ.

કંસનોત્પાટન નં એક વનસ્પતિ-અરકુસો.

કંસવતી સ્ત્રીં ઉગ્રસેનની એક પુત્રી.

કંસહન પું કૃષ્ણ.

કંમા સ્ત્રીં કંસની બહેન-બે વસુદેવના
નાના ભાઈની પત્ની હતી.

કંસાર નં હાડકું.

કંસારાતિ પું કૃષ્ણ, જટામાંસી, આંજળી,
સુરમો.

કંસારિ પું કૃષ્ણ.

કંસાસ્થિ નં કાંસુ.

કંસિક ત્રિં ચોસક ભારના માપથી ખરીદિય.

કંસોદ્ધવા સ્ત્રીં સોરઠ દેશની મુગંધી માટી.

કક્ ભ્વાદિં બાં સેટ ધરજવું, સં ગર્વ
કરવો, અપળતા કરવી, બં

કકન્દ પું રાજ, સોનું.

કકર પું એક જાતનું પક્ષી.

કકરઘાટ પું ઝેરી સૂળાયાંવાળું એક વૃક્ષ.

કકરઘાટ પું ઉપરનો અર્ધ.

કકર્કુ પું મુખનો નાશ કરનાર.

કકાર્દિકા સ્ત્રીં ગળાનો ડાકડો, લલાટનું
એક હાડકું.

કકુઝલ પું ચાતક પક્ષી.

કકુત્સલ નં બળદની ખૂંધ-ખાંધરૂપ
સ્થળ.

કકુત્સ્ય પું ધક્કાકેના પુત્ર શશાદનો પુત્ર
એક રાજા.

કકુદ્ સ્ત્રીં બળદની ખૂંધ-કોઠ-ખાંધ
ઉપરના ભાગનો માંસપિંડાકાર.

કકુદ પું નં ઉપરનો અર્ધ, પ્રધાન,
શ્રેષ્ઠ, રાજાનું ચિન્હ છત્ર વગેરે, પર્વતનું
શિખર.

કકુદાશ ત્રિં રાજચિન્હને ધારણ કરનાર.

કકુદાવર્ત પું ખૂંધ ઉપર રહેલ રંવાંટાનું
દુષ્ટ ચક્ર.

કકુમ્ભ પું બળદ, પુષ્કળ પાણીના સમુ-
દાયવાળું, પર્વત, તે નામની એક
ઔષધિ.

કકુમ્ભતી સ્ત્રીં કેડ.

કકુમ્ભિકન્યા સ્ત્રીં બળદેવની સ્ત્રી રેવતી.

કકુમ્ભિન પું બળદ, પર્વત, એક રાજા.

કકુમ્ભિસુતા સ્ત્રીં બળદેવની સ્ત્રી રેવતી.

કકુન્દર નં શરીરમાં પૃથ્વશની નીચેનો
ખાડો-કેડની નીચેના સીધા કુલાના બે
ખાડા.

કકુમ્ સ્ત્રીં દિશા, શોભા, ચંપાની માળા,
શાસ્ત્ર, એક પ્રકારની રાગિણી, ગ્રાણી, તે
નામનો એક વૈદિક ઇંદ.

કકુમ પું વીણાની નીચેનું તુંબાનું પાત્ર,
તે નામનો એક રાજા.

કકુમ પું અર્જુનવૃક્ષ, સાદડનું ઝાડ.

કકુમ ત્રિં મોટું.

કકુમા સ્ત્રીં તે નામની એક રાગિણી,
દિશા, દશ સંખ્યાની એક સંતા.

કકુભાદનો

૩૨૧

કક્ષ્યા

કકુભાદનો જી૦ તે નામનું એક સુ-
ગંધી દ્રવ્ય.

કકુમ્મતી જી૦ તે નામનો એક વૈદિક છંદ.

કકુહ ત્રિ૦ ઉચું, મોટું.

કકોરુક પુ૦ પેટમાં રહેલો છવડો.

કક્ષ્ મ્વા૦ ૫૦ અ૦ સેટ હસવું.

કક્ષટ પુ૦ એક જાતનો મૃગ.

કક્ષટી જી૦ એક જાતની મૃગલી.

કક્ષુલ પુ૦ બોલસરીનું ઝાડ.

કક્ષોલ પુ૦ ગંધ દ્રવ્ય સાધન એક વૃક્ષ-
વનકપૂરનું ઝાડ.

કક્ષોલક પુ૦ વનકપૂર, મોટું મરચું.

કક્ષ્ મ્વા૦ ૫૦ અ૦ સેટ હસવું.

કક્ષ્વક ત્રિ૦ કંઠણ, હસતું, હાસ્યવાળું.

કક્ષ્વટ ત્રિ૦ કંઠણ, મજબૂત, હાસ્યવાળું.

કક્ષ્વટપત્રક પુ૦ એક જાતનું ઝાડ.

કક્ષ્વટી જી૦ ખડી, ચોક.

કક્ષ પુ૦ ઉત્તરીય વસ્ત્રના પાછળના ભાગનો
છેડો, કચ્છ દેશ, વેલો, સૂકું ઘાસ, સૂકું
વન, પાછળનો ભાગ, રાજનું અંતર-
જનાનખાનું.

કક્ષ ન૦ પાપ, ઘાસ.

કક્ષક પુ૦ વાસુકિના કુળમાં જન્મેલો તે
નામનો એક સર્પ.

કક્ષતુ પુ૦ તે નામનું એક ઝાડ.

કક્ષઘર ન૦ છાતી અને બગલની વચ્ચેનું
એક મર્મસ્થાન.

કક્ષપ પુ૦ કાચબો.

કક્ષપી જી૦ કાચબો.

કક્ષરુહા જી૦ નાગરભોથ, ભોથ.

કક્ષશાય પુ૦ કુતરો.

કક્ષશાયી જી૦ કુતરી.

કક્ષશાયુ પુ૦ જી૦ કુતરું.

કક્ષસેન પુ૦ તે નામનો પરીક્ષિત રાજાનો
એક પુત્ર.

કક્ષા જી૦ ઉત્તરીય વસ્ત્ર, ડાંચી-કટિમેખલા,

કંદોરો, હાથીને બાંધવાની દોરી, મધ્ય,
સંશયકોટી, સમાનતા, બગલ, કંકુ,
ધરની બીંત, ધોતીયાંની કાછડી, સ્પર્ધાનું
સ્થાન, વહાણનું એક અંગ, બગલમાં
થતો એક જાતનો રોગ-બાંબલાઈ.

કક્ષાંતર ન૦ ખાનગી ઓરડો, જનાન-
ખાનાનો છેક અંદરનો ઓરડો.

કક્ષાપટ પુ૦ લંગોટી.

કક્ષાય નામધાતુ પાપ કરવાની ઇચ્છા કરવી.

કક્ષાવત પુ૦ તે નામનો એક ઋષિ.

કક્ષાવેશક પુ૦ રાજાના અંતર-પુરનો રક્ષક,
બગીચાનું રક્ષણ કરનાર-માળી, બ્યભિ-
ચારી પુરુષ, કારપાળ, કવિ, ચીતારો,
રંગારી.

કક્ષિન્ ત્રિ૦ પાપી.

કક્ષોવત પુ૦ તે નામનો એક ઋષિ.

કક્ષેયુ પુ૦ રૌદ્રાશ્વ રાજાનો ધૃત્વાચી અપ્સ-
રામાં ઉત્પન્ન થયેલો એક પુત્ર.

કક્ષોત્થા જી૦ નાગરભોથ.

કક્ષોન્નવા જી૦ નાગરભોથ.

કક્ષ્ય ત્રિ૦ એક જાતની લતામાં થનાર,
મધ્યમાં થનાર, કક્ષાને પૂણું કરનાર.

કક્ષ્ય પુ૦ રૂદ્ર દેવ.

કક્ષ્ય ન૦ પાસેનો ભાગ, આજુબાજુનો
ભાગ, ત્રાજવું, કાંટા વગેરેનું પલ્લું.

કક્ષ્યા જી૦ ઉત્તરીય વસ્ત્ર, હવેલી વગેરેનું
આંગણું, દરબારગઢ વગેરેને વીંટાઈ વળેલો
પ્રદેશ, રાજમંદિર વગેરેનો શરૂઆતનો
કોઠો, સમાનતા, કટિમેખલા, કંદોરો,
વસ્ત્રનો છેડો, હાથીને બાંધવાની દોરી,
ચણેલી, આંગળી.

કક્ષ્યાવત પુ૦ હાથી, રેડોટાપન નામે ઋષિ.

કક્ષ્યાવતી જી૦ હાથણી.

કક્ષ્યાવેશક પુ૦ કક્ષાવેશક જી૦.

કક્ષ્ મ્વા૦ ૫૦ અ૦ સેટ હસવું.

કક્ષ્યા જી૦ કક્ષા જી૦.

કચ્

૩૨૨

કચ્

કચ્ મ્વાં ૫૦ સકં અકં સેટ્ હરકોષ્ટ
ક્રિયા કરવી.

કચ્ પું એક જાતનો કાગડો, એક જાતનું
પક્ષી, એક જાતનો આંખો, ક્ષત્રિય, યમ,
છળથી બ્રાહ્મણના વેષને ધારણ કરનાર
તે નામનો એક ક્ષત્રિય.

કચ્કટ પું કવચ, બખર.

કચ્કટક પું ઉપરનો અર્થ.

કચ્કટિક ત્રિં બખરથી તૈયાર કરેલ.

કચ્કટિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ, બખરને
ધારણ કરનાર.

કચ્કટિલ ત્રિં કચ્કટિક જુઓ.

કચ્કટેરી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ-હળદર.

કચ્કળ નં હાથનું ધરેણું, કડું, હરકોષ્ટ
ધરેણું, સુકુટ, હસ્તસૂત્ર.

કચ્કળ પું પાણીનો કણ.

કચ્કળિન ત્રિં હાથનું ધરેણું જેની પાસે
હોય તે, ધરેણાંવાળું, સુકુટધારી.

કચ્કળી સ્ત્રીં નાની ઘંટડી, ધુધરી.

કચ્કળીકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કચ્કત પું નાગબલા વૃક્ષ, થોડો જેરી એક
જાતનો સર્પ, માથું ઓળવાની કાંકસી.

કચ્કત નં માથું ઓળવાની કાંકસી.

કચ્કતિકા સ્ત્રીં માથું ઓળવાની કાંકસી.

કચ્કતી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, થોડા જેરવાળા
સાપેણ.

કચ્કતીય પું તે નામનો એક ઋષિ.

કચ્કત્રોટ પું એક જાતનું માછલું.

કચ્કત્રોટિ પું ઉપરનો અર્થ.

કચ્કત્રોટી સ્ત્રીં એક જાતની માછલી.

કચ્કપક્ષ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.

કચ્કપત્ર પું કંકપક્ષીની પાંખ, કંકપક્ષીનાં
પીછાંવાળું બાણ.

કચ્કપર્વન પું એક જાતનો સર્પ.

કચ્કપુરી સ્ત્રીં બનારસ, કાશી.

કચ્કમાલા સ્ત્રીં એક જાતનું વાદિત-કર-
તાલ.

કચ્કમુલ પું સાંકસી, ચીપીયો.

કચ્કમુલ નં વાગેસો કોટો વગેરે ખેંચી
કાઢવાનું એક વંત્ર.

કચ્કર ત્રિં નિહિત, નિંઘ, ખરાબ.

કચ્કર નં ઝાશ, કાંકરો.

કચ્કરોલ પું પીસ્તાનું ઝાડ.

કચ્કલોહય નં ચિંચોડમૂળ-એક જાતનો
તેજનો.

કચ્કવાજ પું કચ્કપક્ષ જુઓ.

કચ્કશત્રુ પું પ્રતીપર્ણો જુઓ-સાલપર્ણી.

કચ્કશાય પું કુતરો.

કચ્કા સ્ત્રીં શોરોચન, ઉત્રસેનની એક કન્યા.

કચ્કાલ પું હાડપીંજર.

કચ્કાલમાલિન પું મહાદેવ.

કચ્કાલય પું શરીર.

કચ્કુ પું એક જાતનું ખડ ધાન્ય, કાંગ,
ઉત્રસેન રાજાનો એક પુત્ર.

કચ્કુઠ નં પહાડમાં થનારી એક માટી.

કચ્કુષ પું આભ્યંતર શરીર.

કચ્કકેરુ પું એક જાતનો કાગડો.

કચ્કકેલિ પું અશોકવૃક્ષ-આસોપાલવ.

કચ્કકેલુ પું એક જાતનું શાક.

કચ્કકેલિ પું કચ્કેલિ જુઓ.

કચ્ક નં પાપભોગ.

કચ્કુ સ્ત્રીં એક ખડ ધાન્ય-કાંગ.

કચ્કુકા સ્ત્રીં કાંગ-ધાન્ય.

કચ્કુની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કચ્કુનીપત્રા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાસ.

કચ્કુલ પું હાથ.

કચ્કુલ નં કચ્કુલ જુઓ.

કચ્ મ્વાં ૫૦ અં સેટ્ શબ્દ કરવો.

કચ્ મ્વાં આં સેટ્ બાંધવું, સં પ્રકા-
શનું અકં

કંઠ

૩૨૩

કચ્છમતી

કંઠ ૧૦ ૧૦ સેટ બાંધવું સં પ્રકા-
શવું ઇકં

કચ પું મરતકના વાળ, તે નામનો બુદ્ધ-
સ્પતિનો પુત્ર, સુકાચવું મળ્યું મેથ,
બાંધવું, શોભા.

કચગ્રહ પું ચોટલો પકડીને અપમાન
કરવું.

કચક્કન નં કર વગરની બગર.

કચક્કલ પું સમુદ્ર.

કચપ નં શાકપાન.

કચપક્ષ પું માથાના વાળનો સમુદાય-
ચોટલો.

કચપાશ પું ઉપરનો અર્ધ.

કચમાલ પું ધુમાડો, અગ્નિ.

કચરિપુફલા સ્ત્રીં ખીજડાનું ઝાડ.

કચહસ્ત પું કચપક્ષ જુઓ.

કચા સ્ત્રીં હાથણી.

કચાકચિ અવ્યં વાળેવાળ પકડી થયેલું બુદ્ધ.

કચાકુ પું સર્પ.

કચાકુ ત્રિં કૂર, ધાતકી, દુઃશીત-દુરા-
ચારી, દુરાધર્મ, દુઃખે કરી જેનો પરા-
ભવ થઇ શકે તે.

કચાગ્ર નં મરતકના વાળનો અગ્રભાગ.

કચાચિત ત્રિં વીખરામલા-છૂટા કેશવાળું.

કચાદુર પું દાત્યૂહ જુઓ.

કચાદુરો સ્ત્રીં ઉપરના પક્ષીની માદા.

કચામોદ પું વાળને સુગંધી કરનારું એક
દ્રવ્ય-સુગંધીવાળો-ખસ.

કચિક ત્રિં કેશની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

કચુ સ્ત્રીં તે નામનો એક જંદ.

કચુસ્થા સ્ત્રીં કાલિકા જુઓ.

કચેલ નં લેખ્યપત્રનું બંધન સ્તર વગેરે.

કચટ ત્રિં નિદિત, નિધ, ખરાબ.

કચર નં ઝાશ.

કચર ત્રિં કચટ જુઓ.

કચિત અવ્યં પ્રશ્નાર્થમાં, દર્પમાં તથા

મંગળમાં વપરાય છે.

કચ્છિદધ્યાય પું મહાભારતમાંના સભા-
પર્વમાં ૫ મો અધ્યાય.

કચ્છ ત્રિં જળથી વ્યાપ પ્રદેશ.

કચ્છ પું તટ, કાંઠો, નીકાનું અંગ, કચ્છ
દેશ, એક જાતનું વૃક્ષ, મુખનું સંપુટ,
આકાશનું ઢાંકણ, કાચમાંની ઢાલ.

કચ્છક પું એક જાતનું ઝાડ-તુંગવૃક્ષ.

કચ્છટિકા સ્ત્રીં કાઝડી, કચ્છો, વચ્ચનો
છેડો.

કચ્છપ પું કાચખો, કુખેરનો એક ભંડાર,
મચ્છોનો એક બંધ, ભગવાનનો કચ્છ-
પાવતાર.

કચ્છપિકા સ્ત્રીં ખસનો રાગ, કાળી
નગોડનું ઝાડ.

કચ્છપી સ્ત્રીં કાચખી, એક જાતની વીણા,
એક જાતનો કુદ્ર રાગ-ખસનો રાગ.

કચ્છમૂ સ્ત્રીં પાણીવાળી જમીન.

કચ્છરુદ્ધા સ્ત્રીં હૂર્વા-ક્રોધ, મેથ, નાચ-
રમેથ.

કચ્છા સ્ત્રીં પહેરવાના વચ્ચનો છેડો, ધો-
તીયાંની કાઝડી, વારાહી નામની વન-
સ્પતિ, ચીરિકા નામની વનસ્પતિ.

કચ્છાટિકા સ્ત્રીં કચ્છટિકા જુઓ.

કચ્છાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દસમૂહ.

કચ્છુ સ્ત્રીં ખરબડું, ખસનો રાગ.

કચ્છુત્રી સ્ત્રીં પટોલ જુઓ.

કચ્છુર ત્રિં ખરબડાના રાગવાળું, ખસના
રાગવાળું, પામર, નીચ.

કચ્છુર પું અભિચારી પુરુષ.

કચ્છુરા સ્ત્રીં શકશિખી, ધમાસો, કચૂરો
નામની વનસ્પતિ, અભિચારી સ્ત્રી.

કચ્છુરાક્ષસ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક તેલ.

કચ્છુમતી સ્ત્રીં શૂકશિવો નામની વનસ્પતિ.

કચ્છુ સ્ત્રીં કચ્છુ જુઓ.

કચ્છુમતી સ્ત્રીં શકશિખી નામે વનસ્પતિ.

કચ્છોટિકા

૩૨૪

કટક

કચ્છોટિકા સ્ત્રીં વસ્ત્રો છેડો, કાઢી,
કચ્છોટો.

કચ્છોર પું શરી નામની વતરપતિ-કચૂરો.

કચ્છી સ્ત્રીં એક જાતનો કંદ.

કંચ સૌત્રં પં અં સેદ્ ઉગતું, જન્મ થવો.

કજ નં કમળ.

કજ્જલ નં કાળજ, નેત્રાંજન, લખવાની
શાહી.

કજ્જલ પું મેધ, એક જાતનું માછલું.

કજ્જલધ્વજ પું દીવો.

કજ્જલરોચક પું નં દીવાનો આધાર-
દીની.

કજ્જલિકા સ્ત્રીં જેમાં પારો મિત્ર કરેલો
હોય તેવો મંથક.

કજ્જલિત ત્રિં કાળજસાળું થયેલ.

કજ્જલી સ્ત્રીં કજ્જલિકા જુઓ, એક
જાતની માછલી.

કજ્જલ નં કાળજ.

કચ્છટ નં પાણીમાં થનારું એક શાક.

કચ્છટાવિ નં સંપ્રહણીને નાશ કરનાર
એક ઔષધ.

કચ્છટ પું ચક્રમર્દન નામનું એક ઝાડ.

કચ્છાર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

કચ્છિકા સ્ત્રીં વાંસની શાખા, વૈદ્યક્રસિક્ક
શુદ્ર ફાલ્લો, નાનું ચુમકું.

કચ્છુક પું કાંચળી, વારખાણુ-ચોદા વગે-
રેનું ખખર, લોઢાનું ખખર, સર્પની કાં-
ચળી, હરકોઇ વસ્ત્ર, પુત્ર વગેરેના જ-
ન્મોત્સવ વખતે સેવક વગેરેએ સ્વામીના
અંગ ઉપરથી ખલાતકારે પ્રહણ કરેલ વસ્ત્ર.

કચ્છુકાલુ પું સર્પ.

કચ્છુકિત ત્રિં કંચુક જેને થયેલ હોય
તે-કાંચળી ધારણ કરનાર, ખખર ધારણ
કરનાર.

કચ્છુકિન્ પું રાજાના જનાનખાનાનો
અધિકારી, દારપાળ, સર્પ, વ્યભિચારી

પુરુષ, જવ, ચણા, જેણે કંચુક ધારણ
કયું હોય તે.

કચ્છુકી સ્ત્રીં એક જાતની ઔષધિ.

કચ્છુલિકા સ્ત્રીં સ્ત્રીઓની કાંચળી-પો-
લકું-ચોળી.

કચ્છૂલ નં સ્ત્રીઓનો એક અંગાલંકાર.

કચ્છુલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કજ્જ પું ખભા, માથાના વાળ.

કજ્જ નં કમળ, અમૃત.

કજ્જક પું એક જાતનું પક્ષી-મેના પક્ષી.

કજ્જકી સ્ત્રીં ઉપરના પક્ષીની માદા.

કજ્જ પું ખભા.

કજ્જન પું કામદેવ, મેના પક્ષી.

કચ્છનાભ પું વિષ્ણુ.

કજ્જર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, હાથી,
ખભા, ઉદર-પેટ.

કજ્જલ પું મેના પક્ષી.

કજ્જાર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, ખભા,
હાથી, ઉદર, પેટ, કોષ મુનિ.

કજ્જિકા સ્ત્રીં અલ્પચિકા નામની ઔષધિ.

કદ્ સ્વાં પરં સં સેદ્ જવું.

કદ્ સ્વાં પં સં સેદ્ વરસવું, ઢાંકવું.

કદ્ સ્વાં પં સં સેદ્ જવું.

કટ પું હાથીનું ગંડરથળ, લમણું, નડ
નામનું ઘાસ, સાદી, અતિશય ઉત્કટ,
ખાણુ, સમય-આચાર, સુગંધી વાળો-ખસ
વગેરે ઘાસ, મુડકું, ચખ, મુડકાને લઇ
જવાની ગાદી, એક જાતની ઔષધિ,
શ્મશાન, જુગાર ખેલવાનું સાધન કોઇ
દ્રવ્ય, શ્રોણિ-કુત્તો.

કટ ત્રિં ઢાંકણ, ઢાંકનાર, હરકોઇ ક્રિયા
કરનાર.

કટંબરા સ્ત્રીં કડુ નામની ઔષધિ.

કટક પું નં હાથનું ઘરેણું, કડું, પર્વ-
તનો મધ્ય ભાગ, ચક્ર, પૈડું, હાથીનો
દાંત, સસુદ્રનું મીકું, રાજધાની, નગરી,

કટકટ

૩૨૫

કટાહ

સૈન્યનો સમુદાય, પર્વતનું સપાટ જમીન-
વાળું શિખર.
કટકટ ત્રિં અત્યંત અતિશયવાળું, સ-
ર્વોત્કૃષ્ટ.
કટકટ પું મહાદેવ.
કટકટ અવ્યં કટકટ એવો અનુકરણ શબ્દ.
કટકાર ત્રિં સાદી બનાવનાર, એક
જાતની વર્ણમંકર જાતિ.
કટકિન પું પર્વત.
કટકિન ત્રિં કટક શબ્દના અર્થવાળું.
કટકીય ત્રિં હાથનો અલંકાર કરાં વગે-
રેના હિતનું સોનું વગેરે.
કટકૃત ત્રિં સાદી બનાવનાર.
કટકોલ પું પિકદાની-થુંકવા માટેનું
એક પાત્ર.
કટકય ત્રિં કટકીય જુઓ.
કટલાદક ત્રિં સર્વલક્ષક, મુહાને પણ
ખાધ જનાર, શિયાળ.
કટલાદક પું કાચની બનાવેલ શીશી.
કટઘોષ પું ભરવાડ-રજારી વગેરેનું ઝું-
પડું-કુઓ.
કટક્રૂટ પું અગ્નિ, સોનું, ચિત્રક વૃક્ષ,
ગણપતિ.
કટક્રૂટેરી સ્ત્રીં હળદર, દારૂહળદર, આં-
ખાહળદર.
કટદાન નં વિષ્ણુમંથની પાશ્વર્વત
નામનું ભાદરવા શુદ્ધ અગીઆરશને દિવસે
કરવાનું એક કર્મ.
કટન નં ઘરનું છાપડું.
કટનગરી સ્ત્રીં પૂર્વદેશમાં આવેલું ગામ.
કટનગરીય ત્રિં કટનગરી ગામમાં ઉત્પન્ન
થયેલ વગેરે.
કટપલ્લવ નં પૂર્વદેશમાં આવેલું ગામ.
કટપલ્લવીય ત્રિં કટપલ્લવ ગામમાં
ઉત્પન્ન થયેલ વગેરે.
કટપલી સ્ત્રીં પૂર્વદેશમાં આવેલ ગામ.

કટપલીય ત્રિં કટપલી ગામમાં ઉત્પન્ન
થયેલ વગેરે.
કટપૂતન પું એક જાતનું પ્રેત-ભૂત.
કટપૂ પું મહાદેવ, રાક્ષસ, વિદ્યાધર, એક-
જાતનો કીડો.
કટપૂ ત્રિં જુગારી, પાસા ખેલનાર, ઈન્દ્રિ-
યપ્રભાણે વર્તનાર, સ્વેચ્છાચારી, આ-
ચારબ્રહ્મ.
કટપ્રોથ પું નં કેડનો માંસપિંડ-કુલ્લો.
કટમજ્જ પું સૈન્યમાં ભંગાણનું કારણ રાજ
વગેરેનું મૃત્યુ વગેરે, ઔષધીઓનું હાથ
વગેરેથી કાપવું.
કટમી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો, માલ-
કાંકણનું ઝાડ.
કટમાલિની સ્ત્રીં મદિરા-દારૂ, હરકેઈ
કેશી આસવ.
કટમ્બ પું વાદિત્ર, ખાણ.
કટમ્બરા સ્ત્રીં કટુકો જુઓ.
કટમ્બર પું એક જાતનું ઝાડ, કડું
વનસ્પતિ.
કટમ્બરા સ્ત્રીં હાથણી, સાટોડી નામની
વનસ્પતિ, મરવી નામની ઔષધિ.
કટમ્રણ પું ભીમસેન-પાંડવેમાનો ગ્રોજો.
કટશર્કરા સ્ત્રીં ગાંગેશી નામની વનસ્પતિ.
કટાકુ પું પક્ષી.
કટાક્ષ પું અપાંગદષ્ટિ-આંખને ખૂણેથી
જોવું.
કટાગ્રિ પું વીરણ મૂળ વગેરે ઘાસ વીટ-
વાથી થયેલ અગ્નિ.
કટાયન નં સાદીનું ઉત્પત્તિ સાધન-
વીરણમૂળ.
કટાર પું નાગર-નગરવાસી, કામી.
કટાલ ત્રિં કુષ્ટ-ખરાબ લક્ષણવાળું.
કટાહ પું તળવાનું સાધન કરાં વગેરે,
કાચખાની પીદ-દાણ, તે નામનો એક
ખેટ, તે નામનું એક નરક, ખોપરી,

કટિ

૩૨૬

કટુત્રય

સુપકું, સ્તૂપ-પગલાં, કચ્છ, જેને શીંગડાં
યોગાંજ બહાર નીકળ્યાં હોય તેવું પાકું.
કટિં છીં કેડ, શ્રોણિભાગ-કુદા, પીપર.
કટિકર પું કુદા.

કટિકા છીં ઉપરનો અર્થ.

કટિતટ નં ઉપરનો અર્થ.

કટિત્ર નં કટિમેખલા-કંદોરો, કેડ ઉપ-
રનું વચ્ચે, કેડ ઉપર ધારણ કરવાનું
ખખતર.

કટિન પું શ્રેષ્ઠ ચંદ્રચળવાળો હાથી.

કટિન ત્રિં સાદી વગેરેથી કરેલ.

કટિપ ત્રિં કેડનું રક્ષણ કરનાર.

કટિપ્રોથ નં કટપ્રોથ બુઓ.

કટિમાલિકા છીં કેડનું ભૂખણ-કંદોરો.

કટિરોહક પું હાથીની કેડ ઉપરથી હાથી
ઉપર ચઢનાર.

કટિલ્લ પું કારેલાનું ઝાડ.

કટિલ્લક પું ઉપરનો અર્થ.

કટિલ્લકા છીં કારેલાનો વેલો.

કટિશીર્ષક પું કેડનો ભાગ.

કટિશૂલ પું કેડમાં નીકળતું શૂળ.

કટિમુંજલા છીં કંદોરો.

કટિમ્ત્ર નં કંદોરો.

કટી છીં કેડ, કુદા, તીખી પીપર, કડુ
નામની ઔષધિ.

કટીતલ પું કેડમાં ધારણ કરવાની વાંકી
તરવાર.

કટીતલ નં નિતંબ-કુદા.

કટીર નં કેડ.

કટીર પું ગુણ, બંધનપ્રદેશ, કેડ, નિતંબ.

કટીરક પું નિતંબ.

કટુ નં અકાર્ય, કુટ કામ, હૂપણ, કડુ
રસ-તીખું.

કટુ પું કડુ વનરપતિ.

કટુ ત્રિં તીખું, કંદોર, તીકણ, મત્સર-
વાળું, સુગંધવાળું, દુર્ગંધવાળું, ખરાબ,

ભયાનક, વિકાળ, અદેખું, ગરમ.

કટુ છીં કડુ ઔષધી, રાધ, કાચમીર.

કટુક પું તીખો રસ, પટોલ, સુગંધી
ધાસ, કુટબ વૃક્ષ, આકડાનું ઝાડ, રાજ-
સરસવ-ઉદગમનું ઝાડ.

કટુક નં સુંદ, મરી અને પીપર.

કટુક ત્રિં તીખું, ઉમ, તીકણ, કંદોર.

કટુકત્રય નં સુંદ, મરી અને પીપર.

કટુકત્રિક નં ઉપરનો અર્થ.

કટુકન્દ પું સરગવાનું ઝાડ, આદુ, લસણ.

કટુકફલ પું કકોલ બુઓ.

કટુકા છીં કડુ નામની ઔષધિ, નાગર-
વેલ, રાધ, કડવી તુંબડી, કડુ રસવાળી
કોઇ જાત.

કટુકાલાલુ છીં કડવી તુંબડી.

કટુકાલાલુ છીં ઉપરનો અર્થ.

કટુકી છીં કડુ નામની વનરપતિ.

કટુકોટ પું મચ્છર.

કટુકોટક પું મચ્છર.

કટુકાળ પું દીયોડું પક્ષી, તેતર પક્ષી.

કટુગ્રન્થિ પું નં આદુ, પીપરીમૂળ-ગં-
ઠોડા, સુંદનાં મૂળ.

કટુઙ્કતા છીં નિત્યકર્મના આચારમાં
નિષ્ફુરતા.

કટુચાતુર્જાતિક નં એલચી, તજ, ત-
માલપત્ર અને મરી.

કટુચ્છદ પું તગર વૃક્ષ.

કટુતિક પું કરીયાતું, શણનું ઝાડ.

કટુતિકક પું કરીયાતું, શણનું ઝાડ.

કટુતિકા છીં કડવી તુંબડી,

કટુતિકા છીં ઉપરનો અર્થ.

કટુતુણ્ડકા છીં નીચેનો શબ્દ બુઓ.

કટુતુણ્ડી છીં એક જાતનો વેલો.

કટુતુમ્બી છીં કડવી તુંબડી.

કટુત્રય નં સુંદ મરી ને પીપર.

કટુત્રિક

૩૨૭

કઠિનપૃષ્ઠક

કટુત્રિક નં ઉપર જુઓ.
 કટુદલા છીં કાકડીનો વેલો.
 કટુનિષ્પાષ પું નદીની પાસે થનાર
 એક ભતનું ધાન્ય-કડવો વાત.
 કટુપત્ર પું તગરવૃક્ષ, પીતપાપડો.
 કટુપત્રક પું ઉપરના અર્થ.
 કટુપત્રિકા છીં કંટકારિ વૃક્ષ-ભેરીગણી.
 કટુપાક ત્રિં જેમાં પાક કાળે કડવાસ
 આવે છે તેવું દ્રવ્ય.
 કટુપાકિન ત્રિં જેનો પાક કડવો હોય
 છે તે.
 કટુફલ છીં કારેલીનો વેલો, કંકાલ.
 કટુફલા પું પટોલ વૃક્ષ, શ્રીવત્સી વૃક્ષ.
 કટુમઙ્ગ પું મુંઠ.
 કટુમત્ર પું મુંઠ.
 કટુમઞ્જરિકા છીં અધાડો.
 કટુમોદ નં એક ભતનું મુગંધી દ્રવ્ય.
 કટુર નં જાશ.
 કટુરવ પું દેડકો, કઠોર શબ્દ.
 કટુરવ ત્રિં કઠોર શબ્દવાળું.
 કટુરોહિણી છીં કંકુ નામની ઔષધિ.
 કટુર્ણ પું પૈષ્ઠકપ્રસિદ્ધ પીપર વગેરે
 તીખા રસવાળાં દ્રવ્યોનો વર્ગ.
 કટુવાર્તાકી છીં ઘોળા ભોરીંગણી.
 કટુવીજા છીં પીપર.
 કટુચુંગાલ નં એક વનરપતિ.
 કટુસ્નેહ પું ઘોળા સરસવ.
 કટુત્કટ નં આદુ, મુંઠ.
 કટુત્કટક નં ઉપરના અર્થ.
 કટોદક નં પ્રેતને ઉદ્દેશી તર્પણ માટે
 આપવાનું જળ.
 કટોર નં કટોરો, ચપળીયું, કોડીયું.
 કટોરક નં ઉપરના અર્થ.
 કટોરા છીં ધણું જ નાનું કોડીયું.
 કટોલ પું કટુ રસ, તીખો રસ, ચાંડાલ.
 કટોલ ત્રિં કટુ રસવાળું.

કટોલક પું કટુ રસ.
 કટોલક ત્રિં કટુ રસવાળું.
 કટોલવીળા છીં ચાંડાલનું એક વાદિત,
 કિન્તરી.
 કટુફલ નં કાયકળનું ઝાડ.
 કટુફલા છીં માંભારી જુઓ.
 કટુફલાદિચૂર્ણ નં વૈષ્ઠકના કામરોગના
 અધિકારમાં કહેલ એક ઔષધચૂર્ણ.
 કટુવજ્ર પું સૂર્યવંશી દિલીપ રામ, લો-
 ધરનું વૃક્ષ.
 કટુવર નં દહીંનો મકો, જાશ.
 કટુચી છીં કટુરસવાળા સ્ત્રી, તીખી, કંકુ
 વનરપતિ.
 કટુ ચું મ્વાં ઉમં પરં સં સેટ્
 ઉત્કંઠાપૂર્વક રમરણ કરવું.
 કટુ મ્વાં પરં અં સેટ્ કષ્ટપૂર્વક જીવવું.
 કટુ મ્વાં આં સં સેટ્ ઉત્કંઠાપૂર્વક
 રમરણ કરવું.
 કઠ પું તે નામનો એક મુનિ, એક
 ઝગ્યા, એક સ્વર.
 કઠ પું વં કં મુનિએ કહેલ વેદશાખા
 ભણનાર.
 કઠમર્દ પું મહાદેવ-શિવ.
 કઠર ત્રિં કઠિન, કંઠણ.
 કઠશાખા છીં યજુર્વેદની એક શાખા.
 કઠશાઠ પું તે નામનો એક ઝગિ.
 કઠશ્રોત્રિય પું કંઠશાખા ભણનાર શ્રો-
 ત્રિય બ્રાહ્મણ.
 કઠાઢક પું દાત્યહ-એક ભતનું પક્ષી.
 કઠિકા છીં ખડી, ચોક.
 કઠિઞ્જર પું પુલસી.
 કઠિન ત્રિં કૂર, કઠોર, તીક્ષ્ણ, સ્તમ્બ,
 ગોળનો સરકો.
 કઠિન નં થાળી, તપેલી.
 કઠિનપૃષ્ઠ પું કાયખો.
 કઠિનપૃષ્ઠક પું કાયખો.

કઠિનતા

૩૨૮

કણિકા

કઠિનતા સ્ત્રીં કહણપણું.
 કઠિનત્વ નં કહણપણું.
 કઠિના સ્ત્રીં ધાણી, તપેલી.
 કઠિનિકા સ્ત્રીં ખડી-ચોક.
 કઠિનો સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કઠિલા સ્ત્રીં રાતી સાટોડી.
 કઠિલ્લ પું કારેલાનો વેલો, સાટોડી, તુલસી.
 કઠિલ્લક પું ઉપરના અર્થ.
 કઠી સ્ત્રીં કઠે કહેલ ભણનાર બાલણી.
 કઠેર ત્રિં કષ્ટપૂર્વક જીવનાર.
 કઠેરણિ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કઠેરુ પું ચામરનો વાધુ.
 કઠોર ત્રિં કહણ, પૂણી, નિર્દય, કૂર,
 દુષ્ટ, ધાતકી.
 કઠોરતા સ્ત્રીં કઠોરપણું.
 કઠોરત્વ નં કઠોરતા.
 કઠોલ ત્રિં કઠિન-કઠોર-કહણ, કૂર, પૂણી.
 કઠ્ઠ તુલાં પરં સેટ ખાવું, સં મદ ક-
 રવો અકાં.
 કઠ્ઠ મ્વાં આં અં સેટ મર્વ કરવો,
 ખાંડવું.
 કઠ્ઠ ચું ઉમં સં સેટ રક્ષણ કરવું, ખાંડવું.
 કઠ ત્રિં મૂર્ખા, ભક્ષણ કરવા યોગ્ય કોઈ
 પદાર્થ.
 કઠક નં એક જાતનું મીઠું.
 કઠજ પું એક જાતનો ઘાસ.
 કઠજ્જર નં અનાજનું ફેતરું.
 કઠજ્જરીય ત્રિં અનાજનાં ફેતરણે યોગ્ય
 વળદ વગેરે.
 કઠજ નં શ્રોણિ-કુલા, સ્ત્રી.
 કઠમ્બ પું શાક વગેરેનું ડેંટું, ખૂણો-છે-
 ઝાનો ભાગ.
 કઠમ્બી સ્ત્રી એક જાતનું શાક.
 કઠવક પું અપભ્રંશ નિબંધાનો અધ્યાય-
 વિરામસૂચક સર્ગ.
 કઠાર પું પીંગળો રંગ, પિંગરવણી.

કઠાર ત્રિં પીંગળું, ગર્વિષ્ઠ.
 કઠિતુલ પું તરવાર.
 કઠ્ઠ મ્વાં પં અં સેટ કઠોરતા કરવી.
 કણ મ્વાં પં અં સેટ આર્ત શબ્દ
 કરવો, પોકાર કરવો.
 કણ મ્વાં પં સં સેટ જવું.
 કણ ચું પં અં સેટ મ્વાં પં અં
 સેટ મીંચવું.
 કણ પું અનાજ વગેરેનો કણ-અતિ
 સૂક્ષ્મભાગ.
 કણ નં એક જાતનો યુગળ-ભેંસો યુગળ.
 કણગુગુલ પું ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
 કણજીર પું ધોળું જરું, હલકું જરું,
 ગ્રીણું જરું.
 કણજીરક પું કુદ-ગ્રીણું જરું.
 કણપ પું એક પ્રકારનું ધન-અંકુક-પિરતોલ.
 કણમ પું એક જાતનો કોડો.
 કણમક્ષ પું એક જાતનું પક્ષી, કણાદ મુનિ.
 કણમક્ષક પું ઉપરનો અર્થ.
 કણભામ પું પીસવાનું સાધન ધન-ધંટી,
 આવર્ત-ગોળ ચક્કર.
 કણશમ્ અવ્યં કણે કણે.
 કણા સ્ત્રીં જંગલી જરું, કુદ અંસ-ભાગ,
 પીપર, ધોળું જરું.
 કણાદીન પું ખંજન પક્ષી, એક જાતની
 માખી, દીવાળી ઘોડો.
 કણાદીનક પું ઉપરનો અર્થ.
 કણાદીર પું ખંજન પક્ષી, દીવાળી ઘોડો.
 કણાદીરક પું ઉપરનો અર્થ.
 કણાદ પું વૈશેષિક સૂત્રકાર ઋષિ, સોની.
 કણિક પું ઘડનો લોટ, અતિસૂક્ષ્મ ભાગ,
 ગણીઆરીનું ઝાક, રાત્રુ.
 કણિકા સ્ત્રીં તાંદળજની લાજનો એક
 ભેદ, અતિ અદ્ય ભાગ, એક જાતના
 ચોખા, જરું.

કળિત

૩૨૯

કળટવહ્લી

કળિત નં પીડા પામેલાનો શબ્દ, દુઃખી-
વારનો શબ્દ.

કળિત ત્રિં પીડા પામેલાનો શબ્દ કરનાર.

કળિશ નં અનાજ વગેરેની માંજર, અ-
નાજ વગેરેનું કુંડું.

કળી સ્ત્રીં કળિકા જુઓ.

કળીક ત્રિં અદ્ય-ધોડું, ખારીક.

કળીચિ પું નિવાસ, રહેઠાણ, પક્ષી.

કળીચિ સ્ત્રીં પુષ્પવાળી લતા, ચણેહી,
માડું.

કળીચી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

કળીચસ્ ત્રિં અત્યંત અદ્ય.

કળે અવ્યં શ્રદ્ધાનો નાશ કરવો.

કળેર પું કણેરનું ઝાડ.

કળેરા સ્ત્રીં વેશ્યા, હાથણી.

કળેર પું કણેરનું ઝાડ.

કળેર સ્ત્રીં વેશ્યા, હાથણી.

કળેહત્ય અવ્યં શ્રદ્ધાનો નાશ કરીને.

કળટ ત્રિં કાંટે.

કળટક પું નં સોમનો અથ્ર ભાગ,
કાંટે, ક્ષુદ્ર શત્રુ, રોમાંચ, માછલા વગે-
રેનું હાડકું, ન્યેતિપ્રસિદ્ધ કેન્દ્રસ્થાન,
વાદમાં એક જાતનો દોષ.

કળટકદ્રુમ પું કાંટાવાળું વૃક્ષ આવળ
વગેરે, શીમળાનું ઝાડ.

કળટકપ્રાવૃતા સ્ત્રીં એક જાતની કુંવાર.

કળટકફલ પું ફણસનું ઝાડ, ગોખરનું ઝાડ.

કળટકમક્ષક પું ઉંટ.

કળટકવૃક્ષ પું કટકદ્રુમ જુઓ.

કળટકવૃન્તાકી સ્ત્રીં રીંગણી.

કળટકઞ્જેણિ સ્ત્રીં કંટકારિ વૃક્ષ-ભોરીંગણી.

કળટકસ્થલ પું તે નામનો એક દેશ.

કળટકાગાર પું સેરો પ્રાણી, કાકીડો.

કળટકાદ્ય પું કાંટાવાળું ઝાડ.

કળટકાર પું શીમળાનું ઝાડ.

કળટકારિકા સ્ત્રીં ભોરીંગણી.

કળટકારી સ્ત્રીં ભોરીંગણી.

કળટકારીઘૃત નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઘી.

કળટકાર્યાદિપાચન નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક
ઓષધ-પાચન.

કળટકાલ પું ફણસનું ઝાડ.

કળટકાલુક પું એક જાતનું ઝાડ-જવાસો.

કળટકાશન પું ઉંટ.

કળટકાઠીલ પું એક જાતનું માછલું.

કળટકિત ત્રિં જેને રોમાંચ થયેલ હોય તે.

કળટકિન્ ત્રિં કાંટાવાળું.

કળટકિન્ પું માછલું, ખેરનું ઝાડ, મીંઠ-
જનું ઝાડ, ગોખર, વાંસ, ખોરડી.

કળટકીનો સ્ત્રીં વંતાકડી, માહી ખજૂરી.

કળટકિફલ પું ફણસ, ગોખર, ખજૂરીનું
ઝાડ, રીંગણી.

કળટકિલ પું એક જાતનો વાંસ.

કળટકિલ ત્રિં કાંટાવાળું.

કળટકિલતા સ્ત્રીં કાકીડોનો વેલો, કાંટા-
વાળાપણું.

કળટકિવૃક્ષ પું કળટકવૃક્ષ જુઓ.

કળટકી સ્ત્રીં એક જાતની રીંગણી.

કળટકીદ્રુમ પું ખેરનું ઝાડ, ખાવળનું ઝાડ.

કળટકીફલ પું ફણસનું ઝાડ.

કળટકુરળટ પું ઝીંડી-તે નામની એક
વનસ્પતિ.

કળટતનુ સ્ત્રીં બૃહતી-નામની વનસ્પતિ.

કળટદલા સ્ત્રીં કેવડાનું ઝાડ.

કળટપત્ર પું વિકેત વૃક્ષ.

કળટપત્રફલા સ્ત્રીં અહદંડી-નામની
વનસ્પતિ.

કળટપાદ પું કળટપત્ર જુઓ.

કળટફલ પું ગોખર, ફણસ, ધંપુરો, એક
જાતનો એરંડો.

કળટફલા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.

કળટલ પું ખાવળ.

કળટવહ્લી સ્ત્રીં શ્રીવક્ષીવૃક્ષ.

૪૨

કળટવૃક્ષ

૩૩૦

કળટ્ઠ

કળટવૃક્ષ પુ. તેજઃશળ વૃક્ષ.

કળટાફલ પુ. ફળુસ.

કળટાર્તગલા સ્ત્રી. તીવ્રજિંટી નામની વનરપતિ.

કળટાલુ સ્ત્રી. રીંગણી, વાંસ, આવળ, બૃહતી.

કળટાદ્ધ ન. કટુકન્દ જીઓ.

કળિટન ત્રિ. ખેર, અધાડો, ગોખર, આવળ.

કળિટન ત્રિ. કાંટાવાળું.

કળટ પુ. ગળું, મીંઢળનું ઝાડ, સમીપ-પાસે, હોમના કુંડની બહારનું એક આંગળી જેટલું સ્થાન, ગળાનો અરાજ, હરકોઈ અવાજ.

કળટકૃષિકા સ્ત્રી. વીણા નામનું વાદિત્ર.

કળટમ ત્રિ. ગળાં સુધીનું.

કળટતલાસિકા સ્ત્રી. ઘોડાની ડોક ઉપર વીંટવાનું આમકું વગેરે.

કળટદ્વ ત્રિ. ગળા સુધીના માપનું.

કળટધાન પુ. તે નામનો એક દેશ.

કળટનીડક પુ. એક ભતનું પક્ષી-સમળી.

કળટનીલક પુ. મોટો દીવો-મસાલ.

કળટપાશક પુ. હાથીને ગળે વીંટવાની દોરી, ગળે બાંધવાની દોરી.

કળટબંધકા પુ. ગળે શંસો, ગળામાં બંધન.

કળટબંધન ન. ઉપરનો અર્થ.

કળટમૂષા સ્ત્રી. ગળાંનું ધરેલું.

કળટમણિ પુ. ગળાંમાં ધારણ કરવાનો કોષ મણિ.

કળટમાધુર્ય ન. ગળાના શબ્દની મીઠાશ.

કળટલમ ત્રિ. ગળે વળગેલ, ગળે બાંધેલ, ભેટેલ.

કળટલતા સ્ત્રી. કળટમૂષા જીઓ,

કળટશાલૂક ન. ગળામાં ગથેલો મુખનો એક રોગ.

કળટશૂલી સ્ત્રી. તાળવે ગથેલો મુખનો એક રોગ.

કળટશોષ પુ. ગળું સુકાવું, પિત્તરોગ.

કળટસૂત્ર ન. એક પ્રકારનો સુરતખંધ.

કળટસ્ય ત્રિ. ગળામાં રહેનાર, કંઠે હોનાર, કંઠથી જેનો ઉચ્ચાર થાય છે તે.

કળટાગત ત્રિ. ગળે આવેલ, કંઠસુધી આવેલ.

કડામિ પુ. પક્ષી.

કળટામરણ ન. કળટમૂષા જીઓ.

કળટાલ પુ. સૂરણ, યુદ્ધ, ઉદ, વહાણનું એક અંગ, કાદાળી.

કળટાલા સ્ત્રી. ગૂણુ, દહીં વગેરે વલોવવાનું વાસણ.

કળટાવસક ત્રિ. કળટમ જીઓ.

કળિટકા સ્ત્રી. ગળાંનું એક ધરેલું.

કળટી સ્ત્રી. ઘોડાને ગળે બાંધવાનો આમ-ડાનો પટો, ગળું, કંઠ.

કળટીરવ પુ. સિંહ, મહોન્મત હાથી, કખતર.

કળટીરવી સ્ત્રી. અરકુસી, સિંહણ.

કળટેકાલ પુ. મહાદેવ.

કળટચ ત્રિ. ગળામાં હોનાર-ચનાર-કંઠ-સ્થાની વળું વગેરે, કંઠના સ્વરને હિતકારક.

કળટન ન. ખાંડનું.

કળટની સ્ત્રી. મુસળી, સામેલું, ખાંડણીઓ, ખાંડણી.

કળટરા સ્ત્રી. શરીરમાં રહેલી મોટી નાડી.

કળટરીક પુ. તે નામનો એક આસણ.

કળિડકા સ્ત્રી. વેદના એક ભાગ.

કળટુ સ્ત્રી. ખણવું, ખંજોરવું, ખસરોગ, ખરજવું રોગ.

કળટુત્ર ત્રિ. કળટ જીઓ.

કળટુર પુ. કારેલાનો વેલો, શુકશિખી, અતિઅમ્લપણી.

કળટુરા સ્ત્રી. કવચ ઔષધી.

કળટ્ઠ કળટ્ઠાં ઉમં સં સેટ ખણવું, ખંજોરવું.

કળટ્ઠ સ્ત્રી. કળટુ જીઓ.

कण्डूकरी स्त्री० करेक्षाने वेष्टे.
 कण्डूघ्न पु० घोणा सरसव, गरमाणा.
 कण्डूति स्त्री० भरण, येण.
 कण्डूमका स्त्री० ते नामने अेक डोडा.
 कण्डूयत् त्रि० भरणुं, भणेरुं.
 कण्डूयन न० भणुं, भणेरुं.
 कण्डूयनी स्त्री० भणुवानुं साधन.
 कण्डूया स्त्री० भणुं.
 कण्डूरा स्त्री० कपिकच्छू-कवय नामनी
 औषधी.
 कण्डूल पु० सरलु.
 कण्डूल त्रि० भरणवाणुं, येणवाणुं, भ-
 सना रोगवाणुं.
 कण्डोल पु० धासथी भनावेष्टे करंडीये, उट.
 कण्डोलक पु० उट.
 कण्डोलवीणा स्त्री० यांडालनी वीणा.
 कण्डोली स्त्री० उपरने अर्थ, उटडी.
 कण्डूवोष पु० शुक्कीट.
 कण्व त्रि० स्तुति करनार, बुद्धिशाणी,
 स्तुति करवा योग्य.
 कण्व पु० ते नामने अेक मुनि, पुश्वंशी
 अेक राजा.
 कण्व न० पाप.
 कण्वतम त्रि० अतिशय स्तुति करवा योग्य.
 कण्वतर त्रि० उपरने अर्थ.
 कण्वरथन्तर न० अेक प्रकारनुं सामगान.
 कण्वसुता स्त्री० शकुंतला.
 कण्वाय नामघा० आ० अ० सेट् पाप करुं.
 कत पु० निर्भणानुं आड, ते नामे मुनि.
 कतक पु० निर्भणानुं आड.
 कतक न० निर्भणानुं रण.
 कतफल पु० निर्भणानुं आड.
 कतम त्रि० अनेकभांथी प्रश्रविषयक
 अेक पदार्थ.
 कतमाल पु० आग्नि.
 कतर त्रि० अेकभांथी प्रश्रविषयक अेक पदार्थ.

कति त्रि० डेटुं, डेटवां, डेटवी संख्या
 वगेरे, थोडुं.
 कतिचित् अव्य० दरडार्ध प्रकारे, डेटवी
 रीते, थोडा वषतने माटे
 कतिय त्रि० डेटवानी संख्याने पूरुं कर-
 नार, डेटुं, थुं.
 कतिघा अव्य० डेटवा प्रकारे.
 कतिपय त्रि० कति लुओ, मापेल, मपायेल.
 कतिपयध त्रि० डेटवानी संख्याने पूरुं
 करनार, डेटुं.
 कतिविध त्रि० डेटवा प्रकारनुं, डेवी रीतनुं.
 कतिशम् अव्य० डेटवी वार.
 कतृण न० भराय धास, सुअंधी धास,
 भुमि-कुमिका-लुओ.
 कतोय न० दाइ.
 कत्रि त्रि० बहु भराय त्रयु.
 कज्यादि पु० पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध
 अेक शब्दसमूह.
 कट्ठ भ्वा० आ० अ० सेट् वषालुवुं, पो-
 ताना गुलु प्रकट करवा.
 कटपय न० सुभ उपलवनार पाणी.
 कच् चु० उम० अ० सेट् शिथिलता करवी.
 कट्सवर न० रडंध, भांध.
 कच् चु० उ० अ० सेट् वाक्यरथना करवी,
 कहेवुं. अनुअनुवाह करवा.
 कथक त्रि० कथा कहेनार, कहेनार, वांचनार.
 कथक्कथिक त्रि० 'कथ कथ' अेक पुठनार.
 कथक्कथिकता स्त्री० अथ, पुठपरछ.
 कथङ्कारम् अव्य० डेवी रीते, कथ, शी रीते.
 कथञ्जन अव्य० कथ, डोडकरीते, असमथ,
 अेक भागे डरीने.
 कथञ्चित् अव्य० कथ, डोड पलु रीते,
 महाकष्टथी, सुक्केलीथी.
 कथन न० कहेवुं, वातव्रीत, कथा.
 कथनीय त्रि० कहेवा योग्य, कथा करवा योग्य.
 कथन्ता स्त्री० डेवा प्रकारपणुं.

કથમ્

૩૩૨

કદમ્બપુષ્પા

કથમ્ અવ્યં કેમ, કેની રીતે, કેવા પ્રકારે.
 કથમપિ અવ્યં અતિ કષ્ટે કરીને, માંડ-
 માંડ, અતિ માનથી.
 કથમ્ભાવ પું કેવા પ્રકારપણું, કેઈ પ્રકાર-
 ની પ્રાપ્તિ, કેમ એવી અપેક્ષા.
 કથમ્મૂત ત્રિં કેવું, કેવા પ્રકારને પામેલ.
 કથા સ્ત્રીં કહેવું, પ્રત્યક્ષ વાક્ય, વાર્તા.
 કથાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 શબ્દસમૂહ.
 કથાનક નં કહાણી, કથા, વાર્તા.
 કથાનુરાગ પું કથામાં પ્રેમ, કહેવામાં
 આસક્તિ.
 કથાન્તર નં કથાના અવસરે, બીજી કથા.
 કથાપીઠ પું કથાનો પ્રસ્તાવસ્તુતક ગ્રંથ.
 કથાપ્રબંધ પું કથા જુઓ.
 કથાપ્રસંગ પું કથામાં આસક્તિ, વાત-
 ચીતનો પ્રસંગ.
 કથાપ્રસંગ ત્રિં ગાંડી, વાદી, સાપનો
 ખેલાડી, બહુ જ ખેલનાર, વામલ, વામડું.
 કથાપ્રાણ પું કથા કરી જીવનાર-નાટકા-
 ચાર્ય, હરદાસ.
 કથામુલ્ય નં કથાના આરંભનો અંશ,
 કથાની શરૂઆત.
 કથાયોગ પું કથા, વાર્તા, સંભાષણ,
 વ્યાખ્યાન.
 કથારંભ પું કથામુલ્ય જુઓ.
 કથાશોષ ત્રિં મરણ પામેલ.
 કથાશોષ પું કથાની સમાપ્તિ.
 કથિત ત્રિં કહેલ, કેઈ સ્વરૂપે પ્રતિ-
 પાદન કરેલ.
 કથિત પું પરમેશ્વર.
 કથિત નં કહેવું.
 કથિતપદ નં વારંવાર કહેવું, પુનરૂક્તિ,
 અનુવાદ,
 કથિતપદતા સ્ત્રીં અગ્રંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
 એક વાક્યદોષ.

કથોકૃત ત્રિં કથા માત્રથી અવશેષ રહેલ.
 કથોદઘાત પું નાટક વગેરેની કથા કહે-
 વાનો આરંભ કરવો તે.
 કથોપકથન નં કથા કહેવી, ભાષણ
 કરવું, કહેવું, વાર્તા, વાત.
 કથોપાખ્યાન નં ઉપરના અર્થ.
 કથ્ય ત્રિં કહેવા યોગ્ય, કથા કરવા યોગ્ય.
 કંદ્ ભાં પરં સેટ રોવું, અકળાવું, ગભ-
 રાવું અં બોલાવવું સં
 કદ્ દિવાં બાં અં અનિદ્ વિદ્યેય થવું.
 કદ અવ્યં શું.
 કવ્ પું મેલ.
 કદ ત્રિં પાણી આપનાર, સુખ આપનાર.
 કદક નં ચાંદરવો, ઉલેચ, છત.
 કદક્ષર નં ખરાબ અક્ષર.
 કદગ્નિ પું મંદ અગ્નિ.
 કદગ્નિ ત્રિં મંદ અગ્નિવાળું.
 કદધ્વન પું ખરાબ માર્ગ.
 કદન નં પાપ, મર્દન, મારવું, મારી ના
 ખવું, યુદ્ધ, વિહવળતા.
 કદન્ન નં ખરાબ અન્ન.
 કદપત્ય નં ખરાબ સેત્રાન-છોકડું.
 કદમ્બ નં રોળું, સમુદાય, સંઘ.
 કદમ્બ પું કદંબનું ઝાડ, સરસવનું ઝાડ,
 હળદરનું ઝાડ.
 કદમ્બક પું કદંબનું ઝાડ, હલદર, સર-
 સવનું ઝાડ.
 કદમ્બક નં સમૂહ, દેવતાડ નામનું ઘાસ.
 કદમ્બકોરકન્યાય પું જેમ કદંબના
 પુષ્પના સર્વ અવયવોમાં એકી સાથે
 કળીઓની ઉત્પત્તિ થાય છે તેમ એક
 સમયે ઉત્પત્તિમાં આપાતું એક દર્શાત.
 કદમ્બદ પું સરસવનું ઝાડ.
 કદમ્બપુષ્પા સ્ત્રીં મુંડેરી નામની વનસ્પતિ-
 ગોરખ મુંડી.

કદમ્બપુષ્પિકા

૩૩૩

કદમ્બ

કદમ્બપુષ્પિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કદમ્બપુષ્પી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કદમ્બમધુસૂત નં એક પ્રકારનું ગોળ
 રસાયન.
 કદમ્બવાદિનું પું નીપજી.
 કદમ્બાનિલ પું કદંબનો વાલુ.
 કદમ્બી સ્ત્રીં દેવદાસી નામનો વેશો.
 કદર નં એક જાતની દૂધની ખીર.
 કદર પું ઘોળો ખેર.
 કદર્થ પું નિંદ્રા અર્થ, નિંદ્રિત પદાર્થ,
 પદનો ખરાબ અર્થ.
 કદર્થન નં ખરાબ અર્થ કરવો.
 કદર્થના સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કદર્થિત ત્રિં ખરાબ અર્થવાળું કરેલ,
 નિષ્ફળ કરેલ.
 કદર્થીકૃત ત્રિં ખરાબ અર્થવાળું કરેલ,
 નિંદ્રા કરેલ.
 કદર્થ્ય પું અદાતા, ક્ષુદ્ર, લોભી, કદરી,
 વેલવ હોવા છતાં કાઠને નહિ આપનાર,
 વ્યર્થ ધનસંગ્રહ કરનાર.
 કદર્થ્યતા સ્ત્રીં લોભીપણું.
 કદર્થ્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 કદલ પું કેળતું ઝાડ, શીમળાનું ઝાડ.
 કદલ નં કેળું.
 કદલક પું કેળનું ઝાડ.
 કદલા સ્ત્રીં શીમળાનું ઝાડ, કેળનું ઝાડ.
 કદલિકા સ્ત્રીં કેળતું ઝાડ.
 કદલિત ત્રિં અંકુર પામેલ, વચન કહેલ.
 કદલી સ્ત્રીં કેળનું ઝાડ, ધમ્મ-પતાકા,
 હરિતપતાકા, એક જાતનો મગ.
 કદલીકન્દ પું કેળનું મૂળ.
 કદલીકુસુમ નં કેળનું ફૂલ,
 કદલીક્ષતા સ્ત્રીં એક જાતની કાકડી,
 સુંદર સ્ત્રી.
 કદલીલગ્નક નં કેળનો સમૂહ, કેળનું વન.

કદલીલગ્નક પું કેળના સ્તંભની વચ્ચેનો
 પદાર્થ.
 કદલીનાલ નં કેળની નાળ, કેળનો ગાભો.
 કદલીપુષ્પ નં કેળનું ફૂલ.
 કદલીફલ નં કેળું.
 કદમ્બ પું ખરાબ ઘોડો.
 કદા અવ્યં કથે સમયે.
 કદાકાર ત્રિં ખરાબ આકારવાળું.
 કદાકાર પું ખરાબ આકાર.
 કદાલ્ય પું તે નામનું એક ઝાડ-કુશ્મંદ.
 કદાલ્ય ત્રિં ખરાબ સંજ્ઞા-નામવાળું.
 કદાલ્યા સ્ત્રીં ખરાબ સંજ્ઞા-નામ.
 કદાચન અવ્યં કોઈ કાળે, કોઈ સમયે.
 કદાચાર પું ખરાબ આચરણ.
 કદાચાર ત્રિં ખરાબ આચરણવાળું.
 કદાચિત અવ્યં કદાપિ, કોઈ કાળે,
 કદાપણ.
 કદાતન ત્રિં કથે કાળે હોનાર-ચનાર.
 કદાપિ અવ્યં કદાપણ, કોઈવાર, ક્યારેક.
 કદામત્ત પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કદુષ્ણ નં લગાર ગરમ સ્પર્શ.
 કદુષ્ણ ત્રિં લગાર ગરમીવાળું, થોડું
 ગરમ.
 કદ્દ કદ્દ ધાતુ જુઓ, કકંશતા કરવી.
 કદ્રથ પું ખરાબ રથ.
 કદ્રુ પું પીંગળો રંગ, કામરચિત્રો રંગ.
 કદ્રુ ત્રિં પીંગળું, કામરચિત્રું.
 કદ્રુ સ્ત્રીં નાગમાતા, સર્પોની માતા.
 કદ્રુણ ત્રિં પીંગળું, માંજડ.
 કદ્રુપુત્ર પું સર્પ.
 કદ્રુસુત પું સર્પ.
 કદ્રુ સ્ત્રીં સર્પોની માતા.
 કદ્રુપુત્ર પું સર્પ.
 કદ્રુસુત પું સર્પ.
 કદ્રુજ્ઞ ત્રિં કયાં જનાર, અનિશ્ચિત
 દેશ-સ્થાને જનાર.

કઢત

૩૩૪

કનિષ્ઠિકા

કઢત ત્રિં જેમાં ક શબ્દ હોય તેવો
મંત્ર ધરે.

કઢત્ ત્રિં નિર્દિત વાક્ય બોલનાર, દુઃખેથી
સાંભળી શકાય તેવા શબ્દવાળું.

કઢર નં એક પ્રકારની છાશ.

કધપ્રિય પું સ્કંધને તૃપ્ત કરનાર.

કધપ્રી પું ઉપરનો અર્થ.

કન્ ખ્વાં પં સં સેદ્ જતું. પ્રસન્ન
થતું અં

કનક નં સુવર્ણ. સોનું.

કનક પું ચંપાતું ઝાડ, એક ઝાડ.

કનકશાર પું સોનું ઝારવાનો એક ખાર-
ટંકણ ખાર.

કનકચ્છત્ર નં નીચેનો શબ્દ ભુઓ.

કનકદણ્ડ નં રાજધન.

કનકદણ્ડક નં ઉપરનો અર્થ.

કનકધ્વજ પું ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

કનકપરાગ પું સોનાની ઝીણી ભુછી.

કનકપલ નં એક જાતનું માછલું.

કનકપલ નં સોનાનું એક માપ.

કનકપત્ર નં એક જાતનો સુવર્ણલંકાર.

કનકપ્રભા સ્ત્રીં પીળી જૂથ, માલકાંકણી.

કનકમંગ પું સોનાનો ટુકડો.

કનકમસઘા સ્ત્રીં સોનેરી કેળ.

કનકમય ત્રિં સોનાનો વિકાર-દાગીના.

કનકરમ્ભા સ્ત્રીં સોનેરી કેળ.

કનકરસ પું હરતાલ, સોનાનો દ્રવ થયેલ
રસ.

કનકલોદ્ભવ પું સાગનો રસ, સાગનો
ચુંદર, રાજ.

કનકસૂત્ર નં સોનાનો કંદોરો, હાર.

કનકસ્થલી સ્ત્રીં સુવર્ણભૂમિ.

કનકાઙ્ગદ નં સોનાનું બાજુબંધ.

કનકાચલ પું મેષ્પર્વત.

કનકાધ્યક્ષ પું સુવર્ણનું રક્ષણ કરવા
માટે નીમેલો અધિકારી.

કનકાયુ પું ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

કનકાર પું કોવિદાર વૃક્ષ.

કનકારક પું કોવિદાર વૃક્ષ.

કનકાલુકા સ્ત્રીં સોનાની ઝારી, સોનાનો
કલશ.

કનકાવતીમાધવ નં તે નામનું નાટક.

કનકાહ ત્રિંસોનાના નામ જેવા નામવાળું.

કનકાહ નં નાગકેસર, ફૂલ, પુષ્પ.

કનકાહ પું ધંતુરો.

કનકાહય પું ઉપરનો અર્થ.

કનકલ પું તે નામનું એક તીર્થ,

કનન ત્રિં કાણું એક નેત્રવાળું.

કનલ ત્રિં દેદાપ્યમાન, પ્રદીપ્ત.

કનથક પું મદુવંશી એક ક્ષત્રિય.

કના સ્ત્રીં કનિષ્ઠા, નાની.

કનિ નામવાતુ સુવાન કરવું, થોડું કરવું,
અલ્પ કરવું.

કનિકંદ ત્રિં અત્યંત આકંદ કરનાર.

કનિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત નાનું, અતિ તરણ,
અતિ અલ્પ, અતિ અલ્પ પ્રમાણનું,
ઉત્તર કાળે થયેલ, નીચેનું સ્થાન, નીચે,
ખીજાથી થયેલ, હલકું, નીચ.

કનિષ્ઠ પું મહાદેવ, નાનોભણ્ણ.

કનિષ્ઠપદ નં બીજા યજિતમાં કહેલ એક
વર્ગમૂલ.

કનિષ્ઠક ત્રિં કનિષ્ઠ ત્રિં ભુઓ.

કનિષ્ઠક નં એક જાતનું ધાસ.

કનિષ્ઠતા સ્ત્રીં અત્યંત નાનાપણું, અ-
ત્યંત થોડાપણું.

કનિષ્ઠત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કનિષ્ઠા સ્ત્રીં નાની બહેન, નાની
આંગળી, દુર્બળ આંગળી, નાના ભા-
ઈની સ્ત્રી, નાની ઉંમરની સ્ત્રી, સાહિત્ય-
પ્રસિદ્ધ એક નાયિકા.

કનિષ્ઠિકા સ્ત્રીં નાની આંગળી-ટચલી
આંગળી.

કની

૩૩૫

કન્દલિન્

કની સ્ત્રીં બહેન, કન્યા.
 કનીક ત્રિં અતિસૂક્ષ્મ, ધણુંજ બારીક.
 કનીચિ સ્ત્રીં ચણેડી, પુષ્પવાળી વેલ,
 ગાડી, ગાડું.
 કનીન ત્રિં સુંદર.
 કનીનક પું કન્યાની ઇચ્છાવાળો.
 કનીનક નં આંખની કીકી.
 કનીનકા સ્ત્રીં કન્યા, સુંદર પુતળી.
 કનીનિકા સ્ત્રીં નેત્રમાં રહેલી તારા-કીકી,
 નાની આંગળી.
 કનીની સ્ત્રીં નાની આંગળી-ટચકી આંગળી.
 કનીયસ્ ત્રિં અત્યંત નાનું, અતિ અલ્પ,
 ભર જીવાન.
 કનાયસ્ પું નાનો ભાઈ.
 કનીયસ નં તાણ.
 કનીયસ ત્રિં કનિષ્ઠ જીવો કનીયસ્
 ત્રિં જીવો.
 કનેરા સ્ત્રીં વેસ્થા, કસબજી, હાથજી.
 કન્ત ત્રિં સુખવાળું સુખી.
 કન્તિ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 કન્તુ પું કામદેવ.
 કન્તુ નં હૃદય.
 કન્તુ ત્રિં સુખી.
 કન્થક પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કન્થરી સ્ત્રીં તીક્ષ્ણ કંઠાવાળું એક ઝાડ.
 કન્થા સ્ત્રીં માટીની ભીત, કપડાના દુક-
 ડાએથી બનાવેલ ગોદડી.
 કન્થાધારણ નં કંથા ધારણ કરવી.
 કન્થાધારિન્ ત્રિં કંથા ધારણ કરનાર.
 કન્થારી સ્ત્રીં કન્થરી જીવો.
 કન્દ પું નં સૂરજી, ધાન્યમાત્રનું મૂળ,
 વનરપતિ માત્રનું મૂળ.
 કન્દ પું ગાજર, મેઘ, કપૂર.
 કન્દગુહુચી સ્ત્રીં એક ભતની ગળો,
 એક ભતનું કંદ.
 કન્દદ નં ધોળું કમળ.

કન્દફલા સ્ત્રીં એક ભતની કારેલી.
 કન્દવહુલા સ્ત્રીં ત્રિપણિકા વૃક્ષ.
 કન્દમૂલ નં મૂળો, કંદમૂળ.
 કન્દર નં આદુ, અંકુર, અંકુશ.
 કન્દર પું ગુદાના આકારનું પર્વતનું નિ-
 તંબરથાન.
 કન્દર ત્રિં કંદની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 કન્દરા સ્ત્રીં પર્વતની ગુફા.
 કન્દરાકર પું પર્વત.
 કન્દરાલ પું અખરોટ, પીપળો, લાખીયો
 પીપળો.
 કન્દરાલક પું ઉપરના અર્થ.
 કન્દરી સ્ત્રીં ગુફા.
 કન્દરૂલ પું કડતું સૂરજી.
 કન્દરોઝવ ત્રિં ગુફામાં ઉત્પન્ન થનાર.
 કન્દરોઝવા સ્ત્રીં એક ભતનું વૃક્ષ, એક
 ભતની ગળો.
 કન્દરોહિણી સ્ત્રીં એક ભતની ગળો.
 કન્દર્પ પું કામદેવ, સંગીતપ્રસિદ્ધ એક દ્રુવ.
 કન્દર્પકૃપ પું સ્ત્રીનું ચિન્હ-ધોનિ.
 કન્દર્પકેલિ પું કામક્રીડાને ઉદ્દેશી કરેલો
 એક ગ્રંથ, કામક્રીડા.
 કન્દર્પજીવ પું કૃષ્ણસત્તું ઝાડ.
 કન્દર્પમથન પું મહાદેવ.
 કન્દર્પમૂલ નં નીચેનો શબ્દ જીવો.
 કન્દર્પમૂલ પું પુરુષનું ચિન્હ.
 કન્દર્પશત્રુ પું મહાદેવ.
 કન્દર્પશૃંગલ પું એક પ્રકારનો રતિબંધ.
 કન્દલ ત્રિં કલાપ, સમુદ્ર, ઉપરાગ, નવાંકુર,
 સુંદર શબ્દ, અપવાદ.
 કન્દલ પું વાણીનું યુદ્ધ, કપાળ, ખોપરી,
 સૂરજી.
 કન્દલતા સ્ત્રીં માણેક.
 કન્દલિકા સ્ત્રીં કેળતું ઝાડ.
 કન્દલિત ત્રિં અંકુર પામેલ.
 કન્દલિન્ ત્રિં અંકુરવાળું.

કન્દલો

૩૩૬

કન્યાટ

કન્દલો સ્ત્રી એક જાતનો મૃગ, ધન્ય,
પતાકા, કેળ, ગુલ્મ.
કન્દલીકુસુમ નં ચોમાસામાં જન્મી-
નમાંથી ફટતી કાગડાની ટોપી-છત્રી,
ભૂમિકંઠીનું પુષ્પ.
કન્દવર્જન પું સૂરણ.
કન્દવહ્ની સ્ત્રી એક જાતની કાકડી.
કન્દશાક પું અટાકા વગેરે કંદનું શાક,
સૂરણું શાક.
કન્દશૂરણ પું સૂરણ.
કન્દસંઘ નં સ્ત્રીની યોનિનો વિકાર, યો-
નિમાં થતો હરસ.
કન્દસાર નં નંદન વન.
કન્દસાર ત્રિં સૂરણ વગેરે.
કન્દાદય પું ભૂમિકંઠ, અટાકા.
કન્દામૃતા સ્ત્રી એક જાતની ગળો.
કન્દાર્દ પું સૂરણ.
કન્દાલુ પું અટાકા, ભૂમિકંઠ, ત્રિપર્ણિકા-
કાસાણ.
કન્દિન ત્રિં કંદવાણું.
કન્દિન પું સૂરણ.
કન્દિરી સ્ત્રી લક્ષ્મણ વૃક્ષ-રીસામણી.
કન્દી સ્ત્રી માંસકંઠી નામની વનરપતિ.
કન્દુ પું સ્ત્રી સ્વેદનીપાત્ર, ચોખ્ખા વગેરે
રોકવાનું હરકાઈ પાત્ર.
કન્દુ પું કાચબો.
કન્દુક પું રમવાનું એક સાધન-દડો.
કન્દુક નં તેર અક્ષરના ચરણવાળો એક
છંદ.
કન્દુકેશ્વર નં કાશીમાં એક શિવલિંગ.
કન્દુપક્ષ ત્રિં કંદુપાત્રમાં પકવેલ
ચોખ્ખા-મમરા વગેરે.
કન્દુશાલા સ્ત્રી કંદુપાક માટેની શાળા.
કન્દોટ પું ધોણું કમળ, કાણું કમળ.
કન્દોત પું કુમુદ પોયણું-રાત્રિવિકાસી
કમળ.

કન્દોદ્ભવા સ્ત્રી એક જાતની ગળો.
કન્ધ પું મેઘ, મોઘ.
કન્ધર પું મેઘ, મોઘ, સાકની એક
જાતિ, તાંદળવે.
કન્ધરા સ્ત્રી એક જાતનું શાક, ડોક.
કન્ધિ સ્ત્રી ડોક.
કન્ધિ પું સમુદ્ર.
કન્ન નં પાપ, મૂર્છા.
કન્યકા સ્ત્રી કન્યા, દશ વર્ષની સ્ત્રી, સા-
હિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયિકા.
કન્યકાચ્છલ નં કપટ કરીને કુંવારી
કન્યાને ભોગવતી તે.
કન્યકાજાત પું વ્યાસ, કર્ણુ વગેરે.
કન્યકાપતિ પું જમાઇ.
કન્યકુબ્જ પું કનોજ પ્રાંત.
કન્યના સ્ત્રી કન્યાને કહેવું, કન્યાને
ખેલાવતી તે.
કન્યલા સ્ત્રી કન્યા.
કન્યસ પું નાનો ભાઈ.
કન્યસ ત્રિં અધમ, નીચ.
કન્યસી સ્ત્રી નાની બહેન.
કન્યા સ્ત્રી દુર્ગા દેવી, કન્યા, નહિ પર-
ણેલી સ્ત્રી, છોકરી, વાછરડી, મેઘ વગેરે
રાશિઓમાંની છત્રી રાશિ, દોકરી, એક
જાતની કુંવાર, મોટી એકસમી, કાકડી,
વારાહીકંઠ, ચાર અક્ષરના ચરણવાળો
એક છંદ.
કન્યાકા સ્ત્રી કન્યા.
કન્યાકાલ પું પરણ્યા પહેલાં ન્યાં સુધી
છોકરીને કન્યા માનવામાં આવે છે તે કાળ.
કન્યાકુબ્જ પું કન્યકુબ્જ દેશ-કનોજ
પ્રાંત.
કન્યાકૃપ પું તે નામનું એક તીર્થ.
કન્યાગ્રહણ નં વિધિથી કન્યા સાથે
લગ્ન.
કન્યાટ પું વાસલવન-રહેઠાણું, ધર.

कन्यातीर्थ

३३७

कपालभृत्

कन्यातीर्थ न० कुक्षेत्रमां आवेत्तुं ऐक तीर्थ.
 कन्यादातृ त्रि० कन्यादान करनार.
 कन्यादान न० कन्यातुं दान.
 कन्यावृषण न० कन्या उपर भूकेतुं वृषण,
 कन्या उपर शुद्धि.
 कन्याधन न० कन्याकरणे भेजवेत्तुं धन-देण.
 कन्यापति पु० जभाध.
 कन्यापाल पु० पाव नामनी ऐक वाणी-
 आनी जत.
 कन्यापाल त्रि० कन्यातुं रक्षण करनार.
 कन्यापुत्र पु० व्यास, कर्ण वगेरे.
 कन्याभर्तृ पु० अर्तिक रयामी, जभाध.
 कन्यामय न० अंतःपुर, जनानआतुं.
 कन्याराम पु० ऐक शुद्ध.
 कन्यावेदिन् पु० जभाध.
 कन्याशुल्क न० कन्या वेथीने पैसा लेवो ते.
 कन्याश्रम न० ते नामतुं ऐक तीर्थ.
 कन्यासंवेद्य न० उपरनी अर्थ.
 कन्यासमुद्भव पु० कन्याजात शुभो.
 कन्याहरण न० कन्यातुं हरण.
 कन्याहृद पु० ते नामतुं ऐक तीर्थ.
 कन्यिका स्त्री० कन्या.
 कन्युष न० हस्तपुच्छ-दाथनो पोथो.
 कप् सौत्र० प० अ० सेट् आखतुं, कांपतुं,
 धुणतुं.
 कप् भ्वा० आ० अ० सेट् उपरनी अर्थ.
 अनु० दया करवी, अनुग्रह करवो. आन-
 लभार हाखतुं. प्रतिभपोताना जेवुं भी-
 नतुं हाखतुं. विमविशेष आखतुं, सम्-
 सारी रीते आखतुं.
 कप् पु० वरण देव, ते नामना असुरो बहु०
 कप् त्रि० पाणी पीनार.
 कपट न० छण, कपट.
 कपटता स्त्री० कपटपणुं.
 कपटत्व न० कपटपणुं.
 कपटधारिन् त्रि० कपटी.

कपटपटु त्रि० कपट करवामां कुशण, छ-प्र-
 जण वगेरे विद्यामां कुशण.
 कपटप्रबंध पु० कपट करवुं.
 कपटलेख्य न० भोटो दस्तावेज.
 कपटवेश पु० कपट भरेलो वेश.
 कपटवेश त्रि० कपटी वेशवाणुं.
 कपटिक त्रि० कपटवाणुं.
 कपटिन् त्रि० कपटी.
 कपटिनी स्त्री० ते नामे ऐक गंधद्रव्य.
 कपटी स्त्री० ऐक जततुं भाप.
 कपटेश्वरी स्त्री० घोणी बोरीगणी.
 कपन पु० धुण नामनो कीडो.
 कपहं पु० महादेवनी जटा, ऐक प्रकारनो
 उपरस.
 कपहंक पु० कोडी, उपरनी अर्थ.
 कपहिका स्त्री० कोडी.
 कपहिन् पु० महादेव.
 कपहिन् त्रि० जटावाणुं.
 कपहीश पु० काशीमां रहेल ऐक शिवलिंग.
 कपाट पु० न० द्वार अंध करवातुं साधन-
 कमाड, आरखुं.
 कपाटघ्न त्रि० आरखुं तोडी नाभनार
 योर वगेरे.
 कपाटसन्धि पु० कमाडमां रहेल सांधो.
 कपाटसन्धिक पु० वैद्यकप्रसिद्ध जाननो
 ऐक रोग,
 कपाटिका स्त्री० नातुं कमाड, आरखुं.
 कपाल पु० न० धडा वगेरेनो असुक भाग,
 समूह, मस्तकतुं हाडकुं-जोपरि, यति
 वगेरेतुं लिक्षापात्र, छडां वगेरेनो भाग,
 भुंजवातुं के शेकवातुं ऐक पात्र, यज्ञना
 पुरोडाश वगेरेना संस्कार माटे आधाररूप
 भाटीतुं पात्र-तावडी, हीकरी, अप्पर.
 कपालनालिका स्त्री० सुतर काढवानी राड.
 कपालभृत् पु० शिव-महादेव.
 कपालभृत् त्रि० लिक्षापात्र धारण करनार,
 लिक्षुक.

कपालमालिन

३३८

कपिलफला

कपालमालिन पु० महादेव.
 कपालमालिनी स्त्री० दुर्गादेवी.
 कपालमोचन न० कशीमां आवेसुं तीर्थ.
 कपालशिरस् पु० महादेव.
 कपालसंधि पु० राजभोजनो अके संधि-
 संप्रसवाद.
 कपालस्फोट पु० माथाडट, माथाडोड.
 कपालाधिकरण न० जैमिनीसूत्रमां कडेव
 अके अधिकरण.
 कपालि पु० महादेव.
 कपालिक त्रि० कपालमां लोभन करनार.
 कपालिका स्त्री० लाजेका भाटीना पासलुनी
 हीकरी, दांतनो अके रोग.
 कपालिन पु० महादेव.
 कपालिन् त्रि० अपर धारण करनार.
 कपालिनी स्त्री० दुर्गादेवी.
 कपि पु० वानर, शिवारस, नारायण,
 वराह, लुंड कुम्भर, आभणी, रातुं
 यंदन, दास रंग, पिंगेला रंग,
 करमहातुं आड.
 कपि त्रि० रातुं, पींगलुं.
 कपिकच्छ स्त्री० शकशीभी-कवय.
 कपिकच्छफलोपमा स्त्री० जनुदासता.
 कपिकच्छूरा शकशीभी-कवय.
 कपिकन्दुक न० माथातुं हाडकुं-भोपरी.
 कपिका स्त्री० काणी नगोडतुं आड.
 कपिकेतन पु० अर्जुन.
 कपिकोलि पु० अके गतनी कोलि-भो-
 रतुं आड.
 कपिचूडा स्त्री० आभ्रातक वृक्ष, अंभा-
 डतुं आड.
 कपिचूत पु० उपरनो अर्थ.
 कपिज पु० शिवारस.
 कपिजंघिका स्त्री० अके गतनी डोडी.
 कपिञ्जल पु० घोणुं तेतर, यातक पक्षी.
 कपिञ्जलन्याय स्त्री० भीमांसाप्रसिद्ध अके
 न्याय.

कपितैल न० शिवारस.
 कपित्थ पु० केडतुं आड.
 कपित्थक पु० उपरनो अर्थ.
 कपित्थत्वक् अलवालुक वृक्ष.
 कपित्थपर्णी स्त्री० अके गतनी वनस्पति.
 कपित्थपत्रा स्त्री० उपरनो अर्थ.
 कपित्थपत्रिका स्त्री० कपित्थपर्णां लुभो.
 कपित्थाकटक न० वैद्यप्रसिद्ध अके
 औषध यूर्ण.
 कपित्थास्य पु० अके गतनी वानर.
 कपित्थास्या स्त्री० अके गतनी वानरी.
 कपिध्वज पु० अर्जुन.
 कपिनामन पु० शिवारस.
 कपिपिप्पली स्त्री० रातो अघाडे,
 सुधावर्त वृक्ष.
 कपिप्रभा स्त्री० अके वनस्पति-कवय.
 कपिप्रभु पु० रामचंद्र, सुग्रीव.
 कपिप्रिय पु० केडतुं आड, अंभाडतुं आड.
 कपिरथ पु० श्रीरामचंद्र, अर्जुन.
 कपिरस पु० पीपरतुं आड.
 कपिरोमफला स्त्री० अके गतनी वनस्पति.
 कपिल पु० काभरमित्रो रंग, कपिल अव-
 तार, अग्नि, कुतरो, शिवारस, पींगेला
 रंग, अके गतनो उदर, अके गतनी
 लता, ते नामनो अके देश.
 कपिलक त्रि० कंपायमान, दूजतुं.
 कपिलकादि पु० पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध
 अके शब्दसमुह.
 कपिलघुति पु० सुर्ध, आडतुं आड.
 कपिलघुति स्त्री० पींगणी कांति.
 कपिलब्राह्म स्त्री० अके गतनी ब्राह्म.
 कपिलद्रुम पु० अके गततुं सुगंधी आड.
 कपिलधारा स्त्री० गंगा नदी, कपिला
 वजरे गायना दूधनी धार, ते नामतुं
 अके तीर्थ.
 कपिलफला स्त्री० अके गतनी ब्राह्म.

कपिलशिक्षा

३३९

कपोतचरणा

कपिलशिक्षा स्त्री० पीणा कूलवाणी
शिक्षा.

कपिलस्मृति स्त्री० कपिल मुनिसे करेसी
ऐक स्मृति.

कपिला स्त्री० कपिला गाय, ते ना-
मनी ऐक नदी, पिङ्गला कूलवाणी
शिक्षा, राजनीति.

कपिलाक्षी स्त्री० पीङ्गला कूलवाणी शिक्षा.

कपिलाचार्य पु० विष्णु, सांभ्याचार्य
कपिल मुनि.

कपिलातीर्थ न० कुश्क्षेत्रमां ऐक तीर्थ.

कपिलाश्व पु० धर्म.

कपिलादान न० कपिला गायतुं दान.

कपिलावट पु० गंगादासनी पाससे आवेलुं
ऐक तीर्थ.

कपिलाहट्ट पु० काशीनी उत्तर सरहट्ट पर
आवेलुं ऐक तीर्थ.

कपिलिका स्त्री० ऐक प्रकारनी शतपदी.

कपिलेश न० काशीमां आवेलुं ऐक शिवविग.

कपिलोमन स्त्री० रेणुका नामतुं ऐक
सुगंधी द्रव्य.

कपिलोमफला स्त्री० शकशिभी-कवय.

कपिलोमा स्त्री० कपिलोमन लुओ.

कपिलोह न० पित्त.

कपिलिका स्त्री० गजपीपर.

कपिवक्त्र पु० नारद.

कपिवक्त्र न० वानरतुं सुभ.

कपिवदन्त पु० अम्बाजानुं आड.

कपिवल्लिका स्त्री० गजपीपर.

कपिवल्ली स्त्री० गजपीपर.

कपिवात पु० पारस पीपरानुं आड.

कपिश पु० शिवारस, काणो-पीणो मिश्र
रंग, दास काणो मिश्र रंग,

कपिश त्रि० काणुं-पीणुं मिश्र, दास-
काणुं मिश्र.

कपिश न० ऐक वनतनो दाइ.

कपिश स्त्री० माधवी लता, ते नामनी ऐक
नदी.

कपिशान्न पु० शिव.

कपिशपुत्र पु० पिशाच.

कपिशित त्रि० काणो मिश्र रतो रंग करेव.

कपिशी स्त्री० माधवी लता, दाइ.

कपिशिका स्त्री० दाइ.

कपिशिर्ष न० डिस्वानो अग्रभाग-कांजरो.

कपिशिर्षक न० डिङ्गोका.

कपिष्ठल पु० ते नामनो ऐक ऋषि,

कपिष्ठल न० वानराओनुं स्थान.

कपिस्कन्ध पु० ते नामनो ऐक दानव.

कपिकच्छु स्त्री० कवय नामनी वनस्पति.

कपीज्य पु० रामचन्द्र, सुग्रीव, क्षीरिङ्ग
वृक्ष.

कपीत पु० श्वेतवुन्हा वृक्ष.

कपीतन पु० सोपारीनुं आड, अम्बाजानुं

आड, शिरीषवृक्ष-जमुनुं आड, पीपणानुं

आड, भीलीनुं आड.

कपीन्द्र पु० हनुमान, सुग्रीव, रामचन्द्र,
विष्णु.

कपीवत् पु० वसिष्ठनो ऐक पुत्र.

कपीवह न० ते नामनुं ऐक सरोवर.

कपीष्ट पु० काठनुं आड, रामदनी वृक्ष.

कपुच्छल न० चोटली, चोटलो, लोयसुधी
लटकता वृक्ष.

कपुष्टिका स्त्री० चोटलानुं संस्कारकर्म.

कपूय त्रि० भराय प्रसिद्ध करतार.

कपोत पु० होलो, क्यूतर, नंगली होलो,
ऐक वनतनो वृक्ष.

कपोतक न० सौवीरांजन-सुरमो, माल
सुरमो, साण्णार.

कपोतचरण पु० क्यूतरनो पग.

कपोतचरणा स्त्री० नक्षी नामनो गंधद्रव्यनुं
साधन वृक्ष.

કપોતપાક

૩૪૦

કવન્ધતા

કપોતપાક પુ. કબૂતરનું ખરૂં.
 કપોતપાદ ત્રિ. કબૂતરના જેવા પગવાળું.
 કપોતપાલિકા સ્ત્રી. ધર વગેરેના છેવટના
 ભાગમાં લાકડાનું ખનાવેલ પક્ષીઓનું
 નિવાસસ્થાન-ચત્રતરો.
 કપોતપાલી સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 કપોતરોમન પુ. ઉશીનર રાગનો પુત્ર, તે
 નામનો એક રાગ, યદુવંશી એક રાગ.
 કપોતલુબ્ધકીય ન. મહાભારતની એક
 આખ્યાયિકા.
 કપોતવઙ્કા સ્ત્રી. ખાલી વૃક્ષ.
 કપોતવર્ણી સ્ત્રી. ગ્રીણી એકચી.
 કપોતવાણા સ્ત્રી. કપોતચરણા બુઓ.
 કપોતવૃત્તિ સ્ત્રી. કબૂતર જેવું સંચરક્રિત
 જીવન.
 કપોતવૃત્તિ ત્રિ. કબૂતરના જેવા જીવ-
 નવાળું.
 કપોતવેગા સ્ત્રી. ખાલી વૃક્ષ.
 કપોતસાર ન. જોતોળન.
 કપોતાદ્વિ સ્ત્રી. કપોતચરણા બુઓ.
 કપોતાદ્વિ ત્રિ. કબૂતરના જેવા પગવાળું.
 કપોતાજન ન. કપોતસાર બુઓ.
 કપોતામ પુ. કબૂતરના જેવા રંગ, એક
 ભતનો ઉદર.
 કપોતામ ત્રિ. કબૂતર જેવું.
 કપોતારિ પુ. સ્થેન પક્ષી-ખાઝ પક્ષી.
 કપોતિકા સ્ત્રી. કબૂતરની માદા, હેલી.
 કપોતી સ્ત્રી. કબૂતર માદા, હેલી, એક
 પ્રકારનો યતસ્તભ.
 કપોલ પુ. ગાલ.
 કપોલકાષ પુ. હાથીનું ગંડસ્થલ.
 કપોલફલક પુ. ગાલ.
 કવ્યાખ્ય પુ. શિલારસ.
 કવ્યાસ ન. વાનરની પીઠનો છેવટનો ભાગ.
 કફ પુ. શરીરમાં રહેલી એક ધાતુ.
 કફકર ત્રિ. કફવિકાર કરનાર કોઇ પદાર્થ.

કફકૂર્ચિકા સ્ત્રી. લાળ.
 કફઘ્ન ત્રિ. કફનો નાશ કરનાર કોઈ વસ્તુ.
 કફગ્ની સ્ત્રી. હવુસા.
 કફણિ પુ. સ્ત્રી. કૌણી.
 કફળી સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 કફનાશન ત્રિ. કફનો નાશ કરનાર.
 કફરુદ્ધા સ્ત્રી. મોથ, નાગરમોથ.
 કફલ ત્રિ. કફદાયક.
 કફવર્દક ત્રિ. કફને વધારનાર.
 કફવર્દન પુ. પિણ્ડિતક વૃક્ષ.
 કફવર્દન ત્રિ. કફની વૃદ્ધિ કરનાર.
 કફવિરોધિન પુ. મરી, તીખાં.
 કફવિરોધિન ત્રિ. કફનો નાશ કરનાર
 કોઇ વસ્તુ.
 કફાન્તક ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
 કફાન્તક પુ. આવળું જાડ.
 કફાપદ્ધા સ્ત્રી. કાળું જીં.
 કફારિ પુ. મું.
 કફારિ ત્રિ. કફનો નાશ કરનાર.
 કફિત્વ ન. કફપ્રધાન પ્રકૃતિવાળાપણું.
 કફિતા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 કફિન ત્રિ. કફપ્રધાન પ્રકૃતિવાળું.
 કફિની સ્ત્રી. કફપ્રધાન પ્રકૃતિવાળી સ્ત્રી.
 કફેલ ત્રિ. નીચેનો શબ્દ બુઓ.
 કફેલ ત્રિ. કફવાળું.
 કફોણિ પુ. સ્ત્રી. ખાડુમાં વચે રહેલી
 ગાંઠ-કૌણી.
 કફોળી સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 કફોડ પુ. કૌણી.
 કવ્ બ્વા.પ. સં. સદ્ રંગબેરંગી રંગવું,
 સ્તુતિ કરવી.
 કવન્ધ પુ. પેટ, ધૂમકેતુ, રાહુ. તે નામનો
 એક રાક્ષસ, પાણી.
 કવન્ધ પુ. ન. માથા વિનાનું હાલવું
 ચાલવું શરીર-ધડ.
 કવન્ધતા સ્ત્રી. મસ્તકરહિતપણું.

कवन्धिन्

३४१

कम्पन

कवन्धिन् त्रि० भाथा विनाना शरीरवाणुं.

कवन्धिन् पु० ते नाभनो ऐक ऋषि.

कवित्य पु० कौटुं आउ.

कविल पु० पीण्णो-मांजरं. रंग.

कविल त्रि० पीण्णु-मांजरं.

कम् अव्य० पाणी, भरतक, सुभ, भंग-
णमां, पादपुतिमां, भेध, सुभ कर-
नार, ऐवा अर्थमां वपराय छे.कम् भ्वा० आ० स० सेट् धृञ्छुं, धृञ्छा
करवी. अनु+कामनाने योग्य कामना

करवी. अमि+ सभे धृञ्छा करवी. नि+

संपूर्ण धृञ्छा करवी. प्र+ अत्यंत धृञ्छुं.

कम् चु० आ० स० सेट् धृञ्छुं, धृञ्छा
करवी.

कमक त्रि० धृञ्छा करनार, कामुक.

कमक पु० ते नाभनो ऐक ऋषि.

कमठ पु० काम्यो, विष्णुतो अगीआरभो
अवतार, वांस, ते नाभनो ऐक दैत्य,
सत्त्वकी वृक्ष.

कमठ न० मुनीओनुं जणपात्र.

कमठी स्त्री० काम्यमी.

कमण्डलु पु० न० कमंडण, ऐक प्रकारनुं
जणपात्र, आभरातुं आउ, पीपरनुं आउ.

कमण्डलु पु० स्त्री० यार पभारी जति.

कमण्डलुतर पु० आभरातुं आउ, पीपर.

कमण्डलुद्रुम पु० छिपरना अर्थ.

कमण्डलुवृक्ष पु० आभरो, पीपर.

कमन त्रि० धृञ्छा करवा योग्य, सुंदर,
कामनावाणुं, कामुक.

कमन पु० कामदेव, आसोपासव.

कमनच्छद पु० कंक पक्षी, कौय पक्षी.

कमनच्छदी स्त्री० कंकपक्षिणी, कौयपक्षिणी.

कमनीय त्रि० सुंदर, कामनायोग्य, धृञ्छवा
योग्य.

कमनीयता स्त्री० धृञ्छवा योग्यपणुं.

कमनीयत्व न० छिपरनो अर्थ.

कमन्तक पु० ते नाभनो ऐक ऋषि.

कमन्ध न० पाणी.

कमर त्रि० कामुक, कामना करनार, काम-
नावाणुं.कमल न० कमण, कामु, औषध, दवा,
पाणी, तांशु.कमल पु० ऐक जगतनो भृग, सारस पक्षी,
संजीतशास्त्रप्रसिद्ध ऐक ध्रुव.

कमलकीट पु० कमणना रंगनो ऐक कीडा.

कमलकीरक पु० ऐक जगतनो कीडा.

कमलज पु० अक्षा, रोहिणी नक्षत्र.

कमलज त्रि० कमणमांथी थयेव भद्र वजरे.

कमलबीज न० कमणकांडी-पण्डी.

कमलभिदा स्त्री० कमणनुं भेदावुं, भीरावुं.

कमलयोनि पु० अक्षा.

कमला स्त्री० लक्ष्मी देवी, सुंदर स्त्री, ते
नाभनी ऐक नदी, ते नाभनो ऐक छंद.

कमलाकर पु० तणाव, कमणनो समुदाय.

कमलाकान्त पु० नारायण, विष्णु.

कमलादि पु० व्याकरणप्रसिद्ध ऐक शब्द-
समूह.

कमलापति पु० नारायण, विष्णु.

कमलालया स्त्री० लक्ष्मी देवी.

कमलासख पु० नारायण, विष्णु.

कमलासनस्थ पु० अक्षा.

कमलिनी स्त्री० तणाव, कमणनो समूह.
कमणनो वेशो.कमली स्त्री० सारसपक्षिणी, ऐक जगतनी
भृग्वी, कमणनो समूह.

कमलोत्तर न० कुसुंलपुष्प-केशुकं.

कमा स्त्री० शैला.

कमिन् त्रि० धृञ्छा करनार, कामुक.

कमिष्ठ त्रि० अत्यंत धृञ्छा करनार.

कमीयस् त्रि० छिपरनो अर्थ.

कम्प पु० कंपारी, ध्रुव.

कम्पन त्रि० कंपवाणुं, ध्रुववाणुं.

કમ્પન

૩૪૨

કમ્બોજાદિ

કમ્પન નં કંપવું, હાલવું, એક અસ્ત્ર.
કમ્પન પુ શિશિર ઋતુ, સત્રિપાતજવર-
ન્યુમેનીઆ.

કમ્પલક્ષ્મન્ પુ વાયુ.

કમ્પા સ્ત્રીં કંપવું, હાલવું.

કમ્પાક પુ વાયુ.

કમ્પિત નં કંપ, ધ્રુવ, કંપવું, હાલવું.

કમ્પિત ત્રિં કંપવાળું, હાલેલ, કંપેલ,
કંપાવેલ.

કમ્પિન્ ત્રિં કંપવાળું, ધ્રુવવાળું, હલાવ-
નાર, કંપનાર, કંપાવનાર.

કમ્પિલ પુ રોચની.

કમ્પિલ્લ પુ રોચનવૃક્ષ, ચોરાચના, તે
નામનું એક નગર.

કમ્પિલ્લક પુ ઉપરના અર્થ.

કમ્પિલ્લ્ય પુ કમ્પિલ ગુઓ.

કમ્પીલ પુ ઉપરનો અર્થ.

કમ્પ્ય ત્રિં કંપાવવા યોગ્ય, હલાવવા
યોગ્ય.

કમ્પ ત્રિં કંપવાના સ્વભાવવાળું.

કમ્પ્ મ્વાં પં સં સેટ્ જતું.

કમ્પર પુ કાબરચિત્રો રંગ.

કમ્પર ત્રિં કાબર, કાબરચિત્રો રંગનું.

કમ્પલ પુ કામળો, એક જાતનો સર્પ,
શાય વગેરેની ગળે લટકતી ગોદડી, કૃમિ-
ચરમ, ધાબળો, એક જાતનો મૃગ.

કમ્પલ નં કમળ, ઇન્દ્રિય, પાણી, ઉત્તરા-
સણુ-ખેસ-પીછોડી.

કમ્પલકારક ત્રિં કામળો વગેરે જાતનું વસ્ત્ર
ખનાવનાર.

કમ્પલવાહક નં જાતના વસ્ત્રથી લાંકેડી
ગાડી કે જે બળદથી જોડાયેલી હેય.

કમ્પલવર્હિષ પુ અંધકે રાગ્ગનો પુત્ર.

કમ્પલહાર ત્રિં કામળો હરી જનાર.

કમ્પલહાર પુ તે નામનો એક ઋષિ.

કમ્પલહારિ પુ કમ્પલહાર ઋષિનો પુત્ર.

કમ્પલાયિન્ પુ એક જાતની સમળી.

કમ્પલાર્ણ નં કામળાનું કરજ.

કમ્પલાર્ણ ત્રિં કામળાના કરજવાળું.

કમ્પલિકા સ્ત્રીં ક્ષુદ્ર કામળાણ પ કરજ-
દેવું, કામળી.

કમ્પલિન્ ત્રિં બળદ, શાય વગેરે.

કમ્પલિવાહક નં બળદનું ગાડું.

કમ્પલી સ્ત્રીં એક જાતની મૃગલી.

કમ્પલીય ત્રિં કામળાનું સાધન જાત વગેરે.

કમ્પિ સ્ત્રીં કડઢી, તાવેથો.

કમ્પી સ્ત્રીં કડઢી, તાવેથો.

કમ્પુ પુ નં શંખ, ગળું, શંખૂક-શિઆળ,
કડું, કંકણ.

કમ્પુ પુ કાબરચિત્રો રંગ.

કમ્પુ ત્રિં કાબરચિત્રું, કાબર.

કમ્પુ સ્ત્રીં ડોક, નણક.

કમ્પુક ત્રિં નીચ.

કમ્પુકળટ ત્રિં શંખ જેવી ડોકવાળું.

કમ્પુકળટકા સ્ત્રીં શંખ જેવી ડોકવાળી.

કમ્પુકળટી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કમ્પુકા સ્ત્રીં આસંધ વનસ્પતિ, ડોક.

કમ્પુકાળટા સ્ત્રીં આસંધ વનસ્પતિ.

કમ્પુકુસુમા સ્ત્રીં શંખપુષ્પી વનસ્પતિ.

કમ્પુક્રીવ ત્રિં શંખના જેવી ડોકવાળું.

કમ્પુક્રીવા સ્ત્રીં શંખ જેવી ડોક.

કમ્પુક્રીવાદિ પુ ધત્તવજાતિવ્યંજક કોષ્ટ
આકૃતિ.

કમ્પુજ પુ શંખ.

કમ્પુપુષ્પી સ્ત્રીં શંખપુષ્પી નામે વનસ્પતિ.

કમ્પુમાલિની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કમ્પુ સ્ત્રીં ડોક.

કમ્પુ ત્રિં પારકું દ્રવ્ય હરી લેનાર, ચોર.

કમ્પોજ પુ એક જાતનો હાથી, એક
જાતનો શંખ, તે નામનો એક દેશ,
કંખોજ દેશનો રહેવાસી.

કમ્પોજાદિ પુ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
શુદ્ધસમૂહ.

કમ્બઘાતાયિન

૩૪૩

કરટ

કમ્બઘાતાયિન પું શંખચિહ્ન.
 કમ્બ ત્રિં જળયુક્ત, સુખયુક્ત.
 કમ્ભારી ઝાંભારી નામની વનરપતિ.
 કમ્બુ નં સુગંધી વાળો-ખસ.
 કમ્બ ત્રિં મૈથુનની ધૃતિવાળું, કામુક,
 મનોહર, સુંદર.
 કમ્બ ત્રિં કિં શબ્દના અર્થમાં-શું.
 કમ્બસ્થા સ્ત્રીં કાકોલી નામની વનરપતિ.
 કમ્બાધુ સ્ત્રીં જંભાસુરની કન્યા જે હિરણ્ય-
 કંશિપુત્રી સ્ત્રી હતી.
 કર પું હાથ, હાથીની સુંદર, કિરણ,
 રાખતો કર, હસ્ત નક્ષત્ર.
 કરક પું નં કર્વો, કમંડલ, દાડમનું
 આડ, એક જાતનું પક્ષી, મેઘનો કરો,
 કરમદાનું આડ, રાખતો કર, હાથ, ખા-
 ખરાનું આડ, કોવિદાર વૃક્ષ, ખોલસરી,
 કેરડાનું આડ.
 કરકકુળન્યાય પું હાથમાં રહેલા કંકણના
 દર્શાવતે સૂચવનારો ન્યાય,
 કરકચ પું ન્યોતિપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
 કરકચ્છપિકા સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
 કૃમંમુદ્રા.
 કરકકણ્ટક પું નં નખ.
 કરકકપાત્રિકા સ્ત્રીં કમંડળરૂપ પાત્ર.
 કરકમલ નં હાથરૂપ કમળ.
 કરકલશ પું હાથરૂપ કળશ.
 કરકા સ્ત્રીં એક પક્ષી, વરસાદનો કરો.
 કરકાજ નં વરસાદનો કરામાંથી થનાર
 પાણી.
 કરકામ્બસ્ પું નાળીએર.
 કરકામ્બસ્ નં નાળીએરનું પાણી.
 કરકાયુ પું તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 કરકાસાર પું શિક્ષાકૃષ્ટિ.
 કરકુદ્મલ નં સંકેતેલી આંગળીઓવાળો
 હાથ.
 કરગ્રહ પું વિચાલ, હાથીની ધારણ કરતું,

પ્રજાઓ પાસેથી કર લેવો.
 કરગ્રહારંભ પું પ્રજાઓ પાસેથી કર
 લેવાનો આરંભ, વિવાદનો આરંભ.
 કરગ્રાહ પું ભર્તાર, પતિ.
 કરગ્રાહ ત્રિં હાથ ગ્રહણ કરનાર, રાખતો
 કર લેનાર.
 કરગ્રાહિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 કરગ્રાહિન પું ભર્તાર, પતિ.
 કરઘર્ષણ પું દહીં વલોવવાનો રવૈયો.
 કરઘર્ષણ નં હાથવડે ધસવું.
 કરઘર્ષિન પું દહીં વલોવવાનો રવૈયો.
 કરઘર્ષિન ત્રિં હાથ ધસનાર.
 કરઙ્ક પું નાળીએરની કાચલી, કમંડલ,
 કર્વો, માયાની ખોપરી, એક જાતની
 શેલડી, ચરીરનું હાડકું.
 કરઙ્કશાલિ પું એક જાતની શેલડી.
 કરચ્છદ પું શાલોટ વૃક્ષ, સિન્દૂરપુષ્પો
 વૃક્ષ.
 કરચ્છદા સ્ત્રીં એક જાતનું આડ-સિન્દૂ-
 રપુષ્પી વૃક્ષ.
 કરજ પું નખ, વાળનખ નામનું મંધ-
 દ્રવ્ય, કરમદાનું આડ.
 કરજ ત્રિં હાથમાં થયેલ.
 કરજાલ્ય નં નખલો નામનું એક મંધ-
 દ્રવ્ય.
 કરજાલ નં કિરણનો સમૂહ.
 કરજોડિ પું તે નામનું એક વૃક્ષ.
 કરજ્જ પું કરંજ વૃક્ષ-કરમદાનું આડ.
 કરજ્જક પું કરમદાનું આડ, લાંગરાનું આડ.
 કરજ્જફલ પું કોઈનું આડ.
 કરજ્જફલક પું કોઈનું આડ.
 કરટ પું હાથીનું મંડસ્થળ, કાચડો, કેસુ-
 ડાનું આડ, એકાદશા વગેરે શ્રાદ્ધ, ચોરીનું
 શાસ્ત્ર બનાવનાર કળીંસિત.
 કરટ ત્રિં નિંધ જીવનવાળું, જેના મતનો
 ઉચ્છેદ ન થઈ શકે તેવો વાદી, ન સમ-
 જાવી શકાય તેવો કોઈ નારિતક.

કરટક

૩૪૪

કરબાલિકા

કરટક પું કાગડો, નારિતક.
 કરટા સ્ત્રીં ધણીજ મુશ્કેલીથી દોહવા દે
 તેથી માય.
 કરટિન્ પું હાથી,
 કરટ્ટુ પું એક જાતનું પક્ષી.
 કરણ નં વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ કરણુ, ઇન્દ્રિય,
 શરીર, ક્રિયા, અનુક્રમ, હરકોઇ વ્યાપાર,
 કરતું, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ અવ વગેરે કરણુ,
 સંગીતપ્રસિદ્ધ તાલની વ્યવસ્થા કરનાર
 એક પ્રકારનું તાડન, પરમેશ્વર.
 કરણ પું કોઇ વર્ણસંકર જાતિ.
 કરણગ્રાણ નં મસ્તક, માથું.
 કરણત્વ નં કરણપણું, કરવાપણું.
 કરણનિયમ પું ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવી,
 કરવાનો નિયમ.
 કરણવ્યાપાર પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ કરણુ-
 સાધ્ય વ્યાપાર, ઇન્દ્રિયોનો વ્યાપાર.
 કરણાધિપ પું જીવ, ઇન્દ્રિયોના અધિ-
 શાયક દેવ.
 કરણાધિપાધિપ પું પરમેશ્વર.
 કરણિ સ્ત્રીં કરતું.
 કરણી સ્ત્રીં એક વર્ણસંકર જાતિની સ્ત્રી,
 બીજબંધિતપ્રસિદ્ધ કરણી.
 કરણીય ત્રિં કરવા યોગ્ય.
 કરણીસુતા સ્ત્રીં દત્તક કન્યા.
 કરણ્ડ પું મધપોડું, તરવાર, ચક્રવાક પક્ષી,
 કરંડીયો, શરીરમાં રહેલું ચક્રત-લીવર.
 કરણ્ડા સ્ત્રીં ફૂલ રાખવાનું વાંસ વગેરેનું
 પાત્ર, કરંડવ પક્ષિણી.
 કરણ્ડિન્ પું માછલું.
 કરતલ નં હથેળી, હાથ.
 કરતાલ નં કડતાલ નામનું વાદિત્ર, હાથમાં
 તાળી આપવી તે.
 કરતાલક નં ઉપરનો અર્થ.
 કરતાલિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

કરતાલી સ્ત્રીં કડતાલ વાદિત્ર, હાથમાં
 તાળી આપવી તે.
 કરતોયા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
 કરતોયિની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કરદ ત્રિં રાજનો કર આપનાર, રક્ષણ
 માટે આડો હાથ આપનાર.
 કરદક્ષ ત્રિં ડાહ્યું, ચતુર.
 કરદીકૃત ત્રિં કર આપનાર કરેલ.
 કરદ્રુમ પું કારસ્કર વૃક્ષ.
 કરદિષ્ઠ પું તે નામનું એક ગોત્ર, તે ના-
 નામની એક વેદ શાખાવાળો.
 કરન્ધમ પું ઇક્ષ્વાકુ વંશનો એક રાજા.
 કરન્ધમ ત્રિં હાથવડે ધમનાર.
 કરન્ધય ત્રિં હાથ ચાઠનાર.
 કરન્યાસ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ હાથના
 અવયવોમાં ન્યાસ.
 કરપત્ર નં કરવત, જલકીડો.
 કરપત્રવત્ પું તાડનું ઝાડ.
 કરપત્રિકા સ્ત્રીં જલકીડો.
 કરપર્ણ પું ભીંડાનું ઝાડ, લાલ એરંડાનું
 ઝાડ.
 કરપલ્લવ પું આંગળી, હાથરૂપી કુંપળ.
 કરપાત્ર નં એક પ્રકારની જલકીડો, હાથ-
 રૂપ પાત્ર.
 કરપાલ પું તરવાર.
 કરપાલિકા સ્ત્રીં એક તરશ ધારવાળું
 કોઇ હથિઆર, તરવાર.
 કરપાલી સ્ત્રીં હાથમાં રાખવાની લાકડી.
 કરોપીડન પું વિવાદ.
 કરપુટ પું હાથરૂપી પડીયો, બે હાથ જોડવા.
 કરપુષ્કર નં હાથરૂપ કમળ.
 કરપુષ્ટ ત્રિં હાથવડે પોષેલ.
 કરપ્રચેય ત્રિં હાથવડે વીણવા યોગ્ય.
 કરબાલ પું નખ, તરવાર.
 કરબાલિકા સ્ત્રીં એક જાતનું હથિઆર,
 તરવાર.

કરમ

૩૪૫

કરસ્થાલિન્

કરમ પુ. કાંડાંથી માંડી દયલી આંગળી
 સુધીનો હાથનો બાહ્યપ્રદેશ, હાથીનું
 અચ્યુ, ઉંટનું અચ્યુ, નખલો નામનું ગંધ-
 દ્રવ્ય, ઉંટ, હરકોષ જનાવરનું અચ્યુ.
 કરમક પુ. ઉપરના અર્થ.
 કરમકાણિકા સ્ત્રી. ઉટ્ટકાણી વૃક્ષ.
 કરમજ્જિકા સ્ત્રી. કોષ એક પ્રકારે
 હાથનું મર્દન, કરમદાનું ઝાડ.
 કરમપ્રિયા સ્ત્રી. ગ્રીણો ધમાસો વનરપતિ.
 કરમવહ્લમ પુ. પીલુનું ઝાડ, કોઈનું ઝાડ.
 કરમવહ્લમ ત્રિ. ઉંટને પ્રિય હરકોષ વરતુ.
 કરમાદની સ્ત્રી. ધમાસો વનરપતિ.
 કરમિકા સ્ત્રી. ઉંટડી.
 કરમિન પુ. હાથી.
 કરમિણી સ્ત્રી. હાથણી.
 કરમી સ્ત્રી. ઉંટડી,
 કરમીર પુ. સિંહ.
 કરમ્ભૂષણ ન. હાથનું ધરેણું.
 કરમોહ સ્ત્રી. શ્રેષ્ઠ નંધવાળી કોઈ સ્ત્રી.
 કરમટ્ટ પુ. સોપારીનું ઝાડ.
 કરમયિત ત્રિ. હાથે કરી મથેલ.
 કરમરિન્ ત્રિ. કેદી, બંધીવાન.
 કરમર્હ પુ. એક જાતનું ઝાડ-કરમદાનું
 ઝાડ.
 કરમર્હક પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કરમર્હિન્ પુ. ઉપર જુઓ.
 કરમર્હી સ્ત્રી. કરમદાનું ઝાડ.
 કરમાલ પુ. ધુમાડો.
 કરમાલા સ્ત્રી. હાથની આંગળીઓના
 વેદાર્પ માળા.
 કરમુક્ત ન. એક જાતનું અન્ન.
 કરમ્બ ત્રિ. મિશ્રિત, મિશ્ર થયેલ.
 કરમ્બ પુ. મિશ્રણ, મિશ્ર થયું.
 કરમ્બિત ત્રિ. મિશ્ર થયેલ.
 કરમ્બ પુ. દહીં મિશ્ર સાથેલો, ઉદમન્થ,
 રોકેલા જવ, મિશ્ર થયેલ, મિશ્ર ગંધ,

પ્રિયંગુવૃક્ષ, શતાવરી વૃક્ષ.
 કરમ્મક પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કરમ્મા સ્ત્રી. શતાવરી, પ્રિયંગુ વૃક્ષ.
 કરમ્મિ પુ. ધુધુવંશી એક રાજા.
 કરમ્મહ ત્રિ. હાથવડે રોકેલ.
 કરમ્મહ પુ. નખ, તરવાર.
 કરમ્મિ સ્ત્રી. હાથમાં તાળી આપવી તે,
 હાથની સંપત્તિ.
 કરલ પુ. કેરડાનું ઝાડ.
 કરવાલ પુ. કરપાલ જુઓ.
 કરવાલિકા સ્ત્રી. કરપાલિકા જુઓ.
 કરવી સ્ત્રી. અંબોડો, હિંગુપત્ર વૃક્ષ-હીન્-
 ગનું ઝાડ.
 કરવીર પુ. તરવાર, કેરડાનું ઝાડ, તે
 નામનો એક દેશ, સ્મશાન, તે નામનું
 એક તીર્થ.
 કરવીરક પુ. ઉપરનો શબ્દ જુઓ, અ-
 ગથીઆનું ઝાડ.
 કરવીરક ન. કેરડાના મૂળથી ઉત્પન્ન
 થનાર એક પ્રકારનું ઝેર.
 કરવીરકન્દસંજ્ઞ પુ. નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 કરવીરકરસંજ્ઞ પુ. તૈલકન્દ.
 કરવીરમુજા આવકો જુઓ.
 કરવીરાચ ન. વૈષ્ણવસિદ્ધ એક તેલ.
 કરવીરી સ્ત્રી. અસુરોની માતા અદિતિ,
 પુત્રવાળી હરકોષ સ્ત્રી.
 કરવોર્ચ્ય પુ. તે નામનો એક ઋષિ.
 કરશાલા સ્ત્રી. આંગળી.
 કરશીકર પુ. હાથીની સૂંઢમાંથી નીકળેલ
 જળકણ.
 કરશુદ્ધિ સ્ત્રી. હાથની શુદ્ધિ.
 કરશ્વક પુ. નખ.
 કરસ્ ન. કર્મ, કામ.
 કરસૂત્ર ન. વિવાહ વગેરેમાં મંગળ માટે
 હાથે બાંધવામાં આવતું સૂત્ર.
 કરસ્થાલિન્ પુ. મહાદેવ.

કરસ્ન

૩૪૬

કરિષ્ઠ

કરસ્ન પું બાહુ, ભુજ.

કરહાટ પું કમળ વગેરેનો સમૂહ, મીં-
બળનું ઝાડ, હાથના અલંકારરૂપ સોનું.

કરહાટક નં હાથના ધરેણાનું સોનું.

કરાગ્રપલ્લવ પું કરપલ્લવ ભુજો.

કરાક્ષ્ણ નં રાગનો કર લેવાનું સ્થાન.

કરાવાત પું હાથનો પ્રહાર, થપડમારવી.

કરાટ ત્રિં વિકટ.

કરામદ્ પું હાથ દબાવેલો, કરમદાનું
ઝાડ.

કરામ્બુક પું હાથ મરડવો.

કરામ્લક પું કરમદાનું ઝાડ.

કરાયિકા સ્ત્રીં બાહ્યાકા નામની વન-
સ્પતિ, બગલી.

કરારોટ પું પીંટી, અંગુલી.

કરારાલ પું સરગવાના રસવાળું તેલ, કાળી
તુલસી, એક જાતનો દાંતનો રોગ, કરતુરી
મૃગ, તે નામનો એક દૈત્ય.

કરારાલ ત્રિં ઉન્નત, ઉંચું, મોટા દાંતવાળું,
વિકરાળ, ભયંકર.

કરારાલ નં પાકશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ વેશવાર.

કરારાલક પું કાળી તુલસી.

કરારાલકર પું મોટી સૂંઢવાળો હાથી, કંઠ્ય
સૂંઢવાળો હાથી.

કરારાલત્રિપુટા સ્ત્રીં લંકા પાન્ય.

કરારાલતા સ્ત્રીં ભયંકરપણું.

કરારાલત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કરારાલમૈરવ નં એક પ્રકારનું તંત્રશાસ્ત્ર.

કરારાલ સ્ત્રીં પૂતના, પાર્વતી, વાવડીંગ,
ઉપલસરી વનસ્પતિ.

કરારાલક પું ઉપલસરી વનસ્પતિ, વાવડીંગ.

કરારાલિક પું ઝાડ.

કરારાલિકા સ્ત્રીં રાજસ અગ્નિની જાલ.

કરારાલિત ત્રિં ભયંકર કરેલ, વિકરાળ
કરેલ.

કરારાલી સ્ત્રીં અગ્નિની એક જાલ, કરતુરી
મૃગલી.

કરારાલ્ફોટ પું હાથ ઠોકવો, હાથ યાબડવો,
બાહુ ઠોકવો.

કરારિક પું એક જાતનો ખેર.

કરારિકણવલી સ્ત્રીં ચવિકાવૃક્ષ-અવક
વનસ્પતિ.

કરારિકા સ્ત્રીં નખની રેખા.

કરારિકુમ્ભ નં હાથીનું ગંડરથળ.

કરારિકુલુમ્ભ પું નાગકેસરનું ચૂર્ણ.

કરારિગજિત નં હાથીની ગજના.

કરારિજ પું હાથીનું બચ્ચું.

કરારિણી સ્ત્રીં હાથણી, એક દેવતા.

કરારિદારક પું સિંહ.

કરારિદારણ પું સિંહ.

કરારિનાસિકા સ્ત્રીં એક યંત્ર, એક વાદ્ય.

કરારિન પું હાથી, આઠની સંખ્યા, નાગ-
કેસર.

કરારિપ પું હાથીનો માવત.

કરારિપત્ર નં તાલિપત્ર વૃક્ષ.

કરારિપથ પું તે નામનો એક દેશ.

કરારિપિપ્પલી સ્ત્રીં ગજપીપર.

કરારિપોત પું હાથીનું બચ્ચું.

કરારિવન્ધ પું હાથીને બાંધવો, હાથીને
બાંધવાનો ખીલો.

કરારિમ નં એક પ્રકારનો કુંજ-લતામંડપ.

કરારિમાશ્વલ પું સિંહ.

કરારિમુલ પું ગણેશ-ગણુપતિ.

કરારિમુલ નં હાથીનું મુખ.

કરારિયાદસૂ નં પાણીનો હાથી.

કરારિર પું કેરડાનું ઝાડ.

કરારિરત નં એક પ્રકારનો રતિબંધ, હા-
થીનું રમણું.

કરારિવ ત્રિં હાથીમાં ગયેલ, હાથીમાં રહેલ.

કરારિશાવક પું હાથીનું બચ્ચું.

કરારિઠ ત્રિં અત્યંત કરનાર, ઘણું કરનાર.

करिष्यत्

३४७

करेनर

करिष्यत् त्रि० लविष्यमां करेनार.
 करिष्यमाण त्रि० कर्त्तव्य, करवानुं.
 करिसुन्दरिका स्त्री० वस्त्र सुकनवा भाटे
 आंगथ्याभां राभेही वणगणी.
 करिस्कन्ध न० हाथीओतो समूह.
 करिस्कन्ध पु० न० हाथीनी भांध.
 करियस् त्रि० अत्यंत करेनार.
 करीन्द्र पु० श्रेष्ठ हाथी.
 करीर पु० धडा, पांसतो अंकुर, हरडाध
 अंकुर, डेरडानुं जाड, यीरिका पनरपति.
 करीरक पु० उपरना अर्थ.
 करीरकुण पु० डेरडानो पाक.
 करीरिका स्त्री० हाथीना हांतपुं मूण.
 करीरी स्त्री० उपरतो अर्थ, यीरिका
 पनरपति.
 करीष पु० न० सुकायलुं छाणु, अडाथुं
 छाणु, छाणु.
 करीषगन्धि त्रि० छाणुना जेवा गंधवाणुं.
 करीषङ्गया स्त्री० वटोणीयो. वायु, महान
 वायु.
 करीषाग्नि पु० अडायां छाणुनो अग्नि.
 करीषिन् त्रि० छाणुवाणो डोर्ध प्रदेश वजरे.
 करीषिणी स्त्री० लक्ष्मी देवी.
 करण त्रि० दयायुक्ता, दयाणु.
 करण पु० करणु नामनो रस, ऐक गतनुं.
 जाड, संन्यासी, परमेश्वर, ते नामनो
 डोड औद्ध.
 करण त्रि० दयापात्र, दीन, गरीबी.
 करणमल्ली स्त्री० नवी भावतीनी लता-
 अट भोगरो.
 करणविमल्लभ पु० ऐक प्रकारनो शृंगार-
 रस.
 करुणा स्त्री० दया, पारडानुं दुःख दूर
 करवानी धरुडा.
 करुणात्मक त्रि० दयाणु.
 करुणानिधि त्रि० दयानो लोडार, दयाणु.

करुणानिधान त्रि० उपरना अर्थ.
 करुणापर त्रि० अत्यंत दयाणु.
 करुणामय त्रि० उपरतो अर्थ.
 करुणामयी स्त्री० अत्यंत दयाणु ऐवी
 डोड स्त्री.
 करुणार्द्र त्रि० दयाणु.
 करुणाविमल्लभ पु० करणविमल्लभ लुओ.
 करुणावेदिता स्त्री० दयाणुपणुं.
 करुणामल्ली करणमल्लो लुओ.
 करुणिन् त्रि० दयाणु.
 करुणी स्त्री० डोडणुदेशमां प्रसिद्ध ऐक
 डूडजोड.
 करुणायाम पु० ते नामनो ऐक राज.
 करुणधम पु० ते नामनो ऐक राज.
 करुम पु० ऐक गतनो पिशाच.
 करू स्त्री० कापणुं, कापेव, कातरणुं, कातरेव.
 करूष पु० ते नामनो ऐक देश.
 करूषज पु० करूष देशनो राज हांतवक.
 करूषाधिप पु० उपरतो अर्थ.
 करूषाधिपति पु० करूषज लुओ.
 करेडट पु० नप.
 करेडटव्या स्त्री० ऐक गतनुं पक्षी.
 करेडु पु० ऐक गतनुं पक्षी.
 करेणु पु० हाथी, करेणुनं जाड.
 करेणु स्त्री० हाथणी, ते नामनी ऐक
 ओषधि.
 करेणुका स्त्री० उपरतो अर्थ.
 करेणुभू पु० हाथी संन्यासी शास्त्र रसदार
 ऐक सुति.
 करेणुभू त्रि० हाथीमांथी डिपन थयेव.
 करेणुमती स्त्री० पांडव नकुलनी ऐक स्त्री.
 करेणुवर्य पु० श्रेष्ठ हाथी.
 करेणुसुत पु० करेणुभू पु० लुओ.
 करेणू पु० हाथी.
 करेणू स्त्री० हाथणी.
 करेनर पु० ऐक सुगंधी द्रव्य.

કરેન્દુક

૩૪૮

કર્કશચ્છદ

કરેન્દુક પું એક જાતનું ધાસ.
 કરેવર પું શિવાસ.
 કરોટ નં માથાની ખોગરી.
 કરોટક પું એક જાતનો સર્પ.
 કરોટિ સ્ત્રીં માથાની ખોપરી.
 કરોટી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્ધ.
 કરોત્કર પું જીલમ કરી કર લેવો તે.
 કર્ક સૌત્રં પં અં સેટ્ હસતું.
 કર્ક પું અમિ, ધોળો ધોડો, કાય, દર્પણ-
 આરસી, ધડો, આર શશિઓમાંની ચોથી
 રાશિ, કરચલો, કાકડાશીંગોનું ઝાડ,
 કાત્યાયનનાં શ્રૌતસૂત્રનો લાખ્યકાર કર્ક-
 ચાર્મ, કોટો, સુંદરતા, ખીલીનું ઝાડ.
 કર્કચણ્ડ પું તે નામનો એક દેશ.
 કર્કચિર્મટિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 કર્કચિર્મટી સ્ત્રીં એક જાતની કાકડી.
 કર્કટ પું હ્રુદ્ કળવાળું એક જાતનું વૃક્ષ,
 એક જાતનું જળજળું-કરચલો, એક
 જાતનું પક્ષી-જગલો, તુંબડાનું ઝાડ, કમ-
 જનો કંદ, મેષ વગેરે રાશિઓમાંની ચોથી
 રાશિ, તાજવામાં વચ્ચે નાખવાનો લોહનો
 ખીલો, કોટો.
 કર્કટક નં એક જાતનું ચંત્ર-કંપાસ,
 એક જાતની શેઠડી, કરચલો.
 કર્કટવહ્ની સ્ત્રીં ગજપીપર, મોટી તીખી
 પીપર.
 કર્કટશૂઙ્ગી સ્ત્રીં કાકડાશીંગી વનસ્પતિ.
 કર્કટશૂઙ્ગિકા સ્ત્રીં કાકડાશીંગી.
 કર્કટાક્ષ પું કાકડી.
 કર્કટાલ્યા સ્ત્રીં કાકડાશીંગી.
 કર્કટિ સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ, શીમળાનું
 ઝાડ, કાકડાશીંગી, કાકડીનો વેલો.
 કર્કટિકા સ્ત્રીં કાકડી, કાકડીનો વેલો.
 કર્કટિની સ્ત્રીં દારૂ હળદર.
 કર્કટી સ્ત્રીં કાકડાશીંગ.
 કર્કટાહ પું કાકડાશીંગ.

કર્કટાહા સ્ત્રીં કાકડાશીંગ.
 કર્કટુ પું એક જાતનું પક્ષી, કરચલો.
 કર્કન્ધુ પું સ્ત્રીં ખોરડીનું ઝાડ.
 કર્કન્ધુ નં ખોર.
 કર્કન્ધુકુળ નં ખોરડીનો પાક.
 કર્કન્ધુ સ્ત્રીં પું ખોરડીનું ઝાડ.
 કર્કન્ધુકુળ નં ખોરડીનો પાક.
 કર્કન્ધુફલ નં ખોર.
 કર્કન્ધુમત્ર ત્રિં ખોરડીની પાસેનો પ્રદેશ
 વગેરે.
 કર્કફલ નં ઝીણું આમળું.
 કર્કર નં ચૂનાનો કાંકરો, કાંકર
 કર્કર પું દર્પણ, આરસી, ચૂનો, કાંકર,
 મુદ્દગર, મોગરી, કાંકરો.
 કર્કર ત્રિં મજબૂત, કંઠણ.
 કર્કરાક્ષ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 કર્કરાક્ષ નં ખંજનપક્ષી-દિવાળી ધોડો.
 કર્કરાટુ પું કટાક્ષ.
 કર્કરાટુક પું એક જાતનું પક્ષી, કરચલો.
 કર્કરાન્ધુક પું અત્યંત અંધકારવાળો
 કંવો.
 કર્કરાલ પું ચૂર્ણકુંતલ-ચુંચળીયાવાળ.
 કર્કરિકા સ્ત્રીં નેત્રમાં આવતી ખરબોનો
 રોગ.
 કર્કરી સ્ત્રીં ઝરી, ધી વગેરે પકવ દ્રવ્યને
 બહાર કાઢવાનું સાધન નાળચાંવાળું પાત્ર.
 કર્કરીક નં શરીર.
 કર્કરેટ પું ગળે હાથ મૂકી ધકકો મારી
 કાઢી મૂકતું તે.
 કર્કરેટુ પું એક જાતનું પક્ષી.
 કર્કશ પું એક જાતનું ઝાડ, તજનું ઝાડ,
 શેલડીનું ઝાડ, તરવાર, ચિકિત્સામાં ઉપ-
 યોગી વીસ ગુણોમાંનો એક ગુણ.
 કર્કશ ત્રિં કઠોર, સાહસિક, કંઠણ રપશ-
 વાળું, કૂર, નિર્દય, દુર્બોધ, અત્યંત.
 કર્કશચ્છદ પું શાકોટ વૃક્ષ, પટોલ વૃક્ષ.

कर्कशच्छदा

३४९

कर्णजित्

कर्कशच्छदा स्त्री० कोषातकी वनस्पति.
 कर्कशता स्त्री० कठोरता, साहसिकता, क्रूर-
 पणुं, निर्दयपणुं.
 कर्कशात्थ न० उपरना अर्थ.
 कर्कशादल पु० कर्कशच्छद लुओ.
 कर्कशादला स्त्री० कर्कशच्छदा लुओ.
 कर्कशवाक्य न० कठोर वाक्य, क्रूर वाक्य.
 कर्कशा स्त्री० जंगली भोरनुं आउ, लघु
 भरडाशींगीनुं आउ.
 कर्कशिका स्त्री० जंगली भोरनुं आउ.
 कर्कशिमन् पु० कर्कशता लुओ.
 कर्कसार न० दही मिश्र साधवा.
 कर्काह पु० डाहणुं, डाकडी.
 कर्काहक पु० कालिन्दवृक्ष, डाहणानो वेला,
 डाकडीना वेला.
 कर्कि पु० कर्कराशि,
 कर्की स्त्री० कुष्माण्डी वनस्पति-डाहणानो
 वेला, डाकडीना वेला.
 कर्कतन पु० न० अक जलतुं रत्न.
 कर्कोट पु० अक जलतो सर्प, जिघीतुं
 आउ, क्षणवाणो अक जलतो वेला.
 कर्कोटक पु० अक जलतो नाग, कारेली
 वनस्पति, शैलडीतुं आउ, भीलीतुं आउ.
 कर्कोटकी स्त्री० क'कोडानो वेला.
 कर्कोटकीफल न० क'कोडुं.
 कर्कोटवापी स्त्री० काशीमां अक तीर्थ.
 कर्कोटिका स्त्री० पीतघोषा वृक्ष-क'कोडानुं
 आउ.
 कर्क्यादि पु० पाष्णीनीय व्याकरणप्रसिद्ध
 अक शब्दसमूह.
 कर्क्य भ्वा० प० स० सेट् न्युं.
 कर्कचरिका स्त्री० अक जलती पुरी-कयौरी,
 कर्कचरी स्त्री० पाश्चात्यलोपाप्रसिद्ध अक
 द्रव्य, कयौरी.
 कर्चूर न० सोनुं, कापरयित्रो रंग, हस्ताल.
 कर्चूर पु० शठी वनस्पति-कयूरो.

कर्चूर त्रि० कापरयित्रा रंगवाणुं.
 कर्चूरक पु० हण्डर, हस्ताल, कापरयित्रो
 रंग, सोनुं, कपूरकायली.
 कज्जु भ्वा० प० स० सेट् पीडा करपी, दुःख
 हेतुं.
 कर्ण चु० उ० स० सेट् लेहवुं, पीधवुं, आ-
 सांलणवुं.
 कर्ण पु० कान, अक जलतुं आउ, गणित-
 प्रसिद्ध अक रेखा, कुंतीनो पुत्र कर्ण,
 अरित्र-नायिकतुं नौका अथाववानुं सा-
 धन, सुकान.
 कर्ण त्रि० कुटिल, कपटी, धांया कानवाणुं.
 कर्णक पु० आउ वगेरेनां डाणां-पांछां वगेरे,
 आउतो अक जलतो रोग.
 कर्णकण्डू स्त्री० अक जलतो काननो रोग.
 कर्णकित त्रि० जेते डाणां-पांछां पुटेल
 होय तेवुं वृक्ष.
 कर्णकीटी स्त्री० कानभजूरो.
 कर्णकुब्ज पु० कनोज देश.
 कर्णकृमि पु० काननो अक जलतो रोग.
 कर्णक्ष्वेद पु० अक जलतो काननो रोग.
 कर्णगतारोग पु० कानमां रहेले रोग.
 कर्णगृथ न० काननो मेल, अक जलतो
 काननो रोग.
 कर्णगृथक न० उपरना अर्थ.
 कर्णगोचर पु० काननो विषय.
 कर्णग्राह पु० नाविक, भवासी.
 कर्णग्राहवत् त्रि० नाविकवाणुं.
 कर्णच्छिन्न न० कानतुं छिद्र.
 कर्णजप त्रि० याडीयुं, याडीयुगली करनार.
 कर्णजलूका स्त्री० कानभजूरो.
 कर्णजलौकस् स्त्री० उपरना अर्थ.
 कर्णजलौका स्त्री० कानभजूरो.
 कर्णजाह न० कानतुं मृण.
 कर्णजित् पु० पांडव अर्जुन.

કર્ણતાઢ

૩૬૦

કર્ણશ્વ

કર્ણતાઢ પુઁ કાન ઉપર પ્રહાર કરવો,
 હાથીના કાનનું આળુઆળુ અથડાવું તે.
 કર્ણતાલ પુઁ ઉપરના અર્થ.
 કર્ણદર્પણ પુઁ કાનનું ધરેણું.
 કર્ણદુન્દુભિ પુઁ કાનખજૂરો.
 કર્ણધાર પુઁ નાવિક, ખસાસી.
 કર્ણધાર ત્રિઁ કુઃખ વગેરે દૂર કરનાર.
 કર્ણનાદ પુઁ કાનને આંગળીવતી ખંધ
 ક્યાં પછી તેમાં સંભળાતો અવાજ.
 કર્ણપત્રક પુઁ કાનનું રક્ષણ કરનાર કાનનો
 એક ભાગ.
 કર્ણપથ પુઁ કાનમાં રહેલો છિદ્રરૂપ માર્ગ.
 કર્ણપરંપરા સ્ત્રીઁ કાને કાને શ્રવણપરંપરા.
 કર્ણપરાક્રમ પુઁ તે નામનું એક કાવ્ય.
 કર્ણપર્વન નઁ મહાભારતનું આદ્યમું પર્વ.
 કર્ણપાક પુઁ કાનનું પાકવું-કાનનો એક
 રોગ.
 કર્ણપાલિ સ્ત્રીઁ કર્ણપત્રક જુઓ, કાનનું
 એક ધરેણું.
 કર્ણપાલી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 કર્ણપાલ્યામય પુઁ કણ્ઠપાલીમાં થનારો
 એક રોગ.
 કર્ણપિણ્ધી સ્ત્રીઁ એક જાતની દેવી.
 કર્ણપુત્રિકા સ્ત્રીઁ કાનની પાળ.
 કર્ણપુર સ્ત્રીઁ કણ્ઠરાજનું નગર-અંપાનગરી.
 કર્ણપુર નઁ ઉપરનો અર્થ.
 કર્ણપુરુષ પુઁ મોરડા લતા.
 કર્ણપૂર પુઁ કાનનું ધરેણું, કાળું કમળ,
 જસુદનું ઝાડ, આસોપાલવનું ઝાડ.
 કર્ણપૂરક પુઁ કંઈખનું ઝાડ, કાનનું ધ-
 રેણું, કાળું કમળ, જસુદનું ઝાડ, આ-
 સોપાલવનું ઝાડ.
 કર્ણપૂરણ નઁ વૈદ્યકના નિયમાનુસાર કાનને
 તેજ વગેરેથી ભરવો તે.
 કર્ણપ્રજાદ પુઁ એક જાતનો કાનનો રોગ.
 કર્ણપ્રતિનાહ પુઁ એક જાતનો કાનનો રોગ.

કર્ણપ્રાય પુઁ તે નામનો એક દેશ.
 કર્ણફલ પુઁ એક જાતનું માછલું.
 કર્ણભૂષણ નઁ કાનનું ધરેણું.
 કર્ણમલ નઁ કાનનો મેલ.
 કર્ણમુકુર પુઁ કાનનો દાગીનો-તાઢક.
 કર્ણમોટિ સ્ત્રીઁ તે નામની એક દેવી.
 કર્ણમોટી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 કર્ણયોનિ ત્રિઁ કાનથી મહણ કરવા યોગ્ય
 વિષય.
 કર્ણરોગ પુઁ કાનનો રોગ.
 કર્ણલ ત્રિઁ કાનની શ્રેષ્ઠ શક્તિવાળું.
 કર્ણલતા સ્ત્રીઁ કર્ણપાલી જુઓ.
 કર્ણલત્તિકા સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 કર્ણવંશ પુઁ માંચડો, ખાટલો.
 કર્ણવત્ ત્રિઁ કાનવાળું.
 કર્ણવત્ પુઁ નાવિક, ખસાસી.
 કર્ણવર્જિત ત્રિઁ અહેરું.
 કર્ણવર્જિત પુઁ સર્પ.
 કર્ણવિદ્રધિ પુઁ કાનનો એક રોગ.
 કર્ણવિષ્ સ્ત્રીઁ કાનનો મેલ.
 કર્ણવેધ પુઁ કાન વીંધવો તે.
 કર્ણવેધનિકા સ્ત્રીઁ કાન વીંધવાની સળી.
 કર્ણવેધની સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 કર્ણવેષ્ટ પુઁ કુંડલ, તે નામનો એક રાજ.
 કર્ણવેષ્ટક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 કર્ણવેષ્ટકીય ત્રિઁ કાનના ધરેણા માટેનું
 સોનું વગેરે.
 કર્ણવેષ્ટકય ત્રિઁ ઉપરનો અર્થ.
 કર્ણવેષ્ટન નઁ કાનનું ધરેણું.
 કર્ણવ્યધિવિધિ પુઁ કાન વીંધવાનો વિધિ.
 કર્ણશબ્દુલી સ્ત્રીઁ કણ્ઠગોલક, કાનમાં
 રહેલ પોલાણ.
 કર્ણશૂલ નઁ એક જાતનો કાનનો રોગ.
 કર્ણશોભન ત્રિઁ કાનનું ધરેણું.
 કર્ણશ્વ ત્રિઁ જોનો શબ્દ કાનથી સાંભળવા
 યોગ્ય હોય તે.

કર્ણસંસ્થાવ

૩૫૧

કર્ત્તન

કર્ણસંસ્થાવ પુઁ એક જાતનો કાનનો રોગ.

કર્ણસ્ત્ર સ્ત્રીઁ કર્ણની માતા કુંતી.

કર્ણસ્પોટા સ્ત્રીઁ એક જાતનો વેશો-
તિવવણુ.

કર્ણસ્ત્રોતસ્ નઁ કાનનો મેલ.

કર્ણસ્ત્રોતોમ્બ પુઁ વિષ્ણુના કાનના મેલ-
માંથી ઉત્પન્ન થયેલ મધુ અને કેટલ
નામના અસુર.

કર્ણહોન ત્રિઁ કાન વગરનું, બહેરું.

કર્ણહીન પુઁ સર્પ.

કર્ણાકર્ણિ પુઁ કાને કાને સાંભળવા યોગ્ય
એક ખીખનું કહેલું.

કર્ણાટ પુઁ કર્ણાટક દેશ.

કર્ણાટક પુઁ તે નામનો એક ઋષિ, કર્ણા-
ટક દેશ.

કર્ણાટી સ્ત્રીઁ કર્ણાટ દેશની સ્ત્રી.

કર્ણાટ્ટ નઁ એક જાતના આકારનું ધર.

કર્ણાદિ પુઁ પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દસમૂહ.

કર્ણાનુજ પુઁ યુધિષ્ઠિર રાજ.

કર્ણાન્તિક ત્રિઁ કાનની પાસે, કાનની
પાસેનું.

કર્ણાન્દ પુઁ કર્ણપાલો જીઓ.

કર્ણાન્દુ સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્ધ.

કર્ણાન્દુ સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્ધ.

કર્ણામરણક પુઁ ગરમાળાનું ઝાડ.

કર્ણારા સ્ત્રીઁ હાથીના કાન વીધવાની સળી.

કર્ણારિ પુઁ પાંડવ અર્જુન, એક જાતનું
ઝાડ-સાદડ.

કર્ણાસ્ફાલ પુઁ હાથીઓના કાનનું ચાલવું.

કર્ણિ પુઁ કાન જેવા આકારના ણવાળું
એક જાતનું બાણ, ભેદવું, ચીરી નાંખવું.

કર્ણિક ત્રિઁ વધેલાકાનવાળું, સાંખાકાનવાળું.

કર્ણિક પુઁ બધાસી.

કર્ણિકા સ્ત્રીઁ એક જાતનું કાનનું ધરેલું,
હાથીની મૂંઢના અથ્ર ભાગમાં રહેલ

આંગળી જેવા આકારનો પદાર્થ, કમળના
ખીજ (કમળ કાકડી) જેમાં હોય છે તે
ડોડો, લેખણ, કલમ, અગ્નિમંથવૃક્ષ,
અબ્જગી નામનું વૃક્ષ, ઘોળી બૂધ, કોઈ-
પણ ફળનું દીકું.

કર્ણિકાચલ પુઁ સુમેરૂ પર્વત.

કર્ણિકાપર્વત પુઁ સુમેરૂ પર્વત.

કર્ણિકાર પુઁ નઁ કરેલુંનું ઝાડ, ગરમાળો.

કર્ણિકિન્ પુઁ હાથી, એક પર્વત.

કર્ણિન્ ત્રિઁ વધેલા કાનવાળું, સાંખા
કાનવાળું, તે નામનો એક યોનિરોગ, એક
જાતનું બાણ.

કર્ણિની સ્ત્રીઁ યોનિનો એક રોગ.

કર્ણિલ ત્રિઁ વધેલા કાનવાળું, સાંખા
કાનવાળું.

કર્ણી સ્ત્રીઁ કર્ણ જીઓ, મૂલદેવ રાજની
માતા.

કર્ણમિત્ર પુઁ આરગ્વથ-ગરમાળાનું ઝાડ.

કર્ણરથ પુઁ પાલખી.

કર્ણસુત પુઁ મૂલદેવ રાજ.

કર્ણચુરચુરા સ્ત્રીઁ ચાડીચુગલી.

કર્ણજપ ત્રિઁ ચાડીનું, ખળ, ફુર્જન.

કર્ણદિરદિરા સ્ત્રીઁ ચાડીચુગલી.

કર્ણેન્દુ પુઁ અર્ધા ચંદ્રના જેવી આકૃતિ-
વાળું કાનનું એક ધરેલું.

કર્ણેપકર્ણિકા સ્ત્રીઁ કાને કાને પરસ્પર
સાંભળવારૂપ વાતચીત.

કર્ણેર્ણ પુઁ એક જાતનો મૂગ.

કર્ણ્ય ત્રિઁ કાનમાં હોનાર-ચનાર, ભેદવા
યોગ્ય, ચીરવા યોગ્ય.

કર્ન્ ચુઁ ડઁ સઁ સેટ્ શિથિલ કરવું,
ઢીલું કરવું.

કર્ત્ત પુઁ કુવો, ચીરવું, ફાડવું.

કર્ત્ત ત્રિઁ છેદનાર, ચીરનાર.

કર્ત્તન નઁ છેદવું, ચીરવું, શિથિલ કરવું,
ઢીલું કરવું.

કર્તન

૩૫૨

કર્પરિકાનુત્થ

કર્તન ત્રિં કાપનાર-ચીરનાર, કાપવાનું-ચીરવાનું સાધન.

કર્તનિકા સ્ત્રીં નીચેનો અર્થ.

કર્તની સ્ત્રીં કાતર, એક જાતનું હથિઆર, નાની છરી, કટાર, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.

કર્તરિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

કર્તરી કાતર, કાપવા-કાતરવાનું સાધન.

કર્તવ્ય ત્રિં કરવાને યોગ્ય, છેલ્લા-કાપવા યોગ્ય.

કર્તવ્ય નં અવસ્ય કરવું, અવસ્ય છેલ્લું-કાપવું.

કર્તવ્યતા સ્ત્રીં કરવા યોગ્યપણું.

કર્તવ્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કર્તિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત કરનાર.

કર્તીયસ્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કર્તૃ ત્રિં કરનાર, કર્તા, કર્તાનો પ્રયોજક, કાપનાર, છેદનાર, તાવ વગેરેને કીધે થનાર દાહ વગેરે.

કર્તૃ પું પરમેશ્વર.

કર્તૃ નં નાની તરવાર.

કર્તૃક ત્રિં કામ કરનાર, ઉદ્યોગી.

કર્તૃક પું નાની તરવાર, કટારી.

કર્તૃકર ત્રિં કર્તાનો પ્રયોજક.

કર્તૃકા સ્ત્રીં નાની તરવાર.

કર્તૃકાર ત્રિં કર્તાનો પ્રયોજક.

કર્તૃત્વ નં કરનારપણું, કાપનારપણું.

કર્તૃમત્ ત્રિં કર્તાવાળું.

કર્તૃવાચ્ય પું કર્તા જેનો વાચ્ય હોય તેવો પ્રત્યય.

કર્ત્ત્વં ચું ઉં સં સેદ્ શિથિલતા કરવી.

કર્ત્ત્વિમિપ્રાય ત્રિં કર્તાની સાથે સંબંધવાળું.

કર્ત્ત્વિકા સ્ત્રીં કાતર, છરી, કટાર.

કર્ત્ત્વી સ્ત્રીં કરનારી સ્ત્રી, કાતર, છરી, કટાર.

કર્હ્ સ્વાં પં અં સેદ્ ખરાબ શબ્દ કરવો, પેટનો શબ્દ કરવો.

કર્હ્ પું કાદવ, કીચડ.

કર્હ્ટ પું પચકંદ-કમળનો કંદ, કાદવ.

કર્હ્ટ ત્રિં કાદવમાં જનાર.

કર્હ્ન નં પેટનો શબ્દ-પેટમાં આંતરડાનો ગડખડાટ.

કર્હ્મ પું કાદવ, કીચડ, પાપ, તે નામનો એક ઋષિ, છાયા, મગનું ઝાડ.

કર્હ્મ નં માંસ.

કર્હ્મ ત્રિં કાદવવાળું.

કર્હ્મક પું એક જાતની ડાંગેર.

કર્હ્મક ત્રિં કાદવની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

કર્હ્માટક પું વિષ્ટા વગેરે નાંખવાનું સ્થાન.

કર્હ્મિત ત્રિં કાદવવાળું થયેલ.

કર્હ્મિન્ ત્રિં કાદવવાળું.

કર્હ્મિન્ પું મગનું ઝાડ.

કર્હ્મિની સ્ત્રીં પુષ્કળ કાદવવાળો પ્રદેશ.

કર્પટ પું નં ચીથડું, જૂના કપડાનો ટુકડો, મેલું વસ્ત્ર, ભગવું વસ્ત્ર.

કર્પટ પું તે નામનો એક પર્વત.

કર્પટધારિન્ ત્રિં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

કર્પટિક ત્રિં કપડાના ટુકડા વગેરે પહેરનાર ભિક્ષુક વગેરે.

કર્પટિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કર્પણ પું એક જાતનું લોખંડી હથિઆર, ભાલો.

કર્પર પું ધડાનો અમુક ભાગ-ઠીકરી, માથાના ઉપરના ભાગનું હાડકું-ખોપરી, એક જાતનું હથિઆર, મોટું કડાચું-કદાઈ, ઉખરાનું ઝાડ.

કર્પરાંશ પું ધડાના એક ભાગનો પલ્લુ ભાગ-ઠીકરી.

કર્પરાલ પું એક જાતનું પહાડી પીલુનું ઝાડ

કર્પરાશિન્ પું બટુક લેવડ દેવ.

કર્પરિકાનુત્થ નં મોરથુથુ.

કર્પરી

૩૫૩

કર્મચણ્ડાલ

કર્પરી સ્ત્રીં દાઙ હળદરના ક્ષારથી થનાર
ખાપરીયું.

કર્પાસ પું નં કપાસતું ઝાડ.

કર્પાસફલ નં કપાસીઓ.

કર્પાસિકા સ્ત્રીં કપાસતું ઝાડ.

કર્પાસી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કર્પૂર પું નં કપૂર.

કર્પૂરક પું કથુરો.

કર્પૂરતિલક પું તે નામનો એક હાથી.

કર્પૂરતિલકા સ્ત્રીં પાર્વતીની સખી
વિજયા.

કર્પૂરતૈલ નં ઔષધૃષ્ય એક તેલ.

કર્પૂરનાલિકા સ્ત્રીં ઔષધૃષ્ય એક ભક્ષ્ય
પાક.

કર્પૂરમણિ પું એક જાતનું રત્ન.

કર્પૂરસ પું અમુક પ્રકારની પાચનક્રિ-
યાથી કપૂરના જેવો કરેલો પારો, રસકપૂર.

કર્પૂરસ્તવ પું તે નામનું દેવીનું એક
સ્તોત્ર.

કર્પૂરા સ્ત્રીં એક જાતની હળદર.

કર્પૂરામન પું એક જાતનો મણિ.

કર્પૂરિન્ન ત્રિં કપૂરવાળું.

કર્પૂરિલ ત્રિં કપૂરની સખીપત્ની પ્રદેશ
વગેરે.

કર્ફર પું દર્પણ, આરસી, કાચ.

કર્ણ મ્હાં ૧૦ સં સેદ્ધ યમન કરતું, જતું.

કર્ણર પું રાક્ષસ, પિશાચ, વાદિન.

કર્ણુ પું કામ્પરચિત્રા રંગ.

કર્ણુ ત્રિં કામ્પરચિત્રા રંગવાળું.

કર્ણુવાર પું કોવીદાર વૃક્ષ. નીલશરીનું
ઝાડ, શ્વેતકાંચવૃક્ષ.

કર્ણુદારક પું શ્લેષ્માંતક વૃક્ષ.

કર્ણુર પું કામ્પરચિત્રા રંગ, પાપ, નદી

ઉપર થનાર એક જાતનું ધાન્ય, ધંતુરો,

કચુરો, રાક્ષસ, કપૂરકાચલી.

કર્ણુર નં પાણી, સોનું.

કર્ણુર ત્રિં કામ્પરચિત્રા રંગવાળું.

કર્ણુરફલ પું સાકરબ્દ વૃક્ષ.

કર્ણુરા સ્ત્રીં કૃષ્ણપૂવકા નામની વનરપતિ,
એક જાતની તુલસી.

કર્ણુરી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.

કર્ણુર પું રાક્ષસ, કચુરો, હળદર, કામ્પર-
ચિત્રો રંગ.

કર્ણુર નં સોનું, હરતાલ.

કર્ણુર ત્રિં કામ્પરચિત્રું.

કર્ણુરક પું કર્ણુર પું જુઓ.

કર્ણુરિત ત્રિં કામ્પરચિત્રું કરેલ.

કર્મ પું નં કામ, ક્રિયા.

કર્મકર ત્રિં પગાર લઈ કામ કરનાર,
દાસ, આકર.

કર્મકર પું યમ, પમ.

કર્મકરી સ્ત્રીં ચાકરડી, દાસી, મૂર્વાલતા.

કર્મકર્તૃ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ કર્મકર્તા.

કર્મકર્તૃ ત્રિં કામ કરનાર.

કર્મકાળ નં યજ્ઞાંગ કર્મકાંડ, જેમાં
કર્મોનું પ્રતિપાદન હોય છે તેનું શાસ્ત્ર.

કર્મકાર ત્રિં પગાર લીધા વિના કામ
કરનાર.

કર્મકાર પું લવાર, અળદ.

કર્મકારક ત્રિં કામ કરનાર.

કર્મકારિન્ન ત્રિં કામ કરનાર.

કર્મકાર્મુક નં યુદ્ધમાં જેનો ઉપયોગ
થાય છે તે ધનુષ.

કર્મકીલક પું ધોખી.

કર્મકૃત્ ત્રિં કામ કરનાર, કર્મ કરનાર.

કર્મક્ષમ ત્રિં કામ કરવામાં સમર્થ.

કર્મક્ષેત્ર નં ભારતવર્ષ, ભરતખંડ.

કર્મગ્રન્થિ પું કર્મબંધન, અજ્ઞાનજન્ય
વાસનારૂપ દોષ.

કર્મચણ્ડાલ પું કર્મથી-કામથી ચાંડાળ
જેવો, રાહુ ગ્રહ.

કર્મચિત્

૩૫૪

કર્મયુગ

કર્મચિત્ ત્રિં જેણે કર્મ કર્યું હોય તે,
કર્મથી સંબંધ કરાવું.

કર્મચિત્ ત્રિં કર્મથી સિદ્ધ કરવા યોગ્ય.

કર્મચેષ્ટા સ્ત્રીં ક્રિયા માટે ચેષ્ટા.

કર્મચોદના સ્ત્રીં કર્મવિષે પ્રેરણારૂપ
વિધિ, કર્મમાં પ્રેરણા.

કર્મજ ત્રિં કર્મથી થનાર, કર્મ જેનું
કારણ હોય છે તેવા રોગ વગેરે, કામિક
વાચિક તથા માનસિક કર્મથી પ્રાપ્ત થનાર
સ્થાવર વગેરેનો જન્મ, કર્મથી થયેલ
હરકોઈ પાપ વગેરે દોષ, ક્રિયાજન્ય સં-
યોગ અને વિલાગ, ધર્મ અધર્મરૂપ એક
ચુલ્લ અથવા અદૃષ્ટ-નશીલ, વેદાંતિમતે
કર્મની સૂક્ષ્મ અવસ્થાને પામેલ કોઈ
સંસ્કાર, સ્વર્ગ, નરક.

કર્મજ પું વડતું ઝાડ, કળિયુગ.

કર્મજગુણ પું ક્રિયાજન્ય ચુલ્લ.

કર્મજિત્ પું જરાસંધના વંશનો મગધ
દેશનો રાગ.

કર્મઠ ત્રિં કર્મ કરવામાં યોગ્ય, કર્મમાં
કુશળ.

કર્મઁણિ સ્ત્રીં કર્મની સમાપ્તિ સમયે કર-
વાની પ્રાપ્તિ થઈ.

કર્મઁણ્ય નં શૌર્ય, પરાક્રમ.

કર્મઁણ્ય ત્રિં કર્મ કરવામાં કુશળ.

કર્મઁણ્યા સ્ત્રીં વેતન, પગાર.

કર્મઁણ્યામુજ્જ ત્રિં પગાર લઈ કામ કરનાર.

કર્મતસ્ અવ્ય કર્મથી, કર્મચક્રી.

કર્મત્વ નં ક્રિયા, સંસારસંબંધી કર્મ.

કર્મદેવ પું એક જાતનો દેવ.

કર્મદેવતા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કર્મદોષ પું કુટ અને પાપજનક
એવું હિંસા વગેરે કર્મ, કર્મથી થનાર
પાપ વગેરે દોષ, કર્મસંબંધી દોષ,
સમગ્ર કર્મનું કારણ વાસનારૂપ દોષ.

કર્મધારય પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
સમાસ, ખેતી.

કર્મન પું નં યજ્ઞ વગેરે કર્મ, કર્તારિ-
પ્રયોગમાં ક્રિતીયાંત અને કર્મણિપ્રયોગમાં
પ્રથમાંત જે કારક આવે છે તે, શુભ
અશુભ કર્મ, પૂર્વ કરેલાં કર્મનું પરિણામ,
ક્રિયા, કાળ, હરકોઈ પદાર્થનો સ્વાભા-
વિક ચુલ્લ.

કર્મનાશ પું કર્મોનો નાશ.

કર્મનાશા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.

કર્મનિષ્ઠ ત્રિં યજ્ઞયાગાદિ કર્મ કરવામાં
આસક્ત, હરકોઈ કર્મમાં આસક્ત.

કર્મનિષ્ઠા સ્ત્રીં કર્મમાં આસક્તિ.

કર્મન્દ પું ભિક્ષુસૂત્રનો કર્તા એક નપિ.

કર્મન્દિન ત્રિં કર્મદે રચેલા ભિક્ષુસૂત્રને
ભણનાર.

કર્મપથ પું કર્મમાર્ગ.

કર્મપ્રવચનીય પું પાણિનીય વ્યાકરણ-
પ્રસિદ્ધ કર્મપ્રવચનીય સંગ્રાહનો શબ્દ.

કર્મન્યાસ પું શાસ્ત્રોક્ત કર્મોના વિધિ-
પૂર્વક ત્યાગ, અથવા ઉચ્ચારણ ચુદ્ધિથી
કરેલાં કર્મોના ફળનો ત્યાગ.

કર્મફલ નં શુભાશુભ કર્મોનું ફળ સુખ
દુઃખ વગેરે, એક જાતના ઝાડનું ફળ.

કર્મબન્ધ નં કર્મથી પ્રાપ્ત થયેલ બંધ-
ન-સંસાર.

કર્મબન્ધ ત્રિં કર્મરૂપ બંધનના સાધ-
નવાળું.

કર્મમૂ સ્ત્રીં ખેતીકર્મની ભૂમિ, ખેડેલી
જમીન.

કર્મમૂમિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કર્મમોગ પું કર્મથી પ્રાપ્ત થનારાં સુખ-
દુઃખનો ભોગ કરવો તે.

કર્મમૂલ નં દાસ, દર્ભ.

કર્મમીમાંસા સ્ત્રીં જૈમિનીકૃત એક શાસ્ત્ર.
કર્મયુગ નં કળિયુગ.

કર્મયોગ

૩૨૬

કર્માર

કર્મયોગ પુ. ગીતાશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ કર્મયોગ,
કર્મ કરવાની કુશળતા.

કર્મરક્ષ પુ. ન. એક જાતનું ઝાડ.

કર્મરક્ષ ન. એક જાતના ઝાડનું ફળ.

કર્મરી સ્ત્રી. વંશરોચના-વંશરોચના.

કર્મવજ્ર પુ. શસ્ત્ર.

કર્મવાદી સ્ત્રી. નિધિ.

કર્મવિપાક પુ. કર્મનું ફળ.

કર્મવ્યતિહાર પુ. પરસ્પર એક જાતની
ક્રિયા કરવા રૂપ ક્રિયાનો અદ્વયો અદ્વયો.

કર્મશાલા સ્ત્રી. કામ કરવાની શાળા,
કારીગરીની શાળા.

કર્મશીલ ત્રિ. કામ કરવા માટેના સ્વ-
ભાવવાળું.

કર્મશૂર ત્રિ. કામ કરવામાં શરવીર,
આરંભેનું કામ સમાપ્ત કરનાર, ત્યાં
સુધી ફળ મળે ત્યાં સુધી કામ કરનાર.

કર્મશ્રેષ્ઠ ત્રિ. કર્મથી શ્રેષ્ઠ, કામ કર-
વામાં શ્રેષ્ઠ.

કર્મશ્રેષ્ઠ પુ. પુણ્ય પ્રાપ્તિનો પુત્ર.

કર્મસંન્યાસ પુ. કર્મોનો ત્યાગ, કર્મોના
ફળનો ત્યાગ.

કર્મસંન્યાસિક પુ. દીક્ષિત બિહુક-
સંન્યાસી.

કર્મસંન્યાસિન પુ. વિધિપૂર્વક કર્મોનો
ત્યાગ કરનાર બિહુક-સંન્યાસી, કર્મોના
ફળનો ત્યાગ કરનાર.

કર્મસદ્ગ પુ. કર્મમાં આશક્તિ.

કર્મસચિવ પુ. રાજાએને ખાનગી વિ-
ચાર સિવાયનાં પોતાના કામમાં સહાય
કરનાર.

કર્મસાક્ષિન પુ. સૂર્ય, સૂર્ય વગેરે નવ દેવો.

કર્મસાક્ષિન ત્રિ. હરકોઈ કામમાં સાક્ષી
હરકોઈ.

કર્મસાધન ન. જેથી કામ સિદ્ધ થાય તે,
કર્મનું સાધન.

કર્મસિદ્ધિ સ્ત્રી. ધૃષ્ટ અનેષ્ટ કર્મફળની
પ્રાપ્તિ, કામની સિદ્ધિ.

કર્મસ્થાન ન. ન્યોતિપ્રસિદ્ધ લક્ષ્યાવધિ
દશનું સ્થાન.

કર્મહેતુ પુ. કામનું કારણ.

કર્મજ્ઞ ન. કર્મનું અંગ.

કર્મજીવ પુ. કામ કરી જીવવાનું સાધન.

કર્મજીવ ત્રિ. કામ કરી જીવનાર.

કર્માત્મન પુ. સંસારી-જીવ.

કર્માત્મન ત્રિ. કામ કરવામાં આસક્ત
મનવાળું.

કર્મધ્યક્ષ પુ. ક્રિયાસાક્ષી, કામ કર્યું ન
કર્યું તપાસનાર.

કર્માનુબંધ પુ. કામનો સંબંધ, કામ ઉ-
પર આધાર.

કર્માનુવંધિન ત્રિ. કર્મ સાથે જોડાયેલ,
કર્મ સાથે સંબંધવાળું.

કર્માનુરૂપ ત્રિ. કામ પ્રમાણેનું, કર્મ પ્ર-
માણેનું, કર્મને યોગ્ય.

કર્માનુરૂપતસ્ અવ્ય. કામ પ્રમાણે, કર્મ
પ્રમાણે, શરૂ પ્રમાણે.

કર્માનુસારતસ્ અવ્ય. ઉપરનો અર્થ.

કર્માનુસારિન ત્રિ. કામને અનુસરનાર,
કર્મને અનુસરનાર.

કર્માનુસ્થાયિન ત્રિ. કામ કરનાર, યશાદિ
કર્મ કરનાર.

કર્માન્ત પુ. તૈયાર થયેલ ખેતીના કામ-
વાળી ખેડેલી જમીન, ધાન્ય વગેરેનું
સંપ્રદરશાન, કર્મની સમાપ્તિ.

કર્માન્તર ન. બીજું કામ.

કર્માન્તિક ત્રિ. કર્મની અંતે હોનાર.

કર્માન્તિક પુ. સેવક, આકર.

કર્માભિધાયક ત્રિ. એક કર્મ ભોગવનાર,
કામ ખતાવનાર.

કર્માર પુ. એક જાતિ, એક જાતનો વાંસ,
કર્મરંગ વૃક્ષ, કારીગર, લવાર.

કર્માર

૩૫૬

કલક

કર્માર ત્રિં કર્મને પ્રાપ્ત થયેલ-કારીગર વગેરે.

કર્માર્હિ પું પુરુષ.

કર્માર્હિ ત્રિં કામ કરવામાં સમર્થ.

કર્માશય પું કર્મજન્ય ધર્મ અધર્મરૂપ શુભ.

કર્મિન્ ત્રિં કામવાણું, વ્યાપારવાણું, ફળની ઇચ્છા રાખી કામ કરનાર.

કર્મિષ્ઠ ત્રિં ક્રિયાદક્ષ મનુષ્ય, કામ કરવામાં કુશળ.

કર્માર ત્રિં કાબરચિત્રા રંગવાણું.

કર્મેન્દ્રિય નં વાણી-પગ-હાથ-ગુદા-લિંગ-એ પાંચ ઇન્દ્રિય.

કર્માદાર નં શ્રેષ્ઠ કાર્ય.

કર્ષ્ મ્વાં પં અં સેટ્ મર્વ કરવો.

કર્ષ્ પું કામ-વિષયવાસના.

કર્ષેટ પું નં ખસો કે આઈસો ગામની વચ્ચેનું શ્રેષ્ઠ ગામ-જેમાં આસપાસનાં સર્વ મનુષ્યો આશ્રવિકા કરી શકે.

કર્ષેટ પું તે નામનો એક દેશ.

કર્ષેર નં કર્મ, કામ.

કર્ષેર પું વાધ, રાક્ષસ.

કર્ષેરી સ્ત્રી વાધેણુ, રાક્ષસી, શિયાળ, રાત્રિ, હિંચુપત્રી વનસ્પતિ, હળદર, દુર્ગાદેવી.

કર્ણુદાર પું કોવિદાર વૃક્ષ.

કર્ણુર પું કર્ણુર જુઓ.

કર્ણૂર પું કર્ણૂર જુઓ.

કર્ણ્ય પું કચૂરો.

કર્ષ પું નં સોળ માસા બરોબર એક માપ, સોળ માસાભાર સોનું.

કર્ષ પું બહેડાનું ઝાડ, ખેંચવું, ખોતરવું, નિત્ય ખેડવાને લાયક કોઇ ખેતર.

કર્ષક ત્રિં ખેંચનાર, ખેડનાર, ખોતરનાર.

કર્ષણ નં ખેંચવું, ખેડવું, ખોતરવું.

કર્ષણી સ્ત્રી વ્યભિચારિણી સ્ત્રી.

કર્ષણી સ્ત્રી ક્ષીરિણી વૃક્ષ, ઘોળી વેખંડ,

ઘોડાની લગામ-જે લોહાની તેના મોઢામાં રહે છે.

કર્ષણીય ત્રિં ખેંચવા, ખેડવા યોગ્ય.

કર્ષફલ નં બહેડાનું ફળ.

કર્ષફલા સ્ત્રી આમળી.

કર્ષયત્ ત્રિં ખેંચતું, ખેડતું, હેરાન કરતું, હરકત કરતું.

કર્ષાપણ નં પું એંશી કોડીનો એક પણ અને સોળ પણનો એક કાર્પાપણ.

કર્ષાર્દ્ર નં એક તોલો.

કર્ષાદ્ધ પું એંશી ચણેડી ભારતું એક વજન.

કર્ષિણી સ્ત્રી ઘોડાના મોઢામાં રખાતું લોહાનું ચોકડું, ક્ષીરિણી વૃક્ષ.

કર્ષિત ત્રિં ખેંચેલ, ખેડેલ.

કર્ષિન્ ત્રિં ખેંચનાર, આકર્ષણ કરનાર.

કર્ષુ પું અડધાં છાણુનો અગ્નિ, પુરુષની ચાર આંગળી જમીનમાં ખાડો.

કર્ષુ સ્ત્રી નાનો પ્રવાહ, નાની નદી, ખાડી, નહેર, અગ્નિકુંડ, ખેતી, ખેતી-કામ, ગુજરાન.

કર્હિ અવ્યં ક્યારે, કયે કાળે.

કર્હિચિત્ અવ્યં કોઈક કાળે, કોઈક વખતે.

કલ્ મ્વાં આં સેટ્ સંખ્યા કરવી સં શબ્દ કરવો અં

કલ્ તું ઉં સં સેટ્ જવું, સંખ્યા કરવી, અવ+બાણું. આ+આંધવું. પ્રતિ+ આ+બાણું. ઉત્+ઉંચું કેંડો મહણ કરવું. સમ્+એક સંખ્યા કરવી-મણવું.

કલ્ તું ઉં સં સેટ્ ત્રેરણા કરવી.

કલ પું મધુર અસ્પષ્ટ શબ્દ, સાગનું ઝાડ, કોલિવૃક્ષ-ખોરનું ઝાડ.

કલ નં શરીરમાંની છેલ્લી ધાતુ-વીર્ય.

કલ ત્રિં અણુ, નહિ પચેલ, કળા-વાળો ભાગ.

કલક પું એક ભાતનું માણવું.

કલકળ

૩૨૭

કલમ્બી

કલકળ પુઠ કોયલ, હંસ, પારેવું.
 કલકળ ત્રિઠ મધુર શબ્દવાળા કંઠવાળું.
 કલકળી સ્ત્રીઠ કોયલ માદા, હંસલી,
 પારેલી.
 કલકલ પુઠ કોલાહલ, સાગનો રસ-યુ-
 ધર, રાળ.
 કલકલી સ્ત્રીઠ એક જાતની માછલી.
 કલકલીટ પુઠ એક જાતનો કાડો.
 કલકૂજિકા સ્ત્રીઠ કામવાસનાવાળી સ્ત્રી.
 કલકૂટ પુઠ તે નામનું એક શહેર.
 કલકોષ પુઠ કોયલ.
 કલકોષી સ્ત્રીઠ કોયલ માદા.
 કલકુ પુઠ કલક, ચિન્હ, કાષ, અપવાદ,
 તાંબા વગેરે ધાતુનો કાટ, તાંબા વગેરે
 ધાતુમાં ખદાઇના સંબંધથી થતો વિકાર.
 કલકુષ પુઠ સિંહ.
 કલકુષા સ્ત્રીઠ કડતાલ વાદિન.
 કલકુષી સ્ત્રીઠ સિંહણ, હાથની તાળી.
 કલકૃત ત્રિઠ કલકવાળું થયેલ, કાષવાળું
 થયેલ.
 કલકૃત ત્રિઠ કલકવાળું, કાષવાળું,
 ચિન્હવાળું.
 કલકુર પુઠ પાણીમાં પડતી ધુમરી.
 કલકુ પુઠ ઝેર ચોપડેલા બાણથી મારેલ
 મૃગ અથવા કોઇ પક્ષી.
 કલકુ નઠ ઝેર ચોપડેલા બાણથી મારી
 નાખેલા પક્ષીનું કે હરણનું માંસ, તંબાકુ,
 એક જાતનું માપ.
 કલકુત્તિકા નઠ તે નામનો એક ન્યાય.
 કલકુ નઠ ધર ઢાંકવાનું ધાસનું છાપડું.
 કલકુલિકા સ્ત્રીઠ વિષયવાસનાવાળી સ્ત્રી.
 કલકુ નઠ બારી, સ્ત્રી, નિતંબ-કુલો, રા-
 બચોના કિલાનું સ્થાન.
 કલકુત્ત ત્રિઠ ભાષાવાળું, સ્ત્રીવાળું.
 કલકૃત ત્રિઠ ઉપરના અર્થ.
 કલકુત નઠ રૂપું.

કલકૃત નઠ સોનું, રૂપું, મધુર અસ્પષ્ટ
 શબ્દ.
 કલકૃત ત્રિઠ મધુર અસ્પષ્ટ શબ્દ, કબૂ-
 તર, કોયલ, મોર.
 કલકૃત ત્રિઠ મધુર અસ્પષ્ટવાળું.
 કલકુ નઠ સ્ત્રીના ઉદરમાં દાખલ થયેલ
 પુરુષના વીર્યનો એક રાત્રિમાં થતો
 વિકાર, ચિન્હ, નિશાની, વાતપિત્ત વગે-
 રેનો દોષ, ગ્રહણ કરવું, પકડવું, ગ્રાસ,
 બાણવું, જ્ઞાન.
 કલકુ પુઠ નેતર.
 કલકુ સ્ત્રીઠ જ્ઞાન, બાણવું, ગ્રહણ કરવું,
 લેવું, ચૂકવું, છોડવું.
 કલકુત પુઠ એક પ્રકારની વર્ણસંકર જાતિ.
 કલકુત પુઠ મધુર અસ્પષ્ટ શબ્દ, હંસ.
 કલકુતી સ્ત્રીઠ રાજહંસી.
 કલકુત પુઠ એક પ્રકારની વર્ણસંકર જાતિ.
 કલકુતિકા સ્ત્રીઠ સર્વ વિદ્યા.
 કલકુત પુઠ એક જાતનું શાક.
 કલકુ પુઠ ત્રીશ વર્ષનો હાથી, પાંચ વ-
 ર્ષનું હાથીનું બચ્ચું, ધંતુરો.
 કલકુત પુઠ પીણું ઝાડ.
 કલકુત પુઠ પીણું ઝાડ.
 કલકુ સ્ત્રીઠ ત્રીશ વર્ષની હાથણી, એક
 જાતનું ઝાડ.
 કલકુ પુઠ લેખણ, કલમ, કલમી ડાંગર,
 ઉમેરીને પાણું વાવેલ એક જાતનું
 ધાન્ય-ડાંગર, ચેર.
 કલકુત પુઠ ઉત્તમ પ્રકારની સુગંધી
 ડાંગર.
 કલકુ પુઠ શાકમાં રહેલ ફેતરું, બાણ,
 કદંબનું ઝાડ. પાંચની સંખ્યા, દોઢું.
 કલકુત પુઠ ઉપરના અર્થ.
 કલકુત સ્ત્રીઠ ડોકના પાછળના ભા-
 ગમાં રહેલી એક નાડી.
 કલકુ સ્ત્રીઠ એક જાતનું શાક.

कलम्बु

३५८

कलानिधि

कलम्बु स्त्री० ऐक ज्ञतनुं शाक.
 कलम्बुड न० भाषण.
 कलम्बु स्त्री० ऐक ज्ञतनुं शाक.
 कलयत् त्रि० गणतुं, पङ्कतुं, कंपतुं.
 कलरव पु० मधुर अस्पर्श शब्द, कञ्जतर,
 डायल, मेर.
 कलरव त्रि० मधुर अस्पर्श शब्दवाचुं.
 कलल न० गर्ल उपर वींटाती यामडी-
 ओण, स्त्रीना उदरमां हाभल धयेला
 पुरुषना वीर्येना ऐक रात्रिमां थतो विकार.
 कललज पु० राण, गर्ल.
 कललजोद्भव पु० सागनुं आउ.
 कलविङ्क पु० यकबो पक्षी, कलिंग वृक्ष,
 घोणा यमरी, धंद्रजपनुं आउ.
 कलविङ्कक पु० उपरना अर्थ.
 कलविङ्ग पु० उपर प्रमाणे.
 कलश पु० धडो, कणश, ऐक ज्ञतनुं भाप.
 कलशदिर स्त्री० यत्तम्यंधी कणशनुं
 यीशनुं.
 कलशपोतक पु० ऐक ज्ञतनो सर्फ.
 कलशि स्त्री० धडो, कणश, पृक्षिपण्ठी
 वनस्पति. कुंभराशि, अत्रीस शेरनुं भाप.
 कलशी स्त्री० उपरना अर्थ.
 कलशीकण्ठ पु० ते नामनो ऐक भ्रषि.
 कलशीपदी स्त्री० कणश जेवा आकारना
 पगवाणी स्त्री,
 कलशीसुत पु० अगस्त्य मुनि.
 कलशोदर पु० ते नामनो ऐक दानव.
 कलशोदर त्रि० कणशना जेवा पेटवाणुं.
 कलस पु० धडो, कणश, कुंभराशि, अत्रीस
 शेरनुं ऐक भाप.
 कलसि स्त्री० कलशि लुओ.
 कलसी स्त्री० कलशी लुओ.
 कलसीसुत पु० अगस्त्य मुनि.
 कलसोदधि पु० समुद्र.
 कलस्वर पु० मधुर अस्पर्श स्वर.

कलह पु० न० विवाद, वाग्विवाद, क्लेश,
 कंकर, युद्ध, ते नामनो ऐक छंद.
 कलहंस पु० ऐक ज्ञतनो हंस, ते नामनो
 ऐक छंद, राणहंस, श्रेष्ठ राण, परमात्मा.
 कलहंसी स्त्री० हंसवी.
 कलहकार त्रि० क्लेश करना, कथ्यो
 करना.
 कलहनाशन पु० पृतिहरणनुं आउ.
 कलहप्रिय पु० नारद ऋषि.
 कलहप्रिया स्त्री० सारिका पक्षिणी-मेना.
 कलहान्तरिता स्त्री० साहित्यप्रसिद्ध ऐक
 नायिका.
 कलहाय नामधातु आत्म० अक० सेट् क्लेश
 करवा, कथ्यो करवा.
 कला स्त्री० यंद्रभंडजना सोणभो भाग,
 भाग, अंश, जे पणनो ऐक समय-
 विभाग, शरीरमां रहल-ऐक धातुकलेद,
 ऐक मात्रावाणो लघु वर्ण, धन-वजरेनुं
 व्याज, स्त्रीरज, नौका, कपट, संगीत
 वजरे विद्यानी कला, योसक प्रकारनी कला.
 कलाकुल न० लणाडण जेर.
 कलाकेलि पु० कामदेव.
 कलाङ्कुर पु० सारस पक्षी, योरीनुं
 शास्त्र अनावनार कलीपुत्र भूणदेव, कंस
 असुर.
 कलाचिका स्त्री० कालीथी मांडी कांडां सु-
 धीनो हाथनो भाग, पीकदानी.
 कलाची स्त्री० उपरना अर्थ.
 कलाटीन पु० ऐक ज्ञतनुं पक्षी.
 कलाद पु० सोनी.
 कलादक पु० सोनी.
 कलाधर पु० यन्त्र.
 कलाधर त्रि० योसक प्रकारनी कलाओ
 लणुनार.
 कलानिधि पु० यन्त्र, कपूर.

કલાનુનાદિન

૩૬૨

કલિજ્ઞ

કલાનુનાદિન પું ભમરો, ચકલો, ચાતક-
અપૈશો, કપિજલ પક્ષી.

કલાન્તર પું એક પ્રકારનું વ્યાજ.

કલાન્તર નં ચન્દ્રની બીજી કળા.

કલાન્યાસ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક ન્યાસ.

કલાપ પું સમુદ્ર, મોરપિચ્છ, ધરેણું, કંદોરો,
ચંદ્ર, બાણુતા ભાથો, બાણુ, ધનુષ, અર્ધ
ચંદ્રાકાર એક જાતનું અસ્ત્ર, એક પ્રકારનું
વ્યાકરણ, તે નામનું એક ગામ, મેતી
વગેરેની સેર.

કલાપ ત્રિં વિદ્યાન, પાંડિત.

કલાપક પું કલાપ પું જુઓ, હાથીની
ખાંધનું બંધન.

કલાપક નં સાથે મંથનવાળા ચાર શ્લોક,
જે કાળે મોરને પીછાં આવે છે તે કાળે
આપવાનું કરજ.

કલાપદ્વીપ પું તે નામનું એક ગામ.

કલાપવત્ ત્રિં જેની પાસે બાણુ રાખવાનો
ભાથો હોય તે.

કલાપશસ્ત્ર બચ્ચં ગુચ્છે ગુચ્છે.

કલાપિત્ર પું મોર, કોયલ, પૈશંપાચન
ઋષિનો એક શિષ્ય, વડનું ઝાડ, ચંદ્ર.

કલાપિની સ્ત્રીં રાત્રિ, નાગરમોથ, મયૂરી.

કલાપૂર્ણ પું ચંદ્ર, કપૂર.

કલાપૂર્ણ ત્રિં સર્વ પ્રકારની કળાઓવાળું.

કલામૃત પું ચંદ્ર, કપૂર.

કલામૃત ત્રિં સર્વ પ્રકારની કળાઓ ધારણ
કરનાર.

કલામક પું કલમી ડાંગેર.

કલામ્બિકા સ્ત્રીં ઋણુદાન.

કલાય સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય-વટાણા.

કલાયસંજ ત્રિં ચાલતાં ચાલતાં જે ધૂજનું
હોય તે.

કલાયન પું હરકોઈ નૃત્ય કરનાર, નટ,
તરવારની ધાર ઉપર નાચનાર.

કલાયા સ્ત્રીં ગંડદૂર્વા વનસ્પતિ.

કલાલાપ પું ભમરો, મધમાખ.

કલાલાપ પું મધુર અસ્પષ્ટ શબ્દનું ઉ-
ચ્ચારણું.

કલાવત્ પું ચન્દ્ર, કપૂર.

કલાવત્ ત્રિં કળાઓવાળું, ભાગવાળું.

કલાવતી સ્ત્રીં એક પ્રકારની મંત્રદીક્ષા,
ગોકુળની એક ગોવાળજી-રાધાની મા, તે
નામની એક વીણા, એક સ્વગવેશ્યા.

કલાવિક પું કુકડો.

કલાવિકી સ્ત્રીં કુકડી.

કલાવિકલ પું ચકલો પક્ષી.

કલાવિકલી સ્ત્રીં ચકલી.

કલાહક પું કાહલ વાદિત.

કલિ પું ચોથો યુગ-કળીયુગ-અહોરુપ્ત ઝાડ,
કણ્થો, કલેશ, લડાઈ, ચરવીર, જુગારમાં
એકના અંકવાળો બાણુનો પાસો, ઘોળો
ધંતુરો.

કલિ સ્ત્રીં કળી-ફૂલ વગેરેની.

કલિક પું એક જાતનો યગલો-કૌંચપક્ષી.

કલિકા સ્ત્રીં ફૂલની કળી, વીણાનો મૂળ-
ભાગ, કલા શબ્દ જુઓ, તે નામનો
એક જંદ, પદની પર પરાવાળો એક રચના.

કલિકાપૂર્વ નં અંશથી ઉત્પન્ન થનારું
કોઈ વૈદિક કર્મ.

કલિકાર પું પીળા માથાવાળું એક જાતનું
પક્ષી, પૂતિકરંજ, વિપલાંગલી, નારદ ઋષિ.

કલિકાર ત્રિં કણ્થો કરનાર, કળીને
પામનાર.

કલિકારક પું નારદ, પૂતિકરંજ.

કલિકારક ત્રિં કલેશકારક, કણ્થો
કરનાર.

કલિકારી સ્ત્રીં જલ પીપર, વિપલાંગલી
વનસ્પતિ.

કલિજ્ઞ પું એક જાતનું પક્ષી-કાકા કઉઆ,
રાઈનું ઝાડ, પીપરનું ઝાડ, પૂતિકરંજ
નામનું ઝાડ, તે નામનો એક ક્ષત્રિય.

કલિદ્રુ

૩૬૦

કલ્પદ્રુ

કલિદ્રુ નં ઇદરજ્વ.
 કલિદ્રુ પું તે નામનો એક દેશ.
 કલિદ્રુક પું કુટજવૃક્ષાનું બી, ઇદરજ્વ.
 કલિદ્રુ લીં નસોતર.
 કલિદ્રુગુદિકા લીં એક પ્રકારનું
 ઔષધ-દવા.
 કલિદ્રુ પું સાદરી.
 કલિત્રિં બલેલ, પ્રાપ્ત કરેલ, ભેદેલ,
 સંખ્યા કરેલ, મણેલ, મહણ કરેલ, કહેલ,
 વિચારેલ, બંધાયેલ.
 કલિત નં માન, લાલ, ભેદન, મહણ,
 કથન, વિચાર, બંધન.
 કલિતર પું બહેડાનું ઝાડ.
 કલિદ્રુમ પું બહેડાનું ઝાડ.
 કલિન્દ્ર પું તે નામનો એક પર્વત, બે-
 હેડાનું ઝાડ, સૂર્ય.
 કલિન્દ્રકન્યા લીં યમુના નદી.
 કલિન્દ્રગિરિજા લીં યમુના નદી.
 કલિન્દ્રનન્દિની લીં યમુના નદી.
 કલિપ્રિય પું નારદ.
 કલિપ્રિય ત્રિં કશ્ચો બેને પ્રિય હોય તે.
 કલિમારક પું પૂતિકરંજ નામનું ઝાડ.
 કલિમાલક પું ઉપરનો અર્થ.
 કલિમાલ્ય પૂતિકરંજ.
 કલિયુગ પું કળીયુગ.
 કલિયુગાદ્યા લીં માધ મહોનાની પૂતેમ.
 કલિલ ત્રિં મહન, મિશ્ર.
 કલિવૃક્ષ પું બેહેડાનું ઝાડ.
 કલિહારિ લીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 કલ્લી લીં જળની કળી.
 કલુક પું એક જાતનું વાદિત્ર, ઝાંઝ.
 કલુકા લીં તારા, દારૂની દુકાન, ઉંઘાડીયું.
 કલુષ પું ખાડો.
 કલુષ નં પાપ.
 કલુષ ત્રિં પાપી, મેલું, નિંધ, અસમર્થ.
 કલુષયોનિ ત્રિં અશુદ્ધ ઉત્પત્તિવાળું.

કલુષિત ત્રિં મેલું, દુષ્ટ, કૂર.
 કલુષિન ત્રિં પાપી, મેલું.
 કલુષી લીં ભેંસ.
 કલૂતર પું તે નામનો એક દેશ.
 કલૂતર ત્રિં કલૂતર દેશમાં રહેનાર.
 કલેવર નં શરીર.
 કલોત્તાર ત્રિં તીક્ષ્ણ શબ્દવાળું.
 કલોત્તાલ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 કલ્ક પું નં લી-તેલ વગેરેનો એક
 પ્રકારનો પાકસંસ્કાર, દંભ, પાખંડ,
 બેહેડાનું ઝાડ, વિષા, પાપ, કચરો, મેલ,
 ગાળ, કાનનો મેલ, ચટણી જેવો વાટેલો
 પદાર્થ, કીટું.
 કલ્ક ત્રિં પાપી.
 કલ્કન નં શઠતાયુક્ત આચરણ.
 કલ્કકલ પું દાડમનું ઝાડ.
 કલ્કિ પું વિષ્ણુનો દશમો અવતાર.
 કલ્કિન પું ઉપરનો અર્થ.
 કલ્કિપુરાણ નં તે નામનું એક ઉપપુરાણ.
 કલ્પ પું સૃષ્ટિ, બ્રહ્માની રાત્રિરૂપ પ્રલય,
 બ્રહ્માના દિવસરૂપ કાળ, રચવું, વિકલ્પ,
 વિધાન, વિધિ, હરકોઈ આચારવ્રથ,
 ઠગવ, કલ્પવૃક્ષ, દંભ, મુક્તિ, અવાજ,
 નીરોગીપણું, વેશ.
 કલ્પ ત્રિં યોગ્ય, સમર્થ.
 કલ્પક ત્રિં રચનાર, આરોપ કરનાર.
 કલ્પક પું કલ્પ પું જુઓ, હજમ, કથુરો
 વનસ્પતિ.
 કલ્પકાર પું કલ્પસૂત્ર વગેરે આચારવ્રથ
 કરનાર, હજમ.
 કલ્પકાર ત્રિં વેશ વગેરે કરનાર.
 કલ્પકારક પું કલ્પકાર પું જુઓ.
 કલ્પક્ષય પું પ્રલય, સૃષ્ટિનો ક્ષય.
 કલ્પતરુ પું કલ્પવૃક્ષ, તે નામનો એક
 વ્રંથ.
 કલ્પદ્રુ પું કલ્પવૃક્ષ.

કલ્પદ્રુમ

૩૬૧

કલ્યાણ

કલ્પદ્રુમ પુ૦ કલ્પવૃક્ષ.

કલ્પન ન૦ કાપવું, છેદવું, રચના, વિધાન, આરોપ, તર્ક, અટકળ, નિશ્ચય, શિલ્પ વગેરે ક્રિયા.

કલ્પના સ્ત્રી૦ રચના, વિધાન, ચઢવા માટે હાથીને તૈયાર કરવો, નૈયાયિકમતે તે નામનું એક અનુમાન, માંમાંસક અને વેદાંતિમતે અર્થાપતિશ્ચ પ્રમાણ, તર્ક, જીણ, અટકળ.

કલ્પનાકાલ ત્રિ૦ અરિયર-તટકાળ નાશ પામનારો હરકેાઇ પદાર્થ.

કલ્પની સ્ત્રી૦ કાતર.

કલ્પનીય ત્રિ૦ કલ્પના કરવા યોગ્ય.

કલ્પપાદપ પુ૦ કલ્પવૃક્ષ, મહાદાન તરીકે આપવાનું સેનાનું વૃક્ષાકાર કોઈ દ્રવ્ય.

કલ્પપાદપદાન ન૦ કલ્પવૃક્ષનું દાન-એક મહાદાન.

કલ્પપાલ પુ૦ દારૂ વેચનાર.

કલ્પલતા સ્ત્રી૦ દેવતાઈ વેલો, મહાદાન તરીકે આપવાનું સેનાનું એક દ્રવ્ય.

કલ્પલતાદાન ન૦ તે નામે એક મહાદાન.

કલ્પલતિકા સ્ત્રી૦ કલ્પલતા બુઓ.

કલ્પવર્ષ પુ૦ તે નામનો એક યાદવ.

કલ્પવૃક્ષ પુ૦ કલ્પવૃક્ષ.

કલ્પસૂત્ર ન૦ આચારને જીજ્ઞાસનારો સૂત્રગ્રંથ.

કલ્પાન્ત પુ૦ પ્રલય.

કલ્પાન્તસ્થાયિન ત્રિ૦ પ્રલયકાળસુધી રહેનાર.

કલ્પિત ત્રિ૦ કલ્પેલ, રચેલ, જીજ્ઞાસેલ, આરોપેલ, કૃત્રિમ સંચાલી કહેલ.

કલ્પિત પુ૦ ચઢવા માટે તૈયાર કરેલો હાથી.

કલ્પિતાર્થ ત્રિ૦ જેને અર્થ આપવો કર્યો છે તે.

કલ્પિન્ ત્રિ૦ રચનાર, કલ્પના કરનાર, વેપ કરનાર.

કલ્પિન્ પુ૦ હજામ.

કલ્પ્ય ત્રિ૦ રચવા યોગ્ય, આરોપવા યોગ્ય, કલ્પના કરવા યોગ્ય, કરવા યોગ્ય, આચરવા યોગ્ય.

કલ્મન્ ન૦ કર્મ, કામ.

કલ્મલિ પુ૦ તેજ.

કલ્મલીક ન૦ જ્વલંત તેજ.

કલ્મષ ન૦ પાપ, હાથનો છેડો.

કલ્મષ પુ૦ તે નામનું એક નરક, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક મહિનો.

કલ્મષ ત્રિ૦ પાપી, મેલું.

કલ્માષ પુ૦ કાચરચિત્રો રંગ, કાલો રંગ, જીખરો રંગ, રાક્ષસ, સુગંધી ગંજીર, એક જાતનો અગ્નિ, એક જાતનો સાપ.

કલ્માષ ત્રિ૦ કાચરચિત્તું, કાણું, જીખરું.

કલ્માષકણ્ઠ પુ૦ મહાદેવ.

કલ્માષપાદ પુ૦ સૂર્યવંશી એક રાજા.

કલ્માષી સ્ત્રી૦ કાચરચિત્રી કોઈ સ્ત્રી જાતિ, યમુના નદી.

કલ્ય ન૦ પેરોઢીયું, સવાર, મધ્ય, દારૂ, ગર્ધ કાલ, આવતી કાલ.

કલ્ય ત્રિ૦ નીરોગી, સન્ન, સમર્થ, ઉદ્યોગી, તૈયાર, કાલું-બોળું, પઢાવેલું, શીખવેલું.

કલ્યજગ્નિ સ્ત્રી૦ પ્રાતઃકાળનું ભોજન, પ્રાતઃકાળે ખાવા યોગ્ય પદાર્થ.

કલ્યતા સ્ત્રી૦ આરોગ્ય.

કલ્યત્વ ન૦ આરોગ્ય.

કલ્યપાલ પુ૦ દારૂ વેચનાર.

કલ્યપાલક પુ૦ દારૂ વેચનાર.

કલ્યવર્ત પુ૦ પ્રાતઃકાળનું ભોજન.

કલ્યા સ્ત્રી૦ નીરોગી સ્ત્રી, દારૂ, શુભ વાણી, હરડે.

કલ્યાણ ન૦ કલ્યાણ, મંગળ, સોનું, સુદૈવ.

કલ્યાણ ત્રિ૦ મંગળવાળું, કલ્યાણયુક્ત, સુખી.

કલ્યાણકગુડ

૩૬૨

કવલપ્રસ્થ

કલ્યાણકગુડ પું વૈદક વિધિથી ઔષધરૂપ કરેલો ગોળ.
 કલ્યાણકઘૃત નં વૈદક વિધિથી ઔષધરૂપ કરેલું ઘી.
 કલ્યાણકલઘણ નં વૈદકવિધિથી ઔષધરૂપ કરેલું મીઠું.
 કલ્યાણયોગ પું ન્યોતિપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
 કલ્યાણકૃત ત્રિં શસ્ત્રોક્ત કર્મ કરનાર, હરકેહાં કલ્યાણ કરનાર.
 કલ્યાણવત્ ત્રિં કલ્યાણવાળું, મંગળયુક્ત.
 કલ્યાણવાચન નં સ્વસ્તિવાચન.
 કલ્યાણવીજ પું મસૂર.
 કલ્યાણિકા સ્ત્રીં મણ્ડલીક ધાતુ.
 કલ્યાણિન ત્રિં કલ્યાણવાળું.
 કલ્યાણિની સ્ત્રીં બલા ઔષધિ.
 કલ્યાણી સ્ત્રીં ગાય, જંગલી અડદ, રાજ.
 કલ્યાણ્યાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.
 કલ્યાપાલ પું દારૂ વેચનાર.
 કલ્યાપાલક પું ઉપરનો અર્થ.
 કલ્યુષ નં મણિઅંધ.
 કલ્મ્ ભ્વાં આત્મં અં સેટ્ શબ્દ કરવો, શબ્દ નહિ કરવો, બહેરા થવું, મુગા થવું.
 કલ્મ ત્રિં બહેરું.
 કલ્મતા સ્ત્રીં નીચેના અર્થ.
 કલ્મત્ત્વ નંસ્થર કાઢવો, બહેરાશ, બહેરાપણું.
 કલ્મિ અવ્યં આવતી કાલે.
 કલ્મ્લોલ પું મોટો તરંગ-મોટું મોણું, હર્ષ, આનંદ.
 કલ્મ્લોલ ત્રિં શત્રુ.
 કલ્મ્લોલિત ત્રિં મોટા તરંગોવાળું થયેલ.
 કલ્મ્લોલિન ત્રિં મોટા તરંગોવાળું.
 કલ્મ્લોલિન પું તે નામનો અક દેશ.
 કલ્મ્લોલિની સ્ત્રીં મોટા તરંગોવાળો નદી.
 કલ્મ્લહણ પું રાજતરંગિણી શ્રેયનો કર્તા.

કલ્મ્ ભ્વાં આં સં સેટ્ રતુતિ કરવી, વખાણવું.
 કલ્મક પું ગ્રાસ, કોળીયો.
 કલ્મક નં ચોમાસામાં થતી છત્રાકાર બિ-લાડીની ટોપી.
 કલ્મચ પું ઢોલ, ગર્દભાણું વક્ષ-પિત-પાપડો, તજ, ભોજપત્રનું ઝાડ, લાંબી ખીપરનું ઝાડ, રણનું નગારું, દુંડુભિ, કવચરૂપે હું અક્ષર.
 કલ્મચ નં પું બાપ્તર.
 કલ્મચપત્ર પું ભોજપત્રનું ઝાડ.
 કલ્મચહર પું બાપ્તર ધારણ કરી શકે તેવો કુમાર.
 કલ્મચિન્ ત્રિં બાપ્તર ધારણ કરનાર.
 કલ્મટી સ્ત્રીં કમાડ, બારણું.
 કલ્મટી સ્ત્રીં જેમાં 'ક' એવો શબ્દ આવે છે તેવી ઝડ્યા.
 કલ્મત્રિ સ્ત્રીં એક જાતનું માછલું.
 કલ્મત્રી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કલ્મર પું પાઠક, અધ્યાપક, કાશ્વરચિત્રો રંગ.
 કલ્મર પું નં લવણ-મીઠું, ખાટું.
 કલ્મર ત્રિં કેશનો અથકાર, કાશ્વરચિત્રું, જડેલ, મંબધ પામેલ, મિશ્ર થયેલ.
 કલ્મરક પું કેદી.
 કલ્મરકી સ્ત્રીં કેકમાં રહેલી કોઈ સ્ત્રી.
 કલ્મરા સ્ત્રીં જરપુષ્પા નામની વનસ્પતિ.
 કલ્મરી સ્ત્રીં કેશનો અંગ્રોડો.
 કલ્મર્ગ પું ક, ખ, ગ, ઘ, ઙ-એ અક્ષરો.
 કલ્મર્ગીય ત્રિં કવર્ગમાં હોનાર.
 કલ્મલ પું ગ્રાસ, કોળીયો, એક જાતનું માછલું, વૈદ્યકમાં કહેલી રોગના નાશ માટેની કોઈ દ્રવ્યની અમુક ક્રિયા.
 કલ્મલપ્રહ પું કોળીયો લેવો.
 કલ્મલપ્રસ્થ પું ગ્રાસયોગ્ય કોઈ એક માપ.

કવલિકા

૩૬૩

કશાઈ

કવલિકા સ્ત્રીં શુભડા વગેરે ઉપર આધિ-
વાની પોટીસ.
કવલિત ત્રિં કાળીયો કરેલ, આસ કરેલ,
આધેલ, વ્યાપ.
કવણ ત્રિં છિદવાળું આરણું વગેરે.
કવણ ત્રિં છિદવાળું આરણું વગેરે.
કવસ પું અપ્પર, એક પ્રકારની કાંટાની
જાત.
કવાટ નં કમાડ, આરણું.
કવાટન ત્રિં આરણું તોડી શકનાર ચેર
વગેરે.
કવાટવત્ર નં એક જાતનું જાડ.
કવાટી સ્ત્રીં નાનું આરણું.
કવાર નં કમળ.
કવારિ ત્રિં અરાય શત્રુ.
કવાસલ ત્રિં અરાય સહાય.
કવિ પું સર્વજ્ઞ બદલ, સ્તુતિ કરવા યોગ્ય,
વાક્યિક મુનિ, કવિતા બનાવનાર, જુઓનો
પુત્ર એક ઋષિ, શુક્રાચાર્ય, સૂર્ય, ઇલ્કિ-
દેવનો મોટો ભાઈ, ચેર થોડો, ચામુપ
મનુથી વૈરાજ પ્રજાપતિની કન્યામાં ઉત્પન્ન
થયેલ પુત્ર, ધ્રુવક પક્ષી, આકાશનું જાડ.
કવિ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર, સર્વજ્ઞ, બુદ્ધિમાન.
કવિ સ્ત્રીં લગામ.
કવિક પું લગામ.
કવિકલ્પદ્રુમ પું આપદેવ પાંડિતે કરેલો
તે નામનો ધાતુપાંડગ્રંથ.
કવિકલ્પલતા સ્ત્રીં તે નામનો એક ગ્રંથ.
કવિકા સ્ત્રીં લગામ, એક જાતનું માછલું,
કવિકાપુષ્પ.
કવિજ્યેષ્ઠ પું વાક્યિક મુનિ.
કવિતર ત્રિં મહાન કવિ.
કવિતમ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
કવિતા સ્ત્રીં કવિનું કર્મ, કવિતા, કવિપણું.
કવિત્વ નં ઉપરના અર્થ.
કવિપુત્ર પું શુક્રાચાર્ય.

કવિય નં લગામ.
કવિરહસ્ય નં તે નામનો એક ગ્રંથ.
કવિરાજ પું મહાન કવિ.
કવિરામાયણ પું વાક્યિક મુનિ.
કવિલ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર, શબ્દ કરનાર.
કવિલાસિકા સ્ત્રીં એક જાતની વીણા.
કવિલાલ્મીકિ પું વાક્યિક મુનિ.
કવિવેદિન ત્રિં કાવ્ય જાણનાર.
કવી સ્ત્રીં લગામ.
કવીય નં લગામ.
કવીયત્ ત્રિં કવિના જેવું, પોતાની સ્તુતિ
કરવા ઇચ્છનાર.
કવીયસ્ ત્રિં મહાન કવિ.
કવીયસી સ્ત્રીં મહાન કવિ કોઈ સ્ત્રી.
કવુલ નં ન્યોતિપ્રસિદ્ધ તે નામનો
એક યોગ.
કવેલ નં કમળ.
કવોળ નં થોડો ગરમ સ્પર્શ.
કવોળ ત્રિં થોડો ગરમ સ્પર્શવાળું.
કવ્ય નં પિતૃએને ઉદ્દેશી આપાનું અન્ન.
કવ્ય ત્રિં સ્તુતિ કરવા યોગ્ય, સ્તુતિ
કરનાર.
કવ્યવાહ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.
કવ્યવાલ પું અગ્નિ, તે નામના પિતૃદેવ.
કવ્યવાહ પું અગ્નિ.
કવ્યવાહ પું અગ્નિ.
કવ્યવાહન પું અગ્નિ.
કગ્ મ્તાં પં સદ્ શબ્દ કરવો જાં જાં,
શાસન કરવું સં
કશ પું ચાલુક કારકો.
કશકૃત્સન પું તે નામનો એક ઋષિ
કશસ્ નં પાણી.
કશા સ્ત્રીં ચાલુક.
કશાત્રય નં થોડાને ત્રણ પ્રકારે ચાલુક
મારવાની રીત.
કશાઈ ત્રિં ચાલુક મારવા યોગ્ય.

કશિક

૩૬૪

કઠ

કશિક પું નોળાયો.

કશિકપાદ ત્રિં નોળાયતા નેવા પગવાળું.

કશિપુ પું અન્ન, આચ્છાદન-ખીજાનું,
પાથરણુ, ઠાંકણુ, એક જાતનું આસન,
મસૂરીયું, માલમસૂરીયું, ઓશીકું.કશીકા સ્ત્રીં જેણે બચ્ચાં બચ્ચાં હોય
તેવી નોળાયણુ.

કશુ પું ચેદિપુત્ર એક રાજ.

કશેરક પું તે નામનો એક વૃક્ષ.

કશેરુ સ્ત્રીં એક જાતનું તૃણકંદ, ત્વષ્ટાની
ચોદમી કન્યા.કશેરુ પું ભારતવર્ષના નવ ખંડમાંનો
એક ખંડ.

કશેરુક પું એક જાતનો કંદ.

કશેરુકા સ્ત્રીં પીકું હાડકું.

કશેરુ સ્ત્રીં કશેરુ જીઓ.

કશેરુમત્ પું તે નામનો એક યવન રાજ.

કશીક ત્રિં હિંસક રાક્ષસ વગેરે.

કચ્છન અવ્યં કોષક.

કચ્છિત્ અવ્યં કોષક.

કચ્છમલ નં મૂર્છા, મોહ, પાપ.

કચ્છમલ ત્રિં મહિન, મેલું, પાપી.

કચ્છમલ નં કચ્છમલ પું જીઓ.

કચ્છમીર પું કાશ્મીર દેશ.

કચ્છમીરજન્મન નં કાશ્મીર દેશનું કેસર.

કચ્છમીરજ નં ઉપરનો અર્થ.

કચ્છ નં દારૂ, આયુકના પ્રહારને યોગ્ય
ધોડાનો મધ્ય ભાગ.

કચ્છ ત્રિં આયુકના પ્રહારને યોગ્ય.

કચ્છપ પું તે નામનો એક ઋષિ, એક
જાતનો યુગ, એક જાતનું માછલું,
કાચબો.

કચ્છપનન્દન પું ગરૂડ.

કચ્છપમુત પું ગરૂડ.

કચ્છ મ્વાં પં સં સેટ્ નીચોવવું, ક્ષીણ
કરવું, ધસવું.

કચ પું કસોટી કરવાનો પથ્થર.

કચણ ત્રિં અપકવ શલાકું.

કચણ નં ધસવું, ચલાવવું, હલાવવું,
કંપાવવું.

કચા સ્ત્રીં આયુક.

કચાકુ પું અગ્નિ, સૂર્ય.

કચાય પું નં તુરે રસ, રાગ-દેવાદિ
દોષ, નિર્વિકલ્પક સમાધિનું એક વિષ,
રાગી, અનુરાગવાળું, સુગંધી, અપદ્, રાગ,
એક જાતનો કવાથ, નિર્ધાર-રસ,
વિલેપન, અંગરાગ, કલિયુગ, લાલપીળો
મિશ્રરંગ, ભગવો રંગ.

કચાય પું રથોનાક વૃક્ષ.

કચાય ત્રિં તુરે, લાલ રંગવાળું.

કચાયકૃત્ પું રાતું લોધર.

કચાયપાક પું વૈદ્યકમસિદ્ધ એક જાતનો
કવાથ.

કચાયપાન નં ઉકાળો પીવો તે.

કચાયપાણી સ્ત્રીં તે નામનો એક દેશ.

કચાયયાચનાલ પું તુવેર ધાન્ય.

કચાયવાસિક પું એક જાતનો કીડો.

કચાયા સ્ત્રીં દુરાલભા વનરપતિ.

કચાયિત ત્રિં તુર થયેલ, કસાઈ ગયેલ,
લાલ-પીળું થયેલ-લાલપીળું કરેલ.કચાયિન પું સાગનું ઝાડ, અખૂરનું ઝાડ,
લકુચ વૃક્ષ.કચાયિન ત્રિં તુરે, કસાયલું, લાલ-પીળા
રંગવાળું, ભગવા રંગવાળું.

કચિ ત્રિં હિંસા કરનાર.

કચીકા સ્ત્રીં પક્ષી જાતિ, કોદાળી.

કચેરુકા સ્ત્રીં કશેરુકા જીઓ, એક જાતનો
તૃણકંદ.કચ્છક પું એક જાતનું કૃમિ-કરમીયું-
ચરમ, શત્રુ, રોગ વગેરે.

કચ નં પીડા, દુઃખ.

કષ્ટ

૩૬૫

કાકચઞ્ચા

કષ્ટ ત્રિં પીડા કરનાર, ગહન, પીડાયુક્ત,
કષ્ટસાધ્ય.

કષ્ટકાર પું સંસાર.

કષ્ટકાર ત્રિં પીડા કરનાર.

કષ્ટકારક પું સંસાર.

કષ્ટકારક ત્રિં કષ્ટકારક, દુઃખદાયક.

કષ્ટરિપુ પું કષ્ટસાધ્ય શત્રુ.

કષ્ટસ્થાન નં દુઃખદ સ્થાન.

કસ્ ભાં સં પં સેદ્ જવું. ઉદ્ + ઉચે

જવું. નિસ+નિર+દૂર કરવું, હાંકી કાઢવું.

વિ + પ્રકાશવું. અનુ + વિ + યોગ્ય રીતે

વિકાસવું. પ્ર + વિ + બાળ્યંત વિકાસવું.

સમ્ + સારી રીતે જવું.

કંસ્ અદાં આત્મં સં સેદ્ નાશ કરવો,

જવું.

કન્ અદાં આં સં સેદ્ નાશ કરવો,

જવું.

કસ પું કસોટી કરવાનો પત્થર.

કસન પું ઉધરસનો રોગ.

કસના સ્ત્રીં એક જાતની લૂતા.

કસનોત્પાટન પું અરકુસીતું અડ.

કસર્ણીર પું એક જાતનો સર્પ.

કસર્ણીલ પું ઉપરનો અર્થ.

કસામ્બુ નં શ્રાદ્ધકાળે પિતૃઓને આપવામાં

આવતું જળ.

કસિપુ પું કશિપું જુઓ, અન્ન.

કસેરુ પું કશેરુ જુઓ, ભુંડને પ્રિય

એવો એક જાતનો જળકંદ.

કસેરુકા સ્ત્રીં કશેરુકા જુઓ, પીડતું

હાડકું.

કસ્કાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ

એક શબ્દસમૂહ.

કસ્તમ્બી સ્ત્રીં ગાડાના આગળના ભાગમાં

નીચે રહેલો ઉંટડો.

કસ્તીર નં તે નામનું એક શહેર.

કસ્તુરિકા સ્ત્રીં કસ્તૂરી.

કસ્તુરિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

કસ્તૂરી સ્ત્રીં મૃગની દ્વંદ્વીમાં થનારો એક

મૃગંધી પદાર્થ.

કસ્તૂરીમલ્લિકા સ્ત્રીં કસ્તૂરીના ગંધ જેવી

ગંધવાળો એક જાતનો વેલો.

કસ્તૂરીચલ્લિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કસ્મલ નં કરમલ જુઓ.

કસ્મલ ત્રિં મેલું, પાપી.

કસ્થર ત્રિં જનાર, હિંસા કરનાર.

કઠ્ઠય પું સૂર્યનો ઘોડો.

કઠિક પું દવાપાત્ર કરોડ.

કઠ્ઠ પું ખગલો.

કઠ્ઠય પું તે નામનો એક ઋષિ.

કઠિય પું તે નામનો એક ઋષિ.

કઠિલ પું ઉપરનો અર્થ.

કઠોહ પું તે નામનો એક ઋષિ.

કઠોલ પું ઉપરનો અર્થ.

કઠ્ઠાર નં ધોળું કમળ.

કાંશિ પું કાંસાનું વાસણ.

કાંસ ત્રિં કંસથી અધિષ્ઠિત, ભોજનદેશમાં

રહેનાર.

કાંસીય નં કાંસું.

કાંસ્ય નં કાંસું.

કાંસ્યકાર પું કંસારો.

કાંસ્યનીલ પું એક પ્રકારનું ચંજન-

ચાંજળું.

કાક પું કાગડો, કાકજંઘા વનસ્પતિ, તે

નામનો એક ખેટ.

કાક ત્રિં લૂણું, લંગુડું, થોડા જળવાળું.

કાક નં કાગડાઓનો સમુદાય, એક પ્ર-

કારનું તિલક, એક પ્રકારનો સુરતખંધ.

કાકકડ્ડુ પું એક જાતનું ધાન્ય-કાંચ.

કાકકલા સ્ત્રીં કાકજંઘા નામની વનસ્પતિ.

કાકકાયતિ પું સ્ત્રીં કાગડાનું સંતાન.

કાકઘ્રી સ્ત્રીં મહાકરંજ નામનું અડ.

કાકચઞ્ચા સ્ત્રીં ચણી.

કાકચિત્રા

૩૬૬

કાકરુહા

કાકચિત્રા સ્ત્રીં ચણેહી.
 કાકચિત્રિ સ્ત્રીં ચણેહી.
 કાકચિત્રી સ્ત્રીં ચણેહી.
 કાકચ્છદ પું ખંજન પક્ષી-દીવાળી ઘોડો.
 કાકજઙ્ઘા સ્ત્રીં તે નામની એક વનસ્પતિ.
 કાકજમ્બુ સ્ત્રીં એક પ્રકારની જાંબુડી.
 કાકજમ્બુ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કાકળ નં એક જાતનો કોઠનો રોગ.
 કાકળક નં ઉપરનો અર્થ.
 કાકળન્તિકા સ્ત્રીં ચણેહી.
 કાકળન્તી સ્ત્રીં ચણેહી.
 કાકતાલીય નં કાગડાનું બેસવું 'અને
 તાડના ફળનું પડવું-એ પ્રકારે આકર્ષિક
 પ્રાપ્તિ-સૂચક ન્યાય.
 કાકતિક્તા સ્ત્રીં કાકજંઘા વનસ્પતિ,
 ચણેહી.
 કાકતિન્દુક પું એક જાતનું ઝાડ-એક
 જાતના પીણું ઝાડ.
 કાકતિન્દુક નં કાકતિન્દુક વૃક્ષનું ફળ-
 પીણું ફળ.
 કાકતુણ્ડ પું કાણું અગર.
 કાકતુણ્ડફલા સ્ત્રીં કાકનાસા વનસ્પતિ.
 કાકતુણ્ડિકા સ્ત્રીં ચણેહી.
 કાકતુણ્ડી સ્ત્રીં જોતાથી ગિલ્ટ કરવામાં
 આવે છે તે પિત્તળ, કાકનાસાવૃક્ષ.
 કાકદન્તગવેષણ પું કાગડાના દાંત શોધવા
 જેવો નિષ્ફળ પ્રયાસસૂચક ન્યાય.
 કાકધ્વજ પું વાડવાગ્નિ-વડવાનજ.
 કાકનામ્ન પું એક જાતનું ઝાડ.
 કાકનાસ પું એક જાતનું ઝાડ.
 કાકનાસા સ્ત્રીં કાકજંઘા વનસ્પતિ.
 કાકનાસિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, નસોતર.
 કાકન્દક પું કાકંદી દેશમાં હોનાર-થનાર-
 રહેનાર.
 કાકન્દિ સ્ત્રીં તે નામના એક દેશ.
 કાકન્દી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કાકન્દીય ત્રિં કાકંદી દેશમાં વસનાર
 આયુધજીવી સંઘ.
 કાકપક્ષ પું મસ્તક નીચે છેક કાનસુધી
 પહોંચેલા દેશ-કાનછરીયા.
 કાકપક્ષધર ત્રિં કાનછરીયા ધારણ કરનાર.
 કાકપદ પું તે નામનો એક રતિગંધ.
 કાકપદ નં કાગડાનું પગલું, કાગડાના
 પગલા જેવડું કોઈ માપ, લેખકસંપ્રદાય-
 પ્રસિદ્ધ એક રેખા,
 કાકપર્ણી સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 કાકપીલુ પું કાગડાને પ્રિય એક જાતનું
 પીણું.
 કાકપીલુક પું ઉપરનો અર્થ.
 કાકપુન્છ પું કોયલ.
 કાકપુષ્ટ પું કોયલ.
 કાકપુષ્પ નં એક જાતનું વૃક્ષ.
 કાકપેય ત્રિં જળથી ભરપૂર ફૂલો-નદ
 વગેરે.
 કાકપેયા સ્ત્રીં જળથી ભરપૂર નદી.
 કાકફલ પું લીંબડાનું ઝાડ.
 કાકવન્ધ્યા સ્ત્રીં કાગડીની પેટે માત્ર એક
 પુત્રને જન્મ આપી વાંછણી થયેલી સ્ત્રી.
 કાકવલિ પું કાગડાને આપવાનો બળિ.
 કાકભાળ્ડી સ્ત્રીં મહાકરંજ વૃક્ષ.
 કાકમીરુ પું ધુવડ.
 કાકમદૂગ પું દારૂહ પક્ષી.
 કાકમર્દ પું મહાકાલ વૃક્ષ.
 કાકમર્દક પું ઉપરનો અર્થ.
 કાકમાચિકા સ્ત્રીં કાચફળનો વેણો.
 કાકમાચી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કાકમાતૃ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ,
 કાકમુદ્ગા સ્ત્રીં કાકપર્ણી જુઓ.
 કાકયવ પું એક નિષ્કળ ધાસ-ધાન્ય.
 કાકરુત નં કાગડાનો શબ્દ.
 કાકરુહા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

કાકરુક

૩૬૭

કાકોડુમ્બરિકા

કાકરુક પુઠ્ઠી સ્ત્રીને વશ થયેલો-સ્ત્રીના
કહેવા પ્રમાણે કરનારો કાકરુક, દંભ,
પાખંડ, ધુનડ.

કાકરુક ત્રિઠ્ઠી નિર્ધન, બીકણ, દિગંધર.

કાકલ નઠ્ઠી કાકમાં રહેલો ઉન્નત પ્રદેશ-
કાકડો.

કાકલ પુઠ્ઠી દ્રોણકાક-એક જાતનો કાગડો.

કાકલક પુઠ્ઠી કાગડો, એક જાતનો કાગડો,
સાઠ દિવસે થનારું એક જાતનું ધાન્ય.

કાકલિ સ્ત્રીઠ્ઠી સૂક્ષ્મ અને મધુર એવો
અરધ્વત અવાજ, ચોરીનું સાધન પદાર્થ,
ચણોડી.

કાકલી સ્ત્રીઠ્ઠી ઉપરના અર્થ.

કાકલીકલ પુઠ્ઠી કાકલીરવ જુઓ.

કાકલીદ્રાક્ષા સ્ત્રીઠ્ઠી ખીયાં વગરની ઝીણી
દ્રાક્ષ.

કાકલીરવ પુઠ્ઠી કાકલ, સૂક્ષ્મ અને મધુર
એવો અવાજ.

કાકલ્લભા સ્ત્રીઠ્ઠી એક જાતની જાણુડી.

કાકલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી નીચેનો અર્થ.

કાકલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી સ્વર્ણવસ્ત્રી નામનો વેલો.

કાકલ્લરી પુઠ્ઠી કાકલ્લરી જુઓ.

કાકલ્લરી પુઠ્ઠી બકલ્લરી-નામનું ઝાડ.

કાકલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી ઉપરનો અર્થ.

કાકલ્લરી પુઠ્ઠી કાકલ્લરી જુઓ.

કાકા સ્ત્રીઠ્ઠી કાકનાસા વસ્ત્ર, કાકલી વસ્ત્ર,
કાકલ્લરી વનસ્પતિ, ચણોડી, મલપૂનામની
વનસ્પતિ, કાકમાચી જુઓ.

કાકાલ્લરીગોલકન્યાય પુઠ્ઠી જામ કાગડાનું
એક નેત્ર અને તરફ કરીને નેત્રકાર્ય કરે
છે તેમ અને તરફ સંબંધ જણાવનારો
ન્યાય.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી કાકલ્લરી વનસ્પતિ.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી કાકલ્લરી.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી કાકલ્લરી-વનસ્પતિ,

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી નઠ્ઠી કાગડીનું કુટુંબ.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી મહાનિર્મય વસ્ત્ર.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી નીચેનો અર્થ.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી કાકલ્લરી વનસ્પતિ, મહા-
ન્યાયિત્વમની વનસ્પતિ.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી કાલ્લરી જુઓ.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી ચણોડી, ધોળી ચણોડી,
કુલિક વસ્ત્ર.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી સ્વર્ણવસ્ત્રી વસ્ત્ર.

કાકાર ત્રિઠ્ઠી પાણીને સ્વનાર-ઝરનાર.

કાકારિ પુઠ્ઠી ધુનડ.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી એક જાતનો કાગડો.

કાકા પુઠ્ઠી કાગડાનું સંતાન.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી માસનો ચોથો ભાગ,
પણનો ચોથો ભાગ, એક પૈસો.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી ઉપરનો અર્થ.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી ઉપરનો અર્થ.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી કાકડો.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી કાગડી, એક જાતની વેલ,
કાકાલ્લરી વનસ્પતિ.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી શોક-ભય વગેરેથી અવાજમાં
વિકાર.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી કકલ્લરી વંશજ.

કાકાલ્લરી નઠ્ઠી તાળવું.

કાકાલ્લરી ત્રિઠ્ઠી કકલ્લરી જાંઘનો પ્રગાથ વગેરે,
દિશાસંબંધી.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી એક જાતનું ધાસ, એક
જાતનો કાકડો.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી કુલિકવસ્ત્ર.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી કાકાલ્લરી જાડ.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી એક જાતનું માછલું.

કાકાલ્લરી સ્ત્રીઠ્ઠી એક જાતની માછલી.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી એક જાતનું ઉપરનું
ઝાડ.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી એક જાતનો ઉપરનો.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી ઉપરનો અર્થ.

કાકાલ્લરી પુઠ્ઠી એક જાતનો ઉપરનો
ઝાડ.

કાકોદર

૩૬૮

કાચનક્ષોરિણી

કાકોદર પુ. સર્પ.

કાકોલ નં તે નામે એક નરક.

કાકોલ પુ. તે નામનું એક નરક, એક
ગતનો મગડો, કુંભાર, સર્પ, એક
ગતનું ભુંડ, કોકિલી વનસ્પતિ.

કાકોલી સ્ત્રી. તે નામની એક વનસ્પતિ.

કાકોલક નં કાગડો અને ધ્રુવડ.

કાકોલકિકા સ્ત્રી. કાગડો અને ધ્રુવડ
વચ્ચે વૈરભાવ.કાકોલ્યાદિ પુ. વૈદકપ્રસિદ્ધ કોકિલી
વગેરે વનસ્પતિનો સમૂહ.કાકોઢક પુ. સુશ્રુતપ્રસિદ્ધ એક કર્ણ-
અંધાકૃતિ.કાંક્ષ્ સ્વા. પં. અં. સેટ્ ધ્રુવડું. અનુ+
અનુકૂલપણે ધ્રુવડું, અભિ+ સન્નુબંધપણે
ધ્રુવડું, આ+ સારી રીતે ધ્રુવડું, પ્રતિ+
સામી આશા રાખવી, પ્રતિ+ આ+ સા-
મેથી આશા રાખવી, સામેથી ધ્રુવડું.

કાક્ષ પુ. કટાક્ષ.

કાક્ષી સ્ત્રી. પુવેર, સોરડી માટી.

કાક્ષીવ પુ. ગૈતમથી શુદ્ધ ગતિની સ્ત્રીમાં
ઉત્પન્ન થયેલો એક પુત્ર, સરગવાનું ઝાડ.

કાક્ષીવક પુ. સરગવાનું ઝાડ.

કાક્ષીવત પુ. દીર્ઘતમસ્ સ્વપિનો શુદ્ધ
સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક પુત્ર.

કાક્ષીવત પુ. કક્ષીવર્ત મુનિનો પુત્ર.

કાક્ષીવત ત્રિ. કક્ષીવત મુનિસખંધી.

કાગ પુ. કાગડો.

કાગદ નં લખવાનો કાગળ.

કામિ પુ. થોડો અગ્નિ.

કાંક્ષા સ્ત્રી. અભિલાષ, ઇચ્છા.

કાક્ષા સ્ત્રી. કાડી.

કાંચ્ સ્વા. આં. સેટ્ દીપડું, પ્રકાશનું અં
બાંધવું સં.

કાચ નં કાચ, નેત્રનો એક રોગ.

કાચ પુ. કાચ, એક ગતનો મણિ, કાર,
શીકું.

કાચન નં પુસ્તક વગેરેનું અંધન.

કાચન અવ્યં કોકિ સ્ત્રી.

કાચનક નં પુસ્તક વગેરેનું અંધન.

કાચનકિન્ન પુ. લેખપત્ર.

કાચમાજન નં કાચનું વાસણ.

કાચમલ નં કાચમાંથી થનારું એક ગતનું
મીડું.

કાચલવળ નં ઉપરનો અર્થ.

કાચસંમથ નં કાચમલ ભુઓ.

કાચસૌવર્ચલ નં કાચમલ ભુઓ.

કાચસ્યાલી સ્ત્રી. કાચની રકાખી, ક્ષેરકા
વૃક્ષ.

કાચાક્ષ પુ. એક ગતનો ખગસો.

કાચિષ પુ. સોનું, ચાકીયો.

કાચિત ત્રિ. શીંકા ઉપર ચઢાવેલ.

કાચિત્ અવ્યં કોકિ સ્ત્રી.

કાચિમ પુ. દેવમંદિરમાં ઉત્પન્ન થયેલ
એક ગતનું ઝાડ.કાચુક પુ. મોર, કુકડો, કોકપક્ષી, ચક-
વાક પક્ષી, કાચડો.

કાચોદ્ભવ નં કાચમલ ભુઓ.

કાજલ નં ખરાબ પાણી.

કાચન નં દીપડું, પ્રકાશનું, સોનું, પથ્થર-
સર, નાગકેસરનું ફૂલ, ધન, હરતાલ, અંધન.કાચન પુ. ચંપાનું ઝાડ, નાગકેસરનું
ઝાડ, ઉંખરાનું ઝાડ, ધંતુરાનું ઝાડ,
કાંચન વૃક્ષ.

કાચન ત્રિ. સોનાનો વિકાર-દાગીના વગેરે.

કાચન અવ્યં કોકિ સ્ત્રી.

કાચનક નં હરતાલ.

કાચનક પુ. કાવિદાર વૃક્ષ.

કાચનકદલી સ્ત્રી. સોનેરી કેળ.

કાચનકારિણી સ્ત્રી. શતભૂલી વનસ્પતિ.

કાચનક્ષોરિણી સ્ત્રી. એક ગતનો વેશો.

કાશ્ચનગિરિ

૩૬૯

કાણડકારક

કાશ્ચનગિરિ પુઁ મેરૂ પર્વત, દાન આપવા
માટે કલ્પેલો સોનાનો પર્વત.

કાશ્ચનપુષ્પક નઁ સોના જેવા ફૂલવાળું
એક જાતનું ઝાડ.

કાશ્ચનપુષ્પી સ્ત્રીઁ ગણિયારીનું ઝાડ.

કાશ્ચનપ્રભ પુઁ એકવંશનો તે નામનો એક
રાજા.

કાશ્ચનાક્ષ પુઁ તે નામનો એક દાનવ.

કાશ્ચનાર પુઁ કાવિદારવૃક્ષ-એક જાતનું
કાંચનવૃક્ષ.

કાશ્ચનાલ પુઁ ઉપરનો અર્થ.

કાશ્ચનાહય પુઁ નાગકેસરનું ઝાડ.

કાશ્ચની સ્ત્રીઁ હળદર, ગોરાચના, ક્ષિરિણી
વૃક્ષ.

કાશ્ચનીય ત્રિઁ સોનાનું, સોનાસંબંધી.

કાશ્ચનીયા સ્ત્રીઁ સોનાની માળા, ગોરાચના.

કાશ્ચિ સ્ત્રીઁ કટિમેખલા-કંઠેરો.

કાશ્ચિક નઁ કાંજિક જીઓ.

કાશ્ચિપદ નઁ જંધન, કંઠેરાને રહેવાનો
શરીરનો ભાગ.

કાશ્ચી સ્ત્રીઁ કાશ્ચિ જીઓ.

કાશ્ચીપદ નઁ કાશ્ચિપદ જીઓ.

કાંજિક નઁ કાંજ, કાંજક.

કાંજિકવટક પુઁ કાંજવડું.

કાંજિકા સ્ત્રીઁ જીવ-તી લતા. પલાશી
લતા.

કાંજી સ્ત્રીઁ મહાદ્રોણી વૃક્ષ.

કાટ પુઁ કુતો, વિષમ માર્ગ.

કાટુક નઁ કટુક રસ.

કાટચ ત્રિઁ કુધામાં હોનાર-થનાર, વિષમ
માર્ગમાં હોનાર-થનાર.

કાટચ પુઁ તે નામનો એક રૂદ્ર.

કાઠ પુઁ પથ્થર.

કાઠ ત્રિઁ કંઠ ઋષિનું, કંઠ ઋષિસંબંધી.

કાઠક નઁ વેદની કંઠ શાખાઓનું અધ્યયન

કરનારાઓનો ધર્મ અથવા આશ્રાય કે
સમૂહ.

કાઠિન્ય નઁ કંઠજીપણું, કઠિનતા.

કાઠિન્યફલ પુઁ કાંઠનું ઝાડ.

કાઠેરણિ પુઁ તે નામનો એક ઋષિ.

કાઠેરણીય ત્રિઁ કાઠેરણીસંબંધી.

કાળ પુઁ કાગડો.

કાળ ત્રિઁ કાણું, એક આંખવાળું.

કાળમૃતિ પુઁ તે નામનો એક યક્ષ.

કાળક ત્રિઁ પ્રકાશમાન, પ્રદીપ્ત, સુંદર,
દયાપેલ, વશ થયેલ, પૂર્ણ કરેલ.

કાળૂક પુઁ કાગડો,

કાળેય પુઁ કાણી-એક આંખવાળો સ્ત્રીનો
પુત્ર.

કાળેયવિધ પુઁ કાણી સ્ત્રીના પુત્રનો વિષય-
દેશ.

કાળેર પુઁ કાળેય જીઓ.

કાળેલી સ્ત્રીઁ નહિ પરણેલી-કન્યા, અસતી-
કુટ્ટા-વ્યભિચારિણી સ્ત્રી.

કાળકમર્દનિક ત્રિઁ કંઠકમર્દને કરેલ.

કાળકેવિદિ પુઁ સ્ત્રીઁ કંઠેવિદિ ઋષિનું
સંતાન.

કાળક પુઁ નઁ સોળ હાથનો દંડ, લાકડી,
ખાણ, પર્વ, વર્ચ, અવસર, જળ, નાળ,
દીંદું, વૃક્ષનું ઝાણું, ગુચ્છો, નિર્ગળ,
નાડીઓનો સમુદાય, કાસડાનું ઝાડ, શ્લાધા,
વખાણ, વર્ગપ્રતિપાદક કોષ્ટ્ર ગ્રંથ, કોષ્ટ્ર
ગ્રંથનો ભાગ.

કાળક નઁ સાંધાથી છૂટું પડેલું એક ખં-
ડવાળું હાડકું.

કાળક ત્રિઁ કાંઠનો અવયવ અથવા વિકાર.

કાળક પુઁ અંકોઠ વૃક્ષ.

કાળકકટુક પુઁ કરિયાનો વેલો.

કાળકકાળક પુઁ કાસડો.

કાળકારક પુઁ સોપારીનું ઝાડ.

કાળકારક ત્રિઁ ખાણ જનાવનાર.

કાળકીલક

૩૭૦

કાત્યાયની

કાળકીલક પું લોધવૃક્ષ-લોધરનું ઝાડ.
 કાળકુણ્ડ પું એક જાતનું ધાતુ.
 કાળકોચર પું નારાય નામનું એક અસ્ત્ર.
 કાળકળી સ્ત્રીં એક જાતનો વેશો-રામદૂતી.
 કાળકલિક પું એક જાતનો લીંબડો.
 કાળકલિકક પું ઉપરનો અર્થ.
 કાળકધાર પું તે નામનો એક દેશ.
 કાળકધાર ત્રિં કંડધાર દેશમાં આપદાદા-
 એથી રહેનાર.
 કાળકનીલ પું લોધવૃક્ષ-લોધરનું ઝાડ.
 કાળકપટ પું કનાત, પડદો.
 કાળકપટક પું ઉપરનો અર્થ.
 કાળકપુસ્તા સ્ત્રીં સરપુંખા વૃક્ષ.
 કાળકપુષ્પ શ્રોણવૃક્ષનું ફૂલ.
 કાળકપુષ્પા સ્ત્રીં શ્રોણવૃક્ષ.
 કાળકપૃષ્ઠ ત્રિં શસ્ત્ર ઉપર જીવનાર એક
 જાતિ.
 કાળકપૃષ્ઠ નં મોટી પીઠવાળું ધનુષ
 વગેરે, શસ્ત્ર ઉપર જીવનારી એક જાતિ.
 કાળકરુહ ત્રિં શાખામાંથી ઉગનાર.
 કાળકરુહા સ્ત્રીં કડુકી-કડુ.
 કાળકર્ષિ પું વેદના વિભાગભેદો વિષે
 વિચાર ચલાવનાર જૈમિની વગેરે ઋષિ.
 કાળકચત્ પું આણને ધારણ કરનાર.
 કાળકચારિણી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 કાળકલાવ ત્રિં વૃક્ષની શાખાઓ કાપનાર.
 કાળકલાવ ત્રિં વૃક્ષની શાખાઓ કાપવાને.
 કાળકલોણા સ્ત્રીં મોટી વીણા, ચાંડાલની
 વીણા, આણચય વીણા.
 કાળકસન્ધિ પું અંધિ, પર્વ, ગાંઠ.
 કાળકસ્પૃષ્ટ પું શસ્ત્ર ઉપર જીવનાર.
 કાળકહીન નં એક જાતની મોથ.
 કાળિકા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય, એક
 જાતની કાકડી.
 કાળિકન ત્રિં શ્રેષ્ઠ મુચ્છવાળું.
 કાળકીર પું આણાસ્ત્રધારી, તીરન્દાજ,

અધાડો, એક જાતનો વેશો.
 કાળકીરી સ્ત્રી મજા.
 કાળકેશુ પું એક જાતનો કાસડો.
 કાળકેરી સ્ત્રીં નાગદન્તી વૃક્ષ.
 કાળકેરુહા સ્ત્રીં કડુક વૃક્ષ-કડુ.
 કાળકોલ પું કળોલ જીઓ.
 કાળક પું કલ્પનો પુત્ર, કલ્યાના ગોત્રાપત્યનો
 વિદ્યાર્થી.
 કાળકી સ્ત્રીં કલ્પે લાણેલી વેદશાખા.
 કાત અબ્યં તિરસ્કાર એવા અર્થમાં વપ-
 રાય છે.
 કાતન્ત્ર નં તે નામનું એક વ્યાકરણ-
 કલાપક વ્યાકરણ.
 કાતર ત્રિં અધીર, કાચર, દુઃખથી વ્યાકુલ,
 લયભીત, પરવશ, ચંચળ.
 કાતર પું નાનું વહાણ, એક જાતનું મા-
 છડું, તે નામનો એક ઋષિ.
 કાતરતા સ્ત્રીં કાચરપણું, પરવશપણું,
 ચંચલતા.
 કાતરત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 કાતરાયણ પું કાતર નામના ઋષિનો
 ગોત્રપુત્ર.
 કાતર્ય નં કાતરતા જીઓ.
 કાતલ પું તે નામનું એક જાતનું માછલું,
 તે નામનો એક ઋષિ.
 કાતલાયન પું કાતલ નામના ઋષિનો પુત્ર.
 કાતિ સ્ત્રીં સ્તવ, સ્તોત્ર, સ્તુતિ.
 કાતીય ત્રિં કાત્યાયન ઋષિસંબંધી, કાત્યા-
 યનનો વિદ્યાર્થી વગેરે.
 કાતુ પું કુવે.
 કાતૃણ નં એક જાતનું ધાતુ.
 કાત્યમ્બ પું એક જાતનો અગ્નિ.
 કાત્ય પું કંત ઋષિનો ગોત્રપુત્ર.
 કાત્યાયન પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કાત્યાયની સ્ત્રીં કાત્યાયન ઋષિની પત્ની,
 કંત ઋષિની ગોત્રપુત્રી, ભગવાં વગેરે
 વસ્ત્ર ધારણ કરનારી અર્ધ વૃદ્ધા કાંઈ

કાત્યાયનીતન્ત્ર

૩૭૧

કાન્તિદ

સ્રી, કોઈ કલ્પમાં કત ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલી દુર્ગા દેવી, વામવલ્કલ ત્રાપિની એક પત્ની.

કાત્યાયનીતન્ત્ર નં તે નામનું એક તંત્ર-શાસ્ત્ર.

કાત્યાયનીપુત્ર પું કાર્તિક સ્વામી.

કાયકય પું કથક ત્રાપિનો ગોત્રપુત્ર.

કાયશ્ચિત્ત્ર નં કથક્ષિત્ત્ર શુભો.

કાથિક ત્રિં કથારચના કરવામાં સમર્થ, કુશળ કથાકાર.

કાદમ્બ પું એક જાતનો હંસ, શેલડી, બાણ, કંદંબનું ઝાડ.

કાદમ્બ ત્રિં સમૂહમાં હોનાર-થનાર, સમૂહસંબંધી, કંદંબના ઝાડસંબંધી.

કાદમ્બક પું બાણ,

કાદમ્બર નં શેલડીનો ગોળ વગેરે, શેલડીનો વિકાર, શેલડીનો દારૂ.

કાદમ્બર પું દહીંનો મકો.

કાદમ્બરી બળદેવને પ્રિય દારૂ, કોયલ, સરસ્વતી, મેના પક્ષી, બાણભટ્ટે રચેલી એક કથા.

કાદમ્બરીલીંગ નં દારૂ બનાવવાનું સાધન.

કાદમ્બર્ય પું કંદંબનું ઝાડ.

કાદમ્બા જીં મુણ્ડેરી નામનો વેલો.

કાદમ્બિની જીં મેઘમાલા-મેઘની પંક્તિ.

કાલ્લેય ત્રિં કદલે બનાવેલ.

કાલ્ચિત્ત્ર ત્રિં કોઈ કાળે હોનાર-થનાર.

કાલ્પેય પું તેનામનો એક જાતનો સાપ.

કાનક ત્રિં સોનાનું, સોનાસંબંધી.

કાનન નં વન, જંગલ, ધર, બ્રહ્માનું મુખ.

કાનનામ્નિ પું કાપાનળ-દાવામ્નિ.

કાનનારિ પું ખીખીડીનું ઝાડ.

કાનલક ત્રિં કનકે બનાવેલ.

કાનિષ્ઠિક નં કનિષ્ઠ-પટ્ટણી આંગળી.

કાનિષ્ઠિનેય પું કનિષ્ઠ-નાનીનો પુત્ર.

કાનીત પું કનીત નામનો રાજનો પુત્ર-પૃથુશ્રવા.

કાનીન પું કન્થાનો પુત્ર, વ્યાસ, કર્ણ.

કાન્ત પું પતિ, ચન્દ્ર, વસંત ઋતુ, કામદેવ, કાર્તિક સ્વામી, વામુદેવ-પરમેશ્વર, હિન્દુશ્વર.

કાન્ત નં કેસર, કંક, મુખનો અંત, એક જાતનું લોહું.

કાન્ત ત્રિં મુંદર, સાંડે, પ્રિય, ઇચ્છિત.

કાન્તપક્ષિન પું મોર પક્ષી.

કાન્તપુષ્પ પું કોવિદાર વૃક્ષ.

કાન્તલક પું પુત્ર વૃક્ષ.

કાન્તલોહ પું અપરકાન્ત મણિ-લોહચુંબક.

કાન્તા જીં પત્ની, પ્રિયા, સ્ત્રી, પ્રિય-ગુ-વૃક્ષ, મોટી એલચી, રેણુકા વનરપતિ, નામરમોઘ, એક હંદ.

કાન્તાદ્વિદોહદ પું આસોપાલવનું ઝાડ.

કાન્તાચરણદોહદ પું આસોપાલવનું ઝાડ.

કાન્તાયસ નં કાન્તલોહ-લોહચુંબક.

કાન્તાર પું એક જાતની શેલડી, કોવિદાર વૃક્ષ, વાંસ.

કાન્તાર નં પું કુર્મ માર્ગ, મોટું જંગલ, છિદ્ર.

કાન્તારક પું એક જાતની શેલડી.

કાન્તારપથિક ત્રિં જંગલના માર્ગે આણેલ.

કાન્તારી જીં એક જાતની શેલડી.

કાન્તિ જીં દીપ્તિ, કાંતિ, શોભા, ઇચ્છા, સ્ત્રીઓમાં શૃંગારથી ઉત્પન્ન થનારો એક સૌંદર્યગુણ, ચન્દ્રની કળાઓમાંની એક કળા, લક્ષ્મીની અનુચર એવી એક દેવી, ચન્દ્રની એક સ્ત્રી, દુર્ગા દેવી, કામદેવની એક શક્તિ.

કાન્તિકર ત્રિં કાર્તિકારક.

કાન્તિદ નં શરીરમાંની પિત્ત ઘાતુ.

કાન્તિદ

૩૭૨

કાપલ

કાન્તિદ ત્રિં કાંતિદાયક, શોભાદાયક.
 કાન્તિદા સ્ત્રીં સોમરાશ્વ.
 કાન્તિદાયક નં તે નામનું ગન્ધર્વ.
 કાન્તિદાયક ત્રિં કાન્તિ આપનાર,
 શોભા આપનાર.
 કાન્તિનગરી સ્ત્રીં તે નામની એક નગરી-
 કાંચી નગરી.
 કાન્તિપુરી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કાન્તિભૂત ત્રિં કાંતિ ધારણ કરનાર.
 કાન્તિભૂત પું ચંદ્ર.
 કાન્તિમત્ ત્રિં કાંતિમાન, કાંતિવાળું.
 કાન્તિમત્ પું ચંદ્ર, કામદેવ.
 કાન્તિમતી સ્ત્રીં કાંતિવાળી સ્ત્રી, તે નામની
 એક અપ્સરા.
 કાન્થક ત્રિં વર્ણુ નદની પાસે આવેલ
 કંથા નામના ગામમાં હોનાર-થનાર.
 કાન્થક્ય પું કંથક નામના ઋષિનો
 ગોત્રપુત્ર.
 કાન્થિક ત્રિં કંથામાં હોનાર-થનાર.
 કાન્દ ત્રિં કંદસંબંધી, કંદમાં હોનાર-
 થનાર-કેર વગેરે.
 કાન્દર ત્રિં કંદથી થયેલ-બનેલ વગેરે.
 કાન્દર્પ પું કામદેવનો પુત્ર.
 કાન્દર્પ ત્રિં કામદેવસંબંધી.
 કાન્દર્પિક નં કામદેવની વૃદ્ધિનું સાધન.
 કાન્દવ નં કંદુમાં સંસ્કારયુક્ત કરેલો
 કેદ ભક્ષ્યપદાર્થ.
 કાન્દવિક ત્રિં કંદોષ, મિષ્ટાન્ન વેચનાર.
 કાન્દિગ્મ્ભૂત ત્રિં કદ દિશામાં જઈ એમ
 આકુળવ્યાકુળ થયેલ, ભયભીત.
 કાન્દિશીક ત્રિં કદ દિશામાં જઈ એમ
 જે કહે છે તે-ભયભીત-વ્યાકુળ, ભયથી
 નાસી ગયેલ.
 કાન્થકુબ્જ પું તે નામનો એક દેશ.
 કાન્થજા સ્ત્રીં નલી નામનું સુગંધી દ્રવ્ય.
 કાપટવ પું કાપટુ ગોત્રનો પુત્ર.

કાપટવ નં નિન્દિતપદ્ધતિ, ખરાબ રીતની
 હોંશીઆરી.
 કાપટવક ત્રિં કાપટવથી પ્રાપ્ત થયેલ.
 કાપટિક ત્રિં કપટથી વ્યવહાર કરનાર.
 કાપટિક પું રાગ્નઓના પાંચ પ્રકારના
 ગૂઢચારોમાંનો વિદ્યાર્થીના રૂપને ધારણ
 કરનારો એક યુગ્મચર.
 કાપટય નં કપટપણું.
 કાપથ પું ખરાબ માર્ગ, દુષ્ટ માર્ગે ચા-
 લનારો તે નામનો એક દાનવ.
 કાપથ નં સુગંધી વાળો-ખસ.
 કાપા સ્ત્રીં પ્રાતઃકાળે જાગત કરનાર ભાટ
 ચારણની વાણી.
 કાપાટિક નં નાનું પ્યારણું.
 કાપાલ નં એક જાતનો કોળનો રોગ.
 કાપાલ ત્રિં કપાલ-ખોપરીસંબંધી, કપા-
 લથી બનાવેલ આભૂષણ વગેરે.
 કાપાલિક ત્રિં મનુષ્યની ખોપરીમાં આ-
 હારવગેરે કરનારકેદ સિદ્ધાન્તી-સંપ્રદાયી.
 કાપાલિક પું તે નામની એક અત્યંત
 જાતિ.
 કાપાલિક નં કુદ્ર કપાલ, નાની ખોપરી.
 કાપાલિન પું શિવ, વાસુદેવનો એક પુત્ર,
 એક પ્રકારનો જાતિસંકર, અત્યંત.
 કાપાલી સ્ત્રીં વાવડીંગ.
 કાપાલિની સ્ત્રીં એક જાતની વર્ણુસંકર
 અત્યંત સ્ત્રી, મનુષ્યની ખોપરી ધારણ
 કરનારી સ્ત્રી.
 કાપિક પું કપિ જુઓ.
 કાપિજ્ઞલ પું કપિજ્ઞ ઋષિનો પુત્ર.
 કાપિજ્ઞલાદિ પું કપિજ્ઞ પક્ષીનું માંસ
 ભક્ષણ કરનારનો પુત્ર.
 કાપિજ્ઞલાથ પું કાપિજ્ઞસાદિનો પુત્ર.
 કાપિલ ત્રિં કપિલશાસ્ત્ર જાણનાર, કપિ
 શાસ્ત્રનું અધ્યયન કરનાર.
 કાપિલ નં કપિલ મુનિએ કહેલું શાસ્ત્ર,
 કપિલને ઉદ્દેશી કરેલું ઉપપુરાણ.

કાપિલ

૩૭૩

કામગ

કાપિલ પુ. પિંગળો રંગ.
 કાપિલ ત્રિ. પીંગળા રંગવાળું.
 કાપિલિક પુ. પીંગળા રંગવાળોનો પુત્ર.
 કાપિલેય પુ. તે નામનો એક સુનિ.
 કાપિલ્ય ત્રિ. કપિલે બનાવેલ વગેરે.
 કાપિલન ન. તે નામનો એક યાગ.
 કાપિશ ન. માધવીલતાના કૂલમાંથી થતો
 દાસ.
 કાપિશાયન ન. ઉપરનો અર્થ.
 કાપિશાયન પુ. દેવ.
 કાપિશાયની સ્ત્રી. દ્રાક્ષ.
 કાપિશેય પુ. પિશાય.
 કાપિષ્ઠલ પુ. તે નામનો એક મધ્ય દેશ.
 કાપિષ્ઠલિ પુ. કપિષ્ઠલનો ગોત્રપુત્ર.
 કાપુરુષ પુ. ખરાબ પુરુષ, કાચર પુરુષ.
 કાપુરુષતા સ્ત્રી. ખરાબ પુરુષપણું, કાચર
 પુરુષપણું.
 કાપુરુષત્વ ન. ઉપરના અર્થ.
 કાપુરુષ્ય ન. કાપુરુષતા જુઓ.
 કાપેય ન. વાનરપણું, વાનરનું કર્મ.
 કાપેય પુ. શૈનક ઋષિ.
 કાપેય ત્રિ. વાનરનું, વાનરસંબંધી.
 કાપોત ન. કબૂતરનો સમૂહ, સુરમો,
 સાંજખાર.
 કાપોત ત્રિ. કબૂતરનું, કબૂતરસંબંધી,
 કબૂતરના જેવા રંગવાળું.
 કાપોત પુ. કબૂતરના જેવો રંગ.
 કાપોતક ત્રિ. જેમાં કબૂતરો હોય તેમાં
 હોનાર-થનાર.
 કાપોતપાક્ય પુ. કબૂતરનાં બચ્ચાંઓનો
 સમૂહ.
 કાપોતાઞ્ગન ન. સુરમો.
 કાપોતી સ્ત્રી. કબૂતરના જેવી વૃત્તિ-જીવન,
 તે નામની એક ઔષધિ.
 કાપ્ય પુ. કપિ ગોત્રનો પુત્ર.
 કાપ્ય ન. પાપ વગેરે.

કાપ્યકર ત્રિ. પાપ કરીને બીજાની પાસે
 પોતાનું પાપ કહેનાર.
 કાપ્યકાર ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
 કાફલ પુ. કાયકળનું ઝાડ.
 કાફલ ન. કાયકળ,
 કાચર પુ. ખરાબ બંધ.
 કામ પુ. કામદેવ, ઇચ્છા, અભિલાષ, પર-
 મેશ્વર, એક પ્રકારનો અનુરાગ-પ્રીતિ,
 આંખાનું ઝાડ, કામનાનો વિષય, શકિત-
 ભીનો પુત્ર, બળદેવ, કકાર અક્ષર.
 કામ ન. કામના માટે હિતકારક, વીર્ય.
 કામ અવ્ય. અત્યંત, અતિશય, ધણું,
 કામ ત્રિ. ઇચ્છાવાળું, કામનાવાળું, પ્રી-
 તિવાળું.
 કામકલા સ્ત્રી. કામદેવની સ્ત્રી રતિ,
 કામનાં કારણરૂપ કળા.
 કામકાતિ ત્રિ. કામશબ્દપુત્ર, કામ-
 શબ્દવાળું.
 કામકામ ત્રિ. કામનાઓની ઇચ્છા રાખનાર.
 કામકામિન ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
 કામકાર ત્રિ. કામનામાટેનું હિત સંપા-
 દન કરનાર.
 કામકાર પુ. કળતી આશા રાખીને કાંઈ
 કામ કરવું તે.
 કામકારતસ અવ્ય. પોતાની ઇચ્છાનુસારે.
 કામકૂટ પુ. વેસ્થાકપટ, છીનાબવો, વે-
 સ્થાના વિશાસ.
 કામકૃત ત્રિ. ઇચ્છા પ્રમાણે કરનાર.
 કામકૃત પુ. પરમેશ્વર.
 કામકેલિ ત્રિ. કામકૃત જુઓ.
 કામકેલિ પુ. સુરત-મૈથુન.
 કામક્રીડા સ્ત્રી. કામના કારણરૂપ ક્રીડા,
 તે નામનો એક છંદ.
 કામસ્વદ્ગદલા સ્ત્રી. સોનેરી કેવડો.
 કામગ ત્રિ. ઇચ્છાનુસાર ગમન કરનાર

કામગ

૩૭૪

કામપાલ

વાહન વગેરે, પોતાની ઇચ્છાનુસાર
ચાલનાર.
કામગ પુ. કામદેવનો એક ભેદ.
કામગતિ ત્રિ. કામગ ત્રિ. બુદ્ધો.
કામગમ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
કામગા સ્ત્રી. કુલટા-વ્યભિચારિણી સ્ત્રી,
છીનાળ.
કામગામિન ત્રિ. યથેષ્ટ વર્તન કરનાર,
ઇચ્છાપ્રમાણે ગતિ કરનાર, યોનિવિચાર
કર્મા વિના હરકોઈ સાથે મેથુન કરનાર.
કામગિરિ પુ. ભરતખંડમાંનો તે નામનો
એક પર્વત.
કામગુણ પુ. અનુરાગ, સ્નેહ, પ્રેમ, વિષય,
ભોગ.
કામચર ત્રિ. ઇચ્છાનુસાર વિચરનાર.
કામચાર ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
કામચાર પુ. પોતાની ઇચ્છાનુસાર આચરણ
કરવું-વર્તવું.
કામચારિન ત્રિ. પોતાની ઇચ્છાનુસાર
આચરણ કરનાર-વર્તનાર, કામી.
કામચારિન પુ. ચક્રો, ગરૂ.
કામચારિણી સ્ત્રી. વ્યભિચારિણી-છીનાળ,
ચકલી.
કામજ ત્રિ. કામથી ઉત્પન્ન થનાર કુઃખ
વગેરે, કામથી ઉત્પન્ન થયેલ.
કામજ પુ. પ્રદુન્નનો પુત્ર અનિરૂદ્ધ.
કામજતિ પુ. કોયલ.
કામજનિ પુ. કોયલ.
કામજાન પુ. કોયલ.
કામજાની સ્ત્રી. કોયલ.
કામજિત્ પુ. મહાદેવ, કાર્તિક સ્વામી,
જિનદેવ અર્હત.
કામઠ પુ. કાચખો.
કામઠક પુ. તે નામનો એક સર્પ.
કામતસ્ અવ્ય. પોતાની ઇચ્છાથી, મર-
ણથી, ખુશીથી, કામાભિલાષથી.

કામતાલ પુ. કોયલ.
કામતિથિ પુ. સ્ત્રી. તેરસ.
કામતા સ્ત્રી. કામપણું, કામીપણું.
કામતાલ પુ. કોયલ.
કામત્વ ન. ઉપરનો અર્થ.
કામત્વ ત્રિ. ઇચ્છિત આપનાર.
કામત્વ પુ. પરમેશ્વર, કાર્તિક સ્વામી.
કામતા સ્ત્રી. ઇચ્છિત આપનારી, કામધેનુ,
નાગરવેલના પાનનો વેલો, હરડેનું ઝાડ.
કામતુષ ત્રિ. ઇચ્છિત આપનાર.
કામતુષા સ્ત્રી. કામધેનુ ગાય.
કામતુષ્ ત્રિ. કામતુષ બુદ્ધો.
કામતૃતિકા સ્ત્રી. નીચેનો અર્થ.
કામતૃતી સ્ત્રી. નાગકન્તી વૃક્ષ, પાટલા વૃક્ષ.
કામદેવ પુ. કામદેવ, પરમેશ્વર, વૈશ્વ-
પ્રસિદ્ધ એક ધી.
કામધર પુ. તે નામનું એક સરોવર.
કામધેનુ સ્ત્રી. કામધેનુ ગાય, રોહિણીની
કન્યા.
કામધેનુતન્ત્ર ન. તે નામનું એક તંત્રસામ્ર.
કામધંસિન પુ. મહાદેવ.
કામન ત્રિ. કામુક, કામનાવાળું, કામી.
કામન ન. અભિલાષ, ઇચ્છા.
કામન્દક પુ. તે નામનો એક ઋષિ.
કામન્દલિ પુ. તે નામનો એક નીતિ-
શાસ્ત્રકાર.
કામન્દકીય ન. કામકંકિએ બનાવેલું
નીતિશાસ્ત્ર.
કામન્ધમિન પુ. કંસારો.
કામના સ્ત્રી. કામના, ઇચ્છા, પ્રીતિ, ઇચ્છવું,
કામનીંદા સ્ત્રી. કરૂરિ.
કામનીયક ન. સુંદરતા.
કામન્ધમિન પુ. કંસારો.
કામપત્ની સ્ત્રી. કામદેવની સ્ત્રી રતિ.
કામપતિ સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
કામપાલ પુ. બળદેવ, વાસુદેવ.

કામપૂર

૩૭૫

કામસુ

કામપૂર ત્રિં ઇચ્છિત પૂર્ણ કરનાર.
 કામપૂર પું પરમેશ્વર.
 કામપ્ર ત્રિં કામના પૂર્ણ કરનાર, ઇચ્છિત પૂરનાર.
 કામપ્રદ ત્રિં ઇચ્છિત વસ્તુ આપનાર.
 કામપ્રદ પું પરમેશ્વર, તે નામનો એક રતિબંધ.
 કામપ્રવેશન નં અભિપ્રાય પ્રકટ કરવો.
 કામપ્રમ્દ પું ઇચ્છિત પ્રમ્દ.
 કામપ્રસ્થ નં પું કામચિરિ નામના પર્વ-તનું શિખર.
 કામફલ પું એક જાતના આંખાનું ઝાડ.
 કામફલા સ્ત્રીં કેળવું ઝાડ.
 કામચક્ષુ નં જંગમ, વન.
 કામચક્ષુ ત્રિં કામવડે બંધાયેલ, પ્રીતિથી બંધાયેલ.
 કામમક્ષ ત્રિં પોતાની ઇચ્છાનુસાર ખાનાર.
 કામમ્ અવ્યં અત્યંત, અતિશય, અતુષ્ટિ, સ્વીકાર, પૂર્ણતા, અસૂક્ષ્મ, અકામ અનુ-મતિ, સ્વચ્છંદ અર્થમાં વપરાય છે.
 કામમહ પું કામદેવનો મહોત્સવ, ચૈત્રી પૂનેમ.
 કામમાલિન પું ગણપતિ.
 કામમુદ્રા સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા.
 કામમૂત ત્રિં કાળથી મૂર્છા પામેલ.
 કામયમાન ત્રિં કામુક, કામનાવાળું, ઇ-ચ્છતું, આહતું.
 કામયા અવ્યં મારે માટે, મારે વાસ્તે.
 કામયાન ત્રિં કામયમાન જીવો.
 કામચિત્ત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 કામરૂપ પું તે નામનો એક દેશ, કામદેશ.
 કામરૂપ ત્રિં ઇચ્છાનુસાર રૂપ ધારણ કરનાર અતિશોભન-સુંદર દેખાવડું.
 કામરૂપિન ત્રિં શ્રેષ્ઠ રૂપવાળું, પોતાની ઇચ્છાપ્રમાણે રૂપ ધારણ કરનાર.
 કામરૂપિન પું વિદ્યાધર દેવ.

કામરૂપિણી સ્ત્રીં આસંધ વનરપતિ.
 કામરેલા સ્ત્રીં વેશ્યા.
 કામલ ત્રિં કામી, કામુક, કામનાવાળું.
 કામલ પું વસંત કાળ, મરદેશ-મારવાડ, તે નામનો એક રોગ.
 કામલા સ્ત્રીં કમળાનો રોગ.
 કામલતા સ્ત્રીં પુરુષનું ચિન્હ-લિંગ.
 કામલાયન પું ઉપકાલ નામનો મુનિ.
 કામલાક્ષી સ્ત્રીં આકર્ષણકારક દેવીની એક મૂર્તિ.
 કામલિકા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય-કાંઠ.
 કામલિન પું કમલ નામના વૈશંપાયનના શિષ્યે બનાવેલ શાસ્ત્ર લખનાર.
 કામલત્ ત્રિં કામનાવાળું, ઇચ્છાવાળું, વિષયભોગ કરવાની ઇચ્છાવાળું.
 કામલતી સ્ત્રીં કામનાવાળી સ્ત્રી, મૈથુનની ઇચ્છાવાળી કોઇ સ્ત્રી, દારૂ હળદર.
 કામલહમ પું આંખાનું ઝાડ.
 કામલહમ્મા સ્ત્રીં ચંદ્રની જ્યોત્સ્ના, ચાંદની.
 કામલુક્ષ પું એક જાતનું ઝાડ.
 કામલુક્ષ ત્રિં ઇચ્છાનુસાર વર્તનાર.
 કામલુક્ષિ સ્ત્રીં કામની ચેષ્ટા, સ્વેચ્છાચાર.
 કામલુક્ષિ પું એક જાતની વનરપતિ.
 કામલુક્ષિ સ્ત્રીં કામની વૃદ્ધિ, વિષયવાસ-નાની વૃદ્ધિ, એક સ્ત્રી.
 કામલુક્ષતા સ્ત્રીં પાટલા વૃક્ષ.
 કામશક્તિ સ્ત્રીં કામદેવની શક્તિ, તે નામની કામદેવની એક સ્ત્રી.
 કામશર પું કામદેવનું પાણી-આંખાનું ઝાડ.
 કામશાસ્ત્ર નં સ્વર્ગાદિ કામ્યવિષયોનું શાસ્ત્ર, કામની ચેષ્ટાનું પ્રતિપાદક રતિશાસ્ત્ર.
 કામસુ પું વસંતકાળ, આંખાનું ઝાડ.
 કામસુત પું અનિરૂદ્ધ.
 કામસુ ત્રિં ઇચ્છિતને પ્રાપ્ત કરી આપનાર.
 કામસુ પું વાસુદેવ કૃષ્ણ.
 કામસુ સ્ત્રીં રૂકિમણી.

કામસૂત્ર

૩૭૬

કામિનીશ

કામસૂત્ર નં વાત્સ્યાયન વગેરેએ રચેલું
કામચેષ્ટાનું બોધક શાસ્ત્ર.

કામસ્તુતિ સ્ત્રીં પ્રતિગ્રહનો દોષ દૂર કરવા
માટે પ્રતિગ્રહ કરનારાએ જાણવામાં
આવતો સ્તુતિરૂપ કામ મંત્ર.

કામહન ત્રિં કામદેવનો નાશ કરનાર.

કામહન પું પરમેશ્વર, મહાદેવ.

કામદેતુક ત્રિં કામના હેતુવાળું, પોતાની
ધન્યજ્ઞાના હેતુવાળું.

કામાશ્રી સ્ત્રીં તે નામની એક દેવી, તંત્ર-
શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક બીજ.

કામાસ્થ્યા સ્ત્રીં ચેતિપીઠરૂપ સ્થાન, તે
સ્થાનની અધિષ્ઠાત્રી દેવી.

કામામિ પું કામરૂપ અગ્નિ.

કામામિસન્દીપન નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔ-
ષધરૂપ મોદક.

કામાકુશ પું નખ, પુરૂષનું લિંગ.

કામાકુશ ત્રિં કામને અટકાવનાર.

કામાક્ષ પું આંખાનું ઝાડ.

કામાતુર ત્રિં કામવડે આતુર.

કામાત્મજ પું અનિર્દ્ધ.

કામાત્મન ત્રિં કામપ્રધાન મનવાળું, કા-
માધીન, કામમય.

કામાધિકાર પું કામદેવનો અધિકાર-
અમલ-સત્તા.

કામાધિહાન નં ધન્વિય, મન, હુદ્ધિ.

કામાધિષ્ઠિત ત્રિં કામથી વ્યાપ્ત, કામે
જેમાં સ્થાન કચું હોય તે.

કામાનલ પું કામરૂપ અગ્નિ.

કામાનશન નં યથેષ્ટ ભોજનરહિત એવું
એક પ્રકારનું તપ.

કામાન્ધ પું કાચલ.

કામાન્ધ ત્રિં કામથી આંધળું.

કામાન્ધા સ્ત્રીં, કરતૂરી

કામાયુધ પું આંખાનું ઝાડ.

૩૮

કામાયુધ નં કામદેવનું અસ્ત્ર, પુરૂષનું
લિંગ.

કામાયુસ્ પું ગરૂડ, ગીધપક્ષી.

કામારણ્ય નં સુંદર વન.

કામારિ પું મહાદેવ, માક્ષિક ઉપધાતુ.

કામાર્સ ત્રિં કામથી પીડાયેલ, કામથી
વ્યાકુળ.

કામાલિકા સ્ત્રીં મદિરા, દારૂ.

કામાલુ પું રતાંબલીનું ઝાડ.

કામાવતાર પું કૃષ્ણનો પુત્ર પ્રહુમ્ન.

કામાવશાયિતા સ્ત્રીં સત્વસંકલ્પણરૂપ
ચોગીઓનું એક ઐશ્વર્ય.

કામાવસાય પું કામની શાંતિ, આત્મ
વિદ્યા, આત્મસંયમ.

કામાવસાયિતા સ્ત્રીં કામાવશાયિતા બુદ્ધિ.

કામાવસાયિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કામાવસાયિત્વ ત્રિં કામની શાંતિ કરનાર,
આત્મસંયમ કરનાર.

કામાવસાયિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

કામાસન નં કામને દૂર રાખવા માટે
કરવામાં આવતું એક આસન.

કામિ ત્રિં કામી, કામુક.

કામિ સ્ત્રીં કામદેવની સ્ત્રી રતિ.

કામિક પું એક જાતનું જાતક પક્ષી.

કામિક ત્રિં કામ કરેલ-કામ્ય.

કામિતા સ્ત્રીં ઇચ્છા, આહના.

કામિત્વ નં ઉપરના અર્થ.

કામિન્ ત્રિં કામી, કામુક, કામનાવાળું,
કામના વેગવાળું, વિષયી.

કામિન્ પું પરમેશ્વર, ચક્રવાક પક્ષી,
પારેવું, ચક્રેશ, ચંદ્ર, સારસ પક્ષી,
અપભ્રમ ઔષધિ.

કામિની સ્ત્રીં હરકોઇ સ્ત્રી, કામના અતિ-
શય વેગવાળી સ્ત્રી, સુંદર સ્ત્રી, દારૂ
હલદર, દારૂ, કામની એક શક્તિ.

કામિનીશ પું સરગવાનું ઝાડ-શોભાંજન.

કામીન

૩૭૭

કાવ્ય

કામીન પું એક ભતની સોપારીનું ઝાડ.

કામીન ત્રિં કામને અનુસરેલ.

કામીલ પું એક ભતની સોપારીનું ઝાડ.

કામીલ ત્રિં કામને અનુસરેલ.

કામુક પું આસોપાલવનું ઝાડ, માધવી લતા, ચક્રલો, ચક્રવાક પક્ષી.

કામુક ત્રિં મૈથુનની ધચ્છાવાળું, હરકોઈ ધચ્છાવાળું.

કામુકકાન્તા સ્ત્રીં માધવી લતા.

કામુકતા સ્ત્રીં કામુકપણું.

કામુકત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કામુકા સ્ત્રીં ધનધાન્યને ધચ્છનારી સ્ત્રી, બગલી.

કામુકાયન પું કામુકનું સંતાન.

કામુકો સ્ત્રીં મૈથુનની ધચ્છાવાળી સ્ત્રી.

કામેશ્વર પું પરમેશ્વર.

કામેશ્વરી સ્ત્રીં હૈરની દેવી, એક દેવી.

કામોદક નં મરેલાને ઉદ્દેશી આપવામાં આવતું જળ.

કામોદા સ્ત્રીં તે નામની એક રાગણી.

કાપિલ પું હિંદુસ્તાનની ઉત્તરમાં આવેલો એક દેશ.

કામ્પિલ્ય પું તે નામનો એક દેશ, તે નામનું એક નગર.

કામ્પિલ્ય નં ગોરાચના નામનું ગંધ દ્રવ્ય.

કામ્પિલ્યક ત્રિં કાંપિલ્ય દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ વગેરે.

કામ્પિલ્લ પું તે નામનો એક દેશ.

કામ્પિલ્લકા સ્ત્રીં તે નામનો એક દેશ.

કામ્પીલ પું કામ્પિલ્લ જુઓ.

કામ્પીલક પું તે નામનો એક દેશ.

કામ્બલ પું કામળાથી વીંટાયેલ-ઢંકાયેલ રથ.

કામ્બલિક પું જવ કે ચોખાનું પાણી વગેરે.

કામ્બલિક પું શાંખ-છીપલાં વગેરેનું

ધરેણું કરવાનો જેનો ધંધો હોય તે.

કામ્બુકા સ્ત્રીં આસંધ નામની વનરપતિ.

કામ્બોજ ત્રિં પોતાના આપદાદાઓથી કંબોજ દેશમાં રહેનાર, કંબોજ દેશમાં હોનાર-થનાર.

કામ્બોજ પું પુન્નાગ વૃક્ષ, ધોળા ખેરનું ઝાડ, કંબોજ દેશનો રાજા.

કામ્બોજક પું કંબોજ દેશનો મનુષ્ય.

કામ્બોજક નં કંબોજ દેશના મનુષ્ય-માહેનું હાસ્ય વગેરે.

કામ્બોજી સ્ત્રીં જંગલી અડદ, ધોળો ખેર, ચણેડીનું ઝાડ.

કામ્ય ત્રિં કામનાનો વિષય, કામનાવાળું, કામ્યક નં તે નામનું એક વન, તે નામનું એક સરોવર,

કામ્યકર્મન નં સ્વર્ગ વગેરે ફળકામનાથી કર્તવ્ય કર્મ.

કામ્યગિર સ્ત્રીં સુંદર વાણી, પ્રિય વચન.

કામ્યતા સ્ત્રીં સુંદરતા, કામુકપણું, અત્યંત ધચ્છા.

કામ્યત્વ નં ઉપરના અર્થ.

કામ્યદાન નં સ્વર્ગાદિ જળની કામનાથી કર્તવ્ય દાન.

કામ્યફલ નં કામ્ય કર્મનું ફળ.

કામ્યમરણ નં યથેષ્ટ મરણ, સંકલ્પપૂર્વક મૃત્યુ.

કામ્યા સ્ત્રીં કામના, ધચ્છા.

કામ્લ નં થોડી ખટાશ.

કામ્લ ત્રિં થોડું ખાડું.

કાવ્ય ત્રિં પ્રગ્નપતિ જેનો દેવ હોય તેનું હવિષ વગેરે.

કાવ્ય નં કનિષ્ઠા આંખનીના મૂળરચાનરૂપ પ્રગ્નપતિ તીર્થ, મનુષ્ય તીર્થ.

કાવ્ય પું પ્રગ્નપતિ જેના દેવ હોય તેવો વિવાહ, મૂળ ધન, મુડી, સ્વભાવ, લક્ષ્ય, સમુદાય, શરીર,

कायक

३७८

कारणगुणोज्ज्वलगुण

कायक त्रि० शरीरसंयंघी.

कायक्लेश पु० शारीरिक श्रम, शरीरने
लगतुं दुःख.

कायचिकित्सा स्त्री० शारीरिक चिकित्सा.

कायबन्धन न० येतनायुक्त वीर्य तथा
बोहीनो अेक संयोग-शरीरनुं अंधारलु.

कायबलन न० अप्तर.

कायमान न० दासनी जुं पडी, शरीरनुं
भाप.कायरूपसंयम पु० पातंजलसूत्र वगेरेमां
कहेल अमुक प्रकारना ध्यानइय अेक
संयम.

कायबलन न० अप्तर.

कायव्य पु० ते नामनो अेक योग.

कायव्यूह पु० शरीरमां वायु वगेरेनी तथा
त्वया वगेरे धातुओनी यथास्थित स्थिति.कायसम्पद् स्त्री० ३५-वावश्य वगेरे
शरीरसंपत्ति.कायस्थ पु० परमात्मा, ते नामनी अेक
नति-क्षत्रियथी शूद्र स्त्रीमां उत्पन्न थयेव
पुत्र, सुत्सीदी.कायस्था स्त्री० हरेडे, कायस्थ नतिनी स्त्री,
अेकथी, तुलसी.

कायस्थाली स्त्री० ते नामनी अेक वनस्पति.

कायस्थिका स्त्री० कोडाली वनस्पति.

कायस्थी स्त्री० कायस्थनी स्त्री.

कायस्थैर्य न० शरीरनी स्थिरता.

कायाकाशसंबन्धसंयम पु० पातंजलसूत्र
वगेरेमां कहेल अेक नतनो संयम.

कायामि पु० शरीरमां रहेलो जहराग्नि.

कायिक त्रि० शरीरथी करेव पुण्य-पाप
वगेरे कर्म.कायिका स्त्री० अगद वगेरेना शरीरपरि-
श्रमथी साध्य वृद्धि-न्याय.

कायिकावृद्धि स्त्री० उपरनो अर्थ.

कार पु० क्रिया, यत्न, रति-मैथुन, कोल

काम, वध, निक्षय, पूजना उपहारइय
आर्ग, पति, सन्यासी, हिमायण.

कार न० करानुं पाणी.

कार त्रि० कर्म करनार, काम करनार.

कारक न० व्याकरणप्रसिद्ध कारक-कर्म
वगेरे.

कारक त्रि० करनार.

कारक पु० अेक नतनुं दास.

कारकदीपक न० ते नामनो अर्थवंधार.

कारकविभक्ति स्त्री० व्याकरणप्रसिद्ध कर्मादि
विलक्षित.

कारकर त्रि० काम करनार दास वगेरे.

कारकहेतु पु० करवानो हेतु, नेईअे तेनुं
कारलु.कारकावयवियांस पु० ते नामनो वाणीनो
अेक शुल.कारकुक्षीय पु० ते नामनो देश-सात्य देश,
ते देशमां रहेनार.कारज त्रि० क्रियामां होनार-थनार, नभमां
होनार-नभसंयंघी.

कारज पु० हाथीनुं अन्त्यु.

कारज त्रि० करंज वृक्षना इणनुं तेव
वगेरे.कारण न० कारण, हेतु, सत्य, उद्देश्य,
शरीर, मन्त्रिय, हाथथी वगावगानुं अेक
वादिन, वध, साधन, कर्म, अेक प्रकारनुं
गीत, न्यायमते त्रलु प्रकारनुं कारण,
भूण तत्त, निमित्त, प्रतिहासनुं भूण,
भूत दैवत.

कारण पु० कायस्थ.

कारणकारण न० न्यायमते अन्यथासिद्ध
अेक पदार्थ, परमेश्वर, प्रयोजक.

कारणगुण पु० उपादान कारणनो शुल.

कारणगुणोज्ज्व पु० कारणता शुलथी उ-
त्पन्न थनार.कारणगुणोज्ज्वगुण पु० कारणशुलपुर्वक
शुल.

कारणतत्त्व

३७२

कारिष

कारणतत्त्व अन्य० कारणतृती.

कारणता स्त्री० कारणप्रत्यु.

कारणत्व न० उपरतो अर्थ.

कारणमाला स्त्री० ते नामनो अर्थ अर्थ-
लंकार, कारणनो कर्म.

कारणवादिन् त्रि० इरीआद करनार, वादी,
पूरपक्षी.

कारणशरीर न० बिंशशरीर.

कारणा स्त्री० तीम वेदना, प्रेरणा.

कारणिक त्रि० कारणपूर्वक विचार करनार-
परीक्षक, कारणसंयधी.

करणोत्तर न० वादीनी इरीआदी साभे
प्रतिवादी 'हा, मे' असुके वस्तु तारी
पासेयी लीधी छती भरी पणु ते आपी
दीधी छे 'अवे न्ने छितर आपे छे ते.

कारणद्वय पु० अतक पक्षी.

कारणद्वयह पु० ते नामनो अर्थ औद्ध,
ते नामनु अर्थ औद्धशास्त्र.

कारणधम पु० करधम नामना राजनो
पुत्र-अविश्रुत नामनो राज.

कारणधम पु० करधम राजनो पौत्र भरत
राज.

कारणधम न० ते नामनु अर्थ तीर्थ.

कारणधमिन् पु० कंसारो, धातुवादभां
आसक्त.

कारणचव पु० ते नामनो अर्थ देश.

कारभ त्रि० हाथीना अर्थसंयधी,
हाथीना अर्थसंयधी.

कारभू स्त्री० राजभे सेवाता करने सेवानी
भूमि-स्थान.

कारभा स्त्री० प्रियङ्गु पक्ष.

कारमहिका स्त्री० कपूर.

कारयन् त्रि० करावतुं.

कारयितु त्रि० करावनार.

कारयिष्णु त्रि० करावनार.

कारव पु० कागंड.

कारवल्ली स्त्री० करेलीना वेलो.

कारवी स्त्री० कागडी, अर्थसंयधा वनस्पति,
काणीछरी, मेथी, नंगली तुलसी, अर्थ-
भेद, करेलीना वेलो.

कारवीरेय त्रि० करवीरे करेल वगेरे.

कारवेल पु० करेलीना वेलो.

कारवेल न० करेलुं.

कारवेलक पु० करेलीना वेलो.

कारवेलिका स्त्री० नीचेना शब्द लुओ.

कारवेली स्त्री० नानां करेलीना वेलो.

कारस्कर पु० किंपाक पक्ष.

कारस्कराटिका स्त्री० अर्थ जलतो कीडा.

कारा स्त्री० अधन, डेद, डेदभानुं, हूती,
प्रसेवक, सोनारणु.

कारागार न० डेदभानुं, जेव.

कारागुप्त त्रि० डेदभानामां पूरेव, डेदी.

कारापथ पु० ते नामनो अर्थ देश.

कारायिका स्त्री० अगशी.

काराधुनी स्त्री० शब्द छिपन करनार शंभ
वगेरे.

कारावर पु० अमार, वलुंसकरनी अर्थ
जति.

कारावेइमन् न० कारागर लुओ.

कारि स्त्री० किया, काम, कृति.

कारि त्रि० करीगर.

कारिका स्त्री० किया, काम, कृति, नटनी
स्त्री, करीगरनी रचना, अर्थ जलतुं
आज, दुःख, पीडा, दुःख, कमा,
लोरीगणी, छटरी.

कारित त्रि० करावेव.

कारितवत् त्रि० करावनार, जनावनार, कि-
छोगमां लावनार.

कारिता स्त्री० आज.

कारिन त्रि० करावनार.

कारिष त्रि० छावुसंयधी.

कारिष न० कावुनो द्य.

કારી સ્ત્રીં ભેરીગણી.

કારીર નં વાંસની લાકડી, વાંસની ભરમ.

કારીરી સ્ત્રીં વરસાદ માટેની ઇષ્ટિ.

કારીષ નં સુકા છાણુનો સમૂહ.

કારીષગન્ધિ ત્રિં સુકા છાણુના ઢગલા
જેવી ગંધવાળું.

કારુ ત્રિં કારીગર, કામ કરનાર રસોધઓ
વગેરે.

કારુ પું વિશ્વકર્મા, કારીગીરી, કળા.

કારુક ત્રિં કારીગર, કલાખાજ, હુન્નરી.

કારુચી સ્ત્રીં એક જાતની વનરપતિ.

કારુચૌર પું ધર ફાડી ચેરી કરનાર.

કારુજ પું હાથીનું બચ્ચું, રાશડો, નામ-
કેસર, ગેર, શરીરમાં પોતાની મેળે થનાર
તથા જેવું ચિન્હ.

કારુજ નં કારીગરથી થનાર કર્મ.

કારુણિક ત્રિં દયાળુ.

કારુણિકતા સ્ત્રીં દયાળુપણું.

કારુણિકત્વ નં દયાળુપણું.

કારુણિકા સ્ત્રીં જળા.

કારુણ્ડી સ્ત્રીં જળા.

કારુણ્ય નં દયા.

કારુષ પું કર્ષ નામના દેશનો રાજા દંત
વક્ર, નાત બહાર કાઢેલો વૈશ્યપુત્ર, કર્ષ
દેશમાં રહેનાર, કર્ષ દેશ.

કારુષ પું ઉપરના અર્થ.

કારુષક પું કર્ષ દેશનો રહેવાસી.

કારુહસ્ત પું કારીગરનો હાથ, શિષ્ટ-
વિદ્યા બાણનારનો હાથ.

કારેણવ ત્રિં હાથણીનું, હાથણીસંબંધી.

કારેણુપાલિ પું હાથણીના પાલકનો પુત્ર.

કારોત્તમ પું દાર ઉપરનું શીણ, દારનો
મંડ.

કારોત્તર પું ઉપરનો અર્થ, કુલો, વાંસની
ચારણી.

કાર્કટક પું કાકડીનું ગાડ.

કાર્કણ ત્રિં જંગલી કુકડાસંબંધી.

કાર્કવાકવ ત્રિં કુકડાસંબંધી.

કાર્કશ્ય નં કઠોરતા, કઠણપણું, કઠોર સ્પર્શ.

કાર્કષિ પું કઠિનતાનો નાશ કરનારનો
પુત્ર.

કાર્કીક ત્રિં ઘોળા ઘોડા જેવું.

કાર્ણ પું કણનો પુત્ર વૃષકેતુ.

કાર્ણ ત્રિં કાનસંબંધી.

કાર્ણચ્છિદ્રક પું નાના મોઢાવાળો કુલો.

કાર્ણવેષ્ટિક ત્રિં કાનના અવકારથી
સણુગારેલ.

કાર્ણાયનિ ત્રિં કણે બતાવેલ.

કાર્ણિ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કાર્ત ત્રિં કૃત પ્રત્યયના બ્યાખ્યાનરૂપ ગ્રંથ,
કૃત પ્રત્યયસંબંધી.

કાર્ત નં સત્ય યુગ.

કાર્ત્તકૌજપાદિ પું પાણીનીય બાકરણુ-
પ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.

કાર્ત્તયુગ ત્રિં સત્ય યુગનું, સત્ય યુગ-
સંબંધી.

કાર્ત્તવીર્ય પું કૃતવીર્ય રાજનો પુત્ર
સહસ્રાર્જુન, જૈનમતે તે નામનો એક
ચક્રવર્તી.

કાર્ત્તવીર્યદીપ પું સહસ્રાર્જુનને ઉદેશી
અપાતો દીવો.

કાર્ત્તવીર્યારિ પું પરશુરામ.

કાર્ત્તસ્વર નં સોનું, ધંતુરો.

કાર્ત્તાન્તિક પું ન્યોતિષી.

કાર્ત્તિક પું કાર્તિક મહિનો, કાર્તિકરામી.

કાર્ત્તિકવ્રત નં કાર્તિક મહિનામાં કરવાનું
વ્રત.

કાર્ત્તિકિક પું કાર્તિક મહિનો.

કાર્ત્તિકેય પું કાર્તિક રવામી.

કાર્ત્તિકેયપ્રસૂ સ્ત્રીં પાર્વતી.

કાર્ત્તિકોત્સવ પું કાર્તિક મહિનામાં કર-
વાનો ઉત્સવ.

કાર્ત્ત્વ

૩૮૧

કાર્યવસ્તુ

કાર્ત્ત્વ નં સમગ્રપણું, બધું.
 કાર્ત્ત્વ્ય નં ઉપરનો અર્થ.
 કાર્દેમ ત્રિં કાદવથી ખરડાયેલ.
 કાર્દેમિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 કાર્પેટ પું જૂના કપડાનો ટુકડો, લાખ.
 કાર્પેટ ત્રિં જૂના કપડાં જેણે પહેરેલાં
 હોય તેવો કોઈ ઉમેદવાર.
 કાર્પેટગુમિકા સ્ત્રીં ઝોળા, વાટવો.
 કાર્પેટિક ત્રિં ભગવાં વસ્ત્ર ધારણ કરી
 તીર્થયાત્રામાં ફરનાર કર્મકુશળ.
 કાર્પણ્ય નં કૃપણપણું, કંજૂસાઈ, લોભી-
 પણું, દીનતા, ગરીબાઈ.
 કાર્પાસ પું નં કપાસનું ઝાડ.
 કાર્પાસ ત્રિં સુતરાઉ વસ્ત્ર વગેરે.
 કાર્પાસક પું કપાસનું ઝાડ.
 કાર્પાસધેનુ સ્ત્રીં દાન આપવા માટે સુ-
 તરની કલ્પેલી ગાય.
 કાર્પાસનાસિકા સ્ત્રીં કંપાસ.
 કાર્પાસપર્થત પું દાન આપવા માટે કલ્પેલો
 કપાસનો પર્વત.
 કાર્પાસસૌત્રક ત્રિં કપાસનાં સુતરથી
 બનાવેલ વસ્ત્ર વગેરે.
 કાર્પાસિક ત્રિં સુતરાઉ કપડું વગેરે.
 કાર્પાસિકા સ્ત્રીં કપાસનું ઝાડ.
 કાર્પાસી સ્ત્રીં કપાસનું ઝાડ.
 કાર્મ ત્રિં કામ કરવાના સ્વભાવવાળું, કામદું.
 કાર્મણ નં કામણ, મંત્ર-ઔષધિ વગેરેથી
 વશ કરવું તે, મંત્ર વગેરે યોગવિદ્યા.
 કાર્મણ ત્રિં કામ કરવામાં કુશળ.
 કાર્મણ નં એક જાતનો મળ.
 કાર્મણતા સ્ત્રીં કામણપણું.
 કાર્મણત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 કાર્મણી સ્ત્રીં મંત્રાદિ યોગવિદ્યા, કામણ,
 જાદુવિદ્યા.
 કાર્માર પું કામ કરનાર, લવાર, કારીગર.

કાર્મારક ત્રિં કામ કરનારાએ કરેલ,
 કારીગરે કરેલ.
 કાર્માર્યાયણિ પું કામ કરનારાનો પુત્ર.
 કાર્મિક ત્રિં ચિતરેલ.
 કાર્મિક્ય નં ચિતરેલાપણું.
 કાર્મુક નં ધનુષ.
 કાર્મુક ત્રિં કામ કરવામાં સમર્થ.
 કાર્મુક પું ધન રાશિ, વાંસ, ધોળા ખેર,
 હિંગળ વૃક્ષ, મહાનિળ વૃક્ષ.
 કાર્મુકાસન નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક
 આસન.
 કાર્ય ત્રિં કરવા યોગ્ય, કર્તવ્ય, ઉત્પન્ન
 કરવા યોગ્ય.
 કાર્ય નં કામ, હેતુ, ઉદ્દેશ, પ્રયોજન, મૂળ
 કારણ, નિમિત્ત, વ્યાપાર, ઉદ્યોગ, નદ્દકમાં
 ધમકી આપવી તે, જન્મલગ્નથી દશમું
 સ્થાન.
 કાર્યકારણ નં કાર્ય વિષયમાં હોનારું
 કારણ.
 કાર્યકારણતત્ત્વ અવ્યં પ્રસંગાનુસારે.
 કાર્યકારણભાવ પું કાર્ય-કારણતા.
 કાર્યકુશલ ત્રિં કાર્ય જાણનાર, ક્રિયાદક્ષ,
 કામ કરવામાં હોંશીઆર.
 કાર્યચિન્તક ત્રિં કર્તવ્ય વિષયને કર્ચો
 કે નહિ એ સંબંધે વિચાર કરનાર.
 કાર્યતા સ્ત્રીં કર્તવ્યપણું, કૃતિસાધ્યપણું.
 કાર્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 કાર્યપુટ પું ક્ષપણુક-ગૌદ સાધુ.
 કાર્યપુટ ત્રિં ઉન્નત-ગાંડું, અનર્થ કરનાર,
 આળસુ.
 કાર્યપ્રત્તેષ પું આગસ.
 કાર્યવત્ અવ્યં ખરેખર, ખરાપણું.
 કાર્યવત્ ત્રિં કામવાળું, ઉદ્યોગી.
 કાર્યવતા સ્ત્રીં ક્રિયા, કર્મ, કૃતિ.
 કાર્યવસ્તુ નં કરવાની વસ્તુ, અભિપ્રાય,
 ઉદ્દેશ.

કાર્યવિપત્તિ

૩૮૨

કાલક

કાર્યવિપત્તિ સ્ત્રીં કાર્યમાં વિદ્ય.
 કાર્યશબ્દિક ત્રિં નૈવાયિક.
 કાર્યશેષ પું કામનો બાકીનો ભાગ.
 કાર્યસંદેહ પું કામમાં સંદેહ.
 કાર્યસાગર પું કાર્યેષ સમુદ્ર, મોટું કામ.
 કાર્યસાધક ત્રિં કામ સાધનાર.
 કાર્યસિદ્ધિ સ્ત્રીં કાર્યની સિદ્ધિ, કર્તવ્ય
 કર્મની નિષ્પત્તિ.
 કાર્યહન્ટ ત્રિં કાર્યનો નાશ કરનાર, કા-
 મમાં હાનિ પહોંચાડનાર.
 કાર્યા સ્ત્રીં એક પ્રકારનું વૃક્ષ.
 કાર્યાશ્રમ ત્રિં કામ કરવામાં અસમર્થ,
 કામ માટે અયોગ્ય.
 કાર્યાશ્રિપ ત્રિં કામ ઉપર દેખરેખ રાખનાર.
 કાર્યાશ્રિપ પું ન્યૈતિયમાં કહેલ વ્યાપાર-
 રૂપ કાર્યસ્થાનનો અધિપતિ-લક્ષ્યાધિક
 દશમસ્થાનનો અધીશ્વર.
 કાર્યાધીશ ત્રિં કાર્ય ઉપર તપાસ રાખનાર.
 કાર્યાન્વિત ત્રિં કાર્યયુક્ત, કાર્યતાબેધક
 પદપ્રતિપાદ અર્થયુક્ત.
 કાર્યાર્થ પું કાર્યનો હેતુ, ધંધાનું નિમિત્ત.
 કાર્યિક ત્રિં જેને ઉદ્યોગ છે તે, જેનો
 ઉદ્યોગમાં પ્રવલ છે તે.
 કાર્યિન ત્રિં કાર્યયુક્ત, કામવાળું, કાર્યાર્થી-
 ઉમેદવાર, બ્યાકરણપ્રસિદ્ધ આદેશસ્થાની.
 કાર્શકેય પું તે નામનો ઋષિ.
 કાર્શનવ ત્રિં અમિનું, અમિસંગધી.
 કાર્શમરી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.
 કાર્શાશ્ચીય ત્રિં કૃશાન્ધે બનાવેલ વગેરે.
 કાર્શ્મરી સ્ત્રીં શ્રીપર્ણા વૃક્ષ, ગાંભારી વૃક્ષ.
 કાર્શ્ય નં કૃશપણું.
 કાર્શ્ય પું કૃશ, સાગનું ઝાડ, લકુચવૃક્ષ,
 કચુરો, કપૂરકાચલી.
 કાર્શ્ય ત્રિં ખેતી કરનાર-ખેડુત.
 કાર્શ્યક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 કાર્શ્યાણ પું નં એંશી રતિભારનું એક

વજન, સોળ પાણું એક માપ.
 કાર્શ્યાણવર પું એક જાતનું માપ.
 કાર્શ્યાણિક ત્રિં એક કાર્શ્યાણથી ખરીદેલ.
 કાર્શિ ત્રિં ખેડવાના સ્વભાવવાળું, અંદરના
 મેલને દૂર કરનાર.
 કાર્શિક ત્રિં નિલ ખેંચવા-ખેડવાને યોગ્ય,
 એક તોણથી ખરીદેલ.
 કાર્શિક પું એક કર્પનું માપ, રૂપિયાભાર.
 કાર્શ્ય નં ખેડેલાપણું.
 કાર્શ્ય ત્રિં કૃષ્ણસંગધી, કાળા મૃગ-
 સંગધી, કૃષ્ણદ્રેપાયનસંગધી, કૃષ્ણ જેનો
 દેવ હોય તેવું હવિષ વગેરે.
 કાર્શ્યાજિનિ પું કૃષ્ણાગ્નિન ઋષિનો પુત્ર.
 કાર્શ્યાયન પું વ્યાસનો ગોત્રપુત્ર-બ્રાહ્મણ
 અથવા વાસિષ્ઠ.
 કાર્શ્યાયસ ત્રિં કાળાં લોહાન્ધે વિકાર,
 કાળાં લોહામાંથી બનાવેલ.
 કાર્શ્યાયસ નં કાળું લોહું.
 કાર્શિન પું કૃષ્ણ-વ્યાસનો પુત્ર-શુકદેવ,
 શ્રીકૃષ્ણનો પુત્ર પ્રહુમ્ન.
 કાર્શ્ની સ્ત્રીં શતાવરી-સતાવળ વનસ્પતિ.
 કાર્શ્ય નં કાળાશ, કાળાપણું,
 કાર્શ્મન નં યુદ્ધ, ખેંચવું, ખેડવું.
 કાર્શ્મરી સ્ત્રીં કાર્શ્મરી જુઓ.
 કાર્શ્ય પું સાગનું ઝાડ.
 કાર્શ્યવળ નં સાગના ઝાડનું વન.
 કાલ્ વું ૩૦ સં સેટુ કાળની ગણતરી કરવી.
 કાલ પું મૃત્યુ, મહાકાળ શિવ, કાળો
 રંગ, વખત, કાચલ, કામડો, કસમદ
 વૃક્ષ, શનિ ગ્રહ, યમરાજ, પરમેશ્વર,
 રાજા, રાતો ચિત્રક.
 કાલ ત્રિં કાળો રંગવાળું, કાળું.
 કાલ નં લોહું, કણોલ, એક ગંધદ્રવ્ય.
 કાલક નં એક જાતનું શાક, શરીરમાં
 રહેલું યકૃત-લીવર.
 કાલક પું શરીર ઉપર કાળું ચિન્હ થાય

કાલક

૩૮૩

કાલજ્ઞ

છે તે, કાળો પાણીનો સર્પ, બીજા ગણિ-
તમાં કહેલ અન્યકા રાશિની એક સંગા.
કાલક ત્રિં કાળા રંગથી રંગેલ, કાળા
રંગનું.
કાલકચુ છીં કાળા રંગનું એક ભતનું કંદ.
કાલકજ્ઞ નં કાળું કમળ.
કાલકજ્ઞ પું તે નામનો એક દાનવ.
કાલકંઠક પું શિવ.
કાલકંઠક પું એક ભતનું પક્ષી.
કાલકંઠક ત્રિં કાળા કંઠાવાળું.
કાલકંઠકી છીં એક ભતનું ઝડ.
કાલકંઠ પું શિવ, મોર, ખંજન પક્ષી,
દાત્યક પક્ષી.
કાલકંઠક પું મોર, ખંજન પક્ષી,
દાત્યક પક્ષી.
કાલકવૃક્ષીય પું કાગવિદ્યા બાજુનાર તે
નામનો એક ઋષિ.
કાલકંઠક પું પાણીનો સર્પ.
કાલકર્ણિકા છીં દુર્ભાગ્ય, દુર્દેવ, અક-
લ્યાણ.
કાલકર્ણી છીં ઉપરનો અર્થ.
કાલકલાય પું કાળા વડાણ.
કાલકલ્પ ત્રિં કાળ જેવું, મૃત્યુસમાન.
કાલકસ્તૂરી છીં એક ભતની કરતૂરી.
કાલકા છીં દક્ષપ્રજાપતિની એક કન્યા.
કાલકારિત ત્રિં કાળે કરાવેલ.
કાલકાલ પું પરમેશ્વર.
કાલકીટ પું તે નામનો એક દેશ.
કાલકીટ ત્રિં કાલકીટ દેશમાં હોનાર-
થનાર.
કાલકીર પું તે નામનો એક દેશ.
કાલકીર્તિ પું તે નામનો એક રાજા.
કાલકીલ પું કાલાહલ.
કીલકીલક પું ઉપરનો અર્થ.
કાલકુણ્ડ પું ધમરાજ.
કાલકુષ્ઠ નં પર્વતની એક ભતની માટી.

કાલકુષ્ઠક નં ઉપરનો અર્થ.
કાલકૂટ પું નં એક ભતનું ઝેર, હર-
કાઈ ઝેર.
કાલકૂટ પું કાગડો.
કાલકૂટક પું કારસ્કર ભુઓ.
કાલકૂટકંઠ પું શિવ.
કાલકૂટિ ત્રિં ઝેરમાં હોનાર-થનાર.
કાલકૂત પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, પર-
મેશ્વર.
કાલકૂત પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, અમુક
સમયના અવધિવાળી મનની એક પીડા.
કાલકૂત ત્રિં કાળે કરેલ.
કાલકેય પું એક ભતનો દાનવભેદ.
કાલકેશી છીં નીલી નામની ઔષધિ,
કાળા કેશવાળી કાઈ સ્ત્રી.
કાલક્ષેપ પું સમય શમાવેલો, વખત ગાળેલો.
કાલક્ષજ્ઞ પું એક ભતનો દાનવભેદ.
કાલક્ષજ્ઞ નં યૃત્-હૃદયમાં રહેલ લો-
હીના આધારસ્થ સ્થાન.
કાલક્ષણક નં જમણી કુખમાં રહેલ માં-
સનો ટુકડો.
કાલગદ્ગા છીં યમુના નદી.
કાલગન્ધ પું કાળું અગર, થોડો કાળ,
કાળું ચંદન.
કાલગન્ધિ પું વર્ષ.
કાલઘટ પું તે નામનો એક પ્રાણી.
કાલકૂત પું તે નામનું એક ઝડ.
કાલકૂત ત્રિં થોડું શણગારેલ.
કાલચક્ર નં આર આરાવાળું કાળચક્ર.
કાલચિન્તક પું ન્યોતિધી
કાલચિન્હ નં કાળનું ચિન્હ, મૃત્યુસૂચક
નિશાની.
કાલજોષક ત્રિં યથાથોગ્ય કાળે અલ્પ
આહાર વગેરેથી સંતોષ પામેલ.
કાલજ્ઞ ત્રિં થોડા સમયને બાજુનાર,
કાળની કાળાના જ્ઞાનને ધરાવનાર ન્યોતિધી.

કાલજ્ઞાન

૩૮૪

કાલમલિકા

કાલજ્ઞાન નં ભ્યોતિષ શાસ્ત્ર, યોગ્ય સં-
મયનું જ્ઞાન, મૃત્યુસાપક એક ચિન્હ.
કાલઞ્જર પું તે નામનો એક પર્વત,
યોગી, ચક્રમેલક, કોઈ એક ભૈરવ, તે
નામનો એક દેશ, શિવ.
કાલઞ્જર ત્રિં મૃત્યુને પણ ક્ષીણુશક્તિ
કરનાર.
કાલઞ્જરી સ્ત્રીં ચંડિકા દેવી.
કાલતમ ત્રિં અતિશય કાળું.
કાલતર ત્રિં ઘણું કાળું.
કાલતસ્ અન્યં કાળથી, સમયથી. મૃત્યુથી.
કાલતા સ્ત્રીં કાળાશ, સમય, વખત.
કાલશ્વ નં ઉપરના અર્થ.
કાલતાલ પું તમાલ વૃક્ષ.
કાલતિન્દુક પું ખરાબ પીણું ઝાડ.
કાલતીર્થ નં કાસલ દેશમાં આવેલું તે
નામનું એક તીર્થ.
કાલદણ્ડ પું ભ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ,
મૃત્યુનો દંડ.
કાલદન્તક પું તે નામનો એક નાગ.
કાલદન્તક ત્રિં કાળા દાંતવાળું.
કાલધર્મ પું મૃત્યુ, કાળનો ધર્મ, સમ-
યનો સ્વભાવ.
કાલધર્મન્ પું મૃત્યુ.
કાલનર પું તે નામનો એક રાજા.
કાલનાથ પું મહાદેવ.
કાલનાભ પું હિરણ્યાક્ષ અસુરનો એક
પુત્ર, તે નામનો એક દાનવ.
કાલનિયોગ પું દૈવી આજ્ઞા, કાળે કરેલો
નિયમ, દૈવ.
કાલનિર્યાસ પું ગુણ.
કાલનેમિ પું તે નામનો એક દાનવ,
હિરણ્યકશિપુનો તે નામનો એક પુત્ર.
કાલનેમિન્ પું કાલનેમિ દાનવ.
કાલનેમિરિપુ પું વિષ્ણુ.
કાલનેમિહન પું વિષ્ણુ.

કાલનેમ્યરિ પું વિષ્ણુ.
કાલપથ પું વિશ્વામિત્રનો તે નામનો પુત્ર.
કાલપર્ણ પું તરનું ઝાડ,
કાલપર્ણિકા સ્ત્રીં કાળું નસોતર.
કાલપર્ણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
કાલપર્યય પું કાળનું વિપરીત ગમન-
એટલે શુભદાયક કાળનું અશુભદાયકપણું
અને અશુભદાયક કાળનું શુભદાયકપણું.
કાલપર્વત પું ત્રિકૂટ પર્વતની પાસેનો તે
નામનો એક પર્વત.
કાલપાલક નં તે નામની એક જાતની
માટી.
કાલપાલક ત્રિં સમયની રાહ જોનાર.
કાલપાશ પું કાળનો પાસલો-મૃત્યુ.
કાલપાશિક પું ફાંસી દેનાર.
કાલશીલુ પું એક જાતનું ખરાબ પીણું.
કાલપુચ્છ પું એક જાતનો મૃગ, ચક્રલો.
કાલપુરુષ પું ગગનમંડળમાં રહેલ પુરુ-
ષાકાર એક વાયુચક્ર.
કાલપુરુષ પું કાળરૂપ ઇશ્વરની એક
મૂર્તિ, ભ્યોતિષ શાસ્ત્ર, યમદૂત.
કાલપૃષ્ઠ નં કણ્ઠનું ધનુષ, હરકોઈ ધનુષ.
કાલપૃષ્ઠ પું એક જાતનો મૃગ.
કાલપેષિકા સ્ત્રીં મગ્ગડ વનરપતિ, કાળું
છંદ.
કાલપેષી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, સ્થામા લતા.
કાલપ્રભાત નં શરદ ઋતુ.
કાલપ્રહુદ ત્રિં અત્યંત પ્રદુષ્ટ, અતિશય
પકવ.
કાલપ્રવૃત્તિ સ્ત્રીં સમયની પ્રવૃત્તિ.
કાલબલન નં ખમ્બર.
કાલબીજક પું કાલતિન્દુક જીવો.
કાલભાણ્ડિકા સ્ત્રીં મજા.
કાલભૈરવ પું તે નામનો ભૈરવ દેવ.
કાલમયૂષ પું તે નામનો એક રમૂતિપ્રંથ.
કાલમલિકા સ્ત્રીં કાળી તુલસી.

કાલમસી

૩૮૫

કાલાસિ

કાલમસી સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
કાલમાધવીય પું માધવાચાર્યે સ્વેલો તે
નામનો એક ગ્રંથ.

કાલમાન નં સમયનું માપ.

કાલમાન પું કાળી પુલ્કસી.

કાલમાલ પું ઉપરનો અર્થ.

કાલમુખ ત્રિં કાળા મુખવાળું.

કાલમુષ્કક પું તે નામનું એક ઝાડ.

કાલમૂલ પું રાતો ચિત્રા-વનસ્પતિ.

કાલમેષિકા સ્ત્રીં મજ્જા, નસોતર, આ-
વથી વનસ્પતિ.

કાલમેષી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, શાહજી.

કાલયવન પું તે નામનો એક યવન રાજા.

કાલયાપ પું વખત ગાળવો.

કાલયાપન નં ઉપરનો અર્થ.

કાલયુક્ત પું પ્રજાવ વગેરે સાથે સંવત્સરો-
માંનો આવનમો સંવત્સર.

કાલયુક્ત ત્રિં કાળધર્મ-મૃત્યુથી યુક્ત.

કાલયોગ પું સમયનો યોગ, કાળનો સંબંધ.

કાલયોગિન પું શિવ.

કાલયોગિન ત્રિં સમયના યોગવાળું,
કાળના સંબંધવાળું.

કાલરાત્રિ સ્ત્રીં કાળી રાત્રિ, કાળી ચૌ-
દશ, પ્રલય કાળની રાત્રી, પ્રલય કાળ,
દુર્ગા દેવીની એક મૂર્તિ, દીવાવાળી અ-
ભાસ-દીવાળી, સર્વ પ્રાણીઓનો નાશ
કરનારી યમરાજની પહેન.

કાલરૂદ્ર પું કાળરૂપ એક રૂદ્ર દેવ.

કાલલ ત્રિં કાળા ચિહ્નવાળું.

કાલલવણ નં ખીડ લવણ, સંચળ.

કાલલોચન પું દાનવનો એક ભેદ.

કાલલોચન ત્રિં કાળાં નેત્રવાળું.

કાલલોહ નં કાળું લોહ-ગજવેશ.

કાલવલન નં બાંધર.

કાલવૃન્ત પું કળથીનું ઝાડ.

કાલવૃન્તી સ્ત્રીં રાત્રી પાડત વનસ્પતિ.

૪૯

કાલવૃદ્ધિ સ્ત્રીં દર મહિને કરાવેલું બાજ.
કાલવેલા સ્ત્રીં રવિ વગેરે વારોના રાત્રિ-
દિવસમાં એક અર્ધી પ્રહર.

કાલશાક નં તે નામનું એક શાક.

કાલશાલિ પું કાળી ઝગેર.

કાલશેય નં ઝાશ.

કાલશીલ પું તે નામનો એક પર્વત.

કાલસંરોધ પું લાંબાકાળ સુધી રહેવું,
સમયને લીધે રોકાણ.

કાલસંક્રમ્પા સ્ત્રીં નવ વર્ષની કુમારી.

કાલસર્પ પું કાળો સાપ.

કાલસાર પું કાળો મૃગ, પીળા ચંદનનું
ઝાડ.

કાલસાહ્ય નં તે નામનું એક નરક.

કાલસૂચ નં તે નામનું એક નરક.

કાલસેય નં ઝાશ.

કાલસ્કંધ પું તમાલ વૃક્ષ, તિલુક વૃક્ષ,
છવક વૃક્ષ, એક જાતના ખેરનું ઝાડ,
ઉંખરાનું ઝાડ, સમયનો અમુક અવયવ.

કાલહર પું શિવ.

કાલહર ત્રિં સમય ગાળનાર.

કાલહાનિ સ્ત્રીં વિલાંબ, વાર લગાડવી.

કાલહીન પું લોધર વૃક્ષ.

કાલહોરા સ્ત્રીં એક પ્રકારનો સમય.

કાલા સ્ત્રીં નીલી નામની વનસ્પતિ, કાળું
નસોતર, કાળું છૂં, મજ્જા, આસંધનું
ઝાડ, તે નામની દક્ષ પ્રજાપતિની એક
કન્યા, પાડત વનસ્પતિ.

કાલાંશ પું સમયનો અમુક અંશ.

કાલાકૃષ્ટ ત્રિં કાળે આકર્ષણ, મૃત્યુએ
ખેંચેલ.

કાલાકરિક ત્રિં અક્ષર શીખેલ.

કાલાગુરુ નં કાળું અગર.

કાલાસિ પું પ્રલયકાળનો અસિ, તેનો
અધિષ્ઠાતા રૂદ્ર દેવ, રૂદ્રાક્ષ.

કાલાગ્રિહર

૩૮૬

કાલિકા

કાલાગ્રિહર પું પ્રલયાગ્રિહસ્થાન ૩૨ દેવ,
તેનો ઉપાસક ક્રોધ ઋષિ.

કાલાઙ્ક નં કાળપુરુષનું અંગ, કાળું અંગ,
કાળનું અંગ.

કાલાઙ્ક ત્રિં કાળા અંગવાળું.

કાલાજિન નં કાળા મૃગનું આમડું.

કાલાજિન પું તે નામનો દેશ.

કાલાઙ્ગન નં કાળું આંજળુ, કાળજી,
કાળો સુરમે.

કાલાઙ્ગની છીં તે નામની એક વનસ્પતિ.

કાલાળજ પું કાલ.

કાલાળજી છીં કોકિલા.

કાલાતિરેક પું યોગ્ય સમય ઓળંગવો,
યોગ્ય વખત સુમાવવો, સંવત્સરનું ઉલ્લંઘન.

કાલાતીત નં સમય ઓળંગવો, સમય
સુમાવવો.

કાલાતીત ત્રિં સમયને વડી મથેલ, જેનો
કાળ મથો હોય તે.

કાલાત્મક પું કાળસ્વરૂપ પરમેશ્વર.

કાલાત્મન્ પું ઉપરનો અર્થ.

કાલાત્મન્ ત્રિં કાલકૃત સ્વભાવવાળાં
સ્થાવર-જંગમ વગેરે.

કાલાત્યય પું કાળનો નાશ, સમયની
હાનિ, યોગ્ય સમય વીતી જવો તે.

કાલાત્યયાપદિષ્ટ પું ગૌતમે કહેલ એક
હેવાભાસ.

કાલાદર્શ પું તે નામનો એક રશ્મિ-
નિબંધગ્રંથ.

કાલાધ્યક્ષ પું સૂર્ય, પરમેશ્વર.

કાલાનલ પું પ્રલયકાળનો આગ્રિ, તે ના-
મનો એક રાજા.

કાલાનલચક્ર નં રાજાની જયચર્ચામાં
કહેલ અનિષ્ટ વગેરે જણાવનાર એક ચક્ર.

કાલાનુનાદિન્ પું ભમરો, ચકલો, કપિજલ
પક્ષી, ચાતક-અપૈથો પક્ષી.

કાલાનુશારિવા છીં તગરનું મૂળ, તે

નામની એક વનસ્પતિ.

કાલાનુસારક નં પીળું ચંદન.

કાલાનુસારક ત્રિં સમયને અનુસરનાર.

કાલાનુસારિ પું શૈલેય જીઓ.

કાલાનુસારિન્ નં શિક્ષાહત, શીશમ,
શીશમનું ઝાડ.

કાલાનુસારિન્ ત્રિં સમયને અનુસરનાર.

કાલાનુસાર્ય નં એક જાતનું તગર,
શીશમ, શીશમનું ઝાડ, શિક્ષાહત.

કાલાનુસાર્યક નં ઉપરના અર્થ.

કાલાન્તક પું યમ, દક્ષિણ દિશાનો સ્વામી.

કાલાન્તર નં ખીંતે કાળ, ઉત્પત્તિ
પછીનો કાળ, ખીંત સમયમાં હોનાર.

કાલાન્તરવિષ પું ઉદર.

કાલાપ પું સર્પની કુળ, રાક્ષસ.

કાલાપ ત્રિં કથાપે કહેલા વ્યાકરણને
જાણનાર અથવા જાણનાર.

કાલાપક નં કલાપિએ કહેલ શાખાબેદનો
ધર્મ અથવા આમાય.

કાલાપર્કર્ષ પું કાળની હાનિ, સમયની
હીનતા.

કાલાત્ર પું કાળું વાદળ, જળવાળો કાળો
મેઘ.

કાલાત્ર પું તે નામનો એક એટ.

કાલાયન ત્રિં કાળે કરેલ વગેરે.

કાલાયસ નં કાળું લોહું, ગજવેલ, લોહું.

કાલાશુદ્ધિ છીં કર્મયોગ્યસમયની અશુદ્ધિ.

કાલિક પું કૌંચપક્ષી-અજલો.

કાલિક ત્રિં કાળે કરેલ, કાળમાં હોનાર-
થનાર.

કાલિક નં કાળું ચંદન, પૈર.

કાલિકા છીં તે નામની એક દેવી, એક

જાતનું ઝાડ, ક્રમે આપવા યોગ્ય વસ્તુની

કિંમત, જટામાંસી વનસ્પતિ, કાગડી,
પટોલકાંતની શાખા, રવાંટાની પક્તિ,
શિયાળા, મેઘપક્તિ, દૂધનો કીડો, મેશ,

કાલિકાપુરાણ

૩૮૭

કાલેશ્વર

શાહી, કાકાલી વનરપતિ, સ્થામા નામનું
પક્ષી, હિમાલયમાં થનારી ત્રણ રેખાવાળી
હરડે, ચાર વર્ષની કુમારી, કાળા રંગની
સ્ત્રી, કાળી ચકલી, નવો મેઘ, દર
મહિને આપવાનું વ્યાજ, દારૂ, જેનો રંગ
હડી જાય તેવી કાળા રંગની સાડી,
દુર્ગા દેવી, ચંડીકા, ગૌરી, પાર્વતી.

કાલિકાપુરાણ નં કલિકા દેવીના મહા-
ત્મવાણું તે નામનું એક ઉપપુરાણ.

કાલિકાવ્રત નં કલિકા દેવીને પ્રસન્ન
કરવા માટેનું એક વ્રત.

કાલિકાશાક નં એક જાતનું શાક.

કાલિકાશ્રમ નં વિપાશા નદીના કાંઠા
ઉપર આવેલું એક તીર્થ.

કાલિક્ક નં તરજુથ, કલિંગકું.

કાલિક્ક ત્રિં કલિંગ દેશમાં ઉત્પન્ન થનાર.

કાલિક્ક પું કલિંગ દેશ, કલિંગ દેશનો
રાજા, કલિંગ દેશનો રહેવાસી, હાથી, સર્પ,
એક જાતનું લોટું.

કાલિક્કક પું કલિંગ દેશનો રાજા.

કાલિક્કી સ્ત્રી એક જાતની કાકડી, કલિંગ
દેશના રાજાની રાણી.

કાલિક્કીકા સ્ત્રી તરજુથનો વેલો, કલિંગ
ગાંધો વેલો, નસોતર.

કાલિક્કર પું તે નામનો એક પર્વત.

કાલિકાસ પું રઘુવંશ વગેરે કાવ્યોનો
કર્તા તે નામનો એક મહાન કવિ.

કાલિકાસક પું ઉપરનો અર્થ.

કાલિન પું પરમાનન્દ મતપ્રસિદ્ધ પરમેશ્વર.

કાલિન ત્રિં પ્રેરક, પ્રેરણા કરનાર.

કાલિનો સ્ત્રી આર્દ્રા નક્ષત્ર.

કાલિન્દ નં તરજુથ, કાલીંગકું.

કાલિન્દક નં ઉપરનો અર્થ.

કાલિન્દી સ્ત્રી યમુના નદી, રાતું નસોતર.

કાલિન્દીકર્ણ પું કૃષ્ણનો મોઝા બાહ
અંગદેવ.

કાલિન્દીમેદન પું ઉપરનો અર્થ.

કાલિન્દીસુ સ્ત્રી સૂર્યની સ્ત્રી સંતા.

કાલિન્દીસોદર પું યમદેવ.

કાલિમન પું કાળો રંગ, કાળાશ.

કાલિમ્મન્યા સ્ત્રી પોતાને કાળી માનનારી
કાલ સ્ત્રી.

કાલિય પું તે નામનો એક નાગ.

કાલિયદમન પું શ્રીકૃષ્ણ.

કાલિયમથન પું શ્રીકૃષ્ણ.

કાલિયમહન નં કલિય નાગનું મહન.

કાલિયહૃદ પું કલિય નાગ જેમાં રહેતો
હતો તે યમુના નદીમાંનો ધરો.

કાલી સ્ત્રી શિવની પત્ની, કાળી સ્ત્રી,
પાર્વતી, દુર્ગા દેવીની એક મૂર્તિ,
માતૃભેદ, ભીમસેનની એક પત્ની, ચંતનુ-
રાજની સ્ત્રી સત્યવતી, મેશ, શાહી, તુવેર,
નસોતર, રાત્રિ, કાલાંજની વનરપતિ,
મહાવિદ્યા, કાળી ચૌદશ, હળદર.

કાલીક પું જલકુકડો.

કાલીચી સ્ત્રી યમરાજની વિચારભૂમિ, યમ
રાજની કચેરી.

કાલીતનય પું પાડો.

કાલીતનયી સ્ત્રી ભેંસ.

કાલીય નં કાળું ચંદન, કાળું અગર,
પીળા ચંદનનું ઝાડ, શિલાજીત.

કાલીયક નં ઉપરનો અર્થ.

કાલીયક પું દારૂ હળદર.

કાલુષ્ય નં મહિનતા, મેઘાપણું.

કાલેય પું તે નામનો દૈત્યભેદ.

કાલેય નં યકૃત-લીવર-કાળજી, કાળું
ચંદન, કલિએ જેએથ સામવેદ.

કાલેયક પું કુતરો.

કાલેયક પું કાળું ચંદન, હળદર.

કાલેયક નં પું દારૂ હળદર.

કાલેશ પું સૂર્ય, શિવ, મહારવજી.

કાલેશ્વર પું ઉપરનો અર્થ.

કાલોદક

૩૮૮

કાશક

કાલોદક નં તે નામનું એક તીર્થ.
 કાલોદક નં કાણું પાણી.
 કાલોત્રિં યોગ્ય કાળે માવેલ.
 કાલપુ પું કચુરો, એક જાતનું કંદ, જાંબલી
 હળદર.
 કાલપ ત્રિં કલ્પસંબંધી.
 કાલપ નં વાધનખ.
 કાલપક પું કચુરો.
 કાલપનિક ત્રિં કલ્પનામાં હોનાર-થનાર.
 કાલપસૂત્ર ત્રિં કલ્પસૂત્ર જાણનાર અથવા
 જાણનાર.
 કાલ્પિક ત્રિં આચાર્યશ્રમમાં કહેલ વિધિ
 વગેરે.
 કાલ્ય નં પરોઢીયું, સવાર.
 કાલ્ય ત્રિં જેનો સમય પ્રાપ્ત થયો હોય
 તે, સમયમાં હોનાર-થનાર.
 કાલ્યક નં કચુરો, કાચી હળદર.
 કાલ્યા સ્ત્રીં જેનો ગર્ભગ્રહલુકાગ પ્રાપ્ત
 થયો હોય તેવી ઋતુમતી સ્ત્રી વગેરે.
 કાલ્યાણક નં કલ્યાણપણું.
 કાલ્યાણિમેય ત્રિં કલ્યાણી સ્ત્રીયકી થયેલ.
 કાલ નં કવિ જેનો દેવ છે તેવું સામ.
 કાલચિક નં ખખ્તર ધારીઓનો સમૂહ.
 કાલટ પું કવટ જુઓ.
 કાલરુક ત્રિં ભયંકર, ખિલામણું, વિકરાળ.
 કાલરુક નં કુવડ પક્ષી.
 કાલપેય પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કાલાદ પું વાણીથી ક્લેશ, અન્યેન્ય વાણી
 બોલીને ક્લેશ કરવો તે.
 કાવાર નં શેવાળ.
 કાવારી સ્ત્રીં ઘસ વગેરેની ઝગ્ગી, લાઘવી
 ઝુંપડી, ભમતી ઝુંપડી.
 કાવો સ્ત્રીં કવિસંબંધી સ્ત્રી.
 કાવુક પું કુકડો, ચક્રવાક પક્ષી, પીંગા
 રંગના મસ્તકવાળું કાક પક્ષી.
 કાવેર નં કેસર.

કાવેરી સ્ત્રીં તે નામની એક નદી, વેન્ગા,
 હળદર.
 કાવ્ય પું શુક્રાચાર્ય.
 કાવ્ય ત્રિં કવિસંબંધી, વર્ણન કરવા
 કરવા યોગ્ય, સ્તુતિ કરવા યોગ્ય.
 કાવ્ય નં કવિકૃત કાવ્ય-કવિતા, ગદ્ય-
 પદ્યાત્મક વાક્યરચના.
 કાવ્યચન્દ્રિકા સ્ત્રીં તે નામનો એક અ-
 લંકારશાસ્ત્રીય ગ્રંથ.
 કાવ્યચૌર પું ખીજના કાવ્યમાંથી ચોરી
 કરી પોતાના કાવ્યમાં ગોઠવી દેનાર.
 કાવ્યપ્રકાશ પું તે નામનો એક અલંકાર-
 શાસ્ત્રીય ગ્રંથ.
 કાવ્યપ્રદીપ પું તે નામનો એક અલંકાર-
 શાસ્ત્રીય ગ્રંથ.
 કાવ્યરસિક ત્રિં કાવ્યના રસને જાણનાર-
 અનુભવનાર.
 કાવ્યલિંગ નં તે નામનો એક અર્થાલંકાર.
 કાવ્યશાસ્ત્ર નં કાવ્યરૂપ શાસ્ત્ર.
 કાવ્યા સ્ત્રીં શુદ્ધિ, પૂતના.
 કાવ્યાર્થાપત્તિ સ્ત્રીં તે નામનો એક અ-
 ર્થાલંકાર.
 કાશ મ્વાં આં અં સેટ્ દીપતું, પ્રકાશતું.
 અનુ+અનુરૂપ પ્રકાશતું. અમિ+ચેતરૂ
 પ્રકાશતું. અવ+અવકાશ મેળવવો.
 આ+ ચેતરૂ સ્થિતિ કરવી.
 ઉદ્+ઉચે જતું, ઉચે પ્રકાશતું. નિ+સમા-
 નતા કરવી. સમ્+નિ+પહાર કાઢતું. નિર્+
 દૂર કરતું ખસેડતું. પ્ર+અત્યંત દીપતું,
 પ્રકાશતું. પ્રતિ+ પ્રતિરૂપ પ્રકાશતું. વિ+
 ખીજવારૂપે પ્રકાશતું. સમ્+સારી રીતે
 પ્રકાશતું.
 કાશ દિવાં આં અં સેટ્ દીપતું, પ્રકાશતું.
 કાશ પું ઉવરસનો રોગ, કાસો ઘાસ,
 છીંક, એક જાતનો ઉદર, એક ઋષિ.
 કાશક પું કાસો પાસ.

काशक

३८२

काश्मीरजोरक

काशक त्रि० प्रकाशवाणुं, दीप्तीवाणुं.
 काशकृत्स्न पु० ते नामनो अेक ऋषि.
 काशकृत्स्नक त्रि० काशकृत्स्न ऋषिअे
 करेव वगेरे.
 काशज त्रि० कासजामां उत्पन्न थयेव.
 काशपरी स्त्री० कासपथी घेरायली नदी.
 काशफरी स्त्री० उपरनो अर्थ.
 काशफरेय त्रि० कासपथी वीटापली नदीमां
 होनार-थनार.
 काशपौण्ड्र पु० ते नामनो अेक देश.
 काशमय त्रि० कासजामय, कासजो न्यां
 पुष्कण होय ते, कासजपथी अनावेव.
 काशमर्द्द पु० अेक जलतुं आड.
 काशय पु० काशीना राजनो पुत्र.
 काशा स्त्री० कासजो धास.
 काशादि पु० पाणिनीय व्याकरणुप्रसिद्ध
 अेक शब्दगणु.
 काशात्मलि पु० अेक जलतना शीमणानुं
 आड.
 काशि स्त्री० काशी नगरी, अनारस.
 काशि पु० काशी देश, सुर्थ, मुदी.
 काशि त्रि० प्रकाशवाणुं.
 काशिक त्रि० काशीसंअंधी, काशीमां
 होनार-थनार.
 काशिका स्त्री० काशी नगरी.
 काशिकाग्रिय पु० धन्वतरी.
 काशिकी स्त्री० काशी नगरी.
 काशिन त्रि० प्रकाशमान, प्रकाशतुं, उध-
 रसना रोगवाणुं.
 काशिप पु० काशीनो राज, काशीनाथ
 महादेव.
 काशिपति पु० उपरनो अर्थ.
 काशिपुरी स्त्री० काशी नगरी.
 काशिराज पु० काशी देशनो राज.
 काशिल त्रि० कासपथी हांकेव-छवायेव.
 काशिणु त्रि० प्रकाशमान, प्रकाशतुं.

काशी स्त्री० काशी, अनारस.
 काशीखण्ड न० काशीना महात्म्यवाणो
 अेक अर्थ.
 काशीनाथ पु० महादेव.
 काशीयान्न स्त्री० काशीनां तीर्थोनी यात्रा.
 काशीरहस्य न० काशी वासीअेअे करवानो
 अभुक्त आचार.
 काशीराज पु० काशी देशनो राज.
 काशीश पु० महादेव.
 काशीश न० हीराकसी.
 काशीसेतु पु० काशीना महात्म्यवाणो ते
 नामनो अेक अर्थ.
 काशु स्त्री० शक्तिरूप अस्त्र, बुद्धि, रोग.
 काशुकार पु० सोपारीनुं आड, हेइणतुं आड.
 काशुतरी स्त्री० ते नामनुं अेक अस्त्र.
 काशेय पु० काशी राजनो पुत्र.
 काशेय त्रि० काशीमां होनार-थनार.
 काशेयी स्त्री० काशी राजनी पुत्री.
 काश्मरी स्त्री० गांसारी नामनी वनरपति.
 काश्मर्य पु० उपरनो अर्थ, कायइणतुं आड,
 पुष्कर भूण.
 काश्मीर न० पुष्करभूण, टंकलुआर, अेक
 जलतुं केसर.
 काश्मीर पु० काश्मीर देश, काश्मीर देशनो
 राज.
 काश्मीर त्रि० काश्मीर देशमां होनार-थनार,
 काश्मीर देशनो रहेवासी.
 काश्मीरक त्रि० काश्मीर देशमां होनार-
 थनार.
 काश्मीरज न० पुष्करभूण, केसर.
 काश्मीरज त्रि० काश्मीर देशमां उत्पन्न
 थनार.
 काश्मीरजन्मन् न० केसर.
 काश्मीरजन्मन् त्रि० काश्मीर देशमां जन्मेश.
 काश्मीरजा स्त्री० अतिविषनी कणी,
 काश्मीरजीरक न० शाहजई, काणुंछई.

કાશ્મીરા

૩૯૦

કાષ્ઠલોહિન

કાશ્મીરા સ્ત્રીં પીંગળી દાક્ષ, અતિવિખની
કળી.
કાશ્મીરિક ત્રિં કાશ્મીરક બુએ.
કાશ્મીરી સ્ત્રીં ગાંભારી વનરપતિ.
કાશ્મીર્ય નં કસર.
કાશ્મીર્ય ત્રિં કાશ્મીર રામએ કસેલ વગેરે.
કાશ્ય નં દાર.
કાશ્ય પું કાશીનો રામ.
કાશ્યક પું ઉપરનો અર્થ.
કાશ્યપ નં માંસ.
કાશ્યપ પું તે નામનો એક ઋષિ, કાશ્ય
રાખતો એક પુત્ર, કશ્યપ ગોત્રનો પુત્ર,
કણ્ણક મુનિ, એક જાતનો મૃગ, સૂર્યનો
સારથી.
કાશ્યપ ત્રિં કશ્યપ ઋષિસંબંધી.
કાશ્યપનંદન પું ગરૂડ, સૂર્યનો સારથિ
અરણુ, હરકોઈ દેવ.
કાશ્યપાયન પું કશ્યપનો ગોત્રપુત્ર.
કાશ્યપિ પું સૂર્યનો સારથી અરણુ, ગરૂડ,
હરકોઈ દેવ.
કાશ્યપિન પું કાશ્યપે કહેલી વેદશાખા
ભણનાર.
કાશ્યપી સ્ત્રીં પૃથ્વી, કશ્યપ ઋષિની સ્ત્રી.
કાશ્યપેય પું સૂર્ય, ગરૂડ, કાશ્યપની સ્ત્રીમાં
ઉત્પન્ન થયેલ દેવ-અસુર વગેરે.
કાશ્યાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
શબ્દસમૂહ.
કાશ્યાયન પું કાશી રાખતો ગોત્રપુત્ર.
કાશ્વરી સ્ત્રીં કાશ્મીરી બુએ.
કાષ પું કસોડી કરવાનો પત્થર, એક ઋષિ.
કાષાય ત્રિં ભગવા રંગથી રંગેલ વસ્ત્ર
વગેરે.
કાષાયકંથ ત્રિં ભગવા રંગથી રંગેલી
ગોદડી જેવી હોય તે.
કાષાયણ પું તે નામનો એક ઋષિ.
કાષાયવાસિક પું એક જાતનો કીડો.

કાષાયિન પું કપાય ઋષિએ કહેલ વેદ-
શાખા ભણનાર.
કાષ્ટ નં લાકડું, ઇંધણું.
કાષ્ટક ત્રિં લાકડાવાળું, અગરચંદન.
કાષ્ટકદલી સ્ત્રીં એક જાતની ફળ.
કાષ્ટકીટ પું લાકડાને કોતરીને અક્ષર
જેવી આકૃતિ કરનાર એક જાતનો કીડો.
કાષ્ટકુદ્ પું લાકડાને કાચી નાખનાર
એક જાતનું પક્ષી.
કાષ્ટકુદાલ પું વહાણમાંથી કચરો કાઢી
નાખવા માટેની લાકડાની કાદળી.
કાષ્ટજમ્બૂ સ્ત્રીં એક જાતનું જાંબુનું ઝાડ.
કાષ્ટતક્ષ પું સુધાર.
કાષ્ટતક્ષ ત્રિં લાકડું છોલનાર હરકોઈ.
કાષ્ટતક્ષક પું સુધાર.
કાષ્ટતક્ષક ત્રિં લાકડું છોલનાર.
કાષ્ટતક્ષણ નં લાકડાને છોલવું.
કાષ્ટતક્ષણકર્તૃ પું સુધાર.
કાષ્ટતક્ષણકર્તૃ ત્રિં લાકડું છોલનાર.
કાષ્ટતન્તુ પું લાકડામાં રહેનારો એક
જાતનો કીડો.
કાષ્ટદાર પું દેવદારનું ઝાડ.
કાષ્ટદ્રુ પું ખાખરાનું ઝાડ.
કાષ્ટધાત્રીફલ નં સુકું આંચળું.
કાષ્ટપાટલા સ્ત્રીં ઘોળી પાડલ નામની
વનરપતિ.
કાષ્ટમટો સ્ત્રીં ચિતા, ચેદ.
કાષ્ટમય ત્રિં લાકડાનું, લાકડા જેવા કંઈય
હોયવાળું, નિર્દય.
કાષ્ટમહ્ન પું મુઠ્ઠા લઈ જવાની લોરી,
કાંડડી.
કાષ્ટમૌન નં ચેષ્ટાદારા પણ પોતાના
અભિપ્રાયને નહિ પ્રકટ કરવારૂ મૌન.
કાષ્ટરજની સ્ત્રીં દારૂ લગ્નદર.
કાષ્ટલેલક પું કાષ્ટકીટ બુએ.
કાષ્ટલોહિન પું લોહથી જોડેલ લાકડાનો
કોટો.

કાષ્ઠવત્ ત્રિં લાકડાંવાળું.
 કાષ્ઠવત્ અવ્યં લાકડાં જેવું.
 કાષ્ઠવલ્લિકા સ્ત્રીં કડુ નામની વનસ્પતિ.
 કાષ્ઠસારિવા સ્ત્રીં ધોળી ઉપલસરી.
 કાષ્ઠસારિવા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કાષ્ઠા સ્ત્રીં દિશા, આંખના અડાર પલકારા
 જેટલો કાળ, સીમા, હદ, રિથિતિ, ઉત્કર્ષ,
 દાર હળદર વનસ્પતિ, કશ્યપ ઋષિની
 એક પત્ની, લક્ષ્ય, નિશાની, અવસ્થા.
 કાષ્ઠાગાર નં લાકડાંનું ઘર.
 કાષ્ઠામ્બુવાહિની સ્ત્રીં વહાણમાંથી પાણી
 ઉલેચવાનું લાકડાંનું વાસણ.
 કાષ્ઠાલુક નં એક જાતનું કંદમૂળ.
 કાષ્ઠિક ત્રિં ધણું લાકડાંવાળું.
 કાષ્ઠિકા સ્ત્રીં લાકડાંનો નાનો ટુકડો.
 કાષ્ઠિન ત્રિં પુષ્કળ લાકડાંવાળું.
 કાષ્ઠીલ પું એક જાતના આકડાંનું ઝાડ,
 એક જાતની કેળ.
 કાષ્ઠીલા સ્ત્રીં જંગલી કેળ.
 કાષ્ઠીલિકા સ્ત્રીં જંગલી કેળ.
 કાષ્ઠેશુ પું એક જાતની રોલડી.
 કાષ્ઠોદુમ્બરિકા સ્ત્રીં એક જાતના ઉંખ-
 રાનું ઝાડ.
 કાસ્ત્ર્ય આં આં અં સેટ ઉધરસ ખાતી.
 કાસ્ત્ર ત્રિં દ્વિસંક.
 કાસ્ત્ર પું ઉધરસનો રોગ, ખાંસી.
 કાસ્ત્રકન્દ પું જેનાથી ઉધરસ થાય તેવું
 એક જાતનું કંદમૂળ.
 કાસ્ત્રકંઠ પું ધમદેવ.
 કાસ્ત્ર ત્રિં ઉધરસનો નાશ કરે તેવું ઔ-
 પધ વગેરે.
 કાસ્ત્ર પું ઔષધરૂપ એક જાતનો લાકડ.
 કાસ્ત્રી સ્ત્રીં ભોરીગણી વનસ્પતિ.
 કાસ્ત્રજિત્ સ્ત્રીં ભારંગ વનસ્પતિ.
 કાસ્ત્રજિત્ ત્રિં ઉધરસનો નાશ કરનાર.
 કાસ્ત્રનાશિની સ્ત્રીં કાકડાશીંગી વનસ્પતિ.

કાસ્ત્રન્દીવટિકા સ્ત્રીં એક જાતનું ખાટું
 અને પ્રવાહી એવું પીણું.
 કાસ્ત્રમર્દ પું ઉપરનો અર્થ, તે નામની
 એક વનસ્પતિ.
 કાસ્ત્રમર્દન નં પટોલ-પંડોળું.
 કાસ્ત્ર પું ખાડો.
 કાસ્ત્રી સ્ત્રીં ભેંસ.
 કાસ્ત્રન પું ઉધરસનો નાશ કરનાર એક
 ઉકાળો.
 કાસ્ત્રન ત્રિં ઉધરસનો નાશ કરનાર.
 કાસ્ત્ર પું સરોવર, તળાવ, એક જાતનો
 દંડક છંદ.
 કાસ્ત્ર નં એક જાતનું પકવાન.
 કાસ્ત્રારિ પું કાસ્ત્રમર્દ નામની વનસ્પતિ.
 કાસ્ત્રાલ પું કોકણુ દેશમાં પ્રસિદ્ધ એક
 જાતનું કંદમૂળ.
 કાસ્ત્રિકા સ્ત્રીં જંગલી મગનું ઝાડ.
 કાસ્ત્રિન ત્રિં ઉધરસના રોગવાળું.
 કાસ્ત્રીય નં કાંસુ.
 કાસ્ત્રીસ નં હીરાકસી.
 કાસ્ત્ર સ્ત્રીં એક જાતનું અન્ન.
 કાસ્ત્રતરી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કાસ્ત્રતિ સ્ત્રીં ખરાબ ગતિ.
 કાસ્ત્રેશુ પું એક જાતનું ઘાસ.
 કાસ્ત્રીર નં તે નામનું એક નગર.
 કાસ્ત્રમર્દ પું ગાંભારી નામની વનસ્પતિ.
 કાહકા સ્ત્રીં કાહલું વાદિત્ર-રણશીંગ.
 કાહલ પું ઉપરનો અર્થ, ગિલાડો,
 કુકડો, હરકોળ શબ્દ.
 કાહલ નં અસ્પષ્ટ વાક્ય.
 કાહલ ત્રિં સુકું, અત્યંત, ખળ, નીચ.
 કાહલા સ્ત્રીં રણશીંગું, ગાયનું શીંગડું,
 શીંગડાના આકારનું એક વાદિત્ર, નીશાન,
 ડોકો, મોટું નગાઈ, ધંતુરાના ફૂલ જેવા
 આકારનું એક વાદિત્ર, એક અપ્સરા.
 કાહલાપુષ્પ નં ધંતુરાનું ઝાડ.

કાહાલિ પું શિવ.

કાહાલી સ્ત્રીં તણુ સ્ત્રી, કુકડી, બિલાડી.

કાહારક પું પાલખી ઉપાડનારી એક
બતિ-ભોય બતિ.

કાહી સ્ત્રીં ઇદરજવનું ઝાડ.

કિ કુદોં પં સં અનિદુ બાણુનું, સમજનું.

કિયુ ત્રિં શું ઇચ્છનાર.

કિરાજન પું ખરાય રાગ.

કિરાજન ત્રિં ખરાય રાગવાળો દેશ વગેરે.

કિવત્ ત્રિં શા વાણું, શી વસ્તુવાણું.

કિવત્ અવ્યં કોના જેવું.

કિવદન્તિ સ્ત્રીં સાચો કે ખોટો લોકાપવાદ.

કિવદન્તી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કિવા અવ્યં વિતર્કમાં, સંભાવનામાં તથા
ખીળે પક્ષ બતાવેા હોય ત્યાં વપરાય છે.

કિશાર પું ધાન્ય વગેરેનો અગ્ર ભાગ,
ખાણુ, કંકપક્ષી,

કિશુક પું આખરાનું ઝાડ, કેસુડાનું ઝાડ,
નંદીપક્ષ.

કિશુલુક પું ઉપરના અર્થ.

કિશુલુકાગિરિ પું જેમાં આખરા પુંકળ
હોય તેવો પર્વત.

કિશુલુકાદિ પું પાણીનીય વ્યાકરણ-
પ્રાસદ એક શબ્દમણુ.

કિસ ત્રિં ખરાય રીતે છેદનાર-કાપનાર.

કિસત્રિ પું ખરાય મિત્ર.

કિસ્વિત્ અવ્યં વિતર્કમાં વપરાય છે.

કિકિ પું નાળીએર, ચાસપક્ષી.

કિકિદિવિ પું ચાસપક્ષી.

કિકિદિવિ પું ચાસપક્ષી.

કિકિન પું ચાસપક્ષી.

કિકિર ત્રિં વીખરાયેલ, વેરાયેલ.

કિકીદિવિ પું ચાસપક્ષી.

કિકીદિવિ પું ચાસપક્ષી.

કિકીદીવિ પું ચાસપક્ષી.

કિક્કિટ ત્રિં ખરાય.

કિક્કિશ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ શરીરમાંહેનો
એક બતનો કીડો.

કિક્કિશ પું ઉપરનો અર્થ.

કિક્કિસાદ પું એક બતનો સર્પ.

કિક્કિ પું એક બતનું શિયાળા, વાનર.

કિક્કણો સ્ત્રીં નાની ઘંટડી, ધુધરી.

કિક્કર ત્રિં દાસ, સેવક, ચાકર, નોકર.

કિક્કરી સ્ત્રીં દાસી, સેવકી, ચાકરી, નો-
કરની સ્ત્રી.

કિક્કલ પું સાત્વત વંશનો એક રાગ.

કિક્કાર્યતા સ્ત્રીં શું કરવાપણું.

કિક્કિણી સ્ત્રીં નાની ઘંટડી, ધુધરી, ધુધરી
જેવાં ફળવાણું એક બતનું ઝાડ, ખાટા
રસવાળી દ્રાક્ષ, દેવીની એક સ્તુતિ.

કિક્કિણીકા સ્ત્રીં નાની ઘંટડી, ધુધરી.

કિક્કિણીકાશ્રમ પું તે નામનું એક તીર્થ.

કિક્કિર પું ભમરો, કોયલ, ઘોડો, કામદેવ,
રાતો રંગ.

કિક્કિર નં હાથીનું ચંદ્રચક્ર.

કિક્કિર ત્રિં રાતા રંગવાણું.

કિક્કિરા સ્ત્રીં લોહી.

કિક્કિરાત પું આસોપાલવનું ઝાડ, કામદેવ,
કોયલ, પોપટ.

કિક્કિરાલ પું બાવળનું ઝાડ.

કિક્કિરિ સ્ત્રીં ભમરી, કોકિલા.

કિક્કિરિન્ પું વિકકેત નામનું એક ઝાડ.

કિક્કિલ અવ્યં કોપમાં તથા અશ્રદ્ધામાં
વપરાય છે.

કિચ્ચ અવ્યં આરંભમાં, સમુદાયમાં, સમગ્ર-
તામાં, સંભાવનામાં, અત્રાન્તરમાં, 'તથા
અને વળી' એવા અર્થમાં વપરાય છે.

કિચ્ચન અવ્યં કંઈકે, અસમગ્ર એવા અ-
ર્થમાં વપરાય છે.

કિચ્ચન પું એક બતના આખરાનું ઝાડ.

કિચ્ચનતા સ્ત્રીં કાઠકપણું, થોડાપણું.

કિચ્ચનત્વ નં ઉપરના અર્થ.

કિંચલુક

૩૯૩

કિન્નરેશ્વર

કિંચલુક પું એક જાતનો કીડો.
 કિંચિત્ અવ્યં કંઈક, થોડું, જરા.
 કિંચિલુક પું એક જાતનો કીડો.
 કિંજ નં કમળ વગેરેની અંદરના કેસરા-
 તંતુ.
 કિંજલ્ય નં તે નામનું એક તીર્થ.
 કિંજલ નં કિંજ જુઓ.
 કિંજલ્ક પું નં હરકોઈ પુષ્પની અંદરનો
 કેસર-તંતુ, પુષ્પની રંગ, નાગકેસર.
 કિંજલ્લિકન ત્રિં જેમાં કેસરા હોય તે,
 જેમાં પુષ્પરંગ હોય તે.
 કિંજલ્લિકની સ્ત્રીં કેસરા તથા પરાગવાળા
 પુષ્પની માળા.
 કિદ્ ભાં પરં સેદ્ બીડું, ભય પામવું,
 અં ગમન કરવું, જવું. સં
 કિટકિટાય નામવાતુ બાં અં સેદ્ 'કિટ
 કિટ' એવો અરપટ શબ્દ કરવો.
 કિટિ પું ભુંડ, કુચ્છર.
 કિટિમ પું માથાના વાળની જર.
 કિટિમ નં સર્પના કરડવાથી થતો એક
 પ્રકારનો ઉપદ્રવ.
 કિટી સ્ત્રીં ભુંડણી, ભુંડણ.
 કિટ્ટ નં ધાતુઓનો મેલ, તેલ-ઘી વગેરેનો
 મેલ-કીડું, વિષા.
 કિટ્ટવર્જિત નં શરીરમાંની છેલ્લી ધાતુ-
 વીર્ય, પારો.
 કિટ્ટાલ પું તાંબાનો કળશ, લોહાનો મેલ.
 કિળ પું સુકાયેલું ત્રણ, માંસની ગાંઠ,
 ઘર્ષણથી થનારું ચિન્હ, કંખ, ગધો,
 એક જાતનો લાકડાનો કીડો.
 કિળવત્ ત્રિં સુકાયેલા ત્રણવાળું, માંસની
 ગાંઠવાળું, ઘર્ષણથી થનારા ચિન્હવાળું,
 કંખવાળું, ગધાવાળું.
 કિળિ સ્ત્રીં અધાડો નામની વનસ્પતિ.
 કિળિહી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કિળવ નં દારૂનું બી.

૫૦

કિળવ નં જેનો દારૂ અને છે તેવાં બીયાં,
 પાપ.
 કિળવીય ત્રિં દારૂ માટેનું અથવા પાપ
 માટેનું સાધન કોઈ દ્રવ્ય.
 કિત્ ભ્વાં પં સં સેદ્ સંશય કરવો,
 રોગ દૂર કરવો, રહેવું. અં
 કિત્ જુહો પરં સં સેદ્ બાણવું, સમજવું.
 કિત્ ચુરાં ડં સેદ્ વાસ કરવો, રહેવું.
 અં ઇચ્છવું. સં
 કિત પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કિતલ ત્રિં જુગારી, કંગારૂં, ખગ, કંગ,
 ધુતારૂં, કપટી.
 કિતલ પું ધંતુરાનું ઝાડ, એક જાતનું
 સુગંધી દ્રવ્ય-રોચના.
 કિતલધૂર્ત ત્રિં કપટી અને ધુતારૂં.
 કિતલીય ત્રિં ધુતારાએ કરેલ વગેરે.
 કિન્તનુ પું એક જાતનો કીડો.
 કિન્તમામ્ અવ્યં ધણુઓમાંથી એકનો
 અતિશય.
 કિન્તરામ્ અવ્યં બેમાંથી એકનો અતિશય.
 કિન્તુ અવ્યં વળા, પણ, તોપણ, સીવાય.
 કિન્તુત્ર પું બ્યોતિષપ્રસિદ્ધ અગીઆરમું
 કરણ.
 કિન્દત પું ભારતપ્રસિદ્ધ કુવારૂં તીર્થ.
 કિન્દમ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કિન્દર્મ પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કિન્દાન નં ભારતપ્રસિદ્ધ એક તીર્થ.
 કિન્દાસ પું નિન્દિત દાસ.
 કિન્ધિન પું ઘોડો.
 કિન્ધિની સ્ત્રીં ઘોડી,
 કિન્નર પું એક પ્રકારની દેવગતિ, કુબેરનો
 હૂત, પુલસ્ત્ય ઋષિનો એક પુત્ર, તે નામનું
 એક વર્ષ, અહર્લતનો કોષ ઉપાસક.
 કિન્નરી સ્ત્રીં કિન્નરની સ્ત્રી.
 કિન્નરેશ પું કુબેર.
 કિન્નરેશ્વર પું કુબેર.

કિન્નુ

૩૨૪

કિરીટિન

કિન્નુ અવ્યં પ્રશ્નમાં, વિતર્કમાં, સાદસ્થમાં
તથા સ્થાન અતાવનાર તરીકે વપરાય છે.

કિપ્ય પું વિણમાં ઉત્પન્ન થનારો એક
કોડો.

કિમ્ ત્રિં ખરાખ, કોણ, શું, વિતર્કનો
વિષય, કુત્સા, નિંદા, વિતર્ક, પ્રશ્ન, સા-
દસ્થ, પ્રકાર એવા અર્થમાં વપરાતો શબ્દ.

કિમ્ અવ્યં કરણુ એવા અર્થમાં, થોડું
એવા અર્થમાં અને અતિશય એવા
અર્થમાં વપરાય છે.

કિમર્થમ્ અવ્યં શા માટે, શા સાડે.

કિમિચ્છક ત્રિં 'તમે શું ઇચ્છો છો'
એમ પૂછનાર સેવક વગેરે.

કિમિચ્છક પું માર્કડેય પુરાણમાં કહેલું
એક વત.

કિમીદિન ત્રિં ચાઢી ચુખલી કરનાર,
ખળ, નીચ.

કિમુ અવ્યં પ્રશ્નમાં, નિષેધમાં, વિતર્કમાં,
તથા નિંદામાં વપરાય છે.

કિમુત અવ્યં પ્રશ્નમાં, વિકલ્પમાં, વિતર્કમાં
અને અતિશયપણું એવા અર્થમાં.

કિમ્પચ ત્રિં કૃપણ, લોભી, કંજુસ.

કિમ્પચાન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

કિમ્પાક પું મહાકાળ નામનો એક વેણો.

કિમ્પાક ત્રિં માતાએ શિક્ષણ આપેલ,
માતાએ જેને શીખવ્યું હોય તે.

કિમ્પુના સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.

કિમ્પુરુષ પું એક પ્રકારની દેવળતિ,
દેવોનો ગવૈયો, પૃથ્વીના નવ ખંડમાંનો
એક ખંડ, ખરાખ પુરુષ.

કિમ્પુરુષેશ્વર પું કુખેર.

કિમ્પુરુષ પું કિમ્પુરુષ જુઓ.

કિમ્ભરા સ્ત્રીં નહી નામનું સુગંધી દ્રવ્ય.

કિમ્ભૂતમ્ અવ્યં શી રીતે, શા પ્રકારે.

કિયત્ ત્રિં કેટલું, કેટલા માપનું, કેવડું,
કેટલું લાંબુ-ટુંકું-પહોળું વગેરે.

કિયત્ અવ્યં થોડું, જરા.

કિયદેતિકા સ્ત્રીં ઉદ્યોગ, ઉત્સાહ, લાંબી
મહેનત, કેટલું મોટું કામ.

કિયદૂરમ્ અવ્યં કેટલે દૂર, થોડે દૂર.

કિયામ્બુ ત્રિં કેટલા પાણીવાળું.

કિયાહ પું લાલ રંગનો થોડો, કાળો થોડો.

કિયેધાસ્ અવ્યં કેટલા પ્રકારે.

કિર પું ભુંડ, કુક્કર.

કિર ત્રિં વિખેરી નાખનાર, વેરી નાખનાર.

કિરક પું નાનું કુક્કર, ભુંડનું ખચ્ચું.

કિરક ત્રિં લેખક, લખનાર.

કિરણ પું સૂર્ય-ચંદ્ર વગેરેનું કિરણ.

કિરણમાલિન પું સૂર્ય, ચંદ્ર, આકાશનું
ઝાડ, કપૂર.

કિરાટિકા સ્ત્રીં મેના પક્ષી.

કિરાત પું ભિલ્લ વગેરે નીચ જાતિ, તે
નામનો એક દેશ, એક જાતનું માછલું,
શિવ, કરીયાતું, ઘોડાનો રખેવાળ, એક
જાનનો લીંબડો.

કિરાત ત્રિં નાના શરીરવાળું.

કિરાતક પું કરીયાતું.

કિરાતતિક પું કરીયાતું.

કિરાતાર્જુનીય નં તે નામનું ભારતિક
કવિદૂત મહાકાવ્ય.

કિરાતાશિન પું ગરૂડપક્ષી.

કિરાતિ સ્ત્રીં ગંગા નદી.

કિરાતિની સ્ત્રીં જ્યોત્સનામાંસી નામની વનસ્પતિ.

કિરાતી સ્ત્રીં દુર્ગાદેવી, ગંગા, સ્વર્ગગંગા,
કુટણી.

કિરિ પું ભુંડ, કુક્કર, મેથ.

કિરિટિ નં ખમ્બૂરનું ઝાડ ખમ્બૂર.

કિરી સ્ત્રીં ભુંડણી, ભુંડણ.

કિરીટ પું નં સુકડે, તાજ, પાઘડી.

કિરીટમાલિન પું અર્બુન.

કિરીટિન પું અર્બુન.

કિરીટિન

૩૧૬

કિશલય

કિરીટિન ત્રિં મુકુટ ધારણ કરનાર, પાંચડી પહેરનાર.
 કિરીટાદ કંઠવાદિ પં અં સેટ્ ઇગાધ કરવી, કપટ કરવું.
 કિર્મિ સ્ત્રીં પરાળ, ઘર, સોનાની પુતળી, થોડાની પ્રતિમા.
 કિર્મિર ત્રિં કાખરચિતું, રંગબેરંગી.
 કિર્મિર પું પુરુષમેધ યશ, કાખરચિતો રંગ.
 કિર્મી સ્ત્રીં કિર્મિ જીઓ.
 કિર્મીર પું નારંગીનું ઝાડ, તે નામનો એક રક્ષસ, કાખરચિતો રંગ.
 કિર્મીર ત્રિં કાખરચિતું, રંગબેરંગી.
 કિર્મીરજિત પું પાંડવ ભીમસેન.
 કિર્મીરત્વચ્ પું નારંગીનું ઝાડ, એક જાતના ખીખેરાનું ઝાડ.
 કિર્મીરનિષૂદન પું કિર્મીરજિત જીઓ.
 કિર્મીરમિદ્ પું પાંડવ ભીમસેન.
 કિર્મીરસૂદન પું ઉપરનો અર્થ.
 કિર્મીરહન પું કિર્મીરજિત જીઓ.
 કિર્મીરિત ત્રિં રંગબેરંગી કરેલ, કાખરચિતું કરેલ.
 કિલ્ તુલાં પં અં સેટ્ ધોળું થવું, કીડા કરવી, રમવું.
 કિલ્ તું ૩૦ સં સેટ્ પ્રેરણા કરવી.
 કિલ અવ્યં વાર્તામાં, પશ્ચાત્તાપમાં, નિશ્ચયમાં સભાવના કરવા યોગ્યમાં, સિદ્ધ અર્થનું પ્રકાશન કરવામાં, હેતુમાં, અર્થમાં, અસત્ય, નિરસકાર અને નકી એવા અર્થમાં વપરાય છે.
 કિલકિચિત નં મંદ હાસ્ય-મુકુટ રડવું-હસવું, ત્રાસ-ક્રોધ-શ્રમ વગેરે જેમાં મિશ્ર હોય તેવો જીઓનો એક ભાવ, સ્ત્રી-પુરુષોનો એક કામચલાસ.
 કિલકિલ પું શિવ.
 કિલકિલા સ્ત્રીં હર્ષધ્વનિ, આનંદનો પોકાર, વીરપુરુષની સિંહચર્જના

કિલાટ પું દૂધનો માવો.
 કિલાટક પું ઉપરનો અર્થ.
 કિલાટિન પું વાંસનું ઝાડ.
 કિલાટી સ્ત્રીં દૂધનો-વિકાર-મલાઈ-અળી.
 કિલાત પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કિલાસ નં એક જાતનો કોઢનો રોગ.
 કિલાસ ત્રિં એક જાતનો કોઢનો રોગવાળું.
 કિલાસત્ત પું કોઢનો રોગનો નાશ કરનાર એક વનરપતિ.
 કિલાસનાશન ત્રિં કુદ્ર કોઢનો રોગનો નાશ કરનાર ઔષધ વગેરે.
 કિલાસિન ત્રિં કુદ્ર કોઢનો રોગવાળું.
 કિલિષ્ઠ પું નં સુગંધી વાળો-અપસથી બનાવેલી સાદી, બજૂરીનાં પાતરાં, વાંસ વગેરેથી બનાવેલી ચટાઇ, નાનો લાકડાનો ટુકડો.
 કિલિષ્ઠ પું નં ઉપરનો અર્થ.
 કિલિષ્ઠક પું સાદી, ચટાઇ.
 કિલિમ નં દેવદારનું ઝાડ.
 કિલિવન પું ઘોડો.
 કિલિવની સ્ત્રીં ઘોડી.
 કિલિષ્ઠ નં પાપ, અપરાધ, અન્યાય, રોગ, કીર્તિનાશક શારીરિક પાપ, વેદના, પીડા.
 કિલિષ્ઠિન ત્રિં પાપી, અપરાધી, અન્યાયી, રોગી, દુઃખી.
 કિશર પું નં એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.
 કિશરા સ્ત્રીં સાકર.
 કિશરાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.
 કિશરાવત્ પું સાકર ન્યાં થતી હોય તે દેશ.
 કિશરિક ત્રિં કિશર નામના સુગંધી દ્રવ્યને વેચનાર.
 કિશલ પું નં નવું કુંપળ, ફણગો.
 કિશલય પું ઉપરનો અર્થ.

किशलयतल्प

३९६

कोटपादिका

किशलयतल्प पु० नवां कुंपण पाथरी
 अनावेली शय्या.
 किशोर पु० धोडातुं अर्युं-वछेरी, सूर्य,
 दोआन, आकडातुं आड.
 किशोर त्रि० दश वर्ष पछीनी पंदर वर्ष
 सुधीनी अवस्थाने पावेव.
 किशोरी स्त्री० धोडातुं अर्युं-वछेरी, दशथी
 पंदर वर्ष सुधीनी छेकरी.
 किष्कु चु० आ० स० सेट् भारतुं, डार करतुं.
 किष्किन्ध पु० ते नामनो अेक देश, अे
 देशमां आवेवेलो अेक पर्वत.
 किष्किन्धा स्त्री० किष्किंध पर्वतमां आ-
 वेली वाडीनी राजधानी, किष्किंध पर्वतनी
 अेक शुक्र.
 किष्किन्धाकाण्ड न० वाल्मिकीय रामा-
 यणुतुं अेक कांड.
 किष्किन्धी स्त्री० किष्किंध पर्वतनी अेक
 शुक्र.
 किष्किन्ध्य पु० किष्किन्ध जुओ.
 किष्किन्ध्या स्त्री० किष्किन्धा जुओ.
 किष्किन्ध्याकाण्ड न० किष्किन्धाकांड
 जुओ.
 किष्किन्ध्याधिप पु० वाडी नामनो वानर.
 किष्कु पु० स्त्री० वेत, आर आंगणतुं भाप,
 मोदीस आंगणतुं हाथतुं भाप, कांडु,
 डालीनी नीयेनो कांड सुधीनो आग.
 किष्कु त्रि० भराय, नीय, हलकुं.
 किष्कुपर्वन न० वास, शेकडी, अरु, राकुं.
 किसर पु० न० किरार जुओ.
 किसरादि पु० किरारादि जुओ.
 किसरिक त्रि० किरारिक जुओ.
 किसल पु० न० किराल जुओ.
 किसलय पु० न० किरलय जुओ.
 किसलयित त्रि० नवां कुंपणोवातुं थयेव.
 की अव्य० निंदा अेवा अर्थमां वपराय छे.
 कीकट पु० ते नामनो अेक देश-भगध

देश, ओहार प्रांत.
 कीकट त्रि० निर्धन, कृपण, कंगाल, गरीब.
 कीकट पु० धोडा.
 कीकटी स्त्री० निर्धन, गरीब स्त्री, धोडा.
 कीकश पु० बांडा.
 कीकस पु० अेक नतनो डोडा, वानर,
 लिशुक.
 कीकस न० हाडकुं.
 कीकस त्रि० कडलु, कठोर.
 कीकसास्य पु० पक्षी.
 कीकसास्या स्त्री० पक्षिणी.
 कीकि पु० यास पक्षी.
 कीकी स्त्री० यास पक्षिणी.
 कीचक पु० ते नामनो अेक दैत्य, वायु
 बरावाथी शण्ड करतो अेक नतनो पोखो
 वांस, विराट राजनो सायो.
 कीचकजित् पु० पांडव भीमसेन.
 कीचकनिषूदन पु० उपरनो अर्थ.
 कीचकभिद् पु० कीचकजित् जुओ.
 कीचकहन पु० उपर प्रमाण.
 कीचकाह पु० पोखो वांस.
 कीज त्रि० अहस्त, आश्चर्यकारक.
 कीट चु० उ० स० सेट् पांधतुं, रंगतुं.
 कीट पु० डोडा.
 कीट त्रि० कडलु.
 कीटक पु० डोडा, ते नामनी भागध अति,
 क्षत्रिय पुरुषथी वेस्य स्त्रीमां थयेव पुत्र,
 वृश्चिक राशि.
 कीटगईभक पु० अेक नतनो डोडा.
 कीटघ्न पु० गंधक.
 कीटज न० देशम, डीर.
 कीटज त्रि० डोडाभांयी उत्पन्न थनर डर-
 डाल पदार्थ.
 कीटजा स्त्री० बाप.
 कीटपादिका स्त्री० दसपदी वृक्ष-बागणु
 वनरपति.

કોટમણિ

૩૯૭

કોલસંસ્પર્શ

કોટમણિ પુ. પતંગીયું, આગીઓ કીડો.
કોટમાતૃ સ્ત્રી. કીટપાદિકા ભુઓ.
કોટમારી સ્ત્રી. ઉપર પ્રમાણે.
કોટમેષ પુ. નદી કાંઠે રેતીમાં પડી રહે-
નારો એક જાતનો કીડો.

કોટસંજ પુ. કર્ક-શ્વિક-મીન-મકર રા-
શિનો હેલો અર્ધ ભાગ.

કોટાહ્ય પુ. ઉપરનો અર્થ.

કોટિર પુ. તાંદળનાં શાક.

કોતનિકા સ્ત્રી. જેદીમધ વનસ્પતિ.

કોદક્ષ ત્રિ. કેતું, કોના જેવું.

કોદશ્ ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

કોદશ્ ત્રિ. કોદક્ષ ભુઓ.

કોન ન. માંસ.

કોનાશ પુ. યમદેવ, વાનર, રાક્ષસ, શિ-
વનો જટાભૂટ.

કોનાશ ત્રિ. પશુઓની હત્યા કરનાર,
કસાઈ, ખાટકી, કુદ, નીચ, કૃપણ,
કંજુસ, ગરીબ, ખેડુત.

કોર પુ. પોપટ, કાશ્મીર દેશ.

કોર ન. માંસ.

કોરક પુ. પોપટનું બચ્ચું, બૌદ્ધ-ક્ષપણક,
એક જાતનું વૃક્ષ.

કોરતનુફલા સ્ત્રી. રતું ઝાડ.

કોરનાસા સ્ત્રી. શુકનાસા નામની વનસ્પતિ.

કોરઘર્ણક ન. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.

કોરશ્રેણિ સ્ત્રી. પોપટની પંક્તિ.

કોરિ પુ. સ્તોત્ર, સ્તુતિ.

કોરિ ત્રિ. સ્તુતિ કરનાર.

કોરી સ્ત્રી. પોપટની સ્ત્રી જાતિ.

કોરેષ્ટ પુ. આંખનાં ઝાડ, અખરોટનું
ઝાડ, જલમધુક વૃક્ષ, કડવો લીંબડો.

કોર્ણ ત્રિ. ઢાંકણ, મૂકણ, સ્થાપણ, વીખ-
રાણ, હિંસા કરેલ.

કોર્ણિ સ્ત્રી. ઢાંકણ, મૂકણ, સ્થાપણ, વીખરણ,
હિંસા કરતી.

કોર્તન ન. કહેવું, કથન કરવું, પ્રશંસા
કરતી, વખાણવું, ભજન કરવું.

કોર્તના સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ, યશ.

કોર્તનીય ત્રિ. કહેવા યોગ્ય, કથન કરવા
યોગ્ય, પ્રશંસા કરવા યોગ્ય.

કોર્તન્ય ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

કોર્તયત્ ત્રિ. કહેવું, બોલવું, વખાણ
કરવું, કીર્તન કરવું.

કોર્તિ સ્ત્રી. પ્રસાદ, પ્રસન્નતા, શબ્દ, દીપ્તિ,
કાંતિ, કોઈ એક માનુષ્ય, વિસ્તાર, કાંઠવ,
ખ્યાતિ, આખર, કૃપા.

કોર્તિત ત્રિ. કહેલ, બોલેલ, ખ્યાતિ પામેલ,
પ્રશંસા કરેલ.

કોર્તિભાજ્ ત્રિ. કીર્તિમાન, આખરદાર,
ખ્યાતિ પામેલ.

કોર્તિભાજ્ પુ. દ્રોણાચાર્ય, શ્રીકૃષ્ણનો
મેટો ભાઈ.

કોર્તિમત્ ત્રિ. કીર્તિવાણું.

કોર્તિમત્ પુ. વિશ્વદેવનીમાંહેનો કાંઠ
શ્રાદ્દદેવ, વસુદેવનો મેટો પુત્ર.

કોર્તિશેષ ત્રિ. નામશેષ થયેલ, મરણ પામેલ.

કોર્તિશેષ પુ. મૃત્યુ.

કોર્ત્ય ત્રિ. કોર્તનીય ભુઓ.

કોર્મી સ્ત્રી. ઘાસનું બનાવેલ ઘર, કુંપડી.

કોર્યમાણ ત્રિ. ઢંકાવું, વીખરાવું, હિંસા
કરાવું.

કોલ્ ભા. પ. સ. સેદ્ આંધવું.

કોલ પુ. અગ્નિની શિખા, ખીલો, મેખ,
સ્તંભ, લેશ, કાણી, કાણીથી નીચેનો
ભાગ, ભાલો, સાધારણ હથીઆર.

કોલક પુ. ગાય વગેરેને બાંધવાનો ખીલો,
ખૂંટો, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ કાંઠ દેવ, સાંઠ
સંવત્સરમાંહેનો એક સંવત્સર.

કોલક ન. અમુક કાંઠ મંત્ર, સમશતી-
બખાંગરૂપે પાઠ કરવા યોગ્ય એક સ્તોત્ર.

કોલસંસ્પર્શ પુ. એક જાતનું ઝાડ.

કોલા

૩૧૮

કુકુટાણ્ડક

કોલા સ્ત્રીં અમુક એક રતિપ્રદાર, બાંધવું,
બંધ, અગ્નિની જ્વાળા.
કોલાલ પું પશુ, રસ.
કોલાલ નં પાણી, અમૃત, મધ, લોહી, દાર.
કોલાલધિ પું સમુદ્ર.
કોલાલપ પું રાક્ષસ.
કોલાલપ ત્રિં પાણી પીનાર, લોહી પીનાર,
દાર પીનાર.
કોલિત ત્રિં બંધાયેલ, બાંધેલ, છેદ પાડેલ,
ખીલો ધાલી બંધ કરેલ વગેરે, મુળાએ
ચઢાવેલ, જડી દીધેલ.
કોલિત નં બંધ કરવું, બાંધવું.
કોયત્ ત્રિં કિયત્ જુઓ.
કોચ પું વાનર, સૂર્ય, પક્ષી, આંકડાનું ઝાડ.
કોચ ત્રિં નસ, નાચું.
કોચપર્ણ પું અધાડો વનરપતિ.
કોચપર્ણક પું ઉપરનો અર્થ.
કોચપર્ણી સ્ત્રીં અધાડો.
કુ મ્વાં આં અં અનિદ્ શબ્દ કરવો
રંગવું.
કુ તુદાં આં અં અનિદ્ આર્ત શબ્દ
કરવો, દુઃખનો પોકાર કરવો.
કુ બદાં પં અં અનિદ્ શબ્દ કરવો,
અવાજ કરવો.
કુ અવ્યં પાપ, નિંદા, ખરાબ, થોડું
એરા અર્થમાં અને અટકાવવું એવા
અર્થમાં વપરાય છે.
કુ સ્ત્રીં પૃથ્વીનો ભાગ, પૃથ્વી, એકની સંખ્યા.
કુંસા સ્ત્રીં બોલવું, કહેવું, જણાવવું.
કુક્ મ્વાં આં સં સેટ્ લેવું, ગ્રહણ કરવું.
કુક ત્રિં લેનાર, ગ્રહણ કરનાર, સમર્થ.
કુકમ નં દાર.
કુકર પું હાથની કિયાને મંદ કરી નાખ-
નાર 'કુણિ' નામનો રોગ.
કુકર ત્રિં કુણિ રોગવાળું, ખરાબ કામ
કરનાર.

કુકર્મન નં લોક-શાસ્ત્રનિર્દિત કામ.
કુકર્મન ત્રિં લોક-શાસ્ત્રનિર્દિત કામ કરનાર.
કુકોલ પું પર્વત, કુંગર.
કુકુટ પું એક જાતનું શાક.
કુકુદ પું અલંકાર વગેરેથી શણગારીને
શાસ્ત્રવિધિપૂર્વક કન્યાનું દાન કરનાર.
કુકુન્દર પું સ્ત્રીઓના કુલાઓમાં બાળુ
પર રહેલા બે ખાડા, તે નામે એક ઝાડ.
કુકુન્દર નં સ્ત્રીઓના નિતંબમાં બન્ને
બાળુપરના ખાડા.
કુકુમા સ્ત્રીં તે નામની એક રાગિણી.
કુકુર પું તે નામનો ચંદુવંશી એક રાજા,
તે નામનો એક દેશ, કુતરો, અધિપણી
નામની ઔષધિ.
કુકુરાધિપ પું શ્રીકૃષ્ણ.
કુકુરી સ્ત્રીં કુતરી.
કુકુદ પું કુકુદ જુઓ.
કુકુટી સ્ત્રીં શીમળાનું ઝાડ.
કુકૂલ પું ફેતરાંનો અગ્નિ, ખીલાઓથી
ભરેલો ખાડો, બપ્તર.
કુકોલ નં ભોરડીનું ઝાડ.
કુકુટ પું કુકડો, જંગલી કુકડો, અ-
ગ્નિનો કણ, તણખો, શદ્ર પુરપથી ભિલ-
ડીમાં ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર.
કુકુટક પું ઉપરના અર્થ.
કુકુટપાદપ પું એક જાતની વનરપતિ.
કુકુટમસ્તક પું ચલ્પક વનરપતિ.
કુકુટમણ્ડપ નં કાશીમાં રહેલ સુકિત-
મંડપ નામનું સ્થાન.
કુકુટવ્રત નં ભાદરવા શુદ્ધ સાતમને
દિવસે કરવાનું એક વ્રત.
કુકુટશિશુ પું કસુંબાનું ઝાડ.
કુકુટાગિરિ પું જેમાં કુકડાં પુષ્કળ છે
એવો એક પર્વત.
કુકુટાણ્ડ પું કુકડીનું ઘેડું.
કુકુટાણ્ડક પું ભાતની એક જાત.

કુકકુડામ

૩૧૨

કુચ્છ

કુકકુડામ પુઠ કુકકાના પગ જેવો એક સર્પ.
કુકકુડાસન નઠ તે નામનું એક આસન.

કુકકુડાદિ પુઠ કુકકુડામ જુઓ.

કુકકુટિ સ્ત્રીઃ દંભચર્યા, દોંગીપણું.

કુકકુટી સ્ત્રીઃ કુકકી, શીમળાનું ઝાડ, એક
ઝાડનો કીડો.

કુકકુટીવ્રત નઠ ભાદરવા શુદ્ધિ સાતમે
કરવાનું વ્રત.

કુકકુટોરગ પુઠ કુકકુડામ જુઓ.

કુકકુમ પુઠ જંગલી કુકકો, કુકકો, તે
નામનું એક પક્ષી.

કુકકુમક પુઠ ઉપરનો અર્થ.

કુકકુર પુઠ કુતરો, તે નામનો એક ઋષિ,
ચાલવકુળ.

કુકકુર નઠ પ્રાંથિપર્ણી નામનું એક વૃક્ષ.

કુકકુરદ્રુ પુઠ એક ઝાડનું ઝાડ.

કુકકુરવાચ પુઠ સારંગ મૂળ.

કુકકુરી સ્ત્રીઃ કુતરી.

કુકકુરેશ પુઠ ચાલવપતિ શ્રીકૃષ્ણ.

કુકક પુઠ પેટ, જઠર.

કુકકિ પુઠ ઉદર, પેટ, પેટનું જમણું-ડાણું
પડખું, મધ્ય ભાગ.

કુકકિન્મરિ ત્રિઃ પેટભરું, એકલપેટું.

કુકકિરન્ધ્ર પુઠ નડ ધાસ-પર.

કુકકિશૂલ નઠ પેટમાં નીકળતું શળ.

કુલ્યાતિ સ્ત્રીઃ ખરાય ખ્યાતિ, અપયશ,
અપશ્રીતિ.

કુકુમ નઠ કેસર.

કુકુમતામ્ર નઠ કેસર જેવું રાતું.

કુકુમરેણુ પુઠ કેસરની રંગ.

કુકુમાત્ર ત્રિઃ કેસરથી વ્યાપ્ત, કેસરથી
રંગેલ.

કુકુમાઙ્ગ પુઠ કેસરનો ડાઘ.

કુકુમાઙ્ગ ત્રિઃ કેસરના ડાઘવાળું.

કુકુમાત્રિ પુઠ કાશ્મીર દેશમાં આવેલો તે

નામનો એક પર્વત ત્યાં કેસર ઉત્પન્ન
થાય છે.

કુકુમારુણ ત્રિઃ કેસર જેવું રાતું.

કુકુમી સ્ત્રીઃ મહાભયોતિષ્મતી નામનો
વેલો.

કુક્કની સ્ત્રીઃ ઉપરનો અર્થ.

કુચ્ તુડાઃ પઠ સેટ રોકવું, અટકાવવું,
લખવું, સ્પર્શ કરવો સઠ પાંકું થવું જઠ

કુચ્ મ્વાઠ પઠ સઠ અઠ સેટ જડ થવું.

કુચ પુઠ સ્તન.

કુચ ત્રિઃ સંક્રાયાયેલ.

કુચકુંભ પુઠ સ્તનરૂપ કળશ-મોટા સ્તન.

કુચણ્ડિકા સ્ત્રીઃ મુરવેલ-મરતી નામની
વનસ્પતિ,

કુચણ્ડી સ્ત્રીઃ ઉપરનો અર્થ.

કુચતટ નઠ મોટા સ્તન, સ્તનનો એક ભાગ.

કુચતટાય નઠ સ્તનનો અમ્ભ ભાગ-દોઢકું.

કુચન્દન નઠ ખરાય અંદન, સ્તંભળી.

કુચફલ પુઠ દાડમનું ઝાડ, કોઈનું ઝાડ.

કુચર ત્રિઃ પારકા દોષ કહેવાના સ્વભાવ-
વાળું, દુર્ગમ પ્રદેશમાં વિચરનાર, કુકર્મ
કરનાર, દુરાચારી.

કુચર્યા સ્ત્રીઃ કુકર્મ, દુરાચાર.

કુચાય નઠ સ્તનનો અમ્ભ ભાગ-દોઢકું.

કુચાઙ્ગેરી સ્ત્રીઃ એક ઝાડનું શાક.

કુચિક પુઠ એક ઝાડનું માછલું, તે ના-
મનો એક દેશ.

કુચિકી સ્ત્રીઃ એક ઝાડની માછલી.

કુચિત ત્રિઃ માપસર, મપાયેલ, સંક્રાયા-
યેલ, રોકેલ.

કુચેલ ત્રિઃ ખરાય વસ્ત્ર ધારણ કરનાર.

કુચેલ નઠ ખરાય વસ્ત્ર.

કુચેલા સ્ત્રીઃ પહાડમૂલ નામે વનસ્પતિ.

કુચેલી સ્ત્રીઃ ખરાય વસ્ત્રવાળી સ્ત્રી, પહાડ
મૂળ નામની વનસ્પતિ.

કુચ્છ નઠ રાત્રિ વિકાસી કમળ, ધોળું કમળ.

કુજ

૪૦૦

કુટક

કુજ્ ભ્વાં ૫૦ સં સેટ્ અરપટ શબ્દ કરવો.

કુજ્ ભ્વાં ૫૦ સં સેટ્ ચોરવું, ચોરી કરવી.

કુજ પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય, હર-કાંઠા ઝાડ.

કુજપ ત્રિં અરાધ્ય બોલનાર, અરાધ્ય બપ કરનાર.

કુજમ્ભ ત્રિં અરાધ્ય દાંતવાણું.

કુજમ્ભ પું તે નામનો એક દૈત્ય.

કુજમ્ભન પું ધર કાઠી ચોરી કરનાર.

કુજમ્ભલ પું ધર કાઠું ચોર.

કુજમ્ભિલ પું ઉપરનો અર્થ.

કુજા સ્ત્રીં સીતા દેવી, કાત્યાયની દેવી.

કુજાદ્ય પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ જન્મ લક્ષા-વધિ આદિમા સ્થાનમાં રહેલ મંગળ ગ્રહરૂપ એક યોગ.

કુજ્જિશ પું એક જાતનું માછલું.

કુજ્યા સ્ત્રીં પાંચ પ્રકારની જ્યા પૈકી એક.

કુજ્જટિ સ્ત્રીં નીહાર-ગ્રહણ, ધુમસ.

કુજ્જટિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કુજ્જટી સ્ત્રીં કુજ્જટિ જુઓ.

કુજ્જ્ ભ્વાં ૫૦ અં સેટ્ સંક્રાન્તિ, વાંકું જવું. નાનું કરવું, ટુંકું કરવું.

કુજ્જન નં તે નામનો આંખનો એક રોગ.

કુજ્જન નં સંક્રાન્તિ, સંક્રાન્તિ.

કુજ્જફલા સ્ત્રીં કાઢવાનો વેશે.

કુજ્જિ પું આઠ મુઠીનું એક માપ.

કુજ્જિકા સ્ત્રીં અણેડી, કુંચી, ચાવી, વાં-સતી શાખા, મેથી, કાળું જીરું, એક જાતનું માછલું.

કુજ્જિત ત્રિં સંક્રાન્તિ, વાંકું વળેલ.

કુજ્જિત નં તગરનું ફૂલ.

કુજ્જ પું નં પર્વત વગેરેમાં લતાઓ વગેરેથી ઢંકાયેલું સ્થાન, લતામંડપ.

કુજ્જ પું હાથીનો દાંત, હાથીની હડપચી,

તે નામનો એક ઋષિ.

કુજ્જકુચીર પું લતાગુહ, લતાઓથી ઢંકા-યેલી ઝુંપડી.

કુજ્જર પું હાથી, શ્વેદ, ઉત્તમ, તે નામનો એક દેશ, તે નામનો એક પર્વત, હસ્ત નક્ષત્ર, પાંચ માત્રાનો પહેલો ગ્રસ્તાર, આદિની સંખ્યા.

કુજ્જરક્ષારમૂલ પું મૂળો.

કુજ્જરછાય નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક યોગ.

કુજ્જરદરી સ્ત્રીં તે નામનો એક દેશ.

કુજ્જરપિપ્પલો સ્ત્રીં ગજપીપર.

કુજ્જરા સ્ત્રીં આંખમાંનું ઝાડ, પાટલા વૃક્ષ, હાથણી.

કુજ્જરારાતિ પું સિંહ, અષ્ટાષ્ટ-શરભયશુ.

કુજ્જરાલુક નં એક જાતનું કંદમૂળ.

કુજ્જરાશન પું પીપળાનું ઝાડ.

કુજ્જરાસન નં તે નામનું એક આસન.

કુજ્જરી સ્ત્રીં હાથણી.

કુજ્જલ નં કાંછ, રાખ.

કુજ્જવહરી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

કુજ્જાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

કુજ્જિકા સ્ત્રીં કુજ્જિકા જુઓ, કાંછ.

કુદ તુદાં ૫૦ સં સેટ્ વાંકું કરવું, વાંકું થવું.

કુદ્ ચું આં સં સેટ્ તપાવવું, ઊંચું કરવું.

કુદ્ ભ્વાં ૫૦ અં સેટ્ વિકળતા કરવી, ઢુંકિત કરવું, વાંકું કરવું.

કુદ્ દિં ૫૦ અં સેટ્ ફટવું.

કુદ પું કોટ, ગઢ, કિલ્લો, પર્વત, પથ્થર ભાંગવાનો હથોડો, તે નામનો ઋષિ, વૃક્ષ.

કુદ પું નં કળસ, ઘડો.

કુદક પું તે નામનો એક દેશ.

કુદક પું ધર ઢંકવાનું ઘાસ વગેરેનું જાપરું.

કુટક પું જાપરું, ઘાસ વગેરેથી ઢંકેલું ઘર, ઝુંપડી.

કુટચ

૪૦૧

કુટુમ્બિન

કુટચ પું ઇંદરજનું ઝાડ.
 કુટજ પું ઉપરનો અર્થ, અગસ્થ મુનિ,
 દ્રોણાચાર્ય.
 કુટગતિ સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.
 કુટજપુટપાક પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઝાડના
 રોગનું એક ઔષધ.
 કુટજવીજ નં ઇંદરજ.
 કુટજરસ પું હરસનો નાશ કરનાર એક રસ.
 કુટજલેહ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઝાડના રોગનો
 નાશ કરનાર એક ચાટણ.
 કુટજવીજ નં કુટજવીજ જુઓ.
 કુટજા સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.
 કુટજાચઘૃત નં આયુર્વેદપ્રસિદ્ધ એક
 ઔષધરૂપ ઘી.
 કુટજાદ્યક પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઝાડના રોગનો
 નાશ કરનાર ઔષધ.
 કુટન્નટ પું શ્વેનાક વૃક્ષ.
 કુટન્નટ નં એક જાતની મોથ.
 કુટપ પું મુનિ, અગ્રીઓ, પાર્શ્વરનું એક માપ.
 કુટપ નં કમળ.
 કુટર પું રવૈયાના દાંડા ઉપર રહેલી દોરીને
 બાંધવાનો સ્તંભ.
 કુટર પું કપડાનું ધર-તંબુ.
 કુટરુણા સ્ત્રીં નસોતર વનસ્પતિ.
 કુટલ નં છાપડું.
 કુટહારિકા સ્ત્રીં દાસી.
 કુટિ સ્ત્રીં ધર, હુંપડી, કુટિલતા, વાંકાધ.
 કુટિ પું ઝાડ, શરીર.
 કુટિક ત્રિં વાંકું, વક્ર.
 કુટિકા સ્ત્રીં નાનું ધર, મટી, એક નદી.
 કુટિકેષ્ટિકા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
 કુટિચર પું એક જાતનું જળચર પ્રાણી.
 કુટિત ત્રિં કુટિલ, વક્ર, વાંકું
 કુટિત ત્રિં વાંકું વળતું, અપ્રમાણિકપણે
 વર્તતું.
 કુટિર નં નાનું ધર, મટી, મટુલી.

કુટિલ ત્રિં વાંકું, વક્ર, આડું.
 કુટિલ નં તગરનું પુષ્પ, એક છંદ.
 કુટિલા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી, સર-
 સ્વતી, સુદ્ધ નામનું એક સુગંધી દ્રવ્ય.
 કુટિલિકા સ્ત્રીં લવારની એરણ, પાર્શ્વિની
 ગુપ્ત ગતિ.
 કુટી સ્ત્રીં ધર, હુંપડી, કુટણી સ્ત્રી; તે
 નામનું એક સુગંધી દ્રવ્ય.
 કુટીકુટ નં હુંપડી અને ગદ.
 કુટીકૃત નં ધરૂપ કરેલ વસ્ત્ર.
 કુટીચક પું એક જાતનો સંન્યાસી
 કુટીચર પું કુટુંબપોષણ પુત્રાદિકને સોંપી
 પોતે કેવળ ધર્મકાર્યમાં આસક્ત રહેનાર.
 કુટીચરક પું ઉપરનો અર્થ.
 કુટીમય ત્રિં ધરનો અવયવ.
 કુટીમુલ પું શિવનો એક પારિપદ.
 કુટીય નામવાતુ પં અં સદ્ મહેલમાં
 પણ હુંપડી જેવું વર્તન કરવું.
 કુટીર પું નાની હુંપડી, મૈથુન, સ્ત્રીસંગ.
 કુટીરક પું નાની હુંપડી.
 કુટુંગક પું ધરનું છાપડું, એક જાતનું ધર,
 ધાન્ય વગેરે રાખવાનો ટોપસો.
 કુટુની સ્ત્રીં કુટણી સ્ત્રી.
 કુટુમ્બ્ ચું આં અં સદ્ ધારણ કરવું,
 પોષણ કરવું.
 કુટુમ્બ પું નં કુટુંબ-પોષણવર્ગ, બાંધવ,
 સંતતિ, ન્યાત.
 કુટુમ્બક પું નં ઉપરના અર્થ.
 કુટુમ્બક ત્રિં કુટુંબમાં હોનાર-થનાર.
 કુટુમ્બવ્યાપૃત ત્રિં કુટુંબનું હરણ પોષણ
 કરવામાં આસક્ત.
 કુટુમ્બાર્થમ્ અવ્યં કુટુંબ માટે.
 કુટુમ્બિક ત્રિં કુટુંબવાળું, ગૃહસ્થ, ખેડૂત.
 કુટુમ્બિતા સ્ત્રીં કુટુંબીપણું.
 કુટુમ્બિત્વ નં કુટુંબીપણું.
 કુટુમ્બિન ત્રિં કુટુમ્બિક જુઓ.

કુદુમ્બિની

૪૦૨

કુડપ

કુદુમ્બિની સ્ત્રીં ભાર્યા, પતિ-પુત્રવાળી સ્ત્રી,
કુદુમ્બો સમુદાય, ક્ષીરિણી વૃક્ષ.

કુદુમ્બીકસ્ નં કુદુમ્બને રહેવાનું ઘર.

કુટેર પું કુટીર ભુઓ.

કુદ્ ચું ડં સં સેદ્ છેદવું, કાપવું, નિંદા
કરવી.

કુદ્ ચું આં સં સેદ્ તપાવવું.

કુટ્ટક ત્રિં છેદનાર, કાપનાર.

કુટ્ટક પું ગણિતવિષયક એક ક્રિયા, એક
જાતનું પક્ષી, જળનો કાગડો.

કુટ્ટન નં કુટવું, ખાંડવું, નિંદા કરવી,
ઠપકા દેવો.

કુટ્ટની સ્ત્રીં કુટણી સ્ત્રી.

કુટ્ટમિત નં કેથ-સ્તન-અધરોષ્ટ-વજેરના
ગ્રહણસમયે અંદરથી હૃદય હોવા છતાં
હાથ-માથું ધુણાવવારૂપ સ્ત્રીઓનો એક
વિશ્વાસ.

કુટ્ટાક ત્રિં છેદનાર, કાપનાર, નિંદા કરનાર,
ઠપકા દેનાર.

કુટ્ટાપરાન્ત પું તે નામનો એક દેશ.

કુટ્ટાર પું પર્વત.

કુટ્ટાર નં મેથુન, કેવળ, કામજો વજેરે
કેનનું વસ્ત્ર.

કુટ્ટિત ત્રિં છેદેલ, કાપેલ, કુટેલ, ઠપકા
આપેલ, નિંદા કરેલ.

કુટ્ટિત નં ટુકડા કરેલું રાંધેલું માંસ.

કુટ્ટિન ત્રિં છેદનાર, કાપનાર, નિંદા કરનાર,
ઠપકા આપનાર.

કુટ્ટિની સ્ત્રીં કુટણી સ્ત્રી.

કુટ્ટિમ પું નં રત્નમય ભૂમિ, કળી ચૂનાથી
ધોળેલી જમીન, ઝુંપડી, નાનું ઘર, ઘાડ-
મનું ઝાડ, આંધેલી ભૂમિ, કોઈ એક
મહેસૂલો ભાગ.

કુટ્ટિમિત નં કુટ્ટમિત ભુઓ.

કુટ્ટિહારિકા સ્ત્રીં દાસી.

કુટ્ટીર પું નાનો પર્વત.

કુટ્ટીર ત્રિં છેદનાર, કાપનાર, નિંદા
કરનાર, ઠપકા આપનાર

કુટ્ટીરક ત્રિં નાના પર્વતની પેઠે ભગ્નો
કરેલ.

કુદમલ પું નં કળી, ખીલવાની તૈયારી
પર આવેલી પુષ્પકલિકા.

કુદમલ નં તે નામનું એક નરક, કળીના
આકારનો બાણનો અગ્રભાગ.

કુંદ ભ્યાં પં સેદ્ ગતિમાં રખાવવા થવી,
આજ્ઞા કરવું, અં મૂકવું, છોડવું, સં

કુંદ ચું ડં સં સેદ્ વીંદવું, વીંદાવું.
કુદ સૌત્રધાતુ પં સં સેદ્ છેદવું, કાપવું.

કુટ પું વૃક્ષ, ઝાડ.

કુઠર પું રવૈયો ખેંચવાની દોરીને બાંધ-
વાનો સ્તંભ, એક જાતનો નાગ.

કુઠાકુ પું એક જાતનું પક્ષી.

કુઠાટકુ પું કુહાડો.

કુઠાર પું કુહાડો, ઝાડ.

કુઠારક પું નાનો કુહાડો.

કુઠારિકા સ્ત્રીં નાની કુહાડી.

કુઠારી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કુઠાર પું ઝાડ, વાનર, શસ્ત્રો બનાવનાર.

કુઠિ પં પર્વત, ઝાડ.

કુઠિક પું કુદ નામની વનસ્પતિ, પાનની
ઝડ.

કુઠેર પું અગ્નિ, ધોળા તુલસી.

કુઠેરક પું ધોળા તુલસી, નાંદી વૃક્ષ.

કુઠેરજ પું ધોળા તુલસી.

કુઠેર પું ચામરનો વાયુ.

કુંદ ભ્યાં પં અં સેદ્ વિકલ્પ કરવી.

કુંદ ભ્યાં આં સં સેદ્ બળવું, બાળવું.

કુંદ ચું ડં સં સેદ્ રક્ષણ કરવું.

કુંદ તુદાં પં સેદ્ ખાવું. સં બાળકના
બેવું વર્તન કરવું. અં

કુડક નં કુજ ભુઓ.

કુડપ પું પ્રથમો ચોથો ભાગ-પાશેર ગેટકું

કુઢચ

૪૦૩

કુણ્ડપાચિન

માપ, ચાર આંગળ પહોળું અને ચાર આંગળ ઊંડું એવું કોઈ ધાતુનું કે લાકડાનું માપું, સોળ કર્ષ જેટલું એક માપ.
કુઢચ પુ. ઉપરના અર્થ.
કુઢિ પુ. શરીર, દેહ.
કુઢિકા સ્ત્રી. તપસ્વીઓનું માટીનું કે લાકડાનું એક પાત્ર.
કુઢિય પુ. એક જાતનું માછલું.
કુઢિદુહી સ્ત્રી. એક જાતનું વૃક્ષ.
કુઢમલ પુ. નં. પુષ્પની કળી.
કુઢમલ નં. તે નામનું એક નરક.
કુઢમલિત ત્રિ. જેમાં કળીઓ ફૂટી હોય છે તે.
કુઢય નં. ભીંત, વિશેષન, કૌતુહલ.
કુઢચક નં. ભીંત.
કુઢચચ્છેદિન પુ. ચોર, ભીંતફાડ-બૂટારો.
કુઢચચ્છેય ત્રિ. ખોદનાર.
કુઢચચ્છેય પુ. ભીંત કરવા માટે ખોદેલો ખાડો.
કુઢચમત્સ્ય પુ. ગરોળો.
કુઢચમત્સી સ્ત્રી. ગરોળી.
કુળ સુ. ૩૦ સં. સેટ્ કહેલું, મંત્રણા ચલાવી, મસક્ત કરવી.
કુળ તુડા. ૫૦ સં. સેટ્ ઉપકાર કરવો, શબ્દ-અપાજ કરવો.
કુળક પુ. જાળક, શિશુ.
કુળજ પુ. એક જાતનું શાક.
કુળજર પુ. ઉપરનો અર્થ.
કુળપ પુ. મૃત શરીર, મુડકું, ખરાબ ગંધ, દુર્ગંધ, એક જાતનું અસ્ત્ર, ભાલો.
કુળપ ત્રિ. દુર્ગંધીવાળું, ગંધાતું, મુડા જેવું જડ.
કુળપી સ્ત્રી. મેના પક્ષી.
કુળાર ત્રિ. અવાજ કરવાના સ્વભાવવાળું.
કુળાલ પુ. તે નામનો એક દેશ.
કુળિ પુ. એક જાતનું ઝાડ.

કુળિ ત્રિ. લેવું વગેરે ક્રિયામાં મંદ હાથવાળું.
કુળિન્દ પુ. શબ્દ, અવાજ.
કુળિપદી સ્ત્રી. આવવા જવામાં મંદ પગ વાળી કોઈ સ્ત્રી.
કુળટક ત્રિ. સ્થૂલ, ઝાડું.
કુળટ ત્રિ. ક્રિયામાં મંદ, મૂર્ખ, આળસુ.
કુળટક ત્રિ. સંકુચિત-ક્રિયામાં મંદ, મૂર્ખ, આળસુ, મંદ અને મૂર્ખ માણસવાળો દેશ.
કુળિત ત્રિ. છુંડું થયેલ, અતિ કરવાને અશક્ત થયેલ.
કુળ પુ. પતિ જીવતાં સ્ત્રીના વ્યભિચાર-કર્મથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર, મહાદેવ, એક જાતનો નાગ, એક જાતનું પક્ષી.
કુળ નં. યજ્ઞના હોમ વગેરે માટેનો અ-શિકુંડ, પાણીનો કુંડ, પાણીનું કુંડ, વિશ્વદેવ માટેનો કુંડ.
કુળક પુ. તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
કુળક નં. કુળ નં. જુઓ.
કુળક પુ. કુળ પુ. જુઓ.
કુળકીટ પુ. પતિત બ્રાહ્મણનો પુત્ર, વ્યભિચારથી ઉત્પન્ન થયેલ બ્રાહ્મણપુત્ર, દાસી ઉપર કામના કરનાર પુરુષ, આર્વાક મતને જાણનારો કોઈ પુરુષ.
કુળગોલ નં. કાંઠ, રાખ.
કુળગોલક નં. ઉપરના અર્થ, કુંડ અને ગોલક-એટલે પતિ જીવતાં વ્યભિચારથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર અને વિધવા થયા પછી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર.
કુળજ પુ. એક જાતનું ઝાડ.
કુળજક પુ. ઉપરનો અર્થ.
કુળજ પુ. તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
કુળજઠર ત્રિ. કુંડા જેવાં પેટવાળું.
કુળજઠર પુ. તે નામનો એક ઋષિ.
કુળધાર પુ. એક જાતનો નાગ.
કુળપાચિન પુ. કુંડાના આકારના ચમસ નામના યજ્ઞપાત્રથી સોમરસનું પાન

કુણ્ડપાયિનામયન

૪૦૪

કુતુમ્બુર

કરનાર યજ્ઞમાન સહિત સોળ ઋત્વિજ્ઞેથી
સાધ્ય એવો એક યજ્ઞ કરનાર.
કુણ્ડપાયિનામયન નામ તે નામનો એક યજ્ઞ.
કુણ્ડપાયિનામયનન્યાય પુનઃ જમિનીએ
કહેલો તે નામનો એક ન્યાય.
કુણ્ડપાટ્ય પુનઃ એક જાતનો યજ્ઞ.
કુણ્ડમેદિન પુનઃ તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો
એક પુત્ર.
કુણ્ડલ પુનઃ નામનું કાનનું એક
ધરણું, વસથ, કડું, ગળાનું ધરણું,
વીંટનું, વીંટાનું, ગોળાકાર.
કુણ્ડલના છીંડ વીંટનું, વીંટાનું.
કુણ્ડલા છીંડ ગળોનો વેલો.
કુણ્ડલિકા છીંડ તે નામનો એક માત્રા-
વૃત્ત-છંદ, પદવાન્નની એક જાતિ-જલેથી.
કુણ્ડલિન પુનઃ કુંડળવાળું, ગોળાકાર,
મોર પક્ષી, રંગબેરંગી મૃગ, વૃક્ષ દેવ,
કુણ્ડલિન ત્રિગોળ ધેરાવાળું, વેદનયુક્ત.
કુણ્ડલિની છીંડ એક જાતનું પદવાન્ન-
જલેથી, ગળો વનરપતિ, તંત્રશાસ્ત્ર-
પ્રસિદ્ધ દેવતા.
કુણ્ડલી છીંડ એક પદવાન્ન-જલેથી.
કુણ્ડશાયિન પુનઃ તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો
એક પુત્ર.
કુણ્ડાશિન પુનઃ તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો
એક પુત્ર.
કુણ્ડાશિન ત્રિગુંડ અને ગોલક જાતિના
પણુંસંકર પુરુષનું અન્ન ખાનાર.
કુણ્ડિક પુનઃ તે નામનો કુરૂવંશી એક રાજા.
કુણ્ડિકા છીંડ કમંડળ, સંન્યાસી વગેરેનું
જળપાત્ર, માટીનું કે લાકડાનું કુંડું,
ઠીકરી.
કુણ્ડિન ત્રિગુંડવાળું, કમંડળવાળું.
કુણ્ડિન પુનઃ શિવ.
કુણ્ડિન પુનઃ કુરૂવંશી એક રાજા, તે નામનો
એક ઋષિ.

કુણ્ડિન નામ તે નામનું એક નગર-કુંડિનપુર.
કુણ્ડિની છીંડ એક જાતનું રતનનું પાત્ર.
કુણ્ડી છીંડ કમંડળ.
કુણ્ડીર ત્રિગળવાન મનુષ્ય.
કુણ્ડુણાચી છીંડ કુટિલ-વક્ર ગતિ.
કુણ્ડોદ પુનઃ તે નામનો એક પર્વત.
કુણ્ડોદર પુનઃ એક જાતનો નાગ.
કુણ્ડોદર ત્રિગુંડા જેવાં ખરાબ પેટવાળું.
કુણ્ડોઝી છીંડ કુંડાં જેવાં અડાણવાળી
ગાય કે મેંસ વગેરે.
કુન્ન સૌત્રવાતુ પનઃ સદ્ પાત્રરત્ન, ઢાંકણ.
કુતનુ પુનઃ કુભેર.
કુતનુ છીંડ ખરાબ શરીર.
કુતનુ ત્રિગળ ખરાબ શરીરવાળું.
કુતન્ત્રી છીંડ ખરાબ વીણા, હુદ્ડ દંડ.
કુતપ પુનઃ સૂર્ય, અગ્નિ, અતિથિ, બળદ,
ભાણેજી, ખાતાણ, એક જાતનું વાદિત્ર.
કુતપ નામ નેપાળી કામળો, દર્ભ.
કુતપસપતક પુનઃ નામને કહેલી કર-
વામાં આવતા શ્રાદ્ધમાં જે સાત વસ્તુઓ
અવશ્ય આવે છે તે.
કુતપાષ્ટક નામ આઠ કુતપ-જેવાં કે
મધ્યાહ્ન, શૃંગપાત્ર, ઉત્તનું વસ્ત્ર, રત્ન,
દર્ભ, કાળા તલ, ગાય અને દૌહિત્ર,
કુતશ્ચન અવ્યય ક્યાંથી, કોષ ઠેકાણેથી.
કુતશ્ચિત્ અવ્યય ઉપરના અર્થ.
કુતસ્ અવ્યય ક્યાંથી, શા માટે, શી રીતે,
શા પ્રકારે, શાથી.
કુતસ્ત્ય ત્રિગ્યાંથી હોનાર-થનાર, શી
રીતે હોનાર-થનાર.
કુતુક નામ કૌતૂહલ, ઉત્કુહતા.
કુતુપ પુનઃ નામની-તેલ વગેરે રાખવાનું
ચામડાનું નાનું પાત્ર.
કુતુપ પુનઃ નામની પંદરમા ભાગનો
આઠમો ભાગ.
કુતુમ્બુર નામ ખરાબ એવું તિન્દુકીશન.

કુત્ત્ર સ્ત્રીં ઘી-તેલ વગેરેનું નાનું આમડાનું
પાત્ર.

કુત્તળક નં તે નામનો આલકોનો એક રોગ.

કુત્તહલ નં કુત્તહલ, કૌતુક, નાયક-નાયિકાનો એક ભાવ.

કુત્તહલ ત્રિં વખાણવા યોગ્ય, અદ્ભુત.

કુત્તહલવત્ ત્રિં કુત્તહલવાળું.

કુત્તહલિત ત્રિં કુત્તહલ જેને થયું હોય તે.

કુત્તહલિન ત્રિં કુત્તહલવાળું.

કુત્તળ નં જળમાં ચનાઈ એક જાતનું
ધાસ, ખરાય ધાસ.

કુતોનિમિત્ત ત્રિં કયા નિમિત્તનું, શા
નિમિત્તનું.

કુત્ર અવ્યં કયાં, કયે ઠેકાણે.

કુત્રચન અવ્યં નીચેનો રાખ્ધ જુઓ.

કુત્રચિત્ત અવ્યં ક્યાંક, કોઈ ઠેકાણે, કોઈ
સમયે, કોઈ કાળે.

કુત્રત્ય ત્રિં કયાં હોનાર-થનાર.

કુત્સ્ ચું આં સં સેટ્ નિંદા કરવી.

કુત્સ પું તે નામનો એક ઋષિ.

કુત્સકુશિકિકા સ્ત્રીં કુત્સ અને કુશિક
વંશનું યુગલ.

કુત્સન નં નિંદા કરવી, તિરસ્કારનું, નિંદા-
સાધન ધર્મ.

કુત્સન ત્રિં નિંદાસાધન ધર્મવાળું.

કુત્સલા સ્ત્રીં નીલી વૃક્ષ-ગળાનો છોડ.

કુત્સા સ્ત્રીં નિંદા.

કુત્સાવાદિન ત્રિં નિંદા કરનાર.

કુત્સિત ત્રિં નિંદા કરાયેલ, નીચ, ખરાય.

કુત્સિત નં નિંદા, કુદ નામની વનસ્પતિ.

કુન્થ મ્વાં પં અં સેટ્ કલેશમાં આવી
પડતું, દુઃખમાં આવી પડતું.

કુન્થ દિવાં પં અં સેટ્ ખરાય ગંધ
આપવી.

કુન્થ પું કંથા-ગોદડી, હાથી ઉપર બાંધ-
વાની જૂલ, કીડો, દર્લ, પ્રાતઃકાળમાં

સ્નાન કરનાર ધ્યાનશુ.

કુન્થા સ્ત્રીં હાથી ઉપર બાંધવાની જૂલ.

કુન્થમ પું સામવેદની એક શાખા.

કુન્થમિન પું કુન્થમ નામની સામવેદની
શાખા જાણનાર ધ્યાનશુ.

કુન્થોદરી સ્ત્રીં કુંલકર્ણની પૌત્રી-નિકુંભની
પુત્રી.

કુન્થું સં સં સેટ્ જુડું બોલવું, અ-
સત્ય બોલવું.

કુન્દાલ પું કોદાળો, કોદાળી.

કુન્દિન નં સાવન દિન, જ્યોતિષમાં નિષે-
ધેલ ખરાય દિવસ.

કુન્દષ્ટિ સ્ત્રીં ખરાય દષ્ટિ, ખરાય દર્શન,
ખરાય તાર્કિક કલ્પના.

કુન્દષ્ટિ ત્રિં ખરાય દષ્ટિવાળું, ખરાય
તાર્કિક કલ્પનાવાળું.

કુન્દેહ પું કુબેર, ખરાય દેહ.

કુન્દેહ ત્રિં ખરાય દેહવાળું.

કુન્દલ પું કોદાળો.

કુન્દાર પું કોદાળો.

કુન્દાલ પું કોદાળો.

કુન્દાલક પું કોદાળો.

કુન્દલ નં ખીલવામાં તત્પર એવી ફૂલની
કળી.

કુન્દ નં સ્ત્રીંત.

કુન્દ ચું સં સં સેટ્ જુડું બોલવું.

કુન્દ્રક પું માંચડા ઉપર બાંધેલ મંડપ.

કુન્દ્રજ પું ઉપરનો અર્ધ.

કુન્દ્રવ પું કોરી ધાન્ય.

કુન્દ્રિ પું તે નામનો એક ઋષિ.

કુન્દ્રાન્ય નં ખરાય ધાન્ય, હલકું ધાન્ય.

કુન્દ્ર પું પર્વત.

કુન્દક પું કરચલો.

કુન્દલ પું તે નામનો એક રોગ.

કુન્દલ ત્રિં ખરાય નખવાળું.

કુન્દસિન ત્રિં જેને કુનખ રોગ થયો હોય
તે, ખરાય નખવાળું.

કુનટ

૪૦૬

કુપતમ્

કુનટ પું સ્થાનાકે વૃક્ષ, ખરાય નટ.
 કુનટી સ્ત્રીં ખરાય નટી, કાશ્મીર, ધાણા,
 મણ્ડીવ.
 કુનલિન્ પું યક વૃક્ષ, અગ્નિઆનું ઝાડ.
 કુનહ પું તે નામનો એક દેશ.
 કુનાય પું ખરાય નાથ, દુષ્ટ પાત્રક, પૃથ્વીનો
 ધણી, રાજા.
 કુનાભિ પું નવ નિધિમાંનો એક નિધિ,
 વૈરાળીયો વાયુ.
 કુનામન્ ત્રિં અતિકૃપણ, નીચ.
 કુનાશક પું ધમાસો વનસ્પતિ, જવાસો
 નામની વનસ્પતિ.
 કુનિષઙ્ગ પું દશમા મનુનો એક પુત્ર.
 કુનીતિ સ્ત્રીં અન્યાય, અનીતિ, દુરાચાર.
 કુનીતિ ત્રિં અન્યાયી, અનીતિવાળું,
 દુરાચારી.
 કુનૃષ્ મ્વાં ૫૦ સં સેટ્ વક કરવું, વાંકું
 કરવું, અનાદર કરવો.
 કુન્ત પું ઉમતા, એક જાતનું ધાન્ય, બાલો
 હથિઆર, એક જાતનો નાનો કોડો.
 કુન્તલ પું કેશ, માથાના વાળ, જવ,
 પાણી પીવાનું નાનું વાસણ, અમસ, જેના
 હાથમાં બાલો હોય તે, તે નામનો
 એક દેશ.
 કુન્તલવર્દન પું ભાંગેરો વનસ્પતિ.
 કુન્તલહસ્ત પું કેશનો જથ્થો.
 કુન્તલિકા સ્ત્રીં ધી-દહી વગેરે કાપવાનું
 સાધન-પાળી.
 કુન્તલીશીર નં સુગંધી વાળો-ખસ.
 કુન્તાપ પું વૈદિક ઋચાઓના પાઠનો
 એક પ્રકાર.
 કુન્તાપ નં એક જાતનું આંતરડું.
 કુન્તિ પું તે નામનો એક દેશ.
 કુન્તિતનયા સ્ત્રીં કુન્તિસુતા જીઓ.
 કુન્તિભોજ પું તે નામનો ભોજ દેશનો
 રાજા-જે કુંતીનો આપ હતો.

કુન્તિસુતા સ્ત્રીં વસુદેવની બહેન જેને
 કુંતીભોજ રાજાને તેના પિતાએ દત્તક
 તરીકે આપી હતી તે-કુંતી-પાંડુની
 પત્ની-પાંડવોની માતા.
 કુન્તી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કુન્તીતનય પું કુંતીના પુત્ર-યુધિષ્ઠિર,
 ભીમ, અર્જુન, અને કર્ણ.
 કુન્તીસુત પું ઉપરનો અર્થ.
 કુન્થ ક્ર્યાદિં ૫૦ અં સેટ્ ક્લેશ પામવો,
 ભેટવું.
 કુન્થુ પું જૈનમતે સત્તરમા જૈન તીર્થંકર,
 તે નામનો એક બૌદ્ધ, જૈનમતે એક
 ચક્રવર્તી રાજા.
 કુન્થ પું વિષ્ણુ, તે નામનો એક સુગંધી
 પદાર્થ, તે નામનો કુમેરનો એક બંધાર,
 કરેણું ઝાડ, ભમિયત્ર-શરકો, મોગરાનું
 ઝાડ, તે નામનો એક પર્વત.
 કુન્થ નં મોગરાનું ફૂલ, કમળ.
 કુન્થક પું મોગરાનું ઝાડ, ઉંદર.
 કુન્થમ પું પિત્તાડો.
 કુન્થમાલા સ્ત્રીં તે નામનો એક ગ્રંથ.
 કુન્થમી સ્ત્રીં પિત્તાડી.
 કુન્થર પું વિષ્ણુ, એક જાતનું શાક.
 કુન્થિની સ્ત્રીં કમળનો સમૂહ.
 કુન્થુ પું ઉંદર.
 કુન્થુ સ્ત્રીં તે નામનું એક સુગંધી દ્રવ્ય.
 કુન્થુર પું ઉપરનો અર્થ.
 કુન્થુર પું તે નામનું એક સુગંધી દ્રવ્ય,
 ઉંદર.
 કુન્થુરક પું ઉપરના અર્થ.
 કુન્થુરકી સ્ત્રીં શલ્યકી વૃક્ષ.
 કુપ્ ત્રું મ્વાં ૩૦ સં સેટ્ કાંકડું.
 કુપ ત્રું ૩૦ સં અં સેટ્ દીપવું, પ્રકાશવું.
 કુપ દિવાં ૫૦ સં સેટ્ કોપ કરવો,
 કોપાયમાન થવું.
 કુપતમ્ અવ્યં ઉત્તમ રીતિ.

કુપય

૪૦૭

કુમાર

કુપય પું અરાય માર્ગ, તે નામનો એક
અસુર.

કુપય્ય ત્રિં શરીરને અહિતકારી ખાન-
પાન વગેરે.

કુપય્ય ત્રિં અરાય માર્ગસંબંધી, કુમાર્ગનું.

કુપન પું હિરણ્યાક્ષના સૈન્યમાંનો એક
અસુર.

કુપવ ત્રિં યુદ્ધ રાખવા યોગ્ય.

કુપાણિ પું વાંકો હાથ, હુંડો હાથ.

કુપાણિ ત્રિં વાંકો હાથવાળું, હુંડું.

કુપિજ્ઞલ પું તે નામનું એક પક્ષી.

કુપિત ત્રિં કોપાયમાન થયેલ, ક્રોધે ભ-
રાયેલ.

કુપિતાન્તક પું કોપાયમાન થયેલ કાળ-
મૃત્યુ.

કુપિનિન પું માછલાં પકડનાર-મચ્છીમાર.

કુપિની સ્ત્રીં માછલાં રાધવાનું પાત્ર, મા-
છલાં પકડવાની ભળ.

કુપિન્દ પું કપડાં વણનાર-વણકર.

કુપીલુ પું તે નામનું એક ઝાડ.

કુપુત્ર પું અરાય પુત્ર, મંગળ ગ્રહ, નર-
કાસુર દેવ.

કુપુત્ર ત્રિં અરાય પુત્રવાળું.

કુપુરુષ પું અરાય પુરુષ, હલકો માણસ,
પાયામો.

કુપ્ય ત્રિં જાતિ-આચાર-વગેરેથી નિહિત.

કુપ્ય નં સોના-રૂપા સિંચાણની ધાતુ.

કુપ્યશાલા સ્ત્રીં તાંબા-પિત્તળ વગેરેનાં
વાસણ બનાવવાનું સ્થાન.

કુપ્રિય ત્રિં નીચ, હલકું, અધમ.

કુપ્લષ્ણ પું ધાસ વગેરેથી બનાવેલ ત્રાપો-
નાની હોડી.

કુન્દ ત્રિં મ્વાં ઉમં સં સેટ્ હાંકતું.

કુન્દલ ત્રિં નિહિત બળવાળું.

કુન્દલાશ્વ ત્રિં દુર્બળ-નબળા ધોડવાળું.

કુન્દલાશ્વ પું તે નામનો એક રાત્ર.

કુબેર પું યક્ષોનો રાજા કુબેર.

કુબેરક પું અજમાનું ઝાડ.

કુબેરક નં નિહિત શરીર.

કુબેરદત્ત પું તે નામે એક જૈન.

કુબેરનેત્ર પું પાડલ વનસ્પતિ.

કુબેરસેના સ્ત્રીં તે નામે એક જૈન સાધ્વી.

કુબેરાક્ષી સ્ત્રીં પાડલ વનસ્પતિ, લતા-
કરંજ વૃક્ષ.

કુબેરાચલ પું કેશાસ પર્વત.

કુબેરાત્રિ પું ઉપરનો અર્થ.

કુબ્જ પું અધાડો વનસ્પતિ, વાંકી તરવાર,
ખૂંધાપણનો રોગ, એક જાતનું માછલું.

કુબ્જ ત્રિં કુખડું, ખુંધું.

કુબ્જક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કુબ્જક પું અતિ મુગ્ધી ફૂલવાળું એક
ઝાડ.

કુબ્જકળદક પું ધોળા ખેરનું ઝાડ.

કુબ્જતા સ્ત્રીં કુખડાપણું.

કુબ્જત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કુબ્જા સ્ત્રીં તે નામની કંસની એક દાસી,
કુખડી, ખુંધણી સ્ત્રી.

કુબ્જાત્રક નં તે નામનું એક તીર્થ.

કુબ્જિકા સ્ત્રીં આઠ વર્ષની કન્યા, દેવીની
એક મૂર્તિ.

કુબ્જ નં કુંડ, કુંડલ, જંગલ, તંતુ, તાંતણો,
શરણુ, ગાંડું.

કુબ્જલ પું અરાય આભણું.

કુબ્જલન પું ઉપરનો અર્થ.

કુમ્મ મ્વાં ૫૦ સં સેટ્ બીનું કરતું, પ-
લાળતું.

કુમ્મ નં પાણી.

કુમ્મ ત્રિં અરાય કાંતિવાળું.

કુમ્મયુ ત્રિં પાણી છાંટનાર.

કુમા સ્ત્રીં પૃથ્વીની છાયા, અરાય કાંતિ.

કુમ્મત પું પર્વત, સાતની સંખ્યા.

કુમાર ત્રિં ઉમં અં સેટ્ રમતું, ક્રીડા
કરતી.

કુમાર

૪૦૮

કુમુદ

કુમાર પુઠ કાર્તિક સ્વામી, નાટકની ભા-
ષામાં યુવરાજ, પોષ્ટ પક્ષી, ઘોડેસ્વાર,
વક્ત્રુ વૃક્ષ, પાંચ વર્ષનો બાળક, સિંધુ નદ,
બારમા જૈન તીર્થંકરનો ઉપાસક એક
વૃક્ષ, શાકદીપ રાજનો એક પુત્ર, કોષ
એક મંત્ર, હરકોષ રાજકુમાર, બાળકોને
પીડા કરનારો એક ગ્રહ, સ્વરોદયમાં
કહેલ એક સ્વર.

કુમાર નં શુદ્ધ સોનું.

કુમાર ત્રિં સુંદર, કુંવારું.

કુમારક પુઠ કુમાર પુઠ બુઓ.

કુમારકલ્યાણ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔષધ-
૩૫ થી.

કુમારઘાતિન ત્રિં શિશુમારક ગ્રહ.

કુમારજીવ પુઠ શ્વપુત્ર નામનું વૃક્ષ.

કુમારતા સ્ત્રીં કુમારપણું, કુંવારાપણું.

કુમારત્વ નં ઉપરના અર્થ.

કુમારદેણ પુઠ કુમારોને આપનાર.

કુમારધારા સ્ત્રીં તે નામનું એક તીર્થ.

કુમારપાલ પુઠ શાલિવાહન રાજા, યુજ-
રાતનો એક રાજા.

કુમારપાલ ત્રિં કુમારનું રક્ષણ કરનાર.

કુમારપાલક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કુમારપાલન પુઠ શાલિવાહન રાજા.

કુમારપાલન નં કુમારનું પાલન-રક્ષણ.

કુમારમૃત્યા સ્ત્રીં કુમારરક્ષણનો ઉપાય,
સુચાણીપણું.

કુમારયુ પુઠ યુવરાજ.

કુમારલલિત નં સુંદર ચેષ્ટા.

કુમારલલિત ત્રિં સુંદર ચેષ્ટાવાળું.

કુમારલલિતા સ્ત્રીં તે નામનો એક છંદ.

કુમારબાહન નં કાર્તિક સ્વામીનું વા-
હન-ઘોર.

કુમારવાહિન પુઠ ઉપરનો અર્થ.

કુમારસંભવ નં તે નામનું કાલીદાસકૃત
મહાકાવ્ય.

કુમારસૂ સ્ત્રીં ગંગા નદી, પાર્વતી.

કુમારસૂ પુઠ અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.

કુમારહારિત પુઠ તે નામનો એક ઋષિ.

કુમારિકા સ્ત્રીં નહિ પરણેલી કન્યા, નવ-
મલ્લિકા, એલચીની લતા, કુંવાર, ભારત
વર્ષના નવખંડમાંનો એક ખંડ.

કુમારિન ત્રિં કુમારવાળું.

કુમારિલ પુઠ તે નામનો એક મીમાંસક.

કુમારી સ્ત્રીં નહિ પરણેલી કન્યા, બાર
વર્ષની કન્યા, પાર્વતી, નવમલ્લિકા, તે
નામની એક નદી, કુંવાર વનસ્પતિ, અ-
પરાગિતા નામની વનસ્પતિ, જંબુદીપનો
એક અંશ-કુમારિકાખંડ, સીતા, સદા
નામની વનસ્પતિ, વાંઝણી કાકડીનો વેલો,
મોટી એલચી, ખટમોગરી, શ્યામાપક્ષી.
કુમારીક્રીડનક નં કુમારીને રમવાનું
સાધન.

કુમારીપુત્ર પુઠ કુંવારીનો છોકરો.

કુમારીપુત્રક ત્રિં કુંવારીના છોકરા જેવું.

કુમારીશ્વશુર પુઠ વિવાહની પહેલાં કુમા-
રીનો વાચિક સસરા.

કુમારીશ્વશુરક ત્રિં વિવાહની પહેલાં
કુમારીના વાચિક સસરાજેવું.

કુમાલ ત્રિં ૩૦ સં સેદ્ રમવું, ક્રીડા કરવી.

કુમાલક પુઠ સૌથીર દેશ.

કુમુદ નં પોષણું, રાતું કમળ, અંદ્ર-
વિકાશી કમળ.

કુમુદ ત્રિં કૃપણ, કંજુસ, કંભાળ,
નિર્દય, અપ્રસન્ન.

કુમુદ સ્ત્રીં નિંદ્ય આનંદ.

કુમુદ નં પોષણું-અંદ્રવિકાશી કમળ, રાતું
કમળ, રૂપું, સામાન્ય કમળ.

કુમુદ પુઠ કપૂર, શાલ્મલી દ્વીપમાં આવેલો
એક પર્વત, દક્ષિણ-દિશાનો હાથી, વિષ્ણુ,
વિષ્ણુનો એક પારિપદ, એક મતનો
વાનર, મેઢ પર્વતની પાસેનો એક પર્વત,

કુમુદસખંડ

૪૦૯

કુમ્ભકેતુ

એક જાતનો સર્પ, તે નામનો એક દેસ.
કુમુદસખંડ નં પોયણાનો સમૂહ, રાત્રિ-
 વિકાશી કમળોનો સમુદાય, પોયણાનો
 અમુક ભાગ.
કુમુદગંધ્યા સ્ત્રીં પોયણાં જેવા ગંધ-
 વાળા સ્ત્રી.
કુમુદગ્રી સ્ત્રીં તે નામની એક વનસ્પતિ.
કુમુદનાથ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદવપતિ પું ઉપરના અર્થ.
કુમુદવન્ધુ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદવાન્ધવ પું ઉપરના અર્થ.
કુમુદવતી સ્ત્રીં પોયણાનો વેલો, રાત્રિ-
 વિકાશી કમળોનો વેલો.
કુમુદા સ્ત્રીં ગાંભારી વનસ્પતિ, શાલપણા
 વૃક્ષ, કાચફળ.
કુમુદાકર પું પોયણાનું સ્થાન કાઢ ધરો
 વગેરે.
કુમુદાક્ષ પું એક જાતનો નાગ, વિષ્ણુનો
 એક પારિષદ.
કુમુદાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દગણ.
કુમુદાભિચય નં રૂપું.
કુમુદાવાસ પું ત્યાં પુષ્કળ પોયણાં થતાં
 હોય તેવો દેશ.
કુમુદિક ત્રિં પોયણાની સમીપનો પ્રદેશ
 વગેરે.
કુમુદિકા સ્ત્રીં કાચફળ.
કુમુદિની સ્ત્રીં ત્યાં પોયણાં થતાં હોય
 તેવું નાનું સરોવર, પોયણાનો સમૂહ,
 પોયણાનો વેલો.
કુમુદિનીનાથ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદિનીનાયક પું ઉપરના અર્થ.
કુમુદિનીપતિ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદી સ્ત્રીં કાચફળ.
કુમુદેશ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદેશ્વર પું ઉપરનો અર્થ.

૫૨

કુમુદ્રત ત્રિં પોયણાવાળો પ્રદેશ વગેરે.
કુમુદ્રતો સ્ત્રીં પોયણાનો વેલો, કુમુદ ના-
 ગની બહેન.
કુમુદ્રતીનાથ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદ્રતીનાયક પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદ્રતીપતિ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદ્રતીવીજ નં પોયણાનું ખીજ.
કુમુદ્રતીશ પું અંદ્ર, કપૂર.
કુમુદ્રતીશ્વર પું ઉપરના અર્થ.
કુમોદક પું વિષ્ણુ.
કુમ્પ ત્રિં કુંડા હાથવાળું.
કુમ્બ ત્રિં કુંડા હાથવાળું.
કુમ્બા સ્ત્રીં ધણી મળજૂત એવી વાડ,
 ઝાડી સારી.
કુમ્બ્યા સ્ત્રીં તે નામનો વેદનો એક ભાગ.
કુમ્ભ પું ઘડો, એક જાતનો હૃદયનો રોગ,
 હાથીના મસ્તકપર રહેલા એમાંના પિંડ,
 તે નામનો કુંભકણનો એક પુત્ર, વેસ્થાનો
 પતિ, પ્રાણાયામના અંગરૂપ શ્વાસરોધક
 એક એષ્ટા, એષ વગેરે રાંશિમાંની અગ્ની-
 આરમ્ભી રાશિ.
કુમ્ભ નં ગુણ, નસોતર.
કુમ્ભક પું પ્રાણાયામના અંગરૂપ એક
 વાયુરોધન વ્યાપાર.
કુમ્ભકર્ણ પું રાત્રણનો ભાષ-તે નામે
 એક રાક્ષસ.
કુમ્ભકામલા સ્ત્રીં એક જાતનો કમળોનો
 રોગ.
કુમ્ભકાર પું કુંભાર, કુંકડો.
કુમ્ભકાર ત્રિં ઘડો બનાવનાર.
કુમ્ભકારક ત્રિં ઘડો બનાવનાર.
કુમ્ભકારકુકુટ પું એક પક્ષી.
કુમ્ભકારિકા સ્ત્રીં કુંભારણ, મણસીક,
 જંગલી તુલસી, એક જાતનું નેત્રાંજન.
કુમ્ભકારી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
કુમ્ભકેતુ પું શંખરાસુરનો એક સેનાપતિ.

કુમ્ભચક્ર નં તે નામનું એક ચક્ર.
 કુમ્ભજ પું અગસ્ય મુનિ, વસિષ્ઠ મુનિ,
 દ્રોણાચાર્ય.
 કુમ્ભજન્મન પું ઉપરના અર્થ.
 કુમ્ભજાત પું કુમ્ભજ જીઓ.
 કુમ્ભતુમ્બી જીં એક જાતની તુંબડી.
 કુમ્ભદાસી જીં કુટણી જી.
 કુમ્ભનાભ પું બલિ દૈત્યનો તે નામનો
 એક પુત્ર.
 કુમ્ભપદી જીં જેને સ્ત્રીપદ રોગ લાગ્યું
 હોય તેવી કાષ્ઠ જી.
 કુમ્ભપદાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણ-
 પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 કુમ્ભપાદ જિં જેને સ્ત્રીપદ રોગ થયો
 હોય તે.
 કુમ્ભપુટા જીં ધોળું નસોતર.
 કુમ્ભમણ્ણક પું ધડાનો દેડકો-અર્થાત્ ધડા
 જેટલાજ પ્રદેશમાં ગતિ કરી શકે તેવો
 કાષ્ઠ નિંદ્ય માણસ.
 કુમ્ભમુદ્રા જીં તે નામની એક મુદ્રા.
 કુમ્ભયોનિ પું અગસ્ય મુનિ, દ્રોણાચાર્ય,
 વસિષ્ઠ મુનિ, દ્રોણ-પુષ્પી વૃક્ષ.
 કુમ્ભયોનિ જીં તે નામની એક અપ્સરા.
 કુમ્ભરેતસ્ પું એક જાતનો અગ્નિ, અ-
 ગસ્ય મુનિ, વસિષ્ઠ મુનિ.
 કુમ્ભલા જીં મુંડેરી વનસ્પતિ.
 કુમ્ભવીજક પું એક જાતનું કરંજવૃક્ષ.
 કુમ્ભશાલા જીં માટીનાં વાસણ પકવવાનું
 સ્થળ-કુંભારનો નીલાડો.
 કુમ્ભસન્ધિ પું હાથીના મસ્તકપર રહેલા
 બે માંસપિંડની સંધિ-સાંધો.
 કુમ્ભસંભવ પું અગસ્ય, વસિષ્ઠ, દ્રોણાચાર્ય.
 કુમ્ભસર્પિસ્ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔષધવૃક્ષ
 એક ઘી.
 કુમ્ભા જીં વેશ્યા.

કુમ્ભાહવા જીં રાત્રી પાડલ નામની
 વનસ્પતિ.
 કુમ્ભાણ્ણક પું તે નામનો બાણાસુરનો
 એક મંત્રી.
 કુમ્ભાણ્ણક નં કાહળું.
 કુમ્ભાણ્ણી જીં કાહળાનો વેલો.
 કુમ્ભાધિપ પું શનિ ગ્રહ.
 કુમ્ભાધાન પું શનિ ગ્રહ.
 કુમ્ભાધીશ્વર પું ઉપરનો અર્થ.
 કુમ્ભિકા જીં પાણી ઉપર થનારું એક
 જાતનું ઘાસ, પાડલ વનસ્પતિ, દ્રોણપુષ્પી,
 તે નામનો એક નેત્રરોગ, વેશ્યા, કાયકળ.
 કુમ્ભિન્ પું હાથી, મગરમચ્છ, ગુગળ.
 કુમ્ભિન્ જિં જેની પાસે ધડો હોય તે.
 કુમ્ભિનો જીં હાથણી, પૃથ્વી, નેપાળો વૃક્ષ.
 કુમ્ભિનીવીજ નં નેપાળાનું બીજ.
 કુમ્ભિપાકી જીં કાયકળ.
 કુમ્ભિમદ પું હાથીનો મદ.
 કુમ્ભિલ પું ચોર, શ્લોકના અર્થનો ચોર,
 એક જાતનું માછલું, સાળો, અકરમાત
 ગર્ભપાત થાય છે તે.
 કુમ્ભી જીં નાનો ધડો, નાની હાંડલી,
 પાટલાવૃક્ષ, પાણીમાં થનારી એક વનસ્પ-
 તિ, કાયકળ, એક જાતના ઔરંગાનું ઝાડ,
 નેપાળો વૃક્ષ, નસોતર, પીતપાપડો.
 કુમ્ભીક પું પુન્નાગ વૃક્ષ, નેપાળો વૃક્ષ,
 એક જાતનો નેત્રરોગ, એક જાતનો ન-
 પુસક, શ્કરોગનો એક ઉપદ્રવ.
 કુમ્ભીકિની જીં શ્કર રોગનો સમૂહ.
 કુમ્ભીધાન્ય પું એક વર્ષ ચાલે તેટલા
 ધાન્યનો સંગ્રહ કરનાર એક ગૃહસ્થ.
 કુમ્ભીધાન્યક પું ઉપરનો અર્થ.
 કુમ્ભીનસ પું કૂર સર્પ,
 કુમ્ભીનસિ પું બલિ દાનવ.
 કુમ્ભીનસી જીં તે નામની એક રાક્ષસી-
 લવણાસુરની માતા.

કુમ્ભીપાક

૪૨૧

કુરુટ

કુમ્ભીપાક પું તે નામનું એક નરક.
કુમ્ભીવીજ નં નેપાળાનું બીજ.
કુમ્ભીર પું મગરમંથ, કાયકળનું ઝાડ.
કુમ્ભીરમક્ષિકા સ્ત્રીં એક જાતની માખી.
કુમ્ભીરાસન નં તે નામનું એક જાતનું
આસન.

કુમ્ભીલ પું એક જાતનો ચોર.
કુમ્ભીલક પું ઉપરનો અર્થ.
કુમ્ભીવીજ નં નેપાળાનું બીજ.
કુમ્ભોદર પું તે નામનો શિવનો એક
પારિવદ.

કુમ્ભોદર ત્રિં ધડા જેવા પેટવાળું.
કુચ પું તે નામનો એક અસુર.
કુચ નં ખરાબ ધાન્ય.
કુચવાચ પું તે નામનો એક અસુર.
કુર તુડાં પં અં સેટ્ શબ્દ કરવો,
અવાજ કરવો.

કુરકા સ્ત્રીં સલ્કો વૃક્ષ.
કુરકુર પું સારસ પક્ષી.
કુરકુર પું સારસ પક્ષી.

કુરુ પું મૃગ, હરણ.
કુરુ નં એક જાતનું લોહું, તે નામનું
એક તીર્થ.

કુરુક પું મૃગ, હરણ, અક્ષલકરો.
કુરુજનયના સ્ત્રીં મૃગ જેવાં નેત્રવાળા
કોઈ સ્ત્રી.

કુરુજનાભિ પું કરતારી.

કુરુજમ પું એક જાતનો મૃગ.

કુરુજ્જિકા સ્ત્રીં મુદ્ગપણી-જમલી મગનું
ઝાડ.

કુરુજી સ્ત્રીં મૃગલી, હરિણી.

કુરુચિલ્લ પું કરચલો.

કુરુટ પું મોચી, ચમાર.

કુરુટી સ્ત્રીં મોચણ, ચમારણ.

કુરુણ પુ પીળા ઝીંઝીટી વનસ્પતિ.

કુરુણક પું ઉપરનો અર્થ.

કુરુણક પું અખોટનું ઝાડ, અંડવૃદ્ધિનો
રોગ, વૃષણુવૃદ્ધિનો રોગ.

કુરુણક પું એક જાતનું ઝાડ.

કુરુર પું ટીટોડો પક્ષી.

કુરુરાહિય પું દેવ સરસવ.

કુરુરી સ્ત્રીં ટીટોડી. ખકરી, ઘેંટી.

કુરુરીહતા સ્ત્રીં તે નામનો એક જંદ.

કુરુલ પું ટીટોડો પક્ષી, કેશની વટ.

કુરુલી સ્ત્રીં ટીટોડી પક્ષી.

કુરુષ પું એક જાતનું ફૂલઝાડ, સિતમંદાર
વૃક્ષ, કપૂર.

કુરુષ ત્રિં ખરાબ શબ્દવાળું.

કુરુષક પું તે નામનું એક ફૂલઝાડ.

કુરુસ પું ખરાબ રસ, એક જાતનો દાર.

કુરુસ ત્રિં ખરાબ રસવાળું.

કુરુસા સ્ત્રીં તે નામનો એક વેશો.

કુરુલ પું ઘોળા રંગનો કાળા પગવાળો
ઘોડો.

કુરુહ પું ઉપરનો અર્થ.

કુરી સ્ત્રીં એક જાતનું ખડધાન્ય.

કુરીર નં મૈથુન, મસ્તકનો અમુક અવયવ.

કુરુ પું ચન્દ્રવંશી એક રાજા, તે રાજાનો
દેશ, કુરુદેશનો હરકોઈ રાજા, ભાત,
રાધેશા ચોખા, ભોરીંગણી વનસ્પતિ,
પ્રિયવન રાજાનો પૌત્ર, આમીક રાજાનો
એક પુત્ર, નવ ખંડમાંહેનો એક
ખંડ, કુરુક્ષેત્ર, ચાર મહાદીપમાંનો
એક દીપ.

કુરુ ત્રિં યત્ર વગેરે કરનાર.

કુરુકન્દક પું નં મૂળો.

કુરુકુલ્લા સ્ત્રીં સ્થામા નામની એક શક્તિ.

કુરુક્ષેત્ર નં જ્યાં કૌરવપાંડવોનું યુદ્ધ થયું
હતું તે સ્થળ.

કુરુક્ષેત્રીયોગ પું ભોતિપ્રસિદ્ધ એક યોગ.

કુરુજાફલ નં કુરુક્ષેત્ર.

કુરુજાફલ પું ૬૦ કુરુ દેશ, જાગડ દેશ.

કુરુટ પું એક જાતનું શાક.

કુરુણ

૪૧૨

કુલક

કુરુણ પુ. પીળી ઝીઝીડી.
 કુરુણક પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કુરુણી સ્ત્રી. લાકડાંની પુતળી, પ્રાસાણી.
 કુરુત પુ. વાંસનું બનાવેલ મોટું એક પાત્ર.
 કુરુતીથ નં. તે નામનું એક તીર્થ.
 કુરુનદિકા સ્ત્રી. નાની નદી.
 કુરુપિશાક્ષિકા સ્ત્રી. ઘો, ચંદન ઘો.
 કુરુમ્બ નં. એક જાતનું બીજોરું, એક જાતની નારંગી.
 કુરુમ્બક નં. ઉપરના અર્થ.
 કુરુમ્બા સ્ત્રી. દ્રોણપુષ્પી નામની વનસ્પતિ.
 કુરુમ્બિકા સ્ત્રી. દ્રોણપુષ્પી વનસ્પતિ.
 કુરુમ્બી સ્ત્રી. સેંહલી વૃક્ષ.
 કુરુરાજ પુ. દુર્યોધન, કુરુઓનો રાજા.
 કુરુરાજ પુ. ઉપરના અર્થ.
 કુરુરી સ્ત્રી. એક જાતનું પક્ષી.
 કુરુલ પુ. કેશની લટ.
 કુરુલક પુ. રાત્રી ઝીઝીડી, પીળી ઝીઝીડી.
 કુરુલ્લ નં. જંશુડીપમાં આવેલો એક ખંડ-ઉત્તર કુર.
 કુરુલિન્દ પુ. મોચ, અડદ, એક જાતની ડાંગેર.
 કુરુલિન્દ નં. કાચલવણ, માણેક રત્ન, દર્પણ, હિંગળોક.
 કુરુલિન્દક પુ. નાગરમોચ, માણેક, એક જાતનું રત્ન, કાચલવણ, અડદ, ફળ, પાપાણુ, જંગલ.
 કુરુલિલ પુ. પદ્મરાગ મણિ-માણેક.
 કુરુલિલ પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કુરુલિલ્લક પુ. જંગલી કળથી.
 કુરુલિલ્લ પુ. ચાર તોલા સોનું.
 કુરુલુક પુ. ભીષ્મ પિતામહ.
 કુરુશ્રવણ ત્રિ. ઋત્વિજોની સ્તુતિસાંભળનાર.
 કુરુદિની સ્ત્રી. મુકુટવાળી સેના.
 કુરુપ નં. ખરાબ રૂપ.
 કુરુપ ત્રિ. ખરાબ રૂપવાળું.

કુરુપતા સ્ત્રી. ખરાબ રૂપવાળું,
 કુરુપત્ત્વ નં. ઉપરનો અર્થ.
 કુરુપિન ત્રિ. ખરાબ રૂપવાળું.
 કુરુપ્ય નં. કથીર ધાતુ.
 કુરુપ્ય ત્રિ. પૃથ્વીના ખરાબ સ્થાનેથી આવેલ.
 કુર્કુટ પુ. કુકડો.
 કુર્કુટાદિ પુ. કુકડા જેવું પક્ષી.
 કુર્કુટી સ્ત્રી. કુકડી.
 કુર્કુર પુ. કુતરો.
 કુર્કુરક પુ. કુતરો.
 કુર્કુરી સ્ત્રી. કુતરી.
 કુર્ચિકા સ્ત્રી. કૂચિકા જુઓ.
 કુર્ણજ પુ. ક્લજન વૃક્ષ.
 કુર્હ સ્વા. આ. અ. સેટ હીડા કરવી, રમવું.
 કુર્હન નં. રમવું, ક્રીડા કરવી.
 કુર્પર પુ. કોણી, દીચણુ-ધુટણુ.
 કુર્પાસ પુ. નં. સ્ત્રીઓની કાંચળી-ચોળી.
 કુર્પાસક પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કુર્વત ત્રિ. કામ કરનાર, સેવક, કર્તા કરનાર.
 કુર્વત ત્રિ. કરતું, કામ કરતું.
 કુર્વરૂપ પુ. બૌદ્ધમતપ્રસિદ્ધ હેતુ.
 કુર્વાણ ત્રિ. કરતું, કામ કરતું, સેવક, ચાકર વગેરે.
 કુર્વાદિ પુ. પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 કુલ્ સ્વા. પ. સં. સેટ બાંધવું, એકકું કરવું. સમ્પ્રસંગીય થવું.
 કુલ નં. જનપદ-દેશ, એ મધ્યમ હળથી ખેડાય તેટલી જમીન, ગોત્ર, વંશ, ઘર, શરીર, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ જીવાદિ.
 કુલ ત્રિ. શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.
 કુલ પુ. કારીગર-શિલ્પીના કુળમાં પ્રધાન એવો પુરુષ.
 કુલક પુ. ઉપરનો અર્થ, પટોલ વનસ્પતિ, લીલો સર્પ, એક જાતનું ઝાડ, રાકડો, ખરાબ એવું પીણું ઝાડ.

કુલક

૪૧૩

કુલપ્રસૂત

કુલક નં એક સાથે સંબંધવાળા પાંચ
શ્લોક, એકઠું થયું.

કુલકન્યા સ્ત્રીં કુળવાન છોકરી,
કુલકર્કટી સ્ત્રીં એક જાતની કાકડીનો
વેલો.

કુલકર્મન નં કુળનું કર્મ, કુલાચાર.

કુલકુણ્ડલિની સ્ત્રીં મૂલાધારમાં કમળમાં
રહેલ શિવશક્તિવિશેષ.

કુલકુણ્ડલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કુલક પું કરતાલ.

કુલક્ષય પું કુળનો નાશ,

કુલક્ષયા સ્ત્રીં શકશિંખી નામની વનરપતિ.

કુલગિરિ પું કુલાચળ પર્વત.

કુલગ્ર ત્રિં કુળધાતક, વંશનો નાશ કરનાર.

કુલગ્રી સ્ત્રીં મેંઢાશીંગી વનરપતિ, કાક-
ડાશીંગી.

કુલજ ત્રિં ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

કુલજા સ્ત્રીં કુળવાન સ્ત્રી.

કુલજાયા સ્ત્રીં ઉત્તમ કુળની સ્ત્રી.

કુલજ્ઞ પું તે નામનું એક જાડ.

કુલજ્ઞન પું ઉપરનો અર્થ.

કુલટ પું જે મગો પુત્ર ન હોય તે.

કુલટા સ્ત્રીં દુરાચારિણી સ્ત્રી.

કુલટી સ્ત્રીં મણસીલ.

કુલતન્તુ પું કુળના આધારરૂપ પુરૂષ.

કુલતન્મ અવ્યં કુળથી, કુળ પ્રમાણે.

કુલતિથિ સ્ત્રીં ચોથ, આદ્ય, વ્યારસ અને
ચૌદશ-એમાંની કાઠ તિથિ.

કુલતિલક પું કુળની ઉન્નાતિ કરનાર
પુરૂષ.

કુલત્થ પું એક જાતનું ધાન્ય-કળથી.

કુલત્થાજન નં એક જાતનું અંજન.

કુલત્થા સ્ત્રીં જંગલી કળથી, કળો સુરમો.

કુલત્થિકા સ્ત્રીં જંગલી કળથી, કળો
સુરમો, એક જાતનો રોગ.

કુલદીપ પું તંત્રસાર અંશમાં કહેલ કુલા-

ચારના અંગરૂપ એક દીવો.

કુલદીપ ત્રિં કુળમાં દીવા જેવું, કુળને
પ્રકાશમાં લાવનાર, કુળમાં શ્રેષ્ઠ.

કુલદેવતા સ્ત્રીં પોતાના કુળક્રમથી પૂજાતી
દેવતા.

કુલદેવી સ્ત્રીં પોતાની કુળદેવી.

કુલદ્રુમ પું શ્મેશાન્તક વગેરે દશ વૃક્ષ.

કુલધર્મ પું પોતાના કુળનો ધર્મ.

કુલધારક પું વંશરક્ષક પુત્ર.

કુલધુર્ય ત્રિં કુળમાં શ્રેષ્ઠ.

કુલનક્ષત્ર નં તે નામનાં અમુક નક્ષત્ર.

કુલનાયક પું કુળમાં શ્રેષ્ઠ.

કુલનાયિકા સ્ત્રીં તંત્રસારપ્રસિદ્ધ નાયિકા.

કુલનારી સ્ત્રીં કુળવાન સ્ત્રી.

કુલનાશ પું કુળનો નાશ, ઉટ.

કુલનાશક ત્રિં કુળનો નાશ કરનાર.

કુલનાશન નં કુળના નાશનું સાધન,
કુળનો નાશ કરવો તે.

કુલનાશી સ્ત્રીં ઉટડી.

કુલન્ધર પું કુળને ધારણ કરનાર.-કુળની
રક્ષા કરનાર કોઈ પુરૂષ.

કુલપતિ પું જે યજ્ઞર્ષિ દશ હજાર મુ-
નિએને અન્નદાનાદિ પોષણપૂર્વક અ-
ધ્યયન કરાવે તે.

કુલપતિ પું વંશમાં શ્રેષ્ઠ.

કુલપત્ર પું એક જાતનું જાડ.

કુલપત્રક પું ઉપરનો અર્થ.

કુલપર્વત પું કુલાચળ પર્વત.

કુલપાલક ત્રિં કુળનું રક્ષણ કરનાર.

કુલપાલક પું એક જાતનાં બીજોરાનું
જાડ, નારંગીનું જાડ.

કુલપાલિ સ્ત્રીં કુળવાન સ્ત્રી.

કુલપાલિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કુલપુત્ર પું વંશધર પુત્ર, કુળનું રક્ષણ
કરનાર-કુળવાન પુત્ર.

કુલપ્રસૂત ત્રિં શ્રેષ્ઠ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

કુલવધૂ

૪૧૪

કુલાયિકા

કુલવધૂ સ્ત્રીં કુળવાન વહુ, માત્ર ધરમાંજ
રિથિત કરનારી-આડી અવળા નહિ
ભટકનારી વહુ.

કુલવાલિકા સ્ત્રીં કુળવાન કન્યા.

કુલમૃત્યા સ્ત્રીં ગર્ભિણી સ્ત્રીનાં દોહલાં
વગેરે પૂર્ણ કરી તેની બરાબર સંભાળ
રાખવી તે, વંશનું ભરણ કરવું તે.

કુલમ્પુન નં તે નામનું એક તીર્થ.

કુલમ્ભર પું ચોર.

કુલમ્ભર ત્રિં કુળનું ભરણ પોષણ કરનાર.

કુલમ્ભલ પું ચોર.

કુલયોષિત સ્ત્રીં કુળવાન સ્ત્રી.

કુલર ત્રિં કુલની સમીપનો દેશ વગેરે.

કુલવત્ ત્રિં શ્રેષ્ઠ કુળવાણું, ઉત્તમકુળમાં
ઉત્પન્ન થયેલ.

કુલવતી સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ કુળમાંઉત્પન્ન થયેલીસ્ત્રી.

કુલવર્ણા સ્ત્રીં રાત્રું નસોતર.

કુલવાર પું મંગળવાર, શુક્રવાર.

કુલવિદ્યા સ્ત્રીં વંશપરંપરાથી આવેલી
વિદ્યા, વેદાદિ વિદ્યા.

કુલવિપ્ત પું વંશપરંપરાથી આવેલ પુરોહિત.

કુલવ્રત નં કુલકર્મવડે કરવાનું વ્રત.

કુલવ્રેષ્ટિન ત્રિં કુળપરંપરાથી શેઠ, કુળમાં
ઉત્તમ, કારીગરના કુળમાં મુખ્ય.

કુલસંખ્યા સ્ત્રીં કુળમાં ગણતરી, કુળમાં
શ્રેષ્ઠતા.

કુલસત્ર નં કુળવાનોએ કરવા યોગ્ય યત્ર.

કુલસન્તતિ સ્ત્રીં કુળપરંપરા, વંશ, પેઢી.

કુલસન્નિધિ ત્રિં કુળની સમીપનું સચું-
વહાણું, સાક્ષીઓની હાજરી.

કુલસમ્ભવ ત્રિં ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન
થયેલ.

કુલસમ્ભવ પું ઉત્તમ કુળમાં જન્મ.

કુલસાધક ત્રિં કુલાચારથી સિદ્ધ કરનાર.

કુલસૌરભ નં એક જાતનું સુગંધી ઝાડ.

કુલસ્રી સ્ત્રીં કુળવાન સ્ત્રી.

કુલહુણક પું કુલહુણક જુઓ.

કુલહલા સ્ત્રીં ગોરખમુંડી નામની વનરપતિ.

કુલહુણક પું પાણીનું ગોળાકારે ધ્રુવનું-
પાણીની ચક્રી.

કુલાકુલ ત્રિં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનાં
તિથિ-વાર-નક્ષત્ર.

કુલાકુલ ત્રિં ઉચ્ચ તથા નીચ કુળમાં
જેનું મિશ્રણ થયું હોય તે.

કુલાકુલચક્ર નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક
ચક્ર.

કુલાકુલતિથિ સ્ત્રીં બીજ છઠ્ઠે દશમ-
માહેતી કેઈ તિથિ.

કુલાકુલનક્ષત્ર નં ચાર્દ્રા, મૂલ, આભિજિત
અને શતતારકા નક્ષત્ર.

કુલાકુલવાર પું શુક્રવાર.

કુલાક્ષાર નં કુળમાં અધમ, વંશદૂષક.

કુલાચલ પું મહેન્દ્ર વગેરે કુળપર્વત.

કુલાચાર પું કુલોચિત ધર્મ.

કુલાચાર્ય પું કુલગુરુ, પુરોહિત.

કુલાટ પું એક જાતનું નાનું માછલું.

કુલાટી સ્ત્રીં નાની એક જાતની માછલી.

કુલાદ્રિ પું કુલાચળ પર્વત.

કુલાધારક પું કુલાધાર-પુત્ર.

કુલામિ પું ખમનો, દ્રવ્યનો સંધરો.

કુલાય પું પક્ષીનો માળો, સ્થાન.

કુલાય નં દેહ, શરીર.

કુલાયનિલાય પું માળામાં બેસતું, માળામાં
અચ્ચાનું સેવન.

કુલાયનિલાયિતા સ્ત્રીં માળામાં અચ્ચાને
સેવવાપણું.

કુલાયનિલાયિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કુલાયનિલાયિન ત્રિં માળામાં અચ્ચાને
સેવનાર.

કુલાયવાસિન પું પક્ષી.

કુલાયસ્ય પું માળામાં રહેલ પક્ષી.

કુલાયિકા સ્ત્રીં પક્ષીશાળા.

कुलायिनो

४१५

कुलीश

कुलायिनो स्त्री० वैदिक ऐक निष्कृति.
 कुलाल पु० कुंभार, नगली कुंडा.
 कुलालादि पु० पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध
 ऐक शब्दशब्द.
 कुलालिका स्त्री० कुंभारण, नगली कुण्ठी,
 कण्ठे सुरभो, सौवीरांजन.
 कुलाली स्त्री० उपरना अर्थ.
 कुलालंविन् त्रि० कुण्ठे आधार, कुण्ठे
 नभावनार.
 कुलाह पु० लंगार पीणा रंगने काणा
 दीयणवायो धोडा.
 कुलाहक पु० कायडा, ऐक नतनुं शाक.
 कुलाहल पु० ऐक नतनुं वृक्ष.
 कुलि पु० हाथ, यक्षो-पक्षी.
 कुलि स्त्री० भोरीगणी वनस्पति.
 कुलिक त्रि० कुण्ठे श्रेष्ठ, कारीगरना कुण्ठे
 मुष्ण.
 कुलिक पु० ऐक नतनुं शाक, ते नामने
 नाग, ऐक प्रकारनुं दुष्ट मुहूर्त.
 कुलिकवेला स्त्री० ऐक प्रकारना मुहूर्त-
 तनी बेणा.
 कुलिङ्ग पु० यक्षो पक्षी, काकाकौवा नामनुं
 पक्षी.
 कुलिङ्ग न० पराज्य विग-नति.
 कुलिङ्ग त्रि० पराज्य विग-नतिवाणुं.
 कुलिङ्गक पु० यक्षो पक्षी.
 कुलिङ्गाक्षी स्त्री० ऐक नतनुं जाड.
 कुलिङ्गी स्त्री० यक्षी, काकाक्षीगी.
 कुलिज त्रि० हाथमा उत्पन्न थयेस नभ
 वगेरे, भोरीगणीमा थयेस.
 कुलिन् त्रि० कुण्ठे वान, उत्तम कुण्ठेवाणुं.
 कुलिन् पु० कुण्ठेवर्त.
 कुलिनृ पु० ते नामने ऐक देश, ते
 देशने राजा.
 कुलिर पु० करयलो, भेय वगेरे राशिओ-
 भांथी योथी राशि.

कुलिश पु० न० पन्द्रनुं वज्र.
 कुलिश पु० ऐक नतनुं माछुं, ऐक
 नतनुं जाड.
 कुलिशमुम पु० धोरनुं जाड.
 कुलिशधर पु० ध-६.
 कुलिशनायक पु० ते नामने ऐक रतिबंध.
 कुलिशपाणि पु० ध-६.
 कुलिशभुत् पु० ध-६.
 कुलिशांकुशा स्त्री० ते नामनी भौद्ध लो-
 कानी ऐक देवी.
 कुलिशाङ्गशा स्त्री० उपरने अर्थ.
 कुलिशासन पु० भौद्धमतने नेता शाक्यमुनि.
 कुली स्त्री० भोरीगणी, गृह्णी नामनी
 वनस्पति, भोरी साणी-पाटला सासु.
 कुलीक पु० पक्षी.
 कुलीका स्त्री० पक्षिणी.
 कुलीन पु० उत्तम कुण्ठेमा उत्पन्न थयेस
 धोडा.
 कुलीन त्रि० उत्तम कुण्ठेमा उत्पन्न थयेस,
 कुण्ठेवान, तत्रोक्त कुलाचारवाणुं, पृथ्वीने
 साजेस-वणजेस.
 कुलीनक पु० नगली भग.
 कुलीनता स्त्री० कुलीनपणुं.
 कुलीनत्व न० कुलीनपणुं.
 कुलीनस न० पाणी.
 कुलीनी स्त्री० उत्तम कुण्ठेमा उत्पन्न थयेसी
 धोडी.
 कुलीपय त्रि० ऐक नतनुं नक्षत्र प्राणी.
 कुलीर पु० करयलो, ककराशि.
 कुलीरविषाणिका स्त्री० काकाक्षीगी.
 कुलीरविषाणी स्त्री० उपरने अर्थ.
 कुलीरशृंगी स्त्री० काकाक्षीगी वनस्पति.
 कुलीरा स्त्री० उपरने अर्थ.
 कुलीराद् पु० करयलानुं अय्युं.
 कुलीरी स्त्री० करयली.
 कुलीश पु० न० वज्र.

કુલુક

૪૧૬

કુવલયેશતા

કુલુક નં ૭૭૯નો મેલ-બેલ.
 કુલુકગુજ્ઞા સ્ત્રીં ઉંઝાંડીયાનો અગ્નિ.
 કુલુક પું એક જાતનું હરણ.
 કુલુકા સ્ત્રીં એક જાતની હરિણી.
 કુલુક ત્રિં એક જાતનો ચોર.
 કુલૂત પું વં તે નામનો એક દેશ, તે
 દેશના રાજા.
 કુલેચર પું એક જાતનું શાક.
 કુલેશ્વર પું શિવ, કુલનો-વંશનો પતિ-
 આગેવાન.
 કુલેય ત્રિં કુળવાન.
 કુલોત્કટ પું કુળવાન ધોરો.
 કુલોત્કટ ત્રિં ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
 કુલોદ્ભવ ત્રિં કુલનું પાલન કરનાર, કુલ-
 શ્રેષ્ઠ.
 કુલ્પ પું નં તે નામનો એક રાજ, પગની
 ધુટી.
 કુલ્મલ નં પાપ.
 કુલ્માષ પું અર્ધા પકાવેલ ધઉ વગેરે,
 ખરાબ અડદ, સૂર્યનો એક પાષાંદ, ખી-
 ચડી, એક જાતનો રાજ, જંગલી કળથી.
 કુલ્માષ નં કાંછ, રાખ.
 કુલ્માષ ત્રિં નિહિત.
 કુલ્માષાભિષુત નં કાંછ.
 કુલ્માષી સ્ત્રીં તે નામની એક નદી.
 કુલ્માસ નં કુલ્માષ જુઓ.
 કુલ્ય નં હાડકું, આઠ દ્રોણનું એક માપ,
 માંસ.
 કુલ્ય ત્રિં કુળવાન, માન્ય, કુળની સમીપનો
 દેશ વગેરે, કુળના હિતનું, પાણીની નહેરમાં
 હોનાર-થનાર.
 કુલ્યા સ્ત્રીં તે નામની એક નદી, પાણીની
 નહેર, મટર, જીવંતી નામે ઔષધિ, આઈ,
 નદી, કુળવાન સ્ત્રી.
 કુલ્યાસન નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આસન.

કુલુક પું મનુસ્મૃતિનો એક ટીકાકાર-
 કુલુક ભટ્ટ.
 કુલ્પ નં જ્યાં બિલકુલ રૂવાટાં હોતાં નથી
 તે-ટાલ.
 કુલ્ય ત્રિં ટાલીયું, ટાલવાળું.
 કુલ્પક નં કુલુક જુઓ.
 કુલ નં કમળ, હરકાષ ફૂલ.
 કુલકાલુકા સ્ત્રીં ઘીલોડાનું શાક.
 કુલક નં સીસું.
 કુલ્પચસ્ ત્રિં ખરાબ વચનવાળું.
 કુલ્પચસ્ નં ખરાબ ભાષણ, કાઠની નિંદા
 કહેતી.
 કુલ્પક નં એક જાતનો મણિ.
 કુલ્પ ત્રિં ખરાબ ભાષણ કરનાર.
 કુલ્પમ પું સૂર્ય.
 કુલ્પમ ત્રિં નિહિત વમન કરનાર.
 કુલ્પર પું તુરો રસ, કસાયલો રસ.
 કુલ્પર ત્રિં તુરું, કસાયલું.
 કુવલ નં કમળ, મોતી, ખોરડીનું ફળ-
 ખોર, પાણી, સર્પનું પેટ.
 કુવલય નં કમળ, કુમુદ. ધોળું કમળ,
 કાળું કમળ, ભૂમંડળ.
 કુવલય પું તે નામે એક અસુર.
 કુવલયાનન્દ પું તે નામે એક અસંકાર-
 શ્રેય, કમળનો આનંદ.
 કુવલયાપીઢ પું કંસનો સેવક-હાથીના
 રૂપને ધારણ કરનાર એક અસુર.
 કુવલયાપીઢ ત્રિં ધોળા કે કાળાં કમળથી
 જેણે ભૂપણ કયું હોય તે.
 કુવલયાશ્વ પું તે નામે એક રાજા.
 કુવલયિત ત્રિં કમળથી શૃંગારેલ, જ્યાં
 કમળ ઉત્પન્ન થયેલ હોય તે.
 કુવલયિની સ્ત્રીં કમળનો વેલો, કમળનો
 સમૂહ.
 કુવલયેશતા સ્ત્રીં આખા ભૂમંડળનું
 સ્વામિત્વ.

કુવલાશ્વ

૪૧૭

કુશલતા

કુવલાશ્વ પુ૦ તે નામે એક રાજા.
 કુવલી સ્ત્રી૦ ભોરહીનું ઝાડ.
 કુવલેશય પુ૦ વિષ્ણુ.
 કુવાદ પુ૦ ખરાખ વાદ.
 કુવાદ ત્રિ૦ પારકા દોષ કહેવાના સ્વભાવ-
 વાળું, ખરાખ વાદ કરનાર.
 કુવાહુલ પુ૦ ઉટ.
 કુવાહુલી સ્ત્રી૦ ઉટરી,
 કુવિક પુ૦ ૧૦ તે નામે દેશ.
 કુવિદ અન્ય૦ ધણાપણું, પ્રશંસા.
 કુવિદ ત્રિ૦ ખરાખ જ્ઞાનવાળું.
 કુવિદ્ય ત્રિ૦ ખરાખ વિદ્યાવાળું.
 કુવિદ્યા સ્ત્રી૦ ખરાખ વિદ્યા.
 કુવિદ્યાસ ત્રિ૦ ખરાખ વિદ્યાને દૂર કરનાર.
 કુવિન્દ પુ૦ વણુકર, કપડાં વણુનાર-એક
 વણુંસંકર ભાતિ.
 કુવિમ્બ પુ૦ ન૦ ભૂમંડળ, નિંદિત મંડળ.
 કુવિવાહ પુ૦ નિંદનીય વિવાહ.
 કુવૃત્તિ સ્ત્રી૦ નિંદિત આચરણ, ખરાખ
 વર્તન.
 કુવૃત્તિ ત્રિ૦ નિંદિત આચરણવાળું, ખરાખ
 વર્તનવાળું.
 કુવૃત્તિકૃત પુ૦ કરમદાનું ઝાડ-કરંજવૃક્ષ.
 કુવૃત્તિકૃત ત્રિ૦ નિંદિત ચેષ્ટા કરનાર.
 કુવેણિ સ્ત્રી૦ માછલાં રાખવાનો ટોપલો,
 જેની વેણી ખરાખ હોય તેવી સ્ત્રી.
 કુવેણી સ્ત્રી૦ ઉપરના અર્થ.
 કુવેર ત્રિ૦ ખરાખ શરીરવાળું.
 કુવેર પુ૦ ઉત્તર દિશાનો રક્ષક કુબેર દેવ.
 કુવેરક પુ૦ ઉપરનો અર્થ, નંદી વૃક્ષ, તે
 નામે એક જૈન.
 કુવેરદત્ત પુ૦ તે નામે એક જૈન.
 કુવેરનેત્ર પુ૦ પાડલ વનસ્પતિ.
 કુવેરસેના સ્ત્રી૦ તે નામે એક જૈન સાધ્વી.
 કુવેરાક્ષી સ્ત્રી૦ પાડલ, લતાકરંજ.
 કુવેરાચલ પુ૦ કૈલાસ પર્વત.

કુવેરાદ્રિ પુ૦ કૈલાસ પર્વત.
 કુવેલ ન૦ કમળ.
 કુવૈષ્ય પુ૦ ખરાખ વૈદ્ય, ઉટ વૈદ્ય.
 કુવ્ર ન૦ જંગલ, વન.
 કુંશ ચુરા૦ મ્વા૦ પ૦ સ૦ સેદ્ દીપતું,
 પ્રકાશતું.
 કુશ દિવા૦ પ૦ સ૦ સેદ્ આલિંગન કરતું,
 ભેટતું.
 કુશ પુ૦ ન૦ દર્ભ, દાલ.
 કુશ પુ૦ જોતર, જોડું, તે નામે રામનો
 પુત્ર, તે નામે એક ભેટ, તે નામે એક
 રાજા.
 કુશ ન૦ પાણી.
 કુશ ત્રિ૦ પાપી, મદમત.
 કુશકણ્ડિકા સ્ત્રી૦ વૈદિક અગ્નિનો તે
 નામે એક સંસ્કાર.
 કુશકાશ ન૦ દર્ભ અને કાસડો.
 કુશધારા સ્ત્રી૦ તે નામે એક નદી.
 કુશણ્ડિકા સ્ત્રી૦ કુશકણ્ડિકા જુઓ.
 કુશધ્વજ પુ૦ જનક રાજાનો નાનો ભાઈ.
 કુશનાભ પુ૦ તે નામે એક રાજા.
 કુશનામન પુ૦ ઉટ.
 કુશનેત્ર પુ૦ તે નામે એક અસુર.
 કુશપ ન૦ પીવાનું પાત્ર.
 કુશપુષ્પ પુ૦ તે નામે એક વૃક્ષ.
 કુશપુષ્પ ન૦ દર્ભ અને ફૂલ.
 કુશપ્લવન ન૦ તે નામે એક તીર્થ.
 કુશય પુ૦ પીવાનું પાત્ર.
 કુશર પુ૦ કાસડા જેવું એક ઘાસ.
 કુશલ ત્રિ૦ દર્ભ ઘડણું કરનાર, કાર્ય-
 ચતુર, કુશળ, દર્ભવાળું, કલ્યાણવાળું,
 ડાલું.
 કુશલ ન૦ કલ્યાણ, મંગળ, સેમ, નીરોગી-
 પણું, પુણ્ય, ચતુરપણું.
 કુશલતા સ્ત્રી૦ કુશલપણું, ચતુરાઈ, સાલુ-
 પણ, નીરોગીપણું.

કુશલત્વ

૪૨૮

કુશેશય

કુશલત્વ નં ઉપરના અર્થ.

કુશલપ્રશ્ન પું કુશળજિજ્ઞાસા, કુશળ
બાણવાની ઇચ્છા.

કુશલવ પું દ્વિવં રામના પુત્ર કુશ અને લવ.

કુશલિન્ ત્રિં કલ્યાણવાળું, નીરોગી, સુખી,
ચતુર, હોંશીઆર.

કુશલી સ્ત્રીં અસ્મન્તક વૃક્ષ.

કુશવત્ ત્રિં દર્ભવાળું.

કુશવતી સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.

કુશવિન્દુ પું વં તે નામે એક દેશ.

કુશસ્થલ નં કાન્યકુબ્જ દેશ.

કુશસ્થલી સ્ત્રીં તે નામે એક નગરી-
દારકા, ઉત્તરચિની.કુશા સ્ત્રીં દોરડી, લગામ, મીઠી કાકડી,
ઉજરાના લાકડાંનો ખીલો.

કુશાકર પું યજ્ઞનો અગ્નિ.

કુશાક્ષ પું વાનર.

કુશાક્ષી સ્ત્રીં વાનરી.

કુશાગ્ર નં દર્ભનો અગ્રભાગ.

કુશાગ્ર ત્રિં દર્ભના અગ્રભાગ જેવું સૂક્ષ્મ-
તીક્ષ્ણ.

કુશાગ્રીય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કુશાગ્રીયમતિ ત્રિં દર્ભના અગ્રભાગ જેવી
તીક્ષ્ણ બુદ્ધિવાળું.

કુશાઙ્ગરીય નં દર્ભની વીંટી-પવિત્રું.

કુશાઙ્ગલીય નં ઉપરનો અર્થ.

કુશાદિક નં પૈષ્ઠકપ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ
એક તેલ.

કુશામ્બ પું તે નામે એક રાજ.

કુશારણિ પું દુર્વાસા મુનિ.

કુશાલમલિ પું રોહિડાનું ઝાડ.

કુશાવતી સ્ત્રીં તે નામે નગરી-રામના
પુત્ર કુશની રાજધાની.કુશાવર્ત પું તે નામે એક તીર્થ, ભરત
રાજાનો એક પુત્ર.

કુશાશ્વ પું સૂર્યવંશી એક રાજ.

કુશાસન નં દર્ભનું આસન, ખરાબ
શાસન, પૃથ્વી ઉપર શાસન.

કુશિશપા સ્ત્રીં કપિલ શિશુપા-વનસ્પતિ.

કુશિક પું ગાધિ રાજાનો પિતા-વિશ્વા-
મિત્રનો દાદો, સાગનું ઝાડ, બહેડાનું
ઝાડ, તેલનો ગાળ, અશ્વકર્ણ વૃક્ષ.

કુશિક ત્રિં કાણું.

કુશિકા સ્ત્રીં લોહાની કોશ.

કુશિત ત્રિં પાણીથી મિશ્ર.

કુશિન્ ત્રિં દર્ભવાળું.

કુશિન્ પું વાસ્તીક મુનિ.

કુશિમ્બિ સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

કુશીમ્બી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

કુશી સ્ત્રીં કોશ.

કુશીદ નં વ્યાજ માટે ધનપ્રસંગ, રક્ત
ચંદન-સ્તાંબલી.કુશીરક નં ખેડવાથી જેમો દળ છુટું
થઈ ગયું હોય તેવું ખેતર વગેરે.

કુશીલ નં ખરાબ સ્વભાવ, ખરાબ ચારિત્ર્ય.

કુશીલ ત્રિં ખરાબ સ્વભાવવાળું, ખરાબ
ચારિત્ર્યવાળું.કુશીલવ પું કાર્તિ દેલાવનાર નટ, ચારણ,
ભાટ, ગવૈયો, વાસ્તિક મુનિ, હરકોષ્ટ નટ.કુશીલવ પું દ્વિં રામચંદ્રના કુશ અને
લવ એ પુત્ર.

કુશીવશ પું વાસ્તીક મુનિ.

કુશુંભ પું કુશુંભ બુદ્ધિ.

કુશૂલ પું ફેતરાનો અગ્નિ, ઇંચો વગેરેથી
બનાવેલું ધાન્ય વગેરે રાખવાનું સ્થાન,
કોઠાર.કુશૂલધાન્યક પું જેટલા ધાન્યથી પોતાના
કુટુંબનો ત્રણ વર્ષ સુધી નિર્વાહ થાય
તેટલું ધાન્ય સંગ્રહ કરનાર બ્રાહ્મણ.કુશેશય નં કમળ, સારસ પક્ષી, કરેણું
ઝાડ.

કુશેશય પું કુશ દ્રીપમાંહેનો એક પર્વત.

કુશેશય

૪૧૯

કુશમાળડી

કુશેશય ત્રિં દર્ભની શ્રવ્યાપર સુનાર.
 કુશેશયકર પું સૂર્ય.
 કુશેદક નં દર્ભસહિત પાણી.
 કુષ્ કયાં પં સં સેદ્ નિચોવવું, બહાર
 કાઢવું, અનુ + સમાનપણે બહાર કાઢવું.
 અભિન્સામેથી બહાર કાઢવું. અવન્નીચે
 કાઢવું. નિર્ + કાઢી મૂકવું.
 કુષક પું બેહકાનું ઝાડ.
 કુષલ ત્રિં દક્ષ, હોંશીઆર, કુશલ, ચતુર.
 કુષાકુ પું વાનર, અશિ, સૂર્ય.
 કુષાકુ ત્રિં અગ્નિ, ગરમ થઇ બેસમાં
 આવતું, નિર્દય, દૂર.
 કુષિત્ અવ્યં ધણપણમાં તથા પ્રશંસામાં
 વપરાય છે.
 કુષિત ત્રિં જળથી મિશ્ર.
 કુષિતક પું તે નામનો એક ઋષિ.
 કુષિત્વા અવ્યં બહાર કાઢીને, નીચોવીને.
 કુષોદ નં કુસોદ જુઓ.
 કુષોદ ત્રિં આળસ, મંદ.
 કુષુમ્ કણ્ઢાદિં પં સં સેદ્ ફેંકવું.
 કુષુમ્બક પું નોળાથો.
 કુષ્ઠ પું નં તે નામે એક ઝાડ, કોઢનો
 રોગ, એક જાતનું ઝેર.
 કુષ્ઠકેતુ પું એક જાતનું ઝાડ.
 કુષ્ઠગણ પું અંતર પ્રકારના કોઢનો સમુદાય.
 કુષ્ઠગન્ધિ નં એલવાલુક-વનસ્પતિ.
 કુષ્ઠગન્ધિની સ્ત્રીં આસંધ વનસ્પતિ.
 કુષ્ઠમ્ ત્રિં કોઢનો નાશ કરનાર ઔષધ વગેરે.
 કુષ્ઠમ્ પું હિતાવલી વનસ્પતિ.
 કુષ્ઠમ્ત્રી સ્ત્રીં કાકમાચી વનસ્પતિ, બાળચી
 વનસ્પતિ.
 કુષ્ઠનાશન પું વારાહી કંદ, લોળા
 સરસવ, શિરિષ વૃક્ષ, રાતા ખેરનું ઝાડ.
 કુષ્ઠનાશન ત્રિં કોઢનો નાશ કરનાર
 ઔષધ વગેરે.
 કુષ્ઠનાશિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કુષ્ઠનાશિની સ્ત્રીં સોમરાજ વનસ્પતિ.
 કુષ્ઠલ નં અરાય સ્થળ-સ્થાન-ઠેકાણું,
 પૃથ્વીની સપાટી.
 કુષ્ઠવિદ્ સ્ત્રીં કોઢનો સ્વરૂપને દર્શાવનારી
 વિદ્યા.
 કુષ્ઠવિદ્ ત્રિં કોઢનો સ્વરૂપને જાણનાર.
 કુષ્ઠસૂદન પું ગરમાળો.
 કુષ્ઠસૂદન ત્રિં કોઢનો નાશ કરનાર ઔ-
 ષધ વગેરે.
 કુષ્ઠહન્ત્ પું હાથીકંદ-વનસ્પતિ.
 કુષ્ઠહન્ત્ ત્રિં કોઢનો નાશ કરનાર ઔષધ
 વગેરે.
 કુષ્ઠહન્ત્રી સ્ત્રીં બાળચી વનસ્પતિ.
 કુષ્ઠહત્ પું દુર્ગંધી ખેર.
 કુષ્ઠહત્ ત્રિં કોઢને દૂર કરનાર ઔષધ વગેરે.
 કુષ્ઠારિ પું દુર્ગંધી ખેર, પટોલ વનસ્પતિ,
 ખેર, ગંધક.
 કુષ્ઠારિ ત્રિં કોઢનો નાશ કરનાર ઔષધ
 વગેરે.
 કુષ્ઠિકા સ્ત્રીં પગનો અમુક અવયવ.
 કુષ્ઠિત ત્રિં જેને કોઢનો રોગ થયો હોય તે.
 કુષ્ઠિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 કુષ્મલ નં છેલું, કાપવું, ઢાંકવું, વિકસેલ,
 ખીલેલ.
 કુષ્માળડ પું કોઢણું, તે નામે શિવનો એક
 પારિવદ, એક જાતની યાગક્રિયા.
 કુષ્માળડક પું કોઢણું.
 કુષ્માળડરક્તાયન નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ કોઢ-
 ણાપાક.
 કુષ્માળડસ્વળ પું નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક
 ઔષધ.
 કુષ્માળડનવમી સ્ત્રીં કાર્તિક મહિનાની
 શુદ્ધ નોમ-જે દિવસે સોનાની મૂર્તિ સાથે
 કોઢણાનું દાન અપાય છે.
 કુષ્માળડી સ્ત્રીં તે નામની એક ઔષધિ,
 કર્કાહ જુઓ, એક જાતની યાગક્રિયા.

કુસ્

૪૨૦

કુસુમ્ભવત્

કુસ્ દિં પં સં સેટ્ આલિંગન કરવું,
ભેટવું.

કુસ્ તું પં સેટ્ પ્રકાશવું, અં બોલવું, સં

કુસ્ ભ્વાં પં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

કુસરિત્ સ્ત્રીં અરાધ નદી.

કુસલ નં મંગળ, કલ્યાણ.

કુસલ ત્રિં મંગળવાળું, કલ્યાણવાળું, સુખી,
નીરાગી, ચતુર.

કુસિત પું દેશ.

કુસિત ત્રિં વ્યાજ ઉપર અવનાર, લગાર
અધાયેલ-આધેલ.

કુસિતાયી સ્ત્રીં વ્યાજ ઉપર અવનારાની સ્ત્રી.

કુસિદ નં કુશીદ જુઓ.

કુસિદ ત્રિં વ્યાજ ઉપર અવનાર.

કુસિદાયી સ્ત્રીં વ્યાજ ઉપર અવનારાની સ્ત્રી.

કુસિન્ધ નં માથા વિનાનું ધડ.

કુસિમ્બી સ્ત્રીં એક ભતની વનસ્પતિ.

કુસીદ નં કુશીદ જુઓ, વ્યાજ માટે
મૂકેલું ધન.

કુસીદ ત્રિં વ્યાજનો ધંધો કરી અવનાર.

કુસીદક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કુસીદવૃદ્ધિ સ્ત્રીં વ્યાજરૂપ વધારો.

કુસીદવૃદ્ધિ ત્રિં વ્યાજરૂપ વધારાવાળું.

કુસીદિક ત્રિં વ્યાજનો ધંધો કરનાર.

કુસીદિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

કુસુમ નં ફૂલ, રંજ, સ્ત્રીરંજ, તે નામે
એક નેત્રરંજ, પાંચ માત્રાવાળા છંદનો
છંદો ભેદ, તે નામે શહેર.

કુસુમકાર્મુક પું કામદેવ.

કુસુમચિત ત્રિં પુષ્પથી વ્યાપ્ત, જેના
ઉપર ફૂલની રચના કરી હોય તે.

કુસુમપદ્મક નં કામદેવનાં પાંચ પાણુરૂપ
પાંચ ફૂલ-અરવિંદ, અશોક, ચૂત, નવ-
મલ્લિકા, નીલોત્પલ.

કુસુમપુર નં તે નામે એક શહેર.

કુસુમવાણ પું કામદેવ.

કુસુમમધ્ય પું એક ભતનું ઝાડ.

કુસુમમય ત્રિં પુષ્પમય, ત્યાં પુષ્કળ ફૂલ
હોય તે.

કુસુમયત્ ત્રિં પુષ્પવાળું થતું.

કુસુમવત્ ત્રિં પુષ્પવાળું.

કુસુમવત્ અવ્યં પુષ્પની પેટે.

કુસુમવતી સ્ત્રીં જેને અટકાવ આવેલો
હોય તે સ્ત્રી.

કુસુમવાણ પું કામદેવ.

કુસુમવિચિત્ર ત્રિં પુષ્પોથી વિચિત્ર-
અદ્ભુત-રંગબેરંગી.

કુસુમવિચિત્રા સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.

કુસુમાકર પું વસંત ઋતુ.

કુસુમાગમ પું વસંત ઋતુ.

કુસુમાઝન નં એક ભતનું અંજન.

કુસુમાઝલિ પું દુરથી ભરેલો ખોખો.

કુસુમાઝલિ પું ઉદયનાચાર્યકૃત એક ગ્રંથ.

કુસુમાત્મક નં કેસર.

કુસુમાધિપ પું ચંપાનું ઝાડ.

કુસુમાધિરાજ પું ચંપો.

કુસુમાયુધ પું કામદેવ.

કુસુમાલ પું ચોર.

કુસુમાવચાય પું ફૂલ વીણવાં તે.

કુસુમાવતંસ નં ફૂલનો મુકુટ, ફૂલનો તોરણ.

કુસુમાસવ પું ફૂલના રસમાંથી બનાવેલો
દાર.

કુસુમેષુ પું કામદેવ.

કુસુમોચય પું પુષ્પોનો સમૂહ, યુગ્મ.

કુસુમ્ભ પું જેમાં પુષ્કળ ફૂલ હોય તેવું
ફૂલ, કસુંબાનું ઝાડ, કમડંગ.

કુસુમ્ભ નં સોનું.

કુસુમ્ભરાગ પું કસુંબાનો રંગ, કસુંબાના
રંગ જેવો દંપતિનો અન્યોન્યપર રનેલ.

કુસુમ્ભવીજ નં કસુંબાનું બીજ.

કુસુમ્ભહા સ્ત્રીં દારૂહવાદર-વનસ્પતિ.

કુસુમ્ભવત્ ત્રિં કમડંગ ધારણ કરનાર.

કુસુરવિન્દુ

૪૨૧

કુહાન

કુસુરવિન્દુ પુઠ તે નામે એક ઋષિ.
 કુસુ પુઠ એક જાતનો કીડો.
 કુસુલ પુઠ કુસૂલ જીવો.
 કુસુતિ સ્ત્રી શકતા, ઈન્દ્રજાળ, કપટ, માયા,
 જળ, દુરાચાર.
 કુસુતિ ત્રિં દુરાચારી.
 કુસુમ પુઠ વિષ્ણુ, સમુદ્ર.
 કુસુમ્વરી સ્ત્રી ધાણુ, કોથમીર.
 કુસુમ્બુર નં ઉપરનો અર્થ.
 કુસુ સ્ત્રી અરાધ્ય સ્ત્રી, અરાધ્ય ચાલની-
 વ્યભિચારિણી.
 કુસ્મ ત્રિં આં સેટ શુદ્ધિ પૂર્વકે જોવું-
 તપાસવું, સં લગાર હસવું, મંદ હસવું, અં
 કુહ ત્રિં આં સં સેટ વિરમય પમાડવો.
 કુહ અવ્યં શેમાં, કેમાં, ક્યારે.
 કુહ પુઠ કુખેર.
 કુહ ત્રિં વિરમય પમાડનાર.
 કુહક નં ઈન્દ્રજાળ, કપટ, જાદુઈ, માયા.
 કુહક ત્રિં કપટી, ઈન્દ્રજાળી, જાદુગર,
 માયાવી.
 કુહકકાર ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 કુહકકારિન્ ત્રિં કપટી, માયાવી, ઠગ,
 જાદુગર.
 કુહકજીવિન્ ત્રિં કપટ કરી જીવનાર,
 સર્પ પકડી જીવનાર-ગાફી, બાજીગર.
 કુહકવૃત્તિ ત્રિં જાદુઈથી પોતાની આ-
 જીવિકા ચલાવનાર, ઐશ્વર્યલોક.
 કુહકવૃત્તિ સ્ત્રી જાદુઈથી આજીવીકા
 ચલાવવી તે.
 કુહકસ્વન પુઠ કુકડો પક્ષી.
 કુહકસ્વની સ્ત્રી કુકડી.
 કુહકસ્વર પુઠ કુકડો.
 કુહકસ્વરી સ્ત્રી કુકડી.
 કુહક નં સંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક તાલ.
 કુહન નં માટીનું વાસણ, કાચનું વાસણ,
 વિરમય પમાડવું.

કુહન પુઠ ઉદર, સર્પ.
 કુહન ત્રિં ધર્મ્યાણુ, દંભી, ઢોંગી.
 કુહના સ્ત્રી દંભચર્યા, ઢોંગ, પાખંડ.
 કુહનિકા સ્ત્રી આશ્ચર્ય પમાડવું.
 કુહનો સ્ત્રી ઉદરડી, સાપેણુ.
 કુહર પુઠ એક જાતનો નાગ.
 કુહર નં ગુણ, ગદોલ, છિદ્ર, બાકું, કાન,
 કંઈનો શબ્દ, દાન, સ્ત્રીસંગ, મૈથુન,
 ગણું, સમીપ.
 કુહરિત નં કોયલનો શબ્દ, મૈથુનમાં થતો
 અવાજ, હરકોઈ શબ્દ.
 કુહલિ પુઠ તાંબૂલ, પાન.
 કુહા સ્ત્રી કડુ વનરપતિ, ઝાકળ, ધુમસ.
 કુહુ સ્ત્રી કોયલનો શબ્દ, નીચેનો શબ્દ
 જીવો.
 કુહુ સ્ત્રી અમાવાસ્યા તિથિ-જેમાં ચંદ્રની
 કળાનો નાશ હોય, અમાવાસ્યાની અધિ-
 શત્રી કોઈ દેવી, કોયલનો શબ્દ.
 કુહુક પુઠ કોયલ.
 કુહુકળ પુઠ કોયલ પક્ષી.
 કુહુકળી સ્ત્રી કોકિલા પક્ષિણી.
 કુહુપાલ પુઠ વિજીતો કૂર્માવતાર.
 કુહુમુખ પુઠ કોયલ પક્ષી.
 કુહુમુખ નં ચંદ્રયુક્ત અમાવાસ્યાનો અશ-
 ભાગ.
 કુહુમુખો સ્ત્રી કોકિલા.
 કુહુરવ પુઠ કોયલ, કુહુ એવો શબ્દ.
 કુહુરવી સ્ત્રી કોકિલા.
 કુહુરત પુઠ સ્ત્રી કોયલ પક્ષી, કોયલ
 પક્ષિણી.
 કુહુલ નં ખીસા માટે પૃથ્વીમાં પાડેલું છિદ્ર.
 કુહેલિકા સ્ત્રી ઝાકળ, ધુમસ.
 કુહેલી સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.
 કુહેલિકા સ્ત્રી ઝાકળ, ધુમસ.
 કુહેલી સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.
 કુહવાન નં અરાધ્ય શબ્દ.

કૂ

૪૨૨

કૂટાયુધ

કૂ તુદાં આં અં સેટ્ દુઃખનો શબ્દ કરવો, ચીસ પાડવી.

કૂ ક્ર્યાદિં ડમં અં સેટ્ શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો.

કૂ સ્ત્રીં પિશાય સ્ત્રી-પિશાયણ.

કૂકુદ પું સત્કારપૂર્વક કન્યાદાન કરનાર.

કૂચ પું રતન.

કૂચવાર પું તે નામે એક દેશ.

કૂચિકા સ્ત્રીં ચિત્ર વગેરેમાં ઉપયોગી પીછી, કુચડી, દ્વધમાં સંધી થીમાં સીળવેલા ચોખા.

કૂચી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

કૂજ્ મ્વાં પં અં સેટ્ અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો.

કૂજત્ ત્રિં અસ્પષ્ટ શબ્દ કરતું.

કૂજન નં અસ્પષ્ટ શબ્દ, અસ્પષ્ટ અવાજ કરવો, પક્ષીઓનો શબ્દ.

કૂજિત નં ઉપરના અર્થ.

કૂજિત ત્રિં જેણે અસ્પષ્ટ શબ્દ કર્યો હોય તે.

કૂજિન્ ત્રિં વાયુ વગેરેથી જેના પેટમાં શબ્દ થાય છે તે.

કૂડ્ ચુરાં આં સં સેટ્ અપવાદ મૂકવો, દાન નહિ આપવું, દાન નહિ અપાવવું.

કૂડ્ ચુરાં ડમં સં સેટ્ બળવું, બાળવું, મંત્રણા કરવી, મસલત ચલાવવી, ઢાંકવું.

કૂડ પું અગસ્ત્ય મુનિ, ઘર, નિશ્ચળ એવો મોટો ઢગલો, લોહનો મુદ્દગર, દંભ, પાખંડ, માયા, કપટ, પર્વતનું શિખર, તુચ્છ, હળનો એક અવયવ-કાશ. એક પ્રકારનું યંત્ર, ભાંગેલું શિખર, સહેરનો દરવાજો, એક જાતની જાળ, ફાંસો, અથ્ર ભાગ, ભાંગેલું શીંગડું.

કૂડ પું નં અસત્ય, અનાવડી, કૃત્રિમ.

કૂડ ત્રિં કપડી, અસત્યવાણું, મિથ્યાભૂત નિશ્ચળ-અચળ.

કૂટક પું તે નામનું એક ગંધદ્રવ્ય, તે નામે એક પર્વત, કપડી-અંખોડો.

કૂટક નં હળમાં ધાતેલી કાશ.

કૂટકાર ત્રિં કપટ કરનાર, કપડી, ખોટો સાક્ષી.

કૂટકારક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

કૂટકાર્ષાણ પું ખોટો સીકો.

કૂટકૃત ત્રિં અનાવડી-ખોટાં કાટલાં વગેરે કરનાર, કપડી.

કૂટકૃત પું શિવ, કાયસ્થ.

કૂટજ પું કુટજ વૃક્ષ.

કૂટતા સ્ત્રીં કપડીપણું, દગાખોરપણું.

કૂટત્વ નં ઉપરના અર્થ.

કૂટપર્વ પું પિત્ર વગેરેથી હાથીને આવનારો તાવ.

કૂટપાક પું પિત્ર જ્વર, કુંભારનો નીંભાડો.

કૂટપાલક પું કુંભાર, કુંભારનો નીંભાડો.

કૂટપૂર્વ પું હાથીઓનો ત્રિદોષજ્વર.

કૂટયન્ત્ર નં પશુ-પક્ષી વગેરેને પકડવાનો ફાંસલો.

કૂટશસ્ત્ર અવ્યં ઢગલો ઢગલા, ઢગલાખંધ.

કૂટશાસ્ત્રલિ પું એક જાતના શીમળાનું ઝાડ, કાળો શીમળો.

કૂટશાસન નં ખોટું હુકમનામું, ખોટી સનંદ.

કૂટસંક્રાન્તિ સ્ત્રીં અર્ધો રાત્રિ ગયા પછી સૂઈનો બીજી રાત્રિમાં પ્રવેશ.

કૂટસાક્ષિન્ ત્રિં ખોટો સાક્ષી, અસત્ય ખોલનાર સાક્ષી.

કૂટસ્થ ત્રિં સર્વ કાળ એક સ્વરૂપે રહેનાર, પરિણામહિત્ય.

કૂટસ્થ પું પરમતમા.

કૂટસ્થ નં વાધનખ નામનું સુગંધી દ્રવ્ય.

કૂટસ્વર્ણ નં અનાવડી સોનું, આદલું સોનું.

કૂટાગાર નં ખોટું ઘર, ઉપલું ઘર, અગારી, કીડાનું ઘર.

કૂટાયુસ્ પું શુભગતું ઝાડ.

કૂટાયુધ નં શુભી નામનું શુભ હથિયાર.

કૂટાર્થમાષા

૪૨૩

કૂર્વશીર્ષક

કૂટાર્થમાષા સ્ત્રી૦ કસ્પિત કથા, નોવેલ,
નવલ કથા.

કૂટાર્થમાષિતા સ્ત્રી૦ ઉપરના અર્થ.

કૂટાર્થમાષિન ત્રિ૦ ખોટા અર્થવાળું ક-
હેનાર, નવલ કથા કરનાર.

કૂડ તુદા૦ પ૦ સેટ્ ધન થયું, વદે થયું અ૦
લક્ષણ કરવું, ખાવું, સ૦

કૂડચ ન૦ કુડચ જીઓ.

કૂળ ચુ૦ ઉમ૦ સ૦ સેટ્ કહેવું, ખોલવું,
મંત્રણા કરવી, મસક્ત ચલાવવી.

કૂળ ચુ૦ આ૦ અ૦ સેટ્ સંકાય પામવો,
સંકાચાવું.

કૂળિ ત્રિ૦ રોગ વગેરેથી જેના હાથ સંકા-
ચાઇ ગયા હોય-રહી ગયા હોય તે.

કૂળિકા સ્ત્રી૦ વીણાની વચ્ચે રહેલી વાંસની
સળી, પશુનું શીંગડું.

કૂળિત ત્રિ૦ સંકાય પામેલ.

કૂડર પુ૦ ઋતુકાળના પ્રથમ દિવસે આ-
હાણીમાં ઋષિના વીર્યથી ઉત્પન્ન થયેલ
પુત્ર.

કૂહાલ પુ૦ એક જાતનું ઝાડ.

કૂષ્ ચુ૦ ઉ૦ અ૦ સેટ્ દુર્બળ થયું.

કૂપ પુ૦ કુવો, ખાડો, મોટો ખાડો, ખાઇ,
વહાણુની વચ્ચેનો થાંભલો.

કૂપક પુ૦ નૌકાની વચ્ચેનો થાંભલો, નદીની
વચ્ચેનું ઝાડ, નદીની વચ્ચેનો પર્વત,
માટીનું વાસણ, તેલ વગેરે રાખવાનું વા-
સણ, કુખો, ચિતા, હવાડો.

કૂપકચ્છપ પુ૦ કુવાનો કાચખો, કુવાના
કાચખાની પેઠે સર્વત્ર સંચાર નહિ કરી
શકનારો નીંદનીય પુરુષ.

કૂપકાર ત્રિ૦ કુવો બનાવનાર, કુવો ખો-
દનાર.

કૂપકિન્ ત્રિ૦ કુવાની સમાપનો પ્રદેશ વગેરે.

કૂપસ્થા ત્રિ૦ કુવો ખોદનાર.

કૂપજ પુ૦ રોમકૂષ, રૂંવાડાંનું છિદ્ર.

કૂપદ્ અવ્ય૦ પ્રશ્નમાં તથા પ્રશંસા એવા
અર્થમાં વપરાય છે.

કૂપમણ્ડુક પુ૦ કુવાનો દેડકો, કુવાના
દેડકાની પેઠે અન્યત્ર ગતિ-પ્રવેશ નહિ
કરી શકનારો નિંદ્ય પુરુષ.

કૂપાઙ્ક પુ૦ રોમાંચ, રૂંવાડું.

કૂપાઙ્ક પુ૦ ઉપરનો અર્થ.

કૂપાર પુ૦ સમુદ્ર.

કૂપિકા સ્ત્રી૦ તેલ વગેરે ભરવાની શીશી-
કુંપી, નદીની વચ્ચેનું ઝાડ.

કૂપી સ્ત્રી૦ તેલ વગેરે ભરવાની શીશી.

કૂપ્ય ત્રિ૦ કુવામાં હોનાર-થનાર વગેરે.

કૂબર પુ૦ ન૦ રથ-ગાડાનો ઉદડો.

કૂમ ન૦ સરોવર.

કૂમનસ્ ત્રિ૦ ખરાબ મનવાળું.

કૂર પુ૦ ન૦ અન્ન, અનાજ.

કૂર્વ પુ૦ ન૦ બમરની વચ્ચે રહેલ રૂંવાડાનો
સમૂહ, દાઢી, મૂછ, કપટ, મોરનું પુંછડું,
એક મુઠિ જેટલો દર્ભ, અંચુડો અને
આંગળીની વચ્ચેનો ઉપરનો ભાગ, મસ્તક,
એક જાતનું આસન, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
[હુમ] બીજ, મેલ વગેરે સાદ કરવાનો
કુચો, પોતાનાં વખાણ કરવાં, બકાઈ હાં-
કવી, પંચગવ્ય.

કૂર્વ ત્રિ૦ કંઠણ, દાઢી-મૂછવાળું.

કૂર્વક પુ૦ મેલ સાદ કરવાનો કુચો, દાંત
ધસવાનું ઘસ, દાંતણ.

કૂર્વકિન્ ત્રિ૦ સોઈના અગ્રભાગ જેવા
આકારવાળું, વાયુ વગેરેથી દૂગાઇ ગયેલા
શરીરના ભાગવાળું.

કૂર્વપર્ણી સ્ત્રી૦ મરડાશીંગી વનસ્પતિ.

કૂર્વલ ત્રિ૦ દાઢી-મૂછવાળું.

કૂર્વશિરસ્ ન૦ પગની એડી.

કૂર્વશીર્ષ ન૦ નાળીએર, જીવક નામની
વનસ્પતિ.

કૂર્વશીર્ષક ન૦ ઉપરના અર્થ.

કૂર્વશેષર

૪૨૬

કૂહના

કૂર્વશેષર પુ. નાળીએર.
 કૂર્વામુલ્લ પુ. વિશ્વમિત્રના વંશનો એક ઋષિ.
 કૃષિકા સ્ત્રી. દહીં તથા છાશની વિકૃતિ-
 મધાઈ-તર, કુંચી, ઝાડની માંજર, રંગ
 કરવાની પીઝી, મેલ સાફ કરવાનો કુંચડો.
 કૂર્હ્ ભ્વાં. આં. અં. સેટ્ કીડા કરવી.
 કૂર્હન નં રમવું, કીડા કરવી.
 કૂર્હનો સ્ત્રી. ચૈત્રી પૂતેમ.
 કૂર્વ પુ. એ બ્રમરની વચેનો ભાગ.
 કૂર્વર પુ. કુર્વર જુઓ.
 કૂર્વાસ પુ. કુર્વાસ જુઓ.
 કૂર્વાસક પુ. ઉપર પ્રમાણે.
 કૂર્મ પુ. કાચબો, શરીરમાં રહેલો તે નામે
 એક વાધુ, વિષ્ણુનો કૃર્માવતાર, તે નામે
 મુદ્રા.
 કૂર્મચક્ર પુ. કાચબાના આકારનું તંત્રશા-
 સ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક ચક્ર.
 કૂર્મપુરાણ નં અઠાર પુરાણમાંનું એક પુરાણ.
 કૂર્મપૃષ્ઠ નં કોડીયું, થકોરું, કાચબાની પીઠ.
 કૂર્મપૃષ્ઠક નં કરંડીઆ વગેરેનું ઢાંકણું.
 કૂર્મેરાજ પુ. મોટો કાચબો, વિષ્ણુનો
 કૃર્માવતાર.
 કૂર્મવિભાગ પુ. તે નામને એક ગ્રંથ.
 કૂર્મ્ ભ્વાં. પં. સં. સેટ્ વીંટયું, ઢાંકણું.
 કૂલ નં નદી વગેરેનો કાંઠો, સ્તૂપ, તળાવ,
 સૈન્યનો પાછલો ભાગ, સમીપ, પાસે.
 કૂલક નં નદી વગેરેનો કાંઠો, સ્તૂપ.
 કૂલક પુ. કૃમિનો પર્વત, ચરમનો દગ.
 કૂલકૂષ ત્રિ. કાંડાસુધી વ્યાપી રહેલ, કાંડાને
 ધસનાર.
 કૂલકૂષા સ્ત્રી. નદી.
 કૂલચર ત્રિ. નદી વગેરેના કાંડા ઉપર
 ફરનાર-વિચરનાર.
 કૂલધ્વય ત્રિ. નદી વગેરેના કાંડાને સ્પર્શ
 કરતું વન વગેરે.
 કૂલમ્ સ્ત્રી. નદી વગેરેના કાંડા ઉપરની ભૂમિ.

કૂલમુદ્રુજ ત્રિ. કાંડાને પીડનાર-ધસનાર.
 કૂલમુલ્લ ત્રિ. કાંડાને પશુ વહી જનાર-
 તાણી જનાર.
 કૂલવતી સ્ત્રી. નદી.
 કૂલહણ્ડક પુ. પાણીમાં પડતી ધુમરી-
 ચકરી.
 કૂલહુણ્ડક પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કૂલાસ ત્રિ. કાંડાને ઉઠાળી નાખનાર-
 ફેંકી દેનાર.
 કૂલિકા સ્ત્રી. વીણાનો નીચેનો ભાગ,
 વીણાનું તળીયું.
 કૂલિની સ્ત્રી. નદી.
 કૂલેચર ત્રિ. નદી વગેરેના કાંડા ઉપર
 ચરનાર-ફરનાર.
 કૂલ્ય ત્રિ. કાંડા ઉપર હોનાર-થનાર.
 કૂલ્ય પુ. તે નામે એક ર્દ્રદેવ.
 કૂવર પુ. કુબ્જક વ્રક્ષ.
 કૂવર ત્રિ. કુમ્કું, મનોહર, સુંદર.
 કૂવર પુ. નં રથ-ગાડા વગેરેનો ઉંટડો,
 રથ હાંકનારને બેસવાનું રથમાં એક રથાન.
 કૂવરિન પુ. રથ, ગાડું, ગાડી વગેરે.
 કૂવરી સ્ત્રી. કામળો-ખનાત વગેરેથી ઢાંકેલ
 રથ વગેરે.
 કૂવાર પુ. કૂપાર જુઓ.
 કૂષ્મ પુ. જેને ઉદેશી હોમ કરવામાં આવે
 છે તે કાષ્ઠ દેવ.
 કૂષ્માણ્ડક પુ. કુષ્માણ્ડ જુઓ, તે નામે
 શિવનો એક પારિષદ, તે નામે એક ઋષિ.
 કૂષ્માણ્ડક પુ. ઉપરના અર્થ.
 કૂષ્માણ્ડવટિકા સ્ત્રી. 'કોદળું' નાખેલાં
 અડના લોટ વગેરેનાં વડાં.
 કૂષ્માણ્ડિકા સ્ત્રી. રાતું કોદળું.
 કૂષ્માણ્ડી સ્ત્રી. દુર્ગા દેવી, એક જ્ઞાતની
 ઔષધિ, એક જ્ઞાતનો કોદળાનો વેલો.
 કૂહન નં કુહન જુઓ.
 કૂહના સ્ત્રી. કહના જુઓ.

કુહા લીં કુહા બુઓ.

કુ મ્વાં ઉમં સં અનિદ્ કરવું.

કુ તનાદિં ઉમં સં અનિદ્ કરવું.

અધિ+અધિકાર ચલાવવો, આરંભ કરવો.

અનુ+અનુકરણ કરવું, નકલ કરવી. અપ+

અપકાર કરવો, કાઢવું અનિષ્ટ કરવું.

અપ + આ + નિવારવું, દૂર કરવું. આ+

અવયવો કરવા, આકૃતિ કરવી. ઉદ્+આ+

આરંભ કરવો, હાંકી જવું. ઉપ + ઉપ-

કાર કરવો. ઉપ + આ + આરંભ કરવો.

દુર્+દુષ્ટ આચરણ કરવું. નિ+પરાભવ

કરવો. નિસ્+નિર્+ શુદ્ધ કરવું. નિર્+આ

નિવારવું, દૂર કરવું. પરા નિવારવું, દૂર

કરવું, અટકાવવું. પરિ+શણુગારવું. પ્ર+પ્ર-

સ્તાવ કરવો, આરંભ કરવો. પ્રતિ+

પ્રતીકાર કરવો, ઉપાય કરવો, બદલો

લેવો. વિ + વિભાગ કરવો. વિ + આ +

પ્રકાશ કરવું, પ્રકટ કરવું. વિ +

પ્ર+ઉપદ્રવ કરવો, પરાભવ કરવો. સમ્+

સંસ્કાર કરવો. સમ્+પરિ+ઉપ+શણુગારવું.

કુ સ્વાદિં ઉમં સં સેટ્ મારવું, મારી

નાખવું.

કુક પું ગળું, કંઠ.

કુકળ પું એક જાતનું પક્ષી, શરીરમાં રહેલો તે નામે એક વાયુ.

કુકર પું શિવ, અચ્ચક વનસ્પતિ, કરવીર વૃક્ષ, એક જાતનું પક્ષી.

કુકરા લીં પીપર વનસ્પતિ.

કુકલ પું શરીરમાં રહેલો તે નામે એક વાયુ.

કુકલા લીં પીપર વનસ્પતિ.

કુકલાશ પું કાચડો, કાકીડો.

કુકલાસ પું કાચડો, કાકીડો-જનાવર.

કુકલાસક પું ઉપરનો અર્થ.

કુકલાસી લીં કાચડી, કાકીડી.

કુકવાકુ પું કુકડો, મોર, કાચડો.

કુકવાકુધવજ પું કૃતિક સ્વામી.

કુકાટ નં ગરદનની પાછળનો ભાગ.

કુકાટિકા લીં ડોકમાં રહેલો ઉત્તર ભાગ-કાકડો.

કુકલાસ પું કુકલાસ બુઓ.

કુચ્છ પું નં ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેલ તે નામે પ્રાયશ્ચિતરૂપ એક વ્રત.

કુચ્છ નં કષ્ટ, દુઃખ, પ્રાગ્વપત્ય વ્રત, પાપ, સંકટ,

કુચ્છ પું મૂનકૃચ્છ રોગ.

કુચ્છ ત્રિં કષ્ટનું સાધન, દુઃખનું સાધન, કષ્ટવાળું, દુઃખવાળું, કષ્ટસાધ્ય, દુઃખ-સાધ્ય.

કુચ્છગત ત્રિં દુઃખમાં આવી પડેલ, મુશ્કેલીમાં મળેલ, મૂનકૃચ્છના રોગવાળું.

કુચ્છતા લીં સંકટપણું, મુશ્કેલાઈ.

કુચ્છત્વ નં ઉપરના અર્થ.

કુચ્છસાંતપન નં પું તે નામે પ્રાયશ્ચિતરૂપ એક વ્રત.

કુચ્છાતિકુચ્છ પું તે નામે વ્રત.

કુચ્છારિ પું એક જાતનું ખીલીનું ઝાડ.

કુચ્છાર્દ પું તે નામે એક વ્રત.

કુચ્છિન્ ત્રિં સંકટમાં આવી પડેલ, દુઃખી.

કુહ તુદાં પં સં સેટ્ ઝાડ થવું, ઘાટું થવું, કંઠ્યુ થવું, ખાટું, નક્કી કરવું.

કુળજ પું કુળજ્ય બુઓ.

કુળ પું ચિત્રકારની જાતિ, ચિતારો.

કુત્તુ પં સં સેટ્ શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો.

કુત્તુ તુ પં સં સેટ્ છેદવું, કાપવું, કાતરવું.

કુત્તુ રુથાં પં સં સેટ્ વીંટવું, ઘેરવું, વીંટાઈ વળવું.

કુત્તુ પું બાકરણુપ્રસિદ્ધ કૃતપ્રત્યય.

કુત્તુ ત્રિં કરનાર.

કુત્તુ ત્રિં સાધેલ, પકવ, કરેલ, સંપાદન કરેલ, ઉત્પન્ન કરેલ, અભ્યાસ કરેલ, ખસ

કૃત

૪૧૬

કૃતપૂર્વિક

થયેલ, પૂર્ણ થયેલ, હરકત કરેલ.
કૃત નં ૧૧, કોઈ ક્રિયાનું ૧૧, સત્ય યુગ,
 ચાર અંગવાળો એક જાતનો પાસો, એક
 પ્રકારનો સ્તોમ, ક્રિયા, કર્મ, ચારની સંખ્યા.
કૃત પુ એક પ્રકારનો દાસ-ચાકર.
કૃતક ત્રિં કૃત્રિમ, બનાવટી, ખોટું, અસત્ય.
કૃતક નં બિડ લવણ, સંચળ.
કૃતકર્તવ્ય ત્રિં જેણે કરવા યોગ્ય કર્યું
 હોય તે.
કૃતકર્મન ત્રિં દક્ષ, ચતુર, શાણું, કાર્ય
 કરવામાં સમર્થ, જેણે પોતાનું કાર્ય કર્યું
 હોય તે.
કૃતકર્મન પું પરમેશ્વર, સંન્યાસી.
કૃતકાલ ત્રિં જેને માટે અમુક સમયનો
 અવધિ કરવામાં આવ્યો હોય તે.
કૃતકાલ પું કરેલો સમય, નિયમિત
 કરેલો વખત.
કૃતકૃત્ય ત્રિં કૃતકર્તવ્ય જુઓ, કૃતાર્થ,
 વ્રમ, હાંવેલું કાર્ય જેનું સિદ્ધ થયું હોય.
કૃતકૃત્યતા જીં કૃતાર્થપણું, વ્રમતા.
કૃતકૃત્યત્વ નં ઉપરના અર્થ.
કૃતકોટિ પું કાશ્યપ મુનિ, ઉપવર્ષ મુનિ.
કૃતકોપ ત્રિં કોપાયમાન થયેલ, ગુસ્સે
 થયેલ,
કૃતકોપ પું કરેલો કોપ.
કૃતક્રય ત્રિં વેચાતું લેનાર, જેણે વેચાતું
 લીધું હોય તે.
કૃતક્રિય ત્રિં જેણે પોતાનાં નિત્ય કર્મ
 વગેરે કર્યાં હોય તે, જેણે સર્વ ક્રિયાઓ
 કરી લીધી હોય તે.
કૃતક્ષણ ત્રિં જેને અવકાશ મળેલ હોય
 તે, જેણે સમયને નિયમિત કર્યો હોય તે,
 જેણે ઉત્સવ કર્યો હોય તે.
કૃતક્રુધ ત્રિં કૃતકોપ ત્રિં જુઓ.
કૃતઘ્ન ત્રિં કરેલા ઉપકાર ઉપર અપકાર
 કરનાર, કરેલા ઉપકારને ભૂલી જનાર.

કૃતઘ્નતા જીં કૃતઘ્નીપણું, નિમકહરામો.
કૃતઘ્નત્વ નં ઉપરના અર્થ.
કૃતઘ્નોપાખ્યાન નં મહાભારતના શાંતિ-
 પર્વમાં આવતું એક આખ્યાન.
કૃતચૂડ ત્રિં જેનો ચૌલ સંસ્કાર કરવામાં
 આવ્યો હોય તે.
કૃતચિહ્ન જીં કોષાતકી નામનો વેલો.
કૃતજન્મન ત્રિં ઉત્પન્ન કરેલ, નિર્માણ
 કરેલ.
કૃતજ્ઞ ત્રિં કરેલા ઉપકારને જાણનાર,
 ઉપકાર સામે ઉપકાર કરનાર, નિમકહલાલ.
કૃતજ્ઞ પું પરમેશ્વર.
કૃતજ્ઞતા જીં કૃતરૂપણું, નિમકહલાલી.
કૃતજ્ઞત્વ નં ઉપરના અર્થ.
કૃતતીર્થ ત્રિં જેણે તીર્થાટન કર્યું હોય
 તે, મંત્રી, સલાહકાર.
કૃતત્રા જીં ત્રાયમાણા નામનો એક વેલો.
કૃતત્વ નં કરવાપણું, કરેલાપણું, કાર્યત્વ.
કૃતદાર ત્રિં જેણે સ્ત્રી કરેલી હોય તે,
 સ્ત્રી પરણેલ.
કૃતદાસ પું અમુક સમય સુધી પગાર
 લઈ દાસ થનાર પુરુષ.
કૃતદાસ ત્રિં જેણે દાસ કરેલ હોય તે,
 ચાકર રાખનાર.
કૃતધી ત્રિં શાસ્ત્રાભ્યાસથી જેનું મન
 સંસ્કારી થયું હોય તે, શાણું, વિચારશીલ,
 સ્થિર ચિત્તવાળું.
કૃતધ્વજ પું તે નામે એક રાજ્ય.
કૃતધ્વંસ ત્રિં જેનો નાશ કરાયો હોય તે,
 હરાવેલ, હરકત કરેલ.
કૃતધ્વસ્ત ત્રિં નાશ કરેલ, ખોટું નાખેલ.
કૃતપુદ્ગલ ત્રિં ખાણુના અભ્યાસમાં કુશળ,
 ખાણવાળો.
કૃતપૂર્વ ત્રિં પૂર્વે કરેલ, પ્રથમ બનાવેલ.
કૃતપૂર્વિક ત્રિં પૂર્વે કામ કરેલ, જેણે
 પ્રથમ કામ કર્યું હોય તે.

કૃતપૂર્વનાશન

૪૨૭

કૃતાક્રૂ

કૃતપૂર્વનાશન નં અપકાર, કરેલા ઉપ-
કારને બૂલી જવો તે.
કૃતપૌરુષ ત્રિં જેણે પુરુષાર્થ કર્યો હોય
તે, જેણે પરાક્રમ કર્યું હોય તે.
કૃતપ્રણામ ત્રિં જેણે પ્રણામ કરેલ હોય તે.
કૃતપ્રણાશ પું કરેલાં પુણ્ય-પાપનો યોગ
વિના નાશ, કૃતહાનિ નામનો એક દોષ.
કૃતફલ નં કંકાલી વનસ્પતિ.
કૃતફલા સ્ત્રીં કાલશીખિ નામે વનસ્પતિ.
કૃતબુદ્ધિ ત્રિં કૃતધી ભુઓ.
કૃતબ્રહ્મન ત્રિં જેણે રતોત્ર કર્યું હોય તે,
સ્તુતિ જેણે કરી હોય તે.
કૃતમ્ અવ્યં યસ, નહિ.
કૃતમાલ પું ગરમાળો, કરેણું આડ,
ગણીઆરીનું આડ.
કૃતમાલ ત્રિં જેણે માળા કરી હોય
તેવો માળા વગેરે.
કૃતમાલા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
કૃતમુખ ત્રિં પંડિત, વિદ્વાન, શાસ્ત્ર,
કુશળ, નિપુણ.
કૃતયજ્ઞ ત્રિં જેણે યજ્ઞ કરેલ હોય તે.
કૃતરથ પું નિમિ વંશનો એક રાજા.
કૃતરથ ત્રિં જેણે રથ કર્યો હોય તે, રથ
ખનાવનાર.
કૃતલક્ષણ ત્રિં ગુણોને લીધે પ્રખ્યાત થયેલ,
જેણે ચિન્હ કરેલ હોય તે, નીશાની
જેણે કરી હોય તે.
કૃતવત ત્રિં કરતું, કરનાર.
કૃતવર્મન પું કૃતવીર્યનો ભાષ-કનક
રાજનો એક પુત્ર.
કૃતવર્ત્તન ત્રિં જેણે માર્ગ કર્યો હોય તે.
કૃતવિષ ત્રિં જેણે વિદ્યાભ્યાસ કરેલ
હોય તે.
કૃતવીર્ય પું તે નામે ચંદ્રવંશી એક રાજા
જે કાતવીર્ય-અણુનો પિતા હતો.

કૃતવીર્ય ત્રિં જેણે પરાક્રમ કર્યું હોય તે,
પરાક્રમી.
કૃતવેતન ત્રિં જેનો પગાર કરાવ્યો હોય
તેવો ચાકર વગેરે.
કૃતવેદિન ત્રિં કૃતજ્ઞ ત્રિં ભુઓ.
કૃતવેધ પું ધોળી કાષાતકી-વેલો.
કૃતવેધક પું ઉપરનો અર્થ.
કૃતવેધના સ્ત્રીં કાષાતકી વેલો.
કૃતવેપથુ ત્રિં ધ્રુવતું, કાંપતું.
કૃતશિલ્પ ત્રિં શિલ્પશાસ્ત્રનો જેણે અ-
ભ્યાસ કરેલ હોય તે.
કૃતશોભ ત્રિં શોભાયમાન, સુંદર.
કૃતશ્રમ ત્રિં અત્યંત ઉત્સાહવાળું, જેણે
પરિશ્રમ કર્યો હોય તે.
કૃતશ્રમ પું ધર્મરાજનો સભાસદ એક ઋષિ.
કૃતસંકેત ત્રિં નીચેનો શબ્દ ભુઓ.
કૃતસંજ્ઞ ત્રિં જેણે સંકેત કર્યો હોય તે,
જેણે ઈસારો કરેલ હોય તે.
કૃતસાપત્નિકા સ્ત્રીં જેના પર શોક્ય
લાવવામાં આવી હોય તેવી સ્ત્રી.
કૃતસ્વર ત્રિં જેણે શબ્દ કર્યો હોય તે.
કૃતહસ્ત ત્રિં જેણે બાણવિદ્યાનો સારો
અભ્યાસ કર્યો હોય તે, બાણાવળી.
કૃતહસ્તતા સ્ત્રીં બાણ ફેંકવામાં કુશળપણું.
કૃતહસ્તત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
કૃતાકૃત નં કાર્ય અને કારણ.
કૃતાકૃત ત્રિં કરેલ અને નહિ કરેલ, કરતું
અને ન કરતું.
કૃતાકૃત પું પરમેશ્વર.
કૃતાગમ પું પરમેશ્વર.
કૃતાગ્નિ પું કૃતવીર્ય રાજનો નાનો ભાઈ.
કૃતાક્રૂ પું જેમાં ચારનો અંક રહેલો છે
તેવો એક પાસો.
કૃતાક્રૂ ત્રિં જેને ચિન્હ કરેલ હોય તે,
જેમાં આંકડા પાડેલા હોય તે.

કૃતાજ્ઞલિ

૪૨૮

કૃતોપકાર

કૃતાજ્ઞલિ પું લગ્નધુ વૃક્ષ-રીસામણી
વનરપતિ.

કૃતાજ્ઞલિ ત્રિં જેણે મે હાથ બેડ્યાહોય તે.

કૃતાત્મન ત્રિં જેનું મન શિક્ષિત અથવા
સંસ્કારી હોય તે, શુદ્ધ અંતઃકરણવાળું.

કૃતાત્મ્ય પું ભોગવ્યા વિના કરેલાં
કર્મો નાશ.

કૃતાનુકૃત નં કરેલાંનું અનુકરણ કરવું તે,
કરેલાંની નક્કલ કરવી તે.

કૃતાન્ત પું સિદ્ધાન્ત, દૈવ, પાપ, યમ,
પૂર્વજ-મર્મમાં કરેલાં-શઘતત્પર-કર્મરૂપ
દૈવ, શનિ ગ્રહ, શનિવાર, ભરણી નક્ષત્ર,
બેની સંખ્યા.

કૃતાન્તક પું ઉપરના અર્થ.

કૃતાન્તજનક પું સૂર્ય.

કૃતાન્તજનકા સ્ત્રીં નીચેનો અર્થ.

કૃતાન્તા સ્ત્રીં રેણુકા નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય.

કૃતાન્ન નં પકવાન્ન, રાંધેલું અન્ન.

કૃતાન્ન ત્રિં જેણે અનાજને રાંધી તૈયાર
કર્યું હોય તે.

કૃતાભિષેક ત્રિં જેનો અભિષેક કરવામાં
આવ્યો હોય તે, જેની પ્રતિષ્ઠા અને
સંસ્કાર કરેલ હોય તે.

કૃતાય પું ભુગટમાં પ્રસિદ્ધ એવો ચારની
સંખ્યાવાળો એક પાસો.

કૃતાર્થ ત્રિં જેણે પોતાનું કાર્ય કરી લીધું
હોય તે, કૃતકૃત્ય.

કૃતાર્થતા સ્ત્રીં કૃતાર્થપણું.

કૃતાર્થત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કૃતાલય ત્રિં જેણે વાસ કર્યો હોય તે.

કૃતાલય પું દેડકા.

કૃતાલયા સ્ત્રીં દેડકી.

કૃતાવદાન ત્રિં જેણે પ્રખ્યાત કામ કર્યો
હોય તે.

કૃતાવસથિક ત્રિં કપડાં વગેરેથી ઢીચણ
અને જાંઘ જેણે બાંધેલ હોય તે.

કૃતાવસ્ય ત્રિં બોલાવેલ, તેડેલ, નક્કી
કરેલ, નિશ્ચય કરેલ.

કૃતાવાસ ત્રિં કૃતાલય બુઝો.

કૃતાશન ત્રિં જેણે ભોજન કર્યું હોય તે.

કૃતાસ્કાન્દન ત્રિં જેણે હુમલો-અગ્નિ
કરેલ હોય તે.

કૃતાશ્વ ત્રિં અશ્વકુશળ, જેણે અશ્વોનું
શિક્ષણ મેળવ્યું હોય તે.

કૃતાશ્વતા સ્ત્રીં અશ્વકુશળતા.

કૃતાશ્વત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કૃતાદક ત્રિં જેણે દિવસનું નિત્યકર્મ
કર્યું હોય તે.

કૃતાદાન ત્રિં જેણે બોલાવેલ હોય તે,
જેને બોલાવેલ હોય તે.

કૃતિ સ્ત્રીં પુરૂષપ્રયત્ન, કર્તાનો વ્યાપાર,
તે નામનો એક છંદ, ક્રિયા, હિસા,
વિશની સંખ્યા, કાતર, કુખ દેવું.

કૃતિ પું તે નામે એક રાગ.

કૃતિકર પું વીશ હાથવાળો રાવણ.

કૃતિન્ ત્રિં જેણે કાર્ય કરેલ હોય તે,
પુણ્યવાન, કૃતકૃત્ય, કૃતાર્થ, ચતુર, વિદ્વાન,
સદ્ગુણી, શુદ્ધ, ધર્મિષ્ઠ.

કૃતિરાત પું તે નામે એક રાગ.

કૃતિહસ્ત પું રાવણ.

કૃતે અવ્યં મારે, વારતે, સાંઠે.

કૃતેર્ષ્ય ત્રિં જેણે ઇર્ષ્યા કરી હોય તે;
અદેખું.

કૃતેયુક પું પુરૂષવંશી એક રાગ.

કૃતોષ્ઠૈસ્ અવ્યં ઉચે કરેલ.

કૃતોદક ત્રિ રનાન-તર્પણાદિ જેણે કર્યું
હોય તે.

કૃતોદ્રાહ ત્રિં લમ કરેલ, પરણેલ, ઉભો
રહોને અથવા ઉંચા હાથ રાખીને જે
પ્રાયશ્ચિત્ત કરે છે તે.

કૃતોપકાર ત્રિં જેનો યગોપવીત સંસ્કાર
થયો હોય તે.

કૃતીપકાર

કર્ત

કૃત્ય

કૃતીપકાર ત્રિં જેણે ઉપકાર કર્યો હોય તે.
કૃતીપભોગ ત્રિં જેના ઉપભોગ કર્યો
હોય તે, જેને ભોગવેલ હોય તે.
કૃતીજન્મ ત્રિં જેણે પરાક્રમ કર્યો હોય તે.
કૃતીજન્મ પું તે નામે કૃતવીર્ય રાખેના
એક ભાઈ.

કૃત ત્રિં છેદી નાખેલ, કાપી નાખેલ,
ચેષ્ટા કરેલ, ચાહેલ.

કૃતિ કીં મુગ વગેરેનું ચામડું, બોળપત્ર,
કૃતિકા નક્ષત્ર, ધર.

કૃતિકા કીં ત્રીણું નક્ષત્ર કૃતિકા.

કૃતિકાજ્ઞિ પું અશ્વમેધ યજ્ઞનો એક
ઘોડો-જેના મરતકમાં ગાડીના આકારનું
તિલકચિન્હ હોય છે.

કૃતિકાતનય પું કાર્તિકેશ્વરી.

કૃતિકાપુત્ર પું કાર્તિકેશ્વરી.

કૃતિકામય પું કાર્તિકેશ્વરી, ચંદ્ર.

કૃતિકાસુત પું કાર્તિકેશ્વરી.

કૃતિવાસ પું શિવ, મહાદેવ.

કૃતિવાસસ્ પું મહાદેવ.

કૃતિવાસેશ્વર નં કાશીમાં આવેલ એક
શિવલિંગ.

કૃત્તુ ત્રિં કારીગર, બહુ કામ કરનાર.

કૃત્ય નં કાર્ય, કામ, ક્રિયા, હેતુ, શાસ્ત્રોક્ત
કર્મ.

કૃત્ય ત્રિં કરવા યોગ્ય, વિશેષે કરી દેખપાત્ર,
ધન વગેરેથી ફાડવા યોગ્ય.

કૃત્ય પું આકરણ્યપ્રસિદ્ધ કૃત્ય સંસાવાળા
પ્રત્યય.

કૃત્યક ત્રિં પીડા કરનાર, હરકત કરનાર.

કૃત્યજ્ઞ ત્રિં કરવા યોગ્ય બાણનાર, વિદ્વાન,
ચતુર.

કૃત્યવર્ત્માન નં યોગ્ય કામ કરવાનો
માર્ગ, સત્ય માર્ગ, યોગ્ય રસ્તો.

કૃત્યચિહ્ન ત્રિં કૃત્યજ્ઞ જીવો.

કૃત્યચિહ્ન પું કામ કરવાનો રસ્તો કરવા

યોગ્ય ઉપાય.

કૃત્યા કીં ક્રિયા, કાળ, કૃતિ, આશિર્વાદિક
પ્રયોગથી ઉત્પન્ન કરવામાં આવતી કોઈ
દેવ વગેરેની મૂર્તિ, બાબુગીરી, મરખી.
કૃત્યાકૃત્ય નં દ્વિં કર્તવ્ય અને અ-
કર્તવ્ય, પ્રણયિકિત્સાના અંગરૂપ કૃત્ય
તથા અકૃત્ય.

કૃત્યાવૂષણ પું તે નામે એક ઋષિ.

કૃત્યાવૂષણી કીં જેના વડે કૃત્યાનો નાશ
કરી શકાય છે તે એક ઔષધિ.

કૃત્યાવૂષિ પું જેનાવડે કૃત્યાનો નાશ કરી
શકાય છે તે એક મણિ.

કૃત્રિમ નં બિડલપણ, સંચળ, તુરુક નમો
એક ગંધદ્રવ્ય, રસાંગન.

કૃત્રિમ પું શૈલારસ, ચીની કપૂર, દત્તક પુત્ર.

કૃત્રિમ ત્રિં ક્રિયાથી ઉત્પન્ન થયેલ, બના-
વટી, નક્કલી.

કૃત્રિમક પું તુરુક જીવો.

કૃત્રિમધૂપ પું બતનાં બતનાં સુગંધી દ્રવ્યો
એકઠાં કરી બનાવેલો બનાવટી ધૂપ-
દશાંગ-ચોડશાંગ વગેરે ધૂપ.

કૃત્રિમધૂપક પું ઉપરનો અર્થ.

કૃત્રિમપુત્ર પું દત્તક પુત્ર.

કૃત્રિમપુત્રક પું ઉપરનો અર્થ.

કૃત્રિમમિત્ર નં બનાવટી મિત્ર, કામ પૂરતો
રાખેલો મિત્ર.

કૃત્રિમવન નં બાગ, બગીચો.

કૃત્રિમસુત પું દત્તક પુત્ર.

કૃત્વન્ન ત્રિં કર્તા, કરનાર.

કૃત્વરી કીં કરનારી સ્ત્રી.

કૃત્વ્યા અર્થ્ય કરીને, મારી નાખીને, કાપ
કરીને.

કૃત્વી કીં વ્યાસના કુત્ર મુકદ્દેવની કન્યા,
કર્મ, કાળ.

કૃત્વી અર્થ્ય કરીને.

કૃત્વ્ય ત્રિં કર્મને યોગ્ય, કર્મ કરનાર,
કામ કરનાર.

કૃત્સ

૪૩૦

કૃમિકર

કૃત્સ નં પાણી, સમુદાય સમૂહ.
 કૃત્સ પું પાપ.
 કૃત્સન નં સકળ, સમગ્ર, પાણી.
 કૃત્સન પું ઉદર, પેટ.
 કૃત્સન ત્રિં અશેષ, અધું.
 કૃત્સનતા સ્ત્રીં અશેષપણું, સમગ્રપણું.
 કૃત્સનત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 કૃત્સનવિદ્ ત્રિં જ્ઞાની, વિદ્વાન.
 કૃત્સનશસ્ત્ર અવ્યં સમગ્ર, સંપૂર્ણ, તમામ.
 કૃદન્ત નં કૃત્રત્વ લાગેલો હોય તેવું નામ.
 કૃદર પું અનાજનો કોઠાર, ધર.
 કૃદર નં દિશ્વાનો ઉત્તર ભાગ.
 કૃધીયસ્ ત્રિં અત્યંત નાનું, અત્યંત ટુંકું.
 કૃધુ ત્રિં નાનું, ટુંકું.
 કૃધુક ત્રિં નાનું, ટુંકું.
 કૃન્ત્ર નં હળ.
 કૃન્ત્રન નં છેદવું, કાપવું, કાતરવું.
 કૃન્ત્રન ત્રિં છેદવા-કાપવાનું સાધન, છેદ-
 નાર, કાપનાર, કાતરનાર.
 કૃન્ત્રનિકા સ્ત્રીં કાતર, છરી.
 કૃન્ત્રનો સ્ત્રીં કાતર, છરી.
 કૃન્ત્રવિચક્ષણા સ્ત્રીં 'હે વિચક્ષણ! તું કાપ,'
 એમ જે ક્રિયામાં કહેવામાં આવે તે ક્રિયા.
 કૃપ્ સ્વાં આં અં વેદ સમર્થ થવું, સ-
 મર્થ હોવું, સંપત્તિવાળા થવું. અનુપ્રથમ
 વિધાનમાં પ્રતિનિધિ કરવો. અવનનકો
 કરવું. આનંશશુભારવું, વિનસંશય કરવો.
 સમ્પત્તિકલ્પ કરવો.
 કૃપ્ વું ડં અં સેદ્ દુર્ભણ થવું.
 કૃપ્ વું સ્વાં પં સં સેદ્ વિચારવું,
 કરવું, ચીતરવું.
 કૃપ પું તે નામે એક રાજર્ષિ, કૃપાચાર્ય,
 પુરાણકાર વ્યાસ.
 કૃપ નં કર્મ.
 કૃપણ ત્રિં અદાતા, ભોળો, કંજુસ, મંદ,
 મોટા દુઃખમાં આવી પડેલ, દીન, ગરીબ,

જેની સાથે પણ કરેલ હોય તેવો દાસ
 વગેરે.
 કૃપણ પું કીડો.
 કૃપણતા સ્ત્રીં કંજુસાઈ, દીનતા, ગરી-
 બાઈ, મંદતા.
 કૃપણત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 કૃપણિન્ ત્રિં દીનતાવાળું, ગરીબ.
 કૃપણિન્ પું કીડો.
 કૃપનીડ નં કર્મ કરવાનું સ્થાન.
 કૃપા સ્ત્રીં અનુગ્રહ કરવાની ઇચ્છા, પારકું
 દુઃખ દૂર કરવાની ઇચ્છા, દયા.
 કૃપાણ પું તરવાર.
 કૃપાણક પું તરવાર.
 કૃપાણિકા સ્ત્રીં કાતર, છરી, જંલથો.
 કૃપાણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 કૃપાકૃત પું તે નામે એક ખોદ.
 કૃપાલુ ત્રિં દયાળુ.
 કૃપાવત્ ત્રિં દયાળુ.
 કૃપી સ્ત્રીં દ્રોણાચાર્યની તે નામે પત્ની.
 કૃપીટ નં ઉદર, પેટ, પાણી, વન, લાકડું.
 કૃપીટપાલ પું સમુદ્ર, વહાણનું સુકાન, વાણ.
 કૃપીટયોનિ પું અગ્નિ.
 કૃપીટયોનિ સ્ત્રીં અગ્નિ.
 કૃપીતનય પું અશ્વત્થામા.
 કૃપીતનુજ પું અશ્વત્થામા.
 કૃપીતનૂજ પું અશ્વત્થામા.
 કૃપોપતિ પું દ્રોણાચાર્ય.
 કૃપીપુત્ર પું અશ્વત્થામા.
 કૃપીસુત પું અશ્વત્થામા,
 કૃપીસુતુ પું અશ્વત્થામા.
 કૃમિ પું કીડો, કુદ જંતુ, લાખ, ગધેડો,
 તે નામે એક રોગ.
 કૃમિક પું ઉપરના અર્થ.
 કૃમિકણ્ઠક નં વાવડીંગ, ચિત્રાંગ વન-
 સ્પતિ, ઉંખરાનું ઝાડ.
 કૃમિકર પું એક જાતનો કીડો.

કૃમિકર્ણ

૪૩૨

કૃશાનુરેતસ

કૃમિકર્ણ પું એક જાતનો કાનનો રોગ.
 કૃમિકર્ણક પું ઉપરનો અર્થ.
 કૃમિકોષોત્થ નં રેશમી, કાપડ, રેશમી
 વસ્ત્ર, રેશમ, હીર.
 કૃમિગિરિ પું રાફડો.
 કૃમિગ્રન્થિ પું એક જાતનો સાંધાનો રોગ.
 કૃમિઘાતિન પું વાવડીંગ, નીચેનો શબ્દ
 જુઓ.
 કૃમિઘ્ન પું વાવડીંગ, કુંગળી, કોલકંદ,
 લીંબડો, ભીલામું, ગણીઆરીનું ઝાડ.
 કૃમિઘ્ના સ્ત્રીં હળદર.
 કૃમિઘ્ની સ્ત્રીં વાવડીંગ.
 કૃમિજ નં અગર ચંદન.
 કૃમિજ ત્રિં જેમાં કીડા પડે છે તેવો
 હરકોઈ પદાર્થ.
 કૃમિજઘ્ન નં અગર ચંદન.
 કૃમિજલજ પું શંખ અને છીપરૂપ કીડો.
 કૃમિજા સ્ત્રીં લાખ.
 કૃમિજ ત્રિં કીડાવાળું.
 કૃમિવન્તક પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 કૃમિપર્વત પું રાફડો.
 કૃમિફલ પું ઉપરાનું ઝાડ.
 કૃમિભક્ષ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 કૃમિભોજન પું તે નામનું એક નરક.
 કૃમિમશ્નિકા સ્ત્રીં કીડા જેવી એક જાત-
 ની માખી.
 કૃમિમત્ ત્રિં કીડાવાળું.
 કૃમિરિપુ પું વાવડીંગ,
 કૃમિલ ત્રિં કીડાવાળું.
 કૃમિલા સ્ત્રીં પુષ્કળ ખાળકો જાણતારી સ્ત્રી.
 કૃમિલાશ્વ પું આજમીદ વંશનો એક
 રાજા.
 કૃમિલોદર ત્રિં કૃમિવાળા-એક જાતના
 ઉદરના રોગવાળું.
 કૃમિવારિકૃદ પું કીડારૂપ શંખડું.

કૃમિવૃક્ષ પું કીડાવાડું ઝાડ, કોપાત્ર નામે
 વનસ્પતિ.
 કૃમિશંખ પું કીડારૂપ શંખડું.
 કૃમિશયુ પું વાવડીંગ.
 કૃમિશુક્તિ સ્ત્રીં કીડા જેવી છીપ.
 કૃમિશીલ પું રાફડો.
 કૃમિશીલક પું રાફડો.
 કૃમિહન્તૃ ત્રિં કૃમિનો નાશ કરનાર.
 કૃમિહર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 કૃમીલક પું જંગલી મગ.
 કૃમુક પું સોપારીનું ઝાડ, યુગળનું ઝાડ.
 કૃચ્ સ્વાદિં પં સં સેટ કરવું, હિંસા
 કરવી, મારી નાખવું.
 કૃષિ પું વણકરનું વણવાનું-સાધન-તાંત,
 સાળ.
 કૃચ્ વિવાં પં સં સેટ પાતળું કરવું,
 થોડું કરવું, સૂક્ષ્મ કરવું.
 કૃશ ત્રિં અલ્પ, સૂક્ષ્મ, પાતળું, દુર્બળ.
 કૃશતા સ્ત્રીં દુર્બળતા, અલ્પતા, સૂક્ષ્મતા.
 કૃશત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 કૃશર પું તલ અને ચોખાની ખીચડી,
 ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક પકવાન.
 કૃશરા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 કૃશલા સ્ત્રીં માથાના વાળ, કેશ.
 કૃશશાસ્ત્ર પું પિતૃપાપડો વનસ્પતિ.
 કૃશશાસ્ત્ર ત્રિં નાની શાખાવાળું વૃક્ષ વગેરે.
 કૃશાકુ પું તપાવવું, દીકરીર થવું.
 કૃશાક્ત ત્રિં પાતળા અંગવાળું, દુર્બળ
 શરીરવાળું.
 કૃશાક્ત્રી સ્ત્રીં પાતળા આંધાની સ્ત્રી, પ્રિયંગુ-
 રાઇનું ઝાડ.
 કૃશાનુ પું અમિ, ચિત્રક વૃક્ષ, સોમપાલક.
 કૃશાનુ પું બહું ત્રણની સંખ્યા.
 કૃશાનુક ત્રિં અમિવાળું.
 કૃશાનુરેતસ નં અમિનું તેજ.
 કૃશાનુરેતસ પું શિવ, મહાદેવ.

કુશાસ્ત્ર

કુશર

કુશર

કુશાસ્ત્ર પુ. પુણ્યમિદં કુંક્ષતો એક સંભવિ,
દક્ષ પ્રભપતિનો તે નામે એક જમાઇ,
ધુન્ધુમાર વંક્ષતો તે નામે એક રાજા.
કુશાસ્ત્ર ત્રિ. ભેનો થોડો નાનો અથવા
કુર્મળ હોય તે.

કુશાશ્વિન્ ત્રિ. કુશાસ્ત્રે કરેલ નક્ષત્રનું
અધ્યયન કરનાર.

કુશિકા સ્ત્રી. ઉદરકાની નામનો સેલો.

કુષ તુદા. આ. અ. અનિદ્ ખેંચવું, ખે-
ડવું, રેખા કરવી.

કુષ્ આ. પ. સ. સેટ ઉપરના અર્થ.
અનુ+પૂર્વમાં રહેલા પદ વગેરેને ઉત્તરની
સાથે યોજવું. અપ + હીન કરવું, સ્વકાળથી
પૂર્વકાળમાં કરવું, અપ + આ + પાછું
વાળવું, અમિ + સામે રહીને ખેંચવું. અપ +
નીચે ખેંચવું. આ + મીલન વિષયમાંથી દૂર
કરવું. ઉદ + અદર્શી કરવી, પ્રધાનતા પ્રાપ્ત
કરવી, સ્વકાળથી ઉત્તર કાળમાં લઇ જવું,
નિષ્ + નિર્+ખસેડવું, દૂર કરવું, નિશ્ચય
કરવો. પ્ર + અલંકૃત ખેંચવું-ખેડવું. સમ્ +
સારી રીતે ખેંચવું-ખેડવું. સમ્ + આ +
સારી રીતે દૂર સુધી લઇ જવું.

કુષક ત્રિ. ખેંચનાર, ખેડનાર.

કુષક ન. હળની કોશ.

કુષક પુ. ખેડુત, બળદ.

કુષર ન. કુશર જુઓ.

કુષાળ ત્રિ. ખેંચવું, ખેડવું.

કુષાણ પુ. કુશાણ જુઓ.

કુષિ સ્ત્રી. ખેડ, ખેતી, ખેડવું, પૃથ્વી.

કુષિક પુ. હળની કોશ.

કુષિક ત્રિ. ખેંચનાર, ખેડનાર, ખેતી
કરનાર.

કુષિકા સ્ત્રી. કૃષિ જુઓ.

કુષિજીવિન્ ત્રિ. ખેતી કરી જીવનાર, ખેડ

ઉપર આશ્રવિકા સલાહનાર.

કુષિપરાક્રમ્ પુ. ખેતી અવસ્થા કરાવી

બેકાએ એવા આશયનો પરશરના મનને
અનુસરતો એક નિર્મલ.

કૃષી સ્ત્રી. કૃષિ જુઓ.

કૃષીવલ ત્રિ. ખેડુત, ખેતી ઉપર જીવનાર.

કૃષ્કાર પુ. શિવ.

કૃષ્ત ત્રિ. ખેંચેલ, ખેડેલ.

કૃષ્ત ન. ખેંચવું, ખેડવું.

કૃષ્ટતા સ્ત્રી. ખેતી, ખેંચવું, ખેડવું.

કૃષ્ટવ ન. ઉપરના અર્થ.

કૃષ્ટપચ્ય ત્રિ. ખેડેલા ખેતરમાં વાવેલું

ખેતાની મેળેજ પાકે-તે ધાન્ય વગેરે.

કૃષ્ટપાક્ય ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.

કૃષ્ટિ પુ. પડિત, હરકોઈ મનુષ્ય.

કૃષ્ટિ સ્ત્રી. ખેંચવું, ખેડવું. આકર્ષણ કરવું.

કૃષ્ટોત્ત ત્રિ. ખેડેલા ખેતરમાં વાવેલ ધાન્ય
વગેરે.

કૃષ્ણ પુ. વસુદેવ પુત્ર-દેવકીનંદન શ્રીકૃષ્ણ,
પ્રજ્ઞાલ, વેદભાસ, વચ્ચેટ પાંડવ-અર્જુન,
કોયલ, કાગડો, કરમદાનું ઝાડ, કાળો
રંગ, અધારીયું-કૃષ્ણ પક્ષ.

કૃષ્ણ ન. કાળું અગર, અશુભ કર્મ, જુ-
ગારમાં મેળવેલ ધન, કાળું અંબન,
લોહું, કાળો મરી, મોરશુધુ, એક જાતનો
ક્ષાર.

કૃષ્ણ ત્રિ. કાળું.

કૃષ્ણક પુ. કાળા સરસવ.

કૃષ્ણક ન. કાળા મૃગનું ચામડું.

કૃષ્ણકન્દ ન. રાતું કમળ.

કૃષ્ણકર્કટક પુ. એક જાતનો કરચ્છો.

કૃષ્ણકર્મન્ ન. ત્રણ ઉપર કાળાશ લાવ-
નારી એક વૈદ્યક ક્રિયા, હિંસા વગેરે શાસ્ત્ર-
નિષિદ્ધ કર્મ, શ્રીકૃષ્ણપર્ણ સુદિથી કર્મ.

કૃષ્ણકર્મન્ ત્રિ. હિંસા વગેરે શાસ્ત્રનિષે-
ધેલ કર્મ કરનાર, શ્રીકૃષ્ણપર્ણ સુદિથી
કર્મ કરનાર.

કૃષ્ણકલિ પુ. એક જાતનું ઝાડ-એક

કૃષ્ણકાક

૪૩૩

કૃષ્ણફલા

લગભગ ફૂલજ હોય છે.
 કૃષ્ણકાક પું કાળો એક જાતનો કાગડો.
 કૃષ્ણકાકી સ્ત્રી એક જાતની કાળી
 કાગડી.
 કૃષ્ણકાપોતી સ્ત્રી તે નામે એક ઔષધિ.
 કૃષ્ણકાય પું પાડો.
 કૃષ્ણકાયા સ્ત્રી બેંસ.
 કૃષ્ણકાષ્ઠ નં કાળું અગર.
 કૃષ્ણકાષ્ઠક નં કાળું અગર.
 કૃષ્ણકેલિ સ્ત્રી તે નામે ફૂલગ્રહ.
 કૃષ્ણકોહલ પું જુગારી.
 કૃષ્ણગદ્ગા સ્ત્રી કૃષ્ણવેણુ નામની નદી.
 કૃષ્ણગતરોગ પું નેત્રની કાળી કીડીમાં
 એક રોગ.
 કૃષ્ણગતિ પું અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.
 કૃષ્ણગન્ધ પું સરગવાનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણગન્ધા સ્ત્રી સરગવો.
 કૃષ્ણગર્ભ પું કાયકળ.
 કૃષ્ણગિરિ પું નીલગિરિ પર્વત.
 કૃષ્ણગોધા સ્ત્રી એક જાતનો કીડો.
 કૃષ્ણગ્રીવ ત્રિં કાળી ડોકવાળું.
 કૃષ્ણગ્રીવ પું શિવ.
 કૃષ્ણચક્ષુક પું ચણોન્ધાન્ય.
 કૃષ્ણચતુર્દશી સ્ત્રી અંધારી ઔદશ.
 કૃષ્ણચન્દન નં કૃષ્ણને પ્રિય ચંદન, હરિ-
 ચંદન-ધોળું સુખડનું ચંદન.
 કૃષ્ણચન્દ્ર પું વાસુદેવ શ્રીકૃષ્ણ.
 કૃષ્ણચર ત્રિં પૂર્વે શ્રીકૃષ્ણ સાથે જોનો
 સંબંધ હોય તે.
 કૃષ્ણચૂડા સ્ત્રી તે નામનું એક ફૂલગ્રહ.
 કૃષ્ણચૂડિકા સ્ત્રી ચણોડી.
 કૃષ્ણચૂર્ણ નં લોહનો મેલ.
 કૃષ્ણજટા સ્ત્રી જટામાંસી વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણજીર પું કાળું જીરું.
 કૃષ્ણજીરક પું કાળું જીરું.
 કૃષ્ણતણ્ડુલા સ્ત્રી કર્ણુરેકટ નામનો વેણો.

૫૫

કૃષ્ણતા સ્ત્રી કાળાશ, કાળાપાણું.
 કૃષ્ણત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 કૃષ્ણતામ્ર નં ગોશીર્ષ ચંદન-ગોરોચના.
 કૃષ્ણતાર પું કાળો મૃગ, હરકોઈ મૃગ.
 કૃષ્ણતારી સ્ત્રી કાળી મૃગસી, હરકોઈ
 મૃગલી.
 કૃષ્ણત્રિવૃતા સ્ત્રી કાળું ત્રિવૃત્ત.
 કૃષ્ણદન્ત ત્રિં કાળા દાંતવાળું.
 કૃષ્ણદન્તા સ્ત્રી એક જાતનું ગ્રહ-કારમરો
 વૃક્ષ.
 કૃષ્ણદેહ પું ભરો, કાળા રંગનું શરીર.
 કૃષ્ણદેહ ત્રિં કાળા શરીરવાળું.
 કૃષ્ણદ્વેપાયન પું વેદવ્યાસ.
 કૃષ્ણધમ્બૂર પું કાળા ધંતુરાનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણધમ્બૂરક પું ઉપરનો અર્થ.
 કૃષ્ણધન નં જુગાર વજેરેથી મેળવેલ ધન.
 કૃષ્ણધૂસ્તુર પું કાળા ધંતુરાનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણપક્ષ પું કાળું પખવાડીયું, અંધારીયું
 પખવાડીયું.
 કૃષ્ણપદી સ્ત્રી કાળા પગવાળી સ્ત્રી.
 કૃષ્ણપર્ણી સ્ત્રી કાળા પુલસી.
 કૃષ્ણપવિ પું અગ્નિ.
 કૃષ્ણપાક પું કરમદાનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણપાકફલ પું કરમદાનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણપિફ્ફલ ત્રિં કાળા અને પીંગળા-
 રંગવાળું.
 કૃષ્ણપિફ્ફલા સ્ત્રી દુર્ગા દેવી.
 કૃષ્ણપિફ્ફોતક પું એક જાતનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણપિફ્ફોર પું તે નામે એક ગ્રહ.
 કૃષ્ણપિપીલિકા સ્ત્રી કાળી કીડી.
 કૃષ્ણપિપ્પિલી સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.
 કૃષ્ણપુષ્પ પું કાળા ધંતુરાનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણપુષ્પી સ્ત્રી રાષ્ટ્રનું ગ્રહ, પ્રિયંજુ વૃક્ષ.
 કૃષ્ણફલ પું કરમદાનું ગ્રહ.
 કૃષ્ણફલપાક પું ઉપરનો અર્થ.
 કૃષ્ણફલા સ્ત્રી સોમરજી નામે વનસ્પતિ.

કૃષ્ણબલક્ષ

૪૩૪

કૃષ્ણગ્રીહ

કૃષ્ણબલક્ષ પું કાળો અને ધોળો રંગ.
 કૃષ્ણબલક્ષ ત્રિં કાળા અને ધોળા રંગવાળું.
 કૃષ્ણબીજ પું તરશુચ, કાલીંગડું, સરગ-
 વાનું ઝાડ.
 કૃષ્ણભૂમ પું કાળી જમીનવાળો પ્રદેશ.
 કૃષ્ણભૂમિ સ્ત્રીં કાળી જમીન.
 કૃષ્ણભૂમિજ ત્રિં કાળી જમીનમાં ઉત્પન્ન
 થનાર.
 કૃષ્ણભૂમિજા સોંગેશ્વરિકાતુલ્ય નામે ધાસ.
 કૃષ્ણમેદા સ્ત્રીં કડુ નામની વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણમેદી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કૃષ્ણમળદલ નં નેત્રમાંનો અમુક અવયવ-
 કીક્રીનો ભાગ.
 કૃષ્ણમલ્લિકા સ્ત્રીં કાળી તુલસી.
 કૃષ્ણમત્સ્ય પું એક જાતનું માછલું.
 કૃષ્ણમુલ ત્રિં કાળા મુખવાળું, કાળા
 અથ્ર ભાગવાળું.
 કૃષ્ણમુલ પું કાળા મુખવાળો વાનર, તે
 નામે એક દાનવ.
 કૃષ્ણમુલા સ્ત્રીં ઉપલસરી નામે વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણમુલો સ્ત્રીં કાળા મુખવાળી વાનરી.
 કૃષ્ણમુદ્રા પું કાળા મુગ.
 કૃષ્ણમૂલી સ્ત્રીં કાળા મૂળવાળી તે નામે
 એક વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણમુગ સ્ત્રીં કાળો મુગ.
 કૃષ્ણમૃત્તિક પું કાળી માટીવાળો દેશ.
 કૃષ્ણમૃત્તિકા સ્ત્રીં કાળી માટી.
 કૃષ્ણમૃદ્ સ્ત્રીં કાળી માટી.
 કૃષ્ણમૃદ્ ત્રિં કાળી માટીવાળું.
 કૃષ્ણયજુર્વેદ પું તૈત્તિરીય શાખાઈપ એક
 યજુર્વેદ.
 કૃષ્ણયામ પું અગ્નિ.
 કૃષ્ણરક્ત પું કાળો અને લાલ રંગ.
 કૃષ્ણરક્ત ત્રિં કાળા અને લાલ રંગવાળું.
 કૃષ્ણરુહા સ્ત્રીં જાતુકા નામે વનસ્પતિ.

કૃષ્ણરૂપ્ય ત્રિં કૃષ્ણનો કાંઈ ભૂતકાળનો
 સંબંધી.
 કૃષ્ણલ પું ચણેડીનું ઝાડ, ચણેડીભાર
 વળન.
 કૃષ્ણલક પું ચણેડીનું ઝાડ.
 કૃષ્ણલક નં ચણેડીભાર વળન.
 કૃષ્ણલવણ નં કાળું મીઠું-સંચળ.
 કૃષ્ણલા સ્ત્રીં ચણેડી.
 કૃષ્ણલોહ પું લોહચુંબક.
 કૃષ્ણલોહિત પું કાળો અને લાલ મિશ્ર રંગ.
 કૃષ્ણલોહિત ત્રિં કાળા અને લાલ
 રંગથી મિશ્ર.
 કૃષ્ણલવક્ર પું કાળા મુખવાળો વાનર.
 કૃષ્ણલવક્ર ત્રિં કાળા મુખવાળું.
 કૃષ્ણલવક્રા સ્ત્રીં કાળા મુખવાળી વાનરી.
 કૃષ્ણર્ણ પું કાળો રંગ, રાહુ મહ, શ્વદ.
 કૃષ્ણર્ણ ત્રિં કાળા રંગવાળું.
 કૃષ્ણવર્ત્તમં પું અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ, રાહુ મહ.
 કૃષ્ણવર્ત્તમં નં શ્રીકૃષ્ણરૂપ શરણુ-ગતિ.
 કૃષ્ણવર્ત્તમં ત્રિં કુષ્ટ કર્મ કરનાર.
 કૃષ્ણવર્વર પું કાળી તુલસી.
 કૃષ્ણવર્વરક પું કાળી તુલસી.
 કૃષ્ણવલ્લિકા સ્ત્રીં જાતુકા નામનો વેલો.
 કૃષ્ણવલ્લી સ્ત્રીં કાળી તુલસી, કાંકડી, એક
 જાતની ઉપલસરી વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણવાનર પું એક જાતનો વાનર.
 કૃષ્ણવાનરી સ્ત્રીં એક જાતની વાનરી.
 કૃષ્ણવિષાણા સ્ત્રીં યજ્ઞમાનને ખણવાનું
 એક સાધન.
 કૃષ્ણવીજ પું રાતો સરગવો.
 કૃષ્ણવીજ નં તરશુચ, કાલીંગડું.
 કૃષ્ણવૃન્તા સ્ત્રીં પાંડલ વનસ્પતિ, માપ-
 પણી વૃક્ષ.
 કૃષ્ણવૃન્તિકા સ્ત્રીં ગાંભારી વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણવેણા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 કૃષ્ણગ્રીહ પું એક જાતના ચોખા.

કૃષ્ણશ

૪૩૬

કૃસર

કૃષ્ણશ નં કાળી કીનારીવાળું પણુ પોતે
 કાળું ન હોય તેવું વસ્ત્ર.
 કૃષ્ણશકુનિ પું કાગડો.
 કૃષ્ણશાર પું કાળો મૃગ.
 કૃષ્ણશાલિ પું એક જાતના ચોખા.
 કૃષ્ણશિયુ પું કાળો સરગવો.
 કૃષ્ણશિશ્વિકા સ્ત્રીં તેનામે એક વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણશૂઙ્ગ પું પાડો.
 કૃષ્ણશૂઙ્ગી સ્ત્રીં બેંસ.
 કૃષ્ણશ્રિત ત્રિં કૃષ્ણુનો આશ્રિત, કૃષ્ણુનો
 ભક્ત.
 કૃષ્ણસલ્લ પું અર્જુન, સાદડાનું ઝાડ.
 કૃષ્ણસલ્લિ સ્ત્રીં કાળું ભૂંડું.
 કૃષ્ણસમુદ્ર પું કૃષ્ણુનો પુત્ર પ્રલુપ્ત વગેરે.
 કૃષ્ણસમુદ્રવા સ્ત્રીં કૃષ્ણુગંગા.
 કૃષ્ણસર્પ પું કાળો સાપ.
 કૃષ્ણસર્પી સ્ત્રીં એક જાતની ઔષધિ.
 કૃષ્ણસર્વપ પું કાળો સરસપ.
 કૃષ્ણસાર પું કાળો મૃગ, થોરનું ઝાડ,
 શીશમનું ઝાડ, ખેરનું ઝાડ.
 કૃષ્ણસારક પું કાળો મૃગ.
 કૃષ્ણસારથિ પું પાંડવ-અર્જુન, સાદડાનું
 ઝાડ.
 કૃષ્ણસારા સ્ત્રીં શીશમનું ઝાડ.
 કૃષ્ણસારી સ્ત્રીં કાળી મૃગલી, શીશમનું
 ઝાડ.
 કૃષ્ણસુન્દર પું વાસુદેવ શ્રીકૃષ્ણ.
 કૃષ્ણસ્કન્ધ પું તમાવ વૃક્ષ.
 કૃષ્ણસ્થા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 કૃષ્ણા સ્ત્રીં પાંડવપત્ની દ્રૌપદી, નીલી વૃક્ષ,
 પીપર, દ્રાક્ષ, કાળી સાટોડી, કાળીચરી,
 ગાંભારી વનસ્પતિ, કડુ વનસ્પતિ, કાળી
 ઉપવસરી, કાળો સુરમે, તે નામે એક
 નદી, રાજસરસવ, કાળી નગોડ, કા-
 કાલી વનસ્પતિ, જટાભાંસી વનસ્પતિ,
 કરતૂરી, વનસ્પતિ ખાખચી, દુર્ગા દેવી.

કૃષ્ણાશુર નં કાળું અગર.
 કૃષ્ણાચલ પું ગિરનાર પર્વત, નીલગિરિ
 પર્વત.
 કૃષ્ણાજિત નં કાળા મૃગનું ચામડું, કાળું
 મૃગચર્મ.
 કૃષ્ણાજિન્નિ ત્રિં કાળા મૃગનું ચર્મ
 ધારણ કરનાર.
 કૃષ્ણાન્નનો સ્ત્રીં કાલાંજની નામનું વૃક્ષ.
 કૃષ્ણાઘૈતલ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔ-
 પધૃષ્પ તેલ.
 કૃષ્ણાનદા સ્ત્રીં કૃષ્ણુગંગા નામે નદી.
 કૃષ્ણાપ્થન પું અગ્નિ.
 કૃષ્ણાનન્દ પું તે નામે એક વિદ્વાન
 તંત્રશાસ્ત્રી.
 કૃષ્ણામા સ્ત્રીં કાલાંજની નામે વૃક્ષ.
 કૃષ્ણામિષ નં કાળું લોહું.
 કૃષ્ણાયસ નં ઉપરનો અર્થ.
 કૃષ્ણાચિન્મ પું અગ્નિ.
 કૃષ્ણાર્જક પું કાળી તુલસી.
 કૃષ્ણાલુ પું એક જાતનું આલુ.
 કૃષ્ણાવાસ પું પીપળાનું ઝાડ.
 કૃષ્ણાશ્રિત ત્રિં કૃષ્ણશ્રિત જીવો.
 કૃષ્ણાષ્ટમી સ્ત્રીં અંધારી આદમ, કૃષ્ણ
 પક્ષની આદમ, શ્રીકૃષ્ણના જન્મ દિવસની
 આદમ-જન્મષ્ટમી.
 કૃષ્ણિકા સ્ત્રીં રાજસરસવ.
 કૃષ્ણિમન્ પું કાળાશ.
 કૃષ્ણીકરણ નં કાળું કરવું.
 કૃષ્ણીભૂત ત્રિં કાળું થયેલ.
 કૃષ્ણેશુ પું કાળી જંગલી શેલડી.
 કૃષ્ણોદર પું એક જાતનો સર્પ.
 કૃષ્ણોદર ત્રિં કાળા પેટવાળું.
 કૃષ્ણોદુમ્બરિકા સ્ત્રીં કૃષ્ણોદુમ્બરિકા નામે
 વનસ્પતિ.
 કૃષ્ણ ત્રિં ખેંચવા યોગ્ય, ખેડવા યોગ્ય.
 કૃસર પું કૃસર જીવો.

કુસરા

૪૩૬

કેતુમત્

કુસરા સ્ત્રી૦ કુસરા જીઓ.

કુસાન ન૦ કૃત્તિકા નક્ષત્ર.

કૃ તુલા૦ પ૦ સ૦ સેટ્ ફેંકવું, વેરવું, વિખે-
રવું, છુટું છવાયું નાખવું. અનુપાછળ
ફેંકવું. અપમહર્ષપૂર્વક વાસ કરવાને
તથા ભક્ષણ કરવાને ખોદવું, ખરી પડવું.
અવમ્નીયે ફેંકવું, દૂર ફેંકવું, પ્રતથી
બ્રષ્ઠ થવું. આમ્નોતરફ ફેંકવું, વિસ્તાર
કરવો, ફેલાવું. ઉદમર્ધ્યે ખોદવું, કોતરવું,
ઢગલો કરવો. સમ્+ઉદમર્ધ્યે, ચીરી
નાખવું, હિંસા કરવી, કોતરવું. ઉપ+
છેદવું, કાપવું. પરામ્સારી રીતે ફેંકવું,
વ્યાપ્ત થવું. પ્રમ્+અત્યંત ફેંકવું, ભિન્ન
ભિન્ન ભતિનાઓ સાથે મળી જવું.
પ્રતિહિંસા કરવી, ચીરી નાખવું. વિમ્+ફે-
કવું, ઊરાડવું. સમ્+મિશ્ર થવું. શેળબેળ થવું.

કૃ ક્યા૦ ઉમ૦ સ૦ સેટ્ હિંસા કરવી,
મારી નાખવું.

કૃ તુ૦ આ૦ સ૦ સેટ્ ગાણવું.

કૃત્ તુ૦ ઉમ૦ સ૦ સેટ્ સંશય કરવો,
ગાહેર કરવું, વખાણવું.

કલ્મસ ત્રિ૦ રચેલ, કલ્પેલ, નિયમ કરેલ,
ગોદેવેલ, હેદેલ, કાપેલ.

કલ્મસકીલા સ્ત્રી૦ વ્યવસ્થાલિપી-પાકું
કરાનામું વગેરે.

કલ્મસધૂપ પુ૦ શેઢારસ, બનાવરી ધૂપ.

કલ્મિ સ્ત્રી૦ કલ્પના, નિશ્ચય, નિયતપણું.

કલ્મિક ત્રિ૦ ખરીદેલ, વેચાતું લીધેલ.

કેકય પુ૦ બહુ૦ તે નામે દેશ.

કેકય પુ૦ કેકય દેશનો રાજા, દાપર યુગમાં
થયેલ તે નામે એક રાજા.

કેકયી સ્ત્રી૦ કેકય રાજાની કન્યા-દશરથ
રાજાની એક સ્ત્રી-ભરતની માતા.

કેકર ત્રિ૦ ટેડી આંખવાળું.

કેકર પુ૦ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ચાર વર્ણનો
એક મંત્ર.

કેકલ પુ૦ નટ, નૃત્ય કરનાર પુરુષ.

કેકા સ્ત્રી૦ મોર પક્ષીની વાણી.

કેકાવલ પુ૦ મોર પક્ષી.

કેકાવલી સ્ત્રી૦ મોર પક્ષિણી-દેલ.

કેકિક પુ૦ મોર પક્ષી.

કેકિકા સ્ત્રી૦ મોર પક્ષિણી-દેલ.

કેકિન પુ૦ મોર પક્ષી.

કેકિની સ્ત્રી૦ મોર પક્ષિણી-દેલ.

કેકેયી સ્ત્રી૦ કેકયી જીઓ.

કેચન અવ્ય૦ કેટલાક, કોઇક.

કેચક ન૦ કચુ શબ્દ જીઓ.

કેચિત્ અવ્ય૦ કેટલાંક.

કેચુક ન૦ કચુ જીઓ.

કેણિકા સ્ત્રી૦ પટમંડપ-તંત્રુ.

કેતૃ તુ૦ ઉમ૦ સ૦ સેટ્ મંત્રણા ચલાવવી,
મસલત કરવી, યથોચિત ભાષણ કરવું.

કેતૃ પુ૦ નિવાસ, રહેઠાણ, ઘર, પ્રગા,
શુદ્ધિ, સંકલ્પ, ધ્યમ, મંત્રણા કરવી.

કેતૃ ત્રિ૦ બાણનાર.

કેતક પુ૦ કેવડાનું ઝાડ, ધ્વજ-ધ્વજ.

કેતક ન૦ કેવડાનું ફૂલ-કેવડો.

કેતકી સ્ત્રી૦ કેવડાનું ઝાડ.

કેતન ન૦ નિમંત્રણ કરવું, બોલાવવું, ધળ,
ચિન્હ, ધર, સ્થાન, રહેઠાણ, નિશાન, કૃત્ય.

કેતુ પુ૦ પ્રગા, શુદ્ધિ, કેતુ નામે ગ્રહ, દીપ્તિ,
ક્રાંતિ, પતાકા, ચિન્હ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ
એક ઉત્પાત, ધળ.

કેતુકુળદલી સ્ત્રી૦ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક ચક્ર.

કેતુતારા સ્ત્રી૦ ધૂમકેતુ.

કેતુધર્મન પુ૦ તે નામે એક રાજા.

કેતુપતાકા સ્ત્રી૦ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તે નામે
એક ચક્ર.

કેતુમ પુ૦ મેલ.

કેતુમત્ ત્રિ૦ ચિન્હ વગેરેથી યુક્ત, પ્રગા
વગેરેથી યુક્ત.

કેતુમત્ પુ૦ કાશી રાજા દિવોદાસના વંશનો

केतुमती

४३७

केरल

ऐक राज्, ते नामे ऐक भइव, ते
नामे धन्वंतरीना ऐक पुत्र, ते नामेना
ऐक दानव.

केतुमती स्त्री० ते नामे ऐक छंद.

केतुमाल पु० आभीष्ट राजनेा ऐक पुत्र,

जुष्टीपमा आवेसेा ऐक भंड.

केतुमाला स्त्री० अवती देशमा आवेधी
ते नामे ऐक नदी.

केतुमालि पु० शंभरासुरदैत्यना सेनाधिपति.

केतुमालिन पु० द्विपरना अर्थ.

केतुयष्टि स्त्री० धनना दांडा.

केतुरत्न न० वैद्य मणि.

केतुजसन न० वापटानु वस्त्र.

केतुवीर्य पु० ते नामे ऐक दानव.

केतुवृक्ष पु० मेरुपर्वतनी थारे दिशाभां
रहेला भद्रायक्ष वगेरे पर्वतना चिन्हरूप
ऐक वृक्ष.

केतुगृह पु० पुरवशी ऐक राज्.

केदर पु० ते नामे ऐक वृक्ष.

केदर त्रि० रेडी आपवाणुं.

केदार पु० हिमाक्ष उपर आवेसेा ऐक
पर्वत, अद्रिकाश्रम प्रदेश, क्यारो, पाष्णि
रोक्या भाटे योतरक्ष पाण् आंधिखुं क्षेत्र.

केदार न० हिमालयमा आवेखुं शिवक्षिग,
काशीमा आवेखुं ऐक शिवक्षिग.

केदारक पु० भेडेला भेतरमा उत्पन्न थ-
येक्ष अंगेर.

केदारकटुका स्त्री० ऐक जतनुं कटु वन-
स्पति.

केदारखण्ड पु० व्यासे रयेक्ष रकंदपुराखुनी
अंदरनेा ऐक क्षात्र.

केदारज त्रि० भेडेला भेतरमा उत्पन्न
थेयेक्ष अंगेर वगेरे.

केदारज न० पञ्चकाष्ठ.

केदारजात त्रि० केदारज त्रि० लुओ.

केदारेश पु० ते नामे ऐक महादेव.

केदारेश्वर पु० ते नामे ऐक महादेव.
केन न० केन उपनिषद.

केनती स्त्री० कामक्रीडा.

केनार पु० कुंभी नामे नरक, भरतक, गाल,
सांधा.

केनिय पु० लुद्धिमान पुरष.

केनिपात पु० नौका अलाववानुं काष्ठनुं ऐक
साधन.

केनिपातक पु० उपरनेा अर्थ.

केन्दु पु० तिहुक वृक्ष, गालव वृक्ष, संगीत-
प्रसिद्ध ऐक ताक्ष.

केन्दुक पु० उपरनेा अर्थ.

केन्दुवाल पु० केनिपात लुओ.

केन्दुविल्व पु० गीतगोविंद नामना
ग्रंथना कर्ता जयदेवना रहेलाखुनुं ते नामे
ऐक गात्र.

केन्द्र न० वृत्तक्षेत्रनुं मध्य स्थान, ग्रहोनुं
उच्च स्थानान्तर, ज्योतिषप्रसिद्ध केन्द्र
स्थान.

केन्द्र पु० ज्योतिषप्रसिद्ध ऐक योग-
प्रयाणुमां शुभ छे.

केन्द्रिन पु० केन्द्र स्थानमां रहेल ग्रह.

केप् भ्वा० आ० स० सेट् आहवुं, कांपवुं,
धुजवुं.

केपि त्रि० निंद दुष्ट कर्म करनार.

केमद्रुम पु० ज्योतिषप्रसिद्ध ऐक योग.

केमुक पु० ते नामे ऐक वृक्ष.

केमुक न० ऐक जतनुं कंदशाक.

केयूर पु० आलुअंध-अक्षंकार, ते नामे
ऐक रतिअंध.

केयूर न० ते नामे ऐक अक्षंकार, आलु-
अंध, ऐक रतिअंध.

केरक पु० व० ते नामे ऐक देश.

केरल पु० व० ते नामे ऐक देश-हावनो
मद्यथार.

કેરલ

૪૩૮

કેશકર્મન

કેરલ પુઁ કેરલ દેશનો રાજા, સમર રાજાએ
મ્લેચ્છપણું પમાડેલ એક હાત્રિય.

કેરલી સ્ત્રીઁ કેરલ દેશની સ્ત્રી, તે નામે
એક જ્યોતિષપ્રધં.

કેરવ પુઁ હંસ.

કેરવી સ્ત્રીઁ હંસથી.

કેલ્ મ્વાઁ પઁ સઁ સેટ્ વ્યાવતું, કાંપતું.

કેલક પુઁ તરવારની ધાર ઉપર તૃત્ય કર-
નાર નટ.

કેલા કણ્ડવાઁ આઁ અઁ સેટ્ વિલાસ
કરવો, રમવું.

કેલાસ પુઁ સ્કટિક મણિ.

કેલિ પુઁ પરિહાસ, મસ્કરી, રમત, પૃથ્વી,
સ્ત્રીઓનો પોતાના પતિ સાથે વિહાર-
ક્રીડાર્પ યૌવનાલંકાર.

કેલિક પુઁ આસોપાલવતું ઝાડ.

કેલિક ત્રિઁ ક્રીડા કરનાર, ખેલનાર.

કેલિકદમ્બ પુઁ તે નામે કદંબનું ઝાડ.

કેલિકલા સ્ત્રીઁ ક્રીડાર્પ કળા, સરસ્વતીની
વીણા.

કેલિકિલ પુઁ નાટકમાં વિદૂષકરૂપ મિત્ર,
તે નામે શિવનો એક અનુચર, કોહણું.

કેલિકિલ ત્રિઁ હાંસી કરાવનાર, હસાવનાર.

કેલિકિલા સ્ત્રીઁ કામદેવની સ્ત્રી રતિ.

કેલિકિલાવતી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.

કેલિકોર્ણ પુઁ ઉંટ.

કેલિકોર્ણા સ્ત્રીઁ ઉંટડી.

કેલિકુચ્ચિકા સ્ત્રીઁ સાળી-પોતાની સ્ત્રીની
બહેન.

કેલિકોષ પુઁ નટ, નાટકીઓ.

કેલિગૃહ નઁ ક્રીડા કરવાનું ઘર, સ્ત્રી વગેરે
સાથે રમવાનું સ્થળ.

કેલિનાગર પુઁ જોનામાં ભોગજ મુખ્ય
છે તેવો નગરવાસી નાયક.

કેલિમુષ્ણ પુઁ મસ્કરી, હંકી.

કેલિરૈષતક નઁ તે નામે એક નાટક.

કેલિવન નઁ આગ, બગીચો.

કેલિવૃક્ષ નઁ કદંબનું ઝાડ.

કેલિવૃક્ષ પુઁ વિદૂષક.

કેલિશયન નઁ સ્ત્રી સાથે વિલાસ કરવાનું
શયન.

કેલિશુષિ સ્ત્રીઁ પૃથ્વી.

કેલિસાચિષ પુઁ ક્રીડા કરવામાં સહાયક
વિદૂષક વગેરે.

કેવ્ મ્વાઁ આ સઁ સેટ્ સેવવું.

કેવટ પુઁ પાણીનો આધાર ખાડારૂપ કુવો.

કેવર્ત પુઁ મચ્છીમારની જાતનો પુરુષ.

કેવર્તા સ્ત્રીઁ મચ્છીમાર જાતની સ્ત્રી.

કેવલ ત્રિઁ અદિતીય, અસહાય, એકલું.

કેવલ નઁ જૈનમતે એક જ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન.

કેવલ પુઁ કુહન જીઓ.

કેવલજ્ઞાનિન પુઁ કેવળ જ્ઞાન ધરાવનાર
જિન, તત્ત્વજ્ઞાની.

કેવલબ્રવ્ય નઁ મરી, તીખાં.

કેવલમ્ અવ્યઁ માત્ર, દ્રશ્ય, ખરેખર.

કેવલવૈયાકરણ પુઁ માત્રવ્યાકરણ જાણનાર.

કેવલવ્યતિરેકિન નઁ તે નામે એક
અનુમાન.

કેવલાન્વયિન ત્રિઁ કેવળ અન્વયવાણું,
કોષ પણ સ્થળે અભાવરહિત.

કેવલિન પુઁ કેવળ જ્ઞાન ધરાવનાર જિન.

કેવલી સ્ત્રીઁ એક પ્રકારનું જ્ઞાન.

કેવાલી અવ્યઁ હિંસા.

કેવાલીકૃત્ય અવ્યઁ હિંસા કરીને.

કેવિકા સ્ત્રીઁ કાંકણ દેશપ્રસિદ્ધ એક કૂલ.

કેશ પુઁ વર્ણ દેવ, સુગંધી વાળો-ખસ,
કેશી દેવ, વિષ્ણુ, સૂર્ય વગેરેનું કિરણ,
બ્રહ્મા-વિષ્ણુ-મહેશ, મસ્તકના વાળ,
અંબોડો.

કેશક ત્રિઁ કેશની રચના કરવામાં તત્ત્વર.

કેશકર્મન નઁ કેશની રચના વગેરે કર્મ,
કેશરચના, કેશાન્તકર્મ નામે એક સંસ્કાર.

કેશકલાપ

૪૩૨

કેશવાદિત્ય

કેશકલાપ પું કેશનો સમૂહ.
 કેશકાર પું એક જાતની શેલડી.
 કેશકારિન ત્રિં કેશરચના કરનાર.
 કેશકારિણી સ્ત્રીં કેશરચના કરનારી દાસી.
 કેશકીટ પું જૂ.
 કેશગર્ભ પું અંબોડો, ચોટલો.
 કેશગર્ભક પું ઉપરનો અર્થ.
 કેશગૃહીત ત્રિં જેના કેશ પકડેલ હોય તે.
 કેશગ્રહ પું બહારકારે કેશનું પકડવું-જે
 મૈથુનનું એક અંગ ગણાય છે.
 કેશગ્રહણ નં ઉપરનો અર્થ.
 કેશગ્રાહમ્ અવ્યં કેશ પકડીને.
 કેશગ્ન પું કેશનો નાશ કરનાર એક જાતનો
 રોગ-ટાલ,
 કેશચ્છિદ્ પું હજમ, ધાંજો.
 કેશચ્છિદ્ ત્રિં કેશ કાપનાર.
 કેશચ્છિદ્ પું હજમ.
 કેશચ્છિદ્ ત્રિં કેશ કાપનાર.
 કેશટ પું માકણ, જૂ, વિધણ, બકરો,
 ભાઇ, કામદેવનું શોષણ નામે બાણ,
 શોનક વૃક્ષ.
 કેશધર ત્રિં કેશવપન કરનાર.
 કેશધર પું જુદું તે નામે એક દેશ.
 કેશધૃત પું એક જાતનું ધાસ.
 કેશનામન નં વાળો, સુગંધી ખસ.
 કેશપક્ષ પું કેશનો સમૂહ.
 કેશપંક્તિ સ્ત્રીં કેશની પંક્તિ.
 કેશપર્ણી સ્ત્રીં અંબોડો વનસ્પતિ.
 કેશપાશ પું કેશનો સમૂહ.
 કેશપાશી સ્ત્રીં શિખા, કેશની લટ.
 કેશપ્રસાધની સ્ત્રીં કેશ સાફ કરવાનું
 સાધન-કાંકસી.
 કેશમાર પું કેશનો સમૂહ.
 કેશમૂ સ્ત્રીં મસ્તક.
 કેશમથની સ્ત્રીં ખીજડીનું ઝાડ.
 કેશમાર્જક નં કાંકસી.

કેશમાર્જન નં કેશને સાફ કરવા તે,
 કાંકસી.
 કેશમુષ્ટિ પું મહાનિષ્ઠ વૃક્ષ.
 કેશર પું નં કેસરી-ફૂલમાં રહેલ કેશ-
 કારતંતુ, નાગકેસર, બોલસરીનું ઝાડ,
 પુત્રાગ વૃક્ષ.
 કેશર પું સિંહની કેશવાળી, ઘોડાની કેશ-
 વાળી, કેસર.
 કેશર નં હિંમુ વૃક્ષ-હીંગનું ઝાડ, તે
 નામે એક છંદ.
 કેશરચના સ્ત્રીં કેશની રચના, વાળ ચું-
 થવા, કેશનો સમૂહ.
 કેશરજન ભાંગરાનું ઝાડ.
 કેશરાજ પું ઉપરનો અર્થ.
 કેશરામ્લ પું ધંતુરા.
 કેશરિન પું સિંહ, ઘોડો, પુનાગ વૃક્ષ,
 નાગકેસર વૃક્ષ, ખીજોરાનું ઝાડ, હનુમા-
 નનો પિતા એક વાનર.
 કેશરિણી સ્ત્રીં સિંહણ, ઘોડી.
 કેશરિસુત પું હનુમાન.
 કેશરુહા સ્ત્રીં ભદ્રદન્તિકા વૃક્ષ.
 કેશરૂપા સ્ત્રીં વંદક વૃક્ષ.
 કેશલુચ્ચ પું જૈન મુનિ.
 કેશવ ત્રિં શ્રેષ્ઠ કેશવાળું.
 કેશવ પું વિષ્ણુ, પરમેશ્વર, વિષ્ણુની
 ચોવીસ મૂર્તિમાંની એક મૂર્તિ, પાણીમાં
 રહેલું મુકદ્દું.
 કેશવકોતિન્યાસ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
 પૂજામાં અંગરૂપ ન્યાસ.
 કેશવત્ ત્રિં કેશવાળું.
 કેશવતા સ્ત્રીં કેશવપણું, વિષ્ણુપણું.
 કેશવત્ત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 કેશવપત્રીય પું તે નામે એક યાગ.
 કેશવર્જિની સ્ત્રીં વનસ્પતિ-સહદેવી.
 કેશવાદિત્ય પું કાશીમાં રહેલ એક
 આદિત્ય.

કેશવાયુધ

૪૪૦

કૈટભારિ

કેશવાયુધ નં વિષ્ણુનું હથિઆર.
 કેશવાયુધ પું આખાનું ઝાડ.
 કેશવાકપું ન્યોતિષનિગધકાર એક વિદ્વાન.
 કેશવાલય પું પીપળાનું ઝાડ, વિષ્ણુનું
 મંદિર.
 કેશવાવાસ પું ઉપરનો અર્થ.
 કેશવેશ પું અંગોડો, ચોટલો આંધવો,
 કેશરચનાવિશેષ.
 કેશહન્ટુફલા સ્ત્રીં ખીજડીનું ઝાડ.
 કેશહન્ત્રી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કેશહસ્ત પું કેશસમૂહ.
 કેશાકેશિ અવ્યં અન્યોન્ય કેશગ્રહણપૂર્વક
 થયેલું યુદ્ધ.
 કેશાન્ત પું તેનામે સંસ્કારને ગોદાન
 કર્મ કહે છે.
 કેશાન્ત પું કેશસ્વરૂપ, કેશનો અગ્ર ભાગ.
 કેશાન્તિક ત્રિં કેશના છેડા સુધીના માપનું.
 કેશારિ પું નાગકેસરનું ઝાડ.
 કેશારુહા સ્ત્રીં સહદેવીનો વેલો.
 કેશાર્હા સ્ત્રીં મહાનીલી વૃક્ષ-ગળીનું ઝાડ.
 કેશિ પું તેનામે એક દાનવ.
 કેશિક ત્રિં શ્રેષ્ઠ કેશવાળું.
 કેશિકા સ્ત્રીં શતાવરીનું વૃક્ષ, સતાવળ.
 કેશિધ્વજ પું નિમિષંશનો એક રાજા.
 કેશિન ત્રિં ઉત્તમ એવા ધણા કેશવાળું,
 કેશ જેવી કાળાશવાળું.
 કેશિન પું કેશવિદ્યાનો પ્રકાશક એક યુ-
 હપતિસ્વામી, દાપરયુગમાં શ્રીકૃષ્ણે મારેલો
 તે નામનો એક અસુર.
 કેશિનિસ્રવન પું વાસુદેવ શ્રીકૃષ્ણ.
 કેશિની સ્ત્રીં જરામાંસો વનસ્પતિ, ચોરપુખી
 વૃક્ષ, સુંદર કેશવાળી સ્ત્રી, યુગ રૂપમાં
 રહેલા નવરાજા પ્રત્યે દમયંતીએ મોક-
 લેલી તે નામની એક હૂતી, કન્યાના
 રૂપવાળી તેનામે એક અપ્સરા, પાર્વતીની
 એક સહચરી-અહેનપણી, અજમીઠ રા-

ગની એક રાણી, સગર રાજની એક
 પત્ની, રાવણની માતા-કેશિની.
 કેશિસ્રવન પું શ્રીકૃષ્ણ.
 કેશિહન પું શ્રીકૃષ્ણ.
 કેશી સ્ત્રીં નીલીવૃક્ષ-ગળીનું ઝાડ, ભૂતકેશી
 વૃક્ષ, અજલોમા વૃક્ષ.
 કેશોચ્ચય પું કેશનો સમૂહ.
 કેશ્ય ત્રિં કેશને હિતકારક હરકાષ પદાર્થ.
 કેશ્ય નં કણું અગર.
 કેશ્ય પું ભાંગરો.
 કેસર નં કેશર નં જુઓ.
 કેસર પું કેશર પું જુઓ.
 કેસરચર પું કેસર, કુંકુમ.
 કેસરાચલ પું સુમેરૂ પર્વત.
 કેસરામ્લ પું ખીજેડી.
 કેસરિકા સ્ત્રીં સહદેવીનો વેલો,
 કેસરિન પું સિંહ, ઘોડો, પુન્નાગ વૃક્ષ,
 રાતું નાગકેસર, સરગવો, હનુમાનનો પિતા.
 કેસરિણી સ્ત્રીં સિંહણ, ઘોડી.
 કેસરિસુત પું હનુમાન-
 કે ભ્વાંપં અં અનિદ્ શબ્દ કરવો.
 કેશુક નં કેસુકું, આખરાનું ફૂલ.
 કેકય પું કેકય દેશનો રાજા.
 કેકયી સ્ત્રીં કેકય રાજની પુત્રી, કેકયી-
 ભરતમાતા.
 કેકસ પું રાક્ષસ.
 કેકસી સ્ત્રીં સુમાલીની કન્યા તેનામે
 રાક્ષસી.
 કેકેય પું કેકય દેશનો રાજા.
 કેકેયો સ્ત્રીં ભરતની માતા.
 કેટજ પું કુટજ જુઓ.
 કેટમ પું તેનામે એક દેવ.
 કેટમજિત પું વિષ્ણુ.
 કેટમહન પું વિષ્ણુ.
 કેટમા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 કેટમારિ પું વિષ્ણુ.

કૈટમો

૪૪૧

કૈશોરક

કૈટમો સ્ત્રી૦ મહાકાલી દેવી.
 કૈટમેશ્વરી સ્ત્રી૦ ઉપરનો અર્થ.
 કૈટર્ય પુ૦ કાષ્ઠળ વનરપતિ, કરીયાતાનું
 ઝાડ, પૂતિકરંજનું ઝાડ, મોંટળનું ઝાડ.
 કૈટર્યક પુ૦ ઉપરના અર્થ.
 કૈટર્ય પુ૦ કૈટર્ય જુઓ.
 કૈતક ન૦ કેટકીનું ફૂલ-કેવડો.
 કૈતચ ન૦ કપટ, શકતા, જુગાર, વૈધ્ય મણિ.
 કૈતચ પુ૦ ધંતુરાનું ઝાડ.
 કૈતચ ત્રિ૦ કપડી, શક, જુગારી.
 કૈતચક ન૦ લખંકર એવું જૂગડું.
 કૈતચેય પુ૦ અંશુમાન રાગનો પુત્ર-ઉલૂક.
 કૈદાર ન૦ ખેતરોનો સમૂહ.
 કૈદાર ત્રિ૦ ક્યારામાં પાકનાર ચોખા વગેરે.
 કૈદારક ન૦ કૈદાર ન૦ જુઓ.
 કૈદારી ન૦ ખેતરનો સમૂહ.
 કૈદાર્ય ત્રિ૦ ક્યારા સંબંધી, ખેતર સંબંધી.
 કૈન્દાસાયન પુ૦ તે નામે એક ઋષિ.
 કૈન્નર ત્રિ૦ કિન્નર-ગંધર્વ સંબંધી, પોતાના
 આપદાઓથી કિન્નરખંડમાં રહેનાર.
 કૈમુતિક ત્રિ૦ 'કિમુત' એના અર્થ ઉપર
 પ્રાપ્ત થનારો એક ન્યાય-જેમ ધણા પરિ-
 શ્રમથી સાધ્ય એવું કામ કરવામાં જે સમર્થ
 હોય તે થોડા પરિશ્રમથી સાધ્ય એવું
 કામ કરી શકે એમાં શું નવાઈ!
 કૈરલેય પુ૦ કેરલ દેશનો રાજા.
 કૈરલ ન૦ કુમુદ-ચંદ્રવિકાશી કમળ, પો-
 ચણું, કપટ.
 કૈરલ પુ૦ શત્રુ.
 કૈરલિંગી સ્ત્રી૦ કુમુદિની-ચંદ્રવિકાશી કમ-
 ળનો વેશ, તે કમળનો સમૂહ, તે કમળવાળું
 ડાઈ તળાવ.
 કૈરલિંગીચણ્ડ પુ૦ પોચણાંના વેશનો સમૂહ.
 કૈરલિંગીફલ ન૦ પોચણાંનું બીજ.
 કૈરલિન પુ૦ ચંદ્ર.

કૈરવી સ્ત્રી૦ મેથી, ચંદ્રિકા, ચાંદની, ચંદ્ર-
 ન્યોતરના.
 કૈરાટક પુ૦ એક પ્રકારનું સ્થાવર ઝેર.
 કૈરાત પુ૦ ખળવાન પુરુષ, કરીયાતું.
 કૈરાત ન૦ એક જાતનું ચંદન.
 કૈરાત ત્રિ૦ કિરાત-લિલ્લસંબંધી.
 કૈરાતક ન૦ કરીયાતું.
 કૈરાલ ન૦ વાવડીંગ.
 કૈરાલી સ્ત્રી૦ વાવડીંગ.
 કૈલ ન૦ રમત, ખેલ, વિલાસ.
 કૈલાસ પુ૦ શિવના નિવાસસ્થાનરૂપ પર્વત.
 કૈલાસનાથ પુ૦ શિવ, કુબેર.
 કૈલાસનિકેતન પુ૦ શિવ, કુબેર.
 કૈલાસયાત્રા સ્ત્રી૦ હરિવંશમાં આવતો ભાગ.
 કૈલાસૌકમ્ પુ૦ શિવ, કુબેર.
 કૈવર્ત પુ૦ મગ્ધીમારની જાતિ.
 કૈવર્તક પુ૦ ઉપરનો અર્થ.
 કૈવર્તમુસ્ત ન૦ એક જાતની મોથ.
 કૈવર્તકમુસ્તક ન૦ ઉપરનો અર્થ.
 કૈવર્તિકા સ્ત્રી૦ વલ્લરંગા નામે માળવા
 દેશમાં પ્રસિદ્ધ એક વેશો.
 કૈવર્તિમુસ્તક ન૦ એક જાતની મોથ.
 કૈવર્તી સ્ત્રી૦ એક જાતની મોથ, મગ્ધી-
 માર જાતની સ્ત્રી.
 કૈવર્તીમુસ્તક ન૦ એક જાતની મોથ.
 કૈવલ ન૦ વાવડીંગ.
 કૈવલ્ય ન૦ આત્મતિક દુઃખનિવૃત્તિરૂપ
 એક જાતની મુક્તિ, કેવળપણું.
 કૈશવ ત્રિ૦ કેશવસંબંધી.
 કૈશિક ન૦ કેશનો સમૂહ.
 કૈશિક પુ૦ શૃંગાર, તે નામનો એક રાજા.
 કૈશિકી સ્ત્રી૦ નાટકપ્રસિદ્ધ એક વૃત્તિ.
 કૈશી સ્ત્રી૦ તે નામે એક વનરપતિ.
 કૈશોર ન૦ કિશોરવસ્થા, પંદરવર્ષ સુધીનું વય.
 કૈશોરક ન૦ ઉપરનો અર્થ.

कैशोरिकेय

४४२

कोटितोर्थ

कैशोरिकेय पु० किशोर अवस्थावाणी स्त्रोतो
पुत्र.

कैश्य न० कैशतो समूह.

कोक पु० यक्षवाक पक्षी, वर, नहार, देउडा,
काडीडा, भग्नूरीनुं आउ, विष्णु.

कोकड पु० यमरी भृग.

कोकडी स्त्री० यमरी भृगवी.

कोकदेव पु० कभूतर.

कोकनद न० रातुं पोयलुं, रातुं कभण.

कोकनदच्छवि पु० रातो रंग.

कोकनदच्छवि त्रि० राता रंगवाणुं, रातुं.

कोकवन्धु पु० सूर्य.

कोकरक पु० बहु० ते नामे ऐक देश.

कोकवाच पु० यमरी भृग.

कोकाग्र पु० ऐक गतनी वनस्पति.

कोकामुख न० ते नामे ऐक तीर्थ.

कोकाह पु० घोषो घोडा.

कोकिल पु० डायल पक्षी, अंगारो.

कोकिलक न० ते नामे ऐक छंद.

कोकिलनयन पु० अत्यंत लाल कूलवाणुं
ऐक आउ.

कोकिला स्त्री० डायल पक्षिणी, काडीली
वनस्पति.

कोकिलाक्ष पु० कोकिलनयन शुभो.

कोकिलाक्षक पु० उपरतो अर्थ.

कोकिलावास पु० आंभानुं आउ.

कोकिलासन न० तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध ऐक
प्रकारनुं आसन.

कोकिलेष्टु पु० ऐक गतनी शैलडी.

कोकिलेष्टा स्त्री० ऐक गतनां गंधुनुं आउ.

कोकिलोत्सव पु० आंभानुं आउ.

कोकी स्त्री० यक्षवाडी, वर-माहा, देउडा,
काडीडी.

कोङ्ग पु० व० ते नामे ऐक देश.

कोङ्गण पु० व० ते नामे ऐक देश.

कोङ्गण न० ऐक गतनुं अस्त्र.

कोङ्कणा स्त्री० परशुरामनी माता रेणुका.

कोङ्कणासुत पु० परशुराम.

कोच त्रि० संडायक, संडाय उपजवनार.

कोच पु० संडाय, ते नामे ऐक गति, ते
गति ल्यां पुष्कण होय तेरो देश.

कोजागर पु० आश्विन-पूर्नेम, शरद पूर्नेम.

कोट पु० कुटिलता, कोट, किल्ला, गढ, दुर्गपडी.

कोटक पु० ते नामे ऐक गति, किल्ला
आंधनार, किल्ला.

कोटक त्रि० कुटिलतावाणुं.

कोटचक्र न० किल्लानुं शुल-अशुल ज-
लानार ऐक यक्ष.

कोटर पु० न० किल्ला, गढ, आउ वगेरेनी
गडाल.

कोटरादि पु० पाष्णिनीय व्याकरणप्रसिद्ध
ऐक शाब्दगण.

कोटरावण न० डिक्षानी पासेनुं वन, गडो-
लवाणां वृक्षानुं वन.

कोटरी स्त्री० नम्र स्त्री, दुर्गा देवी.

कोटवी स्त्री० उपरना अर्थ.

कोटि स्त्री० धनुषनी अत्र लाग, हरकोष्ठ
वरनुतो अथलाग, अस्त्रोनी धार, कुट-
ष्टता, ऐक करोडनी संध्या, ऐक करोडनी
संध्यावाणुं, पृक्षा नामनी वनस्पति,
संशयना आलंभनवाणो वाद, पूर्वपक्ष,
लीलावती गणितमां प्रसिद्ध ऐक रेखा,
राशियक्षेत्रो तृतीयंश, मोटार्थ, अष्टता.

कोटिक पु० धन्द्रोप डोडा.

कोटिकास्य पु० शिषि वंशने ते नामे
ऐक राग.

कोटिजित पु० रघुवंशादि काव्योने कर्ता
भदाकवि कालीदास.

कोटिज्या स्त्री० ग्रहोनी स्पष्टताना साधनने
ऐक धनुषनी अवयव.

कोटितोर्थ न० अयंती देशमां आवेलुं ऐक
तीर्थ, पंथनदनी अंदर आवेलुं ऐक तीर्थ.

કોટિપાત્ર

૪૪૩

કોપિન્

કોટિપાત્ર નં કેનિપાત્ર જુઓ.
 કોટિફલ નં ત્રિકોણાદિ ક્ષેત્રાવયવની
 કોટીનું ક્ષણ.
 કોટિર પું ઇન્દ્ર, નોળાયો, ઇન્દ્રગોપ કીડો.
 કોટિવર્ષ નં આણસુરની રાજધાનીનું શહેર.
 કોટિવર્ષા સ્ત્રીં એક જાતનું શાક.
 કોટિશ પું મુદ્ગર-હથોડો, દેશં ભાગવાનો
 મગદર, વાસુકિના વંશનો તે નામે નાગ.
 કોટિશ્મ અવ્યં કરોડોની સંખ્યામાં.
 કોટી સ્ત્રીં કોટિ જુઓ, એક જાતનું શાક.
 કોટીર પું મુકુટ, જટા.
 કોટીવર્ષ નં કોટિવર્ષ જુઓ.
 કોટીવર્ષા સ્ત્રીં કોટિવર્ષા જુઓ.
 કોટીશ પું કોટિશ જુઓ.
 કોટીશસ્ અવ્યં કોટિશ્મ જુઓ.
 કોટ્ટ પું કિલ્લો, ગદ.
 કોટ્ટ નં તે નામે એક શહેર, તે નામે
 એક રાજધાની.
 કોટ્ટવી સ્ત્રીં નાગી છુટા કેશવાળી સ્ત્રી,
 દુર્ગા દેવી, આણસુરની માતા.
 કોટ્ટવીપુર નં આણસુરનું શહેર.
 કોટ્ટાર પું કુબો, નાગર, તળાવ વગેરેનો
 ધાટ.
 કોઠ પું એક જાતનો કાઢનો રોગ.
 કોઠર પું અંકોઠક નામે વૃક્ષ.
 કોઠરપુરુષી સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 કોઢ પું કોઠ જુઓ.
 કોઢર પું કોઢર જુઓ.
 કોણ પું જેનાવડે વીણા વગેરે વગાડાય છે
 તે ધતુષ આકારનું લાકડું, ખૂણો, ધર
 વગેરેનો એક ભાગ, અસ્ત્રોનો અથભાગ,
 ધોધા, મંગળ ગ્રહ, રાત્રિ ગ્રહ, બે દિશાની
 વચ્ચેની દિશા, ધતુષનો એક ભાગ, ઢાલ
 વગેરે વગાડવાની ઢાંડી.
 કોણકુળ પું માંકડ.
 કોણપ પું રાક્ષસ, પિત્તરોગ.

કોણાવાત પું એક લાખ દક્ષાઓ અને
 દશ હજાર ભેરીઓ એકી સાથે જ્યાં
 વગાડવામાં આવે તે, વાદનો સમુદાય.
 કોણિ ત્રિં કુંઠા હાથવાળું.
 કોથ પું એક નેત્રનો રોગ.
 કોથ ત્રિં ગળી પડેલ, ખરી પડેલ.
 કોથ્ણક નં ધતુષ, ભર, ધન રાશિ.
 કોથ્ણક પું તે નામે એક દેશ.
 કોઢાર પું એક જાતનું ધાન્ય.
 કોઢ્રશ્વ પું એક જાતનું ધાન્ય-કોઢી.
 કોનાલક પું એક જાતનું જલચર પક્ષી.
 કોનાલિન્ પું ઉપરનો અર્થ.
 કોન્વશિર પું બાહ્યજાના શાપથી શર
 થયેલ એક ક્ષત્રિય.
 કોપ પું કોષ, પ્રણયકોપ-પ્રેમભરેલો કોપ.
 કોપક્રમ નં અહ્યાએ પ્રથમ જાણી લધને
 આરંભેલી મૃતિ.
 કોપક્રમ પું કોધનો ક્રમ.
 કોપજ્ઞ નં કોપક્રમ નં જુઓ.
 કોપન ત્રિં કોધી સ્વભાવવાળું, કોપનો
 સાધક, કોપ કરનાર.
 કોપન પું તે નામે એક અસુર.
 કોપન નં કોપનું સાધન, દોષવિકારકારક
 એક વ્યાપાર.
 કોપનક પું તે નામે એક ગંધર્વ.
 કોપનક ત્રિં કોધી.
 કોપના સ્ત્રીં કોધી સ્ત્રી.
 કોપનીય ત્રિં દોષનો વિષય, કોપને યોગ્ય.
 કોપપદ નં કોધનો દોષાવ માત્ર.
 કોપયિત્ ત્રિં કોપાવનાર, કોધ ચઢાવનાર.
 કોપયિણુ ત્રિં જીભને કોધ કરાવનાર.
 કોપલતા સ્ત્રીં તે નામે એક વેણો.
 કોપવત્ ત્રિં કોપવાળું.
 કોપવૈર પું અગતીઆનું ગંડ.
 કોપિત ત્રિં ક્રોધાવેલ, કોપાયમાન થયેલ.
 કોપિન્ ત્રિં કોપશાળી, કોધી, કોપસંપાદક.

કોપિન

૪૪૪

કોશ

કોપિન પું પાણીનું કબૂતર.
 કોમલ ત્રિં મૃદુ, કોમળ, કડિન નહિ તે,
 નરમ, મનોહર સુંદર.
 કોમલ નં પાણી.
 કોમલક નં પાણી, કમળનો દાંડલો.
 કોમલતા સ્ત્રીં કોમળપણું.
 કોમલત્વ નં કોમળતા.
 કોમલપત્રક પું સરગવાનું ઝાડ.
 કોમલવલ્કલી સ્ત્રીં લવલી લતા.
 કોમલા સ્ત્રીં ક્ષીરિકા વૃક્ષ, કોમળ સ્ત્રી.
 કોમલાસન નં મૃગ વગેરેના આમડાનું
 આસન.
 કોમાસિકા સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 કોમ્ય ત્રિં કામના કરવા શેઝ.
 કોયટિ પું જલ કુકડો પક્ષી.
 કોયટિક પું જલકુકડો.
 કોયટિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કોર પું શરીરમાં રહેલો એક સાંધો, કળી.
 કોરક પું નં કળી, કબ્જોલ, કમળનો
 દાંડલો.
 કોરકિત ત્રિં કળીવાળું થયેલ, જેમાં
 કળી ફરી હોય તે.
 કોરફી સ્ત્રીં ઝીણી એલચી, પીપર.
 કોરદૂષ પું એક જાતનું અનાજ-કોદી.
 કોરદૂષક પું ઉપરનો અર્થ.
 કોરદૂષ્ય પું કોરદૂષ જુઓ.
 કોરિત ત્રિં કળીવાળું થયેલ.
 કોલ પું જુડ, કુકર, નાનું વહાણ, ખોળો,
 શનિ ગ્રહ, ચિત્રક, આલિંગન, એક જાતનું
 અસ્ત્ર, તે નામે એક જાતિ, તે નામે
 એક રાજા, અવક, એક તોલાનું માપ.
 કોલ નં મરી, તીખાં, ખોરડીનું શળ-ખોર.
 કોલ પું વં તે નામે એક દેશ.
 કોલક પું અંકોડ વૃક્ષ, તે નામે એક ગંધ-
 દ્રવ્ય, મરી, તીખાં, કંકાલ વનસ્પતિ.
 કોલક નં એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય,

મરચું, મરી.
 કોલકન્દ પું એક જાતનું મહાકંદ.
 કોલકર્કટિકા સ્ત્રીં મીઠી ખજૂરી.
 કોલગિરિ પું દક્ષિણ દિશામાં આવેલો
 એક પર્વત.
 કોલઘોષ્ટા સ્ત્રીં એક જાતની ખોરડી.
 કોલજ્વલ નં નખલો નામે સુગંધી દ્રવ્ય.
 કોલનાસિકા સ્ત્રીં રંકિણી નામે એક ઝાડ.
 કોલપુચ્છ પું કંકપક્ષી.
 કોલમૂલ નં પીપરમૂળ-મંઠોડા.
 કોલમ્બક પું તાર વિના ટુંગડું વગેરે
 પીણાનો અવયવ.
 કોલવણી સ્ત્રીં મળપીપર, શકરપાદિકા
 નામે વનસ્પતિ.
 કોલશિશ્મિકા સ્ત્રીં શકરપાદિકા વનસ્પતિ.
 કોલશિશ્મી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કોલા સ્ત્રીં પીપર, અવક વનસ્પતિ, ખો-
 રડીનું ઝાડ, કાલાપુર શહેર.
 કોલાઞ્ચ પું વં તે નામે એક દેશ.
 કોલાપુર નં તે નામે દક્ષિણમાં એક શહેર.
 કોલાવિધ્વસિન્ ત્રિં પર્વતમાં વસનાર
 મ્હેચ્છ, જેઓ કાલાહલમાત્રથી રાજ્યનો
 વિનાશ કરી નાખે તે.
 કોલાહલ પું અનેક પ્રકારનો દૂર સુધી
 પહોંચનારો શબ્દ, મડખડ.
 કોલિ સ્ત્રીં ખોરડીનું ઝાડ.
 કોલિસર્પ પું સગર રાજ્યએ મ્હેચ્છપણાને
 પમાડેલ એક ક્ષત્રિય.
 કોલી સ્ત્રીં ખોરડીનું ઝાડ.
 કોલૂત પું કુલૂત જુઓ.
 કોલ્યા સ્ત્રીં પીપર.
 કોલ્ પું હિંદુસ્તાનમાં આવેલો એક પર્વત.
 કોવિદ પું પંડિત, વિદ્વાન.
 કોવિદાર પું રક્તકાંચન નામે એક વૃક્ષ.
 કોવિદારક પું ઉપરનો અર્થ.
 કોચ પું નં વૃષણ, પેલીંગો, સોનું, રૂંધું,

કોશકાર

૪૪૨

કોષનાયક

કળી, તરવારનું મ્યાન, સમૂહ, શ્વસ
વગેરેની વચ્ચેનો પદાર્થ, ગોળાકાર પદાર્થ,
ધનાગાર-તીળેરી, ખળનો, ચામડી વગેરે
આવરણ, હરકોઇ ઢાંકણ, વેદાંતપ્રસિદ્ધ
અન્નમય વગેરે પાંચ કોશ, મેઘ, પક્ષી
વગેરેનું ઇંડું, ગર્ભાશય, સોનારૂપાની વસ્તુ,
અંગનું રક્ષણ કરનાર વસ્ત્ર-અંગરમું-કોટ
વગેરે, તપાવેલા લોહાને સ્પર્શ કરાવેલા
વગેરે સોગંદ, એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર.

કોશકાર પુ. તરવારનું મ્યાન બનાવનાર,
ખળનો કરનાર, એક જાતની શેલડી,
એક જાતનો કીડો, રેશમનો કીડો.

કોશકૃત પુ. ઉપરના અર્થ.

કોશગ્રહણ ન. સોગંદ લેવા.

કોશગ્રહ ન. ધન રાખવાનું સ્થળ.

કોશચંચુ પુ. સારસ પક્ષી.

કોશપાલ પુ. કોશરક્ષક, ખળનચી.

કોશપાલક પુ. ઉપરના અર્થ.

કોશફલ ન. કક્કોલ વનસ્પતિ, ખોર.

કોશફલા સ્ત્રી. મહાકોષાતકી નામે વન-
સ્પતિ, નસોતર.

કોશફલી સ્ત્રી. ત્રપુપી નામે વનસ્પતિ.

કોશયી પુ. સોના વગેરેથી પૂર્ણ.

કોશલ પુ. બ. તે નામે એક દેશ.

કોશલા સ્ત્રી. સરથૂનદીના કાંઠાપર આવેલી
અયોધ્યા નગરી.

કોશલાત્મજા સ્ત્રી. રામની માતા કૌશલ્યા.

કોશલાધિપ પુ. અયોધ્યાનો રાજા.

કોશલિક ન. લાંચ, શ્વેત.

કોશલત્રિં. ખળનાવાળું, કળીવાળું,
તરવારની મ્યાનવાળું.

કોશલતી સ્ત્રી. ખળનાવાળી સ્ત્રી, કોષાતકી
વૃક્ષ.

કોશલાસિન પુ. કળીમાં રહેલ જાંતુ,
મ્યાનમાં રહેનાર તરવાર.

કોશવૃદ્ધિ પુ. કુરંડકવૃક્ષ, અંડકોળ-પેલી-

યાનું વંધવું, વધાવળ નામે રોગ.

કોશવૃદ્ધિ સ્ત્રી. ખળનાની વૃદ્ધિ, ધન-
સંપ્રદમાં વધારો.

કોશશાયિકા સ્ત્રી. છૂરી, જમથો, મ્યા-
નમાં રહેનારી નાની તરવાર.

કોશસ્કૃત પુ. રેશમનો કીડો.

કોશસ્થ પુ. રાખવું વગેરે શ્વડાં.

કોશાગાર ન. તીળેરી, ખળનો, ધન
રાખવાનું સ્થળ.

કોશાઙ્ગ ન. બહુભૂળી નામે વનસ્પતિ.

કોશાતક પુ. કંઠ નામે વેદશાખા.

કોશાતકિન પુ. ઉલ્લોગ, ધંધો, વેપાર,
વેપારી, સમુદ્રમાં થનારો વડવાનલ અગ્નિ.

કોશાતકી સ્ત્રી. કાકડીનો વેલો, વનસ્પતિ
અધાડો.

કોશાધ્યક્ષ પુ. ખળનચી.

કોશાન્ન પુ. જેમાં પુષ્કળ શળ આવે છે તે
એક વૃક્ષ.

કોશિન ત્રિં. ખળનાવાળું, કળીવાળું,
મ્યાનવાળું.

કોશિન પુ. વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક કાનનો રોગ,
આંખાનું ઝાડ.

કોશિલા સ્ત્રી. મુદ્ગપર્ણી નામે વનસ્પતિ.

કોશી સ્ત્રી. અંપલ, સપાટ, ચામડાની
બોજાડી, ધાન્ય વગેરેનો અથ્ર ભાગ.

કોશ્ય ત્રિં. હૃદયના કોશમાં હોનાર માંસ-
પિંડ વગેરે.

કોષ પુ. કોશ જુઓ, તે નામે એક ઋષિ.

કોષક પુ. વૃષણ, પેલીથો.

કોષકાર પુ. કોશકાર જુઓ.

કોષકૃત પુ. કોશકૃત જુઓ.

કોષગ્રહણ ન. કોશગ્રહણ જુઓ.

કોષગ્રહ ન. કોશગૃહ જુઓ.

કોષચંચુ પુ. કોશચંચુ જુઓ.

કોષનાયક પુ. કોશપાલ જુઓ.

કોષપાન

૪૪૬

કૌકૃત્ય

કોષપાન નં ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પરીક્ષાર્થે

કરવા આવતું ત્રણ ચાપવાં જળપાન.

કોષપાલ પું કોશપાલ જુઓ.

કોષપાલક પું કોશપાલક જુઓ.

કોષફલ પું એક જાતનો વેણો.

કોષફલ નં કોશફલ જુઓ.

કોષફલા સ્ત્રીં કોશફલા જુઓ.

કોષલા સ્ત્રીં અયોધ્યા નગરી.

કોષલાત્મજા સ્ત્રીં કોશલાત્મજા જુઓ.

કોષલાધિપ પું કોશલાધિપ જુઓ.

કોષલિક નં કોશલિક જુઓ.

કોષવત્ ત્રિં કોશવત્ જુઓ.

કોષવતી સ્ત્રીં કોશવતી જુઓ.

કોષવાસિન્ પું કોશવાસિન્ જુઓ.

કોષવૃદ્ધિ પું કોશવૃદ્ધિ પું જુઓ.

કોષવૃદ્ધિ સ્ત્રીં કોશવૃદ્ધિ સ્ત્રીં જુઓ.

કોષશાયિકા સ્ત્રીં કોશશાયિકા જુઓ.

કોષશુદ્ધિ સ્ત્રીં સોગંદ ખાઈ શુદ્ધ થવું.

કોષસ્કૃત્ પું કોશસ્કૃત્ જુઓ.

કોષસ્થ પું કોશસ્થ જુઓ.

કોષાગાર નં કોશાગાર જુઓ.

કોષાઙ્ગ નં કોશાઙ્ગ જુઓ.

કોષાતક પું કોશાતક જુઓ.

કોષાતકિન્ પું કોશાતકિન્ જુઓ.

કોષાતકી સ્ત્રીં કોશાતકી જુઓ.

કોષાધ્યક્ષ પું કોશાધ્યક્ષ જુઓ.

કોષાપહરણ નં ખજનો લુટવો.

કોષાન્ન પું કોશાન્ન જુઓ.

કોષિન્ ત્રિં કોશિન્ ત્રિં જુઓ.

કોષિન્ પું કોશિન્ પું જુઓ.

કોષિલા સ્ત્રીં કોશિલા જુઓ.

કોષી સ્ત્રીં કોશી જુઓ.

કોષ્ટ પું ધરનો મધ્ય ભાગ, પેટનો મધ્ય

ભાગ-કોડો, અનાજ વગેરે રાખવાનું

સાધન, કોડી, શરીરમાં રહેલ આમ

વગેરેનું સ્થાન, રતો કોડ.

કોષ્ટ નં કોડાર, કોડી વગેરે, વખાર.

કોષ્ટ ત્રિં પોતાનું.

કોષ્ટક નં કોડાર, વખાર, પાણી વગેરે

ભરી રાખવાનું ટાંકું વગેરે, તીભેરી.

કોષ્ટપાલ પું કોટવાળ, ચુનીસીપાલી-

ટીનો અધિકારી, ખજનચી, ચોડીદાર,

પહેરેગીર.

કોષ્ટાગાર નં કોડાર, અનાજ રાખવાનું

સ્થળ.

કોષ્ટાગારિક ત્રિં કોડારમાં હોનાર, કોડાર

ઉપર નીચે અધિકારી વગેરે.

કોષ્ટાગારિન્ પું એક જાતનો કોડો.

કોષ્ટાગ્રિ પું જડરાશિ.

કોષ્ઠન નં લગાર ગરમ સ્પર્શ.

કોષ્ઠન ત્રિં લગાર ગરમ.

કોષ્ઠ્ય ત્રિં કોઠ્ય જુઓ.

કોસલ પું વં તે નામે એક દેશ.

કોસલ પું કોસલ દેશનો રહેવાસી.

કોસલા સ્ત્રીં અયોધ્યા.

કોસલાધિપતિ પું અયોધ્યાનો રાજા.

કોસલેશ પું ઉપરનો અર્થ.

કોસલેશ્વર પું અયોધ્યાનો રાજા.

કોહડ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.

કોહલ પું તે નામે એક વાદિત્ર, એક

જાતનો દારૂ, નાટકશાસ્ત્રકાર એક મુનિ.

કોહનીય પું તે નામે એક ઋષિ.

કોહિત પું તે નામે એક ઋષિ.

કોકિલી સ્ત્રીં કોકિલ ઋષિએ જોયેલી

સૌરામણી.

કૌકુટક પું વં તે નામે એક દેશ.

કૌકુન્તક પું વં તે નામે એક દેશ.

કૌકુર પું વં તે નામે એક દેશ.

કૌકુટિક પું સંન્યાસી, યતિ.

કૌકુટિક ત્રિં દોંગી, પાખંડી, કપરી.

કૌકુટિકંદલ પું એક જાતનો સપ.

કૌકૃત્ય નં કુટ કર્મ.

કૌશ

૪૪૭

કૌણ્ડનેયક

કૌશ ત્રિં પેટે આધિસ અસંકાર વગેરે.
 કૌશક ત્રિં કુક્ષિ નામના દેશમાં હોનાર-
 થનાર.
 કૌશ્ય ત્રિં પેટ ઉપર હોનાર-થનાર, કુખે
 આધિસ તરવાર વગેરે.
 કૌશ્યક પું કુખે આધિસ તરવાર.
 કૌશ્ક પું કોકિલ દેશ.
 કૌશ્કણ પું વં કોકિલ દેશ.
 કૌશ્કણ પું કોકિલ દેશનો રાજા.
 કૌશ્કિણ નં વહુ ં કોકિલ દેશ.
 કૌશ્વ પું કૌશ્ય પર્વત.
 કૌશ્વદારણ પું કાર્તિક સ્વામી.
 કૌશ્વર ત્રિં હાથીનું, હાથીસંબંધી.
 કૌશ્યાયન પું કુંજ ઋષિનો પુત્ર.
 કૌશ્યાયની સ્ત્રીં આશ્વિન સ્ત્રી- આશ્વિની.
 કૌશ્યાયન્ય પું કુંજ ઋષિનો ગોત્રપુત્ર.
 કૌશ્વિ પું સ્ત્રીં કુંજ ઋષિનું સંતાન.
 કૌટ પું કુટુંબ વૃક્ષ.
 કૌટ નં મિથ્યા કહેવું, ભૂડી સાક્ષી.
 કૌટ ત્રિં સ્વતંત્ર, ભૂડું, કપડી, અસત્યવાદી.
 કૌટકિક ત્રિં માંસ વેચનાર.
 કૌટજ પું કુટુંબ વૃક્ષ.
 કૌટજમારિક ત્રિં કુટુંબના ભારને વહેનાર-
 ઉંચકી લઇ જનાર.
 કૌટજિક ત્રિં ભારભૂત કુટુંબને વહેનાર-
 ઉંચકી લઈ જનાર.
 કૌટતક્ષ પું સ્વતંત્ર એવો સુધાર.
 કૌટલ્ય નં કુટિલતા, વક્તા.
 કૌટલ્ય પું તેનામે એક ઋષિ.
 કૌટસાક્ષિન પું ખોટો સાક્ષી.
 કૌટસાહ્ય નં ખોટી સાક્ષી.
 કૌટિ પું ભૂડું ખોલનારાનો પુત્ર.
 કૌટિક પું શીકારના સાધન ઉપર જીવનાર,
 માંસ વેચનાર.
 કૌટિલિક ત્રિં શિકારી, લવાર.
 કૌટિલ્ય નં કુટિલતા, વક્તા.

કૌટિલ્ય પું ચાલુક્ય મુનિ.
 કૌટિગવ્ય પું કુટિય ઋષિનો ગોત્રપુત્ર.
 કૌટીય ત્રિં પર્વતનાં શિખરની પાસેનો
 પ્રદેશ વગેરે.
 કૌટીય ત્રિં કેવળ, અસહાય, એકલું.
 કૌટીયા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 કૌટુંબ ત્રિં કુટુંબના ભરણપોષણમાં ઉપ-
 યોગી દ્રવ્ય વગેરે.
 કૌટુંબિક ત્રિં કુટુંબનું ભરણ પોષણ
 કરવામાં મશગુલ.
 કૌટ્ય ત્રિં પર્વતના શિખરની સમીપનો
 પ્રદેશ વગેરે.
 કૌટ્યા સ્ત્રીં ભૂડા માણસની છોકરી.
 કૌઠારિકેય ત્રિં નાના કુહાડાસંબંધી.
 કૌઠવિક ત્રિં એક કુડવ જેટલું ધાન્ય
 વાવવા યોગ્ય ખેતર વગેરે, એક કુડવ
 જેટલું ધાન્ય સમાય તેવું પાત્ર વગેરે,
 એક કુડવ જેટલું અનાજ રાંધનાર.
 કૌઠેયક ત્રિં કઠોરતા કરવા યોગ્ય જમી-
 નમાં ઉત્પન્ન થયેલ વગેરે.
 કૌણકુત્સ્ય પું તેનામે એક ઋષિ.
 કૌણપ પું રાક્ષસ.
 કૌણપદન્ત પું બીજમ પિતામહ.
 કૌણપાશન પું એક જાતનો સર્પ.
 કૌણ્ડપાયિન પું સોમયાગ કરનાર યજ્ઞમાન.
 કૌણ્ડપાયિન નં સોમયાગ કરનાર યજ્ઞ-
 માનસંબંધી અથનરૂપ એક સત્ર.
 કૌણ્ડલ ત્રિં કુંડલવાળું.
 કૌણ્ડલિક ત્રિં કુંડલની પાસેનો પ્રદેશ
 વગેરે.
 કૌણ્ડામ્નિક ત્રિં કુંડના અગ્નિમાં હોનાર-
 થનાર વગેરે.
 કૌણ્ડાયન ત્રિં કુંડની સમીપનો પ્રદેશ
 વગેરે.
 કૌણ્ડનેયક ત્રિં કુંડિનપુરમાં ઉત્પન્ન
 થયેલ વગેરે.

કૌણ્ડિન્ય

૪૪૮

કૌમ્બકારિ

કૌણ્ડિન્ય પું કુંડિન ઋષિનો ગોત્રપુત્ર.
 કૌણ્ડિલ્ય નં કુંડિનપુર.
 કૌણ્ડિલ્ય પું તે નામે એક મુનિ.
 કૌણ્ડિલ્યક પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક કીડો.
 કૌણ્ડોપરથ પું તે નામે આયુષ્યશ્રી સંધ.
 કૌણ્ય નં હુંડા હાથવાળાપણું.
 કૌતસ્કુત ત્રિં ક્યાંથી ક્યાંથી હોનાર-થનાર.
 કૌતસ્ત ત્રિં ક્યાંથી હોનાર-થનાર.
 કૌતુક નં કુતુહલ, આશ્ચર્ય, માંગસિક
 હસતસૂત્ર, ઉત્સવ, અભિલાષ, ઇચ્છા, નર્મ,
 મસ્કરી, હર્ષ, પરંપરાથી આવેલ મંગળ,
 ગીત વગેરે ભોગ, ભોગકાળ, સુખ.
 કૌતુહલ નં કૌતુહલ, આશ્ચર્ય, ઉત્કંઠા,
 ઉત્સુકપણું.
 કૌતોમત પું તે નામે એક ઋષિ.
 કૌત્સ પું કુત્સ ઋષિનો પુત્ર એક ઋષિ.
 કૌત્સ નં કુત્સ ઋષિએ જોયેલું વિકૃતિ
 યાગમાં ગાવાનું સામ.
 કૌથુમ ત્રિં કુથુમ નામની વેદશાખાનો
 અભ્યાસ કરનાર અથવા તેને જાણનાર.
 કૌદાલીક પું ધોળણમાં કોળાથી ઉત્પન્ન
 થયેલ વણુંસંકર.
 કૌદ્રવિક નં સંચળ.
 કૌદ્રવીળ નં કૌદ્રી જેમાં થઇ શકે તેવું
 ખેતર.
 કૌદ્રાયણ પું કુદ્ર ઋષિનું યુવાપત્ય.
 કૌન્દ્રાયણ પું કુદ્ર ઋષિનું યુવાપત્ય.
 કૌનલ્ય નં ખરાળ નખરપ એક રોગ.
 કૌન્તાયનિ ત્રિં કુંતીએ કરેલ વગેરે.
 કૌન્તિક પું ભાલો ધારણ કરનાર ચોદો.
 કૌન્તી સ્ત્રીં ભસ્મગંધિની નામે ઔષધિ.
 કૌન્તેય પું યુધિષ્ઠિર, ભીમ અને અર્જુન,
 સાદડ રક્ષ.
 કૌન્દ ત્રિં મોગરાનું, મોગરાસંબંધી.
 કૌપ ત્રિં કુપ્ય સંબંધી.
 કૌપીન નં અકાર્ય, દુષ્ટ કામ, પાપ, યુદ્ધ

પ્રદેશ, સ્ત્રીપુરુષનું ચિન્હ, ચીર, લંગોટી,
 લંગોટ.
 કૌપીનચત્ર ત્રિં લંગોટીવાળું.
 કૌપોદકી સ્ત્રીં વિષ્ણુની ગદા-કૌમોદકી.
 કૌબેર ત્રિં કુબેરસંબંધી, કુબેરનું.
 કૌમાર પું કુંવારી કન્યાને પરણનાર પુરુષ,
 કુમાર, સનતકુમારનો સર્ગ-સૃષ્ટિ.
 કૌમાર નં કુમારવસ્થા, કુમારદશા,
 કુમારપણું.
 કૌમાર ત્રિં કુમારસંબંધી, કાર્તિક સ્વામી-
 સંબંધી, તરણ, કુમારદશાને પામેલ,
 સનતકુમાર સંબંધી, કુમારનું.
 કૌમારક નં કુમારપણું, કુમારદશા.
 કૌમારાયણ પું કુમાર નામના ઋષિનો
 ગોત્રપુત્ર.
 કૌમારિક પું ધણી કન્યાએનો પિતા.
 કૌમારિકેય ત્રિં કુંવારી કન્યાનો પુત્ર.
 કૌમારી સ્ત્રીં જેણે બીજી સ્ત્રી કરી નથી
 તેના પતિની પત્ની.
 કૌમારી સ્ત્રીં કુમારસંબંધી ચોષ્ટ વગેરે,
 કાર્તિક સ્વામીની શક્તિ, તે નામે એક
 માવૃકા.
 કૌમુદ પું કાર્તિક મહિનો.
 કૌમુદિક ત્રિં કુમુદ-રાત્રિવિકાસી કમળ-
 સંબંધી, પોયણુંસંબંધી.
 કૌમુદિકા સ્ત્રીં ચાંદની, ચંદ્રની જ્યોત્સ્ના.
 કૌમુદી સ્ત્રીં ઉત્સવ, કાર્તિક માસમાં થતો
 ઉત્સવ, ઉપરનો અર્થ, કાર્તિકી પૂતેમ,
 આસો પૂતેમ, દીપોત્સવા તિથિ.
 કૌમુદીચાર પું નં આસો-પૂતેમ.
 કૌમુદીનાથ પું ચંદ્ર, કપૂર.
 કૌમુદીપતિ પું ચંદ્ર, કપૂર.
 કૌમુદીવૃક્ષ પું દીપવૃક્ષ-દીવાઓનો જ્ઞાપકાર.
 કૌમોદકી સ્ત્રીં તે નામે વિષ્ણુની ગદા.
 કૌમોદી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 કૌમ્બકારિ પું સ્ત્રીં કુંભારનું સંતાન.

કૌમ્ભકાર્ય

૪૪૨

કૌવેર

કૌમ્ભકાર્ય પુ. કુંભારનો છોકરો.
 કૌમ્ભાયન ત્રિ. ધડાની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 કૌમ્ભાયનિ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
 કૌમ્ભેયક ત્રિ. કુંભીમાં ઉત્પન્ન થયેલ વગેરે.
 કૌમ્ભ્ય ત્રિ. ધડાની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.
 કૌરયાજ ત્રિ. શત્રુ પ્રત્યે જોણે પ્રયાણ કર્યું હોય તેના સંબંધી.
 કૌરવ પુ. કુરૂ દેશનો રાજા.
 કૌરવ ત્રિ. કુરૂવંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ વગેરે, કુરૂવંશ વૃક્ષસંબંધી.
 કૌરવાયણિ પુ. જી. કુરૂવંશી.
 કૌરવી જી. કુરૂસંબંધી સેના વગેરે, કુરૂવંશી જી.
 કૌરવેય ત્રિ. કુરૂવંશી.
 કૌરવ્ય ત્રિ. કુરૂવંશી.
 કૌરવ્ય પુ. કુરૂ દેશનો રાજા.
 કૌરુકત્ય પુ. કુરૂકેત ઋષિનો પુત્ર.
 કૌરુજઙ્ગલ ત્રિ. કુરૂ અને જમ્બ દેશમાં હોનાર-થનાર.
 કૌરુજાઙ્ગલ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
 કૌરુપાઙ્ગલ ત્રિ. કુરૂ અને પંચાલ દેશમાં પ્રસિદ્ધ.
 કૌપ્ય પુ. વ્યોતિષપ્રસિદ્ધ વૈશ્વિક રાશિ.
 કૌર્મ નં. કૂર્મ પુરાણ.
 કૌર્મ ત્રિ. કાચળા સંબંધી.
 કૌલ ત્રિ. કુળવાન, કુલીન, તંત્રાકા કુલાચારમાં આસકત, તંત્રાકા કુલાચારને જાણનાર.
 કૌલક ત્રિ. કુળવાન, કુલીન.
 કૌલકેય ત્રિ. સત્કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ, કુળવાન.
 કૌલકેય પુ. દુરાચારિણી સ્ત્રીનો પુત્ર.
 કૌલદિનેય પુ. ભિક્ષુકી સતી સ્ત્રીનો પુત્ર.
 કૌલદેય પુ. સતી કે અસતી ભિક્ષુકી સ્ત્રીનો પુત્ર.

૫૭

કૌલદેર પુ. વ્યભિચારિણીનો પુત્ર.
 કૌલત્ય ત્રિ. કળથી નામના ધાન્યથી સંસ્કારી કરેલ.
 કૌલત્યોન નં. કળથી જેમાં થઇ શકે તેવું ખેતર.
 કૌલપુત્રક નં. કુલપુત્રપણું.
 કૌલવ પુ. વ્યોતિષપ્રસિદ્ધ કરણપૈથી એક ચર કરણ.
 કૌલાલક ત્રિ. કુંભારે કરેલ, કુંભારસંબંધી.
 કૌલિક ત્રિ. કુળપરંપરાથી આવેલ, પાખંડી.
 કૌલિક નં. તંત્રાશાસ્ત્રોક્ત કુલાચાર, પાખંડ.
 કૌલિક પુ. કૌલિક મત પ્રવર્તાવનાર શિવ.
 કૌલિતર પુ. શંખરાસુર દૈત્ય.
 કૌલિશાયનિ ત્રિ. વજ્રની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.
 કૌલિશિક ત્રિ. વજ્ર જેવું.
 કૌલીન ત્રિ. પૃથ્વી ઉપર લાગેલ-લીન થયેલ, કુલકમથી આવેલ.
 કૌલીન નં. લોકાપવાદ, યુષ્તેન્દ્રિય, યુદ્ધ, દુષ્ટ કર્મ, પશુ અને સર્પોનું યુદ્ધ.
 કૌલીન પુ. પાખંડી, વામમાર્ગી.
 કૌલીરા જી. કાકડાશિંગી વનસ્પતિ.
 કૌલેય ત્રિ. સત્કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
 કૌલેયક પુ. કુળકમથી આવેલ કુતરો.
 કૌલેયક ત્રિ. કુળવાન, કુલીન.
 કૌલેયભેરવી જી. ત્રિપુરા ભૈરવી નામે એક દેવી.
 કૌલમાષિક ત્રિ. અડદનું સાધન.
 કૌલમાષીળ નં. અડદ જેમાં નીપજી શકે તેવું ખેતર.
 કૌલ્ય ત્રિ. સત્કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
 કૌલલ નં. ખેરડીનું ફળ-ખેર.
 કૌલિદાર્ય ત્રિ. કૌલિદાર વૃક્ષની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 કૌવેર ત્રિ. કુબેરસંબંધી, કુબેર જેનો દેવ હોય તે.

કૌવેર

૪૨૦

કૌશલ્યાતનય

કૌવેર પુ. નં. તે નામે એક ઝાડ.
 કૌવેરિકેય પુ. કુબેરિકાનો પુત્ર.
 કૌવેરી સ્ત્રી. કુબેરની દિશા વગેરે.
 કૌશ નં. કાન્યકુબ્જ દેશ, કુશદીપ, કનોજ પ્રાંત.
 કૌશ ત્રિ. દર્ભસંબંધી, દર્ભનું પવિત્ર વગેરે, દર્ભનું કરેલ.
 કૌશલ નં. કુશળતા, હોંશીઆરી.
 કૌશલિ પુ. સ્ત્રી. કુશલાનો પુત્ર-પુત્રી.
 કૌશલિકા સ્ત્રી. કુશલ પ્રજા, ઉપાધન-બેટ, નજરાણું.
 કૌશલી સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ.
 કૌશલેય પુ. શ્રીરામચંદ્ર.
 કૌશલ્ય નં. કુશલપણું, હોંશીઆરી, ચતુરાર્થ, કુશલતા.
 કૌશલ્યા સ્ત્રી. શ્રીરામચંદ્રની માતા.
 કૌશલ્યાતનય પુ. દશરથ પુત્ર શ્રીરામ.
 કૌશલ્યાનંદન પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કૌશલ્યાયનિ પુ. શ્રીરામચંદ્ર.
 કૌશલ્યાસુત પુ. ઉપરનો અર્થ.
 કૌશામ્બ ત્રિ. કુશાંબ રાજ્યએ કરેલ.
 કૌશામ્બી સ્ત્રી. કુશાંબરાજ્યએ વસાવેલી એક નગરી,
 કૌશામ્બેય પુ. કુશાંબરાજ્યનો વંશજ.
 કૌશારવ પુ. કુશાર મુનિનો પુત્ર.
 કૌશિક પુ. ઇન્દ્ર, હુવડ, શુગળ, નોળાવો, ખળતચી, કોષકાર, કોષ બનાવનાર, શૃંગાર રસ, શરીરમાં રહેલી મન્ય ધાતુ, અશ્વકર્ણુ વૃક્ષ, વિશ્વામિત્ર, તે નામે પુર-વંશી એક રાજા, તે નામે એક સેનાપતિ, તે નામે એક અસુર, પ્રીતિ, સ્નેહ, સર્વ પકડનાર વાદી.
 કૌશિકમિય પુ. દશરથ પુત્ર શ્રીરામચંદ્ર.
 કૌશિકફલ ચં. નાળાંબેર.
 કૌશિકા સ્ત્રી. પીવાનું પાત્ર.
 કૌશિકૌત્મજ પુ. ઇન્દ્રપુત્ર જ્યંત, અર્જુન,

વિશ્વામિત્રનો પુત્ર.
 કૌશિકાયનિ પુ. તે નામે એક ઋષિ.
 કૌશિકાયુધ નં. ઇન્દ્રધનુષ.
 કૌશિકારાતિ પુ. કાગડો.
 કૌશિકારિ પુ. કાગડો.
 કૌશિકિન પુ. વહુ. વિશ્વામિત્ર રચેલાનું અધ્યયન કરનાર.
 કૌશિકી સ્ત્રી. તે નામે એક નદી, યશોદાની કન્યારૂપે ઉત્પન્ન થયેલી યોગમાયા, દેવીની એક મૂર્તિ, તે નામે રાઘવી એક વૃત્તિ.
 કૌશિકયોજ પુ. શાખોટ નામે એક વૃક્ષ.
 કૌશિજ પુ. વહુ. તે નામે એક દેશ.
 કૌશીધાન્ય નં. તલ વગેરે ધાન્ય.
 કૌશીલદ્ય નં. ગાનારપણું, નાચનારપણું, ગાનારાનું તથા નાચનારાનું કર્મ.
 કૌશેય નં. રેશમી વસ્ત્ર, રેશમ.
 કૌશેય ત્રિ. રેશમનું, રેશમસંબંધી.
 કૌશ્ય ત્રિ. દર્ભસંબંધી, દર્ભનું.
 કૌશ્ય પુ. કુશ ગોત્રનો એક ઋષિ.
 કૌશારવ પુ. કૌશારવ જુઓ.
 કૌષિક ત્રિ. કૌશિક પુ. જુઓ.
 કૌષિકી સ્ત્રી. દુર્ગા દેવી.
 કૌષીતક પુ. કૌષીતક ઋષિનો પુત્ર.
 કૌષીતકિન પુ. કૌષીતક બનાવેલાનું અધ્યયન કરનાર.
 કૌષીતકી સ્ત્રી. અગત્ય ઋષિની સ્ત્રી.
 કૌષીતકેય પુ. કૌષીતક ઋષિનો પુત્ર.
 કૌષેય ત્રિ. રેશમી, રેશમનું.
 કૌષેય નં. રેશમ, રેશમી વસ્ત્ર.
 કૌષ્ટવિતક ત્રિ. કુદ વિદ્યામાં કુશળ.
 કૌષ્ટવિદિક ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
 કૌષ્ટવ ત્રિ. કૌશસંબંધી, પેટસંબંધી.
 કૌસલેય પુ. રામચંદ્ર.
 કૌસલ્યા સ્ત્રી. કૌશલ્યા જુઓ.
 કૌસલ્યાતનય પુ. રામચંદ્ર.

कौसल्यानन्दन

४५१

क्रतुस्पृश

कौसल्यानन्दन पु० रामचंद्र.
 कौसल्यायनि पु० रामचंद्र.
 कौसल्यासुत पु० रामचंद्र.
 कौसारव पु० कौशारव जुओ.
 कौसीद त्रि० व्याजसंभंधी.
 कौसीच न० आणस, तंद्रा, व्याजतो धंधी.
 कौसुम न० कूलधी अनावेल व्याजलु.
 कौसुम त्रि० कूलसंभंधी.
 कौसुम्भ पु० जंगली कसुओ.
 कौसुम्भ त्रि० कसुआथी रजेल, कसुआ-
 संभंधी.
 कौसुरुविन्द पु० ते नामे ऐक याज.
 कौसुतिक त्रि० मायानी, कपरी.
 कौस्तुभ पु० विष्णुना पक्षरथगमां रहनेारो
 ऐक भण्डि.
 कौस्तुभ न० ऐक जतनुं तेव, ते नामे
 ऐक मुद्रा.
 कौस्तुभलक्षक पु० विष्णु.
 कौस्तुभलक्षण पु० विष्णु.
 कौस्तुभवलक्ष पु० विष्णु.
 कौस्तुभहृदय पु० विष्णु.
 क्रय् चु० उम० स० सेट् भारवुं, भारी नाभवुं.
 क्रय् भ्वा० प० स० सेट् भारवुं, भारी नाभवुं.
 क्रस् दिवा प० अ० सेट् प्रकाशवुं, दीपवुं,
 कुटिलता करी.
 क्रस् चु० उम० अ० सेट् दीपवुं, प्रकाशवुं.
 क्रस् भ्वा० प० अ० सेट् दीपवुं, प्रकाशवुं.
 कनूय् भ्वा० आ० अ० सेट् दुर्जध भारती,
 भीना यवुं, शम्भ करेवा.
 कनूयित् त्रि० शम्भ करेवार, दुर्जध भारनार,
 भीनुं थनार.
 कमर् भ्वा० प० अ० सेट् कुटिलता करी.
 कय त्रि० प्रगपतिना हितनुं, अहदेवनाहितनुं
 कयाम्बू स्त्री० ऐक जतनुं धोअड-धास.
 कंश भ्वा० प० स० सेट् प्रकाशवुं, प्रकाशीत
 करवुं.

ककच पु० ऐक जतनुं अड, केरडानुं अड,
 ज्योतिपप्रसिद्ध ते नामे ऐक योज.
 ककच पु० न० करवत.
 ककचच्छद पु० केवडानुं अड.
 ककचदल पु० केवडानुं अड.
 ककचपत्र पु० डिपरने अर्थ.
 ककचपाद पु० कायडो, काडीडो.
 ककचपाद पु० डिपरने अर्थ.
 ककचपृष्ठी स्त्री० ऐक जतनुं माळुं.
 ककचव्यवहार पु० वीलावती ग्रंथमां
 प्रसिद्ध ऐक गणित.
 ककचा स्त्री० केवडानुं अड.
 ककण पु० ऐक जतनुं पक्षी.
 ककर पु० डिपरने अर्थ, केरडानुं अड, कर-
 पत्र अत्र, करवत.
 ककर त्रि० दीन, गरीम.
 ककुच्छन्द पु० ते नामे ऐक शुद्ध.
 क्रतु पु० पशुभंधनना स्तंभसहित सोम-
 साध्य यज्ञ, संकल्प, अन्नानो मानसपुत्र
 ऋषि, ऐक जतनो वैश्वदेव, विष्णु, इयिनी
 अधिकता, प्रज्ञा, स्तवन वजरे कर्म, छन्दिय.
 क्रतुच्छद पु० नैन,
 क्रतुच्छद त्रि० यज्ञ क्रियामां कुशण.
 क्रतुदोषमुद् पु० प्राणुधाम.
 क्रतुद्रुह पु० असुर, नारितक.
 क्रतुद्विष् पु० डिपरने अर्थ.
 क्रतुध्वंसिन पु० शिव.
 क्रतुपशु पु० घोडो.
 क्रतुपुरुष पु० विष्णु, यज्ञपराद.
 क्रतुप्रा पु० कर्म पार्थुं करेनार.
 क्रतुभुज पु० देव.
 क्रतुराज पु० अश्वमेध यज्ञ, राजयज्ञ यज्ञ.
 क्रतुविक्रयिन त्रि० घेताना यज्ञणने
 भीजनुं हारीने तेनी पासेथी धन लेनार.
 क्रतुस्थला स्त्री० ते नामे ऐक आसरा.
 क्रतुस्पृश त्रि० छन्दियनो रक्षक करेनार.

ક્રતુસમ પુ ૦ રાજસ્ય યજ્ઞ.

ક્રત્વર્થ પુ ૦ યત્ર માટેનું.

ક્રત્વાદિ પુ ૦ પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

ક્રત્વીશ્વર ન ૦ કાશીમાં ક્રતુ મુનિએ સ્થાપેલું એક શિવલિંગ.

ક્રત્ ભ્વા ૦ પ ૦ સ ૦ સેટ્ મારતું, ઠાર મારતું.

ક્રત્ ચુ ૦ ડમ ૦ સ ૦ સેટ્ હર્ષ પામવો, આનંદિત થવું.

ક્રત્ય પુ ૦ તે નામે જનક રાજનો એક પુત્ર.

ક્રત્યન ન ૦ મારતું, મારી નાખવું, હેલવું, કાપવું.

ક્રત્યન પુ ૦ તે નામે એક દાનવ.

ક્રત્યનક પુ ૦ ઉટ.

ક્રત્યનકો સ્ત્રી ૦ ઉટડી.

ક્રત્યકૈશિક પુ ૦ વહુ ૦ તે નામે એક દેશ.

ક્રત્યકૈશીક પુ ૦ વહુ ૦ ઉપરનો અર્થ.

ક્રંદ્ ભ્વા ૦ પ ૦ સેટ્ રડવું, વિકળ થવું અ ૦ બોલાવવું. સ ૦ અનુ+ રડતાં રડતાં પાછળ જવું, અભિ+સામે રહી શત્રુ વગેરેને બોલાવવા. આ+બોલાવીને રડવું. સમ્+આ+ સારી રીતે બોલાવીને રડવું-વિલાપ કરવો. નિ+જેવું નામ હોય તેવો શબ્દોચ્ચાર કરવો. પ્ર+ સ્તુતિ કરવી. વિ+વિશેષે કરી આક્રંદ કરવો. સમ્ + સારી રીતે આક્રંદ કરવો.

ક્રંદ્ ભ્વા ૦ આ ૦ અ ૦ સેટ્ વિકળ થવું. અનુ+ પાછળ જવું.

ક્રન્તુ ત્રિ ૦ જનાર, ક્રમણ કરનાર.

ક્રન્દ્ ચુ ૦ ડમ ૦ અ ૦ સેટ્ નિરંતર શબ્દ કરવો.

ક્રન્દન ન ૦ શોક વગેરેથી આંસુ આવે તેમ રડવું, પોક મૂકી બોલાવવું, રડવું.

ક્રન્દન પુ ૦ ગિલાડો.

ક્રન્દની સ્ત્રી ૦ ગિલાડી.

ક્રન્દિત ત્રિ ૦ રડેલું, રદન કરેલ, ખૂમ મારી બોલાવેલ.

ક્રન્દિત ન ૦ ક્રન્દન ન ૦ જુઓ.

ક્રપ્ ભ્વા ૦ આ ૦ અ ૦ સેટ્ કૃપા કરવી.

ક્રમ્ ભ્વા ૦ પ ૦ સ ૦ સેટ્ ગમન કરવું, જવું, ચાલવું. અતિ+ઓળંગવું. વિ+અતિ+ વિપરીત રીતે ઓળંગવું. સમ્+અતિ+સારી રીતે ઓળંગવું. અધિ+અત્યંત ઓળંગવું. અનુ+ પરિપાટી પૂર્વક ઓળંગવું. અપ+ ખસવું. અભિ+સામે જવું. અવ+ખસવું, હિંસા કરવી. અનુ+અવ+પાછળ જવું, પ્રવેશ કરવો. આ+ખસાકારે દબાવવું. ઉદ+ ઉદય પામવો. અનુ+ઉદ+ઉચ્ચે જવું, પા-છળ જવું. વિ+ઉદ+ વિપરીતપણે અતે વિશેષે કરી ઉલ્લંઘન કરવું. ઉપ+આરંભ કરવો. નિ+અત્યંત ઓળંગવું, અવશ્ય ક્રમણ કરવું. અનુ+નિ+અનુક્રમ કરવો. નિસુ+અથવા નિર્+નીકળવું. પરા+પરાક્રમ કરવું, ખસાકારે દબાવવું. પરિ+ભ્રમવું, ફરવું. સમ્+પરિ+સારી રીતે વીંટવાના આકારે ચોતરફ જવું. પ્ર+પ્રારંભ કરવો. પ્રતિ+પ્રતિષ્ઠે ઓળંગવું, પાછા ફરવું. વિ+ પગે ચાલવું. અધિ+વિ+આધિક પરાક્રમ કરવું. નિર્+વિ+વિશેષે કરી નીકળવું. સમ્+ એક સ્થળે રહેલાને અન્ય સ્થળે લઈ જવું. અનુ+સમ્+અનુક્રમે અથવા અનુક્રમે સંક્ર-મણ કરવું. ઉપ+સમ્+સમીપમાં સંક્રમણ કરવું. પ્રતિ+સમ્+પ્રતિકૂલ સંક્રમણ કરવું, પાછા ફરવું.

ક્રમ પુ ૦ પગ હલાવવા, પગ, અર્થની નિયતપણે પૂર્વાપર સ્થિતિ, ક્રમ, અનુક્રમ, પરિપાટી, ગમન કરવું, કલ્પાનુક્રમ, સામર્થ્યહેતુક વ્યાપાર, આક્રમણ કરવું, અઘાઈ કરવી, વેદની સંહિતાને અનુસરતા પાઠથી વિલોમપાઠ, વિપણ. યથાપોગ્ય સ્થાપવું.

ક્રમ ન ૦ કાદવ.

ક્રમક ત્રિ ૦ વેદપાઠમાં ક્રમપાઠનું અધ્યયન

ક્રમજટા

૬૫૩

ક્રયિક

કરનાર-જાણનાર, ગમન કરનાર, જનાર,
અનુક્રમસંબંધી.
ક્રમજટા સ્ત્રી એક પ્રકારનો વેદપાઠ.
ક્રમજિત પું તે નામે એક રાજા.
ક્રમજ્યા સ્ત્રી ગ્રહોના સ્પષ્ટાધિકારમાં કહે-
વામાં આવેલી એક સ્ત્રી.
ક્રમણ પુંપગ, તે નામે યદુવંશી એક રાજા.
ક્રમણ નં ગમન કરતું, જતું, પગલું ભરતું.
ક્રમદળક પું તે નામે એક વેદપાઠનો
પ્રકાર.
ક્રમદીશ્વર પું 'સંક્ષિપ્તસાર' નામે એક
વ્યાકરણ કરનારો વિદ્વાન.
ક્રમપદ પું એક પ્રકારનો વેદપાઠ.
ક્રમપાર પું તે નામે એક પ્રકારનો વેદપાઠ.
ક્રમપૂરક પું તે નામે એક ઝાડ.
ક્રમમાળ ત્રિં ગતિ કરતું, આગળ જતું.
ક્રમયોગ પું અનુક્રમે યોગ.
ક્રમશસ્ અવ્યં ક્રમે ક્રમે.
ક્રમસંગ્રહ પું તે નામે એક ગ્રંથ.
ક્રમસન્દર્ભ પું તે નામે એક ગ્રંથ.
ક્રમાગત ત્રિં ક્રમથી આવેલ, કુળપરંપરાથી
ઉતરી આવેલ, પિતા વગેરેના ક્રમથી
પ્રાપ્ત થયેલ.
ક્રમાગતતા સ્ત્રી ક્રમે આવેલાપણું.
ક્રમાગતત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
ક્રમાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દગણ.
ક્રમાયાત પું ક્રમાગત જુઓ.
ક્રમિ પું કૃતિ જુઓ.
ક્રમિક ત્રિં ક્રમાગત જુઓ.
ક્રમિક ત્રિં ક્રમે વર્તનાર, ક્રમયાળું.
ક્રમિકપટક નં વાવડીંગ, ચિત્રાંગ વન-
સ્પતિ, ઉંચરો.
ક્રમિષ્ઠ નં વાવડીંગ.
ક્રમિષ્ઠ ત્રિં કૃમિનો નાશ કરનાર.
ક્રમિજ નં અગર ચંદન.

ક્રમિજા સ્ત્રી વાખ.
ક્રમિતુ ત્રિં ગમન કરનાર, જનાર.
ક્રમિશત્રુ નં વાવડીંગ.
ક્રમુ પું સોપારીનું ઝાડ.
ક્રમુક પું એક જાતના લોધરનું ઝાડ,
સોપારીનું ઝાડ, અલ્હાર વૃક્ષ, એક
જાતની મોથ, કપાસનું ઝાડ.
ક્રમુક નં કપાસીઓ, કપાસના ઝાડનું શળ.
ક્રમુકફલ નં સોપારી.
ક્રમુકી સ્ત્રી સોપારીનું ઝાડ.
ક્રમેતર ત્રિં ક્રમ નામના વેદપાઠના પ્રકાર-
થી લિન્ન.
ક્રમેલ પું ઉટ.
ક્રમેલક પું ઉટ.
ક્રમેલકી સ્ત્રી ઉટડી.
ક્રમેલો સ્ત્રી ઉટડી.
ક્રમોલ્લેગ પું બળદ.
ક્રય પું ખરીદતું, વેચાતું લેવું.
ક્રયક્રીત ત્રિં વેચાતું લીધેલ.
ક્રયણ નં ક્રય જુઓ.
ક્રયનિયમ પું વેચનાર અને વેચાતું લેનાર-
ની વચ્ચે થયેલો કોઈ એક નિયમ.
ક્રયલેલ્ય નં વેચાણ ખત.
ક્રયવિક્રય પું દિવં વેચવું અને વેચાતું
લેવું, લેવડદેવડ-વેપાર.
ક્રયવિક્રયાનુશય પું વેચવામાં અને
ખરીદવામાં પચાતાપ.
ક્રયવિક્રયિક પું વેપારી-વેચવા ખરી-
દવાનો ધંધો કરનાર, લેવડ દેવડ-વેપાર.
ક્રયવિક્રયિન પું ખરીદનાર અને વેચનાર.
ક્રયશીર્ષ નં કિલ્લા વગેરેનો કોંગરો.
ક્રયાક્રયિકા સ્ત્રી વેચાતું લેવું ન લેવું.
ક્રયાણક ત્રિં વેચવા યોગ્ય, કરીયાણું.
ક્રયારોહ પું દુકાન, ખમર.
ક્રયિક ત્રિં ક્રયવિક્રયિક જુઓ, વેચાતું
લેનાર.

કચિન

૪૬૪

ક્રિમિશત્રુ

કચિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 કચ્ય ત્રિં ખરીદનાર ખરીદે એવી શુદ્ધિથી
 દુકાનમાં મૂકેલ વસ્તુ વગેરે.
 કચણ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર.
 કચણ નં શબ્દ કરવો.
 કચિણુ ત્રિં રાક્ષસ વગેરે.
 કચિસ્ નં માંસ.
 કચ્ય નં કાચું માંસ.
 કચ્યઘાતન પું મૃગ, હરણ.
 કચ્યમુજ પું રાક્ષસ, એક જાતનો મૃગ.
 કચ્યમુજ ત્રિં માંસાહાર કરનાર.
 કચ્યાદ પું રાક્ષસ, મુઠકાં ખાળનાર અગ્નિ,
 એક જાતનો મૃગ.
 કચ્યાદ ત્રિં માંસાહારી.
 કચ્યાદ પું રાક્ષસ, મુઠકાં ખાળનાર અગ્નિ,
 એક જાતનો મૃગ.
 કચ્યાદ ત્રિં માંસ લક્ષણ કરનાર.
 કચ્યાદિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 કશિ નામઘાતું ઉમં સં સેદ્ કૃશ કરવું,
 દુર્બળ કરવું.
 કશિત ત્રિં દુર્બળ કરેલ, પાતળું કરેલ.
 કશિમન પું કૃશપણું, દુર્બળપણું.
 કશિષ્ટ ત્રિં અત્યંત કૃશ, અતિદુર્બળ.
 કશીયસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 કા ત્રિં ગતિ કરનાર, જનાર, ઓળંગનાર.
 કાકચિક ત્રિં કરવતથી વહેરીને જીવન
 અશાયનાર.
 કાથ પું રાહુ ગ્રહના અવતારરૂપ તે નામે
 એક રાજા, રામનો સેનાપતિ તે નામે એક
 વાનર, તે નામે એક નાગ.
 કાથ પું મારવું, મારી નાખવું.
 ક્રાન્ત પું ઘોડો.
 ક્રાન્ત નં પાદ ઈન્દ્રિય, પગ, ગમન કરવું,
 જવું, ઓળંગવું, ગમન કર્મ.
 ક્રાન્ત ત્રિં ગમન કરેલ, ઓળંગેલ, વ્યાપ્ત
 કરેલ, દૂર ગયેલ, જૂતકાળમાં વીતેલ,
 ફેલાયેલ.

ક્રાન્તદર્શિન ત્રિં જૂતકાળ વગેરેને જોનાર,
 સર્વજ્ઞ.
 ક્રાન્તદર્શિન નં સર્વજ્ઞ-પરબ્રહ્મ.
 ક્રાન્તા સ્ત્રીં ઘોડી, ગૃહતી નામે વનસ્પતિ.
 ક્રાન્તિ સ્ત્રીં ગમન કરવું, જવું, ગ્રહ
 વગેરેની ગતિ, સૂર્યને ફરવાના માર્ગ,
 ક્રાંતિવૃત્ત, પગલું ભરવું.
 ક્રાન્તિક્ષેત્ર નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ અપમ
 ક્ષેત્રાકાર પદાર્થ.
 ક્રાન્તિજ્યા સ્ત્રીં ક્રાંતિવ ક્ષેત્રમાં રહેલ
 અક્ષક્ષેત્રનો એક અવયવ.
 ક્રાન્તિપાત પું વિષુવત્ અને ક્રાંતિવલયનું
 એકત્ર થઇ જવું.
 ક્રાન્તિમળલ નં ક્રાન્તિવૃત્ત જુઓ.
 ક્રાન્તિઘલય નં ઉપર પ્રમાણે.
 ક્રાન્તિવૃત્ત નં ક્રાંતિ વલયના આકારનું
 વૃત્તક્ષેત્ર.
 ક્રાન્તિસામ્ય નં ગ્રહોની એક સરખી
 ક્રાંતિ-ગતિ.
 ક્રાન્તિસૂત્ર નં ક્રાંતિઓનો સૂત્રાકાર એક
 યોગ-જો ધ્રુવનો સ્પર્શ કરનાર હોય છે.
 ક્રાન્તુ પું પક્ષી.
 ક્રામત્ ત્રિં ગમન કરતું, ઓળંગતું, જતું.
 ક્રાયક ત્રિં ખરીદનાર, ખરીદ કરી પોતાની
 આજીવિકા અશાયનાર.
 ક્રાવન ત્રિં ગમન કરનાર, જનાર.
 ક્રિમિ પું કૃમિ, શુદ્ધ જંતુ જૂ વગેરે, તે
 નામે એક રોગ.
 ક્રિમિકણ્ઠક પું કૃમિકણ્ઠક જુઓ.
 ક્રિમિન પું વાવડીંગ.
 ક્રિમિન ત્રિં કૃમિનો નાશ કરનાર.
 ક્રિમિન્ની સ્ત્રીં સોમરાજી નામે વનસ્પતિ.
 ક્રિમિજ નં અગર ચંદન.
 ક્રિમિજા સ્ત્રીં લાખ.
 ક્રિમિશત્રુ પું વાવડીંગ, રાતાં ફૂલવાળું
 એક જાતનું જાડ.

ક્રિમિશાસ્ત્ર

૪૨૨

ક્રોડનક

ક્રિમિશાસ્ત્ર પુ. એક જાતનો દુર્ગંધી ખેર.

ક્રિમિશૈલ પુ. રાશરો.

ક્રિય પુ. મેપ રાશિ.

ક્રિયા સ્ત્રી. આરંભ, પ્રાથશ્રિત, શિક્ષા, પૂર્ણ, વિવાદના વિચારનું અંગ એક સાધન, સામ વગેરે ઉપાય, ન્યાયાદિમત-સિદ્ધ ઉત્કેષણ વગેરે કર્મ, વ્યાકરણમતસિદ્ધ ધાતુનો અર્થ, ચેષ્ટા, ચિકિત્સા, અનુક્રાન, કામ કરવું તે, શ્રાદ્ધ, શૌચ, પ્રયોગ.

ક્રિયાકલ્પ ત્રિ. ક્રિયાશાસ્ત્ર, ચિકિત્સાના અંગરૂપ ક્રિયાઓ.

ક્રિયાકર ત્રિ. ક્રિયા કરનાર, કામ કરનાર.

ક્રિયાકર પુ. અભ્યાસ કરનાર નવો શિષ્ય.

ક્રિયાકાર પુ. ઉપરનો અર્થ.

ક્રિયાકાર ત્રિ. ક્રિયા કરનાર, કામ કરનાર.

ક્રિયાક્રેવિન પુ. પાંચ પ્રકારના હીન પ્રતિવાદીમાંનો એક પ્રતિવાદી.

ક્રિયાનિર્દેશ સાક્ષી.

ક્રિયાપદ પુ. અનુષ્ઠાન વ્યવહારમાં સાધ્ય અર્થના સાધનરૂપ ત્રીજો પાદ.

ક્રિયાફલ ન. ઉત્પત્તિ વગેરે કર્મફળ, યજ્ઞદિથી થનારું પુણ્યપાપાદિ ફળ, ક્રિયા-બળ ફળ.

ક્રિયાભ્યાસુત્તિ સ્ત્રી. વારંવાર ક્રિયા કરવી તે.

ક્રિયાશ્યુપગમ પુ. આ ખેતરમાં જે ઉત્પન્ન થાય તેમાંથી આપણા બંનેનો ભાગ એવો નિયમ કરી ખેડવા માટે બીજાના ખેતરનો સ્વીકાર.

ક્રિયાયોગ પુ. તપ-સ્વાધ્યાય-ધર્મધ્યાનરૂપ યોગના ઉપાયની ક્રિયા, ક્રિયા સાથે સંબંધ.

ક્રિયાર્થ ત્રિ. કર્તવ્ય વિધિને સમજાવનાર વેદ વગેરેનું કાર્ષ વાક્ય.

ક્રિયાર્થ ત્રિ. ક્રિયા જેનું પ્રયોજન હોય તે, ક્રિયા માટેનું.

ક્રિયાવત્ ત્રિ. ક્રિયાવાળું, ક્રિયા કરવામાં આસક્ત.

ક્રિયાવત્ પુ. ક્રિયાના અન્યથવાળો-કર્તા.

ક્રિયાવસન્ન ત્રિ. સાક્ષી વગેરેના પ્રમાણથી પરબળ પામેલો વાદી કે પ્રતિવાદી.

ક્રિયાવાદિન ત્રિ. વાદી, ફરીઆદી.

ક્રિયાવિશેષણ ન. ક્રિયા સાથે સંબંધવાળો હોય તેના વિશેષણ તરીકે લાસતો પદાર્થ-ક્રિયાવિશેષણ અવ્યય.

ક્રિયાશક્તિ સ્ત્રી. બળગતની ઉત્પત્તિનું સાધન એવી પરમેશ્વરની શક્તિ.

ક્રિયાસમમિહાર પુ. વારંવાર ક્રિયા કરવી તે.

ક્રિયાસ્નાન ન. ક્રિયાના અંગરૂપ સ્નાન, એક પ્રકારની સ્નાનવિધિ.

ક્રિયેન્દ્રિય ન. કર્મેન્દ્રિય, ક્રિયાની સાધનરૂપ હિન્દ્રિય-હાથ-પગ-વાણી વગેરે.

ક્રિવિ પુ. કુવો, તે નામે એક અશ્વર.

ક્રિવિ પુ. વહુ. પંચાલ દેશ.

ક્રિવિ ત્રિ. કર્તા, કરનાર, હિંસક.

ક્રિવિસ્ ત્રિ. હિંસક.

ક્રી ક્યાંદિ. ઉમ્મ. સ. સેટ્ વેચાતું લેવું, ખરીદવું. અપ+ક્રિ+ત વગેરે આપીને વશ કરવું. અમિ+લક્ષ્યમાં રાખીને વેચવું. અવ+

ધન વગેરેથી વશ કરવું. આ+ધો+ક્રિ ખરીદવું. ઉપ+સમીપમાં ખરીદવું. નિર્+વેચવું, ક્યને યોગ્ય કી+મત આપવી. નિર્સ+

વેચવું, ક્યને યોગ્ય કી+મત આપવી. પરિ+અમુક નિયતકાળ સુધી પગાર આપી રાખવું. વિ+વેચવું. સમ+સારી રીતે ખરીદવું.

ક્રી ત્રિ. ખરીદનાર, વેચાતું લેનાર.

ક્રીઙ્ ભ્વાં પ. અ. સેટ્ રમવું, ખેલવું.

ક્રીઙ્ ભ્વાં આ. અ. સેટ્ રમવું, ખેલવું.

ક્રીડ પુ. મસ્કરીમાં હસવું. મસ્કરી કરવી.

ક્રીડક ત્રિ. ક્રીડા કરનાર, ખેલનાર, રમનાર.

ક્રીડક પુ. દ્વાર પર ઉભો રહેનાર, સેવક.

ક્રીડત્ ત્રિ. ક્રીડા કરતું, રમતું, ખેલતું.

ક્રીડન ન. રમત, ક્રીડા, ખેલ, રમવાનું સાધન.

ક્રીડનક ન. રમવાનું સાધન.

ક્રોડનીય

૪૬૬

ક્રુગન્ધ

ક્રોડનીય ત્રિં રમવા યોગ્ય, રમવાનું સાધન.

ક્રોડમાન ત્રિં ક્રોડત્ જુઓ.

ક્રોડા ક્રીં રમત, ખેલ, મસ્કરીમાં હાંસી.

ક્રોડાકૂત નં રમવાની ઉત્કંઠા.

ક્રોડાતાલ પું સંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તાલ.

ક્રોડાનારી ક્રીં રમત માટે રાખેલી વેસ્થા-
રૂપ સ્ત્રી.ક્રોડાયાન નં પુષ્પરથ-નાની ગાડી-ખે-
લગાડી.

ક્રોડારત્ન નં મૈથુન-વિષયસેવા.

ક્રોડારથ પું ક્રોડાયાન જુઓ.

ક્રોડારમ્ભ પું રમતનો આરંભ.

ક્રોડારસાત્તલ નં તે નામે એક ઉપરૂપક.

ક્રોડાવત્ ત્રિં રમતું, રમત કરતું.

ક્રોડિ ત્રિં ક્રીડા કરનાર, રમનાર.

ક્રોડિત્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ક્રોડિન પું તે નામે એક વાયુ.

ક્રોડિન્ ત્રિં ક્રીડા કરવાના સ્વભાવવાળું.

ક્રોડુ ત્રિં ક્રીડા કરનાર, રમત કરનાર.

ક્રીત ત્રિં ખરીદિલ, વેચાતું લીધેલ.

ક્રીત નં ખરીદવું, વેચાતું લેવું.

ક્રીત પું વેચાતો લીધેલ છોકરો.

ક્રીતક પું ઉપરનો અર્થ.

ક્રીતાનુશય પું મનુએ કહેલા અક્ષર
વિવાદો પૈકીનો એક વિવાદ.ક્રીતાપહરણ નં વેચાતું લીધેલ હરી લેવું તે.
ક્રુડ્ પું હંસ પક્ષી, એક જાતનો જગલો,
તે નામે એક પર્વત.

ક્રુડ્ ક્રીં હંસલી, એક જાતની જગલી.

ક્રુજ પું એક જાતનો જગલો, હંસ, કૌંચ
પર્વત.ક્રુજા ક્રીં એક જાતની જગલી, હંસલી,
એક જાતની વીણા.ક્રુઙ તુદાં પં અં સેટ્ કુચું, કુખી જરું,
ધટ્ થવું.

ક્રુથ્ ક્યાં પૂં અં સેટ્ હિંસા કરવી.

કુધ્ દિવાં પં અં અનિદ્ કોધ કરવો,
કોપવું.

કુધ્ ક્રીં કોધ, કોપ.

કુદ્ ત્રિં કોધાયમાન થયેલ.

કુધ્મિન્ ત્રિં કોધવાળું, કોપવાળું.

કુધા ક્રીં કોધ, કોપ.

કુધ્યત્ ત્રિં કોધ પામતું, કોપાયમાન થતું.

કુડ્ચ્ સ્વાં પં અં સેટ્ કુટિલતા કરવી,
અત્ય થવું, થોડું થવું.કુન્થ્ ક્યાં પં અં સેટ્ કલેશ પામવો,
લેટવું.

કુમુ ત્રિં સર્વત્ર ગમન કરવાના સ્વભાવવાળું.

કુમુક પું સોપારીનું ઝાડ.

કુન્ધ્ સ્વાં પં અનિદ્ રડવું, અં બોલાવવું,
આકેશ કરવો સં અનુદયા કરવી, પાછળ
રડવું. આ + અપ્રિય કહેવું. ઉદ + ઉચેથી
બોલાવવું, મોટથી રડવું. ઉપ + હપકો દેવો.

કુશ્વન પું શિયાળ.

કુશ્વની ક્રીં શિયાળજી.

કુટ નં રડવાનો શબ્દ.

કુટ ત્રિં રડેલ, બોલાવેલ, મારેલ, ઝાળો
દીધેલ, ખરાબ બોલેલ.

ક્રુઙ્ કુઙ્ ધાતુ જુઓ.

ક્રૂર ત્રિં નિર્દય, ક્રૂર, હિંસક, કંકિત, કંકોર,
ઉગ્ર, ધાતકી.ક્રૂર પું વિષમ રાશિ, ક્રૂર અલ, રાતી કરેજી,
બાઝ પક્ષી, કંક પક્ષી, કાળો ધંતુરો.ક્રૂર નં પૂર્વાક્ષયુતી, મધ્ય અને ભરણી
નક્ષત્ર.ક્રૂરકર્મન્ ત્રિં હિંસક કર્મ કરનાર, નિર્દય,
ધાતકી.

ક્રૂરકર્મન્ પું કડવી તુંબીનો વેલો.

ક્રૂરક્રોષ્ટ ત્રિં ધાતુ વગેરેની વિષમતાને
લીધે જેનો કોડો ધણેજ લારે હોય-
અંધાપલો હોય.

ક્રૂરગન્ધ પું ગંધક.

ક્રૂરગન્ધ

૪૬૭

ક્રોધનીય

ક્રૂરગન્ધ ત્રિં તીક્ષ્ણ ગંધવાળું.
 ક્રૂરગન્ધા સ્ત્રીં તીક્ષ્ણકંટકા નામે વનસ્પતિ.
 ક્રૂરત્વ નં ક્રૂરપણું, નિર્દયતા, ધાતકીપણું.
 ક્રૂરતા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ક્રૂરહશ્ ત્રિં ક્રૂર દર્શિવાળું, ચાડીયું, ખળ,
 બુધ્ધિ.
 ક્રૂરહશ્ પું મંગળ ગ્રહ, શનૈશ્વર ગ્રહ.
 ક્રૂરહશ્ સ્ત્રીં ક્રૂર ગ્રહ વગેરેની દર્શિ.
 ક્રૂરધૂર્તે પું કાળા ધંતુરો.
 ક્રૂરપ્રસાદન ત્રિં ક્રૂરને પણ પ્રસન્ન કર-
 નાર-ભક્ત-સેવક.
 ક્રૂરરાવિન પું એક જાતનો કાગડો.
 ક્રૂરરાવિણી સ્ત્રીં એક જાતની કાગડી.
 ક્રૂરલોચન પું મંગળ ગ્રહ, શનિ ગ્રહ.
 ક્રૂરલોચન ત્રિં ક્રૂર નેત્રવાળું.
 ક્રૂરસ્વર ત્રિં કંકેશ અવાજવાળું, કઠોર
 સ્વરવાળું.
 ક્રૂરા સ્ત્રીં રાત્રી સારોડી, ક્રૂર સ્ત્રી.
 ક્રૂરાકૃતિ ત્રિં ક્રૂર આકૃતિવાળું.
 ક્રૂરાકૃતિ પું રાવણ.
 ક્રૂરાકૃતિ સ્ત્રીં ક્રૂર એવી આકૃતિ.
 ક્રૂર્વ નં દાદી.
 ક્રોક્ષિત નં કંકે એવો કાઠ પક્ષી વગેરેનો
 અસ્પષ્ટ શબ્દ.
 ક્રોણિ ત્રિં ખરીદનાર.
 ક્રેતવ્ય ત્રિં ખરીદ કરવા યોગ્ય.
 ક્રેતુ ત્રિં ખરીદનાર.
 ક્રેય ત્રિં ખરીદવા યોગ્ય.
 ક્રેદિત ત્રિં વાસુ જેનો દેવ છે તેવું હવિષ
 વગેરે.
 ક્રૈવ્ય પું ક્રિવ દેશનો રાગ-પંચાલ દેશનો
 રાગ.
 ક્રોચ પું કૈલાસ પર્વત, કૌચ પર્વત.
 ક્રોચદારણ પું કાર્તિક સ્વામી,
 ક્રોહ પું ભુઝ, વરાહ, ગાંડી ગદોલ, બન
 થયેલ જાતીનો મધ્યભાગ, યોગની જાતી,
 પદ

ઉત્તરમાં આવેલું એક ગામ, વારાહીકંદ
 વનસ્પતિ, શનિ ગ્રહ.
 ક્રોહ નં બે ભુજની વચ્ચેનો ભાગ.
 ક્રોહકન્યા સ્ત્રીં વારાહીકંદ વનસ્પતિ.
 ક્રોહકાન્તા સ્ત્રીં પૃથ્વી.
 ક્રોહચરણ પું કાચબો.
 ક્રોહચૂડા સ્ત્રીં મહાશ્રાવણિકા નામે વૃક્ષ.
 ક્રોહપત્ર નં વચમાં મૂકેલું પત્ર-પાનું.
 ક્રોહપર્ણી સ્ત્રીં ભોરીંગણી વનસ્પતિ.
 ક્રોહપાદ પું કાચબો.
 ક્રોહપુચ્છી સ્ત્રીં તે નામે એક વનસ્પતિ.
 ક્રોહા સ્ત્રીં બે ભુજની વચ્ચેનો ભાગ.
 ક્રોહાશ્ત્રિ પું કાચબો.
 ક્રોહાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દગણ.
 ક્રોડી સ્ત્રીં ભુઝણી, ભુઝણ, વારાહીકંદ
 વનસ્પતિ.
 ક્રોડીકરણ નં આલિંગન કરવું, ભેટવું.
 ક્રોડીકૃતિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ક્રોડીમુલ પું ગેડો જનાવર.
 ક્રોડીમુલ્લી સ્ત્રીં ગેડી.
 ક્રોદેષ્ટા સ્ત્રીં મેથ.
 ક્રોથ પું હણવું, હિંસા કરવી.
 ક્રોધ પું ક્રોધ, ક્રોધ, પારકા અપકાર કર-
 વાની મનોવૃત્તિ.
 ક્રોધ પું તે નામે એક વર્ષ.
 ક્રોધકૃત ત્રિં ક્રોધ કરનાર.
 ક્રોધકૃત પું પરમેશ્વર.
 ક્રોધજ ત્રિં ક્રોધથી ઉત્પન્ન થનાર.
 ક્રોધજ પું મોહ.
 ક્રોધન ત્રિં ક્રોધી સ્વભાવવાળું.
 ક્રોધન પું ગર્ગનો શિષ્ય-કૌશિકનો પુત્ર,
 તે નામે એક વર્ષ, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ભૈરવ.
 ક્રોધના સ્ત્રીં ક્રોધી નાયિકા, ક્રોધી સ્ત્રી.
 ક્રોધનીય ત્રિં ક્રોધ કરવાને યોગ્ય.
 ક્રોધનીય નં દુઃખ, પીડા.

ક્રોધમૂર્ચ્છિત

૪૫૮

કલંદ

ક્રોધમૂર્ચ્છિત ત્રિં ક્રોધથી ધમધમી ઉડેલ,
ક્રોધાયમાન થયેલ.

ક્રોધમૂર્ચ્છિત પું ચોર નામે સુગંધી દ્રવ્ય.

ક્રોધવર્જન ત્રિં ક્રોધ વધારનાર.

ક્રોધવર્જન પું તે નામે એક અસુર.

ક્રોધહન પું વિષ્ણુ.

ક્રોધહન ત્રિં ક્રોધનો નાશ કરનાર.

ક્રોધહન્ત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ક્રોધહન્ત પું તે નામે એક અસુર.

ક્રોધસમ્ભવ ત્રિં જેથી ક્રોધ થાય તે.

ક્રોધસમ્ભવ પું ક્રોધની ઉત્પત્તિ.

ક્રોધાલુ ત્રિં ક્રોધી.

ક્રોધિન્ ત્રિં ક્રોધી.

ક્રોશ પું રડવું, બોલાવવું, સુહર્ત, ૮૦૦૦

હાથનું માર્ગનું માપ, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
પટલ.

ક્રોશતાલ પું દક્ષા-નગાર્ક.

ક્રોશન ત્રિં રડવું, બોલાવવું.

ક્રોશધ્વનિ પું દક્ષા-નગાર્ક.

ક્રોશયુગ નં બે ક્રોશ.

ક્રોશિન્ ત્રિં શબ્દ કરનાર.

ક્રોષ્ટુ પું શિયાળ, ગધેડો, ચડવંશી રાગ.

ક્રોષ્ટુક પું શિયાળ, ગધેડો.

ક્રોષ્ટુકપુચ્છિકા સ્ત્રીં તે નામે એક વ-
નસ્પતિ-વૃક્ષિપર્ણ, મોલેમિકા.

ક્રોષ્ટુકમેચલા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ક્રોષ્ટુકર્ણ પું તે નામે એક ગાય.

ક્રોષ્ટુકશિરસ્ નં તે નામે એક વાતરોગ.

ક્રોષ્ટુપાદ પું તે નામે એક ઋષિ.

ક્રોષ્ટુપુચ્છિકા સ્ત્રીં ક્રોષ્ટુકપુચ્છિકા બુઓ.

ક્રોષ્ટુપુચ્છો સ્ત્રીં ઉપર પ્રમાણે.

ક્રોષ્ટુફલ પું ઇંગોરીયાનું ઝાડ.

ક્રોષ્ટુધિન્ના સ્ત્રીં વૃક્ષિપર્ણ વનસ્પતિ.

ક્રોષ્ટેશુ પું ધોળા શેલડી.

ક્રોષ્ટ્રી સ્ત્રીં શિયાળવી, ગધેડી, ધોળું બોંય-

કોહળું, કાળી વિદારી નામે વનસ્પતિ,

લાંગડી-વનસ્પતિ.

ક્રૌંચ પું એક જાતનો બગલો, હિમા-
લયની પહોંચતો એક પર્વત, તે નામે
એક બેટ, તે નામે એક અસુર, દીરોડો
પક્ષી, જૈન તીર્થંકરોનો તે નામે ધ્વજ,
તે નામે એક શક્તિ.

ક્રૌંચદારણ પું કાર્તિક સ્વામી.

ક્રૌંચપદા સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.

ક્રૌંચપદી સ્ત્રીં તે નામે એક તીર્થ.

ક્રૌંચપુર નં તે નામે એક શહેર.

ક્રૌંચબન્ધમ અન્યં ક્રૌંચપક્ષીની પેઠે બાંધીને.

ક્રૌંચરન્ધ્ર નં માનસરોવરમાં રહેલા હં-
સોને નીકળવાનું ક્રૌંચ પર્વતમાં રહેલું
એક બાકું.

ક્રૌંચરિપુ પું કાર્તિક સ્વામી, પરશુરામ.

ક્રૌંચસુવન પું કાર્તિક સ્વામી.

ક્રૌંચવત તે નામે એક પર્વત.

ક્રૌંચવત ત્રિં ક્રૌંચ પક્ષીવાળું સરોવર વગેરે.

ક્રૌંચા સ્ત્રીં એક જાતની બગલી.

ક્રૌંચાદન નં કમળનો-મૃણાલ, કમળ-
બીજ, પીપર.

ક્રૌંચાદની સ્ત્રીં કમળબીજ.

ક્રૌંચારણ્ય નં દંડકારણ્યની પાસેનું વન.

ક્રૌંચારાતિ પું કાર્તિક સ્વામી, પરશુરામ.

ક્રૌંચારિ પું ઉપરનો અર્થ.

ક્રૌંચો સ્ત્રીં ક્રૌંચપક્ષી.

ક્રૌંચ નં કૂરતા, નિર્દયતા, ધાતકપણું.

ક્રૌંચશતિક ત્રિં સો ક્રોશ સુધી જનાર,
સો ક્રોશથી આવનાર ભિક્ષુ વગેરે.

ક્રૌંચાયણ્ય પું ક્રોષ્ટુ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન
થયેલી સ્ત્રીનો પુત્ર.

ક્રૌંચુકિ પું ક્રોષ્ટુક ઋષિનો પુત્ર, તે નામે
એક ઋષિ.

ક્રૂય ચું ઉમં સં સેદ્ મારવું, વધ કરવો.

ક્રૂય મ્વાં પં સં સેદ્ મારવું, વધ કરવો.

કલંદ મ્વાં પં સેદ્ મારવું, બં બોલાવવું, સં

ક્રદ્

૪૫૯

કલેશ

ક્રદ્ દિં આં સં સેટ્ નિકળ થવું, થાકવું.
ક્રપ્ ચું ઉમં અં સેટ્ અરપષ્ટ વાક્ય
ખોલવું.

ક્રમ્ દિં પં અં સેટ્ ઝાની પામવી,
થાકી જવું.

ક્રમ્ મ્વાં પં અં સેટ્ ઉપરનો અર્થ.

ક્રમ્ પું ઝાની, થાક, પરિશ્રમ.

ક્રમથ પું આયાસ, પરિશ્રમ, થાક.

ક્રમિત્વ નં થાકેલાપણું.

ક્રમિતા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ક્રમિત્વા અવ્યં થાકીને.

ક્રમિન્ ત્રિં થાકેલ.

ક્રવ્ દિં આં અં સેટ્ ભય પામવો, બીવું.

ક્રાન્ત ત્રિં થાકેલ, ઝાની પામેલ.

ક્રાન્તિ સ્ત્રીં થાક, ઝાની, પરિશ્રમ.

ક્રાન્તિચ્છિદ્ ત્રિં થાક ઉતારનાર, પ-
રિશ્રમ દૂર કરનાર.

ક્રાન્તિચ્છેદ પું થાક ઉતરવો, પરિશ્રમ
દૂર થવો.

ક્રાન્ત્વા અવ્યં થાકીને.

ક્રિત્વા અવ્યં બીનું થઇને.

ક્રિદ્ મ્વાં ઉમં સં સેટ્ રડવું.

ક્રિદિત્વા અવ્યં રૂઢન કરીને.

ક્રિદ્ દિં પં અં સેટ્ બીનું થવું.

ક્રિન્ન ત્રિં બીનું થયેલ.

ક્રિન્નવર્ત્મન નં તે નામે પ્રેક નેવરેશમ.

ક્રિન્નાશ્ત્ર ત્રિં બીની આખવાણું.

ક્રિષ્ પું લોક.

ક્રિશ્ દિં આં અં સેટ્ સંગમ પામવો,
કલેશ પામવો.

ક્રિશ્ ક્યઃ પં સં સેટ્ પીડવું, દુઃખ દેવું.

ક્રિશિત ત્રિં કલેશ પામેલ, સંતાપ પામેલ,
દુઃખી થયેલ.

ક્રિશિતવત્ ત્રિં દુઃખ સહન કરનાર.

ક્રિશિત્વા અવ્યં દુઃખી કરીને, દુઃખી થઇને.

ક્રિષ્ટ ત્રિં કિલિશિત જીવો.

ક્રિષ્ટા સ્ત્રીં યોગશાસ્ત્રી પતંગલીએ કહેલી
એક ચિત્તશક્તિ.

ક્રિષ્ટિ સ્ત્રીં કલેશ, દુઃખ, સેવા.

ક્રિષ્ટા અવ્યં કલેશ પામીને.

ક્રીત પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક જાતનો કીડો.

ક્રીતક નં જેહી મધ.

ક્રીતકિકા સ્ત્રીં નીલી ઔપધિ-મળી.

ક્રીતનક નં જેહી મધ.

ક્રીચ્ મ્વાં આં અં સેટ્ કલીવનો અર્થ.

ક્રીચ પું નં કલીવ જીવો.

ક્રીચતા સ્ત્રીં કલીવતા જીવો.

ક્રીચત્વ નં કલીવત્વ જીવો.

ક્રીચ્ મ્વાં આં અં સેટ્ કાયર થવું, અ-
શક્ત થવું, વીર્યહીન થવું.

ક્રીચ પું નં નપુંસક, નીર્વાય, નામદ,
કાયર, અશક્ત.

ક્રીચતા સ્ત્રીં નપુંસકપણું, અશક્તપણું,
કાયરપણું.

ક્રીચત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

કલ્ત મ્વાં આં સં અનિદ્ગમન કરવું, જવું.

કલ્ત ત્રિં રમેલ, કરેલ, કલ્પેલ, બનાવેલ,
કાપેલ, વખન કરાવેલ.

કલ્તકીલ ત્રિં લખેલ પટ્ટો.

કલ્તકીલા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ક્લેદ પું બીનાશ, દુર્ગંધ.

ક્લેદક ત્રિં બીનું કરનાર.

ક્લેદક પું શરીરમાં રહેલા દશ અગ્નિ-
માનો એક.

ક્લેદન પું અંદ.

ક્લેદન પું શરીરમાં રહેલ એક જાતનો કદ.

ક્લેદન ત્રિં બીનું કરનાર.

ક્લેદન નં બીનું કરવું.

ક્લેદુ પું અંદ, કપૂર, સન્નિપાત.

ક્લેશ્ મ્વાં આં અં સેટ્ સંતાપ કરવો.

ક્લેશ પું કોપ, સંતાપ, દુઃખ, વ્યવસાય,
યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અવિદ્યા વગેરે પાંચ કલેશ.

વલેશક

૪૬૦

ક્ષણમજ્જ

વલેશક ત્રિં કલેશ આપનાર, દુઃખ દેનાર.

વલેશપ્રહાણ નં કલેશનો નાશ.

વલેશપદ ત્રિં કલેશનો નાશ કરનાર.

વલેશપદ પું પુત્ર.

વલેશિત ત્રિં કલેશ પામેલ, દુઃખ પામેલ.

વલેશિન્ કલેશ પામનાર.

વલેષ્ટ ત્રિં કલેશ પામેલ.

વલેતકિક નં દાઙ.

વલેવ્ય નં નપુંસકપણું, અશકતપણું, કાયરપણું.

ક્લોમન્ પું નં હૃદયના નીચેના ભાગમાં પેટની અંદર માંસપિંડના આકારનો પદાર્થ.

ક્લોશ પું ભય, બીક.

ક્લ અવ્યં કયાં, કયે ઠેકાણે.

ક્લગુ પું તે નામનું એક અનાજ-કાંગ.

ક્લચન અવ્યં નીચેનો શબ્દ ભુઓ.

ક્લચિત્ અવ્યં કયાંક, કોઈ ઠેકાણે.

ક્લન્ ભ્વાં પં અં સેટ્ અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો.

ક્લણ પું શબ્દ, અવાજ, વીણાનો શબ્દ.

ક્લણ ત્રિં શબ્દ કરનાર.

ક્લણન પું તે નામે એક માણસ.

ક્લણન નં વીણાનો શબ્દ, હરકોઈ શબ્દ, નાનું માટીનું વાસણ.

ક્લણિત ત્રિં શબ્દ કરેલ, અવાજ કરેલ.

ક્લય ત્રિં કયાંનું, કયાં હોનાર-થનાર.

ક્લય્ ભ્વાં પં સં સેટ્ પકાવવું, ઉકાળવું.

ક્લયન નં ઉકાળવું, ઉકાળો કરવો.

ક્લયિકા સ્ત્રીં ઉકાળો, કંદી.

ક્લયિત ત્રિં અતિશય પકાવેલ, ઉકાળેલ.

ક્લયિતા સ્ત્રીં કંદી, ઉકાળો.

ક્લ પું મેટું બેર.

ક્લાણ પું શબ્દ અવાજ.

ક્લાણ ત્રિં શબ્દ કરનાર, અવાજ કરનાર.

ક્લાય પું અત્યંત દુઃખ, મદાન દુઃખ, ઉકાળો, કાઢો.

ક્લાચોદ્દય નં મોરથુથુ.

ક્લેલ ભ્વાં પં સેટ્ કાંપવું, ધ્રુજવું, અં ગમન કરવું, જવું. સં

ક્ષ પું પ્રલય, રાક્ષસ, નરસિંહ, વીજળી, ખેતર, ખેતરનો રખેવાળ, નાશ.

ક્ષંજ્ ચું ઉં અં સેટ્ કષ્ટપૂર્વક જીવવું, સંકટ ભરેલું જીવન ગાળવું.

ક્ષંજ્ ભ્વાં આં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું, દેવું, આપવું.

ક્ષંજ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ વધ કરવો, નાશ કરવો.

ક્ષણ્ તનાં ઉમં સં સેટ્ વધ કરવો, નાશ કરવો.

ક્ષણ પું ઉત્સવ, એક મુહૂર્તનો આરમ્ભ ભાગ, ક્ષણ-ત્રીસ કળા, મુહૂર્તરૂપ કાલનો અંશ, નિર્વ્યાપાર સ્થિતિ, આવસર, સમય, વખત, મધ્ય, પરાધીનતા, દાઙ, રાળ.

ક્ષણક્ષણ અવ્યં ક્ષણમાત્ર.

ક્ષણક્ષેપ પું ક્ષણ ગાળવો, થોડીવાર.

ક્ષણતુ પું ક્ષત, પ્રભુ.

ક્ષણદ પું જોશી.

ક્ષણદ નં પાણી

ક્ષણદા સ્ત્રીં રાત્રિ, હળદર.

ક્ષણદાકર પું ચંદ્ર, કપૂર.

ક્ષણદાચર પું રાક્ષસ.

ક્ષણદાચર ત્રિં રાત્રિમાં વિચરનાર પક્ષી વગેરે.

ક્ષણદાચરી સ્ત્રીં રાક્ષસી.

ક્ષણદાન્ધ્ય નં રાત અંધાપણું, રતાંધળાપણું.

ક્ષણયુતિ સ્ત્રીં વીજળી.

ક્ષણન નં વધ, નાશ, દહાવું, મારવું.

ક્ષણનિઃશ્વાસ પું શિશુમાર નામે એક જાતનું માયલું.

ક્ષણનિઃશ્વાસી સ્ત્રીં શિશુમાર માલવી.

ક્ષણપ્રભા સ્ત્રીં વીજળી.

ક્ષણમજ્જ પું ક્ષણવિનાશ, ક્ષણમાં વિનાશીપણું

ક્ષણમહુર

૪૬૧

ક્ષત્રવૃક્ષ

ક્ષણમહુર ત્રિં ક્ષણમાં નાશવંત, ક્ષણ
માત્રમાં નાશ પામવાના સ્વભાવવાળું.

ક્ષણમૃત ત્રિં ક્ષણભર થયેલ.

ક્ષણમાત્રમ્ અવ્યં ક્ષણમાત્ર, માત્ર ક્ષણ.

ક્ષણરામિન્ પું કષ્ટતર.

ક્ષણરામિણી સ્ત્રીં કષ્ટતર માદા.

ક્ષણાન્તરમ્ અવ્યં બીજે ક્ષણે.

ક્ષણાન્તરે અવ્યં બીજે ક્ષણે.

ક્ષણિક ત્રિં ક્ષણમાત્ર રહેનાર-સ્થિતિ કરનાર.

ક્ષણિકા સ્ત્રીં બીજણી.

ક્ષણિત ત્રિં જેને એક ક્ષણ થયેલ હોય તે.

ક્ષણિન્ ત્રિં વિશ્રાન્તિ પામેલ, ઉત્સવવાળું,

એક ક્ષણ રહેનારું.

ક્ષણિની સ્ત્રીં રાત્રિ, હળદર.

ક્ષણેપાક પું એક ક્ષણુવારમાં પાકતો
કેાઇ પદાર્થ.

ક્ષત્ સ્ત્રીં હણતું, મારી નાખતું, ચીરી
નાખતું, પીડતું.

ક્ષત ત્રિં ધાયલ થયેલ, ચીરી નાખેલ,
પીડેલ, ઘસી નાખેલ, નાશ પમાડેલ,
ભાગી નાખેલ.

ક્ષત નં ધસતું, ચીરી નાખતું, દુઃખ, પીડા,
પ્રણ, ધાવ.

ક્ષતકાસ પું એક પ્રકારનો ઉધરસનો રોગ.

ક્ષતઘ્ન પું એક ભતની ક્ષુપ વનસ્પતિ.

ક્ષતઘ્ની સ્ત્રીં લાખ, રાળ.

ક્ષતજ નં લોહી, પડ.

ક્ષતજ ત્રિં ક્ષતમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.

ક્ષતજ પું એક ભતનો ઉધરસનો રોગ.

ક્ષતજઘ્ન પું ધાવમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રણ.

ક્ષતજસ્તનરોગ પું કેાઇ ક્ષતને લીધે સ્તન
ઉપર થયેલો રોગ.

ક્ષતવિધ્વંસિન્ પું વૃદ્ધદારક નામે વૃક્ષ.

ક્ષતવિધ્વંસિન્ ત્રિં ક્ષતનો નાશ કરનાર.

ક્ષતવૃક્ષિ સ્ત્રીં ગરીબાઇ, દીન હાલત.

ક્ષતવૃક્ષિ ત્રિં દીન હાલતવાળું, ગરીબ.

ક્ષતઘ્ન પું ૭ પ્રકારના પ્રણરોગમાંનો
એક પ્રણરોગ.

ક્ષતઘ્ન ત્રિં ગ્રહણ કરેલા પ્રતનો ત્યાગ
કરનાર, પ્રતઘ્ન.

ક્ષતશુક્ર નં એક ભતનો નેત્રનો રોગ.

ક્ષતહર નં અગર ચંદન.

ક્ષતહર ત્રિં ક્ષતનો નાશ કરનાર.

ક્ષતારિ ત્રિં શત્રુઓનો જેણે નાશ કર્યો
હોય તે.

ક્ષતાશૌચ નં પ્રણ વગેરે ક્ષત નિમિત્તે ધર્મ-
શાસ્ત્રોક્ત અશૌચ.

ક્ષતિ સ્ત્રીં હાનિ, નાશ, ક્ષય.

ક્ષતોદર પું ક્ષતથી ઉત્પન્ન થયેલો એક
ભતનો ઉદરોગ.

ક્ષતૌજસ ત્રિં જેનું પરાક્રમ નષ્ટ થયું હોય
તે, નિસ્તેજ, નિર્બળ.

ક્ષત્ પું સારથિ, દારપાળ, ક્ષત્રિય સ્ત્રીમાં
ગ્રસ્તી ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર પુત્ર,
દાસીપુત્ર, અભા, માછલું, કેાવાધ્વજ-
ખગ્નચી.

ક્ષત્ ત્રિં નીમેલ, યોગેલ.

ક્ષત્ર નં પું ક્ષત્રિય, રાષ્ટ્ર.

ક્ષત્ર નં પાણી, ધન, શરીર, તગર.

ક્ષત્રકર્મન નં ક્ષત્રિયનું કર્મ.

ક્ષત્રધર્મ પું ધર્મશાસ્ત્રોક્ત ક્ષત્રિયનો ધર્મ.

ક્ષત્રધર્મન પું અનેનસ નામના વંશમાં
ઉત્પન્ન થયેલ તે નામે એક રાજા.

ક્ષત્રધર્મન ત્રિં ક્ષત્રિયના ધર્મવાળું.

ક્ષત્રધૃતિ પું તે નામે એક યજ્ઞ.

ક્ષત્રબન્ધુ પું ક્ષત્રિય, નામધારી નીચ ક્ષત્રિય.

ક્ષત્રમૃત પું ક્ષત્રિયેનું પોષણ કરનાર આસિ.

ક્ષત્રવત્ પું ઉપરનો અથ.

ક્ષત્રવણિ પું ક્ષત્રભતિભાગી.

ક્ષત્રવિષ્ણ સ્ત્રીં ધનુર્વેદ.

ક્ષત્રવૃક્ષ પું મુચકન્દ નામે વૃક્ષ.

ક્ષત્રવૃદ્ધ પું આયુ વંશનો તે નામે એક

ક્ષત્રસત્ત્વ

૪૬૨

ક્ષમાપિ

રાત્રિ, શ્રેષ્ઠ ક્ષત્રિય, તેરમા રૂચિ નામના
મનુનો એક પુત્ર.
ક્ષત્રસત્ત્વ પું ક્ષત્રિયે કરવા યોગ્ય તે નામે યત્ન.
ક્ષત્રાન્તક પું પરશુરામ.
ક્ષત્રાન્તકારિન પું પરશુરામ.
ક્ષત્રિન પું ક્ષત્રિય.
ક્ષત્રિય પું બ્રાહ્મણ પછીનો ખીળો વર્ણ-
ક્ષત્રિય.
ક્ષત્રિયતા સ્ત્રીં ક્ષત્રિયપણું.
ક્ષત્રિયત્વ નં ક્ષત્રિયપણું.
ક્ષત્રિયહણ પું પરશુરામ.
ક્ષત્રિયા સ્ત્રીં ક્ષત્રિય જાતિની સ્ત્રી.
ક્ષત્રિયાણી સ્ત્રીં ક્ષત્રિયની સ્ત્રી.
ક્ષત્રિયાસન નં ક્ષત્રિયે કરવા યોગ્ય આસન.
ક્ષત્રિયી સ્ત્રીં ક્ષત્રિયની સ્ત્રી.
ક્ષત્ સૌત્રધાતું આં સેટ્ ઉત્પન્ન થવું,
અં ઇળતું, ખાતું. સં
ક્ષદત્ત ત્રિં ઉત્પન્ન થતું, ઇળતું, ખાતું.
ક્ષદન નં ઉત્પન્ન થવું, ઇળતું, ખાતું.
ક્ષદન નં પાણી, અન્ન.
ક્ષન્તુ ત્રિં ક્ષમા કરવાના સ્વભાવવાળું,
ક્ષમાશીલ.
ક્ષન્તવ્ય ત્રિં ક્ષમા કરવા યોગ્ય.
ક્ષપ્ ંં ડમં સં સેટ્ સહન કરવું, ફેંકવું,
હર કરવું, ખપાવવું.
ક્ષપ્ સ્ત્રીં રાત્રિ.
ક્ષપ પું પાણી.
ક્ષપણ પું ખોદ સંન્યાસી, હિમંબર સાધુ.
ક્ષપણ ત્રિં હર કરનાર.
ક્ષપણ નં ફેંકવું, હર કરવું ઉપવાસ કરવો.
ક્ષપણક પું ક્ષપણ પું જીવો.
ક્ષપણી સ્ત્રીં ખોદણ, માછલાં પકડવાની જાળ,
હોડીનું હલેસું.
ક્ષપણ્યુ પું અપરાધ.
ક્ષપયત્ત ત્રિં હર કરતું, સહન કરતું, ખ-
પાવતું, ફેંકતું.

ક્ષપા સ્ત્રીં રાત્રિ, ઇળદર.
ક્ષપાકર પું ચંદ્ર, કપૂર.
ક્ષપાકૃત્ત પું ચંદ્ર, કપૂર.
ક્ષપાચર પું રાક્ષસ.
ક્ષપાચર ત્રિં રાત્રિમાં વિચરનાર.
ક્ષપાચરી સ્ત્રીં રાક્ષસી.
ક્ષપાટ પું રાક્ષસ.
ક્ષપાટ ત્રિં રાત્રિમાં ભટકનાર.
ક્ષપાટી સ્ત્રીં રાત્રિ.
ક્ષપાનાથ પું ચંદ્ર, કપૂર.
ક્ષપાપતિ પું ઉપરના અર્થ.
ક્ષપાન્ત પું રાત્રિનો અંત, સવાર.
ક્ષપાહ પું નં રાત્રિદિવસ.
ક્ષપિત ત્રિં સહન કરેલ, હર કરેલ,
ખપાવેલ.
ક્ષમ્ સ્વાં આં સં વેદ ક્ષમા કરવી,
સહન કરવું.
ક્ષમ્ દિવાં પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
ક્ષમ નં યુદ્ધ.
ક્ષમ ત્રિં શક્તિ, સમર્થ, ક્ષમાવાળું, સહ-
નશીલ, હિતકારક.
ક્ષમતા સ્ત્રીં યોગ્યતા, શબ્દમાં રહેલું અર્થ-
પ્રકાશનસામર્થ્ય, શક્તિપણું, સમર્થપણું,
ક્ષમાવાળાપણું, સહનશીલપણું.
ક્ષમત્વ નં ઉપરના અર્થ.
ક્ષમા સ્ત્રીં સહનશીલતા, ક્ષમા, માફી,
પૃથ્વી, તે નામે એક જંદ, રાત્રિ, દુર્ગા
દેવીની એક શક્તિ, રાધિકાની એક ખ-
હેનપણી, ખેરતું ઝાડ.
ક્ષમાજ પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.
ક્ષમાજ ત્રિં પૃથ્વીથી ઉત્પન્ન થયેલ.
ક્ષમાજાત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
ક્ષમાદેશ પું સરથવાનું ઝાડ.
ક્ષમાપન નં ક્ષમા કરવી, માફી આપવી,
ખમાવવું.
ક્ષમાપિ પ્રેરકધાતુ ડમં સં સેટ્ ક્ષમા

ક્ષમામુજ્જ

૪૬૩

ક્ષામત્

માગતી, ખમાવતું, માશી માગતી.
 ક્ષમામુજ્જ પુ. રાગ.
 ક્ષમામુજ્જ પુ. રાગ.
 ક્ષમામત્ ત્રિ. ક્ષમાવાળું.
 ક્ષમિત્ ત્રિ. સહન કરનાર, સહનશીલ,
 ક્ષમા કરનાર.
 ક્ષમિન્ ત્રિ. ઉપરના અર્થ.
 ક્ષય પુ. પ્રલય, નાશ, રહેહાણું, ધર, ક્ષય
 રોગ, ધસારો, હરકોઈ રોગ, સાઠ વર્ષ-
 માંનું સાઠમું વર્ષ, હાનિ, તે નામે વૈદિક
 સ્તોત્રસંધ, દેવસંધ.
 ક્ષયકાસ પુ. ક્ષયની ઉધરસ.
 ક્ષયકુઠાર પુ. ક્ષય રોગનો નાશ કરનાર
 તે નામે એક ઔષધ.
 ક્ષયગામિન્ ત્રિ. નાશ પામનાર.
 ક્ષયક્રૂર ત્રિ. ક્ષયકારક.
 ક્ષયજ પુ. ક્ષયથી થનારી ઉધરસ.
 ક્ષયજ ત્રિ. ક્ષયથી ઉત્પન્ન થનાર.
 ક્ષયત્તરુ પુ. એક વ્વતનું ઝાડ-ફયાલીવૃક્ષ
 ક્ષયથુ પુ. ઉધરસનો રોગ.
 ક્ષયનાશન ત્રિ. ક્ષયનો નાશ કરનાર.
 ક્ષયનાશિની સ્ત્રી. જીવંતી વૃક્ષ-નામે
 વનસ્પતિ.
 ક્ષયપક્ષ પુ. કૃષ્ણ પક્ષ, અંધારીયું પખવાડીયું.
 ક્ષયમાસ પુ. જે મંકાંતિવાળો ચાંદ્ર માસ.
 ક્ષયરોગ પુ. ક્ષય રોગ.
 ક્ષયરોગિતા સ્ત્રી. ક્ષયરોગીપણું.
 ક્ષયરોગિત્વ ન. ઉપરનો અર્થ.
 ક્ષયરોગિન્ ત્રિ. ક્ષયરોગવાળું.
 ક્ષયવાયુ પુ. પ્રલયકાળનો વાયુ.
 ક્ષયિન્ ત્રિ. ક્ષય રોગવાળું.
 ક્ષયિન્ પુ. ચંદ્ર, કપૂર.
 ક્ષયિણુ ત્રિ. ક્ષય પામવાના સ્વભાવવાળું.
 ક્ષય્ય ત્રિ. ક્ષય પામવાને શક્ય, નાશ
 થઈ શકે તેવું.
 ક્ષર મ્વા. પ. અ. સેટ્ ચાલતું, ઝરતું,

સ્ત્રવતું, ખરતું, ટપકતું.
 ક્ષર ન. પાણી, અનાન, કાર્ય, કારણ.
 ક્ષર પુ. મેઘ, શરીર, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર.
 ક્ષર ત્રિ. ચળ, નાશવંત.
 ક્ષરક ત્રિ. ઝરનાર, ટપકનાર, સ્ત્રવનાર.
 ક્ષરજ ત્રિ. મેઘથી ઉત્પન્ન થયેલ.
 ક્ષરણ ન. સ્ત્રવતું, ટપકતું, ઝરતું, મૂકતું, છોડતું.
 ક્ષરણ ત્રિ. ઝરવાના-સ્ત્રવવાના સ્વભાવવાળું.
 ક્ષરત્ ત્રિ. ઝરતું, ટપકતું, સ્ત્રવતું, ખરતું.
 ક્ષરિન્ પુ. વર્ષાકાળ.
 ક્ષરિન્ ત્રિ. ક્ષરક જુઓ.
 ક્ષલ્ ત્રિ. ઉમ. સ. સેટ્ પખાળતું, ધોતું,
 સાંધ કરતું.
 ક્ષલ્ મ્વા. પ. સ. સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 ક્ષવ પુ. ઊંઘ, રાઈ, ઉધરસ.
 ક્ષવક પુ. રાત, અધાડો, જૂતાકાશ.
 ક્ષવક્રુત પુ. ઊંઘણી.
 ક્ષવથુ પુ. ઊંઘ, ઉધરસ.
 ક્ષવપત્રા સ્ત્રી. દ્રોણપુષ્પી નામે વનસ્પતિ.
 ક્ષવિકા સ્ત્રી. એક વ્વતની બોરીગણી.
 ક્ષાત્ર ન. શૈથિ વગેરે ક્ષત્રિયનું કર્મ, ક્ષત્રિ-
 યોનો સમૂહ.
 ક્ષાત્ર ત્રિ. ક્ષત્રિયસંબંધી.
 ક્ષાત્રિ ત્રિ. ક્ષત્રિયસંબંધી.
 ક્ષાન્ત ત્રિ. સહનશીલ, સહન કરેલ.
 ક્ષાન્ત પુ. તે નામે એક ઋષિ.
 ક્ષાન્તિ સ્ત્રી. ક્ષમા, સહનશીલતા.
 ક્ષાન્તુ પુ. પિતા, પાપ.
 ક્ષાન્તુ ત્રિ. ક્ષમાશીલ.
 ક્ષામ ત્રિ. ક્ષીણ, અલ્પ, કૃશ, દુર્બળ,
 અશક્ત.
 ક્ષામ ન. ક્ષય, નાશ.
 ક્ષામ પુ. પરમેશ્વર.
 ક્ષામતા સ્ત્રી. કૃશતા, દુર્બળતા, ક્ષીણતા.
 ક્ષામત્વ ન. ઉપરના અર્થ.
 ક્ષામત્ ત્રિ. ક્ષીણ થતું, ક્ષયશીલ, પૃથ્વી.

શ્રામવત્

૪૬૪

ક્ષિતિ

શ્રામવત્ પું તે નામે એક અગ્નિ.
 શ્રામવતી સ્ત્રીં તે નામે એક ઇષ્ટિ.
 શ્રામવતીષ્ટિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 શ્રામા સ્ત્રીં પૃથ્વી.
 શ્રામાશ્વ નં કુપથ્ય.
 શ્વાર ત્રિં ઝરવાના સ્વભાવવાળું, સ્વનાઈ.
 શ્વાર પું ખાર, મીકું, ધૂતારો, ભસ્મ, રાખ,
 ગોળ, સાંછખાર, ટંકણખાર.
 શ્વાર નં સંચળ, જવખાર.
 શ્વારક પું તાણું ઉત્પન્ન થયેલ ફળ,
 પક્ષી-માછલાં વગેરેના કરંડીયો, ધોખી.
 શ્વારકર્મેન નં ધાવ વગેરે ઉપર ખાર
 ચોપડવો તે.
 શ્વારચુક પું ખારમાં પકવેલો ગોળ.
 શ્વારણ નં ઠપકો, આરોપ, સોનું વગેરે
 ધાતુની ભસ્મ કરવી તે, યંત્રાદિ વડે
 અર્ક કાઢવો તે.
 શ્વારણા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 શ્વારતૈલ નં ઔષધરૂપે પકવ એવું એક
 તેલ-જે કાનના થળને દૂર કરે છે, વાળ
 કાઢવાનું એક જાતનું તેલ.
 શ્વારત્રય નં સાંછખાર, જવખાર, ટંકણખાર.
 શ્વારત્રિક નં ઉપરના અર્થ.
 શ્વારદલા સ્ત્રીં એક જાતની શાક-વનસ્પતિ
 શ્વારદશક નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ સરખવો વગેરે
 દશ શ્વાર દ્રવ્ય.
 શ્વારદેશ પું ખારો દેશ.
 શ્વારદ્વુ પું ઘંટાપાલિ નામે વૃક્ષ.
 શ્વારનદી સ્ત્રીં નરકમાં આવેલી એક નદી.
 શ્વારપત્ર પું એક જાતનું ઝાડ.
 શ્વારપત્રક પું ઉપરનો અર્થ.
 શ્વારપાક પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ શ્વાર દ્રવ્યનો પાક.
 શ્વારભૂમિ સ્ત્રીં ખારી જમીન.
 શ્વારમધ્ય પું અધાડો.
 શ્વારમૃત્તિકા સ્ત્રીં ખારી માટી.
 શ્વારમેલક પું ખારનો સમૂહ.

શ્વારમેહ પું એક જાતનો પિત્તજન્ય પ્રમેહ.
 શ્વારસ્ત પું ખારો રસ, મીકું.
 શ્વારવૃક્ષ પું મુલ્કક નામે વૃક્ષ.
 શ્વારશ્લેષ્ઠ નં વળશ્વાર.
 શ્વારશ્લેષ્ઠ પું ખાખરો, મુલ્કક વૃક્ષ.
 શ્વારષટ્ક નં ધાવડી વગેરે વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ
 છ શ્વારગણ.
 શ્વારસમુદ્ર પું લવણસમુદ્ર, ખારો સમુદ્ર.
 શ્વારસિન્ધુ પું ઉપરના અર્થ.
 શ્વારસૂત્ર નં શ્વાર પાયેલું સૂતર.
 શ્વારાગદ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.
 શ્વારાચ્છ નં સમુદ્રનું મીકું.
 શ્વારાષ્ટક નં આઠ પ્રકારના ખાર.
 શ્વારિકા સ્ત્રીં કુધા, લુખ.
 શ્વારિત ત્રિં અપવાદપ્રસ્ત, જેના ઉપર
 અપવાદ આવેલ હોય તે, જેના પર દોષ
 આવેલ હોય તે, ઝરેલ, ખારેલ.
 શ્વારોદ પું લવણ સમુદ્ર, ખારો સમુદ્ર.
 શ્વારોદક પું ઉપરનો અર્થ.
 શ્વાલ ત્રિં પખાળનાર, ધોનાર, સાફ કરનાર.
 શ્વાલન નં પખાળતું, ધોતું, સાફ કરતું.
 શ્વાલિત ત્રિં પખાળેલ, ધોયેલ, સાફ કરેલ.
 ક્ષિ ભ્વાં પં અનિદ્ ક્ષય પામવો, ધસાવું,
 અં ઔશ્વર્યવાળા થવું. સં
 ક્ષિ સ્વાદિં પં સં અનિદ્ હિંસા કરવી,
 મારવું.
 ક્ષિ તુદાં પં અનિદ્ નિવાસ કરવો, અં
 જવું. સં
 ક્ષિ ક્ષ્યાદિં પં સં અનિદ્ વધ કરવો, મારવું.
 ક્ષિ ત્રિં નિવાસ કરવો, રહેવું, જવું, ક્ષય
 થવો, ધસાવું.
 ક્ષિન્ તનાં ઝમં સં સેટ્ હિંસા કરવી.
 મારી નાખવું.
 ક્ષિત ત્રિં હિંસા કરેલ, મારી નાખેલ.
 ક્ષિત નં હિંસા કરવી, મારી નાખવું.
 ક્ષિતિ સ્ત્રીં પૃથ્વી, નિવાસ, રહેઠાણ, ક્ષય,

શ્લિતિકળ

૪૬૨

શ્લિપતિ

નાશ, રાચના નામે ગંધ દ્રવ્ય, પ્રલયકાળ.
 શ્લિતિકળ પું ધૂળ, રજ.
 શ્લિતિકમ્પ પું પૃથ્વીકંપ, ધરતીકંપ.
 શ્લિતિક્ષમ પું ખેરનું ઝાડ.
 શ્લિતિક્ષિત્ પું રાગ.
 શ્લિતિલ્લખણ પું પૃથ્વીના કટકો, મારીનું દેહ.
 શ્લિતિજ પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર, ભૂનાગ નામે એક ઉપરસ, વૃક્ષ, ઝાડ, એક જાતનું વૃત્તક્ષેત્ર.
 શ્લિતિજ ત્રિં પૃથ્વીમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 શ્લિતિજન્તુ પું ભૂનાગ નામે એક ઉપરસ.
 શ્લિતિતનય પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર.
 શ્લિતિતલ નં પૃથ્વીનું તળીયું, પૃથ્વી, પાતાલ.
 શ્લિતિદેવ પું બ્રાહ્મણ.
 શ્લિતિદેવતા સ્ત્રીં બ્રાહ્મણ.
 શ્લિતિધર પું પર્વત, પૃથ્વીને ધારણ કરનાર કૃમિ-વાસુકિ-દિગ્ગજ વગેરે.
 શ્લિતિનાગ પું ભૂનાગ નામે ઉપરસ.
 શ્લિતિનાથ પું રાગ.
 શ્લિતિપ પું રાગ.
 શ્લિતિપતિ પું રાગ.
 શ્લિતિપાલ પું રાગ.
 શ્લિતિપીઠ નં શ્લિતિતલ જુઓ.
 શ્લિતિપુત્ર પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર.
 શ્લિતિપ્રતિષ્ઠ ત્રિં પૃથ્વી ઉપર પ્રતિષ્ઠા-વાળું, પૃથ્વી ઉપર રહેલ.
 શ્લિતિપ્રતિષ્ઠ નં તે નામે એક શહેર.
 શ્લિતિભૂત પું પર્વત, રાગ.
 શ્લિતિમળહલ નં પૃથ્વીનું મંડળ.
 શ્લિતિરમ્ધ્ર નં ખાડો, પૃથ્વીમાં રહેલ ભોંયડું.
 શ્લિતિરુહ પું ઝાડ.
 શ્લિતિચદરી સ્ત્રીં પૃથ્વી ઉપર પથરાયેલી નાની ઘોરડી.
 શ્લિતિચર્ચન ત્રિં મરણ પામેલ, મુકદું.
 શ્લિતિવૃત્તિમત્ ત્રિં પૃથ્વી જેવું સહનશીલ.
 શ્લિતિવ્યુદાસ પું જમીનમાં રહેલ ભોંયડું.

૫૯

શ્લિતિસુત પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર.
 શ્લિતીશ પું રાગ, વિષજી.
 શ્લિતીશ્વર પું રાગ.
 શ્લિત્યદિતિ સ્ત્રીં વસુદેવની પત્ની દેવકી, શ્રીકૃષ્ણની માતા.
 શ્લિત્વન પું વાયુ.
 શ્લિત્ર પું રાગ, સૂર્ય, શીંગડું, આકાશનું ઝાડ.
 શ્લિદ્ મ્વાં આં અં સદ્ અરપણ શબ્દ કરવો, શોક કરવો.
 શ્લિપ્ તુદાં ડમં સં અનિદ્ પ્રેરણા કરવી, ફેંકવું, અતિ+અત્યંત ફેંકવું, અધિ+તિરસ્કાર કરવો, અવ+નીચે ફેંકવું, આ+ખેંચવું, ખેડવું, પરિ+આ+ખેંચી બાંધવું, નિ+અત્યંત ફેંકવું, મૂકવું, ડક+ઉંચે ફેંકવું, નિસ્+અત્યંત સંપૂર્ણ રીતે ફેંકવું, પરિ+ચોતરફ ફેંકવું, પ્ર+અત્યંત ફેંકવું, પ્રતિ+મામે ફેંકવું, વિ+વિશેષે કરી ફેંકવું, સમ+સારી રીતે ફેંકવું, ટુકું કરવું.
 શ્લિપ્ દિવાં પરં સં અનિદ્ પ્રેરણા કરવી, ફેંકવું.
 શ્લિપ્ સ્ત્રીં આંગળી.
 શ્લિપ ત્રિં ફેંકનાર, પ્રેરણા કરનાર.
 શ્લિપક પું યોદ્ધો.
 શ્લિપકા સ્ત્રીં ફેંકવું તે.
 શ્લિપકાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દમણ.
 શ્લિપણ નં ફેંકવું, પ્રેરણા કરવી.
 શ્લિપણિ સ્ત્રીં નૌકાદંડ-હોડીનું હલેસું, એક જાતની જાળ, હથિઆર, માછલાને વોંધવાનો સોજો.
 શ્લિપણિ પું અધ્વર્યુ.
 શ્લિપણી સ્ત્રીં શ્લિપણ સ્ત્રીં જુઓ.
 શ્લિપણુ પું વાયુ, શિકારી, પારધિ.
 શ્લિપણ્યુ પું વસંતઋતુ, સુગંધ, દેહ, શરીર.
 શ્લિપણ્યુ ત્રિં સુગંધવાળું.
 શ્લિપત્ ત્રિં ફેંકવું, પ્રેરણા કરવું.
 શ્લિપતિ પું આદુ, હાથ.

ક્ષિપસ્તિ

૪૬૬

ક્ષોરક

ક્ષિપસ્તિ પુ० બાહુ, હાથ.

ક્ષિપા સ્ત્રી० ફેંકવું, પ્રેરણા કરવી, રાત્રિ.
ક્ષિપ્ત ત્રિ० પ્રેરેલ, ફેંકેલ, ત્યજેલ, વિખેરેલ,
અપમાન કરેલ, આકર્ષાયેલ, ખેંચાયેલ,
વ્યથ થયેલ, વાયુના રોગથી ધેરાયેલ,
મૂકેલ, સ્થાપેલ, થાપણુ તરીકે મૂકેલ.

ક્ષિપકુક્કુર પુ० હડકાયો કુતરો.

ક્ષિપકુક્કુરી સ્ત્રી० હડકાઈ કુતરી.

ક્ષિપચિત્ત ન० વ્યથ ચિત્ત.

ક્ષિપચિત્ત ત્રિ० વ્યથ ચિત્તવાળું.

ક્ષિપચિત્તતા સ્ત્રી० વ્યથ ચિત્તપણું.

ક્ષિપચિત્તત્વ ન० ઉપરનો અર્થ

ક્ષિપયોનિ ત્રિ० જેની માતા પોતાના
ધણીમાં આસક્ત ન હોય તે

ક્ષિપા સ્ત્રી० રાત્રિ.

ક્ષિપ્તિ સ્ત્રી० ફેંકવું, પ્રેરણા કરવી.

ક્ષિપ્તુ ત્રિ० ફેંકવાના સ્વભાવવાળું, પ્રેરણા
કરવાના સ્વભાવવાળું, તિરસ્કાર કરવાના
સ્વભાવવાળું.

ક્ષિપ્યત્ ત્રિ० દૂર કરવું, ફેંકવું, તિરસ્કાર
કરવું.

ક્ષિપ્યમાણ ત્રિ० ઉપરના અર્થ.

ક્ષિપ્ર ન० જલદી, પુરત, સત્વર, જ્યોતિષ-
પ્રસિદ્ધ તે નામે નક્ષત્ર.

ક્ષિપ્ર ત્રિ० ઉતાવળીયું, ઝડપદાર, ઉતાવળથી
જનાર.

ક્ષિપ્રકારિન ત્રિ० જલદી કરનાર, ઉતાવ-
ળીયું, આજ્ઞક.

ક્ષિપ્રપાકિન્ પુ० તે નામે એક ઝાડ.

ક્ષિપ્રપાકિન્ ત્રિ० એકદમ રસોઈ કરનાર.

ક્ષિપ્રમૂવ્રતા સ્ત્રી० જેને લીધે માણસને વાર-
વાર પેશાબ આવ્યા કરે છે તે એક
જાતનો વાયુનો રોગ.

ક્ષિપ્રમૂવ્રત્વ ન० ઉપરનો અર્થ.

ક્ષિપ્રહોમ પુ० સાયંકાળે અને પ્રાતઃકાળે
કરવાનો હોમ.

ક્ષિપા સ્ત્રી० હાનિ, નાશ, ક્ષીણતા, ધર્મનું
ઉત્સંધન.

ક્ષિવ્ મ્વા० પ० સં સેટ્ ફેંકવું, દૂર કરવું,
થુંકવું, ઓડવું.

ક્ષિવ્ દિવાં પ० સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

ક્ષી મ્વા० ઝમઝમ સં અનિદ્ દિસા કરવી,
મારી નાખવું.

ક્ષીજ્ મ્વા० ઝમઝમ અં સેટ્ અસ્પષ્ટ શબ્દ
કરવો.

ક્ષીજન ન० વાંસળીનો શબ્દ.

ક્ષીળ ત્રિ० દુર્બળ, કૃશ, ખુટી પડેલ, ક્ષીણ
થયેલ, ઓછું થયેલ.

ક્ષીળચન્દ્ર પુ० જન્મે પખવાડીઆમાં આઠ-
મનો ચંદ્ર.

ક્ષીળતા સ્ત્રી० ક્ષીણપણું.

ક્ષીળત્વ ન० ઉપરનો અર્થ.

ક્ષીળપુણ્ય ત્રિ० જેના પુણ્યનો હાથ થયો
હોય તે, નાશ પામેલા પુણ્યવાળું.

ક્ષીળમધ્ય ત્રિ० જેની કેડ પાતળી હોય તે.

ક્ષીળવત્ ત્રિ० નાશ વાળું, નાશ પામેલ.

ક્ષીળવાસિન્ ત્રિ० નષ્ટ થયેલામાં વસતું.

ક્ષીળવાસિન્ પુ० કખ્તાર.

ક્ષીળચિક્રાન્ત ત્રિ० જેનું પરાક્રમ નાશ
પામ્યું હોય તે.

ક્ષીળવૃત્તિ ત્રિ० જેની આજીવિકા નાશ
પામી હોય તે.

ક્ષીળવૃત્તિ સ્ત્રી० નાશ પામેલી આજીવિકા.

ક્ષીળશક્તિ ત્રિ० નાશ પામેલી શક્તિવાળું,
અશક્ત.

ક્ષીળશક્તિ સ્ત્રી० નાશ પામેલી શક્તિ.

ક્ષીળાષ્ટકર્મન્ પુ० જેન તીર્થકર, જિન.

ક્ષીળાષ્ટકર્મન્ પુ० તે નામે એક જૌદ સાધુ.

ક્ષીઝ્ મ્વા० આં અં સેટ્ મદ કરવો.

ક્ષીઝ ત્રિ० મહોન્મત, છઠી થયેલ.

ક્ષીર પુ० ન૦ દધિ, પાણી, સરલ દ્રવ્ય.

ક્ષીરક પુ० તે નામે એક વેલો.

ક્ષીરકન્નુકી

૪૬૭

ક્ષીરશ્રી

ક્ષીરકન્નુકી સ્ત્રીં ક્ષીરીશ વક્ષ.
 ક્ષીરકણ્ઠ પું ધાવણું બાળક.
 ક્ષીરકણ્ઠક પું ઉપરનો અર્થ
 ક્ષીરકન્દ પું ક્ષીરવિદારી નામે વનસ્પતિ.
 ક્ષીરકન્દા સ્ત્રીં ક્ષીરવન્દી નામે વનસ્પતિ.
 ક્ષીરકાકોલિકા સ્ત્રીં ક્ષીરકન્દ જીવો.
 ક્ષીરકાકોલી સ્ત્રીં ક્ષીરકન્દ જીવો.
 ક્ષીરકાણ્ઠક પું થોરનું ઝાડ, આકડાનું ઝાડ.
 ક્ષીરકાણ્ઠા સ્ત્રીં પીપરનું ઝાડ, વડલીનું ઝાડ.
 ક્ષીરકીટ પું દૂધનો કીડો.
 ક્ષીરક્ષય પું દૂધથી પત્થર.
 ક્ષીરસ્વર્જ પું પિંડ ખમ્બૂર-ગયેલો ખમ્બૂર.
 ક્ષીરઘૂત નં મથેલા દૂધમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ ધી.

ક્ષીરજ નં દહીં.
 ક્ષીરજ ત્રિં દૂધમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ.
 ક્ષીરતૈલ નં વૈદકપ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ તેલ.
 ક્ષીરદલ પું આકડાનું ઝાડ.
 ક્ષીરદ્રુમ પું પીપળાનું ઝાડ.
 ક્ષીરધિ પું ક્ષીર સમુદ્ર, દૂધનો દરીયો.
 ક્ષીરધેનુ સ્ત્રીં દાન માટે દૂધરૂપ ગાય.
 ક્ષીરનાશ પું શાપોટક નામે વૃક્ષ.
 ક્ષીરનિધિ પું ક્ષીરધિ જીવો.
 ક્ષીરનીર નં આલિંગન, બેટવું, દૂધ જેવું પાણી, દૂધ અને પાણી,

ક્ષીરપ ત્રિં દૂધ પીનાર.
 ક્ષીરપ પું ધાવણું બાળક.
 ક્ષીરપણિન પું આકડાનું ઝાડ.
 ક્ષીરપર્ણી સ્ત્રીં આકડાનું ઝાડ.
 ક્ષીરપલાણ્ડુ પું ઘોળી હુંગળી.
 ક્ષીરપાણ પું દૂધ પીનાર ઉશીનર દેશના લોક.

ક્ષીરપાણ નં દૂધ પીવું તે.
 ક્ષીરપાણ ત્રિં દૂધ પીનાર.
 ક્ષીરપાન નં દૂધ પીવું તે.
 ક્ષીરપાદપ પું પીપળાનું ઝાડ, પારસ

પીપળો, ઉંખરો.

ક્ષીરપાચિન ત્રિં દૂધ પીનાર.
 ક્ષીરફલ પું કરમદાનું ઝાડ, રાયણનું ઝાડ.
 ક્ષીરફલા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ક્ષીરમૂત પું માત્ર દૂધના પમારથી રાખેલો ગોવાળ.

ક્ષીરમોચક પું સરગવાનું ઝાડ.
 ક્ષીરમોરટ પું એક જાતનો વેણો, મોરવેણ.
 ક્ષીરમૃષ્ટિકા સ્ત્રીં દૂધ મિશ્ર જેવીમધ.
 ક્ષીરલતા સ્ત્રીં ક્ષીરવિદારી નામે વનસ્પતિ.
 ક્ષીરવત્ પું પીપળો વગેરે વૃક્ષ.

ક્ષીરવત્ ત્રિં દૂધવાળું.
 ક્ષીરવતી સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 ક્ષીરવર્ગ પું વૈદકપ્રસિદ્ધ દૂધનો વર્ગ.
 ક્ષીરવણી સ્ત્રીં ક્ષીરલતા. જીવો.
 ક્ષીરવારિ પું ક્ષીર સમુદ્ર.

ક્ષીરવારિધિ પું ક્ષીર સમુદ્ર.
 ક્ષીરવિકૃતિ સ્ત્રીં દૂધનો વિકાર-મલાઈ.
 ક્ષીરવિદારિકા સ્ત્રીં ઘોળું ભોંયકાદળું.
 ક્ષીરવિદારી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ક્ષીરવિષાણિકા સ્ત્રીં વિઝાટી નામે વનસ્પતિ, ક્ષીરકાકોલી વનસ્પતિ.
 ક્ષીરવૃક્ષ પું ઉંખરાનું ઝાડ, વડનું ઝાડ, પીપળાનું ઝાડ, મહુડાનું ઝાડ, રાયણનું ઝાડ.

ક્ષીરશર પું તપાવેલા દૂધમાં દહીં નાખવાથી થયેલ વિદૂત પદાર્થ.
 ક્ષીરશાક નં ઉનું કયાં પછી ફાટી ગયેલું દૂધ.

ક્ષીરશીર્ષ પું શ્રીવાસ નામે ચંદન.
 ક્ષીરશુક્લ પું શંખાટક-શાંધોડું, રાયણ.
 ક્ષીરશુક્લા સ્ત્રીં ઘોળું ભોંયકાદળું.
 ક્ષીરશ્રી ત્રિં દૂધના જેવી શોભાવાળું, દૂધ મિશ્ર સોમરસ વગેરે.

ક્ષીરશ્રી સ્ત્રીં દૂધની શોભા.

શ્રીરષ્ટપલક

૪૬૮

શ્રુત્કરી

શ્રીરષ્ટપલક નં વૈવ્રકપ્રસિદ્ધ એક ઔષ-
ધ૩૫ ઘી.

શ્રીરષ્ટિક નં દૂધમાં પકાવેલા સાડી ચોખા.

શ્રીરસ પું શ્રીરશર જીઓ.

શ્રીરસન્તાનિકા સ્ત્રીં શ્રીરશર જીઓ.

શ્રીરસમુદ્ર પું શ્રીરસમુદ્ર, દૂધનો દરીયો.

શ્રીરસર્પિસ્ નં વૈવ્રકપ્રસિદ્ધ દૂધપકવ ઔષ-
ધ૩૫ એક ઘી.

શ્રીરસાગર પું શ્રીરસમુદ્ર.

શ્રીરસાગરસુત પું ચંદ્ર, કપૂર.

શ્રીરસાગરસુતા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

શ્રીરસાર પું માખણ, ઘી.

શ્રીરસ્ફટિક પું એક જાતનો સ્ફટિક મણિ.

શ્રીરસ્વામિન્ પું અમર કાપતો ટીકાકાર
એક શાબ્દિક પડિત.

શ્રીરહિણ્ડીર પું દૂધનું ફીણ.

શ્રીરહદ પું દૂધનો ધરો.

શ્રીરા સ્ત્રીં કડાલી વનસ્પતિ.

શ્રીરાદ પું ધાવણું આળક.

શ્રીરાધિ પું શ્રીરસમુદ્ર.

શ્રીરાધિજ ચંદ્ર, કપૂર.

શ્રીરાધિજ નં મીઠું, મોતી.

શ્રીરાધિજા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

શ્રીરાધિજતનય પું ચંદ્ર, કપૂર.

શ્રીરાધિજતનયા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

શ્રીરાધિજસુત પું ચંદ્ર, કપૂર.

શ્રીરાધિજસુતા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

શ્રીરાવિકા સ્ત્રીં દૂધેલી, દૂધી.

શ્રીરાવો સ્ત્રીં દૂધી, દૂધેલી.

શ્રીરાહ પું સરલવૃક્ષ-એક જાતનો દેવદાર.

શ્રીરાહ્વા સ્ત્રીં શ્રીરકાંકાલી નામે વનસ્પતિ.

શ્રીરિકા સ્ત્રીં રાયણ, ગળેલી બખૂર, દૂધ-
પાક, ખીર.

શ્રીરિણી સ્ત્રીં પુષ્કળ દૂધ આપનારી રાય.

શ્રીરિઘુમાચ નં વૈવ્રકપ્રસિદ્ધ એક ઔષ-
ધ૩૫ ઘી.

શ્રીરિન પું સોમવ્રતા, દૂધ જેવો જેમાંથી
રસ નીકળે છે તેવું હરકાષ્ઠ ઝાડ.

શ્રીરિન્ ત્રિં દૂધવાળું.

શ્રીરિવૃક્ષ પું છીરવાળું ઝાડ.

શ્રીરી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

શ્રીરીશ પું મૂળાના જેવાં મળિયાંવાળું
એક જાતનું ઝાડ.

શ્રીરેયી સ્ત્રીં દૂધપાક, ખીર.

શ્રીરોદ પું શ્રીરસમુદ્ર, દૂધનો દરીયો.

શ્રીરોદતનય પું ચંદ્ર, કપૂર.

શ્રીરોદતનયા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

શ્રીરોદતનયાપતિ પું વિષ્ણુ.

શ્રીરોદનન્દન પું ચંદ્ર, કપૂર.

શ્રીરોદનન્દના સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

શ્રીરોદપુત્ર પું ચંદ્ર, કપૂર.

શ્રીરોદસુત પું ઉપરના અર્ધ.

શ્રીરોદન પું દૂધમાં રાધેલા ચોખા.

શ્રીચ્ મ્વાં પં સં સેદ્ હર કરવું, હાંક
કાદવું, યુંકવું, ઓકવું.

શ્રોચ ત્રિં ક્ષીર જીઓ.

શ્રુ અદાં પં અં સેદ્ છીંકવું, છીંક
ખાવી. અવન કાઠના ઉપર છીંક ખાવી.

શ્રુ પું અન, અનાજ, સિંહ, સ્તોત વગે-
રેનો શબ્દ.

શ્રુણ પું અરીહાનું ઝાડ.

શ્રુણ ત્રિં અખ્યાસ કરેલ, પરિચય કરેલ,
હણી નાખેલ, ચૂર્ણ કરેલ, કચરી નાખેલ,
ઠણી નાખેલ.

શ્રુત સ્ત્રીં છીંક.

શ્રુત નં છીંક ખાવી, છીંક, ઉધરસ ખાવી.

શ્રુત ત્રિં છીંકેલું.

શ્રુતક પું રાષ.

શ્રુતવત ત્રિં છીંકવાળું, ઉધરસવાળું.

શ્રુતા સ્ત્રીં છીંક.

શ્રુતામિજનન નં રાષ.

શ્રુત્કરો સ્ત્રીં સર્વશ્રીવૃક્ષ નામે ઝાડ.

શ્રુતિપાસિત

૪૬૨

શ્રુતપિપ્પલી

શ્રુતિપાસિત ત્રિં ભૂખ્યું અને તરસ્યું.
શ્રુતપ્રતિકાર પું ભૂખ દૂર કરવાનો ઉપાય,
ભોજન.

શ્રુદ્ રુધાં ઉમં સં અનિદ્ પીસવું, દળવું,
શ્રુદ્ સ્ત્રીં પીસવું, દળવું, ચૂર્ણ કરવું.

શ્રુદ્ પું યોખા વગેરેનું ચૂર્ણ.

શ્રુદ્ ત્રિં કૃપણ, અધમ, દૂર, દરિદ્ર, થોડું,
નીચ.

શ્રુદ્ પું તાંદળખનું શાક.

શ્રુદ્ ત્રિં થોડું, નાનું, અત્યંત નાનું,
નીચ, અધમ.

શ્રુદ્ કણ્ઠકારિ સ્ત્રીં અગ્નિદમની વૃક્ષ.

શ્રુદ્ કણ્ઠકી સ્ત્રીં ભોરીંગણી વનસ્પતિ.

શ્રુદ્ કણ્ઠાકી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ કણ્ઠિકા સ્ત્રીં ભોરીંગણી,

શ્રુદ્ કમાનસ નં કાશ્મીરમાં ન્યાં કેસર
થાય છે તે સ્થળ.

શ્રુદ્ કમ્બુ પું નાનું શંખડું.

શ્રુદ્ કારવલ્લી સ્ત્રીં જંગલી કારેલાનો વેલો.

શ્રુદ્ કારવેલ્લી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ કારેલ્લિકા સ્ત્રીં જંગલી કારેલી.

શ્રુદ્ કુલિશ પું વૈકાંતમણિ નામનો મણિ.

શ્રુદ્ કુઠ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ અગ્નીઆર કોદ-
માંનો એક.

શ્રુદ્ શુર પું ઝીણો ગોખર.

શ્રુદ્ ગોશુર પું ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ ગોશુરક પું ઝીણો ગોખર.

શ્રુદ્ ઘણિકા સ્ત્રીં નાની ઘંટરી, ધુધરી.

શ્રુદ્ ઘોલી સ્ત્રીં એક જાતની શુષ્ક વનસ્પતિ

શ્રુદ્ ચન્ચુ પું ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ ચન્દન પું રાતું ચંદન, રતાંજલી.

શ્રુદ્ ચમ્પક પું એક જાતનો ચંપો.

શ્રુદ્ ચિર્મટી સ્ત્રીં એક જાતની કાકડી.

શ્રુદ્ ચિર્મિટા સ્ત્રીં એક જાતની કાકડી.

શ્રુદ્ ચૂડ પું એક જાતનું પક્ષી.

શ્રુદ્ જન્તુ પું દાડકાં વિનાનું પ્રાણી-કૃત્યમ-

કરીકો વગેરે.

શ્રુદ્ જમ્બૂ સ્ત્રીં એક જાતનું જાંબૂનું વૃક્ષ.

શ્રુદ્ જાતીફલ પું આંખળાનું ઝાડ.

શ્રુદ્ જીર નં એક જાતનું ઘર-કણુઘર,
મુગંધ.

શ્રુદ્ જીરક નં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ જીવા સ્ત્રીં જીવંતી વૃક્ષ-નામે ઝાડ.

શ્રુદ્ જતણુલ પું એક જાતની વનસ્પતિ,
વાવડીંગ.

શ્રુદ્ જતમ ત્રિં અત્યંત શુદ્ધ, ઘણુંજ નાનું,
બહુજ નીચ, અતિ અત્ય.

શ્રુદ્ જતર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ જતા સ્ત્રીં શુદ્ધપણું, સૂક્ષ્મપણું, નીચતા,
થોડાશ.

શ્રુદ્ જત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ જતુલસી સ્ત્રીં એક જાતની તુલસી.

શ્રુદ્ દંશિકા સ્ત્રીં નાનો મચ્છર.

શ્રુદ્ દંશી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

શ્રુદ્ દુરાલભા સ્ત્રીં ઝીણો ધમાસો.

શ્રુદ્ દુસ્પર્શા સ્ત્રીં અગ્નિદમની વૃક્ષ-એક
જાતનું ઝાડ.

શ્રુદ્ ધાત્રી સ્ત્રીં કાકડાશીંગનું ઝાડ.

શ્રુદ્ ધાન્ય નં એક જાતનું તુલુધાન્ય-
સામે વગેરે.

શ્રુદ્ નાસિક ત્રિં નાના નાકવાળું-નકટું.

શ્રુદ્ પત્ર પું સાટોડી વનસ્પતિ, જંગલી
તુલસી.

શ્રુદ્ પત્ર ત્રિં નાનાં પાંદડાંવાળું.

શ્રુદ્ પત્રા સ્ત્રીં સાટોડી, ચંગેરી વનસ્પતિ.

શ્રુદ્ પત્રી સ્ત્રીં વજ નામે વનસ્પતિ.

શ્રુદ્ પનસ પું એક જાતના ફળસનું ઝાડ.

શ્રુદ્ પર્ણ પું અર્જક નામે એક વનસ્પતિ.

શ્રુદ્ પર્ણ ત્રિં નાનાં પાંદડાંવાળું.

શ્રુદ્ પાષાણમેદા સ્ત્રીં પહાડમાં થનારી

શુષ્ક જાતની એક વનસ્પતિ.

શ્રુદ્ પિપ્પલી સ્ત્રીં જંગલી પીપર.

શુદ્રપૃષ્ઠી

૪૭૦

શુદ્ધ

શુદ્રપૃષ્ઠી સ્ત્રીં એક જાતની મૃગશી.
 શુદ્રપોતિકા સ્ત્રીં મૂલપોતિકા વનસ્પતિ.
 શુદ્રફલ પું જીવનવૃક્ષ નામે એક જાડ,
 એક જાતનું જાંબુનું વૃક્ષ.
 શુદ્રફલક પું ડિપરના અર્થ.
 શુદ્રફલા સ્ત્રીં ઇંદરવરણી, એક જાતની
 કાકડી, અગ્નિદમની નામે વૃક્ષ.
 શુદ્રબુદ્ધિ ત્રિં શુદ્ર બુદ્ધિવાળો માણસ.
 શુદ્રબુદ્ધિ સ્ત્રીં પુરુષ બુદ્ધિ.
 શુદ્રભળઢાકી સ્ત્રીં ભોરીંગણી.
 શુદ્રમતિ સ્ત્રીં શુદ્ર બુદ્ધિ.
 શુદ્રમતિ ત્રિં હથેલી બુદ્ધિવાળું.
 શુદ્રમત્સ્ય પું નાનું માછલું.
 શુદ્રમુસ્તા સ્ત્રીં એક જાતની ઝીણી મોથ.
 શુદ્રયુવતી સ્ત્રીં વળ નામે વનસ્પતિ.
 શુદ્રરોગ પું એક જાતનો શુદ્રરોગ.
 શુદ્રલ ત્રિં શુદ્ર રોગવાળું.
 શુદ્રવંશ સ્ત્રીં રીસામણીનો વેલો.
 શુદ્રવર્વરા સ્ત્રીં હંસલી.
 શુદ્રવહ્લી સ્ત્રીં મૂલપોતી જુઓ.
 શુદ્રવાર્તાકિની સ્ત્રીં ધોળી ભોરીંગણી.
 શુદ્રવાર્તાકી સ્ત્રીં ભોરીંગણી.
 શુદ્રશંખ પું નાનું શંખલું.
 શુદ્રશર્કરા સ્ત્રીં એક જાતની સાકર.
 શુદ્રશારૂલ પું નાનો વાઘ, ચિત્રો, દીપડો.
 શુદ્રશીર્ષ પું મયૂરશિખા જુઓ.
 શુદ્રશીર્ષ ત્રિં નાના માથાવાળું.
 શુદ્રશુક્તિ સ્ત્રીં નાની છીપ.
 શુદ્રશુક્તિકા સ્ત્રીં નાની છીપ.
 શુદ્રશ્યામા સ્ત્રીં કટમી વૃક્ષ.
 શુદ્રશ્લેષ્માંતક પું મૂર્કુદારક નામે જાડ.
 શુદ્રશ્વાસ પું એક જાતનો શ્વાસનો રોગ.
 શુદ્રશ્વેતા સ્ત્રીં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક જાતની
 ઔષધિ.
 શુદ્રસહા સ્ત્રીં મુદ્રગવર્ણી નામે વનસ્પતિ,
 માખંડરંગધા નામે એક વનસ્પતિ.

શુદ્રસુવર્ણ નં પિતળ.
 શુદ્રહન પું મહાદેવ.
 શુદ્રદિહ્ગુલિકા સ્ત્રીં ભોરીંગણી.
 શુદ્રદિહ્ગુલી સ્ત્રીં ભોરીંગણી.
 શુદ્રા સ્ત્રીં વેશ્યા, ભોરીંગણી, મધમાખી,
 માખી, હિસક સ્ત્રી, ખોડવાળી સ્ત્રી,
 રાતી સાટોડી, નાચનારી સ્ત્રી, જળ,
 નાચ સ્ત્રી.
 શુદ્રાગ્નિમન્ય પું ઝીણી ગળીયારીનું જાડ.
 શુદ્રાજન નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક અંજન.
 શુદ્રાણ્ડમત્સ્યસંઘાત પું ઇંડામાંથી તાજાં
 નીકળેલાં નાનાં માછલાંનો સમૂહ.
 શુદ્રાદિકવાય પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઉકાળો.
 શુદ્રાન્ન નં હૃદયમાં રહેલ નાનું આંતરડું.
 શુદ્રાપામાર્ગ પું રાતો અધાડો.
 શુદ્રામલક નં એક જાતનું આંખળું.
 શુદ્રામલકસંજ પું તે નામે એક જાડ—
 કર્કટવૃક્ષ.
 શુદ્રાન્ન પું કૌશાન્ન નામે વનસ્પતિ.
 શુદ્રામપનમ પું નકુચ વૃક્ષ.
 શુદ્રામ્લપનસ પું લકુચ જુઓ.
 શુદ્રામ્લા સ્ત્રીં વાંગેરી નામે વનસ્પતિ,
 શાશાજુલી વનસ્પતિ.
 શુદ્રામલિકા સ્ત્રીં તે નામે એક જાડ.
 શુદ્રિકા સ્ત્રીં મચ્છર, ઝાંસ.
 શુદ્રીય ત્રિં શુદ્ર કરેલ, તીચ મનુષ્યે કરેલ
 વગેરે.
 શુદ્રેહ્નુગુદી સ્ત્રીં જવાસો નામે વનસ્પતિ.
 શુદ્રેવાંરુ પું એક જાતની કાકડી.
 શુદ્રોદુમ્બરિકા સ્ત્રીં નાની ઉંઝરી.
 શુદ્રોપોદિકા સ્ત્રીં મૂલપોતિકા વનસ્પતિ.
 શુદ્રોપોદિકાનામ્ની સ્ત્રીં મૂલપોતી જુઓ.
 શુદ્રોલક પું નાનું ધુડ, ધુવડ.
 શુદ્ધ દિવાં પં અં અનિદ્ બૂખ લાગતી,
 ખાવાની ઇચ્છા કરતી.
 શુદ્ધ સ્ત્રીં બૂખ, અન્ન, અનાજ.

શુધા

૪૭૨

શુરિકા

શુધા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 શુધાકુશલ પું વિલ્વાન્તર વૃક્ષ.
 શુધાતુર ત્રિં ભૂખ્યું ડાંસ, ભૂખ્યું.
 શુધાધ્વંસ પું ભૂખનો નાશ.
 શુધાપીઢિત ત્રિં ભૂખથી પીડા પામેલ.
 શુધામિજનન પું રાધ.
 શુધામિજનન ત્રિં ભૂખ લગાડે તે.
 શુધાયુક્ત ત્રિં નીચેનો અર્થ.
 શુધાલુ ત્રિં ભૂખારતું, ભૂખવાળું.
 શુધાવત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 શુધાવતી સ્ત્રીં જેને લીધે ભૂખ લાગે તેવી એક ગોળા.
 શુધાસાગરસ પું તે નામે એક ઔષધ.
 શુધિત ત્રિં જેને ભૂખ લાગી હોય તે, ભૂખ્યું.
 શુધુન પું તે નામે એક ભેદ્ય જાતિ.
 શુપ્ સૌત્રવાનુ પં અં સેટ મદ કરવો.
 શુપ પું જેનાં મૂળ અને શાખા નાનાં હોય તેનું ઝાડ.
 શુપ પું કૃષ્ણથી સત્યભામામાં ઉત્પન્ન થયેલો તે નામે એક છોકરો, દારકાની પશ્ચિમમાં આવેલો તે નામે એક પર્વત.
 શુપક પું નાનાં મૂળ, -શાખાવાળું ઝાડ.
 શુપકોડમુષ્ટિ પું એક જાતનું શુપવૃક્ષ.
 શુપાલુ પું પાનીચાલુ જુઓ.
 શુચ્ચ પું મંથન દંડ-રથેયો, એક જાતનો રતિબંધ.
 શુચ્ચ ત્રિં ક્ષોભ પામેલ, ખળ લળેલ, ગ-ભરાયેલ.
 શુમ્ ભ્વાં આં સં સેટ સંકેત પામવો, ખળલળતું, ગભરાતું.
 શુમ્ દિવાં પં અં સેટ અંગ હલાવતું, ગભરાતું.
 શુમ્ ક્યાં પં અં સેટ ઉપરના અર્થ.
 શુમ ત્રિં ક્ષોભ પામનાર, ગભરાનાર, ખ-ગભરાનાર, પ્રવર્તક.

શુમા સ્ત્રીં તે નામે સુર્યનો એક પારિપદ.
 શુમિત ત્રિં હલાવેલ, વ્યાકુળ થયેલ, ગભરાયેલ, ભયભીત થયેલ.
 શુન્નાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 શુચ્યત ત્રિં ગભરાતું, ખળલળતું, ક્ષોભ પામતું, હાલતું.
 શુમત ત્રિં અન્નવાળું, અન્નની પેઠે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય.
 શુમા સ્ત્રીં અતસી, શણ, અગસી, ગળા, જવાસો.
 શુમા ત્રિં શત્રુને કંપાવનાર.
 શુમ્પ્ ભ્વાં પં સં સેટ ગમન કરતું, જતું.
 શુર તુદાં પં સં સેટ કાપતું, ખોતરતું.
 શુર પું હનમનું હથીઆર-અસ્ત્રો, ખરી, બાણ, ગોખર, એક જાતની વનસ્પતિ.
 શુરક પું ગોખર, તિલકવૃક્ષ, ઉપરના અર્થ.
 શુરકર્મન નં કેશ કાપવા, હનમત.
 શુરધાન નં હનમની કાચળા, ધાંગળી ઓળારની પેરી.
 શુરધાર પું એક જાતનું હથીઆર.
 શુરધારા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, અસ્થાનીધાર.
 શુરપત્ર પું અસ્ત્ર જેવી ધારવાળું બાણ, અસ્ત્ર જેવાં પાંદડાંવાળું કોષ ઝાડ વગેરે.
 શુરપત્રિકા સ્ત્રીં પાલંગ શાક-એક જાતનું શાક.
 શુરપથિ ત્રિં તીક્ષ્ણ અગ્રભાગવાળું.
 શુરપ્ર પું ધાસ કાપવાનું ઓળાર-દાતરડું, એક જાતનું બાણ.
 શુરપ્રગ નં ઉપરનો અર્થ.
 શુરમાણ્ડ નં શુરધાન જુઓ.
 શુરમર્દિન પું હનમ, ધાંગે.
 શુરમુણ્ડિન પું ઉપરનો અર્થ.
 શુરા સ્ત્રીં એખરો નામે વનસ્પતિ.
 શુરાઙ્ગ પું ગોખર.
 શુરિકા સ્ત્રીં છૂરી, એક જાતનું શાક.

શુરિકાપત્ર

૪૭૨

ક્ષેત્રસાધસ્

શુરિકાપત્ર પુઁ કાસકે નામે ધાસ, આણુ.
શુરિણી સ્ત્રી હામમડી, વરાહકાંતા વનસ્પતિ.
શુરિન પુઁ હામ, પથુ.
શુરી સ્ત્રીં છૂરી.
શુલ્લ ત્રિં અસ્પ, થોડું, નાનું કનિક, શુદ્ર,
નીચ.

શુલ્લક ત્રિં પામર, નીચ, નાનું, થોડું.
શુલ્લક પુઁ નાનું શંખલું.
શુલ્લતાત પુઁ પિતાનો નાનો ભાઈ.
શુલ્લતાતક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
શુલ્લપિતામહ પુઁ દાદાનો નાનો ભાઈ.
ક્ષેડ્ પુઁ ઉમઁ સઁ સેટ્ ભક્ષણ કરવું, ખાવું.
ક્ષેડ પુઁ કાનનો રોગ, શબ્દ, અવાજ, ઝેર.
ક્ષેહિત નઁ સિંહનો શબ્દ.
ક્ષેત્ર નઁ ખેતર, ડાંગર વગેરેનો ક્યારો,
શરીર, અન્તઃકરણ, સ્ત્રી, સિક્કરથાન,
મેષ વગેરે આર રાશિઓ, ગણિતશાસ્ત્ર-
પ્રસિદ્ધ દિકાણુ, ત્રિકાણુ વગેરે પદાર્થો,
ભૂમિતિ.

ક્ષેત્રકર ત્રિં ખેતર કરનાર, ખેતર ખેડનાર.
ક્ષેત્રકર્કડી એક જાતની કાકડી.
ક્ષેત્રકાર ત્રિં ક્ષેત્રકર જુઓ.
ક્ષેત્રચિર્મિટા સ્ત્રીં ખેતરાઉ ચીભડું.
ક્ષેત્રજ પુઁ ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ક્ષેત્રજ પુત્ર-
પોતાના કહેવાથી પોતાની સ્ત્રીમાં અન્ય
પુરુષના મંથોગથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર.
ક્ષેત્રજ ત્રિં ખેતરમાં ઉત્પન્ન થનાર.
ક્ષેત્રજા સ્ત્રીં ધોળી ભોરીંગણી.
ક્ષેત્રજ પુઁ આત્મારૂપે દેહ વગેરે ઉપર અ-
ભિમાન કરનારો જીવ, સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર,
અંતર્યામી, સાક્ષી, બટુક ભૈરવ.
ક્ષેત્રજ ત્રિં ક્ષેત્ર જાણનાર, વિદ્વાન, ચતુર,
ચાની, ખેડુત.
ક્ષેત્રદ પુઁ બટુકભૈરવ.
ક્ષેત્રદ ત્રિં ખેતર આપનાર.
ક્ષેત્રદૂતી સ્ત્રીં ધોળા ભોરીંગણી.

ક્ષેત્રદેવતા સ્ત્રીં ક્ષેત્રની અધિષ્ઠાત્ર દેવતા.
ક્ષેત્રપ પુઁ બટુક ભૈરવ, પરમાત્મા.
ક્ષેત્રપ ત્રિં ક્ષેત્રનો રક્ષક.
ક્ષેત્રપતિ પુઁ ક્ષેત્રનો સ્વામી, ખેતરનો માલીક.
ક્ષેત્રપર્વટી સ્ત્રીં પીતપાપડો વનસ્પતિ.
ક્ષેત્રપાલ ત્રિં ખેતરનો રખેવાળ.
ક્ષેત્રપાલ પુઁ ખેતરપાળ દેવ, એક જાતનો
બટુકભૈરવ દેવ, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પશ્ચિમ
દ્વારપાળ ભૈરવ.
ક્ષેત્રપાલક ત્રિં ક્ષેત્રનો રક્ષક-ખેતરનો
રખેવાળ.
ક્ષેત્રપાલરસ પુઁ સંત્રહણીયુક્ત સોજમાં
અપાતું એક ઔષધ.
ક્ષેત્રફલ નઁ ખેતરની ઉત્પન્ન, ગણિતશાસ્ત્ર-
પ્રસિદ્ધ ક્ષેત્રફળ.
ક્ષેત્રભૂમિ સ્ત્રીં ખેતરની જમીન.
ક્ષેત્રમાલિકા સ્ત્રીં વજ નામે વનસ્પતિ.
ક્ષેત્રયમાનિકા સ્ત્રીં એક જાતની ભૂમંડ-
લની કલા-જે ગણિતમાં પ્રસિદ્ધ છે.
ક્ષેત્રરહ ત્રિં ખેતરમાં ઉગનાર.
ક્ષેત્રરહા સ્ત્રીં એક જાતની કાકડી.
ક્ષેત્રલિતા સ્ત્રીં એક જાતની વેલ.
ક્ષેત્રવિદ્ ત્રિં ક્ષેત્રજ ત્રિં જુઓ.
ક્ષેત્રવિદ્ પુઁ ક્ષેત્રજ પુઁ જુઓ, ખેડુત.
ક્ષેત્રવ્યવહાર પુઁ ગણિતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
ત્રિકાણુ વગેરે ક્ષેત્રફળ વગેરે જાણવાનાર
એક વ્યવહાર.
ક્ષેત્રસંન્યાસ પુઁ અમુકજ ક્ષેત્રમાં નિવાસ
કરવો પણ ત્યાંથી ખીન્ને ક્યાંય ન જવું
એવો નિયમ.
ક્ષેત્રસમ્મથ ત્રિં ખેતરમાં ઉત્પન્ન થનાર.
ક્ષેત્રસમ્મથ પુઁ ભીંડનું ઝાડ.
ક્ષેત્રસમ્મત ત્રિં ખેતરમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
ક્ષેત્રસમ્મત પુઁકુન્દર જુઓ-એકજાતનું ઘાસ.
ક્ષેત્રસાધસ્ ત્રિં ખેતર સાધનાર-ખેતર
તામે કરનાર.

ક્ષેત્રસીમા

૪૭૩

ક્ષેમધૂર્ત

ક્ષેત્રસીમા સ્ત્રીં ખેતરની હદ.
 ક્ષેત્રાજીવ ત્રિં ખેતર ઉપર જીવનાર-ખેડુત.
 ક્ષેત્રાધિદેવતા સ્ત્રીં ખેતરનો અધિષ્ઠાયકદેવ.
 ક્ષેત્રાધિપ પું મેષ વગેરે બાર રાશિઓના
 સ્વામી મંગળ વગેરે ગ્રહ.
 ક્ષેત્રાધિપ ત્રિં ખેતરનો માલીક.
 ક્ષેત્રામલકી સ્ત્રીં ભેંય આંખળી.
 ક્ષેત્રિક ત્રિં ખેતરનો સ્વામી, ખેતરનું,
 ખેતરસંબંધી.
 ક્ષેત્રિણી સ્ત્રીં મજૂક વનસ્પતિ.
 ક્ષેત્રિન ત્રિં ખેતરનો સ્વામી.
 ક્ષેત્રિન પું ખેડુત, ધણી, પતિ, માલીક,
 સ્વામી.
 ક્ષેત્રિય પું આ જન્મમાં ન મટે તેવો
 અસાધ્ય રોગ, પરસ્ત્રીકંપટ પુરૂષ.
 ક્ષેત્રિય ત્રિં ખેતરનો સ્વામી, ખેતરમાં ઉ-
 ત્પન્ન થયેલ ધાસ વગેરે.
 ક્ષેત્રેશ્વ પું જીવનાર ધાન્ય.
 ક્ષેત્રોપેક્ષ પું શ્વેદક-નામનો યાદવનો પુત્ર-
 એક યાદવ.
 ક્ષેત્ર પું ખેદ, અફસોસ.
 ક્ષેપ પું નિંદા, વિલેપ, પ્રેરણા કરવી, મોક-
 લવું, લેપવું, તિરસ્કાર કરવો, ઓળંગવું,
 લાંઘવું, ગર્વ, વિલંબ, ચુરો, ફેંકવું.
 ક્ષેપક ત્રિં ફેંકનાર, વિલેપ કરનાર, નિંદા
 કરનાર, પ્રેરણા કરનાર, મોકલનાર,
 લેપનાર, તિરસ્કાર કરનાર, લાંઘણ કરનાર,
 ગર્વ કરનાર, વિલંબ કરનાર, ગાળો દેનાર.
 ક્ષેપણ નં ગાળો દેવી, નિંદા કરવી, ફેંકવું,
 વિલંબ કરવો, અપવાદ, અંધન, વખત
 ગાળવો.
 ક્ષેપણી સ્ત્રીં વહાણનું હલેસું, એક જાતની
 જાળ, ગાફણ.
 ક્ષેપણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ક્ષેપણીય ત્રિં ફેંકવા યોગ્ય, નિંદા કરવા
 યોગ્ય, વિલંબ કરવા યોગ્ય.

૬૦

ક્ષેપણીય નં ભિંદિપાલ નામે એક ફેંક-
 વાનું અસ્ત્ર.
 ક્ષેપપાત પું ગ્રહકક્ષા અને ક્રાંતિમંડળનો
 યોગ-જે સિદ્ધાંત શિરોમણિઅંથના ગોલા-
 ધ્યાયમાં પ્રસિદ્ધ છે.
 ક્ષેપદિન નં ગણિતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક
 ક્ષયનાડી.
 ક્ષેપિમન ત્રિં પું શીઘ્રતા, ઉતાવળ.
 ક્ષેપિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત ઉતાવળીયું, ઝડપદાર.
 ક્ષેપીયસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ક્ષેપ્ત ત્રિં ફેંકનાર, પ્રેરણા કરનાર.
 ક્ષેમ પું તે નામે એક ગંધર્વ, તે નામે
 યદુવંશી એક રાજા.
 ક્ષેમ પું નં મેળવેલી વસ્તુનું રક્ષણ કરવું.
 ક્ષેમ નં કલ્યાણ, કુશળ, સુકિત, પોતાના
 જન્મની તારા સુધી યોયું-તેરમું તથા
 બાવીસમું નક્ષત્ર, સુખીપણું.
 ક્ષેમ ત્રિં કલ્યાણવાળું, સુખી.
 ક્ષેમક પું ચોર નામે સુગંધી દ્રવ્ય, તે
 નામે એક રાક્ષસ, તે નામે એક પાંડુવં-
 શી રાજા.
 ક્ષેમકાર ત્રિં કલ્યાણકારક માંગલિક.
 ક્ષેમકાર ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ક્ષેમકૃત ત્રિં કલ્યાણકારક.
 ક્ષેમકૃત પું પરમેશ્વર.
 ક્ષેમંકર ત્રિં કલ્યાણકારક.
 ક્ષેમંકરી સ્ત્રીં તે નામે એક દેવી, શુભ
 શકુન સૂચવતી એક જાતની રમણી.
 ક્ષેમગુપ્ત પું કાશ્મીર દેશનો એક રાજા.
 ક્ષેમજિત પું એક રાજા.
 ક્ષેમદર્શિન ત્રિં મંગલનું દર્શન કરનાર-
 મંગલદેશી.
 ક્ષેમદર્શિન પું તે નામે કાશ્મીર દેશનો રાજા.
 ક્ષેમધન્વન પું રામનો વંશજ એક રાજા.
 ક્ષેમધર્મન પું તે નામે એક રાજા.
 ક્ષેમધૂર્ત પું જો તે નામે એક દેશ.

ક્ષેમધૂતિ

૪૭૪

ક્ષોણીમુજ્જ

ક્ષેમધૂતિ પું કેકય દેશનો એક રાજા.
 ક્ષેમફલા સ્ત્રીં ઉત્તરાનું ઝાડ.
 ક્ષેમમૂર્તિ પું તે નામે દુર્ધૌધનનો એક ભાઈ.
 ક્ષેમવત્ત્રિં કલ્યાણવાળું, નીરોગી.
 ક્ષેમવૃદ્ધિન ત્રિં કલ્યાણવધિક, નીતિવાળું.
 ક્ષેમચૂર પું નિર્ભય સ્થાને બળ બતાવનાર.
 ક્ષેમા સ્ત્રીં તે નામે એક દેવી, તે નામે
 એક અપ્સરા, ઉત્તરાનું ઝાડ.
 ક્ષેમાધિ પું મિથિલા નગરીનો એક રાજા.
 ક્ષેમાફલા સ્ત્રીં ઉત્તરાનું ઝાડ.
 ક્ષેમાસન નં એક પ્રકારનું આસન.
 ક્ષેમ્ય ત્રિં કલ્યાણને માટે યોગ્ય, સૌભા-
 ગ્યવાળું, નીરોગી.
 ક્ષેમ્ય પું તે નામે એક રાજા.
 ક્ષેય ત્રિં ક્ષીણ કરવાને યોગ્ય.
 ક્ષેષ્ ભાં પં સં સેટ્ સેવતું, સેવા કરવી.
 ક્ષે ભ્વાં પં અં અનિદ્ ક્ષય પામવો, ધસાવું.
 ક્ષેણ્ય નં ક્ષીણપણું.
 ક્ષેત્ર ત્રિં પૃથ્વી સંબંધી, ક્ષીણતા સંબંધી.
 ક્ષેત્રયત્ત પું ક્ષીણતા માટે પ્રયત્ન કરવો
 તે નામે એક ઋષિ.
 ક્ષેષ્ નં ખેતરોનો સમૂહ, ખેતર.
 ક્ષેત્રજ્ઞ નં ક્ષેત્રપણું, આત્મત્વ, જીવપણું,
 પરમેશ્વરત્વ.
 ક્ષેત્રફલ્ય નં ક્ષેત્રપણું.
 ક્ષેત્રપત્ય નં ક્ષેત્રપતિપણું, ખેતરનું સ્વા-
 મીપણું.
 ક્ષેમિક ત્રિં મેળવેલાનારક્ષણ માટે ઉપયોગી.
 ક્ષેરહૃદ ત્રિં દૂધના ધરાસંબંધી.
 ક્ષેરેય ત્રિં દૂધમાં રંધેલું, દૂધપાક-ખીર-
 વગેરે.
 ક્ષેરેયી સ્ત્રીં ખીર, રાખડી, દૂધપાક.
 ક્ષોદ્ તું ઉમં સં સદ્ દેંકતું, પ્રેરણા
 કરવી, મોકલવું.
 ક્ષોજન નં ંસીતો અવાજ, વાંસળીનો શબ્દ.
 ક્ષોડ પું હાથીને બાંધવાનો ખીલો.

ક્ષોડય ત્રિં ચૂર્ણ કરવા યોગ્ય.
 ક્ષોણ ત્રિં ક્ષયશીલ-નાશ પામવાના રત્ન-
 ભાવવાળું.
 ક્ષોણિ સ્ત્રીં પૃથ્વી, એકની સંખ્યા.
 ક્ષોણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ક્ષોદ પું ચૂર્ણ, લોટ, પીસવું, દબવું, ચૂર્ણ
 કરવું, રજ, ધૂળ, જેના ઉપર વટાય તે
 પથ્થર, ખરલ.
 ક્ષોદક્ષમ ત્રિં વિચારસહ-વિચાર કરવામાં
 સમર્થ.
 ક્ષોદસ્ નં જળ, પાણી.
 ક્ષોદસહ ત્રિં ક્ષોદક્ષમ જીવો.
 ક્ષોદિત ત્રિં ચૂર્ણ કરેલ, દબેલ, પીસેલ.
 ક્ષોદિત નં ચૂર્ણ, લુકો, લોટ.
 ક્ષોદિમન્ પું ક્ષુદ્રતા.
 ક્ષોદિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત ક્ષુદ્ર.
 ક્ષોદીયસ્ ત્રિં અત્યંત ક્ષુદ્ર.
 ક્ષોધુક ત્રિં ક્ષુધવાળું, ભૂખવાળું.
 ક્ષોભ પું ચાલવું, ખગલબળવું, ગભરાવું,
 વ્યાકુળ થવું, વિકાર.
 ક્ષોભક પું તે નામે એક પર્વત.
 ક્ષોભક ત્રિં ક્ષોભકારક, ગભરાવનાર.
 ક્ષોભણ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ક્ષોભણ પું તે નામનું કામદેવનું બાણ, શિવ.
 ક્ષોભણ નં ક્ષોભ પામવો, ગભરાવું.
 ક્ષોમિત ત્રિં ક્ષોભ પમાડેલ, હલાવેલ,
 ક્ષોભવાળું.
 ક્ષોમ નં ઉપરનો માળ, ઉપરની ચાલી,
 અટારી, ગણહાસક.
 ક્ષોમક નં ગણહાસક.
 ક્ષોમક પું ક્ષોર નામે એક મુગંધી દ્રવ્ય.
 ક્ષોંણિ સ્ત્રીં પૃથ્વી, એકની સંખ્યા.
 ક્ષોંણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ક્ષોંણીપ્રાચીર પું સમુદ્ર.
 ક્ષોંણીમુજ્જ પું રાખ.

ક્ષૌણીમય

૪૭૫

ક્ષવેલી

ક્ષૌણીમય પુઠ્ઠ પૃથ્વીમય, માટીમય, પૃથ્વીનો આશ્રય.

ક્ષૌદ્ર નઠ મધ, પાણી, સુન્દતા, પૃથ્વીકણુ-રજ, ધૂળ.

ક્ષૌદ્ર પુઠ્ઠ ચંપાનું ઝાડ, એક જાતનો વર્ણસંકર.

ક્ષૌદ્રકી છીં નીચેનો અર્થ.

ક્ષૌદ્રવ્ય નઠ તે નામે આયુધશ્ચવી સંધ.

ક્ષૌદ્રજ નઠ મધપુડામાંથી થનારું શીણ.

ક્ષૌદ્રજ ત્રિઠ્ઠ મધમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ.

ક્ષૌદ્રઘાતુ પુઠ્ઠ માક્ષિક નામે ઉપધાતુ.

ક્ષૌદ્રપ્રિય પુઠ્ઠ પાણીમાં થનારો એક જાતનો મહુડો.

ક્ષૌદ્રપ્રિય ત્રિઠ્ઠ મધ જેને પ્રિય હોય તે.

ક્ષૌદ્રમેહ પુઠ્ઠ વૈધકપ્રસિદ્ધ મોઠો પ્રમેહ રોગ.

ક્ષૌત્રેય નઠ શીણ.

ક્ષૌમ નઠ શણનું વસ્ત્ર, રેશમી વસ્ત્ર.

ક્ષૌમ પુઠ્ઠ શણના વસ્ત્રથી વીંટેલો રથ.

ક્ષૌમ પુઠ્ઠ નઠ એક પ્રકારની હવેલી-ઉપરના ભાગની બંગલી.

ક્ષૌમક પુઠ્ઠ નીચેનો અર્થ.

ક્ષૌમિક પુઠ્ઠ એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય-જોર.

ક્ષૌમી છીં અતસી, શણ, અતસીમાંથી થયેલા શણમાંથી કરેલી કામળી.

ક્ષૌર નઠ ક્ષૌર કર્મ, હજમત

ક્ષૌરવ્ય ત્રિઠ્ઠ અતિતીક્ષ્ણ.

ક્ષૌરિક પુઠ્ઠ હજમ.

ક્ષૌરી છીં અસ્રો, સળેયો.

ક્ષુ અડાઠ પઠ્ઠ સઠ્ઠ તીક્ષ્ણ કરનું, તેજ કરનું.

ક્ષુત ત્રિઠ્ઠ તીક્ષ્ણ કરેલ, તેજ કરેલ.

ક્ષુત્ર નઠ અસ્ત્ર તેજ કરવાનું શાણ નામે યંત્ર-સરાણ.

ક્ષ્મા છીં પૃથ્વી, એકની સંખ્યા.

ક્ષ્માજ પુઠ્ઠ મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર.

ક્ષ્માતલ નઠ પૃથ્વીનય, બૂતલ, પૃથ્વી.

ક્ષ્માધૃતિ પુઠ્ઠ કાશ્મીર દેશનો એક રાજ.

ક્ષ્માનાથ પુઠ્ઠ રાજ.

ક્ષ્માપ પુઠ્ઠ રાજ.

ક્ષ્માપતિ પુઠ્ઠ રાજ.

ક્ષ્માપાલ પુઠ્ઠ રાજ.

ક્ષ્મામુજ પુઠ્ઠ રાજ.

ક્ષ્મામૃત પુઠ્ઠ રાજ, પદ્મી.

ક્ષ્માય મ્વાઠ્ઠ આઠ્ઠ અઠ્ઠ સેટ્ ધૂણાવનું, કંપાવનું.

ક્ષ્માયિત ત્રિઠ્ઠ ધૂણાવેલ, કંપાવેલ.

ક્ષ્માયિતૃ ત્રિઠ્ઠ ધૂણાવનાર, કંપાવનાર.

ક્ષ્મીલ્ મ્વાઠ્ઠ પઠ્ઠ અઠ્ઠ સેટ્ નિમેષ મારવું, પલકારો કરવો, મીચવું.

ક્ષ્વિહ્ મ્વાઠ્ઠ આઠ્ઠ સેટ્ ભીનું કરવું અઠ્ઠ મૂકવું, અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો, સઠ્ઠ

ક્ષ્વિષ્ણ ત્રિઠ્ઠ શબ્દ કરેલ, મૂકેલ, ભીનું કરેલ.

ક્ષ્વિહ્ મ્વાઠ્ઠ આઠ્ઠ સેટ્ ક્ષ્વિહ્ જુઓ.

ક્ષ્વિહ્ મ્વાઠ્ઠ પઠ્ઠ અઠ્ઠ સેટ્ અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો.

ક્ષ્વિહ્ દિવાઠ્ઠ પઠ્ઠ અઠ્ઠ સેટ્ અસ્પષ્ટ કરવો.

ક્ષ્વેડ પુઠ્ઠ અસ્પષ્ટ એવો દાંતનો શબ્દ, ચીકણું કરવું, મૂકવું, છોડવું, એક જાતનો કાનનો રોગ, ઝેર.

ક્ષ્વેડ નઠ રાતા આકડાનું પાંદડું કે ફળ.

ક્ષ્વેડ ત્રિઠ્ઠ દુરાસદ, દુઃપ્રાપ, કુટિલ.

ક્ષ્વેડન નઠ અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો.

ક્ષ્વેડા છીં સિંહનાદ, સિંહનો શબ્દ, વાંસની સળી, કાપાતકી વ્રક્ષ.

ક્ષ્વેડિત નઠ સિંહનાદ, સિંહગર્જના.

ક્ષ્વેલ્ મ્વાઠ્ઠ પઠ્ઠ સેટ્ આલવું, જવું સઠ્ઠ કીડા કરવી, રમવું, અઠ્ઠ

ક્ષ્વેલા છીં કીડા, રમત.

ક્ષ્વેલિકા છીં કીડા, રમત.

ક્ષ્વેલી છીં કીડા, રમત.

સ્વ.

સ્વ કંદેરથાનીય ખીજો વ્યંજન
 સ્વ પું સૂર્ય, વિષ્ણુ, હાથી.
 સ્વ નં ઇન્દ્રિય, નખર, ક્ષેત્ર ખેતર, શન્ય,
 મીઠું, આકાશ, સ્વર્ગ, કર્મ, સુખ,
 અબ્રહ, પરમાનન્દસ્વરૂપ બ્રહ્માકાશ.
 સ્વકક્ષા સ્ત્રીં સૂર્યનાં કિરણોના પ્રચાર-
 સુધીનું વેષનાકાર બ્રહ્માંડરૂપ વિવરવાળું
 ગગનમંડળ.
 સ્વકામિની સ્ત્રીં સમળી—સમળી પક્ષી.
 સ્વકુન્તલ પું મહાદેવ.
 સ્વક્ષ્ત્ર ભાં પં અં સેટ્ હસવું.
 સ્વક્ષટ પું એક, ખડી.
 સ્વક્ષીલ્લ મું કાશીમાં રહેલ તે નામે એક
 આદિત્ય.
 સ્વક્ષોલ્ક પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 સ્વગ પું સૂર્ય, સૂર્ય વગેરે ગ્રહ, દેવ, બાણ,
 પક્ષી, વાયુ, એક જાતનું પતંગીયું-તીડ.
 સ્વગ ત્રિં આકાશમાં ગતિ કરનાર.
 સ્વગક્ષા સ્ત્રીં આકાશગંગા.
 સ્વગસ્થાન નં ઝાડમાં રહેલી ગદેલ.
 સ્વગગતિ સ્ત્રીં પક્ષીની ગતિ.
 સ્વગણ પું તે નામે કુશવંશી એક રાગ.
 સ્વગપતિ પું ગરૂડ પક્ષી.
 સ્વગમ ત્રિં આકાશમાં ગતિ કરનાર સિદ્ધ-
 ગંધર્વ વગેરે.
 સ્વગવક્ત્ર પું નકુચ વ્રક્ષ.
 સ્વગવતો સ્ત્રીં જ્વાળા, પૃથ્વી,
 સ્વગશત્રુ પું જાડ પક્ષી, પૃથ્વીપર્ણિ નામે
 વનસ્પતિ.
 સ્વગસ્થાન નં ઝાડમાં રહેલી ગદેલ,
 પક્ષીનો માળો,
 સ્વગાન્તક પું જાડ પક્ષી.
 સ્વગાસન પું વિષ્ણુ, એક જાતનું આસન.

સ્વગેન્દ્ર પું ગરૂડ પક્ષી.
 સ્વગેન્દ્રધ્વજ પું વિષ્ણુ.
 સ્વગેશ પું ગરૂડ.
 સ્વગેશ્વર પું ગરૂડ.
 સ્વગોડ પું એક જાતનું ધાસ—ખર.
 સ્વગોલ પું આકાશરૂપ ગોળો.
 સ્વગોલવિદ્યા સ્ત્રીં બ્યોતિશાસ્ત્ર.
 સ્વગગડ પું એક જાતનું ધાસ—ખર.
 સ્વગ્ગર પું વાળનો ગુચ્છો, વાળની લટ.
 સ્વચ્ ક્યાં પં સં સેટ્ પવિત્ર કરવું,
 સાર કરવું, ઉત્પન્ન કરવું.
 સ્વચ્ જું ઝમં સં સેટ્ બાંધવું, તાણી બાંધવું.
 સ્વચ્ તુદાં પં સં સેટ્ સ્વચ્ ક્યાં બુઝો.
 સ્વચમસ પું ચંદ્ર, કપૂર.
 સ્વચર પું મેઘ, વાયુ, સૂર્ય, રાક્ષસ, પક્ષી,
 એક જાતનું ગીત.
 સ્વચર ત્રિં આકાશમાં ગતિ કરનાર.
 સ્વચર પું વં તે નામે એક દેશ.
 સ્વચારિન્ ત્રિં આકાશગામી.
 સ્વચારિન્ પું કાર્તિક સ્વામી.
 સ્વચિત ત્રિં સંયુક્ત, જડી દીધેલ, વ્યાપ્ત,
 મિશ્ર.
 સ્વજ્ ભાં પં સં સેટ્ લૂલા થવું, લંગડા
 થવું.
 સ્વજ્ ભાં પં સં સેટ્ મથવું, મથી નાં-
 ખવું, વલોવવું.
 સ્વજ પું રવૈયો, કડકી, યુદ્ધ.
 સ્વજક પું રવૈયો.
 સ્વજપ નં ધી.
 સ્વજલ નં દિમ, આકાશમાંથી પડતી
 ઝાડળ, આકાશમાંથી પડેલું પાણી.
 સ્વજા સ્ત્રીં મથવું, વલોવવું, મારવું, મારી
 નાખવું, કડકી, ચમચો.
 સ્વજાક પું પક્ષી.
 સ્વજાકા સ્ત્રીં કડકી, ચમચો.
 સ્વજિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

खजित्

४७७

खट्वाखट्

खजित् पु० ते नामे ऐक औद्ध.
 खज्योतिस् पु० आगीशो कीडा, पनंगीयुं.
 खज्ज त्रि० लुधुं, लंगडुं.
 खज्जक त्रि० उपरनो अर्थ.
 खज्जकारि पु० ऐक गतनुं धान्य.
 खज्जखेट पु० भंजन पक्षी-दीवाणी घोडा.
 खज्जखेटी स्त्री० भंजन पक्षिणी.
 खज्जखेल पु० खज्जखेट लुओ.
 खज्जखेली स्त्री० खज्जखेटी लुओ.
 खज्जन न० लुधा यावतुं.
 खज्जन पु० भंजन पक्षी.
 खज्जनक पु० उपरनो अर्थ.
 खज्जनी स्त्री० भंजन पक्षिणी.
 खज्जनरत न० मैथुन.
 खज्जना स्त्री० भंजन पक्षिना आकारनी
 ऐक पक्षिणी.
 खज्जनाकृति स्त्री० ऐक गतनुं पक्षी.
 खज्जनाकृति स्त्री० भंजन पक्षिनी आकृति.
 खज्जनासन न० ते नामनुं ऐक आसन.
 खज्जनिका स्त्री० ऐक गतनुं पक्षी.
 खज्जरीट पु० भंजन पक्षी.
 खज्जरीटक पु० भंजन पक्षी.
 खज्जरीटी स्त्री० भंजन पक्षिणी.
 खज्जा स्त्री० ते नामे ऐक छंद.
 खज्जार पु० ते नामे ऐक ऋषि.
 खज्जाल पु० ते नामे ऐक ऋषि.
 खट् भ्वा० प० स० सेट् छट्छतुं, छट्छा
 करी.
 खट पु० हण, घास, पराण घास, अंधा-
 रीशो कुवो, कइ, टांकलुं, ऐक गतनुं
 हथीआर-डोहाणी.
 खटक पु० वांङो वाणेशो हाथ, जेडी देनार,
 जेडनार, मुडी.
 खटकामुख पु० आणु भेंचवानी ऐक मुद्रा.
 खटखादक पु० कागडो, शिवाण, योपयुं
 पशु, कायनुं पात्र, आनार, लक्ष्णु करनार.

खटिक पु० वांङो वाणेशो हाथ, मुडी.
 खटिका स्त्री० भडी, डाननुं छिद्र, सुगंधी
 वाणो-भस.
 खटिनी स्त्री० भडी.
 खटी स्त्री० भडी.
 खट्ट चु० उभ० स० सेट् आच्छादन करतुं,
 हांकनुं.
 खट्टका स्त्री० नानी आटली.
 खट्टन त्रि० नीयुं, डींगलुं, वामन.
 खट्टा स्त्री० आटलो.
 खट्टाका स्त्री० नानी आटली.
 खट्टाश पु० ऐक गतनुं जंगली प्राणी.
 खट्टाशी स्त्री० उपरना शब्दार्थवाणी स्त्री.
 खट्टास पु० खट्टाश लुओ.
 खट्टासी स्त्री० खट्टाशी लुओ.
 खट्ट पु० मुट्हांनी शय्या-डाहरी.
 खट्टिक त्रि० पक्षीओते भारनारो पारधि.
 खट्टेरक त्रि० नीयुं, डींगलुं.
 खट्वा स्त्री० आटलो.
 खट्वाका स्त्री० आटलो, नानी आटली.
 खट्वाङ्ग न० आटलानुं ऐक अंग, शिवनुं
 ऐक अस्त्र, प्रायश्चित्त जेने लायुं होय
 तेषु धारणु करवानुं ऐक गतनुं पात्र.
 खट्वाङ्ग पु० ते नामे स्पर्श ऐक राज.
 खट्वाङ्गदिलीप पु० ते नामे ऐक राज.
 खट्वाङ्गधर पु० शिव.
 खट्वाङ्गधर त्रि० अट्वांग धारणु करनार.
 खट्वाङ्गभूत पु० शिव.
 खट्वाङ्गभूत त्रि० अट्वांग धारणु करनार.
 खट्वाङ्गमुद्रा स्त्री० तत्रशास्त्रप्रसिद्ध मुद्रा.
 खट्वाङ्गवन न० ते नामे ऐक वन.
 खट्वाङ्गिन पु० शिव.
 खट्वाङ्गिन त्रि० अट्वांग जेनी पसे होय ते.
 खट्वाङ्गी स्त्री० ऐक गतनुं पात्र.
 खट्वाखट् त्रि० आटला उपर यदेव, जस्म,
 नीच, मूर्ख, अयणे भार्जो जनार.

સ્વધિકા

૪૭૮

સ્વણક

સ્વધિકા સ્ત્રીં નાની ખાટી.
 સ્વદ્ધ્વાં આં સં સેદ્ મંથન કરવું,
 ભાંગવું, ટુકડા કરવા.
 સ્વદ્ધ્વં ઉમં સં સેદ્ ભેદવું, શાકવું,
 ચીરવું, કાપવું.
 સ્વદ્ધ નં એક જાતનું ધાસ.
 સ્વદ્ધ પું એક જાતનું પીણું, હાશની કઠી,
 તે નામે એક ઋષિ, કાપવું, કટકા કરવા.
 સ્વદ્ધક નં હુંડ.
 સ્વદ્ધિકા સ્ત્રીં યુગ દાર, ખાનગી ખારણું.
 સ્વદ્ધકી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 સ્વદ્ધતુ પું ભુજા અને જાંઘવડે તરવું.
 સ્વદ્ધતુ પું ખાડુ અને જાંઘનો અર્થદાર.
 સ્વદ્ધયવાયુ સ્ત્રીં એક જાતનું પીણું.
 સ્વદ્ધયુષ પું પક્વ હાશ.
 સ્વદ્ધિક ત્રિં ખડ નામના ધાસવાળું.
 સ્વદ્ધિકા સ્ત્રીં ખડી, ચાક.
 સ્વદ્ધી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 સ્વદ્ધુ સ્ત્રીં મરેલાની શય્યા-કાઠડી.
 સ્વદ્ધૂર ત્રિં ખડવાળું.
 સ્વદ્ધોન્મતા સ્ત્રીં ખડ ધાસથી ઉન્મત થયેલ.
 સ્વદ્ધન નં લોહું.
 સ્વદ્ધગ પું તરવાર, ગેંડાનું શીંગડું, તે નામે
 એક ઔદ્ધ, તે નામે એક મુગધી દ્રવ્ય.
 સ્વદ્ધગકોષ પું તરવારનું મ્યાન.
 સ્વદ્ધગર્મધર પું બાલ-તરવાર ધારણુ
 કરનાર યોદ્ધો,
 સ્વદ્ધગટ પું એક જાતનો કાસડો ધાસ.
 સ્વદ્ધગધેનુ સ્ત્રીં એક જાતની ગેંડી.
 સ્વદ્ધગપત્ર નં તરવારનું પાતું.
 સ્વદ્ધગપત્ર પું એક જાતનો વેશો.
 સ્વદ્ધગપરીક્ષા સ્ત્રીં તરવારની પરીક્ષા.
 સ્વદ્ધગપાણિ ત્રિં જેના હાથમાં તરવાર
 હોય તે.
 સ્વદ્ધગપાત્ર નં ગેંડાનાં શીંગડાનું વાસણ.
 સ્વદ્ધગપિધાન નં તરવારનું મ્યાન.

સ્વદ્ધગપિધાનક નં ઉપરનો અર્થ.
 સ્વદ્ધગપુત્રિકા સ્ત્રીં નાની છુરી.
 સ્વદ્ધગપુત્રી સ્ત્રીં નાની છુરી.
 સ્વદ્ધગપ્રહાર પું તરવારનો પ્રહાર.
 સ્વદ્ધગફલ પું તરવારનું મ્યાન.
 સ્વદ્ધગફલક પું ઉપરનો અર્થ.
 સ્વદ્ધગમાંસ નં ગેંડાનું માંસ.
 સ્વદ્ધગમુદ્રા સ્ત્રીં એક જાતની મુદ્રા.
 સ્વદ્ધગલેલા સ્ત્રીં તરવારની રેખા.
 સ્વદ્ધગરાટ પું તે નામે એક ઔદ્ધ, બાલ.
 સ્વદ્ધગવત્ર ત્રિં તરવારવાળું.
 સ્વદ્ધગઘાત પું તરવારનો પ્રહાર.
 સ્વદ્ધગધાર પું તરવારનું મ્યાન.
 સ્વદ્ધગાભિહત ત્રિં તરવારથી મરાયેલ-
 હણાયેલ.
 સ્વદ્ધગામિષ નં ગેંડાનું માંસ.
 સ્વદ્ધગારીટ પું બાલ.
 સ્વદ્ધગારીટ ત્રિં તરવારની ધારા જેવું ઘ્રત
 ધારણુ કરનાર.
 સ્વદ્ધિગક પું માંસ વેચનાર, પારધિ,
 ભેસના દૂધનું ધીણુ.
 સ્વદ્ધિગધેનુ સ્ત્રીં એક જાતની ગેંડી.
 સ્વદ્ધિગધેનુકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 સ્વદ્ધિગ્નિ પું ગેંડો, મહાદેવ.
 સ્વદ્ધિગ્નિ ત્રિં તરવારવાળું.
 સ્વદ્ધિગમાર પું તરવારનાં જેવાં પાંદડાંવાળા
 એક જાતનો વેશો.
 સ્વદ્ધિગીક નં દાતરડું.
 સ્વણક પું કટકા, ટુકડો, સંયજાખાર, એક
 જાતનો મણિ, દોપ.
 સ્વણક નં ખાંડ.
 સ્વણક પું નં એક ભાગ.
 સ્વણક ત્રિં ખાંડિત, ભાંગી ગયેલ, ટુકડા
 થયેલ.
 સ્વણકક પું ખાંડમાંથી બનાવેલી એક જા-
 તની સાકર, કુકડો, કાકડો, ખાંડ.

खण्डक

४७२

खद्

खण्डक त्रि० क्षपनार, कुक्का करनार.
 खण्डकथा स्त्री० नानी कथा.
 खण्डकर्ण पु० ऐक जतनुं कंद-सकरकंद.
 खण्डकाचलौह पु० ते नामे ऐक औषध.
 खण्डकालु पु० खण्डकर्ण जुओ.
 खण्डकालुक पु० उपर प्रभासे.
 खण्डकाल्य न० मेधदूत जेवुं नानुं काय.
 खण्डकुष्माण्डक पु० ते नामे ऐक औषध.
 खण्डखर्जूर न० ऐक जतनुं खादित् अमूर.
 खण्डज पु० साकरीये गोण.
 खण्डजोद्भव पु० ऐक जतनी भांड.
 खण्डजोद्भवज पु० तवराजोद्भवखण्ड
 जुओ.
 खण्डताल पु० संगीतप्रसिद्ध ऐक ताव.
 खण्डधारा स्त्री० क्षातर.
 खण्डन न० क्षपनुं, छेदनुं, लेदनुं, निरा-
 करणुं करनुं, अंडन करनुं.
 खण्डन त्रि० अंडन करनार.
 खण्डनखण्डखाद्य न० ते नामे ऐक ग्रंथ.
 खण्डनरत त्रि० अंडन करवाभां आसक्त.
 खण्डना स्त्री० अंडन करनुं, लेदनुं, तोडनुं.
 खण्डनीय त्रि० अंडन करवा योग्य.
 खण्डपत्र न० पांडुति सखुद.
 खण्डपरशु पु० शिव, परशुराम, विष्णु.
 खण्डपर्शु पु० उपरना अर्थ, राहु, लागेवा
 हांतवाणे हाथी, मक्षमपट्टी करनार.
 खण्डपाल पु० कंदोर्ध, भीडोर्ध जनावनार.
 खण्डप्रलय पु० पृथ्वी वगेरे अंडने प्रलय,
 अमुक लागते नाश.
 खण्डफण पु० ऐक जतने सर्फ.
 खण्डमण्डल पु० असंपूर्ण मंडल-गोण
 यक्षर-ले पूर्ण न होय ते.
 खण्डमण्डल त्रि० अपूर्ण मंडलवाणुं.
 खण्डमोदक पु० ऐक जतनी भांड-साकर.
 खण्डर त्रि० अंडनी पासेतो प्रदेश वगेरे.
 खण्डलयण न० संयोग भार.

खण्डशर्करा स्त्री० ऐक जतनी साकर.
 खण्डशस्त्र अन्य० कुक्का कुक्का.
 खण्डशाखा स्त्री० ऐक जतने वेवे.
 खण्डसर पु० ऐक जतनी साकर.
 खण्डात्र न० क्षपायेल वादन, वीभरायलुं
 वादणुं, हस्तक्षितने अवशेष.
 खण्डामलक न० आंभगानुं अर्जु, साकरभां
 पक्षेक्ष आंभगां.
 खण्डाली स्त्री० तगावडी, कामी स्त्री, तेलनुं
 ऐक भाप.
 खण्डिक पु० वटाणा, ते नामे ऐक ऋषि,
 भगव.
 खण्डिक त्रि० क्षपायमान थयेल.
 खण्डिकादि पु० पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध
 ऐक शब्दगण.
 खण्डित त्रि० छेदेल, क्षापेल, अंडन करेल,
 क्षपायेल अंगवाणुं, भोडवाणुं.
 खण्डितव्रत त्रि० जेणे पोतानुं व्रत अं-
 डित कथुं होय ते.
 खण्डिता स्त्री० पोताना नायकने अन्य
 स्त्रीभां आसक्त थयेलो जल्लो क्षपाय
 करनारी नायिका.
 खण्डिताशंस त्रि० जेनी आशाओ अंडित
 थयेली होय ते.
 खण्डिन त्रि० कुक्का करनार, क्षपनार,
 छेदनार, अंडवाणुं.
 खण्डिनी स्त्री० पृथ्वी.
 खण्डो स्त्री० जंगली भग.
 खण्डीर पु० पीणा भग.
 खण्डु त्रि० अंडन करनार, कुक्का करनार.
 खण्डय त्रि० अंडन करवा योग्य, कुक्का
 करवा योग्य.
 खतमाल पु० धुमाडो, मेघ.
 खद् भ्वा० प० सेट् स्थिर थयुं. अ० वध
 करेवो, भावुं, भारी नाभवुं. स०
 खद् वु० प० स० सेट् शंकुं.

સદ પુ. સ્થિરતા.

સદિકા સ્ત્રી. શેકેલી ડાંગર.

સદિર પુ. ખેરનું ઝાડ, ઇન્દ્ર, અન્દ્ર, કપૂર,
તે નામે એક ઋષિ.

સદિરક ત્રિ. ખેરવડે બનેલ, ખેરમાંથી
બનેલ.

સદિરકુળ પુ. ખેરનો પાક.

સદિરપત્રિકા સ્ત્રી. એક જાતનો ખેર,
રીસામણીનો વેલો.

સદિરપત્રી સ્ત્રી. રીસામણીનો વેલો.

સદિરવત્ પુ. ખેરવાળું, ઇન્દ્રવાળું, અન્દ્રવાળું.

સદિરવતી સ્ત્રી. તે નામે એક નદી.

સદિરસાર પુ. ખેરનો સાર, ખેરનો ચુંદર.

સદિરા સ્ત્રી. રીસામણીનો વેલો.

સદિરિકા સ્ત્રી. લાખ, રીસામણી.

સદિરી સ્ત્રી. રીસામણી.

સદિરોદ્ધવ પુ. સદિરસાર જુઓ.

સદિરોપમ પુ. બાવળનું ઝાડ.

સવૂરક ત્રિ. નીચું, ઠીંગણું.

સવૂરક પુ. તે નામે એક ઋષિ.

સવૂરવાસિની સ્ત્રી. જુદની એક શકિત.

સવ ત્રિ. સ્થિરતાના હિતનું.

સવપત્રી સ્ત્રી. ખેર.

સવોત પુ. પતંગીયું, આગીઓ કીડો,
સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

સવોતક પુ. ઝેરી ફળવાળું એક ઝાડ,
સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

સવોતન પુ. સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

સવૃપ પુ. એક જાતનું શસ્ત્ર, અગ્નિની
શિખા સાથે આકાશમાં જતાર પદાર્થ.

સન્ ભા. ઉમ. સ. સેત્ ખણવું, ખોદવું.

અમિ+સામે ખોદવું, ચોતરફથી ખોદવું.

અવ+નીચે ખોદવું. આ+ચોતરફ ખોદવું.

ઉત્ત+ઉપાડી નાખવું, ઉપાડી નાખવું.

નિ+મૂકવું, સ્થાપવું. નિસ્+કાઢવું, બહાર

કરવું, નિરુ+બહાર કાઢવું. પરિ+ચોતરફ

ખોદવું, વિમિશિષ કરી ખોદવું.

સનક પુ. ઉંદર, ચોર, સોના વગેરેની ખાણ.

સનક ત્રિ. ભોંય ખોદનાર, ખાણ ખોદનાર.

સનત ત્રિ. ખણવું, ખોદવું.

સનન ન. ખોદવું, ખણવું.

સનપાન પુ. તે નામે એક અનુવંશી ક્ષત્રિય.

સનમાન પુ. ઉપરનો અર્થ.

સનયિત્રી સ્ત્રી. તે નામે એક અસ્ત્ર.

સનિ સ્ત્રી. ખાણ, સોના વગેરેની ખાણ,
ખાડો, આધાર.

સનિત્ ત્રિ. ખોદનાર, ખણનાર.

સનિત્ર ન. કોદાળી, પાવડો.

સનિત્રક ન. ઉપરના અર્થ.

સનિત્રિમ ત્રિ. ખોદવાથી કરેલ.

સનિત્વા અવ્ય. ખોદીને, ખણીને.

સનિનેત્ર પુ. તે નામે ઇક્ષ્વાકુ વંશનો રાજા.

સની સ્ત્રી. સનિ જુઓ.

સન્ય ત્રિ. ખોદ્યા યોગ્ય.

સપુર પુ. સોપારીનું ઝાડ, એક જાતની
મોથ, વાથનખનું ઝાડ, લસણ, આમવાયુ,
એક સુગંધી ધાસ.

સપુર ત્રિ. આળસ.

સપુર ન. આકાશમાં ઉદય પામેલ અજુલ
સૂર્યક મંધર્વનગર, આકાશગામી એક
દૈત્યનગર, હરિશ્ચંદ્રનું શહેર.

સપુષ્પ ન. આકાશપુષ્પ.

સમ્રાન્તિ પુ. શમળી-સમળી-નર.

સમ્રાન્તી સ્ત્રી. સમળી-માદા.

સમણિ પુ. સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

સમોલન ન. તન્દ્રા, આળસ.

સમૂર્તિ પુ. શિવ.

સમૂર્તિ સ્ત્રી. આકાશનું સ્વરૂપ, આકાશ-
બ્રહ્મનું સ્વરૂપ.

સમૂલિ સ્ત્રી. પાણી ઉપર ઉત્પન્ન થતી
એક વનસ્પતિ.

સમૂલિકા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.

સમૂહો

૪૮૧

સરશબ્દ

સમૂહો સ્ત્રીં સમૂહિ ભુઓ.
 સમેષાસ્ય નં અશ્વકે ધાતુ.
 સમ્મ્ જ્ઞાં પં સં સેદ્ ગમન કરતું, જતું.
 સર પું ગધેડા, ખચ્ચર, તે નામે એકે
 રાક્ષસ, રીંગણીનું ઝાડ, કાગડો, કંકપક્ષી,
 ટીટાડું પક્ષી, ૬૦ વર્ષમાંનું એક વર્ષ,
 સૂર્યનો એક પાશ્વચર, પશ્ચિમદારનું ધર,
 તીક્ષ્ણ સ્પર્શ, કઠોર સ્પર્શ, ધામ, કમાસો
 નામે વનસ્પતિ.
 સર નં તીક્ષ્ણતા, કઠોરતા, મરમી.
 સર ત્રિં કઠિન, કઠણ, તીક્ષ્ણ, ઉગ્ર, મરમ,
 ધાતકી, કુષ્ટ, વામન.
 સરકર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 સરકાષ્ઠિકા સ્ત્રીં બલા નામે ઔષધિ.
 સરકિરણ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 સરકુટી સ્ત્રીં હળામનું ધર, ગધેડાનું સ્થળ.
 સરકોણ પું તેતર પક્ષી.
 સરક્ષોણી સ્ત્રીં તેતર પક્ષિણી.
 સરક્ષાણ પું એકે જાતનું પક્ષી.
 સરગંધનિમા સ્ત્રીં નાગરવેશ.
 સરગંધા સ્ત્રીં નાગરવેશ.
 સરગ્રહ નં ગધેડાં બાંધવાનો તખેલો, હળ-
 મનું ધર.
 સરગેહ નં ઉપરના અર્થ.
 સરઘાતન પું નાગકેસર, શ્રીરામ.
 સરઘ્ઘદ પું એકે જાતનું ધાસ, સાગનું ઝાડ.
 સરઝ્ઝુ ત્રિં ત્રીણ ગતિવાળું.
 સરજસ ત્રિં ગધેડાંના જેવા નાકવાળું,
 ત્રીણ નાકવાળું.
 સરણસ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 સરત્વચ્ પું એકે જાતની રીસામણી.
 સરવ્વહ નં કમળ.
 સરવલા સ્ત્રીં એકે જાતનો ઉંચરો.
 સરવૃષણ પું ધંતુરાનું ઝાડ.
 સરવૃષણ પું દ્વિ. ખર અને દુષણ બે ભાષ.
 સરવૃષણ ત્રિં તીક્ષ્ણ દોષોવાળું, ઘણું
 દોષોવાળું.

સરધાર ત્રિં ત્રીણ ધારવાળું. ઉમ ધારવાળું.
 સરધર્વસિન્ પું શ્રીરામચંદ્ર.
 સરધન્વનિકા સ્ત્રીં નાગરવેશ.
 સરનાદિન્ ત્રિં ત્રીણ શબ્દ કરનાર, ગ-
 ધેડાના જેવો શબ્દ કરનાર.
 સરનાદિની સ્ત્રીં રેણુકા નામે એકે સુ-
 ગંધી દ્રવ્ય.
 સરનાલ નં કમળ.
 સરપ પું તે નામે એકે ઋષિ.
 સરપત્ર પું એકે જાતની વનસ્પતિ, સાગનું
 ઝાડ, એકે જાતની તુલસી.
 સરપત્રક પું તિલ્લકટુલ નામે ઝાડ.
 સરપત્રી સ્ત્રીં તે નામે એકે વનસ્પતિ.
 સરપાત્ર નં લોહનું વાસણ.
 સરપાલાદ્ય પું કોઈનું ઝાડ.
 સરપાલ પું લાકડાનું પાત્ર.
 સરપુષ્પ પું મરવો નામે વનસ્પતિ.
 સરપુષ્પા સ્ત્રીં એકે જાતની તુલસી.
 સરપુષ્પિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 સરપુષ્પી સ્ત્રીં એકે જાતની તુલસી.
 સરપ્રિય પું પારેવું, કચ્છતર.
 સરપ્રિયા સ્ત્રીં કચ્છતર-માદા.
 સરમજ્ઞ ત્રિં આત્મંત શુદ્ધ કરનાર-સાદે
 કરનાર.
 સરમજ્જરો સ્ત્રીં અધાડો.
 સરમજ્જારિ સ્ત્રીં અધાડો.
 સરયાન નં ગધેડાંનું વાહન.
 સરરોમન્ ત્રિં કઠણ રૂંવાટાંવાળું.
 સરરોમન્ પું તે નામે એકે નાગ.
 સરલોમન્ ત્રિં કઠણ રૂંવાટાંવાળું.
 સરલોમન્ પું તે નામે એકે નાગ.
 સરવલ્લલિકા સ્ત્રીં નાગમલા વનસ્પતિ.
 સરવલ્લિકા સ્ત્રીં નાગરવેશ.
 સરવલ્લી સ્ત્રીં નાગરવેશ.
 સરશબ્દ પું ટીટાડું પક્ષી, ગધેડાનો શબ્દ,
 ઉગ્ર શબ્દ.

खरशब्द

४८२

खर्विता

खरशब्द त्रि० तीक्ष्ण शब्दवाणुं.
 खरशाक पु० लारंग वनस्पति.
 खरशाल न० गधेडांनो तपेक्षो, गधेडां
 आंधवानुं रथण.
 खरशाल त्रि० गधेडांनो तपेक्षामां होनार-
 थनार.
 खरशाला स्त्री० गधेडांनो तपेक्षो.
 खरसोनि स्त्री० ते नामे ऐक वेक्षो.
 खरसोन्द पु० दोक्षानुं पासणु.
 खरस्कन्ध पु० प्रियाल वृक्ष.
 खरस्कन्धा स्त्री० भज्जरीनुं आउ.
 खरस्वर त्रि० तीक्ष्ण शब्दवाणुं.
 खरस्वरा स्त्री० वनभद्रिका नामे क्षता.
 खरा स्त्री० देवताउ वृक्ष.
 खरागरी स्त्री० उपरतो अर्थ.
 खराव्दाङ्कुरक न० वैद्युत् भण्डि.
 खरालक पु० क्षोभंठी भाणु.
 खरालिक पु० उपरतो अर्थ.
 खरांशु पु० सूर्य, आकाशानुं आउ.
 खराश्वा स्त्री० ऐक जतनो वेक्षो-इद-
 णटा क्षता.
 खराह्वा स्त्री० अज्जोहो.
 खरिका स्त्री० व्युत्पादरे ऐक जतनी करतूरी.
 खरिन्धय त्रि० गधेडीने धारनार.
 खरी स्त्री० गधेडी.
 खरोजङ्घ पु० ते नामे ऐक ऋषि, शिव.
 खरु पु० शिव, गर्वा, घोडो, हात, कामदेव,
 घोषो रंग.
 खरु त्रि० घोषा रंगवाणुं, कूर, तीक्ष्ण, केवण
 अयोग्य वस्तुनी छिन्ना राभनार, अ-
 सानी, सूर्य.
 खरु स्त्री० पति वर्या छत्रोती कन्या.
 खखेद्विगिन् त्रि० भारणु वगेरेना प्रयोओ
 नलनार.
 खर्च्च् भ्वा० प० स० सेट् गभन करतुं, जवुं.

खर्च्च् भ्वा० प० अ० सेट् पीडा पामवी,
 दुःखी धवुं.
 खर्जन न० भाणुं, भज्जोरवुं.
 खर्जिका स्त्री० उपदंश रोग.
 खर्जु पु० भज्ज, भाणु, भज्जरीनुं आउ, ऐक
 जतनो छोडो-कानभज्जोरो, वीछी.
 खर्जुन्न पु० आकाशानुं आउ, धंतुरानुं आउ.
 खर्जुर न० इपुं, भज्जूर, छडताण.
 खर्जू स्त्री० खर्जुं ज्जुओ.
 खर्जुन्न पु० खर्जुन्न ज्जुओ.
 खर्जूर पु० भज्जरीनुं आउ, कानभज्जोरो, वीछी.
 खर्जूर न० भज्जूर, इपुं, छडताण, ऐक
 जतनुं धास.
 खर्जूररस पु० भज्जूरनो रस.
 खर्जूरवेध पु० विवाहमां वन्ध् ऐक योग.
 खर्जरिका स्त्री० भज्जूरनुं आउ.
 खर्जरी स्त्री० उपरतो अर्थ.
 खर्च्च् भ्वा० प० स० सेट् दशवुं, करतुं.
 खर्पर पु० चोर, धूतारो, भिक्षापात्र-भर्पर,
 माटीना वासणुनो भागेक्षो दुकडो-हीकरं,
 जोपरी.
 खर्पर न० आपरीयुं नामे ऐक उपधातु.
 खर्पराल पु० ऐक जतनो पीपणो.
 खर्परिका स्त्री० आपरीयुं-उपधातु.
 खर्परी स्त्री० उपरतो अर्थ.
 खर्परीतुत्थ न० आपरीयुं.
 खर्व भ्वा० प० स० सेट् गभन करतुं, जवुं.
 खर्व त्रि० हींगणुं, वामन, नीयुं, दुंके.
 खर्व पु० कुमेरेना नवनिधिमानो ऐक निधि,
 कुञ्जक वृक्ष.
 खर्व न० ऐक ज्जोर करोडनी संप्या.
 खर्वद पु० ते नामे ऐक गाम, धर्तनी
 भासेनुं द्वाध गाम.
 खर्वशाख त्रि० वामन, हींगणुं, नानुं.
 खर्वित त्रि० नानुं, कुंके, हींगणुं.
 खर्विता स्त्री० ऐक प्रकारनी अभ्यास तिथि.

खर्वुरा

४८३

खलेयव

खर्वुरा स्त्री० ऐक जतनुं आउ-तरदीवृक्ष.
 खर्वुज न० ऐक जतना वेधानुं शृण.
 खर्म न० भरदार, पुश्वार्थ, पुश्वपणुं, व-
 णेकुं रेशम.
 खर्व भ्वा० प० स० सेट् खर्वं लुओ.
 खर्वं त्रि० खर्वं त्रि० लुओ.
 खर्वं पु० खर्वं पु० लुओ.
 खर्वं न० खर्वं न० लुओ.
 खर्वट पु० खर्वट लुओ.
 खर्वशाख त्रि० खर्वशाख लुओ.
 खर्वा स्त्री० नागरवेष्ट.
 खर्वित त्रि० खर्वित लुओ.
 खर्विता स्त्री० खर्विता लुओ.
 खर्वुरा स्त्री० खर्वुरा लुओ.
 खर्वुज न० खर्वुज लुओ.
 खर्वुज न० ऐक जतना वेष्टा.
 खट् भ्वा० प० स० सेट् याखनुं, ठोकर
 आवी.
 खल पु० न० अनाज कयरवानुं स्थान-
 भणुं, धृणतो ढगलो, पृथ्वी, स्थान, स्थण.
 खल पु० तखनो भोण, सुय, तमास वृक्ष,
 औषध भर्जन करवानुं पथरनुं वासणु-
 भरव, आकडानुं आउ, धंतुरानुं आउ.
 खल त्रि० नीय, हलकुं, भराण, दुष्ट, भीणुं.
 खलक पु० धडा, कलश.
 खलकल पु० कण्ठी नामनुं अनाज.
 खलता स्त्री० नीयपणुं, दुर्जनपणुं, आ-
 कशवता नामे ऐक वेष्टा.
 खलति पु० ध-प्रभुत रोग-टावतो रोग.
 खलति त्रि० टावता रोगवाणुं, टावीयुं.
 खलतिक पु० पर्वत.
 खलतिक न० पर्वतमानुं जंगल.
 खलत्व न० अणपणुं, नीयता, दुर्जनता.
 खलधान पु० ऐक जतनुं वासण.
 खलपू त्रि० स्थान साक्ष करनार, वासीहुं
 वागनार.

खलमूर्ति पु० पारो.
 खलयज्ञ पु० भणामां करवानो यज्ञ.
 खलसंसर्ग पु० नीय भाणुसनी सोणत.
 खलाजिन न० भणामां रहनुं यामकुं.
 खलादि पु० पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध
 ऐक शब्दसमूह.
 खलाधारा स्त्री० तैलपायिका लुओ.
 खलि स्त्री० तखनो भोण, ताखनुं मूण.
 खलिमुम पु० देवदारनुं आउ.
 खलिन त्रि० भोणवाणुं, तख वगेरेना
 डीयडवाणुं.
 खलिन पु० न० धोडाना मोढामां रहनुं योडकुं.
 खलिनी स्त्री० भण भनुव्योना समूह.
 खलिवर्द्धन पु० वायुथी पीडा पामतो हांत.
 खलिश पु० ऐक जतनुं भाणकुं.
 खलिशा स्त्री० उपरतो अर्थ.
 खली स्त्री० तख वगेरेना भोण.
 खलीकार पु० अपकार, लत्सना, तिरस्कार.
 खलीकृत त्रि० तिरस्कार करेव, अपकार
 करेव.
 खलीकृति स्त्री० तिरस्कार, अपकार.
 खलीन पु० न० खलिन लुओ.
 खलीन त्रि० आकाशमां क्षीन.
 खलु अव्य० निश्चयार्थमां, निषेधमां, वाक्या-
 वंकारमां, निशासामां, अनुनयमां तथा
 नियममां वपराय छे.
 खलुच् पु० अंधाई.
 खलुरेष पु० ऐक जतनो मूण.
 खलुरेषक पु० उपरतो अर्थ.
 खलुरेषी स्त्री० ऐक जतनी मूगदी.
 खलुरिका स्त्री० शस्त्राभ्यास, वक्करी तालीम.
 खलेकपोत पु० ब० भणामां पडतो कण्ठारो.
 खलेधानी स्त्री० भणामां अनाज छुट्
 पडतुं होय त्यां वच्चे अणह बांधवानुं
 डाडकुं, धृण.
 खलेयव अव्य० ते वपते जव भणामां
 आवे ते वपत.

खलेवाली

४८४

खस्फाटिक

खलेवाली स्त्री० खलेधानी लुओ.
 खलेबुस अव्य० भणामां ने वभते धान्यनुं
 लुसुं ऐकहुं थाय छे ते वभत.
 खलेश पु० ऐक जतनुं भाछहुं.
 खलेश त्रि० अत्यंत लुय्युं, अतिशय भण.
 खलेशय पु० ऐक जतनुं भाछहुं.
 खलेशया स्त्री० ऐक जतनी भाछली.
 खलेशी स्त्री० उपरनो अर्थ.
 खलोक्ति स्त्री० भण पुश्पतुं वयन, नीयनुं
 पाउय.
 खलोक्ति स्त्री० हलकुं भोखनुं ते.
 खल्य त्रि० भणने योअ, भणाने योअ,
 भरलने योअ.
 खल्या स्त्री० भण मनुष्योनो समुदाय,
 पुण्डण भणां, धणी भरलो.
 खल्ल पु० ऐक जतनुं वस्त्र, भाडो, या-
 भकुं, यातक पक्षी, याभडानी भसक.
 खल्लक पु० उपरना अर्थ.
 खल्लकी स्त्री० साकर.
 खल्लिका स्त्री० तणयातुं के शेकवातुं पात्र.
 खल्लिमा पु० खल्लि लुओ.
 खल्लि स्त्री० ऐक जतनो रोग.
 खल्लिट पु० टाकनो रोग.
 खल्लिट त्रि० टाकना रोगवाणुं.
 खल्लिश पु० खल्लि लुओ.
 खल्लव पु० ऐक जतनुं अनाज, श्लेषा.
 खल्लवाट पु० माथा उपर टाकनो रोग.
 खल्लवाट त्रि० माथा उपर टाकना रोगवाणुं.
 खल्ल क्था० प० अ० सेट् संपत्तिदाणा थवुं,
 पवित्र थवुं, प्रकट थवुं.
 खल्लरी स्त्री० नीयेनो अर्थ.
 खल्ली स्त्री० आकाशमांनी वेज.
 खल्लारि न० आकाशमांतुं पाणी, दिव्यजण.
 खल्लाप पु० हिमनो जणकण-जाडण.
 खल्ल पु० ते नामे ऐक देश.

खल्लय त्रि० आकाशमां सुतार, भुक्का मे-
 दानमां सुतार.
 खल्लरीर न० आकाशरूप मूर्ति.
 खल्लरीर त्रि० आकाशरूप मूर्तिवाणुं.
 खल्ल स्त्री० ते नामे ऐक सुगंधी द्रव्य, क-
 र्श्यपनी ऐक स्त्री.
 खल्लीर पु० ते नामे ऐक देश.
 खल्लोट पु० ऐक जतनुं भाछहुं.
 खल्लोटी स्त्री० ऐक जतनी भाछली.
 खल्लवास पु० वायु.
 खल्ल व्वा० प० स० सेट् वध करवो, भारी
 नाभवुं.
 खल्ल पु० क्रोध, असात्कार.
 खल्ल पु० ते नामे ऐक देश, ऐक जतनो
 रोग, भसभसतुं जाड.
 खल्लकन्ध पु० क्षीरकन्धुकी वृक्ष.
 खल्लगन्ध पु० उपरनो अर्थ.
 खल्लतिल पु० भसभसतुं जाड.
 खल्लम पु० भगवान् भुद्ध.
 खल्लम्भव त्रि० आकाशमां उत्पन्न थनार,
 आकाशमां होनार-थनार.
 खल्लम्भवा स्त्री० आकाशमांकी वृक्ष.
 खल्लर्पण पु० खल्लम लुओ.
 खल्लर्पण न० आकाशमां जवुं.
 खल्ल स्त्री० कश्यपनी ऐक स्त्री-राक्षसोनी
 माता.
 खल्लसत्तमज पु० राक्षस.
 खल्लसत्तन पु० राक्षस.
 खल्लचिन् त्रि० प्रश्न पूछयो होय त्थार
 आकाश सामे जेतार निंदित वादी.
 खल्लम पु० ते नामे ऐक असुर.
 खल्लस्वस पु० भसभसतुं जाड.
 खल्लस्वसरस पु० अशीलु.
 खल्लतनी स्त्री० पृथ्वी.
 खल्लफटिक पु० सूर्यकांतमणि, चन्द्रकांतमणि.
 खल्लफटिक पु० उपरना अर्थ.

સ્વસ્તિક

૪૮૫

સ્થાનિક

સ્વસ્તિક નં સમાન રેખાએ મસ્તક ઉપર રહેલો આકાશનો ભાગ.
 સ્વહર પું બીજ ગણિતમાં કહેલ સ્વયંહારક એક રાશિ.
 સ્થા ત્રિં ખોદનાર, ખણનાર.
 સ્થા સ્ત્રીં નદી.
 સ્થાસલ પું ખસખસનું ઝાડ.
 સ્થાક્રાદ પું ધોળો અને પિંગળો ઘોડો.
 સ્થાજિક પું ડાંગર.
 સ્થાટ પું મુઠાંની ઠાઠડી.
 સ્થાટા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 સ્થાટિ સ્ત્રીં મુઠાંની ઠાઠડી, પ્રણ, ક્ષત, ધાવ, ડંખ, ખોટો આગ્રહ, સુકાયેલું, પ્રણરથાન.
 સ્થાટિકા સ્ત્રીં મુઠાંની ઠાઠડી.
 સ્થાદ્વામારિક ત્રિં ખાટલાના ભારને લઈ જનાર.
 સ્થાદવ નં વૈદ્યપ્રસિદ્ધ એક ચૂર્ણ.
 સ્થાણ્ડ નં સાકરની મીઠાશ, સાકરનો વિકાર.
 સ્થાણ્ડવ ત્રિં સાકરના વિકારવાળા લાડુ વગેરે.
 સ્થાણ્ડવ નં તે નામે એક જંગલ.
 સ્થાણ્ડવપ્રસ્થ પું યુધિષ્ઠિરનું રહેઠાણ-ધન્વપ્રસ્થ.
 સ્થાણ્ડવાયન પું તે નામે એક ઋષિ.
 સ્થાણ્ડવિક પું મીઠાઈ બનાવનાર, કદોઈ.
 સ્થાણ્ડવી સ્ત્રીં તે નામે એક શહેર.
 સ્થાણ્ડવીરણક ત્રિં સ્વાદિષ્ટ એવા વીર-ણૂચલ ધાસની પાસેના પ્રદેશ વગેરે.
 સ્થાણ્ડિક ત્રિં કદોઈ, મીઠાઈ બનાવનાર.
 સ્થાત નં ખોદવું તે, ખાઈ, નાનું તળાવ.
 સ્થાતક નં ખાઈ.
 સ્થાતક ત્રિં દેવાદાર, ખોદનાર.
 સ્થાતમ્ સ્ત્રીં ખાઈ, કુવા જેવો મોટો ખાડો.
 સ્થાતવ્યજહાર પું ખાતનો વ્યવહાર-પરિમાણ.
 સ્થાતિ સ્ત્રીં ખોદવું.

સ્થાત્ર નં કોદાળી, પાવડો, જલાશય, જંગલ, દોરો, સુતર.
 સ્થાત્વા અવ્યં ખોદીને.
 સ્થાદ્ ભાં ૫૦ સં સેટ ખાવું, ભક્ષણ કરવું.
 સ્થાદક ત્રિં ખાનાર, ભક્ષણ કરનાર, દેવાદાર.
 સ્થાદતમોદતા સ્ત્રીં ખાઓ અને આનંદ પામે એમ જેમાં કહેવામાં આવે તે ક્રિયા.
 સ્થાદન નં ખાવું, ભક્ષણ કરવું.
 સ્થાદન પું દાંત.
 સ્થાદનીય ત્રિં ખાવા યોગ્ય, ભક્ષણ કરવા યોગ્ય.
 સ્થાદિ ત્રિં ઉપરનો અર્થ, રક્ષણ કરનાર.
 સ્થાદિ પું હાથનો અલંકાર.
 સ્થાદિત ત્રિં ખાધેલ, ભક્ષણ કરેલ.
 સ્થાદિતવત્ ત્રિં જેણે ખાધું હોય તે, જેણે ભક્ષણ કર્યું હોય તે.
 સ્થાદિતવ્ય ત્રિં ખાવા યોગ્ય, ભક્ષણ કરવા યોગ્ય.
 સ્થાદિન્ ત્રિં ખાનાર, ભક્ષણ કરનાર.
 સ્થાદિર ત્રિં ખેરનું, ખેરમંથળી.
 સ્થાદિરસાર પું ખેરસાર, ખેરી શુંદર.
 સ્થાદુક ત્રિં હિંસક, હિંસા કરવાના સ્વ-ભાવવાળું.
 સ્થાદોર્જણ્ સ્ત્રીં જેનું પાણી પીવા યોગ્ય હોય તેવી નદી.
 સ્થાચ ત્રિં ખાવા યોગ્ય, ભક્ષણ કરવા યોગ્ય.
 સ્થાન નં ખાવું, ભક્ષણ કરવું, ખોદવું, હિંસા કરવી.
 સ્થાનક ત્રિં ખોદનાર, ખણનાર.
 સ્થાનપાન નં ખાવું, પીવું.
 સ્થાનિ સ્ત્રીં સોના વગેરેની ખાણ.
 સ્થાનિક નં ભીંત તોડી કરેલો ખાડો, ભીતમાં ખાડું.
 સ્થાનિલ પું ખાતર પાડનાર ચોર, ધરશકુ ચોર.
 સ્થાનિક્ક પું વૈદ્યપ્રસિદ્ધ એક જાતનું માંસ.

જ્ઞાનો

૪૮૬

સુદ્ધ

જ્ઞાની સ્ત્રીં જ્ઞાનિ જુઓ.
 જ્ઞાનોદક પું નાળીએળ.
 જ્ઞાપગા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 જ્ઞાર પું પરેર શેરનું એક જાતનું વજન.
 જ્ઞારિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 જ્ઞારિક નં મહાપરિવત જુઓ.
 જ્ઞારિન્યમ ત્રિં એક ખારી માપને ધમનાર.
 જ્ઞારિમ્પવ ત્રિં એક ખારી ધાન્યને રાંધનાર.
 જ્ઞારી સ્ત્રીં જ્ઞાર જુઓ.
 જ્ઞારીક ત્રિં એક ખારી ધાન્યથી ખરી-
 દેલ, એક ખારી ધાન્ય વવાય તેવું ખેતર
 વગેરે.
 જ્ઞારીવાપ ત્રિં એક ખારી ધાન્ય વાવનાર,
 એક ખારી ધાન્ય જેમાં વવાય તેવું
 ખેતર વગેરે.
 જ્ઞાર્કાર પું એક જાતનો ગધેડો.
 જ્ઞાર્જીય ત્રિં ખર્જુજ નામના એક ફળ
 સંબંધી.
 જ્ઞાર્જીય નં એક જાતનો આંખો.
 જ્ઞાલત્ય નં માથા ઉપર ટાલનો રોગ.
 જ્ઞાશિ પું બં તે નામે એક દેશ.
 જ્ઞાશિક પું બં ઉપરનો અર્થ.
 જ્ઞાસમરી સ્ત્રીં ગાંધારી નામે વનસ્પતિ.
 જ્ઞિજિ સ્ત્રીં એક જાતનું પશુ.
 જ્ઞિજિર પું એક જાતનું શિયાળ.
 જ્ઞિજિરી સ્ત્રીં એક જાતની શિયાળ.
 જ્ઞિક્કિર પું એક જાતનું શિયાળ.
 જ્ઞિદ્ મ્વાં પં અં સેટ બય પામવો, ખીતું.
 જ્ઞિદ્ તુદાં પં અં અનિદ્ ખેદ પામવો,
 સંતાપ પામવો, દુઃખી થવું.
 જ્ઞિદ્ દિવાં આં અનિદ્ દીન થવું, ખેદ
 પામવો અં બય પામવો. સં
 જ્ઞિદ્ દુધાં આં અનિદ્ ઉપર પ્રમાણે, આ+
 અત્યંત ખેદ પામવો, ઉદ્ધ+ઉખાડી નાખવું,
 પરિ+ખેતરથી ખેદ પામવો, સમ્+સારી
 રીતે સંતાપ પામવો.

જ્ઞિદિર પું યોગી, ચંદ્ર, કપૂર, ગરીબ, દીન.
 જ્ઞિદમાન ત્રિં ખેદ પામતું, સંતાપ કરતું,
 દુઃખી થતું.
 જ્ઞિદ્ર ત્રિં ખેદ પામેલ, દીન, ગરીબ,
 દરિદ્ર, રોગી.
 જ્ઞિદ્ર પું રોગ.
 જ્ઞિદ્રન ત્રિં ખેદકારક, સંતાપકારક,
 દુઃખકારક.
 જ્ઞિન્ન ત્રિં ખેદ પામેલ, સંતાપ પામેલ,
 દીન, ગરીબ, આગસુ, થાકી ગયેલ,
 કંટાળેલ.
 જ્ઞિરદ્વિત્તી સ્ત્રીં મહાસમઢા જુઓ.
 જ્ઞિલ ત્રિં હળ વગેરેથી ખેડેલ ખેતર વગેરે,
 સાર કાઢી સંક્ષિપ્ત કરેલ.
 જ્ઞિલ પું નારાયણ, વિષ્ણુ.
 જ્ઞિલીકૃત્ય અવ્યં ખાકી નહિ રાખીને,
 સમાપ્ત કરીને.
 જ્ઞિલીમૃત ત્રિં સંક્ષિપ્ત થયેલ, સાંકડું થયેલ.
 જ્ઞિલેપુ પું હરિવંશ નામે ઇતિહાસ ગ્રંથ.
 જ્ઞિલ્ય ત્રિં હળ વગેરેથી નહિ ખેડેલા
 ખેતર વગેરેમાં ઉત્પન્ન થયેલ તીકું વગેરે.
 જ્ઞીલ પું ખીલો.
 જ્ઞુ મ્વાં આં અં અનિદ્ સજ્જ કરવો,
 અવાજ કરવો.
 જ્ઞુઢાહ પું કાળો-પીળો-ધોળો એમ મિશ્ર
 રંગનો ધોડો.
 જ્ઞુજ્ મ્વાં પં સં સેટ ચોરી કરવી, ચોરવું.
 જ્ઞુજ્ઞાક પું દેવતાલ વૃક્ષ.
 જ્ઞુજ્ઞાક પું ઉપરનો અર્થ.
 જ્ઞુડ્ મ્વાં આં અં સેટ લુલા થવું,
 લંગડા થવું.
 જ્ઞુડ્ તું ઉમં સં સેટ ભેદવું, શાકું.
 જ્ઞુડ્ તું ઉમં સં સેટ ભેદવું, શાકું.
 જ્ઞુડ્ મ્વાં પં સં સેટ ઉપરનો અર્થ.
 જ્ઞુડક પું એક જાતનો રોગ-પગનો વાતરોગ.
 જ્ઞુદ્ મ્વાં પં સં અનિદ્ ભેદવું, શાકું.

સુર

૪૮૭

સેય

સુર તુદાં પં સં સેટ્ લખવું, ખોતરવું,
ખાણવું.

સુર પું પથુઓની ખરી, નખલો, નામે
સુગંધી દ્રવ્ય, હળમતો અસ્ત્રો, ખાટ-
લાનો પાયો.

સુરક પું એક જાતનું ઝાડ-તિલવૃક્ષ.
સુરક્ષેપ પું ખરીવાળા પથુના પગની લાત.
સુરણસ્ ત્રિં ચિપટા નાકવાળું, ચીથું.

સુરણસ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
સુરપદવી સ્ત્રીં ખરીની નીશાનીવાળો માર્ગ.
સુરપ્ર પું કુરપ્ર જુઓ.

સુરલી સ્ત્રીં બાણ વાપરવાનો અભ્યાસ.
સુરસાના સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
સુરાક પું પથુ.

સુરાયાત પું ખરીનો પ્રહાર.
સુરામિયાત પું ઉપરનો અર્થ.
સુરાલક પું લોખંડી બાણ.

સુરાલિક પું હળમતુ ઓળર રાખવાનું
સાધન-કોથળી-વગેરે, નારાય નામનું અસ્ત્ર,
ઓશીકું.

સુરાસાન પું તે નામે એક દેશ.
સુર્દ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ કીડા કરવી, રમવું.
સુલક પું ગુદ્દનો આદમો ભાગ.

સુલ નં નખલો નામે સુગંધી દ્રવ્ય.
સુલ ત્રિં કુદ, અલ્પ, ઓછું, નાનું, થોડું,
કનિષ્ઠ, અવમ, નીચ, કૂર, દરિદ્ર, ખજા.

સુલક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
સુલતાત પું પિતાનો નાનો ભાઈ.
સુલતાતક પું ઉપરનો અર્થ,

સુલપિતામહ પું દાદાનો નાનો ભાઈ.
સુલમ પું માર્ગ, રસ્તો.
સુર્દ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ કીડા કરવી, રમવું.

સુગલ નં ખખ્તર.
સેસ્રોરક પું નીચેનો અર્થ.
સેસ્રોલક પું શબ્દ કરતી લાકડી.
સેગમન પું કાલકંઠ નામે પક્ષી.

સેગમનો સ્ત્રીં કાલકંઠ પક્ષિણી.

સેચર પું શિવ, વિદ્યાધર, પારો, સૂર્ય
વગેરે ગ્રહ, ઘોડો, મેષ વગેરે રાશિ, હી-
રાકસી નામે ધાતુ.

સેચર ત્રિં આકાશમાં ગમન કરનાર.

સેચર નં ધાસ.

સેચરાન્ન નં ખીચડી.

સેચરી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, પાર્વતી, તે નામે
યોગના અંગરૂપ એક મુદ્રા.

સેટ્ ચુંડમં સં સેટ્ ભોજન કરવું, ખાવું.

સેડટ પું સૂર્ય વગેરે ગ્રહ, વિદ્યાધર, દાસ,
ગામડું, ખેડૂતોનું રહેઠાણ બળદેવની ગદા,
કંક.

સેડટ પું નં મૃગયા, શિકાર.

સેડટ નં ધાસ, જ્ઞાના આકારનું એક
જાતનું કાષ્ટ.

સેડટ ત્રિં અતિનિદ્રક, અવમ, નીચ, પૈસાના
વ્યાજ ઉપર જીવનાર.

સેટાક પું ઉપદ્રવ કરનાર એક જાતનું જંતુ.

સેટિતાન પું વૈતાલિક-સ્તુતિપાઠક-ભાટ-
ચારણ.

સેટિતાલ પું ઉપરનો અર્થ.

સેટિન પું નગરવાસી, નાગરિક, કામી,

સેટ્ ચુંડમં સં સેટ્ લક્ષણ કરવું, ખાવું.

સેટ પું ખેદ, શોક, દુઃખ, રોગ, પરિશ્રમ,
થાક.

સેટન નં ઉપરના અર્થ.

સેટાન્વિત ત્રિં ખેદવાળું, શોકવાળું, થા-
કવાળું, રોગી.

સેટિ પું કિરણ.

સેટિત ત્રિં ખેદ પામેલ, શોક પામેલ,
થાકેલ, રોગી.

સેટિન પું દીનતા કરનાર, શોક કરનાર.

સેટિની સ્ત્રીં અશનર્ણી નામે એક વેલો.

સેય ત્રિં ખાંદવા યોગ્ય.

સેય નં ખાઈ.

સ્વય પુઞ એક જાતનો પુલ.
 સ્વેલ્ ભ્વાઞ પઞ સેટ્ ચાલવું, જવું, સઞ
 ખેલવું, રમવું અઞ.
 સ્વેલ પુઞ ખેલ, રમત.
 સ્વેલત્ ત્રિઞ ખેલવું, રમવું.
 સ્વેલન નઞ ખેલવું, રમવું, રમત, રમવાવું
 સાધન.
 સ્વેલની સ્ત્રીઞ શેત્રઞ વગેરે રમતમાં રમ-
 વાનાં સાધન સોગદાં.
 સ્વેલા કણ્ણવાદિ પઞ અઞ સેટ્ વિલાસ ક-
 રવો, રમવું.
 સ્વેલા સ્ત્રીઞ કીડા, રમત.
 સ્વેડલિ પુઞ ગાયન, ગીત.
 સ્વેડલિ પુઞ બાણ, સૂય, પક્ષી, આકડાવું
 ગાડ.
 સ્વેડલિ ત્રિઞ આકાશમાં જનાર.
 સ્વેલ્ ભ્વાઞ આઞ અઞ સેટ્ સેવવું.
 સ્વેસર પુઞ ખચ્ચર ઘોડો.
 સ્વેસરી સ્ત્રીઞ ખચ્ચર ઘોડી.
 સ્વે ભ્વાઞ પઞ અનિર્દે સ્થિર થવું અઞ હિંસા
 કરવી, ખોદવું, સઞ.
 સ્વેમસ પુઞ આકાશમાં કરવાનો એક યત્.
 સ્વેલાયન ત્રિઞ ખેલ કરેલ વગેરે.
 સ્વોક્કાહ પુઞ ઘોળો અને પિંગળો ઘોડો.
 સ્વોદ્ ભ્વાઞ પઞ અઞ સેટ્ લંગડાવું, ખોડા
 ચાલવું.
 સ્વોદ્ ચુઞ ડમઞ સઞ સેટ્ ફેંકવું.
 સ્વોટિ સ્ત્રીઞ ચપુર સ્ત્રી, પાલંકીવૃક્ષ નામે
 એક ગાડ.
 સ્વોટી સ્ત્રીઞ ઉપરના અર્થ.
 સ્વોલ્ ભ્વાઞ પઞ સઞ સેટ્ સ્વોલ્ જુઓ.
 સ્વોલ્ ચુઞ પઞ સઞ સેટ્ ફેંકવું.
 સ્વોલ્ ત્રિઞ લંગડું, લુલું.
 સ્વોલ્કશીર્ષ નઞ કપિશીર્ષ નામે એક ગાડ.
 સ્વોલ્કશીર્ષક નઞ ઉપરનો અર્થ.

સ્વોર ભ્વાઞ પઞ સઞ સેટ્ લુલા ચાલવું,
 લંગડાવું.
 સ્વોર ત્રિઞ લુલું, લંગડું.
 સ્વોરક પુઞ ઘોડાઓનો તાવ.
 સ્વોલ્ ભ્વાઞ પઞ અઞ સેટ્ સ્વોલ્ જુઓ.
 સ્વોલ ત્રિઞ લુલું, લંગડું.
 સ્વોલક પુઞ રસોઈ કરવાવું પાત્ર, મ-
 સ્તકનો અમુક ભાગ, રાફડો, સોપારીવું
 વલ્કલ વસ્ત્ર.
 સ્વોલિ સ્ત્રીઞ બાણ રાખવાનો બાથો.
 સ્વોલ્ક પુઞ ગ્રહ, તારો.
 સ્વોલ્મુક પુઞ મંગળ ગ્રહ.
 સ્વ્યા અદાઞ પઞ અનિટ્ પ્રસિદ્ધ થવું, દીપવું.
 અઞ કહેવું, પ્રકાશવું, જાણવું. સઞ અતિ +
 ઓળંગીને કહેવું. અનુ + ખેચવું, અનુ-
 વાદ કરવો. અનુ + આ + તાત્પર્યનો નિ-
 શ્ચ કરવા માટે વ્યાખ્યાન કરવું. અભિ +
 સામે જોવું, ચોતરફ પ્રસિદ્ધ કરવું. અવ +
 આડું જોવું, તિરસ્કારથી જોવું. આ +
 કહેવું. ઉદ + આ ઉદાહરણ આપવું. ઉપ +
 આ + પૂર્વવું વૃત્તાંત કહેવું. પ્રતિ + આ +
 નિવારવું, અટકાવવું. વિ + આ + વિવરણ
 કરવું. અનુ + વિ + આ + કહેવું ફરી
 કહેવું. ઉપ + વિ + આ + ઉપાસના વગેરે
 વિભૂતિઓનું ફળ કહેવું. સમ્ + સારી
 રીતે કહેવું. પરિ + ચોતરફ પ્રસિદ્ધ થવું.
 સમ્ + પરિ + સારી રીતે ચોતરફ પ્રસિદ્ધ
 થવું. પ્ર + અત્યંત કહેવું, પ્રખ્યાત થવું.
 વિ + વિશેષ પ્રસિદ્ધ થવું.

હ્યાત ત્રિઞ કહેલ, પ્રસિદ્ધ થયેલ.

હ્યાત નઞ કહેવું, ઘોષણા કરવી.

હ્યાતગર્હણ ત્રિઞ જેની નિંદા પ્રસિદ્ધ થઈ
 હોય તે, નિંદા.

હ્યાતગર્હિત ત્રિઞ ઉપરનો અર્થ.

સ્થાતિ

૪૮૯

ગજ્ઞાવતાર

સ્થાતિ સ્ત્રીં પ્રશંસા, પ્રસિદ્ધિ, કહેલું, પ્ર-
કાશ, જ્ઞાન, મહત્ત્વ.
સ્થાપક ત્રિં જળાવનાર, પ્રકાશ કરનાર,
પ્રસિદ્ધ કરનાર.
સ્થાપન નં પ્રકાશ કરેલું, પ્રકટ કરેલું,
પ્રસિદ્ધ કરેલું, જળાવેલું.

ગ.

ગ વ્યંજનોમાંનો ત્રીજો વ્યંજન.
ગ નં ગીત, ગાયન.
ગ પું ગણેશ, ગંધર્વ, ગુરૂ વર્ણ, સિંહ.
ગકાર પું વ્યંજનો પૈકી ત્રીજો વ્યંજન.
ગગન નં આકાશ, અન્યાંક-નીંકું.
ગગનગતિ પું દેવ, સૂર્ય વગેરે ગ્રહ.
ગગનગતિ ત્રિં આકાશમાં ગતિ કરનાર.
ગગનગતિ સ્ત્રીં આકાશમાં ગતિ કરતી તે.
ગગનચર ત્રિં આકાશમાં ગતિ કરનાર.
ગગનધ્વજ પું મેઘ, સૂર્ય.
ગગનનદી સ્ત્રીં ગંગા નદી.
ગગનપુષ્પ નં આકાશનું ફૂલ.
ગગનપ્રિય પું તે નામે એક દૈત્ય.
ગગનમૂર્ધન પું તે નામે એક દાનવ.
ગગનવિહારિન ત્રિં આકાશમાં વિહાર
કરનાર.
ગગનસદ્ ત્રિં આકાશમાં ગતિ કરનાર.
ગગનસિન્ધુ સ્ત્રીં ગંગા નદી.
ગગનસ્થ ત્રિં આકાશમાં સ્થિતિ કરનાર.
ગગનસ્થિત ત્રિં આકાશમાં સ્થિતિ કરી
રહેલ.
ગગનસ્પર્શન પું પાણી.
ગગનાક્ષના સ્ત્રીં અપ્સરા.
ગગનાથ નં આકાશમાં છેલ્લો ભાગ.
ગગનાધ્વગ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
ગગનામ્બુ નં દિવ્ય જળ, વરસાદનું પાણી.

૬૨

ગગનેંચર પું દેવ, સૂર્ય વગેરે ગ્રહ, રાશિચક્ર.
ગગનેચર ત્રિં આકાશમાં ગતિ કરનાર પક્ષી
વગેરે.
ગગનોલ્મુક પું મંગળ ગ્રહ.
ગગ્ધ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ દસલું.
ગગ્નુ સ્ત્રીં વાણી.
ગક્ષા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
ગક્ષાકા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
ગક્ષાક્ષેત્ર નં ગંગાકિનારાથી બે કાશ
સુધીનું સ્થાન.
ગક્ષાચિહ્ની સ્ત્રીં ગંગાકિનારે થનારી સમળી.
ગક્ષાજ પું ભીષ્મ પિતામહ, કાર્તિક સ્વામી.
ગક્ષાજલ નં ગંગા નદીનું પાણી.
ગક્ષાજાત પું ગક્ષાજ જુઓ.
ગક્ષાદેય પું એક બ્રહ્મતું માછલું.
ગક્ષાદેય ત્રિં ગંગા કિનારે જતું.
ગક્ષાદત્ત પું ભીષ્મ પિતામહ.
ગક્ષાદિત્ય પું કાશ્મીમાં રહેલ તે નામે
એક આદિત્ય.
ગક્ષાદ્વાર નં આશ્રુનું હરિદ્વાર.
ગક્ષાધર પું શિવ, સમુદ્ર.
ગક્ષાધરસત્ત પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.
ગક્ષાધારાકળ પું ગંગા નદીની ધારાના
જળકણ.
ગક્ષાપત્રી સ્ત્રીં તે નામે એક સુગંધી વેણી.
ગક્ષાપાર નં ગંગા નદીને પેલે પાર.
ગક્ષાપુત્ર પું ભીષ્મ પિતામહ, કાર્તિક
સ્વામી.
ગક્ષામૃત પું મહાદેવ.
ગક્ષામધ્ય નં ગંગા નદીનો મધ્યભાગ.
ગક્ષામ્બુ નં ગંગાનું પાણી.
ગક્ષાયાત્રા સ્ત્રીં ગંગાની યાત્રા, ગંગા કિ-
નારે મરણ પામવા જવું તે.
ગક્ષાલહરી સ્ત્રીં જગન્નાથ કવિએ કરેલું
તે નામે ગંગાસ્તોત્ર.
ગક્ષાવતાર ગંગાવતાર તીર્થ-હરિદ્વાર.

ગજ્ઞાવાક્યાવલી

૪૨૦

ગજમુખ

ગજ્ઞાવાક્યાવલી સ્ત્રીં ગંગાના માહાત્મ્ય-
 સ્થલક વાક્યોરૂપ એક સ્મૃતિનિબંધ.
 ગજ્ઞાસાગર પું ગંગા અને સમુદ્રનો બધાં
 સમાગમ થાય છે તે એક તીર્થ.
 ગજ્ઞાસુત પું ગજ્ઞાપુત્ર જુઓ.
 ગજ્ઞાહૃદ પું તે નામે એક તીર્થ.
 ગજ્ઞિકા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 ગજ્ઞીભૂત ત્રિં ગંગારૂપ થયેલ.
 ગજ્ઞુકુ એક જાતનું અનાજ-કાંઠ.
 ગજ્ઞોદ્ભેદ પું તે નામે એક તીર્થ.
 ગજ્ઞોજ્ઞ નં ગંગાના પ્રવાહશ્રવ્ય એવું જળ
 વગેરે.
 ગજ્ઞોલ તે નામે એક મણિ.
 ગજ્ઞ પું ઝાડ, પદસંતાપાળું સ્થાન, સ-
 મુદાય, સમૃદ્ધ.
 ગજ્ઞછત્ર ત્રિં ગમન કરતું, જતું.
 ગંજ્ મ્વાં ૫૦ અં સેટ શબ્દ કરવો, ગાજવું.
 ગજ્ મ્વાં ૫૦ અં સેટ મદ કરવો, શબ્દ
 કરવો.
 ગજ્ જું ૩૦ અં સેટ શબ્દ કરવો, ગાજવું.
 ગજ પું હાથી, આહતી સંખ્યા, એક જાતનું
 માપ, વાસ્તુમાપ, ઔષધ પકાવવા માટે
 જમીનમાં કરાતો ખાડો, નામેકસરનું ઝાડ.
 ગજકન્દ પું હરિતકંદ નામે વનસ્પતિ.
 ગજકર્ણ પું તે નામે એક યદા.
 ગજકૂર્માશિન્ પું ગરૂડ.
 ગજકૃષ્ણા સ્ત્રીં ગજ્જીપર.
 ગજગૌરીવ્રત નં સ્ત્રીઓએ કરવાનું તે
 નામે એક વ્રત-જે ભાદરવા મહીનામાં
 કરાય છે.
 ગજચિર્મટા સ્ત્રીં ધૈર્યવરણાનું ઝાડ.
 ગજચિર્મિટ પું ગાંડુમ્બા નામે વનસ્પતિ.
 ગજચિર્મિટી સ્ત્રીં મહિન્દ્રવાહણી નામે
 વનસ્પતિ.
 ગજચ્છાયા સ્ત્રીં તે નામે એક તિથિ, તે
 નામે એક યોગ, અમાસના દિવસનો

પાછળનો ભાગ, સૂર્યગ્રહણનો સમય.
 ગજદક્ષા સ્ત્રીં હાથીડંકો.
 ગજતા સ્ત્રીં હાથીઓનો સમૂહ, હાથીપણું,
 હાથીનું કામ.
 ગજત્વ નં હાથીપણું, હાથીનું કર્મ.
 ગજદન્ન ત્રિં હાથી જેવડું.
 ગજદન્ત પું ગણપતિ, હાથીનો દાંત, સ્ત્રી-
 તમાં નાએલી ખુંટી.
 ગજદન્ત ત્રિં હાથીના જેવા દાંતવાળું.
 ગજદન્તફલા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
 ગજદાન નં હાથીનો મદ, હાથીનું દાન.
 ગજદ્વયસ ત્રિં ગજદન્ન જુઓ.
 ગજનાસા સ્ત્રીં હાથીની સુંદ.
 ગજપતિ પું શ્રેષ્ઠ હાથી, અત્યંત ઉંચો હાથી.
 ગજપાદપ પું એક જાતનું ઝાડ.
 ગજપિપ્પલી સ્ત્રીં ગજ્જીપર.
 ગજપુક્કચ પું ગજપતિ જુઓ.
 ગજપુટ પું ઔષધ-રસાયન વગેરે પકાવવા
 માટે એક હાથ જમીનમાં કરેલો ખાડો.
 ગજપુર નં હરિતનાપુર.
 ગજપુષ્પી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
 ગજપ્રિયા સ્ત્રીં સહકી વૃક્ષ.
 ગજવન્ધની સ્ત્રીં હાથીશાળા, હાથીખાનું.
 ગજવન્ધિની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગજમક્ષક પું પીપળાનું ઝાડ.
 ગજમક્ષ્યા સ્ત્રીં ગજપ્રિયા જુઓ.
 ગજમણ્ડલિકા સ્ત્રીં હાથીઓનું મંડળ,
 હાથીઓનો સમૂહ.
 ગજમણ્ડલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગજમાવલ પું સિંહ.
 ગજમાવલી સ્ત્રીં સિંહણ.
 ગજમાત્ર ત્રિં હાથી જેવડું.
 ગજમુક્તા સ્ત્રીં હાથીના ગંડશ્યળમાં થતું
 મોતી.
 ગજમુખ પું ગણપતિ.
 ગજમુક્ષ નં હાથીનું મોડું.

ગજમોટન

૪૯૧

ગહુ

ગજમોટન પું સિંહ.
 ગજમોટની સ્ત્રીં સિંહણ.
 ગજવૃથ નં હાથીઓનું ટોળું.
 ગજવદન પું ગણપતિ.
 ગજવદન નં હાથીનું મોઢું.
 ગજવલ્લભા સ્ત્રીં ગજપ્રિયા જીઓ.
 ગજવૌથી સ્ત્રીં રેહિણી, આર્દ્રા અને મૃગ-
 શીર્ષ નક્ષત્ર, હાથીઓની પંક્તિ.
 ગજવ્રજ પું હાથીઓનો સમૂહ, હાથીઓની
 ગતિ.
 ગજવ્રજ ત્રિં હાથીની પેઠે ગતિવાળું.
 ગજશિક્ષા સ્ત્રીં હાથીઓને ચલાવવાનો
 અભ્યાસ.
 ગજશિરસ્ પું તેનામે એકદૈત્ય, ગણપતિ.
 ગજશિરસ્ નં હાથીનું મસ્તક.
 ગજસાહ્ય પું હસ્તિનાપુર.
 ગજસ્કન્ધ પું તેનામે એક દૈત્ય.
 ગજસ્કન્ધ ત્રિં હાથીની ખાંધ જેવી
 ખાંધવાળું.
 ગજાલ્ય પું ચક્રમર્દ વૃક્ષ.
 ગજાલ્ય નં હસ્તિનાપુર.
 ગજામણી પું ઇન્દ્રનો ઐરાવત હાથી,
 શ્રેષ્ઠ હાથી.
 ગજાજીવ પું હાથીનો ભાવત.
 ગજાળક પું એક ભતનો મૂળો.
 ગજાદન પું પીપળાનું ઝાડ.
 ગજાદિનામન સ્ત્રીં ગજપીપર.
 ગજાદિનામા સ્ત્રીં ગજપીપર.
 ગજાનન પું ગણપતિ.
 ગજાનન નં હાથીનું મોઢું.
 ગજારિ પું શિવ, સિંહ, હાથીનો શત્રુ.
 ગજારૂઢ ત્રિં હાથી ઉપર ચઢેલ.
 ગજારોહ પું હાથીનો ભાવત.
 ગજાશન પું પીપળાનું ઝાડ.
 ગજાશન નં કમળનું મૂળ.
 ગજાસુર પું તેનામે એક અસુર.

ગજાસુરત્રેષિન પું શિવ.
 ગજાસુહૃદ પું શિવ, સિંહ.
 ગજાસ્ય પું ગણપતિ, ગજસુર દૈત્ય.
 ગજાસ્ય નં હાથીનું મોઢું.
 ગજાહ નં હસ્તિનાપુર.
 ગજાહ્ય નં ઉપરનો અર્થ.
 ગજાહા સ્ત્રીં હસ્તિનાપુર, ગજપીપર.
 ગજેન્દ્ર પું ગજપતિ જીઓ, ઇન્દ્રનો ઐરા-
 વત હાથી.
 ગજેન્દ્ર પું ઇન્દ્રજીવન રાજ.
 ગજેષ્ટા સ્ત્રીં ભોથ કોહળું.
 ગજોદર પું તેનામે એક દૈત્ય.
 ગજોષણા સ્ત્રીં ગજપીપર.
 ગજ પું અપમાન, તિરસ્કાર, વાડો, નેસ,
 લંકાર, કોહાર, ખાણ, ખમ્મનો, પામરનું
 ઘર, ખજાર, દારૂનું વાસણ.
 ગજન ત્રિં અપમાન કરનાર, તિરસ્કાર
 કરનાર.
 ગજા સ્ત્રીં દારૂનું પીકું, ગાંજનું ઝાડ.
 ગજાકિની સ્ત્રીં ગાંજમાંથી ખનાવેલ ઔષધ.
 ગજાધિકા સ્ત્રીં ગાંજે, ભાંગ.
 ગજિકા સ્ત્રીં દારૂનું પીકું, દારૂની ડુકાન.
 ગંડુ સ્વાં પં અં સેટ્ ગાલ ઉપર રોગ
 વગેરેનું થયું.
 ગડુ સ્વાં પં સં સેટ્ સીંચનું, છાંટનું.
 ગઢ પું એક ભતનું માછલું, વિદ્ય, ખાઈ,
 વ્યવધાન, તેનામે એક દેશ.
 ગઢક પું એક ભતનું માછલું.
 ગઢદેશજ નં એક ભતનું મીઠું.
 ગઢયન્ત પું મેધ.
 ગઢલલ્લન નં એક ભતનું મીઠું—અજમેરી
 મીઠું.
 ગઢિ પું વર્ષ, આગસુ બળદ.
 ગહુ પું તેનામે એક રોગ, એક ભતનું
 અન્ન, ભાસો, પાણીની ઝરી.

ગઢુ ત્રિં કુબ્ધું, ખુધીયલ, નિરથક એવો કોઈ પદાર્થ.

ગઢુક પું પાણીની ઝરી, તે નામે ઝપિ.

ગઢુકંઠ ત્રિં જેને કંઠમાં ગઢુ રોગ થયો છે તે.

ગઢુર ત્રિં કુબ્ધું, ખુધીયલ.

ગઢુલ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ગઢેર પું બકરો, ઘેરો.

ગઢેરી સ્ત્રીં બકરી, ઘેરી.

ગઢોત્થ નં એક જાતનું મીઠું.

ગઢોલ પું બંદુક કે તોપની ગોળી, ગ્રાસ, કાળીયો.

ગઢુર પું બકરો, ઘેરો.

ગઢુરિકા સ્ત્રીં ઘેંટાં-બકરાંની પંક્તિ, અક-સ્માત આવેલો પાણીનો પ્રવાહ.

ગઢુલ પું બકરો, ઘેરો.

ગઢુલિકા સ્ત્રીં ગઢુરિકા જુઓ.

ગઢુક પું ઝરી નામે જળપાત્ર.

ગણ તું ઉમં સં સેદ્ સંખ્યા કરતી, ગણવું, અવ+અવગણના કરતી, અપમાન કરવું. વિમવિરોધ ગણવું.

ગણ પું સમૂહ, પ્રમથ નામે મહાદેવનો ગણ, સેનાની અમુક સંખ્યા, ચોર નામે સુગંધી દ્રવ્ય, ગણપતિ, દેવ-મનુષ્ય અને રાક્ષસ એવાં નામધારી અમુક નક્ષત્રગણ, ક્રુપ એવા નામવાળો અમુક નક્ષત્રગણ, વેપારી વર્ગ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ધાતુઓનો સમુદાય, ગણપાકમંથ, પાણિનીય સ્વરાદિ-સ્વરપ્રતિપાદક ગ્રંથ, તે નામે એક દૈત્ય, સ્વપક્ષ, વાક્ય, છંદઃશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ભગણ વગેરે ગણ, એક જાતની સંખ્યા.

ગણક ત્રિં ગણત્રી કરનાર, ગણનાર.

ગણક પું ગણિતશાસ્ત્રી, જોશી.

ગણકર્ણિકા સ્ત્રીં ઉદરવરણનું ઝડ.

ગણકાર પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ધાતુગણ-વિષયક ગ્રંથકાર, ત્રીજો પાંડવ-ભીમસેન.

ગણકારિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ધાતુગણનો ગ્રંથ બનાવનાર.

ગણક્રી સ્ત્રીં ગણિતશાસ્ત્રી-સ્ત્રી, જોશીની સ્ત્રી.

ગણકૂટ પું નં વિવાહમાં ઉપયોગી ફૂટ.

ગણચક્રક નં ધાર્મિક મનુષ્યોનું એકત્ર મળી ભોજન.

ગણતા સ્ત્રીં ગણનો સમૂહ.

ગણતિથ ત્રિં સમુદાયને પૂર્ણ કરનાર.

ગણત્વ નં ગણનો સમૂહ.

ગણદીક્ષા સ્ત્રીં ગણપતિના પૂજનની દીક્ષા, કોઈ કાર્યસમારંભની સમાપ્તિ સુધીનો નિયમ સ્વીકારવો તે.

ગણદીક્ષિત ત્રિં જેણે ગણપતિના પૂજન વગેરેની દીક્ષા લીધી હોય તે, જેણે અમુક કાર્યની સમાપ્તિ સુધીનો નિયમ લીધો હોય તે.

ગણદીક્ષિન પું અનેકને યજ્ઞ કરાવનાર.

ગણદીક્ષિન ત્રિં ગણેશની દીક્ષાવાળું.

ગણદેવતા સ્ત્રીં સમૂહરૂપ દેવ.

ગણદ્રવ્ય નં ગણની માલીકીનું દ્રવ્ય, ગણપતિ જેના દેવ હોય તે દ્રવ્ય.

ગણક્રીપ પું નં જેમાં સાત રાત્રીઓનું રાત્ર્ય છે તેવો એક ખેટ.

ગણધર પું અમુક સમુદાયનો અધિકારી નેતા, જેને તીર્થકરોના શિષ્ય વર્ગોપેક્ષી પદશિષ્ય.

ગણન નં ગણવું, ગણત્રી કરતી.

ગણના સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ગણનાથ ત્રિં અમુક કોઈ સમુદાયનો નેતા.

ગણનાથ પું ગણપતિ, શિવ.

ગણનાયક પું ઉપરના અર્થ.

ગણનાયક ત્રિં ગણનાથ ત્રિં જુઓ.

ગણનાયિકા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.

ગણનીય ત્રિં ગણવા યોગ્ય, ગણ્ય કરવા યોગ્ય.

ગણપતિ પું ગણેશ, શિવ.

ગણપતિ

૪૯૩

ગણેશ

ગણપતિ ત્રિં અમુક સમૂહનો નાયક.
 ગણપતિકલ્પ પું ગણપતિના પૂજન વગેરેની વિધિ.
 ગણપર્વત પું કૈલાસ પર્વત.
 ગણપાટ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ગણપાદગ્રંથ.
 ગણપાદ પું મહાદેવના ગણ જેવા જેના પગ હેલ્ય તે.
 ગણપીઠક નં છાતી.
 ગણપુક્ર્ણ ત્રિં સમુદાયમાં શ્રેષ્ઠ.
 ગણપુક્ર્ણ પું તે નામે એક દેશ, તે દેશનો રાજા.
 ગણપૂજ્ય પું તે નામે એક દેશ, તે દેશનો રાજા.
 ગણપૂજ્ય ત્રિં સમુદાયમાં પૂજવા યોગ્ય.
 ગણપૂર્વ્ય પું ગામેતી, ગામનો પટેલ-નાયક.
 ગણમર્ત્તુ પું મહાદેવ, ગણપતિ.
 ગણમર્ત્તુ ત્રિં સમુદાયનો સ્વામી, સમુદાયનો પોપક.
 ગણયક્ષ પું સમુદાયે કરવાનો યજ્ઞ.
 ગણયાગ પું સમુદાયની શાંતિ નિમિત્તે કરવાનો યજ્ઞ.
 ગણયિત્ર ત્રિં ગણનાર, ગણત્રી કરનાર.
 ગણરત્ન નં તે નામે એક વ્યાકરણગ્રંથ-શ્લોકબદ્ધ.
 ગણરાજ્ય નં તે નામે એક દેશ.
 ગણરાત્ર નં રાત્રિઓનો સમુદાય.
 ગણરૂપ પું આકાશનું ઝાડ.
 ગણરૂપક પું ઉપરનો અર્થ.
 ગણરૂપિન પું ધોળા આકાશનું ઝાડ.
 ગણવત્ર ત્રિં ગણવાળું, સમુદાયવાળું.
 ગણવત્સી સ્ત્રીં દિવોદાસની માતા.
 ગણવત્સીસુત પું દિવોદાસ રાજા.
 ગણશસ્ અવ્યં ગણે ગણે કરીને, સમુદાયે કરીને
 ગણશ્રિ પું સમુદાયરૂપે રહેલા મરત વગેરેદેવો.
 ગણહાસ ત્રિં સમુદાયને હસનાર.

ગણહાસક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ગણહાસક પું ચાર નામે મુગધી દ્રવ્ય.
 ગણાગ્રણી પું ગણેશ.
 ગણાગ્રણી ત્રિં સમુદાયમાં અગ્રેસર.
 ગણાચલ પું કૈલાસ પર્વત.
 ગણાધિપ પું ગણેશ, શિવ.
 ગણાધિપ ત્રિં સમુદાયનો સ્વામી.
 ગણાધિપતિ પું ગણેશ, શિવ.
 ગણાધિપતિ ત્રિં સમુદાયનો પતિ.
 ગણાન્ન નં ધણાની માલીકીનું અન્ન, અનેકને ઉદ્દેશી આપાતું અન્ન.
 ગણાશ્યન્તર ત્રિં સમુદાયને સોપેક ધન વગેરે, ઉપર જીવનાર.
 ગણિ સ્ત્રીં ગણવું, ગણત્રી કરવી.
 ગણિકા સ્ત્રીં વેશ્યા, જૂઠું, ગણીયારીનું ઝાડ, હાથણી, ગણનારી સ્ત્રી.
 ગણિકાપતિ પું વ્યભિચારીપુરુષ, રંડીખાજ.
 ગણિકારિકા સ્ત્રીં ગણીયારીનું ઝાડ.
 ગણિકારી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગણિત ત્રિં ગણેલ, ધારેલ,
 ગણિત નં ગણવું, ગણિતશાસ્ત્ર, ગ્રહોની ગતિ-સ્થિતિ વગેરેની ગણના.
 ગણિતવ્ય ત્રિં ગણવા યોગ્ય.
 ગણિતાધ્યાય પું સિદ્ધાંતશિરોમણિ નામના ત્યોતિષ-ગ્રંથનો એક અધ્યાય.
 ગણિતિન ત્રિં ગણનાર, ગણત્રી કરનાર.
 ગણિન્ ત્રિં સમુદાયવાળું.
 ગણિપિટકા સ્ત્રીં જૈનમતે આચારાંગ વગેરે બાર અંગ
 ગણીમૂત ત્રિં સમુદાયરૂપ થયેલ.
 ગણેય ત્રિં ગણવા યોગ્ય.
 ગણેહ પું કરેણું ઝાડ.
 ગણેહ સ્ત્રીં વેશ્યા સ્ત્રી.
 ગણેહક પું ગણીયારીનું ઝાડ.
 ગણેહકા સ્ત્રીં કુટણી સ્ત્રી, ગણીયારીનું ઝાડ.
 ગણેશ પું ગણપતિ, મહાદેવ.

ગણેશકુણ્ડ

૪૨૪

ગણ્ડોલ

ગણેશકુણ્ડ નં નર્મદા નદીમાં રહેલો કુંડ.
 ગણેશકુસુમ નં રાતું ફૂલ.
 ગણેશલ્લખ નં રકંદપુરાણમાંનો એક ભાગ.
 ગણેશજનની સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, પાર્વતી.
 ગણેશમૂષણ નં સિંહર.
 ગણેશાન પું ગણેશ, શિવ.
 ગણેશ્વર પું ઉપરના અર્થ, રૂઢ વગેરે ગ-
 લુદેવ.
 ગણોત્સાહ પું ગેંડો પથ.
 ગણોત્સાહી સ્ત્રીં ગેંડી.
 ગણ્ડ પું ગાલ, લમણું, હાથીનું ગંડરથળ,
 પરપોટો, ફેલ્લો, વીથીનું એક અંગ,
 ચિન્હ, વીર, ઘોડાનું ધરણું, ગાંઠ, વિ-
 બુલ વગેરે યોગો પૈકી દશમો યોગ,
 ગેંડો પથ, ઉકાળો.
 ગણ્ડક પું ઉપરના અર્થ, ગાંઠ.
 ગણ્ડક પું વં તે નામે એક દેશ.
 ગણ્ડકારી સ્ત્રીં ખેરનું ઝાડ.
 ગણ્ડકાલી સ્ત્રીં ખેરનું ઝાડ.
 ગણ્ડકી સ્ત્રીં ગેંડી, તે નામે એક નદી,
 તે નદીની અધિષ્ઠાત્રી દેવી.
 ગણ્ડકીપુત્ર પું શાલગ્રામ.
 ગણ્ડકીશિલા સ્ત્રીં સાલગ્રામ શિલા.
 ગણ્ડકુસુમ નં હાથીનો મદ.
 ગણ્ડકૂપ પું પર્વતના ઉચ્ચ પ્રદેશમાં ર-
 હેલો કુંવો.
 ગણ્ડગાત્ર નં જેમાં પુષ્કળ રણ હોય
 તેનું વૃક્ષ.
 ગણ્ડદૂર્વા સ્ત્રીં એક ભતતી ધ્રોખડ.
 ગણ્ડપાદ ત્રિં ગંડના જેવા પગ હોય તે.
 ગણ્ડફલક નં વિશાળ ગાલ, પહેણું
 લમણું.
 ગણ્ડફલક ત્રિં વિશાળ ગાલવાળું.
 ગણ્ડમાલા સ્ત્રીં ગંડમાળ રોગ, ગળામાં
 થતો એક રોગ.
 ગણ્ડમાલિકા સ્ત્રીં રીસામળીનો વેલો.

ગણ્ડમાલિન ત્રિં ગંડમાળ રોગવાળું.
 ગણ્ડચન્ત પું મેથ.
 ગણ્ડલી પું મહાદેવ.
 ગણ્ડલેલા સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ ગંડરથળ, ઉત્તમ ગાલ.
 ગણ્ડશિલા સ્ત્રીં મોટો પથર.
 ગણ્ડશૈલ પું ગાલ, પર્વત ઉપરથી ગમરી
 પડેલો મોટો પથર.
 ગણ્ડસાહ્યા સ્ત્રીં ગંડકી નદી.
 ગણ્ડસ્થલ નં ગાલ, લમણું, હાથીનું
 ગંડરથળ.
 ગણ્ડસ્થલી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ગણ્ડાક્ષ પું ગેંડો પથ.
 ગણ્ડાક્ષી સ્ત્રીં ગેંડી.
 ગણ્ડાન્ત નં ન્યોતિષપ્રસિદ્ધ તિથિ-નક્ષત્ર
 વગેરેનો એક-સમય.
 ગણ્ડારિ પું કાવિદાર વૃક્ષ.
 ગણ્ડાલી સ્ત્રીં ઘોળા ધ્રોખડ.
 ગણ્ડ પું વૃક્ષના મૂળથી શાખા મુધીનો
 ભાગ.
 ગણ્ડક પું પરપોટા જેવો કુદ પથર.
 ગણ્ડકા સ્ત્રીં કુદ ગંડપાવાળું.
 ગણ્ડી સ્ત્રીં ગેંડી પથ.
 ગણ્ડીર પું એક ભતતું ઝાડ.
 ગણ્ડુ પું સ્ત્રીં ઓશીકું.
 ગણ્ડુલ ત્રિં ગાંઠ.
 ગણ્ડુમત ત્રિં ગાંઠવાળું.
 ગણ્ડ પું સ્ત્રીં ઓશીકું.
 ગણ્ડ પું ગાંઠ.
 ગણ્ડપદ પું એક ભતતો જંતુ.
 ગણ્ડપદમત્ર નં સીસું.
 ગણ્ડપદી સ્ત્રીં એક ભતતો કુદ જીવ.
 ગણ્ડૂષ પું પાણીનો ફોગળો, હાથીની સૂં-
 દનો અગ્ર ભાગ, એક આંગળું માપ.
 ગણ્ડૂષાસ્ત્રીં ઉત્તતનાભિ, ફોગળો, આંગળું માપ.
 ગણ્ડોપધાન નં ઓશીકું.
 ગણ્ડોલ પું ગોળ, ઘાસ, ફાળાચો, ફોગળો.

ગણ્ડોલપાદ

૪૨૫

ગતાર્થ

ગણ્ડોલપાદ ત્રિં ગોળાકાર પગવાળું.

ગણ્ય ત્રિં ગણુવા યોગ્ય, ગણુત્રીને મેળવનાર, ગણુમાં હોનાર-ચનાર.

ગત ત્રિં ગયેલ, એ પ્રમાણે થયેલ, સમાપ્ત થયેલ, પડેલ, બાણેલ, પ્રાપ્ત થયેલ, ગતિ કરેલ.

ગત નં ગમન, ગતિ.

ગતકાલ પું ગયેલો સમય.

ગતક્લમ પું જેનો શાક ઉતરી ગયો હોય તે.

ગતચેતન ત્રિં ગયેલા ચેતનવાળું, બેભાન.

ગતજ્વર ત્રિં જેને તાવ ઉતરી ગયો હોય તે.

ગતતોયદ ત્રિં જેમાંથી મેધ ચાલ્યો ગયો હોય તે.

ગતત્રપ ત્રિં નિર્લક્ષ્ય.

ગતદિન નં ગયેલો દિવસ.

ગતધૃતિ ત્રિં જેની ધીરજ ગઈ હોય તે.

ગતધૃતિ સ્ત્રીં ગયેલી ધીરજ.

ગતનાસિક ત્રિં નાક વગરનું, નકટું.

ગતપ્રત્યાગત ત્રિં પહેલાં ગયેલ અને ફરી પાછું આવેલ.

ગતવુદ્ધિ ત્રિં જ્ઞાન રહિત, શુદ્ધિ વગરનું.

ગતવુદ્ધિ સ્ત્રીં ગયેલી શુદ્ધિ.

ગતમર્ત્તુકા સ્ત્રીં જેનો પતિ ગયો હોય તે સ્ત્રી, વિધવા.

ગતમાય ત્રિં જેનું કપટ ગયું હોય તે, નિષ્કપટી, જેનું અજ્ઞાન ગયું હોય તે, સાધારણિત.

ગતરસ ત્રિં નાશ પામેલા રસવાળું.

ગતલક્ષ્મીક ત્રિં જેની લક્ષ્મી ગઈ હોય તે, શોકાશ્રન્ય.

ગતવત્ ત્રિં જનાર, પ્રાપ્ત કરનાર.

ગતવિત્ત ત્રિં ગયેલા ધનવાળું.

ગતવિભવ ત્રિં જેનો વેલવ ગયો હોય તે.

ગતવ્યથ ત્રિં જેની પીડા ગઈ હોય તે.

ગતશૈશવ ત્રિં જેની આસ્થાવસ્થા ગઈ હોય તે.

ગતશોક ત્રિં જેનો શોક ગયો હોય તે.

ગતસજ્જ ત્રિં ફળકામનારહિત.

ગતસન્નક પું મદ વગરનો હાથી.

ગતસ્પૃહ ત્રિં જેની વૃષ્ટિ દૂર થઈ હોય તે.

ગતસ્મય ત્રિં અહંકાર રહિત, નિરમયરહિત.

ગતાક્ષ ત્રિં આંધળું.

ગતાગત નં જવું આવવું.

ગતાગત પું એક જાતનું પક્ષી.

ગતાગત ત્રિં પહેલાં ગયેલ અને ફરીથી પાછું આવેલ.

ગતાધ્વન ત્રિં માર્ગને ઓળખેલ, જેણે અમુક રસ્તા કાપ્યો હોય તે, જેણે તત્વ બાણું હોય તે.

ગતાધ્વન સ્ત્રીં સૌંદર્યયુક્ત અમાસ.

ગતાધ્વા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ગતાનુગત ત્રિં ગયેલાની પાછળ ગયેલ, ગયેલાને અનુસરેલ.

ગતાનુગત નં ગયેલાને અનુસરવું, ગયેલાની પાછળ જવું.

ગતાનુગતિક ત્રિં ગયેલાની પાછળ જનાર, ગાડરીયા પ્રવહને અનુસરનાર, કાઢની નક્કલ કરનાર.

ગતાન્ત ત્રિં જેનો અંતકાળ સમીપ હોય તે, મરવાની અણીપર આવેલું, છેલ્લી હદે પહોંચેલ, છોડને પામેલ.

ગતાયુસ્ ત્રિં જેના આયુષનો અંત આવેલો હોય તે, મરણ પામેલ.

ગતાર્ત્તવા સ્ત્રીં પચાસ વર્ષ ઉપરની સ્ત્રી, રોગ વગેરેથી જેને અટકાવ આવતો બંધ થયો હોય તેવી સ્ત્રી.

ગતાર્થ ત્રિં જેણે અર્થ બાણેલો હોય તે, જેનો અર્થ બાણુવામાં આવ્યો હોય તેવો પદાર્થ વગેરે, નિર્ધન, ધનહીન થયેલ.

ગતાસુ

૪૨૬

ગધ્

ગતાસુ ત્રિં મરણ પામેલ, મુકું.
 ગતિ સ્ત્રીં ગમન, ગતિ, જવું, પરિણામ,
 જ્ઞાન, પ્રમાણ, માર્ગ, પદ્ધતિ, સ્થાન,
 સ્વરૂપ, વિષય, યાત્રા, પ્રમાણ, ઉપાય,
 નાદીગણ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પ્રનવગેરે
 શબ્દો, સૂર્યાદિ ગ્રહોની ગતિ, પાપાચારણ,
 આશ્રય, આધાર, ક્ષેમ, યુદ્ધકુશલતા.
 ગતિક નં ગમન, જવું, માર્ગ, સ્થિતિ,
 દશા, આશ્રય, આધાર.
 ગતિતાલિન પું તે નામે કાર્તિકસ્વામીનું
 એક સૈન્ય.
 ગતિલા સ્ત્રીં નેતર, નદી, પરંપરા.
 ગતિસત્તમ પું પરમેશ્વર.
 ગત્યૂન ત્રિં ન જર્થ શકાય તેવું, ઉજડ,
 નિરાશ્રિત.
 ગત્થન ત્રિં જનાર.
 ગત્થર ત્રિં ગમન કરવાના સ્વભાવવાળું.
 ગત્થરી સ્ત્રીં ગમન કરનારી સ્ત્રી.
 ગત્થા અવ્યં જધને.
 ગદ્ પું ડમં અં સેદ્ બકરાનો શબ્દ
 થયો, ગાજતુ.
 ગદ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ સ્પષ્ટ બોલવું, પ્રતિ+
 સામા જવાબ આપવો, વિ+વિશદ્ધ કહેવું.
 નિ+અત્યંત કહેવું.
 ગદ્ પું રોગ, મેઘનો શબ્દ, રોહિણીમાં
 જન્મેલ વસુદેવનો એક પુત્ર, તે નામે અસુર.
 ગદ્ નં એક જાતનો કોદ, એક જાતનું ઝેર.
 ગદ્ગદ્ નં ગળગળું બોલવું.
 ગદ્યયિત્તુ પું કામદેવ.
 ગદ્યયિત્તુ ત્રિં કામુક, બહુ બોલનાર,
 વાચાળ.
 ગદા સ્ત્રીં ગદા નામે એક હથિઆર, છુ-
 દ્ધિતવ, પાડલવૃક્ષ.
 ગદાચ્ય નં એક જાતનું ઝેર.
 ગદાગદ્ પું દિવં અશ્વિનીકુમાર-સ્વર્ગના
 વૈધ.

ગદાગ્રજ પું બળરામ, શ્રીકૃષ્ણ.
 ગદાગ્રણી પું ક્ષય રોગ.
 ગદાધર પું વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ.
 ગદામૃત પું ઉપરનો અર્થ.
 ગદામુદ્રા સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા.
 ગદામ્બર પું મેઘ.
 ગદારાતિ પું ઔષધ, દવા.
 ગદાલોલ નં ગયામાં આવેલું એક તીર્થ.
 ગદાલસાન નં મધુરાની પાસે જરાસંધે
 છોડેલી ગદા ન્યાં પડી હતી તે સ્થળ.
 ગદાસન નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક આસન.
 ગદાહ નં એક જાતનું ઝેર.
 ગદિત ત્રિં કહેલ.
 ગદિતચત્ ત્રિં કહેનાર.
 ગદિત્ ત્રિં કહેનાર.
 ગદિન પું વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ.
 ગદિન ત્રિં ગદા ધારણ કરનાર, રોગી.
 ગદ્ગદ્ કણ્ઠવાં પં અં સેદ્ ગળગળું બોલવું.
 ગદ્ગદ્ પું ગળગળો શબ્દ.
 ગદ્ગદ્ ત્રિં ગળગળું બોલનાર.
 ગદ્ગદ્ધ્વનિ ત્રિં ગળગળો અવાજ.
 ગદ્ગદ્ધ્વનિ ત્રિં ગળગળો અવાજવાળું.
 ગદ્ગદ્પદ નં ગળગળો શબ્દ.
 ગદ્ગદ્પદ ત્રિં ગળગળો શબ્દવાળું.
 ગદ્ગદ્વાચા સ્ત્રીં ગળગળી વાણી.
 ગદ્ય ત્રિં કહેવા યોગ્ય, બોલવા યોગ્ય.
 ગદ્ય નં સ્લોક વગરનું વાક્યાત્મક કાવ્ય.
 ગદ્યાળ પું એક જાતનું વજન, ગદીવાળું,
 ૪૮ અણોડીભાર.
 ગદ્યાળક પું ઉપરના અર્થ.
 ગદ્યાત્મક ત્રિં ગદ્યવાળું કાવ્ય વગેરે.
 ગદ્યાન પું ગદ્યાળ જુઓ,
 ગદ્યાનક પું ઉપર પ્રમાણે.
 ગદ્યાલક નં ગદ્યાળ જુઓ.
 ગદ્ય ત્રિં ગ્રહણ કરવા યોગ્ય.
 ગધ્ દિવાં પં સં સેદ્ મિશ્ર થયું.

ગન્તવ્ય

૪૧૭

ગન્ધપત્ર

ગન્તવ્ય ત્રિં ભ્રમન કરવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, જાણવા યોગ્ય.
 મન્તુ ત્રિં જનાર, મુસાફર.
 મન્તુ ત્રિં જનાર, મેળવનાર, પ્રાપ્ત કરનાર.
 મન્ત્રી સ્ત્રીં બેલપાઠી, ગમન કરનારી સ્ત્રી.
 મન્ત્રીરથ પું બેલ પાઠી.
 મન્દિકા સ્ત્રીં તે નામે એક નગરી.
 મન્થ તું આં સં સેટ પીકું, હિંસા કરતી, જવું, શણગારવું, સૂચવવું.
 મન્થ પું ગંધ, વાસ, લેશ, થોડું, સંખંધ, ગંધક, ગર્વ, સરગવાનું ઝાડ, ધસેલું ચંદન, સુવાસિત પદાર્થ, સુગંધ.
 મન્થ નં કાળું અગર ચંદન.
 મન્થ ત્રિં પાડોશી, ગંધવાળું.
 મન્થક પું ગંધક નામની ઉપધાતુ, સરગવાનું ઝાડ.
 મન્થકર્ણ પું બંદુક વગેરેમાં ભરવાનો દારૂ.
 મન્થકન્દ પું કસેરુ વૃક્ષ.
 મન્થકારિકા સ્ત્રીં સૈરન્દ્રી, દાસી.
 મન્થકારી સ્ત્રીં ધોળા રીસામણી.
 મન્થકાલિકા સ્ત્રીં નીચેનો અર્થ.
 મન્થકાલી સ્ત્રીં વ્યાસની માતા સત્યવતી.
 મન્થકાઠ નં સુગંધવાળું લાકડું, ચંદનનું લાકડું, અગર ચંદન.
 મન્થકુટી સ્ત્રીં મુરા નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય.
 મન્થકુસુમા સ્ત્રીં ગણીયારીનું ઝાડ.
 મન્થકેલિકા સ્ત્રીં કરતૂરી.
 મન્થકોકિલા સ્ત્રીં એક જાતની ઔપધિ.
 મન્થસેહ નં એક જાતનું સુગંધી ધાસ.
 મન્થસેહક નં ઉપરનો અર્થ.
 મન્થસેલ નં મન્થસેહ જુઓ.
 મન્થસેલક નં ઉપર પ્રમાણે.
 મન્થગજ પું ગંધહસ્તી, સર્વોત્તમ હાથી.
 મન્થગુણ ત્રિં ગંધ ગુણવાળું.
 મન્થગ્રાણ નં સુંધવું.
 મન્થચેલિકા સ્ત્રીં કરતૂરી.

મન્થજટિલા સ્ત્રીં વજ વનસ્પતિ.
 મન્થજલ નં સુવાસિત જળ.
 મન્થજાત નં તજના ઝાડનું પાંદડું.
 મન્થજાત નં સુગંધી પદાર્થોને સમૂહ.
 મન્થજ્ઞા સ્ત્રીં નાક.
 મન્થતણ્ડુલ પું એક જાતની સુગંધી ડાંગેર.
 મન્થતન્માષ્ટ્ર નં સાંખ્યમતપ્રસિદ્ધ પંચતન્માષ્ટ્રોમાંની ગંધતન્માષ્ટ્ર.
 મન્થતૂર્ય નં એક જાતનું રણવાદિત્ર.
 મન્થતુળ નં એક જાતનું સુગંધી ધાસ.
 મન્થતૈલ નં સુગંધી તેલ, અત્તર વગેરે.
 મન્થત્વચ્ નં ફલવાલુક જુઓ.
 મન્થદલા સ્ત્રીં અજમેદ વનસ્પતિ.
 મન્થદાર નં ચંદન.
 મન્થદ્રવ્ય નં નાગકેસર, સુગંધવાળું હરકોષ દ્રવ્ય.
 મન્થદ્વિપ પું શ્રેષ્ઠ હાથી, મદની સુગંધવાળો હાથી.
 મન્થધારિન ત્રિં સુગંધી દ્રવ્ય ધારણ કરનાર.
 મન્થધારિન પું મહાદેવ.
 મન્થધૂમજ પું એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.
 મન્થધૂલિ સ્ત્રીં કરતૂરી.
 મન્થન નં ઉત્સાહ, પ્રકાશ, કરવું, સૂચવવું, હિંસા કરતી, એક જાતનું ધાસ.
 મન્થનકુલ પું જાણુંદર નામે પ્રાણી.
 મન્થનાકુલી સ્ત્રીં રાસ્ના નામે વનસ્પતિ.
 મન્થનામન પું રાતી પુલસી.
 મન્થનામ્ની સ્ત્રીં એક જાતનો રોગ.
 મન્થનાલિકા સ્ત્રીં નાક.
 મન્થનાલી સ્ત્રીં નાક.
 મન્થનિલયા સ્ત્રીં ૫૪ મેગરાનું ઝાડ.
 મન્થનિશા સ્ત્રીં કચૂરો નામે વનસ્પતિ.
 મન્થપ પું તે નામે એક દેવગણ.
 મન્થપત્ર પું ધોળી પુલસી, મરવાનું ઝાડ, નારંગીનું ઝાડ, બીલીનું ઝાડ.

ગન્ધપત્રા

૪૯૮

ગન્ધરાજ

ગન્ધપત્રા સ્ત્રીં કચૂરો.
 ગન્ધપત્રિકા સ્ત્રી આસંધ, અંબોદ, અં-
 બજા નામે વનસ્પતિ.
 ગન્ધપત્રી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ગન્ધપલાશિકા સ્ત્રીં હળદર.
 ગન્ધપલાશી સ્ત્રીં કચૂરો વનસ્પતિ.
 ગન્ધપાષાણ પું ગંધક.
 ગન્ધપિશાચિકા સ્ત્રીં ધૂપ.
 ગન્ધપીતા સ્ત્રીં કચૂરો વનસ્પતિ.
 ગન્ધપુષ્પ પું નેતરનું ઝાડ, અંકોટક વૃક્ષ.
 ગન્ધપુષ્પ ત્રિં હરકોષ્ટ સુગંધી ફૂલ ઝાડ.
 ગન્ધપુષ્પ નં સુગંધી ફૂલ.
 ગન્ધપુષ્પ નં દ્વિં ગંધ અને ફૂલ.
 ગન્ધપુષ્પા સ્ત્રીં ગળીનું ઝાડ, કેવડાનું ઝાડ,
 ગળીયારીનું ઝાડ.
 ગન્ધપ્રિયઙ્ગુ પું ગંધકળી નામે વનસ્પતિ.
 ગન્ધપ્રિયઙ્ગુક પું રાતી તુલસીનું ઝાડ.
 ગન્ધફલ પું કોઠનું ઝાડ, ખીલીનું ઝાડ,
 તેજફળનું ઝાડ.
 ગન્ધફલ ત્રિં સુગંધી ફળવાળું ઝાડ.
 ગન્ધફલા સ્ત્રીં પ્રિયંબુવૃક્ષ, મેથી, વિદારી,
 સલ્લકી વૃક્ષ.
 ગન્ધફલી સ્ત્રીં ચંપાની કળી, પ્રિયંબુવૃક્ષ.
 ગન્ધવણિજ પું સુગંધી દ્રવ્યોને વેપારી,
 એક જાતનો વર્ણસંકર.
 ગન્ધવન્ધુ પું આંખાનું ઝાડ.
 ગન્ધવહુલા સ્ત્રીં ગોરક્ષી વૃક્ષ.
 ગન્ધવીજા સ્ત્રીં મેથી.
 ગન્ધમદ્રા સ્ત્રીં તે નામે એક વેલો.
 ગન્ધમાળક પું ઉપરનો અર્થ.
 ગન્ધમાંસી સ્ત્રીં એક જાતની જટામાંસી
 વનસ્પતિ.
 ગન્ધમાતૃ સ્ત્રીં પૃથ્વી.
 ગન્ધમાદ પું રામના સૈન્યમાંનો તે નામે
 એક વાનર, તે નામે અકુરનો એક ભાઈ.
 ગન્ધમાદન પું તે નામે એક પર્વત.

ગન્ધમાદન નં ગંધમાદન પર્વતમાં આ-
 વેલું એક વન.
 ગન્ધમાદન પું ગંધમાદન પર્વતમાં વસ-
 નારો સૈનિક એક વાનર, ભમરો, ગંધક.
 ગન્ધમાદની સ્ત્રીં મદિરા-દાર.
 ગન્ધમાદિન્ ત્રિં ગંધવડે જે મદમત અનેતે.
 ગન્ધમાદિની સ્ત્રીં લાખ, મુરા નામનું
 એક ગંધદ્રવ્ય.
 ગન્ધમાર્જાર પું એક જાતનો બિલાડો.
 ગન્ધમાલતી સ્ત્રીં તે નામે સુગંધી વેલો.
 ગન્ધમાલિની સ્ત્રીં મુરા નામનું એક
 સુગંધી દ્રવ્ય.
 ગન્ધમુખા સ્ત્રીં છંદુદરી.
 ગન્ધમુલી સ્ત્રીં સુગંધી મુખવાળી કોષ્ઠસ્ત્રી.
 ગન્ધમુળક પું ગન્ધમદ્રા જુઓ.
 ગન્ધમુષી સ્ત્રીં છંદુદરી.
 ગન્ધમૂલ પું કુલજ્વ વૃક્ષ, સલ્લકી વૃક્ષ.
 ગન્ધમૂલા સ્ત્રીં કચૂરો વનસ્પતિ.
 ગન્ધમૂલિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, માકંદી
 વનસ્પતિ.
 ગન્ધમૂલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગન્ધમૂષિકા પું છંદુદર.
 ગન્ધમૂષિકા સ્ત્રીં છંદુદરી.
 ગન્ધમૂષી સ્ત્રીં છંદુદરી.
 ગન્ધમૃગ પું કરતૂરી મૃગ.
 ગન્ધમૈથુન પું બળદ.
 ગન્ધમોદન પું ગંધક.
 ગન્ધમોદિની સ્ત્રીં ચંપાની કળી.
 ગન્ધયુક્તિ સ્ત્રીં સુગંધી દ્રવ્યોને યોજવાનો
 એક પ્રકાર.
 ગન્ધરસ પું એક જાતની ઉપધાતુ-આયોજ.
 ગન્ધરસ પું દ્વિવં સુગંધ અને રસ.
 ગન્ધરસાઙ્ગક પું શ્રીવૈષ્ણ નામે એક
 સુગંધી દ્રવ્ય.
 ગન્ધરાજ પું તે નામે એક ફૂલઝાડ, એક

ગન્ધરાજ

૬૯૯

ગન્ધાદય

ઝતનો ગુગળ, જવાહિ નામનું એક
ગંધદ્રવ્ય.

ગન્ધરાજ નં ચંદન.

ગન્ધરાજ નં શ્રેષ્ઠ હરકોષ્ઠ ગંધદ્રવ્ય.

ગન્ધરાજી સ્ત્રીં નખલો નામે સુગંધી દ્રવ્ય.

ગન્ધર્વ ધોડા, કરતૂરી મૃગ, જન્મ અને
મરણની વચ્ચે હોનાર યાતના શરીરવાળું
એક ગુપ્ત પ્રાણી, દેવોનો ગવૈયો, દેવગણ,
કિરણધારી ચંદ્ર-સૂર્ય વગેરે, તે નામે
એક ભેટ, સૂર્ય, કાયલ પક્ષી, જાની મ-
નુષ્ય, ધોળી કરેણું ઝાડ, આકડાનું ઝાડ.

ગન્ધર્વ ત્રિં ગાનાર હરકોષ્ઠ.

ગન્ધર્વનગર નં આકાશમાં ઉત્પન્ન
થયેલ અનિષ્ક્રમ્યક શહેર, ગંધર્વ-દેવ
ઝતિનું શહેર.

ગન્ધર્વપુર પું ઉપરના અર્થ.

ગન્ધર્વવધૂ સ્ત્રીં કચૂરો વનસ્પતિ, ચીઠા
નામનું એક સુગંધીદ્રવ્ય.

ગન્ધર્વલોક પું વિદ્યાધરોના લોકની નીચે
આવેલો ગંધર્વલોક.

ગન્ધર્વવિદ્યા સ્ત્રીં ગાન-વાદિત-નૃત્ય વ-
ગેરેની વિદ્યા.

ગન્ધર્વવેદ પું સામવેદનો ઉપવેદ-સં-
ગીતનો મૂળ ગ્રંથ.

ગન્ધર્વહસ્ત પું એરંડાનું ઝાડ.

ગન્ધર્વહસ્તક પું એરંડાનું ઝાડ.

ગન્ધર્વા સ્ત્રીં કોકિલા.

ગન્ધલતા સ્ત્રીં પ્રિયંશુવૃક્ષ.

ગન્ધલોલુપ ત્રિં ગંધમાં લુબ્ધ.

ગન્ધલોલુપા સ્ત્રીં મધમાખી.

ગન્ધવણિજ પું ગન્ધવણિજ શુઓ.

ગન્ધવત ત્રિં ગંધવાળું.

ગન્ધવતી સ્ત્રીં પૃથ્વી, વ્યાસની માતા સ-
ત્યવતી, તે નામે એક નદી, તે નામે શહેર.

ગન્ધવલ્કલ નં તળ.

ગન્ધવલ્લરી સ્ત્રીં સહદેવી નામે એક વેલો.

ગન્ધવલ્લી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ગન્ધવહ પું વાયુ, ગંધવાળો કોઈ નાયક,
કરતૂરી મૃગ.

ગન્ધવહ ત્રિં ગંધને વહેનાર, ગંધ ધારણ
કરનાર.

ગન્ધવહા સ્ત્રીં નાક.

ગન્ધવહલ પું ધોળી તુલસીનું ઝાડ, સિ-
તાજીક વૃક્ષ.

ગન્ધવારિ નં સુગંધી દ્રવ્યથી વાસિત
કરેલું પ્રાણી.

ગન્ધવાહ પું વાયુ, કરતૂરી મૃગ.

ગન્ધવાહા સ્ત્રીં નાક.

ગન્ધવિહલ પું ઘઉં.

ગન્ધવીજા સ્ત્રીં મેથો.

ગન્ધવૃક્ષ પું સાગનું ઝાડ.

ગન્ધવૃક્ષક પું સાગનું ઝાડ.

ગન્ધવ્યાકુલ પું નં કક્કોલ.

ગન્ધશટી સ્ત્રીં સુગંધી કચૂરો.

ગન્ધશાક નં ગૌરસુવર્ણશાક-નામે શાક.

ગન્ધશાલિ પું એક ઝતની સુગંધી ઝાંગેર.

ગન્ધશુણ્ડિની સ્ત્રીં જીંદરી.

ગન્ધશેખર પું કરતૂરી.

ગન્ધસાર પું ચંદનવૃક્ષ, ગંધક, મોઝરો.

ગન્ધસારણ પું વૃહન્નસી નામે ગંધ દ્રવ્ય,
મુદ્ગર વૃક્ષ.

ગન્ધસૂયી સ્ત્રીં જીંદરી.

ગન્ધસોમ નં રાત્રિવિકાશી-અંદ્રવિકાશી
કમળ-પોયણું.

ગન્ધહારિકા સ્ત્રીં સેરંદ્રી, દાસી.

ગન્ધા સ્ત્રીં ચંપાની ડાળી, કચૂરો, શાલ-
પર્ણી વનસ્પતિ, સુગંધવાળી સ્ત્રી.

ગન્ધાશુ સ્ત્રીં જીંદર.

ગન્ધાજીય પું સુગંધી પદાર્થો વેચનાર વેપારી.

ગન્ધાદય નં જવાહિ નામનું ગંધદ્રવ્ય, ચંદન.

ગન્ધાદય પું ચંદન વૃક્ષ.

ગન્ધાદય ત્રિં ગંધવાળું.

ગન્ધાદહ્યા

૫૦૦

ગમ્

ગન્ધાદહ્યા સ્ત્રીં એક જાતનો સુગંધીવેલો,
પીળા ભૂઈ, તરણ સ્ત્રી.

ગન્ધાધિક નં એક જાતનું કેસર.

ગન્ધાપકર્ષણ નં ગંધ ખેંચી કાઢવો તે.

ગન્ધામ્લા સ્ત્રીં જંગલી ખીનેઈ.

ગન્ધાર પું વહુ તે નામે એક દેશ, તે
દેશનો રાજ.

ગન્ધારિ પું ગંધાર દેશ.

ગન્ધાલા સ્ત્રીં એક જાતનો સુગંધી વેલો.

ગન્ધાલિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, કપૂરકાચલી
વનસ્પતિ, ગંધની પંકિત.

ગન્ધાલી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ગન્ધાલીગર્મા સ્ત્રીં ઝીણી એલચી.

ગન્ધારમન્ પું ગંધક.

ગન્ધાષ્ટક નં ચંદન વગેરે આઠ સુગંધી
પદાર્થો—ચંદન, અગર, કપૂરકેસર, સુગંધી
વાળો, ગોરોચન, કસ્તૂરી અને રતાંજળી.

ગન્ધાહ્વા સ્ત્રીં રાતી તુલસી.

ગન્ધિ નં એક જાતનું કેસર.

ગન્ધિક પું ગંધક, સુગંધી દ્રવ્યોનો વેપારી.

ગન્ધિન્ ત્રિં ગંધવાણું, સુગંધીદાર.

ગન્ધિન્ પું કસ્તૂરી મૃગ, માકડ, એક
જાતની માખી.

ગન્ધિની સ્ત્રીં મુરા નામે ગંધ દ્રવ્ય.

ગન્ધિપત્ર પું સાતપુડાનું ઝાડ.

ગન્ધિપર્ણ પું સાતપુડાનું ઝાડ.

ગન્ધેન્દ્રિય નં ગંધ લેનારી ઇન્દ્રિય—
ધ્રાણુન્દ્રિય.

ગન્ધોત પું એક જાતનો ખિસાડો.

ગન્ધોત્કટા સ્ત્રીં દમનક વૃક્ષ.

ગન્ધોત્તમા સ્ત્રીં મદિરા—દાર.

ગન્ધોદ નં સુગંધી પાણી—ગંધવાસિત પાણી.

ગન્ધોદક નં ઉપરનો અર્થ.

ગન્ધોપજીવિન્ પું સુગંધી પદાર્થો વેચનાર.

ગન્ધાલિ સ્ત્રીં કચુરો, એક જાતની મોથ.

ગન્ધોલી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, દંસલી.

ગમ્ નં ભગ, યોનિ.

ગમ્સ્તિ પું કિરણ, સૂર્ય, બાહુ, હાથ,
શિવ, આકડાનું ઝાડ.

ગમ્સ્તિ સ્ત્રીં અમિતી પત્ની સ્વાહા.

ગમ્સ્તિ સ્ત્રીં વહુ અંગણીઓ.

ગમ્સ્તિકર પું સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

ગમ્સ્તિનેમિ પું પરમેશ્વર.

ગમ્સ્તિપાણિ પું સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

ગમ્સ્તિમત્ પું સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, તે
નામે એક ખેટ.

ગમ્સ્તિમત્ નં તે નામે એક પાતાલ.

ગમ્સ્તિહસ્ત પું સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

ગમ્સ્તી સ્ત્રીં અમિતી પત્ની સ્વાહા.

ગમ્સ્તીશ પું કાશીમાં રહેલ એક શિવલિંગ.

ગમ્તિ ત્રિં ગંભીર, ઉડું.

ગમ્તીકા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

ગમ્તીર ત્રિં ગંભીર, ઉડું, ગદન, દુષ્પ્રવેશ,
દુર્બોધ, કિલ્લ, અવરં.

ગમ્તીર પું ગંભીર શબ્દ, ઉડો અવાજ.

ગમ્તીરધ્વનિ પું ઉપરનો અર્થ.

ગમ્તીરાત્મન્ પું પરમેશ્વર.

ગમ્તીરિકા સ્ત્રીં મોટું નગારું.

ગમ્તીલિક પું મસૂર.

ગમ્ ભ્વાં પં સં અનિદ્ ગમન કરવું,

જવું. અચ્છ+સામે જવું, અતિ+ઓળંગી

જવું. વિ+અતિ+વિશેષે કરી ઓળંગી

જવું. અધિ+મેળવવું. સમ્+અધિ+સારી

રીતે મેળવવું. અનુ+પ્રાપ્ત થવું, પાછળ

જવું. અનુસરવું, નકલ કરવી. અન્તર્+

અંતર્યાન થવું, વચ્ચે જવું. અપ+દૂર

થવું, નાશ પામવો. અપિ+પોતાના કારણ

વગેરેમાં પ્રવેશ કરવો. અમિ+ સામેજવું.

અવ+ગણવું. જા+આવવું. અધિ+આ+

પ્રાપ્ત થવું, મેળવવું. અનુ+આ+અનુકરણ

કરવું, સારી રીતે જવું, પાછા જવું,

પાછા આવવું. અમિ+આ+સામા આવવું.

ગમ

૫૦૧

ગમ્ય

જવું. ઉપ+આ+ સમીપ આવવું. પ્રતિ+ આ+પાછા વળી જવું, પાછા ફરવું. ઉદ+ ઉચે જવું, ઉડવું, ઉદય પામવો. પ્રતિ+ ઉદ+સામે લક્ષ્ય કરી ઉદય પામવો-ઉડવું, સામા ઉડીને જવું. ઉપ+સમીપ જવું. અભિ+ઉપ+પ્રતિષ્ઠા કરવી, સ્વીકારવું. નિ+ નિયમથી પ્રાપ્ત થવું, નિયમપૂર્વક આવવું. નિર્+નીકળવું. પરા+પાછા ફરવું, ચોતરફ જવું. પરિ+ચોતરફ જવું. પ્રતિ+વિપરીત જવું, સામા જવું. વિ+વિશેષે કરી જવું, વિચ્છેદ થવો, જૂદા પડવું. સમ્+સમાગમ કરવો, મળવું.

ગમ પું જિતેચ્છુ રાજનું પ્રયાણ, માર્ગ, રસ્તો, એક જાતનું જુગાર, ગમન કરવું, નહિ જોયેલો માર્ગ, સમાનપાક, જવાતો માર્ગ વગેરે.

ગમક ત્રિં ગમન કરાવનાર, પહોંચાડનાર, જણાવનાર.

ગમક પું એક પ્રકારનો સ્વર.

ગમકારિત્વ નં અવિચારીપણું.

ગમથ પું મુસાફર.

ગમન નં ગમન કરવું, જવું, જિતેચ્છુનું પ્રયાણ, સ્ત્રી પાસે મૈથુન માટે જવું, મેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું, જાણવું.

ગમનાર્હ ત્રિં ગમન કરવા યોગ્ય, જવાયોગ્ય.

ગમનીય ત્રિં ઉપરનો અર્થ, મેળવવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય.

ગમયત ત્રિં ગમન કરાવતું.

ગમાગમ પું જવું, આવવું.

ગમિત ત્રિં ગમન કરાવેલ, મોકલેલ.

ગમિન્ ત્રિં ભવિષ્યમાં જનાર.

ગમિષ્ઠ ત્રિં અતિશય ગમન કરનાર.

ગમ્સ્ ભ્વાં ૫૦ સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

ગમ્મન્ ત્રિં ગંભીર.

ગમ્મર નં પાણી.

ગમ્મારિકા સ્ત્રીં ગંભીરી વનસ્પતિ.

ગમ્મારી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, ગંભીરીનું ફળ કે ફૂલ.

ગમ્મિષ્ઠ ત્રિં અતિશય ગંભીર.

ગમ્મીર ત્રિં ગંભીર, ઉડું, અગાધ.

ગમ્મીર પું ગંભીર શબ્દ, બીજોડું, કમળ, ઝગ્ગેદનો એક મંત્ર.

ગમ્મીરતા નં ગંભીરપણું.

ગમ્મીરત્વ નં ગંભીરપણું.

ગમ્મીરનાદ પું ગંભીર શબ્દ, ઉડો અવાજ.

ગમ્મીરનાદ ત્રિં ગંભીર શબ્દવાળું.

ગમ્મીરવેદિત્ પું નીચેનો અર્થ જુઓ.

ગમ્મીરવેદિન્ પું એક જાતનો હાથી જે અંકુશ વગેરેની પરિચિત શિક્ષાને પણ ખેંદકારીથી ઘણે લાભે વખતે ધ્યાનમાં લે છે.

ગમ્મીરાર્થ પું ગંભીર અર્થ, ગહન અર્થ.

ગમ્મીરાર્થ ત્રિં ગંભીર અર્થવાળું, ઉડા રહસ્યવાળું.

ગમ્મીરિકા સ્ત્રીં ગંભીર-ઉંડી જમીન, તે નામે એક નદી, એક જાતની નાદી, તે નામે એક દષ્ટિરોગ-નેત્રરોગ.

ગમ્ય ત્રિં ગમન કરવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય.

ગમ્યતા સ્ત્રીં ગમન કરવા યોગ્યપણું.

ગમ્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

ગમ્યમાન ત્રિં જણાતું.

ગમ્યા સ્ત્રીં ગમન કરવા યોગ્ય-જેની સાથે મૈથુનમાં દોષ નથી તેવી પરિણિત સ્ત્રી.

ગમ્યાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.

ગમ્ય પું રામાયણ પ્રસિદ્ધ તે નામે એક વાનર, હવિર્ધાન રાજાનો એક પુત્ર, પ્રિય-વ્રતના વંશનો એક રાજા, જંગલી ખળદ, તે નામે એક અસુર.

ગમ્ય નં ધન, સંતાન, ઘર, ઘરમાં રહેલ પ્રાણી, પોતાનું સ્થાન.

ગય પુ૦ ષ૦ પ્રાણુ.
 ગય ત્રિ૦ ગમન કરવા યોગ્ય, શરણુ લેવા
 યોગ્ય.
 ગયરુફાન ત્રિ૦ ધનની વૃદ્ધિ કરનાર.
 ગયા સ્ત્રી૦ ગયા તીર્થ--અહ્લાબાદ
 ગયાકૂપ પુ૦ ગયા તીર્થમાં આવેલો કુવો.
 ગયાદિત્ય પુ૦ ગયા તીર્થમાં આવેલ એક
 આદિત્ય.
 ગયાશિરસ્ ન૦ ગયામાં આવેલું એક સ્થાન.
 ગયાશીર્ષ ન૦ ઉપરનો અર્ધ.
 ગયાશેઝર ન૦ ગયાશિરસ્ જુઓ.
 ગર ત્રિ૦ ગળી જવાનું, ગળાનું, લક્ષણુ
 કરવા યોગ્ય, દ્રવ્ય.
 ગર પુ૦ ઝેર, રોગ, ગળવું, ગળી જવું,
 વછનાગ.
 ગર ન૦ ક્યોતિષપ્રસિદ્ધ બવ વગેરે કરણુ
 પૈકી પાંચમું કરણુ, એક જાતનું ઝેર.
 ગરદ્વ ત્રિ૦ ઝેરનો નાશ કરનાર.
 ગરદ્વી સ્ત્રી૦ એક જાતની માછલી.
 ગરજ ન૦ સીંચવું, છાંટવું, ગળી જવું,
 ખાવું, ઝેર.
 ગરવ ન૦ ઝેર.
 ગરવ ત્રિ૦ ઝેર આપનાર.
 ગરદ્રુમ પુ૦ એક જાતનું ઝેરી ઝાડ.
 ગરભ પુ૦ ગર્ભ.
 ગરલ ન૦ ઝેર, ધાસનો પૂળો, સર્પનું ઝેર,
 એક જાતનું માપ.
 ગરલારિ પુ૦ મરકત મણિ.
 ગરવ્રત પુ૦ મોરપક્ષી.
 ગરવ્રતી સ્ત્રી૦ મધૂરી-દેહ.
 ગરસ્ ન૦ લક્ષણુ કરવું, ખાવું.
 ગરહન ત્રિ૦ ઝેરનો નાશ કરનાર.
 ગરા સ્ત્રી૦ દેવતાલી વૃક્ષ, લક્ષણુ કરવું, ખાવું.
 ગરાગરી સ્ત્રી૦ દેવતાલી વૃક્ષ.
 ગરાત્મક ન૦ સરગવાનું ખી.
 ગરાધિકા સ્ત્રી૦ લાખ.

ગરાધિકા સ્ત્રી૦ લાખ.
 ગરિ નામધાતુ૦ ડમ૦ અક૦ સેટુ ભારે કરવું.
 ગરિમન પુ૦ ભારેપણું, મોટાઈ, શ્રેષ્ઠતા.
 ગરિમન સ્ત્રી૦ અણિમા વગેરે આઠ સિદ્ધિ-
 યો પૈકી એક.
 ગરિષ્ઠ ત્રિ૦ અત્યંત ભારે, અત્યંત શ્રેષ્ઠ.
 ગરિષ્ઠ પુ૦ તે નામે એક રાજા, તે નામે
 એક દેવ.
 ગરી સ્ત્રી૦ દેવતાલી વૃક્ષ.
 ગરીયસ્ ત્રિ૦ ગરિષ્ઠ જુઓ.
 ગરુડ પુ૦ કશ્યપનો પુત્ર-વિનતાથી ઉત્પન્ન
 થયેલો પક્ષીરાજા-ગરુડ, વીસ પ્રકારના
 મહેલો પૈકી એક, સૈન્યમાં રચાતો
 ગરુડબૃહ.
 ગરુડધ્વજ પુ૦ વિષ્ણુ.
 ગરુડપુરાણ ન૦ અઢાર પુરાણોમાંનું સત્ત-
 રમું મહાપુરાણ.
 ગરુડમન્વ્ર પુ૦ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મંત્ર
 જેનાથી ઝેર ઉતરે છે.
 ગરુડમુદ્રા સ્ત્રી૦ તે નામે એક મુદ્રા.
 ગરુડરુત ન૦ એક જાતનો છંદ.
 ગરુડવેગા સ્ત્રી૦ એકદમ વધી જતો એક
 એક જાતનો વેલો.
 ગરુડવ્યૂહ પુ૦ તે નામે સૈનિકોનો વ્યૂહ.
 ગરુડાગ્રજ પુ૦ સ્વર્ગનો સારથિ અરણ.
 ગરુડાઙ્ગ ન૦ મરકત મણિ.
 ગરુડાઙ્કિત ન૦ મરકત મણિ.
 ગરુડાશ્મન પુ૦ મરકત મણિ.
 ગરુડાસન ન૦ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક આસન.
 ગરુડોત્તીર્ણ પુ૦ મરકત મણિ.
 ગરુડોપનિષદ્ સ્ત્રી૦ અથર્વવેદમાં આવતી
 એક ઉપનિષદ.
 ગરુત પુ૦ પક્ષીઓની પાંખ, ગળી જવું, ખાવું.
 ગરુત્મન પુ૦ ગરુડ, અગ્નિ, હરકોઈ પક્ષી.
 ગરુદોધિન પુ૦ ભારંડ પક્ષી.
 ગરુદોધિની સ્ત્રી૦ ભારંડ પક્ષીની.

ગઠલ

૫૦૩

ગર્વ

ગઠલ પુ. ગરૂડ.

ગર્ગ પુ. તે નામે એક મુનિ, બળદ, બલાનો

એક માનસ પુત્ર, સંગીતપ્રસિદ્ધ તાલ.

ગર્ગચિરાન્ન પુ. તે નામે એક યત્ર.

ગર્ગર પુ. એક જાતનું માછલું, તરણ પશુ,

દહીં વસાવવાની ગોરી, કળશ, ગાગર.

ગર્ગરી સ્ત્રી. એક જાતની માછલી, નાનો ઘોડો, ગાગર.

ગર્ગશિરસ્ પુ. તે નામે એક દૈત્ય.

ગર્ગસંહિતા સ્ત્રી. તે નામે જ્યોતિષ ગ્રંથ.

ગર્ગસ્રોતસ્ ન. સરસ્વતી તીર્થમાં આવેલું એક તીર્થ.

ગર્ગાટ પુ. એક જાતનું માછલું.

ગર્ગાટી સ્ત્રી. એક જાતની માછલી.

ગર્ગાદિ પુ. પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ્ય.

ગર્ગી સ્ત્રી. ગર્ગાચાર્યની પત્ની.

ગર્ગીય ત્રિ. ગર્ગનો વંશજ.

ગર્જ મ્વા. ૫૦ અ. સેટ્ ગાજવું, ગર્જના કરવી. અનુ + ગર્જના સામે યોગ્ય ગર્જના કરવી. અભિ + અભિવક્ષીને ગાજવું. પ્રતિ + સામે ગાજવું.

ગર્જ ચુ. ડમ. ૦ સેટ્ શબ્દ કરવો, ગાજવું.

ગર્જ પુ. હાથીનો શબ્દ, મેઘ વગેરેની ગર્જના.

ગર્જક પુ. એક જાતનું માછલું.

ગર્જન ન. ગાજવું, શબ્દ કરવો.

ગર્જનીય ત્રિ. ગાજવા યોગ્ય.

ગર્જર ન. ગાગર, એક જાતનું લસણ.

ગર્જરી સ્ત્રી. એક જાતનું લસણ.

ગર્જા સ્ત્રી. ગાજવું, શબ્દ કરવો.

ગર્જાફલ પુ. વિકટક વૃક્ષ.

ગર્જિ પુ. મેઘનો શબ્દ.

ગર્જિત ન. ગર્જના, મેઘ વગેરેનો શબ્દ.

ગર્જિત પુ. મહોન્મત હાથી.

ગર્જિત ત્રિ. ગર્જના કરનાર.

ગર્જિત ત્રિ. ગર્જના જોણે કરી હોય તે, ગાજેય.

ગર્જ્ય ત્રિ. ગાજવા યોગ્ય.

ગર્ત પુ. ભોંયમાં ખાડો, ત્રિગર્ત દેશ, સ્ત્રીના કુશા ઉપર જે ખાડો હોય છે તે, એક જાતનો રોગ, ઘર, રથ, સભાસ્તંભ, એક જાતની ખાધ-ખાત, ખોદીને જે છિદ્ર ક્યું હોય તે.

ગર્તિક ત્રિ. ખાડાવાળું.

ગર્તિકા સ્ત્રી. સાળવીનું ઘર.

ગર્તીય ત્રિ. ખાડાની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

ગર્દ ચુ. ડમ. ૦ સેટ્ શબ્દ કરવો, ગાજવું.

ગર્દ મ્વા. ૫૦ અ. સેટ્ ગાજવું, શબ્દ કરવો.

ગર્દભ પુ. ગંધ, ગંધેડો.

ગર્દભ ન. ઘોળું કમળ, વાવડીંગ.

ગર્દભગદ પુ. ગંધેડોનો એક રોગ.

ગર્દભગંધિકા સ્ત્રી. ભારંગ વનસ્પતિ.

ગર્દભયાગ પુ. તે નામે એક યત્ર.

ગર્દભશાક પુ. મ્લેચ્છવૃક્ષ વૃક્ષ.

ગર્દભશાકી સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.

ગર્દભશાક્ષી સ્ત્રી. ભારંગ વનસ્પતિ.

ગર્દભાળ પુ. પીપરીનું ઝાડ.

ગર્દભાલ્ય ન. પોણલું, ઇન્દ્રવિકાશી કમળ,

ગર્દભિકા સ્ત્રી. એક જાતનો રોગ, ઘોળા ભોરીંગાળી, ગંધેડી.

ગર્દભી સ્ત્રી. એક જાતનો કીડો, ગંધેડી, ભોરીંગાળી.

ગર્દ્ ચુ. ડમ. ૦ સ. સેટ્ કોઈ વસ્તુ મેળવવા ઇચ્છવી, લાલચ કરવી, લોભ કરવો.

ગર્દ્ પુ. અતિશય લાલચ, પીપરીનું ઝાડ.

ગર્દ્ન ત્રિ. અત્યંત લાલચ, લોભી.

ગર્દ્ન ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

ગર્ન્ મ્વા. ૫૦ સ. સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

ગર્વ ચુ. આ. ૦ સેટ્ ગર્વ કરવો, અભિમાન કરવું.

ગર્વ પુ. અભિમાન, અહંકાર.

ગર્ભ

૨૦૪

ગર્ભશય્યા

ગર્ભ પું ગર્ભ, શિશુ, બાળક, ઉદર, પેટ,
 નાટકનો અમુક અંક-ભાગ વગેરે, ફણ-
 સનો કાંટો, ચોરડો, અંદરનો ભાગ.
 ગર્ભા સ્ત્રી સમયનો મધ્યભાગ, સ્થળ અને
 વખતનો ભાગ.
 ગર્ભ પું ગર્ભ જુઓ.
 ગર્ભક પું કેશમાં નાખેલી પુષ્પમાળા.
 ગર્ભક નં બે રાત્રિ.
 ગર્ભકંટક પું ફણસનો કાંટો.
 ગર્ભકર પું પુત્રજીવ નામે એક વૃક્ષ.
 ગર્ભકર ત્રિં ગર્ભકારક.
 ગર્ભકાર પું ગર્ભાધાન કરનાર પતિ વગેરે.
 ગર્ભકાર નં સામવેદનો અમુક ભાગ.
 ગર્ભકોષ પું ગર્ભાશય, ગર્ભને રહેવાનું
 સ્થળ.
 ગર્ભગૃહ નં ઘરનો મધ્યભાગ.
 ગર્ભઘાતિન ત્રિં ગર્ભ હત્યાક.
 ગર્ભઘાતિની સ્ત્રી લાંગલિકા વૃક્ષ.
 ગર્ભચલન નં ગર્ભનું ચાલવું, ગર્ભનું ફર-
 રકવું.
 ગર્ભચ્યુત ત્રિં ગર્ભ પાડનાર.
 ગર્ભચ્યુતિ સ્ત્રી ગર્ભસ્ત્રાવ, ગર્ભ પડી
 જવો તે.
 ગર્ભણ્ડ પું મોટો દુટો, મોટી દુટી.
 ગર્ભદ પું ગર્ભકર પું જુઓ, ધોળી ભોંય-
 રીંગણી.
 ગર્ભદ ત્રિં ગર્ભ રાખી શકે તેવું ઔષધ
 વગેરે.
 ગર્ભદાત્રી સ્ત્રી એક જાતની ઔષધિ.
 ગર્ભદાસ પું ત્યારથી ગર્ભ આવે ત્યારથીજ
 દાસ થઈ ચૂકેલો મનુષ્ય.
 ગર્ભદ્રુહ ત્રિં ગર્ભ પાડનાર.
 ગર્ભધ નં ગર્ભ ધારણ કરાવનાર-વીર.
 ગર્ભધારણ નં ગર્ભ ધારણ કરવો તે.
 ગર્ભનાહી સ્ત્રી ગર્ભની નાહ-ગર્ભનું ના-
 જવું-નાળા.

ગર્ભનુદ ત્રિં ગર્ભ પાડનાર.
 ગર્ભપતન નં ગર્ભસ્ત્રાવ.
 ગર્ભપરિચય પું ગર્ભાશય.
 ગર્ભપાકિન પું સાદી ચોખો.
 ગર્ભપાત પું ગર્ભનું સતી પડવું, ગર્ભસ્ત્રાવ.
 ગર્ભપાતક પું રાતો સરગવો.
 ગર્ભપાતન નં ગર્ભ પાડવો તે.
 ગર્ભપાતન પું રીઝ વૃક્ષ.
 ગર્ભપાતની સ્ત્રી ગણીધારીનું ઝાડ.
 ગર્ભપાતિની સ્ત્રી વિશલ્યા વૃક્ષ.
 ગર્ભપોષણ નં ગર્ભ પુષ્ટિ પામે તેવી કાષ્ઠ
 વિધિ કરવી, ગર્ભનું પોષણ કરવું.
 ગર્ભપ્રસવ પું ગર્ભનો જન્મ, ગર્ભનું
 ગર્ભાશયમાંથી બહાર પડવું તે.
 ગર્ભભર્મન નં ગર્ભનું પોષણ.
 ગર્ભમાસ પું ગર્ભ જે મહિને રહ્યો તે
 મહિનો, ગર્ભસંહિત મહિનો.
 ગર્ભયોષા સ્ત્રી ગર્ભાધાન કરવા માટેની સ્ત્રી.
 ગર્ભરૂપ પું શિશુ, બાળક, બચ્ચું.
 ગર્ભરૂપક પું ઉપરના અર્થ.
 ગર્ભલક્ષણ નં ગર્ભનાં ચિન્હ, ગર્ભ રહ્યો
 તે સૂચવનાર નિશાની.
 ગર્ભલમ્બન નં યોનિમાં નાખેલું વીર
 ગર્ભ ઉત્પન્ન કરેજ એવી કોઈ ક્રિયા.
 ગર્ભવતી સ્ત્રી ગર્ભ જેને રહ્યો હોય તે
 સ્ત્રી, સગર્ભા.
 ગર્ભવસતિ સ્ત્રી સ્ત્રીના ઉદર રૂપ ગર્ભને
 રહેવાનું સ્થળ.
 ગર્ભવાસ પું ઉપરનો અર્થ, ગર્ભમાં વાસ,
 ગર્ભાશયમાં રહેવું તે.
 ગર્ભવિચ્યુતિ સ્ત્રી ગર્ભ સ્ત્રાવ.
 ગર્ભવ્યૂહ પું સૈન્યનો એક પ્રકારનો વ્યૂહ,
 એક પ્રકારની સૈન્યની ગોઠવણી.
 ગર્ભશંકુ પું ગર્ભને પેટમાંથી ખેંચી કા-
 દવાનું એક જાતનું હથિયાર.
 ગર્ભશય્યા સ્ત્રી ગર્ભાશય, ગર્ભોત્પત્તિનું સ્થાન.

ગર્ભસંક્રમણ

૫૦૫

ગલગણિકા

ગર્ભસંક્રમણ નં અન્ય દેહનો ત્યાગ કરી
ખીળ દેહમાં ઉત્પન્ન થવા માટે ગર્ભમાં
પ્રવેશ કરવો તે.

ગર્ભસંભવા સ્ત્રીં એલથી.

ગર્ભસમય પું ગર્ભાધાનનો સમય, ગર્ભ
રહ્યો તે સમય.

ગર્ભસ્થ ત્રિં ગર્ભમાં રહેનાર.

ગર્ભસ્નાયુ પું ગર્ભનું સ્વપી પડવું, અધૂરા
માસે ગર્ભ પડી જવો તે, કસુવાવડ.

ગર્ભસ્નાયિન પું હિન્તાણ વૃક્ષ.

ગર્ભાગાર નં ધરનો મધ્યભાગ, ધરની
અંદરનો ઓરડો, ધરનો ખાનગી ભાગ,
ગર્ભસ્થાન, ગર્ભાશય.

ગર્ભાઙ્ક પું નાટકના અંકમાં આવતો
અંક, નાટકના અંકનો પેટા અંક.

ગર્ભાધાન નં ગર્ભ ધારણ કરવો, ગર્ભ-
ધારણ વખતની સંસ્કારણ ક્રિયા, ગર્ભા-
ધાન સંસ્કાર.

ગર્ભાવક્રાન્તિ સ્ત્રીંજીવનું ગર્ભમાં આવવું તે.

ગર્ભાશય પું પેટમાં ગર્ભને રહેવાનુંસ્થળ.

ગર્ભાદ્રમ પું ગર્ભ રહ્યો તે સમયથી આદ-
મો મહિનો-વર્ષ વગેરે.

ગર્ભાસ્પન્દન નં ગર્ભનો નાશ, ગર્ભક્ષય.

ગર્ભાસ્નાય પું ગર્ભસ્નાય જીઓ.

ગર્ભિણી સ્ત્રીં ગર્ભધાણી સ્ત્રી, સગર્ભા.

ગર્ભિણીદોહદ નં ગર્ભિણીને થતી વિવિધ
ધ્વજા, ગર્ભિણીએ ધ્વજેલ કાઢી પદાર્થ.

ગર્ભિણ્યવેક્ષણ નં ગર્ભિણીની સંભાળ
રાખવી તે.

ગર્ભિત ત્રિં ગર્ભધાણું.

ગર્ભિત નં તે નામે કાચ્યનો એક દોષ.

ગર્ભેડક પું ગર્ભાઙ્ક જીઓ.

ગર્ભેત્તમ પું શિશુ, બાળક, બચ્ચું.

ગર્ભેત્તમ ત્રિં અન્નમાં વૃમ.

ગર્ભોપઘાત પું જન્મેલા ગર્ભનો નાશ,
મેષની જલોત્પાદન શક્તિનો નાશ.

૬૪

ગર્ભોપઘાતિની સ્ત્રીં ગર્ભનો નાશ કર-
નાર સ્ત્રી.

ગર્ભોપનિષદ્ સ્ત્રીં ગર્ભનું સ્વરૂપ સમજા-
વનારી એક ઉપનિષદ.

ગર્મુચ્છદ પું એક વ્યતનું ધાન્ય.

ગર્મુટિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ગર્મુત્ત સ્ત્રીં એક વ્યતનું ધાન્ય, નડ
ધાસ, સોનું.

ગર્વ્ ભાં પં સં સેટ્ ગર્વ કરવો, અભિ-
માન કરવો.

ગર્વ્ લું ઉમં સં સેટ્ ઉપરનો અર્થ.

ગર્વ પું ગર્વ, અભિમાન.

ગર્વર ત્રિં ગર્વિષ્ઠ, અભિમાની.

ગર્વાટ પું દારપાળ.

ગર્વિત ત્રિં ગર્વિષ્ઠ, મદોન્મત્ત, અભિમાની.

ગર્હ્ મ્વાંઆં અં સેટ્ નિંદવું, નિંદા કરવી.

ગર્હ્ લું ઉમં સં સેટ્ નિંદવું, નિંદા કરવી.

ગર્હેણ નં નિંદવું, નિંદા કરવી.

ગર્હેણા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ગર્હેણીય ત્રિં નિંદવા યોગ્ય.

ગર્હાં સ્ત્રીં નિંદા.

ગર્હિત ત્રિં નિંદેલ.

ગર્હિન્ ત્રિં નિંદા કરનાર.

ગર્હાં ત્રિં નિંદવા યોગ્ય.

ગર્હવાદિન ત્રિં નિંદવા યોગ્ય બોલનાર.

ગલ્ મ્વાં પં સેટ્ ખાવું, ભક્ષણ કરવું, સં
સ્વવું, ગળી જવું, ગળાવું. અં

ગલ્ લું આં સં સેટ્ ઝરવું, ટપકવું, ગાળવું.

ગલ પું મળું, કહે, રાળ, એક વ્યતનું
વાદિત, એક વ્યતનું માછલું.

ગલક પું એક વ્યતનું માછલું.

ગલકમ્વલ પું ગાય-બગદ વગેરેને ગળે
લટકતી ચામડાની ગોદરી.

ગલગણ પું એક વ્યતનો ગળાંતો રોગ-
કહેમાળ.

ગલગણિકા સ્ત્રીં પડજીલ.

ગલગ્રહ

૨૦૬

ગવલ

ગલગ્રહ પું સાતમ, આઠમ, નોમ, તેરમ,
ચૌદશ, અમાસ, પુનેમ તથા પદ્મો-એ
આઠ અનખ્યાયના દિવસો, માછલાંના
ગળામાં રહેલો કાંટો.

ગલત્રિં ત્રિં ઝરતું, ટપકતું, ગળતું.

ગલત્કુષ્ટ નં લોહી ઝરતો કોઠ.

ગલન નં ઝરવું, ટપકવું.

ગલન ત્રિં ઝરનાર, ટપકનાર.

ગલનીય ત્રિં ગળવા યોગ્ય, ઝરવા યોગ્ય,
ટપકવા યોગ્ય.

ગલન્તિકા સ્ત્રીં પાણીની ઝારી, ગળાતી.

ગલન્તી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ગલમેલ્લા સ્ત્રીં એક જાતનું ગળાનું ધરણું.

ગલવાર્ત ત્રિં યથેષ્ટ ભોજન કરી શકે
તેવું નીરાગી.

ગલ્લવિદ્રધિ પું એક જાતનો ગળાનો રોગ.

ગલવ્રત પું મોરપક્ષી.

ગલવ્રતી સ્ત્રીં મધૂરી.

ગલગુણિકા સ્ત્રીં પડછબ, એક જાતનો
તાળવાનો રોગ.

ગલગુણ્ડી સ્ત્રીં એક જાતનો તાળવાનો રોગ.

ગલસ્તન પું બકરાંને ગળે રહેલ રતનાકાર
માંસપિંડ.

ગલસ્તની સ્ત્રીં બકરી.

ગલહસ્ત પું કાઠી મૂકવા માટે પાછળના
ભાગમાં ગળે હાથ મૂકવો-ગળું હાથે પકડવું.

ગલહસ્ત પું અર્ધ ચંદ્રાકાર એક જાતનું
પાણ.

ગલહસ્તા સ્ત્રીં કાળું નસોતર.

ગલહસ્તિત ત્રિં કાઠી મૂકવા માટે પાછ-
ળથી જેને ગળે હાથ મૂકવો હોય તે,
ગળું બાંધી કાઢેલ.

ગલા સ્ત્રીં રીસામણીનો વેલો.

ગલાકુર પું ગળાનો એક રોગ-કંઠમાળ.

ગલાનિલ પું એક જાતનું માછલું.

ગલિ પું ગળીયો બળદ, સામર્થ્ય હોવા

છતાં ભાર નહિ ઉચકનારો આળસુ બળદ.

ગલિ સ્ત્રીં લતા, વેલો.

ગલિત ત્રિં ગળેલ, ઝરેલ, ટપકેલ, પડેલ,
ખરેલ.

ગલિતક પું એક જાતનું નાટ્ય.

ગલિતકુષ્ટ નં ગલત્કુષ્ટ જુઓ.

ગલ્લ સ્ત્રીં એક જાતનું રતન.

ગલેગણ્ડ પું એક જાતનું પક્ષી.

ગલેચોપક ત્રિં કંઠમાં કાપવા યોગ્ય.

ગલેસ્તની સ્ત્રીં બકરી.

ગલોદય નં એક જાતનું ધાન્ય.

ગલોદેશ પું ગળાંની પાસેનો અવયવ.

ગલોદ્ગ્રહ પું ઘોડાને ગળે થનારું ફવાટાનું
ગોળાકાર ચિન્હ.

ગલોષ પું એક જાતનો ગળાનો રોગ.

ગલ્લ સ્ત્રીં વાણી, એકની નાડી.

ગલ્મ્ સ્ત્રીં આં સં સેદ્ બૃષ્ટતા કરવી,
હિંમત કરવી, બહાદુરી કરવી.

ગલમ ત્રિં બૃષ્ટ, બહાદુર, હિંમતવાળું.

ગલ્યા સ્ત્રીં ગળાંઓનો સમૂહ.

ગલ્લ પું ગાલ.

ગલ્લક પું દારૂ પીવાનો પ્યાલો, ઈન્દ્રનીલ
મણિ, ગાલ.

ગલ્લચાતુરી સ્ત્રીં ગાલ મથરીયું, ગાલે
રાખવાનું ઓશીકું.

ગલ્લર્ક પું એક જાતનો મણિ, માણેક,
પીવાનું પાત્ર.

ગલ્હ સ્ત્રીં આં સં સેદ્ નિંદા કરવી,
નિંદવું.

ગલ્લી સ્ત્રીં ઇંદરવરણીનો વેલો.

ગલ્લ પું રોજ જનાવર, એક જાતનો મૃગ,
તે નામે એક વાનર.

ગલ્લયી સ્ત્રીં રોજ-નાડી જાતિ.

ગલ્લયોદ્ગ્રાવ નં છીકણી, તમાકુ.

ગલ્લરાજ પું બળદ.

ગલ્લ પું પાટો.

ગવલો

૫૦૭

ગવ્ય

ગવલી સ્ત્રીં બેંસ, પાડી.
 ગવલ્મણ પું સંજ્યનો પિતા.
 ગવાક્ષ પું ગોખ, ઝંખો, જળીયું, તે
 નામે એક વાનર.
 ગવાક્ષજાલ નં ગોખમાંની જળી, ઝં-
 ખાનું જળીયું.
 ગવાક્ષી સ્ત્રીં ઇંદરવરણી, શાખોટકૃષ્ણ, અ-
 પરાજીતા વનસ્પતિ.
 ગવાચી સ્ત્રીં એક જાતનું માછલું.
 ગવાદન નં ધાસ.
 ગવાદનો સ્ત્રીં ઇંદરવરણી, ધાસની ગન્ધ,
 એક જાતનો વેલો, ગાયોને ધાસ નાખવાની
 ગમાણ.
 ગવાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દગણ.
 ગવાધિકા સ્ત્રીં લાખ.
 ગવાનૃત નં ગાય કે બળદના સંબંધમાં
 જૂડું બોલવું તે.
 ગવામયન નં એક જાતનો યન.
 ગવામૃત નં ગાયનું દૂધ.
 ગવામ્પતિ પું બળદ, આખલો, ગોવાળ,
 ગાયોનો સ્વામી, રૂદેવ, સૂર્ય, અગ્નિ,
 ચન્દ્ર વગેરે.
 ગવાલૃક પું ગવ્ય જુઓ.
 ગવાલૃક નં ગાય, બળદ અને બકરૂં.
 ગવાશન પું ગાયનું માંસ ખાધેલ હોવાથી
 જાતિ બહાર મૂકેલ માણસ.
 ગવાશ્વ નં ગાય અને ઘોડો.
 ગવાશ્વપ્રભૃતિ નં પાણિનીય વ્યાકરણ-
 પ્રસિદ્ધ એક શબ્દસમૂહ.
 ગવાધિકા સ્ત્રીં લાખ.
 ગવાન્ધક નં ગાયને એક દિવસ પૂરતું
 ધાસ વગેરે.
 ગવિજ્ઞાત પું તે નામે એક ઋષિ.
 ગવિની સ્ત્રીં ગાયોનો કે બળદોનો સમૂહ.
 ગવિષ્ ત્રિં સ્તોત્રાદિ વાક્યની ઇન્દ્રજાયાળું.

ગવિષ્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ગવિષ્ પું સૂર્ય, તે નામે એક દાનવ.
 ગવિષ્ઠિ પું ગાય શોધનાર.
 ગવિષ્ઠ પું તે નામે એક દૈત્ય.
 ગવિષ્ઠિર પું તે નામે એક ઋષિ.
 ગવી સ્ત્રીં ગાય, વાણી.
 ગવીધુકા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય.
 ગવીન ત્રિં પ્રથમ ત્યાં ગાય હતી તે સ્થાન.
 ગવીણ પું ગાયનો ધણી.
 ગવીશ્વર પું ગાયનો માલીક.
 ગવેક્ષિત નં શુભ-અશુભ સૂચક ગાયની
 ચેષ્ટા.
 ગવેડુ સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય.
 ગવેડુકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગવેધુ પું એક જાતનું ધાન્ય.
 ગવેધુકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગવેન્દ્ર પું શ્રેષ્ઠ બળદ, મોટો બળદ.
 ગવેરુક નં ગેર.
 ગવેશ પું ગાયનો સ્વામી, ગાયનો રક્ષક,
 રૂદેવ.
 ગવેશકા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
 ગવેશકી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
 ગવેષ્ સું આં અં સેટ્ શોધવું, તપાસ
 કરવી.
 ગવેષ ત્રિં શોધનાર, તપાસ કરનાર.
 ગવેષ પું શોધવું, તપાસ કરવી.
 ગવેષણ ત્રિં શોધનાર, ગાય શોધનાર.
 ગવેષણ નં શોધવું, તપાસવું.
 ગવેષણા સ્ત્રીં શોધ, તપાસ.
 ગવેષિત ત્રિં શોધેલ, તપાસેલ.
 ગવેષિટ્ત ત્રિં તે નામે એક દૈત્ય.
 ગવેષ્ટક નં ગાય અને ઘેંટું.
 ગવોદૂષ પું શ્રેષ્ઠ ગાય, શ્રેષ્ઠ બળદ.
 ગવ્ય નામવાતું ૫૦ અં સેટ્ પોતાને ગાયની
 ઇચ્છા કરવી.
 ગવ્ય ત્રિં ગાયનો વિકાર, ગાયમાં હોનાર,

ગાયના હિતનું, ગાયનું, ગાય સંબંધી,
 બળદનું, બળદ સંબંધી.
 ગવ્ય નં ધનુષની દોરી, એક જાતનું રં-
 ગવાનું દ્રવ્ય.
 ગવ્યચી સ્ત્રીં ગાયના અવયવરૂપ તેની ચા-
 મડીવગેરે.
 ગવ્યયુ ત્રિં ગાયની ઇચ્છાવાળું.
 ગવ્યા સ્ત્રીં ગૌરાયના ગાયોનો સમૂહ, બેકોશ.
 ગવ્યુ ત્રિં ગાયની ઇચ્છાવાળું.
 ગવ્યુત નં એક કોશ, બે કોશ.
 ગવ્યુતિ સ્ત્રીં બે કોશ, બે હજાર ધનુષની
 લંબાઇ.
 ગહુ તું ઝમં સં સેદ્ પ્રવેશ ન કરી
 શકાય તેવું થવું, ગહન થવું.
 ગહન નં વન, જંગલ, ગુફા, દુઃખ, પાણી.
 ગહન પું પરમેશ્વર.
 ગહન ત્રિં ગાદ, દુર્ગમ, દુર્બોધ, દુઃપ્રવેશ,
 કઠિન, કિલ્લ.
 ગહના સ્ત્રીં અલંકાર, ધરણું.
 ગહાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
 શબ્દગણ.
 ગહ નં ગાંભીર્ય, દુઃપ્રવેશ.
 ગહર નં દંભ, પાખંડ, વન, જંગલ,
 રડવું, વિપત્તિસ્થાન, અનેક અર્થથી વ્યાપ્ત,
 યુક્ત.
 ગહર પું નિકુંજ, લતાઓનો જુંક, ઝાડી.
 ગહર ત્રિં ગંભીરતાથી યુક્ત, દુઃપ્રવેશ.
 ગહરા સ્ત્રીં વાવડીંગ.
 ગહરિત ત્રિં દંભવાળું, યુક્તવાળું, અ-
 ડીવાળું, દુઃપ્રવેશ.
 ગહરી સ્ત્રીં યુક્ત.
 ગા મ્વાં આં સં અનિદ્ ગમન કરવું,
 જવું.
 ગા જુહોત્વાં સં અનિદ્ સ્તુતિ કરરી સં
 જન્મ પામવો અં
 ગા સ્ત્રીં ગાયન, ગીત, કવિતા, ગાથા, પદ.

ગાઙ્ગ પું ગંગાપુત્ર ભીષ્મ, કાર્તિક સ્વામી.
 ગાઙ્ગ નં સોનું, મેઘધારાનું જળ, ધંતુરો.
 ગાઙ્ગ ત્રિં ગંગાનું, ગંગા સંબંધી.
 ગાઙ્ગદ પું એક જાતનું માછલું.
 ગાઙ્ગદક પું ઉપરનો અર્થ.
 ગાઙ્ગદેય પું એક જાતનું માછલું.
 ગાઙ્ગાયનિ પું ભીષ્મ પિતામહ, કાર્તિક
 સ્વામી, તે નામે એક ઋષિ.
 ગાઙ્ગેય પું ભીષ્મ, કાર્તિક સ્વામી,
 એક જાતનું માછલું.
 ગાઙ્ગેય નં સોનું, ધંતુરો, એક જાતની
 મેથ.
 ગાઙ્ગેરુક્તી સ્ત્રીં નાગરવેલ, ગોરખ તુંડી.
 ગાઙ્ગેષ્ઠી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
 ગાઙ્ગૌઘ નં ગંગાનો પ્રવાહ.
 ગાઙ્ગથ ત્રિં ગંગાના કિનારા સંબંધી ગં-
 ગાને કિનારે હોનાર-થનાર.
 ગાજર નં ગાજર.
 ગાજિકાય પું એક જાતનું પક્ષી.
 ગાઙ્ગ નં કુખડાપણું.
 ગાઙ્ગ પું એક જાતનું ધાન્ય.
 ગાઙ્ગિક ત્રિં ગઙ્ગિકે બનાવેલ વગેરે.
 ગાઙ્ગુત્ય નં ગઙ્ગુલપણું-કુખડાપણું.
 ગાઙ્ગ નં અતિશય દદ, અત્યંત.
 ગાઙ્ગ ત્રિં ધણુંજ મજબૂત, અતિશય દ-
 દતાવાળું, નીચે પ્રવેશ કરેલ, સેવેલ.
 ગાઙ્ગતા સ્ત્રીં અતિશય દદતા, મજબૂતી,
 આયંતપણું.
 ગાઙ્ગત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 ગાઙ્ગમુષ્ટિ પું તરવાર.
 ગાઙ્ગમુષ્ટિ ત્રિં લોભી.
 ગાઙ્ગાચટી સ્ત્રીં શેવંજ જેવી એક રમત.
 ગાજકાર્ય ત્રિં ગણકારિમાં હોનાર-થનાર.
 ગાજગારિ પું તે નામે એક મુનિ.
 ગાજપત ત્રિં ગણપતિ સંબંધી, ગણ-
 પતિનું.

ગાળપત્ય

૫૦૯

ગાથ

ગાળપત્ય નં ગણપતિપણું, ગણપતિસ્વરૂપ.
 ગાળિક ત્રિં ગણસૂત્ર વગેરે ભણનાર,
 ગણસૂત્ર ભણનાર, ગણસૂત્રમાં કુશળ.
 ગાળિક્ય નં ગણિકાઓનો-વેશ્યાઓનો
 સમૂહ.
 ગાળિન પું ગણીનો પુત્ર ઋષિ.
 ગાળદંવ્ય પું ગંડુનો પુત્ર કોઈ ઋષિ.
 ગાળિડ છીં ગાંડ.
 ગાળિહથ પું નં અભ્યુનનું ધનુષ.
 ગાળિહચિન પું અભ્યુન, સાદડનું ઝાડ.
 ગાળિહ પું નં અભ્યુનનું ધનુષ.
 ગાળિહધન્ય પું અભ્યુન, સાદડનું ઝાડ.
 ગાળિહચિન પું ઉપરના અર્થ.
 ગાતવ્ય ત્રિં ગાવા યોગ્ય, ગમન કરવા
 યોગ્ય.
 ગાતાગતિક ત્રિં જવા-આવવાથી થયેલ.
 ગાતાનુગતિક ત્રિં ગાડરીયા પ્રવાહથી
 થયેલ.
 ગાતુ પું કાયલ, ભરેરા, ગંધર્વ, ઉપાય,
 માર્ગ.
 ગાતુ ત્રિં કોધી, ગાનાર, ગવૈયો, ગમન
 કરવા યોગ્ય.
 ગાતુ નં સ્તોત્ર, ગાયન, ગીત.
 ગાતુ છીં પૃથ્વી.
 ગાતુવિદ્ ત્રિં ગાયન ભણનાર, ગવૈયો,
 રસ્તો ભણનાર, ઉપાય ભણનાર.
 ગાતુ ત્રિં ગાનાર, ગાયન કરનાર.
 ગાતુ તું આં અં સેટ્ શિથિલતા થવી.
 ગાત્ર નં શરીર, હાથીની પીઠ-ગંધ વગેરે.
 ગાત્ર ત્રિં ગાનારનું, ગાનાર સંજંધી.
 ગાત્રગુપ્ત પું શ્રીકૃષ્ણનો એક પુત્ર.
 ગાત્રમજ્જ પું શરીર ભાંગવું તે.
 ગાત્રમજ્જા છીં શૂકશિવો નામે વનસ્પતિ.
 ગાત્રમાર્જનો છીં શરીર લૂછવાનો નાનો
 રૂમાલ.
 ગાત્રરુદ્ર નં રૂંવાડું.

ગાત્રઘત્ પું શ્રીકૃષ્ણનો એક પુત્ર.
 ગાત્રઘત્ ત્રિં સુંદર શરીરવાળું.
 ગાત્રવતી છીં શ્રીકૃષ્ણના ગાત્રગુપ્ત પુત્રની
 નાની બહેન.
 ગાત્રવિન્દ પું શ્રીકૃષ્ણનો એક પુત્ર.
 ગાત્રસંકોચ પું શરીરનો સંકાચ.
 ગાત્રસંકોચિન પું શરીરે કાંઠાવાળું સેરો
 નામે પ્રાણી.
 ગાત્રસંપ્લવ પું એક જાતનું પક્ષી.
 ગાત્રસંમિત સંપૂર્ણ શરીરવાળું ત્રણ મ-
 હિના ઉપરનું ગર્ભમાં રહેલ પ્રાણી.
 ગાત્રાનુલેપનો છીં શરીરને સુગંધી
 કરવા માટેની શરીરપર લપેટવાની એક
 જાતની વર્તિ.
 ગાત્રાવરણ નં શરીર ઢંકાય તેવું અપ્પર.
 ગાત્રોત્સાદાન નં શરીરને સુગંધી પદા-
 થથી સુગંધી કરવું.
 ગાથ ત્રિં સ્તોત્ર વગેરે, શ્લોક.
 ગાથક ત્રિં ગાનાર.
 ગાથપતિ પું રૂદ્રદેવ.
 ગાથા છીં એક જાતનો છંદ-આર્યાછંદ,
 ગાન, ગીત.
 ગાથાકાર ત્રિં ગાથા બનાવનાર.
 ગાથિક ત્રિં ગાનાર.
 ગાથિકા છીં ગાથા, શ્લોક, કવિતા.
 ગાથિન ત્રિં ગાનાર, ગાથાઓવાળું, ગવાતા
 સામવાળું.
 ગાદિ પું ગદ્ય નામના યાદવનો પુત્ર.
 ગાદિત્ય ત્રિં કહેલાથી થયેલ.
 ગાધ્ મ્વાં આં સેટ્ પ્રતિક્ષા થવી, સ્થિર
 થવું. અં ગુંથવું, રચવું મેળવવાની
 ઇચ્છા કરવી સં.
 ગાધ પું સ્થાન, મેળવવાની ઇચ્છા, તલ-
 રપર્શ.
 ગાધ ત્રિં તળીયાવાળું, તલરપર્શવાળું,
 છાછર, કિંકું નદિ તે.

ગાથ

૫૧૦

ગામિન

ગાધિ પું તે નામે એક રાજા-વિશ્વામિ-
ત્રનો પિતા.

ગાધિજ પું ષભર્ષિ વિશ્વામિત્ર.

ગાધિતનય પું ઉપરનો અર્થ.

ગાધિન પું ગાધિ નામનો રાજા.

ગાધિપુર નં કનોજ દેશનું મુખ્ય શહેર.

ગાધિમ્ પું વિશ્વામિત્ર.

ગાધિસુત પું વિશ્વામિત્ર.

ગાધેય પું વિશ્વામિત્ર.

ગાધેયી સ્ત્રીં ગાધિરાજની કન્યા-સત્યવતી-
ઋથીક ઋષિની પત્ની.

ગાન નં ગાયન, ગીત, સામગ્રાન, ગમન,
સ્તવન.

ગામિન ત્રિં ગમન કરનાર, ગાયન ગાનાર,
સ્તુતિ કરનાર.

ગામિની સ્ત્રીં વજ્ર.

ગાનીય ત્રિં ગાવા યોગ્ય, જવા યોગ્ય.

ગાન્તુ ત્રિં જનાર, મુસાફર, ગાનાર, ગાન.

ગાન્ત્રી સ્ત્રીં બેલગાડી.

ગાન્દિક ત્રિં ગંદિકા નામની નદીમાં
હોનાર થનાર.

ગાન્દિની સ્ત્રીં કાશિ રાજની પુત્રી-
અકૂર વગેરેની માતા.

ગાન્દિની સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ગાન્દિનીતનય પું અકૂર વગેરે, બીજા,
કાર્તિક સ્વામી.

ગાન્દિનીપુત્ર પું ઉપરનો અર્થ.

ગાન્દિનીમ્ પું ગાન્દિનીતનય જીએ.

ગાન્દિનીસુત પું ઉપર પ્રમાણે.

ગાન્દી સ્ત્રીં અકૂરની માતા.

ગાન્ધપિફલેય પું ગંધર્વગણનો પુત્ર.

ગાન્ધિનીતનય પું ગાન્દિનીતનય જીએ.

ગાન્ધિનીપુત્ર પું ગાન્દિનીપુત્ર જીએ.

ગાન્ધિનીમ્ પું ગાન્દિનીમ્ જીએ.

ગાન્ધિનીસુત પું ગાન્દિનીસુત જીએ.

ગાન્ધર્વ ત્રિં ગંધર્વ સંગાંધી, ગંધર્વ જેનો

દેવ હેય તે.

ગાન્ધર્વ પું તે નામે એક વિવાહ, ગંધર્વ

દેવ, ઘોડો, ભરતખંડનો એક ઉપદીપ.

ગાન્ધર્વ નં એક જાતનું સંગીત, ગાયન-
કળા.

ગાન્ધર્વિક ત્રિં સંગીત શાસ્ત્રમાં કુશળ.

ગાન્ધર્વી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, વાણી.

ગાન્ધાર પું સાત સ્વરોમાંનો એક સ્વર,
સિંદૂર, તે નામે એક દેશ, ગાંધાર દે-
શનો રાજા.

ગાન્ધાર ત્રિં ગાંધાર દેશમાં રહેનાર, ગાં-
ધાર દેશમાં હોનાર.

ગાન્ધાર નં ગંધર્વસ.

ગાંધારરાજ પું દુર્યોધનની માતાનો પિતા,
દુર્યોધનનો મામે શકુનિ, ગાંધાર દેશનો
રાજા.

ગાંધારિ પું ગાંધાર દેશના રાજાનો પુત્ર,
શકુનિ-દુર્યોધનનો મામે.

ગાંધારી સ્ત્રીં ગાંધાર દેશના રાજાની
પુત્રી, દુર્યોધનની માતા, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
એક નાદી, જૈનોની એક શાસનદેવતા,
જવાસો વનરૂપિ, ધમાસો નામે વન-
રૂપિ.

ગાંધારીતનય પું ગાંધારીના સો પુત્રો
દુર્યોધન વગેરે.

ગાંધારીતનયા સ્ત્રીં ગાંધારીની પુત્રી
દુઃશલા-દુર્યોધનની બહેન.

ગાંધારેય પું દુર્યોધન વગેરે સો ભાઈ.

ગાંધારેયી સ્ત્રીં દુર્યોધનની બહેન દુઃશલા.

ગાંધિક પું મુગંધી દ્રવ્યો વેચનાર, ગાંધી,
એક જાતનો વર્ણસંકર.

ગાંધિક ત્રિં હરકોઈ ગંધદ્રવ્ય.

ગાંધિકા સ્ત્રીં એક જાતનો કીડો.

ગાંધી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ગામિન ત્રિં ગમન કરનાર, ભવિષ્યમાં
જનાર.

ગામુક

૫૧૧

ગાર્હસ્થ્ય

ગામુક ત્રિં ગમન કરનાર, જનાર.
 ગામ્મીર્ય નં અચપક્ષતા, ગંભીરપણું, ઉ-
 ડાઈ, અવિકારીપણું.
 ગાય પું ગાનાર, ગાન કરનાર.
 ગાય નં ગાયન, ગીત.
 ગાયક ત્રિં ગાન કરનાર, ગાન કરી આ-
 છવિકા ચલાવનાર.
 ગાયક પું ગવૈયો, નટ.
 ગાયત્ર ત્રિં ગાન કરતું, ગાતું.
 ગાયત્ર નં ગાન, ગીત, ગાયન, સ્તોત્ર,
 સામગાન.
 ગાયત્રિન પું સામગાન કરનાર, ઉદ્દગાતા,
 ખેરતું ઝાડ.
 ગાયત્રી સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ, બ્રાહ્મ-
 હોતી ગાયત્રી, તે નામે એક પવિત્ર
 વૈદિક મંત્ર.
 ગાયન ત્રિં ગાન કરી જવનાર, ગાનાર.
 ગાયન પું ગવૈયો.
 ગાયની સ્ત્રીં ગાનારી.
 ગારિત્ર નં જ્ઞાત, રાધેલ ચોખા.
 ગારુડ નં ગરુડ પુરાણ, ઝેર ઉતારનાર
 એક મંત્ર, મરકત મણિ, ગરુડવ્યૂહ,
 ગરુડ જેનો દેવ છે તેવું એક અસ્ત્ર.
 ગારુડ ત્રિં ગરુડ સંબંધી, ગરુડનું.
 ગારુડક નં ગરુડપુરાણ.
 ગારુડિક પું વિપવેલ, સાપ પકડનાર
 વાદિલોક.
 ગારુત્મત નં ગરુડ જેનો દેવ છે તેવું એક
 અસ્ત્ર, મરકત મણિ
 ગારુત્મતપત્રિકા સ્ત્રીં પાઠા નામે વેલો.
 ગારુત્મતપત્રી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગાર્ગ પું ગાર્ગીનો ખરાબ પુત્ર, ગાર્ગ્યનો
 સંધ વગેરે.
 ગાર્ગક ત્રિં ગાર્ગ્યથી આવેલ-ગાર્ગ્યના
 વંશથી ઉતરી આવેલ.
 ગાર્ગિકા સ્ત્રીં ગાર્ગ્યપણે સ્વાધા, ગાર્ગ્યપણે

અત્યાકાર, ગાર્ગ્યપણે સમવેત.
 ગાર્ગી સ્ત્રીં ગર્ગની વંશજ સ્ત્રી, દુર્ગા દેવી.
 ગાર્ગીપુત્ર પું ગાર્ગીનો પુત્ર એક મુનિ.
 ગાર્ગીમૂઁ શ્વાં પં અં સેટ્ અગાર્ગ્યનું
 ગાર્ગ્યરૂપ થવું.
 ગાર્ગીય નામવાં પં અં સેટ્ પોતાને ગાર્ગ્ય
 ધરિયું.
 ગાર્ગીય ત્રિં ગાર્ગ્યસંબંધી.
 ગાર્ગ્ય પું ગર્ગનો વંશજ.
 ગાર્સક ત્રિં ગર્તદેશમાં હોનાર-થનાર.
 ગાર્ત્સમદ પું ગૃત્સમદનો પુત્ર.
 ગાર્ત્સમદ ત્રિં ગૃત્સમદ ઋષિસંબંધી.
 ગાર્દ્મ ત્રિં ગધેડાં સંબંધી, ગધેડાંનું.
 ગાર્દ્મરથિક ત્રિં ગધેડાથી બેડેલા રથમાં
 જવા યોગ્ય.
 ગાર્દ્ધ્ય નં લોભ, ધમ્જા, આશા.
 ગાર્દ્ધ્ય ત્રિં ગીધપક્ષીનું, ગીધ પક્ષીસંબંધી.
 ગાર્દ્ધ્યપક્ષ પું ગીધની પાંખવાળું, ગીધનાં
 પીછાંવાળું બાણ વગેરે.
 ગાર્ધ્રવાસસ્ પું ઉપરનો અર્થ.
 ગાર્ધ્ર નં ગર્ભરૂદ્ધિ માટે કરવાનું ગર્ભાધાન કર્મ.
 ગાર્ધ્ર ત્રિં ગર્ભ સંબંધી, ગર્ભનું.
 ગાર્મિક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ગાર્મિણ નં ગર્ભિણી સ્ત્રીઓનો સમૂહ.
 ગાર્મુત ત્રિં ગર્મુત નામના ધાન્ય સંબંધી.
 ગાર્હર્તેય પું એક વખત પ્રસવ પામેલી
 ગાયનો વાછરડો.
 ગાર્હર્તેયી સ્ત્રીં એક વખત પ્રસવ પામેલી
 ગાયની વાછરી.
 ગાર્હપત ત્રિં ગૃહપતિ સંબંધી, ગૃહપતિનું.
 ગાર્હપત નં ગૃહપતિપણું, ગૃહપતિનું કર્મ.
 ગાર્હપત્ય પું યજમાનરૂપ ગૃહપતિ સાથે
 સંયુક્ત એવો એક અગ્નિ.
 ગાર્હમેધ પું ગૃહ સંબંધી યજ્ઞ, ગૃહસ્થે
 કરવાના પાંચ યજ્ઞરૂપ નિત્યકર્મ.
 ગાર્હસ્થ્ય નં ગૃહસ્થનું કર્તવ્ય, ઉપરનો અર્થ.

શાલ

૫૨૨

ગિરિજા

ગાલ પુઁ પીગળી જવું, ઝરવું, ટપકવું.
 ગાલન નૅઁ ગાળવું, ઓગાળવું, પીગળાવવું.
 ગાલય પુઁ લોધ્રવૃક્ષ, કેન્દુકવૃક્ષ, તે નામે
 એક મુનિ.
 ગાલધિ પુઁ ગાલધ ઋષિનો પુત્ર, એક મુનિ.
 ગાલિ પુઁ આક્રોશ, શાપ, ગાળ.
 ગાલિત ત્રિઁ ગાળેલ, ઓગાળેલ, પીગળાવેલ.
 ગાલિન્ ત્રિઁ ગાળનાર ઓગાળનાર, પીગ-
 ળાવનાર, ગાળો ભાંડનાર.
 ગાલિની સ્ત્રીઁ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા.
 ગાલોડન નઁ ઉન્માદ રોગ, ચિત્તભ્રમ
 થવું, ભૂર્ભતા.
 ગાલોડિ પ્રેરકવાતુ ડમઁ અઁ સેટ્ મુખ્ય
 ઉન્મત્ત વગેરેનું આખ્યાન કહેવું.
 ગાલોડિત ત્રિઁ ગાંડું થયેલ, ઉન્મત્ત થયેલ,
 રોગી થયેલ, ભૂર્ખા.
 ગાલોડય નઁ તે નામે એક ધાન્ય,
 કમળ પીળ.
 ગાવલ્ગણિ પુઁ ગવલ્ગણનો પુત્ર સંજય.
 ગાવિષ્ઠિર પુઁ ગવિષ્ઠિર ઋષિનો પુત્ર.
 ગાવેધુક ત્રિઁ ગવેધુ નામના ધાન્યનો
 અર વગેરે.
 ગાહ્ ભ્વાઁ આઁ સઁ વેટ્ પ્રવેશ કરવો, પેસવું.
 ગાહ પુઁ ગહન, દુઃપ્રવેશ.
 ગાહ ત્રિઁ પ્રવેશ કરનાર, પેસનાર.
 ગાહન નઁ પ્રવેશ કરવો, પેસવું, નહાવું.
 ગાહિત ત્રિઁ પ્રવેશ કરેલ, પેસેલ, નહાયેલ.
 ગાહિત્ ત્રિઁ પ્રવેશ કરનાર, પેસનાર,
 સ્નાન કરનાર.
 ગિદ્ધ પુઁ રથપાલક એક દેવ.
 ગિદ્ધ ત્રિઁ પર્વતને ધારણ કરનાર.
 ગિન્દક પુઁ ગેન્દુક વૃક્ષ.
 ગિર્ સ્ત્રીઁ વાક્ય, વાણી, સ્તુતિ, સરસ્વતિદેવી.
 ગિરા સ્ત્રીઁ ઉપરના અર્થ.
 ગિરિ પુઁ પર્વત, તાંત્રિક સંન્યાસી, સંન્યા-
 સીને અપાતું એક વિશેષણ-જ્ઞેમ આનં-

દગિરિ વગેરે, નેત્રનો એક રોગ, ગેન્દુક
 વૃક્ષ, મેઘ, પારનો એક દોષ.
 ગિરિ ત્રિઁ પૂજ્ય.
 ગિરિ સ્ત્રીઁ ગળી જવું, નાની ઉંદરડી.
 ગિરિક પુઁ શિવ.
 ગિરિક ત્રિઁ પર્વતમાં હોનાર-થનાર.
 ગિરિક્છ પુઁ પર્વતની યુદ્ધમાં રહેનારો
 કાચખો.
 ગિરિકણ્ઠક પુઁ ધન્નું વળ.
 ગિરિકદમ્બ પુઁ પહાડી કદંબનું ઝાડ.
 ગિરિકદમ્બક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 ગિરિકદલી સ્ત્રીઁ પહાડી કેળ, જંગલી કેળ.
 ગિરિકન્દર પુઁ પર્વતની યુદ્ધ.
 ગિરિકર્ણિકા સ્ત્રીઁ પૃથ્વી, અપરાજિતા
 વનસ્પતિ, જ્યાસો.
 ગિરિકર્ણી સ્ત્રીઁ અપરાજિતા વનસ્પતિ,
 જ્યાસો.
 ગિરિકલ્પ ત્રિઁ પર્વત જેવું.
 ગિરિકા સ્ત્રીઁ નાની ઉંદરડી.
 ગિરિકાળ ત્રિઁ અમુક એક નેત્રના રોગથી
 એક આંખે કાણું થયેલ.
 ગિરિક્ષિત્ પુઁ સ્તુતિરૂપ વાક્યમાં રહેલ
 પરમેશ્વર.
 ગિરિક્ષિપ્ર ત્રિઁ પર્વતને પણ ઉંચો કરી
 શકે તેવા સામર્થ્યવાળું.
 ગિરિક્ષિપ્ર પુઁ તે નામે અકૂરનો ભાઇ.
 ગિરિગુહ પુઁ ગેન્દુક વૃક્ષ, રમવાનો દડો.
 ગિરિચર ત્રિઁ પર્વતમાં વિચરનાર, ચોર,
 પહાડી લોક.
 ગિરિચર પુઁ રૂદ્રદેવ.
 ગિરિજ નઁ શિલાચત્, લોધ્ર વૃક્ષ, અખંડ,
 લોખાન, લોટું.
 ગિરિજ પુઁ ગેર, મધુકવૃક્ષ-મહુધનું ઝાડ,
 ગૌર શાક.
 ગિરિજ ત્રિઁ પર્વતમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 ગિરિજા સ્ત્રીઁ પાર્વતી, જંગલી કેળ, માલતી,
 ગંગા નદી.

ગિરિજાતનય

૫૨૩

ગિર્વણસ્

ગિરિજાતનય પું કાર્તિકસ્વામી, ગણપતિ.
 ગિરિજાનન્દન પું ઉપરના અર્થ.
 ગિરિજાપતિ પું શિવ.
 ગિરિજાપુત્ર પું ગિરિજાતનય જીઓ.
 ગિરિજામ્ પું ગિરિજાતનય જીઓ.
 ગિરિજામલ નં અબ્રહ.
 ગિરિજાસુત પું ગિરિજાતનય જીઓ.
 ગિરિજ્વર પું ઇન્દ્ર, વજ્ર.
 ગિરિત્રિં જિં બક્ષણ કરેલ, આધેશ, ગળી
 ગયેલ.
 ગિરિત્ર પું રૂદ્રદેવ.
 ગિરિદુર્ગ નં પર્વતરૂપ કિલો.
 ગિરિધાતુ પું ગેર.
 ગિરિધ્વજ પું ઇન્દ્રનું વજ્ર.
 ગિરિનગર નં દક્ષિણ દિશામાં આવેલો દેશ.
 ગિરિનદ્યાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણ-
 પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 ગિરિનન્દિની સ્ત્રીં પાર્વતી, ગંગાનદી,
 હરકેલ નદી.
 ગિરિનિમ્બ પું પહાડી લીંબડો.
 ગિરિપીલ પું પહાડી પીલ-કાલસા.
 ગિરિપુર નં આનર્ત દેશમાં આવેલું એક
 શહેર.
 ગિરિપુષ્પક નં શિલાજીત.
 ગિરિપ્રિયા સ્ત્રીં ચમરી મૃગ.
 ગિરિવૃષ્ણ સ્ત્રીં પાણી.
 ગિરિમિદ્ પું વૃક્ષ, ઇન્દ્ર, નદીનો કાંઠો-
 આંતર.
 ગિરિમ્ જિં પર્વતમાં ઉત્પન્ન થનાર-
 હોનાર.
 ગિરિમ્ સ્ત્રીં પાર્વતી, ગંગા, પર્વતની ભૂમિ.
 ગિરિમલ્લિકા સ્ત્રીં કુટજ જીઓ.
 ગિરિમાન પું સાથી.
 ગિરિમાલ પું જેમાંથી થતો સ્તંભ કરાય
 છે તે એક પહાડી ગ્રાહ.
 ગિરિમૃત્તિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જીઓ.

૬૫

ગિરિમૃદ્ સ્ત્રીં ગેર, પહાડી માટી.
 ગિરિમૃદ્ધવ પું ગેર.
 ગિરિમેદ પું એક જાતનો હુર્મથી ગેર.
 ગિરિયક પું ગેરુક વૃક્ષ.
 ગિરિયાક પું ઉપરનો અર્થ.
 ગિરિરાજ પું શ્રેષ્ઠ પર્વત, હિમાલય.
 ગિરિરાજ પું ઉપરના અર્થ.
 ગિરિયાસિન્ જિં પર્વતમાં વસનાર, પ-
 હાડી લોક.
 ગિરિયાસિન્ પું એક જાતનું સુગંધી
 કંદમૂળ.
 ગિરિવ્રજ નં મગધ દેશમાં આવેલું શહેર.
 ગિરિશ પું શિવ.
 ગિરિશન્ત પું શિવ.
 ગિરિશય પું શિવ.
 ગિરિશાલ પું એક જાતનું પક્ષી.
 ગિરિશાલિની સ્ત્રીં અપરાજિતા નામે એક
 વનસ્પતિ.
 ગિરિશૃંગ પું ગણપતિ.
 ગિરિશૃંગ નં પર્વતનું શિખર.
 ગિરિષ્ઠ પું મહાદેવ.
 ગિરિષ્ઠા પું મહાદેવ.
 ગિરિષ્ઠા જિં પર્વતમાં સ્થિતિ કરનાર.
 ગિરિસર્વ પું એક જાતનો પહાડી સાપ.
 ગિરિસાર પું લોહું, કચ્છ, મધયાચક
 પર્વત.
 ગિરિસુત પું મૈનાક પર્વત.
 ગિરિસુતા સ્ત્રીં પાર્વતી.
 ગિરિસ્રવા સ્ત્રીં પર્વતમાંથી નીકળતી નદી.
 ગિરિહ્વા સ્ત્રીં અપરાજિતા નામે વનસ્પતિ.
 ગિરી સ્ત્રીં નાની ઉંદરડી.
 ગિરીન્દ્ર પું હિમાલય.
 ગિરીશ પું મહાદેવ, હિમાલય, જુદસ્પતિ.
 ગિરીશ પું જો અગ્નીઆરની સંખ્યા.
 ગિર્યાહ્વા સ્ત્રીં ગિરિહ્વા જીઓ.
 ગિર્વણસ્ પું સ્તવનીય એક દેવ.

નિર્વણસ્

૫૧૪

ગુચ્છક

નિર્વણસ્ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર.

નિર્વેન પું ધન્દ્રાદિ દેવ.

નિર્વાહસ્ પું સ્તુતિવાક્યવાહનત્રય ધન્દ્રાદિ દેવ.

નિલ્ પું પં સં સેદ્ ગળી જવું, ગળવું.

નિલ ત્રિં ગળી જનાર, ખાનાર.

નિલ્ પું ગળી જનાર એક જાતનું જલ-લચર પ્રાણી, બીજોરું.

નિલગિલ પું મગર, ગિલ જાતિના જલચરને પશુ ગળી જનાર જલચર પ્રાણી.

નિલગ્રાહ પું મગર, એક જાતનું જલચર.

નિલત્ ત્રિં ગળી જવું.

નિલન નં ગળવું, ગળી જવું, ખાધ જવું.

નિલાયુ પું વૈધકપ્રસિદ્ધ કંદેનો એક રોગ.

નિલિ સ્ત્રીં ગળવું, ગળી જવું.

નિલિત ત્રિં ગળી ગયેલ, ખાઈ ગયેલ.

નિલોઢ્ય પું મીઠાં શળવાળું એક વૃક્ષ.

નિષ્ણુ ત્રિં ગાનાર, ગાન કરનાર.

નિષ્ણુ પું સામવેદનું ગાન કરનાર બ્રાહ્મણ.

ગીત નં ગાયન, ગાન, ગીત.

ગીત ત્રિં ગાયેલ, સ્તુતિ કરેલ, જેણે ગાન કર્યું હોય તે.

ગીતક નં ગાયન, ગીત.

ગીતગોવિન્દ પું જ્યદેવ કવિએ કરેલ એક ગ્રંથ.

ગીતપ્રિય ત્રિં ગીત જેને પ્રિય હોય તે.

ગીતપ્રિય પું મહાદેવ.

ગીતપ્રિયા સ્ત્રીં તે નામે એક માતૃકા દેવી.

ગીતમોદિન ત્રિં ગીત વડે ખુશ થનાર.

ગીતમોદિન પું હિન્નર દેવજાતિ.

ગીતા સ્ત્રીં ભગવદ્ગીતા, રામગીતા વગેરે ગીતાગ્રંથ.

ગીતાયન નં ગાનનું સાધન વાળું, વાંસળી વગેરે.

ગીતાસાર પું ગરૂડ પુરાણમાં આવેલા ભગવદ્ગીતાના સારસ્વ ત્રણ અધ્યાય.

ગીતિ સ્ત્રીં ગાયન, ગીત, ગીતિ નામે છંદ.

ગીતિકા સ્ત્રીં ગીતિ છંદના જેવી માયા, ગીતિ છંદ, ગાયન, ગીત.

ગીથા સ્ત્રીં વાણી.

ગીરથ પું બૃહસ્પતિ, શ્રવામા.

ગીર્ણ ત્રિં સ્તુતિ કરાયેલ, ગળી ગયેલ, ગળેલ.

ગીર્ણિ સ્ત્રીં સ્તુતિ, વર્ણન, ગળી જવું તે.

ગીર્દેવી સ્ત્રીં સરસ્વતી.

ગીર્ણતિ પું બૃહસ્પતિ, પંડિત.

ગીર્ષાણ પું દેવ.

ગીર્ષાણકુસુમ નં લવિંગ, લવિંગનું ફૂલ.

ગીર્મત ત્રિં વાણીવાળું.

ગીર્લતા સ્ત્રીં મહાજ્યોતિષ્મતી નામનો વેલો.

ગીર્વત્ ત્રિં વાણીવાળું.

ગીર્વતા સ્ત્રીં માલકાંકણી વનસ્પતિ.

ગીર્ષાણ પું દેવ.

ગીર્ષાણકુસુમ નં લવિંગ, લવિંગનું ફૂલ.

ગીર્ષપતિ પું બૃહસ્પતિ, વિદ્વાન, પંડિત.

ગીર્ષપતિ પું બૃહસ્પતિ.

ગીર્ષપતીકૃત પું બૃહસ્પતિને ઉદ્દેશી થય કરનાર.

ગુ મ્હાં આં અં અનિદ્ અસ્પષ્ટ અવાજ કરવો.

ગુ તુદાં પં અં અનિદ્ વિદ્વાનો ત્યાગ કરવો, હાગવું.

ગુગુલ પું શુભળું ઝાડ, રાતો સરગવો.

ગુગુલુ પું ઉપરના અર્થ.

ગુગુલુક પું શુભળ વેચનાર.

ગુગુલુગન્ધિ પું બળદ.

ગુગુલુગન્ધિ સ્ત્રીં ગાય.

ગુગુલુગન્ધિ ત્રિં શુભળના જેવી ગંધવાળું.

ગુઙ્ગુ સ્ત્રીં અમાસ તિથિ.

ગુચ્છ પું ગુચ્છો, કળી-ફૂલ વગેરેનો જોડો, બત્રીસ સેરનો એક હાર, મોર પક્ષીનું પીછું, મદિકા વગેરે.

ગુચ્છક પું ઉપરના અર્થ.

गुच्छकणिश

५१५

गुडशर्करा

गुच्छकणिश पु० ऐक जतनुं धान्य.
 गुच्छकरञ्ज पु० ऐक जतनुं करभदानुं आ३.
 गुच्छदन्तिका स्त्री० डेण.
 गुच्छपत्र पु० ताडनुं आ३.
 गुच्छपुष्प पु० रीडा वृक्ष, सात पुडानुं
 आ३, धावडीनुं आ३.
 गुच्छफल पु० राधलुनुं आ३, निर्भणीनुं आ३.
 गुच्छफला स्त्री० डाकमाथीनुं आ३, द्राक्षानो
 वेक्षो, डेण.
 गुच्छबध्ना स्त्री० गुण्डाला वृक्ष.
 गुच्छमूलिका स्त्री० गुण्डालिनी वृक्ष.
 गुच्छार्द्ध पु० योवीस सेरनो ऐक हार.
 गुच्छाल पु० ऐक जतनुं धास.
 गुच्छाहकन्द पु० ऐक जतनुं कंदमूण.
 गुंज भ्वा० प० अ० सेट् गुंजरव करवो,
 अस्पष्ट शब्द करवो.
 गुज तुदा प० अ० सेट् शब्द करवो, अ-
 वाज करवो.
 गुज्जरी स्त्री० ते नामे ऐक रागिणी, ऐक
 जतनो राग.
 गुञ्ज पु० पुष्पनो शुम्भो, शब्द, अवाज.
 गुञ्जकृत् त्रि० जभरो.
 गुञ्जत् त्रि० गुंजरव करवुं, शुल्लुशुल्ल अवाज
 करवुं.
 गुञ्जन न० गुंजरव, शुल्लुशुल्ल शब्द.
 गुञ्जा स्त्री० यल्लोडीनुं आ३, यल्लोडी, जे
 धळ जेटलुं वजन, ढोस, नगार, यथ्या,
 दारनुं पीडुं.
 गुञ्जिका स्त्री० त्रल्ल जव जेटलुं वजन.
 गुञ्जित त्रि० गुंजरव करव.
 गुञ्जित न० गुंजरव.
 गुटि स्त्री० गोणी.
 गुटिका स्त्री० गोणी.
 गुटिकाञ्जन न० ऐक जतनुं वैद्यकप्रसिद्ध
 अञ्जन.
 गुठो स्त्री० गोणी.

गुड् नु० उभ० स० सेट् पीडुं, रक्षलु
 करवुं, यल्लु करवुं.
 गुड् तुदा० प० स० सेट् रक्षलु करवुं, अ-
 थडलुं, अटकलुं.
 गुड पु० गोण, गोणाकार पदार्थ, गोणो,
 हाथीनुं अष्टर, आस, डोणीयो.
 गुडक त्रि० गोणमां पक्केव औषध वगैरे,
 गोणाकार पदार्थ.
 गुडकरी स्त्री० ते नामे ऐक रागिणी.
 गुडकाष्ठ न० शैखडी.
 गुडकुष्माण्डक न० वैद्यकप्रसिद्ध औषध.
 गुडची स्त्री० गोणो नामे वनस्पति.
 गुडमृण न० शैखडी.
 गुडविण न० शैखडी.
 गुडत्वच स्त्री० तण.
 गुडत्वच न० जवत्री.
 गुडत्वचा स्त्री० तण.
 गुडदार न० शैखडी.
 गुडधेनु स्त्री० हान आपवा भाटे गोणना
 ढगलानी कल्लोली गाव.
 गुडपर्वत पु० गुडाचल जुओ.
 गुडपाक पु० गोणपाक-ते नामे औषध.
 गुडपिप्पलीघृत न० वैद्यकप्रसिद्ध धीर्य
 ऐक औषध.
 गुडपिष्ट न० गोण भिन्न पक्वान.
 गुडपुष्प पु० भड्डानुं आ३.
 गुडफल पु० पीडुनुं आ३.
 गुडभल्लातक पु० गोणमां पक्केव बीडा-
 भातो ऐक पाक.
 गुडभा स्त्री० देशी साकर.
 गुडमूल पु० ऐक जतनुं शाक.
 गुडमूल न० शैखडी.
 गुडल न० गोणनो दार.
 गुडल त्रि० गोणमांथी जनेव.
 गुडवीज पु० मसर.
 गुडशर्करा स्त्री० गोणमांथी जनेवी साकर.

ગુહશિયુ

૫૧૬

ગુણત્વ

ગુહશિયુ પું રાતા સરગવાનું ઝાડ.
 ગુહા સ્ત્રીં ચેરનું ઝાડ, ગોળી, ગળો વનસ્પતિ.
 ગુહાકા સ્ત્રીં આળસ, નિદ્રા.
 ગુહાકેશ પું અર્જુન, શિવ.
 ગુહાકેશ ત્રિં આળસને જીતનાર, નિદ્રાને
 જીતનાર.
 ગુહાચલ પું દાન માટે કલ્પેસો ગોળના
 દમ્ભારૂપ મેર પર્વત.
 ગુહાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દગણ.
 ગુહાદ્રૂપ પું ગોળ મિશ્ર પુડલો, ગોળના
 માલપુડા.
 ગુહાશય પું આમોદવૃક્ષ.
 ગુહિકા સ્ત્રીં ગોળી.
 ગુહુગુહાંયન નં વાયુને લીધે પેટમાં થતો
 ગડગડાટ.
 ગુહુચી સ્ત્રીં ગળો નામે વનસ્પતિ.
 ગુહુચી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગુહુચ્યાદિ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ગળો વગેરે
 ઔષધગણ.
 ગુહુચ્યાદિકષાય પું ગળો વગેરે અમુક
 ઔષધોનો એક ઉકાળો.
 ગુહુચ્યાદિઘૃત નં ગળો વગેરે ઔષધોમાં
 પકવ કરેલ ઘી.
 ગુહુચ્યાદિતૈલ નં ગળો વગેરે ઔષધોમાં
 પકવ કરેલ તેલ.
 ગુહર પું ગોળાકાર પદાર્થ, ગોળો, કો-
 ળ્યો, માસ.
 ગુહરક પું ઉપરના અર્થ.
 ગુહોદ્ભવ ત્રિં ગોળમાંથી જનનાર.
 ગુહોદ્ભવા સ્ત્રીં સાકર, ખાંડ.
 ગુળું નું ઉમં સં સેટ આમંત્રણ કરવું,
 તેડવું, મણવું, ફરી ફરી વાર કરવું,
 આહ્વિતિ કરવી.
 ગુણ પું ધનુષની દોરી, દરેકોઈ દોરી, શૌર્મ
 વગેરે ગુણ, રાગભોનાં સંધિ-વિચ્છ

વગેરે છ સાધન, રત્ન-રત્ન-તમોગુણ,
 જ્ઞાન-વિદ્યા વગેરે ગુણ, અપ્રધાન, અમુ-
 ખ્ય, ન્યાયમતે રૂપ વગેરે ચોવીસ ગુણ,
 વસ્તુધર્મ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ અ-એ-
 એકાર—ગુણ, અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
 માધુર્ય વગેરે ગુણ, આદૃતિ, ગુણવું,
 ઉત્કર્ષ, વિશેષણ, અપ્રધાનનો એક ધર્મ,
 દેશચતા—કાવચતા વગેરે ચૌદ ધર્મો,
 ગૌતમે કહેલા અમુક ધર્મો, રસોધર્મો,
 ઇન્દ્રિય, ત્યાગ, ગોળી, વેદાંતપ્રસિદ્ધ
 વિવેક-વૈરાગ્ય વગેરે ગુણ, પ્રધાનનિર્વા-
 હક અંગ, સાદસ્યાદિ વસ્તુધર્મ, શબ્દ-
 સ્પર્શ-રૂપ-રસ-ગંધ એ પાંચ, સમગ્ર
 જગતનો મૂળ ધર્મ, જ્ઞાન અજ્ઞાન
 વગેરે મનના ધર્મ.

ગુણ પું જં ત્રણની સંખ્યા.

ગુણક ત્રિં ગુણનાર, આદૃતિ કરનાર.

ગુણકચન નં ગુણોતું વર્ણન, નાયકની
 કામકૃત એક દક્ષા.

ગુણકર્મન નં અપ્રધાન કર્મ, અમુખ્ય
 કર્મ, સત્તાદિ ગુણોને લગતાં કર્મ.

ગુણકાર ત્રિં રસોધ કરનાર.

ગુણકાર પું પાંડવ ભીમસેન.

ગુણકેશો સ્ત્રીં ઇન્દ્રના સારથિ માતલિની
 કન્યા.

ગુણગાન નં ગુણ ગાવા તે, ગુણવર્ણન.

ગુણગૃહ ત્રિં ગુણોનો પક્ષપાત કરનાર,
 ગુણપક્ષપાતી.

ગુણગૌરી સ્ત્રીં ગુણોએ કરી શુદ્ધ, ગુણોથી
 પાર્વતી સમાન કોષ સ્ત્રી.

ગુણગ્રામ પું ગુણોનો સમૂહ.

ગુણગ્રાહિત ત્રિં ગુણ મલ્લુ કરનાર.

ગુણજ ત્રિં ગુણ જાણનાર.

ગુણતસ્ અઘ્યં ગુણથી, ગુણ પ્રમાણે.

ગુણતા સ્ત્રીં ગુણપણું, યોગ્યતા, અમુખ્યતા.

ગુણત્વ નં ઉપરના અર્થ.

ગુણત્રય

૨૧૭

ગુણિકા

ગુણત્રય નં સત્વ-રજ-તમ એ ત્રણ ગુણ.
 ગુણધર્મ પું જેના પર અભિષેક થયો હોય
 તેવા રાજાનો પ્રબળપાત્રન વગેરે ધર્મ.
 ગુણન નં ગુણવું, આવૃત્તિ કરવી, વખાણવું,
 ગણવું.
 ગુણનિકા સ્ત્રીં અભ્યાસ, નિશ્ચયને માટે
 પ્રંથાદિનું વારંવાર અનુશીલન, શ્રમ્ય,
 વૃત્ય, માળા, પંકિત.
 ગુણનિધિ પું કંપિશ્વ નગરનો રહેવાસી તે
 નામે એક બ્રાહ્મણ.
 ગુણનિધિ ત્રિં ગુણોનો ભંડાર.
 ગુણત્તી સ્ત્રીં અભ્યાસ કરવો, વારંવાર
 ગુણવું, આવૃત્તિ કરવી.
 ગુણનીચ ત્રિં ગુણવા યોગ્ય, આવૃત્તિ
 કરવા યોગ્ય, અભ્યાસ કરવા યોગ્ય.
 ગુણનીય પું અભ્યાસ.
 ગુણનીય નં ગુણવા યોગ્ય અંક.
 ગુણપદી સ્ત્રીં ગુણેલા-વર્ણન કરેલા પદ-
 વાળી કાઠી સ્ત્રી.
 ગુણપૂગ પું ગુણોનો સમૂહ, ઉત્તમ ગુણ.
 ગુણપ્રવૃદ્ધ પું સત્વાદિ ગુણથી વૃદ્ધિ પામેલ
 સંસારરૂપ વૃક્ષ.
 ગુણમૃત ત્રિં ગુણો ધારણ કરનાર, ગુણવાન.
 ગુણમૃત પું સર્વગુણોનો અધિષ્ઠાતા પરમેશ્વર.
 ગુણઞ્જ પું ગુણોનો નાશ.
 ગુણમય ત્રિં ગુણસ્વરૂપ, ગુણમય, ગુણવાન.
 ગુણમયી સ્ત્રીં સત્વાદિ ગુણોવાળી ધર્મચરીમાયા.
 ગુણલયનિકા સ્ત્રીં તંત્ર.
 ગુણલયની સ્ત્રીં તંત્ર.
 ગુણલુધ્ધ ત્રિં ગુણો માટે લોભી ગુણોમાં
 લોભી.
 ગુણલચન પું જીવવાચક શબ્દ.
 ગુણલત્ર ત્રિં ગુણવાન.
 ગુણલત્ર પું ચક્રવંશી સુનાંભ રાજાનો દૌહિત્ર.
 ગુણલત્રી સ્ત્રીં ગુણવાળી સ્ત્રી, ચક્રવંશી
 સુનાંભ રાજાની કન્યા.

ગુણલત્રમ ત્રિં અત્યંત ગુણવાન.
 ગુણલત્ર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ગુણલત્રા સ્ત્રીં ગુણવાનપણું.
 ગુણલત્વ નં ગુણવાનપણું.
 ગુણલાલક પું ગુણલચન જીવો.
 ગુણલાલ પું એક પ્રકારનો અર્થવાદ,
 ગુણ ગાવા તે. •
 ગુણલિધિ પું મીમાંસાપ્રસિદ્ધ દ્રવ્યાદિ ગુણ-
 અંગતી લિધિ.
 ગુણલિશેષ્ય નં ગુણનું વિશેષ્ય.
 ગુણલક્ષ પું નૌકાને ખેંચવાની દોરી
 બાંધવાનું નૌકામાંનું એક લાકડું.
 ગુણલક્ષક પું ઉપરનો અર્થ.
 ગુણલક્ષી સ્ત્રીં લક્ષણો નામે શબ્દની શક્તિ.
 ગુણલક્ષિ ત્રિં ગુણોના સામર્થ્યવાળું.
 ગુણસંગ પું સત્વાદિ ગુણોનાં કાર્યો-સુખ
 દુઃખ વગેરેમાં સંગ-આસક્તિ.
 ગુણસંહ્યાન નં સાંખ્ય-પાતંજલ શાસ્ત્ર.
 ગુણસમ્પત્ત સ્ત્રીં ગુણોની સમ્પત્તિ, ઉત્તમગુણ.
 ગુણસમ્મૂહ ત્રિં સત્વાદિ ગુણો વડે મોહ
 પામેલ.
 ગુણસાગર પું બ્રહ્મા, તે નામે એક બુદ્ધ.
 ગુણસાગર પું ગુણોનો સમુદ્ર.
 ગુણા સ્ત્રીં દ્રોષક, માંસરોહિણી નામે
 વનસ્પતિ.
 ગુણાકર પું તે નામે એક બુદ્ધ, ગુણોની
 ખાણ.
 ગુણાદય ત્રિં સહયુગી, ગુણવાન.
 ગુણાદય પું તે નામે એક કવિ.
 ગુણાતીત પું સત્વાદિ ગુણોથી રહિત
 પરમેશ્વર, સ્થિતપ્રજ્ઞ, આત્મજ્ઞાની.
 ગુણાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
 શબ્દશાસ્ત્ર.
 ગુણાન્વિત ત્રિં ગુણવાન.
 ગુણિકા સ્ત્રીં સોજા આવેલું શરીર.

गुदाङ्कर पु० हरमनो रोग.

ગુરુશ્રી પુ. ગુરુશ્રી એક અવયવ.
ગુરુ શુ. ડમ. સ. સેટ મિથ્યા કહેવું,
જુડું ખોલવું.

ગુરુ ક્યા. પ. સ. સેટ ગુરુસે થવું.
ગુરુ દિવા. પ. સ. સેટ વીંટવું, ઘેરવું.
ગુરુ મ્વા. આ. અ. સેટ કીડા કરવી, રમવું.
ગુરુશ્રી ત્રિ. વીંટલ, ઘેરલ, રમેલ, કોપા-
યમાન થયેલ.

ગુરુશ્રી પુ. રક્ષણ કરનાર.
ગુરુશ્રી પુ. નરધાન-મુદ્ધા વગેરેનો અરપટ
શબ્દ.

ગુરુશ્રી પુ. કાસડો.
ગુરુશ્રી ક્ષી. એરકા ધાસ-ચીથો ધાસ.
ગુરુશ્રી ક્ષી. ચકાર પક્ષી.

ગુરુશ્રી ક્ષી. એક જાતની મોજ, પ્રિયંશુ
વૃક્ષ, ગવેષુકા જુઓ, એરકા નામે ધાસ.
ગુરુશ્રી પુ. પ. સ. સેટ શુંથવું.
ગુરુશ્રી મ્વા. આ. રક્ષણ કરવું સ. સેટ નિંદા
કરવી સ. અનિદ.

ગુરુશ્રી મ્વા. પ. સ. સેટ રક્ષણ કરવું.
ગુરુશ્રી દિવા. પ. અ. સેટ વ્યાકુળ થવું,
ગભરાવું.
ગુરુશ્રી શુ. ડમ. અ. સેટ ભાસવું, દીપવું,
પ્રકાશવું.

ગુરુશ્રી ત્રિ. રક્ષણ કરનાર.
ગુરુશ્રી પુ. રાજ.
ગુરુશ્રી ત્રિ. રક્ષણ કરનાર.
ગુરુશ્રી ત્રિ. રક્ષણ કરેલ, ગુમ રાખેલ, છૂપાવેલ.
ગુરુશ્રી પુ. સજ્જર જુઓ, વૈશ્યનું એક ઉપ-
નામ, પરમેશ્વર.

ગુરુશ્રી પુ. જપદ્રથ રાજાનો એક સેનાપતિ.
ગુરુશ્રી ત્રિ. ગુરુશ્રી જુઓ.
ગુરુશ્રી ગતિ પુ. ગુમચર, શૂદ્યાર, છૂપી
પોલીસ, ગુમ જાસુસ.
ગુરુશ્રી ક્ષી. છૂપી ગતિ.

ગુરુશ્રી ત્રિ. ગુમ દૂત, છાની ખાતમી
લાવનાર.

ગુરુશ્રી પુ. બળભદ્ર.
ગુરુશ્રી પુ. અંકાટક વૃક્ષ, ગુમ એવો રમેલ.
ગુરુશ્રી ક્ષી. ગોપવું, સંતાડવું, છાનું રાખવું,
ઢાંકવું, રક્ષણ કરવું, મંત્રનો અમુક સં-
સ્કાર, ઉકરડો, કચરાપટ્ટી, કેદખાનું, જોલ,
જમીનમાં ખાડો, અહિંસા વગેરે યોગનાં
અંગ, યમ-સંયમ, ખાડો કરવા માટે
જમીન ખોદવી, નૌકામાંનું છિદ્ર, રક્ષણ,
રક્ષા.

ગુરુશ્રી પુ. પ. સ. સેટ શુંથવું.
ગુરુશ્રી ત્રિ. શુંથેલ.
ગુરુશ્રી પુ. પ. સ. સેટ શુંથવું.
ગુરુશ્રી પુ. શુંથવું, બાહુનું જૂપણ, મૂઝ.
ગુરુશ્રી ન. શુંથવું.
ગુરુશ્રી ક્ષી. શુંથવું, શુંથણી, રચના, વા-
ક્યમાં શબ્દ તથા અર્થની સુંદર રચના.
ગુરુશ્રી ત્રિ. શુંથેલ, રચેલ, ગોઠવેલ.
ગુરુશ્રી દિવા. આ. સ. સેટ મારવું, ઠાર
કરવું, ગમન કરવું, જવું.
ગુરુશ્રી પુ. આ. અ. સેટ ઉદ્યમ કરવો.
ગુરુશ્રી મ્વા. પ. સ. સેટ ઉડાવવું.
ગુરુશ્રી ન. મારવા માટે ઉદ્યમ-પ્રયત્ન.

ગુરુશ્રી પુ. બુદ્ધરૂપિ, પ્રભાકર નામે એક
મીમાંસક, પિતા, આચાર્ય-ગુરુ વગેરે,
સસરો, ઉપાધ્યાય વગેરે, આચાર્ય વગેરે
અગીઆર ગુરુઓ, સંપ્રદાય પ્રવર્તક
વગેરે ધર્મોપદેશક, કવચનું ઝાડ, દીર્ઘ
અક્ષર, તાંત્રિક મંત્રનો ઉપદેશ આપનાર,
પરમેશ્વર, દ્રોણાચાર્ય, પુષ્પ નક્ષત્ર, જોડા-
ક્ષરની પૂર્વે રહેલો હ્રસ્વ અક્ષર, રાજ.

ગુરુશ્રી ત્રિ. પૂજ્ય, વડીલ, બળવાન, ગંભીર
અર્થવાળું, ભારે, મોટું, વજનદાર, મો-
ટાઈવાળું, ન પચી શકે તેવું, ફુલપાક, જડ,
ઝેર, પુષ્કળ.

ગુરુક

૬૨૦

ગુર્વાદિત્ય

ગુરુક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ગુરુકુળહી સ્ત્રીં ન્યોતિપ્રસિદ્ધ એકકુંડળી.

ગુરુક્રમ પું પરપરાથી ઉપદેશ.

ગુરુગીતા સ્ત્રીં ગુરુની સ્તુતિરૂપ તે નામે એક ગીતાગ્રંથ.

ગુરુજ્ઞ પું ધોળા સરસવ.

ગુરુજ્ઞ ત્રિં ગુરુની હત્યા કરનાર.

ગુરુજન પું પૂજ્ય વર્ગ, વહીલ વર્ગ.

ગુરુગટક પું તે નામે એક પક્ષી.

ગુરુતમ ત્રિં અતિશય ગુરુ, માતા-પિતા-આચાર્ય વગેરે, અત્યંત ભારે-વજનદાર, અત્યંત શ્રેષ્ઠ.

ગુરુતમ પું પરમેશ્વર.

ગુરુતર ત્રિં અત્યંત ભારે, વજનદાર, અતિ ઉત્તમ.

ગુરુતલ્પ પું ગુરુપત્ની, પોતાની ઓરમાન માતા.

ગુરુતલ્પગ પું ગુરુપત્ની સાથે વ્યભિચાર કરનાર, ઓરમાન માતા સાથે વ્યભિચાર કરનાર.

ગુરુતલ્પવ્રત નં ગુરુપત્ની સાથે અથવા ઓરમાન માતા સાથે વ્યભિચાર કરનારે કરવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત.

ગુરુતલ્પિન પું ગુરુતલ્પગ જુઓ.

ગુરુતા સ્ત્રીં ગુરુપણું, વહીલપણું, શ્રેષ્ઠપણું, ભારેપણું, બળવાનપણું, પુંકળતા.

ગુરુતાલ પું સંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક તાલ.

ગુરુત્વ નં વૈશેષિક વગેરેના મતે એક ગુણ, ગુરુતા જુઓ.

ગુરુદૈવત પું પુખ્ત નક્ષત્ર.

ગુરુદૈવત ત્રિં ગુરુને દેવ તરીકે માનનાર.

ગુરુપત્ની સ્ત્રીં ગુરુની સ્ત્રી, માતા, ઓરમાન માતા.

ગુરુપત્ર નં કંથીર ધાતુ.

ગુરુપત્રા સ્ત્રીં આંબલીનું ઝાડ.

ગુરુપુત્ર પું ગુરુનો પુત્ર.

ગુરુમ નં પુખ્ત નક્ષત્ર, ધનરાશિ, મીનરાશિ.

ગુરુમણિ પું પોખરાજ મણિ.

ગુરુમર્દલ પું એક જાતનું વાદિત્ર.

ગુરુરત્ન નં પોખરાજ મણિ, ગોમેદ નામે એક મણિ.

ગુરુરાહુ પું જેમાં ગુરુ સાથે રાહુમદ હોય છે તેવો એક યોગ.

ગુરુશત અબ્ધં ગુરુની પેટે, ગુરુ પ્રમાણે.

ગુરુશ્વદ્વૃત્તિ સ્ત્રીં ગુરુની પાસે જેમ વર્તાય તેમ વર્તવું.

ગુરુશ્ચોષ્ણ પુંકામદી લીંજુનું ઝાડ.

ગુરુશ્ચિત્તિ પું ગુરુકલવાસી બ્રહ્મચારી.

ગુરુશ્વર્ષ નં પું ન્યોતિપ્રસિદ્ધ એક વર્ષ.

ગુરુશ્વાર પું ગુરુનો વાર, બૃહસ્પતિવાર.

ગુરુશ્વૃત્તિ સ્ત્રીં ગુરુ પાસે જે પ્રમાણે વર્તવું જેમણે તે વર્તન.

ગુરુશિશાપા સ્ત્રીં એક જાતનું ભારે સીસમ.

ગુરુસાર ત્રિં અત્યંત સારવાળી હરકોષ્ઠ વસ્તુ.

ગુરુસારા સ્ત્રીં સીસમ.

ગુરુસ્કન્ધ પું તે નામે એક શ્રેષ્ઠ પર્વત, શ્લેષ્માતક વૃક્ષ.

ગુરુસ્થિર ત્રિં અત્યંત સ્થિર.

ગુરુહન પું ધોળા સરસવ.

ગુરુહન ત્રિં ગુરુની હત્યા કરનાર.

ગુરુસ્તમ ત્રિં અતિશય પૂજ્ય.

ગુરુસ્તમ પું પરમેશ્વર.

ગુર્જર પું ગુજરાત દેશ, ગુજરાતમાં રહેનાર.

ગુર્જરી સ્ત્રીં તે નામે એક રાગિણી, ગુજરાતી સ્ત્રી.

ગુર્દ્ધ મ્વાં અં સેટ્ રમવું, ખેલવું.

ગુર્દ્ધ ચું ઉમં અં સેટ્ રહેવું, વસવું, રમવું.

ગુર્વ મ્વાં પં અં સેટ્ ઉદ્ધમ કરવો, ઉગામવું.

ગુર્વર્ધમ અબ્ધં ગુરુ માટે.

ગુર્વાદિત્ય પું જેમાં ગુરુ સાથે સ્પર્ધ હોય તેવો એક યોગ.

ગુર્વિણી

૨૨૧

ગુણક

ગુર્વિણી સ્ત્રીં સગર્ભા સ્ત્રી,
 ગુર્વી સ્ત્રીં સગર્ભા સ્ત્રી, ગૌરવવાળી,
 ગુડની પત્ની.
 ગુલ પું શેલડીનો ગોળ.
 ગુલચક્રાન્દ પું એક જાતનો કંદ.
 ગુલા સ્ત્રીં ધોરનું ઝાડ.
 ગુલિકા સ્ત્રીં ગોળી, એક જાતનો રોગ,
 પાકું કહોળું.
 ગુલી સ્ત્રીં ગોળી, એક જાતનો રોગ.
 ગુલુચ્છ પું ગુચ્છો.
 ગુલુચ્ચ પું ગુચ્છો.
 ગુલુચ્છ પું ગુચ્છો.
 ગુલુચ્છક પું ગુચ્છો.
 ગુલ્ફ પું પગની ધુંટી.
 ગુલ્ફજાહ નં ધુંટીનું મૂળ.
 ગુલ્મ પું મુખ્ય પુરુષની આગેવાનીવાળો
 રક્ષક પુરુષસમૂહ, હાથી ૯ રથ ૯ ઘોડા
 ૨૭ પાળા ૪૫ આટલી મંખ્યાનું એક
 સૈન્ય, તે નામે એક રોગ, ગોળાનો
 રોગ, વેદાઓ વગેરેનો ઝુંડ, એક મૂળમાં
 એકી સાથે ઉત્પન્ન થયેલાં કાસડો વગેરે
 ધામ, બરોળનો રોગ, કિલ્લો, ખાઇ.
 ગુલ્મકેતુ પું અન્નલેસત-એક જાતનું
 નેતર, બજ ધાસ.
 ગુલ્મમૂલ નં આકુ.
 ગુલ્મવહ્લી સ્ત્રીં સોમવતા.
 ગુલ્મશૂલ નં એક જાતનો શળનો રોગ.
 ગુલ્મિન્ ત્રિં ગુલ્મ-ગોળાના રોગવાળું.
 ગુલ્મિની સ્ત્રીં દ્રાક્ષ-નાગરવેલ વગેરે ફે-
 લાવાવાળો વેલો.
 ગુલ્મી સ્ત્રીં આંખળી, એલચી, તંબુ,
 લવચી લતા.
 ગુલ્મ ત્રિં મીડું-મધુર, સ્વાદિષ્ટ, ગળ્યું.
 ગુલ્મ નં મીઠાશ, ગળપણ.
 ગુલાક પું સોપારીનું ઝાડ.
 ગુલ્મિત નં ગુંથનું, ઝાડની શાખાના નીક-

૬૬

ળવા ૩૫ ગુંથળી.
 ગુહ મ્વાં ઉમં સં વેદ દાંકનું, કુપાવનું.
 અપ + ખસેડવું. અવ + સારી રીતે દાંકનું.
 ઉદ+ઉંચું કરી કાઢવું. ઉપ + આલિંગન
 કરવું, લેટવું. વિ+અતિશય દાંકનું.
 ગુહ પું કાર્તિકસ્વામી, ઘોડો, પરમેશ્વર,
 રામચંદ્રનો એક મિત્ર, જમીનમાં સ્થા-
 ભાવિક ખાડો.
 ગુહર ત્રિં દાંકણવાળું.
 ગુહરાજ પું એક જાતનો મહેલ, રામનો
 મિત્ર-ગુહ.
 ગુહલ પું તે નામે એક ઋષિ.
 ગુહલ્પટી સ્ત્રીં માગશર શુદ્ધ છટ્ટ.
 ગુહા સ્ત્રીં ગુફા, સાલપણી વૃક્ષ, જમીનમાં
 સ્વાભાવિક ખાડો, હૃદય, માયા, ગુફાની
 અધિષ્ઠાત્રી દેવી, શુદ્ધિ, દાંકનું તે.
 ગુહાગૃહ નં ગુફા.
 ગુહાચર નં ધ્રુવ, પરમ ચૈતન્ય.
 ગુહામુલ્ક નં ગુફાનું મુખ.
 ગુહામુલ્ક ત્રિં ગુફાના જેવા પહોળા મુખવાળું.
 ગુહાબદરી સ્ત્રીં સાલપાણ વૃક્ષ.
 ગુહાશય પું ઉંદર, વાઘ-સિંહ વગેરે,
 પરમાત્મા.
 ગુહાશય ત્રિં ગુફામાં રહેનાર.
 ગુહાહિત પું પરમાત્મા.
 ગુહિન નં વન, જંગલ.
 ગુહિલ નં ધન.
 ગુહિલ ત્રિં ગુફાની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 ગુહેર પું કતાર.
 ગુહેર ત્રિં રક્ષણ કરનાર.
 ગુહ ત્રિં શુભ રાખવા ગોચ, છાનું, છૂપું.
 ગુહ નં સ્ત્રી અને પુરુષનું ચિન્હ, યોનિ,
 લિંગ, ગુફા.
 ગુહ પું દંભ, પાખંડ, ટોંગ, કાચબો,
 વિબલ, પરમાત્મા.
 ગુહક પું કુબેરના અનુચર દેવો, યક્ષ.

ગુહ્યકાલી

૫૨૨

ગૂર્દ

ગુહ્યકાલી સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ કાલી દેવી.

ગુહ્યકેશ પું કુબેર.

ગુહ્યકેશ્વર પું કુબેર.

ગુહ્યગુરુ પું શિવ.

ગુહ્યદીપક પું પતંગીયું, આગીઓ કીડો.

ગુહ્યનિષ્યન્દ પું મૂત્ર.

ગુહ્યપુષ્પ પું પીપળાનું ઝાડ.

ગુહ્યભાષિત નં ગુપ્ત વિચાર, મંત્ર.

ગુહ્યમય પું કાતિકરવામી.

ગુહ્યવીજ પું એક જાતનું ધાસ.

ગુહ્યા સ્ત્રીં કાચબી.

ગુહ્યાષ્ટક નં ભારભૂતિ વગેરે આઠ ગુપ્ત તીર્થ.

ગૂ તુદાં પં અં સેટ્ વિષ્ણો ત્યાગ કરવો, હગવું.

ગૂ સ્ત્રીં વિષ્ણ, મળ, ગુ.

ગૂઢ ત્રિં ગુપ્ત, છાનું ઢંકાયેલું.

ગૂઢચાર પું ગુપ્ત, જાસુસ, છૂપી પોલીસ.

ગૂઢચાર ત્રિં છાનું કરનાર.

ગૂઢચારિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ગૂઢચારિન પું ગુપ્ત, છૂપી પોલીસ.

ગૂઢજ પું ઘરમાં ગુપ્ત રીતે ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર.

ગૂઢજ ત્રિં ગુપ્ત રીતે પેદા થનાર.

ગૂઢનોંડ પું અંજન પક્ષી.

ગૂઢનોંડી સ્ત્રીં અંજન પક્ષિણી.

ગૂઢપત્ર પું અંકાટવૃક્ષ, કેરડાનું ઝાડ.

ગૂઢપથ પું ગુપ્ત માર્ગ, અંતઃકરણ.

ગૂઢપદી સ્ત્રીં સાપેણ.

ગૂઢપાદ પું સર્પ.

ગૂઢપાદ પું ગુપ્ત પગવાળું, રક્ષણ કરેલા પગવાળું.

ગૂઢપુરુષ પું ગુપ્તચર, છૂપી પોલીસ.

ગૂઢપુષ્પ પું બોલસરીનું ઝાડ.

ગૂઢપુષ્પક પું ઉપરનો અર્થ.

ગૂઢફલ પું બોરડીનું ઝાડ.

ગૂઢભાષિત નં ગુપ્તભાષિત ભુઓ.

ગૂઢમાર્ગ પું ગુપ્તમાર્ગ, છાનો રસ્તો, સુ-રંગ, બોધર્થ.

ગૂઢમૈથુન પું કાગડો.

ગૂઢમૈથુન નં છાનું મૈથુન.

ગૂઢમૈથુની સ્ત્રીં કાગરી.

ગૂઢવર્ચસ્વ પું દેડકો.

ગૂઢવલ્લિકા સ્ત્રીં અંકાટવૃક્ષ.

ગૂઢવ્યક્ત્રશા સ્ત્રીં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ લક્ષણ.

ગૂઢસાક્ષિન પું ગુપ્ત સાક્ષી.

ગૂઢાક્ષ પું કાચબો.

ગૂઢાક્ષ ત્રિં છાનાં અંગવાળું, ગુપ્ત શરીરવાળું.

ગૂઢાક્ષી સ્ત્રીં કાચબી.

ગૂઢાક્ષિ પું સર્પ.

ગૂઢાક્ષિ સ્ત્રીં સાપેણ.

ગૂઢાક્ષી સ્ત્રીં સાપેણ.

ગૂઢોત્પન્ન પું ઘરમાં ગુપ્ત રીતે ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર.

ગૂઢોત્મન પું પરમાત્મા.

ગૂચ નં પું વિષ્ણ, ગુ.

ગૂચલક્ષક પું વિષ્ણ ખાનાઈ એક જાતનું પક્ષી

ગૂચલક્ષકો સ્ત્રીં વિષ્ણ ખાનારી પક્ષિણી.

ગૂન ત્રિં જોણે વિષ્ણો ત્યાગ કર્યો હોય તે, હગેલ.

ગૂર પું આં અં સેટ્ ઉદમ કરવો, ઉગામવું.

ગૂર દિવાં આં સં સેટ્ મારવું, મારી નાખવું, ગમન કરવું, જવું.

ગૂરણ નં ઉદમ કરવો, ઉગામવું, મારી નાખવું, જવું.

ગૂર્ણ ત્રિં તૈમ્નાર થયેલ, ઉદમવાળું, શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.

ગૂર્ત્ત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ગૂર્ત્તિ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર.

ગૂર્ત્તિ સ્ત્રીં સ્તુતિ.

ગૂર્દ પું ઉમં સં સેટ્ સ્તુતિ કરવી.

ગુર્વ

૫૨૩

ગૃહ

ગુર્વ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ રમનું.
 ગૃષાક પું સોપારીનું ઝાડ.
 ગૃષણા સ્ત્રીં મોરપીછમાં રહેલ અંદક.
 ગૃ ભ્વાં પં સં અનિદ્ સીંચનું, છાંટનું.
 ગૃજ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ પ્વનિ કરવો,
 અવાજ કરવો.
 ગૃક્ષ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ ઉપરનો અર્થ.
 ગૃક્ષન પું ગાજર, રાતું લસણ, એક જા-
 તનો મૂળો.
 ગૃક્ષન નં એક જાતનું કંદ, ગાજર, ઝેર
 ચોપડેલ પશુનું માંસ.
 ગૃક્ષનક નં ઝેર ચોપડેલ પશુનું માંસ.
 ગૃક્ષિમ પું યદુવંશી શરસેનનો પુત્ર-વ-
 સુદેવનો એક ભાઈ.
 ગૃણત્ર ત્રિં ભોલનું, કહેતું, વખાણું.
 ગૃણીષન પું સ્તોત્રની ઇચ્છા.
 ગૃણ્ડીવ પું મોટું-ઝાડું શિયાળ.
 ગૃણ્ડીચી સ્ત્રીં મોટી-ઝાડી શિયાળ.
 ગૃત્સ પું કામદેવ, રૂદ્રદેવ.
 ગૃત્સ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર, સ્તુતિ કરવા
 યોગ્ય, શુદ્ધિમન, વિપયાભિલાષી, કામુક.
 ગૃત્સપતિ પું રૂદ્રદેવ.
 ગૃત્સમતિ પું બૃહસ્પતિના વંશનો સુહો-
 ત્રનો એક પુત્ર તે નામે રાજ.
 ગૃત્સમદ પું તે નામે એક ઋષિ.
 ગૃદ્ધિન ત્રિં લોભી, લાલચુ.
 ગૃધ્ દિવાં પં સં સેટ્ મેળવવાની ઇચ્છા
 કરવી, લાલચ કરવી, લોભુપના રાખવી,
 ઇચ્છવું.
 ગૃધુ પું કામદેવ.
 ગૃધુ ત્રિં લાલચુ, લોભી.
 ગૃધુ સ્ત્રીં શુદ્ધિ, દુષ્ટ અપાનવાયુ.
 ગૃધ્નુ ત્રિં લોભી, લાલચુ.
 ગૃધ્નુતા સ્ત્રીં લાલચુપણું, લાંચીયાપણું,
 લોભીયાપણું.
 ગૃધ્નુત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

ગૃધ્ય ત્રિં ઇચ્છવા યોગ્ય, લાલચ કરવા
 યોગ્ય, લોભ કરવા યોગ્ય.
 ગૃધ્ય નં લાલચ, લોભ.
 ગૃધ્યિન ત્રિં લાલચુ, લોભી.
 ગૃધ્ પું ગીધ પક્ષી, હરકોઈ પક્ષી.
 ગૃધ્ ત્રિં લોભી, લાલચુ.
 ગૃધ્નકૂટ પું મેગધ દેશમાં આવેલો પર્વત.
 ગૃધ્નચી સ્ત્રીં મોરડીનું ઝાડ.
 ગૃધ્નપતિ પું જટાયુ નામે એક પક્ષી.
 ગૃધ્નપત્ર પું ગીધનાં પીછાંવાળું ખાણ,
 કાર્તિકે રવામીનું એક સૈન્ય.
 ગૃધ્નપત્રા સ્ત્રીં ધૂમ્રપત્રા નામે એક ઝાડ.
 ગૃધ્નયાતુ પું ગીધ પક્ષીનું રૂપ ધારણ કર-
 નાર એક રાક્ષસ.
 ગૃધ્નરાજ પું ગરડનો પુત્ર જટાયુ પક્ષી.
 ગૃધ્નવટ પું તે નામે એક તીર્થ.
 ગૃધ્નસી સ્ત્રીં એક જાતનો વાસુનો રોગ-
 સંધિ વા.
 ગૃધ્ધાણ પું ધૂમ્રપત્રા વૃક્ષ.
 ગૃધ્ધો સ્ત્રીં કશ્યપની પત્નીની એક પુત્રી,
 ગીધ પક્ષિણી.
 ગૃમ નં ધર.
 ગૃમળ નં ગ્રહણ કરવું, પકડવું.
 ગૃમીત ત્રિં ગ્રહણ કરેલ.
 ગૃમીત પું ગ્રહણ કરેલ ધર.
 ગૃષ્ટિ સ્ત્રીં એક વખત પ્રસવ પામેલી માય,
 જેણે એક વખત જણેલું છે તેવી કોઈ
 સ્ત્રી, વરાહકાન્તા નામે વનસ્પતિ, મોર-
 ડીનું ઝાડ, કાશ્મરી નામે વનસ્પતિ.
 ગૃષ્ટિકા સ્ત્રીં કાશ્મરી વનસ્પતિ.
 ગૃષ્ટાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક શબ્દમાળુ.
 ગૃહ્ ત્રિં આં સં સેટ્ ગ્રહણ કરવું, પક-
 ડવું, લેવું.
 ગૃહ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ગ્રહણ કરવું,
 પકડવું, લેવું, સ્વીકારવું, મેળવવું.

ગૃહ

૫૨૪

ગૃહમૃગી

ગૃહ નં ધર, સ્ત્રી, નામ, મેષ વગેરે રા-
શિભવન, કુટુંબ.

ગૃહ પું વં ધર, સ્ત્રી, કુટુંબ.

ગૃહક નં અનાજ રાખવાનો કોઠાર.

ગૃહકચ્છપ પું દળવાનો પત્થર, વાટવાનો
પત્થર.

ગૃહકન્યા સ્ત્રીં કુંવાર.

ગૃહકપોત પું ધરમાં પાળેલું કબૂતર.

ગૃહકપોતી સ્ત્રીં ધરમાં પાળેલી કબૂતર માદા.

ગૃહકર્તૃ ત્રિં ધર બનાવનાર.

ગૃહકારક પું ધર બનાવનાર એક વર્ણ-
સંકરભતિ-કરીયો.

ગૃહકારક ત્રિં ધર બનાવનાર.

ગૃહકારિન્ ત્રિં ધર બનાવનાર.

ગૃહકારિન્ પું એક ભતનો કીડો.

ગૃહકાર્ય નં ધરનું કામ.

ગૃહકુકુટ પું ધરમાં પાળેલો કુકડો.

ગૃહકુકુર પું ધરમાં પાળેલો કુતરો.

ગૃહકૂલક પું એક ભતની શાક વનસ્પતિ.

ગૃહગોધા સ્ત્રીં ગરેળી.

ગૃહગોધિકા સ્ત્રીં ગરેળી.

ગૃહગોલિકા સ્ત્રીં ગરેળી.

ગૃહચૂલ્હો સ્ત્રીં એક પ્રકારનું ધર.

ગૃહચ્છિદ્ર નં ધરમાં કલેશ, કુટુંબમાં
કંકાસ, ધરમાં છિદ્ર-આંધું.

ગૃહજ પું ધરમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક દાસ.

ગૃહજ ત્રિં ધરમાં ઉત્પન્ન થનાર.

ગૃહજાત ત્રિં ધરમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

ગૃહજાત પું ધરમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક દાસ.

ગૃહળી સ્ત્રીં કાંછ.

ગૃહતટી સ્ત્રીં શેરી, દેવડી, ઉંઝરા.

ગૃહધાસ પું ધરનો દાસ.

ગૃહદાસી સ્ત્રીં ધરની દાસી.

ગૃહદીપ્તિ સ્ત્રીં સુસક્ષણ સ્ત્રી, ધરની શેલા.

ગૃહદેવતા સ્ત્રીં વાસ્તુ દેવતા, ધરમાં રાખેલી
દેવસેવા.

ગૃહદેવી સ્ત્રીં જરા નામે રાક્ષસી, સુધ-
ક્ષણ સ્ત્રી.

ગૃહદ્રુમ પું મરડાશીંગી નામે વનસ્પતિ.

ગૃહદ્વાર નં ધરનું આરણ્ય.

ગૃહધૂપ પું ધરમાં કરવાનો એક પ્રકારનો
ધૂપ.

ગૃહધૂમ પું વૈષ્ણવ પ્રસિદ્ધ એક પદાર્થ.

ગૃહનમન પું વાધુ.

ગૃહનાશન પું હોલો.

ગૃહનાશની સ્ત્રીં હોલી.

ગૃહનોડ પું ચક્રો.

ગૃહનોડી સ્ત્રીં ચક્રી.

ગૃહપ પું ધરનો ધણી.

ગૃહપતિ પું ધરનો માલીક, ગૃહસ્થ, સત્ર-
યાગ કરનાર યજમાન, હરકેષ યજમાન,
તે નામે એક આમિ, મંત્રી, ધર્મ.

ગૃહપત્ની સ્ત્રીં ધરની માલીક સ્ત્રી.

ગૃહપાલ ત્રિં ધરની રક્ષા કરનાર.

ગૃહપાલ પું કુકડો.

ગૃહપોતક પું વાસ્તુસ્થાન, ધરનો પાથો.

ગૃહપ્રવેશ પું ધરમાં વિધિપૂર્વક પ્રવેશ
કરવો તે.

ગૃહવજ્ર પું ધરમાં પાળેલો નોળાચો.

ગૃહવલિ પું વૈશ્વદેવ કર્મ.

ગૃહવલિપ્રિય પું જગલો, કાગડો, ચક્રો.

ગૃહવલિમુજ પું ઉપરના અર્થ.

ગૃહમજ્જ પું ધરનો નાશ, સ્ત્રીનો નાશ, કે-
કુંબનો નાશ.

ગૃહમજ્જન નં ધર ભાગવું તે, ધરનો નાશ
કરવો તે, કુટુંબનો નાશ કરવો તે.

ગૃહમર્તુ ત્રિં ધરનો માલિક.

ગૃહમૂમિ સ્ત્રીં વાસ્તુમૂમિ, ધર માટેની જમીન.

ગૃહમણિ પું દીવો.

ગૃહમાચિકા સ્ત્રીં ચામાંચણ.

ગૃહમૃગ પું કુતરો.

ગૃહમૃગી સ્ત્રીં કુતરી.

ગૃહમેધ

૬૨૬

ગૃહોપકરણ

ગૃહમેધ પું જેણે સ્ત્રી સાથે લગ્ન કર્યા છે તેણે ગૃહસ્થ, ગૃહયત્ર, ગૃહસ્થે નિત્ય કરવાના પાંચ યત્ર કરનાર ગૃહસ્થ, તે નામે એક મરત.

ગૃહમેધિન પું ગૃહસ્થ, ગૃહસ્થે કરવાના પાંચ યત્ર નિત્ય કરનાર ગૃહસ્થ, તે નામે એક મરત.

ગૃહમેધિની સ્ત્રી ગૃહસ્થની સ્ત્રી.

ગૃહમેધીય નં ગૃહસ્થકર્તાવ્ય કર્મ, ગૃહસ્થે નિત્ય કરવાનું કર્મ.

ગૃહમેધીય ત્રિં ગૃહમેધિ નામનો મરત જેનો દેવ છે તેવું હવિષ વગેરે.

ગૃહમેધ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ગૃહયન્ત્ર નં ધરમાં કપડાં વગેરે રાખવા માટે બાંધેલી વળગણી.

ગૃહયાચ્ય પું ધરનો માલીક.

ગૃહયાલુ ત્રિં ગ્રહણ કરનાર.

ગૃહવત્ ત્રિં ધરવાણું, સ્ત્રીવાણું, કુટુંબવાણું.

ગૃહવાટિકા સ્ત્રી ગૃહની પાસેનો બગીચો.

ગૃહવારિ નં ધરનું પાણી, ધરમાંનાં ટાંકા વગેરેનું પાણી.

ગૃહવિત્ત ત્રિં ધરનો માલીક.

ગૃહવ્યાપાર પું ધરનું કામકાજ.

ગૃહસંવેશક પું ધર બનાવી આજીવિકા ચલાવનાર,

ગૃહસ્થ પું ગૃહસ્થાશ્રમી.

ગૃહસ્થધર્મ પું ગૃહસ્થનો ધર્મ, ગૃહસ્થાશ્રમીનો ધર્મ.

ગૃહસ્થાશ્રમ પું ગૃહસ્થે કરવાનો ધર્મ, આર આશ્રમોમાંનો બીજો આશ્રમ.

ગૃહસ્થૂણ નં ગૃહસ્થ, ધરના આધારરૂપ થાંભલો.

ગૃહાશ્વ પું ગોખ, ખારી.

ગૃહાગત પું ઘેર આવેલ અતિથિ, પરાણો, મેમાન.

ગૃહાગત ત્રિં ઘેર આવેલ.

ગૃહાધિપ પું ધરનો માલિક, રાશિનો સ્વામી.

ગૃહાધિપાલિન પું ધરનો રક્ષક, ધરનો રખેવાળ.

ગૃહામ્લ નં કાંઠ.

ગૃહાયનિક પું ગૃહસ્થ.

ગૃહારામ પું ધરની પાસેનો બગીચો.

ગૃહાર્થ પું ધરનું કામકાજ.

ગૃહાલિકા સ્ત્રી ગૃહાણી.

ગૃહાવપ્રહણી સ્ત્રી ધરનો ઉપરો.

ગૃહાશયા સ્ત્રી નાગરવેલ.

ગૃહાશ્મન પું ધરમાં કંઈ વાટવા-ઘસોટવાનો પથ્થર.

ગૃહાશ્રમ પું નં ધરરૂપ આશ્રમ, ગૃહસ્થાશ્રમ, ગૃહસ્થનો ધર્મ.

ગૃહાશ્રમિન પું ગૃહસ્થ.

ગૃહાસક્ત ત્રિં ધરમાં આસક્ત, ધરના કામકાજમાં ગુંથાયેલ, ધરમાં રહેલ પક્ષી-મુગ વગેરે.

ગૃહિણી સ્ત્રી પત્ની, સ્ત્રી, ગૃહધર્મચારિણી.

ગૃહિન પું ગૃહસ્થ, ગૃહસ્થાશ્રમી, ગૃહસ્થાશ્રમી.

ગૃહીત ત્રિં ગ્રહણ કરેલ, પકડેલ, સ્વીકારેલ, બાણેલ, મેળવેલ.

ગૃહીત નં ગ્રહણ કરવું, પકડવું, સ્વીકારવું, બાણવું, મેળવવું.

ગૃહીતગર્ભી સ્ત્રી સગર્ભી સ્ત્રી.

ગૃહીતદિગ્ ત્રિં નાસી ગયેલ, અદૃશ્ય થયેલ.

ગૃહીતવિદ્ય ત્રિં વિદ્યા ભણેલ.

ગૃહીતવેતન ત્રિં જેણે પગાર લીધો હોય તે.

ગૃહીત્ ત્રિં ગ્રહણ કરનાર.

ગૃહીત્વા અવ્યં ગ્રહણ કરીને.

ગૃહુ ત્રિં ગ્રહણ કરનાર.

ગૃહેનર્દિન ત્રિં ધરમાં બગાડ હાંકનાર, કાચર, બીકણ.

ગૃહેશ પું ધરશ્રી, શ્રદ્ધીશ્વર.

ગૃહેશ્વર પું ઉપરના અર્થ.

ગૃહોપકરણ નં ધરનો સરસામાન, ધર-વખરી.

ગુહોપસ્કર

૫૨૬

ગૈરિકાશ્વ

ગુહોપસ્કર પુઞ ઉપરનો અર્થ.
 ગુહોલિકા સ્ત્રી ગરેણી.
 ગુહાન્ત્રિઞ્ચં અદ્યક્ષ કરતું, મેળવતું, સ્ત્રી-કારતું, પકડતું.
 ગુહ્ય પુઞ ધરમાં રહેલ પક્ષી-મૃગ વગેરે, ધરનો અગ્નિ, વેદોક્ત કર્મપ્રયોગને જણાવનાર ગોલિકાસૂત્ર વગેરે અંથ.
 ગુહ્ય નઞ્ચં ગુહકર્મ, ધરનું કામકાજ, ગુહ્ય મળદાર-ગુદા.
 ગુહ્ય ત્રિઞ્ચં અસ્વતંત્ર, પરાધીન, સ્વપક્ષતું, ધરમાં હોનાર-થનાર, ધર સંબંધી, અદ્યક્ષ કરવા યોગ્ય, પકડવા યોગ્ય, સ્ત્રી-કારવા યોગ્ય, આધાર રાખતું, આશ્રય લેતું.
 ગુહ્યક પુઞ ધરમાં રહેલ પક્ષી-મૃગ વગેરે.
 ગુહ્યગુરુ પુઞ શિવ.
 ગુહ્યસૂત્ર નઞ્ચં સમાર્ત કર્મસૂત્રક વેદાંગ-સૂત્રઅંથ.
 ગુહ્યા સ્ત્રીઞ્ચં નગરની બહાર આવેલું નાનુંગામ.
 ગૃ તુઞ્ચં આઞ્ચં સઞ્ચં સેદ્ જણાવતું.
 ગૃ ક્રવાઞ્ચં પઞ્ચ સઞ્ચં સેદ્ શબ્દ કરવો, કહેવું.
 ગૃ તુદાઞ્ચં પઞ્ચ સઞ્ચં સેદ્ ગણવું, ગણી જવું.
 અવ + ધીમેથી કહેવું. ઉદ + ઓકવું. સમ્ + પ્રતિતા કરવી.
 ગેષ્ઠ પુઞ રમવાનો દડો, બોલ.
 ગેષ્ઠક પુઞ ઉપરનો અર્થ.
 ગેદ્ ભ્વાઞ્ચં આઞ્ચં અઞ્ચં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.
 ગેન્દુ પુઞ નીચેનો અર્થ.
 ગેન્દુક પુઞ રમવાનો દડો, બોલ.
 ગેષ્ ભ્વાઞ્ચં આઞ્ચં અઞ્ચં સેદ્ ધૂળવું, કાંપવું, હાલવું, ચાલવું.
 ગેય ત્રિઞ્ચં ગાનાર, ગાવા યોગ્ય.
 ગેય નઞ્ચં ગીતિ, ગાણું, ગાન, ગાયન.
 ગેવ્ ભ્વાઞ્ચં આઞ્ચં સઞ્ચં સેદ્ સેવવું, સંતેષ પમાડવો.
 ગેષ્ ભ્વાઞ્ચં આઞ્ચં સઞ્ચં સેદ્ શોધવું, શોધ કરવી.

ગેષ્ઠ પુઞ પર્વ-ગાંઠ.
 ગેષ્ઠુ ત્રિઞ્ચં ગાનાર, ગાન કરનાર.
 ગેહ નઞ્ચં ધર.
 ગેહનર્દિન્ ત્રિઞ્ચં ધરમાં બગાઈ હાંકનાર, કા-યર, બીકણ.
 ગેહશૂર ત્રિઞ્ચં ઉપરનો અર્થ.
 ગેહન પુઞ ગૃહસ્થ, ધરનો સ્વામી.
 ગેહિન્ ત્રિઞ્ચં ધરવાળું.
 ગેહિની સ્ત્રીઞ્ચં ધર ધણીઆણી, ભાયા, પત્ની.
 ગેહેશ્વેદિન્ ત્રિઞ્ચં ગેહનર્દિન્ જુઓ.
 ગેહેદાહિન્ ત્રિઞ્ચં કાયર, બીકણ.
 ગેહેદત્ત ત્રિઞ્ચં ઉપરનો અર્થ.
 ગેહેષ્ઠ ત્રિઞ્ચં કાયર, બીકણ, ધરમાં બગાઈ હાંકનાર.
 ગેહેનર્દિન્ ત્રિઞ્ચં ઉપરનો અર્થ.
 ગેહેમેહિન્ ત્રિઞ્ચં ઉપરનો અર્થ.
 ગેહેવિજિતિન્ ત્રિઞ્ચં ગેહેષ્ઠ જુઓ.
 ગેહેવ્યાહ ત્રિઞ્ચં ગેહેદાહિન્ જુઓ.
 ગેહેશૂર ત્રિઞ્ચં ગેહેષ્ઠ જુઓ.
 ગેહોપવન નઞ્ચં ધરની પાસેનો બગીચો.
 ગેહ્ય ત્રિઞ્ચં ધરમાં હોનાર-થનાર, ધરના હિતનું.
 ગૈ ભ્વાઞ્ચં પઞ્ચ સઞ્ચં અનિદ્ ગાવું, ગાન કરવું.
 અનુ + પાછળ ગાવું. અભિ + સન્મુખ ગાવું, ચોતરફથી ગાવું. અવ + નિંદવું. ઉદ + ઉ-મેથી ગાવું. ઉવ + પાસે ગાવું. વિ + નિ-શ્ચયપૂર્વક ગાવું. પરિ + ચોતરફથી ગાવું. પ્ર + અત્યંત ગાવું. વિ + નિંદવું. સમ્ + સારી રીતે ગાવું.
 ગૈર ત્રિઞ્ચં પર્વતમાં હોનાર-થનાર.
 ગૈર નઞ્ચં ગેર.
 ગૈરકમ્બુજ નઞ્ચં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ વર્ષલય-કાળનો એક વ્રહ.
 ગૈરાયણ પુઞ તે નામે એક ઋષિ.
 ગૈરિક નઞ્ચં ગેર.
 ગૈરિક ત્રિઞ્ચં પર્વતમાં હોનાર-થનાર.
 ગૈરિકાશ્વ પુઞ જલમયુક નામે એક વૃક્ષ.

ગૌરી

૫૨૭

ગોજલ

ગૌરી સ્ત્રીં ભાગ્યલક્ષી વૃક્ષ.

ગૌરેય નં શિલાચત, એર.

ગો પું બળદ, કિરણ, હાંશિ, વજ, સ્વર્ગ,
અન્દ્ર, સૂર્ય, ગોમેધ યજ્ઞ, ઋષભ નામે
ઓપધિ, હરકોઈ પશુ, વૃષભ રાશિ, ન-
વતી સંખ્યા, વાયુ.

ગો સ્ત્રીં ગાય, નેત્ર, બાણ, દિશા, વાણી,
પૃથ્વી, માતા, દક્ષિ, રૂપાદું.

ગો નં પાણી, સુખ, સત્ય, કેશ, વાળ.

ગો સ્ત્રીં વં પાણી.

ગોકણ્ઠ પું એક જાતની છુપ વનસ્પતિ.

ગોકણ્ઠક નં પું વિક્રંત વૃક્ષ, ગાયત્રી
ખરી, ગાયત્રી ખરીનું ચિન્હ, ઉંચાનીચું.

ગોકર્ણ પું સર્પ, અચ્ચર, એક જાતનો
મૃગ, એક જાતના ગણદેવ, અનામિકા
આંગળી સાથે પહોળા કરેલા અંગુઠા
બેટલું માપ, એક જાતનું શૈવ તીર્થ,
તે નામે એક રૂદ્રદેવ, કાશીમાં આવેલું
એક શિવલિંગ.

ગોકર્ણ પું ગાયનો કાન.

ગોકર્ણી સ્ત્રીં આશ્રધ નામે વનસ્પતિ.

ગોકા સ્ત્રીં ગાય.

ગોકામુખ પું ભરતખંડમાં આવેલો પર્વત.

ગોકિગટા સ્ત્રીં મેનાપક્ષી.

ગોકિરાટિકા સ્ત્રીં મેનાપક્ષી.

ગોકિલ પું મુસળ, હળ.

ગોકીલ પું મુસળ, હળ.

ગોકુલ નં ગાયોનો સમૂહ, ગાયોનો વાડો,
ગોકુળ નામે એક ગામ.

ગોકુલ ત્રિં ગોકુળમાં રહેનાર.

ગોકુલિક ત્રિં કાદવમાં પડેલી ગાયને
કાઢવા દરકાર નહિ કરનાર.

ગોકૃત નં ગાયનું જાણુ, બળદનું જાણુ.

ગોકૃત ત્રિં ગાય કે બળદે કરેલ.

ગોશ્વર પું ગોખરનું ઝાડ, ગાયની ખરી.

ગોશ્વરક પું ઉપરના અર્ધ.

ગોશ્વોઢક પું કખતર વગેરે પશ્ચિમમુદાય.

ગોશ્વા સ્ત્રીં નખ.

ગોશ્વર પું ગોશ્વર ભુઓ.

ગોગોયુગ નં બે ગાય, બે બળદ.

ગોગોળ નં ગાયોનો વાડો.

ગોગુષ્ઠિ સ્ત્રીં એક વખત પ્રસવ પામેલી ગાય.

ગોગ્રન્થિ પું અડાચું જાણું, ગાયોનો વાડો.

ગોગ્રહ પું ગાય હરી લેવી.

ગોગ્રહણ નં ગાયને પકડતી, ગાયને હરતી.

ગોગ્રાસ પું ગાયને આપવાનો અન્નભાગ.

ગોગ્ર પું એક પ્રકારનો અતિથિ.

ગોગ્ર ત્રિં ગાયની હત્યા કરનાર.

ગોઘૃત નં ગાયનું ધી, વરસાદનું પાણી.

ગોચન્દન નં ગાયના મસ્તકમાંથી નીકળતું
ચંદન.

ગોચર પું ઇન્દ્રિયોનો વિષય, હરકોઈ જ્ઞા-
નનો વિષય, ગાયોને ચરવાનું સ્થળ,
જવા યોગ્ય પ્રદેશ, હરકોઈ પ્રદેશ, સૂર્યાદિના
ગતિનિમિત્ત શલાશુભસૂચક જ્યોતિષ-
પ્રસિદ્ધ ગોચરશુદ્ધિ-અશુદ્ધિ.

ગોચર ત્રિં પૃથ્વી ઉપર વિચરનાર.

ગોચમૈન નં ગાયનું ચામડું, વસિષ્ઠે કહેલ
પૃથ્વીનું એક માપ.

ગોચર્મવસન પું મહાદેવ.

ગોચારક ત્રિં ગાયોને ચારનાર, ગાયોની
રક્ષા કરનાર.

ગોચારક પું ગોવાળ.

ગોચારિન પું તે નામે તપસ્વી.

ગોચારિન ત્રિં ગાયો ચારનાર.

ગોચી સ્ત્રીં એક જાતનું માછલું, હિમાચલની
પત્ની.

ગોચ્છાલ પું એક જાતનું કદંબનું ઝાડ.

ગોજ પું તે નામે એક વર્ણસંકર.

ગોજ નં ગાય-અકરાંના દૂધનો વિકાર.

ગોજર પું ઘરડો બળદ.

ગોજલ નં ગોમૂત.

ગોજા

૫૨૮

ગોદુગ્ધ

ગોજા ત્રિં ડાંગેર વગેરે અનાજ, ગાયમાં
ઉત્પન્ન થયેલ.

ગોજાગરિક નં મંગળ, કેલ્યાણ.

ગોજાગરિક પું ભોરીશણી.

ગોજાત ત્રિં ગાયમાં ઉત્પન્ન થયેલ, પૃથ્વીમાં
ઉત્પન્ન થયેલ, સ્વર્ગમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

ગોજાપર્ણી સ્ત્રીં તે નામે એક વનરપતિ.

ગોજિ સ્ત્રીં તે નામે એક વેલો.

ગોજિત્ પું રામ.

ગોજિદ્વા સ્ત્રીં તે નામે એક વેલો.

ગોડ પું દુંડો.

ગોડિમ્બ પું તરશુચ, એક જાતનું જાંબુ.

ગોડુમ્બ પું તરશુચ.

ગોડુમ્બા સ્ત્રીં તરશુચ.

ગોડુમ્બિકા સ્ત્રીં તરશુચ.

ગોળી સ્ત્રીં અનાજ વગેરે રાખવાનું પાત્ર,
ગુણ, બે સુપડાંનું એક માપ, એક
દ્રોણનું માપ.

ગોડખ પું એક નીચ જાતિ, વધેલો દુંડો.

ગોખ ત્રિં વધેલા દુંડાવાળું.

ગોખકારી સ્ત્રીં તે નામે એક રાગ.

ગોતમ પું તે નામે એક મુનિ, અત્યંત જડ.

ગોતમન્વય પું માયાદેવીનો પુત્ર શાક્ય
મુનિ-બૌદ્ધ.

ગોતમસ્તોમ પું ગોતમ મુનિએ જોયેલ
એક સૂક્ત.

ગોતમી સ્ત્રીં ગોતમ ઋષિની પત્ની અહલ્યા.

ગોતમીપુત્ર પું અહલ્યાનો પુત્ર શતાનંદ
મુનિ.

ગોતલ્લજ પું શ્રેષ્ઠ ગાય કે બળદ.

ગોતા સ્ત્રીં ગાયપણું, બળદપણું.

ગોતીર્થ નં ગાયનો વાડો, તે નામે તીર્થ.

ગોતીર્થક પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક જાતની
વાઢકાપ.

ગોત્ર પું પર્વત

ગોત્ર નં નામ, સંજ્ઞા, સંભાવનીય બોધ,

જંગલ, વન, ક્ષેત્ર, ખેતર, માર્ગ, છત્ર,
સંઘ, વૃદ્ધિ, મેધ, વંશ, ધન, પૈસો, કુટુંબ.

ગોત્રક નં કુટુંબ, પરિવાર.

ગોત્રકીલા સ્ત્રીં પૃથ્વી.

ગોત્રજ પું વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ, કુટુંબી.

ગોત્રમાગ પું એક ગોત્રવાળોનો ભાગ.

ગોત્રમિદ્ પું ઇન્દ્ર.

ગોત્રમિદ્ ત્રિં નામભેદ કરનાર.

ગોત્રરિક્ષ્ય નં વંશવારસાનું ધન.

ગોત્રચત્ ત્રિં વંશવાળું, કુટુંબવાળું.

ગોત્રચત્ અવ્યં પર્વત જેવું, ગોત્ર જેવું.

ગોત્રવૃક્ષ પું ધન્વન વૃક્ષ.

ગોત્રસ્વલન નં કોઈના નામને બદલે કોઈનું
નામ બોલી દેવું તે.

ગોત્રસ્વલિન્ ત્રિં કોઈના નામને બદલે
કોઈનું નામ બોલી દેનાર.

ગોત્રા સ્ત્રીં ગાયોનો સમૂહ. જમીન, પૃથ્વી.

ગોત્રાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
એક શબ્દગણ.

ગોત્વ નં ગાયપણું, બળદપણું.

ગોદ પું મસ્તકમાં રહેલ મગજ-ભેજનું-
મસ્તકનું તત્વ, તે નામે એક દેશ-જે
ગોદાવરીના કાંઠા પરનો કહેવાય છે.

ગોદ ત્રિં ગાયનું દાન કરનાર.

ગોદત્ર નં મસ્તકના તત્વનું રક્ષણ કરનાર
સુકુટ વગેરે.

ગોદન્ત નં હસ્તાલ.

ગોદન્ત પું ગાય કે બળદનો દાંત.

ગોદા સ્ત્રીં ગોદાવરી નદી.

ગોદાન નં કેશાન્ત નામે સંસ્કાર-બાળ
ભોવાળા ઉતરાવવા તે.

ગોદાન નં ગાયનું દાન.

ગોદારણ નં હળ, કાદાળી, પાવડો.

ગોદાઘરી સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.

ગોદુગ્ધ નં ગાયનું દૂધ.

ગોદુગ્ધવા

૫૨૯

ગોપકન્યા

ગોદુગ્ધવા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાસ-જે ખ-
 વરાવવાથી ગાયનું દૂધ વધે છે.
 ગોદુહ ત્રિં ગાયને દોહનાર.
 ગોદુહ પું ગોવાળ.
 ગોદોહ પું ગાય દોહતી, ગાયનું દૂધ, ગા-
 મને દોહવાનો વખત.
 ગોદોહન નં ગાય દોહતી, ગાય દોહવાનો
 વખત.
 ગોદોહની સ્ત્રીં ગાય દોહવાનું વાસણ.
 ગોદ્રવ પું ગોમૂત્ર.
 ગોધન નં ગાયોનો સમૂહ, ગાયોરૂપ ધન,
 બળદરૂપ ધન.
 ગોધન ત્રિં ગાયરૂપ ધનવાળું, બળદરૂપ
 ધનવાળું.
 ગોધન પું સ્થૂલ અગ્રભાગવાળું બાણ.
 ગોધર પું પર્વત.
 ગોધર્મ પું મૈથુનમાં અવિચારરૂપ પશુસદૃશ
 ધર્મ.
 ગોધા નામઘાતું પં સં સેટ્ કુટિલતા
 કરતી.
 ગોધા સ્ત્રીં ધનુષની દોરીનો આઘાત અ-
 ટકાવવા માટે કાંડા ઉપર આંધવામાં આ-
 વતું ચામડું, ધો.
 ગોધાપદિકા સ્ત્રીં એક જંગલી વેલો.
 ગોધાપદી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગોધાયસ્ ત્રિં ગાયો રાખનાર, ગાયનું ર-
 ક્ષણ કરનાર.
 ગોધાવીળાકા સ્ત્રીં ધોના ચામડાથી મહેલો
 નાની વીણા.
 ગોધાસ્કન્ધ પું એક જાતનો દુર્ગંધી ખેર.
 ગોધિ પું લલાટ, કપાળ, ધો.
 ગોધિકા સ્ત્રીં ધો, એક જાતનું માછલું.
 ગોધિકાપુત્ર પું ધોમાં સર્પથી ઉત્પન્ન
 થયેલ-ધોસાપ.
 ગોધિની સ્ત્રીં એક જાતની ભોંરીંગણી.
 ગોધુમ પું ધઉ.

ગોધૂમ પું નારંગીનું ઝાડ, ધઉ.
 ગોધૂમક પું ધઉ વણે એક જાતનો સર્પ.
 ગોધૂમચૂર્ણ નં ધઉનો લોટ, મેંદો.
 ગોધૂમસંભવ ત્રિં ધઉમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.
 ગોધૂમસાર પું ધઉનો સાર-તત્વ.
 ગોધૂમિકા સ્ત્રીં ગોજિહ્વા જુઓ.
 ગોધૂમી સ્ત્રીં ગોલેમિકા જુઓ.
 ગોધૂલિ સ્ત્રીં ચરીને ધર તરફ આવતી
 વેળા ગાયોની ખરીઓ વડે ઉડેલી રજ.
 ગોધેનુ સ્ત્રીં દૂઝણી વાછરડાવાળી ગાય.
 ગોધેર ત્રિં રક્ષણ કરનાર.
 ગોધ પું પર્વત.
 ગોનન્દ પું કાર્તિક સ્વામીનો એક ગણ.
 ગોનન્દી સ્ત્રીં સારસ પક્ષી.
 ગોનર્હ પું સારસ પક્ષી, તે નામે એક દેશ,
 મહાદેવ.
 ગોનર્હ નં એક જાતની મોથ.
 ગોનર્હીય ત્રિં ગોનર્હ દેશમાં હોનાર-થનાર.
 ગોનર્હીય પું મહાભાષ્યના કર્તા મુનિ પ-
 તંજલિ.
 ગોનસ પું એક જાતનો સર્પ.
 ગોનસા સ્ત્રીં એક જાતની ઔષધિ.
 ગોનાથ પું બળદ, આંખલો, રાજ, ગાયનો
 કે બળદનો સ્વામી.
 ગોનાય પું ગોવાળ.
 ગોનાસ પું એક જાતનો સાપ, એક જા-
 તનો મણિ.
 ગોનિષ્યન્દ પું ગોમૂત્ર.
 ગોષ પું ગોવાળ, ગામનો અધિકારી, પુ-
 થીનું રક્ષણ કરનાર, વાડાનો અધ્યક્ષ,
 વૈદ્ય, રાજ, ઇન્દ્ર.
 ગોષ ત્રિં ઉપકાર કરનાર, રક્ષણ કરનાર,
 ગાય કે બળદનું રક્ષણ કરનાર.
 ગોપક ત્રિં રક્ષણ કરનાર, ઉપકાર કરનાર.
 ગોપક પું ધણા ગામનો અધ્યક્ષ, ગોવાળીયો.
 ગોપકન્યા સ્ત્રીં ગોવાળ જાતિની કન્યા,
 ઉપલસરી વનરપતિ.

गोपककटिका

५३०

गोपाली

गोपककटिका स्त्री० श्रीलङ्का.

गोपघोण्टी स्त्री० भोरडीना लेवुं अके ज-
मेदी अउ.गोपति पु० जगद, आम्भो, शिव, राज, श्रीकृष्ण, सूर्य, छन्द, ऋषभ नामे औ-
पति, यजमान, ते नामे अके अक्षुर.

गोपत्य न० गोपतिपत्य.

गोपथ पु० अथर्व वेदनुं अके आत्मथ.

गोपद न० गायनुं पगलु.

गोपदल पु० सोपारीनुं अउ.

गोपन न० गुप्त राखनुं, गोपवनुं, छपावनुं,
रक्षलु करवुं, छप्पा, दीप्ति, कान्ति, व्याकु-
लपत्य.

गोपना स्त्री० दीप्ति, कान्ति.

गोपनीय त्रि० गुप्त राखवा योग्य, रक्षलु
करवा योग्य.

गोपबधू स्त्री० गोवाणलु, उपवसरी वनस्पति.

गोपभद्र न० शालूक लुओ, कमगनुं भूज.

गोपभद्रा स्त्री० काश्मीरी वृक्ष.

गोपभद्रिका स्त्री० गांझारी वृक्ष.

गोपरस पु० बोल लुओ.

गोपराष्ट्र पु० न्यां गोवाणानी-लरवाडानी
चसती पुष्कण छे तवे अके देश.

गोपरिचर्या स्त्री० गायनी सेवा.

गोपबधू स्त्री० गोपबधू लुओ.

गोपबधूटी स्त्री० लुवान गोवाणलु.

गोपवन न० न्यां पुष्कण गोवाणीया होय
तेनुं काष्ठ वन.गोपवनादि पु० पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध
अके शब्दभल.

गोपवल्ली स्त्री० भोरवेव, उपवसरी-वनस्पति.

गोपस्त्रि० रक्षलु करनार.

गोपा स्त्री० उपवसरी वनस्पति.

गोपा त्रि० गायनुं रक्षलु करनार.

गोपाङ्गना स्त्री० गोवाणलु, उपवसरी व-
नस्पति.

गोपाटविक पु० गोवाण.

गोपाध्यक्ष पु० गोवाणीयाओना अध्यक्ष,
मुख्य गोप.गोपानस्त्री स्त्री० छापड् दांका भारे भूके
वाङ् लाङ्का, छापरा भारेनुं पाण्डु व-
रलु-व शपंजर.

गोपायक त्रि० रक्षलु करनार.

गोपायन न० रक्षलु, रक्षा.

गोपायन त्रि० रक्षलु करनार.

गोपायस्त्रि० रक्षलु करनार.

गोपायित त्रि० रक्षलु करे.

गोपायित न० लूतकालिक रक्षलु.

गोपायितव्य त्रि० रक्षलु करवा योग्य,
गुप्त राखवा योग्य.

गोपाचित् त्रि० रक्षलु करनार.

गोपाल पु० राज, गोवाण, ते नामे अके
वल्सुं अके जति, ते नामे विष्णुना अके
अवतार श्रीकृष्ण.

गोपाल त्रि० गायनुं रक्षलु करनार.

गोपालक त्रि० गायनुं रक्षलु करनार, गो-
वाण, वगेरे.

गोपालक पु० श्रीकृष्ण, शिव.

गोपालकक्षा स्त्री० लरतभंडमां पूर्वे आ-
वेक्षा अके देश.

गोपालककटिका स्त्री० श्रीलङ्का.

गोपालककटो स्त्री० श्रीलङ्का.

गोपालताप न० ते नामे अके उपनिषद्.

गोपालतापनीय न० उपरनी अर्थ.

गोपालघानी स्त्री० गायोदी वाडा, लर-
वाडोना नेस.

गोपालव पु० आसुधुधनी अके क्षत्रियजति.

गोपालि पु० शिव.

गोपालिका स्त्री० लरवाणलु, गोवाणलु,
उपवसरी वनस्पति.

गोपाली स्त्री० श्रीलङ्का, गोवाणलु, लरवा-

ડણ, ગાયનું રક્ષણ કરનારી સ્ત્રી, કાર્તિક
સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.
ગોપાષ્ટમી સ્ત્રી કાર્તિક શુદ્ધ આઠમ.
ગોપિકા સ્ત્રી ગોવાળણ, હરવાડણ, ગા-
યનું રક્ષણ કરનારી સ્ત્રી.
ગોપિતવ્ય ત્રિં ગુપ્ત રાખવા યોગ્ય, રક્ષણ
કરવા યોગ્ય.
ગોપિતૃ ત્રિં રક્ષણ કરનાર, ગુપ્ત રાખનાર.
ગોપિત્ત નં ગોરાચન નામે સુગંધી દ્રવ્ય.
ગોપિત્તજા સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.
ગોપિન્ ત્રિં રક્ષણ કરનાર.
ગોપિની સ્ત્રી રક્ષણ કરનારી સ્ત્રી, ઉપ-
સરી વનસ્પતિ.
ગોપિલ ત્રિં રક્ષણ કરનાર.
ગોપિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત રક્ષણ કરનાર.
ગોપી સ્ત્રી ગોવાળણ, રક્ષણ કરનારી સ્ત્રી.
ગોપોગીત નં નીચેનો અર્થ.
ગોપીગીતા સ્ત્રી 'જયતિતેડધિકમ્' ઇત્યાદિ
ભાગવત દશમ સ્કંધ પૂર્વાર્ધમાં ગોપી-
ઓએ કરેલી શ્રીકૃષ્ણની સ્તુતિ.
ગોપીચન્દન નં તે નામે એક ચંદન-
ને ધોળી માટીરૂપ હોય છે.
ગોપીજનચહ્લમ પું શ્રીકૃષ્ણ.
ગોપોત પું અંજન પક્ષી.
ગોપીય નં સોમવધી રસનું પાન, તીર્થ.
ગોપીય પું રક્ષણ, રક્ષા.
ગોપીધ્ય ત્રિં રક્ષણના હિતનું.
ગોપુચ્છ પું એક જાતનો હાર, ગાયના
પૂછડા જેવા પૂછડાવાળો એક જાતનો
વાનર.
ગોપુચ્છ નં ગાયનું પૂછડું.
ગોપુટા સ્ત્રી મોટી એકઠી.
ગોપુટિક નં શકરના પોડીયાનું મસ્તક.
ગોપુર નં નગરનો દરવાજો, મુખ્ય દર-
વાજો, એક જાતની મોથ
ગોપુરક પું શહેરનો દરવાજો, એક ઝાડ.

ગોપુરીષ નં ગાયનું કે જળનું ઘણું.
ગોપેન્દ્ર પું શ્રીકૃષ્ણ, ગોવાળીયાનો રાજા નંદ.
ગોપેશ પું ઉપરના અર્થ.
ગોપેશ્વર પું ગોવેન્દ્ર જીઓ.
ગોત્તવ્ય ત્રિં ગુપ્ત રાખવા યોગ્ય, રક્ષણ
કરવા યોગ્ય.
ગોત્વ ત્રિં રક્ષણ કરનાર, ગુપ્ત રાખનાર,
પ્રકરનાર.
ગોત્વ પું વિષય.
ગોપ્ય ત્રિં રક્ષણ કરવા યોગ્ય, ગુપ્ત રાખવા
યોગ્ય.
ગોપ્ય પું દાસીનો પુત્ર, દાસ, નોકર.
ગોપ્યક પું ઉપરના અર્થ, રોગી, ભ-
કિતમાન.
ગોપ્યાવિત્ય પું પ્રભાસ તીર્થમાં આવેલી
સર્પની એક મૂર્તિ.
ગોપ્યાધિ પું થાપણમાં મૂકેલી વસ્તુ એક
જાતનો ગુપ્ત રોગ-ગુપ્ત મનોવ્યથા.
ગોપ્રકાશ્વ નં શ્રદ્ધ ગાય કે જળનું.
ગોપ્રચાર પું ગાયોને ચરવાનું રથજ, તે
નામે એક તીર્થ.
ગોપ્રતાર પું રામ વૈકુંઠમાં જતા હતા ત્યાં.
તેમનાં ભક્ત મનુષ્યોની તેમની પાછળ
જવા માટે ત્યાં ગીડરી જામી હતી
તે સરથતદીના કાંઠા ઉપર આવેલું તીર્થ.
ગોપ્રવેશ પું જમણ વગેરેથી આવીને ગા-
યનો ઘરમાં પ્રવેશ અથવા તે પ્રવેશનો
સમય.
ગોપ્રિય પું આંખલો.
ગોફળા સ્ત્રી વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક વૃક્ષમંધન-
પ્રકાર.
ગોવાલ નં ગાયનો ફેશ, ગાયનું રવાનું.
ગોવાલી સ્ત્રી તે નામે એક ઓપધિ.
ગોમળ્હોર પું પાણીનું ખતક પક્ષી.
ગોમળ્હોરી સ્ત્રી પાણીની ખતક પક્ષીની.
ગોમાનુ પું પુર્વસુ નામે એક રાજાનો પૌત્ર.

ગોમિલ

૫૩૨

ગોરક્ષ

ગોમિલ પુ. તે નામે એક ઋષિ.
 ગોમૃત પુ. પર્વત.
 ગોમ્ ત્રિ. ઉમ. સ. સેટ્ લી'પતું, ખરડતું.
 ગોમક્ષિકા સ્ત્રી. ડાંસ, મચ્છર.
 ગોમઘ ત્રિ. ગાયનું દાન કરનાર.
 ગોમળદલ ન. ગાયોનો સમૂહ, ભૂમંડલ,
 પૃથ્વીમંડલ, કિરણોનો સમૂહ.
 ગોમત ત્રિ. ગાયવાળું, બળદવાળું.
 ગોમત પુ. ગાયનો માલીક, કિરણવાળો
 સૂર્ય વગેરે.
 ગોમત ન. ગવ્યતિ જુઓ.
 ગોમતલિકા સ્ત્રી. શ્રેષ્ઠ ગાય કે બળદ.
 ગોમતી સ્ત્રી. તે નામે એક મહાનદી.
 ગોમત્સ્ય પુ. એક જાતનું માછલું.
 ગોમથ ત્રિ. ગાય દોહનાર.
 ગોમધ્યમધ્ય ત્રિ. પાતળી કેડવાળું.
 ગોમન્ત પુ. તે નામે એક પર્વત.
 ગોમન્દ પુ. તે નામે એક પર્વત.
 ગોમય પુ. ન. ગાય કે બળદનું જાણ.
 ગોમય ત્રિ. ગાયો મય.
 ગોમયચ્છત્ર ન. ચોમાસામાં થતી છત્રાકાર
 કામડાટોપી.
 ગોમયચ્છત્રિકા પુ. ઉપરનો અર્થ.
 ગોમયમિય ન. ગોમયચ્છત્ર જુઓ.
 ગોમયોત્ય ત્રિ. જાણુમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.
 ગોમયોત્યા સ્ત્રી. એક જાતનો કીડો.
 ગોમયોદ્ગ્રહ ત્રિ. જાણુમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.
 ગોમયોદ્ગ્રહ પુ. ગરમાણાનું ઝાડ.
 ગોમદિવદા સ્ત્રી. કાર્તિક સ્વામીની સેવક
 એક માતૃકા.
 ગોમાંસ ન. ગાયનું માંસ.
 ગોમાતૃ સ્ત્રી. ગાયોની માતા-કામધેનુ ગાય.
 ગોમાયુ પુ. શિયાળ, એક જાતના ગૃધ્ર.
 ગોમાયુ સ્ત્રી. શિયાળવી.
 ગોમાયુમક્ષ પુ. એક નીચ જાતિ-જે
 શિયાળ સુદાં ખાય છે.

ગોમિન પુ. તે નામે એક મુનિ.
 ગોમિથુન ન. ગાયનું બેડલું.
 ગોમિન્ ત્રિ. ગાયનો માલીક.
 ગોમિન્ પુ. શિયાળ, ઉપાસક, ખુદ ભિક્ષુ,
 શિષ્ય.
 ગોમિની સ્ત્રી. ગાયની માલીક સ્ત્રી, શિ-
 યાળવી.
 ગોમિલ પુ. તે નામે એક મુનિ.
 ગોમીન પુ. એક જાતનું માછલું.
 ગોમુક્ષ પુ. મગર, તે નામે એક યક્ષ.
 ગોમુક્ષ ન. એક જાતનું વાદિત્ર, લેપ, લે-
 પન, ગાયના-મુખના આકારની જમીનમાં
 ખોદેલી સુરંગ, માળા વગેરે રાખવાની
 ગોમુખી, ગાયનું મુખ.
 ગોમુક્ષી સ્ત્રી. હિમાલય ઉપરથી ન્યાં ગંગા
 જમીન ઉપર પડે છે ત્યાં એક યક્ષ.
 ગોમુદ ત્રિ. બળદ જેવો મૂર્ખ, જડ.
 ગોમૂત્ર ન. ગાયનું મૂત્ર.
 ગોમૂત્રિકા સ્ત્રી. તે નામે એક બંધ-અ-
 લંકાર શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ગોમૂત્રિકાબંધ-ચિત્રા-
 લંકાર.
 ગોમૃગ પુ. રોઝ મૃગ.
 ગોમૃગી સ્ત્રી. રોઝ મૃગલી.
 ગોમેદ પુ. એક જાતનો મણિ, તે નામે
 એક ખેટ.
 ગોમેદક પુ. ઉપરના અર્થ, એક જાતનું
 ઝેર, સુગંધી દ્રવ્યનું શરીરપર લેપન.
 ગોમેદસન્નિધ પુ. એક જાતનો પત્થર-
 દુઝવાધાણ.
 ગોમેધ પુ. તે નામે એક યક્ષ.
 ગોમ્મથ્ ન. ગોમૂત્ર.
 ગોમ્યજ પુ. ગોમેધ.
 ગોયાન ન. બેલ ગાડી.
 ગોયુગ ન. બે બળદ, બે ગાય.
 ગોયુતિ સ્ત્રી. ગાયની ગતિ, ગાયનું ગમન.
 ગોરક્ષ પુ. તે નામે એક વેત્ર, નારંગીનું

ગોરક્ષ

૫૨૩

ગોલોક

ઝાડ, ઝડપલ નામે એક ઝાડ, શિવ, ગો-
રખ મુનિ, ગાયનું રક્ષણ.
ગોરક્ષ ત્રિં ગાયત્રી રક્ષા કરનાર, બળદનું
રક્ષણ કરનાર.
ગોરક્ષક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
ગોરક્ષકર્કટી સ્ત્રીં એક જાતની કાકડી.
ગોરક્ષજન્મ સ્ત્રીં ધર્મ, એક જાતની વન-
સ્પતિ, ખેર.
ગોરક્ષતણ્ણુલી સ્ત્રીં એક જાતની ક્ષુપ
વનસ્પતિ.
ગોરક્ષતુલ્પી સ્ત્રીં ધણ જેવા આકારનું તુલ્પકું.
ગોરક્ષકુન્ધા સ્ત્રીં એક જાતની ક્ષુપ વન-
સ્પતિ.
ગોરક્ષી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
ગોરક્ષ્ય નં ગાયનું કે બળદનું રક્ષણ.
ગોરક્ષ પું પાણીનું બતક પક્ષી, કેદી, નાગો
સાધુ.
ગોરટ પું દુર્ગંધી ખેરનું ઝાડ
ગોરણ નં તોળવું, ભેખવું, ઉંચું કરવું,
ઉગામવું.
ગોરથ પું મગધ દેશમાં આવેલો તે નામે
એક પર્વત.
ગોરસ પું ગાયનું દૂધ-દહીં-છાશ, પાણીનો
રસ, વાક્યનો રસ.
ગોરસજ નં છાશ, દહીં, માખણ.
ગોરાજ પું શ્રેષ્ઠ બળદ, આખલો.
ગોરાટિકા સ્ત્રીં એક જાતનું પક્ષી.
ગોરાટી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
ગોરિકા સ્ત્રીં ગોરાટિકા બુદ્ધો.
ગોરુચ નં હરતાલ.
ગોરુત નં ગાયનો શબ્દ, બળદનો શબ્દ,
બે કોશને પ્રદેશ.
ગોરૂપ નં ગાયનું સ્વરૂપ.
ગોરૂપ પું મહાદેવ.
ગોરોચના સ્ત્રીં ગોરાચન ગંધદ્રવ્ય.
ગોર્દ નં મરિતક, મરતકમાં રહેલ ઘી

જેનું તત્ત્વ.
ગોલ પું ગોળ, ગોળો, મીંઠળનું ઝાડ, વ્ય-
ભિચારથી ઉત્પન્ન થયેલ વિધવાનો પુત્ર,
ખગોળ ગ્રંથ, ખોલ નામે સુગંધી દ્રવ્ય.
ગોલ નં ગોળાકાર મંડળ, ન્યોતિષપ્રસિદ્ધ
ક્ષેત્રભેદ.
ગોલક પું ગોળ, ગંધરસ, વટાણો, વ્યભિ-
ચારથી ઉત્પન્ન થયેલ વિધવાનો પુત્ર,
ગોળો, પિંડો.
ગોલક નં ગોલોક, વૈકુંઠ લોકની ઉપર
આવેલું એક સ્થાન.
ગોલક્ષણ નં ગાયનું શુભાશુભસૂચક
ચિન્હ, ગાયનું લક્ષણ.
ગોલતિકા સ્ત્રીં વનચર એક પથુ સ્ત્રી.
ગોલન્દ પું તે નામે એક ઋષિ.
ગોલચન્દ્ર નં એક જાતનું ચંદ્ર.
ગોલવળ નં જેટલા પ્રમાણમાં ગાયને મીઠું
આપવામાં આવે છે તેટલું મીઠું.
ગોલા સ્ત્રીં ગોદાવરી નદી, સખી, બહેન-
પણી, ખરાબ નદી, ગોળો, પાણીનો
કલશ, મથુસીલ ધાતુ, શાહી, એક
જાતની ઔષધી.
ગોલાશ પું તે નામે એક ઋષિ.
ગોલાકુન્દ પું એક જાતનો વાનર, કામે
વાનર.
ગોલાકુન્દ નં ગાયનું પૂછકું.
ગોલાકુલી સ્ત્રીં એક જાતની વાનરી,
કાળી વાનરી.
ગોલાધ્યાય પું ભારકરાચાર્યકૃત સિદ્ધાંત-
શિરોમણિ નામના ગ્રંથનો તે નામે એક
વિભાગ.
ગોલાસ પું ગોમયચ્છત્ર બુદ્ધો,
ગોલિહ પું એક જાતની વનસ્પતિ.
ગોલીઢ પું ઉપરનો અર્થ.
ગોલોક પું વૈકુંઠલોકની ઉપર આવેલું
એક સ્થાન.

ગોલોમન

૫૩૪

ગોવર્ધન

ગોલોમન નં ગાયનું રવાદું.
 ગોલોમતલ અવ્યં ગાયનાં રવાદાંમાંથી.
 ગોલોમિકા સ્ત્રીં જટામાંસી નામે એક
 વનસ્પતિ.
 ગોલોમી સ્ત્રીં ઘોળા ધ્રોખડ, વળ, વેશ્મા,
 જટામાંસી વનસ્પતિ.
 ગોવત્સ પું ગાયનો વાછરડો.
 ગોવત્સાદિન પું નહાર, વર.
 ગોવન્દની સ્ત્રીં પ્રિયંશુ વૃક્ષ, પીળાં દાંડા-
 વાળા કમળવેલ.
 ગોવર નં ગાયની ખરીથી છુદાયલો છા-
 લનો છુઓ.
 ગોવર્દન પું વૃંદાવનમાં આવેલો એક પર્વત.
 ગોવર્દનધર પું શ્રીકૃષ્ણ.
 ગોવર્દનધોરિન પું શ્રીકૃષ્ણ.
 ગોવશ સ્ત્રીં વાંઝણી ગાય.
 ગોવર્ટ નં ગાયનો વાડો.
 ગોવાસ પું ગાયનો વાડો.
 ગોવાસદાસન પું તે નામે પૂર્વમાં દેશ.
 ગોવાસન પું ગાયને હાંટી કાઢનાર આઠાણ.
 ગોવિકર્ત પું ગાયની હત્યા કરનાર, ગા-
 યને મારી નાખનાર, બળદને ખેડમાં બે-
 ડનાર ખેડુત.
 ગોવિકર્ત પું રાંધવાં મારે ગાય કે બળ-
 દની હત્યા કરનાર,
 ગોવિત પું અશ્વમેધ યજ્ઞ.
 ગોવિદાંપતિ પું પરમેશ્વર.
 ગોવિન્દ પું વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ, ગોવાળ,
 ગૃહસ્પતિ.
 ગોવિન્દગ્રોવશી સ્ત્રીં યાગણ મહિનાની
 શુદ્ધ બારશ.
 ગોવિષ સ્ત્રીં ગાય કે બળદનું છાણ.
 ગોવિષાળ નં ગાયનું શીંગડું.
 ગોવિષાળિક પું ગાયનાં શીંગડાનું બના-
 વેલું વસ્ત્ર.
 ગોવિષ્ઠા સ્ત્રીં ગાય કે બળદનું છાણ.

ગોવીથિ સ્ત્રીં આકાશમાં રહેલ નક્ષત્ર
 બેદસ્યક માર્ગ.
 ગોવીચ્ય નં બળદોનું વીય.
 ગોવૃન્દ નં ગાયેનો સમૂહ.
 ગોવૃન્દારક પું નં શ્રેષ્ઠ બળદ, શ્રેષ્ઠ ગાય.
 ગોવૃષ પું શ્રેષ્ઠ બળદ.
 ગોવૃષમ પું શ્રેષ્ઠ બળદ.
 ગોવ્યાઘ નં ગાય અને વાઘ, બળદ
 અને વાઘ.
 ગોવ્યાઘિન પું તે નામે એક ઋષિ.
 ગોવ્રજ પું ગાયેનો કે બળદોનો સમૂહ,
 ગાયેનો કે બળદોનો વાડો.
 ગોવ્રત નં ગોહત્યાના પ્રાયશ્ચિત્તનિમિત્ત
 એક વ્રત.
 ગોશકૃત નં ગાયનું કે બળદનું છાણ.
 ગોશચ્ય સ્ત્રીં જેની ગાય કે બળદ કૃત-
 ધરમાં હોય તે.
 ગોશશાલ પું એલ નામે સુગંધી દ્રવ્ય.
 ગોશાલ નં ગાયેની શાળા-ગોશાળા-ગા-
 યોને રહેવાનું સ્થળ.
 ગોશાલા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ગોશાલીય ત્રિં ગોશાળામાં હોનાર-થનાર.
 ગોશીર્ષ પું કૃષ્ણકૃત પર્વત.
 ગોશીર્ષ નં તે નામે એક ચંદન-જે ચ-
 લયાચ્છદમાં થાય છે, ગાયનું કે બળદનું
 મસ્તક.
 ગોશીર્ષક પું તે નામે એક ઝાડ.
 ગોશીર્ષક નં તે નામે એક ચંદન.
 ગોશુક પું તે નામે એક ઋષિ, દક્ષિણ
 દેશમાં આવેલો એક પર્વત.
 ગોશુક નં ગાયનું શીંગડું.
 ગોશ્રુતિ પું તે નામે એક ઋષિ.
 ગોશ્વ પું દિવન ગાય અને કોડો.
 ગોશ્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 ગોષ્ણિ પું ગાય કે બળદ જેનો સહાયક
 છે તે, ગાય કે બળદનો સહાયક.

गोषट्क

५३५

गोसंप्रदाय

गोषट्क न० ७ गाय के अणद.
 गोषट्कगव न० उपरनो अर्थ.
 गोषणि त्रि० गाय के अणदनुं दान करनार.
 गोषद् त्रि० वाक्य ओलती वेणा रभलना
 पामनार.
 गोषद त्रि० उपरनो अर्थ.
 गोषदादि पु० पाणिनीय व्याकरणभित्तिक
 ऐक शब्दगण.
 गोषन् त्रि० गाय के अणदनुं दान करनार.
 गोषा त्रि० उपरनो अर्थ.
 गोषाति स्त्री० गाय के अणदनो दाल,
 गाय के अणदनुं दान.
 गोषादी स्त्री० ऐक गतनुं पक्षी.
 गोषेधा स्त्री० दुष्ट लक्षणवाणी स्त्री.
 गोष्ट्वां आ० अ० सेट् ऐकहुं करवुं,
 ऐकत्र करवुं.
 गोष्टोम पु० ते नामे ऐक ग्राह.
 गोष्ट पु० सला, परिपह.
 गोष्ट न० गायनो वाडो, गायो के अणदनुं
 स्थान.
 गोष्ट न० ऐक प्रकारनुं श्राद्ध.
 गोष्टपति पु० गायनो के अणदना स्थानो
 ननो अध्यक्ष-ते डिपर हेअरेअ राअनार.
 गोष्टवेदिका स्त्री० गौशालाभां करेव
 यनकुंड.
 गोष्टश्च पु० गायो के अणदना वाडामां-
 स्थानमां रहेनार कुतरो.
 गोष्टश्च त्रि० पोताने धेर दुद्धी पारकानो
 द्वेय करनार.
 गोष्टश्चन् पु० गायो के अणदना वाडानो
 कुतरो.
 गोष्टागार न० ध्यां गायसोअ स्थिति
 करवानुं स्थण-संछ.
 गोष्टाध्यक्ष पु० गोष्टपति जुओ.
 गोष्टान न० गायनो के अणदनो वाडो.
 गोष्टाष्टमी स्त्री० गोषाष्टमी जुओ.

गोष्टि स्त्री० गोष्ठी जुओ, परस्पर वातनीत.
 गोष्टिक त्रि० कुटुम्बसंघी.
 गोष्ठी स्त्री० सला, परिपह, परस्पर वातनीत,
 पोष्य कुटुम्बवर्ग, समूह.
 गोष्ठीपति पु० सलाध्यक्ष, सलापति,
 प्रमुअ, अहु पोष्यवर्गनुं पालन करनार.
 गोष्ठेष्टवेदिन् पु० सलाकुशण, धरमां
 अडाष्ट हांकनार-बीर.
 गोष्ठेष्टाय त्रि० गायनुं वत करी गायना
 वाडामां शयन करनार.
 गोष्ठय त्रि० गायना के अणदना वाडामां
 होनार-थनार.
 गोष्ठय पु० इंदेव.
 गोष्ठपन्न न० गायना के अणदना प्रगवां
 धयेव आडो, गायना के अणदना प्रगवां
 नेवहुं भाप, गायो के अणदोअ सेवेव
 प्रदेश-वन वगेर, प्रभास क्षेत्रमां आवेहुं
 ऐक तीर्थ, गायनुं के अणदनुं प्रगवुं.
 गोस पु० ओल नामे सुगंधी द्रव्य, कृष्ण
 काल, प्रभात, सवार.
 गोसस्त्रि पु० गोषस्त्रि जुओ.
 गोसगृह न० धरनो संदरेओ काग, शयनगृह.
 गोसह्व पु० गोवाण.
 गोसह्वान् पु० गोवाण.
 गोसंग पु० सवार, परोडीयुं.
 गोसत्र पु० ते नामे ऐक यन.
 गोसदक्ष त्रि० ग्राह नेवुं, अणद नेवुं.
 गोसदक्ष पु० रोज-भृग.
 गोसदक्षा स्त्री० रोज-भृगवी
 गोसदक्ष पु० रोज भृग,
 गोसदक्ष त्रि० ग्राह के अणद नेवुं.
 गोसदक्षी स्त्री० गाय के अणद नेवी, रोज
 भृगवी.
 गोसनि त्रि० गायनुं दान करनार.
 गोसंप्रदाय त्रि० उपरनो अर्थ.

ગોસમ્ભવ

૫૩૬

ગૌતમ

ગોસમ્ભવ ત્રિં ગાય કે બળદથી ઉત્પન્ન થનાર.

ગોસમ્ભવા સ્ત્રીં ધોળી ધ્રોખડ.

ગોસર્ગ પું પ્રાતઃકાળ.

ગોસર્પ પું ધો.

ગોસર્પા સ્ત્રીં ધો-માદા.

ગોસવ પું ગોમેધ યત્.

ગોસહસ્ર નં એક હજાર ગાયોનું મહાદાન.

ગોસાદ ત્રિં ગાય કે બળદને હાંકનાર.

ગોસાદિત્ર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ગોસારથિ પું ગાય કે બળદનો સારથિ.

ગોસ્તન પું ચોત્રીસ સેરનો એક હાર, કૂલનો ગુચ્છો, ગાયનો આંચર.

ગોસ્તના સ્ત્રીં દ્રાક્ષનો વેલો, દ્રાક્ષ.

ગોસ્તની સ્ત્રીં કાર્તિકરયામીની અનુચર એક માલુકા.

ગોસ્તોમ પું તે નામે એક યત્.

ગોસ્થાન નં ગાયનો વાડો-ગૌશાળા.

ગોસ્થાનક નં ઉપરનો અર્થ.

ગોસ્વામિન પું ગાયનો કે બળદનો માલિક.

ગોહ પું ધર.

ગોહત્યા સ્ત્રીં ગાય કે બળદની હત્યા.

ગોહન ત્રિં ગાય કે બળદની હત્યા કરનાર.

ગોહન પું ઇન્દ.

ગોહન ત્રિં હાંકનાર, ગુમ રાખનાર.

ગોહમુલ્લ પું ભરતખંડમાં આવેલો તે નામે એક પર્વત.

ગોહરિતકી સ્ત્રીં બીલીનું ઝાડ.

ગોહલ્લ નં ગાયનું કે બળદનું છાણ.

ગોહાલિયા સ્ત્રીં તે નામે એક વેલો.

ગોહિત પું બીલીનું ઝાડ, વિષણુ.

ગોહિત ત્રિં ગાયનું કે બળદનું હિત કરનાર.

ગોહિર નં પગનું મૂળ, પગની એડી.

ગોહ્લ ત્રિં ગુમ રાખવા યોગ્ય, હાંકવા યોગ્ય.

ગૌકલ્પ પું ગોકલ્પ ઋષિનો ગોત્રજ.

ગૌગુલ્લ ત્રિં ગુગળનો ધૂપ વગેરે.

ગૌચ્ય પું હિમાલયનો પુત્ર મૈનાક પર્વત.

ગૌજ્ઞિક પું સોની.

ગૌડ પું તે નામે એક દેશ-કાન્યકુબ્જ, બેંગાલનો મધ્ય પ્રદેશ.

ગૌડ પું મહુ ગૌડ દેશમાં રહેનાર, વિધ્યા-ચક્રની ઉત્તરે રહેનાર બ્રાહ્મણ.

ગૌંદ ત્રિં ગોળનો વિકાર, ગોળમાંથી બનતો દારૂ.

ગૌંડક પું ગૌંડદેશ.

ગૌંડક પું મં ગૌંડ દેશમાં રહેનાર, વિધ્યાચક્રની ઉત્તરે રહેનાર બ્રાહ્મણ.

ગૌંડપાદ પું તે નામે એક વેદાન્તી પંડિત.

ગૌંડવાસ્તુક પું નં એક જાતનું શાક.

ગૌંડિક ત્રિં ગોળનું, ગોળસંબંધી.

ગૌંડિક પું શેલડી.

ગૌંડી સ્ત્રીં ગોળમાંથી બનાવેલ મદિરા, તે નામે એક કાવ્યરીતિ.

ગૌણ ત્રિં સાદસ્યલક્ષણલક્ષ્ય સંબંધરૂપ ગૌણી લક્ષણાથી પ્રવૃત્ત થયેલ શબ્દ, અપ્રધાન કર્મ વગેરે, અમુખ્ય.

ગૌણવાન્ત્ર પું અંધારિયા પડવેથી આરંભી પૂતેમ સુધીનો આંદ્રમાસ.

ગૌણિક ત્રિં ગુણસાધન, ગુણ જાણનાર, ગુણથી બનેલ, સત્વ વગેરે ગુણોથી ઉત્પન્ન થયેલ.

ગૌણિક પું ગુણ.

ગૌણી સ્ત્રીં તે નામે સાદસ્યમૂલક લક્ષણા.

ગૌતમ પું ગૌતમ ઋષિનો વંશજ, ભરદ્વાજ મુનિ, અહલ્યાનો પુત્ર શતાત્નંદ, કૃપાચાર્ય, આયદેવીનો પુત્ર શાક્યમુનિ, જૈન તીર્થંકર મહાવીરના પદશિષ્ય ગૌતમ ગણધર.

ગૌતમસમ્ભવા સ્ત્રીં ગોદાવરી નદી.

ગૌતમી સ્ત્રીં કૃપાચાર્યની બહેન, ગૌતમકૃત વિદ્યા, દુર્ગા દેવી, તે નામે એક રાક્ષસી, ગોદાવરી નદી, ગોરોચના.

ગૌતમ પું એક પ્રકારનું રથાવર ઝેર.

ગોદન્તેય

૬૨૭

ગૌરાવસ્કન્દિન

ગૌદન્તેય ત્રિં ગોદન્ત નામે ચંદન સંબંધી.

ગૌદાનિક ત્રિં કેશાંત સંસ્કારના ક્ષણ-
ચર્મ સંબંધી, કેશાન્ત સંસ્કારમાં કરવામાં
આવતું કર્મ વગેરે.

ગૌધાર પું ગોધિકાપુત્ર જુઓ.

ગૌધૂમ ત્રિં ધઉનો વિકાર-શેઠલી વગેરે.

ગૌધૂમીન નં ધઉ જેમાં પાકી શકે તેવું
ખેતર.

ગૌધેય પું ગોધિકાપુત્ર જુઓ.

ગૌધેર પું ઉપર પ્રમાણે.

ગૌધેરકાયણિ પું ગૌધેરનો પુત્ર.

ગૌનર્દ પું પાતંગ્લ મુનિ.

ગૌનર્દ ત્રિં ગૌનર્દ દેશમાં હોનાર-થનાર.

ગૌપત્ય નં ગોવાળપણું, ગાયોનું માલીકપણું.

ગૌપથન પું તે નામે એક ઋષિ.

ગૌપિક પું ગોવાળજીનો પુત્ર.

ગૌપિલેય ત્રિં ગોપિલે કરેલ વગેરે.

ગૌપુચ્છ ત્રિં ગાયના કે બળદનાં પૂછડાં જેવું.

ગૌપુચ્છિક ત્રિં ગાયના કે બળદનાં પૂછડાં
વડે તરનાર.

ગૌપ્તેય પું વાણીયજીનો છોકરો.

ગૌમૃત ત્રિં ગાયના પોષકે કરેલ વગેરે.

ગૌમત ત્રિં ગૌમતી નદીમાં હોનાર-થનાર.

ગૌમતાયન પું ગૌમતીમાં હોનાર-થનાર.

ગૌમથિક ત્રિં ગાયના છાજીથી બનેલ.

ગૌમાયન પું ગૌસ્વામીનો ગોત્રજ.

ગૌર પું ચન્દ્ર, ધોળા સરસવ, પીળા રંગ,

ધોળા રંગ, લાલ રંગ, એક જાતનું માપ,

એક જાતનો મૃગ, કપૂર, સાકી ચોખ્ખા.

ગૌર નં કમળમાંથી થતા કેસરા, સોનું,
કેસર, કમળ.

ગૌર ત્રિં પીળું, ધોળું, લાલ, અત્યંત શુદ્ધ,

ઉજ્જવળ.

ગૌરક્ય નં ગાયનું રક્ષણ કરવારૂપ એક
વૈશ્યકર્મ, પશુપાલન કર્મ.

ગૌરગ્રીવ પું તે નામે એક દેશ, તે દેશમાં
રહેનાર.

ગૌરચન્દ્ર પું મહાપ્રભુ ચૈતન્ય દેવ.

ગૌરજીરક પું ધોળું છડં.

ગૌરતિત્તિરિ પું એક જાતનું ધોળું તે-
તર પક્ષી.

ગૌરત્વચ્ પું ઇગ્ગોળીયાંનું ઝાડ.

ગૌરપૃષ્ઠ પું તે નામે મથનો સભાસદ રાજા.

ગૌરમુલ્લ પું તે નામે એક મુનિ-જે શપીક
ઋષિનો શિષ્ય હતો.

ગૌરમૃગ પું એક જાતનો ધોળો મૃગ.

ગૌરમૃગી સ્ત્રીં એક જાતની ધોળા મૃગલી.

ગૌરવ નં ગુરૂપણું, ગુરૂનું કર્મ, સન્માન,
માન આપવા માટે ઉભા થવું તે.

ગૌરવ ત્રિં ગુરૂ સંબંધી.

ગૌરવહ્લી સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.

ગૌરવાહન પું તે નામે એક રાજા.

ગૌરવિત ત્રિં માન્ય, પૂજ્ય.

ગૌરવેરિત ત્રિં માન પામેલ, સન્માન
પામેલ, માન્ય.

ગૌરશાક પું મધુક જુઓ.

ગૌરશિરસ્ ત્રિં ધોળા કેશવાળા માથાવાળું.

ગૌરસર્વપ પું તે નામે એક મુનિ.

ગૌરસર્વેષ પું ધોળો સરસવ, ત્રણ સરસવનું
એક માપ.

ગૌરસુવર્ણ પું ચિત્રદૃટ પર્વતમાં પ્રસિદ્ધ
એક શાક.

ગૌરા સ્ત્રીં શુદ્ધ સ્ત્રી.

ગૌરાઙ્ગ પું વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ.

ગૌરાઙ્ગ ત્રિં ધોળા અંગવાળું.

ગૌરાજાજી સ્ત્રીં ધોળું છડં.

ગૌરાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
શબ્દગણ.

ગૌરાદ્રક નં એક જાતનું રથાતર ઝેર.

ગૌરાવસ્કન્દિન પું ગુરૂપત્ની અહલ્યા
સાથે વ્યભિચાર કરનાર ઈન્દ્ર.

ગૌરાવસ્કન્દિન

૫૩૮

ગ્રંથ

ગૌરાવસ્કન્દિન પું ગુરૂપત્ની સાથે ગમન કરનાર કોઇ પુરૂષ.

ગૌરાશ્વ પું તે નામે એક રાજા, અશ્વુન, યમસલાનો એક સલાસદ.

ગૌરાસ્ય પું ધોળા મોઢાવાળો અને કાળા શરીરવાળો એક વાનર.

ગૌરાસ્યા સ્ત્રીં ધોળા મોઢાની કાળા શરીરવાળી વાનરી.

ગૌરાહિક પું એક જાતનો ઝેર વિનાનો સાપ.

ગૌરિ પું અંગિરા ગોત્રનો એક ઋષિ.

ગૌરિક ત્રિં ધોળા રંગનું, ધોળું.

ગૌરિક પું ધોળો સરસવ.

ગૌરિકા સ્ત્રીં કુંવારી કન્યા, આઠ વર્ષની છોકરી, નહિ અભડાતી કુંવારી કન્યા.

ગૌરિમત્ નં તે નામે એક તીર્થ.

ગૌરિમતી સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.

ગૌરિલ પું ધોળા સરસવ, લોહાનું ચૂર્ણ.

ગૌરિવીતિ પું તે નામે એક ઋષિ.

ગૌરિવચ્ચ ત્રિં ગૌરી જેવા સાથજવાળું.

ગૌરી સ્ત્રીં ગૌરવર્ણી કોઇ સ્ત્રી, હિમાલયની

પુત્રી પાર્વતી, આઠ વર્ષની કન્યા, હળદર, દારૂ હળદર, ગોરાચના, વરૂણની તે નામે

પત્ની, પ્રિયંશુ વૃક્ષ, પૃથ્વી, તે નામે એક નદી, સૂર્યવંશી પ્રસેનજિત રાજાની એક

સ્ત્રી, તે નામે શુદ્ધની એક શક્તિ, મજાક, ધોળા દ્રોખડ, ધોળું નસોતર, તુલસી,

સોનેરી કેળ, આકાશમાંસી વનસ્પતિ, તે નામે એક રાગિણી, વાણી.

ગૌરીકાન્ત પું મહાદેવ.

ગૌરીગુરુ પું હિમાલય.

ગૌરીજ નં અખંડ.

ગૌરીજ પું કાર્તિક સ્વામી, ગણેશ.

ગૌરીતક્ર નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક છાશ.

ગૌરીતનય પું કાર્તિક સ્વામી, ગણેશ.

ગૌરીનાથ પું મહાદેવ.

ગૌરીપટ્ટ શિવલિંગમાં રહેલ ગૌરીનું પૂજ્ય-સ્થાન.

ગૌરીપતિ પું મહાદેવ.

ગૌરીપિતૃ પું હિમાલય.

ગૌરીપુત્ર પું કાર્તિક સ્વામી, ગણેશ.

ગૌરીપુષ્પ પું પ્રિયંશુ વૃક્ષ.

ગૌરીમન્ત્ર પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મંત્ર.

ગૌરીલલિત નં હરતાલ.

ગૌરીશિખર નં તે નામે એક તીર્થ-
ત્યાં પાર્વતીએ તપ કર્યું હતું.

ગૌરીસુત પું કાર્તિક સ્વામી, ગણેશ.

ગૌરુતલ્પિક પું ગુરૂપત્ની સાથે વ્યભિચાર કરનાર.

ગૌલક્ષણિક ત્રિં ગાયનાં કે બળદનાં લક્ષણો જાણનાર, ગાયનાં કે બળદનાં લક્ષણો જાણવાનાર અંથને જાણનાર કે જાણનાર.

ગૌલ્લય પું ગોલ્લદ ઋષિનો ગોત્રજ.

ગૌલાઢ્યાયન પું ગોલાંક ઋષિનો ગોત્રજ.

ગૌલિક પું એક જાતનું ઝાડ.

ગૌલોમન ત્રિં ગાયના રંગાટા જેવું.

ગૌલ્મિક પું પહેરગીર.

ગૌલ્ય નં મધુર રસ, મીકાશ.

ગૌશતિક ત્રિં એક સો ગાયો જેની પાસે હોય તે.

ગૌષ્ટ ત્રિં ગોષ્ટીમાં હોનાર-થનાર, ગાયના વાડામાં હોનાર-થનાર.

ગૌષ્ટી સ્ત્રીં ગોષ્ટી જુઓ.

ગૌષ્ટીન નં પ્રથમ ત્યાં ગાયનો વાડો હતો તે સ્થળ.

ગૌસહસ્રિક ત્રિં જેની પાસે એક હજાર ગાયો હોય તે.

ગૌહલવ્ય પું ગુહલુ ઋષિનો ગોત્રજ.

ગ્નિ સ્ત્રીં જલજીવ કરવું, ખાવું.

ગ્ના સ્ત્રીં હરકોઇ સ્ત્રી, દેવપત્ની.

ગ્મા સ્ત્રીં પૃથ્વી.

ગ્રંથ મ્વાં આનં રાગ તેત્ વાંકુ કરવું, ગુંથવું.

ગ્રંથ

૬૩૯

ગ્રસ્ત

ગ્રંથ ક્યાં પં સં સેટ્ ગુંથવું.
 ગ્રંથન નં ગુંથવું.
 ગ્રંથિત ત્રિં ગુંથેલ, ઓળંગેલ, હિંસા કરેલ,
 મારી નાખેલ.
 ગ્રંથિન ત્રિં ભોક્ષનાર, બક બક કરનાર.
 ગ્રંથન પું ગુચ્છો.
 ગ્રંથ ચું ઉમં સં સેટ્ ગુંથવું.
 ગ્રંથ પું ગુંથવું, અંથ, શાસ્ત્ર, ધન, તે નામે
 એક છંદ.
 ગ્રંથકાર ત્રિં અંથ બનાવનાર, શાસ્ત્રકાર,
 ગ્રંથકુટો છીં લેખ્યસ્થાન, પુસ્તકલેખ.
 ગ્રંથન નં ગુંથવું.
 ગ્રંથના છીં ગુંથવું.
 ગ્રંથસન્ધિ પું અંથનો સંધિ-વિભાગ-
 પરિચ્છેદ.
 ગ્રંથિ પું ગુંથવું, વાંસ વગેરેની ગાંઠ, ગાંઠ,
 એક જાતની મોથ, આંધવું, તે નામે એક
 રોગ, માયારૂપ પાશ, કુટિલતા, અંથ-
 પર્ણ વૃક્ષ.
 ગ્રંથિક નં પીપરમૂળ-ગંઠોડા, અંધિપર્ણ
 વૃક્ષ, ગુગળ, કેરડાનું ઝાડ, વાંસ.
 ગ્રંથિક પું જોશી, પાંડવ સહદેવ.
 ગ્રંથિકા છીં વજ, વેપક વનરૂપિ.
 ગ્રંથિત ત્રિં ગુંથેલ.
 ગ્રંથિદલા છીં મારાકન્દ વનરૂપિ.
 ગ્રંથિદર્શી છીં એક જાતની ધ્રોખડ.
 ગ્રંથિન ત્રિં અંથવાળું, વિદ્વાન, ગુંથનાર,
 અંથ બનાવનાર.
 ગ્રંથિની છીં કેળ.
 ગ્રંથિપત્ર પું ચોરક નામે એક ગંધદ્રવ્ય.
 ગ્રંથિપર્ણ નં એક જાતનું ઝાડ.
 ગ્રંથિપર્ણી છીં ચોર નામે ગંધદ્રવ્ય, એક
 જાતની ધ્રોખડ.
 ગ્રંથિફલ પું કેઠનું ઝાડ, મીંઠાનું ઝાડ.
 ગ્રંથિવન્ધન નં ગાંઠ આંધવી, પુસ્તક વ-
 ગેરેનું બંધન, જન્મનિધિએ ઓરોચના-

વાળું સુતર બાંધવું તે.
 ગ્રંથિર્વાહિન પું ગ્રંથિપર્ણ વૃક્ષ.
 ગ્રંથિભેદ પું વસ્ત્ર વગેરેની ગાંઠ ઊડ-
 નાર, ખીરસા કાતર ચોર.
 ગ્રંથિમત્ ત્રિં ગાંઠવાળું.
 ગ્રંથિમત્ પું અસ્થિસંહારિ વૃક્ષ.
 ગ્રંથિમત્ફલ પું નકુન વૃક્ષ.
 ગ્રંથિમૂલ નં ગાજર, લસણ.
 ગ્રંથિમૂલા છીં એક જાતની ધ્રોખડ.
 ગ્રંથિલ ત્રિં ગાંઠવાળું.
 ગ્રંથિલ નં પીપરમૂળ-ગંઠોડા, આદુ.
 ગ્રંથિલા છીં ફેદીનો, કેરડાનું ઝાડ, ચોર
 નામે ગંધદ્રવ્ય, એક જાતની મોથ, એક
 જાતની ધ્રોખડ.
 ગ્રંથિર્વાહિન પું ગ્રંથિપર્ણ વૃક્ષ.
 ગ્રંથિહર પું અમાત્ય, મંત્રી.
 ગ્રંથીક નં પીપરમૂળ.
 ગ્રસ્ત પું ગુચ્છો.
 ગ્રસ્ત ચું ઉમં સં સેટ્ ભક્ષણ કરવું, ખાવું.
 ગ્રસ્ત મ્વાં પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 ગ્રસન નં ભક્ષણ કરવું, ખાવું, ચંદ્ર-સૂર્ય-
 નું પ્રલણ, કેળીયો, આસ.
 ગ્રસન પું તે નામે એક અસુર.
 ગ્રસમાન ત્રિં આસ કરતું, ગળતું, ખાતું,
 હરણ કરતું.
 ગ્રસિષ્ટ ત્રિં અતિશય ગળનાર, અત્યંત
 ખાનાર.
 ગ્રસિષ્ણુ ત્રિં આસ કરવાના સ્વભાવવાળું,
 ગળી જવાના સ્વભાવવાળું, ખાવાના સ્વ-
 ભાવવાળું.
 ગ્રસ્ત ત્રિં આસ કરેલ, ખાધેલ, જેમાંથી-
 વર્ણપદ લોપ પામ્યું હોય તે.
 ગ્રસ્ત નં અમ્તપૂર્ણ ઉન્યારેલો શબ્દ.
 ગ્રસ્તિ છીં ખાવું, ગળવું,
 ગ્રસ્ત ત્રિં ગળનાર, ખાનાર.

ग्रस्तास्त

५४०

ग्रहबलि

ग्रस्तास्त पु० ग्रहण पाभेलाज अस्त पा-
पाभेला अर्ध के सूर्य.

ग्रस्तोदय पु० ग्रहण अवस्थाभाज अर्ध के
सूर्यतो उदय.

ग्रस्य त्रि० आस करवा योग्य, भावा योग्य.

ग्रह क्वा० उभ० स० सेट् ग्रहण करवुं,
लेवुं, स्वीकारवुं, पकडवुं, आणवुं, अनु-
अनुकूल करवुं, कृपा करनी, सम्+अनु +
अंधन वगेरेमांथी अनुग्रह करवो, सारी
रीति अनुग्रह करवो, अप+सतत धारामांथी
जुहुं पाडीने करी ते धारा साथे जेवुं,
अपि + हांकवुं, अग्नि + साभे ग्रहण करवुं,
अव + अटकवुं, नियम करवो, वि+अव+
नमवुं, आ + साभेथी जेयवुं, आग्रह
करवो, आ + सम् साभेथी संग्रह करवो,
उद + विश्वास राखवो, अनामत भूकवुं,
उप + उद + जालवुं, उप + समीपमां अ-
हण करवुं, नि + अवात्कारे शोकवुं, केद
करवुं, प्रति + प्रतिग्रह करवो, कण्ठ करवुं.
निस् + संपूर्ण रीति ग्रहण करवुं, निग्रह
करवो, प्र + अत्यंत लेवुं. वि + विरोध
करवो, सम् + संग्रह करवो.

ग्रह चु० उभ० स० वेट् लेवुं, ग्रहण करवुं.

ग्रह भ्वा० प० स० वेट् उपरना अर्थ.

ग्रह पु० सूर्य वगेरे नव ग्रह, आण्डोने पी-
डनारा आग्रह, अनुग्रह, कृपा, आग्रह,
लेवुं, ग्रहण करवुं, युद्ध करवा तैयार थवुं,
भगवंध, अर्ध-सूर्यनुं ग्रहण, स्वीकार कर-
वो, जालवुं.

ग्रह पु० व० नवनी संख्या.

ग्रहकलोल पु० राहु.

ग्रहकुण्डल पु० कुण्डलांना आकारनुं प्राणु.

ग्रहगोचर पु० ते नामे अेक ज्योतिषग्रंथ.

ग्रहगति स्त्री० ग्रहोनी गति.

ग्रहगन्ध पु० सूर्य वगेरे ग्रहोने उद्देशी अ-
पातुं अंधन.

ग्रहचिन्तक पु० ज्योती.

ग्रहण न० स्वीकार, ज्ञान, आदर, अर्ध-
सूर्यनुं ग्रहण, छन्दस, शम्भ, हाथ,
अंधन, विद्या, कला.

ग्रहणक न० ग्रहण करावनाई शास्त्र.

ग्रहणान्त पु० अर्ध-सूर्यनुं ग्रहणथी भोक्ष,
विद्या-कलांना अभ्यासने अंत.

ग्रहणान्तिक न० विद्या-कलांना अभ्यासने
अंत.

ग्रहणि स्त्री० संग्रहणीने रोग, पित्तधरा
नामनी कला.

ग्रहणी स्त्री० उपरना अर्थ.

ग्रहणीरुज् स्त्री० संग्रहणीने रोग.

ग्रहणीहर न० लविग.

ग्रहणीहर त्रि० संग्रहणी रोग दूर करनार.

ग्रहणीय त्रि० ग्रहण करवा योग्य, स्वी-
कारवा योग्य, पकडवा योग्य, लेवा योग्य.

ग्रहदक्षिणा स्त्री० ग्रहोने उद्देशी अपाती
दक्षिणा.

ग्रहदान न० ग्रहोने उद्देशी दान.

ग्रहदष्टि स्त्री० ग्रहोनी दष्टि.

ग्रहदेवता स्त्री० सूर्य वगेरे ग्रहोना अधि-
शायक इद्र वगेरे देव.

ग्रहधूप पु० ग्रहोने उद्देशी अपातो धूप.

ग्रहनायक पु० सूर्य, आड्डातुं आड, शनि ग्रह.

ग्रहनाश पु० अेक प्रकारनी शाक वनस्पति.

ग्रहनाशन पु० उपरने अर्थ.

ग्रहनेमि पु० अर्ध, कपूर.

ग्रहपति पु० सूर्य, आड्डातुं आड.

ग्रहपीडा स्त्री० दुष्ट ग्रहसंगंधी पीडा.

ग्रहपुष पु० सूर्य, आड्डातुं आड.

ग्रहपूजन न० ग्रहोतुं पूजन.

ग्रहपूजा स्त्री० उपरने अर्थ.

ग्रहप्रत्यधिदैवत न० ग्रहोना अधिशायक देव.

ग्रहबल न० ग्रहोतुं जग.

ग्रहबलि पु० अक्षय.

ગ્રહભક્તિ

૫૪૧

ગ્રામકૂટી

ગ્રહભક્તિ સ્ત્રીં અહોનો વિભાગ.
 ગ્રહભીતિજન્ પું તે નામે એક મંધ-
 દ્રવ્ય-ગોરોચના.
 ગ્રહમોજન નં અહોને આપવામાં આવતા
 બલીદાનરૂપ ભોજન.
 ગ્રહમત્ત પું અહયત.
 ગ્રહમળ્ડલ નં અહોનો સમૂહ, અહોની
 પૂળથે કરવામાં આવતું અષ્ટ પદ્માકાર
 સ્થાન.
 ગ્રહમૈત્ર નં વિવાહમાં સેવા યોગ્ય વરકન્યા
 ની રાશિ અને અહોની મિત્રતા.
 ગ્રહયજ્ઞ પું શાંતિ-પુષ્ટિ વગેરે માટે કરાતો
 અહોને ઉદ્દેશી યજ્ઞ.
 ગ્રહયાગ પું ઉપરનો અર્થ.
 ગ્રહયાલુ ત્રિં અહણ કરતું, લેતું, સ્વીકારતું.
 ગ્રહયુતિ પું અહોની એક રાશિ વગેરેમાં
 સ્થિતિભેદથી કલ્પવા યોગ્ય એક યોગ.
 ગ્રહયુક્ત નં ઉપર ઉપર રહેલા અહોતું
 કિરણસ્પર્શ વગેરેથી થતું એક યુક્ત.
 ગ્રહયુક્તમ નં જેમાં અહોતું યુક્ત થયું હોય
 તે નક્ષત્ર.
 ગ્રહરાજ પું ચંદ્ર, સૂર્ય, કપૂર, આકાશનું
 ઝાડ, બૃહસ્પતિ.
 ગ્રહવર્ષાદિફલ નં સૂર્ય વગેરે અહો જેના
 સ્વામી હોય છે તેવા વર્ષા કે માસનું
 અમુક ફળ.
 ગ્રહવન્દિ પું અહયતમાં અહોને ઉદ્દેશી
 જેમાં હોમ થાય છે તે એક અગ્નિ.
 ગ્રહવિપ્ર પું ભેદી, અહોને ઉદ્દેશી અપાતાં
 દાનો લઘ પતિત થયેલો બ્રાહ્મણ.
 ગ્રહશૃંગ્ગાટક નં તે નામે એક અહયત.
 ગ્રહસમાગમ પું ચંદ્રની સાથે મંગળ વગેરે
 પાંચ અહોનો એક યોગ.
 ગ્રહાદિ પું પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 એક ધાતુમણ.
 ગ્રહાધાર પું ધ્રુવ નક્ષત્ર.

ગ્રહાધિકરણ નં તે નામે નૈવાધિકાનું એક
 અધિકરણ.
 ગ્રહાધીન ત્રિં અહોને સ્વાધીન.
 ગ્રહાધીશ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 ગ્રહાધ્યક્ષ પું ઉપરના અર્થ.
 ગ્રહાપદ્મા સ્ત્રીં ગોરોચના.
 ગ્રહામય પું અહોને લીધે થતો રોગ, અહોનો
 આવેશ.
 ગ્રહાવમર્દન પું રાહુ, જે અહોનું પરસ્પર યુદ્ધ.
 ગ્રહાશિન પું એક ભાતની વનસ્પતિ.
 ગ્રહાહ્ય પું મૂતાઙ્ગ નામે એક વૃક્ષ.
 ગ્રહિલ ત્રિં હાલીલું, આગ્રહી, અહાવેશવાળું.
 ગ્રહીતવ્ય ત્રિં અહણ કરવા યોગ્ય, સ્ત્રી-
 કારવા યોગ્ય, લેવા યોગ્ય, પકડવા યોગ્ય.
 ગ્રહીતૃ ત્રિં અહણ કરનાર, પકડનાર,
 લેનાર, ઝણ લેનાર.
 ગ્રહેશ પું ગ્રહપતિ જીવો.
 ગ્રહેશ્વર પું ઉપર પ્રમાણે.
 ગ્રહ્ય પું તે નામે એક યજ્ઞપાત્ર.
 ગ્રામ ત્રિં અહણ કરનાર, લેનાર, સ્વીકારનાર.
 ગ્રામ પું ગામ, ગામડું, અમુક અમુક
 લક્ષણવાળા બ્રાહ્મણ વગેરેનું નિવાસસ્થાન,
 તે નામે અમુક સ્વરેનો સમૂહ, દેશ.
 ગ્રામક પું ઉપરના અર્થ.
 ગ્રામકામ ત્રિં કોઈ ગામને પોતાની મા-
 લીકીનું ઇચ્છનાર.
 ગ્રામકુલકુટ પું ગામમાં રહેતો કુકડો.
 ગ્રામકુલકુટી સ્ત્રીં ગામમાં રહેતી કુકડી.
 ગ્રામકુમાર ત્રિં આખા ગામમાં જે સુંદર
 હોય તે.
 ગ્રામકુમારક નં આખા ગામની સુંદરતા.
 ગ્રામકુલાલ પું ગામનો કુંભાર, ગામનો
 કોઈ કારીગર.
 ગ્રામકુલાલક નં ગામનું કુંભારપણું.
 ગ્રામકૂટ પું શર.
 ગ્રામકૂટી સ્ત્રીં શર ભાતની સ્ત્રી.

ગ્રામકોડ

૫૪૨

ગ્રામાધિકૃત

ગ્રામકોડ પું ગામમાં રહેતું છુંડ.
 ગ્રામકોડી સ્ત્રીં ગામમાં રહેતી છુંડણ.
 ગ્રામગ ત્રિં ગામ જનાર.
 ગ્રામગામિન્ ત્રિં ગામ જનાર.
 ગ્રામગૃહ્ય ત્રિં ગામની બહારનું.
 ગ્રામગૃહ્યા સ્ત્રીં ગામની બહાર રહેલી સેના.
 ગ્રામગેય નં ગામમાં ગાવા યોગ્ય એક સામવિભાગ.
 ગ્રામગોદુહ્ પું ગામનો ગાવાળ.
 ગ્રામઘાત પું ગામનો નાશ કરવો, ગામનું સર્વસ્વ લઇ લેવું તે, ગામમાં રહેતાં માણસોને મારી નાખવાં તે.
 ગ્રામઘાતિન્ પું ગામનાં ઘણાં લોકોનું પોપણ કરવા માટે પશુઓને મારનાર, ગામનો વિનાશ કરનાર.
 ગ્રામઘોષિન્ પું મેઘ, વરસાદ.
 ગ્રામઙ્ગમિન્ ત્રિં ગામ જનાર.
 ગ્રામચર્યા સ્ત્રીં ગ્રામ્ય ધર્મ-સ્ત્રીસંયોગ, મૈથુન.
 ગ્રામજ ત્રિં ગામમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 ગ્રામજનિષ્પાત્રી સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય.
 ગ્રામજાત ત્રિં ગામમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 ગ્રામજાલ નં ગામનો સમૂહ.
 ગ્રામજિત્ ત્રિં ગામસમૂહમાં ફાટા પડાવનાર-તડાં પડાવનાર.
 ગ્રામજ ત્રિં ગામના મુખી સંબંધી, ગામેતી સંબંધી.
 ગ્રામણી પું ગામેતી, ગામનો મુખી, ગ્રામાધ્યક્ષ, હજમ, વિજ્ઞ, બહુ સ્ત્રી-સંભોગ કરનાર.
 ગ્રામણી સ્ત્રીં વેશ્યા, પટલાણી, ગામના મુખીની સ્ત્રી, ગણીનો છોડ.
 ગ્રામણીતા સ્ત્રીં ગામેતીપણું, મુખીપણું, ગ્રામાધ્યક્ષપણું.
 ગ્રામણીત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 ગ્રામણીધ્ય નં ગ્રામણીતા બુદ્ધિ.

ગ્રામણીપુત્ર પું વેશ્યાનો છોકરો, ગ્રામાધ્યક્ષનો પુત્ર.
 ગ્રામતક્ષ પું ગામનો સુધાર.
 ગ્રામતત્ત્ અવ્યં ગામથી.
 ગ્રામતા સ્ત્રીં ગામેનો સમૂહ.
 ગ્રામધર્મ પું ગ્રામ્ય ધર્મ-મૈથુન.
 ગ્રામપાલ પું ગામની રક્ષા કરનાર, ગ્રામાધ્યક્ષ, અમુક લશ્કરી હુકડી.
 ગ્રામપુત્ર પું આખા ગામે પાળવા યોગ્ય.
 ગ્રામપુત્રક નં આખા ગામે પાળવા યોગ્યપણું.
 ગ્રામપ્રેષ્ય પું આખા ગામનો દાસ.
 ગ્રામપ્રેષ્યક નં આખા ગામનું દાસત્વ.
 ગામભૂત પું આખા ગામે પોપણ કરવાયોગ્ય.
 ગ્રામમદ્ગુરિકા સ્ત્રીં એક જાતનું માછલું, ગ્રામમુદ્.
 ગ્રામમુલ્ પું હાટ, દુકાન.
 ગ્રામમૃગ પું કુતરો.
 ગ્રામમૃગો સ્ત્રીં કુતરી.
 ગ્રામયાજક પું ગામના હરકોઈને ધન કરાવનાર હથકો બ્રાહ્મણ.
 ગ્રામયાજિન્ પું ઉપરનો અર્થ.
 ગ્રામવાસ પું ગામમાં રહેતું, ગામમાં રહેનાર ગામડીયો.
 ગ્રામવાસિન્ ત્રિં ગામમાં રહેનાર, ગામડીયો.
 ગ્રામવિશેષ પું સંગીતને લગતા અમુક સ્વર.
 ગ્રામશત નં સો ગામ.
 ગ્રામશતેશ પું સો ગામનો માલીક.
 ગ્રામષણ્ડ પું નપુંસક.
 ગ્રામષણ્ડક નં નપુંસકપણું.
 ગ્રામસંકર પું નાની પાણીની નહેર, ગામડાની નહેર.
 ગ્રામસ્થ ત્રિં ગામમાં રહેનાર, ગામડીયું.
 ગ્રામહાસક પું બહેનનો પતિ, બનેલી.
 ગ્રામાધ્યાન નં મૃગયા, શિકાર.
 ગ્રામાધિકૃત પું ગામનો મુખી, ગામનો.

ગ્રામાધિપતિ

૫૪૩

ગ્રાહ

પટેલ, ગામનો અધિધારી.
 ગ્રામાધિપતિ પું ઉપરના અર્થ.
 ગ્રામાધ્યક્ષ પું ગ્રામાધિકૃત જીએ.
 ગ્રામાન્ત નં ગામની સમીપ, ગામની પાસે.
 ગ્રામાન્તીય ત્રિં ગામની સમીપ હોનાર-
 થનાર.
 ગ્રામિક પું ગ્રામધ્યક્ષ, ગામનો મુખી,
 ગામ-પટેલ.
 ગ્રામિક્ય નં ગામપણું.
 ગ્રામિન્ ત્રિં ગામનો માલીક, ગામમાં ર-
 હેનાર, ગ્રામ્યધર્મ-મૈથુનવાળું.
 ગ્રામિણી સ્ત્રીં ગણીનું ઝાડ.
 ગ્રામીણ પું કુતરો, કાગડો, ગામમાં રહેતું
 જીવં.
 ગ્રામીણ ત્રિં ગામમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 ગ્રામીણા સ્ત્રીં ગણીતો છોડ, એક શાક.
 ગ્રામેય ત્રિં ગામમાં હોનાર-થનાર.
 ગ્રામેયક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ગ્રામેયા સ્ત્રીં વેશ્યા.
 ગ્રામેવાસ પું ગામમાં રહેવું, ગામડામાં રહેવું,
 ગામમાં રહેનાર.
 ગ્રામેવાસિન્ ત્રિં ગામમાં રહેનાર, ગામ-
 ડામાં રહેનાર.
 ગ્રામેશ પું ગામધણી.
 ગ્રામેશ્વર પું ગામનો ધણી.
 ગ્રામ્ય ત્રિં ગામમાં હોનાર-થનાર, ગામ-
 ડીયું, પ્રાકૃત, મૂઠ, મૂર્ખ, અજ્ઞાની.
 ગ્રામ્ય પું તે નામે કાવ્યનો એક દોષ, એક
 જાતનું પદ્ય, મેષ અને વૃષભ રાશિ, રાત્રિ,
 સ્ત્રીકાર.
 ગ્રામ્ય નં મૈથુન, તે નામે એક રતબંધ,
 હલકું વાક્ય, અસ્લીલ ભાષા.
 ગ્રામ્યકન્દ પું એક જાતનું કંદમૂળ.
 ગ્રામ્યકર્કટી સ્ત્રીં કોહણું.
 ગ્રામ્યકર્મન્ નં મૈથુન.
 ગ્રામ્યકુહુકુમ નં કસુંબો.

ગ્રામ્યધર્મ પું મૈથુન.
 ગ્રામ્યધર્મિન્ ત્રિં મૈથુનમાં આસક્ત.
 ગ્રામ્યપશુ પું ગામમાં રહેનાર પશુ.
 ગ્રામ્યમદગુરિકા સ્ત્રીં એક જાતનું માછલું.
 ગ્રામ્યમૃગ પું કુતરો.
 ગ્રામ્યમૃગી સ્ત્રીં કુતરી.
 ગ્રામ્યરાશિ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ મિથુન
 વજેરે રાશિ.
 ગ્રામ્યચલ્લમા સ્ત્રીં વેશ્યા.
 ગ્રામ્યવાદિન્ ત્રિં ગ્રામ્ય શબ્દ બોલનાર-
 ખેડૂત વજેરે, હલકી ભાષા બોલનાર.
 ગ્રામ્યશૂકર પું ગામડામાં રહેતું જીવં.
 ગ્રામ્યશૂકરી સ્ત્રીં ગામમાં રહેતી જીવં.
 ગ્રામ્યા સ્ત્રીં પુલસી, ગણીતો છોડ.
 ગ્રામ્યાયણિ પું ગામડીયો, નહિ કેળવા-
 યજ્ઞનો છોકરો.
 ગ્રામ્યાયણિ સ્ત્રીં ગામડીયણ, નહિ કેળ-
 વાયજ્ઞની છોકરી.
 ગ્રામ્યાયણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ગ્રામ્યાશ્વ પું ગધેડો.
 ગ્રામ્યાશ્વા સ્ત્રીં ગધેડી.
 ગ્રાવગ્રામ પું એક જાતનો ધાર્મિક ઋત્વિજ.
 ગ્રાવન્ પું પત્થર, પર્વત, મેઘ.
 ગ્રાવન્ ત્રિં ૯૬, મજાખત.
 ગ્રાવરોહક પું આસંધ વતરપતિનું ઝાડ.
 ગ્રાવસ્તુત પું ગ્રાવગ્રામ જીએ.
 ગ્રાવહસ્ત પું ઉપર પ્રમાણે.
 ગ્રાવાયણ પું તે નામે એક પ્રવર.
 ગ્રાસ પું અનાજ વજેરેનો કોળીયો, ગ્રહણ
 કરવું, ઢાંકવા યોગ્ય અને ઢાંકનારનો સ્પર્શ.
 ગ્રાસશલ્ય નં કોળીયામાં રહેલો માછલાં
 વજેરેનો કાંટો.
 ગ્રાસાચ્છાદન નં અનાજ અને વસ્ત્ર.
 ગ્રાહ પું જૂઝ નામે જલચર પ્રાણી, મગર,
 જાન, આગ્રહ, હલ, ગ્રહણ કરવું, લેવું,
 સ્વીકાર, કબૂલ કરવું.

ગ્રાહ ત્રિં ગ્રહણ કરનાર, સ્વીકારનાર, લેનાર, કબૂલ કરનાર.

ગ્રાહક પું બાઝ પક્ષી, સર્પ પકડનારો વાદી, સિનાવર શાક.

ગ્રાહક ત્રિં ગ્રહણ કરનાર, સ્વીકારનાર, લેનાર.

ગ્રાહવત્ર ત્રિં ઝૂડવાળું, મગરવાળું.

ગ્રાહિન ત્રિં ગ્રહણ કરનાર, લેનાર, સ્વીકારનાર, પેટના મળનું બંધન કરનાર.

ગ્રાહિન પું કોઈનું ઝાડ.

ગ્રાહિણી સ્ત્રીં ધમાસો નામે વનસ્પતિ, એક જાતનો જવાસો, ગ્રહણ કરનારી-લેનારી સ્ત્રી, રીસામણી વનસ્પતિ.

ગ્રાહિફલ પું કોઈનું ઝાડ.

ગ્રાહુક ત્રિં ગ્રહણ કરવાના સ્વભાવવાળું, લેનાર, લેવાવાળું.

ગ્રાહ્ય ત્રિં ગ્રહણ કરવા યોગ્ય, લેવાયોગ્ય, સ્વીકારવા યોગ્ય, જાણવા યોગ્ય, માનવા લાયક, કબૂલ કરવા લાયક.

ગ્રીવા સ્ત્રીં ડોક.

ગ્રીવાશ્વ પું તે નામે એક ઋષિ.

ગ્રીવાચળટા સ્ત્રીં ડોકે બાંધેલી ઘંટડી.

ગ્રીવાચિલ નં ડોકમાં રહેલો એક જાતનો ખાડો.

ગ્રીવિન પું ઉંટ.

ગ્રીવિન ત્રિં લાંબી ડોકવાળું.

ગ્રીવિણી સ્ત્રીં ઉંટડી.

ગ્રીષ્મ પું જેઠ અને આષાઢ-એ જે મહિનાની એક ઋતુ, તાપ, ગરમી, ગ્રીષ્મ-ઋતુની ગરમી.

ગ્રીષ્મ ત્રિં ગરમીવાળું, ગરમ, ગ્રીષ્મ ઋતુવાળું, ઉનું.

ગ્રીષ્મજ ત્રિં ગરમીમાં ઉત્પન્ન થનાર, ગ્રીષ્મ ઋતુમાં થનાર.

ગ્રીષ્મજા સ્ત્રીં સીતાકળી, નવમહી વનસ્પતિ.

ગ્રીષ્મધાન્ય નં ગ્રીષ્મ ઋતુમાં થતું ધાન્ય.

ગ્રીષ્મપુષ્પી સ્ત્રીં ગ્રીષ્મ ઋતુમાં જેને ફૂલ આવે છે તે એક ફૂલઝાડ.

ગ્રીષ્મભવ ત્રિં ગ્રીષ્મ ઋતુમાં થનાર.

ગ્રીષ્મભવા સ્ત્રીં બટ મોગરો.

ગ્રીષ્મસુન્દર પું એક જાતનું શાક.

ગ્રીષ્મહાસ નં ગ્રીષ્મ ઋતુમાં થનારો એક જાતનો કપાસ.

ગ્રીષ્મી સ્ત્રીં બટ મોગરો.

ગ્રીષ્મોદ્ભવ ત્રિં ગ્રીષ્મ ઋતુમાં ઉત્પન્ન થનાર.

ગ્રીષ્મોદ્ભવા સ્ત્રીં બટ મોગરો.

ગુચ્ શ્વાં પં સં સેટ ચોરી કરવી, ગમન કરવું, જવું.

ગ્રૈવ ત્રિં ડોકમાં હોનાર-થનાર.

ગ્રૈવેય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ગ્રૈવેય નં ડોકમાં પહેરવાનો દાગીનો, સાંકળી વગેરે.

ગ્રૈવેયક નં ઉપરનો અર્થ.

ગ્રૈવ્ય ત્રિં ડોકમાં હોનાર-થનાર.

ગ્રૈષ્મ ત્રિં ગ્રીષ્મ સંબંધી, ગરમી સંબંધી.

ગ્રૈષ્મક ત્રિં ગ્રીષ્મ ઋતુમાં હોનાર-થનાર.

ગ્રૈષ્મિક ત્રિં ગ્રીષ્મ ઋતુના ધર્મને જાણનાર, ગ્રીષ્મ ઋતુના ધર્મને જાણવાનાર ગ્રંથનું અધ્યયન કરનાર.

ગ્રૈષ્મી સ્ત્રીં બટ મોગરો.

ગ્લપન નં થાકવું, થાક, પરિશ્રમ થવો.

ગ્લપન ત્રિં પરિશ્રમકારક, ગ્લાનિકારક, થકાવનાર.

ગ્લપિત ત્રિં પરિશ્રમ પામેલ, થાકેલ, ગ્લાનિ પામેલ.

ગ્લસ્ શ્વાં બાં સં સેટ બક્ષણ કરવું, ખાવું.

ગ્લસ્ત ત્રિં બક્ષણ કરેલ, ખાધેલ.

ગ્લહ્ જું ઉમં સં સેટ જુગટું રમવા માટે પણ લેવો, હોડ બંધવી.

ગ્લહ્ શ્વાં પં સં સેટ ઉપરના અર્થ.

ગ્લહ

૬૪૬

ઘટસ્થાપન

ગ્લહ પુઞ્ જુગારમાં પાણુ રૂપ ગ્રાહ્ય વસ્તુ,
હોડ, પાસા ખેલવા, જુગાર.
ગ્લાન ત્રિઞ રોગ વગેરેથી ક્ષીણ થયેલ, ગ્લાનિ
પામેલ, દીન થયેલ, થાકેલ.
ગ્લાન નઞ દીનતા, થાક, પરિશ્રમ.
ગ્લાનિ સ્ત્રીઞ દુર્ગતતા, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક
વ્યભિચારી ગુણ.
ગ્લાવ પુઞ્ તે નામે એક ઋષિ.
ગ્લાવિન્ ત્રિઞ હર્ષ નહિ પામેલ.
ગ્લાસ્તુ ત્રિઞ ગ્લાનિવાળું.
ગ્લુચ્ચ્ ભ્વાઞ પઞ સઞ સેટ્ ચોરી કરવી, ગ-
મન કરવું, જવું.
ગ્લુચુક પુઞ્ તે નામે એક ઋષિ.
ગ્લુનચ્ચ્ ભ્વાઞ પઞ સઞ સેટ્ ચોરી કરવી, જવું.
ગ્લેષ્ ભ્વાઞ આઞ સેટ્ દીન થવું અઞ ચાલવું સઞ
ગ્લેષ્ ભ્વાઞ આઞ અઞ સેટ્ સેવા કરવી.
ગ્લેષ્ ભ્વાઞ આઞ સઞ સેટ્ શોધવું.
ગ્લે ભ્વાઞ પઞ અઞ અનિદ્ કરમાવું, થાકી
જવું, ક્ષીણ થવું.
ગ્લૌ પુઞ્ ચંદ્ર, કપૂર.

ધ.

ધ યોથો વ્યંજન.
ધ પુઞ્ ધંટ, ધંટનો શબ્દ.
ધકાર પુઞ્ યોથો ધ્ વ્યંજન.
ધઘ્ ભ્વાઞ પઞ અઞ સેટ્ હસવું.
ધંટ્ ચુઞ્ ઉમઞ અઞ સેટ્ શબ્દ કરવો.
ધટ્ ભ્વાઞ આઞ અઞ સેટ્ યેષ્ટા કરવી, ઉદ +
ઉધાડવું, પ્ર + પ્રારંભ કરવો, વિ + વિ-
યોગ પામવો, છૂટા પડવું, સન્ + એકદા
મળવું, સંયુક્ત થવું, જોડાવું.
ધટ્ ચુઞ્ ઉમઞ સેટ્ હિંસા કરવી સઞ એ-
કત્ર કરવું અઞ ઉદ + ઉધાડવું.

૬૯

ધટ્ ચુઞ્ ઉમઞ અઞ સેટ્ પ્રકાશવું.
ધટ્ ભ્વાઞ પઞ અઞ સેટ્ પ્રકાશવું.
ધટ્ પુઞ્ ધડો, પ્રાણુધામનો કુંભકપ્રકાર,
હાથીનું ગંડસ્થળ, કુંભરાશિ, યોજવું, જોડવું.
ઘટક ત્રિઞ યોજના કરી આપનાર, જોડી
દેનાર.
ઘટકર્પર પુઞ્ તે નામે એક કવિ-જો વિ-
ક્રમાદિત્ય રાગની સભામાં એક રત્ન ગ-
ણતો.
ઘટકર્પર પુઞ્ ભાગેશા ધડાનું દીકરું.
ઘટકાર પુઞ્ કુંભાર.
ઘટકારક પુઞ્ કુંભાર.
ઘટકૃત્ પુઞ્ કુંભાર.
ઘટપ્રહ ત્રિઞ ધડો સેનાર.
ઘટપ્રાહ ત્રિઞ ધડો સેનાર.
ઘટજ પુઞ્ અગસ્ત્ય મુનિ.
ઘટજાત પુઞ્ અગસ્ત્ય મુનિ.
ઘટદાસી સ્ત્રીઞ કુટણી સ્ત્રી.
ઘટન નઞ ધટવું, યોજવું, જોડવું, મેળવવું,
ખનાવ.
ઘટના સ્ત્રીઞ ઉપરના અર્થ, હાથીઓનો
સમૂહ, ખનાવ
ઘટયોનિ પુઞ્ અગસ્ત્ય ઋષિ.
ઘટરાજ પુઞ્ ધડો.
ઘટપર્યસન નઞ પ્રાયશ્ચિત્ત નહિ કરનાર
કોઈ પતિતનો ત્યાગ કરવા માટે તેના
જીવતાંજ તેનું પ્રેત કાર્ય કરવા માટે સા-
તિઓએ કરવામાં આવતું પાણીથી ભ-
રેલા ધડાનું કોઈ દારીના પગદારા
ખાલી કરવું.
ઘટપ્રક્ષેપ નઞ પ્રાયશ્ચિત્ત કર્યા પછી પ્રાય-
શ્ચિત્ત કરનારાએ કરવાનો એક વિધિ.
ઘટસમ્ભવ પુઞ્ અગસ્ત્ય મુનિ.
ઘટસૃજ્ય પુઞ્ નઞ દક્ષિણમાં આવેલો દેશ.
ઘટસ્થાપન નઞ નવરાત્રમાં દેવીપ્રીત્યર્થે
કગશ રથાવવામાં આવે છે તે.

घटस्थापना

५४६

घण्टाकर्ण

घटस्थापना स्त्री० विपरनो अर्थ.

घटा स्त्री० घटना लुब्धा, संधात, समूह,
गोष्ठी-पातयित, मेघनो आडंयर, सभा,
हाथली.

घटाटोप पु० आडंयर.

घटाम पु० हिरण्य कशिपु दैत्यनो सेनापति
ऐक असुर.

घटाल त्रि० निहित घटनावाणुं.

घटालावृ स्त्री० धडा नेवडुं तुंयडुं.

घटिक न० नितंभ, कुलो.

घटिक त्रि० धडावडे तरनार.

घटिका स्त्री० धडीआण, धडी, साड धणरप
समय, ऐक मुहूर्त, नानो धडा.

घटिकार्थक पु० धडीआण वगाडनार, ध-
डीआणयी,

घटिकालवण न० संयण.

घटिघट पु० महदेव, शंकर.

घटित त्रि० घडेव, योजेव, नेडेव, रचेव,
करेव, युक्त.

घटित न० धडुं, योजवुं, रयवुं, करवुं.

घटितत्व न० योजेवपणुं, युक्तपणुं,
रचेवपणुं.

घटिन् पु० कुंभार, कुंभराशि.

घटिन् त्रि० धडावाणुं.

घटिन्धम त्रि० धडाभां मोडनो पवनभरी
तेने वगाडनार.

घटिन्धय त्रि० धडावडे पीनार, धडा मोडे
भांडनार.

घटिल त्रि० धडावाणुं.

घटी स्त्री० ऐक धडीनो समय, दंडात्मक
क्षण, धडीआण, नानो धडा.

घटीकार पु० कुंभार, धडीआणी.

घटीग्रह त्रि० नानो धडा लेनार, धडी-
आण लेनार.

घटीग्राह त्रि० गिरनो अर्थ.

घटीयन्त्र न० धडीआण, कुवाभांथी पाणी

काडवानुं यंत्र.

घटोत्कच पु० बीमसेनथी हिडिंभाभां
उपन्न श्वेले ऐक राक्षस.

घटोत्कचान्तक पु० कर्णु.

घटोत्कचारि पु० कर्णु.

घटोदर पु० ते नामे ऐक असुर.

घटोद्भव पु० अगत्य मुनि.

घट्ट् भा० आ० स० सेट् याववुं, धडुं,
अनाववुं.

घट्ट् चु० उभ० स० सेट् याववुं, धडुं,
अनाववुं.

घट्ट पु० नदी वगेरेनो घाट, दाणु लेवानुं
स्थण, याववुं.

घट्टकुटीप्रभात न० दाणु आपवाना लयथी
रात्रे ने रस्ते हाथ लाये ते रस्ते
नासी जनारे कोष पाणीये सपारे न्यां
दाणु लेवानुं ढनुं तेण स्थणे आववाथी
दाणुयेरी करी सकये नहि तेम इन्भार्गे
होडतो कोष मनुष्य पोतानी धारणा पार
पाडी शके नहि ते इप ऐक न्याय.

घट्टगा स्त्री० ते नामे ऐक नदी.

घट्टजीविन पु० नदी वगेरे उतरवाने स्थणे
आवती दाणुनी आवकथी आणवीका
यक्षवनारे अत्रास वगेरे.

घट्टन न० जवुं, लाववुं, यत्राववुं, धरावुं,
भसणवुं, आणविका.

घट्टना स्त्री० यत्राववुं, आणविका.

घट्टित त्रि० अनावेव, करेव, यत्रावेव.

घण् तना० उभ० अ० सेट् दीपवुं, प्रकाशवुं.

घण्ट त्रि० दीपेव, प्रकाशेव.

घण्टक पु० ऐक अतनी क्षुप वनस्पति.

घण्टकर्ण पु० विपरनो अर्थ.

घण्टा स्त्री० घंटी, आदर, अतिशय,
नागयत्रा वनस्पति.

घण्टाक पु० घण्टापाटलि वृक्ष.

घण्टाकर्ण पु० ते नामे शिवनो ऐक अ-

घण्टाताड

५४७

घनघात

नुयरे, कारीमां आवेशे ते नामे धरो.
 घण्टाताड पु० अमुक सभयने जल्लाववा
 मोटे अवर वगाडनार, धडीयावयी.
 घण्टाताडन न० धंटी वगाडरी.
 घण्टानाद पु० धंटीनो शब्द, ते नामे
 कुमेरने ओके मंत्री.
 घण्टापथ पु० मोटे राजमार्ग.
 घण्टापटलि पु० ओके जतनुं जाड.
 घण्टाबीज पु० नेपाणो.
 घण्टारख पु० धंटीनो शब्द.
 घण्टारवा स्त्री० ओके जतना शल्लुनुं जाड.
 घण्टालिका स्त्री० मोटा लींशुनुं जाड.
 घण्टाली स्त्री० छिपरने अर्थ, धंटीओनी
 पंक्ति.
 घण्टावत् त्रि० धंटीओवाणुं.
 घण्टाशब्द पु० धंटीनो अवाज.
 घण्टिका स्त्री० नानी धंटी, धुधरी, पडल.
 घण्टीनीबीज न० नेपाणो.
 घण्टु पु० हाथीने गले आधिलो धंटी, प्रताप.
 घण्टेश्वर पु० मंगलनो पुत्र ओके देव-
 मशुहाता.
 घण्ट पु० भ्रमर.
 घतन त्रि० भारनार.
 घन पु० मेघ, मोथ, समूह, मज्जुताछ,
 विस्तार, दोभंडी मुद्गर, शरीर, कक्ष,
 अन्नक, गलितप्रसिद्ध धनवर्ग, ते नामे
 ओके वेदपाठ.
 घन न० लोह, यामरु, मध्यम नृत्य.
 घन त्रि० गाढ, धट, दढ, मज्जुतर, पूरु,
 संपुट, गीज आडीवाणुं, धाणुं, पुडण.
 घनकफ पु० वरसादने करो.
 घनकाल पु० वर्षा ऋतु.
 घनगोलक पु० ओकेहुं मजेव सोनुं तथा
 ३पुं.
 घनघनौघ पु० जण लरेका मेघनो समूह.
 घनचय पु० मेघनो समूह.

घनच्छद पु० सरगवानुं जाड.
 घनजम्बाल पु० गाढ डीयड.
 घनज्वाला स्त्री० वज्जनी कंति, मेघनी
 दीप्ति-तीजणी.
 घनता स्त्री० घनत्व लुओ.
 घनताल पु० आतक पक्षी, वाद्य वजेरने
 अमुक ताव.
 घनतिमिर न० गाढ अंधाई, मेघनी धयेहुं
 अंधाई.
 घनतोल पु० आतक पक्षी.
 घनतोली स्त्री० आतक पक्षिणी.
 घनत्व न० गाढपणुं, मज्जुताछ, रथूलपणुं.
 घनत्वच् पु० सरगवानुं जाड.
 घनदुम पु० ओके जतनुं जाड, विककृतवृक्ष.
 घनध्वनि पु० मेघनो शब्द.
 घनध्वनि त्रि० मेघनो जेवा शब्दवाणुं.
 घननाभि पु० धुमाडो.
 घननीहार पु० पुडण भरर, धाणुं लीम.
 घनपत्र पु० साटोडी, सरगवो.
 घनपदवी स्त्री० आकाश.
 घनपल्लव पु० सरगवो.
 घनपाषण्ड पु० मोर पक्षी.
 घनपाषण्डी स्त्री० मयूरी.
 घनफल पु० ओके जतनुं जाड, विककृत वृक्ष.
 घनफेनिला स्त्री० कारेलीनो वेलो.
 घनमूल न० गलितप्रसिद्ध धनमृग.
 घनरख पु० मोर पक्षी.
 घनरवी स्त्री० मयूरी.
 घनरस पु० पाणी, डपूर, गाढ रस.
 घनरस न० पाणी.
 घनवर्त्मन न० आकाश.
 घनबल्लिका स्त्री० अमृतसव नामे वेव,
 पीजणी.
 घनवल्ली स्त्री० छिपरना अर्थ.
 घनघात पु० ते नामे ओके नरक, मेघनो
 वायु.

घनधास

५३८

घर्मान्तकामुक्ती

घनवास पु० डोड्डु.
 घनवाहन पु० शिव, छन्द.
 घनवीथि स्त्री० आकाश.
 घनश्याम पु० अत्यन्त काणो रंग, विष्णु.
 घनश्याम त्रि० मेघ जेनुं काणुं.
 घनसमय पु० मेघनो समय.
 घनसार पु० कपूर, पारो, पाणी, अदन,
 अथ मेघ.
 घनस्कन्ध पु० आंभलीनुं अड.
 घनस्वन पु० मेघनो शब्द, तांदण्णनुं शाक.
 घनस्वन त्रि० मेघना जेवा शब्दवाणुं.
 घनहस्त पु० अमुक ऐक जगतनुं हस्तमान.
 घना स्त्री० माषपर्णां वनस्पति, स्थूल स्त्री.
 घनाकर पु० वर्षा काण.
 घनागम पु० वर्षा काण, मेघनुं आववुं.
 घनाघन पु० छन्द, वर्षतो मेघ, भट्टवाणो
 हाथी, परस्पर अथडावुं.
 घनाघन त्रि० निरन्तर घात करनार.
 घनाघना स्त्री० काकमाची वनस्पति.
 घनात्यय पु० शरद ऋतु, मेघनुं दूर थवुं.
 घनामय पु० भण्णूरनुं अड.
 घनामल पु० ऐक प्रकारनुं शाक.
 घनाम्बु न० वरसादनुं पाणी.
 घनाराव पु० मेघनो शब्द.
 घनाराव त्रि० मेघना जेवा शब्दवाणुं.
 घनारुण त्रि० अतिशय लाव.
 घनावरुद्ध त्रि० मेघ वडे घेरमेस.
 घनाश्रय पु० आकाश.
 घनीकृत त्रि० धट्ट करेव, भण्णून करेव,
 दड करेव, नक्की करेव.
 घनोदधि पु० ते नामे ऐक नरक.
 घनोपल पु० वरसादनो करे.
 घनौघ पु० मेघनो समूह.
 घम्बु स्त्रा० प० स० सेट् गमन करवुं, जवुं.
 घर पु० धर.
 घरट्ट पु० धंटी, दण्णानी यक्की.

घर्घट पु० ऐक जगतनुं भाळसुं.
 घर्घर पु० धंटी वगेरेनो शब्द, पर्यंतकार,
 पहाडी ररतो, पारलुं, धुवड, ते नामे
 ऐक नद, हरकैछं अवाण, लास्य.
 घर्घर त्रि० धर्घर शब्दवाणुं.
 घर्घरा स्त्री० वीणा, गंगा नदी, धुधरी.
 घर्घरारव पु० धर्घर शब्द-धंटीनो शब्द.
 घर्घरिका स्त्री० नानी धंटी, ते नामे ऐक
 नदी, ऐक जगतनुं वाहिन, शेंडसुं अनाण.
 घर्घरित न० लुडतो शब्द.
 घर्घरी स्त्री० गंगा नदी, धंटी, धुधरी,
 धुधरीआवाणो कटोरि, धुवडी.
 घर्घुर्घा स्त्री० ऐक जगतनो डोडा.
 घर्घ स्त्रा० प० स० सेट् गमन करवुं, जवुं.
 घर्म पु० धाम, गरमी, परसेवो, ताप,
 तापवाणो दिवस, उनाणानो समय, यत्न,
 रस, गाय वगेरेनुं दूध.
 घर्म त्रि० दीप्त, प्रदीप्त, तापवाणुं, गरम.
 घर्मचर्चिका स्त्री० गरमीमां शरीरे तीकणती
 अणाधयो.
 घर्मदोधिति पु० सूर्य, आकडानुं अड.
 घर्मदुह स्त्री० जेनुं दूध दोळी वीधुं हेम
 तेवी गाय.
 घर्मदुघा स्त्री० उपरनो अर्थ.
 घर्मद्युति पु० सूर्य, आकडानुं अड.
 घर्मपयस् न० परसेवो.
 घर्मपावन पु० ब० ते नामे पितृगण.
 घर्मरश्मि पु० सूर्य, आकडानुं अड.
 घर्मविचर्चिका स्त्री० घर्मचर्चिका लुओ.
 घर्मसद् पु० ब० ते नामे पितृओ.
 घर्मस्तुभ पु० वायु.
 घर्मस्वरस् पु० प्रदीप्त शब्द.
 घर्मस्वेद पु० दीप्त गमन, परसेवो, यत्नमां
 जनार.
 घर्मान्त पु० वर्षा काण.
 घर्मान्तकामुक्ती स्त्री० जगली पक्षिण.

ધર્માન્તુ નં પરસેવો.
 ધર્મોદક નં પરસેવો.
 ધર્મ પું ધસારો, ધસતું.
 ધર્વણ નં ધસતું, દળતું, પીસતું, ધસારો.
 ધર્વણાલ પું મુસળી, સાંભેલું.
 ધર્વણી સ્ત્રીં હળદર.
 ધર્ષિત ત્રિં ધસેલ, પીસેલ, દળેલ.
 ઘલ નં છાસ.
 ઘંષ્ મ્વાં આં અં સેટ્ ઝરવું, ખરવું, ટપકવું.
 ઘલ્ મ્વાં પં સં સેટ્ લક્ષણ કરવું, ખાવું.
 ઘસ પું તે નામે એક રાક્ષસ.
 ઘસિ પું લક્ષણ કરવું, ખાવું.
 ઘસ્મર ત્રિં ખાવાના સ્વભાવવાળું, ખાડિધરૂં.
 ઘસ્ર પું દિવસ.
 ઘસ્ર નં કેસર.
 ઘસ્ર ત્રિં હિંસક.
 ઘા સ્ત્રીં કટિમેખલા, કંદોરો, ધા કરવો, મારવું.
 ઘાટ પું ડોકની પાછળનો ભાગ, નદી
 વગેરેનો ઘાટ, ગાયો વગેરેને ચરવાનું સ્થળ.
 ઘાટ ત્રિં ડોકની પાછળના ભાગવાળું.
 ઘાટા સ્ત્રીં ડોકની પાછળનો ભાગ.
 ઘાટાલ પું સાન્નિપાતિક વિદ્રધિરોગનું
 એક લક્ષણ.
 ઘાટિકા સ્ત્રીં ઘાટા બુઓ.
 ઘાણ્ટિક પું ધંતુરો, વ્યવહારી, રાગઓને
 જગાડતી વેળા ધંટ વગાડી સ્તુતિપાઠ
 કરનાર.
 ઘાણ્ટિક ત્રિં ધંટ વગાડનાર.
 ઘાત પું ધા કરવો, મારવું, પૂરવું, ગુણવું,
 ખાણ.
 ઘાતક ત્રિં ધા કરનાર, મારનાર, હણનાર.
 ઘાતન નં હણવું, મારવું.
 ઘાતન ત્રિં હણનાર, મારનાર, ઘાત કરનાર.
 ઘાતની સ્ત્રીં ગદા નામનું હથિયાર.
 ઘાતચત્ર ત્રિં ઘાત કરવું, હણવું, મારવું.
 ઘાતવાર પું અમુક રાશિમાં જન્મેશને

અનિષ્ટસૂચક અમુક વાર.
 ઘાતવ્ય ત્રિં ઘાત કરવા યોગ્ય, હણવા યોગ્ય.
 ઘાતસ્થાન નં સ્મશાન, મારવાનું સ્થળ
 કાંસી વગેરે.
 ઘાતિ પું પક્ષીગંધન, માર, પ્રહાર.
 ઘાતિન ત્રિં મારનાર, હણનાર, ઘાત કરનાર.
 ઘાતિપક્ષિન પું ખાઝ પક્ષી.
 ઘાતિપક્ષિની સ્ત્રીં ખાઝ પક્ષિણી.
 ઘાતુક ત્રિં હિંસક, ફૂર, ઘાતકી.
 ઘાત્ય ત્રિં ઘાત કરવા યોગ્ય, હણવા યોગ્ય,
 ગુણવા યોગ્ય.
 ઘાર પું સીંચવું, છાંટવું.
 ઘારિ નં તે નામે એક છંદ.
 ઘાર્તિક ત્રિં પુષ્કળ ધીવાળું એક પક્ષવાન
 ધેખર.
 ઘાર્તેય પું કોઈ દીન સ્ત્રીનો પુત્ર.
 ઘાસ પું ધાસ, તૂણ, હરકોઈ લક્ષ્ય દ્રવ્ય.
 ઘાસકુન્દ પું એક જાતનો મોગરો.
 ઘાસકુન્દિક ત્રિં ઘાસકુંદ જેની સમીપ
 હોય તેવો પ્રદેશ વગેરે.
 ઘાસિ ત્રિં હરકોઈ લક્ષ્ય દ્રવ્ય, ધાસ.
 ઘિણ મ્વાં આં સં સેટ્ પ્રહણ કરવું.
 ઘુ મ્વાં આં અં સેટ્ શબ્દ કરવો,
 અવાજ કરવો.
 ઘુ પું શબ્દ, અવાજ, કબૂતર, લઘુ અક્ષર,
 'દા' અને 'ધા' એવા રૂપવાળા ધાતુઓની
 પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક સંજ્ઞા.
 ઘુદ મ્વાં આં સં સેટ્ પાછા કરવું,
 અદક્ષપદ કરવું.
 ઘુદ તુદાં પં સં સેટ્ પ્રતિધાત કરવો,
 સામે મારવું, અથડાવું.
 ઘુટ પું પગની ધુંટી.
 ઘુટિક પું પગની ધુંટી.
 ઘુટી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ઘુદ તુદા પં સં સેટ્ વિશેષે કરી આ-
 ધાત કરવો, અથડાવું, અટકવું.

દુષ્

૫૫૦

ઘ

ધુજ્ મ્વાં આં સં સેટ્ પ્રહણ કરવું, લેવું.
ધુજ્ મ્વાં આં અં સેટ્ ભમવું, ગોળ
ચક્ર કરવું.

ધુજ પું એક જાતનો લાકડાનો કીડો-જે
લાકડામાં અક્ષર જેવી આકૃતિ કોતરે છે.

ધુજપ્રિયા સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

ધુજવલ્લભા સ્ત્રીં અતિવિખની કળી.

ધુજાક્ષર નં ધુણ કીડાએ સ્વાભાવિક
રીતે કરેલી અક્ષરના જેવી આકૃતિ.

ધુજિ ત્રિં ભમેલ, ફરેલ.

ધુજટ પું પગની ધુટી.

ધુજટક પું પગની ધુટી.

ધુજિટક નં ગડાયું જાણું.

ધુજટ પું ભમરો.

ધુમ્ અવ્યં અમુક પ્રકારનો અસ્પષ્ટ શબ્દ.

ધુર તુદાં પં અકં સેટ્ ધોરવું, અતિ-
ભયંકર શબ્દ કરવો, ભયંકર થવું.

ધુર ત્રિં અમુક પ્રકારનો શબ્દ કરનાર.

ધુરિ સ્ત્રીં ભુંડનું મુખ.

ધુરી સ્ત્રીં ભુંડનું મુખ.

ધુર્ધુર પું એક જાતનો કીડો, ભુંડો શબ્દ.

ધુર્ધુરક પું સપના ઝેરથી થતો ઉપદ્રવ.

ધુર્ધુરા સ્ત્રીં ધુર ધુર શબ્દ કરવો.

ધુર્ધુરિકા સ્ત્રીં જાતીમાં ધુર ધુર શબ્દ
કરાવતી એક ઉધરસ.

ધુર્ધુરી સ્ત્રીં એક જાતનું જલજંતુ, ભમરી.

ધુલ્લ પું ગવેશુકા જુઓ.

ધુલ્લધુલારથ પું કષ્ટાર.

ધુષ્ મ્વાં આં સેટ્ દીપવું, પ્રકાશવું અં
કરવું સં

ધુષ્ મ્વાં પં સં સેટ્ વધ કરવો, મારી
નાખવું.

ધુષ્ તું ઉમં સં સેટ્ સ્તુતિ કરવી, પ્ર-
કટ કરવું, જાહેર કરવું.

ધુષ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

ધુષિત ત્રિં શબ્દ કરેલ.

ધુષ્ટ નં ઉચ્ચ શબ્દથી પ્રકટ કરેલા અ-
ભિપ્રાયવાળું વાક્ય વગેરે.

ધુષ્ટાન્ન નં કોણ ખાનાર છે એમ ઉચેથી
અવાજ કરી આપવાનું અન્ન.

ધુષ્ટ નં ગાફ, ગાડી.

ધુસળ નં કેસર.

ધુસળાપિઝરતનુ સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ધૂક પું ધુવડ.

ધૂકનાદિની સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ધૂકારિ પું કાગડો.

ધૂકારી સ્ત્રીં કાગડી.

ધૂકાવાસ પું શાખોટ વૃક્ષ.

ધૂકી સ્ત્રીં ધુવડ માદા.

ધૂર દિવાં આં સેટ્ દિંસા કરવી સંજીવું
થવું, ધરડા થવું, શબ્દ કરવો અં

ધૂર્ણ તુદાં ઉમં અં સેટ્ ભમવું, ડોલાં
ખાવાં.

ધૂર્ણ પું એક જાતનું શાક, એક જાતનો
રોગ-જેમાં ચક્ર આવે છે તે.

ધૂર્ણ નં ભમવું, ડોલાં ખાવાં.

ધૂર્ણ ત્રિં ભમેલ, ફરેલ, ડોલાં ખાધેલ.

ધૂર્ણન નં ભમવું, ગોળ ચક્ર ફરવું, ડોલાં
ખાવાં.

ધૂર્ણના સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ધૂર્ણમાન ત્રિં ભમવું, ફરવું, ડોલાં ખાવું.

ધૂર્ણાચમાન ત્રિં ભમાવાવું, ચક્ર ફેરવાવું.

ધૂર્ણિ પું ભમવું, ચક્ર ફરવું, ડોલાં ખાવાં.

ધૂર્ણિકા સ્ત્રીં શુક્રાચાર્યની કન્યા દેવયાની-
ની તે નામે એક સખી.

ધૂર્ણિત ત્રિં ભમેલ, ચક્ર ફરેલ, ડોલાં
ખાધેલ.

ધૂ મ્વાં પં સં અનિદ્ સીંચવું, જાંટવું.

ધૂ તું ઉમં સં સેટ્ સીંચવું, જાંટવું,
દાંકવું.

ધૂ જુદાં પં અનિદ્ સીંચવું, જાંટવું, મં
દીપવું, પ્રકાશવું. અં

ઘૃહ્ અવ્યં અરૂપદ શબ્દ.
 ઘૃન્ તનાં ઉમં અં સેદ્ દીપતું, પ્રકાશતું.
 ઘૃન્ ખ્યાં આં સં સેદ્ અદણ કરતું, લેતું.
 ઘૃણ પું દિવસ.
 ઘૃણ ત્રિં પ્રદીપ્ત, ગરમ.
 ઘૃણા સ્ત્રીં દયા, નિદા.
 ઘૃણાલુ ત્રિં દયાળુ.
 ઘૃણાવત્ ત્રિં દયાવાળું.
 ઘૃણાવતી સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 ઘૃણાવાસ પું કોઢળું.
 ઘૃણાવાસ ત્રિં દયાવાળું.
 ઘૃણિ પું કિરણ, જ્વાળા, તરંગ, સૂર્ય.
 ઘૃણિ નં પાણી.
 ઘૃણિ ત્રિં દીપ્ત, અપ્રિય.
 ઘૃણિત ત્રિં દયા કરેલ.
 ઘૃણિતા સ્ત્રીં દયાળુપણું.
 ઘૃણિત્વ નં દયાળુપણું.
 ઘૃણિન્ ત્રિં દયાળુ.
 ઘૃણિનિધિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 ઘૃણિનિધિ સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 ઘૃણીવત્ ત્રિં કાંતિવાળુ, દીપ્તિવાળું.
 ઘૃત પું નં ધી.
 ઘૃત નં પાણી.
 ઘૃત ત્રિં પ્રદીપ્ત, સીંચનાર, છાંટનાર.
 ઘૃતકરજ્ઞ પું એક જ્ઞાતના કરમદાનું ઝાડ.
 ઘૃતકુમારિકા સ્ત્રીં એક જ્ઞાતની કુંવાર.
 ઘૃતકુમારી સ્ત્રીં એક જ્ઞાતની કુંવાર.
 ઘૃતકુલ્યા સ્ત્રીં ધીની નેક, ધીનો પ્રવાહ.
 ઘૃતકેશ પું અગ્નિ.
 ઘૃતકૌશિક પું તે નામે એક ઝોત્ર, એ
 ઝોત્રનું આંતર્ગત એક પ્રવર.
 ઘૃતચ્યુતા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 ઘૃતદીધિતિ પું અગ્નિ.
 ઘૃતધારા સ્ત્રીં પશ્ચિમમાં આવેલી તે નામે
 એક નદી, ધીની અવિચ્છિન્ન ધારા.
 ઘૃતનિર્ણજ ત્રિં કાંતિમાન સ્વરૂપવાળું.

ઘૃતનિર્ણજ પું અગ્નિ.
 ઘૃતપ પું જં તે નામે એક પિતૃગણ.
 ઘૃતપદો સ્ત્રીં છાંટ દેવી, સરસ્વતી દેવી.
 ઘૃતપર્ણક પું એક જ્ઞાતના કરમદાનું ઝાડ.
 ઘૃતપશુ પું યજ્ઞદિમાં હોમવા માટે પશુને
 બદલે ધીનું કરેલું પશુ.
 ઘૃતપીત ત્રિં ધી જેણે પીધું હોય તે.
 ઘૃતપૂર પું એક પ્રકારનું પકવાન-ધેખર.
 ઘૃતપૂર્ણક પું એક જ્ઞાતના કરમદાનું ઝાડ.
 ઘૃતપૃષ્ઠ પું તે નામે એક રાગ.
 ઘૃતપ્રતીક પું અગ્નિ.
 ઘૃતપ્રયસ્ પું અગ્નિ.
 ઘૃતપ્રસન્ન પું અગ્નિ.
 ઘૃતપ્રાશ પું ધીનું પ્રાશન કરવું, ધી ખાવું.
 ઘૃતપ્રાશન નં ઉપરના અર્થ.
 ઘૃતપ્લુત ત્રિં ધીમાં ઝોળેલ, ધી ચોપડેલ.
 ઘૃતમણ્ડ પું ધીનો સાર-ગાળેલા ધીની
 નીચે રહેલ સાર.
 ઘૃતમણ્ડા સ્ત્રીં કોઢાલી વનરપતિ.
 ઘૃતમણ્ડલિકા સ્ત્રીં હંસપદી વૃક્ષ.
 ઘૃતલેખની સ્ત્રીં અગ્નિમાં ધી હોમવાની
 કડછી.
 ઘૃતલોલોકૃત ત્રિં ધીમાં ઝોળેલ, ધીથી
 ભિન્ન કરેલ.
 ઘૃતવત્ ત્રિં ધીવાળું.
 ઘૃતવતી સ્ત્રીં દ્વિષં ઘાવાભૂમિ-પૃથ્વી
 અને આકાશ.
 ઘૃતવર પું એક જ્ઞાતનું પકવાન-ધેખર.
 ઘૃતસ્થલા સ્ત્રીં તે નામે એક અપ્સરા.
 ઘૃતસ્પૃશ્ ત્રિં ધીનો સ્પર્શ કરનાર.
 ઘૃતહેતુ પું માખણ, દહીં, દૂધ.
 ઘૃતાક્ત ત્રિં ધીથી ખરડેલ-ચોપડેલ, ધીમાં
 ઝોળેલ.
 ઘૃતાચ્ ત્રિં ધી પ્રાપ્ત કરનાર, પાણીવાળું,
 પ્રદીપ્ત રૂપવાળું.
 ઘૃતાચી સ્ત્રીં તે નામે એક અપ્સરા, રાત્રિ.

घृताचीगर्भसम्भव

५२२

घोररासन

घृताचीगर्भसम्भव पु० ऋतेषु वगेरे पु०-
वंशी राज्ञ.

घृताचीगर्भसम्भवा स्त्री० भेदी ऐक्यी.
घृतादि पु० सान्तनवाचार्यानां सूत्रभां
कडेव ऐक शब्दगण्य.

घृतान्न पु० अग्नि.

घृतान्न न० धी मिश्र अन्न.

घृताभ्यक्त त्रि धी ओपडेव, धीथी मिश्र.

घृताचिस् पु० अग्नि.

घृतावनि स्त्री० यूपकर्णं शुभो.

घृतावृष्ट स्त्री० द्विव० पृथ्वी अने आकाश.

घृतासुति पु० मित्रावृष्ट देव.

घृताह्न पु० अग्नि.

घृताहुति स्त्री० धीवडे आहुति.

घृताह्न पु० जेना सत्त्वभां धी जेवी गंध
होय छे ते-सरव वृक्ष.

घृतिन् त्रि० श्रेष्ठ धीवायुं, श्रेष्ठ पाणीवायुं.

घृतिनी स्त्री० गंगा नदी.

घृतेषु पु० पुरवंशी रौद्राश्च राज्ञेनो पुत्र.

घृतेली स्त्री० ऐक जतनेा कीडे.

घृतोद पु० ते नामे ऐक समुद्र.

घृतोदक पु० उपरनेा अर्थ.

घृतौदन पु० धी मिश्र भात.

घृत्समद पु० ते नामे ऐक ऋषि.

घृष् भ्वा० प० स० सट् धसयुं, रपद्धां
करवी, पीसयुं.

घृष् भ्वा० प० स० सट् ङर् पाभवे.

घृष्ट त्रि० धसेव, पीसेव.

घृष्ट पु० ऐक प्रकारनुं यंदन.

घृष्टि पु० लुंड, डुळर.

घृष्टि स्त्री० लुंडली, अपरान्तिता वनरपति,
धसयुं, रपद्धां.

घृष्टिला स्त्री० पृश्निपर्णी नामे वनरपति.

घृष्ट्वा अव्य० वसीने, पीसीने.

घृष्ट्वि पु० लुंड, डुळर.

घृष्ट्वि स्त्री० लुंडल.

घृष्ट्वि त्रि० धसनार.

घेंचलिका स्त्री० ऐक जतनुं कंदमूण.

घेलुलिका स्त्री० क्रीयादन वृक्ष.

घोङ्क पु० ऐक जतनुं पक्षी.

घोङ्की स्त्री० घोड जतनीनी पक्षिणी.

घोट पु० घोडा.

घोटक पु० घोडा.

घोटकमुख पु० घोडा जेवा मुप्पवाणे
किन्नर देव, ते नामे ऐक ऋषि.

घोटकारि पु० पाडा.

घोटकारि स्त्री० करेणुनुं आड.

घोटकारी स्त्री० करेणुनुं आड.

घोटिका स्त्री० घोडी, काडडी.

घोटी स्त्री० घोडी.

घोणस पु० ऐक जतनेा सर्प.

घोणा स्त्री० घोडानुं नाक, नासिका, नाक.

घोणिन् पु० डुळर, लुंड.

घोणिनी स्त्री० लुंडल.

घोण्टा स्त्री० भोरडीनुं आड, सोपारीनुं आड.

घोण्टाकल न० भोर, सोपारी.

घोनस पु० घोणस शुभो.

घोर भ्वा० प० स० सट् घोडानी पडे यावयुं.

घोर न० डेर.

घोर पु० शिव.

घोर त्रि० लयानक, लयंडर.

घोरक पु० व० ते नामे ऐक देश.

घोरघुष्ट न० कांसुं.

घोरघुष्ट्य न० कांसुं.

घोरघोरतर पु० शिव.

घोरघोरतर त्रि० अत्यंत लयंडर.

घोरता स्त्री० लयंडरपणुं.

घोरत्व न० उपरनेा अर्थ.

घोरदर्शन पु० धुवड.

घोरदर्शन त्रि० लयंडर देवावयुं.

घोरदर्शनी स्त्री० धुवड भादा.

घोररासन पु० शिवाण.

ઘોરરાસન

૫૫૩

ઘાતુ

ઘોરરાસન ત્રિ० અયંકર શબ્દ કરનાર.
 ઘોરરાસની સ્ત્રી० શિયાળવી.
 ઘોરરાસિન્ પુ० શિયાળ.
 ઘોરરાસિન્ ત્રિ० અયંકર શબ્દ કરનાર.
 ઘોરરાસિની સ્ત્રી० શિયાળવી.
 ઘોરરૂપ પુ० મહાદેવ.
 ઘોરરૂપ ત્રિ० અયંકર સ્વરૂપવાળું.
 ઘોરરૂપ ન० અયંકર રૂપ.
 ઘોરરૂપિન્ પુ० મહાદેવ.
 ઘોરરૂપિન્ ત્રિ० અયંકર રૂપવાળું.
 ઘોરવાશન પુ० શિયાળ.
 ઘોરવાશન ત્રિ० અયંકર શબ્દ કરનાર.
 ઘોરવાશની સ્ત્રી० શિયાળવી.
 ઘોરવાશિન્ પુ० શિયાળ.
 ઘોરવાશિન્ ત્રિ० અયંકર શબ્દ કરનાર.
 ઘોરવાશિનો સ્ત્રી० શિયાળવી.
 ઘોરસંકાશ ત્રિ० અયંકર જેવું, કૂર.
 ઘોરા સ્ત્રી० દેવતાલી વૃક્ષ, અયાનક સ્ત્રી,
 રાત્રિ, રમેશુણી મનોવૃત્તિ, ન્યોતિપ-
 પ્રસિદ્ધ અમુક નક્ષત્રામાં સૂર્યનું સંક્રમણ.
 ઘોલ પુ० ન० છાશ, દહીંનું ઘોરવું.
 ઘોલજ ન० માખણ, ઘી.
 ઘોલવટક પુ० દહીંવટું.
 ઘોલિ પુ० એક જાતની જાણીનું શાક-
 ખરખોડીનું શાક.
 ઘોલી સ્ત્રી० ઉપરનો અર્થ.
 ઘોષ પુ० ભરવાડોનો-ગોવાળોનો નેસ,
 ગોવાળ, ભરવાડ, મચ્છર, શબ્દ, અવાજ,
 મેઘનો શબ્દ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ઘોષ અક્ષર,
 અવાડો વનસ્પતિ.
 ઘોષ ન० કાંસું.
 ઘોષક ત્રિ० ગોખનાર, જાહેર કરનાર,
 ભરવાડના નેસમાં હોનાર થનાર, ઢંઢેરો
 પીટનાર.
 ઘોષકાકૃતિ પુ० તે નામે એક વેલો.

૭૦

ઘોષણ ન० શબ્દ, અવાજ, ગોખવું, જાહેર
 કરવું, ઉંચા શબ્દથી જણાવવું, ઢંઢેરો.
 ઘોષણા સ્ત્રી० ઉપરના અર્થ.
 ઘોષયિત્તુ પુ० બ્રાહ્મણ, કૌશલ.
 ઘોષયિત્તુ ત્રિ० ભાટ-ચારણ, સ્તુતિપાઠક,
 રાજના વૈતાલિક.
 ઘોષવત્ ત્રિ० ઘોષવાળું, શબ્દવાળું, ઘોષ
 પ્રયત્નવાળા અક્ષર.
 ઘોષવતી સ્ત્રી० વીણા.
 ઘોષા સ્ત્રી० વાવડીંગ, શતપુષ્પી, મધુરિકા
 વનસ્પતિ, કાકડાશીંગી.
 ઘોષાતકી સ્ત્રી० ઉપરના અર્થ.
 ઘોષાદિ પુ० વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 ઘોષિન્ ત્રિ० શબ્દવાળું, ઘોષવાળું.
 ઘૌર પુ० તે નામે એક ઋષિ.
 ઘૌર ન० કૂરતા.
 ઘંસ્ ત્રિ० દીપ્ત, પ્રદીપ્ત.
 ઘંસ ત્રિ० દીપ્ત, પ્રદીપ્ત.
 ઘંસ પુ० દિવસ.
 ઘળ્ ઘળ્ ધાતુ જુઓ.
 ઘત્ત ત્રિ० મારતું, વધ કરતું.
 ઘત્તિ સ્ત્રી० નાક.
 ઘ્રા મ્વાં પ० અનિદ્ સુંઘવું. અં સુંઘવાથી
 થનારું પ્રત્યક્ષ. સં
 ઘ્રાણ ન० નાક, નાસિકા ઇન્દ્રિય, સુંઘવું.
 ઘ્રાણ ત્રિ० સુંઘેલ.
 ઘ્રાણજ ન० નાસિકાથી થનારું પ્રત્યક્ષ.
 ઘ્રાણતર્પણ પુ० સુગંધ.
 ઘ્રાણદુઃખદા સ્ત્રી० છીંક.
 ઘ્રાણશ્વસ પુ० તે નામે કાર્તિકસ્વામીનું
 એક સૈન્ય.
 ઘ્રાત ત્રિ० સુંઘેલ.
 ઘ્રાતિ સ્ત્રી० નાસિકા, નાક, સુંઘવું.
 ઘ્રાત્ ત્રિ० સુંઘનાર.

હ

૧૨૪

ચક્રદન્તીબીજ

હ.

હ પાંચમો વ્યંજન.

હ પુઞ વિપય, વિપયની સ્પર્શ, હૈરવ દેવ.

હ મ્વાઞ આઞ અઞ્જિત્ શબ્દ કરવો,
અવાજ કરવો.

ચ.

ચ છઠો વ્યંજન.

ચ પુઞ ચન્દ્ર, કપૂર, કાચમો, ચોર, ચંડેશ.

ચ નઞ ચાવતું.

ચ ત્રિઞ પીજ રહિત, નિર્ખીજ, દુર્જન.

ચ અવ્યઞ પાદપૂર્તિમાં, પક્ષાંતરે-અને એવા
અર્થમાં, નિશ્ચયાર્થમાં, સમુચ્ચયમાં,
ઘતરેતર યોગમાં, અન્વાચયમાં તથા
સમાહારમાં વપરાય છે.ચેક્ સૌત્રઞ પઞ અઞ્ સેટ્ પ્રાંતિ થવી,
બ્રમણ થવી.ચક્ મ્વાઞ આઞ અઞ્ સેટ્ અટકતું, ભયભીત
થવું, તૃપ્ત થવું.

ચકામ્ અવાઞ પઞ અઞ્ સેટ્ દીપતું, પ્રકાશતું.

ચકાસયત્ ત્રિઞ દીપતું, પ્રકાશતું.

ચકાસિત ત્રિઞ દીપેલ, પ્રકાશેલ, સુશોભિત.

ચકિત નઞ બ્રમ, ભય, ખીક, સ્ત્રીઓનો
એક સાત્વિક અલંકાર.

ચકિત ત્રિઞ ભયભીત થયેલ, શંકા પામેલ.

ચકિતા સ્ત્રીઞ ભયભીત થયેલી, શંકા
પામેલી, તે નામે એક છંદ.

ચકોર પુઞ ચકોર પક્ષી.

ચકોરક પુઞ ચકોર પક્ષી.

ચકોરદશ્ સ્ત્રીઞ ચકોરના જેવી દષ્ટિ.

ચકોરદશ્ ત્રિઞ ચકોરના જેવી દષ્ટિવાળું.

ચક્ષુઃ પુઞ ડમઞ સઞ સેટ્ પીડતું, દુઃખ દેતું.

ચક્ષસ નઞ વાંકાઈ, આડાઈ.

ચક્ર પુઞ ચક્રવાક પક્ષી-ચક્રવો.

ચક્ર નઞ પૈકું, સૈન્ય, સમુદાય, સમૂહ,
રાષ્ટ્ર, દેશ, રાજ્ય, મંડળ, અમુક પ્રકારનો
દંભ, કુંભારનો ચાક, એક પ્રકારનું
હથિઆર, વિષ્ણુનું ચક્ર, તે નામે એક
સૈન્યમુદ્, જળમાં પડતી ધુમરી,
ગામડાંનો સમૂહ, તગરનું ફૂલ, ધાંચીની
ધાણી, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પદ્ધતિ, સર્વતો-
ભદ્ર વગેરે ચંત્ર, દેવપૂજનનો ચંત્ર,
અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અમુક કાવ્યબંધ.ચક્રક પુઞ અમુક એક તર્ક, તે નામે
એક છંદ, ચક્રાકાર દાદરનો રોગ,
માનસિક તત્વ.ચક્રકારક નઞ નખ, વાધનખ નામનું
એક સુગંધી દ્રવ્ય.

ચક્રકુલ્યા સ્ત્રીઞ ચિત્રવર્ણી વૃક્ષ.

ચક્રગજ પુઞ ચક્રાકાર દાદરનો રોગ.

ચક્રગણ્ડ પુઞ એક પ્રકારનું ઓશીકું-
ગાલમચૂરીયું.

ચક્રગદાધર પુઞ પરમેશ્વર, વિષ્ણુ દેવ.

ચક્રગુચ્છ પુઞ આસોપાલવનું ઝાડ.

ચક્રચર ત્રિઞ ટોળાંરૂપે ફરનાર પક્ષી વગેરે.

ચક્રચારિન્ પુઞ રથ, ગાડું, ગાડી.

ચક્રજીવક પુઞ કુંભાર.

ચક્રજીવિન્ પુઞ કુંભાર.

ચક્રજીવિની સ્ત્રીઞ કુંભારણી.

ચક્રણદી સ્ત્રીઞ ગંડકી નદી.

ચક્રતીર્થ નઞ પ્રભાસ ક્ષેત્રમાં આવેલ
વિષ્ણુનું એક તીર્થ.

ચક્રતૈલ નઞ ચક્રમંદૃ વૃક્ષના શગવું તેલ.

ચક્રદંટૂ પુઞ સુવર, હુકર.

ચક્રદન્ત પુઞ તે નામે એક વૈદ્યક શાસ્ત્ર.

ચક્રદન્તી સ્ત્રીઞ દન્તી વૃક્ષ-તેપાળાનું ઝાડ.

ચક્રદન્તીબીજ નઞ તેપાળાનું બી.

ચક્રદેવ

૫૫૨

ચક્રવર્તિન

ચક્રદેવ પુ. તે નામે એક યાદવ.
 ચક્રહાર પુ. તે નામે એક પર્વત.
 ચક્રધનુસ્ પુ. સૂર્યપુત્ર કપિવ ઋષિ.
 ચક્રધર પુ. ચક્રધારી વિષ્ણુ, આખા ગામને
 યગ કરાવનાર અધમ યાજ્ઞિક, સર્પ.
 ચક્રધર્મન પુ. તે નામે એક વિદ્યાધર.
 ચક્રધારણ ન. રથની ધરી.
 ચક્રધારા સ્ત્રી. ચક્રનો અથ ભાગ-ધાર.
 ચક્રનસ પુ. વાધ નામ નામે સુગંધી દ્રવ્ય.
 ચક્રનદી સ્ત્રી. ગંડકી નદી.
 ચક્રનાભિ પુ. જેમાં પૈડાંના બધા આરા
 રહે છે તે પૈડાંનો મધ્ય ભાગ.
 ચક્રનામન પુ. માક્ષિક ધાતુ, ચક્રવાક
 પક્ષી-ચક્રવો.
 ચક્રનાયક પુ. વાધનામ નામે સુગંધી દ્રવ્ય.
 ચક્રપદ્માટ પુ. દાદરનો નાશ કરનાર
 ચક્રમર્દ વૃક્ષ.
 ચક્રપદ ન. તે નામે એક જંદ.
 ચક્રપરિવ્યાધ પુ. ગરમાણો.
 ચક્રપર્ણી સ્ત્રી. વૃક્ષપર્ણી વૃક્ષ.
 ચક્રપાણિ પુ. વિષ્ણુ.
 ચક્રપાણિવત્સ પુ. ચક્રવત્સ નામે વૈદ્યક
 ગ્રંથનો કર્તા એક વિદ્વાન.
 ચક્રપાદ પુ. રથ, ગાડું, હાથી.
 ચક્રપાલ પુ. સેનાપતિ, રાષ્ટ્રપાલક.
 ચક્રપુષ્કરિણી સ્ત્રી. કાશીમાં આવેલ
 મણિકણિકા તીર્થ.
 ચક્રમહરણ પુ. વિષ્ણુ.
 ચક્રમહરણ ત્રિ. ચક્રના હથીઆરવાળું.
 ચક્રફલ ન. ચક્રના જેવા અગ્રભાગવાળું
 એક હથિઆર.
 ચક્રચન્ધુ પુ. સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 ચક્રચાન્ધવ પુ. ઉપરનો અર્થ.
 ચક્રભૂત પુ. વિષ્ણુ, ચક્ર ધારણ કરનાર.
 ચક્રમેદિની સ્ત્રી. રાત્રિ.
 ચક્રમોગ પુ. ગ્રહોનું રશ્મિમંડળને ભાગવતું.

ચક્રઘ્રમ પુ. કારીઘરોનું એક પ્રકારનું
 યંત્ર-ચંડીયો.
 ચક્રઘ્રમિ પુ. ઉપરનો અર્થ, પૈડાંનું ભમવું,
 ચક્રવાક પક્ષીનું ભમવું.
 ચક્રમણ્ડલિન પુ. અજગર-નામે સર્પ.
 ચક્રમણ્ડલિની સ્ત્રી. અજગર-સાપેણ.
 ચક્રમન્દ પુ. તે નામે એક નાગ.
 ચક્રમર્દ પુ. તે નામે એક ઝાડ-જે દાદરનો
 નાશ કરે છે.
 ચક્રમર્દક પુ. ઉપરનો અર્થ.
 ચક્રમુલ પુ. જુડ, કુચ્છર.
 ચક્રમુલ્લી સ્ત્રી. જુડણ.
 ચક્રમુદ્રા સ્ત્રી. તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા.
 ચક્રમુષલ પુ. જેમાં ચક્ર તથા મુસલ
 સાધન તરીકે છે તેવું યુદ્ધ.
 ચક્રયાન ન. રથ, ગાડું વગેરે.
 ચક્રરક્ષ પુ. લશ્કરી ટુકડીનું રક્ષણ કર-
 નાર કેઈ યોદ્ધો.
 ચક્રરથ પુ. ચક્રવાક પક્ષી-ચક્રવો.
 ચક્રરદ પુ. સુવર, કુચ્છર.
 ચક્રરદી સ્ત્રી. સુવર-માદા.
 ચક્રરેણુકા સ્ત્રી. લાલ કરેણુંનું ઝાડ.
 ચક્રલક્ષણા સ્ત્રી. ગણો વનસ્પતિ.
 ચક્રલક્ષણિકા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 ચક્રલતાત્ર પુ. એક પ્રકારનો આંખો.
 ચક્રલા સ્ત્રી. એક ભતની મોથ.
 ચક્રલિપ્તા સ્ત્રી. રશ્મિમંડળનો કલારૂપ
 અમુક ભાગ.
 ચક્રવત્ ત્રિ. ચક્રવાળું, પૈડાંવાળું, ગોળ
 આકારવાળું.
 ચક્રવત્ પુ. વિષ્ણુ, કુંભાર, ધાંચી, તે નામે
 એક પર્વત, ચક્રવર્તી રાજા.
 ચક્રવત્ અવ્ય. ચક્રની પેઠે, પૈડાંની જેમ.
 ચક્રવર્તિતા સ્ત્રી. ચક્રવર્તી રાજાપણું.
 ચક્રવર્તિત્વ ન. ઉપરનો અર્થ.
 ચક્રવર્તિન પુ. ચક્રવર્તી રાજા, આખી
 પૃથ્વીનો રાજા.

ચક્રવર્તિન

૬૬૬

ચન્

ચક્રવર્તિન ત્રિં શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.
 ચક્રવર્તિની સ્ત્રીં લાખ, જટામાંસી વન-
 રપતિ, અગ્રતો.
 ચક્રવાક પું ચક્રવાક પક્ષી-ચક્રવે.
 ચક્રવાકવતી સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 ચક્રવાકિન ત્રિં ચક્રવાક પક્ષીવાળું.
 ચક્રવાકો સ્ત્રીં ચક્રવાક પક્ષિણી-ચક્રવી.
 ચક્રવાટ પું કોઇ ક્રિયામાં લાગ્યા રહેલું,
 કર્મનો પ્રારંભ, ઉડો, હદ, શિખાવાળું
 ઝાડ, દીવી.
 ચક્રવાહ પું લોકલોક પર્વત.
 ચક્રવાહ નં મંડળ, ગોળાકાર, ગોળાકારે
 વર્તનાર હરકોઈ સમૂહ.
 ચક્રવાત પું વંટોળાયો પવન.
 ચક્રવાલ પું ચક્રવાહ પું જુઓ.
 ચક્રવાલ નં ચક્રવાહ નં જુઓ.
 ચક્રવાલ નં પું વોટી, અંગુડી.
 ચક્રવૃદ્ધિ સ્ત્રીં ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ, ઝાડ
 વગેરેના હાડારૂં લાભ.
 ચક્રવૃહ પું ગોળાકારે સૈન્યની ગોઠવણી.
 ચક્રશલ્યા સ્ત્રીં ધોળી ચણોડી.
 ચક્રશ્રેણી સ્ત્રીં મેંદાશીંગી વનરપતિ.
 ચક્રસંઘ નં કેલઈ ધાતુ.
 ચક્રસંઘ પું ચક્રવાક પક્ષી.
 ચક્રસંઘર પું તે નામે એક ધુહ.
 ચક્રસપ્થ ત્રિં ગોળાકાર સાથગોવાળું.
 ચક્રસાહય પું ચક્રવાક પક્ષી.
 ચક્રસાહય સ્ત્રીં ચક્રવાક પક્ષિણી.
 ચક્રહસ્ત પું વિષ્ણુ.
 ચક્રહસ્ત ત્રિં ચક્ર હાથમાં ધારણ કરનાર.
 ચક્રા સ્ત્રીં નાગરમેય, કાકડાશીંગી.
 ચક્રાંશ પું રશ્મિચક્રનો ૩૬૦ મો ભાગ.
 ચક્રાકી સ્ત્રીં હંસલી.
 ચક્રાક્ષી સ્ત્રીં હંસલી.
 ચક્રાક્ષ પું હંસ, રથ, ચક્રવાક પક્ષી.
 ચક્રાક્ષા સ્ત્રીં તે નામે એક વેદો.

ચક્રાક્ષી સ્ત્રીં હંસલી, ચક્રવાક પક્ષિણી,
 મજાદ, કકુ, કાકડાશીંગી.
 ચક્રાટ પું સર્પ પકડનાર-વાદી, એક
 ગીતી જોટલું માપ.
 ચક્રાટ ત્રિં ધૂત, દમ, દગલખાજ, હુચું.
 ચક્રાણ ત્રિં કરતું.
 ચક્રાધિવાસિન પું નારંગીનું ઝાડ.
 ચક્રાયુધ પું વિષ્ણુ.
 ચક્રાયુધ ત્રિં ચક્રના હથીઆરવાળું.
 ચક્રાવર્ત પું ધુમરી, ગોળાકાર ધુમવું.
 ચક્રાહ પું ચક્રમેદે વૃક્ષ, ચક્રવાક પક્ષી.
 ચક્રિ ત્રિં કરનાર, કરવાના સ્વભાવવાળું.
 ચક્રિકા સ્ત્રીં દીવણ, ધુટણ.
 ચક્રિણી સ્ત્રીં ચક્રવાકી, સાપેણ, કુંભારણ,
 ધાંચણ, બકરી, મધેડી, કાગડી.
 ચક્રિન પું વિષ્ણુ, ચક્રવાક પક્ષી, સર્પ,
 કુંભાર, ધાંચી, બકરો, ચક્રવર્તી, કાગડો,
 મધેડો, મહાદેવ, ગ્રામનીલિક, વ્યાલનખ,
 એક ભતનો વણસંકર.
 ચક્રિન ત્રિં ખાતમીદાર, ચાદીયું, ચક્રવાળું,
 પૈડાવાળું, પૈડાવાળા રથ વગેરે ઉપર ચઢેલ.
 ચક્રોચત્ પું મધેડો, તે નામે એક રાત્ર.
 ચક્રોચત્ ત્રિં ચક્રવાળું, પૈડાવાળું.
 ચક્રોચતી સ્ત્રીં મધેડી.
 ચક્રુ ત્રિં કરનાર.
 ચક્રેશ્વર પું રાષ્ટ્રપતિ, રાત્ર, સેનાપતિ.
 ચક્રેશ્વરી સ્ત્રીં જૈન તીર્થંકર નપભદેવની
 ભક્ત દેવી-જિનશાસનની અધિષ્ઠાત્રી દે-
 વતા, જૈનમતે સોળ વિદ્યા પંક્રી ધાં-
 ચમી વિદ્યાદેવી.
 ચક્રોપજીવિન પું કુંભાર, ધાંચી.
 ચક્ષુ અદાં આં સં સેટ કહેલું, ત્યાગ
 કરવો, અનુ + પાછળથી કહેલું, અમિ +
 સામે રહી જોયું, અવ + નીચે જોયું, આ +
 કહેલું, અનુ + આ + અન્-વાખ્યાન કરવું,
 અમિ + આ + સામે કહેલું, ઉદ + આ +

ઉદાહરણુ આપવું, પ્રતિ + પ્રત્યાખ્યાન-
તિરસ્કાર કરવો, વિ + વ્યાખ્યાન-વિવરણુ
કરવું, સમ્ + આ + સારી રીતે કહેવું,
પરિ + સર્વ તરફથી કહેવું, પ્રખ્યાત
થવું, પ્ર + અત્યંત કહેવું, પ્રતિ + પ્રત્યુ-
ત્તર કહેવો, વિ + વિશેષ કહેવું, સમ્ +
સારી રીતે કહેવું.

ચક્ષણ નં અનુગ્રહથી જોવું, કહેવું, બોલવું,
મથપાન વગેરે પર રુચિ કરાવનાર પદાર્થ.

ચક્ષણિ ત્રિં પ્રકાશક, પ્રકટ કરનાર.

ચક્ષસ્ પું બૃહસ્પતિ, ઉપાધ્યાય.

ચક્ષુઃશ્રવસ્ પું સર્પ.

ચક્ષુઃશ્રવસ્ સ્ત્રીં સાપેણુ.

ચક્ષુર્દાન નં મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા પહેલાં તેનાં
નેત્ર આંજવાની ક્રિયા.

ચક્ષુર્મલ નં આંખનો મેલ-ચીપડો.

ચક્ષુર્વર્દનિકા સ્ત્રીં શાકદીપમાં આવેલી
તે નામે એક નદી.

ચક્ષુર્વહન નં મેંઢાશીંગીનું ઝાડ.

ચક્ષુર્વિવચ પું નેત્રથી ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
૩૫ વગેરે, નેત્રનો વિષય, આંખનું જોવું,
નેત્રપ્રત્યક્ષ.

ચક્ષુર્દન્ત્ર ત્રિં માત્ર દૃષ્ટિપાતથી જ નાશ
કરનાર.

ચક્ષુષ્મત્ ત્રિં નેત્રવાળું, સુંદર નેત્રવાળું.

ચક્ષુષ્મતા સ્ત્રીં નેત્રવાળાપણું.

ચક્ષુષ્મત્ત્વ નં નેત્રવાળાપણું.

ચક્ષુષ્ય ત્રિં નેત્રને હિતકારી, પ્રિય દેખા-
વનું, સુંદર.

ચક્ષુષ્ય પું કેવડાનું ઝાડ, ખુંડરીક વૃક્ષ,
સરગવો.

ચક્ષુષ્ય નં રસાંજન, સુરમે, કાળું ખા-
પરીયુ, પ્રપૌડરીક.

ચક્ષુષ્ય ત્રિં નેત્રમાં હોનાર-થનાર.

ચક્ષુષ્યા સ્ત્રીં મેંઢાશીંગી, જંગલી કળથી,
સુંદર સ્ત્રી.

ચક્ષુસ્ નં આંખ, નેત્ર, તેજ.

ચક્ષુરાગ પું આંખની લાલાશ, નેત્રાકર્ષક
અનુરાગ.

ચક્ષુરોગ પું આંખનો રોગ.

ચક્ષુ ત્વાં પં સં સેટ્ ભારવું, કાર કરવું.

ચક્ષુર પું રથ, ઝાડ.

ચક્ષુર નં હરકોઠ વાહન.

ચક્ષુક્રમણ નં અત્યંત વેગથી જવું, વા-
રંવાર ભ્રમવું.

ચક્ષુક્રમા સ્ત્રીં આડાઅવળા જવું, ધીમે
ધીમે જવું.

ચક્ષુક્રમાવત્ ત્રિં આડીઅવળા ગતિવાળું,
ધીમે ધીમે જવું.

ચક્ષુ ત્રિં સ્વસ્થ, શાંત, સુંદર, મનોહર,
ચતુર, ડાહ્યું, નીરોગી.

ચચર ત્રિં ફરવાના સ્વભાવવાળું.

ચચેળડા સ્ત્રીં તે નામે એક વેલો.

ચચ્ચ મ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

ચચ્ચ પું પાંચ આંગળનું એક માપ.

ચચ્ચત્ ત્રિં ગમન કરવું, જવું, ચંચળ,
ચાલતું.

ચચ્ચત્ક ત્રિં ઉપરના અર્ધ.

ચચ્ચત્પુટ પું સંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક તાલ.

ચચ્ચરિન પું ભમરો.

ચચ્ચરિણી સ્ત્રીં ભમરી.

ચચ્ચરાક પું ભમરો.

ચચ્ચરીકાવલી સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.

ચચ્ચલ પું કામી, કામુક, વાયુ.

ચચ્ચલ ત્રિં ચંચળ, અસ્થિર, ચપળ.

ચચ્ચલા સ્ત્રીં વીજળી, લક્ષ્મી, લાંબી
તીખી પીપર.

ચચ્ચા સ્ત્રીં ખેતર વગેરેમાં પક્ષી-પશુઓને
ભય પમાડવા માટે ઉલો કરેલો ધાસનો
મનુષ્યાકાર, ચટાઇ, સાદડી, ટટ્ટી વગેરે.

ચચ્ચુ પું એરંડાનું ઝાડ, મૃગ, હરણુ, રાતો
એરંડો, એક જાતનું શાક.

चञ्चु

५५८

चण्डता

चञ्चु स्त्री० पक्षीभेदीनी यांय, ऐक शाक.
 चञ्चुका स्त्री० पक्षीनी यांय.
 चञ्चुपत्र पु० ऐक जलतनुं शाक.
 चञ्चुभूत पु० पक्षी.
 चञ्चुभूती स्त्री० पक्षिणी.
 चञ्चुमत् पु० पक्षी.
 चञ्चुमती स्त्री० पक्षिणी.
 चञ्चुर पु० ऐक जलतनुं शाक.
 चञ्चुर त्रि० दक्ष, यतुर.
 चञ्चुल पु० ते नामे विश्वामित्रनो ऐक पुत्र.
 चञ्चुशाक न० ऐक जलतनुं शाक.
 चञ्चुसूचि पु० ऐक जलतनुं पक्षी-कारण्डव
 लुभो.
 चञ्चुसूचिका स्त्री० कारण्डव पक्षिणी.
 चञ्चुसूची स्त्री० उपरतो अर्थ.
 चञ्चू स्त्री० पक्षीनी यांय.
 चञ्चूर्यमाण त्रि० धातकी, क्रूर, दुरायारी.
 चट् म्वा० प० स० सेट् भेदवुं, नाश करेवो,
 भांगवुं, देडवुं.
 चट् तु० उभ० स० सेट् भेदवुं, नाश क-
 रेवो, भांगवुं, देडवुं.
 चटक पु० यकलो पक्षी.
 चटक न० पीपरीमूण-गठोडा.
 चटकक पु० यकलो पक्षी.
 चटकका स्त्री० यकली.
 चटका स्त्री० यकली, स्यामा पक्षी.
 चटकामुख न० यकलीना मुख जेवा अग्र
 भागवाणुं ऐक अस्त्र.
 चटकाशिरस् न० पीपरीमूण-गठोडा.
 चटकिका स्त्री० यकली.
 चटचटाय् नामधानुं आ० अ० सेट् यटयट
 भेम अस्त्रपट्ट शब्द करेवो.
 चटिका स्त्री० यकली, पीपरीमूण.
 चटिकाशिर पु० पीपरीमूण.
 चटिकाशिरस् न० पीपरीमूण.
 चटु पु० प्रिय वाक्य, प्रनधारीभानुं ऐक

आसन, पेट.
 चटु न० प्रिय वाक्य.
 चटुल त्रि० यंयण, यपण, सुंदर.
 चटुला स्त्री० वीजणी.
 चटुलोल त्रि० भीकुं भोलनार, प्रिय भो-
 लनार, यंयण, सुंदर.
 चंड म्वा० आ० अ० सेट् डोप करेवो,
 डोपायमान थवुं.
 चंड तु० उभ० अ० सेट् उपरतो अर्थ.
 चण म्वा० प० स० सेट् शब्द करेवो,
 अवाण करेवो, हिंसा करेवी.
 चण म्वा० प० अ० सेट् दान आपवुं.
 चण अव्य० चेत् लुभो.
 चण पु० यल्ला.
 चणक पु० यल्ला, ते नामे ऐक मुनि.
 चणकरोटिका स्त्री० यल्लानो रोटलो.
 चणका स्त्री० जीणी यल्ली.
 चणकात्मज पु० वात्स्यायन मुनि-यालुक्य.
 चणकाम्ल न० यल्लानो पार.
 चणकाम्लक न० यल्लानो पार.
 चणकाम्लवारि न० भेतरमां रहेला
 यल्लानोना छोड उपर प्रातःकाणे मणतुं
 दंडुं पाणी.
 चणट्टण पु० जीला गोभरनुं जाड.
 चणपत्री स्त्री० रुदती वृक्ष.
 चणभोजिन पु० घोटो.
 चणिका स्त्री० ऐक जलतनुं धास.
 चण्ड न० तीक्ष्णता, उग्रता, गरभी, तीव्रता,
 डोष युक्तपणुं.
 चण्ड त्रि० तीव्रतावाणुं, अत्यंत डोधी.
 चण्ड पु० आंजलीनुं जाड, ते नामे ऐक
 दैत्य, यमनो याडर, डालीहिनीनो बैरवदेव.
 चण्डकौशिक पु० ते नामे ऐक ऋषि.
 चण्डकौशिक न० ते नामे ऐक नाटक.
 चण्डता स्त्री० तीक्ष्णता, उग्रता, गरभी,
 तीव्रता, डोषयुक्तापणुं.

ચતુર

૫૬૦

ચતુર્દશન

ચતુર ત્રિં ચારની સંખ્યા, ચારની સંખ્યાવાળું.

ચતુર પું વાંકું જનું, વક્ર ગતિ, હાથી-સાળા, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક, ગાદ-મસૂરીયું, ઓશીકું.

ચતુર ત્રિં હોંશીઆર, ચતુર, કુશળ, આગસરહિત, ચારસહિત.

ચતુરંશા સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.

ચતુરક્રમ પું તે નામે સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક રૂપક.

ચતુરક્ષ નં શૈત્રંજની રમત, હાથી-ધોડા રથ-અને પાળાશ્વ ચાર અંગવાળું સૈન્ય.

ચતુરક્ષબલ નં હાથી-ધોડા-રથ-પાળા એ ચાર અંગવાળું સૈન્ય.

ચતુરક્ષબલાધ્યક્ષ પું ચતુરંગી સેનાનો નાયક.

ચતુરક્ષસૈન્ય નં ઉપરનો અર્થ.

ચતુરક્ષિન ત્રિં હાથી-ધોડા-રથ-પાળા-એ ચાર અંગવાળું.

ચતુરક્ષિણી સ્ત્રીં હાથી-ધોડા-રથ-પાળા-એ ચાર અંગવાળી સેના.

ચતુરહ્નુલા સ્ત્રીં ગરબાળો વનસ્પતિ.

ચતુરતા સ્ત્રીં ચતુરપણું.

ચતુરત્વ નં ચતુરાધ.

ચતુરન્તા સ્ત્રીં પૃથ્વી.

ચતુરમ્લ નં અમ્લવેતસ, ખાટું મોટું લીંછું, લીંછું અને બીએઈ એ ચાર.

ચતુરશીત ત્રિં ચોરાશીયું.

ચતુરશીતિ સ્ત્રીં ચોરાશી.

ચતુરશ્વ ત્રિં ચોખંડું, ચારખૂણાવાળું, ચોરસ, નહિ વધારે ને નહિ ઘટાડે.

ચતુરશ્વ પું અક્ષસંતાન એક કેતુ.

ચતુરશ્વ ત્રિં ચતુરશ્વ જીઓ.

ચતુરાત્મન પું પરમેશ્વર.

ચતુરાનન પું અક્ષા.

ચતુરાશ્રમ નં ચાર આશ્રમો-અક્ષયર્થ-

ગૃહસ્થ, વાનપ્રસ્થ અને સન્યાસ.

ચતુરૂષણ નં પીપરમૂળ-મુંઠ-મરી અને પીપર.

ચતુર્ગતિ સ્ત્રીં નિયમપૂર્વક વર્તતા ચારે વર્ણાશ્રમોની ગતિરૂપ ઇશ્વર.

ચતુર્ગતિ પું કાચખો.

ચતુર્ગુણ ત્રિં ચારગુણું, યોગગુણું.

ચતુર્ગુણિત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

ચતુર્જાતક નં તળ-તમાલપત્ર-એકથી અને નાગકેસર.

ચતુર્જવત ત્રિં ચોરાણુમું.

ચતુર્જવતિ સ્ત્રીં ચોરાણુ.

ચતુર્થ ત્રિં ચોથું.

ચતુર્થક પું ચોથે ચોથે દિવસે આવનાર ચોથીયો તાવ.

ચતુર્થકાલ પું એક ઉપવાસ પછી બીજા દિવસની સાંજ.

ચતુર્થફલ નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ ગણિતમાં મધ્યમ ગ્રહનું સ્પષ્ટીકરણ કરવા માટે આવેલું ચોથું ફળ.

ચતુર્થભક્ત નં ચતુર્થકાલ જીઓ.

ચતુર્થમાજ પું ચોતાનાપર આપત્તિ આવી હોય તે વખતે ચોથા ભાગરૂપ કર લેનાર રાત્ર.

ચતુર્થાંશ પું ચોથો ભાગ, ચોથાનો એક ભાગ-પા ભાગ.

ચતુર્થિકા સ્ત્રીં એક પલ-ચાર કર્પાનું વજન.

ચતુર્થી સ્ત્રીં ચોથી, ચોથ, ચોથી વિભક્તિ.

ચતુર્થીકર્મ નં વિવાહ પછી ચોથી તિથિએ કરવાનું એક કર્મ.

ચતુર્દશ પું તે નામે કાર્તિક સ્વામીનો એક સૈનિક, અક્ષિરાજનું સૈન્ય, પરમેશ્વર.

ચતુર્દશ ત્રિં ચાર દાંતવાળું.

ચતુર્દન્ત પું ઇન્દ્રનો ઔરવત હાથી.

ચતુર્દશ પું ચૌદમું.

ચતુર્દશન ત્રિં ચૌદ.

ચતુર્દશભુવન

૬૬૧

ચતુર્હાયના

ચતુર્દશભુવન નં યૌદ ભુવન, જૈનમતે
 યૌદ રાજલોક.
 ચતુર્દશવિદ્યા ક્ષીં વેદ વગેરે યૌદ વિદ્યાઓ.
 ચતુર્વશાસ્ત્ર નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક પાત્રન.
 ચતુર્દેશી ક્ષીં યૌદમી, યૌદશ, ધોળા નગોડ.
 ચતુર્દિશ નં ચારે દિશાઓ.
 ચતુર્વૉલ પું નં ચાર માણસથી ઉપાડી
 શકાય તેવું પાલખી વગેરે વાહન.
 ચતુર્ધાર નં ચાર આરણ્યાવાળું ઘર, ચાર
 આરણ્યાં.
 ચતુર્ધા ચાર પ્રકારે.
 ચતુર્નવત્રિ ત્રિં ચોરાણ્યુ.
 ચતુર્નવતિ ક્ષીં ચોરાણ્યુ.
 ચતુર્બાહુ પું વિષ્ણુ.
 ચતુર્બાહુ નં ચાર ખૂણાઓવાળું ક્ષેત્ર.
 ચતુર્બાહુ ત્રિં ચાર ભુજાઓવાળું.
 ચતુર્ભદ્ર નં ધર્મ-અર્થ-કામ-મોક્ષ એ ચારે
 કલ્યાણ્યુ.
 ચતુર્ભદ્ર ત્રિં ધર્મ-અર્થ-કામ-મોક્ષ-એ
 ચારે કલ્યાણ્યોવાળું.
 ચતુર્ભાગ પું ચાર ભાગ.
 ચતુર્ભાગ ત્રિં ચાર ભાગવાળું.
 ચતુર્ભાવ પું પરમેશ્વર, વિષ્ણુ.
 ચતુર્મુજ પું વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ.
 ચતુર્મુજ નં ચાર ખુણાઓવાળું ક્ષેત્ર.
 ચતુર્મુજ ત્રિં ચાર ભુજાઓવાળું, ધર્મ-
 અર્થ-કામ-મોક્ષ-એ ચારેથી યુક્ત.
 ચતુર્મુલ પું બ્રહ્મા, એક ઔષધ.
 ચતુર્મુલ નં ચાર આરણ્યાવાળું ઘર.
 ચતુર્મુસાક્ષતા ક્ષીં જૈન તીર્થંકરનો દેવકૃત
 એક અતિશય.
 ચતુર્મૂર્તિ પું પરમેશ્વર.
 ચતુર્યુગ નં ચાર યુગ-સત્ય-દ્વાપર-ત્રેતા-
 કલિ.
 ચતુર્યુજ ત્રિં જેમાં ચાર ધોડા વગેરે બેઠી
 શકાય તેવું ઠોઠું વાહન.

ચતુર્વક્ત્ર પું બ્રહ્મા.
 ચતુર્વદન પું બ્રહ્મા.
 ચતુર્વય પું તે નામે એક યત્રપાત્ર.
 ચતુર્વર્ગ પું ધર્મ-અર્થ-કામ-મોક્ષ-એ
 ચારનો સમુદાય.
 ચતુર્વર્ગચિન્તામણિ પું તે નામે એક
 સ્મૃતિનિબંધ-ગ્રંથ.
 ચતુર્વર્ણ પું બં બ્રાહ્મણ્ય-ક્ષત્રિય-વૈશ્ય-શૂદ્ર-
 એ ચાર વર્ણ.
 ચતુર્વર્ણમય ત્રિં ચાર વર્ણમય, ચાર
 વર્ણોનું, ચાર વર્ણસંબંધી.
 ચતુર્વર્ણાદિ પું વ્યાકરણ્યપ્રસિદ્ધ એક
 શબ્દમણ્યુ.
 ચતુર્વિંશ ત્રિં ચોવીસમું.
 ચતુર્વિંશતિ ક્ષીં ચોવીસ.
 ચતુર્વિંશતિક ત્રિં ચોવીસની સંખ્યાવાળું.
 ચતુર્વિંશતિક પું સાંખ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પ્રકૃ-
 તિજન્ય ચોવીસ વિકાર.
 ચતુર્વિંશતિમૂર્તિ ક્ષીં વિષ્ણુની ચોવીસ
 પ્રકારની મૂર્તિ.
 ચતુર્વિંશ ત્રિં ચારવેદરૂપ ચાર વિદ્યાવાળું.
 ચતુર્વિંશ ક્ષીં ચાર વેદરૂપ ચાર વિદ્યા.
 ચતુર્વિંધ ત્રિં ચાર પ્રકારનું.
 ચતુર્વિધાન્ન નં ચાર પ્રકારનું અન્ન-
 ભોજ્ય-દેહ્ય-યોગ્ય અને પેય.
 ચતુર્વર્જ નં વેદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.
 ચતુર્વેદ પું પરમેશ્વર.
 ચતુર્વેદ ત્રિં ચારે વેદ બાણનાર.
 ચતુર્વેદવિદ્ પું વિષ્ણુ.
 ચતુર્વેદવિદ્ ત્રિં ચારે વેદ બાણનાર.
 ચતુર્વ્યૂહ પું વિષ્ણુ.
 ચતુર્વ્યૂહ નં મોક્ષશાસ્ત્ર, ચિકિત્સાશાસ્ત્ર.
 ચતુર્હાયણ ત્રિં ચાર વર્ષનું.
 ચતુર્હાયણી ક્ષીં ચાર વર્ષની.
 ચતુર્હાયન ત્રિં ચાર વર્ષનું.
 ચતુર્હાયના ક્ષીં ચાર વર્ષની શાળા વગેરે.

चतुर्होत्र

५६२

चत्वर

चतुर्होत्र पु० विष्णु, परमेश्वर.
 चतुर्होत्रक न० चार वेद.
 चतुर्होत्र पु० न० चार होता.
 चतुल त्रि० स्थापन करना, थापणु मूकनार.
 चतुश्चक्र न० तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध एक चक्र.
 चतुश्चत्वारिंश त्रि० युमाक्षीसं.
 चतुश्चत्वारिंशत् स्त्री० युमाक्षीस.
 चतुरशाला स्त्री० चार शाला.
 चतुरशृङ्ग पु० कुशक्षीपमां आवेष्ट एक पर्वत, परमेश्वर.
 चतुरशृङ्ग न० शष्पदशास्त्र-व्याकरण.
 चतुष्क न० चारनी संख्या, चारनी संख्या-वाणुं, चार स्तंभवाणो भंडप, एक गलती धाकडी.
 चतुष्कर्ण पु० भे माणुसोभे करवाभां आवतो शुभ विचार.
 चतुष्कर्णता स्त्री० विश्वास.
 चतुष्कर्णत्व न० उपरतो अर्थ.
 चतुष्कर्णी स्त्री० कर्तिक स्वामीनी अनुचर एक मातृका देवी.
 चतुष्कल पु० छंदःशास्त्रप्रसिद्ध मात्रावृत्तमां उपयोगी चार मात्राओंवाणो गणु.
 चतुष्किका स्त्री० चारनो समुदाय.
 चतुष्किन त्रि० चारवाणुं.
 चतुष्की स्त्री० अमुक एक तणव.
 चतुष्कोण न० चार भूषावाणुं क्षेत्र.
 चतुष्कोण त्रि० चार भूषावाणुं, चोप'डुं.
 चतुष्टय त्रि० चार अवयववाणुं, चार भागवाणुं.
 चतुष्टय न० चारनी संख्या, चार, लघोतिप-प्रसिद्ध लक्षणं चोथुं-सातमुं-दशमुं-स्थान.
 चतुष्टोम पु० चार अक्षरनो एक स्तोम, वायु, एक प्रकारनो स्तोम.
 चतुष्पञ्च त्रि० चतुःपञ्च लुओ.
 चतुष्पञ्चाश त्रि० चोपनमुं.
 चतुष्पञ्चाशत् स्त्री० चोपन.

चतुष्पत्री स्त्री० चतुःपत्री लुओ.
 चतुष्पथ पु० आदणु, यौटो.
 चतुष्पथनिकेता स्त्री० कर्तिक स्वामीनी अनुचर एक मातृका देवी.
 चतुष्पथरता स्त्री० उपरतो अर्थ.
 चतुष्पद पु० चोपणुं पशु वगेरे.
 चतुष्पद न० तिथ्यर्धरूप एक ध्रुवकरण, चार पद-चरणवाणुं कल्प-कविता.
 चतुष्पदवैकृत न० चोपणां प्राणुओमां प्रसव वगेरे विकार.
 चतुष्पदी स्त्री० चार चरणवाणुं पद्म-श्लोक, प्राकृत चोपार्ध वगेरे छंद, चोपणुं चोपणु.
 चतुष्पर्णी स्त्री० एक गलतनुं शाक.
 चतुष्पाटी स्त्री० नदी.
 चतुष्पादी स्त्री० विद्यार्थीओनो वेदादिनु अध्ययन करवानो भंडप-अध्ययनशाला.
 चतुष्पाणि पु० विष्णु.
 चतुष्पाणि त्रि० चार हाथवाणुं.
 चतुष्पाद त्रि० चोपणुं पशु वगेरे.
 चतुष्पुण्ड्र पु० चतुःपुण्ड्र लुओ.
 चतुष्फला स्त्री० चतुःफल लुओ.
 चतुर्दशल न० चतुःदशल लुओ.
 चतुर्दशाली स्त्री० चतुःशाली लुओ.
 चतुस्तन त्रि० चार आंखवाणुं.
 चतुर्बिंश त्रि० चोत्रोसं.
 चतुर्बिंशत् स्त्री० चोत्रोस.
 चतुर्बिंशजातक पु० ते नामे एक शुद्ध.
 चतुस्तन पु० न० सनक-सनकुमार-सन-द-सनातन ओ चार अज्ञाना पुत्र ऋषिओ.
 चतुस्तन पु० विष्णु.
 चतुस्त्वक्ति पु० चार दिशाओंवाणुं.
 चत्तराजी स्त्री० शैत्रंजनी रमत.
 चत्तरात्र न० चार रात्रिओ, चार रात्रिओ-मां यष्ट शक्ति तेवो एक यष्ट.
 चत्वर न० चौटुं, होम भाटे करैल स्थंडिल,

चत्वरवासिनी

५६३

चन्द्रकान्ति

धरती अहोरात्रं आंगुलं, योतरो, आर
रस्ता ऐकहा यता होय ते स्थग.
चत्वरवासिनी स्त्री० कर्तिकस्याभीनी
अनुत्तर ऐक मातृका.
चत्वारिंशत् स्त्री० आलीस.
चत्वारिंशत्तम त्रि० आलीसभुं.
चत्वाल पु० होमकुंड, दर्भा.
चंद्र भा० प० अ० सेट् हर्ष पामवो,
दीपवुं, प्रकाशवुं.
चंद्र भा० उभ० द्विक० सेट् वायवुं, भागवुं.
चदिर पु० हाथी, सर्प, यंद्र, कपूर.
चदिरी स्त्री० हाथली, सापेलु.
चन् भा० प० स० सेट् हिंसा करवी, ठार
करवुं.
चन् तुदा० प० अ० सेट् शब्द करवो.
चन् अन्य० असंपूर्ण, बेडुं ऐवा अर्थभां,
पलु ऐवा अर्थभां, वणी ऐवा अर्थभां
वपराय छे.
चनस् न० अन्न, भोराक.
चनसित न० आल्लुनुं ऐक अत्यक्ष नाम.
चनस्य नामधातु पर० अ० सेट् अन्ननी
छन्ना करवी.
चनिष्ठ त्रि० अतिशय अन्नवाणुं.
चन्द पु० यंद्र, कपूर.
चन्दक पु० ऐक जतनुं भाछलुं.
चन्दक त्रि० आनंददायक, सुशकारक.
चन्दकपुष्प न० लवींग.
चन्दन न० पु० चंदनक्ष, सुभजनुं ग्राड.
चंदन न० रक्तचंदन-रतांजली.
चन्दन पु० ऐक प्रकारनो वानर.
चन्दनगिरि पु० भवयायल पर्वत.
चन्दनगोपी स्त्री० ऐक जतनी वनस्पति.
चन्दनधेनु स्त्री० पतिपुत्रवाणी भरलु
पामेली डाध स्त्रीना निमित्त तेना पुत्रे
दान करवा योग्य चंदनचयित गाय.
चन्दनपुष्प न० लवींगनुं ग्राड.

चन्दनमय त्रि० चंदनना लाकडायी अनावेल
डाध वस्तु.
चन्दनशारिवा स्त्री० ऐक जतनी वनस्पति.
चन्दनसार पु० पक्षार, धसेला चंदनना
सार.
चन्दनाचल पु० भवयायल पर्वत.
चन्दनादि पु० चंदन वगेरे पित्तशामक
सात पदार्थो-वैद्यकभां प्रसिद्ध छे.
चन्दनाद्रि पु० चन्दनाचल लुओ.
चन्दनाथ न० वैद्यकप्रसिद्ध ऐक तेल.
चन्दनी स्त्री० ते नामे ऐक नदी.
चन्दनीया स्त्री० गोरोयना.
चन्दिर पु० हाथी, यंद्र, कपूर.
चन्दिरी स्त्री० हाथली.
चन्द्र पु० यंद्रभा, कपूर, सोनुं, पाणी, ते
नामे ऐक भेट, कपिल्ल, विसर्ग वलुं
ऐकनी संप्या.
चन्द्र त्रि० हर्षजनक हरकोष्ठ वस्तु, सुंदर,
आहवा योग्य.
चन्द्र पु० मोरपीछाभां रडेल यंद्रक, यंद्र-
गुप्त राज, रातुं मोती, भृगशीर्ष नक्षत्र,
हीरो.
चन्द्रक पु० मोरपीछाभां रडेल यंद्रक,
नभ, ऐक जतनुं भाछलुं, पाणीमां प-
डेल तेल वगेरेना दीपानो इलाय-मंडण.
चन्द्रक न० सरगवानुं भी, घेणुं मरी.
चन्द्रकला स्त्री० यंद्रमंडणनो सोणभो लाग.
चन्द्रकवत पु० मोर पक्षी.
चन्द्रकवती स्त्री० भयूरी.
चन्द्रकाटुकि पु० ते नामे ऐक भलि.
चन्द्रकान्त न० यंद्रचिकारी-कमण-पोयणुं,
श्रीभंड चंदन.
चन्द्रकान्ता स्त्री० यंद्रनी पत्नी शैलिली,
चंदनी, शत्रि, ते नामे ऐक छंद, ल-
क्ष्मणना पुत्र यंद्रकेतुनी रावधानी
चन्द्रकान्ति न० शत्रु.

ચન્દ્રકાન્તિ

૫૬૪

ચન્દ્રવ્રત

ચન્દ્રકાન્તિ સ્ત્રીં ચંદ્રની કાન્તિ.
 ચન્દ્રકિત્ત્રિં ચંદ્રકવાવાળું.
 ચન્દ્રકિન્ પું મોર પક્ષી.
 ચન્દ્રકિની સ્ત્રીં મધૂરી.
 ચન્દ્રકુણ્ડ પું નં કામરૂ દેશમાં ચન્દ્રે ક-
 કરેલો એક કુંડ.
 ચન્દ્રકૂટ પું કામરૂ દેશમાં આવેલો એક
 પર્વત.
 ચન્દ્રકૂપ પું કાશીમાં આવેલો એક કુવો.
 ચન્દ્રકેતુ પું દશરથપુત્ર લક્ષ્મણનો પુત્ર.
 ચન્દ્રક્ષય પું ચન્દ્રનો ક્ષય, અભાસ તિથિ.
 ચન્દ્રગિરિ પું ચન્દ્રકૂટ જીઓ.
 ચન્દ્રગુપ્ત પું મૌર્યવંશી એક રાજા.
 ચન્દ્રગૃહ નં કકર રાશિ.
 ચન્દ્રગોલ પું ગોળાકાર ચંદ્રનું મંડળ.
 ચન્દ્રગોલસ્થ પું નં ચંદ્રમંડળમાં ર-
 હેનાર પિટઓ.
 ચન્દ્રગોલિકા સ્ત્રીં ચાંદની.
 ચન્દ્રચક્ષલ પું એક જાતનું માછલું.
 ચન્દ્રચરણ પું ચંદ્રનું કિરણ.
 ચન્દ્રચાર પું ચંદ્રમંડળનું અમુક અમુક
 રાશિઓમાં ગમન.
 ચન્દ્રચૂડ પું શિવ.
 ચન્દ્રજ પું ચંદ્રપુત્ર સુધ.
 ચન્દ્રજાત પું ચંદ્રપુત્ર સુધ.
 ચન્દ્રતનય પું ઉપરનો અર્ધ.
 ચન્દ્રતાપન પું તે નામે એક દાનવ.
 ચન્દ્રદાર પું નં અશ્વિની વગેરે નક્ષત્રો.
 ચન્દ્રદેવ પું તે નામે એક રાજા.
 ચન્દ્રદ્યુતિ પું ચંદન.
 ચન્દ્રદ્યુતિ સ્ત્રીં ચંદ્રની કાન્તિ.
 ચન્દ્રનાભ પું તે નામે એક દાનવ.
 ચન્દ્રનામન પું કપૂર.
 ચન્દ્રપાદ પું ચન્દ્રનું કિરણ.
 ચન્દ્રપુત્ર પું સુધ અહ.
 ચન્દ્રપુષ્પા સ્ત્રીં ઘોળા ભોરીંગળી.

ચન્દ્રપ્રભ પું એક જૈન તીર્થંકર.
 ચન્દ્રપ્રભા સ્ત્રીં તે નામે એક દેવા.
 ચન્દ્રવાલા સ્ત્રીં મોટી એકત્રી, એક જા-
 તની દેવા, ચાંદની, ચંદ્રની પત્ની.
 ચન્દ્રભસ્મન નં કપૂર.
 ચન્દ્રભાગ પું તે નામે એક પર્વત.
 ચન્દ્રભાગા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 ચન્દ્રભૂતિ નં રૂપ.
 ચન્દ્રમણિ પું ચંદ્રકાન્ત મણિ.
 ચન્દ્રમણ્ડલ નં ચંદ્રનું મંડળ.
 ચન્દ્રમણી અષ્ટાપદી જીઓ.
 ચન્દ્રમસ્ પું ચંદ્ર, કપૂર.
 ચન્દ્રમા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 ચન્દ્રમૌલિ પું શિવ.
 ચન્દ્રરસા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 ચન્દ્રરેખા સ્ત્રીં તે નામે એક અપ્સરા,
 આવથી વનસ્પતિ, તે નામે એક છંદ,
 ચંદ્રની રેખા.
 ચન્દ્રરેણુ પું કાવ્યચોર.
 ચન્દ્રલા સ્ત્રીં કર્ણાટ દેશમાં આવેલી તે
 નામે એક દેવી, તે દેવીનું સ્થાનક.
 ચન્દ્રલેખા સ્ત્રીં ચન્દ્રરેખા જીઓ.
 ચન્દ્રલોહ નં રૂપ.
 ચન્દ્રલોહક નં રૂપ.
 ચન્દ્રવત્ત્રિં ચંદ્રવાળું.
 ચન્દ્રવત્ત્ર અવ્યં ચંદ્રની પેડે.
 ચન્દ્રવંશ પું ચન્દ્રનો વંશ.
 ચન્દ્રવંશ્ય ત્રિં ચંદ્રની વંશનું.
 ચન્દ્રવર્તન નં તે નામે એક છંદ.
 ચન્દ્રવલ્લરી સ્ત્રીં સોમલતા.
 ચન્દ્રવલ્લિકા સ્ત્રીં સોમલતા.
 ચન્દ્રવલ્લી સ્ત્રીં સોમલતા.
 ચન્દ્રચિન્દુ પું અર્ધ ચંદ્રાકાર રેખા.
 ચન્દ્રવિહંગ પું એક જાતનું પક્ષી-શસ્ત્ર
 જીઓ.
 ચન્દ્રવ્રત નં ચાન્દ્રાયણ વ્રત.

ચન્દ્રશાલા

૫૬૫

ચપલત્વ

ચન્દ્રશાલા સ્ત્રીં ચાંદની, ન્યોત્તરના, ધરનો
ઉપરનો ભાગ, છેક છેલ્લો ભાગ, અગાસી.

ચન્દ્રશાલિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ચન્દ્રશિલા સ્ત્રીં ચંદ્રકાંત મણિ.

ચન્દ્રશૂર પું એક જાતનો રાગ.

ચન્દ્રશેષ્વર પું શિવ, તે નામે એક પર્વત,
તે નામે એક રાજા.

ચન્દ્રસમ્મલ પું સુધ અહ.

ચન્દ્રસમ્મલા સ્ત્રીં નાની એલચી.

ચન્દ્રસંજ્ઞ પું કપૂર.

ચન્દ્રસાલોક્ય નં ચંદ્ર લોકની પ્રાપ્તિ.

ચન્દ્રસૂર પું ચન્દ્રસૂર જુઓ.

ચન્દ્રસેન પું તે નામે એક રાજા.

ચન્દ્રહન પું રાહુ.

ચન્દ્રહનુ પું તે નામે એક દાનવ.

ચન્દ્રહન્ત્ર પું તે નામે એક અસુર.

ચન્દ્રહાસ પું તરવાર, રાવણની તરવાર.

ચન્દ્રહાસ નં રૂપું.

ચન્દ્રહાસા સ્ત્રીં ગળો વનસ્પતિ.

ચન્દ્રા સ્ત્રીં એલચી, ચંદ્રવેા, ચન્દ્રનો પ્ર-
કાશ, ગળો વનસ્પતિ.

ચન્દ્રાંશુ પું વિષ્ણુ, પરમેશ્વર, ચન્દ્રનું
કિરણ.

ચન્દ્રાતપ પું ચંદ્રવેા, ચાંદની, ચંદ્રનો પ્રકાશ.

ચન્દ્રાત્મજ પું સુધ અહ.

ચન્દ્રાનન પું કાર્તિકે સ્વામી.

ચન્દ્રાનન ત્રિં ચંદ્ર જેવા મુખવાળું.

ચન્દ્રાપીઢ પું મહાદેવ, તે નામે એક
રાજપુત, એક રાજા.

ચન્દ્રાર્દ પું ચન્દ્રનો અર્ધ ભાગ.

ચન્દ્રાલોક પું તે નામે એક અસંકાર-
પ્રબંધ-અંધ, ચંદ્રનો પ્રકાશ.

ચન્દ્રાવલી સ્ત્રીં તે નામે જંદાવતની ગોખી.

ચન્દ્રાસ્પદા સ્ત્રીં કાકડાશીંગી વનસ્પતિ.

ચન્દ્રિક પું શિવ.

ચન્દ્રિકા સ્ત્રીં ચાંદની, ભેરી એલચી, એક

જાતનું માછલું, ચંદ્રમાગા નદી, ધોળી
ભેરીંગણી, મેથી, ચંદ્રના પ્રકાશની પેઠે
આનંદ આપનારી સ્ત્રી.

ચન્દ્રિકાપ્રાવ પું ચંદ્રકાન્ત મણિ.

ચન્દ્રિકાપાયિન પું ચંદ્રાર પક્ષી.

ચન્દ્રિકાપાયિની સ્ત્રીં ચંદ્રાર પક્ષિણી.

ચન્દ્રિકામ્બુજ નં ધોળું કમળ, ચંદ્રવિ-
કાશી કમળ.

ચન્દ્રિન ત્રિં ચંદ્રવાળું, સોનાવાળું.

ચન્દ્રિલ પું શિવ, હળમ, ધાંજો, એક
જાતનું શાક.

ચન્દ્રી સ્ત્રીં આવચી વનસ્પતિ.

ચન્દ્રેશ પું કાશીમાં આવેલ શિવમૂર્તિ.

ચન્દ્રેશ્વર પું ઉપરનો અર્થ.

ચન્દ્રેષ્ટા સ્ત્રીં ચંદ્રવિકાશી કમલિની-પોચણી.

ચન્દ્રોદકુળ પું કાશીમાં આવેલ એક
તીર્થસ્થ કુંડ.

ચન્દ્રોદય પું ચંદ્રનો ઉદય, તે નામે એક
ઔષધ-ચંદ્રોદય.

ચન્દ્રોપલ પું ચંદ્રકાન્ત મણિ.

ચન્દ્રૌરસ પું સુધ અહ, તે નામે એક છંદ.

ચંપ્ તું ઉમં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

ચપ્ તું ઉમં સં સેદ્ ચૂર્ણ કરવું.

ચપ્ ભાં ઉમં સં સેદ્ શાંત પાડવું, સાંત્વન
કરવું.

ચપટ પું ચપક, લપકાક, તમાચો.

ચપલ નં શીઘ્ર, જલદી.

ચપલ પું પારો, માછલું, ચાતક પક્ષી,
એક જાતનો પત્થર, ક્ષય, નાશ.

ચપલ ત્રિં ચંચળ, ક્ષણિક, ચપળ,
નાશવંત, ઉતાવળીયું, દોષનો નિશ્ચય
કર્તા વિના કામ કરનાર, વિકળ.

ચપલતા સ્ત્રીં ચપલપણું, ચંચળપણું, ના-
શવંતપણું, અસ્થિરતા, જલદીપણું,
ઉતાવળ, તે નામે વ્યભિચારી એક ગુણ.

ચપલત્વ નં ઉપરના અર્થ.

ચપલા

૫૬૬

ચમ્પેશ

ચપલા સ્ત્રીં લક્ષ્મી, વિજ્ઞા, વ્યભિચારિણી
સ્ત્રી, પીપર, જીલ, લાંગ, મદિરા, આપો
જેવો એક છંદ.

ચપલાક્ષ્ણુ પું શિશુમાર નામે એક પ્રાણી.
ચપલાવક્ત્ર નં તે નામે એક છંદ.

ચપેટ પું ચપટ જીઓ.

ચપેટક પું ઉપર પ્રમાણે.

ચપેટી સ્ત્રીં ભાદરવા શુદ્ધ છટ્.

ચપ્પ ત્રિં ભક્ષણ કરવા યોગ્ય, ખાવા યોગ્ય.

ચમ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ભક્ષણ કરવું, ખાવું.

ચમ્ સ્વાદિં પં સં સેટ્ ઉપરનો અર્થ.

ચમત્કરણ નં ચમત્કાર ખતાવવો તે,
ચમત્કારિક.

ચમત્કાર પું ચમત્કાર, આશ્ચર્ય, આનંદ-
હેતુ પ્રકાશ, અધાડો વનરપતિ.

ચમત્કારિન્ ત્રિં ચમત્કાર ભરેલું, ચમત્કારી.

ચમત્કૃતિ સ્ત્રીં ચમત્કાર જીઓ.

ચમર પું તે નામે એક મૃગ-જેના
પુછાના વાળથી ચામર બને છે.

ચમર પું તે નામે એક દૈત્ય.

ચમર નં ચમર મૃગના પુછાના વાળથી
બનાવેલ ચામર.

ચમરપુચ્છ નં ઉપરનો અર્થ.

ચમરપુચ્છ પું એક જાતનું પશુ-જે ગુરામાં
પડી રહે છે.

ચમરિક પું કાવિદાર વૃક્ષ, રક્તકાચનાર
વૃક્ષ.

ચમરી સ્ત્રીં ચમર જાતિની મૃગલી, માંજર.

ચમસ પું નં તે નામે એક યજ્ઞપાત્ર,
સોમરસ પીવાનું એક પાત્ર.

ચમસ પું છાકુ, અડદના લોટના પાપડ.

ચમસિન્ પું ચમસ પાત્રવાળું.

ચમસી સ્ત્રીં અડદના લોટના પાપડ.

ચમસોદ્ગ્રેહ પું પ્રભાસતી પાસે આવેલું
એક તીર્થ.

ચમીકર પું ન્યાં સોનું ઉત્પન્ન થાય છે
તે રથળ.

ચમ્ સ્ત્રીં સેના, ૭૨૬ હાથી ૭૨૬ ૨૪-
૨૧૮૭ શ્રેડા ૩૬૪૫ પાયદળ-આટલી
સંખ્યાનું લશ્કર.

ચમ્ચર પું સૈનિક, લશ્કરી સીપાઇ.

ચમ્નાય પું સેનાધ્યક્ષ, સેનાપતિ.

ચમ્પતિ પું ઉપરના અર્થ.

ચમ્મર પું એક જાતનો મૃગ.

ચમ્મર સ્ત્રીં એક જાતની મૃગલી.

ચમ્મર પું શિવ.

ચમ્પ પું કાવિદાર વૃક્ષ.

ચમ્પ નં કાવિદાર વૃક્ષનું ફૂલ.

ચમ્પક પું ચંપાનું ઝાડ, એક જાતની
કેળનું ઝાડ, ફળુસના ફળનો અમુક ભાગ,
સાંખ્યમતપ્રસિદ્ધ એક સિદ્ધિ.

ચમ્પક નં ચંપાનું ફૂલ, એક જાતની
કેળનું ફળ.

ચમ્પકચતુર્દશી સ્ત્રીં જેક શુદ્ધ ચૌદશ.

ચમ્પકમાલા સ્ત્રીં ચંપાના ફૂલની માળા,
ચંપાના ફૂલના આકારનો સ્ત્રીઓની
ઢાંકનો એક દાગીનો, તે નામે એક છંદ.

ચમ્પકરમ્મા સ્ત્રીં એક જાતની કેળ.

ચમ્પકારણ્ય નં તે નામે એક તીર્થ.

ચમ્પકાલુ પું ફળુસનું ઝાડ.

ચમ્પકાવતી સ્ત્રીં ચંપા નગરી.

ચમ્પકુન્દ પું એક જાતનું માછલું.

ચમ્પકોષ પું ફળુસનું ઝાડ.

ચમ્પા સ્ત્રીં ચંપા નગરી, ચંપા નગરી
પાસેની નદી, ફળુસમાંથી નીકળતી પેશી.

ચમ્પાધિપ પું કર્ણુ રાજા.

ચમ્પાનગરી સ્ત્રીં ચંપા નગરી.

ચમ્પાપુરી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ચમ્પાલુ પું ફળુસનું ઝાડ.

ચમ્પાવતી સ્ત્રીં ચંપા નગરી.

ચમ્પૂ સ્ત્રીં ગદ્ય અને પદ્ય બંને જેમાં
આવે તેનું કાવ્ય.

ચમ્પેશ પું કર્ણુ રાજા.

ચમ્પેશ્વર

૫૬૭

ચરણાભરણ

ચમ્પેશ્વર પુ. કર્ણુ રાખ.

ચમ્પોપલક્ષિત પુ. અંગ દેશ.

ચમ્પોપલક્ષિત પુ. ૬૦ અંગ દેશ વાસી.

ચમ્પ્ ભ્વાં પ૦ સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

ચન્નિષ્ ત્રિં ચમસ નામના યજ્ઞપાત્રમાં રહેલ.

ચય્ ભ્વાં પ૦ સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

ચય પુ. સમૂહ, કિષ્કો, કિલ્લાનું મૂળઅંધન-

પાયો, આઈમાંથી બહાર કાઢેલ માટીનો

દગ, યજ્ઞના અગ્નિનો ચયનસંસ્કાર,

પુષ્પ વગેરે વીણવાં, પુષ્પ વગેરે એકત્ર

કરવાનો પીઠ, અતુકમે ચઠવું વ્યાજ, સોળો.

ચચક ત્રિં વીણવામાં કુશળ, એકઠું કર-

વામાં હોશીયાર.

ચયન નં પુષ્પ વગેરે વીણવાં, યજ્ઞ

અગ્નિનો એક સંસ્કાર.

ચચનીચ ત્રિં વીણવા યોગ્ય, એકઠું કર-

વા યોગ્ય.

ચર ભ્વાં પ૦ સં સેટ્ ચાલવું, જવું,

અતિ+ઓળંગી જવું, વિ+અતિ+ઓળંગવું,

અધિ+અત્યંત કરવું, અનુ+પાછળ જવું,

અનુસરવું, અપ+અપકાર કરવો, અનિષ્ટ

કરવું, અભિ+સામે કરવું, ઓળંગવું, વ્ય-

ભિચાર કરવો, વિ+વિશેષે કરી ઓળંગવું,

અવ+ચોતરફથી કરવું, આ+અનુક્રાન

કરવું, આચરવું, અધિ+આ+અધિકતાપૂર્વક

આચરવું, અનુ+આ+અનુસરવું, પાછળ

જવું, સમ્+ઉદ્+આ+સારી રીતે આચરવું,

ઉપ+આ+ઉપાસન કરવું, સેવવું, સમ્+આ+

સારી રીતે આચરવું, ઉદ્+ઓળંગી

જવું, આં સકળ, વિ+ઉદ્+વિશેષે કરી

ઉઠવું, ઉત્થાન પામવું, સમ્+ઉદ્+સારી

રીતે ઉઠવું, ઉપ+ઉપાસન કરવું, સેવવું,

દુસ્+દુષ્ટ આચરણ કરવું, નિસ્ નીકળવું,

પરિ+ચોતરફ જવું, સેવા કરવી, પ્ર+

પ્રકાશ પામવું, સમ્+પ્ર+સારી રીતે પ્રકાશ

પામવું, વિ+વિશેષે કરી જવું, સમ્+

સારી રીતે જવું.

ચર ચું ઉમળ સં સેટ્ સંશય કરવો,

અસંશય કરવો.

ચર પુ. શુભ હૂત, જાનુસ, ખાતમીદાર,

કર્ષક, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ ચર રાશિ, ચર

નક્ષત્ર, મંગળવાર, પાસાની રમત, ખં-

જન પક્ષી.

ચર ત્રિં ચંચળ, અસ્થિર, ચપળ, અચ્ચ-

વસ્થિત.

ચરક પુ. ચર, શુભ હૂત, ખાતમીદાર, વૈદક

ગ્રંથનો કર્તા એક મુનિ, વૈદકનો ચરક

ગ્રંથ, ચક્ર કરનાર, ભિક્ષુ, પીતપાપડો

વનસ્પતિ.

ચરકાલ પુ. દિનમાન જાણવામાં ઉપાયરૂપ

એક કાળ.

ચરગૃહ નં મેષ-તુલા-કર્ક-મકર-રાશિઓ.

ચરગૃહ નં ઉપરનો અર્થ.

ચરટ પુ. ખંજન પક્ષી.

ચરટી સ્ત્રી ખંજન પક્ષિણી.

ચરણ પુ. પગ, વેદના અમુક ભાગરૂપ

શાખા, સૂર્ય વગેરેનું કિરણ, શ્લોકનો

યોથો ભાગ-પાદ, હરકોઈ યોથો ભાગ,

અમુક એક ભાગ.

ચરણ નં અનુક્રાન, આચરણ.

ચરણગત ચરણે આવેલ, પગે પડેલ, પગે

લાગેલ.

ચરણગ્રન્થિ પુ. પગની ધુંટી.

ચરણપતન નં પગે પડવું, પગે લાગવું.

ચરણપતિત ત્રિં પગે પડેલ, પગે લાગેલ.

ચરણપર્વત નં પગની ધુંટી.

ચરણયુગ નં બે પગ, શ્લોકના બે પાદ.

ચરણવ્યૂહ પુ. વેદની શાખાઓનો જેમાં

વિભાગ છે તે ગ્રંથ.

ચરણસ ત્રિં પગથી કરેલ વગેરે.

ચરણાનમિત ત્રિં પગે પડેલ, નમેલ.

ચરણાભરણ નં પગનો ઢાગીનો.

ચરણામૃત

૧૬૮

ચર્ચરીક

ચરણામૃત નં પૂજ્યનું પગ ધોયેલું પાણી.
 ચરણાયુધ પું કુકડો.
 ચરણાયુધો સ્ત્રીં કુકડી.
 ચરણારચિન્દ્ર નં ચરણ કમળ.
 ચરણાર્ધ પુંસ્ત્રોકના પાદનો અર્ધ ભાગ,
 પગનો અર્ધ ભાગ.
 ચરણિ પું મનુષ્ય.
 ચરણિલ ત્રિં પગથી કરેલ વગેરે.
 ચરણોદક નં ચરણામૃત જીઓ.
 ચરણોપગ ત્રિં પગ પાસે પ્રાપ્ત થનાર,
 પગે પકનાર.
 ચરણિદ સ્ત્રીં ચિરિણી જીઓ.
 ચરણ્ય ત્રિં ચરણુતુલ્ય.
 ચરણ્યુ ત્રિં આચરણુશીલ, ચારિત્ર્યવાન.
 ચરચ ત્રિં જંગમ, ચળ, અસ્થિર, ગતિ-
 માન.
 ચરત્ ત્રિં ચાલતું, જતું, ખાતું.
 ચરપુષ્પ પું મધ્યસ્થ મનુષ્ય.
 ચરમ નં મેષ-કર્ક-તુલા-મકર-એ ચર
 રાશિઓ.
 ચરમ ત્રિં છેલ્લું, અંતનું, બાકી હોનાર-
 થનાર, છેડો, પશ્ચિમનું.
 ચરમદ્વામાત્ પું પશ્ચિમમાં આવેલો
 અસ્તાચલ પર્વત.
 ચરમતીર્થકૃત્ પું જૈનતીર્થકર મહાવીર.
 ચરમતીર્થકર પું ઉપરનો અર્થ.
 ચરમતીર્થકર પું ઉપરનો અર્થ.
 ચરમલગ્ન નં ચરમ જીઓ.
 ચરમાચલ પું નીચેનો શબ્દ જીઓ.
 ચરમાત્રિ પું ચરમદ્વામાત્ જીઓ.
 ચરણ્ય ત્રિં ચર માટે દિતકારી ચોખા વગેરે.
 ચરાચર ત્રિં જંગમ, સ્થાવર અને જંગમ,
 ચેતન અને જડ
 ચરાચર નં સ્થાવર-જંગમમૂળ જગત,
 આકાશ.
 ચરિ પું પશુ.

ચરિત ત્રિં આચરેલ, કરેલ, આધેલ, ગ-
 યેલ, પામેલ, બહેલ.
 ચરિત નં ચરિત, સ્વભાવ, વર્તન.
 ચરિતક્ય ત્રિં આચરવા યોગ્ય, કરવા
 યોગ્ય, બાણુવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય.
 ચરિતાર્થ ત્રિં કૃતાર્થ, કૃતપ્રયોજન, સફળ.
 ચરિતાર્થતા સ્ત્રીં કૃતાર્થપણું, સફળપણું.
 ચરિતાર્થસ્થ નં ઉપરના અર્થ.
 ચરિત્ર નં અનુકાન, આચરણુ, કરવું, સ્વ-
 ભાવ, ચેષ્ટા, વર્તન, લીલા વગેરે.
 ચરિત્રા સ્ત્રીં આંગલીનું ઝાડ.
 ચરિણુ ત્રિં વિચરનાર, ચાલવાના સ્વ-
 ભાવવાળું.
 ચરી સ્ત્રીં જીવાન સ્ત્રી, અભડાતી સ્ત્રી.
 ચરીત્ર નં ચરિત્ર જીઓ.
 ચરુ પું હવ્યાન, હોમ માટે પકાવેલું અન્ન,
 મેલ, ચર રાંધવાનું વાસણ.
 ચરુચેલિન્ પું મહાદેવ.
 ચરુદ્રણ પું એક જાતનો પુડો.
 ચરુદ્રયણ નં હવ્યાનનો એક સંસ્કાર.
 ચરુત્યાલી સ્ત્રીં ચર રાંધવા માટેનું વાસણ-
 તપેલી વગેરે.
 ચર્ચુ મ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
 ચર્ચુ ચું ઉમં સં સેટ્ અધ્યયન કરવું,
 બાણુવું.
 ચર્ચુ તુદાં પં સં સેટ્ કહેવું, નિસ્કાર
 કરવો, ચર્ચા કરવી.
 ચર્ચરીકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જીઓ.
 ચર્ચરી સ્ત્રીં એક જાતનું ગાયન, વાંકડીયા
 કેશ, હાથની તાળીનો શબ્દ, હર્ષની રમત,
 સ્તુતિ પાઠકનાં સાદર વચન, એક પ્રકારનું
 ગાનતાન સાથે સંગીત, વસન્ત સમયની
 કીડા, છટાથી બોલવું, તે નામનો એક
 હંદ, ચામાચીડીયું.
 ચર્ચરીક પું મહાકાળ ભેરવ, કેશરચના,
 એક પ્રકારનું શાક.

चर्चस्

५६९

चर्मरङ्गा

चर्चस् पु० ते नामे ऐक निधि.
 चर्चा स्त्री० दुर्गा देवी, विचारणा, चिन्तन,
 चिन्ता, चंदन वगैरेथी शरीर भरवुं ते.
 चर्चि स्त्री० विचारणा, चिन्ता, चिन्तन.
 चर्चिका स्त्री० उपरना अर्थ.
 चर्चिक्य न० चंदन वगैरेथी भरवुं-यो-
 पवुं.
 चर्चित न० उपरतो अर्थ.
 चर्चित त्रि० चंदन वगैरेथी भरवुं-योपवुं.
 चर्च्य त्रि० हलुवा योज्य, भारी नाप्पवा
 योज्य.
 चर्पट पु० लपट, तमायो, मोटुं, विशाग,
 हूर, पीतपापडो.
 चर्पटी स्त्री० लादरवा शुद्ध छट्ट, लोटनी पुरी
 वगैरे.
 चर्च भ्वा० प० स० सेट् गभन करवुं, जवुं,
 लक्षण करवुं, पावुं.
 चर्मट पु० यीलकुं.
 चर्मटी स्त्री० हर्षनी रमत, आडंभरनुं
 वाक्य, छटाथी भोसवुं, यर्था.
 चर्म न० दास.
 चर्मकण्टक पु० पीतपापडो.
 चर्मकषा स्त्री० पश्चिम देशमां प्रसिद्ध ऐक
 गंधद्रव्य, यीकाभाछ.
 चर्मकसा स्त्री० उपरना अर्थ.
 चर्मकार पु० यमार, मोथी, ऐक वलुं-
 भेकर जति.
 चर्मकारक पु० उपरना अर्थ.
 चर्मकारिन पु० मोथी, यमार.
 चर्मकारी स्त्री० धर्मकषाया नामे ऐक औ-
 पधि, मोयण, यमारण.
 चर्मकार्य न० यामडानुं काम.
 चर्मकील पु० हरस-भसानो रोग.
 चर्मकृत पु० मोथी, यमार.
 चर्मचटका स्त्री० यामाथीडीयुं.
 चर्मचटी स्त्री० यामाथीडीयुं.

८२

चर्मचित्रक न० घोणा डाढनो रोग.
 चर्मज न० इवाटुं, बोढी.
 चर्मज त्रि० यामडामांथी उत्पन्न थनार.
 चर्मण्य त्रि० यामडामां होनार-थनार.
 चर्मण्वती स्त्री० ते नामे ऐक नदी.
 चर्मरङ्ग पु० धडपलुंथी शरीरे पडेस करयली.
 चर्मतिल त्रि० यामडी उपर पडेस डाणो
 तल-डाध.
 चर्मदण्ड पु० यालुक.
 चर्मदल न० ऐक जतनो डाढ.
 चर्मदूषिका स्त्री० भरजवानो रोग, ऐक
 जतनो डाढ.
 चर्मदुम पु० भोजपत्रनुं जाड.
 चर्मन् न० यामडी, यामडुं, त्वया छन्दिय,
 दास, छात्र.
 चर्मनालिका स्त्री० यालुक.
 चर्मपट्टिका स्त्री० यामडानी जतक, कुल्लुं.
 चर्मपत्रा स्त्री० यामाथीडीयुं.
 चर्मपादुका स्त्री० यामडानी पावडी, यंपद,
 भपाट.
 चर्मपुट पु० चर्मपट्टिका लुओ.
 चर्मपुटक पु० उपर प्रमाणे.
 चर्मप्रभेदिका स्त्री० यालुकुं वीधवानुं ह-
 थियार, मोथीनी आर.
 चर्मप्रसेविका स्त्री० यामडानी धमण.
 चर्मबन्ध पु० यामडानो बंध.
 चर्ममण्डल पु० व० ते नामे ऐक देश.
 चर्ममय त्रि० यामडानुं, यामडामय.
 चर्ममुण्डा स्त्री० दुर्गा देवी.
 चर्ममुद्रा स्त्री० तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध ऐक मुद्रा.
 चर्मन्ना त्रि० यामडानुं जणतर पडेरवा
 वगैरेमां जेणे अभ्यास कर्यो होय ते.
 चर्मयष्टि स्त्री० यालुक.
 चर्मरङ्ग पु० व० ते नामे ऐक देश.
 चर्मरङ्गा स्त्री० सोनामुष्पी वनरपति, आ-
 वणनुं जाड.

चर्मरी

५७०

चलन

चर्मरी स्त्री० जेरी इणवाणे ऐक वेला.
 चर्मरु पु० मोथी खमार.
 चर्मवत् त्रि० आभडावाणुं.
 चर्मवत् पु० ते नामे शकुनिने ऐक पुत्र.
 चर्मवसन पु० शिव.
 चर्मवसन त्रि० आभडाणां वस्त्र पहरेनार.
 चर्मवृक्ष पु० लोणपत्रनुं आड.
 चर्मसंभवा स्त्री० ऐकथी.
 चर्मसार पु० भाधेला अन्नमांथी तैयार थेतो रस.
 चर्माभ्रम्ब न० उपरनेा अर्थ.
 चर्मार पु० खमार, मोथी.
 चर्मावकर्त्तन न० आभडाने कापवुं ते.
 चर्मावकर्त्तिन् पु० खमार, मोथी.
 चर्मावकर्त्तृ पु० उपरनेा अर्थ.
 चर्मिक पु० दाख लाथमां राप्पी युद्ध करनार.
 चर्मिन त्रि० आभडावाणुं, दाखवाणुं, छालवाणुं.
 चर्मिन पु० लोणपत्रनुं आड, डेणनुं आड, लुंगरीट नामे शिवनेा ऐक अनुत्तर.
 चर्य्य त्रि० आचरवा येाज्य, अवस्थ करवा येाज्य.
 चर्य्य न० अवस्थ कर्तव्य, गमन, लक्ष्णु, वर्तन.
 चर्या स्त्री० आचार, गमन, गति, धर्मापथस्थिति-साधुओये वतानुष्ठानमां नियमनेा त्याग नदि करवा ते.
 चर्य्य चु० उभ० स० सेट् लक्ष्णु करवुं, साववुं.
 चर्य्य भ्वा० प० स० सेट् उपरनेा अर्थ.
 चर्य्यण न० साववुं, रसनेा स्वाह लेवा.
 चर्य्यणा स्त्री० उपरनेा अर्थ.
 चर्य्यणीय त्रि० सावयवा येाज्य, स्वाह लेवा येाज्य.
 चर्य्यत् स्त्री० साववुं, साभवुं, भावुं.

चर्वा स्त्री० साववुं, लपडाक मारवी, तमाओ मारवी.
 चर्चित त्रि० सावेक्ष, भाधेक्ष, याधेक्ष.
 चर्चितपात्र न० थुंकवानुं पात्र-पीडदानी.
 चर्चितव्य त्रि० साववा येाज्य, भावा येाज्य, स्वाह लेवा येाज्य.
 चर्य्य त्रि० उपरनेा अर्थ.
 चर्य्यणि पु० भनुष्य.
 चर्य्यणी स्त्री० व्यसिथारी स्त्री.
 चल भ्वा० प० सेट् साववुं, जवुं, उद-उडे जवुं, ओणणी जवुं, वि+ विशेष साववुं.
 चल तुदा० प० अ० सेट् विज्ञास करवा, जेववुं, रमवुं.
 चल त्रि० संयग, अपग, कंषयुक्त.
 चल पु० परमेश्वर.
 चलकर्ण पु० पृथ्वीथी अद सुधीनेा अंतर.
 चलकेतु पु० ऐक जगतनेा ज्वज.
 चलचञ्चु पु० यंकार पक्षी.
 चलचञ्चु स्त्री० थोर पक्षिणी.
 चलचित्त न० संयग मन.
 चलचित्त त्रि० संयग मनवाणुं.
 चलचित्ता स्त्री० संयग मनवाणापणुं.
 चलचित्तत्व न० उपरनेा अर्थ.
 चलत् त्रि० साववुं, जवुं.
 चलता स्त्री० संयगपणुं.
 चलत्व न० उपरनेा अर्थ.
 चलत्पद न० साववुं, स्थानप्रष्ट.
 चलत्पूर्णमा स्त्री० ऐक जगतनुं माळवुं.
 चलदङ्ग पु० ऐक जगतनुं माळवुं.
 चलदङ्गक पु० उपरनेा अर्थ.
 चलदल पु० पीपणानुं आड.
 चलदल पु० पीपणानुं आड.
 चलद्विष पु० कायक्ष पक्षी.
 चलन न० साववुं, दाखवुं, जवुं, कंषवुं.
 चलन पु० दरिणु-मृग, पग.
 चलन त्रि० संयग, अपग.

ઘલનક

૫૭૧

વાક્યસ્વ

ઘલનક પું ચણ્ડાતક બુઝો.
 ઘલનો સ્ત્રીં હરિણી-મૃગલી, સ્ત્રીઓની
 ધાધરી, હાથી બાંધવાની સાંકળ.
 ઘલપત્ર પું પીપળાનું ઝાડ.
 ઘલપુચ્છ પું ખંજન પક્ષી.
 ઘલમાન ત્રિં ચાલતું, જતું, કંપતું, હાલતું.
 ઘલસુ નં એક જાતની ભાણ.
 ઘલસંક્રાન્તિ સ્ત્રીં અયનાશના ચક્રનભે-
 દથી તે તે રાશિઓના વિશેષ અંશમાં
 સૂર્ય વગેરે ગ્રહનો સંચાર,
 ઘલસન્ધિ પું ચાલતો સાંધો.
 ઘલા સ્ત્રીં લક્ષ્મી, વીજળી, શિકારસ.
 ઘલાચલ ત્રિં ચંચળ, ચપળ.
 ઘલાચલ પું કાગડો.
 ઘલાચલી સ્ત્રીં કાગડી.
 ઘલાતઙ્ક પું એક જાતનો વાયુનો રોગ.
 ઘલિ પું વીણા વગેરેનું આચ્છાદન.
 ઘલિત ત્રિં ચાલેલ, હાલેલ, કંપેલ, ગયેલ.
 ઘલિત નં ચાલવું, હાલવું, કંપવું.
 ઘલુ પું કાગળો.
 ઘલુક પું એકજાતનું પાત્ર, હાથનો ખોખો.
 ઘલેન્દ્રિય નં ચંચળ ઇન્દ્રિય.
 ઘલેન્દ્રિય ત્રિં ચંચળ ઇન્દ્રિયોવાળું.
 ઘલેષુ પું જે લક્ષ્ય તાકવામાં ચૂકી જાય
 છે તેવો અનિપુણ બાણાવળી.
 ઘર્વા પું તાલુસ્થાની ચ-છ-જ-ઝ-ઙ-ન.
 ઘર્વાર્મય ત્રિં ચર્વર્ગમાં હોનાર થનાર.
 ઘર્વલ પું એક જાતનું ધાન્ય-ચોળા.
 ઘર્વિ સ્ત્રીં ચંચલ વનસ્પતિ.
 ઘર્વિક પું ઉપરનો અર્થ.
 ઘર્વિકા સ્ત્રીં ચોળા ધાન્ય.
 ઘર્વી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ઘવ્ય નં ચોળા ધાન્ય.
 ઘવ્યજા સ્ત્રીં ગજપીપર.
 ઘવ્યફલ નં ગજપીપર.
 ઘવ્યાદિ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઘી.

ઘવ્યિકા સ્ત્રીં ચંચલ, વજ.
 ઘઘ્ સ્વાં ડમં સં સેટ્ ભક્ષણ કરવું,
 ખાવું.
 ઘઘ્ સ્વાં પં સં સેટ્ વધ કરવો, મારવું.
 ઘઘક પું નં દારૂ પીવાનું પાત્ર, કટોરો.
 ઘઘક નં મંત્ર, એક જાતનો દારૂ.
 ઘઘતિ પું ભક્ષણ કરવું, ખાવું, વધ કરવો,
 મારવું.
 ઘઘાલ પું નં યજ્ઞમાં પશુ બાંધવાના ખી-
 લાના મધ્યભાગમાં જડવા યોગ્ય લોઢાની
 કે લાકડાની કુંડળી.
 ઘઘ્ સ્વાં પં સં સેટ્ દંભ કરવો,
 ઢોંગ કરવો, લુચ્ચાઇ કરવી, ઠમવું.
 ઘઘ્ તુરાં ડમં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 ઘઘ્ તું ડમં સં સેટ્ ઠમવું, છેતરવું.
 ઘાકચક્ય નં ઉગ્ગચળતા.
 ઘાકચિક્ય નં ઉગ્ગચળતા.
 ઘાકચિચ્છા સ્ત્રીં શ્વેતબુન્દા વનસ્પતિ.
 ઘાક્ર ત્રિં ચક્રવર્તે થયેલ, ગોળાકાર થયેલ.
 ઘાક્રવર્મણ પું તે નામે એક વ્યાકર-
 નાચાર્ય.
 ઘાક્રવાકેય ત્રિં ચક્રવાક- ચક્રવા પક્ષીની
 પાસેનું.
 ઘાક્રિક ત્રિં એકત્ર મળી સ્તુતિ કરનાર
 સ્તુતિપાઠક, ધાંચી, ગાડીવાન, રાજા,
 ઘંટ વગાડી જગાડનાર ભાટ-ચારણ.
 ઘાક્ષુષ ત્રિં નજરે જોયેલ, પ્રત્યક્ષ, દષ્ટિના
 વિષયરૂપ વગેરે.
 ઘાક્ષુષ પું તે નામે એક મનુ રાજા.
 ઘાક્ષ્મ ત્રિં જોનાર, પ્રત્યક્ષ કરનાર.
 ઘાક્ષ્ પું ખાટી લૂણી, દાંતની નીરોગીતા,
 નીરોગી દાંતપણું.
 ઘાક્ષેરી સ્ત્રીં ખાટી લૂણી.
 ઘાક્ષેરીઘૃત નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઘી.
 ઘાચલિ ત્રિં વારંવાર ચાલતું, અત્યંત જતું.
 ઘાચ્ચલ્ય નં ચંચળપણું.

વાટ

૬૭૨

વાતુમૈતિક

વાટ પુઠ પહેલાં વિશ્વાસ પમાડી ખજીયી
ધન હરી લેનાર ચોર.

વાટકૈર પુઠ ચક્રો.

વાટપુટ પુઠ ચંગીતપ્રસિદ્ધ એક તાલ.

વાટુ પુઠ નઠ પ્રિય વાક્ય, ખોટું પ્રિય
વાક્ય, મીઠા ખોલાપણું.

વાટુક પુઠ નઠ ઉપરના અર્થ.

વાટુકાર ત્રિઠ મીઠા ખોલું, કંટું મનાવનાર,
ખુશામદીયું.

વાટુપટુ પુઠ ભાંડ, ખુશામદખોર, હાથ
હાથ કરનાર.

વાટુબટુ પુઠ ઉપરના અર્થ.

વાટુલોલ ત્રિઠ વાટુકાર જુઓ.

વાટુઘટુ પુઠ વિદૂષક, ભાંડ.

વાટુશત નઠ સેંકડો પ્રિયવાક્ય, ધણીજ
ખુશામદ.

વાટુક્તિ સ્ત્રીઠ પ્રિય કથન, પ્રિય વાક્ય
કહેવાં, સેવા, ચાકરી.

વાટુલ્લોલ ત્રિઠ વાટુલોલ જુઓ.

વાળક પુઠ ચાલુક્યનો વિદ્યાર્થી.

વાળકીન નઠ ચણા જેમાં પાકી શકે તેવું
ખેતર.

વાળક્ય પુઠ તે નામે ચંદ્રગુપ્તનો મંત્રી-
કૌટિલ્ય, ચળક જુઓ.

વાળક્ય નઠ ચાલુક્યે રચેલું નીતિશાસ્ત્ર.

વાળક્યમૂલક નઠ એક જાતનો મૂળો-
ચલુકમૂળો.

વાળૂર પુઠ તે નામે કંસનો એક અતુચર
જે મહાયુદ્ધમાં કુશળ હતો.

વાળૂરમર્દન પુઠ શ્રીકૃષ્ણ.

વાળૂરસૂદન પુઠ શ્રીકૃષ્ણ.

વાળડ પુઠ ચંડનો પુત્ર.

વાળડ નઠ ઉગ્રતા, તીક્ષ્ણતા.

વાળડાલ પુઠ ચળાલ જુઓ.

વાળડાલક ત્રિઠ ચંડાણે કરેલ.

વાળડાલકિ પુઠ ચંડાણનો છોકરો,

વાળડાલિકા સ્ત્રીઠ ચંડાણની વીણા-એક
જાતની વીણા.

વાળડાલિકાશ્રમ પુઠ તે નામે એક તીર્થ.

વાળડાલી સ્ત્રીઠ એક જાતનો વેલો, ચાં-
ડાલ જાતિની સ્ત્રી.

વાતક પુઠ ચાતક પક્ષી-અષ્ટેયો-સારંગપક્ષી.

વાતકાનન્દન પુઠ વર્ષાકાળ, મેઘ.

વાતકાટક નઠ એક જાતનું કાચ.

વાતકો સ્ત્રીઠ ચાતક પક્ષીણી.

વાતન નઠ પીડયું, દુઃખ દેવું.

વાતુર ત્રિઠ ચતુર, નિયંતા, નેત્રનું વિષય,
દષ્ટિગોચર.

વાતુર નઠ ચાર વૈધવાળા ગાડી.

વાતુરક્ષ નઠ એક જાતની રમત, આક્રમશીલ.

વાતુરાશ્રમિક ત્રિઠ બ્રહ્મચર્ય વગેરે ચાર
આશ્રમેનો ધર્મ.

વાતુરાશ્રમ્ય નઠ બ્રહ્મચારી વગેરે ચાર
આશ્રમો.

વાતુરિક પુઠ સારથિ.

વાતુરી સ્ત્રીઠ ચતુરાધ.

વાતુર્જાત નઠ તળ-તમાલપત્ર-એલચી-
નાગકેસર એ ચાર વસ્તુ.

વાતુર્જાતક નઠ ઉપરનો અર્થ.

વાતુર્થક પુઠ ચોથે દિવસે આવનાર તાવ,
ચોથાનો તાવ.

વાતુર્થિક પુઠ ઉપરના અર્થ.

વાતુર્દશ નઠ રાક્ષસ.

વાતુર્દશ ત્રિઠ ચૌદશને દિવસે હોનાર-થનાર.

વાતુર્દશિક પુઠ ચૌદશને દિવસે ભળનાર.

વાતુર્દાજ નઠ મેથી, જંગલી મેથી, અ-
જમે અને શાહજં.

વાતુર્મંદ્ર નઠ સુંઠ-અતિવિખની કળી-મોથ-
ગળો-એ ચાર વસ્તુ.

વાતુર્મંદ્રાવલેહ પુઠ વૈષ્ણવપ્રસિદ્ધ ચાટણ.

વાતુર્મૈતિક ત્રિઠ પૃથ્વી-અપ-તેજ-વાયુ-
એ ચારથી ગનેલ શરીર વગેરે.

ચાતુર્મહારાજિક

૫૭૩

ચામ્પિલા

ચાતુર્મહારાજિક પુ. પરમેશ્વર.
ચાતુર્માસ પુ. ચાર મહિનામાં હોનાર-થનાર.
ચાતુર્માસિક ત્રિ. ચાર મહિનામાં બ્રહ્મ-ચર્યાવાળું.
ચાતુર્માસી સ્ત્રી. તેનામની ઇષ્ટિ, પૌર્ણીમાસી.
ચાતુર્માસ્ય પુ. તેનામે એક વત્ત.
ચાતુર્માસ્ય ન. ચોમાસના ચાર મહિના કરવાનું વત્ત.
ચાતુર્માસ્યદ્વિતીયા સ્ત્રી. આપાઠથી ચાર મહિનાની ખીબ.
ચાતુર્ચ ન. ચતુરાઈ, હંશીઆરી, ચાલાકી.
ચાતુર્વર્ણ્ય ન. બ્રાહ્મણ વગેરે ચાર વર્ણ; બ્રાહ્મણ વગેરે ચાર વર્ણનો ધર્મ.
ચાતુર્વિધ ત્રિ. ચાર વેદ બણનાર.
ચાતુર્હોત્ક પુ. તેનામે મૃત્યુ.
ચાતુર્ય પુ. કલાપસૂત્રની ચાર વૃત્તિને બણનાર.
ચાતુષ્પાદ્ય ન. અધ્વર્યુ-બ્રહ્મા વગેરે ચાર ક્રત્યુબળેને પ્રણી ધર્મ રહે તેટલો ભાત.
ચાત્ર ન. અગ્નિમંથન કરવાના ધંત્રનો એક અવયવ.
ચાત્વાલ પુ. યજ્ઞકુંડે, દર્ભ, ચતુ, ઉત્કટ, ઉત્તર વેદીના અંગરૂપ મારીનો દમ.
ચાત્રરાટ ન. થનરાટ રાજાનું આખ્યાન.
ચાન્દનિક ત્રિ. ચંદનથી કરેલ શોભાવાળું.
ચાન્દ્ર ત્રિ. ચંદ્રગ્રંથી, ચંદ્રનું.
ચાન્દ્ર ન. ચંદ્ર માન, ચાંદ્રાયણ વત્ત, આદ્ય, મૃગશીર નક્ષત્ર.
ચાન્દ્ર પુ. ચંદ્રકાંતમણિ, ઘોળી ભોરીંગણી.
ચાન્દ્રક ન. મુકે.
ચાન્દ્રપુર પુ. પૂર્વમાં આવેલો એક દેશ.
ચાન્દ્રપુર પુ. બ. ચંદ્રપુરમાં રહેનાર.
ચાન્દ્રભાગા સ્ત્રી. ચંદ્રભાગા નદી.
ચાન્દ્રમસ ત્રિ. ચંદ્રગ્રંથી, ચંદ્રનું.
ચાન્દ્રમસ ન. મૃગશીર નક્ષત્ર.
ચાન્દ્રમસ પુ. ચંદ્રકાન્ત મણિ.

ચાન્દ્રમસાયન પુ. ચંદ્રપુત્ર-શુધ.
ચાન્દ્રમસાયનિ પુ. ચંદ્રપુત્ર-શુધ.
ચાન્દ્રમાસ પુ. ચંદ્ર મહિનો.
ચાન્દ્રવતિક પુ. ચંદ્રતુલ્ય વત્ત કરનાર રાજા.
ચાન્દ્રવતિક ત્રિ. ચાંદ્રાયણ વત્ત કરનાર.
ચાન્દ્રાયણ ન. તેનામે એક વત્ત.
ચાન્દ્રાયણવિધાન ન. ચાંદ્રાયણ વત્તનો વિધિ, ચાંદ્રાયણ વત્ત કરતું તે.
ચાન્દ્રાયણિક ત્રિ. ચાંદ્રાયણ વત્ત કરનાર.
ચાન્દ્રી સ્ત્રી. ચંદ્રની પત્ની, ચાંદની, જ્યોત્સ્ના, ઘોળી ભોરીંગણી.
ચાપ પુ. ધનુષ, ધન રાશિ, વૃત્ત ક્ષેત્રાર્દ.
ચાપપટ પુ. ચારોળીનું ઝાડ.
ચાપલ ન. ચપલપાણું, વગર વિચાર્યાપણું, ચપલનું ઈર્મ.
ચાપલ્ય ન. ઉપરના અર્થ.
ચાપિન્ પુ. ધનુર્ધર યોદ્ધો, શિવ, ધન રાશિ.
ચાફટ્ટિ પુ. ચક્રટ રૂપિનો પુત્ર.
ચાવુકા સ્ત્રી. નાનું ગાલમશરીયું.
ચામર પુ. ન. ચામર, ચમરીમૃગના પુછ-ડાના વાળથી કરેલ ચામર.
ચામરગ્રાહ ત્રિ. ચામર ટોળનાર.
ચામરગ્રાહિન્ ત્રિ. ઉપરનો અર્થ.
ચામરપુષ્પ પુ. સોપારીનું ઝાડ, કાસડો, કેવડાનું ઝાડ, આમો.
ચામરપુષ્પક પુ. ઉપરના અર્થ.
ચામરિન્ પુ. ઘોડો.
ચામરિન્ ત્રિ. ચામરવાળું.
ચામરિણી સ્ત્રી. ઘોડી, ચામર ધારણ કરનારી સ્ત્રી.
ચામીકર ન. સોનું, ધંતુરો.
ચામીકર ત્રિ. મુવર્ણમય, સોનામય.
ચામુણ્ડા સ્ત્રી. ચંદ્ર અને મુકે નામના દેવોનો વધ કરનારી દેવી, પરબ્રહ્મની સમર્થિત્ર શક્તિ, બ્રહ્મવિદ્યા, આત્મવિદ્યા.
ચામ્પિલા સ્ત્રી. ચંપા નદી.

ચામ્પેય

૫૭૨

ચારુનેત્ર

ચામ્પેય નં સોનું, ધંતુરો, પુષ્પમાં થતા
કેસરા.

ચામ્પેય પું ચંપો, નાગકેસર, વિશ્વામિત્રનો
એક પુત્ર.

ચામ્પેય ત્રિં ચંપા નદીમાં હોનાર-થનાર.

ચામ્પેયક નં પુષ્પમાં થતા કેસર જેવા
તંતુ.

ચામ્ય ત્રિં ભોજન કરવા યોગ્ય અન્ન વગેરે.

ચાય મ્વાં ઉમં સં સેદ્ નેત્રથી જેવું-
બાણું, પૂજવું.

ચાય ત્રિં સમૂહમય.

ચાયનીય ત્રિં નેત્રથી જેવા યોગ્ય-ગ-
ણવા યોગ્ય, પૂજવા યોગ્ય.

ચાયમાન પું ચયમાન રાજનો પુત્ર.

ચાયમાન ત્રિં પૂજતું, જેતું.

ચાયુ ત્રિં પૂજનાર, જેનાર.

ચાર પું ચુમચર, ચૂહચાર, ચારોળીનું ઝાડ,
કેદખાનું, જેલ, ગમન કરવું, જવું.

ચાર નં બનાવટી ઝેર.

ચારક ત્રિં ગાયો વગેરેને ચારનાર.

ચારક પું બંધન, કેદખાનું, ગતિ, ગમન,
ચારોળીનું ઝાડ.

ચારકાણ્ડ પું અહગતિનો અંશ.

ચારકીણ ત્રિં જનારને હિતકારક, આ-
નારને હિતકારક.

ચારચક્ષુસ્ પું રાત્ર.

ચારચણ ત્રિં ચુમ જામુસ, છાની ખાતમી
લાવનાર.

ચારચક્ષુ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ચારજ્યા સ્ત્રીં ન્યોતિપ્રસિદ્ધ અહગતિની
બી.

ચારટિકા સ્ત્રીં નલી નામે એક ગંધદ્રવ્ય.

ચારટી સ્ત્રીં પદ્યચારિણી વૃક્ષ, ભોંય આમળી.

ચારણ પું ભાટ-ચારણ, કીર્તિ ગાન કર-
નાર બંદીજન.

ચારણદારા પું બં ચારણીઆણી, નૃત્ય

કરનારી સ્ત્રી.

ચારણકમય ત્રિં ભાટ ચારણથી આમ,
ભાટ-ચારણમય.

ચારપથ પું રાજમાર્ગ.

ચારમટ પું ધીર પુરુષ, વીર નર.

ચારમિક ત્રિં પ્રંથની ગમામિ સુધી અ-
ધ્યયન કરનાર.

ચારવાયુ પું ઉનાળાનો વાયુ.

ચારાન્તરિત પું ગુપ્ત દૂત.

ચારાચણ પું ચરગોત્રનો પુરુષ.

ચારિકા સ્ત્રીં બુદ્ધ.

ચારિણી સ્ત્રીં કહણી વૃક્ષ.

ચારિત્ર નં ચરિત્ર, સ્વભાવ, વર્તન, કુલક-
મયી આવેલ આચાર.

ચારિત્ર પું મરત્યન્ત રાજનો એક પુત્ર.

ચારિત્રા સ્ત્રીં આંખલીનું ઝાડ.

ચારિત્ર્ય નં ચરિત્ર જુઓ.

ચારિત્ર ત્રિં અંચાર કરનાર, ચાલનાર,
જનાર.

ચારી સ્ત્રીં ભિન્ન ભિન્ન ગતિવાળી નૃત્ય-
કીડા.

ચારુ પું જૂહરપતિ, તે નામે રૂકિમણીનો
એક પુત્ર.

ચારુ નં કેસર.

ચારુ ત્રિં મનોહર, સુંદર.

ચારુક પું એક જાતનું ધાન્ય.

ચારુકેશરા સ્ત્રીં નાગરમોથ.

ચારુર્ગમ પું રૂકિમણીમાં ઉત્પન્ન થયેલ
શ્રીકૃષ્ણનો એક પુત્ર.

ચારુચિત્ર પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

ચારુતા સ્ત્રીં સૌંદર્ય, સુંદરતા.

ચારુત્થ નં ઉપરના અર્થ.

ચારુદેણ પું તે નામે રૂકિમણીનો પુત્ર.

ચારુધામન પું આંખાહમર.

ચારુધારા સ્ત્રીં ઇન્દ્રની સ્ત્રી-ઇન્દ્રાણી.

ચારુનેત્ર પું હરિણ-મૃગ.

ચારુનેત્ર

૬૭૬

ચિ

ચારુનેત્ર ત્રિ० સુંદર નેત્રવાળું.
 ચારુનેત્રા સ્ત્રી० તે નામે એક અપ્સરા.
 ચારુનેત્રી સ્ત્રી० મૃગલી.
 ચારુપર્ણી સ્ત્રી० તે નામે એક વનરપતિ.
 ચારુપુટ પુ० સંગીતપ્રસિદ્ધ એક તાલ.
 ચારુફલા સ્ત્રી० દ્રાક્ષનો વેણો.
 ચારુયશસ્ત્ર પુ० તે નામે શ્રીકૃષ્ણનો પુત્ર.
 ચારુયશસ્ત્ર ત્રિ० સુંદર યશવાળું.
 ચારુલોચન ત્રિ० સુંદર નેત્રવાળું.
 ચારુલોચન પુ० હરિણ-મૃગ.
 ચારુલોચની સ્ત્રી० મૃગલી.
 ચારુવક્ત્ર ત્રિ० સુંદર મુખવાળું.
 ચારુવક્ત્ર પુ० તે નામે કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર.
 ચારુવર્દન ત્રિ० સુંદરતા વધારનાર.
 ચારુવર્દના સ્ત્રી० નારી-સ્ત્રી.
 ચારુવ્રત પુ० એક મહિનાના ઉપવાસ કરનાર.
 ચારુવ્રતા સ્ત્રી० એક મહિનાના ઉપવાસ કરનાર સ્ત્રી.
 ચારુશિલા સ્ત્રી० સુંદર શિલા, મણિ, રત્ન.
 ચારુશીર્ષ ત્રિ० સુંદર મસ્તકવાળું.
 ચારુશીર્ષ પુ० ઇન્દ્રનો મિત્ર ચાલ્યાચાલન.
 ચારુહાસિન ત્રિ० સુંદર હસનાર.
 ચારુહાસિની સ્ત્રી० તે નામે એક વૈનાલીય છંદ.
 ચારુક્ષણ પુ० રાગ.
 ચારુચિક્રય ન० ચંદન વગેરેથી શરીર ઝા-રવું.
 ચાર્મ પુ० ચામડાથી વીટેલ-મટેલ રથ.
 ચાર્મેણ ન० ચામડાનો સમૂહ, ચામડાનો દગ.
 ચાર્મિક ત્રિ० ચામડાથી બનેલ.
 ચાર્મિક્રય ન० ચામડાપણું.
 ચાર્મિકાર્યણ પુ० હાલથી યુદ્ધ કરનાર થોડાનો પુત્ર.
 ચાર્મિણ ન० ચમરનો સમૂહ, મોચીઓનો સમુદાય.

ચાર્વાક પુ० નાસ્તિક મત સ્થાપનાર તે નામે એક પુરુષ, તે નામે દુર્યોધનનો મિત્ર એક રાક્ષસ.
 ચાર્વાકતા સ્ત્રી० ચાર્વાકપણું.
 ચાર્વાકત્વ ન० ઉપરનો અર્થ.
 ચાર્વાકધર્મવર્ન ન० મહાભારતના શાંતિ-પર્વનું એક પેટાપર્વ.
 ચાર્વાઘાટ પુ० એક જ્વતનું પક્ષી.
 ચાર્વાઘાત પુ० ઉપરનો અર્થ.
 ચાર્વાદિ પુ० પાણિનીય ગણસૂત્રપ્રસિદ્ધ એક શબ્દમણી.
 ચાર્વી સ્ત્રી० સુંદર સ્ત્રી, બ્યોત્સના, ચાંદની, છુદ્ધિ, તે નામે કુબેરની પત્ની, દીપ્તિ, કાંતિ.
 ચાલ પુ० ધરનું છાપડું, ચાલવું, જવું, ચલાવવું.
 ચાલક ત્રિ० ચલાવનાર, એક સ્થાનેથી બીજો સ્થાને લઈ જનાર.
 ચાલક પુ० અંકુશને નહિ ગણનારો હાથી.
 ચાલન ન० ચલાવવું, કંપાવવું, ચાળણી.
 ચાલની સ્ત્રી० ચાળણી.
 ચાષ પુ० ચાસ પક્ષી.
 ચાષી સ્ત્રી० ચાસ પક્ષિણી.
 ચાસ પુ० એક જ્વતની શેલડી, ચાસ પક્ષી.
 ચાસી સ્ત્રી० ચાસ પક્ષિણી.
 ચિ સ્વાદિ, ઉમ० દ્વિક० અનિદ્ વીણવું, એકડું કરવું, ખેંચવું, વિભાગપૂર્વક લેવું.
 ચિ શ્વા० ઉમ० દ્વિક० અનિદ્ વીણવું, વિભાગપૂર્વક લેવું.
 ચિ ચુ० ઉમ० દ્વિક० અનિદ્ ઉપરના અર્થ.
 અધિ + અધિક વીણવું, અનુ + પાછળથી વીણવું, અવ + હીનતા પ્રાપ્ત કરવી, ક્ષીણ થવું, અવ + તીચે રહી વીણવું, અવ + આ + સારી રીતે વીણવું, આ + સારી રીતે વીણવું, અનુ + આ + અન્વાવય જુઓ, સમ્ + આ + એકડું કરવું, ઉદ્ + ઉચેથી વીણવું, અમિ + ઉદ્ + અમ્યુચ્ચય

ચિશ્વિદ પુ. એક જાતનું કાડ.

વિચ્છિન્ન

૬૭૭

વિચ્છિન્ન

ચિચ્છિન્ન પું એક જાતનું ઝાડ.
 ચિચ્છી સ્ત્રીં ચણેલી.
 ચિદ્ ભ્વાં ૫૦ સં સેટ્ મોકલવું, ચાકર થવું.
 ચિદ્ ચું ૩૫૦ સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 ચિદી સ્ત્રીં ચંડાળના વેશને ધારણ કરનારી યોગિની.
 ચિત્ ચું ૩૫૦ સં સેટ્ રમરણ કરવું, ચંભારવું, વિચારવું.
 ચિત્ ચું આં ૩૦ સેટ્ જાણવું, ચિંતવવું.
 ચિત્ ભ્વાં ૫૦ સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 ચિત્ સ્ત્રીં જ્ઞાન, ચેતના, ચૈતન્ય, એક પ્રકારની ચિત્તશક્તિ.
 ચિત્ત ત્રિં વીણનાર, એકડું કરનાર, શોધનાર.
 ચિત્ત પું અગ્નિ.
 ચિત્ત અન્યં અસમગ્રતા એવા અર્થમાં, અસ્પષ્ટ અનુકરણ.
 ચિત્ત ત્રિં ડાયેલ, ઢાંકેલ, ઢંકાયેલ, વીણેલ, એકડું કરેલ, પ્રાપ્ત કરેલ.
 ચિતા સ્ત્રીં ચિતા, ચેહ.
 ચિતાવૃદ્ધક નં ચિતા, ચેહ.
 ચિતિ સ્ત્રીં ચિતા, ચેહ, સમૂહ, યજ્ઞના અગ્નિ વગેરેનો એક સંસ્કાર, ચૈતન્ય, દુર્ગા દેવી.
 ચિતિકા સ્ત્રીં કેડની સાંકળ, ચિતા, ચેહ.
 ચિત્કણ પું ચિત એવો શબ્દ કરનાર.
 ચિત્કાર પું ચિત એમ અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો, ચીસ પાડવી.
 ચિત્કારશબ્દ પું ચિત એવો શબ્દ.
 ચિત્ત નં મન, અંતઃકરણ.
 ચિત્તકલિત ત્રિં મનથી જાણેલ.
 ચિત્તજ પું કામદેવ.
 ચિત્તજન્મન પું કામદેવ.
 ચિત્તજ ત્રિં મનને જાણી જનાર.
 ચિત્તદોષ પું ચિત્તની શુદ્ધતા-પોતાના કામમાં અસામર્થ્ય.
 ચિત્તનદી સ્ત્રીં મનોવૃત્તિરૂપ નદી.

ચિત્તપરિકર્મન નં ચિત્તશુદ્ધિ, મનને સાફ કરવું તે.
 ચિત્તપ્રસન્નતા સ્ત્રીં હૃદય, આનંદ.
 ચિત્તપ્રસાદન નં ચિત્તપરિકર્મન જુઓ.
 ચિત્તભવ પું કામદેવ.
 ચિત્તમૂ પું કામદેવ.
 ચિત્તભૂમિ સ્ત્રીં યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક ચિત્તાવસ્થા.
 ચિત્તભૂમિ સ્ત્રીં ચિત્તરૂપ ક્ષેત્ર.
 ચિત્તમ્મ પું માનસિક ભ્રમણા, સન્નિપાત, મનની પ્રાપ્તિ.
 ચિત્તરાગ પું માનસિક રાગ-સ્નેહ.
 ચિત્તલ પું એક જાતનો મૃગ.
 ચિત્તવત્ ત્રિં મનવાળું, કામળ મનવાળું.
 ચિત્તવિક્ષેપ પું મનની એકાગ્રતા નહિ તે, ઉન્માદ રોગ, પાગલપણું.
 ચિત્તવિદ્ પું તે નામે એક બૌદ્ધ.
 ચિત્તવિદ્ ત્રિં મનને જાણનાર.
 ચિત્તવિપ્લવ પું ચિત્તવિક્ષેપ જુઓ.
 ચિત્તવિષમ પું ઉપર પ્રમાણે.
 ચિત્તવૃત્તિ સ્ત્રીં મનનું વિષયાકારે પરિણામ.
 ચિત્તસમુન્નતિ સ્ત્રીં મનની ઉન્નતિ, ગર્વ.
 ચિત્તસંસ્રાવ પું વિચારોનો સમૂહ.
 ચિત્તહર ત્રિં મનને હરી લે તેવું.
 ચિત્તહારક ત્રિં મનને હરણ કરનાર, આકર્ષક, સુંદર.
 ચિત્તહારિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ચિત્તાભોગ પું મનની અમુક એક વિષયમાં રિચરતા.
 ચિત્તિ સ્ત્રીં પ્રજ્ઞા, ચિંતન, કર્મ, ખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ.
 ચિત્તિ ત્રિં જાણવાનાર, પહોંચાડનાર.
 ચિત્તોન્નતિ સ્ત્રીં ચિત્તસમુન્નતિ જુઓ.
 ચિત્તપતિ પું મનનો આલિમાની છવ.
 ચિત્ત્ય નં ચિતા, ચેહ.
 ચિત્ત્ય ત્રિં એકડું કરવા યોગ્ય, વીણવા યોગ્ય.

चित्या

५७८

चित्रपक्षी

चित्या स्त्री० ऐकडुं करवुं, वीणुवुं.
 चित्र बु० उम स० सेट् चितरवुं, चित्र
 डाढवुं, आश्वर्य पाभवुं.
 चित्र न० अहलुत, आश्वर्य, तिलक, चित्र,
 आकाश, ऐक जलतो डाढ, ते नामे
 ऐक शण्डावकार.
 चित्र त्रि० काभरयिनुं.
 चित्र पु० ऐरंडानुं आड, आसोपासवनुं
 आड, चित्रक वृक्ष, यम, यमनो प्रधान
 चित्रगुप्त, काभरयित्रो रंग.
 चित्रक न० तिलक.
 चित्रक पु० चित्तो, दीपडो, वाध, चित्रक
 औषधि, ऐरंडानुं आड, सिंढ, खरवीर.
 चित्रक त्रि० चित्र डाढनार, चितरनार,
 चितारो.
 चित्रकण्ठ पु० कञ्जतर, ऐरंडानुं आड.
 चित्रकण्ठी स्त्री० कञ्जतर भादा.
 चित्रकगुटिका स्त्री० वैद्यकप्रसिद्ध औष-
 धरूप गोणी.
 चित्रकघृत न० वैद्यकप्रसिद्ध औषधरूप घी.
 चित्रकतैल न० वैद्यकप्रसिद्ध औषधरूप
 ऐक तैल.
 चित्रकम्बल पु० रंगभेरंगी काभजो, गालीयो.
 चित्रकर त्रि० चित्रकार, चितारो, आश्वर्य-
 कारक, रंगाटी.
 चित्रकर्मन् त्रि० चित्रकार, चितारो,
 आश्वर्यकारक.
 चित्रकर्मन् पु० तिनिस वृक्ष.
 चित्रकर्मन् न० चितरकाभ, चितरवानुं काभ.
 चित्रकर्मविद् त्रि० चितरकाभ जलुनार,
 चितारो, आश्वर्यकारक काभ जलुनार.
 चित्रकहरोतकी स्त्री० चित्रकभां पक्षवेद्य
 हरडे.
 चित्रकाय पु० वाध, चित्रो, दीपडो.
 चित्रकार त्रि० चितरकाभ करनार, चितारो,
 रंगाटी.

चित्रकुण्डल पु० ते नामे ऐक धृतराष्ट्रनो पुत्र.
 चित्रकूट पु० ते नामे ऐक पर्वत.
 चित्रकृत त्रि० चित्रकार, चितारो, आश्वर्य-
 कारक, रंगाटी.
 चित्रकृत पु० तिनिस वृक्ष.
 चित्रकृत्य न० वाष्णीनो ऐक शुणु.
 चित्रकेतु पु० ते नामे गरुडनो ऐक पुत्र,
 लक्ष्मणुनो ऐक पुत्र.
 चित्रकेतु त्रि० रंगभेरंगी पताकावाणुं.
 चित्रकोण पु० ऐक जलतो कीडो, जेहीमध.
 चित्रग त्रि० चितरेद्य, आणभेद्य.
 चित्रगन्ध न० दस्तान.
 चित्रगन्ध त्रि० आश्वर्यकारक गंधवाणुं.
 चित्रगत त्रि० चित्रग लुण्ठो.
 चित्रगुप्त पु० यमराज्जनो ते नामे प्रधान.
 चित्रगो पु० स्त्री० रंगभेरंगी गाय के जगद.
 चित्रग्रीव पु० सारस पक्षी, कञ्जतर.
 चित्रग्रीवी स्त्री० सारस पक्षिणी, कञ्जतरभादा.
 चित्रघण्टा स्त्री० काशीभां ते नामे ऐक देवी.
 चित्रघण्टेशी स्त्री० उपरनो अर्थ.
 चित्रचाप पु० ते नामे धृतराष्ट्रनो पुत्र.
 चित्रजल्प पु० ऐक प्रकारनुं वाक्य.
 चित्रतण्डुल न० वावडींग.
 चित्रतण्डुला स्त्री० वावडींग.
 चित्रत्व न० आश्वर्यपाणुं.
 चित्रत्वच् पु० जोगपत्र.
 चित्रदण्डक पु० सरणु.
 चित्रदीप पु० वेदांत-पंचदशी ग्रंथभां
 पणुवेद्य ऐक प्रकारनो दीपो.
 चित्रदेव पु० कार्तिकरवासीनो अतुयर देव.
 चित्रदेवी स्त्री० महेन्द्रवाशुणी वनरपति.
 चित्रधर्मन् पु० ते नामे ऐक राजा.
 चित्रघा अव्य० विचित्र प्रकारे, आश्वर्य रीते.
 चित्रनेत्रा स्त्री० मेना पक्षी.
 चित्रपक्ष पु० तेतर पक्षी.
 चित्रपक्षी स्त्री० तेतर पक्षिणी

चित्रपट

६७२

चित्रशिल्पिज

चित्रपट पु० भीतरकावाणुं वस्त्र, यित्र
यित्ररेख कपडुं.

चित्रपत्र पु० रंगभेरंगी पांभोवाणुं पक्षी-
तेतर.

चित्रपत्रिका स्त्री० द्रोणपुष्पी वृक्ष, चित्र-
पर्णी वृक्ष.

चित्रपत्री स्त्री० जलपीपर, तेतर पक्षिणी.

चित्रपथा स्त्री० प्रवास तीर्थमां आवेध
यित्रा नदी.

चित्रपद् त्रि० अद्भुत पद्मवाणुं वाक्य
वगेरे, विचित्र पद्मवाणुं.

चित्रपदा स्त्री० ते नामे ओक वेवो, ते नामे
ओक छंद.

चित्रपणिका स्त्री० नीयेनो शब्द लुओ.

चित्रपर्णी स्त्री० जलपीपर, द्रोणपुष्पी, मच्छ.

चित्रपादा स्त्री० मेना पक्षी.

चित्रपिच्छक पु० भोर पक्षी.

चित्रपिच्छकी स्त्री० मधुरी.

चित्रपुङ्ख पु० ओक प्रकारतुं आणु.

चित्रपुष्पो स्त्री० संबल नामे ओक वेवो.

चित्रपृष्ठ पु० यक्षो पक्षी.

चित्रपृष्ठी स्त्री० यक्षी.

चित्रफल पु० ओक नतनुं माछुं.

चित्रफलक पु० उपरनो अर्थ.

चित्रफला स्त्री० भीलडानो वेवो, वंताडनो
वेवो, मोरींगणी.

चित्रवर्ह पु० भोर पक्षी, ते नामे गश्नो पुत्र.

चित्रवर्हिन पु० भोर.

चित्रवर्हिणी स्त्री० मधुरी.

चित्रवर्ही स्त्री० मधुरी.

चित्रवाहु पु० ते नामे धृतराष्ट्रनो ओक पुत्र.

चित्रवीज पु० खेरंडानुं आड.

चित्रवीजा स्त्री० पावडींग.

चित्रभानु पु० सूर्य, अग्नि, यित्रानुं आड,
आडडानुं आड, निरव, साह वर्षो पैडी
सोणुं वर्ष.

चित्रभानु पु० द्वि० अग्निनीकुमार-स्वर्गवेध.

चित्रभेषजा स्त्री० काकोदुंबरी वनरपति.

चित्रमण्डल पु० ओक नतनो सर्फ.

चित्रमृग पु० रंगभेरंगी भृगसो-पृषतभृग.

चित्रमेखल पु० भोर पक्षी.

चित्रयोधिन् त्रि० आश्चर्यकारक युद्ध करना.

चित्रयोधिन् पु० अलुन, साडडानुं आड.

चित्ररथ पु० सूर्य, ते नामे ओक गंधर्व,
आडडानुं आड, उषह्गुनो पुत्र.

चित्ररथा स्त्री० ते नामे ओक नदी.

चित्ररेफ पु० शाकडीपना राज भेधातिथिनो
पुत्र, शाकडीपमां आवेलो ओक भंड.

चित्रल पु० काभरयित्रो रंग.

चित्रल त्रि० काभरयित्रु, काभड.

चित्रलता स्त्री० मच्छ.

चित्रला स्त्री० गोरक्षी वृक्ष.

चित्रलेख पु० यित्र डाडुं, यित्र भीतरतुं.

चित्रलेखनी स्त्री० यित्र डाडवानी पीछी.

चित्रलेखा स्त्री० आणुसुरना भंत्री कुम्मां-
डनी कन्या, ते नामे ओक अप्सरा, ते
नामे ओक छंद, ते नामनी व्रजनी ओक
स्त्री, यित्रनी रेभा.

चित्रलोचना स्त्री० मेना पक्षी.

चित्रवत् त्रि० यित्रवाणुं, रंगभेरंगी, रंगित.

चित्रवदाल पु० ओक नतनुं माछुं.

चित्रवर्मन् पु० ते नामे धृतराष्ट्रनो ओक पुत्र.

चित्रवल्लिक पु० ओक नतनुं माछुं.

चित्रवल्ली स्त्री० तरभुयना वेवो, गंद-
वारणी लता, रंगभेरंगी वेवो.

चित्रवहा स्त्री० ते नामे ओक नदी.

चित्रवाण पु० ते नामे धृतराष्ट्रनो पुत्र.

चित्रवाहन पु० उपरनो अर्थ.

चित्रवीर्य पु० उपरनो अर्थ.

चित्रवेनिक पु० ते नामे ओक नाम.

चित्रवाला स्त्री० यित्र भीतरवाणुं रक्षक.

चित्रशिल्पिज पु० वृद्धरपति.

ચિત્રશિલ્પિન

૫૮૦

ચિત્રોક્તિ

ચિત્રશિલ્પિન પુઠું વહુઠું મરીચી-અં-
ગિરા-અત્રિ-પુલસ્ત્ય-પુલહ-કેતુ-વસિષ્ઠ-
એ સાત મહિષો.
ચિત્રશિલ્પિનપ્રસૂત પુઠું વૃહસ્પતિ.
ચિત્રશિરસ્ પુઠું તે નામે એક ગંધર્વ,
વિષ્ણુ અને મૂત્રનું એક સત્વ.
ચિત્રશીર્ષક પુઠું એક ભતતો કીડો.
ચિત્રશોક પુઠું આસોપાલવનું ઝાડ.
ચિત્રચ્છી છીઠું અહલુત શોભા-આશ્વર્થ-
કારક લક્ષ્મી.
ચિત્રસર્પ પુઠું માલુધાન સર્પ-રંગમેરંગી
એક ભતતો સાપ.
ચિત્રસેન પુઠું તે નામે મૃતરાષ્ટ્રનો એક
પુત્ર, તે નામે એક ગંધર્વ.
ચિત્રસેના છીઠું તે નામે એક નદી.
ચિત્રહસ્ત પુઠું મધુપુદના અંગરૂપ એક
હસ્તક્રિયા.
ચિત્રા છીઠું માયા, તે નામે એક સર્પ, તે
નામે એક નદી, ચિત્રગુપ્તની બહેન, તે
નામે એક અપ્સરા, તે નામે એક પ્રજ્ઞ-
ગના, ચિત્રા નક્ષત્ર, તરણુચનો વેલો,
ઘોળી ઘોખડ, તે નામે ચંદ્રની એક સ્ત્રી,
મજ્જક, ચિત્રા નક્ષત્રમાં જન્મેલી સ્ત્રી,
કાકડી, વસુદેવથી શહિણીમાં જન્મેલી કન્યા.
ચિત્રાક્ષ ત્રિઠું રંગમેરંગી આંખોવાળું.
ચિત્રાક્ષ પુઠું તે નામે મૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
ચિત્રાક્ષી છીઠું મેના પક્ષી.
ચિત્રાક્ષુષ પુઠું દ્રોણપુણી નામે વનસ્પતિ.
ચિત્રાક્ષ પુઠું તે નામે મૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર,
સાતા ચિત્રાનું ઝાડ, એક ભતતો રંગ-
મેરંગી સાપ, ચિત્રો, વાઘ, હીપકો.
ચિત્રાક્ષ નઠું હરતાલ, મજ્જક, હિંગળોક.
ચિત્રાક્ષ ત્રિઠું રંગમેરંગી શરીરવાળું, અહ-
લુત અંગવાળું.
ચિત્રાક્ષ પુઠું ભીષ્મનો સાવકો ભાઈ-સાંત-
નનો સત્યવતીમાં જન્મેલો પુત્ર, તે નામે

એક ગંધર્વ, એક ક્ષત્રિયજાતિ.
ચિત્રાક્ષ પુઠું ચિત્રાંગદ-ભીષ્મના ભા-
ઈની માતા સત્યવતી.
ચિત્રાક્ષ પુઠું તે નામે એક અપ્સરા,
અર્જુનની એક સ્ત્રી.
ચિત્રાટીર પુઠું ચંદ્ર, શિવનો અનુચર ધં-
ટાકણું, અલિદાન આપેલા ભોક્ષના લો-
હીથી ખરડાયેલું કપાળ.
ચિત્રાદિત્ય પુઠું પ્રભાસ તીર્થમાં ચિત્રગુપ્તે
સ્થાપેલી સૂર્યની એક મૂર્તિ.
ચિત્રાક્ષ નઠું તરેલ તરેલનું અન્ન, ખીચડી,
મીઠો ભાત, કેસરી ભાત.
ચિત્રાપૂષ્પ પુઠું એક ભતતો પુડા.
ચિત્રામયા છીઠું ઉપાકાળ, પરાદીયું.
ચિત્રાયસ નઠું તીક્ષ્ણ લોહું, પોલાદ.
ચિત્રાયુધ ત્રિઠું તરેલ તરેલનાં હથિયારોવાળું.
ચિત્રાયુધ પુઠું મૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
ચિત્રાયુધ નઠું અહલુત આયુધ.
ચિત્રારમ્ભ ત્રિઠું ચિત્રમાં ચીતરેલ.
ચિત્રાર્પિતારંભ ત્રિઠું ચિત્રમાં ચિતરેલ.
ચિત્રાવસુ છીઠું રાત્રિ.
ચિત્રિક પુઠું ચૈત્ર મહિનો.
ચિત્રિકા છીઠું ચિત્રા ભુજો.
ચિત્રિત ત્રિઠું ચીતરેલ, આળખેલ.
ચિત્રિન્ ત્રિઠું આશ્વર્થકારક, અહલુતવાળું.
ચિત્રિણી છીઠું પવિત્રી-ચિત્રિણી-શખિની-
હસ્તિની-એવી ચાર પ્રકારની સ્ત્રીઓ-
માંની એક.
ચિત્રીયમાળ ત્રિઠું આશ્વર્થ પામતું, આ-
શ્વર્થકારક.
ચિત્રેશ પુઠું ચંદ્ર, કેપૂર.
ચિત્રેશ નઠું ચિત્રેશ્વર નામે એક શિવલિંગ.
ચિત્રેશ્વર નઠું પ્રભાસક્ષેત્રમાં ચિત્રગુપ્તે
સ્થાપેલ શિવલિંગ.
ચિત્રોક્તિ છીઠું ચિત્રકથન, આકાશવાણી,
આશ્વર્થકારક કહેવું તે.

ચિત્રોત્પલા

૫૮૨

ચિરકાર

ચિત્રોત્પલા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 ચિત્રોદન પું કેતુરે અગ્નિદાનમાં અપાતો
 ભાત.
 ચિત્ર્ય ત્રિં પૂજ્ય.
 ચિદ્ અબ્યં અસાકલ્ય-અમંપૂર્ણ એવા
 અર્થમાં, નિંદામાં, ઉપમામાં વપરાય છે.
 ચિદાકાશ પું નં પરબ્રહ્મ-પરમાત્મા.
 ચિદાત્મન્ પું ઉપરનો અર્થ.
 ચિદામાસ પું શુદ્ધિમાં આત્માના પ્રતિ-
 બિંબરૂપ એવો જીવ.
 ચિદ્રૂપ પું આત્મા, જ્ઞાની.
 ચિદ્રૂપ ત્રિં ઉદાર મનવાળું, હૃદયાકર્ષક.
 ચિન્તન નં ચિંતન, ધ્યાન, વિચાર.
 ચિન્તના સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 ચિન્તનીય ત્રિં ચિંતવવા યોગ્ય, વિચા-
 રવા યોગ્ય.
 ચિન્તયત્ ત્રિં ચિંતવતું, વિચારતું, ધ્યાન
 કરતું.
 ચિન્તયિતવ્ય ત્રિં વિચારવા યોગ્ય, ધ્યાન
 કરવા યોગ્ય.
 ચિન્તયિત્વા અબ્યં વિચારીને, ધ્યાનમાં
 લઇને.
 ચિન્તા સ્ત્રીં ધ્યાન, ચિંતન, તે નામે એક
 બલિચારી શુભ, દર્શનશ્રેયોગલાવનાનો
 એક પ્રકાર.
 ચિન્તાકુલ ત્રિં ચિંતાથી વ્યાકુળ.
 ચિન્તાપર ત્રિં ચિંતા કરવામાં તત્પર.
 ચિન્તામણિ પું ઇચ્છેલા અર્થને ધારેલી
 સર્વ વસ્તુને આપનાર એક મણિ, પરમે-
 શ્વર, તે નામે એક મંત્ર, તે નામે એક
 બૌદ્ધ, સ્પર્શમણિ, ન્યોતિપ્રસિદ્ધ એક
 યોગ, એક ગણેશ.
 ચિન્તામણિચિનાયક પું કાશીમાં ગણ-
 પતિની એક મૂર્તિ.
 ચિન્તાયાન ત્રિં ચિંતામાં ચઢેલ, ચિંતા
 કરતું.

ચિન્તાવત્ ત્રિં ચિંતાવાળું, વિચારવાળું.
 ચિન્તાવેદમન્ નં વિચાર કરવાનું સ્થળ.
 ચિન્તિ પું તે નામે એક દેશ.
 ચિન્તિત્તી સ્ત્રીં આંખથીનું ઝાડ.
 ચિન્તિત ત્રિં વિચારેલ, ચિંતવેલ, ચિંતા-
 યુક્ત, ચિન્તાકર્મ.
 ચિન્તિત નં ચિંતા, ચિંતન, વિચાર.
 ચિન્તિતિ સ્ત્રીં " " "
 ચિન્તિયા સ્ત્રીં " " "
 ચિન્તોક્તિ સ્ત્રીં ચિંતા ભરેલું વચન, ચિં-
 તામાં કહેવું તે.
 ચિન્ત્ય ત્રિં ચિંતવવા યોગ્ય, વિચારવા યોગ્ય.
 ચિન્ત્યદ્યોત પું તે નામે એક દેવગ્નિ.
 ચિન્ન નં એક ભાતનું ધાન્ય.
 ચિન્નત્ ત્રિં એકકું કરતું, શોધતું.
 ચિપિટ પું પવુઆ, પૌવાં, ચીથું નાક.
 ચિપિટ ત્રિં ચીથા નાકવાળું.
 ચિપિટક પું પવુઆ, પૌવાં.
 ચિપિટનાસિક પું ચીન દેશ.
 ચિપિક્નાસિક પું બં ચીનદેશમાં રહે-
 નાર, ચીન દેશના રાજા.
 ચિપિટીકરણ નં આંખના છેડાને આં-
 ગળથી દબાવવો તે.
 ચિપુટ પું ચિપિટક જુઓ.
 ચિપ્પ પું એક ભાતનો નખનો રોગ.
 ચિપ્પિકા સ્ત્રીં એક ભાતનો કીડો.
 ચિપ્પ પું ઉપરનો અર્થ.
 ચિયુ પું નીચેના હોડની નીચેના ભાગ-
 હપચી.
 ચિયુક પું ઉપરનો અર્થ.
 ચિમિ પું પોપટ પક્ષી.
 ચિમિક પું પોપટ પક્ષી.
 ચિર નં લાંબો કાળ, ઘણો કાળ.
 ચિર ત્રિં લાંબા કાળનું, ઘણા કાળનું.
 ચિરકાર ત્રિં લાંબો કાળ કરનાર, ઘણો
 વખત લગાડનાર.

ચિરકારિક

૫૮૨

ચિમિટ

ચિરકારિક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ચિરકારિન્ ત્રિં ઉપર પ્રમાણે.
 ચિરકાલ પું લાંબો વખત, ધણો કાળ.
 ચિરકાલતા સ્ત્રીં લાંબા કાળપણું.
 ચિરકાલત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 ચિરક્રિય ત્રિં દીર્ઘસૂત્રી-કાષ કામમાં
 ગણે વખત લગાડનાર.
 ચિરજાત ત્રિં લાંબા કાળે થયેલ.
 ચિરજીવક પું જીવક વૃક્ષ.
 ચિરજીવક ત્રિં લાંબા સમય સુધી જીવનાર.
 ચિરજીવિકા સ્ત્રીં લાંબા કાળ સુધીની
 આજીવિકા.
 ચિરજીવિન્ ત્રિં લાંબા કાળ સુધી જીવનાર.
 ચિરજીવિન્ પું વિષ્ણુ, કાગડો, જીવક
 વૃક્ષ, શીમળાનું ઝાડ, માર્કણ્ડેય મુનિ,
 અશ્વત્થામા, અલિ, વ્યાસ, હનુમાન, વિ-
 બીપણ, કૃપાચાર્ય, પરશુરામ.
 ચિરઙ્ગિવિન્ પું ઉપરના અર્થ.
 ચિરઙ્ગિવિન્ ત્રિં લાંબા વખત સુધી
 જીવનાર.
 ચિરણ્ટી સ્ત્રીં જીવન સ્ત્રી, પિતાને ઘેર
 પડી રહેનારી જીવન સ્ત્રી.
 ચિરતિક્ત પું કરીયાતાનું ઝાડ.
 ચિરત્તન ત્રિં લાંબા કાળનું, જૂનું.
 ચિરત્તન ત્રિં જૂનું, પુરાણું, પુરાતન.
 ચિરદિશસમ્ અવ્યં ધણે દિવસે.
 ચિરનિવિષ્ટ ત્રિં લાંબો કાળ રહેલ.
 ચિરપાકિન્ પું કોડનું ઝાડ.
 ચિરપુષ્પ પું ખોલસરીનું ઝાડ.
 ચિરમ્ અવ્યં લાંબો કાળ, લાંબા કાળ
 સુધી, ધણે કાળે.
 ચિરમેહિન્ પું ગર્ધકો.
 ચિરમ્ભણ પું સમગ્ર પક્ષી.
 ચિરમ્ભણી સ્ત્રીં સમગ્ર પક્ષિણી.
 ચિરરાત્ર નં ધણો કાળ, ઘણો કાળ
 સુધી, લાંબો વખત.

ચિરરાત્રાય અવ્યં ઉપરના અર્થ.
 ચિરલાક પું લાંબા કાળ સુધી રહેનારો
 પિતૃએનો લોક.
 ચિરચિલ્લ પું કરજ વૃક્ષ.
 ચિરસૂતા સ્ત્રીં ધણેકાળે વીધાએલી ગાય વગેરે.
 ચિરસૂતિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ચિરસેવક પું ધણા વખતનો સેવક, જૂનો
 નોકર.
 ચિરસ્થ ત્રિં લાંબો વખત રહેનાર, ચિરસ્થાથી.
 ચિરસ્થ પું નાયક.
 ચિરસ્થાયિન્ ત્રિં ચિરસ્થ જીવો.
 ચિરસ્ય અવ્યં ચિરમ્ જીવો.
 ચિરાટિકા સ્ત્રીં ધોળા સારોડી, એક
 જાતનો વેલો.
 ચિરાત્ અવ્યં ચિરમ્ જીવો.
 ચિરાત્ પું ગરૂડ, કરીયાનું.
 ચિરાતિક્ત પું કરીયાનું.
 ચિરાય અવ્યં ચિરમ્ જીવો.
 ચિરાયુસ્ ત્રિં લાંબા આયુષવાળું.
 ચિરાયુસ્ પું દેવ.
 ચિરારોધ પું ધણા વખતનો ઘેરો, ધણો
 વખત સુધી અટકાયત.
 ચિરાશ્રિત ત્રિં લાંબા કાળનો આશ્રિત.
 ચિરિ સ્વાદિં પં સં સેદ્દિંસા કરતી,
 મારી નાખતું.
 ચિરિ પું પોપટ પક્ષી.
 ચિરિક પું પોપટ પક્ષી.
 ચિરિણ્ટી સ્ત્રીં ચિરણ્ટી જીવો.
 ચિરિચિલ્લ પું કરજ વૃક્ષ.
 ચિર નં ખાણનો સંધો-ખખો.
 ચિરે અવ્યં ચિરમ્ જીવો.
 ચિરેણ અવ્યં ચિરમ્ જીવો.
 ચિર્ષેટિકા સ્ત્રીં કાકડી.
 ચિર્ષેટી સ્ત્રીં કાકડી.
 ચિમિટ પું ચીમડાનો વેલો.
 ચિમિટ નં ચીમડું.

ચિહ્ તુદાં પ૦ અં સેટ રહેવું, લોકવું.
 ચિહ્ચિમ પુ૦ એક જાતનું માછલું.
 ચિહ્મિલિકા સ્ત્રી૦ પતંગીયું, વીળળી,
 એક જાતની કાંડી.
 ચિહ્મીનક પુ૦ એક જાતનું માછલું.
 ચિહ્મીલિકા સ્ત્રી૦ ચિહ્મિલિકા જુઓ.
 ચિહ્ચિમ પુ૦ એક જાતનું માછલું.
 ચિહ્ચિમિ પુ૦ ઉપરનો અર્થ.
 ચિહ્મ પુ૦ એક જાતનું માછલું.
 ચિહ્ મ્વા૦ પ૦ અંસેટ શિથિત થવું, લીલા
 થવું, ભાતકરણ.
 ચિહ્ પુ૦ એક જાતનું પક્ષી.
 ચિહ્ ત્રિ૦ બીનું.
 ચિહ્ક પુ૦ એક જાતનું પક્ષી, એક જાતનો
 ડીડા-તમર-રાત્રિએ વૃક્ષોની ઝાડીમાં જે
 બેસે છે તે.
 ચિહ્મધ્યા સ્ત્રી૦ હૃદયિલસિની જુઓ.
 ચિહ્મ પુ૦ ચેર.
 ચિહ્ પુ૦ ધમરનો-ધ્રુવીનો મધ્ય ભાગ.
 ચિહ્ક પુ૦ ઉપરનો અર્થ.
 ચિહ્કા સ્ત્રી૦ એક જાતનો ડીડા-તમર.
 ચિહ્ સ્ત્રી૦ ઉપરનો અર્થ, એક જાતનું શાક.
 ચિવિ સ્ત્રી૦ હડપચી.
 ચિવિટ પુ૦ ચિવિટ જુઓ.
 ચિવિલિકા સ્ત્રી૦ એક જાતની છુપ વનસ્પતિ.
 ચિવુ ન૦ હડપચી.
 ચિવુક ન૦ હડપચી.
 ચિવુક પુ૦ મુચકુન્દ વૃક્ષ.
 ચિધ્યા અધ્ય૦ એક અનુકરણ શબ્દ.
 ચિહ્ન ત્રિ૦ ચિહ્ન જુઓ.
 ચિહ્નાદિ પુ૦ આકરણપ્રસિદ્ધ એકશબ્દજણ.
 ચિહ્ન પુ૦ ચિહ્ન જુઓ.
 ચિહ્ ત્રિ૦ ઉમ૦ સ૦ સેટ ચિહ્ કરવું,
 નિશાન કરવું.
 ચિહ્ ન૦ નીશાની, ડાઘ, લક્ષણ.
 ચિહ્નકારિન ત્રિ૦ ચિહ્ન કરનાર, નીશાની

કરનાર, ઘેર દેખાવનું, ભયંકર.
 ચિહ્નકારિન ત્રિ૦ ચિહ્ન-નિશાન ધારણ
 કરનાર.
 ચિહ્નકારિણી સ્ત્રી૦ ઉપરતરીનો વેશ.
 ચિહ્નિત ત્રિ૦ ચિહ્ન કરેલ, નિશાન કરેલ.
 ચિહ્નલ પુ૦ તે નામનું એક પહાડી વૃક્ષ.
 ચીક્ ત્રિ૦ ઉમ૦ સ૦ સેટ સહન કરવું, અ-
 ટકવું, સ્પર્શ કરવો.
 ચીક્ મ્વા૦ પ૦ સ૦ સેટ ઉપરનો અર્થ.
 ચીચીકુટી સ્ત્રી૦ મેના વગેરે પક્ષીના શબ્દનું
 અનુકરણ.
 ચીડા સ્ત્રી૦ તે નામે એક મુગધી દ્રવ્ય.
 ચીન પુ૦ તે નામે એક દેશ-ચીન-આધના,
 ચીન દેશમાં થતું વસ્ત્ર, એક જાતનું
 ધાન્ય, સુતર, એક જાતનો મૃગ, ચીનાઈ
 કપૂર, ચીન દેશનો આચાર.
 ચીન ન૦ ધન, પતાકા, સીસું.
 ચીન પુ૦ અં ચીનમાં રહેનાર, ચીનના રાજા.
 ચીનક પુ૦ એક જાતનું ધાન્ય, ચીનાઈ કપૂર.
 ચીનકર્પૂર પુ૦ ચીનાઈ કપૂર.
 ચીનજ ન૦ ચીનાઈ લોહું-પોલાદ.
 ચીનજ ત્રિ૦ ચીન દેશમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 ચીનપિટ ન૦ એક જાતનો સિંહૂર, સીસું.
 ચીનવજ્ર ન૦ સીસું.
 ચીનાંશુક ન૦ ચીનાઈ વસ્ત્ર.
 ચીનાક પુ૦ ચીનાઈ કપૂર.
 ચીનાકર્કટી સ્ત્રી૦ એક જાતની સ્વાદિષ્ટ
 કાકડી.
 ચીમ્ મ્વા૦ પ૦ સ૦ સેટ લેવું, ગ્રહણ કરવું.
 ચીમ્ મ્વા૦ આં સ૦ સેટ પ્રશંસા કરવી,
 વખાણવું.
 ચીર ન૦ વસ્ત્રનો ટુકડો, ચીથરું, ઝાડની
 છાલ, ગાયનો આંચળ, હરકેષ વસ્ત્ર,
 રેખા, સીસું, વસ્ત્રલ વસ્ત્ર, માલા, એક
 પ્રકારનો હાર, એક પ્રકારનું લેખન.
 ચીરક ન૦ ઉપરનો અર્થ, વિકારલેખન.

ચીરપત્રિકા

૨૮૩

ચુંદ

ચીરપત્રિકા સ્ત્રીં એક જાતનું શાક.
 ચીરપર્ણ પું શાકવૃક્ષ-સાગનું ઝાડ.
 ચીરનિવસન પું તે નામે એક દેશ.
 ચીરનિવસન પું વં ચીરનીવસન દેશમાં
 રહેનાર, તે દેશના રાજા.
 ચીરનિવસન ત્રિં ચીર ધારણ કરનાર,
 વૃક્ષ પહેરનાર.
 ચીરહિ એક જાતનું પક્ષી.
 ચીરવાસસ્ ત્રિં ચીર પહેરનાર, ચીથરાં
 પહેરનાર, વૃક્ષ ધારણ કરનાર.
 ચીરિ સ્ત્રીં નેત્ર ઢાંકવાનું વસ્ત્ર, તમરું.
 ચીરિકા સ્ત્રીં તમરું, નેત્ર ઢાંકવાનું વસ્ત્ર.
 ચીરિણી સ્ત્રીં ભદ્રિકાશ્રમમાં આવેલી એક
 નદી, ચીરવાણી સ્ત્રી, ચીથરાંવાણી સ્ત્રી,
 વૃક્ષધારિણી સ્ત્રી.
 ચીરિતચ્છદા સ્ત્રીં એક જાતનું શાક.
 ચીરિન્ ત્રિં ચીરવાણું, ચીથરાંવાણું, વ-
 ર્ષકધારી.
 ચીરી સ્ત્રીં એક જાતનો કીડો-તમરું.
 ચીરોવાક પું ઉપરનો અર્થ.
 ચીરક નં પુષ્કળ શળવાળું એક વૃક્ષ.
 ચીરકા સ્ત્રીં એક જાતનો કીડો-તમરું.
 ચીર્ણ ત્રિં કરેલ, અભ્યાસ કરેલ, ચીરેલ,
 કાપેલ, સંપાદન કરેલ.
 ચીર્ણપર્ણ પું ખમ્બૂરનું ઝાડ, લીંબડાનું ઝાડ.
 ચીલિકા સ્ત્રીં તમરું.
 ચીલક પું તમરું.
 ચીવ્ ભ્રાં ઉમં સં સેટ્ પ્રહણ કરવું,
 ઢાંકવું.
 ચીવ્ ચું ઉમં સં સેટ્ દીપવું, પ્રકાશવું.
 ચીવર નં ભિલ્લનું વસ્ત્ર, લંગોટી.
 ચીવરિન્ પું ભિલ્લક, શુદ્ધ સાધુ.
 ચુકોપયિષુ ત્રિં કોપાવવા ઇચ્છનાર, કો-
 ધાયમાન કરવા ઇચ્છનાર.
 ચુક્ ચુંઉમં સં સેટ્ પીડવું, દુઃખ દેવું.
 ચુકાર પું સિંહનાદ.

ચુક નં ખાટી રસ, અમ્લવેતસ, એક
 જાતનું શાક, રસની ખટાશ, એક જાતની
 ખાટી કાંઠ
 ચુકક નં ઉપરનો અર્થ.
 ચુકતા સ્ત્રીં ખટાશ, ખટાણ.
 ચુકત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 ચુકફલ નં આંખલીનું ઝાડ.
 ચુકવાસ્તુક નં એક જાતનું શાક.
 ચુકવેધક નં એક જાતની કાંઠ.
 ચુકા સ્ત્રીં આંખલીનું ઝાડ, એક જાતનું
 ખાટું શાક.
 ચુકિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ચુકિમન્ પું ખટાશ, ખટાણ.
 ચુકો સ્ત્રીં ચુકા જીઓ.
 ચુક્ષા સ્ત્રીં હિંસા.
 ચુચિ પું સ્ત્રીનો સ્તન.
 ચુચુક પું નં સ્ત્રીના સ્તનનો અગ્રભાગ,
 સ્તનનું દીડું.
 ચુચુપા પું તે નામે એક દેશ, તે દેશમાં
 રહેનાર.
 ચુચ્ પું એક જાતનું શાક.
 ચુચ્ક પું નં ચુચુક જીઓ.
 ચુચ્ ભ્રાં પં સં સેટ્ પીડવું, નહાવું.
 ચુચ્ચુ પું એક જાતનું ઝાડ.
 ચુચ્ચ પું ઉપરનો અર્થ.
 ચુચ્ચ ભ્રાં પં સં સેટ્ સ્નાન કરવું,
 નહાવું, મથવું, પીડવું, સુરાસંધાન કરવું.
 ચુચ્ચ પું એક જાતનું શાક.
 ચુચ્ પું જીર્ણદર, એક વર્ણસંકર જાતિ.
 ચુચુરી સ્ત્રીં આંખલીના કચુકાથી રમાતો
 એક જાતનો જીગર.
 ચુચુલ પું ગીતની પ્રકૃતિ યજ્ઞાવનાર
 વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર.
 ચુચુલી સ્ત્રીં ચુચુરી જીઓ.
 ચુંદ ભ્રાં પં અં સેટ્ થોડું થવું, ઓછા
 થવું, નાનું થવું.

ચુર

૫૮૨

ચુલુમ્પા

ચુદ્ ચું ઉમં સં સેટ્ ચુટવું, છેદવું, કાપવું.
ચુદ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ થોડું થવું, નાનું
થવું, ધટવું.

ચુદ્ ચું ઉમં સં સેટ્ છેદવું, કાપવું,
ચુટવું.

ચુદ્ તુદા પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

ચુદ્ ચું ઉમં અં સેટ્ થોડું થવું,
નાના થવું, ધટવું.

ચુદ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

ચુદ્ ચું ઉમં સં સેટ્ છેદવું, કાપવું.

ચુદ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ થોડું થવું.

ચુદ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ કરવું, હાવ ભાવ
કરવા, ચાળા કરવા.

ચુળ્ તુદાં પં સં સેટ્ છેદવું, કાપવું,
ચુટવું.

ચુળ્લા લીં કુવો, કુધ, કુવાની પાસેનું
જલાશય.

ચુળ્લી લીં નાનો કુવો, કુધ.

ચુત્ ભ્વાં પં અં સેટ્ ખરવું, ઝરવું,
ટપકવું.

ચુત્ પું ચુદાનું દાર.

ચુતિ લીં ઉપરનો અર્થ,

ચુદ્ ચું ઉમં સં સેટ્ પ્રેરવું, પ્રેરણા
કરવી.

ચુદ્ ભ્વાં ઉમં સં સેટ્ તીક્ષ્ણ કરવું.

ચુદો લીં કુટણી સ્ત્રી.

ચુન્દી લીં કુટણી સ્ત્રી.

ચુપ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ધીમેથી જવું, આ-
રતે આશવું.

ચુપુનીકા લીં અગ્નિચયત મારેતી એક
ધણિકા.

ચુપ્ત્ત્ર ત્રિં ધીમે ધીમે જનાર.

ચુપ્ત્ત્ર પું તે નામે એક ઋષિ.

ચુમ્મ નં મુખ.

ચુમ્ ચું ઉમં સં સેટ્ ચુંબન કરવું.

ચુમ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ચુંબન કરવું.

ચુમ્મ પું ચુંબન.

ચુંબક ત્રિં ચુંબન કરનાર, કામી, ધૂર્ત.
ચુંબક પું લોહ ચુંબક, તોળવાના કાંટાનો
મધ્યભાગ.

ચુંબત્ ત્રિં ચુંબન કરવું.

ચુમ્બન નં ચુંબન કરવું તે, ચુંબન.

ચુમ્બના લીં ઉપરના અર્થ.

ચુમ્બા લીં ચુંબન.

ચુમ્બિન ત્રિં ચુંબન કરેલ.

ચુમ્બિતવત્ ત્રિં જેણે ચુંબન કરેલું છે તે.

ચુમ્બિન ત્રિં ચુંબન કરનાર.

ચુમુરિ પું ઋગ્વેદપ્રસિદ્ધ એક અસુર.

ચુર ચું ઉમં સં સેટ્ ચોરવું, ચોરી કરવી.

ચુર ભ્વાં પં સં સેટ્ ઉપરનો અર્થ.

ચુર ત્રિં ચોરી કરનાર, ચોર.

ચુરણ કણ્ઠ્યાં પં સં સેટ્ ચોરી કરવી.

ચુરા લીં ચોરી.

ચુરિ લીં કુવાપાસેનું જલાશય, નાનો કુવો.

ચુરી લીં ઉપરના અર્થ.

ચુરુચુર ત્રિં ચાડી ચુગલી કરનાર, ચાડીયું.

ચુલ્ ચું ઉમં સં સેટ્ ઉન્નત કરવું,
ઉચું કરવું, ઉઠાવવું.

ચુલ ત્રિં ચોર, ચોરી કરનાર.

ચુલકા લીં તે નામે એક નદી.

ચુલુક પું ખોખો, પુષ્કળ કીચડ, કાદવ,
એક જાતનું વાસણ, તે નામે એક ઋષિ.

ચુલુક નં માત્ર એક અડદ ડુભે તેટલું
પાણી.

ચુલુકિન્ ત્રિં જેણે હાથનો ખોખો કયો
હોય તે.

ચુલુકિન્ પું એક જાતનું માછલું.

ચુલુન્નપ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ પાન કરવું,
પીવું, તૃણાકુળ થવું.

ચુલુમ્પ ભ્વાં પં અં સેટ્ ઉપરના અર્થ

ચુલુમ્પ પું બાળકને લગાવવું.

ચુલુમ્પા લીં બકરી.

ચુલુમ્પિન

૫૮૬

ચૂર્ણિ

ચુલુમ્પિન પુઠ એક જાતનું માછલું.
 ચુલ્લ ત્રિઃ ચેરે કરેલ વગેરે.
 ચુલ્લ શ્વાઃ પઠ અઠ સેટ્ અભિપ્રાય પ્રકટ કરેલો.
 ચુલ્લ નઃ ચીપડાવાળું બીનું નેત્ર.
 ચુલ્લ ત્રિઃ ચીપડાવાળી બીની આંખોવાળું.
 ચુલ્લક પુઠ હાથનો કરેલો ખોખો.
 ચુલ્લકી સ્ત્રીઃ એક જાતનું માછલું, એક પ્રકારનું નાનું પાત્ર, નદીનો સામો કિનારો.
 ચુલ્લા સ્ત્રીઃ ચૂલો, ચૂલ.
 ચુલ્લિ સ્ત્રીઃ સંધવાનો ચૂલો, ચૂલ.
 ચુલ્લી સ્ત્રીઃ સંધવાનો ચૂલો, ચૂલ.
 ચુલ્લી સ્ત્રીઃ ઉપરના અર્થ, ચિતા, ચેહ.
 ચુસ્ત પુઠ નઃ એક પ્રકારનો માંસપિંડ, તપેલીમાં સંધેલું માંસ, ફણસમાંથી નીકળતો એક પદાર્થ.
 ચૂચક નઃ સ્ત્રીના સ્તનનો અગ્રભાગ-દીકું.
 ચૂચક ત્રિઃ ચૂસવાની શક્તિ વિનાનું.
 ચૂડક પુઠ કુવો.
 ચૂડા સ્ત્રીઃ મેરની શિખા-કલગી, મસ્તક પર રહેલી શિખા, ચોટલી, એક પ્રકારનું બાહુભૂષણ, અગ્રભાગ, કુવો, ઉપરનો ભાગ, એક પ્રકારનો સંસ્કાર-ચૈત્યસંસ્કાર, ધોળા ચણેલી.
 ચૂડાકરણ નઃ સોળ સંસ્કારમાંનો ચૈત્ય સંસ્કાર, મસ્તક.
 ચૂડાકર્મન નઃ ઉપરના અર્થ.
 ચૂડામણિ પુઠ મસ્તકપર રહેલ મણિ, કાકમાત્રીનું ફળ, એક પ્રકારનું ગ્રહણ.
 ચૂડામ્લ નઃ એક જાતનું ખાટું શ્ક.
 ચૂડાર ત્રિઃ મસ્તકપર રહેનાર.
 ચૂડારક ત્રિઃ મસ્તકપર પ્રાપ્ત થનાર.
 ચૂડારક પુઠ તે નામે એક ઋષિ.
 ચૂડારત્ન નઃ મસ્તકપર રહેલ રત્ન.
 ચૂડાલ ત્રિઃ શિખાવાળું, ચોટલીવાળું.
 ચૂડાલ નઃ મસ્તક, માથું.

ચૂડાલી સ્ત્રીઃ એક જાતનું ધાસ, ધોળા ચણેલી, નાગરભોથ.
 ચૂડાવત ત્રિઃ ચૂડાવાળું, શિખાવાળું, ચોટલીવાળું.
 ચૂડિક ત્રિઃ ઉપરના અર્થ.
 ચૂડિન ત્રિઃ ચૂડાવત જુઓ.
 ચૂળ જુઠ ઝમઃ સઠ સંકોચ કરેલો, સંકોચ પમાડેલો.
 ચૂત પુઠ આંખાનું બીડ.
 ચૂત નઃ ચૂદાનું દાર, ફેરી.
 ચૂતક પુઠ આંખો, કુવો.
 ચૂતિ સ્ત્રીઃ ચૂદાનું દાર.
 ચૂર દિવાઃ આઠ અઠ સેટ્ બાળનું, બાળા નાખવું.
 ચૂર પુઠ એક પ્રકારનો કૃમિ.
 ચૂર્ણ જુઠ ઝમઃ સઠ પીસવું, દળવું, લોટ કરેલો, ચૂર્ણ કરી નાખવું.
 ચૂર્ણ નઃ ચૂર્ણ, લોટ, ભૂકા, ચૂરો, ધૂળ, પાનમાં ખાવાનો ચૂનો.
 ચૂર્ણ પુઠ પીસવું, દળવું.
 ચૂર્ણક નઃ ચૂર્ણ કરવું, દળવું, પીસવું, એક પ્રકારનું ગદ્ય.
 ચૂર્ણક પુઠ સાથેલો, શેકેલો અનાજમાંથી બનતો સકતુ.
 ચૂર્ણકાર ત્રિઃ પીસનાર, દળનાર, ચૂર્ણ કરનાર, લોટ કરનાર, ચૂનો બનાવનાર.
 ચૂર્ણકુન્તલ પુઠ નાના કેશ.
 ચૂર્ણચ્છન્દ નઃ ચૂના માટે કોંકર.
 ચૂર્ણતા સ્ત્રીઃ ચૂર્ણપણું.
 ચૂર્ણત્વ નઃ ચૂર્ણતા.
 ચૂર્ણપારદ પુઠ પાશના કારણરૂપ ચૂર્ણરૂપ દિગ્ભોક.
 ચૂર્ણશસ્ત્ર અઘ્યઃ ચૂરે ચૂરો, ભૂકે ભૂકા.
 ચૂર્ણશાકાકુ પુઠ એક જાતનું શાક.
 ચૂર્ણાદિ પુઠ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 ચૂર્ણિ સ્ત્રીઃ પતંગજીનું મહાભાષ્ય, સો કોટી કાર્યાપણ, હરકોઈ ટીકા.

જૂર્ણિકા

૫૮૭

ચેતોમય

જૂર્ણિકા સ્ત્રીં સાથવા, સકપુ.
 જૂર્ણિકૃત્ પું મહાભાષ્યના કર્તા પતંજલિ.
 જૂર્ણિત ત્રિં ચૂર્ણ કરેલ, લોટ કરેલ.
 જૂર્ણિવાસી સ્ત્રીં પીસવામાં કે દળવામાં
 નોડેલી દાસી.
 જૂર્ણિન્ ત્રિં લોટમાં મિશ્ર કરેલ, ચૂર્ણમાં
 મેળવેલ.
 જૂર્ણી સ્ત્રીં જૂર્ણી જુઓ.
 જૂર્ણીકૃત ત્રિં ચૂર્ણ કરેલ, લોટ કરેલ,
 ભુકા કરેલ.
 જૂર્ણિ સ્ત્રીં જમન, ગતિ, જવું.
 જૂલ પું કેશ.
 જૂલા સ્ત્રીં જુલા જુઓ, ચંદ્રશાળા-ધરતી
 ઉપરનો માળ-અગાસી, રવેસ.
 જૂલિક નં ધીમાં તળેલ પુરી વજોરે.
 જૂલિકા સ્ત્રીં હાથીના કાનનું મૂળ, નાદ-
 કનું એક અંગ.
 જૂલિન્ ત્રિં કેશવાળું, શિખાવાળું, ચો-
 ટલીવાળું.
 જૂષ મ્હાં પં સં સેટ ચૂસવું, પીવું.
 જૂષા સ્ત્રીં હાથીને વચ્ચે આંધવાની દોરી,
 ચૂસવું.
 જૂષ્ય ત્રિં ચૂસવા યોગ્ય.
 જૂત તુદા પં સં સેટ હિંસા કરતી, મારી
 નાખવું, યુધવું.
 જૂત ચું ઉમં સં સેટ દીપાવવું, પ્રકટ
 કરવું.
 જૂત મ્હાં પં સં સેટ ઉપરના અર્થ.
 જૂપ ચું ઉમં સં સેટ દીપાવવું, પ્રકટ
 કરવું, પ્રકાશ કરવું.
 જૂપ મ્હાં પં સં સેટ ઉપરના અર્થ.
 જેકિત ત્રિં અતિશય વાસ અને જ્ઞાનવાળું.
 જેકિત પું તે નામે એક ઋષિ.
 જેકિતાન ત્રિં અત્યંત જ્ઞાનવાળું.
 જેકિતાન પું મહાદેવ, ક્ષિત્ય, તે નામે
 એક રાજા.

જેકિય ત્રિં વારંવાર કરનાર, અત્યંત
 કરનાર.
 જેટ પું દાસ, નોકર.
 જેટક પું દાસ, ચાકર.
 જેટિકા સ્ત્રીં દાસી, ચાકરડી.
 જેટી સ્ત્રીં દાસી, ચાકરડી.
 જેડ પું દાસ, નોકર.
 જેડક પું ઉપરનો અર્થ.
 જેડિકા સ્ત્રીં દાસી, ચાકરડી.
 જેડી સ્ત્રીં દાસી, ચાકરડી.
 જેત અગ્યં જો, અથવા, કે, નિશ્ચય હોય
 તોપણ સંદેહવાળા અર્થમાં વપરાય છે.
 જેતક ત્રિં ચેતનનાર, સૂચના આપનાર,
 ચેતન્યવાળું.
 જેતકી સ્ત્રીં હરડે, નાઈનું ફૂલ.
 જેતન પું આત્મા, જીવ, પરમેશ્વર, મહુધ્ય,
 પ્રાણી.
 જેતન ત્રિં ચેતન્યવાળું.
 જેતનકી સ્ત્રીં હરડે.
 જેતનતા સ્ત્રીં ચેતનપણું.
 જેતનત્વ નં ચેતનપણું.
 જેતના સ્ત્રીં જુદિ, જ્ઞાન, ચેતન્ય, ચિત્ત-
 વૃત્તિ, મત્તા, હરડે.
 જેતનાવત્ ત્રિં ચેતનાવાળું.
 જેતનીય ત્રિં જાણવા યોગ્ય.
 જેતનીયા સ્ત્રીં તે નામે એક ઔપધિ,
 જાણવા યોગ્ય સ્ત્રી, ચેતનાશક્તિ.
 જેતય ત્રિં ચેતનાવત્ જુઓ.
 જેતયત્ ત્રિં ઉપર પ્રમાણે.
 જેતયિત્ ત્રિં જાણનાર, જાણાવનાર.
 જેતસ્ નં ચિત્ત, ચિત્તવૃત્તિ, ચેતન્ય, પ્રજ્ઞા.
 જેતસ્ ત્રિં જાણનાર.
 જેતિકા સ્ત્રીં જાણનો વેલો, નાઈનું ફૂલ.
 જેતિષ્ટ ત્રિં અત્યંત જાણનાર-જાણાવનાર.
 જેતોજન્મન પું કામદેવ.
 જેતોમય પું કામદેવ.

ચેતોમન

૫૮૮

ચૈત્ય

ચેતોમન ત્રિં ચિત્તવાળું, ચેતન્યવાળું,
જ્ઞાનવાળું.

ચેતોમુષ્ણ પું વેદાંતપ્રસિદ્ધ પ્રાણ.

ચેતોડશુ પું ૭૫.

ચેતુ ત્રિં જાણવાનાર.

ચેત્ય ત્રિં જાણવા યોગ્ય.

ચેદાર પું કાચડો.

ચેદિ પું તે નામે એક દેશ.

ચેદિ પું ૬૦ ચેદિ દેશમાં રહેનાર, ચેદિ
દેશના રાજા.

ચેદિક પું ચેદિ દેશ.

ચેદિનગરી સ્ત્રીં ચેદિ દેશની રાજધાનીનું
શહેર.

ચેદિપ પું ઉપરિચર નામનો એક વસુ,
શિશુપાલ.

ચેદિપતિ પું ઉપરના અર્થ.

ચેદિરાજ પું ચેદિપ જુઓ.

ચેદિરાજ પું ઉપર પ્રમાણે.

ચેવી સ્ત્રીં તે નામે એક રાગિણી.

ચેવ ત્રિં વીણવા યોગ્ય, એકડું કરવા યોગ્ય.

ચેવ પું આધાન સંસ્કારથી સંસ્કાર કરવા
યોગ્ય અગ્નિ.

ચેહ ત્રિં ગમનશીલ.

ચેહ્ ભ્વાં ૫૦ સેટ્ ગર્વ કરવો, અંચળતા
કરવી અં ૭૫ સં

ચેહ નં વસ્ત્ર, અધમ, નીચ.

ચેહલગજ્ઞ સ્ત્રીં ગોકર્ણની પાસે આવેલી નદી.

ચેહલપ્રકાલક પું વસ્ત્ર ધોનાર, ધોળી.

ચેહાન પું એક જાતની લતા.

ચેહાલ પું એક જાતનું ફળ.

ચેહાશક પું એક જાતનું પ્રેત.

ચેહિકા સ્ત્રીં ચોળી, કાંચળી, કાપડું
પોશકું.

ચેહુક પું બુદ્ધિભ્રુશિષ્ય.

ચેહ્ ભ્વાં ૫૦ સં સેટ્ ચાલવું, જવું.

ચેવી સ્ત્રીં ચેવી જુઓ.

ચેહ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ ચેહા કરવી.

ચેહ નં ચેહા, શારીરિક વ્યાપાર.

ચેહક ત્રિં ચેહાવાળું.

ચેહક પું તે નામે એક રતિબંધ.

ચેહન નં ચેહા, શારીરિક વ્યાપાર.

ચેહમાન ત્રિં ચેહા કરતું, શરીરનો વ્યા-
પાર કરતું.

ચેહચિત્ત ત્રિં ચેહા કરનાર, શારીરિક
વ્યાપાર કરનાર.

ચેહા સ્ત્રીં ચેહા, શારીરિક વ્યાપાર.

ચેહાનાશ પું પ્રણયકાળ.

ચેહાચલ નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ ગ્રહોનું બળ.

ચેહાચત્ ત્રિં ચેહાવાળું.

ચેહિત ત્રિં ચેહાવાળું.

ચેહિત નં ચેહા, ગતિ, શારીરિક વ્યાપાર,
વર્તન, આચરણ.

ચૈકિત્ય પું ચેકિત ઋષિનો ગોત્રજ.

ચૈકિત્સિત્ય પું ચિકિત્સિત ઋષિનો પુત્ર.

ચૈકોર્ષિત ત્રિં કરવા ધ્રુવેલ, કરવા ધારેલ.

ચૈટયત ત્રિં દાસની પેઠે પ્રયત્ન કરવાના
સ્વભાવવાળું.

ચૈતન્ય નં વેદાંતિમતે ચિત્સ્વરૂપ પરમાત્મા,
ન્યાયાદિમતે આત્માના ધર્મરૂપ ચેતના,
પ્રકૃતિ, જીવ.

ચૈતન્ય પું કસિયુગમાં કૃષ્ણનો એક
અવતાર.

ચૈતન્યભૈરવી સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ભૈરવી
દેવી.

ચૈત્ત નં ચિત્ત સંબંધી. સ્મરણ વગેરે.

ચૈત્ત પું ચિત્તનો અભિમાની ક્ષેત્રજ-જીવા-
ત્મા, બૌદ્ધમતે વિજ્ઞાનરૂઢ સિધ્ધાંતો
રૂઢ.

ચૈત્ય નં સ્થાન, સ્થળ, યાત્રસ્થાન, દેવા-
લય, દેવમંદિર, બુદ્ધ, પ્રતિમા ઉદ્દેશ્યવૃક્ષ,
ગામ વગેરેમાં પ્રસિદ્ધ મોટું વૃક્ષ. દેવાવાસ.

चैत्य

५८२

चोदित

चैत्य पु० जैन तीर्थक्षेत्राणां अतिशयश्च
आसोपासवनं जा०, देवमंदिरां रक्षेत्
हरकोष्ठे देव.
चैत्यक पु० पीपणानुं जा०, ते नामे पर्वत.
चैत्यगृह न० यौटाभां रक्षेत् देवमंदिराणी
पासेनं धर.
चैत्यतरु पु० ग्राम वजरेभां प्रसिद्ध वृक्ष,
जैन तीर्थक्षेत्राणां अतिशयश्च आसोपा-
सवनं जा०.
चैत्यद्रु पु० उपरना अर्थ.
चैत्यद्रुम पु० चैत्यतरु लुओ.
चैत्यमुख पु० कर्मजा.
चैत्ययज्ञ पु० गृहप्रसिद्ध ऐक यज्ञ.
चैत्यविहार पु० जिनमंदिर.
चैत्यवृक्ष पु० चैत्यतरु लुओ.
चैत्र न० देवमंदिर, मुडुं.
चैत्र पु० शुद्ध बिक्षुक, परसाइनो करो, ते
नामे शुद्धनो ऐक पुत्र, चैत्र महीनो, आर्द्ध-
स्वत्य ऐक वर्ष, मीनराशिभां रक्षेत् सु-
यंवाणो सौर चैत्र.
चैत्र त्रि० चित्रा नक्षत्रभां जन्मेष्ट, चित्रा
नक्षत्रभां होनार-यनार.
चैत्रक पु० चैत्र महीनो.
चैत्रमल पु० चैत्रमहीनाभां करवानो व-
संतोत्सव.
चैत्ररथ न० ते नामे कुमेरनो जगामो, म-
हाभारतभां ऐक पेटापर्व.
चैत्ररथ पु० ते नामे ऐक मुनि.
चैत्ररथि पु० शशभिंदु राज्ञ.
चैत्ररथो स्त्री० शशभिंदु राज्ञनी पुत्री.
चैत्ररथ्य न० कुमेरनो जगामो.
चैत्रायण पु० चित्रनो पुत्र.
चैत्रायण त्रि० चित्रे करेष्ट वजरे.
चैत्रावली स्त्री० चैत्री पुनेम.
चैत्रि पु० चैत्र महीनो.
चैत्रिक पु० चैत्र महीनो.

चैत्रि पु० चैत्र महीनो.
चैत्री स्त्री० चैत्री पुनेम.
चैदिक पु० येदी देशभां होनार-यनार.
चैद्य पु० शिशुपाल.
चैन्तित पु० चिन्तित नामनी कोष्ठ स्त्रीनो
पुत्र.
चैन्तितेय पु० चितावाणी कोष्ठ स्त्रीनो पुत्र.
चैल त्रि० वस्त्र संयंभी, वस्त्रनं.
चैल न० वस्त्र.
चैलिक पु० चैलक ऋषिनो पुत्र.
चैलघाघ त्रि० वस्त्र घोनार, घोष्ठी.
चोक्कुटि पु० ते नामे ऐक गोत्रप्रवर ऋषि.
चोक्ष पु० स्वाभाविक रीते पवित्र वनप्रदेश.
चोक्ष त्रि० चोष्णं, पवित्र, यतुर, जाहुं.
चोच न० वस्त्र, यामडुं, केणुं, नाणांमेर.
चोच पु० तण, धविंग.
चोचक न० चोच न० लुओ.
चोटी स्त्री० डेडीयुं, अंगरभुं, अंटी, कोट,
लेकेट.
चोड पु० उपरना अर्थ, कांयणी, कापडुं,
योणी.
चोड पु० व० योक्ष देश.
चोडो स्त्री० साडो, साडी.
चोद पु० घोडने हांकवानी आशुक.
चोद त्रि० प्रेरणा करनार, हांकनार.
चोदक पु० प्रवर्तक विधिवाक्य.
चोदक त्रि० प्रेरणा करनार, हांकनार.
चोदन न० प्रवर्तन, प्रेरणा, हांकनं.
चोदन त्रि० प्रेरणा करनार, हांकनार.
चोदना स्त्री० प्रवर्तना वाक्य, प्रेरणा,
प्रवर्तना, आता.
चोदनागुड पु० रमवानो दंडो.
चोदनी स्त्री० धमासो वनराति.
चोदयत् त्रि० प्रेरणा करतुं, हांकनं.
चोदयितृ त्रि० प्रेरणा करनार, हांकनार.
चोदित त्रि० प्रेरणा करेष्ट, हांकनं.

चोष त्रि० प्रेरणा करवा योग्य, आक्षेप करवा योग्य, अहंभुत.

चोष न० प्रश्न, पूर्वपक्ष.

चोपन न० धीमे धीमे जपुं, यूप धनुं, शांत धनुं, भौन धनुं.

चोर पु० चोर, चोरी करना, ते नामे ऐक गंधद्वय, ते नामे ऐक कवि.

चोरक पु० प्रयपणं वृक्ष.

चोरघात पु० राजाश्रीना ऐक हाथी.

चोरपुष्पिका स्त्री० शक्तिनी नामे वनस्पति.

चोरपुष्पी स्त्री० उपरने अर्थ.

चोरस्नायु पु० कागडानुं नाक.

चोरा स्त्री० शंखपुष्पी नामे ऐक वनस्पति.

चोरिका स्त्री० चोरी.

चोरित त्रि० चोरित.

चोरितक न० चोरिली वस्तु.

चोल पु० स्त्रीश्रीनी कांयणा, चोणा, चोल-कुं, कापडुं, पग सुधी पडेअये तेवुं वस्त्र-जम्मे, पडेरणु, भमीस, अंडी.

चोल पु० ते नामे ऐक देश, चीनभां आवेले ऐक धरा.

चोल पु० न० चोल देशवासी, चोल देशना स्मृ.

चोलक पु० अष्टर, वस्त्र.

चोलकिन् पु० देशानुं आड, नारंगीनुं आड, किष्कुपर्व.

चोलगणेश पु० तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध ऐक गणेश.

चोलण्डुक पु० पाधडी, डेटा, इटका.

चोलम न० चोलकिन् लुओ.

चोलपट्ट पु० जैन साधुश्रीनुं नीयेना भागमां पडेरवानुं वस्त्र.

चोली स्त्री० स्त्रीश्रीनी कांयणा, चोणी, चोवकुं, कापडुं, पुरेणुं पडेरणु, भमीस, अंडी, पग सुधी पडेअये तेवा जम्मे.

चोलण्डुक पु० चालण्डुक लुओ.

चोष पु० ऐक जतने शरीरदाहने रोग, सुसुं.

चोष्य त्रि० चूसवा योग्य.

चोस्क पु० उत्तम घोडा, नगोड वनस्पति.

चौड न० चूडा कर्म-चौल संस्कार, शिषा, चोटली.

चौड त्रि० चूडा संजंधी, शिषासंजंधी.

चौडकर्मन् न० चौड न० लुओ.

चौडि त्रि० चूडा संजंधी, शिषा संजंधी.

चौण्डघ न० ऐक जतनुं पाखी.

चौण्डघ न० उपरने अर्थ.

चौदायनि पु० ते नामे ऐक ऋषि.

चौपयत पु० ते नामे ऐक ऋषि.

चौपैया स्त्री० ते नामे ऐक छंद.

चौर पु० चोर, ते नामे ऐक ऋषि.

चौरतस अन्य० चोरथी.

चौरपुष्पौषधि स्त्री० ते नामे औषधि.

चौरिका स्त्री० चोरिका लुओ.

चौरिकाक पु० ऐक जतने कागडा.

चोरी स्त्री० चोरी.

चौर्य न० चोरी.

चौर्यक न० चौल संस्कार, शिषा, चोटली.

चौल न० चौल संस्कार.

चौलकर्मन् न० चौल संस्कार.

चौलि पु० ते नामे ऐक ऋषि.

चौलुक पु० मौलुकथने विद्यार्थी.

चौलुक्य पु० सुलुक्य ऋषिना गोत्रण, ते नामे ऐक राजर्षि.

ज्यवन पु० ते नामे लृगुवंशी ऐक ऋषि-व्यवन ऋषि.

ज्यवन न० यवतुं, भरतुं, पडतुं.

ज्यवनप्राश पु० ते नामे ऐक आरुण्य औषध-लुवन.

ज्यवनप्राशावलेह पु० उपरने अर्थ.

ज्यावन पु० व्यवन ऋषि.

ज्यावन त्रि० पाडनार, व्युति करावनार.

ज्यावन न० यवतुं ते.

ક્યુ

૫૨૧

છત્રા

ક્યુ મ્હાં આં સં અનિદ્ જવું, ખરવું,
ટપકવું, પડવું.

ક્યુ ચું ઉમં સં સેદ્ સહન કરવું, હસવું.

ક્યુત્ મ્હાં પં અં સેદ્ ખરવું, અરવું
ટપકવું.

ક્યુત્ ત્રિં અરેલ, ખરેલ, ટપકેલ, ગયેલ,
પડેલ.

ક્યુતિ સ્ત્રીં જવું, ખરવું, ટપકવું, પડવું,
ગુદાનું દાર.

ક્યુતેષુ પું જેનું બાણ નીશાનથી ચૂકવું
હોય તેવો બાણાવળી.

ક્યુપ પું મુખ.

ક્યુસ્ ચું ઉમં અં સેદ્ હસવું. હીણ
થવું, સહેવું.

ક્યુત પું આંબાનું ઝાડ.

ક્યૌત્ત નં બળ.

ક્યૌત્ત ત્રિં ગમન કરનાર. પક્ષી, જેનું
પુણ્ય ક્ષીણ થયું હોય તે.

છ.

છ તાલુસ્થાની સાતમે બ્યંજન.

છ પું છકાર વણું.

છ નં ધર, ઢાંકવું, છાદવું.

છ ત્રિં નિર્મળ, સ્વચ્છ, છેદનાર, કાપનાર.

છગ પું બકરો.

છગણ પું નં સુકું જાણુ, અડાયુ જાણું.

છગલ પું બકરો, વૃદ્ધદારક વૃક્ષ, બ્યાં
પુષ્કળ બકરાં હોય તેવો દેશ, તે નામે
એક ઋષિ.

છગલ ત્રિં છગલ દેશમાં રહેનાર.

છગલ નં નીલ વસ્ત્ર-કંઈક કાળાશ પડવું
કપડું.

છગલક પું બકરો.

છગલકી સ્ત્રીં બકરી.

છગલણ્ડ પું દક્ષિણ દેશમાં સમુદ્ર પાસે
પ્રચરડા દેવીનું સ્થાન.

છગલાંધ્રિ સ્ત્રીં વૃદ્ધદારક નામે વૃક્ષ.

છગલાંધ્રિ પું નહાર, વડ.

છગલાંધ્રિકા સ્ત્રીં વૃદ્ધદારક નામે વૃક્ષ.

છગલાળ્ડી સ્ત્રીં વૃદ્ધદારક વૃક્ષ.

છગલાન્ત્રો સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

છગલિન પું તે નામે એક ઋષિ.

છગલી સ્ત્રીં બકરી.

છગી સ્ત્રીં બકરી.

છચ્છિકા સ્ત્રીં પુષ્કળ પાણીવાળી છાશ.

છટા સ્ત્રીં દીપ્તિ, કંતિ, પરંપરા.

છટાફલ પું સોપારીનું ઝાડ.

છટામા સ્ત્રીં વીજળી

છત્ર પું એક ભતની કુપ વનસ્પતિ.

છત્ર નં છતર, છત્રી, છત્ર, ઢાંકણ.

છત્રક પું એક ભતનું વૃક્ષ, માછલાં જેવા
રંગવાળું એક પક્ષી.

છત્રક નં છત્ર, છત્રી, નાનું દેવમંદિર.

છત્રગુચ્છ પું એક ભતનું ઘાસ.

છત્રગુણ્ડ પું ઉપરનો અર્થ.

છત્રચક્ર નં નક્ષત્ર મંડળ.

છત્રત્રય નં જૈન તીર્થંકરોનો દેવકૃત એક
અતિશય.

છત્રધર પું છત્રી ધારણ કરનાર સેવક.

છત્રધાર પું ઉપરનો અર્થ.

છત્રધારણ નં છત્ર ધારણ કરવું.

છત્રપત્ર પું સ્થળ ક્ષમણ, ભોજપત્રનું ઝાડ.

છત્રપુષ્પ પું તિલક વૃક્ષ.

છત્રપુષ્પક પું તિલક વૃક્ષ.

છત્રમજ્જ પું રાગનો નાશ, સ્ત્રીનો રંડાપો,
અસ્વતંત્રતા, છત્રીનું બાંગવું.

છત્રવત્ ત્રિં છત્રીવાળું.

છત્રવત્ અબ્ધ છત્રી જેવું, છત્રની પેડે.

છત્રા સ્ત્રીં એક ભતનું ઝાડ, કેથમરી,
મજ્જ, ચોમાસામાં થતી છત્રાકાર વન-
સ્પતિ-કાગડાની ટોપી.

છત્રાક

૨૧૨

છદાપનિકા

છત્રાક નં ચૌમાસામાં છત્રાકાર થતી વનસ્પતિ-કાગડાની ટોપી.

છત્રાકી સ્ત્રીં આસંધ વનસ્પતિ.

છત્રાતિછત્ર પું પાણીમાં છત્રાકારે થતું એક સુગંધી ઘાસ.

છત્રાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દમણી.

છત્રાધાન્ય નં કૌથમરી, ધાણા.

છત્રિક ત્રિં છત્રીવાળું.

છત્રિકા સ્ત્રીં ચૌમાસામાં થતી છત્રાકાર વનસ્પતિ-કાગડાની ટોપી.

છત્રિન ત્રિં છત્રવાળું, છત્રીવાળું.

છત્રિન પું ધાંતે, હળમ.

છત્વર પું ધર, લતામંડપ.

છદ્ તું ઉમં સં સેદ્ દાંકતું.

છદ્ તું ઉમં સં સેદ્ દાંકતું.

છદ્ ભ્વાં ઉમં સં સેદ્ દાંકતું.

છદ્ પું ઝાડ વગેરેનું પાંદડું, પક્ષીની પાંખ, અંધિપણું વૃક્ષ, તમાલ વૃક્ષ.

છદન નં પાંદડું, પાંખ, તજ, દાંકણ.

છદપત્ર પું ભોજપત્રનું ઝાડ.

છદિ સ્ત્રીં ધરનું છાપડું, દાંકણ.

છદિસ્ નં ધરનું છાપડું, ધર.

છદ્ધતાપસ પું લોહને દગવા માટે બનેલો તાપસ.

છદ્ધન નં કપટ, છળ, પોતાના રૂપને દાંકવું તે.

છદ્ધિકા સ્ત્રીં ગળો વનસ્પતિ.

છદ્ધિન ત્રિં કપટવાળું, કપટી.

છદ્ધર પું દાંત, લતામંડપ.

છદ્ધ પું ધર્યા, અભિલાષ, વશપણું, ઝેર. એક પ્રકારનું ઝેર.

છદ્ધ ત્રિં એકાંત, ગુપ્ત, છાનું.

છદ્ધક ત્રિં રક્ષણ કરનાર, અચ્ચાવનાર.

છદ્ધક પું શ્રીકૃષ્ણ, વાસુદેવ.

છદ્ધકપાતન પું દગ, કપટી તાપસ.

છદ્ધતસ્ અન્યં ધર્યાથી, અભિલાષથી.

છદ્ધર્પણ પું માયામય સંસાર.

છદ્ધશ્રિતિ સ્ત્રીં તે નામે એક જંદ.

છદ્ધસ્ નં વેદ, રવેચાર્ય, અભિલાષ, કપટ, ચાર ચરણવાળું પદ વગેરે.

છદ્ધસ્કૃત નં વેદમાં સ્ત્રોત-કરેલ કાષ્ટ વેદાંગ.

છદ્ધસ્તુમ્ પું ગરુડનો મોટો ભાઈ અરણ્ય.

છદ્ધસ્ય ત્રિં ધર્યાનુસાર કરેલ.

છદ્ધુ ત્રિં અનુસરનાર, પારકી ધર્યાનુસાર કરનાર.

છદ્ધોગ પું સામવેદને જાણનાર બ્રાહ્મણ.

છદ્ધોદેવ પું બ્રાહ્મણીમાં હજમથી પેદા થયેલ માતંગ નામની ચાંડાલની જાત.

છદ્ધોડુવૃક્ષ નં ધર્યાનુસાર વર્તન.

છદ્ધોભાષા સ્ત્રીં ધર્યાનુસાર કહેવું, તે નામે એક ઉપાંગ શાસ્ત્ર.

છદ્ધોમ પું તે નામે એક યાગ.

છદ્ધોમદશાહ પું તે નામે એક યાગ.

છદ્ધોમાન નં વૈદિક માપ, તે નામે અંચ.

છદ્ધોવિચિતિ સ્ત્રીં ગાયત્રી વગેરે જાદોનો સમુદાય.

છદ્ધ ત્રિં દાંકેલ, દંકાયેલ, ગુપ્ત.

છદ્ધ નં એકાંત, નિર્જન, ખાનગી.

છદ્ધ ભ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

છદ્ધ તું ઉમં સં સેદ્ ઉપરનો અર્થ.

છદ્ધ ભ્વાં પં સં સેદ્ લક્ષણ કરવું, ખાવું.

છદ્ધછમિત નં છમ છમ એવો અનુકરણ શબ્દ.

છદ્ધમ્હ ત્રિં માખાપ વગરનું.

છદ્ધિષા સ્ત્રીં દારૂ લગાદર નામે વનસ્પતિ.

છદ્ધ તું ઉમં સં સેદ્ વમન કરવું, ઓકવું.

છદ્ધ નં વમન, ઉલટી.

છદ્ધન નં વમન, ઉલટી.

છદ્ધન પું અલંકૃષ્ટ રાક્ષસ, લીંબડાનું ઝાડ, મીંઘાનું ઝાડ.

છદ્ધન ત્રિં વમન કરનાર, ઓકનાર.

છદ્ધાપનિકા સ્ત્રીં કાકડી.

છર્દિ

૨૨૩

છાદન

છર્દિ સ્ત્રીં ઉલ્લીનો રોગ.
 છર્દિકા સ્ત્રીં ઉલ્લીનો રોગ, ઉલ્લી.
 છર્દિકારિપુ સ્ત્રીં નાની એલમ્મી.
 છર્દિકારિપુ ત્રિં ઉલ્લીનો નાશ કરનાર.
 છર્દિન પું એક જ્વતનો લીંબો.
 છર્દિન ત્રિં ઉલ્લીનો નાશ કરનાર.
 છર્દિસ્ સ્ત્રીં વમન, ઉલ્લી, ઉલ્લીનો રોગ,
 ઓડકાર, ધર, તેજ.
 છર્દીકા સ્ત્રીં છર્દિકા જુઓ.
 છલ નં સ્વસ્પતું આરંભાદન, વ્યાજ, જળ,
 ખડાતું, કપટ, સત્યને છુપાવતું તે, કૂટ-
 યુદ્ધ કરી મર્યાદા તોડી તે, શકતા, લુચ્ચાઈ,
 દગાઈ, કાપટય, ન્યાયમતસિદ્ધ એક દૂષણ.
 છલ નામધાતુ પં સં સદ્ જળતું, છેત-
 રતું, ઠગતું.
 છલક ત્રિં જળનાર, છેતરનાર, ઠગનાર.
 છલન નં ઠગતું, છેતરતું, જળતું.
 છલના સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 છલયત ત્રિં ઠગતું, છેતરતું, જળતું.
 છલિક નં એક પ્રકારનું નાટક.
 છલિત ત્રિં જોલ, છેતરેલ, જળેલ.
 છલિત નં જળ, કપટ, દગાઈ.
 છલી સ્ત્રીં વલ્કલ, જાલ, લતા, વેલો,
 સંતતિ, પરંપરા.
 છલિ સ્ત્રીં શોભા, કાન્તિ, સુંદરતા, ચામડી,
 જાલ.
 છલો સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 છલ્ ખ્વાં ઉમં સં સદ્ વધ કરવો, મા-
 રતું, મારી નાખવું.
 છા પું પારો.
 છા ત્રિં છેદન કરનાર, કાપનાર.
 છા સ્ત્રીં છેદવું, કાપવું.
 છાગ પું ખડેરો.
 છાગ નં પુરોડાલ, ખડેરીનું દૂધ.
 છાગ ત્રિં ખડેરોસંખંધી, ખડેરાનું.
 છાગકળ પું સાગનું જાડ.

૭૫

છાગળ પું અડાયાં છાણનો અગ્નિ.
 છાગમોજિન પું વર, નદાર.
 છાગમોજિન ત્રિં ખડેરાનું માંસ ખાનાર.
 છાગમય નં કાર્તિક સ્વામીનું છટ્ટું મોઢું.
 છાગમુલ પું કાર્તિક સ્વામી, કાર્તિક સ્વા-
 મીનો એક અનુચર.
 છાગમિત્ર પું તે નામે એક દેશ.
 છાગમિત્રક ત્રિં છાગમિત્ર દેશમાં હોનાર-
 થનાર.
 છાગરથ પું અગ્નિ.
 છાગલ પું ખડેરો, તે નામે અત્રિગોત્રનો
 એક ઋષિ, એક જ્વતનું માછલું.
 છાગલક પું ખડેરો, અત્રિગોત્રનો એક મુનિ.
 છાગલાચ્ચુત નં ખડેરાના માંસમાં પકવ
 કરેલ વેચકપ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ થી.
 છાગલી સ્ત્રીં ખડેરી.
 છાગલાહન પું અગ્નિ.
 છાગિકા સ્ત્રીં ખડેરી.
 છાગી સ્ત્રીં ખડેરી.
 છાત ત્રિં છેદાયેલ, કપાયેલ, દુર્બળ.
 છાત્ર પું શિષ્ય.
 છાત્ર નં એક જ્વતનું મધ.
 છાત્રક નં એક જ્વતનું મધ.
 છાત્રગળડ પું અસ્વજ-મન્દ શિષ્ય.
 છાત્રતા સ્ત્રીં શિષ્યપણું.
 છાત્રત્વ નં શિષ્યપણું.
 છાત્રદર્શન નં માખણ, શિષ્યનું દર્શન.
 છાત્રદયંસક પું મંદ-જડ શિષ્ય.
 છાત્રિ સ્ત્રીં જાદવું, ઢાંકવું.
 છાત્રિ ત્રિં જાદનાર ઢાંકનાર.
 છાત્ર્યાદિ પું આકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.
 છાદ નં ધરનું જાપડું, જાત.
 છાદક ત્રિં જાદનાર, ઢાંકનાર.
 છાદન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 છાદન પું એક જ્વતનું જાડ.
 છાદન નં જાદવું, ઢાંકવું, પોંદવું.

છાદની છીં ચામડી, છાલ.
 છાદિત ત્રિં છાયેલ, દાંડેલ.
 છાદિવેય નં છાપરા માટે ઉપયોગી ધાસ.
 છાદિક ત્રિં કપડી, કાપડીયું, કપટયુક્ત
 વ્યવહાર કરનાર.
 છાન્દહ પું તે નામે એક ઋષિ.
 છાન્દસ પું વેદ લાલુનાર શ્રોત્રિય, વેદના
 વ્યાખ્યાનરૂપ ગ્રંથ.
 છાન્દસ ત્રિં વેદગ્રંથો, વેદમાં હોનાર-
 થનાર.
 છાન્દસ નં વેદ.
 છાન્દસિકા છીં વેદપાણું.
 છાન્દોગ્ય નં તે નામે સામવેદનું એક
 ઉપનિષદ, સામવેદ બાલુનારાઓનો ધર્મ,
 સામવેદીઓનો સમૂહ.
 છાન્દોમિક ત્રિં છદો નામના એક યજ્ઞ-
 સંબંધી.
 છાન્દોમિક નં દિવસ.
 છાયા છીં છાયા, છાંયડો, પ્રતિબિંબ,
 તે નામે સૂર્યની એક પત્ની, કાંતિ,
 પાલન, પંક્તિ, લાંચ, રક્ષન, કાત્યાયની
 દેવી, અંધારું.
 છાયાકર ત્રિં છાંયડો કરનાર, છત્ર ધા-
 રણ કરનાર.
 છાયાઙ્ક પું ચન્દ્ર.
 છાયાતનય પું શનૈશ્વર ગ્રહ.
 છાયાતરુ પું જેથી પુષ્કળ છાંયડો મળે
 તેવું વૃક્ષ.
 છાયાન્મજ પું શનૈશ્વર ગ્રહ.
 છાયાપથ પું આકાશમાં રહેલ જ્યોતિ-
 શ્વકની મધ્યે દક્ષિણ-ઉત્તર લાંબુ એક
 આકાશસ્થાન.
 છાયાપાદ પું આર આંગળના શંકુની છા-
 યાનું એક પાદમાન.
 છાયાપુત્ર પું શનૈશ્વર.
 છાયાપુરુષ પું છાયામાં દેખાતી પુરુષાકૃતિ.

છાયામૃત પું ચંદ્ર, કપૂર.
 છાયામાન પું ચંદ્ર, કપૂર.
 છાયામાન નં છાંયડાનું પ્રમાણ.
 છાયામિત્ર નં છત્ર, છત્રી.
 છાયામૃગધર પું ચંદ્ર, કપૂર.
 છાયાચન્દ્ર નં છાંયડા ઉપરથી સમય જા-
 નવાનું એક યંત્ર.
 છાયાવત્ર ત્રિં છાંયાવાળું, છાંયડાવાળું.
 છાયાવિપ્રતિપત્તિ છીં સપ્તરશ્મી કાંતિ
 વગેરેના વિરૂદ્ધ જ્ઞાનરૂપ મરણસૂચક ચિન્હ.
 છાયાવૃક્ષ પું છાયાતરુ જીવો.
 છાયાસુત પું શનૈશ્વર.
 છાલ પું નં વડકલ, છાલ.
 છાલિક્ય પું એક પ્રકારનું જ્ઞાન-જે દેવ-
 લોકમાં છે.
 છિ છીં નિંદા, તિરસ્કાર.
 છિક્ક ત્રિં છીંકનાર, છીંક ખાનાર,
 છીંક લાવનાર.
 છિક્કા છીં છીંકણી, તમાકુ.
 છિક્કન નં છીંકવું.
 છિક્કની છીં છીંકણી, તમાકુ.
 છિક્કર પું એક જાતનો મૃગ.
 છિક્કા છીં છીંક.
 છિક્કાર પું એક જાતનો મૃગ.
 છિક્કિકા છીં છીંકણી, તમાકુ.
 છિક્કિપત્રા છીં છીંકણી, તમાકુ.
 છિત ત્રિં છેદાયેલ, કપાયેલ.
 છિત્તિ છીં છેદવું, કાપવું, કરંજ વૃક્ષ.
 છિત્ત્વર ત્રિં વૈરી, શત્રુ, ધૂતારો, છેતનાર,
 કાપનાર.
 છિદ્ સ્થાં ઉમં સં અગિદ્ છેદવું, કા-
 પવું, જે પ્રકાર કરવા, અપ + ખેંચીને
 કાપવું. અવ + વિભાગ કરવા, વિ +
 અવ + દૂર કરવું, આ + ખેંચીને દૂરી
 લેવું, ઉદ + મૂળમાંથી નાશ કરવો, પરિ +
 અમુક પ્રમાણમાં વિભાગ કરવો, વિ +
 વિભાગ કરવો.

છિદ્ર ત્રિં છેદનાર, કાપનાર.
 છિદ્રક નં ઇન્દ્રનું વજ્ર.
 છિદ્રા સ્ત્રીં છેદવું, કાપવું.
 છિદિ સ્ત્રીં ફરસી, કુલાડી, ઇન્દ્રનું વજ્ર.
 છિદિ ત્રિં છેદનાર, કાપનાર.
 છિદિર પું કુલાડો, અગ્નિ, તરવાર, એક
 જાતની દોરી.
 છિદુર ત્રિં છેદનાર, કાપનાર, વૈરી, શત્રુ,
 ધૂતાઈ, છેદવાનું કોઈ વ્યય, પોતાની મેળે
 છેદાયેલ.
 છિદ્ર ચું ઝમં સં સેદ્ છેદવું, બેદવું, વીધવું.
 છિદ્ર નં છિદ્ર, બાકું, ખાડો, દૂધણુ, અ-
 વકાશ, જગ્યા, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ લગ્નથી
 આઠમું સ્થાન, નવની સંખ્યા.
 છિદ્રકર્ણ ત્રિં છિદ્રવાળા કાનવાળું, વીં-
 ધેલા કાનવાળું.
 છિદ્રતા સ્ત્રીં છિદ્રપણું.
 છિદ્રત્વ નં છિદ્રપણું.
 છિદ્રદર્શિન ત્રિં છિદ્ર જોનાર, લાગ જો-
 નાર, શત્રુ, દૂધણુ જોનાર.
 છિદ્રદર્શિન પું તે નામે એક યોગબ્રહ્મ
 બ્રાહ્મણ.
 છિદ્રવૈદેહી સ્ત્રીં ગજપીપર.
 છિદ્રાન્તર પું એક જાતનું ધાસ.
 છિદ્રાન્વેષિન ત્રિં છિદ્ર શોધનાર, શત્રુ,
 લાગ તાકનાર.
 છિદ્રાફલ નં કપટના કારણવાળું માયા-
 રૂપ ફળ.
 છિદ્રિત ત્રિં છિદ્ર કરેલ, વીધેલ, છિદ્રવાળું
 થયેલ.
 છિદ્રિન્ ત્રિં છિદ્રવાળું.
 છિદ્રર ત્રિં છિદ્રર જુઓ.
 છિદ્ર ત્રિં છેદેલ, કાપેલ, વિભાગ કરેલ,
 વિભાગ પામેલ.
 છિદ્રક ત્રિં થોડું કપાયેલ, થોડું વિ-
 ભાગ કરેલ-પામેલ.

છિદ્રકર્ણ ત્રિં કપાયેલા કાનવાળું, વીં-
 ધેલા કાનવાળું.
 છિદ્રમન્થિની સ્ત્રીં ત્રિપર્ણિકા લતા.
 છિદ્રઘેષ ત્રિં નાશ પામેલા સંશયવાળું,
 જેનું જે પ્રકારવાળું જ્ઞાન નાશ પામ્યું
 હોય તે.
 છિદ્રનાસ ત્રિં કપાયેલા નાકવાળું.
 છિદ્રપત્રી સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 છિદ્રમિત્ર ત્રિં ભાંગી ફૂટી ગયેલ, છિદ્ર-
 ભિન્ન થયેલ.
 છિદ્રમસ્ત ત્રિં કપાયેલા માથાવાળું.
 છિદ્રમસ્તા સ્ત્રીં દશ મહાવિદ્યાઓમાંની
 એક દેવી.
 છિદ્રરહ પું તિલક વૃક્ષ.
 છિદ્રરહા સ્ત્રીં ગળો, સોનેરી કેવડો, શ-
 લ્યકર્મ વનસ્પતિ.
 છિદ્રવેશિકા સ્ત્રીં પાટા વનસ્પતિ-પાટ.
 છિદ્રશ્વાસ પું એક પ્રકારનો શ્વાસ-જે
 વૈદ્યમાં પ્રસિદ્ધ છે.
 છિદ્રા સ્ત્રીં ગળો વનસ્પતિ, વ્યભિચારિણી સ્ત્રી.
 છિદ્રોદ્ભવા સ્ત્રીં ગળો.
 છિલિહિણ્ડ પું પાતાલગરુડ વૃક્ષ.
 છુકુકા સ્ત્રીં છજુંદર.
 છુકુન્દર પું છજુંદર-નરમતિ.
 છુકુન્દરિ સ્ત્રીં છજુંદર.
 છુકુન્દરી સ્ત્રીં છજુંદર.
 છુચ્છુ સ્ત્રીં છજુંદર.
 છુદ્ ચું ઝમં સં સેદ્ છેદવું, કાપવું.
 છુદ્ તુદાં પં સં સેદ્ છેદવું, કાપવું.
 છુદ્ તુદાં પં સં સેદ્ છાદવું, બંધવું.
 છુદ્ ભવાં પં સં સેદ્ ઠોકવું.
 છુદ્ નં પ્રતીકાર, ઉપાય, કિરણ
 છુપ્ તુદાં પં સં સેદ્ સ્પર્શ કરવો, અ-
 ઝકવું.
 કુપ પું કુપ વનસ્પતિ-નાની શાખાઓવાળું
 ઝાડ, સ્પર્શ કરવો, અઝકવું, યુદ્ધ-લગાઈ.

કુપ

૫૧૬

કુયુ

કુપ ત્રિં ચપળ, ચંચળ.

કુષુક નં હડપચી.

કુર મ્વાં પં સં સેટ છેદવું, કાપવું.

કુરા સ્ત્રીં ચૂનો, કળી ચૂનો.

કુરિકા સ્ત્રીં જરી, છુરી.

કુરિકાપત્રી સ્ત્રીં શ્વેતા લતા.

કુરિત ત્રિં ખરડેલ, ચોપડેલ, લીપેલ, છે-
દેલ, કાપેલ.

કુરી સ્ત્રીં જરી, છુરી.

કુરિકા સ્ત્રીં જરી, વાંઝણી માથ.

કુરી સ્ત્રીં જરી.

કુદ્ તું ઉમં સં સેટ દીપાવવું, પ્રકા-
શિત કરવું, પ્રકટ કરવું.

કુદ્ મ્વાં પં સં સેટ ઉપરના અર્થ.

કુદ્ દ્વાં ઉમં સેટ રમવું, ખેલવું, દી-
પવું, પ્રકાશવું, અં ઓકવું, ઉત્તરી ક-
રવી સંકુપ્ મ્વાં પં સેટ ચાચવું, માગવું દ્વિકં
શબ્દ કરવો અં

કુપ તું ઉમં સેટ ઉપર પ્રમાણે.

છેક પું મૃદાસક્ત મૃગ-પક્ષી વગેરે, અગ્ન-
કારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અનુપ્રાસ અગ્નકારના
ભેદમાનો એક.

છેક ત્રિં આવાક, ચતુર નાગરિક.

છેકા સ્ત્રીં મદમત સ્ત્રી, જહેલી સ્ત્રી.

છેકાપન્હુતિ સ્ત્રીં તે નામે સાહિત્યપ્ર-
સિદ્ધ એક અલંકાર.છેકોક્તિ સ્ત્રીં આવાકનું બાપણુ, નાગરિક-
બાપા. ખ્યાયિતિ.

છેત્તવ્ય ત્રિં છેદવા યોગ્ય, કાપવા યોગ્ય.

છેત ત્રિં છેદનાર, કાપનાર.

છેદ તું ઉમં સં સેટ છેદવું, કાપવું.

છેદ પું છેદવું, કાપવું, મહિતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
છેદ-ભાગ્યક ભાગ, ખંડ, દુકડો.છેદ ત્રિં ભાગનાર, દુકડા કરનાર, છેદનાર,
કાપનાર, ભાગ્યક.

છેદક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

છેદકર ત્રિં ભાગનાર, દુકડા કરનાર, છે-
દનાર, કાપનાર.

છેદન નં છેદવું, કાપવું, બે વિભાગ કરવા.

છેદન ત્રિં છેદક બુદ્ધિ.

છેદનીય ત્રિં છેદવા યોગ્ય, ભાગવા યોગ્ય,
કાપવા યોગ્ય.

છેદાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

છેદિ પું વજ્ર, સુથાર.

છેદિ ત્રિં છેદનાર, કાપનાર, ભાગનાર.

છેદિત ત્રિં છેદેલ, કાપેલ, ભાગેલ.

છેદિન્ ત્રિં છેદનાર, કાપનાર, ભાગનાર.

છેદ્ય ત્રિં છેદવા યોગ્ય, ભાગવા યોગ્ય.

છેમળ પું માતા-પિતા-વગરનું આળસ.

છેલક પું બકરી.

છેલકા સ્ત્રીં બકરી.

છેલુ પું સોમરાજી વનસ્પતિ.

છૈદિક ત્રિં નિત્ય છેદવાનેકાપવાને યોગ્ય.

છૈદિક પું નેતર.

છો દિવાં પં સં અનિદ્ર છેદવું, કાપવું.

છોટિકા સ્ત્રીં ચપરી વગાડવી તે.

છોટિન્ પું મચ્છીમાર, શિકારી.

છોરણ નં ત્યાગ, પરિત્યાગ.

છોલક પું બીજોતેરાનું ઝાડ.

છોહારા સ્ત્રીં કોઈ એક દ્વીપમાં થતી
ખતૂરી.ચૂયુ મ્વાં આં સં અનિદ્ર ગમન કરવું,
ઝૂવું.

જ.

જ તાલુચાની આદમો વ્યંજન.
 જ પું મૃત્યુજય-શંકર, જન્મ, પિતા, વિષ્ણુ,
 ઝેર, ભોગ, તેજ, પિશાચ, વેગ, છંદસાસ્ત્ર-
 પ્રસિદ્ધ જગણુ, જય.
 જ ત્રિં વેગચાતુ, જય કરનાર, જિતનાર.
 જકુટ પું મહાયાત્રક પર્વત, કુતરા.
 જકુટ નં વાર્તાકુણ્ડ એક જાતનું ફૂલ.
 જંઙ્ મ્વાં આં સં સેટ્ દાન કરવું, દેવું,
 આપવું.
 જક્ષ્ અદાં પં સં સેટ્ ભક્ષણ કરવું,
 ખાવું સં દસવું અં.
 જક્ષણ નં ભક્ષણ, ખાવું.
 જક્ષાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ધાતુજણ.
 જક્ષિ લીં ભક્ષણ, ખાવું.
 જક્ષિવસ્ ત્રિં જેણે ખાધું હોય તે, જમેલ.
 જક્ષમ પું ક્ષમ રોગ, ખરાબ દશા.
 જક્ષમન પું ઉપરના અર્થ.
 જગચક્ષુસ્ પું સૂર્ય, આકાશનું આંક.
 જગત્ પું વાયુ.
 જગત્ ત્રિં હાણતું, આધતું-જંગમ-ચર.
 જગત્ નં ફુતીયાં, લોક, સંસાર.
 જગત્કર્ત્ત્વ પું પરમેશ્વર, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ,
 મહેશ.
 જગત્કૃત્સ્ત્ર નં આપું જગત.
 જગચ્છન્દ્ પું જગતી નામના છંદથી સ્તુતિ
 કરવા યોગ્ય.
 જગત્પતિ પું જગત્કર્ત્ત્વ જુઓ.
 જગત્પ્રભુ પું પરમેશ્વર.
 જગત્પ્રાણ પું વાયુ.
 જગત્પ્રમથ નં આપું જગત.
 જગત્સાક્ષિન પું પરમેશ્વર, સૂર્ય, આકાશનું
 આંક.
 જગત્સેનુ પું પરમેશ્વર.

જગત્સ્વપ્ત પું જગત્કર્ત્ત્વ જુઓ.
 જગતી લીં ભુવન, પૃથ્વી, આર અક્ષરના
 ચરણચાળો એક છંદ, જંભુક્ષેત્ર.
 જગતીજાનિ પું રામન.
 જગતોધર પું પર્વત.
 જગતીપતિ પું રામ.
 જગતીરુહ પું આંક.
 જગત્ત્રય નં ત્રણે જગત.
 જગદન્ત પું જગતનો નાશ, જગતનો છેડો.
 જગદમ્બા લીં દુર્ગા દેવી.
 જગદમ્બિકા લીં દુર્ગા દેવી.
 જગદાત્મક પું પરમેશ્વર.
 જગદાત્મક ત્રિં જ્ઞાની, તત્ત્વજ્ઞાની.
 જગદાત્મન્ પું પરમેશ્વર.
 જગદાત્મન્ ત્રિં જ્ઞાની, તત્ત્વજ્ઞાની.
 જગદાદિ પું પરમેશ્વર.
 જગદાદિજ પું પરમેશ્વર.
 જગદાધાર પું પરમેશ્વર, જગતનો આશ્રય-
 કાળ.
 જગદાયુ પું વાયુ.
 જગદાયુસ્ત પું વાયુ.
 જગદીશ પું પરમેશ્વર, શિવ વગેરે.
 જગદીશ્વર પું પરમેશ્વર, શિવ વગેરે.
 જગદ્ગુરુ પું પરમેશ્વર, આપ્યા જગતને
 ઉપદેશ આપનાર.
 જગદ્ગુરુ ત્રિં આપ્યા જગત કરતાં ભારે.
 જગદ્ગૌરી લીં મનસાદેવી.
 જગદીપ પું પરમેશ્વર. શિવ વગેરે.
 જગદ્ધાન્ત પું પરમેશ્વર.
 જગદ્ધાત્રી લીં દુર્ગા દેવી.
 જગદ્બલ પું વાયુ.
 જગદ્યોનિ લીં પરમેશ્વર, શિવ, વિષ્ણુ,
 બ્રહ્મા, પૃથ્વી.
 જગદ્ગ્રહા લીં પૃથ્વી.
 જગદ્ગ્રિનાશ પું પ્રલયકાળ, જગતનો નાશ.
 જગનુ પું જતું, પ્રાણી, અગ્નિ.

જગન્નાથ

૬૯૮

જઙ્ઘાપ્રહત્

જગન્નાથ પુ૦ પરમેશ્વર, વિષ્ણુ.
 જગન્નાથ ન૦ તે નામે એક તીર્થક્ષેત્ર.
 જગન્નિવાસ પુ૦ પરમેશ્વર, વિષ્ણુ, જગતમાં રહેલું તે.
 જગન્નુ પુ૦ જગનુ જુઓ.
 જગન્મજ્જલ ન૦ તે નામે એક કાલીકા દેવીનું કવચ-સ્તોત્રવિશેષ.
 જગન્મય પુ૦ પરમેશ્વર
 જગન્માતૃ સ્ત્રી૦ દુર્ગા દેવી.
 જગન્મોહિની સ્ત્રી૦ મહામાયા, દુર્ગા દેવી.
 જગન્મવસ્ત્ર ત્રિ૦ જેણે ગમન કરેલું હોય તે, ગયું.
 જગર પુ૦ અપ્તર.
 જગલ પુ૦ મદિરામાં નીચેનો કીચડ, માંડ-ળાનું ઝાડ, કોઈ માદક ચૂર્ણ.
 જગલ ત્રિ૦ ધૂર્ત, ધૂતાડ.
 જગલ ન૦ અપ્તર.
 જગ્ધ ત્રિ૦ આધેલ.
 જગ્ધ ન૦ ભોજન, ખોરાક.
 જગ્ધિ સ્ત્રી૦ ભોજન, ખોરાક, સાથે એસીને ભોજન કરવું તે.
 જગ્મિ પુ૦ વાયુ.
 જગ્મિ ત્રિ૦ ગમન કરનાર, જનાર.
 જગ્મિવસ્ત્ર ત્રિ૦ જેણે ગમન કરેલું હોય તે, ગયું.
 જગુરિ ત્રિ૦ ગળી જવાયેલ, ઓગાળી જવાયેલ, જંગમ-ચર.
 જગન ન૦ લરકરતી પાછળની ટુકડી, સ્ત્રી-ઓનો કટિપશ્ચાદ્ભાગ-કુલો-નિતંબ.
 જગનકૂપક પુ૦ દ્વિવ૦ કુલામાં રહેલ ખાડા.
 જગનવપલા સ્ત્રી૦ તે નામે એક છંદ.
 જગનેફલા સ્ત્રી૦ એક ભાતના ઉંચરાનું ઝાડ.
 જગન્ય ત્રિ૦ છેલ્લું, છેવટનું, નિહિત, અર્થ-કાનનું એકી સાથે સેવન નહિ કરનાર મનુષ્ય, અસ્થ, થોડું, અધમ, નીચ.
 જગન્ય પુ૦ શ્દ્ર, એક જાતનો રાજકીય અનુચર.

જગન્યજ પુ૦ શ્દ્ર.
 જગન્યજ ત્રિ૦ કનિષ્ઠ, અતિ અલ્પ, અત્યંત થોડું.
 જગન્યતત્ત્વ અઘ્ય૦ અન્તે, છેવટે.
 જગન્યપ્રમથ પુ૦ જગન્યજ પુ૦ જુઓ.
 જગન્યપ્રમથ ત્રિ૦ જગન્યજ ત્રિ૦ જુઓ.
 જગન્યમ ન૦ આર્દ્રા-આશ્લેષા-સ્વાતી-જ્યેષ્ઠા-ભરણી-શતતારા-એ છ નક્ષત્રો.
 જગન્વસ્ત્ર ત્રિ૦ હણ્યું, માચું.
 જગ્નિ પુ૦ હણવાનું સાધન હથિઆર વગેરે.
 જગ્નુ ત્રિ૦ હણનાર, મારી નાખનાર.
 જગ્નિ ત્રિ૦ સુંધનાર.
 જઙ્ગપુગ ન૦ ધાનકીપણું, પાપ.
 જઙ્ગમ ત્રિ૦ સતત ગતિવાળું, હાલતું ચલતું.
 જઙ્ગમકુટી સ્ત્રી૦ છત્ર, છત્રી.
 જઙ્ગમગુલ્મ પુ૦ રક્ષક પાયદલની ટુકડી.
 જઙ્ગમતા સ્ત્રી૦ જંગમપણું.
 જઙ્ગમત્વ ન૦ જંગમપણું.
 જઙ્ગમવિષ ન૦ વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એકજાતનું ઝેર.
 જઙ્ગલ ન૦ વન, જંગલ, એકાંત, નિર્જળ દેશ, અરણ્ય.
 જઙ્ગલા સ્ત્રી૦ માંસ.
 જઙ્ગાલ પુ૦ પાણીની ગતિ અટકાવવા માટે આધેલ પાળ.
 જઙ્ગિહ પુ૦ રાક્ષસ વગેરેના લયને દૂર કરનાર એક મણિ.
 જઙ્ગુલ ન૦ ઝેર.
 જઙ્ઘા સ્ત્રી૦ જાંઘ, સાથળ.
 જઙ્ઘાકર ત્રિ૦ દોડનાર-જનસુસ, હત.
 જઙ્ઘાકરક ત્રિ૦ દોડનાર-જનસુસ, હત.
 જઙ્ઘાકરિક ત્રિ૦ ઉપરનો અર્થ.
 જઙ્ઘાગ્રાણ ન૦ જાંઘે પહેરવાનું બાંધર, સાથળનું બાંધર.
 જઙ્ઘાપ્રહત ત્રિ૦ મંદ ગતિવાળું, ઉતાવળે નહિ ચાલી શકનાર.
 જઙ્ઘાપ્રહત ત્રિ૦ જેની જાંઘનો વ્યાપાર

જઙ્ઘાવન્ધુ

૨૧૨

જઠર

હરાઈ ગયો હોય તે.
 જઙ્ઘાવન્ધુ પું તે નામે એક ઋષિ.
 જઙ્ઘારથ પું તે નામે એક ઋષિ.
 જઙ્ઘારિ પું તે નામે વિદ્યામિત્રનો પુત્ર.
 જઙ્ઘાલ ત્રિં વેગવાળી બાંધવાળું, દોઝનાર.
 જઙ્ઘાલ પું એક ભતનો મૃગ.
 જઙ્ઘાશલ નં બાંધમાં પીડા કરનાર એક
 ભતનો શળનો રોગ.
 જઙ્ઘિલ ત્રિં વેગવાળી સાથળોવાળું.
 જંઙ્ મ્વાં પં અં સેટ્ યુદ્ધ કરવું.
 જઙ્ મ્વાં પં અં સેટ્ યુદ્ધ કરવું.
 જઙ્ પું યોદ્ધો.
 જઙ્ઙોજસ્ નં યુદ્ધ કરવાની શક્તિ.
 જઙ્ઙ્ મ્વાં પં અં સેટ્ શબ્દ કરવો.
 જઙ્ઙિ ત્રિં ભણનાર, ઉત્પન્ન થયેલ.
 જઙ્ઙ ત્રિં યુદ્ધ કરનાર.
 જઙ્ઙ નં યુદ્ધ, લડવું.
 જઙ્ઙન ત્રિં પુનર્જન્મવાળું, બળતું, પ્રકાશતું,
 જવન્ત.
 જઙ્ઙપૂક ત્રિં અતિશય જપ કરવાના
 સ્વભાવવાળું.
 જઙ્ઙમ્યમાન ત્રિં શરીર નમાવીને ફાડેલા
 મુખવાળું.
 જટ્ મ્વાં પં અં સેટ્ એકકું થવું, વાળનું
 એકત્ર થવું.
 જટા સ્ત્રીં કેશની જટા, પરસ્પર વળગેલા
 કેશ, શિખા, જટામાંસી વનસ્પતિ, કચૂરો
 વનસ્પતિ, કપિકચૂલ વનસ્પતિ, મૂળ, શાખા,
 મહાદેવની જટા, શતાવરી વનસ્પતિ,
 એક પ્રકારનો વેદપાઠ, વડની વડવાઈ.
 જટાચીર પું શિવ, મહાદેવ.
 જટાઞ્ઞટ પું જટાનો સમૂહ.
 જટાજ્વાલ પું દીવો.
 જટાટઙ્ક પું શિવ, મહાદેવ.
 જટાટીર પું મહાદેવ.
 જટાઘર પું શિવ, બુદ્ધનો કોષ સાધુ, વ.

ડનું ઝડ, દક્ષિણમાં આવેલો એક દેશ.
 જટાઘર ત્રિં જટા ધારણ કરનાર.
 જટામાંસી સ્ત્રીં તે નામે એક વનસ્પતિ.
 જટાયુ પું તે નામે એક ગીધપક્ષી, યુગળ.
 જટાયુસ્ પું ઉપરના અર્થ.
 જટારુદ્રા સ્ત્રીં તે નામે એક વનસ્પતિ.
 જટાલ પું શિવ, વડનું ઝાડ, કચૂરો વન-
 સ્પતિ, યુગળ, પીપરીનું ઝાડ.
 જટાલ ત્રિં જટાવાળું.
 જટાલા સ્ત્રીં જટામાંસી વનસ્પતિ.
 જટાલુ ત્રિં જટાવાળું.
 જટાલુ પું જટાલ બુઓ.
 જટાવત્ ત્રિં જટાવાળું.
 જટાવતી સ્ત્રીં જટામાંસી વનસ્પતિ.
 જટાવલ્લી સ્ત્રીં મહાદેવની જટા.
 જટાસુર પું તે નામે એક અસુર, જટા-
 સુર બધાં રહેતો હતો તે દેશ.
 જટાસુરવધ પું મહાભારતના વનપર્વનું
 એક પેટાપર્વ.
 જટિ પું વડનું ઝાડ, સમૂહ, પીપરીનું ઝાડ,
 જટિ સ્ત્રીં જટા, જટામાંસી.
 જટિન્ પું પીપરીનું ઝાડ, વડનું ઝાડ, શિવ.
 જટિન્ ત્રિં જટાવાળું.
 જટિલ પું સિંહ, બ્રહ્મચારી, વડનું ઝાડ.
 જટિલ ત્રિં જટાવાળું.
 જટિલા સ્ત્રીં જટાવાળી કોષ સ્ત્રી, જટા-
 માંસી, પીપરીનું ઝાડ, વજ, વનસ્પતિ ઉ-
 ચ્ચટા, દમનક વૃક્ષ.
 જટિલો સ્ત્રીં સિંહણ.
 જટી સ્ત્રીં જટિ સ્ત્રીં બુઓ.
 જટુલ પું શરીર ઉપરનો કાળા તણ જેવો
 ડાઘ.
 જટુલ પું ઉપરનો અર્થ.
 જઠર પું નં પેટ.
 જઠર ત્રિં બાંધાયેલ, આવેલ, કાંણ.
 જઠર પું બં તે નામે એક દેશ.

જઠરજ્વાલા

૬૦૦

जनकेश्वर

જઠરજ્વાલા સ્ત્રીં પેટમાં જળા, ઉદરમાં જળાંગી.

જઠરસુદ પું શરમાળો વનરપતિ.

જઠરચન્દ્રણા સ્ત્રીં પેટમાં પીડ આવે છે તે.

જઠરવ્યથા સ્ત્રીં પેટમાં થતું દુઃખ.

જઠરામિ પું પેટમાં રહેલ અમ્મિ-જેથી ખાધેલું પચે છે.

જઠરાનલ પું ઉપરનો અર્થ.

જઠરામય પું પેટમાં કાઠ રોગ, પેટનો રોગ.

જઠલ નં પેટના જેવું કાઠ જલાશય.

જઠ ત્રિં મંદબુદ્ધિ, મૂર્ખ, વેદ પ્રહણ કરવાને અસમર્થ, હિમથી ટરી ગયેલ, મુશું, અત્યંત શીતલ.

જઠ નં પાણી, સીસું.

જઠક્રિય ત્રિં કાઠ કામમાં ઘણો વખત લગાડનાર, દીર્ઘસૂત્રી.

જઠતા સ્ત્રીં જડપણું, મૂર્ખતા.

જઠરથ નં ઉપરના અર્થ.

જઠમરત પું તે નામે એક યોગી-જે આગિરસપ્રવરનો પુત્ર હતો.

જઠા સ્ત્રીં ભોંય આળળા, શકશિંળી વનરપતિ.

જઠિમન પું જડતા, જડપણું, મૂર્ખતા, શીતલતા.

જઠીકૃત ત્રિં જડ કરાયેલ.

જઠુલ પું જઠુલ જુઓ.

જતધિલ ત્રિં લાખમાંથી બનાવેલ-કરેલ.

જતુ નં અલતો, લાખ.

જતુક નં હિંચ, ઉપરના અર્થ.

જતુકા સ્ત્રીં માળવદેશ પ્રસિદ્ધ એક સુગંધી દ્રવ્ય.

જતુકારી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

જતુકૃત સ્ત્રીં જતુકા જુઓ.

જતુકૃણા સ્ત્રીં ઉપર પ્રમાણે.

જતુની સ્ત્રીં આમાચીડીયું, જાપું.

જતુપુત્રક પું પાસા-સોગડાં વગેરે.

જતુમણિ પું તે નામે એક રોગ.

જતુમુખ પું એક જનની યોગેર.

જતુરસ પું અલતો.

જતુ સ્ત્રીં આમાચીડીયું.

જતુકર્ણ પું તે નામે એક ઋષિ.

જતુકા સ્ત્રીં આમાચીડીયું, તે નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય.

જતુ નં ખભો અને છાતીનો સાયો, દાંસડી.

જતુક નં ઉપરનો અર્થ.

જત્વરમક નં લાખ.

જન જુહોં પં અં સેટ જન્મ થયો, જન્મલું.

જન દિવાં આં અં સેટ જન્મલું, પેદા થયું. અતિ + ઓળંગીને પેદા થયું, અધિ અધિકપણે ઉત્પન્ન થયું, અનુ + પાછળથી જન્મલું, સમ + અનુ + સારી રીતે જન્મલું, અમિ + અભિવક્ષીને જન્મલું, પ્રતિ + પ્રતિષ્ઠ જન્મલું, વિ + વિશેષે કરી ઉત્પન્ન થયું, વિરૂદ્ધ જન્મલું, વિકાર થયો.

જન પું લોક, મહર્લોકની ઉપરનો લોક, તે નામે એક અસુર.

જનક પું પિતા, આપ, તે નામે એક ઋષિ, નિમિવંશી એક રાગ, જનક રાગ, તે નામે શંખરાસુરનો એક પુત્ર.

જનક ત્રિં ઉત્પન્ન કરનાર, પેદા કરનાર.

જનકતનયા સ્ત્રીં રામની પત્ની સીતાદેવી.

જનકતા સ્ત્રીં ઉત્પન્ન કરનારપણું, પિતાપણું.

જનકત્વ નં ઉપરના અર્થ.

જનકરાજકૂપ પું તે નામે એક તીર્થ.

જનકસમરાત્ર પું જનકરાત્રએ વેળેલ એક વત.

જનકાત્મજા સ્ત્રીં સીતા દેવી.

જનકારિન પું અલતો.

જનકેશ્વર પું જનક રાગએ સ્થાપેલ એક શિવલિંગ.

जनङ्गम

६०१

जनाशन

जनङ्गम पु० यांङाग.
 जनङ्गमी स्त्री० यांङागण.
 जनचक्षुस् न० स्वर्ध, आङ्कानुं आङ.
 जनजन्मादि पु० परमेश्वर.
 जनत् पु० जन्मभुं, पेदा थयुं.
 जनता स्त्री० माणुसोनो सभूह, माणुसार्ध,
 माणुसपणुं.
 जनत्व न० माणुसार्ध, माणुसपणुं.
 जनत्रा स्त्री० छत्र, छत्री.
 जनद्वेष पु० राग, द्वेष जेवो माणुस.
 जनद्वत् पु० अग्नि.
 जनधा पु० अग्नि, पेदाभां रहेव जहराग्नि.
 जनन न० उत्पन्न थयुं, जन्मभुं, प्रकट थयुं,
 उत्पन्न करवुं, वंश, जन्म.
 जनन पु० परमेश्वर.
 जनन त्रि० उत्पन्न करनार.
 जननाथ पु० राग.
 जननाशौच न० जन्म निमित्त भूतक.
 जननि स्त्री० जन्मभुं, पेदा थयुं, ते अके
 सुगंधीद्रव्य.
 जननी स्त्री० माता, दया, ते नामे अके
 सुगंधी द्रव्य, यामागीडीयुं, जूई, वागोश
 पक्षी, ककु, भज्जह, अजतो, हरकाष्ठ उत्पन्न
 करनार स्त्री.
 जनपद् पु० देश.
 जनपदिन् पु० देशनो स्वामी.
 जनप्रवाद पु० बोकापवाद, निंदपणुं.
 जनप्रिय पु० सरगवानुं आङ, धाणु, डोथ-
 भीर, नारंगीनुं आङ, धड.
 जनप्रिय त्रि० माणुसोभां प्रिय, माणुसोने
 प्रिय.
 जनभक्ष पु० माणुसोनो भोराक.
 जनमनोहारिन् पु० सुगंध.
 जनमेजय पु० परीक्षित राग्नोनो पुत्र, कुर
 राग्नोनो पुत्र अके राग्न, पुर राग्नोनो पुत्र.
 जनयत् त्रि० उत्पन्न करवुं, जन्म पमाडनुं.

जनयति स्त्री० उत्पन्न करवुं, पेदा करवुं.
 जनयितृ पु० पिता, आप.
 जनयितृ त्रि० उत्पन्न करनार.
 जनयित्री स्त्री० माता.
 जनयिष्णु त्रि० उत्पन्न करवाना स्वभाववाणुं.
 जनरव पु० बोकापवाद.
 जनराज पु० राग.
 जनराज पु० राग.
 जनलोक पु० उपरना साते बोकाभाडेनो बोक.
 जनवल्लभ पु० श्वेतरोहित वृक्ष.
 जनवल्लभ त्रि० माणुसोभां प्रिय, माणुसोने
 वडावुं.
 जनवाद पु० बोकापवाद.
 जनश्रुत पु० ते नामे अके राग.
 जनश्रुत त्रि० माणुसोभां प्रसिद्ध, बोकाविष्यात.
 जनश्रुति स्त्री० बोक कहेवत.
 जनस् स्त्री० द्विव० धावाभूमि-आकाश-पृथ्वी.
 जनस् न० जनलोक ज्योति.
 जनस्थान न० हंडकारपयभांनुं अके स्थान,
 माणुसोनुं स्थान.
 जना स्त्री० उत्पत्ति, जन्म.
 जनातिग त्रि० बोकातीत, अशौकिक.
 जनाधिनाय पु० राग, विष्णु.
 जनाधिप पु० राग.
 जनान्त पु० माणुसनी पासे, माणुसोनी भ-
 यादा, ते नामे अके देश.
 जनान्तिक न० अप्रकट कहेवुं, अप्रकाश
 कथन, माणुसनी पासे.
 जनार्दन पु० परमेश्वर, विष्णु, अके शा-
 लग्राम.
 जनार्दन त्रि० माणुसोने पीज करनार.
 जनार्दनकर पु० अंजीयावेशे-अके वतनो
 राजडीय कर.
 जनाशन पु० वर, नहार.
 जनाशन न० बोकातो भोराक.

જનાશન

૬૦૨

જન્મનક્ષત્ર

જનાશન ત્રિં માણુસને ખાઇ જનાર, રા-
ક્ષસ વગેરે.
જનાશ્ચય પું મંડપ, માંડવો.
જનાસાહુ ત્રિં લોકોને સહન કરનાર.
જનિ સ્ત્રીં ઉત્પતિ, જન્મ, માતા, સ્ત્રી,
પત્ની, વડુ, લાખ, તે નામે એક ઔપ-
ધિ, તે નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય.
જનિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, ઉત્પન્ન કર-
નારી સ્ત્રી.
જનિત ત્રિં ઉત્પન્ન કરેલ.
જનિતવ્ય ત્રિં ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય.
જનિતૃ પું પિતા.
જનિતૃ ત્રિં ઉત્પન્ન કરનાર.
જનિત્રી સ્ત્રીં માતા.
જનિત્વ પું પિતા.
જનિત્વન નં જન્મવું, ઉત્પન્ન થવું.
જનિત્વા સ્ત્રીં માતા.
જનિનીલિકા સ્ત્રીં મહાનીલી વૃક્ષ.
જનિમત્ ત્રિં જન્મવાળું.
જનિમત્ પું સ્ત્રીવાળો, પત્નીવાળો પુરુષ.
જનિમન્ પું જન્મ, ઉત્પત્તિ.
જનિષ્ય ત્રિં ઉત્પન્ન થનાર, ભવિષ્યમાં
પેદા થનાર.
જનિષ્યમાણ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
જની સ્ત્રીં જનિ જુઓ.
જનીન ત્રિં યોગ્ય, લાયક, અનુકૂલ.
જનુ સ્ત્રીં જન્મ, ઉત્પત્તિ.
જનુસ્ નં જન્મ, ઉત્પત્તિ.
જનૂ સ્ત્રીં જન્મ, ઉત્પત્તિ.
જનેષ્ટ પું મુદ્ધર વૃક્ષ.
જનેષ્ટ ત્રિં લોકપ્રિય, માણુસોએ ધરુણ-
ચાહેલ.
જનેષ્ટા સ્ત્રીં લાખ, 'વૃદ્ધિ' નામે ઔપધિ,
દળદર, ગદ્ય.
જનોદાહરણ નં યશ.
જનો ત્રિં માણુસોનું રક્ષણ કરનાર.

જનોઘ પું જનસમૂહ, જનસમુદાય.
જન્તુ પું પ્રાણી, દેહાભિમાની જીવ, સોમક
રાગનો એક પુત્ર.
જન્તુ પું વં મનુષ્ય.
જન્તુક પું જંતુ, પ્રાણી.
જન્તુકમ્બુ પું એક જાતનું શંખકું.
જન્તુકા સ્ત્રીં લાખ, એક જાતની હીંગ.
જન્તુઘ પું ખીજેડું.
જન્તુઘ નં વાવડીંગ, હીંગ.
જન્તુઘ ત્રિં પ્રાણીઓનો નાશ કરનાર.
જન્તુઘ્રી સ્ત્રીં વાવડીંગ, હીંગ.
જન્તુનાશન નં હીંગ, વાવડીંગ.
જન્તુપાદપ પું કોવાષ વૃક્ષ.
જન્તુફલ પું ઉંચરાનું ઝાડ.
જન્તુમત્ ત્રિં જીવડાંવાળું, જંતુઓવાળું.
જન્તુમતી સ્ત્રીં પૃથ્વી.
જન્તુમારી સ્ત્રીં નિમ્બૂક જુઓ.
જન્તુલા સ્ત્રીં કાસડો વાસ.
જન્તુહન્ત્રી સ્ત્રીં વાવડીંગ.
જન્તુહન્તૃ ત્રિં જંતુઓનો નાશ કરનાર,
પ્રાણીનાશક.
જન્ત્વ ત્રિં ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય.
જન્મ નં જન્મ, ઉત્પત્તિ.
જન્મકોલ પું વિષ્ણુ.
જન્મતિથિ પું સ્ત્રીં જે તિથિએ જન્મ
થયો હોય તે તિથિ.
જન્મતિથી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
જન્મદ પું પિતા.
જન્મદિન નં જન્મ દિવસ.
જન્મન નં ઉત્પત્તિ, જન્મ, આદ્યક્ષણ સંબંધ,
ચોનિદારા ગર્ભવાસમાંથી નીકળવું, ન્યાય
વગેરેમાં કહેલ અપૂર્વ દેહપ્રકણ, જ્યો-
તિષપ્રસિદ્ધ જન્મ નક્ષત્ર.
જન્મનક્ષત્ર નં જે નક્ષત્રમાં જન્મ થયો
હોય તે નક્ષત્ર.

જન્મપ

૬૦૩

જન્મ્બુક

જન્મપ પું જન્મસગ્રેનો સ્વામી, જન્મ-
રાશિનો પતિ.

જન્મમ્મ નં જન્મનક્ષત્ર.

જન્મભૂમિ સ્ત્રીં જે ભૂમિ ઉપર જન્મ
થયો હોય તે ભૂમિ.

જન્મમાસ પું જે મહિનામાં જન્મ થયો
હોય તે મહિનો.

જન્મરાશિ પું જે રાશિમાં જન્મ થયો
હોય તે રાશિ.

જન્મવત્ત્રિં જન્મવાણું.

જન્મવર્ષેન નં યોનિ.

જન્મશય્યા સ્ત્રીં પ્રસૂતિગૃહ, પ્રસવ મા-
ટેની શય્યા.

જન્માન્તર નં અન્ય જન્મ, ધીજો જન્મ-
પરલોક.

જન્માન્તરીય ત્રિં ધીજા જન્મસંબંધી.

જન્માદમી સ્ત્રીં શ્રીકૃષ્ણ જન્મની આદમ-
શ્રાવણ વદિ આદમ.

જન્મિન્ ત્રિં પ્રાણી, જીવ, જન્મવાળું.

જન્મેજય પું જનમેજય રાગ.

જન્ય ત્રિં ઉત્પન્ન થયું, ઉત્પન્ન કરવા
યોગ્ય, ઉત્પન્ન કરનાર, નવોદાનની
પરણેલી સ્ત્રીના સંબંધી વગેરે.

જન્ય નં હાટ, ટુકાન, લોકાપવાદ, યુદ્ધ,
ઉત્પન્ન થયું, જન્મ.

જન્ય પું સરીર,દેહ, મનુષ્યોનો કોલાહલ.

જન્ય ત્રિં મનુષ્યના હિતનું.

જન્વા સ્ત્રીં પ્રીતિ, માતાની બહેનપણી.

જન્યુ પું બ્રહ્મા, આમિ, પ્રાણી, ઉત્પન્ન
થયું, ઉત્પત્તિ.

જપ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ઉચ્ચારણ કરવું,
મનમાં બોલવું, જપવું.

જપ ત્રિં જપ કરનાર, બોલનાર, ઉચ્ચારનાર.

જપ પું જપ, મંત્ર વગેરેનું આવર્તન,
ચંદીપાઠ, સપ્તશતીનો પાઠ.

જપન નં જપ, ઉચ્ચાર, જપવું.

જપનીય ત્રિં જપવા યોગ્ય.

જપમાલા સ્ત્રીં જપ કરવાની માળા.

જપયજ્ઞ પું જપયજ્ઞ યજ્ઞ.

જપસ્થાન નં જપ કરવાનું સ્થાન.

જપા સ્ત્રીં વ્યસુદ નામે કૂલઝાડ, વ્યસુદનું કૂલ.

જપાદ્ધા સ્ત્રીં વ્યસુદ કૂલઝાડ.

જપિત ત્રિં જપેલ.

જપિત્વા અવ્યં જપ કરીને.

જપિન ત્રિં જપનાર.

જપ્ય ત્રિં જપવા યોગ્ય.

જપ્ય નં જપ.

જપ્યેશ્વર પું તે નામે એક સિદ્ધસ્થાન.

જવારુ નં જખમાન રોહિણિ, જરમાણ
રોહિણી.

જવાલા સ્ત્રીં સત્યકામ ઋષિની માતા.

જંમ્ તું હમં અં સેટ્ બગાસું ખાવું.

જંમ્ મ્વાં પં અં સેટ્ મૈથુન કરવું.

જમ્ મ્વાં પં સં સેટ્ મૈથુન કરવું, મૈથુ-
નથી ધર્પણ કરવું.

જમ્ મ્વાં આં અં સેટ્ બગાસું ખાવું.

જમ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ભોજન કરવું,
જમવું, ખાવું.

જમજ ત્રિં દ્વિવં જોડકાં જે જન્મેલ, જોડલું.

જમદમિ પું તે નામે ભૃગુવંશી એક ઋષિ.

જમન નં જમવું, ભોજન કરવું ખાવું.

જમ્પતો પું દ્વિવં સ્ત્રી પુરુષ, દંપતી.

જમ્બાલ પું કાદવ, શેવાળ, કેવડાનું ઝાડ.

જમ્બાલિનો સ્ત્રીં નદી.

જમ્વિર પું લીંબુનું ઝાડ, ખીજોરાનું ઝાડ,
મરવાનું ઝાડ.

જમ્વીર પું ઉપરના અર્થ.

જમ્બુ સ્ત્રીં જાંબુનું ઝાડ, જંબુદ્વીપ.

જમ્બુ નં જાંબુ.

જમ્બુક પું જાંબુનું ઝાડ, શિયાળ, તે નામે
કર્તિક સ્વામીનો અનુચર.

જમ્બુક ત્રિં નીચ, અધમ.

जम्बुकी

६०८

जयतीर्थ

जम्बुकी स्त्री० शिवालयी.
 जम्बुकेष्वर पु० ते नामे ऐक तीर्थ.
 जम्बुखण्ड पु० जम्बुद्वीप.
 जम्बुखण्डविनिर्माण न० महाभारतना
 भीष्म पर्वतुं ऐक पेटापर्व.
 जम्बुद्वीप पु० न० पृथ्वीना सात द्वीपभाते।
 ऐक द्वीप.
 जम्बुमत पु० ते नामे ऐक पर्वत, ते नामे
 ऐक वानर.
 जम्बुवनज न० घोशुं श्वेतजवा वृक्ष.
 जम्बु स्त्री० नालुनुं आउ, नालु, जम्बुद्वीप.
 जम्बुक पु० जम्बुक शुभो.
 जम्बुखण्ड पु० जम्बुद्वीप.
 जम्बुखण्डविनिर्माण न० जम्बुखण्डविनि-
 र्माण शुभो.
 जम्बुद्वीप पु० न० जम्बुद्वीप.
 जम्बुनदी स्त्री० नालुना रसश्च पाणीवाणी
 ते नामे ऐक नदी.
 जम्बुमार्ग पु० ते नामे ऐक तीर्थ.
 जम्बुल पु० नालुनुं आउ, डेवडानुं आउ.
 जम्बूल न० वरपक्ष अने कन्यापक्षनां प-
 रिहासवचन.
 जम्बूलमालिका स्त्री० वरपक्ष अने कन्या-
 पक्षनां परिहासवचनोतो समूह, वर-
 कन्यानी सुअयद्रिका.
 जम्बुवनज न० घोशुं श्वेतजवा वृक्ष.
 जम्बुवृक्ष पु० नालुनुं आउ.
 जम्बुस्वामिन् पु० जैन संप्रदायमां छेवडा
 डेवण शानी ऐक साधु.
 जम्भ पु० ते नामे ऐक द्वैत्य, हांत, भी-
 न्नेरानुं आउ, लक्ष्मण, भोराक, भावुं ते,
 अंश, भायो, हडपयी, रायलुने ऐक अ-
 नुयर, अगासुं, हिंसा.
 जम्भक पु० उपरना अर्थ.
 जम्भक त्रि० लक्ष्मण करनार, अगासुं भा-
 नार, हिंसा करनार.

जम्भका स्त्री० अगासुं.
 जम्भग पु० ते नामे ऐक राक्षस.
 जम्भद्विष पु० छन्द.
 जम्भन न० अगासुं भावुं हिंसा, करनी.
 जम्भभेदिन् पु० छन्द.
 जम्भर पु० भीन्नेरानुं आउ.
 जम्भरिपु पु० छन्द.
 जम्भल पु० भीन्नेरानुं आउ, ते नामे शुद्ध.
 जम्भला स्त्री० ते नामे ऐक राक्षसी.
 जम्भा स्त्री० अगासुं.
 जम्भारि पु० छन्द, वज्र, अग्नि.
 जम्भिका स्त्री० अगासुं.
 जम्भिन् पु० न० भीन्नेरं.
 जम्भिन् त्रि० अगासुं भानार, अगासावाशुं.
 जम्भीर पु० भीन्नेरानुं आउ, भरवानुं आउ.
 जय पु० शत, इत्तेह, शतवुं, वश करवुं,
 शत्रुने हराववो, परमेश्वर, छन्दो पुत्र
 न्यंत, युधिष्ठिर, अग्निमय वृक्ष, ते नामे
 ऐक दानव, विश्वामित्रतो ऐक पुत्र, यं-
 द्रवंशी सृज्य रागनेो ऐक पुत्र, ऐक
 रागनेो उर्वशीमां छिपन अथेक ऐक पुत्र,
 ते नामे ऐक ब्राह्मण, जनकना वंशनेो
 ऐक राग, संकृति रागनेो पुत्र, छन्द्याक
 वंशी ऐक राग, विष्णुनेो ऐक दारपाल,
 महाभारत वजेरे अर्थ, दक्षिण दारनुं धर,
 साह वर्ग पैडी २२ सुं वर्ग, कार्तिक स्वा-
 भीनेो अनुयर, ते नामे ऐक नाग, दुपह-
 रागनेो ऐक पुत्र, अर्जुन, धृतराष्ट्रनेो
 ऐक पुत्र.
 जयक पु० न्य भेगवामां कुशल.
 जयकारिका स्त्री० रीसामणीनेो वेला.
 जयकोलाहल पु० पासानेो ऐक रमत, वि-
 न्यनेो डोलाहल.
 जयदह्मा स्त्री० विन्य भयक ढक्का-वादित्र
 जयत् त्रि० न्य पाभतुं, गितुं.
 जयतीर्थ पु० न० ते नामे ऐक तीर्थ.

જયત્સેન

૬૦૬

જયાશ્વ

જયત્સેન પુઁ વિરાટ નગરમાં ગુપ્ત વેશમાં રહેલ પાંડવ નકુલ, જે રાજાની સેના જય પામતી હોય તે રાજા, મગધ દેશનો એક રાજા, પુરવંશી એક રાજા, સોમવંશી અહીન રાજાનો એક પુત્ર.

જયવત્ પુઁ ઇન્દ્રનો પુત્ર જયંત.

જયવુર્ગા સ્ત્રીઁ તે નામે દુર્ગા દેવીની મૂર્તિ.

જયવૈષ્ણ પુઁ ગીતગોવિંદ કાવ્યનો કર્તા એક કવિ.

જયદ્વલ પુઁ વિરાટ નગરમાં ગુપ્તવેશે રહેનાર પાંડવ સહદેવ.

જયદ્રથ પુઁ દુઃશલા નામની ધૃતરાષ્ટ્રની પુત્રીનો પતિ પુરવંશી એક રાજા.

જયદ્રથવઘ પુઁ મહાભારતના દ્રોણપર્વનું એક પેટાપર્વ.

જયદ્રથવિમોક્ષણ નઁ મહાભારતના વનપર્વનું એક પેટાપર્વ.

જયધર્મન પુઁ તે નામે કુર સેનાપતિ.

જયધ્વજ પુઁ કાર્તવીર્ય અર્જુનનો પુત્ર એક રાજા, વિજયની ધ્વજ.

જયન નઁ ઘોડા વગેરેનું અખતર, વિજય, જીત.

જયની સ્ત્રીઁ તે નામે ઇન્દ્રની કન્યા.

જયન્ત પુઁ તે નામે ઇન્દ્રનો પુત્ર, શિવ, ચંદ્ર, કપૂર, વિરાટનગરમાં ગુપ્તવેશે રહેનાર પાંડવ ભીમસેન, વિષ્ણુ, તે નામે એક રૂદ્ર, સંગીતપ્રસિદ્ધ એક તાલ.

જયન્તિકા સ્ત્રીઁ નીચેનો શબ્દ ભુઓ, હળદર, દુર્ગા દેવીની એક સખી.

જયન્તી સ્ત્રીઁ દુર્ગા દેવીની એક શક્તિ, ઇન્દ્રની પુત્રી, પતાકા, વાવટો, તે નામે એક વૃક્ષ, શ્રાવણ વદ આઠમને દિવસે રોહિણીયોગ હોય તે, તે નામે એક યોગ.

જયપત્ર નઁ જયસૂચક પત્ર-રાજકીય એક લેખ-દસ્તાવેજ.

જયપાલ પુઁ શક્તિ, વિષ્ણુ, રાજા, નેપાળો.

જયપુત્રક પુઁ એક જાતનો પાસો.

જયપ્રિય પુઁ તે નામે વિરાટ રાજાનો ભાઈ.

જયપ્રિય ત્રિઁ વિજય જેને પ્રિય હોય તે.

જયપ્રિયા સ્ત્રીઁ કાર્તિકસ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.

જયમંજલ પુઁ રાજાને બેસવા યોગ્ય શ્રેષ્ઠ દાથી, સંગીતપ્રસિદ્ધ એક ધ્રુવક.

જયમંજલરસ પુઁ સર્વ પ્રકારના તાવળે નાશ કરનાર વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.

જયમજ્જ પુઁ અશ્વમેધ યજ્ઞ.

જયરાત પુઁ કલિંગરાજાનો એક પુત્ર.

જયવત્ ત્રિઁ વિજયવાળું, જીતવાળું.

જયવાહિની સ્ત્રીઁ ઇન્દ્રાણી, જયયુક્ત સેના.

જયશબ્દ પુઁ વિજયનો શબ્દ.

જયશ્રી સ્ત્રીઁ વિજયલક્ષ્મી.

જયસિંહ પુઁ જયપુરનો એક રાજા.

જયસેન પુઁ મગધ દેશનો એક રાજા, આશુ રાજાનો વંશજ એક રાજા, જેની સેના વિજયવાળી હોય તેવો રાજા.

જયસ્તમ્ભ પુઁ વિજયસૂચક સ્તંભ.

જયસ્વામિન પુઁ કાવ્યાચનના કથસૂત્રનું વ્યાખ્યાન લખનાર એક વિદ્વાન.

જયા સ્ત્રીઁ જયંતી વૃક્ષ, દુર્ગા દેવીની એક સખી, ભાંગ, કાળી ક્રોષક, બને પાખવાડીયાંની ત્રીજ-આઠમ-તેરશ, અગ્નિ-મંથ વૃક્ષ, એક પ્રકારનો વાવટો-પતાકા, દુર્ગા દેવી, હરડે.

જયાદિત્ય પુઁ વ્યાકરણશાસ્ત્રકાર વિદ્વાન.

જયાનીક પુઁ દુપદરાજાનો એક પુત્ર, વિરાટ રાજાનો એક ભાઈ.

જયાચતી સ્ત્રીઁ તે નામે કાર્તિકે સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા દેવી.

જયાવહ ત્રિઁ વિજય કરનાર.

જયાવહા સ્ત્રીઁ મદ્રદન્તી વૃક્ષ.

જયાશ્રયા સ્ત્રીઁ જરડીતૃણ-એક જાતની વનસ્પતિ.

જયાશ્વ પુઁ વિરાટ રાજાનો એક ભાઈ.

જયાહા

૬૦૬

જર્જરત્વ

જયાહા સ્ત્રીં મદદન્તી વૃક્ષ.
 જયિન્ ત્રિં વિજય પામનાર, વિજયવાળું.
 જયિણુ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 જયુસ્ ત્રિં વિજયશીલ, વિજય પામનાર.
 જય્ય ત્રિં જીતવાને શક્ય.
 જય્યસા ત્રિં જીતવાને શક્યતા.
 જય્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 જર પું જરા, ઘડપણ, વૃદ્ધાવસ્થા, વિનાશ.
 જરટ ત્રિં ઘરડું, વૃદ્ધ, કડિન, કંઠણ, કં-
 કંશ, પરિપક્વ, જીર્ણ.
 જરટ પું પાંડુ રાજા.
 જરહી સ્ત્રીં એક જાતનું ધાસ.
 જરણ ત્રિં જીર્ણ, વૃદ્ધ.
 જરણ પું જર્ણ, કાળું જર્ણ, સંચળ, કા-
 સમર્થ વૃક્ષ.
 જરણ નં કિંગ, કુદૌપધિ.
 જરણમ્ પું અશ્વર્કળ વૃક્ષ.
 જરણા સ્ત્રીં કાળું જર્ણ, ઘડપણ, સ્તુતિ.
 જરણિ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર.
 જરણ્યા સ્ત્રીં ઘડપણ, વૃદ્ધાવસ્થા.
 જરણ્યુ ત્રિં પોતાની સ્તુતિ ઇચ્છનાર.
 જરત્ ત્રિં જીર્ણ, વૃદ્ધ.
 જરતિકા સ્ત્રીં પુત્રજ ગણના લાયક વૃદ્ધ સ્ત્રી.
 જરતિન્ ત્રિં વૃદ્ધ, ઘરડું.
 જરતી સ્ત્રીં વૃદ્ધ સ્ત્રી, ઘરડી સ્ત્રી.
 જરત્કર્ણ પું તે નામે એક ઋષિ.
 જરત્કાર પું તે નામે એક મુનિ.
 જરત્કારપ્રિયા સ્ત્રીં આસ્તીકની માતા
 મનસા દેવી.
 જરસ્ત્ર પું ઘરડો બળદ, ક્ષીણ થતો બ-
 મર્શ્ય બળદ, એક ગીધ પક્ષી.
 જરસ્ત્રિ પું ગણિ.
 જરન્ત પું પાંડો.
 જરન્ત ત્રિં વૃદ્ધ, ઘરડું.
 જરન્તી સ્ત્રીં ભેંસ.
 જરમાન પું તે નામે એક ઋષિ.

જરસાન પું પુરુષ.
 જરા સ્ત્રીં ઘડપણ, વૃદ્ધાવસ્થા, ઘડપણનો
 હેતુ, વૃદ્ધાવસ્થાની અધિષ્ઠાયક દેવી, તે નામે
 એક રાક્ષસી, સ્તુતિ, ક્ષીરિણી વૃક્ષ.
 જરાતુર ત્રિં જીર્ણ, વૃદ્ધ, જરાગ્રસ્ત.
 જરાપુષ્ પું જરાસંધ રાજા.
 જરામોધ પું તે નામે એક ઋષિ.
 જરામીર પું કામદેવ.
 જરામીર ત્રિં ઘડપણથી ભય પામતું.
 જરાયણિ પું જરાસંધ રાજા.
 જરાયુ પું ગભર્ને વીંટાઈ વળતું ચામડું-
 ઓળ, ગભર્ણય, જરાયુ પક્ષી, અગ્નિનાર
 વૃક્ષ, કાર્તિક સ્નામીની અનુચર માતૃકા.
 જરાયુજ ત્રિં ગભર્ને વીંટાઈ વળતી ઓ-
 ળમાંથી નીકળનાર મનુષ્ય વગેરે પ્રાણી.
 જરાયુસ્ પું જરાયુ જીઓ.
 જરાસન્ધ પું તે નામે મગધ દેશનો રાજા.
 જરાસન્ધવધ પું મહાભારતના સભાપર્વનું
 એક પેટાપર્વ.
 જરરાસન્ધજિત પું પાંડવ ભીમસેન.
 જરિત ત્રિં વૃદ્ધ, ઘરડું.
 જરિતારિ પું મંદપાલ ઋષિનો મોટો પુત્ર.
 જરિત્ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર.
 જરિન ત્રિં વૃદ્ધ, ઘરડું.
 જરિમન્ પું ઘડપણ, વૃદ્ધાવસ્થા.
 જરુથ પું માંસ.
 જરુથ ત્રિં કઠોર ભાષણ કરનાર, તીક્ષ્ણ
 શબ્દો બોલનાર.
 જર્વ તુદાં ૫૦ સં સેદ્ બોલવું, કહેવું.
 જર્લ્ તુદાં ૫૦ સં સેદ્ બોલવું, કહેવું.
 જર્જ તુદાં ૫૦ સં સેદ્ કહેવું, તિરસ્કારવું.
 જર્જર પું હિન્દ્રવંશ, શૌલજ જીઓ.
 જર્જરત્રિં જીર્ણ, શિથિલ, ખડિત, ઘરડું, વૃદ્ધ.
 જર્જરિતા સ્ત્રીં જીર્ણતા, શિથિલતા, ઘડપણ.
 જર્જરત્વ નં ઉપરના અર્થ.

જર્જરાનના

૬૦૭

જલજ્ઞમ

જર્જરાનના સ્ત્રીં કાર્તિકસ્વામીની અનુચર
તે નામે એક માતૃકા.
જર્જરિત ત્રિં અર્ણુ કરેલ, શિથિલ કરેલ,
દુઃકડા કરેલ.
જર્જરીક ત્રિં ઘણું છિદ્રવાળું, જરાતુર, વૃદ્ધ.
જર્જરીકૃત ત્રિં શિથિલ કરેલ, અર્ણુ ક-
રેલ, ખંડિત કરેલ.
જર્જરીમૂત ત્રિં શિથિલ થયેલ, અર્ણુ થ-
યેલ, ખંડિત થયેલ.
જર્મ તું ૫૦ સં સેટ્ કહેવું, તિરસ્કારકરવો.
જર્મે ત્રિં અર્ણુ, ભૂતું, વૃદ્ધ.
જર્મે પું ચંદ્ર, કપૂર, ઝાડ.
જર્તિક પું વાહીક દેશ.
જર્તિક પું ૮૦ વાહીક દેશમાં રહેનાર.
જર્તિલ પું જંગલી તલ.
જર્તુ પું યોનિ, હાથી.
જર્ત્મ ભ્વાં ૫૦૦ સેટ્ તિરસ્કાર કરવો,
બોલવું, કહેવું, રક્ષણ કરવું.
જર્મેરિ ત્રિં ભરણુ યોપણુ કરનાર.
જર્હિલ પું જંગલી તલ.
જર્હુ તું ૩૦૦ સં સેટ્ આચ્છાદન ક-
રવું, ઠાંકવું.
જર્હુ ભ્વાં ૫૦ અં સેટ્ તીક્ષ્ણ થવું, અ-
વનને ઉપયોગી ક્રિયા કરવી.
જર્હ ત્રિં જડ, ભૂર્મ, બુદ્ધિમંદ.
જર્હ નં પાણી, સુગંધી વાળો-ખસ, બપો-
તિથપ્રસિદ્ધભાવધિક મોથું રથાન, પૂર્વાપાદા
નક્ષત્ર, શીતલતા, ગાયનો ગર્ભાશય.
જર્હકળટક પું સીંગોડું, મગરમચ્છ.
જર્હકપિ પું શિશુમાર નામે એક જલચર
પ્રાણી.
જર્હકપોત પું પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર
એક કપૂર.
જર્હકરજ્ઞ પું નાળીએર, મેથ, કમળ.
જર્હકલ્ક પું કાદવ.
જર્હકાક પું જળકાગડો પક્ષી.

જલકાકો સ્ત્રીં જળકાગડી પક્ષિણી.
જલકાલ્ક પું હાથી.
જલકાલ્ક ત્રિં પાણી ઇચ્છનાર.
જલકાલ્કિન્ન પું હાથી.
જલકાલ્કિન્ન ત્રિં પાણી ઇચ્છનાર.
જલકાલ્કિણી સ્ત્રીં હાથણી.
જલકાલ્કી સ્ત્રીં હાથણી.
જલકાન્તાર પું વરણ દેવ.
જલકામુક પું કુટુમ્બિની વૃક્ષ.
જલકામુક ત્રિં પાણી ઇચ્છનાર.
જલકિરાટ પું પાણીમાં થતું જનાવર-ઝૂક.
જલકિરાટી સ્ત્રીં ઝૂક-માદા.
જલકુકુટ પું જલકુકડો.
જલકુકુટી સ્ત્રીં જલકુકડી.
જલકુકુમ પું એક ભતનું જલપક્ષી.
જલકુકુમ્મી સ્ત્રીં એક ભતની જલપક્ષિણી.
જલકુન્તલ પું શેવાળ.
જલકુન્જક પું પાણીમાં થતી એક વનરપતિ.
જલકૂપી સ્ત્રીં કુવા જેવો પાણીનો ડાઈ
ખાડો, નાનું તળાવ.
જલકૂર્મ પું શિશુમાર નામે જલચર પ્રાણી.
જલકૂર્મી સ્ત્રીં શિશુમાર-માદા.
જલકેશ પું શેવાળ.
જલકેતુ પું તે નામે એક કેતુ.
જલક્રિયા સ્ત્રીં જળથી થતી ક્રિયા-પિતૃત-
ર્પણ વગેરે.
જલક્રોડા સ્ત્રીં પાણીમાં રમત.
જલલ્લગ પું જળપક્ષી.
જલલ્લગી સ્ત્રીં જળ પક્ષિણી.
જલલર્મ પું જલસૂચક ગર્ભ-તે નામે એક
નિમિત્ત.
જલગુલ્મ પું પાણીમાં પડતી ધુમરી, કાચબો,
નાનું તળાવ.
જલજ્ઞ પું મહાકાલ નામે એક ઔષધિ.
જલજ્ઞ ત્રિં પાણીમાં જનાર.
જલજ્ઞમ પું ચંડાળ.

જલચત્વર

૬૦૮

જલન્ધમા

જલચત્વર નં નાનું જસાશય.

જલચર ત્રિં પાણીમાં ફરનાર હંકાર્ધ પ્રાણી.

જલચારિન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

જલચારિન પું માછલું.

જલજ નં કમળ, શાખ, એક જાતનો ફાર.

જલજ પું માછલું, શેવાળ, પાણીમાં થતું

નેતર, એક જાતનું ખરાબ પીણું ઝાડ,

કર્ક વગેરે શશિ, ચંદ્ર, કપૂર.

જલજ ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.

જલજકુસુમયોનિ પું ધ્રુવા.

જલજન્તુ પું હરકાર્ધ જાનું પ્રાણી.

જલજન્તુકા સ્ત્રીં જળા.

જલજન્મન નં કમળ.

જલજમ્બુકા સ્ત્રીં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર

એક જાતનું જાંબુનું ઝાડ.

જલજાજીવ પું જળચર પ્રાણીઓને મારી

ખાનાર-તે ઉપર જીવન ચલાવનાર.

જલજિહ્વ પું મગરમચ્છ.

જલજીવિન પું માછલાં વગેરે જલજનું

મારી જીવનાર.

જલહિમ્વ પું શમ્બૂક જીઓ.

જલતણ્ડુલીય પું એક જાતનું શાક.

જલતરફ પું પાણીનું મોજું, તરંગ.

જલતાપિક પું એક જાતનું માછલું.

જલતાપિન પું ઉપરનો અર્થ.

જલતાયિક પું કાકમાથી વનરપતિ.

જલતાલ પું એક જાતનું માછલું.

જલતિક્તિકા સ્ત્રીં શલ્કી વૃક્ષ.

જલપ્રા સ્ત્રીં છત્ર, છત્રી.

જલપ્રાસ પું પાણીનાપ્રાસ, પાણી નોખેલય.

જલપ્રાસ ત્રિં પાણીથી જેને લય હોય તે,

જલદ પું મેધ, કપૂર, નાગરમેધ.

જલદ ત્રિં પાણી આપનાર.

જલદકાલ પું વર્ષા કાળ.

જલદક્ષય પું શરદઋતુ.

જલદર્દુર પું પાણીથી દર્દુર વાદિત-જ-

લતરંગ વાદિત.

જલદપરૂક્તિ સ્ત્રીં મેધની પંક્તિ.

જલદાગમ પું વર્ષા કાળ.

જલદાન નં પાણી આપતું તે.

જલદામ ત્રિં મેધના જેવું કાળું, વગેરે.

જલદાશન પું સાગનું ઝાડ.

જલદુર્ગ નં પાણીથી પીંટાયેલ કિલ્લો, પા-
ણીરૂપ કિલ્લો.

જલદેવ પું પૂર્વાપાદા નક્ષત્ર, પાણીનો દેવ

વરૂણ, પાણીમાં રહેલ દેવ.

જલદેવતા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

જલદ્રાક્ષા સ્ત્રીં એક જાતનું શાક.

જલદ્રોણી સ્ત્રીં વહાણમાંથી પાણી સીંચ-
વાનું એક પાત્ર.

જલદ્રોષ પું તે નામે એક ભેટ.

જલધર પું મેધ, મોથ, સમુદ્ર, તિનિશ વૃક્ષ.

જલધરમાલા સ્ત્રીં મેધની હાર, તે નામે છંદ.

જલધાર પું શાકદ્રોષમાં આવેલ એક પર્વત.

જલધારા સ્ત્રીં પાણીની ધાર.

જલધિ પું સમુદ્ર, ચારની સંખ્યા.

જલધિગા સ્ત્રીં નદી, સમુદ્રગામિની હર-
કાર્ધ નદી.

જલધિજ પું ચંદ્ર, કપૂર.

જલધિજ ત્રિં સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થનાર.

જલધિજા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

જલધિતનયા સ્ત્રીં લક્ષ્મી.

જલધેનુ સ્ત્રીં દાન માટે કપેલી જળમય ગાય.

જલનકુલ પું એક જાતનું જલજનું.

જલનિધિ પું સમુદ્ર, ચારની સંખ્યા.

જલનિર્ગમ પું પાણીને નીકળવાનો માર્ગ,
પાણીનું નીકળતું.

જલનીલિકા સ્ત્રીં શેવાળ.

જલનીલી સ્ત્રીં શેવાળ.

જલન્ધમ પું તે નામે એક દાનવ.

જલન્ધમા સ્ત્રીં કૃષ્ણથી સત્યભામામાં જ-
ન્મેલી એક કન્યા.

જલન્ધર

૬૦૨

જલયન્ત્રમન્દિર

જલન્ધર પુઁ તે નામે એક ઋષિ, તે નામે
 એક અસુર, યોગના અંગરૂપ તે નામે અંધ.
 જલપશ્વિન પુઁ જલચર પક્ષી.
 જલપટલ નઁ મેઘ, પાણીનો સમૂહ.
 જલપતિ પુઁ વરુણ દેવ, સમુદ્ર, પૂર્વા-
 પાદા નક્ષત્ર.
 જલપથ પુઁ જગદ્રૂપ માર્ગ, પાણીનો માર્ગ
 નેક-નહેર.
 જલપાત્ર નઁ પાણીનું પાત્ર.
 જલપાન નઁ પાણી પીવું.
 જલપારાવત પુઁ પાણીનું કપૂતર.
 જલપારાવતી સ્ત્રીઁ પાણીનું કપૂતર-માદા.
 જલપિત્ત નઁ અગ્નિ.
 જલપિપ્પલી સ્ત્રીઁ જલપીપર ઔષધિ.
 જલપુષ્પ નઁ કમળ વગેરે.
 જલપૂર પુઁ પાણીનો સમૂહ, પાણીનું પૂર.
 જલપૃષ્ઠજા સ્ત્રીઁ શેવાળ.
 જલપ્રદાન નઁ પાણી આપવું, પ્રેત વગેરેને
 ઉદ્દેશી જળ આપવું તે.
 જલપ્રદાનિક નઁ મહાભારતના સ્ત્રીપર્વનું
 એક પેટાપર્વ.
 જલપ્રપા સ્ત્રીઁ પાણીનું પરખ.
 જલપ્રાન્ત પુઁ પાણીની સમીપનું સ્થાન.
 જલપ્રાય નઁ પુષ્કળ જળવાળો દેશ-કુન્દ
 વગેરે.
 જલપ્રિય પુઁ ચાતક પક્ષી-અર્ધચે.
 જલપ્રિય ત્રિઁ પાણી જેને પ્રિય હોય તે.
 જલપ્રિયા સ્ત્રીઁ ચાતક પક્ષીની.
 જલપ્લવ પુઁ એક જાતનું જલજંતુ.
 જલપ્લાવન નઁ પાણીનું પૂર.
 જલફલ નઁ શીંગડું.
 જલવન્ધ્ર પુઁ પાણીનો બાંધેલો અંધ-પૂત્ર-
 પાળ વગેરે.
 જલવન્ધક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 જલચાલક પુઁ વિધ્યાચર પર્વત.
 જલચાલિકા સ્ત્રીઁ વીજળી.

જલચિન્ન પુઁ નઁ પાણીનો પરપોટો.
 જલચિલ્લ પુઁ કરચલો, નાનું જલાશય.
 જલચુદ્વુદ નઁ પાણીનો પરપોટો.
 જલચાક્ષી સ્ત્રીઁ હિલમોચી વનરપતિ.
 જલમ્ પુઁ મેઘ, એક જાતનું કપૂર.
 જલમ્ સ્ત્રીઁ જળના આધારરૂપ જમીન.
 જલમ્ ત્રિઁ પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 જલમૃત પુઁ મેઘ, એક જાતનું કપૂર.
 જલમૃત ત્રિઁ જળને ધારણ કરી રાખનાર
 ઘડો વગેરે.
 જલમશિકા સ્ત્રીઁ પાણીની માખી.
 જલમણ્ડુક નઁ જલદર્દર જુઓ.
 જલમદ્ગુ પુઁ પાણીનું એક જાતનું પક્ષી.
 જલમધૂક પુઁ પાણીની પાસે થયેલ એક
 જાતનો મહુડો.
 જલમય ત્રિઁ પાણીમય, પાણીસ્વરૂપ.
 જલમય પુઁ ચંદ્ર, ચંદ્ર લોકમાં વસનારા-
 ઓના જલમય દેહ.
 જલમસિ પુઁ મેઘ, એક જાતનું કપૂર.
 જલમાનૃકા સ્ત્રીઁ જળમાં રહેલી સાત
 માતૃકાઓ પૈકી હરકોઈ.
 જલમાર્ગ પુઁ પાણીનો રસ્તો, પાણીરૂપ
 રસ્તો, પાણીમાં માર્ગ.
 જલમાર્જાર પુઁ પાણીનો બિલાડો.
 જલમાર્જારી સ્ત્રીઁ પાણીની બિલાડી.
 જલમુચ્ પુઁ મેઘ, એક જાતનું કપૂર, નાચરમેથ.
 જલમુચ્ ત્રિઁ પાણી મૂકનાર, પાણી છાડનાર.
 જલમૃતિ પુઁ શિવ.
 જલમૃતિકા સ્ત્રીઁ અરક, પાણીનો કરો.
 જલમોદ નઁ સુગંધી વાળો-ખસ.
 જલયન્ત્ર નઁ દુવારો, પાણી ઉમે ખેંચવાનું
 યંત્ર.
 જલયન્ત્રગૃહ નઁ ચેતનરૂ જળ હોય તેવા
 પ્રદેશમાં કરેલું ઘર, દુવારાવાળું ઘર.
 જલયન્ત્રમન્દિર નઁ ઉપરનો અર્થ.

જલયાત્રા

૬૧૦

જલસમુદ્ર

જલયાત્રા સ્ત્રીં શુભ કર્મ કરવા માટે પાણી
 લેવા જવું તે.
 જલયાન નં વહાણ, આગભેડ વગેરે.
 જલરક્ષ પું અગ્નેષી પક્ષી.
 જલરક્ષી સ્ત્રીં અગ્નેષી પક્ષિણી.
 જલરક્ષ પું અગ્નેષી પક્ષી.
 જલરક્ષી સ્ત્રીં અગ્નેષી.
 જલરણ્ડ પું પાણીમાં પડતી ચકરી-ધુમરી,
 પાણીનો કણ, સર્પ.
 જલરણ્ડી સ્ત્રીં સાપેણ.
 જલરસ પું મીઠું, લવણ, પાણીનો રસ.
 જલરાક્ષસી સ્ત્રીં જળમાં રહેલી રાક્ષસી,
 સિદ્ધિકા નામની રાક્ષસી.
 જલરાશિ પું પાણીનો સમુદ્ર, સમુદ્ર.
 જલરુણ્ડ પું જલરણ્ડ જુઓ.
 જલરુણ્ડી સ્ત્રીં સાપેણ.
 જલરુહ નં કમળ.
 જલરુહ ત્રિં પાણીમાં ઉગનાર.
 જલરુહ નં કમળ.
 જલરુહ ત્રિં પાણીમાં ઉગનાર.
 જલરૂપ પું મગરમચ્છ.
 જલરૂપ નં પાણીનું રૂપ-સ્વરૂપ.
 જલરૂપી સ્ત્રીં મગરમચ્છ-માદા.
 જલલતા સ્ત્રીં તરંગ, ચોળું.
 જલભત્ત ત્રિં પાણીવાણું.
 જલવરણ્ડ પું એક જાતનું મણ.
 જલલ્લકલ પું કુમ્ભિકા નામે વનસ્પતિ.
 જલલ્લિકા સ્ત્રીં શીંગડાનો વેલો.
 જલલ્લો સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 જલલાચ નં હાથ મારતાં વાદિત જેવો
 અવાજ થાય તેવું પાણી.
 જલલાનોર પું પાણીમાં થતું નેતર.
 જલલાયસ પું જળકાગડો પક્ષી.
 જલલાયસી સ્ત્રીં જળ કાગડી.
 જલલાલક પું વિધવાય પર્વત.
 જલલાલિકા સ્ત્રીં વિજળી.

જલલાસ નં એક જાતનું કંદ, સુગંધી વાળો-
 ખસ, પાણીમાં વસતું.
 જલલાહ પું મેઘ, કપૂર, નાગરભાથ.
 જલલાહ ત્રિં પાણી વહેનાર, પાણી લઈ
 જનાર.
 જલલાહક પું મેઘ, કપૂર, ભાથ.
 જલલાહક ત્રિં પાણી વહી જનાર-લઈ
 જનાર.
 જલલાહન નં પાણી વહેતું, પાણી લઈ
 જતું તે.
 જલલાહની સ્ત્રીં પાણી વહેનારી.
 જલલિહાલ પું પાણીનો બીકાડો.
 જલલિહાલી સ્ત્રીં પાણીની બીકારી.
 જલલિન્દુજ ત્રિં પાણીના ટીપામાંથી થનાર.
 જલલિન્દુજા સ્ત્રીં એક જાતની સાકર.
 જલલિપુષ્પ નં રાશિચક્રમાંનું તુલારાશિ-
 રૂપ રથાન.
 જલલિપુષ્પ નં ઉપરનો અર્થ.
 જલલૃષ્ઠિક પું એક જાતનું માછલું.
 જલલેતસ પું પાણીમાં થતું નેતર.
 જલલૈકૃત નં દુષ્ટ નિમિત્તમુચક નદી વગે-
 રેના પાણીમાં કંઈ વિકાર.
 જલલ્યધ પું એક જાતનું માછલું.
 જલલ્યાલ પું એક જાતનો પાણીનો સર્પ,
 પાણીનું કાષ્ટ દિસક પ્રાણી.
 જલલ્યાલી સ્ત્રીં એક જાતની પાણીની
 સાપેણ.
 જલશય પું વિષય-નારાયણ.
 જલશયન પું ઉપરનો અર્થ.
 જલશાયિન પું વિષય-નારાયણ.
 જલશુક્તિ સ્ત્રીં શમ્ભૂક જુઓ.
 જલશૂક નં શેવાળ.
 જલશૂકર પું મગરમચ્છ.
 જલસન્ધ પું ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 જલસમુદ્ર પું લવણ સમુદ્ર વગેરે સાત
 સમુદ્રોમાંનો એક સમુદ્ર.

જલસરસ

૬૧૧

જલાશય

જલસરસ નં તે નામે એક સરોવર.
 જલસર્પિણી સ્ત્રીં જળો.
 જલસૂચિ સ્ત્રીં એક જાતનું માછલું, જળો,
 જલકાકડી, શીંગોડું, શિશુમાર જલજંતુ.
 જલસૂચિ પું જળકામડો.
 જલસ્તમ્ભ નં જળને થંભાવી દેવાનો
 મંત્ર વગેરે, જળને થંભાવી દેવું તે.
 જલસ્તમ્ભન નં ઉપરના અર્થ.
 જલસ્તમ્ભનચિંચા સ્ત્રીં પાણીને થંભાવી
 દેવાની વિદ્યા.
 જલસ્થ ત્રિં પાણીમાં રહેનાર.
 જલસ્યા સ્ત્રીં એક જાતની ધ્રોખડ.
 જલહ નં નાનું પાણીના થંત્રવાળું-કુવારા-
 વાળું ઘર.
 જલહરણ નં પાણીને એક ઠેકાણેથી બીજે
 ઠેકાણે લઇ જવું તે, તે નામે એક છંદ.
 જલહસ્તિન પું પાણીમાં થનાર હાથી
 જેવું એક પ્રાણી.
 જલહાર ત્રિં પાણી લઇ જનાર-વહી જનાર.
 જલહારિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 જલહાસ પું પાણીનું શીણ, સમદરશીણ-
 સમુદ્રશીણ.
 જલદોમ પું વૈશ્વદેવ વગેરે હોમ.
 જલહવ પું પુષ્કળ પાણીવાળો ઘરો.
 જલાકર પું સમુદ્ર.
 જલાકા સ્ત્રીં જળો.
 જલાકાશ પું જળમાં પ્રતિબિંબવાળું
 આકાશ, જળયુક્ત આકાશ.
 જલાક્ષી સ્ત્રીં જલધીપર વનસ્પતિ.
 જલાલ પું ઉદર જેવું પાણીમાં થતું પ્રાણી.
 જલાલ નં રોવાળ, પોતાની મેળે પા-
 ણીનું નીકળવું.
 જલાલિ પું પાણીથી ભરેલો ખેત્રો,
 પિતૃતર્પણ વગેરે ક્રિયા.
 જલાટન પું કંકપક્ષી.
 જલાટન નં પાણીમાં ધુમવું.

જલાટની સ્ત્રીં કંકપક્ષિણી, જળો.
 જલાણટક પું મહાન મગરમંચ.
 જલાણટકી સ્ત્રીં મોટો મગરમંચ-માદા.
 જલાણટક નં પોતાધામ બુધો.
 જલાત્મક ત્રિં જળમય, પાણીરૂપ.
 જલાત્મિકા સ્ત્રીં જળો.
 જલાત્યય પું શરદ્ધત્તુ, પાણીનું દૂર થવું તે.
 જલાધાર પું તળાવ વગેરે જલાશય.
 જલાધિદૈવત પું નં વરૂણ દેવ.
 જલાધિદૈવત નં પૂર્વાષાઢ નક્ષત્ર.
 જલાધિપ પું વરૂણ દેવ, સૂર્ય વગેરે ગ્રહ.
 જલાનુસાર પું પાણીની પેઠે જવું, પાણીની
 પેઠે અનુસરવું.
 જલાન્તક પું સાત સમુદ્રોમાંનો એક સમુદ્ર,
 શ્રીકૃષ્ણનો સત્યભામામાં થયેલો એક પુત્ર.
 જલામ્બિકા સ્ત્રીં કુતો.
 જલાયુકા સ્ત્રીં જળો.
 જલાર્ક પું જળમાં પ્રતિબિંબ પડેલ સૂર્ય.
 જલાર્ણવ પું સાત સમુદ્રોપૈકી છેલ્લો મીઠા
 પાણીનો સમુદ્ર.
 જલાર્દ્ર ત્રિં પાણીથી ભીનું.
 જલાર્દ્ર નં પાણીથી ભીનું વસ્ત્ર.
 જલાલુ પું પાણીમાં થતું એક જાતનું
 આલુનું ઝાડ.
 જલાલુક નં કમળકંદ.
 જલાલુકા સ્ત્રીં જળો.
 જલાલોકા સ્ત્રીં જળો.
 જલાવર્ત પું પાણીની ધુમરી, પાણીનું
 પોતાની મેળે ભ્રમવું.
 જલાવાસ પું માછલું, પાણીમાં રહેવું.
 જલાવાસ ત્રિં પાણીમાં રહેનાર.
 જલાવિલ ત્રિં પાણીથી ભેલું, પાણીના
 ડાઘવાળું.
 જલાવુકા સ્ત્રીં જળો.
 જલાશય પું સુગંધી વાળો-ખસ, તે નામે
 એક ગંધદ્રવ્ય, સમુદ્ર, તળાવ વગેરે જ-

જલાશયોત્સર્ગ

૬૨૨

જલ્પક

જાશય, સીંગોડું, શીંગોડોનો વેલો.
 જલાશયોત્સર્ગ પું કુલો વગેરે જલાશયની
 પ્રતિષ્ઠા.
 જલાશયિન્ ત્રિં પાણીમાં રાચન કરનાર-
 સુનાર.
 જલાશયિન્ પું વિષ્ણુ-નારાયણ.
 જલાશ્રય પું જલાશય જુઓ, બગલો.
 જલાશ્રયા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાતુ, બગલી.
 જલાષ નં સુખ, પાણી.
 જલાષ ત્રિં સુખનું કારણ.
 જલાષાહ ત્રિં પાણીને સહન કરનાર.
 જલાટીલા સ્ત્રીં ચોખડું કાઠ તળાવ.
 જલાસુકા સ્ત્રીં જળો.
 જલાહય પું કમળ.
 જલિકા સ્ત્રીં જળો.
 જલુકા સ્ત્રીં જળો.
 જલુકા સ્ત્રીં જળો.
 જલેચર પું હંસ વગેરે.
 જલેચર ત્રિં હરકાઈ જલચર.
 જલેચરી સ્ત્રીં હંસલી વગેરે પક્ષિણી.
 જલેચ્છયા સ્ત્રીં હસ્તિશુબ્દા વૃક્ષ.
 જલેજ નં કમળ.
 જલેજ ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 જલેજાત નં કમળ.
 જલેજાત ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
 જલેન્દ્ર પું વરુણ દેવ, મહાદેવ, જલસ ના-
 મનો એક વૃક્ષ.
 જલેન્ધન પું વાડવાણિ, સૂર્યનું વીજળી
 વગેરે તેજ.
 જલેભ પું પાણીનો હાથી.
 જલેભી સ્ત્રીં પાણીની હાથણી.
 જલેયુ પું પુરુષંશી શૈલાશ્વ રાજાનો પુત્ર.
 જલેરુહ નં કમળ.
 જલેરુહ ત્રિં પાણીમાં ઉગનાર.
 જલેરુહા સ્ત્રીં કુટુંબિની વૃક્ષ.
 જલેલા સ્ત્રીં કાર્તિક રવામીની અતુચર તે

નામે એક માતૃકા.
 જલેવાહ પું પાણીમાં કુખડી મારી પાણીમાં
 પડેલ પદાર્થ ખોળી કાઢનાર.
 જલેશ પું વરુણ દેવ, સમુદ્ર, સૂર્ય વગેરે ગ્રહ.
 જલેશય પું વિષ્ણુ-નારાયણ, માણસ.
 જલેશય ત્રિં પાણીમાં સુનાર, પાણીમાં ર-
 હેનાર.
 જલેશ્વર પું જલેશ જુઓ.
 જલોકા સ્ત્રીં પાણીનો એક સાપ, જળો.
 જલોચ્છવાસ પું વધી ગયેલા પાણીને ની-
 કળવાનો ભાગ, નેક, પાણીનું જલકાષ્ઠ
 જવું તે
 જલોદર નં પેટનો એક રોગ.
 જલોદ્રતગતિ સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.
 જલોદ્રવ ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 જલોદ્રવ પું હિમાચલ પાસે આવેલ દેશ.
 જલોદ્રવા સ્ત્રીં લઘુભાક્ષી વનરખતિ.
 જલોદ્રૂત ત્રિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
 જલોદ્રૂતા સ્ત્રીં એક જાતની કુખ વનરખતિ.
 જલોરગ પું પાણીનો સાપ.
 જલોરગા સ્ત્રીં જળો.
 જલોકસ્ ત્રિં પાણીમાં રહેનાર.
 જલોકસ્ સ્ત્રીં જળો.
 જલોકસ પું જળો.
 જલોકસી સ્ત્રીં જળો.
 જલોકા સ્ત્રીં જલોકા જુઓ.
 જલ્પ ભાવં પં સં સેટ ખોલવું, કહેવું.
 ખડખડવું, ચકવું, અનુ + કલ્પા પછી ઉત્તર
 કહેવો, અભિ + સામે કહેવું, પ્રતિ + પ્ર-
 ત્યુત્તર કહેવો, વિ + અતિ + અન્યોન્ય-
 સામ સામા કહેવું.
 જલ્પ પું કહેવું, ખોલવું, ખડખડવું, પારકા
 મતનું ખંડન કરી ખોતાના મતને સ્થા-
 પવારૂપ વિભિન્નિવૃત્તી વાતમીત.
 જલ્પક ત્રિં ખોલનાર, અકનાર, ખડખડ ક-
 રનાર, નાદિ ખોલવાનું ખોલનાર.

જલ્પન

૬૧૩

જાગરણ

જલ્પન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 જલ્પન નં બોલવું, કહેવું, બકવું.
 જલ્પાક ત્રિં બોલનાર, કહેનાર, બકનાર.
 જલ્પાકી સ્ત્રીં બહુબોલકી, વાતોડીયણ સ્ત્રી.
 જલ્પિત ત્રિં બોલેલ, કહેલ, બકેલ.
 જલ્પિત નં બોલવું, કહેવું, બકવું.
 જલ્પિત્ર ત્રિં બોલનાર, કહેનાર, બકનાર.
 જલ્પિન ત્રિં ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
 જલ્હુ પું અગ્નિ.
 જલ્ પું વેગ, વેગથી દોડી જનાર કવ.
 જલ્ ત્રિં વેગવાળું.
 જલ્ન નં વેગ.
 જલ્ન પું વેગવાળો કોઈ દેશ, એક જાતનો
 મૃગ, ઘોડો, એક મ્હેન્ડ જાતિ.
 જલ્ન ત્રિં વેગવાળું.
 જલ્નાલ નં એક જાતનું ફળ-ધાન્ય-ભુવર.
 જલ્નિકા સ્ત્રીં પડદો, કનાત, ચક.
 જલ્ની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, વેગવાળી સ્ત્રી,
 તે નામે એક ઔષધિ.
 જલ્સ્ પું વેગ.
 જલ્સ નં ધાસ.
 જલ્ સ્ત્રીં જપા ભુઓ.
 જલ્વિ નં એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.
 જલ્વિક પું અત્યંત વેગવાળો ઘોડો.
 જલ્વિક ત્રિં અત્યંત વેગવાળું.
 જલ્વનિલ પું અત્યંત વેગવાળો પવન.
 જલ્વપુષ્પ પું અસુદ નામે ફૂલગ્રાહ.
 જલ્વિન ત્રિં વેગવાળું.
 જલ્વિન પું કોકડ વૃક્ષ.
 જલ્વિષ્ત ત્રિં અત્યંત વેગવાળું.
 જલ્વીયસ્ ત્રિં અત્યંત વેગવાળું.
 જલ્ ભ્વાં ઉમં સં સેટ્ પદ કરવો, મારી
 નાખવું.
 જલ્ ચું ઉમં સં સેટ્ રક્ષણ કરવું.
 જલ્ દિવાં પં સં સેટ્ મકવું, છોડી મકવું.
 જલ્ ચું ઉમં સં સેટ્ પદ કરવો, મારી

નાખવું, અનાદર કરવો, તિરસ્કારવું.
 જલ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
 જલ્ પું આયુધ, હથિઆર.
 જલ્સુરિ પું વજ્ર.
 જલ્સુરિ ત્રિં પીડા પામેલ, ક્ષયયુક્ત.
 જલ્ચન ત્રિં ઉપક્ષય કરનાર.
 જલ્હક પું કાળ, સર્પની કાંચળી.
 જલ્હક ત્રિં આળક, ત્યાગી-ત્યાગ કરનાર.
 જલ્હકા સ્ત્રીં માત્રસંકોચની.
 જલ્હત્ર ત્રિં ત્યાગ કરવું, તજવું.
 જલ્હત્સવાર્થા સ્ત્રીં તે નામે એક લક્ષણ.
 જલ્હજલ્હલક્ષણા સ્ત્રીં તે નામે એક લક્ષણ.
 જલ્હલક્ષણા સ્ત્રીં જલ્હત્સવાર્થા લક્ષણ.
 જલ્હા સ્ત્રીં મુડેરી વનરપતિ.
 જલ્હાનક પું પ્રલય.
 જલ્હિજોડ અવ્યં 'ત્યાગ કર અને જોડ'
 એમ જેમાં કહેવામાં આવે તે ક્રિયા.
 જલ્હિસ્તમ્મ અવ્યં 'ત્યાગ કર અને થંભાવ'
 એમ જેમાં કહેવાય તે ક્રિયા.
 જલ્હુ પું છોકરું, સંતાન, તે નામે કુરંચી
 એક રાજ.
 જલ્હુ પું ભરતવંચી એક રાજ.
 જલ્હુકન્યા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 જલ્હુતનયા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 જલ્હુસમમી સ્ત્રીં વૈશાખ યુદ્ધ સાતમ.
 જલ્હુસુતા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 જલ્હન નં પાણી.
 જા સ્ત્રીં માતા, દીધરની વહુ-દેરાણી.
 જાગત ત્રિં જગતી છંદમંગ્લી મંત્ર વગેરે.
 જાગત ત્રિં પૃથ્વી ઉપર થનાર-હોનાર.
 જાગત નં તે નામે એક સામવેદનો ભાગ.
 જાગર પું જાગ્રત અવસ્થા-જાગવું, જાગ-
 રણ, સમસ્ત વસ્તુના પ્રકાશરૂપ અંતઃક-
 રણની એક વૃત્તિ.
 જાગરક ત્રિં જાગનાર, જાગત.
 જાગરણ નં જાગવું, ઉજાગરો કરવો.

જાગરા

૨૧૪

જાતપ્રત્યય

જાગરા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 જાગરિત નં જાગરણ જુઓ, ઇન્દ્રિયોદારા
 વિષયોનું જ્ઞાન.
 જાગરિત ત્રિં ભગેષ.
 જાગરિતસ્થાન પું વેદાંતિમતપ્રસિદ્ધ વે-
 આનર આત્મા.
 જાગરિતાન્ત પું ભગ્યત અવસ્થાની મધ્યે
 વિજેય.
 જાગરિતુ ત્રિં ભગનાર, ભગવાના સ્વ-
 ભાવવાળું.
 જાગરિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 જાગરિણુ ત્રિં જાગરિતુ જુઓ.
 જાગરૂક ત્રિં જાગરિતુ જુઓ.
 જાગરિં સ્ત્રીં ભગરણ, ભગવું તે.
 જાગર્ય્યા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 જાગુડ પું તે નામે એક દેશ.
 જાગુડ ત્રિં ભગુડ દેશમાં રહેનાર, ભગુડ
 દેશમાં થનાર-હોનાર.
 જાગુડ નં કેસર.
 જાગૃ અદાં પં અં સેટ ભગવું.
 જાગૃવિ પું રાગ, અગ્નિ.
 જાગૃવિ ત્રિં ભગરણ કરનાર, ભગવાના
 સ્વભાવવાળું.
 જાગૃત્ ત્રિં ભગવું, સાવધાન, અપ્રમાદી,
 પ્રકાશમાન.
 જાગ્રિયા સ્ત્રીં ભગવું, ભગરણ.
 જાગ્રની સ્ત્રીં સાથળ.
 જાગ્રલ પું જંગલમય, વનપ્રાય, જંગલી,
 જંગલમાં હોનાર-થનાર.
 જાગ્રલ નં જંગલી પશુનું માંસ, જંગલનું
 પાણી.
 જાગ્રલ પું તે નામે એક દેશ, કપિજંગલ પક્ષી.
 જાગ્રલપથિક ત્રિં જંગલને માર્ગે આણેલ,
 જંગલને માર્ગે જનાર.
 જાગ્રલી સ્ત્રીં કપિજંગલ પક્ષી.
 જાગ્રલ નં ઝેર.

જાગ્રુલિ પું વિષવૈદ્ય-ગાર્હી-વાદીલોક.
 જાગ્રુલિક પું ઉપરનો અર્થ.
 જાગ્રુલી સ્ત્રીં વિષવિદ્યા-ઝેર ઉતારવાની વિદ્યા.
 જાગ્રુવનો સ્ત્રીં ભંધ, સાથળ.
 જાગ્રુધિ ત્રિં ભંધ સંબંધી, સાથળ સં-
 બંધી, ભંધમાં હોનાર-થનાર.
 જાગ્રુધિક ત્રિં દોડનાર, દૂતનું કામ કરનાર
 જાગ્રુધિક પું ઉટ, શ્રીકારી વૃક્ષ.
 જાગ્રુધિકી સ્ત્રીં ઉટડી.
 જાગ્રુલિ પું તે નામે એક ઋષિ.
 જાગ્રિન્ ત્રિં યુદ્ધ કરવાના સ્વભાવવાળું,
 શરવીર.
 જાગ્રુશાલિ પું એક ભતનું ગાડ.
 જાગ્રુલિ પું ઉપરનો અર્થ.
 જાગ્રુલિકા સ્ત્રીં કાર્તિકસ્વામીની અનુચર
 એક માતૃકા.
 જાગ્રુસુરિ પું જટાસુરનો પુત્ર.
 જાગ્રુલિક સ્ત્રીં જટલિકાનો પુત્ર.
 જાગ્રુ પું જટરાશિ, પેટમાં રહેલ અગ્નિ,
 કાર્તિકસ્વામીનો એક અનુચર.
 જાગ્રુ ત્રિં જટર સંબંધી-પેટ સંબંધી.
 જાગ્રુય ત્રિં પેટમાં હોનાર રોગ વજેર.
 જાગ્રુર પું જડનો પુત્ર.
 જાગ્રુય નં જડતા, જડપણું, મૂર્ખતા.
 જાગ્રુચારિ પું બીજોડ.
 જાગ્રુ ત્રિં ઉત્પત્ત થયેલ, પ્રકટ થયેલ, જન્મેલ.
 જાગ્રુ નં જન્મ, સમૂહ.
 જાગ્રુક ત્રિં ઉત્પન્ન થયેલ, સુદર.
 જાગ્રુક પું હોરાતંત્ર.
 જાગ્રુકચક્ર નં જન્મેલાનું શુભ અશુભ
 સૂચવનાર એક ચક્ર.
 જાગ્રુકર્મન નં ભતકર્મ-પુત્ર જન્મ નિમિત્તે
 પિતાએ કરવાનો એક સંસ્કાર.
 જાગ્રુદન્ત ત્રિં જેને દાંત ઉગેલા હોય તે.
 જાતપ્રત્યય ત્રિં જેને માટે શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ

જાતમર્મ

૬૧૬

જાતિસ્મરત્થ

બેઠો હોય તે, જેની ખાત્રી થઇ હોય તે,
 જેને વિશ્વાસ બેઠો હોય તે.
 જાતમર્મ ત્રિં કોપાયમાન થયેલ.
 જાતમાત્ર ત્રિં તાબું જન્મેલ.
 જાતમાત્ર નં માત્ર જન્મ.
 જાતરૂપ નં સોનું, ઉત્પન્ન થયેલું રૂપ,
 ઉત્પન્ન થયેલાનું રૂપ.
 જાતરૂપ પું ધંતુરો.
 જાતરૂપ ત્રિં જેનું રૂપ થયું હોય તે.
 જાતરૂપમય ત્રિં સોનામય, સોનાનું.
 જાતચિંતા છીં હોમ વગેરે થઈ ગયા
 પછી પ્રાયશ્ચિત્તબોધક એક વાક્ય.
 જાતવેદ પું અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.
 જાતવેદ ત્રિં જન્મેલાને જાણનાર.
 જાતવેદસ્ પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, સૂર્ય.
 જાતવેદસ્ ત્રિં જન્મેલાને જાણનાર,
 શુદ્ધિમાન, ધનવાન.
 જાતવેદસ ત્રિં અગ્નિસંબંધી, સૂર્યસં-
 બંધી, ચિત્રક વૃક્ષસંબંધી.
 જાતવેદસી છીં પાર્વતી.
 જાતાપત્યા છીં જેને છોકરાં થયાં હોય
 તેવી સ્ત્રી.
 જાતાયન પું જાત ઋષિનો જોતજ.
 જાતિ છીં જન્મ, ઉત્પત્તિ, જાત, બ્રાહ્મણ
 વગેરે જાતિ, તે નામે એક વેદશાખા,
 ન્યાયપ્રસિદ્ધ જાતિ-ગોત્ર વગેરે ધર્મ,
 દુષણદાનરૂપ વાક્ય, નર-નારી-નાન્યતર
 જાતિ, વડજ વગેરે સંગીતપ્રસિદ્ધ સાત
 સ્વર, તે નામે એક અલંકાર, ચૂલ,
 ચૂલો, આમળી, જયદ્વજ, માલતી-ચંબેલી,
 બાઈનો વેલો, કામ્પિલ્લ જુઓ, હરકોઈ
 જાતિવાચક શબ્દ, જાતંત્રી.
 જાતિકોશ પું જયદ્વજ.
 જાતિકોશા છીં જાતંત્રી.
 જાતિકોષ પું જયદ્વજ.
 જાતિજ્ઞ નં જયદ્વજ.

જાતિતા છીં જાતિપણું.
 જાતિત્વ નં જાતિપણું.
 જાતિધર્મ પું બ્રાહ્મણ વગેરે જાતિનો ધર્મ.
 જાતિપત્રી છીં જાતંત્રી.
 જાતિફલ નં જયદ્વજ.
 જાતિશાધક ત્રિં પ્રાચીન નૈયાયિકોએ
 માનેલ જાતિબોધક વ્યક્તિનો અભેદ વગેરે.
 જાતિશ્રાદ્ધજ્ઞ પું માત્ર જન્મથી બ્રાહ્મણ-
 તપ-સ્વાધ્યાય વગેરેથી રહિત બ્રાહ્મણ.
 જાતિશ્રેણ નં જાતિથી બ્રહ્મ થવારૂપ પાપ.
 જાતિમત્ ત્રિં જાતિવાણું.
 જાતિમાત્ર નં કેવળ જાતિ, માત્ર જાતિ.
 જાતિમાલા છીં જૂદી જૂદી જાતિ જણા-
 વનાર એક ગ્રંથ.
 જાતિવૈર નં સ્વાભાવિક વૈર, જન્મસિદ્ધ
 વૈર.
 જાતિવૈલક્ષણ્ય નં જાતિની વિલક્ષણતા,
 જિન જાતિપણું.
 જાતિશક્તિવાદ પું જાતિમાં શક્તિનો વાદ.
 જાતિશબ્દ પું હંસ-મૃગ વગેરે જાતિવા-
 ચક શબ્દ.
 જાતિશસ્ય નં જયદ્વજ.
 જાતિસફર પું જૂદી જૂદી વિરૂદ્ધ જાતિ-
 ઓનો એકમાં સમાવેશ, વર્ણસંકર.
 જાતિસાર નં જયદ્વજ.
 જાતિસ્ફોટ પું વ્યાકરણ મને એક રહેલ.
 જાતિસ્મર પું તે નામે એક તીર્થ.
 જાતિસ્મર ત્રિં પૂર્વજન્મના વૃત્તાંતનું
 સ્મરણ કરનાર.
 જાતિસ્મરણ નં પૂર્વ જન્મના વૃત્તાંતનું
 સ્મરણ.
 જાતિસ્મરણજ્ઞાન નં પૂર્વજન્મના વૃત્તાંતને
 યાદ કરી આપનારું જ્ઞાન.
 જાતિસ્મરતા છીં પૂર્વજન્મની જાતિને
 સ્મરણ કરવાપણું.
 જાતિસ્મરત્થ નં ઉપરનો અર્થ.

જાતિસ્વભાષ

૬૨૬

જાણ્ય

જાતિસ્વભાષ પુઠ પોતાની જાતિનો સ્વભાવ,
 પોતાની જાત ઉપર જનું તે
 જાતિહીન ત્રિઃ દસકી જાતનું, જાતિભ્રષ્ટ.
 જાતી સ્ત્રીઃ માસતી-ચંચેલી કૂલકાઠ, બાદ,
 બાવંત્રી, બાદનું કૂલ.
 જાતીકોશ પુઠ બાવંત્રી.
 જાતીકોષ પુઠ બાવંત્રી.
 જાતીકોષી સ્ત્રીઃ બાવંત્રી, બાવંત્રી.
 જાતીપત્રી સ્ત્રીઃ બાવંત્રી.
 જાતીફલ નઃ બાવંત્રી.
 જાતીફલા સ્ત્રીઃ આંબલી.
 જાતીય ત્રિઃ જાતિમાં હોનાર-થનાર, જાતિનું.
 જાતીરસ પુઠ રક્તાભેજ.
 જાતુ અવ્યઃ કદાચિત, કદાચ, સંભાવના
 તથા નિંદામાં પણ વપરાય છે.
 જાતુક નઃ હિંચ.
 જાતુધાન નઃ રાક્ષસ.
 જાતુષ ત્રિઃ લાભનો વિકાર, લાભમાંથી
 કંઈ જનાવેલ.
 જાત્ પુઠ ઈન્દ્રનું વળ.
 જાત્કર્ણ પુઠ તે નામે એક ઋષિ.
 જાત્કર્ણી સ્ત્રીઃ જાત્કર્ણી ઋષિની કન્યા.
 જાત્કર્ણ્ય પુઠ જાત્કર્ણી ઋષિનો પુત્ર.
 જાત્કર્ણિય ત્રિઃ કોઈ વખતે સ્થિર.
 જાતેષ્ટિ સ્ત્રીઃ પુત્રજ-અપત્રી કરવામાં આ-
 વતી એક ઈષ્ટ.
 જાતેષ્ટિન્યાય પુઠ જૈમિનીએ દર્શાવેલ ન્યાય.
 જાતોક્ષ પુઠ યુવાન જાગૃત, નાથવા જેવો
 થયેલ જાગૃત.
 જાત્ય ત્રિઃ કુળવાન, એક, પ્રિય, મનોહર,
 સુંદર.
 જાત્યન્ધ ત્રિઃ જનમથી આધિનું.
 જાત્યાસન નઃ કદ્યામલ ગ્રંથમાં દર્શાવેલ
 એક આસન-જેથી પૂર્વજ-મનું જ્ઞાન
 મેળવી શકાય છે.
 જાત્યુત્તર નઃ ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અસત્ ઉત્તર.

જાન પુઠ ઉત્પત્તિ, જન્મ.
 જાન ત્રિઃ મનુષ્ય સંબંધી, જન સંબંધી
 જાનક ત્રિઃ પિતા સંબંધી, જનક રાજા
 સંબંધી.
 જાનકિ પુઠ તે નામે એક રાજા.
 જાનકી સ્ત્રીઃ જનક રાજાની પુત્રી-રામ-
 પત્ની સીતા.
 જાનત્ ત્રિઃ જાણતું, જ્ઞાતી.
 જાનન્તિ પુઠ ઋગ્વેદીઓએ તર્પણ કરવા
 થોડા એક ઋષિ.
 જાનપદ પુઠ મનુષ્ય, લોકમાત્ર, દેશ, દેશ-
 માંથી આવેલ રાજાનો કર વજેર.
 જાનપદ ત્રિઃ દેશમાં હોનાર-થનાર.
 જાનપદી સ્ત્રીઃ વૃત્તિ.
 જાનશ્રુતેય પુઠ જાનશ્રુતિ ઋષિનો પુત્ર-
 ઔપવિ નામનો એક રાજર્ષિ.
 જાનાર્દન ત્રિઃ વિષ્ણુનું, વિષ્ણુ સંબંધી.
 જાનાયન પુઠ જન નામના ઋષિનો પુત્ર.
 જાનુ નઃ દીંચણ, ઘુંટણ.
 જાનુકારક પુઠ તે નામે સૂર્યનો એક
 પાર્શ્વ-સમીપમાં રહેનાર અનુચર.
 જાનુજઙ્ઘ પુઠ તે નામે એક રાજા.
 જાનુપ્રહતિક નઃ દીંચણના પ્રાદારથી થતું
 એક મધ્યુહ.
 જાનુવિજાનુ નઃ તરવારનું એક યુદ્ધ.
 જાનુસન્ધિ પુઠ દીંચણનો સાંધો, ઘુંટણ-
 નો સાંધો.
 જાનુહિત ત્રિઃ મનુષ્યે કષ્ટેલ.
 જાન્ય પુઠ તે નામે એક ઋષિ.
 જાપ પુઠ જપ, મંત્રોચ્ચાર.
 જાપ ત્રિઃ જપ કરનાર, મંત્રોચ્ચાર કરનાર.
 જાપક ત્રિઃ ઉપરના અર્થ.
 જાપન નઃ દૂર કરવું, નહિ કષ્ટ કરવું,
 પૂર્ણ કરવું.
 જાપિન્ ત્રિઃ જપ કરનાર.
 જાણ્ય ત્રિઃ જાણ કરવા થોડા.

જાવાલ

૬૧૭

જારણ

જાવાલ પું સત્યકામ ઋષિ, તે નામે સા-
મવેદનું એક ઉપનિષદ.
જાવાલિ પું તે નામે એક ઋષિ.
જામદગ્ન્ય પું જમદગ્નિનો પુત્ર પરશુરામ.
જામદગ્નેય પું ઉપરનો અર્થ.
જામલ નં તે નામે એક આગમશાસ્ત્ર.
જામા સ્ત્રીં દીકરી, પુત્રી.
જામાતૃ પું જમાઈ, સુયાવર્ત, સ્વામી.
જામાતૃક ત્રિં જમાઈનું, જમાઈસંબંધી.
જામાતૃતા સ્ત્રીં જમાઈપણું.
જામાતૃત્વ નં જમાઈપણું.
જામિ સ્ત્રીં બહેન, કુળવાન સ્ત્રી, દીકરી,
વડુ, નજદીકની સગેરી સ્ત્રી.
જામિ સ્ત્રીં બં પાણી, આંગળી.
જામિત્ર નં જ્યોતિષમાં કહેલું લગ્નથી સા-
તથું સ્થાન.
જામિત્રવેષ પું પાપ ગ્રહથી સાતમે સ્થાને
રહેલ ચંદ્ર એક યોગ.
જામિવત્ નં પાણી.
જામી સ્ત્રીં જામિ જુઓ.
જામેય ત્રિં ભાણેજ.
જામ્બ નં જાંબુનું ફળ, જાંબુ.
જામ્બવક ત્રિં જાંબુથી બનેલ.
જામ્બવત્ પું રામાયણપ્રસિદ્ધ તે નામે
એક રીંછ.
જામ્બવતી સ્ત્રીં જાંબુવાનની પુત્રી-શ્રી-
કૃષ્ણની એક પત્ની.
જામ્બવી સ્ત્રીં નાગદમની જુઓ.
જામ્બવૌષ્ઠ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક દહન-
ઉપકરણ.
જામ્બીર નં ખીજેડું, ઘુંટણનો મધ્યભાગ.
જામ્બીલ નં ઉપરના અર્થ.
જામ્બુવત્ પું જામ્બવત્ જુઓ.
જામ્બૂનદ નં સોનું, ધંતુરો.
જામ્બૂનદમય ત્રિં સોનાનું, સોનામય.
જામ્બૂનદેશ્વરી સ્ત્રીં તે નામે એક દેવી,

તે દેવીનું સ્થાન.
જાયક નં પીળા રંગનું એક સુગંધી કાષ્ઠ-
ગંધદ્રવ્ય.
જાયમાન ત્રિં ઉત્પન્ન થતું, પેદાશ.
જાયા સ્ત્રીં પત્ની, ભાર્યા, વિધિપૂર્વક પ-
રણેલી સ્ત્રી.
જાયાદ્વ પું ભાર્યાને ભારી નાખનારો,
પત્નીના વિનાશસૂચક લક્ષણવાળો પતિ,
પત્નીના વિનાશને સૂચવનારું પુરૂષનું ચિન્હ,
જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
જાયાજીવ પું સ્ત્રી ઉપર જીવન ચલાવનાર,
સ્ત્રીને ન્યાવી તે ઉપર આજીવિકા ચ-
લાવનાર નટ.
જાયાનુજીવિન્ પું ઉપરના અર્થ, બગલો
પક્ષી.
જાયાન્ય પું વિજયશીલ, હમેશાં જીત
મેળવનાર.
જાયાપતિ પું દ્વિવં સ્ત્રીપુરૂષ, ધણી ધણી-
યાણી, દંપતી.
જાયિન્ ત્રિં જયવાળું, વિજયી.
જાયિન્ પું સંગીતપ્રસિદ્ધ એક ધ્રુવક.
જાયુ પું ઔષધ, દવા.
જાયુ ત્રિં જય કરવાના સ્વભાવવાળું,
જયશીલ.
જાયેન્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
જાર પું ઉપપતિ-રખાત ધણી, બ્યભિચારી
પુરૂષ, ગર કર્મ કરનાર.
જારજ ત્રિં સ્ત્રીએ પોતાના પતિ સિવાય
બીજા રાખેલા પુરૂષથી ઉત્પન્ન કરેલ
સંતતિ.
જારજયોગ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ યોગ.
જારજાત ત્રિં જારજ ત્રિં જુઓ.
જારણ પું ઝરનાર કાષ્ઠ પદાર્થ, ઝરવાનું
કાષ્ઠ દ્રવ્ય.
જારણ નં જીર્ણ કરતું, ઝરતું, મંત્રશાસ્ત્ર-
પ્રસિદ્ધ બરણપ્રયોગ.

જારણી

૬૧૮

જાલિન

જારણી સ્ત્રીં છર્.

જારતિનેય પુ ધરડી સ્ત્રીનો પુત્ર.

જારમર પું વ્યભિચારી પુરુષનું પોષણ

કરનાર, ભર કર્મ કરનારનું પોષણ કરનાર.

જારમરા સ્ત્રીં પોતાના રખાત ધણીનું

પોષણ કરનારી વ્યભિચારિણી સ્ત્રી.

જારાસન્ધિ પું જરાસંધનો પુત્ર.

જારિત ત્રિં શોધેલ-મારેલ-ભરમ કરેલ

ધાતુ વગેરે.

જારી સ્ત્રીં એક જાતનું ઔષધ.

જાહ પું ગભવેશ્વન-ગભ ઉપર વીંટાપણું

આમડું-ઓળ.

જાહ ત્રિં જારનાર, સોના વગેરે ધાતુને

શોધનાર-મારનાર-ભરમ કરનાર.

જાહચિ પું તે નામે એક પર્વત.

જાહચી સ્ત્રીં જરથ નામના દૈત્યે વસાવેલી

એક નગરી.

જાહચ્ય ત્રિં માંસ આપીને પોષેલ, સ્તો-

ત્રને યોગ્ય.

જાહ પું નં માછલાં વગેરેને પકડવાની

જાળ, જાળીયું, ગોખ, સમૂહ, દંભ, ઢોંગ,

ધન્દળાળ, છળ, જાહુધું.

જાહ પું કદંબનું ઝાડ.

જાહક પું ઉપરનો શબ્દ જુઓ, જાળીયું,

ગોખ, બકરાંનું કે ઘેટાંનું ફવાડું.

જાહકારક પું કરોળીયો.

જાહકારક ત્રિં જાળ બનાવનાર, કપટ

વગેરે રૂપ જાળ કરનાર.

જાહકિ પું એક પ્રકારની આયુધજીવીભતિ.

જાહકિન પું બકરો, ઘેટો.

જાહકિની સ્ત્રીં બકરી, ઘેટી.

જાહકી સ્ત્રીં બકરાં કે ઘેટાંનું ફવાડું.

જાહકીટ પું કરોળીયાની જાળમાં પડેલ

કાંઈ જીવડું.

જાહકીય પું જાહકિ જુઓ.

જાહકીર્ય નં જેનું છીર જેરૂપ હોય છે

તેનું એક વૃક્ષ.

જાહગર્દભ પું તે નામે એક ક્ષુદ્રરોગ.

જાહગોણિકા સ્ત્રીં દહીં વસોવવાનું વાસણ.

જાહજ્વર પું તે નામે એક દૈત્ય, જાહધર

દૈત્યે વસાવેલ ત્રિગર્તદેશ, ત્રિગર્ત દેશમાં

રહેનાર તે નામે એક ઋષિ.

જાહજ્વરાયણ પું જાહધરનો પુત્ર.

જાહજ્વરાયણક પું જાહધરના પુત્રથી

વસાયલો દેશ.

જાહપદ સ્ત્રીં હંસલીની નજીકનો પ્રદેશ.

જાહપદી સ્ત્રીં હંસલી.

જાહપાદ પું હંસ.

જાહપાદ પું હંસ.

જાહપ્રાયા સ્ત્રીં લોખંડી જાળીવાળું બખ્તર.

જાહમાલિક પું એક પ્રકારની આયુધજીવી

ભતિ.

જાહવત્ર ત્રિં જાળવાળું, જાળીયાંવાળું.

જાહવર્ણુરક પું એક જાતનો બાવળ.

જાહસરસ નં તે નામે એક સરોવર.

જાહહદ ત્રિં પાણીથી ભરપૂર એવા ધરામાં

હોનાર-થનાર, પુષ્કળ પાણીવાળા ધરા-

સંબંધી.

જાહાશ્ત્ર પું જાળીયું, નાની જાળી, ગોખ.

જાહાષ નં એક પ્રકારનું ઔષધ-દવા.

જાહલિક ત્રિં જાળ ઉપર જીવનાર, મચ્છી-

માર વગેરે, ધન્દળાળ વગેરે પ્રયોગો કરી

જીવનાર, ભરણુ-મારણુ કરી જીવનાર,

જાળવાળું, જાળીયાંવાળું.

જાહલિક પું શિકારી, પારધી, માંકડો,

કરોળીયો.

જાહલિકા સ્ત્રીં સ્ત્રીઓને મોઢા આમળ

નાખવાનો છુરખો, જાળીવાળું વસ્ત્ર,

મજ્જરદાની, જળો, વિધવા સ્ત્રી, જાળી-

વાળું બખ્તર.

જાહલિન ત્રિં જાહલિક ત્રિં જુઓ.

જાહલિન પું શિકારી, કરોળીયો.

જાલિની

૬૧૨

જિજ્ઞાપયિષા

જાલિની સ્ત્રીં ચિત્રશાળા, ઘોષાતકી વૃક્ષ,
 પ્રમેહ રોગવાળાંઓની એક ભતની પીડ.
 જાલી સ્ત્રીં ભ્યોત્તના, ચાંદની, પટોલ વૃક્ષ.
 જાલ્મ ત્રિં પામર, ક્ષુદ્ર, કૂર, અવિચાર્યું
 કરનાર, નીચ, અધમ.
 જાલ્મક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 જાલ્મ પું શિવ.
 જાલ્મ્ય નં વેગ.
 જાલાયનિ ત્રિં વેગવાળો પ્રદેશ વગેરે.
 જાલક નં જાયક ભુઓ.
 જાલ્કમવ પું એક ભતનું પક્ષી.
 જાલ્કમવી સ્ત્રીં ભરકમદ—માદા.
 જાલ્પતિ પું જમાઈ.
 જાલ્પત્ય નં ધણી ધણીયાણીપણું, દંપતી-
 પણું, દંપતીનું કર્મ, દાપલ.
 જાલ્ક પું એક ભતનું પક્ષી, ખીલાડો,
 જમીનમાં દરની અંદર રહેનાર એક પ્રાણી.
 જાલ્કવ ત્રિં જન્દુ રાજસંબંધી, જન્દુ
 રાજનું.
 જાલ્કવી સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 જાલ્કવીય ત્રિં ગંગા નદીનું, ગંગા નદી
 સંબંધી.
 જિ શ્વાં પં સં અભિદ્ ભતનું, હરાવનું,
 અભિ + અતિશય ભતનું. વિ+અભિ+આ-
 ત્મનેં પરપર ભતનું, અધિ+અધિકતાથી
 ભતનું અનુ + યોગ્ય રીતે ભતનું, પાછ-
 ળથી ભતનું, અભિ + સામે રહીને ભતનું,
 અવ + તિરસ્કાર કરીને ભતનું, પરા+
 આત્મનેં પરાક્રમ પૂર્વકે ભતનું, હારવું,
 પ્રતિ+ પ્રતિરૂપ જ્ય કરવો. વિ+આત્મનેં
 વિશેષે કરી ભતનું.
 જિ ત્રિં જયશીલ, હંમેશાં ભતવાળું,
 ભતનાર.
 જિ પું પિશાચ.
 જિકન પું રચિતનિબંધકાર એક વિદ્વાન.
 જિગત્નુ પું પ્રાણવાયુ.

જિગમિષત્ ત્રિં જવાને ઇચ્છતું.
 જિગમિષા સ્ત્રીં જવાની ઇચ્છા.
 જિગમિષુ ત્રિં જવાને ઇચ્છનાર.
 જિગરિષુ ત્રિં ગળી જવા ઇચ્છનાર.
 જિગર્તિ ત્રિં આચ્છાદન કરનાર, ઢાંકનાર.
 જિગીષત્ ત્રિં ભતવા ઇચ્છતું.
 જિગીષા સ્ત્રીં ભતવાની ઇચ્છા.
 જિગીષુ ત્રિં ભતવા ઇચ્છનાર.
 જિઘત્સુ ત્રિં હણી નાખવા ઇચ્છનાર, મારી
 નાખવા ઇચ્છનાર.
 જિઘત્સત્ ત્રિં ખાવા ઇચ્છતું.
 જિઘત્સા સ્ત્રીં ખાવાની ઇચ્છા, ક્ષુધા, ભૂખ.
 જિઘત્સુ ત્રિં ખાવા ઇચ્છનાર.
 જિઘાંસા સ્ત્રીં હણી નાખવાની-મારી
 નાખવાની ઇચ્છા.
 જિઘાંસુ ત્રિં હણી નાખવા ઇચ્છનાર,
 મારી નાખવા ઇચ્છનાર.
 જિઘૃક્ષત્ ત્રિં મહણ કરવા ઇચ્છતું, પક-
 ડવા ઇચ્છતું, લેવા ઇચ્છતું.
 જિઘૃક્ષા સ્ત્રીં મહણ કરવાની ઇચ્છા,
 લેવાની ઇચ્છા, પકડવાની ઇચ્છા.
 જિઘૃક્ષુ ત્રિં મહણ કરવા ઇચ્છનાર, લેવા
 ઇચ્છનાર, પકડવા ઇચ્છનાર.
 જિઘ્ર ત્રિં સુંધનાર.
 જિઘ્રત્ ત્રિં સુંધનું.
 જિક્કશલ્ય પું એક ભતનું ઝાડ.
 જિક્કિની સ્ત્રીં એક ભતનો વેશો.
 જિક્કી સ્ત્રીં મજા.
 જિજીવિષત્ ત્રિં ભતવા ઇચ્છતું.
 જિજીવિષા સ્ત્રીં ભતવાની ઇચ્છા.
 જિજીવિષુ ત્રિં ભતવા ઇચ્છનાર.
 જિજીવિષત્ ત્રિં ભતવા ઇચ્છતું.
 જિજીવિષા સ્ત્રીં ભતવાની ઇચ્છા.
 જિજીવિષુ ત્રિં ભતવા ઇચ્છનાર.
 જિજીવિષત્ ત્રિં ભતવા ઇચ્છતું.
 જિજીવિષા સ્ત્રીં ભતવાની ઇચ્છા.
 જિજીવિષુ ત્રિં ભતવા ઇચ્છનાર.
 જિજીવિષત્ ત્રિં ભતવા ઇચ્છતું.
 જિજીવિષા સ્ત્રીં ભતવાની ઇચ્છા.
 જિજીવિષુ ત્રિં ભતવા ઇચ્છનાર.

જિજ્ઞાસપચિપુ

૬૨૦

જિનસચ્ચન્

જિજ્ઞાસપચિપુ ત્રિં જાણવા ઇચ્છનાર.
 જિજ્ઞાસમાન ત્રિં જાણવા ઇચ્છતું.
 જિજ્ઞાસા સ્ત્રીં જાણવાની ઇચ્છા, તેના
 અર્થનો વિચાર.
 જિજ્ઞાસુ ત્રિં જાણવા ઇચ્છનાર, મુમુક્ષુ.
 જિજ્ઞાસિત ત્રિં જાણવા ઇચ્છેલ.
 જિજ્ઞાસ્ય નં હાડકું જાણવાની ઇચ્છા.
 જિજ્ઞાસ્ય ત્રિં જાણવાને ઇચ્છવા યોગ્ય.
 જિત્ ત્રિં જીતનાર, જય મેળવનાર.
 જિત ત્રિં જય પામેલ, જિતેલ.
 જિત નં જય, જીત.
 જિત પું તે નામે એક જૈન.
 જિતકાશિ પું તરવારની મુક પકડવાનો
 અભ્યાસ જેણે દૃઢ કરેલો છે તેવો થોદો.
 જિતકાશિ ત્રિં વિજયી, જયવાળું.
 જિતકાશિન ત્રિં જય વડે પ્રકાશપું,
 વિજયી, જીત મેળવનાર.
 જિતક્રોધ ત્રિં જેણે ક્રોધને જીત્યો હોય તે,
 ક્રોધરહિત.
 જિતક્રોધ પું વિષ્ણુ.
 જિતનેમિ પું પીપળાનો દંડ.
 જિતલોક ત્રિં યજ્ઞાદિ કર્મદારા સ્વર્ગલોકને
 જેણે સાધ્યો હોય તે.
 જિતવત્ ત્રિં જીતેલ, જેણે જય મેળવ્યો
 હોય તે.
 જિતવ્રત ત્રિં જેણે વ્રત સ્વાધીન કરેલ
 હોય તે.
 જિતવ્રત પું પૃથુવંશી હવિર્ધાનનો પુત્ર.
 જિતશત્રુ ત્રિં જેણે શત્રુઓને જીત્યા હોય તે.
 જિતશત્રુ પું ખીળ જૈન તીર્થંકર અજિ-
 તનાથના પિતા.
 જિતશ્રમ ત્રિં પરિશ્રમને જિતનાર, સંસાર-
 રની સર્વ ઉપાધિથી મુક્ત થનાર.
 જિતા સ્ત્રીં ૧૮કલી.
 જિતાક્ષર ત્રિં જોતાંની વારમાં એકદમ અ-
 ક્ષરો વાંચી શકનાર.

જિતાત્મન ત્રિં ઇન્દ્રિયોને જીતનાર, મનને
 વશ કરનાર.
 જિતાત્મન પું શ્રાદ્ધના ભાગને યોગ્ય એક દેવ.
 જિતામિત્ર ત્રિં શત્રુઓને જીતનાર, કામાદિ
 શત્રુઓને જીતનાર.
 જિતામિત્ર પું વિષ્ણુ.
 જિતારિ ત્રિં રાગાદિ આભ્યંતર શત્રુઓને
 જીતનાર, હરકોઈ શત્રુઓને જીતનાર.
 જિતારિ પું યુદ્ધ, અવિશ્કિત રાજાનો એક
 પુત્ર, જૈન ત્રીજા તીર્થંકર શંભવનાથના
 પિતા.
 જિતાશ્ત્રમી સ્ત્રીં આસો વદિ આહમ.
 જિતાશ્ત્ર ત્રિં યુદ્ધમાં જીતનાર.
 જિતેન્દ્રિય ત્રિં ઇન્દ્રિયોને વશ કરનાર,
 હર્ષ કે ખેદરહિત શાન્ત મનુષ્ય.
 જિતેન્દ્રિય પું કામવૃદ્ધિ વૃક્ષ.
 જિતેન્દ્રિયતા સ્ત્રીં ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવાપણું.
 જિતેન્દ્રિયત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 જિતુમ પું મિથુન રાશિ.
 જિત્તમ પું મિથુન રાશિ.
 જિત્તમ ત્રિં અતિશય જીતનાર.
 જિત્ય પું હળનો દાંતો.
 જિત્યા સ્ત્રીં ખેડેલી જમીનને સપાટ કરવા
 માટે એક કાઝ-હળનો અવયવ.
 જિત્વન ત્રિં જયશીલ, વિજય મેળવનાર
 સ્વભાવવાળું.
 જિત્વર ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 જિત્વરી સ્ત્રીં કાશી, બનારસ.
 જિત્વા અવ્યં જીતીને.
 જિન પું યુદ્ધ, જૈન તીર્થંકર, વિષ્ણુ.
 જિન ત્રિં અત્યંત વૃદ્ધ, યાત્રી, વિજયશીલ,
 જીત મેળવનાર.
 જિન પું ૮૦ ચોવીસની સંખ્યા.
 જિનયોનિ પું હરણ, મૃગ.
 જિનસચ્ચન્ નં જૈન મંદિર, જૈન દેરાસર.

જિનેન્દ્ર

૬૨૧

જિહ્વોલ્લેખન

જિનેન્દ્ર પુઠ્ઠુ કુદ, જૈન તીર્થકર, તે નામે
એક વ્યાકરણકાર વિદ્વાન.

જિનેશ પુઠ્ઠુ કુદ, જૈન તીર્થકર.

જિનેશ્વર પુઠ્ઠુ ઉપરના અર્થ.

જિન્ધુ મ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ પ્રસન્ન થવું,
ખુશ થવું.

જિમ્ મ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ જમવું, ખાવું.

જિરિ સ્વાદિઠ પઠ સઠ સેદ્ હિંસા કરવી,
મારવું, હાર કરવું.

જિલ્લિક પુઠ્ઠુ દક્ષિણમાં આવેલ એક દેશ.

જિલ્લિક પુઠ્ઠુ નઠ દક્ષિણમાં આવેલા જિ-
લ્લિક દેશમાં રહેનાર તે દેશના રાજા.

જિવાજિવ પુઠ્ઠુ ચક્રાર પક્ષી.

જિવિ સ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ શોધવું, હિંસા
કરવી.

જિત્રિ પુઠ્ઠુ સમય, વખત, પક્ષી.

જિષ્ મ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ સીંચવું, છાંટવું.

જિષ્ણુ પુઠ્ઠુ વિષ્ણુ, ઈન્દ્ર, અર્જુન, સાદકનું ઝાડ.

જિષ્ણુ ત્રિઠ જયશીલ, જીત મેળવનાર.

જિહાન ત્રિઠ જતું, ત્યાગ કરતું, મેળવતું.

જિહાનક પુઠ્ઠુ પ્રલય.

જિહાસત ત્રિઠ ત્યાગ કરવા ઇચ્છતું.

જિહાસા સ્ત્રીઠ ત્યાગ કરવાની ઇચ્છા.

જિહાસુ ત્રિઠ ત્યાગ કરવા ઇચ્છનાર.

જિહીવૈત ત્રિઠ હરણ કરવા ઇચ્છતું, લેવા
ઇચ્છતું.

જિહીર્ષા સ્ત્રીઠ હરણ કરવાની-લેવાની ઇચ્છા.

જિહીર્ષુ ત્રિઠ હરણ કરવા ઇચ્છનાર, લેવા
ઇચ્છનાર.

જિહ્વ ત્રિઠ કુટિલ, વક્ર, વાંકું, કપડી, લુચ્ચું,
મન્દ, ઢંકાયેલ, ગુમ, નીચે રહેલ, અપ્રસન્ન.

જિહ્વ નઠ તગરનું ઝાડ, કપડ.

જિહ્વગ પુઠ્ઠુ સર્પ.

જિહ્વગ ત્રિઠ ધીમે ગતિ કરનાર-ચાલનાર,
વાંકું જનાર, વક્રગતિવાળું.

જિહ્વગી સ્ત્રીઠ સાપેણુ.

જિહ્વતા સ્ત્રીઠ વક્રતા, કુટિલતા, કપડ, મંદતા.
જિહ્વત્વ નઠ ઉપરના અર્થ.

જિહ્વમેહન પુઠ્ઠુ દેડકા.

જિહ્વમેહની સ્ત્રીઠ દેડકી.

જિહ્વશલ્ય પુઠ્ઠુ ખેરનું ઝાડ.

જિહ્વાશિન ત્રિઠ ધીમે ધીમે ખાનાર.

જિહ્વિત ત્રિઠ વક્ર, કપડી, વાંકું વાયેલ.

જિહ્વ નઠ જીભ.

જિહ્વલ ત્રિઠ ભોજનની લાલચવાળું, ખાવામાં
લાલચ, જીભની લોલુપતાવાળું.

જિહ્વા સ્ત્રીઠ જીભ.

જિહ્વાજપ પુઠ્ઠુ કેવળ જીભથી થતો જપ.

જિહ્વાનિર્લેખન નઠ જીભ સાથે કરવાનું સા-
ધન-દાતણની ચીર વગેરે.

જિહ્વાપ પુઠ્ઠુ કુતરો, વાઘ, બિલાડી, રીંછ,
ચિત્રો, દીપડો.

જિહ્વાપી સ્ત્રીઠ કુતરી, વાઘેણ, બિલાડી,
રીંછડી, ચિત્રી, દીપડી.

જિહ્વામલ પુઠ્ઠુ જીભનો મેલ-ઉલ.

જિહ્વામૂલ નઠ જીભનું મૂળ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
જીભમૂળ સ્થાન.

જિહ્વામૂલીય પુઠ્ઠુ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ અર્થ
વિસર્ગ જેવો એક વર્ણ-જે ક-ચ ની
પહેલાં આવે છે.

જિહ્વારદ પુઠ્ઠુ પક્ષી.

જિહ્વારદી સ્ત્રીઠ પક્ષિણી.

જિહ્વારોગ પુઠ્ઠુ જીભનો રોગ.

જિહ્વાલિહ્ પુઠ્ઠુ કુતરો.

જિહ્વાષત ત્રિઠ જીભવાળું.

જિહ્વાષત પુઠ્ઠુ તે નામે એક ઋષિ.

જિહ્વાશત નઠ સો જીભ.

જિહ્વાશલ્ય પુઠ્ઠુ ખેરનું ઝાડ.

જિહ્વાસ્વાદ પુઠ્ઠુ જીભવડે સ્વાદ લેવો તે,
ચાટવું.

જિહ્વોલ્લેખન નઠ જીભ સાથે કરવી તે.

જિહ્વોલ્લેખનિકા

૬૨૨

જીવ

જિહ્વોલ્લેખનિકા સ્ત્રીં જીભ સાથ કરવાનું
સાધન-દાતણુની ચીર વગેરે.

જિહ્વોલ્લેખની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

જોતિ સ્ત્રીં જ્ય, જીત, હાનિ.

જીન ત્રિં જીર્ણ, જૂનું, વૃદ્ધ.

જીમૂત પું પર્વત, મેઘ, મોચ, દેવતાડ
વૃક્ષ, ધન્દ, એક જાતનો વેણો, તે નામે
એક દંડક છન્દ, સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

જીમૂત ત્રિં પાશન કરનાર, ઉછેરનાર.

જીમૂતકૂટ પું પર્વત.

જીમૂતકેતુ પું તે નામે એક વિદ્યાધરનો
રાજા.

જીમૂતમૂલ પું કચ્છરો વનસ્પતિ.

જીમૂતવાહન પું ધન્દ, તે નામે એક રાજા,
જીમૂતકેતુ વિદ્યાધરનો પુત્ર.

જીમૂતવાહિન પું ધૂમાડો.

જીર પું જીરું, તરવાર, અણુ-પરમાણુ.

જીર ત્રિં વેગવાળું, ઝડપદાર, ઉતાવળીયું.

જીરક નં જીરું.

જીરણ પું જીરું.

જીરવાનુ ત્રિં ઉતાવળીયાને આપનાર અ-
થવા એકદમ આપનાર.

જીરિ પું જીરક, પરાભવ કરનાર, જીર્ણ
કરનાર.

જીર્ણ નં જીરું, શિક્ષાગિત.

જીર્ણ ત્રિં વૃદ્ધ, ધરડું, જૂનું, પાકેલ, પા-
ચન થયેલ, રચેલ.

જીર્ણક ત્રિં જૂના પ્રકારનું.

જીર્ણજ્વર પું જૂનો તાવ, ઘણા વખતનો
તાવ.

જીર્ણતા સ્ત્રીં જૂનાપણું, વૃદ્ધપણું.

જીર્ણત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

જીર્ણદાર પું વૃદ્ધદારક વૃક્ષ.

જીર્ણપત્ર પું એક જાતની પટ્ટિકા, લોધર
નામે વનસ્પતિ.

જીર્ણપત્ર ત્રિં જૂનાં પાંદડાંવાળું, પાકેલાં

પાંદડાંવાળું.

જીર્ણપત્રો સ્ત્રીં એક જાતનું ઘાસ.

જીર્ણપર્ણ નં જૂનું પાંદડું.

જીર્ણપર્ણ પું કદંબનું ઝાડ.

જીર્ણપર્ણ ત્રિં જૂનાં પાંદડાંવાળું, પાકેલાં
પાંદડાંવાળું.

જીર્ણફળો સ્ત્રીં જીર્ણદાર જીઓ.

જીર્ણબુધ્ન પું જીર્ણપત્ર પું જીઓ.

જીર્ણબુધ્નક પું એક જાતની મોથ.

જીર્ણવજ્ર નં વૈકાન્તમણિ એક જાતનો મણિ.

જીર્ણવજ્ર નં જૂનું વજ્ર, ફોટું-પુટેલુંવજ્ર.

જીર્ણા સ્ત્રીં મોટા મોટા દાણાવાળું જીરું-
સ્થૂલ જીરું.

જીર્ણાસ્થિમૃત્તિકા સ્ત્રીં એક જાતની બ-
નાવટી માટી.

જીર્ણિ સ્ત્રીં જીર્ણતા જીઓ, પચન, પાક,
પચવું.

જીર્ણોદ્ધાર પું જૂનાને ફરી નવા જેવું ક-
રવું, પ્રથમ સ્થાપેલ દેવમૂર્તિ વગેરેનો ઉ-
દ્ધાર કરવો.

જીર્ણિ પું કુહાડો.

જીર્ણ મ્હાં જં પં સેટ જીવવું, પ્રાણુ ધા-
રણ કરવા. જાતિ+આત્મક્રમણ કરી જીવવું,
જનુ + પાછળથી જીવવું, અનુરૂપ જીવવું,
આ + આજીવિકા કરવી, ઉપભોગ કરવો,
ઉદ + ઉન્નૌસ લેવો, શ્વાસ લેવો, પ્રતિ +
ઉદ + પ્રતિરૂપ ઉત્તજવન, ઉપ + આશ્રય
કરવો, આશ્રય કરી વર્તવું.

જીવ પું પ્રાણી, જીવન્તી વૃક્ષ, બૃહસ્પતિ,
કર્ણ, ક્ષેત્રજા, આત્મા, વૃત્તિ-આજીવિકા,
જીવન, કાર્ય-કારણનો સમૂહ, અનેકા-
ન્તવાદી જૈનોએ માનેલ જીવાસ્તિકાયા નામે
એક પદાર્થ, ઉપાધિપ્રવિષ્ટ ચૈતન્ય,
શરીરથી યુક્ત ચૈતન્ય, શુદ્ધિમાં રહેલ ચૈત-
ન્યનું પ્રતિબિંબ, સાક્ષાત્ અહંકારમાં
ચૈતન્યનું પ્રતિબિંબ, પ્રાણુ વગેરે સમુ-

જીવક

૬૨૩

જીવન્ત

દાયને ધારણ કરી રાખનાર લિંગદેહ.
 જીવક પુઁ તે નામે એક ઔષધિ, એક
 જ્વતનું ઝાડ, ખીંદ સાધુ, સર્પ પકડનાર
 ગારુડિક.
 જીવક ત્રિઁ પ્રાણુ ધારણ કરનાર, જીવનાર,
 સેવક, વ્યાજનો ધંધો કરી જીવનાર,
 બિજાજીત કરી જીવનાર.
 જીવકાષ્ટતૈલ નઁ વૈષ્ણવપ્રસિદ્ધ એક તેલ.
 જીવગ્રાહ ત્રિઁ જીવનું પકડેલ.
 જીવજન પુઁ હિરણ્યગર્ભ-સમષ્ટિ જીવશરીર.
 જીવજીવ પુઁ ચક્રાર પક્ષી.
 જીવજીવક પુઁ ચક્રાર પક્ષી.
 જીવજીવો જીઁ ચક્રાર પક્ષિણી.
 જીવજીવ પુઁ ચક્રાર પક્ષી.
 જીવજીવક પુઁ ચક્રાર પક્ષી.
 જીવજીવો જીઁ ચક્રાર પક્ષિણી.
 જીવદ ત્રિઁ જીવનું.
 જીવસોકો જીઁ જીવતાં છોકરાંવાળી સ્ત્રી.
 જીવતપતિ જીઁ જેમો ધણી જીવતો હોય
 તેવી સ્ત્રી.
 જીવત્પિતૃક ત્રિઁ જીવતા પિતાવાળું, જેનો
 પિતા જીવતો હોય તે.
 જીવથ પુઁ કાચખો, પ્રાણુ, મોર, મેઘ.
 જીવથ ત્રિઁ લાંબા આયુષવાળું, ધાર્મિક,
 જીવનવાળું, જીવનું.
 જીવદ પુઁ વૈદ્ય, પ્રથિપણું વૃક્ષ.
 જીવદ પુઁ શત્રુ.
 જીવદ ત્રિઁ જીવ આપનાર, જીવનદાતા.
 જીવદા જીઁ જીવન્તી વૃક્ષ, જીવન આ-
 પનારી સ્ત્રી.
 જીવદાતૃ ત્રિઁ જીવન આપનાર.
 જીવદાત્રી જીઁ જાદુ નામે ઔષધિ, જી-
 વન્તી વૃક્ષ.
 જીવદાનુ ત્રિઁ જીવનદાતા.
 જીવદદા જીઁ જીવન્તી વૃક્ષ.
 જીવધન ત્રિઁ ગાય-ભેંસ-બકરાં-વગેરે જીવો

જેનું ધન હોય તે.
 જીવધન નઁ ગાય-ભેંસ-બકરાં-વગેરે રૂપધન.
 જીવધાની જીઁ પૃથ્વી.
 જીવન નઁ જીવન, જીંદગી, આજીવિકા,
 વૃત્તિ, પ્રાણુધારણ, પાણી, માખણ, અ-
 સ્તિત્વ, હયાતી, મન્ય ધાતુ-ચરખી.
 જીવન પુઁ વાયુ, જીવક ઔષધિ, કુદ્ર ક-
 ણવાળું વૃક્ષ, પુત્ર, પરમેશ્વર.
 જીવન ત્રિઁ જીવનનું સાધન, જીવાડનાર,
 જીવદાતા.
 જીવનક નઁ અન્ન.
 જીવનતા જીઁ જીવનપણું.
 જીવનત્વ નઁ ઉપરનો અર્થ.
 જીવનયોનિ જીઁ શરીરમાં પ્રાણુસંચારનો
 જે એક અતીન્દ્રિય યત્ન છે તે-માય-
 મતે પ્રસિદ્ધ છે.
 જીવનચિહ્નમ્બન નઁ જીવનમાં વિદ્યમાન.
 જીવનદેતુ પુઁ જીવનનું કારણ.
 જીવના જીઁ તે નામે એક ઔષધિ.
 જીવનાઘાત નઁ ઝેર.
 જીવનાઘાત પુઁ વશુ દેવ, દેહ, શરીર.
 જીવનિકા જીઁ કાકાલી વનરપતિ, ડાહી
 વનરપતિ, મેદા વનરપતિ, મહામેદા વ-
 નરપતિ, જીવન્તી વૃક્ષ, હરડે, જૂઠું, જીંદગી.
 જીવની જીઁ ઉપરના અર્થ.
 જીવનીય નઁ પાણી.
 જીવનોય ત્રિઁ જીવના યોગ્ય, આશ્રય ક-
 રવા યોગ્ય.
 જીવનીયા જીઁ જીવન્તી વૃક્ષ.
 જીવનીયગણ પુઁ અમુક અમુક કોઈ ઔષધિ.
 જીવનેત્રી જીઁ સેંહલી જીવો.
 જીવનોપાય પુઁ જીવનાનો ઉપાય.
 જીવનોપથ નઁ જીવાડનાર ઔષધ-જીવા-
 ડનારી કોઈ દવા.
 જીવન્ત પુઁ પ્રાણુ, ઔષધ, દવા, હયાતી.
 જીવન્ત ત્રિઁ જીવનું, આયુષવાળું, જીંદગીવાળું.

જીવન્તિક

૬૨૪

જીવાશ

જીવન્તિક પું પક્ષી પકડનાર શિકારી.
 જીવન્તિકા સ્ત્રી ગળો વનસ્પતિ, જીવન્તી
 વૃક્ષ, હરડે.
 જીવન્તી સ્ત્રી જીવન્તી વૃક્ષ, હરડે, ડોડી,
 ગળો, કચૂરો, ખીજડો.
 જીવન્ત્યાયઘૃત નં એક જાતનું ઔષધરૂપ
 પકવ ઘી.
 જીવન્મુક્ત ત્રિં જીવતાંજ મુક્ત, આત્મજાની.
 જીવન્મુક્તિ સ્ત્રી જીવતાંજ મુક્તિ, આ-
 ત્મજાની.
 જીવન્મૃત ત્રિં જીવતાંજ મુવાસમાન,
 પોતાના કર્તવ્યથી બ્રહ્મ.
 જીવપતિ સ્ત્રી જેનો ધણી જીવતો હોય
 તેવી સ્ત્રી.
 જીવપતિકા સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.
 જીવપત્ની સ્ત્રી જીવપતિ જીવો.
 જીવપત્રપ્રચાયિકા સ્ત્રી ઉત્તર દેશના લો-
 કાની એક રમત.
 જીવપુત્ર પું જેનો પુત્ર જીવતો હોય તેવો
 કોઈ પુરુષ, એક જાતનું ઝાડ.
 જીવપુત્રક પું એક જાતનું ઝાડ.
 જીવપુત્રા સ્ત્રી જેનો પુત્ર જીવતો હોય
 તેવી કોઈ સ્ત્રી.
 જીવપુષ્પ નં જીવરૂપ પુષ્પ.
 જીવપુષ્પા સ્ત્રી વૃહજીવન્તી વૃક્ષ.
 જીવપ્રિય ત્રિં જીવ જેને વહાલો છે તે-
 સર્વ કોઈ પ્રાણી.
 જીવપ્રિયા સ્ત્રી હરડે.
 જીવમદ્ર નં જીવનું કલ્યાણ.
 જીવમદ્રા સ્ત્રી જીવન્તી વૃક્ષ.
 જીવમન્દિર નં શરીર.
 જીવમાતૃકા સ્ત્રી કુમારી વગેરે સાત જીવ-
 માતૃકા-દેવીઓ.
 જીવચાલ પું પશુઓથી યત્ર કરવો.
 જીવયોનિ સ્ત્રી હરકોઈ સજીવ પ્રાણી.
 જીવરક્ત નં સ્ત્રીઓનું ઋતુ સંબંધી લોહી-

અટકાવમાં દેખાતું લોહી.
 જીવલા સ્ત્રી સૈંહલી નામે એક વેલો.
 જીવલોક પું સંસાર, જીવરૂપ લોક.
 જીવલત્ ત્રિં જીવવાળું.
 જીવલહી સ્ત્રી ક્ષીરકાકોલી વનસ્પતિ.
 જીવલુક્તિ સ્ત્રી પશુપાલપણું.
 જીવલુક્તિ ત્રિં જીવમાં વર્તનાર-રહેનાર.
 જીવશાક પું માલવદેશપ્રસિદ્ધ એક શાક.
 જીવશુક્લા સ્ત્રી જીવલલી જીવો.
 જીવશ્રેષ્ઠા સ્ત્રી ક્રુદ્ધિ નામે એક વનસ્પતિ.
 જીવસંજ્ઞ પું કામવૃદ્ધિ વૃક્ષ.
 જીવસાધન નં ધાન્ય, અનાજ.
 જીવસૂ સ્ત્રી જેનાં છોકરાં જીવતાં હોય
 તેવી સ્ત્રી.
 જીવસ્થાન નં શરીરમાં રહેલાં મર્મસ્થાન.
 જીવહીન પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ છ અક્ષરો-
 વાળો એક મંત્ર.
 જીવા સ્ત્રી ધનુષની દોરી, જીવન્તી વૃક્ષ,
 વજ, પૃથ્વી, જીવનનો ઉપાય, આજીવિકા,
 જીવન, કોઈ ઢાંગીનાનો શબ્દ.
 જીવાજીવાધાર પું પૃથ્વી, જગત.
 જીવાતુ પું અજ, જીવન ઔષધ, મરેલાને
 જીવાડનાઈ ઔષધ, જીવન, જીવંતી.
 જીવાતુમત્ પું તે નામે એક દેવ.
 જીવાત્મન પું પ્રાણસંચારયુક્ત આત્મા,
 પ્રાણી, જીવાત્મા.
 જીવાદાન નં વૈદ્યનિમિત્ત એક વ્યાપત.
 જીવાધાર પું હૃદય, જગત, સંસાર.
 જીવાન્તક પું પોતાની આજીવિકા માટે
 પ્રાણીઓનો નાશ કરનાર પાર્શ્વ.
 જીવાન્તક ત્રિં પ્રાણીઓનો નાશ કરનાર.
 જીવાર્દ્ધપિણ્ડક પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ ચક્ર-
 સ્થ રાશિકળાઓના ૧૮૦૦ નો આઠમો
 ભાગ.
 જીવાલા સ્ત્રી સૈંહલી વેલો.
 જીવાશ ત્રિં જીવવાની આશાવાળું.

જીવાશા

૬૨૫

જુષ

જીવાશા સ્ત્રીં જીવની આશા, જીવવાની આશા.
 જીવાસ્તિકાય પુનર્જનમતપ્રસિદ્ધ એક જીવ પદાર્થ.
 જીવિકા સ્ત્રીં જીવનનો ઉપાય, આજીવિકા, જીવન્તી વૃક્ષ.
 જીવિકાપ્રાપ્ત ત્રિં આજીવિકાને પામેલ.
 જીવિત નં જીવન, પ્રાણધારણ, જીંદગી.
 જીવિતકાલ પું પ્રાણધારણનો સમય-આયુષ્યનો કાળ.
 જીવિતજ્ઞા સ્ત્રીં નાહી-જ્ઞેનાથી જીવનું જ્ઞાન થાય છે તે નાહી.
 જીવિતવ્ય ત્રિં જીવાડવા યોગ્ય.
 જીવિતવ્ય નં જીંદગી, જીવન.
 જીવિતવ્યય પું જીંદગીનો નાશ, જીવ અર્થી નાખવો તે.
 જીવિતસંશય પું જીવવામાં સંશય, જીંદગીનો શક.
 જીવિતાશા સ્ત્રીં જીવવાની આશા.
 જીવિતેશ પું પ્રાણનાથ, યમ, ચંદ્ર, સૂર્ય, જીંદગી આપનાર ઔષધ.
 જીવિતેશ ત્રિં જીંદગીનું માલીક.
 જીવિન્ ત્રિં જીવવાળું, જીવતું, આજીવિકાવાળું.
 જીવેષ્ટિ સ્ત્રીં 'જૂદરપતિ સવ' નામે યજ્ઞ.
 જીવોત્પત્તિવાદ પું પાંચરાત્ર વૈષ્ણવસિદ્ધાન્તપ્રસિદ્ધ જીવની ઉત્પત્તિ વિષે વાદ.
 જીવોત્સર્ગ પું જીવનો ત્યાગ કરવો તે, જીવ કાઢી આપવો.
 જીવોપાધિ પું બનત-રવત સુશુષ્કિ-એ અવસ્થાઓ.
 જીવોર્ણા સ્ત્રીં જીવતા ઘેટા વગેરેની બીન.
 જીવ્ય ત્રિં જીવવા યોગ્ય, જીવાડવા યોગ્ય, જીવવળું સાધન.
 જીવ્યા સ્ત્રીં હરડે, જીવન્તી વૃક્ષ.
 જુ સ્ત્રીં પાં ૫૦ અંનિદ્ વેગ કરવો, વેગ-

૭૬

વાળા થવું.

જુ સૌત્રં આં અં અંનિદ્ ગમન કરવું, જીવું.

જુકુટ પું કુતરો, મલયાચલ પર્વત.

જુકુટ નં ઉપરના અર્થ.

જુગ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ત્યાગ કરવો, તજવું.

જુગુપિષુ ત્રિં રક્ષણ કરવા ઈચ્છનાર.

જુગુપ્સન નં નિંદવું, નિંદા કરવી.

જુગુપ્સન ત્રિં નિંદા કરવાના સ્વભાવવાળું.

જુગુપ્સા સ્ત્રીં નિંદા.

જુગુપ્સિત ત્રિં નિંદેલ.

જુગુર્વણિ ત્રિં સ્તુતિ કરનારાઓની સંભક્તિ કરનાર-સેવા કરનાર.

જુઙ્ગ પું વૃદ્ધદારક વૃક્ષ.

જુઙ્ગક પું ઉપરનો અર્થ.

જુઙ્ગા સ્ત્રીં જુઙ્ગ ભુઓ.

જુઙ્ગિત પું આંડાળ.

જુઙ્ગિત ત્રિં અહિષ્ટ, ત્યાગ કરેલ, ત્યજેલ.

જુઙ્ચ્ મ્વાં પં સં સેટ્ બોલવું, પ્રકટ કરવું.

જુઙ્ચ્ જું ઉમં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

જુટ પું શિવની જટા.

જુટક નં શિવની જટા, કેશપાશ.

જુટિકા સ્ત્રીં અંબોડો, કેશપાશ.

જુઢ્ જું ઉમં સં સેટ્ પ્રેરણા કરવી.

જુઢ્ તુદાં પં સં સેટ્ બાંધવું.

જુઢ્ તુદાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જીવું.

જુત્ મ્વાં આં અં સેટ્ દીપવું, પ્રકાશવું.

જુન્ તુદાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જીવું.

જુન્વક પું વરણ દેવ.

જુર સ્ત્રીં વેગ, ગતિ.

જુર્ મ્વાં પં સં સેટ્ વધ કરવો, મારવું, મારી નાખવું.

જુલ્ જું ઉમં સં સેટ્ પીસવું, દળવું.

જુવસ ત્રિં વેગવાળું.

જુષ્ જું ઉમ સેટ્ તૃપ્ત કરવું અં તકે કરવો. સં

જુષ્ મ્વાં પં સેટ્ ઉપર પ્રમાણે.

જુષ

૬૨૬

જુમ્મિત

જુષ તુલાં આં સેટ્ હર્ષ પામવો, પ્રસન્ન થવું. અં સેવા કરવી. સં
 જુષ્ક પું મગ વગેરેનું ઓસામણ.
 જુષ નં ઉચિષ્ટ-એકું.
 જુષ ત્રિં સેવેલ, પ્રસન્ન કરેલ, હર્ષ પમાડેલ.
 જુષ્ય ત્રિં સેવવા યોગ્ય, પ્રસન્ન કરવા યોગ્ય, હર્ષ પમાડવા યોગ્ય.
 જુહુ છીં તે નામે એક યજ્ઞપાત્ર-સરવો.
 જુહુરાણ ત્રિં કપટ કરનાર, કુટિલતા કરનાર.
 જુહુરાણ પું ચંદ્ર.
 જુહુવત્ ત્રિં જુહુ નામના યજ્ઞપાત્રવાળું.
 જુહુવત્ પું અગ્નિ.
 જુહુવાન પું અગ્નિ, વૃક્ષ, ચિત્રક વૃક્ષ.
 જુહુ છીં જુહુ જુઓ.
 જુહુરાણ પું અર્ધવર્ણ, અગ્નિ, ચંદ્ર.
 જુહુવત્ ત્રિં જુહુ નામના યજ્ઞપાત્રવાળું.
 જુહુવત્ પું અગ્નિ.
 જુહુવાણ પું જુહુરાણ જુઓ.
 જુહોતિ છીં એક પ્રકારનો હોમ.
 જુહુવત્ ત્રિં હોમનું, હવન કરતું.
 જુહુવાસ્ય પું હોમ માટેનો અગ્નિ.
 જુ સૌત્રં સં પં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
 જુ છીં આકાશ, સરસ્વતી, પિશાચી, વેગ, વેગવાળી ગતિ.
 જુ ત્રિં વેગવાળું.
 જુટ પું જટાબંધ-વેણી, અંબોડો, જટા, શિવની જટા.
 જુટક પું ઉપરના અર્થ.
 જુત ત્રિં ગયેલ, આકર્ષેલ, ખેંચેલ, દીધેલ, આપેલ.
 જુતિ છીં વેગ, મનને પીડા કે દુઃખીપણનો અભાવ.
 જુતિકા છીં એક જાતનું કપૂર.
 જૂર દિવાં આં સેટ્ જુર્ણ થવું, ધરડા થવું અં વધ કરવો, મારી નાખવું સં
 જૂર્ણ પું એક જાતનું ધાસ.

જૂર્ણાદિવ્ય પું એક જાતનું ધાન્ય.
 જૂર્ણિ છીં સ્ત્રીનો રોગ, વેગ, સ્વર્ગ, દેહ, શરીર, બદ્ધ, કોપ, ક્રોધ, તાવ, આકડાનું ગામ.
 જૂર્ણિ ત્રિં વેગવાળું, દ્રવવાળું, તાવવાળું.
 જૂર્ણિ છીં જવર, તાવ.
 જૂર્ણ ભ્વાં પં સં સેટ્ વધ કરવો, મારી નાખવું, પીડવું.
 જૂષ ભ્વાં ઉર્મં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 જૂષ પું નં મગ વગેરેનું ઓસામણ.
 જૂષણ નં એક જાતનું વૃક્ષ.
 જૂ ભ્વાં પં સં અનિદ્ તિરસ્કાર કરવો.
 જૂમ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ બગાસું ખાવું.
 જૂમ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ બગાસું ખાવું, આળસ મરડવું.
 જૂમ્ પું નં બગાસું ખાવું, બગાસું, વિકાસ, ફેલાવું, ઉધડવું, વિસ્તાર પામવો.
 જૂમ્મક ત્રિં બગાસું ખાનાર.
 જૂમ્મક પું તે નામે એક શ્દગણ, તે નામે એક દૈત્ય.
 જૂમ્મક નં તે નામે એક અસ્ત્ર-જે વિશ્વા-મિત્રે રામને આપ્યું હતું.
 જૂમ્મણ નં બગાસું ખાવું, પહોળું થવું, વિકાસ, ખીલવું, જૂંભાક અસ્ત્ર.
 જૂમ્મણ ત્રિં બગાસું ખાનાર.
 જૂમ્મમાણ ત્રિં બગાસું ખાતું, વિકાસ પામતું, ખીલતું.
 જૂમ્મા છીં બગાસું.
 જૂમ્માવત્ ત્રિં બગાસાવાળું.
 જૂમ્મિકા છીં બગાસું.
 જૂમ્મિણો છીં એક જાતની વનસ્પતિ, છાયાપર્ણી.
 જૂમ્મિત ત્રિં ચેષ્ટા કરેલ, વૃદ્ધિ પામેલ, વીકસેલ, ખીલેલ, ઉધડેલ, બગાસું ખાધેલ.
 જૂમ્મિત નં બગાસું, વિકાસ, પ્રવૃક્ષ થવું, ખીલવું, સ્ત્રીઓનું એક કરણ.

જુમ્મિન્

૬૨૭

જોમર

જુમ્મિન્ ત્રિં અગાસું ખાનાર, ઉધડનાર,
ખીલનાર, વિકાસ પામનાર.

જુ દિવાં ૫૦ અં સેટ્ ધરડા થવું, જૂના થવું.

જુ ચું ૭મં અં સેટ્ ધરડા થવું, જૂના થવું.

જુ ક્યાં ૭મં અં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

જુ ધ્વાં ૫૦ અં સેટ્ ધરડા થવું, અર્થ થવું.

જેતવ્ય ત્રિં જિતવા યોગ્ય.

જેતુકામ ત્રિં જીતવાની ઇચ્છાવાળું.

જેતુ ત્રિં જીતનાર.

જેત્વ ત્રિં જીતવા યોગ્ય.

જેન્તાક નં નાસ-આફ લેવા માટે કરેલ
એક જાતનું ધર.

જેન્ય ત્રિં જ્યશીલ-વિજય મેળવનાર,
ઉત્પન્ન કરવા યોગ્ય, જીતવા યોગ્ય.

જેયન્ ત્રિં જ્યશીલ, જીતનાર.

જેમન્ ૫૦ જીતનારપણું, જ્ય, જીત, જીત-
વાનું સામર્થ્ય.

જેય ત્રિં જીતવા યોગ્ય.

જેષ્ ધ્વાં ૭૦ સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

જેહ્ ધ્વાં ૭૦ અં સેટ્ યત્ન કરવો, મ-
હેનત કરવી.

જેં ધ્વાં ૫૦ અં અનિદ્ધાપ પામવો, ધસાવું.

જૈગીષવ્ય ૫૦ યોગવેત્તા તે નામે મુનિ.

જૈત્ર ત્રિં જ્યશીલ, જીતનાર.

જૈત્ર ૫૦ પારદ, પારો.

જૈત્ર નં ઔષધ-દવા.

જૈત્રરથ ત્રિં જ્યશીલ, જીત મેળવનાર, શરરીર.

જૈત્રી સ્ત્રીં જ્યન્તી વ્રક્ષ.

જૈન ૫૦ જિનદેવનો ઉપાસક શ્રાવક, જૈન
તીર્થંકર.

જૈપાલ ૫૦ નેપાળાનું ઝાડ.

જૈમિનિ ૫૦ તે નામે એક મુનિ-પૂર્વમી-
માંસાકાર વિદ્વાન.

જૈમિનોય નં પૂર્વમીમાંસા દર્શનશાસ્ત્ર.

જૈમૂત ત્રિં મેધસંબંધી, મેધનું.

જૈય ત્રિં જીવ સંબંધી, આત્મા સંબંધી,
બૃહસ્પતિ સંબંધી.

જૈય નં પુખ્ત નક્ષત્ર.

જૈયન્તાયન ૫૦ જ્યન્ત ઋષિનો જોત્રજ.

જૈયન્તાયનિ ત્રિં જ્યન્તની સમીપનો પ્ર-
દેશ વગેરે.

જૈયલિ ૫૦ જીવાલ રાજાનો પુત્ર પ્રવાહલ્ય.

જૈયાતૃક ૫૦ ચંદ્ર, કપૂર, પુત્ર, ઔષધ, દવા.

જૈયાતૃક ત્રિં લાંબી આયુષવાળું.

જૈચિ ત્રિં જીવની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

જૈવેય ૫૦ બૃહસ્પતિનો પુત્ર કવ્ય મુનિ.

જૈવેય ત્રિં ધનુષની દોરી સંબંધી.

જૈવણ ત્રિં જ્ય મેળવનારસંબંધી.

જૈહ્વાશિનેય ૫૦ જિહ્વાશિનનો પુત્ર.

જૈહ્મ્ય નં કપટ, કુટિલતા, વક્તા, વાંકાઇ.

જૈહ્વ ત્રિં જીવ સંબંધી, જીભનું.

જોઝ નં ત્યાગ કરવો, તજવું.

જોઝ નં અગર ચંદન.

જોઝટ ૫૦ ગર્ભિણીનો અભિલાષ-દોહડું.

જોટિઝ ૫૦ મહાદેવ.

જોટિઝ ત્રિં મહાપત્ર ધારી.

જોહ ૫૦ બંધન.

જોન્તાલા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય.

જોષ ૫૦ પ્રીતિ, સેવન.

જોષ નં સુખ.

જોષણ નં પ્રીતિ, સેવન.

જોષણા સ્ત્રીં પ્રીતિ, સેવન.

જોષમ્ અલ્બં ચૂપ, ચુપચુપ, મુંગા રહેવું
એવા અર્થમાં, સુખેથી, સુખમાં એવા
અર્થમાં.

જોષા સ્ત્રીં નારી, સ્ત્રી.

જોષાકા સ્ત્રીં નારી, સ્ત્રી, જાત્રિકા.

જોષિત્ સ્ત્રીં નારી, સ્ત્રી.

જોષિતા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

જોષ્ટ ત્રિં સેવનાર, સેવક.

જોમર નં જુમરનાં દિનામના વિદ્વાને કરેલ

જોમર

૬૨૮

જ્ઞાનદાત્રી

‘સંક્ષિપ્ત સાર’ નામે એક વ્યાકરણ.

જોમર ત્રિં જોમર વ્યાકરણને બળુનાર.

જોલાયન પું બુલ ઋષિનો પુત્ર.

જોદ્ધ ત્રિં તે નામે યજ્ઞનાં અમુક હવ્ય.

જ્ જ અને જ્ મળી બનેલો એક વ્યંજન.

જ્ પું બુધ ગ્રહ, પંડિત, વિદ્વાન, જ્ઞાતા, જ્ઞાતા, મંગળ ગ્રહ.

જ્ઞ ત્રિં બળુનાર.

જ્ઞક ત્રિં બળુનાર.

જ્ઞતા સ્ત્રીં બળુનારપણું, જ્ઞાન.

જ્ઞત્વ નં ઉપરના અર્થ.

જ્ઞપ્તું ઉમં સં સેટ્ મારવું, જ્ઞેયું, તીક્ષ્ણ કરવું, સંતોષ પમાડવો, સ્તુતિ કરવી, શીખવવું.

જ્ઞપિત ત્રિં જાણાવેલ, જ્ઞેયેલ, તીક્ષ્ણ કરેલ, મારેલ, સંતોષ પમાડેલ, સ્તુતિ કરેલ, શીખવેલ.

જ્ઞમ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

જ્ઞતિ સ્ત્રીં શુદ્ધિ, મારવું, સંતોષ પમાડવો, તીક્ષ્ણ કરવું, સ્તુતિ કરવી.

જ્ઞા ક્ર્યાદિં ૬૦ સં અનિટ્ બળુવું, જ્ઞાન + અનુમતિ આપવી, રજા આપવી, અપ + છુપાવવું, અભિ + સારી રીતે બળુવું, પ્રતિ + અભિ+ઓળખવું, પીછાણવું, સમ્ + અભિ+ઓળખવું, અવ + અનાદર કરવો, દક્ષકાર્યે બળુવું, આ + સારી રીતે બળુવું, આજ્ઞા કરવી, હુકમ કરવો, ઉપ + પ્રથમ બળુવું, નિસ્ + નિર્ + નિશ્ચય રૂપે બળુવું, પરિ + ચોતરફથી બળુવું, પ્ર + અત્યંત બળુવું, પ્રતિ + પ્રતિજ્ઞા કરવી, વિ + વિશેષ બળુવું, સમ્ + સારી રીતે બળુવું, સંજ્ઞા થવી, જ્ઞાનમાં આવવું, ચૈતન્ય પામવું.

જ્ઞા વું ઉમં સં સેટ્ જ્ઞપ્તુ ધાતુ જુઓ.

જ્ઞા વું ઉમં સં સેટ્ જ્ઞેયણ કરવી.

જ્ઞાત ત્રિં જાણેલ.

જ્ઞાત નં જ્ઞાન.

જ્ઞાતનન્દન પું જૈન તીર્થંકર મહાવીર સ્વામી.

જ્ઞાતલ ત્રિં જ્ઞાનવાળું.

જ્ઞાતલેય પું જ્ઞાતકનો પુત્ર.

જ્ઞાતવ્ય ત્રિં જાણવા યોગ્ય.

જ્ઞાતસિદ્ધાન્ત પું સિદ્ધાંતને જાણનાર.

જ્ઞાતાધર્મકથા સ્ત્રીં જૈનમતે અગીઆર અંગોપૈકી છઠું અંગ.

જ્ઞાતાન્વય પું જૈન તીર્થંકર મહાવીર.

જ્ઞાતિ પું પિતા, કાકા વગેરે સંબંધી, બાંધવ, કુટુંબી.

જ્ઞાતિકર્મન નં જ્ઞાતિનું કર્મ.

જ્ઞાતિતા સ્ત્રીં જ્ઞાતિપણું.

જ્ઞાતિત્વ નં જ્ઞાતિપણું.

જ્ઞાતૃ ત્રિં જ્ઞાનશીલ, જ્ઞાતા, જાણનાર, જ્ઞાની.

જ્ઞાતૃતા સ્ત્રીં જાણનારપણું.

જ્ઞાતૃત્વ નં ઉપરનો અર્થ.

જ્ઞાતેય નં જ્ઞાતિપણું, જ્ઞાતિનું કામ.

જ્ઞાત્વા અવ્યં જાણીને.

જ્ઞાન પું જ્ઞા.

જ્ઞાન નં જ્ઞેય, જ્ઞાન સમજણ, આત્મ-જ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન.

જ્ઞાનકૃત ત્રિં શુદ્ધિપૂર્વક કરેલ, જાણી જોધો કરેલ.

જ્ઞાનગમ્ય પું પરમેશ્વર.

જ્ઞાનચક્ષુસ્ પું વિદ્વાન, જ્ઞાની.

જ્ઞાનચક્ષુસ્ નં જ્ઞાનરૂપ નેત્ર-દષ્ટિ.

જ્ઞાનતપસ્ નં જ્ઞાનરૂપ તપ જ્ઞાન માટે તપ.

જ્ઞાનદ ત્રિં જ્ઞાન આપનાર, ગુરુ, ઉપદેશક વગેરે.

જ્ઞાનદગ્ધદેહ પું સંન્યાસી.

જ્ઞાનદર્શન પું જ્ઞાનરૂપ આનંદ.

જ્ઞાનદા સ્ત્રીં સરસ્વતી દેવી.

જ્ઞાનદાતૃ ત્રિં જ્ઞાન આપનાર, ગુરુ-ઉપદેશક વગેરે.

જ્ઞાનદાત્રી સ્ત્રીં સરસ્વતી દેવી.

જ્ઞાનધન નં જ્ઞાનરૂપી ધન.
 જ્ઞાનધન ત્રિં જ્ઞાનરૂપી ધનવાળું.
 જ્ઞાનનિષ્ઠ ત્રિં જ્ઞાનમાં નિષ્ઠાવાળું જ્ઞાન-
 સાધનમાં યુક્ત, તત્ત્વવેત્તા.
 જ્ઞાનપતિ પું પરમેશ્વર, ગુરુ.
 જ્ઞાનપર ત્રિં જ્ઞાનમાં પરાયણ.
 જ્ઞાનપાત્રન નં તે નામે એક તીર્થ.
 જ્ઞાનપ્રદીપ પું મહાદેવ, જ્ઞાનરૂપી દીવો.
 જ્ઞાનપ્રવાદ નં જૈનમતે ચૌદ પૂર્વ પૈકી
 પાંચમું પૂર્વ.
 જ્ઞાનમય પું પરમેશ્વર, પરબ્રહ્મ, પરમાત્મા, શિવ.
 જ્ઞાનમય ત્રિં જ્ઞાની.
 જ્ઞાનમુદ્ર ત્રિં જ્ઞાની, ડાહ્યું.
 જ્ઞાનમુદ્રા સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા.
 જ્ઞાનમૂલ ત્રિં જ્ઞાનરૂપ મૂળવાળું.
 જ્ઞાનમૂલ નં જ્ઞાનનું મૂળ.
 જ્ઞાનયજ્ઞ પું તત્ત્વવેત્તા, જ્ઞાની, જ્ઞાનરૂપી યજ્ઞ.
 જ્ઞાનયોગ પું જ્ઞાનરૂપી યોગ, જ્ઞાનમાંજ
 એક નિષ્ઠા.
 જ્ઞાનલક્ષણ નં જ્ઞાનનું લક્ષણ, ચિત્ર, સૂચના.
 જ્ઞાનલક્ષણા સ્ત્રીં ન્યાયમતે આલૌકિક પ્રસ-
 ક્ષનું સાધન એક સત્તિકર્મ.
 જ્ઞાનવત્ ત્રિં જ્ઞાનવાળું, જ્ઞાની.
 જ્ઞાનવિજ્ઞાન નં જ્ઞાન અને વિજ્ઞાન.
 જ્ઞાનસાધન નં ઇન્દ્રિય, તત્ત્વજ્ઞાનનું સાધન,
 શ્રવણ-મનન-નિદિધ્યાસન વગેરે.
 જ્ઞાનાનુત્પાદ પું જ્ઞાનની નહિ ઉત્પત્તિ,
 મૂર્ખાઈ, અજ્ઞાનતા.
 જ્ઞાનાપીઢ પું જ્ઞાનથી ઉત્પન્ન થનારા સં-
 રકારના નાશથી થનારું વિરમરણ.
 જ્ઞાનાભ્યાસ પું જ્ઞાનનો અભ્યાસ, જ્ઞાનનાં
 સાધન શ્રવણ-મનન-નિદિધ્યાસન વગે-
 રેનો અભ્યાસ.
 જ્ઞાનાવસ્થિત ત્રિં જ્ઞાનમાં રહેલ, જ્ઞા-
 નમાં સ્થિતિ પામેલ.
 જ્ઞાનાસન નં તે નામે એક આસન.

જ્ઞાનિતા સ્ત્રીં જ્ઞાનીપણું.
 જ્ઞાનિત્વ નં જ્ઞાનીપણું.
 જ્ઞાનિન્ ત્રિં જ્ઞાની, જ્ઞાનવાળું, આત્મજ્ઞાની.
 જ્ઞાનેન્દ્રિય નં જ્ઞાનસાધન ઇન્દ્રિય-શ્રોત્ર-
 ત્વદ્-ચક્ષુ-શ્રીંગ્ણ-નાસિકા.
 જ્ઞાપક ત્રિં જાણાવનાર, બોધ આપનાર,
 સમજાવનાર.
 જ્ઞાપક પું ગુરુ, આચાર્ય.
 જ્ઞાપક નં વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ જ્ઞાપક-પ્રમા-
 ણદર્શક સૂત્ર.
 જ્ઞાપન નં જાણાવવું, બોધ આપવો, સ-
 મજાવવું.
 જ્ઞાપિ સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 જ્ઞીપ્સા સ્ત્રીં જાણવાની ઇચ્છા.
 જ્ઞીપ્સ્યમાન ત્રિં જાણાવવાને ઇચ્છેલ.
 જ્ઞેય ત્રિં જાણવા યોગ્ય.
 જ્ઞેયતા સ્ત્રીં જાણવાયોગ્યપણું.
 જ્ઞેયત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 જ્યકા સ્ત્રીં વૃત્તની એક રેખા.
 જ્યઃ ક્રયાં પં જં અનિદ્ધ ધરડા થવું,
 ક્ષીણ થવું.
 જ્યઃ સ્ત્રીં ધનુષની દોરી, પૃથ્વી, માતા,
 બ-ને તરફ સંબંધવાળી એક સીધી લીટી.
 જ્યઘાત પું ધનુષની દોરીનો આઘાત.
 જ્યઘાતચારણ નં ધનુષની દોરીના આ-
 ઘાતને અટકાવનારું ધનુર્ધારીઓએ હાથે
 બાંધવાનું એક ચામડું.
 જ્યઘોષ પું ધનુષની દોરીનો ટંકાર.
 જ્યાન ત્રિં જુદ, ક્ષીણ, જીર્ણ.
 જ્યાનિ સ્ત્રીં વધની હાનિ, જુદપણું, નદી.
 જ્યામય પું તે નામે ચંદ્રવંશી એક રાજા.
 જ્યાયસ્ ત્રિં અતિશય જુદ, અત્યંત મોટું,
 અતિશય વખાણવા યોગ્ય, અત્યંત-
 પ્રશંસાપાત્ર.
 જ્યુ મ્વાં આં સં અનિદ્ધ જરૂં.
 જ્યુત્ મ્વાં પં સં સેદ્ દીપવું, પ્રકાશવું.

જ્યુત ધ્વાં આં સં સેટ દીપવું, પ્રકાશવું.
 જ્યુતિ સ્ત્રીં દીપ્તિ, કાંતિ, તેજ.
 જ્યુતિમત્ર ત્રિંદીપ્તિવાણું, કાંતિમાન, તેજસ્વી.
 જ્યેષ્ઠ ત્રિં અતિશય વૃદ્ધ, અત્યંત મોટું,
 વડીલ, અતિશય પ્રશંસાપાત્ર.
 જ્યેષ્ઠ પું મોટો ભાઈ, જેઠ, જ્યેષ્ઠ મહિનો,
 પરમેશ્વર, પ્રાણ.
 જ્યેષ્ઠતર ત્રિં અતિશય મોટામાં મોટું,
 ધણુંજ વૃદ્ધ.
 જ્યેષ્ઠતમ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 જ્યેષ્ઠતા સ્ત્રીં અત્યંત મોટાપણું, અતિશય
 વૃદ્ધપણું, અત્યંત પ્રશંસાપાત્રપણું.
 જ્યેષ્ઠતાત પું પિતાનો મોટો ભાઈ મોટો
 કાકો.
 જ્યેષ્ઠત્વ નં જ્યેષ્ઠતા બુઝો.
 જ્યેષ્ઠલલા સ્ત્રીં સહદેવી નામે વેલો.
 જ્યેષ્ઠભાર્યા સ્ત્રીં મોટી વહુ, મોટા ભાઈની
 વહુ, જેઠાણી.
 જ્યેષ્ઠવર્ણ પું આઠાણુ, શ્રેષ્ઠ વર્ણ, ઉત્તમ રંગ.
 જ્યેષ્ઠવાપી સ્ત્રીં કાશીમાં જ્યેષ્ઠ સ્થાનમાં
 આવેલી એક વાવ.
 જ્યેષ્ઠવૃત્તિ સ્ત્રીં વડીલોનો ધર્મ.
 જ્યેષ્ઠશ્વશૂ સ્ત્રીં મોટી સાળી, પાટલાસાસુ.
 જ્યેષ્ઠસામન નં તે નામે સામવેદનો અ-
 મુક એક ભાગ.
 જ્યેષ્ઠસ્થાન નં કાશીમાં આવેલું તીર્થ.
 જ્યેષ્ઠા સ્ત્રીં મોટી બહેન, અઘારમું
 નક્ષત્ર, ગરોળી, વચલી આંગળી, ગંગા
 નદી, ધણીની ધણીજ માનીતી સ્ત્રી,
 લક્ષ્મીની મોટી બહેન, તે નામે એક દેવી,
 કાશીમાં એક ગૌરી દેવી.
 જ્યેષ્ઠામલક પું કડવો લીંબડો.
 જ્યેષ્ઠામૂલીય પું જેઠ મહિનો.
 જ્યેષ્ઠામ્બુ નં ચોખા ધોમેલું પાણી.
 જ્યેષ્ઠાવાપ્ય ત્રિં મોટાએ મેળવવા યોગ્ય.
 જ્યેષ્ઠાશ્રમ પું શુદ્ધસ્થાશ્રમ, શુદ્ધસ્થાશ્રમી.

જ્યેષ્ઠાશ્રમિન્ ત્રિં શુદ્ધસ્થાશ્રમી.
 જ્યેષ્ઠી સ્ત્રીં ગરોળી.
 જ્યેષ્ઠ પું જેઠ મહિનો.
 જ્યેષ્ઠસામાન નં સામવેદનો અમુક ભાગ.
 જ્યેષ્ઠિનેય પું પહેલાં પરણેલી સ્ત્રીથી
 ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર, ધણીની માનીતીનો
 છોકરો.
 જ્યેષ્ઠી સ્ત્રીં જેઠ મહિનાની પૂતેમ, ગરોળી.
 જ્યેષ્ઠ્ય નં શ્રેષ્ઠપણું, અત્યંત વૃદ્ધપણું,
 અતિશય મોટાઈ.
 જ્યો ધ્વાં આં સં અનિદ્ નિયમ લેવો,
 ઉપનયન સંસ્કાર કરવો, મતનો ઉપદેશ
 આપવો.
 જ્યોક્ અવ્યં પુષ્કળ વખત, પ્રશ્ન, જલદી,
 તુરત, હમણાં, હાલ, ઉજળવળતા.
 જ્યોતિરાતમન્ પું સૂર્ય-ચંદ્ર-અગ્નિ-વગેરે.
 જ્યોતિરાદિત્ય પું પરમેશ્વર.
 જ્યોતિરિદ્ધ પું પતંગીયું-આગીઓ કાઢો.
 જ્યોતિરિદ્ધણ પું પતંગીયું-આગીઓ કાઢો.
 જ્યોતિર્મળ પું સૂર્ય ચંદ્ર વગેરે તેજસ્વી
 પદાર્થોનો સમૂહ.
 જ્યોતિરીશ પું તે નામે એક જ્યોતિષ
 ગ્રંથકાર.
 જ્યોતિરીશ્વર પું પરમેશ્વર.
 જ્યોતિર્ગણેશ્વર પું પરમેશ્વર.
 જ્યોતિર્ગ્રંથ પું જ્યોતિ:શાસ્ત્ર.
 જ્યોતિર્ગીર્જ નં પતંગીયું, આગીઓ કાઢો.
 જ્યોતિર્મય ત્રિં તેજોમય, તેજ:સ્વરૂપ.
 જ્યોતિર્વિદ્ પું જ્યોતિ:શાસ્ત્ર જાણુનાર.
 જ્યોતિર્વિદ્યા સ્ત્રીં જ્યોતિ શાસ્ત્ર.
 જ્યોતિર્ગીર્જ નં પતંગીયું, આગીઓ કાઢો.
 જ્યોતિર્લોક પું કાળચક્રવર્તક ધ્રુવલોક,
 પરમેશ્વર.
 જ્યોતિર્હસ્તા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 જ્યોતિશ્ચક્ર નં નક્ષત્ર મંડળ, રાશિ મંડળ.
 જ્યોતિ:શાસ્ત્ર નં સૂર્ય વગેરેની ગતિ વગેરેને
 દર્શાવનારું શાસ્ત્ર-જ્યોતિષ.

જ્યોતિશશાસ્ત્ર

૬૩૧

જવરબલિ

જ્યોતિશશાસ્ત્ર નં ઉપરનો અર્થ.
 જ્યોતિષ નં જ્યોતિશશાસ્ત્ર.
 જ્યોતિષિક ત્રિં જ્યોતિષશાસ્ત્ર જાણનાર-
 ભણનાર.
 જ્યોતિષિન્ ત્રિં જોશી, જ્યોતિશશાસ્ત્ર જા-
 ણનાર.
 જ્યોતિષી સ્ત્રીં તારા.
 જ્યોતિષ્ક પું ચિત્રક વૃક્ષ, મેથીના બી,
 મેથી, મણીઆરીનું ઝાડ, સૂર્ય, ચંદ્ર વગેરે.
 જ્યોતિષ્ક નં તે નામે મેરૂ પર્વતનું શિખર.
 જ્યોતિષ્કરૂપ ત્રિં તેજસ્વી, પ્રકાશમાન.
 જ્યોતિષ્કા સ્ત્રીં માલકાકણી, વજ, વેખંડ.
 જ્યોતિષ્ટોમ પું તે નામે એક યજ્ઞ.
 જ્યોતિષ્મત્ ત્રિં તેજસ્વી, પ્રકાશમાન.
 જ્યોતિષ્મત્ પું સૂર્ય, વૃક્ષદ્વીપમાં આવેલ
 તે નામે એક પર્વત, આકાશનું ઝાડ.
 જ્યોતિષ્મતી સ્ત્રીં માલકાકણી, અજવાળી
 રાત્રિ, યોગશાસ્ત્રમાં કહેલ સત્વપ્રધાન
 એક ચિત્તવૃત્તિ, અગ્નિની અગ્નિષ્મતી
 નામે નગરી.
 જ્યોતિસ્ પું સૂર્ય, અગ્નિ, આકાશનું ઝાડ,
 ચિત્રક વૃક્ષ.
 જ્યોતિસ્ નં જોવામાં સાધન આંખમાં
 રહેલ પદાર્થ, નક્ષત્ર, પ્રકાશ, તેજ, સ્વ-
 યં પ્રકાશ ચૈતન્ય, આત્મચૈતન્ય.
 જ્યોતિસ્સાત્ અઘ્યં અગ્નિને આધીન,
 જ્યોતિસ્વશ્વ.
 જ્યોતીરથ પું ધ્રુવ નક્ષત્ર.
 જ્યોતીરસ પું એક જાતનું રતન.
 જ્યોત્સ્ના સ્ત્રીં ચાંદની, ચંદ્રકિરણ, રેણુકા
 નામે ગંધ દ્રવ્ય, દુર્ગા દેવી.
 જ્યોત્સ્નાકાલી સ્ત્રીં તે નામે ચંદ્રની
 કન્યા-વશ્ણુના પુત્રની પત્ની.
 જ્યોત્સ્નાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
 શબ્દગણ.
 જ્યોત્સ્નાપ્રિય પું ચક્રાર પક્ષી.

જ્યોત્સ્નાપ્રિયા સ્ત્રીં ચક્રાર પક્ષી.
 જ્યોત્સ્નાવૃક્ષ પું દીવાનો આધાર દીવી.
 જ્યોત્સ્નિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 જ્યોત્સ્ની સ્ત્રીં અજવાળી રાત્રિ, પટોલિકા,
 રેણુકા નામે ગંધ દ્રવ્ય.
 જ્યોતિષિક ત્રિં જ્યોતિષશાસ્ત્રને જાણનાર
 કે ભણનાર.
 જ્યોત્સ્ન ત્રિં ચંદ્રના કિરણવાળું, ચાંદનીવાળું.
 જ્યોત્સ્નિકા સ્ત્રીં અજવાળી રાત્રિ.
 જ્યોત્સ્ની સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ઋિ ભ્વાં પં સં અનિદ્ જથ પામવો,
 જીતવું.
 સ્ત્રીં વું ઉમં અં અનિદ્ ધરડા થવું, વૃદ્ધ
 થવું, જીર્ણ થવું.
 સ્ત્રીં ક્યાં પં અં અનિદ્ ઉપરનો અર્થ.
 જ્વરુ ભ્વાં પં અં સેટ્ તાવવાળા થવું,
 રોગ થવો.
 જ્વર પું જ્વર, તાવ, સંતાપ.
 જ્વર ત્રિં તાવવાળું, સંતાવવાળું.
 જ્વરકાલકેતુરસ પું તાવનો નાશ કરનાર
 તે નામે એક ઔષધ.
 જ્વરકુજ્જરપારીજ્જરસ પું તાવનો નાશ
 કરનાર તે નામે એક ઔષધ.
 જ્વરકેસરિન્ પું તાવનો નાશ કરનાર
 તે નામે એક ઔષધ.
 જ્વરઘ્ન પું ગળો, વાસ્તૂક નામે વનસ્પતિ.
 જ્વરઘ્ન ત્રિં તાવનો નાશ કરનાર.
 જ્વરઘ્ની સ્ત્રીં મજા.
 જ્વરધૂમકેતુરસ પું તાવનો નાશ કરનાર
 તે નામે એક ઔષધ.
 જ્વરનાગમયૂરશૂર્ણ નં તાવનો નાશ કરે-
 નાર દવા રૂપ એક ચૂર્ણ.
 જ્વરનાશન પું ધાસીયો પિત્તપપટો.
 જ્વરનાશિની સ્ત્રીં ગળો, મજા.
 જ્વરબલિ પું તાવની શાંતિ માટે આપ-
 વાનું એક યજિદાન.

જ્વરભૈરવચૂર્ણ

૬૩૨

જ્વાલેશ્વર

જ્વરભૈરવચૂર્ણ નં તાવનો નાશ કરનાર
દવારૂપ એક ચૂર્ણ.

જ્વરભૈરવરસ પું તાવનો નાશ કરનાર
તે નામે એક ઔષધ.

જ્વરમાતઙ્ગકેસરિરસ પું તાવનો નાશ
કરનાર તે નામે એક ઔષધ.

જ્વરમુરારિરસ પું ઉપરનો અર્થ.

જ્વરશૂલહરરસ પું તાવની વેદનાનો નાશ
કરનાર એક ઔષધ.

જ્વરસિંહરસ પું તાવનો નાશ કરનાર તે
નામે એક ઔષધ.

જ્વરહન્ટુ ત્રિં તાવનો નાશ કરનાર.

જ્વરહન્ત્રી સ્ત્રીં મજીડ.

જ્વરાગ્નિ પું તાવનો સંતાપ, તાવની ગર-
મી-દાહ.

જ્વરાક્ષુધારસ પું તાવનો નાશ કરનાર
તે નામે એક ઔષધ.

જ્વરાક્ષા સ્ત્રીં ભદ્રદન્તિકા નામે વનસ્પતિ.

જ્વરાતિસાર પું તાવ જેમાં સાથે હોય
તેવો જાડાનો એક રોગ.

જ્વરાન્તક પું ગરમાળો, ઠરીઆતું.

જ્વરાન્તક ત્રિં તાવનો નાશ કરનાર.

જ્વરાન્તકરસ પું તે નામે એક ઔષધ.

જ્વરાપહ ત્રિં તાવનો નાશ કરનાર.

જ્વરાપહા સ્ત્રીં એક ગતની સુંઠ-બિલ્વ-
શુંઠી, બિલ્વપત્રો.

જ્વરાગ્નિ પું ગળો.

જ્વરાગ્નિરસ પું તે નામે એક ઔષધ.

જ્વરાચ્યન્ન પું તાવનો નાશ કરનાર એક
ઔષધ.

જ્વરાશનિરસ પું તાવનો નાશ કરનાર
એક ઔષધ.

જ્વરિત ત્રિં તાવવાળું.

જ્વરિન્ ત્રિં તાવવાળું.

જ્વલ્ ભ્વાં પં અં સેટુ બળવું, દીપવું,
પ્રકાશવું, ચાલવું.

જ્વલ ત્રિં દીપ્તિવાળું, કાંતિવાળું, બળવું.

જ્વલ પું અગ્નિની ત્વાણા, જાળ.

જ્વલકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

જ્વલત ત્રિં બળવું, દીપવું, પ્રકાશવું.

જ્વલતિ પું નવલનક્રિયા, બળવું, દીપવું.

જ્વલન ત્રિં દીપવું, પ્રકાશમાન, કાંતિમાન,
બળનાર.

જ્વલન પું અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.

જ્વલન નં બળવું, દીપવું, પ્રકાશવું.

જ્વલનાશ્મન્ પું સૂર્યકાન્ત મણિ.

જ્વલન્મણિ પું ઉપરનો અર્થ, ચળકતો મણિ.

જ્વલયત ત્રિં બળવું, દીપવું, પ્રકાશવું.

જ્વલિત ત્રિં બળેલ, દીપેલ, પ્રકાશેલ.

જ્વલિન્ ત્રિં બળનાર, દીપનાર, પ્રકાશમાન.

જ્વલિની સ્ત્રીં મૂર્ધાલતા-મેરવેલનો વેલો.

જ્વાલ પું અગ્નિની શિખા, ત્વાણા, જાળ,
કાંતિ, દીપ્તિ.

જ્વાલ ત્રિં દીપ્તિવાળું, કાંતિવાળું.

જ્વાલશ્વરગદ પું તે નામે એક રોગ.

જ્વાલા સ્ત્રીં જ્વાલ પું જુઓ, દાઝેલું અન્ન.

જ્વાલાગર્દભાદ્ર પું તે નામે એક રોગ.

જ્વાલાગ્નિ પું ત્વાણાવાળો અગ્નિ.

જ્વાલાગ્નિ પું અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.

જ્વાલામાલિન્ પું ઉપરનો અર્થ.

જ્વાલામાલિની સ્ત્રીં તે નામે એક દેવી.

જ્વાલામુખી સ્ત્રીં તે નામે એક પીઠસ્થાન.

જ્વાલાવક્ત્ર પું શિવ.

જ્વાલિન્ પું શિવ, અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.

જ્વાલિન્ ત્રિં ત્વાણાવાળું, જાળવાળું,
કાંતિવાળું.

જ્વાલેશ્વર પું તે નામે એક તીર્થ.

જ.

જ નવમે તાલવ્ય વ્યંજન.

જ પુઁ ઝંઝાવાત, વાવાઝોડું, વંટોળીયો, જ-
ળની વૃષ્ટિ, બૃહસ્પતિ, દૈત્યોનો રાગ, એક
જાતનો અવાજ, મોટો વાધરો.

જ ત્રિં નાથ પામેલ, ખોવાઈ ગયેલ, સૂતેલ.

જકાર પુઁ 'ઝ' અક્ષર.

જગજગાયમાન ત્રિં દેહીધમાન, ચળકતું,
અગઝાટ કરતું.

જગતિ અવ્યં એકદમ, ઝટ, તરત.

જકાર પુઁ 'ઝ' એવો અરપણ અવાજ, ભ-
મરા વગેરેના શબ્દ, પાણીના કણીયાનું
વરસવું.

જકારિણી સ્ત્રીં ઝંઝા નદી.

જકારિત ત્રિં 'ઝમ' એવા અવાજવાળું,
ભમરા વગેરેના શબ્દવાળું.

જકૃતા સ્ત્રીં તારા દેવી.

જકૃતિ સ્ત્રીં જકાર ભુઓ.

જઙ્ઘન નઁ જકાર ભુઓ.

જઙ્ઘા સ્ત્રીં વરસાદની ઝડી, ઝમ એવો અ-
રપણ અવાજ, ધ્રુવંડ પવન, તોશની વાયુ.

જઙ્ઘાનિલ પુઁ વર્ષાઝતુમાં નીકળતો તો-
ફાની પવન.

જઙ્ઘામરુત પુઁ ઉપરનો અર્થ.

જઙ્ઘાવાત પુઁ જઙ્ઘાનિલ ભુઓ.

જરુ મ્વાં પઁ અં સેટ્ એકડું કરવું, યું-
અવાઈ જવું.

જટા સ્ત્રીં ભોંય આમળીનું ઝાડ.

જટામલા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

જટિ પુઁ એક જાતનું ઘાસ.

જટિતિ અવ્યં જલદી, તુરત.

જડ્ મ્વાં પઁ અં સેટ્ વાળ ગુંથવા,
જટાની પેઠે ગુંથવાઈ જવું.

જઢક પુઁ એક જાતનો અન્યથા.

જઢકી સ્ત્રીં એક જાતની અન્યથા સ્ત્રી.
જળજળા અવ્યં 'જલુ જલુ' એવો અરપણ
શબ્દ, તેવા શબ્દવાળું.

જળત્કાર પુઁ જલુકારો, જલુકાર.

જનત્કાર પુઁ ઉપરનો અર્થ.

જમ્ મ્વાં પઁ સં સેટ્ લક્ષણ કરવું, ખાવું.

જમ્પ પુઁ ઝંપલાવવું, કુદવું, ઇઝંજ મારવી.

જમ્પા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

જમ્પાક પુઁ વાનર.

જમ્પાકી સ્ત્રીં વાનરી.

જમ્પારુ પુઁ વાનર.

જમ્પારુ સ્ત્રીં વાનરી.

જમ્પાશિન્ પુઁ એક જાતનું પક્ષી.

જમ્પાશિની સ્ત્રીં એક જાતની પક્ષી.

જમ્પિન્ પુઁ વાનર.

જમ્પિની સ્ત્રીં વાનરી.

જર પુઁ પાણીનું ઝરણુ, ઝરો.

જરસી સ્ત્રીં એક જાતનું શાક.

જરા સ્ત્રીં પાણીનું ઝરણુ-ઝરો.

જરી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

જર્વ તુદાં પઁ સં સેટ્ કહેવું, તિરસ્કાર
કરવો, દપકો દેવો.

જર્ચ્છ તુદાં પઁ સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

જર્જ તુદાં પઁ સં સેટ્ જર્ચ્ ભુઓ.

જર્જર પુઁ ઝંજ નામનું વાદિય, ઢોલ, ક-
ગિયુગ, તે નામે એક નદ, નેતરની અ-
નાવેલી લાકડી, રાધવાનું લોખંડી એક
સાધન.

જર્જરક પુઁ કચિયુમ.

જર્જરા સ્ત્રીં તારા દેવી, વેશ્યા.

જર્જરાવતી સ્ત્રીં ઝંઝા નદી.

જર્જરિકા સ્ત્રીં તારા દેવી, અડદની રોટલી.

જર્જરિન્ પુઁ શિવ.

જર્જરિન્ ત્રિં ઝંજવાળું.

જર્જરી સ્ત્રીં ઝંજ, તારા દેવી.

જર્જરીક પુઁ દેહ, શરીર.

શ્રલજ્ઞસલા

૬૩૪

શિલ્પીકા

શ્રલજ્ઞસલા સ્ત્રીં કાશીના કાનનું અથડાવું-
તેનો અવાજ.
શ્રલરો સ્ત્રીં ખંજરી, શુધેશ કેશ, વેણી,
અંબોડા.
શ્રલા સ્ત્રીં કન્યા, તાપની જિર્મિ-ઝાળ.
શ્રલિ સ્ત્રીં સોપારી.
શ્રલ્લ પું એક જાતની વર્ણસંકર જાતિ.
શ્રલ્લક નં ઝાંઝ નામનું વાદિત-કંસીઝેડ.
શ્રલ્લકળ્લ પું પારેવું, કખૂતર.
શ્રલ્લકળ્લટી સ્ત્રીં પારેવી, કખૂતરી.
શ્રલ્લકૌ સ્ત્રીં ઝાંઝ.
શ્રલ્લરા સ્ત્રીં ઝાંઝ, ખંજરી, બાળકના કેશ,
શુદ્ધ, ભીનાશ.
શ્રલ્લરી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
શ્રલ્લિકા સ્ત્રીં શરીરને ચોળી કાઢેલો મેલ,
પ્રકાશ, કાંતિ.
શ્રલ્લો સ્ત્રીં ઝાંઝ, કંસીઝેડ.
શ્રલ્લીષક નં એક જાતનું મૃત્ય.
શ્રલ્લોલ પું રેંડીયો, ચરખો.
શ્લ્ મ્વાં પં સં સેટ વધ કરવો, મારી
નાખવું.
શ્લ્ મ્વાં ઉમં સં સેટ શ્રલ્લ કરવું, ઢાંકવું.
શ્લ પું માછલું, મગરમચ્છ, ભીનાશકિ,
મકરરાશિ, તાપ.
શ્લ નં વેરાન પ્રદેશ, પડતર જમીન, વન,
જંગલ.
શ્લકેતન પું કામદેવ.
શ્લકેતુ પું કામદેવ.
શ્લા સ્ત્રીં નાગવ્યા વનસ્પતિ.
શ્લાઙ્ક પું કામદેવ, પ્રધુમ્નનો પુત્ર અનિરુદ્ધ.
શ્લાશન પું શિશુમાર નામે જલચર પ્રાણી.
શ્લાવદ્રી સ્ત્રીં મત્સ્યગન્ધા-વ્યાસની માતા
સત્યવતી.
શ્લા સ્ત્રીં પાણીનો ધોધ.
શ્લાકૃત પું એક જાતનો ક્ષાર.
શ્લાકૃત નં ઝામ ઝમ એવો અરપણશબ્દ.

શ્લાટ પું નિકુંજ, લતાગૃહ, લતામંડપ,
વન, ધાવ વગેરેનું સાથ કરવું તે.
શ્લાટલ પું એક જાતનું વૃક્ષ.
શ્લાટા સ્ત્રીં ભોંય આંમળી, જૂંધ, વઘડ.
શ્લાટામલા સ્ત્રીં ભોંય આંમળી.
શ્લાટાચ્છ નં એક જાતનું તરણુય.
શ્લાટાચ્છક નં ઉપરનો અર્થ.
શ્લાટિકા સ્ત્રીં ભોંય આંમળી.
શ્લાટી સ્ત્રીં ભોંય આંમળી, જૂંધ, વઘડ.
શ્લામક નં અત્યંત પાકેલી ઇંદ.
શ્લામર પું એક જાતની સરાણ.
શ્લાશર પું ઝાંઝ વગાડનાર, ખંજરી જ-
ગવનાર.
શ્લાશરિક પું ઉપરના અર્થ.
શ્લાલરો સ્ત્રીં ઝાંઝ, ખંજરી.
શ્લાલા સ્ત્રીં શ્લા જુઓ.
શ્લાલિ પું ફેરીનું અથાણું.
શ્લાલુ પું એક જાતનું ઝાડ.
શ્લાલુક પું એક જાતનું ઝાડ.
શ્લાલુક પું શ્લાલુ જુઓ.
શ્લિઙ્ગાક નં એક જાતનું ચીભડું.
શ્લિઙ્ગિની સ્ત્રીં ઉંખાડીયું, જિઙ્ગિની વૃક્ષ.
શ્લિઙ્ગી સ્ત્રીં જિઙ્ગિની વૃક્ષ.
શ્લિઙ્ગિણી સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
શ્લિઙ્ગિરિટા સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
શ્લિઙ્ગી સ્ત્રીં એક જાતનો કીડો-તમર.
શ્લિઙ્ગટી સ્ત્રીં એક જાતનું ફૂલઝાડ.
શ્લિઙ્ગટીશ પું શિવ.
શ્લિરિ સ્ત્રીં તમર-કીડો.
શ્લિરિકા તમર-કીડો.
શ્લિલ્લિ પું ઝાલર.
શ્લિલ્લિકા સ્ત્રીં તમર-કીડો, સૂર્યના તાપની
કાંતિ, દીવેટ.
શ્લિલ્લી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
શ્લિલ્લોકળ્લ પું કખૂતર, પારેવું.
શ્લિલ્લોકા સ્ત્રીં શિલ્લિકા જુઓ.

શ્રીરિકા

૬૩૫

ટક્કિત

શ્રીરિકા સ્ત્રી૦ તમર-કીડા.
 શ્રીરુકા સ્ત્રી૦ તમર.
 કુ મ્વા ૦ આ૦ સ૦ સેટ્ અમન કરવું, જવું.
 છુન્ટ પુ૦ એક જાતનું ઝાડ, યું બહુ, ધાસ
 વગેરેનાં મૂળનો ગુચ્છો, ગુચ્છ.
 છુમરિ સ્ત્રી૦ એક જાતની રાગિણી.
 છૂપિણી સ્ત્રી૦ એક જાતની સોપારીનું ઝાડ,
 અનિષ્ટસૂચક એક નિમિત્ત.
 છુમેરી સ્ત્રી૦ તે નામે એક રાગિણી.
 છુલિ પુ૦ છૂપિણી જુઓ.
 છૂષ્ મ્વા૦ પ૦ સ૦ સેટ્ વધ કરવો, મારી,
 નાખવું.
 છૂ દિવા૦ પ૦ અ૦ સેટ્ ધરડા થવું.
 છોડ પુ૦ એક જાતની સોપારીનું ઝાડ.
 છૌલિક પુ૦ સોપારી નાખવાનું પાત્ર.
 છ્યુ મ્વા૦ આ૦ સ૦ અનિદ્ અમન કરવું, જવું.

જ.

જ દશમે તાલવ્ય અનુનાસિક વ્યંજન.
 જ પુ૦ ગાયન ગાનાર, ગવૈયો, ધર્મર અવાજ,
 બળદ, શુકાચાર, વામ માર્ગ.
 જ ત્રિ૦ વામમાર્ગે જનાર, પાખંડી, માનાર.
 જકાર પુ૦ 'જ' અક્ષર.

ટ.

ટ અગ્રીઆરસો મૂર્ધન્ય વ્યંજન.
 ટ પુ૦ પગ, શબ્દ, અવાજ.
 ટ ત્રિ૦ ઠીંગણો, નીચો, વાગન.
 ટંકુ ચુ૦ ડમ૦ સ૦ સેટ્ બાંધવું ઢાંકવું,
 ચોઢવું.
 ટંકુ મ્વા૦ પ૦ સ૦ સેટ્ બાંધવું, ઢાંકવું, ચોઢવું.

ટકાર પુ૦ 'ટ' અક્ષર.
 ટક્ક પુ૦ તે નામે એક દેશ.
 ટક્કદેશીય પુ૦ એક જાતનું શાક.
 ટક્કદેશીય ત્રિ૦ ટક્ક દેશમાં રહેનાર, ટક્ક
 દેશમાં હોનાર થનાર.
 ટક્કનામન પુ૦ ૬૦ વાહીક દેશનાં લોક.
 ટક્કર પુ૦ એક જાતના વાર્ધક્યનો અવાજ.
 ટગણ પુ૦ હંદેશસ્થમાં માત્રાવૃત્તપ્રસિદ્ધ
 એક ગણ.
 ટગર પુ૦ ટંકણખાર, વિલાસભોગ.
 ટગર ત્રિ૦ ટેલીઆંખવાળું, ત્રાંસી આંખવાળું.
 ટક્ક પુ૦ કોપ, ક્રોધ, ટાંકણું, તલવારનું મ્યાન,
 તરવાર, ગંધ.
 ટક્ક પુ૦ ન૦ ચાર સાસા ખરોખર વળન,
 એક જાતના કોઠનું ઝાડ, કુહાડી, ગર્વ,
 અલંકાર, ફરશી, એક જાતનો આંખો,
 સીક્કો.
 ટક્કક પુ૦ એક જાતનો ફપાનો સીક્કો.
 ટક્કકપતિ પુ૦ ટંકશાળનો અધ્યક્ષ-અ-
 મજદાર.
 ટક્કકચાલા સ્ત્રી૦ ટંકશાળ.
 ટક્કટીક પુ૦ શિવ.
 ટક્કણ ન૦ ટંકણખાર, ટાંકવું, ચોઢવું.
 ટક્કન ન૦ ઉપરના અર્થ.
 ટક્કવટ પુ૦ તે નામે એક વર્ષત.
 ટક્કચાલા સ્ત્રી૦ ટંકશાળ.
 ટક્કા સ્ત્રી૦ ગંધ, તારા દેવી.
 ટક્કાનક પુ૦ વ્રજવાદ વ્રજ.
 ટક્કાર પુ૦ ધનુષની દોરીનો અવાજ, આ-
 શ્વર્ષકારક શબ્દ.
 ટક્કારકારિણી સ્ત્રી૦ તારા દેવી.
 ટક્કારિણી સ્ત્રી૦ તારા દેવી.
 ટક્કારિત ન૦ ધનુષની દોરીનો અવાજ.
 ટક્કારિત ત્રિ૦ ટંકારવાળું.
 ટક્કારો સ્ત્રી૦ ટંકારી વ્રજ.
 ટક્કિત ત્રિ૦ ટાંકણ, બંધિત, ચોઢવું.

ટક

૬૩૬

ઠઠમ

ટક પુ. નં કાદાળી, પાવડો, ફરશી, કુહાડી,
ટાંકણું, જાંધ, ચારમાસા બરોબર વગન.

ટકુણ પુ. નં ટંકણુબાર, ટાંકણું.

ટક્કિની છીં એક જાતની વનરપતિ-પ-
હાડમૂળ.

ટકુની છીં ગરોળી.

ટકુરી છીં દોલ, જૂડું બોલવું, મિથ્યા
ભાષણ, એક જાતનું વાદિત.

ટકુર પુ. નગારાનો શબ્દ.

ટલ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ ટળવું, ફર થવું,
નાશ પામવું, ખીવું.

ટલન નં ફર થવું, નાશ પામવો, ભય પામવો.

ટવર્ગ પુ. ટ-ઠ-ઢ-ઙ-ણ એ પાંચ અક્ષરો.

ટવર્ગીય ત્રિં ટવર્ગ સંબંધી.

ટા છીં પૃથ્વી.

ટાક નં એક જાતનો કાક વૃક્ષનો ફાર.

ટાકુર પુ. એક જાતનું ઝાડ.

ટાકુર ત્રિં ખળ, બુચ્ચું.

ટાલુકત નં અવાજ, શબ્દ.

ટાર પુ. થોડો, રંગ, યુદ્ધમૈથુન કરાવનાર.

ટારી છીં થોડી.

ટિક્ ભ્વાં આં સં સેટ્ ગમન કરવું જવું.

ટિટિમ પુ. ટીટોટો પક્ષી.

ટિટિમક પુ. ટીટોટો પક્ષી.

ટિટિમકી છીં ટીટોટી.

ટિટિમી છીં ટીટોટી.

ટિટિમ પુ. ટીટોટો.

ટિટિમક પુ. ટીટોટો.

ટિટિમકી છીં ટીટોટી.

ટિટિમી છીં ટીટોટી.

ટિટિમ પુ. ટીટોટો.

ટિટિમક પુ. ટીટોટો.

ટિટિમકી છીં ટીટોટી.

ટિટિમી છીં ટીટોટી.

ટિણિટનિકા છીં એક જાતની વનરપતિ.

ટિણિટશ પુ. એક જાતનું ઝાડ.

ટિપ્ પુ. ઉમ્મં સં સેટ્ પ્રેરણા કરવી,
મોકલવું.

ટિપ્પન નં ટીકા, વ્યાખ્યા.

ટિપ્પની છીં ટીકા, વ્યાખ્યા.

ટીક્ ભ્વાં આં સં સેટ્ ગમન કરવું જવું.

ટીકા છીં વ્યાખ્યા, ટીકા.

ટુ પુ. સોતું, કામદેવ, કંગ.

ટુણુક પુ. એક જાતનું પક્ષી, એક જા-
તનું ઝાડ, કાળો ખેર.

ટુણુક ત્રિં થોડું, અલ્પ, ફર, ધાતકી, નીચ.

ટુણુકી છીં એક જાતની પક્ષિણી.

ટુનાફા છીં તાલમૂલી વૃક્ષ.

ટેપન નં પ્રેરણા કરવી, મોકલવું.

ટેર ત્રિં ત્રાંસુ, ટેડું, તીરછી આંખવાળું.

ટેરક ત્રિં ટેડું, ત્રાંસુ, તીરછી આંખવાળું.

ટોટ ત્રિં અલ્પ, થોડું, હલકું, હીણું.

ટોહલતન્ન નં તે નામે એક તંત્રશાસ્ત્ર.

ટૌક્ ભ્વાં આં સં સેટ્ ગમન કરવું જવું.

ટૂલ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ ટલુઓ.

ઠ.

ઠ વ્યંજનોમાં બારમો મૂર્ધન્ય અક્ષર.

ઠ પુ. શિવ, મોટો અવાજ, ચંદ્રમંડળ,
હરકેષ મંડળ, મીંડું, શન્ય.

ઠ ત્રિં લોકવિષય.

ઠકાર પુ. 'ઠ' અક્ષર.

ઠકુર પુ. દેવપ્રતિમા, બ્રાહ્મણને લાગતું
એક વિશેષણ, હરકેષ દેવ, કોકોરણ.

ઠઠમ અગ્ર્યં વાસણ વગેરેનો અસ્પષ્ટ અ-
વાજ, કચકાર.

હ.

હૂ વ્યંજનોમાં તેરમો મૂળ્મ્ય અક્ષર.

હ. પુઠ શિવ, શબ્દ, અવાજ, ત્રાસ, ભય,
વાડવાનળ.

હકાર પુઠ 'ડ' અક્ષર.

હગણ પુઠ છંદઃશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ માત્રાવૃત્તનો
એક ગણ.

હફ્ફારી સ્ત્રી એક જાતની લાંબી ઠાકડી.

હફ્ફારી સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.

હંપ્ મ્વાઠ આઠ સઠ અઠ સેટ્ ઢગલો
કરવો, એકડું કરવું.

હંપ્ ચુઠ આઠ સઠ અઠ સેટ્ ઉપરના અર્થ.

હંપ્ ચુઠ આઠ સઠ અઠ સેટ્ ઢગલો કરવો,
એકડું કરવું.

હંપ્ મ્વાઠ આઠ સઠ અઠ સેટ્ ઉપરના અર્થ.

હંચ્ ચુઠ ઉમઠ સઠ સેટ્ જોવું.

હંચ્ ચુઠ ઉમઠ સઠ સેટ્ એકડું કરવું,
ઢગલો કરવો.

હમ પુઠ એક જાતની નીચ વણસંકર
જાતિ-ભંગી વગેરે.

હમર પુઠ ભયથી નાશી જવું તે.

હમરા સ્ત્રી ઉપરનો અર્થ.

હમરિન્ પુઠ એક જાતનું વાદિત્ર-ઠાકડું.

હમરુ પુઠ ઉપરનો અર્થ.

હમરુકા સ્ત્રી હમરિન્ જુઓ.

હમ્બર પુઠ સમૂહ, આડંબર, આયોજન-
યોજનું, જોડવું, તે નામે કાર્તિકસ્વામીનો
એક અનુચર.

હચન નઠ ઉડવું, ડોલી-પાલખી વગેરે.

હલ્લક નઠ વાંસનો ડાલો-ટોપલો.

હલિત્ય પુઠ લાકડાનો મૃગ, દ્રવ્યવાચી
એક સંજ્ઞાશબ્દ.

હહુ પુઠ નકુચ વૃક્ષ.

હહુ પુઠ ઉપરનો અર્થ.

હા સ્ત્રી ઠાકણ, પિશાયણી, ટોપલી-ટોપલો
વગેરે.

હાકિની સ્ત્રી દેવીની એક અનુચરી-
ઠાકણ, દેખતાંજ કંટાળો ઉપજાવે તેવી
હરકોઈ સ્ત્રી.

હાકિનીતા સ્ત્રી ઠાકણપણું.

હાકિનીત્વ નઠ ઠાકણપણું.

હાફ્ફારી સ્ત્રી લાંબી એક જાતની ઠાકડી.

હામર પુઠ શિવે કહેલું એક તંત્રશાસ્ત્ર.

હાલિમ પુઠ દાડમનું ઝાડ.

હાહન પુઠ ત્રિપુર દેશ.

હાહક પુઠ દાત્યૂહ શબ્દ જુઓ.

હાહકી સ્ત્રી દાત્યૂહ પક્ષિણી.

હિક્કરી સ્ત્રી તરણ સ્ત્રી.

હિફ્ફાર પુઠ એક જાતની ઠાકડી, સેપ, ફેંકવું,
વન, ધૂતારો, સેવક.

હિડિકા સ્ત્રી યુવાવસ્થામાં ધોળાં પળીયાં
લાવનારો એક રોગ.

હિડિમા પુઠ એક જાતનું પક્ષી.

હિણ્ડમ પુઠ નગાઈ, ઢંદેરો, પાણીમાં થતું
એક જાતનું આંમણું.

હિણ્ડમેશ્વર પુઠ તે નામે એક તીર્થ.

હિણ્ડર પુઠ સમુદનું શીથુ-સમદર ફેણ.

હિણ્ડરમોલ્ક પુઠ ગાંજો, લસણ.

હિણ્ડશ એક જાતનું ઝાડ.

હિણ્ડીર પુઠ હિણ્ડર જુઓ.

હિત્ય પુઠ શાકડાનો હાથી, એક સંજ્ઞાશબ્દ.

હિંપ્ ચુઠ ઉમઠ અઠ સેટ્ ઢગલો કરવો,
એકડું કરવું.

હિંપ્ મ્વાઠ આઠ અઠ સેટ્ ઉપરના અર્થ.

હિંપ્ ચુઠ ઉમઠ સઠ સેટ્ પ્રેરણા કરવી,
મોકલવું.

હિંપ્ તુદાઠ પઠ સઠ સેટ્ ઉપરના અર્થ.

હિંચ્ ચુઠ ઉમઠ સઠ સેટ્ ઢગલો કરવો,
એકત્ર કરવું, પ્રેરણા કરવી, મોકલવું.

હિંચ્ મ્વાઠ પઠ સઠ સેટ્ ઉપરના અર્થ.

દિમ્

૬૩૮

દાલ

દિમ્ ચું ઉમં સં સેટ્ દિંસા કરવી,
એકડું કરવું.

દિમ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

દિમ્ સૌત્રં પં સં સેટ્ દિંસા કરવી.

દિમ્ પું બેમાં કાવ્યનું ૩૫ દેખાતું હોય
તેનું કોઈ ન્હરક.

દિમ્મ પું ભય, ભયથી તારી જવું, જ-
ભાશયમાં પેલીના આકારમાં બંધાયેલો
ગર્ભ, ગર્ભાશય, ભયનો શબ્દ, છકું, બ-
રેણ, પ્રલય, નાશ, નાનું અચ્યું, બાળક.

દિમ્વાહ પું ભયના પોકારોવાળું પુદ્.

દિમ્બિકા સ્ત્રીં કામુકી સ્ત્રી, શાણક વ્રક્ષ,
પાણીનો પરપોટો.

દિમ્બી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

દિમ્મ ત્રિં બાળક, અચ્યું, સૂખ, અત્રાની.

દિમ્મક પું બાળક, શાશ્વ દેશના રાજા
બ્રહ્મદત્તનો એક પુત્ર.

દિમ્મચક્ર નં સ્વરેશદયમાં કહેલ શુભાશુભ
સૂચક એક ચક્ર.

દિમ્મા સ્ત્રીં બહુજ નાનું બાળક.

ડી મ્વાં આં અં સેટ્ આકાશમાં જવું,
ઉડવું.

ડીતર ત્રિં આકાશમાં અતિશય ગતિવાળું.

ડીન નં પક્ષીની એક ગતિ, તે નામે એક
આગમશાસ્ત્ર, ઉડવું.

ડીનક નં પક્ષીનું ધીમે ધીમે ઉડવું.

ડીમડીનક નં એક જાતની પક્ષીની ગતિ.

ડીનાચડીનક નં ઉપરનો અર્થ.

ડુણ્ડ પું એક જાતનો ઝેર વિનાનો સાપ.

ડુણ્ડુમ પું ઉપરનો અર્થ.

ડુણ્ડુલ પું નાનું ધુવડ.

ડુણ્ડુલી સ્ત્રીં નાની ધુવડી.

ડુલ પું એક જાતનું ધુવડ.

ડુલિ સ્ત્રીં નાનો કાચબો, કાચબી.

ડુલિકા સ્ત્રીં એક જાતનું બંજન પક્ષીના
જેવું પક્ષી.

ડોડિકા સ્ત્રીં ડોડીનું શાક.

ડોહી સ્ત્રીં ડોડીનું શાક.

ડોમ પું તે નામે વર્ણસંકર જાતિ-ભંગી
વગેરે.

ડોર નં દોર, હાથ-આડુ વગેરેને બાંધવાની
દોરી.

ડોરહી સ્ત્રીં બૂહતી નામે વનસ્પતિ.

ડૂલ્ ચું ઉમં સં સેટ્ મિશ્ર કરવું.

ઢ.

ઢ વ્યંજનોમાં ચૌદમો મૂર્ધન્ય વ્યંજન.

ઢ પું મોટું નગારું, કુતરો, કુતરાની પુંછડી,
ધ્વનિ, અવાજ, નિર્ગુણ.

ઢકાર પું ' ઢ ' અક્ષર.

ઢક પું ઢાકા શહેર, ધર્મદા ધર, અદૃશ્ય
થવું, અવાજ, નિર્ગુણ.

ઢકા સ્ત્રીં મોટું નગારું, ડંકા.

ઢકાદોલપ્રિયા સ્ત્રીં અનપૂર્ણા દેવી.

ઢકાવાદચલજ્જલા સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ઢકારવ પું મોટા નગારાનો શબ્દ.

ઢકારવા સ્ત્રીં તારિણી દેવી-તાંત્રિકોની તે
નામે એક દેવી.

ઢકારી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ઢગણ પું છંશાસ્ત્રમાં માત્રાવૃત્તપ્રસિદ્ધ ગણ.

ઢળટી સ્ત્રીં એક પ્રકારનું વાક્ય.

ઢામરા સ્ત્રીં હંસલી.

ઢાલ નં ઢાલ.

ઢાલિન્ ત્રિં ઢાલવાળું.

ઢુણ્ મ્વાં સં પં સેટ્ શોધવું, બોળવું.

ઢુણ્દન નં શોધવું, બોળવું.

ઢુણ્દિ પું કાશીમાં તે નામે એક ગણપતિ.

ઢુણ્દિત ત્રિં શોધેલ, બોળેલ.

ઢોલ પું ઢોલ.

દોલધરા

૬૩૯

ગિજ

દોલધરા સ્ત્રીં અન્નપૂર્ણા દેવી.
 દોલરૂપા સ્ત્રીં અન્નપૂર્ણા દેવી.
 દોલવાદ્યપ્રમોદિની સ્ત્રીં અન્નપૂર્ણા દેવી.
 દોલશબ્દસ્વરૂપિણી સ્ત્રીં અન્નપૂર્ણાદેવી.
 દૌક્ ભ્વાં આં સં સેદ્ પ્રેરણા કરવી,
 ગતિ કરવી, મુકવું, સ્થાપવું.
 દૌકન નં જવું, પ્રેરણા કરવી, મુકવું,
 ભેટ, લાંચ.

જ.

જ વ્યંજનોમાં પંદરમો મૂર્ધન્ય-અનુનાસિક
 વ્યંજન.
 જ પું બિન્દુ દેવ, ભૂપણ, અલંકાર, ધરણું,
 પાણીનું સ્થાન, જલાશય.
 જ ત્રિં ગુણરહિત, નિર્ગુણ.
 જ નં નિર્ણય, નિશ્ચય, ચાન.
 જન્ ભ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.
 જદ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ નૃત્ય કરવું, નાચવું.
 જદ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ નટનું કામ કરવું.
 જદ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ અરપણ શબ્દ કર-
 વેા, નાદવું, ગાજવું. અનુ + નાદનું અ-
 નુકરણ કરવું, અમિ + સામે શબ્દ કરવેા,
 ઉદ + ઉચ્ચે શબ્દ કરવેા, પ્રતિ + પડવાનું
 અનુકરણ કરવું.
 જદ્ જું ઉમં સં સેદ્ બોલવું, કહેવું.
 જમ્ ભ્વાં આં સં સેદ્ હિંસા કરવી, દાર
 કરવું.
 જમ્ દિવાં પં સં સેદ્ ઉપરના અર્થ.
 જમ્ ક્યાદિં પં સં સેદ્ ઉપરના અર્થ.
 જમ્ ભ્વાં પં અનિદ્ શબ્દ કરવેા અનમવું,
 સંઅમિ + સામે નમવું, અવ + નીચા
 નમવું, નીચા થવું, ઉદ + ઉચ્ચે જવું, ઉચ્ચા
 થવું, ઉડવું, અમિ + ઉદ + સામેથી ઉચ્ચા
 થવું, ઉપ + પ્રાપ્ત થવું, પોતાની મેળે પાસે

જવું, પરિ + તુલ્યરૂપ સત્તાએ વરતવું
 અન્યથા થવું, પરિણામ થવું, પ્ર + અત્યંત
 નમવું, પ્રતિ + અવળી રીતે નમવું, વિ +
 વિશેષે કરી નમવું, પરિ + કોષપણ પદા-
 થમાં વિકાર થવેા સમ્ + સારી રીતે નમવું.
 જય્ ભ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું,
 રક્ષણ કરવું.
 જર્દ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ શબ્દ કરવેા, ગાજવું.
 જલ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ બાંધવું.
 જશ્ દિવાં પં અં સેદ્ નાશ પામવેા,
 અદશ્ય થવું, નાસી જવું.
 જસ્ ભ્વાં આં અં સેદ્ કુદ્ધિતા કરવી.
 જહ્ દિવાં ઉમં સં અનિદ્ બાંધવું, અપિ +
 ધારણ કરવું, બાહ્યર વગેરે પહેરવું, અવ +
 ચોતરફથી બાંધવું. આ + સારી રીતે બાંધવું,
 પરિ+આ+ચોતરફથી બાંધવું, ઉદ + ઉચ્ચું
 કરી બાંધવું, સમ્ + ઉદ સારી રીતે બાંધવું,
 ઉપ + ઉપર બાંધવું, નિ + અત્યંત બાંધવું,
 પરિ + ચોતરફથી બાંધવું, સમ્ + સારી
 રીતે બાંધવું, બાહ્યર વગેરે પહેરવું, તૈ-
 યાસી કરવી.
 જાસ્ ભ્વાં આં અં સેદ્ શબ્દ કરવેા,
 અવાજ કરવેા.
 જિખ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ ચુંબન કરવું,
 વિ + નાશ કરવેા.
 ગિજ અવાં આં સં સેદ્ શોધવું.
 ગિજ જુહોં ઉમં અનિદ્ શોધવું શુદ્ધ ક-
 રવું, સં શુદ્ધ થવું અં અવ + ચોતરફ
 જ્યાં જાંટીને શુદ્ધ કરવું, નિર્ + સંપૂર્ણ
 ધોઈ નાખી શુદ્ધ કરવું-સાધ કરવું.
 ગિદ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ નિંદા કરવી,
 ધિક્કારવું.
 ગિદ્ ભ્વાં ઉમં સેદ્ સમીપ થવું અં
 નિંદવું સં
 ગિલ્ તુદાં પં સં સેદ્ દુઃખેથી બાજવું.
 ગિચ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ સૌંચવું જાંટવું.

જિજ્ઞ

૬૪૦

તશ્ન

જિજ્ઞ ભ્વાં આં સં સેટ્ શાંતિથી વિચારવું, ધ્યાન કરવું.

જિષ્ ભ્વાં આં સં સેટ્ પ્રોક્ષણ કરવું, છાંટવું.

જિસ્ અદાં આં સં સેટ્ ચુંબન કરવું.

જી ભ્વાં ઉમં દ્વિકં અનિદ્ લઘ જવું, દોરવું, પ્રાપ્ત કરવું. અતિ + ઐળંગી લઘ જવું, વિ + અતિ + દૂર કરવું, અનુ વિનવવું, મનાવવું અપ + હરણુ કરવું, દૂર કરવું. અમિ + હાવભાવ કરવા, બળવવું. અવ + નીચે લઘ જવું. આ + દૂર રહેલાને સમીપ લઘ જવું, લાવવું, અમિ + આ + સામે લાવવું, પરિ + આ + ચોતરફથી લાવવું. પ્રતિ + આ + વિરૂદ્ધ રીતે લાવવું, ઉદ + ઉચે લઘ જવું, ઉપ + પાસે લઘ જવું, નિ + ત્યાગ કરવો, નિર્ + નિશ્ચય કરવો, નિર્ણય કરવો, પુરા + ફરી લાવવું, પરિ + ચોતરફથી લઘ જવું, પ-રણુવું, વિ + ફેંકવું, પ્રવેશ, કરવો, કરવું, શિખવવું, પ્રાતિ + ફરી લઘ જવું, વિ + ખસેડવું, દૂર કરવું, કેળવવું, સમ્ + જોડવું.

જીલ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ લીલું કરવું.

જીલ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ સ્થૂલ કરવું.

જી અદાં પં સં સેટ્ સ્તુતિ કરવી. આ + સારી રીતે સ્તુતિ કરવી. પ્ર + અત્યંત સ્તુતિ કરવી.

જી ભ્વાં આં સં અનિદ્ ગમન કરવું, જવું.

જી તુદાં ઉમં સં અનિદ્ પ્રેરણા કરવી. અપ+ખસેડવું, દૂર કરવું, ધરા+ખસેડવું, દૂર કરવું, પ્ર+અત્યંત પ્રેરવું, હાંકવું, વિ+વિશેષ પ્રેરણા કરવી.

જી તુદાં પં સં સેટ્ સ્તુતિ કરવી.

જોદ્ ભ્વાં ઉમં સં સેટ્ સમીપ કરવું, પાસે લાવવું.

જોષ્ ભ્વાં આં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

જય પું અક્ષરોક્તમાં આવેલું તે નામે એક સંસેવર.

ત.

ત વ્યંજનોમાં સોળમો દંતરચાની વ્યંજન.

ત પું ચોર, અમૃત, પુછડું, ખોળો, મ્હેચ્છ, મર્લ, રત્ન, છુદ્દદેવ, શિયાળનું પુછડું.

ત ત્રિં જીવાન, શક, હુચ્ચું, ધોળું નહિ તે.

તક્ ભ્વાં પં સેટ્ દરિદ્ર હોવું, કષ્ટપૂર્વક જીવવું અં

તંસુ પું પુરવંશી એક રાજ.

તક્ ભ્વાં પં સેટ્ હસવું, અં સહન કરવું, સં

તક્ ત્રિં નિંદિત, સહનશીલ, સખલના પામેલ.

તક્ત અવ્યં અતિ અલ્પ, ધાણુંજ થોડું.

તક્ત ત્રિં તે, પેલું.

તકરી સ્ત્રીં ખરાબ કામ કરનારી સ્ત્રી.

તકાર પું 'ત' અક્ષર.

તકિલ પું ઔપધ, દવા.

તકિલ ત્રિં ધૂર્ત, ધૂતાઈ.

તકિલા સ્ત્રીં ઔપધિ, વનસ્પતિ.

તક્તુ ત્રિં ગમન કરનાર, જનાર.

તક્કન નં સંતાન, છોકરું.

તક્ક નં જાશ-જેમાં ચોથા ભાગનું પાણી હોય તે જાશ.

તક્કર્ચિકા સ્ત્રીં જાશમાંથી થતો પદાર્થ.

તક્કર્પણ પું દહીં કે જાશથી દૂધને વિ-કૃત કરી તેને કપડામાં બાંધી તેમાંથી પાણી નીકળી જતાં જે બાકી રહે તે.

તક્કમાંસ નં જાશમાં રાંધેલું માંસ.

તક્કવામન પું નારંગીનું જાડ.

તક્કાટ પું જાશ કરવાનો રવૈયો.

તક્કારિષ્ઠ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔપધ.

તક્ ત્રિં ગમન કરનાર, જનાર.

તક્ન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

તક્કવી સ્ત્રીં ચોર લોડાની ગતિ.

તશ્ન ભ્વાં પ્ પં સં સેટ્ છોલવું, પાટવું કરવું.

તથા

૬૪૧

તઢાઘાત

તથા સ્વાં પં સં વેદ ઉપરના અર્થ.
તથા મ્વાં પં સં વેદ જાલ ઉતારવી,
છાલવું, ઢાંકવું.

તથા પું રામના નાના ભાઈ ભરતનો એક
પુત્ર, તે નામે એક રાજધાની, છાલવું,
પાતણું કરવું, અપ્પર વગેરેથી ઢાંકવું.

તથાક પું વિશ્વકર્મા, દેવોનો સુધાર, એક
જાતનું ઝાડ, સુવધાર, કશ્વપનો પુત્ર એક
નાગ-તક્ષક નાગ.

તથાકીય ત્રિં છાલવાળું.

તથાજ નં છાલવું, પાતણું કરવું.

તથાજી સ્ત્રીં વાંસી-લાકડાં છાલવાનું સા-
ધન વાંસલો.

તથાજ પું સુધાર, વિશ્વકર્મા નામનો દેવોનો
સુધાર, ચિત્રા નક્ષત્ર.

તથાજિલા સ્ત્રીં ભરતના પુત્ર તક્ષ રાજની
રાજધાની.

તથાજિલાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
શબ્દગણ.

તથા મ્વાં પં સેટ રખલના પામતી, કંપવું,
અં જવું. સં

તથાજ પું જંદાશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તગણ જેમાં
તણ અક્ષર હોય છેલ્લો અક્ષર લઘુ હોય છે.

તથાજ પું તગરનું ઝાડ, મીંદળનું ઝાડ.

તથાજ નં કોંકણ દેશમાં પ્રસિદ્ધ પિંડતગર
વૃક્ષ, તગરના મૂળમાં થતો એક સુગં-
ધી પદાર્થ.

તથાજપાદિક નં તગર મૂળ નામે એક
સુગંધી દ્રવ્ય.

તથાજપાદી સ્ત્રીં તગરનું ઝાડ.

તથાજ પું કષ્ટપૂર્વક જીવવું, કુઝ, પ્રિયચિન્હ,
તાપ, ભય, પહેરવાનું વસ્ત્ર.

તથાજ નં કષ્ટપૂર્વક જીવવું.

તથાજીલ ત્રિં સ્વાભાવિક રીતે ફળની અ-
પેક્ષા રાખ્યા વિના પ્રવૃત્તિ કરવાના સ્વ-
ભાવવાળું.

તથાજ ત્રિં તેથી ઉત્પન્ન થયેલ, તેથી ઉત્પન્ન
થનાર.

તથાજલાન્ ત્રિં તેથી ઉત્પન્ન થયેલ તેમાં
લય પામેલ ઠોઠ પદાર્થ.

તથાજી સ્ત્રીં હિંચુપત્રી નામે એક વનસ્પતિ.

તથા મ્વાં પં સં સેટ ઉંચા થવું, ઉઠવું.

તથા જું ઉમં સં સેટ હણવું, ઠાંકવું, માર
મારવો.

તથા ત્રિં ઉંચું, ઉન્નત.

તથા પું નં કાઠો, તટ, કિનારો.

તથા નં ઉંચાણવાળું ખેતર.

તથા પું શિવ.

તથાજ ત્રિં કાઠો ઉપર રહેલ.

તથાજ પું તળાવ.

તથાજ ત્રિં સમીપ રહેલ, મધ્યસ્થ, ઉદા-
સીન, અલગ.

તથા સ્ત્રીં કાઠો, કિનારો.

તથાક પું તળાવ.

તથાકિન્ ત્રિં તળાવવાળું.

તથાઘાત પું વપ્રક્રીડા જીઓ.

તથાજી સ્ત્રીં નદી.

તથા સ્ત્રીં કાઠો, કિનારો.

તથાજ ત્રિં કાઠો ઉપર હોનાર-થનાર.

તથાજ પું શિવ.

તથા મ્વાં આં સં સેટ મારવું, માર મારવો.

તથા જું ઉમં સેટ દીપવું, પ્રકાશવું અં
મારવું, ઠાંકવું, મારવો સં

તથાજ પું તળાવ.

તથાક પું તળાવ.

તથાકા સ્ત્રીં દીપ્તિ, કાંતિ, કિનારો, કાઠો,
આધાત.

તથાજ પું તળાવ, હરણ પકડવાની જાળ,
પાંચસો ધનુષના વિસ્તારવાળું જલાશય.

તથાજાઘત ત્રિં તળાવવાળું,

તથાજિન્ ત્રિં તળાવવાળું.

તથાઘાત પું હાથીની સુંદનું ઉંચું ઉજળવું.

તત્ત્વ

૬૪૨

તત્કાલ

તત્ત્વિ પુ. આધાત, પ્રહાર,
તત્ત્વિ ત્રિ. આધાત કરનાર, પ્રહાર કરનાર.
તત્ત્વિ સ્ત્રી. વિજ્ઞાની, સમીપ, પાસે, હિંસા.
તત્ત્વિકુમાર પુ. નં. જનમતે ભવનપતિ
એક દેવભતિ.

તત્ત્વિત્ત્વ ત્રિ. વીજ્ઞાનીના જેવી ક્રાંતિવાળું.
તત્ત્વિત્ત્વમા સ્ત્રી. વીજ્ઞાનીની ક્રાંતિ, તે નામે
કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.

તત્ત્વિત્ત્વ પુ. મેધ, મોધ.

તત્ત્વિત્ત્વ ત્રિ. વીજ્ઞાનીવાળું.

તત્ત્વિવર્ગ પુ. મેધ.

તત્ત્વિત્ત્વ ત્રિ. વીજ્ઞાનીમય, વીજ્ઞાનીરૂપ.

તત્ત્વિલ્લતા સ્ત્રી. વિજ્ઞાની.

તત્ત્વ પુ. તે નામે એક ઋષિ.

તત્ત્વક પુ. ખંજન પક્ષી.

તત્ત્વક નં. શીણ, લગભગ સમાસવાળું
વાક્ય, ધર મારેનું લાકડું, ઝાડની મોટી
શાખા.

તત્ત્વક ત્રિ. બહુજ માયાવી-કપટી, બહુ-
ચર, પાસે રહી ધાત કરનાર.

તત્ત્વક પુ. નં. પરિશ્કાર.

તત્ત્વક સ્ત્રી. પ્રહાર, માર.

તત્ત્વિ પુ. તે નામે એક ઋષિ.

તત્ત્વ પુ. શિવનો દ્વારપાલ નંદિકેશ્વર.

તત્ત્વુરીણ પુ. કીડો.

તત્ત્વુરીણ ત્રિ. મૂર્ખ, અધમ, નીચ.

તત્ત્વુરીણ નં. ચોખ્ખાનું ધોણુ-પાણી.

તત્ત્વુલ પુ. નં. ચોખ્ખા, ફોતરા વગરનું
ધાન્ય, આડ ધોળા સરસવ બરોબર વજન.

તત્ત્વુલપરીક્ષા સ્ત્રી. એક જાતનું દિવ્ય-
ચોર વગેરેએ ચોરી વગેરે કરેલી છે કે
નહિ તે માટે અમુક મંત્રેશ ચોખ્ખા ચ-
વરાવી પરીક્ષા કરવી તે.

તત્ત્વુલા સ્ત્રી. વાવડીંગ.

તત્ત્વુલામ્બુ નં. ચોખ્ખાનું ધોણુ-પાણી.

તત્ત્વુલિકાગ્રમ પુ. નં. તે નામે તીર્થ.

તત્ત્વુલીક પુ. તાંદળખની ભાઇ.

તત્ત્વુલીય પુ. ઉપરનો અર્થ, વાવડીંગ.

તત્ત્વુલીયક પુ. તાંદળખે.

તત્ત્વુલીયકા સ્ત્રી. વાવડીંગ.

તત્ત્વુલુ પુ. વાવડીંગ.

તત્ત્વુલેર પુ. તાંદળખે.

તત્ત્વુલોત્થ નં. ચોખ્ખાનું ધોણુ-પાણી.

તત્ત્વુલોત્થક નં. ઉપરનો અર્થ.

તત્ત્વુલૌચ પુ. ચોખ્ખાનો ઢગ, એક જાતનો
વાંસ.

તત્ત્વ ત્રિ. વિસ્તારનાર, પહોળું કરનાર, ફે-
લાવનાર, તે, પેહું.

તત્ત્વ નં. વીણા વગેરે વાદ્ય, વિસ્તાર, પર-
પરા, સંતાન.

તત્ત્વ પુ. વાણ, પિતા, પુત્ર.

તત્ત્વ ત્રિ. વિસ્તારેલ, વ્યાપેલ.

તત્ત્વુષ્ટિ પુ. ધર્મસંતતિને ઇચ્છનાર.

તત્ત્વપત્ની સ્ત્રી. કેશનું ઝાડ.

તત્ત્વપ્રભતિ અવ્ય. તે પછી, ત્યારથી આરંભી.

તત્ત્વમ ત્રિ. ધણુમાંથી નક્કી કરેલ અમુક.

તત્ત્વ ત્રિ. બેમાંથી નક્કી કરેલ અમુક એક.

તત્ત્વ અવ્ય. તેથી, તે પછી, ત્યારપછી, ત્યાંથી.

તત્ત્વસ્તત્ત્વ અવ્ય. ઉપરના અર્થ.

તત્ત્વસ્થ ત્રિ. ત્યાંનું, તેથી હોનાર-થનાર,
ત્યાં હોનાર-થનાર.

તત્ત્વમહ પુ. પિતાનો પિતા-દાદો.

તત્ત્વમહી સ્ત્રી. પિતાની માતા-દાદી.

તત્ત્વ સ્ત્રી. પક્ષિ, લાઇન, સમૂહ.

તત્ત્વિથી સ્ત્રી. તેટલાંને પૂરનારી.

તત્ત્વુરિ ત્રિ. હિંસક.

તત્ત્વર ત્રિ. તેને કરનાર.

તત્ત્વર પુ. તેનો હાથ.

તત્ત્વકાલ પુ. તે સમય, વર્તમાન કાળ, તે
સમયે, તે વખતે.

તત્ત્વકાલ ત્રિ. તે સમયનું, તે કાળનું, તે
વખતનું.

તત્કાલથી

૬૪૩

તથૈવ

તત્કાલથી ત્રિં હાજર જાણી, જે સમયે
જે થોડા હોય તે સુચવનાર શુદ્ધિવાળું.
તત્ક્રિય ત્રિં પગાર લીધા વિના કામ
કરનાર.

તત્ક્ષણ પું તત્કાલ, તેજ ક્ષણે, ચાલુ ક્ષણે.
તત્ત્વ નં રહસ્ય, યથાર્થપણું, ખરેખરું,
આત્મસ્વરૂપ, બ્રહ્મ, સ્વભાવ, ચિત્ત, મન,
વસ્તુ, પદાર્થ, સાંખ્યપ્રસિદ્ધ પચીસ તત્ત્વ,
પરમાત્મા, પચીસની સંખ્યા.

તત્ત્વજ્ઞાન નં યથાર્થજ્ઞાન, બ્રહ્મજ્ઞાન.
તત્ત્વજ્ઞાનાર્થવર્ણન નં તત્ત્વજ્ઞાન માટે આ-
લોચન-વિચારણા.

તત્ત્વજ્ઞાનિન ત્રિં તત્ત્વજ્ઞાની.
તત્ત્વતત્ત્વ અવ્યં ખરી રીતે, ખરાપણાથી.
તત્ત્વનિષ્ઠતા સ્ત્રીં કપ વાણીના ગુણોપેક્ષી
એક ગુણ.

તત્ત્વન્યાસ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ વિષ્ણુપૂ-
જના અંગરૂપ એક ન્યાસ.

તત્ત્વરશ્મિ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ (જૈન) એ બીજી.
તત્ત્વચિદ્ ત્રિં તત્ત્વજ્ઞાની, બ્રહ્મજ્ઞાની, આ-
ત્મજ્ઞાની.

તત્ત્વચિદ્ પું પરમેશ્વર.

તત્ત્વાવબોધ પું તત્ત્વજ્ઞાન.

તત્ત્વાભિયોગ પું અર્થ તહોમત.

તત્ત્વત્રી સ્ત્રીં હિંદુપુત્રી યનરપતિ.

તત્ત્વદ નં 'તત્ત્વ' એવું વેદાંતપ્રસિદ્ધ પદ-
જેનો પરમાત્મા અર્થ છે.

તત્ત્વદલક્યાર્થ પું ચિદેકરસ પરમાત્મા.

તત્ત્વદ્વાચ્ય પું પરમાત્મા.

તત્ત્વદ્વાચ્ય ત્રિં 'તત્ત્વ' એ પદનો અર્થ.

તત્ત્વદ્વાચ્યાર્થ પું 'તત્ત્વમસિ' એ દૈદિક
વાક્યમાંના 'તત્ત્વ' એ પદનો વાચ્ય અર્થ.

તત્ત્વદાર્થ પું પરમાત્મા.

તત્ત્વદામિષ્ઠ પું પરમાત્મા.

તત્ત્વર ત્રિં તેમાં રહેલ, તેમાં આસક્ત,
તેથી પર વસ્તુ, ઉઘમી, ઉઘોગી, તૈયાર.

તત્ત્વર પું નિમેષનો ત્રીસમો ભાગ-એક
સૂક્ષ્મ કાળ.

તત્ત્વરાયણ પું તેમાં આસક્ત.

તત્ત્વરૂપ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક સમાસ,
તે નામે એક રદ, તેનો અધિષ્ઠાયક દેવ-
શ્રદ્ધાનો અધિષ્ઠાયક દેવ.

તત્ત્વરૂપ ત્રિં તેની પહેલાં, તેની પૂર્વે.

તત્ત્વરૂપ પું તત્ત્વરૂપ શ્લોકો.

તત્ત્વફલ નં તે જળ, કમળ, કૃષ્ણ ઔષધિ,
એક નામે એક જંધવ્ય.

તત્ત્વફલ ત્રિં તે જળ જેને મળેલું છે તે.

તત્ત્વ અવ્યં ત્યાં, તેમાં.

તત્ત્વત્રય ત્રિં ત્યાંનું, ત્યાં હોનાર-ચનાર,
તેમાંનું, તેમાં હોનાર.

તત્ત્વમક્ષ્ત ત્રિં પૂજ્ય, આપ.

તત્ત્વસાધુકારિન ત્રિં તેનું સાફ કરનાર.

તત્ત્વસ્ય ત્રિં ત્યાં રહેનાર.

તત્ત્વસદ્ પું દેવ.

તથા અવ્યં તે પ્રકારે, તે પ્રમાણે, તેમ,
તેના જેવું, ખરેખર, હા, ખરું, તેમજ,
સમુચ્ચયમાં તથા નિશ્ચયમાં વપરાય છે.

તથાકારમ્ અવ્યં માંડ માંડ તેમ કરીને.

તથાગત પું શુદ્ધ દેવ, શુદ્ધ મુનિ.

તથાગત ત્રિં તે પ્રમાણે ગયેલ.

તથાચ અવ્યં વળી, તે પ્રમાણે, તેમ.

તથાત્વ નં તેમપણું, તે પ્રમાણેપણું, તે
પ્રકારે.

તથાપિ અવ્યં તોપણુ, તેમ છતાં.

તથામૂલ ત્રિં તે પ્રમાણે થયેલ, તે પ્રકારે
થયેલ, તેવારૂપે થયેલ.

તથારાજ પું શુદ્ધ દેવ.

તથાચિધ ત્રિં તેવા પ્રકારનું.

તથાચિધેય ત્રિં તે પ્રમાણે યરાનું, તે પ્ર-
કારે હોનારું.

તથાહિ અવ્યં જેમકે, જેમ, તેમજ.

તથૈવ અવ્યં તેમજ, વળી, તેજ પ્રકારે.

તથ્ય

૬૪૪

તદ્વત

તથ્ય નં સત્ય, ખરું.

તથ્ય ત્રિં સત્યવાણું, સત્ય ભરેલું.

તથ્યતત્ત્વ અવ્યં સત્યથી, ખરાપણથી, ખરે.

તદ્ ત્રિં તે, પેલું, પ્રસિદ્ધ.

તદ્ નં પરબ્રહ્મ, પરમાત્મા.

તદ્ અવ્યં તો, ત્યારે, માટે.

તદતિપાત ત્રિં તેને ઓળખનાર, તેની પાર જનાર.

તદનન્તરમ્ અવ્યં તે પછી, ત્યાર પછી.

તદનન્યતા ક્ષીં નીચેની શબ્દ જુઓ.

તદનન્યત્વ નં તે જાનેની એકતા, તેનું એકપણું.

તદન્તમ્ અવ્યં ત્યાં સુધી.

તદન્યવાધિતાર્યપ્રસક્ત પું ન્યાયપ્રસિદ્ધ એક તર્ક.

તદર્થ ત્રિં તેને માટેનું, તેને માટે આ.

તદર્થ પું તેના અર્થ.

તદર્થમ્ અં તેને માટે, તેને સારું, તે માટે, તે સારું.

તદર્પણ નં ચાપણ મૂકેલી વસ્તુ ચાપણ મૂકનારને સોંપવી તે, તેનું અર્પણ, તેનું સોંપવું.

તદ્વા અવ્યં ત્યારે, તે કાળે, તે વખતે.

તદાત્મન ત્રિં તે સ્વરૂપ, તે રૂપ, તેથી અભિન્ન, તે મય.

તદાત્મ નં તે કાળે, તે સમયે.

તદાદિ નં તે પછી, ત્યારથી માંડી, ત્યારથી આરંભી.

તદાદિતદન્તન્યાય પું મીમાંસાપ્રસિદ્ધ એક ન્યાય.

તદાનીમ્ અવ્યં તે વખતે, તે કાળે, તે સમયે, ત્યારે.

તદાનીન્તન ત્રિં ત્યારનું, તે વખતનું, તે વેળા હોનાર-થનાર.

તદાપ્રભુતિ ત્રિં ત્યારથી માંડી, તે સમયથી આરંભી, તે પછી.

તદામુલ્ય ત્રિં તે વખતે આરંભેલ, ત્યારે શરૂ કરેલ, આરંભેલ.

તદિન્ ત્રિં તે વિષયનું સ્તોત્ર, તે સંખંધી સ્તોત્ર.

તદ્ગત ત્રિં તત્પર, તેમાં આસક્ત, તેમાં રહેલ, તે પરાયણ.

તદ્ગુણ ત્રિં તેના જેવા ગુણવાળું.

તદ્ગુણ પું તે નામે એક અર્થાલંકાર, તેના ગુણ, તેનું વિશેષણ, પ્રધાનનું વિશેષણ.

તદ્ગુણસંવિજ્ઞાન પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક બહુવ્રીહિ સમાસ-જેમાં પ્રધાનનો અમુક એક ભાગ વિશેષણરૂપે જણાય છે.

તદીય ત્રિં તેનું, તે સંખંધી.

તદિન્ નં તે દિવસે.

તદિન્મ્ અવ્યં દિવસ મધ્યે, દરરોજ, દિવસે દિવસે, દિવસમાં.

તદ્ધન ત્રિં કૃપણ, લોભી, કંજુસ.

તદ્ધન નં તે ધન.

તદ્ધર્મેન્ ત્રિં તેવા પ્રકારના ધર્મવાળું, તે ધર્મવાળું.

તદ્ધિત ત્રિં તેને હિતકારક, તેના હિતનું.

તદ્ધિત પું નં વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક પ્રત્યય.

તદ્ધલ પું એક જાતનું બાણ.

તદ્ધલ નં તેનું બળ, તેનું સૈન્ય.

તદ્દાઘ પું તેના અસાધારણ ધર્મ, તે રૂપ થવું, તે સંખંધી ભાવ-ચિંતન-વિચાર.

તદ્મ્ ક્ષીં બાણનો અભ્યાસ.

તદ્મજા પું તેના રાજા, તે અર્થમાં કરેલ એક તદ્ધિત પ્રત્યય.

તદ્મ્ સૌત્રં પં અં સદ્ દુઃખી થવું, મોહ પામવો.

તદ્મચ્ ત્રિં તે પ્રત્યે જનાર, તેને અનુસરનાર, તેને પૂજનાર.

તદ્મચ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તદ્મત્ અવ્યં તેના જેવું, તેની પેઠે, તેના જેવી ક્રિયાવાળું.

તત્ત્વ

૬૪૨

તનુલ

તત્ત્વ ત્રિં તેવાળું, તેથી યુક્ત.

તત્ત્વસા સ્ત્રીં તે વાળાપણું.

તત્ત્વસ્વ નં તે વાળાપણું.

તત્ત્વિષ ત્રિં તેવા પ્રકારનું, તેવું.

તન તનાં ઉમં સં સેદ્ વિસ્તારવું, કરવું.

વિ + અતિ + વારંવાર વિસ્તારવું, અધિ-
ઉપર વિસ્તારવું, અનુ + સંતત વિસ્તારવું,
પાછળ કરવું. અપ + નીચે વિસ્તારવું,
અવ + સંતત વિસ્તારવું, આ + લાંબું કર-
વું, કરવું, વિ + આ + વિશેષ વિસ્તા-
રવું, વિશેષ કરવું, ઉદ્ગ+ઉચ્ચે વિસ્તારવું,
ઉચ્ચે કરવું, પ્ર+અત્યંત વિસ્તારવું, અત્યંત
કરવું, વિ + વિશેષ વિસ્તારવું, વિશેષ
કરવું, સમ્ + સારી રીતે વિસ્તારવું.

તન્નું ઉમં સં સેદ્ ઉપકાર કરવો,
શ્રદ્ધા રાખવી, ધન કરવી. શબ્દ કરવો અં

તન્નું મ્વાં પં સં સેદ્ ઉપરના અર્થ.

તનય પું છોકરો, પુત્ર, લગ્નાવધિક પાંચમું
સ્થાન.

તનયા સ્ત્રીં પુત્રી, છોકરી, કુંવાર.

તનયાજાત પું જેને ત્યાં છોકરી જન્મી
હોય તે.

તનયિત્તુ પું ઇન્દ્રનું વજ્ર, મેધ.

તનસ્ પું પૌત્ર વગેરે.

તના સ્ત્રીં ધન.

તનાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક ધાતુગણ.

તનિકા સ્ત્રીં આંધવાની દોરી.

તનિમન પું તનુપણું, સૂક્ષ્મપણું, હૃદયજાતા.

તનિષ્ટ ત્રિં અતિશય કૃશ, અત્યંત નાનું,
અત્યંત સૂક્ષ્મ.

તનીયસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તનુ સ્ત્રીં શરીર, ચામડી, હાલ, ન્યોતિ-
પ્રસિદ્ધ લગ્નસ્થાન.

તનુ ત્રિં નાનું, થોડું, છુટું છવાયું, કૃશ,
આરીક.

તનુક ત્રિં ઉપરના અર્થ

તનુક પું ખેડાનું ઝાડ.

તનુક્ષીર પું આન્નાત્મક વૃક્ષ.

તનુચ્છદ પું કવચ, અખતર.

તનુચ્છાય પું બાવળનું ઝાડ.

તનુચ્છાય ત્રિં થોડી હાયાવાળું, થોડી
કાંતિવાળું.

તનુચ્છાયા સ્ત્રીં શરીરની હાયા, શરીરની
કાંતિ, થોડી હાયા, થોડો હાંપડો.

તનુજ પું પુત્ર, છોકરો, ન્યોતિપ્રસિદ્ધ
લગ્નાવધિક પાંચમું સ્થાન.

તનુજા સ્ત્રીં પુત્રી, છોકરી, કન્યા.

તનુતા સ્ત્રીં સૂક્ષ્મતા, નાનાપણું, આરી-
કાઇ, કૃશતા.

તનુત્ર નં અખતર.

તનુત્રવત ત્રિં અખતરવાળું.

તનુત્રાણ નં અખતર

તનુત્રિન ત્રિં અખતરવાળું,

તનુત્વ નં તનુતા બુદ્ધિ.

તનુત્વચ્ સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ, આ-
રીક ચામડી, આરીક હાલ.

તનુત્વચ્ ત્રિં આરીક ચામડીવાળું, ઝીણી
હાલવાળું.

તનુપત્ર પું ઇગોરીયાનું ઝાડ.

તનુપત્ર ત્રિં થોડાં પાંદડાંવાળું.

તનુભવ પું પુત્ર, છોકરો.

તનુભવા સ્ત્રીં પુત્રી, છોકરી.

તનુભવા સ્ત્રીં નાક, નાની ધમણ.

તનુભત્ ત્રિં દેહધારી, હરકોઇ પ્રાણી.

તનુમત્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તનુમધ્ય ત્રિં પાતળી કેડવાળું.

તનુમધ્યા સ્ત્રીં પાતળી કેડવાળી સ્ત્રી, તે
નામે એક છંદ.

તનુરસ પું ધામ, પરમેશ્વર.

તનુરહ નં રૂંધાડું.

તનુરહ નં રૂંધાડું,

તનુલ ત્રિં વિસ્તૃત, પહોળું, ફેલાયેલ, વિ-
સ્તાર પામેલ.

તનુવાત

૬૪૬

તન્તુવાય

તનુવાત પું તે નામે એક નરક.

તનુવાત ત્રિં જ્યાં થોડો વાયુ હોય તેવું
રક્ષણ વગેરે.

તનુવાર નં બપોર.

તનુવીજ પું ચણી બોર, એક જાતનું બોર.

તનુવોજ ત્રિં અતિ અલ્પ બીવાળું.

તનુવ્રણ પું એક જાતનો રોગ-વલ્મીક રોગ.

તનુસ્ નં શરીર.

તનુસંચારિન ત્રિં અલ્પ સંચારવાળું.

તનુસંચારિણી સ્ત્રીં બાલિકા, તરણુ સ્ત્રી.

તનુસર પું ધામ, પરસેવો.

તનુહૂદ પું યુદ્ધ.

તનુ સ્ત્રીં તનુ સ્ત્રીં જુઓ.

તનુકૃત તનાં ડભં સં સેદ્ હોલવું, અલ્પ
કરવું, નાનું કરવું, સૂક્ષ્મ કરવું.

તનુકૃત ત્રિં પાતળું કરેલ, છોલેલ, અલ્પ
કરેલ, નાનું કરેલ, સૂક્ષ્મ કરેલ.

તનુજ પું પુત્ર, છોકરો.

તનુજનિ પું પુત્ર, છોકરો.

તનુજન્મન પું પુત્ર, છોકરો.

તનુજા સ્ત્રીં પુત્રી, છોકરી.

તનુજાત પું પુત્ર, દીકરો.

તનુજ્વલ પું પુત્ર, દીકરો.

તનુન પું વાયુ, પવન.

તનુનપ નં ધી.

તનુનપાત્ પું અગ્નિ, તે નામે પ્રજાપતિનો
એક પૌત્ર, તે નામે એક યાગ.

તનુનપાત્ નં ધી.

તનુનમૂ પું વાયુ.

તનુપા પું જડરાશિ.

તનુપા ત્રિં શરીરનું રક્ષણ કરનાર.

તનુરુહ નં ફંવાડું, પક્ષીઓની પાંખ.

તનુરુહ પું પુત્ર, દીકરો, ફંવાડું, પાંખ.

તનુરુહ નં ફંવાડું, પક્ષીઓની પાંખ.

તનુરુહ પું પુત્ર, દીકરો, પાંખ.

તનુરુહા સ્ત્રીં પુત્રી, દીકરી.

તનુર્જ પું તે નામે મનુવંશી એક રાજા.

તનુહવિસ્ નં તે નામે વૈદિક હોમદ્રવ્ય.

તનુહૂદ પું યુદ્ધ.

તનુસ્ સ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

તનુસ્ સ્વાં પં સં સેદ્ સંક્રાન્ત્ય પમાડવું.

તનુસ્ સ્વાં પં સં સેદ્ સંક્રાન્ત્ય પમાડવો.

તન્તસ્ કળ્હવાં પં અં સેદ્ દુઃખ પામવું.

તન્તિ સ્ત્રીં લાંબી પ્રસારેલી દોરી, માથોની
માતા.

તન્તિપાલ પું માથોની માતાનું પાલન
કરનાર, પાંડવ સહદેવ.

તન્તુ પું સુતરનો તાંતણો, તાંતણો, રેસો,
ઝૂડ નામે જલચર પ્રાણી, સંતાન, છોકરું.

તન્તુક પું સરસવ, રાઈ.

તન્તુકા સ્ત્રીં નાડી, નસ.

તન્તુકાષ્ઠ નં વણકરનું એક સાધન,
ચિત્રકારની પીછી, કપડાં વગેરે સાફ
કરવાનું ધ્રુવ.

તન્તુકી સ્ત્રીં નાડી, નસ.

તન્તુકીટ પું રેશમનો કીડો-કોરોડો.

તન્તુન પું એક જાતનું જલચર પ્રાણી.

તન્તુમાગ પું મોટું ઝૂડ-જલચર પ્રાણી.

તન્તુનામ પું કરોળીયો.

તન્તુનિર્યાસ પું તાડનું ઝૂડ.

તન્તુપર્વન નં શ્રાવણ મહિનાની પૂનમ.

તન્તુમ પું સરસવ, રાઈ, ગાયનું નાનું
વાળરડું.

તન્તુર નં મૃણાલ, કમળનો ફાંડલો.

તન્તુલ નં ઉપરનો અર્ધ.

તન્તુવર્દન ત્રિં સંતતિ વધારનાર, સંસારને
વધારનાર, સંતતિ કે સંસારનો ઉચ્છેદ
કરનાર.

તન્તુવર્દન પું પરમેશ્વર.

તન્તુવાપ પું વણકર.

તન્તુવાય પું વણકર, કરોળીયો.

તન્તુવાયવણ

૬૪૭

તન્ત્રિન

તન્તુવાયવણ પુઠ વણકરનું એક સાધન-વેમા.
તન્તુવિગ્રહા સ્ત્રીં ક્રેળ.

તન્તુશાલા સ્ત્રીં વણવાનું સ્થાન, સાળખાતું.
તન્તુસન્નત ત્રિં વણેલું વસ્ત્ર, સીવેલું વસ્ત્ર.
તન્તુસાર પુઠ સોપારીનું ઝાડ.

તન્ત્રુ ત્રું આં સં સેદ તંત્ર ચલાવવું-
ધારણ કરવું.

તન્ત્રુ આં પં અં સેદ કુટુંબનું પોષણ
કરવું.

તન્ત્ર નં કુટુંબ પોષણ વગેરે કામ, સિ-
દ્ધાન્ત, ઔષધ, દવા, પ્રધાન, મુખ્ય,
પરિવાર, તે નામે એક વેદશાખા, હેતુ,
કારણ, બંને અર્થવાળો એક પ્રયોગ,
ઘટિકર્તવ્યતા, કર્તવ્યની સમાપ્તિ, વ-
ણકર, રાષ્ટ્ર, દેશ, રાજ્ય, લસ્કર, પારકા
છંદને અનુસરવું, હાથ હા બાણતું,
પોતાના રાષ્ટ્રની ચિંતા, પ્રયત્ન, વ્યવસ્થા,
સોગંદ, ધન, ધર, વણવાનું વસ્ત્ર, આયુર્વેદ
શાસ્ત્ર, સુતર, તાંતણો, એક પ્રકારનો
હોમ, સમૂહ, કુળ, વંશ, ઘી, સુખ,
સાધન, કુળ, કુટુંબ, શિવ વગેરેએ કહેલ
તંત્રશાસ્ત્ર, નીતિનો એક અવયવ, કર્મ-
પદ્ધતિ મંથ, એક વખત ઉચ્ચારેલું અ-
નેકને ઉપકારક બને તે, વશ, સ્વાધીન,
બળ, સત્તા, સહેલાઈ, સુગંધ, રજવાડી ઠાં.

તન્ત્રક નં નવું વસ્ત્ર.

તન્ત્રક પુઠ વસ્ત્ર.

તન્ત્રકાષ્ટ નં તન્તુકાષ્ટ બુઓ.

તન્ત્રતા સ્ત્રીં વશપણું, સ્વાધીનપણું, તં-
ત્રશાસ્ત્રપણું, તંત્રશાસ્ત્રનું કર્મ, એક કિ-
યામાં અનેક વિધિ-નીમાં સાપ્રસિદ્ધ વિધિ.
તન્ત્રત્વ નં ઉપરના અર્થ.

તન્ત્રધારક પુઠ કર્મસ્વરૂપ જણાવનાર,
પુસ્તકને ધારણ કરનારો.

તન્ત્રયુક્તિ સ્ત્રીં આયુર્વેદ શાસ્ત્રમાં કહેલ
યુક્તિ.

તન્ત્રધાપ પુઠ વણકર.

તન્ત્રધાપ નં પુઠ વણકરની તાંત-સાળ.

તન્ત્રવાય નં પુઠ ઉપરનો અર્થ.

તન્ત્રવાય પુઠ વણકર.

તન્ત્રહોમ પુઠ એક પ્રકારનો હોમ.

તન્ત્રા સ્ત્રીં થોડી નિદ્રા, તંદ્રા.

તન્ત્રાગ્નિ પુઠ કાળચક્રમાં ગતિ કરનાર
મુર્તિ વગેરે.

તન્ત્રિ સ્ત્રીં વીણા વાદિત્ર, તન્ત્રા બુઓ.

તન્ત્રિકા સ્ત્રીં ગળો વનસ્પતિ.

તન્ત્રિત ત્રિં તંદ્રાવાળું, આળસુ, વશ કરેલ,
સ્વાધીન કરેલ.

તન્ત્રિન ત્રિં દોરાવાળું, વણેલ.

તન્ત્રિન પુઠ તંત્રશાસ્ત્રી, તંત્રિક, ખમૈયો,
તંત્રવાળું.

તન્ત્રિપાલ પુઠ પાંડવ સહદેવ.

તન્ત્રિપાલક પુઠ ભારત યોદ્ધો જયદ્રથરાજ.

તન્ત્રી સ્ત્રીં વીણાનો તાર, ગળો વનસ્પતિ,
તે નામે એક નદી, નાડી, નસ, વીણા
વાદિત્ર, દોરડી.

તન્ત્રવ્ય નં તાંતણાઓનો અગ્રભાગ.

તન્ત્રવ્યગ્રીય ત્રિં તાંતણાઓના અગ્ર ભાગમાં
હોનાર-ચનાર.

તન્ત્રી સ્ત્રીં સ્ત્રીકાર.

તન્ત્ર નં તે નામે છંદ-વૈકિ છંદ.

તન્ત્રયુ ત્રિં તંદ્રાવાળું, આળસુ, થોડી
નિદ્રાવાળું.

તન્ત્રધાપ પુઠ વણકર, કરોળીયો.

તન્ત્રધાવ્ય પુઠ વણકર, કરોળીયો.

તન્ત્રા સ્ત્રીં થોડી નિદ્રા, આળસ.

તન્ત્રાલુ ત્રિં થોડી નિદ્રાવાળું, આળસ.

તન્ત્રિ સ્ત્રીં થોડી નિદ્રા, આળસ.

તન્ત્રિજ પુઠ કનવક નામે યદુવંશી રાજાનો
એક પુત્ર.

તન્ત્રિત ત્રિં થોડી નિદ્રાવાળું, આળસ.

તન્ત્રિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તન્ત્રિપાલ

૬૪૮

તપસ

તન્ત્રિપાલ પું કનવક નામે યદુવંશી રા-
ગ્નનો એક પુત્ર.

તન્ત્રી સ્ત્રીં તન્દિ જુઓ.

તન્ત્રિ સ્ત્રીં ચક્રકૃત્યા નામે એક વનરપતિ.

તન્મચ ત્રિં તેમય, તેરપ, તલ્લીન, તદાકાર,

તન્માત્ર નં પાંચ મહાજૂતના સૂક્ષ્મ અંશ.

તન્માત્ર ત્રિં તે પ્રમાણુવાળું.

તન્માત્રતા સ્ત્રીં પાંચ મહાજૂતના સૂક્ષ્મ
અંશપણું, તે માત્રપણું.

તન્માત્રત્વ નં ઉપરના અર્થ.

તન્મયુ પું રાત્રિ, તે નામે એક વાહિન.

તન્મુ ત્રિં વિસ્તાર પામેલ, ફેલાયલું.

તન્મત્ત ત્રિં વિસ્તારતું, કરતું, ફેલાવતું.

તન્મિન પું ત્તમસ નામના મનુનો એક પુત્ર.

તન્મી સ્ત્રીં પાતળી સ્ત્રી, શાલપાન વનરપતિ.

તપ્ દિવાં આં અનિદ્ એશ્વર્યવાળા થયું,

અં તપાવયું, સંતાપવું સં તપવું,
સંતાપ પામવો.

તપ્ જું ઉમં સં સેટ્ બાળવું.

તપ્ બ્વાં ઉમં સં સેટ્ બાળવું, બળવું.

તપ પું ગ્રીષ્મ ઋતુ, ઉનાળો, સૂર્ય, આક-
કાનું ઝાડ, તપશ્ચર્યા.

તપ ત્રિં તપાવનાર, બાળનાર, તપ કરનાર.

તપઃકર ત્રિં તપ કરનાર, તપસ્વી.

તપઃકર પું એક જાતનો મત્સ્ય.

તપઃકરો સ્ત્રીં એક જાતની માછલી.

તપઃકૃશ ત્રિં તપવડે કૃશ, તપથી દુર્બળ.

તપઃકલેશ પું તપનું દુઃખ.

તપઃકલેશસદ્ ત્રિં તપના દુઃખને સહન
કરનાર.

તપઃસ્થલી સ્ત્રીં કાશી, તપ કરવાનું સ્થાન.

તપઃચ્છદ્ પું દમનક વૃક્ષ.

તપત્ ત્રિં તપ કરતું, તપનું.

તપતી સ્ત્રીં સૂર્યની એક કન્યા-એ સંવ-
રણ રાગની પત્ની હતી અને કુરરાગની
માતા હતી.

તપન પું સૂર્ય, બીજામાંનું ઝાડ, આકકાનું
ઝાડ, તે નામે એક નરક, ગ્રીષ્મ ઋતુ,
અગ્નિમંથ વૃક્ષ, સૂર્યકાન્તમણિ, તે નામે
એક અગ્નિ, શિવ.

તપનકર પું સૂર્યનું કિરણ.

તપનતતય પું યમરાજ, કર્ણ, સુગ્રીવ,
શનિ ગ્રહ.

તપનતનયા સ્ત્રીં વ્યમુનાનદી, ખીજડીનું ઝાડ.

તપનપુત્ર પું તપનતનય જુઓ.

તપનપુત્રી સ્ત્રીં તપનતનયા જુઓ.

તપનમણિ પું સૂર્યકાન્ત મણિ.

તપનસુત પું તપનતનય જુઓ.

તપનસુતા સ્ત્રીં તપનતનયા જુઓ.

તપનાત્મજ પું તપનતનય જુઓ.

તપનાત્મજા સ્ત્રીં તપનતનયા જુઓ.

તપનાંશુ પું સૂર્યનું કિરણ.

તપની સ્ત્રીં ગોદાવરી નદી.

તપનીય નં સોનું, સોનેરી ધંતુરો.

તપનીય ત્રિં તપાવવા યોગ્ય, તપ કરવા
યોગ્ય.

તપનીયક નં સોનું, સોનેરી ધંતુરો.

તપનીયમય ત્રિં સોનાનું, સોનામય.

તપનેષ્ટ નં તાંબુ.

તપસ નં આલોચનરૂપ ઇશ્વરનું એક જ્ઞાન,
જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ લગ્નાવધિક નવમું સ્થાન,
પોતાના આશ્રમનું કર્મ, કલેશજનક કર્મ,
દુઃખ, તાદ-તાપ વગેરે સહન કરવો, મૌન
વગેરે વ્રત, માનસિક શુદ્ધિ માટે યમ-
નિયમાદિ કર્મ, શરીર-છન્દ્રિય-મન વગેરેનું
સમાધાન, શાસ્ત્રીય માર્ગે શરીર-છન્દ્રિ-
યો વગેરેનું શોષણ, વાનપ્રસ્થનો અસા-
ધારણ ધર્મ, મન-છન્દ્રિયોની એકાગ્રતા
કરવી, ઉપરના ભાગમાં આવેલ એક લોક,
માથ મહિનો, તપ, નિયમ, ધર્મ, અગ્નિ.

તપસ પું સૂર્ય, ચંદ્ર, આકકાનું ઝાડ,
કપૂર, પક્ષી.

તપસ્કર

૬૪૨

તપોમૂલ

તપસ્કર ત્રિં તપઃકર ત્રિં જીઓ.

તપસ્કર પું તપઃકર પું જીઓ.

તપસ્કરી સ્ત્રીં તપઃકરી જીઓ.

તપસોમૂર્તિ પું ચોથા મન્વંતરમાં અંગિરસ સમર્પિભેદ.

તપસ્તક્ષ પું ઇન્દ્ર.

તપસ્ય નામધાતુ અં પં સેટ્ તપ કરવું.

તપસ્ય પું ક્ષાણ્ય મહિનો, પાંડવ અર્જુન, તપશ્વર્ષા, તામસ મનુનો એક પુત્ર, સાદ-ડાનું ઝાડ.

તપસ્ય ત્રિં તપમાં હોનાર-થનાર.

તપસ્યત્ ત્રિં તપ કરતું.

તપસ્યા સ્ત્રીં તપ, તપશ્વર્ષા.

તપસ્યાતનુજન્મન પું પાંડવ યુધિષ્ઠિર રાજા.

તપસ્યામસ્ય પું એક જાતનું માછલું.

તપસ્વિતા સ્ત્રીં તપસ્વિપણું.

તપસ્વિત્વ નં તપસ્વીપણું.

તપસ્વિન્ ત્રિં તાપસ, આંદ્રાયણ વગેરે વ્રત કરનાર, દયાપાત્ર, દયા કરવા યોગ્ય, દીન, ગરીબ, શ્રેષ્ઠ તપવાળું.

તપસ્વિન્ પું નારદ મુનિ, એક જાતનું માછલું, ઘૃતકરજ વૃક્ષ, તે નામે એક ઋષિ, ચક્રો પક્ષી, સમર્પિભેદ.

તપસ્વિની સ્ત્રીં ચક્રી, જટામાંસી વનસ્પતિ, કટુરોહિણી વનસ્પતિ, તપ કરતી કોઇ સ્ત્રી.

તપસ્વિપત્ર પું દમનક વૃક્ષ.

તપાત્મક ત્રિં તપ કરનાર, તપસ્વી.

તપાત્મ્ય પું વર્ષા ઋતુ, ગ્રીષ્મ ઋતુનો અંત.

તપાન્ત પું ઉપરના અર્થ.

તપિત ત્રિં તપેલું, તપ કરેલ, સંતાપ પામેલ.

તપિની સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.

તપિઠ ત્રિં અત્યંત તપ કરનાર, મહાન તપસ્વી, અત્યંત તપનાર.

તપિણુ પું સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

૮૨

તપિણુ ત્રિં તાપવાના સ્વભાવવાળું, તપ કર્યા કરતું.

તપીયસ્ પું ઉપરના અર્થ.

તપુ ત્રિં તપ કરનાર, સંતાપ પામનાર, તપસ્વી.

તપુષિ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તપુષિ સ્ત્રીં ક્રોધ.

તપુષી સ્ત્રીં ક્રોધ.

તપુસ્ પું સૂર્ય, અગ્નિ, આકડાનું ઝાડ, ચિત્રાનું ઝાડ.

તપુસ્ ત્રિં તાપસ, તપસ્વી, તપાવનાર, તપ કરનાર.

તપોજ ત્રિં તપથી ઉત્પન્ન થયેલ.

તપોજા સ્ત્રીં પાણી.

તપોદાન નં તે નામે એક તીર્થ.

તપોધન ત્રિં તપરૂપ ધનવાળું, તાપસ, તપસ્વી.

તપોધન નં તપરૂપ ધન.

તપોધન ત્રિં તપથી મેળવવા યોગ્ય સ્વર્ગાદિ.

તપોધના સ્ત્રીં મુંડેરી વનસ્પતિ.

તપોધૃતિ ત્રિં તપસ્વી, તાપસ.

તપોધૃતિ પું ચોથા મન્વંતરમાં ભાર્ગવ સમર્પિભેદ.

તપોનિધિ ત્રિં તપના ભંડારરૂપ.

તપોનિધિ પું તપરૂપ ભંડાર.

તપોનુભાવ પું તપનો પ્રભાવ.

તપોભૃત ત્રિં તપ ધારણ કરનાર, તપસ્વી.

તપોમય ત્રિં તપમય, પુષ્કળ તપવાળું.

તપોમય પું પરમેશ્વર.

તપોમૂર્તિ પું પરમેશ્વર, સાવર્ણિરૂપ તામસ મન્વંતરમાં એક સમર્પિભેદ.

તપોમૂર્તિ ત્રિં તપસ્વી, તાપસ.

તપોમૂલ ત્રિં તપ જેનું કારણ છે તે સ્વર્ગ વગેરે.

તપોમૂલ પું તામસ મનુનો એક પુત્ર.

તપોરતિ

૬૬૦

તમા

તપોરતિ ત્રિં તપ પરાયણુ, તપમાં પ્રી-
તિવાળું, તપસ્વી.

તપોરતિ પું તામસ મનુનો એક પુત્ર.

તપોરતિ પું ચોથા મન્વંતરમાં પૌલ્લહ
સમર્થિભેદ.

તપોરાશિ પું તપના દગલારૂપ, તપનો દગલો.

તપોલોક પું ઉપર રહેલા સાત લોકમાંનો
એક લોક.

તપોડચટ પું અઘ્નાવર્તુ દેશ.

તપોષત્ ત્રિં તપવાળું, તપસ્વી.

તપોચન નં તપ કરવાનું વન, તે નામે
એક તીર્થ.

તપોડશ પું ચોથા મન્વંતરમાં સપ્તર્ષિ-
માંનો એક ઋષિ, તામસ મનુનો પુત્ર.

તપ ત્રિં તપેલ, સંતાપ પામેલ, બળેલ, તપ
કરેલ.

તપકાઞ્ચન નં તપાવેલું સોતું.

તપકુમ્ભ પું તે નામે એક નરક.

તપકૃચ્છુ નં પું તે નામે એક વ્રત.

તપતપસ્ ત્રિં જોણે તપ કરેલ હોય તે.

તપપાપાણકુણ્ડ પું તે નામે એક નરક.

તપમાષ પું એક પ્રકારનું દિવ્ય.

તપમુદ્રા સ્ત્રીં તપાવેલી છાપ-જેને વૈષ્ણુ-
વોએ શરીર ઉપર ચિત્ત તરીકે ધારણ
કરવાની હોય છે.

તપરહસ નં તપેલું એકાંત સ્થળ.

તપરૂપક નં શુદ્ધ રૂપ.

તપવાલુક પું તે નામે એક નરક.

તપશ્ચર્મિકુણ્ડ પું તે નામે એક નરક.

તપસુરાકુણ્ડ પું તે નામે એક નરક.

તપાયનો સ્ત્રીં તપેલા-સંતાપ પામેલાને
શરણરૂપ ભૂમિ.

તપ્ત ત્રિં તપ કરનાર, તપાવનાર, યાગ-
નાર, બળનાર.

તપ્ત્વા અવ્યં તપ કરીને, તપીને.

તપ્યતુ ત્રિં તપાવનાર સૂચી વગેરે.

તપ્યત્ ત્રિં તપ કરશે તે, તપનાર.

તપ્ દિવાં પં સેટ્ ખેદ પામવો અં ઈ-
ચ્છનું સં.

તપ નં અંધારું, પગનો અથભાગ, તપોશુણુ.

તપ પું રાહુ ગ્રહ, તમાલ વૃક્ષ.

તપઃપ્રવેશ પું અંધારાનો પ્રવેશ, અંધ-
કારમાં દાખલ થવું તે.

તપઃશત્રુ પું તમોડરિ જુઓ.

તપઃશત્રુ ત્રિં અંધારું દૂર કરનાર, અજ્ઞાન
દૂર કરનાર.

તપઃસ્થિત ત્રિં અંધારામાં રહેલ.

તપઃસ્થિત નં તે નામે એક નરક.

તપક પું એક પ્રકારનો શ્વાસ રોગ.

તપકા સ્ત્રીં ભોંપ આંખળી.

તપક્ક પું રવેસ, અગાસી, ખુલ્લી અટારી.

તપત ત્રિં તૃણપરાયણુ, તૃણાતુર.

તપપ્રભ પું તે નામે એક નરક.

તપપ્રભા સ્ત્રીં તે નામે એક નરક.

તપર નં સીંસું.

તપરાજ પું એક જાનની સાકર.

તપસ્ નં અંધકાર, અંધારું, તપોશુણુ,
પાપ, અજ્ઞાન, અવિદ્યા, કાર્ય-અકા-
ર્યનો અવિવેક.

તપસ્ પું નં રાહુ ગ્રહ.

તપસ પું કુવો, અંધારું.

તપસ નં નગર, શહેર, અંધારું.

તપસા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.

તપસ્કલ્પ ત્રિં અંધારા જેવું, મલિન, અદ્ભ-
પ્રકાશવાળું.

તપસ્કાણ્ડ પું અંધારાનો સમૂહ.

તપસ્તતિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્ધ.

તપસ્વત્ ત્રિં અંધારાવાળું.

તપસ્વતી સ્ત્રીં રાત્રિ, હળદર.

તપસ્વિન ત્રિં અંધારાવાળું.

તપસ્વિની સ્ત્રીં રાત્રિ, હળદર.

તપા સ્ત્રીં રાત્રિ, હળદર.

તમાલ

૬૫૨

તમ્બિકા

તમાલ પું તમાલ વૃક્ષ, તમાલપત્ર, કપાળે
કરાતું તિલક, વરણ વૃક્ષ, કાળો ખેર,
એક જાતની તરવાર, વાંસની છાલ.
તમાલક પું નં તમાલ વૃક્ષ, તમાલપત્ર,
ઉપરના અર્થ.
તમાલપત્ર નં કપાળમાં કરાતું તિલક,
તમાલપત્ર.
તમાલપત્ર પું તમાલ વૃક્ષ.
તમાલિકા સ્ત્રીં ભોય આંખળી, મજ્જ,
તામ્રવક્ષીનો વેશો, તે નામે એક દેશ.
તમાલિકા સ્ત્રીં અધારીયો પ્રદેશ, તમા-
લવૃક્ષવાળો પ્રદેશ, ભોય આંખળી.
તમાલી સ્ત્રીં મજ્જ, વરણ વૃક્ષ.
તમિ સ્ત્રીં રાત્રિ, મોહ, અજ્ઞાન.
તમિન્ ત્રિં ધ્વજીતું, રેલ રોખતું.
તમિવી સ્ત્રીં તે નામે એક અસરા.
તમિચ્ચ નં અધકાર, કોષ.
તમિચ્ચ પું અધારીયું પખવાડીયું.
તમિચ્ચપક્ષ પું ઉપરનો અર્થ.
તમિચ્ચા સ્ત્રીં અધારી રાત, અમાસની રાત,
અધકારતી પંક્તિ, હળદર.
તમી સ્ત્રીં તમિ જુઓ.
તમુષ્ટુદ્ધોય નં તે નામે એક વૈદિક સૂક્ત.
તમેહ ત્રિં ગ્લાનિવાળું.
તમોગુણ પું સત્વાદિ ત્રણ ગુણોપૈકી ત્રીજો
ગુણ તમસ્.
તમોગ્ર પું સૂર્ય, અંધિ, અંદ્ર, બોધ, જુદ,
વિષ્ણુ, શિવ, આકાંક્ષાનું ઝાડ, કપૂર, ચિ-
ત્રક વૃક્ષ, દીવો, પરમેશ્વર.
તમોગ્ર ત્રિં અધારાનો નાશ કરનાર, અ-
જ્ઞાનનો નાશ કરનાર.
તમોજ્યોતિસ્ પું પતંગીયું-આગીઓ કીડો.
તમોનુદ ત્રિં અધારાનો નાશ કરનાર,
અજ્ઞાનનો નાશ કરનાર.
તમોનુદ પું તમોગ્ર પું જુઓ, પરમેશ્વર.
તમોનુદ પું ઉપર પ્રમાણે.

તમોનુદ ત્રિં અધારાનો નાશ કરનાર, અ-
જ્ઞાનનો નાશ કરનાર.
તમોડપહ પું તમોગ્ર પું જુઓ.
તમોડપહ ત્રિં તમોનુદ ત્રિં જુઓ.
તમોમિદ પું તમોગ્ર પું જુઓ, પતંગીયું,
આગીઓ કીડો.
તમોમિદ ત્રિં તમોનુદ ત્રિં જુઓ.
તમોમૃત ત્રિં અધકારરૂપ થયેલ, સૂર્ય,
અજ્ઞાન.
તમોમણિ પું પતંગીયું-આગીઓ કીડો,
એક જાતનો મણિ.
તમોમય ત્રિં અધકારમય, પુષ્કળ અં-
ધારાવાળું, અજ્ઞાનમય, અજ્ઞાનથી ભરપૂર.
તમોમય પું રાહુ ગ્રહ.
તમોડરિ પું સૂર્ય, અંદ્ર, અંધિ, બોધ,
જ્ઞાન, આકાંક્ષાનું ઝાડ, કપૂર, ચિત્રક વૃક્ષ,
પરમેશ્વર.
તમોલિત ત્રિં અધારાથી છવાયેલ, અં-
ધારાથી વ્યાપ્ત, તમો ગુણથી વ્યાપ્ત.
તમોલિતી સ્ત્રીં તે નામે એક દેશ.
તમોચિકાર પું રોગ, માંદગી, નિદ્રા,
આજ્ઞાન વગેરે, અધારી રાત્રિ વગેરે.
તમોવૃત ત્રિં અધારાથી વ્યાપ્ત, તમો-
ગુણથી વ્યાપ્ત.
તમોવૃષ્ઠ ત્રિં અધારામાં વૃદ્ધિ પામનાર
રાક્ષસ વગેરે, અજ્ઞાનથી વૃદ્ધિ પામનાર.
તમોહન્ પું તમોગ્ર પું જુઓ.
તમોહન્ ત્રિં તમોગ્ર ત્રિં જુઓ.
તમોહન્ત પું તમોગ્ર પું જુઓ, શાસ્ત્રકાર.
તમોહન્ત ત્રિં તમોગ્ર ત્રિં જુઓ.
તમોહર પું તમોગ્ર પું જુઓ, શાસ્ત્રકાર.
તમોહર ત્રિં તમોગ્ર ત્રિં જુઓ.
તમ્પા સ્ત્રીં ગાય.
તમ્પ્ મ્વાં પં અં સૌઃ ગમન કરવું, જવું.
તમ્પા સ્ત્રીં ગાય.
તમ્બિકા સ્ત્રીં ગાય.

તત્ત્વોર

૬૫૨

તરલાય

તત્ત્વોર પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
 તત્ત્વ ત્રિં ગ્વાનિનું સાધન.
 તત્ત્વ મ્વાં આં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું,
 રક્ષણ કરવું.
 તર પું તરવું, તરી જવું, પાર પહોંચવું,
 અગ્નિ, પશુ, હોડ.
 તર ત્રિં તરી જનાર, તરનાર, હોડ યકનાર.
 તરશ્ચુ પું ક્ષુદ્ર વાધ, રીંછ.
 તરક્ષુ પું તરંગ, લહેર, મોજું, વચ્ચ, ઘો-
 ડાનું કુદવું.
 તરક્ષિણી સ્ત્રીં નદી.
 તરક્ષિત ત્રિં તરંગવાળું, મોજાવાળું,
 ચંચળ, ચપળ, તરંગવાળું.
 તરક્ષિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 તરટી સ્ત્રીં એક જાતનું કાંટાવાળું ઝાડ.
 તરણ પું તરવું, તરી જવું.
 તરણ નં વહાણ, હોડી, સ્વર્ગ, કુદવું,
 પરદેશ જવું, પાર પહોંચવું.
 તરણિ પું સૂર્ય, વહાણ, આકાશનું ઝાડ,
 કિરણ, તાંજું, તરવાનું સાધન.
 તરણિ ત્રિં તરનાર, એકદમ જનાર, ઉતા-
 વળે જનાર.
 તરણિ સ્ત્રીં નૌકા, નાની હોડી, એક જાતની
 કુંવાર.
 તરણિપેટક પું વહાણમાંથી પાણી કાઢ-
 વાનું લાકડાનું પાત.
 તરણિપોત પું ઉપરનો અર્થ.
 તરણિમણિ પું માણેક નામનો મણિ.
 તરણિરત્ન નં ઉપરનો અર્થ.
 તરણી સ્ત્રીં નૌકા, નાની હોડી, એક
 જાતની કુંવાર, એક જાતનો વેશે.
 તરણ્ડ પું નં માછલાં પકડવાની દોરી
 બાંધવાનું એક લાકડું.
 તરણ્ડ પું વહાણ, તે નામે એક દેશ.
 તરણ્ડક નં તે નામે એક તીર્થ.
 તરણ્ડકી સ્ત્રીં નાની હોડી.

તરણ્ડપાદા સ્ત્રીં એક જાતની હોડી.
 તરણ્ડી સ્ત્રીં નાની હોડી.
 તરણ્ય કણ્ડવાદિ પં સં સેટ્ ગમન કરવું,
 જવું.
 તરણ્ય મ્વાં પ- સં સેટ્ ઉપરનો અર્થ.
 તરત્ ત્રિં તરવું, તરી જવું.
 તરતમ ત્રિં 'તર' તથા 'તમ' એ બે પ્રત્યય
 જેમાં બોધ્ય હોય તે.
 તરત્સમ નં તે નામે એક વૈદિક સૂક્ત.
 તરત્સમન્દોય નં એક વૈદિક સૂક્ત.
 તરત્સલ પું ધાસનો અગ્નિ.
 તરદ્ સ્ત્રીં વહાણ, નૌકા, જાતક પક્ષી.
 તરદા સ્ત્રીં એક જાતનું કાંટાવાળું ઝાડ.
 તરદી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 તરદ્વટી સ્ત્રીં એક જાતનું પકવાન.
 તરન્ત પું સમુદ્ર, વહાણ, જાત, રાક્ષસ.
 તરન્તી સ્ત્રીં નૌકા, વહાણ.
 તરન્તુક નં કુશ્મેત્રમાં આવેલું એક સ્થાન.
 તરપણ્ય નં નદી વગેરેમાંથી ઉતરવા માટે
 અપાતો કર, દાણ, બાડું.
 તરવાલિકા સ્ત્રીં તરવાર.
 તરમ્બુજ નં તરણ્ય, કાલીંગડું.
 તરલ પું હારની વચ્ચે રહેલો મણકો,
 હાર, તળીયું.
 તરલ ત્રિં ચંચળ, ચપળ, કામી, વિરતીયું,
 વિશાળ, ચળકતું. પોતું, પીગળેલો
 પદાર્થમાત્ર.
 તરલતા સ્ત્રીં ચંચળપણું, ચપલતા.
 તરલત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 તરલલોચન ત્રિં ચંચળ નેત્રવાળું.
 તરલલોચન નં ચંચળ નેત્ર.
 તરલલોચના સ્ત્રીં ચંચળ નેત્રવાળી સ્ત્રી.
 તરલા સ્ત્રીં હીરો, રત્ન, રાજડી, મદિસ,
 માખી, મધમાખ.
 તરલાય નામવાતું ડમં સં સેટ્ ચંચળ
 કરવું, ચપળ કરવું.

તરલાયિત

૬૫૩

તરુણીકટાક્ષમાલ્યા

તરલાયિત ત્રિં ચંચળ કરેલ, અપળ કરેલ, હાલેલ, કંપેલ.

તરલિત ત્રિં ચંચળ થયેલ, કંપેલ હાલેલ, ધ્રુજેલ.

તરચારિ પું તરવાર.

તરસ્ નં બળ, વેગ, તીર, કાંઠો, વાનર, રાગ, વહાણુ.

તરસ નં માંસ.

તરસ ત્રિં વેગવાળું, બળવાન, રોગી.

તરસત્ પું એક જાતનો મૃગ.

તરસતી સ્ત્રીં એક જાતની મૃગલી.

તરસાન પું નાની હોડી, નૌકા.

તરસ્થાન નં દાણુ લેવાનું સ્થળ, બાડું લેવાની જગ્યા.

તરસ્વત્ ત્રિં વેગવાળું, બળવાન, રોગી.

તરસ્વત્ પું યોધા મનુષ્યો એક પુત્ર.

તરસ્વિન્ પું વાયુ, ગરૂડ.

તરસ્વિન્ ત્રિં વેગવાળું, બળવાન, ચરવીર.

તરાન્ધુ પું એક જાતની હોડી.

તરાલુ પું એક જાતની હોડી.

તરિ સ્ત્રીં નૌકા, વહાણુ, હોડી, કપડા મૂકવાની પેટી, કપડાની કિનાર.

તરિક પું વહાણુ, ઉતાડ પાસેથી દાણુ લેનાર અમલદાર.

તરિકા સ્ત્રીં નાની હોડી.

તરિકિન્ પું ટુંડેલ.

તરિણી સ્ત્રીં નાની હોડી.

તરિણ્ય કણ્ઠવાદિં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

તરિત ત્રિં તરેલ, તરી ગયેલ.

તરિતા સ્ત્રીં અંગુઠા પાસેની આંગળી, ગાંજો.

તરિત્ ત્રિં તરનાર, તરી જનાર.

તરિત્ર નં વહાણુ, હોડી વગેરે તરવાનું સાધન.

તરિત્રી સ્ત્રીં નાની હોડી.

તરિરથ પું વહાણુનો સદ.

તરી સ્ત્રીં તરિ જુઓ, ધૂમાડો, કપડાની કિનાર, દ્રોણી.

તરીયસ્ ત્રિં અત્યંત તરનાર.

તરીષ પું નં મુકું છાણુ, અડાણું છાણું, નાની હોડી, સુંદર દેખાવનું વહાણુ, વ્યવસાય, ઉદ્યોગ, સમુદ્ર, સ્વર્ગ.

તરીષ ત્રિં સમર્થ.

તરીષન્ પું તરવું, તરી જવું.

તરીષી સ્ત્રીં તે નામે ઈન્દ્રની કન્યા.

તરુ પું ઝાડ.

તરુ ત્રિં તારનાર, તરનાર.

તરુકૂળિ પું એક જાતનું પક્ષી.

તરુક્ષ ત્રિં તારનાર, તરનાર, ગાય-ધોડા વગેરેની રક્ષા મારે નીમેલ માણસ.

તરુલ્લખંડ પું વૃક્ષોનો સમૂહ.

તરુજ ત્રિં ઝાડમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.

તરુજીવન નં ઝાડનું મૂળ.

તરુણ નં શેવંતીનું ફૂલ.

તરુણ પું મોટા દાણાવાળું જીરું, એરંડાનું ઝાડ.

તરુણ ત્રિં યુવાન, નવું, આરંભ કરનાર, થોડા અવયવવાળું.

તરુણજ્વર પું તાબે તાવ, સાત દિવસની અંદરનો તાવ.

તરુણતા સ્ત્રીં યૌવન, જુવાની.

તરુણત્વ નં ઉપરના અર્થ.

તરુણદધિ નં તાણું દહીં.

તરુણાય નામધાતું આં અં સેટ્ નહિ જુવાનને જુવાની આવવી.

તરુણી સ્ત્રીં જુવાન સ્ત્રી, એક જાતની કુંવાર, હંતીવૃક્ષ, શેવંતી વૃક્ષ, ચિડા નામે એક ગંધ દ્રવ્ય.

તરુણીકટાક્ષમાલ પું તિલક વૃક્ષ.

તરુણીકટાક્ષમાલ્યા સ્ત્રીં જુવાન સ્ત્રીના ઉપરા ઉપરી કટાક્ષ.

તરુતલ

૬૨૪

તર્કુલાસક

તરુતલ નં ઝાડનું મૂળ, ઝાડની નીચેનો

ભાગ, વૃક્ષનું સ્વરૂપ.

તરુતા સ્ત્રીં ઝાડપણું.

તરુત્ત્રિં તારનાર.

તરુતુલિકા સ્ત્રીં એક જાતનું પક્ષી.

તરુતુલિકા સ્ત્રીં એક જાતનું પક્ષી.

તરુત્રિં તારનાર.

તરુત્થ નં ઝાડપણું.

તરુત્થ પું ઝાડનો કંડો.

તરુપરુકિ સ્ત્રીં ઝાડની હાર.

તરુમુજ્ પું એક જાતનો વેલો.

તરુમૃગ પું વાનાર.

તરુમૃગી સ્ત્રીં વાતરી.

તરુરાગ પું ઝાડનો નવો ચંદુર, કુંપર, કણ્ડો.

તરુરાજ પું તાડનું ઝાડ, દરકોઠું એક વૃક્ષ.

તરુરુહ ત્રિં ઝાડ ઉપર ચઢનાર.

તરુરુહા સ્ત્રીં એક જાતની વેલ.

તરુરોહિણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

તરુરોહિન ત્રિં ઝાડ ઉપર ચઢનાર.

તરુવલ્લો સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો-વન્દાક

તરુવિલાસિની સ્ત્રીં અંબેલી-ફૂલઝાડ.

તરુશ ત્રિં ઝાડપણું.

તરુશાયિન ત્રિં પક્ષીમાત્ર-હરકોઠું પક્ષી.

તરુષ દિવાં પં સં સેટ હિંસા કરવી, નાશ કરવો.

તરુષ નં યુદ્ધ.

તરુષ ત્રિં તારનાર, તરનાર.

તરુસ્ ત્રિં તારનાર, તરનાર.

તરુસાર પું ઝાડનો સાર, ગુંદ, કપૂર.

તરુસ્થ ત્રિં ઝાડ ઉપર રહેનાર.

તરુસ્થા સ્ત્રીં તરુવલ્લો જુઓ.

તરુટ પું કમળકંદ.

તરુત્ત્રિં તરુત્ત્રિં જુઓ.

તરુષ્ત્રિં તરુષ્ત્રિં હિંસાઆર. દુઃખમાંથી

ઉત્તાર કરનાર.

તર્કુ ચું ઉમ્મં સેટ હીપણું જં આકાંક્ષા કરવી, તર્ક કરવો, ઇચ્છાનું સં વિ + તર્ક કરવો.

તર્ક પું તર્ક, આકાંક્ષા, ઇચ્છા, સંશય, વાદ, વિવાદ, આગમઅવિરોધી તર્ક, મીમાંસાદૃષ્ટિચાર, આગમના અર્થની પરીક્ષા કરવી, તે નામનું એક માનસ જ્ઞાન, ન્યાયશાસ્ત્ર.

તર્કક ત્રિં તર્ક કરનાર, પાચક, માગણ, પ્રાર્થના કરનાર.

તર્કગ્રન્થ પું તર્કશાસ્ત્રને લગતો ગ્રંથ, ન્યાય ગ્રંથ, તર્કપ્રધાન ગ્રંથ.

તર્કણ નં તર્ક કરવો, સંશય કરવો, કલ્પના કરવી.

તર્કસુદ્રા સ્ત્રીં તર્કશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક સુદ્રા.

તર્કયત્ ત્રિં તર્ક કરતું, સંશય કરતું, કલ્પના કરતું, વાદ કરતું.

તર્કવિદ્યા સ્ત્રીં તર્કવિદ્યા-ગૌતમ અને કણ્ડકૃત ન્યાયશાસ્ત્ર.

તર્કા સ્ત્રીં કમ્પના, તર્ક, સંશય.

તર્કારી સ્ત્રીં જયન્તી વૃક્ષ.

તર્કિત ત્રિં તર્ક કરેલ, સંશય કરેલ, કલ્પના કરેલ, વિચારેલ.

તર્કિન ત્રિં તર્ક કરનાર, સંશય કરનાર, વિચારનાર, કલ્પના કરનાર.

તર્કિન પું નૈયાયિક પંડિત.

તર્કિન પું ચક્રમર્દ વૃક્ષ.

તર્કિલ પું ઉપરનો અર્થ.

તર્કુ પું ચરખો, રેડીયો, એક જાતનું ઝાડ.

તર્કુક પું ઉપરના અર્થ.

તર્કુટ નં સુતર કાંતવું તે.

તર્કુટો સ્ત્રીં ચરખો, રેડીયો.

તર્કુપિણ્ડ પું રેડીયાની નીચે તથા બાજુએ ઝાડો લાગે હોય છે તે.

તર્કુપીટો સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ,

તર્કુલાસક પું ચરખો ચલાવનારો હોયો.

તર્કુશાળ

૬૨૨

તલમહાર

તર્કુશાળ પુઁ સામક જુઓ.
 તર્કુ પુઁ રીંછ.
 તર્ક્ય પુઁ જવખાર.
 તર્જ મ્વાઁ પઁ સઁ સેટ્ તર્જના કરવી,
 તિરસ્કારવું.
 તર્જ ચુઁ આઁ સઁ સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 તર્જક ત્રિઁ તર્જના કરનાર, તિરસ્કારનાર,
 ધિક્કારનાર.
 તર્જન નઁ તિરસ્કારવું, ધિક્કારવું.
 તર્જના સ્ત્રીઁ ઉપરના અર્થ.
 તર્જની સ્ત્રીઁ હાથના અંગુઠા પાસેની આંગળી.
 તર્જનીમુદ્રા સ્ત્રીઁ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ મુદ્રા.
 તર્જિક પુઁ તે નામે એક દેશ.
 તર્જિક પુઁ વઁ તર્જિક દેશના લોક.
 તર્જ પુઁ ગાયનું વાજરડું.
 તર્જક પુઁ ઉપરનો અર્થ, તાણું જન્મેલ,
 બાળક.
 તર્જિ પુઁ વહાણ, હોડી, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.
 તર્તરીક પુઁ પાર પહોંચેલ, તરી ગયેલ,
 વરનાર.
 તર્તરીક નઁ એક જાતનું વહાણ.
 તર્વ મ્વાઁ પઁ સઁ સેટ્ હિંસા કરવી.
 તર્વ સ્ત્રીઁ લોકડાની કડકી.
 તર્વમદ્ પુઁ ચપાલ છિદ્રનો અગ્રવેલ, તર્દન-
 પ્રદેશ.
 તર્પણ નઁ વૃક્ષ કરવું, પ્રસન્ન કરવું, ચત-
 કાજ, પાંચ મહાયજમાનો એક મહાયજ-
 પિતૃયજ-પિતૃતર્પણ, વૃષ્ટિ, સંતોષ.
 તર્પણ ત્રિઁ વૃક્ષ કરનાર, પ્રસન્ન કરનાર,
 પિતૃયજ કરનાર.
 તર્પણી સ્ત્રીઁ ગુરુસ્કન્દ વૃક્ષ.
 તર્પણેચ્છુ પુઁ ભીષ્મ પિતામહ.
 તર્પણેચ્છુ ત્રિઁ વૃક્ષ કરવા ઇચ્છનાર, પ્ર-
 સન્ન કરવા ઇચ્છનાર, પિતૃયજ કરવા
 ઇચ્છનાર.
 તર્પિત ત્રિઁ વૃક્ષ કરેલ, પ્રસન્ન કરેલ, પિ-

તૃયજ કરેલ.
 તર્પિત ત્રિઁ તર્પણ જુઓ.
 તર્પિણી સ્ત્રીઁ વૃક્ષ કરનારી સ્ત્રી, પદ્યવારિ-
 ણી નામે વેલો.
 તર્જ મ્વાઁ પઁ સઁ સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
 તર્વટ પુઁ વર્ષ, ચક્રમર્દ વૃક્ષ.
 તર્મન્ નઁ યજ્ઞસ્તંભનો અગ્રભાગ.
 તર્થ પુઁ તે નામે એક વડપિ.
 તર્થ પુઁ અભિલાષ, ઇચ્છા, વૃષ્ણા, તરસ,
 લાલચ, સમુદ્ર, મેળો, આકડાનું ઝાડ.
 તર્થક ત્રિઁ અભિલાષી, વૃષ્ણાણુ, લાલચ.
 તર્થણ નઁ વૃષ્ણા, તરસ, લાલચ, ઇચ્છા,
 અભિલાષ.
 તર્પિત ત્રિઁ તરસું, વૃષ્ણાવાણું, લાલચ,
 અભિલાષી.
 તર્પુલ ત્રિઁ ઉપરના અર્થ.
 તર્પ્યાવત ત્રિઁ વૃષ્ણાવાણું, તરસું.
 તર્હિ અવ્યઁ તે વખતે, ત્યારે, તે સમયે.
 તલ્ ચુઁ ઝમઁ અઁ સેટ્ પ્રતિજ્ઞા પામરી,
 સ્થાપન થવું, સિદ્ધ થવું.
 તલ પુઁ નઁ સ્વરૂપ, તળીયું, પ્રમાણ, ધતુ-
 પત્તી દોરીના ધાનું વારણ, વેંત, પગનું
 તળીયું, જંગલ, વન.
 તલ નઁ કાર્યબીજ.
 તલ પુઁ ખાડો, તાડનું ઝાડ, થપડ, લપડાક,
 તરવારની મૂઠ, ડાબે હાથે વીણા વગાડવી
 તે, ધોના ચામડાનો બંધ.
 તલ ત્રિઁ તલત્રાણ જુઓ.
 તલક નઁ તળાવ.
 તલકીટ પુઁ એક જાતનું ઝાડ.
 તલતસ અવ્યઁ તળાવેથી, તળે, તળાવે.
 તલતાલ પુઁ હથેળી ઠોડીને વગાડવાનું એક
 વાદ્ય.
 તલત્રાણ નઁ હાથની હથેળીનું રક્ષણ કર-
 નાર ચામડાનો એક બંધ-હથેળીનું બપ્તર.
 તલમહાર પુઁ તમાચાનો માર, લપડાક
 મારવી તે.

તલમોન

૬૨૬

તટ્ટ

તલમીન પુઁ પાણીને તળાવે રહેલું માછલું.
 તલયુદ્ધ નઁ તમાચે તમાચે કરવામાં આ-
 વતું યુદ્ધ.
 તલલોક પુઁ પાતાલ લોક.
 તલવ ત્રિં હથેળી ઠોઠી વગાડવાનું વાદિત
 વગાડનાર.
 તલચકાર પુઁ સામવેદની એક શાખા.
 તલચારણ નઁ તલત્રણ જીઓ.
 તલસારક નઁ ઘોડાનો તંગ.
 તલહૃદય નઁ પથના તળાયાનો મધ્યભાગ.
 તલા સ્ત્રીં તલત્રણ જીઓ.
 તલાણી સ્ત્રીં સાદરી, ચટાઇ.
 તલાતલ નઁ નીચેનાં સાત પાતાલમાંનું
 એક પાતાલ.
 તલિકા સ્ત્રીં ઘોડાનો તંગ.
 તલિત્ સ્ત્રીં વીજળી.
 તલિત નઁ તળેલું એક જાતનું માંસ.
 તલિત ત્રિં સ્થાપેલ, તૈયાર કરેલ, ત-
 ણાયાવાળું.
 તલિ નઁ શય્યા, પથારી.
 તલિન ત્રિં વિરલ, થોડું, ઘૂઠું છવાયું,
 સ્વચ્છ, દુર્ગંધ.
 તલિમ નઁ છાત, શય્યા, પથારી, તરવાર,
 ચાંદરો, પલંગ.
 તલુન પુઁ વાયુ.
 તલુન ત્રિં ઝુવાન, તરુણ.
 તલુની સ્ત્રીં જીવાન સ્ત્રી.
 તલેક્ષણ પુઁ ભુંડ, ડુક્કર.
 તલેક્ષણી સ્ત્રીં ભુંડણી, ડુક્કરી.
 તલોદરી સ્ત્રીં પાતળા પેટવાળી ઠોઠ સ્ત્રી.
 તલોદા સ્ત્રીં નદી.
 તલ્ક નઁ વન, જંગલ.
 તલ્પ પુઁ નઁ શય્યા, શયન, ચટારી, ઉ-
 પરનો માળ, પત્ની, બાપાં.
 તલ્પક ત્રિં શય્યા તૈયાર કરનાર નોકરવગેરે.
 તલ્પકીદ પુઁ માંકડ.

તલ્પન નઁ હાથીની પીઠ, પીઠનું માંસ.
 તલ્પલ નઁ હાથીની પીઠ.
 તલ્લ ત્રિં તેમાં લીન, તેમાં લય પામેલ.
 તલ્લ નઁ ખાડો. તળાવ, જલાશય.
 તલ્લજ ત્રિં શ્રંધ, ઉત્તમ.
 તલ્લા સ્ત્રીં વરુણેવની પત્ની, નાની હોડી,
 જીવાન સ્ત્રી.
 તલ્લિકા સ્ત્રીં તાળાંની ચાવી, કુંચી.
 તલ્લો સ્ત્રીં જીવાન સ્ત્રી.
 તલ્લ નઁ સુગંધી પદાર્થ, યોગવાદી અથવા
 ધસવાથી નીકળતી સુગંધ.
 તલ્લચકાર પુઁ સામવેદની એક શાખા.
 તલ્લક્ષીર નઁ પાણી અને દૂધ.
 તલ્લક્ષીરા સ્ત્રીં એક જાતનો વેસો.
 તલ્લરાજ પુઁ એક જાતની સાકર.
 તલ્લરાજોદ્ભવ પુઁ એક જાતની ખાંડ.
 તલ્લર્ગ પુઁ ત-થ-દ-ધ-ન-એ અક્ષરો.
 તલ્લર્ગીય ત્રિં તલર્ગમાં હોનાર-થનાર.
 તલ્લસ નઁ વૃદ્ધ, ઘરડું, મોડું, પુષ્ટ, બળ-
 વાન, બળ.
 તલ્લસ્વત્ ત્રિં બળવાન.
 તલ્લસ્વિન ત્રિં બળવાન, વૃદ્ધ, મોડું.
 તલ્લગા ત્રિં અત્યંત વધેલા બળવાળું.
 તલ્લિપુલા સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.
 તલ્લિષ પુઁ સ્વર્ગ, સમુદ્ર, શક્તિ, વ્યવસાય,
 ઉદ્યમ.
 તલ્લિષ ત્રિં વૃદ્ધ, મોડું, બળવાન, વૃદ્ધ
 પામેલ, વધેલ.
 તલ્લિષી સ્ત્રીં દેવક-યા, પૃથ્વી, નદી.
 તલ્લીષ્ટ પુઁ સ્વર્ગ, સમુદ્ર, સોનું.
 તલ્લ ત્રિં છોલેલ, પાતળું કરેલ, મારેલ,
 ઠોકેલ, ગુણેલ.
 તલ્લિ સ્ત્રીં છોલવું, પાતળું કરવું.
 તલ્લ પુઁ સુથાર, વિશ્વકર્મા, તે નામે એક
 આદિત્ય.

તંસ્

૬૫૭

તાણિડન

તંસ્ તું ડમં સાં સેટ્ અલંકારવું, શ-
ણુગારવું.

તંસ્ ખ્યાં પં સાં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

તંસ્ દિવાં પં સાં સેટ્ ઉછાળવું, ઉચે
ફેંકવું, મોકલવું, પ્રેરવું.

તસર પું એક જાતનું સુતર.

તસ્કર પું ચોર, લૂંટારો, એક જાતનું
શાક, મોંઢળનું ઝાક, કાન.

તસ્કરતા સ્ત્રીં ચોરપણું, ચોરી.

તસ્કરત્વ નં ઉપરના અર્થ.

તસ્કરસ્નાયુ પું એક જાતનો વેલો.

તસ્કરી સ્ત્રીં ક્રોધી સ્ત્રી.

તસ્થિવસ્ ત્રિં ઉભું રહેલ.

તસ્થુ ત્રિં સ્થાવર, સ્થિર રહેનાર.

તસ્થુસ્ પું જં મનુષ્ય.

તચ્છીલ નં તે સ્વભાવ.

તચ્છીલ્ય નં તે સ્વભાવપણું

તા સ્ત્રીં લક્ષ્મી દેવી.

તાક્ષણ્ય પું સુધારનો ઊકારો.

તાક્ષણ પું ઉપરનો અર્થ.

તાચ્છીલિક પું 'તેનો સ્વભાવ' એવા
અર્થમાં કરાતો એક વ્યાકરણ પ્રત્યય.

તાચ્છીલ્ય નં નિત્યનો અમુક સ્વભાવ.

તાજક નં તીલકકં વગેરેએ રચેલ અમુક
એક જ્યોતિષ ગ્રંથ.

તાજત્ ત્રિં ઉતાવળીયું, ઝડપદાર.

તાજિક નં તાજક જુઓ.

તાટકા સ્ત્રીં રાવણની બહેન એક રાક્ષસી.

તાટક પું કાનનો એક દાગીનો.

તાટસ્થ્ય નં તટસ્થપણું, મધ્યસ્થપણું, સ-
મીપપણું.

તાટ પું મારવું, ઠોકવું, માર મારવો, ચુ-
ણવું, શબ્દ, અવાજ, પર્વત, મુડી જેટલું
ઘાસ, તાડનું ઝાડ.

તાટક ત્રિં મારનાર, ચુણનાર.

તાટકા સ્ત્રીં તાટકા જુઓ.

તાટકાફલ નં મોટી એલચી.

તાટકાયન પું વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર.

તાટકારિ પું રામચન્દ્ર.

તાટકેય પું ભારીય રાક્ષસ.

તાટઘ પું તાલ બળવનાર.

તાટઘાત પું ઉપરનો અર્થ.

તાટક પું તાટક જુઓ.

તાડન નં મારવું, ઠોકવું, માર મારવો,
ગણવું, દીક્ષાના અંગરૂપ એક મંત્ર,
સંસ્કાર.

તાડની સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ વગેરેને મારવાની ચાલુક.

તાડનીય ત્રિં મારવા યોગ્ય, ઠોકવા યો-
ગ્ય, ચુણવા યોગ્ય.

તાડપત્ર નં એક જાતનું કાનનું ધરેણું,
તાડનું પાંદડું.

તાડયિત્ ત્રિં મારનાર, ઠોકનાર, ચુણનાર.

તાડાગ ત્રિં તળાવમાં હોનાર-ચનાર.

તાડિ સ્ત્રીં એક જાતનું તાડરૂક્ષ-તાડીનું
ઝાડ, કાનનું ધરેણું.

તાડિત ત્રિં મારેલ, ઠોકેલ, ચુણેલ.

તાડી સ્ત્રીં તાડિ જુઓ.

તાડુલ ત્રિં મારનાર, ઠોકનાર, ચુણનાર.

તાડઘ ત્રિં મારવા યોગ્ય, ઠોકવા યોગ્ય,
ચુણવા યોગ્ય.

તાડઘમાન ત્રિં મારવું, ઠોકવું, ચુણવું.

તાડઘમાન પું ઢંઢેરો, મોટું નગારું, ઢોલ.

તાણડ નં નૃત્યશાસ્ત્ર.

તાણડ્ય નં નૃત્ય, નાચ, પુરુષનો નાચ,
ઉદ્દત નૃત્ય, એક જાનનું ઘાસ.

તાણડ્યતાલિક પું શિવનો દ્વારપાલ
નંદીશ્વર.

તાલ્ડવપ્રિય પું શિવ.

તાણડવિત ત્રિં નૃત્ય કરેલ, નાચેલ.

તાણિડ પું નૃત્યશાસ્ત્રનો કર્તા તદિમુનિ.

તાણિડન પું જં તદિ મુનિના પુત્ર તાડિ
કહેલ વેદશાસ્ત્રનું અધ્યયન કરનાર.

તાણ્ડય

૬૨૮

તાપનોય

તાણ્ડય પું તંડિ મુનિનો પુત્ર.
 તાત પું પિતા, આપ.
 તાત ત્રિં દયા દરવા થોઅ, પૂન્ય, અનુ-
 કંપાપાત્ર.
 તાતગુ પું કાકિ.
 તાતગુ ત્રિં પિતાના દિતનું.
 તાતજનચિત્રી સ્ત્રીં પિતાની માતા.
 તાતતુલ્ય પું પિતા સમાન.
 તાતન પું ખંજન પક્ષી.
 તાતની સ્ત્રીં ખંજન પક્ષિણી,
 તાતલ પું રોગ, રસોદ, લોખંડી ગોળો,
 મનનો વેગ.
 તાતલ ત્રિં પિતાનું, પિતાસંબંધી, તપા-
 વેશ, તપેશ.
 તાતસમ પું પિતા સમાન.
 તાતિ પું પુત્ર, દીકરો.
 તાતિ સ્ત્રીં વૃદ્ધિ, ચઢતી, વધારો.
 તાતકાલિક ત્રિં તે કાળે હોનાર-થનાર,
 તે કાળસંબંધી, તત્કાળનું.
 તાતપર્ય નં વકતાની ઇચ્છા, અભિપ્રાય,
 તત્પરપણું, હેતુ, કારણ, આશય, રહસ્ય.
 તાતપર્યાર્થ નં રહસ્યાર્થ, આશય.
 તાદૃશ્ય નં તેના માટેનું, તેસંબંધીપણું,
 તદ્દર્શપણું.
 તાદાત્મ્ય નં એકરૂપતા, અભેદ, અભિન્નતા.
 તાદીત્ત્વા અવ્યં તે વેળા, તે વખતે, તે કાળે.
 તાદૃશ ત્રિં તેવું, તેના જેવું.
 તાદૃશ ત્રિં તેવું, તેના જેવું.
 તાદૃશ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 તાન પું વિસ્તાર, ગાયનનું એક અંગ.
 તાનવ નં સુકમતા, અસ્પતા, થોડાપણું,
 દુર્બળતા.
 તાનવ્ય પું તતુ ઋપિનો પુત્ર.
 તાનૂનપ્ર નં તનૂનપૃ જેનો દેવ છે તેવું
 હવિષ.
 તાનૂનપૃ એ તે નામે એક દેવ.

તાનૂર પું પાણીનું પોતાની મેળે ધૂમયું-
 પાણીમાં પડતી ધૂમરી.
 તાન્ત ત્રિં સ્થાન, ગ્થાનિ પામેશ.
 તાન્તવ નં વસ્ત્ર.
 તાન્તવ્ય પું તંતુ ઋપિનો પુત્ર.
 તાન્તવાચ્ય પું વણકરનો છોકરો.
 તાન્તુવાચિ પું વણકરનો છોકરો.
 તાન્ત્ર ત્રિં દોરીવાળું, તારવાળું, તંત્રશાસ્ત્ર-
 સંબંધી.
 તાન્ત્રિક ત્રિં શાસ્ત્ર બાણનાર, સિદ્ધાંત
 બાણનાર, તંત્રશાસ્ત્રોક્ત કર્મ વગેરે, તંત્ર-
 શાસ્ત્ર બાણનાર, શાસ્ત્રસંબંધી, તંત્રશાસ્ત્રને
 અનુસરનાર.
 તાન્દન પું વાણ.
 તાન્દુર નં એક જાતનું રાંધેલું માંસ.
 તાન્વ પું પુત્ર, દીકરો, તેનામે એક ઋપિ.
 તાન્વ નં છેડેથી પવિત્ર કરેલ વસ્ત્ર.
 તાન્વ ત્રિં છેડેથી પવિત્ર કરેલા વસ્ત્રસંબંધી.
 તાપ પું તાપ, ગરમી, દાહ, સંતાપ, કષ્ટ, દુઃખ.
 તાપક ત્રિં તપાવનાર, બાળનાર, સંતાપ
 પમાડનાર.
 તાપક પું તાપ, રજેગુણ.
 તાપત્ય પું તપતી નામની સૂર્યકન્યાનો
 પુત્ર એક ક્ષત્રિય.
 તાપત્ય નં તપતી નામની સૂર્યકન્યાનું
 આખ્યાન.
 તાપત્રય નં આધ્યાત્મિક-આધિદેવિક-આ-
 ધિભૌતિક દુઃખ.
 તાપદુઃખ નં યોગ સત્રકાર પતંજલિએ
 દર્શાવેલ એક પ્રકારનું દુઃખ.
 તાપન નં તાપ કરવો, તપાવવું, સંતાપ
 પમાડવો.
 તાપન પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ, કામદેવનું
 એક બાણ, સૂર્યકાન્ત મણિ.
 તાપન ત્રિં તપાવનાર, સંતાપ ઉપવનનાર.
 તાપનોય નં તે નામે એક ઉપનિષદ,
 એક ગ્રંથની જેટલું સોનું.

તાપનીય

૬૬૧

તામ્બૂલ

તાપનીય ત્રિં તપાવવા યોગ્ય.
 તાપશ્ચિત નં તે નામે એક સત્ર-યાગ.
 તાપસ ત્રિં તપસવી, તપ કરવાના સ્વભાવવાળું.
 તાપસ પું અગ્નેશ્વરી પક્ષી, એક જાતનું ઝાડ.
 તાપસ નં તમાકવન.
 તાપસક પું નિંચ તાપસ, ઢોંગી તાપસ.
 તાપસતરુ પું ઇંગોળીયાનું ઝાડ.
 તાપસદ્રુમ પું ઉપરનો અર્થ.
 તાપસદ્રુમસન્નિભા સ્ત્રીં એક જાતની કુપ વનસ્પતિ.
 તાપસપત્રી સ્ત્રીં દમનક વૃક્ષ.
 તાપસપ્રિય પું પ્રિયાલ વૃક્ષ.
 તાપસપ્રિય ત્રિં તાપસને પ્રિય-વહાણું.
 તાપસી સ્ત્રીં આંખા દળદર.
 તાપસેષ્ટ ત્રિં તાપસને પ્રિય.
 તાપસેષ્ટા સ્ત્રીં દ્રાક્ષ.
 તાપસ્ય નં તાપસ ધર્મ.
 તાપહર ત્રિં તાપને નાશ કરનાર, સંતાપ દૂર કરનાર.
 તાપહરી સ્ત્રીં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક વ્યંગન-ખાણું.
 તાપિક ત્રિં શ્રીધમ ઋતુમાં હોનાર-થનાર.
 તાપિચ્છ પું તમાકવ વૃક્ષ, સુવર્ણ માક્ષિક ધાતુ.
 તાપિજ્ઞ પું ઉપરના અર્થ.
 તાપિન્ ત્રિં તપાવનાર, તાપવાળું, સંતાપવાળું, દુઃખી.
 તાપિન્ પું શુદ્ધ દેવ.
 તાપી સ્ત્રીં વિધ્યાવલ્લભાંથી નીકળી પશ્ચિમ તરફ વહેતી એક નદી.
 તાપીજ પું માક્ષિક ધાતુ.
 તાપીસમુદ્ર પું માક્ષિક ધાતુ.
 તાપીસમ્ભવ પું માક્ષિક ધાતુ.
 તાપેશ્વર પું શિવપુરાણ પ્રસિદ્ધ એક તીર્થ.
 તાપ્ય ત્રિં તપાવવા યોગ્ય, સંતાપ પમાડવા યોગ્ય.
 તાપ્ય પું માક્ષિક ધાતુ

તાપ્ય નં માક્ષિક ધાતુ.
 તાપ્યુદ્ભવ પું માક્ષિક ધાતુ
 તામ પું ભીષણ, ભયંકર, દોષ, ભૂલ, દુર્ગુણ, ગ્લાનિ, ન્યૂનતા.
 તામ ત્રિં ગ્લાનિકારક, ભયંકર, કંટાળો ઉપજાવનાર.
 તામર નં પાણી, ઘી.
 તામરસ નં કમળ, રાતું કમળ, સોનું, તાંબુ, ધંતુરો, તે નામે એક છંદ.
 તામરસી સ્ત્રીં કમલિની, નાનું તળાવ.
 તામલકી સ્ત્રીં ભોંય આંખળી.
 તામલિત પું તે નામે એક દેશ.
 તામલિતક પું ઉપરનો અર્થ.
 તામલિતી સ્ત્રીં દાઢનું ખંભાત શહેર.
 તામસ ત્રિં તમોગુણી, તમોગુણવાળું, ખળ, દુષ્ટ, અંધારીયું, અંધારાવાળું.
 તામસ પું સર્પ, ધ્રુવક, તે નામે યોગેશ્વર, રાહુનો પુત્ર.
 તામસ નં તમોગુણ, ગાઠ અંધકાર.
 તામસકીલ પું તે નામે રાહુનો પુત્ર.
 તામસધ્યાન નં તમોગુણી ધ્યાન, અમુક તાત્રિક ધ્યાન.
 તામસિક ત્રિં તમોગુણના કાર્પાશ, અંધારીયું, અંધકારવાળું.
 તામસી સ્ત્રીં અંધારી રાત્રિ, મહાકાલી દેવી, જટામાંસી વનસ્પતિ, તમોગુણી કાઈ સ્ત્રી.
 તામાલેય ત્રિં તમાલવૃક્ષની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.
 તામિષ્ઠ પું તે નામે એક નરક, દ્વેષ, રેષ.
 તામિષ્ઠ નં શેર અંધારું.
 તામિષ્ઠી સ્ત્રીં અંધારી રાત્રિ.
 તામુ ત્રિં સ્તુતિ કરનાર.
 તામ્બલી સ્ત્રીં નાગરવેલ.
 તામ્બૂલ નં નાગરવેલનું પાન, સોપારી.
 તામ્બૂલ પું રાણનું ઝાડ.

ताम्बूलकरङ्क

६६०

ताम्रपुष्पा

ताम्बूलकरङ्क पु० पानदानी, पान राखवानी
पेरी वगेरे.

ताम्बूलद पु० रागने पानभीडुं आपवा
नीमेले अधिकारी.

ताम्बूलद त्रि० पानभीडुं आपनार.

ताम्बूलदान न० पानभीडुं आपवुं ते.

ताम्बूलपत्र न० नागरवेधनुं पान.

ताम्बूलपेटिका स्त्री० पानदानी.

ताम्बूलराग पु० पान आपवाथी थयेले
रंग, मसूरधान्य.

ताम्बूलवल्हिका स्त्री० नागरवेध.

ताम्बूलवल्हो स्त्री० नागरवेध.

ताम्बूलिक त्रि० पानभीडुं अनायवाभां
हेंशीआर, पानभीडुं संजधी.

ताम्बूलिक पु० तभोधी.

ताम्बूलिकी स्त्री० तभोधेशु.

ताम्बूलिन् त्रि० पान वेधनार, तभोधी.

ताम्बूली स्त्री० नागरवेध, सोपारीनुं आउ.

ताम्बूत् त्रि० दुःख पामतुं, संताप पामतुं.

ताम्र न० तांशु, ऐक जतने डोढने रोग,

लाव रंग, रातु अंढन-रतांजणी.

ताम्र त्रि० लावयलुं, रातु, लाव.

ताम्र पु० ते नामे ऐक भेट.

ताम्रक पु० उपरने अर्थ.

ताम्रकर्ण त्रि० राता कानवाणुं.

ताम्रकर्णी स्त्री० पश्चिम दिशाना हाथानी
पत्नी हाथणी.

ताम्रकार पु० कंसारो.

ताम्रकारी स्त्री० कंसारणु.

ताम्रकिलि पु० भन्दगोप डोडा.

ताम्रकील पु० भन्दगोप डोडा.

ताम्रकुट्ट पु० कंसारो.

ताम्रकुट्टक पु० कंसारो.

ताम्रकुट्टकी स्त्री० कंसारणु.

ताम्रकुट्टी स्त्री० कंसारणु.

ताम्रकुण्ड न० तांयानो कुंड-ऐक जतनुं

देवसेवानुं अंग वासणु.

ताम्रकूट पु० न० तांयाकु, छींछणी.

ताम्रकुमि पु० भन्दगोप डोडा.

ताम्रगर्म न० भोरयुथु.

ताम्रचूड पु० कुंडो, ऐक जतनुं आउ.

ताम्रचूड त्रि० राती कलगीवाणुं, लाव शि-
आवाणुं.

ताम्रचूडा स्त्री० कार्तिके स्वाभीनी अनुसर
ऐक भातुका.

ताम्रचूडी स्त्री० कुंडी.

ताम्रजाक्ष पु० श्रीकृष्णने सत्यभामाभां ज-
न्मेव ऐक पुत्र.

ताम्रतनु त्रि० तांया जेवा शरीरवाणुं.

ताम्रत्रपुज पु० कांसुं.

ताम्रदुग्धा स्त्री० गोरक्ष दुग्धा नामे ऐक
वनस्पति.

ताम्रद्वीप पु० न० दक्षिण देशभां आवेव
ऐक भेट.

ताम्रपक्षा स्त्री० ते नामे सत्यभामानी पुत्री.

ताम्रपट्ट न० तांयानुं लेपनपत्र, ताम्रलेप.

ताम्रपत्र न० उपरने अर्थ, लाव, कुंपण,
नवपत्रव.

ताम्रपत्र पु० ऐक जतनुं शाक.

ताम्रपर्णी स्त्री० दक्षिण देशभां आवेली ऐक
नदी, ते नामे ऐक शिवा.

ताम्रपल्लव पु० आसोपालवणुं आउ, लाव
कुंपणवाणुं आउ.

ताम्रपल्लव पु० न० लाव कुंपण.

ताम्रपाकिन् पु० गर्दभाण्ड वृक्ष, लाभी पीपयो.

ताम्रपात्र न० तांयानुं वासणु.

ताम्रपादी स्त्री० हंसपदी वनस्पति.

ताम्रपुष्प पु० गलनुं आउ, भोयथपो.

ताम्रपुष्प न० रातुं फूल.

ताम्रपुष्प त्रि० राता फूलवाणुं.

ताम्रपुष्पा स्त्री० रातुं नसोतर, पाडण
वनस्पति

ताम्रपुष्पिका

६६२

ताम्

ताम्रपुष्पिका स्त्री० उपरना अर्थ.
 ताम्रपुष्पी स्त्री० ताम्रपुष्पा लुओ, धाव-
 डीतुं आउ.
 ताम्रफल पु० अक्षोटक वृक्ष, अपरैडनुं आउ.
 ताम्रफल न० रातुं इण.
 ताम्रफल त्रि० राता इक्षवाणुं.
 ताम्रफलक न० ताम्रलेप.
 ताम्रबीज पु० कण्ठीनुं आउ.
 ताम्रबीज न० रातुं भी.
 ताम्रबीजा स्त्री० कण्ठी.
 ताम्रभस्मन् न० तांभानी भाभ-ताम्रभस्म.
 ताम्रमय त्रि० तांभानुं.
 ताम्रमुख त्रि० राता मोंकावाणुं.
 ताम्रमूल न० रातुं मूणीयुं.
 ताम्रमूल त्रि० राता मूणीयांवाणुं.
 ताम्रमूला स्त्री० धमासो, भल्ल, रीसाभल्लीनो
 वेसो.
 ताम्रमूली स्त्री० धमासो.
 ताम्रयोग पु० वैद्यकप्रसिद्ध ऐक औषध.
 ताम्ररसायनी स्त्री० गोरक्षदुग्धा वनरपति.
 ताम्रलिप्त पु० ते नामे ऐक देश.
 ताम्रलिप्तक पु० उपरना अर्थ,
 ताम्रलिप्ती स्त्री० ते नामे ऐक नगरी.
 ताम्रवर्ण पु० ऐक जलतुं धास, बाव रंग.
 ताम्रवर्ण त्रि० राता रंगवाणुं, रातुं.
 ताम्रवर्णी स्त्री० जटा, तलतुं इव.
 ताम्रवल्ली स्त्री० भल्ल, चित्रकूट देशमां
 प्रसिद्ध ऐक वेसो, हरकौर्छ राती वेस.
 ताम्रबीज पु० कण्ठीनुं आउ.
 ताम्रबीज न० बाव भी.
 ताम्रबीजा स्त्री० कण्ठी,
 ताम्रवृक्ष पु० रक्तयन्दनवृक्ष-रतांजणीनुं आउ,
 कण्ठीनुं आउ, हरकौछ रातुं आउ.
 ताम्रवृन्त पु० कण्ठीनुं आउ.
 ताम्रवृन्त न० रातुं दीटुं.
 ताम्रवृन्ता स्त्री० कण्ठीनुं आउ.

ताम्रशिख पु० कुड्डो.
 ताम्रशिख त्रि० राती कवणीवाणुं, बाव
 शिखावाणुं.
 ताम्रशिखिन् पु० कुड्डो.
 ताम्रशिखिन् त्रि० ताम्रशिख त्रि० लुओ.
 ताम्रशिखिनी स्त्री० कुड्डो.
 ताम्रशिखी स्त्री० कुड्डो.
 ताम्रसार न० रक्तयन्दन वृक्ष-रतांजणी.
 ताम्रसार त्रि० बाव सारवाणुं, बाव युंहर
 वगेरेवाणुं.
 ताम्रसार पु० न० बाव सार-भेरी युंहर
 वगेरे.
 ताम्रसारक पु० भेरनुं आउ, रक्तयन्दन
 वृक्ष-रतांजणीनुं आउ.
 ताम्रसारक न० रतांजणीनुं आउ.
 ताम्रसारक त्रि० राता सार-युंहर वगेरेवाणुं.
 ताम्रसारिक पु० रातो भेर, रक्तयन्दन वृक्ष.
 ताम्रा स्त्री० सैहली वनरपति, राती वेस.
 ताम्राकु पु० अक्षर उपदीपे पैझी उपदीप.
 ताम्राक्ष त्रि० राती आंभवाणुं.
 ताम्राक्ष पु० डायव पक्षी.
 ताम्राक्षी स्त्री० डायव पक्षिणी.
 ताम्राख्य पु० ताम्रद्वीप लुओ.
 ताम्राभ न० रक्तयन्दन-रतांजणी.
 ताम्राभ त्रि० बाव कातिवाणुं, बाव देभावनुं.
 ताम्राहण न० ते नामे ऐक तीर्थ.
 ताम्राह्य पु० कांसुं.
 ताम्रावती स्त्री० ते नामे ऐक नदी.
 ताम्राश्मन् पु० पद्मराग मणि-मालुक.
 ताम्रिक त्रि० तांभानुं, तांभा संभंधी.
 ताम्रिक पु० कंसार.
 ताम्रिका स्त्री० यल्लोही, तांभानी धडी-ऐक
 जलतुं वादित-लंभो.
 ताम्रिकी स्त्री० कंसारख.
 ताम्री स्त्री० तांभानुं ऐक जलतुं वादित-लंभो.
 ताम्र भ्वा० आ० स० सेट् पाभयुं, रक्षख
 करतुं, विस्तारतुं, देवावनुं.

તાથિક

૬૬૨

તારાધિપતિ

તાથિક પું તે નામે એક દેશ.
 તાથિક પું નં તાથિક દેશના ભોક.
 તાયુ પું ચોર, લંઠારો.
 તાર પું પ્રણય-ઝંકાર, એક જાતનો વાનર,
 શુદ્ધ મોતી, મોતીની છીપ, દેવીનું 'ફી'
 એ બીજ, તારવું, મહાદેવ, વિષ્ણુ, ઉચો
 શબ્દ, તીર-કાંઠો.
 તાર નં રૂપું, નક્ષત્ર, આંખની કીકી, તીર-
 કાંઠો, મોતી, ચળકતું કિરણ.
 તાર ત્રિં ઉચા શબ્દવાળું, નિર્મળ, સ્વચ્છ,
 ઉજ્જવળ, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ, ઉચું.
 તારક ત્રિં તારતાર, પાર પહોંચાડનાર.
 તારક પું તે નામે એક દૈત્ય-તારકાસુર,
 કાન, વહાણ.
 તારક નં આંખ, આંખની કીકી, નક્ષત્ર,
 તારો, તે નામે એક છંદ, રામનામનો મંત્ર.
 તારકજિત્ત પું કાર્તિક સ્વામી.
 તારકબ્રહ્મ નં 'ઝંક રામાય નમઃ' એ છ
 અક્ષરનો રામનામનો મંત્ર.
 તારકા સ્ત્રીં નક્ષત્ર, તારો, આંખની કીકી.
 તારકાક્ષ પું કાર્તિક સ્વામીનો એક અ-
 નુચર, તારકાસુરનો એક પુત્ર.
 તારકાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.
 તારકાયણ પું તે નામે વિશ્વાગિત્રનો પુત્ર.
 તારકારિ પું કાર્તિક સ્વામી.
 તારકિણી સ્ત્રીં રાત્રિ.
 તારકિત ત્રિં તારા-નક્ષત્રોવાળું-આકાશ
 વગેરે.
 તારકિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 તારકોપનિષદ્ સ્ત્રીં તે નામે ઉપનિષદ્.
 તારક્ષિતિ પું તે નામે એક દેશ.
 તારટી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.
 તારણ પું વહાણ, તારતાર-વિષ્ણુ, આદિ
 વર્ષો પૈકી એક વર્ષ.
 તારણ ત્રિં તારતાર, પાર ઉતારતાર, ઉદ્ધાર
 કરનાર.

તારણ નં તારવું, પાર ઉતારવું, ઉદ્ધાર કરવો.
 તારણા સ્ત્રીં તરીને પહોંચવું.
 તારણિ સ્ત્રીં નીકા, નાની હોડી. તે નામે
 કાશ્યપ ઋષિની એક પત્ની.
 તારણી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 તારતણ્ડુલ પું એક જાતની ડાંગેર.
 તારતમ્ય નં ન્યૂનાધિકતા, એછાવધતું.
 તારતાર નં સાંખ્યપ્રસિદ્ધ એક પ્રકારનું વાક્ય.
 તારદો સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.
 તારનાદ પું ઉચો શબ્દ.
 તારપુષ્પ પું મોગરો,
 તારમાક્ષિક નં તે નામે એક ઉપધાતુ.
 તારલ પું વિપથલં પટ, અસ્થિર, ચંચળ.
 તારવાયુ પું અતિ ઉચ્ચ શબ્દવાળો પવન-
 સુસવાટવાળો વાયુ.
 તારવિમલા સ્ત્રીં તારમાક્ષિક જુઓ.
 તારશુદ્ધિકર નં સીસું.
 તારસાર પું તે નામે એક ઉપનિષદ્.
 તારહાર પું મોટાં મોતીનો બનાવેલો હાર.
 તારા સ્ત્રીં દશ મહાવિદ્યાઓ પૈકી બીજી
 મહાવિદ્યા, નક્ષત્ર, તારો, તે નામે એક શુદ્ધ
 દેવી, બૃહસ્પતિની સ્ત્રી, સુષેણ વાનરની
 કન્યા-વાલીની પત્ની, ચિડા નામે એક
 ગંધર્વ, મોતી, પાર્વતી, ઉલ્કા, ઉચ્ચાડીયું.
 તારાકૂટ નં સ્ત્રીપુરુષના વિવાહમાં શુભ-
 અશુભ જણાવનાર એક દ્રુટ.
 તારાર્ક્ષ પું તારકાસુરનો પુત્ર એક દૈત્ય.
 તારાચક્ર નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દીક્ષા આ-
 પવા યોગ્ય મંત્રનું શુભ-અશુભ સૂચવ-
 નાર એક ચક્ર.
 તારાચમન નં તારા દેવીના પૂજનનું અં-
 ગરૂપ એક આચમન.
 તારાધિપ પું ચંદ્ર, શિવ, બૃહસ્પતિ, વાલી
 વાનર, સુગ્રીવ, નક્ષત્રોના અધિપતિ અ-
 ધિવિતી કુમાર વગેરે, આંખની કીકી, કપૂર.
 તારાધિપતિ પું ઉપરના અર્થ.

તારાનાથ

૬૬૩

તાલકટ

તારાનાથ પુઠ ઉપરના અર્થ.
 તારાપતિ પુઠ તારાધિપ બુધો.
 તારાપથ પુઠ આકાશ.
 તારાપીઠ પુઠ ચન્દ્ર, કપૂર, તે નામે એક
 રાજકુમાર.
 તારાપ્રમાણ નઠ અશ્વિની વગેરે નક્ષત્રો
 વગેરેના સ્વરૂપને બાણાવનારી અમુકસંખ્યા.
 તારાભૂષા સ્ત્રીઠ રાત્રિ.
 તારામ્ર પુઠ કપૂર.
 તારામળલ નઠ મંદિરનો ધુમટ, નક્ષત્ર-
 મંડળ.
 તારામૃગ પુઠ મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર.
 તારારિ પુઠ એક જાતની માલિક ધાતુ.
 તારાવતી સ્ત્રીઠ તે નામે કકુલ્લ રાખતી
 કન્યા.
 તારાચોટા સ્ત્રીઠ તારા દેવીની પૂજના અંગ
 રૂપ છ પ્રકારના અમુક ન્યાસ.
 તારિક નઠ ભાકું, દાન, જકાત.
 તારિકા સ્ત્રીઠ તાડીનો દારૂ.
 તારિણી સ્ત્રીઠ દશ મહાવિદ્યાઓ પૈકી બીજી
 મહાવિદ્યા, તે નામે એક બૌદ્ધ દેવી,
 દુર્ગા દેવી.
 તારિન્ ત્રિઠ તારનાર.
 તારીષ પુઠ સ્વર્ગ, સમુદ્ર, સોનું.
 તારીષી સ્ત્રીઠ તે નામે ઈન્દ્રની કન્યા.
 તારુક્ય પુઠ તરૂં નામના ઋષિનો પુત્ર.
 તારુણ પુઠ જીવાનનો છોકરો.
 તારુણ્ય નઠ યૌવન, જીવાની.
 તારેય પુઠ વાલીનો પુત્ર, બૃહસ્પતિનો પુત્ર
 બુધ ગ્રહ.
 તાર્કિક ત્રિઠ રેડીયાથી કંતેલ સુતર વગેરે.
 તાર્કિક પુઠ તર્કશાસ્ત્ર જાણનાર, નૈયાયિક.
 તાર્ક્ષ પુઠ કશ્યપ મુનિ.
 તાર્ક્ષી સ્ત્રીઠ એક જાતનો વેશે.
 તાર્ક્ય પુઠ તૂક મુનિનો પુત્ર, ગરુડનો મોટો
 ભાઈ અરુણ, ગરુડ, થોડો, સર્પ, સાગનું

ઝાડ, સોનું, અશ્વકર્ણુ વૃક્ષ, રથ, તે નામે
 એક પર્વત, હરકોઈ પક્ષી.
 તાર્ક્ય નઠ રસાંજન.
 તાર્ક્યકેતન પુઠ વિષ્ણુ.
 તાર્ક્યજ નઠ તાર્ક્ય પર્વતમાં થનારું રસાંજન.
 તાર્ક્યધ્વજ પુઠ વિષ્ણુ.
 તાર્ક્યનાથ પુઠ ગરુડ.
 તાર્ક્યનાયક પુઠ ગરુડ.
 તાર્ક્યપ્રસન્ન પુઠ અશ્વકર્ણ વૃક્ષ.
 તાર્ક્યશૈલ નઠ તાર્ક્ય પર્વતમાં થનારું-ર-
 સાંજન.
 તાર્ક્યસામન્ય નઠ તે નામે સામવેદનો ભાગ.
 તાર્ક્યાયણ પુઠ તૂક ઋષિનું પુત્રાપલ.
 તાર્ક્યી સ્ત્રીઠ એક જાતની જંગલી લતા.
 તાર્ણ ત્રિઠ ધાસનું, ધાસ સંબંધી.
 તાર્ણ પુઠ ધાસનો અગ્નિ, ધાસના વેચાણ
 ઉપરથી આવેલ કર.
 તાર્ણક ત્રિઠ ધાસવાળા પ્રદેશમાં હોનાર-
 થનાર.
 તાર્ણકર્ણ પુઠ તૂકર્ણુ ઋષિનો પુત્ર.
 તાર્ણાયન પુઠ તૂક ઋષિનો ગોત્રજ પુત્ર.
 તાર્તીય ત્રિઠ ત્રીજું.
 તર્તીયીક ત્રિઠ ત્રીજું.
 તાર્ય ત્રિઠ તરવા થોડ્ય.
 તાર્ય નઠ તરવા માટે આપવામાં આવતું
 દાણ-કર.
 તાલ પુઠ હથેળી, પાંખો, અંગુલીથી મધ્યમાં
 આંગળી સુધીનું પ્રમાણ, હાથ ડોકતો તે,
 કરતાલ વાદ્ય, તરવારની મુઠ, તાડનું
 ઝાડ, એક જાતનું માપ, સંગીતપ્રસિદ્ધ તાલ.
 તાલ નઠ હરતાલ, તાલીશપત્ર, દુર્ગા દેવીનું
 સિંહાસન, તાડનું ફળ, પાતાલ.
 તાલક નઠ હરતાલ, આરણ્ય અંધ રાખવાનું
 સાધન આગળીથો તાળું વગેરે, તુવેર ધાન્ય.
 તાલક પુઠ તાલ પુઠ જીઓ.
 તાલકટ પુઠ તે નામે એક દેશ.

તાલકન્દ

૬૬૩

તાલો

તાલકન્દ નં તાલમૂલી નામે એક વનસ્પતિ.
 તાલકામ પું લીલો રંગ.
 તાલકામ ત્રિં લીલા રંગવાળું, લીલું.
 તાલકી લીં તાડીનો દારૂ.
 તાલકેતુ પું ભીષ્મ પિતામહ.
 તાલક્ષીર પું એક અતની સાકર.
 તાલક્ષીરક પું ઉપરનો અર્થ.
 તાલગર્ભ પું તાડવૃક્ષનો ગર્ભ—તાડ વૃક્ષની
 અંદરનો એક પદાર્થ.
 તાલકુ પું તાલકુ જુઓ.
 તાલચર પું તે નામે એક દેશ.
 તાલચર પું વં તાલચર દેશના લોક, તા-
 લચર દેશના રાજાઓ.
 તાલજ ત્રિં તાડમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.
 તાલજઙ્ઘ પું તે નામે એક દેશ.
 તાલજઙ્ઘ પું વં તાલજંઘ દેશના લોક,
 તાલજંઘ દેશના રાજાઓ.
 તાલજટા લીં તાડના વૃક્ષમાંથી નીકળતા
 જટાના આકારના લાંબા રેસા.
 તાલધ્વજ પું અળદેવ.
 તાલધ્વજા લીં તે નામે એક નગરી.
 તાલનવમી લીં ભાદરવા શુદ્ધ નોમ.
 તાલપત્ર નં તાલકુ જુઓ, તાડનું પાંદડું,
 તાડપત્ર.
 તાલપત્રિકા લીં તાલમૂલી વૃક્ષ.
 તાલપત્રો લીં કાળી મુસળી, ઉંદરકાની
 વનસ્પતિ.
 તાલપર્ણ નં મુરા નામે એક ગંધદ્રવ્ય,
 તાડપત્ર, તાલીસપત્ર.
 તાલપર્ણી લીં મધુરિકા નામે વનસ્પતિ.
 તાલપુષ્પ નં તાડનું ફૂલ.
 તાલપુષ્પક નં પ્રપૌષ્ઠરોક વૃક્ષ, તાડનું ફૂલ.
 તાલમલ્મ્વ નં તાડવૃક્ષમાંથી નીકળતા
 જટા જેવા રેસા.
 તાલધૂત પું અળદેવ.
 તાલમય ત્રિં તાડનું, તાડમાંથી બનાવેલ.

તાલમર્દૂલ પું એક અતનું વાદ્ય.
 તાલમૂલિકા લીં કાળી મુસળી, મુસળી.
 તાલમૂલી લીં ઉપરનો અર્થ.
 તાલયન્ત્ર નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક યંત્ર,
 કુચી, ચાવી.
 તાલરેચન પું નટ.
 તાલરેચનક પું નટ.
 તાલલક્ષણ પું અળદેવ, અળરામ.
 તાલલક્ષ્મન પું ઉપરનો અર્થ.
 તાલવન નં વૃન્દાવનમાં આવેલું જેમાં
 પુષ્કળ તાડનાં જાડ છે તેવું એક વન.
 તાલવૃન્ત નં વીંઝણો, પંખો.
 તાલવૃન્તક નં ઉપરનો અર્થ.
 તાલવેચન પું નટ.
 તાલવેચનક પું નટ.
 તાલવ્ય ત્રિં તાલુસ્થાની.
 તાલાકટ પું દક્ષિણમાં આવેલ એક દેશ.
 તાલાલ્યા લીં મુરા નામે એક ગંધદ્રવ્ય,
 તાલીસપત્ર.
 તાલાકુ પું અળદેવ, અળરામ.
 તાલાદિ પું વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.
 તાલાવચર પું નટ.
 તાલિ લીં ભોય આંબળી.
 તાલિક પું પહોળો કરેલ લાથનો પંખો,
 તાળી, સીસ, મુદ્રા.
 તાલિકા લીં તાલમૂલી જુઓ, તાળી,
 તામ્રવલ્લી વનસ્પતિ.
 તાલિત નં દોરી, વાઘભાંડ, તાલ આપેલ.
 તાલિન પું શિવ.
 તાલિન ત્રિં જેણે તાલ આપેલ હોય તે,
 તાલવાળું.
 તાલિન પું વં તલ કપિએ કહેલાનું
 અભ્યયન કરનાર.
 તાલિસ પું પર્વત, પહાડ.
 તાલી લીં તાડીનો દારૂ, તાડનું જાડ,
 ભોય આંબળી, મુસળી, તાલીસપત્ર, કુચી,

તાલીપત્ર

૬૬૫

તિક્તધાતુ

ચાલી, તાઅવલી વનરપતિ, તે નામે એક
છંદ-એમાં તણ અક્ષરનું એક ચરણ
હોય છે.

તાલીપત્ર નં તાલીસપત્ર.

તાલીશ નં તે નામે એક ઝાડ, ભોંય
આંખળી.

તાલીશપત્ર નં તાલીસપત્ર, ભોંય આંખળી.

તાલીશાષ્ટમોદક પું વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ એક
ઔષધરૂપ લાડુ.

તાલુ નં તાળવું.

તાલુક નં તાળવું.

તાલુક્ય પું તલુક્ય ઋષિનો પુત્ર.

તાલુજિહ્વ પું મગરમચ્છ.

તાલુપાક પું તાળવાનો એક રોગ.

તાલુપુષ્પટ પું ઉપરનો અર્થ.

તાલુર પું પાણીની ધુમરી.

તાલુશોષ પું તાળવામાં સોસ પડે તે-
એક જાતનો તાળવાનો રોગ.

તાલુર પું તાલુર જુઓ.

તાલુષક નં તાળવું.

તાલક ત્રિં તાઈ, તારા સંબંધી.

તાલકીન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તાલચ્છસ્ અવ્યં તેટલા તેટલા પ્રકારે.

તાલત્ અવ્યં સંપૂર્ણ, સમગ્ર, ત્યાંસુધી,
અમુક માપ, નિશ્ચય, પ્રશંસા, પક્ષાંતરે,
લુદ્ધ, અધિકાર, ત્યારે, તે વેળા, તે વખતે.

તાલત્ ત્રિં તેટલું, તેવડું, તે પ્રમાણનું.
તાલતિક ત્રિં તેટલાથી ખરીદેલ, તેટલું,
તે પ્રમાણનું.

તાલતિથ ત્રિં તેટલાની સંખ્યાને પૂર્ણ
કરનાર, તેટલું.

તાલત્ક ત્રિં તાલતિક જુઓ.

તાલત્કાલમ્ અં ત્યાંસુધી, તેટલા વખત
સુધી.

તાલત્તા અવ્યં તેટલા પ્રકારે.

તાલત્તયમ્ ત્રિં તેટલી ઉમરનું.

તાલત્તયસ ત્રિં તેટલું, તેવડું, તેપ્રમાણનું.
તાલત્તમાત્ર ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તાલર નં ધનુષની ધોરી.

તાલિષ પું તલિષ જુઓ.

તાલિષી લ્હીં પૃથ્વી, તે નામે ઇન્દ્રની
કન્યા, તે નામે એક નદી.

તાલુરિ પું વૃષભ રાશિ.

તાસુન પું શણનું ઝાડ.

તાસ્કર્ય નં ચોરી.

તિ અવ્યં એ પ્રમાણે, એ રીતે.

તિક્ ભ્વાં ભાં સં સેટ મમન કરવું, જવું.

તિક્ ભ્વાં પં સં સેટ ચકાષ કરવી,
દખાવવું, વધ કરવો, મારી નાખવું.

તિક પું તે નામે એક ઋષિ.

તિકકિતષ પું તે નામે એક ઋષિ.

તિકકિતષાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક
શબ્દગણ.

તિકાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.

તિક્ત પું કડવાશ, સુગંધ, કુટબ વૃક્ષ,
કરીઆતું, કાળો ખેર.

તિક્ત નં પીતળાપડો, પિત્તધાતુ, ખીડ લવણ.

તિક્ત ત્રિં કડવું, કડવાશવાળું, સુગંધદાર.

તિક્તક પું પડોલવૃક્ષ, કરીઆતું, કાળોખેર,
છંગોરીયાનું ઝાડ, કડવો રસ, કડવાશ.

તિક્તક ત્રિં કડવું.

તિક્તકન્દિકા લ્હીં ગન્ધવત્રા વનરપતિ.

તિક્તકા લ્હીં કડવી તુંબડી.

તિક્તગન્ધા લ્હીં રાઈ.

તિક્તગન્ધિકા લ્હીં રાઈ.

તિક્તગુઝા લ્હીં કરજ વૃક્ષ.

તિક્તઘૃત નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ એક ઘી.

તિક્તતળુલા લ્હીં પીપળાનું ઝાડ.

તિક્તતુળ્હી લ્હીં કડવી તુંબડીનો વેલો.

તિક્તતુસ્વી લ્હીં કડવી તુંબડી.

તિક્તધાતુ પું સોનાસુખી, મીઠીઆપળા,
મરડાશીંત્રી, ક્ષીરિંગી, સ્વર્ણક્ષીરી વનરપતિ.

તિક્તધાતુ

૬૬૬

તિતિશ્ચ

તિક્તધાતુ પું પિત્તધાતુ.
 તિક્તપત્ર પું કાકરેલ વનરપતિ.
 તિક્તપત્ર નં કડવું પાંદડું.
 તિક્તપત્ર ત્રિં કડવા પાંદડાવાળું.
 તિક્તપત્રક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 તિક્તપર્વન સ્ત્રીં એક વનતની પ્રોખડ, ગળો,
 જેઠીમધ.
 તિક્તપુષ્પ ત્રિં કડવા ફૂલવાળું.
 તિક્તપુષ્પ નં કડવું ફૂલ.
 તિક્તપુષ્પા સ્ત્રીં પહાડમૂળ વનરપતિ.
 તિક્તફલ પું નિર્મળીનું ઝાડ.
 તિક્તફલ ત્રિં કડવા ફળવાળું.
 તિક્તફલ નં કડવું ફળ.
 તિક્તફલા સ્ત્રીં લીઓળીનું ઝાડ.
 તિક્તબીજા સ્ત્રીં કડવી તુંબડી.
 તિક્તભરત્રક પું પટોલ વૃક્ષ.
 તિક્તમરિચ પું નિર્મળીનું ઝાડ.
 તિક્તચવા સ્ત્રીં શંકિની વનરપતિ.
 તિક્તરોહિણિકા સ્ત્રીં કડું.
 તિક્તરોહિણી સ્ત્રીં કડું.
 તિક્તવહ્લી સ્ત્રીં મોરવેલનો વેલો, કડવી
 વેલડી.
 તિક્તવીજ નં કડવું બી.
 તિક્તવીજ ત્રિં કડવા બીવાળું.
 તિક્તવીજા સ્ત્રીં કડવી તુંબડી.
 તિક્તશાક પું વરણ વૃક્ષ, ખેરનું ઝાડ.
 તિક્તશાક નં કડવું શાક.
 તિક્તશાકક પું તિક્તશાક પું જીઓ.
 તિક્તશાલ પું ખેરનું ઝાડ.
 તિક્તસાર પું ખેર.
 તિક્તસાર ત્રિં કડવાસારવાળું-કડવારસવાળું.
 તિક્તસાર પું નં કડવો સાર-રસ.
 તિક્તસાર નં એક જાતનું ઘાસ.
 તિક્ત સ્ત્રીં કડું, પહાડ મૂળ વનરપતિ, છીકળી.
 તિક્તાર્યા સ્ત્રીં કડવી તુંબડી.
 તિક્તાર્યા સ્ત્રીં તે નામનો એક વેવો.

તિક્તમૃતા સ્ત્રીં ગળો.
 તિક્તસ્યતા સ્ત્રીં પિત્તજન્ય એક રોગ.
 તિક્તાર્યા સ્ત્રીં કડવી તુંબડી.
 તિક્તિકા સ્ત્રીં કડવી તુંબડી.
 તિગ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ હિંસા કરવી, વધ
 કરવો, દયાવળું, હુમલો કરવો.
 તિગ્મ નં તીક્ષ્ણ એવો સ્પર્શ, વળ.
 તિગ્મ ત્રિં તીક્ષ્ણ સ્પર્શવાળું, તીક્ષ્ણ, ઉગ્ર-
 તાવાળું.
 તિગ્મકર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 તિગ્મતા સ્ત્રીં તીક્ષ્ણપાળું.
 તિગ્મત્વ નં તીક્ષ્ણપાળું.
 તિગ્મદોષિતિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 તિગ્મમન્યુ પું શિવ.
 તિગ્મમન્યુ ત્રિં તીક્ષ્ણ ક્રોધવાળું.
 તિગ્મરશ્મિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, તીક્ષ્ણ
 કિરણ.
 તિગ્મરશ્મિ ત્રિં તીક્ષ્ણ કિરણવાળું.
 તિગ્મરુચ્ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 તિગ્મરુચ્ સ્ત્રીં તીક્ષ્ણ કાંતિ.
 તિગ્મરુચ્ ત્રિં તીક્ષ્ણ કાંતિવાળું.
 તિગ્માંશુ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, ઉગ્ર કિરણ.
 તિષ્ સ્વાં પં સં સેટ્ ધાત કરવો, મારી
 નાખવું.
 તિજ્ ચું ઊભં ષં સેટ્ તીક્ષ્ણ કરવું, તેજ
 કરવું, ધારવાળું કરવું.
 તિજ્ ભ્રાં ઘાં સં સેટ્ ક્ષમા કર-
 વી, માફ કરવું, સહન કરવું.
 તિજ્જિન પું ચંદ્ર, કપૂર, રક્ષસ.
 તિઠી સ્ત્રીં નસોતર વનરપતિ.
 તિણિશ પું લોધ્ર વૃક્ષ-લોધર.
 તિણ્ડી સ્ત્રીં નસોતર.
 તિતડ પું ચાક્ષણી.
 તિતડ નં જવ, જીરો.
 તિતિશ્ચ ત્રિં સહન કરનાર, ટાક-તાપ વગેરે
 સહનાર.

તિતિશ્વ

૬૬૭

તિમિરનાશન

તિતિશ્વ પું તે નામે એક મુનિ.
 તિતિશ્વા સ્ત્રીં ક્ષમા, મારી, સહનશીલતા.
 તિતિશ્વ ત્રિં સહન કરનાર, ક્ષમા કરનાર,
 સહનશીલ.
 તિતિમ પું ઇન્દ્રગોપ કાકો.
 તિતિર પું તેતર પક્ષી.
 તિતિરી સ્ત્રીં તેતર પક્ષિણી.
 તિતિલ નં એક જાતનું માટીનું વાસણ-નાંદ.
 તિતીર્થ ત્રિં તરવા ઇન્દ્રગુ.
 તિતોર્ષા સ્ત્રીં તરવાની ઇન્દ્રગ.
 તિતિર્ષુ ત્રિં તરવા ઇન્દ્રગનાર.
 તિતિમ પું ઇન્દ્રગોપ કાકો.
 તિતિર પું તેતર પક્ષી.
 તિતિરિ પું તેતર પક્ષી, તે નામે એક ઋષિ.
 તિતિરી સ્ત્રીં તેતર પક્ષિણી.
 તિતિરીક નં તેતરની પાંખ યાળા કરેલું
 એક આંગળું.
 તિથ પું અગ્નિ, કામદેવ, કાળ, સમય, વખત,
 ચિત્રક વૃક્ષ.
 તિથિ સ્ત્રીં પું પડવે વગેરે તિથિ,
 પંદરની સંખ્યા.
 તિથિકૃત્ય નં તિથિએ કરવાનું કામ.
 તિથિક્ષય પું તિથિઓનો ક્ષય.
 તિથિપતિ પું તિથિઓના સ્વામી દેવ.
 તિથિપ્રણી પું ચંદ્ર.
 તિથિયુગ્મ નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
 તિથિસન્ધિ પું આગલી પાછલી તિથિની સંધિ.
 તિથો પું સ્ત્રીં તિથિ જુઓ.
 તિથ્યર્દ નં કરણ.
 તિનાશક પું તિનિશ વૃક્ષ.
 તિનિશ પું એક જાતનું ઝાડ.
 તિન્તિહ પું આંખલીનું ઝાડ, તે નામે દેવ.
 તિન્તિહિકા સ્ત્રીં આંખલીનું ઝાડ.
 તિન્તિહી સ્ત્રીં આંખલી.
 તિન્તિહીક પું આંખલી.
 તિન્તિહીક નં તેતરની પાંખ યાળા કરેલું

એક આંખન.
 તિન્તિહીકા સ્ત્રીં આંખલી.
 તિન્તિહીકૂત નં આંખલીના કચૂકાથી
 રમતો જુવાર.
 તિન્તિહીકા સ્ત્રીં આંખલી.
 તિન્તિહી સ્ત્રીં આંખલી.
 તિન્તિશ પું એક જાતનું ઝાડ.
 તિન્દુ પું એક જાતનું ઝાડ.
 તિન્દુ પું નં વૈદ્યક દૃષ્ટિએ એક કર્ક બ.
 રોગ્યર માપ.
 તિન્દુક પું એક જાતનું ઝાડ.
 તિન્દુકિ સ્ત્રીં તિન્દુક વૃક્ષ.
 તિન્દુકિનો સ્ત્રીં આવર્તકોનામે વનરપતિ.
 તિન્દુકી સ્ત્રીં તિન્દુક ઝાડનું ફળ.
 તિન્દુલ પું તિન્દુક વૃક્ષ.
 તિપ્ મ્વાં આં સં સેટ રક્ષણ કરવું.
 તિમ્ મ્વાં પં જં સેટ બીનું થવું, પ-
 લણવું.
 તિમ્ દિવાં પં સં સેટ બીનું કરવું, પલાળવું.
 તિમિ પું સમુદ્ર, એક જાતનું દરીઆઈ
 માછલું, માછલું.
 તિમિકોષ પું સમુદ્ર.
 તિમિકોષક પું સમુદ્ર.
 તિમિક્કિલ પું એક જાતનું મોટું માછલું.
 તિમિક્કિલગિલ પું અતિમહાન માછલું-
 જે તિમિક્કિલ જાતના માછલાને પણ
 ગળી જાય છે.
 તિમિક્કિલાશન પું દક્ષિણમાં આવેલો
 એક દેશ.
 તિમિજ નં એક જાતનું મોતી.
 તિમિત ત્રિં નિશ્ચય, સ્થિર, બીનું થયેલ,
 બીનું કરેલ.
 તિમિર પું નં અંધકાર, અંધારું, એક
 જાતનો આંખનો રોગ.
 તિમિરનાશન પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 તિમિરનાશન ત્રિં આંધારનો નાશ કર-

તિમિરનિષૂદન

૬૬૮

તિર્યગ્યવોદર

નાર, તિમિર નામના આંખના રોગનો
નાશ કરનાર.

તિમિરનિષૂદન પુ. સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

તિમિરનિષૂદન ત્રિ. તિમિરનાશન ત્રિ. જીઓ.

તિમિરનુદ્ પુ. સૂર્ય આકાશનું ઝાડ.

તિમિરનુદ્ ત્રિ. તિમિરનાશન ત્રિ. જીઓ.

તિમિરભિદ્ પુ. સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

તિમિરભિદ્ ત્રિ. તિમિરનાશન ત્રિ. જીઓ.

તિમિરભેદન પુ. તિમિરભિદ્ પુ. જીઓ.

તિમિરભેદન ત્રિ. તિમિરનાશન ત્રિ. જીઓ.

તિમિરરિપુ પુ. સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

તિમિરરિપુ ત્રિ. તિમિરનાશન ત્રિ. જીઓ.

તિમિરારિ પુ. સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

તિમિરારિ ત્રિ. તિમિરનાશન ત્રિ. જીઓ.

તિમિરિ પુ. એક જાતનું મોટું માછલું.

તિરચ્છી સ્ત્રી. તિર્યચ્ જાતિમાં સ્ત્રીજાતિ.

તિરચ્છાન ત્રિ. આડું થયેલ, વક્ર થયેલ,
તીરછું.

તિરિષ્ પુ. કંકોડું, કંકોલું, તરખુચ, ચીલડું.

તિરજિહ્વક પુ. એક જાતનું ઝાડ.

તિરસ્ અવ્ય. અન્તર્ધાન થવું, અદસ્ય થવું,
આડું, તિરછું, વક્ર, તિરસ્કાર.

તિરસ્કર ત્રિ. ઢાંકનાર.

તિરસ્કરિણી સ્ત્રી. પડદો, કનાત, તંજુની
વસ્ત્રની ભીંત.

તિરસ્કાર પુ. તિરસ્કાર, અનાદર, અપમાન.

તિરસ્કાર ત્રિ. તિરસ્કાર કરનાર, અનાદર
કરનાર, ઢાંકનાર.

તિરસ્કારિણી સ્ત્રી. તિરસ્કરિણી જીઓ.

તિરસ્કારિન્ ત્રિ. તિરસ્કાર ત્રિ. જીઓ.

તિરસ્કૂન ત્રિ. તિરસ્કારેલ, અપમાન કરેલ,
ઢાંકેલ.

તિરસ્કૃત પુ. તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મંત્ર.

તિરસ્ક્રિયા સ્ત્રી. અનાદર, તિરસ્કાર, અ-
પમાન, ઢાંકણું, ઢાંકવું.

તિરસ્ય કણ્ઠવાદિ પ. સ. સેટ્ અન્તર્ધાન
થવું, અદસ્ય થવું.

તિરિટ પુ. શેલડીના સાંઠામાંની ગાંઠ.

તિરિમ પુ. એક જાતની ડાંગર.

તિરિષ પુ. ઉપરનો અર્થ.

તિરિટ ન. બોધરત્નું ઝાડ, લોધ્રવૃક્ષ.

તિરીટક પુ. ઉપરનો અર્થ.

તિરોગત ત્રિ. અન્તર્ધાન પામેલ, અદસ્ય
થયેલ.

તિરોધા સ્ત્રી. અન્તર્ધાન થવું, અદસ્ય થવું.

તિરોધાન ન. ઉપરના અર્થ.

તિરોભષિત્ ત્રિ. અન્તર્ધાન પામનાર,
અદસ્ય થનાર.

તિરોભાવ પુ. તિરોધા જીઓ.

તિરોહિત ત્રિ. શુભ, અન્તર્ધાન પામેલ, અ-
દસ્ય થયેલ, ઢાંકાયેલ.

તિરોહિતતા સ્ત્રી. શુભપણું, અદસ્યપણું,
અન્તર્ધાનપણું.

તિરોહિતત્વ ન. ઉપરના અર્થ.

તિર્યક્ અવ્ય. આડું, વાંકું, તિરછું, આડીરીતે.

તિર્યક્તા અવ્ય. તિરછાપણું, વક્રતા, પશુપણું.

તિર્યક્ત્વ ન. ઉપરના અર્થ.

તિર્યક્પાતિન્ ત્રિ. તિરછું પડનાર, વાંકું
જનાર.

તિર્યક્પ્રમાણ ન. વિસ્તારનું પ્રમાણ, તિ-
રછું માપ.

તિર્યક્સ્રોતસ્ પુ. પશુ-પક્ષી વગેરે.

તિર્યગ્જ ત્રિ. પશુ-પક્ષી વગેરેમાં ઉત્પન્ન
થયેલ.

તિર્યગ્જાતિ સ્ત્રી. પશુ-પક્ષી વગેરે.

તિર્યગ્જાતિ ત્રિ. પશુ-પક્ષી વગેરેની જાતિનું.

તિર્યગ્યવોદર ન. એક જાતનું ધાન્ય-જાત.

તિર્યગ્યાન

૬૬૯

તિલશસ્ત્ર

તિર્યગ્યાન પું કરમ્યો નામે જલચર.
તિર્યગ્યોનિ સ્ત્રીં પશુ-પક્ષી વગેરેની જાતિ.
તિર્યગ્યોનિ ત્રિં પશુ-પક્ષી વગેરેની જાતિનું.
તિર્યગ્યોન્યમ્બય પું પશુ-પક્ષીની જાતિનો
સંબંધ.

તિર્યગ્યોન્યમ્બય ત્રિં પશુ-પક્ષીની જાતિ-
ના સંબંધવાળું.

તિર્યચ્ ત્રિં પશુ-પક્ષી વગેરે.

તિર્યચ્ ત્રિં આકૃં જનાર, વાંકું જનાર,
તિર્યચ્ જનાર.

તિલ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

તિલ્ તું પં અં અનિદ્ ચીકડું થવું,
રિનધ થવું.

તિલ્ તું હમં અંસેટ્ ઉપરના અર્થ.

તિલ પું તલ, શરીર ઉપરની તલના જેવી
નીશાની, તલના જેવડું અર્થ પ્રમાણ.

તિલક નં એક જાતનો રોગ, સંચળ, પિ-
ડલવણ, નિશાની, ચિન્હ.

તિલક પું શ્રેષ્ઠ, સંગીતપ્રસિદ્ધ એક ધ્રુવક,
તલનું ઝાડ, તલ, ઘોડો, એક જાતનો
રોગ, મરવો.

તિલક નં પું તિલક, કપાળમાં કરાતું અમુક
ધર્મધોતક ચિન્હ.

તિલકટ નં તલની રજ-તલના પુષ્પનો
પરાગ.

તિલકલક પું તલનો ખેળ પીસેલા તલ.

તિલકા સ્ત્રીં એક જાતનો દાર, તે નામે
એક ઇંદ.

તિલકાલક પું શરીરપર થતી કાળા તલ
જેવી નીશાની, એક જાતનો રોગ.

તિલકાશ્રય પું લલાટ, કપાળ.

તિલકિદ્ નં તલનો ખેળ.

તિલકિત ત્રિં તિલક જેને હોય તે, તિ-
લકવાળું.

તિલકિન ત્રિં તિલકવાળું, તિલકધારી.

તિલગિરિ પું તિલશૈલ જીઓ.

તિલચિત્રપત્રક પું તૈલકન્દ નામે વૃક્ષ.
તિલચૂર્ણ નં તલવટ, ખાડેડા તલ, તલનો ખેળ.
તિલતપ્તુલક પું આલિંગન, ફેતશ વ-
ગરનાં તલ.

તિલતેજા સ્ત્રીં એક જાતનો વેશો.

તિલદ્વાદશો સ્ત્રીં જેમાં તલ આવનાનો નિ-
યમ હોય છે તેવી આરશ.

તિલધેનુ સ્ત્રીં તલરૂપ ગાય-દાન માટે
કલ્પેલી તલના દમરૂપ ગાય.

તિલન્તુદ પું ધાંચી, તેલી.

તિલન્તુદ ત્રિં તલ પીસનાર.

તિલપર્ણ પું તલના ઝાડના જેવા પાંદડાવાળું
એક જાતનું ઝાડ, શ્રીચંદ્ર વૃક્ષ.

તિલપર્ણ નં ચંદન, તલના ઝાડનું પાંદડું.

તિલપર્ણક નં રક્તચંદન-રતાંજળી.

તિલપર્ણિકા સ્ત્રીં નામેનો શબ્દ જીઓ.

તિલપર્ણી સ્ત્રીં રક્તચંદન-રતાંજળી, તે નામે
એક નદી.

તિલપર્વત પું તિલશૈલ જીઓ.

તિલપિચ્છટ પું તલપાપડી નામનું એક
પક્ષ્યાન્ન.

તિલપિજ્જ પું તેલ વગરના તલ, નિષ્ફળ
એવું તલનું ઝાડ, વાંચીયું તલનું ઝાડ.

તિલપુષ્પ નં તલનું ફૂલ.

તિલપુષ્પક પું બહેડાનું ઝાડ, તલનું ફૂલ, નાક.

તિલપેજ પું તિલપિજ્જ જીઓ.

તિલભાર પું તે નામે એક દેશ.

તિલમય ત્રિં તલમાંથી બનાવેલ, તલનો
વિકાર.

તિલમય નં તલીયું તેલ

તિલમયૂર પું એક જાતનો મોર-પક્ષી.

તિલમયૂરી સ્ત્રીં એક જાતની મયૂરી.

તિલમોદક પું તલનો લાડુ.

તિલરસ પું તલીયું તેલ.

તિલશસ્ત્ર અન્યં તલ તલ જેવડું કરીને,
તલ તલ જેવડું,

તિલશૈલ

૬૭૦

તીક્ષ્ણપુષ્પ

તિલશૈલ પું દાન માટે પર્વતરૂપે કલ્પેલ
તલનો દર્શ.

તિલસ્નેહ પું તલ.

તિલાક્ષિતદલ પું તૈલકન્દ વૃક્ષ.

તિલાન્ન નં તલમિશ્ર અન્ન, તલની ખીચડી.

તિલાપત્ત્યા સ્ત્રીં કાળી છરી.

તિલિત્ત પું અજગર સાપ.

તિલોત્તમા સ્ત્રીં તે નામે એક અપ્સરા.

તિલોદક નં તલમિશ્ર પાણી.

તિલોદન પું નં તલની ખીચડી-તલમિશ્ર
ચોખા.

તિલ્પિચ્છ પું તિલપિચ્છ જીઓ.

તિલ્ય નં જેમાં તલ નીપજી શકે તેવું ખેતર.

તિલ્ય ત્રિં તલના હિતનું. તલ માટેનું.

તિલ્લુ સ્ત્રાં પં સં સેટ ગમન કરવું, જવું.

તિલ્લ પું લોધર, ધોણું લોધર, લાલ લોધર.

તિલ્લક પું ઉપરના અર્થ.

તિલ્લિલ નં દેવથજન સ્થાન.

તિલ્લદ્યુ અવ્યં ગાયો દોહવાનો સમય.

તિલ્લદ્યુપ્રભૃતિ નં વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શ-
બ્દગણ.

તિલ્લદ્યોમા સ્ત્રીં તે નામે એક યાગ.

તિલ્ય પું પુષ્પ નક્ષત્ર, પોષ મહિનો.

તિલ્ય નં કળિયુગ.

તિલ્ય ત્રિં પુષ્પ નક્ષત્રમાં જન્મેલ, માંગ-
લિક, માંગલ્ય.

તિલ્યક પું પોષ મહિનો.

તિલ્યપુષ્પા સ્ત્રીં આંખળીનું ઝાડ.

તિલ્યફલા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

તિલ્યા સ્ત્રીં આંખળી.

તિલ્લધન્વ નં ત્રણ ખાલુથી યુક્ત ધનુષ.

તિલ્લ પું વ્યાધિ, રોગ, ડાંગર, ધનુષ,
સદ્ભાવ.

તોક્ સ્ત્રાં પં સં સેટ ગમન કરવું, જવું.

તીક્ષ્ણ નં તીક્ષ્ણ સ્પર્શ, ઝેર, પોલાદ, યુદ્ધ,
મરણ, શસ્ત્ર, શીઘ્ર-ઉત્થાપન, રમુદ્રનું મીઠું,

લવણ, અંડ-વૃષણ, ચવ્યક, હરકોઇ ધાતુ,
ઝાડનો રોગ, કાયનો રોગ, નક્ષત્રમંડળ.

તીક્ષ્ણ પું યોગી, જવખાર, ધોળો દર્ભ,
કેદું વનસ્પતિ.

તીક્ષ્ણ ત્રિં તીક્ષ્ણતાવાળું, આત્મયાગી,
આળસ વગરનું, સારી શુદ્ધિવાળું.

તીક્ષ્ણક પું ધોળા સરસપ, વૃષણ.

તીક્ષ્ણકણ્ટક પું ધંતુરો, ખાવળ, ઇંગો-
ળીયાંનું ઝાડ, વાંસ.

તીક્ષ્ણકણ્ટક પું નં તીક્ષ્ણ કાંટો.

તીક્ષ્ણકણ્ટક ત્રિં તીક્ષ્ણ કાંટાવાળું.

તીક્ષ્ણકણ્ટકા સ્ત્રીં કંધારીયાનું ઝાડ.

તીક્ષ્ણકન્દ પું કુંશળી.

તીક્ષ્ણકર્મન ત્રિં તીક્ષ્ણ કામ કરનાર, તીવ્ર,
કાર્ય કરનાર.

તીક્ષ્ણકર્મન નં તીક્ષ્ણ કાર્ય, તીવ્ર કર્મ.

તીક્ષ્ણકલ્ક પું તુમ્બુલ વૃક્ષ.

તીક્ષ્ણકાન્તા પું તારાદેવી-ઉચ્ચતારા.

તીક્ષ્ણગન્ધ પું સરગવાનું ઝાડ, રાતી
તુલસી, એલચી, લોખાન.

તીક્ષ્ણગન્ધક પું ઉપરના અર્થ.

તીક્ષ્ણગન્ધા સ્ત્રીં વજ, રાઇ, કંધારીયાનું
ઝાડ, જીવંતી વૃક્ષ, ધોળી વજ, નાની
એલચી.

તીક્ષ્ણતણ્ડુલા સ્ત્રીં પીપર.

તીક્ષ્ણતૈલ નં થેરનું છીર, રાગ, દારૂ, મદિરા.

તીક્ષ્ણદંડૂ પું વાધ.

તીક્ષ્ણદંડૂ ત્રિં તીક્ષ્ણ દાદવાળું.

તીક્ષ્ણદંડૂ સ્ત્રીં તીક્ષ્ણ દાઢ.

તીક્ષ્ણદંડૂ સ્ત્રીં વાધણ.

તીક્ષ્ણધાર પું તરવાર.

તીક્ષ્ણધાર ત્રિં તીક્ષ્ણ ધારવાળું.

તીક્ષ્ણપત્ર પું તુંચરૂ વૃક્ષ.

તીક્ષ્ણપત્ર નં તીક્ષ્ણ પાંદડું.

તીક્ષ્ણપત્ર ત્રિં તીક્ષ્ણ પાંદડાવાળું.

તીક્ષ્ણપુષ્પ નં લવિંગ, તીક્ષ્ણ ફૂલ.

તીક્ષ્ણપુણ્ય

૬૭૨

તીર્થવાક

તીક્ષ્ણપુણ્ય ત્રિં તીક્ષ્ણ ફલવાળું.
 તીક્ષ્ણપુણ્યા સ્ત્રીં કેવડાનું ઝાડ-કેતકી.
 તીક્ષ્ણફલ પું તુમ્બુર વૃક્ષ.
 તીક્ષ્ણફલ નં તીક્ષ્ણ એવું ફળ.
 તીક્ષ્ણફલ ત્રિં તીક્ષ્ણ ફળવાળું.
 તીક્ષ્ણમૂલ પું સરગવે.
 તીક્ષ્ણમૂલ નં તીક્ષ્ણ એવું મૂળ.
 તીક્ષ્ણમૂલ ત્રિં તીક્ષ્ણ મૂળીયાંવાળું.
 તીક્ષ્ણરશ્મિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ,
 તીક્ષ્ણ કિરણ.
 તીક્ષ્ણરશ્મિ ત્રિં તીક્ષ્ણ કિરણવાળું.
 તીક્ષ્ણરસ પું જવખાર, તીક્ષ્ણ એવે રસ,
 મુરખાર.
 તીક્ષ્ણરસ ત્રિં તીક્ષ્ણ રસવાળું.
 તીક્ષ્ણલોહ નં પોલાદ.
 તીક્ષ્ણશુક્ર પું જપ.
 તીક્ષ્ણશુક્ર ત્રિં તીક્ષ્ણ અગ્રભાગવાળું.
 તીક્ષ્ણશુક્ર પું નં તીક્ષ્ણ અમભાગ.
 તીક્ષ્ણસાર પું નં તીક્ષ્ણ સાર.
 તીક્ષ્ણસાર ત્રિં તીક્ષ્ણ સારવાળું.
 તીક્ષ્ણસારા સ્ત્રીં શિંશપા વૃક્ષ.
 તીક્ષ્ણા સ્ત્રીં વજ, સર્પની ખોલ, કવિકચ્છૂ
 વનસ્પતિ, તારા દેવી.
 તીક્ષ્ણાગ્નિ પું અગ્નિ પિત્ત.
 તીક્ષ્ણાયસ નં પોલાદ.
 તીક્ષ્ણાયસ ત્રિં પોલાદમાંથી અનેક.
 તોમ્ દિવાં પં અં સેદ્ બીનાથનું, પલળનું.
 તોર ચું ઝમં બં સેદ્ પાર પહોંચનું,
 પાર જનું, કર્મ સમાપ્ત કરવું.
 તોર નં નદી વગેરેના કાંઠો, તીર, કિનારો.
 તોર પું સીસું, ખાણ, કલઈ.
 તોરગ્રહ પું તે નામે એક દેશ.
 તોરમુક્તિ પું તે નામે એક દેશ.
 તોરાટ પું લોધરનું ઝાડ.
 તોરાન્તર નં ખીંને કાંઠો, સામે કિનારો,
 ખેલે પાર.

તોરિત ત્રિં પૂર્ણ કરેલ, સમાપ્ત કરેલ,
 પાર પહોંચેલ.
 તોરિત નં પૂર્ણ કરવું, સમાપ્ત કરવું.
 તોરી સ્ત્રીં એક જાતનું ખાણ.
 તોરુ પું શિવ.
 તોર્ણ ત્રિં તરેલ, પાર પહોંચેલ, પાર ગયેલ,
 પરાલવ પામેલ, તરખોળ થયેલ.
 તોર્ણપદી સ્ત્રીં તાલમૂલીનામે એક વનસ્પતિ.
 તોર્ણવત ત્રિં પાર પહોંચેલ, તરી ગયેલ.
 તોર્ણા સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.
 તોર્થ નં શાસ્ત્ર, યજુ, ક્ષેત્ર, ઉપાય, સ્ત્રીરજ,
 ઘાટ, ઋષિએ સેવેલ પાણીવાળું પાત્ર,
 ઉપાધ્યાય, મંત્રી, યોગી, દર્શન, ધર્મ,
 બ્રાહ્મણ, આગમ, નિદાન, અગ્નિ, ક્રોધ
 તીર્થ, જળાશયથી એક વેંત જોડેલો
 પ્રદેશ, સંન્યાસીઓને લાગતું એક
 વિશેષણ, હરકોઇ સંપ્રદાય.
 તીર્થકર પું જિન દેવ, વિષ્ણુ.
 તીર્થકર ત્રિં શાસ્ત્રકાર, તીર્થ પ્રવર્તાવનાર.
 તીર્થકાક પું તીર્થમાં કાગડા જેવો-
 લોભી મનુષ્ય.
 તીર્થકીર્તિ પું વિષ્ણુ.
 તીર્થકૃત પું જિનદેવ.
 તીર્થકૃત ત્રિં શાસ્ત્રકાર, તીર્થ પ્રવર્તાવનાર.
 તીર્થક્કર ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 તીર્થક્કર પું જિન દેવ.
 તીર્થધ્વાજ પું તીર્થકાક ભુઓ.
 તીર્થમહાહૃદ પું તે નામે એક તીર્થ.
 તીર્થયાત્રા સ્ત્રીં તીર્થને ઉદ્દેશી યાત્રા-પ્ર-
 યાણ, મહાભારતના વનપર્વનું પેટાપર્વ.
 તીર્થરાજ પું પ્રયાગ તીર્થ, જૈનાનું શંત્રુ-
 જય તીર્થ.
 તીર્થરાજી સ્ત્રીં કારી, ખનારસ.
 તીર્થરાજી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 તીર્થવત ત્રિં તીર્થવાળું.
 તીર્થવાક પું માથા ઉપરના વાળ.

તીર્થશૌચ

૬૭૨

તુલ્કભદ્ર

તીર્થશૌચ નં તીર્થ ઉપરના ઘાટ વગેરેનો
 અર્ણોદ્ધાર.
 તીર્થશૌચકાર ત્રિં તીર્થ ઉપરના ઘાટ
 વગેરેનો અર્ણોદ્ધાર કરનાર.
 તીર્થશૌચરત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 તીર્થસેવિત્રી સ્ત્રીં તે નામે કાર્તિકસ્વામીની
 અનુચર એક માતૃકા.
 તીર્થસેવિત્રી ત્રિં તીર્થને સેવનાર, તીર્થમાં
 નિવાસ કરનાર.
 તીર્થસેવિત્રી પું બગલો પક્ષી.
 તીર્થસેવિત્રી સ્ત્રીં બગલી.
 તીર્થ પું તે નામે એક રૂદ્રદેવ, એક ગુરૂ
 પાસે બહુનાર સહાધ્યાયી.
 તીર્થ ભાં ૫૦ અં સેટ રથૂલ થવું, ઝાડા થવું.
 તીર્થ પું સમુદ્ર, શિકારી, પારધિ, તે નામે
 એક વર્ણસંકર જાતિ, મચ્છીમાર.
 તીર્થરી સ્ત્રીં શિકારણુ. મચ્છીમારણુ.
 તીર્થ નં અતિશય, ધણું, તીક્ષણુ, પોલાદ,
 તીર, સીસું, કલ્પ, લોહું.
 તીર્થ ત્રિં અત્યંત, પુષ્કળ, અતિ ઉજ્જુ,
 ગરમ, તીખું, રાક્ષસી પ્રકૃતિવાળું, ઉગ્ર.
 તીર્થ પું શિવ.
 તીર્થકળ્પ પું સુરણુ.
 તીર્થકન્ધ પું સુરણુ.
 તીર્થગન્ધ પું તીર્થ ગન્ધ, ઉત્કટ ગંધ.
 તીર્થગન્ધ ત્રિં તીર્થગંધવાળું, ઉત્કટગંધવાળું.
 તીર્થગન્ધા સ્ત્રીં અબ્જમેદ.
 તીર્થજ્વાલ ત્રિં તીર્થ જ્વાળાવાળું.
 તીર્થજ્વાલા સ્ત્રીં ધાવડી વનરપતિ, તીર્થ
 જ્વાળા-જાળ.
 તીર્થવાહ નં તીર્થ લોકડું.
 તીર્થવન્ધ પું તામસ શુણુ-તમોશુણુ.
 તીર્થમ્ અવ્યં પુષ્કળ રીતે, તીર્થ રીતે.
 તીર્થવેદના સ્ત્રીં અત્યંત વેદના-ધાણું
 દુઃખ, ધોર યાતના.
 તીર્થસંવેગ પું તીર્થ વૈરાગ્ય.

તીર્થા સ્ત્રીં ગણદૂર્વા નામે વનરપતિ, કટુ-
 રોહિણી વનરપતિ, તીર્થ સ્ત્રી, રાધ,
 સરસવ, તે નામે એક નદી, તુલસી.
 તીર્થાનન્દ પું શિવ.
 તુ અદાં ૫૦ અનિદ વર્તવું, વધવું, અં
 હિંસા કરવી, પૂર્ણ કરવું, સં
 તુ અવ્યં પાદ પૂરણાર્થે નિરર્થક, બેદ, નિશ્ચય,
 સમુચ્ચય, પદાન્તર, નિયોગ, પ્રશંસા,
 નિગ્રહ વગેરે અર્થમાં વપરાય છે, તે
 વળી, પશુ.
 તુલકાક્ષીરી સ્ત્રીં વંશલોચન.
 તુલક ત્રિં સંતોષવાળું, સંતોષી.
 તુલ્કાર પું વિધ્યાચલમાં વસતી લોકગતિ.
 તુલ્કા સ્ત્રીં વંશલોચન.
 તુલ્કાક્ષીરી સ્ત્રીં વંશલોચન.
 તુલ્ક પું અશ્વિની કુમારેનો શિષ્ય એક
 રાજર્ષિ.
 તુલ્ક પું તુલ્ક રાજર્ષિનો પુત્ર.
 તુલ્ક નં પાણી.
 તુલ્કા સ્ત્રીં પાણી.
 તુલ્ક ત્રિં હિંસક.
 તુલ્ક પું શિવ, પુત્રાગ વૃક્ષ, પર્વત, સુપ્ર
 અદ, નાળીએરી, ગેડો, ગ્રહનું ઉચ્ચસ્થાનમાં
 ગમન, અમુક કોઈ ગ્રહની રાશિ.
 તુલ્ક નં પુષ્પ વગેરેમાં રહેલ કિંચક-
 કેસરા, ગ્રહોનું ઉચ્ચ સ્થાન.
 તુલ્ક ત્રિં ઉચું, પ્રધાન, મુખ્ય, શ્રેષ્ઠ, ઉન્નત.
 તુલ્ક પું પુન્નાગ વૃક્ષ, નાગકેસર.
 તુલ્કકૂટ પું ઉંચા શિખરવાળો પર્વત.
 તુલ્કતા સ્ત્રીં ઉંચાઈ.
 તુલ્કત્વ નં ઉંચાઈ.
 તુલ્કનાભ પું તે નામે એક જનના કાકા.
 તુલ્કવીજ નં પારો.
 તુલ્કભ નં સૂર્ય વગેરે ગ્રહોની મેષ વગેરે
 ઉચ્ચ રાશિ.
 તુલ્કભદ્ર પું મદોન્કટ હાથી.

તુલ્કભદ્રા

૬૭૩

તુલિંકકેરિકા

તુલ્કભદ્રા સ્ત્રીં દક્ષિણમાં આવેલી એક નદી.
 તુલ્કવીજ નં પારો.
 તુલ્કવૃક્ષ પું નાળીએરનું ઝાડ.
 તુલ્કવેળા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 તુલ્કરસ પું તે નામે એક ગંધ દ્રવ્ય.
 તુલ્કરાશિ પું તુલ્કમ જુઓ.
 તુલ્કચોક્ષર પું પર્વત.
 તુલ્કચોક્ષર ત્રિં ઉચ્ચા શિખરવાળું.
 તુલ્કચોક્ષર નં ઉચું શિખર.
 તુલ્કા સ્ત્રીં વંશલોચન, ખીજડીનું ઝાડ.
 તુલ્કિન પું ઉચ્ચ સ્થાનમાં રહેલ પ્રહ.
 તુલ્કિન ત્રિં મુખ્ય સ્થાનમાં રહેનાર.
 તુલ્કિની સ્ત્રીં મહાશતાવરી વનરપતિ.
 તુલ્કી સ્ત્રીં હળદર, રાત્રિ.
 તુલ્કીનાસ પું એક ભતતો કીડો.
 તુલ્કીપતિ પું ચંદ્ર, કપૂર.
 તુલ્કીશ પું શિવ, કૃષ્ણ, સૂર્ય, ચંદ્ર, આ-
 કાકાનું ઝાડ, કપૂર.
 તુલ્ક પું છોકરું, સંતાન.
 તુલ્ક નં ફેતરું, પરાળ, શન્ય, મીઠું.
 તુલ્ક ત્રિં અસ્પ, થોડું, નિઃસાર, સાર
 વગરનું, મંદ, સુનું, ખાલી, અસત્ય,
 જીડું, હલકું.
 તુલ્ક પું ગળીનો છોડ.
 તુલ્કતરુ પું એરડો.
 તુલ્કદ્રુમ પું એરડો.
 તુલ્કદ્રુ પું એરડાનું ઝાડ.
 તુલ્કધાન્યક નં અનાજનું ભુસું, ફેતરું,
 પરાળ.
 તુલ્કવૃક્ષ પું એરડો.
 તુલ્કજ્ય નં તુલ્કનં જુઓ, તુલ્કના જેવું.
 તુલ્ક પું છોકરું, સંતાન.
 તુલ્ક ભાવં પં સં સેદ્ દિંસા કરવી,
 મારી નાખવું.
 તુલ્કજ્ વું ઇમં અં સેદ્ દીપવું, પ્રકાશવું.
 તુલ્કજ્ ભાવં પં સેદ્ જ્ઞાનાન થવું, અં

પ્રાપ્ત કરવું, મેળવવું, હિંસા કરવી, મારી
 નાખવું. સં
 તુલ્ક પું ઇન્દ્રનું વજ્ર, રાક્ષસ, દૈત્ય.
 તુલ્ક ત્રિં તુલ્કશાન કરનાર, હિંસા કરનાર,
 ઇન્દ્ર કરનાર, દુષ્ટ, ધાતકી.
 તુલ્ક તુલ્કાં પં અં સેદ્ કજ્જો કરવો,
 લડાઈ કરવી, કલેશ કરવો.
 તુલ્કિતુલ્ક પું શિવ.
 તુલ્કમ પું ઉદર.
 તુલ્કમી સ્ત્રીં ઉદરડી.
 તુલ્ક ભાવં આં સં સેદ્ ફાડવું, તોડવું,
 ભાંગવું, ઇન્દ્ર કરવી.
 તુલ્ક તુલ્કાં પં સં સેદ્ તોડવું, બેઢવું,
 ચીરવું, ફાડવું.
 તુલ્ક ભાવં પં સં સેદ્ બે ઢુકડા કરના,
 ફાડવું, તોડવું.
 તુલ્કિ સ્ત્રીં તોડવું, ભાંગવું, ફાડવું, ચીરવું.
 તુલ્ક ભાવં પં સં સેદ્ અનાદર કરવો,
 અપમાન કરવું.
 તુલ્ક તુલ્કાં પં સં સેદ્ વાંકું કરવું.
 તુલ્કિ પું એક ભતતો રોગ, નંદિ વૃક્ષ.
 તુલ્કિક પું નંદિ વૃક્ષ.
 તુલ્ક નં મુખ, મોઢું, પક્ષીની ચાંચ.
 તુલ્ક પું શિવ, તે નામે એક રાક્ષસ.
 તુલ્કક નં તુલ્ક નં જુઓ.
 તુલ્કકેરિકા સ્ત્રીં નીચેનો સખ્દ જુઓ.
 તુલ્કકેરી સ્ત્રીં કપાસનો છોડ, ગીલોડાનો
 છોડ.
 તુલ્કકેશી સ્ત્રીં ગીલોડાનો વેલો.
 તુલ્કકેશ પું તે નામે એક રાત્ર, તે રા-
 ત્રનો દેશ.
 તુલ્કિ પું મુખ, મોઢું, ચાંચ, ગીલોડાનો
 વેલો, વંદા નામની વનરપતિ.
 તુલ્કિ સ્ત્રીં નાભિ, ડુંદી.
 તુલ્કિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, ગીલોડાનો વેલો.
 તુલ્કિકેરિકા સ્ત્રીં ગીલોડાનો વેલો, કપા-
 સનો છોડ.

તુણ્ડકેરી

૬૭૪

તુમ્

તુણ્ડકેરી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 તુણ્ડકેરી સ્ત્રીં ગીલોડાનો વેલો.
 તુણ્ડમ ત્રિં મોટી ફુંડીવાળું.
 તુણ્ડલ ત્રિં વાચાળ, લડલડીયું, બહુ
 બોલ બોલ કરનાર.
 તુણ્ડી સ્ત્રીં ફુંડી.
 તુણ્ડેલ પું તે નામે એક અમ્મર.
 તુતાત પું તે નામે એક મીમાંસાશાસ્ત્રી.
 તુતુર્વણિ પું ત્વરાપૂર્વક લજનાર.
 તુત્થ તું ઉમ્મં સં સેદ્ રત્નિ કરવી.
 તુત્થ પું પત્થર, અગ્નિ.
 તુત્થ નં એક જાતનું અંજન, મોરથુથુ.
 તુત્થક નં મોરથુથુ, રસનાંજન.
 તુત્થા સ્ત્રીં ગળી, ઝીણી એલસી.
 તુત્થાજન નં રસનાંજન, મોરથુથુ.
 તુથ પું અહા, અહાદેવ, અહારપ યશિય
 ઋતિયજ.
 તુથ ત્રિં હણનાર, વધ કરનાર.
 તુદ તુદાં ઉમ્મં સં અનિદ્ પીડું, કનડું,
 દુઃખ દેવું.
 તુદ ત્રિં પીડનાર, દુઃખ દેનાર, કનડનાર.
 તુદાદિ પું વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ધાતુગણ.
 તુન્દ નં પેટ, શંદ.
 તુન્દકૂપિકા સ્ત્રીં ફુંડી.
 તુન્દકૂપી સ્ત્રીં ફુંડી.
 તુન્દપરિમાર્જ ત્રિં આળસુ, મંદ.
 તુન્દપરિમૂજ ત્રિં આળસુ મંદ.
 તુન્દમૂજ ત્રિં આળસુ, મંદ.
 તુન્દવત્ ત્રિં મોટા પેટવાળું, શંદવાળું.
 તુન્દાદિ પું વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 તુન્દિ પું તે નામે એક ગંધર્વ.
 તુન્દિ નં પેટ, શંદ.
 તુન્દિ સ્ત્રીં ફુંડી.
 તુન્દિક ત્રિં મોટા પેટવાળું, શંદવાળું,
 મોટી ફુંડીવાળું.
 તુન્દિકર ત્રિં ઉપરના અર્થ.

તુન્દિકા સ્ત્રીં ફુંડી.
 તુન્દિત ત્રિં મોટી ફુંડીવાળું.
 તુન્દિન ત્રિં મોટા પેટવાળું, શંદવાળું.
 તુન્દિમ ત્રિં ઉપરના અર્થ, મોટી ફુંડીવાળું.
 તુન્દિલ ત્રિં મોટા પેટવાળું, મોટી શં-
 દવાળું, મોટી ફુંડીવાળું.
 તુન્દિલફલા સ્ત્રીં તરણુચનો વેલો, સક-
 રેટીનો વેલો.
 તુન્દી સ્ત્રીં ફુંડી.
 તુન્ન પું નંદિ વૃક્ષ.
 તુન્ન ત્રિં વ્યથા પામેલ, દુઃખ પામેલ,
 હેદાયેલ, કપાયેલ.
 તુન્નક પું નંદિ વૃક્ષ.
 તુન્નક ત્રિં તુન્ન ત્રિં જુઓ.
 તુન્નવાય પું દરજી.
 તુન્નસેવની સ્ત્રીં એક જાતની સોઇ, સોઇ.
 તુન્ન તુદાં પં સેદ્ વધ કરવો, મારી
 નાખવું. સં કલેશ પામવો, દુઃખી થવું. અં
 તુન્ન ભ્વાં પં સં સેદ્ વધ કરવો, દાર
 કરવું.
 તુન્ન ભ્વાં પં સં સેદ્ ઉપરના અર્થ.
 તુન્ન તુદાં પં સેદ્ વધ કરવો, મારી
 નાખવું. સં કલેશ પામવો, દુઃખી થવું. અં
 તુન્ન ભ્વાં પં સં સેદ્ વધ કરવો, મારી
 નાખવું.
 તુન્ તુદાં પં સેદ્ વધ કરવો, મારી ના-
 ખવું, સં કલેશ પામવો દુઃખી થવું. અં
 તુન્ ભ્વાં પં સં સેદ્ વધ કરવો, મારી
 નાખવું.
 તુન્ તુદાં પં સેદ્ વધ કરવો, મારી ના-
 ખવું, સં કલેશ પામવો, દુઃખી થવું. અં
 તુન્ ભ્વાં આં સં સેદ્ હિંસા કરવી,
 મારી નાખવું.
 તુન્ દિવાં પં સં સેદ્ ઉપરના અર્થ.
 તુન્ ક્યાં પં સં સેદ્ હિંસા કરવી,
 મારી નાખવું.

નુમ

૬૭૨

તુરજ્ઞ

નુમ પુ. બકરો.

નુમ્ મ્વાં પં સં સેદ્ પ્રેરણા કરવી, હણ્યું.

નુમુર નં તુમ્બ, તીવ, વ્યાકુળતા ભરેલું,
ગજરાવી નામે તેવું.

નુમુલ પુ. નં પરપર મારામારીથી ભય-
કર, તીવ.

નુમુલ નં વ્યાકુળ કરે તેવું યુદ્ધ.

નુમ્ પુ. ઉમં સં સેદ્ વધ કરવો,
મારી નાખ્યું.

નુમ્ પુ. ઉમં સં સેદ્ પીડું, દુઃખ દેવું.

નુમ્ મ્વાં પં સં સેદ્ ઉપરના અર્થ.

નુમ્બ પુ. તુંબીનો વેલો, તુંબડું.

નુમ્બક પુ. તુંબીનો વેલો.

નુમ્બક નં તુંબડું.

નુમ્બર નં તંબુરો નામે એક વાદિત્ર.

નુમ્બર પુ. તંબુર ગંધર્વ.

નુમ્બરચક્ર નં રાગની જયચર્યામાં કહેલું
એક ચક્ર.

નુમ્બર પુ. તે નામે એક ગંધર્વ.

નુમ્બવન નં તે નામે એક દેશ.

નુમ્બા સ્ત્રીં કડવી તુંબીનો વેલો, તુંબી,
આંબલી, ગાય.

નુમ્બી સ્ત્રીં કડવી તુંબીનો વેલો.

નુમ્બિકા સ્ત્રીં કડવી તુંબીનો વેલો.

નુમ્બીની સ્ત્રીં કડવી તુંબીનો વેલો.

નુમ્બીપુષ્પ નં તુંબીનું ફૂલ.

નુમ્બી સ્ત્રીં કડવી તુંબીનો વેલો.

નુમ્બીપુષ્પ નં તુંબીનું ફૂલ.

નુમ્બુક નં તુંબડું.

નુમ્બુર પુ. વિધ્યાચક્રમાં વસતી લોકજાતિ.

નુમ્બુરી સ્ત્રીં ખીજીનું ઝાડ, ધાણા, કાચમીર.

નુમ્બુર પુ. તે નામે એક ગંધર્વ, પાંચમા
જૈન તીર્થંકરનો સેવક એક યક્ષ.

નુમ્બુર નં ધાણા, કાચમીર.

નુમ્બુર પુ. તે નામે એક ગંધર્વ.

નુમ્બ ત્રિં પ્રેરણા કરનાર, હિંસક.

તુર જુહોત્યાં પં અં સેદ્ ત્વરા કરવી,
ઉતાવળ કરવી.

તુર ત્રિં ત્વરાવાળું, ઉતાવળીયું, વેગવાળું.

તુર પુ. વેગ, ત્વરા.

તુરગ પુ. ધોડો.

તુરગ પુ. બં સાતની સંખ્યા.

તુરગ નં મન, અશ્વિની નક્ષત્ર.

તુરગક પુ. ધોડો.

તુરગગમ્બ પુ. ધોડાનો ગંધ.

તુરગગમ્બા સ્ત્રીં આસંધ વનરપતિ.

તુરગદાનવ પુ. કેશી નામે કંસનો અતુ-
ચર એક દેવ.

તુરગદ્વિષ્ણી સ્ત્રીં બેંમ.

તુરગપ્રિય પુ. જવ.

તુરગગ્રહચર્ય નં ધોડાના જેવું બ્રહ્મચર્ય-
સ્ત્રી ન મળતી હોય એટલે તેના ત્યા-
ગરૂપ બ્રહ્મચર્ય.

તુરગગ્રહચર્યક નં ઉપરનો અર્થ.

તુરગગ્રહચારિન પુ. ધોડાના જેવું બ્રહ્મ-
ચર્ય પાળનાર, સ્ત્રી ન મળતી હોય
એટલે તેના ત્યાગરૂપ બ્રહ્મચર્ય પાળનાર-
સહેજે બાવા બ્રહ્મચારી.

તુરગલીલક પુ. સંગીતશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તાલ.

તુરગચક્ર પુ. ધોડા જેવા મુખવાળી
કિન્નરજાતિ.

તુરગવદન પુ. ઉપરનો અર્થ.

તુરગાતુ ત્રિં વેગથી જનાર, ઉતાવળે જનાર.

તુરગાતુ નં વેગપૂર્વક જવું, ઉતાવળે જવું.

તુરગાનન પુ. ધોડા જેવા મુખવાળી એક
ગંધર્વજાતિ, તે નામે એક દેશ.

તુરગારિ પુ. પાડો, કરેણું ઝાડ.

તુરગિન ત્રિં ધોડેરનાર.

તુરગી સ્ત્રીં ધોડી, આસંધ વનરપતિ.

તુરજ્ઞ પુ. ધોડો.

તુરજ્ઞ પુ. બં સાતની સંખ્યા.

તુરજ્ઞ નં મન, અશ્વિની નક્ષત્ર.

તુરકક

૬૭૬

તુલસિકા

તુરકક પુ. ધોડો, હસ્તિષોષા નામે લતા.
 તુરકગન્ધ પુ. ધોડાનો ગંધ.
 તુરકગન્ધા સ્ત્રી. આસંધ વનસ્પતિ.
 તુરકઘ્નિષળી સ્ત્રી. ભેંસ.
 તુરકપ્રિય પુ. જવ.
 તુરકમ્લચર્ય ન. તુરગમ્લચર્ય જુઓ.
 તુરકમ્લચર્યક ન. ઉપર પ્રમાણે.
 તુરકમ્લચારિન પુ. તુરગમ્લચારિન જુઓ.
 તુરકમ પુ. ધોડો.
 તુરકમ પુ. ૭૦ સાતની સંખ્યા.
 તુરકમી સ્ત્રી. ધોડી.
 તુરકવક્ત્ર પુ. ધોડા જેવા મુખવાળી એક
 ગંધર્વ નાતિ-કિન્નર.
 તુરકવદન પુ. ઉપરનો અર્થ.
 તુરકારિ પુ. કરેણું ઝાડ, પાડો.
 તુરકાનન પુ. તુરકવક્ત્ર જુઓ.
 તુરકાસ્ય પુ. તુરગાનન જુઓ.
 તુરકાહા સ્ત્રી. આસંધ વનસ્પતિ.
 તુરકિકા સ્ત્રી. દેવદાલી નામનો વેલો.
 તુરકિન્ન ત્રિ. ધોડેસ્તાર, ધોડાવાળું.
 તુરકી સ્ત્રી. ધોડી, આસંધ વનસ્પતિ.
 તુરણ કણ્ડવાદિ ૫૦ જ. સેદ્ ત્વરા કરવી,
 ઉતાવળ કરવી.
 તુરણ ન. ત્વરાથી જવું, ઉતાવળું જવું.
 તુરણ્ય પુ. ત્વરા, વેગ, ઉતાવળ.
 તુરણ્યસદ્ ત્રિ. ઉતાવળે જનાર, વેગથી
 જનાર.
 તુરણ્ય ત્રિ. વેગવાળું, ઉતાવળીયું.
 તુરમ્ અવ્ય. ત્વરા, વેગ, ઉતાવળ.
 તુરસ્ ન. ત્વરા, વેગ, ઉતાવળ.
 તુરાયણ ન. તે નામે એક યત, અસંગ, તે
 નામે એક સત્ર.
 તુરાસાહ પુ. ઇન્દ્ર.
 તુરાસાહ ત્રિ. ઇન્દ્ર.
 તુરિ સ્ત્રી. વણકરનું વણુવાનું એક સાધન,
 ચિત્રકારની પીંછી.

તુરી સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ.
 તુરીપ ત્રિ. એકદમ વ્યાપ્ત થનાર.
 તુરીય સ્ત્રી. ૫૦ સં. સેદ્ ગમન કરવું, જવું.
 તુરીય ત્રિ. ચોથું, ગતિવાળું, ગમન કરતું,
 જતું.
 તુરીય ન. પરબ્રહ્મ, પરમાત્મા.
 તુરીયક ત્રિ. ચોથું.
 તુરીયભાગ પુ. ચોથો ભાગ.
 તુરીયભાજ ત્રિ. ચોથા ભાગવાળું.
 તુરીયવર્ણ પુ. ચોથો-શ્વર વર્ણ.
 તુરીયા સ્ત્રી. વેદાંતપ્રસિદ્ધ ચાર અવસ્થામાંની
 એક અવસ્થા.
 તુરીયાંશ પુ. ચોથો ભાગ.
 તુરીયાવસ્થા સ્ત્રી. વેદાંતપ્રસિદ્ધ એક અવસ્થા.
 તુરુષ્ક પુ. શિવારસ, તુર્કસ્તાન દેશ, તુ-
 ર્કસ્તાની લોક.
 તુર્કરી ત્રિ. હજુનાર, હિંસા કરનાર.
 તુર્કરીતુ ત્રિ. ઉપરના અર્થ.
 તુર્ય ત્રિ. ચોથું.
 તુર્યગોલ પુ. જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ કાળગાન
 માટેનો એક ગોળો-ચંત્ર.
 તુર્યવાહ પુ. ચાર વર્ષનું પશુ.
 તુર્યા સ્ત્રી. તુરીયાવસ્થા જુઓ.
 તુર્વ સ્ત્રી. ૫૦ સં. સેદ્ હિંસા કરવી, હજુવું.
 તુર્વણિ ત્રિ. સત્તર સંભાગ કરનાર.
 તુર્વશ પુ. તે નામે એક રાજા.
 તુર્વશે અવ્ય. પાસે, સમીપ.
 તુર્વસુ પુ. યથાતિ રાજનો એક પુત્ર.
 તુર્વીતિ પુ. તે નામે એક રાજાધિ.
 તુલ્લુ ચુ. ૩૦ સં. સેદ્ તોળવું, જોખવું,
 ૩૬ + ૬૪ કરીને તોળવું.
 તુલ્લુ સ્ત્રી. ૫૦ સં. સેદ્ ઉપરના અર્થ.
 તુલ પુ. ઇન્દ્ર.
 તુલમ પુ. તે નામે એક આયુધજીવી સંધ.
 તુલસારિણી સ્ત્રી. ધાસ, તળખલું.
 તુલસિકા સ્ત્રી. તુલસીનું ઝાડ.

તુલસી

૬૭૭

તુષ

તુલસી સ્ત્રીં તુલસીનું ઝાડ.
 તુલસીદ્વિષા સ્ત્રીં એક જાતનું મંદન.
 તુલા સ્ત્રીં તુલા, સમાનતા, ધરસંયંત્રી માપ,
 ધરનો મોભ, સો પલનું માપ, વાસણ.
 સાતમી તુલા રાશિ, ત્રાજવું, ત્રાજવાની
 દાંડી, એક જાતની દિવ્યપરીક્ષા, તોલાં.
 તુલાકૂટ નં તોલામાં ઓછાપણું, ન્યૂન-
 તાવાળાં તોલાં.
 તુલાકૂટ ત્રિં ખેટાં તોલાં કરનાર.
 તુલાકોટિ સ્ત્રીં સ્ત્રીનું ઝાંઝર.
 તુલાકોટી સ્ત્રીં સ્ત્રીનું ઝાંઝર.
 તુલાકોશ પું ધાન્યના અમુક દગલામાં
 ઓછાવધતું થયેલ જણાવનાર એક જા-
 તના માપરૂપ લાકડી, તુલાથી પરીક્ષા
 કરવી.
 તુલાદાન નં પોતાના શરીરના વજન બ-
 રોબર કંઈ આપવું-દાન કરવું.
 તુલાઘટ પું ત્રાજવાની દાંડી.
 તુલાધર ત્રિં વેપારી, ત્રાજવાની દાંડી
 ધારણ કરનાર-પકડનાર.
 તુલાધર પું તુલા રાશિ, સૂર્ય, આક-
 ડાનું ઝાડ.
 તુલાધાર ત્રિં વેપારી, વણિક.
 તુલાધાર પું તુલા રાશિ, સૂર્ય, આક-
 ડાનું ઝાડ.
 તુલાપરીક્ષા સ્ત્રીં એક જાતના દિવ્ય-સો-
 મંદની પરીક્ષા.
 તુલાપુરુષ પું સોળ મહાદાનો પૈકી પહેલું
 દાન-પોતાના વજન બરોબર અમુક વ-
 સ્તુનું દાન, તે નામે એક વ્રત.
 તુલાપુરુષદાન નં ઉપરનો અર્થ.
 તુલામગ્રહ પું ત્રાજવાની દોરી કે સાંકળ.
 તુલામગ્રહ પું ઉપરનો અર્થ.
 તુલાવીજ નં ચણેડી.
 તુલામાન નં તોળવા માટેનું માપ, તોલ
 કરવો, ત્રાજવાની દાંડી.

તુલાયષ્ટિ સ્ત્રીં ત્રાજવાની દાંડી.
 તુલાવીજ નં ચણેડી.
 તુલાસૂત્ર નં ત્રાજવાની દોરી કે સાંકળ.
 તુલિ સ્ત્રીં તુરિ જુઓ.
 તુલિકા સ્ત્રીં સ્વજનિકા નામે એક પક્ષી.
 તુલિત ત્રિં તોળેલ, જોખેલ.
 તુલિની સ્ત્રીં શીમળાનું ઝાડ.
 તુલિફલા સ્ત્રીં શીમળાનું ઝાડ.
 તુલી સ્ત્રીં તુરી જુઓ.
 તુલ્ય ત્રિં સદશ, સમાન, સરખું.
 તુલ્યા સ્ત્રીં સમાનતા, સદશપણું.
 તુલ્યત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 તુલ્યપાન નં એક જાતના અનેક એક
 રથને પીવું તે.
 તુલ્યબલ ત્રિં સમાન બળવાળું.
 તુલ્યબલ નં સમાન બળ.
 તુલ્યભાષન નં સરખા પદાર્થોનું એકીકરણ.
 તુલ્યયોગિતા સ્ત્રીં તે નામે એક અર્થ-
 લંકાર.
 તુલ્યશસ્ અવ્યં સરખે સરખું, બરોબર.
 તુલ્લલ પું તે નામે એક ઋષિ.
 તુલ્લર પું તુલેર ધાન્ય, તુલેર રસ, બુલે-
 વિનાનો પુરુષ.
 તુલ્લર ત્રિં તુલે, તુલશવાળું.
 તુલ્લરયાવનાલ પું એક જાતનું ધાન્ય.
 તુલ્લરિકા સ્ત્રીં કુટકડી, તુલેર.
 તુલ્લરી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 તુલ્લરીશિમ્બ પું એક જાતની વનસ્પતિ.
 તુલ્લિ સ્ત્રીં તુંબડી.
 તુલ્લિસ્ નં વૃદ્ધિ, ખુદ્ધિ, બળ.
 તુલ્લરીવત્ ત્રિં અનેક સ્તુતિ કરનારાઓવાળું.
 તુલ્લ મ્વાં આં સં સેટ્ વધ કરવું, ભારી
 નાખવું, હાર કરવું.
 તુલ્લ દિવાં પં અં સેટ્ સંતોષ પામવો,
 પ્રસન્ન થવું.
 તુલ્લ પું બહેડાનું ઝાડ, અનાજનું ફેતરું.

તુળિન

૬૭૨

તુળિફલા

તુળિન પુઁ એક જાતનું આડ.
 તુળી સ્ત્રીઁ આણુ રાખવાનો ભાથો, ગળી.
 તુળીક પુઁ નંદિ વૃક્ષ.
 તુળીર પુઁ ભાથો.
 તુળીરવત્ત્રિઁ આથાવાળું.
 તુલક નઁ મોરથુથુ.
 તુલુજાન પુઁ જલદી, શીઘ્ર પ્રેરણા કરાતું.
 તુલુજિ સ્ત્રીઁ જલદી, પુરત.
 તુલુજિ ત્રિઁ દાતા, દાન કરનાર.
 તુલુખ્યમાનાસ પુઁ શીઘ્ર, સત્વર, જલદી.
 તુલુમ ત્રિઁ ઉતાવળીયું, ઉતાવળું.
 તુલ પુઁ પારસ પીપળાનું આડ.
 તુલ્લી સ્ત્રીઁ તે નામે એક દેશ.
 તુલ્લી ત્રિઁ તુલ્લી દેશમાં રહેનાર.
 તુલી સ્ત્રીઁ પેટમાં થળ નીકળે છે તે, પેટ-
 ની વેદના.
 તુપર પુઁ શીંગડા વિનાનું પશુ.
 તુવર પુઁ જેને શીંગડાં હજી ઉઝાં ન હોય
 તેવું પશુ, જેને હજી મૂછો ન આવી હોય
 તેવો પુરુષ, અસ્પષ્ટ એવું પુરુષનું લક્ષણ,
 પુરો રસ, પુવેરનું આડ, પુવેર.
 તુવર ત્રિઁ પુર, પુરા રસવાળું.
 તુવરી સ્ત્રીઁ ફટકડી.
 તુય નઁ પાણી, જલદી, શીઘ્ર, ઉતાવળ.
 તુય ત્રિઁ ઉતાવળીયું, ઉતાવળવાળું.
 તુર દિવાઁ આઁ સેટ્ દિંસા કરવી, કાર
 કરવું, મારી નાખવું સઁ વેગ કરવો, ઉ-
 તાવળ કરવી અઁ
 તુર ત્રિઁ વેગવાળું.
 તુર સ્ત્રીઁ વેગ.
 તુર નઁ શરણાર્થ વાદિત્ર, હરકોઈ વાદિત્ર.
 તુરી સ્ત્રીઁ ધંતુરી.
 તુર્ણ નઁ શીઘ્ર, સત્વર, જલદી.
 તુર્ણ ત્રિઁ વેગવાળું, ઉતાવળીયું.
 તુર્ણાશ નઁ પાણી.
 તુર્ણિ પુઁ મન, ત્વરા, વેગ, ટુંકા સારવાળો

શ્લોક, મળ, વિદ્યા, શીઘ્ર, સત્વર.
 તુર્ણિ ત્રિઁ વેગવાળું, ઉતાવળીયું.
 તુર્ત નઁ શીઘ્ર, સત્વર, જલદી.
 તુર્ય નઁ હરકોઈ વાદિત્ર.
 તુર્યસળ્લ પુઁ એક જાતનું વાદિત્ર.
 તુર્યમય ત્રિઁ વાદિત્રવાળું.
 તુર્ચિ નઁ શીઘ્ર, સત્વર, જલદી.
 તુલ્લુ સુઁ આઁ સઁ સેટ્ પૂરવું, ભરવું, તો-
 ણવું, બેખવું.
 તુલ્લુ સ્ત્રીઁ પઁ સઁ સેટ્ બહાર કાઢવું, હાંકી
 કાઢવું, પૂરવું, ભરવું, તોણવું, બેખવું.
 તુલ નઁ સર્વવ્યાપક આકાશ, ર, એક જા-
 તનું આડ.
 તુલક નઁ ર.
 તુલકાર્મુક નઁ ર પીંજવાની તાંત.
 તુલચાપ નઁ ઉપરનો અર્થ.
 તુલધનુષ્ઠ નઁ તુલકાર્મુક જીઓ.
 તુલનાલિ સ્ત્રીઁ રની પૂણી.
 તુલનાલી સ્ત્રીઁ રની પૂણી.
 તુલપિચુ પુઁ કપાસનું આડ, કપાસનો છોડ.
 તુલવૃક્ષ પુઁ ઉપરનો અર્થ, શીમળાનું
 આડ, હીરવણુ.
 તુલશર્કરા સ્ત્રીઁ કપાસીઆ, કપાસનું બી.
 તુલસેચન નઁ ર કાંતવું, ર પીંજવું.
 તુલા સ્ત્રીઁ દીવેટ.
 તુલિ સ્ત્રીઁ ચિત્રકારની પીંછી, ચિત્ર કાઢ-
 વાની પીંછી, દીવેટ.
 તુલિકા સ્ત્રીઁ મળી, દીવેટ, ચિત્રકારની પીંછી,
 ચિત્રરચારી પીંછી, રની ગાદી, તળાઇ,
 ગોઠડી, ધાતુ ગાળવાનું પાત્ર, વીરણુ ધાસ
 વગેરેની સળી.
 તુલિન ત્રિઁ રવાળું.
 તુલિની સ્ત્રીઁ શીમળાનું આડ, હીરવણુ,
 લક્ષ્મણાકન્દ.
 તુલિફલા સ્ત્રીઁ શીમળાનું આડ, હીરવણુ,
 રનું આડ.

તુલો લીં તુલિકા બુઓ.

તુલર પું તુલર બુઓ, તુલર પું બુઓ.

તુલર ત્રિં તુલર ત્રિં બુઓ.

તુલરિકા લીં તુલેર, કટકડી.

તુલરી લીં તુલેર, કટકડી.

તુલ્ ભાં પં સં સેટ્ સંતોષ પામવો, પ્ર-
સન્ન થવું.

તુલ્નીક ત્રિં મુંડું, મૌન ધારણ કરનાર,
મૌન રાખવાના સ્વભાવવાળું.

તુલ્નીકામ અવ્યં ચૂપ, શાંત, મૌન.

તુલ્નીકુલ્ અવ્યં તે નામે એક દેશ.

તુલ્નીમ અવ્યં ચૂપ, શાંત, મૌન, ચૂપકી.

તુલ્નીમ્ભાવ પું ચૂપ રહેવું, શાંત રહેવું,
મૌન રહેવું.

તુલ્નીમ્ભૂત ત્રિં ચૂપ રહેલ, શાંત રહેલ,
મૌન રહેલ.

તુલ્નીશીલ ત્રિં ચૂપ રહેવાના સ્વભાવ-
વાળું, મૌન રહેવું.

તુલ્ત નં રજ, ધૂળ, પાપ, જટા, સૂક્ષ્મ.

તુલ્હન નં હિંસા કરી, મારી નાખવું,
હાર કરવું.

તુલ્ન પું ચોર.

તુલ્ ભાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

તુલ્ પું કાસ્યપ ઋષિ.

તુલ્કાક પું તે નામે એક ઋષિ.

તુલ્કિ પું તે નામે એક ઋષિ.

તુલ્ નં ગયકળ.

તુલ્ નં ત્રણ વૈદિક ઋચાઓ-જેઓના દેવ
તથા છંદ સમાન હોય છે.

તુલ્ ત્રિં કુંખી, કુંખી કરેલ, હણી નાખેલ.

તુલ્તનાં ઉમં સં સેટ્ ભક્ષણ કરવું, ખાવું.

તુલ્ નં તણખણું, ધાસ.

તુલ્ક નં ઉપરના અર્થ.

તુલ્કર્ણ પું ને નામે એક ઋષિ.

તુલ્કાળક નં ધાસનો સમૂહ.

તુલ્કીય ત્રિં ધાસનું હોત-૨-થનાર.

તુલ્કુલ્કુમ નં એક જાતનું મુગધી ધાસ-
ગંધદ્રવ્ય.

તુલ્કુલો લીં ધાસથી ઢાંકેલ ધર, ધાસની
ઝુંપડી.

તુલ્કુલોર નં ઉપરના અર્થ.

તુલ્કૂર્મ પું તુંબડી.

તુલ્કેતુ પું વાંસનું ઝાડ, તાડનું ઝાડ.

તુલ્કેતુક પું ઉપરના અર્થ.

તુલ્કગણક પું એક જાતનો કીડો.

તુલ્કગોધા લીં ધાસની જળો, કાકીડો-કાચડો.

તુલ્કગૌર નં તુલ્કુલ્કુમ બુઓ.

તુલ્કગ્રન્થિ લીં સ્વર્ણજીવન્તી વૃક્ષ.

તુલ્કગ્રાહિન પું નીલ મણિ-એક મણિ.

તુલ્કચર પું એક જાતનો મણિ-ગોમેદમણિ.

તુલ્કચર ત્રિં ધાસ ચરનાર.

તુલ્કજમ્બન ત્રિં ધાસ ખાનાર, ધાસના જેવા
દાંતવાળું.

તુલ્કજલાયુકા લીં ધાસની જળો.

તુલ્કજલૂકા લીં ધાસની જળો.

તુલ્કજલૂકામ્યાય પું જેમ ધાસની જળો
એક સ્થળે પહોંચ્યા પછી પૂર્વના સ્થા-
નનો ત્યાગ કરે છે તેમ જીવ બીજા સ-
રીરના સંયોગ પછી પૂર્વ શરીરનો ત્યાગ
કરે છે એવા આશયવાળો એક ન્યાય.

તુલ્કજાતિ લીં ધાસ.

તુલ્કજ્યોતિસ્ નં રાત્રે ચળકતી એક વેલ
જ્યોતિષ્મતી.

તુલ્કતા લીં ધનુષ, ધાસપણું.

તુલ્કત્વ નં ધાસપણું.

તુલ્કદ્રુમ પું વાંસનું ઝાડ, તાડનું ઝાડ, ના-
ળીએરનું ઝાડ, સોપારીનું ઝાડ, ખમ્બૂરીનું
ઝાડ, કેવડાનું ઝાડ.

તુલ્કધાન્ય નં નીવાર ધાન્ય, સામેા, ખડ
ધાન્ય, મોરૈયો વગેરે.

તુલ્કધ્વજ પું વાંસનું ઝાડ, તાડનું ઝાડ.

તુલ્કનિમ્બ પું કરીયાનું.

તૃણપ

૬૮૨

તૃણયા

તૃણપ પું તે નામે એક ગંધર્વ.
 તૃણપશ્ચમલ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ પાંચ જાતનાં
 ધાસનું મૂળ.
 તૃણપત્રિકા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાસ-ફલદર્મ.
 તૃણપત્રી સ્ત્રીં ગુણ્ડાશિની નામે વનરપતિ.
 તૃણપદી સ્ત્રીં ધાસના જેવા મૂળવાળા વેલ.
 તૃણપોડ નં એક પ્રકારનું ધુલ.
 તૃણપુષ્પ નં તૃણકુદ્ધુમ જીઓ.
 તૃણપુષ્પી સ્ત્રીં સિન્દુરપુષ્પી વૃક્ષ.
 તૃણપુલિકા સ્ત્રીં ચટાઈ, સાદડી, ધાસનો પૂળો.
 તૃણપૂલી સ્ત્રીં ચટાઈ, સાદડી, ધાસનો પૂળો.
 તૃણપૂલિકા સ્ત્રીં ચટાઈ, સાદડી, ધાસનો પૂળો.
 તૃણપૂલી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 તૃણવલ્વજા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાસ.
 તૃણચિન્દુ પું તે નામે એક ઋષિ.
 તૃણચિન્દુસરસ્ નં એક તીર્થ.
 તૃણહીજ નં સામે ધાન્ય, મોરૈયો.
 તૃણમણિ પું એક જાતનો મણિ.
 તૃણમસ્તુકુળ પું જામીન, સાક્ષી.
 તૃણમય ત્રિં ધાસનો વિકાર, ધાસમાંથી
 બનેલ, ધાસનું.
 તૃણરાજ પું તાડનું ઝાડ.
 તૃણવત ત્રિં ધાસવાળું.
 તૃણવત અવ્યં ધાસની પેટે.
 તૃણવલ્વજા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાસ.
 તૃણચિન્દુ પું તે નામે એક ઋષિ.
 તૃણચિન્દુસરસ્ નં તે નામે એક તીર્થ.
 તૃણચિસ્તર પું ધાસનો સમૂહ.
 તૃણશીત નં સુગંધી વાળો-ખસ.
 તૃણશીતા સ્ત્રીં ગળપીપર.
 તૃણશૂન્ય નં કેવડાનું ફૂલ, મલ્લિકા, ચંબેલી.
 તૃણશૂન્ય ત્રિં ધાસ વગરનું.
 તૃણશૂલી સ્ત્રીં તે નામે એક વેલો.
 તૃણશોષક પું એક જાતનો સાપ.
 તૃણશૌણિકા સ્ત્રીં એક જાતના કેવડાનું
 ઝાડ.

તૃણષટ્પદ પું ધાસનો ભમરો.
 તૃણસ ત્રિં ધાસ સંબંધી, ધાસનું, ધાસવાળું.
 તૃણસારા સ્ત્રીં કેળનું ઝાડ.
 તૃણસિંહ પું કુહાડો, કુહાડી.
 તૃણસોમાક્ષિરસ્ પું ધર્મ રાજનો એક
 ઋતિવજ.
 તૃણસ્કન્દ ત્રિં ધાસ જેવા ચંચળ સ્વ-
 ભાવવાળું.
 તૃણહર્મ્ય પું નં ધાસનું ઘર, ધાસની
 બાંધેલી ઝુંપડી.
 તૃણાંદ્રિપ પું એક જાતનું ધાસ-મન્યાનતૃણ
 તૃણાગ્નિ પું ધાસનો અગ્નિ.
 તૃણાકુ પું તે નામે એક ઋષિ.
 તૃણાઝન પું કાપીડો, કાચડો.
 તૃણાટવી સ્ત્રીં ધાસમય જંગલ.
 તૃણાદય નં પહાડમાં થયેલ ધાસ.
 તૃણાદય ત્રિં ધાસવાળું.
 તૃણાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.
 તૃણામ્લ નં ધાસનો ખાર.
 તૃણારણિન્યાય પું ધાસ અને અરણિકાકને
 પરસ્પર નિરપેક્ષપણે કારણતા છે તેમ
 સ્વતંત્રપણે કારણતાસૂચક એક ન્યાય.
 તૃણારિ પું પિતપાપડો.
 તૃણાવર્ત પું વંદોળામે પવન, મોટો વાયરો.
 તૃણાવર્ત પું તે નામે એક અસુર.
 તૃણાસૃજ નં તૃણકુદ્ધુમ જીઓ.
 તૃણેશુ પું એક જાતનું ધાસ-વલ્લજા.
 તૃણેન્દ્ર પું તાડનું ઝાડ.
 તૃણોત્તમ પું ધાસમાં ઉત્તમ એક ધાસ.
 તૃણોદ્ભવ પું નીવાર ધાન્ય, સામે, મોરૈયો.
 તૃણોદ્ભવ ત્રિં ધાસમાં પેદા થનાર.
 તૃણોલૂકા સ્ત્રીં ધાસનું ઉઘાડીયું.
 તૃણૌકસ્ નં ધાસનું ઘર, ધાસની ઝુંપડી.
 તૃણૌષધ નં દલવાલુકા નામે એક ગંધર્વ.
 તૃણયા સ્ત્રીં ધાસનો સમૂહ.

તુતીય

૬૮૨

તુષાહ

તુતીય ત્રિં ત્રીજું.

તુતીયક પું ત્રીજે દિવસે આવનાર એક
ગતનો તાવ.

તુતીયક ત્રિં ત્રીજે દિવસે હોનાર-થનાર.

તુતીયકજ્વર પું ત્રીજેદિવસે આવનાર તાવ.

તુતીયપ્રકૃતિ સ્ત્રીં નપુંસક.

તુતીયયુગપર્યય પું ઠાપરયુગને બદલવાનો
કાળ-કલિયુગને ખેસવાનો કાળ.

તુતીયસવન નં ત્રીજું સવન-યાગબેદ.

તુતીયા સ્ત્રીં ત્રીજ.

તુતીયાકૃત ત્રિં ત્રણવાર ખેડેલ ખેતરવગેરે.

તુતીયાશ્રમ પું નં ત્રીજે આશ્રમ-વાન-
પ્રસ્થાશ્રમ.

તુતીચિત્ર ત્રિં ત્રીજા લાગને ચોખ્ખ.

તુત્સુ ત્રિં હિંસક.

તુત્સુ પું તે નામે એક રાજધિં.

તુટ્ મ્વાં પં સં સેટ્ હિંસા કરવી, મારી
નાખવું, ઠાર કરવું.તુટ્ ક્યાં ઉમં સં સેટ્ અનાદર કરવો,
તિરસ્કારવું.તુટિલ ત્રિં જૂડું પડેલ, જૂડું પાડનાર,
બેદક, ભિન્ન.તુમ્ પું પં સં સેટ્ પ્રસન્ન થવું, ખુશ
કરવું.

તુમ્ પું પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

તુનહ તું પં સં સેટ્ હિંસા કરવી, મા-
રવું, નાશ કરવો.તુપ્ સ્વાં પં સં સેટ્ પ્રસન્ન કરવું, ખુશ
કરવું, તૃપ્ત કરવું.તુપ્ ચું ઉમં સં સેટ્ દીપાવવું, પ્રકાશ-
માન કરવું, પ્રસન્ન કરવું.

તુપ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

તુપ દિવાં પં સં સેટ્ પ્રેમ ઉપગતવો,
ખુશ કરવું, તૃપ્ત કરવું.

તુપ્ તું પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

તુષત પું ચંદ્ર, કપૂર.

તુષદી સ્ત્રીં સાંકળ, સાંકળી.

તુષલ નં પત્થર, કાંકરો, ત્રિકળા-હરડે-
ખેહડાં-આંખળાં.

તુષાના સ્ત્રીં લતા, વેલો.

તુપુ પું ચોર.

તુમ્ ત્રિં તૃમ, પ્રસન્ન. ખુશ થયેલ, તૃમ
થયેલ, ખુશ કરેલ, સંતોષ પમાડેલ.

તુમતા સ્ત્રીં તૃમપણું.

તુમસ્થ નં તૃમપણું.

તુમાત્મન્ ત્રિં સંતુષ્ટ મનવાળું, તૃમ, તૃમિ
પામેશા આત્માવાળું.

તુમિ સ્ત્રીં તૃમ, સંતોષ.

તુમિમત્ ત્રિં તૃમિવાળું, સંતુષ્ટ, સંતોષી.

તુમ્ ત્રિં તૃમ થવાના સ્વભાવવાળું, તૃમિ-
શીલ.

તુમ્ પું પુરોડાશ-ચમનો શેટલો.

તુમ્ ત્રિં તૃમ કરનાર.

તુમ્ નં દુઃખ, ઘી.

તુમ્બાલુ ત્રિં ધીવાળું, દુઃખી.

તુમ્ તું પં સં સેટ્ પ્રેમ ઉપગતવો,
ખુશ કરવું.

તુમ્લા સ્ત્રીં ત્રિકળા-હરડે-ખેહડાં-આંખળાં.

તુમ્ સ્ત્રીં સર્પભાતિ.

તુમ્ તું પં સં સેટ્ પ્રેમ ઉપગતવો,
ખુશ કરવું.

તુમ્ તું પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

તુમ્કાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક ધાતુગણ.

તુષ દિવાં પં સં સેટ્ તૃષ્ટા કરવી,
જંખવું, તરસ લાગવી.તુષ્ સ્ત્રીં તૃષ, તરસ, તૃષ્ટા, આકાંક્ષા,
ધમ્બા, તે નામે કામદેવની કન્યા.

તુષા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

તુષામ્ સ્ત્રીં મૂનાશય.

તુષાર્ત ત્રિં તરસ્યું, તરસથી વ્યાકૃત, અ-
ભિલાષવાળું.

તુષાહ નં પાણી, મધુરિકા

તુષિત

૬૮૩

તેજીયમ્

તુષિત ત્રિં તરસ્યું, તૃષ્ણાવાળું.
તુષિત નં તરશ, તૃષ્ણા, લોભ, એક
જાતનો રોગ.

તુષિતોસરા સ્ત્રીં અશનવર્ણીં નામનો વેધો.

તુષુ નં શીઘ્ર, સત્વર.

તુષુ ત્રિં શીઘ્રતાવાળું, ઉતાવળીયું.

તુષ્ટ ત્રિં દાહજનક.

તુષ્ટામા સ્ત્રીં નદી.

તુષ્ણજ્ઞ ત્રિં લોભી, લાલચુ, તૃષ્ણાવાળું,
તરસ્યું.

તુષ્ણા સ્ત્રીં તરસ, તૃષ્ણા, લાલચ, લોભ,
તે નામે એક રોગ, ઇચ્છા.

તુષ્ણાશ્વય પું તૃષ્ણાનો નાશ, લાલચનો
નાશ, તરસનો નાશ, શાંતિચુલ્.

તુષ્ણારિ પું પિતૃપાપડો.

તુષ્ણારિ ત્રિં તૃષ્ણાનો નાશ કરનાર.

તુષ્ણાલુ ત્રિં તૃષ્ણાવાળું, તરસ્યું, લાલચુ,
લોભી.

તુષ્ય ત્રિં લોભ કરવા યોગ્ય, ઇચ્છવા
યોગ્ય, તૃષ્ણાવાળું, લાલચુ.

તુષ્ય નં લોભ, તૃષ્ણા, ઇચ્છા.

તુષ્યત્ ત્રિં તૃષ્ણા કરવું, ઇચ્છવું, લોભ કરવું.

તુહુ ચું ડમં સં વેદ્ હિંસા કરવી,
પથ કરવો.

તુહુ ઠં પં સં વેદ્ ઉપરના અર્થ.

તુહુ તું પં સં સેદ્ ઉપર પ્રમાણે.

નૃ ભ્વાં પં સં સેદ્ તરસ્યું, પાર જવું,
કુદવું, પરાભવ કરવો, તિરસ્કારવું, અતિ+
ઓળંગી જવું, વિ+અતિ+વિશેષે કરી
ઓળંગી જવું, અભિ+ઉક્ષેપન કરવું, અવ+
નીચે ઉતરવું, ડહાંડકવું, નિસ+સંપૂર્ણ
રીતે તરવું, સંપૂર્ણ રીતે ઉતરવું, વિ+
દાન કરવું, આપવું, સમ્+સારી રીતે તરવું.

તે અવ્યં તારાવડે, તારાથી, ટુંવડે, ચૌરી-
પારવની.

તેર્ગા સ્ત્રીં તે નામે એક દેવતા.

તેજ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ તીક્ષ્ણ કરવું,
પાળવું, રક્ષણ કરવું.

તેજ નં તેજ.

તેજઃફલ નં તેજફલ વૃક્ષ, એક જાતનું ઝાડ.

તેજન પું વાંસ, મુંજ ધાસ, કાસધાસ, ધાન્ય.

તેજન નં તેજ કરવું, તીક્ષ્ણ કરવું, ત્રાંસું.

તેજનક પું મુંજ ધાસ, કાસડો.

તેજની સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.

તેજપત્ર નં તમાલપત્ર.

તેજલ પું કપિંજલ પક્ષી-તેતર.

તેજવત્ ત્રિં તેજવાળું, તેજસ્વી.

તેજવતી સ્ત્રીં ગજવીપર.

તેજસ્ નં દીપ્તિ, કાંતિ, તેજ, પ્રભાવ,
શક્તિ, પરાક્રમ, વીર્ય, દેહની કાંતિ,
માખણ, અગ્નિ, સોનું, શરીરની મજબૂત-
ધાતુ, પિત્ત, અસહિષ્ણુતા, સાર, પ્રગલ્ભતા,
બીજનો પરાભવ કરવાનું સામર્થ્ય, બળ,
ચૈતન્યક્રમક જ્યોતિ, સત્વગુણથી ચનાર
લિંગ દેહ, ધોડાનો વેગ, પાંચ મહાભૂતો-
માંનું ત્રીજું મહાભૂત, ધૈર્ય, કીર્તિ, તી-
વ્રણતા, તીખાશ, ઉષ્ણતા, ગરમી.

તેજસ્ ત્રિં તેજસ્વી, તેજવાળું.

તેજસ્કર ત્રિં તેજ કરનાર, કાંતિ કરનાર,
બળ કરનાર, વીર્ય કરનાર.

તેજસ્કામ ત્રિં તેજ ઇચ્છનાર.

તેજસ્ય ત્રિં તેજનું સાધન.

તેજસ્વત્ ત્રિં તેજવાળું.

તેજસ્વતી સ્ત્રીં ગજવીપર, અવિકા, મા-
લકાકણી.

તેજસ્વિન ત્રિં તેજવાળું,

તેજસ્વિની સ્ત્રીં માલકાકણી.

તેજિત ત્રિં તેજ કરેલ, તીક્ષ્ણ કરેલ,
બળવાન કરેલ.

તેજિષ્ઠ ત્રિં અતિશય તેજસ્વી.

તેજીયમ્ ત્રિં અત્યંત તેજસ્વી.

તેજેયુ

૬૮૪

તૈર્યગ્યોન

તેજેયુ પુઁ રૌદ્રાશ્વ નામે એક રાજનો પુત્ર.
 તેજોનાથ પુઁ તે નામે એક તીર્થ.
 તેજોમન્ય પુઁ ગણીઆરીનું ઝાડ.
 તેજોમય ત્રિં તેજોમય, પુષ્કળ તેજવાળું.
 તેજનો વિકાર.
 તેજોમાલા સ્ત્રીં હન્દ્રિયો.
 તેજોમૂર્તિ પુઁ સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 તેજોમૂર્તિ ત્રિં તેજમય, પુષ્કળ તેજવાળું.
 તેજોરૂપ નં તેજોમય સ્વરૂપવાળું, પરબ્રહ્મ,
 પરમાત્મા.
 તેજોરૂપ નં તેજનું સ્વરૂપ.
 તેજોવત્ ત્રિં તેજવાળું.
 તેજોવતી સ્ત્રીં ગજપીપર, અવિકા માલ-
 કાકણી.
 તેજોવિન્દુ પુઁ તે નામે એક ઉપનિષદ.
 તેજોવૃક્ષ પુઁ ક્ષુદ્ર અગ્નિમન્ય વૃક્ષ.
 તેજોવૃક્ષ નં તેજને અતુસરનું ચરિત્ર.
 તેજોદ્વયા સ્ત્રીં તેજસ્વિની સતા.
 તેદની સ્ત્રીં તે નામે એક દેવતા.
 તેન અલ્યં તે માટે, તેથી, તે વાસ્તે, તે સારું.
 તેન પુઁ ગાનનું એક અંગ.
 તેપ આં આં અં સેટ્ કંપનું, અવનું,
 ખરનું, ઝરનું.
 તેમ પુઁ બીનાશ, બીનાપણું.
 તેમન નં શાક, કઢી.
 તેમની સ્ત્રીં ચૂલ, ચૂલો.
 તેહુ પુઁ તે નામે એક રાજ.
 તેષ આં આં અં સેટ્ રમનું, કીડા કરવી.
 તેષન નં કીડા, રમત, રમવાનું વન, ખગીચો.
 તેષ્ણ્ય નં તીક્ષ્ણતા, ઝરમી, તીખાશ.
 તેર્મ્ય નં ઉપરના અર્થ.
 તેઠ પુઁ જેમાં ધાતુઓ સંબંધે વ્યાખ્યાન
 છે તેવો અંથ.
 તેજસ નં ઘી, હરકોઈ ધાતુ દ્રવ્ય, સોનું,
 રૂપ વગેરે, તેજ, પરાક્રમ, તીક્ષ્ણતા.
 તલસ ત્રિં સાંખ્યપ્રસિદ્ધ રજોચુજી વિકાર.

તૈજસાવર્તની સ્ત્રીં સોનું વગેરે ગાળવાની
 મુસ-કુલડી વગેરે.
 તૈતલ પુઁ તે નામે એક ઋષિ.
 તૈતલ ત્રિં નિતિક્ષાશીલ, સહનશીલ.
 તૈતિલ્ય પુઁ તિતિક્ષ ઋષિનો પુત્ર.
 તૈતિર પુઁ તેતર પક્ષી.
 તૈતિરી સ્ત્રીં તેતર પક્ષીણી.
 તૈતિલ પુઁ ગેડો પશુ, દેવ.
 તૈતિલ નં ન્યોતિપ્રસિદ્ધ ચોથુંકરણ.
 તૈતિલિન પુઁ તે નામે એક પ્રવર.
 તૈતિર નં તેતર પક્ષીઓનો સમૂહ.
 તૈતિર પુઁ તેતર પક્ષી.
 તૈતિર ત્રિં તેતર પક્ષીસંબંધી.
 તૈતિરિ પુઁ કુકુરવંશી એક રાજ, તે નામે
 એક ઋષિ.
 તૈતિરી સ્ત્રીં તેતર પક્ષીણી.
 તૈતિરીય પુઁ ૭૦ તૈતિરીય વેદશાખાનું અ-
 ધ્યયન કરનાર,
 તૈતિરીયક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 તૈન્તિહીક ત્રિં આંખથી નાખેલ શાક વગેરે.
 તૈમિર પુઁ એક જાતનો આંખનો રોગ.
 તૈમિરિક ત્રિં તૈમિર નામના આંખના
 રોગવાળું.
 તૈર નં કળથી-એક જાતનું ધાન્ય.
 તૈરણો સ્ત્રીં એક જાતની છુપ વનસ્પતિ-
 મેંદી.
 તૈરથ ત્રિં પશુ-પક્ષી સંબંધી.
 તૈર્થ ત્રિં તીર્થમાં આપવા યોગ્ય, તીર્થનું
 કાર્ય.
 તૈર્યક ત્રિં તીર્થ પ્રદેશમાં હોનાર-ચનાર.
 તૈર્યિક ત્રિં શાસ્ત્રકાર, સિદ્ધાંતવેતા, તી-
 ર્થમાં હોનાર-ચનાર.
 તૈર્યં ત્રિં તીર્થની સમીપમાં હોનાર-ચનાર.
 તૈર્યગ્યનિક નં તે નામે એક સૂત્ર.
 તૈર્યગ્યોન ત્રિં પશુપક્ષીની જાતિનું, પશુ
 પક્ષીની જાતિસંબંધી.

તૈર્યગ્યોન્ય

૬૮૬

તોત્રવેત્ર

તૈર્યગ્યોન્ય ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 તૈલ નં તલનું તેલ, હરકાઈ તેલ.
 તૈલક નં થોડું તેલ.
 તૈલકન્દ પું એક જાતનું ઝાડ.
 તૈલકલ્કજ ત્રિં તલના ખોળમાંથી થનાર.
 તૈલકાર પું તેલી, ધાંચી.
 તૈલકિટ્ટુ નં તલનો ખોળ.
 તૈલકીટ પું એક જાતનો કીડો.
 તૈલક્ય નં તિલકપણું.
 તૈલજ્ઞ પું તૈલંગ દેશ.
 તૈલજ્ઞ પું બં તૈલંગી લોક.
 તૈલચોરિકા છીં એક જાતનો કીડો.
 તૈલચૌરિકા છીં એક જાતનો કીડો.
 તૈલગ્રોળી છીં તેલની કોઠી.
 તૈલધાન્ય નં જેમાંથી તેલ નીકળે છે તેવું ધાન્ય.
 તૈલપક પું એક જાતનો કીડો.
 તૈલપર્ણક પું પ્રત્યેક વૃક્ષ.
 તૈલપર્ણિક નં હરિચંદન, એક જાતનું ચંદન.
 તૈલપર્ણિકા છીં ચંદન.
 તૈલપર્ણી છીં ચંદન.
 તૈલપા છીં એક જાતનો કીડો.
 તૈલપાયિકા છીં ઉપરનો અર્થ.
 તૈલપાયિન પું એક જાતનો કીડો.
 તૈલપાયિની છીં ઉપરનો અર્થ.
 તૈલપિપીલિકા છીં એક જાતની કીડી.
 તૈલપીત ત્રિં જેણે તેલ પીધું હોય તે.
 તૈલફલ પું ઇંગોળીયાનું ઝાડ, તલ.
 તૈલભાષિની છીં જાતીપુષ્પ વૃક્ષ.
 તૈલમાલી છીં દીવાની દીવેટ.
 તૈલમ્પાત નં પિત્તઘ્રાહ,
 તૈલમ્પાતા છીં સ્વધા-પિત્તકર્મ.
 તૈલચન્ન નં તલ પીસવાની ધાણી.
 તૈલલક પું તેલ રાગનો દેશ.
 તૈલલ્હી છીં લઘુ શતાવરી વનરપતિ.

તૈલસાધન નં કક્કોલ નામે ગંધ દ્રવ્ય.
 તૈલસ્ફટિક પું ગોમેદ નામનો એક મશ્તિ.
 તૈલસ્યન્દા છીં શ્વેત ગોકર્ણી, કકિલી વનરપતિ.
 તૈલાગુરુ પું એક જાતનું અગર.
 તૈલાટી છીં ભમરી.
 તૈલામ્બુકા છીં એક જાતનો કીડો.
 તૈલિક ત્રિં તેલ વેચનાર, તેલી, ધાંચી.
 તૈલિન ત્રિં તેલી, ધાંચી, તેલવાણું.
 તૈલિની છીં દીવાની દીવેટ.
 તૈલિશાલા છીં ધાંચીનું ઘર.
 તૈલીન નં તલ થવા યોગ્ય ખેતર.
 તૈલ્લદારવ ત્રિં તીલદાર નામના લાકડાનું તે સંખ્ધી.
 તૈષ પું પોષ મહિનો.
 તૈષી છીં પોષી પૂનમ.
 તોક નં ખાળક, અચ્યું.
 તોકક નં ખાળક, અચ્યું.
 તોકક પું ચાતક પક્ષી-અષૈયો.
 તોક્મ પું લીલા જવ, લીલો રંગ, મેલ, કુંપળ, પક્ષવ.
 તોક્મ નં કાનનો મેલ, નવા જવના અંકુર, જવારા.
 તોક્મન નં નવા ઉગેલા જવ, જવારા, ખાળક, અચ્યું.
 તોટક નં તે નામે એક છંદ.
 તોટ્ આં ૫૦ સં સેટ તોડવું, અનાદર કરવો, અવરા કરવી.
 તોટલ ત્રિં તોડનાર-એક જાતનું યંત્ર વગેરે.
 તોડન નં તોડવું, ભેડવું, ચીરવું, ફાડવું, ભાંગવું, હિંસા કરવી, મારવું.
 તોડી છીં એક જાતનું ધાન્ય.
 તોતસ્ અચ્યં ભાયાં, સ્ત્રી, તારામાં, તારા વિષે.
 તોત્ર નં પરાણી, લાકડી.
 તોત્રવેત્ર નં વિષયનું એક દ્વિચિહ્ન.

તાલ

૬૮૬

તોલચિત્વા

તોલ પુઁ વ્યથા, પીડા, દુઃખ.
 તોલન નઁ મુખ, મોહુ, વ્યથા, પીડા, દુઃખ.
 તોલન પુઁ એક જાતનું ઝાડ.
 તોલન ત્રિઁ વ્યથા ઉપગમનાર, દુઃખ ક-
 રનાર, પીડનાર.
 તોલવર્ણી સ્ત્રીઁ એક જાતનું નિંદ્ર-ધાન્ય.
 તોમર પુઁ નઁ એક જાતનું હથિઆર,
 લોખંડી અગ્રભાગવાળી એક લાકડી, ભાલો.
 તોમર નઁ એક જાતનો છંદ.
 તોમરમહ પુઁ તોમર હથિઆર ગ્રહણ કરનાર.
 તોમરધર પુઁ અગ્નિ, તોમર અસ્ત્ર ધારણ
 કરનાર.
 તોમરિકા સ્ત્રીઁ પુવેર.
 તોય નઁ પાણી, પૂર્વાપાદા નક્ષત્ર, લભાવ-
 ધિક્ક યોથું રચાન
 તોયકર્મન નઁ તપ્સુ, જલવડે તપ્સુ.
 તોયકામ પુઁ જલવેતસ વૃક્ષ-એક નેતર.
 તોયકામ ત્રિઁ પાણીની ઈચ્છાવાળું.
 તોયકુમ્ભ પુઁ શેવાળ, શેલડી.
 તોયકુચ્છુ નઁ એક મહિના સુધી માત્ર
 પાણીજ પીવાય છે તેવું એક વ્રત.
 તોયહિમ્મ પુઁ વરસાદનો કરો.
 તોયહિમ્મક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 તોયદ પુઁ મેધ, મોથ.
 તોયદ નઁ ઘી.
 તોયદ ત્રિઁ વિધિપૂર્વક જળદાન કરનાર.
 તોયધર પુઁ મેધ, મોથ.
 તોયધાર ત્રિઁ પાણીવાળું, પાણી ધારણ
 કરનાર.
 તોયધાર પુઁ મેધ, મોથ પાણીની વૃષ્ટિ.
 તોયધિ પુઁ સમુદ્ર, ચારની સંખ્યા.
 તોયધિમિય નઁ લવીંગ.
 તોયનિધિ પુઁ સમુદ્ર, ચારની સંખ્યા.
 તોયનીલિકા સ્ત્રીઁ પૃથ્વી.
 તોયનીલો સ્ત્રીઁ પૃથ્વી.
 તોયપિપ્પલી સ્ત્રીઁ જલપીપર.

તોયપુષ્પો સ્ત્રીઁ પાટલા વૃક્ષ-પાડલ.
 તોયપ્રસાદન પુઁ નિર્મળાનું ઝાડ.
 તોયપ્રસાદન નઁ નિર્મળો.
 તોયપ્રસાદન ત્રિઁ પાણીને સ્પર્શ કરનાર.
 તોયપ્રસાદનફલ નઁ નિર્મળો.
 તોયફલા સ્ત્રીઁ સકરેટી.
 તોયમ નઁ પૂર્વાપાદા નક્ષત્ર.
 તોયમુચ્ પુઁ મેધ, મોથ.
 તોયમુચ્ ત્રિઁ પાણી છોડનાર, પાણી મૂકનાર.
 તોયમન્ત્ર નઁ પાણીનું યંત્ર, કુવારો.
 તોયરાજ પુઁ વરણ દેવ, સમુદ્ર.
 તોયરાશિ પુઁ સમુદ્ર, પાણીનો સમુદ્ર.
 તોયવત્ ત્રિઁ પાણીવાળું.
 તોયવલ્લિકા સ્ત્રીઁ કારેલાનો વેલો.
 તોયવલ્લી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 તોયશુક્તિકા સ્ત્રીઁ પાણીની છીપ.
 તાયશુક્કી સ્ત્રીઁ પાણીની છીપ.
 તોયશુક પુઁ શેવાળ.
 તોયસૂચક પુઁ દેડકો.
 તોયસૂચક ત્રિઁ પાણીને સૂચવનાર.
 તોયચિમ્બ નઁ પાણીમાં પડતું પ્રતિબિંબ.
 તોયાસ્મન પુઁ પરમેશ્વર.
 તોયાધાર પુઁ જળાશય.
 તોયાધિવાસિની સ્ત્રીઁ પાટલા વૃક્ષ.
 તોયેશ પુઁ વરણ દેવ, શતભિષા નક્ષત્ર.
 તોયેશ નઁ પૂર્વાપાદા નક્ષત્ર.
 તોયેશ્વર પુઁ વરણ દેવ, શતભિષા નક્ષત્ર.
 તોયેશ્વર નઁ પૂર્વાપાદા નક્ષત્ર.
 તોરણ પુઁ નઁ બહારનું દાર, આરણું ઉ-
 પરનું તોરણ.
 તોરણ નઁ ડોક.
 તોરશ્રવસ્ પુઁ અંબિશ મુનિ.
 તોલ પુઁ નઁ એંશી રતિનું એક માપ, કપ.
 તોલક નઁ તોલું, કાટલું.
 તોલન નઁ તોળવું, ભેખવું.
 તોલચિત્વા અવ્યઁ તોળીને, ભેખીને.

તોલ્ય

૬૮૭

ત્યાગિમન

તોલ્ય ત્રિં તોળવા યોગ્ય, જોખવા યોગ્ય.
 તોલ્ય નં તોળવું, જોખવું, તોણ, વજન.
 તોણ પું હિંસા.
 તોણ ત્રિં હિંસક.
 તોણ પું સંતોષ.
 તોષણ નં સંતોષ, સંતોષ ઉપગમવો.
 તોષણ ત્રિં સંતોષકારક, સંતોષ ઉપગમ-
 વનાર, સંતોષવું સાધન.
 તોષણી સ્ત્રીં સંતોષ ઉપગમવાની.
 તોષલ નં એક જાતનું અસ્ત્ર.
 તોષિત ત્રિં સંતોષ પમાડેલ, ખુશી કરેલ.
 તૌક્ ભ્વાં આં સં સદ્ ગમન કરવું, જવું.
 તૌષ્ઠિક પું ધનરાશિ.
 તૌતાતિક નં પુતાત ભદ્રે કરેલ શાસ્ત્ર.
 તૌતિક નં મોતી.
 તૌતિકા સ્ત્રીં મોતીની છીપ.
 તૌદી સ્ત્રીં એક જાતની કુંવાર.
 તૌમ્બરચિન્ પું નં તુંબુરએ રચેલ શાસ્ત્ર
 ભણનાર.
 તૌર નં તે નામે એક યાગ.
 તૌરયાન નં એકદમ જનાર, તરાથી જનાર.
 તૌરશ્વસ ત્રિં તોરશ્વસ ઋષિએ જોયેલ
 સામવેદનો ભાગ.
 તૌર્ય નં તજાં વગેરેનો શબ્દ.
 તૌર્યત્રિક નં નાચ-ગાયન અને વાદ્યન-
 એ ત્રણ.
 તૌલ નં તોણું, કાટણું, ત્રાજવું, તુલારાશિ.
 તૌલિક પું ચિત્રકાર, ચિતારો.
 તૌલિકિક પું ઉપરના અર્થ.
 તૌલિન પું નં તુલારાશિ.
 તૌલ્ય ત્રિં તોલાથી માપેલ, વજન કરેલ.
 તૌલ્ય નં તુલ્ય, સમાન.
 તૌલ્વલિ પું તુલ્ય ઋષિનો પુત્ર.
 તૌલ્વલ્યાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દમણી.
 તૌલરક ત્રિં તુલેર સંબંધી.
 તૌલરક નં તુલેર.

તૌલિકા સ્ત્રીં તે નામે એક ઔષધિ.
 તૌલાયણ ત્રિં ધાનનાં ફેલરાંની પાસેનું.
 તૌલાર ત્રિં હિમસંબંધી, હિમનું.
 તૌલાર નં હિમ, બરફ.
 ત્મન પું આત્મા.
 ત્યક્ત ત્રિં ત્યાગ કરેલ, તજેલ, ત્યાગ કરવા
 તૈયાર થયેલ.
 ત્યક્તજીવિત ત્રિં જોણે પોતાની જાતની
 ત્યજી દેખ તે.
 ત્યક્તલક્ષ ત્રિં જોણે લાજ છોડી દેખ તે,
 નિર્લક્ષ.
 ત્યક્તલ્લ ત્રિં ત્યાગ કરતું, છોડતું.
 ત્યક્તવ્ય ત્રિં ત્યાગ કરવા યોગ્ય.
 ત્યક્તામિ પું સંન્યાસી.
 ત્યક્તમનસૂ ત્રિં ત્યાગ કરવાના મનવાળું.
 ત્યક્તુ ત્રિં ત્યાગ કરનાર.
 ત્યક્ત્વા અવ્યં ત્યાગ કરીને.
 ત્યજ્ ભ્વાં પં સં અનિદ્ ત્યાગ કરવો,
 આપવું.
 ત્યજન નં ત્યાગ કરવો, આપવું, દાન, ત્યાગ.
 ત્યજનીય ત્રિં ત્યાગ કરવા યોગ્ય.
 ત્યજ્ પું ત્યાગ.
 ત્યદ્ ત્રિં પ્રસિદ્ધ, તે, પેણું.
 ત્યદાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દમણી.
 ત્યાગ પું ત્યાગ, તજવું તે, દાન.
 ત્યાગ ત્રિં ત્યાગી, તપસ્વી, વૈરાગી.
 ત્યાગશીલ ત્રિં ત્યાગ કરતું, દાન કરતું,
 આપતું.
 ત્યાગશીલતા સ્ત્રીં ઉદારતા, ત્યાગીપણું.
 દાતાપણું.
 ત્યાગશીલત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 ત્યાગિતા સ્ત્રીં ત્યાગીપણું, દાનીપણું.
 ત્યાગિત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 ત્યાગિન ત્રિં ત્યાગ કરનાર, તજનાર, દાન
 કરનાર, શરતીર, કર્મનાં ફળનો ત્યાગી.
 ત્યાગિમન ત્રિં ત્યાગથી બનેલ.

ત્યાગ્ય ત્રિં ત્યાગ કરવા યોગ્ય, દાન દેવા યોગ્ય.

ત્રક્ ભ્વાં આં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

ત્રક્ ભ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

ત્રગ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

ત્રઙ્ગ પું તે નામે હરિશ્ચંદ્રનું શહેર.

ત્રક્ષા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ત્રન્દ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ ચેષ્ટા કરવી, હર-કાંઈ કામ કરવું.

ત્રપ્ ભ્વાં આં અં વેદ્ લાજવું, શરમાવું.

ત્રપ ત્રિં લાજવાળું, શરમાળ.

ત્રપમાળ ત્રિં લાજવું, શરમાવું.

ત્રપા સ્ત્રીં લાજ, શરમ, કુળ, કીર્તિ, કુ-લટા સ્ત્રી.

ત્રપાક પું એક જાતની મેલેજ જાતિ.

ત્રપાકર ત્રિં લગ્નવનાર, શરમાવાર.

ત્રપાનિરસ્ત ત્રિં નિર્લગ્ન, બેશરમ.

ત્રપાન્વિત ત્રિં લાજવું, શરમાળ.

ત્રપારણ્ડા સ્ત્રીં વેશ્યા સ્ત્રી.

ત્રપાવત્ ત્રિં લાજવાળું, શરમાવાળું.

ત્રપાવર્જિત ત્રિં લાજવગરનું, બેશરમ.

ત્રપાહીન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ત્રપિત ત્રિં લાજેલ, શરમાયેલ.

ત્રપિષ્ઠ ત્રિં અત્પંત તૃપ્ત થયેલ, અતિશય સંતુષ્ટ, અત્પંત લાજવાળું, ધણુંજ શરમાળ.

ત્રપીયસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ત્રપુ નં સીસું, કલઘ.

ત્રપુર્કર્કટો સ્ત્રીં એક જાતની કાકડી.

ત્રપુટી સ્ત્રીં ગ્રીણી એલચી.

ત્રપુલ ત્રિં કલઘ.

ત્રપુષ નં કાકડી, ચીભડું, કલઘ.

ત્રપુષી સ્ત્રીં કાકડી, મહેન્દ્ર વાણી વનસ્પતિ.

ત્રપુસ નં કાકડી, કલઘ.

ત્રપુસી સ્ત્રીં ત્રપુષી જુઓ,

ત્રપ્તા સ્ત્રીં ધંદ બની ગયેલ કદ્દ-બળખા વગેરે.

ત્રપ્સ્ય નં ધાટું નહીં એવું દહીં.

ત્રપ્ય નં ત્રણ અવયવાળું, ત્રણની સંખ્યા.

ત્રપ્ય ત્રિં ત્રણની સંખ્યાવાળું.

ત્રપ્યપચ્ચાશત્ સ્ત્રીં ત્રેપન, ત્રેપનની સંખ્યા.

ત્રપ્યયાય્ય પું ત્રણ જન્મ પામેલ.

ત્રપ્યચ્ચિશ ત્રિં તેંત્રીસમું.

ત્રપ્યચ્ચિશત્ સ્ત્રીં તેંત્રીસ, તેંત્રીસની સંખ્યા.

ત્રપ્યચ્ચિશત્પત્તિ પું ઈન્દ્ર, પ્રજાપતિ.

ત્રપ્યચ્ચિશસ્તોમ પું તે નામે એક ધરા.

ત્રપ્યચ્ચિશિન્ નં તેંત્રીસ ઋચાઓથી મવાતું એક સામ.

ત્રપી સ્ત્રીં ઋગ્વેદ-સામવેદ-યજુર્વેદ-એ ત્રણ વેદ, જ્ઞાન, ધણી અને છોકરાવાળી સ્ત્રી.

ત્રપીતનુ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

ત્રપીધર્મ પું વૈદિક ધર્મ, વેદોક્ત ધર્મ.

ત્રપીમય ત્રિં વેદોક્ત ધર્મમય, વૈદિકધર્મરૂપ,

ત્રપીમય પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, પરમેશ્વર.

ત્રપીમુક્ષ પું પ્રાણીય.

ત્રપોદશ ત્રિં તેર, તેરની સંખ્યા પૂર્ણ કરનાર.

ત્રપોદશન્ ત્રિં તેર, તેરની સંખ્યાવાળું.

ત્રપોદશધા અવ્યં તેર પ્રકારે.

ત્રપોદશી સ્ત્રીં તેરશ, તેરમી.

ત્રપોદશિક ત્રિં તેરશે કરેલ, તેરમે દિવસે કરેલ.

ત્રપ્યારુણ પું મંધાતાના વંશનો એક રાજા.

ત્રસ્ ત્રું ઉમં સં સેદ્ જવું, પકડવું, અ-ટકાવવું.

ત્રસ્ ત્રું ઉમં અં સેદ્ પ્રકાશવું, ચળકવું.

ત્રસ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ ઉપરના અર્થ.

ત્રસ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ ત્રાસ પામવો, ખીવું.

ત્રસ્ દિવાં પં અં સેદ્ ત્રાસ પામવો, ખીવું.

ત્રસ ત્રિં ચર, જંગમ, હાલતું, ચાલતું.

વ્રસ નં વન, જંગલ.

વ્રસયોનિ સ્ત્રીં વ્રસ શ્વેતાનું ઉત્પત્તિસ્થાન.

વ્રસયોનિ ત્રિં વ્રસ શ્વેતામાં ઉત્પત્તિવાળું.

વ્રસહસ્યુ પું માંધાતા રાખ્ખનો એક પૌત્ર.

વ્રસન નં ભય, વ્રાસ, વ્રાસ પામવો, ખીતું,
ઉદ્દેગ.

વ્રસન ત્રિં વ્રાસવાળું, ભયભીત, ખીકવાળું,
ખીકણ.

વ્રસર પું વણકરતું વણવાનું સાધન-તાસની.

વ્રસરેણુ પું જળાધામાંથી આવેલા સૂર્યના
પ્રકાશમાં ઉડતો દેખાતો રજકણ-છ પર-
માણનો એક રજકણ, ત્રીસ પરમાણુરૂપ
એક રજકણ.

વ્રસરેણુ સ્ત્રીં તે નામે સૂર્યની એક પત્ની.

વ્રસુર ત્રિં વ્રાસવાળું, ભીર, ખીકણ.

વ્રસ્ત ત્રિં વ્રાસ પામેલ, ભયભીત, ખીકલ.

વ્રસ્ત નં વ્રાસ, ભય, ઉદ્દેગ, સીધ, તુરત.

વ્રસ્તરૂપ ત્રિં વ્રાસ પામેલ, ભયભીત.

વ્રસ્યુ ત્રિં વ્રાસવાળું, ભીર, ખીકણ.

વ્રસ્યન્ ત્રિં વ્રાસ પામતું, ખીતું.

વ્રા અદાં આં અં અનિદ્ પાળતું, રક્ષણ
કરતું.

વ્રાણ નં રક્ષણ, પાલન, રક્ષા.

વ્રાણ ત્રિં રક્ષણ કરેલ, અચાવેલ.

વ્રાત ત્રિં ઉપરના અર્થ.

વ્રાત નં રક્ષણ, અચાવ.

વ્રાત્ ત્રિં રક્ષણ કરનાર.

વ્રાપુષ ત્રિં સીસાનું, ક્ષત્રધનું વાસણ વગેરે.

વ્રામન્ ત્રિં રક્ષક, રક્ષણ કરનાર.

વ્રાયત્ ત્રિં રક્ષણ કરતું, અચાવતું.

વ્રાયન્તિકા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

વ્રાયન્તી સ્ત્રીં વ્રાયમાણનો વેલો, રક્ષણ કરતી.

વ્રાયમાણ ત્રિં રક્ષણ કરતું, અચાવતું.

વ્રાયમાણા સ્ત્રીં વ્રાયમાણનો વેલો.

વ્રાયોદશ ત્રિં તેરશને દિવસે હોનાર-ચનાર.

વ્રાસ પું ભય, ખીક, તે નામે એક દ્રીપ.

વ્રાસકર ત્રિં ભયકર, વ્રાસ ઉપગ્નવનાર.

વ્રાસદાયિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

વ્રાસન નં વ્રાસ પમાડવો, ભય ઉપગ્નવવો.

વ્રાસન ત્રિં ભય ઉપગ્નવનાર.

વ્રાસિત ત્રિં ભય પમાડેલ, ખીચાડેલ.

વ્રાસિન્ ત્રિં ભયવાળું, વ્રાસવાળું.

વ્રિ ત્રિં વં વણ.

વ્રિશ ત્રિં ત્રીસમું.

વ્રિશક ત્રિં ત્રીસથી ખરીદલ.

વ્રિશત્ ત્રિં ત્રીસ, ત્રીસની સંખ્યાવાળું.

વ્રિશત્ક ત્રિં ત્રીસના માપવાળું, ત્રીસ.

વ્રિશતિ સ્ત્રીં ત્રીસની સંખ્યા.

વ્રિશત્તમ ત્રિં ત્રીસમું.

વ્રિશત્પત્ર નં પોયણું-ચંદ્રવિકાશી કમળ.

વ્રિશાંશ પું ત્રીસમો ભાગ.

વ્રિશિન્ ત્રિં ત્રીસના પરિમાણવાળું, ત્રીસ.

વ્રિક નં વણ, પીડનો નીચેનો ભાગ, કેડનો
ભાગ, કુલા, ત્રિકળા (દરકે, એકડાં ને આં-
બળાં), ત્રિકટુ (સુંદ, મરી, પીપર), વણ
માર્ગે એકડા થતા હોય તે રથળ, વણનો
સમૂહ, પીડનો સાંધો.

વ્રિક પું ગોખર.

વ્રિક ત્રિં ત્રીજું.

વ્રિકકુદ્ પું ત્રિકૂટ પર્વત, વિષ્ણુ, તે
નામે એક યત.

વ્રિકકુદ ત્રિં વણ શિખરો, કે ખૂંધવાળું.

વ્રિકકુભ્ પું ઉદાનવાયુ-જ્ઞેનાથી ઓડકાર

આવે છે, તે નામે એક યત.

વ્રિકકુલ્ધામન્ પું વિષ્ણુ.

વ્રિકટ પું ગોખરનું ઝાડ, ગોખર.

વ્રિકદુ નં સુંદ-મરી-પીપર-એ વણ.

વ્રિકળટ પું ગોખરનું ઝાડ, ગોખર.

વ્રિકળટક પું એક જાતનું માછલું, ગો-
ખરનું ઝાડ.

વ્રિકળટક ત્રિં વણ કાંટાવાળું.

વ્રિકટુક પું જ્યોતિ-આયુસ-ગો-એ વણ.

ત્રિકર્મન

૬૧૦

ત્રિચિત્

ત્રિકર્મન પું દાન-યજ્ઞ-અધ્યયન-એ ત્રણ
કર્મ કરનાર દિગ્.

ત્રિકર નં ચાણકના ત્રણ પ્રહાર.

ત્રિકશૂલ નં પીઠના સાંધામાં થતો એક
શસ્ત્રનો રોગ.

ત્રિકા સ્ત્રીં કુવા પાસે પાણી કાઢવાનું
એક યંત્ર.

ત્રિકાળ પું અમરસિંહનો ત્રણ કાંડવાળો
કોપ-અમરકોપ.

ત્રિકાળ નં નિરક્ત.

ત્રિકાળદ્વી સ્ત્રીં ત્રણ કાંડ-ત્રણ ભાગ.

ત્રિકાય પું બુદ્ધ દેવ.

ત્રિકાર્થિક નં સુંડ-અતિવખની કળી-
મોથ-એ ત્રણ દવા.

ત્રિકાલ નં ભૂત-ભવિષ્ય-વર્તમાન-એ
ત્રણ કાળ.

ત્રિકાલજ્ઞ ત્રિં ભૂત-ભવિષ્ય-વર્તમાન-એ
ત્રણ કાળ જાણનાર.

ત્રિકાલદર્શિન ત્રિં ભૂત-ભવિષ્ય-વર્તમાન
એ ત્રણ કાળનું જોનાર.

ત્રિકાલદાશન પું ઋષિ.

ત્રિકાલવિદ્ ત્રિં ત્રિકાલજ્ઞ શુઓ, સર્વજ્ઞ.

ત્રિકાલવિદ્ પું ઋષિ, જૈન તીર્થંકર.

ત્રિકૂટ પું ખારા સમુદ્રની વચ્ચે આવેલો
એક પર્વત.

ત્રિકૂટ નં સૈંધવ મીઠું.

ત્રિકૂટલવણ નં ઉપરનો અર્થ.

ત્રિકૂટચત્ર પું ત્રિકૂટાચળ પર્વત, ત્રિકૂટ
પર્વત.

ત્રિકૂટા સ્ત્રીં તે નામે એક ભૈરવી દેવી.

ત્રિકૂર્ચક નં વૈદ્યકશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક શાસ્ત્ર.

ત્રિકોણ ત્રિં ત્રણ ખૂણવાળું.

ત્રિકોણ નં સ્ત્રીની થોની, લક્ષ્મી પાંચમું
તથા નવમું સ્થાન.

ત્રિકોણફલ નં સીંગોડું.

ત્રિક્ષાર નં સાઝખાર, જવખાર ને ટંકણખાર.

ત્રિક્ષુર પું એક જાતનું ઝાડ.

ત્રિલ્ મ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

ત્રિલ્લ નં સીયું

ત્રિલ્લુટ નં ત્રણ ખાટલા.

ત્રિલ્લુટી સ્ત્રીં ત્રણ ખાટલા.

ત્રિલ્લુટ પું સામવેદની એક શાખાનું અ-
ધ્યયન કરનાર.

ત્રિગદ્ગ અવ્યં તે નામે એક તીર્થ.

ત્રિગણ પું ધર્મ, અર્થ ને કામ-એ ત્રણ

ત્રિગત ત્રિં ત્રમણું, ત્રણગણું, ત્રણ રીતે
ગયેલ.

ત્રિગન્ધક નં ત્રણ મંધક દ્રવ્ય-તજ્જ,
એલચી ને તમાલ પત્ર.

ત્રિગમ્ભીર પું સુવક્ષણો પુરુષ-જેનાં સ્વર-
નાભિ-સત્વ-એ ત્રણે મંભીર હોય તે.

ત્રિગર્ત પું તે નામે એક દેશ-જલધંધર દેશ.

ત્રિગર્તક પું ઉપરનો અર્થ.

ત્રિગર્તલ્લ પું જં તે નામે એક આ-
યુધજની મંથ.

ત્રિગર્તા સ્ત્રીં અત્યંત કામી એવી સ્ત્રી.

ત્રિગુણ નં સત્વ-રજ્જ-તમ-એ ત્રણ ગુણ,
ત્રિગુણ.

ત્રિગુણ ત્રિં ત્રણથી ગુણેલ, ત્રણગણું.

ત્રિગુણા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.

ત્રિગુણાકૃત નં ત્રણ વખત ખેડેલ ખેતર
વગેરે.

ત્રિગુણાત્મક નં અગાન.

ત્રિગુણિત ત્રિં ત્રણથી ગુણેલ, ત્રણ વખત
ગણેલ.

ત્રિગુણી સ્ત્રીં બીલીનું ઝાડ.

ત્રિગૂઢ નં સ્ત્રીનો વેશ લઈ નૃત્ય વગેરે ક-
રનાર પુરુષ.

ત્રિચક્ર પું અશ્વિની કુમારોનો રથ.

ત્રિચક્ષુસ્ પું શિવ.

ત્રિચતુર ત્રિં ત્રણ કે ચાર.

ત્રિચિત્ પું ત્રણ ચિત્તનું ચપલ કરનાર.

ત્રિચિત

૬૯૧

ત્રિદિવેશ

ત્રિચિત પું ગાર્દપત્ય નામનો યજ્ઞીય અગ્નિ.
ત્રિજગત્ નં સ્વર્ગ-મર્ત્ય-પાતાલ-એ ત્રણ
લોક.

ત્રિજટા સ્ત્રીં રાવણને ઘેર સીતાના પક્ષમાં
રહેલી એક રાક્ષસી.

ત્રિજાત નં સમાન ભાગે નજ-એકથી
અને તમાલ પત્ર.

ત્રિજીવા સ્ત્રીં ત્રણ રાશિઓની ગયા.

ત્રિણ નં તૃણ જુઓ.

ત્રિણત ત્રિં ત્રણ સ્થાનોમાં નમેદ.

ત્રિણતા સ્ત્રીં ધનુષ, ધાસપણું.

ત્રિણત્વ નં ધાસપણું.

ત્રિણથ પું સત્યાવીસ વખત ગણેલ એક
સામસ્તોમ.

ત્રિણાચિકેત પું એક જાતનો અધ્વર્યુ.

ત્રિત પું તે નામે એક દેવ, ઋક્ષાનો મા-
નસ પુત્ર એક ઋષિ.

ત્રિતશ્વ નં ત્રણ સુથાર.

ત્રિતક્ષી સ્ત્રીં ત્રણ સુથાર.

ત્રિતય નં ત્રણ, ત્રણની સંખ્યા.

ત્રિતય ત્રિં ત્રણની સંખ્યાવાળું.

ત્રિતા સ્ત્રીં ત્રણપણું.

ત્રિતાપ પું આધ્યાત્મિક-આધિભૌતિક-
આધિદૈવિક-એ ત્રણ તાપ.

ત્રિત્વ નં ત્રણપણું.

ત્રિદણ્ડ નં ત્રણ દંડ, યતિના ત્રણ દંડ,
વાણી-મન-કાયા એ ત્રણના દંડ-તે તે
વશ કરવાં તે.

ત્રિદણ્ડ પું સંન્યાસ આશ્રમ.

ત્રિદણ્ડધારણ નં ત્રણ દંડ ધારણ કરવા
તે, સંન્યાસનો સ્વીકાર.

ત્રિદણ્ડિન્ પું સંન્યાસી, સંન્યાસ આશ્રમ.

ત્રિદલ પું ખીલીનું ઝાડ

ત્રિદલા સ્ત્રીં એક જાતની લતા.

ત્રિદલિકા સ્ત્રીં એક જાતનો વેસો.

ત્રિદશ પું દેવ, જીવ.

ત્રિદશ પું ચ઼ં ત્રીસ, ત્રીસની સંખ્યા.

ત્રિદશગુરુ પું શુદ્ધસ્પતિ.

ત્રિદશગોપ પું ઇન્દ્રગોપ કીડો.

ત્રિદશદોર્ધિકા સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ત્રિદશન ત્રિં તેર, તેરની સંખ્યા.

ત્રિદશનદી સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ત્રિદશપતિ પું ઇન્દ્ર.

ત્રિદશમઞ્જરી સ્ત્રીં પુલસી.

ત્રિદશશબ્દ સ્ત્રીં અપ્સરા, દેવાંગના.

ત્રિદશશવનિતા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

ત્રિદશશત્ત્વેન્ નં આકાશ,

ત્રિદશશાપી સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ત્રિદશશર્વણ પું દેવસરસવ.

ત્રિદશાઙ્કુશ પું ઇન્દ્ર.

ત્રિદશાચાર્ય પું શુદ્ધસ્પતિ.

ત્રિદશાધિપ પું ઇન્દ્ર.

ત્રિદશાધ્યક્ષ પું વિષ્ણુ.

ત્રિદશાયન પું વિષ્ણુ.

ત્રિદશાયુધ નં ઇન્દ્રનું વજ્ર, ઇન્દ્રધનુષ.

ત્રિદશારિ પું અસુર.

ત્રિદશાલય પું સ્વર્ગ, મેર પર્વત.

ત્રિદશાશ્વાસ પું ઉપરના અર્થ.

ત્રિદશાહાર પું અમૃત.

ત્રિદશી સ્ત્રીં તેરશ.

ત્રિદશેશ પું ઇન્દ્ર.

ત્રિદશેશી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.

ત્રિદશેશ્વર પું ઇન્દ્ર.

ત્રિદશેશ્વરી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.

ત્રિદિન નં ત્રણ દિવસ.

ત્રિદિનસ્પૃશ પું ન્યોતિપ્રસિદ્ધ ક્ષય દિવસ.

ત્રિદિવ પું સ્વર્ગ, આકાશ.

ત્રિદિવ નં આકાશ, સુખ.

ત્રિદિવા સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ત્રિદિવાધીશ પું ઇન્દ્ર, હરકેશ દેવ.

ત્રિદિવાધીશ્વર પું ઉપરના અર્થ.

ત્રિદિવેશ પું દેવ.

ત્રિદિવોદ્ભવ

૬૯૨

ત્રિપાણ

ત્રિદિવોદ્ભવ ત્રિં સ્વર્ગમાં હોનાર-થનાર.
 ત્રિદિવોદ્ભવા સ્ત્રી ગંગા નદી, મોટી એકચી.
 ત્રિદિવોક્ત્ પું દેવ.
 ત્રિદિવોક્ત્ પું દેવ.
 ત્રિદશ પું શિવ.
 ત્રિદશ ત્રિં ત્રણ નેત્રવાળું.
 ત્રિદોષ નં વાત-પિત્ત-કફ-એ ત્રણ દોષ.
 ત્રિદોષવ્ર ત્રિં વાત-પિત્ત-કફ-એ ત્રણ દોષનો નાશ કરનાર.
 ત્રિદોષજ પું વાત-પિત્ત-કફ-એ ત્રણ દોષથી થનાર.
 ત્રિધમ્વન્ પું તે નામે એક રાગ.
 ત્રિધા અં ત્રણ પ્રકારે, ત્રણ રીતે.
 ત્રિધાતુ પું ગણપતિ.
 ત્રિધાતુ નં ત્રણ ધાતુઓ.
 ત્રિધામન્ પું શિવ, વિષ્ણુ, અગ્નિ, મૃત્યુ, ચિત્રક વૃક્ષ.
 ત્રિધામન્ નં ત્રણ ધામ.
 ત્રિધામન્ ત્રિં ત્રણની સંખ્યાવાળું, ત્રણ સ્થાનવાળું.
 ત્રિધામી સ્ત્રીં ત્રણ ધામ.
 ત્રિધામૃતિ પું પરમેશ્વર.
 ત્રિધાર ત્રિં ત્રણ ધારાવાળું.
 ત્રિધારક પું એક જાતનું ઝાડ.
 ત્રિધારસ્ત્રુહી સ્ત્રીં એક જાતનો ધોર.
 ત્રિધારા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 ત્રિધાત્રિદોષ પું સુદમાદિ ત્રણરૂપ વિશેષ.
 ત્રિધાસર્ગ પું ત્રણ પ્રકારની સૃષ્ટિ.
 ત્રિમયન પું મહાદેવ.
 ત્રિમયન ત્રિં ત્રણ નેત્રવાળું.
 ત્રિનવતિ સ્ત્રીં ત્રણ.
 ત્રિમાક પું ત્રીજું સ્વર્ગ, ઉત્તમ સ્થાન.
 ત્રિનાભ પું વિષ્ણુ.
 ત્રિનિષ્ક ત્રિં ત્રણ સોના મહોત્સરી ખરીદેલ.
 ત્રિનેત્ર પું મહાદેવ.
 ત્રિનેત્ર ત્રિં ત્રણ નેત્રવાળું

ત્રિનેત્રજ્ઞામણિ પું ચંદ્ર, કપૂર.
 ત્રિનેત્રરસ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.
 ત્રિપક્ષ પું ત્રીજો પક્ષ.
 ત્રિપથ પું વં પંદર.
 ત્રિપથાક્ષ પું એક જાતની સમાધિ.
 ત્રિપથાશત્ સ્ત્રીં ત્રેપન, ત્રેપનની સંખ્યા.
 ત્રિપદુ પું કાચ.
 ત્રિપતાક નં લલાટ, કપાળ.
 ત્રિપતાક પું હાથ.
 ત્રિપત્ર પું બીલીનું ઝાડ, ખાખરાનું ઝાડ.
 ત્રિપત્ર નં ત્રણ પાંદડાં.
 ત્રિપત્ર ત્રિં ત્રણ પાંદડાંવાળું.
 ત્રિપત્રક પું બીલીનું ઝાડ, ખાખરાનું ઝાડ.
 ત્રિપત્રક નં ત્રણ પાંદડાં.
 ત્રિપથ નં ત્રણ રસ્તા.
 ત્રિપથ ત્રિં ત્રણ રસ્તાવાળું.
 ત્રિપથગ ત્રિં ત્રણ રસ્તે જનાર.
 ત્રિપથગા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 ત્રિપથગામિની સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 ત્રિપદ ત્રિં ત્રણ પાંદડાંવાળું, ત્રણ પગવાળું, ત્રણ પાયાવાળું.
 ત્રિપદ નં ત્રણ પાયાવાળી ઘોડી.
 ત્રિપદ પું પરમેશ્વર.
 ત્રિપદા સ્ત્રીં ગાયત્રી.
 ત્રિપદી સ્ત્રીં ગાયત્રી, હાથીને પગે બાંધવાની દોરી, ઝાંચા.
 ત્રિપરિક્રાન્ત પું વાજન-અધ્યાપન-પ્રતિગ્રહ-એ ત્રણ કર્મકરી જીવનાર બ્રાહ્મણ.
 ત્રિપર્ણ પું ખાખરો, બીલી.
 ત્રિપર્ણી સ્ત્રીં જંગલી કપાસ, ત્રણ પાંદડાં.
 ત્રિપાટ પું વેદના પદ-ક્રમ-સંહિતા-એ ત્રણનો પાઠ.
 ત્રિપાટિન્ પું વેદના પદ-ક્રમ સંહિતા-એ ત્રણ પાઠ જાણનાર.
 ત્રિપાણ નં ત્રણવાર પાણી પાચેલ દોરો, વૃક્ષ.

ત્રિપાદ

૬૨૩

ત્રિમુજ

ત્રિપાદ પું પરમેશ્વર, તાવ.
 ત્રિપાદ પું ત્રિવિક્રમ, ત્રિણ્ણ, પરમેશ્વર,
 ત્રેતા યુગનોધર્મ, તાવ, આશિ, ચિત્રકટક.
 ત્રિપાદિકા સ્ત્રીં હંસપદી નો વેસો.
 ત્રિપિંડ નં પાર્વણ શ્રાદ્ધ, ત્રણ પિંડ
 ત્રિપિંથ પું લાંબા કાનવાળો બકરો.
 ત્રિપિષ્ઠ નં સ્વર્ગ, આકાશ.
 ત્રિપિષ્ઠપત્તદ પું દેવ.
 ત્રિપુ પું ચોર.
 ત્રિપુટ પું એક જાતનો વઢાણો, બાણ,
 તાણું, અમુક એક હાથ, તીર, કાંડો,
 ચોખ્ખરનું ઝાડ, માસતી, ઝીણી એકચી,
 નસોતર.
 ત્રિપુટક પું ત્રિકાણ.
 ત્રિપુટા સ્ત્રીં મોટી એકચી, રાતું નસોતર,
 તે નામે એક દેવી.
 ત્રિપુટિન સ્ત્રીં એરંડાનું ઝાડ.
 ત્રિપુટી સ્ત્રીં નસોતર, ત્રણ પુટ.
 ત્રિપુટીફલ પું એરંડો.
 ત્રિપુણ્ડ નં લલાટમાં કરાતું શિવભક્તોનું
 ચિન્હ-ચંદન-વગેરેની આડ.
 ત્રિપુણ્ડક નં ઉપરનો અર્થ.
 ત્રિપુર સ્ત્રીં ત્રણ નગર-અસુરોનાં ત્રણશહેર.
 ત્રિપુર નં ઉપરનો અર્થ.
 ત્રિપુરણ પું મહાદેવ.
 ત્રિપુરજિત પું મહાદેવ.
 ત્રિપુરવહન પું મહાદેવ.
 ત્રિપુરમૈરવી સ્ત્રીં તે નામે એક દેવી.
 ત્રિપુરમલ્લિકા સ્ત્રીં એક જાતનું ફૂલઝાડ.
 ત્રિપુરસૂદન પું મહાદેવ.
 ત્રિપુરા સ્ત્રીં તે નામે એક દેવી.
 ત્રિપુરાન્તક પું શિવ
 ત્રિપુરારિ પું શિવ.
 ત્રિપુરી સ્ત્રીં ચેદિનગરી.
 ત્રિપુરુષ નં પિતા વગેરે ત્રણ પુરૂષ,
 ત્રણ પુરૂષ.

ત્રિપુરુવાગત ત્રિં પિતા વગેરે ત્રણ પુરૂષોથી
 આવેલ.
 ત્રિપુષા સ્ત્રીં કાળું નસોતર.
 ત્રિપુષ્કર નં તે નામે એક તીર્થ.
 ત્રિપુષ્ઠ પું તે નામે એક રાજ.
 ત્રિપુષ્ઠ નં સત્યસોક.
 ત્રિપૌરુષ ત્રિં પિતા વગેરે ત્રણ પુરૂષોમાં
 આપ.
 ત્રિપ્રશ્ન પું દિશા-દેશ-કાળસંબંધી પ્રશ્ન.
 ત્રિપ્રસૂત પું સિંગ-લમણાં-નેત્ર-એ ત્રણ
 સ્થાનમાંથી ઝરતા મદ્ધવાળો હાથી.
 ત્રિપ્લક્ષ પું તે નામે એક દેશ.
 ત્રિફલા સ્ત્રીં હરડે-બેહડાં-આંબળાં.
 ત્રિફલાષ્ટુત નં હરડે-બેહડાં-આંબળાંનું ઘી.
 ત્રિફલાવિલોહ નં એક જાતની લોહ-
 વૈદ્યકમાં પ્રસિદ્ધ.
 ત્રિફલાષ્ટુત નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔષધ
 ૩૫ ઘી.
 ત્રિફલી સ્ત્રીં-ત્રિક્ષણ-હરડે-બેહડાંને આંબળાં.
 ત્રિઃફલોક્ત ત્રિં ત્રણવાર ફેાતરાં રહિત
 કરેલ ચોખ્ખા વગેરે.
 ત્રિવિધન પું હર્ષશ્વનો પૌત્ર રાજા, સંવાતમા.
 ત્રિવલ્લી સ્ત્રીં પેટ ઉપર પડતી ત્રણ કરચલીઓ.
 ત્રિવલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ત્રિવલીક નં ગુદા.
 ત્રિવાહુ પું તે નામે રૂદ્રનો એક અનુચર.
 ત્રિભ નં ત્રણ રાશિઓ.
 ત્રિભંગી સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.
 ત્રિભંજીવા સ્ત્રીં ત્રણ રાશિઓની ન્યા.
 ત્રિભંડી સ્ત્રીં નસોતર.
 ત્રિભદ્ર નં સુરત મૈથુન.
 ત્રિભાગ પું ત્રીજો ભાગ.
 ત્રિભાનુ પું પુર્વેશુ વશનો એક રાજ.
 ત્રિભાષ પું ત્રણે કાળમાં વર્તતો કોઈ પદાર્થ.
 ત્રિમુક્તિ પું તે નામે એક દેશ.
 ત્રિમુજ નં ત્રિકાણ ક્ષેત્ર.

ત્રિભુવન

૬૯૪

ત્રિવર્ગ

ત્રિભુવન નં ત્રણ લોક.

ત્રિભુવનકીર્તિરસ પું વેવકપ્રસિદ્ધ ઔપધ.

ત્રિભૂમ પું ત્રણ ભાષ્મવાળો મહેલ.

ત્રિમળકલા સ્ત્રીં એક ભતની બૂ, લીખ.

ત્રિમદ પું ત્રણ પ્રકારનો મદ-વિદ્યામદ-
ધનમદ-કુળમદ.

ત્રિમધુ નં ત્રણ મધ-દૂધ-સાકર-મધ.

ત્રિમધુર નં ઉપરનો અર્થ.

ત્રિમાતૃ સ્ત્રીં ત્રણ લોકની માતા.

ત્રિમાત્ર પું પુત્ર સ્વર.

ત્રિમાર્ગ પું ત્રણ કાંઠાવાળો રસ્તો.

ત્રિમાર્ગગા સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ત્રિભાગમામિની સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ત્રિમાર્ગી સ્ત્રીં ગંગા નદી.

ત્રિમાર્ગી સ્ત્રીં ત્રણ માર્ગ.

ત્રિમુકુટ પું ત્રિકૂટાશ્રય પર્વત.

ત્રિમુલ પું બૌદ્ધ-શાક્યમુનિ.

ત્રિમુલા સ્ત્રીં તે નામે બૌદ્ધ દેવી.

ત્રિમુનિ નં ત્રણ મુનિઓ, પાણિનિ વગેરે
મુનિઓએ રચેલ વ્યાકરણ.

ત્રિમૂર્તિ પું પરમેશ્વર.

ત્રિમૂર્તિ સ્ત્રીં તે નામે એક બૌદ્ધ દેવી.

ત્રિમૂર્દ્ધ ત્રિં ત્રણ મસ્તકવાળું.

ત્રિયમ્બક પું શિવ.

ત્રિયવ નં ત્રણ જવજાર.

ત્રિયષ્ટિ સ્ત્રીં તે નામે એક ક્રુપ વનસ્પતિ.

ત્રિયામક નં પાપ.

ત્રિયામા સ્ત્રીં રાત્રિ, હળદર, યમુના નદી,
ગળા, કાચું નસોતર

ત્રિયુગ પું યજુરયુગ-પરમાત્મા.

ત્રિયૂદ પું પાંગળો થોડો.

ત્રિયૂદી સ્ત્રીં પાંગળા થોડી.

ત્રિરસક નં મદિરા, દારૂ.

ત્રિરાત્ર નં ત્રણ રાત્રિઓ. ત્રણ દિવસનું
વ્રત, ત્રણ દિવસ.

ત્રિરાત્ર પું તે નામે એક યજ્ઞ.

ત્રિરૂપ પું અશ્વમેધ યજ્ઞનો ધોરો.

ત્રિરેલ પું શંખ.

ત્રિરેલ નં ત્રણ રેખા.

ત્રિલ પું છંદઃશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ નગણ.

ત્રિલઘુ પું ઉપરનો અર્થ.

ત્રિલઘુ ત્રિં ત્રણ લઘુ અક્ષરવાળું.

ત્રિલઘવ નં ત્રણ લવણ-સંધવ-ખિડલ-
વણ-મીઠું.ત્રિલિંગ ત્રિં ત્રણ લિંગ-ગ્નિવાળો શબ્દ
વગેરે.ત્રિલિંગ નં ત્રણ લિંગ-પુલિંગ-સ્ત્રીલિંગ-
નપુલિંગ.ત્રિલિંગ ત્રિં સત્વાદિ ત્રણ ગુણો જેનાં
ચિન્હ છે તેવો આકાર વગેરે.

ત્રિલોકધૃત્ પું પરમેશ્વર.

ત્રિલોકનાથ પું પરમેશ્વર.

ત્રિલોકપતિ પું પરમેશ્વર.

ત્રિલોકાત્મન પું પરમેશ્વર.

ત્રિલોકી સ્ત્રીં ત્રણ લોક.

ત્રિલોકેશ પું પરમેશ્વર, સૂર્ય, આકાશનુંજાડ.

ત્રિલોકેશ્વર પું ઉપરના અર્થ.

ત્રિલોચન પું શિવ.

ત્રિલોચન નં કાશીમાં ચોવીસ મહાલિંગ-
માંનું એક શિવલિંગ.

ત્રિલોચન ત્રિં ત્રણ નેત્રવાળું.

ત્રિલોચના સ્ત્રીં તે નામે એક બૌદ્ધ દેવી.

ત્રિલોચનાષ્ટમી સ્ત્રીં જેઠ વદિ આઠમ.

ત્રિલોચની સ્ત્રીં ગૌરી, પાર્વતી.

ત્રિલૌહક ત્રિં સોનું-રૂપું-તાંબુ-એ ત્રણ
ધાતુનું પાત્ર વગેરે.ત્રિલૌહી સ્ત્રીં સોનું-રૂપું-તાંબુ-એ ત્રણ
ધાતુની વીંટી.

ત્રિવત્સ પું ત્રણ વર્ષનો જળદ.

ત્રિવત્સા સ્ત્રીં ત્રણ વર્ષની ગાય.

ત્રિવર્ગ પું ધર્મ-અર્થ-કામ-એક ત્રણ,
સાવ-રત્ન-લભ-એ ત્રણ ગુણ, દરરૂ-જ-

ત્રિવર્ગપારીણ

૬૯૨

ત્રિશકુજ

હેડાં-આંખળાં-એ ત્રણ રંગ, સુંદ-મરી-
પીપર-એ ત્રણ ઔષધિ, ક્ષય-સ્થાન-
વૃદ્ધિ-એ ત્રણ રાજકીય પદાર્થ.

ત્રિવર્ગપારીણ ત્રિં ધર્મ-અર્થ-કામ-એ
ત્રણને ગ્રામ કરી ચુકેલ.

ત્રિવર્ણ નં બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈશ્ય એ ત્રણ વર્ણ.

ત્રિવર્ણક નં ગોખર, ત્રિકાળ, સુંદ, મરી,
પીપર.

ત્રિવર્ણક નં ત્રિવર્ણ ભુઓ, કાળો-લીલો-
પીળો રંગ.

ત્રિવર્તુ નં સૂર્યનું તેજ.

ત્રિવર્ત્તમેન પું છવાત્મા.

ત્રિવર્ત્તમેન લીં ગંગા નદી.

ત્રિવર્વ ત્રિં ત્રણ વર્ષનું.

ત્રિવર્ષ પું નં ત્રણ વર્ષ.

ત્રિવર્ષા લીં ત્રણ વર્ષની ગાય.

ત્રિવર્ષિકા લીં ત્રણ વર્ષની ગાય.

ત્રિવર્ષીય ત્રિં ત્રણ વર્ષમાં હોતાર-થતાર.

ત્રિવલિ લીં ત્રિવલી ભુઓ.

ત્રિવલી લીં ત્રિવલી ભુઓ.

ત્રિવલીક નં શુદ્ધ.

ત્રિવાર ત્રિં ત્રણ વારનું, ત્રણ વખતનું.

ત્રિવાર પું તે નામે ગરુડનો એક પુત્ર.

ત્રિવિક્રમ પું વિષ્ણુ, ત્રણે લોકને ઓળાં-
ગવા તે.

ત્રિવિક્રમરસ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.

ત્રિવિધ પું ત્રણ વેદ બાણનાર દિગ્.

ત્રિવિદ્યા લીં ઋગ્વેદ-સામવેદ-યજુર્વેદ-
એ ત્રણ.

ત્રિવિધ ત્રિં ત્રણ પ્રકારનું.

ત્રિવિષ્ટપ નં સ્વર્ગ, ત્રણ લોક.

ત્રિવિષ્ટપસદ પું દેવ.

ત્રિવિષ્ટપ્થ નં ત્રણલાકડીઓરૂપ ત્રણ ટેકણ.

ત્રિવિસ્ત ત્રિં ત્રણ તોલ્લા સોનાની કિંમતને
ચોગ્ય.

ત્રિવિસ્તીર્ણ પું ત્રણાદ-દેહ-જાતી-એ ત્ર-

ણમાં વિશાળતાવાળો શુભ લક્ષણવાળો
પુરુષ.

ત્રિવીજ પું સ્યામાક નામે ધાન્ય.

ત્રિવૃત્ત પું નસોતર વનસ્પતિ, મિશ્ર એવાં
તાપ-પાણી તથા અન્ન.

ત્રિવૃત્ત ત્રિં ત્રણ પ્રકારે ગુણેલ, ત્રણગણું
કરેલ.

ત્રિવૃત્તા લીં નસોતર.

ત્રિવૃત્તકરણ નં તાપ-પાણી-અન્ન-એ
ત્રણનું મિશ્રણ.

ત્રિવૃત્તપર્ણી લીં તે નામે એક વનસ્પતિ.

ત્રિવૃત્ત ત્રિં ત્રણ વખત ગણેલ.

ત્રિવૃત્તા લીં નસોતર.

ત્રિવૃત્તિક ત્રિં ત્રણ પ્રકારની વૃત્તિવાળું.

ત્રિવૃત્તિકા લીં નસોતર.

ત્રિવૃદ્ધેદ પું ઋગ્વેદ-સામવેદ-યજુર્વેદ-એ
ત્રણ વેદ, પ્રણવ-ઐકાર.

ત્રિવેણી લીં ગંગા-યમુના-સરસ્વતીનું સ-
માગમસ્થળ, પ્રયાગ તીર્થ.

ત્રિવેણી લીં ઉપરના અર્થ.

ત્રિવેણુ પું સ્થના અગ્રભાગનો અવયવ.

ત્રિવેદ પું ત્રણ વેદ બાણનાર.

ત્રિવેદિન પું ત્રણ વેદ બાણનાર.

ત્રિવેલમ્ અવ્યં ત્રણ વખત.

ત્રિવેલા લીં નસોતર.

ત્રિશક્તિ લીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ત્રણ દેવી,
ઇન્દ્રા-જ્ઞાન-ક્રિયા એ ત્રણ ઇશ્વરી શક્તિ;
પ્રભાવ-મંત્ર-ઉત્સાહ એ ત્રણથી થતારી
રાજકીય શક્તિ.

ત્રિશક્તિ લીં પ્રધાન-પ્રકૃતિ-માયા.

ત્રિશક્તિધૃત પું પરમેશ્વર, વિભિગીયુ રાજા.

ત્રિશકુજ પું તે નામે સૂર્યવંશી રાજા,
ખિસારો, તીડ, પતંગીયું, ચાતક પક્ષી
કાચ્યો.

ત્રિશકુજ પું ત્રિશકુ રાજાનો પુત્ર-રાજા
હરિશ્ચન્દ્ર.

ત્રિશઙ્કુયાજિન

૬૯૬

ત્રિસઘન

ત્રિશઙ્કુયાજિન પું વિશ્વામિત્ર.
 ત્રિશત નં તણુ ગણા સો.
 ત્રિશતી સ્ત્રીં તણુ સો.
 ત્રિશરણ પું બુદ્ધદેવ.
 ત્રિશર્કરા સ્ત્રીં તણુ ગણી સાકર.
 ત્રિશલા સ્ત્રીં જૈન તીર્થકર મહાવીર સ્વા-
 મીની માતા.
 ત્રિશાસ્ત્ર ત્રિં તણુ શાખાઓવાળું, તણુ
 અગ્રવાળું.
 ત્રિશાસ્ત્રપત્ર પું બીલીનું ઝાડ.
 ત્રિશાળ ત્રિં તણુ શાલુના માપવાળું, તણુ
 શાલુથી ખરીદિલ.
 ત્રિશાલક નં એક વનસ્પતિ.
 ત્રિશિશ્વ નં ત્રિશળ નામે હથિઆર.
 ત્રિશિશ્વ પું રાવણનો પુત્ર એક રાક્ષસ.
 ત્રિશિશ્વ ત્રિં તણુ શિખાઓવાળું.
 ત્રિશિશ્વદલા સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 ત્રિશિરસ્ પું કુમેર, રાવણનો પુત્ર એક
 રાક્ષસ, ખર નામના દૈત્યનો એક સેનાપતિ,
 જવર, તાવ.
 ત્રિશિરસ્ ત્રિં તણુ મસ્તકવાળું.
 ત્રિશીર્ષક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ત્રિશીર્ષક નં ત્રિશળ.
 ત્રિશુચ્ પું ધર્મ.
 ત્રિશુચ્ ત્રિં આધ્યાત્મિક-આધિદેવિક-આ-
 ધિભૌતિક-એ તણુ શોકવાળું.
 ત્રિશૂલ નં ત્રિશળ નામે હથિઆર.
 ત્રિશૂલસાત નં તે નામે એક તીર્થ.
 ત્રિશૂલમુદ્રા સ્ત્રીં તે નામે એક મુદ્રા.
 ત્રિશૂલિન પું શિવ.
 ત્રિશૂલિની સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 ત્રિશૂઙ્ક પું ત્રિકૂટાચલ પર્વત, ત્રિકોણ.
 ત્રિશૂઙ્ક ત્રિં તણુ શિખરોવાળું, તણુ શી-
 ગડાંવાળું.
 ત્રિશૂઙ્ગિન પું એક જાતનું માછલું-રો-
 હિતમત્સ્ય

ત્રિશૂઙ્ગિન ત્રિં તણુ શિખરોવાળું, તણુ
 શીંગડાંવાળું.
 ત્રિશોક પું શ્વાત્મા, કણ્વ ઋષિનો પુત્ર
 એક ઋષિ.
 ત્રિસંયુક્ત ત્રિં તણુ લવિષથી યુક્ત મોઢીછટ્ટિ.
 ત્રિસંવત્સર નં તણુ વર્ષ સાધ્ય એક સત્ર.
 ત્રિસન્ધિ ત્રિં તણુ સન્ધિવાળું.
 ત્રિસમ ત્રિં દ્રવ્ય, નાનું.
 ત્રિસવળ નં તણુ કાળ, ત્રિકાળ.
 ત્રિસવળસ્નાયિન ત્રિં તણુ વખત સ્નાન
 કરનાર.
 ત્રિસષ્ટ ત્રિં ત્રેસઠ, ત્રેસઠની સંખ્યાવાળું.
 ત્રિસષ્ટિ સ્ત્રીં ત્રેસઠ.
 ત્રિસષ્ટિતમ ત્રિં ત્રેસઠમું.
 ત્રિપુર્ણ પું બહુવચ્ચ વેદભાગ.
 ત્રિપ્તુમ્ સ્ત્રીં તે નામે એક જાંડ.
 ત્રિષ્ટોમ પું તે નામે એક યત્ર.
 ત્રિષ્ટ પું તણુ પૈડાંવાળો રથ વગેરે.
 ત્રિષ્ઠિન ત્રિં વિદ્યા-દાન-યજ્ઞ-એ તણુમાં
 રિયતિ કરનાર.
 ત્રિસ્ અઘ્યં તણુ વાર.
 ત્રિસન્ધિ સ્ત્રીં એક જાતનું ફૂલ.
 ત્રિસન્ધિ નં પૂર્વ-અપર-મધ્યમ-મંધિ.
 ત્રિસન્ધ્ય નં સવાર બપોર તે સાંજ.
 ત્રિસન્ધ્યકુસુમા સ્ત્રીં એક જાતનું ફૂલઝાડ.
 ત્રિસપ્ત ત્રિં ત્રાંતેરથી યુક્ત, ત્રાંતેરમું.
 ત્રિસપ્તતિ સ્ત્રીં ત્રાંતેર.
 ત્રિસપ્તન ત્રિં તણુગણા સાત-એકવીસ.
 ત્રિસપ્ત નં જેમાં હરડે-સુંઠ તથા ગોળ
 સમાન હોય તેવો પદાર્થ, તણુ વર્ષ.
 ત્રિસર પું તક્ષની ખીચડી.
 ત્રિસરક નં તણુવાર મદિરાપાન.
 ત્રિસરા સ્ત્રીં ત્રિસર જીઓ.
 ત્રિસર્ગ પું સત્ય-રજઃ-તમ-એ તણુ ગુણોની
 સમિતિ.
 ત્રિસઘન નં ત્રિસવળ જીઓ.

ત્રિસામન

૬૨૭

ત્રૈગુણ્ય

ત્રિસામન પુઠ પરમેશ્વર.

ત્રિસામા સ્ત્રીઠ મહેન્દ્ર પર્વતમાંથી નીકળતી
એક નદી.ત્રિસાહસ્ર ત્રિઠ ત્રણ હજારના માપવાળું,
ત્રણ હજાર જેટલું.

ત્રિસિતા સ્ત્રીઠ ત્રણ ગણી સાકર.

ત્રિસીત્ય નઠ ત્રણવાર ખેડેલ ખેતર.

ત્રિસુગન્ધિ નઠ ત્રણ-એલચી અને તમાલ-
પત્ર-એ ત્રણ.

ત્રિસુગન્ધક નઠ ઉપરનો અર્થ.

ત્રિસુવર્ચક પુઠ આંગિરસ ચ્યવતરૂપ અગ્નિ.

ત્રિસૌર્ણ્ય નઠ સુપર્ણુ ઋષિએ કરેલ એક
વ્રત, પરચક્ષ.

ત્રિસ્કન્ધ નઠ ત્ર્યોત્પિય શાસ્ત્ર.

ત્રિસ્તન નઠ તે નામે એક યજ્ઞ.

ત્રિસ્તની સ્ત્રીઠ ત્રણ સ્તનવાળી રાક્ષસી.

ત્રિસ્તાવા સ્ત્રીઠ અશ્વમેધ વગેરેના અંગરૂપ
એક વેદિ.ત્રિસ્થલી સ્ત્રીઠ કાશી-ગયા-પ્રયાગ-એ ત્રણ
સ્થળ.

ત્રિસ્થાન પુઠ પરમેશ્વર-પરમાત્મા, જીવાત્મા.

ત્રિસ્રોતસ્ સ્ત્રીઠ ગંગા નદી.

ત્રિસ્રોતસી સ્ત્રીઠ ત્રણ પ્રવાહવાળી કોઈ નદી.

ત્રિસ્પૃશા સ્ત્રીઠ એક પ્રકારની અગ્નીઆરણ.

ત્રિસ્નાન નઠ એક પ્રકારનું વ્રત.

ત્રિહલ્ય નઠ ત્રણવાર હળથી ખેડેલ ખેતર.

ત્રિહાયણ ત્રિઠ ત્રણ વર્ષની બળદ વગેરે.

ત્રિહાયણી સ્ત્રીઠ દ્રોપદી, ત્રણ વર્ષની ગાય
વગેરે.

ત્રીપુ ત્રિઠ ત્રણ ખાણ જેટલા માપનું.

ત્રીપુ નઠ ત્રણ ખાણવાળું ધનુષ.

ત્રીષ્ટક પુઠ એક પ્રકારનો યજ્ઞ સંબંધી અગ્નિ.

ત્રુદ્ દિવાઠ પઠ અઠ સેદ્ ત્રુટવું, છેદવું, કપાવું.

ત્રુદ્ તુદાઠ પઠ અઠ સેદ્ ઉપરના અર્થ.

ત્રુદ્ ત્રુઠ આઠ સઠ સેદ્ છેદવું, કાપવું, ત્રાડવું.

ત્રુટિ સ્ત્રીઠ નાની એલચી, થોડું, અલ્પ,

સંશય, અમુક કાળ.

ત્રુટિ સ્ત્રીઠ ત્રોડવું, છેદવું, તે નામે કાર્તિક
સ્વામીની અનુચર માતૃકા.

ત્રુટિત ત્રિઠ ત્રુટવું, છેદવું, કાપેવું, તોડેવું.

ત્રુટિતવત્ ત્રિઠ ત્રુટવું, ત્રુટક.

ત્રુટિચોજ પુઠ એક જાતનું મૂળ.

ત્રુટિશમ્ અવ્યઠ ત્રુટિએ ત્રુટિએ, ક્ષણે ક્ષણે.

ત્રુટી સ્ત્રીઠ ત્રુટિ જુઓ.

ત્રુન્પ્ ભ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ વધ કરવો, મારવું.

ત્રુન્પ્ ભ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ વધ કરવો, મારવું.

ત્રુપ્ ભ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ ઉપરના અર્થ.

ત્રુપ્ ભ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ વધ કરવો, મારવું.

ત્રુમ્પ્ ભ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ વધ કરવો, મારવું.

ત્રુમ્પ્ ભ્વાઠ પઠ સઠ સેદ્ ઉપરના અર્થ.

ત્રેતા સ્ત્રીઠ દક્ષિણાગ્નિ-ગાહપત્ય-આહવનીય
એ ત્રણ અગ્નિ, ત્રેતાયુગ, જુગારમાં ત્રણના
અંકવાળા પાસાનું ચતુર પડવું તે.ત્રેતાગ્નિ પુઠ દક્ષિણાગ્નિ-ગાહપત્ય-આહવનીય
એ ત્રણ અગ્નિ.

ત્રેતાય પુઠ એક પ્રકારનું જુગડું.

ત્રેતાયુગ પુઠ તે નામે એક યુગ.

ત્રેતિની સ્ત્રીઠ ત્રેતાગ્નિસાધ્ય ક્રિયા.

ત્રેધા અવ્યઠ ત્રણ પ્રકારે.

ત્રે ભ્વાઠ આઠ સઠ અનિદ્ પાળવું, રક્ષણ કરવું.

ત્રેશ નઠ ત્રીસ અધ્યાયનો એક આહ્યાણ્યક.

ત્રૈકકુદ નઠ ત્રૈકકુદ પર્વતમાં ઉત્પન્ન થ-
નાઈ એક જાતનું અંજન.ત્રૈકાલિક ત્રિઠ ત્રણે કાળમાં રહેનાર, ત્રણ
કાળનું.ત્રૈકાલ્ય નઠ જૂત-ભવિષ્ય-વર્તમાન-એ
ત્રણ કાળ.ત્રૈગર્તક ત્રિઠ ત્રિગર્ત દેશની સમીપતા પ્ર-
દેશમાં હોનાર.

ત્રૈગુણિક ત્રિઠ ત્રણ ગુણ સંબંધી, ત્રણ ગણાનું.

ત્રૈગુણ્ય નઠ સત્-રજ-તમ-એ ત્રણ ગુણ,
સંસાર.

પ્રેત પુ. ત્રણ પશુઓ એકી સાથે જન્મ્યાં હોય તેમાંનું કોઈ એક પશુ,
 પ્રેતન પુ. અત્યંત નિર્દય એવો દાસ.
 પ્રેદશિક ન. દેવતાઓ જેના દેવ છે તેનું આંગળીના અગ્રભાગરૂપ તીર્થ.
 પ્રેધમ્ અવ્ય. ત્રણ પ્રકારે.
 પ્રેધર્મ્ય ન. જ્યોતિષોમાદિ યજ્ઞરૂપ કામ્યકર્મ.
 પ્રેધાતલ્લી જી. તે નામે એક ધર્મ.
 પ્રેધાતલ્લીય ન. અમુક એક ધર્મના અંગરૂપ કોઈ કર્મ.
 પ્રેધાતુક ત્રિ. સોનું-રૂપું-તાંબું-એ ત્રણ ધાતુઓથી બનેલ.
 પ્રેતિષ્ઠિક ત્રિ. ત્રણ સોનામહોરથી બરીદેલ.
 પ્રેપારાયણિક ત્રિ. ત્રણવાર વેદની પાઠ-યજ્ઞ કરનાર.
 પ્રેપુર પુ. ત્રિપુર દેશ, ત્રિપુરાસુર.
 પ્રેપુરુષ ત્રિ. ત્રણ પેટી સુધી વ્યાપક.
 પ્રેફલ ન. ત્રિજળાનું, ત્રિકળા સંબંધી બી વગેરે.
 પ્રેવલિ પુ. તે નામે એક ઋષિ.
 પ્રેમાનુર પુ. લક્ષમણ.
 પ્રેમાસિક ત્રિ. ત્રીજા મહિનાને પ્રાપ્ત થયેલ, ત્રણ માસનું.
 પ્રેમાસ્ય ન. ત્રણ મહિના.
 પ્રેયમ્બક ત્રિ. શિવ જેના દેવ હોય તે, શિવસંબંધી.
 પ્રેયમ્બક પુ. એક પ્રકારનો હોમ.
 પ્રેયાહાલક ત્રિ. ત્ર્યાવાલ નામના દેશમાં હોનાર થનાર.
 પ્રેરાશિક ન. ક્ષીલાવતીપ્રસિદ્ધ ગણિત.
 પ્રેરાશિકી જી. ઉપરનો અર્થ.
 પ્રેરુણ્ય ન. ત્રણ પ્રકારનું રૂપ.
 પ્રેલિઙ્ગ ન. પુલિંગ-સ્ત્રીલિંગ-નપુંસકલિંગ-એ ત્રણ લિંગ સંબંધી.
 પ્રેલોક પુ. નીચેનો શબ્દ જુઓ.

પ્રેલોક્ય ન. સ્વર્ગ-મૃત્યુ-પાતાલ એ ત્રણલોક.
 પ્રેલોક્યચિન્તામણિ પુ. વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.
 પ્રેલોક્યમોહન ન. તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક તારાકવચ.
 પ્રેલોક્યવિજયા જી. ભાંગ.
 પ્રેવળ ત્રિ. ત્રણ વનસંબંધી.
 પ્રેવણ પુ. ત્રિવણ ઋષિનો પુત્ર.
 પ્રેવણીય ત્રિ. ત્રણ વનવાળું.
 પ્રેવર્ગિક ત્રિ. ધર્માર્થકામસાધન કર્મ વગેરે.
 પ્રેવર્ગ્ય ત્રિ. ધર્માર્થકામસાધન ધન વગેરે.
 પ્રેવર્ગિક ત્રિ. આત્મજ્ઞાદિ ત્રણ વર્ણસંબંધી.
 પ્રેવર્ગિક ન. આત્મજ્ઞાદિ ત્રણ વર્ણ.
 પ્રેવર્ષિક ત્રિ. ત્રણ વર્ષમાં થનાર, ત્રણ વર્ષમાં થશે તે.
 પ્રેવર્ષિક ત્રિ. ત્રણ વર્ષનું, ત્રણ વર્ષ સંબંધી, ત્રણ વર્ષમાં થયેલ.
 પ્રેવિક્રમ ત્રિ. ત્રિવિક્રમ સંબંધી.
 પ્રેવિક્રમ પુ. ત્રિવિક્રમ અવતાર.
 પ્રેવિષ પુ. ત્રણ વેદ જાણનાર.
 પ્રેવિષ ન. ત્રણ વેદરૂપ ત્રણ વિદ્યાઓ.
 પ્રેવિષ્ય ન. ત્રણ પ્રકાર.
 પ્રેવિષ્ટ પુ. દેવ.
 પ્રેવિષ્ટ ત્રિ. સ્વર્ગનું, સ્વર્ગસંબંધી, ત્રણ ભુવનનું, ત્રણ ભુવનસંબંધી.
 પ્રેવિષ્ટપેય પુ. દેવ.
 પ્રેવૃણ પુ. તે નામે એક રાજા.
 પ્રેવેદિક ત્રિ. ત્રણ વેદ લખવા માટેનું ત્રણ વગેરે, ત્રણ વેદસંબંધી.
 પ્રેશકુલ પુ. રાજા હરિશ્ચંદ્ર.
 પ્રેશોક ન. ત્રિશોક ઋષિએ જોક્ષેલ સામ.
 પ્રેસ્તાનુ પુ. તે નામે પુર્વસુવર્ણનો રાજા.
 પ્રેસ્તોતસ ત્રિ. ગંગાનું, ગંગા સંબંધી.
 પ્રેસ્વર્ગ્ય ન. ત્રણ સ્વર્ગ.
 પ્રેસ્વર્ગ્ય ન. ત્રણ સ્વર-ઉદાત્ત-અનુદાત્ત-સ્વરિત

ત્રેહાયણ

૬૯૯

ત્ર્યહસ્પૃશ

ત્રેહાયણ ત્રિં ત્રણ વર્ષાંશધી.
 ત્રેહાયણ નં ત્રણ વર્ષ.
 ત્રોટક ત્રિં તોડનાર, છેદનાર.
 ત્રોટક નં એક દસ્ય કાવ્યભેદ, ક્રોધ ભ-
 રેલું બોલવું.
 ત્રોટકી સ્ત્રીં તે નામે એક રાગિણી.
 ત્રોટિ સ્ત્રીં કાયકળ, પક્ષીની ચાંચ, તે નામે
 એક પક્ષી, એક જાતનું માછલું.
 ત્રોટિહસ્ત પું હરકોષ પક્ષી.
 ત્રોટહસ્તી સ્ત્રીં હરકોષ પક્ષિણી.
 ત્રોટી સ્ત્રીં ત્રોટિ જુઓ.
 ત્રોતલ નં ત્રોટલ તંત્ર.
 ત્રોતલ ત્રિં તોતડું, તોતડા વાક્યવાળું,
 બોલતાં જે વારંવાર અટકતું હોય તે.
 ત્રોત્ર નં અંકુશ, ચાણુક, પરાણે, હરકોષ
 હથિઆર, એક જાતનો રોગ.
 ત્રોક્ ભ્વાં આં સં સેટ જવું, ચાલવું.
 ત્ર્યંશ પું ત્રીજો ભાગ, ત્રીજો અંશ, ત્રણ-
 ગણે ભાગ.
 ત્ર્યક્ષ પું શિવ.
 ત્ર્યક્ષ ત્રિં ત્રણ નેત્રવાળું.
 ત્ર્યક્ષર પું પ્રણવ-અંકાર, તંત્રાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
 એક મંત્ર.
 ત્ર્યક્ષર નં 'મધ્યા' નામનો છંદ, ત્રણ અક્ષર.
 ત્ર્યક્ષર ત્રિં ત્રણ અક્ષરવાળું.
 ત્ર્યક્ષરા સ્ત્રીં વિદ્યા.
 ત્ર્યક્ષી સ્ત્રીં તે નામે એક રાક્ષસી.
 ત્ર્યક્ષ્ટ નં એક પ્રકારનું શીકું, એક જાતનું
 અંજન.
 ત્ર્યક્ષ્ટ પું ઈશ્વર.
 ત્ર્યક્ષ નં સૌવિદ્યકૃત હવિય.
 ત્ર્યક્ષ્ટ નં ત્ર્યક્ષ્ટ નં જુઓ.
 ત્ર્યક્ષ્ટ પું ઈશ્વર.
 ત્ર્યક્ષ્ણ ત્રિં ત્રણ આંગળ પ્રમાણનું, ત્રણ
 આંગળનું.
 ત્ર્યક્ષ્ણ નં કાકાંજન-રસાંજન-પુષ્પાંજન

એ ત્રણ અંજન.
 ત્ર્યક્ષ્ણલ નં ત્રણ અંજલિ, એકઠા કરેલ
 ત્રણ ખોળા.
 ત્ર્યક્ષ્ણલિ નં ઉપરના અર્થ.
 ત્ર્યધિષ્ઠાન પું જીવાત્મા.
 ત્ર્યધિષ્ઠાન નં દૃઢસ્થ ચૈતન્ય.
 ત્ર્યધિષ્ઠાન ત્રિં ત્રણ અધિષ્ઠાનવાળું.
 ત્ર્યધ્વગા સ્ત્રીં ગંગા નદી.
 ત્ર્યમીક પું તે નામે સંવત્સરાભિમાની દેવ.
 ત્ર્યમ્બ નં ત્રણ વર્ષ.
 ત્ર્યમ્બ ત્રિં ત્રણ વર્ષનું.
 ત્ર્યમ્બસ્પૃશ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક વર્ષ.
 ત્ર્યમૃતયોગ પું તે નામે જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ
 એક યોગ.
 ત્ર્યમ્બક પું શિવ.
 ત્ર્યમ્બકસસ પું કુમેર.
 ત્ર્યમ્બકા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 ત્ર્યમ્બર ત્રિં ત્રણ કપડાંવાળું, ત્રણ કનિ-
 ધવાળું.
 ત્ર્યરુણ પું તે નામે એક રાજર્ષિ.
 ત્ર્યરુષિ ત્રિં રોચમાન-શુભ્રપૃષ્ઠ-વગેરેથી
 યુક્ત ગાય વગેરે.
 ત્ર્યચિ પું આદ્ય મહિનાનું પશુ.
 ત્ર્યચિ ત્રિં ત્રેલોક્યવ્યાપક.
 ત્ર્યવ્દ નં ત્રણ વર્ષ.
 ત્ર્યવ્દ ત્રિં ત્રણ વર્ષનું.
 ત્ર્યશીત ત્રિં આશીમું.
 ત્ર્યશીતિ સ્ત્રીં આશી, આશીની સંખ્યા.
 ત્ર્યશીતિતમ ત્રિં આશીમું.
 ત્ર્યષ્ટક નં પાણી ચૂકવાનું એક સ્થાન.
 ત્ર્યષ્ટન્ ત્રિં ચોવીસ, ચોવીસની સંખ્યાવાળું.
 ત્ર્યસરેણુ પું ત્રસરેણુ જુઓ.
 ત્ર્યસ્ર નં ત્રિકોણ.
 ત્ર્યહ પું ત્રણ દિવસ.
 ત્ર્યહસ્પર્શ પું ત્રણ દિવસનો સ્પર્શ કરનાર,
 દિનસપ્ત.
 ત્ર્યહસ્પૃશ પું એક તિથિ કે જે ત્રણ દિ-

વસનો સ્પર્શ કરતી હોય.

જ્યહીન પું ત્રણ દિવસ સાધ્ય યજ્ઞ.

જ્યહૈઃહક ત્રિં જેની પાસે ત્રણ દિવસ

નિર્વાહ પૂરતું ધન રહેતું હોય તે.

જ્યાક્ષાયણ પું શિશુપાત્ર કે શિવનો પુત્ર.

જ્યાસુષ નં આસ્ય-યૌવન-વૃદ્ધ-એ ત્રણ

સંબંધી ત્રણ આયુષ.

જ્યાર્ષેય પું ત્રણ પ્રવરવાળું કોઈ ગોત્ર.

જ્યાહણ પું એક જાતનું પક્ષી-વિષ્કિર.

જ્યાહાવ પું તે નામે એક દેશ.

જ્યાહિક ત્રિં ત્રણ દિવસમાં હોનાર-ચનાર,

ત્રણ દિવસીયો તાત્ર.

જ્યુદય નં સોમ દ્રવ્ય.

જ્યુચન પું વર્ષરૂપ અગ્રહ.

જ્યુષણ નં સુંડ-મરી-પીપર-એ ત્રણ.

જ્યુષણ નં ઉપરનો અર્થ.

જ્યુચ નં ત્રણ મઝાઓ.

જ્યેણી સ્ત્રીં ત્રણ સ્થાને કાળરચિત્રા રંગ-

વાળી સ્ત્રી.

ત્વ ત્રિં ભિન્ન, અન્ય, બીજું, બૂઠું.

ત્વકકણ્ઠુર પું ત્રણ, ધાવ, સોબે.

ત્વક્ક્ષીરા સ્ત્રીં વંશ રોચન.

ત્વક્ક્ષીરી સ્ત્રીં વંશ રોચન.

ત્વક્ક્રુદ પું એક જાતનું ઝાડ.

ત્વક્ક્રુદ પું આમડીનું કપાતું, છાલતું કપાતું.

ત્વક્ત નં આપ્તર.

ત્વક્તરજ્ઞ પું ખરજ, ખણ, ચેળ.

ત્વક્પચ્ચક નં વડે પાંચ વૃક્ષોની છાલ.

ત્વક્પત્ર નં તજ, તેજપત્ર.

ત્વક્પરિપુટન નં છાલ કાઢવી, છોલતું.

ત્વક્પાક પું આમડીનું પાકતું.

ત્વક્પારુષ્ય નં આમડીની કોરના.

ત્વક્પુષ્પ નં રોમાંચ, ફાટા ઉભાં ધાવ

છે તે, આમડીમાં ત્રણ.

ત્વક્પુષ્પિકા સ્ત્રીં આમડીમાં ત્રણ.

ત્વક્પુષ્પી સ્ત્રીં આમડીમાં ત્રણ.

ત્વક્ષ્મ્ સ્ત્રીં વં સં સેટ્ છોલતું, પાતળું કરવું.

ત્વક્ષમ્ નં અળ, જોર.

ત્વક્ષીયસ ત્રિં દીપ, તેજસ્વી જ્વલંત.

ત્વક્સાર પું વાંસ, તજ, શોણગ્રસ, પો-

લો વાંસ.

ત્વક્સારમેદિની સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ.

ત્વક્સારા સ્ત્રીં વંશરોચન.

ત્વક્સુગન્ધ પું નારંગી.

ત્વક્સુગન્ધા સ્ત્રીં ફલવાલુકા નામે એક

ગંધદ્રવ્ય.

ત્વક્સ્વાહી સ્ત્રીં તજ.

ત્વંગ્ સ્ત્રીં વં સં સેટ્ જટું.

ત્વગ્જુર પું રોમાંચ.

ત્વગસ્થિમાદ્રશેષ ત્રિં જેમાં માત્ર હાડકાં

આમડાં આછી રહ્યાં હોય તે.

ત્વગાક્ષીરી સ્ત્રીં વંશરોચન.

ત્વગગન્ધ પું નારંગી.

ત્વગ્જ નં ફવાટું, લોહી.

ત્વગ્દોષ પું કોદનો રોગ, ખરજવું.

ત્વગ્દોષાન્ત પું હસ્તિકન્દ વનસ્પતિ.

ત્વગ્દોષાન્ત ત્રિં આમડીના દોષો નાશ

કરનાર.

ત્વગ્દોષાપહ ત્રિં આમડીના દોષો દૂર કરનાર.

ત્વગ્દોષાપહા સ્ત્રીં વાકુચી નામે વનસ્પતિ.

ત્વગ્દોષારિ પું હસ્તિકન્દ વનસ્પતિ.

ત્વગ્દોષારિ ત્રિં આમડીના દોષો દૂર કરનાર.

ત્વગ્દોષિન ત્રિં કોદીયું, ખરજવાંત

રોગવાળું.

ત્વગ્ભેદ પું ધાવ, ત્રણ, કાત, જામ.

ત્વગ્ભેદક પું ઉપરના અર્થ.

ત્વગ્મોગ પું આમડીનો રોગ.

ત્વગ્ઙ્કાર પું તુંકાર, તુંકારો.

ત્વગ્મય ત્રિં આમડાં, આમડામય, જા-

લનું વસ્ત્ર.

ત્વચ્ તું વં સં સેટ્ કાંકડું, ચીટું.

ત્વચ્

૭૦૧

ત્વાષ્ટો

ત્વચ્ નામધાતુ પ૦ અ૦ સેટ્ છાલ કરવી,
આમડી લાવવી.
ત્વચ્ સ્ત્રી૦ છાલ, આમડી, તજ, વડકલ,
આમડું, ત્વચા ઇન્દ્રિય.
ત્વચ ન૦ વડકલ, છાલ, તજ.
ત્વચસ્ ન૦ ત્વચા ઇન્દ્રિયને હિતકારક.
ત્વચા સ્ત્રી૦ ત્વચ્ સ્ત્રી૦ જુઓ.
ત્વચાપદ્ય ન૦ તજ.
ત્વચિષ્ઠ ત્રિ૦ અતિશય છાલવાળું, અતિ-
શય આમડીવાળું.
ત્વચિસાર પુ૦ વાંસ.
ત્વચિસુગન્ધા સ્ત્રી૦ નાની એકચી.
ત્વચીયમ્ ત્રિ૦ ત્વચિષ્ઠ જુઓ.
ત્વચ્ય ત્રિ૦ છાલને હિતનું, આમડીને હિતકારક.
ત્વચ્ચ્ ભ્વા૦ પ૦ અ૦ સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
ત્વન્ ત્રિ૦ ખીજું, જૂદું.
ત્વત્ક ત્રિ૦ તાડું.
ત્વત્ત્ અવ્ય૦ તારાથી, તુંથી.
ત્વદીય ત્રિ૦ તાડું,
ત્વદ્વિધ ત્રિ૦ તારા જેવું.
ત્વનચ્ ભ્વા૦ પ૦ સ૦ સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
ત્વનચ્ રુધા૦ પ૦ સ૦ સેટ્ સંક્રાયવું, સંક્રાય
પમાડવો.
ત્વન્મય ત્રિ૦ તારામય, તુંમય.
ત્વમ્પદલક્ષ્યાર્થ પુ૦ વેદાંતપ્રસિદ્ધ તુરીય
ચૈતન્ય.
ત્વમ્પદવાચ્ય પુ૦ તું પદવાચ્ય-જીવાત્મા.
ત્વમ્પદવાચ્યાર્થ પુ૦ જીવાત્મા.
ત્વમ્પદામિધ પુ૦ જીવાત્મા.
ત્વયતા સ્ત્રી૦ તેં આપેલ.
ત્વર ભ્વા૦ આ૦ અ૦ સેટ્ ત્વરા કરવી, વેગ
કરવો, ઉતાવળ કરવી.
ત્વરણ ન૦ ઉતાવળ કરવી, વેગ કરવો, વેગ,
ઉતાવળ.
ત્વરમાણ ત્રિ૦ વેગ કરતું, ઉતાવળ કરતું.
ત્વરા સ્ત્રી૦ વેગ, ઉતાવળ.

ત્વરાન્વિત ત્રિ૦ વેગવાળું, ઉતાવળવાળું.
ત્વરાયણ ત્રિ૦ ઉપરના અર્થ.
ત્વરાયમ્ કણ્ઠ્વા૦ પ૦ અ૦ સેટ્ ત્વર ધાતુ
જુઓ.
ત્વરાવત્ ત્રિ૦ વેગવાળું, ઉતાવળું.
ત્વરિ સ્ત્રી૦ ત્વરા, વેગ, ઉતાવળ.
ત્વરિત ન૦ સત્વર, શીઘ્ર.
ત્વરિત ત્રિ૦ વેગવાળું, ઉતાવળીયું.
ત્વરિતક પુ૦ એક જનની ડાંગર.
ત્વરિતગતિ સ્ત્રી૦ વેગથી જવું, ઉતાવળે
જવું.
ત્વરિતગતિ ત્રિ૦ વેગથી જનાર, ઉતા-
વળી ગતિવાળું.
ત્વરિતગતિ સ્ત્રી૦ તે નામે એક જંદ.
ત્વરિતા સ્ત્રી૦ તે નામે એક દેવી.
ત્વરિતોદિત ત્રિ૦ ઉતાવળે કહેલ, એકદમ
એલેલ.
ત્વલમ્ પુ૦ એક જાતનો પાણીનો સાપ.
ત્વષ્ટ ત્રિ૦ છેલેલ, પાતળું કરેલ.
ત્વષ્ટિ પુ૦ તે નામે એક વર્ણસંકર જાત.
ત્વષ્ટિ સ્ત્રી૦ છેલવું, પાતળું કરવું.
ત્વષ્ટીમતી સ્ત્રી૦ વિશ્વકર્માના અનુગ્રહપાત્ર સ્ત્રી.
ત્વષ્ટ પુ૦ વિશ્વકર્મા, દેવોનો કારીગર, દેવોનો
સુધાર. ચિત્રા નક્ષત્ર, આર આદિત્યોમાંનો
એક આદિત્ય.
ત્વષ્ટ ત્રિ૦ છેલનાર, પાતળું કરનાર.
ત્વષ્ટમત્ પુ૦ વીર્યનો અધિકાતા એક દેવ.
ત્વાચ ત્રિ૦ આમડીનું, આમડીસંબંધી, છા-
લનું, છાલસંબંધી.
ત્વાચપ્રત્યક્ષ ન૦ આમડીના સ્પર્શથી થતું
પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન.
ત્વામ્કામા સ્ત્રી૦ તને ઇચ્છતી.
ત્વાયુ ત્રિ૦ પોતાને માટે તને ઇચ્છનાર.
ત્વાષત્ ત્રિ૦ તારા જેવું.
ત્વાવસુ ત્રિ૦ તારાવડે વ્યાપ્ત.
ત્વાષ્ટો સ્ત્રી૦ દુર્ગા દેવી.

ત્વાષ્ટ્ર

૭૦૨

દંશિત

ત્વાષ્ટ્ર ત્રિં ત્વષ્ટા જોનો દેવ હોય તેવું હ-
વિષ વગેરે.

ત્વાષ્ટ્ર પું જ્ઞાનસુર, ત્વષ્ટા આદિત્યનો પુત્ર
વિશ્વરૂપ.

ત્વાષ્ટ્ર નં ચિત્રા નક્ષત્ર, સામબેદ.

ત્વાષ્ટ્રમ નં ચિત્રા નક્ષત્ર.

ત્વાષ્ટ્રી જીં સૂર્યપત્ની-જાયા, કુદરેય, ગાડી.

ત્વિષ્ ભ્વાં ઉમં જં સેટ્ દીપતું, પ્રકાશતું.

ત્વિષ્ જીં દીપ્તિ, કાંતિ.

ત્વિષ્વા જીં દીપ્તિ, કાંતિ.

ત્વિષ્વામીશ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

ત્વિષ્વામીશ્વર પું ઉપરના અર્થ.

ત્વિષ્વામ્પતિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

ત્વિષ્વિ પું કિરણ.

ત્વિષ્વિત ત્રિં પ્રદીપ્ત, જ્વલંત, જ્વલિત.

ત્વેષથ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ત્વેષસ્ ત્રિં દીપ્ત, કાંતિમાન, તેજસ્વી, જ્વલંત.

ત્વે અન્યં વિશેષ, વિતર્ક.

ત્વોત ત્રિં તેં રક્ષા કરેલ.

ત્સદ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ વક્ર ગતિ કરવી,

વાંકા ચાલવું, વાંકાણ કરવી, આડાઈ કરવી.

ત્સદ્ પું તરવારની ચૂડ.

ત્સારુક ત્રિં તરવારના યુદ્ધમાં કુશળ.

થ.

થ વ્યંજનોમાં સત્તરમો દંત્ય વ્યંજન.

થ પું પર્વત.

થ નં મંગળ, ભય, રક્ષણ.

થ ત્રિં ભયથી રક્ષણ કરનાર.

થકાર પું 'થ' વ્યંજનાક્ષર.

થર્ચ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું,
આણવું.

થુદ્ તુદાં પં સં સેટ્ ઠાકવું.

થુડન નં ઠાકવું.

થુત્કાર પું 'થુ થુ' એવો શબ્દ કરવો,
થુંકવાનો અવાજ કરવો.

થુથ્ન તનાં ઉમં જં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

થુથ્નુત્ ત્રિં 'થુ થુ' એવો શબ્દ કરનાર.

થુથ્ દિવાં ઉમં સં સેટ્ રચવું કરવું, થુદ્
કરવું.

થુર્ચ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ વધ કરવો, મારવું.

થૈથૈ અન્યં 'થૈ થૈ' એ પ્રમાણે અનુકરણ
શબ્દ કરવો.

થોડન નં ઠાકવું.

થોજેય ત્રિં થાંભલી માટેનું, થાંભલી માટે
હિતકારક.

દ.

દ વ્યંજનોમાં અઠારમો દંત્ય વ્યંજન.

દ પું પર્વત.

દ ત્રિં આપેલ, આપનાર.

દ નં સ્ત્રી, ભાણી.

દંશ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ દશવું, કરડવું.

દંશ પું ડાંસ, મચ્છર, ખખટર, દશવું, ક-

રડવું, ડોપ, સર્પનો દંશ, દાંત, ભૂલ,

સાંધો, સરગવાનું ઝાડ, તીખાશ, સાંડસી,

કડછી, ચીપીયો.

દંશક પું ડાંસ, મચ્છર, એક જાતની માખી.

દંશક ત્રિં દંશ કરનાર, કરડનાર.

દંશન નં દશવું, કરડવું, ખખટર.

દંશનાશિની જીં તેલીયો કીડો.

દંશમીરુ પું પાકો.

દંશમીરુક પું પાકો.

દંશમૂલ પું સરગવાનું ઝાડ.

દંશવદન પું કંકે પક્ષી.

દંશિત ત્રિં દશેલ, કરડેલ, અપરધારણ કરેલ.

દંશિન

૭૦૩

દક્ષિણગોલ

દંશિન પું કુતરો.
 દંશક ત્રિં દશવાના-કરકંવાના સ્વભાવવાળું.
 દંશેર ત્રિં અપકાર કરનાર, તુકશાન કરનાર.
 દંછ નં મોટો દાંત.
 દંછા સ્ત્રીં દાઢ, મોટો દાંત.
 દંછાનસ્ત્રવિષ પું દાઢમાં અને નખમાં જે
 ઝેરી હેય છે તે-ખિલાડો વગેરે.
 દંછાયુધ પું વસાહ, હુછર.
 દંછાલ ત્રિં દાઢોવાળું.
 દંછાવિષ પું જમીન ઉપરનો સર્પ.
 દંછાજ પું વસાહ, હુછર.
 દંછિક ત્રિં દાઢવાળું.
 દંછિકા સ્ત્રીં દાઢ.
 દંછિન ત્રિં દાઢોવાળું.
 દંછિન પું સર્પ.
 દંસન નં દશવું, કરડવું.
 દંસના સ્ત્રીં કર્મ, કામ.
 દંસમ્ નં કર્મ, કામ.
 દંસિ પું કર્મ, કામ.
 દંસિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત કામ કરનાર, અત્યંત
 દેખાવડું, અતિશય શત્રુહિંસક.
 દક નં પાણી.
 દકલાઘનિક નં પાણી અને મીઠાથી
 સંસ્કારી કરેલ.
 દકાર્ગલ નં દગાર્ગલ જુઓ.
 દકોદર નં જલોદર રોગ.
 દક્ ભ્વાં આં અં સેદ્ધધવું, ઉતાવળ કરવી.
 દક્ ભ્વા આં સં સેદ્ધહવું, વધ કરવો,
 જવું.
 દક્ષ પું દક્ષસંહિતા કરનાર એક મુનિ,
 મહાદેવનો પોઠીયો, એક બાતતું વક્ષ,
 અગ્નિ, શંકર, દક્ષ પ્રજાપતિ, કુકેડો,
 ચિત્રક વક્ષ.
 દક્ષ ત્રિં ચતુર, હોંશીઆર, કુશળ, વિદ્વાન,
 યોગ્ય.
 દક્ષકન્યા સ્ત્રીં દક્ષની પુત્રી, દુર્ગા દેવી.

દક્ષકતુ પું દક્ષ પ્રજાપતિએ કરેલ યજ્ઞ-
 જેમાં શંકરનો ભાગ કદખો ન હતો.
 દક્ષકતુધ્વંસિન પું મહાદેવ, મહાદેવનો
 અનુચર વીરભદ્ર.
 દક્ષજા સ્ત્રીં દક્ષની પુત્રી, દુર્ગા દેવી, અ-
 શ્વિની વગેરે.
 દક્ષજાનાથ પું શિવ, ચંદ્ર, કપૂર.
 દક્ષજાપતિ પું ઉપરના અર્થ.
 દક્ષતનયા સ્ત્રીં દક્ષજા જુઓ.
 દક્ષતા સ્ત્રીં ચતુરાઈ, હોંશીઆરી હઠાપણ.
 દક્ષત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 દક્ષપિતૃ પું દક્ષ પ્રજાપતિ જેનો પિતા
 છે તે પ્રાણુલિભાની એક દેવ.
 દક્ષયજ્ઞ પું દક્ષકતુ જુઓ.
 દક્ષયજ્ઞવિનાશિન પું મહાદેવ, વીરભદ્ર.
 દક્ષયજ્ઞવિનાશિની સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 દક્ષવિહિત ત્રિં દક્ષે કરેલ.
 દક્ષવિહિતા સ્ત્રીં એક પ્રકારની મીતિકા.
 દક્ષસ્ નં બળ.
 દક્ષસાવર્ણિ પું તે નામે નવમેા મતુ.
 દક્ષસુત પું દેવ.
 દક્ષસુતા સ્ત્રીં દક્ષજા જુઓ.
 દક્ષા સ્ત્રીં પૃથ્વી.
 દક્ષાધ્વર પું દક્ષકતુ જુઓ.
 દક્ષાધ્વરધ્વંસક પું મહાદેવ, વીરભદ્ર.
 દક્ષાધ્વરધ્વંસકૃત પું ઉપરના અર્થ.
 દક્ષાધ્વરધ્વંસકર્તૃ પું શિવ, વીરભદ્ર.
 દક્ષાઘ્ય પું ગરૂડ પક્ષી, ગીધ પક્ષી.
 દક્ષાઘ્ય ત્રિં વૃદ્ધિ પમાડનાર, વધારનાર.
 દક્ષિણ ત્રિં પાસે ધિચાતુસાર વર્તનાર,
 સરળ, ચતુર, ગણું, પ્રમાણિક, ઉદાર,
 જમણું.
 દક્ષિણ પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક,
 જમણો ભાગ, દક્ષિણાગ્નિ.
 દક્ષિણકાલિકા સ્ત્રીં કાલિકા દેવી.
 દક્ષિણગોલ પું વિપુલ રેખાથી જમણી ત-

દક્ષિણતસ

૭૦૪

દક્ષિણાવર્ત

રદ્ધ રહેલ તુલા વગેરે છ રાશિ.
 દક્ષિણતસ અવ્યં દક્ષિણ દિશામાં, જમણી તરફ.
 દક્ષિણતસ્કર્પદ પું જમણીતરફ શિખાવાળું.
 દક્ષિણતા સ્ત્રીં દક્ષિણપણું, હોંશીઆરી, હોપણું.
 દક્ષિણતોર નં નદી વગેરેનો દક્ષિણ તરફનો કાંઠો.
 દક્ષિણત્વ નં દક્ષિણતા બુઝો, વાળીનો એક ગુણ.
 દક્ષિણત્રા સ્ત્રીં દક્ષિણ ભાગ વગેરે.
 દક્ષિણદિક્ સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.
 દક્ષિણપથ પું દક્ષિણ દિશા, જમણો માર્ગ, તે નામે એક દેશ.
 દક્ષિણપર્વત પું મલયાચલ પર્વત.
 દક્ષિણપશ્ચાત્ અવ્યં નૈર્ઋત ખૂણો.
 દક્ષિણપશ્ચિમ ત્રિં દક્ષિણ તથા પશ્ચિમમાં વર્તનાર-રહેનાર.
 દક્ષિણપશ્ચિમા સ્ત્રીં નૈર્ઋત ખૂણો.
 દક્ષિણપૂર્વ ત્રિં દક્ષિણ-પૂર્વનું, દક્ષિણ-પૂર્વમાં રહેલ.
 દક્ષિણપૂર્વા સ્ત્રીં અમિકાણુ-અમિખૂણો.
 દક્ષિણમાનસ નં ગયામાં આવેલું તીર્થ.
 દક્ષિણમાર્ગ પું તંગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક આચાર, પિતૃયાન માર્ગ.
 દક્ષિણસમુદ્ર પું દક્ષિણ દિશામાં આવેલ સમુદ્ર-લવણ સમુદ્ર.
 દક્ષિણસ્થ ત્રિં દક્ષિણ ભાગમાં રહેલ, જમણી બાજુએ રહેલ.
 દક્ષિણસ્ય પું સારથિ.
 દક્ષિણા અવ્યં દક્ષિણ, દક્ષિણ દિશા, દક્ષિણ દિશાથી, દક્ષિણમાં.
 દક્ષિણા સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.
 દક્ષિણાંસવ્રજિન્ ત્રિં જમણા ખભા ઉપર પ્રણવાળું.
 દક્ષિણાગ્નિ પું તે નામે એક યજ્ઞિય યાગિ.

દક્ષિણાગ્ર પું દક્ષિણ દિશામાં અગ્રભાગ-વાળો દર્ભ વગેરે.
 દક્ષિણાચલ પું મલયાચલ પર્વત.
 દક્ષિણાચાર પું તંગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આચાર.
 દક્ષિણાચાર ત્રિં દક્ષિણ દિશા તરફ ચાલનાર.
 દક્ષિણાઞ્ચોતિસ્ પું એક જ્ઞાતનો અકરો.
 દક્ષિણાત્ અવ્યં દક્ષિણા અવ્યં બુઝો.
 દક્ષિણાત્યય ત્રિં દક્ષિણનું, દક્ષિણ દિશામાં રહેનાર.
 દક્ષિણાન્તિકા સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.
 દક્ષિણાપથ પું તે નામે એક દેશ.
 દક્ષિણાપથજન્મન્ ત્રિં દક્ષિણાપથ દેશમાં જન્મ પામેલ.
 દક્ષિણાપર ત્રિં દક્ષિણ-પશ્ચિમ દિશામાં રહેલ, દક્ષિણા આપવામાં તત્પર.
 દક્ષિણાપરા સ્ત્રીં નૈર્ઋતખૂણો.
 દક્ષિણાપ્રવળ ત્રિં દક્ષિણ તરફ નીચું.
 દક્ષિણાપ્રટિ પું એ ધોડાઓમાંથી જમણી બાજુ જોડવા યોગ્ય પુષ્ટ અંગવાળો કેાષ ધોડો.
 દક્ષિણાવન્ધ પું દક્ષિણમાં અંધ-અભિ-માનપૂર્વક દક્ષિણા આપવી તે.
 દક્ષિણાભિમુખ ત્રિં દક્ષિણ દિશા તરફ મુખવાળું.
 દક્ષિણામૂર્તિ પું શિવની એક મૂર્તિ.
 દક્ષિણામૂર્તિક પું ઉપરનો અર્થ.
 દક્ષિણાયનનં સૂર્યનું દક્ષિણ દિશામાં ગમન.
 દક્ષિણારણ્ય નં તે નામે એક જંગલ.
 દક્ષિણારુસ્ પું શિકારીએ જેના જમણા અંગમાં વળ ક્યું હોય તે મૃગ.
 દક્ષિણાર્હ પું દક્ષિણને યોગ્ય ઋત્વિજ.
 દક્ષિણાવત્ ત્રિં દક્ષિણવાળું.
 દક્ષિણાવર્ત ત્રિં દક્ષિણાવર્ત શંખ વગેરે, જમણી તરફ આવર્તવાળું, દક્ષિણ દિશામાં રહેલ.

દક્ષિણાવર્તકો

૭૦૫

દળધર

દક્ષિણાવર્તકો સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.
 દક્ષિણાવહ પું દક્ષિણનો વાયુ.
 દક્ષિણાવૃત્ત ત્રિં દક્ષિણવર્ત જીઓ.
 દક્ષિણાશા સ્ત્રીં દક્ષિણ દિશા.
 દક્ષિણાશાનાથ પું યમરાજ, મંગળ ગ્રહ.
 દક્ષિણાશાપતિ પું ઉપરના અર્થ.
 દક્ષિણાહિ અવ્યં દૂરનો દક્ષિણ ભાગ.
 દક્ષિણાત્ અવ્યં દક્ષિણમાં, દક્ષિણ દિશામાં.
 દક્ષિણીય પું દક્ષિણને યોગ્ય.
 દક્ષિણેન અવ્યં દક્ષિણ દિશામાં, દક્ષિણ દેશમાં, દક્ષિણ તરફ.
 દક્ષિણેર્મન પું જેને શિકારીએ જમણી આજુ પ્રણ કરેલ છે તેવો યુગ.
 દક્ષિણ્ય ત્રિં દક્ષિણને યોગ્ય.
 દક્ષેશ્વર નં કાશીમાં દક્ષ ગ્રંથપતિએ રક્ષાપેલ એક શિવલિંગ.
 દગાર્ગલ નં નિર્જળ દેશમાં જળપ્રાપ્તિના સાધનરૂપ કોઈ ઉપાય.
 દગ્ધ ત્રિં બળેલું, બળેલું, ભરમ કરેલ, તપાવેલ.
 દગ્ધ પું અમુક કોઈ તિથિ સાથે ચંદ્રાગ્રિત રાશિ.
 દગ્ધકાક પું એક જાતનો કાગડો-દ્રોણકાક
 દગ્ધકાકી સ્ત્રીં એક જાતની કાગડી.
 દગ્ધમન્થ પું તંગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મંગ.
 દગ્ધરથ પું ચિગરથ નામે એક ગંધર્વ.
 દગ્ધરુહ પું તિલક વૃક્ષ
 દગ્ધરુહા સ્ત્રીં ભરમરોહા નામે વનસ્પતિ.
 દગ્ધવર્ણક નં એક જાતનું સુગંધી ઘાસ.
 દગ્ધવ્ય ત્રિં બાળવા યોગ્ય, બળવા યોગ્ય.
 દગ્ધા સ્ત્રીં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તિથિ, સૂર્યાગ્રિત દિશા.
 દગ્ધિ અવ્યં વાયવું, માગવું.
 દગ્ધિકા સ્ત્રીં દાઝેલું અન્ન, બળેલું અન્ન, એક જાતની વનસ્પતિ.
 દગ્ધેષ્ટકા સ્ત્રીં બળેલી ઈંટ.

૯૯

દગ્ધોદર ત્રિં ભૂખું.
 દગ્ધોદર નં ખાલી પેટ, ભૂખું પેટ. ભૂખ.
 દગ્ધવા અવ્યં બાળીને, બળીને.
 દંઘ સ્વાં પં સં સેદ્ ત્યાગ કરવો, ર-ક્ષણ કરવું.
 દઘ સ્વાં પં સં સેદ્ ધાત કરવો, મારી નાખવું.
 દઘ્ઘ પું હોદ.
 દળ્લુ સું ઝમં સં સેદ્ દંડ કરવો, શિક્ષા કરવી.
 દળ્લ પું નં લાકડી, લાકી, બ્રાહ્મણને દંડ કરવાનો ઉલ્લમ, દંડ, શિક્ષા, સજા, દમવું, શરણે આવેલાનું રક્ષણ વગેરે, દંડ-તુલ્ય સ્થિતિ, ઝાડનું ડાળું, ઘોડો, ખૂણો, રવૈયો, સૈન્ય, પૃથ્વીનું અમુક માપ, ચાર લાથનો એક દંડ, સૂર્યનો એક પાર્ષદ, યમ, કાળ, અભિમાન, દંડાકાર એક ગ્રહ, સાદ પળનો એક કાળ.
 દળ્લક પું ધક્ષવાકુ રાજાનો એક પુત્ર, નાની લાકડી, તે નામે એક છંદ.
 દળ્લકન્દક પું ભૂમિકંદ.
 દળ્લકા સ્ત્રીં દંડકારણ્ય-નામે એક અરણ્ય.
 દળ્લકાક પું એક જાતનો કાગડો.
 દળ્લકાકી સ્ત્રીં એક જાતની કાગડી.
 દળ્લકારણ્ય નં દળ્લકા જીઓ.
 દળ્લગૌરી સ્ત્રીં તે નામે એક અપ્સરા.
 દળ્લગ્રહણ નં દંડ લેવો, લાકડી લેવી, સંન્યાસી થવું.
 દળ્લગ્રાહ ત્રિં દંડ ધારણ કરનાર.
 દળ્લગ્ર ત્રિં દંડથી ધાત કરનાર, લાકડીથી મારનાર.
 દળ્લદક્કા સ્ત્રીં દાંડીથી વગાડાતું નગાર.
 દળ્લતામ્ત્રી સ્ત્રીં એક જાતનું વાદિન-ઝાલર.
 દળ્લદાસ પું દંડ બદલ કરેલો. દાસ.
 દળ્લધર પું યમ, કાળ, રાજા.
 દળ્લધર ત્રિં લાકડી ધારણ કરનાર, શિક્ષક કરનાર.

दण्डधार

७०६

दण्डविधि

दण्डधार पु० यम, राज, काण.
 दण्डधार पु० ते नामे ऐक राज, धृतश-
 ष्टनो ऐक पुन.
 दण्डधार त्रि० लाकडी धारणु करनार,
 शिक्षा करनार.
 दण्डधारक त्रि० उपरना अर्थ.
 दण्डधारण न० दंड धारणु करवो, संन्यास,
 शासन.
 दण्डधारिन् त्रि० दण्डधार त्रि० जुओ.
 दण्डन न० दंड करवो, शिक्षा करवी, दंड, सण.
 दण्डनायक पु० राज, यम, सेनापति,
 न्यायाधीश.
 दण्डनीति स्त्री० दंडनी नीति, राज्यशासन
 माटेनी दंडादिनी व्यवस्था, शिक्षा-सननो
 नियम.
 दण्डनीय त्रि० दंडवा योग्य, शिक्षा करवा
 योग्य.
 दण्डनीयता स्त्री० शिक्षा करवा योग्यपणुं,
 दंडवा योग्यपणुं.
 दण्डनीयत्व न० उपरना अर्थ.
 दण्डनेतृ पु० राज, यम, दंडनायक.
 दण्डनेतृता स्त्री० दंडनायकपणुं, राजपणुं,
 यमपणुं.
 दण्डनेतृत्व न० उपरना अर्थ.
 दण्डप पु० दंडपात्रक राज, यम.
 दण्डपांशुल पु० द्वारपाण, पहेरगीर.
 दण्डपाणि पु० यम, काशीमां ऐक लैरव, राज.
 दण्डपात पु० दंडनुं पडवुं, लाकडीनो प्रहार.
 दण्डपातिन् त्रि० दंड करतुं, शिक्षा करतुं,
 लाकडीओना प्रहार करतुं.
 दण्डपाहण्य न० ते नामे ऐक व्यवहार-
 विषय, तीक्ष्ण दंड, सप्त सण.
 दण्डपाक पु० ऐक जतनुं माळुं, द्वारपाण.
 दण्डपालक पु० उपरना अर्थ.
 दण्डपाशिक पु० शंसीमे देवानुं कामकरनार.
 दण्डपिङ्गलक पु० उत्तरमां आवेसो ते

नामे ऐक देश.
 दण्डप्रणयन न० दंडुं, शिक्षा करवी.
 दण्डबल न० सैन्यपण.
 दण्डबालधि पु० हाथी.
 दण्डबाहु त्रि० दंडाकार आहुवाणु.
 दण्डबाहु पु० ते नामे कर्तिकस्वाभीनो
 ऐक अनुभर.
 दण्डभोति स्त्री० दंडनी पीक, शिक्षानो लय.
 दण्डभृत् पु० राज, यम,
 दण्डभृत् त्रि० लाकडी धारणु करनार.
 दण्डमत्स्य पु० ऐक जतनुं माळुं.
 दण्डमाणव पु० दंडप्रधान मनुष्य, दंड-
 प्रधान आणक.
 दण्डमातङ्ग पु० पिण्डतगर जुओ.
 दण्डमाय पु० प्रधान मार्ग, सरीयाम रस्तो,
 सीधो रस्तो.
 दण्डमानव पु० दण्डमाणव जुओ.
 दण्डमुद्रा स्त्री० तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध ऐक मुद्रा.
 दण्डयत् त्रि० शिक्षा करतुं, दंड करतुं.
 दण्डयात्रा स्त्री० शत्रुने शिक्षा करवा माटे
 प्रयाण, सम्यग गमन.
 दण्डयाम पु० राज, यम, दंड, अग-
 रत्यमुनि.
 दण्डयोग पु० दंडवानो योग, शिक्षानो संयोग.
 दण्डरी स्त्री० ऐक जतनुं जड.
 दण्डलेश पु० थोडा दंड, थोडी शिक्षा.
 दण्डवत् अव्य० दंड जेवुं, शिक्षा जेवुं.
 दण्डवत् त्रि० दंडवाणुं, हाथमां लाकडीवाणुं,
 सैन्यवाणुं.
 दण्डवादिन् पु० द्वारपाण, न्यायाधीश,
 सेनापति, दंड कहेनार.
 दण्डबालधि पु० हाथी.
 दण्डवासिन् पु० द्वारपाण, ऐक गामने
 दंडवामां अधिकारी-शेणदार.
 दण्डविकल्प पु० शिक्षामां मतभेद.
 दण्डविधि पु० शिक्षा करवाना कायदा.

વળકવિશેષ

૭૦૭

વક્તાપ્રદાયિક

વળકવિશેષ પુઁ જૂદી જૂદી શિક્ષાઓ, જૂદા જૂદા દંડ.

વળકવિષ્કમ્ભ પુઁ રવૈયો બાંધવાનો થાંભલો.

વળકવૃક્ષ પુઁ થોરનું ઝાડ.

વળકવ્યૂહ પુઁ તે નામે એક સૈન્યવ્યૂહ.

વળકસહાય પુઁ શિક્ષા કરવામાં સહાય.

વળકસેન પુઁ તે નામે પુરવંશી એક રાજા.

વળકસ્થાન નઁ શિક્ષા કરવાનાં સ્થાનો-
દશ પ્રકારનાં છે.

વળકહસ્ત નઁ તગરનું ફૂલ.

વળકહસ્ત પુઁ દારપાળ, છડીદાર.

વળકાક્ષ નઁ ચંપા નદીની પાસે આવેલું તીર્થ.

વળકાજિન નઁ લાકડી અને ચામડું, શસ્ત્રો,
ભુજ્યાઈ.

વળકાવળિઙ્ગ અઘ્યઁ લાકડીએ લાકડીએ
થયેલું યુદ્ધ.

વળકાદિ પુઁ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.

વળકાપૂષ પુઁ તે નામે એક ન્યાય.

વળકાર ત્રિઁ દંડને પ્રાપ્ત થયેલ શિક્ષા પામેલ.

વળકાર પુઁ મદોન્મત હાથી, કુંભારનો
ચાક, એક પ્રકારનું યંત્ર, વાહન.

વળકાર્ત નઁ ચંપા નદીની પાસેનું તીર્થ.

વળકાર્ત ત્રિઁ દંડથી પીડા પામેલ.

વળકાવતાનક પુઁ સુશ્રુતપ્રસિદ્ધ વાતરોગ.

વળકાસન નઁ તે નામે એક આસન.

વળકાહત નઁ છાશ.

વળકાહત ત્રિઁ લાકડીથી મારેલ શિક્ષા કરેલ.

વળિઙ્ગ ત્રિઁ લાકડી ધારણ કરનાર.

વળિઙ્ગ પુઁ એક જાતનું માછલું.

વળિઙ્ગા સ્ત્રીઁ એક જાતનો હાર, દોરી.

વળિઙ્ગત ત્રિઁ દંડેલ, શિક્ષા કરેલ.

વળિઙ્ગ પુઁ શિવ, તે નામે એક કવિ,

ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, યમ, રાજા, દાર-

પાળ, છડીદાર, સૂર્યનો એક પાર્શ્વ,

સૈન્યાસી, એક જાતનું મુગધી ધાસ.

વળિઙ્ગ ત્રિઁ દંડવાળું, લાકડીવાળું.

વળિઙ્ગમન પુઁ દંડપાણું, દંડકર્મ.

વળકોત્પલ નઁ એક જાતનું ઝાડ, એક
જાતનું માછલું.

વળકોત્પલા સ્ત્રીઁ સદૃશી વનરપતિ, એક
જાતનું માછલું.

વળકચ ત્રિઁ દંડના યોગ્ય, શિક્ષા કરવા
યોગ્ય.

વત્ત પુઁ દાંત.

વત્ત ત્રિઁ દીધેલ, આપેલ.

વત્ત પુઁ અગ્રિથી અનસૂયામાં અવતરેલ દ-
ત્તાનેય, ગત ઉત્સર્પિણીકાળમાં થયેલા
આઠમા જૈન તીર્થંકર, સાત્વતવંશી રાજાધિ,
દેવનો એક પુત્ર, દત્તક છોકરો.

વત્ત નઁ દેવું, દાન.

વત્તક પુઁ ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દત્તક પુત્ર.

વત્તકપુત્ર પુઁ ઉપરનો અર્થ.

વત્તવત્ ત્રિઁ દીધેલું, આપેલું.

વત્તશત્રુ પુઁ અધિદેવ રાજાનો એક પુત્ર.

વત્તશુલ્કા સ્ત્રીઁ જેને માટે પૈસા આપવા
પડેલા હોય તે કન્યા.

વત્તાત્મન પુઁ માતા પિતાની નહીં હયાતીમાં
કે હયાતીમાં પોતે પોતાની મેળે કાષ્ટનો
પુત્ર થયો હોય તે.

વત્તાત્મન ત્રિઁ જેણે પોતાનો આત્મા કાષ્ટને
સોંપી દીધો હોય તે.

વત્તાત્રેય પુઁ અનસૂયામાં અગ્રિ મુનિથી ઉ-
ત્પન્ન થયેલ પુત્ર.

વત્તાત્રેયેશ્વર પુઁ કાશીમાં રહેલ શિવલિંગ.

વત્તાવત્ત ત્રિઁ દીધેલું તથા લીધેલું, દબને
પાછું લીધેલું.

વત્તાવદર ત્રિઁ જેણે આદર આપ્યો હોય તે.

વત્તાનપકર્મન નઁ જેમાં દીધેલું પાછું લેવાનું
નથી તેનો એક વ્યવહાર.

વત્તાપદ્ધત ત્રિઁ દબને પાછું લીધેલું.

વત્તાપ્રદાયિક નઁ અદાર પ્રકારના વિવા-
દમાંનો એક વ્યવહાર.

दत्तामित्र

७०८

दधिवामन

दत्तामित्र पु० ते नामे ओक सीवीर राज.
 दत्ति स्त्री० दान, देवुं, आपवुं.
 दत्तिक त्रि० धेडुं आपवुं.
 दत्तेय पु० दत्तक कन्याने पुत्र, धन्त्र.
 दत्तोलि पु० पुत्रस्य भुनि.
 दत्त न० धन, सेनुं.
 दत्त्रिम त्रि० दानथी करेल, दानथी थयेल,
 दीधेल.
 दत्त्रिम पु० दत्तक पुत्र.
 दत्त्वा अव्य० आपीने, दधने.
 दद् भ्वा० आ० स० सेट् देवुं, आपवुं,
 धारणुं करवुं.
 दद् त्रि० दाता, दान करनार.
 ददत्त त्रि० दान करतुं, आपवुं.
 ददन न० दान.
 ददश पु० दांत.
 ददि त्रि० दान करनार, दाता.
 ददिवस् त्रि० दान हेतुं, दान आपवुं, दाता.
 ददत्त त्रि० गीरातुं, गीराधुं जलुं.
 ददशान त्रि० हेमेले, नेयेले.
 ददशिवस् त्रि० नेयेले, हेमेले.
 ददम्भस् त्रि० उपरना अर्थ.
 दद्धि अव्य० भागवुं, यायना करवी.
 दद्ग पु० दाहरना रोग, भरजवुं.
 दद्गक पु० उपरना अर्थ.
 दद्गघ पु० चक्रमई वृक्ष.
 दद्गण त्रि० दाहरना रोगवाणुं.
 दद्गुरोगिन् त्रि० दाहरना रोगवाणुं.
 दद्ग स्त्री० दाहरना रोग, भरजवुं.
 दद्गघ पु० दद्गघ लुओ.
 दद्गण त्रि० दद्गण लुओ.
 दध् भ्वा० आ० स० सेट् दान आपवुं, धारणुं
 करवुं.
 दध त्रि० धारणुं करनार, दान करनार.
 दधत्त त्रि० धारणुं करतुं, धारणुं करतुं.
 दधन्यत् त्रि० दहीवाणुं.

दधान त्रि० धारणुं करतुं.
 दधि त्रि० धारणुं करनार.
 दधि न० दही, वस्त्र.
 दधिकूर्चिका स्त्री० दही साथे मित्र करेहुं
 गरम हूध.
 दधिका पु० धोडाना शयवाणो अमित्रशय
 ओक देव.
 दधिकावन पु० उपरना अर्थ.
 दधिधर्म पु० दहीने संस्कार पभाडनार ओक
 वैदिक कर्म.
 दधिचार पु० रवैये.
 दधिज न० भाभलु.
 दधिज त्रि० दहीभाथी उत्पन्न यनार.
 दधित्य पु० डोहनुं आउ.
 दधित्याख्य पु० सरल वृक्ष.
 दधिधेनु स्त्री० सरल वृक्ष.
 दधिधेनु स्त्री० दान भारे कल्पेद्र दहीना
 कणशरप गाय.
 दधिनामक पु० डोहनुं आउ.
 दधिपयस् न० द्वि० दही अने हूध.
 दधिपयआदि न० व्याकरणप्रसिद्ध शब्दगणु.
 दधिपुष्पिका स्त्री० श्वेतअपराजिता नामे
 वनस्पति.
 दधिपुष्पी स्त्री० कोलशिम्बी वनस्पति.
 दधिपूष पु० दहीथई.
 दधिफल पु० डोहनुं आउ.
 दधिमण्ड पु० दहीनी आण.
 दधिमण्डोद पु० ते नामे ओक समुद्र.
 दधिमण्डोदक पु० ते नामे ओक समुद्र.
 दधिमण्डोद्वय पु० भाभलु.
 दधिमुख पु० ते नामे रामना सेनापति
 ओक यानर, ते नामे ओक नाग.
 दधिवक्त्र पु० उपरना अर्थ.
 दधिवत् त्रि० दहीवाणुं.
 दधिवामन न० शाविश्रामनी मूर्ति पैअ
 ओक वामनमूर्ति.

દધિવારિ

૭૦૧

દન્તધાવન

દધિવારિ નં દહીંની આછ.
 દધિવાસ્તુકા સ્ત્રીં ધમાસો, એક જાતની
 હળતાલ
 દધિવાહન પું તે નામે એક રાજ.
 દધિશોણ પું વાનર.
 દધિષાઘ્ય પું ઘી.
 દધિસક્તુ પું ૮૦ દહીં છાંટેલો સાથવો.
 દધિસર પું દહીંની તર.
 દધિસાર પું માખણ.
 દધિસ્કન્દ પું તે નામે એક તીર્થ.
 દધિસ્નેહ પું માખણ.
 દધિસ્ય નામધાનુ પં અં સેટ્ અતિશય
 દહીંની લોહપતા કરવી.
 દધિસ્વેદ પું છાશ.
 દધીચ પું તે નામે એક મુનિ-જેનાં હા-
 ડકામાંથી ઇન્દ્રનું વજ્ર અનેહું છે.
 દધીચિ પું ઉપરનો અર્થ.
 દધીચાસ્થિ નં ઇન્દ્રનું વજ્ર, એક હીરા.
 દધીચ્યસ્થિ નં ઉપરના અર્થ.
 દધૃષ્ ત્રિં નિર્લજ્જ, ખેશરમ, તિરસ્કાર
 કરનાર.
 દધૃષ્વણિ ત્રિં તિરસ્કાર કરનાર, પરાભવ
 કરનાર.
 દધ્ન પું તે નામે એક યમ.
 દધ્યગ્ર નં દહીંની તર.
 દધ્યનષ્ પું દધીચિ મુનિ.
 દધ્યન્ન નં દહીં છાંટેહું અન્ન.
 દધ્યસ્ય નામધાનુ પં અં સેટ્ દધિસ્યધાતુ
 બુઓ.
 દધ્યાકર પું દહીંનો સમુદ્ર.
 દધ્યાની સ્ત્રીં એક જાતની વનરપતિ.
 દધ્યાલી સ્ત્રીં એક જાતની લતા.
 દધ્યાહ પું કોઈનું ઝાડ.
 દધ્યુત્તર નં દહીંની તર.
 દધ્યુત્તરક નં ઉપરનો અર્થ.
 દધ્યુત્તરગ નં દહીંની તર.

દધ્યુદ પું દહીંનો સમુદ્ર.
 દધ્યુદક પું દહીંનો સમુદ્ર.
 દનાયુસ્ સ્ત્રીં તે નામે એક દક્ષીની કન્યા.
 દનાયુ પું તે નામે એક દાનવ.
 દનુ સ્ત્રીં તે નામે એક દક્ષીની કન્યા-દાન-
 વોની માતા.
 દનુજ પું દાનવ.
 દનુજદ્વિષ પું દેવ.
 દનુજારિ પું દેવ.
 દનુસનુ પું દાનવ.
 દન્ત પું દાંત, લતામંડપ, કુંજ, પર્વતનો
 મધ્ય પ્રદેશ, પર્વતનું શિખર, અગ્નીસની
 સંખ્યા, શિખર, દમયંતીનો નાનો ભાઈ.
 દન્તક ત્રિં દાંત સાથે કરવામાં તત્પર.
 દન્તક પું પર્વતનું શિખર, દાંત, એક જા-
 તનો પથર, ખડક.
 દન્તકર્ષણ પું ખીએડે.
 દન્તકાષ્ટ નં દાંતણ, એક જાતનું વૃક્ષ.
 દન્તકાષ્ટક નં દાંતણ.
 દન્તકૂર પું સંગ્રામ, યુદ્ધ.
 દન્તકેતુ પું લીંચુનું ઝાડ.
 દન્તકૂર પું તે નામે એક દેશ તે, નામે
 એક રાજ.
 દન્તઘર્ષ પું દાંત ધસવા, દાંત કચડવા.
 દન્તઘાત પું લીંચુનું ઝાડ, એક જાતનો
 બાળકોનો રોગ.
 દન્તચાલ પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તચાલન પું ઉપરનો અર્થ.
 દન્તચ્છેદ પું હોઠ.
 દન્તચ્છેદોપમા સ્ત્રીં ધીલોડાનો વેલો,
 ધોલાનો વેલો.
 દન્તજાત ત્રિં જેને દાંત ઉગેલા હોય તે.
 દન્તજાહ નં દાંતનું મૂળ.
 દન્તદર્શન નં દાંત દેખાડવા, યુદ્ધમાં એક
 ખીખ સામે દાંત બતાવવા તે.
 દન્તધાવન પું ખેરનું ઝાડ, યુજકરંજ

દન્તધાવન

૭૧૦

દન્તાર્કુદ

દક્ષિણેયસરીનું ઝાડ, દાંત સાફ કરવા તે.
 દન્તધાવન નં દાંતથી.
 દન્તપત્ર નં એક જાતનો કાનનો દાગીનો,
 હાથીદાંતનું એક કર્ણુભૂષણ.
 દન્તપત્ર નં કાંસડી.
 દન્તપત્રક નં મોગરાનું ફૂલ.
 દન્તપત્રિકા સ્ત્રીં નાનું મોગરાનું ફૂલ,
 કર્ણુભૂષણ.
 દન્તપથન નં જાતણ, દાંતણ કરવું, દાંત
 સાફ કરવા.
 દન્તપાત પું દાંત પછી જવા.
 દન્તપાલી સ્ત્રીં દાંતનો અગ્રભાગ.
 દન્તપુષ્પટક પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તપુષ્પ નં મોગરાનું ફૂલ, નિર્મળીનું ફળ.
 દન્તફલ નં નીર્મળીનું ફળ.
 દન્તફલ પું કાંડનું ઝાડ.
 દન્તફલા સ્ત્રીં ખીપર.
 દન્તવીજ પું દાડમનું ઝાડ.
 દન્તવીજક પું ઉપરનો અર્થ.
 દન્તભાગ પું હાથીનો તેના મુખથી ખાંધ
 સુધીનો ભાગ, દાંતનો ભાગ.
 દન્તમેદ પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તમલ પું દાંતનો મૈલ.
 દન્તમાંસ નં દાંતની આસપાસ વળગેલું
 માંસ.
 દન્તમૂલ નં એક જાતનો દાંતનો રોગ,
 દાંતનું મૂળ.
 દન્તમૂલિકા સ્ત્રીં દન્તીજસ નામે એક ઝાડ.
 દન્તમૂલીય ત્રિં દાંતના મૂળ ભાગમાં હો-
 નાર-ચનાર, તથર્થ વગેરે.
 દન્તરોગ પું દાંતનો રોગ.
 દન્તલેખક ત્રિં દાંત ખોતરનાર
 દન્તેવચ્ચ પું તે નામે એક રાક્ષસ રાજ્ય.
 દન્તવલ્ક પું દાંતને ઢાંકનાર આમડીરૂપ
 માંસ.
 દન્તવર્તિકા સ્ત્રીં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ દાંતની વર્તિકા.

દન્તવર્તિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દન્તવજ્ર નં હોડ.
 દન્તવાસસ્ત્ર નં હોડ.
 દન્તવોજ પું દાડમનું ઝાડ.
 દન્તવીજક પું દાડમનું ઝાડ.
 દન્તવેષ્ટ પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તવૈદર્ભ પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તવ્યસન નં દાંતમાં દુઃખ, દાંતમાં પીડા,
 દાંત હાલવા.
 દન્તશક્કુ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક હથિઆર.
 દન્તશટ પું બીજોડે, કાંઠા, નારંગી, ખટાશ.
 દન્તશટા સ્ત્રીં આંબલીનું ઝાડ.
 દન્તશબ્દ પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તશર્કરા સ્ત્રીં એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તશાળ પું દાંતમંજન ચૂર્ણ.
 દન્તશુદ્ધિ સ્ત્રીં દાંત સાફ કરવા તે.
 દન્તશૂલ નં દાંતની વેદના.
 દન્તશોક પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તશિલ્પ ત્રિં દાંતમાં ભરાઈ ગયેલ.
 દન્તસજ્જ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દન્તસિરા સ્ત્રીં દાંતનાં પેલાં.
 દન્તહર્ષ પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દન્તહર્ષક પું બીજોડે.
 દન્તહર્ષણ પું બીજોડે.
 દન્તાગ્ર નં દાંતનો અગ્રભાગ.
 દન્તાગ્રીય ત્રિં દાંતના અગ્રભાગમાં હોનાર
 ચનાર.
 દન્તઘાત પું લીંછુ, દાંતવડે પ્રહાર કરવો,
 ખચકું ભરવું.
 દન્તાદ પું એક જાતનો રોગ-જેથી દાંત
 ખવાઈ જાય છે.
 દન્તાદક્ષિ ત્રિં કાંતે દાંતે પ્રહાર કરી થ-
 યેલું પુલ.
 દન્તાયુધ પું છુડે, હુકર.
 દન્તાયુધી સ્ત્રીં છુડણી હુકરી.
 દન્તાર્કુદ પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.

દન્તાલિકા

૭૧૨

દમન

દન્તાલિકા સ્ત્રી૦ લગામ, દાંતની પંક્તિ.
 દન્તાલી સ્ત્રી૦ લગામ, દાંતની પંક્તિ.
 દન્તાલ પુ૦ હાથી.
 દન્તિકા સ્ત્રી૦ દંતી વૃક્ષ.
 દન્તિજ્ઞા સ્ત્રી૦ દંતીવૃક્ષ.
 દન્તિન્ પુ૦ હાથી, પર્વત, શિઆળ.
 દન્તિન્ ત્રિ૦ દાંતવાળું.
 દન્તિનો સ્ત્રી૦ હાથણી, દંતીવૃક્ષ.
 દન્તિનીલીજ ન૦ દંતીવૃક્ષનું બી.
 દન્તિલીજ ન૦ દંતીવૃક્ષનું બી.
 દન્તિમદ પુ૦ હાથીનો મદ.
 દન્તિમૂલિકા સ્ત્રી૦ દંતી વૃક્ષ.
 દન્તી સ્ત્રી૦ દંતીવૃક્ષ.
 દન્તીલીજ ન૦ દંતીવૃક્ષનું બી.
 દન્તુર ત્રિ૦ ઉંચા દાંતવાળું, મોટા દાંતવાળું,
 ઉંચા નીચું સ્થાન.
 દન્તુરક પુ૦ તે નામે એક દેશ.
 દન્તુરચ્છદ પુ૦ બીજેડું.
 દન્તુરિત ત્રિ૦ ઉંચા અને મોટા દાંતવાળું.
 દન્તોચ્છલ ત્રિ૦ દાંતના જેવું સફેદ.
 દન્તોચ્છલા સ્ત્રી૦ યોગી ગર્ધ.
 દન્તોદ્ભેદ પુ૦ દાંત ફટવા તે.
 દન્તોલ્લુલક પુ૦ નીચેનો અર્થ.
 દન્તોલ્લુલિક પુ૦ એક જાતનો વાનપ્રસ્થ
 જે દાંતવડેજ અનાજના દાણા ચાવી
 ખાય છે.
 દન્તાઞ્ઠ ત્રિ૦ દાંત અને હોઠથી બોલવું.
 દન્તાઞ્ઠ ન૦ દાંત અને હોઠ-અન્ને સાથે.
 દન્ત્ય પુ૦ દંત્ય અક્ષર-તવર્ગ વગેરે.
 દન્ત્ય ત્રિ૦ દાંતમાં હોનાર-થનાર, દાંતને
 હિતકારક.
 દન્ત્યરિષ્ટ ન૦ વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ હરસના રોગનો
 નાશ કરનાર એક દવા.
 દન્દશ પુ૦ દાંત.
 દન્દશક પુ૦ સાપ, રાક્ષસ, ઝેરી, દુષ્ટ.
 દન્દમ ન૦ ધીમે ધીમે જવું, વક્ર ગતિ કરવી.

દન્દ્રમણ ન૦ ઉપરના અર્થ.
 દન્દ્રમણ ત્રિ૦ વાંકી ગતિવાળું.
 દન્દ્રમ્યમાણ ત્રિ૦ વાંકી ગતિ કરવું.
 દન્મ્ સ્વા૦ પ૦ અ૦ સેટ્ દંભ કરવો, ડાંગ
 કરવો, ઢાંગ કરવો.
 દન્મ્ ચુ૦ આ૦ અ૦ સેટ્ એકગ થવું.
 દન્મ્ ભ્વા૦ પ૦ સ૦ સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
 દન્મ્ ભ્વા૦ પ૦ સ૦ અનિદ્ દશવું, કરડવું.
 દંમ્ ચુ૦ ઉમ૦ સ૦ સેટ્ પ્રેરણા કરવી.
 દઞ્ચ ન૦ અલ્પ, થોડું.
 દઞ્ચ પુ૦ સમુદ્ર.
 દઞ્ચ ત્રિ૦ થોડું, થોડાશવાળું, અલ્પતાવાળું.
 દઞ્ચા સ્ત્રી૦ ઉત્તર દિશા.
 દમ્ અવ્ય૦ ભાર્યા, પત્ની.
 દમ્ દિવા૦ પ૦ અ૦ સેટ્ દમવું, દંડવું, શાંત
 થવું, ઇન્દ્રિયદમન કરવું.
 દમ પુ૦ દંડ, શિક્ષા, બાલ્ય ઇન્દ્રિયોને વશ
 કરવી, મનની સ્થિરતા કરવી, કુકર્મોથી
 મનને અટકાવવું, દમન, કાદવ, બીમ
 રાગનો એક પુત્ર, વિષ્ણુ.
 દમક ત્રિ૦ દમનાર, દમન કરનાર, શિક્ષા
 કરનાર, શાંત કરનાર.
 દમઘોષ પુ૦ તે નામે એક રાજા-જે શિ-
 શુપાળનો પિતા હતો.
 દમઘોષજ પુ૦ શિશુપાળ.
 દમઘોષપુષ્પ પુ૦ શિશુપાળ.
 દમઘોષસુત પુ૦ શિશુપાળ.
 દમથ પુ૦ તપના ક્લેશને સહન કરવો તે,
 દંડ, શિક્ષા.
 દમથુ પુ૦ દમ, દમન, ઇન્દ્રિયનિગ્રહ, દંડ,
 શિક્ષા, સજા.
 દમન ન૦ શાસન, દમવું, દંડ કરવો, શિક્ષા
 કરવી, શાંત થવું, ઇન્દ્રિયોને વશ કરવી.
 દમન ત્રિ૦ શાસન કરનાર, દમનાર, શિક્ષા
 કરનાર, શાંત, વીર.
 દમન પુ૦ મોગરાનું ઝાડ, તે નામે એક

દમનક

૭૧૨

દયિતા

ઋષિ, વિદર્ભપતિ ભીમરાજનો પુત્ર.
 દમનક પું મોગરાનું ઝાડ, તે નામે છંદ.
 દમનપૂર્ણિમા સ્ત્રીં ચૈત્ર શુદ્ધ પૂનમ.
 દમની સ્ત્રીં અગ્નિદમની વૃક્ષ.
 દમનીય ત્રિં દમવા યોગ્ય, શિક્ષા કરવા
 યોગ્ય, દંડવા યોગ્ય.
 દમન્યુ નામધાં પં અં સેદ્ દમન કરનારની
 પેટે વર્તવું.
 દમભગિની સ્ત્રીં દમયંતી.
 દમયત્ર ત્રિં શાસન કરતું, શિક્ષા કરતું,
 દમન કરતું, વશ કરતું.
 દમયન્તી સ્ત્રીં વિદર્ભપતિ ભીમ રાજની
 પુત્રી-દમયંતી.
 દમયિત્ર ત્રિં દમનાર, શિક્ષા કરનાર, વશ
 કરનાર.
 દમયિત્ર પું વિષ્ણુ.
 દમસ્થસ્તુ પું દમયંતી.
 દમાય્ નામધાં પં અં સેદ્ પોતાને દમ-
 વાની ઇચ્છા કરવી.
 દમિત ત્રિં દમેલ, દમન કરેલ, શિક્ષા
 કરેલ, વશ કરેલ.
 દમિન્ ત્રિં દમનાર, શિક્ષા કરનાર, વશ
 કરનાર.
 દમિન્ નં સમુદ્ર અને નદીના સમાગમરૂપ
 દક્ષિણમાં આવેલું એક તીર્થ.
 દમુનસ્ પું અગ્નિ, શુક્રાચાર્ય, ચિગલ વૃક્ષ.
 દમુનસ્ ત્રિં દમનાર, શિક્ષા કરનાર, વશ
 કરનાર.
 દમુનસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દમુનસ્ પું દમુનસ્ પું જુઓ.
 દમે અવ્યં ધર.
 દમ્પતી પું દ્વિવંસીપુરુષનું યુગલ, પતિપત્ની.
 દમ્ભ પું કપટ, શકતા, લુપ્તચિત્, પોતે અ-
 અધાર્મિક હોય છતાં ધાર્મિકરૂપે જણા-
 વનું, ડોળ, પાખંડ, વતીંગ, ગર્વ, અભિમાન.
 દમ્ભક ત્રિં દમનાર, છેતરનાર, ઢોંગ કર-

નાર, ગર્વ કરનાર, પાખંડી.
 દમ્ભચર્યા સ્ત્રીં ઢોંગ, પાખંડ.
 દમ્ભન નં ઠગાઈ કરવી, ડોળ કરવો, ગર્વ
 કરવો.
 દમ્ભિન્ ત્રિં ડોળી, ઢોંગી, શઠ, લુપ્તચિત્,
 અભિમાની, કપટી.
 દમ્ભોદ્રવ પું તે નામે એક ચક્રવર્તી રાજ.
 દમ્ભોદ્રવ ત્રિં ડોળથી ઉત્પન્ન થનાર,
 પાખંડથી ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય, શિક્ષા
 પાત્ર.
 દમ્ભોલિ પું ઇન્દ્રનું વજ્ર, હીરો.
 દમ્ય ત્રિં દમવા યોગ્ય, દમન કરવા યોગ્ય,
 વશ કરવા યોગ્ય, શિક્ષાપાત્ર.
 દમ્ય પું જેની ભાર ઉચ્ચકવાની અવ-
 સ્થા પ્રાપ્ત થઈ હોય તેવો જીવાન બળદ,
 હરકોઈ બળદ.
 દ્ય મ્વાં આં સં સેદ્ દયા કરવી, ગમન
 કરવું, જરૂં, દાન કરવું, વધ કરવો,
 પાળવું, રક્ષણ કરવું.
 દ્ય પું દયા, કરણ, કરણ રસ.
 દ્યમાન ત્રિં દયા કરતું, રક્ષણ કરતું, વધ
 કરતું, જરૂં.
 દયા સ્ત્રીં દયા, અનુકંપા, કરણ, પારકું
 દુઃખ દૂર કરવાની ઇચ્છા.
 દયાકૃટ પું જુદ દેવ.
 દયાલ પું કિનારાનું પટ્ટી પંડું.
 દયાલુ ત્રિં દયાળુ, કૃપાળુ.
 દયાલુતા સ્ત્રીં દયાળુપણું.
 દયાલુત્વ નં દયાળુપણું.
 દયાવત્ર ત્રિં દયાવળું.
 દયાવીર પું દયાયુક્ત વીર રસ, દયા-
 યુક્ત વીર રસવાયો કોઈ નાયક.
 દયિત પું પતિ, સ્વામી.
 દયિત ત્રિં પ્રિય, વહાલું.
 દયિતા સ્ત્રીં પ્રિયા, ભાયા, સ્ત્રી.

દયિતાધીન

૭૧૩

દર્દુનાશિની

દયિતાધીન ત્રિ० સ્ત્રીને વરા, સ્ત્રીના સ્વા-
 ધીનમાં રહેલ.
 દયિત્વ ત્રિ० દયાળુ, અનુકંપાશીલ.
 દયુ ત્રિ० ક્રીડા કરનાર, રમનાર, ખેલનાર.
 દર અવ્યં થોડું, અલ્પ.
 દર પું નં ભય, બીક, ખાડો.
 દર પું ગુફા, દર, શંખ.
 દરક ત્રિ० બીર, બીકણ.
 દરકણિકા સ્ત્રીં સ્ત્રીનાવરી વનસ્પતિ.
 દરણિ પું નદી વગેરેના કીનારાનું પૂરી પડતું.
 દરણિ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દરણો સ્ત્રીં દરણિ જુઓ.
 દરણ પું ખાડો, દિશાઓમાં ફેલાતું.
 દરણ સ્ત્રીં હૃદય, કાંઠો, કિનારો.
 દરણ પું પર્વત, પ્રપાત, કોતર, ભય, બીક,
 મ્લેચ્છગતિ.
 દરણ ત્રિ० ભયદાયક, ભયંકર.
 દરણ પું નં હિંગલોક, હીંગળો.
 દરણ પું મ્લેચ્છગતિ, ભય.
 દરણર પું ભગવાન વિષ્ણુનો શંખ-પાંચગવ્ય.
 દરણવિહલિત ત્રિ० થોડું ચીરાચેલ, થોડું
 ભાંગેલ-તુટેલ.
 દરણાન પું ઘોત-પ્રકાશ.
 દરા સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 દરિ સ્ત્રીં ગુફા, દર, ખાંડું, કોતર.
 દરિ પું તક્ષક નાગના કુળમાં ઉત્પન્ન
 થયેલો એક સાપ.
 દરિત ત્રિ० ભય પામેલ, ચીરાચેલ, ફાટેલ,
 તુટેલ.
 દરિત ત્રિ० શાહી નાખનાર, ચીરી નાખનાર.
 દરિત્ર ત્રિ० દરિદ્રી, નિર્ધન, દુઃખી.
 દરિત્રતા સ્ત્રીં દરિદ્રપણું.
 દરિત્રત્વ નં દરિદ્રપણું.
 દરિત્રા અશં પં અં સદ્ દરિદ્ર થતું,
 નિર્ધન થતું, દુઃખી થતું.
 દરિત્રિત ત્રિ० દરિદ્ર થયેલ, નિર્ધન થયેલ.

૯૦

દરિદ્રિત ત્રિ० દરિદ્ર, થનાર, નિર્ધન થનાર.
 દરિન ત્રિ० બીર, બીકણ, ચીરી નાખનાર,
 ફાડી નાખનાર.
 દરી સ્ત્રીં દરિ સ્ત્રીં જુઓ.
 દરીત ત્રિ० ફાડી નાખેલ, ચીરી નાખેલ.
 દરીત ત્રિ० શાહી નાખનાર, ચીરી નાખનાર.
 દરીમ્ સ્ત્રીં ગુફાની જમીન, ગુફાનો પ્રદેશ.
 દરીમ્ પું પર્વત.
 દરિમ્ ત્રિ० ગુફાવાળું, ખાંડાવાળું.
 દરોમત પું પર્વત.
 દરોમત ત્રિ० ગુફાવાળું, ખાંડાવાળું.
 દરીવત અવ્યં ગુફા જેવું.
 દરોવર પું રમવાનો પાસો.
 દર્તુ ત્રિ० ચીરી નાખનાર, ફાડી નાખનાર.
 દર્તુ ત્રિ० ફાડી નાખનાર, ચીરી નાખનાર.
 દર્વર પું પર્વત.
 દર્વર ત્રિ० લગાર ભાંગેલું, થોડું તુટેલું વાસણ
 વગેરે.
 દર્વરાત્ર પું એક જાતનું કરીયાણું.
 દર્વરાત્ર નં એક જાતનું અંજન.
 દર્વરોક નં એક જાતનું વાદિત.
 દર્વરોક પું મેઘ, દેડકો, મોથ.
 દર્વર નં એક જાતનું વાદિત, ગામડાંનો
 સમૂહ.
 દર્વર પું તે નામે એક પર્વત, મેઘ, મોથ,
 તે નામે એક દેશ, તે નામે એક રાક્ષસ.
 દર્વરક પું એક જાતનું વાદિત, દેડકો, મેઘ,
 તે નામે એક પહાડ, એક રાક્ષસ.
 દર્વરચ્છદા સ્ત્રીં આહ્વા વનસ્પતિ.
 દર્વરપુટ પું એક જાતનું વાદિત.
 દર્વરા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, ડાંગેર.
 દર્ધ પું દાદરનો રોગ.
 દર્ધ પું વક્ત્રમર્દ વૃક્ષ.
 દર્ધ ત્રિ० દાદરનો નાશ કરનાર હરકોઈ.
 દર્ધુણ ત્રિ० વધુણ જુઓ.
 દર્ધુનાશિની સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.

દર્શુરોગિન

૭૧૪

દર્શનપ્રાતિભાવ્ય

દર્શુરોગિન ત્રિં દાહરના રોગવાળું.
 દર્શુ પું દર્શુ પું જુઓ.
 દર્શુપ્ત પું દર્શુપ્ત પું જુઓ.
 દર્શુપ્ત ત્રિં દર્શુપ્ત ત્રિં જુઓ.
 દર્શુણ ત્રિં દર્શુણ જુઓ.
 દર્શુનાશિની સ્ત્રી એક જાતની વનરપતિ.
 દર્પ ગર્વ, અહંકાર, એક પ્રકારની ચિત્ત-
 શક્તિ, હર્ષથી થનારો ગર્વ, એક જાતનો
 મુગ, ગરમી, ઉચ્છ્વંખલતા, ધર્મભર્યાદા
 ઓળંગવી તે, ઉત્સાહ, કરતૂરી.
 દર્પક પું મોહક, કામદેવ, સિંહ, કરતૂરી.
 દર્પક ત્રિં ગર્વ કરનાર, મોહ કરનાર.
 દર્પણ ત્રિં ગર્વનો નાશ કરનાર.
 દર્પણ પું દર્પણ, આથનો, આરીસો, તે
 નામે એક પર્વત, તે નામે એક નદ.
 દર્વણ નં નેત્ર, આંખ.
 દર્પદ ત્રિં ગર્વદાયક, ગર્વનાશક.
 દર્પદ પું વિષ્ણુ.
 દર્પધ્માત ત્રિં ગર્વથી દૂલેલ, ગર્વપૂર્ણ.
 દર્પપત્ર પું કાશ-કાસડો ધાસ.
 દર્પપત્રક પું ઉપરનો અર્થ.
 દર્પહ ત્રિં ગર્વનો નાશ કરનાર.
 દર્પહન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દર્પહન પું વિષ્ણુ.
 દર્પારમ્ભ પું ગર્વનો આરંભ.
 દર્પિન ત્રિં ગર્વવાળું, અહંકારી.
 દર્પોપશાંતિ સ્ત્રી ગર્વની શાંતિ, અહંકાર
 ઉતરી જવો તે.
 દર્મ પું દર્ભ, દાહ નામે ધાસ.
 દર્મટ નં એકાંત ગૃહ, ઓરડો.
 દર્મપત્ર પું કાશ, કાસડો ધાસ.
 દર્મપત્રક પું ઉપરનો અર્થ.
 દર્મપુષ્પ પુ એક જાતનો સાપ.
 દર્મમય ત્રિં દાહનું, દર્ભનું, દર્ભમય.
 દર્મમૂલ નં દાહનું મૂળીયું.
 દર્મમૂલા સ્ત્રી એક જાતની વનરપતિ.

દર્મર ત્રિં દાહની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 દર્માન્વય પું દાહથી ભરપૂર નિર્જળ પ્રદેશ.
 દર્માહ્વય પું મુંજ ધાસ.
 દર્મિ પું તે નામે એક ઋષિ.
 દર્મ ત્રિં ચીરી નાખનાર, ફારી નાખનાર.
 દર્મ્ય ત્રિં ભયનું સાધન.
 દર્વ પું રાક્ષસ, હિંસા.
 દર્વ ત્રિં હિંસક.
 દર્વક પું કડછો, કડછી.
 દર્વટ પું ફોળદાર, કોટવાળ.
 દર્વરીક પું ધન્દ, વાયુ, એક વાદિત.
 દર્વા સ્ત્રી ઉચીનર નામના રાજની સ્ત્રી.
 દર્વિ સ્ત્રી કડછી, સર્પની ફેણ.
 દર્વિકા સ્ત્રી કડછી.
 દર્વિહોમ પું કડછીવડે હોમ.
 દર્વી સ્ત્રી કડછી, સર્પની ફેણ.
 દર્વીકર પું સર્પ.
 દર્વીસંક્રમણ નં તે નામે એક તીર્થ.
 દર્વીહોમ પું કડછીવડે હોમ.
 દર્શ પું અભાસ તિથિ, અભાસને દિવસે
 કરવાનો યજ્ઞ, દર્શન, દષ્ટિ, દષ્ટિવિષ-
 યક જ્ઞાન.
 દર્શક ત્રિં દેખાડનાર, દેખનાર, જોનાર,
 નિપુણ, કુસળ, હોંશીઆર, પ્રધાન, મુખ્ય.
 દર્શક પું દારવાળ, જોવાને, દેખવાને,
 દેખાડવાને.
 દર્શત પું સૂર્ય, ચંદ્ર, આકાશનું ઝડકપૂર.
 દર્શત ત્રિં જોવા યોગ્ય, દર્શન કરવા
 યોગ્ય, દેખાવડું.
 દર્શન નં નેત્ર, સ્વપ્ન, સુદ્ધિ, ધર્મ, દર્પણ,
 આરસી, શાસ્ત્ર, વર્ણ, દેખવું, જોવું,
 અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર, પદ્મદર્શન, શોભવું, શોભા
 કરવી, રૂપ, મત, સંપ્રદાય, ધાર્મિક જ્ઞાન.
 દર્શનપ્રતિભૂ પું એક પ્રકારનો સાક્ષી, જામીન.
 દર્શનપ્રાતિભાવ્ય નં સાક્ષીપણું, જામી-
 નગીરી.

दर्शनी

७१५

दलिन

दर्शनी स्त्री० दुर्गा देवी.
 दर्शनीय त्रि० दर्शन करवा योग्य, जेवा
 योग्य, हेभावकुं, सुंदर.
 दर्शनीयमानिन् त्रि० पोताने हेभावकुं
 माननार, उज्जी, दंभी.
 दर्शप पु० ऐक प्रकारनी देवजालि.
 दर्शयामिनी स्त्री० अभ्यासनीरात, अंधारीरात.
 दर्शयितुकाम त्रि० हेभाउवाने छच्छतुं,
 अताववाने छच्छतुं.
 दर्शयितु त्रि० दर्शन करनार, जेनार, हे-
 भाउनार, अतावनार.
 दर्शयित्वा अव्य० हेभाडीने, अतावीने.
 दर्शयितु पु० द्वारपाण, हेभाउनार-भोभीयो.
 दर्शयिष्यत् त्रि० हेभाउतुं, अतावतुं, समभवतुं.
 दर्शविषद् पु० मन्द, कपूर.
 दर्शित त्रि० हेभाउल, प्रकट करेल, समजवेल.
 दर्शिन त्रि० हेभनार, अतावनार, समज-
 वनार, प्रकट करनार, विवेचन करनार.
 दर्शिवन् त्रि० हेभनार, जेनार.
 दर्शिवस् त्रि० उपरना अर्थ.
 दल चु० उम० स० सेट् ढगवुं, डाउवुं, भेदवुं,
 तोउवुं, विकास करवो.
 दल् भ्वा० प० स० सेट् उपरना अर्थ.
 दल न० उँयाधुं, दुकडा, पाँडेकुं, वन, त-
 भावपत्र, अधुं, डाउवुं, तरवारनुं भ्यान,
 समूह, ढग, कापवुं, भेदवुं, तोउवुं, सैन्य,
 लश्करी दुकडी.
 दलकपाट पु० झूलनी पांथडी.
 दलकोष पु० भोगरानुं आड.
 दलत् त्रि० डाउतुं, खीरतुं, तोउवुं, भेदतुं.
 दलत् त्रि० जे भाग करनार, खीरनार,
 डाउनार, तोउनार.
 दलन न० डाउवुं, तोउवुं, भेदवुं, खीरवुं.
 दलन त्रि० डाउनार, खीरनार, जे भाग
 करनार, तोउनार.
 दलनिर्माक पु० भोजनपत्रनुं आड.

दलनी स्त्री० भाटीनुं ढेडुं.
 दलप न० प्रहार करवो, युद्ध, सोनुं.
 दलप त्रि० वीहानार, खीरनार, तोउनार,
 डाउनार, भेदनार.
 दलप पु० सेनापति, समूहने नेता, नायक,
 भागेवान.
 दलपुष्पा स्त्री० डेवडानुं आड-केतकी.
 दलमालिनी स्त्री० नीयेने श्रृंग लुओ.
 दलमाली स्त्री० ऐक गतनुं शाक-डाभीग-
 डाभी.
 दलशस् अव्य० पाँडे पाँडे, दुकडेदुकडा.
 दलशाली स्त्री० दलमाली लुओ.
 दलसारिणी स्त्री० दलमालिनी लुओ.
 दलसूचि स्त्री० डाँटे.
 दलसूची स्त्री० डाँटे.
 दलस्नसा स्त्री० पाँडांना रसा, पाँडांनी रेभा.
 दलाढक पु० रानी तल, जेर, शीख, भाँड,
 नागडेसर, भोगरो, हाथीनो कान, भोटो
 पवन, भावत, यमेली, वाळरोडा.
 दलाढय त्रि० धलुंज भोटुं.
 दलाढय पु० काँव-पतरीओरपे जनेसे
 काँव.
 दलाढय त्रि० पाँडांवाणुं.
 दलाढयक पु० भोगरो.
 दलामल न० ऐक जतनी वनस्पति.
 दलामल न० लूणीनी लाछ.
 दलाह पु० नागर वेव.
 दलाहय पु० नागर वेव.
 दलि स्त्री० भाटीनुं ढेडुं.
 दलि पु० भाटीनुं ढेडुं.
 दलिक पु० डाकडुं.
 दलित त्रि० विहसेल, पीवेस, छपडेल,
 भाँडित थयेस, भाँगेस, खीरायेस, तुरेस,
 जे भागभां करेल.
 दलिन त्रि० जे भागवाणुं, तुरेकुं भाँगेकुं,
 खीरायकुं.

વલી ક્ષીં માટીનું ટેકું.
 વલેગન્ધિ પું સતપુડાનું ઝાડ.
 વલોમ્લવ ત્રિં પાંદડામાંથી ઉત્પન્ન અથેલ.
 વલોમ્લવ નં એક જનનું મધ, એક દારૂ.
 વલ્લમ પું કપટ, પાપ, દગા, ડગાઇ, તે નામે
 એક ઋષિ, ચક્ર, પેડું.
 વલ્લિમ પું ઇન્દ્ર, ઇન્દ્રનું વજ્ર.
 વલ્લિમત્ પું ઇન્દ્ર.
 વલ્લ્ય ત્રિં પાંદડાની સમાપનો પ્રદેશ વગેરે.
 વલ્ પું વન, વનનો અગ્નિ-દાવાનળ, તાપ,
 સંતાપ.
 વલથુ પું તાપ, સંતાપ.
 વલ્લદગ્ધ ત્રિં વનમાં બળેલ, દાવાનળથી બળેલ.
 વલ્લદગ્ધક નં એક જાતનું ધાસ.
 વલ્લદહન પું દાવાનળ.
 વલ્લયત્ પું દૂર કરતું.
 વલ્લમિ પું દાવાનળ.
 વલ્લિ નામાધતુ પં છં સેદ્ દૂર કરતું.
 વલ્લિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત દૂર.
 વલ્લીયસ્ ત્રિં અત્યંત દૂર.
 વલ્લ પું ઝમં સં સેદ્ દીપતું, પ્રકાશતું.
 વલ્લ પું ભાં સં સેદ્ દશવું, કરડવું.
 વલ્લ બ્વાં પં સં સેદ્ દશવું, કરડવું.
 વલ્લક ત્રિં દશ બેટલું, દશની સંખ્યા.
 વલ્લકણ્ઠ પું રાવણ.
 વલ્લકણ્ઠજિત્ પું રામચંદ્ર.
 વલ્લકન્ધ પું રાવણ.
 વલ્લકન્ધર પું રાવણ.
 વલ્લકન્ધરજિત્ પું રામચંદ્ર.
 વલ્લકર્મન નં મહાધાનથી આરંભી સ્મશાન
 સુધીનું દશ પ્રકારનું કર્મ.
 વલ્લકામજન્યસન નં સ્વેચ્છાથી ઉત્પન્ન
 ચનારાં દશન્યસન-જુગાર, દિવસે નિદ્રા,
 છીનાણું, મદમતપાણું, શિકાર, કોઇને
 બાળો દેવી, નૃત્ય, ગાયન, વાલ, દંભ.
 વલ્લકુલ્લવૃક્ષ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દશ વૃક્ષો.

દશક્ષીર નં દશ પ્રકારનું દૂધ-ગાયનું, ભેં-
 સનું, બકરીનું ઉંટીનું, ગાડરનું, ઘોડીનું,
 મનુષ્ય સ્ત્રીનું, હાથણીનું, મૃગલીનું અને
 ગધેડીનું દૂધ.
 દશગુણ નં દશગણું.
 દશગ્રન્થ પું ૧૦ વેદસંહિતા, વેદ, બ્રાહ્મણ,
 શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, નિર્ધેદુ, હંદ અને
 નિરૂક્ત-એ દશ ગ્રંથ.
 દશગામપતિ પું દશ ગામનો ધણી.
 દશગામિક પું દશ ગામનો ધણી.
 દશગામિક ત્રિં દશ ગામની પાસેનો પ્ર-
 દેશ વગેરે.
 દશગામિન પું દશ ગામનો ધણી.
 દશગ્રીવ પું રાવણ.
 દશજ્યોતિ પું સુભાજ રાગનો એક પુત્ર.
 દશજ્યોતિસ્ પું ઉપરનો અર્ધ.
 દશત્ ક્ષીં દશની સંખ્યા-દશનો વર્ગ.
 દશતમ ત્રિં દશમું.
 દશતય ત્રિં દશની સંખ્યાવાળું, દશ.
 દશતિ ક્ષોં સોની સંખ્યા.
 દશદશિન ત્રિં સોગણું.
 દશદા અન્યં દશ પ્રકારે.
 દશન ત્રિં દશ, દશની સંખ્યા.
 દશન નં બખ્તર.
 દશન પું પર્વતનું શિખર.
 દશન પું નં દાંત.
 દશનચ્છદ પું હોઠ.
 દશનપદ્ નં દંતક્ષતનું સ્થાન, દાંતના કર-
 ડની નીશાની.
 દશનચીજ પું દાડમનું ઝાડ.
 દશનવાસસ નં હોઠ.
 દશનચિહ્નો ત્રિં દાંતચમરનું.
 દશનચીજ પું દાડમનું ઝાડ.
 દશનાંશુ પું દાંતનું કિરણ.
 દશનાદય પું દશનપદ જુઓ.
 દશનાદય ત્રિં દાંતવાળું.

દશનાદયા

૭૧૭

દશબાજિન

દશનાદયા સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ-લૂણી.
 દશનોચ્છિદ્ર નં ચુંબન, નિઃશ્વાસ.
 દશનોચ્છિદ્ર ત્રિં દાંતવડે એકું.
 દશપુ પું દશ ગામડાંનો ક્રોધી અમલદાર
 વગેરે.
 દશપશ્ચતપસ્ પું ધર્મિન્દ્રવજ્યપૂર્વક પં-
 ચાગ્રિ તપ કરનાર.
 દશપારમિતાધ્વર પું શુદ્ધ દેવ.
 દશપુર નં એક જાતની મોથ.
 દશપુર પું માળવા દેશનો અમુક ભાગ.
 દશપુરુષ નં દશ પુરુષો.
 દશપૂર નં એક જાતની મોથ.
 દશપૂર પું માળવા દેશનો અમુક એક ભાગ.
 દશપેય પું એક જાતનો યાગ.
 દશશલ પું શુદ્ધ દેવ,
 દશશાહુ સ્ત્રીં દશ શૂળવાળી દુર્ગા દેવી.
 દશમુજા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દશમૂલિગ પું શુદ્ધ દેવ.
 દશમૂમોશ પું શુદ્ધ દેવ.
 દશમ ત્રિં દશમું.
 દશમભાવ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ દશમું સ્થાન.
 દશમહાચિષ્ઠા સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દશ
 મહાવિદ્યાઓરૂપ દશ દેવીઓ.
 દશમાલ નં દશ માળાઓ.
 દશમાલિક પું તે નામે એક દેશ
 દશમાલિક પું નં દશમાલિક દેશના
 રાજાઓ, દશમાલિક દેશના રહેવાસીઓ.
 દશમાલી સ્ત્રીં દશ માળાઓ.
 દશમાસ્ય ત્રિં દશ મહિનાના ગર્ભમાં રહેલ.
 દશમિન્ ત્રિં અત્યંત વૃદ્ધ-નેવું વર્ષથી
 ઉપર અવસ્થાનું.
 દશમી સ્ત્રીં કામની છેલ્લી અવસ્થા, દશમ
 તિથિ, મનુષ્ય આયુષનાં સો વર્ષ પૈકી
 છેલ્લાં દશ વર્ષ.
 દશમીંગત ત્રિં અત્યંત વૃદ્ધ-નેવું વર્ષ ઉ-
 પરની અવસ્થાવાળું.

દશમીસ્થ ત્રિં અત્યંત વૃદ્ધ, કામની છેલી
 અવસ્થાને પામેલ.
 દશમુલ્લ પું રાવણ.
 દશમુલ્લરિપુ પું રામચંદ્ર.
 દશમુલ્લા સ્ત્રીં દશ મુખવાળી દેવી.
 દશમુલ્લાન્તક પું રામચંદ્ર.
 દશમૂલક નં દશ પ્રકારનાં મૂત્ર-ગાયનું,
 બેંસનું, બકરીનું, ઘેંટીનું, ઘોડીનું, હા-
 થણીનું, ગધેડીનું, મૃગલીનું અને મનુષ્ય
 બીનું મૂત્ર.
 દશમૂલ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક પાચન ઔષધ.
 દશમૂલઘૂત નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ ઘી.
 દશમૂલતૈલ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ તેલ.
 દશમૂલવટ્પલઘૂત નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔ-
 ષધરૂપ એક ઘી.
 દશમૂલાઘઘૂત નં ઉપરનો અર્થ.
 દશયોગ પું વિવાહ વગેરેમાં ત્યાજ્ય જ્યો-
 તિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
 દશરથ પું સૂર્યવંશી એક રાજા, રામચં-
 દ્રનો પિતા.
 દશરથતનય પું રામચંદ્ર.
 દશરથતજ્જ પું રામચંદ્ર.
 દશરથપુત્ર પું રામચંદ્ર.
 દશરથસુત પું રામચંદ્ર.
 દશરથસુતુ પું રામચંદ્ર.
 દશરથાત્મજ પું રામચંદ્ર.
 દશરથિમશત પું સૂર્ય, આકાશનું જાડ.
 દશરાત્ર પું દશ દિવસસાધ્ય એક યજ્ઞ.
 દશરૂપક નં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક ગ્રંથ.
 દશરૂપમૂત્ર પું વિષ્ણુ.
 દશલક્ષણ નં દશ લક્ષણો.
 દશલક્ષણક પું ધૃતિ-ક્ષમા-દમ અસ્તેય-
 શૌચ-ધર્મિન્દ્રિયનિમ્મલ-શુદ્ધિ-વિદ્યા-સત્ય-
 આક્રોધ-એ દશ લક્ષણવાળો ધર્મ.
 દશબાજિન પું ચંદ્ર, કપૂર.

દશઘોષિક

૭૧૮

દશિન

દશઘોષિક ત્રિં દશ વર્ષાનું, દશ વર્ષમાં
 હોનાર-ચનાર.
 દશઘોષ ત્રિં દશ પ્રકારનું.
 દશવીર નં તે નામે એક સૂત્ર.
 દશવ્રજ પું તે નામે એક ઋષિ.
 દશશત નં એક હળાર, હળારની સંખ્યા.
 દશશતરશ્મિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 દશશતાંત્રિ સ્ત્રીશતમૂલી, શતાવરીવનસ્પતિ.
 દશશ્વેતવાજિન પું ચંદ્ર, કપૂર.
 દશસત્તા સ્ત્રીં સામવેદનો અમુક જાગ.
 દશસદસ્ય નં દશ હળાર.
 દશસાહસ્ય નં દશ હળાર.
 દશસાહસિક ત્રિં દશ હળારના પ્રમાણનો
 ભાગ વગેરે.
 દશસ્ય નામધાતુ વં અં સેટ્ દાનની
 ઇચ્છા કરવી.
 દશહરા સ્ત્રીં ગંગાનો જન્મ-દિવસ-ગ્રેહ
 શુદ્ધ દશમ.
 દશાસ્ત્રીં અવસ્થા, દીવાની દીવેટ, ચિત્ત,
 મન, જન્મ વગેરે અવસ્થાઓ, કામકૃત
 દશ અવસ્થાઓ, ન્યોતિષપ્રસિદ્ધ ગ્રહોનો
 ભોગ્ય કાલ, સ્થિતિ, હાલત, કષકાંતો
 છેડો, કિનાર.
 દશાકર્ષ પુ દીવો.
 દશાકર્ષ પું વં વસ્ત્રનો છેડો.
 દશાકર્ષા સ્ત્રીં વસ્ત્રનો છેડો, કિનાર.
 દશાકર્ષિન પુ દીવો.
 દશાક્ષર નં દશ અક્ષરનો 'પંક્તિ' નામે
 એક છંદ.
 દશાક્ષર ત્રિં દશ અક્ષરવાળું.
 દશાક્ષરી સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક મંત્ર.
 દશાક્ષૂપ પું એક પ્રકારનો ધૂપ.
 દશાક્ષુલ નં ઉપર દશ આંગળીઓ જેવી
 રેઆવાળું એક રૂળ.
 દશાક્ષુલ ત્રિં દશ આંગળ પ્રમાણનું દશ
 આંગળનું.

દશાધિપતિ પું સૂર્ય વગેરે ગ્રહ, જમાદાર.
 દશાનન પું રાવણ.
 દશાનિક પું દંતીવૃક્ષ.
 દશાન્ત પું વૃક્ષાવસ્થા, દીવેટનો છેડો.
 દશામય પું રૂપ દેવ.
 દશાપચિત્ર નં શ્રાધ્ધ વગેરેમાં અપાતો
 વસ્ત્રનો ટુકડો.
 દશારુહા સ્ત્રીં એક જાતની મોથ.
 દશાર્ણ પું તે નામે એક દેશ.
 દશાર્ણ પું વં દશાર્ણ દેશનો રાગ, દશ-
 ણ્ણ દેશના રહેવાસીઓ.
 દશાર્ણક પું દશાર્ણ દેશ.
 દશાર્ણા સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 દશાર્ણેયુ પું પુરૂવંશી રૌદ્રાશ્વ રાગનો પુત્ર.
 દશાર્દ્ર નં પાંચ પાંચની સંખ્યા.
 દશાર્દ્ર પું કોટૂવંશી ધૃષ્ટધુમ રાગનો એક
 પુત્ર, વિષ્ણુ, માદવ લોકોનો દેશ.
 દશાર્દ્ર ત્રિં હરકોઈ માદવવંશી.
 દશાષતાર પું વિષ્ણુ.
 દશાવિશેષ પું અમુક કોઈ દશા, અમુક
 કોઈ હાલત, અમુક કોઈ અવસ્થા.
 દશાશ્વ પું ચંદ્ર, કપૂર
 દશાશ્વમેધ નં કાશીમાં આવેલું તીર્થ.
 દશાશ્વમેધિક નં ઉપરનો અર્થ.
 દશાસ્થિતિ સ્ત્રીં અમુક દશા, અમુક હાલત
 દશાસ્ય પું રાવણ.
 દશાસ્યજિત્ પું રામચંદ્ર.
 દશાસ્યનિષૂદન પું રામચંદ્ર.
 દશાસ્યરિપુ પું રામચંદ્ર.
 દશાસ્યશનુ પું રામચંદ્ર.
 દશાસ્યહન્ટ પું રામચંદ્ર.
 દશાહ પું દશ દિવસ.
 દશિકા સ્ત્રીં એક જાતની જંઘલી માખી.
 દશિન ત્રિં વં દશની સંખ્યાવાળું.
 દશિન પું દીવો, દશ ગામ ઉપરનો
 અમલદાર.

दशिन

७१९

दहर

दशिन त्रि० छेडावाणुं.

दशोविदर्भ पु० दक्षिणभां आवेसो देश.

दशोन्मिय न० दश छन्दियो.

दशोन्धन पु० दीवो.

दशोर त्रि० हिंसक.

दशोरक पु० मध्य देश, गधेडो.

दशोरक पु० न० मध्य देशना लोक.

दशोरकी स्त्री० गधेडी.

दशोश पु० सूर्य वगेरे मल, दश गामने
अमलदार.दशोकादशिक त्रि० ऐक प्रकारना व्याजने
धंधो करनार, सोप्रत्ये दश लेनार.

दशोणि पु० पुष्कण हविषवाणुं.

दशोषधकाल पु० दश प्रकारना औषधने
समय.दष्ट त्रि० दशाथेन, दशेल, करडेल, ऐकत्र
थयेल.

दस् चु० आ० स० सेट् दशवुं, करडवुं, जेवुं.

दस् दिवा० प० स० सेट् उये ईकेवुं, ईकेवुं,
नाश पामवे, ओखुं थवुं.दस् पु० उये ईकेवुं, उराडवुं, नाश पामवुं,
क्षीयु थवुं.

दसन न० उपरना अर्थ.

दसेरक पु० भारवाड देश, गधेडो.

दसेरकी स्त्री० गधेडी.

दस्त त्रि० ईकेल, उये ईकेल, उराडेल,
नाश करेल.दस्म त्रि० ईकेनार, उराडनार, दर्शन करवा
योग्य, जेवा योग्य.

दस्म पु० यजमान, चोर, अग्नि, यित्रानुं आड.

दस्म्य त्रि० दर्शन करवा योग्य, जेवा
योग्य, देखावडुं.दस्यु पु० महासाहसिक, अण, चोर, कर्म-
भ्रष्ट, असुर, शत्रु, क्रूर.

दस्युसात अव्य० शत्रुने स्वाधीन.

दस्युह पु० सुश्रीवने मोटो लाठ वाली.

दस् पु० गधेडो, अश्विनी नक्षत्र.

दस् पु० द्वि० अश्विनी कुमार, जेनी संप्रदा.

दस् त्रि० हिंसक.

दस् न० शिशिर ऋतु.

दस्तेष्टता स्त्री० अश्विनी नक्षत्र.

दस्म न० अश्विनी नक्षत्र.

दस्स स्त्री० सूर्यपत्नी-मंसा नामनी.

दह चु० उम० सेट् दीपवुं, प्रकाशवुं. अ०
आणवुं स०

दह् स्वा० प० स० अन्दि आणवुं, अणवुं.

दहत त्रि० आणवुं, अणवुं.

दहहहा स्त्री० ते नामे कार्तिकस्यामीनी माता.

दहन पु० अग्नि, यित्रक वृक्ष, बीलासुं,
कण्ठार, ते नामे ऐक इष्टदेव, होलो,

दुष्ट मनुष्य, युगण.

दहन त्रि० दाहक, आणी नाभनार.

दहन न० दाह, आणवुं ते.

दहनकेतन पु० न० धुमाडो.

दहनस्तुट न० वैद्यकप्रसिद्ध ऐक दाहक
पदार्थ.

दहनप्रिया स्त्री० अग्निनी पत्नी स्वाहा.

दहनबहुल पु० अग्नि, यित्रक वृक्ष.

दहनर्क्ष न० कृत्तिका नक्षत्र.

दहनसहचर पु० वायु.

दहनसारथि पु० वायु.

दहनगुरु न० आणवा मारेनुं अजर.

दहनाराति पु० पाणी.

दहनारि पु० पाणी.

दहनी स्त्री० मेरवेल, वनस्पति.

दहनीय त्रि० आणवा योग्य.

दहनोपल पु० सूर्यकान्त मणि-आजीओ
काय.

दहनोल्का स्त्री० अग्निने तण्णो.

दहर पु० उँदर, लाठ, आणक, वड्यु देव.

दहर न० नरक.

વહર ત્રિં દુર્બોધ, અતિસૂક્ષ્મ, સ્વપ્ન, અ-
તિશય થેહું.

વહરાકાશ પું પરમાત્મા.

વહમાન ત્રિં બળતું, બાળતું.

વહ પું દાવાનળ, જહર, પેટ.

વા મ્વાં પં સં અનિદ્ દેવું, આપવું.

વા જુહોં ઉમ્મં સં અનિદ્ દેવું, આપવું.
અતિ+અત્યંત આપવું, અનુ+પાછું આપવું,
પ્રતિનિધિરૂપે આપવું. અભિ+ સામે આ-
પવું, અવ+ નીચે આપવું, આદિ કર્મ
કરવું, આ+અહણુ કરવું, લેવું, અપ+આ+
અપેક્ષાએ લેવું, ઉદ+આ+ઉચું કરી અહણુ
કરવું, ઉપ+આ+સમીપમાં અહણુ કરવું,
પરિ+આ+ફેરવીને અહણુ કરવું, પ્રતિ+આ+
સામેથી લેવું, પ્રતિઅહ કરવે, વિ+આ+
અંગ વગેરે પ્રસારવાં. પરિ+ઉપર સ્થાપવું,
પ્ર+વિધિપૂર્વક આપવું, અત્યંત આપવું,
અનુ+પ્ર+પાછું આપવું. પ્રતિ+પ્ર+લીધેલું
પાછું આપવું, સમ્+પ્ર+સત્કારપૂર્વક આ-
પવું, પ્રતિ+પાછું આપવું.

વા અદાં પં સં અનિદ્ કાપવું.

વાક પું બજમાન.

વાક્ષ ત્રિં દક્ષસંબંધી. દક્ષનું, હોંશીઆર-
સંબંધી, હોંશીઆરનું.

વાક્ષક પું દક્ષના પુત્રનો વિવય.

વાક્ષાયણ પું દક્ષથી ચોથો પુરૂષ, દક્ષે
કરેલ યજ્ઞ.

વાક્ષાયણ નં સુવર્ણ, સોનું, સોનાનો
અલંકાર.

વાક્ષાયણિન્ પું સોનાના અલંકારવાળું,
સોનાવાળું, જેની પાસે સોનું હોય તે.

વાક્ષાયણી સ્ત્રીં અશ્વિની વગેરે નક્ષત્રો,
સતી-દુર્ગા દેવી, રેવતી નક્ષત્ર, દંતીચક્ષ,
કરવપત્ની પત્ની, અદિતિ.

વાક્ષાયણીપ પું શિવ, ચંદ્ર, કપૂર.

વાક્ષાયણીપતિ પું ઉપરના અર્થ.

વાક્ષાયણીરમણ પું શિવ, ચંદ્ર, કપૂર.

વાક્ષાયણીચલ્લમ પું ઉપરના અર્થ.

વાક્ષાયણીસ્વામિન્ પું ચંદ્ર, શિવ, કપૂર.

વાક્ષાયણ્ય પું આદિત્ય.

વાક્ષાય્ય પું ગીધ પક્ષી.

વાક્ષિ પું દક્ષનો પુત્ર, દક્ષનો ગોત્રજ.

વાક્ષિકન્થા સ્ત્રીં બાહલીક દેશમાં તે નામે
એક સ્થાન.

વાક્ષિકન્થીય ત્રિં બાહલીક દેશમાંના
અમુક સ્થાનમાં હોનાર.

વાક્ષિણ ત્રિં દક્ષિણા જેનું પ્રયોજન હોય
તે, દક્ષિણનું, દક્ષિણ દિશાસંબંધી, દક્ષિ-
ણાનું, દક્ષિણાસંબંધી.

વાક્ષિણક પું દક્ષિણા દેવામાં તત્પર,
દક્ષિણમાર્ગે જનારનો બંધ.

વાક્ષિણક ત્રિં ચંદ્રલોકમાં જનાર.

વાક્ષિણશાલ ત્રિં દક્ષિણશાળામાં હોનાર-
થનાર.

વાક્ષિણાત્ય ત્રિં દક્ષિણનું, દક્ષિણ દેશનું,
દક્ષિણી.

વાક્ષિણાત્ય નં નાળીએર.

વાક્ષિણાપથક ત્રિં દક્ષિણાપથ દેશમાં
હોનાર-થનાર.

વાક્ષિણ્ય નં અતુલ્યતા, અતુરાષ, સાહિત્ય-
પ્રસિદ્ધ એક નાટકલક્ષણ.

વાક્ષી સ્ત્રીં દક્ષની પુત્રી, વ્યાકરણકર્તા
પાણિની મુનિની માતા.

વાક્ષીપુત્ર પું પાણિની મુનિ.

વાક્ષેય પું પાણિની મુનિ.

વાક્ષ્ય નં કુશળતા, અતુરાષ, હોંશીઆરી.

વાષ પું દાહ, સંતાપ, તાપ.

વાહક પું દાંત.

વાહિમ પું દાહિમનું ઝાડ, એલચીનું ઝાડ.

વાહિમ નં દાહમનું ફળ, એલચી.

વાહિમપત્ર નં દાહમનું પાત.

વાહિમપત્રક પું શેહિતરક્ષ-એક ન્વતનું
ઝાડ.

दाडिमपुष्प

७२१

दानकाम

दाडिमपुष्प पु० छिपरनो अर्थ.
 दाडिमपुष्प न० दाडमनुं दूध.
 दाडिमप्रिय पु० पोपट.
 दाडिमप्रिय त्रि० दाडम जेनेप्रिय होय ते.
 दाडिमभक्षक पु० पोपट.
 दाडिमभक्षक त्रि० दाडम जानार.
 दाडिमभक्षण पु० पोपट.
 दाडिमभक्षण त्रि० दाडम जानार.
 दाडिमभक्षण न० दाडम जानुं ते.
 दाडिमादिचूर्ण न० वैद्यकप्रसिद्ध औषध.
 दाडिमाष्टक पु० वैद्यकप्रसिद्ध ऐक अर्घु.
 दाडिमी स्त्री० दाडमनुं जाड, ऐलसीनुं जाड.
 दाडिमीफल न० दाडम, ऐलसी.
 दाडिमीरस पु० वैद्यकप्रसिद्ध औषध.
 दाडिमीसार पु० दाडमनुं जाड, ऐलसीनुं जाड.
 दाडिम्ब पु० दाडमनुं जाड.
 दाडी स्त्री० दाडमनुं जाड, दाडम.
 दाढा स्त्री० दाड, दांत, प्रार्थना, याचना समूह.
 दाढिका स्त्री० दाड, मूछ.
 दाण्ड पु० दंष्ट्राकृ राजनना दंड नामना ऐक पुत्रनो पुत्र.
 दाण्ड न० दण्डपण्डु, शिक्षापण्डु, दंडनो समूह.
 दाण्ड त्रि० दंड संजधी, शिक्षा संजधी.
 दाण्डकि त्रि० ते नामे ऐक आयुधजती संज.
 दाण्डपाता स्त्री० अमुक डोष्ट ऐक तिथि.
 दाण्डाजिनिक त्रि० माथारी, कपटी, दंग.
 दाण्डायन पु० दंड नामना क्षत्रियनो गोत्रज.
 दाण्डिक त्रि० दाण्डाके जुओ.
 दाण्डिक्य न० दाण्डिकपण्डु.
 दाण्डिन पु० ब० दंड अपिजे कडेस आ-
 चारअर्थ लखुनार.
 दाण्डितायन पु० दंडिनो गोत्रज.
 दात त्रि० कापेल, लखेल, छेदेल, शोधेल, शुद्ध करेल.

दातव्य त्रि० आपवा योग्य, कापवा योग्य.
 दाति स्त्री० दान, हेवुं, आपवुं, शुद्धि, शोधवुं, साक्ष करवुं, दीधेल, शोधेल.
 दातु न० दान.
 दातु त्रि० दान करनार, आपनार.
 दातृ त्रि० छिपरना अर्थ.
 दात्यूह पु० अपैयो, यातकपक्षी, जलकागडी गडो, मेध.
 दात्यूही स्त्री० यातकपक्षिणी, जलकागडी.
 दात्यूही पु० यातक पक्षी, जलकागडो.
 दात्यूहीही स्त्री० यातकपक्षिणी, जलकागडी.
 दात्र न० दातरडुं, दान.
 दात्र त्रि० दान करवा योग्य, आपवा योग्य.
 दात्र त्रि० दान करनार, आपनार.
 दात्व त्रि० दान करनार.
 दात्व न० यशकर्म.
 दाद पु० दान.
 दाद त्रि० दान करनार.
 दादिन त्रि० दान करनार, संस्कारयुक्त करेल.
 दाधिक त्रि० दही छोटेल, दहीथी मिश्र करेल, दहीमां संस्कारयुक्त करेल.
 दाधिक न० वैद्यकप्रसिद्ध ऐक औषध.
 दाधित्य न० कोठनो विकार, कोठना जेवडुं भाष.
 दाधुवि स्त्री० पृथ्वी.
 दाधुषि त्रि० अत्यंत धर्षणु करनार, अति-
 शय तिरस्कार करनार.
 दान ब्वा० उभ० स० सेट सीधुं करवुं, छेदवुं.
 दान न० दान, हेवुं, आपवुं, दाथीनो मध, धन, दोसत, पाणवुं, रक्षणुं करवुं, छेदवुं, कापवुं, शुद्ध करवुं, मारवुं, छिनाम, ऐक जतनुं मध.
 दान त्रि० आपवानुं हरडोर्छ द्रव्य.
 दानक न० अराज्य दान.
 दानकर्म न० दानइष्टकर्म, आपवानो क्रिया.
 दानकाम त्रि० दान करवा इच्छनार.

दानकुल्या

૭૨૨

દામાઞ્ચન

દાનકુલ્યા સ્ત્રીં હાથીના મદનો પ્રવાહ.
 દાનચ્યુત પું શૈતમ પ્રવરનો એક ઋષિ.
 દાનતત્ત્વ અવ્યં દાનથી.
 દાનતા સ્ત્રીં દાનપણું.
 દાનત્વ નં દાનપણું.
 દાનધર્મ પું દાનરૂપ ધર્મ.
 દાનપતિ પું અદૂર નામે એક યાદવ, તે
 નામે એક અસુર.
 દાનપતિ ત્રિં પુંકર આપનાર, ઘણું
 દાન કરનાર.
 દાનપાત્ર નં દાનનું પાત્ર-દાન દેવા યોગ્ય.
 દાનપ્રતિભાવ્ય નં આપવામાટેજમીનગીરી.
 દાનફલ નં દાનનું ફળ.
 દાનવ પું દાનવ, રાક્ષસ, અસુર.
 દાનવ ત્રિં દાનવસંબંધી, અસુરનું, રાક્ષસી.
 દાનવગુરુ પું શુકાચાર્ય.
 દાનવજ્ર પું એક પ્રકારનો દિવ્ય ઘોડો.
 દાનવત્ ત્રિં દાનવાણું.
 દાનવત્ અવ્યં દાન જેવું.
 દાનવપ્રિય ત્રિં દાનવોને પ્રિય.
 દાનવપ્રિયા સ્ત્રીં નાગરવેશ.
 દાનવર્ષિન્ પું મદ કરતો હાથી.
 દાનવર્ષિન્ ત્રિં પુંકળ દાન આપનાર.
 દાનવારિ પું દેવ, વિષ્ણુ.
 દાનવારિ નં હાથીના મદનું પાણી.
 દાનવીર પું દાન કરવામાં વીર, મહાન દાતા.
 દાનવેય પું દાનવ જુઓ.
 દાનવ્યત્યાસ પું દાન દેવામાં વિપરીતપણું,
 કુપાત્રને દાન દેવું તે.
 દાનશીલ ત્રિં બહુજ દાતા.
 દાનશૌણ્ડ ત્રિં અતિશય દાતા.
 દાનસાગર પું અતિશય દાન કરનાર.
 દાનયોગ્ય ત્રિં દાનપાત્ર, દાન દેવા યોગ્ય.
 દાનિન્ ત્રિં દાન કરનાર.
 દાનીય નં દેવું, આપવું તે.
 દાનીય ત્રિં દેસા યોગ્ય, આપવા યોગ્ય.

દાનુ ત્રિં દાતા, દેનાર, આપનાર, પરા-
 ક્રમી, વિજયી.
 દાનુ પું વાયુ, મુખ, દાનવ.
 દાનુ નં દાન, વૃષ્ટિ, વરસવું તે.
 દાનોદક નં હાથીનો મદ.
 દાન્ત ત્રિં બાહ્ય ઈન્દ્રિયોને વશ કરનાર,
 દમન પામેલ, સુશિક્ષિત.
 દાન્ત પું દમનકે દક્ષ, પર્વતના શિખર
 ઉપરનો કુવો.
 દાન્ત ત્રિં દાન કરનાર, દાતા, દાનનું,
 દાનસંબંધી.
 દાન્તિ સ્ત્રીં ઈન્દ્રિયનિગ્રહ, સંયમ.
 દાપન નં દેવરાવનું, અપાવનું.
 દાપયિત્વા અવ્યં અપાવીને, દેવરાવીને.
 દાપિત ત્રિં સાધેલ, વશ કરેલ, દહેલ,
 શિક્ષા કરેલ, દેવરાવેલ, અપાવેલ.
 દાપ્ય ત્રિં દંડવા યોગ્ય, શિક્ષા કરવા
 યોગ્ય, અપાવવા યોગ્ય.
 દામ નં દોરી, દોરકું, સન્ધાન.
 દામકણ્ઠ પું તે નામે એક ઋષિ.
 દામગ્રન્થિ પું વિરાટ રાજાનો સેનાપતિ.
 દામચન્દ્ર પું દ્રુપદ રાજાનો એક પુત્ર.
 દામન્ નં દોરી, દોરકું, માળા, પથુને
 બાંધવાની દોરી.
 દામન ત્રિં દોરકાસંબંધી, દોરકનું.
 દામનપર્વન્ નં ચૈત્ર મહિનાની શુદ્ધ ચૌદસ,
 ચૈત્ર શુદ્ધ બારશ વગેરે.
 દામનિ પું તે નામે એક આયુધજીવી સંઘ.
 દામની સ્ત્રીં પથુને બાંધવાની દોરી.
 દામન્યાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.
 દામલિપ્ત નં તે નામે એક શહેર.
 દામલિહ ત્રિં દોરકું આટનાર.
 દામા સ્ત્રીં દોરી, દોરકું, માળા, પથુને
 બાંધવાની દોરી.
 દામાઞ્ચન નં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 દામાઞ્ચન નં ઘોષ વગેરેને પગે બાંધવાની

દામિની

૭૨૩

દારુ

દેરી, ઘોડાના સામાનનું એક અંગ-
જેમાં ઘોડાપર બેસનારના પગ રહે છે
તે-પગડું.

દામિની સ્ત્રી નીચળી.

દામોદર પુન શ્રીકૃષ્ણ, શાલગ્રામની એક
મૂર્તિ, વિષ્ણુ, ગયેલી ઉત્સર્પિણીમાં થઈ
ગયેલ એક જૈન તીથેકર.

દામોષ્ણીય પુન તે નામે એક ઋષિ.

દામ્પત્ય નન દંપતિસંબંધી, ધણી-ધણી-
યાળી સંબંધી, ધણી-ધણીયાળીની અ-
ન્યોન્ય પ્રીતિ.

દામ્ભિક ત્રિનંદંબી, પાખંડી, દોંગી દંભવાળું.

દામ્ભિક પુન બગલોપક્ષી.

દામ્ભિકી સ્ત્રી બગલી.

દામ્ય ત્રિન વશ કરવા યોગ્ય, આત્મા કરવા
યોગ્ય.

દાય મ્વાન આન સન સેદ્ દાન કરવું, આપવું.

દાય પુન દાન, લય, નાશ, સ્થાન, ખંડન,
તોછડું બોલવું તે, ઉદ્ધત લાપણુ, વિવાદ
કાળે કન્યાને પહેરામણીમાં અપાતું ધન,
જમાઇ વગેરેને તેના સાસરાના પક્ષ
તરફથી અપાતી પહેરામણી, ભાગ કરવો,
વારસો, આપઘાતાના ધનનો હિસ્સો.

દાયક ત્રિન દાન કરનાર, આપનાર, ખંડન
કરનાર.

દાયક પુન વારસ.

દાયવન્ધુ પુન ભાત્ર, વારસનો દક્કદાર બાંધવ.

દાયભાગ પુન વારસાનો ભાગ, વારસાની
વહેંચણી.

દાયવિભાગ પુન ઉપરના અર્થ.

દાયાદ પુન સર્પિંડ, પુત્ર.

દાયાદ ત્રિન વારસાના દક્કદાર.

દાયાદ્ય પુન વન ઉપરનો અર્થ.

દાયાદ્યત્ર ત્રિન વારસાવાળું

દાયાદ્યત્ પુન પિતા.

દાયાદા સ્ત્રી વારસ સ્ત્રી-કન્યા-પુત્રી.

દાયાદો સ્ત્રી ઉપરના અર્થ.

દાયાદ્ય નન વારસપણું, સર્પિંડપણું, સા-
ર્પિંડ્ય ધન.

દાયાપવર્તન નન વારસાનું ન હોવું તે.

દાયિત ત્રિન દાન કરેલ, આપેલ.

દાર પુન વહુન ભાઈ, પત્ની.

દાર પુન એક પ્રકારનું ઔષધ, ચીરવું, ફાડી
નાખવું.

દાર નન ખેરેલું ખેતર.

દારક ત્રિન ચીરી નાખનાર, ફાડી નાખનાર.

દારક પુન બાળક, પુત્ર, મામમાં રહેલું ભુંડ.

દારકર્મન નન લય, વિવાહ.

દારક્રિયા સ્ત્રીન લય, વિવાહ.

દારગ્રહણ નન ઉપરના અર્થ.

દારણ નન નિર્મળી, ચીરવાનું સાધન, ચીરવું,
ભેદવું, ફાડી નાખવું, એક પ્રકારનું ઔષધ.

દારણ ત્રિન ચીરી નાખનાર, વિદારી ના-
ખનાર, ભેદી નાખનાર.

દારણી સ્ત્રીન દુર્ગા દેવી.

દારદ નન દરદ દેશમાં હોનાર, એક પ્રકારનું
ઝેર, પારો, હોંગળો.

દારદ પુન સમુદ્ર.

દારપરિગ્રહ પુન લય, વિવાહ.

દારવલિમુજ્જ પુન બગલો.

દારવ ત્રિન લાકડાનું, લાકડાસંબંધી.

દારસંગ્રહ પુન વિવાહ, લય.

દારિ ત્રિન ચીરનાર, વિદારનાર, ફાડનાર.

દારિ સ્ત્રીન ચીરવું, વિદારવું, ફાડવું.

દારિકા સ્ત્રીન કન્યા, છોકરી, પુત્રી, વેચ્યા સ્ત્રી.

દારિકાદાન નન કન્યાદાન.

દારિત ત્રિન ચીરેલ, ફાડેલ, વિદારેલ.

દારિશ્ર નન દરિદ્રતા, દરિદ્રપણું.

દારિન પુન પતિ, ધણી, સ્વામી.

દારી સ્ત્રીન એક પ્રકારનો કુદર રોગ.

દારુ પુન નન લાકડું, પિતળ, દેવદાર.

દારુ ત્રિન કારીગર, ચીરનાર, ફાડનાર, દાન

દારુક

૭૨૬

દાર્વણ્ડ

કરનાર, ખંડન કરનાર, કાપનાર.
 દારુક નં દેવદાર.
 દારુક પું શ્રીકૃષ્ણનો સારથિ.
 દારુકચ્છ પું તે નામે એક દેશ.
 દારુકચ્છક ત્રિં દારુકચ્છ દેશમાં ઉત્પન્ન
 થનાર, તે દેશનાં લોક.
 દારુકદલી સ્ત્રીં એક જાતની કેળ, જંગલી
 કેળ.
 દારુકા સ્ત્રીં લાકડાની પુતળી.
 દારુકાવન નં તે નામે એક તીર્થ.
 દારુકેશ્વર પું તે નામે એક શિવલિંગ.
 દારુગન્ધા સ્ત્રીં એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.
 દારુગર્ભા સ્ત્રીં એક જાતની કેળ, લાક-
 ડાની પુતળી.
 દારુચિની સ્ત્રીં તળ.
 દારુચીર્ણક નં તળ.
 દારુજ ત્રિં લાકડામાંથી ઉત્પન્ન થનાર.
 દારુજ પું એક જાતનું વાદિત્ર.
 દારુણ પું ચિત્રાનું ઝાડ, ભયાનક રસ,
 વિષ્ણુ, એક જાતનો રોગ.
 દારુણ ત્રિં ભયંકર, વિકાળ, ખીલામણું,
 ચીરી નાખનાર.
 દારુણ નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ અમુક નક્ષત્રો.
 દારુણક પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક જાતનો
 કુદર રોગ.
 દારુણતા સ્ત્રીં ભયંકરપણું, ક્રૂરતા, નિર્દયતા.
 દારુણત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 દારુણા સ્ત્રીં અક્ષય તૃતીયા તિથિ, નર્મ-
 દાખંડની આધિકાત્રી એક દેવી.
 દારુતોર્થ નં તે નામે એક તીર્થ.
 દારુનિશા સ્ત્રીં દારુ દળદર.
 દારુપત્રી સ્ત્રીં હિંગુપત્રી નામે વનરપતિ.
 દારુપાત્ર નં લાકડાનું પાત્ર.
 દારુપીતા સ્ત્રીં દારુ દળદર.
 દારુપુત્રિકા સ્ત્રીં લાકડાની પુતળી
 દારુપુત્રી સ્ત્રીં લાકડાની પુતળી

દારુપુત્રિકા સ્ત્રીં લાકડાની પુતળી.
 દારુફલ પું પીસ્તાનું ઝાડ.
 દારુમય ત્રિં લાકડાનું, લાકડામાંથી બનાવેલ.
 દારુમુખ્યાદ્વયા સ્ત્રીં ધો.
 દારુમુખ્યાદ્વા સ્ત્રીં ધો.
 દારુમૂષા સ્ત્રીં દારુમૂષી નામે એક વનરપતિ.
 દારુમન્થ્ર નં લાકડાનું કોષ્ટ યંત્ર.
 દારુવધૂ સ્ત્રીં લાકડાની પુતળી, લાકડાની
 સ્ત્રીપ્રતિમા.
 દારુવહ ત્રિં લાકડાને તાળી જનાર, લાકડાં
 લઈ જનાર.
 દારુવાહક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દારુસાર પું ચંદનવૃક્ષ-સુખડ.
 દારુસિતા સ્ત્રીં તળ.
 દારુસ્રી સ્ત્રીં લાકડાની પુતળી.
 દારુહરિદ્રા સ્ત્રીં દારુ દળદર.
 દારુહસ્તક પું લાકડાની કડી.
 દારોપસંગ્રહ પું લક્ષ, વિવાદ.
 દાર્ધસત્ર ત્રિં લાંબા યજ્ઞમાં હોનાર-થનાર.
 દાર્ઢ્ય નં દૃઢતા, દૃઢપણું, મક્કમપણું.
 દાર્તેય ત્રિં ચામડાની ધમણમાં હોનાર-
 થનાર, ચામડાની ખતકમાં હોનાર.
 દાર્દુર પું દક્ષિણ્યવર્ત શંખ.
 દાર્દુર ત્રિં દેડકાનું, દેડકાસંખંધી, મેઘનું,
 મેઘસંખંધી.
 દાર્દુરિક પું કુંભાર.
 દાર્ભ ત્રિં દર્ભસંખંધી.
 દાર્ભિ પું દર્ભ નામના ઋષિનો ગોત્રજ.
 દાર્ભ્ય ત્રિં દર્ભમાં હોનાર-થનાર.
 દાર્ષ પું તે નામે એક દેશ.
 દાર્વ પું બં દાર્વ દેશના રાજા, દાર્વ
 દેશના લોક.
 દાર્ષા સ્ત્રીં દાર્વ દેશમાં આવેલી એક નદી.
 દાર્વાટ નં એકાંતમાં વિચાર કરવાનું ઘર,
 ખાનગી ઓરડો.
 દાર્વણ્ડ પું મોર પક્ષી.

દાર્વણડી

૭૨૮

દાશાર્હક

દાર્વણડી સ્ત્રીં મોરપક્ષિણી-દેવ.
 દાર્વાઘાટ પું લક્ષ્મી પક્ષી.
 દાર્વાઘાટી સ્ત્રીં લક્ષ્મી પક્ષિણી.
 દાર્વાઘાત પું દાર્વાઘાટ જીઓ.
 દાર્વાઘાતી સ્ત્રીં દાર્વાઘાટી જીઓ.
 દાર્વિકા સ્ત્રીં દાર્ હળદરના ઉકાળામાંથી
 બનવું એક રસાંબન.
 દાર્ધિપત્રિકા સ્ત્રીં ગોજિહવા નામે વનરપતિ.
 દાર્ધિપત્રી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દાર્ધી સ્ત્રીં દાર્ હળદર.
 દાર્ધીકાથોદ્ગ્રથ નં દાર્વિકા જીઓ.
 દાર્શં ત્રિં અમાસને દિવસે હોનાર-થનાર,
 નેત્રમાં હોનાર.
 દાર્શપૌર્ણમાસિક ત્રિં અમાસે તથા
 પૂનમે હોનાર.
 દાર્શિક ત્રિં દાર્શ જીઓ.
 દાર્શદ ત્રિં પત્થર ઉપર વાટેલ, પત્થરનું,
 પત્થર સંબંધી.
 દાર્શદ્વત નં દપદતી નામની નદીને તીરે
 કરવા યોગ્ય સત્ર.
 દાર્શાન્તિક ત્રિં દર્શાંતવાળું, ઉપમેય, જેને
 દર્શાંત લાગુ હોય તે.
 દાલ નં મધ.
 દાલ પું કોટ્ટી-ધાન્ય.
 દાલન પું એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દાલથ પું એક પ્રકારનું સ્થાવર ઝેર.
 દાલા સ્ત્રીં કિંપાક નામે ઝેરી ઝાડ.
 દાલિ સ્ત્રીં દળેલું ધાન્ય-દાળ, દાડમનું ઝાડ.
 દાલિકા સ્ત્રીં કિંપાક વૃક્ષ, દાળ, દાડમનું
 ઝાડ.
 દાલિમ પું દાડમનું ઝાડ.
 દાલિમ નં દાડમ.
 દાલી સ્ત્રીં દાળ, દાડમનું ઝાડ.
 દાલમ પું વં દાલન્ય ઋષિના વિદ્યાર્થીઓ.
 દાલમ્ય પું તે નામે એક ઋષિ.
 દાલ્મિ પું ઇન્દ્ર.

દાવ પું વન, જંગલ, દાવાનળ, વનનો
 અગ્નિ, ઉપતાપ, સંતાપ.
 દાવન પું આપવા યોગ્ય, દેવા યોગ્ય, દાન.
 દાવપ પું પુરુષમેધ યજ્ઞમાં ઉપયોગી કોષ્ટ
 એક પુરુષ.
 દાવસુ પું તે નામે એક ઋષિ.
 દાવાગ્નિ પું દાવાનળ, વનનો અગ્નિ.
 દાવાનલ પું ઉપરનો અર્થ.
 દાવિક ત્રિં દેવિકા નામની નદીમાં હોનાર-
 થનાર.
 દાશ સ્વાં ૫૦ સં સેટ હિંસા કરવી.
 દાશ્ ચું ૩૦ સં સેટ દેવું, આપવું.
 દાશ્ મ્વાં ૩૦ સં સેટ દેવું, આપવું.
 દાશ પું મન્દીમાર, દાસ, નોકર, એક
 વણસંકર.
 દાશગ્રામ પું મન્દીમાર લોકોનું ગામ.
 દાશગ્રામિક ત્રિં મન્દીમારોના ગામની
 પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.
 દાશતયી સ્ત્રીં દશ અવયવવાળી-ઋગ્વેદ-
 સહિતા.
 દાશાનન્દિનો સ્ત્રીં વ્યાસની માતા-સત્યવતી.
 દાશપુર નં એક જાતની મોથ.
 દાશપૂર નં ઉપરનો અર્થ.
 દાશફલી સ્ત્રીં એક જાતની ઔષધિ.
 દાશમેય પું તે નામે એક દેશ.
 દાશરથ પું શ્રીરામચંદ્ર.
 દાશરથ ત્રિં દશરથ રાજાનું, દશરથસંબંધી.
 દાશરથિ પું શ્રીરામચંદ્ર વગેરે ચાર ભા-
 ધમાંનો કોષ્ટ.
 દાશરાજ ત્રિં દશ રાજાઓસંબંધી.
 દાશરાત્રિક નં દશ દિવસ સાંઘ્ય કોષ્ટ
 સત્ર-યાગ.
 દાશરાત્રિક ત્રિં દશ રાત્રિનું, દશરાત્રિસંબંધી.
 દાશાર્ણેક ત્રિં દશાર્ણ દેશમાં હોનાર-થનાર.
 દાશાર્હ ત્રિં હરકોઈ યાદવ-શી-શ્રીકૃષ્ણ વગેરે.
 દાશાર્હક ત્રિં દશાર્હ દેશનાં રહેવાસી.

દાશી

૭૨૬

દાહન

દાશી સ્ત્રીં દાસી, આકરડી, મચ્છીમારણ.

દાશુ ત્રિં દાતા, દીધેલ, આપેલ.

દાશુરિ ત્રિં હિંસક, હિંસા કરનાર.

દાશેય પું મચ્છીમારણનો છોકરો, આકરડીનો છોકરો.

દાશેયી સ્ત્રીં આકરડીની કન્યા, મચ્છીમારણની કન્યા વ્યાસની માતા—સત્યવતી.

દાશેર પું દાસીપુત્ર, મચ્છીમારણનો છોકરો.

દાશેરક પું માળવો દેશ, માળવા દેશનો રાજા.

દાશેરક પું વં માળવા દેશમાં રહેનાર.

દાશૌદનિક પું દશૌદન યજ્ઞના વ્યાખ્યાનરૂપ ગ્રંથ.

દાશૌદનિકી સ્ત્રીં દશૌદન યજ્ઞની દક્ષિણા.

દાશ્ય ત્રિં દશકતી સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

દાશ્વ ત્રિં દાતા.

દાશ્વસ્ ત્રિં જેણે આપેલું હોય તે, દાતા.

દાસ્ મ્વાં ઉમં સં સેટ્ દેવું, આપવું.

દાસ ત્રિં આત્મદાતાની, દાનપાત્ર.

દાશ પું દાસ પું જુઓ, શરૂ, શરૂનું ઉપનામ, વૃત્તાસુર, ચોર, કોળી.

દાસતા સ્ત્રીં દાસપણું, નોકરપણું, નોકરી, આકરી.

દાસત્વ નં ઉપરના અર્થ.

દાસદાસાનુદાસ પું આકરના આકરનો આકર.

દાસદાસી સ્ત્રીં આકરની આકરડી.

દાસનન્દિની સ્ત્રીં વ્યાસની માતા—સત્યવતી.

દાસપત્ની સ્ત્રીં પાણી, આકરની સ્ત્રી.

દાસપુર નં એક જાતની મેથ.

દાસપૂર નં ઉપરનો અર્થ.

દાસપ્રવર્ગ ત્રિં ધણા નોકરઆકરવાળું.

દાસમિત્ર નં આકરનો મિત્ર.

દાસમિત્રિક ત્રિં આકરના મિત્રની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

દાસમીય ત્રિં દશમ નામના દેશમાં હોનાર—થનાર.

દાસવેશ પું ચોર લોકોનો નાશ.

દાસિકા સ્ત્રીં દાસી, આકરડી, શરૂ જાતની સ્ત્રી, વેસ્થા.

દાસી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, મચ્છીમારણ, એક જાતની વનસ્પતિ, વેદી.

દાસીમારાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.

દાસીપુત્ર પું દાસીનો પુત્ર, વેસ્થાનો પુત્ર.

દાસીસમ નં દાસીઓની સભા—દાસીઓનો સમૂહ.

દાસેય પું દાશેય જુઓ, કોળી, વાઘરી, દાસીપુત્ર.

દાસેયી સ્ત્રીં દાસી, આકરડી, વ્યાસની માતા—સત્યવતી.

દાસેર પું દાશેર જુઓ, શરૂ, કોળી, વાઘરી, દાસીપુત્ર, ઉટ.

દાસેરક પું ઉપરના અર્થ.

દાસેરકી સ્ત્રીં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

દાસેરી સ્ત્રીં દાસી, આકરડી, કોળી, વાઘરણ, દાસીપુત્રી, ઉટડી.

દાસ્ય નં દાસતા જુઓ.

દાસ્ય નં અશ્વિની નક્ષત્ર.

દાહ પું આળવું, આળી નાખવું, તાપ, સંતાપ, ગરમી.

દાહક ત્રિં દાહ કરનાર, આળનાર.

દાહક પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, રાતા ચિત્રાનું ઝાડ.

દાહકાઠ નં એક જાતનું અગર, આળવાનું લોકડું.

દાહમ્ન ત્રિં જળતરાનો નાશ કરનાર ઔષધ વગેરે.

દાહજ્વર પું અગ્નિનો તાવ, જળતરા કરનારો તાવ.

દાહદા સ્ત્રીં નાગરવેદ.

દાહન નં આળવું.

દાહનાગુહ

૭૨૭

દિગ્વાસસ્

દાહનાગુહ નં એક વ્રતનું અગર.
 દાહમય ત્રિં પુષ્કળ દાહ કરનાર, દાહમય.
 દાહવત્ ત્રિં દાહવાળું, અળતરાવાળું, સં-
 તાપવાળું, ગરમીવાળું.
 દાહવત્ અવ્યંદાહજેવું, તાપજેવું, ગરમી જેવું.
 દાહસર પું સ્મશાન.
 દાહસરસ્ નં સ્મશાન.
 દાહવરણ નં ખસ-સુગંધી વાળો.
 દાહહરણ ત્રિં દાહને દૂર કરનાર.
 દાહાગુહ નં એક વ્રતનું અગર.
 દાહિન ત્રિં દાહ કરનાર, દાહક.
 દાહુક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દાહ્ય ત્રિં આળવા યોગ્ય, અળવા યોગ્ય.
 દિક્ પું વીસ વર્ષનું હાથીનું અચ્યું.
 દિક્ન્યા સ્ત્રીં દિશાશ્પ કન્યા.
 દિક્કર પું યુવાન, તરૂણ, શિવ.
 દિક્કરવાસિની સ્ત્રીં તે નામે એક દેવી.
 દિક્કરિકા સ્ત્રીં તે નામે નદી, યુવાન સ્ત્રી.
 દિક્કરિણી સ્ત્રીં દિશાની હાથણી.
 દિક્કરિન પું ઐરાવત વગેરે દિશાના હાથી.
 દિક્કરી સ્ત્રીં યુવાન સ્ત્રી.
 દિક્કુમાર પું જૈનશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દેવગણ.
 દિક્કપતિ પું ઇન્દ્ર વગેરે દિશાઓના પતિ,
 સૂર્ય વગેરે ગ્રહ.
 દિક્કપાલ પું દિશાઓના પતિ.
 દિક્કશબ્દ પું દિશાવાચક શબ્દ.
 દિક્કશૂલ નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ દિશાચળ-જેનો
 વિદેશગમન વગેરેમાં ત્યાગ કરાય છે.
 દિક્કસાધન નં દિશાઓના જ્ઞાનનું સાધન
 ધર્મ ઉપાય.
 દિક્કચક્તિ નં દિશાઓનો ખૂણો.
 દિગંશ પું દિશામાં રહેલ અંશ-જે જ્યોતિ-
 પમાં પ્રસિદ્ધ છે.
 દિગન્ત પું દિશાઓનો છેડો, શાસ્ત્રાદિના
 જ્ઞાનથી રહિત દેશ.
 દિગન્તર નં દિશાઓનો મધ્ય પ્રદેશ,

આકાશ, દિશાઓની મધ્યનો ભાગ, અ-
 મુક ધર્મ દિશાથી અમુક ખીણ દિશા.
 દિગન્તરાલ નં ઉપરના અર્થ.
 દિગમ્બર ત્રિં નમ્ર.
 દિગમ્બર પું શિવ, તે નામે જૈન સંપ્રદાય.
 દિગમ્બરી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી.
 દિગાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.
 દિગીશ પું નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 દિગોમ્બર પું ઇન્દ્ર વગેરે દિક્પાલ, સૂર્ય
 વગેરે ગ્રહો.
 દિગુપાધિ પું ઉદ્યાત્યળ વગેરે પર્વત.
 દિગજ પું દિક્કરિન જુઓ.
 દિગજય પું દિશાઓનો જય-દિગ્વિજય.
 દિગજ્ઞાન નં દિશાસંબંધે જ્ઞાન.
 દિગજ્યા સ્ત્રીં દિગંશ જુઓ.
 દિગ્દર્શન નં કંપાસ નામનું યંત્ર, દિશા-
 ઓનું દર્શન, દિશા જોતી તે.
 દિગ્દાહ પું દિશાઓનો દાહ-અગ્નિપ્રસૂચક
 એક ઉત્પાત.
 દિગ્દેવતા સ્ત્રીં દિશાની મર્યાદા જણાવનાર
 સ્થાપિત દેવ, દિશાઓના અધિષ્ઠાતક દેવ.
 દિગ્ધ ત્રિં લીપેલ, ખરડેલ, ચોપડેલ.
 દિગ્ધ પું અગ્નિ, સ્નેહ, પ્રાપ્ત, ચિત્તક વૃક્ષ,
 ચિક્કટ.
 દિગ્બલ નં દિશાનિમિત્તે ગ્રહોનું અગ-
 જે જ્યોતિષમાં પ્રસિદ્ધ છે.
 દિગ્બલિન પું દિશાનિમિત્ત અળવાળો ગ્રહ
 વગેરે.
 દિગ્બક્ત્ર નં નીચેનો શબ્દ જુઓ.
 દિગ્બદન નં પૂર્વ વગેરે દિશાના બેઠે તે
 તે દિશામાં રહેલ મુખવાળી અમુક રાશિ.
 દિગ્બચ્છ પું શિવ, દિગંબર જૈન.
 દિગ્બચ્છ ત્રિં નમ્ર, નાચું.
 દિગ્વારણ પું દિશાનો હાથી.
 દિગ્વાસસ્ ત્રિં નમ્ર, નાચું.
 દિગ્વાસસ્ પું શિવ, દિગંબર જૈન.

દિગ્વિજય

૭૨૮

વિનકરતનય

દિગ્વિજય પું દિશાઓનો જય-દિશાઓમાં
તે તે દેશોની હત.

દિગ્વિભાગ પું દિશાઓનો વિભાગ.

દિગ્વિભાવિત ત્રિં દિશાઓમાં પ્રસિદ્ધ.

દિગ્વ્યાપિન ત્રિં દિશાઓમાં વ્યાપક.

દિક્ક પું જૂ, લીખ.

દિક્કનક્ષત્ર નં અમુક અમુક દિશામાં રહેલ
નક્ષત્ર

દિક્કનાગ પું દિશાનો હાથી.

દિક્કમણ્ડલ નં દિશાઓનું મંડળ, સર્વ
દિશા.

દિક્કમાત્ર નં અમુક એક ભાગ.

દિક્કમુલ ત્રિં દિશા તરફ મુખવાળું.

દિક્કમુલ ત્રિં અમુક કદ દિશા છે એની
અથવા કદ દિશામાં જવું એની પણ જેને
ખમર પડતી નથી તેવું-અમિત.

દિગ્ગિ પું એક જાતનું વાદિત્ર.

દિગ્ગિર પું એક જાતનું વાદિત્ર.

દિત ત્રિં છેલ્લે, કાપેલ, બે ભાગમાં કરેલ.

દિતિ સ્ત્રીં દૈત્યોની માતા-કસ્યપની પત્ની,
છેલ્લું, ભેદવું, તોડવું.

દિતિજ પું અસુર, દૈત્ય.

દિતિતનય પું દૈત્ય.

દિતિપુત્ર પું દૈત્ય.

દિતિસુત પું દૈત્ય.

દિતિસુત પું દૈત્ય.

દિતી સ્ત્રીં દિતિ જુઓ.

દિત્ય પું અસુર.

દિત્ય ત્રિં છેલ્લા યોગ્ય, ભેદવા યોગ્ય.

દિત્યવાહ પું બે વર્ષનું પશુ.

દિત્સા સ્ત્રીં દાન કરવાની ઇચ્છા, આપ-
વાની ઇચ્છા.

દિત્સુ ત્રિં દાન કરવા ઇચ્છનાર, આપવા
ઇચ્છનાર.

દિદેવિષત્ ત્રિં રમવા ઇચ્છતું.

દિદેવિષા સ્ત્રીં રમવાની ઇચ્છા.

દિદેવિષુ ત્રિં રમવા ઇચ્છનાર.

દિદક્ષમાણ ત્રિં જોવા ઇચ્છતું.

દિદક્ષા સ્ત્રીં જોવાની ઇચ્છા.

દિદક્ષાષત્ ત્રિં જોવાની ઇચ્છાવાળું.

દિદક્ષુ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

દિદક્ષેણ્ય ત્રિં જોવાને ઇચ્છવા યોગ્ય.

દિદક્ષેય ત્રિં જોવા યોગ્ય, દર્શન કરવા
યોગ્ય.

દિદ્યુ પું ઇન્દ્રનું વજ્ર, આણ.

દિદ્યુત્ ત્રિં કાંતિમાન, પ્રકાશમાન.

દિદ્યુત પું ઇન્દ્રનું વજ્ર, આણ.

દિદ્યોતિષમાણ ત્રિં પ્રકાશવા ઇચ્છતું.

દિદ્યોતિષા સ્ત્રીં પ્રકાશવાની ઇચ્છા.

દિદ્યોતિષુ ત્રિં પ્રકાશવા ઇચ્છનાર.

દિદ્યક્ષત્ ત્રિં જળવા ઇચ્છતું, આળવા
ઇચ્છતું.

દિદ્યક્ષમાણ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

દિદ્યક્ષયત્ ત્રિં આળવા ઇચ્છતું.

દિદ્યક્ષા સ્ત્રીં આળવાની ઇચ્છા.

દિદ્યક્ષુ ત્રિં આળવા ઇચ્છનાર.

દિધિ સ્ત્રીં ધૈર્ય, ધીરજ.

દિધિષાય્ય નં મધ, દારૂ.

દિધિષાય્ય ત્રિં ધારણ કરનાર.

દિધિષુ પું બે વાર પરણેલી સ્ત્રીનો પતિ.

દિધિષ્ સ્ત્રીં બે વાર પરણેલી સ્ત્રી, મોટી
બહેન કુંવારી હોય છતાં પરણનાર નાની
બહેન.

દિધિષૂપતિ પું મરણ પામેલા ભાઈની સ્ત્રીને
રાખી બેઠેલા પુરુષ, બે વાર પરણેલી
સ્ત્રીનો પતિ, મોટી બહેન કુંવારી હોય
છતાં પરણેલી નાની બહેનનો પતિ.

દિધીષ્ સ્ત્રીં દિધિષ્ જુઓ.

દિધીષૂપતિ પું દિધિષૂપતિ જુઓ.

દિન પું નં દિવસ.

દિનકર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

દિનકરતનય પું શનિ ગ્રહ, યમ, સુગ્રીવ

दिनकरतनया

७२२

दिलीर

अर्धं रात्रि.

दिनकरतनया स्त्री० सूर्यनी पुत्री तपती,
यमुना नदी.

दिनकरपुत्र पु० दिनकरतनय णुओ.

दिनकरपुत्री स्त्री० दिनकरतनया णुओ.

दिनकरसुत पु० दिनकरतनय णुओ.

दिनकरसुता स्त्री० दिनकरतनया णुओ.

दिनकरसुनु पु० दिनकरतनय णुओ.

दिनकरात्मज पु० दिनकरतनय णुओ.

दिनकरात्मजा स्त्री० दिनकरतनया णुओ.

दिनकर्तृ पु० सूर्य, आकडानुं आड.

दिनकिरण पु० उपरना अर्थ.

दिनकृत् पु० उपरना अर्थ.

दिनकेशव पु० अंधाई.

दिनक्षय पु० न्योतिषप्रसिद्ध दिवसतो क्षय,
तिथिक्षय.

दिनक्षयां स्त्री० दिवसनुं कर्तव्य, दिवसनुं काम.

दिनज्योतिस् न० सूर्यतो ताप, सूर्यतो
प्रकाश.

दिनदुःखित पु० यकथाक पक्षी-यकवो.

दिनप पु० सूर्य, आकडानुं आड, रवि वगेरे
वार.

दिनपति पु० उपरना अर्थ.

दिनपात पु० दिवसतो क्षय, तिथिक्षय.

दिनपिण्ड पु० न्योतिषप्रसिद्ध दिवससमूह.

दिनप्रणी पु० सूर्य, आकडानुं आड.

दिनप्रवेश पु० न्योतिषप्रसिद्ध दिवसप्रवेश.

दिनबन्धु पु० सूर्य, आकडानुं आड.

दिनबल न० न्योतिषप्रसिद्ध दिवसशक्त.

दिनबल पु० सूर्य वगेरे ग्रह.

दिनमणि पु० सूर्य, आकडानुं आड.

दिनमयूख पु० सूर्य, आकडानुं आड.

दिनमान न० दिवसनुं मान-दिवसतो माप.

दिनमुख न० सवार, प्रभात.

दिनमूर्खन पु० उदयात्यय पर्वत.

दिनयौवन न० मध्याह्न-अपोर.

६२

दिनरत्न न० सूर्य, आकडानुं आड.

दिनराशि पु० न्योतिषप्रसिद्ध दिवससमूह.

दिनव्यास पु० न्योतिषप्रसिद्ध अहोरात्र-
वृत्तव्यास.

दिनांश पु० दिवसतो भाग-सवार-सांख-
अपोर.

दिनागम पु० प्रभात, सवार.

दिनात्यय पु० सायंकाल.

दिनादि पु० प्रभात, सवार.

दिनान्त पु० सायंकाल-सांख.

दिनान्तक पु० अंधाई.

दिनारम्भ पु० प्रभात, सवार.

दिनार्द्ध पु० दिवसतो अर्ध भाग.

दिवाचसान न० सायंकाल-सांख.

दिनिका स्त्री० अेक दितसतो पवार, अेक
दिवसनुं महेनताणुं.

दिनेश पु० सूर्य, आकडानुं आड, रवि वगेरे
वार.

दिनेशात्मज पु० दिनतनय णुओ.

दिनेशात्मजा स्त्री० दिनतनया णुओ.

दिनेश्वर पु० दिनेश णुओ.

दिन्दु पु० कृष्णना पिता वसुदेव.

दिम्भ चु० आ० अ० सेट् अेकडा थनुं,
अेकत्र थनुं.

दिन्व् भ्वा० प० स० सेट् प्रसन्न करवुं.

दिप्सु त्रि० दंल करवा धिच्छनार, डोणी,
पाण्डी.

दिम्प चु० उभ० स० सेट् अेकडा थनुं,
अेकत्र थनुं.

दिम्भ चु० उभ० स० सेट् प्रेरणा करती.

दिय त्रि० देवा योज्य, आपवा योज्य.

दिरिपक पु० दंड.

दिलीप पु० ते नामे अेक सूर्यवंशी राजा.

दिलीपराज पु० उपरना अर्थ.

दिलीपराज पु० दिलीप णुओ.

दिलीर न० योभाशाभां यती जनाकार
अेक वनरपति.

દિવ્

૭૩૦

દિવાકરપુત્રી

દિવ્ દિવાં પં સેટ્ પ્રમન્ન થવું, જીતવા
ધૃત્યું, રમ્યું. અં પણ કરવો, હોડ
બકની, વ્યવહાર કરવો, ઇચ્છવું, સ્તુતિ
કરવી, દીપવું, ઉંધવું. સં

દિવ્ ચું આં અં સેટ્ શબ્દ કરવો, અ-
વાજ કરવો.

દિવ્ ચું ડમં સં સેટ્ પીડવું, દુઃખ દેવું.

દિવ્ સ્ત્રીં સ્વર્ગ, આકાશ, દિવસ.

દિવ નં સ્વર્ગ, આકાશ, દિવસ, વન.

દિવક્કમ ત્રિં આકાશગામી, સ્વર્ગગામી.

દિવન્ નં સ્વર્ગ.

દિવસ નં દિવસ.

દિવસકર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

દિવસકરતનય પું દિનકરતનય જીઓ.

દિવસકરતનયા સ્ત્રીં દિનકરતનયા જીઓ.

દિવસકરપુત્ર પું દિનકરપુત્ર જીઓ.

દિવસકરપુત્રી સ્ત્રીં દિનકરપુત્રી જીઓ.

દિવસકરસુત પું દિનકરસુત જીઓ.

દિવસકરસુતા સ્ત્રીં દિનકરસુતા જીઓ.

દિવસકરસુત પું દિનકરતનય જીઓ.

દિવસકરાત્મજ પું દિનકરતનય જીઓ.

દિવસકરાત્મજા સ્ત્રીં દિનકરતનયા જીઓ.

દિવસકર્ત્ત્વ પું દિનકર જીઓ.

દિવસકિરણ પું દિનકર જીઓ.

દિવસકૃત્ત્વ પું દિનકર જીઓ.

દિવસકેશવ પું દિનકેશવ જીઓ.

દિવસક્ષય પું દિનક્ષય જીઓ.

દિવસચર્યા સ્ત્રીં દિનચર્યા જીઓ.

દિવસજ્યોતિસ્ નં દિનજ્યોતિસ્ જીઓ.

દિવસદુઃખિત પું દિનદુઃખિત જીઓ.

દિવસપ પું દિનપ જીઓ.

દિવસપતિ પું દિનપ જીઓ.

દિવસપાત પું દિનપાત જીઓ.

દિવસપિણ્ડ પું દિનપિણ્ડ જીઓ.

દિવસપ્રણી પું દિનપ્રણી જીઓ.

દિવસપ્રવેશ પું દિનપ્રવેશ જીઓ.

દિવસવન્ધુ પું દિનવન્ધુ જીઓ.

દિવસવલ નં દિનવલ નં જીઓ.

દિવસવલ પું દિનવલ પું જીઓ.

દિવસમણિ પું દિનમણિ જીઓ.

દિવસમયુજ પું દિનમયુજ જીઓ.

દિવસમાન નં દિનમાન જીઓ.

દિવસમુજ નં દિનમુજ જીઓ.

દિવસમૂર્દ્ધન પું દિનમૂર્દ્ધન જીઓ.

દિવસયૌવન નં દિનયૌવન જીઓ.

દિવસરત્ન નં દિનરત્ન જીઓ.

દિવસરાશિ પું દિનરાશિ જીઓ.

દિવસચ્યાસ પું દિનચ્યાસ જીઓ.

દિવસાંશ પું દિનાંશ જીઓ.

દિવસાગમ પું દિનાગમ જીઓ.

દિવસાત્યય પું સાયંકાળ.

દિવસાદિ પું દિનાદિ જીઓ.

દિવસાન્ત પું દિનાન્ત જીઓ.

દિવસાન્તક પું દિનાન્તક જીઓ.

દિવસારમ્ભ પું દિનારમ્ભ જીઓ.

દિવસાર્દ્ધ પું દિનાર્દ્ધ જીઓ.

દિવસાચસાન નં દિનાચસાન જીઓ.

દિવસપતિ પું ઇન્દ્ર.

દિવસ્પુત્ર ત્રિં સ્વર્ગ લોકને પ્રિય, સ્વર્ગ-
લોકનું રક્ષણ કરનાર.

દિવસ્પુત્ર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

દિવસ્પૃથિવી સ્ત્રીં દ્વિવં સ્વર્ગ અને
પૃથ્વી-આકાશ અને ભૂમિ.

દિવસ્પૃશ્ પું પરમેશ્વર.

દિવસ્પૃશ્ ત્રિં આકાશનો સ્પર્શ કરનાર,
આકાશસુધી પહોંચનાર.

દિવા અવ્યં દિવસ, દિવસે.

દિવાકર પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

દિવાકરતનય પું દિવાકરસુત જીઓ.

દિવાકરતનયા સ્ત્રીં દિવાકરસુતા જીઓ.

દિવાકરપુત્ર પું દિવાકરસુત જીઓ.

દિવાકરપુત્રી સ્ત્રીં દિવાકરસુતા જીઓ.

दिवाकरसुत

७३१

दिव्य

दिवाकरसुत पु० शनि, यम, कर्ण, सुग्रीव.
दिवाकरसुता स्त्री० स्वर्गनी पुत्री तपती,
यमुना.

दिवाकरसुनु पु० दिवाकरसुत पुत्रो.

दिवाकीर्ति पु० इजम, धान्ने, अंजण,
धुवड पक्षी.

दिवाकीर्त्य न० अमुक साभवेदतो लाग.

दिवाकृत त्रि० दिवसे करेक.

दिवाचर त्रि० दिवसे विचरनार.

दिवाचर पु० ऐक गतनुं पक्षी.

दिवाचारिन् त्रि० दिवसे विचरनार.

दिवाटन पु० कागडो, अंजण.

दिवाटन त्रि० दिवसे लटकनार.

दिवाटनी स्त्री० कागडी, अंजणसु.

दिवातन त्रि० दिवसे होनार-यनार, दिव-
सनुं, दिवससंभंधी.

दिवातर न० अत्यंत प्रकाशवाणो दिवस.

दिवानिशम् अव्य० हररोज.

दिवान्ध पु० धुवड पक्षी.

दिवान्ध त्रि० रात्रे आंधणुं-स्तांधणुं.

दिवान्धकी स्त्री० छडुंदर.

दिवाभीत पु० धुवड, योर, रात्रिविकाशी कमण.

दिवाभीत त्रि० दिवसे लय पाभेक.

दिवाभीति पु० धुवड पक्षी.

दिवाभीति त्रि० दिवसे लयवाणुं.

दिवाभीती स्त्री० धुवड पक्षिणी.

दिवामणि पु० सूर्य, आकाशनुं जाड.

दिवामध्य न० मध्याह्न-जपोर.

दिवारात्रम् अव्य० हररोज.

दिवारात्रि स्त्री० उपरतो अर्थ.

दिवारसु पु० सूर्य, चन्द्र, आकाशनुं जाड.

दिवाशय त्रि० दिवसे डूबनार, दिवसे अ-
प्रकाशवाणुं.

दिवाशयता स्त्री० दिवसे सुवापणुं.

दिवाशयत्व न० उपरतो अर्थ.

दिवाशयन न० दिवसे सुवुं ते.

दिवासञ्जर त्रि० दिवसे यावनार.

दिवास्वप्न पु० दिवसे सुवुं ते.

दिवास्वाप पु० उपरतो अर्थ, धुवड पक्षी.

दिवास्वाप त्रि० दिवसे सुनार.

दिवि पु० यास पक्षी.

दिविक्षित् त्रि० स्वर्गवासी.

दिविज पु० देव.

दिविज त्रि० स्वर्गभां उत्पन्न थयेक, आ-
काशभां थयेक.

दिविरमत् त्रि० कांतिमान, तेजस्वी.

दिविता स्त्री० दीप्ति, कांति.

दिवियज् पु० स्वर्गभां रहेका छन्द्रादि देवानुं
यजन करनार.

दिविरथ पु० ते नामे पुत्रवंशी ऐक राजा.

दिविषद् पु० देव.

दिविष्टि त्रि० स्वर्ग लोकनी धृञ्वावाणुं.

दिविष्ठ त्रि० आकाशभां रहेक, स्वर्गभां
रहेक.

दिविस्पृश् त्रि० आकाश-सुधी पडोयनार,
आकाशने अडकनार.

दिवी स्त्री० ऐक गततो कीडो.

दिवेदिवे अव्य० दिवस.

दिवोकम् पु० देव, यातक पक्षी.

दिवोजा त्रि० स्वर्ग लोकभांथी उत्पन्न
थयेक.

दिवोदास पु० ते नामे भनुवंशी ऐक राजा.

दिवोद्भव त्रि० आकाशभां उत्पन्न थयेक,
स्वर्गभां उत्पन्न थयेक.

दिवोद्भवा स्त्री० ऐकस्त्री.

दिवोल्का स्त्री० दिवसे आकाशभांथी परेक
छोलीयुं.

दिवोकम् पु० देव.

दिवौकस पु० देव.

दिव्य त्रि० स्वर्गभां यनार, आकाशभां
होनार, देवनाथ, स्वर्गभांथी उत्पन्न थयेक,
सुंदर, लोकतीन, तेजस्वी.

દિવ્ય

૭૩૨

દિવ્યેલક

દિવ્ય પું યમ, યુગળ, દિવ્ય ઉત્પાત, તંત્ર-
શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક ભાવ, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ
દિવ્ય નાયક, તત્વવેદના પુરુષ, અર્જુન, ભ-
ગવાનના યુજી, અર્જુન વૃક્ષ.

દિવ્ય નં લવિંગ, હરિચંદન, સોગંદ, મં-
ગાજળ વગેરેના રપર્શપૂર્વક શપથ, મં-
ત્રાદિકથી કરેલું દિવ્ય સ્નાન, દેવી દિવસ,
દિવ્ય દિવસનું માપ.

દિવ્યક પું એક જાતનો સર્પ.

દિવ્યકટ નં પશ્ચિમ દિશામાં આવેલું નગર.

દિવ્યકારિન ત્રિં દિવ્ય કરનાર-શપથ
લેનાર.

દિવ્યકુણ્ડ નં કામરૂપ પીઠ ઉપર આવેલો
એક કુંડ.

દિવ્યગન્ધ પું સુંદર મન્દ, મંધક.

દિવ્યગન્ધ નં લવિંગ.

દિવ્યગન્ધા સ્ત્રીં એલચી.

દિવ્યગાયન પું મંધર્વ.

દિવ્યચક્ષુસ્ પું માંકું, વાનર.

દિવ્યચક્ષુસ્ નં જ્ઞાનદષ્ટિ, ચરમાં, સુંદર
નેત્ર, એક પ્રકારનો મુગંધ, અલૌકિક
પદાર્થો જોઈ શકે તેવું નેત્ર.

દિવ્યચક્ષુસ્ ત્રિં દિવ્ય દષ્ટિવાળું, આંધળું,
સુંદર નેત્રવાળું.

દિવ્યચન્દન નં દેવતાઈ ચંદન, એક જા-
તનું ચંદન.

દિવ્યતા સ્ત્રીં દિવ્યપણું, દેવતાઈપણું.

દિવ્યત્વ નં ઉપરના અર્થ.

દિવ્યતેજસ્ ત્રિં દિવ્ય તેજવાળું.

દિવ્યતેજસ્ સ્ત્રીં આહીનો વેલો.

દિવ્યદર્શિન ત્રિં દિવ્ય પદાર્થો જોનાર,
હૃન્દ્રયાતીન પદાર્થોને પણ જોઈ શકનાર.

દિવ્યદિન નં દેવી દિવસ, દેવતાઈ દિવસ.

દિવ્યદશ ત્રિં દિવ્યદર્શિન જુઓ.

દિવ્યદોહદ નં મનપાછિતની સિદ્ધિ માટે
આગ્રહ પદાર્થ અર્પણ કરવા માટેની દેવ

વગેરેની માનતા-આધા, હોમદ્રવ્ય.

દિવ્યનદી સ્ત્રીં મંગા નદી, આકાશમંગા.

દિવ્યનારી સ્ત્રીં અપ્સરા, રવગંતી વેશ્યા,
સુંદર સ્ત્રી.

દિવ્યપદ્મામૃત નં એકકું કરેલ, માયનું
ધી-દૂધ-હી-મધ-સાકર.

દિવ્યપુષ્પ પું કરેલું.

દિવ્યપુષ્પિકા સ્ત્રીં લાલ આકડાનું ઝાડ.

દિવ્યપ્રશ્ન પું ભાવીને જણાવનાર પ્રશ્ન.

દિવ્યમાન નં દેવતાઈ માપ.

દિવ્યમુના સ્ત્રીં કામરૂપ પીઠની પાસે
આવેલી એક નદી.

દિવ્યરતન નં ચિંતામણિ રતન.

દિવ્યરથ પું વિમાન, દેવતાઈ રથ.

દિવ્યરસ પું સુંદર રસ, પારો.

દિવ્યરસ ત્રિં સુંદર રસવાળું.

દિવ્યલતા સ્ત્રીં દેવતાઈ વેલો, મોરવેલ.

દિવ્યવશ્વ પું સર્પનો પ્રકાશ.

દિવ્યવશ્વ નં દેવતાઈ વસ્ત્ર, સુંદર વસ્ત્ર.

દિવ્યવશ્વ ત્રિં દેવતાઈ વસ્ત્રવાળું, સુંદર
વસ્ત્રવાળું.

દિવ્યસરિત્ સ્ત્રીં મંગા નદી, આકાશમંગા.

દિવ્યસાનુ પું તે નામે એક વિશ્વદેવ,
દિવ્ય શિખરવાળો પર્વત.

દિવ્યસાર પું સાગનું ઝાડ, શણનું ઝાડ.

દિવ્યસ્ત્રી સ્ત્રીં અપ્સરા, સુંદર સ્ત્રી.

દિવ્યા સ્ત્રીં આંખવાળું ઝાડ, શતાવરી વ-
નરપતિ, આહી વનરપતિ, મોટું જીરું,
ઘોળા મોખડ, હરડે, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ નાયક.

દિવ્યાદિવ્ય પું એક પ્રકારનો સાહિત્ય-
પ્રસિદ્ધ નાયક.

દિવ્યાદિવ્યા સ્ત્રીં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ નાયિકા.

દિવ્યાન્ન નં દેવતાઈ અન્ન, સુંદર અન્ન.

દિવ્યાસન નં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આસન.

દિવ્યેલક પું એક પ્રકારનો સર્પ.

દિવ્યોદ્ધ

૭૩૩

દોક્ષાન્ત

દિવ્યોદ્ધ નં વરસાદનું પાણી, ઝાકળ,
ધુમસ, મંગાજળ.

દિવ્યોપપાદુક પું દેવ.

દિવ્યૌષ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ યુર, રશિરા
નામે ઔષધિ.

દિવ્યૌષધિ સ્ત્રીં મણુસીલ.

દિશ તું ઉમં સં અનિદ્ દેવું, આપવું,
આરા કરવી, કહેવું, અતિ+પોતાના વિ-
ષયનો ત્યાગ કરી અન્ય વિષય કહેવો,
અનુ+પાછળથી કહેવું, અપ+છળવું; યથા-
ર્થને દૂષાવવું, વિ+અપ+મુખ્ય વ્યવહાર
ન કરવો તે, બહાનું કાઢવું, અભિ+સ-મુખ
ઉપદેશ આપવો, આ+આરા કરવી, ઉ-
પદેશ આપવો, અનુ+આ+પાછળથી આરા
કરવી, ઉપદેશ આપવો, પ્રતિ+આ+નિરા-
કરણ કરવું, ખંડન કરવું, તિરસ્કાર કરવો,
વિ+આ+વિશેષ કરી કહેવું, સમ્+આ+સારી
રીતે આરા કરવી, સારી રીતે કહેવું,
ઉદ્ગમ્યરૂપ કહેવું, ઉદ્દેશ બતાવવો તે,
ઉપ+ઉપદેશ કરવો, શિખામણ આપવી,
પ્રતિ+ઉપ+ઉપદેશને યોગ્ય ઉપદેશ આપવો,
સામેથી બતાવવું, નિર્નિર્ણય બતાવવો,
કહેવું, પ્રતિ+નિર્નિર્ણયને અનુસરતું બ-
તાવવું, પ્રતિ+યોગ્ય બતાવવું, સન્મુખ
બતાવવું, સમ્+સંદેશો કહેવો, સારી રીતે
કહેવું.

દિશ સ્ત્રીં દિશા, દંતક્ષત, દશની મંજ્યા,
દશની મંજ્યાવાળું, શ્રોત્રનિદ્રયનો આધિ-
ષ્ઠાયક દેવ.

દિશ પું વિષય.

દિશ ત્રિં દેખાડનાર, બતાવનાર.

દિશસ્ સ્ત્રીં દિશા.

દિશાગજ પું દિશાનો હાથી-દિગ્ગજ.

દિશાચક્ષુસ્ પું ગરુડનો એક પુત્ર.

દિશાપાલ પું ઈન્દ્રાદિ દિક્ષપાલ.

દિશોદ્દણ્ડ પું દિશાનો અનાદર કરીને દંડ.

દિશ્ય ત્રિં દિશામાં હોનાર-ચનાર.

દિષ્ટ ત્રિં બતાવેલ, કહેલ, ઉપદેશ, સમજાવેલ.

દિષ્ટ નં ભાગ્ય, નશીબ, પ્રારબ્ધકર્મ.

દિષ્ટ પું કાળ, સમય, વખત, વૈવશ્યત
મનુનો એક પુત્ર.

દિષ્ટ સ્ત્રીં દાર હળદર.

દિષ્ટાન્ત પું ભાગ્યનો અંત, પ્રારબ્ધ કર્મની
સમાપ્તિ, મૃત્યુ, મરણ.

દિષ્ટિ સ્ત્રીં હર્ષ, આનંદ, પરિભાણ, માપ,
કહેવું, ઉપદેશ, ઉત્સવ, ભાગ્ય, નશીબ.

દિષ્ટ્યા અવ્યં હર્ષ, આનંદ, મંગળ, ખુ-
શીની વાત, સારી વાત, ભાગ્યયોગે,
દૈવયોગે.

દિષ્ણુ ત્રિં દાતા.

દિહ્ અદાં ઉમં સં અનિદ્ લીપવું, ખ-
રવું, ચોપડવું.

દી દિવાં આં અં અનિદ્ ક્ષય પામવો,
નાશ પામવું.

દી સ્ત્રીં ક્ષય, નાશ.

દીક્ષ ધ્વાં આં અં સેટ મુંડન કરવું-
કરાવવું, દીક્ષા લેવી-આપવી, યત્ન કરવો,
જનોણ ધારણ કરવી, નિયમ કે પ્રતિભા
આદેશ કરવો, ધર્મોપદેશ દેવો.

દીક્ષણ નં દીક્ષા, સંયમ, ચારિત્ર્ય.

દીક્ષણીય નં દીક્ષાનું સાધન.

દીક્ષણીયા સ્ત્રીં અમુક એક ઇષ્ટિ, સૌમિક
ઇષ્ટિ, વાજપેયના અંગરૂપ એક ઇષ્ટિ.

દીક્ષા સ્ત્રીં નિયમ, સંયમ, ચારિત્ર્ય, ઉપ-
નયન-જનોણ-મંરકાર, મંત્ર વગેરેનો
ઉપદેશ, યજ્ઞનિમિત્તે નિયમ, જપ-હોમ
વગેરેનો આરંભ, અમુક કોણ ઉપદેશ
લેવો તે, નિયમાદિનો સ્વીકાર.

દીક્ષાગુરુ પું મંત્રાદિનો ઉપદેશ કરનાર,
ગુર, ધર્મગુર.

દોક્ષાન્ત પું યજ્ઞની સમાપ્તિ નિમિત્તે અ-
ભુથ સ્નાનરૂપ યજ્ઞ.

दीक्षापति

७३४

दीपनीय

दीक्षापति पु० दीक्षापात्रक सोम.
 दीक्षापाल पु० उपरना अर्थ.
 दीक्षापालक पु० दीक्षापात्रक सोम.
 दीक्षायूप पु० यज्ञादि दीक्षाना अंगरूप पशु
 यज्ञे भारवानो काष्ठरत्न.
 दीक्षित त्रि० दीक्षा ज्ञेये वीथी होय ते,
 भद्रादिनी दीक्षा पात्रेणुं, सयमी, निय-
 मवाणुं, यारिअवान, यज्ञादि दीक्षावाणुं.
 दीक्षित पु० याज्ञिक ऋत्विज, कपित्थ न-
 गरवासी ऐक आढाणु.
 दिक्षित त्रि० दीक्षावाणुं, दीक्षा आपनार
 गुरु, धर्मगुरु.
 दीति स्त्री० दीप्ति, कान्ति.
 दीद त्रि० नाश करणुं, विनाशक.
 दीदि त्रि० घोटमान-प्रकाशमान, तेजस्वी,
 कान्तिमान.
 दीदिवि पु० स्वर्ग.
 दीदिवि पु० न० अन्न.
 दीदिवि त्रि० लक्ष्य.
 दीदिवि त्रि० पारवार-अत्यंत प्रकाशक,
 प्रकाश करनार, अतिशय प्रकाशमान.
 दीधिति स्त्री० किरणु, अंगुलि, आंगणी,
 प्रकाश, कान्ति.
 दीधितिकृत् पु० चिन्तामणि अंधनो दी-
 कांकर ऐक पणित रघुनाथ शिरोमणि.
 दीधितिमत् पु० सूर्य, आकाशनुं जाड.
 दीधी अदा० आ० अ० सेद् क्रीडा करवी,
 रमणुं, दीपणुं, प्रकाशणुं.
 दीन त्रि० दुःप्पी, गरीय, लयलील.
 दीन न० तगरणुं कृत्.
 दीनकम् अव्य० दुःप्पीपणुाथी, गरीभीथी.
 दीनचेतन त्रि० गरीय, दुःप्पी, कंगाल.
 दीनता स्त्री० गरीयार्थ, दुःप्पीआरापाणुं,
 कंगालीअन.
 दीनत्व न० उपरता अर्थ.
 दीनदयानु त्रि० दुःप्पी उपर दयाणु, अ-

रीय उपर दयावाणुं.
 दीननाथ त्रि० दुःप्पीआराणुं रक्षणु करनार,
 गरीभोनो स्वामी.
 दीनमुख त्रि० गरीय मुअवाणुं.
 दीना स्त्री० उंदररी.
 दोनार पु० सेतानुं धरेणुं, सेतानो सिद्धो,
 सेतानाभेडार, गीनी, ओ कर्ष सेतानुं, अ-
 नीस रतिलार सेतानुं.
 दीप दिवा० आ० अ० सेद् दीपणुं, प्रकाशणुं.
 दाप पु० दीपो.
 दीप त्रि० प्रकाशक, प्रकाश करनार.
 दीपक पु० नानो दीपो, दीपो, ते नामे
 संगीतप्रसिद्ध ऐक राग, आज पक्षी.
 दीपक न० केसर, ते नामे ऐक अवांकार,
 ने नामे ऐक छंद.
 दीपक त्रि० प्रकाशक, प्रकाश करनार.
 दीपकलिका स्त्री० दीवानी शिखा, याज्ञ-
 यकथ संहितानी ते नामे ऐक टीका.
 दीपकिट्ट न० दीवानी मेश.
 दीपकी स्त्री० आज पक्षिणी.
 दीपकूपो स्त्री० दीवानी दीपेट.
 दीपखोरी स्त्री० दीवानी दीपेट.
 दीपध्वज पु० दीवानी मेश.
 दीपतरु पु० देवदारणुं वृक्ष, दीवाओरुप वृक्ष.
 दीपन पु० मधुरशिखा वृक्ष, ऐक नानुं
 शाक, दुंगणी.
 दीपन न० तगरणुं भूण, केसर, दीपणुं, प्र-
 काशणुं, आणुं, सणमावणुं, प्रदीप्त करणुं.
 दीपन त्रि० प्रदीप्त करवानुं साधन, प्रदीप्त
 करनार, प्रकाशनार, दीपनार, अणनार.
 दापनी स्त्री० मेथी, पाडा वनस्पति, अ-
 न्नेमोद, मिर्गणा.
 दीपनीय पु० अन्नेमोद, पीपर-पीपरभूण-
 यक-यिक-सुंद.
 दीपनीय त्रि० आणवा योग्य, प्रदीप्त करवा
 योग्य, दीपाववा योग्य, प्रकाश करवा योग्य.

દીપપાત્ર

૭૩૫

દીપાક્ષ

દીપપાત્ર નં દીવાનું વામણ-દીવી વગેરે.
 દીપપાદપ પું દીવો મૂકવાની દીવી.
 દીપઉચ્ચ પું સોનેરી ચંપો.
 દીપભાજન પું દીપપાત્ર બુઓ.
 દીપમાલા સ્ત્રીં દીપમાળ,-દીવાની પંક્તિ.
 દીપવત્ત્રિં દીપાવનું, પ્રકટ કરતું, પ્રકા-
 શમાન કરતું.
 દીપવત્ત્રિં દીવાવાળું.
 દીપવત્તી સ્ત્રીં તે નામે એક નદી.
 દીપવૃક્ષ પું દીપપાદપ બુઓ.
 દીપશત્રુ પું પતંગીયો કીડો.
 દીપશિખા સ્ત્રીં દીવાની જ્વેત, દીવાની અળ.
 દીપશૃંગલા સ્ત્રીં દીવાની પંક્તિ.
 દીપસંજ પું ચિત્રક વૃક્ષ.
 દીપાન્વિત ત્રિં દીવાવાળું.
 દીપાન્વિતા સ્ત્રીં દીવાળી-આશ્વિન અમાસ,
 દીવાની પંક્તિ.
 દીપાવલી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
 દીપિકા સ્ત્રીં દીવો, નાનો દીવો.
 દીપિત ત્રિં દીપેત, પ્રકાશેત, બળેત, સળગેત.
 દીપિત્ત્રિં દીપાવનાર, પ્રકાશિત કરનાર,
 પ્રકટ કરનાર.
 દીપોય ત્રિં દીવાના હિતનું.
 દીપ ત્રિં દીપેત, પ્રદીપ થયેત, પ્રકાશિત,
 તેજસ્વી.
 દીપ નં સોનું, હીંગ.
 દીપ પું હીંબુ, સિંહ, નાકનો એક રોગ.
 દીપક નં સોનું.
 દીપકીર્તિ પું કાર્તિક સ્વામી.
 દીપકીર્તિ ત્રિં પ્રદીપ યશવાળું, પ્રકાશ-
 માન કીર્તિવાળું.
 દીપકીર્તિ સ્ત્રીં પ્રકાશમાન યશ, પ્રદીપ કીર્તિ.
 દીપકેતુ પું તે નામે એક રાગ, દક્ષિણાવાર્ષ
 મનુનો એક પુત્ર.
 દીપકેતુ ત્રિં પ્રદીપ ધનવાળું, તેજસ્વી
 ધનવાળું.

દીપકેતુ પું નં પ્રદીપ ધન, તેજસ્વી ધન.
 દીપજિહ્વા સ્ત્રીં એક જાતની શિયાળ.
 દીપપિફ્ફલ પું સિંહ.
 દીપપિફ્ફલો સ્ત્રીં સિંહણ.
 દીપમૂર્તિ ત્રિં તેજસ્વી મૂર્તિવાળું, પ્રકા-
 શમાન સ્વરૂપવાળું.
 દીપમૂર્તિ પું વિષ્ણુ.
 દીપમૂર્તિ સ્ત્રીં પ્રકાશમાન મૂર્તિ.
 દીપરસ પું એક જાતનો કીડો.
 દીપરોમન પું તે નામે એક વિશ્વદેવ.
 દીપરોમન ત્રિં પ્રદીપ રૂંવાટાવાળું, તેજસ્વી
 રૂંવાટાવાળું.
 દીપલોચન પું બિલાડો.
 દીપલોચની સ્ત્રીં બિલાડી.
 દીપલોહ નં કાંચું, પ્રકાશમાન લોહું.
 દીપવર્ણ ત્રિં પ્રદીપ વર્ણુવાળું, તેજસ્વી
 રંગવાળું.
 દીપવર્ણ નં સોનું.
 દીપવર્ણ પું કાર્તિક સ્વામી.
 દીપશક્તિ સ્ત્રીં પ્રદીપ શક્તિવાળું, પ્રકા-
 શમાન સામર્થ્યવાળું.
 દીપશક્તિ સ્ત્રીં પ્રદીપ શક્તિ, પ્રકાશમાન
 સામર્થ્ય.
 દીપા સ્ત્રીં લાંગલી વૃક્ષ, જ્યોતિષ્મતીનો વેલો.
 દીપાંશક પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ સૂર્યાદિના
 અંશ.
 દીપાંશુ પું સૂર્ય, આકાશનું અંશ.
 દીપાક્ષ પું બિલાડો.
 દીપાક્ષી સ્ત્રીં બિલાડી.
 દીપાગ્નિ ત્રિં પ્રદીપ અગ્નિવાળું, જેનો જ-
 હરાગ્નિ પ્રદીપ હોય તે.
 દીપાગ્નિ પું પ્રદીપ એવો અગ્નિ.
 દીપાક્ષ ત્રિં પ્રદીપ અંગવાળું, પ્રકાશમાન
 શરીરવાળું.
 દીપાક્ષ પું મોર પક્ષી.
 દીપાક્ષ નં પ્રદીપ અંગ, પ્રકાશમાન શરીર.

दीप्ताङ्गी

७३६

दीर्घजिह्व

दीप्ताङ्गी स्त्री० मेरु पक्षिणी.
 दीप्ति स्त्री० स्त्रीनुं सौंदर्य, कान्ति, प्रभा, तेज,
 अलिप्यक्ति, प्रकाश, लाभ कान्तुं.
 दीप्ति पु० ते नामे ऐक विश्वदेव.
 दीप्तिक स्त्री० दुग्धपाषाण नामे ऐक वृक्ष.
 दीप्तिमत् त्रि० कान्तिवाणुं, प्रकाशमान, ते-
 जस्वी, यक्ष्यङ्गीन.
 दीप्तिमत् पु० श्रीकृष्णुतो सत्यलामां उ-
 त्पन्न यथेव ऐक पुत्र.
 दीप्ती स्त्री० सिंहलु.
 दीप्तोद् न० ते नामे ऐक तीर्थ.
 दीप्तोपल पु० सुस्यकान्तमल्लि, आगीओ काय.
 दीप्य त्रि० कान्तिकारक, कान्तिना हितनुं.
 दीप्य पु० अजमेद, ७३.
 दीप्य त्रि० दीवाना हितनुं, दीवाने हितकारक,
 दीपवा योग्य.
 दीप्यक पु० अजमेद वनस्पति, तगरनुं
 आ३, दीपुनुं आ३.
 दीप्यका स्त्री० अजमेद वनस्पति.
 दीप्त्र त्रि० प्रकाशमान, तेजस्वी.
 दीप्त्र पु० अग्नि, यित्रक वृक्ष.
 दीर्घ पु० अंभाष्ठ, दीर्घस्वर, लताशाखवृक्ष,
 नाणीमेरीनुं आ३, सिंह, रामनुं आलु,
 उट, सिंह-कन्या-गुला-वृक्षिक-ये नये-
 तिप्रसिद्ध राशिओ.
 दीर्घ त्रि० लांशु, अंभाष्ठवाणुं.
 दीर्घक पु० दीर्घ लुओ.
 दीर्घकणा स्त्री० घोणुं ७३.
 दीर्घकण्टक पु० आवणनुं आ३.
 दीर्घकण्ठ पु० अजलो, ते नामे ऐक दानव.
 दीर्घकण्ठ त्रि० लांभी डोडवाणुं.
 दीर्घकण्ठ पु० लांभी डोड.
 दीर्घकण्ठी स्त्री० अजली.
 दीर्घकन्द पु० भूषो.
 दीर्घकन्दिका स्त्री० भूषणी.
 दीर्घकन्धर पु० अजलो पक्षी, लांभी डोड.

दीर्घकन्धर त्रि० लांभी डोडवाणुं.
 दीर्घकन्धरी स्त्री० अजली.
 दीर्घकाण्ड पु० ऐक जतनुं धार.
 दीर्घकाल पु० लांभी वभन.
 दीर्घकील पु० अंकाटक वृक्ष.
 दीर्घकील पु० न० लांभी भीषो.
 दीर्घकीलक पु० अंकाटक वृक्ष.
 दीर्घकूर न० आंध्र देशमां उत्पन्न यती ऐक
 जतनी अंगेर.
 दीर्घकेश पु० रींछ, पश्चिमयी उत्तरे आ-
 वेलो ऐक देश.
 दीर्घकेश त्रि० लांभी डोडवाणुं.
 दीर्घकेशी स्त्री० रींछलु, लांभी डोडवाणी स्त्री.
 दीर्घकोशिका स्त्री० ऐक जतनी माछली.
 दीर्घकोषिका स्त्री० उपरनो अर्थ.
 दीर्घगति पु० उट.
 दीर्घग्रन्थि पु० गजपीपर.
 दीर्घग्रीव पु० उट, पश्चिमयी उत्तरे आवेलो
 ऐक देश.
 दीर्घग्रीव त्रि० लांभी डोडवाणुं.
 दीर्घग्रीवी स्त्री० उटरी.
 दीर्घघाटिक पु० उट.
 दीर्घघाटिकी स्त्री० उटरी.
 दीर्घचक्षु पु० ऐक जतनो अजलो.
 दीर्घच्छद पु० शैलरी, सागनुं आ३, लांशु
 पांढरुं, लांभी पांभ.
 दीर्घच्छद त्रि० लांभी पांढांवाणुं, लांभी
 पांभवाणुं.
 दीर्घजङ्गल पु० ऐक जतनो माछलो.
 दीर्घजङ्गली स्त्री० ऐक जतनी माछली.
 दीर्घजङ्ग पु० उट, अजलो.
 दीर्घजङ्ग त्रि० लांभी नंघवाणुं.
 दीर्घजङ्गा स्त्री० लांभी नंघ.
 दीर्घजङ्गी स्त्री० उटरी, अजली.
 दीर्घजिह्व पु० सर्प, ते नामे ऐक दानव,
 ते नामे ऐक राक्षस, कुनरो.

દીર્ઘજિહ્વ

૭૩૭

દીર્ઘપલ્લવ

દીર્ઘજિહ્વ ત્રિં લાંબી જીભવાળું.
 દીર્ઘજિહ્વા સ્ત્રીં તે નામે એક રાક્ષસી,
 લાંબી જીભ.
 દીર્ઘજિહ્વી સ્ત્રીં સામેણુ, કુતરી, કાર્તિક-
 સ્વામીનો અનુચર એક માનુકાગણુ.
 દીર્ઘજીવ ત્રિં લાંબા કાળસુધી જીવનાર.
 દીર્ઘજીવિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દીર્ઘતન્તુ ત્રિં પુષ્કળ સ્તુતિવાળો દેવ વગેરે,
 લાંબા કાળસુધી વ્યાપક સંતતિવાળું.
 દીર્ઘતન્તુ પું લાંબો તાંતણો, લાંબો દોર.
 દીર્ઘતપસ્ ત્રિં લાંબા કાળસુધીના તપવાળું.
 દીર્ઘતપસ્ પું તે નામે આયુર્વંશી રામ.
 દીર્ઘતમસ્ પું ઉત્તમ ઋષિનો પુત્ર-ને
 મુરના સાપથી આંધળો થયો હતો.
 દીર્ઘતરુ પું તાડનું ઝાડ, હરકોઇ ઉંચું ઝાડ.
 દીર્ઘતા સ્ત્રીં લાંબાઇ.
 દાર્ઘતિમિષા સ્ત્રીં કાકડી.
 દોર્ઘતુળ્લ ત્રિં લાંબા મુખવાળું.
 દોર્ઘતુળ્લ નં લાંબુ મુખ.
 દોર્ઘતુળ્લા સ્ત્રીં જીજીવર.
 દોર્ઘતૂળ પું પલ્લિવાહ જીઓ.
 દોર્ઘતૂળ નં લાંબુ ઘાસ.
 દોર્ઘત્વ નં લાંબાઇ.
 દોર્ઘદ્વન્ડ પું એરંડાનું ઝાડ, રોહિડાનું ઝાડ,
 તાડનું ઝાડ.
 દોર્ઘદ્વન્ડક પું ઉપરના અર્થ.
 દોર્ઘદ્વન્ડા સ્ત્રીં ગોરખતુડી નામે વનરપતિ.
 દોર્ઘદ્વન્ડી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દોર્ઘદર્શિની સ્ત્રીં ગીધ પક્ષિણી.
 દોર્ઘદર્શિત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 દોર્ઘદર્શિન્ પું પંડિત, લાવિભાવ જાણનાર,
 ગીધપક્ષી, રીંછ.
 દોર્ઘદર્શિન્ ત્રિં દૂરસુધી જોઇ શકનાર,
 વિચારશીલ.
 દોર્ઘદર્શિતા સ્ત્રીં દીર્ઘદર્શીપણું, રીંછણું.
 દોર્ઘદૃષ્ટિ પું પંડિત, ગીધ પક્ષી, દૂર સુધી

જોઇ શકાય એવું એક ચંત્ર.
 દોર્ઘદૃષ્ટિ ત્રિં લાંબી દૃષ્ટિવાળું.
 દોર્ઘદૃષ્ટિ સ્ત્રીં લાંબી દૃષ્ટિ-નજર.
 દોર્ઘદ્રુ પું તાડનું ઝાડ, હરકોઇ ઉંચું ઝાડ.
 દોર્ઘદ્રુમ પું શીમળાનું ઝાડ.
 દોર્ઘનાદ પું શંખ, લાંબો શબ્દ.
 દોર્ઘનાદ ત્રિં લાંબા શબ્દવાળું.
 દોર્ઘનાલ પું ચાવનાલ જીઓ.
 દોર્ઘનાલ નં એક જાતનું ઘાસ.
 દોર્ઘનાસ ત્રિં લાંબા નાકવાળું.
 દોર્ઘનાસા સ્ત્રીં લાંબુ નાક.
 દોર્ઘનિદ્રા સ્ત્રીં મરણુ, લાંબી નિદ્રા.
 દોર્ઘનિઃશ્વાસ ત્રિં લાંબા નીસાસાવાળું.
 દોર્ઘનિઃશ્વાસ પું લાંબો નિશ્વાસ.
 દોર્ઘપક્ષ પું કક્ષિંગ પક્ષી, લાંબી પાંખ,
 લાંબી પાંખવાળું પક્ષી.
 દોર્ઘપક્ષી સ્ત્રીં લાંબી પાંખવાળી પક્ષિણી.
 દોર્ઘપટોલિકા સ્ત્રીં એક જાતનો વેશો.
 દોર્ઘપત્ર પું લસણનું ઝાડ, એક જાતનું
 કંદ, એક જાતનો દર્ભ, તાડનું ઝાડ, એક
 જાતનું પીણું ઝાડ, એરંડાનું ઝાડ, નેત-
 રનું ઝાડ, કેરડાનું ઝાડ, એક જાતનો મહુડો.
 દોર્ઘપત્ર ત્રિં લાંબા પાંદડાવાળું.
 દોર્ઘપત્ર નં લાંબું પાંદડું.
 દોર્ઘપત્રક પું રાતું લસણ, એરંડાનું ઝાડ,
 નેતર.
 દોર્ઘપત્રા સ્ત્રીં કેરડાનું ઝાડ, કેળનું ઝાડ,
 નાનાં બંજીરું ઝાડ.
 દોર્ઘપત્રિકા સ્ત્રીં ધોરી વજ, એક
 જાતની કુંવાર.
 દોર્ઘપત્રી સ્ત્રીં પલાશી નામની લતા, એક
 જાતનું શાક.
 દોર્ઘપર્ણી સ્ત્રીં વૃષ્ટિપર્ણી વૃક્ષ.
 દોર્ઘપલ્લવ પું શણનું ઝાડ.
 દોર્ઘપલ્લવ ત્રિં લાંબા કુંપળવાળું.
 દોર્ઘપલ્લવ નં પું લાંબું કુંપળ.

દીર્ઘપાદ્

૭૩૮

દીર્ઘવૃન્ત

દીર્ઘપાદ્ પું કંકપક્ષી, એક જાતનો બગલો.

દીર્ઘપાદ્ ત્રિં લાંબા પગવાળું.

દીર્ઘપાદ્ પું દીર્ઘપાદ્ પું ભુએ.

દીર્ઘપાદ્ ત્રિં લાંબા પગવાળું.

દીર્ઘપાદ્ પું તાડનું ઝાડ, સોપારીનું ઝાડ,
લાંબુ હરકોઈ ઝાડ.

દીર્ઘપૃષ્ઠ પું સર્પ.

દીર્ઘપૃષ્ઠો સ્ત્રીં સાપેણુ.

દીર્ઘપ્રજ્ઞ પું દ્વાપરયુગમાં વૃષપર્વ અસુરનો
અવતાર એક રાજા.

દીર્ઘપ્રજ્ઞ ત્રિં વિશાળ બુદ્ધિવાળું, દૂરદર્શી.

દીર્ઘફલ પું ઝરમાળો.

દીર્ઘફલક પું અગતીઆનું ઝાડ.

દીર્ઘફલિકા સ્ત્રીં એક જાતની દ્રાક્ષ-
પીળી દ્રાક્ષ, લાખ.

દીર્ઘવાલી સ્ત્રીં ચમરી મૂળ.

દીર્ઘવાહુ પું લાંબો આડું, તે નામે એક
શિવનો અનુચર, તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.

દીર્ઘવાહુ ત્રિં લાંબા આડુંઆવાળું.

દીર્ઘભુજ પું તે નામે શિવનો એક અનુ-
ચર, લાંબી ભુજ.

દીર્ઘભુજ ત્રિં લાંબી ભુજવાળું.

દીર્ઘમારુત પું હાથી.

દીર્ઘમારુતી સ્ત્રીં હાથણી.

દીર્ઘમુખ ત્રિં લાંબા મુખવાળું.

દીર્ઘમુખ નં લાંબુ મુખ.

દીર્ઘમુખી સ્ત્રીં છતુંદર.

દીર્ઘમૂલ પું એક જાતનો વેલો, એક
જાતનું બીલીનું ઝાડ.

દીર્ઘમૂલ નં લાંબુ મૂળ.

દીર્ઘમૂલ ત્રિં લાંબા મૂળવાળું.

દીર્ઘમૂલક પું લાંબો મૂળો.

દીર્ઘમૂલા સ્ત્રીં શાકપર્ણી નામે વનસ્પતિ.
સ્થામા સતા.

દીર્ઘમૂલી સ્ત્રીં ધમાસો વનસ્પતિ.

દીર્ઘયજ્ઞ ત્રિં લાંબા યજ્ઞવાળું.

દીર્ઘયજ્ઞ પું લાંબો યજ્ઞ, દ્વાપર યુગમાં થયેલો
અયોધ્યાનો એક રાજા.

દીર્ઘયાય ત્રિં લાંબો કાળે જવા ચોગ્ય.

દીર્ઘરત પું ભુંડ, ડુઝર, કુતરો.

દીર્ઘરત્ પું ભુંડ, ડુઝર, લાંબો કાંત.

દીર્ઘરત્ ત્રિં લાંબા કાંતવાળું.

દીર્ઘરત્નો સ્ત્રીં ભુંડણુ, ડુઝરી.

દીર્ઘરસન પું સર્પ.

દીર્ઘરસની સ્ત્રીં સાપેણુ.

દીર્ઘરાગા સ્ત્રીં દળદર.

દીર્ઘરાત્ર નં લાંબો કાળ, ઘણો સમય.

દીર્ઘરાત્ર પું લાંબી રાત્રિ.

દીર્ઘરોમ પું રીંછ, શિવનો એક અનુચર,
ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

દીર્ઘરોમન પું ઉપરનો અર્થ.

દીર્ઘરોહિષક નં એક જાતનું ઘાસ.

દીર્ઘલોચન નં લાંબુ નેત્ર, વિશાળ નેત્ર.

દીર્ઘલોચન પું શિવનો એક અનુચર,
ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.દીર્ઘલોચન ત્રિં લાંબા નેત્રવાળું, વિશાળ
નેત્રવાળું.

દીર્ઘવંશ પું લાંબો વંશ, નડ નામે ઘાસ.

દીર્ઘવક્ત્ર પું હાથી.

દીર્ઘવક્ત્ર નં લાંબુ મુખ.

દીર્ઘવક્ત્ર ત્રિં લાંબા મુખવાળું.

દીર્ઘવક્ત્રી સ્ત્રીં હાથણી.

દીર્ઘવલ્લિકા સ્ત્રીં એક જાતનું માછડું.

દીર્ઘવર્ણ પું દીર્ઘ અક્ષર.

દીર્ઘવર્ણમ્ પું ધોળી સાટોટી.

દીર્ઘવર્ણમ્ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

દીર્ઘવલ્લિકા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો, હ-
રોઈ લાંબો વેલો.

દીર્ઘવલ્લો સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

દીર્ઘવૃક્ષ પું સાગનું ઝાડ, નાડનું ઝાડ.

દીર્ઘવૃન્ત પું રચોનાક વૃક્ષ.

दीर्घवृन्तक पु० उपरतो अर्थ
 दीर्घवृन्ता स्त्री० ऐक जतनुं मीअडुं,
 दीर्घवृन्तिका स्त्री० एलावणीं नामे वनस्पति.
 दीर्घशर पु० बावनाल जुओ, लांशु आलु.
 दीर्घशर त्रि० लांशु आलुवाणुं.
 दीर्घशाख पु० ताडनुं आड.
 दीर्घशाखिका स्त्री० एलावणीं वनस्पति.
 रासना वनस्पति.
 दीर्घशिखिका स्त्री० छींङ्गणीनुं आड.
 दीर्घशूक पु० ऐक जतनी अंगिर.
 दीर्घशूक न० लांशु अथ लाश.
 दीर्घशूकक पु० ऐक जतनुं अन्न.
 दीर्घश्रवस् पु० ते नामे ऐक ऋषि.
 दीर्घश्रवस् त्रि० लांशु जानवाणुं.
 दीर्घश्रवस् न० लांशु जान.
 दीर्घसत्र न० लांशु काजतो यत्त, ते नामे
 ऐक तीर्थ.
 दीर्घसत्रिन् त्रि० लांशु काण सुधीतो यत्त
 करतार, जवन पर्यंत अभिछेत्त कर्म करतार.
 दीर्घसुरत पु० कुतरो.
 दीर्घसुरत न० लांशु वणत आले तेलुं मैथुन.
 दीर्घसुरती स्त्री० कुतरी.
 दीर्घसूक्ष्म पु० पातञ्जल योग सूत्रना ला-
 व्यमां कहेल ऐक प्रकारतो प्राणायाम.
 दीर्घसूत्र त्रि० दीर्घसूत्री, भंड, दरंडाद्य
 काममां धरुण वणन गायनार.
 दीर्घसूत्र न० लांशु सूत्र, लांशु तांतणु.
 दीर्घसूत्र त्रि० लांशु सूत्रवाणुं, लांशु
 तांतणुवाणुं.
 दीर्घसूत्रता स्त्री० दरंडाद्य काममां धरुण
 वणन गुमानवो ते.
 दीर्घसूत्रत्व न० उपरतो अर्थ.
 दीर्घसूत्रिन् त्रि० दरंडाद्य काममां धरुण
 समय गायी कादनार.
 दीर्घस्कन्ध पु० ताडनुं आड.

दीर्घस्वर पु० लांशु स्वर.
 दीर्घस्वर त्रि० लांशु स्वरवाणुं.
 दीर्घा स्त्री० पृथिवणीं नामे ऐक वनस्पति.
 दीर्घाङ्कुर पु० ऐक जतनी अंगिर.
 दीर्घाध्वग त्रि० लांशु रस्तो यावनार.
 दीर्घाध्वग पु० जेपीयो, उड, कपाशीओ,
 जसूस, इत.
 दीर्घाध्वन पु० लांशु रस्तो.
 दीर्घायु त्रि० लांशु आयुषवाणुं.
 दीर्घायुष पु० लुंङ, कुच्छर.
 दीर्घायुष न० लांशु.
 दीर्घायुधी स्त्री० लुंङल, कुच्छरी.
 दीर्घायुष्य पु० श्वेतमन्दार नामे ऐक वृक्ष,
 भाङ्गपुड्य ऋषि.
 दीर्घायुष्य त्रि० लांशु आयुषवाणुं.
 दीर्घायुष्य न० लांशु आयुष.
 दीर्घायुस् त्रि० लांशु आयुषवाणुं.
 दीर्घायुस् न० लांशु आयुष.
 दीर्घायुस् पु० भाङ्गपुड्य मुनि, श्वेतमंदा-
 रनुं वृक्ष, कागडो, जवक वृक्ष.
 दीर्घार्क पु० श्वेतमंदार वृक्ष.
 दीर्घास्य त्रि० लांशु मुषवाणुं.
 दीर्घास्य पु० हाथी, शिवतो ऐक अनुयर,
 पश्चिमती उत्तरे आवेवो ऐक देश.
 दीर्घास्य न० लांशु मुष.
 दीर्घाह पु० लांशु द्विप्त.
 दीर्घाहन पु० उत्तमानो समय.
 दीर्घिका स्त्री० नानी वाय, ऐक प्रकारनुं
 ज्ञानाशय, दरंडाद्य ज्ञानाशय.
 दीर्घोर्वाह पु० ऐक जतनो वेवो.
 दीर्घ त्रि० यीरी नापेय, डाडी नापेय,
 मीरपेय, जयजीत.
 दीर्घ न० यीरवुं, डाडवुं, जय, पीक.
 दीर्घि पु० यास पक्षी.
 दीस त्रि० क्षयनाशक, क्षयतो नाश करतार.
 दु स्वा० प० स० अजिद् गमन करवुं, जनुं.

દુ સ્વાદિં પં સં સેટ્ પીડવું, દુઃખ દેવું.
 દુઃકર્ણ પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.
 દુઃખ કણ્ડવાદિ પં અં સેટ્ દુઃખ કરવું.
 દુઃખ ચું ઉમં અં સેટ્ દુઃખી થવું, પીડાવું.
 દુઃખ નં દુઃખ, પીડા.
 દુઃખકર ત્રિં દુઃખ કરનાર, પીડા. કરનાર.
 દુઃખગ્રામ પું સંસાર, દુઃખનો સમૂહ.
 દુઃખચ્છિન્ન ત્રિં મહા દુઃખથી છેદાય તેવું.
 દુઃખજાત ત્રિં જેને દુઃખ થયું હોય તે.
 દુઃખજાત નં દુઃખનો સમુદાય.
 દુઃખત્રય નં આધ્યાત્મિક-આધિભૌતિક-
 આધિદૈવિક-એ ત્રણ દુઃખ.
 દુઃખદિર પું એક જાનના ખેરનું ઝાડ.
 દુઃખદોષા સ્ત્રીં દુઃખથી દોષવાય તેવી ગાય.
 દુઃખશીલ ત્રિં દુઃખનો અનુભવ કરનાર.
 દુઃખસાગર પું દુઃખનો દરીયો, સંસાર.
 દુઃખિત ત્રિં દુઃખ પામેલ, દુઃખી.
 દુઃખિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દુઃશકુન નં અશુભસૂચક નિમિત્ત, અપ-
 શુકન.
 દુઃશલા સ્ત્રીં તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રની પુત્રી.
 દુઃશાસ ત્રિં દુઃખથી શીખામણ આપી
 શકાય તેવું.
 દુઃશાસન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દુઃશાસન પું ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 દુઃશીલ ત્રિં ખરાખ સ્વભાવવાળું.
 દુઃશોચ ત્રિં દુઃખથી શોધના યોગ્ય, દુઃ-
 ખથી જેને ઉપાય થઈ શકે તે.
 દુઃષન્ધિ પું દુષ્ટ સંધિ.
 દુઃષમસ અવ્યં અયોગ્ય, ખરાખ.
 દુઃષમસુષમા સ્ત્રીં જેનશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક
 કાળ પરિમાણ-ખેતાવીસ હજાર વર્ષ
 યોગી એક સાગરોપમ કોડા કોડી વર્ષના
 માપનો ચેથો આશે.
 દુઃષમા સ્ત્રીં એકવીસ હજાર વર્ષનો પાં-
 ચમે આશે-જે જેનાગમમાં પ્રસિદ્ધ છે.

દુઃષુમ ત્રિં દુષ્ટ સ્વભાવવાળું.
 દુઃષુમ નં દુષ્ટ સ્વભ.
 દુઃષૂતિ પું દુષ્ટ પુત્ર.
 દુઃષેષ ત્રિં દુઃસાધ્ય.
 દુઃસકથ ત્રિં દુષ્ટ સાથળવાળું, ખરાખ
 સાથળવાળું.
 દુઃસકથિય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દુઃસન્ધ્યાન ત્રિં દુઃખે કરી સાંધી શકાય તેવું.
 દુઃસમ ત્રિં અયોગ્ય, ગેરવ્યાખ્યાની.
 દુઃસહ ત્રિં દુઃખથી સહન થાય તેવું.
 દુઃસહા સ્ત્રીં નાગદમની જુઓ.
 દુઃસાધ ત્રિં દુઃખથી સાંધી શકાય તેવું.
 દુઃસાધિન્ ત્રિં દુષ્ટ સાધક.
 દુઃસાધિન્ પું દારપાળ, પહેરગીર.
 દુઃસાધ્ય ત્રિં દુઃસાધ જુઓ.
 દુઃસ્રી સ્ત્રીં દુષ્ટ સ્ત્રી.
 દુઃસ્રીતા સ્ત્રીં દુષ્ટ સ્ત્રીપણું.
 દુઃસ્રીત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 દુઃસ્ય ત્રિં દરિદ્ર, દુઃખી, મૂર્ખ, દુષ્ટમાં રહેલ.
 દુઃસ્થિતિ સ્ત્રીં દુષ્ટ સ્થિતિ, ખરાખ સ્થિતિ.
 દુઃસ્પર્શ ત્રિં દુઃખે કરી સ્પર્શ કરી શ-
 કાય તેવું.
 દુઃસ્પર્શા સ્ત્રીં ધમાસો વનસ્પતિ, ભોરીંગણી,
 આકાશની વેલ.
 દુઃસ્ફોટ પું દુષ્ટ ફેલ્લો, ખરાખ પ્રણ.
 દુઃસ્વપ્ન પું ખરાખ સ્વપ્ન.
 દુઃકૂલ નં રેશમી વસ્ત્ર, ઝીણું વસ્ત્ર, ખારીક
 વસ્ત્ર, લીસું વસ્ત્ર.
 દુઃગૂલ નં ઉપરનો અર્થ.
 દુઃગ્ધ નં દૂધ.
 દુઃગ્ધ ત્રિં દોહેલ, પૂર્ણ કરેલ, ભરેલ.
 દુઃગ્ધકૃપિકા સ્ત્રીં એક જાતનું પદવાન.
 દુઃગ્ધતા સ્ત્રીં દૂધપણું.
 દુઃગ્ધતાલીય નં દૂધનું શીણ, દૂધની તર,
 દુઘાચ જુઓ.
 દુઃગ્ધપાચન નં દૂધ પકાવવાનું વાસણ.

દુગ્ધપાષાણ

૭૯૨

કુરુક્ષ

દુગ્ધપાષાણ પુઁ એક જાતનું ઝાડ.
 દુગ્ધપાષાણક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 દુગ્ધપુષ્પો સ્ત્રી એક જાતની વનસ્પતિ.
 દુગ્ધકેન નઁ દૂધનું શીણ.
 દુગ્ધકેન પુઁ દૂધપાક, ખીર.
 દુગ્ધકેનક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 દુગ્ધકેનો સ્ત્રી એક જાતની વનસ્પતિ.
 દુગ્ધવન્ધ પુઁ દૂધ દોહવા માટે ગાયને
 આંધવી તે.
 દુગ્ધવન્ધક પુઁ ઉપરનો અર્થ.
 દુગ્ધઘોઝા સ્ત્રી એક જાતની વનસ્પતિ.
 દુગ્ધસમુદ્ર પુઁ ક્ષીર સમુદ્ર.
 દુગ્ધાક્ષ પુઁ એકજાતનો પત્થર.
 દુગ્ધાઙ્ક પુઁ એક જાતનો પત્થર.
 દુગ્ધાઙ્ગિય પુઁ ક્ષીર સમુદ્ર.
 દુગ્ધાઙ્ગિતનયા સ્ત્રી એક લક્ષ્મી દેવી.
 દુગ્ધાદમન પુઁ દુગ્ધપાષાણ વૃક્ષ.
 દુગ્ધાન્ન નઁ દૂધમાં પકવેલ કેરી.
 દુગ્ધિકા સ્ત્રી દૂધીનો વેશો, દૂધી.
 દુગ્ધિન ત્રિઁ દૂધવાળું.
 દુગ્ધિનિકા સ્ત્રી રાતો અધાડો-વનસ્પતિ.
 દુગ્ધી સ્ત્રી દુગ્ધિકા જીઓ, દુગ્ધપાષાણ.
 દુગ્ધ ત્રિઁ દોહનાર.
 દુગ્ધક પુઁ મુર નામનું એક સુગંધીદ્રવ્ય.
 દુગ્ધચન્ પુઁ દુષ્ટ કૃતરો.
 દુગ્ધન ત્રિઁ દુષ્ટ સોજેલ-અસાચ સોજો
 આવેલ.
 દુહિ સ્ત્રી દુહી જીઓ.
 દુણ્ડક ત્રિઁ દુષ્ટ મનવાળું, નીચ.
 દુણ્ડમ પુઁ એક જાતનો સર્પ.
 દુણ્ડમિ પુઁ દુણ્ડમિ જીઓ.
 દુત ત્રિઁ પીડા પામેલ, દુઃખ પામેલ.
 દુત્યોત્યદ્વય પુઁ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ યોગ.
 દુવ પુઁ તે નામે એક પર્વત.
 દુદુહ પુઁ અનુવંશી એક રાજા.
 દુદુષુ ત્રિઁ રમવા ઈચ્છનાર.

દુદ્મ પુઁ લીલી ફુગળી.
 દુધ્ મ્વાઁ પઁ સઁ લેટ હિંસા કરવી, પ્રે-
 રવું, પ્રેરણા કરવી.
 દુધિ ત્રિઁ હિંસક, દુધર, અદણ કરવાને
 અસકય.
 દુધુસત ત્રિઁ દોહવા ઈચ્છતું.
 દુધુક્ષુ ત્રિઁ દોહવા ઈચ્છનાર.
 દુધુષત ત્રિઁ હલાવવા ઈચ્છતું.
 દુધુષ ત્રિઁ હલાવવા ઈચ્છનાર.
 દુધ્ર ત્રિઁ હિંસક, પ્રેરક, દુધર, દુધર્પ, કુ-
 છાંને વ્યવસ્થામાં હાવનાર.
 દુન્દમ પુઁ નગારું, એક જાતનું વાદ્ય.
 દુન્દુમિ પુઁ વશળ દેવ, તે નામે એક દૈત્ય,
 તે નામે એક રાક્ષસ, ઝેર, તે નામે એક
 વર્ષ, યુગ્મ-જોડું.
 દુન્દુમિ સ્ત્રી પાસો, જુગારનું એક સાધન,
 તે નામે એક ગંધર્વ સ્ત્રી.
 દુન્દુમિક પુઁ એક જાતનો કાઠો.
 દુન્દુમિનિર્દાદ પુઁ તે નામે એક દાનવ,
 નગારાનો શબ્દ.
 દુન્દુમિષેણ પુઁ તે નામે એક રાજા.
 દુન્દુમિસ્થન પુઁ નગારાનો શબ્દ.
 દુન્દુમી સ્ત્રી તે નામે એક ગંધર્વ સ્ત્રી.
 દુન્દુમ્ય પુઁ તે નામે એક રૂદ્રદેવ, નગારું
 વગાડવાનો સાધન એક મંત્ર.
 દુન્દુમ પુઁ દુન્દુમ જીઓ.
 દુન્દુમાર પુઁ ધુંધુમાર દેશ.
 દુફાનિકુત્ય નઁ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.
 દુમ્બક પુઁ એક જાતનો અકરો.
 દુર અઘ્યઁ દુષ્ટ, નિંદામાં, નિષેધમાં, દુઃખમાં,
 થોડું એવા અર્થમાં, કષ્ટ એવા અર્થમાં,
 કૃશ એવા અર્થમાં, અસંપત્તિમાં તથા
 મંકટમાં વપરાય છે.
 દુર સ્ત્રી દાર, આરણું.
 દુર ત્રિઁ દાતા.
 દુરક્ષ પુઁ કાઠ પાસો, દુષ્ટ પાસો, દુષ્ટ
 જુગાર.

દુરક્ષ

૭૪૨

દુરાચાર

દુરક્ષ નં દુષ્ટ નેત્ર.

દુરક્ષ ત્રિં દુષ્ટ નેત્રવાળું, કપડી પાસાવાળું.

દુરતિક્રમ ત્રિં દુઃખથી ઓળંગાય તેવું,
દુર્લભ.

દુરતિક્રમ પું વિષ્ણુ.

દુરત્યય ત્રિં દુઃખથી ઓળંગાય તેવું,
દુસ્તર, દુર્લભ.

દુરત્યેતુ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દુરદષ્ટ નં દુર્ભાગ્ય, પાપ.

દુરદ્વની સ્ત્રીં દુષ્ટ, ભોળન, ખરાબ બોરાક.

દુરધિગ ત્રિં દુઃપ્રાપ, દુર્લભ, દુર્જેય, દુર્ભોધ.

દુરધિગમ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દુરધોત નં દુષ્ટ અધ્યયન-ખરાબ રીતે
ભણવું તેદુરધ્યય ત્રિં અધ્યયન કરવાને અશક્ય,
ન ભણી શકાય તેવું.

દુરધ્વ પું દુષ્ટ માર્ગ.

દુરન્ત ત્રિં દુષ્ટ પરિણામવાળું-દરકોઈ, બ્ય-
સન વગેરે, ગંભીર, ન ઓળંગી શકાય
તેવું, દુર્લભ.

દુરન્તક પું શિવ.

દુરન્ધ્ય ત્રિં દુઃખથી અનુસરવા યોગ્ય.

દુરપ્ચાર ત્રિં મુશ્કેલીથી નાખુશ થાય તેવું.

દુરભિગ્રહ પું અઘાડો વનસ્પતિ.

દુરભિગ્રહ ત્રિં દુઃખથી ઘટણ કરવા યો-
ગ્ય, દુઃખથી ભેવા યોગ્ય.

દુરભિગ્રહા સ્ત્રીં ધમાસો વનસ્પતિ.

દુરઘઘહ ત્રિં મુશ્કેલીથી ઘટણ થઈ શકે તેવું.

દુરઘસ્યા સ્ત્રીં દુષ્ટ અવસ્થા, ખરાબ સ્થિતિ.

દુરઘાપ ત્રિં દુર્લભ, દુઃપ્રાપ.

દુરક્ષ્ય નામધાતું ૫૦ અં સંદ્ દુષ્ટ થયું.

દુરાક પું તે નામે એક રસેન્દ્ર દેશ.

દુરાક્રમ ત્રિં દુઃખથી જેની સામે આક્ર-
મણ થઈ શકે તે, દુર્જય, અજેય, દુર્લ-
ભ, ન ઓળંગાય તેવું.

દુરાચર ત્રિં દુઃખથી આચરી શકાય તેવું,

દુષ્ટ આચારવાળું.

દુરાચાર પું દુષ્ટ આચાર, ખરાબ ચાલ
ચલગત.દુરાચાર ત્રિં દુષ્ટ આચારવાળું, ખરાબ
ચાલ ચલગતવાળું.

દુરાદય ત્રિં દીન, ગરીબ, પૈસાદાર નહિ તે.

દુરાદયકૂર ત્રિં દુઃખથી તવંગર કરી
શકાય તેવું.દુરાદયમ્મથ ત્રિં દુઃખથી પૈસાદાર થઈ
શકે તેવું.

દુરાત્મતા સ્ત્રીં દુષ્ટાત્માવાળું.

દુરાત્મત્વ નં ઉપરના અર્થ.

દુરાત્મન ત્રિં દુષ્ટ અંતઃકરણવાળું, દુષ્ટ
આત્માવાળું, દુષ્ટ.

દુરાધન પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.

દુરાધર ત્રિં તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.

દુરાધર્ષ પું ધેળો સરસવ.

દુરાધર્ષ ત્રિં પરાભવ કરવાને અશક્ય,
દુર્જય, તિરસ્કાર ન કરી શકાય તેવું.

દુરાધર્ષા સ્ત્રીં કુટુમ્બીની નામે એક વૃક્ષ.

દુરાધાર ત્રિં દુઃખથી ધારણ કરી શકાય
તેવું, દુઃખથી ચિંતી શકાય તેવું.

દુરાધાર પું મહાદેવ.

દુરાધિ પું દુષ્ટ માનસીક પીડા.

દુરાધિ ત્રિં દુષ્ટ મનોવ્યથાવાળું.

દુરાનમ ત્રિં દુઃખથી નમાવી શકાય તેવું.

દુરાપ ત્રિં દુર્લભ, દુઃપ્રાપ.

દુરાપ નં દુઃખથી મેળવવું તે.

દુરાપાદન ત્રિં દુઃખથી પ્રાપ્ત થઈ શકે
તેવું, દુઃસાધ્ય.દુરાપૂર ત્રિં દુઃખથી પૂર્ણ કરી શકાય
તેવું, મુશ્કેલીથી મેંતુષ્ટ થાય તે.

દુરાધિન પું વિષ્ણુ.

દુરાચર ત્રિં જેના ઉપર દુઃખથી ચડી શ-
કાય તે.

દુરાચર પું બીકીનું ઝાડ, નાળાંબેરી.

दुरारुहः

७६३

दुर्गकारक

दुरारुहा स्त्री० भबूरीनुं आउ.
 दुरारोह पु० कायडो, काडीडो-नामे ऐक
 प्राणी, दुःअथी यइनुं ते.
 दुरारोह त्रि० दुःअथी यही शकाय तेवुं.
 दुरारोहा स्त्री० शीमणानुं आउ, आलीनुं आउ.
 दुरालभ त्रि० दुःअथी भेणाय तेवुं,
 दुःअथी स्पर्श करी शकाय तेवुं.
 दुरालभा स्त्री० धमासो-वनस्पति.
 दुरालम्भ त्रि० दुरालभ शुभो.
 दुरालम्भा स्त्री० धमासो.
 दुरालाप पु० दुष्ट आलाप-गणो लांडी ते.
 दुरालोक त्रि० दुःअथी जेवाय तेवुं, अ-
 त्यंत तेजस्वी.
 दुरालोक पु० तेजस्वीपणुं, यणकाउ.
 दुरान्य न० दुष्ट शुद्धि.
 दुराशय पु० दुष्ट आशय, भराय अलिप्राय.
 दुराशय त्रि० दुष्ट आशयवाणुं, भराय
 अंतःकरणवाणुं, भराय अलिप्रायवाणुं.
 दुराशा स्त्री० दुष्ट आशा.
 दुरास त्रि० दुःअथी अहार काढी शकाय
 तेवुं, दुर्जय.
 दुरासद त्रि० दुष्प्राय, दुर्गम्य.
 दुरित न० पाप.
 दुरित त्रि० पापी.
 दुरितदमन त्रि० पापना दमननुं साधन.
 दुरितदमनी स्त्री० भीजडीनुं आउ.
 दुरितारि त्रि० पापनो नाश करनार.
 दुरितारि पु० ते नामे जैननो शासनदेव.
 दुरिष्ट न० दुष्ट यज्ञ.
 दुरिष्टि स्त्री० अशास्त्रीय यज्ञ.
 दुरिष्ठ त्रि० अति भंड.
 दुरीश पु० दुष्ट स्वामी, दुष्ट मालिक.
 दुरीषणा स्त्री० शाप, काडनुं भराय भिच्छुनुं ते.
 दुरु पु० ते नामे ऐक पर्वत.
 दुरुक्त न० दुष्ट पयन.

दुरुच्छेद त्रि० दुःअथी छेडी शकाय तेवुं,
 दुर्वार.
 दुरुच्छेद पु० दुःअथी छेडनुं ते, दुःअथी
 अटकायनुं ते.
 दुरुत्तर त्रि० दुस्तर, दुःअथी उतराय तेवुं,
 दुःअथी उतर अपाय तेवुं.
 दुरुत्तर न० दुष्ट उतर.
 दुरुत्तर पु० युद्ध, लडाउ.
 दुरुदाहर त्रि० दुःअथी ओली शकाय तेवुं.
 दुरुदाहर पु० दुष्ट उदाहरण.
 दुरुद्ध त्रि० दुःअथी वदन धध शके ते,
 असंत भारे.
 दुरुधुरा स्त्री० लोतिपत्रसिद्ध यान्न योग.
 दुरुपक्रम त्रि० दुःअथी आरंभवाणुं, मुश्के-
 लीथी पहोथी शकाय तेवुं, दुःअथी उपचार
 थाय तेवुं, हराववाने मुश्केल.
 दुरुपचार त्रि० दुःअथी उपचार धध शके तेवुं.
 दुरुपलक्ष त्रि० दुःअथी जेवाय तेवुं.
 दुरुपस्थान त्रि० दुःअथी पासे जर्ज शकाय
 तेवुं, दुःअथी पहोथाय तेवुं.
 दुरुफ पु० लोतिपत्रसिद्ध ऐक योग.
 दुरुह त्रि० दुःअथी तर्क करी शकाय तेवुं,
 दुर्वितर्क.
 दुरेर्वा त्रि० दुःअथी जवा योग्य.
 दुरोक त्रि० दुःअथी सेवाय तेवुं.
 दुरोदर पु० जुगारी.
 दुरोदर न० जुगदुं, जुगार, पासो.
 दुर्ग पु० न० किस्को.
 दुर्ग पु० परमेश्वर, ते नामे ऐक असुर, दैत्य,
 महान विघ्न, लवणध, कुर्म, शोक, दुःअ,
 नरक, यमनो दंड, जन्म, महान लय,
 मोठो पिच्छ प्रदेश, जुगण, रोग.
 दुर्ग त्रि० दुर्गम, दुर्जेय, जवाने आशकय,
 दुर्गोधि.
 दुर्गकर्मन न० दुर्गसाधन कर्म.
 दुर्गकारक पु० ऐक जननुं आउ.

दुर्गकारक

७५४

दुर्जय

दुर्गकारक त्रि० किस्त्रो जनावनार, मुश्केत्री
लरेलुं करनार.

दुर्गत त्रि० हरिद्र, दीनपणुं प्राप्ति थयेत्.

दुर्गतता स्त्री० हरिद्रता, अपराय रिर्थात्.

दुर्गतत्व न० उपरना अर्थ.

दुर्गतरण त्रि० किस्त्रो ज्योतिषवानुं साधन,
दुःप्रभांथी छूटवानुं साधन.

दुर्गतरणी स्त्री० ते नामे ऐक देवी.

दुर्गति स्त्री० नरक, हरिद्रपणुं, दुष्ट गति.

दुर्गति त्रि० दुष्ट गतिवाणुं, हरिद्र दीन,
नारथी.

दुर्गतिनाशन त्रि० दुर्गतिनो नाश करनार.

दुर्गतिनाशिनी स्त्री० दुर्गा देवी.

दुर्गनिवासिन् त्रि० किस्त्राभां रहेनार.

दुर्गन्ध पु० अपराय गंध, दुर्गंध, संयण,
दुष्ट गंध.

दुर्गन्ध त्रि० दुष्ट गंधवाणुं, अपराय गंधवाणुं.

दुर्गन्धाङ्ग त्रि० दुर्गंधी अंगवाणुं.

दुर्गन्धिन त्रि० दुष्ट गंधवाणुं, अपराय
गंधवाणुं.

दुर्गपांत पु० किस्त्रानुं रक्षण करनार, किस्त्रेनार.

दुर्गपाल पु० उपरना अर्थ.

दुर्गपाल त्रि० दुःप्रभां पाणनार, दुःप्रभां
ज्यावनार.

दुर्गपुर न० किस्त्रावाणुं शहरे.

दुर्गपुष्पी स्त्री० ऐक जगतनुं आड.

दुर्गम पु० ते नामे ऐक असुर, परमेश्वर.

दुर्गम त्रि० दुःप्रभां जन्म शकाय तेवुं,
दुर्गैय, दुर्गैय.

दुर्गल पु० ते नामे ऐक देश.

दुर्गलह्न पु० उट.

दुर्गलह्न न० किस्त्रो वरी जवो, दुःप्रभांथी
मुक्ता थवुं.

दुर्गलह्नी स्त्री० उटरी.

दुर्गव्यसन न० पूरता रक्षक वजरेना अ-
भावर्ष किस्त्रानो दोष.

दुर्गसंस्कार पु० लांगी तूरी पडेवा किस्त्राने
हरी नवो करवो ते.

दुर्गसञ्चार पु० किस्त्रा उपर हरी शकाय
तेवो भार्य.

दुर्गसञ्चार पु० उपरनो अर्थ.

दुर्गसिंह पु० हवापरिशिष्टकार विद्वान.

दुर्गा स्त्री० दुर्गा देवी, गणीनुं आड, काणी
यडली, पार्वती.

दुर्गाढ त्रि० दुःप्रभां अंदर प्रवेश थछ शके
ते, दुःप्रभां प्रवेश करवा योग्य.

दुर्गाधिकारिन् पु० किस्त्रानो अधिकारी.

दुर्गाध्यक्ष पु० उपरनो अर्थ.

दुर्गानयमी स्त्री० कार्तिके शुद्ध नोम.

दुर्गाश्रय पु० किस्त्रानो आश्रय लेवो ते,
दुर्गादेवीनो आश्रय.

दुर्गाश्रयण न० उपरना अर्थ.

दुर्गास्मरण न० दुर्गादेवीनुं स्मरण-चित्तन.

दुर्गाह पु० पृथ्वी उपर थनारो ऐक
जगतनो गुण.

दुर्गैभि त्रि० दुर्गाह-अहलु करवाने अशक्य.

दुर्गास्त्रि पु० शरद तथा वसंत ऋतुमां
दुर्गाती पूजनिमित्ते करतो उत्सव.

दुर्ग्रह त्रि० दुःप्रभां अहलु कराय तेवुं,
दुर्जैय, दुःप्रभां प्रभाय तेवुं.

दुर्ग्रहा स्त्री० अधाडे पनरपति.

दुर्गाह्य त्रि० अहलु करवाने अशक्य.

दुर्घट त्रि० जगतनुं अशक्य, थटवुं अशक्य,
मेणवतुं अशक्य.

दुर्घाष पु० रींछ, दुष्ट शब्द, अपराय शब्द.

दुर्घाष त्रि० अपराय शब्दवाणुं, दुष्ट शब्दवाणुं.

दुर्घाषी स्त्री० रींछण.

दुर्जन पु० दुष्ट-अपराय माणस, जण, नीय.

दुर्जनता स्त्री० दुर्जनपणुं.

दुर्जनत्व न० दुर्जनपणुं.

दुर्जय त्रि० जगतवाने अशक्य, दुःप्रभां
जतवा योग्य.

દુર્જય

૭૪૨

દુર્નામા

દુર્જય પું પરમેશ્વર.
 દુર્જયન્ત પું તે નામે એક રાજા.
 દુર્જર ત્રિં પચતું અશક્ય.
 દુર્જરા સ્ત્રીં જ્યોતિષ્મતીનો વેલો.
 દુર્જાત નં વ્યસન, દુઃખ, સંકટ, દુર્દૈવ.
 દુર્જાત ત્રિં અયોગ્ય, સારી રીતે નહી થયેલ.
 દુર્જાતિ ત્રિં હલકા કુળનું, નિંદ્રા જાતિનું,
 દુષ્ટ જન્મવાળું, ખરાબ સ્વભાવનું.
 દુર્જાતિ સ્ત્રીં હલકી જાત, ખરાબ જાત.
 દુર્જાંચ ત્રિં દુષ્ટ જીવનવાળું, સેવા કરી
 જીવનાર, નોકરીયાત.
 દુર્જાંચ નં દુષ્ટ જીવન, ખરાબ જીવન.
 દુર્જોગ્ય ત્રિં જાણવાને અશક્ય, દુઃખથી
 જાણવા યોગ્ય.
 દુર્ણય પું દુષ્ટ નીતિ, અનીતિ-અન્યાય.
 દુર્ણય ત્રિં દુષ્ટ નીતિવાળું-અનીતિવાળું,
 અન્યાયી.
 દુર્ણશ ત્રિં દુઃખથી નાશ પામનાર.
 દુર્ણામન્ સ્ત્રીં હરસનો રોગ.
 દુર્ણીત ત્રિં દુષ્ટનીતિવાળું, અનીતિવાળું,
 અન્યાયી.
 દુર્ણીતિ સ્ત્રીં દુર્ણય પું જીઓ.
 દુર્દમ ત્રિં દમન કરવાને અશક્ય.
 દુર્દમ પું વસુદેવથી રોહિણીમાં જન્મેલ પુત્ર.
 દુર્દમન ત્રિં દુઃખથી દમન કરવા યોગ્ય.
 દુર્દમન પું જનમેજયના વંશના શતાનીક
 રાજાનો એક પુત્ર.
 દુર્દર્શ ત્રિં જોવાને અશક્ય, દુઃખે જોવા
 યોગ્ય.
 દુર્દર્શન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દુર્દાન્ત ત્રિં દુઃખથી દમન કરવા યોગ્ય-
 અશાન્ત.
 દુર્દાન્ત પું શિવ, કલેશ, કંકાસ, કછયો,
 ગાયનો નાનો વાજરડો.
 દુર્દિન નં દુષ્ટ દિવસ, ધોર અંધારું, વરસાદ,
 ખરાબ દિવસ, વાદળથી ઢંકાયેલો દિવસ.

૯૪

દુર્દુરુટ ત્રિં નાસ્તિક.
 દુર્દૃશોક નં જોવાને અશક્ય એવું ઝેર.
 દુર્દૃષ્ટ ત્રિં રાગાદિ દોષોથી વ્યાપ્ત, કષ્ટ
 રીતે જોયેલ.
 દુર્દૈવ નં દુષ્ટ દૈવ, દુર્ભાગ્ય, પાપ.
 દુર્દૈવચત્ર ત્રિં કમનસીય, દુર્ભાગી, પાપી.
 દુર્દૃત નં કપટ ભરેલો જીવાર.
 દુર્દ્રિતા સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.
 દુર્દ્રુમ પું દુઃખળી.
 દુર્દ્વર નં તે નામે એક નરક, પારો, ઋષભ
 ઓષધિ, બીલામું.
 દુર્દ્વર પું પરમેશ્વર, મહિષાસુરનો સેનાપતિ.
 દુર્દ્વર ત્રિં ધારણ કરવાને અશક્ય, દુર્નિવાર.
 દુર્દ્વરોતુ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દુર્દ્વર્મ ત્રિં દુષ્ટ ધર્મવાળું.
 દુર્દ્વર્મન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દુર્દ્વર્ષ ત્રિં પરાભવ કરવાને અશક્ય, તિ-
 રસ્કાર કરવાને અશક્ય, દુર્જય.
 દુર્દ્વર્ષ પું તે નામે એક રાજા.
 દુર્દ્વર્ષણ ત્રિં દુર્દ્વર્ષ ત્રિં જીઓ.
 દુર્દ્વા સ્ત્રીં ખરાબ સ્થાપન, દુષ્ટ સ્થાપન.
 દુર્દ્વાન નં ઉપરનો અર્થ.
 દુર્દ્વાંચ ત્રિં સંદેશ થવાને અશક્ય, દુઃખે
 શોધી શકાય તેવું.
 દુર્દ્વિત ત્રિં દુષ્ટ રીતે સ્થાપેલ.
 દુર્દ્વી ત્રિં દુષ્ટ ભુદિવાળું, ખરાબ ભુદિવાળું.
 દુર્દ્વી સ્ત્રીં દુષ્ટ ભુદિ, ખરાબ ભુદિ.
 દુર્દ્ધુર ત્રિં દુઃખથી હણવા યોગ્ય.
 દુર્દુરુટ ત્રિં યુક્તિ વિના ગુરના વાક્યને
 નહિ માનનાર.
 દુર્નય પું નીતિવિરુદ્ધ આચરણ, અનીતિ,
 અન્યાય.
 દુર્નય ત્રિં અન્યાયી, અનીતિવાળું.
 દુર્નામક પું હરસનો રોગ.
 દુર્નામન્ પું ઉપરનો અર્થ.
 દુર્નામા સ્ત્રીં એક જાતનું માણસ.

દુર્તમારિ

૭૪૬

દુર્મર

દુર્તમારિ પુ. સુરણ.

દુર્તમ્ની સ્ત્રી એક જાતનું માછલું.

દુર્તિગ્રહ ત્રિ. વશ કરવું અશક્ય.

દુર્તિમિત ત્રિ. દુષ્ટ રીતે ફેકેલ, ઉતાવળથી ઉચે ફેકેલ.

દુર્તિમિત્ત ન. દુષ્ટ નિમિત્ત, અનિષ્ટમુલ્યક ચિન્હ, અપશુકન.

દુર્તિયન્તુ ત્રિ. નિયમન કરવાને અશક્ય, દુઃખથી નિયમન કરવા યોગ્ય.

દુર્તિષ્પતર ત્રિ. દુઃખથી બહાર નીકળેલ.

દુર્તિરીક્ષ્ય ત્રિ. જોવાને અશક્ય, દુઃખથી જોવાય તેવું.

દુર્તિચાર ત્રિ. વારણ કરવાને અશક્ય, દુઃખથી વારિ શકાય તેવું.

દુર્નીત ન. અનીતિ, નીતિવિરુદ્ધ આચરણ.

દુર્નીત ત્રિ. અનીતિવાળું, અન્યાયી.

દુર્નીતિ સ્ત્રી. અનીતિ, અન્યાય.

દુર્બદ્ધ ત્રિ. દુષ્ટ રીતે બાંધેલ, ખરાબ રીતે બાંધાયેલ.

દુર્બલ ત્રિ. અલ્પ બળવાળું, થોડું બળવાન, કૃશ, શિથિલ.

દુર્બલતા સ્ત્રી. દુર્બળતા, નબળાઈ.

દુર્બલત્વ ન. ઉપરના અર્થ.

દુર્બલ ત્રિ. ખરાબવાળાળું, દુષ્ટ આમહીના રોગવાળું, ટાઢીયા રોગવાળું, વાંકડિશવાળું.

દુર્વીરણ ન. એક જાતનું ઘાસ.

દુર્વોધ ત્રિ. જાણવાને અશક્ય, દુઃખથી જાણવા યોગ્ય.

દુર્બ્રહ્મણ પુ. દુષ્ટ બ્રાહ્મણ.

દુર્ભગ ત્રિ. દુષ્ટભાગ્યવાળું, દુર્ભાગી, ખરાબ નસીબવાળું, અભાગીયું.

દુર્ભગતા સ્ત્રી. દુર્ભાગીયું.

દુર્ભગત્વ ન. ઉપરનો અર્થ.

દુર્મગા સ્ત્રી. પતિ ઉપર રનેહવિનાની સ્ત્રી, અભાગણી સ્ત્રી.

દુર્મર ત્રિ. દુઃખથી પોપાથ તેવું, દુઃખથી

વારણ કરાય તેવું.

દુર્ભગ્ય ન. દુર્દૈવ, ખરાબ નસીબ, પાપ.

દુર્ભગ્ય ત્રિ. ખરાબ નસીબવાળું, કમનસીબ.

દુર્ભિક્ષ અઘ્ય. ભિક્ષાનો અભાવ.

દુર્મિક્ષ ન. દુઃકાળ, મોંઘવારીનો સમય.

દુર્મિદ ત્રિ. ભેદવાને અશક્ય, ભાગી-તોડી ન શકાય તેવું, ધન વગેરેની લાલચથી ન ફેાડી શકાય તેવું.

દુર્મિષ્ણય ત્રિ. દુઃખથી ચિકિત્સા કરી શકાય તેવું.

દુર્મિષ્ણય ન. મુશ્કેલી ભરેલી ચિકિત્સા.

દુર્મૃત્ય પુ. દુષ્ટ મૈત્ર, ખરાબ આકર.

દુર્મૈષ્ય ત્રિ. દુર્મિદ જુઓ.

દુર્બ્રાત પુ. દુષ્ટ ભાઈ, ખરાબ ભાઈ.

દુર્મતિ સ્ત્રી. દુષ્ટ બુદ્ધિ, ખરાબ બુદ્ધિ.

દુર્મતિ ત્રિ. દુષ્ટ બુદ્ધિવાળું, ખરાબ બુદ્ધિ-વાળું, મૂર્ખ, અજ્ઞાની.

દુર્મતિ પુ. સાઠ વર્ષમાંનું એક વર્ષ.

દુર્મદ ત્રિ. ઉન્મત્ત, અભિમાની, ગર્વિષ્ટ.

દુર્મદ પુ. તે નામે દૂતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, દુષ્ટ મદ.

દુર્મનસ્ ન. દુષ્ટ મન.

દુર્મનસ્ ત્રિ. દુષ્ટ મનવાળું, આક્રુળ ચિન્તાવાળું, ઉદાસ મનવાળું.

દુર્મનસ્ક ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

દુર્મન્તુ ત્રિ. દુષ્ટ માનવું.

દુર્મન્વિત ત્રિ. દુષ્ટ મંત્રેત્ર, ખરાબ વિચાર કરેલ.

દુર્મન્વિત ન. દુષ્ટ મંત્રણા, ખરાબ વિચાર-મસલત.

દુર્મન્વિત્ર પુ. ખરાબ સકાહકાર, દુષ્ટ મંત્રી, ખરાબ લક્ષણોવાળો મંત્રી-રાજનો પ્રધાન.

દુર્મર ત્રિ. દુઃખરૂપ મૃત્યુવાળું, અકાળ મૃત્યુ કરનાર, આપઘાત કરનાર.

દુર્મર પુ. પીપરનું ઝાડ, દુષ્ટ મૃત્યુ, ક્રોધ, આપઘાત.

દુર્મરણ

૭૬૭

દુર્વર્ણ

દુર્મરણ નં દુષ્ટ મૃત્યુ, ક્રોધાત, આપવાત.

દુર્મરણ ત્રિં દુર્મર ત્રિં ભુઓ.

દુર્મરા સ્ત્રીં દ્રોખડ, ઘોળી દ્રોખડ-ચેતદૂર્વા.

દુર્મર્ય ત્રિં સહન કરવાને અશક્ય, દુઃખથી સહન કરવા યોગ્ય.

દુર્મર્ષણ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દુર્મર્ષણ પું વિષ્ણુ, તે નામે ધૂરાધૂનો પુત્ર.

દુર્મલ્લિકા સ્ત્રીં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ દશ્યકાવ્યરૂપ એક ઉપરૂપક.

દુર્મલ્લોકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

દુર્માયુ ત્રિં દુષ્ટ આયુષો કેંકનાર.

દુર્મિત્ર પું દુષ્ટ મિત્ર

દુર્મિત્ર ત્રિં દુષ્ટ મિત્રવાળું.

દુર્મિત્રિય ત્રિં અમિત્ર રૂપે રહેલ.

દુર્મિલકા સ્ત્રીં તે નામે એક છંદ.

દુર્મુખ પું થોડો, એક ગતનો વાનર, તે નામે એક રાક્ષસ, તે નામે એક નાગ, મહિષાસુરનો એક સેનાપતિ, શિવ, ધૂતરાધૂનો એક પુત્ર, તે નામે એક રાજા, તે નામે એક યક્ષ, રામચંદ્રના અન્તઃપુરનો એક ચાકર, ઉત્તર દ્વારનું ધર, સાઠવર્ષો પૈકી તેરમું વર્ષ.

દુર્મુખ ત્રિં અપ્રિય બોલનાર, દુષ્ટ મનવાળું.

દુર્મુહર્ત પું દુષ્ટ મુહર્ત, ખરાબ મુહર્ત.

દુર્મુલ્ય નં જેનું જે મૂલ્ય હોવું જોઈએ તે કરતાં અધિક મૂલ્ય, મોંઘવારી.

દુર્મુલ્ય ત્રિં બહુજ મોંઘું, અયોગ્ય કિંમતવાળું.

દુર્મૈંધ ત્રિં દુષ્ટ શુદ્ધિવાળું, ખરાબ શુદ્ધિવાળું, મંદશુદ્ધિવાળું.

દુર્મૈંધસ્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દુર્મોહ પું 'કાકાનુષ્ઠી' નામે વનસ્પતિ.

દુર્મોહા સ્ત્રીં 'કાકાદત્તી' નામે વનસ્પતિ.

દુર્મ્ય પું ધર, ખાસત્વામાં હોનાર સ્તંભ.

દુર્મ્યશ્ નં દુષ્ટ યશ, અપકીર્તિ.

દુર્મ્યશ્ ત્રિં દુષ્ટ યશવાળું, અપકીર્તિવાળું.

દુર્મ્યશ્ક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દુર્મ્યંગ પું દુષ્ટ યોગ્ય, દુર્ભાગ્યસૂચક ગ્રહ-યોગ, દુષ્ટ કુશલતા.

દુર્મ્યંગ નં સપ્રામ, પુદ્.

દુર્મ્યાંધ પું દુષ્ટ ચોક્ષો.

દુર્મ્યાંધ ત્રિં દુઃખથી પુદ્ કરી શકાય એવું.

દુર્મ્યાંધન પું ધૂતરાધૂનો સૌથી મોટો પુત્ર.

દુર્મ્યાંધન ત્રિં દુર્મ્યાંધ ત્રિં ભુઓ.

દુર્મ્યાંનિ સ્ત્રીં દુષ્ટ ગતિ, ખરાબ ગતિ.

દુર્મ્યાંનિ ત્રિં દુષ્ટ ગતિવાળું, ખરાબ ગતનું.

દુર્લતિકા સ્ત્રીં ખરાબ વેલો, તે નામે છંદ.

દુર્લભ ત્રિં મળવું અશક્ય, દુઃપ્રાપ, દુર્લભ, બહુજ વખણાયેલ, પ્રિય.

દુર્લભ પું વિષ્ણુ, ક્યૂંકે વનસ્પતિ.

દુર્લભા સ્ત્રીં બ્રહ્માસોવનસ્પતિ, ઘોળાભોરીગણી.

દુર્લલિત નં દુષ્ટ ઇચ્છા, દુર્લભને મેળવવાની ઇચ્છા, દુષ્ટ ચેષ્ટા.

દુર્લલિત ત્રિં દુષ્ટ ચેષ્ટાવાળું, દુર્લભવરત્ર મેળવવાની ઇચ્છાવાળું, ચપળ, દુષ્ટ ઇચ્છાવાળું.

દુર્લસિત નં દુષ્ટ ઇચ્છા.

દુર્લાભ પું દુષ્ટ લાભ, દુઃખથી મેળવવું તે.

દુર્લેખ્ય નં દુષ્ટ લેખપત્ર, ખરાબ ખત.

દુર્લ્ મ્વાં પં સં સેદ્ વધ કરવો, મારી નાખવું.

દુર્લ્ચ ત્રિં દુઃખથી કહી શકાય તેવું, કહેવાને અશક્ય.

દુર્લ્ચસ્ નં દુષ્ટ વચન, નિંદા વચન.

દુર્લ્ચસ્ ત્રિં દુષ્ટ વચનવાળું, નિંદા વચનવાળું.

દુર્લ્લાહ પું દુષ્ટ વરાહ, ખરાબ ભુંડ, ગામનું પુદ્ધર.

દુર્લ્લાહો સ્ત્રીં દુષ્ટ ભુંડળી, ગ્રામ્ય ભુંડળી.

દુર્લ્લે નં રૂપું.

દુર્લ્લે ત્રિં નિંદા રંગવાળું, ઘોળા કેડવા રંગવાળું.

દુર્વર્ણ પું દુષ્ટ આહુણ વગેરે વર્ણ, દુષ્ટ
 અક્ષર.
 દુર્વર્ણક નં ૩૫.
 દુર્વર્ણ ત્રિં દુર્વાર, વારણ કરવાને અશક્ત.
 દુર્વસ્ત્ર ત્રિં દુઃખથી રહેવા યોગ્ય, રહેવાને
 અશક્ત.
 દુર્વસતિ સ્ત્રીં દુઃખથી રહેવું તે.
 દુર્વહ ત્રિં દુઃખથી વહેવા યોગ્ય, વહેવાને
 અશક્ત, ન ઉપાડી શકાય તેવું.
 દુર્વાચ્ સ્ત્રીં દુષ્ટ વાણી, નિંદ્ર વાચ્ય.
 દુર્વાચ્ ત્રિં નિંદ્રિત વાચ્યવાણું, દુષ્ટ વાણી
 બોલનાર.
 દુર્વાચ્ય નં લોકાપવાદ, અપકીર્તિ.
 દુર્વાચ્ય ત્રિં કહેવાને અશક્ત, દુઃખથી
 કહી શકાય એવું.
 દુર્વાદ પું દુષ્ટવાદ, અપકીર્તિ, નિંદ્રિત વાચ્ય.
 દુર્વાદ ત્રિં દુષ્ટ બોલનાર, નિંદ્ર વાચ્ય
 બોલનાર.
 દુર્વાન્ત નં દુષ્ટ ઉલ્લી, વૈદ્યક વિધાનને
 ઓળંગી વમન.
 દુર્વાન્ત ત્રિં દુષ્ટ વમનવાણું.
 દુર્વાર ત્રિં દુઃખથી વારી શકાય એવું, વાર-
 રવાને અશક્ત.
 દુર્વારણ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દુર્વારિ ત્રિં દુઃખથી વારણ થઈ શકે તેવું,
 વારણ કરવાને અશક્ત.
 દુર્વારિ પું કંઝોળ દેશનો યોદ્ધો.
 દુર્વાર્તા સ્ત્રીં દુષ્ટ વાર્તા, નિંદ્ર વાત, દુષ્ટ
 પ્રવૃત્તિ.
 દુર્વાસના સ્ત્રીં દુષ્ટ વાસના, પૂર્ણ થવાને
 અશક્ત ઇચ્છા.
 દુર્વાસન્ પું દુર્વાસા ઋષિ.
 દુર્વિગાહ ત્રિં દુઃખથી પ્રવેશ કરવા યોગ્ય,
 પ્રવેશ કરવાને અશક્ત.
 દુર્વિગાહ પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 દુર્વિદ ત્રિં દુઃખથી જાણી શકાય તેવું,

જાણવાને મુશ્કેલ.
 દુર્વિદગ્ધ ત્રિં ગર્વિષ્ઠ, અભિમાની.
 દુર્વિદગ્ધ ત્રિં દુષ્ટ ધનવાણું, દુષ્ટ જ્ઞાનવાણું.
 દુર્વિધ ત્રિં દરિદ્રી, ખગ, નીચ, દુષ્ટ, મૂર્ખ.
 દુર્વિનય પું દુષ્ટ વિનય-અવિનય.
 દુર્વિનોત ત્રિં ઉદ્ધત, અવિનયી, દુષ્ટ કે-
 જવાણીવાણું.
 દુર્વિનાતિ સ્ત્રીં દુર્વિનય જુઓ.
 દુર્વિભાગ્ય ત્રિં જાણવાને અશક્ત, અમં-
 ભવિત, નહિ મનાય એવું.
 દુર્વિભાષ નં દુષ્ટ ભાષણ.
 દુર્વિમોચન ત્રિં દુઃખે છોડવા યોગ્ય, છો-
 ડવું અશક્ત.
 દુર્વિમોચન પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.
 દુર્વિરોચન પું ઉપરનો અર્થ.
 દુર્વિવાહ પું દુષ્ટ લગ્ન, આસુરી વગેરે ચાર
 વિવાહ.
 દુર્વિષ પું ક્ષિત્ર.
 દુર્વિષહ ત્રિં સહન કરવાને અશક્ત, દુઃખથી
 સહન કરવા યોગ્ય.
 દુર્વિષહ પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 દુર્વૃત્ત નં નિંદ્ર આચરણ.
 દુર્વૃત્ત ત્રિં દુરાચારી, દુર્જન.
 દુર્વૃત્તિ સ્ત્રીં દુષ્ટ વૃત્તિ, ખરાબ આજીવિકા,
 ઇન્દ્રિય વિદ્યા.
 દુર્વૃત્તિ ત્રિં દુષ્ટ વૃત્તિવાણું, ખરાબ આ-
 જીવિકાવાણું, ગાર્હી.
 દુર્વેદ ત્રિં મેળવવાને અશક્ત, દુઃખથી મે-
 લવવા યોગ્ય.
 દુર્વેદ ત્રિં વેદપાઠરહિત.
 દુર્ઘર્વવહાર પું દુષ્ટ વ્યવહાર.
 દુર્મજિત નં નિંદ્ર ગમન, નિંદ્રિત ગતિ.
 દુર્હણ ત્રિં હણવાને અશક્ત, હણવાને
 અયોગ્ય.
 દુર્હણાયુ ત્રિં દુષ્ટને હણવા ઇચ્છનાર.
 દુર્હણ ત્રિં દુઃખથી હણવા યોગ્ય, દુષ્ટ
 હણવાણીવાણું.

દુર્હન

૭૬૯

દુષ્કુલ

દુર્હન ત્રિં દુર્હન જીઓ.
 દુર્હલ ત્રિં દુષ્ટ હળવાણું.
 દુર્હલિ ત્રિં દુષ્ટ હળવાણું.
 દુર્હિત ત્રિં શત્રુ. દુર્મન.
 દુર્હત નં દુષ્ટ હોમ, નિષ્ફળ હોમ.
 દુર્હણાયુ ત્રિં દુષ્ટ પ્રત્યે ક્રોધાયમાન થયેલ,
 દુષ્ટ પ્રત્યે લાજવું.
 દુર્હત ત્રિં દુષ્ટ હૃદયવાળું, કઠોર હૃદય-
 વાળું, શત્રુ.
 દુર્હૃદય ત્રિં દુષ્ટ અંતઃકરણવાળું
 દુર્હૃદય નં દુષ્ટ હૃદય, દુષ્ટ મન.
 દુલ્લ જુઠું ઉમનું સં સેટ ઉંચું કરવું, ઉડાડવું,
 ફેંકવું, હીંચકવું. હલાવવું.
 દુલિ પુઠું તે નામે એક મુનિ.
 દુલિ ત્રિં ઉંચું કરનાર, ફેંકનાર, હલાવનાર.
 દુલિ સ્ત્રી કાચખી.
 દુલિદુહ પુઠું દિલીપ રાજાનો પિતા-અન-
 મિત્રનો પુત્ર.
 દુલ્લલ ત્રિં ફંવાટાવાળું.
 દુલ્લ નં હવિષ્-હોમદ્રવ્ય, પરિચર્યા, સેવા.
 દુલ્લ કળ્ડવાં પઠું સં સેટ પરિચર્યા કરવી,
 સેવવું.
 દુલ્લ ત્રિં પરિચર્યાને યોગ્ય, સેવવા યોગ્ય.
 દુલ્લ ત્રિં પરિચર્યા કરવાની ઇચ્છાવાળું,
 સેવવાની ઇચ્છાવાળું.
 દુલ્લ ત્રિં હવિષ્વાળું, પરિચર્યાવાળું.
 દુલ્લ પુઠું દુલ્લ જીઓ.
 દુલ્લ ત્રિં આચરવું અશક્ત, દુઃખથી આચરી
 શકાય તેવું.
 દુલ્લ પુઠું એક જાતનો શંખ, રીંગ.
 દુલ્લ ત્રિં નં દુષ્ટ ચરિત્ર, દુરાચાર, પાપ.
 દુલ્લ ત્રિં દુષ્ટ ચરિત્રવાળું, દુરાચારી,
 પાપી.
 દુલ્લ ત્રિં નં દુલ્લ ત્રિં નં જીઓ.
 દુલ્લ ત્રિં દુલ્લ ત્રિં જીઓ.
 દુલ્લ સ્ત્રી રીંગળું

દુષ્કર્મન પુઠું જેમાં શિંગ રચનાવિક રીતેજ
 ઉપરની ચામડીથી નહિ ઢંકાયલું હોય છે
 તેનો એક રોગ, કોઈ રોગ.
 દુષ્કર્મન ત્રિં દુષ્ટ ચામડીવાળું.
 દુષ્કારિત્ર નં દુષ્ટ ચરિત્ર, દુરાચાર, પાપ.
 દુષ્કારિત્ર ત્રિં દુષ્ટ ચરિત્રવાળું, દુરાચારી,
 પાપી.
 દુષ્કિકિત્સ્ય ત્રિં દુઃખથી ચિકિત્સા કરવા
 યોગ્ય.
 દુષ્કિક્ય નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ લગ્નથી ત્રીજી
 રાશિ.
 દુષ્કેષિત નં ખરાબ ચેષ્ટા, દુર્વર્તન.
 દુષ્કેષિત નં ખરાબ વર્તનવાળું, દુષ્ટ ચે-
 ષ્ટાવાળું.
 દુષ્કચન પુઠું ઇન્દ્ર.
 દુષ્કચાવ ત્રિં દુઃખથી પાડવા યોગ્ય, દુઃ-
 ખથી બ્રષ્ટ કરવા યોગ્ય.
 દુષ્કચાવ પુઠું શિવ.
 દુષ્કદ ત્રિં ઢંકવાને અશક્ત, દુઃખથી
 ઢંકાય તેવું.
 દુષ્કવ નં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક કાવ્યદોષ.
 દુષ્કવ ત્રિં દુઃખથી સાંભળી શકાય તેવું.
 દુષ્કાસન પુઠું કૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 દુષ્ક દિવાં પઠું જાં અનિદ્ દુષ્ટ થવું, વિકાર
 પામવું, અશુદ્ધ થવું.
 દુષ્કર ત્રિં કરવાને અશક્ત, દુઃખથી કરવા
 યોગ્ય.
 દુષ્કર નં દુઃખથી કરવું તે.
 દુષ્કર્મન નં દુષ્ટ કર્મ, પાપ.
 દુષ્કર્મન ત્રિં દુષ્ટ કર્મ કરનાર, પાપી.
 દુષ્કાલ પુઠું દુષ્કાળ, દુષ્કાળ, પ્રલય, મોં-
 થવારી, કષ્ટ-ખરાબ સમય.
 દુષ્કાલ પુઠું શિવ.
 દુષ્કુલ નં નિહિત કુળ, નીચ કુળ.
 દુષ્કુલ ત્રિં નિંદા કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ,
 કુળહીન.

દુષ્કુલીન

૭૨૦

દુષ્પ્રધર્મ

દુષ્કુલીન ત્રિં નીચ કુળમાં હોનાર, કુળહીન.
 દુષ્કૃત ત્રિં દુષ્ટ કર્મ કરનાર, નીચ, પાપી.
 દુષ્કૃત નં પાપ, પાપી કર્મ.
 દુષ્કૃત ત્રિં પાપી, પાપ કર્મવાળું.
 દુષ્કૃતિ સ્ત્રીં દુષ્કૃત નં જીવો.
 દુષ્કૃતિ ત્રિં પાપી, પાપ કર્મવાળું.
 દુષ્કૃતિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દુષ્કોત ત્રિં દુષ્ટ ખરીદેલ, કંઈપણ જોયા
 તપસ્યા વિના ખરીદેલ.
 દુષ્સદિર પું એક જાતનો ખેર.
 દુષ્ટ ત્રિં દુર્ભાગ, અધમ, નીચ, દોષવાળું.
 દુષ્ટ નં કોઈનો શેગ.
 દુષ્ટગજ પું અંકુશ વગેરે નહિ ગણકરનારો
 ગંભીરવેદી હાથી.
 દુષ્ટચારિન ત્રિં દુષ્ટ કર્મ કરનાર, દુરાચારી.
 દુષ્ટતા સ્ત્રીં દુષ્ટપાણું.
 દુષ્ટશ્વ નં દુષ્ટપાણું.
 દુષ્ટનુ ત્રિં દુષ્ટ શરીરવાળું.
 દુષ્ટયોગ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ દુષ્ટયોગ વૈધતિ
 વગેરે, હરકોઈ દુષ્ટ ગ્રહેનો યોગ.
 દુષ્ટર ત્રિં તરવારને અશક્ત, દુઃખથી તરાય
 તેવું.
 દુષ્ટરક્તદ્રક્ ત્રિં પિત્ત વગેરે દોષથી લાલ
 નેત્રવાળું.
 દુષ્ટરોતુ પું દુઃખથી તરવા યોગ્ય, અહિંસ્ય.
 દુષ્ટશ્વ પું દુષ્ટ બગદ-ગમીયો બગદ.
 દુષ્ટવ્રણ પું ખરાબ વણ, ન મરે તેવું વણ-જાન.
 દુષ્ટસાક્ષિન પું દુષ્ટ સાક્ષી, ખોટો સાક્ષી.
 દુષ્ટુ અગ્નિ નિંદામાં વપરાય છે.
 દુષ્ટુ નં અવિનય.
 દુષ્ટુ ત્રિં અવિનયી, ઉદ્ધત.
 દુષ્ટપતન નં અપશબ્દ, દુષ્ટ પતન દુઃખથી
 પડવું તે.
 દુષ્ટપત્ર પું તે નામે એક સુગંધીરત્ન-ચોર.
 દુષ્ટપદ ત્રિં દુઃખથી પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત
 કરવાને અશક્ત.

દુષ્ટપરાજય ત્રિં જીતવાને અશક્ત, દુર્ભાગ,
 દુઃખથી જીતવા યોગ્ય.
 દુષ્ટપરાજય પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.
 દુષ્ટપરિગ્રહ ત્રિં ગ્રહણ કરવાને અશક્ત,
 દુઃખથી ગ્રહણ કરવા યોગ્ય.
 દુષ્ટપરિગ્રહ પું જેની સ્ત્રી દુષ્ટ હોય તે.
 દુષ્ટ ભાયાં, દુષ્ટ સ્ત્રી.
 દુષ્ટપરિહનુ ત્રિં દુઃખથી નાશ પમાડવા
 યોગ્ય, ત્યાગ કરવાને અશક્ત, ટાળવું ટળે
 નહિ તેવું.
 દુષ્ટર્શ ત્રિં દુઃખથી સ્પર્શ કરવા યોગ્ય,
 સ્પર્શ કરવાને અશક્ત.
 દુષ્ટર્શ પું ધમાસો વનરખનિ.
 દુષ્ટર્શ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દુષ્ટાન ત્રિં પીવાને અશક્ત, દુઃખથી પીવા
 યોગ્ય.
 દુષ્ટાન નં દુઃખથી પીવું તે.
 દુષ્ટપુરુષ પું દુષ્ટ પુરુષ, નિંદા પુરુષ.
 દુષ્ટપૂર ત્રિં પૂર્ણ કરવાને અશક્ત, પૂરું કર-
 વાને અયોગ્ય, અનિર્વાર્ધ.
 દુષ્ટપ્રકાશ પું અંધારું.
 દુષ્ટપ્રકૃતિ ત્રિં ખરાબ સ્વભાવવાળું.
 દુષ્ટપ્રકૃતિ સ્ત્રીં ખરાબ સ્વભાવ.
 દુષ્ટપ્રજ્ઞ ત્રિં દુષ્ટ પ્રજ્ઞવાળું, ખરાબ પ્ર-
 જ્ઞવાળું.
 દુષ્ટપ્રજ્ઞ સ્ત્રીં દુષ્ટ પ્રજ્ઞ, નિંદા પ્રજ્ઞ.
 દુષ્ટપ્રજ્ઞાન ત્રિં દુષ્ટ જ્ઞાનવાળું, દુઃખથી જ્ઞાણી
 શક્ય તેવું, જાણવાને અશક્ત.
 દુષ્ટપ્રજ્ઞાન નં દુષ્ટ જ્ઞાન, નિંદા જ્ઞાન.
 દુષ્ટપ્રધર્મ ત્રિં પરાભવ કરવાને અશક્ત,
 દુઃખથી પરાભવ કરવા યોગ્ય, જેની સામે
 હારો ન થઈ શકે તે.
 દુષ્ટપ્રધર્મ પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.
 દુષ્ટપ્રધર્મ ત્રિં દુષ્ટપ્રધર્મ ત્રિં જીવો.
 દુષ્ટપ્રધર્મ સ્ત્રીં ધમાસો વનરખનિ, ખજૂરીનું
 ગાંડ.

દુષ્પ્રધર્ષિણી

૭૨૨

દુન

દુષ્પ્રધર્ષિણી સ્ત્રીં ભોય રીંગણી, રીંગણી,
 વંતભડી.
 દુષ્પ્રવૃત્તિ સ્ત્રીં દુષ્ટ પ્રગતિ, દુષ્ટ વાર્તા,
 ખરાય ખખર.
 દુષ્પ્રવેશ ત્રિં દુઃખથી પ્રવેશ કરવા યોગ્ય,
 પ્રવેશ કરવાને અશક્ય.
 દુષ્પ્રવેશા સ્ત્રીં કન્યારી નામે એક વૃક્ષ.
 દુષ્પ્રસહ ત્રિં સહન કરવાને અશક્ય, સહન
 ન થાય તેવું.
 દુષ્પ્રસાહ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દુષ્પ્રહર્ષ ત્રિં દુષ્ટર હર્ષવાળું, હર્ષ ન પામે
 તેવું, હર્ષ પમાડવાને અશક્ય.
 દુષ્પ્રહર્ષ પું ધૂતરાખટ્ટો એક પુત્ર
 દુષ્પ્રાપ ત્રિં દુર્લભ, ન મેળવી શકાય તેવું.
 દુષ્પ્રાય ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દુષ્પ્રેક્ષ ત્રિં દુઃખથી બેઠે શકાય તેવું,
 બેવાને અશક્ય.
 દુષ્પ્રેક્ષ્ય ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દુષ્પ્રમન્ત પું તે નામે એક રાત્ન-ભરત
 રાત્નનો પિતા-શકન્તકાનો પતિ.
 દુષ્પ્રમન્ત પું ઉપરનો અર્થ.
 દુષ્ટર ત્રિં તરવાને અશક્ય, દુઃખથી તરી
 શકાય તેવું.
 દુષ્ટ્યજ ત્રિં દુઃખથી ત્યજ શકાય તેવું,
 તજવાને અશક્ય.
 દુષ્ઠ ત્રિં દુઃખે રહેલ, દરિદ્રી.
 દુષ્ઠ પું કુકડો, કુતરો.
 દુષ્ઠિયતિ સ્ત્રીં દુષ્ટ સ્થિતિ, ખરાય સ્થિતિ,
 ખરાય હાલત.
 દુષ્ઠી સ્ત્રીં કુકડી, કુતરી.
 દુષ્ઠુટ નં પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ધપ-
 ત્સપરંચે આખ્યન્તર વર્ણોચારણપ્રપત્ન.
 દુષ્ફોટ પું એક જાતનું હથિયાર.
 દુહ્ મ્વાં પં સં સેટ વધ કરવો, મારી
 નાખવું, દાર કરવું.
 દુહ્ અદાં દ્વિકં ડમં અનિદ્ દોહનું.

દુહ્ ત્રિં દોહના.
 દુહત્ ત્રિં દોહતું.
 દુહાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક ધાતુમણ.
 દુહિ પું દુહ્ ધાતુ.
 દુહિતુઃપતિ પું જમાઈ.
 દુહિત સ્ત્રીં દીકરી, પુત્રી
 દુહિતપતિ પું જમાઈ.
 દુષ્ઠ ત્રિં દોહવા યોગ્ય.
 દુષ્ઠ નં દૂધ.
 દુષ્ઠ પું શર્મિષ્ઠાદેવીમાં જન્મેલો યયાતિ-
 રાત્નનો એક પુત્ર.
 દુ સ્ત્રીં પ્રાણરૂપ એક દેવતા.
 દુ દિવાં આં અકં સેટ ખેદ પામવો,
 દુભાવું.
 દૂડમ ત્રિં દુઃખી, પીડિત.
 દૂડાય ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દૂઢદ્ય ત્રિં દુષ્ટ ધ્યાન કરનાર, દુષ્ટ વિચાર
 કરનાર.
 દૂહ્યા સ્ત્રીં દુષ્ટ બુદ્ધિ.
 દૂળોશ ત્રિં દુઃખથી નાશ પમાડવા યોગ્ય.
 દૂળોશ પું ચાતુર્માસ્યાંગ એક યજ્ઞ.
 દૂત ત્રિં દુઃખી થયેલ, સંતાપ પામેલ.
 દૂત પું સંદેશો લઈ જનાર, દૂત, કાસદ.
 દૂત નં સંતાપ, ખેદ.
 દૂત ત્રિં દાસ, સેવક, ચાકર.
 દૂતક પું દૂત, સંદેશો લઈ જનાર, કાસદ.
 દૂતઘ્ની સ્ત્રીં કદમ્બપુષ્પી નામે એક જાડ.
 દૂતતા સ્ત્રીં દૂતપણું, દૂતકર્મ.
 દૂતત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 દૂતિ સ્ત્રીં સંદેશો લઈ જનારી સ્ત્રી, કુટણી
 સ્ત્રી, ચાકરડી.
 દૂતિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, ધોળી રીંગણી,
 મેના પક્ષી.
 દૂતો સ્ત્રીં દૂતિ જુઓ, રાત્રી પાડલ વન-
 રપતિ, મેના પક્ષી.
 દૂન ત્રિં માર્ગ વગેરેના પરિશ્રમથી થાકેલ,
 દુઃખી થયેલ, સંતાપ પામેલ.

દૂનવત્

૭૨૨

દ્વાંશી

દૂનવત્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દૂપ ત્રિં અગવાન.

દૂર સ્ત્રીં પ્રાશુક્ય એક દેવતા.

દૂર ત્રિં દૂર રહેલ, મોટા અંતરે રહેલ,
દૂર, છે.

દૂરગ ત્રિં દૂર જનાર, છે જનાર.

દૂરગામિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દૂરગામિન્ પું આણુ.

દૂરજ્ઞમ ત્રિં દૂર જનાર, છે જનાર.

દૂરતસ્ અવ્યં દૂરથી, છેથી.

દૂરતા સ્ત્રીં દૂરપણું, છેટાપણું.

દૂરત્વ નં ઉપરના અર્થ.

દૂરદર્શન પું ગીધ પક્ષી, પંડિત, વિદ્વાન.

દૂરદર્શન નં દૂરથી જોયું તે, દૂરથી જોવાનું
યંત્ર-દૂરબીન.

દૂરદર્શન ત્રિં દૂરથી જોનાર, છેથી જોનાર.

દૂરદર્શની સ્ત્રીં ગીધ પક્ષિણી.

દૂરદર્શિન્ ત્રિં દૂરથી જોઇ શકનાર. છે-
થી જોનાર.

દૂરદર્શિન્ પું વિદ્વાન, પંડિત, ગીધ પક્ષી.

દૂરદર્શિની સ્ત્રીં ગીધ પક્ષિણી.

દૂરદશ્ ત્રિં દૂરદર્શન ત્રિં જુઓ.

દૂરદશ્ પું દૂરદર્શિન્ પું જુઓ.

દૂરદશ્ સ્ત્રીં ગીધ પક્ષિણી.

દૂરપાતિન્ ત્રિં દૂર પડનાર, છે જનાર,
દૂર જનાર.

દૂરપાતિન્ પું આણુ.

દૂરવોધિન્ ત્રિં દૂરથી મારી શકાય તેનું
કોઈ હથિયાર.

દૂરમાજ ત્રિં દૂરનું, છેડેનું, દૂર રહેનાર.

દૂરમિત્ર ઉંડું ધાયક થયેલ, ઉંડું જખમી
થયેલ, દૂર સુધી ભેદાયેલ-ચીરાયેલ.

દૂરમ્ અવ્યં દૂર, છે.

દૂરમૂલ પું સુજ ધાસ.

દૂરમૂલ ત્રિં દૂર સુધી મૂળીયાંવાળું.

દૂરયાયિન્ ત્રિં દૂર જનાર, છે જનાર.

દૂરચક્ષક ત્રિં નમ્, નાનું.

દૂરચિમિન્ ત્રિં દૂર થતું, જૂદા સ્વભાવનું,
અધારી અસગ.

દૂરવેધિન્ ત્રિં દૂર રહેલા નીશાનને વીં-
ધનાર, દૂરથી નીશાન વીંધનાર.

દૂરાપાત ત્રિં દૂરપાતિન્ જુઓ.

દૂરાપાતિન્ ત્રિં ઉપર પ્રમાણે.

દૂરાપ્લાવ ત્રિં દૂર સુધી ફરી જનાર, અ-
ત્યંત દૂરનાર.

દૂરીકરણ નં દૂર કરતું, છે કરતું.

દૂરીકૃત ત્રિં દૂર કરેલ, છે કરેલ.

દૂરીભવન નં દૂર થયું, છે થયું.

દૂરીભૂત ત્રિં દૂર થયેલ, છે થયેલ.

દૂરુઠા સ્ત્રીં એક જાતનો હુદ રોગ.

દૂરે અવ્યં દૂર, છે.

દૂરેઅમિત્ર પું ઓગણપચાસ મરુતમાંનો
એક મરુત.

દૂરેત્ય ત્રિં દૂર હોનાર, છે થનાર.

દૂરેપાક ત્રિં દૂર રાંધનાર.

દૂરેપાકુ ત્રિં દૂર રાંધનાર.

દૂરેયમ ત્રિં જેને માટે યમ દૂર રહેલ છે તે.

દૂરેરિતેક્ષણ ત્રિં દૂર સુધી દ્રષ્ટિ નાખનારું,
ટેડું, તાંસુ.

દૂરોહ પું આદિલોક.

દૂરોહ ત્રિં દુઃખથી ચઢવા યોગ્ય, ચઢવાને
અશક્ય.

દૂરોહણ ત્રિં ત્યાં ચઢવું મુશ્કેલ હોય તે.

દૂરોહણ પું આદિલ.

દૂરોહણ નં તે નામે એક જંદ, દુઃખથી
ચઢવું તે.

દૂર્થ નં વિષા, મળ, શીકયુરો વનરપતિ.

દૂર્થ પું જનમેજયના વંશનો એક રાજા.

દૂર્ષા સ્ત્રીં ધ્રો, ધ્રોખડ, ભાદરવા મહિનાની
શુદ્ધ આઠમ.

દૂર્ષાકાણ્ડ નં ધ્રોખડનો સમૂહ.

દૂર્ષાંશી સ્ત્રીં વસુદેવના ભાઈ વૃકની પત્ની.

દૂર્વાચયુત

૭૨૩

દગ્ગ્યા

દૂર્વાચયુત નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઓપધરૂપ ધી.

દૂર્વાચણ નં દ્રોષકનું વન.

દૂર્વાચત ત્રિં દ્રોષકવાયું.

દૂર્વાષ્ટમી સ્ત્રીં ભાદરવા શુદ્ધ આઠમ.

દૂર્વાસોમ પું વૈદ્યકમાં રસાયણના અંગરૂપ
ગણેલી એક જાતની સોમશતા.

દૂર્વેટકા સ્ત્રીં યત્તાંગ ચિંતારૂપ એક ધટકા.

દૂલાશ ત્રિં દુઃખથી હિંસા કરવા યોગ્ય,
દુઃખથી મરાય તેવું.

દૂલાશ પું ધનુષ.

દૂલિકા સ્ત્રીં અગ્ની નામની વનસ્પતિ.

દૂલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

દૂશ્ય નં તંબુ, રાવરી, વસ્ત્રનું ધર.

દૂષક ત્રિં દોષજનક, દૂષિત કરનાર, દોષ
મૂકનાર, ખળ, દુષ્ટ, નીચ.

દૂષણ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દૂષણ નં દોષ, ભૂલ, ચૂક, દોષ મૂકવો,
સ્ત્રીઓ પર બસાતકાર કરવો.

દૂષણ પું તે નામે એક રાક્ષસ.

દૂષણાય્ નામવાતું ઉમ્મં અં સદ્ દોષા-
રોપ કરવો, દોષ મૂકવો.દૂષણાય ત્રિં દોષ મૂકતું, દૂષિત કરતું,
દોષારોપ કરતું.

દૂષણારિ પું શ્રીરામચન્દ્ર.

દૂષયિત્તુ ત્રિં દૂષિત કરનાર, બ્રહ્મ કરનાર,
બગાડનાર.

દૂષયિત્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દૂષિ સ્ત્રીં આંખનો મેલ, ચીપડા.

દૂષિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, પીડી, દૂષણ
કરનારી સ્ત્રી.દૂષિત ત્રિં દૂષણ આપેલ, દૂષણ પ્રાપ્ત
કરેલ, બ્રહ્મ કરેલ, બ્રહ્મ થયેલ, બગડેલ,
બગાડેલ, બલિચારના આગને પામેલ.દૂષિતા સ્ત્રીં કન્યાભાવને નષ્ટ થયેલી, કન્યા
અવસ્થામાં બગડેલી.

દૂષિન્ ત્રિં દૂષણ પ્રાપ્ત કરનાર, દુષ્ટ દોષવાયું.

૯૫

દૂષી સ્ત્રીં દૂષિ ભુઓ.

દૂષીવિષ નં શરીરની ધાતુઓને દુષ્ટ ક-
રનારું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઝેર.દૂષ્ય ત્રિં દૂષણ આપના યોગ્ય, દૂષિત
કરવા યોગ્ય, રાજ્યનો નાશ કરનાર.

દૂષ્ય નં તંબુ, વસ્ત્રનું ધર.

દૂષ્યા સ્ત્રીં હાથીને આંધવાની દોરી-હાથી-
નો તંગ.દૂષ્યુદર નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઉદરરોગ-
પેટનો રોગ.

દ્વ તું આં સં અનિદ્ આદર-સત્કાર કરવો.

દ્વ સ્વાં પં સં અનિદ્ વધ કરવો, ભારી
નાખતું.

દ્વક નં હિદ્ર, ખાંડું, કાણું.

દ્વકાણ નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ રાશીનો ત્રીજો
દશાંશરૂપ અંશ.

દ્વક્ષર્ણ પું સર્પ.

દ્વક્ષર્ણી સ્ત્રીં સાપણ.

દ્વક્ષર્મન નં ગ્રહોના દર્શનજ્ઞાન માટેનું કર્મ.

દ્વક્ષાણ નં દ્વકાણ ભુઓ.

દ્વક્ષેષ પું દષ્ટિખાત-નજર કરવી, નજર
નાખવી, જોવું.

દ્વક્ષય પું દષ્ટિયોગ્યસ્થાન-દષ્ટિમાર્ગ.

દ્વક્ષસાદા સ્ત્રીં કળથી.

દ્વક્ષિમય ત્રિં દષ્ટિને પ્રિય, આંખને ગમે એવું.

દ્વક્ષિયા સ્ત્રીં શોભા.

દ્વક્ષશક્તિ સ્ત્રીં આંખની શક્તિ, પ્રકાશરૂપ
ચેતન્ય.

દ્વક્ષશક્તિ પું સર્વપ્રકાશક ચેતન-પુરૂષ.

દ્વક્ષ્યુતિ પું સર્પ.

દ્વગધ્યક્ષ પું સૂર્ય, આકાશનું ગ્રહ.

દ્વગલ નં દુકડો, કટકો.

દ્વગતિ સ્ત્રીં આંખની ગતિ, દષ્ટિની ગતિ.

દ્વગ્ગોલ નં બગેળાશાસ્ત્રમાં વર્ણવેલ ગોલ.

દ્વગ્ગ્યા સ્ત્રીં દિનમાન વગેરે જાણવા માટે

હાલમ્બન

૭૬૪

હઢરથ

શંકુછાયામાં ઉપયોગી દષ્ટિયોગ્ય
 દ્યુતક્ષેત્રરથ છવા.
 હાલમ્બન નં ગ્રહણદર્શનમાં યોગ્ય છે-
 ત્રરથ એક લંબ.
 દગિલસાસિની સ્ત્રીં વેસ્થા સ્ત્રી.
 દગિલપ પું જેની દષ્ટિમાં એર હોય છે
 તેવો એક સર્પ.
 દહનતિ સ્ત્રીં ગ્રહણદર્શનમાં ઉપયોગીરૂપે
 દશાવેલી દકપ્રચારની એક નતિ.
 દહમ્પણલ નં જોલખંધમાં આવતું જોળા-
 કાર એક મંડળ.
 દહક પું રાંધવા માટે જમીનમાં ખોદેલો યુક્તો.
 દહ ત્રિં સ્થૂલ, મજાત, કંઠણ, સમર્થ,
 ઘટ, અશિથિલ, અડગ.
 દહ નં લોઢું, અતિશય.
 દહ પું તેરમા મનુનો એક પુત્ર, ધૃતરાષ્ટ્રનો
 એક પુત્ર.
 દહકણટક પું મજાત કાંઠાવાળું ઝાડ.
 દહકાણડ પું વાંસનું ઝાડ.
 દહસાત્ર પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.
 દહમુરા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાસ.
 દહગાત્ર ત્રિં મજાત શરીરવાળું.
 દહગાત્રિકા સ્ત્રીં એક જાતની સાકર.
 દહમન્થિ પું વાંસનું ઝાડ.
 દહમન્થિ ત્રિં મજાત ગાંઠવાળું.
 દહલ્હદ નં એક જાતનું ધાસ.
 દહલ્હયુત પું પરપુરંજય રાગની પુત્રીમાં
 જ-મેલો અગરથ મુનિનો એક પુત્ર.
 દહતરુ પું ધાવડીનું ઝાડ.
 દહતા સ્ત્રીં મજાતપણું, અડગપણું.
 દહતૂળ પું મુંજ ધાસ.
 દહતૂળા સ્ત્રીં વલ્વજા વનસ્પતિ.
 દહત્વ નં દહતા જુઓ.
 દહત્વચ્ પું વાલનાલશર જુઓ.
 દહદંશક પું એક જાતનું જાળનું.
 દહદંશકી સ્ત્રીં એક જાતનું જાળનું-માદા.

દહધન પું શાક્યમુનિ.
 દહધનુન પું શાક્યમુનિ.
 દહધન્વન ત્રિં મજાત ધનુષવાળું, ધનુ-
 વિદ્યામાં કુશળ.
 દહધન્વન પું તે નામે પુરંદરી એક રાજ.
 દહનિશ્ચય પું સ્થિરપ્રગ-આત્મજાની-તાવગ.
 દહનિશ્ચય ત્રિં દહ નિશ્ચયવાળું, અડગ
 મંકલપવાળું.
 દહનીર પું નાળીએરનું ઝાડ.
 દહનેમિ પું અજમીઢવંશી એક રાગ, મજાત નેમિવાળો રથ.
 દહપત્ર પું વાંસનું ઝાડ.
 દહપત્રા સ્ત્રીં વલ્વજા નામે એક વનસ્પતિ.
 દહપાદ પું દહનિશ્ચય પું જુઓ, પ્રભા.
 દહપાદી સ્ત્રીં લોંબ આંખળી.
 દહપૃષ્ઠક પું કાચખો.
 દહપ્રરોહ પું વડનું ઝાડ.
 દહફલ પું નાળીએરનું ઝાડ.
 દહવન્ધ પું મજાત બંધન.
 દહવન્ધન નં મજાત બંધન.
 દહવન્ધન ત્રિં મજાત બાંધનાર.
 દહવન્ધની સ્ત્રીં સ્થામા લતા.
 દહવીજ પું ખેરડીનું ઝાડ, આવળનું ઝાડ.
 દહવીજ ત્રિં કંઠણ બીવાળું.
 દહવીજ નં કંઠણ બી.
 દહમક્તિ સ્ત્રીં અચળ લક્ષિત, અચળ
 લક્ષિતવાળી સ્ત્રી.
 દહમક્તિ ત્રિં અચળ લક્ષિતવાળું.
 દહમૂમિ પું માનસિક સ્થિરતા માટેનો યોગ-
 શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક અભ્યાસ.
 દહમુષ્ટિ પું મજાત મૂંઢવાળી તરવાર.
 દહમુષ્ટિ ત્રિં લોબી, મજાત મુઠિવાળું.
 દહમૂલ પું મુંજ ધાસ, નાળીએરનું ઝાડ.
 દહમૂલ ત્રિં મજાત મૂળીયાંવાળું.
 દહરજ્ઞા સ્ત્રીં ફટકડી.
 દહરથ પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર

દહરુચિ

૭૫૨

દતિ

દક્ષેયુ વંશનો એક રાજા, જૈન તીર્થંકર
 રીતબનાથના પિતા-દહરથ રાજા.
 દહરુચિ પુ. તે નામે એક રાજા.
 દહરુચિ સ્ત્રી. અત્યંત રચિવાળું, અત્યંત
 પ્રીતિવાળું, ધણીજ ધચ્છાવાળું.
 દહલતા સ્ત્રી. પાતાલગારહી નામનો વેલો.
 દહલોમન્ ત્રિ. કંઠેયુ રૂંવાડાંવાળું.
 દહલોમન્ પુ. ભુંડ, હુકર.
 દહલોમા સ્ત્રી. ભુંડણી, હુકરી, કંઠેયુ વાળ-
 વાળી સ્ત્રી.
 દહલોમ્ની સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ.
 દહવર્મન્ ત્રિ. મળખૂત બાંધરવાળું,
 દહવર્મન્ પુ. તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.
 દહવલ્કલ પુ. સોપારીનું ઝાડ.
 દહવલ્કલ ત્રિ. કંઠેયુ ડાલવાળું.
 દહવલ્કલા સ્ત્રી. અમ્બઘા નામે વનસ્પતિ.
 દહવલ્કા સ્ત્રી. ઉપરનો અર્થ.
 દહવીજ પુ. ખોરડીનું ઝાડ, આવળનું ઝાડ,
 ચક્રમદ્ વૃક્ષ.
 દહવીજ ત્રિ. કંઠેયુ બીવાળું.
 દહવીજ ન. કંઠેયુ બી.
 દહવૃક્ષ પુ. દહતર ભુઓ.
 દહવ્ય પુ. તે નામે એક ઋષિ.
 દહવ્રત ત્રિ. મળખૂત વ્રતવાળું, અડગ વ્ર-
 તવાળું, દહસંકલ્પવાળું, ભક્તિનિષ્ઠ વિદ્વાન.
 દહસન્ધ ત્રિ. મળખૂત પ્રતિજ્ઞાવાળું, સ્થિર
 સંધાનવાળું.
 દહસન્ધ પુ. તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 દહસન્ધિ ત્રિ. મળખૂત સાંધાવાળું, ઊદ-
 ન રહે તેમ સાંધેલું.
 દહસૂત્રિકા સ્ત્રી. મૂર્ચા નામે એક વેલો.
 દહસેન પુ. કલિયુગના જનમેજય વંશનો
 એક રાજા.
 દહસ્કન્ધ પુ. ક્ષીરીવૃક્ષ નામે એક ઝાડ.
 દહસ્ત્યુ પુ. અમરત્ય ઋષિનો લોપામુદ્રાથી

જન્મેલો પુત્ર-ધર્મવાહ ઋષિ.
 દહહનુ પુ. આજ્ઞાશીલો એક રાજા.
 દહહસ્ત પુ. તરવાર વગેરે વાપરવામાં મળ-
 ખૂત હાથવાળો થોદો.
 દહહસ્ત ત્રિ. મળખૂત હાથવાળું.
 દહહસ્ત પુ. ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 દહા સ્ત્રી. ભોંય આંખળી.
 દહાક્ષ પુ. તે નામે એક રાજા.
 દહાક્ષ ત્રિ. મળખૂત અંગવાળું.
 દહાક્ષ ન. હીરો, મળખૂત અંગ.
 દહાદિ પુ. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દમય.
 દહાયુ પુ. સાવળું નામના ત્રીજા મનુનો પુત્ર.
 દહાયુધ પુ. દહપણે હથિઆર વાપરી
 બાણનાર થોદો.
 દહાશ્વ પુ. ધુન્ધુમાર રાજાનો એક પુત્ર.
 દહિમન્ પુ. દહપણું, મળખૂતાર્ધ, અડગપણું.
 દહીકરણ ન. મળખૂત કરવું, અડગ કરવું,
 પુષ્ટ કરવું.
 દહીકાર પુ. ઉપરના અર્થ.
 દહીકૃત ત્રિ. મળખૂત કરેલ, અડગ કરેલ,
 પુષ્ટ કરેલ.
 દહીમવન ન. મળખૂત થવું, દહ થવું,
 અડગ થવું; પુષ્ટ થવું.
 દહીમાવ પુ. ઉપરના અર્થ.
 દહીમૃત ત્રિ. દહ થયેલ, મળખૂત થયેલ,
 અડગ થયેલ, પુષ્ટ થયેલ.
 દહેયુ પુ. તે નામે એક ઋષિ.
 દહેયુષિ પુ. મળખૂત ભાષાવાળો થોદો,
 તે નામે એક રાજા.
 દત ત્રિ. આદરસત્કાર કરેલું, સત્કાર પામેલું,
 ચીરાયલું.
 દતા સ્ત્રી. છડું.
 દતિ સ્ત્રી. આમણની ધમણ, આમણનું
 પાત્ર-જાતક, વાળવાળું આમણું, ગાય વ-
 ગેરેને ગળે લટકતી ગોદડી.
 દતિ પુ. મેધ, એક જાતનું માંછલું, અમુક
 યજ્ઞ કરનાર યજ્ઞમાન.

હતિધારક

૭૨૬

હષદિમાષક

હતિધારક પું એક જાતનું ઝાડ.
 હતિષાત્વતોરયન નં તે નામે એક સત્ર.
 હતિહરિ પું કુતરો.
 હતિહાર ત્રિં ચામડાની બનક લક ઝનાર,
 ચામડાની ધમણુ લક ઝનાર.
 હત્ય ત્રિં આદર કરવા યોગ્ય, સત્કાર કરવા
 યોગ્ય.
 હત્ય નં આદર, સત્કાર.
 હઘ્ર નં ગાયોને નીકળવાના દારને રોકનાર.
 હન્ અઘ્યં હિંસા એવા અર્થમાં તથા દદ
 એવા અર્થમાં વપરાય છે.
 હન્ફ તુદાં પં અં સેટ્ કલેશ પામવો,
 દુઃખી થવું.
 હન્ફ સ્ત્રીં સર્પની એક જાતિ.
 હન્મ્ સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 હન્મ્ પું ધન્દનું વળ, રાગ, કાળ, ધમ,
 મુર્ચ, આકડાનું ઝાડ.
 હપ્ તું પં સં સેટ્ પીડવું, દુઃખ દેવું.
 હપ્ ચું ડમં સં સેટ્ દીપાવવું, સળગા-
 વવું, પ્રકટ કરવું.
 હપ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 હપ્ દિવાં પં અં વેટ્ હર્ષ પામવો, ગર્વિષ્ઠ
 થવું.
 હપ્ ત્રિં ગર્વિષ્ઠ, હર્ષ પામેલ.
 હપ્ પું વિષ્ણુ.
 હપ્યત્ ત્રિં ગર્વ કરતું, હર્ષ પામતું.
 હપ્ ત્રિં બળવાન.
 હપ્ તું પં અં સેટ્ કલેશ પામવો.
 હઘ્ ત્રિં મુંથેલ, ભય પામેલ.
 હઘ્ નં મુંથવું, ભય પામવો, ભય.
 હમ્ ચું ડમં સં સેટ્ મુંથવું.
 હમ્ તુદાં પં સં સેટ્ મુંથવું.
 હમ્ ચું ડમં અં સેટ્ ભય પામવો, ઓવું.
 હમ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ ઉપરના અર્થ.
 હમોક પું તે નામે એક અમુર.
 હમિચપ્ટેશ્વર નં મત્સ્યપુરાણમાં કહેલ

એક શિવલિંગ.
 હષન ત્રિં ચીરી નાખનાર.
 હશ્ ભ્વાં પં સં અનિદ્ ગ્નેવું, દર્શન કરવું.
 હશ્ ત્રિં જ્ઞેનાર, દેખનાર.
 હશ્ સ્ત્રીં નજર, દષ્ટિ, નેત્ર, જ્ઞેવું, દેખવું,
 જ્ઞાન, બેની સંખ્યા.
 હશતિ સ્ત્રીં દર્શન, દેખવું, જ્ઞેવું.
 હશદ્ સ્ત્રીં શિયા, પત્થર.
 હશક્તી સ્ત્રીં તે નામે નદી, દુર્ગા દેવી.
 હશા સ્ત્રીં નેત્ર, દષ્ટિ, જ્ઞેવાની આકાંક્ષા.
 હશાકાઙ્ગ્ય ત્રિં દષ્ટિથી જ્ઞેવાને ઈચ્છવા
 યોગ્ય.
 હશાકાઙ્ગ્ય નં કમળ.
 હશાન પું લોકપાળ, પ્રસાદનો પુત્ર વિ-
 રાયન, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, બ્રાહ્મણ.
 હશાન નં જ્યોતિ, તેજ, પ્રકાશ.
 હશિ સ્ત્રીં દષ્ટિ, નેત્ર, પ્રકાશ.
 હશિ પું 'હશ્' ધાતુ.
 હશી સ્ત્રીં હશિ સ્ત્રીં જુઓ.
 હશીક ત્રિં જ્ઞેવો યોગ્ય, દેખાવવું, સુંદર.
 હશોમ્ય ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 હશોપમ નં ધોણું કમળ, કમળ.
 હશ્ય ત્રિં હશીક જુઓ.
 હશ્ય નં લીલાવતીગ્રંથપ્રસિદ્ધ એક પ્ર-
 કારનું ગણિત.
 હશ્યકાવ્ય નં નાટક, સીનેમા.
 હશ્યતા સ્ત્રીં જ્ઞેવો યોગ્યપણું, સુંદર.
 હશ્યત્ત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 હશ્યાઙ્ક પું ઈષ્ટ શશિ.
 હશ્યાહશ્ય ત્રિં જ્ઞેવો યોગ્ય અને નહિ
 જ્ઞેવો યોગ્ય.
 હશ્યાહશ્યા સ્ત્રીં અમાસ તિથિ.
 હશ્વન્ ત્રિં જ્ઞેનાર, દેખનાર.
 હષત્સાર નં મંદૂર નામનું લોહું.
 હષદ્ સ્ત્રીં શિયા, પત્થર, ઘટિનો પત્થર.
 હષદિમાષક પું રાખનો ઘંટી ઉપર અ-
 પાનો એક માસાનો વેશ.

દષઘ્ન

૭૫૭

દેવઋષભ

દષઘ્ન ત્રિં પત્યરવાળું, શિલાઓવાળું.
 દષઘ્નતી સ્ત્રીં તે નામે એક નદી, દુર્ગા દેવી.
 વિશ્વામિત્રની પત્ની.
 દષ્ત્ર ત્રિં જોયેલ, દેખેલ, જાણેલ.
 દષ્ત્ર નં જોવું, દેખવું, દર્શન, સાક્ષાત્કાર,
 દેખાવ, રાગઓને પોતાના દેશમાં ચોર
 વગેરેનો ભય. રાગઓને પોતાના દેશમાં
 પારકા દેશનો ભય, ગણિતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
 એક ગણિત.
 દષ્ત્રકૂટ નં લોક કહેવત, ઉખાણું.
 દષ્ત્રદોષ ત્રિં જોયેલા દોષોવાળું, છિદ્ર જો-
 નાર શત્રુ.
 દષ્ત્રનષ્ટતા સ્ત્રીં બિલકુલ દષ્ટિએ નપડવું તે.
 દષ્ત્રનષ્ટત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 દષ્ત્રપૃષ્ઠ ત્રિં પીઠ દેખાડી નાસી જવું, પલા-
 યન કરવું.
 દષ્ત્રપ્રત્યય ત્રિં દેખવાથી જેમાં વિશ્વાસ
 બેસે તેવું, જેનો વિશ્વાસ-શ્રદ્ધા લોકોમાં
 દેખાયેલ હોય તે.
 દષ્ત્રરજસ સ્ત્રીં રજસ્વલા સ્ત્રી, અટકાવવાળી
 સ્ત્રી, પ્રૌઢા સ્ત્રી.
 દષ્ત્રવત્ ત્રિં જોનાર, દેખનાર.
 દષ્ત્રાન્ત પું દષ્ટાંત, દાખલો, ઉદાહરણ,
 તે નામે એક અર્થાલંકાર, શાસ્ત્ર, મરણ.
 દષ્ત્રાન્તત્ત્વ અવ્યં દષ્ટાંતથી, ઉદાહરણથી,
 શાસ્ત્રથી, મરણથી.
 દષ્ટિ સ્ત્રીં નેત્ર, દર્શન, જોવું, દેખવું, નજર,
 જાન, પ્રકાશ.
 દષ્ટિકૃત ત્રિં જોનાર, દેખનાર, નજર કરનાર.
 દષ્ટિકૃત નં સ્થળક્રમણ.
 દષ્ટિકૃત નં સ્થળક્રમણ.
 દષ્ટિકૃત ત્રિં જોણે જોયું હોય તે.
 દષ્ટિક્ષેપ પું દષ્ટિપાત, નજર નાખવી,
 દષ્ટિ કરવી.
 દષ્ટિગત ત્રિં નજરે જોયેલ.
 દષ્ટિગત પું એક જાતનો આંખનો રોગ.

દષ્ટિગુણ પું બાણ વગેરેનું લક્ષ્ય, નેત્રનો
 ચુલ-રૂપ વગેરે.
 દષ્ટિનિપાત પું દષ્ટિનું કાઠ પદાર્થ ઉપર
 પડવું, દષ્ટિપાત, જોવું.
 દષ્ટિપ પું તે નામે એક દેવગણ.
 દષ્ટિપાત પું નજર કરવી, જોવું.
 દષ્ટિપૂત ત્રિં જોવાથી પવિત્ર થયેલ, જોધને
 કંઈ કરવું તે.
 દષ્ટિવન્ધુ પું પતંગીયું, આગીઓ કીડો.
 દષ્ટિવાદ પું બૌદ્ધશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક વાદ.
 દષ્ટિવિક્ષેપ પું કટાક્ષથી જોવું, નજરનું
 પડવું, દષ્ટિપાત, જોવામાં વિદ્ય.
 દષ્ટિવિષ્મય પું નેત્રનો વિશ્વાસ-આંખનો
 ઈસારો, જોવામાં ભ્રાંતિ.
 દષ્ટિવિષ પું આંખમાં ઝેરવાળો એક જા-
 તનો સર્પ.
 દષ્ટિવિષી સ્ત્રીં આંખમાં ઝેરવાળી સાપણ.
 દષ્ટ્યા અવ્યં જોધને, દેખીને.
 દ્વઃ શ્વાં પં અં સેદ્ દૃઢ પામવી, વધવું.
 દ્વિહિત ત્રિં વધેલ, દૃઢ પામેલ.
 દ્વઃ શ્વાં પં અં સેદ્ ભય પામવો, ખીંચું.
 દ્વઃ દિવાં પં સં સેદ્ ચીરવું, ફાડવું.
 દ્વઃ ક્યાં પં અં સેદ્ ચીરાઈ જવું ફાટી
 જવું.
 દે શ્વાં આં સં અનિદ્ પાળવું, રક્ષણ કરવું.
 દેવીપ્યમાન ત્રિં અત્યંત દીમ, તેજસ્વી.
 દેય ત્રિં દેવા યોગ્ય, આપવા યોગ.
 દેષ્ શ્વાં આં અં સેદ્ રમવું, કીડા કરવી.
 દેષ પું દેવ, રાગ, મેઘ, પારો, બ્રાહ્મણોનું
 વિશેષણ, દેવદાર, પરમાત્મા, પરમેશ્વર.
 દેષ ત્રિં પૂજ્ય, દેવીપ્રામાન, તેજસ્વી.
 દેવ નં ઇન્દ્રિય.
 દેવઋષભ પું કશ્યપની કન્યા-જે ધર્મની
 એક પત્ની હતી તેમાં ઉત્પન્ન થયેલો
 ધર્મનો એક પુત્ર.

દેવપ્રતિ

૭૫૮

દેવજ

દેવપ્રતિ પુનં નારદ વગેરે દેવતા ઋષિ.
 દેવક ત્રિં રમનાર, રમતીયાળ.
 દેવક પુનં શ્રીકૃષ્ણની માતા દેવકીનો પિતા.
 દેવકપુત્રી સ્ત્રીં શ્રીકૃષ્ણની માતા દેવકી.
 દેવકર્દમ પુનં સુખડ-અગર-કપૂર-કેસર-
 એ બધા પદાર્થો મેળવી વાટેલો એક
 સુગંધી પદાર્થ.
 દેવકર્મનં નં દેવકાર્યં જીઓ.
 દેવકસુતા સ્ત્રીં દેવકપુત્રી જીઓ.
 દેવકાત્મજા સ્ત્રીં દેવકપુત્રી જીઓ.
 દેવકાર્યં નં દેવોનું કાર્ય, દેવોને પ્રિય
 પૂજ્ય વગેરે કાર્ય.
 દેવકાઠ નં દેવદારનું ઝાડ.
 દેવકિરી સ્ત્રીં તે નામે એક રાગિણી-
 મેધરાગની સ્ત્રી.
 દેવકિલ્લિષ નં દેવકૃત અનિષ્ટ કાર્ય, દેવ-
 નિમિત્ત કુઃખ.
 દેવકી સ્ત્રીં શ્રીકૃષ્ણની માતા.
 દેવકોનન્દન પુનં શ્રીકૃષ્ણ.
 દેવકીપુત્ર પુનં શ્રીકૃષ્ણ.
 દેવકીમાતૃ પુનં શ્રીકૃષ્ણ.
 દેવકીય ત્રિં દેવ સંબંધી.
 દેવકીસુતુ પુનં શ્રીકૃષ્ણ.
 દેવકુણ્ડ નં દિવ્ય કુંડ, સ્વતઃસિદ્ધ કુંડ.
 દેવકુરુમ્બા સ્ત્રીં મહાદોષી જીઓ.
 દેવકુલ નં દેવમંદિર, દેવળ, દેવોના વંશ,
 દેવોના સમૂહ.
 દેવકુલ્યા સ્ત્રીં મંગા નદી.
 દેવકુસુમ નં અવિંચ.
 દેવકૂટ નં વસિષ્ઠના આશ્રમની પાસે
 આવેલું એક તીર્થ.
 દેવક્ષય પુનં તે નામે કાંટુવંશનો એક
 રાગ, યજ.
 દેવસ્નાન નં અકૃત્રિમ જળાશય, સ્વતઃ-
 સિદ્ધ જળાશય, શુદ્ધ.
 દેવસ્નાનચિત્ત પુનં શુદ્ધ.

દેવગણ પુનં દેવોનો સમૂહ, દેવોનો પક્ષ,
 દેવોનો અનુચર, તે નામે એક નક્ષત્ર.
 દેવગણગ્રહ પુનં દેવાદિ ગણરૂપ ગ્રહ.
 દેવગણિકા સ્ત્રીં અપ્સરા, સ્વર્ગની વેશ્યા.
 દેવગન્ધર્વ પુનં દેવોની સમીપ ગાયન કર-
 નાર ગંધર્વ.
 દેવગન્ધ્યા સ્ત્રીં 'મહામોદા' નામની એક
 ઔષધિ.
 દેવગર્ભ પુનં દેવથી જોનો ગર્ભ હોય તે,
 દેવપુત્ર, દેવનર.
 દેવગર્ભા સ્ત્રીં કુશદ્રીપમાં આવેલી એક
 નદી.
 દેવગાન્ધાર પુનં સંગીતપ્રસિદ્ધ એક સ્વર.
 દેવગાન્ધારી સ્ત્રીં તે નામે એક રાગિણી.
 દેવગાયન પુનં ગંધર્વ.
 દેવગિરિ પુનં તે નામે એક પર્વત.
 દેવગિરી સ્ત્રીં તે નામે એક રાગિણી.
 દેવગુરુ પુનં બૃહસ્પતિ, કસ્યપ ઋષિ.
 દેવગુહો સ્ત્રીં સરસ્વતી.
 દેવગુહા ત્રિં દેવોની ગુપ્ત રહસ્ય.
 દેવગુહા નં મરણ.
 દેવગૃહ નં દેવાલય, દેવમંદિર.
 દેવગ્રહ પુનં તે નામે એક ગ્રહ.
 દેવક્રમ ત્રિં દેવ પ્રત્યે જનાર.
 દેવચક્ર નં યવના અંગરૂપ એક અ-
 ભિષ્યવ.
 દેવચર્યા સ્ત્રીં દેવપૂજ્ય, દેવસેવા, દેવોનું
 ચરિત્ર, દેવનિમિત્તે હોય વગેરે.
 દેવચિકિત્સક પુનં દ્વિવં સ્વર્ગના વૈદ્ય
 અશ્વિની કુમાર, જેની સંખ્યા, અશ્વિ-
 ની નક્ષત્ર.
 દેવચ્છન્દ પુનં સો સેરનો હાર.
 દેવચ્છન્દમ નં વૈદિક ઓત્રિય એક છંદ.
 દેવજ ત્રિં દેવથી જન્મેલ, દેવથી ઉત્પ-
 ન્ન થયેલ.
 દેવજ નં તે નામે સામવેદનો અમુક ભાગ.

દેવજગ્ધ

૭૨૨

દેવદાસ

દેવજગ્ધ ત્રિં દેવોએ આધેસ, દેવોએ
ભક્ષણુ કરેસ.

દેવજગ્ધ નં એક જાતનું ખરાય ધાસ.

દેવજગ્ધક નં શોડું એક જાતનું ધાસ.

દેવજન પું દેવના જેવો મનુષ્ય, દેવરૂપ
મનુષ્ય, ગંધર્વ-ચક્ષુ-વગેરે ઉપદેવ.

દેવજનચિદા સ્ત્રીં નૃત્ય-ગીત-વગેરે
ગંધર્વ વિદ્યા.

દેવજાત ત્રિં દેવોથી જન્મેસ, દેવથી
ઉત્પન્ન થયેસ.

દેવજાત નં દેવગણ, દેવોનો સમૂહ.

દેવજામિ સ્ત્રીં દેવપુત્ર, દેવગના.

દેવટ ત્રિં શિષ્ટિ, કારીગર.

દેવટ્ટો સ્ત્રીં એક જાતનું પક્ષી.

દેવતર ત્રિં અતિશય દેવ, અતિશય પ્ર-
દીપ, અત્યંત તેજસ્વી, અતિશય સમ-
તીયાળ.

દેવતરુ પું કલ્પવૃક્ષ, ચેત્યવૃક્ષ.

દેવતા સ્ત્રીં દેવ, ધોળા ધંતુરાનું ઝાડ,
દેવપણું.

દેવતાજિત્ પું અસુર વગેરે, ભરતના
પુત્ર સુમતિનો એક પુત્ર.

દેવતાઢ પું એક જાતનું ઝાડ, અગ્નિ,
ચિત્રાનું ઝાડ.

દેવતાઢક પું ઉપરના અર્થ, એક જાતનું
ધાસ.

દેવતાત પું યજ્ઞ, દેવોનો પિતા કસ્યપ,
મરીચિ વગેરે ઋષિ, બ્રહ્મા.

દેવતાતિ પું દેવ.

દેવતાધિકરણ નં તે નામે એક ન્યાય-
દેવનું યજ્ઞમાં અધિકારીપણું કે નહિ
અધિકારીપણું સાધનાર એક ન્યાય.

દેવતાધિપ પું ઇ-૨, પરમેશ્વર.

દેવતાધિપતિ પું ઉપરના અર્થ.

દેવતાનુક્રમ પું દેવોનો ઉદ્દેશ.

દેવતાપ્રણિધાન નં દેવનું ધ્યાન.

દેવતાપ્રતિમા સ્ત્રીં દેવમૂર્તિ.

દેવતાપ્રતિષ્ઠા સ્ત્રીં દેવોની પ્રતિષ્ઠા.

દેવતાભ્યર્ચન નં દેવપૂજન.

દેવતામય ત્રિં દેવમય, દેવસ્વરૂપ.

દેવતામયી સ્ત્રીં દ્વિરુપગર્ભ દેવતા.

દેવતાયતન નં દેવમંદિર, દેવાલય.

દેવતિથિ પું પુરુષાર્થી આક્રોધનનો પુત્ર એક
રાજા.

દેવત્રા અઘ્યં દેવને આર્પણ કરના યોગ્ય,
દેવને સ્વાધીન.

દેવત્રા ત્રિં દેવોની રક્ષા કરનાર.

દેવવણ્ડા સ્ત્રીં નાગબધા નાભની એક
વનસ્પતિ.

દેવદત્ત પું તે નામે કોઈ ભાણસ, ભુદ્ધદેવનો
નાનો ભાઈ, શરીરમાં રહેલો એક વાયુ
જેના વડે બળાસું આવે છે.

દેવદત્ત ત્રિં દેવે આપેસ, દેવ નિમિત્તે
આર્પણ કરેસ, દેવને આપેસ.

દેવદત્તક પું ૧૦ દેવદત્ત જેમાં સુખ્ય
હોય તે.

દેવદત્તક પું દયાપાત્ર દેવદત્ત.

દેવદત્તાપ્રજ પું ભુદ્ધદેવ.

દેવદર્શ ત્રિં દેવતું દર્શન કરનાર, દેવને
જોનાર.

દેવદર્શક ત્રિં ઉપરના અર્થ.

દેવદર્શન નં દેવનું દર્શન.

દેવદર્શન પું તે નામે એક ઋષિ.

દેવદર્શન ત્રિં દેવદર્શ જુઓ.

દેવદર્શમ્ અઘ્યં દેવનાં દર્શન કરીને, દેવને
જોઈને.

દેવદાની સ્ત્રીં એક જાતનો વેલો.

દેવદારુ નં દેવદાર વૃક્ષ.

દેવદાલિકા સ્ત્રીં મહાકાલવૃક્ષ-નામે એક
ઝાડ.

દેવદાહી સ્ત્રીં ધધરવેલ નામે એક વેલો.

દેવદાસ પું દેવોનો ઘસ, દેવપૂજારી.

દેવશાસો

૭૩૦

દેવપ્રતિકૃતિ

દેવશાસો સ્ત્રીઃ દેવોની દાસી, જંગલી
ખીજેદે. વેર્યા.

દેવદીપ પુઃ દેવ માટે દીવો, નેત્ર.

દેવદુન્દુભિપુઃ રાત્રી તુલસી, દેવોનું નગારું.

દેવદૂતો સ્ત્રીઃ જંગલી ખીજેદે.

દેવદેવ પુઃ મહાદેવ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ,

દેવદેવેશ પુઃ મહાદેવ.

દેવદોલ પુઃ હીંડોળાનો મહોત્સવ.

દેવદ્યુમ્ન પુઃ ભરતવંશી એક રાજા.

દેવદ્રોણી સ્ત્રીઃ દેવયાત્રા, સ્વયંભૂ લિંગ રહે-
વાનો ખાડો.

દેવદ્યવ્ત્રિઃ દેવ સામે જનાર, દેવ પ્રત્યે
જનાર.

દેવદ્યવ્ત્રિઃ દેવની પૂજા કરનાર.

દેવધન નઃ દેવ નિમિત્તે આપેલું ધન,
દેવચામીક ધન.

દેવધાનો સ્ત્રીઃ ઇન્દ્રની નગરી-અમરાવતી.

દેવધાન્ય નઃ દેવોને યોગ્ય અનાજ.

દેવધૂપ પુઃ દેવોને પ્રિય ધૂપ-ગુગળ.

દેવન્ પુઃ દિવર.

દેવન નઃ રમન, દીપ્તિ, કાંતિ, અવહાર,
છતવાની ઇચ્છા, સ્તુતિ, દેવોનો આગ, કમળ.

દેવન પુઃ પાસો.

દેવનદી સ્ત્રીઃ ગંગા નદી.

દેવનન્દિન્ પુઃ ઇન્દ્રનો દારપાળ.

દેવનલ પુઃ એક જાતનું નડ ધાસ.

દેવના સ્ત્રીઃ રમત, વિલાપ.

દેવનાથ પુઃ ઇન્દ્ર, પરમેશ્વર.

દેવનામક પુઃ ગંધર્વ, યક્ષ, વિદ્યાધર,
ભૂત-પ્રેત-વિશાય વગેરે.

દેવનામન્ પુઃ કુશદ્રીપના રાજા હિરણ્ય-
રૈતસનો એક પુત્ર.

દેવનામન્ નઃ દેવનું નામ.

દેવનામન્ ત્રિઃ દેવોના જેવા નામવાળું.

દેવનારક પુઃ દેવનામક ભુઓ.

દેવનાલ પુઃ નલોત્તમ.

દેવનિકાય પુઃ સ્વર્ગ.

દેવનિદ્ ત્રિઃ દેવોની નિંદા કરનાર.

દેવનિર્મિત ત્રિઃ દેવોએ બનાવેલ.

દેવનિર્મિતા સ્ત્રીઃ ગણો.

દેવપતિ પુઃ પરમેશ્વર, ઇન્દ્ર.

દેવપત્ની સ્ત્રીઃ દેવાંગના, દેવોની સ્ત્રી,
દેવભાર્યા.

દેવપત્રિકા સ્ત્રીઃ 'સ્વપ્તિકા' નામની એક
વનસ્પતિ.

દેવપત્રી સ્ત્રીઃ ઉપરનો અર્થ.

દેવપથ પુઃ આકાશમાં રહેલ જાયાકાર
માર્ગ, દેવયાન માર્ગ, દેવોનો માર્ગ,
ઉત્તરાયણ.

દેવપથાવિ પુઃ વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક
શબ્દગુણ.

દેવપર ત્રિઃ રમતીપાળ, દેવોનું શરણ
લેનાર, પ્રારબ્ધવાદી.

દેવપર્ણ નઃ 'સુરપર્ણ' નામે એક વૃક્ષ.

દેવપણુ પુઃ દેવોને અર્પણ કરેલ પશુ.

દેવપણુ ત્રિઃ દેવોની ઉપાસના કરનાર.

દેવપાત્ર નઃ અગ્નિ.

દેવપાત્ર પુઃ ચમસ નામનું એક યત્તપાત્ર.

દેવપાલ પુઃ શાકદ્રીપનો એક પર્વત.

દેવપાલિત ત્રિઃ દેવોએ રક્ષણ કરેલ,
દેવોએ પાળેલ.

દેવપાલિત પુઃ વરસાદ ઉપર જીવનાર દેશ.

દેવપીયુ પુઃ અસુર, દૈત્ય.

દેવપુત્ર પુઃ દેવકુમાર.

દેવપુત્રક પુઃ દેવકુમાર.

દેવપુત્રિકા સ્ત્રીઃ દેવકન્યા, એલચી.

દેવપુત્રી સ્ત્રીઃ દેવકન્યા, એલચી.

દેવપુર સ્ત્રીઃ દેવોની અમરાવતી નગરી.

દેવપુર નઃ ઉપરનો અર્થ.

દેવપુરો સ્ત્રીઃ દેવપુર ભુઓ.

દેવપૂજ્ય પુઃ દેવાચાર્ય બહરપતિ.

દેવપ્રતિકૃતિ સ્ત્રીઃ દેવની પ્રતિમા-મૂર્તિ.

દેવપ્રતિમા

૭૬૧

દેવયાન

દેવપ્રતિમા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દેવપ્રસ્ત્રન પું દેવને પ્રસ્ત્ર કરવો તે.
 દેવપ્રસ્થ પું સેનાપતિંદુ રાખનું તે નામે
 એક શહેર.
 દેવપ્રિય પું પીળો ભાંગરો, એક જાતનું ઝાડ.
 દેવપ્રિયા સ્ત્રીં નાગરવેલ.
 દેવવ્રધૂ સ્ત્રીં દેવાંગના, દેવપત્ની. અપ્સરા.
 દેવવલ્લા સ્ત્રીં સહદેવીનો વેલો, ત્રાયમાણા
 વનરપતિ.
 દેવવલ્લિ પું દેવનું ગણિદાન, દેવનૈવેલ.
 દેવવાહુ પું ચક્રવર્તીના હાકીકનો એક પુત્ર,
 તે નામે એક ઋષિ.
 દેવવ્રહ્મણ પું નારદ.
 દેવવ્રાહ્મણ પું દેવોની પૂજા કરી જીવનારો,
 પૂજારી.
 દેવભય નં દેવનો ભય.
 દેવભવન નં પીપળાનું ઝાડ, દેવમંદિર,
 દેવળ.
 દેવભાગ પું દેવોનો ભાગ, લવણ સમુદ્રથી
 ઉત્તરે ઉત્તરગોલરૂપ પદાર્થ.
 દેવભાજ્ઞ ત્રિં દેવને ભજનાર.
 દેવભીતિ ત્રિં દેવથી ભય.
 દેવભૂ સ્ત્રીં સ્વર્ગ.
 દેવભૂ ત્રિં દેવરૂપ થયેલ, દેવપણુને પામેલ.
 દેવભૂતિ સ્ત્રીં દેવોની સમૃદ્ધિ, ગંગા નદી.
 દેવભૂતિ સ્ત્રીં સ્વર્ગ, દેવોને પ્રિય ભૂમિ.
 દેવભૂય નં દેવપણું.
 દેવભૂત પું ઇન્દ્ર, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર.
 દેવભ્રાજ્ઞ પું તે નામે સૂર્યવંશી એક રાજા.
 દેવમણિ પું સૂર્ય, કૌસ્તુભ મણિ, ચિંતા-
 મણિ રત્ન, ઘોડાને ગળે રહેલી ગોળા
 નીશાની.
 દેવમત ત્રિં દેવોને માન્ય.
 દેવમત નં દેવોનો મત.
 દેવમત પું તે નામે એક ઋષિ.
 દેવમાનુ સ્ત્રીં દેવોની માના, અદિતિ,

૬૬

દાક્ષાયણી.
 દેવમાનુક પું વરસાદ ઉપર જીવનારો દેશ,
 ખેતી વગેરે.
 દેવમાન નં દિવ્ય માન, દેવોનું માપ, દેવ-
 યોગ્ય ધર વગેરે.
 દેવમાનક પું કૌસ્તુભમણિ, ચિંતામણિ રત્ન.
 દેવમાયા સ્ત્રીં અવિદ્યા, અજ્ઞાન, દેવોની
 માયા.
 દેવમાર્ગ પું દેવયાનમાર્ગ, અચિરાદિમાર્ગ,
 દેવોનો માર્ગ.
 દેવમાસ પું ગર્ભથી આદ્યો મહિનો,
 દેવોનો મહિનો.
 દેવમાસક પું ઉપરનો અર્થ.
 દેવમિત્ર પું તે નામે કોઇ માણસ.
 દેવમિત્ર નં દેવનો મિત્ર.
 દેવમીઠ પું ચક્રવર્તી એક રાજા.
 દેવમીઠુષ પું હાકીકનો એક પુત્ર, વસુ-
 દેવનો દાદો, કૌસ્તુવંશી એક રાજા.
 દેવમુનિ પું નારદ વગેરે દેવ ઋષિ.
 દેવચક્ષુ પું દેવચક્ષુ યોગ્ય અગ્નિ.
 દેવચક્ષુ નં વેદિસ્થાન.
 દેવચક્ષુ સ્ત્રીં પૃથ્વી.
 દેવચક્ષુ ત્રિં દેવોનું ચક્ષુ કરનાર, યજ્ઞ-
 માન વગેરે.
 દેવચક્ષુ પું યજ્ઞસ્થે નિત્ય કરવાનો યજ્ઞ-
 હોમરૂપ યજ્ઞ.
 દેવચક્ષુ સ્ત્રીં દેવોનો યાગ.
 દેવચક્ષુ ત્રિં દેવો નિમિત્તે યજ્ઞ કરનાર,
 કાર્તિક સ્વામીનું એક સૈન્ય.
 દેવચક્ષુ ત્રિં દેવપણુને પામેલ.
 દેવચક્ષુ સ્ત્રીં દેવની પ્રતિમાને એક સ્થળથી
 બીજે સ્થળે લઇ જવારૂ મહોત્સવની
 યાત્રા,
 દેવચક્ષુ પું તે નામે એક દાનવ.
 દેવચક્ષુ નં દેવોનું વિમાન.
 દેવચક્ષુ પું દેવયાનમાર્ગ અચિરાદિ માર્ગ.

દેવયાની

૭૬૨

દેવશર્મન

દેવયાની સ્ત્રી૦ શુક્રાચાર્યની એક કન્યા.
 દેવયાષ્ઠ ત્રિ૦ દેવપ્રત્યે જનાર.
 દેવચિત્ર ત્રિ૦ રમનાર, ખેલનાર, રમતીયાળા.
 દેવયુ ત્રિ૦ ધાર્મિક, ધર્મિષ્ઠ, દેવદર્શન કરનાર, દેવયાત્રા કરનાર.
 દેવયુ પુ૦ દેવ.
 દેવયુગ પુ૦ સત્ય યુગ.
 દેવયોનિ પુ૦ વિદ્યાધર-ગર્ધર્વ-ચક્ષ-અપ્સરા-રાક્ષસ-કિન્નર-ભૂત-પિશાચ-શુભક-સિદ્ધ-વગેરે.
 દેવયોનિ સ્ત્રી૦ દેવજાતિ.
 દેવયોષા સ્ત્રી૦ દેવાંગના, અપ્સરા.
 દેવર પુ૦ દિયર.
 દેવરક્ષ પુ૦ દિયર.
 દેવરક્ષિત ત્રિ૦ દેવે રક્ષણ કરેલ.
 દેવરક્ષિત પુ૦ દેવક રાજાનો એક પુત્ર.
 દેવરક્ષિતા સ્ત્રી૦ દેવક રાજાની એક કન્યા.
 દેવરથ પુ૦ દેવોનો રથ, વિમાન, સૂર્યનો રથ, તે નામે એક ઋષિ.
 દેવરહસ્ય ન૦ અત્યંત ગુપ્ત રાખવા લાયક.
 દેવરાજ પુ૦ ઇન્દ્ર.
 દેવરાજ પુ૦ ઇન્દ્ર.
 દેવરાજક ત્રિ૦ ઇન્દ્રે કરેલ.
 દેવરાત પુ૦ પરિક્ષિત રાજા, વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર, કાપરયુગમાં ઉત્પન્ન થયેલો એક રાજા.
 દેવર્ષિ પુ૦ નારદ વગેરે દેવના ઋષિ.
 દેવલ પુ૦ ધાર્મિક, દેવદ્રવ્ય ઉપર જીવનાર બ્રાહ્મણ, પૂજારી, તે નામે એક ઋષિ, ધૌમ્ય ઋષિનો મોટો ભાઇ, નારદ મુનિ, દીયર, દેવની પ્રતિમાને પોતાની આજીવિકા માટે એક ઠેકાણેથી બીજો ઠેકાણે લઈ જનાર.
 દેવલક પુ૦ ઉપરના અર્થ.
 દેવલતા સ્ત્રી૦ નવમહિલા, બરમોગશે, પૂજારીપણું-આજીવિકા માટે દેવની પૂજા કરતી.

દેવલાઙ્ગલિકા સ્ત્રી૦ વૃશ્ચિકાસિકા નામનો એક પેલો.
 દેવલાનિ સ્ત્રી૦ દેવપ્રતિમાનું પ્રહણ.
 દેવલોક પુ૦ સ્વર્ગ, ભૂર-ભૂવર-સ્વર-મારુ જન-તપ-સત્ય-એ ઉપરના લોક.
 દેવલક્ષ્મી ન૦ અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.
 દેવલર પુ૦ પરમેશ્વર, દેવોનું પરદાન.
 દેવલર ત્રિ૦ દેવોમાં શ્રેષ્ઠ.
 દેવલર્ત્મન ન૦ આકાશ, દેવોનો માર્ગ.
 દેવલર્જકિ પુ૦ દેવોનો સુધાર-વિશ્લેષ.
 દેવલર્જન પુ૦ દેવક રાજાનો એક પુત્ર.
 દેવલહ્મ ત્રિ૦ દેવોને પ્રિય, દેવોને વધારું.
 દેવલહ્મ પુ૦ સુરપુ-નાગ વૃક્ષ.
 દેવલહ્મા સ્ત્રી૦ નાગરવેલ, દેવાંગના.
 દેવલાત પુ૦ તે નામે એક ઋષિ.
 દેવલાયુ પુ૦ આરમા મનુષ્યો એક પુત્ર.
 દેવલાહન પુ૦ અગ્નિ.
 દેવલાહન ન૦ દેવોનું વાહન.
 દેવલિયા સ્ત્રી૦ નિરૂક્ત વિદ્યા.
 દેવલિશ સ્ત્રી૦ દેવમનુષ્ય-મરુદ્ગણ.
 દેવલિશા સ્ત્રી૦ ઉપરનો અર્થ.
 દેવલો ત્રિ૦ દેવ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરનાર, દેવની ઇચ્છા કરનાર.
 દેવલોતિ સ્ત્રી૦ દેવોનું ભક્ષણ.
 દેવલુક્ષ પુ૦ કલ્પવૃક્ષ, ગુણગુણ જાડ, સાત પુત્રાનું જાડ.
 દેવલુત્તિ સ્ત્રી૦ વ્યાકરણનાં ઉચ્ચારિ સૂત્રની એક વૃત્તિ.
 દેવલ્યચક્ષુ ત્રિ૦ દેવોથી વ્યાપ્ત.
 દેવલ્લત પુ૦ બીજા પિતામહ.
 દેવલ્લત ન૦ દેવો પ્રસન્ન કરવા માટેનું શ્રાવણ.
 દેવલ્લતિ ત્રિ૦ દેવને પ્રસન્ન કરવા માટેનાં શ્રાવણ.
 દેવશાસ્ત્ર પુ૦ અસુર, દેવ, તે નામે એક દેવગણ પ્રહ.
 દેવશર્મન પુ૦ બાળાણું એક ઉપનામ, તે નામે એક ઋષિ.

દેવશસ્ત્ર

૭૬૩

દેવા

દેવશસ્ત્ર અવ્યં દેવોમાં, દેવો વિષે.
 દેવશાલિ પું દેવના નિમિત્તે ભાત.
 દેવશિલ્પિન પું વિશ્વકર્મા નામનો દેવોનો
 સુધાર.
 દેવશુનો ક્ષીં દેવ સરખા પ્રભાવવાળી સરખા
 નામની એક કુતરી.
 દેવશેઝર પું દમનક ૧૧.
 દેવશેઝર પું નં દેવનો મુકુટ.
 દેવશ્રવસ્ પું તે નામે વિશ્વામિત્રનો એક
 પુત્ર, વસુદેવનો ભાઈ.
 દેવશ્રી ક્ષીં દેવોની લક્ષ્મી.
 દેવશ્રી પું યત્ર.
 દેવશ્રુત ત્રિં દેવોમાં પ્રખ્યાત.
 દેવશ્રુત પું ઈશ્વર, નારદ, શાસ્ત્ર, ભાવી
 ૭૬૩ જૈન તીર્થંકર.
 દેવશ્રેણી ક્ષીં મૂર્તિ નામનો વેલો, દેવોની
 પંક્તિ.
 દેવશ્રેષ્ઠ પું આરંભા મનુનો એક પુત્ર.
 દેવશ્રેષ્ઠ ત્રિં દેવોમાં શ્રેષ્ઠ.
 દેવસદન ત્રિં દેવોનો આધાર, દેવોના
 આશ્રયસ્થ.
 દેવસદન નં દેવગૃહ, દેવમંદિર, દેવળ.
 દેવસખા ક્ષીં સુધર્મા નામની દેવોની સહા,
 રાજસભા.
 દેવસમ્ય ત્રિં જીભારી, રમતીઆળ, ખેલાડી,
 રમતની સહામાં ભાગ લેનાર.
 દેવસર્વપ પું રાતો સમસવ.
 દેવસહ નં તે નામે એક ભિક્ષામુત્ર.
 દેવસહ પું તે નામે એક પર્વત.
 દેવસહા ક્ષીં 'વંદોત્પલા' નામની ઔષધિ.
 દેવસાત્ર અવ્યં દેવને સ્વાધીન, દેવને અ-
 પશ્ય, દેવમાં.
 દેવસામુજ્ય નં દેવપણું.
 દેવસાર્વાણિ પું તે નામે એક મનુ.
 દેવસુન્દ પું તે નામે એક ધરો.
 દેવસુષિ પું તે નામે હૃદયનું એક દ્વાર.

દેવસુ પું અનુગ્રાહકર્તા એક દેવ.
 દેવસુ ક્ષીં દેવોની માતા અદિતિ.
 દેવસૃષ્ટ ત્રિં દેવે સર્જાયેલ, દેવે ઉત્પન્ન કરેલ.
 દેવસૃષ્ટા ક્ષીં મંદિરો, દ્વાર.
 દેવસેના ક્ષીં દેવોની સેના, દેવસૈન્ય,
 ઇન્દ્રની એક કન્યા.
 દેવસેનાપતિ પું કાર્તિક સ્વામી.
 દેવસ્થાન પું તે નામે એક ઋષિ.
 દેવસ્થાન નં સ્વર્ગ, દેવમંદિર, દેવળ.
 દેવસ્યત્વક પું જે અધ્યાયના અનુવાકમાં
 'દેવસ્યત્વ' એવો આદ્ય શબ્દ છે તે
 વૈદિક અધ્યાય.
 દેવસ્વ નં દેવધન જીઓ.
 દેવહવિસ્ નં પશુ, દેવનિમિત્તક હવ્ય.
 દેવહવ્ય પું તે નામે એક ઋષિ.
 દેવહિત ત્રિં દેવોના હિતનું, દેવોએ સ્થાપેલ.
 દેવહુ ક્ષીં દેવોને આર્જીન, દેવોને ખોલા-
 વવા તે, યજ્ઞ માટે ડાંગેરથી ભરેલું ગાડું.
 દેવહુ પું ડાંગો કાન, તે નામે એક ઋષિ.
 દેવહુ ત્રિં દેવોનું આર્જીન કરનાર, દેવોને
 ખોલાવનાર.
 દેવહૃતિ ક્ષીં સ્વાયંભુવ મનુની ધર્યેટ કન્યા-
 કર્દમ ઋષિની પત્ની-ભગવાન કષિસ દે-
 વની માતા.
 દેવહૂય પું દેવો તથા અસુરોનું મુદ્દ.
 દેવહૂય નં દેવોનું આર્જીન-દેવોને ખોલા-
 વવા તે.
 દેવહેડન નં દેવોનો અપરાધ, દેવોનું અ-
 પમાન.
 દેવહેલન નં ઉપરના અર્ધ.
 દેવહોત્ર પું તેરમા મન્વન્તરમાંના વિષ્ણુના
 અંશાવતાર યોગેશ્વરના પિતા.
 દેવહૃદ પું તે નામે એક તીર્થ.
 દેવા ક્ષીં 'પદ્મચારિણી' નામનો વેલો, 'અ-
 સવર્ણી' વનસ્પતિ.

देवाक्रीड

७६४

देवी

देवाक्रीड पु० देवाद्यान-देवानो आग-छ-
न्दनो अगीयो.

देवागारिक त्रि० देवनी सेवा-पूजाभां नी-
भायेल.

देवाचो स्त्री० देवो प्रत्ये जनारी स्त्री, दे-
वनी पूजा करनारी स्त्री.

देवाजीव त्रि० पूजारी.

देवाजोविन त्रि० पूजारी.

देवाट पु० पाटसिपुत्रथी गंगापारि आवेलुं
हरिहर क्षेत्र.

देवाट त्रि० देवो प्रत्ये जनार, जूहा जूहा
देवो पासो लटकनार.

देवातिथि पु० ते नामे पुत्रवंशी अेक राजा.

देवातिदेव पु० परमेश्वर, विष्णु, शिव,
जिन देव.

देवात्मन् पु० पीपणानुं जाड.

देवात्मन् त्रि० देवस्वरूप, देवमय.

देवाधिदेव पु० देवातिदेव जुओ.

देवाधिप पु० सर्वनिधता परमेश्वर, छन्द.

देवाधिपति पु० उपरना अर्थ.

देवानांप्रिय त्रि० भूर्पा.

देवानांप्रिय पु० अकरो.

देवानांप्रिया स्त्री० अकरी, भूर्पा स्त्री.

देवानीक पु० त्रीज मनुतो अेक पुत्र, स-
गरवंशी अेक राजा.

देवानीक न० देवानुं सैन्य.

देवानुक्रम पु० वैदिकमंत्राना देवाने जणु-
वनार अेक ग्रंथ.

देवानुग त्रि० नीयेतो शब्द जुओ.

देवानुचर त्रि० देवाना अनुचर-विद्याधर
वगेरे.

देवानुयायिन् त्रि० उपरना अर्थ.

देवान्तक पु० ते नामे अेक राक्षस, ते
नामे अेक दैत्य.

देवाण्डस् न० अमृत, देवाना नेत्र भा-
टेनुं अत्र.

देवान्न न० उपरना अर्थ.

देवापि पु० पुत्रवंशी अेक राजा.

देवाभीष्ट त्रि० देवाने वहालुं.

देवाभीष्टा स्त्री० नागरवेल.

देवायतन न० देवमंदिर, देवालय, देवण,
स्वर्ग.

देवायुध न० छन्दधनुष, छन्दनुं वज्र वगेरे.

देवायुस् न० देवानुं आयुष, देवताओतो
अवनकाण.

देवारण्य न० ते नामे अेक तीर्थ.

देरारि पु० असुर, दैत्य.

देवार्पण न० देवाने अर्पण, देवाने अर्पण
क्याना इजतो त्याग.

देवार्थ्य पु० अर्द्धहस्तभेद.

देवार्ह त्रि० देवाने अर्पण करवा योग्य,
देवने योग्य.

देवार्ह न० सुरपणुं वृक्ष.

देवालय न० स्वर्ग, देवमंदिर, देवण.

देवालया स्त्री० सहदेवीना वेशो.

देवाला स्त्री० ते नामनी अेक रागणी.

देवावास पु० पीपणानुं जाड, स्वर्ग, देव-
मंदिर, मेरुपर्वत.

देवावी पु० यंद्र, यज्ञ.

देवावृध् पु० ते नामे अेक पर्वत.

देवावृध पु० सत्यतवंशी अेक राजा.

देवाश्व पु० उच्चैःश्रवा नामतो छन्दनो घोडो.

देवाहार पु० देवयोग्य आहार, अमृत.

देवाह्वय पु० ते नामे अेक राजा.

देविक पु० दयापात्र देवदाता, धंतुरो.

देविका स्त्री० ते नामे अेक नदी.

देविन् त्रि० लज्जवनार, शरभावनार.

देविय पु० दयापात्र देवदाता.

देविल त्रि० धार्मिक, धर्मिष्ठ.

देविल पु० दयापात्र देवदाता.

देवी स्त्री० देवनी पत्नी, दुर्गा देवी, राजनी
पद्मराणी, भूर्पावनस्पति, पृष्ठा वनस्पति,

આત્મણ સ્ત્રીનું વિશેષણ, નાગરમેય,
દરડે,અગસી,કાળી ચકલી,રાણી, દેવાંગના.
દેવીકોટ પુઁ આણસુરનું શોણિતપુર નગર.
દેવીતા સ્ત્રીં દેવીપણું.
દેવીત્વ નં દેવીપણું.
દેવીન્ધયક પુઁ 'દેવી ધિયા' એ આદ્ય
શબ્દ જેમાં છે તેવા અનુવાકવાળો એક
વૈદિક અધ્યાય કે અનુવાક.
દેવોપુરાણ નં દેવીના માહાત્મ્યવાળું એક
ઉપપુરાણ.
દેવીભાગવત નં તે નામે એક મહાપુરાણ.
દેવીમાહાત્મ્ય નં માર્કંડેય પુરાણના વિ-
ભાગરૂપ સમશતી-ચંડીપાદ.
દેવીરાપસક પુઁ 'દેવીરાપ' એવા આદ્ય
શબ્દવાળો વૈદિક અધ્યાય કે અનુવાક.
દેવીસૂક્ત નં ઋગ્વેદપ્રસિદ્ધ એક સૂક્ત,
સમશતીમાં 'નમો દેવ્ય મહાદેવ્યે' ઇત્યાદિ
સૂક્ત.
દેવૃ પુઁ દીપર.
દેવજ પુઁ દેવાનું યજ્ઞન કરનાર, દેવાનું
પૂજન કરનાર.
દેવેઝ્ય પુઁ બૃહસ્પતિ.
દેવેન્દ્ર પુઁ ઇન્દ્ર.
દેવેશ પુઁ પરમેશ્વર, મહાદેવ, વિષ્ણુ.
દેવેશય પુઁ ઉપરના અર્થ.
દેવેશી સ્ત્રીં દુર્ગા દેવી, પાર્વતી.
દેવેશ્વર પુઁ દેવેશ ભુઓ.
દેવેષ્ટ ત્રિં દેવોને પ્રિય, દેવોએ ઇચ્છેલ.
દેવેષ્ટ પુઁ યુગળ.
દેવેષ્ટા સ્ત્રીં મહામેદા વનસ્પતિ.
દેવોષાન નં દેવોનો અગીયો-નંદન વગેરે
દેવનિમિત્તે યાગ.
દેવોક્ત્ નં સ્વર્ગ, મેરુપર્વત, મંદિર, દે-
વાલય, દેવળ.
દેવ્ય નં દેવપણું.
દેવ્યા સ્ત્રીં આહ્વાની વનસ્પતિ.

દેશ પુઁ દેશ, પ્રદેશ, વિભાગ, અમુક અંશ.
દેશક પુઁ ઉપરના અર્થ.
દેશક ત્રિં ઉપદેશ કરનાર, શિક્ષણ આ-
પનાર, યુર.
દેશકારા સ્ત્રીં તે નામે એક રામણી.
દેશકારી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
દેશકાલ પુઁ દ્વિં દેશ અને કાળ.
દેશકાલજ્ઞ ત્રિં દેશ અને કાળને જાણનાર.
દેશકાલવિદ્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
દેશજ ત્રિં દેશમાં ઉત્પન્ન થનાર, દેશી.
દેશધર્મ પુઁ દેશને યોગ્ય ધર્મ.
દેશના સ્ત્રીં નિયોગ, વિધિ, આજ્ઞા, ધર્મો-
પદેશ.
દેશપરિચ્છિન્ન ત્રિં અમુક ભાગમાં વ્યાપ્ત,
સર્વવ્યાપક નહિ તે.
દેશભાષા સ્ત્રીં દેશની બોલી, માતૃભાષા.
દેશરાજચરત નં તે નામે એક ચંપૂકાવ્ય.
દેશરૂપ નં યોગ્ય, પ્રશંસાપાત્ર દેશ, દેશને
યોગ્ય.
દેશાસ્ત્રી સ્ત્રીં તે નામે એક રામણી.
દેશાન્તર નં પદ્દેશ.
દેશાન્તરિન્ ત્રિં પરદેશી, વિદેશી.
દેશિક ત્રિં સુસાદર, વટેમાર્ગી.
દેશિક પુઁ યુર.
દેશિત ત્રિં અતાવેલ, દેખાડેલ, આતા કરેલ.
દેશિન્ ત્રિં દેખાડનાર, અતાવનાર.
દેશિન્ પુઁ યુર.
દેશિની સ્ત્રીં તર્જની આંગળી.
દેશી સ્ત્રીં તે નામે એક રામણી.
દેશીય ત્રિં દેશનું, સ્વદેશી.
દેશીયચરાડી સ્ત્રીં તે નામે એક રામણી.
દેશ્ય ત્રિં દેશનું, સ્વદેશી, ઉપદેશ કરવા
યોગ્ય, અતાવવા યોગ્ય.
દેશ્ય નં પૂર્વપક્ષ.
દેષ્ટ ત્રિં દેખાડનાર, અતાવનાર.
દેષ્ટ ત્રિં અત્યંત દાતા.

દેહણ

૭૬૬

દૈત્યધૂમિનો

દેહણુ ત્રિં દાતા.

દેહણુ પું ધોખી

દેહ પું નં શરીર, દેહ, ન્યાતિપ્રસિદ્ધ
ધર્મ સ્થાન.

દેહ પું લેપવું, ખરડવું, કિંપણ.

દેહકર્તૃ ત્રિં શરીરખનાવનાર પાંચ મહાભૂતો.

દેહકર્તૃ પું ધર્મ, સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

દેહકૃત્ પું ઉપરના અર્થ.

દેહકૃત્ ત્રિં દેહકર્તૃ ત્રિં જુઓ.

દેહકોષ પું પક્ષીઓની પાંખ.

દેહક્ષય પું રોગ, શરીરનો નાશ.

દેહચ્યુત ત્રિં શરીરમાંથી નીકળેલ-મળ-
મૂત વગેરે.

દેહજ પું પુત્ર.

દેહજ ત્રિં શરીરમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.

દેહજા સ્ત્રીં પુત્રી.

દેહસ્વાગ પું શરીરનો ત્યાગ, મરણ.

દેહદ પું ધારો.

દેહદ ત્રિં શરીરદાતા.

દેહવૃણ્ડ પું શરીરને દંડ, શરીરને શિક્ષા,
શરીરને કષ્ટ આપવું તે.દેહધર્મ પું શરીરનો ધર્મ, શરીરનો સ્વા-
ભાવિક ધર્મ.

દેહધારક નં હાડકું.

દેહધારક ત્રિં શરીર ધારણ કરનાર હર-
કોઈ પ્રાણી.

દેહધારણ નં શરીર ધારણ કરવું તે.

દેહધારિન ત્રિં શરીર ધારણ કરનાર પ્રાણી.

દેહધિ પું પક્ષીઓની પાંખ.

દેહધૂજ ત્રિં શરીર ધારણ કરનાર-પ્રાણી.

દેહધૂજ પું પ્રાણ વાયુ.

દેહધૂજ પું દેહાભિમાની જીવ, સૂર્ય, આ-
કાશનું ઝાડ.

દેહધૂત પું દેહધારી-જીવ.

દેહધૂત ત્રિં શરીર ધારણ કરનાર.

દેહમ્મર ત્રિં શરીરને પોષનાર.

દેહયાત્રા સ્ત્રીં મરણ, શરીરરક્ષણ માટે
ભોજન વગેરે આજીવિકા.

દેહલા સ્ત્રીં દાડ, મદિરા.

દેહલિ સ્ત્રીં ધરનો ઉંમરો.

દેહલી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

દેહવત્ ત્રિં શરીરવાયુ.

દેહવત્ પું જીવાત્મા.

દેહવાયુ પું શરીરમાં રહેલ વાયુ-પ્રાણાદિ
પાંચ વાયુ.દેહસામ્ય નં શરીરની સમાનતા, અંગોનું
સમાનપણું.

દેહસાર પું મજ્જા ધાતુ-ચરણી.

દેહાતીત પું આત્મજ્ઞાની.

દેહાત્મવાદ પું 'શરીર આત્મા છે' એવો વાદ.

દેહાત્મવાદિન પું શરીરને આત્મ માન-
નાર-આર્વાક.દેહાત્મપ્રત્યય પું શરીર ઉપર આત્મારૂપે
અભિમાન, શરીરને આત્મા માનવો તે.દેહાધ્યાસ પું દેહ અથવા દેહના ધર્મ
ઉપર આત્માપણાની કે આત્માના ધર્મ-
પણાની પ્રાંતિ.

દેહાવરણ નં અખતર.

દેહિકા સ્ત્રીં એક જન્મનો કીટો.

દેહિન પું જીવાત્મા.

દેહિન ત્રિં શરીરવાયુ, શરીરથી અભિન
આત્માને જોનાર.દે મ્વાં પં અનિદ્ શોધવું, સાધ કરવું સં-
શુદ્ધ થવું અં

દૈત્ય પું અસુર.

દૈત્યી સ્ત્રીં અસુર વતિની સ્ત્રી.

દૈત્ય પું દૈત્ય.

દૈત્યગુરુ પું શુદ્ધાચાર્ય.

દૈત્યદેવ પું વરુણદેવ, વાયુ.

દૈત્યદ્વીપ પું તે નામે ગરુડનો એક પુત્ર.

દૈત્યધૂમિનો સ્ત્રીં તારા દેવીના પૂજનમાં
અંગરૂપ એક મુદ્રા.

दैत्यनिखदन

७६७

दैवयज्ञि

दैत्यनिखदन पु० विष्णु.
 दैत्यपति पु० हिरण्यकशिपु दैत्य, दैत्योना
 राज्ञ.
 दैत्यपुरोधस् पु० शुक्राचार्य.
 दैत्यपुरोहित पु० शुक्राचार्य.
 दैत्यपूज्य पु० शुक्राचार्य.
 दैत्यमातृ स्त्री० कश्यप ऋषिनी पत्नी-दिति.
 दैत्यमेदज पु० सुगण.
 दैत्यमेदजा स्त्री० पृथ्वी.
 दैत्ययुग न० देवोनां आर हज्जर वर्षोना
 दैत्योना युग, मनुष्योना आर युग.
 दैत्या स्त्री० दैत्य जतिनी स्त्री, मदिरा,
 दार, भुरा नामनुं ऐक गंधद्रव्य, अंडा-
 नामनी ऐक औषधि.
 दैत्यारि पु० विष्णु, हरिश्चंद्र देव.
 दैत्याहोरात्र पु० मनुष्योनुं ऐक वर्ष-दै-
 त्योनां ऐक रात्रि द्विवस.
 दैत्येज्य पु० शुक्राचार्य.
 दैन न० दिनता, दिनपण्य, गरीआर्ष.
 दैन त्रि० द्विवसभां होनार-थनार.
 दैनन्दिन त्रि० द्विवसे द्विवसे होनार-थनार,
 हंमेशनुं, हर रोजनुं.
 दैनन्दिनप्रलय पु० अज्ञाना हर द्विवसे
 थनारे प्रलय.
 दैनिक त्रि० द्विवसभां होनार-थनार, दिन-
 सनुं, हंमेशनुं.
 दैनिकी स्त्री० हररोजनी मल्लुरोनी मल्लुरी.
 दैर्घवरत्र पु० बांभी दोरडीथी भेजेला हं-
 उथी तैयार थयेला कुवा.
 दैर्घ्य न० बांआर्ष.
 दैप त्रि० दीवानुं, दीवा संजंधी.
 दैलीपि पु० दीक्षीप राजनो पुत्र.
 दैव त्रि० देवथी प्राप्त थयेला, देवी, देव-
 संजंधी, देवनुं, आकाशभां होनार.
 दैव न० आग्य, नसीय, पूर्व मनुं

शुभाशुभ कर्म, देवतीर्थ, ते नामे ऐक
 आर्ष.
 देव पु० ते नामे ऐक विवाह.
 दैवक पु० देव.
 दैवकी स्त्री० श्रीकृष्णुनी माता देवी.
 दैवकीनन्दन पु० श्रीकृष्ण.
 दैवकीपुत्र पु० श्रीकृष्ण.
 दैवकीसुत पु० श्रीकृष्ण.
 दैवकीसुनु पु० श्रीकृष्ण.
 दैवकोविद पु० दैवत-ज्योती.
 दैवक्षत्रि पु० कोष्ठवंशी ऐक राजा.
 दैवचिन्तक पु० दैवत, ज्योती.
 दैवज्ञ त्रि० उपरना अर्थ.
 दैवत न० देव, देवोना समूह.
 दैवत त्रि० देवसंजंधी, देवी, देवनुं.
 दैवतन्त्र त्रि० देवाधीन, आग्याधीन.
 दैवतस् अव्य० देवथी, देवथी, देवयोगे,
 आरम्भवशात्.
 दैवतरस पु० ते नामे ऐक ऋषि.
 दैवतरेय पु० अष्ट देवनो पुत्र.
 दैवता स्त्री० देवपण्य.
 दैवति पु० देवपुत्र.
 दैवत्य न० देव.
 दैवत्व न० देवपण्य.
 दैवदत्त पु० देवदत्तना विद्याथी.
 दैवदत्त त्रि० देवदत्तनी लज्जिताणुं.
 दैवदत्ति पु० देवदत्तनो पुत्र.
 दैवदर्शनिन पु० व० देवदर्शन ऋषिजे
 ज्योतीषा वेदभाषने लायुनार.
 दैवदारव त्रि० देवदारनुं जनेल.
 दैवदीप पु० नेत्र, आंभ.
 दैवन्त्यायन पु० ते नामे ऐक गौत्र.
 दैवपर त्रि० आग्यपरायण, आरम्भवादी.
 दैवप्रश्न पु० आकाशवाणी.
 दैवमति पु० देवमत ऋषिनो पुत्र.
 दैवयज्ञि पु० देवाये यज्ञ करनारनो पुत्र,
 देवयज्ञ ऋषिनो पुत्र.

દૈવયાનેય

૭૬૮

દોહી

દૈવયાનેય પું શુક્રાચાર્યની કન્યા દેવયા-
નીનો પુત્ર.

દૈવયુગ નં દેવતાધિયુગ-દેવોનાં આર હગ્ગર
વર્ષનો કાળ, મનુષ્યોના આર યુગનો કાળ.

દૈવરાજિક ત્રિં ધ્વન્દ્રમાં હોનાર-થનાર.

દૈવરાતિ પું દેવરાતનો પુત્ર, જનક રામ.

દૈવલ પું દેવલ ઋષિનો પુત્ર.

દૈવલક પું ભૂતનો સેવક, ભૂતનો પૂજારી.

દૈવલક ત્રિં પૂજારી સંબંધી, પૂજારીનું.

દૈવલેસક પું બેશી, દૈવસ.

દૈવવંશ પું દેવોનો વંશ.

દૈવવશ ત્રિં દૈવાધીન, પ્રારબ્ધાધીન.

દૈવવાણી સ્ત્રીં આકાશવાણી, સંસ્કૃત ભાષા.

દૈવશર્મિ પું દેવશર્માનો પુત્ર.

દૈવસર્ગ પું તે નામે એક સર્ગ-સૃષ્ટિ-દૈવી
સૃષ્ટિ.

દૈવસૃષ્ટિ સ્ત્રીં પ્રહલદેવે કરેલી દેવોની સૃષ્ટિ.

દૈવસ્થાની પું દેવસ્થાન ઋષિનો પુત્ર.

દૈવહતક ત્રિં કમનશીબ, દુર્ભાગી, અભાગીયું.

દૈવહતક નં દુષ્ટ દૈવ, દુર્દૈવ.

દૈવહીન ત્રિં ભાગ્યહીન, દુર્ભાગી.

દૈવાકરિ પું સૂર્ય પુત્ર કર્ણ, યમ, શનિગ્રહ.

દૈવાકરો સ્ત્રીં યમુના નદી.

દૈવાગારિક ત્રિં દેવમંદિરમાં નીમાયેલ,
દેવ ભંડારી.

દૈવાત અવ્યં દૈવેયોગે, પ્રારબ્ધવશાત્, ભેર-
બુલમથી, હલથી.

દૈવાત્મ્ય પું દૈવી કૃપાત્.

દૈવાદિક પું દિવાદિગણ (ચોથો ગણ)નો
ધાતુ

દૈવાયત્ત ત્રિં દૈવાધીન, પ્રારબ્ધાધીન.

દૈવારિપ પું શંખ.

દૈવાસુર નં દેવો તથા અસુરો વચ્ચેનું વૈર,

દૈવાસુર પું દેવાસુર શબ્દ યુક્ત અનુવાક
કે અધ્યાય,

દૈવાહોરાત્ર પું દેવોનો રાત્રિ દિવસનો

કાળ-મનુષ્યોનું એક વર્ષ.

દૈવિક ત્રિં દેવોનું, દેવસંબંધી.

દૈવિક નં દેવોને ઉદ્દેશી કરાતું શ્રાદ્ધ, દે-
વનિમિત્તક કર્મ.

દૈવિન્ ત્રિં દૈવવાણું, ભાગ્યશાળી.

દૈવી સ્ત્રીં દેવપત્ની, દેવાંગના, દૈવી સંપત્તિ,
દેવ વિવાહથી પરણેલી સ્ત્રી.

દૈવોદાસ પું દિવોદાસનો પુત્ર, દિવોદાસથી
આહુતમાન અમિ.

દૈવોપહત ત્રિં દૈવે હણેલ, દુર્ભાગી.

દૈવ્ય ત્રિં દેવ સંબંધી, દેવનું.

દૈવ્ય નં ભાગ્ય, નશીબ.

દૈશિક ત્રિં દેશકૃત, દેશસંબંધી, દેશનું,
દેશે કરેલ.

દૈશિકવિશેષણતા સ્ત્રીં દેશકૃત એક પ્ર-
કારનો સંબંધ.

દૈષ્ટિક ત્રિં ભાગ્યપરાયણ, દૈવપરાયણ,
ભાગ્યને માન આપનાર.

દૈષ્ટિકતા સ્ત્રીં ભાગ્યાધીનતા, દૈવપરાયણતા.

દૈષ્ટિકત્વ નં ઉપરના અર્થ.

દૈહિક ત્રિં દેહમાં હોનાર, શરીરનું, શરીર
સંબંધી.

દૈહ્ય ત્રિં દેહમાં હોનાર-થનાર, શરીર-
સંબંધી.

દૈહ્ય પું છવાતમા.

દો દિવાં ૫૦ ૮૦ સેદ્ છેદવું, કાપવું.

દોઃશિખર નં ખાંધ, ખખ્ખો.

દોઃસહસ્રમૃત પું એક હગ્ગર હાથવાળો-
સહસ્રાર્જુન, આણસુર.

દોઃમૃત ત્રિં દોહનાર, દોહવાના સ્વભાવવાળું.

દોઃમૃત પું ગોવાળ, ગાયનું વાછરડું, પૈસા
લઈ કાવ્ય કરનાર, સૂર્ય, આકાશનું આડ.

દોઃમૃત્રી સ્ત્રીં દૂધાળી ગાય.

દોઘ ત્રિં દોહનાર.

દોહી સ્ત્રીં દોહીનું આડ, દોહીનું ફળ.

દોદુલ્યમાન

૭૬૯

દોષિક

દોદુલ્યમાન ત્રિ० વારંવાર ડોલતું, અતિશય ડોલતું.

દોષ પુ० ગાયનો વાછરડો.

દોષક નં તેનામે એક છંદ.

દોધ્યમાન ત્રિ० હાલતું, વારંવાર ચાલતું, ધૂજતું, કાંપતું.

દોર પુ० દોરડી.

દોરક નં વીણા બાંધવાનો તાંતણો, દોર, દોરો.

દોર્ગન્તુ ત્રિ० ઠુંઠા હાથવાળું, કામ કરવામાં અશક્ત હાથવાળું.

દોર્ગહ પુ० એક જાતનો રોગ-જેમાં બાહુ જકડાઈ જાય છે.

દોર્ગહ ત્રિ० બળવાન.

દોર્ગ્યા સ્ત્રી० ગણિતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ભુજાકાર ન્યા.

દોર્ડળ પુ० બાહુ, ભુજા, મોટો બાહુ.

દોર્મળલ નં બાહુમંડળ, બાહુઓ.

દોર્મળ્ય નં બાહુનો મધ્યભાગ.

દોર્મલ નં બાહુનું મૂળ-જગલ, કાખ.

દોલ પુ० દોલવું, હીચવું, શ્રીકૃષ્ણનો હી-ડોળા મહોત્સવ, ફૂલ ડોલ, પારણું, હીચકો, ઝોડું ખાવું.

દોલન નં હીડોળે હીચવું, દોલવું, ઝોકાં ખાવાં.

દોલા સ્ત્રી० હીડોળો, હીચકો, પારણું, ઘોડીયું, દોલાયંત્ર.

દોલાયન્ત્ર નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ દોલાયંત્ર.

દોલાયમાન ત્રિ० દોલતું, હીચોળા ખાતું, હીચકતું, ખૂલતું, ઝોકા ખાતું.

દોલાયુક્ત નં જેમાં હાર-જાતનો કંઈ નિયમ નથી તેવું યુક્ત.

દોલિકા સ્ત્રી० હીડોળો, પારણું, ડોલી.

દોલી સ્ત્રી० ઉપરના અર્થ.

દોષ પુ० દોષ, દૂષણ, અપરાધ, ભૂલ, ચૂક, પ્રમાદ, શરીરમાંના વિકૃત વાત-પિત્ત-

૬૭

કંક, શરીરની ધાતુ, વાછરડું.

દોષક પુ० વાછરડું.

દોષકર ત્રિ० દોષ કરનાર, અપરાધ કરનાર, ભૂલ કરનાર.

દોષકલ્પન નં દોષની કલ્પના કરવી, દોષારોપ કરવો, દૂષિત કરાવવું.

દોષગ્રાહિન ત્રિ० દોષ ગ્રહણ કરનાર, દુષ્ટ.

દોષગ્ન ત્રિ० વાત-પિત્ત વગેરે વિકૃત દોષોનો નાશ કરનાર.

દોષજ્ઞ ત્રિ० પંડિત, વિદ્વાન.

દોષણ્ય ત્રિ० બાહુમાં હોનાર-થનાર.

દોષત્ત્વ અવ્યં દોષથી, અપરાધથી, ભૂલથી, ચૂકથી.

દોષતા સ્ત્રી० દોષપણું.

દોષત્વ નં દોષપણું.

દોષત્રય નં ત્રણ દોષ-વાત-પિત્ત-કંક.

દોષપ્રસન્ન પુ० હંપકો, અપવાદ, દોષનો પ્રસંગ.

દોષપ્રાપ્તિ સ્ત્રી० અપરાધ થવો તે, દોષ આવવો તે.

દોષભાજ ત્રિ० દોષવાળું, અપરાધી, પ્રમાદી.

દોષમેય પુ० જૂદા જૂદા દોષ.

દોષલ ત્રિ० દોષવાળું, દુષ્ટ.

દોષવત્ ત્રિ० દોષવાળું,

દોષવત્ અવ્યં દોષજેવું.

દોષસ્ સ્ત્રી० રાત્રિ.

દોષા અવ્યં રાત્રિએ, રાત્રે.

દોષા સ્ત્રી० બાહુ, ભુજા.

દોષાકર પુ० અન્દ્રમા, કપર.

દોષાકર ત્રિ० દોષપૃષ્ઠ, દોષોની ખાણસમાન.

દોષાક્લેશી સ્ત્રી० જંગલી આરણ વનવૃંચિકા.

દોષાકુશ પુ० સાહિત્યપ્રસિદ્ધ કાવ્યધર્મ.

દોષાતન ત્રિ० રાત્રે હોનાર-થનાર, રાત્રિ-સંબધી.

દોષાતિલક પુ० દીવો.

દોષાસ્ય પુ० દીવો.

દાષિક પુ० રોગ.

दोषिन्

७७०

दौषालिक

दोषिन् त्रि० दोषवाणुं.
 दोषैकदश त्रि० त्रैषण दोष जेनार-अण.
 दोस् पु० न० पाहु, लुग्न.
 दोस्थ पु० सेवक, आकर, रमत करनार,
 भेसाही, रमत, सेवा.
 दोस्थ त्रि० पाहुमां रहैव, दाथमां रहैव.
 दोह पु० दोहवुं, दोहवानुं वासणु, इध.
 दोहज त्रि० दोहवाथी उत्पन्न थनार.
 दोहज न० इध.
 दोहडिका स्त्री० ते नामे ओक छंद-दोहा
 छंद-दोहरो.
 दोहद पु० न० गर्ल, लाससा, भ्रञ्छा.
 गर्भिणी स्त्रीने अभिवाप.
 दोहदक्ष त्रि० दोहदाभां कुशण.
 दोहदलक्षण न० गर्भानुं लक्षणु, वयःअधि.
 दोहदवती स्त्री० जूही जूही वरनुओनी
 भ्रञ्छा करती गर्भिणी स्त्री.
 दोहदान्विता स्त्री० उपरतो अर्थ.
 दोहदिन् त्रि० भ्रञ्छावाणुं, गर्भवाणुं.
 दोहदिनी स्त्री० दोहदवती जुओ.
 दोहम न० दोहवुं, अहार कावुं.
 दोहनी स्त्री० इध दोहवानुं पात्र.
 दोहल पु० दोहद जुओ.
 दोहलवती स्त्री० दोहदवती जुओ.
 दोहली स्त्री० आसोपालवनुं जाड.
 दोहम् पु० दोहवुं.
 दोहसे अव्य० दोहवाने.
 दोहा स्त्री० दोहा छंद, दोहरो.
 दोहापनय पु० इध.
 दोहित त्रि० दोहैव, दोहवानुं जेने थयुं
 दोष ते.
 दोहिन् त्रि० दोहनार.
 दोहीयस् त्रि० अत्यंत दोहनार.
 दोहिण्ट त्रि० अतिशय दोहनार.
 दोष त्रि० दोहवा योज्य.
 दोषा स्त्री० दोहवा योज्य गाय.

दौःसाधिक पु० द्वारपाण.
 दौकूल पु० रेशमी वस्त्रथी दांडेला रथ.
 दौगर्ह पु० घोडा.
 दौगुल पु० दौकूल जुओ.
 दौत्य न० दूतपणुं, दूतनुं कर्म.
 दौरात्म्य न० दुष्टात्मापणुं, दुरात्मापणुं.
 दौर्म न० कित्वा सम्बंधी, कित्वातुं, दुर्गा
 सम्बंधी, दुर्गातुं.
 दौर्मत्य न० दूरिदपणुं, दुःभीपणुं.
 दौर्मध्य न० दुर्गधवाणापणुं.
 दौर्मह पु० दुर्गह ऋषिना पुत्र.
 दौर्मह पु० अश्वमेध यज्ञ
 दौर्गायण पु० दुर्ग ऋषिना पुत्र.
 दौर्जन्य न० दुर्जनपणुं.
 दौर्बल्य न० दुर्बलपणुं.
 दौर्भागिनेय पु० अभागिनीना छोकरा.
 दौर्भाग्य न० अभागिपणुं, दुर्भागीपणुं.
 दौर्भात्र न० दुष्टसाहपणुं.
 दौर्मनस्य न० दुष्ट मनवाणापणुं, उदासी-
 पणुं, भेजेनी.
 दौर्मन्य न० दुष्ट विचारपणुं, भराय सदाह.
 दौर्योधन त्रि० दुर्योधननुं, दुर्योधन-सम्बंधी.
 दौर्योधनि पु० दुर्योधनना पुत्र.
 दौर्वासस न० दुर्वासाओ रमेधुं शिवधर्म
 नामनुं ओक उपपुराण.
 दौर्वाण न० दूवाना रस, द्रोणउता रस.
 दौर्वत्य न० दुष्टप्रतपणुं.
 दौर्हार्द न० शत्रुपणुं.
 दौर्हृद न० दोहद जुओ.
 दौर्हृदय न० दुष्ट हृदयपणुं, दुष्ट मनपणुं.
 दौलैय पु० काव्यभो.
 दौलिम् पु० छन्द.
 दौवारिक पु० द्वारपाण.
 दौवारिकी स्त्री० द्वारपाण-स्त्री-प्रतीक्षारी.
 दौवालिक पु० ते नामे ओक देश.
 दौवालिक पु० न० दौवालिक देशना
 लोक वगेरे.

दौशर्म्य न० स्वाभाविक रीते आभक्षी
नहि ढंकायला सिंगपल्लु-ज-मथीज सु-
भत करेखापल्लु.

दौशर्म्य न० दुराचार.

दौष्क त्रि० भे हाथ वंडे आलनार.

दौष्कुल न० दुष्ट कुणवाणुं, नीय कुणवाणुं.

दौष्कुलेय त्रि० दुष्ट कुणभां ज-भेय, नीय
कुणभां ज-भेय.

दौष्कुल्य त्रि० दुष्ट कुणवाणुं.

दौष्कुल्य न० दुष्ट कुणपल्लुं, भराय कुण.

दौष्ठव न० आवनीतपल्लुं, उद्धनाष्ठ.

दौष्पुरुष्य न० दुष्ट पुरुषपल्लुं.

दौष्मन्त पु० दुष्पन्त राजनो पुत्र-सरत.

दौष्मन्ति पु० उपरनो अर्थ.

दौष्यन्ति पु० दौष्मन्त जुओ.

दौष्यन्त्य त्रि० दुष्पन्त राजनं, दुष्पन्त
राज संभक्षी.

दौष्य न० दुष्ट स्त्रीपल्लुं.

दौहद न० दोहद जुओ.

दौहिक त्रि० नित्य दोहवाने योग्य.

दौहित्र पु० दीकरीनो दीकरी.

दौहित्र न० तरवार, तल, कपिला गायनं वी.

दौहित्रवत् त्रि० दीकरीना दीकरावाणुं.

दौहित्रायण पु० दीकरीनो युवा योथी
पेदीनो पुत्र.

दौहित्री स्त्री० दीकरीनी दीकरी.

दौहद न० दोहद जुओ.

दौहदिनी स्त्री० सगर्भा स्त्री.

यविषयी स्त्री० दिवस.

यावाक्षमा स्त्री० स्वर्ग अने पृथ्वी यावाभूमि.

यावापृथ्वी स्त्री० उपरनो अर्थ.

यावाभूमि स्त्री० उपर प्रभाणु.

यु अदा० प० स० अनिट् शत्रु सामे
यदाभ करवी, पासे जव.

यु न० दिवस, आकाश, स्वर्ग.

यु पु० अग्नि, यित्रक वृक्ष.

युक पु० धुवड पक्षी.

युकारि पु० कागडो.

युक्ष त्रि० स्वर्गशेकावस्ती, दीप्तीवाणुं, क्रांतिमान.

युग पु० पक्षी.

युग त्रि० आकाशभां गमन करनार.

युगण पु० दिवसनो समूह.

युगत न० शीघ्र, सत्वर, जलदी.

युगो स्त्री० पक्षिणी.

युचर त्रि० पक्षी, अर.

युज्या स्त्री० ज्योतिषप्रसिद्ध घुवृत्तनी जया.

युत् भ्वा० आ० अ० सेट् दीपवुं, प्रकाशवुं.

युत् पु० किरण.

युत् त्रि० द्योतमान-प्रकाशमान.

युत् त्रि० उपरनो अर्थ.

युतर पु० कल्पवृक्ष.

युतान त्रि० प्रकाशमान, तेजस्वी.

युनि स्त्री० दीप्ति, क्रांति, शोभा, साहित्य-
प्रसिद्ध स्त्रीओनो ऐक सात्विक अवतार.

युतित न० दीप्ति, क्रांति.

युनित त्रि० दीप्तिवाणुं, क्रांतिवाणुं.

युतिधर त्रि० क्रांतिमान, तेजस्वी.

युतिधर पु० विष्णु.

युतिमत् त्रि० क्रांतिमान, सुंदर क्रांतिवाणुं.

युतिमत् पु० स्वायंभुव भनुनो ऐक पुत्र.
भेइसावर्णुं भनुकाणनो सप्तपिण्ड, भ०

देशनो ऐक नाग, शास्व देशनो ऐक
राज, महिराभ्य राजनो पुत्र.

युतिला स्त्री० ते नामे ऐक औपधि.

युधुनि स्त्री० गंगा नदी.

युन न० ज्योतिषप्रसिद्ध जन्नावधिक सातभुं
स्थान.

युनदी स्त्री० गंगा नदी.

युनिवास पु० देव.

युनिवासिन् पु० देव.

युनिश न० दिवसरत.

युप पु० छन्द, अर्थ, आकडानुं जाड.

ચુપતિ

૭૭૨

દ્રમિલ

ચુપતિ પુઁ ઉપરના અર્થ.
 ચુમ ત્રિં દિવસવાળું, સ્વર્ગવાળું, અગ્નિવાળું.
 ચુમણિ પુઁ સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.
 ચુમત્ ત્રિં કાંતિવાળું.
 ચુમત્સેન પુઁ શાસ્ત્રદેશનો એક રાજા-સલ-
 વાનનો પિતા.
 ચુમદ્ગાન નઁ તે નામે સામવેદનું એક ગાન.
 ચુમયી સ્ત્રીઁ સૂર્યની પત્ની-એ વિશ્વકર્માની
 પુત્રી છે.
 ચુમ્ન નઁ ધન, અળ.
 ચુલોક પુઁ સ્વર્ગ લોક.
 ચુષન્ પુઁ સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.
 ચુષદ્ પુઁ દેવ, ઋદ્.
 ચુસદ્ પુઁ દેવ, ઋદ્.
 ચૂ ત્રિં રમનાર, ક્રીડા કરનાર.
 ચૂત નઁ રમવું, ખેલવું, જુગાર, તે નામનું
 એક વિવાદપદ.
 ચૂતકર ત્રિં જુગારી.
 ચૂતકાર ત્રિં જુગારી, જુગટું રમનાર,
 જુગાર રમીડનાર.
 ચૂતકારક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ચૂતકૃત્ ત્રિં જુગારી.
 ચૂતપૂર્ણિમા સ્ત્રીઁ આશ્વિન પૂર્નેમ-શરદ પૂર્નેમ.
 ચૂતપૂર્ણિમાસી સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 ચૂતપ્રતિપદ્ સ્ત્રીઁ કાર્તિક શુદ્ધ પડવે.
 ચૂતપ્રતિપદા સ્ત્રીઁ ઉપરનો અર્થ.
 ચૂતચીજ નઁ કાઠી.
 ચૂતચીજ નઁ કાઠી.
 ચૂતવૃત્તિ ત્રિં જુગારી.
 ચૂતવૃત્તિ સ્ત્રીઁ જુગાર ખેલવાનો ધંધો.
 ચૂતસમા સ્ત્રીઁ જુગારખાનું, જુગટું રમ-
 વાનું સ્થળ.
 ચૂન નઁ ન્યોતિપ્રસિદ્ધસંપ્રદાયના.
 ચૂન ત્રિં રમનાર, ખેલનાર.
 ચૈ મ્વાઁ ૫૦ સઁ અનિદ્ધિ કરવું, તિરસ્કારવું.
 ચો સ્ત્રીઁ સ્વર્ગ, આકાશ.

ચોકાર ત્રિં મહેલ વગેરે બનાવનાર કારીગર
 ચોત પુઁ પ્રકાશ, તાપ.
 ચોતક ત્રિં પ્રકાશ કરનાર, પ્રકટ કરનાર,
 બોધ આપનાર, સમજાવનાર.
 ચોતન ત્રિં ઉપરના અર્થ, દીપાવનાર.
 ચોતન પુઁ દીવો.
 ચોતન નઁ પ્રકાશ, પ્રકાશવું, પ્રકટ કરવું,
 ખુલ્લું કરવું.
 ચોતના સ્ત્રીઁ ઉપા-પરોઠ, પરોઢીયું.
 ચોતનિ ત્રિં પ્રકાશક, પ્રકટ કરનાર, ખુલ્લું
 કરનાર, દીપાવનાર.
 ચોતમાન ત્રિં પ્રકાશવું, પ્રકટ થવું, દીપવું.
 ચોતરિજ્ઞ પુઁ પતંગીયું.
 ચોભૂમિ પુઁ પક્ષી.
 ચોભૂમિ સ્ત્રીઁ દ્વિં સ્વર્ગ અને પૃથ્વી.
 ચોષદ્ પુઁ દેવ ઋદ્.
 ચોસદ્ પુઁ દેવ, ઋદ્.
 ચૌત્ર નઁ તેજ, પ્રકાશ, તેજસ્વી પદાર્થ,
 ન્યોતિ.
 ચૌલોક પુઁ સ્વર્ગ.
 ચ્રગડ પુઁ એક જાતનું વાદિત્ર.
 ચ્રજ્ઞન નઁ એક તોલો વજન.
 ચ્રજ્ઞ નઁ અમુક પ્રકારનું શહેર.
 ચ્રદ્ધિ નામધાતુ ડમઁ સઁ સેદ્ દદ કરવું,
 મજાનું કરવું.
 ચ્રદ્ધિમન પુઁ દદપાણું, દદતા.
 ચ્રદ્ધિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત દદ.
 ચ્રદ્ધીયસ્ ત્રિં ધણું દદ.
 ચ્રધસ્ સ્ત્રીઁ સ્વર્ગ અને પૃથ્વી.
 ચ્રપ્સ નઁ પાતળું દહીં.
 ચ્રપ્સ પુઁ રસ.
 ચ્રપ્સ ત્રિં ઉતાવળી ચાલવાળું.
 ચ્રપ્સિન્ ત્રિં જરનાર, ટપકનાર, સવનાર.
 ચ્રપ્સ્ય નઁ પાતળું દહીં.
 ચ્રમ્ મ્વાઁ ૫૦ સઁ સેદ્ ગમન કરવું, જવું.
 ચ્રમિલ પુઁ તે નામે એક દેશ.

દ્રમ્મ પુઠ્ઠ સોળપણુનો એક દ્રમ્મ-એકસઠપૈસા.
દ્રવ્ય પુઠ્ઠ દ્રવ્ય, ઝડપું, ખરવું, પલાયન કરવું,
નાસી જવું, રસ, પ્રવાહ, વેગ, ગમન
કરવું, મશ્કરી, દારૂ.

દ્રવ્ય ત્રિઠ્ઠ દ્રવનાર, ઝરનાર, પ્રવાહી
દ્રવ્યક ત્રિઠ્ઠ નાસીજવું, ઝરનાર, ટપકનાર,
સવનાર.

દ્રવજ પુઠ્ઠ ગોળ.

દ્રવજ ત્રિઠ્ઠ પ્રવાહી પદાર્થમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ.

દ્રવજ નઠ્ઠ દ્રવ્ય, ઝરવું, ખરવું, સવવું.

દ્રવત્ ત્રિઠ્ઠ દ્રવ્ય, ઝરવું, ખરવું, ટપકવું.

દ્રવત્ કણ્ઠવાદિઠ્ઠ પઠ્ઠ સઠ્ઠ ઉપભોગ કરવો.

દ્રવત્પત્રી સ્ત્રીઠ્ઠ એક જાતનું ઝાડ-શિમુડીવૃક્ષ.

દ્રવતા સ્ત્રીઠ્ઠ દ્રવપણું, પ્રવાહીપણું.

દ્રવત્વ નઠ્ઠ ઉપરના અર્થ, ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ
એક ગુણ.

દ્રવદ્રવ્ય નઠ્ઠ પ્રવાહી પદાર્થ.

દ્રવન્તી સ્ત્રીઠ્ઠ વહેતી નદી, મૂલિકર્ણી
વનરપતિ.

દ્રવરસ ત્રિઠ્ઠ પ્રવાહી રસવાળું.

દ્રવરસ પુઠ્ઠ પ્રવાહી રસ.

દ્રવરસા સ્ત્રીઠ્ઠ લાખ.

દ્રવસ્ કણ્ઠવાદિઠ્ઠ પઠ્ઠ સઠ્ઠ ઉપભોગ કરવો.

દ્રવાધાર પુઠ્ઠ પ્રવાહી દ્રવ્યનો આધાર પાત્ર
વગેરે, બોમ્બો, યાંત્રણું.

દ્રવાય ત્રિઠ્ઠ ઉતાવળીયું, ઝડપદાર.

દ્રવિ ત્રિઠ્ઠ સોનું વગેરે ગાળનાર સોની વગેરે.

દ્રવિડ પુઠ્ઠ તે નામે એક દેશ.

દ્રવિડો સ્ત્રીઠ્ઠ તે નામે એક રાગિણી.

દ્રવિણ નઠ્ઠ ધન, સોનું, બળ, પરાક્રમ,
વાંચિત, ઇચ્છા.

દ્રવિણ પુઠ્ઠ પૃથુરાજનો એક પુત્ર.

દ્રવિણક પુઠ્ઠ વસુસુતાક્ષિનો એક પુત્ર.

દ્રવિણક નઠ્ઠ દ્રવિણ નઠ્ઠ જુઓ.

દ્રવિણનાશન નઠ્ઠ સરખવાનું ઝાડ.

દ્રવિણપ્રદ ત્રિઠ્ઠ ધન આપનાર, સોનું આ-

પનાર, બળ આપનાર, પરાક્રમ આપનાર.

દ્રવિણપ્રદ પુઠ્ઠ વિષ્ણુ.

દ્રવિણવત્ ત્રિઠ્ઠ ધનવાન, બળવાન, પરાક્રમી.

દ્રવિણસ્ ત્રિઠ્ઠ ધનની ઇચ્છાવાળું, સોનાની
ઇચ્છાવાળું, બળની ઇચ્છાવાળું.

દ્રવિણસ્યુ ત્રિઠ્ઠ ઉપરના અર્થ.

દ્રવિણોદસ્ ત્રિઠ્ઠ ધનદાતા.

દ્રવિણોદસ્ પુઠ્ઠ અગ્નિ.

દ્રવિત્તુ ત્રિઠ્ઠ ગતિશીલ, જવું, ચાલવું.

દ્રવીકરણ નઠ્ઠ પ્રવાહી કરવું, રસરૂપ કરવું.

દ્રવીકૃત ત્રિઠ્ઠ પ્રવાહી કરેલ, રસરૂપ કરેલ.

દ્રવીભવન નઠ્ઠ પ્રવાહરૂપ થવું, રસરૂપ થવું.

દ્રવીભૂત ત્રિઠ્ઠ પ્રવાહરૂપ થયેલ, રસરૂપ થયેલ.

દ્રવ્ય નઠ્ઠ દ્રવ્ય, પદાર્થ, પિત્તળ, ધન, પૃથ્વી
વગેરે નવ દ્રવ્ય, વિશેષન, ઔષધ, દવા,
લાખ, વિનય, દારૂ.

દ્રવ્ય ત્રિઠ્ઠ ઝાડનું, ઝાડ સંબધી, ઝાડનો વિકાર.

દ્રવ્યક ત્રિઠ્ઠ દ્રવ્ય હરી જનાર, દ્રવ્ય લઈ
જનાર, દ્રવ્ય ધારણ કરનાર.

દ્રવ્યકલ્ક પુઠ્ઠ કોઇપણ પદાર્થનો કેલ્ક.

દ્રવ્યગણ પુઠ્ઠ દ્રવ્યોનો સમૂહ.

દ્રવ્યગુણ પુઠ્ઠ દ્રવ્યનો ગુણ જણાવનાર એક
અર્થ, દ્રવ્યનો ગુણ.

દ્રવ્યપતિ પુઠ્ઠ જૂદા જૂદા દ્રવ્યોની રચામી
મેષ વગેરે રાશિ.

દ્રવ્યમય ત્રિઠ્ઠ પુષ્કળ દ્રવ્યવાળું.

દ્રવ્યવત્ ત્રિઠ્ઠ દ્રવ્યવાળું.

દ્રવ્યવિશેષ પુઠ્ઠ અમુક અમુક ધર્મોથી
દ્રવ્યોમાં વિશેષ-ભેદ.

દ્રવ્યશુદ્ધિ સ્ત્રીઠ્ઠ દ્રવ્યને સાફ કરવું તે.

દ્રવ્ય્ય ત્રિઠ્ઠ જોવા યોગ્ય, દર્શન કરવા યોગ્ય.

દ્રવ્દુકામ ત્રિઠ્ઠ જોવાની ઇચ્છાવાળું.

દ્રવ્દુમનસ્ ત્રિઠ્ઠ જોવાના વિચારવાળું.

દ્રષ્ટુ ત્રિઠ્ઠ જોનાર, સાક્ષાત્કાર કરનાર, ત-
પાસનાર, આત્મદર્શન કરનાર.

દ્રુ

૭૭૬

દ્રુ

દ્રુ પું ન્યાયધીશ.
 દ્રુતા સ્ત્રીં એનારપણું.
 દ્રુત્વ નં એનારપણું.
 દ્રુ પું ધરો, પાણીનો ધરો.
 દ્રુત્ત્રિં ત્રિં દ્રુ કરતું.
 દ્રા અદાં પં અં અનિદ્ નિદ્રા લેવી. ઉંઘવું,
 નાસી જવું.
 દ્રાક્ અવ્યં શીઘ્ર, સત્વર, જલદી, પુરત.
 દ્રાક્ષા સ્ત્રીં દ્રાક્ષ, ધરાખ.
 દ્રાક્ષાઘ્રુત નં દ્રાક્ષમિશ્ર પકવ ઘી-વૈદ્યક-
 પ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ ઘી.
 દ્રાક્ષામાન ત્રિં દ્રાક્ષવાળું.
 દ્રાક્ષ્ ભ્વાં પં સેદ્ સુકવણું સં પૂર્ણ થવું અં
 દ્રાક્ષ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ પરિશ્રમ કરવો,
 પ્રયાસ કરવો, મહેનત કરવી, સમર્થ
 થવું, બ્રમ થવો.
 દ્રાક્ષમત્ પું લંબાઇ.
 દ્રાષિ નામધાતુ ઉમં સં સેદ્ લાંબુ કરવું.
 દ્રાષિમન્ પું લંબાઇ.
 દ્રાષિષ્ટ ત્રિં અતિશય લાંબું.
 દ્રાષીયસ્ ત્રિં ધણું લાંબુ.
 દ્રાક્ષ્ ભ્વાં પં સં સેદ્ ઇચ્છવું, આકાંક્ષા
 રાખવી, આહવું.
 દ્રાક્ષ્ ભ્વાં પં અં સેદ્ દ્રાક્ષ ધાતુ બુઝો.
 દ્રાઙ્ ભ્વાં આં સં સેદ્ ફેડવું, લાં-
 ગવું, તોડવું.
 દ્રાણ ત્રિં નિદ્રા પામેલ, ઉંઘેલ, નાસી ગયેલ.
 દ્રાણ નં નિદ્રા, ઉંઘ, પલાયન.
 દ્રાપ પું કાદવ, આકાશ. શિવ, મૂર્ખ.
 દ્રાપિ પું રૂદ્રદેવ, બખ્તર.
 દ્રાપ્ત નં પાતણું ઢહીં.
 દ્રામિલ પું ચાણુમ્.
 દ્રામિર ત્રિં દ્રમિલ દેશમાં રહેનાર.
 દ્રાવ પું ગમત, ગતિ, ઝરવું. ટપકવું, પ-
 શ્ચાત્તાપ, નાસી જવું.
 દ્રાવક પું ચન્દ્રકાન્તમણિ, પાંડત, ચતુર.

ચોર, છાકટો, લોકર, ટંકણખાર. તે નામે
 એક ઔષધ.
 દ્રાવક ત્રિં પાણી પાણી કરી દેનાર. પ-
 લાણી નાખનાર, દરથને દરી લેનાર.
 હૃદય પીગળાવનાર.
 દ્રાવક નં મીઝ.
 દ્રાવકકન્દ પું 'તૈલકકન્દ' વનસ્પતિ.
 દ્રાવકર નં ઘોળો ટંકણખાર.
 દ્રાવકર ત્રિં દ્રાવક ત્રિં બુઝો.
 દ્રાવકાર ત્રિં દ્રાવક ત્રિં બુઝો.
 દ્રાવકારક ત્રિં દ્રાવક ત્રિં બુઝો.
 દ્રાવણ નં તિર્મળીનું ફળ-નિર્મળી, પ્રવાહી
 કંવું, ઓગાળવું, પીગળાવવું.
 દ્રાવણ ત્રિં નસાડનાર.
 દ્રાવયિત્તુ ત્રિં નસાડનાર, પલાયન કરાવનાર.
 દ્રાવિડ ત્રિં દ્રવિડ દેશવાસી, દ્રાવિડી.
 દ્રાવિડક નં ખિડવણ.
 દ્રાવિડધૃતિક પું ખિડવણ.
 દ્રાવિહી સ્ત્રીં એલચી.
 દ્રાવિત ત્રિં ઓગાળેલ, પીગળાવેલ, રસરૂપ
 કરેલ, પ્રવાહી કરેલ, નસાડેલ.
 દ્રાવિન્ પું ટંકણખાર.
 દ્રાવિન્ ત્રિં ઓગાળનાર, પીગળાવનાર,
 રસરૂપ કરનાર, નસાડનાર.
 દ્રાવ્ય ત્રિં નસાડવા યોગ્ય, રસરૂપ કરવા
 યોગ્ય, ઓગાળવા યોગ્ય, પાતણું કરવા યોગ્ય.
 દ્રાહ્ ભ્વાં આં અં સેદ્ જાગવું.
 દ્રાહ્યાયણ પું સામવેદીઓના કલ્પસૂત્રના
 કર્તા એક ઋષિ.
 દ્રુ ભ્વાં પં સં અનિદ્ ગમન કરવું, જવું.
 દ્રુ સ્વાં પં અનિદ્ પશ્ચાત્તાપ કરવો અં
 દુઃખ દેવું, પીડવું મારવું, મારી નાખવું સં
 દ્રુ પું વૃક્ષ, શાખા.
 દ્રુ સ્ત્રીં ગમન, ગતિ.
 દ્રુ નં અડતો વિકાર.
 દ્રુ ત્રિં દ્રવવાળું, રસવાળું, પ્રવાહી.

કુકિલિમ

૭૭૬

કુમેશ્વર

કુકિલિમ નં દેવદારનું ઝાડ.

કુઘણ પું મગ્ધણ, લેઢાની હથોડી, એક
ખતનો ચપો, હથોડો, કુહાડો, પરખલ,
ખલા.

કુઘણ નં પુષ્કળ પ્રક્ષોવાળું વન.

કુહ તુદાં ૧૦ સં સેદ્ બુડી જવું, હુખી જવું.

કુણ તુદાં ૧૦ સેદ્ વાંકા થવું, વક થવું,
અં મન કરવું, જવું, વાંકું ચાલવું,
લિંસા કરવી, કરડવું. સં

કુણ નં ધનુષ, તરવાર.

કુણ પું વીંછી, ભમરી.

કુણ ત્રિં ચાડીયું, હુચું, ખળ.

કુણસ ત્રિં લાંબા નાકવાળું.

કુણહ પું તરવારનું મ્યાન.

કુણા લીં ધનુષની દોરી.

કુણિ લીં દ્રોણી, પાળીની ટાંકી, કાચખી.

કુણી લીં ઉપરના અર્ધ, ભમરી, વીંછણ.

કુત ત્રિં ઓગળેલ, પીગળેલ, રસરૂપ થયેલ,
ઝડપદાર, ઉતાવળીયું, વેગવાળું.

કુત નં શીઘ્ર, સત્પર, જલદી, ઝડપ.

કુત પું ગિલાડો, ઝાડ.

કુતપદ નં ઉતાવળું પગલું,

કુતપદ ત્રિં ઉતાવળા પગલાવાળું.

કુતમધ્યા લીં તે નામે એક જંદ.

કુતચિલમ્બિત નં તે નામે એક જંદ.

કુતચિલમ્બિત ત્રિં કંઠક ઉતાવળું અને
કંઠકે ધીમું.

કુતિ લીં રસ, પ્રવાહ, ગતિ, ગમન.

કુતલ પું કાંટો.

કુતહ પું તરવારનું મ્યાન.

કુપ્દ પું પંચાળ દેશનો એક રાજા.

કુપ્દ નં કાકનો પ્રદેશ, કાકની પાદુકા-
પાવડી.

કુપ્દતનય પું ધૃષ્ટદ્યુમ્ન, શિખંડી.

કુપ્દતનયા લીં દ્રૌપદી.

કુપ્દપુત્ર પું કુપ્દતનય જુઓ.

કુપ્દપુત્રી લીં દ્રૌપદી.

કુપ્દસુત પું ધૃષ્ટદ્યુમ્ન, શિખંડી.

કુપ્દસુતા લીં દ્રૌપદી.

કુપ્દસુત પું કુપ્દતનય જુઓ.

કુપ્દા લીં 'કુપ્દ' શબ્દવાળી ઝયા.

કુપ્દાત્મજ પું ધૃષ્ટદ્યુમ્ન, શિખંડી.

કુપ્દાત્મજા લીં દ્રૌપદી.

કુપ્દાદિત્ય પું કાશીમાં દ્રૌપદીએ સ્થાપેલું
એક આદિત્યલિંગ.

કુપ્દવી લીં લાંબા પગવાળી સ્ત્રી.

કુમ પું વૃક્ષ, ઝાડ, કુમેર, કલ્પવૃક્ષ, તે નામે
દ્વાપરયુગનો એક રાજા, તે નામે એક
પ્રાચીન મહારાજા, કૃષ્ણથી રૂક્મિણીમાં
થયેલ એક પુત્ર, તે નામે કિન્નરોનો રાજા.

કુમનલ પું કાંટો.

કુમમય ત્રિં ઝાડનો વિકાર, ઝાડમય.

કુમમર પું કાંટો.

કુમલ્લ અવ્યં ઝાડની પેઠે.

કુમલ્લ ત્રિં ઝાડવાળું.

કુમલ્લાધિ પું ઝાડનો રોગ, લાખ.

કુમશોર્ષ નં ઝાડનો અચ્છાભાગ-ટોચ, ઈમારત
અથવા ભીંતનો અચ્છાભાગ-કાંગરો

કુમએઠ પું શ્રેષ્ઠ ઝાડ, તાડનું ઝાડ.

કુમલ્લ નં વૃક્ષોનો સમૂહ.

કુમસેન પું તે નામે એક રાજા.

કુમાનતિ લીં જૈન તીર્થંકરોનો દેવકૃત એક
અતિશય.

કુમામય પું કુમલ્લાધિ જુઓ.

કુમારિ પું કાથી.

કુમારિ ત્રિં ઝાડનો નાશ કરનાર હરકાંઈ.

કુમાશ્વય ત્રિં ઝાડના આશ્રયવાળું.

કુમાશ્વય પું કાચડો, કાકીડો.

કુમાશ્વયા લીં કાચંડી, કાકીડી.

કુમિણી લીં વૃક્ષોનો સમૂહ.

કુમેશ્વર પું વૃક્ષોમાં શ્રેષ્ઠ. તાડનું ઝાડ, ચંદ્ર,
કપૂર.

ક્રુમોત્પલ

૭૭૬

ક્રોળી

ક્રુમોત્પલ પું કરેણું આડ.

ક્રુમ્મ મ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

ક્રુષય પું માન. માપ, વળત.

ક્રુસલક પું ચારેણીનું આડ.

ક્રુહ દિવાં પં સં વેટ્ કોપ કરવો, દ્રોહ કરવો, કોષનું અનિષ્ટ ચિંતવવું.

ક્રુહ ત્રિં દ્રોહ કરનાર, કોપનાર, કોષનું અનિષ્ટ ચિંતવનાર.

ક્રુહ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ક્રુહ પું પુત્ર.

ક્રુહણ પું બ્રહ્મા.

ક્રુહિણ પું બ્રહ્મા, વિષ્ણુ.

ક્રુહી સ્ત્રીં પુત્રી.

ક્રુહાત ત્રિં દ્રોહ કરતું, કોપ કરતું

ક્રુહ્ય ત્રિંદ્રોહ કરવા યોગ્ય, કોપ કરવા યોગ્ય.

ક્રુહ્ય પું થય તિ રાગનો શર્મિષ્ઠામાં ઉત્પન્ન થયેલો એક પુત્ર.

ક્રુ સ્વાં ઉમં સં સેટ્ જવું, યથ કરવો.

ક્રુ ક્વ્યાં ઉમં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

ક્રુ પું સોનું.

ક્રુષણ પું ક્રુષણ પું જુઓ.

ક્રૂણ પું વીંછી.

ક્રેક્ મ્વાં આં અં સેટ્ શબ્દ કરવો, ઉત્સાહ કરવો.

ક્રેક્ક પું રાશિનો તૃતીયાંશ.

ક્રેક્કણ પું ઉપરનો અર્થ.

ક્રેક્કાણ પું રાશિનો તૃતીયાંશ.

ક્રેક્ક્ય ત્રિં દર્શન કરવોયોગ્ય, જોવાયોગ્ય.

ક્રેક્કાણ પું રાશિનો તૃતીયાંશ.

ક્રૈ મ્વાં પં અં અનિટ્ નિદ્રા લેવી, ઉંઘવું.

ક્રોષ ત્રિં દ્રોહ કરવા યોગ્ય.

ક્રોળ પું દ્રોણાચાર્ય, એક જાતનો કાગડો, વીંછી, ચાર સો ધનુષ લાંબુ પહોળું જાણાય, તે નામે એક મેઘનાયક, કૂલઆડ, હરકોઈ આડ, તે નામે એક પર્વત.

ક્રોળ પું નં એસી રૂપીઆભારવાળા આંશેર, તેજ પ્રમાણના અત્રીસ શેર, એક ખારીનો સાળમો ભાગ.

ક્રોળક પું ક્રોળ પું જુઓ.

ક્રોળકલશ પું એક પ્રકારનું યજ્ઞપાત્ર.

ક્રોળકાક પું એક જાતનો કાગડો.

ક્રોળક્ષોરા સ્ત્રીં અત્રીસ શેર દૂધ આપનારી ગાય.

ક્રોળગન્ધિકા સ્ત્રીં અરકુશી.

ક્રોળગા સ્ત્રીં ક્રોળક્ષીરા જુઓ.

ક્રોળચિત્ત પું યશસ્વિ એક અગ્નિ.

ક્રોળદુધા સ્ત્રીં ક્રોળક્ષીરા જુઓ.

ક્રોળદુધા સ્ત્રીં ક્રોળક્ષીરા જુઓ.

ક્રોળપદી સ્ત્રીં દ્રોણ જેવા પગવાળી સ્ત્રી.

ક્રોળપર્ણી સ્ત્રીં એક જાતની કેળ.

ક્રોળપુષ્પી સ્ત્રીં એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ, દ્રોણુવૃક્ષ.

ક્રોળપંચ ત્રિં એક દ્રોણ જેટલું રાંધનાર

ક્રોળમાન ત્રિં એક દ્રોણ જેટલા માપનું.

ક્રોળમાનો સ્ત્રીં ક્રોળક્ષીરા જુઓ.

ક્રોળમુલ નં ચારસો ગામમાં જે એક ગામ સુંદર હોય તે.

ક્રોળશર્મપદ નં તે નામે એક તીર્થ.

ક્રોળસાચ ત્રિં દ્રોણુવૃક્ષનો સેવક.

ક્રોળા સ્ત્રીં ક્રોળપુષ્પી જુઓ.

ક્રોળાચાર્ય પું પાંડવ-કૌરવોના શસ્ત્રશિક્ષક.

ક્રોળાચાર્યક પું ઉપરનો અર્થ.

ક્રોળાહાથ પું વૃક્ષમય એવું કાં- જલાશય.

ક્રોળિ સ્ત્રીં કેળના પાન વગેરેનું બનાવેલું પાત્ર, તેવથી ભરેલું મોટું પાત્ર, લાકડાનું રનાતપાત્ર, પાણીની ટાંકી, પર્વતોની વચ્ચેનો પ્રદેશ.

ક્રોળિકા સ્ત્રીં ગળી.

ક્રોળી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ, દ્રોણાચાર્યની પત્ની, કેળ, ગળીનો છોડ, પર્વતની સંધિ. એક જાતનું ચીલનું, તે નામે એક નદી,

દ્રોણીદલ

૭૭૭

દ્રાઃસ્થ

એક સો અઠાવીસ સેર વજન, શીઘ્ર, જલદી.
 દ્રોણોદલ નં કેવડાનું ઝાડ-કેતકી.
 દ્રોણીલવણ નં કલ્યાટક દેશ પાસેનું મીઠું.
 દ્રોણ્ય ત્રિં કાઠના યસસ્તંબને યોગ્ય પશુ
 વગેરે.
 દ્રોણ્યશ્વ ત્રિં શીઘ્ર વ્યાપક, સત્વર વ્યાપ્ત
 થનાર.
 દ્રોમિલ પું ચાણક્ય મુનિ.
 દ્રોહ પું દ્રોહ, કાઠનું અનિષ્ટ ચિંતવતું,
 કપટપૂર્વક મારતું.
 દ્રોહચિન્તન નં હિંસા, પારકાનું અનિષ્ટ
 ચિંતવતું.
 દ્રોહાટ ત્રિં કાઠને મારી નાખવા માટે
 કપટ વેશ ધારણ કરનાર, ખિલાડા જેવી
 વૃત્તિવાળું, પરહિંસા માટે વ્રત ધારણ
 કરનાર, મૃગતો શિકારી.
 દ્રોહાટ પું વેદની એક શાખા.
 દ્રોહિત ત્રિં જેનો દ્રોહ થયો હોય તે.
 દ્રોહિન ત્રિં દ્રોહવાળું, દ્રોહ કરનાર.
 દ્રોળ ત્રિં એક દ્રોણ જેટલા ધાન્ય વગેરેને
 પોતાનામાં સમાવનાર, એક દ્રોણ જેટલું
 હરી જનાર, એક દ્રોણ જેટલું રાંધનાર.
 દ્રોળાયન પું દ્રોણ પુત્ર-અશ્વત્થામા.
 દ્રોળાયનિ પું અશ્વત્થામા.
 દ્રોણિ પું ઉપરનો અર્થ.
 દ્રોણિક ત્રિં એક દ્રોણ ધાન્ય જેમાં વવાય
 તેવું ક્ષેત્ર વગેરે.
 દ્રોણિકી સ્ત્રીં જેમાં એક દ્રોણ જેટલું સ-
 માય તેવું એક પાત્ર.
 દ્રોણીજ નં કલ્યાટક દેશની પાસેનું મીઠું.
 દ્રોણીજ પું અશ્વત્થામા.
 દ્રોપદ પું દ્રુપદ રાજાનો પુત્ર.
 દ્રોપદ ત્રિં દ્રુપદ રાજાનું, દ્રુપદમંથ્રી.
 દ્રોપદાયનિ ત્રિં દ્રુપદે કરેલ.
 દ્રોપદી સ્ત્રીં દ્રુપદ રાજાની પુત્રી-પાંડવોની
 પત્ની.

દ્રોપદેય પું દ્રોપદીનો પુત્ર.
 દ્રૌહિક ત્રિં નિત્ય દ્રોહને યોગ્ય.
 દ્રૌઘ ત્રિં દુહનો પુત્ર.
 દ્રન્ધ્ર નં રહસ્ય, મર્યાદા, જૂદા રહેતું, મ-
 સપાત્ર, સાથે રહેવાપાણું, મિથુન, યુગલ,
 બેડડું, કિલ્લો.
 દ્રન્ધ્ર પું એક જાતનો રોગ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
 ૬૦૬ સમાસ, મિથુન રાશિ, કછયો.
 દ્રન્ધ્રગદ પું રોગ-દેવાદિરૂપ રોગ.
 દ્રન્ધ્રચર પું ચક્રવાક પક્ષી-ચક્રવો.
 દ્રન્ધ્રચરી સ્ત્રીં ચક્રવાક પક્ષિણી-ચક્રવી.
 દ્રન્ધ્રચારિન પું ચક્રવાક પક્ષી.
 દ્રન્ધ્રચારિણી સ્ત્રીં ચક્રવાક પક્ષિણી.
 દ્રન્ધ્રજ ત્રિં વાત-પિત્ત-કફ-એ ત્રણમાંના
 બળેથી થયેલ કાઠ રોગ વગેરે, કછ-
 યાથી થયેલ.
 દ્રન્ધ્રદોષોત્થ ત્રિં વાત-પિત્ત-કફ-એ ત્ર-
 લમાંના બળેથી થયેલ રોગ વગેરે.
 દ્રન્ધ્રમિત્ર નં સ્ત્રીપુરૂષનો ભેદ.
 દ્રન્ધ્રયુદ્ધ નં બળબેનું યુદ્ધ, બેનું યુદ્ધ.
 દ્રન્ધ્રાતીત ત્રિં સુખ-દુઃખ-રાગ-દ્વેષ-વગે-
 રેથી મુક્ત.
 દ્રવ્ય ત્રિં બે અવયવવાળું, બે પણાવાળું,
 બે પ્રકારનું, બે પણાથી યુક્ત.
 દ્રવ્ય નં બેનો અવયવ, બેપણું.
 દ્રવ્યાગ્નિ પું ચિત્રક વૃક્ષ-ચિત્રાનું ઝાડ.
 દ્રવ્યાતિગ ત્રિં રમ્ભેયુણ તથા તમો-
 ગુણથી રહિત.
 દ્રવ્યાચિન્ ત્રિં બેપણાથી યુક્ત.
 દ્રવ્યી સ્ત્રીં બે અવયવ, બેપણું.
 દ્રવ્યુ પું પ્રત્યક્ષમાં સાઈ બોલનાર અને ષ-
 ણથી ખરાબ બોલનાર-શત્રુ.
 દ્રર ત્રિં આવરણ કરનાર, ઢાંકનાર.
 દ્રરિ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દ્રાઃસ્થ પું દારપાળ.
 દ્રાઃસ્થ ત્રિં દારમાં ઉભેલ.

દ્વાઃસ્થિત

૭૭૮

દ્વાદશાસ્ત્ર

દ્વાઃસ્થિત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વાઃસ્થિત પું દ્વારપાળ.
 દ્વાઃસ્થિતવર્ણક પું દ્વારપાળ.
 દ્વાચત્વારિંશ ત્રિં બેતાળીસમું.
 દ્વાચત્વારિંશત્ સ્ત્રીં બેતાળીસ, બેતાળી-
 સની સંખ્યા.
 દ્વાચત્વારિંશતિક ત્રિંબેતાળીસપ્રમાણનું.
 દ્વાચત્વારિંશત્તમ ત્રિં બેતાળીસમું.
 દ્વાજ પું ભરદ્વાજ ઋષિ.
 દ્વાત્રિંશ ત્રિં બત્રીસમું.
 દ્વાત્રિંશત્ સ્ત્રીં બત્રીસ, બત્રીસની સંખ્યા.
 દ્વાત્રિંશત્તમ ત્રિં બત્રીસમું.
 દ્વાત્રિંશદ્વક્ષરિન્ ત્રિં બત્રીસ અક્ષરવાળું.
 દ્વાત્રિંશદ્વપરાધ પું ભક્તોના ઇશ્વરવિષે
 બત્રીસ અપરાધ.
 દ્વાત્રિંશલ્લક્ષણ પું બત્રીસ લક્ષણવાળો પુરૂષ.
 દ્વાદશ ત્રિં આરમું.
 દ્વાદશક ત્રિં આરની સંખ્યાવાળું.
 દ્વાદશક નં આરની સંખ્યા.
 દ્વાદશકર પુંકાર્તિક સ્વામી, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ
 થલ યોગ, હર્ષણુ યોગ, કાર્તિક સ્વામીનો
 એક અનુચરમણ.
 દ્વાદશકરા સ્ત્રીં તે નામે ભૈરવી દેવી.
 દ્વાદશઘો સ્ત્રીં આર પ્રકારે.
 દ્વાદશન્ ત્રિં આર, આરની સંખ્યા.
 દ્વાદશપત્ર નં 'ૐ નમો ભગવતે વામુદવાય'
 એ આર અક્ષરવાળો મંત્ર.
 દ્વાદશપુત્ર પું ૧૦ ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આર
 પ્રકારના પુત્રો-ઔરસ-ક્ષેત્રજ-દત્તક-કૃત્રિમ-
 ગૂટાપન્ન-અપવિદ્-કાનીન-સહોદ-કીત-
 પૌત્રભવ-સ્વયંદત્ત-પારશવ.
 દ્વાદશમ્સૃત પું વૈદકપ્રસિદ્ધ એક અસ્તિ.
 દ્વાદશમાઘ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તનુ વગેરે
 આર ભાવ.
 દ્વાદશભુજ પું દ્વાદશકર જીઓ.
 દ્વાદશભુજા સ્ત્રીં દ્વાદશકરા જીઓ.

દ્વાદશમઘ નં આર પ્રકારનો ઘર.
 દ્વાદશમલ પું મનુષ્યના શરીરમાં રહેલો
 આર પ્રકારનો મળ.
 દ્વાદશમામ પું આર મહિના-એક વર્ષ.
 દ્વાદશમાસકર્મન્ નં આર મહિનાનું કામ.
 દ્વાદશમાસિક નં આર મહિને કરવાનું
 એક શ્રાદ્ધ.
 દ્વાદશયાત્રા સ્ત્રીં આર મહિનાની યાત્રા-
 આર-મહિનામાં આર પ્રકારની યાત્રા.
 દ્વાદશરશ્મિ પું બૃહસ્પતિ.
 દ્વાદશરાજમણ્ડલ નં આર રાજાઓનું
 મંડળ.
 દ્વાદશરાત્ર પું આર દિવસનો એક યાગ-
 અહીનયાગ, તે નામે એક સત્ર.
 દ્વાદશલોચન પું કાર્તિક સ્વામી.
 દ્વાદશવર્ગો સ્ત્રીં આર વર્ગ.
 દ્વાદશવાર્ષિક ત્રિં આર વર્ષ માટે ની-
 માથેલ, આર વર્ષમાં થયેલ.
 દ્વાદશશુદ્ધિ સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આર
 શુદ્ધિ.
 દ્વાદશશોધિત નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ શુ-
 દ્ધિયુક્ત લગ્ન.
 દ્વાદશસંગ્રામ પું દેવો તથા અસુરો વચ્ચે
 થયેલ આર પ્રકારનું યુદ્ધ.
 દ્વાદશસમમીત્રત નં આર મહિનાની સાતમે
 કરવાનું સૂર્યનું એક મત.
 દ્વાદશસાહસ્ર ત્રિં આર હજારની સં-
 ખ્યાવાળું.
 દ્વાદશસાહસ્રિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વાદશાંશુ પું બૃહસ્પતિ.
 દ્વાદશાક્ષ પું કાર્તિકસ્વામી, બુદ્ધદેવ,
 કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર.
 દ્વાદશાક્ષર નં આર અક્ષરનો જગતી
 નામે છંદ.
 દ્વાદશાક્ષર પું 'દ્વાદશપત્ર' જીઓ.
 દ્વાદશાસ્ત્ર પું બુદ્ધદેવ.

દ્વાદશાક્ષ

૭૭૯

દ્વારાધ્યક્ષ

દ્વાદશાક્ષ પું એક પ્રકારનો ધૂપ.
 દ્વાદશાક્ષી સ્ત્રીં જૈન મત પ્રસિદ્ધ આર અંગો.
 દ્વાદશાક્ષગુલ પું આર આંગળ પ્રમાણનું,
 વેંત.
 દ્વાદશાસ્ત્રમન પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.
 દ્વાદશાદિત્ય પું આર આદિત્યો.
 દ્વાદશાધ્યાયી સ્ત્રીં આર અધ્યાય-જૈ-
 મિની સુત્રરૂપ દ્વાદશ લક્ષણી, મંત્ર સંહિતા.
 દ્વાદશાન્યિક ત્રિં જેના અધ્યયનમાં આર
 નિંધપાઠ થયા હોય તેવો ક્રોધ અધ્ય-
 યનકર્તા.
 દ્વાદશાયતન નં ઔદ્યમત પ્રસિદ્ધ આરપૂજન
 સ્થાનો-પાંચ માનેન્દ્રિય-પાંચ કર્મેન્દ્રિય-
 મન તથા બુદ્ધિ.
 દ્વાદશાયુસ્ પું કુતરો.
 દ્વાદશાર નં આર ખૂણવાળું રાશિયક
 વજેરે.
 દ્વાદશાર્ચિસ્ પું બૃહસ્પતિ.
 દ્વાદશાશન નં આર પ્રકારનો ખોરાક.
 દ્વાદશાશ્વ નં ગણિત પ્રસિદ્ધ સમખાત.
 દ્વાદશાશ્વા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વાદશાહ પું આર દિવસે સાધ્ય એક યજ્ઞ,
 આરમો દિવસ, આર દિવસ.
 દ્વાદશિક ત્રિં આર શને દિવસે થયેલ.
 દ્વાદશી સ્ત્રીં આર શ તિથિ, આર મી.
 દ્વાનવત ત્રિં આણુમું.
 દ્વાનવતિ સ્ત્રીં આણું, આણુંની સંખ્યા.
 દ્વાનવતિતમ ત્રિં આણુમું.
 દ્વાપચાશ ત્રિં આવનમું.
 દ્વાપચાશત્ સ્ત્રીં આવન, આવનની સંખ્યા.
 દ્વાપચારત્તમ ત્રિં આવનમું.
 દ્વાપર પું સંશય, તે નામે એક યુગ-
 જેનું પ્રમાણ મનુષ્યનાં આઠ લાખ ચોસઠ
 હમર વર્ષનું હોય છે.
 દ્વાપર નં બે દીપકીવાળો પાસો.
 દ્વાપરાય પું એક પ્રકારનું જુગદું.

દ્વામુખ્યાવળ પું બેનો પુત્ર, ઉદાલક
 ગૌતમ મુનિ.
 દ્વાર સ્ત્રીં આરણું, ઉપાય.
 દ્વાર નં આરણું, મુખ, ઉપાય, શેષ અંગ.
 દ્વારક નં દારકા નગરી.
 દ્વારકણ્ઠક પું નં કમાડ.
 દ્વારકા સ્ત્રીં દારકા નગરી.
 દ્વારકાધીશ પું કૃષ્ણ.
 દ્વારકાધોશ્વર પું કૃષ્ણ.
 દ્વારકાનાથ પું કૃષ્ણ.
 દ્વારકાપતિ પું કૃષ્ણ.
 દ્વારકાશિલા સ્ત્રીં શાલિગ્રામની પેઠે જે
 પૂજ્ય ગણાય છે તેવો દારકામાં ઉત્પન્ન
 થતો પત્થર.
 દ્વારકાસ્વામિન પું કૃષ્ણ.
 દ્વારકેશ પું શ્રીકૃષ્ણ.
 દ્વારગોપ પું દારપાળ.
 દ્વારદાતુ પું એક જાતનું ઝાડ.
 દ્વારપ પું દારપાળ, વિષ્ણુ.
 દ્વારપતિ પું દારપાળ.
 દ્વારપાલ ત્રિં આરણુંનું રક્ષણ કરનાર-
 દારપાળ.
 દ્વારપાલક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વારપાલિકા સ્ત્રીં દારપાળ સ્ત્રી.
 દ્વારપિણ્ડી સ્ત્રીં ઉંબરો.
 દ્વારવલિમુજ્ પું અગ્નિ.
 દ્વારવન્ધ્ર નં તાળું, આગળીયો, ભુંગળ.
 દ્વારવતી ત્રિં દારકા નગરી.
 દ્વારશાસ્ત્ર સ્ત્રીં આરસાંખ.
 દ્વારસ્તમ્ભ પું આરણાંતો ચાંભલો.
 દ્વારસ્થ ત્રિં આરણુમાં રહેલ.
 દ્વારસ્થ પું દારપાળ.
 દ્વારસ્થિત પું દારપાળ.
 દ્વારસ્થિત ત્રિં આરણુમાં રહેલ.
 દ્વારાદિ સ્ત્રીં વ્યક્તિઓ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.
 દ્વારાધ્યક્ષ પું દારપાળ, પ્રતીદાર-છડીદાર.

દ્વારાધ્યક્ષા સ્ત્રીં દારપાળ સ્ત્રી. પ્રતીહારી.
 દ્વારાવતી ત્રિં દારકા નગરી.
 દ્વારિકા પું દારપાળ.
 દ્વારિકા સ્ત્રીં દારકા નગરી.
 દ્વારિન્ પું દારપાળ.
 દ્વારિન્ ત્રિં આરણ્યાવાળું.
 દ્વાર્ય પું દારપાળ.
 દ્વાર્ય ત્રિં આરણ્યામાં હોનાર-ચનાર.
 દ્વાર્વિશ ત્રિં આવીસમું, આવીસથી યુક્ત
 સેા વગેરે.
 દ્વાર્વિશતિ સ્ત્રીં આવીસ, આવીસની સંખ્યા.
 દ્વાર્વિશતિતમ ત્રિં આવીસમું.
 દ્વાષ્ટ ત્રિં આસહમું.
 દ્વાષ્ટિ સ્ત્રીં આસહ, આસહની સંખ્યા.
 દ્વાષ્ટિતમ ત્રિં આસહમું.
 દ્વાસમત ત્રિં બેંહતેરમું.
 દ્વાસમતિ સ્ત્રીં બેંહતેરની સંખ્યા, બેંહતેર.
 દ્વાસમતિતમ ત્રિં બેંહતેરમું.
 દ્વાસ્થ પું દારપાળ.
 દ્વાસ્થ ત્રિં આરણ્યામાં ઉભેલ-રહેલ.
 દ્વાસ્થિત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વાસ્થિત પું દારપાળ.
 દ્વાસ્થિતદર્શક પું દારપાળ.
 દ્વિ ત્રિં બે, બેની સંખ્યા.
 દ્વિક ત્રિં બે, બેની સંખ્યાવાળું, બે
 કકારવાળું.
 દ્વિક પું કાગડો, ચક્રવાક પક્ષી.
 દ્વિક નં બેપણું.
 દ્વિકકાર પું કાગડો, ચક્રવાક પક્ષી.
 દ્વિકકાર ત્રિં બે કકારવાળું.
 દ્વિકકારી સ્ત્રીં કાગડી, ચક્રવાકી.
 દ્વિકકુદ્ પું ઉંટ.
 દ્વિકર ત્રિં બે કરનાર, બે હાથવાળું.
 દ્વિકર નં બે હાથ.
 દ્વિકાર્ષપણ ત્રિં બે કાર્ષપણ-સિક્કાથી
 ખરીદેલ.

દ્વિકાર્ષપણિક ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વિકી સ્ત્રીં કાગડી, ચક્રવાક પક્ષીણી.
 દ્વિકૌંડવિક ત્રિં બે કુડવથી ખરીદેલ.
 દ્વિગુ ત્રિં બે ગાયવાળું-બે ગાયનો માલિક.
 દ્વિગુ પું બ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક સમાસ.
 દ્વિગુણ ત્રિં બેથી ગુણેલ, બેગણું, બમણું.
 દ્વિગુણતા સ્ત્રીં બેગણાપણું, બમણાપણું.
 દ્વિગુણત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વિગુણાકૃતનાં ૩૦ સં અનિદ્ બેગણું
 બેડવું, બમણું બેડવું.
 દ્વિગુણાકર્ણ ત્રિં બમણા કાનરૂપ લક્ષણવાળું.
 દ્વિગુણિત ત્રિં બેથી ગુણેલ, બેગણું, બે
 મણું કરેલ.
 દ્વિચત્વારિંશ ત્રિં બેતાળીસમું.
 દ્વિચત્વારિંશત્ સ્ત્રીં બેતાળીસ, બેતાળી-
 સની સંખ્યા.
 દ્વિચત્વારિંશતિક ત્રિં બેતાળીસ પ્રમાણનું.
 દ્વિચત્વારિંશત્તમ ત્રિં બેતાળીસમું.
 દ્વિચરણ ત્રિં બે પગવાળું, બે ચરણવાળું.
 દ્વિચરણ નં બે પગ, બે ચરણ.
 દ્વિજ પું સંસ્કારી બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણ—
 ક્ષત્રિય-વૈશ્ય, દાંત, પક્ષી, તુંબરૂ વૃક્ષ.
 દ્વિજ ત્રિં બે વખત જન્મેલ, બે વાર
 ઉત્પન્ન થયેલ.
 દ્વિજકુત્સિત પું 'જિષ્માતક' નામે જાડ.
 દ્વિજદાસ પું શૂદ્ર, બ્રાહ્મણનો સેવક.
 દ્વિજન્મન્ પું દ્વિજ પું જુઓ.
 દ્વિજપતિ પું ચંદ્ર, કપૂર, શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ,
 શ્રેષ્ઠ પક્ષી, ગરૂડ પક્ષી.
 દ્વિજપ્રપા સ્ત્રીં પરબડી, પક્ષીઓને પાણી
 પીવા મારેની કુંડી વગેરે
 દ્વિજપ્રિય ત્રિં બ્રાહ્મણને પ્રિય.
 દ્વિજપ્રિયા સ્ત્રીં સોમક્ષતા.
 દ્વિજવન્ધુ પું હલકો બ્રાહ્મણ, ભાટ-ગેશી
 વગેરે.
 દ્વિજવ્રુવ પું માત્ર કહેવાનો બ્રાહ્મણ

દ્વિજરાજ

૭૮૧

દ્વિત્વ

આહાણુ જાતિના કર્મથી શ્રેષ્ઠ આહાણુ.
 દ્વિજરાજ પુ. ચંદ્ર, કપૂર, શ્રેષ્ઠ આહાણુ,
 ઉત્તમ આહાણુ.
 દ્વિજલિંગિન પુ. ક્ષત્રિય, આહાણુના વેશને
 ધારણ કરનાર, ગરૂડ પક્ષી.
 દ્વિજવર્ય પુ. શ્રેષ્ઠ આહાણુ.
 દ્વિજવાહન પુ. નારાયણ, વિષ્ણુ.
 દ્વિજવ્રણ પુ. એક જાતનો દાંતનો રોગ.
 દ્વિજશપ્ત ત્રિ. આહાણુ શાપ આપેલ.
 દ્વિજશપ્ત પુ. 'રાજમાર્ગ' નામે એક ધાન્ય.
 દ્વિજસત્તમ પુ. શ્રેષ્ઠ આહાણુ.
 દ્વિજસેવક પુ. શ્રદ્ધ.
 દ્વિજસેવક ત્રિ. આહાણુની સેવા કરનાર.
 દ્વિજા સ્ત્રી. રેણુકા નામે એક સુગંધી
 દ્રવ્ય, ભારંગી વનસ્પતિ, એક જાતનું શાક.
 દ્વિજામૂય પુ. ઉત્તમ આહાણુ.
 દ્વિજાદ્વી સ્ત્રી. કટુકા વનસ્પતિ-કટુ.
 દ્વિજાતિ પુ. આહાણુ, આહાણુ-ક્ષત્રિય-વૈશ્ય,
 પક્ષી, દાંત.
 દ્વિજાનિ પુ. એ પત્નીવાળો પુરૂષ.
 દ્વિજાયત્રી સ્ત્રી. જનોઇ.
 દ્વિજાલય પુ. પક્ષીઓનો માળો, આહ-
 ણુનું ઘર, દિગ્નેતું ઘર, ઝાડની ગફેલરૂપ
 પક્ષીનો માળો.
 દ્વિજિહ્વ પુ. સર્પ.
 દ્વિજિહ્વ ત્રિ. ખળ, નીચ, ચારીયું, ચોર,
 દુઃસાધ્ય.
 દ્વિજિહ્વતા સ્ત્રી. સર્પપણું, ખળપણું,
 ચારીયાપણું, ચોરી.
 દ્વિજિહ્વત્વ ન. ઉપરના અર્થ.
 દ્વિજી સ્ત્રી. આહાણુની સ્ત્રી, આહાણી-
 ક્ષત્રિયા-વૈશ્યા.
 દ્વિજેન્દ્ર પુ. શ્રેષ્ઠ આહાણુ, ચંદ્ર, કપૂર,
 ગરૂડપક્ષી.
 દ્વિજેશ પુ. ઉપરના અર્થ.
 દ્વિજેશ્વર પુ. દ્વિજેન્દ્ર જીઓ.

દ્વિજોપાસક પુ. શ્રદ્ધ.
 દ્વિજોપાસક ત્રિ. આહાણુની સેવા કરનાર.
 દ્વિજ્યા સ્ત્રી. મણિપ્રસિદ્ધ એક જ્યા.
 દ્વિજ્યામાર્ગ પુ. ક્ષિતિજ.
 દ્વિજ્સેવન ન. શત્રુનું સેવન, કપટ.
 દ્વિજ્સેવા સ્ત્રી. ઉપરના અર્થ.
 દ્વિટ પુ. વિસર્ગ, સ્વાહાકાર.
 દ્વિટ ન. એ હકાર.
 દ્વિટકાર પુ. એ હકાર.
 દ્વિત પુ. તે નામે એક દેવ, તે નામે એક
 ઋષિ.
 દ્વિતનુ પુ. દ્વિદંદુ જીઓ.
 દ્વિતય ન. બેની સંખ્યા. બે.
 દ્વિતય ત્રિ. બેની સંખ્યાવાળું.
 દ્વિતા સ્ત્રી. બેપણું.
 દ્વિતીય ત્રિ. બીજું.
 દ્વિતીય પુ. પુત્ર.
 દ્વિતીયક ન. બીજાંરૂપે ગ્રહણ.
 દ્વિતીયક પુ. બીજે દિવસે હોનાર રોગ
 વગેરે.
 દ્વિતીયતા સ્ત્રી. બીજાપણું.
 દ્વિતીયત્વ ન. બીજાપણું.
 દ્વિતીયત્રિફલા સ્ત્રી. ગાંભારી વનસ્પતિ.
 દ્વિતીયવત્ ત્રિ. પુત્રવાળું, બીજાવાળું.
 દ્વિતોયા સ્ત્રી. બીજતિથિ, ભાર્યા-પત્ની.
 દ્વિતીયાકૃત તના. ડમ. સ. અનિદ બીજી
 વાર ખેડવું.
 દ્વિતીયાકૃત ત્રિ. બીજીવાર ખેડેલ.
 દ્વિતીયામા સ્ત્રી. દારૂ હળદર.
 દ્વિતીયાશ્રમ પુ. બીજો—ગૃહસ્થાશ્રમ.
 દ્વિતીયિક ત્રિ. બીજો વ્યાજરૂપે—દાણુ-
 રૂપે કે ભેટરૂપે અપાતો પદાર્થ.
 દ્વિતીયિન ત્રિ. બીજો ભાગ-અર્થો ભાગ
 સેનાર.
 દ્વિત ત્રિ. વહુ. બે કે ત્રણ.
 દ્વિત્વ ન. બેપણું.

દ્વિદંડ

૭૮૨

દ્વિપર્ણ

દ્વિદંડ અવ્યં એ બાકીઓથી થતું યુદ્ધ.
 દ્વિદંડ્યાદિ પું બ્યાન્નપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ.
 દ્વિદત્ત ત્રિં એ દાંતવાળું બાળક વગેરે.
 દ્વિદન્ત ત્રિં એ દાંતવાળો હાથી વગેરે.
 દ્વિદલ ત્રિં એ પાંદડાંવાળું, એ શાખાવાળું,
 એ જમરની વચ્ચે આવેલું એક ચક્ર.
 દ્વિદલ પું ચણા વગેરેની દાણ.
 દ્વિદલધાન્ય નં ચણા વગેરે કઠોળ ધાન્ય.
 દ્વિદશ પું ૧૦ વીસ, વીસની સંખ્યા.
 દ્વિદામ્ની સ્ત્રીં એ દોરડાના બાંધનથી
 બાંધવા યોગ્ય ગાય.
 દ્વિદિવ પું એ દિવસ સાધ્ય એક યાગ.
 દ્વિદેવત ત્રિં એ દેવતા જેના અધિષ્ઠાયક
 હોય તેવું.
 દ્વિદેવત નં વિશાખા નક્ષત્ર.
 દ્વિદેહ પું ગણપતિ, મિથુન-કન્યા-ધન-
 મીન-એ રાશિઓ.
 દ્વિદ્વાદશ પું વિગ્રહમાં અશુભસૂચક
 ન્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક હોય.
 દ્વિદ્વાદશ નં ન્યોતિષ પ્રસિદ્ધ બીજું ધન-
 સ્થાન, ખારમું બ્યારસ્થાન.
 દ્વિધા અવ્યં એ પ્રકારે.
 દ્વિધાકરણ નં એ પ્રકારે કરવું, એ ભાગ
 કરવા.
 દ્વિધાકૃત ત્રિં એ પ્રકારે કરેલ, એ ભાગ
 કરેલ.
 દ્વિધાગતિ ત્રિં એ પ્રકારની ગતિવાળું.
 દ્વિધાગતિ પું મયઃ મચ્છ.
 દ્વિધતુ ત્રિં એ ધાતુવાળું-કાંસુ વગેરે.
 દ્વિધમ્નુ પું ગજી પતિ.
 દ્વિધાત્મક પું ૧૦ નવયજ્ઞ.
 દ્વિધાત્મક પું એ સ્વભાવવાળી મિથુન વ-
 ગેરે રાશિ.
 દ્વિધાલેખ્ય ત્રિં એ પ્રકારે લખવા યોગ્ય.
 દ્વિધાલેખ્ય પું 'દિનનાલ' નામે એક વૃક્ષ.
 દ્વિનમ્રક પું સ્વાભાવિક રીતેજ ઉપરની

ચામડીથી નહિ ઢંકાયેલા કિંગવાળો પુરુષ.
 દ્વિનલિકી સ્ત્રીં એ નાળવાળી બંદુક, એ
 અગ્રભાગવાળું બાણ.
 દ્વિનવત ત્રિં બાણમું, બાણની સંખ્યાને
 પૂર્ણ કરનાર.
 દ્વિનવતિ સ્ત્રીં બાણું, બાણની સંખ્યા.
 દ્વિનવતિતમ ત્રિં દ્વિનવત જુઓ.
 દ્વિનિષ્ક ત્રિં એ સોના મહેરોથી ખરી-
 દેલ, એ નિષ્કના માપવાળું.
 દ્વિપ પું હાથી, નાગકેસર.
 દ્વિપક્ષ પું પક્ષી, મહિનો.
 દ્વિપક્ષિન પું ઉપરના અર્થ.
 દ્વિપક્ષિણી સ્ત્રીં પક્ષિણી.
 દ્વિપક્ષો સ્ત્રીં પક્ષિણી.
 દ્વિપક્ષમૂલો સ્ત્રીં દશમૂળ વનસ્પતિ.
 દ્વિપક્ષાશ ત્રિં આવનમું.
 દ્વિપક્ષાશત્ત સ્ત્રીં આવન, આવનની સંખ્યા.
 દ્વિપક્ષાશત્તમ ત્રિં આવનમું.
 દ્વિપણ્ય ત્રિં એ પશુથી ખરીદેલ.
 દ્વિપત્રક નં એ પાંખડીવાળું કમળ.
 દ્વિપત્રક પું 'વજ્રકાલકન્દ' નામે વનસ્પતિ.
 દ્વિપથ ત્રિં એ માર્ગવાળું.
 દ્વિપથ નં એમાર્ગ-એકઠો મળેલા એ રસ્તા.
 દ્વિપદ ત્રિં એપગવાળું મનુષ્ય વગેરે પ્રાણી.
 દ્વિપદ પું એ પદનો સમાસ, મિથુન-ગુલા-
 કુંભ-કન્યા રાશિ.
 દ્વિપદ નં એ પગ, એ પદ.
 દ્વિપદા સ્ત્રીં એ પાદવાળી ઋત્યા, એ પગ-
 વાળી સ્ત્રી.
 દ્વિપદિક્તા સ્ત્રીં એ પાદ જેમાં દંડ હોય
 તે, એક પ્રકારનો ગીતિ છંદ.
 દ્વિપદી સ્ત્રીં તે નામનો એક ગીતિ છંદ,
 એક માત્રાછંદ.
 દ્વિપન્દ પું હાથાનો મદ, તે નામે એક
 મુનવા પદાર્થ.
 દ્વિપર્ણ ત્રિં એ પાંદડાંવાળું.

દ્વિપર્ણા

૭૮૩

દ્વિરામમન

દ્વિપર્ણા સ્ત્રી૦ બે પાંદડાંવાળી એક વનસ્પતિ.

દ્વિપર્ણી સ્ત્રી૦ જંગલી બેરડી.

દ્વિપાત્ર ન૦ બે પાત્ર.

દ્વિપાત્રિક ત્રિ૦ બે પાત્ર લઈ જનાર કે લાવનાર.

દ્વિપાત્રીણ ત્રિ૦ ઉપરના અર્થ.

દ્વિપાદ્ ત્રિ૦બે પગવાળું મનુષ્ય વગેરે પ્રાણી.

દ્વિપાદ્ ત્રિ૦ બે પગવાળું વાનર વગેરે પશુ.

દ્વિપાદ પુ૦ તે નામે એક ગ્રહ.

દ્વિપાદ્ય ત્રિ૦ બે પગના માપવાળું.

દ્વિપાદ્ય ન૦ બમણું દંડ.

દ્વિપાદિપ પુ૦ ઔરવત હાથી, શ્રેષ્ઠ હાથી.

દ્વિપાદિપતિ પુ૦ ઉપરના અર્થ.

દ્વિપાયિન્ પુ૦ હાથી.

દ્વિપાયિની સ્ત્રી૦ હાથણી.

દ્વિપાસ્ય પુ૦ ગણપતિ.

દ્વિપી સ્ત્રી૦ હાથણી.

દ્વિપુટ પુ૦ સુગંધી ઘોળા ફૂલવાળું ઝાડ.

દ્વિપુરુષ ત્રિ૦ બે પુરુષના માપવાળું-બે માથેડાં પાણી વગેરે.

દ્વિપુરુષા સ્ત્રી૦ બે પુરુષના માપવાળી બાઇ.

દ્વિપુરુષી સ્ત્રી૦ ઉપરનો અર્થ.

દ્વિપૃષ્ઠ પુ૦ તે નામે એક રાગ.

દ્વિપ્રતિક પુ૦ બે કાર્ષાપણથી ખરીદેલ.

દ્વિવન્ધુ પુ૦ અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

દ્વિવિન્દુ પુ૦ વિસર્ગ.

દ્વિવિસ્ત ત્રિ૦ દ્વિવિસ્ત જીઓ.

દ્વિભાવ ત્રિ૦ બે સ્વભાવવાળું.

દ્વિભ્રમ ત્રિ૦ બે માળવાળું.

દ્વિમાતૃ પુ૦ ગણપતિ, જરાસંધ.

દ્વિમાતૃક પુ૦ ઉપરના અર્થ.

દ્વિમાતૃજ પુ૦ ગણપતિ, જરાસંધ.

દ્વિમાત્ર પુ૦ બે માત્રાવાળો હીર્ણસ્વર.

દ્વિમાત્ર્ય ત્રિ૦ બે માસા માપનું-બે માસાના વચનનું.

દ્વિમાસ્ય ત્રિ૦બેમહિનાનું,બેમહિનામાં થયેલ.

દ્વિમીઠ પુ૦ હસ્તિનાકુલ વસાવનાર હસ્તિ રાજાનો એક પુત્ર.

દ્વિમુલ્લ પુ૦ બે મોઢાવાળો સાપ, એક જાતનો કૃમિરોગ.

દ્વિમુલ્લ ત્રિ૦ બે મોઢાવાળું.

દ્વિમુલ્લા સ્ત્રી૦ બે મોઢાવાળી સાપેણુ, જળો, ઝીરી.

દ્વિમુલ્લાહિ પુ૦ બે મોઢાવાળો સાપ.

દ્વિમુલ્લી સ્ત્રી૦ બે મોઢાવાળી સાપેણુ, વીયાતીવેળા જેના વાછરડાનું મુખજ બહાર આવેલું હોય તે ગાય,અર્ધો વીયાએડી ગાય.

દ્વિમુલ્હોરગ પુ૦ બે મુખવાળો સાપ.

દ્વિમુનિ અવ્ય૦ પાણિનિ અને કાલ્પશ્વજ મુનિ, તેમણે રચેલું બ્યાકરણ.

દ્વિમૂર્ચ ત્રિ૦ બે મસ્તકવાળું.

દ્વિમૂર્દન પુ૦ તે નામે એક દેવ.

દ્વિમુષલિ અવ્ય૦ બે મુસળથી થતું યુદ્ધ.

દ્વિયજુસ્ સ્ત્રી૦ તે નામે એક કષ્ટિકા.

દ્વિયજુસ્ પુ૦ યજમાન.

દ્વિયમુન અવ્ય૦ બે યમુનાનો એક સંગમ.

દ્વિર પુ૦ ભરેલો, વર્વર જીઓ.

દ્વિર પુ૦ હાથી, નાગકેસર.

દ્વિરદાન્તક પુ૦ સિંહ, અષ્ટપદ નામે એક જનાવર.

દ્વિરદાન્તકી સ્ત્રી૦ સિંહણ, અષ્ટપદ-માઠા.

દ્વિરદારાતિ પુ૦ સિંહ, અષ્ટપદ જનાવર.

દ્વિરદાશન પુ૦ સિંહ.

દ્વિરદાશની સ્ત્રી૦ સિંહણ.

દ્વિરદો સ્ત્રી૦ હાથણી.

દ્વિરશ્યસ્ત ત્રિ૦ બેગણું, બેથી ગુણેલ, બેવાર કહેલ.

દ્વિરશન ન૦ બેવાર ભોજન.

દ્વિરસન પુ૦ સપ.

દ્વિરસની સ્ત્રી૦ સાપેણુ.

દ્વિરામમન ન૦ બેવાર આવતું, સ્ત્રીનું પીયરથી પતિગૃહે ફરી આવતું.

દ્વિરાત્ર

૭૮૬

દ્વિશૂર્પ

દ્વિરાત્ર ત્રિં એ રાત્રિમાં થયેલ.
 દ્વિરાત્ર પું એ દિવસે સાધ્ય એક યાગ.
 દ્વિરાત્ર નં એક જાતનું યત, એ રાત્રિ.
 દ્વિરાત્રીણ ત્રિં એ રાત્રિમાં હોનાર-થનાર.
 દ્વિરાપ પું હાથી.
 દ્વિરાપી સ્ત્રીં હાથણી.
 દ્વિરાવૃત્તિ સ્ત્રીં એ વાર કરવું, એ વાર
 ગણવું, એવાર આવૃત્તિ.
 દ્વિરાષાઢ પું એવાર આષાઢ મહિનો-મ-
 જમાસ યુક્ત આષાઢ-મહિનો.
 દ્વિરુક ત્રિં એવાર કહેલ, એવાર ગણેલ,
 એપણને પામેલ-દ્વિર્ભાવ.
 દ્વિરુક્તિ સ્ત્રીં એવાર કહેવું, એવાર ગણવું,
 દ્વિર્ભાવ, પુનરુક્તિ.
 દ્વિરુઢ પું એવાર પરણેલ પુરૂષ.
 દ્વિરુઢા સ્ત્રીં એવાર પરણેલી સ્ત્રી-નાતરણુસ્ત્રી.
 દ્વિરૂપ ત્રિં એ રૂપવાળું, એ રીતિવાળું.
 દ્વિરૂપ નં એ રૂપ, એ રીતિ.
 દ્વિરેત્સ પું અચ્ચર ઘોડો, અચ્ચર ગધેડો.
 દ્વિરેફ પું ભમરો, વર્વર જુઓ.
 દ્વિર્વેચન નં એવાર બોલાય તે, દ્વિરૂક્ત,
 દ્વિર્ભાવ.
 દ્વિલક્ષણ ત્રિં એ લક્ષણવાળું એપ્રકારવાળું.
 દ્વિલક્ષ્ય પું એ મોઢાવાળો સાપ, તે નામે
 એક દાનવ.
 દ્વિલચન નં વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ દિવચન.
 દ્વિલચક પું સોળખૂણાવાળું ઘર.
 દ્વિલર્ષ ત્રિં એ વરસતું, એ વર્ષ માટે સ-
 ત્કારપૂર્વક નીમેલ, એ વરસ મારેનો
 નોકર વગેરે.
 દ્વિલર્ષક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દ્વિલર્ષા સ્ત્રીં એ વરસની ગાય.
 દ્વિલર્ષિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વિલર્ષીણ ત્રિં એ વરસનો રોગ વગેરે.
 દ્વિલર્ષિક ત્રિં એ વરસે થયેલ- એ વર-
 સમાં થયેલ ધાન્ય-યાગ વગેરે

દ્વિલાહિકા સ્ત્રીં હીંગોળો, હીંગડો, ડોળો,
 પારણું.
 દ્વિવિંશ ત્રિં આવીસમું.
 દ્વિવિંશતિ સ્ત્રીં આવીસ, આવીસની સંખ્યા.
 દ્વિવિંશતિક ત્રિં આવીસની સંખ્યાના
 પ્રમાણનું.
 દ્વિવિંશતિકીન ત્રિં આવીસના પ્રમાણને
 યોગ્ય, આવીસની સંખ્યાથી મપાયેલ.
 દ્વિવિંશતિતમ ત્રિં આવીસમું.
 દ્વિવિદ પું રામચન્દ્રની સેનામાંનો એક
 વાનર, દ્વાપરયુગનો તે નામે એક વાનર.
 દ્વિવિદારિ પું વિષ્ણુ.
 દ્વિવિધ ત્રિં એ પ્રકારનું.
 દ્વિવિન્દુ પું વિસર્ગ.
 દ્વિવિસ્ત ત્રિં ૧૬૦ રતિ વળનને યોગ્ય
 અથવા તેટલી રતિ વળનનું.
 દ્વિવેદ ત્રિં એ વેદને લાણનાર.
 દ્વિવેદિન્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વિવેશરા સ્ત્રીં નાનો રથ, માણસથી ખેંચી
 શકાય તેવી નાની ગાડી, લારી.
 દ્વિવ્રણ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એ પ્રકારનું વ્રણ.
 દ્વિશત નં એ સો, અસો.
 દ્વિશતક ત્રિં એ સોથી ખરીદેલ, અસોથી
 વેચાતું લીધેલ.
 દ્વિશતતમ ત્રિં એસોમું, અસોમું.
 દ્વિશતિકા સ્ત્રીં અસો અસો આપનાર.
 દ્વિશતી સ્ત્રીં એ સો, અસો.
 દ્વિશત્ય ત્રિં અસોથી ખરીદેલ.
 દ્વિશપ પું એ ખરીવાળું પશુ.
 દ્વિશરીર પું મિથુન-કન્યા-ધન-મીન એરાશિ.
 દ્વિશન્ અવ્યં એક ક્રિયાથી એ કાર્ય કરવાં.
 દ્વિશાણ ત્રિં આઠ માસાથી ખરીદેલ.
 દ્વિશાળ્ય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 દ્વિશીર્ષ પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.
 દ્વિશીર્ષક પું ઉપરના અર્થ.
 દ્વિશૂર્પ ત્રિં એ મુપડાં ભરી આપી ખરીદેલ.

દ્વિશૂર્પી

૭૮૬

દ્વીપચર્ચ

દ્વિશૂર્પી સ્ત્રીં એ સુપડાં.
 દ્વિશૌર્ષિક ત્રિં દ્વિશૂર્પ જુઓ.
 દ્વિશુક્લિકા સ્ત્રીં મેઢૂવલ્લી નામે એક વેલો.
 દ્વિષ્ અદાં ઉમં સં અનિદ્ દેષ કરવો,
 વૈર કરવું.
 દ્વિષ્ ત્રિં શત્રુ, વૈર કરનાર, દેષ કરનાર.
 દ્વિષ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 દ્વિષત્ ત્રિં દેષ કરતું, વૈર કરતું, શત્રુ.
 દ્વિષન્તય ત્રિં શત્રુને તપાવનાર.
 દ્વિષષ્ ત્રિં વં એ ગણા છ-આર.
 દ્વિષટ્ ત્રિં આસદ્ભું.
 દ્વિષષ્ટિ સ્ત્રીં આસદ્, આસદ્ની સંખ્યા.
 દ્વિષટિક ત્રિં આસદ્ના પરિમાણવાળું,
 આસદ્ માપનું.
 દ્વિષષ્ટિમ ત્રિં આસદ્ભું.
 દ્વિષાષ્ટિક ત્રિં આસદ્ દિવસમાં થયેલ,
 આસદ્ દિવસ પોષેલ, આસદ્ દિવસમાં
 હોનાર-થનાર.
 દ્વિષેણ્ય ત્રિં દેષશીલ-દેષ કરવાના સ્વ-
 આવવાળું.
 દ્વિષ્ત ત્રિં દેષ કરેલ, જેનો દેષ કરેલ હોય
 તે, શત્રુ.
 દ્વિષ્ત નં તાંશુ.
 દ્વિષ્ત ત્રિં એમાં રહેનાર, એ સ્થાનમાં રહેનાર.
 દ્વિસ્ અવ્યં એ વાર.
 દ્વિસત્ત ત્રિં બોહતેરમું.
 દ્વિસત્તતિ સ્ત્રીં બોહતેર.
 દ્વિસત્તતિતમ ત્રિં બોહતેરમું.
 દ્વિસત્તાદ્ પું પખવાડીયું.
 દ્વિસમ ત્રિં એ વર્ષ માપનું, એ વર્ષનું, એ
 સમાન ભાગવાળું.
 દ્વિસમત્રિમુજા સ્ત્રીં એ સમાન પાળુનો
 ત્રિકાળ.
 દ્વિસહસ્ર ત્રિં એ હજારથી ખરીદેલ.
 દ્વિસહસ્ર નં એ હજાર.
 દ્વિસહસ્રાશ્વ પું અનન્ત-શેષ નાગ.

૯૯

દ્વિસાંવત્સરિક ત્રિં એ વર્ષમાં થયેલ,
 એ વર્ષમાં થનાર.
 દ્વિસાત્તતિક ત્રિં બોહતેર દિવસમાં થયેલ-
 થનાર, બોહતેર દિવસ પોષેલ.
 દ્વિસીત્ત્ય ત્રિં એ વાર હળવડે ખેડેલ.
 દ્વિસુવર્ણ ત્રિં એ સોનાથી ખરીદેલ.
 દ્વિસુવર્ણી સ્ત્રીં એ સોનું-સોનેયા.
 દ્વિસૌર્વણિક ત્રિં દ્વિસુવર્ણ જુઓ.
 દ્વિસ્તના સ્ત્રીં એક ઈષ્ટકાશ્વતિ, એ સ્તન-
 વાળી સ્ત્રી-પ્રતિમા વગેરે.
 દ્વિસ્તની સ્ત્રીં એ સ્તનવાળી સ્ત્રી-પ્રતિમા
 વગેરે.
 દ્વિસ્તાવા સ્ત્રીં પ્રકૃતિયાગમાં જેડી વેદી
 હોય છે તેથી એ ગણી વેદી.
 દ્વિસ્વભાવ પું મિથુન-કન્યા-ધન-મીન
 એ રાશિ.
 દ્વિ(દ્વિ:)સ્વિન્ન નં એ વાર પકવેલ ચોખ્ખા.
 દ્વિહન પું હાથી.
 દ્વિહલ્ય ત્રિં એ વાર હળથી ખેડેલ.
 દ્વિહાયન ત્રિં એ વર્ષનું.
 દ્વિહાયન નં એ વર્ષ.
 દ્વિહાયની સ્ત્રીં એ વર્ષની ગાય.
 દ્વિહીન ત્રિં નપુંસક.
 દ્વિહૃદયા સ્ત્રીં ગર્ભિણી સ્ત્રી.
 દ્વિન્દ્રિયગ્રાહ્ય ત્રિં એ ઈન્દ્રિયથી ગ્રહણ
 કરવા યોગ્ય કોઈ પદાર્થ.
 દ્વીપ પું નં જળની વચ્ચે રહેલ સ્થળ-
 પ્રદેશ-ખેડ, જ્યાંથી જળ દૂર થયું હોય
 તેનો નદી વગેરેનો કાંઠો, આધારસ્થાન,
 આશ્રયસ્થાન.
 દ્વીપ પું વાઘ.
 દ્વીપ નં આધ્યર્મ-વાધનું ચામડું.
 દ્વીપકર્પૂર પું ચીનાઈ કપૂર.
 દ્વીપકર્પૂરક પું ઉપરનો અર્થ.
 દ્વીપકુમાર પું જૈનાગમપ્રસિદ્ધલવનપતિદેવ.
 દ્વીપચર્ચ નં એક જાતનો ખજૂર.

ક્રીપજ

૭૮૬

દ્વૈયહકાલ્ય

ક્રીપજ નં ઉપરનો અર્થ.
 ક્રીપજત્ત્રિં એટલાણું.
 ક્રીપજતી સ્ત્રીં પૃથ્વી, નદી.
 ક્રીપજશ્ચુ પું શતાવરી વનસ્પતિ.
 ક્રીપિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ક્રીપિન્ પું વાધ, ચિત્તો.
 ક્રીપિનસ્ પું વાધનખ.
 ક્રીપિશ્ચુ પું ક્રીપશ્ચુ બુઓ.
 ક્રીપ્ય ત્રિં એટમાં હોનાર-ચનાર.
 ક્રીપ્ય પું રૂદ્ધેવ, વ્યાસ.
 ક્રીશ ત્રિં જેના અધિશાયક એ દેવ હોય તેવું.
 ક્રીશ નં વિશાખા નક્ષત્ર.
 ક્રૂ સ્વાં પં અનિદ્ સ્વીકારવું, કબૂલ કરવું,
 અં હાંકવું, સં
 ક્રૂચ પું એ નચવાવાળો કાઈ મંત્ર.
 ક્રૈધા અવ્યં એ પ્રકારે.
 ક્રૈષ ત્રિં દ્રૈપ કરનાર, શત્રુ.
 ક્રૈષ પું અદેખાઇ, દ્રૈપ.
 ક્રૈષણ ત્રિં દ્રૈપ કરનાર, શત્રુ.
 ક્રૈષણ નં દ્રૈપ, અદેખાઇ.
 ક્રૈષપશ્ચ પું દ્રૈપના બૂદા બૂદા ભેદ-જેવા
 કે કોધ, ઇર્ષ્યા, દ્રોહ, અમર્ષ.
 ક્રૈષન્ નં પાપ, હિંસા વગેરે.
 ક્રૈષન્ પું અપ્રીતિ, દ્રૈપ.
 ક્રૈષિન્ ત્રિં દ્રૈપ કરનાર શત્રુ.
 ક્રૈષ્ટ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ક્રૈષ્ય ત્રિં દ્રૈપ કરવા યોગ્ય, દ્રૈપનો વિષય શત્રુ.
 ક્રૈષ્યતા સ્ત્રીં શત્રુપણું, દ્રૈપકરવા યોગ્યપણું.
 ક્રૈષ્યત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 ક્રૈ અવ્યં પિતકમાં વપરાય છે.
 ક્રૈગુણિક ત્રિં વ્યાજવટાનો ધંધો કરનાર.
 ક્રૈગુણ્ય નં ભેગણાપણું, ખમણાપણું.
 ક્રૈત નં ભેદપણું, ભેદભાવ, બે, યુગલ, જી-
 વાત્મા અને પરમાત્માની લિંગતા માન-
 નાર મત.
 ક્રૈતવન નં તે નામે એક તપોવન.

ક્રૈતવાદ પું ગૌતમાદિએ રચેલ જીવ અને
 ઇશ્વરનો અભેદ નિર્ણય કરનાર કથારૂપ
 એક ગ્રંથ, કપિલ વગેરેએ રચેલ અનેક
 જીવોનો નિર્ણય કરનાર અમુક કથાગ્રંથ,
 જીવ અને ઇશ્વર લિન્ન છે એવો વાદ.
 ક્રૈતવાદિન્ ત્રિં જીવને અનેક કહેનાર, જીવ
 તથા ઇશ્વરને લિન્ન કહેનાર.
 ક્રૈતાક્રૈત નં જીવ અને ઇશ્વરનો ભેદ-અભેદ.
 ક્રૈતિન્ ત્રિં ક્રૈતવાદિન્ જીવો.
 ક્રૈતોચિક ત્રિં ખીણું.
 ક્રૈધમ્ અવ્યં એ પ્રકાર, બેપણું.
 ક્રૈષ ત્રિં બે પ્રકાર, બેપણું.
 ક્રૈષ નં રાગ્નઓના સંધિવિગ્રહાદિ છ ગુણો-
 પેડી એક.
 ક્રૈષીકરણ નં બે પ્રકારે કરવું, અલગ કરવું.
 ક્રૈષીકૃત ત્રિં બે પ્રકારે કરેલ, અલગ
 કરેલ.
 ક્રૈષીભયન નં બે પ્રકારે થવું, અલગ થવું,
 કૃતવું.
 ક્રૈષીભાવ પું ઉપરનો અર્થ, રાગ્નના છ
 ગુણોપેડી એક ગુણ.
 ક્રૈષ ત્રિં વાધનું, વાધર્મ્યમંથી, વાધમાંથી થયેલું.
 ક્રૈષ નં વ્યાધ્યર્મ, વાધનું આમડું.
 ક્રૈષ પું વાધના આમડાથી હાંકેલો રથ.
 ક્રૈષક ત્રિં ખીણ એટમાં હોનાર-ચનાર.
 ક્રૈષદિક ત્રિં બે પદવાળી નચાને ભજીનાર
 કે ભજીનાર.
 ક્રૈષાયન પું દ્રૈપ નચીને ગોત્રજ, વ્યાસ.
 ક્રૈષારાયણિક પું બે પાશયજુનું આવર્તન
 કરનાર.
 ક્રૈમાતુર પું ગણપતિ, જરાસંધ રાજ.
 ક્રૈમાતૃક પું નદી અને વરસાદના પાણીથી
 નીપજેલ ધાન્ય ઉપર જીવતો દેશ.
 ક્રૈમિત્રિ પું ક્રિમિત્રનો પુત્ર.
 ક્રૈયહકાલ્ય નં બે દિવસના કાળમાં થયે-
 લાપણું.

દ્રેયગ્નિહક ત્રિં એ દિવસમાં હોનાર-થનાર.
 દ્રૈયાદાહિક ત્રિં એ હવાડામાં હોનાર-
 થનાર.
 દ્રૈરથ નં એ રથથી જણાવું યુદ્ધ, એ ર-
 થનું યુદ્ધ.
 દ્રૈરાત્રિક ત્રિં એ રાત્રિમાં હોનાર-થનાર.
 દ્રૈરાત્ર્ય નં એ પ્રકારની રાશિથી યુક્તપણું.
 દ્રૈવિષ્ય નં એ પ્રકારપણું.
 દ્રૈષણીયા સ્ત્રીં એક પ્રકારની નાગરવેલ.
 દ્રૈસમિક ત્રિં એ વર્ષમાં હોનાર-થનાર.
 દ્રૈઘાયન નં એ વર્ષના વયપણું, એ વર્ષનું વય.
 દ્ર્યંશ નં એ ભાગ.
 દ્ર્યક્ષ ત્રિં એ આંખવાળું.
 દ્ર્યક્ષર નં એ અક્ષરવાળો મંત્ર, એ અક્ષ-
 રવાળું નામ.
 દ્ર્યક્ષર ત્રિં એ અક્ષરવાળું.
 દ્ર્યક્ષરી સ્ત્રીં શક્તિમંત્રરૂપ વિદ્યા.
 દ્ર્યક્ગુલ ત્રિં એ આંગળ માપનું.
 દ્ર્યક્ગુલ નં એ આંગળ.
 દ્ર્યજ્જલ ત્રિં એ અંજળી-ખોળા માપનું,
 એ ખોળાથી ખરીદેલ.
 દ્ર્યજ્જલ નં એ અંજળી-ખોળા.
 દ્ર્યજ્જલક નં એ પરમાણુ, એ પરમાણુનો
 એક દ્રવણક.
 દ્ર્યર્થ ત્રિં એ અર્થવાળું.
 દ્ર્યર્થ નં એ અર્થ.
 દ્ર્યશીત ત્રિં ખ્યાસીમું.
 દ્ર્યશીતિ સ્ત્રીં ખ્યાસી.
 દ્ર્યશીતિતમ ત્રિં ખ્યાસીમું.
 દ્ર્યષ્ટ નં તાણું.
 દ્ર્યહ પું એ દિવસ.
 દ્ર્યહીન ત્રિં એ દિવસમાં બનેલ-થયેલ.
 દ્ર્યહીન પું એ દિવસમાં સાધ્ય એવો વત્ત.
 દ્ર્યાધ્યાયણ પું તે નામે એક ઋષિ.
 દ્ર્યાચિત ત્રિં એ આચિતને પોતાનામાં
 સમાવનાર, એ આચિતનો અવહાર કર-

નાર, એ આચિત ધાન્ય વગેરે રાંધનાર.
 દ્ર્યાદક ત્રિં એ આદક સમાવનાર-રાંધનાર
 વગેરે.
 દ્ર્યાટમક પું એ સ્વભાવની બ્યોતિષપ્રસિદ્ધ
 અમુક રાશિ.
 દ્ર્યામુખ્યાયણ પું જેને દત્તક આપ્યો હોય
 તેનો અને જે ઉત્પન્ન કરનાર હોય-તે
 બન્નેનો સમાન વારસ એક પ્રકારનો પુત્ર.
 દ્ર્યાયુષ નં બમણો આયુષકાળ.
 દ્ર્ય્યાદાહ નં દોરને પાણી પીવાના એ હવાડા.
 દ્ર્ય્યાદિક ત્રિં એ દિવસમાં ઉત્પન્ન થનાર,
 એ દિવસે આવનાર તાવ વગેરે.
 દ્ર્યુષ પું એ ઋચાવાળો મંત્ર.
 દ્ર્યુષક ત્રિં એ કે એક.
 દ્ર્યુષકાન્તર ત્રિં એનું કે એકનું જેમાં અં-
 તર હોય તે.
 દ્ર્યુયોગ પું એ યોગ.
 દ્ર્યુપેશ પું પશુ.

ધ.

ધ ઓગણીસમો હંત્ય બ્યંજન.
 ધ પું ધર્મ, કુખેર, બ્રહ્મા, ધકાર અક્ષર.
 ધ નં ધન.
 ધક્ક જું ઉમડું સડું નાશ પમાડવું.
 ધટ પું ત્રાજવું, તોળવાનો કાંટો, તુકારાશિક
 ધડો.
 ધટક પું બેંતાળીસ ચણીકીમારનું માપ.
 ધટકકંટ પું તોળવાનો કાંટો જેમાં લટ-
 કાવેશો હોય છે તે લોહનો આંકડો.
 ધટિકા સ્ત્રીં ખાંચ શેર, લગોટી, ચીર-કા-
 રેલું-તુલું વચ્ચે.
 ધટિન ત્રિં ત્રાજવું ધારણ કરનાર.
 ધટિન પું શિવ, તુકારાશિક.

घटिनी

७८८

अनहारिन्

घटिनी स्त्री० डेडे आध्वानी दोरी.
 घटी स्त्री० पांथ शेर, लंगोटी, शीर, वस्त्र,
 गर्भाधान पट्टी स्त्रीने आपवा योज्य वस्त्र.
 घटीदान न० गर्भाधान पट्टी स्त्रीने जे
 वस्त्र अपाय छे ते.
 घण् भ्वा० प० अ० सेट् शब्द करवो.
 घन्त्त पु० घन्त्रो.
 घन् जुहो० प० स० सेट् धान्य उत्पन्न करवुं.
 घन् भ्वा० प० अ० सेट् शब्द करवो.
 घन न० गायेत्र्य घन, दोक्षत, पैसा, द्रव्य,
 स्नेहपात्र, घनिष्ठा नक्षत्र, युक्त, योग्य,
 ज्योतिषप्रसिद्ध लग्नी जीलुं स्थान, शब्द.
 घनक पु० घननी छम्भा, ते नामे राग.
 घनकेलि पु० कुमेर.
 घनकेलिक पु० कुमेर.
 घनच्छू स्त्री० ऐक जगतनुं पक्षी.
 घनजय पु० अग्नि, यित्रानुं आउ, पांडव
 अर्जुन, साहजनुं आउ, विष्णु, शरीरमां
 रहेयो ते नामे ऐक वायु, ते नामे नाग.
 घनद पु० कुमेर, शरीरमां रहेयो घनंजय
 वायु, अग्नि, यित्रानुं आउ.
 घनद त्रि० घन आपनार.
 घनदण्ड पु० घन लछं करवाभां आवतो
 ऐक दंड-शिक्षा.
 घनदा स्त्री० ते नामे ऐक देवी.
 घनदाक्षी स्त्री० 'लताकरज' नामे ऐक वृक्ष.
 घनदानुज पु० रावण-कुलकलुं पगेरे.
 घनदायक त्रि० घन आपनार.
 घनदायक पु० कुमेर.
 घनदायिका स्त्री० घनदा देवी.
 घनदायिन् त्रि० घन आपनार
 घनदायिन् पु० कुमेर, अग्नि, यित्रानुं आउ.
 घनदेखर पु० काशीमां कुमेरे स्थापेनुं ऐक
 शिवलिंग.
 घनन्ददा स्त्री० ते नामे ऐक खुदनी शक्ति.
 घनपति पु० कुमेर, शरीरमां घनंजय वायु.

घनपति त्रि० घनाध्यक्ष, घनवान, अमनशी.
 घनपाल पु० कुमेर, ते नामे ऐक जैन कवि.
 घनपाल त्रि० घनाध्यक्ष, अमनशी, घनने
 रक्षक.
 घनपिशाचिका स्त्री० घननी अतिशयतृणु.
 घनपिशाची स्त्री० उपरनेो अर्थ.
 घनप्रयोग पु० पैसानी धीरधार करी,
 व्याजे घन आपवुं ते.
 घनप्रिय त्रि० जेने घन प्रिय होय ते.
 घनप्रिया स्त्री० 'काकजम्बु' नामे वृक्ष.
 घनमद पु० घननेो मद.
 घनमद त्रि० घनना मदवाणुं.
 घनमूल न० लंडोण, पुंछ.
 घनमूल त्रि० घनरूप मूणवाणुं.
 घनर्च पु० अग्नि, यित्रानुं आउ.
 घनवत् त्रि० घनवाणुं, घनवान.
 घनवत् अव्य० घननी पेडे.
 घनवती स्त्री० घनिष्ठा नक्षत्र.
 घनवयय पु० घननेो अर्थ, पैसा वाप-
 रवो ते.
 घनसनि त्रि० घननी छम्भावाणुं.
 घनसंपत्ति स्त्री० घननी संपत्ति, घनरूप
 संपत्ति.
 घनख पु० कांडोकेो पक्षी.
 घनस्थान न० ज्योतिषप्रसिद्ध लग्नी
 जीलुं स्थान.
 घनस्य नामवातु प० अ० सेट् घननी छम्भा
 करी.
 घनस्यक त्रि० घननी छम्भा करनार.
 घनस्यक पु० गोअर.
 घनहर त्रि० वारस, घन हरणु करनार,
 चोर.
 घनहरी स्त्री० 'चोर' नामे ऐक सुगंधी
 पदार्थ.
 घनहारिणी स्त्री० घनहरी जुओ.
 घनहारिन् त्रि० घनहर त्रि० जुओ.

ધનહત્

૭૮૨

ધનુર્વૃક્ષ

ધનહત્ ત્રિં ધનહર ત્રિં જુઓ.
 ધનહત્ પું 'લાંડાલકન્દ' નામે એક
 વનસ્પતિ.
 ધનાદાન નં ધન લેવું તે.
 ધનાધિકારિન્ ત્રિં ધનાધ્યક્ષ, દેશાધ્યક્ષ,
 ખગ્નનચી.
 ધનાધિકૃત્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ધનાધિકૃત ત્રિં ધનાધિકારિન્ જુઓ.
 ધનાધિગોપ્ત ત્રિં ધનાધિકારિન્ જુઓ.
 ધનાધિગોપ્ત પું કુબેર.
 ધનાધિપ પું કુબેર.
 ધનાધિપ ત્રિં દેશાધ્યક્ષ, ખગ્નનચી.
 ધનાધિપતિ ત્રિં ઉપરના અર્થ.
 ધનાધિપતિ પું કુબેર.
 ધનાધિપત્ય નં ધનની માલિકી.
 ધનાધ્યક્ષ ત્રિં ધનાધિપ ત્રિં જુઓ.
 ધનાધ્યક્ષ પું કુબેર.
 ધનાપહાર પું ધન હરવું તે, ધનનો દંડ,
 ધન લઇ લેવું તે.
 ધનાપહારિન્ ત્રિં ધન હરી લેનાર, ધનનો
 દંડ કરનાર.
 ધનાય્ નામધાતુ પં અં સેટ્ ધનની
 ઇચ્છા કરવી.
 ધનાયુ પું તે નામે એક રાજા.
 ધનાર્ચિત ત્રિં ધનવડે પૂજાયેલ, ધનવાન.
 ધનાર્જન નં ધન મેળવવું, ધન કમાવું.
 ધનાર્ચિન્ ત્રિં ધનની ઇચ્છા કરનાર, ધન
 માગનાર.
 ધનાશા સ્ત્રીં ધનની આશા, ધનનો લોભ.
 ધનાશ્રી સ્ત્રીં તે નામે એક રાણી.
 ધનિક ત્રિં ધનવાન, શેઠ.
 ધનિક પું સારો વાણીયો, ધાણા, કાથમીર,
 ધણી, પતિ, સ્વામી, દશરૂપક નામનો
 અંથ કરનાર એક વિક્રાન.
 ધનિકા સ્ત્રીં ધનવાનની સ્ત્રી, શેઠાણી,
 વહુ, તરણુ સ્ત્રી, પ્રિયંગુવૃક્ષ-કાંગ.

ધનિન્ ત્રિં ધનવાન.
 ધનિષ્ઠ ત્રિં અત્યંત ધનવાન.
 ધનિષ્ઠા સ્ત્રીં તે નામે ત્રેવીસમું નક્ષત્ર.
 ધનો સ્ત્રીં જુવાન સ્ત્રી.
 ધનીકા સ્ત્રીં જુવાન રત્રી.
 ધનીય્ નામધાતુ પં અં સેટ્ ધનની ઇચ્છા
 કરવી.
 ધનીયક નં ધાણા, કાથમીર.
 ધનીયલ્ ત્રિં અત્યંત ધનવાન.
 ધનુ પું પ્રિયંગુ વૃક્ષ-કાંગ, ધનુષ, ધનરાશિ.
 ધનુ ત્રિં ધનુર્ધર, ધનુર્ધરી, રીધ જનાર,
 ઉતાવળે જનાર.
 ધનુઃકાણ્ડ નં ધનુષ અને પાણુ.
 ધનુઃપટ પું એક જાતનું ઝાડ.
 ધનુઃશાખા સ્ત્રીં મૂર્વા વનસ્પતિ, પિલાલ વૃક્ષ.
 ધનુઃશ્રેણી સ્ત્રીં મહેન્દ્રવાસણી, મૂર્વા.
 ધનુર્ગુણ પું ધનુષની દોરી.
 ધનુર્ગુણી સ્ત્રીં 'મૂર્વા' વનસ્પતિ.
 ધનુર્મહ ત્રિં ધનુષ ગ્રહણ કરનાર, ધનુર્ધર.
 ધનુર્મહ પું તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
 ધનુર્દ્રુમ પું વાંસનું ઝાડ.
 ધનુર્ધર પું ધનુષ ધારણ કરનાર, ધનુર્ધરી,
 તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, વિષ્ણુ.
 ધનુર્ધારિન્ ત્રિં ધનુષ ધારણ કરનાર.
 ધનુર્ધૃત ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ધનુર્મલ્લ પું કૃષ્ણને બોલાવવા માટે કંસે
 કરેલો કપટયત્ર.
 ધનુર્મધ્ય નં ધનુષનો મધ્યભાગ.
 ધનુર્માલા સ્ત્રીં મૂર્વા વનસ્પતિ.
 ધનુર્યાસ પું ધમાસો વનસ્પતિ.
 ધનુર્લતા સ્ત્રીં સોમલતા.
 ધનુર્વક્ત્ર પું તે નામે કાર્તિકસ્વામીનો
 એક અનુચર.
 ધનુર્વિંધા સ્ત્રીં ધનુર્વિંધા.
 ધનુર્વૃક્ષ પું વાંસનું ઝાડ, બીલામાનું ઝાડ,
 પીપળાનું ઝાડ.

ધનુર્વેદ

૭૧૦

ધન્વિની

ધનુર્વેદ પું યજુર્વેદનો ઉપવેદ એક વેદ.
 ધનુષ પું તે નામે એક ઋષિ.
 ધનુષાક્ષ પું તે નામે એક ઋષિ.
 ધનુષ્કપાલ પું ધનુષનો ભાગ.
 ધનુષ્કર ત્રિં ધનુષ જેના હાથમાં હોય તે,
 ધનુધર.
 ધનુષ્પટ પું એક જાતનું ઝાડ.
 ધનુષ્પાણિ ત્રિં ધનુષ્કર જીઓ.
 ધનુષ્મત્ ત્રિં ધનુધારી.
 ધનુસ્ નં ધનુષ, ધનરાશિ, ચાર હાથનું માપ.
 ધનુસ્ પું ચારોળીનું ઝાડ.
 ધનુસ્ ત્રિં ધનુધારી.
 ધનુસ્તમ્ભ પું વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ વિકૃત વાયુ.
 ધનુ સ્ત્રીં ધનુષ.
 ધનૈયક નં ધાણા, કાથમીર.
 ધનૈશ પું કુબેર, લક્ષ્મી બીજા રથાનનો
 પાત, વિષ્ણુ.
 ધનૈશ્વર પું ઉપરના અર્થ.
 ધનૈષિન્ ત્રિં ધનની ધૃષ્ટા કરનાર.
 ધનોપચય પું ધનનો સંગ્રહ.
 ધન્ય નં અલ્પ આકાર.
 ધન્ય ત્રિં ધનના હિતનું, ધન મેળવનાર,
 ધન માટે વખાણવા યોગ્ય, સુખી, કૃતાર્થ,
 ભાગ્યશાળી, અહોભાગ્યવાળું.
 ધન્ય પું વિષ્ણુ, અશ્વકર્ણુ વૃક્ષ.
 ધન્યતા સ્ત્રીં સુખીપણું, કૃતાર્થતા, ભા-
 ગ્યશાળીપણું.
 ધન્યસ્વ નં ઉપરના અર્થ.
 ધન્યવ્રત નં ધન માટેનું એક વ્રત.
 ધન્યવૃક્ષ પું પીપળાનું ઝાડ.
 ધન્યા સ્ત્રીં આંખળી, ઉપમાતા, દાર્ઘ,
 ધાણા, કાથમીર, પિંડારક વનની એક
 દેવી, ભાગ્યશાળી સ્ત્રી.
 ધન્યાક પું ધાણા.
 ધન્વ સૌત્ર મ્વાં પં સં સેદ્ ગમન
 કરવું, જવું.

ધન્વ મ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.
 ધન્વ નં ધનુષ.
 ધન્વ પું ધન્વન્તરીનો એક પિતા.
 ધન્વજ્ઞ પું તે નામે એક વૃક્ષ.
 ધન્વચર ત્રિં ધનુધારી.
 ધન્વજ ત્રિં મારવાડ દેશમાં થનાર, નિર્જળ
 દેશમાં થનાર.
 ધન્વદુર્ગ નં ચોતરફ પાંચ યોજન સુધી
 વેરાન પ્રદેશથી વીંટાયેલો એક પ્રકારનો
 કિલો.
 ધન્વન પું અલ્પ જળવાળો પ્રદેશ, મારવાડ,
 ધનુષ, વેરાન પ્રદેશ, આકાશ.
 ધન્વન પું એક જાતનું ઝાડ.
 ધન્વન્તર નં ચાર હાથના દંડરૂપ માપ.
 ધન્વન્તરિ પું સમુદ્રમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ
 એક દેવવૈદ્ય, તેનામે એક કવિ, દિવોદાસ.
 ધન્વન્તરિયસ્તા સ્ત્રીં કંડુ નામે વનરપતિ.
 ધન્વન્ય ત્રિં અલ્પ જળવાળો પ્રદેશમાં
 હોનાર-થનાર, મારવાડમાં હોનાર-થનાર.
 ધન્વપતિ પું મરુ દેશનો રાજા, મારવાડનો
 રાજા.
 ધન્વયવાસ પું મારવાડ દેશમાં થનારો
 એક જવાસો, એક જાતનો ધમાસો.
 ધન્વયવાસક પું ઉપરનો અર્થ.
 ધન્વયાસ પું ધન્વયવાસ જીઓ.
 ધન્વયાસક પું ધન્વયવાસ જીઓ.
 ધન્વસહ પું ધનુધારી.
 ધન્વાયન ત્રિં મરુ દેશમાં જવાનું સાધન.
 ધન્વાયિન્ ત્રિં ધનુધારી.
 ધન્વાયન પું તે નામે એક રૂદ્રદેવ.
 ધન્વિન્ ત્રિં ધનુધારી, ચતુર, વિદ્વાન.
 ધન્વિન્ પું અર્જુન, સાદડાનું ઝાડ, ધમાસો
 વનરપતિ, બોલસરીનું ઝાડ, વિષ્ણુ, તા-
 મ્ર મનુનો એક પુત્ર, ધન રાશિ.
 ધન્વિન પું ભુંડ, હુકર.
 ધન્વિની સ્ત્રીં ભુંડણ, હુકરી.

ધર્મિ.વસ્થાન

૭૧૧

ધરા

ધર્મિવસ્થાન નં ધનુર્ધારીની ઉભા રહે-
વાની રીત.

ધમ્ સોત્ર પં સં સેટ્ ધમ્બું, ધુંકંબું.

ધમ ત્રિં શબ્દ કરનાર, ધુંકનાર, ધમનાર.

ધમ પું કૃષ્ણ, ધમ, પરશ્વત્ત, ચંદ્ર, કપૂર.

ધમક ત્રિં ધમનાર, ધુંકનાર.

ધમધમ પું પાર્વતીના ક્રોધથી ઉત્પન્ન
થયેલ તે નામે એક કુમારાનુચર.

ધમધમા સ્ત્રીં કુમારાનુચર એક માતૃકા.

ધમન ત્રિં ધમલ્પથી ધુંકનાર, ધમનાર, કૂર.

ધમન પું 'નલ' નામે એક ધાસ, ધુંક-
વાનું સાધન.

ધમનિ સ્ત્રીં હાથના અંગુઠાના મૂળમાં
જણાતી જીવંતી સાક્ષીરૂપ એક નાડી,
હળદર, ડોક, ધમણ, ધુંકવાની નળી.

ધમનિલ ત્રિં ધમની નાડીવાળું, ડોકવાળું,
ધમણવાળું, હળદરવાળું.

ધમની સ્ત્રીં ધમનિ જીઓ.

ધમનીલ ત્રિં ધમનિલ જીઓ.

ધમ્મલ પું ધમ્મિલ જીઓ.

ધમ્મિલ પું ધમ્મિલ જીઓ.

ધમ્મિલ પું દેશપાશ, સુધેશ-ઓળેશા કેશ.

ધય ત્રિં ધાવનાર, ધાવણું, પાન કરનાર,
પીનાર.

ધયા સ્ત્રીં ધાવણી કન્યા.

ધર ત્રિં ધારણ કરનાર.

ધર પું પર્વત, તે નામે એક વસુ જાતિનો
દેવ, કપાસનું રૂં, કૃર્મરાજ.

ધરણ ત્રિં ધારણ કરનાર.

ધરણ નં ધારણ કરતું, ચોવીસ રતિનું માપ.

ધરણ પું પર્વત, લોક, સ્થળ, ધાન્ય,
સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ, સેતુ-પૂલ-પાળ,
ચાર માસાનું વજન.

ધરણપ્રિયા સ્ત્રીં તે નામે એક જૈન શાસન
દેવતા-મહિનાથ તીર્થકરની શાસનદેવી.

ધરણિ સ્ત્રીં પૃથ્વી, શીમળાનું ઝાડ, એક

જાતનો કંદ.

ધરણિકન્યા સ્ત્રીં સીતા.

ધરણિકન્દ પું એક જાતનો કંદ.

ધરણિકીલક પું પર્વત.

ધરણિજ પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

ધરણિજ ત્રિં પૃથ્વીમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

ધરણિજા સ્ત્રીં રામચન્દ્રની પત્ની સીતાદેવી.

ધરણિધર પું પર્વત, કાચખો, વિષ્ણુ,
શિવ, શેષનાગ.

ધરણિધૃત પું ઉપરના અર્થ.

ધરણિપુત્ર પું ધરણિજ પું જીઓ.

ધરણિપુત્રી સ્ત્રીં સીતા.

ધરણિભૃત પું ધરણિધર જીઓ.

ધરણિરુહ પું વૃક્ષ, ઝાડ.

ધરણિસુત પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર.

ધરણિસુતા સ્ત્રીં સીતા.

ધરણી સ્ત્રીં ધરણિ જીઓ.

ધરણીકન્દ પું એક જાતનું કંદમૂળ.

ધરણીકન્યા સ્ત્રીં સીતા.

ધરણીકીલક પું પર્વત.

ધરણીજ પું ધરણિજ પું જીઓ.

ધરણીજ ત્રિં ધરણીજ ત્રિં જીઓ.

ધરણીધર પું ધરણિધર જીઓ.

ધરણીધૃત પું પર્વત, વિષ્ણુ, શેષનાગ.

ધરણીપુત્ર પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર.

ધરણીપુત્રી સ્ત્રીં સીતા.

ધરણીપુર નં ચાર ખૂણાવાળું મંડળ.

ધરણીપ્લવ પું સમુદ્ર.

ધરણીભૃત પું પર્વત, વિષ્ણુ, શેષનાગ.

ધરણીરુહ પું ઝાડ.

ધરણીશ પું શિવ, વિષ્ણુ, રાજા.

ધરણીશ્વર પું ઉપરના અર્થ.

ધરણીસુત પું મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

ધરણીસુતા સ્ત્રીં રામપત્ની સીતા.

ધરા સ્ત્રીં પૃથ્વી, ગર્ભાશય, મેઢ, ચરખી,
નાડી, ધૈર્ય, રાત્ર વગેરેની ધાર.

धराकदम्ब

७२२

धर्मकृत्य

धराकदम्ब पु० धाराकदम्ब लुओ।

धराकन्या स्त्री० सीता।

धराकुर पु० वायुशूण-शीकर।

धरात्मज पु० भंगण ग्रह, नरकाशुर।

धरात्मजा स्त्री० सीता।

धरादेव पु० राज।

धराधर पु० पर्वत, विष्णु, शेषनाग।

धराधिनाथ पु० राज।

धराधिप पु० राज।

धराधिपति पु० राज।

धराधीश पु० राज।

धराधीश्वर पु० राज।

धरानाथ पु० राज।

धराभर पु० आत्मलु।

धराशय त्रि० लोय उपर सुनार।

धराशायिन् त्रि० उपरना अर्थ।

धरासुर पु० आत्मलु।

धरास्वामिन् पु० राज।

धरित्री स्त्री० पृथ्वी।

धरित्रीदेव पु० आत्मलु।

धरित्रीनाथ पु० राज।

धरित्रीपु पु० राज।

धरित्रीपति पु० राज।

धरित्रीपरमेश्वर पु० अक्षरती राज।

धरित्रीश पु० राज।

धरित्रीश्वर पु० राज।

धरित्रीसुर पु० आत्मलु।

धरित्रीस्वामिन् पु० राज।

धरिमन् पु० तुलापरिमाणु, तागडी, आकार, डोल।

धरिममेय त्रि० तुलापरिमाणुथी वजन करवा योग्य।

धरीमन् पु० सारलुत वेदिप स्थान।

धरीमन् त्रि० धारलु करनार।

धरुण त्रि० धारलु करनार, संभल, मान्य।

धरुण न० पाथी।

धरुण्ट पु० अग्नि, यितानुं आड, ओकवीस,

आदित्य, अह्मा, स्वर्ग, वियार, लावना।

धर्णसि पु० लण।

धर्णसि त्रि० धारलु करनार, धारलु करवा योग्य।

धर्णि त्रि० धारलु करनार।

धर्तव्य त्रि० धारलु करवा योग्य।

धर्तूर पु० धंतुरे।

धर्तु त्रि० धारलु करनार।

धर्त्र न० धर, यत्, धर्म।

धर्त्र त्रि० धारलु करनार।

धर्म पु० धर्म, इरज, धनुष, यम, सोमपान करनार, पंदरमा जैन तीर्थकर, सत्संग, आत्मा, लव, न्याय, स्वभाव, व्यापार, यत्, अहिंसा, छंदशास्त्रप्रसिद्ध ओक प्रस्ताव, लघोतिथिप्रसिद्ध लाग्य स्थान, आधिप-स्ववृत्ति पदार्थ, उपमा, सहायारी पुरष, शिवनो ओक नदि, यथाति राजनो ओक पुत्र।

धर्म पु० न० उपनिषद्।

धर्मकर्मन् न० धर्म भाटे कर्म-धर्मप्रतिपादक कर्म।

धर्मकथा स्त्री० धर्मनी कथा।

धर्मकथादरिद्र पु० कविपुत्रो मनुष्य।

धर्मकलश पु० धर्मघट लुओ।

धर्मकाम पु० धर्मनी धर्मज्ञ राभनार, कर्तव्य लुद्धिथी धर्म करनार।

धर्मकाय न० लुद्धदेव।

धर्मकार्य पु० धर्मकर्मन् लुओ।

धर्मकील पु० राजशासन, अहंशासन।

धर्मकीलक पु० उपरना अर्थ।

धर्मकुम्भ पु० धर्मघट लुओ।

धर्मकृत् त्रि० धर्मशासननुं काम करनार, धर्म करनार।

धर्मकृत् पु० विष्णु।

धर्मकृत्य न० धर्मकर्मन् लुओ।

ધર્મકેતુ

૭૯૩

ધર્મધાતુ

ધર્મકેતુ પુ० શુદ્ધ દેવ, કાશ્યપવંશી સુકેતુ રાગનેા એક પુત્ર, ધર્મનું ચિન્હ.

ધર્મકેતુ ત્રિ० ધર્મદોષી, પાપમંડી.

ધર્મકોષ પુ० ધર્મરૂપ ખગ્ગનેા, ધર્મરૂપ રક્ષણ કરવા ચેત્ય વસ્તુ, ધર્મનેા સમૂહ.

ધર્મક્રિયા સ્ત્રી० ધર્મકર્મનું જુઓ.

ધર્મક્ષેત્ર નં ધર્મ પ્રાપ્ત કરવાનું ક્ષેત્ર-ભારતવર્ષ, ધર્મને ઉત્પન્ન કરનાર અને વધારનાર હરકોઈ સ્થાન.

ધર્મગુણ ત્રિ० ધર્મનું રક્ષણ કરનાર.

ધર્મગુણ પુ० વિષ્ણુ.

ધર્મગ્રહણ નં ધર્મ ગ્રહણ કરવેા, ધર્મ સ્વીકારવેા.

ધર્મઘટ પુ० સૌર વંશાખ મહિનામાં ધર્મનિમિત્તે આપાતે ચંદન-જળ-ભોજન-પદાર્થયુક્ત એક કળશ.

ધર્મઘ્ન ત્રિ० ધર્મનેા નાશ કરનાર.

ધર્મઘ્ન પુ० બેહડાનું ઝાડ.

ધર્મચક્ર નં ધર્મનેા સમૂહ, જૈન નીર્થકરેનેા દેવકૃત એક આતિથય.

ધર્મચક્ર પુ० શુદ્ધદેવ, જનદેવ.

ધર્મચક્રધર પુ० જિનદેવ.

ધર્મચક્રધર ત્રિ० ધર્મસમૂહ ધારણ કરનાર.

ધર્મચક્રધારિન્ ત્રિ० ઉપરનેા અર્થ.

ધર્મચક્રધારિન્ પુ० જિનદેવ.

ધર્મચક્રભૂત પુ० અહર્ત-જિનદેવ.

ધર્મચક્રભૂત ત્રિ० ધર્મસમૂહને ધારણ કરનાર.

ધર્મચારિન્ ત્રિ० ધર્માચરણ કરનાર, ધર્મ કરનાર.

ધર્મચારિણી સ્ત્રી० પત્ની, ભાર્યા.

ધર્મચિન્તન નં ધર્મનું ચિંતન-વિચાર.

ધર્મચિન્તા સ્ત્રી० ઉપરનેા અર્થ.

ધર્મજ પુ० ઔરસ પુત્ર, ધર્મપુત્ર-યુધિષ્ઠિર, તે નામે એક ઔદ્ધ.

ધર્મજ પુ० દ્વિવં નર અને નારાયણ.

ધર્મજ ત્રિ० ધર્મથી ઉત્પન્ન થનાર સુખ વગેરે.

ધર્મજ નં એક પ્રકારનું દિવ્ય

ધર્મજન્મન પુ० યુધિષ્ઠિર, ઔરસ પુત્ર.

ધર્મજન્મન ત્રિ० ધર્મથી ઉત્પન્ન થનાર સુખ વગેરે.

ધર્મજન્ય ત્રિ० ઉપરનેા અર્થ.

ધર્મજિજ્ઞાસા સ્ત્રી० ધર્મ જાણવાની ઇચ્છા.

ધર્મજિજ્ઞાસુ ત્રિ० ધર્મ જાણવા ઇચ્છનાર.

ધર્મજીવન પુ० ચતુષ્પાશાદ ધર્મ જીવન પામે કરાવી તે ઉપર આશ્ચર્યકા ચત્રાવનાર શ્રાદ્ધાણુ.

ધર્મજીવન ત્રિ० ધર્મરૂપ જીવનપાણું-ધર્મિય

ધર્મજીવન નં ધર્મરૂપ જીવન.

ધર્મજ્ઞ ત્રિ० ધર્મ જાણનાર.

ધર્મજ્ઞાન નં ધર્મનું જ્ઞાન.

ધર્મણ પુ० એક જાતનું ઝાડ.

ધર્મતસ્ અવ્યં ધર્મથી.

ધર્મતા સ્ત્રી० ધર્મપણું.

ધર્મતીર્થ નં તે નામે એક તીર્થ.

ધર્મત્વ નં ધર્મપણું.

ધર્મદ ત્રિ० ધર્મદાતા શુદ્ધ વગેરે, ધર્મ સ્થાપનાર, પોતાનું ધર્મદેણ જીવનને આપનાર

ધર્મદ પુ० કાર્તિક રવામીનાં એક અનુચર.

ધર્મદાન નં સુપાત્ર દાન, ધર્મ માટે દાન, ધર્મનું દાન.

ધર્મદાર પુ० નં ધર્માર્થે સ્ત્રી-ધર્મપત્ની.

ધર્મદોષિકા સ્ત્રી० ગૌડસિદ્ધ મીમાંસાઅર્થ.

ધર્મદુષ્ટા સ્ત્રી० ધર્મદાન સ્થાન, અદિવેદિક.

ધર્મદેશ પુ० ધર્મસાધન પ્રદેશ, ધર્મયુક્ત દેશ, તે નામે એક તીર્થ.

ધર્મદેશના સ્ત્રી० ધર્મનેા ઉપદેશ.

ધર્મદ્રવી સ્ત્રી० ગંગા નદી.

ધર્મદ્રોહિન્ ત્રિ० ધર્મનેા દ્રાહ કરનાર.

ધર્મદ્રોહિન્ પુ० રક્ષાસ.

ધર્મધાતુ પુ० શુદ્ધ દેવ.

ધર્મધ્વજ

૭૨૪

ધર્મવાણિજિક

ધર્મધ્વજ પુ. ધર્મનું ચિન્હ, ધર્મની ધ્વજ.

ધર્મધ્વજિન ત્રિ. ધર્મદોગી, પાપાંડી.

ધર્મન પુ. ધર્મ, પુણ્ય.

ધર્મન ત્રિ. ધારણ કરનાર.

ધર્મનન્દન પુ. યુધિષ્ઠિર, ઔરસ પુત્ર.

ધર્મનાભ પુ. વિષ્ણુ.

ધર્મનિચન્ધન પુ. ધર્મનું પ્રતિપાદન કરનાર અર્થ.

ધર્મનેત્ર પુ. ચંદ્રવંશી હૈદયનો પુત્ર એક રાજા, પુષ્પવંશી એક રાજા.

ધર્મનેત્ર ન. ધર્મરૂપ નેત્ર-ધર્મદષ્ટિ.

ધર્મનેત્ર ત્રિ. ધર્મરૂપ નેત્રવાળું.

ધર્મનૈપુણ્ય ન. ધર્મમાં કુશળતા.

ધર્મનૈપુણ્યકામ ત્રિ. ધર્મમાં કુશળતા ઇચ્છનાર. ધર્મની અતિશયતા ઇચ્છનાર.

ધર્મપટ્ટન ન. તે નામે એક દેશ, તે નામે એક શહેર, શ્રાવતી નગરી, મરી.

ધર્મપત્તન ન. ઉપરના અર્થ.

ધર્મપતિ પુ. વરુણ દેવ.

ધર્મપતિ ત્રિ. ધર્મશીલ, ધર્મનિષ્ઠ.

ધર્મપત્ની સ્ત્રી. નિર્દોષ પત્ની, ભાર્યા, પરિણીત સ્ત્રી, પતિવ્રતા સ્ત્રી.

ધર્મપત્ની સ્ત્રી. વહુ. ધર્મદેવતી પત્નીઓ.

ધર્મપત્ર ન. કિંચરાનું ઝાડ.

ધર્મપર ત્રિ. ધર્મમાં પરાયણ, ધર્મતત્પર.

ધર્મપરાયણ ત્રિ. ઉપરના અર્થ.

ધર્મપરિણામ પુ. યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક ચિત્તશક્તિ.

ધર્મપાઠક પુ. ધર્મશાસ્ત્ર ભણનાર.

ધર્મપાલ ત્રિ. ધર્મનું રક્ષણ કરનાર.

ધર્મપાલ પુ. વર્ણાશ્રમ ધર્મનું રક્ષણ કરનાર દંડ-શિક્ષા.

ધર્મપાલક પુ. ઉપરનો અર્થ.

ધર્મપાલક ત્રિ. ધર્મપાલ ત્રિ. બુઝો.

ધર્મપુત્ર પુ. યુધિષ્ઠિર, નર, નારાયણ, ઔરસ પુત્ર.

ધર્મપ્રધાન ત્રિ. ધર્મ પરાયણ, ધર્માચરણ

કરવામાં શ્રેષ્ઠ.

ધર્મપ્રવક્તૃ ત્રિ. ધર્મનું પ્રવચન કરનાર.

ધર્મપ્રવચન ન. ધર્મનું વ્યાખ્યાન, ધર્મ કહેવો તે.

ધર્મપ્રવચન પુ. શાક્ય મુનિ.

ધર્મપ્રસ્થ પુ. તે નામે એક તીર્થ.

ધર્મવાણિજિક ત્રિ. ધર્મનો વેપાર કરનાર, ધર્મને બંધારે કરનાર.

ધર્મમગિની સ્ત્રી. ધર્મબહેન, ગુરૂકન્યા.

ધર્મમાળક ત્રિ. મહાભારત વગેરે પુરાણો વેચનાર.

ધર્મમિશ્રુક ત્રિ. ધર્મ માટે ભિક્ષા માગનાર.

ધર્મમૃત ત્રિ. ધર્મ કરનાર, ધર્મનું રક્ષણ કરનાર.

ધર્મઝાતૃ પુ. ગુરુભાઈ, ગુરૂપુત્ર, એક ધર્મવાળા, સમાનધર્મી.

ધર્મમૂલ ન. ધર્મનું આદિકરણ, ધર્મનું મૂળ.

ધર્મમેઘ પુ. યોગ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક સમાધિ. અસંપ્રજાત સમાધિ.

ધર્મયુ ત્રિ. ધર્મનિષ્ઠ, ધર્મિષ્ઠ.

ધર્મયુગ ન. અંત્ય યુગ.

ધર્મયુજ્ઞ ન. ન્યાયપૂર્વક મેળવેલું ધન વગેરે.

ધર્મયૂપ પુ. વિષ્ણુ.

ધર્મરત્ન ન. તે નામે એક ધર્મશાસ્ત્રઅર્થ.

ધર્મરથ પુ. સગર રાજાનો એક પુત્ર, દિવિરથ રાજાનો એક પુત્ર.

ધર્મરાજ પુ. યમ, પ્રજાપતિ.

ધર્મરાજ પુ. યમ, સુદ દેવ, યુધિષ્ઠિર.

ધર્મરક્ષણ ન. ધર્મનું રક્ષણ, ધર્મ દર્શાવનાર વેદાદિ.

ધર્મવતૃ ત્રિ. ધર્મવાળું, ધર્મિષ્ઠ.

ધર્મવતૃ અર્થ. ધર્મની ખેડ.

ધર્મવર્મન ત્રિ. ધર્મનું રક્ષણ કરનાર, ધર્મરૂપ અખતર ધારણ કરનાર.

ધર્મવર્મન ન. ધર્મનું રક્ષણ, ધર્મરૂપ અખતર

ધર્મવાણિજિક ત્રિ. ધર્મવાણિજિક બુઝો.

ધર્મવાસર

૭૧૫

ધર્માસન

ધર્મવાસર પું પૂનેમ.
 ધર્મવાહન પું મહાદેવ, પાડો.
 ધર્મવિદ્ ત્રિં ધર્મ જ્ઞાણનાર,
 ધર્મવિદુત્તમ પું વિષ્ણુ.
 ધર્મવિષ્ણુ જીં મીમાંસા વગેરે શાસ્ત્રવિદ્યા,
 ધર્મને લગતી વિદ્યા.
 ધર્મવિષ્ણુલ્લ પું ધર્મવિરોધ, ધર્મનો નાશ,
 અધર્મ.
 ધર્મવિવંક પું હલાયુધ પાડિતે રચેલ એક
 નિબંધગ્રંથ, ધર્મનો વિવેક.
 ધર્મચોર પું ધર્મ પાળવામાં ચીર.
 ધર્મવૃદ્ધ ત્રિં અત્યંત ધર્મિષ્ઠ.
 ધર્મવ્રત ત્રિં ધર્મચરણ કરવામાં તત્પર,
 ધર્માસક્ત.
 ધર્મવ્રત નં ધર્મનિમિત્તે વ્રત.
 ધર્મવ્રતા જીં મરીચિ ઋષિની પત્ની.
 ધર્મશાળા જીં ધર્મશાળા, ન્યાયમંદિર.
 ધર્મશાસન નં ધર્મશાસ્ત્ર, ધર્મશિક્ષણ.
 ધર્મશાસ્ત્ર નં ધર્મને લગતું શાસ્ત્ર, ધર્મ-
 પ્રતિપાદક શાસ્ત્ર.
 ધર્મશોભ ત્રિં ધર્મપરાયણ, ધર્મ કરવામાં
 તત્પર.
 ધર્મસંહિતા જીં ધર્મશાસ્ત્ર.
 ધર્મસમા જીં ધર્મનિમિત્તે સભા.
 ધર્મસંજ્ઞ નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ સમયી નવમું
 સ્થાન.
 ધર્મસાર પું શ્રેષ્ઠ પુણ્ય કર્મ, ધર્મ કરવાનું
 સાધન.
 ધર્મસારથિ ત્રિં ધર્મરૂપ સહાયવાળું.
 ધર્મસાર્વાર્થ પું તે નામે અગ્નીઆરમો મનુ.
 ધર્મસુત પું યુધિષ્ઠિર, ઔરસ પુત્ર.
 ધર્મસુ જીં એક જાતનું પક્ષી.
 ધર્મસુ ત્રિં ધર્મમાં પ્રેરણા કરનાર.
 ધર્મસુત્ર નં જૈમિનિકૃત ધર્મમીમાંસા ગ્રંથ.
 ધર્મસેતુ પું ધર્મની રક્ષા કરનાર, અગ્ની-
 આરમા મન્વંતરમાં આર્યકેનો પુત્ર હ-

રિતો અંશ.
 ધર્મસ્કાન્ધ પું જૈનમતપ્રસિદ્ધ ધર્માસ્તિકાવ
 નામે એક પદાર્થ.
 ધર્મસ્થ ત્રિં ધર્મમાં રહેનાર.
 ધર્મસ્થ પું ન્યાયાધીશ.
 ધર્માક્ષ પું અગલો પક્ષી.
 ધર્માક્ષી જીં અગલી.
 ધર્માચાર્ય પું ધર્મશિક્ષક, ધર્મગુરુ.
 ધર્માત્મતા જીં ધર્માત્માપણું.
 ધર્માત્મત્વ નં ધર્માત્માપણું.
 ધર્માત્મન્ ત્રિં ધર્મશીલ, ધર્મતત્પર.
 ધર્માધર્મ પું દ્વિવં ધર્મ અને અધર્મ,
 પુણ્ય અને પાપ
 ધર્માધર્મપરીક્ષા જીં ધર્મ અને અધર્મની
 પરીક્ષા.
 ધર્માધર્મવિદ્ ત્રિં ધર્મ અને અધર્મ જ્ઞા-
 નનાર.
 ધર્માધર્મવિદ્ પું મીમાંસક.
 ધર્માધિકરણ નં ન્યાય આપવાનું સ્થાન-
 કોર્ટ.
 ધર્માધિકરણિન પું ધર્માધ્યક્ષ--ન્યાયાધીશ.
 ધર્માધિકારિન પું ઉપરનો અર્થ.
 ધર્માધ્યક્ષ પું ન્યાયાધીશ, વિષ્ણુ.
 ધર્માનુસાર પું ધર્મને અનુસરવું તે.
 ધર્માનુસારિન ત્રિં ધર્મને અનુસરનાર.
 ધર્માનુ પું તે નામે એક તીર્થ.
 ધર્માપેત ત્રિં ધર્મથી દૂર થયેલ, ધર્મવ્રણ,
 અધર્મ.
 ધર્માપેત નં અધર્મ.
 ધર્માભાસ પું ધર્મ જેવો જણાતો મિથ્યા
 ધર્મ, અસદ્ધ ધર્મ, ખરાબ ધર્મ.
 ધર્માભિમનસ ત્રિં ધર્મમાં મનવાળું, ધ-
 મનિષ્ઠ.
 ધર્મારણ્ય નં તે નામે એક તીર્થ.
 ધર્માર્યપ્રતિવદ્ધતા જીં વાણીનો એક ગુણ.
 ધર્માસન નં ધર્મવિચારાર્થે આસન--ન્યા-
 યાસન.

धर्मास्तिकाय

७९६

घबला

धर्मास्तिकाय पु० जैनमतप्रसिद्ध पदार्थ.
 धर्मिक त्रि० धर्मवाणु, धार्मिक.
 धर्मिणी स्त्री० भार्या, पत्नी.
 धर्मिता स्त्री० धर्मवाणापात्र.
 धर्मित्व न० उपरतेन अर्थ.
 धर्मिन त्रि० धर्मवाणु, धार्मिक.
 धर्मिन पु० विष्णु.
 धर्मिण्ड त्रि० आतिथय धार्मिक.
 धर्मिण्ड पु० विष्णु.
 धर्मीपुत्र पु० नट, नाटकीय.
 धर्मीयस् त्रि० अत्यन्त धार्मिक.
 धर्मेन्द्र पु० धर्मराज-यम.
 धर्मेयु पु० पुत्रवंशी रौद्राश्च राजनो पुत्र.
 धर्मेय पु० धर्मराज-यम.
 धर्मेश्वर पु० उपरतेन अर्थ.
 धर्मोत्तर त्रि० धर्मप्रधान-धर्म जमां मुख्य
 होय ते.
 धर्मोपदेश पु० धर्मशास्त्र, धर्मना उपदेश
 धर्मापदेशक त्रि० धर्मोपदेश करनार.
 धर्मापदेशक पु० धर्माचार्य, धर्मगुरु.
 धर्मोपघ त्रि० धर्मढोगी, पापंड़ी.
 धर्मोपेत त्रि० धर्मवाणु.
 धर्म्य त्रि० धर्मवाणु, धर्मयी प्राप्त क-
 रना योग्य.
 धर्म्यविवाह पु० धर्मयुक्त विवाह-आत्म-
 दैव-प्राणपत्य-आर्ष-आंधर्व-अग्ने पात्य.
 धर्म्य पु० तिरस्कार, धसवुं, प्रगल्भता, अ-
 डाह, गर्व, क्रोध, शक्तिअधन, समुद्र,
 हिंसा, मैथुन.
 धर्मक त्रि० पराभव करनार, अडाह्यार.
 आलभानी, धसनार, सदन नहि करनार,
 मैथुन करनार.
 धर्मक पु० नट, नाटकीय.
 धर्मकारिणी स्त्री० व्यक्तियारिणी स्त्री, असती.
 धर्मकारिन त्रि० पराभव करनार, अडा-
 ह्यार, व्यक्तियारी.

धर्मण न० पराभव, सदन नहि करवुं,
 वर्ष गुओ.
 धर्मण त्रि० पराभव करनार, तिरस्कार क-
 रनार, सदन नहि करनार, अडाह्यार.
 धर्मण पु० शिव.
 धर्मणा स्त्री० तिरस्कार, पराभव, अपमान.
 धर्मणि स्त्री० व्यक्तियारिणी स्त्री.
 धर्मणी स्त्री० उपरतेन अर्थ.
 धर्मित त्रि० तिरस्कार करेल, पराभव करेल,
 अपमान करेल, धमेव.
 धर्मित न० असदन, मैथुन, पराभव, ति-
 रस्कार, अपमान.
 धर्मिता स्त्री० व्यक्तियारिणी स्त्री.
 धर्मिन त्रि० धर्मक त्रि० गुओ.
 धलण्ड पु० ते नामे अेक वृक्ष.
 धलण्डक पु० उपरतेन अर्थ.
 धव त्रि० धूलावनार, कंपावनार, धूर्त, अग.
 धव पु० धणी, पति, नर, पुरुष, धूलावनुं,
 कंपावनुं, धावडीनुं जाड.
 धवनि स्त्री० अग्नि, यित्रानुं जाड.
 धवल पु० सिंदूर, आंभलो, घोणा रंग,
 धावडीनुं जाड, ते नामे अेक राग, अेक
 गतनुं पक्षी, योड, अडी, शंभ, अगलो.
 धवल त्रि० घोणुं, सदेन, निर्माण, स्वच्छ.
 धवल न० घोणां भरी, ते नामे छंद.
 धवलगिरि पु० ते नामे अेक पर्वत.
 धवलता स्त्री० घोणाश.
 धवलत्व न० घोणाश.
 धवलपक्ष पु० दसपक्षी, अणवाणीयुं, शुद्ध.
 धवलपक्षो स्त्री० दसली.
 धवलपट्टिनी स्त्री० घोणीपाडव-वनरपति.
 धवलमृत्तिका स्त्री० याड, अडी.
 धवलावनाल पु० श्वेत वावनाध.
 धवलशारिका स्त्री० घोणी उपलसरी व-
 नरपति.
 धवला स्त्री० घोणी स्त्री, यीनार्ड कपूर.

धवलित

७९७

धातुब्राह्मक

धवलित त्रि० धोणुं थयेत्
 धवलितम् पु० धोणाश. धोणापणुं.
 धवली स्त्री० धोणी गाय.
 धवलीकरण न० धोणुं करवुं.
 धवलीकृत त्रि० धोणुं करेत्.
 धवलीभवन न० धोणुं थवुं.
 धवलीभूत त्रि० धोणुं थयेत्.
 धवलोल्लस न० धोणुं कभण-पोपणुं.
 धवाणक पु० वायु
 धवित्र न० मृगना यामडातो वी० अलो-प० भो.
 धस् त्रि० धारणुं करनार.
 धस् पु० अक्षा, अक्षरपति.
 धा जुहो० उभ० स० अनिद् धारणुं करवुं,
 पोपणुं करवुं, अति+अत्यंत धारणुं करवुं,
 अधि+अधिक धारणुं करवुं, अनु+पाछण
 धारणुं करवुं, अन्तर्+अदृश्य थवुं, दांकवुं,
 अपि+दांकवुं, अमि+कलेवुं, प्रति+अमि+
 उत्तर आपणे, अव+ध्यान आपवुं, सा-
 वधान थवुं, वि+अव+दांकवुं, वरमे थवुं,
 आन+मूकवुं, स्थापवुं, अति+आ+मर्धादा
 आण० गीने धारणुं, अनिष्टाथरणुं करवुं,
 अनु+आ+पाछण मूकवुं, अमि+आ+सामे
 स्थापवुं, सामे मूकवुं, उप+आ+धर्मविंता
 करवी, निर्+आ+निराकरणुं करवुं, हूर क-
 रवुं, परि+आ+ओतररुं स्थापवुं, वि+आ+
 विशेष पीडा थवी, सम+आ+समाधान
 करवुं, आविस्+प्रकट थवुं, उप+सभीप
 स्थापवुं, तिरप्+अंतर्धान थवुं, अदृश्य
 थवुं, नि+मूकवुं, स्थापवुं, प्रति+नि+मनने
 ऐकाथ करवुं, प्रतिनि+समानरूपे करवुं,
 प्रतिनिधि करवो, सम+नि+सारी रीते
 मूकवुं, परि+वी० टवुं, दांकवुं, पळेवरुं, वि+
 परि+ओतररुंथी दांकवुं, वी० टवुं, पुरम्+
 आगण मूकवुं आगण थवुं, प्र+अत्यंत
 धारणुं करवुं, प्रति+कें० वुं, नाप्पवुं, वि+
 करवुं, अनु+वि+पाछुं करवुं, समानरूपे

करवुं, प्रति+वि+वृद्ध आथरणुं करवुं,
 अद्+आहर करवो, विश्वास करवो, सम+
 सारी रीते विधिपूर्वक करवुं, योजना
 करवी, प्रतिना करवी, अति+सम्+ओतरवुं,
 अनु+सम्+अनुसंधान करवुं, अभिसम्+
 कृ० वुं, प्रति+सम्+सामे सांधवुं-ताडवुं
 धाक त्रि० धारणुं करनार, पोपणुं करनार.
 धाक पु० अक्षा, अणद, आहार, अन्न,
 स्तंभ-थंभयो.

धाटी स्त्री० शत्रुनी सामे नवुं, धाड.
 धाणक पु० ऐक प्रकारनुं माप-वजन.
 धातक पु० पुष्कर द्वीपना राज्ञ वीतिहोत्रने
 ऐक पुत्र, ते नामे ऐक तीर्थ.
 धातकी स्त्री० धावडीनुं अड.

धातक्यादिलेह पु० वैद्यकप्रसिद्ध यादणु.
 धातक्याद्यवलेह पु० उपरने अर्थ.

धातु पु० परमात्मा, व्याकरणप्रसिद्ध कि
 यापद, आकाश वगेरे पांच महाभूत,
 इन्द्रियो, शब्द वगेरे पांच भूतयुग्मो,
 शरीरमां रडेल रस-बोही-मांस-मेद-
 दाडकां-मज्जा-वीर्य-ऐ धातुओ, अत-
 पित्त-कक्ष-ऐ धातु, सुषुम्ण वगेरे धातुओ,
 मज्जुसील, लोक, वस्तु, यीज, आत्मा,
 ज्वात्मा, प्रकार.

धातु त्रि० धारणुं करनार.

धातुक न० शिवाश्चत.

धातुकासीस न० डीराकसी.

धातुकुशल त्रि० धातुने मारवा-जारवामां
 कुशल.

धातुकुशल पु० ते नामे ऐक देश.

धातुक्षय पु० उधरने शोण.

धातुघ्न त्रि० धातुने मारनार-जारनार.

धातुघ्न न० दांशक.

धातुता स्त्री० धातुपणुं.

धातुत्व न० धातुपणुं.

धातुब्राह्मक पु० साधुभार.

ધાતુનાશન

૭૯૮

ધાન્યગિરિ

ધાતુનાશન ત્રિં સોનું વગેરે ધાતુને મારનાર.
 ધાતુનાશન નં કંઠક.
 ધાતુપુ પું શરીરમાં રહેલ રસ ધાતુ.
 ધાતુપાઠપું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ધાતુપાઠ-ગ્રંથ.
 ધાતુપારાયણ પું ધાતુપ્રતિપાઠક ગ્રંથ.
 ધાતુપુષ્પિકા સ્ત્રીં ધાવડીનું ઝાડ.
 ધાતુપુષ્પી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ધાતુભૂત પું પર્વત.
 ધાતુભૂત ત્રિં ધાતુ ધારણ કરનાર.
 ધાતુમત્ત ત્રિં ધાતુવાળું.
 ધાતુમત્તા સ્ત્રીં ધાતુવાળાપણું.
 ધાતુમસ્ત્ર નં ઉપરનો અર્થ.
 ધાતુમલ પું શરીરની રસ વગેરે ધાતુના.
 પાકથી ઉત્પન્ન થનાર વાળ વગેરે મેલ.
 ધાતુમાક્ષિક નં માક્ષિક ઉપધાતુ.
 ધાતુમારિણી સ્ત્રીં સાજીખાર.
 ધાતુરાજક નં વીધ, પારો.
 ધાતુવલ્લભ નં ટંકણખાર.
 ધાતુવાદિન્ ત્રિં ઔષધિ વગેરેના પ્રયો-
 ગથી સોનું-રૂપું બનાવનાર.
 ધાતુચિદ્ નં સીમું.
 ધાતુચૈરિન્ પું ગંધક.
 ધાતુશેષ્વર નં હીરાકસી.
 ધાતુદન પું ગંધક.
 ધાતુપલ પું ચાક, ખડી.
 ધાતુ ત્રિં ધારણ કરનાર, પોષણ કરનાર.
 ધાતુ પું અહ્મા, વિષણુ, આત્મા, એક વાયુ,
 એક આદિત્ય, અહ્માનો એક પુત્ર, સમર્પિ.
 ધાતુપુત્ર પું સનકુમાર.
 ધાતુપુષ્પિકા સ્ત્રીં ધાવડીનું ઝાડ.
 ધાતુપુષ્પી સ્ત્રીં ધાવડીનું ઝાડ.
 ધાતુભ નં શહિણી નક્ષત્ર.
 ધાત્ર નં પાત્ર, વાસણ.
 ધાત્ર ત્રિં અહ્મા કે આદિત્ય જેનો દેવ હોય
 તે-પુરોહિત વગેરે.
 ધાત્રિકા સ્ત્રીં આંખગાનું ઝાડ.

ધાત્રી સ્ત્રીં ધાવ માતા, મા, આંખગાનું ઝાડ.
 ધાત્રીપત્ર નં તાલીસપત્ર, આંખગાનું પાંદડું.
 ધાત્રીપુત્ર પું ધાવ માતાનો પુત્ર.
 ધાત્રીફલ નં આંખગું.
 ધાત્રેયિકા સ્ત્રીં ધાવ માતા, ધાવમાતાની
 છોકરી.
 ધાત્રેયી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 ધાત્ર્યરિષ્ટ પું વેદ્યકપ્રસિદ્ધ આંખગાનું અ-
 રિષ્ટ ઔષધ.
 ધાન નં ધારણ કરવું, પોષવું.
 ધાનક નં ધાણા, કાથમીર.
 ધાનક પું એક પ્રકારનું માપ.
 ધાના સ્ત્રીં ૬૦ શેકલા જવ.
 ધાના સ્ત્રીં ધાણા, કાથમીર, નવો અંકુરો,
 સાથવો.
 ધાનાકા સ્ત્રીં ૬૦ શેકલા જવ.
 ધાનાચૂર્ણ નં સાથવો.
 ધાનિકા સ્ત્રીં નીચેનો સળદ બુઓ.
 ધાની સ્ત્રીં આધાર, પીણું ઝાડ.
 ધાનુર્દેણિક પું ધનુષ ઉપર જીવનાર, ધ-
 નુષ જેનું હથિઆર હોય તે.
 ધાનુષક પું ઉપરનો અર્થ.
 ધાનુષ્કા સ્ત્રીં અધાડો વનસ્પતિ.
 ધાનુષ્ય નં વાંસનું ઝાડ.
 ધાનેય નં ધાણા, કાથમીર.
 ધાનેયક નં ઉપરનો અર્થ.
 ધાન્યા સ્ત્રીં એલચી.
 ધાન્ય નં અનાજ, ધાન્ય: કાનરાવાળું
 અનાજ, ધાણા, કાથમીર, ચાર ત્રણભાર
 વજન.
 ધાન્યક નં ધાણા, કાથમીર.
 ધાન્યકલ્ક નં ધાન્યનો કલ્ક.
 ધાન્યકોષ્ઠક નં અનાજનો કોડાર, અ-
 નાજ ભરવાનું કોઈ પાત્ર.
 ધાન્યગિરિ પું દાનાર્થે કર્ષેલ ધાન્યનો
 પર્વત.

ધાન્યચમસ

૭૯૯

ધાન્ય

ધાન્યચમસ પું પઉઆ.
 ધાન્યત્વચ્છ્રીં અનાજનું ફેતરું.
 ધાન્યધેનુ છીં દાનાર્થે કસ્પેસ ધાન્યનો.
 ધાન્યપશ્ચક નં પાંચ પ્રકારનાં ધાન્ય.
 ધાન્યપર્વત પું દાનાર્થે કસ્પેસ ધાન્યનો
 પર્વત.
 ધાન્યબીજ નં ધાણા, કોથમીર.
 ધાન્યમશ્ચક ત્રિં અનાજ ખાનાર.
 ધાન્યમાત્ર પું ધાન્ય માપનારનો છોકરો.
 ધાન્યમાતૃ ત્રિં ધાન્ય માપનાર.
 ધાન્યમાય ત્રિં ધાન્ય માપનાર, ધાન્ય વે-
 ચનાર.
 ધાન્યરાજ પું જવ.
 ધાન્યવત્ ત્રિં ધાન્યવાળું.
 ધાન્યવત્ અવ્યં ધાન્યની પેઠે.
 ધાન્યર્વાન પું ધાન્યનો દગલો.
 ધાન્યવર્દન નં ધાન્યનું વ્યાજ, એક પ્ર-
 કારનું વ્યાજ.
 ધાન્યવીર પું અડદ.
 ધાન્યશીર્ષક નં ધાન્યની માંજર.
 ધાન્યશૈલ પું દાનાર્થે કસ્પેસ ધાન્યનો
 પર્વત.
 ધાન્યધ્રેષ્ઠ પું એક માતના કુંવા ચોખા.
 ધાન્યસાર પું ધાન્યનો સાર, અડદ.
 ધાન્યા છીં ધાણા, કોથમીર.
 ધાન્યાક નં ધાણા, કોથમીર.
 ધાન્યાકૃત ત્રિં ખેડુત.
 ધાન્યાચલ પું દાનાર્થે કસ્પેસ ધાન્યનો
 પર્વત.
 ધાન્યાન્ન નં પૈશ્વકપ્રસિદ્ધ અન્નક ભારવામાં
 ઉપયોગી સોડવેસ ધાન્ય-કાંજ.
 ધાન્યામ્લ નં ઉપરનો અર્થ.
 ધાન્યાયન પું ધાન્ય નામના ઋષિનો
 ગોત્રજ.
 ધાન્યારિ પું ધાન્યનો શત્રુ, ઉંદર.
 ધાન્યાર્ય પું ધાન્યનું પ્રયોજન, ધાન્યરૂપ ધન.

ધાન્યાર્થિન ત્રિં ધાન્યરૂપ ધનવાળું.
 ધાન્યાસ્થિ નં ધાન્યનું ફેતરું.
 ધાન્યોત્તમ પું ચોખા.
 ધાન્યોત્તમા છીં ડાંગેર.
 ધાન્વ ત્રિં ધન્ય-મરૂ દેશમાં ઉત્પન્ન થનાર.
 ધાન્વન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 ધાન્વન્તર ત્રિં ધન્યન્તરી સંબંધી, ધન્યન્તરીનું.
 ધાન્વન્તર્ય ત્રિં ધન્યન્તરી જેના દેવ હોય
 તે હવિષ વગેરે.
 ધામ પું તે નામે એક દેવગણ.
 ધામક પું એક માસા બરોબર વળન.
 ધામકેશિન પું સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.
 ધામચ્છદ્ ત્રિં ઓછાને પૂર્ણ કરનાર અતે
 વધારે હોય તેને સમાન કરનાર.
 ધામનુ નં ધર, શરીર, તેજ, ક્રાંતિ, પ્ર-
 ભાવ, કિરણ, સ્થાન, જન્મ, પરમેશ્વર,
 ધન, શ્રેષ્ઠપણું, સ્વભાવ.
 ધામનિકા છીં ધમણ.
 ધામનિધિ પું સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.
 ધામનિધિ ત્રિં તેજનો ભંડાર.
 ધામની છીં ધમણ.
 ધામભાજ પું યજ્ઞસ્થાનમાં પ્રાપ્ત થનાર દેવ.
 ધામવત્ ત્રિં તેજસ્વી, શરીરધારી, ધનવાન,
 પરાક્રમી, ધનવાળું.
 ધામશસ્ત્ર અવ્યં સ્થાને સ્થાને, ફેકે ફેકાણે,
 શેરશેર, શરીરે શરીરે.
 ધામાર્ગષ પું અધાડો ધનસ્પર્શિ, પીતથોષા
 વનસ્પતિ.
 ધાય ત્રિં ધારણ કરનાર.
 ધાયન્ ત્રિં ધારણ કરનાર.
 ધાયસ નં પીવું, પાન કરવું.
 ધાયુ ત્રિં ધારણ કરનાર.
 ધાય્ય પું પુરોહિત, ગોર.
 ધાય્ય ત્રિં 'ધાન્યા' નામની ઋચામાં હો-
 નાર-થનાર.
 ધાય્યા છીં સામધેની ઋચા.

ધાર

૮૦૦

ધારિણી

ધાર નં વરસાદનું પાણી, એક જાતનો પ-
ત્થર, કરજ, જળધારાની વૃષ્ટિ.
ધારપું તરવાર વગેરેની ધાર, ગંભીર.
ધાર ત્રિં ધારણ કરનાર.
ધારક ત્રિં ધારણ કરનાર, કરજનો દેવાદાર.
ધારક પું કળશ, કોટા.
ધારકા સ્ત્રીં સ્ત્રીની ગોત્રિ.
ધારણ નં ધરવું, ધારણ કરવું, ચલણ કરવું.
વિચારવું.
ધારણ ત્રિં ધારણ કરનાર, કરજદાર.
ધારણક ત્રિં ઉપરના અર્થ.
ધારણા સ્ત્રીં એક પ્રકારની શુદ્ધિ, તે નામે
એક યોગાંગ, રાજ્યોની ન્યાયમાર્ગે સ્થિતિ.
ધારણામય ત્રિં ધારણા-યોગાભ્યાસ કર-
વામાં આસક્ત.
ધારણી સ્ત્રીં સ્થિરતા, નાહી, પંકિત, ભો-
દોનો એક મંત્ર.
ધારણીય ત્રિં ધારણ કરવા યોગ્ય.
ધારણીય પું તે નામે એક કંદ.
ધારણીયચત્ર નં તે નામે એક યંત્ર-
જંતર.
ધારણ ત્રિં ધારણ કરનાર.
ધારણત્ત્રિં ધારણ કરવું, પોષણ કરવું.
ધારણિત્રિં ધારણ કરનાર, પોષણ કર-
નાર.
ધારણિત્રી સ્ત્રીં પૃથ્વી, ધારણ કરનારી,
પોષણ કરનારી.
ધારણિણુ ત્રિં ધારણ કરવાના સ્વભાવવાળું.
ધારણિણુતા સ્ત્રીં ધારણશીલપણું.
ધારણિણુત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
ધારણુ ત્રિં ધારણવાળું.
ધારણાક ત્રિં સ્તોત્ર ધારણ કરનાર, જ-
વિજ વગેરે.
ધારા સ્ત્રીં થોડાઓની એક પ્રકારની ગતિ.
સંન્યતો અથ વિભાગ, સંતતિ, પરંપરા,
ધાર, તરવાર વગેરેની ધાર, યજ્ઞ, આન-

વૃષ્ટિ, સમૂહ, અત્યંત શાન્ત. ઉત્કર્ષ,
ચઢતી રથનું પેદું, દક્ષિણમાં આવેલી
એક નગરી, જનપ્રવહ, વાણી, નદી, ન્યાય.
ધારાકદમ્બ પું વર્ષાઋતુમાં જેને કૃષ્ણ
આવે છે તે એક કદમ્બનું ઝાડ.
ધારાગૃહ નં કુવારાવાળું ઘર.
ધારાકુર પું જળકણ, કરો.
ધારાક પું તરવાર, તે નામે એક ત્રીચં
ધારાટ પું ચાતક પક્ષી, થોડો, મેઘ
ધારાટી સ્ત્રીં થોડી, ચાતક પક્ષિણી.
ધારાધર પું મેઘ તરવાર
ધારાધ્વનિ પું પાણીની ધારને અવાજ,
તરવારની ધારના અવાજ.
ધારાપાત પું પાણીની ધારનું પડવું. ત-
રવારની ધારનું પડવું.
ધારાપૂષ નં એક જાતનો માલપુડો.
ધારાફલ પું મીઠાનું ઝાડ.
ધારાચત્ર નં કુવારો.
ધારાલ ત્રિં ધારવાળું.
ધારાલત્રિં ધારવાળું.
ધારાલત્ર અથ ધારની પેદ.
ધારાલનિ સ્ત્રીં વાયુ.
ધારાલર પું મેઘ.
ધારાલર્થ પું ધારાલર્થ વરસાદ, અર્થાચિન્ત
વૃષ્ટિ.
ધારાલાહિક ત્રિં ધારાપૂર્વક વહેતું, ધારથી
પડવું.
ધારાલાહિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
ધારાલિષ પું તરવાર.
ધારાસમ્પાત પું મહાન વૃષ્ટિ, અર્થચિન્ત
ધારાએ વરસાદ.
ધારાસાર પું ઉપરના અર્થ.
ધારાસુદી સ્ત્રીં વણુ ધારવાળો થોર.
ધારિકા સ્ત્રીં થોડી નામે કાળા કાળાની
એક થોડી.
ધારિણી સ્ત્રીં પૃથ્વી, શીમળાનું ઝાડ, અ-

ધારિત

૮૦૧

ધિક્

દારમા જૈન તીર્થંકર અરનાથની શાસન-
અધિષ્ઠાત્રી દેવી.
ધારિત ત્રિં ધારણુ કરેલ, ધીરેલ.
ધારિત નં ધોડાની એક ગતિ.
ધારિતક નં ઉપરનો અર્થ.
ધારિત્ત પું ધારવાણું, પીલું જાડ, ધારણુ
કરનાર, કર્જદાર, દેવાદાર.
ધાર ત્રિં પીનાર, પીવાના સ્વભાવવાણું.
ધારેશ્વરી સ્ત્રીં ધારા નગરીમાં રહેલી દેવી.
ધારોણ નં તુરત દોડેલું દૂધ, શેડમાંથી
તુરતજ કાઢેલું દૂધ-શેડકું દૂધ.
ધાર્તરાક્ષ પું ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર દુર્યોધન વગેરે.
ધાર્તરાક્ષી સ્ત્રીં ધૃતરાષ્ટ્રની પુત્રી-દુઃશલા.
ધાર્તરાષ્ટ્ર પું ધાર્તરાક્ષ જીઓ, ધૃતરાષ્ટ્ર
સર્પનો વંશજ નાગ, કાળા પગને કાળી
આંચવાળો હંસ.
ધાર્તરાષ્ટ્રપદી સ્ત્રીં 'હંસપદી' નામે વેસો.
ધાર્તરાષ્ટ્રી સ્ત્રીં ધાર્તરાક્ષી જીઓ.
ધાર્ત્રેય પું ધૃતા નામની સ્ત્રીનો પુત્ર.
ધાર્મ ત્રિં ધર્મસંગ્રંધી, ધર્મમય, અત્યંત
ધર્મિષ્ઠ.
ધાર્મપત ત્રિં ધર્મપતિતું, ધર્મપતિ સંગ્રંધી.
ધાર્મપત પું ધર્મપતિનો પુત્ર.
ધાર્મપત્તન ત્રિં ધર્મપત્તન-શહેરમાં હોનાર-
થનાર.
ધાર્મપત્તન નં એક જાતનો સુગંધી પદાર્થ.
ધાર્મિક ત્રિં ધર્મશીલ, ધર્મનિષ્ઠ, ધર્મસેવનાર.
ધાર્મિક્ય નં ધર્મશીલપણું, ધર્મનિષ્ઠપણું.
ધાર્મિજ નં ધર્મ પાળનારાઓનો સમૂહ,
ધાર્મિકોનો સમૂહ.
ધાર્મિજેય પું ધર્મિષ્ઠી સ્ત્રીનો પુત્ર.
ધાર્મ્યાયન પું ધર્મ્ય ઋષિનો ગોત્રજ.
ધાર્ય ત્રિં ધારણુ કરવા યોગ્ય.
ધાર્યમાણ ત્રિં ધારણુ કરાતું.
ધાર્યમાણતા સ્ત્રીં ધારણુ કરાતાપણું.
ધાર્યમાણત્વ નં ઉપરનો અર્થ

ધાર્દ પું ધૃષ્ટ રાજનો વંશજ.
ધાર્દ્ય નં ધૃષ્ટતા, નિર્લજ્જપણું, બે અદબી.
ધાર્ષ્ણિક નં ધૃષ્ણુ રાજનો પુત્ર.
ધાષ્ ભ્વાં ઉમં સદ્ વેગથી દોડવું, શુદ્ધ
થવું, અં શુદ્ધ કરવું, સાફ કરવું, સં
ધાવક પું ધોળી, તે નામે એક કવિ.
ધાવક ત્રિં ધોનાર, વસ્ત્ર વગેરે સાફ કર-
નાર, વેગથી દોડનાર.
ધાવત્ ત્રિં વસ્ત્ર વગેરે ધોતું, વેગથી દોડતું,
સાફ કરતું.
ધાવન નં વેગથી દોડવું, ધોવું, સાફ કરવું.
ધાવન ત્રિં ધોનાર, સાફ કરનાર, દોડી જનાર.
ધાવનિ સ્ત્રીં બેરીંગણી વનરપતિ, પૃષ્ઠિ-
પણી, ધાવડી વનરપતિ.
ધાવનિકા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
ધાવની સ્ત્રીં ધાવનિ જીઓ.
ધાવમાન ત્રિં ધોતું, સાફ કરતું, વેગથી
દોડતું.
ધાવિત ત્રિં ધોયેલ, સાફ કરેલ, વેગથી દોડેલ.
ધાવિત્ ત્રિં ધોનાર, સાફ કરનાર, વેગથી
દોડનાર.
ધાવિન ત્રિં ઉપરના અર્થ.
ધાસત્ પું પર્વત.
ધાસિ પું અન્ન.
ધિ તુદાં પં સં અનિદ્ધારણુ કરવું, ધરવું.
ધિક્ અવ્યં ધિક્કારવું, તિરસ્કારાર્થે, ભય
ઉપગમવામાં, નિંદામાં વપરાય છે.
ધિક્કરણ નં ધિક્કારવું, તિરસ્કારવું.
ધિક્કાર પું તિરસ્કાર, અપમાન, નિંદા.
ધિક્ક્રિયા સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.
ધિક્ક તનાં ઉમં સં અનિદ્ધારણુ કરવું,
તિરસ્કારવું.
ધિક્કુત ત્રિં ધિક્કારેલ, તિરસ્કાર કરેલ,
અપમાન કરેલ, નિંદા કરેલ.
ધિક્ષ્ ભ્વા આં સદ્ દીપાવણું, પ્રકટ કરવું,
ઉત્તેજિત કરવું, સં કલેશ પામવો,

અવયુ. અં

ધિગ્દર્શ પું નિરરકારરૂપ દંડ-શિક્ષા.

ધિગ્વણ પું એક જાતનો વર્ણસંકર.

ધિત ત્રિં મૂકેલ, સ્થાપેલ, ધારણ કરેલ.

ધિતિ સ્ત્રીં ધારણ કરવું.

ધિપ્ત ત્રિં દંભ કરવા ઇચ્છનાર, ઇચ્છા ઇચ્છનાર.

ધિયસાન ત્રિં ધારણ કરનાર.

ધિયાંપતિ પું બૃહસ્પતિ.

ધિયાયત્ ત્રિં કર્મને ઇચ્છતું.

ધિયાયુ ત્રિં પોતાને બુદ્ધિ ઇચ્છનાર.

ધિયાવસુ પું સરસ્વતી દેવતા, વાગ્દેવી.

ધિય્ સ્ત્રાં પં સં સેટ્ પ્રસન્ન કરવું, ઉમ્મ કરવું, જવું.

ધિય્ જુહોં પં અં સેટ્ શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો.

ધિષણ પું બૃહસ્પતિ.

ધિષણ નં સ્થાન.

ધિષણા સ્ત્રીં બુદ્ધિ, સ્તુતિ, વાણી, સરસ્વતી, પૃથ્વી.

ધિષણાધિપ પું બૃહસ્પતિ.

ધિષણાધિપતિ પું બૃહસ્પતિ.

ધિષણાપતિ પું બૃહસ્પતિ.

ધિષણ્ય નામવાતુ પં અં સેટ્ પોતાને બુદ્ધિ ઇચ્છવી.

ધિષણ્યત્ ત્રિં પોતાને બુદ્ધિ ઇચ્છતું.

ધિષણ્યુ ત્રિં પોતાને બુદ્ધિ ઇચ્છનાર.

ધિષ્ય નં સ્થાન, ઘર, નક્ષત્ર.

ધિષ્ય નં ઉપરના અર્થ.

ધિષ્ય પું શુક્રાચાર્ય, શક્તિ, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, પ્રાણુભિમાની દેવ.

ધિષ્ય ત્રિં સ્તુતિને યોગ્ય, સ્થાનને યોગ્ય.

ધિષ્યા સ્ત્રીં ઉલ્કાભેદ.

ધી દિવાં આં સં અનિદ્ અનાદર-તિરસ્કારવું, આરાધન કરવું.

ધી સ્ત્રીં બુદ્ધિ, જ્ઞાન, માનસિક એક વૃત્તિ,

મન, કર્મ, ભક્તિ, આરાધન.

ધીક્ સ્ત્રાં આં સં સેટ્ દીક્ષા આપવી.

ધીગુણ પું બુદ્ધિના ગુણ-શુભ્રા, શ્રવણ.

બ્રહ્મ, ધારણ, ગ્રહ, અપોહ, અર્થવિજ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન એ આદં.

ધીત ત્રિં પીધેલ, અનાદર કરેલ, નિરસ્કારેલ, આરાધેલ, સેવેલ.

ધીતિ સ્ત્રીં પાન, પીયું, પીવાની ઇચ્છા, તરશ, અનાદર, આરાધન, સેવા, આંગળી.

ધીદ ત્રિં બુદ્ધિ આપનાર.

ધીદા સ્ત્રીં બુદ્ધિ, કન્યા, બુદ્ધિ આપનારી.

ધીન ત્રિં ધીત બુદ્ધિ.

ધીન્નિય નં પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય-શ્રોત્ર-ત્વક્-ચક્ષુ-શ્રુત્વા-ધ્રાણ.

ધીમત્ પું બૃહસ્પતિ, પંડિત, વિદ્વાન.

ધીમત્ ત્રિં બુદ્ધિમાન.

ધીમતી સ્ત્રીં બુદ્ધિમાન સ્ત્રી, પંડિતા, વિદુષી.

ધીર અવધીર બુદ્ધિ.

ધીર ત્રિં ગંભીર, મનોહર, સુંદર, પંડિત, વિદ્વાન, પ્રેમવાળું, સ્થિર, અચંચળ, વિનીત, વિનયવાળું, સ્વચ્છંદી, જળવાન.

ધીર પું બહિરાંગ, કપલ ઔષધિ, ચિદાભાસ દાર, બુદ્ધિની વૃત્તિનો પ્રેરક-ચિદાત્મા.

ધીરતા સ્ત્રીં અચંચળપણું, સ્થિરપણું, ધીરજ, પંડિતાઇ, ધીરપણું.

ધીરત્વ નં ઉપરના અર્થ.

ધીરપત્ર ત્રિં સુંદર પાંદડાંવાળું.

ધીરપત્રી સ્ત્રીં 'ધરણીકંદ' નામે એક કંદ.

ધીરપ્રશાન્ત પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક.

ધીરલલિત પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક.

ધીરલલિતા સ્ત્રીં તે નામે એક કંદ.

ધીરસ્કન્ધ પું મસ્તકમાં રહેલો સ્નેહાકાર પદાર્થ-મગજ.

ધીરા સ્ત્રીં ધીરજવાળી સ્ત્રી, વિદુષી, પંડિતા, કાકોલી વનસ્પતિ, માલકાકળીના વેલો,

ધીરાધીર

૮૦૩

ધુવકિલ

સાહિત્યપ્રસિદ્ધ માનિની-મધ્યા-પ્રગલ્ભા
નાયિકા.

ધીરાધીર પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક.

ધીરાધીરા સ્ત્રીં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ નાયિકા.

ધીરાવી સ્ત્રીં સીસમનું ગાડ.

ધીરોદાસ પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક.

ધીરોદ્ધત પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક.

ધીરોદ્ધત ત્રિં ધૈર્યવાળું અને ઉદ્ધત.

ધીરોષ્ણિન પું તે નામે એક વિશ્વદેવ.

ધીર્યં ત્રિં કાયર.

ધીલટિ સ્ત્રીં દીકરી, પુત્રી.

ધીવત્ ત્રિં સુદ્ધિવાળું.

ધીવન ત્રિં સુદ્ધિવાળું, ધ્યાનયુક્ત, ધ્યાન-
વાળું, કર્મયુક્ત, કર્મવાળું.

ધીવર પું મચ્છીમાર.

ધીવરી સ્ત્રીં મચ્છીમારણની સ્ત્રી, સુદ્ધિ-
વાળી, ધ્યાનવાળી, કર્મવાળી.

ધીશક્તિ સ્ત્રીં સુદ્ધિની શક્તિ, સુદ્ધિનો ગુણ.

ધીસત્ત્વ પું મંત્રી, પ્રધાન.

ધીસચિવ પું મંત્રી, પ્રધાન.

ધીસહાય પું મંત્રી, પ્રધાન.

ધીહરા સ્ત્રીં એક જાતનો વેશે.

ધુ સ્ત્રાં ઉમ્મં અનિદ્ કંપવું અં કંપાવવું સં

ધુ સ્ત્રીં કંપવું, કંપાવવું.

ધુસ્ મ્વાં આં સેટ્ દીપવું પ્રકાશવું, કલેશ
પામવેલ, છવવું અં

ધુક્ષ પું એક જાતનું પક્ષી.

ધુક્ષા સ્ત્રીં એક જાતની પક્ષિણી.

ધુત ત્રિં ધુણાવેલ, કંપાવેલ, કંપેલ, ત્યાગ
કરેલ.

ધુન ત્રિં કંપાવનાર, હલાવનાર, ધુણાવનાર.

ધુનન નં કંપવું, કંપાવવું.

ધુનાન ત્રિં ધુણાવવું, કંપાવવું, કંપવું.

ધુનિ સ્ત્રીં નદી.

ધુનિ પું તે નામે એક અસુર, સાન મર-
તમાનો એક.

ધુનિ ત્રિં ધુણાવનાર, કંપાવનાર.

ધુની સ્ત્રીં નદી.

ધુવીનાથ પું સમુદ્ર.

ધુનીપતિ પું સમુદ્ર.

ધુન્ધુ પું તે નામે એક મહાન અસુર-
મધુ નામના રાક્ષસનો પુત્ર હતો.

ધુન્ધુમાર પું ધુન્ધુ નામના અસુરને મા-
રનાર એક રાજા, ઇન્દ્રગોપ કીડો, ઘરનો
ધુમાડો, ગરેળા.

ધુન્વત્ ત્રિં ધુણાવવું, કંપાવવું.

ધુન્વાન ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ધુર સ્ત્રીં ચિંતા, ભાર, રથની ઝુંસરી,
ગાડાની ઝુંસરી, રથ વગેરે વાહનનો અ-
ગ્રભાગ, પીડા, દુઃખ, ગંગા નદી.

ધુર નં ધન, દોલત, અગ્રભાગ, અગ્ર, મોખરો.

ધુર ત્રિં હિંસક.

ધુરન્ધર ત્રિં ભાર વહેનાર બળદ વગેરે,
હરોઈ કામ કરવામાં સમર્થ, શ્રેષ્ઠ.

ધુરન્ધર પું ધવવૃક્ષ.

ધુરા સ્ત્રીં રથ-ગાડું-વગેરેની ઝુંસરી, ભાર,
કાર્યભાર.

ધુરીણ ત્રિં ભારવાહક બળદ વગેરે, કાર્ય-
ભાર ધારણ કરનાર, શ્રેષ્ઠ ઝુંસરી ધારણ
કરનાર.

ધુરીય ત્રિં ઝુંસરીને વહેવા યોગ્ય બળદ
વગેરે.

ધુર્ય ત્રિં ઝુંસરી વહેનાર બળદ વગેરે, કાર્ય-
ભાર વહેનાર, સમર્થ, શ્રેષ્ઠ.

ધુર્ય પું વિષ્ણુ, બળદ, થોડો, ઋષભ નામે
ઔષધિ.

ધુર્વ મ્વાં પં સં સેટ્ હિંસા કરતી,
મારી નાખવું.

ધુર્વી સ્ત્રીં રથ-ગાડું વગેરેની ઝુંસરી.

ધુવક ત્રિં ગર્ભભોયક, ગર્ભ પાડનાર.

ધુવકા સ્ત્રીં એક જાતની ગીતિ,

ધુવકિલ ત્રિં ધુવકવાળું.

ધુવકિન્

૮૦૪

ધૂમકેતન

ધુવકિન્ ત્રિંધુવકની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

ધુવન પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

ધુવન ત્રિં કંપાવનાર, ધૂણાવનાર, ચલાવનાર.

ધુવિન નં અગ્નિ પ્રદીપ્ત કરવા માટે મૃ-
ગચર્મ વગેરેથી બનાવેલો ચાશિકોનો પંખો,
સામાન્ય હરકોઇ પંખો.

ધુસ્તુર પું ધંતુરો.

ધુસ્તુર પું ધંતુરો.

ધૂ મ્વાં ઉમં સં વેદ ધૂણાવવું, કંપાવવું.

ધૂ સું ઉમં સં સેદ્ ઉપરના અર્થ.

ધૂ તુદાં પં સં સેદ્ ધૂણાવવું, કંપાવવું.

ધૂ સ્વાં ઉમં સં વેદ ઉપરના અર્થ.

ધૂ ક્લાં ઉમં સં સેદ્ ધૂણાવવું, કંપાવવું.

ધૂ ક્ષીં ધૂણાવવું, કંપાવવું.

ધૂપતિ ત્રિં ભાર વહેવામાં સમર્થ.

ધૂક પું વાયુ, કાળ, સમય, બિલાડો.

ધૂક ત્રિં ધૂર્ત-ધૂતાઈ, ડંગ.

ધૂકી ક્ષીં બિલાડી.

ધૂત ત્રિં ધૂણાવેલ, કંપાવેલ, દૂર કરેલ,
ત્યજેલ, તિરસ્કાર કરેલ, તર્ક કરેલ.

ધૂતકલ્મષ ત્રિં જોણે પાપ-કુપ વગેરેનો
ત્યાગ કર્યો હોય તે.

ધૂતપાપ ત્રિં જોણે પાપનો ત્યાગ કર્યો
હોય તે.

ધૂતપાપા ક્ષીં વેદશિરા મુનિની શુભિ ના-
મની કન્યામાં ઉત્પન્ન થયેલ એક કન્યા.

ધૂતા ક્ષીં ભાર્યા, પત્ની.

ધૂતિ ક્ષીં હલાવવું, ધૂણાવવું, કંપાવવું,
હરગોળનું એક અંગ.

ધૂન ત્રિં ધૂણાવેલ, કંપાવેલ, હલાવેલ,
ત્યાગ કરેલ.

ધૂનક પું રાળ.

ધૂનક ત્રિં ધૂણાવનાર, કંપાવનાર, હલાવનાર.

ધૂનન નં ધૂણાવવું, કંપાવવું, હલાવવું.

ધૂનિ ક્ષીં ઉપરના અર્થ.

ધૂપ સું ઉમં સેદ્ દીપવું, પ્રકાશવું, અં
દીપાવવું, પ્રકટ કરવું સં

ધૂપ મ્વાં પં સેદ્ તાપવું, અં તપાવવું સં

ધૂપ પું ધૂપ-ગુણ વગેરે સુગંધ દ્રવ્ય સ-
ળગવાથી ઉત્પન્ન થયેલો ધૂમાડો.

ધૂપક ત્રિં ધૂપ કરનાર, સળગાવનાર, દી-
પાવનાર, પ્રકટ કરનાર, તાપનાર, તપાવનાર.

ધૂપન પું રાળ, ધૂપ, તપાવવું, ધૂપ કરવો,
સળગાવવું.

ધૂપન ત્રિં ધૂપ કરનાર, તપાવનાર, સળ-
ગાવનાર.

ધૂપપાત્ર નં ધૂપ કરવાનું પાત્ર-ધૂપ ધારણું,
ધૂપીયું.

ધૂપમાજન નં ઉપરના અર્થ.

ધૂપમુદ્રા ક્ષીં દેવપૂજના અંગરૂપ દેવને
ધૂપદાનાર્થે બતાવવા યોગ્ય એક મુદ્રા.

ધૂપવાસ પું ધૂપવડે સુગંધી કરવું, ધૂપની
સુગંધ.

ધૂપવૃક્ષ પું સાગનું ઝાડ-સરલવૃક્ષ.

ધૂપવૃક્ષક પું ઉપરનો અર્થ.

ધૂપાગુરુ નં ધૂપ માટે અગર.

ધૂપાક્ષ પું સાગનું ઝાડ-સરલવૃક્ષ.

ધૂપાક્ષ નં ધૂપનું અંગ-હરકોઇ ધૂપાંગ.

ધૂપાર્દ્ર નં કાળું અગર.

ધૂપાર્દ્ર ત્રિં ધૂપ આપવાને યોગ્ય.

ધૂપાયિત ત્રિં ધૂપ આપેલ, તપાવેલ, સ-
ળગાવેલ, તપેલ.

ધૂપિક ત્રિં ધૂપ આપનાર.

ધૂપિત ત્રિં તપાવેલ, માર્ગ વગેરેના પરિ-
શ્રમથી થાકેલ, ધૂપ આપેલ.

ધૂમ પું ધુમાડો, ધૂમકેતુ-પૂછડીયો તારો,
ઉત્કાપાત, અભિમાંદસૂચક એક વાયુ,
વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ધૂમપાન, તે નામે એક ઋષિ,
તે નામે એક દેશ.

ધૂમક ત્રિં ધૂમાડાથી વ્યાપ્ત.

ધૂમકેતન પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, ધૂમ.

ધૂમકેતુ

૮૦૨

ધૂમ્રક

કેતુ તારો-અહ.

ધૂમકેતુ પુંઅગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, ધૂમકેતુ અહ.

ધૂમગન્ધ પું ધૂમાડાનો ગંધ.

ધૂમગન્ધિ પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

ધૂમગન્ધિ નં રોહિણી-એક જાતનું ધાસ.

ધૂમગન્ધિક નં ઉપરનો અર્થ.

ધૂમજ પું મેઘ, મોઘ.

ધૂમજાજ્જ નં વજ્રધાર.

ધૂમદશિન ત્રિં પિત્ત અને કફના પ્રકો-
પથી સર્વત્ર ધૂમાડો જોનાર રોગી.

ધૂમધ્વજ પું અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

ધૂમપ ત્રિં તપસ્યા માટે માત્ર ધૂમાડો પી-
નાર તપસ્વી.ધૂમપથ પું કર્મપ્રાપ્તિ-પિતૃયાન માર્ગ, ધૂ-
માડાને નીકળવાનો માર્ગ-જાણી વગેરે.ધૂમપાન નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ધૂમપાન ક્રિયા,
બીડી વગેરે પીવી તે.

ધૂમપુષ્પા સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.

ધૂમશ્મ ત્રિં ધૂમાડા જેવા રંગવાળું.

ધૂમપ્રભા સ્ત્રીં તે નામે એક નરકભૂમિ.

ધૂમપ્રાશ ત્રિં ધૂમાડો પીનાર તપસ્વી.

ધૂમમય ત્રિં ધૂમાડામય, પુષ્કળ ધૂમાડાવાળું.

ધૂમમહિષી સ્ત્રીં આકળ.

ધૂમયોનિ પું મેઘ, મોઘ.

ધૂમલ પું કાળો-લાલ મિશ્ર રંગ.

ધૂમલ ત્રિં ધૂમાડાવાળું, સ્વામ-લાલ મિશ્ર
રંગવાળું.

ધૂમલત્ ત્રિં ધૂમાડાવાળું.

ધૂમસ પું સાગનું ઝાડ.

ધૂમસંહતિ સ્ત્રીં મેઘ, ધૂમાડાનો સમૂહ.

ધૂમસી સ્ત્રીં ફાતરા વગરના અડદનો લોટ.

ધૂમાકાર ત્રિં ધૂમાડા જેવા આકારનું.

ધૂમાક્ષ ત્રિં ધૂમાડા જેવા નેત્રવાળું.

ધૂમાઙ્ગ પું સીસમનું ઝાડ.

ધૂમાઙ્ગ ત્રિં ધૂમાડાના જેવા અંગવાળું.

ધૂમાગ્નિ પું એક પ્રકારનો અગ્નિ.

ધૂમાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

ધૂમામ પું ધૂમાડા જેવા રંગ.

ધૂમામ ત્રિં ધૂમાડા જેવા રંગવાળું.

ધૂમાય નામધાતું આં અં સેદ્ધ ધૂમાડા
જેવું થવું.ધૂમાવતી સ્ત્રીં તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દશ મ-
હાવિદ્યાઓ પૈકી એક.

ધૂમાવલિ સ્ત્રીં ધૂમાડાની પંકિત.

ધૂમિકા સ્ત્રીં આકળ.

ધૂમિત ત્રિં ધૂમાડાવાળું થયેલ.

ધૂમિત પું દીક્ષણીય એક મંત્ર.

ધૂમિતા સ્ત્રીં સૂર્યને ગમન કરવા યોગ્ય
કોઈ દિશા.

ધૂમિન્ ત્રિં પુષ્કળ ધૂમાડાવાળું.

ધૂમિની સ્ત્રીં અજમીદ રાજાની એક પત્ની,
અમિની જાલ.

ધૂમીક પું એક જાતનું પક્ષી.

ધૂમીકી સ્ત્રીં એક જાતની પક્ષિણી.

ધૂમોત્થ નં વજ્રધાર.

ધૂમોત્થ ત્રિં ધૂમાડાથી ઉત્પન્ન થનાર.

ધૂમોદ્ગાર પું ધૂમાડાનું નીકળવું, આટી
આડકાર.

ધૂમોપહત પું તે નામે એક રોમ.

ધૂમોર્ણી સ્ત્રીં યમદેવની પત્ની, માર્કંડેય
ઋષિની પત્ની.

ધૂમોર્ણનાથ પું યમદેવ, માર્કંડેય.

ધૂમોર્ણપતિ પું ઉપરના અર્થ.

ધૂમ્ય ત્રિં ધૂમાડાનું સાધન, ધૂમાડા માટેનું.

ધૂમ્યા સ્ત્રીં ધૂમાડાનો સમૂહ.

ધૂમ્યાટ પું એક જાતનું પક્ષી.

ધૂમ્યાટી સ્ત્રીં એક જાતની પક્ષિણી.

ધૂમ્ર પું શિલાજિત, લુપ્તરો રંગ, કાળો-
રાતો મિશ્ર રંગ, શિવ, કાર્તિક સ્વામીનો

એક અનુચર, બલિરાજાનો સેનાપતિ

એક અસુર, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક રોગ.

ધૂમ્ર ત્રિં કાળો-રાતો મિશ્ર રંગવાળું.

ધૂમ્રક પું ઉંટ.

धूम्रकी

८०६

धूर्जर

धूम्रकी स्त्री० उट्टी.
 धूम्रकेतु पु० लतराग्नो अ० पुत्र, तृण-
 भिंदुना अ० पुत्र.
 धूम्रकेश पु० लुभरा रंगनी ध्वजवाणुं.
 धूम्रकेश पु० पृथुराग्नो अ० पुत्र, कृशा-
 श्वराग्नो अ० पुत्र.
 धूम्रकेश त्रि० लुभरा रंगना केशवाणुं—लाक्ष-
 काणा केशवाणुं.
 धूम्रपत्र त्रि० लाक्ष—काणा पांडुवाणुं.
 धूम्रपत्रा स्त्री० अ० जतनी क्षुप वनस्पति.
 धूम्रमूलिका स्त्री० अ० जतनुं धास.
 धूम्ररोहित पु० लुभर रंगमिश्र लाक्षरंग.
 धूम्ररोहित त्रि० लुभर रंगमिश्र लाक्ष
 रंगवाणुं.
 धूम्रलोचन पु० ते नामे शुभ असुरनो
 अ० सेनापति.
 धूम्रलोचन त्रि० लाक्ष—काणा नेत्रवाणुं.
 धूम्रलोहित पु० लुभर रंग मिश्र लाक्ष
 रंग, शिव.
 धूम्रलोहित त्रि० लुभर रंग मिश्र लाक्ष
 रंगवाणुं.
 धूम्रवर्ण पु० स्वाम—लाक्ष मिश्र रंग, अ-
 ल्मीठ राग्नो अ० पुत्र.
 धूम्रवर्ण त्रि० स्वाम—लाक्ष मिश्र रंगवाणुं.
 धूम्रवर्ण न० तुर्कस्तानी सिद्धाजित.
 धूम्रवर्णा स्त्री० अ० अग्निनी सातल्लो पेडी अ०.
 धूम्रशूक पु० उट्ट.
 धूम्रशूकी स्त्री० उट्टी.
 धूम्राक्ष त्रि० लाक्षमिश्र काणारंगना नेत्रवाणुं.
 धूम्राक्ष पु० तृण भिंदुना वंशना हेमचन्द्र
 राग्नो पुत्र, रावणना सैन्यनो राक्षस.
 धूम्राट पु० अ० जतनुं पक्षी.
 धूम्राटी स्त्री० अ० जतनी पक्षिणी.
 धूम्रानीक पु० शाकदीपनाराग मेधातिथिनो
 अ० पुत्र.
 धूम्राभ पु० वायु.

धूम्रायण पु० ते नामे अ० ऋषि.
 धूम्राचिस् स्त्री० अग्निनी दश कलाओषधी
 अ० कला.
 धूम्राह्वा स्त्री० अ० जतनी क्षुप वनस्पति.
 धूम्रिका स्त्री० सीसभनुं अ०.
 धूम्यमान त्रि० कं'पावानुं, हवावानुं, कं'पुं.
 धूर दिवा० आ० स० सेट् वध करवो, भारी
 नाभनुं, जनुं.
 धूर्जटि पु० शिव.
 धूर्त पु० धंतुरानुं अ०.
 धूर्त त्रि० ढग, छेतनार, धूताई, कपरी,
 मायावी, हिंसा करेन, भारी नाभेन.
 धूर्त न० भिडलवणु, संयणभार, लोढानो
 काट, भारनुं, वध करवो.
 धूर्तक पु० शिवाज, ते नामे अ० नाग.
 धूर्तक त्रि० धूर्त त्रि० लुभो.
 धूर्तकितव पु० लुगारी.
 धूर्तकृत पु० धंतुरो.
 धूर्तकृत् त्रि० हिंसक, हिंसा करनार.
 धूर्तचरित न० धूतारानुं यरित, ढगाध, ते
 नामे अ० नाटकग्रंथ.
 धूर्तजन्तु पु० मनुष्य.
 धूर्तता स्त्री० धूताराणुं, ढगाध, कपरीपणुं,
 लुगारीपणुं.
 धूर्तत्व न० उपरना अर्थ.
 धूर्तमण्डल न० धूतारानुं भंडा, ढगशणी,
 लुगारीआनुं टाणुं.
 धूर्तमनुष्य पु० धूतारो मनुष्य, धूतारो भाषुस.
 धूर्तमानुष त्रि० मनुष्यहिंसक, मनुष्यनो
 जेथे नाश करी होय ते.
 धूर्तमानुष पु० धूतारो भाषुस, ढग मनु-
 ष्य, कपरी मनुष्य, लुगारी भाषुस.
 धूर्तमानुषा स्त्री० रासना नामे वनस्पति.
 धूर्ति त्रि० हिंसक, हिंसा करनार.
 धूर्ति स्त्री० हिंसा.
 धूर्जर पु० रथ वगेरेनी जुंसरी करणु

કરનાર બળદ વગેરે.

ધૂર્ણદ્રિ ઊપરનો અર્થ.

ધૂર્ણી સ્ત્રી રથ વગેરેનો અગ્રભાગ-ધુસરી.

ધૂલક નં ઝેર.

ધૂલિ સ્ત્રી ધૂળ, રજ, પરાગ.

ધૂલિકદમ્બ પું વરશુદ્ધ, કદંબનું ઝાડ,
તિનિશ વૃક્ષ.

ધૂલિકદમ્બ નં ધૂળનો સમૂહ.

ધૂલિકા સ્ત્રી ધૂલી જુઓ, ઝાકળ.

ધૂલિકુટ્ટિમ નં ખેડેલું ખેતર.

ધૂલિકેવાર પું ખેડેલા ખેતરમાં ક્યારો.

ધૂલિગુચ્છક પું ઝુવાલ.

ધૂલિજઙ્ગ પું કાગડો.

ધૂલિજહ્વી સ્ત્રી કાગડી.

ધૂલિધ્વજ પું વાધુ.

ધૂલિપુષ્પિકા સ્ત્રી કેતકી-કેવડો.

ધૂલિપુષ્પી સ્ત્રી ઊપરનો અર્થ.

ધૂલી સ્ત્રી ધૂળ, રજ, પરાગ.

ધૂલીકદમ્બ પું ધૂલિકદમ્બ જુઓ.

ધૂલીકદમ્બ નં ધૂળનો સમૂહ.

ધૂલીકૃત્ય અવ્યં બ્યાકુળ કરીને.

ધૂસ્ તું ઉમં સં સેટ શોભાવવું.

ધૂસ્ તું ઉમં સં સેટ શોભાવમાન કરવું.

ધૂસ્ તું ઉમં સં સેટ શોભાવવું.

ધૂસર પું ગધેડો, ઉંટ, હોલો, કખૂતર, ધાંચી,

કાળો ધોળો રંગ, ધોળો પીળો રંગ, ચકલી.

ધૂસર ત્રિં કાળા-ધોળા રંગવાળું, ધોળા

પીળા રંગવાળું.

ધૂસરક પું કોઈનું નામ.

ધૂસરચ્છદા સ્ત્રી એક જાતની વનસ્પતિ.

ધૂસરપત્રિકા સ્ત્રી એક જાતની વનસ્પતિ.

ધૂસરા સ્ત્રી એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ.

ધૂસરાદ્ય પું ગધેડો, ઉંટ, કખૂતર, હોલો,

ચકલો.

ધૂસરાદ્યા સ્ત્રી ગધેડી, ઉંટી, કખૂતરી,

હોલી, ચકલી.

ધૂસરી સ્ત્રી ઊપરના અર્થ.

ધૂસો અવ્યં વિસ્તાર.

ધૂસીકૃત્ય અવ્યં વિસ્તારીને.

ધૂસ્તમા સ્ત્રી અત્યંત ભાર, ઘણો કાર્યભાર.

ધૂસ્તરા સ્ત્રી ઊપરના અર્થ.

ધૂસ્તુર પું ધંતુરાનું ઝાડ.

ધૂસ્તર પું ધંતુરાનું ઝાડ.

ધૂ મ્વાં ઉમં અનિદ્ સ્થિતિ કરવી, અં

ધારણ કરવું, સં

ધૂ મ્વાં આં જં અનિદ્ પડવું.

ધૂ તુદાં આં અનિદ્ સ્થિતિ કરવી. અં

ધારણ કરવું. સં

ધૂ તુરાં ઉમં સં સેટ ધારણ કરવું.

ધૂઙ્ગ મ્વાં પં સં સેટ ગમન કરવું, જવું.

ધૂત ત્રિં ધારણ કરનાર.

ધૂત ત્રિં ધારણ કરેલ, પકડેલ, ગ્રહણ કરેલ.

ધૂત નં પડવું, ધારણ કરવું, ગ્રહણ કરવું,

સ્થિતિ કરવી.

ધૂત પું તેરમા મનુનો એક પુત્ર, દુહિવંશી

ધર્મપુત્ર એક રાજા.

ધૂતદેવા સ્ત્રી દેવક રાજાની એક પુત્રી.

ધૂતરાજન પું સારા રાજાવાળો દેશ.

ધૂતરાષ્ટ્ર પું કુરવંશી ધૂતરાષ્ટ્ર રાજા, સારા

રાજાવાળો દેશ, તે નામે એક નાગ, તે

નામે એક ગંધર્વ રાજા, હંસપક્ષી.

ધૂતરાટ્ટી સ્ત્રી હંસલી, કસ્યપની એક કન્યા.

ધૂતવત્ર ત્રિં ધારણ કરનાર, ગ્રહણ કરનાર.

ધૂતવર્મન ત્રિં બપ્પર જેણે ધારણ કર્યું

હોય તે.

ધૂતવર્મન પું ત્રિગર્તરાજ કેતુવર્માનો નાનો

ભાઈ એક રાજા.

ધૂતવ્રત ત્રિં જેણે વ્રત ગ્રહણ કર્યું હોય તે.

ધૂતવ્રત પું પુરવંશી એક રાજા.

ધૂતહેતિ ત્રિં જેણે હથિઆર ધારણ કર્યું

હોય તે.

ધૂતાત્મન પું વિષ્ણુ.

ધૃતાત્મન

૮૦૮

ધે

ધૃતાત્મન ત્રિં જોણે મન વશ કર્યું હોય તે.
ધૃતિ ક્રીં ધીરજ, ધારણ કરવું, સંતોષ,
જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ, સુખ, સોળ
માતૃકાઓ પૈકી એક માતૃકા, માનસિક
એક ધારણા, તે નામે ધર્મદેવની એક
પત્ની, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક વ્યભિચારી
ભાવ, તે નામે એક વન.

ધૃતિ પું જ્યદ્રથ રાગનો એક પૌત્ર,
મિથિલાનો એક રાગ, તે નામે વિશ્વદેવ.

ધૃતિમત્ ત્રિં ધીરજવાળું, સંતોષી.

ધૃતિમત્ પું રૈવત રાગનો એક પુત્ર, તે
નામે એક અગ્નિ.

ધૃતિમત્ નં કુશદ્રોપમાં આવેલો ખંડ.

ધૃતિમુષ્ ત્રિં ધૈર્ય હરી લેનાર, સંતોષ
તગ્નવનાર.

ધૃતિહોમ પું વિવાહના અંગરૂપ એક હોમ.

ધૃતી ક્રીં દુર્ગા દેવી.

ધૃત્વન્ ત્રિં ધારણ કરનાર, સુદ્ધિમાન.

ધૃત્વન્ પું વિષ્ણુ, ધર્મ, આકાશ, સમુદ્ર,
આહ્વાણ.

ધૃત્વરી ક્રીં પૃથ્વી.

ધૃત્વા અઘ્યં ધારણ કરીને.

ધૃષ્ ભ્વાં પં સેટ્ એકડું કરવું, અં હિંસા
કરવી. સં

ધૃષ્ સ્વાં પં અં સેટ્ બડાઇ હાંકવી,
ડોળ કરવો, અછડાઇ કરવી, અભિમાન
કરવો, નિર્લજ્જતા કરવી.

ધૃષ્ કું આં સં સેટ્ પરાજય કરવો,
પરાભવ કરવો.

ધૃષ્ કું ઉમં સં સેટ્ ક્રોધ કરવો, પરા-
ભવ કરવો, હરાવવું.

ધૃષ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

ધૃષ્જ ત્રિં પરાજય કરનાર, હરાવનાર,
પરાભવ કરનાર.

ધૃષ્ઠ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

ધૃષ્ઠ ક્રીં પરાભવ, પરાજય.

ધૃષ્ ત્રિં ગર્વિષ્, બડાઇખોર, ચતુર, હાં-
શીઆર, નિર્લજ્જ.

ધૃષ્ પું સમૃદ્ધ.

ધૃષ્ ત્રિં નિર્લજ્જ, બડાઇખોર, ગર્વિષ્, નિર્દય.

ધૃષ્ પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક, વિદલ
રાજપુત્ર કુંતીનો એક પુત્ર.

ધૃષ્કેતુ પું સન્નતિ રાજના વંશના સકુ-
માર વંશનો એક પુત્ર, નવમા રોહિત
મનુનો એક પુત્ર, જનકવંશી ધૃતિનો
પુત્ર, કૈકય એક રાગ, કાશી રાગ સત્ય
કેતુનો એક પુત્ર, ધૃષ્કુમ્નનો એક પુત્ર.

ધૃષ્તા ક્રીં નિર્લજ્જપણું, બડાઇ, નિર્દયતા.

ધૃષ્ત્વ નં ઉપરના અર્થ.

ધૃષ્ઠ્વન્ પું દુષ્ટ રાગનો એક પુત્ર.

ધૃષ્ઠરથ પું તે નામે એક રાગ.

ધૃષ્ઠા ક્રીં નિર્લજ્જ સ્ત્રી, વ્યભિચારિણી સ્ત્રી.

ધૃષ્ઠિ પું હિરણ્યકશિપુના મોટા ભાઈ હિ-
રણ્યાક્ષનો એક પુત્ર, ચરનું એક પાત્ર.

ધૃષ્ઠિ ત્રિં નિર્લજ્જ, બેશરમ, ગર્વિષ્, નિ-
ર્દય, બડાઇખોર.

ધૃષ્ણ પું સાત્વતવંશી ભજમાનનો એક પુત્ર.

ધૃષ્ણજ્ ત્રિં નિર્લજ્જ, ગર્વિષ્, નિર્દય,
બડાઇખોર.

ધૃષ્ણિ પું કિરણ.

ધૃષ્ણુ ત્રિં ધૃષ્ણજ્ જુઓ.

ધૃષ્ણુ પું તે નામે એક રૂદ્રદેવ, સાવર્ણિ
મનુનો એક પુત્ર, વૈવસ્વત મનુનો એક
પુત્ર, સાત્વત વંશી કુકરનો એક પુત્ર,
પિતામહ પુત્ર કવિનો એક પુત્ર.

ધૃષ્ણુક પું વૈવસ્વત મનુના વંશનો એક રાગ.

ધૃષ્ણવોજસ્ પું કાર્તવીર્ય રાગનો પુત્ર.

ધૃષ્ણ્ય ત્રિં પરાભવ કરવા યોગ્ય, હરાવવા
યોગ્ય, તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય.

ધૃ ક્યાં પં અં સેટ્ ધરડા થવું, જીર્ણ થવું.

ધે ભ્વાં પં સં અનિદ પાન કરવું, પીવું,
ધાવવું.

ધેન પુઁ સમુદ્ર, નદ.
 ધેના સ્ત્રીઁ વાણી, નદી.
 ધેનિકા સ્ત્રીઁ ધાણુ, કૌથમીર.
 ધેની સ્ત્રીઁ ધાણા, કૌથમીર.
 ધેનુ સ્ત્રીઁ ગાય, તાણ વીઆએલી વાછરડા
 સહિત ગાય.
 ધેનુક પુઁ તે નામનો એક દૈત્ય, એક પ્ર-
 કારનો રતિખંધ.
 ધેનુકસુવન પુઁ બળભદ્ર, બળદેવ.
 ધેનુકહન પુઁ બળભદ્ર, બળદેવ.
 ધેનુકા સ્ત્રીઁ ગાય, હાથણી, ધાણુ, કૌથમીર.
 ધેનુકાદુગ્ધ નઁ ચીભડું, ગાયનું દૂધ.
 ધેનુકાદુગ્ધકર પુઁ ગાજર.
 ધેનુકારિ પુઁ બળદેવ, નાગકેસરનું ઝાડ.
 ધેનુદુગ્ધ નઁ ચીભડું, ગાયનું દૂધ.
 ધેનુદુગ્ધકર પુઁ ગાજર.
 ધેનુમક્ષિકા સ્ત્રીઁ બગાઇ નામની માખી.
 ધેનુમત્ર ત્રિઁ જેની પાસે ગાય હોય તે,
 માયવાણું.
 ધેનુમતી સ્ત્રીઁ ભરતવંશી દેવલુન્ન રાજની
 માતા.
 ધેનુસૂચ્ય નઁ ગાયનું સૂત્ર, ગાયની કીમત.
 ધેનુમ્મડ્યા સ્ત્રીઁ થતી ગાય, ગાયના સ્વ-
 રૂપમાં આવતી વાછરડી.
 ધેનુદમી સ્ત્રીઁ શ્રેષ્ઠ ગાય.
 ધેનુદરી સ્ત્રીઁ શ્રેષ્ઠ ગાય.
 ધેનુવ્યા સ્ત્રીઁ દેવું પૂરતું ભરાય રહે ત્યાંસુધી
 લેણુદારને ત્યાં કર્જને બદલે આપેલી ગાય.
 ધેનુવિયત ત્રિઁ પોતાનું લેણું અદા થાય
 થાય ત્યાંસુધી દેવાદારની ગાય જેણે પો-
 તાને કબજે રાખી હોય તેણે લેણુદાર.
 ધેય ત્રિઁ ધારણ કરવા યોગ્ય, પોષણ કરવા
 યોગ્ય, પીવા યોગ્ય.
 ધેય પુઁ પરમેશ્વર.
 ધેય નઁ ધારણ કરવું, પોષણ કરવું, પાન
 કરવું, પીવું.

ધેઠ ત્રિઁ અત્યંત ધારણ કરનાર.
 ધેનવ પુઁ ગાયનો વાછરડો.
 ધેનવી સ્ત્રીઁ ગાયની વાછરડી.
 ધેનુક નઁ ગાયોનો સમૂહ.
 ધેય નઁ ધીરજ, અપ્રમાદ, અવ્યાકુળતા,
 નિર્વિકારચિત્તપણું, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ ના-
 ચક-નાયિકાનો એક ગુણ, પુરુષનો ગુણ.
 ધેય પુઁ પુરુષમેધ યજ્ઞમાં આવતો એક દેવ.
 ધેયૈવત્ર ત્રિઁ ધૈર્યવાળું.
 ધેયત પુઁ સંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સાત સ્વ-
 રોમાંનો છઠો સ્વર.
 ધેયત્ય નઁ ધ્યાનયુક્તપણું, કર્મયુક્તપણું.
 ધેયર પુઁ પારધીનો છોકરો, મચ્છીમારનો પુત્ર.
 ધેયરિ પુઁ ઉપરના અર્થ.
 ધોયી પુઁ તે નામે એક કવિ.
 ધોર ભ્વાઁ પઁ સેટ્ ગમન કરવું, જવું,
 સઁ ચતુરાઇ કરવી બઁ
 ધોર પુઁ એક જાતનો સાપ.
 ધોરણ નઁ હરકોઈ વાહન, ગમન, ગતિ.
 ધોરણી સ્ત્રીઁ પરંપરા, પંક્તિ.
 ધોરણી સ્ત્રીઁ ઉપરના અર્થ.
 ધોરિત નઁ વધ, માર, ગતિ, ધોડાઓની
 એક ગતિ.
 ધોરિત ત્રિઁ ગમન કરેલ, ગયેલ.
 ધોરિતક નઁ ધોરિત નઁ જુઓ.
 ધોરો સ્ત્રીઁ એક જાતની સાપણ.
 ધૌત ત્રિઁ ધેયેલ, સાક કરેલ, શેયેલ.
 ધૌત નઁ રૂપું, ધોવું, સાફ કરવું.
 ધૌતકટ પુઁ ધોકડું-કૌથળો-શણનો થેલો.
 ધૌતકોશજ નઁનીચેના અર્થ.
 ધૌતકોષજ નઁ ધોયેલું રેશમ, ધોયેલું
 રેશમી વસ્ત્ર.
 ધૌતકૌશેય નઁ નીચે જુઓ.
 ધૌતકૌષેય નઁ ધૌતકોષજ જુઓ.
 ધૌતલગ્ગડી સ્ત્રીઁ દોપેલી સાકર.

धौतपाप

८१०

धमात

धौतपाप त्रि० घोवाध गयेकां पापवाणुं,
पापरहित.

धौतपाप न० ते नामे ऐक तीर्थ.

धौतबली स्त्री० ऐक जलनुं शीकुं.

धौतमूलक पु० ते नामे चीन देशने राज.

धौतमूलक त्रि० घोवाध गयेकां भूणवाणुं,
धोयेका भूणवाणुं.

धौतय न० सैधव, सिंधालु.

धौतरि त्रि० कंषावनार, धूषावनार.

धौतरी स्त्री० कंषावनारी, धूषावनारी.

धौतशिल न० रूढिक भलि.

धौताञ्जनी स्त्री० ऐक जलनुं शीकुं.

धौतात्मन त्रि० शुद्ध मनवाणुं.

धौती स्त्री० याजनारी डाई स्त्री, हरयोगनुं
ऐक अंग.

धौन्धुमार न० महाभारतमां वनपर्वमां
आवतुं ऐक आप्यान.

धौन्धुमार त्रि० धुधुमार संयंधी.

धौमक त्रि० धूमाधवाणा प्रदेशमां होनार-
थनार.

धौमतायन पु० ते नामे ऐक राज.

धौमतायनक त्रि० धौमतायन राजऐ व-
सावेस नगर वगेरे.

धौमायनक त्रि० धौमायने करैस वगेरे.

धौमीय त्रि० धूमाधयी जनेस वगेरे.

धौम्य पु० धूम ऋषिने पुत्र-पुधिष्ठिने
ऐक पुरोहित.

धौम्र पु० ते नामे ऐक ऋषि, ते नामे
ऐक वास्तुस्थान.

धौम्र न० लाल-काणा-रंगपणुं.

धौम्र त्रि० काजोमिश्र-लालरंगवाणुं.

धौम्रायण पु० धूम्र ऋषिने जेन.

धौरादित्य पु० ते नामे ऐक तीर्थ.

धौरित न० घोडाखेनी ऐक गति.

धौरितक न० उपरने अर्थ.

धौरेय पु० जगद, घोडा.

धौरेय त्रि० लार वहेनार, जुंसरी वहेनार.

धौर्तिक न० धूतारापणुं, शकता, लुम्बाध

धौर्तिक त्रि० हग, लुम्बु.

धौर्तिय पु० धूतारी खेनी ओकरे.

धौर्त्य न० धूतारापणुं, हगार्ध.

धौर्व न० घोडाखेनी ऐक गति.

धौवकि पु० धुवका नामनी खेनी पुत्र.

धमा भ्वा० प० अनिद् धमवुं, हुंकेवुं अ०
हुंकेने जगाडुं. स०

धमाकार पु० लुहार, 'धमा' जेने शब्द
करे.

धमाक्ष भ्वा० प० सेद् आकांक्षा करी, छि-
च्छुं, स० धोर शब्द करे, अ०

धमाक्ष पु० कागडे, भाछकां आनाई पक्षी.

धमाक्ष त्रि० बिभुस, बिभारी, सुधार.

धमाक्षजङ्घा स्त्री० ते नामे ऐक वनस्पति.

धमाक्षजम्बु स्त्री० ऐक जलनी जंशुडी.

धमाक्षतुण्डी स्त्री० ऐक जलने वेला.

धमाक्षदन्ती स्त्री० ऐक जलनी वनस्पति-
काकतुण्डी.

धमाक्षनखी स्त्री० उपरने अर्थ.

धमाक्षनाम्नी स्त्री० ऐक जलनी वनस्पति-
काकोदुम्बरिका

धमाक्षनाशिनी स्त्री० हप्पा लुआ.

धमाक्षनासा स्त्री० ऐक जलनी वनस्पति.

धमाक्षनासिका स्त्री० उपरने अर्थ.

धमाक्षपुष्ट पु० डायल पक्षी.

धमाक्षपुष्टी स्त्री० डायल पक्षिणी.

धमाक्षमाची स्त्री० काकमाचो नामे वनस्पति.

धमाक्षवल्ली स्त्री० काकनासा वनस्पति.

धमाक्षदन्ती स्त्री० 'काकतुण्डी' वनस्पति.

धमाक्षी स्त्री० काडेखी वनस्पति, कागडी,

बिभारण, सुधारण.

धमाक्षोली स्त्री० काडेखी वनस्पति.

धमात त्रि० हुंकेस, धमेस, शब्द करे, हुंके
मारी जगाडेस.

ધ્રમાપન નં વૃદ્ધિ કરવી. વધારવું, જળના કરવી.

ધ્રમાપિત્રિ ત્રિં વધારેલ, વૃદ્ધિ પમાડેલ, જળના કરેલ.

ધ્યાત નં ધ્યાન, વિચાર, ચિંતન, ધ્યેય વસ્તુમાં એકતાનપણું, નિદ્ધિધ્યાસન, પરમાત્મચિંતન, તે નામે એક ઉપનિષદ-ધ્યાત ત્રિં ધ્યાન કરેલ, વિચારેલ, ચિંતન કરેલ.

ધ્યાત્ ત્રિં ધ્યાન કરનાર, વિચારનાર.

ધ્યાન નં ધ્યાત નં જુઓ.

ધ્યાનજન્ય પું વિશ્વામિત્રના વંશનો જાપિ.

ધ્યાનપર ત્રિં ધ્યાન કરવામાં તત્પર, ધ્યાનપરાયણ.

ધ્યાનયોગ પું ધ્યાનરૂપી યોગ-તે નામે યોગનું એક અંગ.

ધ્યાનયત્ ત્રિં ધ્યાનવાળું.

ધ્યાનાભ્યાસ પું સમાધિ.

ધ્યાનારૂપદ નં ધ્યાન કરવાનું સ્થાન, ધ્યેય વસ્તુ.

ધ્યાનિક ત્રિં ધ્યાનથી ખતેલ, ધ્યાનસાધ્ય.

ધ્યાનિન્ ત્રિં ધ્યાનવાળું, ધ્યાન કરનાર.

ધ્યાનીય ત્રિં ધ્યાન કરવા યોગ્ય, ચિંતન કરવા યોગ્ય.

ધ્યામ નં એક જાતનું ગંધવાળું ઘાસ, મૌંદગનું ઝાડ.

ધ્યામક્ર નં એક જાતનું ઘાસ-રોહિવૃક્ષ.

ધ્યામન્ પું પરિભાણ, માપ, તેજ.

ધ્યામન્ નં ચિંતા, ચિંતન.

ધ્યામમુદ્દેજ ત્રિં વીખરાયણા કેશવાળું.

ધ્યાયત્ ત્રિં ધ્યાન કરતું, ચિંતવતું.

ધ્યેય ત્રિં ધ્યાન કરવા યોગ્ય.

ધ્યૈ મ્વાં પં સં અનિદ્ ચિંતવતું, વિચારતું.

ધ્ર ત્રિં ધારણ કરનાર.

ધ્રજ્ મ્વાં પં સં સેદ્ નીચેના અર્થ.

ધ્રજ્ મ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

ધ્રજિ ત્રિં ગમન કરનાર, જનાર.

ધ્રજ્ મ્વાં પં સં સેદ્ શબ્દ કરવો.

ધ્રસ્ કયાં પં સં સેદ્ કણે કણે ગ્રહણ કરવું.

ધ્રસ્ જું ઉમં સં સેદ્ ફેંકવું, ઉડાડવું.

ધ્રા મ્વાં પં સં સેદ્ જવું.

ધ્રાંશ્ મ્વાં પં સં સેદ્ ધ્રજવું, ધોર શબ્દ કરવો.

ધ્રાક્ષા સ્ત્રીં ગમન, ગતિ.

ધ્રાક્ષામત્ ત્રિં ગતિવાળું.

ધ્રાક્ષ મ્વાં પં સં સેદ્ શીલવું, શલ્યગારવું,

ધ્રાષ્ મ્વાં આં અં સેદ્ સ્વમર્થ થવું, શક્તિમાન થવું.

ધ્રાજિ સ્ત્રીં ગતિ, ગમન, વંદોળાયો વાયુ.

ધ્રાડ્ મ્વાં આં સં સેદ્ ભાંગવું, ભેદ કરવો, ફેંડવું, વિભાજ કરવા.

ધ્રાડિ પું પુષ્પ વીણવાં.

ધ્રિજ્ મ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

ધ્રિયમાણ ત્રિં ધારણ કરાતું, ખચતું, અવશેષ હોતું.

ધ્રુ તુદાં પં અનિદ્ સ્થિર થવું અંખસવું, જવું સં

ધ્રુ મ્વાં પં સં સેદ્ ગમન કરવું, જવું.

ધ્રુવ તુદાં પં અં સેદ્ સ્થિર થવું.

ધ્રુવ ત્રિં સ્થિર, નિશ્ચળ, સતતનું, શાશ્વત, નિત્યનું, અખંડ.

ધ્રુવ નં તર્ક, આકાશ.

ધ્રુવ પું શંકુ, ખીસો, વિખણ, શિવ, ધડો,

ઉત્તાનપાદ રાજનો પુત્ર-ધ્રુવ, તે નામે એક વસુ-દેવ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ,

ઝાડનું કુંડ, એક જાતનું પક્ષી, આકાશમાં રહેલ બે તારા, દેવાશનો એક આવર્ત,

ઉત્તરાપાદા-ઉત્તરાભાદ્રપદા-ઉત્તરાશ્વિની-રોહિણી નક્ષત્ર, નાકનો અગ્રભાગ, યજનું

એક ગ્રહપાત્ર, ગ્રહ નક્ષત્ર વગેરે લાવવામાં

ધ્રુવક

૮૨૨

ધ્વન

ઉપયોગી ન્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક અંક,
ધ્રુવ નક્ષત્ર.
ધ્રુવક પુનં ઉપરના અર્થ, અંગીતશાસ્ત્ર-
સિદ્ધ ધ્રુવક.
ધ્રુવકિલ ત્રિં ધ્રુવવાળું.
ધ્રુવકેતુ પુનં એક જાતનો કેતુ.
ધ્રુવમ્ અવ્યં નક્ષી, ખરેખર.
ધ્રુવરત્ના સ્ત્રી તે નામે કાર્તિક સ્વામીની
અનુચર એક માતૃકા.
ધ્રુવલોક પુનં સલ્યલોકમાં આવેલું ધ્રુવનું
એક સ્થાન.
ધ્રુવસન્ધિ પુનં કુશવંશી હિરણ્યનાભનો પૌત્ર.
ધ્રુવસ્ ત્રિં ધ્રુવનિવાસ.
ધ્રુવા સ્ત્રી એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર, સાધ્વી
સ્ત્રી, એક જાતની ગીતિ, મૂર્વા વનસ્પતિ.
ધ્રુવાવર્ત પુનં રૂંવાટાની ગોળ એક આકૃતિ.
ધ્રુવાશ્વ પુનં એક જાતનો મોટો ઘોડો.
ધ્રુવિ ત્રિં સ્થિર, નિશ્ચળ, નિલ.
ધ્રુ ધ્રુ ધાતુ જુઓ.
ધ્રેક્ સ્વાં આં અં સેટ્ ઉત્સાહ કરવો,
શબ્દ કરવો.
ધ્રે સ્વાં પં અં અનિદ્ તમ થવું.
ધ્રૌવ ત્રિં ધ્રુવા નામના યજ્ઞપાત્રથી પ્રદક્ષ
કરેલ ઘી વગેરે.
ધ્રૌવ્ય નં સ્થિરતા, નિશ્ચળતા, નિત્યતા.
ધ્રૌવ્ય ત્રિં નિલ-ધ્રુવ સ્થાનમાં પહોંચ્યાડનાર.
ધ્રવંસ્ સ્વાં આં અં સેટ્ નાશ પામવું,
નીચે પડવું.
ધ્રવંસ પુનં અમાવ, વિનાશ.
ધ્રવંસકલા અવ્યં હિંસા.
ધ્રવંસકલાકૃત્ય અવ્યં હિંસા કરીને.
ધ્રવંસન નં નાશ પામવું, ફના થવું, નાશ
કરવું, નીચે પડવું.
ધ્રવંસન ત્રિં નાશ કરનાર, ફના કરનાર.
ધ્રવંસિત ત્રિં નાશ કરેલ, ફના કરેલ.
ધ્રવંસિન્ ત્રિં નાશ પામનાર, ફના થનાર.

ધ્વજ્ સ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
ધ્વજ પુનં દાર કાઠનાર, મેદુ-પુરુષનું લિંગ,
ચિન્હ, ખાટસાનું એક અંગ, ગર્વ, અ-
ભિમાન, પૂર્વદિશામાં રહેલું ધર.
ધ્વજ પુનં નં ધન, પતાકા.
ધ્વજગૃહ પુનં ધનને માટે યોગ્ય ધર.
ધ્વજગ્રીવ પુનં તે નામે એક રાક્ષસ.
ધ્વજદ્રુમ પુનં તાડનું ઝાડ.
ધ્વજપ્રહરણ પુનં વાણ.
ધ્વજમજ્જ પુનં મેદુનો ભંગ-નપુંસકતાના
કારણરૂપ એક રોગ, ધનનો ભંગ-ધન
પતાકાનું કપાતું.
ધ્વજચત્ર ત્રિં ધનવાળું, પતાકાવાળું, ચિ-
ન્હવાળું, દાર કાઠનાર.
ધ્વજવતી સ્ત્રી રૂચિમેધસની કન્યા.
ધ્વજવૃક્ષ પુનં તાડનું ઝાડ.
ધ્વજાંશુક નં ધનનું કપડું.
ધ્વજારોપણ નં દેવમંદિર વગેરે ઉપર ધન
ચઢાવવી.
ધ્વજાહુત નં યુદ્ધમાંથી આણેલ એક જા-
તનો દાસ.
ધ્વજાહુત નં જેમાંથી કોઈનો ભાગ ન
પડે તેવું યુદ્ધ વગેરેમાંથી આણેલ ધન.
ધ્વજિક ત્રિં ધર્મદોંગી, પાખંડી.
ધ્વજિન્ ત્રિં ધનવાળું, પતાકાવાળું.
ધ્વજિન્ પુનં પવંત, રથ, સપ, ઘોડો, આ-
ભણ, મોર પક્ષી, દાર કાઠનાર.
ધ્વજિની સ્ત્રી સેના, સાપેણ, ઘોડી, આ-
ભણી, મોર પક્ષી.
ધ્વજોત્થાન નં શકધ્વજનું ઉત્થાન, શક-
ધ્વજના ઉત્થાનનિમિત્તે ઉત્સવ.
ધ્વજ્ સ્વાં પં સં સેટ્ જવું.
ધ્વજ્ સ્વાં અં પં સેટ્ શબ્દ કરવો, અ-
વાજ કરવો.
ધ્વન સ્વાં પં અં સેટ્ ઉપરના અર્થ.

ધ્વન

૮૨૩

ન

ધ્વન ચુરાં ઉમં અં સેટ્ શબ્દ કરવો,
અવાજ કરવો.

ધ્વન પું અસ્પષ્ટ શબ્દ, અવાજ.

ધ્વનત્ ત્રિં શબ્દ કરતું, અવાજ કરતું.

ધ્વનન નં અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો, ગાજતું,
અવાજ કરવો.

ધ્વનમોદિન પું ભમરો.

ધ્વનમોદિની સ્ત્રીં ભમરી.

ધ્વનિ પું અસ્પષ્ટ શબ્દ, અવાજ, ઉત્તમ
કાવ્ય.

ધ્વનિકાવ્ય નં ઉત્તમ કાવ્ય.

ધ્વનિકાર ત્રિં શબ્દ કરનાર, અવાજ
કરનાર.

ધ્વનિકાર પું ઉત્તમ કાવ્ય કરનાર કવિ.

ધ્વનિકૃત્ પું ઉપરનો અર્થ.

ધ્વનિગ્રહ પું કાન.

ધ્વનિત ત્રિં શબ્દ કરેલ, અવાજ કરેલ,
ગાજેલ.

ધ્વનિત નં શબ્દ, અવાજ, ગર્જના.

ધ્વનિનાલા સ્ત્રીં વાંસળી, વીણા, પાવો.

ધ્વનિબોધક પું એક જાતનું ધાસ-રો-
હિષત્વળ.

ધ્વનિવિકાર પું અવાજમાં વિકાર, શોક-
ભય વગેરે કારણથી અવાજમાં જણાતો
ફેરફાર, કાકુ.

ધ્વન્સ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ નાશ પામવો,
ફના થવું, નીચે પડવું.

ધ્વન્સિત ત્રિં નાશ પામેલ, નાશ કરેલ.

ધ્વન્સિન્ ત્રિં નાશ પામનાર.

ધ્વન્સિન્ પું પહાડી અખરોટનું ઝાડ.

ધ્વસ્ત ત્રિં નાશ પામેલ, ફના થયેલ,
નીચે પડેલ

ધ્વસ્તિ સ્ત્રીં નાશ.

ધ્વાંક્ષ્ ભ્વાં પં સેટ્ ધ્માક્ષ્ ધાતુ જુઓ.

ધ્વાંક્ષ પું ધ્માંક્ષ પું જુઓ.

ધ્વાંક્ષ ત્રિં ધ્માંક્ષ ત્રિં જુઓ.

ધ્વાંક્ષજઙ્ઘા સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષજમ્બુ સ્ત્રીં એક જાતની માંજુડી.

ધ્વાંક્ષતુળ્હી સ્ત્રીં એક જાતનો વેસો.

ધ્વાંક્ષદન્તી સ્ત્રીં 'કાકતુળ્હી' વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષનલ્હી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

ધ્વાંક્ષનામ્તી સ્ત્રીં 'કાકોદુમ્બરિકા' વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષનાશિની સ્ત્રીં હપુષા જુઓ.

ધ્વાંક્ષનાસા સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષનાસિકા સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષપુટ્ પું કોયલ પક્ષી.

ધ્વાંક્ષપુટ્રી સ્ત્રીં કોયલ પક્ષિણી.

ધ્વાંક્ષમાચી સ્ત્રીં 'કાકમાચી' વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષવલ્હી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષાદની સ્ત્રીં 'કાકતુળ્હી' વનસ્પતિ.

ધ્વાંક્ષી સ્ત્રીં ધ્માંક્ષી જુઓ.

ધ્વાંક્ષોલ્હી સ્ત્રીં કાકિલી વનસ્પતિ.

ધ્વાન પું શબ્દ, અવાજ.

ધ્વાન્ત નં અંધારું, એક નરક.

ધ્વાન્તવિન્ત પું પતંગીયું.

ધ્વાન્તશાષ્ટવ પું અગ્નિ, સૂર્ય, ચંદ્ર, ધોળો
રંગ, ચિત્રાનું ઝાડ, આકાશનું ઝાડ, કપૂર.

ધ્વાન્તારાતિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

ધ્વાન્તોન્મેષ પું પતંગીયું.

ધ્વ્ ભ્વાં પં સં અનિદ્ વાંકું કરવું, મારવું,
ઠાર કરવું.

ન.

ન વ્યંજનોમાં વીસમો દંત્ય અનુનાસિક
વ્યંજન.

ન અવ્યં નિષેધાર્થે, ઉપમામાં તથા નદિ
એવા અર્થમાં વપરાય છે.

ન 'નકાર' અક્ષર, અધ, અંધન, જુદ દેવ,
રતન, સેતું, ગણપતિ, યુદ્ધ.

ન ત્રિં સ્તુતિ પામેલ, દૂશ, દુર્ભાગ, અશક્ત,
નાહિ થાકેલ.

નઃશુદ્ધ ત્રિં નાના નાકવાળું.

નંશુક ત્રિં નાશ પામતું, નાશ કરતું.

નંદ્ર ત્રિં નાશ પામનાર.

નર્ક્ અવ્યં રાત્રે, રાત્રિએ.

નર્કિચન ત્રિં નિર્ધન, દરિદ્રી.

નર્કિમ્ અવ્યં વર્જનાર્થે અવ્યય, ત્યાગ
કરવા યોગ્ય.

નર્કિર્ અવ્યં ઉપરના અર્થ.

નકુચ પું મંદાર વૃક્ષ.

નકુટ પું નાક.

નકુલ પું નોળાથો, પાંડવ નકુલ, શિવ, પુત્ર.

નકુલ ત્રિં કુળરહિત.

નકુલાદયા સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.

નકુલાન્ધતા સ્ત્રીં એક જાતનો આંખનો
રોગ.

નકુલી સ્ત્રીં નોળાથું-માદા, જટામાંસી વ-
નસ્પતિ, કુકડી, શંખિની.

નકુલીશ પું કાલીપીઠમાંનો એક હૈરવ
દેવ, તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ હકાર.

નકુલેશ પું ઉપરના અર્થ.

નકુલેશ્વર પું નકુલીશ જુઓ.

નકુલેષ્ઠકા સ્ત્રીં રાત્રના વનસ્પતિ.

નક્ ચું ઉમં સં સેટ્ નાશ કરવો.

નક્ત નં રાત્રે ભોજન કરવાનું એક વ્રત.

નક્ત ત્રિં લાજેલ, શરમાયેલ.

નક્તક પું વસ્ત્રનો ટુકડો.

નક્તચર પું નક્તચારિન્ પું જુઓ.

નક્તચર ત્રિં નીચેનો શબ્દ જુઓ.

નક્તચારિન્ પું બિલાડો, ધુવડ, રાક્ષસ, ચોર.

નક્તચારિન્ ત્રિં રાત્રે વિચરનાર, રાત્રે
ફરનાર.

નક્તચર પું રાક્ષસ, ગુચળ, ચોર, ધુવડ,
બિલાડો.

નક્તચર ત્રિં નક્તચારિન્ ત્રિં જુઓ.

નક્તચરી સ્ત્રીં રાક્ષસી, ધુવડમાદા, બિલાડી.

નક્તચર્યા સ્ત્રીં રાત્રે ફરવું તે.

નક્તચારિન્ ત્રિં રાત્રે ફરનાર.

નક્તચારિન્ પું નક્તચારિન્ પું જુઓ.

નક્તજ્ઞાત ત્રિં રાત્રે જન્મેલ, રાત્રે ઉત્પન્ન
થયેલ.

નક્તજ્ઞાતા સ્ત્રીં એક જાતની ઔષધી.

નક્તનં નં રાત્રિ.

નક્તન્તન ત્રિં રાત્રે હોનાર-થનાર.

નક્તન્દિવ નં રાત્રે અને દિવસે.

નક્તન્દિવમ્ અવ્યં રાત્રિદિવસ, હમેશ.

નક્તભોજન નં રાત્રે જમવું તે, જેમાં રાત્રેજ
ભોજન થઈ શકે તેવું વ્રત.

નક્તભોજિન્ ત્રિં વ્રતાદિ નિમિત્તે રાત્રે
જમનાર.

નક્તમ્ અવ્યં રાત્રે.

નક્તમાલ પું કરંજવૃક્ષ.

નક્તમુખા સ્ત્રીં રાત્રિ.

નક્તવ્રત નં દિવસે નહિ પણ રાત્રે ભોજન
કરવારૂપ એક વ્રત.

નક્તા સ્ત્રીં એક જાતની વનસ્પતિ.

નક્તાન્ધ્ય નં એક જાતનો નેત્રરોગ-
રતાંધળાપણું.

નક્ત પું મગરમચ્છ, માછલું.

નક્ત નં ખારસાખની ઉપરનું લાકડું, નાક.

નક્તકેતન પું કામદેવ.

નક્તરાજ પું મોટો મગરમચ્છ.

નક્તહારક પું મગરમચ્છને પણ ઉપાડી
જનાર, એક જગત્તર પ્રાણી.

નક્તો સ્ત્રીં મગરમચ્છ માદા, માછલી.

નક્ષ્ત્રાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.

નક્ષત્ર નં અશ્વિની વગેરે સત્યાવીસ નક્ષત્ર,
સત્યાવીસ મોતીનો કાઈ હાર, સત્યાવી-
સની સંખ્યા.

નક્ષત્રકાન્તિવિસ્તાર પું ધોળો યાવનાદ.

નક્ષત્રગણ પું નક્ષત્રોનો સમૂહ, તારાઓનો
સમૂહ.

નક્ષત્રચક્ર

૮૨૬

નક્ષત્રનિષ્ણવ

નક્ષત્રચક્ર નં રાશચક્ર, નક્ષત્રમંડળ, તં-
ત્રસાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દીક્ષામાં ઉપયોગી ચક્ર.
નક્ષત્રજાત નં અમુક નક્ષત્રમાં જન્મ.
નક્ષત્રદર્શ ત્રિં નક્ષત્રો જ્ઞેનાર, જ્ઞેશી.
નક્ષત્રદાન નં અમુક નક્ષત્રમાં અમુક
પદાર્થનું દાન.

નક્ષત્રનાથ પું ચન્દ્રમા, કપૂર.
નક્ષત્રનેમિ પું દુવનો તારો, ચન્દ્રમા, વિષ્ણુ,
કપૂર, રેવતી નક્ષત્ર.

નક્ષત્રપ પું ચંદ્ર, કપૂર.

નક્ષત્રપતિ પું ચંદ્ર, કપૂર.

નક્ષત્રપથ પું નક્ષત્રોને ફરવાનો માર્ગ.
નક્ષત્રપદ્યોગ પું બુદ્ધચાત્રના અંગરૂપયોગ.
નક્ષત્રપુરુષ પું નક્ષત્રોથીજ જૂદાં જૂદાં
અંગો કંઈક કંઈકે પુરુષ-જે નક્ષત્રવતનું
અંગ ગણાય છે.

નક્ષત્રભોગ પું રાશચક્રમાં રહેલાં નક્ષત્રોનો
એક એક દિવસનો ઉપભોગ.

નક્ષત્રમાન નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ અમુક
દિનાદિમાન.

નક્ષત્રમાર્ગ પું નક્ષત્રોને ફરવાનો માર્ગ.
નક્ષત્રમાલા સ્ત્રીં સસાવીસ મોતીનો હાર,
હાથીઓની પંક્તિ, નક્ષત્રોની પંક્તિ.

નક્ષત્રમાલિની સ્ત્રીં જાઈનો વેશો.

નક્ષત્રયાજક પું નક્ષત્ર નિમિત્ત દોષ જ-
ણાથી તેની શાંતિ કરાવનાર નીચ આહવાણ.

નક્ષત્રયોગ પું નક્ષત્રોમાં ફૂર ગ્રહ વગેરેનો
યોગ.

નક્ષત્રયોગિની સ્ત્રીં અશ્વિની નક્ષત્ર.

નક્ષત્રયોનિ સ્ત્રીં વિવાહ વગેરેમાં યોનિકૃટ.

નક્ષત્રરાજ પું ચંદ્ર, કપૂર.

નક્ષત્રલોક પું નક્ષત્રાધિષ્ઠિત અમુક લોક.

નક્ષત્રવિદ્યા સ્ત્રીં જ્યોતિષવિદ્યા.

નક્ષત્રવીચિ સ્ત્રીં આકાશમાં અમુક અમુક
નક્ષત્રોએ કરેલ માર્ગ.

નક્ષત્રવ્યૂહ પું શુભાશુભ સૂચક નક્ષત્રમયૂહ.

નક્ષત્રવ્રત નં નક્ષત્ર નિમિત્તે અમુક વ્રત.

નક્ષત્રશૂલ પું પ્રયાણ વગેરેમાં નિષિદ્ધ જ્યો-
તિષપ્રસિદ્ધ નક્ષત્રશળ.

નક્ષત્રસત્ર નં નક્ષત્ર નિમિત્તે અમુક સત્ર.

નક્ષત્રસન્ધિ પું પૂર્વનક્ષત્રથી ઉત્તરનક્ષત્રમાં
ચંદ્ર વગેરે ગ્રહોની ગતિરૂપ સંક્રાન્તિ.

નક્ષત્રસાધન નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ નક્ષત્ર
જાણવાનું એક ગણિત.

નક્ષત્રસૂચક પું જ્યોતિષના સિદ્ધાન્તને નહિ
જાણનારો જ્ઞેશી.

નક્ષત્રસૂચિન્ પું ઉપરનો અર્થ.

નક્ષત્રામૃત નં અમુક વારે અમુક નક્ષત્રના
યોગથી થતો અમૃત યોગ.

નક્ષત્રિન્ પું વિષ્ણુ, ચંદ્ર, કપૂર.

નક્ષત્રિય પું નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાયક દેવ.

નક્ષત્રિય ત્રિં ક્ષત્રિય ન હોય તે.

નક્ષત્રેશ પું ચંદ્ર, કપૂર.

નક્ષત્રેશ્વર પું ચંદ્ર, કપૂર.

નક્ષત્રેશ્વર નં નક્ષત્રાધિષ્ઠાયક દેવોએ કા-
શીમાં સ્થાપેલ એક શિવલિંગ.

નક્ષત્રેષ્ટકા સ્ત્રીં તે નામે એક ઇષ્ટકા.

નક્ષત્રેષ્ટિ સ્ત્રીં નક્ષત્ર નિમિત્તે ઇષ્ટિ.

નક્ષ્ મ્વાં પં સં સેટ્ સરકતું ખમ્તું, જતું.

નક્ષ પું નં નખ, વીશની સંખ્યા.

નક્ષ પું ખંડ, ટુકડો.

નક્ષ નં શુક્રિકા નામે એક દ્રવ્ય-નખસો.

નક્ષકુટ્ટ પું હળમ, ધાંજો.

નક્ષક્ષત નં નક્ષપદ જુઓ.

નક્ષલાદિન્ ત્રિં નખથી ખાનાર.

નક્ષગુચ્છફલા સ્ત્રીં એક જાતનું ધાન્ય.

નક્ષજાહ નં નખનું મૂળ.

નક્ષદારણ નં નખ કાઢવાનું હળમનું
ઓગર-તેલણી.

નક્ષનિકૃન્તન નં ઉપરનો અર્થ, નખ
કાપે તેવું હરકોઈ ઓગર.

નક્ષનિષ્ણવ પું નખજ્ઞી નામની વનરપતિ.

નલ્લપદ

૮૨૬

નગરકોતી

નલ્લપદ નં નખનું સ્થાન નખો ઉઝડો-
નખક્ષન.

નલ્લપર્ણી સ્ત્રી એક જાતની શુષ્ક વનસ્પતિ.

નલ્લપુષ્પી સ્ત્રી 'પૂક્કા' નામે વનસ્પતિ.

નલ્લપ્રવિત નં નખ અને પ્રચિત.

નલ્લફલિતી સ્ત્રી નલ્લનિષાગવ જુઓ.

નલ્લભિન્ન ત્રિં નખથી ચીરેલ, નખથી
ઉતરડેલ, નખથી તોડેલ.

નલ્લમુલ નં ધતુપ.

નલ્લમ્પવ ત્રિં નખને તપાવનાર.

નલ્લમ્પવા સ્ત્રી રાખડી, રાખ.

નલ્લર પું નં નખ.

નલ્લર ત્રિં તીક્ષ્ણ ન હોય તે.

નલ્લરજની સ્ત્રી મેંદી, મેંદીનું ફળ.

નલ્લરજની સ્ત્રી નેયણી.

નલ્લરાયુધ પું સિંહ, વાધ, કુતરો.

નલ્લરાયુધ ત્રિં નખરૂપ હથિઆરવાળું.

નલ્લરાયુધી સ્ત્રી સિંહણ, વાધેણ, કુતરી.

નલ્લરાહ પું કરેણનું ઝાડ.

નલ્લરી સ્ત્રી નખશે નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય.

નલ્લલેલક ત્રિં અવિકાર્યે નખલેખન કર્મ
કરનાર.

નલ્લલેલા સ્ત્રી નખક્ષત, નખના ધાવની
નીશાની.

નલ્લલેલ પું ઉપરના અર્થ.

નલ્લલિષ પું મનઘ્ય વગેરે પ્રાણી.

નલ્લલિષ્કર પું નખથી ખેતરીને ખાનાર
ખાઝ વગેરે.

નલ્લલુક્ષ પું નીલરૂક્ષ.

નલ્લલ્રણ નં નલ્લપદ જુઓ.

નલ્લશક્ક પું નાનું શંખડું.

નલ્લશક્ક પું ઉપરનો અર્થ.

નલ્લાઘાત પું નલ્લર જુઓ, નખનો પ્રહાર,
નખવડે પ્રહાર.

નલ્લાઠ્ઠ પું નખના ધાનું ચિન્હ, નખક્ષન,
'વ્યાગ્રનલ્લી' વનસ્પતિ.

નલ્લાનલ્લિ અવ્યં નખે નખે થયેલું શુદ્ધ.

નલ્લાયુધ પું વાધ, સિંહ, કુતરો.

નલ્લાયુધી સ્ત્રી વાધેણ, સિંહણ, કુતરી.

નલ્લાલિ પું નાનું શંખડું.

નલ્લાલિ સ્ત્રી નખની પંક્તિ.

નલ્લાલુ પું નીલરૂક્ષ.

નલ્લાશિન્ પું ધુવડ.

નલ્લાશિન્ ત્રિં નખવડે ખાનાર.

નલ્લાહ પું નખશે નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય.

નલ્લિ ત્રિં સરકી જનાર, ખસી જનાર.

નલ્લિન્ પું સિંહ, વાધ, કુતરો.

નલ્લિન્ ત્રિં મોટા નખવાળું.

નલ્લિની સ્ત્રી સિંહણ, વાધેણ, કુતરી.

નલ્લી સ્ત્રી નખશે નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય.

નગ પું પર્વત, વૃક્ષ, સાતની સંખ્યા.

નગકર્ણી સ્ત્રી તે નામે એક વનસ્પતિ.

નગગન્ધા સ્ત્રી એક જાતની વનસ્પતિ.

નગજ ત્રિં પર્વતમાં ઉત્પન્ન થનાર.

નગજા સ્ત્રી પાર્વતી.

નગણ પું છંદઃશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ નગણ.

નગણા સ્ત્રી એક જાતની વનસ્પતિ.

નગનદી સ્ત્રી પર્વતમાંથી નીકળેલી નદી.

નગનન્દિની સ્ત્રી પાર્વતી.

નગનાથ પું હિમાલય, ચંદ્ર, કપૂર.

નગપતિ પું હિમાલય, ચંદ્ર, કપૂર.

નગભિદ્ પું પાંચરને તેડવાનું એક ઓ-
ગર-ટાંકણું-ધણ.

નગભિદ્ પું ઇન્દ્ર.

નગમ્ પું ક્ષુદ્ર પાણીજીવેક વનસ્પતિ.

નગમ્ સ્ત્રી પર્વતની જમીન.

નગમ્ ત્રિં પર્વતમાં ઉત્પન્ન થનાર.

નગમૂર્ત્ત્વ પું પર્વતનું શિખર.

નગર નં શહેર, નગર.

નગરકાક પું કાગડા જેવા આચારવાળો
નગરવાસી.

નગરકોર્ત્તન નં શહેરમાં હરતા-ફરતા હ-
રિનું જાન કરવું તે.

नगरघात

८१७

नखिर

नगरघात पु० हाथी, नगरनो नाश करवो
ते, शहर लांगवुं.

नगरमहिन् पु० भेदोन्मत्त हाथी.

नगरमहिन् त्रि० शहर लांगनार, नगरनो
नाश करनार.

नगरमार्ग पु० शहरनो राजमार्ग-सरीआम
रस्तो.

नगरमन्त्रकर पु० कालिक स्वामी.

नगरवायस पु० नगरकाक बुद्धो.

नगराविसन्निवेश पु० शहर वगेरेनी स्था-
पना.

नगराव्यक्ष पु० शहरमां रक्षलु माटे राज्ञे
नीमेवो अधिकारी-डाटवाण.

नगरी स्त्री० शहर, नगर.

नगरीकाक पु० अजलो पक्षी.

नगरीकाकी स्त्री० अजली.

नगरीय त्रि० नगरमां होनार-थनार.

नगरोत्थ त्रि० नगरमां उत्पन्न थनार.

नगरोत्था स्त्री० नागरमोथनुं आउ.

नगरोपास्त न० नगर पासेनुं पड़.

नगरौषधि स्त्री० डेण.

नगरौषधी स्त्री० डेण.

नगवत् त्रि० वृक्षवाणुं, पर्वतवाणुं.

नगादन पु० वानर, पर्वतमां के आउमां ग-
भन-गति-क्षमयुं.

नगादनो स्त्री० वानरी.

नगाधिप पु० हिमावय पर्वत, मेरुपर्वत.

नगाधिपति पु० उपरनो अर्थ.

नगाधिराज पु० हिमावय, मेरुपर्वत.

नगानिका स्त्री० ते नामे ऐक छंद.

नगारि पु० धन्नुं व००.

नगाश्रय पु० हरितकंद वृक्ष.

नगाश्रय पु० पर्वतमां के वृक्षमां रहेनार.

नगेन्द्र पु० हिमावय, मेरुपर्वत, हरकोष्ठ
श्रेष्ठ पर्वत.

नगोच्छ्राय पु० पर्वतनी के आउनी उन्वाछ.

१०३

नगौकस् पु० पर्वतमां के आउमां रहेनार
हरकोष्ठ पक्षी, अष्टापद जनावर, सिंह,
काण्डो.

नगौकस् त्रि० पर्वत के आउमां रहेनार.

नग पु० दिगंअर जैन, नागो आवो.

नग त्रि० नायुं, वस्त्र पहेंया वगरनुं.

नगक त्रि० नायुं.

नगङ्ककरण न० नायुं करवुं.

नगजित पु० ते नामे ऐक राज.

नगता स्त्री० नागापणुं.

नगत्व न० नागापणुं.

नगमुचित त्रि० धन वगेरे जोरांछ जवाथी
नायुं थबेक्ष.

नगम्भविष्णु त्रि० नायुं थनार.

नगम्भावुक त्रि० नायुं थनार.

नगहु पु० छवीस द्रव्योथी अनेल दाइमां
पडतो ऐक पदार्थ.

नगह पु० उपरनो अर्थ.

नगा स्त्री० नागी स्त्री.

नगाट त्रि० नायुं करनार.

नगाट पु० दिगंअर जैन.

नगाटक पु० उपरनो अर्थ.

नगाटक त्रि० नायुं करनार.

नग्निका स्त्री० ऋतुधर्मने नहि पामेली स्त्री,
ऐकेवार नहि अलडायेवी स्त्री, नागी स्त्री.

नग्नोकरण न० नायुं करवुं.

नग्नोक्त त्रि० नायुं करव.

नघमार पु० डाढनो रोग.

नघाय पु० डाढनो रोग.

नघारिष पु० डाढनो रोग.

नघुष पु० नहुष राज.

नङ्ग पु० नगर, उपपति, रणात धुली.

नचिकेतस् पु० ते नामे ऐक ऋषि, अग्नि,
यित्राणुं आउ.

नखिर न० सत्वर, शीघ्र काण, जखदी.

નચ્યુત

૮૧૮

નત્યૂહ

નચ્યુત ત્રિં નહિ વ્યવેક્ષ, નહિ ઝરેલ, નહિ પડેલ.

નચ્ ભ્વાં આં અં સેટ્ શરમાયું, લાજયું.
નચ્ અવ્યં નહિ, ના, ઓળંગયું, થોકું,
સદથ, સમાન, તે વિરૂદ્ધ, તેથી અન્ય.
નટ્ ભ્વાં પં અં સેટ્ નાયયું, નીચે પડયું,
પ્રકાશયું.

નટ્ ચું ઉમં અં સેટ્ પડયું, પ્રકાશયું.
નટ પું નટ, નાટકીયો, દૃત્ય કરનાર, ના-
ટક ભજવનાર, શોનાક વૃક્ષ, એક જાતનો
વર્ણુસંકર, નીચ ક્ષત્રિય, આસોપાલવનું
ઝાડ, નડ જાતિનું ધાસ, સૂત્રધાર.

નટકમેલક નં હાસ્યરસપ્રધાન દ્રવ્ય ના-
ટક, કેમીક.

નટચર્યા સ્ત્રીં નટયું કૃત્ય.

નટતા સ્ત્રીં નટપણું, નટનું કામ, નાટક.

નટત્વ નં ઉપરના અર્થ.

નટન નં શરીરના હારલાવવાળું દૃત્ય,
નાયયું તે.

નટનારાયણ પું સંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રાગ.

નટર્ણ નં જાણ, ચામડી.

નટભૂષણ પું હરતાલ.

નટમળ્લન પું હરતાલ.

નટવર પું શ્રેષ્ઠ નટ.

નટશ્રેષ્ઠ પું શ્રેષ્ઠ નટ.

નટસંજ્ઞક નં હરતાલ.

નટસંજ્ઞક પું નટ, નટવો, નાટકીયો.

નટસૂત્ર નં શિલાલિએ રચેલ નટસૂત્ર-ન-
ટકૃત્ય જણાવનાર એક ગ્રંથ.

નટાન્તિકા સ્ત્રીં લાજ, શરમ.

નટાન્ધિકા સ્ત્રીં લાજ, શરમ.

નટો સ્ત્રીં નટની સ્ત્રી, સૂત્રધારની પત્ની,
વેશ્યા સ્ત્રી, નલી નામે એક ગંધર્વ્ય,
એક વર્ણુસંકર સ્ત્રી, દીપક રાગની રાગિણી.

નટૈશ્વર પું શિવ.

નટથા સ્ત્રીં નટનો સમૂહ.

નહ્ ચું ઉમં અં સેટ્ બ્રહ્મ થયું, પડયું.
નહ પું તે નામે એક ઋષિ, એક જાતનું
ધાસ.

નહક નં ખભામાં નળ જેવું હાડકું.

નહકીય ત્રિં પુષ્કળ નડ ધાસવાળું.

નહપ્રાય ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

નહમક નં નડ ધાસવાળો પ્રદેશ.

નહમીન પું એક જાતનું માછલું.

નહશ ત્રિં નડ ધાસવાળું.

નહસંહતિ સ્ત્રીં નડ ધાસનો સમૂહ.

નહહ ત્રિં સુંદર.

નહાગિરિ પું જ્યાં પુષ્કળ નડ ધાસ હોય
તેવો પર્વત.

નહાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

નહિન ત્રિં નડ ધાસવાળું.

નહિન પું નડ ધાસવાળો પર્વત.

નહિની સ્ત્રીં નડ ધાસવાળી નદી.

નહિલ ત્રિં નડ ધાસની પાસે રહેલ.

નહથા સ્ત્રીં નડ ધાસનો સમૂહ.

નહચત્ર ત્રિં પુષ્કળ નડ ધાસવાળું.

નહવલ પું પુષ્કળ નડ ધાસવાળો પ્રદેશ-દેશ.

નહવલા સ્ત્રીં વૈરાજ મનુની એક પત્ની.

નત ત્રિં નમેલ, વાંકું વળેલ.

નત નં નગર, નગરમૂલ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ ન-
તાંશ, નસોતર, કરમાયલું ફૂલ.

નતદ્રુમ પું 'લતાશાલ' નામે એક વૃક્ષ.

નતનાહિકા સ્ત્રીં જે પ્રહર પછી અથવા
મધ્યરાત્રે જન્મકાળની ઘડી.

નતનાસિક ત્રિં નમેલા નાકવાળું, ચીથું.

નતભાગ પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ નતાંશ.

નતરામ અવ્યં અતિશય નહિ, સખત મ-
નાઇ, અત્યંત.

નતાઙ્ગ ત્રિં નમેલા અંગવાળું.

નતાઙ્ગી સ્ત્રીં નારી-સ્ત્રી.

નતિ સ્ત્રીં નમત, નમરકાર, નમયું.

નત્યૂહ પું આનંદ પક્ષી, બપૈયો, જલકાગરો.

નદ્

૮૧૯

નન્દ

નદ્ ચ્ચાં પં સં સેટ્ પૂજા કરવી, સ્તુતિ કરવી.

નદ્ પું નદ્ સિંધુ, સમુદ્ર, ઋષિ.

નદત્ત્રિં શબ્દ કરતું, ગર્જના કરતું.

નદથુ પું યજ્ઞદત્તો શબ્દ, આનંદ, હર્ષ.

નદતુ પું સિંહ, શબ્દ, અવાજ.

નદપતિ પું સમુદ્ર.

નદ્વર ત્રિં નદની સમીપનો પ્રદેશ પગેર, નિર્ભય.

નદરાજ પું સમુદ્ર.

નદાલ ત્રિં ભાગ્યવાળું, ભાગ્યશાળી.

નદી સ્ત્રીં નદી.

નદીકદમ્બ પું મહાશ્રાવણિકા જીઓ.

નદીકદમ્બ નં નદીઓનો સમૂહ.

નદીકાન્ત પું સમુદ્ર, નેતર વનસ્પતિ, ન-ગોડનું ઝાડ.

નદીકાન્તા સ્ત્રીં ભાંજુનું ઝાડ, કાકજંદા વૃક્ષ, લતા, વેલ.

નદીકૂલ નં નદીનો કાંઠો.

નદીકૂલપ્રિય પું નેતરનું ઝાડ.

નદીજ પું સાદડનું ઝાડ, યાવનાલ વનસ્પતિ, ચીથો, ભીષ્મપિતામહ, નેતરનું ઝાડ.

નદીજ નં સોતોંજન.

નદીજ ત્રિં નદીમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

નદીજા સ્ત્રીં અગ્નિમંથ વૃક્ષ-અરણિ.

નદીતટ પું નદીનો કાંઠો.

નદીતરસ્થાન નં નદી ઉતરવાનો ઘાટ.

નદીદોહ પું નદી ઉતરવા માટે અપાનું ભાડા માટે દૂધ.

નદોધર પું શિવ.

નદીન પું સમુદ્ર, વરુણ દેવ.

નદીન ત્રિં દીન નહિ તે.

નદીનાથ પું નદીન પું જીઓ.

નદીનિષ્પાત્ર પું એક ભાતનું ધાન્ય.

નદીપતિ પું વરુણ દેવ, સમુદ્ર.

નદીમથ નં ત્રિશ્રાવણ.

નદીમથ ત્રિં નદીમાં હોનાર-થનાર.

નદીમથ પું ભીષ્મ પિતામહ.

નદીમાતૃક ત્રિં નદીના પાણીથી પાકતા અનાજ ઉપર જીવનાર.

નદીમુખ નં નદીના પાણીને નીકળવાનો માર્ગ.

નદીરથ પું નદીનો પ્રવાહ, નદીનો વેગ.

નદીવક્ત્રુ પું નદીનો વાંક, નદીની વાંકાઈ.

નદીવટ પું નદી ઉપરનું વડનું ઝાડ.

નદીવેગ પું નદીરથ જીઓ.

નદીવેલા સ્ત્રીં નદીનો કાંઠો, નદીનો પ્રવાહ.

નદીશ પું નદીન પું જીઓ.

નદીષ્ણ ત્રિં નદીમાં સ્નાન કરવામાં કુશળ.

નદીસર્જ પું સાદડનું ઝાડ.

નદ્ધ ત્રિં બાધેલ, જોડેલ.

નદ્ધી ત્રિં આમડાની દોરી-વાધરી.

નદ્યાદિ પું વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

નદ્યામ્ત્ર પું 'સમષ્ટિલ' નામે એક વૃક્ષ.

નદ્યાવર્તક પું જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ યાત્રાધોગ.

નદ્યુત્સૃષ્ટ નં નદીએ છોડેલું સ્થાન.

નનમ્હુ સ્ત્રીં નજીંદ.

નના સ્ત્રીં વાક્ય, માતા, પુત્રી.

નનામ્હુ સ્ત્રીં નજીંદ.

નનુ અવ્યં પ્રશ્નમાં, અવધારણુ-નિશ્ચયમાં,

અનુજા-સંમતિમાં, વિનયમાં, આમંત્રણમાં,

વિનિગ્રહમાં, પરકૃતિમાં, અધિકારમાં, ગજ-

રાટમાં, આક્ષેપપૂર્વક પ્રત્યુક્તિમાં, વા-

કમારંભમાં તથા વિતર્કમાં વપરાય છે.

નનુચ અવ્યં વિરોધોક્તિમાં વપરાતો અવ્યય.

નન્તઽવ્ય ત્રિં નમન કરવા યોગ્ય, નમસ્કાર કરવા યોગ્ય.

નન્ત્વ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

નન્દ્ ચ્ચાં પં અં સેટ્ સંતોષ પામવો, પ્રસન્ન થવું.

નન્દ પું આનંદ, હર્ષ, પગમેશ્વર, દેડકો, તે નામે ક્ષત્રિય, નવની સંખ્યા, ક્ષત્રિય-ક-

નન્દક

૮૨૦

નન્દિતરુ

સ્વામીનો એક અનુચર, અમુક પ્રકારનું મૃદંગવાદિત્ર, ઢોલક, તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, વસુદેવની મદિરા નામની સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક પુત્ર, કૌંચદ્વીપમાં આવેલો એક પર્વત, એક જાતનો વાંસ, યશસ્વરો એક અનુચર, નંદ ગોવાળ.

નન્દક પું વિષ્ણુની તે નામે તરવાર, નંદ-ગોવાળ, તે નામે એક નાગ, હરકોઈ તરવાર, કુમારનો એક અનુચર, ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, આનંદ, હર્ષ.

નન્દક ત્રિં સંતોષકારક, આનંદ પમાડનાર, કુલપાલક.

નન્દકિ સ્ત્રીં પીપર.

નન્દકિન પું વિષ્ણુ.

નન્દગોપ પું નંદ નામે એક ગોવાળીયો.

નન્દગોપિતા સ્ત્રીં રાસના નામે વનસ્પતિ.

નન્દજ પું શ્રીકૃષ્ણ.

નન્દ્યુ પું આનંદ, હર્ષ.

નન્દન પું પુત્ર, દેડકો, વિષ્ણુ, મહાદેવ, કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર, તે નામે એક પર્વત, સાઠ વર્ષો પૈકી છવીસમું વર્ષ.

નન્દન નં તે નામે ઇન્દ્રનો બગીચો, તે નામે એક છંદ.

નન્દન ત્રિં આનંદ કરનાર, હર્ષકારક.

નન્દનજ નં ઇન્દ્રના નંદનવનમાં ઉત્પન્ન થનાર હરિચંદન.

નન્દનજ પું શ્રીકૃષ્ણ.

નન્દનજ ત્રિં આનંદથી ઉત્પન્ન થનાર.

નન્દનન્દન પું શ્રીકૃષ્ણ.

નન્દનન્દના સ્ત્રીં યોગમાયા.

નન્દનન્દિની સ્ત્રીં દુર્ગા-યોગમાયા.

નન્દનમાલા સ્ત્રીં એક જાતની માળા.

નન્દના સ્ત્રીં પુત્રી.

નન્દન્ત પું પુત્ર, મિત્ર, રાજપુત્ર.

નન્દપાલ પું વરૂણ દેવ.

નન્દપુત્ર પું શ્રીકૃષ્ણ.

નન્દપુત્રી સ્ત્રીં યોગમાયા.

નન્દયત્ર ત્રિં આનંદ પમાડતું.

નન્દયન્ત પું પુત્ર.

નન્દસુત પું શ્રીકૃષ્ણ.

નન્દસુતા સ્ત્રીં યોગમાયા.

નન્દા સ્ત્રીં દુર્ગા દેવીની એક મૂર્તિ, નાંદ-પાણીનું મોટું વાસણ, પડવે-અગીઆરસ-છટ્ટ-એ તિથિઓ, સંપત્તિ, અમુક સંકાન્તિ, નંદાશ્રમતીર્થમાં ધર્મપુત્ર હર્ષની પત્ની, નણંદ.

નન્દાત્મજ પું શ્રીકૃષ્ણ.

નન્દાત્મજા સ્ત્રીં યોગમાયા.

નન્દાપુરાણ નં નંદા દેવીસંબંધે એક ઉપપુરાણ.

નન્દાશ્રમ પું તે નામે એક તીર્થ.

નન્દિ પું પરમેશ્વર, વિષ્ણુ, નંદિકેશ્વર નામનો મહાદેવનો એક પાર્શ્વચર, મહાદેવ, તે નામે એક ગંધર્વ, આનંદ, હર્ષ.

નન્દિ પું નં જુગારનું અમુક અંગ.

નન્દિક પું આનંદ, હર્ષ.

નન્દિકા સ્ત્રીં નંદીવૃક્ષ, આનંદ, હર્ષ, ઇન્દ્રનું કીડા સ્થાન, નાંદ-પાણીનું મોટું વાસણ.

નન્દિકા સ્ત્રીં પડવે-અગીઆરસ-છટ્ટ-એ તિથિઓ.

નન્દિકાચર્ત પું એક જાતનો મણિ.

નન્દિકુણ્ડ નં તે નામે એક તીર્થ.

નન્દિકેશ્વર પું મહાદેવનો એક પાર્શ્વચર.

નન્દિકેશ્વર નં મહાદેવના પાર્શ્વચર નન્દિકેશ્વરે રચેલું એક ઉપપુરાણ.

નન્દિગ્રામ પું તે નામે એક ગામ-હાલનું દોલતાપ્પાદ.

નન્દિવોષ પું અશુભનો રથ, આનંદનો અવાજ-આનંદનાદ.

નન્દિવોષ ત્રિં આનંદના અવાજવાણું.

નન્દિતરુ પું ધાવડીનું ઝાડ.

नन्दितूर्य न० ऐक जतनुं वादित.

नन्दिन त्रि० हर्षवाणुं, आनन्दवाणुं.

नन्दिन पु० शिवनो ऐक दारपाण, ते नामे
ऐक भुनि, विष्णु, गहलोपड वृक्ष, धा-
वरीनुं जाउ.

नन्दिनी स्त्री० दुर्गा देवी, गंगा नदी, नण्ड, द,
वसिष्ठनी गाय, रेणुका नामे ऐक सुगंधी
द्रव्य, कन्या, पुत्री, ते नामे ऐक छंद,
व्याडि ऋषिनी मात.

नन्दिनीतनय पु० व्याडि ऋषि.

नन्दिनीपुत्र पु० व्याडि ऋषि.

नन्दिनीसुत पु० उपरना अर्थ.

नन्दिनीपुराण न० ते नामे ऐक उपपुराण.

नन्दिमुख पु० ऐक जतनुं पक्षी, महादेव
नन्दिबर्द्धन पु० शिव, पञ्चवाडीयानो अंत,
भित्त, पुत्र.

नन्दिबर्द्धन त्रि० आनंद वधारनार.

नन्दिवारलक पु० दरीआर्ध ऐक जतनुं
भाछुं.

नन्दिवारलकी स्त्री० दरीआर्ध ऐक भाछली.

नन्दीवृक्ष पु० कांकण देशप्रसिद्ध ऐक सु-
गंधी जाउ.

नन्दिवेग पु० कणीपुगनो पुरषाधम ऐक
राज.

नन्दिवेग पु० कार्तिक स्वामीनो ऐक अनुयर.

नन्दी स्त्री० नंदीवृक्ष, दुर्गा देवी, छन्दनो
जगीयो.

नन्दीड त्रि० भस्तक उपर ताववाणुं.

नन्दीमुखी पु० तंद्रा, आणस.

नन्दीवृक्ष पु० नन्दिवृक्ष ज्यो.

नन्दीश पु० शिव, शिवनो ऐक पार्श्व-
राधिपति, संगीतशास्त्रप्रसिद्ध ऐक ताव.

नन्दीस्वर पु० उपरना अर्थ.

नन्दीसरस् न० छन्दनुं सरोवर.

नन्ध कण्ठवा० प० अ० सेट् आनंद पाभयो.

नन्धादि पु० व्याकरणाप्रसिद्ध ऐक शब्दगण.

नन्धावर्त्त पु० ऐक जतनुं धर तगरनुं जाउ,
ऐक जतनुं भाछुं, ज्योतिषप्रसिद्ध ऐक
यात्रायोग.

नन्धावर्त्तक पु० उपरना अर्थ.

नपराजित पु० महादेव.

नपात् त्रि० रक्षायु नदि करनार, पापरहित,
पाप वगरनुं.

नपात् पु० पुत्र.

नपात् पु० देवयान मार्ग.

नपुंसक पु० न० नपुंसक, नदि स्त्री के
पुंरुप, नान्यतर जति.

नपुमस् पु० न० उपरना अर्थ.

नप्त् पु० पौत्र, दौहित, पुत्र.

नप्त्का स्त्री० ऐक जतनी औषधि, जलो,
ऐक जतनुं पक्षी.

नप्त्री स्त्री० पुत्री, दीकरी, पुत्रीनी पुत्री.

नभ् स्वा० आ० स० सेट् द्विसा करी, धर
भारनुं, भारी नापनुं.

नभ त्रि० द्विसक.

नभ पु० श्रावण महिनो, आक्षुष अन्वतरनो
सप्तर्षिमेद, स्वरोन्मिष भनुनो ऐक पुत्र,
राभना वंशिनो ऐक राज.

नभ न० आकाश.

नभःक्रान्तिन पु० सिंह.

नभःप्राण पु० पवन.

नभःप्रवास पु० पवन.

नभःसद् पु० देव, पक्षी वगेरे.

नभःसरित् स्त्री० गंगा नदी.

नभःस्थ त्रि० आकाशमां रहेनार.

नभःस्थल पु० महादेव.

नभःस्थित त्रि० आकाशमां रहेव.

नभःस्थित पु० ते नामे ऐक नरक.

नभःस्पृश त्रि० आकाशनो स्पर्श करनार,
आकाशने अडकनार.

नभःस्पृश त्रि० उपरना अर्थ.

नभग त्रि० आकाशमां रहेव, लाज्यहीन.

नभग पु० वैवरय भनुनो ऐक पुत्र.

નમનુ

૮૨૨

નમત

નમનુ ત્રિં હિંસક, શબ્દ કરનાર.

નમનુ પું પાણી.

નમનુ સ્ત્રીં નદી.

નમન્ય ત્રિં આકાશમાં હોનાર-થનાર,
હિંસક.

નમચ્ચક્ષુસ્ નં સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

નમચ્ચમસ પું ચંદ્ર, કપૂર, ઇન્દ્રભાળ,
ચિત્રાપૂષ.નમચ્ચર ત્રિં આકાશમાં વિચરનાર, આ-
કાશમાં રહેનાર.

નમચ્ચર પું દેવ, મંધર્ષ, સિદ્ધ વગેરે, પક્ષી.

નમસ્ નં આકાશ.

નમસ્ પું શ્રાવણ મહિનો, મેઘ, પાણી,
ધ્રાણ, વર્ષ, પડતો ગ્રહ, લગ્નથી દશમું
સ્થાન પળીયાંવાળું માથું.

નમસ પું આકાશ, દશ મન્યંતરનો સપ્તર્ષિભેદ.

નમનક્કમ્ પું પક્ષી.

નમસક્કમી સ્ત્રીં પક્ષિણી.

નમસ્થલ પું મહાદેવ.

નમસ્થિત ત્રિં આકાશમાં રહેલ.

નમસ્થિત પું તે તુમ્હે એક નરક.

નમસ્પૃશ્ ત્રિં આકાશનો સ્પર્શ કરનાર.

નમસ્પૃશ્ ત્રિં ઉપરનો અર્થ.

નમસ્મય પું આદિત્ય.

નમસ્ય પું બાહરનો મહિનો.

નમસ્ય ત્રિં આકાશમાં હોનાર-થનાર.

નમસ્વત્ પું પવન.

નમસ્વતી સ્ત્રીં અન્તર્દાનની પત્ની.

નમસ્સદ્ પું નમઃસદ્ જીઓ.

નમસ્સરિત્ સ્ત્રીં ગંગા નદી.

નમાક પું નં અંધકાર, અંધારૂં.

નમાક પું રાહુ ગ્રહ.

નમિ પું પૈડું, ચક્ર, ચાક.

નમોગ ત્રિં આકાશનાં રહેલ, આકાશમાં
ગનાર.

નમોગ પું લગ્નથી દશમા સ્થાનમાં રહેલ

કોઈ ગ્રહ, દશમા મન્યંતરનો સપ્તર્ષિભેદ.

નમોગજ પું મેઘ.

નમોગતિ સ્ત્રીં આકાશમાં ગતિ-ગમન.

નમોગતિ ત્રિં આકાશમાં ગતિયાળું-પક્ષી
દેવ વગેરે.

નમોદ પું તે નામે એક વિશ્વદેવ.

નમોદુહ પું મેઘ.

નમોદ્ગ્રીપ પું મેઘ.

નમોદ્યૂમ પું મેઘ.

નમોનદી સ્ત્રીં સ્વર્ગ ગંગા.

નમોમણિ પું સૂર્ય, આકાશનું ઝાડ.

નમોમણ્ડલ નં આકાશમંડળ.

નમોમણ્ડલદ્રીપ પું ચંદ્ર, કપૂર.

નમોડમ્બુષ પું ચાતક પક્ષી.

નમોડમ્બુપી સ્ત્રીં ચાતક પક્ષિણી.

નમોરજસ્ નં અંધકાર, અંધારૂં.

નમોરૂપ ત્રિં આકાશના જેવા રંગવાળું.

નમોરેણુ સ્ત્રીં ઝાકળ.

નમોલય પું ધૂમાડો.

નમોલય ત્રિં આકાશમાં લીન.

નમોલિહ ત્રિં આકાશમાં પહોંચનાર,
ધણુંજ ઉંચું.નમોવીથી સ્ત્રીં આકાશમાં રહેલ વીથી-
રૂપ માર્ગ.નમોકસ્ ત્રિં આકાશમાં વિચરનાર પક્ષી
વગેરે.નમ્ય ત્રિં રથ વગેરેનાં પૈડાંની ધરીને હિ-
તકારક અથવા તેને યોગ્ય.

નમ્ય પું અક્ષ પું જીઓ.

નમ્ય નં રથના પૈડાંને અનુકૂલ આંગળુ-
પૈડાં વગેરેમાં ચોપડવાનો કીર.

નમ્માજ્ઞ પું મેઘ.

નમત્ ત્રિં નમતું, નમી પડતું.

નમત ત્રિં નમ્ર, નમેહું.

નમત પું નટ, નાટકીઓ, ધુમાડો, પ્રભુ,
સ્વામી.

નમયિહુ

૮૨૩

નયપીઠી

નમયિહુ ત્રિં નમવાના સ્વભાવવાળું.
 નમસ્ અવ્યં નમસ્કાર, નમન, ત્યાગ.
 નમસ્ નં અન્ન, વજ્ર, યત.
 નમસ્ ત્રિં અનુકૂળ.
 નમસ્તાન ત્રિં નમસ્કાર કરવાના સ્વભા-
 વવાળું,
 નમસિત ત્રિં નમસ્કાર કરેલ.
 નમસ્કરણ નં નમસ્કાર કરવો તે.
 નમસ્કાર પું ઉપરનો અર્થ, એક ઝેર.
 નમસ્કારી સ્ત્રીં રીસામણીનું ઝાડ.
 નમસ્ક્રિયા સ્ત્રીં નમસ્કાર.
 નમસ્કૃત્ય અવ્યં નમસ્કાર કરીને.
 નમસ્કૃત્વા અવ્યં નમસ્કાર કરીને.
 નમસ્ય નામવાતુ પં સં સેટ્ નમસ્કાર
 કરવો, પૂજવું.
 નમસ્ય ત્રિં નમસ્કાર કરવા યોગ્ય, પૂજવા
 યોગ્ય.
 નમસ્યત્ ત્રિં નમસ્કાર કરેલું.
 નમસ્યા સ્ત્રીં નમસ્કાર.
 નમસ્યિત ત્રિં નમસ્કાર કરેલ.
 નમસ્યુ ત્રિં નમસ્કાર કરવાના સ્વભાવવાળું.
 નમસ્યુ પું પુરવંશી એક રાખ.
 નમસ્થિન્ ત્રિં નમસ્કારવાળું, નમસ્કારને
 યોગ્ય.
 નમિ પું એકવીસમા જૈન તીર્થંકર.
 નમિત ત્રિં નમાવેલ.
 નમી પું તે નામે એક ઋષિ.
 નમુચિ પું કામદેવ, દત્તેા પુત્ર એક અસુર.
 નમુચિદ્રિષ્ ઇન્દ્ર.
 નમુચિદ્રુ પું ઇન્દ્ર.
 નમુચિદ્વન પું ઇન્દ્ર.
 નમુચિદ્વન પું ઇન્દ્ર.
 નમુર પું નમુચિ અસુર.
 નમેરુ પું સુરપન્નાગ વૃક્ષ, દ્વાદશ.
 નમોગુરુ પું બ્રાહ્મણ, શુર.
 નમોવાક પું નમસ્કારવચન.

નમોવાક ત્રિં નમસ્કારને માટે કહેવા યોગ્ય.
 નમોવૃષ્ પું યત.
 નમ્સ્ ભ્વાં પં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
 નમ્ય ત્રિં નમસ્કાર કરવા યોગ્ય, નમવા
 યોગ્ય.
 નમ્ન ત્રિં નમેલ, વિનયી, નીચું નમેલ.
 નમ્નક પું નેતરનું ઝાડ.
 નમ્નક ત્રિં નમન કરનાર, નમનાર.
 નમ્નતા સ્ત્રીં નમેલપણું, નરમાશ.
 નમ્નત્વ નં ઉપરનો અર્થ.
 નમ્નિકા સ્ત્રીં નમનારી સ્ત્રી.
 નમ્ ભ્વાં આં સં સેટ્ ગમન કરવું, જવું.
 નમ પું રાજનીતિ, નીતિ, એક ભત્રુંજી-
 ગાર, નૈગમ-શાસ્ત્ર, વિષ્ણુ.
 નમ ત્રિં ન્યાયયુક્ત, નેતા.
 નમક ત્રિં નીતિકૃયણ.
 નમત્ ત્રિં લઘુ જવું, દોરવું.
 નમન નં નેત્ર, આંખ, પહોંચાડવું, ગાળવું,
 વટાવવું, લઘુ જવું, દોરવું.
 નમનવત્ ત્રિં નેત્રવાળું.
 નમનવારિ નં આંસુ.
 નમનાઙ્ગ નેત્રનું અંગ-કટાક્ષ, આંખનો ખૂણો.
 નમનામિવાત પું વેદકપ્રસિદ્ધ એક રોગ.
 નમનામિરામ પું અંદ્ર, કપૂર.
 નમનામિરામ ત્રિં નેત્રને આનંદદાયક,
 આંખને ગમે તેવું, પ્રિય, સુંદર.
 નમનામોષિન્ ત્રિં નજર હરી લેનાર,
 નજર ચોરનાર.
 નમની સ્ત્રીં આંખની કીટી.
 નમનોત્સય પું દીવો.
 નમનોત્સવ ત્રિં આંખને ઉત્સવરૂપ, પ્રિય,
 સુંદર.
 નમનોપાઙ્ગ પું કટાક્ષ, આંખનો ખૂણો.
 નમનોષ્ઠ નં હીરાકસી.
 નમપીઠી સ્ત્રીં જુથાર ખેલવાનો પટ.

નયપ્રયોગ

૮૨૪

નરયાન

નયપ્રયોગ પું નીતિની યોજના, નીતિ
 વાપરવી તે.
 નયવત્ત્રિં નીતિવાળું, નીતિમાન.
 નયવર્ત્મનં નં નીતિમાર્ગ.
 નયવિશારદ્ ત્રિં નીતિક્ષણ.
 નયસિદ્ધિ લ્લીંનીતિવડે કોઈ કામની સિદ્ધિ.
 નર પું મનુષ્ય, પરમાત્મા, પુરુષ, નર, તે
 નામે એક દેવ-નરદેવ, ઘોડો, નરદેવનો
 અવતાર અર્જુન, એક જાતનું ધાસ,
 શેત્રંગ, વગેરે.
 નરક પું નરક-તે નામે પાપભોગનું સ્થાન,
 તે નામે એક અસુર.
 નરકકુણ્ડ નંતે નામે એક યાતનાસ્થાન-
 નરકમાં પાપીઓને દુઃખ આપવાનો કુંડ.
 નરકજિત્ પું વાસુદેવ શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ.
 નરકતા લ્લીં નરકપણું.
 નરકત્વ નં નરકપણું.
 નરકદેવતા લ્લીં નિર્કર્તિ દેવ.
 નરકપાલ પું મરેશ મનુષ્યનું મરતકનું
 એક હાડકું-ખોપરી.
 નરકભૂમિ લ્લીં નરકની પૃથ્વી.
 નરકમુક્ત ત્રિં નરકમાંથી છૂટેલ.
 નરકરિપું પું શ્રીકૃષ્ણ વિષ્ણુ.
 નરકશત્રુ પું શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ.
 નરકસૂત્ર પું શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ.
 નરકસ્થ ત્રિં નરકમાં રહેલ.
 નરકસ્થા લ્લીં નરક સ્થાનમાં આવેલી
 વૈતરણી નદી.
 નરકહન પું શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ.
 નરકાન્તક પું શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ.
 નરકામય પું પ્રેત, નરકરૂપ રોગ.
 નરકીલક પું સુર હત્યારો.
 નરકેશરિન્ પું નરસિંહ, મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ,
 શરવીર મનુષ્ય.
 નરકેશરિન્ પું ઉપરના અર્થ.
 નરગણ પું અમુક નક્ષત્ર, માણસોનો સમૂહ.

નરજ્ઞ પું એક પ્રકારનું વણ.
 નરજ્ઞ નં પુરુષનું લિંગ.
 નરતા લ્લીં મનુષ્યપણું, પુરુષપણું.
 નરત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 નરદ નં સુગંધી વાળો-ખસ.
 નરદતા લ્લીં વીસમા જૈનતીર્થેકર મુનિસુ
 પ્રત સ્વામીના શાસનની અધિષ્ઠાત્રી દેવી,
 જૈનાગમપ્રસિદ્ધ સોળ વિદ્યા દેવીઓ
 પૈકી એક.
 નરદિક ત્રિં સુગંધી વાળો-ખસ વેચનાર.
 નરદેવ પું રાગ.
 નરદ્વિષ્ પું રક્ષક.
 નરનગર નં તે નામે એક શહેર.
 નરનારાયણ પું દ્વિવં તે નામે બે ઋષિ.
 નરન્ધિ પું સંસાર.
 નરન્ધિષ્ પું વિષ્ણુ.
 નરપતિ પું રાગ.
 નરપતિજયચર્યા લ્લીં તે નામે એક ગ્રંથ.
 નરપશુ પું અદ્યમ મનુષ્ય, પશુ જેવો
 મનુષ્ય, પશુરૂપ મનુષ્ય.
 નરપાલ પું રાગ.
 નરપુરુષ પું શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય, વીર પુરુષ.
 નરપ્રિય ત્રિં મનુષ્યને પ્રિય.
 નરપ્રિય પું નીવરુક્ષ.
 નરમ્ લ્લીં ભારત વર્ષ, મનુષ્યોની ઉત્પત્તિ.
 નરમ્મિ લ્લીં ઉપરના અર્થ.
 નરમાનિકા લ્લીં દાઢી મૂછવાળી સ્ત્રી.
 નરમાનિની લ્લીં ઉપરનો અર્થ.
 નરમાલા લ્લીં માણસોની ખોપરીની માળા.
 નરમાલિની લ્લીં માણસોની ખોપરીઓ-
 ની માળાવળી, દાઢી મૂછવાળી સ્ત્રી.
 નરમેવ પું પુરુષમેવ યત.
 નરમ્મન્ય પું પોતાને નર માનનાર.
 નરયન્ત્ર નં છાયાદારા સમય જણાવ-
 નાર બાર આંગળના ખીટારૂપ એક શંકુચંત્ર.
 નરયાન નં મનુષ્યવાહ-પાલખી વગેરે
 વાહન.

નરરથ

૮૨૫

નર્દ

નરરથ પુ૦ ઉપરનો અર્થ, ચંદ્રવંશી ભીમ-
 રથનો પુત્ર.
 નરલોક પુ૦ મનુષ્યલોક, પૃથ્વીલોક.
 નરણ્ણમ પુ૦ કબૂતર પક્ષી.
 નરવાહન પુ૦ કુબેર.
 નરવાહન ત્રિ૦ નરયાન જીઓ.
 નરવાહન ન૦ પાલખી વગેરે.
 નરવિષ્ણવ ત્રિ૦ મનુષ્ય હિંસક.
 નરવિષ્ણવ પુ૦ રાક્ષસ.
 નરવિષ્ણવી સ્ત્રી૦ રાક્ષસી.
 નરવ્યાઘ્ર પુ૦ શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય.
 નરશૂક ન૦ મનુષ્યનું શીંગડું-અર્થાત્ ખોટો
 કોઈ પદાર્થ.
 નરસિંહ પુ૦ ભગવાનનો નૃસિંહ અવતાર-
 જેમાં અર્ધું મનુષ્યનું તથા અર્ધું સિંહનું
 શરીર હતું, વીર નર, શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય.
 નરસિંહપુરાણ ન૦ તે નામે એક ઉપ-
 પુરાણ.
 નરસિંહમૂર્તિદાન ન૦ નૃસિંહ ભગવાનની
 મૂર્તિનું દાન.
 નરસ્કન્ધ પુ૦ મનુષ્યોનો સમૂહ.
 નરહરિ પુ૦ નરસિંહ જીઓ.
 નરાઙ્ગ પુ૦ પુરૂષનું લિંગ, એક જાતનું વણ.
 નરાચ પુ૦ સોળ અક્ષરનો એક છંદ.
 નરાચી સ્ત્રી૦ અમૂલા-કંટકિની વનસ્પતિ,
 તે નામે વસુદેવની એક પત્ની.
 નરાધમ પુ૦ નીચ માણસ.
 નરાધારા સ્ત્રી૦ પૃથ્વી.
 નરાધિપ પુ૦ રાજા.
 નરાધિપતિ પુ૦ રાજા.
 નરાન્તક પુ૦ રાવણનો પુત્ર એક રાક્ષસ.
 નરાન્તક ત્રિ૦ મનુષ્યોનો નાશ કરનાર.
 નરાયણ પુ૦ નારાયણ વિષ્ણુ.
 નરાશ પુ૦ રાક્ષસ.
 નરાશ ત્રિ૦ મનુષ્યભક્ષક.
 નરાશંસ પુ૦ યત, અગ્નિ, ચિત્તાનું ઝાડ.

૨૦૪

નરાસન ન૦ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ મનુષ્યાકાર
 એક આસન.
 નરિષ્ઠા સ્ત્રી૦ પુરૂષમેધ યજ્ઞમાં અંગરૂપ દેવતા.
 નરિષ્યન્ત પુ૦ વૈવસ્વત મનુનો એક પુત્ર.
 નરી સ્ત્રી૦ મનુષ્ય જાતિની સ્ત્રી.
 નરેતર ત્રિ૦ મનુષ્યભિન્ન-દેવ વગેરે, મૂર્ખ,
 અચાની.
 નરેન્દ્ર પુ૦ રાજા, વિષવેદ્ય-ગાર્હસ્થિક-સર્પ
 પકડનાર વાદી, ગ્રહાદિના દોષ દૂર કરનાર
 વૈદ્ય, ઈન્દ્રગણ જાણનાર.
 નરેન્દ્રામ પુ૦ કાષ્ઠાગુરુ-એક જાતનું અગર.
 નરેશ પુ૦ રાજા.
 નરેશ્વર પુ૦ રાજા.
 નરોત્તમ પુ૦ પુરૂષોત્તમ-નારાયણ-વિષ્ણુ.
 ઉત્તમ પુરૂષ.
 નર્કુટક પુ૦ નાક.
 નર્ત ત્રિ૦ નૃત્ય કરનાર, નાચનાર.
 નર્ત પુ૦ નાચવું તે, નૃત્ય, નાચ.
 નર્તક ત્રિ૦ નૃત્ય કરનાર, નાચનાર, આંગ-
 ણીઓ વગેરેથી હાવભાવ કરનાર, નૃત્ય
 શીખવનાર.
 નર્તક પુ૦ શિવ, એક જાતનો વજ્રસંકર,
 રાજા, હાથી, આરણ્ય, ખેડ, અનેક વેષ
 ધારણ કરનાર પુરૂષ-નટ, નાટકીઓ.
 નર્તકો સ્ત્રી૦ નાચનારી સ્ત્રી, વેસ્થા.
 નર્તન ન૦ નાચવું, નૃત્ય કરવું, શરીરના
 હાવભાવપૂર્વક નૃત્ય હોય તે.
 નર્તનાપ્રય પુ૦ શિવ, ખેડ પક્ષી.
 નર્તનપ્રિય ત્રિ૦ નાચવું જેને પ્રિય હોય
 તે, નૃત્ય જેને પ્રિય.
 નર્તનમૃદ્ધ ન૦ નીચેનો શબ્દ જીઓ.
 નર્તનશાલા સ્ત્રી૦ નૃત્યશાળા, નાટકશાળા.
 નર્તયિતૃ ત્રિ૦ નચાવનાર, નૃત્ય શીખવનાર.
 નર્તિત ત્રિ૦ નચાવેલ, નાચેલ.
 નર્તુ પુ૦ નટ, નટવો.
 નર્દ જ્ઞા૦ પ૦ સેટ શબ્દ કરવો, ગાજવું,
 અ૦ જવું. સ૦

નલિનીનમ્વન

૮૨૭

નવનવતિ

નલિનીનમ્વન નં તે નામે એક દેવોદ્યાન-
દેવોનો એક આમ.

નલિનીરુદ્ધ નં મૃણાલ-કમળનો દાંડલો.

નલિનેશ્ય પું વિષ્ણુ.

નલી સ્ત્રીં મણુસીર ધાતુ, નળી, ભુંગળી,
ખંદુક, પીરતોલ.

નલેશ્વર પું કાશીમાં નળ રામએ સ્થાપેલ
એક શિવલિંગ.

નલોત્તમ પું દેવનક નામનું એક ધાસ.

નલોદય પું કાલીદાસકૃત એક કાવ્ય.

નલોપાખ્યાન નં મહાભારતના વનપર્વનું
એક પેટાપર્વ.

નલ્ય ત્રિં નલની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે.

નલ્ય પું ચારસો હાથનું માપ.

નલ્યવર્ત્તમા ત્રિં ચારસો હાથના માર્ગેજનાર.

નલ્યવર્ત્તમા સ્ત્રીં 'કાકાલી' નામે વેલો.

નલ પું સ્તુતિ, સ્તોત્ર, રાત્રી સાંટાડી વન-
સ્પતિ, ઉશીનર રામનો એક પુત્ર.

નલ ત્રિં નળું, ભુવાન, તાળું.

નલક નં નવની સંખ્યા, નવ.

નલક ત્રિં નવની સંખ્યાવાળું.

નલકારિકા સ્ત્રીં તાણ પરણેલી સ્ત્રી, નળું
કરનારી સ્ત્રી, નવી કારિકા, નવાપણું.

નલકાલિકા સ્ત્રીં નવીન.

નલગ્રહ પું નવ ગ્રહો-સૂર્ય, ચંદ્ર, મંગળ,
શુક્ર, શુક્ર, શનિ, રાહુ તથા કેતુ.

નલગ્વ ત્રિં નવ મહિને તેષર થયેલ,
નવીન ગનિયાળું.

નલચણ્ડિકા સ્ત્રીં વં શૈલપુત્રી-અભચારિ-
ણી-અન્દ્રધંટા-કૃષ્ણાંડા-સ્કંદમાતા-કાત્યા-
યની-કાલરાત્રિ-મહાગૌરી-સિદ્ધિદાત્રી એ
નવ દુર્ગા દેવીઓ.

નલચત્વારિંશ ત્રિં ઓગણપચાસનું.

નલચત્વારિંશત્ સ્ત્રીં ઓગણપચાસ.

નલચત્વારિંશત્તમ ત્રિં ઓગણપચાસનું.

નલચ્છાત્ર પું નવો વિદ્યાર્થી, નવો શિષ્ય.

નલચ્છિદ્ર નં દેહ, શરીર.

નલજ ત્રિં નવથી ઉત્પન્ન થયેલ, નવાથી
પેદા થનાર.

નલજ્વર પું નવો તાવ.

નલત પું હાથીની સૂત્ર.

નલત ત્રિં નેત્રુમું.

નલતન્તુ પું નવો તાંતણો, નવા તાંતણુવાળું
વસ્ત્ર, તે નામે વિદ્યામિત્રનો એક પુત્ર.

નલતા સ્ત્રીં નવપણું, નવાપણું, નવાઈ.

નલતિ સ્ત્રીં નેત્રુંની સંખ્યા, નેત્રું.

નલતિકા સ્ત્રીં રંજવાની પીંછી, નેત્રુંની
સંખ્યા, નેત્રું.

નલતિતમ ત્રિં નેત્રુમું.

નલતિધા અવ્યં નેત્રું પ્રકારે.

નલતી સ્ત્રીં નેત્રું, નેત્રુંની સંખ્યા.

નલતીતમ ત્રિં નેત્રુમું.

નલત્વ નં નેત્રુપણું, નવાપણું, નવી નવાઈ.

નલદળક નં રામએનું એક બાતનું છત્ર.

નલદલ નં નળું પાંદડું.

નલદશ ત્રિં ઓગણીસનું, ઓગણીસની
સંખ્યાવાળું.

નલદશન્ ત્રિં ઓગણીસ, ઓગણીસની
સંખ્યા.

નલદીધિતિ પું મંગળ ગ્રહ.

નલદુર્ગા સ્ત્રીં વં નલચણ્ડિકા ભુઆ.

નલદોલા સ્ત્રીં નવી ડોળી, નવો હાંચકો,
નવ માણસને લઇ જવાની ડોળી.

નલદ્વાર નં દેહ, શરીર.

નલદ્યા અવ્યં નવ પ્રકારે.

નલદ્યાતુ પું વં નવ પ્રકારની ધાતુઓ-
સોનું વગેરે.

નલન ત્રિં બહુ નવ, નવની સંખ્યા.

નલનલક નં દક્ષ સંહિતામાં કહેલ એ
કાશી પદાર્થ.

નલનલત ત્રિં નવાણું.

નલનલતિ સ્ત્રીં નવાણું, નવાણુંની સંખ્યા.

નવનવતિતમ

૮૨૮

નવધાત્વ

નવનવતિતમ ત્રિં નવાણ્ણુમું.
 નવનાહોત્તક નં એકં જ્ઞાતનું ચક.
 નવની સ્ત્રીં માખણુ.
 નવનીત નં માખણુ.
 નવનીતક નં ઘી, માખણુ.
 નવનીતજ નં ઘી.
 નવનોતધેનુ સ્ત્રીં દાનાથે કંધેલી માખ-
 ણુની ગાય.
 નવપદ્મ પું વરકન્ધાના વિવાહના અંગરૂપ
 એક રાશિકૃત.
 નવપત્રિકા સ્ત્રીં દ્રેગ વગેરે નવ.
 નવપદ નં તે નામે માત્રાવૃત્ત એક છંદ.
 નવપલ્લવ નં નવું તાણું પાંદડું-નવું કુંખળ.
 નવપાટક પું નવો અધ્યાપક, નવો શિક્ષક.
 નવપ્રસૂ સ્ત્રીં નવમૂ જુઓ.
 નવપ્રસૂતિ સ્ત્રીં નવમૂ જુઓ.
 નવપ્રસૂતિકા સ્ત્રીં નવમૂ જુઓ.
 નવપ્રાશન નં નવા અન્નનું ભોજન.
 નવપલિકા સ્ત્રીં પ્રથમ અભ્યાસી સ્ત્રી-
 પહેલા રજોદર્શનવાળી સ્ત્રી, નવું.
 નવવધૂ સ્ત્રીં નવી વહુ, તાણ પરણેલી સ્ત્રી.
 નવભાગ પું નવમે ભાગ, રાશિનો નવમે
 ભાગ.
 નવમ ત્રિં નવમું.
 નવમલ્લિકા સ્ત્રીં નવી માવતી-નવો બદ-
 ભોજનો.
 નવમણી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.
 નવમાલિકા સ્ત્રીં નવમલ્લિકા જુઓ.
 નવમી સ્ત્રીં નોમ તિથિ, નવમી.
 નવવજ્ર પું નવા ધાન્ય નિમિત્તે યજ્ઞ.
 નવયોનિન્યાસ પું તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અ-
 મુક ન્યાસ.
 નવયૌવન નં નવું યૌવન, નવી જુવાની.
 નવયૌવના સ્ત્રીં નવા યૌવતવાળી સ્ત્રી.
 નવરત્ન નં નવ પ્રકારનાં રત્ન, નવું રત્ન,
 વિક્રમદિય રાજાની સમાના ધન્યવત્તરિ

વગેરે નવ પડિતે.
 નવરસ પું સાદિવ્યધસિદ્ધ શૃંગારાદિ નવ
 પ્રકારનો રસ.
 નવરાત્ર ત્રિં નવ દિવસો સાધ્ય યાગ વગેરે,
 નવરાત્રિનું ધન-આસો સુદ પડવેથી આ-
 રંભી નોમ સુધીનું વ્રત.
 નવરાટ્ટ નં ઔશીનર રાત્રનો એક દેશ.
 નવર્વ નં નવ ઋચાવાળું એક મુકત.
 નવલક્ષણ નં નવ લક્ષણ-પરમેશ્વરનાં નવ
 લક્ષણ.
 નવવધૂ સ્ત્રીં નવી વહુ, નવી પરણેલી સ્ત્રી.
 નવવરિકા સ્ત્રીં નવી પરણેલી સ્ત્રી-નવોદા.
 નવવર્ષ પું નં નવ ખંડ.
 નવવર્ષ પું નવું વર્ષ.
 નવવલ્લભ નં દાહાગર-એક જાતનું અગર.
 નવવલ્લભ પું નવો પતિ, નવો ધણી.
 નવવલ્લભ ત્રિં નવું જેને વહાણું હોય તે.
 નવવલ્લ નં નવું નહિ ધોયેલું વસ્ત્ર.
 નવવલ્લ ત્રિં નવા વસ્ત્રવાળું.
 નવવાસ્તુ પું તે નામે એક રાજર્ષિ.
 નવવિંશ ત્રિં ઓગણત્રીસમું.
 નવવિંશતિ સ્ત્રીં ઓગણત્રીસ, ઓગણ-
 ત્રીસની સંખ્યા.
 નવવિંશતિતમ ત્રિં ઓગણત્રીસમું.
 નવવિધ ત્રિં નવ પ્રકારનું, નવી તરેહનું.
 નવવ્યૂહ પું વિજ્ઞ.
 નવશક્તિ સ્ત્રીં ૬૦ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ નવ
 શક્તિઓ.
 નવશસ્ત્ર નં નવું ધાન્ય, નવું અનાજ.
 નવશસ્ત્રેષ્ટિ સ્ત્રીં નવા ધાન્યનિમિત્તે ઇષ્ટિ.
 નવશાયક પું નવ પ્રકારની સંક્રાણ્ણાનિ-
 ગોવાળ-માળી વગેરે.
 નવધાત્વ નં મરલાને ઉદેશી મરણક્રિ-
 સ્થી વિષમ દિવસો પહેલે-ત્રીજે-પાંચમે-
 સાતમે-નવમે તથા અગીઆરમે દિવસો
 કરવાનું શબ્દ.

નવવષ્ટ

૮૨૯

નવવષ્ટતા

નવવષ્ટ ત્રિં અંગણોતેરમું.

નવવષ્ટિ સ્ત્રીં અંગણોતેર, અંગણોતેરની
મંખ્યા.

નવવષ્ટિતમ ત્રિં અંગણોતેરમું.

નવસત્તદશ પું તે નામે એક અનિશત્ર યાગ.

નવસાદર નં શોધેલા ચુનાનો પાણી સાથે
દેવાયંતથી ઉકાળેલ ઉકાળો.

નવસાર પું ઉપરનો અર્થ.

નવસૂ સ્ત્રીં તાજી વીઆએકી માથ વગેરે,
તાજી સુવાવડી સ્ત્રી.

નવસૂતિ સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

નવસૂતિકા સ્ત્રીં નવસૂ જુઓ.

નવાંશ પું રાશિનો નવમેા ભાગ, નવમેો
ભાગ, નવો ભાગ.નવાક્ષ ત્રિં નવ પ્રકારના અંગવાળું, નવા
અંગવાળું.

નવાક્ષ પું વૈદ્યપ્રસિદ્ધ એક ઉકાળો.

નવાક્ષ સ્ત્રીં કાકડાશીંગી વનસ્પતિ.

નવાક્ષી સ્ત્રીં જુવાન સ્ત્રી, તરૂણી.

નવાક્ષ નં નવું અન્ન, નવું ધાન્ય.

નવામ્બર નં નવું વસ્ત્ર.

નવામ્બર ત્રિં નવા વસ્ત્રવાળું.

નવાયસ નં સુચુતમાં કહેલ એક કોલ-
ચૂર્ણ, (આ ઓપધ દિવ્ય છે.)

નવાર્ષિસ પું મંગળ ગ્રહ.

નવાસિકા સ્ત્રીં તે નામે માત્રાવૃત છંદ.

નવાહ પું નવો દિવસ-પડવે તિથિ.

નવાહ ત્રિં નવ દિવસસાધ્ય યાગ વગેરે.

નવિષ્ટિ સ્ત્રીં તે નામે એક યાગ.

નવિષ્ટ ત્રિં અતિશય સ્તુતિ કરનાર, અ-
ત્યંત નવું.

નવોકરણ નં નવું કરવું.

નવીકાર પું નવું કરવું.

નવીકૃત ત્રિં નવું કરેલ.

નવીન ત્રિં નવું, નવીન.

નવીમયન નં નવું થવું.

નવીમાય પું નવું થવું.

નવીમૃત ત્રિં નવું થયેલ.

નવોયસ ત્રિં અત્યંત સ્તુતિ કરવા યોગ્ય,
અત્યંત નવું.

નવેદસ ત્રિં વિપરીત જ્ઞાનરહિત-જુદ્ધિમાન.

નવોદા સ્ત્રીં નવી પરણેલી સ્ત્રી, સાહિત્ય-
પ્રસિદ્ધ એક નાવિકા.નવોદક નં નવું પાણી, ખોદીને નવું કાઢેલું
પાણી આકાશમાંથી તાજું પડેલું પાણી.

નવોદ્ધત નં માખણ.

નવોદ્ધત ત્રિં પૃથ્વીમાંથી નવું બહાર કાઢેલ.

નવ્ય ત્રિં સ્તુતિ કરવા યોગ્ય, નવું, ન-
વીન, તાજું.

નવ્ય પું રાત્રી સારાહી.

નવ્ય નં સ્તુતિ.

નવ્યવર્દ્ધમાન પું તે નામે એક સ્મૃતિ-
નિમંત્રકાર.નશ્ દિવાં પં સં સેટ નાશ પામવું, નાસી
જવું.

નશ્ ત્રિં નાશવંત, અશાશ્વત.

નશ્ સ્ત્રીં નાશ.

નશાક પું એક જાતનો કાગડો.

નશ્યત્ ત્રિં નાશ પામવું, નાસી જવું.

નશ્યત્પ્રસૂતિકા સ્ત્રીં મરેલા બાળકને
જન્મ આપનારી.

નશ્વર ત્રિં અવશ્ય નાશવાળું, અશાશ્વત.

નષ્ટ ત્રિં નાશ પામેલ, ઢંકાયેલ, યુમ,
નાસી ગયેલ, દુષ્ટ આશયવાળું.

નષ્ટ નં નાશ, અદર્શન, ષડાયન.

નષ્ટચન્દ્ર પું સૌર ભાદરવા બહિનાના જન્મે
પખવાડીઆનો ચંદ્ર.

નષ્ટચન્દ્રા સ્ત્રીં અમાત્ર નિધિ.

નષ્ટચેષ્ટ ત્રિં નાશ પામેલી ચેષ્ટાવાળું.

નષ્ટચેષ્ટતા સ્ત્રીં હર્ષ-શોક વગેરેથી સમગ્ર
ચેષ્ટાઓનો નાશ, પ્રલય, તે નામે એક
સાત્વિક ભાવ.

નષ્ટચેષ્ટત્વ

૮૩૦

નાકુલ

નષ્ટચેષ્ટત્વ નં ઉપરના અર્થ.
 નષ્ટચેષ્ટા સ્ત્રીં નાશ પામેલી ચેષ્ટા.
 નષ્ટજાતક નં જન્મ કે જન્મમાધાનનો કાળ
 જેમાં જાણવામાં ન હોય તે.
 નષ્ટવીજ ત્રિં જેનું ખીપણું નાશ પામેલું
 હોય તેવું ધાન્ય વગેરે.
 નષ્ટમાર્ગણ નં ખોવાય ગયેલું શોધવું તે.
 નષ્ટવીજ ત્રિં નષ્ટવીજ જીવો.
 નષ્ટસંસ્મૃતિ સ્ત્રીં નાશ પામેલું સ્મરણ.
 નષ્ટસંસ્મૃતિ ત્રિં જેનું સ્મરણ નાશ પામેલું
 હોય તે.
 નષ્ટામિ ત્રિં પ્રભાત વગેરેથી જેનો ગૃહામિ
 નાશ પામેલો હોય તેનો દિવસ વગેરે,
 જેનો જરૂરામિ મંદ પડી ગયો હોય તે.
 નષ્ટાનિસૂત્ર નં ચોરેલા દ્રવ્યની પ્રાપ્તિના
 સાધનરૂપ એક ચિન્હ.
 નષ્ટ ત્રિં નાશ પામનાર.
 નષ્ટેન્દુકલા સ્ત્રીં અમાસ તિથિ.
 નસ્ ભ્વાં આં સં તેટ્ મન કરવું, જવું.
 નસ્ ભ્વાં પં સંસેટ્ વ્યાપવું, વ્યાપ થવું.
 નસ્ સ્ત્રીં નાક.
 નસત્ ત્રિં નહિ ક્લેશ પામેલ, નહિ
 કુઝી થયેલ.
 નસા સ્ત્રીં નાક.
 નસ્ત પું નાક.
 નસ્ત નં નાસિકાને હિતકારક-વૈલકપ્રસિદ્ધ
 પાંચ પ્રકારનું નસ્ત.
 નસ્તક પું અગદના નાક વિંધવાનું સાધન
 નસ્તમ્ અવ્યં નાકમાં, નાકથી વગેરે.
 નસ્તા સ્ત્રીં નાકનું છિદ્ર, નાકમાં છિદ્ર, નાક
 વિંધવું.
 નસ્તિત ત્રિં નાકમાં છિદ્ર પાડેલ, નાક
 વીંધેલ, નાથેલ અગદ વગેરે.
 નસ્તોસ પું નાથેલ અગદ.
 નસ્ય ત્રિં નાકમાં હોનાર-થનાર, નાકના
 દિવનું.

નસ્યોત ત્રિં નાક વીંધેલ, નાથેલ અગદ
 વગેરે.
 નહ દિવાં ઉમ્મં સં સેટ્ પાંધવું, તૈયાર
 થવું, સળગ થવું.
 નહ અવ્યં સામે આરંભ કરવો, સળગ થવું,
 તૈયાર થવું.
 નહિ અવ્યં ના, નહિ, નિષેધાર્થ.
 નહુષ પું તે નામે એક મરુદ્ગણ, ચન્દ્રવંશી
 એક રાજા, મનુષ્ય, પરમેશ્વર તે નામે
 એક નાગ.
 નહુષાશ્વ પું નં તગરનું ફૂલ.
 નહુષાત્મજ પું યયાતિ રાજા.
 ના અવ્યં નહિ, ના.
 નાક પું સ્વર્ગ.
 નાક ત્રિં સુખ કરનાર, સુખકારી.
 નાકચર પું દેવ, ગ્રહ વગેરે, તે નામે
 એક પિતૃદેવ.
 નાકનાથ પું ઇન્દ્ર.
 નાકનાયક પું ઇન્દ્ર.
 નાકનાયકનિકેતન નં ઇન્દ્રનું નિવાસગૃહ.
 નાકપ પું ઇન્દ્ર.
 નાકપતિ પું ઇન્દ્ર.
 નાકપૃષ્ઠ નં સ્વર્ગ.
 નાકપૃષ્ઠ ત્રિં સ્વર્ગમાં હોનાર-થનાર,
 સ્વર્ગમાં રહેનાર.
 નાકવનિતા સ્ત્રીં અપ્સરા.
 નાકવેધક પું ઇન્દ્ર.
 નાકસદ્ પું દેવ.
 નાકાધિનાથ પું ઇન્દ્ર.
 નાકાધિપ પું ઇન્દ્ર.
 નાકાધિપતિ પું ઇન્દ્ર.
 નાકિન પું દેવ.
 નાકુ પું રાક્ષો, પર્વત તે નામે એક મુનિ.
 નાકુલ પું નકુલનો ગોત્રજ.
 નાકુલ ત્રિં નકુલ જેવું, નોળીયા જેવું,
 નોળીયા સંબંધી.

નાકુલક

૮૩૧

નાગપાશ

નાકુલક ત્રિં નોળીયાની ચાકરી કરનાર
મનુષ્ય વગેરે.

નાકુલિ પું નકુલનો પુત્ર.

નાકુલિ ત્રિં નોળીયાનું, નોળીયાસંબંધી,
નકુલનું.

નાકુલો સ્ત્રી રાસના વનસ્પતિ, ધોળી ભો-
રીંગણી, કુકકુટોકન્દ, યવતિકા એક
બીજનું કંદ.

નાકુલચન્ પું સર્પ.

નાક્ષત્ર ત્રિં નક્ષત્રસંબંધી, નક્ષત્રનું.

નાક્ષત્રિક ત્રિં નક્ષત્રથી પ્રાપ્ત થયેલ, ન-
ક્ષત્રના નિમિત્તનું.

નાગ નં ક્ષત્ર, સીમું, આશ્લેષા નક્ષત્ર.

નાગ પું સર્પ, હાથી, મેઘ, નાગકેસર,
પુન્નાગ વૃક્ષ, મોઘ, નાગદંતિક, શરી-
રમાં રહેલો એક વાણુ, સીમું, તે નામે
એક દેશ, આકેની સંખ્યા, નાગરવેલ.

નાગ ત્રિં કૂર આકારવાળું.

નાગકન્દ પું હસ્તિકંદ નામે એક કંદ.

નાગકન્યકા સ્ત્રી નાગકન્યા, સર્પગતિની સ્ત્રી.

નાગકન્યા સ્ત્રી ઉપરના અર્થ.

નાગકર્ણ પું એરંડાનું ઝાડ.

નાગકિઞ્જલ્ક પું નાગકેસર.

નાગકુમાર પું જૈનાગમપ્રસિદ્ધ દેવજાતિ.

નાગકુમારિકા સ્ત્રી ગણો, મજાદ.

નાગકુમારી સ્ત્રી ગણો, મજાદ.

નાગકૃષ્ણા સ્ત્રી ગજાધીપર.

નાગકેસર પુ નાગકેસરનું ઝાડ.

નાગકન્ધા સ્ત્રી નાકુલીકન્દ નામે વનસ્પતિ.

નાગર્ધ નં સિંદૂર.

નાગચમ્પક પુ નાગચંપો.

નાગચૂડ પુ શિવ.

નાગચ્છત્રા સ્ત્રી નાગદન્તો વૃક્ષ.

નાગજ નં સિંદૂર, ક્ષત્ર.

નાગજ ત્રિં સર્પથી થયેલ, હાથીથી થયેલ.

નાગજિહ્વા સ્ત્રી અનન્તમૂળ વનસ્પતિ,
શારિવા ઔષધિ.

નાગજિહ્વિકા સ્ત્રી મણુસીધ.

નાગજીવન નં ક્ષત્ર.

નાગદત્ત પુ તે નામે ધૂનરાધૂનો એક પુત્ર.

નાગદન્ત પુ હાથીનો દાંત, હાથીદાંત,
ભીંતમાં ખોડેલી ખીસી.

નાગદન્તક પુ ઉપરનો અર્થ.

નાગદન્તિકા સ્ત્રી ભીંતમાં ખોડેલી ખીસી,
વૃશ્ચિકાથી નામે વનસ્પતિ.

નાગદન્તો સ્ત્રી ઉપરના અર્થ, કુલાખ્યા
ઔષધિ.

નાગદમની સ્ત્રી તે નામે એક કુખ બ-
તિની વનસ્પતિ.

નાગદલ નં નાગરવેલનું પાન.

નાગદલોપમ પુ 'પલ્લવફલ' નામે ઝાડ.

નાગદૈવત નં આશ્લેષા નક્ષત્ર.

નાગદુ પુ 'સમન્તદુગ્ધા' નામે એક વૃક્ષ.

નાગદ્રોપ પુ તે નામે એક એટ.

નાગનક્ષત્ર નં આશ્લેષા નક્ષત્ર.

નાગનાથ પુ શેષનાગ, વાસુકિ, શ્રેષ્ઠ નાગ,
શ્રેષ્ઠ હાથી-એરાવત હાથી.

નાગનામક નં સીમું.

નાગનામન પુ પુત્રસી.

નાગનાયક પુ શ્રેષ્ઠ નાગ, શેષનાગ, વાસુકિ
વગેરે આઠ નાગ રાગ્યો એરાવત હાથી.

નાગનાયક નં આશ્લેષા નક્ષત્ર.

નાગનિર્ઘ્ર પુ ભીંતમાં ખોડેલી ખીસી.

નાગપશ્વમી સ્ત્રી નાગપાંચમ.

નાગપતિ પુ નાગનાયક પુ જીઓ.

નાગપત્રા સ્ત્રી નાગદમની જીઓ.

નાગપદ પુ એક બીજનો રતિબંધ.

નાગપદ નં હાથીનું પગલું.

નાગપાશ પુ વશજી દેવનો નાગપાશ-તે
નામે વશજીનું એક હથિયાર.

નાગપાશક

૮૩૨

નાગવૃક્ષ

નાગપાશક પું ઉપરનો અર્થ, તે નામે એક રતિજંધ.

નાગપુર નં પાતાળ, હસ્તિનાપુર નગર.

નાગપુષ્પ પું પુ-નાગકૃષ્ણ, નાગકેસર, ચપો.

નાગપુષ્પફલા સ્ત્રીં કાલગાનો વેશે.

નાગપુષ્પિકા સ્ત્રીં સોનેરી જૂઝનું ઝાડ.

નાગપુષ્પી સ્ત્રીં નાગદમની જુઓ.

નાગફલ પું પડેલાનો વેશે.

નાગવન્ધુ પું પીપ્પાનું ઝાડ.

નાગવલ પું ભીમસેન.

નાગવલ ત્રિં હાથી સમાન બળવાળું.

નાગવલા સ્ત્રીં એક જાતનો વેશે.

નાગવલાધૃત નં વૈદકપ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ એક ઘી.

નાગવિલ નં તે નામે એક તીર્થ.

નાગમગિની સ્ત્રીં વાસુકી નાગની બહેન-જરકાર.

નાગમૂષળ પું શિવ.

નાગમલ્લ પું ઐરાવત હાથી.

નાગમાતૃ સ્ત્રીં મણુસીલ ધાતુ, નાગમાતા-મનસા દેવી.

નાગમાર ત્રિં હાથીઓને મારી નાખનાર.

નાગમાર પું ભાંગેરો.

નાગમયટ્ટિ સ્ત્રીં તળાવ વગેરેમાં ઉભો કરાતો લાકડાનો સ્તંભ.

નાગમયટ્ટિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ.

નાગર ત્રિં નગરમાં હોનાર-થનાર, ચતુર, ક્રશળ, નગરમાં ઉત્પન્ન થયેલ, નગરના હિતનું, અરામ, નિંદ.

નાગર નં સુંદ, મોથ, પૌર નામે એક ગ્રહ યુદ્ધ.

નાગર પું દીયર, નારંગી, એક જાતનું બીજેશ, એક જાતનો રતિજંધ, તે નામે એક દેશ, નાગર આત્મણ.

નાગરક ત્રિં ચોર, પ્રવીણ, ક્રશળ, કારીગર.

નાગરક પું નાગર પું જુઓ. તે નામે એક રતિજંધ.

નાગરક નં સિંદૂર.

નાગરચ્છંદ નં રકંદ પુરાણનો પેટાભાગ.

નાગરધન પું નાગરમેથ.

નાગરજ્ઞ પું નારંગીનું ઝાડ, નારંગી.

નાગરમર્દિન ત્રિં નગરવાસીઓનો નાશ કરનાર.

નાગરમુસ્તા સ્ત્રીં નાગરમેથ.

નાગરાજ પું શેષનાગ, ઐરાવત હાથી, જંદશસ્ત્રનો ગ્રંથ જનાવનાર પિંગલાચાર્ય.

નાગરાચર્ચુ નં વૈદકપ્રસિદ્ધ એક ચૂર્ણ.

નાગરાહ નં સંદ.

નાગરી સ્ત્રીં થોરનું ઝાડ, ચતુર સ્ત્રી, નાગરની સ્ત્રી.

નાગરીટ પું વ્યભિચારી પુરુષ, જાર, નગરની સ્ત્રીઓએ કરેલ મંગળ શબ્દ.

નાગરુક પું નારંગીનું ઝાડ, નારંગી.

નાગરેણુ પું સિંદૂર.

નાગરેયક ત્રિં નગરમાં હોનાર-થનાર, નગરવાસી, શહેરી.

નાગરોત્થા સ્ત્રીં નાગરમેથ.

નાગર્ય નં નગરપણું, ચતુરાઈ,

નાગલક્ષણ નં સર્પોનું લક્ષણ.

નાગલતા સ્ત્રીં પુરુષનું સિંગ, નાગરવેલ.

નાગલોક પું પાતાળ.

નાગવર્ત્મન પું તે નામે એક તીર્થ.

નાગવલ્હરી સ્ત્રીં નાગરવેલ.

નાગવલ્હિકા સ્ત્રીં નાગરવેલ.

નાગવલ્હી સ્ત્રીં નાગરવેલ.

નાગવારિક પું હાથીનો માવત, ગરુડ પક્ષી, મોર પક્ષી, સિંહ, રાખનો હાથી, યુદ્ધપતિ હાથી.

નાગવિલ નં તે નામે એક તીર્થ.

નાગવીટ પું જાર, વ્યભિચારી-દુરાચારી પુરુષ.

નાગવીચી સ્ત્રીં આકાશમાં ઉત્તર દિશામાં આવેલ એક માર્ગ.

નાગવૃક્ષ પું નાગકેસરનું ઝાડ.

નાગશત્ર

૮૩૩

નાટાર

નાગશત્ર પુ. તે નામે એક પર્વત.
 નાગશુબ્દી સ્ત્રી. 'હક્કરીફલ' નામે વૃક્ષ.
 નાગસત્ત્વ ન. મરડાશીંગી
 નાગસમ્ભવ ન. સિંદૂર.
 નાગસમ્ભૂત ન. સિંદૂર, એક જાતનું મોતી.
 નાગસરસ્ ન. તે નામે એક તીર્થ.
 નાગસાહ્ય ન. હસ્તિનાપુર.
 નાગલુગન્ધા સ્ત્રી. 'ભૂજાક્ષી' નામે વેલો.
 નાગસ્તાક ન. વજનાગ.
 નાગસ્કીતા સ્ત્રી. નાખદંતી વૃક્ષ, કંતીવૃક્ષ.
 નાગહનુ પુ. નખલો નામે એક ગંધદ્રવ્ય.
 નાગહસ્ત્રી સ્ત્રી. એક જાતની કાકડી, સર્પને
 મારનારી, હાથીને મારનારી.
 નાગહસ્ત્ર ત્રિ. સર્પને મારનાર, હાથીને
 મારનાર.
 નાગાચ્ય પુ. નાગકેસર.
 નાગાજ્વલા સ્ત્રી. નાગચ્છિ જુઓ.
 નાગાજ્વલા સ્ત્રી. નાગચ્છિ જુઓ, હાથણી.
 નાગાધિપ પુ. શેષનાગ, ઐરાવત, શ્રેષ્ઠ સર્પ,
 શ્રેષ્ઠ હાથી.
 નાગાધિપતિ પુ. ઉપરના અર્થ.
 નાગાધિરાજ પુ. નાગાધિપ જુઓ.
 નાગાનન પુ. ગણપતિ.
 નાગાન્તક પુ. ગરૂડ પક્ષી, મોર પક્ષી, નોળાથો,
 સિંહ, એક જાતની કાકડી.
 નાગાનન્દ પુ. શ્રી હર્ષકવિએ રચેલું એક
 નાટક.
 નાગારાતિ પુ. એક જાતની કાકડી,
 મોર પક્ષી, નોળાથો, ગરૂડ પક્ષી, સિંહ.
 નાગારિ પુ. ઉપરના અર્થ.
 નાગાર્જુન પુ. તે નામે એક કાવ્ય.
 નાગાર્જુનીય પુ. તે નામે એક કાવ્ય.
 નાગાલાઘુ સ્ત્રી. હાથીના ગંડચળ જેવા
 આકારની તુંબડી.
 નાગાશન પુ. ગરૂડ, મોર, નોળાથો, સિંહ.
 નાગાહ પુ. હસ્તિનાપુર.

૧૦૫

નાગાહ્ય પુ. હસ્તિનાપુર.
 નાગાહ્યા સ્ત્રી. 'લક્ષ્મણ' નામે વનરૂપિ.
 નાગિન પુ. શિવ.
 નાગેન્દ્ર પુ. શેષનાગ, ઐરાવત હાથી, શ્રેષ્ઠ
 નાગ, શ્રેષ્ઠ હાથી.
 નાગેશ પુ. ઉપરના અર્થ, તે નામે એક
 વૈયાકરણ વિદ્વાન.
 નાગેશ ન. તે નામે એક શિવત્રિંગ, તે
 નામે એક તીર્થ.
 નાગેશ્વર પુ. નાગેન્દ્ર જુઓ.
 નાગોદ ન. પેટ ઉપર ધારણ કરવાનું
 ખમ્તર, ગર્ભિણી સ્ત્રીનો એક ગર્ભોપદ્રવ.
 નાગોદર ન. ઉપરનો અર્થ.
 નાગોભ્દેય ન. તે નામે એક તીર્થ.
 નાગોર ન. નાગોદ જુઓ.
 નાચિક પુ. તે નામે વિશ્વામિત્રનો પુત્ર.
 નાચિકેત પુ. અગ્નિ, તે નામે એક ઋષિ,
 તે નામે એક ઉપાખ્યાન.
 નાચીન પુ. દક્ષિણમાં આવેલો એક દેશ,
 તે દેશનો રાજા.
 નાટ પુ. નૃત્ય, નાચ, કર્ણાટક દેશ.
 નાટક ત્રિ. નાચનાર, નૃત્ય કરનાર,
 નાટક પુ. તે નામે એક પર્વત.
 નાટક ન. દશ્યકાવ્યરૂપ એક રૂપક, નાટક.
 નાટકલક્ષણ ન. સાહિત્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ નાટ-
 કનાં લક્ષણ.
 નાટકપ્રપંચ પુ. નાટકની રચના.
 નાટકી સ્ત્રી. ઇન્દ્રની સભાનું રથાન, નૃત્ય
 કરનારી સ્ત્રી.
 નાટકીય ત્રિ. નાટકમાં હોનાર-ચનાર,
 નાટકનું, નાટકને લગતું, નાટક મેંધી.
 નાટમન્દિર ન. નૃત્યશાળા, નાટકશાળા.
 નાટાન્ન પુ. તરબુચ.
 નાટાન્ન પુ. તરબુચ.
 નાટાર પુ. નટીનો પુત્ર, નૃત્ય કરનારીનો
 ભાઈ.

નાટિકા

૮૩૪

નાળક

નાટિકા સ્ત્રીં તે નામે એક દસ્યકાવ્ય.
 નાટિત્ર નં દાવભાવ, એકટીંગ
 નાટિત્રિં ત્રિં ભજવેલ, દાવભાવ કરેલ.
 નાટિતક ત્રિં ભજવેલ.
 નાટિત્ર ત્રિં નાચનાર, નૃત્ય કરનાર.
 નાટ્યેષ પું નટીનો પુત્ર.
 નાટેર પું નટીનો પુત્ર.
 નાટ્ય નં નટકૃત્ય, નૃત્ય.
 નાટ્યધર્મિકા સ્ત્રીં નૃત્ય-ગીત-વાદ્યર
 નટકૃત્ય.
 નાટ્યમિય પું શિવ.
 નાટ્યભાષા સ્ત્રીં નાટકમાં જૂદાં જૂદાં
 પાત્રો પરત્વે વપરાતી જૂદી જૂદી ભાષા
 નાટ્યધારાસક નં દસ્ય કાવ્યરૂપક-એક
 જાતનું દસ્ય નાટક.
 નાટ્યશાલા સ્ત્રીં નાટકશાળા.
 નાટ્યશાસ્ત્ર નં ભરતમુનિકૃત નાટ્યશાસ્ત્ર.
 નાટ્યાક્ષ નં સાહિત્યપ્રસિદ્ધ દશ પ્રકારનાં
 નાટકનાં અંગ.
 નાટ્યાલંકાર પું સાહિત્યપ્રસિદ્ધ છત્રીસ
 પ્રકારના નાટકના અલંકાર.
 નાટ્યોક્તિ સ્ત્રીં નાટકીય ભાષા.
 નાટ પું નાલ જુઓ.
 નાટપિત્ર નં તે નામે દ્રુપદાપિનો આશ્રમ.
 નાટિ સ્ત્રીં નાડિ-શરીરમાં રહેલી નસો.
 નાટિક નં એક જાતનું શાક.
 નાટિકા સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, નાટિ જુઓ.
 નાટિકેલ પું નાળીએરનું ઝાડ.
 નાટિસીર નં નળી, સુતર વિંટવાનું એક
 સાધન.
 નાટિમ્ધમ પું મોની.
 નાટિમ્ધમ ત્રિં શ્વાસ કરનાર, દંશવનાર.
 નાટિમ્ધય ત્રિં નળીથી પીનાર.
 નાટિપત્ર નં એક જાતનું શાક.
 નાટિમણ્ડલ નં વિપુલવૃત્ત.
 નાટી સ્ત્રીં શરીરમાંની નાડી-નય, નાડી-

વજુ, એક જાતનું ધ્રોખડ, ઘડીરૂપકાળ,
 પ્રજાલી, પદ્ધતિ, પરંપરા, નળી.
 નાટીક પું એક જાતનું શાક.
 નાટીકલાપક પું સપક્ષી નામનો વેલો
 નાટીકલાપક નં નાડીઓનો સમૂહ.
 નાટીકૂટ નં વિવાહ વગેરેના અંગરૂપ
 નાડી સંક્રમી સુચિત નક્ષત્ર સમૂહ.
 નાટીકેલ પું નાળીએરી.
 નાટીચ પું એક જાતનું શાક.
 નાટીચક્ર નં નાભિ મંડળમાં આવેલું
 એક ચક્ર, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ નાડી ચક્ર.
 નાટીચરણ પું પક્ષી.
 નાટીચરણી સ્ત્રીં પક્ષિણી
 નાટીજહ્નુ પું કાચડો, અગસો, તે નામે
 એક મુનિ.
 નાટીતરફ પું કાકોલ વનસ્પતિ, બ્યલિ-
 ચારી, જાત.
 નાટીદેહ પું તે નામે શિવનો કારવાળ.
 નાટીનક્ષત્ર નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ અમુક નક્ષત્ર.
 નાટીનિક્ત પું એક જાતનો લીંબડો.
 નાટીયન્ત્ર નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક યંત્ર-
 વૈદકીય ઓળખ.
 નાટીચલય નં જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક જોળા-
 કાર યંત્ર.
 નાટીચિમ્બહ પું તે નામે એક શિવનો
 અનુચર.
 નાટીવ્રણ પું નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક વાણ.
 નાટીશાક પું એક જાતનું શાક.
 નાટીશોષણતૈલ નં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક તેલ.
 નાટીસ્નેહ પું તે નામે શિવનો અનુચર.
 નાટીસ્વરસજ્ઞાર પું અમુક નાડીમાં
 વાયુની અમુક ગતિ.
 નાટીહિહુગુ પું એક જાતની લીંબ.
 નાળક ત્રિં અનિંદ્ર, અરાગ નાદિ તે,
 નાળું, સિદ્ધો વગેરે,

નાળકપરિક્ષા

૮૩૬

નાન્દિઘોષ

નાળકપરિક્ષા સ્ત્રીં નાણાની પરિક્ષા,
નાણું પારખવું તે

નાત્ર નં પ્રશંસા, વખાણ, અદ્ભુત, વિચિત્ર.
નાત્ર પું શિવ.

નાથ ભ્વાં પં સં સેટ્ સંતાપ કરવો.
અર્થવાન થવું, શ્રામાન થવું, યત્નના
કરવી, માખવું.

નાથ ભ્વાં આં સં સેટ્ આશીર્વાદ
આપવો.

નાથ પું સ્વામી, ધણી, માણીક, ધક્કર.

નાથતા સ્ત્રીં ધણીપણું, સ્વામીપણું, માલીકી.

નાથત્વ નં ઉપરના અર્થ.

નાથવત્ત્રિં ધણીવાળું, સ્વામીવાળું,
માલીકપણું.

નાથહરિ પું પશુ, નાથેશ બળદ વગેરે.

નાથહાર ત્રિં ધણીને કષ્ટ જનાર.

નાથિન્ ત્રિં નાથવાળું, ધણીવાળું.

નાદ પું શબ્દ, અવાજ, અનુસ્વાર પેઠે
ઉચ્ચારતો એક અર્ધચન્દ્રાકાર અક્ષર,
અભનાદ, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક બાજુ
પ્રયત્ન, ગર્જના.

નાદ ત્રિં શબ્દવાળું, સ્તુતિ કરનાર.

નાદચિન્દુ પું તે નામે એક ઉપનિષદ,
એક જાતનો અક્ષર.

નાદમુદ્રા સ્ત્રીં તંત્ર શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ મુદ્રા.

નાદવત્ત્રિં શબ્દવાળું, નાદ-બાજુ પ્રય-
ત્નવાળું.

નાદચિન્દુ પું નાદચિન્દુ જુઓ.

નાદિન્ ત્રિં શબ્દ કરનાર, ગર્જના કર-
નાર, નાદ નામના બાજુ પ્રયત્નવાળું.

નાદેય ત્રિં નદીનું, નદી મેખધા, નદીમાં
હોનાર-થનાર.

નાદેય ત્રિં નદિ લેવા યોગ્ય, આપવા
યોગ્ય.

નાદેય પું કાસકો ઘાસ, નેતરનું જાડ

નાદેય નં સિંધાવણુ, સૌવીરાંજન-સુરમે,
નાગરમેય.

નાદેયિકા સ્ત્રીં ભોંયઆંબળી, પાણીમાં
થતું નેતર, ભોંયજંબુ, વેળ્યનિતકા વન-
સ્પતિ, કાકજખૂણક.

નાદેયી સ્ત્રીં ઉપરના અર્થ.

નાદેશ્વર નં કાશીમાં આવેલ શિવલિંગ.

નાથ ત્રિં નદીમાં હોનાર-થનાર.

નાથ ભ્વાં આં સં સેટ્ નાથ ધાતુ જુઓ.

નાના અઘ્યં વિના, મિવાય, અનેક, તરેલ
તરેલ, જૂડું.

નાનાકન્દ પું ધોળું રતાળું.

નાનાકન્દ ત્રિં અનેક મૂળીયાંવાળું.

નાનાઘ્વનિ પું કાલકું-લીણા વગેરે વાદિ-
ત્રનો શબ્દ.

નાનાન્દ્ર પું નણુંદનો છોકરો.

નાનારક્ક પું જૂદો જૂદો રંગ.

નાનારક્ક ત્રિં જૂદા જૂદા રંગવાળું.

નાનારસ પું અનેક જાતનો રસ

નાનારસ ત્રિં અનેક જાતના રસવાળું,

નાનારૂપ નં અનેક પ્રકારનું રૂપ.

નાનારૂપ ત્રિં અનેક પ્રકારના રૂપવાળું.

નાનાર્થ પું અનેક પ્રકારનો અર્થ.

નાનાર્થ ત્રિં અનેક પ્રકારના અર્થવાળું

નાનાર્ણ પું અનેક પ્રકારનો રંગ, આઠ-
ણાદિ અનેક વર્ણ.

નાનાર્ણ ત્રિં અનેક પ્રકારના રંગવાળું,
આઠણાદિ અનેક વર્ણવાળું.

નાનાવિધ ત્રિં અનેક પ્રકારનું.

નાનુષ્ટેય ત્રિં નદિ આયરવા યોગ્ય.

નાન્તરીયક નં તેના અભાવમાં તેના
અભાવરૂપ વ્યાપ્તિવાળું.

નાન્દ્ર નં સ્તોત્ર, સ્તુતિ.

નાન્દિકર પું નાટકના આરંભમાં મંગ-
લાર્થે સ્તુતિ કરનાર સૂતધાર.

નાન્દિઘોષ પું બેરી વગેરે વાદિત્રનો શબ્દ.

નાન્દી

૮૩૬

નામધાતુ

નાન્દી સ્ત્રી૦ સમૃદ્ધિ, નાટકના આરંભમાં મંગલાર્થે સ્તુતિ.

નાન્દીક પુ૦ તોરણસ્તંભ, નાંદીમુખ શ્રાદ્ધ.

નાન્દીકર પુ૦ નાન્દિકા જુઓ.

નાન્દીઘોષ પુ૦ નાન્દિઘોષ જુઓ.

નાન્દીપટ પુ૦ કુવાના મોઢાને ઢાંકવાનું વસ્ત્રનું ઢાંકણ.

નાન્દીપુર ન૦ તે નામે એક શહેર

નાન્દીપુરક ત્રિ૦ નાન્દીપુર શહેરમાં હોનાર-થનાર.

નાન્દીમુખ ન૦ એક જાતનું શ્રાદ્ધ.

નાન્દીમુખ પુ૦ પિતા વગેરે, વૃદ્ધ પ્રપિતા-મહા વગેરે, વિવાહ.

નાન્દીમુખો સ્ત્રી૦ માતા વગેરે.

નાન્દીઘાદિન્ ત્રિ૦ નાટકના આરંભમાં મંગલાર્થે સ્તુતિ બોલનાર, ભેરી વાદિત વગાડનાર.

નાન્દીશ્રાદ્ધ ન૦ એક જાતનું શ્રાદ્ધ

નાપિત પુ૦ હજમ, ધાંજો.

નાપિતશાલા સ્ત્રી૦ હજમની દુકાન.

નાપિત્ય ન૦ હજમપણું, ધાંજપણું.

નામ પુ૦ તે નામે એક સૂચવેશી રાજા.

નામક પુ૦ એક જાતનું ઝાડ.

નામાગ પુ૦ વૈવસ્વત મનુનો પુત્ર, ભગીન્ધ રાજાનો પૌત્ર.

નામિ પુ૦ ક્ષત્રિય, મુખ્ય રાજા, ચક્રવર્તી રાજા પૈકાંનો મધ્યભાગ, અમીર રાજાનો પુત્ર, તે નામે એક ખંડ, જનતીથ-કર ઋષભદેવનો પિતા, કરતૂરી મૃગ.

નામિ સ્ત્રી૦ દ્વંદ્વી, મધ્યભાગ, કરતૂરી, ઉદ્દારવર્ત.

નામિકણ્ઠક પુ૦ દ્વંદ્વીની ઉપરનો માંસ-વાળો ઉંચો ભાગ.

નામિકા સ્ત્રી૦ એક જાતનું ઝાડ.

નામિગુલક પુ૦ નામિકણ્ઠક જુઓ.

નામિગોલક પુ૦ નામિકણ્ઠક જુઓ.

નામિચ્છેદન ન૦ દ્વંદ્વીની નાળ છેદવી, નામિજ પુ૦ બહા, પહેલા જૈન તીર્થકર ઋષભદેવ.

નામિજ ત્રિ૦ નામિમાં થનાર, દ્વંદ્વીમાં થનાર, મધ્યે થનાર, વચ્ચે હોનાર.

નામિજન્મન્ ત્રિ૦ ઉપરનો અર્થ.

નામિજન્મન્ પુ૦ નામિજ પુ૦ જુઓ.

નામિનાહો સ્ત્રી૦ દ્વંદ્વીની નાળ.

નામિનાલ ન૦ ઉપરનો અર્થ.

નામિમૂ પુ૦ નામિજ પુ૦ જુઓ.

નામિમૂ ત્રિ૦ નામિજ ત્રિ૦ જુઓ.

નામિવર્દન ન૦ દ્વંદ્વીની નાળ છેદવી તે.

નામિર્વર્ષ પુ૦ જન્મદીપના નવખંડ પૈકી એક ખંડ.

નામિલ ત્રિ૦ દ્વંદ્વીવાળું, મોટી દ્વંદ્વીવાળું.

નામિસંવન્ધ પુ૦ એક પ્રકારનો સગોત્રી સંબંધ.

નામ્ય ત્રિ૦ નામિના હિતનું, દ્વંદ્વીને કાય-દાકારક, નાભિનું, દ્વંદ્વીનું, દ્વંદ્વી સંબંધી.

નામ અવ્યંકાપ-ઉપક્રમ-પ્રકાશપણું-પ્રસિદ્ધિ-વિસ્મય-સ્મરણ-વિકલ્પ-અસ્તીક-વગેરે દર્શાવનાર અવ્યય.

નામકરણ ન૦ મોળ સંસ્કારોમાંનો એક સંસ્કાર, નામ પાડવું.

નામગ્રાહ ત્રિ૦ નામ લેનાર, નામ ગ્રહણ કરનાર.

નામગ્રાહ પુ૦ નામ લેવું, નામ ગ્રહણ કરવું.

નામગ્રાહમ્ અવ્યં નામ લક્ષને, નામ ગ્રહણ કરીને.

નામતસ્ અવ્યં નામથી.

નામદ્વાદશી સ્ત્રી૦ ગૌરી-કાશી-ઉમા-ભદ્રા-દુર્ગા-કાન્તિ-સરસ્વતી-મંગલા-દ્રૌણવી-લક્ષ્મી-શિવા-નારાયણી-એ આર દેવીનાં નામ, દેવીને ઉદ્દેશી કરવામાં આવતું એક વ્રત.

નામધાતુ પુ૦ આકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દમાંથી બનતો ધાતુ.

નામધારક

૮૩૭

નારા

નામધારક ત્રિં માત્ર નામ ધારણ કરનાર,
માત્ર નામ ધારી.

નામધેય નં નામ.

નામધેયસમ્ અવ્યં નામધી.

નામન નં નામ, સંજ્ઞા, વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ
શબ્દ, પાણી.

નામનામિક પું પરમેશ્વર.

નામમાત્ર ત્રિં નામ માત્ર, સ્વવીર્યહીન,
નામનું, નામધારી.

નામમાલા સ્ત્રીં તે નામે એક શબ્દ કોષ.

નામમુદ્રા સ્ત્રીં નામવાળી વીંટી.

નામચક્ષુ પું નામનો યત્ન, દોષથી કરેલ
યત્ન, પ્રખ્યાતિ માટે કરેલ યત્ન.

નામલિङ્ગ નં શબ્દ અને તેની જાતિ,
શબ્દની જાતિ.

નામશેષ ત્રિં નામથીજ બાકી રહેલ,
નાશ પામેલ, મરણ પામેલ.

નામસંગ્રહ પું જૂદા જૂદા શબ્દોનો સંગ્રહ.

નામાઙ્ક ત્રિં નામના અક્ષરોથી ચિન્હ-
વાળું, નામાંકિત.

નામાદેશમ્ અવ્યં નામ કહીને, નામ
ખતાવીને.

નામાનુશાસન નં કોષ, શબ્દોનો કોષ.

નામાપરાધ પું પરમેશ્વર વગેરેના નામોની
અવગણના રૂપ અપરાધ.

નામાપરાધિન ત્રિં પરમેશ્વર વગેરેનાં
નામોની અવગણનારૂપ અપરાધ કરનાર.

નામિત ત્રિં નમેલ, નમાવેલ.

નામન પું ખેડ્યાનાવાળા વિના પોતાની
મેળે ઉત્પન્ન થયેલ ધાન્ય.

નાય ત્રિં નેતા, લઈ જનાર, દોરનાર.

નાય પું ઉપાય, નીતિ, લઈ જવું, દોરવું.

નાયક ત્રિં લઈ જનાર, નેતા, પહોંચા-
ડનાર, શ્રેષ્ઠ, પ્રધાન, મુખ્ય.

નાયક પું પ્રભુ, સ્વામી, માગાનો, મુખ્ય
મણિકે, સેનાપતિ, શૃંગારાલંબન પતિ-ગર
વગેરે.

નાયકતા સ્ત્રીં નાયકપણું, નેતાપણું.

નાયકત્વ નં ઉપરના અર્થ.

નાયકાધિષ પું રાજા.

નાયિકા સ્ત્રીં પ્રાપ્ત કરી આપનારી સ્ત્રી,
મુખ્ય પત્ની, ભાર્યા, શૃંગાર રસના આ-
લંબન ભૂત સ્ત્રી. સાહિત્યપ્રસિદ્ધ નાયિકા.

નાયિકા સ્ત્રીં દૈવી શક્તિ, એક જાતની
કસ્તૂરી.

નાર ત્રિં મનુષ્યસંબંધી, પુરૂષ સંબંધી, પ-
રમાત્મા સંબંધી.

નાર નં પાણી, મનુષ્યોનો સમૂહ, પુરૂષોનો
સમૂહ.

નાર પું બાળક, બચ્ચું.

નારક પું નરક.

નારક ત્રિં નરકમાં રહેલ પ્રાણી, નારકી જીવ.

નારકિન્ ત્રિં ઉપરના અર્થ.

નારકીટ પું મનુષ્ય સમૂહમાં કીડા જેવો,
મનુષ્યકીટ, પોતે કોઈને આપેલી આશાનો
વિનાશ કરનાર, કંગ, પામર.

નારઙ્ગ નં ગાજર, પીપ્પલીરસ, જોડલારૂપે
જન્મેલ પ્રાણી, નારંગી.

નારઙ્ગ પું નારંગીનું ઝાડ, વિટ-વ્યભિચારી-
લોકર, હાગટો.

નારઙ્ગક્ષીરિણી સ્ત્રીં વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ઔષધ.

નારઙ્ગવર્ણક નં ગાજર.

નારદ પું દેવર્ષિ નારદ મુનિ, વિશ્વામિત્રનો
એક પુત્ર, તે નામે એક પ્રજાપતિ, તે
નામે એક ગંધર્વ.

નારદપશ્ચરાત્ર નં નારદ ઋષિકૃત તંત્રશાસ્ત્ર.

નારદર્ષિ પું નારદ ઋષિ.

નારદશિક્ષા સ્ત્રીં વર્ણોચ્ચારણપક નારદકૃત
એક શિક્ષાગ્રંથ.

નારદ્વીય નં તે નામે એક મહાપુરાણ.

નારદ્વીય ત્રિં નારદનું, નારદસંબંધી.

નારસિંહ પું નરસિંહના ચરિત્રવર્ણનાત્મક
એક ઉપપુરાણ.

નારા સ્ત્રીં પાણી.

નારાચ

૮૩૮

નાલિકા

નારાચ પું તદન સોમંદી આણુ.
 નારાચ નં તે નામે એક કંદ.
 નારાચિકા સ્ત્રીં સોની લોકોનો સોનું તો-
 ણવાનો નાનો કાંટો.
 નારાચી સ્ત્રીં ઉપરનો અર્થ, નાનું નારાચ
 આણુ.
 નારાયણ પું વિષ્ણુ, પરમાત્મા, ધર્મનો
 પુત્ર એક ઋષિ, અભિમત્તનો પુત્ર.
 નારાયણ ત્રિં નારાયણનું, નારાયણ સંબંધી.
 નારાયણ નં વૈવકપ્રસિદ્ધ વાલુનાશક તેલ.
 નારાયણક્ષેત્ર નં મંગાતટે એક ક્ષેત્ર.
 નારાયણતીર્થ નં તે નામે એક તીર્થ.
 નારાયણપ્રિય પું શિવ, પીળું ચંદન.
 નારાયણપ્રિય ત્રિં નારાયણને પ્રિય.
 નારાયણશલિ પું નારાયણ વગેરે પાંચ
 દેવાને ઉદેશી અપાતો ગ્રહ જે અકાળ
 મૃત્યુ પામેલાઓની મરણહિયામાં અપાય છે.
 નારાયણસરસ્ નં તે નામે એક તીર્થ.
 નારાયણાશ્રમ પું તે નામે એક તીર્થ.
 નારાયણાશ્વ નં નારાયણ જેના દેવ છે
 તેણે દિવ્ય અશ્વ.
 નારાયણી સ્ત્રીં નારાયણની શક્તિ, લક્ષ્મી
 દેવી, દુર્ગા દેવી, શતાવરી વનસ્પતિ, સુ-
 દગલ મુનિની પત્ની.
 નારાયણીય નં તે નામે એક ઉપનિષદ.
 નારાયણીય ત્રિં નારાયણનું, નારાયણસંબંધી.
 નારાયણોપનિષદ સ્ત્રીં તે નામે ઉપનિષદ.
 નારાશંસ પું નારાશંસ પિતૃઓને સોમસ
 પીવાનું સાધન ચમસ-એક પાત્ર
 નારાશંસ પું વં તે નામના પિતૃઓ.
 નારાશંસ પું નારાશંસ પિતૃઓના ચમસ
 પાત્રમાં રહેલ સોમ, તે નામે વેદમંત્ર.
 નારિક ત્રિં પાણીનું, પાણી સંબંધી, પર-
 માત્મા સંબંધી.
 નારિકેલ પું નાળીએરનું ઝાડ.
 નારિકેલશ્રી સ્ત્રીં વૈવકપ્રસિદ્ધ ઔષધ.

નારી સ્ત્રીં મનુષ્ય મતિની સ્ત્રી, તે નામે છંદ
 નારીકવચ પું સૂર્યવંશી એક રાજા.
 નારીકેલ પું નાળીએરનું ઝાડ.
 નારીકેલો સ્ત્રીં નાળીએરી.
 નારીચ નં એક મતનું શાક.
 નારીતરજ્જુક પું ગર, વ્યભિચારી પુરુષ.
 નારીતીર્થ નં તે નામે એક તીર્થ.
 નારીદૂષણ નં મનુષ્યે કહેલાં સ્ત્રીનાં જુદા-
 વણુ-મદિરાપાન દુર્બંતનો સંગ-પાતિનો
 વિરલ-ભટકવું-અત્યંત નિદ્રા-પારકાચરમાં
 નિવાસ.
 નારીમસજ્જ પું સ્ત્રીનો પ્રસંગ, વ્યભિચારકર્મ.
 નારીમય ત્રિં સ્ત્રીઓથી વ્યાપ્ત.
 નારીમુલ પું નૈઋત ખૂણમાં આવેલો દેશ.
 નારીયાન નં સ્ત્રીને બેસવાનું પદાવાળું
 વાદન.
 નારીષ્ટ ત્રિં સ્ત્રીને પ્રિય.
 નારીષ્ઠ સ્ત્રીં મોગરા.
 નારીષ્ઠ પું તે નામે એક ચંદ્રવંતનિ.
 નારેય પું સત્રાગિતના પુત્ર ભંગકારનો
 તે નામે એક પુત્ર.
 નાર્ય પું યજ.
 નાર્ય ત્રિં મનુષ્યનું મનુષ્ય સંબંધી.
 નાર્યજ્જ પું નારંગીનું ઝાડ.
 નાર્યતિક્ત પું કરીયાનું.
 નાલ પું નાળ, નાળચું, કમળ વગેરેનું
 નાળ, જળને નીકળવાના માર્ગ, જળનો
 પ્રવાહ, પુવારો.
 નાલમ્બો સ્ત્રીં શિવની વીણા.
 નાલવંશ પું નડ મતિનું શાસ.
 નાલા સ્ત્રીં નાલ જુઓ.
 નાલિ સ્ત્રીં નારી, નસ, કમળની ફાંસલી,
 એક મતનું શાક.
 નાલિકા પું કમળ, પાંડા.
 નાલિકા સ્ત્રીં ગાંબે કમળના ફાંસલો, એક
 મતનું શાક, લાંબીના કાન વીંધવાનું

નાલિકી

૮૩૯

નાસિક્ય

ઓઝર, ષોકળ દાંડીવાળી વનરપતિ.
 નાલિકી સ્ત્રીં ભેંસ. પાડી.
 નાલિકેર પું નાળીએરનું ઝાડ, તે નામે દેશ.
 નાલિકેરજ ત્રિં નાળીએરમાંથી અનેક
 નાલિકેલ પું નાળીએરી.
 નાલિકેલજ ત્રિં નાળીએરમાંથી અનેક.
 નાલિતા સ્ત્રીં એક જાતનું શાક.
 નાલી સ્ત્રીં નાલિ જુઓ, ઘડીરૂપ કાળ,
 કમળ, નાડી, નસ, હાથીના કાન રીંધ-
 વાનું ઓઝર, પ્રણાલી, પદ્ધતિ, પ્રાણીનો
 નળ, એક જાતનું વાદિત.
 નાલીક પું લોહાના મુખવાળું આજુબાસો,
 અરણી, કમળ, નાળીએરનું કમંડળ.
 નાલીક નં કમળનો સમૂહ.
 નાલીકિની નાળીએરતાં કમંડળોનો સમૂહ.
 નાલીઘટી સ્ત્રીં કલાકે કલાકે વગાડતી
 ઘડી-ઘડીઆળ.
 નાલીપ પું કદંબનું ઝાડ.
 નાલીવ્રળ પું નં નાડીવ્રળ જુઓ.
 નાલ્ય ત્રિં નડ ધાસની સમીપનો પ્રદેશ
 વગેરે.
 નાલ્યસિક પું નરા યજ્ઞનો પ્રતિપાદક
 ગ્રંથ, નવો યજ્ઞ કરવાનો સમય.
 નાલિક ત્રિં નાવ ચક્રાવનાર, ખગ્રાસી,
 સુકાની.
 નાલિન્ ત્રિં નૌકાવાળું, નાવનો માલિક.
 નાલોપજીવન પું નાવ ચક્રાવી જીવનાર
 એક જાતિ.
 નાલોપજીવન નં નાવ ચક્રાવી જીવનું તે.
 નાલ્ય ત્રિં નાલથી તરી શકાય તેવું પાણી
 વગેરે.
 નાલ્ય નં નવાપાણું.
 નાલ્યુલક નં નૌકામાં રહેલું પાણી.
 નાશ પું નાશ, ધ્વંસ, અદર્શન, પદ્માયન,
 નાસી જવું, નાદિ મળવું, ખોવાઈ જવું.
 નાશક ત્રિં નાશ કરનાર, નાશ પમાડનાર.

નાશન ત્રિં ઉપરનો અર્થ.
 નાશયત્ર ત્રિં નાશ પમાડવું.
 નાશિત ત્રિં નાશ કરેલ, નાશ પમાડેલ.
 નાશિક ત્રિં ખોવાઈ ગયેલા કોઈ પદાર્થને
 યોગ્ય તેના માલિક.
 નાટ્ર ત્રિં નાશક જુઓ.
 નાસત્ય પું દિવં સ્વર્ગના વૈદ્ય-અશ્વિ-
 નીકમાર.
 નાસમૌજસ્ પું ભજમાન વંશના કમંડલ
 અર્ધિધનો એક પુત્ર.
 નાસા સ્ત્રીં શબ્દ, અવાજ, નાક, આરણ્યની
 ઉપરનું લાકડું, અરકુસાનું ઝાડ.
 નાસાગતરોગ પું એક જાતનો નાકનો રોગ.
 નાસાગતરોગિન્ ત્રિં એક જાતના નાકના
 રોગવાળું.
 નાસાચ્છિન્નો સ્ત્રીં એક જાતનું પક્ષી.
 નાસાદક્ષિણાવર્ત પું જે સ્ત્રી પાસે પુષ્કળ
 દ્રવ્ય તથા પુત્રાદી હોય છે તેના નાકની
 જમણી આજુમાં વાળી ધાસવી તે.
 નાસાદાર નં આરણ્યની ઉપરનું-લાકડું.
 નાસામલ નં નાકનો મેલ-ગુણ.
 નાસાલુ પું કાયકળનું ઝાડ.
 નાસાવંશ પું નાકની દાંડી.
 નાસાવામાવર્ત પું પુરુષના ડાબા નાકમાં
 વાળી ધાસવામાં આવે છે તે.
 નાસાશોષ પું નાકમાં ચુકાપણું
 નાસાસેવેશ પું એક જાતનો વેશ.
 નાસિકન્ધ્ય ત્રિં નાકવડે શબ્દ કરનાર,
 નરકોગં ખોલાવનાર.
 નાસિકન્ધ્ય ત્રિં નાકવડે પાણી પીનાર.
 નાસિકા સ્ત્રીં નાક.
 નાસિકામલ પું નાસામલ જુઓ.
 નાસિકારન્ધ્ર નં નાકનું છિદ્ર.
 નાસિકાશોષ પું નાકમાં ચુકાપણું.
 નાસિક્ય ત્રિં નાકની પાસે વગેરે, નાકમાં
 હોનાર-થનાર.

નાસિક્ય

૮૪૦

નાહુષ

નાસિક્ય ન૦ નાક.

નાસિક્ય પુ૦ દ્વિવ૦ નાસ્ય જીઓ.

નાસિક્ય પુ૦ દક્ષિણમાં આવેલો એક દેશ-
નાસક.

નાસિક્યક ન૦ નાક.

નાસીર ન૦ અગ્રેસર સૈન્ય, મોખરાનું લશ્કર.

નાસીર ત્રિ૦ અગ્રેસર, આગળ ચાલનાર,
મોખરે રહેનાર.

નાસ્તિ અબ્ધ૦ નહિ હોવાપણું, નહિપણું.

નાસ્તિક ત્રિ૦ પરલોક વગેરે નહિ માનનાર,
આત્મા વગેરેને નહિ માનનાર આર્વાકવગેરે.

નાસ્તિકતા સ્ત્રી૦ નાસ્તિકપણું.

નાસ્તિકત્વ ન૦ નાસ્તિકપણું.

નાસ્તિક્ય ન૦ નાસ્તિકપણું.

નાસ્તિક પુ૦ આંખાનું ઝાડ.

નાસ્તિકાદ પુ૦ પરલોક-આત્મા વગેરે નથી
એવો વાદ-નાસ્તિકપણુંનાસ્ય ન૦ પગદને નાકે આંધવાની દોરી-
નાથ.

નાસ્ય ત્રિ૦ નાકની પાસેનું.

નાહ પુ૦ અંધન, બાળ, દૂસો.

નાહલ પુ૦ એક મ્લેચ્છમતિ.

નાહુષ પુ૦ નહુષ રાખતો પુત્ર થયાતિ રાખ.

નાહુષ ત્રિ૦ નહુષરાખનું, નહુષરાખ સંબંધી.

નાહુષિ પુ૦ નાહુષ પુ૦ જીઓ.

પ્રથમ લાગ સમાપ્ત.

